TÜRK-İSLÂM BİLİM KÜLTÜR MİRASI DİZİSİ: 11

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi

Vâkı‘ât-ı Rûz-merre

I

ÜSKÜDARÎ ABDULLAH EFENDİ

HAZIRLAYAN: MUZAFFER DOĞAN

Vâkı'ât-ı Rûz-merre

CİLT I

Üsküdarî Abdullah Efendi

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Vâkı'ât-ı Rûz-merre
CİLT I
Üsküdarî Abdullah Efendi

Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Dizisi: 11

Hazırlayan
Muzaffer Doğan (Prof. Dr.)

Editör
Recep Ahıshalı (Doç. Dr.)

ISBN: 978-9944-252-99-7
Takım ISBN: 978-9944-252-98-0
Ankara, 2017

Yayın Sürecinde Emeği Geçenler
Ülkü Küçük

Tasarım ve Uygulama
Murat Acar

Proje Sorumlusu (TÜBA Başkanı)
Ahmet Cevat Acar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Kurulu
Atilla Bir (Prof. Dr.)
Derya Örs (Prof. Dr.)
Erhan Afyoncu (Prof. Dr.)
Hüseyin Gazi Topdemir (Prof. Dr.)
Hüseyin Sarıoğlu (Prof. Dr.)
M. Fatih Andı (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Muhittin Macit (Prof. Dr.)
Mustafa Çiçekler (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Mustafa Kaçar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Koordinatörleri ve Danışmanları
H. Ahmet Arslantürk (Doç. Dr.)
Cahid Şenel (Yrd. Doç. Dr.)

Proje İdari İşler Sorumlusu
Duygu Erol

Baskı
Ses Reklam Paz. Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti.
Mebusevleri Ayten Sk. 28/7 Çankaya - ANKARA

© Türkiye Bilimler Akademisi 2017
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Yayıncının izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

Kullanılan görsellerin yayın izinleri ile ilgili
maddi-manevi sorumluluklar eseri hazırlayanlara aittir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Piyade Sokak - No: 27 Çankaya - ANKARA
bilimklasikleri@tuba.gov.tr
0 312 442 29 03
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
The Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Vâkı'ât-ı Rûz-merre

CİLT I

Üsküdarî Abdullah Efendi

Hazırlayan
Muzaffer Doğan

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Büyük gelecekler, büyük geçmişlerin bilgi ve birikimi üzerine inşa edilir.

Türkiye, ihtişamlı bir medeniyetin ve zengin bir tarihin meydana getirmiş olduğu büyük bir birikimin varisidir. Kökleri bilime, bilgiye, hikmete ve irfana dayanan bu birikim, ülkemizin geleceğinin inşası gayretlerinde de en önemli referansımız olmalıdır. Bu büyük birikimden yararlanmadığımız takdirde, geçmişimizi "müzelik bir emtia"ya dönüştürürüz, sağlıklı bir gelecek inşa edemeyiz.

Zira tarih, sadece geçmişte olup biten değil, aynı zamanda bugüne kalan, yarına da aktarılacak olandır. Milletler tarihte yalnızca geçmişlerini değil, geleceklerini de ararlar. Geçmişiyle barışamayan, tarihini yorumlayamayan, ecdadına yabancılaşan milletler, sağlıklı bir gelecek inşa edemezler.

Çağımıza ve geleceğe yapacağımız etki bakımından, sahip olduğumuz zengin mirası yeniden ve daha güçlü biçimde harekete geçirmemiz gerekiyor. Türkiye Bilimler Akademisi tarafından yürütülen "Türk-İslâm Bilim ve Kültür Mirası Projesi"ni, işte bu amaca yönelik bir çalışma olarak değerlendiriyorum.

Proje kapsamında, sosyal bilimler, İslâmî ilimler, Türkiyat, sağlık ve tabiat bilimleri ve teknik bilimler alanlarında hazırlanan eserlerin, bilim ve kültür hayatımıza kazandırılmasını takdirle karşılıyorum.

Bu vesileyle, eserlerin müelliflerini rahmet ve şükrânla yâd ediyor, projenin hayata geçirilmesinde görev alan bilim adamlarımız ile TÜBA mensuplarını kutluyorum.

Recep Tayyip Erdoğan
T.C. Cumhurbaşkanı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Takdim

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Toplumların gelişme ve kalkınmasında bilimsel ve teknolojik çalışmalar, belirleyici bir role sahip bulunmaktadır. Yeni bilim ve teknoloji yatırımlarının gerçekleştirilmesi yanında sahip olunan bilimsel ve kültürel birikim ve mirastan yararlanılması, bunun için de söz konusu mirasın gün ışığına çıkarılması büyük önem taşımaktadır.

Mensubu olduğumuz Türk-İslâm medeniyetinin insanlığın bilimsel, teknik ve kültürel birikim ve gelişimine önemli katkıları bulunmaktadır. Bununla birlikte, medeniyetimizin bilim ve kültür tarihindeki önemli başarıları ve katkılarının, egemen Batı merkezli bakış açısının da etkisiyle, yeterince görünür ve bilinir olmadığı bir gerçektir. Bu durum, tarihimizle övünmenin ötesinde hepimize bu zengin mirasın değerlendirilmesi konusunda yeni görevler yüklemektedir.

Türk-İslâm medeniyetine ait eserlerin gün ışığına çıkarılarak bilim ve kültür dünyası ile gelecek kuşakların istifadesine sunulması; bilim, ar-ge ve yenilikçilik konusundaki amaçlarımızın gerçekleştirilmesi için gerekli birikim, özgüven ve motivasyona değerli katkılar sağlamayı içeren önemli bir millî görevin yerine getirilmesini ifade etmektedir. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından başlatılan "Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi", bu konuda atılmış önemli bir adımı oluşturmaktadır.

Matematik, astronomi, tarih, coğrafya, edebiyat, felsefe gibi alanlardan seçilmiş birçok ünlü İslâm âlimi/düşünürü/yazarı tarafından hazırlanan eserleri bilim ve kültür dünyasına kazandırmayı amaçlayan bu proje, Türk-İslâm medeniyetinin bilim ve kültür literatürüne katkısını daha görünür ve yararlanılır hale getirecektir.

TÜBA mensuplarını bu değerli proje için tebrik ediyorum. Eserlerin yazarlarını hayırla yâd ediyor, eserlerin hazırlanması ve yayımlanmasına katkı sağlayan herkese teşekkür ediyorum. Projenin bilim ve kültür hayatımıza yararlı olmasını temenni ediyorum.

Dr. Faruk Özlü
T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Sunuş

Günümüzde bilim ve yenilikçilik, ulusal kalkınma ile uluslararası rekabette göreli üstünlük sağlamada belirleyici stratejik faktörler haline gelmiştir. Toplumların bilim ve yenilikçilik performansı açısından, toplumda bilimin, bilimsel düşünce ve yaklaşımların önemsenmesi, teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması ile gençlerin bilim ve araştırma alanına yönlendirilmesi, özel bir öneme sahiptir. Bu hususlar, dünyadaki muadilleri gibi Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) bakımından da öncelikli amaç ve görevler arasında yer alır.

Bilim ve yenilikçilik performansı, güncel imkan ve kaynaklar yanında tarihsel birikim ve mirasın değerlendirilmesini de gerektirir. Millet olarak, önemli bir bölümü gün ışığına çıkarılmayı ve değerlendirilmeyi bekleyen zengin bir bilim ve kültür mirasına sahip bulunuyoruz. Bu mirasın daha görünür ve yararlanılır kılınması, bugünkü ve gelecekteki performansımız ve ulusal hedeflerimize ulaşmamız açısından büyük önem taşımaktadır.

Tarihsel birikim ve mirasın ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesi, diğer yararları yanında, başarılı bir performans için gerekli özgüven ve motivasyona yapacağı katkı bakımından da büyük önem taşır. Uluslararası yarışta son iki yüzyıldır ve günümüzdeki göreli konumumuz ile geleceğe yönelik yüksek amaçlarımız dikkate alındığında, bireysel ve toplumsal düzeyde sağlıklı bir benlik/kimlik ve özgüven inşası ile güçlü bir motivasyon ikliminin oluşturulmasına gerek olduğu ve bu konuda her Türk vatandaşı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

ve kurumunun katkı ve destek sağlamasının ulusal bir görev olduğu açıktır.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, Akademimiz tarafından bu düşünceler doğrultusunda, Kalkınma Bakanlığı'nın mali desteğiyle 2014 yılında başlatılmıştır. Proje ile, Türk-İslâm medeniyeti havzasında, fen, mühendislik, Türkiyat, sosyal bilimler, dinî ilimler gibi alanlarda eski-farklı Türk lehçeleri ile diğer dillerde üretilmiş, uzman bilim insanlarımızca seçilen 100 eserin, imkân ve ihtiyaca göre transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi yapılarak yayımlanması yoluyla bilim ve kültür âleminin ve gelecek kuşakların istifadesine sunulması hedeflenmiştir.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, çok sayıda paydaşın doğrudan ve dolaylı katkı ve desteklerinin eseridir.

Öncelikle, bilime ve projeye verdikleri çok değerli destek için Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a kalbî şükranlarımızı arz ediyorum.

Bugüne kıyasla oldukça kısıtlı koşullarda bu eserleri kaleme alan bilim ve kültür tarihimizin kahramanlarını rahmet ve şükranla yad ediyorum. Bu eserlerin çoğaltılması, saklanması ve bugüne ulaşmasında rol alan isimsiz kahramanları da saygıyla anıyorum. Eserlerin transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi ve tahlilini yaparak günümüzün ve geleceğin okuyucu ve araştırmacılarına ulaşmasını sağlayan bilim insanlarımıza müteşekkiriz. Yayına hazırlık ve basım sürecinde rol alan üyelerimiz, bilim insanlarımız ve çalışanlarımız ile projeye katkı sağlayan tüm paydaşlarımıza da teşekkür ediyorum.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi'nde yayımlanan eserlerin medeniyet ihyası/inşası süreci ile milletimizin bilim alanında ve topyekün gelişimi bakımından yararlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar
TÜBA Başkanı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

İçindekiler

Takdimler ve Sunuş

Önsöz 15

Giriş 17

Müellifin Hayatı 17
Eserin İsmi Meselesi 23
Eserin Muhtevası ve Kıymeti 23
Eserin Kaynakları 29
Yazma Nüshaları 33
Metnin Yayınında Takip Edilen Yol 36

Bibliyografya 38

Metin 39

Dizin 435

Eserden Örnek Sayfalar 475

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Osmanlı tarih yazıcılığına ömrünü vakfeden
Rahmetli hocamız Bekir Kütükoğlu'na

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Önsöz

Osmanlı tarih yazıcılığı, devletin kuruluş tarihine nazaran oldukça geç bir zamanda başlamıştır. İlk Osmanlı tarihi, XV. yüzyılın başlarında yazılan *Yahşi Fakih Menakıbnâmesi*'dir. Ancak bu eser bugün mevcut değildir. Osmanlı tarihine ait teferruatlı bilgi veren ilk eserler XV. yüzyılın ikinci yarısında II. Bâyezid döneminde yazılmıştır. Bu dönemden itibaren yükselişe geçen Osmanlı tarihçiliği imparatorluğun sonuna kadar birçok eser vermiştir.

XX. yüzyılın son çeyreğine kadar Bursalı Mehmed Tahir ve Franz Babinger'in eserleri dışında Osmanlı tarih yazıcılığı üzerine fazla bir araştırma yapılmamıştır. Ancak rahmetli Bekir Kütükoğlu'nun öncü araştırmaları ve yetiştirdiği talebeleri bu alanın önünü açarak, birçok eserin neşredilmesini sağlamıştır. Osmanlı tarihinin ana kaynakları olan kronikler, şehnâmeler, gazavatnâmeler, fetihnâmeler, sefaretnâmeler, ıslahatnâmeler, surnâmeler, vefeyat ve biyografi kitapları üzerine son yıllarda araştırmalar artmıştır. Birçok eser yayınlanmış veya hakkında bir tez hazırlanmıştır.

XVIII. yüzyılın başlarında Defterdar Mehmed Paşa'nın *Zübde-i Vekayiât*'ı, Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa'nın *Silahdar Tarihi* ve *Nusretnâme*'si gibi Osmanlı tarihçiliğinin en önemli eserlerinden bir kısmı kaleme alınmıştır. Bunlardan biri de günümüze kadar fazla tanınmayan Abdullah bin İbrahim'in (el-Üsküdarî) 1099-1104 (1688-1693) yılları arasındaki hadiseleri gün gün anlattığı 4 ciltlik *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*'sidir. "*Vâkı'ât-ı Rûz-merre*" Osmanlı

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

tarihleri içerisinde ihtiva ettiği hadiseleri en teferruatlı olarak anlatan eserdir. Müellif, bir yılı 300 varaktan fazla tutan bir ciltte anlatmaktadır.

Müellif, Maliye'de memur olduğundan İstanbul ve Edirne'de olup biten hadiseleri, İkinci Viyana bozgunundan sonra Avusturya ve Venedik'le yapılan muharebeler ve savaş hazırlıklarını anlatır. Kendisi Enderun'dan çıkma ve Mevkufat Kalemi halifesi vazifesini deruhde ettiği için siyasî ve askerî tarihin yanısıra Enderun ve merkez bürokrasisinin işleyişi hakkında, özellikle Maliye kalemleriyle ilgili önemli bilgiler verir.

Bu önemli eseri yaklaşık 20 yıl önce hazırlamaya başlamıştık. Ancak diğer çalışmalarımızdan dolayı uzun süre önce ham çevirisini yaptığımız eseri ancak neşre hazır hale getirebildik. Eserin yayını sırasında yardımlarını gördüğümüz değerli meslektaşlarımız Fikret Sarıcaoğlu ve Uğur Demir ile indeksin hazırlanmasına yardımcı olan Coşkun Ünsal, Engin Çetin, Hasan Yapıcı ve Serkan Osmanlıoğlu'na teşekkür ederiz.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Erhan Afyoncu-Recep Ahıshalı
Mahmut Ak-Muzaffer Doğan
İstanbul-Eylül 2017

Giriş[1]

Müellifin Hayatı

"Üsküdarî" veya "Mevkufatî" mahlaslarıyla bilinen Abdullah bin İbrahim'in hayatına dair en önemli kaynak bizzat müellifin kaleme aldığı tarihidir. Müellif, eserinde kendi künyesini şu şekillerde kaydetmiştir: "Abdullah bin İbrâhîm eş-şehîr bi-Üsküdarî"[2], "Üsküdarî Abdullah Efendi"[3], "İşbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* hâk-i Üsküdarî olduğu cihetden"[4]. Ayrıca daha sonra Mevkufat Kalemi hulefasından olduğu için kendisine "… Halife" dendiğini de kaydeder[5]. Yine bu anlamda bir şiirinde künyesini şu şekilde vermektedir:

"Aklâm-ı Dîvân'da Mevkūfât emekdârı
Abdullah bin İbrâhîm eş-şehîr bi-Üsküdarî"[6]

Bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere babasının adı İbrahim olan müellifimiz Üsküdarlı'dır.

Üsküdarî, metinde çoğu zaman ismini zikretmeden kendisinden, "râkımü'l-hurûf", "râkımü'l-hurûf hakīr ü pür-taksîr", "mütercimü'l-hurûf",

1 Giriş Erhan Afyoncu, Recep Ahıshalı, Mahmut Ak ve Muzaffer Doğan tarafından müştereken kaleme alınmıştır.

2 *Vakı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 1b, 331a; II, vr. 2b, 341b; III, vr. 293a.

3 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 175a.

4 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, v. 71b.

5 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 2a-b. Müellif muhtemelen "Abdi Halife" mahlasını kullanmaktaydı. Bu durumla ilgili aşağıda geniş bilgi verilmiştir.

6 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 1b; II, vr. 2b.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

"mütercimü'l-hurûf za'îf ü nahîf bî-çâre bende", "mütercimü'l-*Vâkı'ât*[7], "mütercimü'l-hurûf" şeklinde bahseder.

Abdullah Üsküdarî, 1630'lı yıllarda İstanbul'da doğdu ve 1055'te (1645) henüz ufak yaşta iken Mekke'ye gitti. Müellif daha büluğa ermeden Mekke'ye gitmesini şöyle anlatır: "*Bin elli beş târîhinde cenâb-ı Kibriyâ hazreti işbu mütercimü'l-hurûfı Mekke-i mükerreme ziyâret ve tavâfına lâyık u sezâvâr gördükde henûz bülûğa irmeyüp sabâvet âleminde ihsân ü in'âm itmiş idi*"[8]. Üsküdarî, 27 Ramazan 1061'de (13 Eylül 1651) Harem ağalarından Bilal Ağa'nın himayesiyle Enderun'a Küçük Oda'ya kabul edildi[9]. Burada beş seneden fazla eğitim gördü ve bu süre zarfında ocakbaşılığa kadar yükseldi[10]. Enderun'da iken hem geniş bir çevre edindi hem de iyi bir eğitim aldı. Ayrıca Enderun teşkilatının işleyişine dair önemli bilgiler öğrendi[11]. 16 Şaban 1066'da (9 Haziran 1656) ise günlük 20 akçe ulûfe ile kapıkulu sipahisi olarak çırağ edildi[12]. 66. Sipahi bölüğünün bir mensubu olarak seferlere gitmiştir[13].

Kapıkulu sipahisi olarak katıldığı ilk sefer 1067'deki (1657) Sadrazam Köprülü Mehmed Paşa'nın komuta ettiği Çanakkale Boğazı'nın Venedik kuşatmasından

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

7 Bu tanımlama tarihin dördüncü cildinde görülür.

8 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, III, vr. 49b. Müellifimiz 1692'de de bir kez daha hacca gitmeyi niyaz eder (III, vr. 65a).

9 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, III, vr. 52a-b; IV, vr. 321b; Rhoads Murphey, "Biographical Notes On 'Mevkufatî' A Lesser Known Ottoman Historian of The Late Seventeenth Century", *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul 1991, s. 198-199. Buna mukabil eserin birinci cildinde ise Enderun'a alınış tarihini 1062 olarak verir: "*İşbu râkımü'l-hurûf bin altmış iki târîhinde Siyâvuş Paşa-yı Atîk'ın evvelki vezâretinde hâce-i pâdişâh-ı âlem-penâh olan ağayân-ı tavâşîden merhûm Bilâl Ağa himâyesiyle Enderûn-ı Sarây-ı hümâyûn'a çırâğ olup*", "*Ve işbu râkımü'l-hurûfun Sarây-ı âmire'ye duhûli bin* |**255b**| *altmış iki târîhinde ve hurûcı bin altmış altı târîhinde vâkı' olup*" (I, vr. 251b, vr. 255a-b). Ancak müellif burada yılı karıştırmıştır. Çünkü Siyavuş Paşa'nın sadrazamlığa geliş tarihi 4 Ramazan 1061'dir (21 Ağustos 1651), Bir ay yedi gün sadaret makamında kalmıştır (Bk. Mahmut Ak, "Siyavuş Paşa", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXVII, 311). Murphey de yalnızca birinci ciltteki tarihi esas aldığı için Üsküdarî'nin Enderun'a alınış tarihi olarak 1062'yi (1652) verir (Bk. Rhoads Murphey, Aynı makale, s. 195).

10 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 251b; IV, vr. 321b.

11 Üsküdarî bu durumu şöyle anlatır: "*İşbu râkımü'l-hurûf bin altmış iki târîhinde Siyâvuş Paşa-yı Atîk'ın evvelki vezâretinde hâce-i pâdişâh-ı âlem-penâh olan ağayân-ı tavâşîden merhûm Bilâl Ağa himâyesiyle Enderûn-ı Sarây-ı hümâyûn'a çırâğ olup "Küçük Oda" ta'bîr olunan oda-i Enderûn'da beş seneden mütecâviz gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn'dan add olunup kā'ide-i Enderûn-ı Sarây-ı hümâyûn'a ıttılâ' hâsıl itdüğimiz ecldn*" (*Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 251b; Rhoads Murphey, Aynı makale, s. 195).

12 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 255a-b; III, vr. 52a-b; IV, vr. 147a, 321b; Rhoads Murphey, Aynı makale, s. 199-200). Müellif, Osmanlı devlet hizmetine başladığı tarihi 1066 olarak belirtir. "işbu râkımü'l-hurûf bin altmış altı târîhinden bu târîhe gelince fehm ü ferâset üzere Devlet-i aliyye emekdârı olduğumuz hasebiyle" (I, vr. 174b).

13 Başbakanlık Osmanlı Arşivi (=BOA), Kamil Kepeci (=KK), nr. 3427, s. 39.

kurtarıldığı ve Bozcaada'nın fethedildiği seferdir[14]. Müellif, kapıkulu sipahisi olarak yine Köprülü Mehmed Paşa'yla birlikte 1068'de (1658) Erdel seferine, Yanova'nın fethine katıldı[15].

Kapıkulu sipahilerinin eli kalem tutanları ve himaye görenleri Osmanlı bürokrasisinde görev alırlardı. Abdullah Üsküdarî de kayınpederi Rus asıllı Ali Efendi'nin çalıştığı[16] Mevkufat Kalemi'ne İbrahim Paşa'nın defterdarlığı zamanında[17] 1070'de (1660) şakird olarak girdi[18]. Zahire kitabeti hizmetiyle[19] 1074'te Uyvar Seferi[20]; 1077'de Girit[21]; 1084'te Kamaniçe[22]; 1089'da Çehrin[23]; 1094'te İkinci Viyana kuşatması[24]; 1097'de Budin seferi[25]; 1098'de Sikloş muharebelerinde[26] bulundu. 1100'de bizzat II. Süleyman'ın komuta ettiği Avusturya seferine katıldı ve bu seferi tarihinin birinci cildinde gün gün anlattı[27].

14 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 83b; III, vr. 52a; IV, vr. 56b.

15 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 83b; III, vr. 51b; IV, vr.10a-10b.

16 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 45b; Rhoads Murphey, Aynı makale, s. 198).

17 Üsküdarî, Defterdar İbrahim Paşa'nın görevde olduğu yıllarda mevkufat kalemine girdiği için paşayı daima hayırla yad etmektedir (*Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 148a; Rhoads Murphey, Aynı makale, s. 200).

18 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, III, vr. 232a; IV, vr. 147a. Dördüncü ciltte başka bir yerde Mevkufat Kalemi'ne giriş tarihi olarak ayrıca 1069'u da verir (vr. 160b).

19 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 279a. Üsküdarî, eserinin birinci cildinde bu savaşta "*ta'yînât-ı nân kitâbetine me'mûr*" edildiğini yazar (I, vr. 148a).

20 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 83b, 148a; II, vr. 279a; IV, vr. 10a; Rhoads Murphey, Aynı makale, s. 200. Müellif bu sefere katıldığı için Tımışvar Kalesi'ni de teferruatlı olarak tarif eder ve kalenin tarihine dair *Solakzâde Târîhi*'nden bazı bilgiler nakleder (IV, vr. 10a-12a). Yine bu sefer münasebetiyle Şehirköy ayanından Mahmud Ağa ile tanışmış ve Ağa'nın evinde misafir edilmiştir. Buna mukabil ordu Belgrad'a geldiğinde burada "kayık kabzına" memur edilmiştir. Bu vesileyle kaleyi gezme imkânı bulabilmiştir (IV, vr. 57b-58b).

21 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 83b; III, vr. 159a, IV, 42b. Üsküdarî, Girit Seferi'nde sekiz ay bulunmuş ve daha sonra 1079'da IV. Mehmed ile birlikte Edirne'ye dönmüştür (IV, vr. 42b; III, vr. 159a). Müellifimiz, bu yüzden Kandiye Kalesi'nin muhasarasına katılmasına rağmen kalenin fethedildiğini görememiş ve bu yüzden kale hakkında fazla bilgi verememiştir. Buna mukabil daha önce fethedilen Hanya ve Resmo'yu bizzat müşahede edebilmiştir (IV, vr. 42b, vr. 162b-163a; Rhoads Murphey, Aynı makale, s. 201-202). Geri dönüş yolu oldukça zorlu geçmiştir (I, vr. 159a-160a).

22 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 83b.

23 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 83b; IV, vr. 6a; Rhoads Murphey, Aynı makale, s. 203.

24 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 83b.

25 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 83b.

26 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 83b. Müellif, bu seferde cepheye gidip çatışmalarda bizzat bulunmamıştır. Bunun yerine kalem hulefasından olması hasebiyle II. Süleyman'ın maiyetinde Sofya'da kalmıştır (I, vr. 117b).

27 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 1b. Müellif, bizzat katıldığı seferleri topluca şöyle kaydeder: "*İşbu râkımü'l-hurûfun ibtidâ seferi bin altmış yedi târîhinde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Köprüli Mehemmed Paşa ile Boğazhisârı seferine ve Boz[ca]ada fethi ve bin altmış sekiz târîhinde Yanova fethi ve bin yetmiş dört târîhinde Köprülizâde*

Üsküdarî, 1102'deki (1691) Avusturya seferine de iştirak etti. Bu seferde önceden gerekli hazırlıklar yapılmadığı için yiyecek konusunda ciddi sıkıntılar yaşadı. Ayrıca bacaklarındaki özür yüzünden sefere arabayla iştirak etmesine rağmen[28], yolların bozuk olması ve arabanın tekerleklerinin kırılması sebebiyle de zor günler geçirdi[29]. Osmanlı ordusu içindeki başıbozuk askerlerin asayişsizlikleri de zaman zaman Üsküdarî'yi zor durumda bıraktı[30]. Buna mukabil bu vesileyle görevi icabı bölgenin büyük bir kısmını bizzat görme imkânı da buldu[31].

Kandiye'nin fethinden bir müddet sonra Mevkufat Kalemi kisedarı oldu ve 15 seneden fazla bu görevde bulundu. 1085-1088 (1675-1678) yılları arasında sergi nazırlığı yaptı[32]. 1088'de Çalab Hasan Efendi'nin defterdar tayin edilmesinden kısa bir süre sonra bu görevinden alındı[33]. Her ne kadar kendisi talip olmasa da 18 Zilhicce 1102'de (12 Eylül 1691) kalemiye kitabetine tayin edildi[34].

1103'te (1692) Mevkufat Kalemi üçüncü halifeliğine yükseldi[35]. 1103 ve 1104'te (1692-1693) Mevkufat Kalemi başhalife vekilliği yapmaktaydı[36]. Bu minvalde

merhûm Vezîr-i a'zam Ahmed Paşa ile Uyvar fethi ve sene-i âtiyede Nehr-i Raba seferi ve bin yetmiş yedi târîhinde Cezîre-i Girid seferi ve bin seksen dört târîhinde Kamaniçe fethi ve bin seksen dokuz târîhinde Vezîr-i a'zam-ı maktûl Mustafâ Paşa ile Çehrin fethi ve Nehr-i Özi kenârında Moskov keferesinin zâbıtı olan Remdansko ile tabur ma'rekesi ve bin doksan dört târîhinde Kal'a-i Beç seferi ve bin doksan yedi târîhinde Budin Kal'ası imdâdı ve bin doksan sekiz târîhinde Perenvar menzili kurbünde Şikloş ma'rekesinde bi'l-cümle zikr olunan sefer-i mezbûrlarda bi-nefsihî mevcûd bulunup çekilen mihnet ü elemlerin ve zahmet [ü] meşakkatlerin ta'bîr ü takrîri bir vechile mümkin değildir" (*Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 83b-84a).

28 Seferlerde üst düzey bürokratlar ve ordu kadısının dışında koçu arabası kullanılması yasaktı (Bk. BOA, Cevdet-Dahiliye, nr. 14.927). Müellifimiz Mevkufat halifeliği gibi arabayla sefere gitme müsaadesi olmayan bir vazifede bulunmasına rağmen rahatsızlığı sebebiyle arabayla gitme müsaadesi almış olmalıdır.

29 Bu seferin ayrıntıları eserinin ikinci cildinde anlatılır.

30 Sipahi namındaki başıbozuk askerler Üsküdarî'nin çadırını yağmalamış ve bu yüzden zor günler geçirmiştir (*Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 271a-272a).

31 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 125b. Kamil Kepeci, nr. 3427

32 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, III, vr. 123b; IV, vr. 149b; Rhoads Murphey, Aynı makale, s. 203.

33 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 149b. Üsküdarî, azledilmesinin bir sonucu olarak Hasan Efendi hakkında ağır ithamlarda bulunur (*Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 149b-150b). Müellif, tarihinin birinci cildinde sergi nezaretinde bir buçuk seneden fazla görev yaptığını ve sonra azledildiğini kaydeder (*Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, III, vr. 123b).

34 "*Müterakkım-ı hurûfun haber ü âgâhı yoğiken ve tâlib ü râgıb değil iken avn-i Hudâ-yı lâ-yezâl birle takdîr-i Rabbânî verâ-i perdeden cilveger olup kalemiyye kitâbeti hudmeti hakîre sipâriş olunup mûcebince Dîvân tezkiresi vârid olmağla Kalemiyye Defterinin sûreti tahrîr ve Kethudâ-yı Sadr-ı âlî İbrâhîm Ağa taraflarına teslîm olunmuşdur*". Bk. *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 332b.

35 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, III, vr. 232a

36 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, III, vr. 257a-b; IV, 56a, 329a. Bu görevi yüzünden sefere de iştirak etmemiştir (*Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 2b, 56a).

10 Cemâziyelahir 1104'te (16 Şubat 1693) Belgrad'a gönderilecek irsaliyenin muhasebesini görmekle görevlendirildi[37]. Yine bu süre zarfında Tökeli İmre'ye gönderilecek zahirenin temini ile meşgul oldu ve bu vesileyle Tökeli'yle ilgili belgeleri görme imkânı buldu[38].

Eserinin dördüncü cildindeki son tarih 29 Zilhicce 1104'tür (31 Ağustos 1693). Bu tarihten sonra müellifin hayatını eserinden takip edemiyoruz. Ancak arşiv kayıtlarından bu tarihten sonraki hayatı hakkında bilgi sahibi olabiliyoruz. Kendisinin katıldığını belirttiği 1097 (1686) Budin seferindeyken Küçük Ruznâmçe Kalemi'nden ödemeleri yapılan müşaherehorandan günlük 34 akçe mevacib almaya başlamıştır. Mevacib kaydının girişi 25 Zilhicce 1097'de (12 Kasım 1686) yapılmıştır[39]. Bu maaşı 1098, 1099[40], 1100[41], 1101, 1102[42], 1103[43], 1104[44], 1105[45] yıllarında almaya devam etmiştir. 1 Rebiülevvel 1106'da (20 Ekim 1694) Mevkufat Kalemi emekdarlarından olduğu için 10 akçe zam yapılarak yevmiyesi 44 akçeye çıkmıştır[46]. 44 akçelik günlük maaşını 1107[47], 1108[48], 1109[49], 1110[50], 1111, 1112[51] ve 1113[52] yıllarında almıştır. 1114 yılının defterini bulamadık. 1115 yılına ait defterde ise adına rastlanılmamaktadır[53]. 1113 yılının maaş kayıtlarında ise müellifin Masar ve Recec maaşlarını aldığı kayıtlıdır. Reşen ve Lezez maaşlarını almamıştır. Muhtemelen 1113'ün üç

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

37 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 181a-b.

38 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, III, vr. 192a; IV, vr. 238a.

39 Küçük Ruznâmçe Defterine mevacib işlemi girişi sırasında 66. bölükte kayıtlı olduğu ve ordu ruznamçesi tezkiresi üzerine ibtida kaydı yapıldığı belirtilmektedir. Ayrıca müellif "Abdullah, Üsküdarî, Ser Ocağ-ı Oda-i Küçük, an-sipâhiyân" şeklinde kaydedilmiştir (Bk. BOA, KK, nr. 3427, s. 39)

40 BOA, KK, nr. 3427, s. 39.

41 BOA, KK, nr. 3428, vr.22a.

42 BOA, KK, nr. 3430, s. 45.

43 BOA, KK, nr. 3431, s. 38.

44 BOA, KK, nr. 3432, s. 39.

45 BOA, KK, nr. 3433, s. 32.

46 BOA, KK, nr. 3435, s. 43.

47 BOA, KK, nr. 3436, s. 37.

48 BOA, Bâb-ı Defterî, Küçük Ruznâmçe Kalemi (=D.KRZ), Dosya kısmı, nr. 59/10.

49 BOA, KK, nr. 3437, s. 36; BOA, D.KRZ, Dosya kısmı, nr. 63/7.

50 BOA, KK, nr. 3438, s. 42; BOA, D.KRZ, Dosya kısmı, nr. 69/77.

51 BOA, KK, nr. 3439, s. 39.

52 BOA, KK, nr. 3440, s. 43.

53 BOA, KK, nr. 3441, s. 35-47.

aylarında (Receb-Şaban-Ramazan) veya bir müddet sonra vefat etmiştir. Bu tarih de 1701 yılı sonları veya 1702 yılına denk gelmektedir. Ancak bu bilginin dışında Abdullah Üsküdarî'nin nerede öldüğü ve nereye defnedildiğine dair herhangi bir malumata ulaşamadık.

Üsküdarî, arabaya binmesini gerektirecek derecede bacaklarından rahatsızdı. Bunu eserinde birkaç defa şöyle ifade etmiştir: "râkımü'l-hurûf sâhib-i özr olduğumdan nâşî arabaya muhtâc olmağın"[54], "özrümüz hasebiyle"[55]. Bunun yaşının ilerlemiş olduğundan kaynaklandığı, "*pîrlik ve ihtiyârlık cihetinden sâhib-i özr ve alîl olmağın*" ifadesinden anlaşılmaktadır[56]. Ayrıca bacaklarındaki rahatsızlığa dair eserinin ikinci cildinden itibaren bilgi vermeye başlaması bu duruma 1690'lardan itibaren, yani yaklaşık 50'li yaşlarındayken düştüğünü göstermektedir.

Abdullah Halife'nin Mevlevî dervişleriyle münasebette olduğu görülmektedir[57]. Bu da Mevlevîliğe müntesib veya yakın olduğunu akla getirmektedir. Buna mukabil eserinde bu hususta kesin bir bilgi yer almaz.

Abdullah Üsküdarî, hem Osmanlı devlet adamlarının eğitildiği Enderun'da bulunması hem de daha sonra merkez bürokrasisinde resmî hizmetler ifa etmesi hasebiyle geniş bir arkadaş çevresine sahipti. Arkadaşları arasında Sermimaran-ı hassa Ahmed Ağa gibi üst düzey devlet ricali de vardı[58].

Müellifin kayınpederi Ali Efendi, Mevkufat Kaleminde çalışmaktaydı. Tespit edebildiğimiz bir diğer akrabası ise kardeşinin oğlu Ahmed bin Ali'dir. 17. yüzyılın sonu ve 18. yüzyılın başlarında silahdar ocağında 36. bölükde görevliydi ve amcası gibi Küçük Ruznamçe Kalemine tabi müşaherehorandan 20 akçe yevmiye almaktaydı[59].

54 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 89b.

55 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 91b.

56 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 238b.

57 "Mütercimü'l-Vâkı'ât tahrîr ü imlâ esnâsında iken tarîk-i Mevlevî'den bir dervîş fakîrâne-i bende hâneye teşrîf edüp". (*Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 23a).

58 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, III, 170a. Üsküdarî, Ahmed Ağa ile dostluğu sayesinde Edirne yakınlarındaki bir sultanî bahçeyi görebildiğini zikreder ve burayı teferruatlı olarak tarif eder (III, vr. 169a-170a).

59 BOA, D.KRZ, Dosya kısmı, nr. 59/10; nr. 63/7; 69/7; BOA, KK, nr. 3427, s. 39; 3430, s. 45; nr. 3432, s. 39; nr. 3435, s. 44; nr. 3438, s. 42; nr. 3442, s. 41.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Eserin İsmi Meselesi

Abdullah Üsküdarî, günümüze ulaşan dört ciltlik eserine bizzat kendisi farklı isimler vermiştir. Bu minvalde daha birinci cildin hemen başında, muhtevaya da uygun olarak, "İşbu hikâyât-ı acîbenin ve rivâyât-ı garîbenin nâm ü nâmîsin *Vâkı'ât-ı Sefer-i Sultân Süleymân-ı Sânî* ismiyle müsemmâ kılınmak münâsib görüldi"[60] der. Buna mukabil aynı cildin ilerleyen sayfalarında ve diğer ciltlerde eserinin adını *"Vâkı'ât"* şeklinde kısaltarak kullanır[61]. İkinci cildi ise "*Vâkı'ât-ı Cild-i Sânî*" şeklinde adlandırır[62]. Üsküdarî, tarihinin üçüncü cildinde ise eserinin adını *"Vâkı'ât-ı Rûz-merre"*[63], *"Rûz/merre"*[64] olarak kaydeder. Dördüncü ciltte ise eserin adına dair şu açıklamada bulunur: "tahrîr ve imlâsına alâ-kadri'l-imkân niyyet olunup, cild-i sâbıklar minvâli üzre inşâ ve nâm-ı hümâyı "*Vâkı'ât-ı Rûz-merre*" ile tesmiye ve müsemmâ olunup inşâallâhü'r-rahmân tahrîrine mübâşeret ve kıyâm gösterildi"[65]. Yine bu cildin sonraki sayfalarında da eserin adı *"Vâkı'ât"* olarak verilir.

Eserin Muhtevası ve Kıymeti

Üsküdarî, tarihini ruzmerre şeklinde kaleme almıştır. Her ciltte bir yıllık olayları gün gün anlatır. Bazı kaynaklarda elimizde dört cilt olarak bulunan bu eserin başlangıçta yedi cilt olarak planlandığı, fakat bunun hayata geçirilemediği ileri sürülmüştür[66]. Eserin birinci cildindeki ilk kayıt 15 Zilkade 1099 (11 Eylül 1688) tarihine aittir. Buna mukabil müellif zaman zaman daha önceki dönemlere dair de atıflarda bulunmakta ve bazen teferruata girmektedir. Yine bu minvalde 1688 Seferi'nin sebeplerine izah ederek birinci cildi yazmaya başlamıştır. Birinci ciltteki son kayıt ise 29 Zilhicce 1101 (3 Ekim 1690) tarihine aittir ve bu cilt Belgrad önlerinde tamamlanmıştır[67]. İkinci cilt ise[68], önceki

60 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 1b.

61 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 329b, 330b.

62 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 2b-3a.

63 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, III, vr. 1b.

64 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, III, vr. 1b.

65 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 2b.

66 Murphey, bu bilgiye Hanifzâde'ye istinaden temas etmiştir (bk. "Biographical Notes On 'Mevkufatî", s. 193.

67 TSMK, Revan, nr. 1223.

68 TSMK, Revan, nr. 1224.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

cildin muhtevasına ve anlatılacak konuya dair kısa bir girişten sonra 1 Muharrem 1102 (5 Ekim 1690) tarihli kayıt ile başlar ve 29 Zilhicce 1102 (23 Eylül 1691) tarihli bilgi ile biter. Bu cilt Edirne'de 6 Safer 1103'de (29 Ekim 1691) tamamlanmıştır. 6 Muharrem 1104'de (17 Eylül 1692) Edirne'de bitirilmiş olan üçüncü cilt[69] de bir önceki cildin özetlenmesinin ardından 1 Muharrem 1103 (24 Eylül 1691) tarihi hadiseleri ile başlar ve 29 Zilhicce 1103 (11 Eylül 1692) tarihli hadiseleri ile nihayet bulur. Dördüncü ciltte[70] ise ikinci ve üçüncü ciltlerin muhtevasına dair kısa bir girişle asıl konuya geçilir, fakat Üsküdarî burada ciltleri karıştırmış olmalıdır ki 1103 yılı olaylarını "cild-i sânî"de anlattığını yazar[71]. Bu girişten sonra 1 Muharrem 1104 (2 Eylül 1692) olaylarından itibaren gelişmeler gün gün anlatılmaya başlar ve 29 Zilhicce 1104 (31 Ağustos 1693) tarihli kayıt ile tarihe son verir.

Üsküdarî'nin 4 ciltlik eseri Osmanlı tarih yazıcılığında başka eşi olmayan bir eserdir[72]. Osmanlı tarihleri içerisinde ihtiva ettiği hadiseleri en teferruatlı olarak anlatan kitaptır. 300-350 varaklık her ciltte yaklaşık bir yıllık hadiseler anlatılır. Müellif, Osmanlı merkez bürokrasisinde çalıştığından İstanbul ve Edirne'de olup biten hadiseleri, İkinci Viyana bozgunundan sonra Avusturya ve Venedik'le ile yapılan savaşlar ve sefer hazırlıkları hakkında geniş bilgi vermektedir. Eserin birinci cildinde 1100'deki (1689) İkinci Süleyman'ın bir noktaya kadar katıldığı Avusturya seferi menzil menzil anlatılmıştır.

Abdullah Üsküdarî, Osmanlı sefer organizasyonunda önemli rol oynayan Maliye'de Mevkufat Kalemi'nde çalıştığından sefere çıkıldığında at, koyun, katır,

69 TSMK, Revan, nr. 1225.

70 Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 2437.

71 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 7b.

72 Bu eserin kıymetini ilk farkedenlerden biri Nihal Atsız olmuştur. Atsız, eserin sadece Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan dördüncü cildini tespit edebilmesine rağmen "Bir yılın vukuatını bu kadar mufassal (688 sayfa) yazan başka bir Osmanlı tarihi yoktur. Eser her bakımdan olağanüstü mühimdir. Derhal bastırılması lazımdır" diyerek eserin önemine değinmiştir (Bk. "İstanbul Kütüphânelerinde Tanınmamış Osmanlı Tarihleri", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, VI/1-2 (Ankara 1957), s. 69-70). Agah Sırrı Levent ise Atsız'ın bu yayınından bir yıl önce çıkan eserinde Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan ilk üç cilt hakkında bilgi verir (Agah Sırrı Levend, *Gazavâtnâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavatnâmesi*, Ankara 1956, s. 130-131). Yine bu araştırmalardan birkaç yıl sonra yayınlanan Karatay'ın kütüphane kataloğunda da eserin ilk üç cildi hakkında bilgi verilir (Bk. Fehmi Edhem Karatay, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, I, İstanbul 1961, s. 271-272). Otuz yıl sonra ise Rhoads Murphy, eseri inceleyerek müellif hakkında bir makale kaleme almıştır (Bk. "Biographical Notes on 'Mevkufatî' A Lesser Known Ottoman Historian of The Late Seventeenth Century", *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul 1991, s. 193-204).

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

deve, odun, zahire ve araba gibi ordunun ihtiyaçlarının nasıl temin edildiğini geniş geniş anlatmaktadır. Yine lağımcı, neccâr, suyolcu gibi seferde hizmet edecek taifelerin ve askerlerin nasıl ve nerelerden temin edildiği ve kaç nefer toplandığı da eserde zikredilmiştir.

Mevkufat Kalemi başta olmak üzere Başmuhasebe, Teşrifat gibi kalemlere ait vesikalar eserde orijinal yazım şekilleriyle kaydedilmiştir. Bu vesikaların birçoğu siyakatla yazılmıştır. Yalnız müellifimiz bu vesikaları kaydederken kâtiplerin yazım biçimlerini doğru bulmamışsa kendi tercihlerini yazmış veya ufak eklemeler yapmıştır. Meselâ, İran elçisine verilen tayinatla ilgili vesikada tavuk yerine mâkiyan, verilen tavuğun sayısı kısmında da "adet" yerine "cenâh"ı tercih etmiştir. Vesikada "peynîr" olarak geçerken müellifimiz "penâyir" yazmıştır, Yine bu vesikada elçiye verilen tuzu yazarken "Eflak tuzu" olduğunu, limon ve turunç tahsisinde ise bunların kabuk olduğunu ilave etmiştir. Ayrıca bu vesikada elçiye ve yanındakilere yapılan tayinat iki kısım hâlindeyken, Üsküdarî bunları birleştirerek tek parça olarak vermiştir. Burada sebzelerle ilgili tayinatta ise 134 akçe yerine 100 akçe yazarak belgedeki bu bilgiyi yanlış aktarmıştır[73].

Eserde Osmanlı merkez bürokrasisinde ve taşra teşkilatındaki tayin ve azil-ler, vefatlar, öldürülen devlet adamları, mevâcib ihracı gibi konular da sık sık verilmiştir. Düşman istilası, alınan mağlubiyetler, fetihler, eşkiyalık faaliyetleri ve eşkiya ile mücadele eserde teferruatlı olarak anlatılır. Ay tutulması gibi hadiselerden de bahsedilmiştir.

Müellif, Osmanlı bürokrasisinde görev yaptığı için kalemlerde olup bitenleri de anlatır. Kendisi Mevkufat Kalemi halifesi olduğundan merkez bürokrasisinin işleyişi hakkında, özellikle maliye kalemleri ile ilgili önemli bilgiler verir. Eserde Mevkufat Kalemi'nin işleyişi hakkında çok teferruatlı malumat vardır. Bürokraside yapılan suistimaller ve yapan memurlara verilen cezalardan da eserinde bahsedilmiştir. Eserinin dördüncü cildinde beraber çalıştığı defterdar ve mevkufat eminleri hakkında bilgi verir.

Üsküdarî, görevi icabı birçok sefere katılmış ve bu vesileyle birçok bölgeyi yakinen müşahede etme imkânı bulmuştur. Bu bölgeler hakkında, daha önceki bilgiler özetlendikten ve tarihî malumat verildikten sonra müellif bizzat kendi gözlemlerini de kaleme almıştır. Bu yönüyle Üsküdarî'nin eseri Osmanlı tarihî coğrafyası için de önemli bir kaynaktır.

73 *Vâkı'ât-ı Râz-merre*, III, vr. 97b; BOA, Cevdet-Hariciye, nr. 4402.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Enderun'dan yetiştiği için bu teşkilatının işleyişine dair önemli bilgiler öğrenmiş[74] ve bu sayede eserinde bu kuruma dair ayrı bir kısım kaleme almıştır[75]. Bizzat Enderun'da bulunan bir kişinin kaleminden çıkmış olması hasebiyle bu bilgiler ayrı bir önem taşır. Dolayısıyla bu bilgilerden biraz bahsetmek faydalı olacaktır. Müstakil bir başlıkla hakkında bilgi verilen ilk teşkilat Enderun gılmanlarına dairdir. Müellifimiz de bir zamanlar gılman olduğu için bu grup hakkında verdiği bilgilerin kendi gözlem ve bilgilerine istinaden kaleme alındığını hassaten kaydeder. Daha sonra da yedi sınıfa ayrılan saray gılmanlarını tek tek izah eder. İlk grup olarak "kırklar" ismi verilen Hasoda gılmanlarını anlatır. Ardından Hasoda'da bulunan Hırka-i Saadet Dairesi'ni ayrı bir başlıkla ele alır. Burada muhafaza edilen Hırka-i Saadet'ten kısaca bahseder ve ayrıca Hazreti Ömer'in kılıcının da bulunduğunu kaydeder.

Müellifimiz Hasoda'nın ardından Hazine Odası hakkında bilgi verir. Burada yüz elliden fazla gılman bulunduğu ve bunların on ikisine "bıçaklı" dendiğini kaydeder. Ardından Kilar, Seferli, Doğancılar, Büyük ve Küçük Odalara dair kısa bilgiler nakleder. Bu odalar hakkında verdiği kaidelerin Edirne Sarayı için de geçerli olduğunu söyler.

Odalardan sonra Bâb-ı Hümâyun hizmetindeki tavaşileri ele alır. Büyük ve Küçük Odaların mekanlarına dair bilgiler verildikten sonra sultan hamamını anlatır. Arz Odası'na dair bir cümlelik bilgi verildikten sonra da mescidleri ele alır. Bu minvalde Büyük Oda mescidinde yalnızca bura halkının namaz kılabildiklerini, diğerlerinin ise topluca Küçük Oda mescidinde imamla birlikte namaz kıldıklarını nakleder. Buna mukabil Küçük Oda'daki mescidde her sınıfın kendine mahsus bir alanı olduğunu ve herkesin bu sınırlar dahilinde namaz kılması gerektiğini kaydeder. Ardından Küçük Oda Mescidi'nde padişahın ve saray halkının namaz kılma şekilleri hakkında şunları kaydeder: "*Mihrâbın cânib-i yesârında hazîneli, kilârlı ile mahlût ve mihrâbın yemîninde seferli ile doğancılar mahlût ve seferli ile doğancıların yemîninde Küçük Odalı ve saff-ı nihâlde tavâşîden ak ağalar edâ-yı salât iderler. Ve saff-ı nihâlde verâ-i hicâbda pâdişâh-ı âlem-penâh için mahsûs mahall-i ibâdethâne olup taraf-ı Harem'den ol mahalle vusûl ve verâ-i hicâbdan imâma iktidâ iderler. Ve mescid-i mezbûrun iki imâmı olup biri gulâmân-ı Oda-i Küçük'den ve biri*

74 Üsküdarî bu durumu şöyle anlatır: "*Küçük Oda" ta'bîr olunan oda-i Enderûn'da beş seneden mütecâviz gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn'dan add olunup kā'ide-i Enderûn-ı Sarây-ı hümâyûn'a ıttılâ' hâsıl itdüğimiz ecldendir*" (I, vr. 251b).

75 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 251b-258b. Üsküdarî, Enderun hakkında diğer ciltlerde de yeri geldikçe bilgiler verir.

taşradan mahsûs imâm-ı şehriyârî ta'bîr olunur. Eğer imâm-ı şehriyârî mevcûd u hâzır olur ise, pâdişâh-ı âlem-penâha ağayân-ı Bâbü's-sa'âde arz idüp pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri dahi mahall-i ibâdethâneye teşrîf buyurup imâm-ı şehriyârîye iktidâ iderler. İmâm-ı şehriyârî mevcûd olmaduğı hâlde pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri gulâm-ı Enderûn'dan olan imâma iktidâ eylemek kānûn olmamağla mahall-i ibâdethâneyi teşrîf itmeyüp âhar mahallde salâtı edâ buyururlar. Ve ibâdethâne-i şehriyârîden mescid-i mezbûra revzen-i kebîr olup sîm telden örülmüş kafes ile hicâb olunup ve yemîninde vâlide sultân ve yesârında hâseki sultân ibâdeti içün mahsûs mahall olup revzen-i kebîrleri olmağla bir kaç kat kafes-i mahcûbdur. Ve ibâdethâne-i mezbûrun ebvâbı taraf-ı Harem'den olmağla kızlar ağası ve ba'zı mukarrebîn-i şehriyârî kurb-i pâdişâhîde imâma iktidâ iderler. Ol eclden imâm-ı şehriyârî niyyet-i salâtda انّا اماماً لمن تبعني *şerâyitini îrâd iderler. Ve silahdâr-ı şehriyârîye ve ağa-yı Sarây-ı âmire'ye mahsûs olan odalar mescid-i mezbûra muttasıl olup revzenleri olmağın odalarından imâma iktidâ idüp edâ-yı salât iderler. Ve bu mescid-i şerîfde salât-ı cum'a câ'iz olmamağla edâ olunmaz*"[76].

Üsküdarî, mescidlerin ardından aslında daha fazla bilgi verecek kadar malumata sahip olmasına rağmen odaları özetle anlattığını belirtir. Yine kendi döneminde İstanbul'daki İbrahim Paşa ve Galata Sarayı ile Edirne'deki Eski Saray'ın oldukça iyi durumda bulunduklarını kaydeder. İbrahim Paşa Sarayı'nda 800, Galata Sarayı'nda 700, Edirne Sarayı'nda da 600'den fazla gulamın bulunduğu, buna mukabil kitabın yazıldığı devirde bu sarayların "harâb ender-harâb" olduğu bilgisini verir.

Abdullah Üsküdarî, Enderun'daki bayramlaşma merasimlerine de uzun bir bölüm tahsis etmiştir ve bu konuyu ayrı bir başlıkta ele almıştır. Müellifin verdiği bu bilgiler saraydaki bayramlaşma teşrifatına dair birçok orijinal ve diğer kaynakta bulunmayan bilgiler ihtiva eder.

Dönemin önemli isimlerinin bazılarının biyografileri için de Üsküdarî'nin tarihi değerli bilgiler ihtiva eder. Mesela Niyazî-i Mısrî hakkında önemli bilgiler vermektedir. Niyazî-i Mısrî'nin Zilkade 1100'de (Eylül 1689) Midilli'den Bursa'ya geçmesine hatt-ı hümâyûnla izin verildiği ve bunun üzerine şeyhi Bursa'ya getirmek üzere bir Divan çavuşunun görevlendirildiği anlatılır[77]. Ayrıca bu iznin Mısrî tarafından önce olumlu karşılandığı, daha sonra ise bizzat şeyhin "*Ba'de'l-yevm vezîr-i cedîdden ihrâc içün izne hükm-i hümâyûn vârid olmadıkca*

76 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 254b-255a.

77 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 108b.

hurûca mâni'imiz vardur" diyerek gitmekten vazgeçtiği şahitlerin dilinden nakledilir[78]. Yine bu minvalde Mısrî'nin daha sonra Bursa'ya gelmesi üzerine verdiği vaazlar yüzünden şehir halkının nasıl ikiye bölündüğü ve meselenin şeyhülislama nasıl intikal ettirildiği de rivayet olarak zikredilir[79]. Üsküdarî, 1693'teki sefere Mısrî'nin müridleriyle birlikte bizzat katılmak üzere Bursa'dan hareket ettiğini, başlangıçta II. Ahmed'in buna müsaade etmediği ve bununla ilgili bir hatt-ı hümâyûn gönderdiğini, Mısrî'nin padişah emrine rağmen yola çıktığını; bunun üzerine yoldaki ihtiyaçlarının karşılanması için Silahşör Habeşî Süleyman Ağa'nın devlet tarafından görevlendirildiğini[80]; Edirne'de Selimiye Camii'nde devlet adamlarını eleştiren bir vaaz vermesi üzerine Mısrî'nin tekrar sürülmesine karar verildiği anlatılır. Üsküdarî'nin duyduğu rivayetlere göre şeyhin Mısır üzerinden Habeş'e sürülmesi yönünde fermân çıkarılmış, buna mukabil şeyh Limni'ye sürülmüştür[81].

Üsküdarî, Mısrî'nin Limni'ye ilk defa 1673'te sürülmesine dair de şu bilgileri verir: Rivayet edildiğine göre 1084'te (1673) Edirne'deki Eski Camii'de Kamaniçe Seferi'ne giden IV. Mehmed'in ortadan kaybolduğu ve bu yüzden Şehzade Süleyman'ın tahta çıkması gerektiği yönünde vaaz vermiş ve bu vaazı yüzünden Limni'ye sürülmüştür[82].

Üsküdarî'nin eserinde genel manada belirtilen tarihler arasında padişahlara, harem halkına, üst düzey devlet ricaline ve bürokratlara, İstanbul merkez olmak üzere gündelik hayata dair de bilgiler verilir. II. Ahmed'in 1104'te ikiz çocuklarının doğumunu anlatırken buna daha önce hiçbir Osmanlı padişahının mazhar olmadığını söyler. Burada ayrıca tarih kitaplarına göre imparatorluğun nasıl kurulduğunu anlatırken Osmanlı'nın zuhurunu 717 (1317) yılı olarak ifade etmiş ve devletin kuruluşundan o güne 387 yıl geçtiğini belirmiştir[83].

Osmanlı başkentinde meydana gelen kıtlık ve kuraklıklar, salgın hastalıklar, yangınlar, şiddetli yağışlar vs. Üsküdarî tarafından eserde kaydedilmiştir. Mesela 1691 Mart'ında Mısır'dan ve Karadeniz'den buğday getirmesi gereken

78 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 132b-133a.

79 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 255a-b.

80 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 283a-b.

81 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 289b-291a.

82 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 290a-b. Mısrî'nin Limni'ye ilk sürgün tarihi konusundaki ihtilaf için bk. Mustafa Aşkar, "Niyâzî-i Mısrî", *DİA*, XXXIII, 167.

83 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 25a-b; Atsız, Aynı makale, s. 69-70.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

gemilerin gecikmesi yüzünden İstanbul'da tahılın nasıl karaborsaya düştüğü ve bunun etkileri canlı bir şekilde tasvir edilmiştir[84].

Eserde başta elçi kabulleri ve anlaşma hazırlıkları olmak üzere Osmanlı İmparatorluğu'nun diplomasi tarihini ilgilendiren konular hakkında da malumat vardır. Osmanlı iktisat tarihine dair eserde önemli bilgiler mevcuttur. Bu anlamda özellikle 1690 yılı sonu, 1691 yılı başlarında kalp paranın başta İstanbul piyasası olmak üzere imparatorluğun genelini nasıl etkilediği ve bunun önünü almak için alınan tedbirlere dair teferruatlı malumat verilir[85].

Üsküdarî, bazı yapılar hakkında müstakil başlıklar açarak bilgi vermiştir. Bu minvalde Turhan Sultan tarafından inşa ettirilen Eminönü'ndeki Yeni Valide Camii[86], Tımışvar Kalesi[87], Semendire Kalesi[88] gibi yapılarla ilgili teferruatlı malumat vermiştir.

Abdullah Üsküdarî, Osmanlı donanmasındaki faaliyetleri, gemi yapımını, tersanedeki çalışmaları, gemilerin denize indirilme merasimlerini ve kaptan-ı deryanın icraatlarına da yeri geldikçe temas etmiştir. Yine bu manada Osmanlı deniz savaşlarından da bahsetmiştir.

Müellifimizin müstakil bir başlıkta ve Âlî'nin *Künhü'l-ahbâr*'ını mehaz göstererek ele aldığı hususlardan biri de Kırım tarihidir[89]. Yine bu manada Kırım hanlarının azil ve tayinleri, bu münasebetle yapılan törenler ve verilen hediyeler, Kırım birliklerinin Osmanlı ordusundaki hizmetleri gibi gelişmeleri anlatmıştır[90].

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Eserin Kaynakları

Abdullah Üsküdarî'nin eserinin ana kaynağı müellifin kendi müşahedeleridir. Buna mukabil müellif zaman zaman katılamadığı seferler ve bizzat gidemediği cephelerdeki veya imparatorluğun diğer bölgelerindeki hadiseleri çevresindeki dostlarından aldığı haberlerle kaleme almıştır. Çevresinin geniş olması doğal

84 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 153b-154b.

85 Bu hususta daha çok ikinci ciltte bilgi verilir. Özellikle bk. *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 118b-120b.

86 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 150a-152a.

87 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 10a-12a.

88 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 326a-327b.

89 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 160a-167a.

90 Bu konularla ilgili olarak dört ciltte de bilgi bulunmaktadır.

olarak haber ağının da geniş olmasını sağlamıştır. Nitekim müellifimiz birçok hadiseyi dostlarından duyduklarından veya onlardan aldığı mektuplarda verilen bilgilerden nakletmiştir[91].

Bu bilgileri bazen isim vermeden şu şekildeki ifadelerle zikretmiştir: "olundukları sîkadan rivâyet olundı ki; ammâ ki, sîkadan nakl ü rivâyet olundı ki; sipâriş olunduğı sîka-i kemâlîden nakl ü rivâyet olunmuşdur. Ve işbu râkımü'l-hurûfun akl-ı kāsırınca rivâyet-i mezbûr ihtifâdan sipâriş olunduğu cihetden aklen nakl-i mezbûrun sıhhatine haml olunmuşdur; rivâyetleri üzere istimâ' iden ahbâbdan mesmû' olunmağın işbu mahalde sebt ü tahrîr ü beyân olunmuşdur; deyü kitâbet olunduğı kitâbet-i kefereden ma'lûmâtı olanlardan istimâ' olunmuşdur; bend ü esîr-i zindân olduğı râvî rivâyeti üzere; El-uhdetü ale'r-râvî; deyü nakl ü rivâyet olundı. Fî'l-hakīka rivâyetleri üzere; beyne'n-nâs şüyû' bulmuşdur; otağ-ı Sadr-ı âlî'de sergi olunduğı karye-i mezbûra meksinde istimâ' olunmuşdur; nakl ü rivâyet olmağın istimâ'ımız olmuşdur. Fi'l-hakīka rivâyet-i mezbûr sıhhatde ise; Budin'e vusûlünün haberi beyne'n-nâs şüyû' bulmuşdur; Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin taraf-ı mahmiye-i Edirne'ye teveccüh ü azîmetlerine bâ'is ü bâdîye sebebleri istimâ' olunduğı minvâl üzere nakl ve rivâyet olunmuşdur ki; rivâyet-i sahîha olmak üzre istimâ' olunmağın; el-uhdetü ale'r-râvî. Ve bir rivâyetde; taburı dahi vardır deyü istimâ' olunur. Ammâ ki, sıhhati nâ-ma'lûmdur. Ve sâyir ceng-güzâr keferesi bi'l-külliye Fransız cenginde olduğın istimâ' ederüz ve Ordu-yı hümâyûn'a Hasan Paşa Palankası menzilgâhında dûş olup mürûr eyledim deyü mûmâ-ileyh şâtırbaşıdan ahbâb-ı kadîmi rivâyetidir ki, istimâ'ımız olmağın tahrîr olundu. El-uhdetü ale'r-râvî; Rivâyet-i Âhar: İşbu râkımu'l-hurûfun Ordu-yı hümâyûn'da olan ahbâbının birinden mektûb vârid olup mazmûn-ı mektûbda münderic olan"[92].

Aldığı haberleri bazen de şu şekillerde kimden aldığını zikrederek vermiştir: "kalem-i mezbûrda kîsedârlık hıdmetinde olan Kösec İsma'îl Halîfe'den istimâ' olunmuşdur; mûmâ-ileyhin lisânından istimâ' iden Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından ulûfeli Küçük Mustafa Çavuş'dan istimâ'ımız olmağın işbu mahalde sebt ü tahrîr olunduğı; Dergâh-ı âlî yeniçeri ocağı mütekā'idîni zümresinden müşârün-ileyh Hasan Beşe nâm tekā'üdün nakl ü rivâyeti üzre tahrîr

91 *Vâka'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 26b. Dostlarından gelen mektuplar için bk. *Vâka'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 137b-139a; II, vr. 339b-341a. Ayrıca bk. II, vr. 307b.

92 *Vâka'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 37b-38a, 39a-40b, 50b, 61a, 63b, 64a, 74a, 94a, 96a, 143a, 183a, 184b, 228a, 339b-340a.

TÜRK AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

olunmuşdur; Rivâyet-i Sîka: Mevkūfâtçı olan Kadrî Efendi'nin rivâyeti üzere; Karaman-oğlu'nun ahd-şikenliği münfekk olmamışdur deyü erbâb-ı târîhden olan merhûm Solakzâde'nin târîh tercemesinde mastûr ü mukayyeddir; Ve bu feth-i uzmâyı ve bu gazâ-yı ekberi fâl-i mübârek add eyledüklerin Ordu-yı hümâyûn tarafından vârid olan telhîsî-i Sadr-ı âlî lisânından rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr Vekîli Ali Efendi'nin nakl ü rivâyeti üzere işbu hakīr-i pür-taksîrin mesmû'ı mertebesi tahrîr ü inşâ olunmuşdur"[93].

Müellifin en önemli kaynaklarından biri de özellikle Mevkufat Kalemi'nde üretilmiş sefer organizasyonuna dair vesikalardır. Abdullah Üsküdarî, kendi kaleme aldığı veya elinden geçen vesikaları orijinalleri gibi siyakat yazısıyla eserine almıştır[94].

Üsküdarî, kendi müşahedeleri yanında konu gerektirdikçe tarih kitaplarını da kullanmıştır. Bu anlamda müellifin tarihe özel bir ilgisinin olduğu müşahede edilir. Zira daha Enderun'da iken buradaki kütüphanede bulunan kitapları tetkik ettiğini bizzat kendisi ifade eder. Bu anlamda kullandığı kaynaklara dair şu yönde bilgiler verir: "*Ve lâkin müverrihûnun târîhleri işbu mütercimü'l-Vâkı'ât'ın defe'âtile manzûr-ı dîdesi olmuşdur. Zikr olunan ahvâl-i sulhun netîcesi bu minvâl üzere olduğı müverrihûnun târîhlerinde mastûr değildir. Evvelâ târîh-i mu'teber ki, Künhü'l-ahbâr mü'ellifi merhûm Âlî Efendi târîhidir ve Peçûyî merhûm İbrâhîm Efendi târîhidir ve merhûm Solak-zâde târîhidir ve Câmi'ü't-tevârîh mütercimi Za'îm Mehemmed tercemesidir. Âl-i Osmân eyyedehümü'llâhü'l-Melikü'l-Mennân'ı târîhlerinde imlâ vü inşâ idüp bâ-husûs merhûm sâhib-kırân-ı zamân Sultân Süleymân Han'ın cemî' gazavâtın tafsîl üzere tahrîr ü beyân eylemişlerdir*"[95]. Üsküdarî, Gelibolulu Mustafa Âlî'nin *Künhü'l-ahbâr* adlı tarihine özellikle itibar etmiş; bu yüzden *Künhü'l-ahbâr*'ı birçok yerde mehaz olarak göstermiştir[96]. Müellifimiz Âlî'nin *Fusûl-i Hall ü Akd* adlı eserini de ismini kaydederek kullanmıştır[97]. Ayrıca Âlî'nin şiirlerinden bazılarını da eserine almıştır[98]. Ayrıca Nef'î, Rûhî-i Bağdâdî gibi şairlerden de eserinde şiirler kullanmıştır[99].

93 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 121b, 143b, 187b, 235a, 255b, 307b.

94 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 134b-135a, vr. 176b-177b, 270a-b; II, vr. 160a-167a; III, vr. 6a-b, 32a-34a, 56a-57a, 93a-95a.

95 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 60b.

96 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 134b-135a, vr. 176b-177b, 270a-b; II, vr. 160a-167a; III, vr. 6a-b, 32a-34a, 56a-57a, 93a-95a.

97 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 163b-167a.

98 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 186b.

99 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 68a, 80b.

Üsküdarî, "muteber tarih" olarak gördüğü Peçuylu İbrahim Efendi[100] ve Solakzâde Mehmed Hemdemî'nin[101], Mehmed Neşrî'nin[102], tarihleri ile Zaim Mehmed Efendi'nin *Câmi'ü't-tevârîh*'ini[103] de kullanmıştır. Ebul Fidâ tarafından kaleme alınan ve XVI. asırda Sipahizâde Mehmed tarafından Osmanlı Türkçesine tercüme edilen *Terceme-i Takvîmü'l-Büldân* adlı eseri ile Süyûtî'nin *Tarîh-i Mekke* isimli eserinin Abdülbaki Efendi tarafından yapılan tercümesinden de istifade etmiştir[104].

Müellifimizin özel bir önem atfettiği ve uzun alıntılar yaptığı bir diğer kaynak da Mehmed Nergisî'nin *el-Akvâlü'l-Müselleme fi Gazavâti'l-Mesleme*'sidir[105]. İsmini zikrederek kullandığı bu eserden özellikle İstanbul tarihine dair bilgiler verirken nakiller yapmıştır. Bu manada Galata'ya neden "Belde-i Kahr" denildiğini Nergisî'nin bu eserindeki bilgileri naklederek açıklamıştır[106]. Bu da Üsküdarî'nin dolaylı da olsa İbnü'l-Arabî'den haberdar olduğunu gösterir.

Eserde birçok deyim kullanılmıştır. Bunlardan bir kısmı şunlardır: "dost alışda verişde görsün", "şeytân azâbda yaraşur", "yağmurdan firâr eden doluya râst geldüği", meşhûr meseldir ki, "meyhâneci gazel almaz" şeklinde, "Pinti Hamîd'den toz koparan", "dîvânenin biri her eğri ağaca yayım ve her gördüğüne dâyım dedüği", Budalâ kelâmı olmak gerek "ebesi var, dayısı var, hep eli kuşlı", Bî-çâre Yahûdînin ocağına incir dikerler, ve "tavşana kaç tazıya tut" vâdîsinde, "Dutulmayan uğrı, beyden doğrı" didükleri meşhûr meseldir, "yalnız çiçek ile yaz olmaz" meşhûr meseldür, "Buñ deminde Hızır'a dûş olunur", "feleğe kelek simurga siñek dimeyüp" [107].

Nasreddin Hoca fıkraları da müellifimizin malumudur[108], fakat bunun kitabî veya şifahî kaynaklara mı müstenid bulunduğu belli değildir.

100 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 134a-b; IV, vr. 60b.

101 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 196b ve devamı; IV, vr. 60b.

102 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 197b.

103 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 272a-b; IV, vr. 60b.

104 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 96b, 198b, 202a, 322b-323a.

105 Bu eser Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin *Muhâdaratü'l-ebrâr ve müsâmeretü'l-ahyâr* adlı eserinin bir faslının tercümesidir (bk. Süleyman Çaldak, "Nergisî", *DİA*, XXXII, 561).

106 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 187b-192b.

107 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 30a-b, 79a, 81a, 92b, 122a, 195b, 260a, 270b, 271a-b, 273a.

108 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 53b

Yazma Nüshaları

Eserin elimizde bulunan ilk üç cildi Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndedir. Birinci cilt Revan, nr. 1223, ikinci cilt Revan, nr. 1224, üçüncü cilt ise Revan, nr. 1225'tedir. Dördüncü cilt ise Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 2437'dedir. Şu ana kadar eserin başka nüshasına rastlanılmamıştır.

Revan, nr. 1223[109]**:** 286x165 (190x85) mm ölçülerinde olup, 331 varaktır. Her sayfada 27 satır vardır. Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Miklepli, kahverengi deri ve ebru ciltlidir.

Bu cildin ikinci sayfasında "*Vâkı'ât-ı Sultân Süleymân-ı Sânî*, be-hatt-ı nesih, satır 27" yazılıdır. Müellif, bu başlığın altına Kadihan'dan naklettiğini söylediği bir hadisi de yazmıştır. Yine en üstte "Çerâğ ve Mescid ve Mihrâb ve Minber, Ebûbekr ve Ömer ve Osmân ve Haydar, Rıdvânu'llâhi aleyhim ecma'în" ifadesi vardır.

Bu sayfada üç mühür vardır. Birinde "Yâ sâtirü'l-aybî mu'inü hâli Abdî", diğerinde ise "Mehmed Emîn ola dâyim emân-ı Hakk'da" ifadeleri yer almaktadır. Üçüncü mühür ise III. Mustafa'nın tuğrasıdır. Ancak vakıf mührü değildir. Muhtemelen bu eser III. Mustafa'nın kütüphanesini tesis etmeden önce padişahın eline geçmiş olmalıdır.

Bu sayfada "Min-kütübin kitâbetuhü bi-yedî ve ene efkarü'l-verâ Abdî Halîfe an-Kalem-i Mevkūfât ufiye anhu" yazıldıktan sonra altına Abdi'nin mührü vurulmuş, daha sonra da Mevkufat bürosunun kalem gülü atılmıştır.

Revan, nr. 1224[110]**:** 287x174 (188x90) mm ölçülerinde olup, 341 varaktır. Her sayfada 27 satır vardır. Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Miklepli, kahverengi deri ve ebru ciltlidir.

İkinci cildin ilk sayfasında eserin ismi "*Vâkı'ât-ı Cild-i Sânî, s 27*" şeklinde yazılmıştır. İkinci sayfasında birinci cildde olduğu gibi ikisi aynı üç mühür vardır. Birincisinde "Yâ sâtirü'l-aybî mu'inü hâli Abdî", ikincisinde ise "Mehmed Emîn ola dâyim emân-ı Hakk'da" ifadeleri vardır. Üçüncü mühür ise III. Osman'ın vakıf mührüdür[111]: "Elhamdü lillahi'llezî hedânâ li-hazâ ve mâ-künnâ

109 Fehmi Edhem Karatay, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, I, İstanbul 1961, s. 271-272.

110 Karatay, *Aynı eser*, s. 272.

111 Günay Kut-Nimet Bayraktar, *Yazma Eserlerde Vakıf Mühürleri*, Ankara 1984, s. 35.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Turkish Academy of Sciences

li-nehtedî levlâ in hedanallah, Vakf-ı Osmân Han bin Mustafâ el-Muzaffer Dâimâ".

Revan, nr. 1225[112]**:** 280x160 (187x83) mm ölçülerinde olup, 292 varaktır. Her sayfada 27 satır vardır. Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Miklepli, kahverengi deri ve ebru ciltlidir.

İkinci sayfasında ikinci cildde olduğu gibi aynı üç mühür vardır. Bu sayfada Min-kütübin kitâbetuhû bi-yedî ve ene efkarü'l-verâ Abdî Halîfe an-Kalem-i Mevkūfât ufiye anhû", "*el-Cild-i Sânî*, min-Tarih-i *Vâkı'ât-ı Sultân Selim*, bi-hatt-ı nesih, satır 27" ifadeleri de yer almaktadır. Ayrıca burada Mevkufat bürosunun kalem gülü de vardır.

Esad Efendi, nr. 2437: 282x160 (188x83) mm ölçülerinde olup, 344 varaktır. Eserin 29 Zilhicce 1104 hadiselerinin devamının anlatıldığı son varak eksiktir. Her sayfada 27 satır vardır. Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Eser su aldığı için sayfaların üst tarafları yıpranmıştır. Eserin cildi miklepli, sorte ve kenarlar vişne rengi meşin, kapakları ebrulu kâğıt kaplı mukavvadır.

Eserin günümüze ulaşan yegâne nüshası müellif hattıyladır. Müellif, nüshaların sonunda metnin kendi kaleminden çıktığını "an-yed-i abdü'l-fakīr el-hakīr el-muhtâc ilâ Rabbihi'l-gafûr Abdullâh bin İbrâhim eş-şehîr bi-Üsküdarî" açık bir şekilde ifade etmiştir.

Ancak eserin üç cildinin metin öncesinde yer alan "Min-kütübin kitâbetuhû bi-yedî ve ene efkarü'l-verâ Abdî Halîfe an-Kalem-i Mevkūfât ufiye anhû" ifadesi ilginç bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Bu ifadeden Mevkufat Kalemi halifelerinden Abdî Halife'nin eseri yazdığı anlaşılmaktadır. Müellif eserin içinde kendisini Abdullah Üsküdarî olarak tanımlarken buradaki ifade karışık bir durum ortaya çıkarmaktadır. İki ihtimal vardır. Birincisi Abdî isimli Mevkufat Kalemi halifelerinden birisi eseri temize çekmiştir. Bu dönemde Abdî Halife isimli bir halife vardır. İkinci ve daha kuvvetli ihtimal ise Abdullah Üsküdarî'nin mahlas olarak "Abdî"yi kullanmasıdır. Zilkade 1104'te (Temmuz 1693) Mevkufat Kalemi'nin üçüncü halifesi ve başhalife vekili Abdî Halife'dir[113]. Müellifimiz Abdullah Üsküdarî 1103'te Mevkufat Kalemi üçüncü ha-

112 Karatay, *Aynı eser*, s. 272.

113 "Abdi Halîfe, Vekîl-i Beyâzî Mehemmed Efendi ser-halîfe-i Mevkūfât. Mûmâ-ileyh Abdi Halîfe dahi Mevkūfât Kalemi'nde üçünci halîfedir". Bk. *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, 296a.

lifesi olmuş 1103 ve 1104'te Mevkufat Kalemi başhalifeliği yapmıştır[114]. Bu durum Abdî Halife'nin Abdullah Üsküdarî olduğunu ortaya koymaktadır. Abdullah Üsküdarî'nin eserinde mahlasını açıkça kullanmamasının[115] sebebi muhtemelen aynı dönemde Büyük Ruznâmçe Kaleminde Abdî Halife isimli birisinin bulunması olmalıdır[116].

Müellif, eserini yazmayı tamamladığı tarih ve mekânları belirtmiştir[117]. Ancak eserin herhangi bir makama takdim edileceğine dair ciltlerin mukaddimelerinde bir ifade bulunmamaktadır. Ayrıca eserin cetveli de yoktur.

Elimizdeki ciltler aynı hatla kaleme alınmıştır. Müellif eserini kendisi temize çekmiştir. Ciltlerin üçü Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeyken son ciltdin Esad Efendi Kütüphanesi'ne bulunması ilginç bir durumdur. Ciltlerin bir arada bulunmaması sebebiyle ilgili bir bilgiye sahip değiliz.

Elimizdeki nüshalarda bazı yerlerde müellifin derkenar ilaveleri mevcuttur. Müellif, eseri temize çekerken ulaştığı bilgileri esere başlıklar altında derkenar olarak ilave etmiştir[118]. Üsküdarî, temize çektiği metinde, kenar notuyla önceki yazdığı bilgilerini de yeni bir malumata ulaştığı zaman tashih etmiştir[119]. Bazen de metin içine girecek ilaveleri derkenar olarak kaydetmiştir[120]. Yine yanlış

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

114 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, III, vr. 232a, 257a-b; IV, 56a, 329a.

115 Nitekim eserinin dördüncü cildinde kendisini zikrederken boşluk bırakıp "…. halife" yazmıştır. Bk. *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, IV, vr. 2a-b.

116 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, 161b; 166a, 218b, 244a; II, 296b-297a; III, 123b; IV, 204a, 295b.

117 "Temmetü'l-vâkı'ât el-mezbûr an-yed-i abdü'l-fakīr el-hakīr Abdullah bin İbrâhîm eş-şehîr bi-Üsküdarî gafera'llâhu lehu ve li-vâlidî ve li-cemî'i'l-mü'minîn ve'l-mü'minât fi-gāyeti şehr-i Zi'l-hicce-i şerîfe li-sene ihdâ ve mi'e ve elf. Der-hîn-i muhâsara-i Kal'a-i Belgrad. Fî sene 1101. İtmâm-ı kitâb der-muhâsara-yı Belgrad". Bk. *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 331a; "Temmetü'l-Vâkı'âtü'l-Cild-i Sânî, an yed-i abdü'l-fakīrü'l-hakīr el-muhtâc ilâ rahmeti Rabbihi'l-Gafûr, Abdullah bin İbrâhîm eş-şehîr bi-Üsküdarî, an şehr-i Saferi'l-hayr bî-yevmi's-sâdis aşer fî sene selâse ve mi'e ve elf, der mahmiye-i Edirne. Fî şehr-i Saferi'l-hayr. Fî sene 1103". Bk. *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 341b.

118 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 122a, 215a-218a, 271a, 272b, 280a, 281b, 303a, 304b-305a, 313a-314b, 316b-319a; II, vr. 26b, 184b-188b, 194b-199b.

119 "Merhûm-ı mağfûrun na'ş-ı latîfleri Âsitâne'de Gümrükhân[e]'ye nâzır merhûme Vâlide-i Sultân Mehmed Han'ın türbe-i şerîflerinde defn olunmak üzere sipâriş buyurulduğu istimâ' olunup tahrîr olunmuş idi. Ve lâkin merhûm ve mağfûrun türâbı ol mahallde olmayup merhûm ve mağfûr Sultân Süleymân Han-ı evvelin câmi'-i şerîfinde kendü vâlideleri kurbünde defn olundukları tahakkuk bulmuşdur". Bk. *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 248a. Yine bu şekilde başka bir örnek de şudur: "Mezbûr Mahmûd Paşa vefâtının hılâfi zuhûr idüp râvîsi istimâ' ile nakl eylemiş. Müşârün-ileyhe tekā'üdlük ihsân olunup hâliyâ Silivri kurbünde vâkı' çiftliğinde râhat ü istirâhat ile âleminde mütemekkindir". Bk. *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 171a.

120 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, 218a.

yazdığı kelimeler için de not düşmüştür[121]. Bazen de kenarda kırmızı mürekkeple başlıklar çıkmış[122] ve kendi kalemiyle açıklama notları düşmüştür[123].

Müellifin metnine daha sonraki tarihlerde yapılmış ilave muhtemelen fazla el değiştirmemesinden dolayı pek yok gibidir. Edirne'de koyun eti sıkıntısı çekildiği ve etin okkasının 10 paraya çıktığını anlattığı yere 1790'larda eseri okuyan bir kişi "1206 târîhinde lahm-ı ganem Âsitâne'de beher kıyyesi otuz yedi pâraya alındı. Yüz üç sene mukaddem pek bahâya çıkmağla altı ve sekiz pâraya virilmiş. Şimdiki narh yok. Ziyâde olan otuz pârayı nereden bulayım" ifadesini derkenar olarak düşmüştür[124].

Metnin Yayınında Takip Edilen Yol

17. asrın sonlarında yazılan eser son derece sade bir Türkçe ile kaleme alınmıştır. Mümkün mertebe yayın sırasında metnin orijinal imlasına sadık kalınmaya çalışılmıştır. Ancak Türkçe kelimelerin sonundaki "b"ler "p" olarak yazılmıştır.

Eserin okunuşunu zorlaştırmamak için metnin neşrinde basit transkripsiyon usulü tercih edilmiştir. Transkripsiyon işareti olarak sadece Arapça kelimelerdeki ayın (ع) işareti " ' " ile, hemze (ء) işareti " ' " ile gösterilmiştir. Arapça ve Farsça kelimelerdeki kaf ile kef harfi ayırımını belirtmek için bunlardan sonra gelen uzun seslerde harf üzerine düz çizgi (ā, ī, ū) işareti konulmuştur. Müellif tarafından sonradan metne yapılan ilaveler, kenara eklenmiş başlıklar ve tashih gibi müdahaleler kırmızı renkli ve metnin fontundan farklı bir font ile gösterilmiştir.

Metinde sehven eksik bırakılmış kelimeler "[ ]" ile tamamlanmıştır. Müellifin bazen boş bıraktığı isimler, yerinin boş olduğu vurgulanmak üzere "(Boş)" şeklinde gösterilmiştir.

Müellif, Arapça bazı kelimelerin yazımında yanlışlıklar yapmıştır. Muhtemelen kendi telaffuz ettiği şekli yazı diline de aksettirmiştir. Meselâ, bazı kelimelerdeki "b" harfini kalınlaştırarak "p" şekline çevirmiş: darp (darb) sepkat (sebkat)

121 "Metinde 'mes'ûl' tahrîr olunmuş. İmlâda 'me'mûl' yazılmak ma'kūldür". Bk. *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, II, vr. 190b.

122 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 7a, 22b, 37a, 63a, 72a, 75a, 89a, 101b, 128b, 151b, 210b, 259a; II, 22a, 34a, 139a, 202a, 327a; III, 38b, 111a, 205b-206a

123 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, I, vr. 53b

124 *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*, III vr. 196b

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

iptidâ (ibtidâ), tepdîlât (tebdîlât), sept (sebt), haps (habs) gibi. Bazen "dal" harfini "te" ye çevirmiş: ceht (cehd), mahtûm (mahdûm) gibi. Bazı kelimelere fazladan harf ilavesinde bulunmuştur: ma'kūle (makūle), batî' (بطيع) (baty (بطي) gibi. Bazı kelimelerin yazılışını yanlış bildiği için esere yanlış kaydetmiştir: hemyâze (همیازه) [hâmyâze (حامیازه)], sâlimîn ü gālimîn (sâlimîn ü gānimîn) gibi. Özellikle bazı Farsça terkibleri müellif "-i" şeklinde değil, "ü" şeklinde okunan vav (و) ile yazmıştır. Bu şekilde yazılan terkibler, tarafımızdan olması gereken şekilde verilmiş ve yazım yanlışlığına işaret etmek üzere fazladan gösterilen bu ses "{ü}" şeklinde çevrilmiştir. Meselâ, ahz-ı {u} resm (احذ و رسم), takayyüd-i {ü} tâmm (تقید و تام), şöhret-{ü}şi'âr (شهرت و شعار) gibi.

Bu yazım yanlışları çok sık tekrar ettiği yanlışlardandır. Metin boyunca bu şekilde yaptığı yanlışların metinde doğrusu yazılmış ve her seferinde dipnot ile işaret edilmeye gerek duyulmamıştır. Ancak noktalı harflerin noktasını bazen ihmal etmek gibi ısrar etmediği yanlışların doğrusu yazılarak, duruma dipnotta dikkat çekilmiştir.

Kelimelerdeki imlâ yanlışlıkları ve tutarsızlıkları gibi bazı yer isimlerinde de muhtelif yanlışlıklar yapıldığı görülmektedir. Meselâ, "Kaçanik (قچانک)" ismi metinde genellikle "Kaçanak (قچناق veya قچاناق)" imlasıyla gösterilmiş, bunun yanında "Kaçanan (قچنان)" ve "Kaçtanak (قچطناق)" şeklinde de yazılmıştır. İsimlerdeki imla hataları yer isimlerinden başka diğer bazı isimlerde de görülmektedir. Mesela, sadrazamlara ve Kırım hanlarına giydirilen bir hil'at türü olan "kapaniçe", geçtiği yerlerde: kapaniçe قپانچه (II/vr.160a;) / kabaniçe قبانچه (I/183a; III/vr.179a) / kabaniçse قبانچسه (III/245a, 245b) / kamaniçse قمانچسه (IV/vr. 34b) gibi birbirlerinden farklı imlalar ile yazılmışlardır. Kezâ firkate فرقته kelimesi bazen firkate فرقته (I/78a, 78b; II/217a; IV/127b, 128a, 153a, 333b), bazen firkata فرقطه (II/61b, 98b, 132b; III/31b, 66a, 72b; IV/ 4a, 15a, 15b, 16a) şeklinde yazılmıştır.

Gerek yer ismi, gerek diğer özel isimlerdeki imla farklılığı veya yanlışlıklara dokunulmamış, bunlar metinde geçtiği şekillerde çevrilmişlerdir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

BİBLİYOGRAFYA

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (=BOA)

Bâb-ı Defterî, Küçük Ruznâmçe Kalemi (D.KRZ), Dosya kısmı, nr. 59; nr. 63; nr. 69.

Kamil Kepeci, nr. 3427; nr. 3428; nr. 3430; nr. 3431; nr. 3432; nr. 3433; nr. 3435; nr. 3436; nr. 3437; nr. 3438; nr. 3439; nr. 3440; nr. 3441; nr. 3442.

Cevdet-Dahiliye, nr. 14927.

Cevdet-Hariciye, nr. 4402.

Kaynak Eserler ve Araştırmalar

Abdullah Üsküdarî, *Vakıât-ı Rûz-merre*, I, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan, nr. 1223.

Abdullah Üsküdarî, *Vakıât-ı Rûz-merre*, II, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan, nr. 1224.

Abdullah Üsküdarî, *Vakıât-ı Rûz-merre*, III, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan, nr. 1225.

Abdullah Üsküdarî, *Vakıât-ı Rûz-merre*, IV, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 2437.

Agah Sırrı Levend, *Gazavâtnâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavatnâmesi*, Ankara 1956, s. 130-131.

Erhan Afyoncu, "Abdullah Üsküdârî", *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ek-1, 15.

Fehmi Edhem Karatay, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, I, İstanbul 1961.

Günay Kut-Nimet Bayraktar, *Yazma Eserlerde Vakıf Mühürleri*, Ankara 1984.

Mahmut Ak, "Siyavuş Paşa", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXVII, 311.

Nihal Atsız, "İstanbul Kütüphânelerinde Tanınmamış Osmanlı Tarihleri", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, VI/1-2 (Ankara 1957), s. 47-81.

Rhoads Murphy, "Biographical Notes on 'Mevkufatî' A Lesser Known Ottoman Historian of The Late Seventeenth Century", *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul 1991, s. 193-204.

Süleyman Çaldak, "Nergisî", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXI.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Metin

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

|1b| Hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân Hâlık-ı ma‘bûda ve salât ile selâm ol habîb-i Hudâ'ya ve âl [ü] ashâba ecma‘în. Ba‘de'l-hamd ve's-senâ pâdişâh-ı rûy-ı zemîn es-sultân ibnü's-sultân Sultân Süleymân bin Sultân İbrâhîm Han *ebbeda'llâhu devletehû ve saltanatehû ilâ âhiri'z-zamân* hazretlerinin hicret-i Nebeviy-ye *aleyhi's-selâm*ın bin yüz senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûn-ı meymenet-makrû-na teveccüh ü azîmetlerinde vukū‘ bulan ahvâl [ü] havâdisi işbu râkımü'l-hurûf

Beyt:

Aklâm-ı Dîvân'da Mevkūfât emekdârı
Abdullâh bin İbrâhîm eş-şehîr bi-Üsküdarî

alâ kadri'l-imkân tahrîr ü inşâ eylemeğe lutf-ı Hudâ ile niyyet ve rûz-merrelerde vukū‘ bulan gerek hareket ü azîmet-i nüzûl-i menâzil ve zahmet ü meşakkat-i âlâm-ı sefer ve gerek tebdîlât u tagyîrât-ı manâsıb ve gerek fütûhât-ı cemîle alâ tertîbi'l-eyyâm tahrîr ü inşâ itmeğe şürû‘ olunup cenâb-ı hazret-i Rabbü'l-âlemîn'den lutf u hidâyet ve avn ü inâyet talebiyle tahrîr ü kitâbete şürû‘ olundı. رب يسر ولا تعسر رب تمم بالخير[1]

İşbu hikâyât-ı acîbenin ve rivâyât-ı garîbenin nâm-ı {ü} nâmîsin "*Vâkı‘ât-ı Sefer-i Sultân Süleymân-ı Sânî*" ismiyle müsemmâ kılınmak münâsib görüldi.

Mebde’-i sefer: Mukaddimât-ı sefer-i hümâyûna bâ‘is ü bâdî sâbıkā Vezîr-i a‘zam olan Maktûl Süleymân Paşa'nın sû’-i tedbîrinden |2a| nâşî Üngürüs-i menhûs seferine teveccühi esnâsında muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Belgrad'a vusûl buldukda:

1 "Rabbim kolaylaştır zorlaştırma. Rabbim hayırla sonuçlandır".

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Evvelen: Kasr-ı Abaza'da gurûrâne Kahramân-ı zamân ve Rüstem-dâstân vâdîsi ile yoklama-i zümre-i sipâhiyâna kanâ'at itmeyüp şekl-i ahfeş kâtib-i sırrına eşkâl-i sipâh tahrîri.

Sâniyen: Ebnâ-i sipâh üç yüz ve zümre-i silahdârân iki yüz altmış bölük olmak ihdâsı Sultân Süleymân-ı Evvel'in kānûnı iken la'net-pesendliği zâhiren kabûl ve bölükhâ-i mezbûrları ale's-seviye ikişer yüze tenzîl olunmak üzere fermân idüp ve her bölüğe müte'ayyen bir ser-bölük ta'yîn itdükden sonra mezbûrların bölüğünde olan neferleri zîr-i hükûmetlerinde olup kendülere fermân-ber olmak üzere her bir ser-bölüğe Mukābele'den bir sûret-i defter virilmek fermân eyledüği.

Sâlisen: Kesret-i mezâlim ve imtidâd-ı sefer ve istîlâ-i zulm ve istîlâ-i sekbân ve sarıca za'f-ı askeri ve harâbî-i mülki ve isrâf-ı hazîne ve ifrât-ı kaht u galâyı muktazî olup iklîm-i Budin ve memâlik-i misl-i azîm dest-i düşmen-i dîne düşüp Leh seferleri takrîbi ile ise hücûm-ı asker-i Tatar'dan Eflak ve Boğdan gibi hazîne elden çıkup dört yüz seneden berü on dokuz pâdişâh-ı azîmü'ş-şân hezâr mihnet ü meşakkat ile kīrât be-kīrât feth itdükleri güzîde memâlik üç-dört senede elden çıkup tasarruf-ı düşmene gire. إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعونَ[2] Hemân ilâcı lutf-ı Hakk'a kalmışdır. Ahvâl-i âlem böyle iken cem'iyyet-i sarıca ve sekbân olan Yeğen Osmân Paşa nâm şakīye iltifât |2b| u rağbeti zâtından gayrı ahvâl-i âlemin herc ü mercine bâ'is oldı.

Râbi'an: İbn-i Oruc'dan sonra huddâm-ı tavaşân-ı bî-zebân hâb-ı hargûş ile rû-siyâh kara'i takī ve kavm-i Benî Asfar'lık zâtında nümâyân kıyâsile ârzû-yı saltanat iddi'âsından Budin gibi hısn-ı hasîn imdâdından rû-gerdân ve Şikloş inhizâmına kāni' olmayup telef-i hazîne ile muzâyakadan mâ'adâ askerin Varadin nâm mahallde herc ü merc olmasına bâ'is olduğundan nâşî tâ'ife-i kul dahi sevdâ-yı hâma zâhib olup mülâzemete râgıb ve tashîh-i devlet bahânesiyle devr-i Sultân Ahmedî üzere zümre-i sipâhiyândan Küçük Mehemmed ve Deli Pîrî ve Kurşunlı Kethudâyeri ve sâ'irleri ve ocağ-ı Bektâşiyân'dan Bosnavî Fetvâcı Çavuş emsâli mezâlim-i şakīyân-ı ejderhâ-sıfat tarz-ı Şâhmârân heft-{ü}ser çeküp Benî Asferî şaykalar ile firâr [ve] "المشاورة خير"[3] umûrına mürâca'at itmeyüp akl-ı kāsırınca hareket üzere olduğundan başına bunca belâları üşürdi. Ve tâ'ife-i mezâlim zu'm-ı fâsidlerince çerâğ-ı efrûhtları olmak sevdâsıyla merhûm Köprili Mehemmed Paşa etbâ'ından Gürcî Siyâvuş Paşa'yı vekîl-i devlet

2 "… Biz Allâh'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz…", Kuran-ı Kerîm, Bakara 2/156.

3 El-müşâveretün hayr: "Müşaverede hayır vardır".

nasb itdükden sonra ârzû-yı taraf-ı Kostantiniyye ile hareket ve yevmen fe-yevmen menzil be-menâzil azîmetleri ve sâ'ir akvâl ü ef'âl-i kabîhaları Üngürüs-i menhûs keferelerine kuvvet ü ruhsat olmağın cevânib-i erba'adan cem'iyyet-i kefere ile Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-âbâda değin istîlâ ve fursat bulduklarından nâşî himâye-i devlet ve gayret-i |3a| dîn-i mübîn içün pâdişâh-ı âlem-penâhın bi'z-zât sefer-i hümâyûna azîmetleri iktizâ itmeğin bin doksan dokuz senesinde vâkı' Ramazân-ı şerîfin yirmi yedinci ve Temmuzun on beşinci Pazarirtesi güni tuğ-ı hümâyûnı ihrâc ve Bâb-ı hümâyûn'da vaz'-ı kıyâm olunmak üzere fermân-ı hümâyûnları sudûr buldı. Ba'dehû sâhib-i tedbîr, vezîr-i Âsaf-re'y Mustafâ Paşa *yessera'llâhu mâ-yeşâ* mühimmât-ı seferiyyeyi kemâ-yenbagī hâzır u âmâde ve mevcûd [u] müheyyâ eylemek içün defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan Küçük Mehemmed Paşa'ya sipâriş buyurup kemâl mertebe takayyüd-i {ü} tâmm ve ihtimâm-ı mâlâ-kelâm[4] idüp "ihmâl [ü] müsâheleden be-gâyet ihtirâz üzere olasın" deyü tenbîh ve fermândan sonra târîh-i mezbûrda vâkı' Zi'l-ka'denin gurresi ve Ağustosun on sekizinci Cum'airtesi güni tuğ-ı hümâyûn-ı şehriyârî mu'tâd-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve kānûn-ı kā'ide-i resm-i Süleymânî üzere Bâb-ı hümâyûn'dan hareket ve tabl [u] alem-i pâdişâhî ve zûrnâ-yı nefîr-i kûs-ı cihân-bânî birle Dâvudpaşa Sarâyı kurbünde vâkı' sahrâya nüzûl ve kıyâm bulmağın otak-ı gerdûn-nitâk-ı şehriyârî dahi yevm-i merkūmda akībü't-tuğ şütürân-ı tâvûs-hırâma tahmîl ve âheste âheste Dâvudpaşa sahrâsına vusûl ve tuğ-ı hümâyûnun kıyâmı mahallinde otağ-ı sipihr-iştibâh muhayyemgâh-ı iclâl kılındı. Ba'dehû vüzerâ-yı izâmın ve ulemâ-yı kirâmın ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanatın ve ocağ-ı yeniçeriyân ve cebeciyân ve topcıyân-ı Dergâh-ı âliyânın bi'l-cümle hayme vü hargâhları alâ vechi't-tertîb mahrûse-i Kostantiniyye'den ihrâc ve tertîb-i sene-i sâbık üzere mahall-i muhayyemgâhlarında vaz'-ı {ü} esâs olundı. Zi'l-ka'denin sekizinci ve Ağustosun yirmi beşinci Cum'airtesi güni |3b| pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri tertîb-i alay-ı tarz-ı Âl-i Osmânî ve saltanat-ı şehinşâh-ı kā'ide-i Süleymânî üzere Sarây-ı âmirelerinden kûh-peyker eşheb-i sarsar-hırâm-ı pîl-endâma süvâr ve vüzerâ ve ulemâ ve sulehâ ve meşâyih-i kibâr ve cümle a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat ve peykân-ı çapük-piyâde ve solakān-ı tîr-endâzân huzûr-ı rikâb-ı hümâyûnlarında revân ve tumturâk-ı alay ile Bâb-ı Edirne-i Kostantiniyye'den hurûc ve mütevekkilen ale'l-Hayyi'l-Vedûd niyyet-i gazâ ve ahz-ı intikām-ı küffâr-ı dûzah-karâr içün Dâvudpaşa sahrâsına vusûl ve muhayyemgâh-ı iclâl-i ber-pâ kılınan otağ-ı

4 Metinde "bâlâ-kelâm (بالاكلام)" şeklindedir.

sipihr-iştibâha nüzûl buyurdılar. Ve sahrâ-yı muhayyemgâh-ı mezbûrun meksinde mühimmât-ı seferiyye hâzır ü âmâde ve cümlesi tekmîlden sonra pây-i taht-ı kadîm-i Âl-i Osmânî olan mahmiye-i Edirne tarafına teveccüh ü azîmet mukarrer ü muhakkak olmağın sene-i mezbûrede vâkı' mâh-ı Zi'l-ka'denin on beşinci Yevmü's-sebtde hareket-i hümâyûn vukū' bulmağın alâ vechi't-tertîb beyân ve tahrîre şürû' olundı.

Rûz-ı Evvel. Yevmü's-sebt, fî 15 Zi'l-ka'de sene 1099.

Menzil-i Küçükçekmece Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri ve Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa ve hazret-i şeyhü'l-islâm ve sadreyn ve nakībü'l-eşrâf ve çavuşân-ı Dîvân ve erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve alay-ı sipâh-ı mükemmel tertîb ile Dâvudpaşa menzilinden hareket ve Küçükçekmece'ye azîmet ve mahall-i muhayyemgâhda vaz' olunan otağ-ı hümâyûnlarına nüzûl buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 16 Zi'l-ka'de sene 1099.

Menzil-i Büyükçekmece Menzil-i mezbûrdan hareket ve Büyükçekmece menziline azîmet olunup vusûlünde sa'âdetile nüzûl buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 17 Zi'l-ka'de sene 1099.

Menzil-i Silivri Menzil-i mezbûrdan hareket ve Silivri tarafına azîmet olunup kasaba-i Silivri ile Yapağıcı Çiftliği |4a| mâbeyninde muhayyemgâhda kıyâm ve kadd-i bâlâ olan otağ-ı gerdûn-nitâklarına nüzûl buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 18 Zi'l-ka'de sene 1099.

Menzil-i Çorlı Bu menzilden dahi ale's-seher hareket ve Çorlı kasabası kurbünde vâkı' muhayyemgâha nüzûl buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 19 Zi'l-ka'de sene 1099.

Menzil-i Karıştıran Bu menzilden dahi hareket ve Karıştıran nâm kasaba kurbüne nüzûl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 20 Zi'l-ka'de sene 1099.

Menzil-i Bergos Bu menzilden dahi Bergos kasabasına azîmet olunup bâlâ-yı püştede kıyâm bulan otağ-ı sipihr-iştibâha nüzûl buyurdılar.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 21 Zi'l-ka'de sene 1099.

Menzil-i Baba-yı Atik Bu menzilden dahi hareket ve Baba-yı Atîk kasabası kurbüne nüzûl olundı. Ve vasat-ı râhda vâkı' Kuleli nâm karye kurbünde yemeklikde bir haber-i muvahhiş peydâ vü zuhûr buldı ki küffâr-ı hâksâr Sava Nehri tarafından "Çingâne Göli" dimekle ma'rûf mahallden Nehr-i Sava'yı mürûr u ubûr idüp Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-âbâda hücûm itdükde ser-asker olan Yeğen Osmân Paşa didükleri zümre-i eşkıyânın sarıca ve sekbânı harb ü kıtâle aslâ takayyüd itmeyüp "mahall-i fursatdur" deyü Belgrad Bezistânı'n yağma vü gâret ve ehl-i Belgrad'a şaşkınlık müstevlî olmağın mezâlim-i şe'âmetleri ile ehl-i Belgrad'ın esîr olanlarından mâ'adâsı Tuna Nehri sefîneleri ile halâs-ı cân içün Fethülislâm ve Vidin taraflarına firârlarının haberi mahall-i yemekgâhda vürûd buldı. Şakī-i mezbûrların şe'âmeti sebebleri ile Belgrad-ı sengîn-âbâd gibi bir kal'a-i metîne, bilâ-ceng ü cidâlin dest-i tasarruf-ı düşmene düşdi. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinden |4b| recâ vü temennâmız budur ki an-karîb memâlik-i İslâmiyye'ye munzamm olmak müyesser eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 22 Zi'l-ka'de sene 1099.

Menzil-i Hafsa Baba-yı Atîk menzilinden hareket ve Hafsa menziline nüzûl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 23 Zi'l-ka'de sene 1099.

Menzil-i Edirne Hafsa menzilinden ale's-seher hareket ve alay-ı pür-tezyîn ile şehr-i Edirne'ye dâhil ve Sarây-ı âmire kurbünde vâkı' "Sırık Meydânı" ta'bîr olunan sahrâ-yı vâsi'ada muhayyemgâh-ı iclâl-i ber-pâ kılınan otağ-ı sipihr-iştibâha sa'âdetile nüzûl ve pây-ı taht-ı kadîm olan Edirne'yi ve cümle şehr halkını teşrîfleri ile mesrûr buyurdılar. Çûn ki şehr-i Edirne'ye vusûl ve muhayyemgâhında meks-i hümâyûn iktizâ eyledi, Vezîr-i a'zam-ı müdebbir Mustafâ Paşa sefer-i hümâyûna müte'allık olan umûr ki, gerek mühimmât-ı cebehâne ve tophâne ve gerek ahvâl-i zahîre ve mühimmât-ı sâ'irenin cümlesin vakt-i sefere değin kemâ-yenbagī hâzır u âmâde olunmak içün Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Küçük Mehemmed Paşa'ya sipâriş ve muhkem te'kîd ile fermân buyurdılar.

İştirâ-i Zehâ'ir-i Menâzil: Ve müşârün-ileyh Defterdâr Paşa dahi mahmiye-i Edirne'den Sofya menziline varınca menâzil zahîrelerin narh-ı cârî üzere mübâya'a ve her menzilde hâzır u âmâde eylemek içün sâbıkā Edirne bostâncıbaşısı olup hâliyâ nüzül emîni olan Uzun Mehemmed Usta'ya sipâriş

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

buyurup ve mübâya‘a-i mezbûr içün müşârün-ileyh Mehemmed Usta'ya Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd otuz yük akça teslîm olundı. Zikr olunan umûrun tedârüki sipâriş olundukdan sonra Vidin ve Niş tarafların hıfz ü hırâset içün muhâfız tedârüki umûr-ı dîn-i [ü] devletden olmağın küffâr-ı hâksâr istîlâ |5a| eyledüği serhaddlerin yerli kulları ki, perâkende vü perîşân olmuşlar idi, mezbûrlara ulûfe ve nafaka virilmek üzere serhadd dilâverlerin ta‘yîn-i muhâfaza içün tahrîr ve defter itmeğe serhaddlülerden Hasan Efendi nâm bir şahsı “kâtib-i serhaddlüyân” nâmıyla tahrîr ve defter içün ta‘yîn buyurdılar. Kâtib-i mezbûr tahrîr ve deftere mübâşeret itdükde eyyâm-ı kalîlde nice serhadd dilâverleri tahrîr ve defter olunup bölükbaşı ve yüzbaşı ta‘yîn olundı. Ve mezbûrlara süknâ içün Sarây-ı âmire kurbünde vâkı‘ mîrî âhûrlar ta‘yîn ve nafakaları i‘tâ olunmağa mübâşeret olundı. Ve zikr olunan tâ’ife-i serhaddlülerin ulûfe ve nafakaları içün hazîne-i küllî tedârüki umûr-ı mühimmeden olduğın Defterdâr Mehemmed Paşa tefekkür idüp tedârük-i hazîneye meşgūl ve bir gün evvel bu umûrun husûle gelmesine mübâşeret ve iştigālde bezl-i makdûr idüp cümle aklâm hâcelerine ve halîfelerine: “Kalemlerinizde vâkı‘ gerek mukāta‘ât ve cizye ve avârız ve nüzül ve sürsat ve sâ’ir mîrî emvâlin tahsîldârları zimmetlerinde olan emvâlin ale'l-infirâd tafsîl üzere zimmetlerin ihrâc ve bir şahsa himâye itmemek üzere tahrîr ve defter idüp bir gün evvel arz u i‘lâm eyleyesiz” deyü Dîvân tezkireleri istihdâm kulları ile perâkende olunup “takayyüd ü ihtimâmda bezl-i makdûr ve bir şahsa himâye vü sıyânet olunmaya” deyü muhkem tenbîh buyuruldı. Ve ihrâc olunan zimem defterleri mûcebince ashâb-ı zimeme kemâl-i takayyüd ile isti‘câl ahkâmı tahrîr ve Sadr-ı âlî kapucıbaşılarından ve vâcibü'r-ri‘âye[5] ağalardan ve istihdâm kullarından tahsîlde şedîd olanları ahkâm-ı mezbûreler ile irsâl ve şöyle |5b| tenbîh ü te’kîd olundı ki “her tahsîldârın zimmetlerinde olan mâl-ı mîrîyi bi-eyyi vechin kâne tahsîl ve ber-vech-i ta‘cîl teslîm-i Hazîne-i âmire eylemekde ziyâde takayyüd-i {ü} tâmm idesiz” deyü irsâl olundı. Ve Der-i Devlet-i aliyye'de mevcûd bulunan erbâb-ı zimem ahz ve habs olunup hazîne-i küllî hâsıl kılındı.

Bedeliye-i Nefîr-i Âmm

Ve Niğbolı ve Silistre sancaklarında vâkı‘ kazâ ve kasabâtın tahammüllerine kıyâsen nefîr-i âmm ihrâc ve evvel-bahâra değin Vidin muhâfazasında mevcûd olmaları içün ahkâm-ı şerîfe irsâl olunmuş iken zikr olunan nefîr-i âmmın muhâfazada usret çekmeleri mukarrer olmağın iskāt-ı cihâd-ı farz-ı ayn içün nefîr-i âmmın her bir neferinden ellişer esedî gu-

5 Metinde رعايا şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ruş bedelleri tahsîl ve Vidin muhâfazasına ta‘yîn olunan serhaddlülerin ulûfe ve nafakalarına sarf olunmak üzere tekrâr ahkâm-ı şerîfeler ile tahsîline müşedded mübâşirler irsâl olundı. Ve Niş muhâfazasına ta‘yîn olunan serhadd kullarının ulûfe ve nafakalarına harc u sarf olunmak içün Paşa Sancağı'nda vâkı‘ Filibe ve Sofya ve Siroz ve Zihne[6] ve Dırama ve Nevrekob ve Timurhisârı ve Menlik ve sâ’ir kazâlardan ve Selanik ve Üsküb ve Köstendil sancaklarından dahi tahammülleri mertebe ta‘yîn olunan nefîr-i âmmın iskāt[7]-ı cihâd-ı farz-ı aynları içün her bir neferinden ellişer esedî guruş bedelleri tahsîl olunmak içün ahkâm-ı şerîfeler ile mübâşirler ta‘yîn olunup irsâl olundı.

İştirâ-i Ganem: Ve memâlik-i Rûmili'nden mühimmât-ı seferiyye içün zahîre ve ağnâm iştirâ olunmak üzere ahkâm-ı şerîfeler ile etrâf ü eknâfa mübâşirler ta‘yîn olunup irsâl |**6a**| kılındı.

Bedeliyye-i Bîldâr an-Cânib-i Bilâd-ı Selese: Ve mahrûse-i İstanbul ve Galata kazâsının avârız hânelerinin her bir hânelerinden ikişer nefer bîldâr ve her neferinden yüz ellişer esedî guruş bedelleri tahsîl olunmak bâbında fermân buyurılup ahkâm-ı şerîfe ile sâbıkā defterdâr olan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa irsâl olunup müşârün-ileyhin vusûlünde şehirli mâbeyninde bir mikdâr güft ü gû ve kīl ü kāl olduğı Devlet-i aliyye'nin mesmû‘ı olmağın vezîr-i müşârün-ileyhin müsâmahasına hamlen zâhirde gazab cihetinden alâ tarîkı'n-nefy Gelibolı muhâfazasına ta‘yîn olunmak üzere fermân buyuruldı. Ve gazab-ı pâdişâhîden halk-ı İstanbul'un güft ü gûsı def‘ ü ref‘ olmağın bedel-i bîldâr mâlının tahsîli Âstâne-i sa‘âdet'de kā’im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Ömer Paşa'ya sipâriş buyurılup müşârün-ileyh müddet-i kalîlde hazîne-i küllî tahsîl ve telhîsî-i kā’im-makām olan Şâtır Çorbacı yediyle birkaç def‘ada irsâl ve Edirne'de Ordu-yı hümâyûn hazînesine teslîm olundı. Ve mahrûse-i Burusa ve Edirne şehirlerinin her bir avârız hânelerinden bir nefer bîldâr ve kurâlarının her iki avârız hânelerinden bir nefer bîldâr ve her bir neferlerinden yüzer esedî guruş bedelleri tahsîl olunmak fermân buyuruldı.

Bedeliye-i Bîldâr an-Cânib-i Memâlik-i Anadolı: Ve memâlik-i Anadolı'da vâkı‘ sancakların her üç avârız hânelerinden bir nefer bîldâr ve her neferinden yüzer esedî guruş bedelleri tahsîl olunmak üzere ahkâm-ı şerîfeler ile Sadr-ı âlî kapucıbaşıları irsâl olundı.

6 Metinde زنحنه şeklindedir.

7 Metinde اسقاد şeklindedir.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Bedeliye-i İştirâ-i Zehâ'ir: Ve bundan mâ'adâ Biga ve Karesi ve Hudâvendigâr ve eyâlet-i Sivas ve Erzurum ve Trabzon ve Gönye sancaklarından şa'îr ve hıntanın |6b| sene-i sâbık üzere iştirâsıyçün ahkâm-ı şerîfeler ile mübâşirler irsâl olunmuş iken re'âyâ fukarâsına aynî zahîre nakli müte'assir olduğundan mîrîsinden mâ'adâ şa'îrin kilesinden altmışar akça ve hıntanın dahi mîrîsinden gayri seksener akça bedelleri tahsîl olunmak fermân buyurulmağın mukaddemâ aynî zahîre iştirâsına me'mûr olan mübâşirlere tekrâr bedel tahsîli içün ahkâm-ı şerîfeleri Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ile irsâl olundı.

Âmeden-i Hâcı Resûl Paşa: Ve mahmiye-i Edirne sahrâsı muhayyemgâhı meksinde Hâcı Resûl Paşa Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve tertîb-i alay ile pâdişâh-ı âlem-penâh nazarından ubûr idüp taraf-ı Sadr-ı âlî'den hil'at-i fâhire ilbâsıyla Eğriboz muhâfazasıyçün ta'yîn buyurılup cümle tevâbi'i ile ma'an taraf-ı Eğriboz'a irsâl olundı.

Âmeden-i Receb Paşa: Ve birkaç eyyâmdan sonra Arab Receb Paşa dahi muhayyemgâh-ı Edirne'de Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve tertîb-i alay ile nazar-ı pâdişâhîden mürûr ve taraf-ı sâhib-i devletden hil'at-i fâhire ilbâsıyla Karinâbâd kasabasında kışlamak fermân buyurılup tevâbi' ü levâhıkı ile kasaba-i mezbûre tarafına irsâl olundı.

Bedeliyye-i Furun: İstanbul ve Galata ve Üsküdar ve İznikmid ve Burusa ve İzmir şehirlerinden ve Rûmili'nde vâkı' Edirne ve Tekirdağı ve Gelibolı ve Filibe ve Sofya ve Siroz ve Tırhala ve Üsküb ve Selanik ve sâ'ir şehr-i mu'azzamlardan sene-i sâbıka kıyâsen seferde nân tabh eylemek içün ihrâcı fermân olunan furunların her bir furunlarından biner esedî guruş bedelleri tahsîl ve meblağ-ı merkūm ile orduda nân tabhı içün nüzül emîni ma'rifetiyle mu'temedün-aleyh tâ'ife-i habbâzîn tedârük olunmak üzere zikr olunan şehirlerin |7a| furunları bedeli tahsîli fermân buyurulmağın ahkâm-ı şerîfe ile tahsîline mübâşirler irsâl olundı.

Tahrîr-i Tâ'ife-i Yehûd ve Rûm ve Ermeni: İstanbul ve Eyyûb-i Ensârî ve Galata ve Üsküdar'dan Karadeniz Boğazı'na varınca mevcûd olan kefere ve Yehûd tâ'ifeleri müceddeden tahrîr ve defter olunmak fermân buyurulmağın İstanbul'da Ayasofya-i Kebîr kurbünde sâkin a'yân-ı İstanbul'dan Osmân Paşazâde Mustafâ Efendi muharrir ta'yîn olunup ve Ermeni ve Rûm tâ'ifesin tahrîre Mevkūfât halîfelerinden Nasûh Halîfe kâtib ta'yîn olunup ve Yehûd tâ'ifesin tahrîre Cizye Kalemi'nden Sarı Mehemmed Halîfe kâtib ta'yîn olunup hükm-i hümâyûn ile ma'an müşârün-ileyh Osmân Paşazâde Mustafâ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Efendi tarafına irsâl olundılar. Eğriboz Kal‘ası'n Venedik keferesi müddet-i medîd muhâsara üzere olmağın kal‘a-i mezbûrenin zehâ’ire ziyâde muzâyakası olduğın derûn-ı kal‘ada muhâfız olan sâbıkā yeniçeri ağası ve Erzurum Vâlîsi Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa arz u i‘lâm itmekle Tırhala kazâsından mukaddemâ iştirâsı fermân olunan zahîreden on bin kîle şa‘îr ve yirmi bin kîle hınta Golos İskelesi'ne nakl olunup ve donanma-yı hümâyûn kadırgalarından iki kıt‘a kadırga zahîre-i mezbûrı Golos İskelesi'nden Eğriboz Kal‘ası'na nakl itmeleri içün kapudan paşaya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

İhrâc-kerden-i Araba-i Mükârî: Ve sefer-i hümâyûnda mühimmât-ı cebehâne ve tophâne ve zahîre ve mühimmât-ı sâ’ire tahmîli içün sene-i sâbıka üzere memâlik-i Rûmili'nde vâkı‘ kazâlardan üç bin aded öküz ve câmûs arabaları ihrâc |7b| ve hızmetde oldukca her bir arabaya beher mâh taraf-ı mîrîden biner akça ücret virilmek üzere ahkâm-ı şerîfe ile mübâşirler ta‘yîn ve irsâl olundı. Ve zikr olunan arabaların zabt u rabtı içün Edirne sâkinlerinden sâbıkā odun emîni ve şikâr-ı hümâyûnda nüzül emîni olan Ali Ağa arabacıbaşı nasb ü ta‘yîn buyuruldı.

İştirâ-i Câmûs-ı Top-keşân: Ve top-ı kal‘a-kûb keşîdesiyçün câmûs tedârüki lâzım ü mühimm olmağın Niğbolı ve Silistre sancaklarından ve Paşa Sancağı'nın ba‘zı kazâlarından her çifti üçer bin akçaya olmak üzere üç yüz elli çift güçlü ve kuvvetlü tüvânâ câmûs iştirâsıyçün ahkâm-ı şerîfe ile topçılar ocağından câmûs ahvâlinden haberdâr çorbacılar irsâl olundı. Ve zikr olunan câmûsların hızmeti mu‘tâd-ı kadîm üzere Yörük tâ’ifesine mahsûs olmağın seferlerde sergi emîni ve Filibe'de mîrî şütürân kışlağı emîni olup Rusçuklı Kara Şa‘bân Ağa'ya Yörük beyliği ihsân olunup tâ’ife-i Yörük ihrâcına irsâl olundı.

İhrâc-ı Bîldâr-ı Hod-girifte Ba‘dehû Bedeliyye: Avlonya ve Delvine ve Ohri ve İlbasan ve Yanya ve Prizrin ve İskenderiye ve Dukakin ve Tırhala sancaklarından mâ‘adâ Rûmili'nde vâkı‘ sâ’ir sancaklardan sefer-i hümâyûnda vâkı‘ meterislerde hızmet eylemek içün hôd-girifte bîldârı ihrâcı fermân olunup ahkâm-ı şerîfeler ile mübâşirler irsâlinden sonra zikr olunan hôd-girifte bîldârlarının meteris ahvâlinden vukūf-ı tâmmları olmadığından nâşî her bir neferinden ellişer esedî guruş bedelleri tahsîl ve meblağ-ı |8a| mezbûr ile meteris ahvâlinden vukūf-ı tâmmı olan serhaddlülerden hôd-girifte bîldârı tedârük olunmak üzere mezbûrların bedelleri tahsîli içün tekrâr ahkâm-ı şerîfe ile mübâşirler irsâl olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tedârük-i Şütürân-ı Mükârî: Ve Yeniçeri ve cebeci ve topcı ve sâ'ir ocakların mühimmât ve ağırlıkları tahmîli içün şütürân-ı mükârî tedârüki umûr-ı mühimmeden olmağın her bir mehâra beher mâh altışar esedî guruş ücretleri taraf-ı mîrîden virilmek üzere Rûmili'nde vâkı' mükârî sârbânlarının ser-çeşmesi Selanik sâkinlerinden el-Hâc Mustafâ nâm şahsa üç bin mehâr şütürân-ı mükârî tedârük ve Edirne sahrâsından Ordu-yı hümâyûn'un hareketinden mukaddem sahrâ-yı mezbûreye irişüp mevcûd ve hâzır bulunmak üzere emr-i şerîf-i âlî-şân ile mübâşir irsâl olundı.

İştirâ-i Şütürân: Ve Istabl-ı âmire içün dahi şütürân-ı mâde vü ner tedârüki ehemm-i lâzımâtdan olmağın her katârı altışar mehâr olup ve her katârı rahtı ile ma'an ikişer yüz ellişer esedî guruşa olmak üzere Türkmenân-ı Dânişmendlü ve Bozulus ve Likvanik Ve Yeniil ve Haleb ve Adana Türkmânlarından yüz elli katâr şütürân iştirâ olunmak fermân olunmağın ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve rikâb-ı hümâyûnda Mîrâhûr-ı Evvel Ömer Ağa'ya teslîm ve iştirâ-i mezbûr içün taraflarından şütürân ahvâlinden kemâl mertebe vukūf-ı tâmmı olan mu'temedün-aleyh mîrî sârbânlar irsâl olunmak fermân buyuruldı.

İştirâ-i Esterân: Ve Istabl-ı âmire içün esterân tedârüki dahi umûr-ı mühimmâtdan olmağın Aydın ve Saruhan ve Menteşa ve Suğla ve Ankara |8b| ve Kângırı ve Karahisâr-ı Sâhib ve Hamîdili ve Kütahiyye ve Alâ'iyye ve Bolı sancaklarından her beş re's katır bir katâr olmak üzere ve her bir katır mükemmel rahtı ile otuz üçer esedî guruşa olmak üzere beş yüz re's katır iştirâsı fermân olunup ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve müşârün-ileyh Mîrâhûr-ı Evvel Ömer Ağa'ya teslîm ve taraflarından esterân ahvâlinden vukūf-ı tâmmı olan mîrî harbendebaşılar irsâl olunmak fermân buyuruldı.

İştirâ-i Ağnâm: Ve sefer-i hümâyûnda tevzî' olunacak ta'yînât-ı lahm-ı ganem içün koyun tedârüki umûr-ı mühimmeden olmağla Niğbolı ve Silistre ve Vize ve Çirmen ve Gelibolı ve Paşa Sancağı'ndan her koyun yüz yirmişer akçaya olmak üzere yüz yetmiş bin koyun iştirâsı fermân buyurılup ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve Ordu-yı hümâyûn'da kassâbbaşı olan "Kapan Çelebisi" dimekle müte'ârif Edirne sâkinlerinden Kappânî Mehemmed Ağa'ya teslîm olunup tarafından mübâşirler irsâli sipâriş buyuruldı. Ve lâkin müşârün-ileyh tarafından irsâl olunan mübâşirler her koyunı beğenmeyüp dörder beşer yaşar koyun talebinde olduklarından mâ'adâ her koyun içün bedel taleb itdükde üçer guruş talebiyle ta'addî itdüklerin re'âyâ fukarâsı arz-ı hâl ile i'lâm eyledüklerinde vükelâ-yı devlet su'âl buyurup: "Re'âyâ fukarâsına aynî koyun virmek mi âsândur, yohsa bedel mi virmek âsândur?" deyü su'âllerinde re'âyâ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

fukarâsı: “Ma‘kūlce bedel virmek bize âsândır” cevâbın virdiler. Vükelâ-yı devlet: “Ne-mikdâr bedel virmeğe iktidârınız vardır?” hıtâbında: “Mîrîden mâ‘adâ kendü rızâmız ile her bir koyuna |9a| birer buçuk guruş virelim” didüklerinde Vize ve Çirmen ve Gelibolı sancakları umûmen ve Paşa Sancağı'nın ba‘zı kazâları minvâl-i meşrûh üzere mîrîden gayri birer buçuk esedî guruş bedelleri tahsîl ve teslîm-i Hazîne olunmak fermân buyuruldı. Ve sâ’ir sancakların aynî koyunları Kassâbbaşı Kappânî Mehemmed Ağa'ya teslîm olmak üzere fermân-ı âlî sâdır oldı.

Bedeliye-i İştirâ-i Bârgîr: Yeniçeri ocağı sakālarına ve şâhî toplara ve Istabl-ı âmire'ye kaltak bârgîri tedârüki mühimm olmağın Rûmili'nde vâkı‘ sancaklardan her re’si bin beşer yüz akçaya olmak üzere üç bin re’s bârgîr iştirâsı fermân buyurılup ahkâm-ı şerîfe ile irsâl olunan mübâşirler celb-i mâl içün bârgîr beğenmeyüp tüvânâ ve kesimi güzel bârgîr taleb idüp bedel teklîf itdüklerinde ellişer altmışar guruş bedel[8] taleb itdüklerin re‘âyâ fukarâsı arz-ı hâl ile i‘lâm itdüklerinde zikri sebkat iden koyun iştirâsı fehvâsınca niçe su’âl ve cevâbdan sonra re‘âyânın hüsn-i {ü} rızâları ile mîrîsinden mâ‘adâ her bir bârgîr içün otuzar esedî guruş bedelleri tahsîl ve teslîm-i Hazîne olunmak fermân buyuruldı. Ve meblağ-ı mezbûr ile sekiz yüz re’s bârgîr toplar içün ve bin re’s bârgîr Istabl-ı âmire kaltağı içün ve üç yüz re’s bârgîr yeniçeri sakāları içün tedârük ve mîrâhûr-ı sânîye tamgaladup teslîm eylemek şartıyla Zadralı Cânbâz Sefer zımmî ile bilâ-ziyâdetin velâ-noksânin her biri otuzar guruşa olmak üzere defterdâr-ı şıkk-ı evvel muvâcehesinde kavl ü karâr olunup mezbûr Sefer zımmîye |9b| Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd on bin esedî guruş virildi. Cümle ocaklara ve sâ’ir mühimmât tahmîli içün mükârî bârgîrleri dahi sefer-i hümâyûnun ehemm-i mühimmâtından olmağın Aydın ve Saruhan ve Menteşa ve Suğla ve İzmir ve sâ’ir mükârî davarı bulunur mahallerden üç bin re’s mükârî davarları tedârük ve ihrâc ve beher yevm her bir davara otuzar akça ücretleri taraf-ı mîrîden virilmek üzere ve zikr olunan mükârî bârgîrleri Edirne sahrâsından Ordu-yı hümâyûn'un hareketinden mukaddem muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'de mevcûd ve hâzır ü âmâde bulunmak üzere fermân buyurılup ahkâm-ı şerîfeleri şeyh-i esterân olan “Gergerlioğlı” dimekle meşhûr ü müte‘ârif İbrâhîm nâm şahsa teslîm olunup mezbûrun tarafından zikr olunan mükârî davarları ihrâcı içün mübâşirler ta‘yîn olunup irsâl olunmuşdur. Ve zikr olunan mükârî şütürânları ve mükârî davarlarını zabt u rabt

8 “bedel” kelimesi mükerrerdir.

eylemek dahi umûr-ı mühimmeden olup ve Hazîne-i âmire'ye enfa‘ olmağla bin doksan sekiz senesinde vâkı‘ ma‘rekegâh-ı seferde defterdâr olan Emîr Paşa himâyeti ile kâtib-i esterân-ı pâlânî ta‘yîn olunan Zağferanborlı sâkinlerinden Defterhâne-i âmire'de gediklü kâtib olan Yentür Mollâ Mustafâ Efendi'ye yine manâsıb-ı kadîmi ibkā olunmak münâsib görilüp müşârün-ileyh Mustafâ Efendi kâtib-i mükârî nasb u ta‘yîn olunmak içün fermân buyuruldı.

Nısfiyet-i Vezâ’if: Ve Memâlik-i mahrûsede gerek Rûmili ve gerek Anadolı'dur, evkāf-ı selâtîn-i izâmın ve sâ’ir |10a| sâhibü'l-hayrât olan kebîr ve sagīr evkāfların ve cümle du‘âgûyân ve mütekā‘idînin gerek mukāta‘âtdan ve gerek gümrüklerden vazîfe alanların vazîfeleri bin doksan sekiz senesine kıyâsen bi'l-cümle Hazîne-mânde olup sa‘y-ı Hazîne olunmak üzere Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Küçük Mehemmed Paşa arz u telhîs itmiş iken vükelâ-yı devlet الانصاف نصف الدّين[9] mûcebince insâf-ı küllî idüp bâlâ-yı telhîse: “Mevâcib-i mezbûrun nısfı erbâb-ı murtazıkaların hâllerine merhameten kendülere edâ ve nısf-ı âharı sa‘y-ı Hazîne içün Hazîne-mânde oluna” deyü fermân buyurulmağın hisâb-ı merkūm üzere altı aylık vazifeleri ashâb-ı ehl-i berâta mâh be-mâh edâ olunup ve nısf-ı âharı olan altı aylık vezâ’if ber-vech-i ta‘cîl evkāfın mütevellîleri ve mukāta‘âtın der-uhdecileri yediyle teslîm-i Hazîne-i âmire olunmak üzere etrâf ü eknâfda olan evkāf mütevellîlerine ve mukāta‘ât zâbıtlarına ahkâm-ı şerîfe ile müşedded mübâşirler ta‘yîn ü irsâl olundı. Ve pây-ı taht-ı kadîm olan mahmiye-i Edirne'de vâkı‘ evkāfın ve meşrûta-i imâm ve mü’ezzin ve sâ’irlerinin mütevellîlerine ve gümrük emînine Dîvân tezkireleri ile müşedded istihdâm kulları perâkende olunup tahsîline ta‘yîn ve muhkem tenbîh olundı. Ve Âstâne-i sa‘âdet'de olan evkāf-ı izâmın ve sâ’ir evkāf ve meşrûtaların mütevellîlerinden hisâb-ı merkūm üzere tahsîli Âstâne kā’im-makāmı olan Vezîr-i mükerrem Ömer Paşa'ya sipâriş olundı.

Sâliyâne-i Bârgîr an-Cânib-i Ümenâ: Ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri sefer-i hümâyûna |10b| teveccüh ü azîmet buyurduklarında cümle ümenâya bârgîr imdâdı teklîf olunmak âdet-i kadîme olmağın Âstâne-i sa‘âdet'de gümrük emîni olan Sarı Ali Ağa'dan yüz re’s bârgîr ve Ermeni Cizyedârı Yeğen Mehemmed Ağa'dan elli re’s bârgîr ve Mîr-i Kıptiyân Uzun Mehemmed Usta'dan otuz re’s bârgîr ve Koyun Emîni Sarı Osmân Ağa'dan yirmi re’s bârgîr ve müşârün-ileyh Osmân Ağa Âstâne-i sa‘âdet'de Yeniçeri

9 “İnsâf dinin yarısıdır”.

Meydânı kassâbbaşısı olduğı eclden kassâbbaşılığı içün dahi yirmi beş re's bârgîr ve Selanik Emîni Nazîrîzâde'den otuz re's bârgîr ve Filibe Nâzırı Ali Ağa'dan on re's bârgîr ve sefer-i hümâyûnda kassâbbaşı olan Kappânî Mehemmed Ağa'dan otuz beş re's bârgîr ve Babadağı cânibinde olan Ser-asker Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa hazretlerinin ordularında kassâbbaşı olan Kara Mehemmed Ağa'dan yirmi beş re's bârgîr ve Üsküb nâzırından on dokuz re's bârgîr ki bi'l-cümle üç yüz kırk dört re's bârgîr olur. Mu'tâd-ı kadîm üzere Istabl-ı âmire'ye teslîm olunmak fermân olunmuş iken zikr olunan ümenânın

Bedeliyye-i Bârgîrân-ı Ümena:

kuvvet-i mâliyyeleri cihetinden sâhib-i ayârın takarrüblerine va'de-i rişvet sebebiyle amel-mândeleri tamgaladup mahall-i ma'hûdede va'de-i mezbûr ile tamgalanan bârgîrler amelden kalup hisâb-ı merkūm üzere ba'de'l-yevm iki bahâsıyla müceddeden bârgîr iştirâ ve mübâya'a olunması sene-i sâbıka kıyâsen nümâyân olmağla zikr olunan ümenâya mu'tâd-ı kadîm üzere sâliyâne olunan bârgîrler aynî bârgîr teslîm olunmayup kuvvet-i mâliyyeleri cihetinden mîrîye itdükleri zararlarına |11a| mukābil zecren-lehû her bir re's bârgîr içün altmışar esedî guruş bedelleri tahsîl ve meblağ-ı mezbûr müşârün-ileyhimânın uhdelerinde olan iltizâma sene-i sâbıka üzere mahsûb olmamak üzere fermân olunup her bir bârgîr içün zecren-lehû altmışar guruş bedelleri teslîm-i Hazîne-i âmire olunmak fermân buyuruldı.

İhrâc-ı Bârgîrân an-Cânib-i Eflak ve Boğdan Ber-mûceb-i Mu'tâd-ı Kadîm:

Ve sefer-i hümâyûn vâkı' oldukda Eflak ve Boğdan voyvodaları taraflarından bârgîr ihrâcı mu'tâd-ı kadîm olmağla vilâyet-i Eflak'dan üç yüz elli re's bârgîr ve vilâyet-i Boğdan'dan dahi iki yüz elli re's bârgîr ki, güçlü ve kuvvetlü ve tüvânâ ve top çekmeğe yarar, cem'an altı yüz re's bârgîrler ihrâc ve bir gün evvel hareket-i hümâyûnlarından mukaddem Edirne sahrâsında mevcûd bulunmak üzere fermân buyurılup ahkâm-ı şerîfe ile mübâşir ta'yîn ve irsâl olundı.

Ta'yin Şuden-i Ser-habbâzîn der-Ordu-yı Hümâyûn:

Ve mukaddemâ zikri sebkat iden furun bedelleri mukābelesinde Ordu-yı hümâyûn'da nân tabhı içün gönüllü habbâzîn tâ'ifesi tedârüki iktizâ itmekle kadîmden üstâd olan habbâzîn tâ'ifesinden elli aded furun tedârüki içün Edirne sâkinlerinden Kifrî Ahmed Efendi etbâ'ından Arnavud Ali Ağa ser-habbâzîn nasb ü ta'yîn olunup ve her bir furuna taraf-ı mîrîden ikişer yüz guruş hayme-bahâ ve yüzer guruş dahi ücret-i tabhiyyelerine mahsûb olmak üzere cem'an her bir furuna üçer yüz guruş ser-habbâzîn-i mezbûr Ali Ağa

yediyle tâ’ife-i habbâzîne teslîm olunup Ordu-yı hümâyûn kādîsı efendi huzûrunda akd-i meclis ve Ser-habbâzîn Ali Ağa müvâcehesinde takrîr-i {ü} kelâm ve cümlesinin mu‘temedün-aleyh kefilleri ve tâ’ife-i habbâzînin |**11b**| ism ü resmleri tahrîr ve defter olunup Mevkūfât Defterleri'ne kayd olunmak fermân buyuruldı.

İhrâc Şuden-i Lağımcı: Ve sefer-i hümâyûnda meteris hızmetinde olmak içün nefs-i Kayseriyye'den yüz nefer lağımcı ve Erzurum sancağına tâbi‘ Gümüşhâne nâm-ı dîger Torul kazâsından on beş nefer ve nefs-i Tokad'dan otuz nefer ve Niğde kazâsından dahi otuz nefer ki cem‘an yüz yetmiş beş nefer lağımcı ihrâcı içün fermân buyurılup ahkâm-ı şerîfe ile mübâşirler ta‘yîn ve irsâl olunup ve lâkin mesâfe-i ba‘îdeden gelen tâ’ife-i lağımcı şedd-i {ü} rahl ile ziyâde usret çekmeleri mukarrer olmağın her bir neferinden yüzer guruş-ı esedî bedelleri tahsîl olunmak fermân buyuruldı. Ve Rûmili'nde vâkı‘ Üsküb'den otuz nefer ve Kıratova kazâsından yirmi üç nefer ve Kalkandelen kazâsından on nefer ve Köprüli kazâsından dahi on nefer ki, cem‘an seksen beş nefer, ihrâcı fermân buyurılan lağımcıların dahi her bir neferinden yüzer esedî guruş bedelleri tahsîl ve teslîm-i Hazîne-i âmire olunmak bâbında fermân sudûr buldı.

İhrâc Şuden-i Suyolcıyân: Ve Ergirikasrı kazâsından kırk nefer aynî suyolcu ki otuz neferi hôd-girifte ve on neferi kadîmden ocaklık olan suyolcılardan olmak üzere fermân buyurılup, ahkâm-ı şerîfe ile mübâşir ta‘yîn ve irsâl olundı. Ve Âstâne-i sa‘âdet'de mevcûd olan üstâd lağımcılardan her bir neferine tedrîc ile taraf-ı mîrîden yüzer esedî guruş ücret virilmek üzere güçlü ve kuvvetlü olup ve lağım ahvâlinden haberdâr olup alîl ü marîz ve mecnûn ü sabî olmamak üzere iki yüz nefer aynî lağımcı mi‘mâr ağa ma‘rifetiyle ve ma‘rifet-i şer‘ile mu‘temedün-aleyh kefilleri ve kendülerinin ism ü resmleri tahrîr ve defter |**12a**| olunup ve mi‘mâr ağanın memhûr defteri Mevkūfât Kalemi'nde hıfz olunmak şartıyla ihrâcı fermân buyurılup ahkâm-ı şerîfe ile mi‘mâr ağaya hıtâben mübâşir ta‘yîn ve irsâl olundı.

İhrâc Şuden-i Neccârân: Ve taraf-ı mîrîden tedrîc ile seksener esedî guruş ücret virilmek üzere ve mi‘mâr ağa ma‘rifetiyle tahrîr ve defter ve mu‘temedün-aleyh kefilleri ve kendülerinin ism ü resmleri tahrîr ve defter olunmak üzere mahmiye-i İstanbul'dan üstâd otuz beş nefer neccâr ve mahrûse-i Edirne'den dahi üstâd on beş nefer neccâr ki cem‘an elli nefer ihrâc ve mi‘mâr ağanın memhûr defteri ile taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a irsâl olunmak içün fermân buyurılup ahkâm-ı şerîfe ile mübâşir ta‘yîn ve irsâl olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tedârük Şuden-i Zahîre-i Kal'a-i Kamaniçe:

Ve Babadağı tarafında olan Vezîr-i mükerrem Ser-asker Mustafâ Paşa taraflarından mektûb-ı mergûb vârid olup Kamaniçe Kal'ası'nda mahsûr olan asâkir-i mansûrenin zahîreye ziyâde muzâyakaları olup zahîre tedârüki ve kal'a-i mezbûreye nakli umûr-ı dîn [ü] devletden olmağın ve Vilâyet-i Eflak'dan tedârük görilmesi münâsib olduğın ifhâm buyurmaları ile Kamaniçe Kal'ası'na nakli ile her İstanbul kîlesi hınta otuz beşer akçaya ve şa'îrin nakli ile her İstanbul kîlesi yirmi beşer akçaya olmak üzere vilâyet-i Eflak'dan yirmi dört bin kîle hınta ve on iki bin kîle şa'îr iştirâ ve Eflak arabalarına tahmîl ve ser-asker vezîr-i müşârün-ileyh ma'rifetiyle Kamaniçe Kal'ası'na nakl ve Kamaniçe defterdârına teslîm olunup defterdâr-ı mûmâ-ileyhin memhûr temessüki Mevkūfât Defterleri'ne kayd olunmak üzere fermân buyurılup ahkâm-ı şerîfe ile mübâşir ta'yîn olunup irsâl olundı. |12b| Ve zikr olunan iştirâ zahîresinin bahâsı olan on yük seksen bin akça vilâyet-i Eflak'ın bin doksan dokuz senesine mahsûb olmak üzere cizyeleri mâlından havâle olunmak fermân buyuruldı.

İstihlâs-ı Kal'a-i Eğriboz ez-Muhâsara-i Venedik:

Ve Eğriboz Kal'ası'n Venedik keferesi muhâsara idüp ve vakt-i muhâsara doksan günden mütecâviz olmuş iken Kal'a-i Eğriboz Muhâfızı Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'dan mektûb ile müjde-resânlar gelüp haber-i meserret-eser şöyle vürûd buldı ki, kal'a-i mezbûrede mahsûr olan guzât-ı müslimîn ba'de'l-müşâvere ittifâk ile küffâr-ı hâksârın meterislerine tîğ-i uryân-ı âteşbâr ile hücûm ve gülbeng-i Muhammedîi arş-ı a'lâya irişdirüp hamlelerin müşâhede itdükde küffâr-ı bed-âyînin kalblerine havf ü haşyet müstevlî olup mukābele-i guzâta liyâkatleri olmaduğundan nâşî leb-i deryâda olan kalyonlarına cân atup karârı firâra tebdîl idüp guzât-ı müslimîn dahi melâ'în-i {ü} müşrikînin akablarınca hücûm ve niçe bin kefere vü fecere tu'me-i şemşîr-i gāziyân ve niçe bini bend ü der-zencîr oldukdan sonra halâs olanları bîm-i {ü} cân ile gemilere süvâr ve kıç topın atarak deryâ-yı ummâna firâr itmeleriyle guzât-ı müslimîn avdet ve kefere vü fecerenin meterisde dökülüp kalan topların ve niçe havân topların ve bunca mühimmât-ı cebehânesin ve sâ'ir ganâyim-i bî-nihâyesin zabt itdüklerin ve Kal'a-i Eğriboz'un muhâsaradan istihlâs ve ol mertebe gazâ-yı ekber vukū'ından pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri ve Vezîr-i a'zam |13a| Mustafâ Paşa ve sâ'ir asâkir-i mansûre Hudâ-yı bî-çûna hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân idüp bu gazâ-yı ekberin vürûdı haberiyle şâd ü handân oldılar. Ve bu haber-i meserret-eser târîh-i hicretin bin yüz Muharremü'l-harâmının üçünci yevm-i Çehârşenbihde Ordu-yı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

hümâyûn Edirne'de Sarây-ı âmire sahrâsında muhayyemgâh-ı gûn-â-gûn ile müzeyyen iken vürûd bulmuşdur.

Duhûl-i Meştâ-yı Edirne: Yevm-i mezbûrdan sonra üç gün dahi muhayyemgâh-ı mezbûrda meks olunup Edirne meştâsı içün fermân-ı hümâyûn sâdır olmuşdur. Ve Âstâne-i sa‘âdet'den hareket ve muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'ye bin doksan dokuz senesi Zi'l-ka‘desinin yirmi üçüncü Ehad güni vusûl ve bin yüz senesi Muharremü'l-harâmının altıncı Yevmü's-sebtde meştâ-yı Edirne fermân olunmağın bu takdîrce sahrâ-yı muhayyemgâh-ı Edirne'de kırk iki eyyâm meks ü ârâm olunup bâlâda inşâ vü tahrîr olunan umûr-ı mühimmât-ı seferiyye Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Küçük Mehemmed Paşa'nın tedbîr ü tedârüki ile eyyâm-ı erba‘înde tekmîl olunmuşdur. Çûn ki sene-i cedîd ki, bin yüz senesidir, vukū‘ buldı ve târîh-i mezbûr Muharremü'l-harâmının altıncı Yevmü's-sebtde mahrûse-i Edirne meştâsı fermân buyuruldı. Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Sarây-ı âmireleri meştâsına azîmet ve Vezîr-i a‘zam Mustafâ Paşa Üçşerefeli kurbünde Vezîr-i a‘zam-ı sâbık Şehîd Mehemmed Paşa Sarâyı'na ve Defterdâr Küçük Mehemmed Paşa, Sultân Câmi‘i'ne muttasıl Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa Sarâyı'na nüzûl ve şeyhü'l-islâm ve müfti'l-enâm |13b| ve kādî‘askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve nakībü'l-eşrâf ve hâce-i şehriyârî ve bi'l-cümle a‘yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat ve sâ’ir mütâbi‘în ta‘yîn olunan meştâlarına nüzûl ve mühimmât-ı meştâ tedârüklerine meşgūl oldılar. Ve zikri sebkat iden muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'de vâkı‘ eyyâm-ı meksde hareket iktizâ-yı sefer hareketi sebebi ile salât-ı farîza-i seferî edâ olunmak üzere olup Eğriboz Kal‘ası'nın muhâsaradan istihlâsı haberi vusûli gününde salât-ı farîza mukīm olmaklık üzere edâ olunmak içün münâdîler nidâ itmekle ba‘de'l-yevm ikāmet üzere edâ olundı. Ve târîh-i mezbûr[10] Muharremü'l-harâmının on birinci yevm-i Hamîsde rûz-ı kāsım vukū‘ bulmuşdur. Ve ba‘de'l-yevm tertîb-i {ü} eyyâm bir vechile mümkin olmamağla ancak vukū‘ât inşâ’a'llâhu te‘âlâ ale't-tertîb tahrîr ü inşâ olunur. Ba‘de duhûli'l-kışla mühimmât-ı seferiyyeye kemâl-i mertebe iştigāl ve gereği gibi takayyüd ü itmâma bezl-i makdûr olundı.

Azl-i Defterdâr Mehemmed Paşa: Ve Defterdâr Küçük Mehemmed Paşa umûr-ı seferiyye ve tahsîl-i emvâl-i Hazîne'ye takayyüd ü ihtimâm üzere iken hâtem-i vezârete tâlib ve sadâret-i uzmâya râgıb olduğı âşikâre ve min-vech-i buğz ü hasedden nâşî iftirâ-yı düşmenâna dûş olmağın târîh-i mezbûr yüz

10 Metinde sehven مزيوم şeklinde yazılmıştır.

senesi Saferinin yirmi ikinci Çehârşenbih güni defterdârlıkdan azl olunup Girid Cezîresi'nde Kandiye Kal'ası muhâfazasına ta'yîn ve ol-gün sarâyında ârâm itmeyüp Edirne kurbünde vâkı' "Taye Hatun karyesi" dimekle meşhûr karyeye nefy olundı. Ve üç günden sonra cezîre-i mezbûreye gitmek içün ber-vech-i ta'cîl Dîvân-ı hümâyûn |14a| çavuşları ta'yîn olunup Gelibolı tarafına azîmet ve Cezîre-i Girid niyyeti ile revâne oldı. Garâbet bunda ki, üç gün mukaddem sadr-ı âlîde âlî ziyâfet ve bunca hedâyâ arz olunup mâbeynlerinde niçe mahabbet nümâyân iken iki-üç gün içinde aksi zuhûr idüp azl ü nefy agreb-i {ü} garâ'ibdendir. Ve bundan akdem Kandiye muhâfazasında olan sâbıkā Yeniçeri ağası pîr [ü] nâ-tüvân Zülfikār Paşa'yı kul tâ'ifesi hezâr pâre eyledükleri Devlet-i aliyye'nin mesmû'ı olmağın def'-i fitne vü fesâd ve tâ'ife-i mezbûrı zabt u rabt içün Köprüli Mehemmed Paşazâde Mustafâ Paşa cezîre-i mezbûrede Kandiye muhâfazasına ta'yîn olunmuş idi. Hâliyâ Defterdâr Küçük Mehemmed Paşa ta'yîn olunmağla müşârün-ileyh Köprülizâde Mustafâ Paşa Sakız Cezîresi muhâfazasına ta'yîn olundı. Ve Defterdâr Küçük Mehemmed Paşa dâmâdı Süleymân Ağa başbâkīkulluğundan azl ve Mehemmed Paşa'ya kethudâ ta'yîn ve Girid defterdârlığı dahi ihsân olunup Mehemmed Paşa ile mâ'an Girid Cezîresi'ne ta'yîn olundı.

Defterdâr Şuden-i Ali Efendi: Ve mâh-ı Saferü'l-hayrın yevm-i merkūmunda Tersâne-i âmire emîni olan Ali Efendi iltifât-ı mâlâ-yutâka mazhar ve hil'at-i fâhire ilbâsıyla defterdârlık ihsân olundı. Ve mahlûl kalan başbâkīkulluğı Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa mukaddemâ serdâr iken Belgrad kışlasında sâhib-i konağı olan Bâzergân Belgradî es-Seyyid Ahmed Ağa'ya hil'at-i fâhire ilbâsıyla ihsân olundı. Ve târîh-i mezbûr Saferü'l-hayrının yirmi dördünci Cum'a güni defterdâr-ı sâbık Küçük Mehemmed Paşa'nın akl-ı evveli ve kâtib-i sırrı belki nasb-ı aynı olan |14b| kâtib-i masraf-ı şehriyârî ve defterdâr-ı şehîd Emîr Paşa dâmâdı Yahyâ Efendi kâtib-i masraflıkdan azl olunup ve Âstâne'ye nefyi fermân buyurulmağın Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ta'yîn olunup İstanbul'a nefy ve hânesinde edebâne hareket ve ıslâh-ı nefs itmek içün ziyâde tenbîh ü te'kîd olundı. Ve mahlûl kalan masraf-ı kitâbet-i şehriyârî kadîmden kâtib-i masraf olan Köse Ahmed Efendi'ye müceddeden ibkā ve ihsân olundı. Ve Yahyâ Efendi'nin masraf hisâbı görilüp yirmi dört yük akça zahîre bahâsında hıyâneti zuhûr idüp ahkâm-ı şerîfe ile Âstâne-i sa'âdet'e mübâşir irsâl olunup taleb olundukda edâdan imtinâ' itdükde İstanbul Zindânı'nda Kanlıkuyu habsi fermân buyurılup ba'de'l-edâ ihrâc ve tekrâr hareket-i {ü} edebânesi fermân buyuruldı. Ve târîh-i mezbûr Saferinin yirmi dokuzuncı Çehârşenbih güni ibtidâ-i erba'în vâkı' olmuşdur.

İhrâc Şuden-i Mevâcib-i Lezez. Sene 1099: Ve târîh-i mezbûrede mâ[h]-ı Rebî‘ülevvelin yirmi beşinci Ehad güni Dîvân-ı hümâyûn olup bin doksan dokuz Lezez mevâcibi ihrâc ve yeniçeri ocağının ve cebeci ve topcı ve sipâh ve silahdâr ve sâ’irlerinin mevâcibleri Dîvân-ı âlî'de nazar-ı hümâyûnda kîse be-kîse tevzî‘ ü taksîm olundı.

Âmeden-i Han-ı Âlî-şân be-Meştâ-yı Edirne: Ve Âl-i Cengiz olan Han-ı âlî-şân hazretleri der-i Devlet-i aliyye'ye teşrîf ve pâdişâh-ı âlem-penâh ile müşerref olmaları içün bundan akdem da‘vet-nâme-i hümâyûn irsâl olunmuş idi. Müşârün-ileyh dahi “da‘vete icâbet” fehvâsınca taraf-ı Kırım'dan hareket ve taraf-ı Edirne'ye azîmet ve yarınki gün dâhil-i Edirne olacağı haberi vürûd bulmağın Çölmek Karyesi |15a| nâm mahalle muhayyemgâh-ı yemeklik irsâl ve ta‘âm-ı ziyâfet hâzır ü müheyyâ olmağın Vezîr-i a‘zam Mustafâ Paşa hazretleri ve şeyhü'l-islâm ve kādî‘askerân ve Defterdâr Ali Efendi ve a‘yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat ve ahâlî-i Dîvân bi'l-cümle müretteb ü müzeyyen alay ile han-ı âlî-şânı istikbâl ve muhayyemgâh-ı yemeklikde Vezîr-i a‘zam ile mülâkāt ve ba‘de't-ta‘âm i‘zâz ü ikrâm ile şehr-i Edirne'ye azîmet ve mâh-ı Rebî‘ü'l-âhirin dokuzuncı ehad güni duhûl ve Vezîr-i a‘zam-ı sâbık Maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın Sultân Câmi‘i'ne muttasıl sarâyı mukaddemâ tahliye olunmuş idi, sarây-ı mezbûra sa‘âdetile nüzûl buyurdılar. Ve ziyâfet-i âlîye ve hanlara lâyık hedâyâ-yı vâfireye iştigāl gösterdiler. Ve târîh-i mezbûr mâh-ı Rebî‘ü'l-âhirinin dokuzuncı güni intihâ-yı erba‘în ve onuncı isneyn güni ibtidâ-i hamsîn vâkı‘ olmuşdur. Ve Han-ı âlî-şân hazretlerinin birkaç gün istirâhat ü ârâmından sonra pâdişâh-ı âlem-penâh ile mülâkāt içün Sarây-ı pâdişâhîye da‘vet ve pâdişâh-ı rûy-ı zemîn ile mülâkāt ve müşerref ve musâhabet-i lâyıkadan sonra taraf-ı şehriyârîden hil‘at-i semmûr ilbâsından[11] sonra altun rahtlı ve mücevher gaddâreli ve gümüş eğerli ve som dikdikli kûh-peyker eşheb-i sarsar-hırâm-ı pîl-endâm kademe-i rikâbda hâzır ü müheyyâ olmağın ba‘de'l-vedâ‘ esb-i sabâ-reftâra süvâr ve Dîvân-ı hümâyûn çavuşları alkışladıkdan sonra kulağuz tarzı huzûrunda revân ve menzilgâhı olan maktûl Kara Mustafâ Paşa Sarâyı'nda geldüklerinde çavuşân-ı Dîvân bâb-ı Sarây'da saff-ı selâm içün sedd-i İskender-misâl selâmladıkdan sonra âdet-i kadîmeleri olan |15b| in‘âmların taraf-ı Han-ı âlî-şândan ahz idüp avdet eylediler. Ba‘dehû birkaç def‘a âlî ziyâfet olup gâh Vezîr-i a‘zam sarâyında ve gâh Han-ı âlî-şân menzilgâhında

11 Metinde sehven الباسيدن şeklinde yazılmıştır.

müşerref [ü] mülâkātları vukū‘ bulup niçe meclis-i müşâvere olup umûr-ı sefer ahvâlinde bezl-i makdûr olundı.

Serdâr Şuden-i Receb Paşa: Ve zikri sebkat iden Arab Receb Paşa ki, Karinâbâd kışlasına ta‘yîn olunmuş idi, Babadağı'ndan mahrûse-i Edirne'ye gelince Han-ı âlî-şânın menâzilde zâd ü zevâdeleri tedârüki içün ta‘yîn olunup Han-ı âlî-şân ile ma‘an Edirne'ye duhûl bulmuş idi. Ba‘de'l-müşâvere Üngürüs-i menhûs tarafına ser-asker olan zümre-i eşkıyâdan sarıca[12] bölükbaşılığından gelme Yeğen Osmân Paşa didikleri şakī'i serdârlıkdan azl idüp ve mezbûr Receb Paşa vezâretile ser-asker nasb olunmak müşâverede münâsib görülmekle mezbûr Arab Receb Paşa'ya vezâret ile ser-askerlik ihsân ve şakī-i mezbûr Yeğen Osmân Paşa üzerine ta‘yîn olunmak fermân buyuruldı. Ve Sofya ve Filibe ve Tatarpazarı ve ol etrâfda olan kazâlara nefîr-i âmm fermân olunup ve birkaç bin Tatar-ı sabâ-reftâr askeri dahi mezbûr Receb Paşa'ya ta‘yîn olunup ve fermân olunan nefîr-i âmm askeri Receb Paşa yanına cem‘ olup mezbûr şakī Yeğen Osmân'ın hakkından gelinmek üzere ta‘yîn ve fermân buyuruldı. Yeğen Osmân Paşa didikleri şakī ki, Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-âbâdı bilâ-ceng ü cidâl dest-i tasarruf-ı düşmene virdi, etbâ‘ı olan sarıca ve sekbânı ile avdet ve sahrâ-yı Sofya'ya vusûl ve Devlet-i aliyye tarafından kendüye nihânî zarar isâbeti havfından şehr-i Sofya meştâsına girmeyüp sahrâ-yı mezbûrede vâkı‘ terâzû-yı âba mukābil bağlar kurbünde |**16a**| devlet tarafının âmed ü

İhdâs-ı Yeğen Osmân Paşa be-Nâm-ı Yeğenâbâd: refti olan râhın kenârında azîm binâlar ile hâneler ve mükellef odalar ve âhûrlar ihdâs idüp ve nâmını “Yeğenâbâd” ismiyle müsemmâ idüp ve cümle sarıca ve sekbânı ve bölükbaşıları ve refîkı olan Veli Paşa ve Bozoğlan ve bunların emsâli niçe haşerât ile ma‘hûd binâ ve ihdâs eyledüği Yeğenâbâd mahallinde ki, bi'z-zât kendüye mahsûs olan hâne-i bî-sa‘âdetinde sâkin ve sâ’ir haşerât odahâ-i müte‘addide[de] mütemekkin olup ancak kethudâsı nâmında olan “Karayazıcı” didikleri kaltabân Yeğenâbâdı'nda mütemekkin olmayup nefs-i şehr-i Sofya'da sâkin olup ve şakī-i mezbûr Yeğen Osmân mülûkâne tarzı Devlet-i aliyye tarafına mürâca‘at değil, “âlem bana mütâba‘atda ve devlet bana münhasırdır” vâdîsiyle gurûrâne hareket ve etrâf ü eknâfda olan kazâlara mahsûsan iştirâlar ve ziyâde teklîfler sâliyâne idüp re‘âyâ vü berâyâ fukarâsına ve zikr olunan kazâların a‘yânını dâ’imâ rencîdeden hâlî olmayup etrâf kazâların vilâyet a‘yânına eziyyetler idüp her birine bir dürlü bahâne

12 Metinde sehven صارنچه şeklinde yazılmıştır.

idüp a‘yândan mâl-ı Kārûn tahsîl itdüği mukarrer. Bâ-husûs Dopniçe kazâsına tâbi‘ İbrâhîm Hanzâde evkāfı olan Boboşova nâm karye fukarâsından otuz kîse akça alduğın evkāf-ı mezbûre voyvodası olan Murtazâ Ağa'dan istimâ‘ımız olmuşdur. Ve bin doksan dokuz senesine mahsûb olmak üzere Sofya kazâsının bedel-i nüzüli tahsîli Şehirköyli Mahmûd Ağazâde İbrâhîm Ağa'ya taraf-ı Devlet-i aliyye'den der-uhde olunmağın tahsîle vardukda “benim zîr-i hükmümde olan mahallerin teklîflerin benden tahsîlin |16b| taleb itmeyüp âhar tarafa mürâca‘atdan bu tarafı âdem mesâbesine komamakdır. İmdi senin ve baban Mahmûd'un bu diyâr fukarâsına ta‘addînizden mâl-ı firâ[vâ]n cem‘ idüp mahzenler memlû olmasının sebebi zulm ü ta‘addînizden olduğı ma‘lûmum olmuşdur” deyü sûret-i hakkdan görünmekle bî-çâre İbrâhîm Ağa'nın on beş kîse akçasın cebren ahz ü kabz eyledüği müşârün-ileyh Mahmûd Ağazâde İbrâhîm Ağa'dan istimâ‘ olunmuşdur.

Firâr Şuden-i Yeğen Osmân Paşa:

Ve kazâlara sâliyâne eyledüği iştirâ zahîrelerinden “bedel” nâmıyla alduğı mâl-ı firâvân ve aynî zahîre ile ta‘addîsinin nihâyeti olmaduğundan nâşî Devlet-i aliyye tarafından vârid olan ahkâm-ı şerîfeye değil hatt-ı hümâyûna aslâ itâ‘at ü inkıyâdı olmayup isyân ü tuğyân alemin âşikâre ve mîrimîrân ve sâ’ir manâsıbı tarafından tevcîh itmekle tahrîr ü inşâ olunduğı tuğyân ü isyânı cihetinden vücûd-ı nâ-pâki rû-yı âlemden hakk olunmak farz-ı ayn olduğı mukarrer olduğın bi'z-zât uzun kulakdan müşâhede itmekle dâ’imâ kaba kulak tarzı gāfil olmayup âyende vü revendenin âmed ü reftinden su’âl ve eski takvîm gibi Gürcî Nebî asrında olan Haydaroğlı ve Katırcıoğlı tarzı dâ’imâ havf ü haşyet üzere olduğundan ihdâs idüp mütemekkin olduğı Yeğenâbâd nâmıyla müsemmâ hâne-i bî-sa‘âdetinde âlât-ı harb ü kıtâl etrâfında hâzır ü müheyyâ üzere iken müşârün-ileyh Arab Receb Paşa'ya ser-askerlik ihsân olunduğın ve Sofya ve Filibe ve Tatarpazarı ve sâ’ir etrâf kazâlardan bi'l-cümle nefîr-i âmm ihrâcı fermân olunduğundan haberdâr ve âgâh olıcak mukāvemete |17a| iktidârları olmadukların müşâhede idicek Yeğenâbâd'ından hareket ve Valçitrin[13] sancağında vâkı‘ Kosova nâm sahrâya azîmet idüp karârı firâra tebdîl eyledüği haberi bin yüz senesi Rebî‘ü'l-âhirinin yirmi altıncı Çehârşenbih güni der-i devlet-medâra vürûd buldı. Prizrinli Mahmûd Beyzâde âkıl ü dânâ şecî‘ ü bahâdır ve tâ’ife-i Arnavud'un zurefâsından olmağın Yeğen Osmân Paşa'ya san‘at ile hâb-ı hargûş virüp Prizrin tarafına sevk idüp: “Arnavud bahâdırları peydâ idelim ve nefîr-i âmm aske-

13 Vulçitrin ismi metnin tamamında Valçitrin(والچترين)şeklinde yazılmıştır.

ri ile üstümüze gelürler ise mukābele vü mukātele idelim. Çûn ki iki el bir baş içündür, tedârükde olalım. Bâ-husûs şimden girü cümlemizi yek-dil ü yek-cihet oldılar deyü rencîdeden hâlî olmazlar. Bâri kendi başımız tedârükin görelim ve bu fânî cihânda Tozkoparan tarzı bir nâm ü nişân dikelim" deyüp Yeğen'i Arnavudluk'da Prizrin semtlerine götürüp ve bir dayyık mahallde işlerin bitürmek tedârükinde olduğuna Yeğen Osmân'ın tevâbi'i haberdâr olduklarında halâs-ı cân içün ceng ü cidâl itmek sadedinde olduklarında Arnavud bahâdırları mezbûr sarıca ve sekbâna göz açdırmayup niçesin tu'me-i şemşîrden sonra Yeğen Osmân kethudâsı Karayazıcı'i ve Veli Paşa'yı ve Bozoğlan'ı ve sâ'ir bellü başlu bölükbaşılarından niçelerini der-zencîr ve kayd ü bend ile Mahmûd Beyzâde huzûrına getürüp teslîm iderler. Ve bilesince olan dört-beş katâr katır ki bi'l-külliye altun hazînesi tahmîl olunmuş mevcûd imiş, bahâdırân-ı Arnavudân cümlesin |17b| yağma vü gāret idüp mâl-ı ganâyime müstağrak olmuşlar.

Katl-i Yeğen Osmân

Ve Mahmûd Beyzâde dahi otuzdan mütecâviz müte'ayyen tevâbi'in ve Yeğen Osmân'ı katl ve kelle-i bî-sa'âdetlerin der-i devlet-medâra irsâl itmekle Edirne Sarâyı Bâb-ı hümâyûnu'nda nice eyyâm kelle-i bî-devletleri hâkile yeksân olup âyende vü revendenin temâşây ü seyrângâhı olmuşdur. Ba'dehû Ser-asker Arab Receb Paşa Sofya şehrine dâhil ve şehr-i mezbûrda bakıyyetü's-süyûf bulunan sarıca ve sekbânı ahz ve cümlesin gamm-ı dünyâdan ferâmûş itdürmekle Sofya şehrini ol nâ-pâk vücûdlardan pâk eyledi. Ve Ser-asker Arab Receb Paşa kasaba-i Sofya'da nice eyyâm meks ü ârâm ve zümre-i eşkıyânın haklarından geldikden sonra kasaba-i Sofya'da mevcûd ü hâzır bulunan asâkir-i mansûre ile Sofya'dan hareket ve Niş kasabasına dâhil ve birkaç eyyâm kasaba-i Niş'de istirâhat ü ârâmdan sonra kasaba-i mezbûrede dahi umûmen mevcûd olan asâkir-i nusret-me'âsir ile hareket ve Aleksince nâm palankaya vusûli ve Morava Nehri tarafların hıfz u hırâset itmekde kemâl mertebe takayyüd-i {ü} tâmmı ve küffâr-ı hâksârın tedbîr ü tedârüki ahvâlinden haberdâr olmak içün bezl-i makdûrda kemâ-yenbagī ihtimâmı haberi meştâ-yı Edirne'de der-i devlet-medâra vârid oldı. Katl-i Yeğen Osmân husûsunda Mahmûd Beyzâde'nin san'at-ı mâhiresine ve tâ'ife-i Arnavud'un bu mertebe zurefâsına pesendîde olunmamak lâyık ve insâf değildir. Ve hızmet-i azîme mukābelesinde kendüye iltifât-ı mâlâ-yutâkdan müstağnî ri'âyet mesâbe-i vâcib |18a| olduğı ezher mine'ş-şemsdir.

Katl-i Âmm-ı Sarıca ve Sekbân:

Çûn ki Yeğen Osmân Paşa ahvâli ber-taraf olup kelle-i bî-devletleri Edirne'de Bâb-ı hümâyûn'da galtân oldı, Rûmili ve Anadolı memleketlerinde olan sarıca ve sekbân tâ'ifesi ve sâ'ir

levendât makūlesinin cümlesi katl-i âmm olunup bi'l-külliye ref' olunmaları bâbında fermân-ı hümâyûn sâdır olmağın etrâf-ı {ü} memâlike nefîr-i âmm fermânı ve mezbû[r]ları buldukları mahallerde katl-i âmmı içün ahkâm-ı şerîfeler ile müşedded mübâşirler ta'yîn ve irsâl olundı. Ve Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa hazretlerinin hızmet-i şerîflerinde olan levendâtın ser-çeşmesi "Tokmak" dimekle müte'ârif bölükbaşıya fermân buyuruldı ki: "Zîr-i hükûmetinde olan bayrakları devşirüp bir dahi açılmamak üzere ve cümle sarıca ve sekbân ref' olunup çümle levendât beşlü ve gönüllü azeb olmak şartıyla mütâba'at ve ser-i nâ-mübâreklerinde olan ma'hûd şâhseven destârın tebdîl eyleyeler" deyü fermân buyuruldı. Ve "fermân-ı hümâyûna itâ'at itmeyüp imtinâ' üzere bir şahs bulunur ise ibtidâ senin cezân virilüp ba'dehû mezbûrların haklarından gelinür" deyü mezbûr Tokmağ'a fermân buyuruldukda bî-çâre Tokmak mukaddemâ râkib olduğı hâlde esb eğerden fark olunurdı. Bu def'a eğerde hayâzil[14] taklîdî üzere Yalıova kasıyyesi Karagöz'ün kıtmîrinden sagīr olup âb-rîze girdi.

Hurûc Şuden-i Gedik Mehemmed: Ve memâlik-i Anadolı'da Gedik Mehemmed Paşa bir niçe bin esb-i küheylân süvârî sarıca ve sekbân ile Eskişehir sahrâsına vusûl |**18b**| ve sefer-i hümâyûnda mevcûd bulunmak içün Rûmili tarafına geçüp sefere gitmeğe izn taleb itdükde "başında olan nekebâtı dağıdup yüz elli mikdârı tevâbi' ile geçesin ve illâ izn-i hümâyûn yokdur" haberi vardukda isyân ü tuğyânın âşikâre ve etrâf-ı vilâyete zulm [ü] ta'addî'i ziyâde itmekle sâbıkā başbâkīkulluğundan vezâret ile Mar'aş vâlîsi ve müfettiş-i Anadolı olan Tavîl Hüseyin Paşa mezbûr Gedik Mehemmed Paşa'nın def' ü ref'i içün ta'yîn olunup üzerine vardukda müşârün-ileyh Hüseyin Paşa'nın yanında olan levend ve nekebât kendüye vefâdâr olmayup Gedik cânibine yâr-ı {u} gār olmağın Gedik Mehemmed Paşa dahi ale'l-gafle Hüseyin Paşa'yı bir gice şebhûn şekli basup kendüsin ve dîvân efendisi İbrâhîm Efendi'yi ve birkaç içoğlanların katl ve cümle mâmelekin yağma vü gāret ve ağavâtı ve sâ'irleri çoğı mecrûh ve çoğı uryân halâs-ı cân [içün] kenâr-ı necâta gürîzân ve merhûm Hüseyin Paşa'nın dahi cümle nekebât [ü] levendât ve sekbânı mezbûr Gedik Mehemmed Paşa'nın başına cem' olup taraf-ı Anadolı'da zulm ü ta'addî ile harâb olmamış memleket kalmadığı der-i devlet-medâra vürûd buldı. Ve şakī-i mezbûr Gedik'in ehl ü ıyâli Ankara Kal'ası'nda olmağla kal'a-i mezbûreyi muhâsara eyledüği haberi pâye-i serîr-i a'lâya vusûl buldı.

Maktûlî-i Hüseyin Paşa:

14 Mü'ellif, "hayâl-i zıll"ın Türkçeleşmiş şeklini kullanmış.

Müfettiş Şuden-i Ahmed Paşa: Ba‘dehû müfettişlik-i Anadolı Köprülizâde merhûm Vezîr-i a‘zam Ahmed Paşa'nın sâbıkā kethudâsı hâliyâ Bağdâd hâkimi olan Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa'ya irsâl olundı. Ve tâ’ife-i Ekrâd ve Türkmân ile şakī-i mezbûr |19a| Gedik'in üzerine varup hakkından gelmek içün ta‘yîn olunmak fermân buyuruldı. Ve Diyârbekir vâlîsi olan Kütahiyyeli Osmân Paşaoğlı Ahmed Paşa dahi eyâleti askeri ile mezbûr Gedik'in üzerine ta‘yîn olunup Müfettiş Ahmed Paşa Kütahiyye tarafından ve Osmân Paşaoğlı Ahmed Paşa Sivas tarafından Gedik Mehemmed Paşa üzerine hareket ü azîmet eyledükleri haberi der-i devlet-medâra vürûd buldı. Mukaddemâ zikri sebkat iden Prizrinli Mahmûd Beyzâde, Yeğen Osmân Paşa'yı katl itdüği zamân bir rivâyetde kethudâsı Karayazıcı'yı ve Bozoğlan'ı katl itmeyüp ve ba‘zı levendât dahi havflarından nâ-çâr mezbûr Mahmûd Beyzâde'ye mütâba‘at itmişler imiş.

İstîlâ-yı Küffâr be-Yenipazar: Ve “küffâr-ı hâksârdan on iki bin mikdârı piyâde ve süvâr leşker-i kefere Bosna tevâbi‘inden olan Yenipazar nâm kasabaya ılgar ile akın idüp ve kasaba-i mezbûrı nehb ü gāret ve mübâlağa âdem esîr itdüğinden müşârün-ileyh Mahmûd Beyzâde âgâh olmağın kendüye tâbi‘ Arnavud bahâdırları ve Bozoğlan ve Kethudâ Karayazıcı ve ma‘an mevcûd olan levendât ile ılgar idüp kefere vü fecere henûz Yenipazar sahrâsında iken gāfilen basup bir mertebe ceng ü cidâl olur ki, bir vechile ta‘bîri mümkin değildir” deyü nakl olunduğı cümlenin mesmû‘ı olmuşdur. Bir rivâyetde hattâ Karayazıcı ve Bozoğlan ve ba‘zı bölükbaşı ol ma‘rekede câm-ı memâtı nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş itdükleri rivâyet olundı. Ve küffâr-ı hâksârı şol mertebe kılıçdan geçürürler ki, binde biri halâs olmaduğundan nâşî küffârın mukaddemâ aldıkları ganâyimi ve bend-i {ü} zencîr itdükleri esîrleri bi'l-külliye halâs |19b| itdüklerinden mâ‘adâ necât içün firâr iden keferelerin akablarınca ta‘kīb olunup necât kıyâsıyla firâr iden kefere (Boş) Nehri'ne dökilüp bir mertebe gazâ-yı ekber vukū‘ bulmuş ki, bir vechile tahrîr ü takrîri mümkinâtdan değil, el-hamdü li'llâh sümme el-hamdü li'llâh. Ahvâl-i mezbûrun müjdesinden birkaç gün sonra bunca kulak ve kırkdan mütecâviz kefere bayrakları ser-nigûn mahrûse-i Edirne'de pâye-i serîr-i a‘lâya vürûd ve bâb-ı Sarây-ı hümâyûn'da vâkı‘ eşcâra ser-nigûn âvîhte kılındı. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti dâ’imâ küffâr-ı hâksârı makhûr ü mehcûr eyleyüp ve asâkir-i müslimîni ve guzât-ı muvahhidîni her bâr mansûr u muzaffer eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî‘i'l-müznibîn.

Mîrimirân Şuden-i Rûmili Zûrnâpa Mustafâ Paşa: Rûmili beylerbeyiliği "Zûrnâpa" dimekle meşhûr ü mute'ârif Mustafâ Paşa'ya sadaka vü ihsân olunup nişân-ı hümâyûnı defterdâr-ı merhûm el-Hâc Hüseyin Paşazâde Mâliyye Tezkirecisi Mehemmed Bey'in küçük birâderi İsma'îl Bey ile müşârün-ileyh Mustafâ Paşa'ya irsâl olundı.

Reften-i Han-ı Âlî-şân be-Meştâ-yı Kili: Han-ı âlî-şân hazretleri bin yüz senesi Cemâziye'l-evvelinin yedinci Ehad güni mahmiye-i Edirne'den hareket ve mukaddemâ meştâ ta'yîn buyurılan Kili kasabasına azîmet buyurdılar. Ve Devlet-i aliyye tarafından mühimmât-ı sefer içün Kili kazâsına sâliyâne olunan on iki bin kîle şa'îr ile dört bin kîle dakīk iştirâsı fermân buyurulmuş idi. Kazâ-i mezbûre asâkir-i Tatar-ı sabâ-reftâra kışlak ta'yîn olunduğı cihetden ol mikdâr iştirâ zahîresin edâya adem-i kudretleri olduğunı bi'z-zât Han-ı âlî-şân arz u i'lâm itmekle Kili kazâsından ol mikdâr iştirâ |20a| zahîresi taleb olunmamak üzere afv ü in'âm olunmak fermân buyurılup ahkâm-ı şerîfe ihsân olundı.

Tevcîh Şuden-i Emânet-i Hamr ve Duhân be-Kifrî Ahmed Efendi: Bundan akdem hamr ve duhân emâneti sâbıkā Defterdâr Küçük Mehemmed Paşa dâmâdı ve Âstâne-i sa'âdet'de gümrük emîni olan Ali Ağa'ya alâ tarîkı'l-emânet sipâriş olunmuş idi. Emânet-i mezbûrlardan mâl-ı kalîl tahsîl olunup ol-dahi harcına vefâ itmemekle ve Kifrî Ahmed Efendi mukaddemâ dahi tâlibi olmağın emânet-i mezbûr[1] senevî altmış yük akçaya iltizâm ve kabûl itmekle bin yüz senesi Cemâziye'l-âhırının beşinci Sebt güni iltizâm ve kabûli üzere mezbûr Kifrî Ahmed Efendi'ye tevcîh olunup ve sene-i mezbûre mâh-ı Recebi gurresinden zabt eylemek üzere arz u telhîs olunup tevcîh olunmağla yevm-i merkūmda müşârün-ileyh Kifrî Ahmed Efendi'ye hil'at-i fâhire ilbâs olundı. Merhûm Bâkī Paşa kethudâsı ve sâbıkda Aydın ve Saruhan muhassılı Koca Defterdâr Mehemmed Paşa unvânıyla meşhûr ü mute'ârif ve cülûs-ı Sultân Mehemmed Hanî'de vezîr-i a'zam bulunan Koca Paşazâde nebîresi Abdullah Bey'e bin yüz senesi Cemâziye'l-âhir'inin on altıncı Çehârşenbih güni rü'ûs-ı hümâyûn ile hil'at-i fâhire ilbâsıyla sefer-i hümâyûnda nüzül kitâbeti müşârün-ileyh Abdullah Bey'e tevcîh ü ihsân buyuruldı.

Hareket ve Azîmet-i Sefer-i Hümâyûn: Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin tuğ-ı hümâyûnları ve otak-ı gerdûn-nitâkları ve Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa hazretlerinin ve hazret-i şeyhü'l-islâm ve sadreynin ve yeniçeri ağası ve sipâh ve silahdâr ağalarının ve cebeciyân [ve] topcıyân ve sâ'ir ocakların tuğ haymeleri

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Hareket-i Sefer-i Hümâyûn: ve erkân-ı devlet |20b| ve a'yân-ı saltanatın ve ahâlî-i Dîvân'ın bi'l-cümle haymeleri mahmiye-i Edirne'de Sarây-ı âmire sahrâsına ihrâc ve muhayyemgâh reng-â-reng [ü] gûl-gûn ve zümürrüd-reng ile şekl-i bahâristân-ı çemen-zârda şebnem-misâl yek-pâ kadem-i kıyâm gösterdiler.

Binâ Şuden-i Cisr der-Ruscuk: Ve Vidin etrâfına karîb mahallerde Nehr-i Tuna üzerine cisr-i azîm binâsı iktizâ itmeğin Eflak yakasına mürûr u ubûr âsân olmak içün kasaba-i Ruscuk'dan mukābili olan Yirgöğü'ye varınca Tuna Nehri üzerine kavî vü müstahkem müceddeden cisr-i azîm binâsıyçün merhûm Köprüli Vezîr-i a'zam Mehemmed Paşa çıraklarından "Kapudanlı" dimekle meşhûr ü müte'ârif olan Küçük Siyâvuş Ağa sene-i mezbûre Cemâziye'l-âhir'inin yirmi dördünci Cum'a güni ta'yîn buyurılup ber-vech-i ta'cîl binâsıyçün ahkâm-ı şerîfe ile irsâl olundı. Ve Eflak Voyvodası['na] dahi "cisr-i mezbûrun levâzımâtından olan gerek keraste ve gerek neccâr ve gerek cerehor ve gerek araba mübâşir-i mezbûr ma'rifetiyle iktizâ iden levâzımâtı hâzır ü müheyyâ idüp mübâşir-i mezbûra teslîm eyleyesin" deyü ahkâm-ı şerîfe gönderildi.

Azîmet-i Pâdişâh-ı Âlem-penâh be-Otağ-ı Hümâyûn: Ve sene-i mezbûre Recebü'l-müreccebinin dördünci Hamîs güni âdet-i resm-i Osmânî ve kā'ide-i şehinşâhî üzere müretteb ü müzeyyen alay ile pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Sarây-ı âmirelerinden cihâdun fî sebîli'llâh niyyeti ile esb-i sabâ-reftâra süvâr ve sahrâ-yı muhayyemgâhda otağ-ı gerdûn-nitâklarına azîmet buyurdılar.

Vezâret Şuden-i Güzelce Halîl Paşa: Ve Başmuhâsebeci Hasan Efendi'nin sâbıkā hazînedârı iken Galata voyvodası olup |21a| ba'dehû mîr-i mîrânlık ile Hanya Kal'ası muhâfazasına ta'yîn olunan Güzelce Halîl Paşa'ya sene-i mezbûre Recebinin yirmi dokuzuncı Çehârşenbih güni vezâret ile Basra hükûmeti ihsân olunup hil'at-i semmûr ilbâs ve iltifât-ı pâdişâhîye mazhar olup şâd ü handân ve beyne'l-akrân unvân ile mesrûr oldı.

İhrâc Şuden-i Mevâcib-i Masar, Sene 1100: Ve sene-i mezbûre Şa'bânü'l-mu'azzamının üçünci Ehad güni Sarây-ı âmire'de Dîvân-ı hümâyûn sipâriş olunup vüzerâ ve sadreyn ve Dergâh-ı âlî kapucıbaşıları ve cümle ocak ağaları ve zâbıtları ve neferât ve bi'l-cümle ahâlî-i Dîvân hâzır ü mevcûd olup ve ba'de't-tahliye-i arz-ı hâl-i şâkiyân, mevâcib ihrâcı umûrı pâye-i serîr-i a'lâya arz u telhîs olundukda mûcebince ihrâcı içün hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn sâdır olmağın bin yüz senesinin Masar mevâcibi ihrâc ve

TÜRİK BİLİM ER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCE
www.tuba.gov.tr

Rûznâmçe-i Evvel Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi'nin kırâ'at eyledüği defter mûcebince ocaklara ve sâ'ir erbâb-ı mevâcibâta kîse be-kîse tevzî‘ ü taksîm olundı. Ve ba‘de taksîmi'l-mevâcib vüzerâ arz-ı pâdişâhîye girüp ve taraf-ı pâdişâhîden sadr-ı a‘zama hil‘at-i mevâcib ilbâsından sonra arzdan hurûc ve bi'l-cümle ehl-i Dîvân dest-bûs-ı Sadr-ı âlî'den sonra:

Mısra‘:

Dağılın dîvâneler çûn kaldı Dîvân irteye.

Nesr: mazmûnunca Dîvân-ı hümâyûn dağılup muhayyemgâha azîmet olundı.

Azl-i Ali Ağa, Emîn-i Gümrük: Ve Âstâne-i sa‘âdet'de Gümrük Emîni olan Ali Ağa dâhil-i muhayyemgâh-ı Edirne oldukda İstanbul Gümrüğü'nden acz ü inkisâr itmeğin azl olunup Emânet-i Gümrük-i İstanbul tevâbi‘âtı ile |21b| ma‘an sâbıkā Mısır Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Hamza Paşa hazretlerinin sâbıkda kethudâsı olan İbrâhîm Ağa'ya sene-i mezbûre Şa‘bânü'l-mu‘azzamının sekizinci Cum‘a güni tevcîh olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla taraf-ı Âstâne-i sa‘âdet'e irsâl olundı. Ve mahrûse-i Edirne'den Niş menziline varınca menâzil zahîrelerinin mevcûd ve nâ-mevcûdı mahallerinden teftîş ü tefahhus olunmak üzere sâbıkā Edirne Bostâncıbaşısı olup hâliyâ Nüzül emîni olan Uzun Mehemmed Usta'ya taraf-ı Kalem-i Mevkūfât'dan bir halîfe ta‘yîn olunup menâzilde mevcûd olan zahîreyi tahrîr ve defter idüp der-i devlet-medâra arz u i‘lâm olunmak içün irsâl olunmuşlar idi. Emîn-i müşârün-ileyh tarafından menâzilde mevcûd olan zahîrenin memhûr defteri gelmeğin tekrâr tekmîl-i zahîre-i menâzil içün her menzilde beşer bin kîle şa‘îr ve ikişer yüz ellişer kîle dakīk ve yüzer araba hatab ve ikişer yüz araba giyâh-ı hüşk mübâya‘asıyçün menâzil kādîlarına ve emîn-i müşârün-ileyhe hıtâben mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'den hareket-i hümâyûnun vukū‘undan mukaddem zikr olunan tekmîl menâzil zahîresi mübâya‘ası her bir menzilde bir gün ve bir sâ‘at mukaddem hâzır ü âmâde olunmasıyçün muhkem tenbîh ü te'kîd içün hükm-i hümâyûn ile müstakillen emîn-i müşârün-ileyhe mübâşir irsâl olundı.

Reften-i Han-ı âlî-şân be-Cânib-i Kırım: Ve Moskov keferesinin vilâyet-i Kırım üzerine azîm tabur ile hareketi vukū‘ı meştâ-yı Han-ı âlî-şâna taraf-ı Kırım'dan haberi vürûd bulmağın Han-ı âlî-şân |22a| dahi meştâ-yı Kili'den hareket ve cânib-i Kırım'a asker-i Tatar ile ma‘an ılgar ve azîmet buyurdukları haberi pâye-i serîr-i a‘lâya vârid oldı.

Hareket-i Moskov be-Cânib-i Kırım:

Binâ Fermân Şuden-i Cisr-i Morava: Ve Yagodine kurbünde vâkı‘ Morava Nehri üzerine müceddeden cisr binâsı iktizâ itmekle lâzım gelen kerastesi kat‘ı içün cerehor ve nakline araba ve binâsıyçün neccâr ol etrâfda kazâlardan ihrâc olunmak üzere Ser-asker Vezîr-i mükerrem Receb Paşa tarafından der-i devlete memhûr defter vârid olup ve lâkin tahrîr olunan kazâ ahâlîsine iz‘âf ü muzâ‘af sâliyâne olunduğı bâhir olmağın ahvâl-i binâ-yı cisrden ma‘lûmâtı olup sâbıkada Belgrad'da Sava Nehri üzerine ve Varadin'de Nehr-i Tuna üzerine binâ olunan cisrlerin sâbıkā mübâşiri olan Dergâh-ı âlî çavuşlarından ze‘âmetlü ve gediklü Mahmûd Çavuş'a müşârün-ileyh Receb Paşa tarafından gelen defterden ma‘kūl ü münâsib olanı intihâb ve kifâyet mikdârı araba ve cerehor ve neccâr ihrâcı içün ma‘mûlün-bih defter sipâriş olunup fermân buyurulmağın mezbûr Mahmûd Çavuş dahi kifâyet mikdârı mühimmât ve levâzımâtı tahrîr ve defter idüp arz u telhîs olundukda mûcebince ihrâc ve gereği gibi cisr-i mezbûrı müceddeden binâ eylemek üzere müşârün-ileyh Mahmûd Çavuş ta‘yîn buyurılup ve hil‘at-i fâhire ilbâsından sonra ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve sene-i mezbûre mâh-ı Şa‘bânının on dördünci Hamîs güni cisr-i mezbûr binâsına menzil ile irsâl olundı. Ve sefer-i hümâyûn içün Âstâne-i sa‘âdet’den pây-ı taht-ı kadîm olan taraf-ı Edirne'ye teveccüh ü azîmet |22b| iktizâ itdükde merhûm Defterdâr Ahmed Paşa'nın mektûbcısı ba‘dehû mâliye tezkirecisi ve eyyâm-ı ma‘reke-i zorbayânda mukābele-i süvârî bulunan ve Âstâne-i sa‘âdet'de Bostân Hammâmı kurbünde sâkin Ahmed Efendi Âstâne-i sa‘âdet'de vekîl-i defterdâr-ı şıkk-ı evvel nasb ü ta‘yîn olunmuş idi. Mezbûr Ahmed Efendi azl olunup mukaddemâ Çehrin seferinde Anadolı muhâsebecisi iken Çehrin Kal‘ası muhâsarasında kazâ’en çergesi ihrâk olalıdan berü felek-zede ve baht ü tâli‘i bî-müsâ‘ade gâh ser-askerler ordusunda defterdârlık vekîli ve gâh Âstâne-i sa‘âdet'de Şehremîni Çârşûsı'nda Kârhâne-i Baruthâne nâzırı olan Şa‘bânzâde Mehemmed Efendi'nin bahtı hâbdan bîdâr ve tâli‘i kendüye yâr-ı vefâdâr ve iltifât-ı Devlet-i aliyye'de istihdâma müstahıkk u sezâvâr olmağın Âstâne-i sa‘âdet'de defterdâr-ı şıkk-ı evvel kā’im-makāmlığı mezbûr Şa‘bânzâde Mehemmed Efendi'ye sene-i mezbûre mâh-ı Şa‘bânü'l-mu‘azzamının on beşinci Cum‘a güni tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla Âstâne-i sa‘âdet'e irsâl olundı. Ve vekîl-i defterdârlıkdan azl olunan müşârün-ileyh Ahmed Efendi'nin taraf-ı Devlet-i aliyye'de hisâbı görilmek içün der-i devlet-medâra azîmeti bâbında ahkâm-ı şerîfe irsâl olundı.

Tuğyân Şuden-i Enhâr-ı Edirne: Ve muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne’de meks üzere iken şühûrhâ-i Rûmîden ibtidâ-i mâh-ı nisanda bârân-ı rah-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

met nâzil olmağa mübâşeret idüp ve yevmen fe-yevmen emr-i Hudâ-yı müte‘âl ile |23a| izdiyâd üzere nüzûl idüp otuz günden mütecâviz ale't-tevâlî nüzûli münkatı‘ olmayup eğerçi cemî‘-i nebâtât ü hubûbât[15] ve eşcâra mübâlağa ile fâ’ide-i küllîsi mukarrer ü muhakkak olduğunda şübhe olmayup ve lâkin muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'de meks mahallinde vukū‘ bulup mütevâlî olduğundan halka usretlik ârız olup her kafâdan bir sadâ zuhûrı ile bilenler “rahmet-i Hudâ'dır” deyüp ve bilmeyen “gazab-ı Hudâ’dır” tarîkına zâhib oldılar. Ammâ kesret-i bârân ile Nehr-i Arda ve Meriç ve Tunca Nehri alâ kadri'l-isti‘dâd nevbet be-nevbet cûş [u] hurûşa gelüp bir mertebe tuğyân üzere hareket eylediler ki kenâr-ı nehrde vâkı‘ şehr-i Edirne büyûtları ve sokakları âb-ı bârân ile mâl-â-mâl olduğundan gayri “Cisr-i Sarrâchâne” dimekle meşhûr ü müte‘ârif köprüden mürûr mümkin olmayup ancak arabalar ve çırnıklar ile mürûr u ubûr olunur iken ba‘zı kimesnelerin mürûr u ubûrda zâyi‘ ve gark oldukları alâ mele’i'n-nâs müşâhede olunduğı nakl ü rivâyet olundı. Ve “Yalınızgöz” dimekle ma‘rûf Sultân Bâyezîd Han Câmi‘i kurbünde olan cisr-i metînden dahi mürûr u ubûrda birkaç cân zâyi‘ ü telef olduğı istimâ‘ olunmuşdur. Ve “Mihal Köprüsi” dimekle müte‘ârif olan köpri metânet ü istihkâmda [bî]-mânend ve lâ-nazîr iken andan dahi iki-üç gün mürûr u ubûr mümkin olmayup ba‘dehû bârgîr ile cisr-i mezbûrdan mürûr u ubûr âsân oldı. Ve Nehr-i Meriç'in tuğyânı şol mertebe oldı ki |23b| “Ada Çayırı” dimekle meşhûr çayırları bi'l-külliye basup çayırda olan davarlar ve âdemler ale'l-gafle Tûfân-ı Nûh şekli deryâ-yı bî-pâyân içinde mürg-i âbî gibi beyza şekli kalup niçe zahmet ü meşakkat ile bî-çâre davarları deryâ-yı ummândan istihlâs ve Âhûrköyi nâm karyeye halâs ve mîrî şütürân âhûrlarına vaz‘ ve bir hafta mikdârı tâze giyâh ekl iden nâzenîn-i kûh-peyker hırâmlar ve eşheb-i sarsar-ı pîl-endâmlar şekl-i zindân şütürân âhûrları içinde niçe gün saman ile günlerin geçirüp Edirne tarafına değil taraf-ı âhara dahi harekete mecâl muhâl olup karye-i mezbûrede ekl-i saman ile hâmyâze[16] çekdiler. Ve bir haftadan sonra âb-ı tuğyân bir mikdâr noksân ile sükûn bulmağın çayırda yurd yerlerinde kalan hayme ve esbâbı istihlâs ve herkesin taraf-ı Edirne'ye vusûli tâze cân bulmuş şekli şitâbân olup şehre duhûllerinde tekrâr bî-çâre davarları etrâf ü eknâfda olan kurâlarda çayır tedârük olunup irsâline takayyüde iştigāl gösterdiler. Bâhusûs pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin esb-i hâsları Turna Depesi kurbünde

15 Metinde حبوتات şeklinde yazılmıştır.

16 Metinde “hâmyâze” (حاميازه) kelimesi هميازه şeklinde yazılıdır.

vâkı‘ “Çukur Çayırı” dimekle ma‘rûf [ü] meşhûr çayırda bulunmağla Nehr-i Tunca'nın ale'l-gafle tuğyânından esb-i hâslar dahi bir gün bir gice dizlerine değin âb-ı tuğyân içinde meks ü ârâmdan sonra irtesi niçe zahmet ü meşakkat ile ihrâc ve mahall-i âharda ki, âb-ı tuğyânın kademi irişmemiş |24a| çayırlar tedârük olunup irsâl olundı. Ve zikr olunan nehrlerin kenârlarında vâkı‘ bâğçe ve bostânların hubûbâtı ve sâ’ir bi'l-cümle sebzevâtı tuğyân-ı âbdan bi'l-külliye harâb ü yebâb olup sâhibân-ı bostân cümlesinin intifâ‘ından me’yûs oldılar. Eğerçi bu nehrlerin cereyânları bostânların sâyelerinden hoş geçer ve lâkin bostânlara intifâ‘ı olmayup bostânlar hôd kendü dolâblarının gözi yaşıyla geçinürler. Ammâ bârân-ı rahmetin tuğyân ve cereyânı bostânları bir mertebe saky eyledi ki, katı çok zamân muhtâc-ı âbdan berî oldılar. Ve ada-i mezbûrede maktû‘iyyet üzere mîrî havâss olan karyelerin tarlaların basup ekinlerin harâb [ü] yebâb itmekle ahâlîsi maktû‘iyyetlerin edâya adem-i kudretleri olduğın der-i devlet-medâra i‘lâm itdüklerinde keşf ü hüccet olunmak fermân buyurulmağın Dergâh-ı âlî topcıları kâtibi olan pîr ü nâ-tüvân Ebûbekir Efendi ta‘yîn buyurılup ada-i mezbûrede zikr olunan kurânın tuğyân-ı âb ile harâb ü yebâb olan tarlaların bî-garaz müslimîn muvâcehesinde keşf ve huccet ve tahrîr ve defter itdükde on iki bin dönümden mütecâviz tarlaların mahsûlâtı tuğyân-ı âb sebebi ile bi’l-külliye harâb ü yebâb olup maktû‘iyyetlerin ahâlîsi edâya bir vechile iktidârları olmadığın arz u i‘lâm eyledükde kıste'l-maktû‘ hisâbı üzere harâb ü yebâb olan tarlalara isâbet iden maktû‘ları taraf-ı mîrîden |24b| taleb olunmayup afv ü in‘âm olunmak bâbında fermân-ı âlî sudûr buldı. Ve yeniçeri ve cebeci ve topcı ve sâ’ir ocakların ve erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanatın ve huddâm-ı Harem-i hümâyûn-ı Enderûn [ve] Bîrûn'un davarlarına mîrî çayırlar kifâyet itmedüğünden nâşî re‘âyâ vü berâyâ çayırlarına tezkire-i mîrâhûr-ı evvel ile tevzî‘ ü taksîm olunan davarların ekl eyledükleri çayırları sene-i sâbıka ve mu‘tâd-ı kadîme üzere hisâb olunup her bir dönüm çayır içün taraf-ı mîrîden üçer yüz akça çayır-bahâları ashâb-ı çayıra edâ vü teslîm olunmak içün fermân-ı âlî sâdır oldı.

Tahrîr-i Serdengeçdiyân-ı Sipâh [ve] Silahdâr Berây-ı Kal‘a-i Eğriboz:

Ve Eğriboz Kal‘ası muhâsara-i kefere-i Venedik'den istihlâs olunduğundan sonra kal‘a-i mezbûrenin muhâfazası ehemm-i umûr-ı dîn [ü] devletden olmağın üç sene muhâfaza şartıyla ve sipâh ve silahdâr bölüklerine mülhak olunmak ve ulûfeleri ibtidâdan yevmî altışar akça üzere müceddeden altı yüz nefer dilâverân kul oğulları serdengeçdi tahrîr ve defter olunup ve rü’ûs-ı hümâyûnları kendülere teslîm olunup ve serdengeçdi ağası ve çavuş

ta‘yîn olunup ve sipâh ve silahdâr ocaklarının eski çavuşlarından biri sipâh ve biri silahdâr ocağından iki nefer çavuş ma‘an ta‘yîn olunup Eğriboz Kal‘ası’na teslîm ve muhâfız-ı kal‘a olan Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'dan vusûllerine memhûr mektûb getürmek üzere kal‘a-i mezbûre muhâfazasına irsâl olundı. Ve yeniçeri ocağından dahi bir oda çorbacısı ve cümle neferâtı ve odabaşısı ve vekîl-i harcı ve bayrakdârından mâ‘adâ |25a| ve sâ’ir odalardan üç yüzden mütecâviz nefer yamak ta‘yîn olunup cem‘an altı yüz nefer yeniçeri dilâverleri olmak üzere Kal‘a-i Eğriboz muhâfazasıyçün ta‘yîn ve irsâl olundı. Mukaddemâ zikri sebkat iden Köse Siyâvuş Ağa ki, Nehr-i Tuna üzerine Ruscuk'da cisr binâsı içün irsâl olunmuş idi, müşârün-ileyh Ruscuk İskelesi'nden Yirgöğü’ye varınca cisri itmâm itdüğinden sonra Nehr-i Tuna'nın dahi bârân-ı rahmetden tuğyânı zuhûr idüp binâ olunan cisrin birkaç tonbazların hurd idüp cisr-i mezbûra hayli rahne virmekle mezbûr Siyâvuş Ağa dahi Tuna sefînelerinden birkaç sefîne-i kebîr peydâ vü tedârük idüp tekrâr cisr-i mezbûrı müceddeden ta‘mîr ve evvelkinden ziyâde kavî vü istihkâm üzere binâ itdüğünün haberi muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'de der-i devlet-medâra vürûd buldı.

Vefât-ı Suyolcı Ali Paşa: Sâbıkā Hanya Kal‘ası muhâfazasında olup ba‘dehû Bahr-ı Sefîd Boğazı'nda Seddü’l-bahr muhâfazasına ta‘yîn olunan Vezîr Suyolcı Paşa emr-i Hudâ-yı müte‘âl ile dâr-ı dünyâdan intikāl ve dâr-ı bekāya irtihâl eyledüğinin haberi sâbıkā defterdâr-ı şehîd Emîr Paşa'nın mektûbculuğı hızmetinde olup hâlâ merhûmun dîvân efendisi Sebzî Çelebi lisânından sene-i mezbûre mâh-ı Şa‘bânü'l-mu‘azzamının altıncı Çehârşenbih güni muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'de der-i devlet-medâra vürûd buldı, rahmetu’llâhi aleyh. إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعون [17]

***Hikâyet*:** Bu rivâyeti nakl iden bu menâkıb üzere rivâyet ider ki Rûmili Kādî‘askeri (Boş) Efendi muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'den |25b| şehrde olan konaklarına azîmetleri iktizâ itmeğin koçıların hâzır ü âmâde eylemek üzere sipâriş buyururlar. Meger kādî‘asker efendilerin kapularında âdet-i kadîme bu minvâl üzere imiş ki, karakullukcıları muhzırân tâ’ifesinden olup her bir muhzır bir hızmetde istihdâm olunurlar imiş. Mu‘tâd-ı kadîmeleri üzere kimi tuğ hızmetine ve kimi hayme hızmetine ve kimi dahi sâ’ir hızmetlere ta‘yîn ve istihdâm olunup, muhzırın biri de bir mikdâr araba ahvâlinden haberdâr olmağın efendinin koçaşlık hızmetine ta‘yîn olunur. Çûn ki, efendi koçıya süvâr

17 “… Biz Allâh’a aidiz ve sonunda O’na döneceğiz”, Kurân-ı Kerîm, Bakara 2/156.

ve şehrde olan konaklarına azîmet esnâsında iken ve koçaş dahi koçı'ı sürüp gider iken koçaşlık ilminde mâhir olmadığından nâşî koçı bârgîrlerin zabt idemeyüp bârgîrler ise güçlü ve kuvvetlü gev-lenc hemân "kuskuna kuvvet kamçıya bereket" şekli menzile gider gibi sür'atile koçı'i alup gitmekde koçı içinden efendi ise: "Bire koçaş niçün koçıyı koşdurursın, mecnûn mı oldın?" deyü şetm itmekde, halk-ı âlem ise "efendi koçının seğirtmesinden mahzûz" deyü seyr ü temâşâda, koçaş ise araba ilminde mâhir olmadığundan mest ü lâ-ya'kıl nutka mecâl yok "ayâ bunun sonı nice olur?" deyü tefekkürde ve bârgîrleri zabt ideyim deyü takayyüdde, bârgîrler ise gev-lenc davar, koçaşı eslemeyüp efendi arabaya süvâr olduğı haymesinden Sarrâchâne Köprüsü'ne varınca bir mahallde tevakkuf ü ârâm itmeyüp köprü-yi mezbûr korkuluklarına çarpup okı ve dingili hurd olmayınca karâr-dâde olmadı. Çûn ki |**26a**| araba hurd oldı, bârgîrler dahi karâr-dâde oldı. Efendi koçaşa şetm-i galîz iderek koçıdan ihrâc ve esb-i hırâma süvâr ve konaklarına azîmet ve kazâdan halâs olduğuna Hudâ-yı bî-çûna hamd-i {ü} firâ[vâ]n ve şükr-i bî-pâyândan sonra istihlâs-ı cân içün kurbân ve fukarâya tasaddukāt u in'âmdan sonra koçaşı hızmetden dûr ve bir üstâd koçaş tedârükini kethudâlarına sipâriş buyurdukların bir zarîf-i şehrîden istimâ' olunmağın bu mahallde nakl olundı, el-uhdetü ale'r-râvî.

İnhizâm-ı Kefere-i Moskov: Moskov keferesi Kırım'a kasd itmekle Han-ı âlî-şânın meştâ-yı Kili'den asker-i Tatar ile hareket ve Kırım tarafına teveccüh ü azîmet itdükleri bâlâda tahrîr ü sebt olunmuş idi. Kefere vü fecere ve Moskov seksen binden mütecâviz olmak üzere kasd-ı Kırım ile (Boş) kurbüne geldikde Han-ı âlî-şân dahi Âl-i Cengiz'in dilâverânı ve asker-i Tatar'ın güzîde vü bahâdırânı ile ılgar idüp mahall-i mezbûrede leşker-i Moskov'a mukābil oldukda lutf-ı Hudâ-yı müte'âl ile nusret ü fursat taraf-ı Han-ı âlî-şâna tulû' idüp ceng ü cidâl ve harb ü kıtâlde kefere-i müşrikînin mukāvemete iktidârları olmadığundan nâşî kendülere havf ü haşyet târî olup taraf-ı âhara yan virmemeleri ile bahâdırân-ı Tatar irişdüklerinde nice binini esîr ü der-zencîr ve niçe binini tu'me-i şemşîr itdükden sonra bir sahrâ-yı bî-pâyânda bî-âb bir dayyık mahallde lisân-ı Tatar üzere "kamayup" ve cevânib-i erba'asın mânend-i {ü} hisâr muhâsara itmekle nice eyyâm ol bî-âb olan sahrâ-yı bî-pâyânda leşker-i kefere meks-i zarûret itmekle |**26b**| harâret-i şemsden ve kıllet-i âbdan tâkatleri tâk olmağla nâ-çâr firâra karâr virdüklerinden câsûslar Han-ı âlî-şânı âgâh itmeğin bir seher-i zafer-eserde tabur-ı küffâra hücûm olundukda asker-i Tatar'ın hücûmundan mukābeleye müşrikînin kudretleri olmadığundan nâşî firâra karâr ve câ be-câ perâkende vü perîşân olmaları ile asker-i Ta-

tar-ı sabâ-reftâr fursatı ganîmet bilüp kefere vü fecerenin akablarınca ta‘kīb idüp niçe bin kefere’i tu‘me-i şemşîr ve nice bin fecere’i esîr ü der-zencîr itdüklerinden mâ‘adâ otuz iki pâre top ve bunca cebehâne vü mühimmât-ı sâ’iresi zabt olunup asker-i Tatar bir mertebe ganâyime dest-{ü}res irişdürürler ki yedeği olmayan Tatar dört beş yedek ile üçer-dörder esîre mâlik olurlar. Bu mertebe feth ü nusret ve taraf-ı Hudâ'dan inâyet ü hidâyetden sonra Han-ı âlî-şân ol mahall-i ma‘rekede meks ü ârâm idüp “halâs bulduk” ümmîdi ile firâr iden kefere-i vü fecerenin akabince emîrzâlardan bir bahâdır emîrzâ ile otuz bin mikdârı asker-i Tatar dilâverlerin irsâl ider. Mezbûrlar dahi irişdükleri keferenin kimin esîr ve kimin tu‘me-i şemşîr iderek akabdârları olduğı haberi mektûb-ı Han-ı âlî-şân ile der-i devlet-medâra vârid oldukda hamd-i firâvân ve şükr-i Yezdân olmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti dâ’imâ küffâr-ı hâksârı makhûr ü mehcûr eyleye ve asâkir-i müslimîni her bâr mansûr ü muzaffer eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî‘i'l-müznibîn. Ve Edirne meştâsından sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmet olunmak içün muhayyemgâh-ı |**27a**| sahrâ-yı Edirne'ye hurûc olundukda sahrâ-yı muhayyemgâh-ı mezbûrda bi'l-ittifâk kırk dört gün ale't-tevâlî meks-i hümâyûn vâkı‘ oldı ki sene-i mezbûre mâh-ı Recebü'l-müreccebinin dördünci Yevmü's-sebtde ibtidâ-i hurûc ve târîh-i merkūmenin Şa‘bânının on sekizinci Yevmü'l-isneyninde hareket ü azîmet vâkı‘ olmağın bu takdîrce bilâ-ziyâdetin velâ-noksânin kırk dört eyyâm meks-i hümâyûn vukū‘ bulmuş olur. Çûn ki, hengâm-ı sefer irişdi ve hareket-i hümâyûn mukarrer oldı, pâdişâh-ı âlem-penâhın semend-i çapük-hırâmları bi'l-cümle çayırdan ref‘ olunmak fermân buyurılup Vezîr-i a‘zamın ve hazret-i şeyhü'l-islâmın ve sadreynin ve cümle ocakların ve bi'l-külliye dâ’ire halkının davarları dahi çayırdan ref‘ ve hareket-i hümâyûndan mukaddem muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'de bulunmak fermân buyurulmağın etrâf ü eknâfın çayırlarında olan davarlar bi'l-külliye çayırdan ref‘ ve üç-dört gün içinde muhayyemgâhda mevcûd ve hâzır ü âmâde kılındı. Ve Çirmen sancağı beyi olan (Boş) Bey'e dahi tuğ-ı hümâyûnun hareketi husûsı içün hâzır ü müheyyâ bulunmak dahi fermân buyuruldı.

El-kıssa: Bin yüz senesi mâh-ı Şa‘bânının on yedinci güni ki, Yevmü'l-ehaddir, yeniçeri ocağı hareket ve bir gün evvel Ordu-yı hümâyûn'dan mukaddem her menzile azîmet eylemek üzere fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda ocağ-ı mezbûrun hareketinden sonra Çirmen sancağı beyi dahi yevm-i mezbûrede tuğ-ı hümâyûnı muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'den hareket ve “Kemâl Çayırı” dimekle müte‘ârif ü meşhûr olan mahall-i menzil, muhayyemgâh-ı Ordu-yı

hümâyûn olduğın ifâde içün menzil-i mezbûrda tuğ-ı hümâyûna |27b| kıyâm gösterdi. Çûn ki mâh-ı mezbûrun on yedinci Ehad güni tuğ-ı hümâyûn hareket ve Kemâl Çayırı menziline hırâm eyledi, muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'den meks ü ârâmdan ümmîd münkatı‘ oldı. Kibârân-ı Ordu-yı hümâyûn muhayyemgâhlarında olan mefrûşât ü melbûsâtları ki, esbâb-ı seferden fazladır, ol makūle olan mefrûşât ü melbûsâtı bi'l-cümle haymegâhdan ifrâz ve mahrûse-i Edirne'de mülkiyyet üzere sa‘âdethâneleri olanlar sa‘âdethânelerine irsâl ve mülkiyyet üzere fakīrânesi olmayanlar alâ kadri'l-imkân sâhib-i konağına ve ba‘zısı dahi kadîmden mahabbet ü âşinâsı olanlara ber-vech-i emânet vaz‘ olunmak üzere irsâl eylediler. Ve adem-i kudretlerinden nâşî yevm-i merkūma değin mühimmât-ı seferiyyeleri noksân üzere olanlar ber-vech-i ta‘cîl kimi nukūd ile tekmîl ve ba‘zısı alâ tarîkı'l-istikrâz avdet-i seferde edâ eylemek şartıyla itmâmına sa‘y-ı belîğ idüp ba‘zısı tekmîlen ve ba‘zısı noksânen hâzır ü âmâde ve ale's-seher hareket ü azîmete intizâr üzere kaldılar.

***Ez-kelâm-ı Cünûnâne*:** Ammâ ehl-i sûk-ı Edirne ise kâr [u] kesbin kesâtlığından nâşî ye’s ü mâtem ve melûl ü mahzûn ve mest ü hayrân ve lâ-ya‘kıl: “Acabâ feth ü fütûhât ve nusret-i hidâyât ne zamân [ü] vakte değin müyesser olup avdet ü teşrîfleri ile şehrimizi ke'l-evvel âbâdân ve bu bî-sabr ü sükûn bî-çâreleri şâd ü handân iderler. Tâli‘-i baht-ı siyâhımız bizi devletden dûr ve sermâye-i ömrümizi günden güne hôr idüp acabâ vasl-ı yâr |28a| ü dîdâr ve tâli‘-i nâ-hemvâr bir dahi yar-ı {ü} vefâdâr olur mı yohsa hemân hasret böyle kalur mı?”

Beyt:

Yâre te’sîr ide mi nâle vü âhım bilmem
Bana gün göstere mi baht-ı siyâhım bilmem.

Nesr: mefhûmı üzere asâkir-i İslâm'ın mansûr ü muzaffer avdetleri müdde‘âsına iştigālden gayriye çâre bulmayup sabr ü sükûna ve tahammül-i âşıkāne karâr virdiler. Ammâ ahvâl-i ehl-i sefer bu gün dahi rûz ü sâl âşık gibi mürûr

Beyt:

N'aceb tiz geçer vakt-i sürûr eyyâmı,
İrmedin nısf-ı nehârı irişür ahşâmı.

Nesr: mefhûmunca çûn ki, vakt-i şâm ve mahall-i hengâm irişdi, her şahs hayme vü hargâhın bozup ve dengin bağlayup kimi firâş-ı râhatda ve kimi hırâş-ı cân ile zahmetde ve kimi tûl ü dırâz hayretde kimi elem ü ıstırâb ile mihnetde.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Beyt:

Nâ-çâr çeker halk bu zahmetleri yohsa,
Kara dağ olsa getürmez buna âdem tâkat.

Kime sorsan dir ki aceb hikmeti var,
Öldürdi bizi n'aceb bilmez mi bu hikmet

***Ez-kelâm-ı Budelâ*:**

Kimisi mihnet ile nâlân
Kimisi izzet ile handân.

Kimi zahmetle perîşân,
Biri de sîne-çâk-i tennûr ile uryân,

Kimi aşkıla "yâ hû" diyerek püryân,
Kimi kılmış yoluna cânını kurbân,

Gör güzeli kim yâri ile yârân,
Birini zâr [u] zebûn gördüm aşkı fırâvân,

Sencileyin kanda olur tâlib-i meyhâne,
N'aceb hoşca makām olurimiş gammhâne,

ümmîdi ile tegāfül-i nevm galebe ve tefekkür-i râh-ı Filibe ile sabâha kaldılar.

El-kıssa: Hengâm-ı hareket karîb ve sülüsân-ı leylin mürûrı nümâyân oldı, mehterân-ı haberdârân göç nefirinin ibtidâsına |**28b**| şürû' ve hâzır ü âmâdeliği sipâriş ve nefîr-i sânîde piyâde ve süvâr âheste âheste hırâm-ı râh olmaların i'lâm ve nefîr-i sâlisde külliyet ile sahrâ-yı muhayyemgâh hâlî olmasın beyân eyledi. Ol demde çapük-süvârân-ı meydân olanlar tîr-i kazâ gibi menzilin aldı. Ve şeyh ü pîrân olanlar hezâr illet ile ordugâha vardı.

El-kıssa: Fecr-i sâdık âşikâr ve salât-ı fecri edâ ve tulû'-ı şems hüveydâ oldı. Yevm-i mezbûrun ism-i mübâreki "yevmü'l-isneyn" olmağın inşâ'a'llâhu te'âlâ alâ eyyâmi't-tertîb zikr ü beyâna ve tahrîr ü inşâya şürû' olunur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 18 Şa'bân sene 1100.

Çûn vakt-i sefer ve hengâm-ı zafer karîb oldı, âdet-i kadîm-i Âl-i Osmânî ve dârât-ı saltanat-ı Süleymânî üzere ebnâ-i sipâh sağ kolda ve zümre-i silahdârân sol kolda ve bölük ağaları ve kethudâları ve çavuşân-ı bölük müretteb alay tertîb idüp ve tarîk-i pâdişâhîde saflar bağlayup iltifât-ı selâm-ı pâdişâh-ı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

âlem-penâha müterakkıb olup otağ-ı hümâyûndan rub‘ sâ‘at mikdârı mesâfede saff-ı İskender-misâl hâzır ü âmâde oldılar. Vezîr-i a‘zam Mustafâ Paşa ve şeyhü'l-islâm ve kādî‘askerân ve nakībü'l-eşrâf ve Hâce-i Şehriyârî Arabzâde Efendi ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi ve Çavuşbaşı Mehemmed Ağa ve Kethudâ-i Bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî (Boş) Ağa ve Mîrâhûr-ı Evvel Ömer Ağa ve Mîrâhûr-ı Sânî İbrâhîm Ağa ve mîr-alem ve Dergâh-ı âlî kapucıbaşıları ve çavuşân-ı Dîvân-ı hümâyûn ve sâ’ir erkân-ı |29a| devlet ve a‘yân-ı saltanat alâ tarîkı't-tertîb bâb-ı otağ-ı hümâyûnda pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin sa‘âdetile teveccüh ü azîmet buyurmalarına müterakkıb u muntazır oldılar. Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn salât-ı fecri edâdan sonra hazret-i vâlide-i müşfikaları ile vedâ‘ ve du‘â-yı hayrların recâ idüp ba‘dehû Harem-i Hâssa-i hümâyûn'dan otağ-ı hümâyûna teveccüh ü azîmet buyurup ve hâzır ü âmâde olan rahş-ı hümâyûn-bahşlarına sa‘âdetle süvâr ve bâb-ı otağ-ı hümâyûn feth olunup,

Beyt:

Kanda kim azm idesin avn-i Hudâ yârin ola
Hazret-i Hızır Nebî kāfile-sâlârın ola.

Nesr: azîmet buyurdılar. Ve silahdâr ve çukadâr ağa altun börk ile kafâdârları ol hînde çavuşlar alkışlayup vüzerâ ve ulemâ selâmlayup uğur-ı hümâyûnlarınca hırâm oldılar. Ve hırka-i şerîf ve sancak-ı Resûl-i Ekrem *salla'llâhu te‘âlâ aleyhi ve sellem* pâdişâh-ı cihân-ârânın huzûr-ı hümâyûnlarında ki hırka-i şerîf bir şütür-i tâvus fevkında ve sancak-ı Resûl alemdâr destinde ve dokuz aded bedî[‘] ve küheylân-ı semend-i çapük-hırâm bî-hemtâ mücevher kalkanlu ve altun rahtlu ve bahrî hotazlu[18] ve dört kıt‘a tuğ-ı hümâyûn huzûr-ı pâdişâhîde dârât ve şevket-i dârâb-misâl hırâm ile selâmgâh-ı saff-ı sipâhiyâna irişdükde sağ ve solda olan sipâha alâ vechi'l-iltifât selâm-ı vâcibü't-tekrîm ile saff-ı sipâhın hâtırların şâd ve kalb-i mahzûnların |29b| âbâd iderek “muhayyemgâh-ı yemeklik” ta‘bîr olunan sâyebân ki, nısf-ı tarîkde vaz‘ olunagelmişdir, ol mahalle müteveccih ü hırâm buyurdılar. Ve ibtidâ-i mahall-i selâmdan intihâ-i yemekliğe gelince sağ ve solda olan zümre-i sipâh kat ender-kat saff-ı İskender-misâl sedd olmuşlar idi. Çûn ki pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri sa‘âdetile sâyebân-ı mezbûra nüzûl buyurdılar, vezîr-i a‘zam ve şeyhü'l-islâm ve sadreyn ve sâ’ir erkân-ı devlet mahsûs olan yemeklik haymegâhlarına perâkende ve pâdişâh-ı âlem-penâhın tekrâr teveccüh ü azîmetlerine muntazır oldılar. Ve lâkin Vâlide

18 Metinde هوتازلو şeklinde yazılmıştır.

Sultân hazretleri mahrûse-i Edirne'de Sarây-ı âmire'de meks itmeleri iktizâ itmeğin Vâlide Sultân ağası ve bi'l-cümle erbâb-ı Harem-i hümâyûn ve Eski Sarây baltacıları ve bevvâbân-ı Kulle-i Sofiyân Edirne‘de meks-i Vâlide Sultân ile meksleri mu‘tâd-ı kadîm olmağın bi'l-külliye mezbûrların meksi fermân buyuruldı. Ve lâkin Vâlide Sultân hazretlerinin hızmet-i şerîfelerinde ve şehr-i Edirne'yi zabt u rabt eylemek içün bir vezîr-i sâhib-i tedbîr kā’im-makām-ı âlî-makāmlık ile mahrûse-i Edirne'de sâhib-i mukīm olması umûr-ı mühimmeden olmağın sâbıkā Defterdâr Vezîr-i mükerrem Ali Paşa ki tahsîl-i mâl-ı bedel-i bîldâr-ı İstanbul mâddesinde Gelibolı muhâfazasına ta‘yîn olunmuş idi, lâkin bundan akdem fermân-ı pâdişâh-ı cihân-bân ile mahrûse-i Edirne'ye gelmesiyçün fermân-ı hümâyûn irsâl olunmağın hareket-i |30a| hümâyûndan mukaddem dâhil-i Edirne olmuş idi. Ve Edirne şehrinde kā’im-makām olmak üzere taraf-ı Sadr-ı âlî'den hil‘at-i semmûr ilbâs olunmuş idi.

Kā’im-makām Şuden-i Ali Paşa der-Mahrûse-i Edirne:

Bu def‘a muhayyemgâh-ı yemeklikde ba‘de't-ta‘âm taraf-ı pâdişâ[h]-ı Cem-câh'dan müşârün-ileyh Vezîr Ali Paşa'ya kā’im-makām-ı âlî-makāmlık sadaka vü ihsân olunup hil‘at-i post-ı semmûr ilbâsıyla iltifât-ı pâdişâhîye mazhar ve Vâlide Sultân hazretlerinin dâ’ireleri hızmetinde olup ve mahrûse-i şehr-i Edirne'nin zabt u rabtı ve hıfz u hırâsetiyçün taraf-ı Edirne'ye avdet eylemek içün fermân-ı hümâyûn sâdır oldı.

Vekîl-i Defterdârî-i Mehemmed Efendi:

Ve Defterdâr Ali Efendi tevâbi‘inden Dayı Mehemmed Efendi vekîl-i defterdâr ve Edirne sâkinlerinden sâbıkā koyun emîni olan Yek-çeşm Memiş Ağa çavuşbaşı vekîli ve Koca Re’îs Efendi'nin Abdülvehhâb'ı re’îsü'l-küttâb vekîli nasb ü ta‘yîn olunup taraf-ı Sadr-ı âlî'den muhayyemgâh-ı yemeklikde hil‘at-i fâhire ilbâsları ile müşârün-ileyh kā’im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Ali Paşa hazretlerinin hıdmetine ta‘yîn olunup taraf-ı Edirne'ye ma‘an avdetleri bâbında fermân-ı âlî sudûr buldı. Ve pâdişâh-ı Cem-câh hazretleri muhayyemgâh-ı yemeklikden semend-i çapük-hırâma süvâr ve azm-i râh buyurduklarında Kā’im-makām Vezîr Ali Paşa kenâr-ı râhda pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerin tevâbi‘ ü levâhıkı ile selâmlayup ve zemîn-bûs idüp taraf-ı Edirne'ye avdet eylediler. Ve pâdişâh-ı Cem-câh hazretleri vüzerâ ve ulemâ ve sâ’ir erkân-ı devlet |30b| ve a‘yân-ı saltanat birle menzilgâh-ı muhayyemgâh olan “Kemâl Çayırı” dimekle ma‘rûf ü meşhûr sahrâ-yı vâsi‘ada kıyâm-ı vaz‘-ı {ü} esâs olan otağ-ı gerdûn-nitâklarına sa‘âdetile nüzûl buyurup vüzerâ ve ulemâ ve bi'l-cümle sâ’irleri bâb-ı otağ-ı hümâyûnda pâdişâh-ı enâmı selâmlayup muhayyemgâh-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

larına revâne oldılar. Ve ol sâ‘at tuğ-ı hümâyûnı konakcı olan Çirmen sancağı beyi Cisr-i Mustafapaşa menziline hırâm itdirmeleri bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr buldı. Ve tehniye-i sefer-i hümâyûn içün Vâlide Sultân ağası ve sâ’ir erbâb-ı Harem ve huddâm-ı muhterem ve Edirne bostâncıbaşısı ve sâ’ir umûr-ı tehniye-i sefer içün menzil-i mezbûra ma‘an gelenler ba‘de salâti'l-asr cümlesinin taraf-ı Edirne'ye avdetleri içün pâdişâh-ı Cem-câh taraf-ı şerîflerinden izn-i hümâyûn olup bi'l-cümle Edirne'ye avdet eylediler. Ve ba‘de vusûli'l-menzil-i mezbûr fermân-ı pâdişâh-ı âlem-penâh ile münâdîler nidâya âgāz idüp ve “ekin içine konanların ve kenârından geçer iken ekine zararı isâbet idenlerin muhkem haklarından gelinür” deyü taraf be-taraf münâdîler nidâ itmeğe perâkende olundı. Ve sâhib-i devlet Mustafâ Paşa hazretleri ol sâ‘at tebdîl-i câme kol tarîkıyle etrâf-ı Ordu-yı hümâyûn'ı cüst ü cûda iken bir kaç bârgîr ile bir katâr tâvusî şütürân ekin içinde zevk üzereler iken ahz itdürüp ve mîrî içün tamgalanmak üzere Mîrâhûr-ı Evvel Ömer Ağa tarafına irsâl [oldı]. Ol dahi bilâ-tevakkuf cümlesin tamgalamağla ashâbının talebe cür’et ve iktidârları olmadı.

İştirâ-i Ta‘yînât-ı Dâ’ire-i Vâlide Sultân der-Edirne:

Ve Edirne'de ta‘yînât-ı |31a| dâ’ire-i Vâlide Sultân hazretleri içün şa‘îr ve dakīk ve Harem-i hümâyûn ve Matbah-ı âmire'ye odun tedârüki lâzım ü mühimm olmağın etrâf kazâlardan mikdâr-ı kifâye şa‘îr ve dakīk ve hatab iştirâsı fermân olunup ahkâm-ı şerîfeleri ve mûcebince Kalem-i Mevkūfât'dan defterleri tahrîr ve Edirne'de defterdâr vekîli olan Dayı Mehemmed Efendi tarafına irsâl olundı. Ve memâlik-i mahrûseden gelen nefîr-i âmm askeri içün fermân-ı Sadr-ı âlî üzere münâdîler nidâ idüp: “Hâliyâ Ordu-yı hümâyûn'a müceddeden dâhil olan nefîr-i âmm askeri ve mukaddemâ orduda mevcûd olan nefîr-i âmm askeri bi'l-cümle bir ân ve bir sâ‘at Ordu-yı hümâyûn'da meks ü ârâm itmeyüp mukaddemâ nefîr-i âmm askerine zâbıt ta‘yîn olunan Emîr Ahmed Paşa ki, Ser-asker Receb Paşa ordusuna irsâl olunmuşdur, müşârün-ileyh Emîr Ahmed Paşa'nın yanında mevcûd bulunmak üzere serî‘an ve âcilen revâne olup mezbûrun zîr-i bayrağında mevcûd bulunmak gerekdir” deyü nidâ eylediler. Ve menzil-i mezbûrun zahîresi Nüzûl Emîni Uzun Mehemmed Usta tarafından olmayup Edirne'de kışlak emîni olan Arnavud Receb Ağa mübâşeretiyle olmak üzere fermân olunmağın ve ta‘yînât nânı şehr-i Edirne furunlarında tabh olunup ve menzil-i mezbûra arabalar ile nakl olunmağla sâ’ir zahîreden bi-eyyi hâlin usret çekilmeyüp ancak nân husûsunda bir mikdâr zahmet ü meşakkat çekilüp ba‘zıları zarûret çekdiler. Ve yevm-i mezbûrun salât-ı asrından sonra

nevbet-i pâdişâhî bâ-üslûb-ı Keykâvus çalınup |31b| Dîvân-ı âlî durdukda niçe erbâb-ı mesâlihin arz-ı hâlleri kırâ’at ve her şahsın ahvâline göre fermân buyuruldukdan sonra tâ’ife-i nefîr-i âmmdan dahi bir kaç şahs “alîl ü marîz ve cihet-i mâliyyeden berî ve kâr u kesbe bî-kādir ve ma‘âşa muhtâc ve sefer eşmeğe kudretimiz yokdur” deyü avdet içün arz-ı hâlleri kırâ’at olundukda hâllerine merhameten izn-i âlî sâdır olup kasabât u kurâda ve râh-ı cisrlerde mürûr u ubûrlarına bir ferd mâni‘ olmamak içün yedlerine ahkâm-ı şerîfe ihsân ü sadaka olunup avdet eylediler. Ve lâkin taraf-ı Âstâne-i sa‘âdet'den Ordu-yı hümâyûn'a vusûl bulan eşhâsdan istimâ‘ olunduğı üzere “sefer-i hümâyûna azîmet idenlerden izn-i hümâyûn ile vilâyetlerine avdet iden güçlü ve kuvvetlü ve küheylân yedeklü ve hadem ü haşem sâhibi eşhâsın nihâyeti olmayup avdet idenlerin katında azîmet-i sefer idenler öşr ü âşiri olmak ne ihtimâldir” deyü rivâyet [ü] hikâyet eyledükleri Ordu-yı hümâyûn'da şüyû‘ buldı. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti ümmet-i Muhammed kulcağızların yüze gülen münâfık şerrinden emîn eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî‘ü'l-müznibîn. Fe-ammâ münâfık-ı mezbûr sûret-i hakkdan bir cins görinür ki kasd-ı sevâb cehdin ider kıyâs idersin. Hükkâm ise sâhib-i merhamet, habîsin murâdı her ne ise husûle karîn ider. Mel‘ûn ise ibrişimi yarıya getürmez, “rişvet” didikleri semm-i helâ’ili kemâl mertebe nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş itmeyince vesîle değil taraf-ı âhara nazar itmez. Bu tarîkla nâmların dillerde dâsitân olmalarına |32a| bâ‘is olur. İlâhî, hükkâmımıza akl-ı {u} kâmil ve fikr-i te’emmül-i rûzî ve kulûblarına adl ü dâdı ihsân ve şerr-i münâfikînden emîn eyle{-ye}. İlâhî, cemî‘ umûrlarında mu‘în ü zahîrleri olup müşkilâtların âsân vechile takdîrine mutâbık eyle. Âmîn, bi-hurmeti طٰه ve يٰس . Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinden rûz [ü] leyâl du‘â vü recâmız ve temennâmız budur ki, isyân ile müstağrak olan ümmet-i Muhammed kullarının cürm ü günâhların lutf ü keremiyle afv buyurup cürmlerin deryâ-yı rahmetinde gark eyleye. Ve küffâr-ı hâksârın üzerlerine ümmet-i Muhammed'i gālib idüp ve bî-dîn olan kefere-i müşrikîni her bâr makhûr ü mehcûr eyleyüp ve nahîf ü za‘îf olan ümmet-i Muhammed kulların kerem ve lutf u ihsânı ile şâd ü handân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi's-sakaleyn ve Şefî‘i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 19 şehr-i Şa‘bâni'l-mu‘azzam sene 1100.

Yevm-i merkūmda Kemâl Çayırı menzilinden hareket ve Nehr-i Meric üzere sâbit-kadem ve metânet üzere kavî vü müstahkem olan Cisr-i Mustafapaşa'dan mürûr u ubûr ve mahall-i muhayyemgâh-ı sahrâda vaz‘ olunan otağ-ı hümâyû-

na sa‘âdetile nüzûl buyurdılar. Ve lâkin cisr-i mezbûr kasabaya muttasıl vâkı‘ olmağın ve zahîre-i ta‘yinât kasaba-i mezbûrede hâzır ve der-anbâr olunmağla erbâb-ı ta‘yînâtın mürûr u ubûrundan cisr-i merkūmda hayli zahmet ü meşakkat çekildi. Ve menzil-i mezbûrda muhayyemgâh vâkı‘ olan mahallerin ekseri tarla ve mîşezâristân vâkı‘ olmağla dâ’ireden mâ‘adâ haymegâh-ı sâ’ire perâkende vü perîşân |**32b**| mîşezâristânda nüzûl eylediler. Ve Kemâl Çayırı menzili ibtidâ-i menzil olup ve mahrûse-i Edirne'ye gāyet karîb olmağla Edirne'de mülkiyyet üzere sa‘âdethâneleri ve alâka-i küllîsi olanların ekseri ol gice Edirne'de meks ü ârâm idüp ancak hayme vü hargâhları Ordu-yı hümâyûn ile ma‘an hareket ü azîmet itmişler idi. “Edirne'de bâri bir gice dahi meks idelim” diyenlerin kimi îş ü işretde ve zevk ü safâda ve kimisi derd ü hasret ile vedâ‘da.

El-kıssa: Sabâh ki, mâh-ı Şa‘bânın on dokuzuncı Yevm-i sülesâdır, seherî Edirne'den hareket ve Cisr-i Mustafapaşa menzilinde hayme vü hargâhlarına vusûl bulup bir gün evvel hareket idenler ile mütesâvî oldılar.

Mısrâ‘:

Halk-ı âlem böyle temâşâdur gider.

Nesr: Kimi fakr u fenâdan zahmet ü mihnet ile nân talebinde, kimi zevk ü sürûrundan nâşî mâl talebinde. Ammâ her kime sorsan gün geçirüp itmâm idenlerin cümlesi imtilâdan fenâ bulmuş, açlıkdan helâk olmuş yok.

Hikâyet: Lokman Hekîm bir sahrâ-yı vâsi‘ada giderken nazarı bir nâ-dâna dûş olur ki sücûd şekli eğilüp bir yulakadan[19] tarz-ı hayvân nûş-ı âb ider. “Hey kişi hey! Bu cins nûş-ı âb itme mi‘dene zarar-ı küllîdir” deyü nidâ itdükde, nâdân-ı ma‘hûd nûş-ı âbı terk ve baş kaldırup “mi‘de nedür?” deyü redd-i cevâb itdükde Lokman Hekîm cevâb virir ki: “Sana zararı yok, hemân nûş idegör” hikâyeti meşhûrâtdandır. İmdi ekl ü şürb her ne kadar kalîl isti‘mâl olunsa fâ’ide-i küllî olduğı mukarrer iken ve lâkin nefs-i emmârenin tekāzâ vü |**33a**| hırsından hayâl-i hâb ile gaflete müstağrak bir ummân-ı bî-pâyân vasatında istihlâsa hôd imkân yok. Hey gāfil insân hey! Pîrâhen-i gafleti bir cins bürünmüş ve sarılmış ki her kangı tarafına nazar salsa gaflet pîrâheninden gayrı mahall-i dûş-ı nazar bulunmaz. Hemân cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazreti lutf ü kerem ve ihsânı ile cemî‘ ümmet-i Muhammed kullarının mu‘în ü destgîri olup dem-i

19 Metinde يولكه şeklinde yazılmıştır. Anlam olarak çay, pınar, su kaynağı, su pınarı anlamlarında kullanılan “yulak” kelimesine yakın görüldüğü ve müellif bazen “kaf” ve “kef” harflerini birbirinin yerine kullandığı için yukarıdaki gibi okunmuştur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

âhırda hüsn-i hâtime birle itmâmı müyesser eyleye. Âmîn, bi-hakkı طٰه ve يٰس . İmdi cenâb-ı Kibriyâ'dan gice ve gündüz recâ vü temennâ idelim ki teveccüh ü azîmet olunan sefer-i hümâyûnda asâkir-i müslimînin ve guzât-ı muvahhidînin habîb-i Hudâ Muhammedü'l-Mustafâ *salla'llâhu te‘âlâ aleyhi ve sellem*in hurmetine ve âli hurmetine mu‘în ü zahîri olup ümmet-i Muhammed kulların mansûr u muzaffer ve fütûhât-ı cemîle müyesser eyleyüp küffâr-ı hâksâr-ı müşrikîni makhûr u münhezim eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve Şefi‘i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Erbi‘â, fî 20 şehr-i Şa‘bân sene 1100.

Cisr-i Mustafâ menzilinden hareket ve Harmanlı nâm kasaba kurbüne nüzûl olundı. Ve kasaba-i mezbûr mürûr u ubûr olunmayup taraf-ı şarkīsinde nüzûl vâkı‘ olmağın menzil-i mezbûrun dahi mahall-i muhayyemgâhı bir mikdâr dayk olmağla haymegâhın ekseri kasaba-i mezbûre kenârında ve mîşezâristânda nüzûl eylediler. Ve menzil-i mezbûrun bir latîf mâ’-i cârîsi ve kârgîr binâ olunmuş cisr-i azîmi ve kurbünde kurşun ö[r]tüli hân-ı kebîri ve câmi‘-i şerîfi olup bir hoşca makām-ı menzilgâhdır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 21 şehr-i Şa‘bân sene 1100.

Harmanlı menzilinden |**33b**| hareket ve Uzuncaâbâd Hasköyi Kazâsı'na tâbi‘ Uludere nâm karye kurbüne nüzûl olundı. Uzuncaâbâd Hasköyi tarîk-i câddede vâkı‘ iken ve bir ma‘kūl kasaba olup dekâkînleri ve kârgîr hânı ve latîf câmi‘-i şerîfi olup ve sahrâ-yı vâsi‘ada iken nüzûl olunmayup câdde{de}-i tarîkdan iki sâ‘at mesâfe ve tarîk câddenin cânib-i cenûbîsinde bir kûh-ı bülendin zahrında tarîkı sarp karyenin kurbüne nüzûlün bâ‘is ü illeti su’âle mü’eddâ olur ise kasaba-i mezbûre “Uzuncaâbâd” lafzıyla müsemmâ bir sahrâ-yı vâsi‘ada olduğı mukarrer ve lâkin muhayyemgâh-ı o[r]duya mahall-i nüzûle bî-âb olduğundan def‘-i zarûret-i âb içün cebel-i mezbûrun mürûr u ubûrı tahammül olunup mâ’-i cârîsi olan mezbûr Uludere nâm karye kurbüne nüzûl sene-i sâbıkalarda vâkı‘ seferlere kıyâsen mahall-i mezbûr muhayyemgâh-ı orduya münâsib görülmeğin karye-i mezbûr kurbüne nüzûl olundı. Ve Harmanlı menzilinden nısfü'l-leylden mukaddem hareket idenler Uludere menzilinin râhını gayb idüp Uzuncaâbâd sahrâsında serserî zahmetlerinden nâşî irtesi vakt-i duhâdan sonra niçe meşakkatler ile Uludere menzilinе vusûlleri müyesser olmağın hem-civârı olan sâhib-i haymelerden hicâbda kaldılar. Ve menzil-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mezbûrede Vezîr-i a‘zam Mustafâ Paşa hazretleri tebdîl-i câme alâ-tarîkı's-seyr Ordu-yı hümâyûn'da geşt ü güzâr ider iken bir katâr tâvusî şütürân ekin tarlası içinde râh-ı hacdaki salma misâl sağ ve sola hırâmânî zevklerine meşgūl iken sâhib-i devletin nazarı dûş olup ol ân mîrî için tamgalanmak üzere Mîrâhûr-ı Evvel Ömer Ağa'ya irsâl idüp ve şütürbânını tefahhusda bulunmamağla şütürbân gerçi ikābdan |34a| istihlâs buldı ve lâkin ashâbı bir katâr şütürândan cüdâ düşdi. Ba‘dehû sâhib-i devlet Ordu-yı hümâyûn'ı cüst ü cû iderken tavîlü'l-kāme, yılan dilli, kırık-arık, kurı-kara çehreli, yeşil kalpaklı, pâyında battâl demürden kadana, esîr şekli orduda sâ’il olmuş hayme be-hayme seyrânda iken sâhib-i devletin nazarı dûş olup ahvâlin su’âl buyurdukda: “Esîrim” deyü cevâb virdükde: “Kangı diyârdansın ve ne vakt esîr oldun?” deyü tekrâr su’âl olundukda: “Çingâneyim” dimekle subaşı habsine fermân olunup geşt ü güzârdan ferâğ ve otağa nüzûl buyurduklarında habs-i mezbûrları huzûrlarına ihzâr ve keyfiyet-i ahvâlinden tekrâr su’âlde nâ-çâr inkâra mecâli kalmayup ve havf ü haşyet müstevlî olmağın küffâr-ı dûzah-karâr tarafından yevmî üçer guruş ücret ile câsûs olduğın ikrâr itmekle ibret-i âlem için hayme-i laklak-ı pâdişâhî zîrinde tîğ-i cellâd-ı bî-emân ile katl olundı. Ve inşâ’a'llâhu te‘âlâ tabur-ı küffâr-ı hâksâr bi'l-külliye bu sene-i mübârekede tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olacağı müjdegânesi ile mezbûrun cân-ı habîsi cehenneme irsâl olundı. Ve menzil-i mezbûra nüzûlden mukaddem bârân-ı şedîd vâkı‘ olmağla nân tabhı için hâzır ü âmâde olunan furunların ekseri harâb ü yebâb olmağın ve tâ’ife-i habbâzîn dahi tabh-ı nânda tekâsül üzere olmaları ile erbâb-ı ta‘yînâtın muzâyakalarına bâ‘is ü bâdî olduklarından nâşî nân dahi bir hoşca tabh olunmayup dakīk dahi alçak olmağla yeniçeri ocağının |34b| baş yazıcısı olan Ali Yazıcı huzûr-ı Defterdâr Ali Efendi'ye bir kaç nân getürüp: “Yeniçeri tâ’ifesi hamur ekl eylemekden ishâl marazına mübtelâ oldı” deyü şikâyet itmekle Nüzül Emîni Uzun Mehemmed Usta'dan ahvâl-i nân su’âl olundukda: “Benim mübâya‘a dakīkim hâlisdir ve hâliyâ menzil-mânde olan dakīkıma nazar olunsun ve ahvâl-i nân ser-habbâzîn ta‘yîn buyurılan Arnavud Ali Ağa'dan tefahhus u su’âl olunsun” deyü cevâb virdükde fi'l-hakīka menzil-i mezbûrda menzil-mânde olan mübâya‘a dakīkı hâlis bulunmağın su’âl ve tefahhus ser-habbâzîn olan Arnavud Ali Ağa'ya iktizâ itmeğin ve mezbûr ser-habbâzîn ilerü menzile revâne olunmuş bulunmağla Ordu-yı hümâyûn yarınki menzile varup vusûl bulunca te’hîr idüp dakīk ve nân ahvâline cevâb virmek için Dîvân tezkeresi tahrîr ve istihdâm kulları ile irsâl olundı. Ve menzil-i mezbûrda mevcûd bulunan habbâzların bir kaçı ahz olunup ikişer yüzden mütecâviz darb-ı şedîd ile darb olunmağın def‘-i fitne kılındı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 22 şehr-i Şa'bân sene 1100.

Şühûr-ı Rûmiyye'den Mâh-ı Haziranın İbtidâsı, Fî 22 Ş. Sene 1100

Yevm-i merkūmda Uludere nâm menzilden hareket ve vasat-ı râhda Semizce karyesinin ahâlîsi perâkende vü perîşân olmaları ile karye-i mezbûreye nüzûl olunmayup Kayalı karyesi kurbüne nüzûl olundı. Ve menzil-i mezbûrun dahi mahall-i muhayyemgâhı bir mikdâr dayyık olmağın dâ'ireden mâ'adâ haymegâh-ı sâ'ire mîşezâr içre perâkende nüzûl eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 23 şehr-i Şa'bân sene 1100.

Kayalı menzilinden hareket ve Papaslı nâm karye kurbüne nüzûl olundı. Merhûm |35a| Vezîr-i a'zam Köprüli Mehemmed Paşa'nın kethudâsı olan Gürcî Mehemmed Paşa kethudâlığı âleminde binâsına mübâşeret itdirüp karye-i mezbûrede kârgîr olmak üzere bir azîm hân ve taşra havlîsının cevânib-i erba'ası ocaklı suffalar ve cümle der [ü] divarı taşdan ve kapusı üzerinde taşralı ve Haremli müsâfirhâneler ile bir hân-ı kebîr binâ itdirdüp ve bir muhtasarca hammâm ve bir latîf câmi'-i şerîf ihyâ itmekle karye-i mezbûreye haylice revnak virmişdir. Ve bin yetmiş dört târîhinde müşârün-ileyh merhûm Gürcî Mehemmed Paşa Diyârbekir'den münfasıl Haleb vâlîsi iken Uyvar seferine me'mûr olmağla han ve hayrât-ı sâ'irenin itmâmın ol sefer esnâsında müşâhede itmişdir deyü rivâyet iderler. Ve sefer-i mezbûr avdetinde Budin eyâleti ihsân olunup Budin'de fevt olmağla mezâr-ı pür-envârı derûn-ı kal'ada "Paşa Câmi'i" dimekle müte'ârif harem-i câmi'de medfûn olduğın ve karye-i mezbûrede olan hayrâtının tafsîlin merhûm-ı müşârün-ileyhin niçe eyyâm iç kilârcısı olup ebnâ-i sipâhiyândan Edirne sâkinlerinden işbu sefer-i mezbûrda refîkımız olan Mûsâ Bey nâm kimesneden istimâ' olmağın işbu mahalle tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 24 şehr-i Şa'bân sene 1100.

Yevm-i merkūmda Papaslı menzilinden hareket ve şehr-i Filibe'ye nüzûl olundı. Menzil-i mezbûreye yeniçeri ocağı ve cebeci ocağı üç dört [gün] mukaddem dâhil olup oturak itmeleri ile kadîmden menzilgâh oturaklarında pâdişâh-ı âlem-penâhı istikbâl eylemek mu'tâd-ı kadîm olmağın |35b| şehr-i Filibe'nin taraf-ı garbîsinde vâkı' Nehr-i Meric üzere cisr-i kadîmden otağ-ı hümâyûna varınca ağaları ve zâbıtları ile ma'an sağ ve solda ve mahall-i selâmgâhda saff-ı İskender-misâl pâdişâh-ı âlem-penâhı istikbâl eylediler. Çûn ki pâdişâh-ı Cemcâh hazretleri ve vüzerâ ve ulemâ ve sâ'ir a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

âdet-i Âl-i Osmânî ve kā‘ide-i tarz-ı Süleymânî üzere müretteb ü mükemmel alay ile cisr-i mezbûrdan mürûr u ubûr eyleyüp tarafeynde saff-ı selâmgâhda olan yeniçeri dilâverleri ve cebeci bahâdırların selâm ile hâtırların şâd ve dillerin âbâd iderek otağ-ı hümâyûnlarına vusûl ve nüzûl buyurdılar. Ba‘dehû fermân-ı pâdişâhî birle münâdîler taraf be-taraf perâkende ve nidâya âgāz idüp menzil-i mezbûrda oturak fermân buyurulduğın asâkir-i İslâm'a ifâde eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 25 şehr-i Şa‘bân sene 1100.
Oturak. Menzil-i Filibe.

Yevm-i merkūmda sipâh ve silahdâr ocaklarına Sadr-ı âlî otağında ulûfe sergisi olup tevzî‘-i ulûfe olundı.

Maktû‘ Şuden-i Resm-i Hamr ve Arak-ı Kazâ-i Filibe: Hamr ve arak emîni olan Kifrî Ahmed Efendi tarafından Filibe'ye ta‘yîn olunan mübâşir Ordu-yı hümâyûn'dan mukaddem Filibe'ye dâhil olup Filibe ve İstanimaka keferesinin mevcûd olan hamr ü arakların tahrîr ve defter idüp Ordu-yı hümâyûn ile ma‘an mezbûr Ahmed Efendi dâhil-i Filibe oldukda Filibe ve İstanimaka kefereleri ile resm-i hamrda münâza‘aları vâkı‘ olup hamrın her kıyyesiyçün birer akça resm alınmak üzere karâr-dâde olunmuş iken İstanimaka keferesi mâbeynlerinde dûr-bîn idüp ba‘de'l-yevm hamrın beher kıyyesine birer akça resm |36a| alınmak mu‘tâd-ı kadîm olur ise hamr emîni olanlara bir vechile akça irişdirmekde cevâb virilmez. Hemân bağlarımızı dönüm hisâbından maktû‘iyyet üzere resm-i hamrımızı senede yirmi beş bin guruş olmak üzere ber-vech-i maktû‘ kendüleri Hazîne-i âmire'ye teslîm eylemek içün arz-ı hâl eyledüklerinde ahvâlleri görilüp faysal virilmek içün Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî vârid olmağın defterdâr-ı müşârün-ileyh dahi kefere-i mezbûrları huzûruna ihzâr ve kavl-i ma‘hûdları üzere resm-i hamr olmak içün ber-vech-i maktû‘ beher sene yirmi beş bin guruşı kendüler teslîm-i Hazîne-i âmire eylemek üzere ta‘ahhüd ve kabûl eyledüklerin arz ve zikr olunan yirmi beş bin guruş Hamr Emîni Ahmed Efendi'nin iltizâm-ı sâbıkına dâhil olmayup Filibe kazâsından mâ‘adâsı emîn-i müşârün-ileyhin iltizâm-ı sâbıkı olan altmış yük akça emîn-i mezbûr tarafından tamâmen teslîm-i Hazîne olunmak şartıyla telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağla Ma‘den Mukāta‘ası Kalemi'ne kayd olunup şerh virildi. Ve lâkin Ahmed Efendi'nin tama‘-ı hâmından ve tevâbi‘înin iğvâsıyla iltizâmından yirmi beş bin guruş zarar isâbeti âşikâr ve kendüsi pişmânlık ile efkâr ve elem-dîde olup

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

"her ziyân bir pend"[20] şekli ve ataların nasîhati ki meşhûr olup "son pişmânlık fâ'ide itmez ve atılan ok girü dönmez" kelâmına mâ-sadak düşüp elli kîse akça zarar-ı hayâlâtî ile resm-i hamr ve arakın kusûrı tahsîline takayyüd-kûnân hâmûş oldı.

Rûz-ı dîger. |36b| Yevmü's-sâlis, fî 26 şehr-i Şa'bân sene 1100.
Oturak. Menzil-i Filibe.

Ve yevm-i merkūmda dahi sipâh ve silahdâr ocaklarına Sadr-ı âlî otağında ulûfe sergisi olunup tevzî'-i ulûfe olundı. Ve cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî ocağı Filibe menziline Ordu-yı hümâyûn'dan bir kaç gün mukaddem dâhil olup oturak-ı kesîr itmeleri ile yevm-i mezbûrda hareket ve Sofya menziline azîmet itmeleri içün fermân-ı âlî sudûr bulmağın Sofya tarafına revâne oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 27 şehr-i Şa'bân sene 1100.
Oturak. Menzil-i Filibe.

Yevm-i merkūmda dahi sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olunup tevzî'-i ulûfe kılındı. Âstâne-i sa'âdet'de Kırkçeşme kurbünde vâkı' Süleymân Efendizâde Rûznâmçe-i Evvel Mustafâ Efendi'nin çerge ve obası ve bi'l-külliye dâ'iresi Nehr-i Meric'in kenârında vâkı' olup yevm-i merkūmda huddâmlarından Kürd İbrahim nâm huddâmı Nehr-i Meric'den at suvarır iken elinden at kaçırmağla istihlâs-ı semend içün soyunup nehr-i mezbûra girür. Meger bî-çârenin geçidi ol yüzden imiş, nehr-i mezbûrun şiddet-i cereyânından kendüyi şaşırup: "Bire gitdim, irişin" dinmeye kalmayup cereyân-ı âbın şedîd buruntulı mahallinde bir def'a görinüp bir dahi nâm ü nişânı zuhûr itmeyüp bî-çâre gark olup libâsı kenâr-ı âbda bî-sâhib kaldı. Hey gāfil insân! Sağ ve sâlim, hasta ve marîz değil iken ecel irişdükde kazâya dûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş ider. İlâhî! Haşmetinden ve gazabından ve âfât-ı semâviyye ve arziyyeden |37a| lutf ü keremine ve hıfz ü emânına sığındım ve cemî'-i ahvâlimi yed-i kudretine sipâriş kıldım. Za'îfim, nahîfim, bî-çâre kulunum. Hazretinden gayri meded-kârım yok. İlâhî! Bî-çâre bendenin cemî' umûrunda mu'în ü zahîrim ol ve cümle ümmet-i Muhammed bendelerinin. Âmîn, bi-hakkı طٰه ve يٰس ve bi-hakkı كٓهيعٓصٓ .

20 "pend (پند)" kelimesi metinde "fent (فنت) şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 28 şehr-i Şa'bân sene 1100.
Oturak. Menzil-i Filibe.

Âmeden-i Asker-i Mısr: Yevm-i mezbûrda Mısr kulı Ordu-yı hümâyûn'a dâhil olup ve nazar-ı pâdişâhîden otağ-ı hümâyûn önünden mükemmel alay ile mürûr u ubûr idüp intihâ-yı alayda beyleri taht-ı adâlet-unvân mukābili geldükde taraf-ı pâdişâhîden hil'at ihsân ve ilbâs olundukda rikâbdan zemîne nüzûl ve ilbâs-ı hil'atden sonra zemîn-bûs idüp rikâba süvâr ve Sadr-ı âlî huzûrına vusûl ve bir hil'at-i fâhire dahi kendüye ve sâ'ir çorbacılara dahi kırkdan mütecâviz hıl'at-i fâhıre ilbâs olundı. Hattâ ser-darb-ı kûsân olan A'râba dahi hil'at ilbâs olunup Ordu-yı hümâyûn'da yeniçeri ocağı nüzûl eylediği mahallin intihâsında kenâr-ı Nehr-i Meric'e nüzûl eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a fî 29 şehr-i Şa'bân sene 1100.
Oturak. Menzil-i Filibe.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı cum'ayı şehr-i Filibe'de (Boş) Câmi'-i şerîfinde edâ idüp ve ba'de's-salâti'l-Cum'a sâbıkā mîrâhûr-ı evvel olup hâliyâ Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından Mehemmed Ağa'nın Nehr-i Meric kenârında olan sa'âdethânelerine nüzûl ve ta'âm-ı asrı hâne-i mezbûrda tenâvülden sonra vakt-i şâma karîb hareket ve otağ-ı hümâyûnlarına azîmet |**37b**| buyurdılar. Ve hâne-i mezbûr kenâr-ı Meric'de Cisr-i Meric'e nâzır kârgîr binâ olunmuş bir hoşca makām-ı dil-güşâdır. Ve Alacahisâr taraflarında olan Hanzâde cânibinden leşker-i Nemçe'den ahz olunmuş dört aded dilleri Hanzâde-i müşârün-ileyh der-i devlet-medâra bir mîrzâ ile irsâl idüp ve sahrâ-yı muhayyemgâh-ı Filibe'de Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr ve ba'de's-su'âl şemşîr-i cellâd-ı bî-emân ile hayme-i zeyl-i laklak-ı pâdişâhîde boyunları urılup ve Hanzâde tarafından gelen mîrzâya me'mûlünden ziyâde ri'âyet ve hil'at-i fâhire ihsân olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî selh-i Şa'bân sene 1100.
Oturak. Sahrâ-yı muhayyemgâh-ı şehr-i Filibe.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî gurre-i Ramazâni'l-mübârek sene 1100.
Oturak. Menzil-i Filibe.

Ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî yevm-i merkūmda umûmen hareket ve Tatarpazarı menziline azîmet eylediler. Ve ba'dehû yevm-i mezbûrda tuğ-ı

hümâyûn dahi Tatarpazarı menziline azîmet itmesiyçün fermân buyuruldı. Ve yevm-i merkūmda azîm bârân ve bark ü sâ'ika vâkı' olup mukaddemâ zikri sebkat iden Rûznâmçe-i Evvel Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi'nin ve oğlı Mevkūfâtî Ali Efendi'nin davarları hıdmetine ta'yîn olunan voynuklardan biri davar hıdmetine mukayyed iken gazab-ı İlâhî nâzil olup voynuk keferesinin birin sâ'ika darb idüp helâk ve kefere-i mezbûrun vücûd-ı nâ-pâkin ihrâk idüp siyâh eyledi. |38a| İlâhî! Cemî' ümmet-i [Muhammed] kullarını ve bu bî-çâre nahîf bendeni hazret-i Muhammedü'l-Mustafâ hurmetine cemî' belâ vü kazâlardan emîn idüp cümlemizin mu'în ü zahîri ol. İlâhî! Bî-çâre, mücrim, za'îf kullarını rahmetinle cürmlerin afv eyle. Bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 2 şehr-i Ramazâni'l-mübârek sene 1100.

Filibe menzilinden hareket ve Tatarpazarı menziline azîmet olunup ve lâkin Nehr-i Meric mürûr u ubûr olunmayup kasaba-i mezbûrun taraf-ı garbîsinde vâkı' sahrâ-yı vâsi'aya nüzûl olundı. Ve mukaddemâ zikri sebkat iden Perakin nâm karye ile Yagodine nâm kasaba beyninde vâkı' Nehr-i Morava üzerine Dergâh-ı âlî gediklü çavuşlarından Mahmûd Çavuş mübâşeretiyle binâsı fermân olunan cisr-i azîm içün mukaddemâ ta'yîn olunan kazâlardan ihrâcı fermân buyurılan mühimmât-ı cisr isti'câli içün ahkâm-ı şerîfe tahrîr ve bir gün evvel cisr-i mezbûra irişdirilmek üzere müşeddet mübâşirler ta'yîn ve irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis fî 3 şehr-i Ramazâni'l-mübârek sene 1100 .

Tatarpazarı menzilinden hareket ve Saruhanbeyli nâm menzile nüzûl olundı. Ammâ Tatarpazarı menziline nüzûl olundukda Cisr-i Meric mürûr u ubûr olunmayup taraf-ı garbîsinde nüzûl olunmuş idi. Çûn ki yevm-i merkūmda hareket ve cisr-i mezbûrdan mürûr iktizâ itmekle ve cisr-i mezbûr dahi gāyetle dayyık ve asker-i İslâm'ın kesretinden nâşî mürûr u ubûrda usret çekilüp hattâ pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri |38b| cisr-i mezbûra karîb geldükde izdihâm-ı asker-i İslâm'dan mürûr u ubûr mümkin olmamağla Çavuşbaşı Mehemmed Ağa ve kapucılar kethudâsı ve muhzır ağa piyâde olup ve muhzır yoldaşları destlerinde asâ izdihâmın ise def'i mümkin olmaduğundan nâşî bi'z-zât sâhib-i devlet dahi asâ-yı pîrâne ile izdihâm-ı askere takayyüd ü ihtimâm ile bir mikdâr men' ü def' olunmağın pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri cisr-i mezbûrdan usretile mürûr u ubûr buyurdılar. Ve ale's-seher ibtidâ-i hareketden vakt-i işrâka değin cisr-i mezbûrun izdihâmı münkati' olmayup haylice zahmet ü meşakkat

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

çekildi. Ve Saruhanbeyli nâm menzilden İhtiman menziline iki tarîk olup ikisi dahi sarb derbendlerdir ki biri "Kapulı Derbend" dimekle meşhûr ve biri dahi "Kız Derbendi" nâmıyle müte'ârifdir. Ammâ Kapulı Derbend'i ziyâdece sarp olup ve tarîkinin bâlâ vü zîrinde ağırlık ve araba usretile mürûr ider. Ve lâkin İhtiman menziline karîbdir. Ammâ Kız Derbendi bir mikdâr dayyık olup ve lâkin tarîki düz olmağla araba ve ağırlık ol kadar zahmet çekmezler. Ve Kapulı Derbendi'nden İhtiman'a bir günde varılur. Ve Kız Derbendi'nden İhtiman menziline iki günde varılur. Ol eclden Kız Derbendi asker-i İslâm'ın mürûr u ubûrına âsân add olunup Kız Derbendi'nden mürûr u ubûr olunup İspas Köprisi nâm menzile nüzûl olunmak fermân buyuruldı. Ve Saruhanbeyli nâm menzile nüzûl olundukda ber-mûceb-i fermân-ı âlî |**39a**| münâdîler nidâ idüp: "Ağırlık ve araba bu günden hareket ve derbendi mürûr u ubûr idüp sabâha kalmasun" deyü nidâ vü tenbîh itmeğin cümle araba ve ağırlık ol ân hareket ve derbendi bir sâ'at mukaddem mürûr u ubûra şitâbân oldılar. Ve erbâb-ı dâ'ire olmayan askerî tâ'ifesinin ekseri Kapulı Derbend'den mürûr u ubûr idüp Ordu-yı hümâyûn'dan bir gün mukaddem İhtiman menziline dâhil oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 4 şehr-i Ramazâni'l-mübârek sene 1100.

Saruhanbeyli nâm menzilden hareket ve Samakovlar kurbünde Köstence nâm karyeye karîb "İspas Köprüsi" dimekle meşhûr köpri mürûr u ubûr olunup sahrâ-yı vâsi'aya nüzûl olundı. Ve Köstence Karyesi'nin havâsı gâyet latîf ve âbı mu'tedil bir ma'kūlce ılıcası olmağın kibâr-ı ordunun ekseri ziyâret ve duhûl [ü] hurûcundan vücûdlarına menfa'at gördiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 5 şehr-i Ramazâni'l-mübârek sene 1100.

İspas Köprisi menzilinden hareket ve İhtiman menziline nüzûl olundı. Ve bu menzilin tarîkı bir mikdâr dayyık olmağla araba ve ağırlık ahşâmdan hareket eylediler. Ve lâkin gice ile râhın dayyık mahallerinde hayli zahmet ü meşakkat çekilmişdir. Ve menzil-i mezbûr içün mukaddemâ iştirâsı fermân olunan zahîre vaktiyle irişmemekle arpa ta'yînâtı içün ziyâde muzâyakaya bâ'is ü bâdî olduğundan nâşî nüzül emîni olan Uzun Mehemmed Usta'ya taraf-ı hükkâmdan vehm müstevlî olmağın bi'z-zarûre gaybet itmeğin |**39b**| arpa tedârüki içün İhtiman kādîsına hıtâben fermân sudûr itmekle kasaba-i mezbûre etrâfında olan kurâ zâbıtlarından mürâsele ile bir mikdâr arpa tedârük olunup ve nüzül kâtibi olan Koca Paşazâde Abdullah Bey dahi tedârük olunan arpadan ba'zı mertebe mühimm olanların arpa ta'yînâtların virmekle bir mikdâr muzâyaka

def‘ olunmağın Nüzül Emîni Uzun Mehemmed Usta'nın tekâsüli ferâmûş olunup def‘ olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a fî 6 şehr-i Ramazâni'l-mübârek sene 1100.

İhtiman menzilinden hareket ve “Kādî‘asker Derbendi” dimekle meşhûr ü müte‘ârif derbend mürûr u ubûr olunup merhûm Defterdâr Vezîr Ahmed Paşa'nın hayrâtı olan Yenihan mukābilinde “Ormanlı” dimekle meşhûr karye kurbünde sahrâ-yı vâsi‘aya nüzûl olundı. Ve Sofya sahrâsında ziyâdece meks-i hümâyûn mukarrer ü muhakkak olduğı nümâyân olmağın münâsib ve ma‘kūlce haymegâh mahalli tedârük olunmak içün kibâr-ı ordunun çerge ve obaları bi'l-külliye Ormanlı menziline vaz‘ olunmayup İhtiman menzilinden doğrı Sofya sahrâsı muhayyemgâhına şitâbân oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 7 şehr-i Ramazân sene 1100.

Ormanlı nâm menzilden hareket ve Sofya kasabası kurbünde Cebel-i Vitoş zeylinde muhayyemgâh-ı sahrâ-yı vâsi‘aya nüzûl olundı. Ve sahrâ-yı mezbûrenin havâsı gāyet latîf ve mâ’-i cârîleri Cebel-i Vitoş'dan cereyân itmekle sovuk ve lezîz olduğundan nâşî bir kaç eyyâm meks |40a| olunmak üzere fermân-ı hümâyûn sâdır olmağın “oturakdur” deyü taraf be-taraf münâdîler nidâ ve eyyâm-ı meksi erbâb-ı orduya i‘lâm eylediler. Cebeci ve topçı ve top arabacıları bir kaç gün mukaddem ve yeniçeri ocağı bir gün mukaddem sahrâ-yı Sofya'ya dâhil ve meks üzere olmaları ile yevm-i merkūmda istikbâl-i pâdişâh-ı âlem-penâh içün tertîb-i alay ile ağaları ve zâbıtları ile ma‘an tarîk-ı pâdişâhîde saff-şiken müterakkıb oldılar. Ve nısf-ı tarîkda Nehr-i İskır kenârında vâkı‘ Goriyan nâm karye kurbünde yemeklik-i sâyebân-ı pâdişâhî vaz‘ olunup ebnâ-i sipâh ve zümre-i silahdârân ağaları ve kethudâları ve bölük çavuşları ile sağ ve solda saff-ı İskender-misâl saff-şiken olup ibtidâ-i yemeklikden yeniçeri ocağının alayı ibtidâsına gelince kat ender-kat müterakkıb-ı pâdişâh-ı rû-yı zemîn oldılar. Pâdişâh-ı Cem-câh hazretleri yemeklikden ba‘de't-ta‘âm semend-i çapük-hırâma süvâr ve vüzerâ vü ulemâ ve sâ’ir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat huzûr-ı hümâyûnlarında şevket-i Âl-i Osmânî ve saltanat-ı tarz-ı Süleymânî birle saff-şiken sipâh ve silahdâr alayları vasatından hırâmânî tarafeyne selâm ile sahrâ-yı muhayyemgâhda vaz‘ olunan otağ-ı hümâyûnlarına sa‘âdet ile nüzûl buyurdılar.

İnhizâm-ı Küffâr der Kurb-i Kal'a-i Vişegrad: Ve mahall-i yemeklikde bir haber-i meserret-eser zuhûr eyledi ki vilâyet-i Bosna ile Yenipazar kasabası mâbeyninde olan Vişegrad Kal'ası üzerine on beş binden mütecâviz kefere vü fecere gelmeğin Mahmûd Beyzâde ve Kemânkeş Ahmed Paşa ve Bosna |**40b**| Vâlîsi Topal Hüseyin Paşa asker-i İslâm ile melâ'în-i {ü} hâsirîne irişüp azîm ceng ü cidâl ve harb ü kıtâlden sonra lutf-i Hudâ-yı bî-çûn ile feth ü nusret asâkir-i İslâm tarafına rehber olmağın mübâlağa ile kâfir-i bî-dîn tu'me-i şemşîr-i gāziyân olup ve niçe bini dahi esîr ü der-zencîr kılındıkdan sonra kusûrı firâr ve terk-i nâmûs ü âr eyledükleri haberi vürûd bulup müjde-resânlara hil'at ve in'âm ü ihsân olundı. Ve hakīr-i pür-taksîrin haymesi kenâr-ı tarîkda vâkı' olmağın ba'de'l-asr otuzdan mütecâviz serhaddlü dilâverleri zuhûr idüp içlerinde bir kaç çelenkli ve bir kaç siyâh şapkalı Macar keferesi ve iki keferenin boğazında derbendci davulına müteşâbih davulları Sadr-ı âlî otağına azîmet idüp giderler iken su'âl olundukda "Bosna Vâlîsi Hüseyin Paşa tarafından gelürüz ve bu sekiz aded diller Vişegrad Kal'ası kurbünde vâkı' olan cengde alınan dillerdür. Ve Bosna Vâlîsi Hüseyin Paşa huzûrundan müfârakatimiz on üç gündür" deyü cevâb virdükleri hakīr-i pür-taksîrin mesmû'ı olmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 8 şehr-i Ramazân sene 1100

Oturak. Menzil-i Sofya.

Bosna Vâlîsi Hüseyin Paşa tarafından dünki gün gelen dillerin boyunları otağ-ı hümâyûn-ı şehriyârî nazarında zîr-i hayme-i laklakda şemşîr-i cellâd-ı bî-emân ile kat' olunup hâk ile yeksân kılındı. |**41a**| Ve mukaddemâ zikri sebkat iden Yörük Beyi Ruscuklı Kara Şa'bân Ağa top hızmeti içün Yörük ihrâcından yevm-i merkūmda Ordu-yı hümâyûn'a dâhil olup ve lâkin Dobniçe ile Tikveş mâbeyninde uğurlarına haydud eşkıyâsı çıkup ba'de'l-muhârebe bir kaçın katl ve ikisin ahz idüp Ordu-yı hümâyûn'da huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr eyledükde subaşı habsine fermân buyuruldı.

Katl ve Ahz-i Haydudan: Ve Despod Yaylakı'nda iştihâr bulan haydudların ser-çeşmesi "Karpuz" nâm haydudun ahzi içün Edirne bostâncıları ustalarından Sarrâc Ali Usta bundan akdem irsâl olunmuş idi. Müşârün-ileyh Ali Usta haydudları yataklandırup ve basak düşdükde niçe muhârebe vü mücâdeleden sonra mezkûr "Karpuz" nâm eşkıyâyı kaçırup ve niçesin katl itdükden sonra ondan mütecâviz haydud eşkıyâsın ahz ve der-zencîr idüp yevm-i merkūmda hakīrin haymesi kurbünden mürûr ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr

eyledükde anları dahi subaşı habsine fermân buyuruldı. Ve Ağa-i Bektâşiyân-ı Yeniçeriyân olan Şeyh-i Pîrân Mahmûd Ağa kol tarîkiyle Ordu-yı hümâyûn'ı cüst ü cû iderken bir kalpazân ahz idüp huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr içün irsâl ve otağ-ı hümâyûn nazarında ibret-i âlem içün şemşîr-i cellâd-ı bî-emân ile katl olunup kalb akçaları kâğıd ile sînesi üstüne vaz' olundı.

Katl Şuden-i Emîr Ahmed Paşa: Ve bundan akdem Emîr Ahmed Paşa nefîr-i âmm askerine zâbıt ta'yîn olunup Ser-asker Arab Receb Paşa |41b| ordusuna nefîr-i âmm askeri ile ma'an mülâkī olmak içün fermân buyurulmuş idi. Müşârün-ileyh hevâsına tâbi' ba'zı eşhâs ile Sofya sahrâsında davar çayırladup ser-asker ordusuna mülâkī olmaduğundan mâ'adâ müna'am olan nefîr-i âmmların rişvetin ahz idüp avdetleri içün izin virdüği müşâhede ve ihbâr itmeleri ile İslâmına halel ve taraf-ı küffâra min-vechin mu'âvenet sûreti zuhûrı ile ibreten li'n-nâs katl olunup otağ-ı hümâyûn-ı pâdişâhî nazarında hâk-âlûde kılındı. Ve emvâl ü erzâkı mîrî içün zabt olunmak üzere Başbâkîkulı Belgradî es-Seyyid Ahmed Ağa ve Dergâh-ı âlî gediklü çavuşlarından Amuca Hasan Ağa çırâğı Karakulak Ahmed Çavuş ma'an ta'yîn olunup hayme vü hargâhı ve esbâb ü eskāli ve katâr ü mehârı tahrîr ve defter olunup mîrî içün ahz ü kabz olundı. Ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin Istabl-ı âmire'de olan hâss atları Âhûr-ı Vefâ'da olan mîrî bârgirler ve huddâmân-ı Enderûn ve Bîrûnî davarları bi'l-külliye ve Sadr-ı âlî hazretlerinin esb-i mahsûsları ve dâ'ire davarları yevm-i merkūmda çayıra irsâl olunmak fermân olundı. Ve arpa ta'yînâtı umûmen nısfiyyet üzere tevzî' olunmak dahi fermân buyuruldı. Ve erbâb-ı ordu dahi buldukları mahallerde davarların çayırlara irsâl eylediler. İşbu râkımü'l-hurûf hakīr ü pür-taksîr yevm-i merkūmda fakīrâne haymemde kitâbete meşgūl iken serhaddli şekli bir şahsın destinde üç-dört |42a| aded mektûb kime vusûl bulacakdur, kırâ'at ve hakīrin haymesine duhûl ve destinde olan mektûblar içün: "Efendi! Baka, bu mektûblar kimindir?" deyü mektûbları nazarımda kodı. Hakīr dahi nazar idüp cümlesi Bosnevî tâ'ifesine müte'allık olmağın mülâhaza eyledim ki şahs-ı mezbûr serhadden henûz gelmişdir. Mektûbların mahallerin ifâdeden sonra hakīr feth-i kelâm idüp: "Ma'zûr olsun ve lâkin ne diyârın selâmın getürürsin?" deyü su'âlimde: "Bizler Bosna erenlerindenüz ve Bosna vâlîsi olan Topal Hüseyin Paşa tarafından dünki gün diller getürdük" deyü cevâb virmeğin: "Acebâ Vişegrad tarafında şâyi' olan cengden haberdâr mısız?" didim. "Beli, ol cânibde bile idik ve hakīre Vişegrad Azeb Ağası Süleymân dirler" deyü cevâb virmeğin: "Kerem eyle ahvâl-i cengden bu hakīri dahi haberdâr idüp ifâde idin" deyü recâ eyledim. Müşârün-ileyh Vişeg-

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER

rad Azeb Ağası Süleymân Ağa feth-i kelâm idüp "Vişegrad Kal'ası'nda dört ağa zâbıtız. Evvelâ bu hakīr azebler ağası ve biri dahi gönüllü ağası ve biri dahi beşlü ağası ve biri dahi kal'a kapudanı i'tibâr olunur. Ve her bir ağanın zîr-i hükûmetinde yüzer nefer neferât olmağın cem'an dört yüz neferât ile kadîmden Kal'a-i Vişegrad muhâfazasındayuz. Hâliyâ Belgrad Kal'ası'nda başkapudan-ı bî-dîn 'Siremli Todori' dimekle meşhûr bir mel'ûnı kapudan nasb idüp ve zîr-i hükûmetine on bir aded kapudan dahi ta'yîn itdükden sonra her bir kapudanın zîr-i hükûmetlerine |42b| biner aded leşker-i kefere ilhâk ve ta'yîn idüp on iki bin leşker-i kefere olmak üzere kal'a-i mezbûr Vişegrad'ı zabt u rabt eylemek içün ta'yîn ve irsâl ider. Çûn ki mel'ûnların Vişegrad üzerine gelecekllerinden haberdâr olduk: 'Acabâ ne tedârük itsek?' deyü tefekkürde ve müşâverede iken meger Bosna Vâlîsi Topal Hüseyin Paşa dahi mel'ûnların Vişegrad Kal'ası'n ârzû eyledüklerinden haberdâr olmağın tarafımıza imdâd içün bir kaç bayrak asker ta'yîn ve irsâl ider. Hikmet-i Hudâ küffâr-ı hâksâr gelüp mukābele olacağımız günün gicesi Hüseyin Paşa'nın imdâda irsâl eyledüği bahâdırlar gelüp Vişegrad Kal'ası'nda mülâkāt olduk. Ve Hudâ-yı bî-çûna hamd-i {ü} firâvân ve şükr-i bî-pâyân idüp ol-gice müşâvere-i azîme meşgūl olup kavl ü karârımız şöyle netîce-pezîr oldı ki 'hemân cenâb-ı Bârî'ye tevekkül idüp kendümüzi leşker-i küffâra salalım, ya taht ola ya baht. Ammâ ümmîddir ki, cenâb-ı Bârî biz bî-çârelere feth ü nusret virüp mu'în ü zahîr ola' deyü kavl ü karâr ve ale's-seher küffâr-ı hâksârın geleceği tarafa azîmet ve küffâra mukābil olduğumuzda saff-ı İskender-misâl sedd olmağın küffâr-ı hâksârın ise mülâhazası Kal'a-i Vişegrad'ın derûnunda dört yüz neferden gayri kimesne yokdur ümmîdi ile gelürken asâkir-i İslâm'ı hâzır ve üzerlerine hücûmların gördükde gözlerine asker-i İslâm kesîr görünmekle kalblerine havf ü haşyet müstevlî olup ve hazret-i cenâb-ı Bârî keremi ile |43a| asker-i İslâm'a yârî olmağın hamle-i evvelde mukāvemete adem-i kudretlerinden nâşî hemân iki şıkk oldılar. Gāziyân-ı nusret-karîn dahi fursatı ganîmet bilüp ve göz açdırmayup hemân dalkılıç üzerlerine hücûm eyledüklerinde lutf-ı Hudâ ile vehmlerinden aslâ el kaldırmağa mecâlleri olmayup ol sâ'at karârı firâra tebdîl itmeleriyle şol mertebe kılıç üşürdük ki yedi bin kelle ve bin dokuz yüz dil ve yetmiş iki bayrakların ser-nigûn niçe bellü başlıların ve bunca kapudanların dahi esîr ve der-zencîr idüp istihlâs bulanlar dahi perâkende vü perîşân olup asker-i İslâm ganâyim-i firâvân ile avdet ve huzûr-ı Hüseyin Paşa'ya azîmet ve dilleri ihzâr eyledük. El-hamdü li'llâh Hudâ-yı müte'âl hazreti biz kullarına bir lutf-ı azîm ihsân eylemişdir ki, bir vechile hamd ü şükrini edâya kudretimiz yokdur ve bir tarîkla bu cengin ta'bîri mümkin-i beyân değildir. Ve hâlâ sekiz aded dil ve otuz

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mikdârı kefere bayrağı ile taraf-ı Hüseyin Paşa'dan müfârakat ve der-i devlet-medâra on üçünci günde mülâkāt olduk" deyü hatm-i kelâm eyledi. Hakīr dahi feth-i kelâm idüp: "Kemânkeş Ahmed Paşa ve Mahmûd Beyzâde ol ceng-i ma'hûdede ma'an mevcûd olmak üzere mukaddemâ istimâ' olunmuş idi. Zâhiren vâkı' olmak gerek" didim. Tekrâr cevâb virüp: "Mezbûrlar ol cengde mevcûd değiller idi. Ve Kemânkeş Ahmed Paşa henüz ne tarafda olduğundan haber ü âgâhımız yokdur. |43b| Ancak Mahmûd Beyzâde Arnavudluk bahâdırları ile Yenipazar mülhakātından olan Dimitrofca kasabası kurbünde meks ü ârâm üzere olduğın hâlâ gelür iken tarîkda müşâhede eyledik. Mezbûrların bu cengden nasîbleri olmayup ve bizlere dahi imdâdları müyesser olmadı" deyü hâmûş oldı. İşbu râkımü'l-hurûf ahvâl-i mezbûrı minvâl-i meşrûh üzere Vişegrad Kal'ası azeb ağası olan müşârün-ileyh Süleymân Ağa lisânından hayme-i fakīrânede bi'z-zât istimâ' itmeğin işbu mahalle sebt ü tahrîr olunmak münâsib görüldi, el-uhdetü ale'r-râvî. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinin lutf u ihsân ve keremine hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun, el-hamdü li'llâh sümme el-hamdü li'llâh. Lutf ü keremiyle dâ'imâ asker-i İslâm'ı mansûr ü muzaffer eyleyüp a'dâ-yı dîn-i mübîn olan müşrikîn ve kefere'i her bâr makhûr ü münhezim eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn. Bu takdîrce bâlâda zikri sebkat idüp yemeklikde vürûd bulan ahbâr-ı meserret-eserin vukū'ı hakīkat üzere olmayup beyne'n-nâs biri birinden istimâ' idüp muhtell ü müşevveş rivâyet ü hikâyet itmeleriyle hâliyâ sıhhati azeb ağası müşârün-ileyh Süleymân Ağa'nın rivâyeti sahîh olmağın şerh virildi.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn fî 9 şehr-i Ramazân sene 1100

Oturak. Menzil-i Sofya.

Yevm-i sâbıkada katl olunan Emîr Ahmed Paşa cesedi defn itdirilmek üzere fermân olmağın merhûmı gasl ve techîz ü tekfîn idüp defn eylediler. |44a| Ve yevm-i sâbıkada Edirne bostâncıları ustası ve Yörük Beyi Kara Şa'bân Ağa'nın ihzârları olup subaşı habsine fermân buyurılan haydudlar şehr-i Sofya'da salb olunmak içün fermân-ı âlî sudûr bulmağın her birini şehr-i mezbûrun bir kûşesinde ve çârşû-yı bâzârında ibret-i haydudân içün âvîhte kıldılar.

Cem'iyyet-i Müşâvere: Ve yevm-i mezbûrda cümle vüzerâ ve ulemâ ve cümle ocak ağaları ve zâbıtları otağ-ı Sadr-ı âlî'de ictimâ' idüp azîm müşâvereye meşgūl oldılar. Ve lâkin bir netîce-pezîr olur cevâb sudûr itmedi. Ve beyne'n-nâs dürlü dürlü ma'nâlar virildi. Ancak merhûm Kara Mehemmed Paşa'nın sâbıkā kethudâlığından mîr-livâ olup Eğre Kal'ası'n küffâr-ı hâksâr

muhâsara idüp içinde mahsûr olanlar kıllet-i zahîreden bî-mecâl olup, nâ-çâr vire ile kal'adan ihrâc ve kefere istîlâsına dâhil olduğı hînde Eğre hâkimi bulunan Rüstem Paşa'nın re'y ü tedbîri üzere karâr-dâde olduğı beyne'n-nâs meşhûr ve şüyû' buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 10 şehr-i Ramazân sene 1100.
Oturak. Menzil-i Sofya.

Yevm-i mezbûrda bâ-fermân-ı âlî Sofya şehrinin çârşû-yı bâzârında münâdîler nidâ idüp: "Şehr-i Sofya'da askerîden her kim olursa ehl-i sûkın dükkânlarına tecâvüzlük ile dahl idüp oturmasun. Ve şehrde askerî tâ'ifesi kâr u kesb itmesün, taşra çıkup ordugâhda kâr u kesb itsün. Ve şehirlinin hânelerine askerî |**44b**| ve tüccâr tâ'ifesi tecâvüzlük ile konmasun, orduda çadır ile olsun. Ve dirliksiz olanlar ve nefîr-i âmm askeri olanlar şehrin kûşe ve bucaklarında ve câmi'lerinde ve hânlarında yatup kalkmasunlar, taşra orduya çıksunlar. Bulunanların muhkem hakkından gelinür. Ve askerî olanlar ocaklarına ve dirliksiz olanlar semtine münâsib ocaklara yamak şekli mülâzım olsunlar. Ve nefîr-i âmm askeri bi'l-külliye Ser-asker Receb Paşa ordusuna fermân olunmuşdur. Şehrde ve orduda bulunmayup ser-asker ordusuna gitmek gerekdir. Eğer şehrde ve orduda bulunurlar ise muhkem haklarından gelinür, vebâlleri boyunlarına" deyüp ber-mûceb-i fermân-ı âlî taraf be-taraf münâdîler nidâ ve muhkem tenbîh ü te'kîd ve sadâ eylediler. Ve zikri sebkat iden nefîr-i âmm zâbıtı ta'yîn olunan merhûm Emîr Ahmed Paşa'dan rişvet ile izn alup avdet idenleri ve "alîl ü marîz ve bî-tâkatdür" deyü sanâyi'le Devlet-i aliyye tarafından izn-i hümâyûn ile avdet idenleri mübâlağa vü kesretinden tarîkde izdihâmları olduğı Devlet-i aliyye'nin mesmû'ı olmağın Edirne'de kā'im-makām-ı âlî-makām olan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya fermân-ı âlî sudûr buldı ki: "Sefer-i hümâyûndan izn ile avdet ve yedlerinde fermânı olup avdet iden nefîr-i âmm askeri ve gayrileri her kim olur ise Edirne'den mürûr u ubûrlarına kat'â ruhsat virmeyüp iktizâsı mûcebince kimin Bozcaada muhâfazasına ve kimin Cezîre-i |**45a**| Limni muhâfazasına ve kimin Boğazhisârı'na ve kimin Midillü Cezîresi muhâfazasına ta'yîn idüp Gelibolı'dan sefâyin ile zikr olunan mahallerde rûz-ı kāsıma değin muhâfazacı olmak şartıyla üzerlerine Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ve Edirne bostâncıları nasb ü ta'yîn idüp mahall-i mezbûrlara îsâl ü irsâl idüp husûs-ı mezbûrda kemâl mertebe takayyüd-i{ü} tâmm eyleyesin. Hılâfı istimâ' olunur ise tekâsülüne haml olunup özr ü cevâbın mesmû'-ı hümâyûnum olmaz. Ana göre basîret üzere olup avdet-i sefer-i hümâyûn idenler her kim olur ise olsun

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKOLOJİ ARŞİVİ YAYINLARI
www.tuba.gov.tr

mahall-i mezbûrlara irsâl idesin" deyü muhkem fermân-ı hümâyûn ısdâr olunduğı istimâ' olunmağın işbu mahalle sebt ü tahrîr olundı, el-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 11 şehr-i Ramazân sene 1100.
Oturak. Menzil-i Sofya.

Tahrîr Şuden-i Serdengeçdiyân: Kadîmî sipâh olanlardan Ser-asker Receb Paşa ordusuna irsâl olunmak şartıyla beşer akça terakkī ile sipâh ocağından bin beş yüz ve silahdâr ocağından dahi bin beş yüz nefer ki cem'an üç bin nefer sipâh bahâdırları serdengeçdi ve dalkılıç olmak şartıyla tahrîr ve defter olunması bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın kapuda kethudâyerleri ile ağa kapularına fermân irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 12 şehr-i Ramazân sene 1100.
Oturak. Menzil-i Sofya.

"Niş taraflarında olan Ser-asker Arab Receb Paşa'nın |**45b**| ordusunda mevcûd olan asâkir-i İslâm'a istimâlet içün bi'z-zât cenâb-ı hılâfet-me'âbım Ordu-yı hümâyûn'umda mevcûd olan asâkir-i nusret-şi'ârım ile ol tarafa varmazdan mukaddem küffâr-ı hâksâr-ı dûzah-karâr tarafının iktizâsına göre hareket ve fursat vâkı' oldukca ganîmet add idüp kemâl mertebe takayyüd-i{ü} tâmm üzere tegāfülden ziyâde ihtimâm ü basîret üzere olasın" deyü Sadr-ı âlî çalıcı mehterbaşısı olan (Boş) Ağa ile taraf-ı pâdişâhîden hatt-ı hümâyûn-ı {u} sa'âdet-makrûn ve ma'an kılıc [ve] kaftan irsâl olunup müşârün-ileyh Receb Paşa iltifât-ı pâdişâhîye mazhar düşdi. Ve müşârün-ileyh Ser-asker Receb Paşa tarafına top ve ba'zı mühimmât irsâli iktizâ itmekle dokuz kıyye yuvarlak isti'mâl ider beş kıt'a top-ı kal'a-kûb ve yirmi beş kıt'a top-ı şâhî ve otuz araba mühimmât-ı cebehâne irsâl olunmak fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda zikr olunan mühimmât ve top irsâl olunmuşdur. Ve beş aded oda çorbacıları ve oda başıları ve sâ'ir zâbıtları ile Dergâh-ı âlî cebeci dilâverleri ve beş aded dahi cümle oda zâbıtları ile topcı bahâdırları mühimmât-ı mezbûrlar ile ma'an irsâl olunmak fermân buyurulmağın cümlesi yevm-i merkūmda irsâl olunmuşdur. Ve zikri sebkat iden Morava Nehri üzerine köpri binâsına mübâşir ta'yîn olunan gediklü çavuşlardan Mahmûd Çavuş'a Ser-asker Receb Paşa ordusunda çavuşbaşılık vekâleti |**46a**| hızmeti sadaka vü ihsân olunup hil'at-i fâhire irsâl ile beyne'l-akrân mümtâz ve kat'-ı pâye ile ser-firâz kılındı. Ve taraf-ı Vidin muhâfazasında olan Macar Tököli Kurs Kral ile Silistre vâlîsi olan Bosnavî Hüseyin Paşa taraflarına dahi ba'zı mühimmât irsâli iktizâ itmekle beşer kıyye

yuvarlak isti‘mâl ider beş kıt‘a top-ı kal‘a-kûb ve on kıt‘a top-ı şâhî ve iki havân topı ve on beş araba mühimmât-ı cebehâne ve dört aded oda cebeci ocağından ve üç aded oda topçı ocağından irsâl olunmak fermân buyurulmağın zikr olunan mühimmât ile ma‘an yevm-i merkūmda irsâl olunmuşdur.

Ameden-i Avsanlıoğlı Mehemmed Ağa: Ve yevm-i merkūmda otağ-ı Sadr-ı âlî'de ebnâ-i sipâhiyân ve zümre-i silahdârân ocaklarına ulûfe içün sergi olunup tevzî‘-i ulûfe olunur iken mukaddemâ zümre-i eşkıyâdan olan Gedik Mehemmed Paşa'ya ser-fürû itmeyen Tokat sâkinlerinden Avsanlıoğlı Mehemmed Ağa altı yüz mikdârı dilâverân ve bahâdırân yiğit ile sahrâ-yı muhayyemgâh-ı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vusûl bulup müretteb alay ile ulûfe sergisi üzere dest-{ü}bûs-ı sâhib-i devlet içün otağ-ı Sadr-ı âlî'de duhûl ve hil‘at-i fâhire ilbâs olundukda müşârün-ileyh Avsanlıoğlı Mehemmed Ağa dahi tâ’ife-i sipâhdan olup ve bölüği üsti olmağın ol hînde sergiden ulûfesi dahi in‘âm ü ihsân olundı.

Perâkende-i Cem‘iyyet-i Gedik: Ve Anadolı tarafında |46b| isyân ü tuğyân üzere olan Gedik Mehemmed Paşa'nın üstüne Müfettiş Ahmed Paşa Cemâ‘at-i Türkmân ile ta‘yîn olunup Bolavadin sahrâsında mukābil oldukda Gedikli olanlara havf ü haşyet müstevlî olup mukāvemete iktidârları olmaduğundan nâşî perâkende vü perîşânlık el virmeğin üç bine karîb hâricî olan sarıca ve sekbân tu‘me-i şemşîr-i dilâverân olup ve lâkin Gedik

Âmeden-i Kellehâ-i Eşkıyâ: Mehemmed ve Demürayak ve Zûr Abbâs didikleri habîsler ele girmeyüp bir kaç yüz mikdârı süvâr ile firâr ve meşhûr olan bölükbaşılardan Kethudâ Bölükbaşı ve İpşir Bölükbaşı ve Beyzâde Bölükbaşı ve Gedik’in kapucılar kethudâsı ve mezbûrlara mu‘âdil[21] bölükbaşılardan otuzdan mütecâviz bölükbaşıların kelleleri taraf-ı Müfettiş Ahmed Paşa'dan sahrâ-yı muhayyemgâh-ı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve otağ-ı hümâyûn nazarında seng-i çakıl misâl hâk-âlûde kılınup müjde-resânlar ki, kelle-i mezbûrları getürmüşlerdir. Me’mûllerinden ziyâde ri‘âyet ve in‘âm ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire birle ilbâs olundılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 13 şehr-i Ramazân sene 1100.

Oturak. Menzil-i Sofya.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı cum‘ayı şehr-i Sofya'da Câmi‘-i Kebîr'de edâ buyurdılar.

21 Kelime metinde معادیل şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

İzdiyâd-ı Resm-i Hamr: Resm-i hamr ve arak ve duhân emîni olan Kifrî Ahmed Efendi'nin emânet-i mezbûrı altmış yük akçaya iltizâm ve kabûl eyledüği bâlâda sebkat |47a| itmiş idi. Ve lâkin Filibe ve İstanimaka keferleri iltizâm-ı mezbûrdan kendülerin ifrâz ve senede yirmi beş bin guruş resm-i hamr ve arakları maktû'iyyet üzere kendüleri teslîm-i Hazîne eylemek şartıyla ta'ahhüd ve kabûl itmeleri ile Filibe ve İstanimaka keferesi otuz yük akça maktû'iyyeti kabûle rızâ virdükleri hâlde "sâ'ir kesret-i hamr ile meşhûr olan memleketler ne mertebe olmak gerekdir?" deyü halka te'sîr idüp sevdâ-yı hâm sebebi ile emânet-i mezbûrun tâlib ü râgıbları çoğalup ba'zısı on beş yük izdiyâd ve ba'zısı yirmi beş yük akça izdiyâd ve ba'zısı "elli yük akça izdiyâd ile iltizâm ve kabûl iderüz" didikleri beyne'n-nâs iştihâr ü şâyi' olmağın mezkûr Kifrî Ahmed Efendi ba'de't-tefekkür def'-i tâlib ü râgıbân içün gayret-i câhiliyye üç sene bir tahvîl ve sene-i mezbûrlar biribirin kırmak mümkin olmak içün ve ke'l-evvel bin yüz senesi şehr-i Recebi gurresinden zabt eylemek üzere altmış yük akça izdiyâd ile ve sene-i evveli yüz yirmi yük akçaya ve sene-i sânîsi yüz elli yük akçaya ve sene-i sâlîsi iki yüz yük akçaya olmak üzere ve üç sene bir tahvîl olmak şartıyla iltizâm ve kabûle ta'ahhüd ve Filibe ve İstanimaka keferelerinin maktû'iyyetleri ref' olunup kefere-i mezbûre iltizâm-ı merkūma dâhil ve âdet üzere resm-i hamr ve arakların edâ idüp ve memâlik-i Rûmili ve Anadolı'nın bi'l-külliye resm-i hamr ve arakları ve resm-i |47b| duhânları yed-i vâhidden tahsîl ve teslîm-i Hazîne-i âmire eylemek şartıyla arz-ı hâli huzûr-ı Sadr-ı âlî'de kırâ'at olundukda: "Mûcebince yed-i vâhidden cem' ü tahsîl ve teslîm-i Hazîne olunmak üzere ve arz-ı hâli mûcebince üç sene bir tahvîl olmak şartıyla mezbûra müceddeden tevcîh ve berâtı virile" deyü fermân-ı âlî sâdır olup ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi dahi sâdır olan fermân-ı âlînin zîrine sahh idüp şürût ve kuyûdı ile Ma'den Mukāta'ası Kalemi'ne kayd olunup zikr olunan şürût ve kuyûdı mûcebince mezbûr Kifrî Ahmed Efendi yedine müceddeden berât-ı âlî-şân sadaka vü ihsân buyuruldı. Dîvân-ı hümâyûnda re'îs kâtiblerinden olup küçük evkāf muhâsebecisi olan (Boş) Efendi, Ser-asker Vezîr Receb Paşa ordusunda vekîl-i re'îsü'l-küttâb ta'yîn olunup yevm-i merkūmda müşârün-ileyh Ser-asker Receb Paşa tarafına irsâl olunmağla mahlûl olan küçük evkāf muhâsebeciliği Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın sâbıkā küçük tezkireciliği hızmetinde olan ve "Tezkire-i Sânî" dimekle iştihâr bulan Fazlî Efendi'ye sadaka vü ihsân buyuruldı. Ve sâbıkā Burusa Mukāta'acısı olan Ali Efendi'nin bir mikdâr mizâcı nâ-hôş olmağın ifâkate vesîle içün mu'âleceye takayyüd olmak üzere izn alup İhtiman menzilinde meks ü ârâm itmiş idi. Bî-çârenin toprağı |48a| menzil-i kasaba-i İhtiman'da olmağın emr-i Hudâ-yı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

müte‘âl ile işbu dâr-ı fenâdan intikāl ve dâr-ı bekāya irtihâl eyledüğünin haberi yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'da istimâ‘ olunup şüyû‘ buldı. Merhûm muhibb-i yârân ve sâdıku'l-kavl ve hâtır-şinâs, güler yüzlü ve güzel sözlü bir ma‘kūl cân idi. Rahmetu'llâhi aleyh. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti taksîrâtın afv idüp cennet-i a‘lâsında şâd ü handân eyleye, âmîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 14 şehr-i Ramazân sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Mukaddemâ zikri sebkat idüp Âstâne-i sa‘âdet tarafından mi‘mâr ağanın ale'l-esâmî memhûr defteri mûcebince muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'de dâhil-i Ordu-yı hümâyûn olan iki yüz nefer lağımcı ve elli nefer neccâr Ser-asker Receb Paşa ile Vidin taraflarına irsâl olunmak içün fermân-ı âlî sâdır olmağın ve mezbûrlara kâtib ta‘yîn olunan Mevkūfât Kalemi'nde ikinci halîfe olan Hasan Efendi ma‘rifetiyle zikr olunan lağımcı ve neccâr mi‘mâr ağa defteri mûcebince yoklanup ve ücretlerine mahsûb olmak şartıyla Hazîne-i âmire'den her bir neferine onar esedî guruş harc-ı râh virilüp yüz elli nefer lağımcı ile otuz nefer neccâr Ser-asker Receb Paşa ordusuna ta‘yîn ve irsâl ve yüz nefer lağımcı ile yirmi nefer neccâr dahi Vidin tarafında olan Tököli Kurs Kral ile Silistre vâlîsi olan Bosnavî Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa tarafına ta‘yîn |48b| ve bölükbaşıları ile ma‘an irsâl olundı. Ve Mısrlı askeri dahi zâbıtları ve beyleri ile bi'l-külliye Ser-asker Receb Paşa taraflarına azîmet ve müşârün-ileyhin ordusunda mevcûd bulunmak üzere fermân-ı âlî sudûr bulmağın tâ’ife-i mezbûr yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'dan hareket ve Ser-asker Receb Paşa tarafına azîmet eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad fî 15 şehr-i Ramazân sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Ve yevm-i merkūmda otağ-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe içün sergi olunup tevzî‘-i ulûfe olundı.

Âmeden-i Şeyh Erzingânî: Ve Âstâne-i sa‘âdetde vâkı‘ Şehzâde Sultân Mehemmed Han Câmi‘-i şerîfinde vâ‘iz ü nâsıh olan Karabaş Erzingânî (Boş) Efendi mürîdleri ve mürîdlerinin mürîdleri ile cem‘an yüzden mütecâviz nefîr-i âmm askeri ile yeşil bayrakları küşâde muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a dâhil olup otağ-ı Sadr-ı âlî nazarında savt-ı

a‘lâ ve bülend-âvâz ile du‘â-yı kesîr edâsından sonra tevâbi‘ ü levâhıkı ile zahr-ı otağ-ı Sadr-ı âlî'de bir münâsib mahalle nüzûl buyurdılar. Ve han-ı âlî-şân hazretlerinin vezîri olan Batır[22] Ağa taraf-ı Kırım'dan yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl olup asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr leşker-i kefere-i Moskov ile mukābele vü mukātele ve leşker-i Moskov mübâlağa ile tu‘me-i şemşîr-i Tatarân ve niçe bini dahi esîr ve der-zencîr oldukdan sonra |**49a**| bâkī kalan leşker-i küffâr dahi bi'l-külliye perâkende vü perîşân oldukların ve han-ı âlî-şân hazretleri dahi asker-i Tatar-ı adüvv-şikâr ile bi'z-zât Ordu-yı hümâyûn'a azîmetleri ve inşâa'llâhu te‘âlâ an-karîb mülâkātı haberi beyne'n-nâs muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da şüyû‘ buldı. Ve ba‘de'l-ulûfe-i sipâh sâhib-i devlet hazretleri tebdîl-i câme şekli otağın bâb-ı halfından semend-i çapük-hırâma süvâr ve Cebel-i Vitoş zeylinde vâkı‘ ılıca tarafına azîmet ve Ordu-yı hümâyûn'un cevânib-i erbi‘âsın nazzâreye alup ekinlere zarar isâbetine cür'et iden bulunur mı ve çayırda olanların keyfiyyet-i ahvâlleri ne minvâl üzredir deyü iki-üç sâ‘at mikdârı ordunun etrâf ü eknâfın cüst ü cû itdükden sonra ba‘de'l-asr avdet ve otaklarına azîmet idüp dâhil-i derûn-ı otağ oldılar. Ve ta‘yînât içün arpaya bir mikdâr muzâyaka zuhûr itmeğin Filibe ve Tatarpazarı ve Saruhanbeyli ve İspas Köprüsi ve Ormanlı menzillerinde menzil-mânde kalan arpa ve dakīkı nüzül emîni olan Uzun Mehemmed Usta tarafından menzil mübâşirleri ma‘rifetiyle Sofya menziline nakl olunmak içün mükârî deve ve katırlardan iki bin mehâr şütürân ve bin beş yüz re’s bârgîr irsâl olunmak fermân buyuruldı. Ve Edirne bostâncı ustalarından Süleyman Usta Köstendil ve Usturumca ve Radomir ve Petric ve Tikveş kazâlarında bir kaç nefer haydud |**49b**| ahz idüp yevm-i merkūmda sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve zikr olunan haydudların katli fermân buyurulmağın zîr-i hayme-i laklak-ı şehriyârî nazarında tîğ-i cellâd-ı bî-emân ile boyunları uruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 16 şehr-i Ramazân sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Kadîmden ser-askerler ile sefer-i hümâyûna me’mûr olan erbâb-ı tîmâr ve zu‘amânın eyâlet ve sancaklarının kaydları sûret-i defteri Defterhâne-i âmire'den ihrâc ve kānûn-ı kadîm üzere beyâz olunup ve zikr olunan eyâlet ve

22 Kelime metinde پاطير şeklinde yazılmıştır. Sonraki sayfalarda باطر olarak geçeceğinden çeviride “Batır” şekli tercih edilmiştir.

sancakların erbâb-ı tîmârı ve zu‘amâsı gerek Anadolı ve gerek Rûmili'dir, bi'l-külliye Ser-asker Receb Paşa ordusuna ta‘yîn ve irsâl olunup ve düşen mahlûlâtı ve sefer niyâmedleri mîralayları arzları mûcebince ol tarafda serdâr olan Vezîr-i mükerrem Receb Paşa bi'z-zât tevcîh eylemek üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın Defterhâne-i âmire'den ihrâc ve beyâz olunan zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârın kaydları defteri sûreti yevm-i merkūmda müşârün-ileyh Serdâr Vezîr-i mükerrem Receb Paşa tarafına irsâl olundı. Mahmûd Beyzâde tarafına Devlet-i aliyye'den otuz yük akça ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den irsâl olunup: “Zîr-i hükûmetinde mevcûd bulunan Arnavud bahâdırlarına bahşîş olmak üzere bi'z-zât re’yinle her birinin liyâkatlerine göre bahşîşlerin tevzî‘ ü taksîm idüp ve bi'z-zât bahâdırân ü dilâverlerin ile Serdâr Vezîr-i mükerrem Receb Paşa tarafına hareket ü azîmet |**50a**| ve gayret-i dîn-i Muhammedî üzere küffâr-ı hâksârdan ahz-ı {ü} intikām içün kemâ hüve hakkıhî takayyüd-i tâmm ve sa‘y-i ikdâm üzere olman me’mûl-i hümâyûnum olmağın imdi müşârün-ileyh ser-asker ile yek-dil ü yek-cihet olup gönül hoşluğı ile dîn-i mübîne gereği gibi hızmet idesin. İnşâ’a'llâhu te‘âlâ ba‘de'l-feth ve'n-nusret me’mûlünden ziyâde ri‘âyet ve manâsıb[23]-ı âlîye birle himâyet olunmasın mukarrer bilesin” deyü fermân-ı hümâyûn irsâl olundı. Diyârbekir vâlîsi olan Çiftelerli Osmân Paşaoğlı Ahmed Paşa, Müfettiş Ahmed Paşa ile ma‘an zümre-i eşkıyâdan olan Gedik Mehemmed Paşa üzerine ta‘yîn olunmuş idi. Ve lâkin müşârün-ileyh Osmân Paşaoğlı hakkında beyne'n-nâs çok dürlü güft ü gû oldı. İcmâli: “Mezbûr Gedik ile akribâ vü ta‘allukātlık cihetinden mâbeynlerinde nihânî câsûsları olup ittifâkları yek-dil ü yek-cihet olmuşlardır” deyü bir mikdâr min-vechin nümâyân olmuş idi. Ve lâkin üstâda mukārenetleri sebebi ile esrâr-ı sarıca misâl ihtifâda kalup bir tarafdan zuhûr ü âşikâr olmadı. Garâbet bunda ki, Osmân Paşaoğlı Köprüli merhûm Mehemmed Paşazâde “Vezîr-i a‘zam-ı âkıl ü fâzıl” dimekle meşhûr ü müte‘ârif olan merhûm Ahmed Paşa'nın perverdesi ve nedîm ü musâhibi olup öyle bir vezîr-i azîmü'ş-şânın meclis-i şerîflerine duhûl ve hurûcuna mâni‘ ü mezâhim yoğiken ve bi'z-zât kāmet ü liyâkat-revişleri edebâne hareketlerine şâhid iken efvâh-ı nâsın hakkında güft ü gûları lağviyyât |**50b**| olduğuna şübhe yokdur. Ve müşârün-ileyh sayd ü şikâr ilminde mahâreti bir mertebedir ki şikârbâzların ser-çeşmesi iken ne vechile iltiyâm idüp fırkalarına mütâba‘at içün sûret-i fesâdlarına ruhsat göstere. Mahsûdların bu rivâyetleri hasedlerinden nâşî olmağın mesmû‘ değildir.

23 Metinde مناسب şeklinde yazılmıştır.

El-kıssa: Mezbûr Osmân Paşaoğlı Ahmed Paşa eyâleti askeri ile sefer-i hümâyûna fermân ile me'mûr olmağın tevâbi' ü levâhıkı ile Gelibolı ma'berinden mürûr u ubûr ve pây-endâzîn-i tarz-ı bâzergânî taraf-ı sefere azîmetinin haberi yevm-i merkūmda sahrâ-yı muhayyemgâh-ı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'da şüyû' buldı. Ve ta'yinât husûsı içün yevm-i merkūmda arpaya bir mikdâr muzâyaka zuhûr itmeğin nüzül emîni olan Uzun devletlü erbâb-ı ta'yinâtın elzem-i lüzûmlarının zarar-ı şerrlerinden nâşî aynî arpa tedârüki ile men' idüp ve sâ'ir bî-keslerin ta'yinâtları içün her kîlesine ellişer akça kırkar[24] pâre olmak üzere arpa-bahâ tevzî'i ile yevm-i mu'ayyenesin itmâm ve bî-çâreleri "Leylâ'nın Mecnûn'ı" misâl ferdâlara saldı. Çûn ki ta'yinât husûsunda zahîreye bu mertebe muzâyaka zuhûr eyledi ve nüzül emîni olan devletlünün kazâlarda olan iştirâ zahîresi bakāyâları mahalli ile gelüp irişmedüğinden nâşî zahîre tedârüki lâzım ü mühimm olmağın Sofya kazâsından her İstanbul kîlesi şa'îr kırkar akçaya olmak üzere müceddeden altmış bin kîle arpa ve her kantârı yirmişer akçaya |**51a**| olmak üzere on beş bin kantâr saman ve her arabası ikişer yüz vakıyye gelmek üzere ve arabası yüzer akçaya olmak üzere iki bin araba giyâh-ı hüşk ve arabası ikişer çeki gelmek üzere ve her arabası altmışar akçaya olmak üzere beş bin araba odun mu'accelen iştirâ ve Sofya kazâsının zu'amâ ve kurâ zâbıtlarından ve çiftlik sâhiblerinden tahsîl olunmak üzere fermân buyurılup ve hisâb-ı merkūm üzere lâzım gelen mîrîleri otuz bir yük akça idüp meblağ-ı mezbûrun on sekiz yük akçası bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere kazâ-i mezbûrun avârız ve bedel-i nüzülleri mâlına takās olunup ve on iki yük akçası ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den ashâbına edâ vü teslîm olunup zikr olunan iştirâ zahîresi bir gün evvel tahsîl olunmak üzere Mevkūfât Kalemi'nden emr ve defterleri tahrîr ve Başmuhâsebe Kalemi'nde ikinci halîfe olan Cânib Ahmed Efendi tarafına virildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 17 şehr-i Ramazân sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Ve yevm-i merkūmda sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî' olundı. Ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi'nin mizâcı ziyâde nâ-hôş olmağın şürb-i şerbet itmekle harekete mecâli olmayup ulûfe sergisine dahi azîmet itmedüğinden nâşî erbâb-ı mesâlihin umûrı içün dahi Dîvân'a çıkmağa iktidârı olmamağla erbâb-ı kalemden ve ashâb-ı hâcâtdan

24 Metinde قرقق şeklinde yazılıdır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

gelenleri |51b| yevm-i ferdâya ta'vîk eylediler. Ve sâbıkā çavuşbaşılıkdan münfasıl Şâm-ı cennet-meşâmm vâlîsi olan Salt Ahmed Paşa mu'tâd-ı kadîm üzere seferli olan Şâm kulları ile sefer-i hümâyûna me'mûr olmağın hâlâ beş yüz nefer Şâm kulları ve mükemmel kapusı ile merhûm Defterdâr Ahmed Paşa'nın Sofya'ya karîb hayrâtı olan Yenihan menziline nüzûlünün haberi yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vârid oldı. Ve Cebel-i Vitoş bâlâsından şehr-i Sofya'ya cârî olan enhâr ki muhayyemgâh-ı ordunun vasatından cereyân itmekle nehr-i mezbûrun ayn-ı re'sinde hâlâ Ordu-yı hümâyûn'da kasâbbaşı olan Edirnevî Kappânî Mehemmed Ağa hayme vü bârhânesi ve kassâblar selhhânesi ile nüzûl itmeğin şehre cârî olan nehre fazalât-ı selhhâneden zarar müterettib olduğı nümâyân ve levn-i âb dahi mütegayyir olmağın mahall-i mezbûrdan ref' ve hareket ve bir münâsib mahalle intikāl ve azîmet eylemek içün fermân-ı âlî sâdır olmağın yevm-i merkūmda müşârün-ileyh Kassâbbaşı Kappânî Mehemmed Ağa mahall-i mezbûrdan hareket ve bi'l-cümle mehâr ü katârı ve hayme vü hargâhı ve selhhânenin huddâm ve mühimmâtı ile Sofya şehrinin zeylinde bir mahall-i münâsibe nüzûl itmek içün hareket eyledi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 18 şehr-i Ramazân sene 1100.

Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Yevm-i merkūmda dahi sipâh ü silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe olundı. |52a| Ve yevm-i merkūmda ba'de'z-zuhr azîm bârân-ı rahmet nâzil olup iki nücûmî sâ'at mikdârı şiddet ile nâzil olmağın Cebel-i Vitoş'dan azîm seyller cereyân idüp muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da olan haymegâh-ı ordunun cümle çadırların seyl-i bârân ziyâretiyle sîrâb idüp mahrûm kalmış bir hayme bulunmadı.

Hikâyet: İşbu râkımü'l-hurûfun fakīrâne haymesi Cebel-i Vitoş zeylinde vâkı' ılıca râhının kenârında vâkı' olmağın seherden vakt-i şâma değin kibâr-ı ordunun huddâm-ı mümtâzları ve serv-kadd-i nâzenîn Yûsuf-misâl gül-endâmları gül-penbe ve reng-â-reng atlas kabâlar ile müzeyyen sîm ü sâkī dil-rubâları raht ve zil-pûş ile müretteb küheylân ve tarîfî rahş-ı hümâ-bahşlara süvâr ve gürûhen gürûh âheste vü âheste nâz ü şîve ve reftâr ile taraf-ı ılıcaya azîmet ve avdetlerinde gül çehrelerinin alı al ve kızılı kızıl gülgûn-reng mestâne gözler şîve-kâr sözler, ma'şûkāne revişler ile âmed ü reftlerinde bî-çâre uşşâk dillerin çâk çâk ve resm-i cefâ ile helâk iderek ve izz ü nâz ile birbirlerine göz kıparak,

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tubaarsiv.gov.tr

Mısra‘:

Tâzeler keyfiyyetin erbâb-ı aşkın tâzeler.

Nesr: mazmûnı üzere kenâr-ı râh-ı ılıcada vukū‘ bulan bî-çâre hevâ-perest hayme erbâbının çeşm-i bînâları yevmen fe-yevmen izdiyâd-ı cilâ ile pür-nûr olmakda ammâ hakīr-i {ü} pür-taksîr ise ol vâdîden ber-taraf ancak ılıca-i mezbûrun ziyâretine hevâ vü heves[e] tâlib ü râgıb olmağın |**52b**| bi'z-zarûre nâ-çâr bir seher-i vakt-i mübârekede fakīrâne bir iki nefer huddâm-ı garîbâne ile rahş-ı semend-i çapük-hırâm sür‘atiyle ve tâziyâne-i Rüstemî birle ılıca-i ma‘hûd tarafına sebük-vâr azîmet ve mahall-i ma‘hûdeye vusûl buldukda ılıca-i mezbûr Cebel-i Vitoş zeylinin taraf-ı şimâlîsinde vâkı‘ bir kurânın amîk mahallinde vukū‘ bulup der [ü] divarı kârgîr ve havzının bâlâsı kubbe ve câmekânı “şindere” ta‘bîr olunur tahtalar ile mestûr bir ılıca olup, der [ü] divarının devri bi-hisâb-ı zirâ‘-ı bennâgî elli zirâ‘ mikdârı devri olup ve câmekânı gāyet küçük ve sakīl olduğundan nâşî havzının cirmi dahi bi-hisâb-ı şatrancî tahmînen dört ile beş zirâ‘ olup ve halvet ile kurnadan müberrâ ve mâ’-i kibrîti gāyet ile harr ve mâ’-i berdi nâ-bûd ü nâ-peydâ olduğundan gayri kesret-i nâs ve izdihâm-ı enfâs ile memlû olduğından nâşî mâ’-i havzı tâhir ve lâkin gayr-i mutahhar mülâhaza olunduğundan tehâşî tabî‘at-i emmâre duhûl-i havzı değil câmekânına dahi duhûl irtikâbından berî olmağın ol hînde duhûl-i ılıcadan ferâgat ve bâlâ-yı ılıcada bir şecer-i müntehâ zeyline nüzûl ve bir mikdâr istirâhat ve teneffüs ve şürb-i kahveden sonra semend-i çapük-hırâma süvâr ve ılıca-i mezbûr mukābili ma‘hûd Cebel-i Vitoş'dan Köstendil'e aşılacak boğazın re’sinde yine Cebel-i Vitoş zeylinde bir kurâ-i âhar ki, merhûm “Bâlî Efendi Tekyesi” dimekle meşhur ü müte‘ârif kurâya vusûl müyesser |**53a**| oldukda karye-i mezbûrun mâ’-i cârîleri firâvân ve âsiyâbları kesîrü'd-deverân ve âsiyâbları zahrında kurşun örtüli kârgîr bir hân-ı kebîri ve câmi‘-i şerîfi olup ve kıblegâhında merhûm Bâlî Efendi'nin kârgîr kubbeli ve kurşun örtüli merkad-i şerîfi ve karye-i mezbûra muttasıl kadd-i {ü} bâlâ vü müntehâ kûhı dırahtlı bir azîm korusı olmağın merhûm Bâlî Efendi'nin mezâr-ı pür-envârını ziyâret ve bâlâ-yı kûhsâra urûc ve dıraht-ı müntehâlar zeylinde istirâhat ve cevânib-i erba‘asın temâşây ve hayret ile seyrân ve tekrâr şürb-i kahveden sonra ba‘de'l-asr semend-i çapük-hırâma süvâr ve tarîk-i muhayyemgâh-ı orduyı mîzâna alup âheste vü âheste vakt-i şâmda dâhil-i hayme-i fakīrâne olunmuşdur. Eğerçe ârzû-yı ılıca ile haymegâhdan hurûc ve isti‘mâl-i mâ’-i ılıcadan mahrûm olundı. Ve lâkin ma‘nen sahrâ-yı cibâli seyrân ve bâ-husûs merhûm Bâlî Efendi'nin mezâr-ı pür-envârları ziyâreti ile hâtır-ı mahzûnumuz şâd ve gönlümüz âbâd olmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Mısra‘:

Garaz köyün dolaşmakdan hemân bir gün geçürmekdür.

Nesr: mefhûmı üzere zâhiren bu fülk-i atlas ve devvârda sebeb-i hareket ile gün ve sahrâyı seyr ü temâşâdan bir mikdâr ferah hâsıl ve gamm medfû‘ ve dil şâd ü handân mertebesine nâ’il olmağın mu‘ayyende bir gün uğurlandı.

El-kıssa: Bu mikdâr tatvîl-i kelâm-ı hikâyâtdan ve menâkıb ü rivâyetden garaz kesret-i nâs ve izdihâm-ı enfâsın kimi |**53b**| nâzik-vücûd-ı {ü} nâzenîn ve kimi gül-penbe ve yâsemîn ve kimi ar‘arla mu‘arrâ ve kimi resm-i vefâdan müberrâ ve kimi akl-ı evvel geçinüp ahmak ü nâdân, duhûlleri vaktinde ılıca-i ma‘hûdun letâfet ü nezâketi ma‘lûmları olduğından nâşî işârât ü ibârâtı kasd olunup بنم نیست[25] kelâmı lisânlarından dûr olmayanlar acabâ Hâce Nasrüddîn hikâyetin istimâ‘ itmediler mi? Meşhûr meseldir ki Hâce Nasrüddîn'in bir ziyâfet-i âlîde zâtına iltifât itmeyüp melbûsâtı olan kürk-i semmûra i‘tibâr itdükleri hikâyât ve garâyib beyne'n-nâs meşhûr ü müte‘ârifdir. Rivâyât-ı mezbûra kıyâsen[26] vâkı‘ olan ser-güzeşti bu mahallde sebt ü tahrîr eylemek münâsib görüldi. Zîrâ Bilâd-ı Selâse'den olan mahrûse-i Burusa'da vâkı‘ kaplucalar ki, “ılıca” ta‘bîr olunur, nazar-ı dîdeleri olan muhibb-i sâdıkıyândan istimâ‘ olundukca ârzû-yı tabî‘at-meyyâl kapluca-i ma‘hûdların dâ’imâ efkâr-ı hayâlinde iken emr-i Hudâ-yı Zü'l-celâl ile taraf-ı mezbûrede bu âna değin kısmetimiz nümâyân olmamağla mahrûse-i mezbûreye bir kerre vusûl müyesser olmaduğundan nâşî,

Mısra‘:

شنیدن کی بود مانند دیده[27]

Nesr: mefhûmı üzere kapluca-i mezbûrlar hakīrin nazar-ı dîdesi olmaduğundan nâşî tabî‘atde ârzû-yı ezelî câygîr olmağın muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Cebel-i Vitoş zeylinde vâkı‘ ılıca-i mezbûr nazar-ı dîdemiz olmağla ârzû-yı ezelî bi'l-külliye def‘ ü ref‘ olundı.

25 Benem [dîger] nîst “Benden başkası yok”

26 “kıyâsen” kelimesi mükerrerdir.

27 Şenîden key buved mânend-i dîde: “İşitmek görmek gibi olabilir mi?”.

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 19 şehr-i Ramazân, sene 1100.
|**54a**| *Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya*[28].

Vefât-ı Çolak Hasan Ağa: Hacı Bektaş-ı Velî *kaddesa'llâhu sırrahû*nun halka be-gûş köçeklerinden yeniçeri ocağının muhibb-i sâdıkı ve yâr-ı hem-demi ve zâbıt-ı kadîmi olup ibtidâ'ı karakullukcı ve aşcılıkdan intihâ'ı kul kethudâlığına varınca ocağ-ı mezbûrun mihnet-zedesi iken ve "Kezzâb" dimekle meşhûr ü müte'ârif olan Vezîr-i a'zam Sarı Süleymân Paşa'nın vezâretinde bin doksan yedi senesinde Budin Kal'ası imdâdına teveccüh olundukda ağa-i yeniçeriyân olan Çolak Hasan Ağa ferâgat-i dünyâ olup Küçük Çekmece kurbünde vâkı' çiftliğinde istirâhat ü râhat üzere iken bi-emr-i Hudâ-yı müte'âl dünyâ{y} [ve] mâ-fîhâdan intikālinin vakt ü sâ'ati hulûl itmeğin ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş eyledüğinin haberi yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vârid oldı. Ve bundan akdem sipâh ve silahdâr ocaklarından beşer akça terakkī ile tahrîr ve defter olunması fermân olunan serdengeçdi bahâdırlarından beş yüz nefer sipâh ve beş yüz nefer silahdâr ki, cem'an bin nefer serdengeçdi dilâverleri tahrîr ve defter olunup ve tertîb-i alay ile huzûr-ı hümâyûn-ı şehriyârîden mürûr u ubûr ve ağa ve zâbıtlarına taraf-ı Sadr-ı âlî'den hil'at-i fâhire ilbâsıyla yevm-i merkūmda Serdâr Receb Paşa tarafına irsâl olunup üç bin nefer serdengeçdi tekmîl olunca kusûrı dahi |**54b**| tahrîr ve defter olunmak üzere sipâh ve silahdâr ağalarına tekrâr beyâz buyuruldı irsâl olundı. Ve Dobniçe kazâsı kethudâyeri olan Mehemmed Ağa ser-bölük zümresinden olduğı ma'lûm olunup ve Devlet-i aliyye'nin mesmû'ı olmağın müşârün-ileyh Mehemmed Ağa yevm-i merkūmda ahz olunup ağa kapusuna irsâl ve ol gice hakkından gelinüp gamm-ı dünyâyı ferâmûş eyledi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 20 şehr-i Ramazân sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı cum'a edâsıyçün şehre azîmet ve huzûr-ı hümâyûnlarında solakān-ı pür-zînet ve altun üsküfli peykân-ı çapük-himmet müretteb alay ile Câmi'-i Kebîr'e hırâmânî sâye-endâz buyurduklarında ağa-yı Bektaşiyân olan Mahmûd Ağa tarîk-ı kenâr-ı şehrde selâmlayup ve zemîn-bûs itdükden sonra pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri câmi'-i mezbûra duhûl ve

28 Metinde " menzil, oturak, sahrâ-yı Sofya" şeklinde mü'ellif tarafından sehven atlama yapılmıştır.

salât-ı cum‘ayı edâdan sonra bir gün mukaddem imâret hammâmı tahliye olunup ve câmekânında cülûs-ı pâdişâhî için sofa-i mürtefi‘ binâ olunup hâzır ü âmâde olunmuş idi. Ba‘de's-salât duhûl-i hammâm ve zevk-i iğtisâl idüp sa‘âdet ile Ordu-yı hümâyûn'a avdet ve otağ-ı gerdûn-nitâklarına azîmet buyurdılar.

Gaybet Şuden-i Uzun Mehemmed, Emîn-i Nüzül:

Ve ta‘yînât husûsunda arpaya ziyâde muzâyaka belki ismi mevcûd ve cismi nâ-mevcûd kab[î]linden olmağın Nüzül Emîni Uzun Mehemmed Usta didikleri devletlü nısfü'l-leylde iki huddâm ve hazînedârı |55a| şîve-engîz-i rûh-ı revânı olan Mehemmed'i ile semend-i çapüklerine süvâr ve tarîk-ı necâta firâr eyledi deyü ale's-seher şâyi‘ olmağın ve erbâb-ı ta‘yînâtın huddâmları ve yeniçeri ocağının ta‘yîncileri emîn-i müşârün-ileyhin haymesin kat ender-kat ihâta itmekle kâtib-i nüzül olan Koca Paşazâde Abdullah Bey, Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi'yi ahvâl-i mezbûrdan haberdâr itmekle bi'z-zarûrî Hazîne-i âmire'den bir kaç kîse nukūd akça ile bir veznedâr ve Başmuhâsebe hulefâsından İsma‘îl Halîfe’i veznedâr-ı müşârün-ileyhin üzerine nâzır ta‘yîn idüp gaybet iden emîn-i mezbûrun haymesi tarafına irsâl ve Nüzül Kâtibi Koca Paşazâde Abdullah Bey'in yedinde olan ta‘yînât defteri mûcebince yevmiyye olan ta‘yînâtın her kîlesiyçün altmışar akça arpa-bahâ tevzî‘ olunmak fermân olmağla yevm-i merkūm bu tarz üzere ber-taraf ve men‘ olundı. Çûn ki arpaya bu mertebe muzâyaka zuhûr eyledi ve Sofya Kazâsı'na tâbi‘ voynugān karyelerinde arpanın kesreti haberi mesmû‘ olundı. Sofya kasabası sâkinlerinden voynuk çeribaşısı olan “Akyayla” dimekle ma‘rûf Mehemmed Ağa fermân-ı âlî birle Çavuşbaşı Mehemmed Ağa'nın çergesine ihzâr ve voynugān karyelerinde arpanın kesreti mesmû‘ olunduğın i‘lâm ve Sofya kîlesiyle sabâha değin bin kîle arpayı hâzır ü âmâde itmek için fermân-ı âlî sudûrunı ifhâm itdiler. Müşârün-ileyh Akyayla Mehemmed Ağa cevâbında: “Voynugān |55b| karyelerinde arpanın kesreti ma‘lûmum değildir ve olmamak dahi ba‘îddir, ancak fermân-ı âlî mûcebince dört-beş nefer Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ile karye-i mezbûrları takayyüd-i {ü} tâmm birle tefahhus idelüm, inşâ’a'llâhu te‘âlâ ümîddir ki, Sofya kîlesiyle bin kîle arpa tedârük oluna. Ve lâkin yarın vakt-i zuhra değin mühlet lâzımdır” didikde ba‘de'l-mehl çavuşân-ı Dîvân-ı hümâyûn ile tedârük-i arpa için kurâ-i voynugāna azîmet eylediler. Ve yevm-i merkūmda yeniçeri ocağının arpa ta‘yînleri için ba‘zı kesândan ve tâ’ife-i arpacıyândan bey‘ olunup üç günlük arpa ta‘yînlerin ocağ-ı mezbûr tarafından kabzına me’mûr olan orta çavuşa teslîm ve müşârün-ileyden memhûr temessük alındı. Ve gaybet iden Nüzül Emîni Uzun Mehemmed her kande ise bulunup ahz olunmak için

Dîvân-ı âlî çavuşları ta'yîn olunmuş iken ömrleri ziyâd[e] olsun Rûznâmçe-i Evvel Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi sâhib-i devlet hazretlerinden recâ idüp: "Bî-çârenin kanına girmek vebâl-i azîmdir" deyü minnet ile mezbûr Uzun Mehemmed'i istihlâs buyurdılar. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti bun deminde böyle bî-çârelere sâhib çıkup istihlâs iden devletlüleri mu'ammer ve ömr-i tavîl ihsân idüp dünyâ ve âhiretlerin ma'mûr eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn. Zikr olunan arpa muzâyakası zuhûrundan nâşî Zağra-i Atîk ve Zağra-i Cedîd ve Çirmen ve Çırpan ve Akçakızanlık kazâlarının bin doksan dokuz |**56a**| senesine mahsûb olmak üzere avârızları mukābelesinde mîrî şütürân âhûrlarına ocaklık arpaları otuz bin kîle arpaya bâliğ olmağın zikr olunan şa'îri kazâ-i mezbûre ahâlîsi ve a'yânı bi'z-zât arabaları ile Tatarpazarı kasabasına nakl eylemeleri içün sâbıkā nüzül emîni olan Benli Süleymân Ağa mübâşir ta'yîn olunup mü'ekked ahkâm-ı şerîfe ile irsâl olundı. Ve sahrâ-yı Sofya muhayyemgâhında yevm-i merkūma gelince arpanın yemi dört ile beş pâreye iken muzâyaka sebebi ile yevm-i mezbûrda sekiz pâreye intihâ buldı ve ismi mevcûd cismi nâ-mevcûd kabîlinden oldı. Ve Ordu-yı hümâyûn'da olan muhtekirler kendülere arpa sâliyânesi teklîfi mülâhazasıyla kalblerine havf ü haşyet müstevlî olmağın her biri bir kûşede pinhân ve ihtifâya çekildi. Ve zikri sebkat iden Zağra-i Atîk ve Cedîd ve Akçakızanlık ve sâ'ir kazâlardan gelecek ocaklık arpasından mâ'adâ ziyâde arpa tedârüki muktezâ olmağın Sofya'ya karîb olan mahallerden tefahhus olunup haber alınmağın mükârî develeri ile Ordu-yı hümâyûn'a nakl olunmak üzere Dergâh-ı âlî müteferrikalarından gediklü Rodoslı Ali Ağa mübâşeretiyle Dobniçe ve Cum'apazarı kazâsından yirmi bin keyl-i İstanbulî arpa mübâya'a itmek içün irsâl olundı. Ve gediklü çavuşlardan Abdî Ağa |**56b**| mübâşeretiyle Niğbolı sancağında vâkı' Plevne kazâsından otuz bin keyl-i İstanbulî arpa mübâya'asına ta'yîn ve irsâl olundı. Ve gediklü çavuşlardan Lengerli Ali Çavuş mübâşeretiyle Köstendil ve Piyatse kazâsından sekiz bin keyl-i İstanbulî şa'îr mübâya'asına ta'yîn ve irsâl olundı. Ve sâbıkā tazıcıbaşı olan Ramazân Ağa'nın Berkofca ve Polomiye kazâlarında vâkı' ze'âmeti karyelerinden yine kendü mübâşeretiyle iki bin kîle şa'îr ve bin beş yüz kîle dakīk ve bin kîle hınta bi'l-cümle narh-ı cârî üzere mübâya'a olunmak üzere ahkâm-ı şerîfeler ile zikr olunan mübâşirler yevm-i merkūmda irsâl olundı. Ve Filibe sükkânı kibârından Filibe nâzırı olan el-Hâc Ali Ağa'nın emr-i Hudâ-yı müte'âl ile hayâtı memâta tebdîl olmasının sâ'ati hulûl itmeğin ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş itdüğünün haberi Ordu-yı hümâyûn'a vârid olup ve nezâret-i mezbûre Rûznâmçe-i Evvel Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi'nin taraf-ı mîrîden iltizâmında olmağın merhû-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

mun oğluna müşârün-ileyh Mustafâ Efendi tarafından sipâriş olundı. Ve Ser-asker Receb Paşa tarafına yeniçeri ocağından bir kaç oda irsâli iktizâ itmekle zağarcıbaşı olan (Boş) Ağa ile ma'an ta'yîn olunan odaların çorbacıları hil'at-i fâhire ilbâsıyla müşârün-ileyh Ser-asker Receb Paşa tarafına azîmet ve ordu-yı ser-askere mülâkī olmaları içün |**57a**| fermân sudûr buldı. Ve Ser-asker Receb Paşa Alacahisar kurbünde müceddeden binâ olunan cisrden mürûr u ubûr ve Nehr-i Morava'nın cânib-i garbîsinde nüzûl idüp Ordu-yı hümâyûn tarafından irsâl olunan top-ı şâhî ve balyemez topları ve mühimmât-ı cebehâne ve Mısrlı askerine intizâr üzere olup "inşâ'a'llâhu te'âlâ mühimmât-ı mezbûrlar ile Mısrlı askeri ordumuza mülâkī oldukda cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretine tevekkül ve Resûl-i Kibriyâ'nın rûh-ı tayyibeleri istimdâdına tevessül olunup küffâr-ı hâksâr-ı dûzah-karîn ve bî-dîn-i melâ'în-i müşrikînden ahz-ı {ü} intikām niyyeti ile Kal'a-i Belgrad-ı dârü'l-cihâd tarafına azîmet ve inşâ'a'llâhu te'âlâ cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinden avn ü inâyet ve feth ü nusret recâsıyla hareket olunmak mukarrer ü muhakkakdır" deyü müşârün-ileyh Ser-asker Receb Paşa'nın mektûbları taraf-ı Sadr-ı âlî'de vürûd bulduğı beyne'n-nâs muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'da şüyû' buldı. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti cemî'-i ümmet-i Muhammed kullarının mu'în ü zahîri olup asâkir-i müslimîni mansûr u muzaffer eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî'i'l-müznibîn.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 21 şehr-i Ramazân sene 1100.
Oturak. Sahrâ-yı Sofya.

Yevm-i merkūmda sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe olundı. Ve yevm-i merkūmda dahi arpanın ismi mevcûd ve cismi |**57b**| nâ-mevcûd olmağın bi'l-cümle erbâb-ı ta'yînâtların yevmiyyeleri içün taraf-ı mîrîden nüzül kâtibi olan Koca Paşazâde Abdullah Bey ma'rifetiyle ve Başmuhâsebe hulefâlarından İsma'îl Halîfe nezâretiyle her kîle içün altmışar akça arpa-bahâ tevzî' olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 22 şehr-i Ramazân sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Yevm-i merkūmda dahi sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe olundı. Ve yevm-i merkūmda dahi arpanın nâ-mevcûd olduğundan nâşî erbâb-ı ta'yînâtın yevmiyyeleri içün taraf-ı mîrîden müşârün-ileyhimânın ma'rifetleri ile her bir kîleye altmışar akça arpa-bahâ

tevzî‘ olunmağın tâ’ife-i arpacıyân Ordu-yı hümâyûn'da fursatı ganîmet add idüp tâlib-i arpayâna niçe minnet ile ihtifâdan bir yemi sekiz ve dokuz pâreye değin fürûht eylediler. Ve ba‘de'l-asr tâlib-i arpa olup orduy-pâzâra[29] varanlar lafz[30]-ı arpayı istimâ‘ itmeğe liyâkatleri olmayup hâ’ib ü hâsir haymegâhlarına mürâca‘at ve mevcûd arpası olmayanların davarları ol gice tâ irtesi vakt-i yeme değin giyâh-ı hüşk ile hamyâze çekildiler. Ve şühûrhâ-yı Rûmiyye'den mâh-ı haziran yevm-i mezbûrede nihâyet buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 23 şehr-i Ramazân, sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Şühûrhâ-yı Rûmiyye'den mâh-ı temmuzun ibtidâsı yevm-i merkūmda vâkı‘ olmuşdur. |**58a**|

Feth-i Kal‘a-i Fethülislâm: Ve yevm-i merkūmda bir haber-i meserret-eser zuhûr idüp müjde-resânlar Vidin tarafında olan Silistre Vâlîsi Bosnavî Hüseyin Paşa ve “Kurs” didikleri Tököli Kral tarafından menzil ve mektûblar ile dâhil-i muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'ya vusûl bulup mazmûn-ı mektûb: “Asker-i İslâm ile müşârün-ileyh Hüseyin Paşa ve Tököli Kral, Kal‘a-i Fethülislâm'ı muhâsara idüp bir kaç gün mürûrundan sonra İrşova tarafından bir mikdâr piyâde ve süvâr leşker-i kefere Nehr-i Tuna'dan sefineler ile mürûr u ubûr idüp Kal‘a-i Fethülislâm'da mahsûr olan hem-cinsi kefereye imdâd içün hareketlerinden Tököli Kral ve Hüseyin Paşa haberdâr olup asker-i İslâm'ın bahâdırlarıyla imdâd içün gelen kefere’i gāfilâne istikbâl ve hamle-i evvelde cümlesin tu‘me-i şemşîr-i gāziyân itmeleriyle kal‘a-i merkūmda mahsûr olan leşker-i kefere âgâh olup: “Kal‘a’i vire ile virelim, ammâ şol şartile ki cümlemize emân virile” deyü asker-i İslâm'a ilçi irsâl itdüklerinde Hüseyin Paşa ile Tököli Kral rızâ virmeyüp: “Bu ahvâl evvel gerek idi, şimden sonra emân yokdur. Ve lâkin esîrliği kabûl iderseniz vireniz makbûldür ve illâ cümleniz tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olunca takayyüd-i {ü} tâmm olunmasın mukarrer bilesiz” deyü gelen ilçi’i derûn-ı kal‘aya irsâl itdüklerinde, derûn-ı kal‘a ile varoşunda ber-vech-i tahmîn sekiz binden mütecâviz melâ‘în-i {ü} hâsirînin re‘âyâ ve askerî keferesi mahsûr oldukları muhakkak olup zu‘m-ı fâsidleri[31] |**58b**|

29 Tamlama metin boyunca اردوی پازار şeklinde yazılmıştır. Hatalı yazımdan dolayı tarafımızdan “orduy-pâzâr” şeklinde birleşik kelime şekline getirilmiştir.

30 Metinde sehven لظف şeklinde yazılmıştır.

31 Metinde فاستلری şeklinde yazılmıştır.

üzere müşâvere ve dûr-bînlerinde: "Ölmekden dirlik yeğdir" mefhûmunca nâçâr esîr olmaklığı kabûl idüp ve Kal'a-i Fethülislâm'ı asker-i İslâm'a teslîm ve cümlesi esîr ü der-zencîr kılınduğı ve kal'a-i mezbûre iskelesinde küffâr-ı hâksârın hâzır ü âmâde itdükleri otuzdan mütecâviz Tuna şaykaları dahi taraf-ı mîrîden zabt olunduğı vârid olan mektûblarda musarrah olup gelen müjde-resânlara me'mûllerinden ziyâde in'âm ü ihsân olunup hil'at-i fâhireler ilbâs olunduğın işbu râkımü'l-hurûf istimâ' itmekle işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı. El-hamdü li'llâh sümme el-hamdü li'llâh. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinin cemî' lutf ü keremine ve ihsânına hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun. İşbu feth ü fütûhât ve nusret fâl [ü] meymenet add olunup ba'de'l-yevm inşâ'a'llâhu te'âlâ cenâb-ı Kibriyâ hazreti ümmet-i Muhammed'in za'îf kullarına niçe niçe fütûhât ve bunun emsâli niçe niçe lutf ü ihsân eylemekde şekk ü şübhemiz yokdur. Ve inşâ'a'llâhu te'âlâ an-karîbi'z-zamân Kal'a-i Belgrad-ı dârü'l-cihâdın dahi fethini hazret-i habîb-i Hudâ Muhammedü'l-Mustafâ hurmetine lutf u ihsân eylemesi recâ vü niyâz olunup ümmîzdir ki, recâmızı kabûl eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî'i'l-müznibîn. Vakt-i ezân-ı mağribde hakīrin fakīrâne haymesi kurbundan dört-beş menzil ile bir silahşor-ı şehriyârî muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a dâhil olup |**59a**| ve ma'an iki Nemçe esîrleri olduğın müşâhede itdükde müşârün-ileyhin âmed ü reftini bir huddâm ile su'âl itdirdüm. Redd-i {ü} cevâba iltifât itmeyüp sür'at ile haymegâhına şitâbân oldı. Ne tarafdan geldüğinden haberdâr olunmadı. Ve muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a menzilgâh olan Sofya sahrâsına nüzûl olunduğı eyyâmın ibtidâsından yevm-i merkūma gelince on yedi eyyâm ale't-tevâlî meks-i hümâyûn vukū' bulmağın davarhâ-yı orduya mahall-i giyâh ba'îd olmağla ehl-i kurânın fürûht içün orduy-pâzâra getürdükleri giyâh-ı tâzenin arabası yüz elli akça ve haml-i davar otuz beş-kırk akçaya değin nihâyet bulup fürûht olundı. Ve yevm-i merkūmda bir haber-i meserret-eser dahi istimâ' olundı ki Kapudan Ahmed Paşa'nın vekîl-i harcı menzil ile müşârün-ileyhin kapu kethudâsı olan Büyük Tezkireci Ahmed Efendi'nin haymesine nüzûl ve sâhib-i devlet hazretlerine ve tezkireci efendiye kapudan paşa tarafından mektûblar getürüp tezkireci efendiye tahrîr olunan mektûbun mazmûnı bu minvâl üzere ki: "Hâliyâ ocak kalyonları Cezîre-i Rodos önünde Venedik keferesinin kalyonlarına mukābil olup beş-altı nücûmî sâ'at mikdârı ceng-i azîmden sonra küffâr-ı hâksârın dokuz pâre kalyonların gark-ı deryâ-yı ummân-ı bî-pâyân itdüklerinden mâ'adâ "Varda Kosta" dimekle meşhûr ü müte'ârif olan kalyon-ı kebîri ve bir pineke ve bir şityesin akdarup feth ve kabza-i tasarruflarına alup ve bundan mâ'adâ |**59b**| Mısr-ı Kāhire'den Mısr metâ'ıyla memlû Mısr'dan

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

gelürken altı pâre kalyonlarına dahi râst gelüp ve ba'de'l-muhârebe altı pâresin dahi akdarup kabza-i tasarruflarına dâhil oldukda içlerinden dört pâre kalyon: "Biz Fransız kalyonıyuz ve hem müste'ceriz ve kalyonlarımızda olan metâ' bâzergân esbâbıdır" deyü münâza'aları vukū' bulup ocak kapudanları cevâblarında: "Eğer biz barışıkız dirseniz pâdişâh-ı Âl-i Osmân ile barışıksız, bizim ile barışık değilsiz. Ve eğer kalyonlarınızda olan metâ' bâzergân metâ'ı ise makbûlümüz. Tâ'ife-i bâzergân metâ'ın alsun ve lâkin tekne ve top ve mühimmât-ı sâ'ire'i kalyon ve içinde olan cengci keferesin zabt ideriz" deyü münâza'a-i kesîreleri vukū' bulmağın ve donanma-yı hümâyûn ise hâliyâ Foca limanında bulunmağla zikr olunan münâza'a-i kesîreye faysal virilmek içün Foca limanından bi'l-külliye donanma-yı hümâyûn ile hareket ve ocak kalyonları taraflarına azîmet üzere karâr virildikden sonra lenger-endâz olan kadırgaların demürleri târîh-i mektûb güni Foca limanından koparılup ve lavarima itdirilüp ve kuvvet-i bâd-ı sabâ ile yelken yırtılup forsalarımız hâb-ı râhatda, vardiyanlarımız dîde-bânlıkda, erbâb-ı sefâyin ablu ile güncük gözetmede orsa-boca[32] ile kullanarak ocak kalyonları tarafına azîmet itdükleri ve bundan mâ'adâ Çuka Adası kurbünde |**60a**| altı pâre Venedik kalyonunı yağa basdıkların ocak kalyonları istimâ' itmekle bir kaç pâre ocak kalyonları yağa basılan altı pâre Venedik kalyonı üzerine azîmet itdiklerin mektûbda tahrîr ü beyân eylemiş. Ve zikr olunan müjde-resânlık ile gelen müşârün-ileyh kapudan paşanın vekîl-i harcına hil'at-i fâhire ilbâs olunup iltifâta mazhar olduğın müşârün-ileyh Tezkireci Ahmed Efendi'nin kadîmî nüdemâsından ve vâkıf-ı esrârından haberdâr olan (Boş) Efendi hikâyet ve "Büyük Tezkireci Ahmed Efendi'ye gelen mektûbı bi'z-zât kırâ'at eyledim" deyü rivâyet itmeğin işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı, el-uhdetü ale'r-râvî. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinin cemî' lutf u keremine el-hamdü li'llâh sümme el-hamdü li'llâh.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubav.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 24 şehr-i Ramazân sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Çûn ki îd-i şerîf karîb olup edâ-yı salât-ı îd içün Sofya şehrinin hâricinde kadîmden ibâdetgâh olup namâzgâh-ı ibâdet olunan mahallin cevânib-i erba'asın tathîr ve ta'mîr ü termîme muhtâc olan mahallerin ta'mîr ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin bi'z-zât edâ-yı salât-ı îd içün mahsûs ü mu'ayyen makāmları müceddeden binâ olunmak lâzım gelmeğin hâliyâ çavuşbaşı olan

32 Metinde اورسه پوجی şeklinde yazılmıştır.

Mehemmed Ağa'ya fermân buyurulmağın müşârün-ileyh mahall-i mezbûra vardukda ibâdetgâh-ı kadîmin bunca eyyâmdan berü ta‘mîr ü termîme muhtâc olan mahallerin keşf idüp ve kemâl |**60b**| mertebe takayyüd-i {ü} tâmm idüp ve lâzım olan mühimmâtı ahâlî-i Sofya tedârük ve iki güne değin itmâm olunmasıyçün müşârün-ileyh Çavuşbaşı Mehemmed Ağa Sofya kādîsı efendiye sipâriş itmekle ta‘mîr ü termî[m]ine ahâlî-i vilâyet şürû‘ eyledi. Ve muzâyaka-i arpadan nâşî ta‘yînât-ı Istabl-ı âmire ve tetimmâtı olan ahvâl-i sergi içün ve yeniçeri ocağı ve ba‘zı mühimm olan ocaklar içün ve kibâr-ı ordunun elzemleri içün aynî arpa tedârük ve tevzî‘ olunup ve sâ’ir der[d]-mend ü bî-çâre ve ehl-i Dîvân'ın ta‘yînâtları içün kîlesine altmışar akça arpa-bahâ tevzî‘ ile ferdâya salındı. Ve Babadağı tarafında serdâr olan Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa ordusunda mahsûsan kassâbbaşı olan Edirne sâkinlerinden Kara Mehemmed Ağa Ordu-yı hümâyûn Edirne sahrâsından hareket itmezden mukaddem Niğbolı sancağında dest-i çobaniyânda olan koyunlarının teftîş ü tefahhusı içün azîmet itmiş idi. Ve ba‘de't-tefahhus yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı Sofya meksinde Ordu-yı hümâyûn'a dâhil ve Süleymân Efendizâde nebîresi Mevkūfâtî Ali Efendi'nin haymesinde hakīr ile mülâkī olup ve müşârün-ileyhin rivâyeti üzere “Vilâyet-i Kırım tarafına ârzû-yı hücûm iden leşker-i kefere-i Moskov ve cümle keferenin ittifâkları üzere üç yüz kırk bin kefereden noksân olmayup mütecâviz olmak üzere ittifâk eylemişlerdir. Ve Han-ı âlî-şân asker-i Tatar ile Bâb-ı Or'da mukābil olup Hudâ-yı müte‘âlin |**61a**| lutf u ihsânı ile tu‘me-i şemşîr-i Tatarân ve perâkende vü perîşân itdükde alâ zu‘m-ı kavl-i kefere vü fecere-i batrik yüz binden mütecâviz leşker-i kefere tu‘me-i şemşîr-i Tatarân-ı bahâdırân olduğı beyne'l-kefere şüyû‘ bulmuşdur. Zîrâ bu ittifâkları Eflak boyarlarından hakīrin mesmû‘ı olmuşdur. Ve ahz-i esîrden mâ‘adâ cebehâne ve mühimmât-ı sâ’ireden gayri doksan iki aded topları kabza-i tasarruf-ı Tatar'a dâhil olduğı muhakkakdır. Ve asker-i Tatar leşker-i Moskov'ı taburunda kamadukda etrâf [ü] eknâf keferelerinden mukaddemâ tabur-ı Moskov'a irsâl eyledükleri nâmeler risâletine me’mûr olanlar pençe-i asker-i Tatar'a dûş ü giriftâr oldukda ihzâr-ı huzûr-ı Han-ı[33] âlî-şân olduklarında Nemçe ve Leh ve Çeh ve Eflak ve Boğdan taraflarından olan nâmelerden mâ‘adâ batrikān-ı Galata ve Kostantiniyye nâmeleri dahi mevcûd olup evvelâ Nemçe kralının nâmesi terceme olundukda Moskov kralına hıtâben bu minvâl üzere tekebbürâne tahrîr eylemiş ki: “Sen ki hâliyâ kral-ı Moskovsın, şehinşâhlık ve krallık müdde‘âsın dahi idersin. Ser-

33 “Han” kelimesi mükerreren yazılmıştır.

hadlerimizde olan Âl-i Osmân'ın bu kadar metîn ü müstahkem kal‘aların alup kabza-i tasarrufuma getürdüğümden mâ‘adâ bir kaç def‘a serdârın târ ü mâr eyledim. Sana ayb değilmidir ki kal‘ası olmayup sahrâ vü beyâbânda göçer evli gibi olan Tatar şehrlerini kabza-i tasarrufuna getürmeğe kādir değil iken âyîn-i Mesîh'de şehinşâhlık ve krallık |**61b**| da‘vâsın eylemek sana aybdır. Hâlâ vükelâ-yı Âl-i Osmân ile Âl-i Cengiz olan Han-ı Tatar'ın müşâvereler idüp benim üstüme gelmeleri mukarrer olduğun istimâ‘ eyledim. Ve cümle müşâvereleri câsûslarımızdan ma‘lûmum olmuşdur. Ben tedârükümi ana göre gördüm ve askerim dahi hâzır u müheyyâdır. Ve lâkin bir mikdâr Fransız tarafından gā’ilemiz olmağın sen dahi ol tarafdan Kırım üzerine hücûm ve kabza-i tasarrufa alasın. Ve ben dahi bu tarafdan hücûm idüp birbirimize yâr-ı {ü} vefâdâr olup Türk'i aradan kaldıralum” deyü tahrîr eyledüği nâmesinden terceme olunmuşdur. Ve batrîkānın Moskov kralına irsâl eyledükleri nâmelerinde: “Eğer Kırım'ı kabza-i tasarrufa alur isen Karadeniz'i bi'l-külliye zabt itmiş olursun ve biz dahi bu tarafda sizin hurûcunuza intizâr üzere olduğumuzdan hâzır ü âmâdeyüz” deyü tahrîr eylemişler. Ve Nemçe kralının nâmesi der-i devlet-medâra irsâl olunmuşdur. Ve kavm-i şûm-ı Eflak ihtifâda tuğyân ü isyân üzere olup Tuna yalılarında bayrakları âşikâr ve dâ’imâ kelâm-ı mekrûhları: “Bu Türk bize ne virdi ki ne ister. Babamızdan dedemizden kalan mülkümüzde komaz mı bizi oturalım. Ve utanmadan bizden bu teklîfleri niçe ister?” deyü her biri bir ifrît-i mânend-i sefîd idi. Ammâ Ruscuk tarafında Nehr-i Tuna üzerine cisr binâsı fermân olunduğı vaktden berü bir mikdâr bayrakların ihtifâya çekmişler iken Han-ı âlî-şânın meştâ-yı Kili'den taraf-ı Kırım'a azîmet itdüklerinde ke'l-evvel bayrakların âşikâr ve evvelki tekellüm-i mekrûhlarından ziyâde |**62a**| herzevâta başladılar. Çûn ki han-ı âlî-şân tarafından leşker-i Moskov'a bu cins şikestlik vâkı‘ oldı, kavm-i şûm-ı Eflak boyarları ve bi'l-cümle re‘âyâsı yüzleri üstüne düşüp niyâz-kûnân: “Biz fakīrler Âl-i Osmân pâdişâhının kulıyuz ve kölesiyüz ve harâc-güzâr fakīr re‘âyâsıyuz” deyüp yüz bin dürlü iltiyâma başladılar. Ve hâlâ vilâyet-i Eflak bir mertebe emn ü emân üzeredir ki, tabak ile altunı başında götürsen gerek kasabalarında ve gerek sahrâ-yı bî-pâyânda karşu gelüp ‘nedir’ deyü su’âl ider bulunmaz”. Çûn ki leşker-i Moskov'a şikestlik vâkı‘ olup halâs olanları dahi cây-ı ma‘hûdlarına firâr ve han-ı âlî-şân ol gā’ileden külliyet ile emniyyet hâsıl eyledi. Eflak voyvodasına yarlık kâğıdı gönderdi ki: “Asker-i Tatar-ı sabâ-reftârın bahâdırları ile ol tarafa bi'z-zât varılmazdan mukaddem asker-i mekrûhun ile Demürkapu ve İrşova'ya varınca anda olan düşmeni dağıdup zikr olunan mahalleri hıfz ü hırâset ve bir hoşca tathîr idesin. İnşâ’a'llâhu te‘âlâ varıldukda bir mâni‘ ü müzâhim bulunur ise senin hakkından ne vechile gele-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ceğimi ben bilürüm" deyü irsâl olunan yarlık kâğıdı çün ki Eflak voyvodasına vusûl buldı, ol sâ'at haymesin taşra çıkarup asker-i mekrûhı ile Demürkapu ve İrşova boğazların açmak içün hâliyâ hâzır ü âmâde ve etek der-miyân itmişdir. Ve Eflak boyarlarının ve Eflaklı'nın şimdi bir mertebe inkıyâdları vardır ki bir vechile ta'bîri |**62b**| mümkin değildir. Zîrâ kassâbbaşılık takarrübi ile âdemlerimiz ve celeblerimiz vilâyet-i Eflak'dan her bâr eksik değillerdir. Ol eclden cümle ahvâllerinin hakîkati ma'lûmumuzdur. Ve Han-ı âlî-şân tarafından Babadağı'nda olan Serdâr Mustafâ Paşa'ya mektûb-ı {u} mahabbet-mergūbları vârid olup mazmûnunda: "Benim oğlum! İnşâ'a'llâhu te'âlâ an-karîbi'z-zamân asker-i Tatar-ı adüvv-şikâr ile ol tarafa azîmet ve mülâkī olmamız mukarrerdir" deyü mektûb-ı mergūblarında tahrîr buyurmuşlar. Ve Leh kralı tarafından Han-ı âlî-şâna ilçi gelüp ve lâkin allâk mel'ûn olduklarından çendân rağbet olunmamağla tekrâr bir mu'temed hatvan dahi ilçilik ile gelmeğin ana dahi rağbet olunmayup hâliyâ ikisi dahi Han-ı âlî-şân hıdmeti mülâzımı olup cürmleri afv buyurulmak recâsıyla taraf-ı Han-ı âlî-şândan cevâb-ı şâfîye intizâr üzerelerdir. Ve leşker-i Moskov'un şikestliği umûmen kefere vü fecere tâ'ifesinin bâ-husûs Eflak ve Boğdan ve Erdel'in miyânları kırılup ne yüzden hareket ve kendülere ne gûne tesliyet-i hâtır ideceklerinde perîşânlık târî[34] olup cümlesi âlem-i hayretde dem-beste vü hayrân ve sükût ü hâmûş ve sevdâ-yı azîmetlerin ferâmûş itmişlerdir. Bâ-husûs Kal'a-i Fethülislâm'ın fütûhâtı ve deryâ-yı ummânda olan fütûhâtlar cümlesine dâğ-ı derûn olmuşdur. Ve bu sene-i mübârekede Tuna yalıları ki, gerek Niğbolı ve gerek Rahova ve gerek Ziştovi ve gerek Ruscuk ve sâ'ir mahaller lutf-ı Hakk ile zahîrenin |**63a**| şol mertebe firâvânlığı vardır ki, arpanın yemi ikişer akçaya mübâlağa râygân, alandan satan çok. Her kime su'âl itsen "terekemiz anbârda kaldı, satılmaz" deyü te'essüf çeker. Ve bu tahrîr olunan ahvâlin cümlesin müşârün-ileyh Babadağı'nda serdâr tarafında kassâbbaşı olan Kara Mehemmed Ağa'dan hakîr bi'z-zât istimâ' itmekle mezbûrun hikâyet ü rivâyeti üzere işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erba'a, fî 25 şehr-i Ramazân, sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Âmeden-i Ahmed Paşa Vâlî-i Şâm: Yevm-i merkūmda Şâm-ı cennet-meşâmm vâlîsi olan Salt Ahmed Paşa tevâbi' ü levâhıkı ile ve Şâm-ı şerîf kulları ile müretteb alay ile muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'ya dâhil ve

34 Metinde داری şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tba.gov.tr

huzûr-ı hümâyûn-ı şehriyârîden mürûr u ubûr idüp sâhib-i devlet tarafından hil'at-i fâhire ilbâs olunup iltifât-ı Sadr-ı âlî'de mazhar düşdi. Ve yevm-i merkūmda Sadr-ı âlî tebdîl-i câme ile muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'ı geşt ü güzâr iderken şahsın bir nâdânı kurânın birisinden kiras ağacın kat' idüp meyveleri üstünde davarına tahmîl ve haymesinde ihrâk eylemek içün bî-pervâ davarın önüne katmış hırâmânî orduya gelür iken sâhib-i devlete dûş oldukda subaşı habsine tebdîl kulı ile irsâl ve kendüler otağa vusûl ve nüzûl itdükde şahs-ı mezbûrı subaşı habsinden ihzâr ve bilâ-su'âl ve cevâbin ibret-i âlem içün hayme-i laklak-ı pâdişâhî zeylinde şemşîr-i cellâd-ı bî-emân ile |**63b**| boynı uruldı. Muhayyemgâh-ı Sofya meksinden Ser-asker Receb Paşa tarafına irsâl olunan top-ı balyemez ve şâhî topları ve şütürân ve bârgîrân üzerinden atılacak ihdâs toplar ma'an ser-askere vusûl buldukda asker ayak bağı olmasun deyü cümlesin Niş kasabasında alıkoyup mâh-ı Ramazânü'l-mübârekin on dokuzuncı Pencşenbih güni Alacahisâr kurbünde müceddeden ihdâs olunan cisrden bi'l-külliye asker-i İslâm ile mürûr u ubûr eyledüklerine ser-asker-i müşârün-ileyhin kapu kethudâsı olan Koca Re'îs dâmâdı İbrahim Ağa'nın Defterdâr Ali Efendi'ye nakl ve takrîr eyledüğin bu hakīr istimâ' itmekle işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 26 şehr-i Ramazân sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Yevm-i merkūmda dahi sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olunup tevzî'-i ulûfe olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 27 şehr-i Ramazân, sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Ve yevm-i merkūmda dahi sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olundı. Ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı cum'ayı bu def'a dahi şehr-i Sofya'da Câmi'-i kebîrde edâ buyurdılar. Vidin tarafında olan Silistre Vâlîsi Bosnavî Hüseyin Paşa tarafından sâhib-i devlete gelen mektûb Süleymân Efendizâde Rûznâmçe-i Evvel Mustafâ Efendi'nin hayme-i sa'âdetlerinde işbu râkımü'l-hurûfun nazar-ı dîdesi olup mazmûn-ı mektûb Fethülislâm Kal'ası'n dostumuz Tököli Kral |**64a**| ile ve asker-i İslâm ile muhâsara idüp on beş günden sonra asker-i İslâm'da taleb olmağın hücûm-ı {ü} tâmm ile yürüyüş olundukda avn-i Hudâ-yı müte'âl ile mâh-ı Ramazân-ı şerîfin on altıncı güni fethi müyesser olup divar-ı kal'a-bedende ezân-ı şerîfler kırâ'at olunup ve

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

kal‘a-i mezbûre ziyâde harâb ü yebâb olmağın ta‘mîr ü termîme eşedd-i {ü} ihtiyâc ile muhtâc olduğın ve kal‘a-i mezbûr varoşunda kābil-i süknâ olacak bir mahall olmamağla muhâfizîn içün üç yüz mikdârı hânenin müceddeden binâsı lâzım geldüğin ve zikr olunan varoş ve şaranpov içün Eflak vilâyetinden kifâyet mikdârı “keraste-i bolovan” ta‘bîr olunan keraste ve neccâr ve cerehor ihrâcı lâzım geldüğin ve keşîden-i sefâyin içün kırk bin aded kınnâb iştirâsı ve kal‘a-i mezbûreye kifâyet mikdârı zahîre ve Devlet-i aliyye tarafından on sekiz kıt‘a top ki, müceddeden binâ olunacak dört tabyalara ikişer ikişer vaz‘ olunup ve on kıt‘a top dahi derûn-ı kal‘aya vaz‘ oluna. Ve barut-ı siyâh ve mühimmât-ı cebehâne ve mi‘mâr ve taşcı ve kirecci ve kifâyet mikdârı âhen-i hâm lâzım geldüğin ve kal‘a-i mezbûreye yirli kulı tahrîr olunmak içün Siget-var Kal‘ası'ndan çıkan serhaddlüleri tahrîr eylemek içün izn taleb eyledüğin ve kal‘a-i mezbûre ta‘mîr ü termîm olunca Niğbolı ve Silistre sancaklarının zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı kal‘a-i merkūmı muhâfaza eylemek içün ta‘yîn buyurulmak |**64b**| iktizâ eyledüğin ve müceddeden tahrîr olunacak yirli kullarının mevâciblerine mahsûb olmak üzere dört-beş yük akça ber-vech-i nakd irsâl olunmak lâzım u muktazî olduğın ve bunlardan mâ‘adâ ba‘zı umûrı minvâl-i meşrûh üzere ale't-tafsîl tahrîr ü inşâ eyledüği mektûb bu hakīrin nazar-ı dîdesi olup kırâ’at eyledüğim eclden işbu mahallde sebt ü tahrîr olunması münâsib görülmeğin tahrîr olundı. Ve muzâyaka-i arpadan nâşî Filibe ve Tatarpazarı menzillerinde menzil-mânde kalan arpa ve dakīki muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'ya nakl eylemek içün bundan akdem mükârî şütürândan iki bin mehâr ve mükârî bârgîrlerinden dahi bin beş yüz re’s bârgîr irsâl olunmuş imiş. Hâliyâ yevm-i merkūmda zikr olunan mükârî bârgîri zahîre-i mezbûr ile Ordu-yı hümâyûn'a dâhil olup dakīkdan mâ‘adâ ber-vech-i tahmîn on bin kîle şa‘îr getürmeleriyle noksân gelmemek içün şeyh-i esterân olan Gergerlioğlı İbrahim Ağa şa‘îr-i mezbûrı kabz idüp nüzül kâtibi tezkiresi mûcebince tevzî‘ eylemek üzere fermân buyuruldı. Ve Nüzül Kâtibi Abdullah Bey'e dahi fermân sudûr buldı ki: “Istabl-ı âmire ve yeniçeri ocağı ve sâ’ir ocaklardan gayriye arpa içün tezkire virmeyesin” deyü fermân olunup sâ’ir bî-çâreler ferdâya kalup mükârî şütürânı gelince sabr ü sükût ile hâmyâze salındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 28 şehr-i Ramazân sene 1100.
|**65a**| *Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.*

Yevm-i merkūmda dahi sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî‘-i ulûfe olundı. Ve yevm-i âtiye ki, yevmü'l-ehaddır, yevm-i

arefe olmağın pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin otağ-ı hümâyûnlarının taraf-ı yemîninde Kasr-ı Adl'in nazarında iki direkli bir otağ-ı hümâyûn dahi vaz'-ı esâs olunup kā'ide-i îd-i şerîf muktezâsınca Dîvân-ı âlî ve dest-bûs-ı pâdişah-ı âlem-penâhî içün otağ-ı mezbûr hâzır ü âmâde olundı. Ve yevm-i merkūmda bir haber-i meserret-eser zuhûr buldı ki han-ı âlî-şân salât-ı îd-i şerîfi edâdan sonra asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ile taraf-ı Kırım'dan hareket ve sefer-i hümâyûn niyyeti ile taraf-ı düşmene teveccüh ü azîmet-i hümâyûnları mukarrer olduğın müjde-resânlar ihbârı ile muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'da şüyû' buldı. Ve vilâyet-i Eflak'ın cizye mâlı Tuna Nehri kenârına vusûlünün haberi der-i devlet-medâra vusûl bulmağın Nehr-i Tuna'nın taraf-ı İslâm'da vâkı' olan kazâların kādîlarına ve havâss-ı hümâyûn voyvodalarına[35] ve evkāf zâbıtlarına ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerine hıtâben taraf-ı Mâliyye'den hükm-i hümâyûn tahrîr ve "hazîne-i Eflak Nehr-i Tuna'dan taraf-ı memâlik-i İslâmiyye'ye mürûr u ubûr itdükde her kangınızın taht-ı kazânıza dâhil olur ise hâzîne-i mezbûrun yanına yarar ve şecî' ve tüvânâ mu'temedün-aleyh âdemler ta'yîn idüp hıfz ü hırâset iderek |**65b**| sâlimîn ü gānimîn[36] birbirinize ulaşdırup muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'um hazînesine vusûl bulunca takayyüd-i {ü} tâmm ve ikdâm ü ihtimâm üzere olmakda bezl-i makdûr eyleyüp ihmâl ü müsâheleden be-gāyet ihtirâz eyleyesiz" deyü ahkâm-ı şerîfe ile mübâşir tayîn olunup irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 29 şehr-i Ramazân sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Yevm-i merkūm rûz-ı arefe olmağın erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve ekâbir-i ordu{y} ve sâ'ir ocaklar bi'l-cümle tehniyet-i îd-i şerîf için ale't-tertîb otağ-ı Sadr-ı âlî'de gürûhen gürûh teveccüh ü azîmet ve dest-bûs-ı Sadr-ı âlî ile yevm-i arefede isbât-ı vücûd eylediler. İrşova mukābili Nehr-i Tuna kenârında vâkı' boğazda üç binden mütecâviz kefere vü fecere sedd-i boğaz itmeleriyle Fethülislâm fethinden sonra Kurs Tököli Kral boğaz-ı mezbûrda olan keferenin zahrından gāfilen şeb-hûn itmekle küffâr-ı hâksârın ekseri havfından Nehr-i Tuna'ya düşüp gark olanlarından mâ'adâ nicesi tu'me-i şemşîr ve niçesi esîr ü der-zencîr olduğundan gayri kapudanları olan mel'ûn ahz ve kabza-i tasarrufa dâhil olmağın der-i devlet-medâra irsâl ve bir kaç ser-nigûn bayrakları

35 Metinde ويوه ده لرينه şeklinde yazılmıştır.

36 Metinde غالمين şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ile muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vusûl buldukda müjde-resânlık ile gelen âdemlerine me'mûllerinden ziyâde in'âm ü ihsân olunup kapudân-ı mezbûr subaşı habsine fermân ve bayrakları hayme-i laklak-ı |66a| şehriyârîde ser-nigûn âvîhte kılındı.

Katl Şuden-i Sunkuroğlı Şakī: Ve maktûl şakī Yeğen Osmân Paşa'nın konakcısı olan "Sunkuroğlı" dimekle meşhûr şakī ki, ma'reke-i katl-i Yeğen Osmân'da Mahmûd Beyzâde himâyesiyle istihlâs ve mezbûr Mahmûd Beyzâde ile Âdem Bey'in sâyelerinde âsûde-hâl üzere iken itdüği fesâdât yolu-na gelüp ve ecele karşu varması mukadder olmağın taraf-ı Devlet-i aliyye'yi ârzû ve cürmi afv olunup bir sancak parçası ihsân olunmak recâsıyla Sadr-ı âlî'de ve telhîsî-i Sadr-ı âlî'de Mahmûd Beyzâde ile Âdem Bey'den şefâat-nâme taleb itmesiyle müşârün-ileyhimâ müsâ'ade gösterüp birer şefâat-nâme telhîsî-i Sadr-ı âlî'de ve birer şefâ'at-nâme dahi sâhib-i devlete tahrîr ve mezbûr Sun-kuroğlu'na teslîm itdüklerinde mezbûr dahi şefâ'at-nâmeler ile muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'ya vusûl ve râst-ı telhîsî-i Sadr-ı âlî (Boş) Ağ[a'n]ın haymesine duhûl ve şefâ'at-nâmeleri telhîscinin nazarına kodukda kendüye şefâ'at-nâme-leri açup kırâ'at eyledükde mazmûnı ma'lûmı oldukda Mahmûd Beyzâde ile Âdem Bey'in sâhib-i devlete olan şefâ'at-nâmelerin alup ve Sunkuroğlu'na: "Siz bu mahalde ârâm buyurun" deyüp ma'hûd şefâ'at-nâmeleri huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr ve ba'de'l-kırâ'e mezbûr Sunkuroğlu'nun katli içün subaşıya hıtâben fermân vârid olmağın o eyyâm ki rûz-ı arefe idi, ol sâ'at mezbûr Sun-kuroğlı tîğ-i cellâd ile |66b| katl olunup vücûdı zeyl-i hayme-i laklak-ı pâdişâhî-de hâk-âlûde kılındı. Ve vakt-i şâma karîb topcılar ocağından mâh-ı şevvâli müşâhede itmeleri ile top-ı ejder-peykerlere tâziyâne-i fitîl ile tâziyâne gösterüp ve mâh-ı şevvâlin zuhûrın erbâb-ı orduya i'lâm içün feryâd ü figānlar itdükle-rinde şehr-i îdin zuhûrı isbât olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî gurre-i Şevvâlü'l-mükerrem sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Yevm-i merkūm îd-ı şerîf olmağın pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri ve vüzerâ ve ulemâ ve erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve sâ'ir erbâb-ı ordu bi'l-cümle musallâya teveccüh ü azîmet ve edâ-yı îd-ı salâtdan[37] sonra âdet-i kadîm-i Âl-i Osmânî ve tavr-ı saltanat-ı Süleymânî üzere Dîvân-ı âlî ve dest-bûs-ı şehriyârî-den sonra simât-ı şehinşâhî döşenüp ziyâfet-i pâdişâhîden sonra,

37 Metinde عيد صلوت şeklinde yazıldığı için sâdık kalındı. Aslı صلوت عيد olması gerekirdi.

Mısra':

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye.

Nesr: mefhûmunca Dîvân-ı âlî bozılup dağıldılar. Ve ziyâret-i ahbâb-ı zevi'l-ihtirâmın tehniye-i îd-ı şerîflerine azîmet gösterdiler.

Ahz Şuden-i Gedik: Ve yevm-i merkūm îdün fevka'l-îd vâkı' olup Gedik Mehemmed Paşa nâm şakînin Na'llıhan'da ahz ü habs olunduğı ve dest-{ü}beste der-i devlet-medâra irsâl olunduğı haberi ile şakī-i mezbûrun tevâbi'inden ve bellü başlu bölükbaşılarından Kabresığmaz Bölükbaşı ve Tanrıbilmez Bölükbaşı ve Mikâ'il Bölükbaşı |**67a**| ve Akbaba Bölükbaşı ve bunların emsâli otuzdan mütecâviz eşkıyânın kafâlarında kâğıda isimleri tahrîr olunmuş kelle-i bî-devletlerin müfettiş-i Anadolı olan Ahmed Paşa der-i devlet-medâra irsâl itmeğin müfettiş-i müşârün-ileyhin ağalarından Ahmed Ağa muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a ma'hûd kelle-i bî-devletler ile vusûl bulmağın tuğ-ı hümâyûn-ı şehriyârî nazarında hâk ile yeksân kılınup müşârün-ileyh müjde-resân olan Ahmed Ağa'ya me'mûlünden ziyâde in'âm ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâs olundı. Ve mezbûr Gedik Mehemmed Paşa'nın sırdaşı olan "Ciridoğlı" didikleri habîs ele girmeyüp bir kaç süvâr ile firâr ve terk-i âr eyledüği beyne'n-nâs şüyû' buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 2 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Ve yevm-i merkūmda def'a-i sânîde terakkī ile serdengeçdi tahrîr olunan beş yüz nefer ebnâ-i sipâh ve beş yüz nefer zümre-i silahdârân serdengeçdi dilâverlerine otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olunup harc-ı râhlarına medâr içün müstehak oldukları mevâcibleri taksîm olundı.

Feth-i Kal'a-i İrşova: Ve Tımışvar eyâletine tâbi' olan İrşova Kal'ası ki, bundan akdem küffâr-ı hâksârın kabza-i tasarrufuna dâhil olmuş idi, mukaddemâ zikri sebkat iden Han-ı âlî-şân tarafından Eflak Voyvodası'na vârid olan yarlık kâğıdı muktezâsınca Eflak Voyvodası bir mikdâr |**67b**| kavm-i şûm-ı Eflak ile Demürkapu ve İrşova üzerine hareket-i ma'a'l-kerâhe itmekle Fethülislâm fethinden sonra Silistre Vâlîsi Bosnavî Hüseyin Paşa'nın ma'lûmı olmağın asker-i İslâm ile ve Kurs Tököli Kral bi'l-cümle Nehr-i Tuna'dan mürûr u ubûr idüp İrşova Kal'ası'na hücûm-ı tâmm eyledüklerinde kal'a-i mezbûrede ise dört binden mütecâviz kefere vü fecere mahsûr olmağın nısfı mikdârı kal'adan ihrâc ve asker-i İslâm'ı harb ü kıtâl içün istikbâl eyledüklerin-

de lâkin asker-i İslâm'ın hücûmuna tâb ü tâkat getüremeyüp hamle-i evvelde perâkende vü perîşân ve ekseri tu'me-i şemşîrân-ı bürrân olduklarında kal'ada mahsûr kalanlar haberdâr oldukda anlar dahi karârı firâra tebdîl itdüklerinde ta'kīb olunup ekseri tu'me-i şemşîr ve niçesi esîr-i bend ü zencîr oldukdan sonra kal'a-i mezbûre feth olunup asker-i İslâm'ın kabza-i tasarruflarına dâhil olduğın müjde-resânları îd-i şerîfin ikinci güni der-i devlet-medâra vusûl buldukda in'âm ü ihsân olunup îd-ı mü'minîn, îd ale'l-îd vâkı' olmağın mesrûr-ı handân ü şâdân oldılar. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazretine hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun. Ve dâ'imâ ümmet-i Muhammed kulların mansûr ü muzaffer eyleyüp küffâr-ı hâksâr-ı bî-dîn-i müşrikîni her bâr makhûr ü mehcûr eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn.

Hikâyet: İşbu râkımü'l-hurûfun kadîmî dostı ve âhiret babalığı |**68a**| sâdıkü'l-kavl ve sâf-dil ve Devlet-i aliyye emekdârı ve umûr-dîdelerden olup Valçitrin sancağına tâbi' Priştine nâm kasaba sâkinlerinden gediklü müteferrikalardan sinn ü sâl sâhibi Ebûbekir Ağa muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da bu hakīrin fakīrâne haymesine teşrîf buyurdılar ki, yevm-i îdın ikinci güni olmağın hâtır-şinâslık idüp tehniye-i îd içün teşrîf buyurmuşlar idi. Esnâ-yı müsâhabetde الكلام يجر الكلام[38] mazmûnı üzere maktûl Yeğen Osmân Paşa nâm şakînin musâhabeti îrâd olunup "eğer Arnavud beyzâdelerinin mâbeynlerine tefrîka vâkı' olmasaydı hâ'in-i devlet olan Yeğen Osmân Paşa taraf-ı küffâr-ı hâksârı ferâmûş itdirdüğinden mâ'adâ Cebel-i Balkan ki, Kapulu ve Kız derbendleridir, beri tarafında olan gerek İhtiman ve gerek Sofya ve gerek Alacahisâr ve Valçitrin tâ intihâ-i Arnavudluğa varınca Âl-i Osmân'ın hükûmeti cârî olmak ne ihtimâl idi. Kaçan ki Kemânkeş Ahmed Paşa'ya Rûmili eyâleti ihsân olunduğı vakt Kemânkeş Ahmed Paşa Tatarpazarı'nda bulunmağın Yeğen Osmân Paşa istimâ' itdükde işin bitürmek içün: "Paşa birâder! Bu tarafa gelesin mülâkāt olalım" deyü mektûb gönderdi. Vusûlünde Kemânkeş dahi: "Sefer masârıfıyçün harclığa muzâyakamız kemâlinde olmağın hil'at-bahâ tahsîli içün eyâlet-i Rûmili'ni devr ve bir mikdâr sefer medârı tedârükünden sonra |**68b**| hâkpâya yüz sürilüp mülâkāt olunur" haberin irsâl ve Kemânkeş bi'z-zât devr içün Rûmili'ne azm itdükde Yeğen Osmân Paşa nakş alup: "Bunun bize ser-fürû itmedüğinden bir hîle vü âli olmak gerekdir" mülâhazasıyla eyâlet-i Rûmili'ne fermânlar perâkende idüp: "Olmaya ki Kemânkeş Ahmed Paşa'ya hil'at-bahâ ve sâ'ir bahâne ile bir akça viresiz, haberdâr olursam cümle

38 "laf lafı açar"

vilâyetin gerek a‘yânın ve gerek kādîların eşedd-i ukūbet ile cezâları virilmeleri mukarrer” deyü fermânı Rûmili'nde vâkı‘ olan sancaklara vârid oldukda a‘yânı ise evvelden dahi bahâne tâlibleri idi. Kemânkeş Ahmed Paşa'ya ser-fürû itmeyüp “ahvâl-i mezbûr üzere fermân vârid oldı” deyü haber virdüklerinde Kemânkeş Ahmed Paşa kazıyyeden haberdâr olup ve serine gelecek ahvâlden âgâh olup Üsküb üstünden Bosna tarafına imdâda azîmet kasdıyla kasabamız olan Priştine'ye vusûl [ve] nüzûl ve irtesi gün salt Yenipazar üzerine azîmet eyledükde Yeğen Osmân Paşa meger Mahmûd Beyzâde'yi Kemânkeş'in katli içün irsâl eylemiş. Mezbûr Mahmûd Beyzâde Priştine'ye vusûl ve Kemânkeş'in Yenipazar tarafına azîmetinden âgâh oldukda ta‘kīb idüp irişememekle avdet ve Priştine kasabasında olan ağırlığın ve cümle mehâr ü katârın ve hayme vü hargâhın zabt u rabt eyledi. Çûn ki hakīr bu ahvâli istimâ‘ eyledim mahkeme-i şerîfe azîmet ve Mahmûd Beyzâde'ye: “Kemânkeş Ahmed Paşa'nın ağırlığın ne fermân ile zabt idersin? |69a| Eğer fermânın var ise âşikâre kıl ve sicill-i şerîfe kayd itdir, ba‘dehû zabt eyle” deyü hıtâb-âmîz cevâb itdüğümde mezbûr Mahmûd Beyzâde: “Neden su’âl eyledin” deyü redd-i cevâb itmeğin hakīr dahi: “Kemânkeş Ahmed Paşa hâlâ Rûmili gibi bir vilâyetin beylerbeyisi ve pâdişâh-ı âlem-penâhın bir vezîri iken yarın taraf-ı Devlet-i aliyye'den su’âl olundukda ne cevâb virelim?” deyü hıtâb itdüğümde hemân Mahmûd Beyzâde iki dizi üzerine gelüp: “Baka Bekir Ağa! Bekir Ağa! Sen fermân su’âline me’mûr [de]ğilsin, hemân edebin ile mukayyed olup umûr-ı ahvâlinden üzerine lâzım olmayan ahvâle takayyüd üzere olma” deyü cevâb virmeğin hakīr dahi: “Çûn ki siz der-i devlete muhâlif ahvâllere şürû‘ eylediniz ve su’âl idenlere me’mûr değilsiz cevâbın îrâd idersiz, cevâbın dahi siz virün” deyüp mahkemeden taşra oldum. Mahmûd Beyzâde Kemânkeş'in cümle esbâbın ve eşyâsın ahz ü kabz idüp Yeğen Osmân Paşa'ya götürüp teslîm ve: “Kemânkeş'e irişmedim, Bosna tarafına firâr eylemiş” didikde, Yeğen Osmân Paşa dahi Rûmili eyâletini sağ kol alaybeyisine tevcîh eyledi ve ittifâk eylediler ki yirmi bin tüfeng-endâz Arnavud levendi tahrîr idüp Yeğen Osmân Paşa yanında mevcûd olup Yenipazar ve İzvornik taraflarında olan küffâr-ı hâksârı perâkende vü perîşân eylemek bahânesiyle kendülere tâbi‘ ol mikdâr levend tedârüki içün der-i devlet-medâra arz idüp istîzân eylediler. Ammâ taraf-ı Devlet-i aliyye ol mikdâr tüfeng-endâz levendâtı |69b| istimâ‘ itdüklerinde gālibâ fesâd ü fitne üzere olan murâdların fehm idüp mezbûr Yeğen Osmân Paşa'nın vücûdın sahîfe-i rûzgârdan hakk eylemek üzere takayyüd-i {ü} tâmm ü ihtimâm eylediler. Yohsa iş müşkil olurdı. Ve cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazreti lutf u ihsân idüp Zûrnâpa Mustafâ Paşa'ya Rûmili eyâleti sadaka vü ihsân olunup Ser-asker Receb Paşa tarafında

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

bulunmağla Arnavud beyzâdeleri Zûrnâpa'ya dilgîr olup: "Bizi devlet tarafına gamz eyledin" deyü tefrîkalarına bâ'is olmağın tedbîrlerin vücûda getürmeğe vaktleri kalmadı. Eğer ittifâkları üzere yirmi bin mikdârı tüfeng-endâz levendât Arnavud ile kavl ü karârları üzere Yeğen Osmân Paşa'nın yanında müctemi' olmuş olalardı, Âl-i Osmân Tatarpazarı ve Filibe'ye varınca memleket-i Rûmili'nden ne umardı? Cümlesin zabt u rabt idüp zîr-i hükûmetlerine tâbi' iderler idi. Çûn ki etrâf ü eknâfın nefîr-i âmmları Yeğen Osmân Paşa üzerine varmaları içün fermân vârid oldı ve Zûrnâpa Mustafâ Paşa Ser-asker Receb Paşa tarafında bulunduğundan Arnavud beyzâdeleri kendülerin istihlâs içün Yeğen Osmân Paşa'ya hâb-ı hargûş virüp "şimden sonra cümlemiz hâ'in-i devlet ittihâz olunduk hemân tedârüki Arnavudluk memleketine varup üstümüze gelenlere cevâb virecek mertebe tüfeng-endâz {endâz} |70a| Arnavud levendi tahrîr idüp hâzır ü âmâde idelim, üstümüze kimesne gelmeğe kādir değildir. Ve iki el bir baş içündür, kırılınca cidd ü cehd ideriz" deyüp Yeğen Osmân Paşa'yı sevdâ-yı hâma düşürdiler. Yeğen Osmân Paşa dahi Sofya'dan hareket ve "Kosova" dimekle ma'rûf Fâtih pederi Gāzî Sultân Murâd Han merhûmun merkadine ve merhûm-ı müşârün-ileyhin sancakdârı olan Gāzî Mestân Bey merhûmun türbesine nüzûl ve cümle tuğ-ı perîşânların ve tabl [u] alemlerin ve zûrnâ-yı nefîrlerin ve sancak bayrakların bi'l-külliye mahall-i mezbûrda ihrâk bi'n-nâr idüp yanında mevcûd olan eşkıyâ zümresiyle Arnavud beyzâdelerinden Prizrenli Mahmûd Beyzâde hânesine nüzûl eyledi. Ve tevâbi' ü levâhıkı olan eşkıyâyı perâkende itmek içün her birine kasaba-i Prizren'de birer konak virilüp perîşân eylediler. Ve konak sâhiblerine sipâriş olundı ki herkesin konağında olan eşkıyâyı bu gice nâ-bûd ideler. Ve kendü dahi mezbûr Yeğen Osmân Paşa'yı ol gice katl itdürdi. Zîrâ Devlet-i aliyye tarafından Mahmûd Beyzâde'ye fermân vârid olmuş idi ki: "Ya Yeğen Osmân Paşa'nın başı, ya senin başın". Ol eclden mezbûr Yeğen'i katl idüp kendü kabâhatlerin setr içün Devlet-i aliyye tarafına ser-fürû itmekle bellü ve başlu bir kaç bölük başlarının dahi kelle-i bî-devletlerin Yeğen Osmân'ın kelle-i bî-devleti ile ma'an |70b| der-i devlet-medâra irsâl eyledi. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazretine hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun. Ammâ garâbet bunda ki Gāzî Sultân Murâd Han-ı merhûmun gûyâ kerâmet-i rûhâniyyeti eşkıyâ-yı mezbûrları kendü merkad-i şerîfine cezb idüp: "Benim nesl-i pâkimde ve devletlerinde sizin alâkanız nedir?" deyü kerâmet-i rûhânîsi izhâr olup sancakdârı olan merhûm Mestân Bey türbesinde tuğ ve alem ve sancak ve zûrnâ-yı nefîrlerin ihrâk bi'n-nâr itmeleri merhûm Sultân Murâd Han-ı Gāzî'nin kerâmât-ı rûhâniyyesi olduğuna şübhemiz yokdur" deyü hikâyet ü rivâyet itmeğin müşârün-ileyh Ebûbekir

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ağa'dan işbu râkımü'l-hurûf bi'z-zât istimâ‘ itmekle işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı, el-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 3 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Ve sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî‘-i ulûfe olunmağla yevm-i merkūmda silahdâr ocağı devr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 4 şehr-i Şevvâlü'l-mükerrem, sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Terakkī ile serdengeçdi tahrîr olanlar ki def‘a-i sânîdir, yedi yüz nefer ebnâ-i sipahîyândan ve yedi aded yüğrük bayrakları ile ve beş yüz nefer zümre-i silahdârândan beş aded yüğrük bayrakları ile ve tertîb-i alay üzere otağ-ı hümâyûn kurbundan nazar-ı pâdişâhîden mürûr |**71a**| ü ubûr idüp ve elli mikdârı mülâzım sipâh akablarınca ma‘an ubûr idüp Şâm-ı cennet-meşâmm vâlîsi Vezîr Ahmed Paşa ile Ser-asker Receb Paşa tarafına ta‘yîn olunup revâne olmaları fermân buyurulmağın ba‘de'l-[a]lay müşârün-ileyh Salt Ahmed Paşa haymegâhına karîb nüzûl eylediler. Ve yeniçeri ocağından dahi bin nefer yeniçeri dilâverleri odalardan yamak olmak üzere Vidin tarafında ser-asker olan Silistre Vâlîsi Bosnavî Hüseyin Paşa tarafına hareket ve azîmetleri içün fermân-ı âlî sâdır olmağın mezbûr yeniçeri bahâdırları dahi yevm-i merkūmda müzeyyen alay ile otağ-ı hümâyûn kurbünden nazar-ı pâdişâhîden ubûr idüp müşârün-ileyh Vezîr Hüseyin Paşa tarafına azîmet eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 5 şehr-i Şevvâl, sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı cum‘ayı edâ içün semend-i çapük-hırâma süvâr ve Câmi‘-i Kebîr'i teşrîf ve salât-ı cum‘ayı edâ buyurdılar. Ve bundan akdem Çiftelerli Osmân Paşaoğlı Ahmed Paşa Gelibolı ma‘berinden mürûrunun zikri sebkat itmiş idi. Ba‘zı ulakların lisânından batîü'l[39]-hareke üzere olan azîmeti der-i devletin mesmû‘[ı] olmağın: “İmdi sefer-i hümâyûna bir gün ve bir sâ‘at evvel irişmekde takayyüd üzere olup batîü'l[40]-harekeliği terk idesin

39 Metinde بطيع şeklinde yanlış yazılmıştır.

40 Metinde بطيع şeklinde yanlış yazılmıştır.

sonra özr ü cevâbın mesmû‘-ı hümâyûn olmaz” deyü hükm-i hümâyûn ile Dîvân-ı âlî çavuşlarından bir çavuş |71b| irsâl olundı. Ve Fethülislâm Kal‘ası fethinden sonra İhrâm ve Güğercinlik kal‘alarında mahsûr olan kefere vü fecere asker-i İslâm'ın heybeti havfından derûnlarına haşyet müstevlî olmağın kal‘a-i mezbûrlardan firâr ve kal‘a-i merkūmları hâlî bırakdıkları haberi yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vürûd buldı. Ve iştirâ zahîreleri etrâf ü eknâf kazâlardan gelmekle ve muhtekirler dahi cevânib-i erba‘adan fürûht içün zahîre-i firâvân getürmeleri ile hâlis arpanın alîkı dört pâreye ve mahlût şa‘îrin alîkı üç pâreye ve dahi noksâna fürûht olunup bi-hamdi li'llâh orduy-pâzârda arpa bir mikdâr râygân oldı. Ve menzil-i sahrâ-yı Sofya'da iktizâ hasebiyle meksin ziyâdece vukū‘ından giyâh-ı hüşkün mahall-i naklleri ba‘îd olmağ[l]a ber-vech-i tahmîn yüz vakıyye gelen giyâh-ı hüşkün arabası aynî iki esedî guruşa fürûht olunup bâyi‘-i giyâh olan, pâre-i Mısrî'nin ne çihredâr olduğuna rağbet ve nazar-ı iltifât itmedi. Ve mahall-i mezbûr orak vakti olmağın re‘âyâ vü berâyâ orak hızmetinde bulunmağla ber-vech-i tahmîn bir buçuk çeki gelen odunun arabası yüz yirmişer akçaya dahi ziyâdeye değin fürûht ol-dahi râygân olmamağla erbâb-ı ordu bir mikdâr zarûret-i hatab çekdiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 6 şehr-i Şevvâl sene 1100.

Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Silahdâr ocağı mukaddemâ devr olunduğı sebkat |72a| itmiş idi. Yevm-i merkūmda sipâh ocağına dahi otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup devre ikdâm olundı. Ve lâkin vakt-i şâm irişmekle devr olunmak mümkin olmayup bölükleri yüz doksan ikide karâr buldı. Ve yeniçeri ocağından tekrâr sekiz aded oda dahi Ser-asker Receb Paşa tarafına ta‘yîn ü irsâl olunmak fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda tertîb-i alay-ı pür-zînet ile nazar-ı pâdişâhîden mürûr u ubûr itdüklerinde taraf-ı Sadr-ı âlî'den ocağ-ı mezbûr ile ma‘an ta‘yîn olunan zâbıtlarına hil‘at ilbâs olunup ser-asker-i müşârün-ileyh tarafına azîmet ü revâne oldılar.

Maktûl Şuden-i Sol Kol Alaybeyisi: Ve Ser-asker Receb Paşa Alacahisâr tarafında olan cisrden Nehr-i Morava'yı mürûr u ubûr idüp ibtidâ nüzûl olunan menzilde küffâr-ı hâksârın katanası asker-i İslâm'ın otlakcılarından hâric-i orduda bir kaç otlakcı ahz itmekle ordu-yı askerde: “Küffâr gelmiş âdem almış” sadâsı zuhûr itmeğin sol kol alaybeyisi olan Mehemmed Alaybeyi haymesin bozduğı ser-askere mün‘akis olmağın müşârün-ileyh

Ser-asker Receb Paşa bi'z-zât süvâr olup: "Bu vaktde perîşânlığa sebeb ü bâdî olanın cezâsı ibret-i âlem içün katli muktazîdir" deyü mezbûr sol kola irişüp: "Bire nâ-merd! asker-i İslâm'ın vehmine bâ'is olursın" deyüp ve emân ü zamân virmeyüp ol demde katl eyledüği haberi yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı |**72b**| sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vârid oldı. Bundan akdem İrşova Kal'ası'nın fethi haberi [ile] Kurs Tököli Kral tarafından müjdeciler îd-i şerîfin ikinci Salı güni der-i devlet-medâra vusûl bulmuşlar idi. Hâliyâ yevm-i merkūmda Vidin tarafında olan Silistre Vâlîsi Ser-asker Bosnavî Hüseyin Paşa ağalarından Süleymân Efendizâde Rûznâmçe-i Evvel Mustafâ Efendi'nin oğlı Mevkūfâtî Ali Efendi'nin bacanağı olan Uzun Abdî Ağa müşârün-ileyh Hüseyin Paşa tarafından tekrâr mektûbları ile der-i devlet-medâra vusûl bulup Kal'a-i İrşova'ya lâzım ü mühimm olan mühimmâtı ve cebehâne ve top ve sâ'ir levâzımâtı ve muhâfizîni tahrîr ve taleb idüp taraf-ı Devlet-i aliyye'den tedârüki görilmek umûr-ı dîn ü devletden olduğın i'lâm ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de mektûbları kırâ'at olundukda mektûb-ı müşârün-ileyh ile vürûd bulan mezbûr Abdî Ağa'ya hil'at-i fâhire ilbâs olunup iltifât-ı Sadr-ı âlî'de mazhar vâkı' oldı.

İnhizâm-ı Kefere der-Kurb-i Valyova: Ve Mahmûd Beyzâde ve Âdem Bey leşker-i firâvân-ı bahâdırân-ı Arnavud ile Valçitrin sancağında vâkı' Priştine kasabası kurbünden mürûr u ubûr idüp Valyova'da olan küffâr-ı hâksâra mukābil ve lutf-i Hudâ-yı lem-yezel ile hamle-i evvelde cem'iyyet-i küffârı perâkende vü perîşân idüp harb ü kıtâlden sonra Valyova Kal'ası'n zabt idüp ba'dehû Böğürdelen Kal'ası üzerine azîmetlerinin haberi yevm-i merkūmda |**73a**| muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vürûd ve beyne'n-nâs şüyû' buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 7 şehr-i Şevvâl sene 1100.

Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Sipâh ocağı henüz devr olmamağla yevm-i merkūmda otağ-ı Sadr-ı âlî'de ocağ-ı mezbûrun devri içün ulûfe sergisi olup Defterdâr Ali Efendi sipâh bölüğin dahi devr itmek içün takayyüd-i {ü} tâmm itmekle sergi itmâmından sonra tekrâr sergi döşedüp ihtimâm eyledi. Ve lâkin vakt-i şâm irişüp bir vechile devri mümkin olmayup yevm-i âhara te'hîr olundı. Ve beyne's-salât Sadr-ı âlî ulûfe sergisinden kalkup tebdîl-i câme iki piyâde çukadâr ile ma'an bir mikdâr kesb-i havâ ve def'-i gamm içün Cebel-i Vitoş zeylinde vâkı' merhûm Bâlî Efendi'nin türbesi olan karye semtine azîmet ve akabince huddâm-ı süvârân dahi akabgîr olup bir kaç sâ'at geşt ü güzâr ve def'-i gamm-ı dünyâdan sonra semend-i

çapük-hırâma süvâr ve cânib-i orduya avdet ve muhayyemgâhda vâkı‘ otağ-ı mu‘ayyenelerine nüzûl buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 8 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Ocağ-ı sipâhiyân devr olunmayup yevm-i âhara te’hîr olunmuş idi. Yevm-i merkūmda ale's-seher otağ-ı Sadr-ı âlî'de sergi döşenüp bir def‘a devr olundukdan sonra tekrâr ibtidâdan mübâşeret olunup gerek bölüği mürûr itmiş ve gerek |**73b**| orduya henûz irişüp mevcûd olanların cümlesine ulûfeleri tevzî‘ olunup iki def‘a devr olunmuşdur. Ve ba‘de'l-asr vakt-i şâma karîb azîm bârân-ı rahmet nâzil olup muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'yı âb-ı bârân memlû idüp muhayyemgâh-ı ordu seyl-i bârân içre misâl-i hıbâba döndi. Ve nısfü'l-leylde dahi tekrâr şiddet ile nüzûl-i bârân vukū‘ bulup şiddet ile bir mertebe nâzil oldı ki vakt-i şâmdan mukaddem nâzil olan bârândan şol mertebe izdiyâd olup ve bark ü sâ‘ika nümâyân ve seyl-i azîm firâvân oldı. Ve Şâm-ı cennet-meşâmm Vâlîsi Salt Ahmed Paşa kendü ile ma‘an me’mûr olan asâkir-i İslâm ile ve Şâm-ı şerîf kulları ile yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'dan hareket ve Ser-asker Receb Paşa tarafına azîmeti mukarrer olmağın ücretleri taraf-ı[41] mîrîden virilmek üzere ba‘zı kazâlardan mukaddemâ ihrâcı fermân olunan mükârî arabalarının mevcûdundan müşârün-ileyh Ahmed Paşa'nın zahîre ve ağırlığı nakli içün elli aded mükârî arabası virilmek üzere ser-arabacıyân nasb olunan Edirneli Ali Ağa'ya hıtâben fermân-ı âlî sâdır olmağın müşârün-ileyh Ali Ağa elli aded câmûs arabaların tedârük ve müşârün-ileyh Ahmed Paşa'nın kethudâsı olan defterdâr, merhûm Ahmed Paşa'nın sâbıkā hazînedârı Sarı Mustafâ Ağa'ya teslîm ve mezbûrun yedinden memhûr temessük alduğın nakl eyledi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 9 şehr-i Şevvâl sene 1100.
|**74a**| *Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.*

Ameden Kelle-i Gedik ve Sâ’ire: Erbâb-ı süyûfdan “Gedik Mehemmed Paşa” nâmıyla meşhûr eşkıyâyı müfettiş-i memâlik-i Anadolı olan Ahmed Paşa Na‘l-lıhan'da ahz ve kayd [u] bend idüp hayyen der-i devlet-medâra irsâl ve hâliyâ gelmek üzeredir deyü bundan akdem müjdeciler haberinin

41 “taraf” kelimesi mükerreren yazılmıştır.

zikri sebkat itmiş idi. Ve lâkin aksi zuhûr idüp mezbûr eşkıyânın hayâtı ile söyleşmekden memâtı evlâdır.

Mısrâ‘:

Görmemek yeğdir seni, görüp dîvâne olmakdan.

Nesr: mazmûnı üzere mezbûr Ahmed Paşa, Gedik Mehemmed Paşa'yı ol tarafda katl idüp ve otuzdan mütecâviz bellü başlu bölükbaşı eşkıyâlarının kelle-i bî-devletleri ile Gedik-i mezbûrun kelle-i bî-sa‘âdetin der-i devlet-medâra irsâl ve muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a yevm-i merkūmda vusûl bulmağın kelle-i bî-devletleri hayme-i laklak-ı şehriyârî zeylinde hâk-âlûde kılındı. Ve müjde-resânlara me’mûllerinden ziyâde in‘âm ü ihsân olunup hil‘at-i fâhireler ilbâs olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 10 şehr-i Şevvâlü'l-mükerrem sene 1100. *Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.*

Sadr-ı âlî tebdîl-i câme ve iki piyâde çukadâr ile merhûm Bâlî Efendi'nin merkadleri olan karye kurbünde vâkı‘ Cebel-i Vitoş zeylinde korı-i kûhsâr etrâfın bürûdet-i havâdan bir mikdâr def‘-i sevdâ-yı gamm içün geşt ü güzâr ve ba‘de'l-asr avdet ve otağa teveccüh ü azîmet ve duhûlleri vaktinde Kurs Tököli Kral tarafından müjdeciler muhayyemgâh-ı |74b| sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a dâhil olup Tımışvar eyâletine tâbi‘ iken bundan akdem istîlâ-yı kefere olan Şebeş [ve] Lugoş kal‘alarında mahsûr olan küffâr-ı dûzah-karâr heybet ü salâbet-i İslâm'a tâb ü tâkat getüremedikleri cihetden avn-i Hudâ-yı müte‘âl ile Fethülislâm ve İrşova kal‘aları fethinden sonra Kal‘a-i Şebeş ve Lugoş'ı hâliyetün hâliye bıragup ve kendüleri vehm-i salâbet-i İslâmiyye'den havf ü haşyetlerinden mütelâşî olmağın bi'l-külliye firâr ve terk-i {ü} nâmûs ü âr itmeleriyle kal‘a-i mezbûrlar taraf-ı İslâm'dan ke'l-evvel zabt u rabt olunup ve inşâ’a'llâhu te‘âlâ ba‘de'l-yevm tarîk-i Tımışvar küşâde olduğı haberi ile gelen müjde-resânlara mübâlağa ile in‘âm ü ihsân olunup hil‘at-i fâhireler ilbâs olundı. İşbu haber-i meserret-eser zuhûr ve vusûl buldukdan sonra Kal‘a-i Tımışvar ve Varadin zahîreleri içün kenâr-ı Nehr-i Tuna'da vâkı‘ Ruscuk İskelesi'nde zahîre tahsîline ve sâ’ir emvâl-i mîrî tahsîline ve kabzına bundan akdem ta‘yîn olunup me’mûr olan sâbıkā Edirne bostâncıbaşılığından vezîr olan Hüseyin Paşa zahîre bulunduğı mahallerden narh-ı cârî üzere ve bahâsın ber-vech-i nakd ashâbına edâ vü teslîm eylemek üzere yüz bin keyl-i İstanbulî şa‘îr ve elli bin keyl-i İstanbulî hınta iştirâ ve Tuna sefînelerine tahmîl ve navl-ı sefîne-

lerin edâdan sonra kal'a-i mezbûrlara nakli mahall-i münâsib olan iskelelere ber-vech-i ta'cîl bir gün ve bir sâ'at |75a| evvel irsâl eylemek içün bâ-fermân-ı âlî ahkâm-ı şerîfe irsâl olunup kemâl mertebe takayyüd-i tâmm ve ihtimâm eyleyesin deyü tenbîh ü te'kîd kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 11 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Ser-etıbbâya Pâye-i Anadolı İhsânı: Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri tarafından ser-etıbbâ-i şehriyârî olan Hayâtîzâde Mehemmed Efendi'ye pâye-i sadreynden pâye-i Anadolı sadaka vü ihsân buyurulmağın ekâbir-i ordu-yı [hümâyûn] tehniye-i pâye içün müşârün-ileyh Ser-etıbbâ Hayâtîzâde haymesine gürûhen gürûh teveccüh ü azîmet idüp tehniye-i pâye-i sadr-ı Anadolı ile meclisin teşrîf ve şarâb-ı limon ve ûd ü anber ile i'zâz olundılar.

Ameden Yûsuf Efendi, Muhassıl-ı Haleb: Bin doksan sekiz senesinde mesârıfât ve mühimmât-ı seferiyye içün Âstâne-i sa'âdetde kā'im-makām-ı sadâret-i uzmâ olan Receb Paşa ma'rifetiyle memâlik-i Anadolı ve Rûmili'nde zî-kudret olanlardan bi'l-külliye imdâd-ı seferiyye sâliyâne ve tahsîl olunmak içün fermân-ı hümâyûn sâdır oldukda sâbıkā kassâbbaşı ve ba'dehû başmuhâsebeci ve deryâ beyi ve ba'dehû Halebü'ş-şehbâ muhassılı olan Kel Yûsuf Efendi'den dahi yüz kîse akça imdâd-ı seferiyye taleb olunup ve lâkin ol târîhden bu âna gelince henüz edâ eylemedüği cihetden hâliyâ bin yüz senesinde vâkı' sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmet olundukda müşârün-ileyhden mukaddemâ imdâd-ı seferiyye içün sâliyâne olunan yüz kîse akçayı ta'yîn ve irsâl olunan mübâşire teslîm ve eğer teslîmde ta'allül |75b| ider ise Ordu-yı hümâyûn'da der-i devlet-medâra ihzârı içün bundan akdem ahkâm-ı şerîfe ile mübâşir ta'yîn ü irsâl olunmuş imiş. Müşârün-ileyh Yûsuf Efendi yüz kîse akçayı teslîmden ihzârı münâsib görmekle güzîde-i şehr-i Arab olan mahrûse-i Haleb'den hareket ve târîh-i mezbûrda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a dâhil olup ahbâb-ı zevi'l-ihtirâm ile görüşmekde ve taşra diyârların ahvâllerin müzâkere ve kendü ser-güzeştini rivâyet ü hikâyet üzere iken bir kaç gün mürûr itmeğin meger bu eyyâmlarda mahrûse-i Haleb'den emvâl-i muhassıllık deyü getürdüği zer sikke-i Frengî'yi tebdîl-i pâre-i züyûf içün Yahûdiyân sarrâfân ile mahfice haberleşüp tebdîl üzere cidd ü cehdde olduğı uzun kulakdan vükelâ-yı devletin bâ-husûs Defterdâr Ali Efendi'nin mesmû'ları olmağın müşârün-ileyh Yûsuf Efendi Başbâkīkulı es-Seyyid Ah-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

med Ağa'nın habsine fermân buyurılup bâkī kulları ta'yîn olundı. Ve mukaddemâ imdâd-ı seferiyye içün sâliyâne olunan yüz kîse akça ve andan mâ'adâ muhassıllık içün dahi yüz kîse akça ki mecmû'ı iki yüz kîse akça olur iki güne değin ber-vech-i ta'cîl bi't-tamâm müşârün-ileyhden tahsîl ve teslîm-i Hazîne-i âmire olunmak üzere müşârün-ileyh başbâkī ağaya hıtâben fermân-ı âlî sudûr bulup ve: "Meblağ-ı mezbûr bi't-tamâm teslîm-i Hazîne-i âmire olunmadıkca mezbûr Yûsuf Efendi başbâkīkulı habsinden ıtlâk olunmaya" deyü tekrâr |**76a**| Defterdâr Ali Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî sâdır olmağın yevm-i merkūmda mezbûr Yûsuf Efendi hâliyâ başbâkīkulı olan Belgradî es-Seyyid Ahmed Ağa haymesinde mahbes kılındı. Ve ba'de'l-habs yevm-i mezbûrda yüz kîse akçayı bi't-tamâm teslîm-i Hazîne-i âmire eyledi. Ammâ garâbet bu ki ehibbâdan ba'zıları mezbûr Yûsuf Efendi'nin tatyîb-i hâtırı içün ziyâretine vardıkda: "Birâder, bu gün yüz kîse akçayı teslîm-i Hazîne-i âmire eyledim. Ol dahi muhassıllıkdan tahsîl olunan emvâldir. Bundan sonra bizden yüz kîse akça dahi imdâd-ı seferiyye taleb iderler. Hâliyâ Hazîne-i âmire'ye teslîm eyledüğümden gayri bir kîse akçaya kudretim yokdur. Ve hâliyâ bu habs olduğum mekân firdevs-âşiyân mesâbesinde olup itdüğim refâhiyyet kime müyesserdir? Ni'meti firâvân, kahvesi mebzûl bir tekke, bir müsâfirhâne ki kendü nefsime hânemde onda birin görmedim. Ve hâliyâ ta'âmı vakti ile ekl idüp hisâb ü kitâbdan berî oldum. Hânemde olsam hisâb kaydına meşgūl olmakdan ta'âm hâtıra gelmez. Hâliyâ huzûr ü râhatım var. Ve bencileyin ednâda akça neden olur? Böyle iken benden yüz kîse akça imdâd-ı seferiyyeye tâlib olurlar. Hâliyâ bir kîse akçaya mâlik değilim" deyü tesliyet-i hâtır içün varan ahbâba hikâyet ü rivâyeti ağreb-i garâyibdendir. Zihî âr, zihî nâmûs. Ve yevm-i merkūmda ale's-seher Ser-asker Receb Paşa tarafından |**76b**| menzil ile bir kaç ulak gelüp ma'an iki dilleri ile Ordu-yı hümâyûn'a vusûl buldılar. Meger Ser-asker Receb Paşa ordusundan bir mikdâr dilâverân çeteci tarzı akın tarîkıyle azîmet idüp Kular Palankası semtlerinde bir kaç yüz katanaya dûş olup harb ü kıtâlden sonra kefereden dil çıkarmayup ekserin tu'me-i şemşîr ve niçesin esîr ü der-zencîr idüp huzûr-ı ser-askere ihzâr itdüklerinde zikr olunan iki dili menzil ile der-i devlet-medâra irsâl itmeğin huzûr-ı Sadr-ı âlî'de arz olundukda, gelen müjde-resânlara me'mûllerinden ziyâde in'âm ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâs olundı. Meger dillerin birisi tâ'ife-i Ermeniyân'dan olup sâbıkā Budin vâlîsi iken zümre-i şühedâya mülhak olan Vezîr-i âlî-şân Abdurrahman Paşa merhûmun derzibaşısı olmağla Budin Kal'ası istîlâ-yı kefere oldukda kal'a-i mezbûrede mahsûr bulunup esîr olmağın millet-i kefere-i Nemçe'nin âyîn-i bâtıllarına tâbi' ve askeri yazılup Palanka-i Kular'da olan tabur-ı keferede mevcûd olmağ-

TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI
TURKISH HISTORICAL SOCIETY PUBLICATIONS
www.tuba.gov.tr

la zikri sebkat iden akıncıların ma‘rekelerinde giriftâr olmağın müşârün-ileyh ser-asker tarafından gelen dillerin biri mezbûr derzi olduğın Sadr-ı âlî telhîscisi olan Abdî Ağa teşhîs idüp ve derzi-i mezbûr dahi ikrârdan sonra müşârün-ileyh Abdî Ağa'dan kendü nefsini istihlâs recâ eyledüği |77a| rivâyet olundı. El-uhdetü ale'r-râvî. Sarıca ve sekbândan bozma bir erâzil-i nâ-halef-i bî-mezheb ordu-pâzârda gavgā idüp ve sebb-i[42] îmân itdüği isbât olmağın şer‘an katline fetvâ-yı şerîfe vârid olmağla katl olunmak fermân olunup ibret-i âlem içün sebb[43] itdüği mahallde ki, orduy-pâzârda pâzârbaşı çergesi mukābili idi, mahall-i ma‘hûdda şemşîr-i cellâd-ı bî-emân ile boynı urılup cezâsı virildi.

Ta‘mîr-i Ilıca-i Mezbûr: Bâlâda zikri sebkat iden Cebel-i Vitoş zeylinde vâkı‘ ılıca ki, mürûr-ı eyyâm ve kürûr[44]-ı a‘vâm ile ba‘zı yerleri vîrân ve ba‘zı yerleri harâba müşrif[45] olmağın sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenâtdan Dârü'l-izz ve's-sa‘âde ağası Mustafâ Ağa ılıca-i mezbûrun der [ü] divarın ve cevânib-i erba‘asın ve havzının kubbesin ta‘mîr ve câmekânının zîr ü bâlâsın ve kurbünde bir kasr-ı dil-güşâ ihdâs idüp kemâ-yenbagī ta‘mîr ü termîm itmekle sevâb-ı azîme nâ'il ve karye-i mezbûrı müceddeden şen[46] ü âbâdân buyurdılar. Bir ehibbâya yâr-ı kadîmi taraf-ı Edirne'den mektûb gönderüp mektûb-ı merkūm yevm-i mezbûrda vusûl buldukda tahrîrinde münderic olan ahvâlinden biri bu ki, Edirne'de zahîre envâ‘ının firâvân ve ucuzluk olduğın ve Kā'im-makām-ı âlî-makām Ali Paşa hazretlerinin şehr-i Edirne'de zabt u rabtı kemâl mertebe i‘tidâl üzere olup sûk-ı sultânîde narh-ı sultâniyeye kemâl mertebe takayyüd ü ihtimâmı olmağla yüz seksen dirhem nân bir akçaya hâssü'l-hass |77b| olmak üzere iken kā'im-makām etmekcilere “atîk hınta dakīkın mahlût idüp tabh idersiz” deyü bir kaç def‘a tenbîhden sonra “mütenebbih olmazsız” deyü hattâ etmekciler kethudâsın azl ve küreğe fermân ve mahbûsen Âstâne-i sa‘âdet'e irsâl eyledüklerin ve cümle zahîre mübâh olmağla arpanın kîlesi yirmi dört akçaya değin fürûht olunduğın ve sebzevât kısmı gāyet ile mebzûl ü firâvân ve bir akça ile üç-dört dürlü sebzevât alındığın ve kā'im-makām-ı âlî-makāmın gicelerde ve gündüzlerde tebdîl-i sûret şehr-i Edirne'i geşt ü güzâr buyurmalarıyla tâ'ife-i harâmzâdelerin nâ-bûd ü nâ-peydâ olduk-

42 Metinde “sebt (سبت)” şeklindedir.

43 Metinde “sept (سپت) şeklindedir.

44 “kürûr” kelimesi mükerrerdir.

45 Metinde مسرف şeklinde yazılmıştır.

46 “şen” kelimesi metinde “şe'n (شأن)” şeklindedir.

ların ve kā’im-makām-ı müşârün-ileyhin herkese hüsn-i {ü} hulk ile mu‘âmelesin mektûbunda derc itdüğin bir ehibbâmıza rivâyet ü hikâyet itmekle mesmû‘ımuz mertebesi tahrîr ü inşâ olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 12 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı cum‘ayı bu def‘a dahi Câmi‘-i Kebîr'de edâ buyurdılar. Hacı Bektaş-ı Velî *kudduse sırrühu'l-azîz*in halka be-gûş köçekleri olan yeniçeri ocağında sâbıkā kul kethudâsı olan merhûm Deli Balta'nın oğlı (Boş) Ağa ocağ-ı mezbûrda kethudâ yeri iken yevm-i merkūmda turnacıbaşılık sadaka vü ihsân buyurılup Cezîre-i Girid'de gerek Kandiye ve gerek Hanya ve gerek Resimo kal‘aları muhâfazasında olan yeniçeri ocağına ağa nasb ü ta‘yîn olunup yevm-i merkūmda cezîre-i mezbûre tarafına irsâl olundı. Ve Âstâne-i |**78a**| sa‘adet'de Yenibâğçe'de vâkı‘ Nakkāş Paşa Sarâyı kurbünde sâkin ocağ-ı mezbûr çorbacılarından sâbıkā küffâr-ı hâksâra esîr olup istihlâs bulan Dervîş Ağa yeniçeri ocağında gedik-i mahlûle münâsib gör[ül]mekle kethudâyeri nasb ü ta‘yîn olunup kat‘-ı pâye ile mesrûr ü handân oldı. Mora cânibinde ser-asker olan Vezîr Halîl Paşa tarafından menzil ile ulak gelüp müşârün-ileyhin kapu kethudâsı olan Koca Re’îs dâmâdı gediklü müteferrikalardan İbrâhîm Ağa'nın nakli üzere “küffâr-ı hâksârın Mora Cezîresi'nde Anaboli Körfezi'nde ondan mütecâviz kalyonları lenger-endâz olduğın ocak kalyonları haberdâr olmağla üzerlerine azîmet ve niçe sâ‘at harb ü kıtâlden sonra küffâr-ı dûzah-karârın iki kalyonun gark ve beş kıt‘a kalyonı ahz ve kabza-i tasarrufa alup ve mâl-ı ganâyim-i firâv[â]na ve esîr-i bî-pâyâna mâlik olduklarından mâ‘adâ iki fırkatesin kabza-i tasarrufa alurlar. Meger Nemçe kralı olan çasar tarafından iki müte‘ayyin papas gelüp çasar-ı mezbûr lisânından “iki tarafa seferimiz vukū‘ buldı” deyü Venedik kralından imdâd talebi içün kâğıdlar getürmüşler. Venedik kralı dahi: “Bizim de Türk ile bu sene ma‘reke-i kesîremiz olmağın imdâda gönderecek askerimiz yokdur” deyü cevâb-nâme tahrîr idüp mezbûr papasları Çuka Adası önünden Kefalonya Adası'na irsâl içün mezkûr fırkatelere süvâr ve taraf-ı çasara irsâl içün |**78b**| hâzır ü âmâde iken ocak kalyonları mezkûr ma‘rekede ol iki fırkateleri kabza-i tasarrufa alup merkūm papasları cevâb-nâmeleri ile Ser-asker Halîl Paşa'ya irsâl eylemişler” deyü müşârün-ileyh Kapu Kethudâsı İbrâhîm Ağa'nın rivâyetini ba‘zı ahbâbdan istimâ‘ olunmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı, el-uhdetü ale'r-râvî.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 13 şehr-i Şevvâl, sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Eyyâm-ı bâhûrun ibtidâsı yevm-i merkūmda vâkı‘ olmuşdur. Ve yevm-i merkūmda şehr-i Sofya'nın sûk ü pâzârında fermân-ı âlî birle münâdîler nidâ idüp: “Sofya şehrinin bezistânında alâ-tarîkı'l-emânet vaz‘ olunan eşyâları sâhib-i emânet bir haftaya değin ahz ü kabz idüp bezistân-ı mezbûrdan ihrâc eylesünler” deyü münâdîlerin nidâsından erbâb-ı Ordu-yı hümâyûn beyninde güft ü gû vâkı‘ olup ba‘zısı: “Yeğen Osmân Paşa maktûlün bezistân-ı merkūmda vaz‘ olunmuş mâl-ı firâvânı ve altunı varimiş” deyü ma‘nâ ve kimisi bir gayri dürlü ma‘nâlar virüp bir kaç eyyâm güft ü gûdan hâlî olmadılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 14 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Sipâh ve silahdâr ve yeniçeri ocaklarından dörder-beşer fermân-ı âlî birle defterdâr-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa'nın hayrâtı olan Yenihan menziline ta‘yîn olunup ve ol etrâfda meks üzere olup taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'dan bilâ-fermân avdet idenleri ahz ü habs idüp |**79a**| taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a irsâl ve ol makūlelerin haklarından gelinmek üzere mezbûr çavuşlar ta‘yîn ü irsâl olundı. Ve merhûm Bâlî Efendi medfûn olduğı karye Ordu-yı hümâyûn'dan Köstendil ve Üsküb taraflarına giden tarîkın boğazı olmağın ocağ-ı mezbûrlardan kezâlik dörder-beşer nefer çavuş dahi boğa[z]-ı merkūma ta‘yîn olunup bilâ-fermân avdet idenleri ve firâr idenleri ahz ü habs ve Ordu-yı hümâyûn'a irsâli içün ta‘yîn olundılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 15 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Mahmiye-i Edirne'den hareket ve Sofya menziline nüzûl-i hümâyûnun ibtidâ vukū‘ı târîhinden Ramazân-ı şerîfin yedinci Sebt güni vukū‘ bulup vakt-i nüzûlden yevm-i merkūma gelince otuz sekiz eyyâm mürûr itmekle otağ-ı hümâyûn ale't-tevâlî otuz sekiz eyyâm kurılı olmağın işbu yevm-i merkūmun şâmında ve vakt-i işâda otağ-ı mezbûr tebdîl olunup yerine gayri otağ-ı hümâyûn vaz‘-ı esâs olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 16 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Vakt-i işrâkda sâhib-i devlet merhûm Bâlî Efendi'nin medfûn olduğı karyenin bâlâsında Cebel-i Vitoş zeylinde vâkı‘ kûhistânî korı etrâflarında kesb-i

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

havâ ve def‘-i gamm ü sevdâ içün azîmet ve bir mikdâr istirâhatden sonra avdet ve otaklarına nüzûl buyurdılar. Sofya sâkinlerinden voynuk çeribaşısı olan “Akyayla |79b| Mehemmed Ağa” dinmekle meşhûr ü müte‘ârifin sahrâ-yı Sofya intihâsında Cebel-i Vitoş'un cânib-i şarkīsinde vâkı‘ bir kûhistânda Ordu-yı hümâyûn'a üç sâ‘at mikdârı ba‘îd mesâfede Sofya Suyı nâm-ı dîger Iskır nâm nehrin bâlâsında bir kaç ocak kârhâne-i somakuları olup ve mahall-i mezbûrun havâsı latîf ve mâ’-i cârîleri firâvân ve kârhâne-i somakuların tarz-ı vâdîsi ve seyr ü temâşâsı vâcibü's-seyr olmağın hamr emîni olan Kifrî Ahmed Efendi mahall-i mezbûrda ziyâfet tertîb idüp Süleymân Efendizâde Rûznâmçe-i Evvel Mustafâ Efendi ve mezbûrun mahdûm-ı mükerremleri olan Mevkūfâtî Ali Efendi ve Şehr-emîni Mûsâ Efendi'yi mahall-i mezbûra da‘vet itmekle müşârün-ileyhimâ dahi hadem ü haşem birle da‘vete icâbet ve vakt-i şâfi‘îde hareket ve koçılar ile azîmet idüp somakuları seyr ü temâşâ ve mahall-i mezbûrun mâ’-i cârîsi kenârlarında ve çemenzârlı mahallerinde mahfîce âlemlerden sonra vakt-i şâmda Ordu-yı hümâyûn'a avdet eylediler. Ser-asker Vezîr Receb Paşa ordusunda muhzır olan Mehemmed Ağa ser-asker-i müşârün-ileyh tarafından menzil ile Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve mektûb-ı ser-askeri sâhib-i devlete teslîm eyledi. Ve lâkin rivâyetini nakl idenlerden istimâ‘ olundı ki ser-asker-i müşârün-ileyh salt ü cerd süvârân ile ki, on binden mütecâviz, on ikişer günlük zahîre terkîlerinde olmak üzere Gıragoyofca nâm kasaba tarafına azîmet ve mahall-i mezbûra |80a| dâhil oldukda Kular sahrâsında tabur ile olan küffâr-ı dûzah-karâr haberdâr olup, “asker-i İslâm ardımız aldı, gāfilen bizi şebhûn iderler” deyü havf ü haşyet müstevlî olmağın taburlarında karâra mecâlleri olmayup firârı ictisâr ve ârzû-yı Kal‘a-i Semendire idüp dâhil-i sûr-ı Semendire oldukları ba‘zı dillerden haber alınmağla asker-i İslâm'dan bir-iki yüz mikdârı bahâdırân-ı süvârân Kal‘a-i Belgrad-ı {ü} sengîn-âbâd-ı {u} dârü'l-cihâd kurbünde vâkı‘ Kasr-ı Abazalık ile iştihâr bulan kasr-ı ma‘hûdun cevânib-i erba‘asın geşt ü güzâr ve Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-âbâdda mahsûr olan keferenin hâric-i bâb-ı kala‘ya cür’etleri muhâl olup ancak beden-i kal‘adan bir kaç aded top-ı tûb-peykeri figān itdirmekle iktifâ itmeğin asker-i İslâm etrâf-ı cevânib-i kal‘a’i cüst ü cûdan sonra avdet ve “Havâle” ta‘bîr olunan mahall ki, Kal‘a-i Belgrad'a üç sâ‘atlik ba‘îd mesâfede olmağın havâle-i mezbûr zîrinde bir kaç gün ârâmdan sonra taraf-ı orduya avdetlerinde taburdan münfasıl Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-âbâd ârzûsın ider binden mütecâviz küffâr-ı dûzah-karâra râst gelmeleriyle hamle-i evvelde cümlesin perâkende vü perîşân ve ekserin tu‘me-i şemşîr idüp mâl-ı ganâyim-i firâvân-ı bî-pâyân ile Ser-asker Receb Paşa'ya vusûllerin müşârün-ileyh muhzır-ı Ser-asker Receb Paşa olan

Mehemmed Ağa'nın nakl ü rivâyeti üzere ba‘zı ahbâbımızdan mesmû‘ımuz mertebesi |80b| işbu mahallde tahrîr olundı, el-uhdetü ale'r-râvî. Prizren sancağında sâkin Vezîr Süleymân Paşa defterdâr-ı sâbık merhûm el-Hâc Hüseyin Paşazâde ki, hâliyâ mâliye tezkirecisi olan Mehemmed Bey'in akribâsından olmağla müşârün-ileyh Süleymân Paşa ihtiyâr ve umûr-dîde ve sâhib-i re’y [ü] tedbîr olduğı eclden ol etrâfın piyâde bahâdırları ile sefer-i hümâyûnda ma‘an mevcûd bulunmak içün Devlet-i aliyye tarafından da‘vet ve mezbûr Mehemmed Bey'in birâder-i sagīri olan İsma‘îl Bey bundan akdem hükm-i hümâyûn ile irsâl olunmuş idi. Mezbûr İsma‘îl Bey müşârün-ileyh pîr-i rûşen-zamîr Vezîr Süleymân Paşa ile mülâkāt ve da‘vet-nâme-i hümâyûnı teslîm idüp mefhûmı Süleymân Paşa'nın ma‘lûmı oldukda: “Bu taraflar leb-i deryâ olup her bâr küffâr-ı hâksâr olan Venedik mel‘ûnunun hareketi eksik olmamağla hakīr bu tarafları hâliyâ hıfz ü hırâset üzere iken bu tarafı hâlî koyup ol tarafa teveccüh ü azîmet münâsib görülmez. Hemân re’y ü tedbîr bir kaç bin piyâde nefîr-i âmm askeri tedârük olunmak evlâdur” deyüp Ohri ve İlbasan ve Üsküb sancaklarından bir kaç bin piyâde nefîr-i âmm askerin ihrâc ve hâzır ü âmâde idüp ve bi'z-zât yeğenlerinden iki güzîde ve bahâdır yeğenlerin ve sâbıkā Rûmili beylerbeyisi olup Uyvar Kal‘ası'n küffâr-ı hâksâr istîlâ itdükde zümre-i şühedâya |81a| dâhil olan Hâcezâde nebîresi ve sâbıkā Dukakin beyi olan Ahmed Bey ile bi'z-zât yeğenlerin zikr olunan piyâde nefîr-i âmm askeri üzerlerine zâbıt u hâkim nasb idüp mezbûr İsma‘îl Bey ile der-i devlet-medâr tarafına irsâl ve bi'z-zât ahvâlin mektûbda i‘lâm idüp mektûbı dahi İsma‘îl Bey ile irsâl itmekle mezbûr İsma‘îl Bey ve zikr olunan nefîr-i âmm askeri ile yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a dâhil oldılar. Ve lâkin Süleymân Paşa'nın Venedik keferesinin hareketinden leb-i deryâyı özr ü bahâne[47] idüp taraf-ı der-i devlet-medâra azîmetden îbâ eyledüği Tezkire-i Mâliye Mehemmed Bey'in çendân hattî-i gûşesi olmayup perde-i hicâbda kaldı. Zîrâ mukaddemâ dahi müşârün-ileyh Süleymân Paşa'nın taraf-ı der-i devlet da‘vetine bâ‘is ü bâdî olan mezbûr Mehemmed Bey'in akribâlığı cihetinden neş’et idüp anın sevkı ile da‘vet-nâme irsâl olunmuş idi. Hâliyâ Vezîr Süleymân Paşa'nın îbâsından merkūm Mehemmed Bey'e telâş ârız olduğın nakl iderler. Ve zikr olunan nefîr-i âmm askeri ile gelen üç nefer beyzâdeler dest-bûs içün huzûr-ı Sadr-ı âlî'de duhûllerinde çendân iltifâta mazhar olmayup huzûr-ı Sadr-ı âlî'den gā’ile-i efkâr ile hurûcları rivâyet olundı, el-uhdetü ale'r-râvî.

47 Metinde بهاده şeklinde yazılmıştır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 17 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa |**81b**| hazretleri pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine tertîb-i ziyâfet idüp Cebel-i Vitoş zeylinde merhûm Bâlî Efendi medfûn olduğı karyenin cânib-i şarkîsinde kenâr-ı cûybârda "Kırkkavaklar" ismiyle müsemmâ olan mahallde yevm-i merkūmdan bir gün mukaddem sâyebânlar ve matbahlar irsâl olunup ve tertîb-i ziyâfet tekmîlinden sonra yevmü'l-erbi'âda pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerin mahall-i ziyâfete da'vet ve pâdişâh-ı cihân dahi "da'vete icâbet" mazmûnı üzere huddâm-ı Harem ve nedîmân-ı muhterem birle câ-yı ma'hûdda müheyyâ mahall-i ziyâfeti sa'âdet ile teşrîf ve ba'de'l-asr avdet ve otağ-ı hümâyûnlarına azîmet buyurdılar.

Vefât-ı Serhoş Ahmed Paşa: Bahr-i Sefîd'de olan kapudan paşa tarafından menzil ile ulak gelüp Rodos Cezîresi muhâfazasında olan Serhoş Ahmed Paşa emr-i Hudâ-yı müte'âl ile dâr-ı dünyâdan intikāl ve dâr-ı bekāya irtihâl idüp cezîre-i mezbûre hâkim-i muhâfizînden hâlî kalmağın hâliyâ Tersâne-i âmire kethudâsı olan Kuloğlı, Rodos Cezîresi muhâfazasına ta'yîn olunmak üzere cezîre-i mezbûre hükûmeti sadaka vü ihsân olunmak içün müşârün-ileyh kapudan paşa arz eyledüğin hâliyâ Ordu-yı hümâyûn'da şehremîni olan İmâdî Mûsâ Efendi rivâyeti üzere sebt ü tahrîr olundı. El-uhdetü ale'r-râvî. Sofya menzilinden Niş menziline varınca dört menzil ki, biri Halkalıpınar ve biri Sarıburud ve biri Şehirköyi |**82a**| ve biri Palanka-i Mûsâpaşa menzilleridir, zikr olunan menâzilde zahîrenin mevcûd bulunması umûr-ı mühimmeden olmağın mukaddemâ gaybet iden Nüzül Emîni Uzun Mehemmed'e vekâleten nefs-i Sofya'da arpa kabzına me'mûr olan defterdâr ağalarından Köse Halîl Ağa'ya zikr olunan dört menzilin her menziline beşer bin kîle arpa nakl ve hâzır ü âmâde olunmak üzere Defterdâr Ali Efendi sipâriş ve tenbîh buyurmağın müşârün-ileyh Halîl Ağa dahi menâzil-i mezbûrlara fermân olunduğı mertebe arpa nakline takayyüd-i {ü} tâmm ve kemâl mertebe ihtimâm üzere olmağla zikr olunan menâzile arpa nakli Ordu-yı hümâyûn'da istima' olundukda beyne'n-nâs Niş'e teveccüh ü azîmet karîb olmak ihtimâlin virüp halkın ekseri zahîre tedârükine meşgūl oldılar. Mâliyye kâtiblerinden İstanbul çelebisi geçinür bir vücûd-ı mükerrem defterdâr-ı sâbık Girid Cezîresi muhâfazasına me'mûr Küçük Mehemmed Paşa'nın defterdârlığı asrında iç kâğıd emîni olup hâliyâ gulâm-ı cizye olan Mustafâ Çelebi bundan akdem Nüzül Emîni Uzun Mehemmed'in gaybetinde odun emîni nasb ü ta'yîn olunup ve hatabın dahi bir mikdâr kılleti olmağın ve zâtı hôd erbâb-ı kalemden iken ibtidâ Dîvân hâ-

TÜRK TARİH KURUMU TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

cesi efendilerin ve erbâb-ı kalem hulefâlarının yevmiyye olan hatab ta'yinâtları kat' olunmasına bâ'is ü bâdî |82b| oldı. Alâmet-i berhudârî değildir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 18 şehr-i Şevvâl sene 1100

Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Beyne's-salâtdan vakt-i şâm karîb olunca fâsılalı bir kaç def'a şiddet ile bârân-ı rahmet nâzil oldı. Ve zikri sebkat iden Ohri ve Üsküb ve İlbasan taraflarından gelen piyâde nefîr-i âmm askeri yevm-i merkūmda tertîb-i alay ile huzûr-ı pâdişâhîden mürûr u ubûr idüp taraf-ı Sadr-ı âlî'den beylerine ve kırk mikdârı müte'ayyin bellü ve başlarına ve yüzbaşılarına hil'at ilbâs olundı. Ve bi'l-cümle zikr olunan piyâde yirmi sekiz aded bayrak olup işbu râkımü'l-hurûf bir kaç bayrağının piyâdelerin add idüp ve sâ'ir bayrakları dahi ana kıyâsen bin üç yüz nefer piyâde ve dört yüz mikdârı süvârî Arnavud bahâdırları olduğı tahmîn olunup kıyâs ile tahrîr olunmuşdur. Ve bundan akdem mîrî zahîreye bir mikdâr kıllet vâkı' olup muzâyaka olduğundan nâşî gaybet iden Nüzül Emîni Uzun Mehemmed'in Ordu-yı hümâyûn'da olan hayme vü hargâhın ve esbâb ü eskālin mîrî içün zabt eylemek üzere hâlâ başbâkīkulı olan Belgradî es-Seyyid Ahmed Ağa bâ-fermân-ı âlî ta'yîn olunup mevcûd olan eşyâsın mîrî içün ahz ü kabz idüp tahrîr ve defter eyledi. Ve mukaddemâ zikri sebkat iden kapudan paşanın arzı mûcebince |83a| Tersâne-i âmire kethudâsı olan Kuloğlı'na Cezîre-i Rodos sancağı sadaka vü ihsân olunup mahlûl kalan Tersâne-i âmire kethudâlığı Defterdâr Ali Efendi sevkı ile sâbıkā vardiyânbaşı olan (Boş) zâde Ömer Kapudan'a yevm-i merkūmda sadaka vü ihsân olundı. Sofya mahallâtından Hâce Mansûr Mahallesi'nin on dört avârız hânesi olup İstanbul'da Atpazarı kurbünde Mağnisa[lı] Çelebi Câmi'i'nde mukīm Şeyh Emîr Efendi hulefâsından eş-Şeyh Mehemmed Efendi mahalle-i mezbûrede sâkin olmağla ahâlî-i mahallenin ol mikdâr avârız hânesin edâya iktidârları olmaduğın arz-ı hâl ile i'lâm itmekle ahâlî-i mahallenin hâllerine merhameten bâ-fermân-ı âlî bir hâne-i avârız azîz-i müşârün-ileyh eş-Şeyh Mehemmed Efendi'nin sâkin olduğı mülk büyûtundan ve iki hâne-i avârız sâ'ir ahâlî-i mahalleden ihrâc olunup mahalle-i mezbûre on bir avârız hânesi olmak üzere mahalline kayd olunup müşârün-ileyh Şeyh Mehemmed Efendi tarafına memhûr sûret-i Defter-i Mevkūfât virildi. Ve Han-ı âlî-şân hazretlerinin Moskov ma'rekesinden sonra tekrâr asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ile hareket ü azîmet ve İsakcı mukābili olan Kartal nâm mahalle sa'âdet ile duhûllerinin haberi yevm-i mezbûrda Ordu-yı hümâyûn'a vârid olup şüyû' buldı. Edirne bostâncı ustalarından Receb

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Usta |**83b**| ve Süleymân Usta bostâncı tâ’ifesiyle Üsküb ve Köstendil sancaklarında haydud teftîşinde kemâl mertebe takayyüd ü ihtimâmları var iken etrâf ü eknâfdan âmed ü reft üzere olan ehl-i hızmet ve tâ’ife-i tüccâr tarîklarda harâmîden ve balkan [u] kûhistânda hayduddan şâkîlerdir. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ Ordu-yı hümâyûn'da leyl ü nehâr harâmzâde ve hırsız nâmında bir ferd yokdur. Ahvâl-i mezbûr pâdişâh-ı rû-yı zemîn hazretlerini kemâl mertebe sadâkat ü diyânetinden ve leyl ü nehâr ibâdât ü tâ‘atinden ve hulûsü'l-kalb olmağın bir ferdin ol makūle evzâ‘-ı nâ-hemvâre hareket ve cür’etleri yokdur. İşbu râkımü'l-hurûfun ibtidâ seferi bin altmış yedi târîhinde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Köprüli Mehemmed Paşa ile Boğazhisârı seferine ve Boz[ca]ada fethi ve bin altmış sekiz târîhinde Yanova fethi ve bin yetmiş dört târîhinde Köprülizâde merhûm Vezîr-i a‘zam Ahmed Paşa ile Uyvar fethi ve sene-i âtiyede Nehr-i Raba seferi ve bin yetmiş yedi târîhinde Cezîre-i Girid seferi ve bin seksen dört târîhinde Kamaniçe fethi ve bin seksen dokuz târîhinde Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Mustafâ Paşa ile Çehrin fethi ve Nehr-i Özi kenârında Moskov keferesinin zâbıtı olan Remdansko ile tabur ma‘rekesi ve bin doksan dört târîhinde Kal‘a-i Beç seferi ve bin doksan yedi târîhinde Budin Kal‘ası imdâdı ve bin |**84a**| doksan sekiz târîhinde Perenvar menzili kurbünde Şikloş ma‘rekesinde bi'l-cümle zikr olunan sefer-i mezbûrlarda bi-nefsihî mevcûd bulunup çekilen mihnet ü elemlerin ve zahmet [ü] meşakkatlerin ta‘bîr ü takrîri bir vechile mümkin değildir.

Mısrâ‘:

Bu gün sıhhatdeyüz minnet Hudâ'ya.

Nesr: Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretine hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun kat ender-kat mükâfâtın in‘âm ü ihsân eyledi. El-hamdü li'llâh eş-şükrü li'llâh. Ve lâkin bu tatvîl-i kelâmdan garaz zikr olunan seferlerin Ordu-yı hümâyûn'unda leyl ü nehâr harâmzâdenin ve hırsızın câ be-câ vukū‘ından ve gicelerde bârgîr çalınması ve çadır yarılmasının nihâyeti yoğiken bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ işbu sene-i mübârekede vâkı‘ sefer-i hümâyûnda mezbûr harâmzâdelerin biri zuhûra gelmeyüp avn-i Hudâ-yı müte‘âl ile ırkı kesildi. Ve pâdişâh-ı rûy-ı zemîn hazretlerinin mübârek kalb-i şerîflerinde zulm ü ta‘addî tarafları olmaduğundan gayri sâf-dil ve sâdıkü'l-kavl ve zühd ü salâh üzere leyl ü nehâr cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretine recâ vü temennâda ve ibâdât [u] tâ‘atde ve rûz [ü] şeb asâkir-i İslâm'ın mansûr ü muzaffer olmalarıyçün du‘â vü münâcâtda ve küffâr-ı hâksârın makhûr ü mehcûr olmasıyçün recâda ve vekîl-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mutlakı olan Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa dahi sâhib-i merhamet ve fukarâya ziyâdesiyle şefkat üzere olduğundan nâşî ânen fe-ânen asker-i İslâm'ın |**84b**| zahîre ve sâ'ir mühimmâtı husûsunda kemâl mertebe takayyüd ü ihtimâmları bir mertebeye bâliğ olmuşdur ki, bir vechile kābil-i ayân ve ta'bîr-i {ü} beyân değildir. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti şevketlü pâdişâh-ı rû-yı zemînin ömr ü devletlerin yevmen fe-yevmen izdiyâd eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn. Ve vükelâ-yı devlete dahi cihân cihân insâf-ı rûzî kılup hâb-ı gafletden bîdâr ve sevk-ı münâfikînden bîzâr eyleye ve ekâbirân-ı devlete dahi akl ü iz'ân ve insâf-ı bî-pâyân-ı rûzî kılup lafz-ı irtişâyı kalblerinden dûr idüp tarîk-ı müstakīme hâdî ola. Âmîn, yâ Rabbe'l-âlemîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 19 şehr-i Şevv[â]l sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı cum'ayı bu def'a dahi Câmi'-i Kebîr'de edâ buyurdılar. Ve intihâ-i eyyâm-ı bâhûr yevm-i merkūmda vâkı' oldı. Sâbıkā Defterhâne-i âmire kîsedârı olan gediklü kâtiblerden Minkārî Ömer Efendi emr-i Hudâ-yı müte'âl ile işbu dâr-ı fenâdan intikāl ve dâr-ı bekāya irtihâl eyledi. Rahmetu'llâhi aleyhi rahmeten vâsı'aten. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti merhûmun cümle taksîrâtını lutf ü keremiyle afv eyleyüp makāmın pür-nûr ve âşiyânın Firdevs-i a'lâ eyleye.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 20 şehr-i Şevvâl, sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Ser-asker Vezîr-i mükerre[m] Receb Paşa tarafına asker ve mühimmât-ı cebehâne ve tophâne |**85a**| ta'yîn olunup irsâli iktizâ itmekle Dergâh-ı âlî yeniçeri ocağından on aded oda çorbacıları ve cümle zâbıtları ve neferâtı ile ve cebeci ocağından dahi üç aded oda ve topcıyân ocağından dahi üç aded oda zâbıtları ve cümle neferâtları ile ve on kıt'a top-ı şakaloz ki, her topun arabasına üçer çift bârgîr koşulur ve on beş araba mühimmât-ı cebehâne ve tophâne ile yevm-i merkūmda ale's-seher tertîb-i alay ile nazar-ı pâdişâhîden mürûr u ubûr idüp müşârün-ileyh Ser-asker Receb Paşa tarafına teveccüh ü azîmet idüp revâne oldılar. Bundan akdem gaybet iden Nüzül Emîni Uzun Mehemmed Usta'nın: "Ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den ve hızmetlerden ve havâlâtdan virilen akçalar bi'l-cümle mahallerinden ihrâc oluna" deyü aklâm hâcelerine hıtâben Dîvân tezkiresi vârid olmağın ayniyle işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Sûret-i Tezkire-i Dîvân: "Mefâhirü'l-emâcid ve'l-a'yân aklâm hâceleri efendiler *zîde mecduhüm* ve hulefâlar *zîde kadruhüm*; Tezkire-i Dîvân vusûlünde ma'lûm ola ki Nüzül Emîni Uzun Mehemmed'e Âstâne-i sa'âdet'den Edirne'ye hareket-i hümâyûn vâkı' oldukda gerek tarîk ve gerek meks-i sahrâ-yı Edirne ve gerek kışlak içün ve işbu sene-i mübârekede vâkı' sefer-i hümâyûn içün Hazîne-i âmire'den nakd virilen akça |85b| ve hızmetler ve havâle olunan emvâl-i müteferrika her ne ise bir mâddesi kalmamak üzere ihrâc ve defter olunup sıhhati üzere arz olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın, imdi mezbûr Uzun Mehemmed'in Hazîne'den ber-vech-i nakd aldığı ve hızmetler ve havâlât bi'l-cümle sıhhati üzere ihrâc ve müfredât üzere defter olunup defterin getüresiz ve tezkire-i Dîvân birle âmil olasız". Fî 19 Şevvâl sene 1100.

Ve yevm-i merkūmda Defterdâr Ali Efendi nefs-i kasaba-i Sofya'ya azîmet ve mîrî zahîre kabz olunan mahalli teşrîf buyurup ve mevcûd olan mîrî zahîreden on bin kîle mikdârı arpa ve üç bin kîle mikdârı dakīk ve iki bin kantar peksimad Niş menziline nakl olunmak üzere arabalara tahmîl ve kasaba-i Niş'de kabzına me'mûr olana teslîm eylemek üzere zikr olunan zahîre'i irsâl eylediler.

Afv-ı cerâ'im-i Kara Cehennem tâbi-i Yeğen:

Zümre-i eşkıyâdan Yeğen Osmân Paşa etbâ'ından "Kara Cehennem" dimekle meşhûr ü müte'ârif olan şahs sâhib-i firâş bulunmağla Yeğen Osmân'ın mahall-i firârında bî-tâb ü bî-tâkat olduğundan nâşî Sofya'da meks üzere kalup ba'de'l-ifâka Hanzâde tarafına dâhil düşüp niçe zamân Hanzâde'nin hızmetinde olup ve müşârün-ileyh Hanzâde'nin şefâ'at-nâmesiyle yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve Hânzâde'nin hâtırı içün şefâ'at-nâmesi mûcebince der-i devlet tarafından Kara Cehennem'in |86a| cürmi afv buyuruldı. Muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da çayır bahânesiyle her şahs beğendikleri çayır ve çemenzârda nüzûl idüp muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn perâkende vâkı' olmağın ve çayır vakti dahi hülûl itmekle gediklü müteferrikalar hâliyâ müteferrikabaşı olan el-Hâc Hüseyin Ağa dâ'iresine ve gediklü çavuşlar dahi hâlâ çavuşbaşı olan Mehemmed Ağa'nın dâ'iresine gelüp nüzûl itmeleri içün fermân-ı âlî sâdır oldı. Ve Nehr-i Tuna kenârında vâkı' kasaba-i Ruscuk'da mîrî zahîre kabzına me'mûr olan ve ol etrâfda ba'zı emvâl-i mîrî tahsîline me'mûr sâbıkā Edirne Bostâncıbaşısı Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa kasaba-i mezbûre sâkinlerinden "Murâd Paşalı" dimekle meşhûr gediklü müteferrikalardan Yûsuf Ağa'nın sa'âdethânelerinde ve ol tarafa me'mûr olalıdan berü ikāmet ve mezbûr Yûsuf Ağa'yı mîrî hızmetlerde istihdâm eyledüği cihetden vezîr-i müşârün-ileyhin yanında mevcûd ve mîrî hız-

metlerde istihdâm olunmak üzere ze'âmeti kaydına şerh virilmek içün arz itmeğin der-i devletde vezîr-i müşârün-ileyhin kapu kethudâsı Re'îsü'l-küttâb Şems Efendi ma'rifetiyle ve müşârün-ileyhin arzı mûcebince bâ-fermân-ı âlî mezbûr Yûsuf Ağa'nın Defterhâne-i âmire'de ze'âmeti kaydına şerh virilüp ol etrâfda vezîr-i müşârün-ileyh ma'rifetiyle mîrî hızmetlerde istihdâm olunmak içün |**86b**| bâ-fermân-ı âlî ahkâm-ı şerîfe ihsân olundı. Cülûs-ı hümâyûn vukū' buldukda âdet-i kadîme üzere müteferrika ve çavuşların gedikleri içün beşer yüz guruş mîrîleri teslîm-i Hazîne-i âmire olunmak üzere fermân-ı âlî sudûr bulmuş idi. Bundan mukaddem mezbûr Yûsuf Ağa'nın: "Gedüği mîrîsi olan beşer yüz guruşı bu tarafda mîrî mühimmâtın mesârıfı içün ahz ü kabz olunmuşdur" deyü vezîr-i müşârün-ileyh Hüseyin Paşa arz itmeğin mûcebince Hüseyin Paşa'ya îrâd kayd olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere Mevkūfât Kalemi'nden kā'imesi ve Başmuhâsebe Kalemi'nden Hazîne tezkiresi tahrîr olunup Rûznâmçe-i hümâyûnda îrâd ve masraf kayd olunmuşdur. Mevkūfât Kalemi'nde ikinci halîfe olan Hasan Efendi'nin Âstâne-i sa'âdet'de Atpâzârı kurbünde vâkı' Ma'nisalı Çelebi Mahallesi'nde olan büyûtı hissesiyçün imdâd-ı seferiyye akçasından ehl-i mahallesi mezbûr Hasan Efendi'nin büyûtı hissesine üç yüz esedî[48] guruş sâliyâne idüp Âstâne-i sa'âdet'de kā'im-makām olan Ömer Paşa tarafından der-i devlet-medâra gelen zimem defterlerinde mukayyed olmağın mezbûr Hasan Efendi: "Ehl-i mahalle garazan tahammülümden ziyâde ve akrânımdan mübâlağa izdiyâd sâliyâne eylemişler" deyü arz-ı hâl eyledükde merhameten "iki yüz guruşı taleb olunmamak üzere tenzîl ve yüz guruşı teslîm-i Hazîne oluna" deyü |**87a**| fermân-ı âlî sâdır olup ve bâkī kalan yüz guruşın dahi Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi in'âm buyurmağla sûret-i defter ihrâc ve Mevkūfât Defterlerinde mahalline kayd olunup şerh virildi. Sâliyâne teklîfi ber-taraf oldukdan sonra müşârün-ileyh Hasan Efendi sâkin olduğı Ma'nîsalı Çelebi Mahallesi'nin on avârız hânesi olup sâkin olduğı büyûtı ile pederinden intikāl idüp büyûtuna muttasıl olan büyûtun hisseleri içün bir hânesi tenzîl olunmak bâbında inâyet recâ itmeğin: "Mûcebince bir hânesi tenzîl oluna" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere mahalline kayd olunup ba'de'l-yevm ahâlî-i mahalle-i mezbûre avârızların ancak dokuz hâneden edâ eylemek üzere mahallinden sûret-i Defter-i Mevkūfât virildi. Köstendil sâkinlerinden "Çavuşzâde" dimekle meşhûr Mehemmed Ağa nâm şahs zümre-i eşirrâdan olup ve mâl-ı mîrî tahsîline vârid

48 Metinde sehven اشدی şeklinde yazılmıştır.

olan mübâşirlerin tahsîline mâni' olduğundan mâ'adâ ol taraflarda fitne vü fesâdı kesîr ve büyûtundan zümre-i eşirrâ münfekk olmaduğı der-i devlet-medârın mesmû'ı olmağın katli içün sâhib-i devlet ağalarından İbrâhîm Ağa ta'yîn olunup ahkâm-ı şerîfe ile irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmül-ehad, fî 21 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

İstanbul sâkinlerinden Amuca Hasan Ağa dâmâdı gediklü |87b| müteferrikalardan Ali Ağa bâ-fermân-ı âlî menzil ile Ser-asker Vezîr-i mükerrem Receb Paşa tarafına umûr-ı mühimme ve bir mikdâr hazîne ile ber-vech-i ta'cîl irsâl olundı. Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa hazretleri vakt-i zuhrda muhayyemgâhından semend-i çapük-hırâma süvâr ve kesb-i havâ ve def'-i sevdâ ve ferâmûş-ı gamm içün Cebel-i Vitoş zeylinde vâkı' ılıca-i ma'hûd tarafında kenâr-ı cûybâra teveccüh ü azîmet buyurup ve vakt-i şâma karîb muhayyemgâhlarına avdet buyurdılar. Ve bin yüz senesinde vâkı' sefer-i hümâyûn içün memâlik-i Anadolı'dan târîh-i mezbûra mahsûb olmak üzere avârız hânelerinden tahsîli fermân buyurılan bedel-i bîldâr mâlından güzîde-i Arab olan Haleb eyâletinin bedel-i bîldârî cem'ine me'mûr olan sâbıkā Mukābele-i Süvârî Mezakī-i Şâ'ir Süleymân Efendi hazînedârı ve sâbıkda İstanbul'da Bezistân-ı Atîk kethudâsı olup hâliyâ Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından nâzendelikde nâdirü'l-vukū' hâlâ ismi cisminden mergūb "Kız" şöhretiyle mevsûf Mehemmed Ağa eyâlet-i Haleb'de vâkı' İskenderun'a dâhil olup yedinde olan sûret-i Defter-i Mevkūfât ve emr-i âlî-şân mûcebince nefs-i İskenderun'un yirmi nefer mu'âfânı olup her bir neferinden yüzer guruş bedel-i bîldâr mâlı iki bin dört yüz guruş olmağla tahsîlin murâd eyledükde Haleb muhassılı olan Yûsuf Efendi |88a| mâl-ı mezbûrı edâya ta'ahhüd ve zâmîn olup henüz edâ itmedin mukaddemâ zikri sebkat eyledüği minvâl üzere imdâd-ı seferiyye akçasıyçün mezbûr Yûsuf Efendi der-i devlet-me'âba ihzâr olmağın mübâşir-i mezbûr Kız Mehemmed Ağa dahi İskenderun kādîsından Yûsuf Efendi'nin ta'ahhüdüne memhûr arz alup ve eyâlet-i mezbûrdan cem' ü tahsîl eyledüği mâl-ı mîrîyi teslîm-i Hazîne-i âmire eylemek içün ve kusûr kalan mâl-ı mîrînin tahsîline mâni' olanların men' ü def'i içün muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve müşârün-ileyh Yûsuf Efendi ile Ordu-yı hümâyûn'da mülâkāt oldukda İskenderun'un bedel-i bîldâr mâlın Yûsuf Efendi'den taleb kıldıkda mezbûr ta'ahhüdin inkâr itmeğin mübâşir-i mezbûr Kız Mehemmed Ağa yedinde olan kādînın memhûr arzın huzûr-ı sâhib-i devlete i'lâm ve Yûsuf Efendi ile ma'an

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

huzûr-ı Sadr-ı âlî'de mürâfa'a oldukda mezbûr Yûsuf Efendi: "Nefs-i İskenderun'da tâ'ife-i hammâlândan ancak sekiz nefer mu'âf mevcûd olup bâkīsi perâkende vü perîşân olmuşdur ve hakīrin edâya ta'ahhüdüm yokdur. İşbu arz-ı kādî benim gıyâbımda tahrîr ü inşâ olunmuşdur" deyü cevâb virdükde: "İmdi mevcûd olan sekiz nefer mu'âfın bedel-i bîldârı olan sekiz yüz guruşı Yûsuf Efendi edâ eylesün ba'dehû mu'âfân-ı İskenderun'dan kendü tahsîl eylesün. Ve şimdi meblağ-ı mezbûr sekiz yüz guruşı Yûsuf Efendi'den tahsîl ve teslîm-i Hazîne olunup |88b| ve bâkī kalan bin altı yüz guruş re'âyâ fukarâsına merhameten afv ve in'âm oluna" deyü fermân buyurulmağın müşârün-ileyhimâ ba'de'l-mürâfa'a Süleymân Efendizâde nebîresi Mevkūfâtî Ali Efendi'nin haymesine teşrîf idüp kapucıbaşı olan ismi güzel Kız Mehemmed Ağa sekiz yüz guruş taleb ider. Yûsuf Efendi'ye ise akça virmek girân gelüp ve virmek vâdîsi olmaduğundan nâşî: "Hâlâ akça hâzır ancak benden sekiz yüz guruşı ahz ü kabz eyledüğine memhûr temessük vir" deyü cevâb ider. Kız Mehemmed ise: "Akça'i teslîm-i Hazîne idelim, rûznâmçe temessükin al, yohsa sana deyn şekli temessük virmem" deyüp mücâdelede erbâb-ı kalemin ise ikisinin muhârebesinden hâlleri dîger-gûn.

El-kıssa: Niçe kīl ü kāl ve münâza'a vü münâkaşadan sonra sekiz yüz guruşluk altunı Yûsuf Efendi'den Kız Mehemmed Ağa ahz ü kabz ve mezbûrun yedine: "İskenderun bedel-i bîldâr mâlı olmak üzere ta'ahhüdi mûcebince sekiz yüz guruşı teslîm-i Hazîne-i âmire eylemek içün bâ-fermân-ı âlî Yûsuf Efendi yedinden ahz ü kabz eyledim" deyü memhûr temessük virmekle nizâ' ü münâkaşa def' ü faysal bulup Mevkūfâtî Ali Efendi ve haymesinde mevcûd bulunan erbâb-ı kalem ma'reke-i âşûbdan bi-hamdi li'llâhi te'âlâ halâs buldılar. Ammâ bu kīl ü kālde ikisinin lisânından sudûr bulan halt u kelâmı kelb-i akūr ekl itmek ne mümkindir. İmdi bu mertebe denâ'et ü hısset |89a| insânı hor ü hakīr idermiş.

Beyt:

Hallâk-ı ezel âleme kıldıkda tecellî,
Herkesi bir hâl ile kılmış mütesellî.

Nesr: Ana dahi ezel-i âzâlde denâ'et ü hısset i'tâ buyurulmuş. Fi'l-hakīka Yûsuf Efendi'den sekiz yüz guruş almak otuz iki diş ihrâcından ziyâde bârgirân olduğın meclis-i ma'hûdda mevcûd olanlar îrâd itdükde müşârün-ileyh Yûsuf Efendi kelâm-ı mahall-i müsâdife insâf idüp "zamân satar samanı" kelâmı birle hâmûş olup def'-i sıklet-i meclis kılındı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 22 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Yevm-i merkūmda dahi mübâlağa ile bârân-ı rahmet nâzil oldı.

Tathîr-i Câmi-i Siyâvuş Paşa: Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm Siyâvuş Paşa-yı atîk şehr-i Sofya'da binâ eyledüği câmi'-i şerîf ki binâsı kavî vü müstahkem ve minâresi gāyet mevzûn ve latîf bir câmi'-i şerîf iken bundan akdem gaybet iden Nüzül Emîni Uzun Mehemmed Usta didikleri nâdân ü nâ-terâş,

Mısrâ':

كل طويل احمق وكل قصير فتنه [49]

Nesr: Mefhûmı mûcebince zamân-ı emânetinde câmi'-i şerîf-i mezbûrı mahzen-i peksimad idüp peksimad-ı mezbûrı câmi'-i şerîfin derûnunda der-anbâr itmekle edâ-yı salât ve ibâdât ü tâ'atden câmi'-i şerîf hâlî kalduğundan gayri haşerât-ı arz makūlesi olup muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'da lâ-mekân olan piyâde ve süvâr harem-i câmi'-i |89b| şerîfde ikāmet ve her biri çul-ı palâsdan ve hasîr-ı iflâsdan kendülere savma'a şekli süknâlar peydâ idüp hâne-i bî-minnet mukīm olduklarından mâ'adâ harem-i mezbûrı mezbele ile ve hâr u hâşâk ile mâl-â-mâl eylemişler iken defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan Ali Efendi câmi'-i şerîfi tahliye ve cümlesinden tathîr kasdın sevâb-ı azîm add idüp ve taraf-ı ser-askerde olan asâkir-i İslâm'a dahi zahîre irsâli lâzım ü mühimm olmağın derûn-ı câmi'-i şerîfde der-anbâr olan peksimadı seksen katâr mîrî şütürân ki cem'an dört yüz mehâr olmak üzere cümle peksimadı tahmîl ve Niş menzilinde kabzına me'mûr olana teslîm olunmak üzere irsâl eyledükden sonra harem-i câmi'-i şerîfde olan haşerâtı bi'l-külliye muhayyemgâh-ı sahrâ-yı orduya ihrâc ve câmi'-i şerîfin derûn ve bîrûnın badana ile mücellâ ve ta'mîre muhtâc olan mahallerin bi'l-külliye ta'mîr ü termîm idüp ve edâ-yı salât içün kadîmden olan mefrûşâtın ferş itdirüp ve kanâdîllerin müceddeden ihyâ ve bâb-ı harem-i câmi'e zencîrden sedd çeküp bunca eyyâm ü zamândan berü ibâdât ü tâ'at olunmakdan mahrûm ve hâlî kalan câmi'-i şerîf müceddeden ihyâ olunup bâbı kalb-i uşşâk gibi küşâde kılındıkdan sonra mâh-ı Şevvâl-i mükerremin yirmi ikinci güni ki, Pâzârirtesi günidir, yevm-i mübârekede edâ-yı salât-ı farîzaya şürû' olundı. Müşârün-ileyh |90a| Defterdâr Ali Efendi'nin

49 Külli tavîlün ahmak ve külli kasîrün fitne; "Bütün uzun boylular ahmaktır ve bütün kısa boylular fitne çıkartıcıdır".

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

bu ef'âl-i hasenesi cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn dergâhında bahâne-i mağfiret olup inşâ'a'llâhu te'âlâ sebeb-i mağfiretine bâ'is ü bâdî olur. Cülûs-ı hümâyûn vâkı' oldukda gediklülerin beşer yüz guruş gedik-i mîrîleri âdet-i kadîme mûcebince teslîm-i Hazîne olunagelmeğin pâdişâ[h]-ı âlem-penâh Sultân Süleymân Han-ı Sânî hazretlerinin cülûs-ı hümâyûnlarında dahi gediklülerin beşer yüz guruş gedik mîrîleri teslîm-i Hazîne-i âmire olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağla mün'am olanlardan gerek müteferrika ve gerek gedikli çavuş gedik mîrîlerin teslîm-i Hazîne-i âmire idüp ze'âmetleri bî-hâsıl olanlar bu âna gelince henûz gedik mîrîlerin teslîm-i Hazîne eylemeğe iktidârları olmadukları eclden otuzdan mütecâviz gediklü müteferrikalardan iktidârları olmayanları hâliyâ gediklüler müteferrikabaşısı olan el-Hâc Hüseyin Ağa defter idüp huzûr-ı Sadr-ı âlî'de arz itmekle merhameten ve adem-i iktidârlarına binâ'en "defter mûcebince mezbûrların gedik mîrîleri in'âm oluna" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere Başmuhâsebe[50] Kalemi'ne kayd olunup müşârün-ileyhimânın yedlerine kalem-i mezbûrdan in'âm tezkireleri virildi.

Feth-i Kal'a-i İzvornik: Ve Bosna Vâlîsi Topal Hüseyin Paşa tarafından menzil ile ulak muhayyemgâh-ı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a dâhil olup İzvornik Kal'ası'nda mahsûr olan küffâr-ı |**90b**| dûzah-karârı kal'a-i mezbûrede on dokuz gün muhâsara ve harb ü kıtâl ve ceng [ü] cidâlden sonra avn-i Hudâ-yı müte'âl ve zü'l-celâl[51] birle fethi müyesser ve kabza-i tasarrufa dâhil olup ve guzât-ı müslimîn ganâyim-i firâvân ile sîr oldukları arz u i'lâm itmekle müjde-resânlara me'mûlünden ziyâde in'âm ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâs olundı. Ve sâbıkā Kal'a-i Kamaniçe muhâfızı olup hâliyâ Silistre vâlîsi ve taraf-ı Vidin'de ser-askerî olan Vezîr-i mükerrem Bosnevî Hüseyin Paşa'ya irsâl olunan hükm-i hümâyûnun sûretidir ki, işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Sûret-i Hükm-i Hümâyûn: "Bundan akdem düşmen-i dîn-i mübîn ve hazele-i[52] müşrikîn olan küffâr-ı hâksârın istîlâsı sebebi ile Vidin ve Fethülislâm ve Şebeş [ve] Lagoş ve Medava ve Palanka ve İrşova ve Yenipalanka ve Gargarofça ve Purça ve Ma'den-i İpek ve Güğercinlik ve İhram ve Koçanya ve Pozarofca ve Semendire kādîlıklarının re'âyâ vü berâyâsı terk-i vatan idüp Silistre ve Niğbolı ve ol havâlîlere perâkende vü perîşân oldukları sem'-i hümâyûnuma ilkā ve izz-i huzûr-ı pâdişâhâneme inhâ olunmağla haklarında merhamet-i hus-

50 Metinde sehven محاسنه şeklinde yazılmıştır.

51 Metinde sehven دولجلال şeklinde yazılmıştır.

52 Metinde حزكه şeklinde yazılmıştır.

revânem zuhûra gelüp ve kadîmî vatanlarına biriküp kuvvet bulunca işbu bin yüz Şevvâlü'l-mükerremi gurresinden üç sene tamâmına değin cizye ve avârız ve nüzül ve sürsat ve iştirâ ve a‘şâr-ı şer‘iyye ve ispençe ve rüsûm-ı sâ’irelerinden cüz’î vü küllî |**91a**| üç sene tamâmına değin aslâ bir tekâlîf teklîf ve taleb olunmamak üzere mukaddemâ kendülerinin yed-i tasarruflarında olan emlâk ve arâzîleri ve bâğ ve bâğçeleri yine kendülere virilmek üzere bulundukları mahallerden kaldırılup ve her biri kadîmî yerlerine nakl ü iskân itdirilüp ammâ bu bahâne ile zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârın ve evkāf-ı selâtîn-i mâziyyenin ve evkāf-ı sâ’irenin defterlü ra‘iyyetine ve ra‘iyyet oğullarına müdâhale olunmakdan ve hılâf-ı şer‘ ü kānûn bir kimesneye zülm ü ta‘addî olunmakdan be-gāyet ihtirâz üzere olup sâdır olan fermân-ı celîl-i âlî-şânım mûcebiyle amel idesin” deyü müşârün-ileyh Vezîr-i mükerrem Bosnavî Hüseyin Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 23 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Eyyâm-ı mezbûrda dahi bârân-ı rahmet nâzil olup seyl-i firâvân oldı. Üngürüs-i menhûs tarafı seferinde Ser-asker Receb Paşa ile ma‘an sefer-i hümâyûna memûr olan asâkir-i İslâm'ın ordularında husûs-ı zahîreye ziyâdesiyle muzâyakaları kemâlde olduğı bir tarîk ile vükelâ-yı devletin sem‘ine ilkā olunmağla zarûret ü muzâyakanın tedârüki görilmek içün Defterdâr Ali Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî sâdır olmağın müşârün-ileyh dahi Niş menziline nakl olunmak üzere Selanik sancağından menzil-i mezbûra |**91b**| nakli ile her İstanbul[î] kîle şa‘îr otuzar akçaya olmak üzere Selanik sancağında vâkı‘ olan kazâlardan doksan bir bin kîle şa‘îr iştirâ ve Niş menziline nakl olunmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın sâbıkā Edirne bostâncıbaşısı olup hâlâ Selanik muhâfazasında olan Vezîr-i mükerrem İsma‘îl Paşa ma‘rifetiyle ber-vech-i ta‘cîl bir gün ve bir sâ‘at mukaddem Niş menziline nakl olunmak üzere sâbıkā mîrâhûr-ı evvel olup hâlâ Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından Filibeli Mehemmed Ağa iştirâ-i mezbûrun cem‘ ü tahsîline ta‘yîn olunup irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 24 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'ya Ordu-yı hümâyûn'un ibtidâ-i nüzûlünden yevm-i merkūma gelince kırk yedi eyyâm olup kesret-i bârândan ve davarların izdihâmından ve erbâb-ı haymegâhın fasalât-ı hâr u hâşâkinden ve

ordu-pâzârda olan ecnâs-ı mahlûkātın bâ-husûs tâ'ife-i aşcı ve başcı ve kassâbânın mahall-i dayyıkkda vâkı' olup fasalâtlarından derûn-ı muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a ve bâ-husûs dâ'ire-i hazret-i hudâvendigâra bir mikdâr kesâfet müstevlî olup ve câ be-câ hastelik dahi nümâyân ve zuhûr itmekle Ordu-yı hümâyûn'un mahall-i mezbûrdan âhar mahalle nakli içün yevm-i merkūmda kethudâ-yı Sadr-ı âlî olan Mehemmed Ağa |**92a**| ve Defterdâr Ali Efendi ve sâ'ir a'yân-ı sâhib-i devlet hadem ü haşem birle tebdîl-i mekân-ı Ordu-yı hümâyûn içün ale's-sabâh rahş-ı hümâ-bahşlarına süvâr ve Cebel-i Vitoş zeyli olan sahrâ-yı bî-pâyânı cüst ü cû ve geşt ü güzâr idüp muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a mahall [ü] sezâvâr bir münâsib mahall görülmek içün alâ-tarîkı's-seyr teveccüh ü azîmet ve revâne oldılar. Ve mukaddemâ yemeklik içün sâyebânlar dahi irsâl olunmuş idi. Ve lâkin muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a münâsib mahall olmayup ve olduğı hâlde muhayyemgâh perâkende vukū' bulduğundan gayri mâ'-i cârî kıllet üzere olup mâ'-i cârîye muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'un mahall-i kadîminde olan mâ'-i cârîye muhtâc olmağın tebdîl-i muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'dan ferâgat ve mahall-i sâyebân-ı yemeklikde bir mikdâr istirâhat olunup vakt-i şâma karîb avdet ve muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a azîmet olunup tebdîl-i mekânın ferâgati evlâ görüldi. Ve muhayyemgâh-ı orduda olan fasalât ve kumâm ve mezbele ve hâr ü hâşâki hâric-i orduya ihrâc ve muhayyemgâh-ı ordu tathîr olunmak içün taraf be-taraf tenbîh ü te'kîd olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs fî 25 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Şühûrhâ-yı Rûmiyye'den ibtidâ-i Ağustos yevm-i merkūmda vâkı' olmuşdur.

Sâbıkā başbâkīkulı olup ba'dehû Mar'aş eyâleti ihsân |**92b**| olunup memâlik-i Anadolı'ya müfettiş ta'yîn olunan ve isyân ü tuğyân alemin kıyâm idüp eşkıyâ cem'iyyeti olan küfrân-ı ni'me Gedik Mehemmed Paşa ma'rekesinde zümre-i şühedâya dâhil ve huld-berîne vâsıl olan Tavîl Hüseyin Paşa'nın muhallefâtı ve katâr ü mehârı ve hayme vü hargâhı yevm-i merkūmda dâhil-i muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Ordu-yı hümâyûn olmağın Başbâkīkulı Belgradî es-Seyyid Ahmed Ağa ma'rifetiyle taraf-ı mîrîye bi'l-külliye ahz ü kabz olundı. Ve teberdârân-ı Sarây-ı Atîk kahvecibaşılığından çıkma sâbıkā sipâh oğlanı ağalığından Trablusşâm eyâleti ihsân buyurılan Hüseyin Paşa yevm-i merkūmda ma'zûlen muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle behre-yâb oldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Âmeden Defter-i Zimem an-Akça-i Bedel-i Bîldâr:

İstanbul ve Eyyûb-i Ensârî *aleyhi rahmetü'l-Bârî* ve Galata ve Üsküdar kazâlarının bin yüz senesine mahsûb olmak üzere hâne-i avârızları mukābelesinde fermân olunan imdâd-ı seferiyye akçasından Devlet-i aliyye ile ma‘an Ordu-yı hümâyûn'da olan erbâb-ı kalem emekdârlarının ve Dîvân-ı hümâyûn huddâmlarının zikr olunan kazâlarda vâkı‘ büyûtlarına ahâlî-i mahallâtları ma‘rifetiyle sâliyâne olunan imdâd-ı seferiyye akçalarının ashâb-ı büyûtı mevcûd olmayup Ordu-yı hümâyûn'da olmağla Âstâne-i sa‘âdet'de tahsîli mümkin değildir deyü |**93a**| Âstâne-i sa‘âdet'de sadâret-i uzmâ kā’im-makām-ı âlî-makām[1] olan Ömer Paşa hazretleri tarafından der-i devlet-medâra muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da vusûl bulan zimem defterlerinde mukayyed bulunmağın defter-i mezbûrlardan emekdârân-ı merkūmîn ale'l-esâmî ihrâc ve başka defter tahrîr olunup in‘âm buyurulmak bâbında Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi arz u telhîs itmeğin: “İmdi mezbûrlar emekdâr-ı Dîvân-ı hümâyûn ve Devlet-i aliyye'nin hızmetinde mevcûd bulunmalarıyla defter olunduğı üzere in‘âm oluna” deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın mûcebince Mevkūfât Kalemi'ne kayd olunup zikr olunan erbâb-ı kalem emekdârlarının yedlerine in‘âm tezkireleri i‘tâ olundı. Tâ’ife-i bahâdırândan Mahmûd Beyzâde ve sâbıkā sağ kol alaybeyisi olan (Boş) Ağa ve Kemânkeş Ahmed Paşa bundan akdem Bosna vâlîsi olan Topal Hüseyin Paşa tarafında mevcûd bulunmak üzere fermân irsâl olunmuş. Ve lâkin Kemânkeş Ahmed Paşa'nın esb-i yedeği darbından pâyi leng olmağın mezbûrân Hüseyin Paşa ile hîn-i mülâkātda Kemânkeş aksadıkda Hüseyin Paşa Kemânkeş'e: “Ne aksarsın, ne aksarsın paşam! Yohsa gazâ yüzünde mi yohsa ceng içinde mi yaralandın?” deyü mükerrer hıtâbından Mahmûd Beyzâde ve sağ kol bu nükteden meger nakş almışlar ve Kemânkeş hâtır-mânde olmağın nükte-i mezbûr hâtırlarından ferâmûş olunmayup âhir-i kâr Hüseyin Paşa'dan rû-gerdân |**93b**| oldukları hâlde İzvornik Kal‘ası'nın muhâsarası mahallinde cümlesi avdet ve Yenipazar kurbünde vâkı‘ Dimitrofca kasabasına vusûl ve mahall-i mezbûrda hâliyâ ikāmet üzere oldukları haberi yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vârid olup şüyû‘ buldı. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* cemî‘ ümmet-i Muhammed kulların buğz ü hasedinden berî eyleye. Amin, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 26 şehr-i Şevvâl sene 1100.

Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı cum‘ayı bu def‘a dahi Câmi‘-i Kebîr'de edâ buyurdılar.

Tevcîh-i Mîr-i Kıptiyân be-Ahmed Ağa: Sâbıkā Çingâne beyi olup sancak-ı Resûl ihrâcında ve def‘-i ma‘reke-i mülâzimânda Vezîr-i a‘zam-ı sâbık İsma‘îl Paşa vezâretinde başbâkīkulı olan Ahmed Ağa'ya müceddeden Çingâne beyliği ihsân olunup yevm-i merkūmda hil‘at-i fâhire ilbâs olundı. Sipâh ve silahdâr ocaklarına müceddeden serdengeçdi tahrîr ve defter olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın ocağ-ı mezbûr dâ’irelerinde müceddeden serdengeçdi tahrîr ve defter olunmak içün serdengeçdi bayrağı açıldı.

Tevcîh-i Hükûmet-i Mısr-ı Kāhire be-Müfettiş Ahmed Paşa: Memâlik-i Anadolı'da müfettiş olan Vezîr-i mükerrem Kethudâ Ahmed Paşa hazretlerine taraf-ı şehriyârîden Mısr-ı Kāhire hükûmeti sadaka vü ihsân olunup hatt-ı hümâyûn-ı {u} sa‘âdet-makrûn |94a| sâdır oldı. “Ve ba‘dehû Ahmed Paşa lâlâma Mısr-ı Kāhire hükûmetinin hükm-i hümâyûnunı Gümüş Mehemmed kulum ile irsâl idesin” deyü sâhib-i devlete hıtâben tekrâr bir hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn dahi vârid olmağla ber-mûceb-i hatt-ı hümâyûn Mısr-ı Kāhire hükûmetinin hükm-i hümâyûnı sâbıkā telhîsî-i Sadr-ı âlî olan mezbûr Gümüş Mehemmed Ağa ile müşârün-ileyh Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa'ya irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 27 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî ocağından kapu çavuşı olan Ali Çavuş azl olunup ocağ-ı mezbûr çavuşlarından Kara Mehemmed Çavuş cebecibaşı olan Mustafâ Ağa ma‘rifetiyle kapu çavuşı nasb ü ta‘yîn olunmağın ocağ-ı mezbûr kethudâsı olan Hasan Kethudâ Kara Mehemmed Çavuş'ı Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi'ye mezbûr kapu çavuşı ta‘yîn olunduğın i‘lâm ve dest-bûs itdürdükde Defterdâr Ali Efendi tarafından mezbûr Kara Mehemmed Çavuş'a hil‘at ilbâs olundı. Ve azl olunan Ali Çavuş Mora cânibinde ser-asker vezîr-i mükerrem, pîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa ile me’mûr olan neferât-ı cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî'ye ağa ta‘yîn olunup vezîr-i müşârün-ileyh Ser-asker Halîl Paşa tarafına irsâl olundı. Sâbıkā Kamaniçe muhâfızı |94b| olup hâliyâ Silistre vâlîsi olan Bosnavî Hüseyin Paşa tarafından menzil ile muhayyemgâh-ı orduya âdemi vusûl bulup asâkir-i İslâm ile ve Devlet-i aliyye'nin hayr-hâhı olan Kurs Tököli ile ma‘an Kal‘a-i Fethülislâm'dan hareket ve Semendire Kal‘ası'nın feth ü teshîrin cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinden recâ vü temennâ iderek kal‘a-i mezbûre tarafına azîmet itdüklerin i‘lâm itmekle haberi yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı orduya vâsıl oldı. Ve vezîr-i müşârün-ileyhin ba‘zı ehibbâsına

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

tahrîr eyledüği mektûblarda bâ-husûs Kapu Kethudâsı Süleymân Efendizâde Rûznâmçe-i Evvel Mustafâ Efendi'ye tahrîr ve irsâl eyledüği mektûbda minvâl-i meşrûh üzere tahrîr ve ayân idüp ve: "Bu tarafı hayr du'âdan ferâmûş buyurmayasız" deyü tahrîr ü inşâsın kırâ'at ve nazar-ı dîde-i hakīrâne olmağın bu mahallde sebt ü tahrîr olundı. Ve Ser-asker Vezîr-i mükerrem Receb Paşa tarafından dahi menzil ile âdemi muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a dâhil olup tâ'ife-i dilâverândan Mahmûd Beyzâde ve sağ kol alaybeyisi ve Kemânkeş Ahmed Paşa zümre-i bahâdârân-ı Arnavudân-ı piyâdegân ile Gragoyofca'da asker-i İslâm'a mülâkī ve umûmen Gragoyofca'dan hareket ve küffâr-ı hâksârın taburı üzerine teveccüh ü azîmet eyledükleri haberi yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vârid olup |**95a**| şüyû' buldı. Asker-i İslâm için Ser-asker Receb Paşa tarafına bundan akdem mîrî şütürân ile irsâl olunan zahîreden mâ'adâ tekrâr zahîre irsâl olunmak için fermân-ı âlî sâdır olmağın bin beş yüz mikdârı mükârî bârgîrleri hâzır ü âmâde olunup nefs-i Sofya'da der-ânbâr ve mevcûd olan mîrî zahîreden her bir mükârî davarlarına altışar kîle şa'îr tahmîl olunup ser-asker tarafına Defterdâr Ali Efendi ma'rifetiyle irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 28 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 29 şehr-i Şevvâl sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Tevcîh-i Emânet-i Nüzül be-Ahmed Ağa: Müfettiş-i evkāf-ı Haremeynü'ş-şerîfeyn olan (Boş) Efendi'ye taraf-ı şehriyârîden bilâd-ı Selanik mevleviyyeti ihsân olunup ve Dârü's-sa'âde Ağası Mustafâ Ağa tarafından dahi niçe in'âm ü ihsân olunup müşârün-ileyh yevm-i merkūmda Ordu-yı hümâyûn'dan müfârakat ve zabt-ı manâsıb-ı bilâd-ı Selanik sevdâsıyla taraf-ı Edirne'ye teveccüh ü azîmet eyledi. Ve yevm-i merkūmda havânın bir mikdâr bürûdeti olmağın def'-i kesâfet-i havâ için vekîl-i Devlet-i aliyye olan Vezîr-i a'zam Paşa-yı Mustafâ vakt-i zuhrdan sonra muhayyemgâhdan münferiden semend-i çapük-hırâma süvâr ve Cebel-i Vitoş zeylinde vâkı' kenâr-ı cûy-bâra teveccüh ve bir mikdâr kesb-i havâ ve def'-i sevdâ idüp ba'de'l-asr avdet ve haymegâh-ı sa'âdetlerine nüzûl buyurdılar. Sâbıkā |**95b**| Nüzül emîni olan Uzun Mehemmed'in gıyâbından sonra yevm-i mezbûra gelince nüzül emâneti alâ-tarîkı'l-emânet Defterdâr Ali Efendi etbâ'ından Köse Halîl Ağa'ya ahvâl-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

şa'îr ve odun üzerine cizye bâkīkulı olan Mustafâ Çelebi ve saman ile otluk üzerine Çingâne Ahmed Ağa ta'yîn olunup mahsûsan nüzül emîni ta'yîn olunmamış idi. Defterdâr Ali Efendi etbâ'ından Selânik sâkinlerinden "Kesendire Cezîresi Voyvodası" dimekle meşhûr Ahmed Ağa'ya yevm-i merkūmda nüzül emâneti ihsân olunup taraf-ı Sadr-ı âlî'den hil'at-i fâhire ilbâs olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis fî gurre-i şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Sefer-i hümâyûna me'mûr olan Diyârbekir Vâlîsi Osmân Paşaoğlı Ahmed Paşa'nın tevâbi' ü levâhıkı ile pây-ı taht-ı kadîm olan Edirne'ye vusûli haberi yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vürûd bulup beyne'n-nâs şüyû' buldı. Orta kol râhında vâkı' Nehr-i Morava cisrin müceddeden binâ itmek içün bundan akdem gediklü çavuşlardan Mahmûd Çavuş irsâl olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Ve lâkin küffâr-ı hâksâr Morava Nehri kenârın meterisler ile muhâfaza itmeğin cisr-i mezbûrun binâsı mümkin olmamağla Ser-asker Receb Paşa asker-i İslâm ile ma'an Alacahisâr kurbünde binâ olunan cisrden mürûr u ubûr ve Gragoyofca nâm kasabaya nüzûlleri dahi mukaddemâ tahrîr olunmuş idi. Asker-i İslâm Gragoyofca'dan |**96a**| tabûr-ı küffâr-ı dûzah-karâr üzerine teveccüh ü azîmet itdüklerinde müşârün-ileyh Mahmûd Çavuş ordu-yı ser-askerden avdet ve Perakin kurbünde Nehr-i Morava üzerinde kadîmden mahall-i cisrde müceddeden cisr binâsına mübâşereti haberi Defterdâr Ali Efendi huddâmlarından Bosnavî Ali nâm mehter taraf-ı ser-askerden menzil ile Ordu-yı hümâyûn'a gelür iken mezbûr Mahmûd Çavuş'un cisr-i mezbûra mübâşereti manzûrı olmağın mezbûr Mehter Ali'nin nakl ü rivâyeti istimâ' olunmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı, el-uhdetü ale'r-râvî. Ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlînin ta'yînât-ı lahm-ı ganemleri gāyet zebûn olduğın Yeniçeri Ağası Mahmûd Ağa'nın mesmû'ı olmağın Ordu-yı hümâyûn'da kassâbbaşı olan Edirneli Kappânî Mehemmed Ağa'nın kurna üzerinde vekîli olan Mustafâ Ağa'yı ihzâr ve darb-ı şedîdden sonra niçe itâb eyledüği beyne'n-nâs şüyû' bulmağın tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 2 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Diyâr-ı Menteşa'dan niçe eyyâm Edirne'de mütemekkin ehl-i ilm Osmân Efendi nâm ehibbâ-yı kadîmimiz fî-sebîli'llâh gazâya niyyet ve birkaç gün mukaddem muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

yevm-i merkūmda işbu râkımü'l-hurûfı ziyâret tarîkıyle hayme-i fakīrânemizi teşrîf buyurup esnâ-yı musâhabetde şehr-i Edirne îrâd olunup Kā'im-makām-ı âlî-makām Ali Paşa hazretlerinin hükm-i {ü} hükûmetin vasf ü beyân idüp vezîr-i müşârün-ileyh |96b| aslâ irtişâya ruhsatı olmaduğundan sâ'ir hükkâm-ı Edirne ki bostâncıbaşı ve gerek Edirne kādîsı ve gerek ağa vekîli bir vechile fermânına muhâlif vaz'-ı harekete kādir değillerdir. Ve a'yân-ı Edirne bir cins havf ü haşyet üzereler ki vasfı kābil-i ayân değildir. Zîrâ mürteşî olmaduğından hükmüne nüfûs buldurup bir tarz zabt u rabt üzere karâr virmişdir ki cümlesi ser-fürû idüp hükmüne inkıyâd üzerelerdir deyü vasf ü beyân eyledi, el-uhdetü ale'r-râvî. Mukaddemâ iştirâsı fermân olunup ba'dehû bedelleri tahsîl olunmak fermân buyurılan bârgîrlerin zikri dahi sebkat itmiş idi. Ve ol vaktde dahi emîn-i Gümrük-i İstanbul ve cizyedâr-ı Ermeni ve sâ'ir ümenâdan dahi mu'tâd-ı kadîm üzere top-keşân mümtâz ve kuvvetlü ve yarar bârgîrler iştirâsı fermân olunup ve lâkin ümenâdan gelen bârgîrleri her birinin âdemleri birer tarîkla amele yaramaz bârgîrler tamgaladup hitâm-ı sefere değin hızmet-i lâzıme'i görmeğe kuvvet ü kudretleri olmayup bi'z-zarûrî yerlerine tekrâr bârgîr iştirâ olunup ve bî-vakt mahallde iki-üç kat bahâ ile mübâya'a olunmağla taraf-ı mîrîye ve Hazîne-i âmire'ye küllî zarar terettüb eyledüğinden mâ'adâ re'âyâ fukarâsından otuzar guruş bedelleri fermân buyurulmuş idi. Ve lâkin ümenâ tâ'ifesinin mîrî ile alâkası olduğundan gayri re'âyânın teklîf-i müte'addidesi olmağla re'âyâya kıyâsen ümenâ sâhib-i kuvvet |97a| olmağın taraf-ı mîrîden ümerâ bârgîrlerinin yerlerine yarar ve tüvânâ bârgîrler mübâya'a olunmak üzere ümenâ-i mezbûrların deynlerine mahsûb olmamak şartıyla her bir re's bârgîr içün altmışar guruş-ı esedî bedelleri tahsîl olunmak bâbında arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın ahkâm-ı şerîfeler ile her bir ümenâya başka başka mübâşirler ta'yîn olunup irsâl olundı. Ve lâkin sakāyân-ı hâssa ocağından çıkma istihdâm kullarından Mustafâ nâm bir şahs dahi başbâkīkulı ma'rifetiyle Üsküb nezâreti emîninden sâliyâne olunan bârgîr bedeli tahsîli içün ahkâm-ı şerîfe ile irsâl olunmuş. Mezbûr şehr-i Üsküb'e dâhil ve mahkeme-i şerîfe vâsıl olup nâzır-ı merkūm muvâcehesinde hükm-i hümâyûnı kırâ'at ve sicill-i mahfûza kayd itdirüp nâzır-ı mezbûrdan bârgîr bedelin taleb itdükde nâzır-ı merkūm rind-i cihân olmağla: "Evvelâ bu hükm-i hümâyûnda tahrîr olunan mâl kankı seneye mahsûb olunacakdır, tasrîh olunmamış ve benim zabtım olan bin doksan dokuz Üsküb nezâreti mâlından deynim olmayup bi't-temâm edâ eylemişim. Senin başına sovuk geçmiş ancak varup kankı sene mâlına mahsûb olunacakdır. Tasrîh itdir ve ol târîhde nâzır kim ise andan tahsîl eyle. Benim deynim yokdur. Bir akça ve bir habbe virmem" dimesiyle

vilâyet-i mezbûr kādîsından takrîrine arz alup şedd-i {ü} rahl iderek yevm-i merkūmda Ordu-yı hümâyûn'a vusûl buldı.

Mısrâ‘:

Vâr kıyâs it |**97b**| *akl-ı evvel n'idüğin*

Nesr: Bu akıllu şahs bâkīkulluğunda istihdâm olunup yedinde olan ahkâm-ı şerîfenin efhâmı ne idüğin fehm itmeyüp mücerred nâzır-ı mezbûrun sene tasrîh olunmamış ve benim zabtım târîhinden mîrîye deynim yok iddi‘âsıyla bilâ-meblağ tehî-dest arz ile hırâmânî hırâmânî iş görmüş umûr-dîde gibi muhayyemgâh-ı orduya gelen ahmak ü nâdânın kabâhati var mıdır?

Beyt:

Müft ü meccân sanur cihânı kişi
Nakd-i ömrin virir kirâ yerine.

Nesr: Rûzgâr-ı zûrkârda fâriğü'l-bâl olan şahsa hezârân hezâr sad âferîn bin cân ile kurbânın olam senin ey âzâde gönül.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 3 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Katl Şuden-i Hayrullâhoğlı: Rûmili'nde vâkı‘ Manastır kazâsının a‘yân-ı vilâyetinden Hayrullâhoğlı Kara Ahmed nâm şahsın vilâyet-i mezbûrede fitne vü fesâdı nümâyân ve Devlet-i aliyye tarafından hükm-i hümâyûn ile sâliyâne olunan tekâlîfin tevzî‘ ü taksîminde bir şahsın re’y ü tedbîrin ma‘kūl ü münâsib görmeyüp mücerred akl-ı {u} kāsırı üzere tevzî‘ ü taksîm eyledüğinden mâ‘adâ murâd eyledüği karye ve çiftlikânı himâye ve murâd itmedüği karye ve çiftlikân ahâlîsin ziyâde teklîf ile ta‘addî itdüğinden gayri cizye ve avârız ve bedel-i nüzül ve celeb-keşân ve sâ’ir tekâlîfin tahsildârlarından mübâlağa ile irtişâ ahz idüp ve tuğralı defterlerin aslına amel itmeyüp akl-ı kāsırınca |**98a**| add idüp ve “filân kadar gürîhtemiz vardur” deyüp beher hâneye altmışar ve yetmişer guruş sâliyâne idüp tahsîldârlara minvâl-i meşrûh üzere kādîdan tahsîl defteri virdüğinden nâşî ba‘zı emvâl tahsîldârları hediyye ve irtişâ arz itmedükde birer illet ile tahsîle mâni‘ olup sene âhirine değin te’hîre bâ‘is ü bâdî olduğundan mâ‘adâ eşkıyâya mu‘în ve haydudlara yatak olup re‘âyâ fukarâsına ve a‘yân-ı vilâyete zulm ü ta‘addîsi ayân olmağla ahâlî-i vilâyet arz u mahzar ile mezbûrdan şâkî oldukları eclden bundan akdem der-i Devlet-i aliyye tarafından ihzârı içün hükm-i hümâyûn ile mübâşir ta‘yîn olunup irsâl

olunmuş. Yevm-i merkūmda mezbûr Hayrullahoğlı'nı mübâşir-i müşârün-ileyh muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a ihzâr ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr olundukda ibret-i âlem içün otağ-ı hümâyûn-ı şehriyârî nazarında tîğ-i cellâd-ı bî-emân ile katl olunup hûn-âlûde kılınup cezası virildi. Meger mezbûr Hayrullahoğlı merhûm Defterdâr el-Hâc Hüseyin Paşa'nın küçük oğlı İsma'îl Bey'in ze'âmetinde subaşısı olduğın nakl ü rivâyet iderler, el-uhdetü ale'r-râvî. Ve bundan akdem sipâh ve silahdâr ocaklarına serdengeçdi tahrîri fermân olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Beş yüz nefer sipâh ve beş yüz nefer silahdâr serdengeçdi bahâdırları tertîb-i alay ile muhayyemgâh-ı sipihr-iştibâh olan Sadr-ı âlî'de |98b| müctemi' ve cümlesinin rü'ûs-ı hümâyûnları i'tâ olunup Ser-asker Receb Paşa tarafına teveccüh ü azîmet itmeleriyçün fermân buyuruldı. Ammâ garâ'ib bunda ki, vakt-i zûrbâlarda ser-mülâzımân-ı sipâh olan Deli Pîrî'nin kâtibi olan şahs tebdîl-i kıyâfet içün sakālın tıraş idüp ve serdengeçdi yazılup ahz-ı rü'ûs-ı hümâyûn içün otağ-ı Sadr-ı âlî'de vardukda mezbûrı ba'zı kimesne teşhîs itmekle Sadr-ı âlî'de ilkā olunup sem'ine inhâ olunmağla mezbûr ahz ve katl olunmak fermân olmağın otağ-ı şehriyârî nazarında cellâd-ı bî-emân yediyle katl olundı. İzladi kazâsının harbe-künân martoloz geçinenleri İzladi semtinde olan balkanlarda olan haydud eşkıyâsına yâr-ı {u} vefâdâr ve yek-dil olup isyân ü tuğyân alemin dırâz itmekle gerek ehl-i hızmete ve gerek tüccâr tâ'ifesine ta'addîleri sâhib-i devletin sem'ine ilkā olunmağın Edirne bostâncı ustalarından Receb Usta'yı bostâncı neferâtı ile bundan akdem mezbûr martolozları ahz ve katli içün bâ-fermân-ı âlî ta'yîn olunup irsâl olunmuş. Mûmâ-ileyh Receb Usta bostâncılar ile ma'an mezbûr martolozları yataklandırup basdukda niçe harb ü kıtâlden sonra bellü başlularından iki neferin hayyen ve ondan mütecâviz martolozların kelle-i bî-devletleri ile Ordu-yı hümâyûn'a yevm-i merkūmda irsâl itmekle vusûlünde diri gelen martolozun biri otağ-ı hümâyûn nazarında cellâd-ı bî-emân yediyle katl olunup |99a| ve biri subaşı habsine fermân buyuruldı. Ve yevm-i merkūmda vakt-i şâma karîb şiddet-i azîm üzere bârân-ı rahmet nâzil olup seyl-i firâvân vâkı' oldı. Avn-i Hudâ-yı müte'âl ile bundan akdem feth ü teshîri müyesser olan kılâ'lara iktizâ iden neferâtı hâliyâ Silistre vâlîsi olan Bosnavî Hüseyin Paşa tahrîr ve defter idüp der-i devlet-medâra irsâl eyledüği memhûr defterde İrşova Kal'ası'na bin beş yüz nefer tahrîr idüp beş yüzi süvârî ve bini piyâde olmak üzere ve Fethülislâm Kal'ası'na beş yüz yirmi nefer iki yüzi süvârî ve üç yüz yirmi neferi piyâde ve Palanka-i Cedîd Kal'ası'na dört yüz otuz nefer yüz elli neferi süvârî ve iki yüz seksen neferi piyâde ve Filordin Kal'ası'na seksen dört nefer otuz beş süvârî ve kırk dokuz neferi piyâde olmak üzere irsâl eyledüği defter mûcebince

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER
www.tdv.org.tr

bin yüz Zi'l-hiccesi gurresinden bin yüz bir Zi'l-ka'desi gāyetine değin bir sene-i kâmile olmak üzere zikr olunan neferâtın zahîreleri içün İrşova Kal'ası neferâtına on bin kîle şa'îr ve dokuz bin kîle hınta ve Fethülislâm Kal'ası neferâtına dört bin kîle şa'îr ve üç bin yüz yirmi kîle hınta ve Palanka-i Cedîd Kal'ası neferâtına üç bin kîle şa'îr ve iki bin beş yüz seksen kîle hınta ve Filordin Kal'ası neferâtına yedi yüz kîle şa'îr ve beş yüz dört kîle hınta ki, cem'an |99b| iki bin beş yüz otuz dört nefere on yedi bin yedi yüz kîle şa'îr ve on beş bin iki yüz dört kîle hınta vilâyet-i Eflak'dan iştirâ ve kal'a-i mezbûrlara nakli ile şa'îrin her İstanbul kîlesini on beşer akçaya ve hıntanın her İstanbul kîlesi yirmi beşer akçaya olmak üzere iştirâ ve lâzım gelen bahâları bin yüz senesine mahsûb olmak üzere Eflak keferesi re'âyâsı cizyesi mâlından havâle olunup ve zikr olunan iştirânın bahâsı ba'de'l-hisâb altı yük kırk bir bin akça itmekle târîh-i mezbûra mahsûb olmak üzere cizyelerine mahsûb idüp bir gün ve bir sâ'at evvel kal'a-i mezbûrlara nakl olunmak fermân buyurulmağın Eflak Voyvodası'na hükm-i hümâyûn tahrîr olunup mübâşir ile irsâl olundı. Ve sefer-i hümâyûna me'mûr olan Osmân Paşaoğlı Ahmed Paşa Ordu-yı hümâyûn'a mülâkātda batîü'l[53]-hareke olup ayak sürüdüği vükelâ-yı devletin sem'ine ilkā olunmağla: "İcâletü'l-vakt bir gün ve bir sâ'at evvel muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da vâkı' Ordu-yı hümâyûn'uma irişmekde takayyüd-i {ü} tâmm ve ihtimâm-ı mâlâ-kelâm idesin, sonra özr ü cevâbın mesmû'-ı hümâyûnum olmaz, ana göre hareket ve basîret üzere olasın" deyü mezbûr Osmân Paşaoğlı Ahmed Paşa'ya menzil ile hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

İştirâ-i Hatab Berâ-yı Meştâ-yı Edirne: Ve sefer-i hümâyûn avdetinde pây-ı taht-ı kadîm olan mahmiye-i Edirne'de kışlanmak mülâhazasıyla |100a| sinîn-i sâbıkalarda iştirâsı fermân olunagelen etrâf kazâlardan arabası altmışar akçaya olmak üzere altmış bin araba odun ve seksener akçaya olmak üzere üç bin iki yüz araba kütük ve arabası yüzer akçaya olmak üzere iki bin üç yüz araba kömür iştirâ ve ber-vech-i ta'cîl Edirne'ye nakl ve odun anbârından kabzına me'mûr olana teslîm itdirilmek üzere Edirne'de kā'im-makām-ı âlî-makām Ali Paşa hazretlerine ve Edirne bostâncıbaşısı ağaya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve lâzım gelen mîrîleri ol etrâfda tahsîl olunan ba'zı emvâlden hîn-i teslîmde ashâbına edâ olunmak içün Edirne'de Defterdâr Vekîli Dayı Mehemmed Efendi'ye hıtâben tekrâr hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

53 Metinde بطيع şeklinde yazılmıştır.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a fî 4 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri semend-i çapük-hırâma süvâr ve salât-ı cum'ayı bu def'a dahi Câmi'-i Kebîr'de edâ ve muhayyemgâh-ı sipihr-iştibâh olan otak-ı gerdûn-nitâklarına sa'âdet ile avdet buyurdılar. Nüzül emîni hızmeti sefer-i hümâyûnlarda asâkir-i İslâm'ın cümleden ehemm ü elzem olan zahîre tedârüki umûrı olup sefer-i hümâyûn içün altı aylık iktizâ iden zehâ'iri kazâlardan iştirâ ve hâzır ü âmâde olunmak üzere emr ve defterleri ve iştirâ-i mezbûrun bahâsı olan mîrî akçaların bi't-tamâm Nüzül Emîni Uzun Mehemmed'e teslîm olunup ve ihtimâmen mübâya'a iktizâ ider mülâhazasıyla |**100b**| nukūd ve ba'zı hızmetlerden emvâl havâle olunup ve beş ay mukaddem cümle tedârüki görilüp zimmetinde bu kadar mâl-ı mîrî var iken hareket-i hümâyûnun yirmi ikinci gününde firâr idüp zimmetinde olan mâl-ı mîrî ve zahîre ahvâli muhtell ü müşevveş ve hâlî kalduğundan asker-i İslâm'a zahîre lâzım olduğı mahallde gaybetinden muzâyakaya bâ'is ü bâdî olduğundan sâ'ire mûcib-i ibret içün eşedd-i ukūbet ile muhkem hakkından gelinmeğe müstahıkk u sezâvâr olmuşdur. Zimmetinde olan mâl-ı mîrî telef ü zâyi' olmak ihtirâzıyla virilen bi'l-cümle hızmetlerin ve havâle olunan akçaların tahsîlinde olan âdemleri yedlerinde tahsîl olunmuş mâl-ı mîrî ve her ne mahallerde tahsîlde âdemleri var ise her birine birer mübâşir kulları irsâl olunup yedlerinde olan mevcûdların taraf-ı mîrîden kabz ve tahsîl olunmayup henüz re'âyâ zimmetlerinde olan bâkīleri dahi cânib-i mîrîden tahsîl olunup ve Edirne'de hânesinde ve Edirne Bezistânı'nda ve hânlarında ve çiftliklerinde ve sâ'ir her ne mahallde ism-i mâl ıtlâk olunur eşyâsı var ise teftîş ü tefahhus olunup bi'l-cümle gerek nukūd ve gerek emlâk ü eşyâ sıhhati üzere ale'l-infirâd tahrîr ve defter ve cânib-i mîrîden ahz ü kabz olunup memhûr defteri Ordu-yı hümâyûn'uma irsâl ve kendüsi buldurılup ahz ü habs olunmak üzere Edi[r]ne'de Kā'im-makām-ı âlî-makām Ali Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn |**101a**| irsâl olundı. Ve Edirne'de bostâncıbaşıya dahi vech-i meşrûh üzere hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve Selanik muhâfazasında olan Vezîr İsma'îl Paşa'ya ve memâlik-i Rûmili'nde zahîre tahsîline me'mûr olan Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarına ve Filibe kādîsına ve sâ'ir iştirâ fermân olunan kazâların kādîlarına bâlâda tahrîr ü inşâ olunduğı minvâl üzere başka başka ahkâm-ı şerîfeler ile mübâşirler irsâl olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt fî 5 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Vefât-ı Tecellî Efendi: Sâhib-i devlet Mustafâ Paşa hazretlerinin kul kethudâlığı ve yeniçeri ağalığı eyyâmından berü nedîmi ve musâhib-i kadîmi olup piyâde mukābelecisi olan Tecellî Efendi emr-i Hudâ-yı müte'âl ve Hayy-ı lâ-yezâl ile dâr-ı dünyâdan intikāl ve dâr-ı ukbâya irtihâl eyledi. Rahmetu'llâhi aleyh. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti merhûmun taksîrâtın afv idüp mekânın firdevs-i a'lâ eyleye. Ve merhûm-ı mezbûrun mahlasına münâsib kelâm-ı şu'arâdan bir beyt kemâ-hüve hakkuhû münâsib vâkı' olup hâteminde hakk olunmuş idi.

Hatt-ı hâtem-i merhûm:

Hallâk-ı cihân âleme kıldukda tecellî
Her şahsı birer hâl ile kılmış mütesellî.

Nesr: Fi'l-hakīka beyt-i mezbûr[un] merhûmun mahlasına münâsib düşmesi ağreb-i {ü} garâ'ibden vâkı' olmuşdur. Mahlûl kalan mansıb-ı mukābele-i piyâde sâbıkā vâlide sultân kethudâsı merhûm Mustafâ Efendi'nin akribâsından es-Seyyid Yahyâ Ağa'ya |**101b**| ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifât kılındı. Ve müşârün-ileyh "ağalık" ismiyle yâd olunur iken "efendilik" lafzıyla tesmiyeye âgāz olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 6 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Sipâh ve silahdâr ocaklarından beşer akça terakkī ile tekrâr beş yüz nefer sipâh ocağından ve beş yüz nefer silahdâr ocağından ki cem'an bin nefer olmak üzere serdengeçdi tahrîr ve defter olunmak içün fermân-ı âlî sâdır oldı.

Tevcîh-i Emânet-i Mukāta'a-i Celeb-keşân be-Kappânî Mehemmed Ağa: Bin yüz senesine mahsûb olmak üzere Celeb-keşân Mukāta'âtı olan koyun emâneti sefer-i hümâyûnda kassâbbaşı olan Edirnevî Kappânî Mehemmed Ağa'ya iltizâm olunup hil'at-i fâhire ilbâs olundı. Ve Âstâne-i sa'âdet'de Sarây-ı Cedîd-i âmire ve Sarây-ı Atîk-ı ma'mûre kassâbbaşılığı ilhâk olunup zamîme kılındı.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 7 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Vefât-ı Îsâ Dede, Kayseriyyeli: Sulehâdan olan Kayseriyyeli Îsâ Dede emr-i Hudâ-yı zü'l-celâl ile dâr-ı dünyâdan intikāl ve dâr-ı bekāya irtihâl eyledi. Rahmetu'llâhi aleyh. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti taksîrâtın afv idüp cennet-i a'lâda hûr-ı cinân ile şâd ü handân eyleye.

Âmeden Osmân Paşaoğlı: Diyârbekir Vâlîsi Osmân Paşaoğlı Ahmed Paşa muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'ya dâhil olup Ordu-yı hümâyûn'un şimâlîsinde Cebel-i Vitoş zeylinde bir tell-i refî'a üzere hayme vü hargâhı ile yevm-i merkūmda |**102a**| nüzûl eyledi.

Vukū'-ı Zelzele-i Azîme: Vakt-i şâmdan bir nücûmî sâ'at mikdârı mukaddemce taraf-ı gurûbdan zîr-i zemîn gürleyürek zelzele-i azîme vâkı' oldı. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti hayırlar ihsân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî'i'l-müznibîn. Yevm-i merkūmda pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri semend-i çapük-hırâma süvâr ve Cebel-i Vitoş zeylinde vâkı' ılıcaya azîmet ve dâhil-i ılıca ve bade'l-istirâha ılıca-i mezbûrdan avdet ve otağ-ı hümâyûnlarına sa'âdet ile nüzûl buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis fî 8 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Mora cânibinde Ser-asker Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa ile olan asâkir-i İslâm'ın zahîreleri husûsunda yalınız Tırhala sancağı re'âyâsının zahîre irişdirmekde adem-i kudretleri olduğın Yenişehir kādîsı arz idüp etrâf elviyelerden dahi zahîre imdâdına i'ânet itmeleri içün inâyet recâ idüp i'lâm itmekle Ser-asker Halîl Paşa ordusuna nakli ile şa'îrin kîlesi yirmi beşer akçaya ve hıntanın kîlesi ellişer akçaya olmak üzere Yanya sancağından yedi bin kîle şa'îr ve altı bin beş yüz kîle hınta ve Delvine sancağından üç bin kîle şa'îr ve üç bin kîle hınta ve Avlonya sancağından on bir bin kîle şa'îr ve beş bin kîle hınta ki cem'an yirmi bir bin yüz kîle şa'îr ve on bir bin |**102b**| beş yüz kîle hınta iştirâ ve mu'accelen tahsîl ve bir gün evvel Ser-asker Halîl Paşa ordusuna nakl olunmak üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın emr ve defterleri vezîr-i mûmâ-ileyhin kapu kethudâsı olan Koca Re'îs dâmâdı İbrâhîm Ağa yediyle irsâl olundı. Ve yevm-i merkūmda dahi bir mikdâr bârân-ı rahmet nâzil olmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 9 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i Sofya.

Diyârbekir vâlîsi olan Osmân Paşaoğlı tertîb-i alay idüp ibtidâ Silifke Beyi Mustafâ Bey ba'dehû Osmân Paşaoğlı nazar-ı pâdişâhîden mürûr u ubûr idüp taraf-ı Sadr-ı âlî'den Silifke beyine hil'at-i fâhire ve Osmân Paşaoğlı'na hil'at-i semmûr ilbâs olundı. Ve Osmân Paşaoğlı Ahmed Paşa'nın kethudâsına ve dîvân efendisi olan (Boş) Efendi'ye ve ağavâtından yirmiden mütecâviz ağalarına hil'at ilbâs olundı. Ve yevm-i merkūmda beyne's-salât bir mikdâr bârân-ı rahmet nâzil oldı.

İştirâ-yı Zehâ'ir [be-] Meştâ-yı Edirne:

Ve inşâ'a'llâhü'r-rahmân feth [ü] fütûhlar müyesser olduktan sonra pây-ı taht-ı kadîm olan Edirne'de kışlanmak mülâhazasıyla sene-i sâbıkalarda iştirâ oluna-gelen Rûmili'nde vâkı' Vize ve Gelibolı ve Paşa Sancağı'nda vâkı' ba'zı kazâlardan ve Anadolı'da vâkı' Biga ve Karesi ve Hudâvendigâr ve Kocaili sancaklarından Istabl-ı âmire içün ve sâ'ir ta'yînât içün şa'îrin kîlesi yirmişer akçaya ve dakīkın kîlesi kırkar akçaya ve samanın kantârı on beşer akçaya ve otluğun arabası |**103a**| seksener akçaya olmak üzere min-haysi'l-mecmû' dört yüz elli bin kîle şa'îr ve elli bin kîle dakīk ve yüz bin kantâr saman ve dört bin araba otluk iştirâ ve Edirne'ye nakl olunmak üzere ber-mûceb-i telhîs fermân-ı âlî sâdır olmağın emr ve defterleri nüzül emîni olan "Kesendire Voyvodası" dimekle ma'rûf Ahmed Ağa'ya virildi. Ve lazım gelen mîrîleri tedrîc ile nüzül emînine Hazîne-i âmire'den teslîm olunup, iştirâ zahîresinin hîn-i teslîminde akçaları nüzül emîni yedinden ashâbına edâ vü teslîm olunmak üzere mahalline bâ-fermân şerh virildi. Ve iştirâ-i mezbûrların cem' ü tahsîline takayyüd-i {ü} tâmm olunmak içün Edirne'de Kā'im-makām Ali Paşa'ya ve Edirne bostâncıbaşısına hıtâben başka hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 10 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Mâh-ı Ağustosun on beşinci güni ki, Yevmü'l-hamîsdir, küffâr-ı hâksârın taburı Nehr-i Tuna ile Nehr-i Morava Kal'a-i Semendire'den aşağı nehr-i mezbûrlar muttasıl olduğı mahallde idüği bundan akdem şüyû' bulmuş idi. Ve Ser-asker Receb Paşa asker-i İslâm ile tabur-ı mezbûra karîb Gragoyofca'da meks üzere olduklarının dahi zikri sebkat itmiş idi. Ve lâkin küffâr-ı hâksâr Bojarofca kurbünde müceddeden köpri binâ idüp Nehr-i Morava'yı mürûr u ubûr ve Perakin sahrâsına doğrı hareket ve ârzûları kasaba-i Niş olmak ihtimâldir deyü

TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

|103b| tarafeynden haberler vürûd bulmağla ve Ser-asker Receb Paşa ile asker-i İslâm Nehr-i Morava'nın öte tarafında kalmağla kasaba-i Niş muhâfazası içün sâhib-i devlet ağavâtından ve Defterdâr Ali Efendi etbâ'ından bir mikdâr asker ile Sadr-ı âlî Kethudâsı Mehemmed Ağa kasaba-i Niş muhâfazasıyçün irsâl olunmak münâsib görilüp teveccüh ü azîmetlerine tedârük ve hâzır ü âmâde olmalarıyçün fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 11 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı cum'ayı Câmi'-i Kebîr ki, Mahmûd Paşa hayrâtıdır, câmi'-i mezbûrda edâ buyurup ba'de's-salât Karabaş Şeyh-i Erzingânî fevka'l-kürsî va'z ü nasîhat ve sevâb-ı cihâdı tafsîl üzere i'lâm ve asâkir-i İslâm'ın mansûr u muzaffer olmalarıyçün Hudâ-yı bî-çûna tazarru' u niyâz ve du'â vü senâdan sonra pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri semend-i çapük-hırâma süvâr ve muhayyemgâh olan otak-ı gerdûn-nitâklarına avdet ve sa'âdet ile nüzûl buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 12 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Yeniçeri ocağından dokuz aded oda neferâtı ile ve kul kethudâsı olan Receb Ağa ve orta çavuş ve küçük çavuş ve sipâh ve silahdâr ocağından tahrîr ve defter olunan serdengeçdiler ve sâhib-i devlet kapucıbaşılarından |104a| yetmiş kapucıbaşı ve otuz nefer vâcibü'r-ri'âye[54] ağalar ki, huddâmları ile ma'an ve deli ve gönüllü bayrakları ve sağ ve sol beşlü levendâtı ve yüz nefer sâhib-i devlet iç ağaları ve Defterdâr Ali Efendi'nin yüz nefer piyâde sekbânı ve Baş-muhâsebe halîfelerinden İsma'îl Efendi defterdâr vekîli ve nüzül emîni vekîli nasb ü ta'yîn olunup ve cebeci ve topçı ocaklarından dahi birkaç oda ma'an ta'yîn olunup ve cümlesine zâbıt u hâkim Sadr-ı âlî Kethudâsı Mehemmed Ağa ta'yîn olunup zikr olunan tavâ'if ale's-seher tertîb-i alay ile nazar-ı şehriyârîden mürûr u ubûr idüp muhâfaza-i Niş içün hırâm eylediler. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* cümle ümmet-i Muhammed kullarının mu'în ü zahîri olup feth ü fütûhâtlar müyesser eyleye ve asker-i İslâm'ı mansûr u muzaffer eyleye. Âmîn, yâ Mu'în. Ve küffâr-ı hâksârı makhûr [u] mehcûr idüp perîşân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti

54 Terkib metinde "واجب الرعايا" şeklindedir.

Seyyidi'l-mürselîn ve Şefi'i'l-müznibîn. Ve bu gürûh-ı azîm ile Karabaş Erzingânî Şeyh dahi fî-sebîli'llâh cihâda ma'an azîmet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 13 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Diyârbekir Vâlîsi Osmân Paşaoğlı Ahmed Paşa mazhar-ı iltifât ile taraf-ı Sadr-ı âlî'den hil'at bâ-post-ı semmûr ilbâsıyla Vidin tarafında olan asker-i İslâm ile Kurs Tököli Kral tarafına ta'yîn ve teveccüh ü azîmeti fermân buyuruldı. |**104b**| Vakt-i şâmdan rub' sâ'at-i nücûmî mikdârı mürûrundan sonraca Ser-asker Receb Paşa tarafından menzil ile ulak Ordu-yı hümâyûn'a dâhil olup ve ma'an iki dil getürüp Pojerofca'dan mürûr u ubûr iden küffâr-ı hâksâr Yagodine Köprüsi'ni zabt eylemek içün birkaç bin piyâde ve süvâr gönderüp ve lâkin Pojerofca'dan mürûrlarına serdâr âgâh olmağın Rûmili Beylerbeyisi Zûrnâpa Mustafâ Paşa'yı ve Ömer Paşa'yı Yagodine Köprüsi'ne irsâl itmekle ve serdengeçdi ağası olan Usanlıoğlı Mehemmed Ağa serdengeçdiler ile ve Prizrenli Süleymân Paşa tarafından nefîr-i âmm Arnavud bahâdırları ile Yagodine Köprüsi'ne irişmekle köpri-i mezbûra gelen kefere'i karşulayup niçesin tu'me-i şemşîr idüp bâkīleri Morava Nehri kenârı ile büyük taburlarına doğrı firâr eyledüklerin ve Ser-asker Receb Paşa dahi Nehr-i Morava'nın cânib-i garbîsinden ve Rûmili beylerbeyisi ve serdengeçdi ve Arnavud bahâdırları Nehr-i Morava'nın cânib-i şarkīsinden küffârı kuşadup hâlâ cengleşmek üzere oldukların ve küffâr-ı hâksâr büyük taburların ârzûlayup hem ceng ve hem kıçın kıçın gitmek üzere iken ordudan bu tarafa bizleri müjde içün irsâl eylediler haberi vürûd buldukda mehterân-ı Sadr-ı âlî ve çavuşân ile müjdeye perâkende olup bütün tabur-ı küffâr firâr eylemiş kıyâs |**105a**| olunup leyle-i zulemâtda ba'de'l-ışâ her tarafdan şâdmânî tüfengleri atılmağa başlayup bir cins atılur ki, ardı arası yok. Sâhib-i devlet tarafından ise Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ve muhzır ağa yoldaşları gece ile Ordu-yı hümâyûn'da muhayyemgâh arasına perâkende olup: "Tüfeng atmak yasakdur" deyü nidâ iderek gücile âv[â]ze-i tüfeng munkatı' oldı. Ve lâkin mâbeyn mahsûli şekli mukaddemâ kurşun ile memlû bulunan tüfenglerin finduğından birkaç âdem yaralandı. İnşâ'a'llâhu te'âlâ bundan böyle cenâb-ı Bârî hazreti ümmet-i Muhammed kulların lutfi ve keremiyle inâyet ü hidâyet idüp asker-i İslâm'ı dâ'imâ gālib eyleyüp küffâr-ı hâksârı makhûr ü mehcûr eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefi'i'l-müznibîn.

TÜRKİYE DİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 14 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Vidin tarafında olan asker-i İslâm cânibine ta'yîn olunan Diyârbekir Vâlîsi Osmân Paşaoğlı Ahmed Paşa yevm-i merkūmda ale's-sabâh kûs-ı nefîrin çaldırup Vidin tarafına teveccüh ü azîmet eyledi.

Âmeden Kelle-i Kürd Mehemmed ve İspir Bölükbaşı:

Bundan akdem eşkıyâ ve Celâlî zümresinden maktûl Gedik Mehemmed Paşa'nın çarkacısı olan Gürz Hâcı ve Kürd Mehemmed ve İspir ve sâ'ir bölükbaşılar levendâtı ile Üsküdar'a karîb Pendik nâm karye kurbüne nüzûl ve sefere gitmek |105b| için İstanbul'a mürûr u ubûr murâd eyledüklerinde Âstâne Kā'im-makāmı Ömer Paşa mezbûrlara bostâncı kayığı gönderüp "İstanbul'dan geçmeğe izn-i hümâyûn yokdur. Ve lâkin birkaç bellü başlu bölükbaşılar bu tarafa gelüp müşâvereden sonra birkaç bostâncı ve at kayıkları irsâl olunup cümlesin Küçük Çekmece'ye geçürsünler" haberi ile bostâncı kayığı vardukda Gürz Hâcı ve birkaç bellü başlular kayık-ı mezbûr ile huzûr-ı kā'im-makāma geldüklerinde ahz ve habs idüp ol gün Gedik'in tuğı dahi Üsküdar'a geldükde ahâlî-i Üsküdar ve İstanbul'dan mukaddemâ geçüp hâzır ü âmâde olan mütekā'idîn ve kapu kulları tuğı uğratmayup ve niçesin katl itmekle tuğ ile girüye avdet ve firâr itdükleri ve kā'im-makāmın Gürz Hâcı'i dâm [u] tezvîr ve san'at ile ele getürdüği beyne'n-nâs iştihâr bulmuş idi. Meger bu ma'rekede Kürd Mehemmed ile İspir Bölükbaşı tebdîl-i câme ve sûret-i Çingâne sakalların tıraş idüp diyâr-ı Mısr-ı Kāhire'ye dâhil olmuşlar. Ve diyâr-ı Mısr'da mezkûrları teşhîs ider kimesne bulunmağla Mısr-ı Kāhire hâkimi olan Kaplan Paşalı Vezîr-i mükerrem Hasan Paşa'nın mesmû'ı olmağın ikisin dahi ahz ü habs idüp Mısr-ı Kāhire'de şehr havâlesi olan merhûm İshak Efendi etbâ'ından Arayıcıoğlı ile irsâliye-i ceyb-i hümâyûn hazînesin ve Kürd Mehemmed ile İspir'i der-zencîr |106a| ma'an sefîne ile deryâdan der-i devlet-medâra irsâl iderler. Mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a'vâm ile mezbûr Arayıcıoğlı Gelibolı'ya vusûl ve sefîneden ihrâc ve Edirne'de Kā'im-makām Ali Paşa huzûruna dâhil oldukda kayd ü bend ile getürdüği mahbûsları rivâyet ü hikâyet idüp ale's-seher Ordu-yı hümâyûn tarafına azîmet itdükde Kā'im-makām Ali Paşa ahvâl-i mahbûsları ale't-tafsîl tahrîr ve der-i devlet tarafına menzil ile i'lâm itmekle sâhib-i devletin ma'lûmı oldukda: "Mezbûrları bu tarafa irsâl itmeyüp ancak kelle-i bî-sa'âdetlerin gönderesin" deyü hükm-i hümâyûn irsâl itmekle mahbûslar ise Arayıcıoğlı ile Ordu-yı hümâyûn tarafına azîmet itmiş bulunmağla irişdüği mahallde mezbûrları kelle idüp der-i devlet-medâra vusûli için Kā'im-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

makām Ali Paşa hükm-i hümâyûn ile kendünün vekîl-i harcı olan sâbıkā Cizye Bâkīkulı Mehemmed Ağa'yı akablarından irsâl idüp mûmâ-ileyh Mehemmed Ağa dahi mahbûslara kasaba-i Filibe'de irişüp yedinde olan hükm-i hümâyûnı mahkeme-i şerîfde sicill-i mahfûza kayd itdürdikden sonra as‘esler irsâl idüp mahbûsların nüzûlgâhları ser-i cisrde vâkı‘ hânda olmağın mezbûrları as‘esler hândan ihrâc ve vasat-ı cisrde vâkı‘ kasrın zeylinde işlerin itmâm itmekle mezbûrların kelle-i bî-devletlerin |**106b**| mezbûr Mehemmed Ağa yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da huzûr-ı Sadr-ı âlî'de i‘lâm itmeğin mezbûrların kelle-i bî-sa‘âdetleri otağ-ı şehriyârî nazarında hâk ile yeksân kılandan sonra mûmâ-ileyh Mehemmed Ağa'ya hil‘at-i fâhire ilbâs olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 15 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Sâhib-i devlet alâ-tarîkı't-tebdîl muhayyemgâhlarının bâb-ı zahrından semend-i çapük-hırâma süvâr ve kesb-i havâ ve def‘-i sevdâ içün Cebel-i Vitoş zeyli taraflarına teveccüh ü azîmet ve ba‘de'l-asr avdet ve muhayyemgâh-ı iştibâh olan otaklarına nüzûl buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 16 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Yûsuf Efendi'ye güzîde-i diyâr-ı Arab mahrûse-i Haleb Muhassıllığı[55] mukarrer kılınup ve mazhar-ı iltifâta dûş olup Anadolı beylerbeyiliği pâyesiyle Haleb Mütesellimliği ihsân olunup vilâyet-i Haleb'de min-külli'l-vücûh bi'z-zât kendüden gayri zâbıt-ı vilâyet ve tahsîl-i mâl-ı mîrî olmamak üzere hil‘at-i fâhire ilbâs olundı. Sâhib-i devletin tatar ağası bundan akdem Han-ı âlî-şân tarafına irsâl olunmuş idi. Yevm-i merkūmda mezbûr tatar ağası muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a menzil ile vusûl ve Han-ı âlî-şânın asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ile Kili'ye dâhil oldukları haberi beyne'n-nâs şuyû‘ buldı. Ve inşâ’a'llâhü'r-Rahmân ba‘de'l-feth muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'dan |**107a**| meştâ-yı kadîm Edirne'ye avdet-i hümâyûn iktizâ itdükde menâzil-i avdetde Istabl-ı âmire ve mu‘ayyenât-ı sâ’ire içün zahîre tedârüki mühimm olmağın her menzilinde beşer bin beşer yüz kîle şa‘îr ve beşer yüz kîle dakīk ve bin ikişer yüz kantâr saman ve ikişer yüz araba odun olup ve yüz otuz araba otluk menâzile karîb olan kazâlardan nakl olunup hâzır ü âmâde oluna ve zahîre-i mezbûr

55 Kelime metinde “Muhassilliği (محصلکی) şeklinde yazılmıştır.

mukaddemâ Sofya sahrâsı meksi içün iştirâsı fermân olunan zahîrelerine mahsûb olmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın ahkâm-ı şerîfeleri sâbıkā Kesendire Voyvodası Selanik'i hâlâ nüzül emîni olan Ahmed Ağa'ya teslîm olunup tarafından mübâşirler irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 17 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i56 sahrâ-yı Sofya.

Nüzûl-i Berf: Havâ bir mikdâr vakt-i şitâ şekli bürûdet üzere olup ve yevm-i merkūmda ale'd-devâm bârân-ı rahmet nâzil olup ve yevm-i mezbûr bârân ile güzerân idüp gice ile Cebel-i Vitoş'un bâlâsına berf nâzil olup Cebel-i Vitoş'un ser-i bâlâsı beyâz harîr ile mefrûş kasr-ı bâlâ misâl zeyn olmuş iken havânın bürûdeti def' ve harâret-i şemsden berf-i mezbûr muzmahil oldı. Ve yevm-i merkūm şühûr-ı Rûmiyye'den mâh-ı Ağustosun yirmi ikinci güni vâkı' olmağın mâh-ı mezbûrda ibtidâ-i berf vukū' buldı. Rûz-ı kāsım ise bin yüz bir senesi Muharreminin yirmi ikinci güni vukū' bulmak ihtimâli üzere bu takdîrce yevm-i merkūmdan rûz-ı kāsıma altmış dört gün eyyâm-ı ba'îde iken nüzûl-i berfden zemîn-i Sofya sâ'ir zemînlerden |**107b**| ne mertebe irtifâ'ı olduğı kıyâs oluna. Bundan akdem küffâr-ı hâksâr Morava Nehri'n mürûr u ubûr ve Palanka-i Perakin'e doğrı hareketi ve asker-i İslâm karşulayup küffâr dahi büyük taburına avdetinin zikri sebkat itmiş idi. Ammâ ol gün elliden mütecâviz şaykalar ile Nehr-i Tuna'dan melâ'în-i hâsırîn Fethülislâm'a doğrı hücûm itmekle karadan ve Nehr-i Tuna'dan iki tarafdan gāfilen bir şaşkınlık virüp san'at ile bir iş görmek mülâhazasında iken cenâb-ı Bârî'ye hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun, asker-i İslâm'a inâyet ve za'îf kullarına hidâyet idüp Fethülislâm tarafından asâkir-i İslâm ve Tuna'dan Tuna Kapudanı Bıyıklı Ali Paşa şaykalar ile melâ'în-i hâsırîne hücûm-ı tâmm idüp avn-i Bârî ile küffârın birkaç şaykasın gark ve yirmiden mütecâviz şayka-i küffârı ahz ve kabza-i tasarrufa alurlar. Râvîlerin rivâyetleri üzere ahz olunan şaykaların topları üzerinde çasar-ı menhûsun tasvîri olup ve topları müceddeden dökdürüp mahsûsan âyîn-i {ü} bâtılları üzere vakf eyledüği lisân-ı kefere üzere toplarda tahrîr olunmuş. Ve şayka-i mezbûrların kıçları ve toplarda kral-ı menhûsun tasvîrleri ve bayrakları bi'l-cümle altun[57] varak ile müzeyyen ü mücellâ olduğın rivâyet iderler. Ve sâ'ir şaykaları Belgrad'a doğrı firâr itmekle Tuna Kapudanı Bıyıklı Ali Paşa ta'kīb eyledüği haberi ve

56 Metinde "Oturak" kelimesinin önünde yer almaktadır.

57 Metinde التوق şeklinde yazılmıştır.

şaykalar ile ahz olunan varaklı mücellâ bayraklarından otuz mikdârı bayrak |**108a**| Kurs Tököli tarafından yevm-i merkūmda Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve hayme-i laklak-ı şehriyârî tınâblarında ser-nigûn âvîhte kılındı. El-hamdü li'llâh sümme el-hamdü li'llâh. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinden recâ vü temennâmız budur ki, an-karîb niçe feth ü fütûhlar ihsân idüp asker-i İslâm'ı lutf ü keremi ile mansûr u muzaffer eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a fî 18 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı cum'ayı Câmi'-i Kebîr'de edâ buyurdılar. Sâhib-i devlet Mustafâ Paşa dahi semend-i çapük-hırâma süvâr ve Cebel-i Vitoş zeylinde merhûm "Bâlî Efendi Tekyesi" dimekle ma'rûf karyede vâkı' Bâlî Efendi Câmi'-i şerîfinde salât-ı cum'ayı edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt fî 19 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Yevm-i merkūmda dahi ba'de'l-asr şiddet ile bârân-ı rahmet nüzûle ibtidâ idüp ba'dehû mülâyemet üzere gâh nüzûl ve gâh münfekk olup irtesi sabâha değin güzerân idüp seyl-i firâvân vukū' oldı. Ve ale's-sabâh havâ küşâde olup tulû'-ı şems ile zemînin buhârı ref' ve rû-yı zemîn seyl-i bârândan huşk oldı.

Vefât-ı Kaya Çavuş: Zümre-i silahdâr ocağında "Kaya" lakabı ile mülakkab olan Baş Kethudâ Kaya Çavuş irâdet-i Hayy-ı lâ-yezâl ile dâr-ı dünyâdan intikāl ve dâr-ı bekāya irtihâl eyledi. Rahmetu'llâhi aleyh. Hakk te'âlâ taksîrâtın afv idüp mekânın ravza-i rıdvân |**108b**| eyleye. Bundan akdem Kasaba-i Niş muhâfazasına ta'yîn olunan sâhib-i devlet kethudâsı tarafından ulak gelüp asker-i İslâm içün hazîne ve hil'at irsâl olunmasın arz u i'lâm itmekle on bin sikke-i Frengî ve otuz aded ecnâs hil'at irsâli içün Defterdâr Ali Efendi'ye hıtâben fermân vârid olmağın yevm-i merkūmda mûmâ-ileyh defterdâr efendi ber-mûceb-i fermân irsâl eyledi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 20 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

İhrâc-ı Şeyh Mısrî Efendi an-Cezîre-i Midillü: Mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a'vâmdan berü Limni Cezîresi'ne nefy olunan ulemâ-yı kümmelînden ve meşâyıh-ı izâmdan Şeyh Mısrî Efendi hazretleri cezîre-i mezbûre-

den ihrâc ve mahmiye-i Burusa'da kadîmden zâviyesi olan tekyesinde tâ'at ü ibâdetlerinde olmak üzere ihrâcı içün hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn sâdır olmağın şeyh-i azîz-i müşârün-ileyhe hükm-i hümâyûn ile Dîvân çavuşı irsâl olundı. Bundan akdem tabur-ı kefereden bir bayrak kefere taburdan firâr ve Ser-asker Receb Paşa ordusuna vusûl ve İslâm'a gelmek içün taburdan firârların huzûr-ı serdâra arz olunduğı haberi beyne'n-nâs şüyû' bulmuş idi. Ser-asker dahi mezbûrları der-i devlet tarafına irsâl itmeğin yevm-i merkūmda bir nefer serhaddli ve iki nefer müsellem esîri ile yirmiden mütecâviz Nemçe ve Macar keferesi kıyâfet-i mekrûhları ile ba'de'l-asr muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de arz olundukda ba'de's-su'âl ve't-teftîş kimin mehterlik hızmeti içün ve kimin aşcılık |**109a**| hızmetiyçün Nemçe olanları mehterbaşıya ve aşcıbaşıya teslîm olunup Macar olanları Kurs kapu kethudâsına teslîm olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 21 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 22 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Bosnasarâyı'nda meskûk mankur kat'ı içün Âstâne-i sa'âdet'den sâhib-i ayâr ve işcileri ve âlât-ı çarhları muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a gelmek üzere bundan akdem hükm-i hümâyûn irsâl olunmağla orduya vusûllerinde Defterdâr Ali Efendi'nin haymesi kurbünde mahsûsan bir hayme vaz' olunup ve nümûnelik bir mikdâr mankur kat' itdirilüp ve san'at-ı mezbûrı sâhib-i devletin manzûrı içün Defterdâr Ali Efendi tertîb-i ziyâfet-i âlî tedârükinden sonra yevm-i mezbûrda sâhib-i devleti da'vet,

Beyt:

Kadem rencîde kalsın n'ola şâhım
Senindir haymehâne pâdişâhım.

Nesr: mûcebince da'vete icâbet ve kat'-ı mankur manzûrları olup ba'de'l-asr ekl-i ziyâfetden sonra defterdâr efendi tarafından alâ-tarîkı'l-hediyye raht ü bahtı ile mükemmel semend-i eşheb-i sarsar-hırâm-ı pîl-endâm arz olunup sâhib-i devlet dahi mezbûr semend-i çapük-hırâma süvâr ve muhayyemgâh-ı iştibâhlarına avdet buyurdılar. Ve şeyhü'l-islâm efendi hazretleri dahi meclis-i ziyâfet-i mezbûra dâhil idiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 23 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Küffâr-ı dûzah-karârın her bâr hîle vü âli mukarrer olmağın mukaddemâ tahrîr olunduğı üzere |**109b**| muhâsarada iken hîlekâr-ı la'în orman arasından müceddeden Nehr-i Morava'ya köpri binâ idüp ve taburun nısfı köprüden gice mürûr u ubûr ve nısf tabur ale's-sabâh ceng gösterüp asker-i İslâm cenge meşgūl iken köprüden gece ile ubûr iden melâ'în piyâde ve süvâr asker-i İslâm'ın ardından ordu-yı ser-askere hücûm itmeğin ordunun hôd manav çakalı bahâne ister, bir tarafdan anlar dahi "gâvur geldi" deyü orduyı yağmalayup karârı firâra tebdîl iderler. Asker-i İslâm haberdâr olduklarında cengleşe cengleşe bilâ-hayme ve esbâb salt Alacahisâr tarafına geldükleri kankı günde vâkı' olduğı ma'lûm değil. Ancak haber-i muvahhiş-eser yevm-i merkūmda Ordu-yı hümâyûn'a vürûd bulup şâyi' oldı. Ve küffâr-ı hâksârın nısfı dahi avdet ve mahall-i ordu-yı ser-asker olan Batiçina'da karâr üzere olduğun haberi dahi vürûd buldı. Ve ser-asker ile olan asker-i İslâm'a hayme tedârüki mühimm olmağın taraf-ı mîrîden ve kibâr-ı ordudan ve ahâlî-i Dîvân'dan alâ-kadri merâtibihim bin aded hayme tedârük olunmak içün fermân-ı âlî sâdır olmağın tedârük olundı. Ve ordu-yı ser-askerden firâr iden manav ve zümre-i eşkıyâyı girü orduya avdet itdürmek içün yirmi aded gediklü müteferrika ve yirmi gediklü çavuş huddâmları ile Dragoman Boğazı'n muhâfazaya ta'yîn olunmak fermân olmağla yevm-i merkūmda kırk gediklü Dragoman Boğazı'nın |**110a**| muhâfazasına irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 24 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Zikri sebkat iden bin hayme Çavuşbaşı Mehemmed Ağa ma'rifetiyle cem' ü tahsîl olunup yevm-i merkūmda Ser-asker Receb Paşa tarafına irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 25 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.

Şühûrhâ-yı Rûmiyye'den mâh-ı Ağustosun intihâsıdır.

Ordu-yı ser-askerden firârîlerin Şehirköyi kasabasında cem'iyyetleri kesîr ve murâdları fitne vü fesâd olduğı haberi Devlet-i aliyye'nin mesmû'ı olmağın ve mezbûr firârîlerin katli mübâh olduğuna fetvâ-yı şerîfe vürûd bulmağla Çavuşbaşı Mehemmed Ağa ve bi'l-cümle gediklü müteferrika ve çavuş, mezbûr firârîleri girü orduya avdetleri içün irsâl olunup muhâlefet itdükleri hâlde

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

fetvâ-yı şerîfe mûcebince haklarından gelinmek üzere fermân buyuruldu. Silahdâr ocağı ağası Germiyânzâde sâhib-i firâş bulunmağla sipâh ağası olan Pomak Mehemmed Ağa dâ'ire halkı ile ma'an çavuşbaşının akabince revâne olmasıyçün fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt fî 26 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Şühûrhâ-yı Rûmiyye'den mâh-ı Eylülün ibtidâsı bu günde vâkı' olmuşdur.

Bundan akdem peksimadı tahliye olunup müceddeden ta'mîr ü termîm olunan Siyâvuş Paşa Câmi'-i şerîfinin zikri sebkat itmiş idi. Câmi'-i mezbûrda pâdişâh-ı âlem-penâh |**110b**| hazretleri salât-ı cum'ayı edâ içün mahsûsan bir mahall ta'yîn olunup şehr-emîni ma'rifetiyle mahall-i mezbûrun der [ü] divarı kafes-i sürh ile mazbût kılınmış idi.

İhrâc-ı Mevâcib-i Recec, Sene 1099: Ve lâkin yevm-i merkūmda bin doksan dokuz senesinin Recec mevâcibi ihrâcı içün fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla zikr olunan câmi'-i şerîfde ve mahall-i pâdişâhîde vaz' olunan kafes-i sürh ihrâc ve tevzî'-i ulûfe manzûr-ı pâdişâhî olmak içün otağ-ı hümâyûnda vâkı' kasr-ı adle vaz' olunmak üzere Şehr-emîni İmâdî Mûsâ Efendi'ye hıtâben gicenin beşinci sâ'atinde fermân-ı âlî vârid olmağın kafes-i sürhi mahall-i ma'hûda vaz' içün bî-çâre şehr-emîni leyle-i zulemâtda meş'aleler ile ber-mûceb-i fermân şehre azîmet eyledi. Ve Dîvân-ı hümâyûn içün otağ-ı hümâyûn-ı pâdişâhânın cânib-i yemîninde ve Kasr-ı Adl'in nazarında mahsûsan bir otağ-ı hümâyûn dahi vaz' olunup ve ağayân-ı Bektâşiyân'a ve sipâh ağalarına başka başka mahsûsan çerge ve haymeler vaz' olunup ve ale's-sabâh Dîvân-ı hümâyûn kurılup Sadr-ı âlî ve sadreyn mahall-i kadîmlerinde ku'ûd ve yeniçeriyân-ı solakān ve a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat ve bi'l-cümle ahâlî-i Dîvân alâ-merâtibihim otağ-ı hümâyûn-ı pâdişâhî nazarında ve yeniçeriyân sahrâ-yı muhayyemgâh-ı Sofya'da saff-keşân olup yeniçeriyân-ı sipâh ve cebeci ve topcı ocaklarına ve sâ'ir ocaklara bi'l-cümle kîse kîse ulûfeleri tevzî' [ü] taksîm |**111a**| olundı. Ba'dehû simât-ı pâdişâhî çekilüp tenâvülden sonra arz-ı pâdişâhîye duhûl ve taraf-ı pâdişâh-ı âlem-penâhdan Sadr-ı âlî'de hil'at-i ulûfe ilbâs ve iltifât-ı pâdişâhîye mazhar olup ba'de hurûci'l-arz bi'l-cümle ahâlî-i Dîvân dest-bûs-ı Sadr-ı âlî idüp,

Mısrâ':

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye.

Nesr: mefhûmunca Dîvân-ı hümâyûn bozılup Sadr-ı âlî âdet-i kadîmleri üzere otaklarına ve sâ'ir ehl-i Dîvân haymegâhlarına azîmet eylediler. Ve ba'de'd-Dîvân otağ-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdârân ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe kılındı. Ve yevm-i mezbûrede sipâh[58] bölüği ikide ve silahdârân bölüği birde karâr-dâde oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 27 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Ser-asker Receb Paşa'nın ordusuna me'mûr olan yeniçeri ve cebeci ve topcı ocaklarının ve sipâh ve silahdâr ocaklarının serdengeçdilerinin mevâcibleri Ordu-yı hümâyûn'da olan zâbıtları ma'rifetiyle mahsûsan çavuşlar ve mu'temedün-aleyh kimesneler ta'yîn olunup mevâcibleri Ser-asker Receb Paşa tarafına irsâl olundı. Ve yevm-i mezbûrda çavuşbaşı ve bölük ağası ve cümle gediklüler ve dâ'ire halkı Şehirköyi sahrâsına vusûl ve firârîlerin cem'iyyetlerine fetvâ-yı şerîfeyi irsâl itdüklerinde |**111b**| bir mikdâr muhâlefet üzere olduklarında eşkıyâ zümresinden birkaç levend makūlesi ve manav dökündüsi ahz ve salb olunmağla sâ'irine havf ü haşyet müstevlî olup kimi avdet ve Ser-asker Receb Paşa ordusuna azîmet ve kimi dahi havflarından dağ ve sahrây [u] beyâbâna perâkende vü perîşân olduklarının haberi muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da der-i devlet-medâra vusûl bulup şüyû' buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 28 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Yevm-i merkūmda dahi otağ-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdârân ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî' olundı. Ve bölük-i sipâh yedide ve bölük-i silahdâr üçde karâr-dâd[e] oldı. Ve Mahmûd Beyzâde on iki bin mikdârı piyâde ve dilâverân Arnavud leşkeri ile Niş muhâfazasında olan Sadr-ı âlî Kethudâsı Mehemmed Ağa'nın ordusuna vâsıl olduğın Edirne sâkinlerinden "Kostazâde" dimekle meşhûr Sadr-ı âlî kapucıbaşılarından Zülfikār Ağa menzil ile taraf-ı Niş'den muhayyemgâh-ı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve mûmâ-ileyh Mahmûd Beyzâde'nin Niş sahrâsına [vürûdı] haberi müjdesin der-i devlet-medâra i'lâm eyledüği şüyû' buldı.

58 "sipâh" kelimesi mükerrerdir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 29 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Zikri sebkat iden firârîlerin |**112a**| avdetleri içün Çavuşbaşı Mehemmed Ağa ve ma'an revâne olanlar bi'l-cümle ba'de def'i'l-fitne avdet ve yevm-i merkūmda ba'de'l-asr vakt-i şâma karîb muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a dâhil oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî selh-i Zi'l-ka'de sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Katl Şuden-i Çomar Bölükbaşı: Zümre-i eşkıyâdan "Çomar Bölükbaşı" didikleri şakī tebdîl-i câme ve kasîr-i kāme ile Diyârbekir Vâlîsi Osmân Paşaoğlı Ahmed Paşa'nın etbâ'ında mevcûd ve Vidin tarafına ma'an revâne olduğı der-i Devlet-i aliyye'ye ilkā vü inhâ olunmağla mezbûrun katli içün bundan akdem Osmân Paşaoğlı'na hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş. Vusûlünde Osmân Paşaoğlı bir ân te'hîr ü tevakkuf itmeyüp mezbûr eşkıyâ Çomar Bölükbaşı'nın kelle-i bî-devletin kat' idüp muhayyemgâh-ı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a irsâl ve yevm-i merkūmda vusûl bulup zeyl-i hayme-i laklak-ı şehriyârîde galtân kılındı. Manzûrı olanların rivâyeti üzere şakī-i mezbûrun kelle-i bî-devleti künbet misâl ve kabîhü'l-likā olduğın rivâyet eylediler.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî gurre-i şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Sâbıkā kapu çavuşı ba'dehû cebeci ocağında kethudâ olan (Boş) Kethudâ bundan akdem küffâr-ı hâksâra esîr olmuş idi. Hâliyâ sulh ü salâh içün taraf-ı küffâr-ı hâksârdan |**112b**| yevm-i merkūmda der-i devlet-medâra vusûl bulmağın beyne'n-nâs dürlü dürlü güft ü gûlar şüyû' buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 2 Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri semend-i çapük-hırâma süvâr ve peykân ve sola[kā]n rikâb-ı hümâyûnlarında revân [ve] salât-ı cum'a'i Siyâvuş Paşa Câmi'-i şerîfinde {salât-ı cum'ayı} edâ buyurup sa'âdet ile otak-ı gerdûn-nitâklarına avdet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 3 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Şeyhü'l-islâm ve sadreyn ve nakībü'l-eşrâf ve hâce-i şehriyârî ve Defterdâr Ali Efendi meclis-i müşâvere için otağ-ı Sadr-ı âlî'de cem'iyyet ve müşâvere-i azîme meşgūl ve ba'de'l-müşâvere du'â vü senâ olunduğı muhakkak ve lâkin meclis-i müşâverelerinde vâkı' meşveretlerinin karârgâhı kankı makāmda râst olduğı dâhil-i meclis olanlardan gayri bir ferdin ma'lûmı değildir. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti hayr ile itmâm eyle[ye]. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 4 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe olundı. "Tatar Ağası" dimekle ma'rûf Çerkes Bey bundan akdem han-ı âlî-şân tarafına irsâl olunmuş idi, yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve: "Han-ı âlî-şân İbrail kasabasına |**113a**| asker-i Tatar ile vusûl buldı" deyü der-i devlet-medâra arz u i'lâm eyledüğin râvî lisânından istimâ' olunmağın tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 5 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Ba'de'l-asr bârân-ı rahmet nüzûle şürû' idüp ve nısfü'l-leyle değin münkatı' olmayup ve "karayel" dimekle müte'ârif olan rûzgâr lisân-ı Sofya üzere "Macaryeli" dimekle meşhûr imiş, şiddet ile cevelân idüp muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da gerek insân ve gerek hayvânât yevm-i merkūmda bürûdet-i havâdan haylice zahmet çekildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis fî 6 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe olundı. Ahmakın bir câhili "orduda penayirin kıyyesi birer rub'a ve dakīkın kıyyesi yirmişer akçaya fürûht olunur imiş" deyü istimâ' itmekle kasaba-i Yanboli'dan penâyirin ve dakīkın kıyyesine birer pâre ücret-i araba virüp on araba tulum penâyiri ve yirmi araba dakīk getürmüş. Ammâ bi-hamdi li'llâhi te'âlâ Ordu-yı hümâyûn'da her şey firâvân olmağın penâyirin kıyyesin dörder pâreye haymehâ-i bâzârcıyâna ve dakīkın kıyyesin birer pâreye habbâzâna minnet

ile fürûht eyledüğin Pâzârbaşı el-Hâc Hasan'dan istimâ' olundı. El-hamdü li'llâhi te'âlâ Ordu-yı hümâyûn'['da] bu mertebe ganîmet ve her şey mebzûl iken garâbet bunda ki pâzârbaşı olan yâdigâr mâ' ile mülemma' rub' limonun kıyyesin ahbâbına iki yüz akçaya |**113b**| fürûht ider.

Mısrâ':

Vâr kıyâs it halkda insâf n'idüğin.

Nesr: Vezîr-i a'zam-ı sâbık Maktûl Kara Mustafâ Paşazâde Mehemmed Bey emr-i Hudâ-yı müte'âl ile dâr-ı dünyâdan intikāl ve dar-ı bekāya irtihâl eyledi. Rahmetu'llâhu aleyh. Merhûm-ı mezbûrun ze'âmeti sabî oğluna ihsân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 7 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Yevm-i merkūmda Sadr-ı âlî semend-i çapük-hırâma süvâr ve tehniye-i îd-ı adhâ içün şeyhü'l-islâm ve müfti'l-enâm hazretlerinin hayme-i sa'âdetlerin teşrîf ve iki sâ'at mikdârı musâhabetden sonra avdet ve otaklarına nüzûl buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 8 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Ve rûz-ı arefe-i îd-ı adhâ Dîvân-ı hümâyûn içün otağ-ı hümâyûn-ı şehriyârînin cânib-i şimâlîsinde ve Kasr-ı Adl'in nazarında mahsûsan bir otağ-ı hümâyûn dahi vaz' olundı. Ve mehterân-ı tabl ü alem-i pâdişâhî tehniye-i îd-ı adhâ içün ibtidâ Sadr-ı âlî otağından şürû' idüp cümle ocak ağalarının muhayyemgâhlarında devr-i ebvâb idüp ceng-i harbîler faslından sonra mu'tâd-ı kadîm üzere câ'izeleri virildi. Ve ekâbir-i ordu-yı [hümâyûn] dahi tehniye-i îd-ı adhâ içün alâ-merâtibihim devr-i ebvâb idüp mesrûr [u] handân oldılar. Klis kurbünde vâkı' Gabele Kal'ası'n küffâr-ı hâksâr muhâsara eyledüği beyne'n-nâs şüyû' bulmuş idi.

İnhizâm-ı Küffâr: Venedik keferesinin donanması Bahr-ı Sefîd'den avdet itdükde |**114a**| ve Kal'a-i Gabele leb-i deryâya karîb olmağla donanmasından birkaç bin cengci ihrâc ve Kal'a-i Gabele'ye hücûm niyyeti ile harekетlerin Bosna Vâlîsi Topal Hüseyin Paşa'nın sâbıkā kethudâsı olup ve hâlâ Klis sancağı beyi olan Ali Bey haberdâr olmağın kal'a-i mezbûre tahlîsine ılgar ile irişüp kefere-i mezbûrlar ile bir cins ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl vâkı' olur ki niçe kefere tu'me-i şemşîr-i gāzîyân ve sâ'iri esîr [ve] der-zencîr olduğunun

haberi müjdesiyle mûmâ-ileyh Ali Bey tarafından müjde-resânlar bir dil ve sekiz aded kefere bayrağı ile yevm-i merkūmda ba‘de'l-asr muhayyemgâh-ı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de i‘lâm olundukda müjde-resânlara hil‘at ilbâs olunup gelen kefere bayrakların hayme-i laklak-ı şehriyârî tınâblarında ser-nigûn âvîhte kılındı. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ rûz-ı arefe-i îd-ı adhâda bu kadar feth ü nusret haberi müjdesi vukū‘ buldı. Ve topcılar ocağı dâ’iresinde mevcûd olan top-ı peykerlere vakt-i şâma karîb fitîl-i tâziyâne ile darb olunup inşâ’a'llâhü'r-rahmân sabâh ki yevmü's-sebtdir, îd-ı adhâ olduğın erbâb-ı Ordu-yı hümâyûn'a i‘lâm içün bî-çâre top-ı peykerleri feryâda getürdüp muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'yı inletdiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 10 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Ve rûz-ı îd-ı adhâ bu sâl-i ferhunde-fâl[de] dahi bu takdîrce haccü'l-ekber vâkı‘ oldı. Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı |**114b**| fecri otağ-ı hümâyûnlarında edâ buyurup ba‘dehû kûh-peyker eşheb-i sarsar-hırâm-ı pîl-{ü}endâma süvâr ve salât-ı îd-i adhâyı edâ içün şehr-i Sofya sahrâsında kadîmî olan namâzgâha atf-ı {u} inân ü azîmet idüp ba‘de's-salâti'l-îd koçıya süvâr ve otağ-ı hümâyûnlarına avdet ve sa‘âdet ile nüzûl buyurdılar. Sadr-ı âlî ve sadreyn ve ocağ-ı yeniçeriyân ve bi'l-cümle ocak halkı ve a‘yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat vaz‘ olunan Dîvân-ı hümâyûn muhayyemgâhına nüzûl ve simât-ı pâdişâhî tenâvülünden sonra Dîvân-ı âlî bozılup bi'l-cümle muhayyemgâhlarına avdet eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 11 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Ahz Şuden-i Kethudâ-yı Kurşunlı: Tâ’ife-i mülâzimînden bakıyye-i zorbayân olan Kurşunlı Kethudâyeri ma‘reke-i Yeğen Osmân Paşa'da firâr ve Kurs Tökö-li Kral ordusunda mevcûd olduğı taraf-ı Devlet-i aliyye'nin mesmû‘ı olmağın ahz ü habs ve Ordu-yı hümâyûn'a ihzârı içün bundan akdem hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş. Kurs'a vâsıl oldukda mezbûr Kurşunlı Kethudâyeri'n ahz ve irsâl itmekle yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de arz olundukda Sipâh Ağası Pomak Mehemmed Ağa habsine irsâl ve mezbûra gamm-ı dünyâyı ferâmûş itdirülmek fermân buyuruldı.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 12 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

İnhizâm-ı Küffâr der-Kamaniçe: Leh leşkeri Kamaniçe Kal'ası'n leşker-i firâvân ile muhâsara eyledüği bundan akdem beyne'n-nâs şüyû' |115a| bulmuş idi. Yevm-i merkūmda Babadağı tarafında ser-asker olan Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa tarafından ulak vârid olup haber-i meserretden Kamaniçe Kal'ası'n Leh keferesi muhâsara itdükde bir gice rü'ûs-ı kapusundan asker-i İslâm ihrâc ve küffârın meterislerin şebhûn idüp kefere-i müşrikînin ekseri tu'me-i şemşîr ve niçesi esîr ü der-zencîr olunduğundan gayri meterislerinde dört aded balyemez[59] top ile bir havân topı asker-i İslâm'ın dest-i tasarrufuna dâhil olup ve küffâr-ı hâksâr meterislerinden ihrâc ve perâkende vü perîşân oldukların ve Hanzâde dahi asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ile Kamaniçe Kal'ası'na beş-altı sâ'at mikdârı karîb mahalle irişdüği haberi müjdesiyle muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı[60] hümâyûn'a vâsıl olmağın müjde-resânlara hil'at ihsân olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 13 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Haber Âmeden-i Küffâr-ı Hâksâr be-Sahrâ-yı Niş ve Mukābele-i Asker-i İslâm Berây-ı Ceng-i O: Ve haber-i inhizâm-ı asker ve ba'de'l-mukābele vü mukātele ve perâkende vü perîşân-bûdî-i asker ve gāret-kerden-i küffâr **Haber-i Muvahhişân:** der-Kasaba-i Niş ve dâhil-i dest-i {ü} tasarruf-ı küffâr ve haber-i gark-ı asker der-Nehr-i Niş. Ve zehâ'ir-i ecnâs der-Niş firâvân-bûde ve dâhil-i kabza-i küffâr-bûde. Ve haber-i medh-i ceng-i dilâverân-ı bahâdırân-ı Arnavudân Mahmûd Beyzâde. Ve haber-i medh-i şecâ'at-i ceng-âverân-ı Rüstem-dâsitân, Kahramân-ı zamân der-hakk-ı Çiğoğlı ve haber-i gark-ı Dayı Ömer Ağa der-Nehr-i Niş. |115b| Ve vukū'-ı ahvâl-i mezbûr fî yevmi's-sebt fî 10 Zi'l-hicce sene 1100. لا حول ولا قوة الا بالله [61]

Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinin hışm ü gazabından gine kendüye sığınıruz. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazretinden recâ vü temennâ olunur ki an-karîb küffâr-ı hâksârdan ahz-ı {ü} intikām müyesser eyleye. Âmîn, bi-hakkı طٰه ve يس . Ha-

59 Metinde sehven مالیمز şeklinde yazılmıştır.

60 "orduy" kelimesi mükerrerdir.

61 "Güç ve kuvvet ancak Allâh'a mahsustur".

ber-i müvahhiş-eser der-i devlet-medâra yevm-i merkūmda vakt-i asrda vârid olmağın ol ân şeyhü'l-islâm ve sadreyn ve nakībü'l-eşrâf ve Hâce-i Şehriyârî Arabzâde Efendi ve Defterdâr Ali Efendi ve ba'zı kibâr-ı ordu otağ-ı Sadr-ı âlî'de da'vet ve ahvâl-i mezbûr içün vakt-i ışâya değin azîm müşâvere olunup bi'l-ittifâk pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri rikâb-ı hümâyûnlarına me'mûr olan huddâm-ı zevi'l-ihtirâm birle Filibe tarafına azîmet ve Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olan asker-i İslâm ile Sadr-ı âlî Niş'de olan küffâr-ı hâksâr üzerine azîmet olunmak üzere müşâvereleri karâr-dâde olduğı beyne'n-nâs şüyû' buldı.

Rûz-ı dîgeri. Yevmü'l-erbi'â, fî 14 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Husûf-ı Kamer: Leyle-i mezbûrun sekizinci sâ'atinde kamere husûf vâkı' olup yedi usbu' husûfdan sonra iki sâ'at mikdârı mürûrda mütecellî olmağa başladı. Ve müceddeden onar akça ibtidâ ile serdengeçdi tahrîr olunmak üzere müşâvere olunup ve yirmişer guruş ber-vech-i nakd bahşîş virilmek üzere yedi bin |**116a**| serdengeçdi dilâverleri tahrîr ve defter olunup dört bin neferinin bahşîşi taraf-ı mîrîden ve bin neferinin bahşîşi sâhib-i devlet tarafından ve bin neferin bahşîşi yeniçeri ve cebeci ve topcı ocakları zâbıtlarından ve bin neferin bahşîşi kibâr-ı ordu{y} ile manâsıb-ı ehl-i Dîvân'dan virilmek üzere ma'kūl ü münâsib görilüp ve kabz-ı mâla Şehr-emîni İmâdî Mûsâ Efendi bâ-fermân-ı âlî ta'yîn olunup ve bin neferin bahşîşi ki kibâr-ı ordu{y} ile ehl-i manâsıb-ı Dîvân'a sâliyâne olunup alâ-merâtibihim defter olunduğı minvâl üzere bin neferin bahşîşi olan yirmi bin guruşı Dîvân-ı hümâyûn çavuşları mübâşeretiyle yevm-i merkūmda tahsîl ve kābız-ı mâl olan mûmâ-ileyh Mûsâ Efendi'nin haymesinde mîrî veznedârlar ma'rifetiyle bi't-tamâm tahsîl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs fî 15 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Mukaddemâ vukū' bulan müşâvereden nâşî rûz-ı kāsım karîb olmağla pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin Filibe'ye avdetleri mukarrer olmağın sancak-ı Resûl-i Ekrem'i Sadr-ı âlî'de teslîm eylemek iktizâ itmekle yevm-i merkūmda cümle ocak halkı ve gediklü müteferrika ve çavuşân ve sâhib-i devlet mehterân-ı tabl ü alem birle otağ-ı hümâyûn-ı şehriyârîye teveccüh ü azîmet idüp ve sancak-ı Resûl-i ekremî pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri tarafından Sadr-ı âlî'de teslîm olunup du'â vü senâdan sonra |**116b**| taraf-ı şehriyârîden sâhib-i devletin ser-i ammâllerine mücevher sorguc ve miyânına mücevher seyf-i kātı' ve biri biri üs-

tüne iki hil'at bâ-post-ı semmûr ilbâs olunmağla iltifât-ı pâdişâhîye mazhar ve sancak-ı şerîfi ahz idüp otağ-ı kadîmelerine avdet buyurdılar. Ve ol sâ'at tuğ-ı hümâyûn-ı şehriyârîyi Çirmen Paşası mahallinden ahz ve Ormanlı menzili tarafına azîmet eyledi.

İhsân-ı Vezâret be-Mehemmed Paşa: Ba'dehû sâhib-i devletin kethudâları Mehemmed Kethudâ'ya vezâret ihsân olunup rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makām nasb ü ta'yîn buyuruldı. Ve Gümrükci Hüseyin Paşa etbâ'ından sâbıkā Âstâne-i sa'âdet'de gümrük emîni olan Sarı Ali Ağa Kā'im-makām Mehemmed Paşa hazretlerine müstakıllen kethudâ nasb olundı. Ve çavuşbaşı mu'tâd-ı kadîm üzere rikâb-ı hümâyûna me'mûr iken hızmet-i Sadr-ı âlî'de meks eylemek üzere fermân sudûr buldı. Ve çavuşlar kâtibi olan Mehemmed Efendi rikâb-ı hümâyûnda çavuşbaşı vekîli nasb ü ta'yîn olundı. Ve Vezîr-i a'zam-ı sâbık firârî Maktûl Süleymân Paşa asrında re'îs olan Bey re'îs-i küttâb vekîli ta'yîn buyuruldı. Ve başmuhâsebe halîfelerinden İsma'îl Efendi defterdâr vekîli ta'yîn buyuruldı. Ve Nişâncı Mehemmed Paşa ordu-yı Sadr-ı âlî'de meks eylemek üzere fermân sudûr bulup rikâb-ı hümâyûnda nişâncılık hızmeti sâbıkā Haremeynü'ş-şerîfeyn hulefâlarından olan Karanfilzâde Ali Efendi'ye sipâriş buyurılup bâ-fermân ta'yîn olundı. |117a| ve Rûznâmçe-i Evvel Süleymân Efendizâde nebîresi Mevkūfâtî Ali Efendi rikâb-ı hümâyûnda rûznâmçe-i evvel ve muhâsebe-i evvel ve tezkire-i mâliye vekâletleri ile rikâb-ı hümâyûna ta'yîn buyuruldı. Ve zikr olunan kalemlerin bi'l-cümle defâtiri Hazîne-i âmire'ye teslîm olunup ancak sefer-i hümâyûna müte'allık bin yüz senesi defterleri Ordu-yı hümâyûn'da alıkonuldı. Ve erbâb-ı kalemin birer ikişer halîfeleri Ordu-yı hümâyûn'da meks eyleyüp sâ'ir hulefâ ve şâkirdân-ı rikâb-ı hümâyûn ile ma'an gitmeleri fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 16 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.

Menzil-i sahrâ-yı Ormanlı.

Avdet-i Pâdişâh-ı Âlem-Penâh der-Sefer: Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı fecri edâdan sonra semend-i çapük-hırâma süvâr ve peykân-ı hâssa ve solakān-ı tîr-endâzân rikâb-ı hümâyûnlarında piyâde ve hâce-i şehriyârî ile nakībü'l-eşrâf hem-rikâb ve sadreyn dahi hem-rikâb ve şeyhü'l-islâm ile kā'im-makām hem-rikâb ve şeyhü'l-islâm ile kā'im-makām hem-rikâb nazar-ı hümâyûn-ı şehriyârîde üslûb-ı mezkûr üzere mahall-i yemeklikde vaz' olunan sâyebâna nüzûl ve ba'de't-ta'âm Sadr-ı âlî rikâb-ı hümâyûn-ı şehriyârî'i

dest-bûs ve du‘â-yı hudâvendigârîden sonra Ordu-yı hümâyûn'a avdet ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri rikâb-ı hümâyûnlarına me’mûr ağayân-ı muhteşemân ve huddâm-ı zevi'l-ihtirâm birle merhûm Defterdâr Ahmed Paşa'nın hayrâtı olan Han-ı Cedîd mukābili ve Kādî‘asker Derbendi'nin zeyli olan Ormanlı nâm karye kurbünde muhayyemgâh olan sahrâda vaz‘ olunan otağ-ı hümâyûnlarına sa‘âdet ile nüzûl buyurdılar. İşbu râkımü'l-hurûf dahi |**117b**| aklâm hulefâlarından olmağla rikâb-ı hümâyûna me’mûr olmağın ordu-yı Sadr-ı âlî'den mufârakat olmağla ordu-yı Sadr-ı âlî'de vukū‘ bulan ahvâlin bi'l-cümle ıttılâ‘ı bir vechile mümkin olmaduğı eclden ordu-yı Sadr-ı âlînin ahvâl-i vukū‘ât-ı ahvâl-i ordu-yı Sadr-ı âlî istimâ‘ olundukca râvîsi rivâyeti üzere inşâ’a'llâhu te‘âlâ tahrîr ü beyân olunur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 17 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.

Ormanlı menzilinden hareket ve İhtiman menziline azîmet olunup menzil-i mezbûra nüzûl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 18 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Menzil-i Yeniköy.

Yevm-i merkūmda İhtiman menzilinden hareket ve Tatarpazarı sahrâsına nâzır Kapulı Derbend intihâsı zeylinde Yeniköy nâm karye kurbüne nüzûl olundı. İhtimân[62] menzilinden hareket olundukda Köstence karyesi kurbünde vâkı‘ “İspas Köprüsi” dimekle meşhûr menzile nüzûl olunacak iken menzil-i mezbûrda zahîre mevcûd olmaduğı haberi vürûd bulup ve Kız Derbendi tarîkından Bâzârcık'a üç aded menzil iktizâ itmekle Kız Derbendi tarîkından ferâgat ve iki menzil olmak üzere Kapulı Derbendi râhından mürûr u ubûr olundı. Ve Yeniköy menzilinde zahîre olmayup üç sâ‘atden ba‘îd Saruhanlı nâm menzilde olan zahîre gerek ta‘yînât-ı Istabl-ı âmire ve ta‘yînât-ı sâ’ire Saruhanbeyli menzilinden tevzî‘ olundı.

Ez-Haber-i Ordu-yı Sadr-ı âlî: Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri rikâb-ı hümâyûnlarına me’mûr olanlar ile cânib-i Filibe'ye |**118a**| avdet-i hümâyûnlarından sonra ordu-yı Sadr-ı âlî tebdîl-i mekân idüp muhayyemgâh-ı atîkdan hareket ve yeniçeri dâ’iresinin cânib-i cenûbîsinde Cebel-i Vitoş zeylinde vâkı‘

62 Metinde sehven اهتمام şeklinde yazılmıştır.

ılıcaya karîb havâlîde muhayyemgâh-ı ordunun nüzûli haberi ordu-yı rikâb-ı hümâyûna vârid olup şüyû' buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 19 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Menzil-i Tatarpazarı.

Yeniköy nâm menzilden hareket ve Kasaba-i Tatarpazarı mürûr u ubûr olunup cânib-i şarkîsinde vâkı' kavaklar havâlîsi muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn vâkı' olmağın pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri otağ-ı hümâyûnlarına sa'âdet ile nüzûl buyurdılar. Ve erbâb-ı ordu-yı rikâb-ı hümâyûnda esîr makūlesinin kesri vükelâ-yı devletin mesmû'ı olmağın penc-yek ahzi içün merhûm Panbuk-paşalı ve sâbıkā Odun Emîni Edirneli Ali Ağa emîn-i penc-yek ta'yîn olunup bâ-fermân-ı âlî Filibe cisrine irsâl olundı.

Ez-Haber-i Ordu-yı Sadr-ı âlî: Hâliyâ Matbah-ı âmire Emîni Mustafâ Ağa'nın birâderi Receb Ağa esîrlikden halâs ve yeniçeri ocağında kethudâ bey nasb olunmuş idi. Ma'reke-i Niş'de harb ü kıtâle yâr-ı {u} vefâdâr olmaduğı cihetden azl olunup ve Mar'aş eyâleti ihsânıyla Midillü Cezîresi muhâfazasına ta'yîn olunup Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ile irsâl olunduğunun haberi istimâ' olunmağın sebt ü tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 20 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Menzil-i Filibe.

Tatarpazarı |**118b**| menzilinden hareket ve Menzil-i Filibe'ye atf-ı {u} inân ü azîmet olunup kasaba-i mezbûrun cânib-i garbîsinde mîrî şütürân âhûrı mukābili muhayyemgâh-ı iclâl-i ber-pâ kılınan otağ-ı sipihr-iştibâha sa'âdet ile nüzûl buyuduklarında taraf-ı şehriyârîden fermân-ı hümâyûn sudûr bulup "oturakdur" deyü münâdîler taraf taraf nidâ idüp erbâb-ı orduya oturağı i'lâm eylediler. Ammâ garâbet bunda ki bir gün mukaddem tuğ-ı hümâyûn Filibe cisrin mürûr u ubûr idüp kasabanın cânib-i şarkîsinde kıyâm bulmağla otağ-ı hümâyûn dahi mütâba'aten mahall-i mezbûrda vaz' olunmuş. Ve lâkin fermân olunan kasaba geçilmeyüp kasabanın cânib-i garbîsine nüzûl olunmak üzere haber irsâl olunmuş. Ve lâkin kabâhat konakcıda mı, yohsa haberle vârid olanda mı murâd-ı hümâyûn ma'lûm olmadan mahall-i hılâfda nüzûl olunduğundan Kā'im-makām Mehemmed Paşa âgâh olmağla tekrâr fermân vârid olup: "Pâdişâh-ı âlem-penâh vusûlünden mukaddem Filibe'nin taraf-ı garbîsine getürüp vaz' oluna" deyü haber vârid olmağın ale's-sabâh tuğ ve otağ-ı

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

hümâyûnları mahall-i evvelden ref‘ ve cisri tekrâr mürûr u ubûr idüp bâlâda tahrîr olunduğı üzere kasaba-i mezbûrun cânib-i garbîsinde ve mukābele-i âhûr-ı şütürânda vaz‘-ı {u} esâs eylediler. Fe-ammâ halk tuğ girüye dönmüş deyü bin dürlü ma‘nâlar virdiler. Fi'l-hakīka dört-beş sâ‘atlik mesâfede mahall-i nüzûl ma‘lûm olmamak gāyet ile perîşânlıkdan nâşîdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 21 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Filibe. |**119a**|

Çûn ki sahrâ-yı Filibe'de meks-i hümâyûn iktizâ eyledi, ta‘yinât-ı Istabl-ı âmire içün arpa ve samana muzâyaka zuhûrı nümâyân olmağın her İstanbul kîlesi arpa on beşer akçaya ve samanın kantârı sekizer akçaya olmak üzere a‘yân-ı Filibe'den on altı bin kîle arpa ve altı bin kantâr saman mübâya‘a ve a‘yân-ı mezbûra zulm ü ta‘addî olmamak içün ta‘yînâta kendüleri tevzî‘ eylemek üzere Nüzül Emîni Vekîli Ahmed Ağa'ya sipâriş olunup ve ma‘rifet-i şer‘ile tahsîli fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 22 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Filibe.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 23 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Filibe.

Ezîn-cânib, Ordu-yı Sadr-ı âlî'den menzil ile karakulak rikâb-ı hümâyûna vâsıl olup Han-ı âlî-şân sahrâ-yı Sofya'yı teşrîf buyurduklarında âdet-i kadîme mûcebince hedâyâ-yı cihân-bânî olan tirkeş-i musanna‘ ve tûğ-i mücevher taraf-ı Sadr-ı âlî'den arz olunduğı arz u i‘lâm vusûli haberi istimâ‘ olunmağın tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 24 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Filibe.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri tarafından Kā’im-makām Mehemmed Paşa'ya hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn vârid olup mazmûnunda çûn ki sahrâ-yı Sofya'dan avdet içün hareket vâkı‘ oldı, “hevâsı sakīl, çeltikgâhda meksin iktizâsı yokdur, ba‘de'l-yevm ecdâd-ı izâmımın pây-ı taht-ı kadîmi olan şehr-i |**119b**| dil-âvîz olan Edirne'ye teveccüh ü azîmetim mukarrer ü muhakkak olmağın yarın tuğ-ı hümâyûnumı ilerü menzile irsâl eyleyesin” deyü hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sudûr buldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Türkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Ez-Cânib-i Ordu-yı Sadr-ı âlî: Rûz-ı kāsım karîb ve avdet-i sefer muhakkak u mukarrer olmağın muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da mevcûd olan mühimmât-ı cebehâne ve tophâne ve topları taraf-ı Filibe'ye irsâli muktazî olmağın sekiz aded top-ı kal'a-kûb ve kırkdan mütecâviz top-ı şâhî ve iki yüz araba mühimmât-ı cebehâne ve tophâne yevm-i merkūmda dâhil-i Filibe olmağın kasaba-i mezbûrda vâkı' hân-ı kebîr tahliye olunup mühimmât-ı mezbûr vaz' olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 25 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Filibe.

Şühûr-ı Rûmiyye'den mâh-ı Eylülün intihâsı yevm-i merkūmda vâkı' olmuşdur. Tuğ-ı hümâyûnun nakli hızmeti Çirmen sancağına mutasarrıf olanlara mahsûs olup ve lâkin Çirmen sancağına mutasarrıf olan paşa ordu-yı Sadr-ı âlî'de meksi fermân buyurulmağın sahrâ-yı Sofya'dan muhayyemgâh-ı Filibe'ye gelince tuğ-ı hümâyûn nakli hızmetine voynuk beyi ta'yîn buyurulmuş idi. Ammâ iktizâ hasebiyle Filibe'den nefîr-i âmm ihrâc ve Kız Derbendi'nde muhâfazaya ta'yîn olunmaları ile mezbûr voynuk beyi nefîr-i âmm-ı mezbûra zâbıt ta'yîn olunup tuğ-ı hümâyûnun nakli hızmeti hâssa av ağalarından çakırcıbaşı ağaya sipâriş olunup ve mehterhâne-i şehriyârîden dört kat mehterhâne-i tabl [ü] alem ta'yîn olunup tuğ-ı hümâyûn Papaslı menziline revâne olundı. |120a| Ve pây-ı taht-ı kadîm olan Edine'de vâkı' Sarây-ı âmire'nin ihtimâmen ba'zı mertebe ta'mîr ü termîmi lâzım mülâhazasıyla şehr-emîni olan İmâdî Mûsâ Efendi taraf-ı Edirne'ye Ordu-yı hümâyûn'dan mukaddem teveccüh ü azîmeti fermân buyuruldı. Çûn ki Filibe'den hareket ve şehr-i dil-âvîz Edirne'ye teveccüh ü azîmet mukarrer ü muhakkak oldı, nefs-i Filibe'de vâkı' Cisr-i Meriç'in ve zîr ü bâlâsında vâkı' geçidlerin hıfz ü hırâseti içün Dergâh-ı â[lî] kapucıbaşılarından Belgradî Beyzâde Mehemmed Ağa ve İsma'îl Ağa ve Ali Ağa cisr-i merkūmda ve zîr [ü] bâlâsında vâkı' geçidlerin hıfz ü hırâsetine ta'yîn olunup bilâ-fermân avdet idenlerin ve firârîlerin mürûr u ubûrlarına mâni' olmaları içün fermân-ı âlî sâdır oldı. Ammâ garâbet bunda ki, ordu-yı rikâb-ı hümâyûnda olan piyâde tâ'ifesi süvârîden kesîr olduğı mukarrer ü muhakkak olup gûyâ bir sahrâda mantar misâl peydâ olmuşlar, her ne tarafa nazar itsen tâ'ife-i piyâdenin kesreti nümâyân ve umûmen tebdîl-i câme ve tarz-ı Çingâne ve her birinden su'âl olunsa kimi nefîr-i âmm askeri ve kimi fi-sebîli'llâh gelmiş ve kimi kâr u kesb içün bu zahmeti ihtiyâr idinmiş bulunur. Ammâ sâ'ir zamân her biri bir ejderhâ-i heft-[ser] demüri çiğneyüp havâya püskürür, ammâ mahall-i ma'rekegâh-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI
www.tuba.gov.tr

da ârzû-yı kelepür lezzeti dimâğında câygîr ve çapük [ü] çâlâklükde yaranmış tâzî |120b| izinin tozuna irişmek mümkinâtdan değil, hâliyâ cümlesi tebdîl-i câme zelîl ü uryân, dokunsan dokuz takla atar, ursan söylemez, söğsen tınmaz, gûyâ eli öğendireli re'âyâ veyâhud iki öküzlü rencber mesâbesinde fakad kâr u kesb ve kelepür sevdâsıyla bu zahmetleri ihtiyâr itmiş bulunur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn fî 26 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri muhayyemgâh-ı Filibe'den hareket [ve] Papaslı Menzil[i'n]e teveccüh ü azîmet idüp menzil-i mezbûra nüzûl buyurdılar. Ve şühûrhâ-i Rûmiyye'den mâh-ı Teşrîn-i evvel'in ibtidâsı yevm-i merkūmda vâkı' olmuşdur. Ve zikri sebkat iden Penc-yek Emîni Ali Ağa ordu-yı rikâb-ı hümâyûndan mukaddem Cisr-i Mustafâ Paşa'ya teveccüh ü azîmet ve cisr-i mezbûrdan mürûr u ubûr iden esîrlerin penc-yeki ahzi içün fermân buyurulmağın ılgar ile revâne oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 27 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.

Papaslı menzilinden hareket ve Kayalı nâm karye menziline teveccüh ü azîmet olunup karye-i mezbûreye nüzûl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 28 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.

Kayalı menzilinden hareket ve Uzuncaâbâd-ı Hasköy kasabasının cânib-i şimâlîsinde tell-i refî'in zahrında vâkı' kazâ-i mezbûreye tâbi' Uludere nâm karye kurbüne nüzûl olundı. Ve kasaba-i mezbûreye nüzûl olunmamağa bâ'is mâ'-i cârîsi olmamağın ve karye-i mezbûrun askere kâfî mâ'-i cârîsi olmağla mahall-i mezbûra nüzûl olundı.|121a|

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 29 şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Uludere menzilinden hareket ve Harmanlı nâm menzile atf-ı {u} inân ü azîmet idüp Kasaba-i Harmanlı mürûr olunup kasaba-i mezbûrede vâkı' hân-ı kebîrin cânib-i şarkīsinde sahrâya nüzûl olundı.

Ez-Cânib-i Ordu-yı Sadr-ı âlî: Çûn ki ma'reke-i Niş vukū' bulup askerin perâkende vü perîşânlığından Serdâr Arab Receb Paşa yanında mevcûd bulunan birkaç yüz etbâ'ı ile Dragoman Boğazı'nın cânib-i garbîsinde meks ve boğaz-ı mezbûrı muhâfaza üzere karâr-dâde olup ve lâkin ma'reke-i mezbûrdan mukad-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

dem ordusunda me'mûr olan vüzerâ ve mîrimîrân ve sâ'ir zâbıtân ile bürûdet üzere olduğundan nâşî mahall-i ma'rekede ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl ve Niş'de tekâsüli nümâyân olduğı der-i devlet-medârın mesmû'ı olduğı cihetden,

Mısrâ':

Gerekdür kendüzin bilmezlere kendüyi bildür[me]k.

Nesr: mazmûnı iktizâ itmeğin Ordu-yı hümâyûn'da çavuşbaşı olan Mehemmed Ağa mezbûrun hakkından gelmek üzere muhayyemgâh-ı Sofya'dan irsâl olunup Dragoman Boğazı intihâsında mûmâ-ileyhin meksi mahalline vusûl ve fermân-ı âlî mûcebince şehâdet câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş itdirdüp serin teninden cüdâ ve karakulak ile Filibe menzilinde rikâb-ı hümâyûna irsâli ve menzil-i mezbûra vusûli istimâ' olunmağın tahrîr olundı. Ve Kemânkeş Ahmed Paşa'ya hil'at-i fâhire ilbâsıyla Köstendil |**121b**| ve Üsküb sancaklarından ihrâcı fermân olunan nefîr-i âmm askeri üzerine bâtarz-ı serdârî ta'yîn olunup İvranya Boğazı'ndan Kosova tarafların muhâfaza eylemek üzere irsâl olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî selh-i şehr-i Zi'l-hicce sene 1100.

Harmanlı menzilinden hareket ve Cisr-i Mustafâpaşa menziline nüzûl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî gurre-i Muharremi'l-harâm sene 1101.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Cisr-i Mustafâpaşa menzilinden hareket ve pây-ı taht-ı kadîm olan şehr-i dil-âvîz Edirne'ye teveccüh ü azîmet buyurup Sarây-ı âmire sahrâsında muhayyemgâh-ı iclâl-i sipihr-iştibâha sa'âdet ile nüzûl buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 2 şehr-i Muharrem sene 1101.

Meks-i muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Erbâb-ı ta'yinâtın yevmiyye ta'yînleri bâ-fermân-ı âlî kat' olundı. Ve Vâlide Sultân hazretlerinin dâ'ireleri hızmetinde olan vezîr-i mükerrem kā'im-makām-ı âlî-makām Ali Paşa'nın ve etbâ'ının ser-i manâsıbda vekîl olanların rûz-merre ta'yînleri dahi kat' olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın kat' olundı. Ve rikâb-ı hümâyûna me'mûr Kā'im-makām Mehemmed Paşa'ya ve ulemâ-yı kirâma sene-i sâbık mûcebince kışla ta'yînâtı fermân olundı. Ve ahâlî-i Dîvân'a ancak gûşt-i ganem ta'yinâtı ihsân buyuruldı. Ve Edirne'de

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

kā'im-makām-ı âlî-makām olan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa dahi etrâf kazâlardan ihrâcı fermân olunan nefîr-i âmm askerine bâ-tarz-ı serdârî nasb u ta'yîn olunup |**122a**|[63] nefs-i Filibe'de muhâfaza umûrına me'mûr olmak fermân buyuruldı. Ve Edirne sükkânından zümre-i sipâh ve silahdâr tekā'üdleri dahi bâ-tarz-ı nefîr-i âmmî vezîr-i müşârün-ileyh ile ma'an muhâfaza-i Filibe'ye me'mûr kılınup ta'yîn olundılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 3 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı Edirne.

Filibe muhâfazasına ta'yîn olunan Vezîr-i mükerrem Kā'im-makām Ali Paşa yevm-i merkūmda ale's-sabâh taraf-ı Filibe'ye teveccüh ü azîmet buyurup ve lâkin müşârün-ileyhin ağavât ve etbâ'ının ekseri gaybet ü ihtifâya çekildükleri der-i devlet-medârın mesmû'ı olmağla: "Mûmâ-ileyhin etbâ'ından her kimin hânesinde ve kışlasın[d]a olduğı istimâ' olunur ise sâhib-i hânenin ve sâhib-i kışlanın muhkem hakkından gelinür" deyü fermân sudûr bulduğı beyne'n-nâs iştihâr bulmağın vezîr-i müşârün-ileyhin etbâ'ından bir ferdin gaybet ü ihtifâya cür'etleri olmaduğundan nâşî bilâ-noksân tevâbi'-i kadîmesinden bir şahs münfekk olmayup cümlesi Cisr-i Mustafâpaşa kasabası menzilinde vezîr-i müşârün-ileyhin dâ'irelerinde mevcûd oldılar. İmdi benim cânım "san'at çöp altındadır" didikleri ataların kadîmden meşhûr kelâmıdır. Re'âyâ fukarâsına sâliyâne olunan tekâlîf-i mezâlimeden ekâbir-i ulemânın ıttılâ' ve haber ü âgâhı olmayup sem'lerine ilkā vü inhâ olundukda "dâd ü feryâd hâkim-i zâlimden" |**122b**| i'tibârıyla bi'z-zât mu'ayyen olan ta'yînatların selb idüp zulm ü ta'addînin def' ü men'ine imzâ çekdi.

Mısrâ':

Uyan bî-çâre gönül gafletden uyan.

Nesr: Bu vakte gelince bu kabâhate bâ'is nedendir?

63 Derkenar:
Ez-Haber-i Ordu-yı Sadr-ı âlî: Yevm-i mezbûrda bir haber-i meserret-eser zuhûr idüp Dragoman Boğazı muhâfazasında olan muhâfızînden Deli Ömer Paşa ve Kemânkeş Ahmed Paşa'yı vakt-i şâfi'îde üç bin mıkdârı kefere vü fecere şebhûn idüp ve cümle çadır ve kulübelerin zabt itmiş iken asker-i İslâm gayret-i dîniyye idüp tekrâren küffâr-ı hâksâr üzerine hücûm itdüklerinde avn-i Bârî yârî olup kefere vü müşrikîne havf ü haşyet müstevlî olup ve asâkir-i İslâm'a kuvvet ü salâbet ihsân olunup râvîlerin rivâyeti üzere ve gelen mektûbların tahrîri mûcebince gelen üç bin kefereden üç yüz kefere necât ü halâs bulmaduğın istimâ' olunmağın işbu mahalle tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 4 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire der-Edirne.

Ve meştâ-yı Edirne içün Eski Sarây mukābelesinde olan merhûm Musâhib Paşa Sarâyı Kā'im-makām Kethudâ Mehemmed Paşa'ya münâsib görilüp ve lâkin sarây-ı mezbûrun dîvânhânesi olmamağla müceddeden dîvânhâne ihdâsı içün sâbıkā penc-yek emîni olan Panbukpaşalı Edirneli Ali Ağa'ya sipâriş olunup tekmîli içün takayyüd ü ihtimâmına fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 5 şehr-i Muharrem sene 1101.

Harmanlı ve Filibe ve Tatarpazarı'nda mevcûd olan zahîreleri muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da olan Ordu-yı hümâyûn'a nakl olunmak üzere mîrî şütürândan iki yüz katâr şütürân taraf-ı Sadr-ı âlî'den taleb olunmağın "bin çift garâr tedârük ve irsâl olunacak mîrî şütürânın sârbânlarına teslîm eyleyesin" deyü Arpa Emîni İbrâhîm Efendi'ye hıtâben fermân sudûr buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 6 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 7 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı farîza-i cum'ayı edâ içün semend-i çapük-hırâma süvâr ve Sultân Bâyezîd Han |**123a**| Câmi'ine azîmet ve câmi'-i mezbûrda edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt fî 8 şehr-i Muharrem sene 1101.
[Meks-i] sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Bundan akdem gaybet iden Nüzül Emîni Uzun Mehemmed Usta'nın Edirne'de olan emlâk ü akārâtı taraf-ı mîrîden sûk-ı sultânîde bey' men-yezîd olunmak üzere fermân sudûr idüp münâdîye sipâriş ve bezistânda sûk-ı sultânîde mezâda şürû' olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 9 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire der-Edirne.

Zikri sebkat iden iki yüz katâr şütürân-ı mîrî zahîre-i mezbûrı nakl içün taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a yevm-i merkūmda irsâl olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 10 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Katl Şuden-i Receb Paşa,[64] Kethudâ-i Kul: Kul kethudâsı olan Receb Ağa azl ve Midillü Cezîresi muhâfazasına ta'yîn olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Mezbûrun katli içün akabinden hükm-i hümâyûn vârid olup mezbûr dahi Gelibolı'ya dâhil oldukda katline me'mûr olan Yalınızkör'ün Dâmâdı Hüseyin Ağa mezbûra Gelibolı'da irişüp hâliyâ Gelibolı muhâfazasına me'mûr olan Bahrî Paşa ma'rifetiyle câm-ı şehâdeti nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş itdürdüp merhûm-ı mezbûrun yanında ber-vech-i nukūd otuz iki bin guruşluk altun ve yetmiş beş yük akçalık zimem temessükâtı dahi mevcûd bulunduğın Girid Cezîresi'nde yirli kulı |123b| ağası olan Ma'an'ın Süleymân Ağa ba'zı umûr içün taraf-ı Girid'den Gelibolı'ya vusûlünde müşârün-ileyhin katli mahallinde mevcûd bulunmağın mezbûr Süleymân Ağa'nın rivâyeti üzere tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 11 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām olan Vezîr-i mükerrem Kethudâ Mehemmed Paşa tebdîl-i câme şehr-i Edirne'i cüst ü cû içün taraf-ı Edirne'ye azîmet eylediler. Ve yevm-i mezbûrun leylinde dokuzuncı sâ'atde azîm berf ve sâ'ika vâkı' olup şiddet ile bir mertebe dolu nâzil oldı ki, hammâmlarda ve hânelerde vâkı' depe câmların bi'l-külliye hurd eyledi. Ve nâzil olan dolunun kebîrliği Hindistân cevzinden kebîr olduğın Şehremînî İmâdî Mûsâ Efendi rivâyetiyle tahrîr olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 12 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Gaybet iden Uzun Mehemmed Usta'nın iştirâken ba'zı çobanlar yedinde olan iki bin beş yüz re's ağnâmı hâliyâ kassâbbaşı olan Kappânî Mehemmed Ağa'ya taraf-ı mîrîden teslîm olunup muhâsebesine îrâd kayd olunmak üzere fermân sâdır oldı.

64 Derkenar hâlinde verilen başlıkta "Receb Paşa" olarak zikredilen isim.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-hamîs, fî 13 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Âstâne-i sa'âdet Darbhânesi'nde kat' olunan meskûk mankurdan dört yüz kîselik guruş olmak üzere her kîsesi yüz guruşluk mankur ki iki bin kîse mankur câmûs arabaları ile |**124a**| taraf-ı Âstâne'den Edirne'de Sarây-ı âmire'ye vusûl ve ba'de'l-add Hazîne-i âmire'de hıfz olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 14 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire der-Edirne.

Âmeden Han-ı âlî-şân be-Ruscuk: Âl-i Cengiz olan Han-ı âlî-şânın Nehr-i Tuna'i sefâyin ile mürûr u ubûr ve Ruscuk kasabasında üç gün meksi vukū' bulup asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ile taraf-ı Vidin'e azîmeti mukarrer ü muhakkak olduğunun haberi yevm-i merkūmda sahrâ-yı Edirne'de muhayyemgâh-ı orduda şüyû' buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt fî 15 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Âstâne-i sa'âdet'de yâve cizyedârı olan Yeğen Mehemmed Ağa tarafından taksît olmak üzere kırk dört kîselik guruş hisâbı iki yüz yirmi kîse meskûk mankur Âstâne'den Edirne'de Sarây-ı âmire'ye vusûl ve veznedârların addinden sonra Hazîne-i âmire'ye vaz' olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 16 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 17 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Bin yüz senesine mahsûb olmak üzere Saruhan sancağından bîldâr bedeli mâlı tahsîline me'mûr olan Yûsuf Ağa tarafından tahsîl eyledüği mâldan otuz bin guruş olmak üzere altmış kîse pâre-i Mısrî Edirne'ye vusûl ve ba'de addi'l-veznedâr Hazîne-i âmire'de hıfz olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, |124b| fî 18 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Mar'aş eyâletine mutasarrıf ve Türkmân voyvodası olan Osmân Paşa ma'ri-

fetiyle Istabl-ı âmire içün bundan akdem iştirâsı fermân buyurılan şütürândan bâkī kalan otuz katâr şütürânı irsâl ve Edirne sahrâsında muhayyemgâh-ı orduya vusûl bulmağın Mîrâhûr-ı Evvel Ömer Ağa tarafından tamgalanmak içün fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â fî 19 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Ordu-yı hümâyûn tarafından hükm-i hümâyûn vârid olup ulûfe ve sâ'ir mühimmât içün ziyâde hazîne lâzım ve mühimm olmağla emvâl-i mukarrereden ve sâ'ir emvâlden Âstâne ve Edirne'de Hazîne-i âmire'ye dâhil olan akçadan dört yüz kîse taraf-ı orduya irsâli taleb olunmağın hükm-i hümâyûn vârid oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 20 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Taraf-ı Anadolı'da müfettiş Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa taraflarından zümre-i eşkıyâdan Maktûl Gedik Mehemmed Paşa etbâ'ından altmış iki aded eşkıyânın kelle-i bî-devletleri yevm-i merkūmda rikâb-ı hümâyûna vürûd bulup Sarây-ı âmire sahrâsında muhayyemgâh-ı iclâl-i şehriyârî nazarında misâl-i seng-i çakıl pâymâl kılındı.

Katl Şuden-i Zûr Abbâs ve Zırhî: Ve mezbûrlardan "Zûr Abbâs" ile "Zırhî" dimekle ma'rûf iki şakī kayd ü bend ile hayyen vürûd bulmağın ikisinin dahi kelle-i bî-devletleri hayme-i laklak-ı şehriyârî zeylinde tûğ-i cellâd ile kat' olunup hûn-âlûde kılındı. |**125a**| Trablusşâm Vâlîsi Hamza Paşa tarafından hazîne gelüp ve lâkin taksît hisâbı tamâmen olmayup bir mikdârı poliçe[65] olup mahallerinden henüz tahsîl olunmamağla ancak pâre ve altun seksen beş kîse akçası Edirne Hazînesi'ne vusûl ve ba'de vezni'l-veznedârân Hazîne-i âmire'de hıfz olunup ve müşârün-ileyhin tarafından hazîne ile gelen âdemîsine poliçelerin tahsîl ve bir gün evvel teslîm-i Hazîne eylemek üzere fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a fî 21 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Pâdişâh-ı âlem-penâh salât-ı cum'ayı edâ içün eşheb-i sarsar-hırâm-ı pîl-en-

65 Metinde پولیسه şeklindedir. Bundan sonra böyle geçecektir.

dâma süvâr ve Sultân Selîm Han Câmi'-i şerîfine azîmet ve salât-ı cum'ayı câmi'-i mezbûrda edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 22 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Rûz-ı kāsım yevm-i merkūmda vâkı' olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 23 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 24 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Kā'im-makām Şuden-i Vezîr-i Mükerrem Ali Paşa: Vezîr-i a'zam-ı sâbık merhûm Köprilizâde Ahmed Paşa'nın hazînedârlığından mîrâhûr-ı sânî ba'dehû Van vâlîsi ba'dehû Mar'aş eyâletinden münfekk Boğazhisârı muhâfazasına me'mûr olan Hazînedâr Ali Paşa bundan akdem taraf-ı şehriyârîden da'vet olunmağın yevm-i merkūmda Edirne'ye vusûl ve huzûr-ı pâdişâhîye ihzâr olunup hil'at-i semmûr ilbâsıyla sadâret kā'im-makāmlığ[ı] sadaka vü ihsân |**125b**| buyuruldı.

Azl-i Mehemmed Paşa: Ve mukaddemâ rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām olan Kethudâ Mehemmed Paşa azl olundı. Ve Ordu-yı hümâyûn tarafından taleb olunan dört yüz kîse akçadan iki yüz kîse akça mukaddemâ hâzır ü âmâde olunup sanduklara vaz' ve keçeler ile sarılup irtesi gün Ordu-yı hümâyûn'a irsâl olunmak üzere iken Kā'im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Ali Paşa tarafından "irsâl olunmaya" deyü fermân-ı âlî sudûr bulmağın ferâgat olunup Hazîne-i âmire'de hıfz olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 25 şehr-i Muharrem sene 1101.
Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Kā'im-makāmlıkdan azl olunan Kethudâ Mehemmed Paşa Ruscuk kasabası muhâfazasına ta'yîn olunup sahrâ-yı Sarây-ı Edirne'de olan muhayyemgâhın ref' ve Çukurçayırı'na nüzûl eyledi. Ve kethudâ-i bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî olan (Boş) taraf-ı şehriyârîden muhayyemgâh-ı Sofya'da olan Ordu-yı hümâyûn'a irsâl ve Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa taraf-ı rikâb-ı hümâyûna ihzâr ve ağa-i yeni-

çeriyân olan Mahmûd Ağa'ya vezâret ihsân olunup: "Vezîr-i a'zamım ol tarafa varınca serdârı olmak şartıyla sancak-ı Resûl'i müşârün-ileyh Mahmûd Paşa'ya teslîm ve Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olanlar bi'l-cümle Vezîr-i a'zamım varınca ol tarafı muhâfaza üzere olalar" deyü hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile müşârün-ileyh kethudâ-i bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî irsâl buyurulduğı şüyû' buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 26 şehr-i Muharrem sene 1101.

Meks-i sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne.

Vezîr-i A'zam Şuden-i Köprilizâde Mustafâ Paşa:

Merhûm Köprili Mehemmed Paşa|126a| zâde Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa Sakız Cezîresi muhâfazasında iken bundan akdem taraf-ı şehriyârîden da'vet-nâme-i hümâyûn irsâl olunmağın yevm-i mezbûrda müşârün-ileyhin Edirne'ye vusûli haberi vürûd bulmağla Kā'im-makām-ı âlî-makām Hazînedâr Ali Paşa ve Defterdâr Vekîli İsma'îl Efendi ve Nişâncı Vekîli Karanfilîzâde Ali Efendi ve Re'îsü'l-küttâb Vekîli Bey Efendi ve Çavuşbaşı Vekîli Mehemmed Efendi ale's-sabâh vezîr-i müşârün-ileyhi istikbâl içün Solak Çeşmesi'ne azîmet buyurdılar. Ve şeyhü'l-islâm dahi Kā'im-makām Ali Paşa hazretlerinden mukaddem hareket buyurup Solak Çeşmesi'nde istikbâl üzere intizârda iken vezîr-i müşârün-ileyh Köprilizâde Mustafâ Paşa hazretleri râhdan nümâyân ve çeşme-i mezbûrede nüzûl ve müşârün-ileyhimâ ile mülâkāt ve bir sâ'at mikdârı istirâhatden sonra semend-i çapük-hırâmlara süvâr ve taraf-ı Edirne'ye azîmet ve sahrâ-yı Sarây-ı âmire muhayyemgâhına vusûl oldukda mûmâ-ileyh Köprilizâde Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa hazretleri taraf-ı pâdişâh-ı âlem-penâha da'vet ve ol sadr-ı devlet ve mesned-i sa'âdet-i uzmâ inâyet buyurılup müjde-i beşâret-i azîme ve kevn ü mekâna kemâl-i sürûr ü beşâşet-i amîme müstevlî olup serîr-i sa'âdet-i cihân-bânî ve Dîvân-ı adâlet-unvânî revnak u tarâvet buldı. Ve unvân-ı adâlet ve hil'at-i seniyye-i vezâret Köprilizâde Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa'nın kāmet-i bâ-istikāmetlerine erzânî buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 27 |126b| şehr-i Muharrem sene 1101.

Vezîr-i a'zam Köprilizâde Mustafâ Paşa ve Kā'im-makām-ı âlî-makām Ali Paşa ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ale's-sabâh otağ-ı hümâyûna azîmet ve otağ-ı hümâyûnda hırka-i şerîfi ta'zîm ü tekrîm birle Sarây-ı âmire'ye nakl idüp ağa-i Bâbü's-sa'âde'ye teslîmden sonra avdet ve otağ-ı hümâyûnı muhayyemgâhdan ref' ve meştâya fermân buyuruldı.

Mahbûs Şuden-i Kā'im-makām Mehemmed Paşa: Ve kā'im-makāmlıkdan azl olunan Kethudâ Mehemmed Paşa Kapuortası'nda habs olunmak fermân buyurulmağın mahall-i ma'hûdda habs olundı. Ve mezbûr Mehemmed Paşa'nın emvâl ü erzâkı mîrî içün ahz u kabz olunmak fermân buyuruldı.

Ref'-i İştirâ-i Ağnâm: Ve bin yüz bir senesinde Edirne kışlağıyçün Anadolı'da vâkı' Biga ve Karesi ve Hudâvendigâr ve Kocaili sancaklarından mukaddemâ iştirâsı fermân olunan ağnâm re'âyânın hâllerine merhameten: "Mahalleri terkīn olunup min-ba'd taleb olunmaya" deyü kaydlarına şerh virilmek üzere fermân-ı âlî sâdır oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a fî 28 şehr-i Muharrem sene 1101.

Şühûrhâ-yı Rûmiyye'den mâh-ı Teşrîn-i Sânînin ibtidâsı fî 28 Muharrem sene 1101.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı cum'ayı Murâdiyye Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdılar.

Ref'-i İştirâ-i Zehâ'ir: Ve Edirne kışlasıyçün mukaddemâ iştirâsı fermân olunan zahîreden: "Nüzül emîni vekîlinin makbûzâtı arz oluna" deyü fermân sâdır olmağın vekîl-i mezbûrun hisâbı Defterdâr Vekîli İsma'îl Efendi'nin sa'âdethânelerinde hisâb olunup arz olundukda makbûzâtdan mâ'adâsı re'âyâ fukarâsının hâllerine merhameten in'âm |127a| olunup: "Min-ba'd mutâlebe olunmaya" deyü fermân buyuruldı. Ve in'âm ahkâmı tahrîr olunup etrâf ü eknâf kazâlara irsâl olundı. Ve sâbıkā defterdâr ve serdâr olan merhûm İbrâhîm Paşa dâmâdı Eğinli Süleymân Ağa'ya yeniçeri ocağında zağarcıbaşılık ihsân olundı. Ve Harem-i hümâyûn'da dülbend ağası olan Mehemmed Ağa'ya çavuşbaşılık taraf-ı şehriyârîden ihsân ve Harem-i hümâyûn'dan ihrâc olundı. Ve azl olunan Kā'im-makām Mehemmed Paşa'nın tezkireciliği hızmetinde olan "Attârzâde" dimekle ma'rûf İbrâhîm Efendi dahi habse fermân buyuruldı. Ve Ohri ve İlbasan ve Avlonya ve Delvine sancakları ve İştip ve Pirlepe ve Köprilü ve Manastır ve Pirespe ve Kesriye ve Florine ve Vidana ve Usturumca ve Siroz ve Hurpeşte ve Bihlişte ve Timurhisârı ve Petriç ve Yenice-i Vardar ve Dırama kazâları avârız ve nüzül ve sürsatdan ba'de'l-yevm mu'âf ü müsellem olmak üzere fermân buyurılup irsâl olunan ahkâm:

Sûret-i hükm-i hümâyûn: "Seferler mütemâdî ve kesret-i tekâlîf sebebi ile re'âyâya zulm ü ta'addî olunduğı sem'-i hümâyûna ilkā ve izz-i huzûr-ı pâdişâhâneme inhâ olunmağla kazâ-i mezbûrda olan ehl-i zimmet ehl-i harble muvâtân ü muvâfakat ve ehl-i harb cânibine aslâ meyl-i inhirâfları olmayup

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

ol havâlîde muhâfaza ve cihâda me'mûr olan vüzerâ-yı izâm ve Mîr-i mîrân ve ümerâ-i kirâmın dîn-i mübîn hıdmetinde re'y ü münâsib gördükleri üzere |**127b**| sadâkat ü istikāmetde bulunmak şartıyla işbu bin yüz bir senesi ibtidâsından ba'de'l-yevm kazâ-i mezbûrun ehl-i zimmeti hukūk-ı şer'iyye olan cizye ve harâc-ı arâzîden mâ'adâ avârız ve nüzül ve bedel-i sürsat tekâlîflerinden mu'âf[66] u müsellem ve nüfûs ve emvâllerinde âmenîn olmaları bâbında hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnumla fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki (Boş) vusûl buldukda bu bâbda hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnumla sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim mûcebince amel idüp dahi kazâ-i mezbûrda olan ehl-i zimmet ehl-i harbe muvâtân u muvâfakat ve ehl-i harb cânibine aslâ meyl ü inhirâfları olmayup ol havâlîde muhâfaza ve cihâda me'mûr vüzerâ-yı izâm ve mîrimîrân ve ümerâ-i kirâmın dîn-i mübîn hıdmetinde re'y ü münâsib gördükleri üzere sadâkat ü istikāmetde oldukca bin yüz bir senesi ibtidâsından ba'de'l-yevm kazâ-i mezbûrun ehl-i zimmeti hukūk-ı şer'iyye olan cizye ve harâc-ı arâzîden mâ'adâ avârız ve nüzül ve bedel-i sürsat teklîflerinden mu'af ü müsellem ve nüfûs [ve] emvâllerinde âmenîn olup ol havâlîde muhâfaza ve cihâda me'mûr vüzerâ-yı izâm ve Mîr-i mîrân ve ümerâ-i kirâm taraflarından dahi kendüler içün zahîre ve vechen mine'l-vücûh bir nesne taleb ve teklîf olunmayup mâdâm ki re'âyâ tâ'ifesinin hıyânetleri zuhûr itmeyüp sadâkat ü istikāmetde sâbit-kadem oldukca |**128a**| âsûde-hâl ve müreffehü'l-bâl olalar. Bu bâbda hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnumla vârid olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı {u} münîfi ile âmil olasız. Şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i hümâyûnumı re'âyâ-yı mezbûrûn yedlerinde ibkā idüp alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız". İtmâm-ı hükm.

Ref'-i Konak: Ve kışlak vâkı' oldukca şehr-i Edirne'de kadîmden yâfte ile virilegelen konaklar bi'l-külliye ref' olunmak fermân olunup herkes sâhib-i hâne rızâsıyla bulduğı mahallde kirâsın virüp sâkin olmak fermân buyuruldı. Ve Kapuortası'nda mahbûs olan Kā'im-makām Mehemmed Paşa ber-mûceb-i fermân mâmeleki taraf-ı mîrîden ahz olundukda ba'zı eşyâsından gayri ancak altmış kîse nukūdı zuhûr eyledi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 29 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Vezîr-i a'zam-ı sâbık Mustafâ Paşa'nın emvâl ü erzâkı taraf-ı mîrîden ahz ü kabz olunmak fermân buyurulmağın Defterdâr Vekîli İsma'îl Efendi ve Süley-

66 "mu'âf" kelimesi metinde " معفًا " şeklindedir.

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mân Efendizâde nebîresi Vekîl-i Rûznâmçe-i Evvel Ali Efendi ma'rifetleri ile Harem-i Sarây'da olan mâmeleki Sarây-ı hümâyûn'da Hazîne-i Bîrûn'a nakl ve ba'zı eşyâsından mâ'adâ dört yüz kîse guruşluk altunı nukūd zuhûr idüp ba'de'l-add Hazîne-i âmire'de hıfz olundı. Ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri taraf-ı şerîflerinden in'âm olunan üç kıt'a mücevher sorguç ve dört kıt'a mücevher hançeri mevcûd bulundı. |**128b**| Ve Kā'im-makām Kethudâ Mehemmed Paşa'nın esb ü davarları Edirne Bezistânı'nda bey' men-yezîd olunmak fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî selh-i şehr-i Muharrem sene 1101.
Meştâ-yı Edirne.

İhsân-ı Hâtem-i Vezâret be-Mustafâ Paşa:

Sofya tarafına irsâl buyurılan Kethudâ-yı Bevâbîn-i Dergâh-ı âlî (Boş) Ağa muhayyemgâh-ı Sofya'ya vusûl ve hâtem-i vezâreti Vezîr-i a'zam-ı sâbık Mustafâ Paşa'dan ahz ve yevm-i merkūmda Edirne meştâsında rikâb-ı hümâyûna vusûl bulmağla ol sâ'at Köprülizâde Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa hazretleri taraf-ı pâdişâh-ı âlem-penâhîden da'vet ve mühr-i emâneti ve hâtem-i sadâreti müşârün-ileyh Köprülizâde Mustafâ Paşa'ya ihsân ve tekrâr hil'at-i semmûr ilbâsıyla mazhar-ı iltifât-ı pâdişâhî olmağın tekrâr vüzerâ ve şeyhü'l-islâm ve sadreyn ve nakībü'l-eşrâf ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat tehniyet-i hâtem-i vezâret içün dest-bûsa gürûhen gürûh teveccüh ü azîmet eylediler.

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî gurre-i şehr-i Safer sene 1101.
Meştâ-yı Edirne.

Gerçi vezâret-i uzmâ Köprülizâde Mustafâ Paşa'nın kāmet-i bâ-istikāmetlerine erzânî buyuruldı ve lâkin hâtem-i vezâret henûz dest-i atâ-bahşlarına vusûl bulmamağla yevm-i mezbûra gelince zâhiren dîvân itmeyüp bâtınen arz [ve] arz-ı hâlleri kırâ'at ve iktizâsına göre buyurup sahh iderler idi. Çûn ki hâtem-i vezâretin vusûli dest-i atâ-bahşlarına müyesser oldı, yevm-i merkūmda ibtidâ'en |**129a**| Dîvânhâne-i Sarây'a hurûc ve ibtidâ zâhiren dîvâna şürû' eyledi. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti cemî' umûr-ı dîn-i mübînde mu'în [ü] zahîri olup adlini yevmen fe-yevmen efzûn idüp zulm [ü] ta'dâdı re'âyâ fukarâsından ref' ü def' eyleye. Âmîn. Vezîr-i a'zam-ı sâbık Mustafâ Paşa'nın vekîl-i harcı Ali Ağa'nın sarây-ı müşârün-ileyhde olan emvâli taraf-ı mîrîden ahz ü kabz olunmak fermân buyurulmağın ba'de'l-ahz ve'l-kabz iki bin guruşluk altunı zuhûr itmeğin Hazîne-i âmire'de hıfz olundı.

Mu'âf-nâme-i Kazâ-i Mezkûrîn: Filibe ve Tatarpazarı ve Samakov ve İhtiman ve Razlık ve Preznik ve Şehirköyi ve Berkofca ve Sofya ve İzpinol ve Dopnice ve Radomir ve Köstendil ve Kıratova ve Eğridere, ve Radovişte ve Menlik ve Zihne ve Karadağ ve Nevrekop ve Praveşte ve Bereketlü ve Doyran ve Tikveş ve İvranya ve Sereşnik kazâlarının ehl-i zimmeti hukūk-ı şer'iyye olan cizye ve harâc-ı arâzîden mâ'adâ avârız ve bedel-i nüzül ve bedel-i sürsat teklîflerinden mu'âf[67] u müsellem olmaları içün bâlâda sâdır olan hükm-i hümâyûn mûcebince mu'âf-nâme-i hükm-i hümâyûn taraf-ı Mâliyye'den tahrîr olunmak üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere tahrîr olunup mübâşirler ile zikr olunan kazâlara irsâl olundı. |**129b**| Bundan akdem zikri sebkat iden Nüzül Emîni Uzun Mehemmed Usta gaybet itdükde şehr-i dil-âvîz Edirne'de bir Yahûdî hânesinde muhtefî itmekle tebdîlât ü tagyîrâtın zuhûrunda ihtifâdan nümâyân ve hâne-i fakīrâ[ne]sinde zuhûrı beyne'n-nâs şüyû' buldı. Ve lâkin işbu rivâyetin râvîsi sikātdan olmamağla hakīkati ma'lûm değildir.

Han-ı Âlî-şân'ın Sofya'ya Vusûli: Bundan akdem Han-ı âlî-şânın elli binden mütecâviz asker-i Tatar ile Ruscuk kasabasına vusûli ve ba'dehû Plevne kasabasında meks ü ârâmı istimâ' olunmuş idi. Yevm-i merkūmda asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ile umûmen muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a duhûli haberi meştâ-yı Edirne'de der-i devlet-medâra vürûd bulup şüyû' buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 3 şehr-i Saferü'l-hayr, sene 1101.
Meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

"Cizye ve avârız ve bedel-i nüzülden mâ'adâ re'âyâ fukarâsından mutâlebe olunan bi'l-cümle ihrâc ve defter olunup arz u i'lâm oluna" deyü Defterdâr Vekîli İsma'îl Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî sâdır olmağın rikâb-ı hümâyûnda mevcûd olan Mevkūfât Defterleri ahkâmı kuyûdundan ve ba'zı telhîsâtdan alâ kadri'l-imkân ihrâc olunup vekîl-i defterdâr olan İsma'îl Efendi'ye teslîm olundı. Ve "sıhhati Ordu-yı hümâyûn'da olan defterlerde ma'lûmdur" kaydı şerh virildi. |**130a**|

Mu'âf-nâme-i Elviye-i Kazâhâ-i Mezkûrîn: Üsküb ve Kalkandelen ve Kırçova ve Morihova kazâlarına ve Valçitrin ve Dukakin ve Prizrin sancaklarında vâkı' olan kazâlara hükm-i hümâyûn irsâl olundı ki, kazâ-i mezbûrların

67 "mu'âf" kelimesi metinde " معفًا " şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ehl-i zimmeti hukūk-ı şer'iyye olan cizye ve harâc-ı arâzîden mâ'adâ avârız ve bedel-i nüzül ve bedel-i sürsat teklîflerinden mu'âf [ü] müsellem olmaları içün bundan akdem irsâl olunan hükm-i hümâyûn mûcebince bâ-fermân-ı âlî mu'âf-nâme-i hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 3 şehr-i Safer sene 1101

Meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya ordugâhında olan Vezîr-i a'zam-ı sâbık Mustafâ Paşa'dan hâtem-i vezâret-i uzmâ ve mühr-i emânet-i kübrâ Kethudâ-i Bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî (Boş) Ağa yediyle ahz olundukdan sonra bi'z-zât kendüleri ba'zı etbâ'ı ile taraf-ı rikâb-ı hümâyûna teveccüh ü azîmetleri fermân buyurulmağın ve lâkin müşârün-ileyhin semend-i çapük-hırâm ile süvârî gelmeğe mizâcları emrâz-ı muhtelife ile mahlût olmağın bi'z-zarûrî koçı ile Cisr-i Mustafâpaşa menziline vusûllerinin haberi rikâb-ı hümâyûnda der-i devlet-medâra vürûd buldukda rivâyeteyn üzere Migalgara kasabası kurbünde vâkı' çiftliğinde tekā'üd tarzı meks ü ârâm itmeleri içün fermân-ı hümâyûn vârid olmağın taraf-ı mezbûra teveccüh ü azîmeti beyne'n-nâs şüyû' buldı. Ve bir rivâyetde Kavala Kal'ası muhâfazasına azîmeti fermân buyuruldı. |130b| Gafletden nâşî rûz-merresinde îrâd olunmayan ahvâl işbu mahallde tahrîr olunmuşdur ki, çûn ki pây-ı taht-ı kadîm olan Edirne'de meştâ karâr-dâde oldı, bin yüz bir senesi Muharreminin yirmi altıncı Çehârşenbih güni otağ-ı hümâyûn sahrâ-yı muhayyemgâhdan ref' ve meştâ-yı Edirne'ye duhûli muhakkak oldukda evvelâ vezîr-i a'zam ve müdebbir-i umûr-ı âlem Köprülizâde Mustafâ Paşa hazretleri kadîmden sadâret-i uzmâya meşrûtiyyet üzere olan Üçşerefeli Câmi'-i şerîfi zeylinde Sigetvar fethinde Sultân Süleymân-ı Evvel'in vezîr-i a'zamı olan Vezîr-i celîl Mehemmed Paşa-yı Tavîl'in sarâyını meştâ ve Kā'im-makām Vezîr-i mükerrem Hazînedâr Ali Paşa dahi Sultân Selîm Han Câmi'-i şerîfi zeylinde defterdâr-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa'nın sarayı meştâ olunmak münâsib görülmekle yevm-i mezbûr ki, mâh-ı Muharremin altıncı güni duhûl-i meştâ olunup ve sarây-ı mezbûrlarda câ-nişîn oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 4 şehr-i Safer sene 1101.

Meştâ-yı Edirne.

Sâbıkā ağa-i Dârü's-sa'âd[e] yazıcılığından Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebeciliği ile hurûc ba'dehû devletlü Haseki Sultân kethudâlığı hızmetinde iken vezîr-i a'zam-ı sâbık maktûl Süleymân Paşa asrında meştâ-yı Belgrad'a da'vet

ile vusûli ve meştâ-yı mezbûrda vezâret ile Mısr-ı Kāhire ihsân olunup ba'de'l-azl Sakız Cezîresi muhâfazasında olan Vezîr-i mükerrem Hasan Paşa |131a| taraf-ı rikâb-ı hümâyuna bundan akdem da'vet olunmuş [idi]. Yevm-i mezbûrda meştâ-yı Edirne'ye vâsıl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de dâhil oldukda Sadr-ı âlî'nin bi'z-zât kendülere mahsûs olan kürklerinden ferâceye kaplu bir post-ı semmûr ilbâs itmekle iltifâtlarına mazhar düşdi. Ve lâkin halk-ı cihân ma'nâlar îrâd idüp ba'zısı defterdâr ve ba'zıları niçe dürlü ma'nâlar virdükleri beyne'n-nâs şüyû' buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 5 şehr-i Safer sene 1101.
Meştâ-yı Edirne.

Sâbıkā Mukābele-i Süvârî Kara Ebûbekir Efendi ve ma'rekegâh-ı mülâzimînde Anadolı muhâsebecisi olan Küçük Çelebi der-i devlet-medâra gelmeleri içün bundan akdem taraf-ı Sadr-ı âlî'den da'vet-nâme vürûd bulmağın yevm-i merkūmda ikisi dahi meştâ-yı Edirne'ye vâsıl olup şeref-yâb-ı Sadr-ı âlî birle behre-yâb oldukları nümâyân oldı. Ve vezîr-i a'zam-ı sâbık Mustafâ Paşa'nın vekîl-i harcı Ali Ağa ile devâtdâr olan mahtûm yevm-i mezbûrda meştâ-yı Edirne'ye dâhil ve Vekîl-i Harc Ali Ağa bostâncıbaşı habsine ve devâtdâr, ağa vekîli habsine fermân buyuruldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 6 şehr-i Safer sene 1101.
Meştâ-yı Edirne.

Vezîr-i a'zam-ı sâbık Mustafâ Paşa'nın baş tezkireciliği hızmetinde olan Ahmed Efendi taraf-ı ordudan meştâ-yı Edirne'ye yevm-i merkūmda dâhil ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de |131b| ihzâr olundukda mahfîce su'âl ve cevâbdan sonra subaşı habsiyle zindâna fermân buyuruldı. Ve zikri sebkat iden Ebûbekir Efendi'ye lisânen riyâsetlik hızmeti sipâriş buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 7 şehr-i Safer sene 1101.
Meştâ-yı Edirne.

Bolı ve Kastamonı sancaklarının avârız ve bedel-i nüzül ve bedel-i sürsat emvâli tahsîline me'mûr olan Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından Şa'bân Mehemmed Ağa bin yüz bir Muharremü'l-harâmının sekizinci güni emr-i Hudâ-yı müte'âl ile vefât eyledüğin Kastamonı kādîsı olan Mevlânâ es-Seyyid Şeyhî *dâme fazlühû* arz u i'lâm itmeğin müteveffâ-yı merkūmun cem' eyledüği mâl-ı mîrî her ne

mikdâr ise "ahâlî-i vilâyet ma'rifetiyle varan mübâşire teslîm oluna" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın Mâliyye'den ahkâmı tahrîr olunup irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 8 şehr-i Safer, sene 1101.
Meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Yeniçeri ocağından (Boş) Ağa'ya muhzır ağalık ihsân olunup hil'at ilbâs olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 9 şehr-i Safer, sene 1101.
Meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Zikri sebkat iden Yazıcı Hasan Paşa yevm-i merkūmda mazhar-ı iltifât-ı pâdişâh-ı âlem-penâh olup eyâlet-i Bağdad-ı bihişt-âbâd ihsânı ile hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sâdır olmağın müşârün-ileyh Hasan Paşa taraf-ı Sadr-ı âlî'de da'vet ve hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn mûcebince eyâlet-i Bağdâd-ı bihişt-âbâd |**132a**| hükûmeti içün hil'at bâ-post-ı semmûr ilbâsıyla Sadr-ı âlî hazretlerinin dahi iltifâtlarına mazhar düşdiler. Ve Âstâne-i sa'âdet'de ma'rekegâh-ı eşkıyâ-yı mülâzimînde kul kethudâsı bulunup ser-i zümre-i eşkıyâ olan Fetvâcı Çavuşı katl itdüği eclden azl olunan Ebûbekir Ağa'ya dahi bundan akdem gelmeleri içün da'vet-nâme vârid olup yevm[68]-i merkūmda meştâ-yı Edirne'ye dâhil ve huzûr Sadr-ı âlî'de vâsıl oldukda yeniçeri ağalığı ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifât-ı Sadr-ı âlî oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 10 şehr-i Safer sene 1101.
Meştâ-yı Edirne.

Şeyhü'l-islâm ve sadreyn ve nakībü'l-eşrâf ve Kā'im-makām Hazînedâr Ali Paşa ve Yeniçeri Ağası Ebûbekir Ağa bi'l-cümle Sarây-ı Sadr-ı âlî'de müctemi' ve müşâvere-i azîmeleri vukū' bulup ve lâkin meclis-i müşâverelerinin encâmı bir ferdin ma'lûmı olmadı. Ve Cezîre-i Girid'de Kandiye muhâfızı olan Küçük Mehemmed Paşa serdârlıkdan azl ve Parepetre nâm mahallin muhâfazasına ta'yîn olunup ve Hanya Kal'ası muhâfazasında olan Vezîr-i mükerrem (Boş) Paşa Kandiye Kal'ası muhâfazası ile serdâr ta'yîn olunduğı beyne'n-nâs şüyû' buldı. Ve memâlik-i mahrûseden resm-i hamr ve resm-i arak bi'l-külliye ref' olunmak üzere ahkâmları tahrîri içün fermân-ı âlî sudûr bulup ve hamr emîni olan Kifrî

68 Metinde sehven مرم şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ahmed Efendi |**132b**| tarafından nefs-i Edirne'de resm-i hamr ü arak tahsîline me'mûr Ahmed nâm vekîlinin makbûzâtı dahi hisâb olunup muhâsebesi görülmek fermân buyuruldı. Ve Ünsî Efendi çıraklarından topcılar ocağında kapu çavuşı olan Ahmed Çavuş Ordu-yı hümâyûn tarafından yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'ye vusûl ve hakīr ile mülâkāt oldukda ordudan müfârakati sekiz gün olduğın i'lâm ve müfârakatimiz güni Han-ı âlî-şân Üsküb tarafına teveccüh ü azîmet idüp irtesi gün mevcûd olan asker-i İslâm umûmen Üsküb tarafına teveccüh ü azîmetleri muhakkak olmuş idi deyü rivâyet itmeğin tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 11 şehr-i Saferü'l-hayr sene 1101.
Meştâ-yı Edirne.

Merhûm musâhib paşanın sâbıkā dîvân efendisi olan Handân Efendi'nin meştâ-yı Edirne'ye azîmetleri içün bundan akdem fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'ye dâhil olmuşlardır.

Hikâyet: Meşâyih-i izâmdan sâhib-i kerâmet Şeyh Mısrî Efendi hazretlerinin Cezîre-i Midillü'den ihrâcına muhayyemgâh-ı Sofya'dan fermân irsâlinin zikri sebkat itmiş idi. Ammâ bir şahs-ı mîr-kelâm, devletde sâhib-i ihtişâm rivâyeti üzere çûn ki irsâl olunan fermân azîz-i müşârün-ileyhe vürûd bulup ve kapudan paşa taraflarından ihrâclarına deryâ beylerinden bir kadırga hâzır ü âmâde olunmağın "buyurun!" teklîflerinde "hâlâ vakt-i zuhr karîbdir salât-ı zuhrı |**133a**| edâ idelim ve cezîre-i mezbûrede olan ahbâbımıza pend ü nasîhatden sonra vedâ' ile görişelim. Ba'dehû teklîfinize şürû' iktizâ ider ise ana göre hareket olunur" cevâbın virdükden sonra salât-ı zuhrı edâdan sonra mahall-i kürsîde va'z ü nasîhatde: "Ümmet-i Muhammed! sizlere müjde, müjde, müjde olsun ki âlemden zulm ü ta'addî ref' ü def' oldı. Bundan sonra inşâ'a'llâhu te'âlâ nusret bizimdür" deyü müjde haberin virdikden sonra tekrâr kadırgaya azîmetlerin teklîf iderler. Cevâblarında buyururlar ki: "Ba'de'l-yevm vezîr-i cedîdden ihrâc içün izne hükm-i hümâyûn vârid olmadıkca hurûca mâni'imiz vardur" deyü cevâb-ı bâ-savâb virdüklerin şahs-ı mîr-kelâmın nakl ü rivâyeti üzere tahrîr olundı. "Seferler takrîbiyle memâlik-i Rûmili ve Anadolı câniblerinden sâliyâne ve teklîf olunan gerek bîldâr ve gerek gayri teklîf bi'l-cümle ref' ve mutâlebe olunmamak üzere arz u telhîs oluna" deyü Defterdâr Vekîli İsma'îl Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî sâdır olmağın tahrîr olunan telhîsdir ki zikr olunur:

Sûret-i Telhîs: "Arz-ı bende-i bî-mikdâr budur ki, bin yüz senesinde vâkı' sefer-i hümâyûn takrîbiyle İstanbul ve Eyyûb ve Galata ve Üsküdar ve Edirne ve Burusa kazâlarının avârız hânesi mukābelesinde fermân olunan hâne

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

akçaları ve Anadolı cânibinden tahsîli fermân olunan bîldâr bedeliyyesi ve Rûmili cânibinden hôd-girifte bedel-i bîldâr akçası |**133b**| ve Gümüşhâne ve Tokad ve Nigde ve İvlasna[69] câniblerinden fermân olunan lağımcı bedeliyyesi ve İstanbul ve Galata ve Edirne ve Burusa ve sâ'ir şehrlerden sefer-i hümâyûn için fermân olunan furun bedeliyyesi ve Niş ve Vidin muhâfazaları içün dahi Rûmili cânibinden fermân olunan nefîr-i âmm bedeliyyesi ve Rûmili ve Anadolı câniblerinden fermân olunan iştirâ zahîresi bedeliyyesi ve yine Rûmili cânibinden ve ba'zı ümenâdan fermân olunan bârgîr iştirâsı bedeliyyesi ve Rûmili'nden fermân olunan ağnâm iştirâsı bedeliyyesi ve bin doksan dokuz ve yüz senelerinde Rûmili ve Anadolı câniblerinden kışlak ve meks-i Edirne ve sefer-i hümâyûn için iştirâsı fermân olunan aynî ağnâm ve bin doksan sekiz ve doksan dokuz senelerinden dahi kusûr tahsîl olunacak iştirâ bedeliyyeleri mâlı, kādî ve a'yân-ı vilâyet ve iş erleri ma'rifetiyle mübâşirlerinin makbûzları istiksâ üzere defter olunup hâric ez-defter bir şey kalmayup ve işbu emr-i şerîf vürûdunda mevcûd bulunan akçaları mübâşirleri mümzâ ve mahtûm defterleri ile bir sâ'at mukaddem kendüleri getürüp teslîm-i Hazîne-i âmire eyleyeler. Ve zikr olunduğı üzere sefer-i hümâyûn için iştirâsı fermân olunan aynî ağnâmın kassâbbaşı tarafından ahz ü kabz olunandan mâ'adâsı ve emvâl-i mezbûrenin kalan bakāyâsı mutâlebe olunmamak üzere bâlâda tahrîr ve defter olunan |**134a**| yerlerin kādılarına hıtâben evâmir-i şerîfe virilmek bâbında arz u telhîs olundukda "mûcebince Mâliyye'den ahkâmı yazıla" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın her bir sancağa başka başka ahkâmı yazılup mu'temedün-aleyh mübâşirler ile irsâl olundı.

Ezîn-taraf, muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da mevcûd Ordu-yı hümâyûn'da olan Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi ve bi'l-cümle erbâb-ı Dîvân-ı hümâyûn hâceleri ve hulefâları ve bi'l-külliye Defterhâne-i âmire defterleri ve sâ'ir îrâd ve masraf olan aklâmın iktizâsına göre Ordu-yı hümâyûn'da kalan bi'l-külliye defterleri meştâ-yı mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûna ber-vech-i ta'cîl teveccüh ü azîmetleri içün fermân ve sâ'ir erbâb-ı seyf olan ocaklar neferâtları ile ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmâr ve bi'l-cümle gediklü müteferrika ve çavuşân, serdâr ta'yîn olunan Mahmûd Paşa yanında mevcûd ve hâzır u âmâde olmaları içün hükm-i hümâyûn irsâli beyne'n-nâs şüyû' buldı. Ammâ rivâyet-i muhtelif sıhhatine imzânın vukū'ı nâdirât makūlesi cinsinden beyne'n-nâs sûk-ı sultânîde bey' men-yezîd kabîlinden olduğı âşikâre.

69 Metinde ايولاسنه şeklinde yazılmıştır.

Hikâyet: Peçûyî İbrâhîm Efendi, *Târîh*'inde yazar ki, Mustafâ Paşa Budun'a vâlî iken katl olundukda Budun eyâleti, başdefterdâr olan Üveys Paşa'ya ihsân olundı. Bu hakīr-i kesîrü't-taksîr gāyet sagīr idim. Ammâ hayâl-i hâb gibi |134b| hâtırımdadır. İttifâk emr-i Hâlık-ı bî-çûn hayât-ı mevt ile iki terâş-âver ve bahâdırlıkda hüner-ver karındaşım def'aten vâhideten fevt olup birinin ze'âmeti ve birinin dahi on altı bin akça tîmârı mahlûl oldı. Merhûm pederimiz Üveys Paşa huzûrına varup ze'âmet ve tîmâr içün ziyâde yalvarur ve üç bin guruş câ'ize virür. Üveys Paşa dahi ihsân buyurur. Pederimiz merhûmun lisânından mesmû'ım olmuşdur ki, ol gice ba'de'l-işâ kapucılar bölükbaşısı ayniyle virdüğüm kîseleri getürüp: "Sâhib-i devlet yine size gönderdi" didi. "Çûn ki, câ'izemiz alınmadı, zâhiren tîmâr ve ze'âmet âhara virilmişdir" deyü sabâha değin gamm-gîn olup ale's-seher huzûrlarına varup ayağına yüzüm sürdüm ve çok zârîlık idüp: "Ocağımızı söyündürme" didim. "Ze'âmet ve tîmârı hôd virdük" didi. "Zâhiren hediyyemiz redd olıcak âhara virilmişdir" didim. "Yok va'llâhi virdüğimüzden dönmedik, nihâyet senin başın bir ayrı iki oğlun gide, ben dahi bu kadar mâlın alam, bu mürüvvetsizliği kâfir itmez. İnsâf itdim akçanı girü sana gönderdim" didi.

Ahvâl-i Şems Paşa: İbtidâ Sultan Murâd Han'a dokuz yüz seksen iki târîhinde rişvet aldıran bunlardır. Bir gün Şems Paşa: "Pâdişâha irtişâ aldırdım ve bu devletden bununla Kızıl Ahmedlü'nün intikāmın aldırdım" didüği lisân-ı halkda meşhûrdur. Âlî Efendi, *Târîh*'inde yazmış ki bir gün Şems Paşa'nın halvet-i hâssında idim. Nâgâh pâdişâhdan müfârakat itmiş |135a| sürûr ile geldi ve kethûdâsı Koçi Kethudâ'ya ayıtdı: "Bu gün Kızıl Ahmedlü intikāmın Âl-i Osmân'dan aldım. Anlar bizim ocağımıza su kodukları gibi ben dahi anların ocağın söyündürecek bir mukaddeme tertîb itdim" didi. Koçi Kethudâ: "Ne vechile?" didi. "İrtişâya dadandırdım, hattâ kırk bin altun bir büyücek lokma idi yutdurdum. Bundan sonra irtişâ almakdan fâriğ olmazlar. Ve irtişâ ile devlet ü rif'atleri sebât bulmaz ve bulursa dahi çoğa varmaz herc ü merc olup revnakı kalmaz" deyüp ferah ve sürûr izhâr eyledi. Benim dahi hâtırıma bu geldi ve latîfe yüzünden dedim ki "İbtidâ devlet-i İslâmiyye'de irtişâ neslinizden olmağla tefâhür itdiniz ki Hâlid ibn-i Velîd hılâfet-i hazret-i Osmân'da hasmından mukaddem dâr-ı hılâfeye duhûl içün bevvâba iki altun virdüği ve devlet-i İslâmiyye'de ibtidâ virilüp alınan irtişâ ol idüği kelâm-ı ekâbir ile sâbit ve ba'zı tevârîhde musarrahdır. Siz dahi ceddiniz tarîkına gitmişsiz, anların sünnet-i seniyyesin icrâ itmişsiz" didim. Gāyet münfa'il olup ve biraz durup başını saldı ve: "Katı çok bilürsin Âlî" didi.

Şems Paşa'nın Ahvâli Beyânındadur: Merhûm üç pâdişâh-ı celîlü'ş-şâna musâhib nâmına olmuş idi. Ve ekser sayd ü şikârda hem-inânlık şerefine irmiş idi. Ol sebebden bu kadar şöhret-i kâzibe bulmuş idi. Ve mezbûrun evzâ' ü etvârı lâ'übâlî meşreb, müdhikâne ve mezheb-i nedîmâne, laklaka-i |135b| lisâna mâlik ve şehrîce muhâvereye sâlik ve gāyetde mümessik, kelâmında ibhâm ve kasdı çok, garaz ve âdâba takayyüdi yok bir vücûd idi. Bu hikâyetden garaz Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* cümle ümmet-i Muhammed'i tama'-ı irtişâdan hıfz eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 12 şehr-i Safer sene 1101.
Meştâ-yı Edirne.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı cum'ayı Üçşerefeli Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdılar. Ve sâhib-i devlet Köprülizâde Mustafâ Paşa hazretleri dahi salât-ı cum'ayı câmi'-i mezbûrda edâ buyurdılar. Ve Babadağı meştâsında serdâr-ı ekrem Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa hazretleri Niğbolı muhâfazasına ta'yîn olunmak fermân buyurılup hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 13 şehr-i Safer sene 1101.
Meştâ-yı Edirne.

"Çerkes Bey" dimekle ma'rûf Ahmed Paşa'ya Silistre eyâleti ihsân olunup taraf-ı Sadr-ı âlî'den hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifât oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 14 şehr-i Safer sene 1101.
Meştâ-yı Edirne.

İnşâ'a'llâhu te'âlâ evvel-bahâr-ı huceste-âsârda vâkı' sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i İslâm zahîresi içün nakd akça ile narh-ı cârî üzere ashâbı rızâları ile Şumnı ve Hezargrad ve Eskicum'a ve Alakilise ve Tırnovi kazâlarından Şumnı sâkinlerinden Selîm Ağa mübâşeretiyle mübâya'a olunup hâzır ü âmâde olunmak üzere fermân buyurılan ber-vech-i tahmîn |136a| yüz bin kîle şa'îr ve elli bin kîle dakīk bahâsı içün ale'l-hisâb yirmi yük akça ve kezâlik Yalınızkör'ün Dâmâdı Hüseyin Ağa mübâşeretiyle dahi Zağra-i Atîk ve Çırpan ve Akçakızanlık kazâlarından mübâya'a olunacak yüz bin kîle şa'îr ve yirmi beş bin kîle dakīk bahâsı içün ale'l-hisâb yirmi yük akça Hazîne-i âmire'den mezbûrlara virilmek içün Mevkūfât Kalemi'ne kayd olunup kā'imesi virilmek bâbında arz u telhîs olundukda: "Mûcebince kalemine kayd ve tezkiresi virile" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın ayniyle bu mahalle tahrîr olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 15 şehr-i Safer sene 1101.
Meştâ-yı Edirne.

Kapuortası'nda mahbûs olan Kā'im-makām Kethudâ Mehemmed Paşa'nın Âstâne-i sa'âdet'de olan hânesinde iki yüz kîse akça mevcûdı olduğın ikrâr eyledüği defterdâr vekîli olan İsma'îl Efendi lisânından istimâ'ımız olmağın işbu mahalle tahrîr olundı. Vezîr-i a'zam-ı sâbık Mustafâ Paşa'nın Edirne sâkinlerinden "Dikici Şeyh Ali Efendi" dimekle ma'rûf şahsa dört sanduk altun alâ tarîkı'l-emânet vaz' eyledüği der-i devletin sem'ine ilkā olunmağın müşârün-ileyh Şeyh Ali Efendi ihzâr olundukda inkâr itmekle muhzır ağa habsine fermân buyuruldukda iki sandukın ikrâr ve kusûrın inkâr itdükde tekrâr subaşı habsine fermân buyurılup ikrârına |**136b**| takayyüd içün tenbîh buyuruldı. Ve Eğriboz muhâfazasından ihrâc ve Sofya tarafına ta'yîn olunan Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'ya ser-askerlik ihsân olunup ser-askerî hükm-i hümâyûnı ile kılıç [ve] kaftan irsâl buyuruldı. Ve Kasaba-i Sofya'nın etrâfına handak hafri ve şaranpo ihdâsı içün Re'îsli Mehemmed Ağa mübâşeretiyle Filibe Kazâsı'ndan dört yüz nefer ve Tatarpazarı sâkinlerinden "Kavanozzâde" dimekle ma'rûf Mehemmed Ağa mübâşeretiyle Pazarcık Kazâsı'ndan iki yüz nefer ihrâc ve zikr olunan neferlere taraf-ı mîrîden her birine yevmî yirmişer akça ücret virilüp handak ve şaranpo ihdâsı hızmetinde olmak üzere fermân sudûr buldı. Ve vilâyet-i güzîde-i Arab olan şehr-i Haleb'in avârız hânelerinden tahsîli fermân olunan bedel-i bîldâr mâlı tahsîline me'mûr olan Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından sâbıkā Bezistân Kethudâsı Kız Mehemmed Ağa meştâ-yı Edirne'ye dâhil olup mâl-ı mezbûrdan yüz elli kîse bedel-i bîldâr mâlı getürüp Hazîne-i âmire'ye teslîmde on kîselik Frengî altunun ayârı bir mikdâr nâkıs olup İngilis altunı ayârında olmağla veznedârân ahz ü kabzda imtinâ itmeleri ile müşârün-ileyh Kız Mehemmed Ağa: "Tahsîlim budur" deyü arz-ı hâl eyledükde: "Defterdâr efendi vekîli görüp vukū'ı üzere arz u i'lâm eyleye" deyü fermân buyurulmağın Defterdâr Vekîli İsma'îl Efendi: "Zikr olunan Frengî altunun ayârı nâkıs olmağın |**137a**| tamgaya muhtâc olup ve tamgalanduğı hâlde her bir altunda bir rub' esedî noksân terettüb ider. Kesr-i mezbûr mübâşirin deynine mi mahsûb buyurılur veyâhûd mübâşirinden tahsîli mi fermân buyurılur?" deyü arz u telhîs eyledi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 16 şehr-i Safer sene 1101.
Meştâ-yı Edirne.

Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın Edirne'de müceddeden binâ eyledüği sarâyında olan mefrûşâtı bundan akdem Kā'im-makām Kethudâ

Mehemmed Paşa'ya meştâ ta'yîn olunan merhûm Musâhib Paşa Sarâyı'na nakl olunup mefrûş olunmuş idi. Mefrûşât-ı mezbûr maktûl-i müşârün-ileyhin vârislerine redd olunmak üzere fermân sudûr buldı. Muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'dan rikâb-ı hümâyûna me'mûr olanlar avdet itdükde "Başmuhâsebe'de ikinci halîfe olan Cânib Ahmed Efendi Istabl-ı âmire rûznâmçe[ci]si olan Tavîlebaşızâde Mustafâ Efendi'ye iki kîse altun emânet vaz' eylemişdir" deyü der-i devletin sem'ine ilkā olunmağın mukademâ teslîm-i Hazîne-i âmire olunmak üzere fermân buyurılup ba'dehû müşârün-ileyh Mustafâ Efendi kapuya da'vet ve emânet-i mezbûr su'âl olundukda emânet-i mezbûrı ikrâr itdükde "sâhibi gelince yine kendüsi emânet tarîkiyle hıfz eylesün" deyü fermân buyuruldı. Vezîr-i a'zam-ı sâbık Mustafâ Paşa'nın Edirne'de bostâncıbaşı habsinde olan hazînedârı kapuya ihzâr olunup ba'zı ahvâl su'âlinden sonra subaşı ma'rifetiyle zindâna |**137b**| fermân buyuruldı. Muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'da olan sipâhîler ağası olan Pomak Mehemmed Ağa'dan bir seyyide hatun şikâyet idüp: "Benim evlâdımı bî-günâh değnek altında helâk eyledi, şer'an da'vâm icrâ olsun" deyü arz-ı hâl itdükde mezbûr Pomak Mehemmed Ağa'nın rikâb-ı hümâyûna ihzârı içün fermân buyuruldı. Canik sancağı vâlîsi olan "Cin Pâdişâhı" dimekle meşhûr ü müte'ârif Osmân Paşa'nın şâkîleri zuhûr idüp Dîvân-ı hümâyûnda şikâyet itmeleriyle azl olunup sancak-ı mezbûr sâbıkā Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa'nın muhzırlığı hıdmetinde olan Bektaş Ağazâde'ye ihsân olunup hil'at ilbâsından sonra Sofya tarafında ser-asker olan Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa yanına ta'yîn olundı ve sancağına müsellem irsâli fermân buyuruldı. Ve mezbûr Osmân Paşa'nın me'mûr olduğı sancaklarda zulm ü ta'addîsi teftîş ü tefahhus olunmak üzere mezbûr Osmân Paşa ahz ü habs olunup ve mahbûsen sancak-ı mezbûrlarda ma'an gezdirüp teftîş ü tefahhusdan sonra rikâb-ı hümâyûna ihzârı içün Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından (Boş) Ağa ta'yîn olunup irsâl olunmak fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 17 şehr-i Safer sene 1101.
Meştâ-yı Edirne.

Rûz-ı kāsımdan yevm-i mezbûra gelince yirmi beş gün mürûr itmiş iken şehr-i Edirne'de berfin ibtidâsı yevm-i mezbûrda vâkı' olup yine yevm-i merkūmda muzmahil oldı.

Sûret-i Mektûb an-Cânib-i Ehibbâ der-Sofya:

Muhayyemgâh-ı Sofya'da olan ahbâblarımızın birinden yevm-i merkūmda |**138a**| işbu râkımü'l-hurûfa mektûbı vârid olup mazmûnunda tahrîr olunan sene

İSAM TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ TURKISH RESEARCH CENTER FOR ISLAMIC STUDIES www.isam.org.tr TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

ihdâ ve mi'e ve elf Muharreminin yirmi altıncı Salı güni vakt-i işrâkda taraf-ı rikâb-ı hümâyûndan kethudâ-yı bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî olan (Boş) Ağa muhayyemgâh-ı Sofya'ya dâhil ve otağ-ı Sadr-ı âlî'de vâsıl olup hâtem-i vezâreti Mustafâ Paşa'dan ahz ve kendüsin dahi rikâb-ı hümâyûna ihzâr eyledüğin ve târîh-i mezbûrun mâh-ı Saferü'l-hayrı gurresi güni Han-ı âlî-şân hazretleri muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'ya vusûli haberi vârid olmağın bi'l-külliye ocaklar tertîb-i alay ile istikbâl idüp ve kenâr-ı orduda mahsûsan otaklar vaz' olunup ziyâfetden sonra müşâvereler olunmuşdur. Ve ba'dehû Köstendil tarafından arz u mahzar ile feryâdcılar vârid olup imdâd taleb eylemişler. Ve Üsküb'de olan kâfirlere Mahmûd Beyoğlı ve Üsküb Nâzırı Mehemmed Ağa ve Süleymân Paşa irişüp Üsküb'i zabt itdiklerin ve Kosova ve Üsküb re'âyâsı ve düşmen tarafından gelen kâfirler Üsküb'den Eğridere Palankası'na gelmişlerdir. Ve "Karpuz" didikleri haydud mel'ûnı Niş'e varup Nemçe tarafından hâkim olandan Köstendil beyliğin alup ol dahi başına vâfir re'âyâ cem' idüp Köstendil üzerine gelmek üzere imiş. Bu tarafda ise müşâvere olunur, ammâ söz sâhibi hâkim ü zâbıt yokdur. Bilmem hâl-i âlem neye varır. Netîce-i müşâvereleri gerek cümle ocakların ve sâbıkā Yeniçeri Ağası Mahmûd Paşa'nın |**138b**| ve sâ'irlerinin cevâbları mevcûd olan asker-i İslâm ile umûmen Köstendil tarafına hareket ü azîmet olunmasına karâr virildi. Ve Han-ı âlî-şân üç gün meks buyurup dördünci gün Osmân Paşaoğlı Ahmed Paşa ile ma'an Dobniçe tarafına hareket ü azîmet buyurmuşlardır. Ve bizler dahi umûmen hareket ve merhûm Bâlî Efendi karyesi kurbünde vâkı' korı kurbüne nüzûl olundı. Ve sabâh tuğlar Dobniçe tarafına revâne oldı. Ol hînde rikâb-ı hümâyûn tarafından menzil ile ulak vürûd bulup hükm-i hümâyûnun biri kırâ'at olundukda: "Sofya'yı altı ay muhâfaza eylemek üzere iki bin nefer terakkīyle sipâh yazıla". Ve hükm-i dîgerde: "Sofya'ya handak ve şaranpo ihdâs oluna" deyü fermân buyurulmuş. Ol gün dahi korı-i mezbûr kurbünde meks olunup tekrâr müşâvere olundı. Ve yevm-i mezbûrda Üsküb Nâzırı Mehemmed Ağa'dan ve serhaddli Mehemmed Paşa tarafından mektûblar vârid olup "bizler bu tarafda beş-altı bin kadar âdem cem' olduk "Koçana" nâm mahalle varup ol aradan palanka üzerine gitmek üzereyüz" deyü tahrîr eylemişler. Ve Zûrnâpa Mustafâ Paşa'dan dahi mektûb vârid olup: "Eğridere Palankası'nda yirmi bin kâfir cem' olmuşdur. Ve altı pâre topları var. Köstendil üzerine gitmeğe karâr virdükleri ahz olunan dillerden haber alınmışdır" deyü tahrîr eylemiş. Ve Han-ı âlî-şân tarafından dahi mektûb ile bir mîrzâ vârid olup: "Askerin böyle perâkende olması ma'kūl değildir. Cümle asker |**139a**| bir yere cem' olalım" deyü tahrîr eylemiş. Ve Mora cânibinde olan Ser-asker

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Halîl Paşa dahi Arnavud askeriyle Üsküb tarafına gelmiş. Bu cümle mektûbların kırâ'atinden sonra tekrâr müşâvere olunup her kafâdan bir sadâ zuhûrundan sonra Ağriboz muhâfazasından gelen Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa cevâbında; "Bu mektûblar şöyle dursun Han-ı âlî-şân dahi bir pâdişâhdır. Mektûb yazup rikâb-ı hümâyûna i'lâm eyledükde 'biz fermâna tâbi'iz' dimekle töhmetden halâs olunmaz. Ma'kūl ü münâsib olan Han-ı âlî-şân hazretleri tarafına hareket ü azîmet olunmak lâzımdır" deyü hatm-i kelâm eyledükde cümle ocaklar ve sâ'irleri bu re'yi münâsib görüp târîh-i mezbûrun mâh-ı Saferü'l-hayrının sekizinci Pazarirtesi güni hareket ve Köstendil tarafına azîmet olunmuşdur. Bu tarafı du'âdan ferâmûş itmeyesiz" deyü mektûbunda tahrîr eylemiş. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* cümle ümmet-i Muhammed'in ve asâkir-i İslâm'ın mu'în ü zahîri olup küffâr-ı müşrikîni makhûr ve perâkende vü perîşân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn. İlâhî Habîbin ve Resûlün hurmetine ve hâlis âşıkların hurmetine işbu tarz-ı târîhimi hayr ile itmâmını müyesser eyleye. İlâhî günahkâr olan ümmet-i Muhammed kullarının günâhların ve cürmlerin habîbin Muhammedü'l-Mustafâ hurmetine afv eyle. Rahmetin deryâsına hadd ü pâyân yokdur, deryâ-yı rahmetinde lutfla, keremle, ihsânınla mahv eyle.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 18 şehr-i Saferü'l-hayr, sene 1101.
Meştâ-yı Edirne.

Dragoman Boğazı'na gelen |**139b**| küffâr-ı hâksâr avn-i Hudâ ile tu'me-i şemşîr-i gāziyân olduklarının zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ol ma'rekegâhda ahz olunan dillerden Nemçe ve Macar keferesinden vezîr-i sâbık Mustafâ Paşa zamânında muhzır olan Bektaş Ağazâde ve sâ'irleri yediyle vârid olup Edirne zindânında mahbûs olan yirmi yedi nefer Nemçe ve Macar üsârâların hâlâ kalyon kapudanlarına teslîm ve Âstâne-i sa'âdet'de Tersâne-i âmire'ye irsâli fermân buyuruldı. Ve Sofya'nın etrâfına mukaddemâ fermân olunan handak ve şaranpov mühimmâtı içün hâliyâ Filibe'de mevcûd olan cebehâneden üç bin kıt'a kazma ve altı bin kıt'a ağaç kürek taraf-ı Sofya'ya irsâli içün nefs-i Filibe'de muhâfız olan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve Ohri Kal'ası'nın baruta ziyâde muzâyakaları olduğı der-i devlet-medâra arz u mahzar olundukda Selanik Baruthânesi'nde mevcûd olan barut-ı siyâhdan iki yüz kantâr top barutı ve iki yüz kantâr tüfeng barutı irsâl olunmak üzere Selanik kādîsına ve emîn-i Baruthâne'ye hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 19 şehr-i Saferü'l-hayr, sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Vezîr-i a'zam merhûm Köprilizâde Mustafâ Paşa salât-ı cum'ayı "Üçşerefeli" dimekle müte'ârif câmi'-i şerîfde edâ buyurdılar. Eğridere nâm mahallde olan Bayram Paşa Palankası'n yirli keferesinin mu'âvenetiyle keferenin yed-i tasarruflarına |**140a**| duhûli haberi bundan akdem istimâ' olunmuş idi. Hâliyâ asker-i Tatar ile Han-ı âlî-şân ve asker-i İslâm mezbûr kefereleri tu'me-i şemşîr ve perâkende vü perîşân idüp palanka-i mezbûrı istihlâs itdüklerinin haber-i meserret-eseri vürûd bulmağın palanka-i mezbûra neferât olmak üzere yüz elli nefer mustahfızân-ı palanka tahrîr ve defter idüp ve altı aylık hıntaların narh-ı cârî üzere ol etrâfdan tedârük eylemek üzere Köstendil sancağı ihsân olunan Rüstem Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri muhayyemgâh-ı Sofya'dan rikâb-ı hümâyûnlarına me'mûr olanlar ile avdet ve Filibe muhayyemgâhında meks üzere iken Fransız ilçisi Gelibolı'da kalyondan ihrâc ve Filibe'ye dâhil ve ordu tarafına revâne olmuş idi. Hâlâ ordudan avdet ve Edirne'ye vusûl ve derûn-ı kal'ada konak ta'yîn olunup ve sene-i sâbıkalarda vârid olan ilçiler tarzı ber-mûceb-i âdet-i kadîm rûz-merre ta'yînâtı dahi ta'yîn olunmuş idi. Ve lâkin pîşkeş ve hedâyâsı Gelibolı'dan Âstâne-i sa'âdet'e varup Galata Boğazı'nda lenger-endâz olan kalyonda olup kendüsi taraf-ı Sofya'ya sebükbâr varup gelmeğin zikr olunan pîşkeş ü hedâyâsın Edirne'ye nakle me'zûn[70] oldukda nakle lâzım gelen araba ve masârıfât-ı tarîkları taraf-ı mîrîden tedârük ve ilçi-i mezbûrun âdemleri ma'rifetleri ile taraf-ı Edirne'ye irsâli için |**140b**| Âstâne-i sa'âdet'de kā'im-makām olan Vezîr-i mükerrem Ömer Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Vezîr-i a'zam-ı sâbık Mustafâ Paşa asrında Eğriboz muhâfazasından ihrâc ve Sofya muhâfazasına ta'yîn olunan Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'ya Vezîr-i a'zam Köprilizâde Mustafâ Paşa'nın re'y [ü] tedbîri ile taraf-ı pâdişâhîden ser-askerlik ihsân olunup hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile bundan akdem kılıç, kaftân irsâl olunmuş idi. Ve lâkin taraf-ı mezbûrda mevcûd hazîne olmamağla otuz kîse olmak üzere altı bin Frengî altun masarıfât ve mühimmât-ı asâkir-i İslâm içün ve on kîse olmak üzere iki bin Frengî altun dahi Vidin taraflarında hızmet-i pâdişâhîde sâbit-kadem olan Kurs Tököli Kral'a zahîre-bahâ içün sadr-ı a'zam ağalarından (Boş) Ağa ile zikr olunan meblağ irsâl olunup ve bundan mâ'adâ taraf-ı orduda Defterdâr Ali Efendi ve Defter Emîni Mustafâ Efendi ve Rûznâmçe-i Evvel Süleymân Efen-

70 Metinde مؤزون şeklinde yazılmıştır.

dizâde Mustafâ Efendi ve Başmuhâsebeci Hasan Efendi ve Anadolı Muhâsebecisi es-Seyyid Abdülkerîm Efendi ve sâ'ir[71] Dîvân-ı hümâyûn hâceleri ve cümle aklâm hulefâları orduda olan defâtir ve Defterhâne-i âmire ile taraf-ı rikâb-ı hümâyûna avdet ve meştâ-yı Edirne'ye vusûlleri içün müşârün-ileyh (Boş) Ağa ile hükm-i hümâyûn irsâl buyurulduğı beyne'n-nâs şüyû' buldı. |**141a**| Ahvâl-i âlem tefekkür olunsa küffâr-ı dûzah-karârın bu mertebe kuvvet ve fursat bulup Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-âbâd gibi bir kal'a-i metîneyi yed-i tasarrufa alup ve bundan mâ'adâ Fethülislâm ve Vidin gibi kal'alara dahi istîlâdan sonra taraf-ı Niş'i harâb ve Kosova ve Alacahisâr'dan Üsküb ve Eğridere nâm Bayram Paşa Palankası'na gelince tecâvüzleri İbn-i Asfar'ın sû'-i tedbîrinden nâşî menzil-i Varadin'de sekbân ve sarıcanın galebesi sebebiyle zümre-i eşkıyâ mutâba'at idüp mezbûrı firâr ve murâd itdüklerin vekîl-i devlet itmeleri ve "şer'an da'vâmız vardır" deyüp gazâ vü cihâdı terk idüp taraf-ı Kostantiniyye'ye avdetleri ve serhadd-i mansûrede olan kılâ'ları hâliyetün hâliye bıragup küffâr-ı hâksâra ma'nen fursat ve kuvvet virmeleri ile ilâ hâze'l-ân dört-beş senedir ki keferenin galebesinden ve re'âyânın irtişâ vü iştirâ ve zulm ü ta'addî cihetinden hem-cinsi olan kefereye mutâba'atından memâlik-i Rûmili'nin etrâf ü eknâfı gâret ü hasâretden hâlî değildir. Ve bir müdebbir-i umûr-ı devlet [ü] dîn-i mübînin dahi zuhûrı nümâyân olmaduğundan ki, rûz-ı kāsımdan yevm-i mezbûra gelince yirmi dokuz gün güzârân itmiş iken asker-i İslâm bu eyyâmlarda muhayyemgâh-ı Sofya'dan Han-ı âlî-şân'ın ve asker-i Tatar-ı adüvv-şikârın akabdârları olup Dobniçe ve Köstendil ve Eğridere nâm mahallere hareketleri ve bu eyyâm-ı şitâda |**141b**| hayme vü hargâh ile cibâl ü sahrâlarda sergerdân olup vücûdları ile tarîk-i dîn-i mübînde gazâ vü cihâda iştigāl üzere olup cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazreti dünyâda ve âhıretde kat ender-kat mükâfâtın ihsân itmekde şekk yokdur. Ve bir müdebbir-i umûrun re'y [ü] tedbîri ile zümretân-ı mezbûretânın ve mülâzimînin ırkları münkatı' olunduğı zâhirdir. Ve bi-hamdi li'llâhi te'âlâ bir vezîr-i âdil ve fâzıl zuhûr eyledi ki, irtişâ vü iştirâ ve zulm ü ta'addîyi ref' itmekle ba'de'l-yevm inşâ'a'llahü te'âlâ kefere-i li'âmın dahi ırk-ı urûkları tîğ-i adl ile kat' olunup zamân-ı sa'âdetlerinde re'âyâ vü berâyâ, ağniyâ vü fukarâ âsûde-hâl üzere olup beş-altı seneden berü istîlâ-yı kefere olan serhadd-i mansûreler avn-i Hudâ-yı müste'ân ile ke'l-evvel feth ü fütûh ve memâlik-i İslâmiye'ye zamm olunacağına inşâ'a'llâhu te'âlâ şekk ü şübhe yokdur. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinden gice vü gündüz recâ vü temennâmız budur ki asâkir-i İslâm'ı bu

71 Metinde sehven سادير şeklinde yazılmıştır.

şiddet-i şitâda cemî‘-i âfâtdan emîn ve mansûr [ü] muzaffer idüp sâlimîn ü gānimîn ric‘atleri mukadder olmuş ola. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 20 şehr-i Safer sene 1101[72].
Der-Meştâ-yı Edirne.

Tersâne-i âmire rûznâmçe[ci]si olan "Ebrû" dimekle müte‘ârif İbrâhîm Efendi'de kā'im-makām-ı sâbık Kethudâ Mehemmed Paşa'nın alâ tarîkı'l-emânet nukūd-ı kesîresi ve zî-kıymet mücevher eşyâsı olduğın taraf-ı |142a| Devlet-i aliyye'nin sem‘ine ilkā vü inhâ olunmağla müşârün-ileyhin rikâb-ı hümâyûna ihzârı içün bundan akdem hükm-i hümâyûn ile mübâşir ta‘yîn olunup irsâl olunmuş. Müşârün-ileyh Ebrû Çelebi yevm-i merkūmda dâhil-i Edirne olmağın eşyâ-i mezbûrlar kendüden su'âl ve sıhhati üzere arz u i‘lâm olunmak içün Defterdâr Vekîli İsma‘îl Efendi'ye hıtâben fermân buyuruldı. Ve Resm-i Hamr ve Arak Emîni Kifrî Ahmed Efendi'nin Âstâne-i sa‘âdet'de vekîli olan Kara Mustafâ nâm şahs dahi rikâb-ı hümâyûna ihzârı içün mukaddemâ hükm-i hümâyûn ile mübâşir ta‘yîn olunup irsâl olunmuş. Mezbûr yevm-i merkūmda dâhil-i meştâ-yı Edirne olmağın çavuşbaşı habsine fermân olunup anın dahi hisâbı görülmek içün müşârün-ileyh defterdâr vekîline fermân sudûr buldı. Ve Bozcaada ve Boğazhisârı muhâfazalarından ref‘ olunan dört yüz elli nefer Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerileri meştâ-yı Edirne'ye vusûl ve hâliyâ zağarcıbaşı olan Mehemmed Ağa ma‘rifetiyle Sofya meştâsında ser-asker olan Vezîr-i müker[rem] İbrâhîm Paşa tarafına ta‘yîn olunmaları içün fermân sâdır oldı. Ve mukaddemâ Eğriboz Kal‘a-sı'nda mevcûd olup ve kal‘a-i mezbûre muhâsaradan avn-i Hudâ-yı müste‘ân ile istihlâs buldukdan sonra lağımcıbaşı olan Hasan ve hunbaracıbaşı olan Murâd derûn-ı kal‘adan firâr itmeleri ile yerlerine müceddeden neferâtıyla lağımcıbaşı ve hunbaracıbaşı ta‘yîn olunmak üzere kal‘a-i mezbûre |142b| muhâfızı (Boş) Paşa'dan mektûb ve arz-ı mahzar vârid olmağın iktizâsına göre kifâyet mikdârı lağımcı ve hunbaracı tedârük ve irsâli fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 21 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

İrtihâl-i Vâlide Sultân: Çûn bu dünyâ-yı gaddâr şâh ü gedâya dârü'l-karâr değildir. Ve mutlak nüfûs-ı beşer âkıbetü'l-emr kabza-i ecele düşer. Kāf'dan Kāf'a

72 Metinde sehven "1100" şeklinde yazılmıştır.

hükm iden pâdişâhlar bu derde dermân idemediler. Ve hukemâ eflâke hendeseden ner[dü]bân ile yol bulup maksûdına irüp ecel def'ine bir tedbîr idemediler. Çûn ki vakt ü sâ'at hulûl eyledi, zühd-pîşe vü salâh-endîşe Fâtıma-i zamân ve Âyişe-i devrân a'nî[73] Vâlide Sultân mizâc-ı imtizâcları tegayyür bulup ve dest-i ecelden halâs bulmayup rûh-ı şerîfeleri savb-ı bihişte pervâz ve melâ'ike-i ılliyyîn ile hem-dem ü hem-sâz oldı. Rahmetu'llâhi aleyh rahmeten vâsi'a. Çûn pâdişâh ü gedâ bu emrinde yeksândır, bâkī-i hakīki ancak cenâb-ı Melikü'l-müste'ândır. Merhûme vü mağfûrenin techîz ü tekfîni görüldükden sonra cenâzesi meydân-ı Sarây-ı âmire'de kurb-i oda-i Bâbü's-sa'âde'de seng-i musallâda hazret-i şeyhü'l-islâm imâmetleri ile salât-ı cenâzesine bi'z-zât pâdişâh-ı enâm ve vüzerâ-yı izâm ve ulemâ-yı kirâm ve huddâmân-ı Harem-i muhteremân-ı Enderûn [ü] Bîrûnî ve a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat bi'l-cümle |**143a**| hâzırûn ve salât-ı cenâze'i edâdan sonra rahmet-i na'ş-ı latîfeleri altı bârgîrli koçıya vaz' olunup merhûme-i mağfûrenin kethudâları olan (Boş) Efendi ve mîrâhûr-ı sânî olan İbrâhîm Ağa ve Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından Mehemmed Ağa ve Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa taraflarından Kethudâ Vekîli Kerastecizâde Mehemmed Ağa ve yüz neferden mütecâviz baltacı ve bostâncı neferâtı ma'an ta'yîn olunup Âstâne-i sa'âdet'e irsâl ve Bağçekapusı kurbünde gümrüke nâzır merhûme ve mağfûre eski Vâlide Sultân'ın hayrâtı ve hasenâtı olan Câmi'-i şerîf-i Cedîd'in kurbünde mahsûsan binâ itdürdi[ği] türbe-i şerîfelerinde defn olunmak içün fermân-ı hümâyûn sâdır olmağın ber-vech-i ta'cîl vakt-i zuhrda taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e irsâl olundı. Merhûme vü mağfûre saltanat-ı Devlet-i aliyye'de fakad iki sene ve iki mâh "vâlide sultânlık" unvânıyla şöhret ve devr-i Sultân Süleymân Han-ı Sânî'de saltanat sürdi, âkıbet ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş eyledi. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* taksîrâtların afv idüp rûz-ı cezâda hazret-i Fâtımatü'z-zehrâ *radıya'llâhû anhâ* şefâ'atiyle mesrûr ü handân idüp ravza-i rıdvânda hazret-i Âyişetü'l-kübrâ *radıya'llâhû anhâ*nın hem-civârlığı ile şâdân eyleye. Ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin |**143b**| Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* ömr ü devletlerin yevmen fe-yevmen izdiyâd idüp re'âyâ vü berâyâya sâhib-i merhamet eyleye. Ve vekîl-i mutlakın dâ'imâ adl ü dâd üzere sâbit-kadem ve şer'-i şerîfden hâric amelden hıfz eyleye. Vekîl-i mutlak olan Vezîr-i a'zam Köprülizâde Mustafâ Paşa hazretlerinin bi'z-zât müsevvede idüp Âstâne-i sa'âdet'de kā'im-makām olan Vezîr-i mükerrem Ömer Paşa'ya Dîvân-ı hümâyûn tarafından tahrîr olunup irsâl buyurılan hükm-i hümâyûndur:

73 Metinde sehven اغغنى şeklinde yazılmıştır.

Sûret-i Hükm-i Hümâyûn: "Memâlik-i mahrûse-i İslâmiyye'de ihdâs olunan hamr-ı mükûs ref' olunup mahall-i icrâ-yı ahkâm olan emsâr-ı müslimînde sâ'ir hasâyis-i küfrün i'lân ü izhârı câ'iz olmaduğı gibi hamrın dahi âmme-i ehl-i ilmin icmâ'ıyla emsâr-ı müslimîne celb ve mürûr itdürilmek ve şürbünde temkîn ve izhâr ü i'lân olunmak câ'iz olmayup izhâr ü ifşâsına müsâmaha vü tehâvün bi-emri'llâh olduğuna binâ'en İstanbul ve Ebâ Eyyûb-i Ensârî ve Üsküdar ve Galata ve bunların fi'ine[74] ve rebazına hamr ve sâ'ir eşribe-i habâset-i muharremeyi celb ve mürûr ve izhâr ü i'lân itdürilmeden nehy ve tehdîd-i {ü} teşdîd idüp müstevcibü'l-hadd veyâ müstahıkku't-ta'zîr olanları ukūbât-ı meşrû'asın ve hudûd-ı ma'lûmesin ikāmetle menâhîden zecr ü tenkîr eyleyüp mevâtın-ı icrâ-yı şi'âyir-i dîn olan mevâzi'i tathîr eyleyesin, alâmet-i şerîfe takayyüd-i tâmm idesin" deyü müşârün-ileyh kā'im-makām-ı Âstâne-i sa'âdet olan |**144a**| Vezîr-i mükerrem Ömer Paşa'ya hıtâben ve İstanbul ve Galata ve Eyyûb-i Ensârî ve Üsküdar kādîlarına hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 22 şehr-i Saferü'l-hayr sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Tersâne-i âmire kethudâsının donanma-yı hümâyûn ile Bahr-i Sefîd'e azîmetlerinde kendüye mahsûs olan kadırgası atîk ve köhne olmağın müceddeden bir çekdirme binâsıyçün kapudan paşa arz itmekle arzı mûcebince müceddeden bir kıt'a kadırga binâ olunup ve lâzım gelen mühimmât ü âlâtı atîk olan mefrûşât mühimmât ü âlâtlarından olmak üzere fermân-ı âlî sâdır oldı. Ve mukaddemâ masraf-ı şehriyârî iken azl olunup mağzûben habs-i zindân ile Âstâne-i sa'âdet'e nefy olunan defterdâr-ı şehîd Emîr Paşa dâmâdı Yahyâ Çelebi yevm-i merkūmda dâhil-i meştâ-yı Edirne olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 23 şehr-i Saferü'l-hayr sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Meştâ-yı mezbûrda Enderûn-ı hümâyûn ve Harem-i ismet-makrûna yevmiyye virilen odun içün mevcûd-ı anbâr olan odun kifâyet itmemekle tedârüki lâzım ü mühimm olmağla Odun Emîni Osmân kulları ma'rifetiyle karyelerden ve bulunan yerlerden nakd akça ile ve ashâbı rızâları ile mübâya'a eylemek üzere Hazîne-i âmire'den ale'l-hisâb bir mikdâr akça virilmek içün Defterdâr Vekîli İsma'îl Efendi arz u telhîs itdükde "mûcebince beş yük akça virile" deyü fer-

74 Metinde افينه şeklinde yazılmıştır.

mân-ı âlî sâdır olmağın Mevkūfât'dan |**144b**| kā’imesi ve mûcebince Başmuhâsebe'den Hazîne tezkiresi virildi. Niğbolı sancağında vâkı‘ kazâların istîlâ-yı kefereye karîb olan Lofca ma‘a Tirepoli, ve Pilevne ve İvraca ve Rahova ve Ziştovi ve Servi nâm-ı dîger Hotalic ve Tırnovi ve Ruscuk ve İzladi ve Yirgöği ve Şumnı ve Hezargrad ve Eskicum‘a ve Alakilise kazâlarının ehl-i zimmeti hukūk-ı şer‘iyye olan cizye ve harâc-ı arâzîden mâ‘adâ avârız ve bedel-i nüzül ve bedel-i sürsat teklîfinden işbu bin yüz bir senesi ibtidâsından mu‘âf[75] ü müsellem olup bir teklîf-i sâliyâne olunmamak üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın ahkâmları tahrîr olunup mübâşirler ile irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 24 şehr-i Saferü'l-hayr sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Başmuhâsebe halîfelerinden Dilâver Halîfe Ordu-yı hümâyûn tarafından dâhil-i Edirne olup yevm-i merkūmda işbu râkımü'l-hurûf ile bâb-ı Sadr-ı âlî'de mülâkāt olmağın ahvâl-i ordudan su’âl eyledim. Cevâbında: “Han-ı âlî-şân muhayyemgâh-ı Sofya'dan Eğridere ve Üsküb taraflarına hareket buyurduklarından sonra Ordu-yı hümâyûn'da olan ağa-i yeniçeriyân-ı sâbık Mahmûd Paşa ve sâ’ir ocak zâbıtları ve mevcûd olan neferât ve Defterdâr Ali Efendi ve Dîvân hâceleri ve hulefâları ve bi'l-cümle mevcûd bulunan asker akabdâr-ı Han-ı âlî-şân olup Köstendil kasabasına vusûl ve eyyâm-ı şitâda bir mertebe zahmet ü meşakkat çekilmişdir ki, bir vechile |**145a**| ta‘bîri mümkin değildir. Hele insân her ne hâl ise muhayyemgâh ile korunur, ammâ hayvânâtın hıfz ü hırâseti bir vechile mümkin olmaduğundan nâşî bir tarafdan telef ü helâk olmakdan hâlî değildir. Netîce-i merâm birkaç gün meks ü ârâmdan sonra Han-ı âlî-şân taraf-ı Üsküb'e azîmet ve Ordu-yı hümâyûn akabdârlığine hareketleri eyyâm[ın]da bu hakīr rikâb-ı hümâyûna me’zûn olmağın Ordu-yı hümâyûn bi'l-külliye Üsküb tarafına teveccüh ü azîmet ve bu bendeniz taraf-ı rikâb-ı hümâyûna avdet ve dünki günde meştâ-yı Edirne'ye vusûl müyesser olmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* cemî‘ ümmet-i Muhammed'in mu‘în ü zahîri ola. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn. Kayseriyye ile Tosya mâbeyninde “Karabağlar” dimekle ma‘rûf mahallde sarıca ve sekbân eşkıyâsından bakıyyetü's-süyûf Kara Mustafâ nâm şakī kırk-elliden mütecâviz süvârî şakī ile cem‘iyyet ve hurûc ve mahall-i mezbûrdan âyende vü revende ve tüccârın reh-güzârlarına nâzil olup mâmeleklerin gāret ü hasârete âgāz ve isyân ü tuğyân alemin dırâz eyledüği beyne'n-nâs şüyû‘ buldı.

75 Metinde معفا şeklinde yazılmıştır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 25 şehr-i Saferi'l-hayr, sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Defterdâr Şuden-i Yûsuf Efendi, Muhassıl-ı Haleb: Anadolı beylerbeyiliği pâyesiyle Haleb muhassılı olan Yûsuf Efendi mazhar-ı iltifâta dûş olup defterdâr-ı şıkk-ı evvel hızmeti ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâs olundı. Ve Deli Ömer Paşa ile Kemânkeş Ahmed Paşa taraf-ı Sofya'dan |**145b**| meştâ-yı Edirne'de der-i devlet-medâra vusûl buldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 26 şehr-i Saferü'l-hayr sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı cum'ayı Sultân Bâyezîd Han *aleyhi'r-rahmeti ve'r-rıdvân* câmi'-i şerîfinde edâ[76] buyurdılar. Ve Vezîr-i a'zam Köprili Mehemmed Paşazâde Mustafâ Paşa Üçşerefeli Câmi'-i şerîfinde salât-ı cum'ayı edâ buyurdılar. Malatyalı "Koyunoğlı" dimekle ma'rûf sarıca bölükbaşılarından Bayram Bölükbaşı'nın şâkîsi zuhûr idüp ve mezbûr Koyunoğlı tebdîl-i câme seferden avdet ve Mihal Köprüsi kurbünde bir hâneye nüzûl itdüğin mezbûrun şâkîsi haberdâr olup arz-ı hâl ile vükelâ-yı devlete i'lâm ve mezbûr ihzâr olunup zulm ü ta'addîsi ve bî-günâhların reh-güzârına nüzûli ve kuttâ'-ı tarîk olduğı sübût bulup ve kendü dahi inkâr itmeyüp ikrâr itmekle şer'an katli îcâb itmeğin Üçşerefeli Câmi'-i şerîfi çarşusunda tîğ-i cellâd ile katl olunup cezâsı virildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 27 şehr-i Safer sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan müşârün-ileyh Yûsuf Efendi erbâb-ı mesâlihin ve ehl-i hâcâtın umûrı husûsı içün dîvân itdükde gerek aklâm hâceleri ve gerek hulefâları ve erbâb-ı mesâlih usret çekmemek içün vüs'atli hâneye muhtâc olduğı mukarrer olmağın Saruca Paşa Çarşusı'nda |**146a**| vâkı' vezîr-i a'zam-ı sâbık merhûm Kara İbrâhîm Paşa'nın sa'âdethâneleri münâsib görülmeğin hâne-i mezbûrı mahsûsan kendülere mihmânhâne ta'yîn eylediler. Ve bundan akdem eyâlet-i Bağdâd-ı dârü'l-cihâd ihsân olunan Vezîr-i mükerrem Hasan Paşa hazretleri yevm-i merkūmda taraf-ı Bagdâd'a azîmet buyurdılar.

76 "edâ" kelimesi mükerreren yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 28 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Şühûrhâ-i Rûmiyye'den mâh-ı kânûn-ı evvelin ibtidâsı yevm-i merkūmda vâkı‘ olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 29 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Kal‘a-i Bağdâd-ı dârü'l-cihâd muhâfazasında olan Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerilerinden dört aded oda cümle zâbıtları ve neferâtları ile ve Bağdâd'a kapanmış ne-mikdâr yamak neferâtı var ise cümlesi oda-i mezbûrlar ile taraf-ı rikâb-ı hümâyûna gelmeleri içün bundan akdem hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş. Yevm-i merkūmda iki binden mütecâviz Dergâh-ı âlî yeniçerileri mahmiye-i Edirne'ye dâhil ve Sofya'da olan Ser-asker Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa tarafına azîmetleri içün tedârüklerin görüp hâzır ü âmâde olmaları içün fermân sâdır oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî gurre-i şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Vezîr-i a‘zam Köprülizâde Mustafâ Paşa hazretlerinin sâbıkda kapu kethudâsı olan el-Hâc Ömer Ağa taraf-ı ordudan yevm-i merkūmda mahrûse-i Edirne'ye dâhil olup |**146b**| asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ile Han-ı âlî-şân ve sâ’ir mevcûd olan asker-i İslâm ve ocak zâbıtları bi'l-cümle sahrâ-yı Üsküb'de olup ve “Karpuz” didikleri kaltabân-ı mel‘ûn haydud eşkıyâsı ahz olunup Nemçe çasarı tarafından kendüde kâğıdlar bulunup lisân-ı kefere üzere tahrîr olunmağın terceme olundukda mazmûnı bu minvâl üzere ki: “Tarafımızdan ol tarafda cümleye ser-asker ta‘yîn olunmuşsın ve bi'l-cümle Bulgar Hristiyanı üzerlerine kral nasb olunmuşsın. Cümlesi sana inkıyâd idüp ol tarafları bir hoşca zabt u rabt idüp kabza-i tasarrufuna alasın” deyü tahrîr olunmuş. Kâğıdların mefhûmı ma‘lûm oldukda Han-ı âlî-şân bilâ-tevakkuf “Karpuz” didikleri mel‘ûnı kazığa fermân idüp cezâsı virildi. Ve Mora cânibinde olan Ser-asker Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa vâfir asker-i İslâm ile Köstendil kasabasına vusûl buldı. Ve Han-ı âlî-şân ile mülâkī olduklarında inşâ’a'llâhu te‘âlâ umûmen gerek Han-ı âlî-şân ve gerek sâ’ir asker-i İslâm ve müşârün-ileyh Halîl Paşa Üsküb'den hareket ve Niş üzerine azîmet olunmak üzere karâr virildüğin müşârün-ileyh el-Hâc Ömer Ağa'nın nakl ü rivâyetin ba‘zı ehibbândan istimâ‘ olunmağın işbu mahalle tahrîr olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

***Hikâyet*:** Kasaba-i İştip'de mütevellid olup ocağ-ı yeniçeriyânda sekbânbaşılıkdan yeniçeri ağası olan Mahmûd Paşa birâderzâdesi olan |**147a**| Üsküb Nâzırı Mehemmed Ağa'nın küçük birâderi Mustafâ Ağa İştip a'yânından olup kendüye tâbi' İveh nâm zımmî taht-ı himâyetinde olmağla İştip kazâsının derbendlerinin hıfz ü hırâseti içün cümle a'yân-ı vilâyet ma'rifetiyle elli-altmış nefer martoloza mezbûr İveh zımmîyi martolozbaşı ta'yîn eylemişler iken mel'ûnun kabâhati zuhûr idüp Karpuz-ı mel'ûn vâdîsinde başına cem'-i {ü} kesîr haydud cem'iyetle kuttâ'-i tarîk ve âyende vü revendenin ve tüccârın reh-güzârlarına inüp ve niçe kurâlarda ve çiftliklerde hâneler basup isyân ü tuğyânı âşikâre olmağın mezbûr cürmünün havfından İştip a'yânına haber irsâl ider ki: "Eğer Devlet-i aliyye tarafından cürmüm afv olunup ferâgat olunur ise İslâm'ı derûn-ı dilden kabûl idüp ve İştip kazâsı etrâfında olan harâmzâdeleri bi'l-külliye nâ-bûd ü nâ-peydâ itmeğe ta'ahhüd ideyim ve bu vilâyeti harâmzâdeden pâk ü sâlim ideyim" deyü irsâl-i haberine meyyâl olmalarıyla mezbûr Mustafâ Ağa ve cümle a'yân-ı vilâyet-i İştip İveh zımmînin ahvâl-i kadîmesi olan cürmi afv olunur ise İslâm'a tâlib ü râgıb olduğın ve İştip etrâfın harâmzâdeden pâk ü tathîr itmeğe müte'ahhid olduğın müşârün-ileyh Yeniçeri Ağası Mahmûd Ağa'ya arz u mahzar itmeleriyle i'lâmlarına müsâ'ade olunup İslâmı kabûl ider ise |**147b**| bi'l-külliye cürmi afv olunmak bâbında taraf-ı Sadr-ı âlî'den recâ olunup ve kendüye in'âm ü ihsâna müş'ir mektûb vürûduyla mezbûr İveh zımmî dahi a'yân-ı vilâyet-i İştip'den arz u mahzar ile muhayyemgâh-ı Sofya'ya vâsıl ve Yeniçeri Ağası Mahmûd Paşa huzûruna vusûl buldukda İslâm'ı kabûl itdüğin bi'l-müvâcehe i'lâm ü ikrâr itmeğin Mahmûd Paşa dahi mel'ûn-ı mezbûrun hîle vü âline firîfte olup,

Mısra':

Gāfil olma aç gözün mekr-i {ü} adüvvden.

Nesr: Ez-kelâm-ı atalar bâ-husûs atalar kelâmın gûş itmeyen hatâlar, bî-çâre pîr ü nâ-tüvân gayret-i türâbiyye sebebiyle bilâ-te'emmül müncemid olan mâra âfitâb-ı ziyâ-bahtın te'sîri hayât-ı câvidânî i'tâ ve kuvvet-i kâzibesi peydâ olduğı şekl, sâde-dil [ü] sâde-sıfat mezbûra telkīn-i İslâm olunup kabûlünden sonra cerrâhân-ı üstâdâna mel'ûnı hıtân itdirdüp ba'de ilâci'l-cerrâh ocağ-ı mu'allâ silkine münselik idüp sipâriş buyururlar ki, "ba'de'l-yevm varup İştip etrâfından bir kaç bin gürbüz fedâyî levend tahrîr idüp ve bayraklar açup tahrîr itdüğin fedâyî levendâtı muhayyemgâh-ı Sofya'ya getüresin" deyü irsâl ider. Mel'ûn-ı mezbûr dahi İştip etrâfına vusûl ve fedâyî tahrîrine mübâşeret

ve on bayrakdan mütecâviz hem-cinsi olan mel‘ûnlardan tahrîr itdüği esnâda ma‘reke-i Niş zuhûr itmekle mel‘ûn-ı mezbûr yed-i tasarrufunda mevcûd olan haşerât bayrakları ile fursatı ganîmet bilüp “kadîmî edyân bizim edyânımızdır” |148a| i‘tibâriyle mürted olup Karpuz-ı mel‘ûn tarîkine sülûk idüp Üsküb ve Köstendil ve ol etrâfdaki sancaklara tecâvüz ve livâ-i mezbûrları harâb ü yebâb ve bunca vilâyet ahâlîsinin kadîmî yurdlarından intikāl ve perâkende vü perîşân olmalarına ve bunca fitne vü fesâdın bâ‘is ü bâdîsi mezbûr[77] İveh zımmî didikleri mel‘ûnun mürted olmasından neş’et itdüğin bin yüz senesi Şevvâlinde İştip kazâsından Sofya muhayyemgâhına nakli fermân olunan iştirâ zahîresi mübâşiri olan Defterdâr Ali Efendi ağavâtından “Sarı Ömer Ağa” dimekle ma‘rûf şahsdan ki ahvâl-i mezbûrede iştirâ-i mezbûrun tahsîli ve muhayyemgâh-ı Sofya'ya nakli içün kasaba-i İştip'de mevcûd olmağla tahrîr-i ahvâle muttali‘ olduğı cihetden nakl ü rivâyet itdüği bi'z-zât müşârün-ileyh Ömer Ağa'dan mesmû‘ımız olmağla işbu mahalle tahrîr olundı. İşbu râkımü'l-hurûfun hâtır-nişânıdır ki bin yetmiş dört senesinde Uyvar Kal‘ası muhâsara olundukda hakīr ü pür-taksîr mîrî tarafından ta‘yînât-ı nân kitâbetine me’mûr idim. Kal‘a-i mezbûre muhâsara olundukda otuz gün encâmında zâbıt-ı kal‘a olan Firkaş nâm pelîd vire ile istîzân itdükde vezîr-i a‘zam ve serdâr-ı ekrem olan merhûm Köprilizâde Ahmed Paşa huzûruna mezbûr Firkaş ihzâr olundukda serdâr-ı müşârün-ileyhin ibtidâ hıtâbları böyle sudûr |148b| buldı ki: “Bu kal‘ada sen ne hızmetde idin?” deyü hıtâb buyurduklarında: “Bu kulun kal‘a hâkimi olan Firkaş kulundur” deyü cevâb virdikde serdâr-ı ekrem buyurdılar ki; “Bu kal‘anın dahi beş-on güne değin cenge tahammüli ve iktidârı var iken virmeğe bâ‘is nedir?” su’âllerine cevâb-ı Firkaş bu minvâl üzere vukū‘ buldı ki: “Ey emîr-i âkıl ü fâzıl! Allâh bir kulunun devletin gidermek murâd eyledükde evvel aklın alup sonra devletin alur. Benim dahi evvel aklım alup sonra devletim aldı ki kal‘amda mevcûd ve cenge kādir askerimi Usturgon tarafına gönderüp cümlesin kırdırdım, kal‘am hâlî kaldı. Eğerçi ol kırılan askerim kal‘amda mevcûd olaydı ve zâhirem firâvân idi, bir sene muhâsara eyleseniz kal‘am divarının gubârîni askerine tûtiyâ-yı Hindî olur idi. Ammâ Allâh evvel aklım aldı, sonra kal‘amı aldı” deyüp cevâb virdi. Ve Komaran Adası mukābelesinde Nehr-i Tuna kenârına varınca kendüsin ve kal‘a içinden ihrâc olan etbâ‘ını ve arabalarını yağma-gerândan hıfz içün muhâfazacı asker recâ itmekle recâsına müsâ‘ade buyurılup irtesi gün kal‘adan bi'l-cümle ihrâc

77 “mezbûr” mükerreren yazılmıştır.

ve Komaran tarafına revâne olup Kal'a-i Uyvar memâlik-i İslâm'a munzamm kılındı. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazreti an-karîb yine İslâm tarafından fethini lutfuyla ve keremiyle ihsân ve mukadder eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 2 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

|**149a**| Mukaddemâ muhayyemgâh-ı Sofya sahrâsından gaybet iden Nüzül Emîni Uzun Mehemmed Usta mahall-i ihtifâdan hurûc ve yevm-i merkūmda defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan Yûsuf Efendi'nin Edirne meştâsında sa'âdethânelerinde meclis-i dîvânında manzûrumuz olmuşdur. Müşârün-ileyh Uzun Mehemmed Usta gaybet itdükde halk-ı âlem niçe dürlü ma'nâlar virüp kimisi Kırım'da Han-ı âlî-şân tarafına firâr itmiş ve kimisi Mısr-ı Kāhire'ye ve kimisi Basra tarafına firâr itmiş ki, Hindistân iklîmine geçmek üzere deyü ma'nâlara zâhib oldılar, meger bî-çârenin şehr-i Edirne'de derûn-ı kal'ada tâ'ife-i Yahûd'dan bir i'timâd itdüği Yahûd olmağın ânın hânesinde mihmân ve ihtifâ eylemiş ve devr-i âhar olmağın zuhûr eyledi. Nefsü'l-emr müşârün-ileyh Uzun Mehemmed Usta'ya sefer-i hümâyûn nüzül emâneti mukarrer olup hil'at ilbâs olundukda mezbûr dahi bu vechile iddi'â eyledi ki: "Bu sefer bir azîm sefer görinür. Bâ-husûs pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri bi'z-zât rikâb-ı hümâyûnlarına me'mûr olanlar ile hareket ve azîmet-i hümâyûnları muhakkak olmağla tedârük-i zahîre düşvâr görinür. Ve lâkin bu hakīre i'ânet ü ruhsat virilür ise tahsîli mümkin olan mahallerden aynî zahîre tedârük olunup ve aynî zahîre tahsîli mümkin olmayan mahallerin rızâları ile bedelleri alınup bedel-i mezbûr ile zahîreleri ta'yîn ve tasrîh olunduğı mahallerde zahîreleri hâzır ü âmâde olunmak mümkindür. Ve Eğer re'âyâdan ve taraf-ı re'âyâdan der-uhde idenlerin |**149b**| şikâyetleri istimâ' ve sem'-i kabûle karîn olur ise bu sefer-i hümâyûnun zahîresi bir vechile tahsîl olunup hâzır ü âmâde olunmaz. Bâ-husûs mahsûl-i cedîde zamân var ve mahallerinde hôd muzâyakaya şübhe yokdur. Eğer bu ahvâle minvâl-i meşrûh üzere müsâ'ade olunur ise emânet-i mezbûrı kabûl ve uhdesinden gelmek mümkindür ve illâ bir vechile uhdesinden gelmeğe kudret ü iktidârım yokdur" deyü cevâb virdikde kavl-i mezbûr üzere hareket-i menâzil ve mahall-i meksde iktizâ iden zahîreler bi'l-cümle tahrîr ve defter olunup ve lâzım gelen bahâları hisâb olunup ba'zı hızmetlerin tahsîli kendüye sipâriş olunup ve bâkī îcâb iden bahâları ba'zı emvâlden havâle olunup minvâl-i meşrûh üzere şürût ü kuyûdıyla tahrîr olunan defteri müşârün-ileyh Mehemmed

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Usta'ya mühredüp: “Mûcebince arz u telhîs olunup düstûrü'l-amel oluna” deyü fermân-ı âlî sâdır olup Mevkūfât Kalemi'ne kayd olunmuş iken ahvâl-i sefer mütemâdî olup ve ba‘zı mahallerde mekslerin kesreti vukū‘ bulup ve küffâr-ı hâksârın efrâd ile hareket ve istîlâsı zuhûr itmekle emîn-i mezbûrun memhûr defterinde tertîb olunduğı minvâl üzere îcâb itmeyüp tebdîl ü tagyîri iktizâ itmekle iktizâsına göre nakd akça ile mübâya‘asından aslında tedârüküne me’mûr olan îbâ idüp, “re‘âyâda hâzır zahîrelerimiz var iken müceddeden hazîne telefine hâcet yokdur” deyü |**150a**| bilâ-müşâvere ba‘zı âkıl ü dânâ geçinüp zabt u rabt-ı hazîne olan devletlülerin akl-ı {u} kāsırları üzere ve emîn-i mezbûra rağmen ba‘zı müfsidlerin ilkāsıyla ve mahsûsan Defterdâr Ali Efendi'nin irtişâ tama‘ından nâşî emîn-i mezbûr kendü etbâ‘ından olduğı hâlde zulm ü ta‘addî ile ahz olunup hâsıl olan izdiyâdından hissedâr olmak ümmîdi ile müşârün-ileyh Uzun Mehemmed Usta'nın şürût ü kuyûd ile tahrîr olunan memhûr defterin tebdîl ü tagyîr idüp Filibe'ye nakl olunacak zahîreyi Sofya'ya ve Pazarcık'a nakl olunacak zahîreyi Filibe'ye ve Sofya'ya nakl olunacak zahîreyi Niş'e ve Niş'e nakl olunacak zahîreyi Sofya'ya ve sâ’ir kazâlardan iştirâ olunan zahîreleri mukaddemâ ta‘yîn olunan mahallerden âhar mahallere nakli içün tebdîl ü tagyîr olunup ve bundan mâ‘adâ her kazâya müceddeden iştirâlar sâliyâne ve teklîf olunmağla mukaddemâ irsâl olunan hükm-i hümâyûnlara mugāyir hükm-i hümâyûn irsâli ile re‘âyâ fukarâsına ihtilâl vâkı‘ olup sâliyâne olunan iştirâ teklîflerin kankı mahalle getüreceklerinde aklları perîşân olduğından zahîreler mahallerine nakl olunmayup hâliyetün hâliye kalmağla zahîrenin te’hîrine bâ‘is olduklarından gayri muzâyaka mahalli nümâyân oldukda emîn-i müşârün-ileyh feryâd-künân ahvâl-i zahîreyi vekîl-i hazâ’ine i‘lâm itdükde: “Cümle zahîre memhûr defterin mûcebince |**150b**| sâliyâne olunup ve lâzım gelen bahâları nakd akça olmak üzere mâl-ı mukarrereden olan hızmetlerin tahsîl defterleri virilüp ve kusûr kalan mîrîleri mümkinü'l-husûl emvâlden havâle olunup cidden zahîre bahâsından bir akça ketm olunmamışdır. Eğer hayât-ı câvidânî murâdın ise husûs-ı zahîrede muzâyakaya bâ‘is olmakdan ihtirâz idesin. Ve illâ hâkimü'l-vakt seni ibret-i âlem içün katl idüp ba‘dehû mâmelekin musâdere ve mîrî içün ahz ü kabz itdürmesinde iştibâhın olmaya” deyü vekîl-i hazâ’in ve sâ’ir zabt u rabt-ı {u} hazîne olanlar cevâb-ı şâfî virdükde bî-çâre her kankı ebvâba vardukda cümlesinden cevâb-ı {ü} şâfî katlden gayri kelâm istimâ‘ itmemekle bî-çâre Uzun Mehemmed bir gice muhayyemgâh-ı Sofya'dan gaybet itdüği istimâ‘ olundukda vekîl-i hazâ’in maksûdına nâ’il ve murâdı olan şahs mevcûd olmamağla gıyâb-ı mezbû[ru]n me’mûr olduğı zehâ’irin her birine vekâleten birer şahs ta‘yîn idüp mâ-fi'z-zamîri olan şahs

geldikde mahsûsan nüzül emânetine taraf-ı Sadr-ı âlî'den hil'at-i fâhire ilbâs olundı. "Acabâ şahs-ı mezbûr kim ola?" deyü beyne'n-nâs ta'accüb olundukda sâbıkā Kesendire Voyvodası Selanikli Ahmed Ağa olduğı nümâyân ve zuhûr buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 3 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Merhûm ve mağfûr Vezîr-i a'zam |**151a**| Köprüli Mehemmed Paşa etbâ'ından Küçük Siyâvuş Ağa'ya Hazîne-i âmire'den otuz kîse olmak üzere altı bin Frengî altun teslîm olunup Sofya'da Ser-asker Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa tarafına menzil ile irsâl olundı. Ve lâkin ne umûr içün irsâl olunduğı âşikâre vü zuhûr itmeyüp ferd-i vâhidin ma'lûmı olmadı. Ve muhayyemgâh-ı ordu-yı Sofya'da emîn-i defter-i hâkānî olan "Ekâbir-i Cedîd" dimekle ma'rûf pîr-i fânî Mustafâ Efendi Defterhâne-i âmire defterleri ve kâtibleri ile ma'an yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'ye vusûl bulup henüz emânet-i mezbûrun makarrı zuhûr itmemekle küttâbân Defterhâne sandukların küşâde itmediler. Ve sâ'ir kalemlerin hulefâlarından Başmuhâsebe'de başhalîfe olan Köse Hasan Efendi ve Mâliyye'nin başhalîfesi olan Hacıoğlı Pazarlı Süleymân Halîfe ve Büyükkal'a Tezkiresi Kalemi'nin halîfesi Halîl Halîfe yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'ye vusûl ve meclis-i Dîvân-ı sa'âdethâne-i defterdârîde hâzırûn oldılar. Ve asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr-ı adüvv-şikâr ile Han-ı âli-şânın ve sâbıkā yeniçeri ağası olan Mahmûd Paşa ve ma'an mevcûd olan asâkir-i İslâm ve ocak ağaları ve zâbıtları ile şehr-i Üsküp'den bundan akdem hareket ve Niş taraflarına azîmetlerinin haberi yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'de der-i devlet-medâra vürûd |**151b**| buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 4 şehr-i Rebî'ü'l-evvel, sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Vezîr-i a'zam Köprilizâde Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı cum'ayı Üçşerefeli Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdılar.

Nasb Şuden-i Ser-gulâm-ı Bâkī:

Merhûm Vezîr-i a'zam Köprili Mehemmed Paşa etbâ'ından sâbıkā îrâd mütevellîsi olan Abdullah Efendi başbâkīkulı nasb ü ta'yîn olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile mümtâz kılındı. Ve yevm-i merkūma gelince rikâb-ı hümâyûnda başbâkīkulı vekîli olan Edirneli Hüseyin Ağa emîn-i kâğıd-ı enderûn nasb ü ta'yîn

olundı. Ve teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'dan ki, Dârü's-sa'âde ağası yazıcısı olan Mustafâ Efendi'ye Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebeciliği ihsân ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de hil'at-i fâhire ilbâsından sonra Defterdâr Yûsuf Efendi'nin sa'âdethânelerin teşrîf itdükde defterdâr efendi tarafından dahi hil'at-i fâhire ilbâs olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 5 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Vâlî Şuden-i Diyârbekir, Kemânkeş Ahmed Paşa: Kemânkeş Ahmed Paşa'ya eyâlet-i Diyârbekir hükûmeti sadaka vü ihsân olunup ve memâlik-i Anadolı'da müfettiş hızmeti ma'an sipâriş buyurılup hil'at-i post-ı semmûr ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş oldı. Ahvâl-i mezbûr Dîvân'dan mukaddem vukū' bulmuş idi. Ba'dehû Sadr-ı âlî dîvâna şürû' itdükde müşârün-ileyh Kemânkeş Ahmed Paşa mukaddemâ Kastamonı vâlîsi iken ağavâtından bir şahs mûmâ-ileyh |152a| Kemânkeş'den şikâyet idüp: "Vilâyet-i mezbûrede vâlî iken bu kulların darb-ı şedîd ile bî-günâh darb idüp mecrûh itdükden sonra cümle âlât-ı sipâhîliğim ve davar ü katârım ahz ü kabz itmiş iken kanâ'at itmeyüp on beş kîse nukūd akçam dahi ahz itmekle hakkım icrâ-yı hakk olunmak" üzere arz-ı hâl itmeğin: "Da'vâları huzûrumuzda mürâfa'a olmak üzere Kemânkeş tarafından vekîl nasb ide" deyü fermân-ı âlî sudûr buldı. Ve Vidin etrâfında olan Tököli Kral'ın zîr-i hükûmetinde iken binden mütecâviz levendâtı olduğı der-i devlet-medâra inhâ vü ilkā olunmağla Ruscuk ve Niğbolı etrâflarında zahîre ve ba'zı emvâl[78] cem'ine me'mûr olup sâbıkā Edirne Bostâncıbaşısı Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa'nın mevcûd olan zahîresinden kral-ı mesfûra on iki bin kîle şa'îr ve iki bin kîle dakīk teslîm olunup ve bundan mâ'adâ vezîr-i müşârün-ileyhe Ruscuk'da cisr mübâşiri olan Küçük Siyâvuş Ağa'nın emânet vaz' eyledüği akçadan lahm-bahâ olmak üzere kral-ı mesfûra iki bin guruş teslîm olunmak içün Defterdâr Yûsuf Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî sudûr buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 6 şehr-i Rebî'ü'l-evvel, sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Kal'a-i Bağdâd-ı bihişt-âbâd tarafından mahmiye-i Edirne'ye vürûd bulan Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri odaları ve yamaklar çorbacı ve odabaşıları

78 Kelime metinde sehven احوال şeklinde yazılmıştır.

ve sâ'ir zâbıtları |**152b**| ve neferâtları ile Sofya meştâsında ser-asker olan Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa tarafında bulunmak üzere yevm-i merkūmda azîmet eylediler. Bin yüz senesinde kışlak ve meks-i Edirne içün ve sefer-i hümâyûn içün sene-i sâbıka üzere ba'zı sancaklardan iştirâsı fermân olunan ağnâmdan Kassâbbaşı Kappânî Mehemmed Ağa'nın aynî koyun ahz ü kabz eyledüğünden mâ'adâ ne-mikdâr bedel-i makbûzı var ise fîleri ile müfredât defteri taraf-ı devletden taleb olunup ecnâsıyla ve fîleri ile mîrîlerinden gayri makbûzı olan bedelleri hisâb olunup ve her bir re's koyunun yüz yirmişer akça mîrîleri müşârün-ileyhin makbûzı olan bedeliyyeye zamm olundukdan sonra aynî koyun sene-i sâbıkalarda kassâbbaşı olanların kendü mübâya'aları hisâbı üzere mürdesiyle ma'an her koyun yüz yetmişer akça hisâbı üzere hisâb olunup makbûzı olan bedeliyye meblağından aşağı varıldukda kırk bir yük[79] akça izdiyâd îcâb itmekle izdiyâd görünen kırk bir yük akça müşârün-ileyh Kassâbbaşı Mehemmed Ağa tarafından teslîm-i Hazîne-i âmire olunmak fermân buyuruldı. Ahvâl-i mezbûrı iştirâki olan Sarı Osmân Ağa'nın mesmû'ı oldukda beli büküldi. Ammâ garâbet bunda ki bî-çâre Uzun Mehemmed Usta Kassâbbaşı Mehemmed Ağa'nın ahvâl-i pür-melâline muttali' oldukda gaybet ü ihtifâdan zuhûrına nâdim ve mümkin olsa |**153a**| tekrâr gaybet ü ihtifâya âzim olur idi. Zîrâ hisâb-ı merkūm kendünün nüzül emâneti zahîresinden dahi taleb olunacağı âşikâre olduğundan mâ'adâ Defterdâr Yûsuf Efendi'ye sipâriş buyurulmuş Edirne etrâfında Istabl-ı âmireye tâbi' mîrî şütürân ve esterân âhûrları olan Edirne âhûrı ve Hayrabolı ve Yanbolı ve Zağra âhûrları ki zikr olunan dört aded âhûrların ocaklıkları olup avârızları mukābelesinde arpa ve saman viregelen kazâların ahâlîleri Dîvân-ı hümâyûnda şikâyet idüp âhûr-ı mezbûrlara bir senede iki def'a ocaklık arpa ve samanlarımızı edâ itmekle fukarâya küllî gadr olduğundan mâ'adâ tekrâr bin yüz senesiyçün ocaklık arpa ve saman taleb iderler". Emîn-i âhûrân olanların talebleri men' ü def' olunmak bâbında inâyet recâ eyledüklerinde: "Mahallinden derkenâr oluna" deyü fermân buyurulmağın Mevkūfât Kalemi'ne mürâca'at olundukda mâ-takaddümden berü avârızları mukābelesinde tahsîl olunan ocaklık arpa ve samanları vakt-i harmanda tahsîl olunup ve âhûrlarda der-anbâr olundukda sene-i âtiyede kışlayan şütürân ve esterâna sarf olunmağla bir sene tedâhul iktizâ itmekle senesi senesine müsâvî olmak içün ve bin doksan dokuz senesinde Hâlık-ı bî-çûn mahsûli mübâlağa ihsân itmeğin ve tedâhullerin def' eylemek

79 Kelime metinde sehven كوك şeklinde yazılmıştır.

re'âyâya âsân olmağla def'-i tedâhulleri için |153b| sene-i mezbûrda bin doksan sekiz ve bin doksan dokuz senelerine mahsûb olmak üzere mahsûl-i cedîdin firâvânlığı sebebi ile tedâhülleri def'i re'âyâya âsân olduğı cihetden iki sene ocaklık arpa ve samanlarının tahsîli fermân olunmağla bu takdîrce bir sene avârızları mukābelesinde ocaklık arpa ve samanların re'âyâ iki def'a edâ eyledük kıyâs iderler. Ve lâkin: "Bir senede iki def'a edâ eyledükleri tedâhullerinin senesi seneye müsâvî olup ancak bir def' edâ itmiş olurlar" deyü derkenâr oldukda: "İmdi lafz-ı tedâhul ne makūle ahvâldir kaleminden arz oluna" deyü fermân buyurulmağın Hazîne-i âmire defterleri mûcebince âhûr-ı mezbûrlara ocaklık olan kazâların avârızları mukābelesinde olan mahsûl sene-i kameriyye i'tibâriyle tahsîl oluna gelüp mahsûl vakti ise sene-i şemsiyyede müstakırr olmağla sene-i şemsiyye ile sene-i kameriyye mâbeyninde senede on bir gün mikdârı mütefâvit olduğundan mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a'vâm ile otuz senede bir sene tedâhul iktizâ itmekle Istabl-ı âmire'nin esterân ve şütürân âhûrlarına avârız mâlı mukā[bele]sinde şa'îr ve saman ocaklığı olan kazâların tefâvüt-i eyyâm sebebi ile şa'îr ve samanları tedâhul olmağla tedâhulleri tekmîli için bin doksan sekiz ve bin doksan dokuz senelerine mahsûb olmak üzere |154a| avârızları mukābelesinde olan ocaklık şa'îr ve samanları defa'aten bir senede tahsîl olunmak için bâ-fermân-ı âlî emr-i şerîf virildüği arz u telhîs olundukda ahvâl-i tedâhul ma'lûm olunmağla re'âyâ dahi iddi'âdan fâriğ olup hâmûş ve bir senede iki def'a edâ eyledüklerin ferâmûş eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 7 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Bozcaada ve Midilli ve Boğazhisârı muhâfazasında olan Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri yamakları ihrâc ve taraf-ı meştâ-yı Sofya'ya irsâl olunduklarının zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Mezbûrların mukaddemâ sâliyâne olunan mevâcibleri mevcûdlarına taksîm olunup ve mahsûl-i mâbeyn olan nâ-mevcûdlarının mevâcibleri altı yük doksan akça idüp Yeniçeri Ağası Ebûbekir Ağa'nın ve zağarcıbaşı olan Mehemmed Ağa'nın kemâl-i takayyüdleri sebebi ile ma'lûmları olmağın ve müşârün-ileyhimânın istikāmetleri kemâlde olduğı cihetden mahsûl-i mâbeyn olan altı yük doksan bin akça ocağ-ı mezbûr yazıcısı olan Mahmûd Yazıcı yediyle teslîm-i Hazîne-i âmire olundı.

Ahvâl-i Ocak-ı Sâ'ire: Kapu çavuşları olanların istimâ'ı ve manzûrı oldukda ocağ-ı yeniçeriyân zâbıtlarının vukū' bulan istikāmetlerin fi'l-hâl ocakları ağalarına ve zâbıtlarına ifhâm için mektûblar tahrîr ü inşâ idüp

|154b| inhâ eyledükleri beyne'n-nâs şüyû‘ buldı. Bundan akdem muhayyemgâh-ı Sofya sahrâsında ziyâde-i cizye defterleri bi'l-külliye Kifrî Ahmed Efendi'ye der-uhde olunup mezkûr dahi defter-i mezbûrları bölük bölük[80] fürûht idüp kimine pîşîn ile ve kimine dahi kapatmak üzere ve ba‘zılarına tahsîli içün der-uhde idüp ve cizye-i mezbûr içün bu kadar akça pîşîn olmak üzere teslîm-i Hazîne-i âmîre idüp ve bu kadar kalemiyye ve avâ'id ve harc-ı sâ'ire virmiş iken ve resm-i hamr ü arak tahsîli husûsunda memâlik-i mahrûseye dest-dırâzlık ve Bağdâd-ı bihişt-âbâd ve Basra ve Musul ve sâ'ir etrâfın resm-i {ü} arak ve hamr tahsîli içün âdemler perâkende idüp ve re‘âyâ fukarâsına zulm ü ta‘addîsinden ırz u vakārını pest idüp ve izz-i {ü} huzûr-ı vükelâ-yı devletde ef‘âl-i kabîhası münteşir olmağla devlete nef‘inden zarar-ı kesîri âşikâr u vâzıh olmağın resm-i hamr ve arakın ref‘inden sonra mezbûrun der-uhde ve iltizâmı olan ziyâde-i cizye defterleri müceddeden tâlibîne fürûht içün telhîsi tahrîr olunmak bâbında Defterdâr Yûsuf Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî sudûr buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 8 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1101.

Der-meştâ-yı Edirne.

İbtidâ-i Erba‘în: İbtidâ-i erba‘în yevm-i merkūmda vâkı‘ olmuşdur.

Sûret-i Fermân: Ve ba‘de'l-asr çavuşbaşı ağaya fermân vârid olur, bu mazmûn üzere ki; “İzzetlü çavuşbaşı ağa! Sâbıkā Rûznâmçe-i Evvel Süleymân Efendi |155a| zâde Mustafâ Efendi'nin oğlı Mevkūfâtcı Efendi'yi ihzâr ve habs idesin” deyü fermân sâdır olmuş. Mezbûr Mevkūfâtcı ba‘de'l-asr Defterdâr Kapusı'ndan bendehânesine vusûli hîn[in]de beş-altı nefer Dîvân çavuşları vârid olup müşârün-ileyh Mevkūfâtî Ali Efendi'yi Paşa Kapusı'na ihzâr ve çavuşbaşı habsinde mahbûs kılınur. Ve Han-ı âlî-şân ile Üsküb tarafında harbî küffâra mütâba‘aten isyân ü tuğyân iden keferenin men‘ ü def‘i içün taraf-ı mezbûra hareket ü azîmet iden sâbıkā Yeniçeri Ağası Mahmûd Paşa ve ocak zâbıtları ve ba‘zı Dîvân hâceleri ve hulefâları ile mevcûd olan Hazîne-i âmire defâtirlerin ve sancak-ı hazret-i Resûl-i ekrem'i *salla'llâhu te‘âlâ aleyhi ve sellem* ol tarafda ma‘an olan nişâncı paşaya teslîm ve rikâb-ı hümâyûna azîmetleri içün yevm-i merkūmda hükm-i hümâyûn irsâl buyuruldı. Sikātdan istimâ‘ olunmağın tahrîr olundı.

80 Metinde پوللوق پوللوق şeklinde yazılmıştır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 9 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Tahvîl-i Eyyâm ve Şeb-i Yeldâ: Tahvîl-i eyyâm bu gün vâkı' olmuşdur.

Bundan akdem Üsküb tarafında olan muhayyemgâh-ı orduda çavuşbaşı-i sâbık Mehemmed Ağa'nın ve Yeniçeri Efendisi Velî Efendi'nin ve Rûznâmçe-i Evvel Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi'nin ve Kifrî Ahmed Efendi'nin ihzârları içün hükm-i hümâyûn ile mübâşir ta'yîn olunup irsâl olunmuş. Mübâşir-i mezbûr orduya vusûl ve ahvâl-i merkūm mezbûrların istimâ'ı oldukda Rûznâmçe-i Evvel |155b| Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi haber-i muvahhiş[ı] istimâ'ında gaybet ve firâr itdüği der-i devlet-medâra inhâ olunmağın rikâb-ı hümâyûnda müşârün-ileyhin oğlı Mevkūfâtcı Ali Efendi'nin habsine bâ'is ü bâdî olduğı beyne'n-nâs şüyû' buldı. Ve müşârün-ileyh Ali Efendi rikâb-ı hümâyûnda rûznâmçe-i evvel ve muhâsebe-i evvel ve tezkire-i mâliye vekîli olmağın ba'de'l-habs mansıb-ı mahlûller âhara tevcîh buyurulunca birer vekîl nasb olunmak iktizâ itmekle Başmuhâsebe Kalemi'ne Başbâkīkulı Abdullah Efendi vekîl ve Mevkūfât Kalemi'ne kalem-i mezbûrda ikinci halîfe olan Hasan Efendi vekîl ve sâbıkā masraf-ı şehriyârî olup hâliyâ Defterdâr Yûsuf Efendi'nin kîsedârlığı hızmetinde olan Yahyâ Efendi tezkire-i mâliye vekîli nasb ü ta'yîn olunup Dîvân tezkireleri tahrîr ve i'tâ olundı. Ve mahbûs olan Mevkūfâtî Ali Efendi'nin bendehânelerinde olan Başmuhâsebe ve Kalem-i Mevkūfât'ın defâtir sandukları Defterdâr Yûsuf Efendi'nin sa'âdethânelerine nakl olundı.

Vefât-ı Birâder-i Köse Halîl Efendi: Ve Kalem-i Muhâsebe-i Evvel hulefâlarından Merkebîzâde Köse Halîl Efendi'nin küçük birâderleri Mustafâ Çelebi emr-i Zü'l-celâl ile mat'ûnen[81] civâr-ı rahmete irtihâl eyledi. Rahmetu'llâhi aleyh rahmeten vâsi'a. Merhûm ve mağfûr bir sâhib-i ma'rifet ve ehl-i kalem ve mîr-kelâm ve hâtır-şinâs bir vücûd-ı mükerrem olmağın birâderleri Halîl Efendi'ye dâğ-ı derûn olmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* |156a| hazreti merhûmun taksîrâtın afv idüp mekânın firdevs-i a'lâ eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 10 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Diyârbekir eyâleti ihsânıyla memâlik-i Anadolı'da müfettişlik ve asker sürücülüği hızmetine me'mûr olan Kemânkeş Ahmed Paşa yevm-i merkūmda meş-

81 Metinde مطوّناً şeklinde yazılmıştır.

tâ-yı Edirne'den hareket ve hızmet-i lâzımesi şitâbına azîmet idüp ale's-seher tabl [u] alem ve zûrnâ-yı nefîr ile taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e hırâmân oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 11 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Vezîr-i a'zam Köprilizâde Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı cum'ayı Üçşerefeli Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdılar. Vezîr-i a'zam-ı sâbık Mustafâ Paşa'nın büyük tezkireciliği hızmetinde olan Ahmed Efendi ki, mahbûs-ı zindân idi, zindândan ihrâc ve vakt-i asrda Üçşerefeli pîşgâhında lisân[en] tarîk-ı çayırda tîğ-i cellâd-ı bî-emân ile katl olunup hûn-âlûde kılındı. Bî-çâre bir cins hâba vardı ki, sûr-ı İsrâfil'e değin bîdâr olmaz.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 12 şehr-i Rebî'ü'l-evvel, sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Dîvân-ı hümâyûn hâcelerinden Mevkūfâtcılık mansıbı bevvâb-ı sultânîde kadîmden sôfiyân-ı kulle[82] zümresinden Kadri Efendi'ye ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân mümtâz kılınup mazhar-ı iltifâta dûş oldı. Ve Mevkūfâtcı |**156b**| vekâletine iki gün mukaddem nasb olunan kalem-i mezbûr halîfesi Hasan Efendi'nin tâli'-i nâ-şâdını gör ki, mâbeyn mahsûlünden bir habbe zuhûr itmedin vekâletden sâkıt oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 13 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Kadîmü'l-eyyâmdan berü kā'ide-i kitâbetde şühûrhâ-yı Arabiyye'nin biri otuz ve biri yirmi dokuz eyyâm add olunmak mu'tâd olup bu takdîrce re's-i sene ki, mâh-ı muharremü'l-harâmdır, otuz eyyâm ve mâh-ı safer yirmi dokuz eyyâm add olunduğı hâlde işbu risâlenin ibtidâsından zabt olunduğı minvâl üzere mâh-ı rebî'ü'l-evvelin on ikinci güni yevmü's-sebt iktizâ ider iken tulû'-ı kamerin iktizâsına göre mâh-ı mezbûrun gurresi yevmü'l-erbi'âda vukū' olmağla ittifâk ile kanâdîl-i alâmet-i mevlûdü'n-Nebî *a[leyhi's-selâ]m* yevmü'l-ehad gicesi tenbîh-i kādî ile nümâyân olmağın bi-hasebi'l-iktizâ mevlûdü'n-Nebî *a[leyhi's-selâ]m* yevmü'l-ehadde vâkı' oldı. Zîrâ ki şühûrât-ı Arabiyye'nin biri otuz

82 Metinde قوله şeklinde yazılmıştır.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

ve biri yirmi dokuz add olunmak kā‘ide-i kitâbetdir. Yohsa gurre-i kamerin tulû‘ı üzere vukū‘ bulur. Murâdu'llâh üzere izdiyâd ü noksân vâkı‘ olup i‘tibâr gurre-i kameredir yohsa hisâb-ı merkūma değildir, el-ilmi indi'llâh. Hulâsa-i kelâm yevmü'l-ehad mâh-ı mezbûrun sahîhan ittifâk ile on ikinci eyyâmı olup ve bir kaç gün mukaddem esbâb-ı mevlûdü'n-Nebî *aleyhi's-selâm* merhûm ve mağfûrün-leh Sultân |**157a**| Ahmed Han-ı firdevs-âşiyân *aleyhi'r-rahmeti ve'r-rıdvân* hazretlerinin mahsûs teberrüken ve teyemmünen vakf ve şart eyledüği üzere mütevellîsi ma‘rifetiyle Edirne'de vâkı‘ mecma‘-i latîf ve Câmi‘-i şerîf-i Sultân Selîm Hanî'de tertîb-i mukaddimât-ı mevlûdü'n-Nebî hâzır ü âmâde kılınup pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri sa‘âdet ile teşrîf buyurup ve vüzerâ-yı izâm ve ulemâ-yı kirâm ve kuzât ve müderrisîn ve bi'l-cümle a‘yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat câmi‘-i mezbûrda müctemi‘ ve hâzırûn olup ve sinîn-i sâbıka üzere meşâyih-i izâmın va‘z ü nasîhat[in]den sonra âdet-i kadîme üzere mevlûdü'n-Nebî *aleyhi's-selâm* kırâ’at olunup ve cümlenin atıyye-i ma‘hûdeleri ve hil‘at-i semmûreleri müşârün-ileyh merhûm mağfûrün-leh Sultân Ahmed Han evkāfı mütevellîsi tarafından i‘tâ olunup kâse kâse gûn-â-gûn şarâb-ı limonlar ve tabak tabak sükkerler ekl ü şürb olunup yağma-gîrâna salâdan sonra:

Mısra‘:

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye.

Nesr: mefhûmunca cem‘iyyet-i mevlûdü'n-Nebî *aleyhi's-selâm* sene-i âtiyeye münhasır olup cümlesi yevm-i âtîye intizârile mekânlarına ric‘at buyurdılar. Merhûm Sultân İbrâhîm Han'ın vâlide-i büzürgvârları ki, “Büyük Vâlide Sultân” deyü meşhûr idi, kethudâları olan Behrâm Kethudâ ma‘rifetiyle Üsküdar'da Yenimahal[le]'de vâkı‘ müceddeden binâ ve hayrâtları olan câmi‘-i şerîfinde mevlûdü'n-Nebî *aleyhi's-selâm* kırâ’ati içün |**157b**| mahsûsan evkāf ta‘yîn buyurmuşlardır. Ve Sultân Mehemmed Han bin Sultân İbrâhîm Han hazretlerinin merhûme ve mağfûre vâlide-i müşfikaları dahi İstanbul'da Bâğçekapusı'nda Gümrük kurbünde vâkı‘ derûn-ı hisârda kāzûrât-ı tâyife-i Yahûd'dan pâk idüp mukaddemâ “Zulmiyye” nâmıyla merhûm Sultân Murâd Han asrında binâ ve esâsı bâlâ-yı revzenlere değin nümâyân olunmuş iken pinhân olan binâ-yı mezbûrı müceddeden ihyâ ve itmâm idüp dört minâreli ve ikişer şerefeli hayrâtı olan câmi‘-i şerîfde her sene mevlûdü'n-Nebî *aleyhi's-selâm* kırâ’ati içün mahsûsan evkāf ta‘yîn buyurmuşlardır. Zikr olunan üç kıt‘a câmi‘-i şerîfden gayri kārî-i mevlûde ve meşâyih-i vâ‘ize müstevfâ masârıf-ı mevlûdü'n-Nebî *aleyhi's-selâm* içün mahsûs evkāf ta‘yîni vâkı‘ olmamışdır. Müşârün-ileyhimânın eyyâm-ı mübârekeye bu mertebe takayyüd ü ihtimâmları ve ri‘âyet ü iltifâtları

min-indi'llâh mevhibe-i uzmâ olup ol Habîb-i Hudâ'nın eyyâm-ı mevlûd-ı mübârekelerine bu mertebe ri'âyet ü iltifât buyurdukları şefâ'at-i hazret-i Muhammedü'l-Mustafâ'ya *salla'llâhu te'âlâ aleyhi ve sellem* mazhar vâkı' olup, rûz-ı cezâda mağfûr olmalarına vesîle olduğuna şekk ü şübhe yokdur, el-ilmu inda'llâh. Zîrâ ki ol Habîb'in eyyâm-ı mevlûd-ı mübârekelerine bu mertebe ri'âyet ve rağbet ü iltifât idenler rûz-ı cezâda ol Habîb'in şefâ'atinden hâşâ ki mahrûm olalar. İlâhî habîbin Muhammedü'l-Mustafâ'nın şefâ'atinden cemî'an |**158a**| za'îf ü nahîf ümmetini mahrûm eyleme. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 14 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Hâliyâ Mevkūfâtcı olan Kadri Efendi{'ye} Dîvân tezkiresi mûcebince rûz-nâmçe-i evvel vekîli nasb ü ta'yîn olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 15 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Halka be-gûş-ı Bektâşiyân olan Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağına ağa-yı kâmkâr nasb olunan Ebûbekir Ağa yevm-i merkūmda ağalıkdan azl olunup mansıb-ı mahlûl Vezîr-i a'zam Köprilizâde Mustafâ Paşa'nın kethudâlığı hızmetinde olan Edirnevî Arnavudü'l-asl Ali Ağa'ya sadaka vü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân mümtâz kılındı. Ve mahlûl kalan sadr-ı âlî kethudâlığı "Çiğoğlı" dimekle meşhûr ü müte'ârif şecî' ü bahâdır re'y ü tedbîre kādir Mehemmed Ağa'ya sipâriş buyurılup kat'-ı pâye ile ser-firâz buyuruldı. Ve ağalıkdan azl olunan Ebûbekir Ağa'ya Rûmili'nde vâkı' Niğbolı sancağı ihsân olunup Tuna yalısı muhâfazasına me'mûr kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 16 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn tarafında olan Süleymân Efendizâde Rûz-nâmçe-i Evvel Mustafâ Efendi ile sâbıkā çavuşbaşı olan Mehemmed Ağa'nın rikâb-ı hümâyûna ihzâ[r]ları içün hükm-i hümâyûn ile mübâşir ta'yîn olunup irsâl olunmuş idi. Mezbûrlar kayd ü bend ile |**158b**| rikâb-ı hümâyûna ihzâr ve yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'ye vusûl ve ikisi bile ma'an çavuşbaşı habsinde mahbûs kılınmak fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 17 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Sâbıkā kā'im-makām olup Kapuortası'nda mahbûs olan Kethudâ Mehemmed Paşa'nın büyük tezkireciliği hızmetinde olan "Attârzâde" dimekle ma'rûf İbrâhîm Efendi'nin çavuşbaşı habsinde mahbûs olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Müşârün-ileyhin taraf-ı mîrîye on kîse akça virmesi fermân buyurulmağın mûmâ-ileyh İbrâhîm Efendi dahi meblağ-ı mezbûr on kîse akça'i bi't-tamâm teslîm-i Hazîne-i âmire itmekle cerâyimi afv olunup habsden ıtlâkına fermân buyuruldı. Ve on binden mütecâviz Nemçe ve Macar leşkeri Nemçe çasarı tarafından vilâyet-i Eflak'de kışlamak üzere ta'yîn idüp Eflak voyvodasının menzilgâhı olan Bükreş nâm kasabaya vusûlleri ve Eflak voyvodasının havfından firâr itdüği haber-i muvahhiş-eseri beyne'n-nâs şüyû' buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 18 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Vezîr-i a'zam Köprilizâde Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı cum'ayı Üçşerefeli Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdılar. Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından Filibe a'yânından "Vekîl-i Harc" dimekle meşhûr u müte'ârif Mehemmed Ağa risâleti ile on iki bin beş yüz sikke-i hasene ve otuz aded hil'at-i pâdişâhî Tunus ve Trablus-ı Mağrib dayıları |**159a**| tarafına alâ tarîkı'l-hediyye irsâl ve evvel-bahâr-ı huceste-âsârda deryâ yüzünde donanma-yı hümâyûna mülhak olmaları iltimâsıyla müşârün-ileyh Mehemmed Ağa irsâl buyuruldı. Ve vilâyet-i Cezâyir'in "dayı" ta'bîr itdükleri ser-çeşmelerine dahi otuz bin sikke-i hasene ve elli aded hil'at-i şehriyârî "Çatrapatrazâde" dimekle müte'ârif Ahmed Bey risâleti ile irsâl olunup evvel-bahâr-ı huceste-âsârda rûy-ı deryâda donanma-yı hümâyûna alâ tarîkı'l-imdâd ü istimdâd mülhak olmaları iltimâsıyla teşrîfleri mutâlebe olunup müşârün-ileyh Ahmed Bey ta'yîn ve hedâyâ-yı mezbûre ile irsâl buyuruldı. Hadd-i zâtında geçen sene rûy-ı deryâda avn-i Hudâ-yı müste'ân ile imdâd ü istimdâdları mübâlağa ile nümâyûn olup küffâr-ı hâksârın bir kaç kalyonları ve şityeleri[83] ganâyim-i bî-şümâr ile ahz ve kabza-i tasarruf-ı gāziyân-ı İslâm olduğı muhakkak olup donanma-yı hümâyûn mesrûr ü handân ve fütûhât ile şâdân Halîc-i Kostantiniyye'ye duhûlleri sübût bulmuşdur.

83 İki direkli, yelkenli, brik türü savaş gemisi olan şitye (şehtiye) metinde "şîyte (شیته) şeklinde yazılmıştır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'sebt, fî 19 şehr-i Rebî'ü'l-evvel, sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Vezîr-i a'zam-ı sâbık Mustafâ Paşa asrında yeniçeri efendisi olan Velî Efendi'nin rikâb-ı hümâyûna ihzârı içün hükm-i hümâyûn ile mübâşir ta'yîn olunup bundan akdem irsâl olunmuş idi. Mezbûrı taraf-ı muhayyemgâh-ı ordudan kayd ü bend ile yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'ye vusûl ve kibâr-ı devletden birinin şefâ'ati ile sa'âdethânelerine meks üzere |**159b**| nüzûlleri fermân buyuruldı.

Ve Mine'l-garâ'ib: Mukaddemâ zikri sebkat iden Niğbolı sâkinlerinden Selîm Ağa Niğbolı sancağında vâkı' olan kazâ ahâlîlerinden ve "Yalınızkör'ün Dâmâdı" dimekle ma'rûf Hüseyin Ağa Zağra-i Atîk ve Cedîd ve etrâfındaki kazâ ahâlîlerinden evvel-bahârda vâkı' sefer-i hümâyûna me'mûr olan asâkir-i İslâm içün narh-ı cârî ve ashâbının rızâları ile zahîre mübâya'a eylemek içün ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den mezbûrlara yirmişer yük teslîm olunup irsâl olunmuş idi. Ve lâkin hükm-i hümâyûn tahrîr ü inşâ olunmayup ancak lisânen fermân ve tenbîh buyurılup tarz-ı tüccâr şekli mübâya'a olunmasın evlâ görmüşler idi. Bâ-husûs re'âyâ{y} vü berâyânın üzerlerinden bi'l-külliye sâliyâne ve tekâlifi ref' buyurmuşlar iken iltifât-ı pâdişâhîden ve himâyet ü siyânet-i vükelâ-yı devletden re'âyâ vü berâyâ ve kesret-i mahsûlât ashâbı iltifât-ı mezbûrândan mütegayyirü'l-ahvâl olup ma'nen ser-fürûde olmadukları vâdîleri nümâyân olmağın rızâları ile mahsûllerin fürûht ve bey'e ırzâ olmayup galâ tarassudı ile ve kıymet-i gabn-ı fâhiş ümmîdi ile mahbûs-ı mahsûlât itdükleri der-i devletin sem'ine ilkā vü inhâ olunmağla bi'z-zarûre re'âyâ vü berâyânın ve kesret-i mahsûlât ashâbının ve muhtekirlerin galâ tarassudı ile ve kıymet-i gabn-ı fâhiş ümmîdi ile mahbûs itdükleri mahsûlâtdan kendülere kifâyet mikdârları anbârlarında ibkā olunup izdiyâdı sefer-i hümâyûna me'mûr olan asâkir-i İslâm içün vakt-i harmanda mübâya'a itdükleri |**160a**| kıymetden onı on iki hisâbı üzere mübâya'asıyçün zikr olunan mübâşirlere ve etrâf kazâların kādîlarına ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerine hıtâben hükm-i hümâyûn tahrîr ü inşâ olunup bi'z-zarûre irsâl buyuruldı. Merhûm ve mağfûrün-leh Gāzî Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân*ın kelâm-ı dürer-bârları bu minvâl üzere vukū' bulmuşdur ki, "re'âyâ vü berâyâ şol mertebede gınâ hâsıl itmek gerekdir ki aksırduğı hînde miyânında bend olan kemerin şikeste kuvveti olmaya". Zihî pâdişâh-ı kerîm-i merhûm-ı müşârün-ileyh re'âyâ vü berâyânın hıfz ü hırâsetine ve dest-i zâlimden istihlâsına kemâl mertebe takayyüd-i {ü} tâmmları ve âsûde-hâl üzere olmalarında mücidd ü sâ'î oldukları mukarrer iken mezbûrların haklarında bu makūle kelâm-ı sıdk îrâd buyurdukları beyne'n-nâs meşhûr-ı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

âfâkdır. Garâbet bunda ki imtidâd-ı seferler takrîbi ile sâliyâne olunan tekâlîfleri yümn ü himmet-i vükelâ-yı devlet ile def' ü ref' olunmuş iken emvâl-i mukarrere olan avârız ve bedel-i nüzül ve celeb-keşân tahsîldârlarına emvâl-i mukarrereyi edâda muhâlefet üzere olup, cümlesi in'âm-ı pâdişâhîdir deyü mâl-ı mukarrere tahsîldârları memleketlerden ihrâca sa'y ü dikkatleri muhakkak bulup emvâl-i mukarrerenin tahsîline tekrâr hükm-i hümâyûna ihtiyâc gösterildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 20 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Muhayyemgâh-ı orduda olan Kifrî Ahmed Efendi'nin rikâb-ı hümâyûna ihzârı içün bundan akdem |**160b**| hükm-i hümâyûn ile Dergâh-ı âlî gediklü çavuşlarından Hasan Çavuş ta'yîn ve irsâl olunup yevm-i merkūmda kayd ü bend ile mezbûrı meştâ-yı Edirne'ye ihzâr ve kendü hânesine nüzûl eyledi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 21 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 22 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 23 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Kifrî Ahmed Efendi yevm-i merkūmda çavuşbaşı habsine fermân buyurılup çavuşlar emîni olan Osmân Ağa'nın hânesinde mahbûs kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 24 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Vezîr-i a'zam-ı sâbık Koca Mustafâ Paşa'nın vekîl-i harcı olup mahbûs-ı zindân olan Ali Ağa'nın katli fermân olunmağın yevm-i merkūmda Üçşerefeli Câmi'-i şerîfinin pîşgâhında tîğ-i cellâd ile boynı urılup hûn-âlûde kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 25 şehr-i Rebî'ü'l-evvel, sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Vezîr-i a'zam Köprülizâde Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı cum'ayı Üçşerefeli

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Câmi‘-i şerîfinde edâ buyurdılar. Merhûm Vezîr-i a‘zam Köprüli Mehemmed Paşa'nın ammûsi olan Amuca Hasan Ağa'nın dâmâdı olup gediklü müteferrikalardan Za‘îm Ali Ağa'ya yevm-i merkūmda mâliye tezkireciliği ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla {beyn} |**161a**| beyne'l-akrân mümtâz kılındı. Vezîr-i a‘zam-ı sâbık maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın asrında büyük tezkireci olan Nigâhî Mustafâ Efendi'ye müceddeden baştezkirecilik hızmeti sipâriş buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâs olundı. Menkūldür ki, Nigâhî-i mezbûr muhayyemgâh-ı ordudan meştâ-yı Edirne'ye vusûli sadr-ı a‘zamın mesmû‘ı oldukda irtesi gün huzûrlarına ihzârı içün acele üzere bir kaç mübâşir irsâl olunup derd-mend Nigâhî bî-haber iken mübâşirlerin vusûlünde sâhib-i devlet huzûruna ihzârın ifâde itdüklerinde bî-çâre mütegayyirü'l-[l]evn bî-cân ve tefekkür-künân Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'ye ihzâr olundukda râvî-i rivâyet Dîvânhâne'de mevcûd bulunup muttali‘-i ahvâl olmağın bu minvâl üzere rivâyet ü hikâyet ider ki, vaktâ ki mezbûr Nigâhî Dîvânhâne'ye vusûl buldı, sâhib-i devlet dahi umûr-ı mesâlih-i şâkiyân içün Dîvân'a azîmet ve bâb-ı oda-i arza vusûl bulmuşlar idi. Mahall-i mezbûrda Nigâhî'nin ihzârı arz olundukda bâb-ı mezbûrda tevakkuf buyurup huzûrına ihzâr olundukda lisân-ı dürer-bârlarından ibtidâ hil‘at sudûr itmekle fi'l-hâl müşârün-ileyh Nigâhî'ye hil‘at ilbâs olunup: “Baştezkirecilik hızmeti sana sipâriş olunmuşdur. Gereği gibi istikāmetde sâbit-kadem olup irtişâdan ve erbâb-ı mesâlihden zâlimin himâyesinden ihtirâz üzere hareketde müstakīm ol” deyüp hil‘at ilbâsıyla hızmet-i mezbûreye ta‘yîn buyuruldı. Ve mahall-i Dîvân hâzır ü âmâde olmağın |**161b**| Dîvân'a azîmet buyurup erbâb-ı mesâliha şürû‘ olundı.

Beyt:

Ne denlü cehd[84] *idersen bir murâda,*
Nasîb olmaz mukadderden ziyâde.

Mezbûrun haber ü âgâhı yoğiken verâ-i perdede olan mukadderât-ı İlâhî zuhûra geldi. Hâtıra gelmeyen ahvâl ezel-i âzâlde mukarrer imiş. İnâyet-i Sübhânî birle mezbûrun hakkında cilveger oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 26 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1101.

Der-meştâ-yı Edirne.

Nüzül kâtibi olan Koca Paşazâde nebîresi Abdullah Bey'e sâbıkā nüzül emîni

84 “cehd” kelimesi metinde “ جهت ” şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

olup muhayyemgâh-ı Sofya'da gaybet iden Uzun Mehemmed Usta'nın nüzül muhâsebesi tahrîr ve defter olunmak üzere defterdâr efendi tarafından müşârün-ileyh Abdullah Bey'e tenbîh ve fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 27 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Taraf-ı Üsküb'de vâkı‘ muhayyemgâh-ı orduda mevcûd Rûznâmçe-i Evvel Kalemi'ne başhalîfe olan Abdî Halîfe ve Hazîne-i âmire'de sergi kâtibi olan kalem-i mezbûr şâkirdlerinden Ahmed Halîfe ve Mevkūfât Kalemi'nde başhalîfe olan Beyâzî Mehemmed Halîfe ve kalem-i mezbûr şâkirdlerinden “Kalemiyye Kâtibi” dimekle müte‘ârif el-Hâc Hasan Çelebi ve sâ’ir aklâmın ba‘zı hulefâları yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'ye vusûlleri vukū‘ bulup müşârün-ileyhimânın rivâyet ü hikâyetleri üzere Üsküb'de mevcûd olan asker-i İslâm'ın taraf-ı rikâb-ı hümâyûna teveccüh ü azîmet ve avdetleri içün vârid olan hükm-i hümâyûn mûcebince Nişâncı Mehemmed Paşa'nın hıfz ü hirâsetinde olan sancak-ı Resûl-i Ekrem *aleyhi's-selâm* ile umûmen asker-i İslâm ve Nişâncı Paşa ve cümle ocak |**162a**| ağaları mahall-i mezbûrdan avdet ve niçe zahmet ü meşakkat ile Siroz'a dâhil ve ba‘dehû taraf-ı rikâb-ı hümâyûna azîmetleri bi'l-cümle tarîk-i câdde olan Dimetoka râhına mukarrer olmağın zikri sebkat iden erbâb-ı kalem huddâmı, gürûh-ı mezbûrûndan vasat-i tarîkda mufâraket ve ârzû-yı pây-ı taht-ı kadîm olan Edirne itmeleri ile Güğercinlik Derbendi râhından güzer ve sancak-ı Resûl-i Ekrem *aleyhi's-selâm* ile hem-tarîk olan ehl-i seferden dört gün mukaddem meştâ-yı Edirne'ye vusûlleri tahakkuk buldı. Fi'l-hakīka rûz-ı kāsımdan sonra altmış günden mütecâviz hayme vü hargâh ile sahrây [ü] bevâdîde mihnet ü âlâm ile şedd-i rahl idüp gayret-i dîn-i mübîn içün السفر قطعة من النار[85] mazmûnı üzere berf ü bârân nüzûlünden havf ü haşyeti ferâmûş idüp şiddet ü şitâda âlâm ü meşakkati ihtiyâr ile harbî kefereye hem-millet oldukları cihetden mutâba‘at iden re‘âyâ-yı cizye-güzâr tâ’ifesinin def‘-i mazarratları içün işbu mahall-i şitâda hâb ü râhatı ferâgat ve kefere-i mezbûrların isyân [ü] tuğyânların perâkende vü perîşân eylemek üzere mücidd ü sâ‘î olduklarının ecri inda'llâh zâyi‘ olmaz. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ mahall-i vakt-i şiddet-i {ü} şitâda irtikâb-ı mihnet ü meşakkatlerine terahhumen avn-i Bârî yârî olup ümmet-i Muhammed kullarına kuvvet ü kudret i‘tâsıyla cem‘iyyet-i küffârı Üsküb ve Köstendil etrâflarından târ ü mâr ve mazarrat-ı

85 Hadîs-i şerîf: “Sefer ateşten bir parçadır”.

melâ'înden memleket-i mezbûrı istihlâs idüp sahrâ-yı Kosova ve Piriştine etrâflarına firâr ile perâkende vü perîşân olan küffâr-ı hâsirînin üzerlerine Han-ı âlî-şân |**162b**| ile Tatar-ı sabâ-reftâr ve yağma-girân-ı adüvv-şikâr olan asker-i Tatar'ı musallat eyleyüp ümmet-i Muhammed kulların lutf-i firâvân ile mesrûr idüp sahrâ-yı serhadd-i memâlik-i Bosna râhını küşâd ve adû-yı dîn-i mübîn olan küffâr-ı hâksârı berbâd ü makhûr ve merâm-ı mâ-fi'z-zamîrlerinden dûr eyledi, el-hamdü li'llâh sümme el-hamdü li'llâh.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 28 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Vezîr-i sâbık firârî ve maktûl Sarı Süleymân Paşa'nın vezâreti asrında re'îsü'l-küttâb olan "Bey" dimekle meşhûr ü müte'ârif Mehemmed Efendi'ye rûznâmçe-i evvel mansıbı ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-i iltifâta dûş oldı. Veznedârbaşı olan el-Hâc Ken'ân azl olunup mahlûl kalan veznedârbaşılık gediği yine mehterhâne ocağından veznedârân zümresinden Bodur Mustafâ Çorbacı'ya ihsân olunup hil'at ilbâsıyla beyne'l-akrân ser-firâz kılındı. Ve sâbıkā mukābele-i süvârî ve yeniçeri efendisi olan Kara Ebûbekir Efendi re'îsü'l-küttâb merkezine nasb olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla kat'-ı pâye ve lâyık [u] mazhar-ı iltifât buyurıldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 29 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Şühûrhâ-yı Rûmiyye'den mâh-ı Kânûn-ı Evvelin ibtidâsı yevm-i merkūmda vukū' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî selh-i şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Ve Mine'l-garâ'ib: Halk-ı âlem mâbeyninde güft ü gû vukū' bulup cezâya müstahıklardan bir şahsın cezâsı, vaz'-ı garâr olunup minâreden aşağı atılması lâzım gelmiş deyü şehr-i Edirne'nin |**163a**| sokaklarında kesret-i halk ve izdihâm-ı nâs vukū' bulup kimi Sultân Selîm Câmi'i haremine ve kimi Üçşerefeli haremine sür'atile azîmet ve "acabâ kankı câmi'in minâresinden nümâyân olur?" deyü birbirlerine su'âle cür'et idüp iki üç sâ'at mikdârı kesret-i nâs ile çârşûlardan âmed ü refte mecâl muhâl oldı. Hâlâ ki güft ü gûyun asl ü fer'i yoğiken beyne'n-nâs peydâ oldı. Fe-ammâ işbu ahvâl-i mezbûrenin verâ-i perdede bir hikmet-i Hudâ zuhûrına işâret görinür.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî gurre-i şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Merhûm Vezîr-i a'zam Bayram Paşa'nın palanka ve câmi'-i şerîf ve hân-ı latîf binâ idüp hayrâtı olan Eğridere nâm mahall ile Üsküb taraflarında cizye-güzâr olan re'âyâ tâ'ifesinin harbî küffâra mutâba'at ve istimdâdları sebebi ile taraf-ı mezbûrlara küffârın istîlâsı muhakkak olmağın muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da mevcûd bulunan asker-i İslâm ve ocak ağaları ve zâbıtları ve asker-i Tatar ile Han-ı âlî-şân def'-i mazarrat-ı a'dâ-yı dîn-i mübîn olan küffârı tu'me-i şemşîr-i bürrân eylemek niyyeti ile taraf-ı mezbûra azîmetleri ve avn-i Müste'ân ile cem'iyyet-i küffârı perâkende vü perîşân itdüklerinden sonra taraf-ı rikâb-ı hümâyûna avdetleri içün hükm-i hümâyûn vârid olmağın Han-ı âlî-şân asker-i Tatar ile Kosova tarafına azîmet ve asker-i İslâm rikâb-ı hümâyûn cânibine avdet idüp sancak-ı Resûl-i Ekrem *aleyhi's-selâm*ın hızmet-i hıfzına me'mûr olan Nişâncı Mehemmed Paşa ve Defterdâr-ı sâbık Ali Efendi Başmuhâsebeci Hasan Efendi ve Anadolı Muhâsebecisi |163b| es-Seyyîd Abdülkerîm Efendi ve re'îsü'l-küttâb-ı merhûm Şâmîzâde perverdliğinde neşv ü nemâ bulup merhûm Köprüli Mehemmed Paşazâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa'nın hazîne kitâbeti ile meşhûr olup ve hâlâ mukābele-i süvârî olan Tosyalı Mustafâ Efendi ve merhûme Vâlide Sultân Kethudâsı Koca Mustafâ Efendi akribâsından olup hâlâ mukābele-i piyâde olan es-Seyyîd Yahyâ Efendi ve ağa-i cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî olan Uzun Mustafâ Ağa ve Topcıbaşı Ali Ağa ve mevcûd bulunan gediklülerden müteferrikagân ve çavuşân ve ağa-i sipâh oğlanı olan Pomak Mehemmed Ağa ve re'îs-i sâbık Şems Efendi ve sâ'ir mevcûd olan asâkir-i İslâm Siroz tarafından ve Dimetoka râhından kurb-i Timurtaş'dan ve merhûm Etmekcizâde'nin hayrâtı olan cisr-i cedîdden ubûr ve pây-i taht-ı kadîm olan Edirne'ye duhûl ve tertîb-i alay ile Sarây-ı âmire'ye vusûl mukarrer olup ve lâkin Vezîr-i a'zam Köprülizâde Mustafâ Paşa Sarây-ı âmire'de alay-ı mezbûrun vusûlünden mukaddem hâzır ü âmâde olmağın sancak-ı Resûl-i Ekrem *aleyhi's-selâm*ı pâdişâh-ı âlem-penâh taraflarına bi'z-zât teslîm eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 2 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı cum'ayı "Eski Câmi'" dimekle meşhûr ü müte'ârif câmi'-i şerîfde edâ buyurdılar. Ve sâbıkā Köprülizâde Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa'nın kethudâsı olup hâlâ ağa-i yeniçeriyân olan Arnavud Ali Ağa

tâ'ife-i Bektâşiyân ile pâdişâh-ı âlem-penâhı |**164a**| selâmlayup bâ-tarz-ı kol dervâze-i şehre revâne oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 3 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Vezîr-i a'zam Köprülizâde Mustafâ Paşa hazretlerine vezâret-i uzmâ ihsân buyurılup Sakız muhâfazasından rikâb-ı hümâyûna teveccüh ü azîmetleri mukarrer olduğı mahallde kethudâlığı vekâleti hızmetinde olan "Kerastecizâde" dimekle meşhûr ü müte'ârif Mehemmed Ağa'ya Tersâne-i âmire emâneti ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân mümtâz kılındı. Ve mukaddemâ meskûk mankurun sikke ve âlâtın îcâd iden Frenk Mustafâ Ağa tuğralı olmak üzere altmış ayârında müceddeden zolata kat' eylemeğe müte'ahhid olmağın Âstâne-i sa'âdet'de olan Darbhâne'nin sâhib-i ayârlığı hızmeti müşârün-ileyh Mustafâ Ağa'ya sipâriş olunup ve sikke-i mezbûrı îcâd ve vücûda getürüp müte'ahhid olduğı minvâl üzere kat'ı fermân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla yevm-i merkūmda taraf-ı Âstâne-i sa'âdete menzil ile azîmet ü revâne olunması fermân buyuruldı. Sâbıkā sarıca ve sekbân zümresinin ser-çeşmesi olan Tokmak Bölükbaşı muhayyemgâh-ı ordudan avdet ve Edirne kurbünde vâkı' olan "Timurtaş" ismiyle müsemmâ olan karyede meks ü ikāmet üzere iken şâkîleri zuhûr idüp Dîvân-ı Sadr-ı âlî'de mezbûrdan şikâyet idüp kimi mâl ve erzâk ve kimi kan-ı katl-i evlâd taleb itmekle mezbûr Tokmak Bölükbaşı ahz olunup zindân habsine |**164b**| fermân buyurulmağın bend-i zindân ile mahbûs kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 4 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Vezîr-i a'zam ve müdebbir-i umûr-ı cumhûr-ı ümem olan merhûm Köprili Mehemmed Paşazâde Mustafâ Paşa hazretleri Cezîre-i Sakız muhâfazasında iken müjde-i sadâret-i uzmâ ve vekâlet-i kübrâ ile taraf-ı şehrîyâr-ı cihân-bânîden Silahşor (Boş) Ağa hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile irsâl olunup vezîr-i müşârün-ileyh cezîre-i mezbûreden teveccüh ü azîmet ve muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sarây-ı âmire-i Edirne'ye bin yüz bir senesi Muharremü'l-harâmının yirmi altıncı güni dâhil oldukları eyyâmdan yevm-i merkūma gelince elli sekiz eyyâm olup ve sarây-ı sa'âdetlerinde rûz-merre Dîvân-ı âlîleri muhakkak olup henüz Sarây-ı pâdişâh-ı Cem-câhî'de Dîvân-ı hümâyûn vâkı' olmamağla kapu kullarının ve sipâh ve silahdâr zümresinin ve cebeci ve topcı ve sâ'ir ocakların

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mevâcibleri üç kısta bâliğ olmağın tâ’ife-i kul câ be-câ ihtifâda “mevâciblerimiz üç kıst oldı, dahi virilmez” deyü sırren mâbeynlerinde güft ü gûyun vukū‘ı beyne'n-nâs şüyû‘ bulmuş iken çûn ki taraf-ı Üsküb'de mevcûd olan asker-i İslâm ve cümle ocak halkı ve zâbıt ve ağaları sancak-ı Resûl-i Ekrem *salla'llâhu te‘âlâ aleyhi ve sellem* ile sene-i mezbûre mâh-ı Rebî‘ü'l-âhirinin gurresi olan Yevmü'l-hamîs-de pây-ı taht-ı kadîm olan Edirne'ye vusûlleri müyesser oldukda mâh-ı mezbûrun dördünci Yevmü'l-ehadde Sarây-ı Pâdişâhî'de Dîvân-ı hümâyûn tedârüki görülmek fermân buyurulmağın vezîr-i a‘zam ve müdebbir-i cumhûr-ı ümem Köprilizâde Mustafâ Paşa hazretleri ve kā’im-makām-ı âlî-makām |**165a**| olan Hazînedâr Ali Paşa ve Nişâncı Mehemmed Paşa Dîvân-ı hümâyûn-ı Sultânî ve kā‘ide-i tarz-ı Süleymânî üzere Sarây-ı Pâdişâh-ı âlem-penâhı teşrîf buyurup ve defterdâr efendi ve re’îsü'l-küttâb efendi ve bi'l-cümle erbâb-ı Dîvân-ı kalem ve a‘yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat ve tâ’ife-i yeniçeriyân ve zümre-i solakān umûmen Dîvân-ı hümâyûn-ı pâdişâhîde mevcûd olup kapu kullarının ve sâ’ir ocakların ve bi'l-cümle rikâb-ı hümâyûn huddâmlarının mevâcibleri ihrâcı içün rikâb-ı hümâyûn-ı pâdişâh-ı âlem-penâha telhîs olundukda: “Mûcebince kullarımın mevâcibleri ihrâc oluna” deyü hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sâdır olmağla ber-mûceb-i fermân-ı hümâyûn mevâcib-i mezbûrun ihrâcı içün fermân-ı âlî sâdır olmağın erbâb-ı seyf olan askerî tâ’ifesi ki Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerileri ve ebnâ-i sipâh ve zümre-i silahdârân ve cebeci ve topcı ve sâ’ir rikâb-ı hümâyûn huddâmlarının bi'l-cümle güzeşte olan bin yüz senesi Reşen ve Lezez mevâcibleri ile henüz müstehak oldukları bin yüz bir senesi Masar mevâcibleri üç kıst olmak üzer ihrâc ve tâ’ife-i mezbûrânın icmâlleri mûcebince tahrîr ve defter olunduğı minvâl üzere cem‘an bin kırk kîse akça Hazîne-i âmire'den ihrâc ve Dîvânhâne-i Pâdişâhî'de ve huzûr-ı vüzerâda misâl-i seng-i çakıl add ile mefrûş olunup ocakhâ-i mezbûrlara tevzî‘ ü taksîm olunmak içün kānûn-ı Âl-i Osmânî ve kā‘ide-i tarz-ı Süleymânî üzere tertîb ve defter mûcebince rûznâmçe-i evvel olan Mehemmed Bey Efendi Dîvânhâne-i Pâdişâhî'ye |**165b**| duhûl ve kırâ’at-i deftere şürû‘ idüp ber-mûceb-i defter-i icmâl ibtidâ Dergâh-ı âlî ocağı mevâcibleri içün yüz doksan kîse ile yirmi sekiz bin beş yüz akça ve Âstâne-i sa‘âdet'de Bâğçe-i Hâssa bostâncıları ocağına otuz kîse ve teberdârân-ı Sarây-ı Atîk ocağı mevâcibleri içün iki kîse ve Edirne'de Sarây-ı âmire bostâncıları ocağı mevâcibleri içün beş kîse ile on altı bin üç yüz on akça ve ebnâ-i sipâh ocağına ale'l-hisâb üç yüz kîse ve zümre-i silahdâr ocağına dahi ale'l-hisâb üç yüz kîse ve ağayân-ı Enderûn-ı hümâyûn mevâcibleri içün kırk bir kîse ile otuz bin altı yüz kırk akça ve ağayân-ı mütekā‘idîn mevâcibleri içün yirmi bir kîse ve ağayân-ı rikâb-ı hümâyûn mevâcibleri içün yirmi altı kîse ve

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

çavuşân-ı Dîvân-ı hümâyûn mevâcibleri içün yirmi kîse ve bevvâbân-ı sultânî mevâcibleri içün on kîse ve hademe-i Matbah-ı âmire mevâcibleri içün on beş kîse ve hademe-i Istabl-ı âmire mevâcibleri içün yirmi iki kîse ve mehterân-ı hayme-i hâssa mevâcibleri içün on iki kîse ve mehterân-ı tabl [u] alem mevâcibleri içün beş kîse ve tâ'ife-i ehl-i hıref mevâcibleri içün üç kîse ve hayyâtîn-i hâssa mevâcibleri içün iki kîse ve sakāyân-ı hâssa mevâcibleri içün bir kîse ve hazînedârân-ı bîrûnî mevâcibleri içün iki kîse ve etıbbâ-i hâssa mevâcibleri içün dahi iki kîse ve peykân-ı hâssa mevâcibleri içün |**166a**| üç kîse ve mü'ezzinân-ı hâssa mevâcibleri içün kırk bin akça ve câmeşûyân ocağı mevâcibleri içün yirmi bin akça ki, her kîse ellişer bin akça olmak üzere cem'an bin kırk kîse olup zikr olunan ocakların ve sâ'ir huddâmân-ı rikâb-ı hümâyûnun güzeşte bin yüz Reşen ve Lezez mevâcibleri ile bin yüz bir Masar mevâcibleri üç kıst olmak üzere tevzî' ü taksîm olundukdan sonra rûznâmçe-i evvele ve Başbâkīkulı Abdullah Efendi'ye ve Gümrük Emîni İbrâhîm Ağa'ya ve veznedârbaşı olan Tosun Mustafâ'ya ve Rûznâmçe-i Evvel Kalemi'nde başhalîfe olan Abdî Halîfe'ye ve veznedârân ocağında "Derici" ta'bîr olunan el-Hâc Mehemmed'e huzûr-ı Sadr-ı âlî'de kānûn-ı kadîm-i şehriyâr-ı cihân-bânî üzere hil'at-i fâhireler ilbâs olundukdan sonra simât-ı pâdişâhiye salâ olunup ba'de't-ta'âm arz-ı izz-i huzûr-ı pâdişâhî ki husûs-ı mevâcibi i'lâm ve dest-bûs-ı şehriyârâneye ibtidâ Yeniçeri Ağası Ali Ağa Bâb-ı sa'âde'ye azîmet ve Oda-i Arz-ı hümâyûn'a vusûl ve dest-bûs-ı şehriyârî ile behre-yâb olup taraf-ı pâdişâh-ı cihândan hil'at ilbâsından sonra mahall-i arzdan ihrâc ve ba'dehû der-akab sadreyn dahi izz-i huzûr-ı pâdişâhîde dest-bûs behre-yâbından sonra hurûc ve ba'dehû vezîr-i a'zam ile müceddeden manâsıb-ı ulyâ sadaka vü ihsân olunan vüzerâ ve defterdâr ve re'îsü'l-küttâb ve rûznâmçe-i evvel arz-ı hümâyûna azîmet ve izz-i huzûr-ı pâdişâhîye vusûl ve dest-bûs-ı şehriyârîden sonra vezîr-i a'zama ibtidâ |**166b**| ihrâc-ı mevâcib hil'ati ilbâs ve fevkına "vezâret-i uzmâ hil'ati" ta'bîr olunan (boş) ilbâsıyla mazhar-ı iltifât-ı pâdişâh-ı cihân buyuruldukdan sonra Kā'im-makām-ı âlî-makām Ali Paşa'ya ve Defterdâr Yûsuf Efendi'ye ve Re'îsü'l-küttâb Ebûbekir Efendi'ye ve Rûznâmçe-i Evvel Mehemmed Bey Efendi'ye dahi manâsıb-ı cedîdeleri içün taraf-ı şehriyârîden hil'at-i fâhireler ilbâs olunup umûmen mazhar-ı iltifât-ı pâdişâhî ile ser-firâz kılınup arz-ı hümâyûn-ı pâdişâhîden hurûc ve Dîvânhâne-i hümâyûna teşrîf buyuruldukda vüzerâ ve ser-bevvâbân-ı Dergâh-ı âlî ve erbâb-ı kalem hâceleri ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat bi'l-cümle alâ-merâtibihim dest-bûs-ı Sadr-ı âlî ile behre-yâb oldukdan sonra,

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Mısra‘:

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye.

Nesr: mazmûnı üzere Dîvân-ı âlî bozılup Vezîr-i a‘zam sa‘âdet ile sarây-ı mahsûslarına ve sâ’irleri dahi mu‘ayyen olan meştâlarına azîmet buyurdılar. Ve ba‘de'd-Dîvân sipâh ve silahdâr ocaklarına Sarây-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup bölükler birde karâr-dâde olduğı muhakkak buldı. Âstâne-i sa‘âdet'de sâbıkā gümrük emîni olan Sarı Ali Ağa emânet-i mezbûra tâlib ü râgıb olup müceddeden kendüye ihsân buyurulmasına kemâl mertebe cidd ü cehd üzere iken emânet-i mezbûr müceddeden İbrâhîm Ağa'ya ibkā ve mukarrer buyurılup yevm-i merkūmda hil‘at-i fâhire ilbâs olunup taraf-ı Âstâne-i sa‘âdet'e azîmeti fermân buyuruldı. Ve mehterân-ı tabl [u] alem-i şehriyârî tehniye-i hil‘at-i mevâcib içün |**167a**| devr-i ebvâba mübâşeret ve ber-mûceb-i Defter-i Teşrîfât kānûn-ı pâdişâhî üzere atıyyelerin der-âmed[86] eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 5 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Yevm-i merkūmda dahi sipâh ve silahdâr ocaklarına Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî‘-i ulûfe olundı. Başmuhâsebe Kalemi'nde üçünci halîfe olan İsma‘îl Efendi ki, muhayyemgâh-ı Sofya'dan pây-ı taht-ı kadîm olan Edirne'ye avdet olundukda rikâb-ı hümâyûnda defterdâr vekîli olup hızmeti sebkat itmekle mukābelesinde Cizye Kalemi muhâsebeciliği ihsân olup hil‘at-i fâhire ilbâs olunup beyne'l-akrân ser-firâz kılındı. Ve bin yüz senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûn mühimmâtı içün memâlik-i Rûmili ve Anadolı câniblerinden sâliyâne ve teklîf olunan gerek bedel-i bîldâr ve gerek bedel-i nefîr-i âmm ve iştirâ-i zehâ’ir ve iştirâ-i ağnâm ve bedel-i iştirâ-i bârgîr ve bedel-i furun ve iştirâ-i câmûs-ı top-keşân ve bi'l-cümle sâ’ir sâliyâne olunan tekâlîflerin mübâşirleri hisâbı görilüp ve sıhhati üzere bi'z-zât müşârün-ileyh İsma‘îl Efendi izz-i huzûr-ı Sadr-ı âlî'de arz u i‘lâm eylemek üzere tenbîh ve fermân buyurılup zikr olunan tekâlîfin tahrîr ve defteri içün Başmuhâsebe şâkirdlerinden merhûm Kubûrîzâde'nin mahdûm-ı büzürgleri kâtib ta‘yîn olundı. Ve Başmuhâsebe Kalemi'nde mahlûl kalan üçünci halîfelik gediği bi-hasebi't-tarîk kalem-i mezbûr şâkirdlerinden “Merkebîzâde” dimekle ma‘rûf pür-ma‘rifet ve erbâb-ı kalem ve her ilmden haberdâr vücûd-ı mükerrem olan Köse Halîl Efendi'ye rü’ûs-ı

86 “der-âmed” metinde “ درامت ” şeklindedir.

hümâyûn ile ihsân |**167b**| buyuruldı. Ve Han-ı âlî-şân tarafından menzil ile ulak vürûd bulup Üsküb tarafında vâkı‘ Kaçanak Boğazı'nda cem‘iyyet üzere olan küffâr-ı hâksârı tu‘me-i şemşîr itdüklerinde bakıyyetü's-süyûfi perâkende vü perîşân olup asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ve cânib-i Mora'da ser-asker olan Koca Halîl Paşa ile vâsıl olan piyâde ve süvârî asker ile Kosova tarafına tevecc-üh ü azîmet eyledüklerinde Kosova ve Priştine'de cem‘iyyet iden melâ‘în-i {ü} hâsirînin mukaddemâ Kaçanak Boğazı'nda tu‘me-i şemşîr olan kefereden haber ü âgâhları olmağın anlar dahi ba‘de'l-mukābele mukāvemete iktidârları olmayup ve Hudâ-yı müste‘ân taraf-ı asâkir-i İslâm'a kuvvet ü nusret-i rûzî kılup ve taraf-ı küffâr-ı hâksâra hezîmet virmekle ol gürûh-ı mekrûhı dahi târ ü mâr ve ekserin tu‘me-i şemşîr-i âteş-bâr iderler. Ve lâkin mukaddemâ Kaça-nak[87] Boğazı'nda olan melâ‘înin perîşânlığın Niş'de olan keferenin mesmû‘ları olmağla Kosova ve Piriştine'de mevcûd ve hem-cinsleri olan keferenin imdâd ü istimdâdları içün altı pâre top ile altı bin piyâde ve süvârî melâ‘în Niş'den ha-reket ve Kosova tarafına azîmetlerinden asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr dilâverleri ile Ser-asker Koca Halîl Paşa ile gelen süvârî ve piyâde levend bahâdırları zikr olunan altı bin aded kefere vü fecere'i karşulayup ba‘de'l-mukābele Hudâ-yı müste‘ân'ın lutf ü inâyeti ile taraf-ı küffâra hezîmet ve taraf-ı İslâm'a kuvvet ü nusret yârî olmağın keferenin ekseri tu‘me-i şemşîr ve ka‘r-ı esfelü's-sâfilîne irsâl ve ma‘an getürdükleri altı pâre topları dest-i tasarruf-ı İslâm |**168a**| oldukdan sonra bakıyyetü's-süyûf olan melâ‘în-i hâsirînin taraf-ı Niş'e vusûlleri mümkin olmayup sahrâ-yı beyâbâna perâkende vü perîşân olduklarının haber-i me-serret-eseri müjdesiyle vusûl-i der-i devlet olan müjde-resâna me'mûlünden ziyâde ri‘âyet ü in‘âm olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla ser-firâz kılındı, fe-li'llâ-hi'l-hamd. Ve Üsküb ve Köstendil taraflarından vilâyet-i Bosna râhı küşâde olmağın mesmû‘-ı halk-ı âlem oldukda hayât-ı tâze vü sürûr-ı bî-endâze hâsıl olup hamd-i firâvân ve şükr-i Yezdân olunup sagīr ü kebîrin ve bay [ü] fakīrin lisânlarında el-hamdü li'llâh sümme el-hamdü li'llâh zikri vird-i zebânları oldı. Ve pây-ı taht-ı kadîm olan Edirne'de ve şehr-i Kostantiniyye'de cizye-güzâr olan melâ‘înin bir mikdâr burunları kırıldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 6 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Eyyâm-ı merkūmda dahi sipâh ve silahdâr ocaklarına Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de

87 Metinde “ قچنان ” şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ulûfe sergisi olunup tevzî'-i ulûfe olundı. Ve çavuşlar emîni habsinde bundan akdem mahbûs olan Hamr Emîni Kifrî Ahmed Efendi, emîn-i mezbûrun habsinden ihrâc ve başbâkīkulı olan Abdullah Efendi habsine fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 7 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
[Der]-meştâ-yı Edirne.

Kezâlik eyyâm-ı mezbûrda sipâh ve silahdâr ocaklarına Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe olunmuşdur. Sâbıkā mahmiye-i Edirne'de kā'im-makām-ı âlî-makām olup pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri muhayyemgâh-ı Sofya'dan avdet |**168b**| ve meştâ-yı Edirne'yi teşrîf buyurduklarında şehr-i Filibe muhâfazasına ta'yîn ü irsâl olunan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'nın Edirne'de rikâb-ı hümâyûna vusûli içün bundan akdem taraf-ı Sadr-ı âlî'den mektûb vârid olmağın vezîr-i müşârün-ileyh Ali Paşa dahi yevm-i merkūmda dâhil-i meştâ-yı Edirne oldukları muhakkak oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 8 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Memâlik-i güzîde-i Arab şehr-i Haleb sâkinlerinden zümre-i zu'amâdan merhûm İshâk Efendi nedîmlerinden "Cühûdoğlı" dimekle meşhûr ü müte'ârif Ahmed Ağa'ya mukaddemâ mîr-livâlık ihsân olunup ve bin yüz senesinde Aydın ve Saruhan muhassılı ta'yîn olunan Ahmed Paşa'ya muhassıllık-ı mezbûr mâlından işbu hükm-i hümâyûn vürûduna değin tahsîl olunan mâl-ı mîrîden mâ'adâsına kasr-ı yed idüp tahsîlin olan mâl-ı mîrî ile ma'an ber-vech-i ta'cîl rikâb-ı hümâyûna bir gün evvel vusûli içün bundan akdem hükm-i hümâyûn irsâl olunmağın mûmâ-ileyh Ahmed Paşa'nın yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'ye vusûli müyesser oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 9 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Ocağ-ı yeniçeriyândan rikâb-ı Sadr-ı âlî'de muhzır olan Mustafâ Ağa'ya tekā'üd ihsân olunmağın ocağ-ı mezbûrdan Derviş Ağa'ya mahlûl olan muhzır ağalık gediği ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla ocağında kat'-ı pâye ile serfirâz kılındı. Ve ser-topcıyân-ı Dergâh-ı âlî olan Kababıyık Ali Ağa azl olunup |**169a**| sâbıkā topcıbaşı olan Mustafâ Ağa'ya müceddeden topcıbaşılık ibkā vü mukarrer kılınup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş oldı. Vezîr-i

a‘zam Köprülizâde Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı cum‘ayı Üçşerefeli Câmi‘-i şerîfi'nde edâ idüp ba‘de salâti'l-Cum‘a Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunup tevzî‘ olundı. Ve zümre-i eşkıyâdan olan “Çalık Bölükbaşı” dimekle meşhûr şakī tebdîl-i câme ve sûret meştâ-yı Edirne'de geşt ü güzâr üzere iken ba‘de'l-asr taraf-ı der-i devletden ahz olunup ba‘de'l-ma‘lûm muhzır ağa habsine fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 10 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî‘-i ulûfe olundı. Sâbıkā nüzül emîni olan Benli Süleymân Ağa sefer-i hümâyûn mühimmâtı içün bundan akdem Niğbolı sancağından fermân olunan altmış bin guruş bedel-i nefîr-i âmm tahsîline me’mûr olup ve hâlâ mübâşirlerin hisâbın görmeğe me’mûr olan Cizye Muhâsebecisi İsma‘îl Efendi mezbûr Süleymân Ağa'nın bedel-i mezbûr hisâbın gördükde beş bin guruş mikdârı bakāyâsı zuhûr itmekle teslîm-i Hazîne-i âmire eylemek içün müşârün-ileyh Süleymân Ağa başbâkīkulı olan Abdullah Efendi habsine fermân buyuruldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 11 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir, sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi |**169b**| olup tevzî‘ olundı. Eyyâm-ı erba‘înin ibtidâsından yevm-i merkūma gelince otuz iki eyyâm mürûr idüp havânın letâfeti şekl-i evvel-bahâr misli olup bir aydan mütecâviz zamândan berü nüzûl-i bârân vukū‘ bulmamış iken bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ yevm-i merkūmda i‘tidâl üzere bârân-ı rahmet nâzil olup rû-yı zemînin küşâdeliği tâze ve halk-ı cihânda sürûr ü hubûr-ı bî-endâze olup bârân-ı rahmetin nüzûlüne hamd-i firâvân ve şükr-i Yezdân olundı. Han-ı âlî-şân hazretleri tarafından müjde-resânlar vârid olup “sahrâ-yı Kosova ve Piriştine ve Dimitrofça ve Valçitrin ve Alacahisâr ve Ürgüb etrâflarında olan küffârın bi'l-külliye taburları avn-i Hudâ-yı müte‘âl ile feth olunup ve ekseri tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olup ve bakıyyetü's-süyûfları pençe-i şâhînden küşâd bulmuş çil misâl perâkende vü perîşân olup Kosova ve etrâfında mâni‘ ü mezâhim kalmamağla inşâ’a'llâhu te‘âlâ ba‘de'l-yevm Niş tarafına hareket ü azîmetimiz mukarrer olup inşâ’a'llâhu te‘âlâ Hudâ-yı müste‘ânın lutf u keremiyle ol tarafları dahi mevâni‘den tathîr ü pâk olunmak recâsında olduğumuza iştibâh buyurulmayup asker-i İslâm'ı du‘âdan ferâmûş buyurulmaya” deyü i‘lâmları

haberi ile vürûd bulan müjde-resânlara me'mûllerinden ziyâde in'âm ü ihsân olunup hil'at-i fâhireler ilbâs olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 12 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Defterdâr-ı sâbık Küçük Mehemmed Paşa'nın dâmâdı ve sâbıkā Âstâne-i sa'âdet'de gümrük emîni olan Ali Ağa'ya |**170a**| bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere yâve cizyedârlığı tevcîh olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân mümtâz kılındı. Sâbıkā Babadağı tarafında ser-asker olup hâliyâ Tuna yalısında vâkı' Ruscuk muhâfazasına me'mûr olan Vezîr-i mükerrem Silahdâr Mustafâ Paşa tarafından müjde-resânlar vârid olup taraf-ı çasardan Eflak vilâyetinde kışlamak içün Eflak voyvodasının tahtı i'tibâr olunan Bükreş'e gelen melâ'îne Eflak re'âyâsı potura idüp hâk[e] helâk eyledüklerinden mâ'adâsına havf ü haşyet müstevlî olup Erdel memleketi tarafına bi'l-külliye firârları ve Kalgay Sultân asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ile Kal'a-i İbrâ'il kurbüne nüzûlleri ve Bükreş'den firâr iden Eflak voyvodasının Nehr-i (Boş) kenârında vâkı' Corculeş karyesinde meks üzere olup Kalgay Sultân'a itâ'at ü inkıyâdının haberi ile vürûd bulan müjde-resâna me'mûlünden ziyâde in'âm ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâs olundı. Ve ale's-seher sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 13 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Sipâh ve silahdâr ocaklarına kezâlik ulûfe sergisi olundı. Hamr emîni olan Kifrî Ahmed'in şer'an katli îcâb itmeğin katline fermân sudûr bulmağla Üçşerefeli Câmi'-i şerîfi pîşgâhında tîğ-i cellâd ile boynı uruldı. Mezbûr mukaddemâ iki sene mikdârı mahbûs-ı zindân olup ve bir def'a dahi Bozca Adası'na |**170b**| nefy olunup felâket-zedelik makāmı ma'lûmı olmuş iken varta-i mezbûrlardan istihlâs buldukda insâfa gelmeyüp ve lisânını halt-ı kelâmdan perhîz itmeyüp ve ahlâkın tebdîl itmedüğinden mâ'adâ nâ-meşrû' olan ef'âle başdan çıkınca çalışup şer'an gazab-ı pâdişâhîye mazhar olup pîşgâh-ı Üçşerefeli'de iki gün bir gice hûn-âlûd karâr-dâde ve temâşâgâh-ı halk-ı cihân oldı. Ba'dehû izn-i hümâyûn ile oğlı cesedin kaldırup defn eyledi. İmdi erbâb-ı akla lâzımdır ki her işin netîcesin te'emmül idüp ve mekr-i {ü} şeytândan cenâb-ı Bârî'ye sığınup fursat el virdükde nâ-meşrû' olan tarîkdan firâr ve tarîk-ı müstakīme duhûl idüp meclis-i münâfikīnden ihtirâz üzere olmak şerâyitdendir. Ve bundan akdem

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mahbûs-ı zindân olan Tokmak Bölükbaşı ve Derviş Ali Bölükbaşı'nın şer'an katlleri îcâb itmekle katllerine fermân sâdır olup Bit Pâzârı'nda Kazgancılar içinde vâkı' sebîlhâne pîşgâhında tîğ-i cellâd ile Tokmak Bölükbaşı'nın boynı urılup ve Ali Paşa Çârşûsı'nın Balık Pâzârı Kapusı tarafında vâkı' Kebeciler Hanı pîşgâhında tîğ-i cellâd ile Derviş Ali Bölükbaşı'nın boynı urılup cezâları virildi. Garâbet bunda ki, bu tâ'ife-i bed-eşkâlin "silâh" ta'bîr itdükleri mâdde-i habîse'i ser-çeşmelerinden kuşanurlar. Mâbeynlerinde "sırr" didikleri ahvâl ne makūle akvâl-i kabîha olduğı kimesnenin ma'lûmı olmayup ihtifâda kalmışdır. Her kangı sengi |**171a**| kaldırsan elbette tahtında "Hacı Bektaş-ı Velî'nin halka be-gûş köçekiyem" deyü bir şahs zuhûr ider.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 14 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Sipâh ve silahdâr ocaklarına Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî' olundı. Sâbıkā ağa-i yeniçeriyân iken muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da ser-asker nasb olunup ba'dehû Üsküp kasabası muhâfazasına ta'yîn olunan Koca Mahmûd Paşa şehr-i Üsküb'de emr-i Hudâ-yı müte'âl ile dâr-ı fenâdan intikāl ve dârül-bekāya irtihâl eyledüğünün haberi yevm-i merkūmda der-i devlet-medâra vürûd bulduğı tahakkuk buldı[88] انّا لله و انّا اليه راجعون.[89]

Niğbolı sancağında vâkı' Tırnovi kasabası sâkinlerinden "Velî Yazıcı" dimekle meşhûr ü müte'ârif şahsdan Tırnovi kazâsı re'âyâsı Dîvân-ı âlî'de şâkîler olmağın ihzâr-ı Sadr-ı âlî olundukda mezbûr Velî Yazıcı'ya habs-i zindân fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 15 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Sipâh ve silahdâr ocaklarına kezâlik Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi oldı. Sâbıkā vezîr-i a'zam olup azl olunan Koca Mustafâ Paşa makām-ı tekā'üd ile Miğalgara kasabasında hâb ü râhat ü istirâhat üzere iken peymâne-i ecel pür olup vücûdunda kadîmden câygîr olan maraz-ı damla ârız olup emr-i Hudâ-yı

88 "Allah'a aidiz ve elbette ona döneceğiz", Kurân-ı Kerîm, Bakara 2/156.

89 Derkenar: Mezbûr Mahmûd Paşa vefâtının hılâfı zuhûr idüp râvîsi istimâ' ile nakl eylemiş. Müşârün-ileyhe tekā'üdlük ihsân olunup hâliyâ Silivri kurbünde vâkı' çiftliğinde râhat ü istirâhat ile âleminde mütemekkindir.

müste‘ân ile dâr-ı fenâdan intikāl ve dârü'l-bekāya |**171b**| irtihâlinin haberi der-i devlet-medâra yevm-i merkūmda vürûd bulup ve beyne'n-nâs şüyû‘ bulduğı tahakkuk buldı. [90] انّا لله و انّا اليه راجعون Gāfil insân pîrâhen-i gafleti bürünmüş tûl-i emel ile keş-â-keşde te’emmül eylemez ki, sâ‘atin vakti hulûl eyledükde bir ân takdîm ü te’hîr eylemez, bây u gedâ bilmez, pîr ü civân dimez. Elbetde zîrûh olan câm-ı memâtı nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş itmesi mukarrer iken ibret-nümâ olmayup her şahs tûl-i emel ile sevdâ-yı dünyâda mâl-i hulyâya tâlib ü râgıb olup mesâfe-i ba‘îdin râhı intihâya irişmez kıyâsında olup hâb-ı râhatda iken bir gün piyâle-i kemâlin bulup girîbânî dest-i Melekü'l-mevt'e dûş oldukda eğer hâlî ve gāfil değil ise sa‘âdet-i uzmâ ve eğer tehî ve bî-haberân ise vâveylâ. İlâhî! Lutfunla, kereminle îmânımızı sûy-ı hâtimede şeytân-ı la‘înin şerrinden emîn idüp za‘îf olan cümle ümmet-i Muhammed kullarının son nefesde mu‘în ü zah[î]ri olup îmân-ı kâmilden dûr eyleme. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî‘i'l-müznibîn. İsyânımıza cürmümüze nihâyet yokdur. İlâhî! Deryâ-yı rahmetinle mahv eyle. Hazret-i Muhammedü'l-Mustafâ'nın şefâ‘atinden mahrûm eyleme. Bundan akdem çavuşbaşı mahbûsı olan Süleymân Efendizâde nebîresi Mevkūfâtî-i sâbık Ali Efendi bâ-fermân-ı âlî habsden ıtlâk olundı. Aydın ve Saruhan muhassılı olup Menteşe sancağının mîr-i mîrânı olan Halîl Ahmed Paşa'nın cümle tevâbi‘ |**172a**| ü levâhıkı kethudâsı ile ma‘an Kasaba-i Sofya'da kışlamak üzere ta‘yîn olunup meştâ-yı Sofya'ya azîmetleri fermân buyurulmağın tertîb-i alay ile Sarây-ı Sadr-ı âlî'nin Dîvân kapusundan duhûl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'den ubûr ve bâb-ı zahrü's-sarâydan hurûc idüp Cisr-i Mustafâpaşa menziline azîmet ve yevm-i merkūmda revâne oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 16 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Merhûm Köprilizâde Vezîr-i a‘zam Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı cum‘ayı Üçşerefeli Câmi‘-i şerîfinde edâ buyurup ba‘de salâti'l-cum‘a Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî‘-i ulûfe olundı. Ve sefer-i hümâyûn esnâsında mahmiye-i Edirne'de sâbıkā kā’im-makām olan defterdâr-ı sâbık Ali Paşa'ya Trablusşâm eyâleti tevcîh buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifât-ı Sadr-ı âlî'de sezâvâr oldılar.

90 “… Allah’a aidiz ve elbette ona döneceğiz…”, Kurân-ı Kerîm, Bakara 2/156.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 17 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Sipâ[h] ve silahdâr ocaklarına Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olunup tevzî‘-i ulûfe olundı. Sâbıkā hükûmet-i Mısr-ı Kāhire'den ma‘zûl Trablusşâm vâlîsi olan Hamza Paşa emr-i Hudâ-yı müte‘âl ile dâr-ı dünyâdan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâl eyledüğinin haberi der-i devlet-medâra yevm-i merkūmda vârid olup beyne'n-nâs şüyû‘ buldı انّا لله و انّا اليه راجعون.[91] Garâ’ib bunda ki, eyâlet-i mezbûre Ali Paşa'ya ihsân olunduğı eyyâmın irtesi |**172b**| Derd-mend Hamza Paşa'nın vefâtı haberi vürûd buldı. Devr-i felekin ahvâli bir tarafdan tulû‘ ve bir tarafdan gurûb idüp güzerân-ı eyyâmdan hâlî olmayup ömr-i nâzenîn geçüp geçüp gitmede gāfil-mebâş[92]. Ve sâbıkā nüzül emîni olup muhayyemgâh-ı Sofya'da firâr ü gaybet iden Uzun Mehemmed Usta'nın çûn ki muhâsebesi tahrîr ve defter olunup hisâbı görilmek içün fermân buyuruldı ve etrâf ü eknâfın re‘âyâları şikâyet yüzünden “bize sâliyâne olunan iştirâ zahîrelerinin mîrîleri müşârün-ileyh Mehemmed Usta tarafından bize vâsıl olmamağla küllî gadr ü hayf olmuşdur” deyü şâkîleri câ be-câ âşikâre vü zuhûr itmeğin mezbûr Uzun Mehemmed Usta'ya havf ü haşyet galebe vü müstevlî olmağın yevm-i merkūmda tekrâr firâr ü gaybet eyledüği beyne'n-nâs şüyû‘ bulmuş iken âşikâr olup tahakkuk buldı. Ve mine'l-garâ’ib, Kostantiniyye muzâfâtından kasaba-i Çorlı sâkinlerinden tâ’ife-i yeniçeriyândan Ahmed Beşe nâm şahs kasaba-i mezbûre mahallâtından Gövenşâh nâm mahallenin imâmı olan Zünnûn Hâce'nin Hasan nâmında püser-i nâzenînin bilâ-mûcib katl eyledüği mahkeme-i Çorlı'da müslimânân-ı bî-garazân muvâcehelerinde isbât ve huccet-i şer‘iyye olunup mezbûr Zünnûn Hâce arz-ı kādî ve huccet-i şer‘iyye ile ma‘an mahmiye-i Edirne'de Dîvân-ı hümâyûn'a vusûl ve izz-i huzûr-ı Sadr-ı âlî'de arz-ı kādî kırâ’at ve huccet-i şer‘iyyesi manzûr-ı Sadr-ı âlî oldukda ber-mûceb-i şer‘-i şerîf kātil-i mezbûr Ahmed Beşe beyne'l-verese-i maktûl kısâs |**173a**| olunmak üzere hükm-i hümâyûn sudûr bulmağın müşârün-ileyh Zünnûn Hâce sudûr bulan hükm-i hümâyûn ile kasaba-i Çorlı'ya dâhil ve kātil-i mezbûrı mahkeme-i şerîfe ihzâr ve huzûr-ı müslimînde hükm-i hümâyûn kırâ’at ve sicill-i mahfûza kayd olundukdan sonra beyne'l-verese kısâsı iktizâ itmekle ma‘rifet-i şer‘ile mûmâ-ileyh Zünnûn Hâce bâb-ı mahkeme-i şerîfde beyne'l-verese ve alâ mele’i'n-nâs iftirâk-ı âteş-i püser derûnunda câygîr olup

91 “… Allah’a aidiz ve elbette ona döneceğiz …”, Kurân-ı Kerîm, Bakara 2/156.

92 Gāfil mebâş: “Gâfil olma!”.

mecnûn vâdîleri nümâyân olmağla dest-i fakīrânesiyle kātil-i mezbûr Ahmed Beşe'yi bilâ-tevakkuf zebh idüp itmâm-ı kısâs eyledüği beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk buldı. Ve meclis-i kısâs-ı mezbûrda hâzır ü mevcûd bulunan Çorlı nâhiyesi muzâfâtından Öksüz nâm karye sükkânından (Boş) Efendi lisânından bu hakīrin dahi bi'z-zât mesmû'ı olmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 18 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Âhır-ı Eyyâm-ı Erba'în: Eyyâm-ı erba'în ki rûz-ı şitânın mübâlağa ile eyyâm-ı şitâlarından iken i'tidâl üzere mürûrundan nâşî refâhiyyet üzere nihâyet bulup yevm-i merkūmda eyyâm-ı intihâ-i erba'în vâkı' olup eyyâm-ı hamsînin tulû'ına ruhsat gösterüp kûşe-nişîn-i hırka-pûş ile ihtifâya gürîzân ve evvel-bahârın müjde-resânları olan cemrelerin hulûlünden ebhârın[93] mekkâre-i berdü'l-acûzun hîle vü âli ile sîneleri çâk çâk olmalarının temâşâsına revzen-i rûz-ı hızır'dan vakti hulûlüne değin nazzâreye |**173b**| karâr virdi. Sâbıkā seferde çavuşbaşı olan Mehemmed Ağa hâliyâ çavuşbaşı hânesinde mahbûs olduğunun zikri sebkat itmiş idi. Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri ocağında zağarcıbaşı olan Mehemmed Ağa kefâleti ile ve Kethudâ-i Sadr-ı âlî Mehemmed Ağa kefâleti ile bâ-fermân-ı âlî yevm-i merkūmda habsden ıtlâk buyuruldı. Ve yevm-i mezbûrda sipâh ve silahdâr ocaklarına Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olunup tevzî'-i ulûfe olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 19 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

İbtidâ-i Hamsîn: Duhûl-i ibtidâ-i eyyâm-ı hamsîn. Yevm-i merkūmda dahi kezâlik sipâh ve silahdâr ocaklarına Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi oldı. Cebecibaşı olan Uzun Mustafâ Ağa tedârük-i mühimmât-ı sefer-i hümâyûn içün taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e azîmeti fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda revâne oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 20 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Yevm-i mezbûrda dahi kezâlik sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup si-

93 Metinde ابهار şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

lahdâr ocağı devr olmağın bölüği geçenlere tekrâr ibtidâdan mübâşeret olundı. Ve sipâh ocağı yüz kırk dörtde karâr eyledi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 21 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Yevm-i merkūmda dahi kezâlik sipâh ve silahdâr ocaklarına Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup silahdâr ocağı iki def'a devr olunup itmâm buldı. Ve sipâh ocağı yüz elli sekizde karâr eyledi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 22 şehr-i Rebî'ü'l-âhir, sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Yevm-i merkūmda |**174a**| ancak sipâh ocağına Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sergi olup yüz seksen ikide karâr eyledi. Kasaba-i Miğalgara'da tekā'üdlük ile halvet-nişîn iken vefât iden vezîr-i a'zam-ı sâbık Koca Mustafâ Paşa'nın muhallefâtı olan şütürân ve esterânı ve hinto ve koçıları dâhil-i meştâ-yı Edirne olup taraf-ı mîrîden ahz ü kabz olundukdan sonra mîrîye iktizâ itmeyenleri sûk-ı sultânîde fürûht olunmak içün fermân-ı âlî sudûr bulmağın hâliyâ başmuhâsebeci olan Hasan Efendi ma'rifetiyle Bezistân-ı Edirne'de bey' men-yezîd olunup fürûht olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 23 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Merhûm Köprili Mehemmed Paşazâde Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı cum'ayı Üçşerefeli Câmi'-i şerîfinde edâ buyurup ba'de salâti'l-cum'a Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ocağına ulûfe sergisi olup bölük-i sipâh yüz doksan beşde karâr eyledi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 24 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Sipâh ocağı dahi yevm-i merkūmda devr olunup itmâm buldı. İbtidâ-i rûz-ı ulûfeden intihâ-i devr-i bölükhâ-i sipâh ve silahdâr olunca yirmi gün mürûr idüp aslâ bir gün fâsıla olunmayup rûz-merre sergi döşenüp üç kıst mevâcibleri bi't-tamâm tevzî' ü taksîm olunmuşdur. Devr-i Sultân Murâd Han-ı Râbi'den bu âna gelince bu felek-i kec-nihâdda |**174b**| tek[â]pû iden âkılân-ı pendârîden mesmû'ımuz olduğı mertebe ve işbu râkımü'l-hurûf bin altmış altı târîhinden bu târîhe gelince

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

fehm ü ferâset üzere Devlet-i aliyye emekdârı olduğumuz hasebiyle bu tarz-ı vâdî üzere ale't-tevâlî yirmi gün bölükhâ-i mezbûrîne sergi döşenüp ve üç kıst olmak üzere intihâ-i devr olunca takayyüd-i tâmm buyurup itmâmın müşâhede itmek zamân-ı mâzîde bir vezîr-i âlî-şâna dahi müyesser olduğı vechen mine'l-vücûh istimâ‘-ı beşer olmamışdır. Bâ-husûs Devlet-i Âl-i Osmâniyye'de re‘âyâ vü berâyâdan avârız ve bedel-i nüzül ve bedel-i sürsat ve cizye ve hukūk-ı şer‘iyye olan harâc-ı arâzîden mâ‘adâ bi'l-cümle tekâlîf ve sâliyâne def‘ ü ref‘ olunmuş iken cem‘iyyet-i hazîneye takayyüd-i {ü} tâmm ve cümle ocakların üçer kıst mevâcibleri tevzî‘ ü taksîm olunmağa himmet ü ihtimâm fi-zamâninâ imkân-ı beşer değil görinür iken bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ def‘-i mezâlim sebebi ile berekât-ı hazîne nümâyân olup ibtidâ-i rûz-ı ulûfede Hazîne-i âmire'den ihrâc ve tevzî‘ ü taksîm olunan bin kırk kîseden mâ‘adâ beher yevm bölükhâ-i mezbûrlara Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de kırk-ellişer kîse sergi döşenüp bi'l-cümle yirmi günde sekiz yüz yirmi kîse olup rûz-ı ulûfede Dîvân-ı Şehriyârî'de tevzî‘ olunan kîse ile cem‘an bin sekiz yüz altmış kîse olup yirmi gün ale't-tevâlî Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de tevzî‘ ü taksîm olunmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti Devlet-i Âl-i Osmân'ı ilâ âhiri'd-devrân mu‘ammer eyleye. |**175a**| Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 25 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Sipâh ve silahdâr ocakları çûn ki devr olunup itmâm oldı, bölükhâ-yı mezbûrlardan muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da terakkī ile serdengeçdi tahrîr olunan sipâh ve silahdâr bahâdırlarının terakkī tezkireleri kendülere teslîm olunmak üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın yevm-i merkūmda bölük ağaları ve kethudâları vekâletleri mukābele-i süvârî olan Tosyalı Mustafâ Efendi'nin Kadîrîler Tekyesi kurbünde olan sa‘âdethânesin teşrîf idüp mevâcib tarzı bölük ile terakkī tezkirelerin ashâbına i‘tâya mübâşeret eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 26 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Yevm-i merkūmda dahi kezâlik sipâh ve silahdâr serdengeçdi dilâverlerine terakkī tezkireleri bölük ile taksîm olundı. Sâbıkā mîr-alem olan Yûsuf Ağa taraf-ı şehriyârîden ve “Gulâm-ı Miftâh” dimekle müte‘ârif Mustafâ Ağa taraf-ı Sadr-ı âlî'den Han-ı âlî-şân tarafına irsâl olundı. Ammâ ki, azîmetleri ne husûs içün ve ne umûr içündir, hükkâmdan gayri bir ferdin ma‘lûmı olmamışdır. Teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'dan ağa yazıcılığından çıkma ve sâbıkā Şehzâde Sultân

Mehemmed Evkāfı mütevellîsi olup küçük rûznâmeci olan Üsküdarî Abdullah Efendi azl olunup mansıb-ı rûznâmçe-i küçük, kā'im-makām-ı âlî-makām olan Hazînedâr Ali Paşa'nın kâtib-i dîvânı olan (Boş) Efendi'ye tevcîh olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla |**175b**| mazhar-ı iltifât olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 27 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Merhûm Ankebûd Ahmed Paşa'nın nedîm ü yâr-i gārı olan "Koca Re'îs" dimekle meşhûr ü müte'ârif Mustafâ Efendi mutasarrıf olduğı ze'âmeti ile mukaddemâ tekā'üd olup Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' hânesinde kûşe-nişîn iken emr-i Hudâ-yı müte'âl ile dâr-ı dünyâdan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâl eyledüği haberi yevm-i merkūmda beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk buldı. انّا لله و انّا اليه راجعون[94] Rahmetu'llâhi aleyh.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 28 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Tuna yalısında Ruscuk cânibinde ser-asker olan Vezîr-i mükerrem Silahdâr Mustafâ Paşa tarafından der-i devlet-medâra ulak vârid olup vezîr-i müşârün-ileyhin Yirgöği tarafına mürûr u ubûrın ve Eflak'a gelüp firâr iden küffâr-ı hâksârı ki, Erdel ile vilâyet-i Eflak sınurunda Honbolak nâm mahallde tabur ile karâr-dâde iken Kalgay Sultân'ın Tutrakan mukābelesinden hareketin ve küffârın taburı üzerine azîmetin câsûslarından haberdâr olmağla Erdel sınurunda vâkı' balkandan mürûr idüp firâr eyledüği haberi müjdesin i'lâm itmekle müjde-resâna me'mûlünden ziyâde in'âm olunup hil'at-i fâhire ilbâs olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 29 şehr-i Rebî'ü'l-âhir, sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Sâbıkā mahmiye-i Edirne'de kā'im-makām-ı âlî-makām olup Trablusşâm eyâleti ihsân olunan |**176a**| Vezîr-i mükerrem Ali Paşa Trablusşâm cânibine teveccüh ü azîmet içün yevm-i merkūmda Edirne'den taraf-ı Âstâne-i sa'âdet tarafına hareket buyurdılar.

94 "… Allah'a aidiz ve elbette ona döneceğiz…", Kur'ân-ı Kerîm, Bakara 2/156.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî gurre-i şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

İbtidâ-i Şubat: Şühûrhâ-yı Rûmiyye'den ibtidâ-i şubat yevm-i merkūmda hulûl eylemişdir. Vezîr-i a'zam ve müdebbir-i cumhûr-ı ümem Köprilizâde Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı cum'ayı Üçşerefeli Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 2 şehr-i Cemâziye'l-evvel, sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Bin doksan sekiz senesi evâhırında tâ'ife-i zorbaların hücûm ve ittifâkı ile avdet-i sefer vukū' bulup tayy-ı merâhil ve kat'-ı menâzil ile dâhil-i Niş olundukda ma'reke-i sahrâ-yı Niş vâkı' olmağın emekdâr-ı ocağ-ı yeniçeriyân hulefâsından başhalîfe bulunup ma'reke-ârâ olup firâr itmekle halâs ve eyyâm-ı ba'îdeden sonra zuhûr ve iltifât-ı vükelâ-yı şehriyârîye mazhar ve yeniçeri efendiliği ihsân olunan Velî Efendi manâsıb-ı âlîyeden azl ve Âstâne-i sa'âdet'de Çeşme-i Horhor'da sâkin ü mütemekkin olan Abdülkerîm Efendi'ye manâsıb-ı âlîye-i mezbûre tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâs ile mazhar-ı iltifâta dûş ve beyne'l-akrân kat'-ı pâye [ile] ser-firâz kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 3 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Fâtih-i Mısr olan merhûm ve mağfûr Sultân Selîm Han *aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân* vaktâ ki Kāhire-i Mısr'ı |**176b**| vakt-i hükûmet-i Gûrî'de feth ve Çerâkise-i nâkisi hem-dem ve tîğ-i gāziyân ile adem idüp ve cism-i nâ-pâk-i eşkıyâ-yı Çerâkise'den tathîr ü pâk idüp mâlik-i Mısr-ı {ü} Kāhire ve huddâm-ı Harameynü'l-muhtere[me]ynü'ş-şerîfeyn olmağa lâyık ü sezâvâr oldı. Ol hînde Hayra Bey'i vilâyet-i mezbûrenin kemâ-yenbagī hıfz ü hırâseti içün müstakillen vâlî-i Mısr-ı {ü} Kāhire nasb ü ta'yîn itdi. Ol târîhden bu târîhe gelince irsâliye-i rikâb-ı hümâyûn olan hazîne-i Mısr-ı {ü} Kāhire mu'tâd-ı kadîm üzere sâl be-sâl irsâl ve teslîm-i Hazîne olunmak kānûn-ı kadîm olmağın târîh-i mezbûrdan hazîne-i Mısr-ı ma'hûd bedel-i Çerâkise-i nâkis olan tâ'ife-i Mısrluyânın nevbet-keşânları olan "Mısr kulı" ta'bîr olunan tâ'ife-i mezbûrân ile mîr-i Çerâkise nezâretiyle hazîne-i Mısr-ı {ü} Kāhire yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'ye vusûl ve Bâb-ı hümâyûn-ı Sarây-ı âmire-i Sultânî'de Hazîne-i âmire'ye teslîm olundı. İşbu mahalle münâsib hikâyet: *Künhü'l-ahbâr* sâhibi

merhûm Âlî Efendi târîh-i mezbûrunda tahrîr buyurmuşlar ki, Dergâh-ı âlî çavuşlarından mukbil-i cüyûş ve bir kâr-âzmûde çavuş Gûrî'nin tecessüsi ile cûş ü hurûş idüp giderken Gûrî'nin hâdim-i mahremi olan şahsına râst gelüp bilâ-te'hîr fitrâkle destlerin bend idüp otağ-ı hümâyûn-ı Selîm Han'a getürdi. Vaktâ ki hâdim-i mezbûr Gûrî-i hâb-nâk terk-i dünyâ itdüği husûsunı bildirdi. Tekrâr çavuş-ı mezbûra hem-râh kılınup tefahhusuna gönderildi. Ve kelâmı vâkı'a mutâbık ise |**177a**| Gûrî'nin südde-i sidre-mehâsa îsâli fermân olundı. Fe-ammâ çavuş ve huddâm ki, câ-yı ma'hûda geldiler, Gûrî'i seccâdesi üstünde âsûde vü sîrâb ve mevt-i fenâ ile gunûde buldılar. Edebe muvâfik ve ferd-i hûş-mende lâyık olan meyyitini tahmîl idüp getürmek idi. Çavuş-ı rustâyî sâ'ir nâsa kıyâsen kellesini bürîde kılup, lâzım olan ser-i efseridir deyü cesedinden furkati tefrîk idüp pâye-i serîr-i ulyâya getürdi. Eğerçi ki çavuş-ı mezbûr bu hızmeti mukābelesinde emîr-i cüyûş olmak terakkubunda[95] idi. Ve illâ terk-i edeb ve pâdişâh-ı fermân-kârın kellesi kat'ına cür'et itmekle bû'l-aceb sudûra getürmeğin çavuş-ı mezbûrun dahi başı kesilmek ve meydân-ı siyâsetde boynı urulmak fermân buyuruldı. Felâ-cerem serdârân-ı âlî-himemden biri halâsına recâ itmeğin siyâsetden kurtuldı. Ve lâkin dirliği kat' olunup muhkem te'dîb fermân buyuruldı. Tâ ki herkes mikdârın bile ve ol makūle hâb-nâk ve gunûde-i pister-i hâk bulduğı ölünün başını kesmeye, gerek ef'â ise. Husûsan mevtânın seri cesedinden tefrîk kılınmak terk-i edeb idüği biline. Gıbbezâ kıssadan hisse murâd olunduğı Âlî-i merhûmun hikâyetinden fehm oluna. Fe-ammâ ba'zı tevârîhde ve Âlî merhûmun *Târîh*'inde Kansu-i Gûrî'nin ahvâl-i mezbûrı güzîde-i Arab şehr-i Haleb fethinde vukū' bulup bakıyyetü's-süyûf olanlar dâhil-i Mısr-ı {ü} Kāhire olduklarında Gûrî'nin fevtinden haberdâr olmalarıyla Gûrî'den bedel kendülere |**177b**| muhayyel nâmında olan Tomanbay nâm Çerâkise-i nâkısı halîfe ve mütâba'at idüp tertîb-i alay ile Mısır-ı {ü} Kāhire'den taşra hurûc ve Kahramân-ı zamân-ı Sâm ü Nerîmân a'nî Sultân Selîm Han ile mukābele vü mukāteleye cür'et itdiler. Zîrâ ki kendüler tîr-endâzlık ve nîze-gerdânlık ve nemeke ve etmeğe ve at seğirdirken üstünde ayağ üzere gelmek gibi sanâyi'a müte'allık silahşorlukda mahâret-i kesîreleri olup "bin gûn yarak bir gün gerek" mefhûmunca var kuvvetlerin bâzûya getürüp mukābil oldukları hâlde münhezim oldukları vakt-i hükûmet-i mûmâ-ileyh Tomanbay asrı olmak dahi rivâyet olmağla ba'zı *Selîm-nâme*lerde mastûr olduğı merhûm Âlî Efendi "manzûrumuzdur" deyü târîhinde tahrîr eylemişdir.

95 Metinde ترە قبندە şeklinde yazılmıştır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 4 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Bundan akdem kapudanlık hükm-i hümâyûnı "Çatrapatrazâde" dimekle mute'ârif Mustafâ Bey ile Cezâyir Paşası'na irsâl olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Ve lâkin Cezâyir kapudanları yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'de der-i devlet-medâra vusûl ve vilâyet-i Cezîre-i Cezâyir'de ma'reke-ârâ olup mezbûr Cezâyir Paşası ol mahall-i ma'rekede firâr idüp halâs-ı cân itdüğin ve mezbûrun kapudanlığın Cezâyir dayıları ve kapudanları kabûl itmedükleri ayân oldı. Fe-ammâ bu mâbeynde beyne'l-halk sulehâ-yı kümmelînden tarîkat erbâbı ve Papucıbüyük emsâli hâlâ |**178a**| Darphâne Nâzırı Mustafâ Efendi'nin vezârete tâlib ü râgıb oldığı âşikâre olmağın Köprilizâde Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa hazretlerinin mesmû'ı olmağın "şimdi bizim Monlâ Mustafâ Efendi'nin vezâret matlûbı mıdır?" deyüp zecren-lehû Cezîre-i Cezâyir eyâleti vezâret ile mûmâ-ileyh Mustafâ Efendi'ye tevcîh ü ihsân buyurulmak bâbında arz u telhîs itmeğin cezîre-i mezbûre eyâleti müşârün-ileyh Mustafâ Efendi'ye tevcîh ve hükm-i hümâyûn ihsân buyurılup hil'at ilbâsıyla kat'-ı pâye eyledi. Ve "Kalaylıkoz" dimekle meşhûr ü müte'ârif Ahmed Paşa kapudanlıkdan azl olunup mansıb-ı zîşân sâbıkā kapudan olup Kal'a-i Eğriboz muhâfazasına ta'yîn olunan Mısrlızâde'ye mükerreren tevcîh ü ihsân olunup hükm-i hümâyûn irsâli ile müceddeden iltifât-ı şehriyârîye mazhar düşdi. Ve sâbıkā Anadolı muhâsebecisi olan İbrâhîm Efendi'ye Cezîre-i Girid Defterdârlığı tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân ser-firâz kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 5 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Han-ı âlî-şânın vezîri olan Batır Ağa ma'reke-i Kosova'da ahz olunan üsârâdan dört-beş nefer serdâr-ı küffâr esîrleri ile meştâ-yı Edirne'de der-i devlet-medâra yevm-i merkūmda vusûl bulup kethudâ-i Sadr-ı âlî sa'âdethânelerinde mahsûsan makām ve menzil ta'yîn olunup iltifât-ı mâlâ-yutâk ile i'zâz ü ikrâm olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, |178b| fî 6 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Hâliyâ sağ kol alaybeyisi olan (Boş) Ağa meştâ-yı Edirne['de] der-i devlet-medâra yevm-i merkūmda vusûl ve Kuşbâzlar içinde "Solaklar Hânı" dimekle meşhûr ü müte'ârif olan hân mukābilinde vâkı' "Şeytân" lakab a'yân-ı Edir-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ne'den Bâzergân el-Hâc Yûsuf hânesi mûmâ-ileyh alaybeyine menzilgâh ta'yîn olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 7 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Ale't-tevâlî rûz-merre Dîvân-ı âlî olup arz-ı hâl-i şâkî istima' olunurken yevm-i merkūmda bir mertebe izdihâm-ı re'âyâ vü berâyâ vukū' buldı ki tezkireciler kırâ'at-i arz-ı hâl itmeden bî-mecâl olduklarından mâ'adâ vakt-i asra değin miyân-ı Sarây ve Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî kesret-i nâsdan tahliye olmadı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 8 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Köprilizâde Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı cum'ayı Üçşerefeli Câmi'-i şerifinde edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt fî 9 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Cemre-i Evvel: Evvel-bahârın müjde-resânlarından olan cemrelerden bâ-kavl-i müneccimîn cemre-i evvel-i be-havâ yevm-i merkūmda vâkı' olup ve şems-i hâverînin burûc-ı hûta tahvîli dahi bâ-kavl-i mezbûrîn yevm-i merkūmda vukū' bulmuşdur. Kalyon kapudanlarından Koca Hüseyin Bey'in kalyonunda ser-re'îs-i kalyon olan İbrâhîm Re'îs sâliyâne husûsı içün Edirne meştâsında der-i devlet- |179a| medârda mevcûd bulunmağın zikri sebkat iden vezîr-i Han-ı âlî-şânın Batır Ağa'sı ma'reke-i Kosova'dan getürdüği Macar ve Nemçe esîrleri ki, mahbûs-ı zindân idi, Koca Hüseyin Bey'in kalyonunda istihdâm olunmak üzere mûmâ-ileyh İbrâhîm Re'îs'e teslîm olunup taraf-ı Âstâne'de Tersâne-i âmire'ye irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 10 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Sadreynden sadâret-i Rûm olan (Boş) şerbet-i nâ-güvâr- ı azl ile telh-kâm olup hızmet-i sadâret-i Rûm, sadr-ı Anadolı olan (Boş) Efendi'nin uhde-i ihtimâmına tahmîl olunup sadr-ı Anadolı'ya kādî-i İstanbul olan (Boş) Efendi mevsûl kılındı. Ve mahlûl olan mansıb-ı kazâ-i İstanbul mevâlîden (Boş) Efendi'ye ihsân buyuruldı. Han-ı âlî-şân hazretlerinin şehr-i dil-âvîz mahmiye-i Edir-

ne'ye teşrîfleri husûsı içün bundan akdem taraf-ı şehriyârîden mîr-alem-i sâbık Osmân Ağa irsâl olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Hâliyâ Han-ı âlî-şân hazretlerinin şehr-i mezbûra teşrîfleri mukarrer ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri ile ârzû-yı mülâkātları muhakkak olmağın vusûllerinde istirâhat ile sürûr ü hubûrları içün vezîr-i a'zam-ı sâbık maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın Sultân Câmi'i'ne muttasıl Sarây-ı ma'mûrelerinde Han-ı âlî-şân içün mahsûsan bir kaç oda-i mülûkâne müceddeden mefrûş olunup ve sâ'ir mühimmât ü levâzımların dahi hâzır |**179b**| u âmâde eylemek üzere taraf-ı Sadr-ı âlî'den Defterdâr Yûsuf Efendi'ye tenbîh ü te'kîd olunup ve mûcebince fermân-ı hümâyûn sâdır olmağın müşârün-ileyh defterdâr efendi sudûr bulan fermân mûcebince kemâ-yenbagī takayyüd ü ihtimâmda bezl-i makdûr idüp sipâriş buyurılan husûsı itmâma irişdirdi. Ve Han-ı âlî-şânın bi'z-zât kendülere lâyık mahsûsan mücevher sorguc ve sâ'ir ilbâsa müte'allık mülûkâne akmişe ve kürk-i semmûr ve vaşak ve müte'ayyin olan mîrzâlara ve yakīn-i Han-ı âlî-şân olanlar içün kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve kā'ide-i tarz-ı Süleymânî üzere hıl'at ve sâ'ir ilbâsları bi'l-cümle hâzır ü müheyyâ kılındı. Ve sağ kol alaybeyi (Boş) ile mühimmât-ı seferden olan asker ve zahîre tedârüki müşâvere olundukda müşârün-ileyhin re'y ü tedbîri ile memâlik-i Rûmili'nin sükkânı bahâdır ve yarar ve ceng-âver olan mahaller bi'l-cümle ma'lûmı olduğı cihetden Ohri ve İlbasan ve Prizrin ve Avlonya ve Delvine ve Yanya sancaklarından ve bundan mâ'adâ Paşa sancağında vâkı' Bihlişte ve Prespe ve Karadağ ve Koloniya ve Opar ve Sarıgöl kazâlarının her iki hânesinden bir nefer ceng-âver ve tüfeng-endâz asker vezîr-i köhne-sâl ve pîr-i ferhunde-fâl Ser-asker Halîl Paşa ma'rifeti ile ihrâc olunup ve zikr olunan sancaklarda vâkı' asker ihrâcından mâ'adâ kalan kazâların dahi ref' olunan tekâlîf ve sâliyâneleri mukābelesinde ihrâc olunan |**180a**| tüfeng-endâzlara imdâd ü i'ânet itmeleri içün her hânelerinden ikişer kîle şa'îr ve üçer kîle dakīk bir rivâyetde her hâneden dörder kîle dakīk ihrâc ve her beş hânelerinden bir re's kâv ki zahîre-i tüfeng-endâz olmak üzere imdâd ü i'ânet itmek üzere ve Sofya'ya karîb olan kazâlar zikr olunan imdâd ü i'ânet zahîrelerin Sofya'ya ve Üsküb kasabasına karîb olan kazâlar zahîrelerin Üsküb'e nakl eylemek üzere tahrîr ve defter olunup her sancağ ve kazâya başka başka ahkâm-ı şerîfeler tahrîr olunup irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 11 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 12 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Âmeden-i Laklak: Âmeden-i Laklak be-Diyâr-ı Rûm bâ-Kavl-i Müneccimîn. Merhûm musâhib-i şehriyârînin Dîvân efendisi olan pîr-i köhne-sâl Handân Efendi mazhar-ı iltifâta dûş olup zümre-i sipâhiyân kitâbeti tevcîh ü ihsân olunup hıl'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân ser-firâz kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 13 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Hân-ı âlî-şânın yevm-i merkūmda Cisr-i Mustafâ Paşa kasabasına vusûlleri muhakkak olduğunun haberi vürûd bulmağla vezîr-i a'zamın kethudâları Mehemmed Ağa ve Çavuşbaşı Mehemmed Ağa Han-ı âlî-şânı istikbâl içün ale's-seher kasaba-i mezbûre tarafına azîmet eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 14 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Cemre-i Sânî: Cemre-i Sânî be-Âb bâ-Kavl-i Müneccimîn.

Merhûm Köprili Mehemmed Paşa|**180b**|zâde Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa hazretleri ve kā'im-makām-ı âlî-makām olan Hazînedâr Vezîr-i mükerrem Ali Paşa hazretleri ve ağa-i yeniçeriyân olan Ali Ağa ve Zağarcıbaşı Mehemmed Ağa ve cümle ocak câbıtları ve neferâtı ve sipâh ve silahdâr ağaları ve ocak çavuşları cümle Dîvân hâceleri ve a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat bi'l-cümle Han-ı âlî-şân hazretlerin istikbâl içün vakt-i şâfi'de Edirne'den hareket ve yemeklik vaz' olunan Kemâl Çayırı nâm mahalle azîmet ve mahall-i mezbûrda Han-ı âlî-şânı istikbâl ve sadr-ı a'zam Han-ı âlî-şânın dest-{u}bûsıyla mülâkāt ve mahall-i yemeklikden ba'de't-ta'âm tertîb-i alay ve mehterân-ı tabl [u] alem ile şehr-i dil-âvîz mahmiye-i Edirne'ye vusûl ve "Sarrâchâne Köprisi" dimekle meşhûr cisrden mürûr u ubûr ve Kā'im-makām Hazînedâr Ali Paşa ile Defterdâr Yûsuf Efendi hem-rikâb huzûr-ı Han-ı âlî-şânda revân ve Han-ı âlî-şân Cengizâne kalpak ile vezîr-i a'zam ile hem-rikâb sadr-ı a'zamın sarâyın teşrîf buyurdılar. Ve ba'de'l-i'zâz ve'l-ikrâm raht ü bahtı ile müzeyyen bir semend-i çapük-hırâm taraf-ı Sadr-ı âlî'den alâ-tarîkı'l-hediyye Han-ı âlî-şân içün mahall-i rikâbda hâzır u âmâde olup ve Han-ı âlî-şân ile ma'an gelen mîrzâlara ve sâ'ir müte'ayyen olan Cengizân'a alâ kadri merâtibihim hıl'at-i fâhireler ilbâsından sonra Han-ı âlî-şân sa'âdetile hediyye tarîkı ile hâzır u

âmâde-i rikâb olan esb-i sabâ-reftâra süvâr |181a| ve çavuşân-ı Dîvân mu‘tâd-ı kadîm üzere nazarlarında revân ve menzilgâhları içün mukaddemâ mefrûşât ile hâzır ü müheyyâ olunan vezîr-i a‘zam-ı sâbık maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın sarâyına sa‘âdetile teşrîf buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 15 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Köprilizâde Vezîr-i a‘zam Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı cum‘ayı Beylerbeyi Câmi‘i'ne karîb olan “Noktacı[96] Câmi‘i” dimekle müte‘ârif câmi‘-i şerîfde edâ buyurdılar.

Tevcîh Şuden-i Eyâlet-i Rûmili be-Mîralay-ı Sağ Kol:

Sağ kol alaybeyisi olan Mustafâ Alaybeyi'ne mîr-i mîrânlık ile Rûmili eyâleti tevcîh ü ihsân olunup hıl‘at-i fâhire ilbâsı ile mazhar-ı iltifât-ı pâdişâhîye sezâvâr buyurılup Rûmili'nde vilâyet-i Arnavudluk'da vâkı‘ mîrî olan havâss-ı hümâyûnı mahsûl-i tîmâr kayd idüp istihkākı olanları müceddeden erbâb-ı tîmâr tahrîri sipâriş buyuruldı. Ve bi'z-zât mühimmât-ı seferiyyesi içün Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd elli kîse akça taraf-ı şehriyârîden i‘tâ olundı. Ve Rûmili'nin kadîmden zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârını müceddeden yoklayup kemâ fi'l-evvel mevcûd olmaları içün der-dest eylemek üzere Rûmili eyâletinin Defterhâne sûreti bi'z-zât kendüye teslîm olunup takayyüd ü ihtimâmı sipâriş buyuruldı. Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Köprili Mehemmed Paşa'nın vezâreti asrında defterdâr-ı şıkk-ı evvel olup ba‘dehû niçe eyâlet zabtından sonra Üngürüs-i menhûs seferlerinde serdâr iken dârü'l-cihâd-ı |181b| meştâ-yı Belgrad'da gazab-ı pâdişâhî ile katl olunan “Şeytân” lakab İbrâhîm Paşa'nın birâderi olan pîr-i kühen-sâl İsma‘îl Paşa'ya Sayda-i Beyrût ve Safet eyâleti tevcîh ü ihsân buyurılup hıl‘at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifât kılındı. Meclis-i safâ-bahş içün gürûh-ı erbâb-ı âlüftegânın izz-i huzûr-ı Han-ı âlî-şânda cem‘iyyetleri içün taraf-ı defterdârdan tenbîh ve haber irsâl olunmağın meştâ-yı Edirne'de mevcûd bulunan erbâb-ı âlüftelerden Hânende Küçük Mü’ezzin ve Seyfî ve erbâb-ı sâzendeden Miskālî Lokmagöz meştâ-yı menzilgâh-ı Han-ı âlî-şâna ba‘de'l-mukābele Tekye-i Tarîk-ı Kadriyân'dan azîmet ve meclis-i safâ-bahş içün hâzır u âmâde olduklarında evvelâ hâce-i şehriyârî olan Arabzâde Efendi ziyâret-i Han-ı âlî-şân içün teşrîf buyurup ba‘dehû der-akab ağa-i Dârü's-sa‘âde hazretleri taraflarından kethudâ-i teberdârân-ı Sarây-ı Atîk vârid olup ve

96 Metinde نقته جی şeklinde yazılmıştır.

ba‘zı ekâbir-i devletin dahi ziyâret-i Han-ı âlî-şân içün ta‘kîben âmed ü reftlerinden meclis-i Han-ı âlî-şân tahliye olmaduğundan nâşî ve âlüftegân-ı mezbûrların baht-ı siyâhları müsâ‘ade itmedüğünden tehâşî:

Nazm:

Bî-vakt geldi yâr eşkine mihr ü münîr
Şeb-rûlük anınçün getürdi yüzine kir

Nesr:

El-kıssa: Meclis-i safâ-bahşa mahall mecâl olup ba‘de'l-ışâya değin sohbet intizâr ile hâmyâzeden sonra "vakti iki itsünler, mahall teng oldı yine sohbet bâkī" haberi ile mezbûr âlüftegânı tehî-dest esb-i lâgar gibi bî-vakt |**182a**| [ü] zamânda çayıra salmışlar. Ammâ garâbet bunda ki, işbu râkımü'l-hurûf bir yâr-ı vefâdâr-ı sâdıku'l-kavl vücûd-ı mükerremin sa‘âdethânelerine da‘vet olunmağın da‘vete icâbet ve yâr-ı vefâdâr ile mahfice sohbetde iken dakk-ı bâb olunup: “Acabâ bu bî-vakt [ü] zamânda kim olmak gerek” deyü tefekkürde iken nâgâh mezbûrân âlüftegân mahall-i mezbûra vârid olup bu günki mâcerâmızdan gāfillersiz. Vakt-i asrdan hâliyâ bu vakte gelince intizâr-ı sohbet-i meclis-i safâ-bahş-ı Han-ı âlî-şân olup meclis-i sohbet olmaduğundan mâ‘adâ hâ’ib ü hâsir ferdâya salındıkların Hânende Küçük Mü’ezzin lisânından istimâ‘ olunmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 16 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Âstâne-i sa‘âdet'de Atpazarlı Şeyh Emîr Efendi hulefâsından Süleymâniyye Küçük Pazarı'nda vâkı‘ [tekyede] tekye-nişîn olup sulehâ-yı ümmetden ve meşâyıh-ı izâmdan olan Şeyh es-Seyyid Abdülbâkī Efendi emr-i Hudâ-yı zü'l-celâl-i bî-zevâl-i lâ-yezâl ile bu dâr-ı mihnet-âbâddan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâl buyurdılar. انّا لله و انّا اليه راجعون [97] Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti azîz-i müşârün-ileyhin cemî‘-i taksîrâtın lutfı ile ve keremi ile afv buyurup mekânın Firdevs-i a‘lâ eyleyüp hûr-ı {u} cinân ile mesrûr ü şâdân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî‘i'l-müznibîn. |**182b**| Mehemmed Efendi nâm şahs ordu defterdârı nasb u ta‘yîn olunup ba‘de ilbâsi'l-hil‘a meştâ-yı Sofya'da ser-asker olan Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa tarafına azîmeti fermân buyuruldı.

97 “… Allah’a aidiz ve elbette ona döneceğiz…”, Kurân-ı Kerîm, Bakara 2/156.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad fî 17 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Han-ı âlî-şân içün tertîb-i ziyâfet tedârük ve hâzır u âmâde olunup taraf-ı Sadr-ı âlî'den da'vet olunmağın Hân-ı âlî-şân hazretleri dahi "da'vete icâbet" fehvâsınca ba'zı mukarrebîn olan emîrzâlar ile Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf buyurup muhtefî sohbetler olunup vakt-i ışâya değin sohbet-i havâss olundı. Âstâne-i sa'âdet'de defterdâr-ı şıkk-ı evvel kā'im-makāmı olan "Şa'bânzâde" dimekle meşhûr ü müte'ârif Mehemmed Efendi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olup vekîl-i defterdârlığ-ı şıkk-ı evvel sâbıkā emîn-i surre-i huccâc olan Arnavud Ali Efendi'ye tevcîh ü ihsân olunup ve müşârün-ileyh Şa'bânzâde'nin sefâhati sâbit ve dârât u ihtişâmından nâşî ve kadîmî olan düyûn-ı kesîresinden tehâşî asr-ı vekâlet-i defterdârlıkda makbûzâtı olan emvâl-i mîrîden mübâlağa ile Hazîne-i âmire hisâbı noksân olduğı nümâyân olmağın der-i devlet-medâra arz u i'lâm olundukda mûmâ-ileyh Şa'bânzâde habs olunup zimmetinde îcâb iden mâl-ı mîrî tahsîl olunmak üzere taraf-ı der-i devletden hükm-i hümâyûn vürûd bulmağla müşârün-ileyh Şa'bânzâde Mehemmed Efendi Âstâne-i |**183a**| sa'âdet'de çavuşlar emîni olan (Boş) Çavuş habsinde mahbûs olunduğı beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk buldı.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 18 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Diyârbekir vâlîsi olan Osmân Paşaoğlı Ahmed Paşa taraf-ı Üsküb'den avdet ve muhtefî olduğı hâlde meştâ-yı Edirne'ye vusûli beyne'n-nâs ihtifâ üzere şüyû' buldı. Han-ı âlî-şân taraf-ı şehriyârîden da'vet buyurılup "da'vete icâbet" mûcibi ile Sarây-ı âmire-i Sultâniyye'ye teşrîf ve pâdişâh-ı âlem-penâhın dest-bûsları ile müşerref ve mülâkāt oldukda küllî ri'âyet ü ikrâmdan sonra kalpak-ı Cengizânelerine zî-kıymet murassa' sorguc vaz' olunup ve "kabaniçe" ta'bîr olunan hıl'at-i post-ı semmûr ilbâsından sonra mücevher raht u baht ile ve lü'lü' ile zeyn olunmuş ve dikdik ile müzeyyen rahş-ı sabâ-reftâr mahall-i rikâbda taraf-ı şehriyârîden hâzır u âmâde olunup rahş-ı mahsûsa süvâr ve sa'âdet-ile menzilgâhlarına avdet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 19 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Mukābele-i süvârî olan Tosyalı Mustafâ Efendi'ye Defterhâne-i âmire emâneti tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş oldı. Ve mah-

lûl kalan mukābele-i süvârî mansıbı İstanbul'da Şehzâdebaşı'nda Eskiodalar kurbünde sâkin |**183b**| Aynacızâde Mehemmed Ağa ki, mukaddemâ Köprili Mehemmed Paşazâde Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa hazretlerinin hîn-i cülûs-ı hümâyûn-ı Sultân Süleymân Han-ı Sânî'de kā'im-makāmlığı asrında kethudâsı olan müşârün-ileyh Mehemmed Ağa'ya mansıb-ı mukābele-i süvârî tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân mümtâz ü ser-firâz kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 20 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Osmân Paşaoğlı ki, Vâlî-i Diyârbekir Ahmed Paşa'dır, muhtefî olduğı hâlde mahmiye-i meştâ-yı Edirne'ye vusûli bundan akdem zikr olunmuş idi. Yevm-i merkūmda dest-bûs-ı Sadr-ı âlî ile şeref-yâb olup gerek taraf-ı lutf ve gerek taraf-ı gazabdan nâşî hîn-i mülâkātda vukū' bulan mu'âmele beyne'l-ağavât ve'l-mukarrebîn mechûlluk ile ihtifâ ve müstağnî oldı. Taraf-ı vilâyet-i Flemenk'den üç nefer üstâd humbaracıların Âstâne-i sa'âdet'e vusûllerin Âstâne Darbhânesi'nde sâhibü'l-ayâr olan "Frenk" lakab Mustafâ Ağa der-i devlet tarafına bundan akdem arz u i'lâm itmeğin mezbûrların taraf-ı meştâ-yı Edirne'ye irsâlleri fermân buyurulmağın müşârün-ileyh sâhibü'l-ayâr mektûbı ile mezbûrân humbaracılar meştâ-yı Edirne'de hâlâ mevkūfâtı olan Kadrî Efendi'nin sa'âdethânelerine araba-i sirem ile yevm-i merkūmda vusûl buldukların mûmâ-ileyh Kadrî Efendi sâhib-i ayâr mektûbun Defterdâr Yûsuf Efendi'ye irsâl idüp mezbûr humbaracıların mahmiye-i meştâ-yı Edirne'ye vusûllerin i'lâm eyledi. |**184a**|

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 21 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Cemre-i Sâlis: Cemre-i sâlis be-hâk bâ-kavl-i müneccimîn.

Matbah-ı âmire emîni olan Mustafâ Efendi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olup mansıb-ı mahlûl ki, emânet-i Matbah-ı âmiredir, kîlâr-ı bîrûnî kethudâlığından mukaddemâ ihrâc olunan Ali Ağa'ya tevcîh ü ihsân olunup: "İstikāmet üzere hızmet-i mezbûrda sâbit-kadem olasız" deyü ba'de't-tenbîh ve't-te'kîd hil'at-i fâhire ilbâs olunup beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile ser-firâz kılındı. Hacı Bektâş-ı Velî *kaddese sırruhü'l-azîz* köçeklerinden Dergâh-ı âlî yeniçerileri ocağından zağarcıbaşı olan Mehemmed Ağa'ya ocağ-ı mezbûrun

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

kul kethudâlığı ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifât-ı şehriyârî[98] vâkı‘ oldı. Merhûme Büyük Vâlide Sultân'ın sâbıkda kethudâsı olan merhûm Koca Mustafâ Efendi akribâsından[99] mukābele-i piyâde olan es-Seyyid Yahyâ Efendi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olup mansıb-ı mahlûl olan mukābele-i piyâde sâbıkā piyâde halîfesi olup hâlâ Kemânkeş Tozkoparan perdesinde olan el-Hâc Ali Efendi'ye tevcîh ü ihsân olunup hıl‘at-i fâhire ilbâsıyla kat‘-ı pâye ve beyne'l-akrân ser-firâz kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 22 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Köprilizâde Vezîr-i a‘zam Mustafâ Paşa hazretleri |**184b**| salât-ı cum‘ayı Noktacı Câmi‘-i şerîfinde edâ buyurdılar. Ve Han-ı âlî-şân hazretleri dahi salât-ı cum‘ayı Sultân Selîm Han Câmi‘-i şerîfinde edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 23 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Kapudan-ı bahr olan Mısrlızâde (Boş) Paşa yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'ye vusûlleri tahakkuk buldı. Han-ı âlî-şân hazretleri sayd u şikâr ve kesb-i havâ ve def‘-i gamm ve kalb-i küşâd içün Edirne nevâhîsinden “Ada Nâhiyesi” dimekle meşhûr sahrâ-yı çemenzâr tarafına mukarrebleri ile azîmet buyurup sayd u şikâr-ı mâl-â-mâl ile avdet ve menzilgâhlarına nüzûl buyurdılar. Sâbıkā Babadağı etrâfında ser-asker olan Vezîr-i mükerrem Silahdâr Mustafâ Paşa ile sefere me’mûr olan asâkir-i nusret-şi‘ârın lahm-ı ganem ta‘yînâtları ordu kassâbbaşısı olan Edirne sâkinlerinden Kara Mehemmed Ağa'nın bin doksan dokuz senesinde vâkı‘ Babadağı kışlasında tevzî‘ olunan lahm-ı ganemin hisâbı görüldükde her bir vakıyye lahm-ı ganem on altışar akçaya olmak üzere muhâsebesin görmüş iken ammâ kadîmden kassâbbaşılar ne minvâl üzere hisâb gördüği Başmuhâsebe Kalemi'nden tefahhus ve su’âl olundukda mâ-takaddümden kassâbbaşıların hisâbı her bir vakıyye lahm-ı ganem on üçer akçadan ziyâdeye hisâb olunmadığı ancak seferler takarrübi ile birkaç seneden berü görilen muhâsebât bi'l-cümle on altışar akçadan görüldüği |**185a**| arz olunmağın müşârün-ileyh Kara Mehemmed Ağa'nın dahi hisâbı on üçer akçadan hisâb olunmak fermân

98 Metinde التفات مظهر شهریاری şeklinde yazılmıştır.

99 Metinde “ اقره یاسندن ”

buyurulmağın bu takdîrce ber-mûceb-i muhâsebe-i mezbûr otuz dört yük akça izdiyâd îcâb itmeğin meblağ-ı mezbûr otuz dört yük akça bâz be-Hazîne olunmak üzere teslîm-i Hazîne-i âmire olunmak içün fermân-ı âlî sâdır olmağın mûmâ-ileyh Kara Mehemmed Ağa'ya galebe-i sevdâ ile cünûn ârız olduğı hâlde leyl-i mezbûrede gaybet ihtiyâr idüp karârı firâra tebdîl eyledüği beyne'n-nâs şüyû‘ bulup ale's-seher tahakkuk buldı. Ammâ garâbet bunda ki, müşârün-ileyh Kara Mehemmed Ağa'nın muhâsebesi bu mertebe teftîş ü tefahhus olunup tenzîl olunduğı sâ’ir ümenânın mesmûʻları oldukda ba‘de'l-yevm bu ahvâl-i tefahhus cümle ümenânın muhâsebelerine sirâyet idüp ocaklarına şecer-i enâcîr vaz‘ olunması mukarrerdir deyü hayâl-i bâtıla zâhib olduklarından nâşî vukū‘ bulan tenzîlâtı mâl-i hulyâ ile edâya tefekkürlerinden tehâşî ibtidâ şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olan Matbah-ı âmire Emîni Mustafâ Efendi'nin muhâsebesi sene-i sâbıkalarda olan ümenânın muhâsebelerine mukāyese olunup ecnâs zahîrenin fî’leri bi'z-zât sâhib-i devletin kalemi ile vaz‘ olunup tenzîl îcâb iden akça altmış iki yük akça olduğundan mâ‘adâ sâbıkā kassâbbaşılık muhâsebesinde paça ve mûmbâr bahâsı içün |**185b**| dahi Hazîne-i âmire'den Matbah emîni tezâkiri mûcebince alınan akça otuz yük akça itmeğin Matbah muhâsebesiyle kassâbbaşılık muhâsebesinden bi'l-cümle doksan iki yük akça bâz be-Hazîne olunmak üzere teslîm-i Hazîne olunmak içün fermân buyuruldı. Ve bunlardan mâ‘adâ sâbıkda kassâbbaşı olan Koca Yûsuf Efendizâde Ahmed Ağa'nın dahi kassâbbaşılık muhâsebesi Başmuhâsebe'den tefahhus ve su’âl olundukda anın dahi muhâsebesinde paça ve mûmbâr bahâsıyçün tezâkir ile Hazîne-i âmire'den yirmi bir yük akça paça ve mûmbâr-bahâ alınduğı mastûr bulunmağın Âstâne-i sa‘âdet'de kā’im-makām olan Vezîr-i mükerrem Ömer Paşa tahsîl idüp eğer edâda muhâlefet ider ise meştâ-yı Edirne'de rikâb-ı hümâyûna ihzârı içün hükm-i hümâyûn ile bâkīkulı irsâl olunup mezbûr bâkīkulı Âstâne-i sa‘âdet'e vusûl ve müşârün-ileyh Ahmed Ağa'yı Ebâ Eyyûb-i Ensârî *aleyhi'r-rahmetü'l-Bârî* kurbünde “Topcılar” dimekle ma‘rûf mahallde vâkı‘ çiftliğinde bulup hükm-i hümâyûn mûcebince mezbûrı kā’im-makām-ı âlî-makām huzûrına ihzârın teklîf itdükde hâk-i İstanbul olduğı cihetden çapük ve âkılâne hareket idüp huddâmına “davar hazırlan” deyüp bâkīkulına “zâhiren siz piyâdesiz Eyyûb'den kayık ile gidüp kā’im-makām kapusunda muntazır olun hakīr dahi karadan davar ile senden evvel irişürüm” deyü bî-çâre bâkīkuluna vâfirce ücret-i kayık in‘âm idüp dâm ü tezvîr ile yollar. Ve ol |**186a**| ân kendüsi dahi iki hızmetkâr ile davarlarına süvâr olup bî-çâre Ahmed Ağa'nın karârın firâra tebdîl eyledüği haberi beyne'n-nâs şüyû‘ bulup tahakkuk buldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 24 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 25 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Şehr-emîni rûznâmcesi olan "Subhî" dimekle ma'rûf Ahmed Efendi taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'den meştâ-yı Edirne'ye azîmet ve birkaç gün mukaddem Edirne'ye vusûlleri istimâ' olunmuş idi. Emr-i Hudâ-yı müte'âl ile yevm-i merkūmda dâr-ı fenâdan intikāl ve dâr-ı bekāya irtihâl eyledi. [100] انّا لله و انّا اليه راجعون Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* merhûmun taksîrâtın afv eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 26 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

İbtidâ-i berdü'l-acûz bâ-kavl-i müneccimîn.

Beyt:

Gördüm rakīb oturmuş ol gül-'izâra karşu
Berdü'l-acûza benzer evvel-bahâra karşu

Nesr: Hazret-i şeyhü'l-islâm ve sadreyn ve Kā'im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Hazînedâr Ali Paşa ve kapudan-ı bahr olan Mısrlızâde (Boş) Paşa ahvâl-i sefer içün müşâvere husûsunda Sarây-ı Sadr-ı âlî'de mevcûd ve Han-ı âlî-şân dahi bi'z-zât mahall-i müşâvere olan meclis-i Sadr-ı âlî'de da'vet olunup teşrîflerinden sonra müşâvere-i azîme olunup du'â vü senâ olunduğı beyne'n-nâs ayân olup ve lâkin müşâvere-i azîmelerinin itmâmı ne mahallde |**186b**| karâr-dâde olduğı meclis-i müşâverede mevcûd olanlardan gayri bir ferdin ma'lûmı olmayup muhtefîde istiğnâ buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 27 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Han-ı âlî-şân ba'de'l-müşâvere taraf-ı Kırım'a azîmetden fâriğ olup ve evvel-bahâr-ı {u} huceste-âsârda asâkir-i İslâm ile sefer-i hümâyûna ma'an azîmet eylemek üzere karâr virilmekle ve şehr-i Edirne'nin havâsından ve ağniyâ vü fukarânın âmed ü reftinden ve ba'zı bî-edeblerin sıklet-i izdihâmından "Ti-

100 "… Allah'a aidiz ve elbette ona döneceğiz…", Kurân-ı Kerîm, Bakara 2/156.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

murtaş" dimekle ma'rûf mahall ki, kurb-ı muzâfât-ı Edirne'dir, Han-ı âlî-şân için meştâya münâsib görülmeğin karye-i mezbûrede vâkı' bâğçe-i şehriyârînin ta'mîr ü termîme muhtâc olan mahallerin müceddeden ta'mîr ü termîm olunması hâlâ şehr-emîni olan İmâdî Mûsâ Efendi'ye fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs fî 28 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da sâbıkā nüzül emîni olan "Kesendire Voyvodası" dimekle ma'rûf Selanikî Ahmed Ağa'ya emânet-i nüzül mükerreren ibkā olunup taraf-ı Sadr-ı âlî'den müceddeden hi'at-i fâhire ilbâs olunmağla Defterdâr Yûsuf Efendi tarafından dahi hıl'at ilbâs olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 29 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

İbtidâ-i Mart: Şühûrhâ-i Rûmiyye'den re's-i sene olan şehr-i Martın ibtidâsı bâkavl-i müneccimîn yevm-i merkūmda vukū' bulmuşdur. |**187a**|

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî selh-i şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Eğriboz Kal'ası'n Venedik keferesi muhâsara itdükde kal'a-i mezbûrede mahsûr bulunan Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa hazretleri ba'de istihlâsi'l-muhâsara Sofya meştâsına me'mûr ve asâkir-i İslâm'a ser-asker ta'yîn olunmuş idi. Ve lâkin Eğriboz Kal'ası'nın muhâfazası umûr-ı mühimme-i dîn-i mübîn-i devlet olmağın müşârün-ileyh İbrâhîm Paşa tekrâren Eğriboz muhâfazasına ta'yîn olunup pîr-i kühen-sâl Ser-asker Halîl Paşa Sofya meştâsına ta'yîn buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî gurre-i şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Vilâyet-i Bosna'da kaht u galâ vâkı' olup zahîreye zarûretleri olduğın Bosna Vâlîsi Hüseyin Paşa arz u i'lâm itmekle Bosna tarafına nakl olunmak içün İstanbul etrâfından râyic olduğı bahâ ile gümrük emîni iştirâ ve sefîneler ile Selanik'e irsâl olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın hükm-i hümâyûnı Âstâne-i sa'âdet'de gümrük emîni olan İbrâhîm Ağa'ya irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 2 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Sâbıkā Babadağı etrâfında ser-asker olup Ruscuk muhâfazasına ta'yîn olunan Vezîr-i mükerrem Silahdâr Mustafâ Paşa['ya] eyâlet-i Şâm-ı şerîf ihsân olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Hâliyâ müşârün-ileyhin Şâm-ı şerîf |187b| tarafına azîmetleri fermân buyurılup ve bundan akdem Silistre eyâleti ihsân buyurılan "Çerkes Bey" dimekle müte'ârif şecî' ü bahâdırân Ahmed Paşa Ruscuk muhâfazasına me'mûr olan asâkir-i İslâm'a serdâr nasb u ta'yîn olunup Ruscuk nâm mahalle bir gün mukaddem vusûli fermân buyurılup hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 3 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Bâ-kavl-i müneccimîn âhir-i berdü'l-acûz.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 4 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101
Der-meştâ-yı Edirne.

Fazlî Paşa merhûmun sâbıkda kethudâsı olup hâliyâ Rûmili muhassılı olan Hasan Paşa'nın bin doksan dokuz ve yüz senelerine mahsûb olmak üzere cizye ve avârız ve bedel-i nüzül ve bedel-i sürsat mâllarının muhâsebeleri görülmek içün bundan akdem ihzârı içün hükm-i hümâyûn ile mübâşir irsâl olunmuş idi. Paşa-yı müşârün-ileyh yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'ye vusûl bulup harâc muhâsebecisi olan İsma'îl Efendi'nin sa'âdethânelerine alâ tarîkı'l-müsâferet nüzûl eyledi. Ve müşârün-ileyhin muhâsebesin tahrîr ve defter itmek içün Cizye Muhâsebesi Kalemi'nden Sarı Mehemmed Halîfe Dîvân tezkiresi ile ta'yîn olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 5 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Merhûm Köprilizâde Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa hazretleri |188a| Han-ı âlî-şânın ziyâretleri içün ba'de salâti'z-zuhr meştâ-yı Han-ı âlîşan olan vezîr-i a'zam-ı sâbık Maktûl Kara Mustafâ Paşa Sarâyı'na azîmet ve Han-ı âlî-şân'ın meclis-i şerîflerin teşrîf ve ba'de'l-mülâkāt meştâ-yı kadîmleri olan Tavîl Mehemmed Paşa Sarây-ı âliyelerine avdet buyurdılar.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 6 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Han-ı âlî-şân hazretleri salât-ı cum'ayı meştâ-yı sa'âdetlerine muttasıl olan "Sultân Câmi'i" dimekle meşhûr câmi'-i mübârekede edâ buyurdılar. Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa hazretleri dahi salât-ı cum'ayı Üçşerefeli Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 7 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Mukaddemâ zikri sebkat olunduğı minvâl üzere Timurtaş'da vâkı' bâğçenin ta'mîr ü termîmi itmâmından sonra münâsib mefrûşât ile ferş ü tezyîn olunup yevm-i merkūmda Han-ı âlî-şân sa'âdet ile ve cümle tevâbi' ü levâhıkı ile bâğçe-i mezbûreye azîmet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 8 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Âhir-i eyyâm-ı hamsîn bâ-kavl-i müneccimîn.

Mühimmât-ı cebehâne ve tophâne umûrı içün defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan Yûsuf Efendi derûn-ı kal'ada vâkı' tophâne ve cebehâneye teşrîf buyurup mühimmât-ı mezbûrları tefahhus ve lâzım olanların hâzır u âmâde olunmaları içün cebeci ve topcı çavuşlarına muhkem tenbîh |**188b**| [ü] te'kîd buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 9 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Nevrûz-ı Sultânî: Bâ-kavl-i müneccimîn. İşbu bin yüz bir Cemâziye'l-âhiresinin sekizinci Dûşenbih güni tulû'-ı âftâbdan bir sâ'at ve on beş dakīka zamân mürûrunda hûrşîd-i sabâ-güster, burc-ı hamelin evvel-i sâniyesine tahvîl ider. Cemî' urûzda ibtidâ-i fasl-ı bahâr ve tesâvî-i leyl ü nehâr mütehakkık olup Nevrûz-ı Sultânî i'tibâr olunur. Ve işbu sâl-i meymenet-âsâr alâ-re'y-i hukemâ-yı Türkmân ve Tatar "sâl-i esb" ya'ni "yund yılı" dimekle ma'rûf ü meşhûrdur. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* kâffe-i mü'minîn üzerine mübârek ü meymûn ide. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn. Ammâ işbu râkımü'l-hurûfun zabt ü tahrîri mûcebince kadîmü'l-eyyâmdan bir mâh otuz ve biri yirmi dokuz i'tibârı üzere yevmü'l-isneyn ki dûşenbihdir, mâh-ı mezbûrun dokuzuncı güni iktizâ itmeğin zabt-ı mezbûr üzere tahrîr olundı. Ve Edirne sâkinlerinden

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

“Kappân Çelebisi” dimekle müte‘ârif ü meşhûr Mehemmed Ağa'ya kassâbbaşılık ibkā vü mukarrer olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş oldı. Ve sâbıkā mîr-i mîrân-ı Karaman olan Karamanî Köse Ali Paşa'ya eyâlet-i Mûsul tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât kılındı. Ve sâbıkā Aydın ve Saruhan muhassılı olan Halebli Ahmed Paşa'ya Cezîre-i Kıbrıs sancağı tevcîh ü ihsân |**189a**| olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla cezîre-i mezbûre muhâfazasına ta‘yîn buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis fî 10 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â fî 11 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs fî 12 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Merhûm Köprili Mehemmed Paşazâde Vezîr-i a‘zam Mustafâ Paşa hazretleri ve defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan Yûsuf Efendi ziyâret-i Han-ı âlî-şân içün esb-i hırâm-endâmlara süvâr ve Tunca ve Meric ve Arda nehirleri üzerlerinde vâkı‘ cisrlerden mürûr u ubûr idüp “Timurtaş” dimekle ma‘rûf u meşhûr karyede Han-ı zî-şâna meştâ ta‘yîn olunan bâğçe-i dil-güşâya sa‘âdet ile teşrîf ve Han-ı âlî-şân hazretleri ile müşerref ve mülâkī olduklarından sonra vakt-i şâma karîb Edirne'de vâkı‘ meştâ-yı sa‘âdetlerine avdet buyurdılar.

Der-beyân-ı Baht: Hâce-i şehriyâr-ı cihân olan Arabzâde Efendi işbu dâr-ı fenânın bî-bekā olduğın tefekkür idüp mücâveret-i Beytu'llâh ve ziyâret-i ravza-i hazret-i Resûlu'llâh'a tâlib ü râgıb olup taraf-ı şehriyârîden me’zûn olmağın pâdişâh-ı rûy-ı zemînin taraf-ı şerîflerinden vekâleten ravza-i hazret-i Resûl-i Ekrem *salla'llâhu te‘âlâ aleyhi ve sellem*de teberrüken vaz‘ eylemek içün mahsûsan bir mücevher kandîl müşârün-ileyh Arabzâde Efendi'ye |**189b**| teslîm olunup ve hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn ile Mekke-i mükerreme'de mücâveretleri içün izn-i hümâyûn sudûr buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 13 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Vezîr-i a‘zam Köprilizâde Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı cum‘ayı Üçşerefeli Câmi‘-i şerîfinde edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 14 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Bâ-kavl-i müneccimîn işbu mâh-ı Cemâziye'l-âhirin ki, on dördünci gicesi leyle-i sebtdir, gurûb-ı âftâbdan dört sâ'at mürûrunda kamer-i münîr, ukde-i zenebde tutulmağa başlayup beş sâ'at bir çeyrek zamân mürûrunda vast-ı husûf olup cirmen ve kutren on iki üsbu' farz olunan cirm-i kamer takrîben dört üsbu' mikdârı münhasif olup açılmağa başlayup sâ'at altı buçuğa bâliğ oldukda tamâmen müncelî olup hâlet-i evlâsına avdet eyleye; "Allâhu te'âlâ a'lem" deyü takvîmde tahrîr eyledükleri fi'l-vâkı' leyle-i mezbûre[de] vukū' bulmuşdur. Zikri sebkat iden Kesendre voyvodası Selanik sâkinlerinden nüzül emîni olan Ahmed Ağa'nın bin yüz senesinde vâkı' sefer-i hümâyûnda mu'ayyenât-ı sergi-i hümâyûn ve ta'yînât-ı sâ'ire içün îrâd ve masraf kayd olunan nüzül muhâsebesi itmâm olup ve rûznâmçe-i hümâyûndan teslîmâtı târîhleri ile sahh olunup zahîre husûsı dahi mahallinden tatbîk olunmak |**190a**| içün müşârün-ileyhin nüzül muhâsebesi Mevkūfât Kalemi'ne irsâl olunup tatbîk olunmak fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 15 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Emîn-i cev-i Istabl-ı âmire olan İbrâhîm Efendi'nin bin doksan dokuz ve bin yüz senelerinde vâkı' Mîrâhûr-ı Evvel Ömer Ağa zamânında tahrîr olunan Istabl-ı âmire muhâsebeleri iki kıt'a mücelled muhâsebe olmak üzere itmâm ve rûznâmçe-i hümâyûndan teslîmâtı görilüp Mevkūfât Kalemi'nden dahi tatbîk olunup Istabl-ı âmire'nin gerek ocaklığı ve gerek havâlâtı ve gerek tekmîl ocaklığı bi'l-cümle mahallerinden tatbîk olunmak içün fermân buyurulmağla müşârün-ileyhin zikr olunan muhâsebeleri yevm-i merkūmda Kalem-i Mevkūfât'a teslîm olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn fî 16 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

İhrâc-ı Tuğ Berây-ı Sefer-i Nusret-makrûn: İşbu sâl-i ferhunde-fâlin şehr-i Cemâziye'l-âhirenin on altıncı güni ki, isneyndir, mukaddemât-ı hareket-i sefer-i nusret-makrûn içün ihrâc-ı tuğ-ı Sadr-ı âlî münâsib görilüp ulemâ-yı kirâm ve vüzerâ-yı izâm meştâ-yı Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye müctemi' ve ba'de'd-du'â tuğ-ı Sadr-ı âlî'di ihrâc ve mu'tâd-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve

tarz-ı şehinşâh-ı Süleymânî üzere ser-i nerdübânda kıyâm itdirdiler. Ve kurbânlar zebh olunup fukarâya tevzî' ü taksîm olundukdan sonra sâhib-i tuğ olan bi'l-cümle ocak ağalarının dahi tuğları yevm-i merkūmda ihrâc ve meştâlarının |**190b**| ser-i nerdübânlarında kıyâm olundı. Ve yevm-i merkūmda beyne's-salâteynde bir sâ'at mikdârı nâzil-i berf vâkı' olup mahmiye-i Edirne'nin ser-i bâmların beyâz harîr-misâl mefrûş idüp ve lâkin Nevrûz-ı Sultânî'den bir hafta sonra vukū' bulmağla ve havânın dahi bürûdeti olmaduğundan nâşî bir-iki sâ'at mikdârı zamân mürûrunda mâ-i cârî gibi cereyân ve muzmahil olup havâ ke'l-evvel küşâde oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis fî 17 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Bin yüz senesinde vâkı' Reşen ve Lezez ve bin yüz bir Masar'ı mevâcibleri ki güzeşte-i mevâcib ile üç kıst olmak üzere bin yüz bir senesi Rebî'ü'l-âhirinin dördünci Yevmü'l-ehad güni ulûfe ihrâc olunup ol vaktden işbu bin yüz bir Cemâziye'l-âhire'nin on yedinci Salı gününe gelince yetmiş iki eyyâm olup Sarây-ı âmire-i Sultânî'de Dîvân-ı hümâyûn olmayup ancak Sarây-ı Sadr-ı âlî'de rûz-merre Dîvân'ın vukū'ı muhakkak iken fe-ammâ meştâ-yı Edirne'de bunca eyyâmdan berü Fransız ilçisi dest-bûs-ı şehriyârîye intizâr üzere olmağın Sarây-ı âmire-i Sultânî'de Dîvân-ı hümâyûnun lüzûmı muktazî olmağla mu'tâd-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve tarz-ı şehinşâh-ı Süleymânî üzere yevm-i merkūmda Dîvân-ı hümâyûn mukarrer olup ocağ-ı yeniçeriyân ve ağaları ve kul kethudâsı ve solakān ve cümle ocak zâbıtları ve sipâh ağaları ve sadreyn ve Sadr-ı âlî ve bi'l-cümle erkân-ı devlet |**191a**| ve a'yân-ı saltanat Dîvân-ı hümâyûnda hâzır u âmâde oldukdan sonra Çavuşbaşı Mehemmed Ağa çavuşân-ı Dergâh-ı âlî birle ilçi-i mezbûrı Dîvân-ı hümâyûn-ı pâdişâhîye getürmek içün revâne olup derûn-ı hisârda olan hâne-i ilçiye vusûl ve ilçi-i mezbûr tevâbi' ü levâhıkı ve hedâyâsı ile Sarây-ı âmire-i Sultânî'ye duhûl ve zîr-i kubbe-i Dîvân'da dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle behre-yâb olup ba'de kırâ'at-i arz-ı hâl-i şâkîyân ve ziyâfet-i ilçi itmâm ve hedâyâ-yı ilçi teşrîfâtî olan Ahmed Efendi ma'rifetiyle tahrîr ve defter olundukda îcâd-ı cedîd bir sâ'at-ı garîb ve on iki donluk zer-bâft[101] ve on iki donluk dîbâ ve on iki donluk atlas ve on iki donluk hâre ve on iki donluk çuka-i ma'hûd ve Fransa diyârının îcâd-ı cedîdinden kadîfe vâdîsine havli-i münakkaş ve rengi siyâh bir kıt'a kaliçe ki, tahmînen

101 Metinde زر باب şeklinde yazılmıştır.

tûli on iki zirâ‘ ve arzı yedi zirâ‘ ola, hedâyâ-yı mezbûr bevvâbân-ı sultânîden “pîşkeşci” ta‘bîr olunan Bevvâb el-Hâc Osmân ma‘rifetiyle bevvâbân-ı sultânî yedlerine vaz‘ olunup ve kaliçe-i mezbûrı altı nefer bevvâb-ı sultânî omuzlarına bend idüp mukābele-i Bâbü's-sa‘âde'de hâzır oldukları hâlde Sadr-ı âlî arz-ı pâdişâhîye azîmet buyurup ve ilçi-i mezbûr dahi ta‘kīblerinde izz-i huzûr-ı pâdişâhîye rûy-mâlîde ve dest-i zemîn-i şehriyârî birle behre-yâb oldukdan sonra |**191b**| hıl‘at-i pâdişâhî ilbâsıyla iltifât olunup izz-i huzûr-ı pâdişâhîden hurûc ve çavuşân-ı Dîvân önüne düşüp derûn-ı hisârda mu‘ayyen olan meştâsına irsâl olundı. Ve kā’im-makām-ı âlî-makām olan Vezîr-i mükerrem Hazînedâr Ali Paşa hazretlerinin mizâc-ı şerîfleri bir mikdâr nâ-hoş bulunmağın işbu Dîvân-ı âlî'ye teşrîf buyurmadılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 18 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Mahmiye-i mezbûre sâkinlerinden merhûm Abdullah Ağa etbâ‘ından Edirne kethudâyeri olan Sarı Mahmûd Ağa'nın kerîmesin Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Sarı Süleymân Paşa'nın sâbıkā kethudâsı olan Hayrabolı sâkinlerinden “Çorumlı” dimekle ma‘rûf Mehemmed Ağa'nın ferzend-i ercmendine bundan akdem akd-i {ü} nikâh olunup kerîme-i mezbûrun Hayrabolı tarafına irsâli muktazî olmağın on iki aded koçı ve seksenden mütecâviz fârisân-ı rahş-süvâr-ı arûsân ile yevm-i merkūmda Hayrabolı tarafı râhına azîmet ve müştâkān-ı mülâkāt-ı arûsânın bir sâ‘at mukaddem maksûdları vücûda gelmesine himmet birle müjde-resânlar irsâli ile revâne oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 19 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Ocak-ı ebnâ-i sipâhiyân ağası olan Pomak Mehemmed Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olup mansıb-ı mahlûl kalan ağa-i ocağ-ı sipâhiyân merhûm Defterdâr Ahmed Paşa'nın hazînedârı ba‘dehû |**192a**| kethudâsı olup “Filibe Nâzırı” dimekle ma‘rûf Sarı Mustafâ Ağa'ya tevcîh ü ihsân olunup hıl‘at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân kat‘-ı pâyeye nâ’il oldı. Ve ocağ-ı zümre-i silahdârân olan vilâyet-i Germiyân'da Kütahya sâkinlerinden Germiyânzâde (Boş) Ağa dahi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olup mahlûl kalan mansıb-ı ocağ-ı silahdârân merhûm Vezîr-i a‘zam Köprili Mehemmed Paşa'nın sâbıkda silahdârı olan (Boş) Ağa'ya tevcîh ü ihsân olunup hıl‘at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân pâye kat‘ idüp mazhar-ı iltifâta dûş oldı.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a fî 20 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Yevm-i merkūmda nehâr on üç buçuk sâ'at ve leyl on buçuk sâ'at olur, bâ-kavl-i müneccimîn. Vezîr-i a'zam Köprilizâde Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı cum'ayı Üçşerefeli Câmi'-i şerîfi'nde edâ buyurdılar.

Beyt:

Ne denlü sa'y idersen bir murâda
Nasîb olmaz mukadderden ziyâde

Nesr: Merhûm Defterdâr el-Hâc Hüseyin Paşazâde Mehmed Bey ki Mâliye tezkirecisi iken Köprilizâde Mustafâ Paşa'ya hâtem-i sadâret erzânî buyurul-dukda müşârün-ileyh Mehmed Bey, Ser-asker Koca Mahmûd Paşa ile Üs-küb tarafında olan asâkir-i İslâm ordusunda bulunmağın mansıbı olan Mâliye tezkireciliği Amuca Hasan Ağa dâmâdı Ali Efendi'ye tevcîh ü ihsân olunmağla ol |**192b**| zamândan ilâ yevminâ hâzâ ma'zûlen meştâ-yı Edirne'de sükûn üze-re meştâsında câlis iken nâ-gâh verâ-i perdeden zuhûrât-ı İlâhî mûmâ-ileyhin hakkında hayr-ı âkıbet tarafından cilve-ger olup rü'yet[102]-i Beytu'llâh'a ve ziyâ-ret-i Ravza-i mutahhara'ya sezâvâr görilüp Şerîf-i Mekke'ye taraf-ı pâdişâh-ı âlem-penâhdan hatt-ı hümâyûn-ı {u} sa'âdet-makrûn ile hıl'at-i semmûr irsâli muktazî olmağın ve irsâline müşârün-ileyh Mehmed Bey ma'kūl ü münâsib görilmeğin ve taraf-ı Sadr-ı âlî'den dahi Şerîf-i Mekke'ye iki kıt'a kürk-i kakum ki, sof-ı a'lâya kaplu, alâ tarîki'l-hediyye irsâli üzere müşârün-ileyh Mehem-med Bey'e teslîm olundı. Ve bunlardan mâ'adâ Mısr-ı Kāhire hâkimi olan Köprilizâde merhûm Vezîr-i a'zam Ahmed Paşa'nın sâbıkda kethudâsı olan Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa hazretlerine Mısr-ı Kāhire mukarreri ile hatt-ı hümâyûn-ı {u} sa'âdet-makrûn dahi müşârün-ileyh Mehmed Bey'e teslîm olundukdan sonra dokuz re'ş menzil bârgîri içün hükm-i hümâyûn i'tâ olunup yevm-i merkūmda taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e irsâl olundı. Müşârün-ileyh dahi mukadder ise Beyt-i mükerreme'ye vusûl buldukda vakt-i hacc-ı şerîfe değin mücâveret üzere ol makām-ı mübârekede meks [ü] ârâm idüp ve huccâc ile tavâf-ı Beytu'llâh ve ziyâret-i Habîbu'llah idüp iskāt-ı farz-ı haccdan sonra taraf-ı Rûm'a avdet niyyeti ile mesrûr revâne oldı. Ammâ garâbet bunda ki, Ma'den Halîfesi |**193a**| Hasan Halîfezâde Mehmed Halîfe dahi müşârün-i-leyh Mehmed Bey ile ol makām-ı âlî-makāmın hâk-i anberine rûy mâlîde kılup tavâf-ı Beytu'llâh ve ziyâret-i Resûlu'llâh içün derûn-ı sâf ile tâlib ü râgıb

102 "rü'yet (رؤيت)" kelimesi metinde " رؤيات " şeklindedir.

olmağın hazret-i cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn matlûbuna ruhsat ve âsân vechile ihsân itmeğin mezbûr halîfe-i ma'dene dahi taraf-ı Sadr-ı âlî'den mutâlebesine müsâ'ade olunup me'zûn olmağla ana dahi iki re's menzil bârgîri içün hükm-i hümâyûn i'tâ olunmağın yevm-i merkūmda mîr-i müşârün-ileyh ile ma'an revâne oldı. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti ümmet-i Muhammed kulların ol makām-ı mübârekenin râyiha-i tayyibelerinden istişmâm itmek mukadder idüp tavâf-ı Beytu'llâh ve ziyâret-i Ravza-i hazret-i Habîbu'llâh'ı müyesser eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî'i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 21 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Sâbıkā Diyârbekir vâlîsi olan Osmân Paşazâde Ahmed Paşa'nın Edirne'ye vusûlünün zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Sadr-ı a'zam ile hîn-i mülâkāt-da zâhiren iltifât-ı mâlâ-yutâk olunup ve ma'nen inkisâr-ı kalbleri mukarrer olmağın niçe manâsıb-ı âliye va'desiyle müşârün-ileyh mesrûren taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e revâne olmuş idi. Ve lâkin İstanbul'a vusûlünde Yedikulle habsi ile |**193b**| mahbûsuna fermân-ı hümâyûn vârid olmağın kā'im-makām-ı Âstâne-i sa'âdet olan Vezîr-i mükerrem Ömer Paşa ma'rifetiyle Yedikulle'de mahbûs olunduğı beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 22 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Sâbıkā Şâm-ı cennet-meşâmm vâlîsi olup meştâ-yı Sofya'da olan "Salt" lakab Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa'nın yevm-i merkūmda pây-ı taht-ı kadîm, karârgâh-ı şehriyârân-ı kerîm olan meştâ-yı Edirne'ye vusûli tahakkuk buldı. Ve eyâlet-i Budin pâyesiyle sâbıkā İstoni Belgrad Kal'ası muhâfazasına me'mûr olup ba'de istîlâ-yı kefere Niğbolı Kal'ası muhâfazasına ta'yîn buyurılan Şeyhoğlı Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa dahi ma'zûlen meştâ-yı Edirne'ye vusûli tahakkuk buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 23 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Yevm-i merkūmda âşık-ı sad-pâre[103] ve bî-çâre olan mürg-i andelîb rü'yet[104]-i

103 Metinde صدپاروه şeklinde yazılmıştır.

104 "rü'yet (رؤيت)" kelimesi metinde " رؤيأت " şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

dîdâr-ı gül-i sad-berg içün feryâda âgāz itdüğinin ibtidâ eyyâmıdır, bâ-kavl-i müneccimîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 24 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Âmeden-i piristû be-diyâr-ı Rûm, bâ-kavl-i müneccimîn. Eyyâm-ı kesîrden berü çavuşbaşı meştâsında mahbûs olan Süleymân Efendizâde rûznâmçe-i sâbık Mustafâ Efendi çavuşbaşı habsinden ihrâc ve habs-i zindâna fermân buyuruldı. Ve sefer-i hümâyûnda Çavuş|**194a**|başı Mehemmed Ağa dahi yevm-i merkūmda habs-i zindâna fermân buyurulmuş iken Kulkethudâsı Mehemmed Ağa iltimâsıyla afv buyurılup nısf-ı tarîkdan hânesine avdet içün müjde-resânlar irişmekle mesrûren hânesine avdet ve künc-i ihtifâya niyyet eyledi. Ve Dergâh-ı âlî yeniçeri ocağında başhalîfe olup ba'dehû yeniçeri efendisi olup şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olan Velî Efendi'ye deryâ beyliği tevcîh ve sadaka buyurılup ve vakt-i ihrâc-ı donanma-yı hümâyûna değin kadırgasın mükemmel idüp ve donanma-yı hümâyûn ile me'mûr olan deryâ beyleri ile ma'an mevcûd bulunmak üzere bir gün evvel taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e azîmeti fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda İstanbul'a revâne oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 25 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 26 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Köprilizâde Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa kerîmesinin mizâc-ı pür-imtizâcları birkaç eyyâm nâ-hôş olup sâhib-i firâş olduğı hâlde emr-i Hudâ-yı müte'âl ile yevm-i merkūmda işbu dâr-ı mihnet-âbâddan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâl eyledüği şüyû' buldı. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* merhûmenin taksîrâtın deryâ-yı rahmetinde mahv eyleye.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 27 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Vezîr-i a'zam hazretleri salât-ı cum'ayı |**194b**| Üçşerefeli Câmi'i şerîfinde edâ buyurdılar. Mefhar-i Cengizân Han-ı âlî-şân hazretleri ta'ziye-i evlâd-ı Sadr-ı âlî için meştâ-yı Timurtaş'dan hareket ve Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf ve mülâkāt ve ba'de't-ta'ziye vakt-i asrda meştâ olan Timurtaş'a avdet buyurdılar.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 28 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Bundan akdem ağa-i ocağ-ı sipâhiyân olan Pomak Mehemmed Ağa'nın şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olduğunun zikri sebkat itmiş idi. Ve müşârün-ileyhe "Hudâvendigâr" şöhretiyle iştihâr bulan Burusa sancağı tevcîh ü ihsân buyurılup Cezîre-i Eğriboz Kal'ası muhâfazasına ta'yîn buyurulmağın yevm-i merkūmda hayme vü hargâhı ile "Adaçayırı" dimekle ma'rûf olan sahrâya nüzûl ve muhâfaza-i mezbûra azîmet içün mühimmât tedârükine şürû' eyledi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 29 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Vilâyet-i Alaman'dan cereyânı meşhûr olan Nehr-i Tuna yalısında vâkı' kasaba-i Ruscuk'da alâ-tarîkı'l-muhâfaza ve zahîre mübâya'asına ve ba'zı emvâl-i mîrî tahsîline me'mûr olan sâbıkā Edirne bostâncıbaşısı Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa'nın mübâya'a eyledüği zahîrenin hisâbın görmek içün Ruscuk sâkinlerinden Dergâh-ı âlî müteferrikalarından Gedikli Yûsuf Ağa vezîr-i müşârün-ileyhin îrâd |**195a**| ve masraf defterleri ve ser-askerler fermânları ile yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'ye vusûl buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî selh-i şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî gurre-i şehr-i Recebi'l-müreccb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Şühûrhâ-i Rûmiyyeden ibtidâ-i Nîsândır. فی رجب تری العجب[105] mazmûnı üzere felek-i devvârın bekāsı olmadığı ma'lûm-ı âkılân-ı nükte-şinâsân olduğundan nâşî ba'zı mürteşiyân-ı kallâşân-ı küfrânü'n-ni'amlar, kāsıratü'l-akl olan ağaların, devlet aklıyyelerin cezb idüp mâl-ı Kārûn tahsîline tâlib oldukları hâlde ulemâ-yı kirâm ile müttefikün-aleyh olup bâ-husûs mücâveret-i Mekke-i mükerreme nâmıyla nefy olunan hâce-i şehriyâr-ı cihân Arabzâde Efendi'nin ilkāsıyla ve cümlenin ser-çeşmesi olan sâbıkā yazıcılıktan hâric hâlâ Haremeyn Muhâsebecisi Sarı kasîrü'l-kāme (Boş)[106] Efendi'nin re'y [ü] tedbîri ile ağa-i

105 "Receb'de yaşa da gör".

106 Üzeri karalanmak suretiyle silinmiş olan bu isim vr. 200a.'da "Mustafâ" olarak zikredilmektedir.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
www.tuba.gov.tr

Dârü's-sa‘âde'yi kendülere meyyâl idüp kelâm-ı fâsidelerin bî-garazâne kıyâsile i‘timâd-ı küllî hâsıl itdürmeleri ile mübâşeret-i tezvîrât idüp “evvelâ tebdîl-i vükelâ-yı devlete muhtâcdır ki, hâliyâ vekîl-i devlet olan şahs mühimmât-ı seferiyyeye vechen mine'l-vücûh takayyüdi olmaduğundan tehâşî vilâyet kādîları misâl da‘vâ-yı murâbaha |195b| ve hukūk-ı ibâdu'llâh icrâsında bir da‘vâyı beş-altı sâ‘at mikdârı zamânda faysal virmediğünden mâ‘adâ kefere vü fecere burnumuz ucuna girişdi ve mahall-i sefer gelüp irişdi ne mühimmât-ı seferden bir mühimmât ve ne askerden bir görünmüş yok. Hemân bir gün evvel tedârüki görülmek içün selâtîn-i Osmâniyye *dâmet devletühüm bi'l-inâyâti'r-Rabbâniyye* huzûrlarına vâkı‘ü'l-hâli arz buyurun” deyü ağa-i Dârü's-sa‘âde'yi havfa müstevlî itmeleriyle bî-çâre dahi pâdişâh-ı Cem-câh hazretlerin iğfâl itdükleri mesmû‘-ı vükelâ-yı devlet olmağın vakt-i asrda vekîl-i devletin hâtır-ı {u} âtırlarına المشاورة خير[107] mazmûnı tulû‘ itmekle ol sâ‘at bi'l-cümle ocak ağaların ve zâbıtların ve sadreyni meclis-i müşâvereye da‘vet ve ba‘de'l-müşâvere ittifâk-ı ocak ve cümlenin re’y [ü] tedbîri ile hâ’in-i devlet olanları bâ-husûs nâkısatü'l-akl makāmında olan ağa-i Dârü's-sa‘âde'yi nefy-i beled ve sâ’irlerinin istihkāklarına göre cezâları virilmek üzere meclis-i müşâverede müttefikun-aleyh olduklarından sonra cümle ocak ağaları ve zâbıtları Sarây-ı Sadr-ı âlî'de intizâr ve Kā’im-makām-ı âlî-makām Hazînedâr Ali Paşa ile sadreyn mahall-i meclis-i müşâvereden Bâb-ı Dergâh-ı sa‘âdet-destgâha azîmet ve meclis-i müşâverede ittifâk ile tahrîr olunan telhîsi pâye-i serîr-i a‘lâya ağa-i Bâbü's-sa‘âde vesâtatıyla irsâl ve murâd-ı |196a| mechûrun husûli haberine intizâr üzereler iken haber-i gayr-i murâd zuhûr itmeğin meger telhîs mükerrer imiş, telhîs-i dîgeri irsâl-i pâye-i serîr-masîr iderler. Çûn ki telhîs-i dîger izz-i huzûr-ı pâdişâhîye vusûl ve ma‘lûm-ı şehriyârî oldukda: “Mûcebince amel oluna” deyü hatt-ı hümâyûn-ı {u} sa‘âdet-makrûn sâdır olmağın ol hînde ağa-i Dârü's-sa‘âde olan el-Hâc Mustafâ Ağa ol makām-ı âlî-kadrden ref‘ olunup Sarây-ı âmire-i Sultânî'de “baş kapu oğlanı” i‘tibârı ile müte‘ârif olan “Hor” lakab, bir rivâyetde “Gedâ” lakab Ahmed Ağa makām-ı âlî-makām olan ağa-i Dârü's-sa‘âde'ye münâsib görilmeğin taraf-ı şehriyârîden hil‘at-i semmûr ilbâsıyla ol makām-ı ma‘hûd hızmeti sipâriş buyuruldukdan sonra sâ’ir hâ’in-i dîn ü devlet olanların bi'l-cümle istihkāklarına münâsib cezâları tertîb olunmak içün cezâları tertîbi taraf-ı Sadr-ı âlî'de havâle olunmak mazmûnı üzere tekrâr bir hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn dahi sâdır olmağla kā’im-makām-ı âlî-makām ve

107 “Müşaverede hayır vardır”.

sadreyn meclis-i müşâvere-i cem'iyyet olan Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye vusûl ve ba'de'l-kırâ'at-i hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ol hînde baltacılar yazıcısı olan (Boş) ve sâbıkā yazıcılıkdan ihrâc ve pâye-i Muhâsebe-i Haremeynü'ş-şerîfeyn olan kasîrü'l-kāme Sarı (Boş)[108] ve sâbıkā Haremeyn muhâsebecisi olup hâlâ Anadolı muhâsebecisi olan (Boş) Efendi'nin mezbûra karâbeti hasebiyle çavuşbaşı habsine fermân buyurulmağın sâ'at-i vâhidede üçi dahi ma'an |**196b**| çavuşbaşı habsi ile mahbûs olundı. Ve yevm-i merkūmda başbâkīkulı olan Abdullah Efendi ile Başmuhâsebeci Hasan Efendi mahbûs olan Haremeyn Muhâsebecisi Mustafâ Efendi'nin emvâl ü erzâkın taraf-ı mîrîye kabz eylemek içün bâ-fermân-ı âlî mûmâ-ileyhin hânesine azîmet eylediler. Ve Başmuhâsebe Kalemi hulefâsından kâtib-i beytü'l-mâl olan Lutfullah Çelebi'nin destinde mahbûs-ı mezbûrun hattı ile mevcûd ve mâlik olduğı eşyânın defterine işbu râkımü'l-hurûfın nazarı ta'lîk idüp kırkdan mütecâviz mücevher altun zarflı akreb koyun sâ'atleri ve mücevher zî-kıymet hâtemler ve sâ'ir sîm ü zer gaddâre ve kılıç ve sâ'ir eşyâ-i bî-nihâye olduğundan nâşî doksan bin guruşdan mütecâviz zimem temessüki olup ve Âstâne-i sa'âdet'de olan gerek nukūd ve gerek sîm ü zer evânî olduğın müşârün-ileyh kâtib-i beytü'l-mâl olan Lutfullah Çelebi'den istimâ'ımız olmağın işbu mahalle sebt ü tahrîr olundı. Ve yazıcı-i cedîdin mahbûs-ı mezbûra yedi bin guruş deyni olduğuna zikri sebkat iden zimem temessükâtında mevcûd bulunduğı tahakkuk buldı. Akl ü idrâk câhiren ana câhib olur ki, yerine yazıcı olmak içün selefine alâ tarîkı'r-rişvet ol mikdâr duyûna temessük virüp ba'de't-tahsîl edâ eylemek ihtimâli görinür.

Mısrâ':

Var kıyâs it tahsîl-i emvâl niçedir.

Nesr: |**197a**| Bir gediğe vâsıl olmak içün yedi bin guruşa deyn temessüki yazılup irtişâ oluna ki, ol gedik-i merkūmdan ne mikdâr mâl-ı Kārûn tahsîl iderler imiş. Bâ-husûs evkāf-ı selâtîn-i mâzıyye mütevellîlerinden ne mertebe irtişâ ahz olunmak gerekdir ki, zamân-ı kalîlde istihlâs-ı temessük-i düyûn ola. Ma'a-hazâ mütevellî-i evkāf-ı selâtîn olanlar dahi virdükleri irtişâları re'âyâ fukarâsının mihnet ü meşakkat ile tahsîl-i dünyâlıkların cebren ve kahren ahz ü celb idüp âh u enîn-i fukarâdan nâşî evkāf-ı selâtîn-i mâziyyeye â'id olacak mahsûlâtın rub'ın cânib-i vakfa kayd itmeyüp ekl ü bel' eylemek gerekdir. Meşhûr meseldir ki: "Uğrı ol, harâmî ol, insâfı elden koma". Zîrâ ki insânı her derde uğradan tama'-ı

108 Üzeri karalanmak suretiyle silinmiş olan bu isim vr. 200a.'da "Mustafâ" olarak zikredilmektedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
www.tuba.gov.tr

hâmdır. Hemân cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretine sığındım. Sâhibü't-târîh Şeyhü'l-islâm-ı merhûm Azîz Efendi, *Târîh*'inin cild-i sânîsinde nakl ü beyân idüp inşâ buyurmuşlar ki: "Eyyâm-ı evâ'il-i nasbımızda bir gün Mevkūfât Halîfesi Koca Mustafâ Halîfe'nin destinde Kilâr-ı âmire masârıfı defterinde iki mâddeye nazar ta'lîk idüp akl u şu'ûruma fütûr virmeğin bir kerre dahi i'âde-i nazara kādir olmadım. Biri, vüzerâ sultânlarının birine beher şehr on üç vakıyye dârçîn virildüği, ve biri dahi hâssa-i hümâyûn içün beher yevm sekiz vakıyye sükker sarf olunup Dârü's-sa'âde ağası tarafına on iki |**197b**| vakıyye harc olunduğıdır. Ve şehr-i Burusa'da imtidâd-ı eyyâm-ı ikāmet ile bir mâddeye dahi ıttılâ' hâsıl oldı ki, akl-ı akīdedân cihet-i hüsnini idrâkde pâ-der-gil ü hayrândır, sayfen ve şitâ'en Keşiş Dağı'ndan haftada iki nevbet esterân-ı bârkeş ile Mudanya'ya buz çekilüp ve andan buz kayığı ile Sarây-ı âmire'ye gider. Ve lâkin bu maslahatda her şehr Burusa ihtisâbından otuz bin kadar akça sarf olunup meblağ-ı mezbûr ehl-i sûk cerâyiminden hâsıl olup eyyâm-ı sayfda ve le'in sellem fukarâdan kerhen alınan mâl-ı habîsi nefs-i nefîs-i sultânîye sarfı revâ görmüşler. Mevsim-i şitâda te'sîr-i bürûdet-i havâ ile zemîn ü zamân yahdân olup isti'mâl olunan eşribe ve hoşâb yahdâna muhtâc olmaduğı hengâmda bî-çâre devâyı it'âb ve beyhûde isâ'at mahzûl-i ihtisâb olduğıdır.

Kasîde-i Abdülazîz el-Müftî eş-şehîr bi-Karaçelebizâde *-ufiye anhü-*:

Hasbiya'llâh zihî-mağfiret-i Rabbi rahîm
Ni'am-ı Mevlâ-yı Hudâvend-i atâ-bahş-ı kerîm

Hân-ı ihsânı küşâde deri bî-derbândır
Sofra-i ni'met-i lutf u keremi halka 'amîm

Dâmen-i merhameti perdekeş-i rû-yı günâh
Setr ider kullarının cürmün o Settâr-ı Halîm

Fazl-ı Mevlâ-yı kerîme ola gālib hâşâ
Her ne-denlü çoğalsa ma'sıyet-i abd-i le'îm

Ehl-i tâ'at amelin tuhfe-i dergâh idicek
Bu güneh-kârın ola peşkeşi cürm-i 'azîm

Ya ide fazlı beni dâhil-i Firdevs-berîn
Ya olam 'adli ile gavta-i havz-ı nâr-ı cahîm

Tutmuşumdur yüzümi çün ki kerîm Allâh'a
Umaram fazlı ile menzil ola dâr-ı na'îm

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ey kerem ıssı Hudâ gerçi günâhum çokdur
Sanadır rûy-ı recâ gayrı penâhum yokdur. |**198a**|

Gâh sermest-i mey-i maʿsıyetim ki mahmûr
Dilde dâʾim heves-i lehv-i tarab-ı fısk u fücûr

Hâb-ı gafletden uyanmaz bu hevâ-âlûde
Gûşına irmeyicek velvele-i nefha-i sûr

Gelmiyor yâdına hiç keşmekeş-i rûz-ı hisâb
Göre hâlin durıcak mahkeme-i yevm-i nüşûr

Ne yüzile durayım karşuna söz söyleyeyim
Hükmün izhâr iderise ger o dem ism-i Gayûr

Yanılup yol ne ʿaceb deşt-i hevâya düşdi
Oldı maʿmûre-i ismet bana sad-merhale dûr

Kim bilür râst yolı râh-nümâ olmazsa
Rahmet-i hazret-i Bârî kerem-i Rabb-i gafûr

Pâdişâhâ sana şâyeste ʿamel yok bende
Bende-i rû-siyehem muʿteref-i acz ü kusûr

Nazarından men-i bî-çâreyi mehcûr itme
ʿÂmm olan merhametinden beni dûr itme

Menhec-i zühdi koyup eylemişem semt-i fesâd
Âh kim kaldı muhâlif taraf-ı rüşd ü sedâd

Gitmişem bir yola kim ana nihâyet dûzah
Yâ İlâhî reh-i takvâya beni kıl irşâd

İdeyor bâd-ı ecel hırmen-i ʿömri târâc
Bâda gelmez gidiyor havf [u] gam-ı zâd-ı miʿâd

Nefs-i serkeş ne ʿaceb gelmedi hiç insâfa
Arturur maʿsıyeti niʿmetin oldukca ziyâd

ʿAfv-ı gufrânına yâ Rabb ümmîdim muhkem
Bende yok gerçi ki lutf u kereme istiʿdâd

Bilmeyüp kadr-i ʿubûdiyyeti ser çekmişidim
Ey Hudâvend-i hatâ-pûş atâ-bahş-ı ibâd

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Âstânın var iken kangı kapuya varayım
Ya kimin dergehine yüz süreyim yalvarayım

İtdi bed-hâl beni tûl-i emel sû'-i 'amel
Merhamet senden eyâ hazret-i Hakk-ı 'Izz u cell

Lutfuna kaldı hemân gayriden ümmîdim yok
Vay eger irmez ise dâmen-i ihsânına el

Gitdi sermâye-i 'ömr oldı telef beyhûde
Rûz-ı ferdâya sezâ eylemedim hüsn-i 'amel

Benim ol kîse-tehî müflis-i nakd-i tâ'at
Hâce-i şehr-i batâlet şeh-i iklîm-i kesel

Yeter ey nefs-i habs cünbiş-i tıflâneyi ko
Nâsıh-ı rîş-sefîdin sözini gûş it gel

Dürr-i eşk-i ter-i hûn-âbe ile hall eyle
Safha-i rûyına çek sürhden iki cedvel

Âteş-i âh-ı nedâmetle yanup kal olagör
Sikke-i feyz-i kabûle olasın belki mahall

Hayf ü efsûs ki nakdîne-i ömr oldı telef
Gelmiyor hâtıra ammâ gam-ı taksîr-i selef |198b|

Dâmen-i âlûde-i çirk-âb-ı hatâyım sad âh
Seyyi'ât-ı amelim safhaları cümle siyâh

Yere geçmek dilerim şerm ü hayâdan yâ Rabb
Hâtıra gelse kaçan eyledügüm cürm ü günâh

Nic'olur hâl o gün-kim dura dîvân-ı haşr
Hâkim-i mahkeme-i hükm-i kazâ ola İlâh

Husemâ dâmenine dest-i tazallüm ideler
Anların itdüği da'vâya Hudâ ola güvâh

İlm-i Kādî var iken hükmi çü yok inkârın
Hasma virmekde cevâb ola zebânın kûtâh

Bir tarafdan sana irişmeye bî-çâre meded
Sû be-sû eyleyesin dîde-i hayretle nigâh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Mâsivâdan nazar-ı rağbeti sarf it imdi
Tut yüzün dergeh-i Mevlâ'ya anı eyle penâh

Dâmen-i fazl-ı hudâvend-i enâma el ur
Girye vü nâle ile hâk-i niyâza yüz sür

Zulmet-i gaflet ile hâne-i dil tîre vü târ
Tarfetü'l-ʿayn göz açdırmadı devr-i âzâr

Ser-gerdân itdi o denlü beni sahbâ-yı hevâ[109]
Sanurum itmeye gavgā-yı kıyâmet huş-yâr

Üstüvâr eylemedim ahd binâsın hergiz
Bozılur ʿukd-ı şebâna iricek hükm-i nehâr

Gâh olur rind-i harâbât gehî zâhid-i şehr
İtmedi bir reviş üzere dil-i şûrîde-karâr

Dem-i tâʿatda riyâ çıkmadı hiç hâtırdan
İki rekʿatda gelür gönlüme yüz bin efkâr

Dest-gîr olmaz isen kaldım ayakda yâ Rabb
Eyledi sadme-i gaflet beni üftâde vü hâr

İtdüğüm zerk u riyâya amd ü hatâya tevbe
Bildigüm bilmedügüm cürme hezâr istiğfâr

Bast-ı özr itmeğe bir vechile kādir mi zebân
Yüz urup yalvarayım dergeh-i Bârî'ye hemân

Bilürüm işledüğüm işleri cürmüm bî-hadd
Mahz-ı ihsânına kaldı işim ey Hayy-ı Vâhid

Niç'olur hâl ki yüzüm tutıcak dergehine
Haşr olundukda ne sûretle varam âh meded |**199a**|

Sana tutdum yüzüm ey kıble-i hâcet-mendân
Nazar-ı rahmet olursa zihî izz ü ebed

Gelmişim dergehine tîg ü kefen ber-gerden
Emrine muntazırım itme İlâhî beni redd

İltecâ eyledüğüm çûn ki der-i Mevlâ'dır
Bâb-ı ihsânını hâşâ yüzüme eyleye sedd

109 Mısranın vezni aksamaktadır.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Safha-i ma'siyeti eylemişim âmâde
Rû-nümâ olmağiçün şâhid-i fasl-ı sermed

Hüsn-i zannım bu ki oldukda kıyâmet kā'im
Rahmet-i Hakk ire ya ide şefâ'at Ahmed

Umarım kim ola zâhir eser-i fazl[110]-ı amîm
İ'tikādımda beni itmeye hâ'ib o Kerîm

Âteş-i âh-ı gammile bu dil-i pür-tef ü tâb
Yeridir kim tutuşup mülk-i vücûd ola harâb

Seyl-i eşkim dögünüp ağlamadan şâm ü seher
Ne-aceb çeşme-i çeşmimden akarsa hûn-âb

İtmişim hızmet-i dergâh-ı Risâlet'de kusûr
Hurmetin gözlemedim âh zihî şerm ü hicâb

Niç'olur Şâh-ı rüsül rûz-ı kıyâmetde eger
Gösterüp renciş-i hâtır bana eylerse 'itâb

Yüzüme bakmaya yalvardığımı dinlemeye
Arz-ı hâlim okuyup eyleye redd-i cevâb

Ey mu'în-i zu'afâ dest-i men ü âmentü
Komam elden etegin kesse başım tîg-i ukāb

Kezm-i gayz eylemedir lâyık-ı şânına çü[111] seni
Rahmet-i âlemiyân deyü okur nass-ı kitâb

Hâk-i dergâh-ı Resûl'e sürem [ey] rûy-ı niyâz
Dilerim-kim yüzüme bâb-ı şefâ'at ola bâz

Rûh-ı pâkini anın hazret-i Kuddûs-i selâm
İde teşrîf-i salât ile dem-â-dem ikrâm

Yazıla nâmına menşûr-ı makām-ı Mahmûd
Rûz-ı mahşerde ide sadr-ı şefâ'atde kıyâm

Ümmetinden vire ol hazret-i Hak hayr [u] cezâ
Himmeti itdi bizi sadr-nişîn-i İslâm

110 Metinde فصل şeklinde yazılmıştır.

111 Vezne göre fazla olmasına rağmen metne sadık kalınmıştır.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Şefakat böyle gerek eyledi âhir demde
"Ümmetî" lafz-ı güher-bârı[112] *ile hatm-i kelâm* |**199b**|

Çâr-yârîne dahi …[113]
Buldı kānûn-ı şer' bunlar ile hüsn-i nizâm

Mücrimim gerçi yüzüm yok ki açam dest-i recâ
Ey Hudâvend-i kerem-güster ayâ Rabb-i enâm

Beni sâbit-kadem-i dâ'ire-i îmân it
Mesleğim şer'-i Nebî râh-berim Kur'ân it

Çeşm-i âşıkda olan eşk-i revân hurmetine
Dil-i sâdıkda konan sûz-ı nihân hurmetine

Girye-i şâm-ı garîbândaki te'sîr içün
Nâle-i subh-dem-i tâ'atiyân hurmetine

"Câhidû" hükmüne dil-beste mücâhidler içün
Harc olan râh-ı gazâda ser ü cân hurmetine

Da'vet-i hazrete "lebbeyk" diyen diller içün
Ka'be ol kablegeh-i âlemiyân hurmetine

Arşdan kadri mu'allâ-ter olan Ravza içün
Sadef-i dürr-i Risâlet o mekân hurmetine

Kütüb-i menzil-i esmâ-i İlâhiyye içün
Şeb-i Mi'râc'daki rif'at ü şân hurmetine

Gayret-i pâk-i Nebî âli vü ashâbı içün
Zînet-i bâğ-ı cihân fahr-i cihân hurmetine

Ecel alup yolumı bağlayıcak râh-i gürîz
Ola tevhîd-i Hudâ hâtime-i ömr-i Azîz

Sâbıkā şeyhü'l-islâm ve müfti'l-enâm-ı merhûm Abdülazîz Efendi hasûdân-ı Devlet-i Osmâniyye iftirâsıyla bin altmış bir târîhinde iftâdan azl ve Cezîre-i Sakız'a nefy olunup cezîre-i mezbûreye dâhil oldukdan sonra inşâ eyledüği

112 Metinde كهريادى şeklinde yazılmıştır.

113 Mısra metinde yarım bırakılmıştır.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

kasîdedir ki merhûm u mağfûr |200a| Azîz-i müşârün-ileyhin *Târîh-i Cild-i Sânî*'sinde mastûr olunmağla târîh-i mezbûrdan istihrâc ve bu mahalle tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 2 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Yevm-i evvelde mahbûs olan Anadolı Muhâsebecisi (Boş) Efendi bâ-fermân-ı âlî habsden ıtlâk buyuruldı. Tâ'ife-i bâzergândan mahrûse-i Burusa sâkinlerinden ve şehr-i merkūm a'yânından olup bundan akdem birkaç def'a edâ-yı hacc-ı şerîf müyesser olan "Dîvâne" lakab Süleymân Ağa'ya emânet-i surre tevcîh ü ihsân olunup ağa-i cedîd Dârü's-sa'âde ağası "Gedâ" lakab Ahmed Ağa ma'rifetiyle yevm-i merkūmda müşârün-ileyh Süleymân Ağa'ya mansıb-ı emânet-i surre içün hil'at-i fâhire ilbâs olunup hazîne-i surre müşârün-ileyhe teslîm olunup kā'ide-i Âl-i Osmânî ve tarz-ı şehinşâh-ı Süleymânî üzere Haremeyn-i muhteremeyn sükkânına mâddetü'l-hayât olan surre iz'âf u muzâ'af irsâli ile ihrâc ve mu'tâd-ı kadîm üzere Harem-i hümâyûn tarafından sakābaşılar ta'yîn olunup ma'an irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 3 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Çavuşbaşı hânesinde mahbûs olan Muhâsebe-i Haremeyn-i sâbık Sarı Mustafâ Efendi Çavuşbaşı habsinden ihrâc ve hâlâ ağa-i yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî olan Ali Ağa habsine fermân buyuruldı. Ve meştâ-yı Sofya'da ordu defterdârı olan es-Seyyid Mustafâ Ağa yevm-i merkūmda meştâ-yı mahmiye-i Edirne'ye |200b| dâhil olmağın müşârün-ileyhin ordu defterdârlığı muhâsebesinin hisâbı görülmek içün hâliyâ Cizye Muhâsebecisi İsma'îl Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî vârid olmağın müşârün-ileyhin muhâsebesi Mevkūfât Başhalîfesi Beyâzî Mehemmed Halîfe'nin ma'rifetiyle Mevkūfât'dan eyyâm-ı vâhidede tatbîk olunup Başmuhâsebe'den hisâb ve icmâl olunmak fermân buyuruldı.

Rûhî-i Bağdâdî'nin tercî'-i bendinden bir bend bu mahalle münâsib olmağın tahrîre cür'et olundı.

***Tercî'-i bend-i Bağdâdî Rûhî*:**

Gör zâhidi kim sâhib-i irşâd olayın dir
Dün mektebe vardı bu gün üstâd olayın dir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Meyhânede ister yıkılup olmaya vîrân
Bî-çâre harâbâtda âbâd olayın dir.

Bir serv-kadin bende-i efgendesi olsun
Âlemde o kim gussadan âzâd olayın dir

Ömrin geçirüp kûh-ı belâda dil-i şeydâ
Berhem-zen-i hengâme-i Ferhâd olayın dir.

Vasl istemeyüp hoş geçdüği hicrile bu kim
Miskîn gamm-ı cânâneye mu'tâd olayın dir.

Gezdi yüridi bulmadı bir eğlenecek yer
Min-ba'd yine âzim-i Bağdâd olayın dir.

Bağdâd sadefdir güheri dürr-i Necef'dir
Yanında anın dürr-i güher seng-i hazefdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 4 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Küçük tezkirecilik hızmetinde olan "Küçük Çelebi" lakab (Boş) Efendi'ye Haremeynü|**201a**|'ş-şerîfeyn muhâsebeciliği tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş olup kat'-ı pâye ile ser-firâz kılındı. Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Han Evkāfı'nın sâbıkā mütevellîsi olan el-Hâc Mehemmed Efendi taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'den ihzâr ve küçük tezkirecilik hızmeti sipâriş ve hil'at ilbâs olunmuş iken ve lâkin müşârün-ileyh el-Hâc Mehemmed Efendi'nin tezkirecilik ilminde mahâreti olmamağla hızmet-i mezbûrı edâya adem-i kudreti olmağın bin doksan dokuz senesinde mahall-i ma'reke-ârâda vezîr-i a'zam olup hücûm-ı tâ'ife-i kul birle katl olunan merhûm Siyâvuş Paşa'nın baştezkireciliği hızmetinde olan Dîvân-ı hümâyûn kâtiblerinden Sâlih Efendi vekâleten tezkire-i sânî hızmetin edâya ta'yîn buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 5 şehr-i Recebü'l-mürecceb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Ziyâret-i han-ı âlî-şân içün Köprilizâde vezîr-i a'zam hazretleri semend-i çapük-hırâma süvâr ve taraf-ı Timurtaş'a teveccüh ü azîmet buyurup mülâkāt-ı Han-ı âlî-şândan sonra ba'de'l-asr avdet ve meştâ-yı kadîmleri olan Tavîl Mehemmed Paşa Sarây-ı sürûrlarına nüzûl buyurdılar.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî [6] şehr-i Recebi'l-mürecceb sene [1101].
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Vefât-ı Rüstem Paşa, Mîr-livâ-i Köstendil: Meştâ-yı Sofya'da olan asâkir-i İslâm'a baş ve buğ ta'yîn olunup mîr-i mîrân-ı Livâ-i Köstendil olan Rüstem Paşa emr-i Hudâ-yı müte'âl |**201b**| ile dâr-ı fenâdan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâl eyledüği haberi der-i devlet-medâra vusûl bulup tahakkuk buldı. Şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olan Dârü's-sa'âde Ağası Mustafâ Ağa izn-i hümâyûn ile taraf-ı Âstâne'ye revân oldı. Ma'sûm-ı pâk şâ'ir-i {ü} mâhir merhûm Fehîm'in bir gazel-i nâdiri hâtıra hutûr itmeğin işbu mahalle tahrîri münâsib görüldi.

Gazel-i Fehîm el-Merhûm:

Dilde bir deryâ yatur bî-ka'r u sâhil nâ-bedîd
Bu acebdür olmuş anda hem yine dil nâ-bedîd

Aşk bir vâdîde güm-râh eylemişdir cânı kim
Hızr nâ-peydâ vü reh nâ-bûd u menzil nâ-bedîd

Dil o vâdî-i fenânın Kays-ı zârıdır k'olur
Rîginin her zerresinde pençe-i mahmil nâ-bedîd

Bü'l-aceb hengâmedir âşûb-gâh-ı çeşm-i dûst
Halk pey der-pey şehîd olmakda kātil nâ-bedîd

Dilde kurbân-gâh-ı şehr-i aşkı seyrân eyledim
Ferşi hûn-ı germle âgişte bismil nâ-bedîd.

Şekl-i hayvân itmede mir'ât-ı fıtratdan zuhûr
Olmak üzre sûret-i insân-ı kâmil nâ-bedîd.

Feyz-i isti'dâd hatm olmuş meger sende Fehîm
İlm çok üstâd yok şâkird-i mukbil nâ-bedîd.

Mukaddemâ küçük tezkirecilik hızmeti sipâriş olunan el-Hâc Mehemmed Efendi'ye Anadolı muhâsebeciliği tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile ser-firâz kılındı. Ve mahlûl kalan küçük tezkirecilik hızmeti müşârün-ileyh |**202a**| Sâlih Efendi'ye sipâriş buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifât kılındı.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 7 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Sâbıkā gümrük emîni olan Sarı Osmân Ağa meştâ-yı Edirne'de rikâb-ı hümâyûnda kassâbbaşı olan Edirnevî Kappânî Mehemmed Ağa ile ber-vech-i iştirâk İstanbul'da Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî Meydânı kassâbbaşısı olmağın meydân-ı mezbûr kassâbbaşılığı ke'l-evvel mezbûr Mehemmed Ağa ile iştirâk olmak üzere müşârün-ileyh Sarı Osmân Ağa'ya ibkā vü mukarrer olup ve bundan mâ'adâ mûmâ-ileyh Mehemmed Ağa ile ber-vech-i iştirâk zabt eylemek üzere Âstâne-i sa'âdet Gümrük Emâneti dahi tevcîh ü ihsân olunup hıl'at-i fâhire ilbâsıyla mükerreren iltifât-ı bî-gāyâta mazhar olduğundan nâşî eyyâm-ı tevcîhden emânet-i mezbûrı zabt eylemek üzere tarafından irsâli lâzım gelen âdemine iki menzil bârgîri dahi fermân buyurulmağın eyyâm-ı tevcîhden gümrük-i mezbûrı zabt eylemek içün mu'temedün-aleyh âdemîsi olan el-Hâc Ali nâm mu'temedin irsâl eyledi. Ve şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olan Gümrük Emîni İbrâhîm Ağa'nın meştâ-yı mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûna ihzârı içün hükm-i hümâyûn ile mübâşir ta'yîn olunup irsâl olundı. Çûn ki Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde sâbıkā Rûznâmçe-i Evvel Mustafâ Efendi bin yüz bir |**202b**| Rebî'ü'l-evvelinin on altıncı gününde mahbûs olunup eyyâm-ı mezbûrdan yevm-i merkūma gelince doksan sekiz gün çavuşbaşı habsinde ve on iki gün mahbûs-ı zindân ile imtidâdı cem'an yüz on gün olmağın birkaç gün mukaddem mahbûs-ı mezbûrun dâmâdı Ali Ağa ile ferzend-i ercmendi Mevkūfâtî-i sâbık Ali Efendi müzâkerelerinde bu minvâl üzere re'y ü tedbîr iderler ki eğer imdâd u mu'âvenet mukadder ise Han-ı âlî-şân tarafından olup taraf-ı âhardan muhâl olduğın mülâhaza itmeleri ile ale'l-ittifâk Han-ı âlî-şâna ruk'a sunup ahvâl-i pür-melâllerin ve zabt eyledüği rûznâmçe mansıbının îrâdın i'lâm idüp müşârün-ileyh rûznâmçe-i felek-zedenin ıtlâkına sebeb olmasın recâ vü temennâ eyledüklerinde Han-ı âlî-şânın dahi taraf-ı merhametleri cây-gîr olmağın: "Varın du'âda olun. Kul-kethudâsı Mehemmed Ağa vesâtatıyla taraf-ı Sadr-ı âlî'den recâ idelim. Olmaduğı hâlde bi'z-zât müşerref olduğumuz zamân recâ olunur" deyü merhamet-i aliyyeleri sudûr bulmuş imiş. Birkaç gün mürûrundan sonra yevm-i merkūmda ahz-i haber tarîkıyla Timurtaş'da meştâ-yı Han-ı âlî-şâna varırlar. Hikmet-i Hudâ kethudâ bey dahi ziyâret-i Han-ı âlî-şân içün azîmet ve meştâlarında müşerref oldukda: "Bî-çâre Süleymân Efendizâde'nin cürmi afv olunmak bâbında taraf-ı Sadr-ı âlî'de recâmızı ifâde buyurun" deyü sipâriş buyurmaları ile |**203a**| kethudâ bey dahi avdet-i Han-ı âlî-şândan izz-i huzûr-ı Sadr-ı âlî'de vusûl ve müşâ-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

rün-ileyh Süleymân Efendizâde'nin cürmi afv olunmak üzere recâların ifâde buyurdukda lutf-ı Bârî yârî olup kulûb-ı Sadr-ı âlî'de merhamet tulû' itmeğin ıtlâklarına fermân-ı âlî sudûr bulmağla yevm-i merkūmda habs-i zindândan ıtlâk ve meştâlarında nüzûle ruhsat buyuruldı. Ve Âstâne-i sa'âdet'de Sultân Bâyezîd'de sâkin Bâkī Bey bundan akdem muhayyemgâh-ı Sofya'da merhûm Koca Mustafâ Paşa'ya kethudâ nasb olunmuş idi. Mezbûr Bâkī Bey'i târîh-i yevm-i merkūmdan birkaç gün mukaddem başbâkī-kulı habsine fermân buyurulmuş. Eyyâm-ı merkūma gelince işbu râkımü'l-hurûfun mesmû'ı olmadığı eclden işbu mahalle işâret olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 8 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Şumnı sâkinlerinden Selîm Ağa mübâşeretiyle bundan akdem Ruscuk ve Tırnovi ve Ziştovi ve Şumnı ve Zağra-i Atîk ve Zağra-i Cedîd kazâlarından mübâya'a ve Sofya'ya nakli fermân olunan mübâya'a zahîresi henûz Sofya'ya nakl olunup irişmemekle meştâ-yı Sofya'da olan asâkir-i İslâm'ın zahîreye muzâyakaları kemâlde oldığı der-i devlet-medâra arz u i'lâm olunmağın Selanik sâkinlerinden sâbıkā Kesendire voyvodası olup hâlâ nüzül emîni olan Ahmed Ağa'ya Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd yirmi kîse akça teslîm olunup Sofya |**203b**| meştâsında olan asâkir-i İslâm'a zahîre tedârük eylemek üzere bir gün evvel meştâ-yı Soyfa['ya] irişmek içün fermân buyurulmağın emîn-i müşârün-ileyh yevm-i merkūmda taraf-ı meştâ-yı Sofya'ya teveccüh ü azîmet eyledi. Nehr-i Tuna havâlîsinde Ruscuk kasabasına muhâfız ve ba'zı emvâl-i mîrî tahsîline me'mûr olup sâbıkā Edirne bostâncıbaşısı olan Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa bundan akdem Sofya'da vefât iden Rüstem Paşa'nın yerine meştâ-yı Sofya'da olan asâkir-i İslâm'a baş ve buğ ta'yîn olunup kasaba-i Ruscuk'dan taraf-ı Sofya'ya teveccüh ü azîmeti fermân buyuruldı. Memâlik-i Rûmili'nde vâkı' Yörük tâ'ifesinin top-keşân câmûsları hıdmetinde olanlarından mâ'adâ Yörük beyleri mübâşeretleri ile her sene taraf-ı mîrîden tahsîl olunagelen Yörük bedeliyyeleri işbu bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere tâ'ife-i mezbûrdan tahsîl olunmamak üzere kendülere in'âm ve mukābelesinde güçlü ve kuvvetlü ve kavî bedenlü yarar ve bahâdır olanları pîr ü nâ-tüvân ve amel-mândeleri ceng-âverlerine imdâd ü i'ânet idüp tâ'ife-i mezbûrûndan beş-altı bin nefer piyâde tüvânâ Yörük dilâverleri nefîr-i âmm tarîkıyle ihrâc ve her cemâ'atin üzerlerine içlerinden bir baş ve buğ ve bir bayrakdâr nasb olunup Tatarpazarı'nda ve sâ'ir iktizâ iden mahallerde hâzır u âmâde bulunmak üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın etrâf u

eknâf kazâların kādîlarına |**204a**| ve Yörük çeribaşılarına ve vilâyetin iş erlerine hıtâben Dîvân-ı hümâyûn tarafından mü'ekked hükm-i hümâyûn tahrîr olunup Dîvân-ı hümâyûn çavuşları irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 9 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Mora etrâfında serdâr-ı asâkir-i İslâm Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa ordusunda vekîl-i defterdâr olup Piraveşte sâkinlerinden olan Kara Mustafâ Ağa'nın zamân-ı vekâlet-i defterdârlık muhâsebesi bâ-fermân tahrîr ve defter ve hisâb olunup der-i devlet-medâra arz olundukda mezbûrun hakkında habs-i zindân fermân olunmağın subaşı ma'rifetiyle mahbûs-ı zindân kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs fî 10 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

İbtidâ-i Sene-i Sevr: Üsküb ve Köstendil ve sâ'ir sancak ve ba'zı kazâların cizye-güzâr re'âyâsı istîlâ-yı küffâr sebebiyle etrâf ü eknâf kazâlara perâkende vü perîşân olduklarından nâşî Cizye Defterlerinin tâlib ü râgıbı olmaduğundan tehâşî nâ-fürûht kalup ve tahsîli dahi asîr olup muhassılların tahsîline muhtâc olduğın Cizye Kalemi tarafından arz u i'lâm ve yâve kâğıdı ile iskân eyledükleri kasaba vü kurâda kadîmî sâkin oldukları kazâların ismi ile her cizye-güzârın yedine bir cizye kâğıdı virilmek üzere perâkende olan cizye-güzâr re'âyâsının cizyeleri bir mikdâr tahsîl olunmak mümkin olur |**204b**| mülâhazasıyla sarı kâğıd olmak üzere Cizye Kalemi'nden yâve kâğıdları tahrîri fermân olunup Sofya sâkinlerinden "Çeribaşı" dimekle meşhûr Akyayla Mehemmed Ağa Köstendil sancağının ve Menlik ve Samakov ve Timurhisârı kazâlarının cizyeleri tahsîline me'mûr ve hil'at ilbâs olunup ve kırk yedi bin cizye kâğıdı virilüp teslîm olunmak üzere "muhassıl" nâmıyla zikr olunan mahallerin cizyeleri tahsîline ta'yîn olundı. Ve Üsküb ve Delvine[114] ve İskenderiye ve Valçitrin sancaklarının dahi cizyeleri tahsîline Bosnavî Ali Ağa me'mûr ve hil'at ilbâs olunup ve kırk bir bin yâve kâğıdı teslîm olunmak üzere cizye-i mezbûr tahsîline ta'yîn olundı. Ve Vidin ve Lofca ma'a Atrapoli Ve Berkofça ve Sofya ve Şehirköyi[115] ve İvraca kazâlarının cizyeleri tahsîline Tuna yalısında vâkı' Ruscuk sâkinlerinden olup

114 Metinde الوينه şeklinde yazılmıştır.

115 Metinde شهرين كويى şeklinde yazılmıştır.

Dergâh-ı âlî gediklü müteferrikalarından Murâd Paşa Mührdârı Yûsuf Ağa muhassıl-ı emvâl-i cizye-i mezbûra me'mûr olup hil'at ilbâsından sonra yirmi iki bin yâve kâğıdı teslîm olunmak üzere tahsîline ta'yîn olundı. Ve Selanik ve Tırhala ve İzdin ve Livadiye ve İstefe ve Eğriboz sancaklarının cizyeleri tahsîline Selanik sâkinlerinden sâbıkā Selanik emîni olan Başcızâde Mehemmed Efendi muhassıl ve hil'at ilbâs olunup otuz üç bin yâve kâğıdı teslîm olunmak |**205a**| üzere cizye-i mezbûr tahsîline ta'yîn olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 11 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Vezîr-i a'zam Köprilizâde Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı cum'ayı Üçşerefeli Câmi'-i şerîfi'nde edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 12 şehr-i Receb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Sâbıkā Harem-i hümâyûn-ı hâssada odahâ-i gılmâniyândan Oda-i Seferli'de neşv ü nemâ bulup vezâret ve kubbe-nişînlik mertebesiyle ve nişâncılık pâyesiyle Harem-i hümâyûn'dan çıkup ve ba'de zamânin eyâlet-i Basra hükûmeti tevcîh ü ihsân buyurılan şâ'ir-i {ü} mâhir Vezîr-i mükerrem Abdî Paşa'ya alâ tarîkı'l-muhâfaza Cezîre-i Girid vâlîliği ihsân ve mazhar-ı iltifât-ı vekîl-i devlet-i cihân-bânîye sezâvâr görilüp hükûmet-i cezîre-i mezbûra menşûrı irsâl ve taraf-ı cezîre-i mezbûreye bir gün evvel vusûli fermân buyuruldı. Ve sâbıkā defterdârlıkdan ma'zûl Mehemmed Paşa ki hâlâ Girid muhâfazasında idi, şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olundukdan sonra vezâreti ref' olunup mîrimîrân pâyesinde olmak üzere fermân buyurulduğı beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk buldı.

Ez-kelâm-ı Şâhidî:

Her ne idersen eşine, hep başına gelse gerek.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 13 şehr-i Receb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 14 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i |**205b**| *Edirne.*

Sâbıkā ağa yazıcılığından ihrâc ve Anadolı muhâsebeciliğinden ma'zûl es-Seyyid Abdükerîm Efendi, çavuşbaşı habsine fermân buyurulmağın mahbûs kılındı.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis fî 15 şehr-i Recebü'l-mürecceb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Mısr-ı Kāhire vâlîsi merhûm Hamza Paşa'nın sâbıkā kethudâsı olup ba'dehû İstanbul gümrükcisi iken şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olan İbrâhîm Ağa Edirne'de der-i devlet-medâra ihzârı içün hükm-i hümâyûn ile mübâşir irsâl ve Edirne'ye vusûlünde Başbâkīkulı Abdullah Efendi'nin meştâsında mahbûs kılınmak fermân buyuruldı. Ve lâkin mezbûrun habsi mâddesinde beyne'n-nâs iki rivâyet şüyû' bulmuşdur. Evvelâ biri sâbıkā vâlî-i Mısr-ı Kāhire merhûm Hamza Paşa'nın kethudâ-yı müstakılli olduğı cihetden merhûmun mâl-ı nukūdı husûsıyçün ve biri dahi serhadd-i İslâm olan Azak Kal'ası muhâfazasında olan Dergâh-ı âlî yeniçerilerinin mevâcibleri İstanbul Gümrüği mâlından sebeb-i tahrîr hükmi ile havâle olunup müşârün-ileyh Emîn-i Gümrük İbrâhîm Ağa: "Gümrük mâlından deynim yokdur" deyü virmeyüp, mevâcib-i mezbûrun te'hîrine bâ'is ü bâdî olduğı eclden mahbûs kılındı deyü beyne'n-nâs şüyû' buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 16 şehr-i Receb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Çûn ki vakt-i sefer ve hengâm-ı hareket-i asker karîb oldı, asâkir-i |206a| İslâm'a muhayyemgâh olmağa münâsib bir mahall tedârük olunmak içün alâ tarîkı's-seyr tertîb-i ziyâfet Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Yûsuf Efendi tarafından tedârük ve cümle levâzım-ı {u} tabbâhîn ale's-seher irsâl olunup vakt-i duhâdan sonra müşârün-ileyh Defterdâr Yûsuf Efendi ve Kethudâ-yı Sadr-ı âlî Mehemmed Ağa ve münâsib olan etbâ'ıyla ve ba'zı mültezimân-ı huddâm-ı ma'kūlân ile rahş-ı sabâ-bahşlarına süvâr ve Cisr-i Mihal'den mürûr u ubûr ve "Hıdırlık" ismi ile müsemmâ olan mahall-i refî'nin zeylinde vâkı' "Paşa-bâğçesi" dimekle şöhret ü şi'âr bulan bâğçe kurbünde vâkı' sahrâda mahall-i muhayyemgâha münâsib mahalleri dervâze ve nezzâreden sonra bâğçe-i mezbûrede hâzır u müheyyâ olan et'ime-i ziyâfeti tenâvül ve ba'de'l-asr mahmiye-i Edirne'ye avdet buyurdılar. Fe-ammâ bir münâsib mahall mahsûsan ta'yîn olunmadı.

Beyt:

Sakın sayyâd-ı âlemden kemân-ı hîle kurmuşdur
Niçe çapüklere gaflet kemendinden ok urmuşdur.

Sikender gibi bir er yoğiken ey nev-cüvân anı
Suya iletüp bu dehr-i pîrezen susuz getürmüşdür.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Nesr: İnsân-ı kâmil ve müdebbirân-ı âkıl mekr ü keyd-i {ü} a'dâdan ve güft ü gû-yı nâsdan gāfil olmayup dâ'imâ perhîz-kârlar san'atı ile hareketde olmak şerâyit-i âdâbdan idüği ezher mine'ş-şemsdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 17 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1101.

Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Bundan akdem Sarây-ı Sultânî'de "Kapuortası" dimekle meşhûr olan Kapucılar Odası'nda mahbûs olan Kā'im-makām |**206b**| Kethudâ Mehemmed Paşa'nın vezâreti ref' olunup ve Kapucılar Odası'ndan ihrâc ve çavuşbaşı habsine fermân buyuruldı. Ve lâkin garâbet bunda ki, bundan akdem mahbûs olan Anadolı muhâsebeciliğinden ma'zûl es-Seyyid Abdülkerîm Efendi'nin mahbûs olduğı odada mahbûsluğı vâkı' olduğı hâlde gamm-ı dünyâyı ferâmûş idüp ikisi dahi ma'an bir ân hânende vü sâzendesiz olmadıkların ba'zı ihvân ve çavuşândan istimâ' olunduğundan nâşî beyne'n-nâs ve odahâ-i ekâbirde şüyû' bulup niçe dürlü güft ü gûya bâ'is ve mü'eddâ olduklarından aslâ haber ü âgâhları yok. Ancak:

Beyt:

Gurûr itme libâs-ı fahrile ömrüm cihândır bu
Kabâ-yı cismini kor bunda herkes câme-kândır bu

Meh-ruhsârını cânâ ihâta eyler âhir hatt
Güzellik bâkī kalmaz kimseye devr-i zamândır bu

Görüp seng-i mezârım ehl-i diller ey kemân-ebrû
Didiler tîr-i hasret irdüği yire nişândır bu.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a fî 18 şehr-i Receb sene 1101.

Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Köprilizâde Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa *yessera'llâhu mâ-yeşâ* salât-ı cum'ayı bu def'a dahi Üçşerefeli Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdılar. Mısr-ı Kāhire'ye nefy olunan Ağa-i Dârü's-sa'âde Mustafâ Ağa zamânında yazıcı ve ba'dehû Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebeciliği ile ihrâc olunup bundan akdem mahbûs olan Mehemmed Efendi'nin cürmi afv buyurulmak recâ vü iltimâsında olanların vâsıtasıyla |**207a**| müşârün-ileyhin hüsn-i rızâsıyla ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'ye üç yüz kîse akça teslîm eylemeğe ta'ahhüd ü iltizâm idüp mûcebince memhûr temessük virdüği pâye-i serîr-i a'lâya arz ve taraf-ı der-i devletden mûmâ-ileyhin cürmi afv buyurulmak recâsına telhîs olundukda merhameten

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mazâ mâ-mazâ cürmi afv buyurılup ağa-i yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî habsinden ıtlâkına fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın yevm-i merkūmda mahall-i habsden ıtlâk ve mukaddemâ taraf-ı mîrîden musâdere olunan emvâl ü erzâkı kendüye redd olunmak üzere dahi fermân-ı âlî sâdır oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 19 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Ziyâret-i Han-ı âlî-şân için Sadr-ı âlî karye-i Timurtaş tarafına azîmet ve Han-ı âlî-şân ile müşerref ve mülâkāt olup ba'de'l-asr Sarây-ı sa'âdetlerine avdet buyurdılar. Ser-kassâbân-ı hâssa olan "Kappânî" dimekle meşhûr ü müte'ârif Edirnevî Mehemmed Ağa tertîb-i ziyâfet idüp Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Yûsuf Efendi'yi ve Başbâkīkulı Abdullah Efendi'yi ve harâc muhâsebecisi olan İsma'îl Efendi'yi ziyâfete da'vet, müşârün-ileyhimâ dahi "da'vete icâbet" fehvâsınca ba'de'z-zuhr mûmâ-ileyh Kappânî Mehemmed Ağa'nın sa'âdethânesin teşrîf ve ba'de ekli'z-zıyâfe vakt-i şâma karîb meştâlarına teveccüh ü azîmet eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, |207b| fî 20 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Bundan akdem sipâh ve silahdâr ocaklarına müceddeden serdengeçdi tahrîri fermân buyurulmuş idi. Yevm-i merkūmda beş yüz nefer ebnâ-i sipâhiyân ve beş yüz zümre-i silahdârân serdengeçdi dilâverleri tertîb-i alay ile Sarây-ı Sadr-ı âlî zûkākından mürûr u ubûr idüp ve yevm-i merkūmda ibtidâdan altışar akça olmak üzere rü'ûs-ı hümâyûnları i'tâ olunup taraf-ı meştâ-yı Sofya'ya teveccüh ü azîmetleri fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 21 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Han-ı âlî-şânın Edirne meştâsında tevakkuf u ârâmından beyne'n-nâs haber-i muvahhişler zuhûr u peydâ olup asker-i Tatar'ın güzîde beyzâde ve mîrzâlarından taraf-ı Han-ı âlî-şâna mektûblar ve haberler biribirine müte'âkib vürûd bulup bu tarafda Kırım vilâyeti hâlî olduğundan nâşî Moskov leşkerinin hareketleri ihtimâli nümâyân olduğundan tehâşî elbette ve elbette bu tarafda vilâyet-i Kırım'a teveccüh ü azîmetiniz elzem ü lâzımînden olduğuna mütevâtiren mektûb ve haberlerin vürûdını sıhhate irgürüp beyne'n-nâs niçe dürlü güft ü gûlar şüyû' bulmuş idi.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tba.gov.tr

Mesnevî:

Kerem kıl açma bu sırdan dehânı
Bu yüzden kimseye kılma beyânı

Bu sırrı setr eyle perde-pûş ol
Dehânın goncası gibi tut hamûş ol

Nesr: Fe-ammâ halkın bî-vefâ vü sitemkârlığı ve adûnun |**208a**| nâ-münâsib güft ü gûluğı fi'l-cümle [116] هَبَاءً مَّنثُورًا olup bi-hamdi li'llâhi te'âlâ yevm-i merkūmda meserret-haberler şâyi' olup güzîdegân-ı beyzâdegân ve mîrzâgân taraf-ı Tatar'dan taraf-ı Han-ı âlî-şâna mektûblar ve haberler vürûd bulup inşâ'a'llâhu te'âlâ işbu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûn azîmeti içün asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr-ile bi'l-cümle hâzır u müheyyâ olup hazret-i Han-ı âlî-şânın fermân-ı hümâyûnlarına gûşiş ü intizârında âmâde oldukları rivâyet-i sahîha ile vürûdının zuhûr u âsârı der-i devlete vusûl bulmağın cümle erkân-ı devlete ve a'yân-ı saltanata ve adûdan nâşî cümle nâsa hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis fî 22 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Çûn ki davarhâ-i Istabl-ı âmire'nin inşâ'a'llâhü'r-Rahmân yarınki gün çayıra ihrâcları mîrâhûr-ı evvel olan Ömer Ağa tarafından Emîn-i Cev İbrâhîm Efendi'ye i'lâm ve tenbîh idüp davarhâ-i mezbûrânın ihrâcları mukarrer ü muhakkak olmağın emîn-i müşârün-ileyh davarhâ-i hâssa-i Istabl-ı âmire'nin ve ağayân-ı Enderûn-ı hümâyûn ve Bîrûn'un mu'tâd-ı kadîm üzere cümle mühimmâtları taraf-ı esnâfdan bi't-tamâm alınmak üzere mühimmât tezkirelerin Istabl-ı âmire-i büzürg ve küçük kethudâlarına ve huddâmlarına ve ahûr-ı Şeyh Vefâ'da olan araba bârgîrleri huddâmlarına tevzî' ü taksîm idüp |**208b**| cümlesi hâzır u âmâde ve sabâha muntazır oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â fî 23 şehr-i Receb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Rûz-ı Hızır, bâ-kavl-i müneccimîn.

Yevm-i merkūmda pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin tavîle-i hâss-ı hümâyûnları ve ağayân-ı Enderûn-ı hümâyûnun esb-i sabâ-reftârları ve ağayân-ı

116 "… savrulmuş toz taneleri…", Kurân-ı Kerîm, Furkan 25/23. âyetten.

Bîrûn'un davarları mu'tâd-ı kadîm üzere çayıra ihrâc ve "Adaçayırı" dimekle meşhûr olan çayıra revâne ve mahall-i münâsib çayıra nüzûl olundı. Ve hazret-i Sadr-ı âlî'nin ve Kā'im-makām Vezîr-i mükerrem Hazînedâr Ali Paşa'nın davarları ve ulemâ-yı kirâmın ve cümle ocak ağalarının davarları ihrâc ve Adaçayırı'na irsâl olundı. Ba'dehû ahâlî-i Dîvân'ın ve sâ'ir erkânın dahi davarları ihrâc ve ba'zısının Adaçayırı'na ve ba'zılarının mahall-i münâsib olan çayırlara Mîrâhûr-ı Evvel Ömer Ağa'nın memhûr tezkiresi mûcebince irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs fî 24 şehr-i Receb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Mihal Köprüsi havâlîsinde Hızırlık nâm mahallin zeylinde vâkı' "Paşabâğçesi" dimekle meşhûr u ma'rûf bâğçe-i dil-güşâda ve bâğ-ı ferah-fezâda hazret-i Han-ı âlî-şân içün âlî-ziyâfet taraf-ı Sadr-ı âlî'den tertîb olunup bir gün mukaddem hâzır u âmâde olunmuş idi. Yevm-i merkūmda Han-ı âlî-şân hazretlerin,

Beyt:

Kadem-rencîde kılsun n'ola şâhum
Senindür bendehâne pâdişâhum

|**209a**| fehvâsınca ol fezâ-yı dil-keşe da'vet içün ser-çavuşân-ı Dergâh-ı âlî ile kethudâ-yı bevvâbîn-i Sadr-ı âlî irsâl olundı. Han-ı âlî-şân dahi "da'vete icâbet" fehvâsınca bi'z-zât ol makām-ı dil-güşâya ve ol bâğ-ı ferah-fezâya teveccüh ü azîmet ve meclis-i Sadr-ı âlî'de teşrîf ve şerâyit-i tahıyyeti yerine getürdi. Ve Sadr-ı âlî dahi redd-i cevâb-ı selâm ve itmâm-ı merâsim-i ikrâmdan sonra ziyâfet-i mihmâniyye itmâm ve niçe arz-ı ubûdiyyet ve niçe esrâr-ı dürr-i şâhvâr-ı hikmetden sonra Han-ı âlî-şân hazretleri meştâ-yı mukarrereleri olan karye-i Timurtaş tarafına hareket ve Sadr-ı âlî ile vedâ'laşup meştâ-yı mezbûra azîmet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 25 şehr-i Receb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri ekser eyyâm-ı cum'ada salât-ı cum'ayı sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât selâtîn-i mâzıyyeden ecdâd-ı izâmları olan merhûm ve mağfûr Sultân Bâyezîd Han-ı Velî *aleyhi'r-rahmetü'l-Bârî* kenâr-ı Nehr-i Tunca'da binâ[117] eyledükleri câmi'-i şerîfde edâ buyururlar idi. Bu def'a dahi câmi'-i

117 "binâ" kelimesi mükerrerdir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE AKADEMİ OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mezbûrda edâ buyurdılar. Ve merhûm Köprilizâde Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa *yessera'llâhu mâ-yeşâ* hazretleri dahi bu def'a salât-ı cum'ayı Üçşerefeli Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt fî 26 şehr-i Receb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Bundan akdem vilâyet-i Bosna Darbhânesi'nde |**209b**| vâlî-i memleket olan Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa'nın ma'rifetiyle meskûk mankur kat'ı için fermân-ı âlî sâdır olmuş idi. Hâliyâ vilâyet-i mezbûrede kat' olunmak üzere iken ve lâkin Üsküb ve Köstendil sancaklarında ve Manastır ve Siroz ve Dırama ve Nevrekob ve Zihne ve sâ'ir ol etrâf kazâlarda ve Selânik ve Tırhala sancaklarında râyic olan mankur külçe bakırdan olmayup atîk ve müsta'mel bakırdan olmağla ve mîzânda noksânü'l-vezn bulunmağla emvâl-i mîrî muhassılları ve cizye tahsîldârları mîrî içün ahzdan îbâ eyledüklerinde "hâlâ taraf-ı Bosna'da kat' olunan mankurdandur" deyü illet ü bahâne olunduğı der-i devlet-me'âbın mesmû'-ı hümâyûnları olmağın ba'de'l-yevm hâlis külçe bakırdan kat' olunmak üzere bir ehl-i vukūf ve mu'temedün-aleyh âdem tedârüki elzem ü lâzımînden olmağın hâliyâ zümre-i silahdâr ocağı kâtibi olan İbrâhîm Efendi'nin darbhâne ilminde mahâret-i külliyesi olduğı nümâyân olmağın müşârün-ileyh İbrâhîm Efendi'ye Hazîne-i Bosna Defterdârlığı sadaka ve tevcîh ve vilâyet-i Bosna'da hâlis külçe bakırdan hâlisü'l-ayâr ve kâmilü'l-vezn meskûk mankur kat'ı içün mûmâ-ileyh İbrâhîm Efendi kulları ta'yîn buyurulmak bâbında arz u telhîs olmağın mûcebince tevcîh buyurılup hil'at-i |**210a**| fâhire ilbâs ve bir gün evvel darbhâne-i mezbûra irişüp husûs-ı mezbûra kemâl mertebe takayyüd ü ihtimâmı için fermân-ı âlî sudûr buldı.

Beyt:

Gâh bu mir'ât-ı felek şekl-i râhat gösterür
Geh döner kahrla bin dürlü rahmet gösterür.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 27 şehr-i Receb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Bundan akdem Yörük tâ'ifesi cemî'-i tekâlîfden mu'âf ü müsellem olmak üzere tüvânâ ve güçlü ve kuvvetlüleri nefîr-i âmm tarzı üzere Tatarpazarı ve ol havâlîde iktizâ iden mahallerde mevcûd ve ta'yîn oldukları mahalleri hıfz ü hırâset eylemek içün ihrâcı fermân buyuruldığının zikri sebkat itmiş idi. Ve

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

lâkin Edirne sâkinlerinden merhûm Sultân Bâyezîd Han-ı Velî Evkāfı'nın kitâbeti hızmetinde olan "Çinicizâde" dimekle meşhûr ü müte'ârif (Boş) Efendi evkāf-ı mezbûre re'âyâsından olan Yörük tâ'ifesinin ihrâcına ta'yîn olunan mübâşire cevâb virüp: "Evkāf-ı mezbûre re'âyâsından Yörük olanların nefîr-i âmma ihrâcları kānûn değildir" deyü mâni' olduğın mahmiye-i Edirne kādîsı olan Mevlânâ Murtazâ Efendi der-i devlete arz u i'lâm itmeğin kâtib-i mezbûrun Dîvân-ı Sadr-ı âlî'ye ihzârı fermân ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de vusûlünde yüz yirmi aded darb-ı şedîdden sonra çavuşbaşı |**210b**| habsine irsâl ve ol sâ'at Midillü Cezîresi'ne nefyi içün fermân-ı âlî sudûr buldı. Ve bevvâbân-ı sultânîden "Ağababası" dimekle meşhûr ü müte'ârif evkāf-ı mezbûre mütevellîsi olan Hovardazâde Kadri Ağa'yı dahi ol sâ'at çavuşbaşı ağa habsine fermân buyuruldı. Ve Han-ı âlî-şân hazretlerine tertîb-i ziyâfet görilüp da'vet içün Kethudâ-yı Sadr-ı âlî Mehemmed Ağa irsâl olunup "da'vete icâbet" fehvâsınca bi'z-zât Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf ve Han-ı âlî-şâna ikrâm ü tekrîmden sonra tertîb-i ziyâfet itmâm ve ba'de't-ta'âm vakt-i şâma karîb meştâ-yı mu'ayyeneleri olan karye-i Timurtaş tarafına azîmet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 28 şehr-i Recebü'l-müreccеb sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Sofya meştâsı muhâfazasında olan mîrimîrân tarafından der-i devlet-medâra iki aded dil vusûl ve getüren dilâverlere hil'at-i fâhire ilbâs ve nukūd ihsân olunmuşdur. Ve lâkin kefere vü fecerenin gerek hareketi ve gerek sâ'ir ahvâli ne-minvâl üzere olduğından ve dillere su'âl ü cevâbdan bir şâfî cevâb zuhûra gelüp nümâyân olmadı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 29 şehr-i Receb sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Katl-i Kethudâ Mehemmed Paşa: Sâbıkā kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn olup Kapu-ortası'nda mahbûs iken vezâreti ref' olunup çavuşbaşı habsine fermân olunan Kethudâ Mehemmed Paşa'nın katli fermân buyurulmağın bâb-ı Sarây-ı Sultânî'de tîğ-i |**211a**| cellâd ile katl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî gurre-i Şa'bâni'l-mu'azzam sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Devlet-i Âl-i Osmâniyye'de ulak menzili umûrı umûr-ı külliye olup ve ulakların mübâlağa ile âmed ü refti ta'bîrâtdan hâricdir. Zîrâ merhûm vezîr-i sâbık asrın-

da umûr-ı mühimmeden nâşî ekâbir-i devletin değil bir ednâ kimesnenin şark u garbda kendü umûrına müte'allık bir mesâlihi için bir değil belki dört-beş menzil bârgîri için hükm-i hümâyûn defa'âtile virildüğünden nâşî tâ'ife-i bâzergânın dahi poliçe husûsı iktizâ eylese âmed ü reftde harc u masraf nukūdının öşr ü âşirin maslahat-güzârân nedîmânlara hediye tarîkı ile irtişâlar bezl idüp ahvâl-i poliçe için üç-dört re's menzil bârgîrine hükm-i hümâyûn tahsîli mümkin olmağla ulakların vefret ü kesretinden menzillerin harc u masârıfâtı kesîr ve menzilcilerin dâ'imâ şikâyeti eksik olmayup her bâr imdâd ü i'ânet taleb idüp feryâd u figānları ale't-tevâlî âşikâre iken böyle olduğı hâlde pây-ı taht-ı kadîm olan Edirne'ye karîb olan menâziller senede yedişer-sekizer yük akça masârıfât ile görilmek mümkin olmaduğı eclden kadîmden menzil-keş olan kurâ ahâlîsinden mâ'adâ menâzillerin etrâf ü civârına karîb münâsib ve gayr-i münâsib olan kazâlardan her bir menzile |**211b**| dörder-beşer kazâ imdâd ü i'ânet-i menzil için ta'yîn ve her kazâ ahâlîsinden kırkar-ellişer bin akça "imdâd-ı menzil" deyü imdâd akçası ta'yîn olunduğundan fazla her bir menzili der-uhde vü iltizâm iden menzilciler ulak için menâzilde yüzden yüz elliye varınca menzil bârgîrleri besleyüp hâzır u âmâde iken kesret-i ulakdan ve bârgîrlerin zâyi' ü telef ve helâk olmasından vefâ eylemedüğünden ve menzil masârıfâtının mübâlağa ile kesretinden menzilciler müflis ü mendebûr olduğundan mâ'adâ menzil-keş olan re'âyâ fukarâsına menzil husûsı için kādîlar ve a'yân-ı vilâyet ma'rifetleri ile olan zulm ü ta'addî nümâyân ve kadîmî menzil-keş olan re'âyâ fukarâsının âh ve feryâd u enînlerinin dûd-ı siyâhı âsmâna urûc eyledüği mesmû' ve gayr-i mesmû' iken felek-i şu'bede-bâz cümlesin tarh-endâz idüp bi-hamdi li'llâhi te'âlâ bir vezîr-i adl-âyîn ve ri'âyet-i kavânîn[118]-i adâlet-nişîni Hudâ-yı kerîm ve Allâm u Alîm lutf u ihsân idüp ulağ-ı mezbûrânın kesret ü vefretin men' ü def' itmek niyyeti ile ve ziyâdesiyle umûr-ı mühimme vâkı' olmadukca menzil için hükm-i hümâyûn virilmez iken ulakların âmed ü refti münkatı' olmaduğundan nâşî İstanbul ile Edirne mâbeyninde vâkı' menzil ki, Çorlı |**212a**| ve Burgos ve karye-i Kulalı ve Edirne menzilleridir ve Edirne'den Sofya'ya varınca orta kol menzilleridir, zikr olunan menâzil menzilcilerinin der-uhde vü iltizâmlarının ibtidâsı rûz-ı Hızır'dan sene tamâmına değin olmağla işbu bin yüz bir senesi rûz-ı Hızır'ı mürûr u ubûr itmekle menâzil-i mezkûr menzilciyân-ı kadîme sene-i sâbık üzere müceddeden der-uhde vü iltizâmı sipâriş veyâhûd menzilciyân-ı cedîd nasb u ta'yîn buyurulmak bâbında her bâr arz u i'lâm itdükce vekîl-i mut-

118 Metinde قرابين şeklinde yazılmıştır.

lak vezîr-i Âsaf "menzilciyân-ı mezbûrânın müdde'âlarına faysal virile" deyü fermân buyurdukca nâzır-ı Hazîne-i hümâyûn olan defterdâr efendi her bâr cevâbında: "Tefahhus idelim, hâliyâ menziller hıffet üzeredir" ve gâh: "İstihbâr idelim" deyüp: "Ma'lûmumuz olmadukça niçe faysal virelim" ve gâh: "Vakti var, acele itmen te'hîr idin inşâ'a'llâhu te'âlâ beher hâl bir tarîk ile hâtırlarınız tatyîb olunur" deyü avk u te'hîre ve re'y [ü] tedbîre salmasından[119] murâd taraf-ı menzilciyândan ümmîd-i irtişâ olduğı nümâyân, menzilcilerin ise feryâdı mesârıfât ve me'kûlât-ı bârgîrden mâ'adâ menzile huddâm ta'yîn olunan odacı ve sürici ve at oğlanlarının ücretleri husûsunda seneleri tamâm olmağla, "müceddeden kavl ü karâr ve iltizâm-ı sâbık üzere ber-karâr veyâhûd izn virin kâr-ı âhar peydâ idelim" deyü takāzâları mukarrer ü muhakkak iken,

Mısrâ':

[Varak-ı] mihr [ü] vefâyı |**212b**| *kim okur kim dinler.*

Nesr: Menâzil-i ulak ki hâliyâ umûr-ı mühimme-i devletden faysal virilmeyüp inkılâbda ve menzilciler ıstırâbda kalmışdır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 2 Şa'bân sene 1101.

Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Bundan akdem Bosna defterdârlığı tevcîh olunan Silahdâr Kâtibi İbrâhîm Efendi yevm-i merkūmda taraf-ı Bosna'ya teveccüh ü azîmet idüp vasf-ı hâline münâsib Rûhî-i Bağdâdî'nin tercî'-i bendinden işbu bendi vird-i zebân idüp feryâd-kûnân tekellüm iderek revân oldı.

***Tercî'-i Bend-i Rûhî-i Bağdâdî*:**

Virdük dil ü cân ile rızâ biz ki kazâya
Gamm çekmezüz uğrarsak eger derd ü belâya

Koduk vatanı gurbete bu fikr ile çıkdık
Kim renc-i sefer bâ'is olur izz ü alâya.

Devr eylemedük yer komaduk bir nice yıldır
Uyduk dil-i dîvâneye dil uydı hevâya.

Olduk nereye varduk ise aşka giriftâr
Alındı gönül bir sanem-i mâh-likāya.

119 "salmasından" şeklinde olması gereken kelime metinde sehven "sâliyânesinden (سالیانه سندن) şeklinde yazılıdır.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Bağdâd'a yolun düşse eger bâd-ı seher-hîz
Âdâbla var hızmet-i yârân-ı safâya.

Rûhîi eğer bir sorar ister bulunursa
Dirlerse buluşdun mı o bî-berg ü nevâya.

Bu matla'-ı garrâyı okı epsem ol andan
Ma'lûm olur ahvâlimiz erbâb-ı vefâya.

Hâlâ biz üftâde-i hûbân-ı Dımışk'uz
Ser-halka-i rindân melâmet-keş-i ışkuz. |**213a**|

Şahs-ı mezbûr ukalâ-yı kâmilînden ve mühendis-şinâsiyândan olup kelâm-ı nifâk istimâ'ından imtinâ' eylerdi. Bâ-husûs istihdâm-ı umûrda kemâl mertebe takayyüd-i {ü} tâmm ve istikāmetde sa'y ü ihtimâm üzere olup her-bâr hakīkat-gû ve hâtır içün hoş-âmedî irtikâb itmezdi. Bi'l-âhire semt-i hılâfa seferi bâ'is ü bâdî oldı. İmdi her çend ki adûdan mahabbet ü meskenet müşâhede oluna şart-ı ihtiyâtı mer'î tutup anın da'vâ-yı ittihâdı Ankā gibi bî-mekân ve kîmyâ gibi bî-imkândır. Zinhâr ve zinhâr i'tikād ü i'timâd olunmaya ki hiç vechile düşmen dost olmaz ve adûdan bir vechile sadâkat gelmez.

El-kıssa: Bî-çâre İbrâhîm Efendi ol gice renc ü gussa ile sabâha irişdi ve nâkâm ol belâ-yı bî-hengâma tahammül idüp ale's-seher taraf-ı Bosna'ya menzil ile teveccüh ü azîmet eyledi.

Beyt:

Eyledin azm-i sefer lutf-ı Hudâ yârin ola
Himmet-i ehl-i nazar kāfile-sâlârın ola.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 3 şehr-i Şa'bân sene 1101.

Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa hazretleri bu def'a dahi salât-ı cum'ayı Üçşerefeli Câmi'-i şerîfi'nde edâ buyurdılar. Bundan akdem Çavuşbaşı Mehemmed Ağa hânesinde mahbûs olan merhûm Sultân Bâyezîd Han Evkāfı'nın mütevellîsi Hovardazâde Kadri Ağa'nın cürmi afv buyurılup yevm-i merkūmda habsinden ıtlâkına fermân sudûr buldı. Sâbıkā mîr-i mîrân-ı Mar'aş olup |**213b**| Niğbolı muhâfazasına me'mûr olan "Kādîzâde" dimekle meşhûr ü müte'ârif Hüseyin Paşa Niğbolı tarafından meştâ-yı Edirne'de der-i devlet-medâra vusûli tahakkuk bulup beyne'n-nâs şüyû' buldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 4 şehr-i Şa'bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Hâliyâ Başbâkīkulı Abdullah Ağa'nın kîsedârı ile işbu râkımü'l-hurûf, Defterdâr Efendi'nin kapusunda mükâleme üzere iken kîsedâr-ı mezbûrun destinde bir deftere nazarımız ta'alluk idüp manzûrumuz oldukda, meger hâne-i ser-gulâm-ı bâkīde mahbûs olanların esâmîleri defteri imiş. Çeşm-i ibretle nazar olundukda ser-i defterde tahrîr olunan sâbıkā Hazîne-i Budin Defterdârı "Karanfilzâde" dimekle meşhûr ü müte'ârif olan Hasan Ağa ve Kifrî Ahmed Efend[i] merhûmun Âstâne'de hamr emîni vekîli üzerine nâzır olan hazînedârı Yûsuf ve mîrî ile hisâb-ı küllîsi olan Selanikli Selanik Emîni Nazîrîzâde Mehemmed Ağa ve Edirne muzâfâtından Ada Mukāta'ası emîni olup sâbıkā Darbhâne Emîni Mehemmed Efendi'nin etbâ'ından Mustafâ Ağa ve bin doksan beş senesine mahsûb olmak üzere Debre Mukāta'ası'n der-uhde vü iltizâm idüp vezîr-i sâbık maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın selâm ağası Hülâmoğlı Ahmed Ağa ve ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî olan üç sene bir tahvîl ile Canik sancağının bedel-i kendir tahsîldârı Fethi Beyzâde Ahmed Ağa ve İzmir Kal'ası ta'mîrine me'mûr ve kârhâne-i |**214a**| İzmir'de barut-ı siyâh tabhı içün güherçile iştirâcısı olup ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî pâyesiyle olan Ma'den Ağa ve sâbıkā Filibe nâzırı olup Ahmed Efendi etbâ'ından Filibeli el-Hâc Alizâde Mehemmed Ağa ve bin yüz senesine mahsûb olmak üzere Karahisâr-ı Sâhib sancağının bedel-i bîldârı tahsîline me'mûr el-Hâc İsma'îl Ağa ve sâbıkā Şâm-ı cennet-meşâmm Defter Kethudâsı Mehemmed Efendi ve Nevrekob kazâsından bedel-i bârgîr tahsîline me'mûr Ahmed Ağa ve Istabl-ı âmire içün Bolı sancağından esterân iştirâsına me'mûr sarrâcîn-i hâssadan Mehemmed Bey ve Urfa paşası Kayseriyeli Emîr Paşa'nın kethudâsı Mustafâ Ağa ve bin yüz senesine mahsûb olmak üzere Yanbolı Kıbtiyânı Cizyesi Tahsîldârı Mehemmed Ağa ve bunlardan mâ'adâ mechûlü'l-esâmî istihdâm kulları meştâlarında olanlardan gayri dört-beş nefer zımmî ki, bi'l-cümle müşârün-ileyh Başbâkīkulı Abdullah Ağa'nın meştâsı ki merhûm Karamânî İshâk Efendi'nin hezâr hendese ile müceddeden binâ eyledüği hânedir, hâne-i merkūmda cümlesi mahbûs ü der-zencîrler imiş. Cümlesinin düyûnların cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn âsân vechile edâsın müyesser idüp lutf u keremiyle bi'l-külliye halâs eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn. Zihî binâ-i |**214b**| kebîr ki merhûm İshâk Efendi mâl-ı Kārûn harc u sarf idüp itmâma karîb olmuş iken ba'zı mevâzı'i binâ-yı köhne-sâl gibi yıkılup hurd u hâş-ı zemîn oldukda tekrâren üstâd mühendisîn [ü] mi'mârânın takayyüd-i {ü} tâmmları ile müceddeden binâ ve ta'mîr idüp râhat ü istirâhat vaktinde nefy ani'l-beled ve

niçe rûzgâr diyâr-ı gurbetde mihnet ü meşakkat ile felek-zede ve bahîller keffinden teng ve câhiller kalbinden târîk mahallerde âvâre vü ser-gerdân iken bahtın müsâ'adesiyle nedîm-i şehriyârî silkine münselik oldukda yine tekrâr izz ü nâz ve tebahtür-i ihtizâzile mülûkâne dehlîzler ve câmekânlar ve hammâmlar ve kâşânehâneler ihdâs idüp "kendü matlûbuma vâsıl-ı {u} dest ümmîdiyle miyân-ı şâhid-i maksûda mütevâsıl oldum" ümmîdinde iken felek-i şu'bede-bâz murâd üzere müsâ'ade itmemekle mevsim-i gül gibi müddet-i bekāsı kalîl ve kâşâne-i ma'mûrânı niçe zamân hâliyetün hâliye harâb u yebâb kaldı. Meger ol mâl-ı habîs ile revnak bulan bârhâne vü kârhâne meclis-i mahbûsân içün tarh-{u}endâz olunmuş. İmdi kanâ'at ehli olmayan dünyâda râhat olmaz. Ve ferâgat kadrin bilmeyen âlemde âkıbet bulmaz. Her kişi kendüye münâsib olan kâra meşgūl olmak gerek. Ve pergârvâr kendü dâ'iresinde kadem-i bîrûn kalmamak gerek.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 5 şehr-i Şa'bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i |**215a**| *Edirne.*

Şerîfî ve Üngürüs altını içün Hattât Hâfız Osmân Efendi resmi üzerine Hakkâk Sırrı'ya hekk itdirilüp ve bir mu'temedün-aleyh kulları altun nişâncısı ve bir müstakīm kâtib dahi ta'yîn olunup zikr olunan şerîfî ve Üngürüs altını nişânlandıkdan sonra her bir şerîfî altını ve Üngürüs altını ikişer-buçuk guruşa râyic olmak üzere fermân olunup izdiyâd olan otuz akçanın yirmi akçası mîrî içün zikr olunan şerîfî ve Üngürüs altunun nişânlandırmağa getüren sâhibi yedinden alınup ve on akçası sâhibine nef' olmak üzere kalur. Ve yaldız altunun kendülüklerinden getüren tüccâr tâ'ifesinin dahi altını kal ve sikke-i hümâyûn ile meskûk olmak murâd idenlerin dahi vech-i meşrûh üzere cânib-i mîrîye ve sâhibine â'id ve hâsıl olacak nef'i zâhir ve ma'lûm-ı devletleri oldukda ne-vech üzere fermân-ı âlîleri sâdır olur ise fermân devletlü ve sa'detlü sultânımındır" deyü arz u telhîs olundı. Ve lâkin telhîsinin fermânı zuhûr eylemedi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn fî 6 şehr-i Şa'bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.[120]

120 Derkenar:
Ta'rif-i Ordu-yı Hümâyûn: Bir tarafdan düşmen zuhûrı ile sefer-i hümâyûn iktizâ itdükde dâ'ire-i sadr-ı âlî ne-minvâl üzere vaz'-ı hıyâm olunur? Umûr-dîde ve kâr-âzmûdelerden istimâ' olunmuşdur ki, sadâret-i uzmâ ve vekâlet-i kübrâ makāmında kā'im olan vezîr-i a'zamın otağ-ı meymenet-fâlleri mahall-i muhayyemgâha hurûc ve vaz'-ı {u} esâs olundukda bi'z-zât ve[z]îr-i a'zamlara mahsûs olan hıyâmlardan evvelâ bir sütûnlı hayme-i kebîr ki, on iki sütûnlı sâyebân ile vaz' olunur, ana "otak" ta'bîr iderler. Sâniyen üç sütûnlı çerge ve iki oba ki, biri iki sütûn ile ve biri çubuk kafesli Türkmân

İhrâc-ı Tuğ ve Otağ ve Haymehâ-i Sâ'ire: Çûn vakt-i sefer ve hengâm-ı hareket-i nusret-zafer karîb oldı, işbu yevm-i mübârekede tuğ ve otağ-ı Sadr-ı âlî ve bi'l-cümle sefer-i nusret-esere me'mûr ocak ağalarının tuğları ve sâ'ir asâkir-i nusret-şi'ârın hayme vü hargâhları ihrâc ve sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî'de "Paşa Mezârlığı" |**215b**| dimekle meşhûr sahrâ-yı Vâdî kurbünde

• • • • • • • • • • •

veyâhûd Tatar obası şeklindedir, bu cümle dört kıt'a hıyâm olur. Dîvân-ı |**215b**| hümâyûn oldukda bir sütûnlı otağa teşrîf iderler ve üç sütûnlı çerge arz odası şeklinde olup bir umûr-ı mühimme veyâhûd müşâvere iktizâ eyledükde ana teşrîf iderler. Ve obalar bi'z-zât kendülere mahsûsdur. Ve sâ'ir gılâmân-ı Enderûn hıyâmları tertîb üzere vaz' olunup cevânib-i erba'ası zûkāk ile devr olunup vaz' olunur. Ve mu'tâd-ı kadîm üzere etrâfına vaz'-ı esâs olunan hıyâmların kā'idesi budur ki, otağ-ı mezbûrun cânib-i yemîninde ibtidâ kethudâ-i sadr-ı âlî haymesi ve tahtında re'îsü'l-küttâb haymesi ve anın tahtında tezkire-i evvel haymesi ve anın tahtında tezkire-i sânî haymesi ve anın tahtında mektûbî haymesi ve anın tahtında emîn-i defter-i hâkānî haymesi vaz' olunup hıyâm-ı mezbûrların itmâmında defterdâr-ı şıkk-ı evvelin |**216a**| hıyâmı otağ-ı Sadr-ı âlî'de mukābil vaz' olunup taraf-ı yemîn itmâm olur. Ve otağ-ı sadr-ı âlînin cânib-i yesârında ibtidâ kethudâ-i bevvâbîn hıyâmı ba'dehû telhîscinin hıyâmı, anın tahtında ser-oda-i bostânî hıyâmı ve anın tahtında çavuşbaşı hıyâmı ve anın tahtında muhzır ağa hıyâmı ve anın tahtında kādî-i Ordu-yı hümâyûn hıyâmı ve anın tahtında efendilik ile olduğı hâlde nişâncı hıyâmı ki, defterdâr-ı şıkk-ı evvel hıyâmının yemîninde itmâm olur. Bu takdîrce defterdâr hıyâmının cânib-i yesârı emîn-i defter-i hâkānî hıyâmı ve cânib-i yemîni nişâncı hıyâmı olmuş olur. Ve bu zikr olunan altı kıt'a hıyâm ki otağın cânib-i yemîninde ve yedi kıt'a hıyâm ki cânib-i yesârında vaz' olunur. Bi'l-külliye zûkāk ile |**216b**| vaz' olunup manzûrları meydân-ı vâsi'a kalur. Ve miyân-ı meydânda hayme-i laklak vaz' olunup kurbünde Hazîne-i âmire sandukları vaz' olunup, kurbünde hazînedârbaşı hıyâmı esâs olunur. Ve zikr olunan bir sütûnlı otak ile hayme-i laklak fakad vezîr-i a'zamlara mahsûsdur. Sâ'ir vüzerâ vaz' eylemeğe kādir değillerdir. Ve yeniçeri ocağının mahall-i muhayyemgâhı uğurda ve ocağ-ı topcıyânın mahall-i muhayyemgâhı yeniçeri ocağının uğurunda ve sipâh dâyiresi otağının cânib-i yemîninde ve silahdâr dâ'iresi cânib-i yesârında ve cebeci ocağı ve nüzûl emîni hıyâmı ve sergi emîni hıyâmlarının mahall-i muhayyemgâhları otağ-ı sadr-ı âlînin ardında vaz' olunur. |**217a**| ve gediklü müteferrikaların mahall-i muhayyemgâhı otağın sağında ve gediklü çavuşların mahall-i muhayyemgâhı otağın solunda, çavuşbaşı hıyâmının ardında ve ehl-i Dîvân'ın mahall-i muhayyemgâhları defterdâr hıyâmının ardında vaz' olunmak mu'tâd-ı kadîm olup kānûn-ı Şehinşâh-ı Süleymânî'dir. Ve tahrîr olunduğı minvâl-i meşrûh üzere müctemi' olan muhayyemgâha Ordu-yı hümâyûn i'tibâr olunur. Ve zikr olunan Ordu-yı hümâyûn'da beş kıt'a hıyâmın sütûnı bâlâsında bayrak alâmetleri olmak dahi mu'tâd-ı kadîmdir ki iktizâ eyledükde ma'lûmları âsân olmak içündür. Evvelâ nüzül emîni hıyâmının sütûnı bâlâsında beyaz iki çatal bayrak ve taşra kâğıd emîni hıyâmın sütûnı bâlâsında beyâz müdevver küçük bayrak ve gediklü ser-müteferrikagân-ı Dergâh-ı âlî hıyâmının |**217b**| sütûnı bâlâsında iki çatal kırmızı bayrak ve Han-ı âlî-şân-ı Cengiz'in kapu kethudâsı hıyâmının sütûnı bâlâsında üç çatal bayrak ve yeniçeri ocağında başyazıcı hıyâmının sütûnı bâlâsında üst çatalı kırmızı ve alt çatalı sarı olmak üzere iki çatal bayrak. Bu zikr olunan bayrakların vaz'ı mu'tâd-ı kadîm olup kānûn-ı Şehinşâh Süleymân-ı Evvel'indir. Ve eğer sefer-i hümâyûn Anadolı tarafına vâkı' oldukda Anadolı'da vâkı' eyâlet vâlîleri ve sancakbeyleri Ordu-yı hümâyûn'un cânib-i yemîninde ve Rûmili'nde vâkı' eyâlet vâlîleri ve sancakbeyleri Ordu-yı hümâyûn'un cânib-i yesârında alâ-merâtibihim vaz'-ı hıyâm itmeleri kānûndur. Ve eğer sefer-i hümâyûn Rûmili tarafına vâkı' olur ise Rûmili cânib-i yemînde Anadolı cânib-i yesârda vaz'-ı hıyâm itmek |**218a**| kānûndur. Ve esnâf-ı hırfet-i ordıcıyânın hıyâmları Ordu-yı hümâyûn'un uğurunda münâsib olan mahalle muhayyemgâhların nüzûl iderler. Ve miyânları zûkāk şekli rû be-rû vaz'-ı hıyâm itmeleri kānûndur. Ve cümle ordıcıyâna pâzârbaşı olan ser-çeşme i'tibâr olunup vaz'-ı hıyâmda pâzârbaşı hıyâmına tâbi'lerdir. Ve bevvâbân-ı sultânîden ordu ağası ta'yîn olunur. Ve zikr olunan ağalık eskilik tarîkıyla ocağ-ı bevvâbân-ı sultânîde mahsûs bir gedikdir. Subaşı ve as'esbaşı hıyâmları ordıcı hıyâmı kurbünde vaz' olunup tâyife-i ordıcıyânın zâbıtı ve hem nâzırı ve hem muhtesibi olmak dahi mu'tâd-ı kadîm olup kānûn-ı pâdişâhîdir. |**215b**|

hıyâm olundı. Fransız balyozı ki, bunca zamândan berü meştâ-yı Edirne'de derûn-ı hisârda câlis idi, bi'l-cümle tevâbi' ü levâhıkı ile ma'an Âstâne-i sa'âdet mukābili olan "Medînetü'l-kahr" ismi ile müsemmâ Galata'da mütemekkin olmak üzere taraf-ı Âstâne'ye hareket içün izn-i hümâyûn sâdır olup lâzım olan mühimmâtı ve Sirem arabaları taraf-ı mîrîden tedârük olunup yevm-i merkūmda taraf-ı Âstâne'ye revân olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 7 şehr-i Şa'bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Sâbıkā Erzurum vâlîsi olup hâliyâ mîr-i mîrân-ı Karaman olan Tursun Mehemmed Paşa meştâ-yı Edirne'ye vusûl ve tertîb-i alay ile huzûr-ı Sadr-ı âlî'den mürûr u ubûr ve "Sarrâchâne Köprisi" dimekle meşhûr cisrden ubûr idüp bâğçe-i şehriyârî olan Akpınar nâm mahallin kurbünde kenâr-ı Nehr-i Tunca'ya nüzûl eyledi.

***Hikâyet-i garîbe*:** Yârân-ı safânın ihvân-ı vefânın âlüftesinden bir zarîf işbu râkımü'l-hurûfun bendehânesine teşrîf buyurup: "Bu gün bir garîb hâdise istimâ' eyledim. Çârşû-yı Ali Paşa'nın Pâzâr-ı Mâhî tarafında vâkı' bâbı kurbünde bir dîvâne-meşreb ve abdâlâne-sîret hırka-pûş olan dervîşândan ve velâyet-i büdelâ-yı hâmûşândan ve halka be-gûş-ı Tekye-i Bektâşiyân'dan sâhib-i üftâde ve halhâl velî midir deli midir bilinmez, beher hâl deste-çûpı destinde gönli ammâ |**216a**| dostunda, âşık-ı dîvâneye benzer muhâtabîn-i âftâb itmiş, sözlerin bir hoş-kitâb itmiş, Hindiyâne-sıfat bir kûşe-i nihânîden feryâda âgāz idüp dir ki: "Her şahs ki dânâ ve tüvânâ ola, mübâşeret-i umûr-ı izâm ana âsân olur. Ve her kimse ki akl u hıredde bâhir ola, her kâr ahsen-i vücûh ile vücûd bulur. Ve her cân ki, şu'le-i âteş-i hışmı âb-ı hilm ile teskîn eyleye ve iğvâ-yı şeyâtîn-i hevâdan hazer eyleye ve umûr-ı mesâlih-i cumhûrda inân-ı sıdk ü istikāmeti elden komaya ve havâdis-i vekāyi' ki, vukū' buldı, rıfk u medâr ile telakkī kıla ve her fi'l ki, sûzen-i nahîfden zâhir olur, nîze-i cevşen-güzer anın tahsîlinde kāsırdır ve bir emr ki, kalem-tırâş-ı za'îfden sâdır ola, şemşîr-i âbdâr anın itmâmında mukassırdır, ol şahs elbette ve elbette kendüsin makām-ı ulyâya mütevâsıl olduğın bilür. Durûb-ı emsâl olunduğı hâlde dâne-i bâdâm ki, perde-i hâkde nihân ola, kimse anın terhîbine ihtimâm itmez. Çûn nikāb-ı hâkden yüz göstere ve hıl'at-i zümürrüdîn ile girîbân-ı zemînden baş çıkara, ol meyvedâr-ı {u} dıraht-ı nef'-resân idüği ma'lûm olur, lâ-cerem anı perveriş kılurlar. Ve her-bâr ki ashâb-ı fazl pâymâl ve erbâb-ı cehl sadr-nişîn-i suffa-i ikbâl ola ve hıred-mend ü fâzıl ve hüner-mend ü kâmilden tercîh olunmaya ki, hıred-mendler mansıbın bî-hıredlere virmek hemân hilye-i seri pâya bend ve pîrâye-i pâyı sere peyvend |**216b**|

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

itmek gibidir" deyüp hâmûş oldı. Râvî-i hikâyât olan yârân-ı safâ tekellümünde îrâd eyledi ki: "Çûn ki bu kelâm-ı halt-âmîzi istimâ' eyledim redd-i cevâbı bu minvâl üzere virdim ki: دیوانه را قلم نیست [121] el-uhdetü ale'r-râvî. İsma'îl Geçidi ve Kili ve İsakçı ve İbrail taraflarından narh-ı cârî üzere bundan akdem ba'zı mübâşirîn ma'rifetiyle mübâya'a ve Niğbolı İskelesi'ne nakli fermân olunan mübâya'a zahîreleri Tuna sefîneleri kalîl olup bulunmamağla henûz zahîrenin öşr ü âşiri nakl olunmaduğı vükelâ-yı devletin mesmû'ı olmağın Tuna yalısının iki tarafında vâkı kazâların kādîlarına ve a'yân-ı vilâyete ve iskele emînlerine mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olundı ki: "Tuna iskelelerinde bulunan Tuna sefînelerin ve Karadeniz şaykaları[122] her kankı iskelede bulunur ise ahz olunup mîrî mübâya'a zahîreleri tahmîl ve Niğbolı İskelesi'ne irsâl ve mübâya'a mübâşirleri ma'rifetiyle mukaddemâ ta'yîn ve fermân olunan navl-ı sefînelerin mübâya'a mübâşirleri yedinden bi't-tamâm ashâb-ı sefîneye virdirüp bir gün ve bir sâ'at evvel Niğbolı İskelesi'ne nakl ve kabza me'mûr olana teslîm itdirülmekde takayyüd-i {ü} tâmm oluna" deyü Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından mu'temedü'n-aleyh mübâşirler irsâl olundı. Bi-hamdi li'llâhi te'âlâ haber-i meserret-eserler zuhûra gelüp İskenderiyye sancağında vâkı' |217a| İpek kazâsı kurbünde "(Boş) Palankası" dimekle meşhûr palanka üzerine dört-beş binden mütecâviz kefere vü fecerenin hücûmundan Mahmûd Beyzâde âgâh olup yanında mevcûd bulunan piyâde ve süvârî Arnavud dilâverleri ile irişüp mukābele ve harb [ü] kıtâl eyledüklerinde bâd-ı nusret Mahmûd Beyzâde tarafına vezân ve lutf u inâyet-i Sübhânî taraf-ı İslâmiyâna revân olmağın müşrikîn-i {ü} hâsırînin ekseri tu'me-i şemşîr ve niçeleri bend ü zencîr olunup kırkdan mütecâviz bayrak-ı menhûsları yed-i İslâmiyâna ser-nigûn vâsıl ve taht-ı tasarruflarına dâhil olduğunun haber-i meserret-eseri yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'de der-i devlet-me'âba vusûli ve müjde-resânlara ilbâs-ı hıl'at ve me'mûllerinden ziyâde in'âm ü ihsân olundı, fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 8 şehr-i Şa'bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Dergâh-ı âlî yeniçeri ocağında sâbıkā muhzır olan Bektaş Ağazâde'ye mîr-livâ pâyesiyle Canik sancağı tevcîh ü ihsân olunup dört yüz nefer süvâr-ı ceng-âver ile bundan akdem Sofya meştâsında muhâfazaya ta'yîn olunup irsâl olunmuş

121 "Deliye hüküm yazılmaz".

122 Metinde سابقه لر şeklinde yazılmıştır.

idi. Ve zikr olunan dört yüz nefer ceng-âver kendü hadem ü haşemi olmak üzere fermân buyurulmuş idi. Ve lâkin müşârün-ileyh Bektaş Ağazâde tâzeliği vaktinde vücûd cihetiyle alîl olmağın mîr-livâlık pâyesi ref'i ile ocağ-ı mezbûrda bir nân-parça ile tekâ'üdlüğe |**217b**| tâlib ü râgıb olup mukābelesinde Hazîne-i âmire'ye ber-vech-i nakd on yük akça teslîm eylemek şartı üzere ta'ahhüd itmekle ba'zı ehibbâsının vesâtatıyla recâ olunmağın sa'y-ı hazîneye binâ'en mezbûra ocağ-ı merkūm tekā'üdlüği pâyesi virilüp zümre-i mütekā'idîne ilhâk olunmak üzere ağa-i yeniçeriyân olan Ali Ağa'ya hıtâben fermân-ı âlî sudûr buldı. Ve meblağ-ı mezbûr on yük akça teslîm-i Hazîne olunmak üzere Başmuhâsebe Kalemi'nden tahvîl virildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 9 şehr-i Şa'bânü'l-mu'azzam sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Beyt:

Elâ ey bülbül-i bâğ-ı ma'ânî
Dilin esrâr-ı gaybın tercemânı.

Kaddin serv-i riyâz-ı kuds-hikmet
Sözünden rûh-ı kudsî alur ibret.

Nakş-bendân-ı hikâyet ve sarrâfân-ı rivâyet pâzâr-ı cevâhir-ayârı böyle bulmuşlar ki, her kimse ki binâ-yı kârını sabr u sebât üzere urmaya ve esâs-ı mühimmin mismâr-ı sükûn u vakār ile üstüvâr kılmaya, avâkıb-ı ahvâli nedâmete ve hâtem-i a'mâli melâmete muktazî olur. "Mâ'ide-i ahlâk hilm-i nemek" didikleri nükte budur ki "hilm"i kalb eylesen "milh" olur. Bir tabî'atda ki, âsâr-ı hilm olmaya, anın merkez-i rütbede sebâtı olmaz. Binâ'en [alâ] zâlik merkez-i defterdârîde sâbit-kadem mülâhazasında olan Yûsuf Efendi'nin evzâ' ü etvârı ta'âm-ı bî-nemek mesâbesinde olduğundan nâşî şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup kānûn-ı kadîm ma'lûmâtından behre-mend ve ehl-i Dîvân'da ma'rifetile hıred-mend olup tarîk-ı |**218a**| küttâbdan İsma'îl Efendi ol rütbe-i âlîye sâhib-i istihkāk ve kadd-i kāmetine münâsib hıl'at olmağın lâyık [u] sezâvâr görülmeğin rütbe-i defterdârlık müşârün-ileyh İsma'îl Efendi'ye tevcîh ü ihsân buyurılup hıl'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân ser-firâz buyuruldı. Çûn ki rütbe-i defterdârlık İsma'îl Efendi'ye erzânî buyuruldı, umûr-ı mühimmât-ı seferiyye ve mesâlih-i ibâdu'llâhın ahvâllerine faysal virilmek içün vüs'atli meştâ iktizâ itmekle sâbıkā defterdar ve kā'im-makām-ı Edirne olup hâlâ Trablusşâm vâlîsi olan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'nın meştâ-yı sa'âdetleri münâsib olmağın

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

meştâ-yı mezbûra nakl ve erbâb-ı mesâlih içün Dîvân'a şürû‘ eyledi. Çûn ki tebdîl-i defterdâr cümlenin istimâ‘ı oldukda Dîvân-ı hümâyûn hâce ve aklâm halîfeleri ve cümle ağavât ve erbâb-ı hızmet alâ kadri merâtibihim tehniye-i mansıb-ı âlî-kadr içün Dîvân-ı Defterî'de mevcûd ve resm-i du‘â ve şart-ı senâyı[123] tekmîl eylediler. Vâkı‘ olan ahvâl-i tebdîlden sonra ziyâret-i Han-ı âlî-şân içün Sadr-ı âlî taraf-ı Timurtaş'a teveccüh ve Han-ı âlî-şân ile müşerref ve mülâkī ve vakt-i şâma karîb meştâ-yı sarây-ı sa‘âdetlerine avdet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 10 şehr-i Şa‘bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Sadr-ı âlî bu def‘a dahi salât-ı cum‘ayı Üçşerefeli Câmi‘-i şerîfinde edâ buyurdılar. Mukaddemâ zikri sebkat iden Tursun Mehemmed Paşa me’mûr olduğı mahalle azîmet ile hareket eyledi. |**218b**| Ve başbâkīkulı habsinde mahbûs olan Kifrî Ahmed Efendi'nin hazînedârı Yûsuf, defterdâr efendi iltimâsıyla habsden ıtlâkına fermân-ı âlî sâdır oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 11 şehr-i Şa‘bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi kānûn-ı kadîm üzere Dîvân hâcelerinden Başmuhâsebeci Hasan Efendi'ye ve aklâm hulefâlarından Rûznâmçe-i hümâyûn Kalemi'nde başhalîfe olan Abdî Halîfe'ye ve Başmuhâsebe'de ser-halîfe olan Köse Hasan Efendi'ye ve Cizye Kalemi'nde başhalîfe olan Ali Efendi'ye defterdârlık hıl‘ati ilbâs idüp beyne'l-akrân ser-firâz kılındılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 12 şehr-i Şa‘bân sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Sipâh ve silahdâr ocaklarına serdengeçdi tahrîr ve defter olunmak üzere bundan akdem fermân buyurulmuş idi. Yevm-i merkūmda dört nefer kimesne serdengeçdi ağası ta‘yîn olunup hil‘at-i fâhire ilbâs olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 13 şehr-i Şa‘bâni'l-mu‘azzam sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

123 Metinde ثانی şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tub.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 14 şehr-i Şa‘bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Koca Yûsuf Efendi'nin dâmâdı ve Dergâh-ı âlî gediklü müteferrikalarından “Bostâncılar Odabaşısı” dimekle meşhûr ü müte‘ârif Receb Ağa mübâşeretiyle bin yüz senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûn mühimmâtı içün Silistre |**219a**| sancağında vâkı‘ kazâlardan tahsîli fermân olunan iştirâ zahîresi bedeli mâlı bi'l-cümle yetmiş yük sekiz bin dokuz yüz elli beş akça olup mübâşir-i mezbûr tahsîlden geldükden sonra sancağ-ı mezbûrdan tahsîl ve bakāyâsının tefahhus u teftîşine giden mübâşirlerin getürdükleri yoklama defterleri mûcebince elli yük on bin dört yüz altmış üç akça makbûzâtı olup ve lâkin iştirâ bedeliyyesi mübâşirinin virdüği makbûz defteri mûcebince altmış üç yük doksan dokuz bin dört yüz yetmiş üç akça makbûzâtı olmağla bu takdîrce yoklama defterinden sekiz yük seksen dokuz bin on akça izdiyâd makbûzâtı olmuş olur. Meblağ-ı mezbûrdan bi'd-defa‘ât Hazîne-i âmire'ye teslîm eyledüği altmış üç yük on üç bin yüz doksan akça makbûzâtından aşağı varıldukdan sonra makbûzâtından zimmetine îcâb iden seksen altı bin akça kendünün îyâb ü zihâbı masrafı içün mahsûb buyurulmak recâ ider. Ve bundan mâ‘adâ altı yük dokuz bin dört yüz seksen iki akça bakāyâsı olduğuna gelen yoklama defterleri mugāyir olmağla i‘timâd olunmaduğından tekrâren karye be-karye sıhhati ve hakīkati üzere teftîş ü tefahhus olunup kādîları ve bî-garaz a‘yân-ı vilâyet ma‘rifetleri ile arz u i‘lâm olunmak bâbında |**219b**| arz u telhîs olundukda telhîs mûcebince seksen altı bin iki yüz seksen üç akçası mahsûb olup kalan bakāyâsı mahallerinden teftîş olunmak üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın minvâl-i meşrûh Mevkūfât Defterinde mahalline kayd olunup bakāyâ-yı mezbûr teftîş olunmak üzere ahkâmı tahrîr olunup mübâşir ile irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 15 şehr-i Şa‘bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Çûn ki sefer-i hümâyûn mukarrer ü muhakkak oldı, meştâ-yı Edirne'de rikâb-ı hümâyûnda kalacak Mevkūfât Defterlerin hıfz u hırâset ve vâkı‘ olan umûr-ı mühimme-i seferiyyeyi ve mesâlih-i ibâdu'llâhı gereği gibi tahrîr ve defter ve zabt eylemek içün Mevkūfât Kalemi'nde ikinci halîfe olan Hasan Efendi rü’ûs-ı hümâyûn ile rikâb-ı hümâyûnda Kā’im-makām Hazînedâr Vezîr-i mükerrem Ali Paşa hızmetinde olmak üzere Mevkūfâtcı vekîli ta‘yîn buyurılup defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan İsma‘îl Efendi tarafından hil‘at-i fâhire ilbâs olundı. Mevkūfât başhalîfesi vekâletine kalem-i mezbûr şâkirdlerinden “Dâmâd” dimekle meş-

hûr Mehemmed Çelebi başhalîfe vekîli ta'yîn olunup Mevkūfâtcı Kadri Efendi'ye hıtâben Dîvân tezkiresi vârid oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs fî 16 şehr-i Şa'bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Köstendil'in kefere re'âyâsının isyân |**220a**| u tuğyânından nâşî re'âyâ-yı merkūmun râhiblerinden Sarı Papas nâm mel'ûnun iğvâsıyla Niş'de olan harbî kefereye nihânîce haber irsâl idüp: "Bu etrâfın emvâl ü erzâkı bi'l-cümle Köstendil kasabasında mevcûd olmağla eğer bu tarafa hareket iderseniz cümlemiz mütâba'at idüp sizi bir hılâf semtden Köstendil kasabasına dâhil ve mâl-ı ganâyime bir cins vâsıl ideyim" deyü haber ve iğvâsıyla Niş'de olan melâ'înden bir-i-ki bin mikdârı melâ'în ü şeyâtîn-âyîn sevdâ-yı ganâyim ile hareket eyledüklerin Papas-ı mel'ûna i'lâm iderler. Ehl-i Köstendil ise hılâf semtden gelmelerine ihtimâl virmeyüp etrâfda olan derbendleri muhâfaza üzere iken isyân iden kefere re'âyâsının delâleti ile harbî kefere bir gice ale's-seher semt-i hılâfdan Köstendil kasabasına vusûl ve ehl-i Köstendil bî-vakt zamânda gāfil iken kasabaya duhûl eyledüklerinde ehl-i kasaba dahi alâ kadri't-tâka üç-dört sâ'at mikdârı ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl iderler. Ve lâkin re'âyâ keferesinin mütâba'atıyla keferenin kesretinden bî-tâb olurlar. Kefere ise buldukları mâl u erzâkı gāret ve ba'zı kimesnelerin ehl ü iyâllerin esîr idüp vakt-i zuhrdan mukaddem geldükleri tarafa avdet ve firâr itmeleriyle ehl-i kasaba ta'kīb |**220b**| idüp ba'zı esîrleri halâs ve kefereden niçelerin tu'me-i şemşîr iderler. Ammâ kesret-i kefereden mukāvemete kādir olmayup avdet iderler. Ahvâl-i muvahhişin haberi yevm-i merkūmda der-i devlet-medâra vâsıl ve halk-ı âleme küllî te'essüf târî[124] olup beyne'n-nâs güft ü gûya bâ'is oldı. Ve Köstendil kefere re'âyâsının ekseri harbî kefereye mütâba'aten firâr ve terk-i diyâr itdükleri dahi beyne'n-nâs şüyû' buldı. İmdi kefere olan re'âyâya rahmet eylemek ve sâlyâne teklîflerin ref' eylemek câ'iz değildir. Zîrâ الجنس مع الجنس[125] beher hâl millet-i vâhide oldukları eclden birbirlerine mütâba'at ü mu'âvenetleri mukarrer ü muhakkakdır. Hattâ ma'reke-i mezbûrede ele girüp getürdükleri dillerin cevâbı: "Bizim haber ü âgâhımız yoğidi. Sizin re'âyânızın delâleti ile bu ahvâl vukū'a geldi. Ve bizim esîr ü giriftâr olmamıza sebeb Niş'de zahîreye kaht u galâ olmağla bir hânede dakīk bulduk. Ana mukayyed iken boğazı ele virüp giriftâr olduk" deyü dillerin takrîri tahakkuk buldı.

124 Metinde داری şeklinde yazılmıştır.

125 "Cins cinsiyle beraberdir".

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 17 şehr-i Şa'bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Vezîr-i a'zam Köprilizâde Mustafâ Paşa bu def'a dahi salât-ı cum'ayı Üçşerefeli Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdılar. Ebû'l-feth merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Mehemmed Han'ın vezîr-i a'zamı olan merhûm Mahmûd Paşa-yı velînin hayrâtından mahmiye-i Edirne'de "Taşlık" |**221a**| dimekle ma'rûf mahallde binâ eyledüği câmi'-i şerîf hayrât-ı veliyu'llâh olduğuna binâ'en Han-ı âlî-şân hazretleri teyemmünen ve teberrüken salât-ı cum'ayı câmi'-i mezbûrda edâ eylemek niyyeti ile meştâ-yı Timurtaş'dan teveccüh ü azîmet ve câmi'-i mezbûrda salât-ı cum'ayı edâ buyurdukdan sonra "Buçukdepe" dimekle meşhûr mahallde merhûm Köprilizâde Vezîr-i a'zam Ahmed Paşa'nın vekîl-i harcı Receb Ağa'nın müceddeden ihdâs ve binâ eyledüği kasr ve bâğçeye teşrîf ve bir mikdâr istirâhatden sonra ba'de'l-asr meştâ-yı karye-i Timurtaş'a avdet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt fî 18 şehr-i Şa'bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Sâbıkā Tersâne-i âmire emânetinden şöhret ü iştihâr bulup bin yüz senesinde vâkı' sefer-i hümâyûnda defterdâr-ı şıkk-ı evvel iken avdet-i seferde azl olunan Ali Efendi'ye Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' Darbhâne emâneti tevcîh ü ihsân buyurılup hıl'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân ser-firâz kılındı. Ve Darbhâne-i mezbûrede kat' olunan meskûk mankurın kat'ında ve bakırı hâlis külçe olmakda takayyüd-i {ü] tâmm üzere olup ve bundan mâ'adâ kat'ı fermân olunan zolota ve guruş rub'unun kat'ında dahi kemâl mertebe takayyüd ü ihtimâm idüp mukaddemâ çâşnî tutılan sîmin ayârında noksân olmakdan ve sâhibü'l-ayârın hîle vü hud'asından |**221b**| be-gāyet ihtirâz üzere olup bi-nefsihi kendü takayyüd ü ihtimâm ile hareket eylemesi içün tenbîh ve fermân buyuruldı. Diyârbekir vilâyetinde bi-emri'llâhi te'âlâ kaht [u] galâ istîlâsından ahâlîsinin ba'zısı helâk ve ba'zısı dahi âhar diyâra perîşân ve kalanları za'îfü'l-hâl olmalarıyla hâllerine merhameten henüz tahsîl olunmayan otuz bir yük on altı bin dokuz yüz yirmi akça bin yüz senesi bedel-i sürsatları afv ve in'âm ve bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere yedi bin dört yüz otuz yedi esedî guruş avârızlarının ve on iki bin altı yüz doksan bir esedî guruş bedel-i nüzüllerinin nısfi in'âm ve nısfi tahsîl olunmak üzere arz u telhîs olundukda: "Telhîs mûcebince ahkâmı yazıla" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın mûcebince Mevkūfât Defterlerinde mahalline kayd olunup Diyârbekir eyâletinde vâkı' olan kādîlara ve Diyârbekir kādîsına ve hâ-

TÜRK TARİH KURUMU
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

liyâ Diyârbekir Voyvodası olan Şa'bân Ağa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn tahrîr olunup irsâl[126] olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 19 şehr-i Şa'bâni'l-mu'azzam sene 1101. *Der-meştâ-yı Edirne.*

Silistre sancağında vâkı' avârızları mukābelesinde Istabl-ı âmire davarları içün ocaklık olup arpa vire-gelen kazâların |**222a**| bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere yetmiş bin kîle şa'îrleri işbu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûna me'mûr olan asâkir-i İslâm'ın zâd u zevâdeleri içün Niğbolı'ya nakl olunmak üzere ve ücret-i arabaları içün her bir kîlesine on beşer akça ücret virilmek fermân olunup zikr olunan on beşer akça ücretin yedişer akçası ocaklık arpasının kazâ ahâlîleri beher kîlesine kadîmden vire-geldükleri navl-ı sefînelerine mahsûb olunup bâkī kalan sekizer akça ücret-i arabaları Niğbolı'da hîn-i teslîmde kabzına me'mûr olan mübâşirînden bi't-tamâm virilmek üzere fermân buyurılup minvâl-i meşrûh üzere Mevkūfât Defterlerinde mahalline kayd ve ahkâmı tahrîr ve nakline ta'yîn olunan mübâşirlere teslîm olundı. Ve Edirne ve Hayrabolı ve Yanbolı ve Zağra âhûrlarına ocaklık olup bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere kadîmden avârızları mukābelesinde âhûr-ı mezbûrlara arpa ve saman vire-gelen kazâların dahi arpaları aynî arpa olmak üzere ve samanlarının her üç kantârı mukābelesinde birer kîle dakīk olmak üzere arpa ve dakīkleri arabaya tahmîl ve işbu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûna me'mûr olan asker-i İslâm zahîreleri içün Sofya'ya nakl ve kabzına me'mûr olana teslîm itdirilmek fermân olunup ve zikr olunan şa'îr ve dakīkin her kîlesine |**222b**| on beşer akça ücret-i araba virilmek fermân olunup zikr olunan ücretleri Sofya'da hîn-i teslîmde zahîre kabzına me'mûr olan yedinden bi't-tamâm edâ olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh [üzere] Mevkūfât Defterlerinde mahalline kayd olunup ahkâmları tahrîr ve ta'yîn olunan mübâşirlere teslîm olundı. Sefer-i hümâyûna me'mûr olup Âstâne-i sa'âdet'de olan Dergâh-ı âlî yeniçerilerinin mevcûd neferâtı zâbıtları ile ma'an taraf-ı Edirne'ye teveccüh ü azîmetleri ocağ-ı mezbûrda Sekbânbaşı (Boş) Ağa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve cebeci ve topcı ocaklarının dahi Âstâne-i sa'âdet'de bi'l-cümle mevcûd olan neferâtı ve zâbıtları ile ma'an taraf-ı Edirne'ye teveccüh ü azîmetleri içün ocağ-ı mezbûr ağalarına ve ocak kethudâlarına hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Sefer-i hümâyûnda mevcûd bulunmak üzere her bir ne-

126 "irsâl" kelimesi mükerreren yazılmıştır.

ferine taraf-ı mîrîden ber-vech-i nakd ellişer esedî guruş bahşîş virilmek üzere bundan akdem Diyârbekir eyâletinden ceng-âver ihrâcı fermân olunan tâ'ife-i Türkmân ve Ekrâd dilâverlerinden üç bin mikdârı şecî' ü bahâdır yeke-süvâr ve ceng-âver dilâver ü dilîrânın İstanbul mukābili olan kasaba-i Üsküdar'a duhûllerinin haberi yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'de der-i devlet-medâra vusûl bulduğı beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk buldı. İzmir Kal'ası |**223a**| ta'mîrine me'mûr ve İzmir kârhânesinde bârût-ı siyâh tabh olunmak üzere Aydın ve Saruhan ve Menteşa ve Sığla sancaklarında vâkı' kazâlardan güherçile-i hâlis iştirâcısı Ma'den Ağa'nın bundan akdem başbâkīkulunda mahbûs olduğunun zikri sebkat itmiş idi. Müşârün-ileyh İzmir Kal'ası'nın ta'mîrinde re'âyâya ziyâdesiyle mühimmât-ı kal'a sâliyâne idüp re'âyâ fukarâsından zulmen alduğı akçalar vükelâ-yı devletin mukaddemâ ma'lûmı olmağın ve iştirâsına me'mûr olduğı güherçilenin her bir kıyyesinden mîrîsinden mâ'adâ yüz altmışar akça bedel alup re'âyâ fukarâsına zulm ü ta'addîsi dahi vekîl-i devletin mesmû'ı imiş. Ve lâkin mezbûr Ma'den Ağa'nın cürmi afv olunmak üzere Defterdâr İsma'îl Efendi recâ vü iltimâs idüp ve afv olunduğı mukābelede kırk kîse akça ki, yirmi bin guruş olmak üzere teslîm-i Hazîne eylemek şartıyla recâsına müsâ'ade buyurılup ve meblağ-ı mezbûrı Hazîne-i âmire'ye teslîm eylemek üzere fermân-ı âlî sâdır olup bî-çâre Ma'den Ağa'nın cürmi afv buyuruldı. Gerçi ki mezbûr meblağ-ı mezbûrun edâsından îbâ itmedi ve lâkin ahvâl-i mezkûrun vükelâya iblâğ idenlerin kizbinden rücû' itmedi.

Kıt'a:

Bir belâ kim nâzil olsa itme ceza'
Kî anda var iki şerr işit neyden

Evvelâ dostlar olur gamm-gîn
Sâniyen şâdmân olur düşmen[in] |**223b**|

Mezbûr mahbeshâne-i ser-gulâm-ı bâkīde mest ü lâ-ya'kıl iken çûn ki haber-i müjde-i afv vürûd buldı, kurbânlar nezr eyleyüp secde-i şükr eyledi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 20 şehr-i Şa'bân sene 1101.

Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Sarı Osmân Ağa'ya Emânet-i Gümrük-i İstanbul tevcîh ü ihsân olunduğı günden bu âna gelince mahmiye-i Edirne'de ikāmet üzere olmağla taraf-ı Âstâne'ye azîmeti içün fermân-ı âlî sâdır olmağın yevm-i merkūmda revân olmuşdur. Ba'zı kılâ' muhâfazasında olan odaların yamakları sefer-i hümâyûna

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

me'mûr olup rikâb-ı hümâyûn tarafına gelmeleri içün bundan akdem fermân sudûr bulup hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş idi. Girid Cezîresi'nde Kandiye muhâfazasında olan Turnacıbaşının yazıcısı mektûb ile der-i devlete vürûd ve kal'a-i mezbûrede olan odaların yamakları Gelibolı'ya vusûllerin haberin mezbûr yazıcıdan rivâyet eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 21 şehr-i Şa'bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Darbhâne-i âmire emâneti tevcîh ü ihsân buyurılan Defterdâr Ali Efendi yevm-i merkūmda taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e teveccüh ü azîmet eylediler. Dergâh-ı âlî yeniçeri ocağında zenberekcibaşı olup Bosna muhâfazasında olan (Boş) Ağa Bosna'dan meştâ-yı Edirne'de der-i devlet-medâra bundan akdem vusûli tahakkuk bulmuş idi. Yevm-i merkūmda turnacıbaşılık tevcîh ü ihsân olunup Sofya |**224a**| tarafına teveccüh ü azîmeti fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 22 şehr-i Şa'bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Mihal Köprisi'nin nihâyetinde hâric-i şehrde Hızırlık nâm mahallin zeylinde kenâr-ı Nehr-i Meriç'de vâkı' "Paşabâğçesi" dimekle ma'rûf bâğçeye alâ-tarıkı's-seyr Sadr-ı âlî teşrîf buyurup ve Rûmili kādî'askeri efendi hazretlerin dahi da'vet ve bâğçe-i mezbûrda istirâhat ve musâhabet ve ba'de't-ta'âm[127] vakt-i şâma karîb sarây-ı sa'âdetlerine avdet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 23 şehr-i Şa'bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Yevm-i merkūmda dahi Vezîr-i a'zam Köprilizâde Mustafâ Paşa hazretleri bâğçe-i ma'hûda azîmet ve Han-ı âlî-şân içün tertîb-i ziyâfet olunup Han-ı âlî-şânı ve hazret-i Şeyhü'l-islâmı ol bâğçe-i dil-güşâya da'vet ve ol-makām-ı cân-fezâda mülâkāt u müşerref ve meclis-i mülûkâna münâsib musâhabet belki mühimmât-ı seferiyye ve umûr-ı askeriyye içün meşveret buyurdılar. Ve esnâ-yı musâhabetde Han-ı âlî-şân feth-i kelâm idüp buyururlar ki: "Bucak didikleri mahall ki, Bender ve Akkirman etrâflarıdır, ol etrâfda meştâda olan ferzend-i kebîrimiz Kalgay Sultân yanına taraf-ı karadan elli bin mikdârı "Kalmuk"

127 Metinde sehven عظام şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

ta'bîr olunan Tatar askeri gelüp cem'iyyet ile mevcûd olmuşlar. Ve elli bin |224b| mikdârı Kalmuk askeri dahi gelmek üzere olduğın Kalgay Sultân i'lâm eylemişler" deyü meclis-i mezbûrda Han-ı âlî-şânın naklini rivâyet eylediler. El-uhdetü ale'r-râvî. Muhzirlikden Mîr-livâ-i Canik olan Bektaş Ağazâde'ye tekā'üd va'd buyurulduğunun mukaddemâ zikri sebkat itmiş idi. Ammâ küffâr-ı hâksârın Köstendil kasabasın şebhûna niyyetlerinden ehl-i Köstendil haberdâr olduklarında Sofya'da asker-i İslâm'a baş ve buğ nasb u ta'yîn olunan sâbıkā Edirne bostâncıbaşısı olan Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa'ya ehl-i Köstendil arz u i'lâm idüp imdâd ü i'ânet taleb eyledüklerinde vezîr-i müşârün-ileyh dahi mîr-i mezbûr Bektaş Ağazâde ile Şeyhoğlı Ahmed Paşa'nın sâbıkā kethudâsı olan Ali Paşa'yı ta'yîn ider. Ve lâkin mezbûrlar zâhirde "sem'an ve tâ'aten" vâdîsin gösterüp bâtında îbâ tarîkıyle imdâd-ı taraf-ı Köstendil'e azîmetlerinin avk u te'hîri sebebi ile kasaba-i Köstendil vak'ası vukū' bulup ve mezbûrların imdâdda avk u te'hîrleri der-i devletin mesmû'ı olmağın sâ'ire ibret içün mezbûrların katlleri içün hükm-i hümâyûn ile ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî pâyesiyle sâbıkā Aydın ve Saruhan muhassılı olan Genç Mehemmed Ağa irsâl olunmuş. Mûmâ-ileyh Mehemmed Ağa menzil ile Sofya'ya vusûl Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa ma'rifetiyle ecel câmın |225a| nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş itdirdüp Bektaş Ağazâde'nin ve Ali Paşa'nın ser-i bî-devletlerin der-i devlet-me'âba getürüp bâb-ı Sarây-ı Sultânî'de hâk ile yeksân kılınıp sâ'ire mûcib-i ibret oldı. Girid Cezîresi'nde Kandiye Kal'ası muhâfazasında olan Dergâh-ı âlî yeniçeri odalarının yamakları ki sekiz yüz mikdârı yeniçeri bahâdırları yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'ye vusûlleri tahakkuk bulup meştâ-yı Edirne'de mevcûd olan odalara kethudâ bey ma'rifetiyle tevzî' olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 24 şehr-i Şa'bân sene 1101.

Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Vezîr-i a'zam Köprilizâde Mustafâ Paşa salât-ı cum'ayı bu def'a dahi Üçşerefeli Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdılar. Ve Han-ı âlî-şân hazretleri salât-ı cum'ayı sâhibü'l-hayrât Sultân Selîm Han bin Sultân Süleymân Han'ın binâ buyurdukları câmi'-i zîbâlarında edâ eylemek niyyetiyle meştâ-yı Timurtaş'dan azîmet ve câmi'-i mezbûrda salât-ı cum'ayı edâ ve ba'de salâti'l-cum'a meştâ-yı mezbûrları tarafına avdet buyurdılar.

Der-beyân-ı Câmi'-i Sultân Selîm Han der-Mahmiye-i Edirne: Merhûm Solakzâde *Târîh*'inde bu minvâl üzere tahrîr buyurmuşlardır ki: "Vaktâ ki mahmiye-i Edirne'de câmi'-i mezbûr binâsına pâdişâh-ı âlî-menzilet himmet idüp

bi-hamdi li'llâhi te'âlâ itmâmı zuhûra geldükde ser-mi'mârân olan Sinân Ağa *Tezkiretü'l-ebniye* ile |**225b**| müsemmâ olan risâlesinde şöyle tahrîr ü tastîr ider ki: "Kefere vü fecerenin sâhib-i mühendisleri ve mi'mâr geçinenleri 'mi'mârân-ı İslâmiyâna galebemiz vardır' deyü ta'n-âmîz kelimât idüp zu'm-ı fâsidlerince İstanbul'da vâkı' Ayasofya-i Kebîr'in kubbesi kadar kubbe turgurmak gāyetü'l-gāye düşvâr ü müşkildir, nazîre kabûl eylemez. Mümkin olsa iderlerdi" didikleri bu hakīrin kalbinde azîm ukde olup kalmış idi. Bi-hamdi li'llâhi'l-Meliki'l-mennân izhâr-ı kuvvet idüp bu kubbenin izdiyâdın Ayasofya-i Kebîr kubbesinden altı zirâ' kaddi ve dört zirâ' devri ziyâde olup bi-hamdi li'llâh bu câmi'-i şerîfde bu kubbe-i âlîyeyi turgurdum" deyü mezbûr risâlesinde tahrîr eylemişler. Hakkā ki, câmi'-i mezbûr bir tell-i azîm üzerinde vâkı' olup dört minârelü bir câmi'-i zîbâ ve bir ma'bed-i bî-hemtâ îcâd ü binâ eylemişlerdir ki, her minârenin şerefâtına başka birer tarîk îcâd idüp birbirlerine ulaşmaz. Ve çıkan mü'ezzinân şerefâta varınca refîkı yoluna dolaşmazlar. Ve zikr olunan câmi'-i şerîfin derûnı bir vechile müzeyyendir ki ta'bîri mümkin değildir. Ve imâret-i âmire ve medrese ve medrese-i dârü'ş-şifâsı bir mertebe hoş-nümâdır ki bir pâdişâh-ı zî-şân misline mâlik olmuş değildir. Ve müderrise yetmiş akça vazîfe ta'yîn idüp erfa'-ı medâris olmuşdur. Ve haftada dört gün fevt-i ders olunmayup her ders gününde "Tefsîr-i şerîf"den "Mu'tâd"a gelince beşer ders |**226a**| olup talebeye ifâde eylemek üzere meşrûtdur. Ve bundan mâ'adâ ol şehinşâh-ı sâmî-mekânın hayrât u hasenâtı ve vücûh-ı birr ü ihsânı kābil-i ta'dâd [ü] beyân değildir. Ammâ âsâr-ı kibârından biri Büyük Çekmece Cisri'dir ki mukaddemâ ol kantara-i azîme köhne olmağla mün'adim ve pâyeleri harâba varup münhedim olmağla ebnâ-i sebîl mürûr u ubûrdan kalup Çatalca semtlerinden dolaşurlar ve Edirne yoluna bir-iki günden sonra ulaşur olmuşlar idi. Ba'dehû fâtihü'l-bilâd-ı kâsirü'l-ekâsire ve kāsımü'l-kayâsıra Sultân Süleymân Han *aleyhi mağfiretü'r-Rahmân* cisr-i mezbûrı müceddeden binâya mübâşeret eylemişler iken kantara-i cihândan ubûr ve vâsıl-ı dârü's-sürûr olmağla binânın itmâmı müyesser olmamış idi. Pâdişâh-ı halîm ve şehinşâh-ı Selîm cell-i himmetlerin sarf itmekle ikmâl ü tekmîl eyleyüp bir cisr-i azîm eylemişlerdir ki:

Mısrâ':

Rub'-ı meskûnda çifti yok bir tâk.

Nesr: Ve vech-i arzda mümâsil-i fekk-i nüh-tâk olmuşdur. Bir pâdişâh-ı sitâre-sipâha bu makūle eser nasîb ü müyesser olmamışdır. Ve âlem-i ervâhda[n] mülket-i eşbâha gelenlerden ehad nazîr ü misâlin görmemişlerdir.

Târîh-i Cisr-i Mezbûr:

"Yapdı âb üzere bu cisri Şeh Selîm (975)".

Merhûm Solakzâde *Târîh*'inde minvâl-i meşrûh tahrîr ü beyân eylemişdir. Bundan sonra vekāyi' sadedine şürû' idelim.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 25 şehr-i Şa'bân sene 1101.
Der-meştâ-yı |**226b**| *mahmiye-i Edirne.*

Mukaddemâ cizye muhâsebeciliği hâliyâ defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan İsma'îl Efendi'de olmağla müşârün-ileyh defterdâr olduğı günden yevm-i merkūma gelince âhara tevcîh olunmamış idi. Mansıb-ı mezbûr müşârün-ileyh defterdâr efendiye ibkā vü mukarrer olunup kalem-i mezbûr muhâsebeciliğinin rü'ûs-ı hümâyûnı taraf-ı Sadr-ı âlî'den irsâl olunup hem defterdâr-ı şıkk-ı evvel hem muhâsebe-i kalem-i cizye iki manâsıb-ı âlîye ihsânı ile mazhar-ı iltifât-ı vekîl-i mutlaka sezâvâr görüldi. Zikr olunan manâsıb-ı âliyenin ibtidâ-yı Âl-i Osmân'dan bu âna gelince ikisi bir yerde müctemi' olduğunun vukū'ı istimâ' olunmamışdır. Edirne sâkinlerinden mahmiye-i Edirne kādîsı olan Mevlânâ Murtazâ Efendi azl olunup mansıb-ı mezbûra nâ'il olan (Boş) Efendi'nin nâ'ibi taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'den yevm-i merkūmda Edirne'ye vusûl ve mahkeme-i şerîfe duhûl ve mahall-i niyâbete ku'ûd buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, **fî 26 şehr-i Şa'bân sene 1101.**
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Nâzenîn Kanije Kal'ası bin doksan yedi senesinden berü küffâr-ı dûzah-karâr içinde kalmağla dâ'imâ mahall-i ba'îdden muhâsara üzere olunur imiş. Ve lâkin işbu senede Zirinoğlı ve Paganoğulları didikleri kaltabânlar otuz bin mikdârı küffâr-ı melâ'în ile cevânib-i erba'asın muhâsaralarında ziyâde takayyüd itmeleriyle derûn-ı kal'ada mahsûr olan müslimîn bâb-ı kal'adan taşra hurûca |**227a**| mecâl muhâl olduğundan nâşî kaht [u] galâ müstevlî olmağın derûnunda mahsûr olan ehl-i İslâm bi'z-zarûre halâs-ı cân içün vire ile çıkup kal'a-i mezbûr istîlâ-yı kefere-i dûzah-karîn olduğı şüyû' buldı. Hattâ rivâyet olundı ki derûn-ı kal'ada mukaddemâ bir vakıyye lahm-ı bakar bin akçaya değin fürûht olunmuş ve hayvânât kısmından gerek kedi ve gerek kelb ekl olunmağla anlardan dahi eser kalmamağla nâ-çâr kal'a'i virüp çıkmışlar.

Kal'a-i Kanije'nin Mukaddemâ Fethi: Merhûm Solakzâde *Târîh*'inde tahrîr eyledüği minvâl üzere bin dokuz senesinde vâris-i taht-ı Osmânî merhûm

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Sultân Mehemmed Han bin Sultân Murâd Han'ın eyyâm-ı saltanat asrlarında Serdâr-ı ekrem İbrâhîm Paşa ve yeniçeri ağası olan Tırnakcı Hasan Ağa bi'l-cümle asâkir-i İslâm ile çün ki dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'dan sefer-i nusret-esere müteveccih olup ibret-nümûn Kal'a-i Usturgon fethi niyyeti ile hareket buyurup ve kat'an Kal'a-i Kanije teshîrine müteveccih olacağından aslâ bir ferdin haber ü âgâhı olmayup Ösek Kal'ası kurbundan cereyân iden Nehr-i Dırava Cisri'nden asâkir-i İslâm ile mürûr [u] ubûr itdükde tuğları Şikloş tarafına döndürüp tayy-i merâhil ve kat'-ı menâzilde isti'câl olunup Kanije Kal'ası üzerine varıldı. Ve kal'a-i mezbûre cevânib-i erba'asın bi'l-külliye batak ihâta[128] itmekle ka'r-ı âbda sadef-misâl metâneti kemâlinde |**227b**| olmağın tevekkül-i Hudâ olunup muhâsara olundı. Ve lâkin kal'a-i mezbûrun cidâr-ı erba'ası çitden örülmüş ve içi toprak ile memlû olmağla top-ı kal'a-kûb te'sîr eylemeyüp ve handakları dahi amîk ve güzergâhları gāyetile zîk olmağın gerçi etrâfına toplar kuruldı ve lâkin her atılan top-ı kal'a-kûbun dâneleri türâb-ı cidâra gömilüp gedik açılmaz idi ve batak suları değme hâl ile geçilmez idi.

Beyt:

Yapan mi'mâr ana san'atla bir tarz-ı tılsım itmiş
Kî top-ı darbzân ursan gömilür ol cidâr içre.

Nesr: Âhır-ı kâr askere çitler ve çubukdan örülmüş sepetler sâlyâne ve cem' olunup handak bataklarını anın ile doldurdılar. Ve dâmen-i kal'aya vusûl bulup niçe mihnet ü zahmet ve meşakkat ile fethi müyesser olduğın merhûm Solakzâde, *Târîh*'inde tahrîr eylemişlerdir. İmdi kal'a-i mezbûr ol târîhden bu târîhe gelince doksan iki sene tasarruf-ı ehl-i İslâm'da olup bunca eyyâmdan berü derûn-ı kal'ada vâkı' mesâcid ü me'âbidde ibâdet ü tâ'at olunmuş iken fî zamânınâ şe'âmet-i nüfûsdan kal'a-i mezbûrun etrâf u eknâfın bâ-husûs Budun ve İstoni[129] Belgrad ve Sigetvar ve sâ'ir palankaları kefere vü fecere istîlâ itmekle deryâda katre-misâl üç seneden mütecâviz leşker-i küffâr-ı dûzah-karîn içinde kalmağın derûn-ı kal'ada mahsûr olan ehl-i İslâm lenger-endâz oldılar. Ve lâkin bir tarafdan |**228a**| imdâd ü i'ânet ümmîdinden bi'l-külliye nâ-ümmîd olmalarıyla nâ-çâr teslîm-i hisâr ile uryân istihlâs-ı cân idüp ol kal'a-i nâzik-beden tasarruf-ı küffâr-ı hâksâr oldı. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazretinden rûz [u] leyâl recâ vü niyâz olunur ki an-karîbi'z-zamân ol kal'a-i nâzenîni ve etrâf u

128 Metinde sehven احاده şeklinde yazılmıştır.

129 "İstoni" metinde "Üstüvânî (استوانی) şeklindedir.

eknâfında olan kılâ'-ı metâyini lutf u kerem ve ihsânı ile tasarruf-ı ehl-i İslâm'a nasîb ü müyesser idüp za'îf ü nahîf ümmet-i Muhammed kulların mesrûr u handân ve lutfı ile şâdân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn. Bin yüz senesinde vâkı' sefer-i hümâyûn mühimmâtı içün Niğbolı sancağında vâkı' Hezargrad ve Şumnı ve Tırnovi ve Lofca ma'a Atrapoli ve İvraca ve Alakilisa ve Eskicum'a ve İzladi ve Rahova ve Niğbolı ve Ruscuk kazâlarından tahsîli fermân buyurılan altmış sekiz bin esedî guruş bedel-i nefîr-i âmm mâlı cem'ine me'mûr olup "Benli" dimekle müte'ârif sâbıkā Nüzül Emîni Süleymân Ağa'nın tahsîl eyledüği altmış iki bin dokuz yüz elli yedi guruş olup meblağ-ı mezbûrı bi't-tamâm teslîm-i Hazîne-i âmire idüp ve İzladi ve ba'zı kazâlardan beş bin kırk üç guruş bakāyâsı kalup ve mezbûrun bakāyâsı teftîş defterlerine mutâbık gelmekle "cemî' tekâlîf mübâşirlerinin bakāyâları min-ba'd mutâlebe olunmaya" deyü mukaddemâ sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince: |**228b**| "Mezbûr Süleymân Ağa'nın dahi bakāyâsı mutâlebe olunmamak üzere muhâsebe icmâli tahrîr ve rûznâmçe-i hümâyûndan teslîmâtı tatbîk olundukdan sonra mübâşir-i mezbûrun yedine sûret virile" deyü fermân-ı şerîf sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere mahalline kayd olunup Mevkūfât'dan sûret-i muhâsebe virildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 27 şehr-i Şa'bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Cisr-i Mihal'in verâsında hâric-i şehrde "Paşabâğçesi" dimekle ma'rûf bâğçe-i dil-güşâda ve ol-makām-ı cân-fezâda pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri içün tertîb-i ziyâfet ve câlis-i şehriyâr-ı cihân içün taht-ı sa'âdet-baht vaz' olunup zer-beft-i girân-bahâ kumaşlar ile tezyîn olunup nigârhâne-i çîn misâl mefrûş ve a'yân-ı devlet ve tantana-i hazret gāşiye-berdûş makāmında hızmet ve pâdişâh-ı âlem-penâhın önüne düşüp mevzû' olunan taht-ı hümâyûnı şeref-erzânî birle teşrîf buyurdılar. Ba'dehû çâşnigîrân-ı hâssa müstakillen pâdişâh-ı Cem-câh'a simât düşüp sîm siniler ile et'ime-i gûn-â-gûn çekildi ve âdet üzere mu'teber şerbetler içildi. Ve ba'de't-ta'âm mühimmât-ı seferiyye içün hâzır u müheyyâ olan kumbara ve toplar manzûr-ı pâdişâh-ı âlem-penâh olmak içün toplar atıldı ve kumbaralar havâya katıldı. Erbâb-ı |**229a**| topcıyân ve kumbaracıyânın mahâretleri bilindi. Ba'dehû pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri tumturâk zîynet ile avdet ve Sarây-ı âmire'de taht-ı hümâyûn-bahtlarına sa'âdet ile nüzûl buyurdılar. Vidin Kal'ası'nda olan kefereden beş yüzden mütecâviz "Katana" didikleri melâ'în-i {ü} hâsırîn "Atrapoli'de ve etrâfında bârgîrin kesreti mübâlağadır, varup sürelim ve piyâde olanlarımızı süvâr idelim" sevdâ-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaga.gov.tr

sıyla Atrapoli üzerine gelürler. Nefs-i Atrapoli'de ve etrâf ü eknâfında olanlar haberdâr olup gelen melâ'în-i {ü} hâsırîn ile mukābele vü mukātele idüp avn-i Hudâ-yı müte'âl ile melâ'înin ekserin tu'me-i şemşîr ve niçesin bend-i {ü} zencîr iderler. Meger ol tarafda olan voynuk beyine bir umûr-ı mühimme içün mukaddemâ irsâl olunan gedikli merhûm Haseki Mehemmed Ağa çırâğı Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından "Şâmlı" dimekle ma'rûf Ali Çavuş voynuk beyi tarafından der-i devlete ol ma'rekeden bir dil getürüp su'âl ve cevâbdan sonra habse fermân buyuruldu. Ve mezbûr Şamlı Ali Çavuş'a altı akça terakkī ve on beş altun in'âm ü ihsân olunduğın nakl ü rivâyet itmeleriyle işbu mahalle tahrîr olundı. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 28 şehr-i Şa'bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Kapudan-ı Bahr-ı siyâh nasb u ta'yîn olunan Mozomorta |**229b**| altı pâre kadırga ve on beş kıt'a Tuna şaykası ta'bîr olunan donanma-yı hümâyûn ile Halîc-i Kostantiniyye'den Karadeniz Boğazı'na azîmet ve boğaz-ı mezbûrdan hurûc ve Karadeniz'den Nehr-i Tuna'ya dâhil ve İsakçı İskelesi'ne vusûllerinin haber-i sıhhati meştâ-yı mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra yevm-i merkūmda vusûl bulup şüyû' buldı. Vezîr-i a'zam-ı sâbık maktûl Kara Mustafâ Paşa ki, "Orucoğlı" dimekle ma'rûfdur, vezîr-i mezbûrun sâbıkā selâm ağası olan "Hülâmoğlı" dimekle meşhûr ü müte'ârif Ahmed Ağa'nın bin doksan beş senesine mahsûb olmak üzere Hâshâ-i Dırac Mukāta'ası mezbûr Ahmed Ağa'nın der-uhde vü iltizâmında olup mukāta'a-i mezbûrun mâl-ı mîrîsinden zimmetinde sekiz yük akçadan mütecâviz mâl-ı mîrî olmağla başbâkīkulı habsine fermân olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ve mezbûr mecnûn vâdîsinde görinüp lisânı perhîzden müberrâ olmağla varta-i mahbûsâna mübtelâ olmuş idi. Ve lâkin akl-ı perîşânın bir mikdâr zabt idüp imdâd-ı cevelân-ı tab' ile kā'il-i ma'kūl olmağın mâl-ı mîrînin hisâbın görüp edâ eylemek şartıyla ba'zı ehibbâsının kefâletleri ile ve ba'zı ehibbâsının dahi recâ vü iltimâsıyla mezbûr Hülâmoğlı Ahmed Ağa'nın başbâkīkulı habsinden ıtlâkına fermân-ı âlî sâdır olmağın |**230a**| yevm-i merkūmda habsden ıtlâk olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 29 şehr-i Şa'bân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Müceddeden mahmiye-i Edirne kazâsı tevcîh ü ihsân buyurılan (Boş) ahvâl-i husûs-ı savm içün huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ruk'a irsâl idüp şehr-i Şa'bânın yirmi

dokuz iltimâmı mukarrer ammâ husûs-ı sıyâmda ictihâdları kankı mes'elede karâr-dâde olduğın ifhâm ü i'lâm buyurmaların niyâz eyledükde vezîr-i bî-hemtâ buyururlar ki, "şehr-i cedîdin rü'yeti veyâhûd şehr-i atîkın otuza tekmîli" deyü inşâ vü tahrîr idüp irsâl buyururlar.

Beyt:

Cânlar kurbân olsun ne hoşca i'lâm
Başlar fedâ olsun ne özge ifhâm.

Hikâye-i Vekāyi': Bin doksan sekiz senesine mahsûb olmak üzere Siroz ve Timurhisârı ve Zihne ve Nevrekob kazâlarının bedel-i bîldâr mâlı tahsîli sâbıkā Ordu-yı hümâyûn kādîsı olup Siroz sâkinlerinden Ali Efendizâde es-Seyyid Abdulbâkī Efendi merhûm kefâletiyle merhûmun akribâsından Timurhisârı sâkinlerinden Tabbâğzâde Mehemmed Ağa'ya zikr olunan bedel-i bîldâr mâlı der-uhde vü iltizâm olunmuş idi. Ve mâl-ı merkūmdan mezbûr Mehemmed Ağa'nın Hazîne-i âmire'ye teslîmâtından mâ'adâ yedi yük akçadan mütecâviz mîrîye düyûnı mukarrer ü muhakkak olup ammâ Edirne sâkinlerinden Ali Paşa Çarşûsı'nda sâhib-i dükkân tâ'ife-i bâzergândan Cânbâzzâde'ye meger merhûm es-Seyyid |230b| Abdülbâkī Efendi altı kîse olmak üzere üç bin esedî guruş emânet vaz' eyledüğin gammâzın biri hâliyâ defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan İsma'îl Efendi'ye gamz ider. Ve merhûmun kendü akribâsına kefâleti cihetinden mâl-ı bîldârdan mîrîye deyni olduğın defterdâr-ı müşârün-ileyh İsma'îl Efendi'nin ma'lûmı olmağla merhûmun Cânbâzzâde'de emânet olan akçasın tahsîli içün bâkī[130][kulı] ta'yîn idüp irsâl ider. Mezbûr Cânbâzzâde emânet meblağ-ı mezbûrı mahallinden ihrâc ve hâne-i defterdâra mübâşir-i mezbûr bâkīkulı ile ma'an getürdükde Defterdâr İsma'îl Efendi meblağ-ı emâneti mîrî içün ahz olunmak fermân itdükde Cânbâzzâde dahi yedine temessük taleb idüp defterdâr efendiyi şer'-i şerîfe da'vet itdükde tarafından bâkīkulını vekîl nasb idüp fazîletlü Rûmili kādî'askeri efendi huzûrunda mürâfa'a olup[131] "merhûmun akribâsına kefâleti cihetinden meblağ-ı mezbûr mîrî içün ahz ü kabz olunduğuna Cânbâzzâde'nin yedine huccet-i şer'iyye i'tâ buyursunlar" deyü şer'-i şerîfe irsâl iderler. Mezbûrlar şer'-i şerîfde mürâfa'a olduklarında Cânbâzzâde feth-i kelâm idüp: "Meblağ-ı mezbûr mîrî olduğundan haber ü âgâhım yokdur. Ancak merhûm es-Seyyid Abdülbâkī Efendi hâl-i hayâtında

130 Kelime metinde mükerreren yazılmıştır.

131 Metinde الله şeklinde yazılmıştır.

altı kîse ki üç bin guruş olmak üzere bana emânet vaz‘ eylemişdir, mîrîye ahz ü kabz ider ise yedime temessük matlubumdur” deyü cevâb virdükde fazîletlü Rûmili kādî‘askeri |**231a**| efendi hazretleri hıtâb idüp: “İşbu meblağ-ı mezbûr emânet vaz‘ olunmuş, mîrî içün ahz olunması şer‘î değildir. Merhûmun mîrîye deyni var ise vârislerinden taleb olunup meblağ-ı emâneti sâhib-i emânete redd olunmak” üzre hükm buyurmalarıyla meblağ-ı mezbûr üç bin guruş tekrâr Cânbâzzâde'ye teslîm olundı. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn şer‘-i şerîfe zevâl virmeye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn. Sâbıkā merhûm Vâlide Sultân kethudâsı olup Mısr-ı Kāhire sultânlığından ma‘zûl ba‘dehû Trablusşâm vâlîsi iken vefât iden Hamza Paşa muhallefâtı Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından “Defterdârzâde” dimekle meşhûr ü müte‘ârif Yek-çeşm Mustafâ Bey mübâşeretiyle meştâ-yı Edirne'ye vâsıl ve Hazîne-i âmire'ye dâhil oldukda Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi ve Başmuhâsebeci Hasan Efendi ma‘rifetleri ile Başmuhâsebe hulefâsından Merkebîzâde Köse Halîl Efendi muhallefât-ı mezbûrı tahrîr ve defter eyledükde vüzerâya mahsûs olan âlât ü esbâbın kesreti şol mertebede ki, kābil-i beyân ü ayân değildir. Evvelâ ber-bâbedî sâde sîm kılıçlar ve gaddâre ve rahtlar ve ber-bâbedî sâde altun ve ber-bâbedî altun kakma ve kezâlik sâde ve zer-feşânlı ve sîm kabaralu ve pûlâd ve Dımışkī yancıklardan mâ‘adâ mücevher kılıçlar ve mücevher gaddâreler ve mücevher rahtlar ve envâ‘ından mücevher sâ‘atler |**231b**| ve fağfûrî kâse ve tabaklar ve sâde ve mücevher gül-[â]bdân ve buhûrdânlar kimi sîm ve kimi altun ve müte‘addid semmûr kürk ve müte‘addid kakum kürk ve sâ’ir zî-kıymet olan eşyânın nihâyeti yok, tefârîk-i garîbe ve akmişe-i gûn-â-gûn tahrîr ve defter olunduğın rivâyet itmeleriyle istimâ‘ olunmağın işbu mahalle sebt ve tahrîr olundı. Hattâ muhallefât-ı mezbûrun huzûr-ı defterdârîde tahrîr ve defter olunması üç günde itmâm buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî selh-i şehr-i Şa‘bân sene 1101.

Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Sefer-i hümâyûn vâkı‘ oldukca sene-i sâbıka üzere Mısr-ı Kāhire askerinden bin nefer müsellah bahâdır ve ceng-âver piyâde ve süvârî Mısr askeri sefer-i hümâyûna gelmeleri mu‘tâd-ı kadîm olmağın sene-i sâbıka kıyâsen ol mikdâr asker-i Mısrluyân beyleri ve sâ’ir zâbıtları ile ma‘an Mısr-ı Kāhire'den ihrâc ve işbu sene-i mübârekede vâkı‘ sefer-i hümâyûnda mevcûd bulunmak üzere bundan akdem hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş, asâkir-i mansûre-i Mısr-ı Kāhire'nin rû-yı deryâdan sefâyin ile Gelibolı nâm mahalle vusûlleri haberi yevm-i merkūmda der-i devlet-medâra vürûd bulup şüyû‘ buldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî gurreti şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Sarây-ı âmire sahrâsına karîb kenâr-ı Nehr-i Tunca'nın cânib-i garbîsinde vâkı' kadîmî mescid-i şerîf iken cülûs-ı Sultân Süleymân Hanî'de Mısr-ı Kāhire'ye nefy olunan |**232a**| Kızlar Ağası Yûsuf Ağa bundan akdem mescid-i şerîfi müceddeden ta'mîr ü termîm idüp izn-i sultân ile salât-ı cum'a edâ olunmak üzere minber-i şerîf binâ itdirdüği câmi'-i şerîfin kadîmî sâhibü'l-hayrâtın isimleri Maksûd olduğuna binâ'en "Maksûdiyye" dimekle meşhûr ü müte'ârifdir. Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı cum'ayı mezkûr Maksûdiyye Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdılar. Ve Han-ı âlî-şân hazretleri dahi latîf ü zîbâ ve makām-ı bî-hemtâ olan merhûm Sultân Selîm Han hayrâtı olan Selîmiye Câmi'-i şerîfinde salât-ı cum'ayı edâ buyurdılar. Ve hazret-i şeyhü'l-islâm efendi dahi salât-ı cum'ayı câmi'-i mezbûr Sultân Selîm Hanî'de edâ buyurdılar. Ve merhûm Köprilizâde vezîr-i a'zam ve müdebbir-i cumhûr-ı ümem Mustafâ Paşa hazretleri dahi bu def'a salât-ı cum'ayı Üçşerefeli Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdılar. Ve İstanbul'da Yenibâğçe semtinde vâkı' "Tatlukapu" dimekle ma'rûf mahallde olan Âstâne Şeyhi Himmet Efendizâde Çelebi Efendi Âstâne-i sa'âdet'den azîmet ve Edirne'ye vusûl ve Istabl-ı âmire rûznâmçesi olan "Tavîlebaşızâde" dimekle ma'rûf Mustafâ Efendi'nin sa'âdethânelerine müsâferet tarîkıyla nüzûl buyurdılar.

Vak'a-i Garâ'ib: Tarîk-ı meşâyıhdan müsâferet tarîkıyla meştâ-yı Edirne'ye vusûl ve Karabaş dimekle müte'ârif vâ'iz ü nâsıh ale't-tevâlî her gün Eski Câmi'-i şerîfde kürsiye hurûc ve va'z |**232b**| ü nasîhatinde ehl-i tarîk olan Şeyh Abdülkādir-i Gîlânî tarîkına ve Monlâ-i Hünkâr tarîkı olan Mevleviyân'a ve Halvetî ve Celvetiyân'a dâ'imâ dahlden hâlî olmayup "tahtakakanların bir kitâbda mahalli yokdur" deyü her bâr dahlden hâlî olmaduğundan nâşî halk mâbeyninde fesâda mü'eddî olup yevm-i cum'a ki, Ramazân-ı şerîfin ibtidâ günidir, Eski Câmi'de cum'a şeyhi olan efendi ba'de salâti'l-cum'a kürsîde va'z ü nasîhatden sonra mürîdleri tevhîd ü zikr iderken kendülerin bilmezlerden bir alay eşhâs-ı muhtelife câmi'-i şerîfde duhûl ve halka-i tevhîdi dağıdup bed-nâmlık itmeleriyle beyne'n-nâs güft ü gûya bâ'is oldukları şeyhü'l-islâm hazretlerinin mesmû'ları olmağın Sadr-ı âlî'de i'lâm ve mezbûr Karabaş Şeyh'i hurûc-ı kürsîden men' olunmasının lüzûmı îcâb eyledüğin ifhâm buyurmaları ile Karabaş Şeyh'i huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr ve hurûc-ı kürsîden men' olunup "ve ba'de'l-yevm sâhib-i kürsî olmayan gerek mücâvir ve gerek müsâfir vâ'izler bilâ-izn kürsîye hurûc itmeyeler" deyü Edirne kādîsı fazîletlü efendiye hıtâben

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.gov.tr

fermân-ı âlî sâdır olmağın gerek câmi‘-i selâtîn ve gerek cevâmi‘-i sâ’irenin kayyumlarına Edirne kādîsı efendi taraflarından tenbîh buyurılup bu tarîkla beyne'n-nâs ihtilâfât ve güft ü gû mündefi‘ oldı. |**233a**| Filibe ve Tatarpazarı'nda yirmi bin kantâr peksimad tabh olunmak üzere Kasaba-i Filibe'de mübâya‘a mübâşiri olan Yalınızkör'ün Dâmâdı Hüseyin Ağa'ya bundan akdem sipâriş olunup fermân buyurulmuş idi. Henüz dört-beş bin kantâr peksimad tabh olunduğı mesmû‘ olmağın hâliyâ nüzül emîni olan sâbıkā Kesendire Voyvodası Ahmed Ağa ta‘yîn olunup tabhı fermân olunan ol mikdâr peksimad bir gün ve bir sâ‘at evvel tabh olunmak üzere mevcûd olan mübâya‘a dakīkın Filibe ve Tatarpazarı'nda olan furunlara tevzî‘ idüp asâkir-i mansûre varmazdan mukaddem tabh ve hâzır u âmâde itdirilmek içün müşârün-ileyh Nüzül Emîni Ahmed Ağa irsâl olundı. Ve sefer-i hümâyûna me’mûr olan asâkir-i mansûrenin ta‘yînâtları içün menâzilde tabhı lâzım gelen nân tabh olunmak içün mu‘tâd-ı kadîm üzere her menzilde yüzden mütecâviz furunlar hafrı içün menâzil kādîlarına hıtâben ahkâm-ı şerîfeler tahrîr ve Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ta‘yîn olunup asâkir-i mansûre varmazdan mukaddem hafr olunup hâzır u âmâde olunmasıyçün mezbûr çavuşlar irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 2 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Hareket-i sefer-i hümâyûn karîb olmağın asâkir-i mansûrenin mürûr [ü] ubûrlarında usret çekilmemek içün menâzilde lüzûmı olan köprilerin müceddeden binâsı mühimm olan ve atîkdan |**233b**| mevcûd olup ta‘mîre muhtâc olan köprileri sene-i sâbıkada vâkı‘ seferlerde ahâlî-i vilâyet ve re‘âyâ fukarâsına teklîf olunup taraflarından binâ ve ta‘mîr oluna gelmiş iken re‘âyâ fukarâsına zulm ü ta‘addî olduğundan nâşî işbu sene-i mübârekede vâkı‘ sefer-i hümâyûna hareket olundukda lüzûmı olan mahallerde vâkı‘ köprilerin gerek müceddeden binâsı ve gerek ta‘mîre muhtâc olanların ta‘mîri re‘âyâ fukarâsına teklîf olunmamak üzere masârıfât-ı köpriler taraf-ı mîrîden virilmek üzere menâzilde lüzûmı olan köprilerin gerek binâsı ve ta‘mîri içün mu‘temedün-aleyh âdemler ta‘yîn olunup ve ber-[ve]ch-i nakd Hazîne-i âmire'den ale'l-hisâb ta‘yîn olunan mübâşirlere üç-dört yük akça teslîm olunup ta‘mîr ü termîmi içün irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 3 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Sefer-i hümâyûn vâkı‘ oldukda mühimmât-ı seferiyye içün der-i devletde

ümenâ olanlardan bârgîr mübâya'ası mu'tâd-ı kadîm olmağla işbu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûna me'mûr olan Dergâh-ı âlî yeniçeri ocağının sakāları içün bârgîr tedârüki lâzım ü mühimm olmağın her bir re'si sene-i sâbıka mûcebince ikişer bin akçaya olmak üzere ve bahâları ümenâ-i mezbûrların der-uhde vü iltizâmlarında olan mâlı mîrîye mahsûb olmak üzere hâlâ gümrük emîni olan Sarı Osmân Ağa tarafından elli re's bârgîr |234a| ve cizyedâr-ı Ermeni olan Yeğen Mehemmed Ağa tarafından otuz re's bârgîr ve mîr-i Kıptiyân olan Ahmed Ağa tarafından yirmi re's bârgîr ve emîn-i ganem olan Edirnevî "Kappânî" dimekle ma'rûf Mehemmed Ağa tarafından on re's bârgîr ve Selânik emîni tarafından dahi on re's bârgîr ve Filibe nâzırı tarafından kezâlik on re's bârgîr ki, cem'an yüz otuz re's bârgîr olur, emîn-i mezbûrlardan mübaya'a ve ocağ-ı mezbûr sakāları içün teslîm olunmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince mübâya'ası içün fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere Mevkūfât Defterlerine kayd olunup tahsîl ve teslîmi içün ahkâmı tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 4 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Bundan akdem sipâh ve silahdâr ocaklarından tahrîri fermân buyurılan serdengeçdi dilâverleri beş yüz nefer olmak üzere tahrîr ve defter olunup Niğbolı tarafına irsâli mühimm olmağın cümlesine huzûr-ı Sadr-ı âlî'de rü'ûs-ı hümâyûnları i'tâ olunup ve ağalarına ve bölükbaşılarına hil'atler ilbâs olunup Niğbolı tarafına teveccüh ü azîmetleri fermân buyuruldı. İşbu mâh-ı Ramazân-ı şerîfin ibtidâ güni ki, yevm-i cum'adır, Âstâne-i sa'âdet muzâfâtından hazret-i Ebâ Eyyûb-i Ensârî *aleyhi'r-rahmetü'l-Bârî* Câmi'-i şerîfi kurbünde vâkı' dekâkîn-i mastgerân ve kebâbcıyân ve ma'sûmlara müte'allık âlât-ı lu'bede-bâzân dekâkînleri bi'l-külliye ihrâk |234b| olup hattâ câmi'-i şerîfin ba'zı sakafları dahi ihrâk olduğunun haber-i muvahhiş-eseri yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'de beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk buldı. Ve mâh-ı Şa'bânın yirmi sekizinci Salı güni şedîd rûzgâr ile furtuna zuhûr idüp rû-yı deryâda bulunan kayıklardan birkaç kıt'a kayık deryâda gark olduğunun haber-i muvahhiş-eseri meştâ-yı Edirne'de beyne'n-nâs şüyû' buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 5 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Âstâne-i sa'âdet'de defterdâr vekâletinden azl olunan "Şa'bânzâde" dimekle meşhûr ü müte'ârif Mehemmed Efendi'nin asr-ı vekâlet-i defterdârlıkda Ana-

dolı tarafından tahsîl olunan mâl-ı mîrî Âstâne-i sa‘âdet'e vusûl buldukca mîrî için ahz ü kabz eyledüği mâl-ı mîrînin tahsîldârları yedlerine mümzâ sûret-i rûznâmçe virüp ve lâkin Hazîne-i âmire defterlerine ba‘zı emvâli îrâd kayd itdirüp ve ba‘zı emvâli Hazîne defterlerine îrâd kayd itdirmeyüp kendü umûr u levâzımına harc ü masraf itmekle tahsîldârların yedlerinde olan mümzâ ba‘zı sûret-i rûznâmçenin kaydı rûznâmçe defterlerinde bulunmamağla ve Karaman eyâletinin bedel-i bîldârı tahsîline me’mûr olan (Boş) Ağa'nın irsâl eyledüği mâl-ı mîrîden yirmi altı yük akça kabz idüp ve meblağ-ı mezbûrdan yirmi bir yük |**235a**| akçasın rûznâmçe-i hümâyûn defterlerine îrâd kayd itdirdüp beş yük akçasının îrâd kaydı rûznâmçe-i hümâyûnda bulunmamağla tahsîldârı mâl-ı merkūmı getüren kimesne meblağ-ı mezbûr beş yük akça’i Şa‘bânzâde'den taleb eyledükde: “Şimdi akçam yokdur, ba‘de zamânin edâ iderim dinmişdür” deyü cevâb virmekle huzûr-ı defterdâra ihzâr ve tahsîldârın âdemi ile mürâfa‘a olduklarında meblağ-ı mezbûrı kabz eyledüğin ikrâr ve kendünün ba‘zı umûrına harc ü masraf eyledüğüne i‘tirâf itmeğin mâl-ı mîrî tahsîl olunmak için müşârün-ileyh Şa‘bânzâde Mehemmed Efendi Başbâkī-kulı Abdullah Ağa habsine fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 6 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

“Çerkes Bey” dimekle meşhûr ü müte‘ârif olup hâliyâ Silistre vâlîsi olan Ahmed Paşa Niğbolı etrâfında sipâh ve silahdâr serdengeçdilerine ve gönüllü ve serhaddlülere baş ve buğ nasb ü ta‘yîn olunup Kalgay Sultân nezdinde mevcûd olan asker-i Tatar-ı {u] sabâ-reftâr ve adüvv-şikâr ile Nehr-i Tuna'nın öte yakasıyla ki, Eflak vilâyetidir, ol tarafdan sefer-i hümâyûna me’mûr olup ve zikr olunan serdengeçdilerin ve gönüllü ve serhaddlüyânın ta‘yînâtları husûsı için sâbıkā nüzül emîni olan “Benli” dimekle müte‘ârif Süleymân Ağa |**235b**| ta‘yînât ahvâli için ta‘yîn olunup ve ba‘zı mühimmât-ı seferiyye ve masârıfât-ı asâkir-i mansûre için ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den ale'l-hisâb beş yük akça teslîm olunup müşârün-ileyh Süleymân Ağa mûmâ-ileyh Çerkes Ahmed Paşa tarafına irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 7 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Gönüllüyân ve serhaddlüyân kâtibi olan Başmuhâsebe Kalemi şâkirdlerinden Ömer Çelebi nâm kâtibin defteri mûcebince dokuz yüz nefer olmak üzere

gönüllü ve serhaddli dilâverleri tahrîr ve defter olunup beş yüzi süvârî ve dört yüzi piyâde olup dilâverân-ı süvârî ağalarının yevmiyye vazîfeleri kırkar akça ve bölükbaşılarının yevmiyye vazîfeleri yirmi dörder akça ve neferâtın yevmiyye vazîfeleri on ikişer akça olmak üzere ve piyâdelerin ağalarına dahi kezâlik yevmiyye kırkar ve bölükbaşılarına yirmi dörder ve neferâtına on akça olmak üzere yevmiyye vazîfeleri tahrîr ve defter olunup ve zâd ü zevâdeleri hisâb olunup ikişer aylık vazîfeleri ve zahîre-bahâları ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den bi't-temâm teslîm olunup Niğbolı tarafına ta‘yîn ve yevm-i merkūmda taraf-ı mezbûra teveccüh ü azîmetleri fermân buyurılup revâne olundılar. Ve yirmi aded şâhî toplar dahi bi'l-cümle mühimmâtları ile ma‘an ta‘yîn olunup ve Dergâh-ı âlî topcıları ocağından bir oda çorbacısı ve zâbıtları ve neferâtı |**236a**| ile ta‘yîn olunup zikr olunan piyâde ve süvârî bahâdırları ile yevm-i merkūmda Niğbolı tarafına irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 8 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Han-ı âlî-şân hazretleri salât-ı cum‘ayı edâ niyyeti ile meştâ-yı Karye-i Timurtaş'dan mahdûm-ı mükerremleri ile hem-inân azîmet ve “Eski Câmi‘” dimekle müsemmâ câmi‘-i şerîfde salât-ı cum‘ayı edâ buyurdılar. Ve Köprilizâde vezîr-i a‘zam ve müdebbir-i cumhûr-ı ümem Mustafâ Paşa *yessera'llâhu mâ-yeşâ* hazretleri dahi salât-ı cum‘ayı Üçşerefeli Câmi‘-i şerîfinde edâ buyurdılar. Ve Âstâne-i sa‘âdet meştâsında olan Dergâh-ı âlî yeniçeri ocağı sefer-i hümâyûna me’mûr olmaları ile ve mükemmel mühimmâtları ve çorbacıları ve zâbıtları ve cümle mevcûd olan neferâtları ile yirmi bir aded bayrak ki, yirmi bir oda nişânesi olmak üzere ber-vech-i tahmîn sekiz bin yeniçeri dilâverleri yevm-i merkūmda meştâ-yı Edirne'ye vusûl ve Sultân Bâyezîd-i Velî merhûmun câmi‘-i şerîfi kurbünde vâkı‘ “Yalınızgöz” dimekle meşhûr ü ma‘rûf Nehr-i Tunca üzere vâkı‘ cisr-i metînden ubûr ve sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî'de mahall-i muhayyemgâhlarına nüzûl eylediler. Mısr-ı Kāhire Vâlîsi Ahmed Paşa'ya hükûmet-i Mısır ibkā vü mukarrer buyurılup müşârün-ileyhin kapu kethudâsı olan (Boş) Ağa'ya hil‘at-i fâhire ilbâs olunup Mısr-ı Kāhire hükûmeti nişân-ı hümâyûnı i‘tâ buyuruldı.

Rûz-ı dîger. |236b| Yevmü's-sebt, fî 9 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Sarây-ı Sultânî'de Bâğçe-i Hâssa'da vâkı‘ “Mamak Kasrı” ta‘bîr olunan kasr-ı

dil-güşâ kurbünde bostâniyân-ı hâssa odalarından haseki ağaya mahsûs olan oda ve sâ'ir bostâniyân odaları ve ba'zı âhûrlara âteş isâbet idüp ihrâk zuhûrı nümâyân olmağın ibtidâ ağa-i yeniçeriyân olan Ali Ağa ba'dehû Sadr-ı âlî ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi def'-i ihrâk için sür'atile irişüp lutf-ı Hudâ-yı lâ-yezâl ile ihrâk-ı mezbûrı basdırup mahall-i kalîl ihrâkile sâ'ir mahalleri istihlâs olundı.

Vekāyi': Vilâyet-i Erdel'de hem-cinsleri olan harbî keferenin zulm ü ta'addîsinden re'âyâ-yı Erdel bî-huzûr ve bî-tâkat ve evzâ'larına adem-i tahamüllerinden nâşî ârâm ü râhatları bi'l-külliye münselib olmağın Tököli Kurs Kral'a mütâba'at eylemek şartıyla alâ-vechi'l-ihtifâ mektûb ile mu'temedlerin irsâl idüp ve mezbûr Tököli Kurs Kral'ı krallığa kabûl ve ehl [ü] ıyâllerin ve emvâl [ü] erzâkların ve mihnet ü meşakkatde olan cânların harbî küffâr ile kendü eşkıyâlarından istihlâs için istimdâd taleb idüp âyîn-i bâtılları üzere ahd ü mîsâk itdükleri muhakkak bulmağın Tököli Kral dahi ahd ü emânların taraf-ı der-i devlet-medâra arz u i'lâm eyledükde taraf-ı şehriyâr-ı cihân-bânîden matlûblarına müsâ'ade buyurılup Erdel Krallığı mûmâ-ileyh Tököli Kurs Kral'a tevcîh ve sadaka buyurılup kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî |237a| ve tarz-ı mu'tâd-ı Süleymânî üzere "kuka" ta'bîr olunan üsküf-i zer-dûs-ı sürh ve şemşir-i âteş-bâr ve şeş-teber-i sîm ihsânıyla Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından Genç Mehemmed Ağa nâme-i hümâyûn ile irsâl olundı. Ve taraf-ı Kili ve Akkirman ki, "Bucak" dimekle ma'rûfdur, mahall-i mezbûrlar meştâsında olan Kalgay Sultân otuz bin mikdârı güzîde asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr-ı adüvv-şikâr ile ve on bin Eflak leşkeri ve on bin Boğdan leşkeri ile taraf-ı Erdel'e azîmetleri fermân buyurılup ve ocağ-ı sipâh ve silahdâr serdengeçdi dilâverleri ve serhaddlüyân bahâdırları ile Silistre vâlîsi olan Çerkes Ahmed Paşa dahi müşârün-ileyh Kalgay Sultân ile Vilâyet-i Eflak içinden Erdel vilâyetine akın idüp ve cenâb-ı Bârî'den feth ü nusret-i istimdâdı ile Erdel re'âyâsı üzerinden harbî keferenin ve eşkıyâ-yı Erdel'in zulm ü ta'addîlerin men' ü def' idüp kuvvetlerin bâzûya ve destlerin kabza-i şemşîre irgürüp melâ'în-i {ü} hâsırînin haklarından gelinmek ve Vilâyet-i Erdel'den ihrâc olunmakda lutf-ı {u} Hudâ'ya tevekkül ve mu'cizât-ı Muhammedî'ye tevessül üzere olup düşmenân-ı dîn-i mübînden ahz-ı {ü} intikām niyyeti ile teveccüh ü azîmetleri fermân buyuruldı. Hazret-i Rabbü'l-âlemînden gice ve gündüz recâ vü niyâz olunan budur ki, za'îf ü nahîf olan ümmet-i Muhammed kullarına lutf ü keremi ile inâyet ü hidâyet idüp feth ü nusret ihsân buyurup düşmenân-ı dîn-i mübîn olup kuvvetlerine mağrûr |237b| olan küffâr-ı hâksârı hor u hakīr ve münhezim ü makhûr eyleyüp tu'me-i şemşîr-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

gāziyân-ı İslâmiyân olmalarıyla ümmet-i Muhammed kulların mesrûr u handân ve an-karîb dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad fethi ile şâdân buyura. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve bi-hurmeti Şefî'i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 10 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Han-ı âlî-şân hazretleri Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf buyurup ve meclis-i Sadr-ı âlî bî-gân ü âşinâneden hâlî olduğı hâlde iftâr-ı savm için bisât-ı ni'met müheyyâ ve ba'de tenâvül-i ni'met salât-ı terâvîh edâdan sonra ahvâl-i sefere müte'allık niçe müşâvere ve müsâhabetden sonra vedâ' ve taraf-ı Timurtaş'a teveccüh ü azîmet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 11 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Çûn vakt-i hareket ve hengâm-ı sefer karîb oldı, meştâ-yı Edirne'de olan Dergâh-ı âlî yeniçeri ocağının muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî'ye ihrâcı fermân buyurulmağın tertîb-i sufûf-ı alay olunup "Kûh-ı Istranca Şikârîleri" ta'bîr olunan üç yüzden mütecâviz piyâde şikârî dilâverleri alay-ı mezbûra ibtidâ olup ubûra mübâşeret olundı. Mezbûrların akablarınca oda yamakları bi'l-cümle sürh fesler ile tertîb-i sufûf-ı alay olup her safı yedişer dilâver olmak üzere ber-vech-i tahmîn dört binden mütecâviz yamak ta'yîn olunan yeniçeri bahâdırları ve akablarınca mevcûd olan |238a| odaların yeniçeri dilâverleri dahi bi'l-külliye dîvân keçeleri ile tertîb-i sufûf üzere ve her safı altışar yedişer saff yeniçeri ceng-âverleri ber-vech-i tahmîn beş binden mütecâviz ki, bi'l-cümle on binden mütecâviz ceng-âver-i pür-silâh tüfeng-endâz-ı bahâdırân-ı yeniçeriyân mürûr [ü] ubûrundan sonra süvârî bayrakdârların bayrakları destinde ve akablarınca çorbacılar bi'l-külliye miyânlarında tîrkeşler ve müte'addid piyâde çukadârlar ile ubûr idüp akablarında pîr-i rûşen-zamîr yeniçeri efendisi ve akabınca Kul Kethudâsı Mehemmed Ağa pür-zînet ile mürûr u ubûr idüp akabında ağa-i yeniçeriyân olan Ali Ağa pür-zînet ü ihtişâm ve dârât-ı tumturâk ile önünde esb-i küheylân yedekleri ve rikâbında sürh fesli ve sürh yelekli piyâde ve tüfeng-endâz iki yüzden mütecâviz yeniçeri şehbâzları ve zırh-ı zerrîn-külâha müstagrak sâhib-i sekû ve nısfı dahi tüfeng-endâz ve rikâbları bi'l-külliye yancık ile müzeyyen gılâmân-ı Enderûnî tertîb-i sufûf ile ikişer ikişer ve müte'addid alay çavuşları destlerinde sîm çevgân ile ve akablarınca tabl [ü] alem ve zûrnâ-yı nefîrin sadâsı ayyûka peyveste salmış at süheylinden ve dilâverlerin na'rasın-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

dan zemîn ü zamâna velvele gelmiş üslûb-ı tumturâk-ı dârât ve sufûf-ı tertîb-i alay kat ender-kat ibtidâ huzûr-ı Sadr-ı âlî'den mürûr ve sâniyen "Sarrâchâne Köprüsi" dimekle meşhûr ü ma'rûf cisr-i Sarây-ı Sultânî'de vâkı' muhayyemgâha |**238b**| nüzûl olunup a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat birle vezîr-i a'zam ve müdebbir-i cumhûr-ı ümem Köprilizâde Mustafâ Paşa *yessera'llâhu mâ-yeşâ* hazretlerinin dahi muhayyemgâha sa'âdet ile hurûclarına ve düşmenân-ı dîn-i mübînden ahz ü intikām içün eyyâm-ı harekete intizâr üzere karâr virildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 12 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Vilâyet-i Basra vâlîsi olan Güzelce Halîl Paşa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olup mansıb-ı mahlûl sâbıkā Diyârbekir Vâlîsi Osmân Paşazâde Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa'ya Basra hükûmeti tevcîh ü ihsân olunup hükûmet nişân-ı hümâyûnı irsâl olundı. Garâbet bunda ki her kimseye ki, mertebe-i bülende terakkī kıla, mevsim-i gül gibi müddeti kalîl ola. Ve iğvâ-yı şeyâtîn-i hevâdan hazer kılmaya ve şu'le-i âteş-i hışmı âb-ı hilm ile teskîn itmeye ve havâdis-i vekāyi' ki, vukū' bula, rıfk ve mudârâ ile telakkī kılmaya, ol şahsın murâdı ahsen-i vücûh ile vücûd bulmaz. Ve her âkıl ki umûrının ibtidâsından intihâ-yı maksûdunı te'emmül kılmaya, tîr-i murâdı nişâna vusûl bulmaz.

Beyt:

Âh kim bünyâd-ı îş ü ışretim oldı harâb
Gitdi tâkat kalmadı bir zerre endâmımda tâb.

Nesr: Bir kişi kim san'atında mâhir olmaya, Tozkoparan gibi sâhib-i nişân olmaz. Ve her hıred-mend ki, kaddine münâsib hil'ate kāni' olmayup sadr-nişîn-i suffe-i ikbâl olmak ârzûsın kule-i hilye-i seri pâyesinde ve pîrâye-i sere bend itmekden farkı |**239a**| olmaz ve ol hâletin şe'âmeti pes-pâye mertebesin sârî olup hâr-ı mugaylân sahrâsında ser-gerdân serserî tabtâb idüp gezer. Müşârün-ileyh Güzelce Halîl Paşa dahi dâ'ire-i pergârdan bîrûna kadem basup mertebe-i süflâdan merâtib-i ulyâya urûcı bir senede mün'akis olup idbâr-ı mansıb ile kendüye hayf-ı bî-dirîğ olmasına sa'y-ı belîğ itdüğinden nâşî,

Beyt:

Gevheri pâk gerekdir ki ola kābil-i kabz
Yohsa her seng-i harf la'l-i Bedahşân olmaz.

Nesr: Nâ'il olduğı mansıba bir senede yedi yüz kîse telefi şarâb-ı hırs u tama'

ve mest ü lâ-ya'kıl olup ziyâfethâne-i nigâr-çînde ihtilâm mesâbesinde olup ancak fâ'ide vü zarar seyâhat-i iklîm ve hükûmet ziyâfet-i belde-i Basra-i kadîm oldı.

Beyt:

Çûn vusûl-i devlet-i vaslın muhâl oldı bana
Göz ucıyla ırakdan merhabâ olsun sana.

Nesr: Âh ü enîn ile belde-i Basra'dan avdet ve niçe firâk ü hasret ile der-i devlete azîmet gösterüp

Beyt:

Ölümden gayrıya hep çâre vardur
Onulmaz diyende ne yâre vardur.

Nesr: Der-i devlet-medârdan mansıb-ı cedîd ümmîdi ile ve merhem-i şifâsâz ârzûsuyla kat'-ı menâzil ve tayy-ı merâhile karâr virüp pây-ı taht-ı kadîm karârgâh-ı şehriyâr-ı cihâniyân olan şehr-i dil-âvîz Edirne'ye şitâbân olduğı beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk buldı. Rûhî-i Bağdâdî'nin *rahmetu'llâhi aleyh rahmeten vâsi'a*nın tercî'-i bendinden işbu |**239b**| nazm-ı âbdâr-ı latîfi bu mahalle münâsib vâkı' olmuşdur.

Ez-tercî'-i bend-i Rûhî-i Bağdâdî:

Virdin dil ü cân ile rızâ biz ki kazâya
Gamm çekmezüz uğrarsak eğer derd ü belâya.

Koduk vatanı gurbete bu fikrile çıkdık
Kîm renc-i sefer bâ'is olur izz ü alâya

Devr eylemedik yer komadık bir nice yıldır
Uyduk dil-i dîvâneye dil uydı hevâya.

Olduk nereye vardık ise aşka giriftâr
Alındı gönül bir sanem-i mâh-likāya.

Bağdâd'a yolun düşse eğer bâd-ı seher-hîz
Âd ile var hızmet-i yârân-ı safâya.

Rûhî'i eğer bir sorar ister bulunursa
Dirlerse buluşdun mı o bî-berg ü nevâya.

Bu matla'-ı garrâyı okı epsem ol andan
Ma'lûm olur ahvâlimiz erbâb-ı vefâya.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Hâlâ biz üftâde-i hûbân-ı Dımaşkuz
Ser-halka-i rindân-ı melâmet-keş-i aşkuz.

İhvân-ı vefâya ve yârân-ı safâya mahfî olmaya ki "Medînetü'l-kahr" ismi ile müsemmâ olan Galata zâbıtı iken hâsıl olan sürûr ü hubûrun kadr ü kıymeti ferâmûş olunduğından nâşî küfrân-ı ni'me tarîkına sülûk sebebi ile ömr-i nâzenînin bunca zamândan berü niçe mihnet ü zahmet ile peydâ ve hâsıl eyledüği kîse kîse zer-i hâlis bi'l-külliye hebâ ender-hebâ olduğundan tehâşî mesâfe-i ba'îde olan iklîm-i âhar ki, belde-i Basra'dır, âmed ü reftinin |240a| tarîkında çekilen âlâm ü meşakkat şâh-ı dili kıt'a kıt'a idüp kaviyyü'l-bedeni nahîf ü bî-mecâl eyledüğinden mâ'adâ âb ü tâb-ı vakār-ı atîkı hor u hakīr ve beyne'l-akrân muhtâcîn-i fülûs-ı ahmere yeksân vâdîsinde tesahhur-ı lu'bede-bâzân tarzı lisân-ı halkda şâyi' olmadan mîzân-ı kefede mahv-ı vücûd eylemek dile râhat. Ve üslûb-ı sâbık üzere Medînetü'l-kahr zâbıtlığı câna minnet belki terk-i dünyâ tâc-ı sa'âdet olduğı Sûk-ı Sultânî'de bey' men-yezîd olunsa mâlik-i harâc-çîn olduğı hâlde mübâya'adan imtinâ' ne mümkindir. Ammâ ba'de harâbi'l-Basra.

Beyt:

Hevâsı hoş kazâsı hûb u dil-keş
Çemenzârı şükûfile münakkaş.

Nesr: Her rûz ü leyâl dîde-i hâbdan hayâli muhâl ve tefekkür-i mâl-i hulyâ gibi ne ihtimâl sahrâ-yı heyhâtda mest ü lâ-ya'kıl cevelân ile hayrân u ser-gerdân kat'-ı menâzil ve tayy-ı merâhil idüp "acebâ taraf-ı der-i devletden âyîne-i devrân ne sûret arz ide" deyü tefekkür-künân hâmûş olmakda,

Beyt:

Gâh bu mir'ât-ı felek şekl-i râhat gösterir
Geh döner kahrile bin dürlü zahmet gösterir.

Nesr: Âkıl u kâmile lâzım olan câhiller meclisinden nihân ve bahîller işretinden pinhân ü bî-gân ve âşinâya sırrı ayân eylemeye-kim ihtirâzî,

Beyt:

Şol kadar arayayım şâhid-i maksûd mı kim
Cüst ü cûda talebim rahşına meydân döğüne.

Nesr: mefhûmunca şastdan küşâd bulmuş teber gibi pervâz eylemek şerâyit-i aklıyyeden nakliyye olduğuna şübhe yokdur. |240b|

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tba.gov.tr

Beyt:

Ey sâhib-i kudret kanı insâf [u] mürüvvet
Rindân-ı mey-âşâma n'içün olmaya rağbet.

Nâçâr çeker halk bu mihnetleri yohsa
Âdem kara dağ olsa getürmez buna tâkat.

Hâlin kime açsan sana dir hikmeti var
Öldürdi bizi âh bilinmez mi bu hikmet.

Nesr: Ey dil-i dîvâne bu kelâm-ı abdâlâne ile dâ'ire-i pergârdan kadem-i bîrûna yeter cevelân itdin. Budelâ-yı seyyâhânın cerre-i zâtından cerr-i esrâr ile vâdî-i hayâlâtda güft ü gûyun dîvâna bırakalım. Nîst vâdîsini ferâmûş itdirdi, sadedden hâric yeter pervâz itdik.

Beyt:

Kalem-i fârisdir engüşt-i esb-i rehvâr
Habeş'den Rûmili'ne kıldı reftâr.

Metâ'-ı meşk ile sahrâ-yı Rûm'ı
Mu'attar kıldı ol fâris-i kudûm.

Nesr: Zîrâ ki kalemin isti'mâlde murâdını tahrîr eylemek elbette şânındandır. Şimden girü kelâm-ı budelâdan ferâgat ve saded olan vekāyi'-i rûz-merreye şürû' ve mübâderet eyle.

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 13 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Rikâb-ı hümâyûn solaklarından sâbıkā kâğıd emîni olan Velî Efendi nâm kimesneye küçük evkāf muhâsebeciliği tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân ser-firâz kılındı. Istabl-ı âmire ocağında deveciler kethudâsı olan Süleymân Kethudâ'ya sefer-i hümâyûnda sergi emâneti tevcîh olunup Mîrâhûr-ı Evvel Ömer Ağa ma'rifetiyle hızmet-i mezbûra ta'yîn olunup taraf-ı defterdârîden hil'at ilbâs olundı. Ve taraf-ı |241a| Sadr-ı âlî'den şeyhü'l-islâm hazretlerin iftâra da'vet içün Tezkire-i Evvel Nigâhî Mustafâ Efendi irsâl olundukda "da'vete icâbet" fehvâsınca Şeyhü'l-islâm Tabbâğzâde Efendi bi'z-zât mahdûm-ı mükerremleri ile ma'an Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 14 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Tâ'ife-i Türkmân'dan Adana tarafından sefer-i hümâyûna me'mûr olan cemâ'at-i Türkmân'dan beş yüz mikdârı cengâverân-ı bahâdırân ve süvârân-ı dilâverân yevm-i merkūmda mahmiye-i Edirne'ye vusûl ve tertîb-i sufûf-ı alay ile huzûr-ı Sadr-ı âlî'den mürûr ve cisr-i metîn olan Sarrâchâne'den ubûr ve sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî'de vâkı' muhayyemgâhlarına nüzûl eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 15 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Vezîr-i a'zam Köprilizâde Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı cum'ayı bu def'a dahi Üçşerefeli Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdılar. Cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî ocağı taraf-ı Âstâne'den hareket ve sahrâ-yı Edirne'de vâkı' Çeşmesâr-ı Solak kurbüne nüzûl eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 16 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Hazret-i Han-ı âlî-şânın mizâc-ı şerîflerinde bir mikdâr küdûret vukū' bulduğı istimâ' olunmağın taraf-ı Sadr-ı âlî'den ser-etıbbâ-i hâssa irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 17[132] şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı mahmiye-i Edirne.

Ve meştâ-yı Âstâne-i |**241b**| sa'âdet'de olan Dergâh-ı âlî cebeci ocağının sefer-i hümâyûna me'mûr olup taraf-ı Âstâne'den meştâ-yı Edirne'ye teveccüh ü azîmetleri ve sahrâ-yı mezbûrede vâkı' Solakçeşmesi kurbüne nüzûllerinin zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ocağ-ı mezbûr yevm-i merkūmda Çeşme-i Solak'dan hareket ve tertîb-i sufûf-ı alay ile yirmi altı aded bayrak ki, yirmi altı oda nişânesi olmak üzere ber-vech-i tahmîn üç binden mütecâviz piyâde cengâver cebeci dilâverleri ağaları ve zâbıtları ile ibtidâ huzûr-ı Sadr-ı âlî'den mürûr ve metânetde bî-hemtâ olan Cisr-i Sarrâchâne'den ve izz-i huzûr-ı şehriyâr-ı cihânyândan sufûf-ı tumturâk alay ile ubûr idüp sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî'de mîrî âhûrlar kurbünde vaz' olunan muhayyemgâhlarına nüzûl eylediler.

132 Metinde 16. gün mükerrer olarak yazıldığından 17 olarak düzeltilmiştir.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Tebdîl-i Müftî: Şeyhü'l-islâm olan Tabbâğzâde Mehemmed Efendi'nin der-i devletde ba'zı evzâ' u etvâr-ı nâ-hemvârı zuhûr itmeğin rütbe-i iftâdan şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup Âstâne'de vâkı' sa'âdethânelerinde meks ü ârâmı bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr buldı. Ve mahlûl kalan hızmet-i fetvâ Ebû's-su'ûd Efendizâde Mevlânâ Feyzullâh Efendi taraflarına cilveger olmağın emânet-i kübrâ ve hızmet-i fetvâ müşârün-ileyh Feyzullâh Efendi dest-i istîlâsına teslîm ve ibâdu'llâh-ı müslimînin ahvâl-i dimâsına tasallut ve istîlâ menşûrı Feyzullâh Efendi nâmına terkîm buyurılup bundan akdem irsâl buyurulmuş |**242a**| müşârün-ileyh Feyzullâh Efendi taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'den hareket ve yevm-i merkūmda meştâ-yı mahmiye-i Edirne'ye vusûl ve meclis-i Sadr-ı âlî birle müşerref ve mülâkātdan sonra Sarây-ı Atîk kurbünde vâkı' rütbe-i iftâda olanlara mahsûs olan meştâya sa'âdet ile nüzûl buyurdılar. Ve sefer-i hümâyûna me'mûr olan asâkir-i nusret-encâmdan gerek tâ'ife-i yeniçeriyân ve gerek cebeci ve topcı ve sâ'ir tâ'ife-i askerî sahrâ-yı muhayyemgâhda havânın harâret-i şemsden mübâlağa ile kesâfet ü harâreti olduğı hâlde savmların iftâr itmeyüp emr-i ma'rûfa i'tibârları ve kemâl mertebe rağbet ü istihkâmları olup nehy-i münkerden ictinâbları zâhir ü bâhir olduğı inşâ'a'llâhu te'âlâ asker-i İslâm'a feth ü nusret müyesser olup küffâr-ı hâksâr üzerine galebelerine alâmet ü nişân olduğuna şübhe yokdur. El-hamdü li'llâh sümme el-hamdü li'llâh ki gerek zâbıtân-ı tâ'ife-i kulun ve gerek neferât-ı ocakhâ-i mezbûrânın ulü'l-emre inkıyâdları kemâlde ve ibâdet-i salâtda ve ri'âyet-i sıyâmda kemâ-yenbagī takayyüd ü ihtimâmları olup herkes kendü hâlinde ve sene-i sâbıkalara kıyâsen bu sene-i mübârekede cümlesi ri'âyet-i dîn-i {ü} mübînde bezl-i makdûr oldukları pâdişâh-ı rû-yı zemînin ve gerek vükelâ-yı devletin re'âyâ fukarâsından zulm ü ta'addîyi def' ü ref' ve adl ü dâd üzere hareket buyurduklarından cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazreti inâyet ü hidâyet itmesinde şübhe yokdur ki, gerek kul |**242b**| tâ'ifesi ve gerek sâ'irleri bi'l-cümle âdâb-ı hareket üzere inkıyâdlarına bâ'is ü bâdî olmuşdur. El-hamdü li'llâh sümme el-hamdü li'llâh. Cenâb-ı Bârî'den recâ vü niyâzımız budur ki, cümlemizi şerî'at-i Muhammediyye'den ve tarîk müstakīmden ayırmaya. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn. Ve ol Hudâ-yı lâ-yezâlden rûz [u] leyâl recâ vü temennâ olunur ki, hazret-i habîb[i] Muhammedü'l-Mustafâ hurmetine ve âl ü ashâbı hurmetine asâkir-i İslâm'ı gālib ve küffâr-ı hâksârı mağlûb ü münhezim idüp bî-çâre za'îf ü nahîf ümmet-i Muhammed kullarının dest-gîri olup an-karîbi'z-zamân mesrûr ü handân eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Âmeden-i Vâlî-i Anadolı: Ve Anadolı vâlîsi olan sâbıkā merhûm Kara Mehemmed Paşa'nın kethudâsı Lâdikli Ahmed Paşa Anadolı askeri ile ve kendü hadem ü haşemi ile meştâ-yı Edirne'ye vusûl ve tertîb-i sufûf-ı alay ile Cisr-i Sarrâchâne'den mürûr ve izz-i huzûr-ı pâdişâh-ı âlem-penâhdan ubûr idüp sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî'de vâkı‘ muhayyemgâhlarına nüzûl eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 18 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-meştâ-yı Edirne.

Bundan akdem mâh-ı Şa‘bânü'l-mu‘azzamın altıncı Pâzârirtesi güni tuğ ile otağ-ı Sadr-ı âlî sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî'ye ihrâc ve haymehâ-i gûlgûn ile ol sahrâ-yı dil-güşâ lâle-reng ile müzeyyen olduğının zikri sebkat itmiş idi. Çûn ki vakt-i sefer ve hengâm-ı hareket-i asker karîb oldı, erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat ve erbâb-ı ehl-i Dîvân ve çavuşân-ı erkân ve ocakhâ-i sâ’ire bi'l-küllîye |**243a**| tertîb-i sufûf-ı alay ile hâzır u âmâde olup bi'z-zât vezîr-i a‘zam ve müdebbir-i cumhûr-ı ümem Köprilizâde Mustafâ Paşa *yessera'llâhu mâ-yeşâ* hazretleri müftî-i cedîd Feyzullâh Efendi ile hem-rikâb sufûf-ı alay miyânından mürûr ve Sarây-ı Sultânî'ye vusûl ve dest-bûs-ı şehriyâr-ı cihân-bânîden sonra müftî-i cedîd Feyzullâh Efendi'ye taraf-ı şehriyâr-ı cihân-bânîden sof ferâce kaplu post-ı semmûr ilbâsıyla iltifât-ı pâdişâhîye mazhar ü sezâvâr kılındıkdan sonra Hudâ-yı lem-yezel ve lâ-yezâl ü bî-zevâlin lutf ve kerem ü inâyetinden asâkir-i İslâm'a feth ü nusret müyesser olup düşmenân-ı dîn-i mübîn olan küffâr-ı hâksârı münhezim ü makhûr eylemek içün du‘âya dest-i dırâz ve tazarru‘ u huşû‘ile niyâz takdîminden sonra vezîr-i Âsaf-zamîrin ammâmlarına murassa‘ sorguç ve miyânlarına hamâyil tarzı şemşîr-i âteş-bâr ve kaddine münâsib hil‘at-i semmûr ilbâsıyla sancağ-ı hazret-i Resûl-i Ekrem *salla'llâhu te‘âlâ aleyhi ve sellem*i bi'z-zât[133] pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri yeden be-yedin vezîr-i zî-şâna teslîm vezîr-i müşârün-ileyh dahi sancağ-ı şerîfe rû-yı ubûdiyyet mâlîde kılup ahz ü kabûl ve izz-i huzûr-ı şehriyârîye vedâ‘ile avdet ve mahall-i muhayyemgâhda vaz‘-ı {ü} esâs olunan otağ-ı şeref-bahşlarına sa‘âdet ile nüzûl buyurdılar. Ve sefer-i hümâyûna me’mûr olan asker-i Şâmiyân'dan beş yüz nefer süvârî dilâverân-ı cengâverân yevm-i merkūmda sahrâ-yı Edirne'de vâkı‘ “Solak Çeşmesi” dimekle ma‘rûf mahalle vusûl ve mahall-i mezbûrda |**243b**| vaz‘ olunan muhayyemgâhlarına nüzûl eylediler.

133 “bi’z-zât” kelimesi metinde mükerreren yazılmıştır.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 19 şehr-i Ramazân sene 1101.

Rûz-ı Ulûfe-i Recec Sene 1101:

Çûn ki işbu mâh-ı Ramazân-ı şerîfin on sekizinci Pâzârirtesi güni sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî'de vâkı' muhayyemgâha hurûc vukū' buldı. İşbu yevm-i merkūmda Dîvân-ı Sultânî fermân buyurılup erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve erbâb-ı ehl-i Dîvân ve çavuşân ve bevvâbân ve ocağ-ı yeniçeriyân ve solakān ve peykân ve ağayân-ı sipâh ve silahdârân bi'l-cümle Dîvân-ı Sultânî'de hâzır u âmâde oldukda bi'z-zât Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa dahi Dîvân-ı hümâyûn-ı Sultânî'ye teşrîf ve arz-ı hâl-i şâkiyân kırâ'at ve istimâ'ından sonra umûmen kul tâ'ifesinin bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere Recec mevâciblerinin ihrâcı izz-i huzûr-ı pâdişâh-ı âlem-penâha arz u telhîs olundukda: "Yeniçeri ve sâ'ir kullarımın ulûfelerin virmekde takayyüd ü ihtimâm idüp tekâsül itmeyesin" deyü hatt-ı hümâyûn-ı {u} sa'âdet-makrûn sâdır olmağın târîh-i mezbûra mahsûb olmak üzere müstehak oldukları Recec mevâcibleri Dîvânhâne-i şehriyâr-ı cihân-bânîde ihrâc ve kîse kîse add olunup bi'l-cümle ocakhâ-i mezbûrâna tevzî' ü taksîm olunup:

Mısrâ':

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye.

Nesr: mefhûmunca Dîvân-ı Sultânî'den ihrâc ve kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve tarz-ı şehinşâh-ı Süleymânî üzere Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi'ye ve Rûznâmçe-i Evvel |**244a**| Mehemmed Efendi'ye ve Rûznâme Başhalîfesi Abdî Efendi'ye ve Başbâkīkulı Abdullah Ağa'ya ve Veznedârbaşı Tosun Mustafâ'ya ve "derici" ta'bîr olunan veznedâra huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ve Dîvân-ı hümâyûn-ı Sultânî'de hil'at-i fâhireler ilbâsından sonra bi'l-cümle erbâb-ı Dîvân dest-bûs-ı Sadr-ı âlî idüp ve Dîvân-ı hümâyûn dağılup ve Sadr-ı âlî muhayyemgâhlarına sa'âdet ile nüzûl buyurdılar. Ve topcılar ocağı taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'den hareket ve Edirne sahrâsında vâkı' Solak Çeşmesi kurbüne nüzûl eyledükleri beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â fî 20 şehr-i Ramazân sene 1101.

Der-sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî.

Ale's-seher otağ-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup sipâh bölüği on birde ve silahdâr bölüği onda karâr-dâde oldı. Ve tuğcıyân ve yedek-keşân-ı şehriyârî olanların ulûfeleri neferâtın cümlesinden evvel virilmek kānûn-ı {u} kadîm iken tâ'ife-i mezbûrân sefer-i hümâyûna me'mûr olmadıkları cihetden hareket-i sefer-i hümâyûndan sonra mezbûrların müs-

tehak oldukları ulûfelerin rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makām olan Vezîr-i mükerrem Hazînedâr Ali Paşa tevzî' ü taksîm eylemek üzere fermân-ı hümâyûn sâdır oldı. Ve zikri sebkat iden Şam askeri bi'l-cümle küheylân-ı esb-i sabâ ile destlerinde kargı-i segû ve serlerinde siyâh pûşî ile tertîb-i sufûf-ı alay idüp ibtidâ izz-i huzûr-ı şehriyâr-ı cihân-bânîden mürûr ve sipâh ve silahdâr ocaklarına |**244b**| ulûfe sergisi mahallinde huzûr-ı Sadr-ı âlî'den ubûr eyledükde ağalarına ve ondan mütecâviz zâbıtlarına taraf-ı Sadr-ı âlî'den hil'at-i fâhireler ilbâsıyla mesrûr u handân muhayyemgâhlarına nüzûl eylediler. Ve zikri sebkat iden Anadolı Vâlîsi Ahmed Paşa Anadolı askeri ile taraf-ı Sofya'ya teveccüh ü azîmetleri fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda taraf-ı Sofya'ya azîmet ü revâne oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 21 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî.

Yevm-i merkūmda dahi otağ-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olundı. Zikri sebkat iden topcı ocağı yüzden mütecâviz şâhî toplar ile tertîb-i sufûf-ı alay ile Cisr-i Sarrâchâne'den mürûr ve huzûr-ı şehriyâr-ı cihân-bânîden ubûr idüp sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî'de vâkı' vaz' olunan muhayyemgâhlarına nüzûl eylediler. Ve mîrimîrân-ı Adana olan Harmûş Paşa dahi cümle tevâbi' ü levâhıkı ile topcılar ocağının akabince tertîb-i sufûf-ı alay ile huzûr-ı Sadr-ı âlî'de vusûl buldukda sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi mahalli olmağın rikâbından nüzûl ve dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle behre-yâb oldukda kendüye ve kethudâsına ve ondan mütecâviz ağavâta hil'at-i fâhireler ilbâs olunup mesrûr ü handân oldukları hâlde şâkîleri dâd u feryâd-ı dîv-efgān u figān idüp sadâ-yı vâveylâları ayyûka irişmekle da'vâları şer'-i şerîfe havâle buyurılup müşârün-ileyh Harmûş Paşa tertîb-i alayı ile muhayyemgâhlarına nüzûl eylediler. |**245a**|

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 22 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî.

Vezîr-i a'zam ve müdebbir-i cumhûr-ı ümem Köprilizâde Mustafâ Paşa *yesse-ra'llâhu mâ-yeşâ'* hazretleri salât-ı cum'ayı kenâr-ı Tunca'da vâkı' "Maksûdiyye" dimekle meşhûr câmi'-i şerîfde edâ buyurdılar.

Mahbûs Şuden-i Harmûş: Zikri sebkat iden Harmûş-ı {ü} hargûşun vilâyet-i Adana'nın gerek zu'amâ ve erbâb-ı tîmârına ve gerek a'yân-ı vilâyete ve gerek re'âyâ fukarâsına zulm ü ta'addîsi hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn

olduğı vükelâ-yı devletin ıttılâ'ı hâsıl ve bî-garazlardan istimâ'ı mütevâsıl olduğı cihetden zulm ü ta'addîsin re'âyâ fukarâsından def' ü ref' itmek üzere ve sâ'irlerine mûcib-i ibret olmak içün Harmûş-ı {u} hargûş yevm-i merkūmda hükûmet-i Adana'dan şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm buyurup Sarây-ı Sultânî'de vâkı' Kapuortası'nda habse fermân buyuruldı. Ve mahlûl kalan Adana hükûmetin Erzurumlı "Miğraboğlı" dimekle meşhûr ü müte'ârif ve sâbıkā Eğriboz muhâsarasında yararlığı sebkat iden Gürcî Mehemmed Paşa'ya tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsından sonra mahbûs olunan Harmûş-ı {u} hargûşun katâr ü bahârı ve hayme vü hargâhı ve mevcûd olan emvâl ü erzâkı bi'l-cümle taraf-ı pâdişâh-ı cihân-bânîden müşârün-ileyh Gürcî Mehemmed Paşa'ya ihsân ü in'âm buyurılup mahbûs-ı mezbûrun gerek hadem ü haşemi ve gerek tevâbi' ü levâhıkından bir ferd perâkende vü perîşân olmayup müşârün-ileyh Gürcî Mehemmed Paşa'nın zîr-i destine inkıyâd ve hızmetinde |245b| olup sefer-i hümâyûna ma'an azîmetleri içün fermân-ı hümâyûn sudûr buldı. Zihî devlet zihî sa'âdet ki verâ-i perde-i gaybden neler zuhûr ider, Hudâ-yı lâ-yezâl [ü] lem-yezel bir kuluna lutf u ihsân eylemek murâd-ı şerîfi oldukda hazîne-i gaybından niçe in'âm [u] atâsıyla pâye-i ulyâya vâsıl ve rütbe-i vâlâya mütevâsıl ider. Bî-çâre Gürcî Mehemmed Paşa bunca zamândan berü fülûs-ı ahmere muhtâc iken cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinin lutf ü in'âmı ihsânını gör ki bir sâ'atde değil bir ânda hâzır u müheyyâ olan hayme vü hargâh ve katâr ü bahâr ve bunca hadem ü haşem sâhibi idüp beyne'l-akrân serfirâz ider. Ve kendüsi muhtâcînden iken niçe bendelerin ana muhtâc ider. Fe-sübhâna'llâhi'l-Kādir. İmdi her şahs-ı gāfile lâzım [ü] vâcibdir ki bir katre menîden vücûdunı halk iden efendisi kapusundan gayri kapuya arz-ı ihtiyâc itmeyüp levh-i mahfûzda kalem-i kudret ile tahrîr olunan mukadderât-ı İlâhî elbette zuhûr idüp vücûda gelse gerekdir. Ammâ za'îf insân pîrâhen-i gaflet ile dîdeleri nâ-bînâ olup zuhûrât vukū'ından mukaddem niçe hayâlât tasavvur idüp vesvese-i şeytân-ı la'în ile kendü istihkākından a'lâ vü bâlâ olanlara nâzır ve kendünün bilâ-noksân olan ahvâline hamd ü şükri ferâmûş itmekle küfrân-ı ni'me olduğundan mâ'adâ yevmen fe-yevmen kendüsin vâdî-i zarûrete mübtelâ olmasına bâ'is ü bâdî olur. Hayfâ geçen |246a| ömre yazıklar yazık.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 23 şehr-i Ramazân sene 1101.

Edirne'de sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî'de vâkı' muhayyemgâhda mevcûd olan odahâ-i yeniçeriyândan on beş aded oda yeniçeri dilâverleri zâbıtları ve çorbacıları ile ma'an Niğbolı muhâfazasına ta'yîn olunup ve turnacıbaşı üzerlerine

ağa vekîli nasb ü ta‘yîn olunup tertîb-i sufûf-ı alay ile ale's-seher huzûr-ı Sadr-ı âlî'den mürûr u ubûr idüp Niğbolı muhâfazasına teveccüh ü azîmet eylediler. Ve zikri sebkat iden odalar ile ma‘an on kıt‘a şâhî top dahi ta‘yîn olunup ve topcılar ocağından bir oda çorbacısı ve neferâtı ile ma‘an ta‘yîn olunup irsâl olundı. Ve sâbıkā Eğre Kal‘ası'nda yirli kulı ağası olan Seyyidî Ahmed Paşalı Ahmed Ağa ve Sinân Ağazâde Mustafâ Ağa ve Men‘î Alaybeyi kadîmden Eğre yirli kulı olan serhaddlü gönüllülerden üç yüzden mütecâviz gönüllü cengâver bahâdırân üzerine ağa nasb ü ta‘yîn olunup ve ikişer aylık vazîfeleri ve zahire-bahâları ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den bi't-tamâm teslîm olunup yeniçeri alayından sonra mezbûrlar dahi tertîb-i sufûf-ı alay ile huzûr-ı Sadr-ı âlî'den mürûr ve taraf-ı Sadr-ı âlî'den mezbûrların ağalarına hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı küllî birle muhâfaza-i Niğbolı'ya teveccüh ü azîmetleri fermân buyuruldı. Ve Yörük tâ’ifesinin ceng-âver dilâverân ve bahâdırları bundan akdem Filibe ve Tatarpazarı |**246b**| ve ol etrâfları muhâfazaya ta‘yîn olunmalarıyla top-keşân câmûsların sürüp gütmeğe sürüci lâzım gelmeğin hâlâ topcılar ocağında mevcûd olan beş kıt‘a kolonborna ve şakaloz topların mîrî câmûsların sürmek ve gütmek içün Dimetoka kazâsına tâbi‘ avârızları mukābelesinde mu‘âf ü müsellem olan ba‘zı kurâlardan mu‘âfiyetleri mukābelesinde kırk beş nefer gürbüz ve tüvânâ sürici ihrâcı fermân buyurılup ve her bir neferine taraf-ı mîrîden yevmiyye yirmişer akça ta‘âmiyye virilmek üzere ihrâc ve Edirne sahrâsında topcılar ocağına teslîm olunmak içün Dimetoka kādîsına ve a‘yân-ı vilâyete ve iş erlerine ve kurâ zâbıtlarına hıtâben mü’ekked hükm-i hümâyûn ile müşedded mübâşir ta‘yîn ve irsâl olundı. Ve bundan akdem gazab-ı şehriyâr-ı cihân-bânî ile katl olunan Kā’im-makām Kethudâ Mehemmed Paşa'nın ba‘zı mâddesine müte‘allık zî-kıymet eşyâsı ve sâ’ir emvâl ü erzâkının ihtifâda olduğunun bir ucı sâbıkā Tersâne-i âmire rûznâmçe[ci]si olan “Ebrû” dimekle müte‘ârif İbrâhîm Efendi'ye irişmekle mezbûr Ebrû'yı Âstâne-i sa‘âdet'de vâkı‘ derûn-ı zindânda Kanlıkuyu'ya habsi fermân buyurulmağın İstanbul kā’im-makāmı olan Vezîr-i mükerrem Ömer Paşa'ya hıtâben mü’ekked hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Güzîde-i Arab şehr-i Haleb muhassılı defterdâr-ı şıkk-ı evvel rütbesine nâ’il olup beyne'n-nâs evzâ‘ ü etvâr{ı}-ı garîbesi hazm |**247a**| olunmaduğundan nâşî şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunan Yûsuf Efendi Haleb muhassıllığının sene-i sâbıkın ve bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere muhassıllık-ı mezbûrun kalemiyelerin edâ vü teslîmden tekâsül üzere olduğundan muhassıllık kendüden tehallüf idüp ve muhassıl olmağa merhûm Kethudâ İbrâhîm Paşazâde Mehemmed Bey tâlib ü râgıb olduğı dahi şüyû‘ bulmağla muhassıllık-ı mezbûr mûmâ-ileyh Yûsuf Efendi tahvîlinden ref‘ olunmak üzere müşârün-ileyh Me-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

hemmed Bey'e tevcîh olunmak içün müjde-resânlık vâdîsinde sadr-ı a'zamın selâm çavuşı olan Ömer Ağa taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'de İbrâhîm Paşazâde Mehemmed Bey'e alâ-tarîkı'l-müjde menzil ile irsâl olundı. Muhassıllık-ı mezbûr ba'dehû Yûsuf Efendi'de karâr-dâde olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 24 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî.

Otağ-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî' ü taksîm olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn fî 25 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî.

Zorbâlar Vak'ası'nda vezîr-i a'zam olup ba'dehû şerbet-i azl ile telh-kâm ve Cezîre-i Rodos'a nefy olunan "Koca Nişâncı" dimekle ma'rûf İsma'îl Paşa'dan gazab-ı pâdişâh-ı cihân-bânî ile katl olunan tâ'ife-i zorbâlar ki, Atmeydânı'nda cem'iyyet ve fesâd-ı isyân üzere hareket idüp Vezîr-i a'zam Siyâvuş Paşa'yı bî-günâh katl ve sarâyın gâret ü yağma iden zorbâlardan zümre-i sipâh mülâzimînin ser-çeşmesi olan Deli Pîrî |**247b**| ve silahdarân-ı mülâzimînin ser-çeşmesi olan Ahmed Ağa ve sâ'ir mülâzimîn ve ser-bölükler vezîr-i müşârün-ileyhin re'y [ü] tedbîri ile katl olundukda mülâzimîn-i mezbûrların ekâbir-i devletden celb-i mâl idüp tahsîl eyledükleri hazîne-i nukûd ve sâ'ir zî-kıymet olan eşyâları Vezîr İsma'îl Paşa'nın yed-i tasarrufuna dâhil olduğı der-i devlet-medârın ma'lûmı olmağın mâl-ı mülâzimîn içün müşârün-ileyh İsma'îl Paşa'dan mîrî içün üç yüz kîse akça taleb olundukda edâdan imtinâ' ve "ol mikdâr akçanın edâsına iktidârım yokdur" deyü muhâlefet üzere olmağla katli içün fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın bundan akdem Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından (Boş) Ağa cezîre-i mezbûreye irsâl ve mezbûrı katl idüp kelle-i bî-devletin Edirne'de rikâb-ı hümâyûna galtân getürdüği beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk buldı. Ve "Çingâne Beyi" dimekle meşhûr ü müte'ârif Ahmed Ağa vezîr-i müşârün-ileyhin etbâ'ından olmağın ve asrında başbâkīkulı merkezinde bulunup mülâzimân-ı mezbûrların ve ser-bölüklerin emvâl ü erzâkları ve nukûdları ekseriyâ mûmâ-ileyh Ahmed Ağa ma'rifetiyle ahz ü kabz olunduğı eclden mezbûr Ahmed Ağa Başbâkīkulı Abdullâh Ağa'nın habsine fermân buyuruldı. Han-ı âlî-şânın bâzûsında olan çeşmesi fesâd bulup vücûdlarına ziyâde zahmet ü keder virmeğin mu'âleceye muhtâc olmağla ser-cerrâhân-ı hâssa olan Nûh Çelebi taraf-ı Sadr-ı âlî'den ta'yîn ve irsâl olunup mu'âlecesi tebdîl-i havâ ve

tagyîr-i mekânı iktizâ itmekle meştâ-yı |248a| Timurtaş'dan hareket ve merhûm musâhib-i şehriyârî olan Mustafâ Paşa'nın Sultân Selîm kurbünde vâkı‘ sarây-ı sa‘âdetleri havâdâr ve müferrah ve fezâ-yı dil-güşâ olmağın Han-ı âlîşân bi'z-zât taht-ı revân ile sarây-ı ma‘hûda azîmet idüp teşrîf buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 26 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî.

Sâbıkā Matbah-ı âmire emânetinde iştihâr bulup ba‘dehû vezâret ile defterdâr-ı şıkk-ı evvel iken azl olunup alâ tarîkı'n-nefy Cezîre-i Girid'e serdâr nasb olunup ba‘dehû Resimo muhâfazasına ta‘yîn olunan Mehemmed Paşa zu‘m-ı fâsidince ve sû’-yi tedbîri ile defterdârlığı asrında memâlik-i Rûmili'ne bîldârân-ı hôd-girifte ile nefîr-i âmm ihrâcı sâliyâne ve ba‘dehû aynî nefer ihrâcı asîr olmağla her bir neferinden ellişer guruş bedelleri tahsîl ve memâlik-i Anadolı'nın her üç avârız hânelerinden bir nefer cengâver bîldâr ve her bir neferinden yüzer guruş bedelleri tahsîl ve Bilâd-ı Selâse'den mahmiye-i Edirne ile Burusa'nın her iki hânelerinden bir nefer bîldâr ve her bir neferinden yüzer guruş bedelleri tahsîl ve mahrûse-i İstanbul'un her bir hânesinden ikişer nefer bîldâr ve iskāt-ı farz-ı cihâd içün her bir neferinden ikişer yüz guruş bedelleri tahsîl olunmak üzere bid‘at-i seyyi’e ihdâs idüp: “Devlet-i Âl-i Osmân'a bir hızmet eyledim ki, on sekiz bin kîse akça peydâ ve hâzır u âmâde idüp defterdârlığım asrında dört bin kîsesin tahsîl ve on dört bin kîsesin ba‘de'l-yevm tahsîl idüp umûr-ı seferiyyelerine harc u masraf |248b| eylesünler” deyü dâ’imâ tefâhur idermiş. Gûyâ ki Âl-i Osmân'a bir hızmet itmiş ola. Bunca re‘âyâ vü berâyâ fukarâsının âh ü enîni ile Hazîne-i Âl-i Osmân'a bir âteş-pâre peydâ eyledi ki, devr-i kıyâmete değin fukarânın bed-[d]u‘âsı her bâr Hazîne-i Âl-i Osmân'ı alevlendirüp âteş-i zulm-i bî-dâd ile ihrâk itdüğinden mâ‘adâ memâlik-i Rûmili'nin ekseri istîlâ-yı kefere-i harbîden gayri ehl-i zimmeti dahi mütâba‘at idüp bunca memleketin ehl-i İslâm'ı esîr olduğundan gayri istihlâs [u] necât olanları vatanlarından cüdâ ve diyâr be-diyâr perâkende vü perîşân oldılar. Ve memâlik-i Anadolı dahi eşkıyâ zulmünden târ ü mâr olup eşkıyâ hurûcundan hâlî değil. Zihî tefâhur ki, Âl-i Osmân ocağına bir şecer-i enâcîr vaz‘ eyledi ki kati çok zamân mürûr u ubûruna ihtiyâc ki, ferâmûş olunmağla evvelkinin nısfı mertebesi vücûd bulup bir mikdâr âsûde-i hâl vâkı‘ ola. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinden rûz [ü] leyâl recâ vü niyâz olunur ki ahvâl-i mâzıyyenin beterinden hıfz idüp bu makūle âkillerin ihdâs-ı bid‘at-i seyyi’elerine vükelâ-yı dîn [ü] devlet bir dahi müsâ‘ade buyurmayalar. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

El-kıssa: Bâ'is-i fitne vü fesâdın hakkında gazab-ı pâdişâh-ı cihân-bânî zuhûra gelüp mezbûrun katli içün fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından "Defterdârzâde" dimekle meşhûr ü müte'ârif Yek-çeşm Mustafâ Bey umûr-ı mezbûreye ta'yîn olunup hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile |**249a**| mûmâ-ileyhin katli içün yevm-i merkūmda menzil ile taraf-ı Cezîre-i Girid'e ber-vech-i isti'câl irsâl olundı. Garâbet bunda ki, fitne-i ma'hûdun Zorbâlar Fetreti'nde ve mülâzimîn ve ser-bölüklerin iştihârı vak'asında bunca mihnet ü âlâma giriftâr ve niçe zamân habs-i {ü} zindân olup gamm ü mihnet nûş ve rişvet tarzı istihlâs-ı cân içün kîse kîse akça cerîme virdüğin ferâmûş idüp yine ıslâh-ı nefs itmeyüp zamân bir mikdâr sûret-i devlet arz itmekle fursatı ganîmet add idüp bir cins vâdîler ihdâs eyledi ki, İbni Oruc'un tama'-ı hâmı belâsı ile mağrûr-ı devlet olup askere inkırâz müstevlî olduğı gibi fitne-i mezbûrun dahi ihdâs-ı bid'at-i seyyi'esi re'âyânın inkırâzına bâ'is ü bâdî olup beytü'l-mâl-i müslimîn olan hazîne tahsîlden kaldı. Ve halk-ı âlem herc ü merc olup yüze çıkdı. Küçük büyüği fark itmekden kaldı. Ayaklar baş olup başlar ayakda kaldı. Zamân بنم نیست[134] vâdîsine dönüp kelâm istimâ' olunmakdan berî oldı. Hemân Hudâ-yı müte'âl lutf u keremi ile beterinden hıfz eyleye. Âmîn. Ey dil! Tahrîr-i rûz-merreden bîrûna kadem basdın. Yeter, lâf ü güzâfı terk it. Şimden sonra rûz-merre tahrîrine şürû' eyle.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 27 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî.

Dîvân-ı hümâyûnda rûz-ı ulûfede Dergâh-ı âlî cebecileri ocağına on beş kîse akça virilüp cebecibaşı haymegâhında neferâta tevzî' ü taksîm olundukda |**249b**| neferât-ı mezbûrun mevcûdı ve nâ-mevcûdı ma'lûm olup ve hazîne-i beytü'l-mâle nezâret içün "Çatrapatrazâde" dimekle meşhûr ü müte'ârif merhûm Köprilizâde mührdârı Ahmed Bey taraf-ı Sadr-ı âlî'den nâzır ta'yîn buyurulduğın Cebecibaşı Uzun Mustafâ Ağa âgâh u haberdâr oldukda nâzır-ı mezbûrun nezâreti ref' olunup bi'z-zât cebecibaşı mevâcib-i mezbûrı tevzî' ü taksîm eylemek üzere [135]" کل طویل احمق " fehvâsınca eskalü's-sükelâ kıyâfeti ile recâ-nâme sıkletinden Han-ı âlî-şân tarafından dahi recâ olunmağla, nâzır-ı mezbûr gerçi nezâretden ref' olundı ve lâkin icmâlleri mûcebince Dîvân-ı hümâyûn'dan ahz eyledükleri mevâcibin mikdârı neferâtları mevcûd olmadığı

134 Benem [dîger] nîst; "Benden başkası yok".

135 "külli tavîlün ahmak": Bütün uzun boylular ahmaktır

zâhir ü bâhir olduğundan gayri telef-i hazîne-i beytü'l-mâl töhmeti ile müttehem olduğı vâzıh u âşikâre olup iktizâ-yı azli mûcib olmağla yevm-i merkūmda şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup, mansıb-ı mahlûl güzîde-i Arab şehr-i Haleb sükkânından sâbıkā Amîk Evkāfı mütevellîsi olan es-Seyyîd Abdülgaffâr Ağa'ya tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at ilbâsıyla iltifât-ı mazhara sezâvâr ve beyne'l-akrân mümtâz ü ser-firâz kılındı. Nakībü'l-eşrâf hazretleri nakābetden azl olunup mahmiye-i Edirne kādîsı olan "Paşmakcızâde" dimekle müte'ârif fazîletlü es-Seyyîd (Boş) Efendi ol rütbe-i âlî merkezine lâyık u sezâvâr buyurılup nakībü'l-eşrâf sadrı müşârün-ileyh (Boş) Efendi'ye tevcîh ü ihsân buyuruldı. Sâbıkā baltacılar yazıcılığından |**250a**| çıkma Haremeyn muhâsebecisi iken mahbûs olan Sarı Mustafâ Yazıcı taraf-ı mîrîye üç yüz kîse guruş teslîm eylemek üzere der-uhde vü iltizâm idüp virdüği memhûr temessük mûcebince düyûnda olan akçasından ve sâ'ir eşyâ ve nukūdundan iki yüz yetmiş kîsesi tahsîl ve dâhil-i Hazîne-i âmire olup kusûr kalan otuz kîse akça'i edâda illet üzere olduğundan kusûr-ı mezbûrı bir gün evvel teslîm-i Hazîne eylemek içün fermân-ı hümâyûn sâdır oldukda: "Fîmâ-ba'd bir akça ve bir habbeye mâlik ü kādir değilim ve edâya dahi kudretim yokdur. Mâmelekim hânemde, kuşca cânım[136] tenimde, fermân kendülerinindir" deyü cevâb-ı şâfî virmeğin gazab-ı pâdişâh-ı cihâniyâna mazhar olup hânesi ve dâhilinde olan emvâl ü erzâkı ve gulâm u cevârî bi'l-külliye musâdere ve mîrî içün ahz u kabz olunmak bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla Başmuhâsebeci Hasan Efendi ve başbâkī-kulı olan Abdullah Ağa mezbûrun hânesini musâdere ve mîrî içün ahz ü kabz eylemek üzere bâ-fermân ta'yîn olunup kâtib-i beytü'l-mâl olan Lutfullâh dahi ma'an irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 28 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî.

Yeniçeri Ağası Edirnevî Ali Ağa ve Kul Kethudâsı Mehemmed Ağa ve sâ'ir çorbacılar ocak halkı ile ve cebecibaşı ve topcıbaşı dahi ocakları ile tehniye-i îd-ı şerîf içün muhayyemgâhlarından hareket ve şehr-i Edirne'ye azîmet idüp hazret-i Şeyhü'l-islâm ve Müfti'l-enâm Mevlânâ Feyzullâh Efendi'ye ve Anadolı ve Rûmili |**250b**| kādî'askeri efendi hazretlerine ve kā'im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Hazînedâr Ali Paşa'ya îd-ı şerîf tehniyesi içün teveccüh ü azîmet eylediler. Sâbıkā Mısr-ı Kāhire'den ma'zûl Trablusşam vâlîsi

136 Metinde "hânım (خانم) şeklindedir.

iken vefât iden merhûm Hamza Paşa'nın kethudâsı İsma‘îl Ağa'ya Türkmân voyvodalığı tevcîh ü ihsân buyurılup taraf-ı Sadr-ı âlî'den hil‘at-i fâhire ilbâsından sonra taraf-ı Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi'den dahi hil‘at-i fâhire ilbâs olundı. Ve sâbıkā vezâret ile defterdâr-ı şıkk-ı evvel olup Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Kara İbrâhîm Paşa asrında Mora cânibine ser-asker nasb ü ta‘yîn olunup Yanya meştâsında vefât iden Divrikli merhûm Mehemmed Paşa yeğeni ve sâbıkā cizyedâr-ı Ermeni olan Yeğen Mehemmed Ağa'ya Tokad voyvodalığı tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâsından sonra taraf-ı Defterdâr İsma‘îl Efendi'den dahi bir a‘lâ hil‘at ilbâsıyla beyne'l-akrân ser-firâz buyuruldı. Taraf-ı mîrîden her bir neferine ellişer guruş in‘âm olunmak üzere Anadolı tarafından sefer-i hümâyûna me’mûr olan tâ’ife-i Türkmân'dan boy beyleri olan Çöplice ve Çiğdemli ve Receboğlı boyları yedi yüzden mütecâviz bahâdırân-ı ceng-âver bi'l-cümle rikâbları Arabî ve zarîfî rahş-ı sabâ-bahşile dilâveran-ı pür-silâh küşâde bayraklar ile tertîb-i alay-ı sufûf ile otağ-ı Sadr-ı âlî'den mürûr u ubûr idüp otağ-ı Sadr-ı âlî'de vusûllerinde zikri sebkat iden boy beylerine ve ondan mütecâviz bellü ve başlu zâbıtlarına hil‘at-i fâhireler ilbâs olunup |**251a**| iltifât-ı küllîye mazhar düşdiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a fî 29 şehr-i Ramazân sene 1101.
Der-sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî.

Der-rûz-ı arefe. Vezîr-i a‘zam Mustafâ [Paşa] hazretleri salât-ı cum‘ayı Maksûdiyye Câmi‘-i şerîfinde edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî gurre-i şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1101.
Der-sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî.

Eyyâm-ı mezbûr îd-i şerîf olmağla kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmân ve tarz-ı şehinşâh-ı Süleymânî üzere miyân-ı meydân-ı Sarây-ı Sultânî'de mehterhâneler ve kûs-ı harbler nısfü'l-leylden mukaddem çalınmağa şürû‘ olunup sabâha değin dört-beş nevbet mürûrundan sonra erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat ve ulemâ [ve] vüzerâ ve Sadr-ı a‘zam Mustafâ Paşa Sarây-ı Sultânî'ye müctemi‘ ve cemâ‘at-i kesîre ile salât-ı fecri edâ ve muntazır-ı hurûc-ı pâdişâh-ı âlem-penâh olduklarında pâdişâh-ı rûy-ı zemîn Bâb-ı hümâyûn'dan sa‘âdet ile hurûc ve yevm-i arefede mukābele-i Bâb-ı hümâyûn'da müceddeden vaz‘ olunan taht-ı sa‘âdet-bahtı teşrîf buyurduklarında ibtidâ Şeyhü'l-islâm ve Müfti'l-enâm Feyzullâh Efendi ve ba‘dehû Vezîr-i a‘zam Köprilizâde Mustafâ Paşa şeref-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

dest-bûs-ı şehriyâr-ı cihân-bânî birle müşerref olup şeyhü'l-islâm hazretleri avdet ve Sadr-ı âlî pâdişâh-ı âlem-penâhın cânib-i yemînlerinde kā'im olduğı hâlde dest-bûs-ı şehriyâr-ı cihâna gelenleri ta'rîf idüp erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat bi'l-cümle alâ-merâtibihim dest-bûs-ı |**251b**| şehriyâr-ı cihân-bânîden sonra edâ-yı salât-ı îd-ı şerîf içün Sultân Selîm Han Câmi'-i şerîfine azîmet idüp ba'dehû pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri bi'z-zât tertîb-i alay-ı yeniçeriyân ve solakān ve peykân-ı hâssa ile câmi'-i mezbûr-ı Sultân Selîm Hanî'ye teşrîf ve salât-ı îdı edâdan sonra vüzerâ ve ulemâ ve cümle a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat birle Sarây-ı âmire'ye avdet ve Bâb-ı hümâyûn'dan sa'âdet ile Enderûn-ı Sarây'a teveccüh buyurdukda simât-ı sultânî çekilüp ziyâfet-ı îdden sonra cümle erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat sâhib-i devletin dest-bûsıyla müşerref olup

Mısrâ':

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye

Nesr: fehvâsınca bi'l-cümle dağılup Vezîr-i a'zam Köprilizâde Mustafâ Paşa hazretleri otağ-ı gerdûn-nitâka sa'âdet ile teveccüh ü azîmet ve sâ'ir a'yân-ı Dîvân ve ekâbir-i Dîvân ve ehibbâ-i dostân ile tehniye-i îd-ı şerîf içün perâkende vü perîşân olup ziyâret-i ehibbâya iştigāl gösterdiler.

Kā'ide-i Gılmânân-ı Enderûn-ı Sarây-ı Hümâyûn: İşbu râkımü'l-hurûf bin altmış iki târîhinde Siyâvuş Paşa-yı Atîk'ın evvelki vezâretinde hâce-i pâdişâh-ı âlem-penâh olan ağayân-ı tavâşîden merhûm Bilâl Ağa himâyesiyle Enderûn-ı Sarây-ı hümâyûn'a çırâğ olup "Küçük Oda" ta'bîr olunan oda-i Enderûn'da beş seneden mütecâviz gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn'dan add olunup kā'ide-i Enderûn-ı Sarây-ı hümâyûn'a ıttılâ' hâsıl itdüğimiz ecldən gılmânân-ı Enderûn'un kavâ'id ü şerâyitlerinde |**252a**| bu hakīr-i pür-taksîrin ma'lûmât-ı külliyesi olmağla kā'ide-i Sarây-ı Bîrûn'da vâkı' ahvâl-i eyyâm-ı îd-ı şerîfin şerâyiti tahrîr olunduğı münâsebet ile kā'ide [vü] şerâyit-i Enderûn-ı hümâyûn dahi tahrîr olunmak münâsib görülmekle kā'ide{-i} vü şerâyit-i Enderûn-ı hümâyûn işbu mahallde tahrîrine şürû' olundı. Derûn-ı Sarây-ı hümâyûn'da yedi aded gılmânân-ı şehriyârî odaları olup meydân-ı Sarây'ı ihâta eylemişlerdir. Evvelâ "Hâs Oda" ta'bîr olunan odada pâdişâh-ı âlem-penâhın mahsûs ve müte'addid odaları ve dil-güşâ sofaları olup her birinde müte'addid taht-ı âlî-bahtları zer-beft ve dîbâ mak'adlar ve yasdıklar ile mefrûş ve pûşîdeleri atlasdan olup ve gılmânân-ı Oda-i Hâss ki, lisân-ı gılmânân-ı Sarây'da "Kırklar" ta'bîr olunur, cümlesi kırk gulâm olup cümle

zâbıtı ve ser-çeşmesi ağayân-ı tavâşîden Hâsodabaşı ve silahdâr-ı şehriyârî ve çukadâr-ı cihân-bânî ve rikâbdâr ağa olup müşârün-ileyhimânın Oda-i Hâs hâricinde mahsûsan başka odaları olup bunlardan mâ'adâ gulâm-ı miftâh ve gulâm-ı peşkîr ve gulâm-ı ibrik ve gulâm-ı ser-kahve ve gulâm-ı masdûrcı ve sâ'irleri kırka varınca "neferât-ı gılmânân-ı Oda-i Hâss" ta'bîr olunup mahsûs bir oda-i kebîrleri olup neferâtın cümlesi ol oda-i mezbûrda kā'im ü kā'id olurlar. Ve bu zikr olunan gulâm-ı Oda-i Hâs pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin rûz [ü] şeb hızmet-i hümâyûn-ı pâdişâhîde kā'imlerdir.

Hırka-i Resûl: Ve Oda-i Hâss'da hırka-i şerîf-i |**252b**| hazret-i Resûl *aleyhi's-selâm*ın bir oda-i mahsûsaları olup bir boğça-i şerîf ile bir taht-ı âlî-baht üzerinde mevzû' olup ve ol makām-ı mübârekede ihrâk-ı ûd ve anber münfekk olmayup râyiha-i tayyibe dimâğları mu'attar eyledüği hâlde gılâmân-ı Oda-i Hâss hızmet-i şerîfinde nevbet ile pervâne-sıfat hızmetde olmağla makām-ı âliyelere nâ'il olduklarına bâ'is ü bâdî ânın hurmet-i şerîfine olduğunda şübhe yokdur. Ve hazret-i Ömer *radıya'llâhû anh*ın seyf-i mübârekleri dahi mahsûsan havz mukābili taht bâlâsında mevzû' olup mehâbet-i hazret-i Fârûk nümâyân olmakdadır. Böyle makām-ı şerîfin leyl ü nehâr hızmetinde olanlara niçün "Kırklar" ta'bîr olunmaya? Ve Oda-i Hâss bir makām-ı âlîde vâkı' olup "Çimşirlik" ta'bîr olunan mahallin bâlâsında merhûm Vezîr Sinân Paşa'nın ihdâs ve binâ eyledüği kasr-ı zîbânın der [ü] divarı sekiz aded mermer sütûn olup zerbeft ve dîbâ ile mefrûş cânib-i garbîsi Kostantiniyye ve Galata ve Kâğıdhâne körfezi ve işrâfı Halîc-i Kostantiniyye'den Kula Bâğçesine varınca Karadeniz Boğazı'na nâzır ve cânib-i şarkîsi İznikmid Körfezi ve Kızıladalar ve Bozburun yalıları ve Marmara engîni bi'l-külliye nazarında olup bir kasr-ı zîbâ ve makām-ı dil-fezâ olup ve kurbünde vâkı' dört aded mermer sütûn ile kubbesi yaldızlı bir kasr-ı dil-güşâ ki, "Kasr-ı Aktâr" ismiyle müsemmâ Kostantiniyye ve Galata ve Tophâne'den Karadeniz Boğazı'na varınca bi'l-cümle nazarında olup |**253a**| bir makām-ı ferah-fezâdır ki, bir vechile ta'bîri mümkin-i beyân değildir. Sâniyen, Oda-i Hazîne ki, gulâmân-ı Hazîne'nin mekân-ı mahsûsları olup yüz elliden mütecâviz gulâmândır, ve on iki neferi "bıçaklı" ta'bîr olunup eskilerdir. Ve sâ'iri neferât add olunup baş zâbıtları kethudâ-yı Hazîne ve ikinci zâbıtları "gügüm[ci]başı" ta'bîr olunan şahsdır. Sâlisen, Oda-i Kilâr'dır ki gulâmân-ı kilârın mahsûs mekânları olup yüz yirmiden mütecâviz gulâmândır. Bunların dahi on ikisi "bıçaklı" ta'bîr olunur, sâ'irleri neferât add olunur. Baş zâbıtları kethudâ-yı kilârdır. İkinci zâbıtları gulâm-ı peşkîrdir. Râbi'an, Oda-i Seferli ki, gulâmân-ı seferlüyânın mahsûs mekânları olup yüz elliden mütecâ-

viz gulâmândır. Bunların dahi on iki nefer bıçaklı eskileri vardır. Baş zâbıtları gulâm-ı câmeşûy ve ikinci zâbıtları "hammâmcıbaşı" ta'bîr olunur. Hâmisen, Oda-i Doğancıyân'dır ki, gulâmân-ı doğancıyânın mahsûs odaları olup ziyâde ve noksân kabûl itmeyüp kırk şahs olur. Ve on iki bıçaklı eskileri olup baş zâbıtları doğancıbaşı ağa ve ikinci zâbıtları bıçaklı başeski olup on iki bıçaklı sâ'iri neferât add olunur. Ve zikr olunan beş aded odalara "kaftân altı" ta'bîr olunur. Ya'ni akmişe-i gûn-â-gûndan libâsları olup zâbıtları ve eski bıçaklıları ferâce tarzı celâyî ve neferâtı lokmalı ve düğmeli kaftân ilbâs iderler. Sâdisen, Büyük Oda'dır ki beş yüzden mütecâviz gulâma mekân olup zâbıtları |253b| "odabaşı" ta'bîr olunur bir şahs olup ve kırk nefer külhâncı olup eskileri "külhâncıbaşı" ta'bîr olunup zâbıt makāmındadır ve sâ'irleri neferât olup "gılmânân-ı Oda-i Kebîr" ta'bîr olunurlar. Sâbi'an, "Küçük Oda" ta'bîr olunan oda ki "mekân-ı gılmânân-ı Oda-i Küçük" deyü ma'rûf olup bunların dahi zâbıtları bir şahs odabaşıları olup ve on altı neferi mescidci olup tarîk cihetinden eskileri mescidcibaşı i'tibâr olunup zâbıt makāmındadır. Ve defter mûcebince cümlesinin eskisine "gulâm-ı bakraç" i'tibâr olunup nevbetcibaşı ve hammâmcıbaşıdan mâ'adâsı neferât olup üç yüz elliden mütecâviz gulâmândır. Ve bu zikr olunan iki odaya "dolama altı" ta'bîr olunur. Ya'ni çuka-i gûn-â-gûndan ferâce yenlü ale's-seviye çukadan dolama ilbâs iderler. Ve işbu râkımü'l-hurûfun Küçük Oda'da gılmânlık hızmeti vaktinde bin iki yüzden mütecâviz gulâmân-ı Enderûn-ı hümâyûn mevcûd idi. Ve bu zikr olunan kā'ide Kostantiniyye'de vâkı' Sarây-ı âmire kā'idesidir. Zâhiren Edirne'de vâkı' Sarây-ı âmire'nin dahi kā'idesi bu minvâl üzeredir. Ve Sarây-ı âmire'de Bâb-ı hümâyûn hızmetinde tavâşîden kırkdan mütecâviz ağa huddâmı olup ser-çeşmeleri kapu ağası, ikincisi hazînedârbaşı, üçüncisi kilârcıbaşı, dördüncisi sarây ağası, beşincisi sarây kethudâsı, altıncısı başkapu oğlanı i'tibâr olunup sâ'irleri acemi ağa i'tibâr olunur. Ve cümlesi Büyük Oda ve Küçük Oda gılmânının zâbıtları olup "kaftân altı" i'tibâr olunan beş aded odaların gılmânlarına |254a| hükûmetleri cârî değildir. Ve "arz ağaları" ta'bîr olunan kapu ağası ve hazînedârbaşı ve kilârcıbaşı ve sarây ağasının başka başka mahsûs odaları olup gulâmân-ı enderûndan müte'ayyin huddâmları vardır. Ve ağayân-ı acemiyân Bâb-ı hümâyûn'ı leyl ü nehâr nevbet ile muhâfaza iderler. Ve Bâb-ı hümâyûn'un dâhilinde meydân-ı vâsi'a olup odahâ-i gulâmân meydân-ı mezbûrı çâr ender-çâr ihâta idüp Bâb-ı hümâyûn'un cânib-i yemîninde Büyük Oda vâkı' olup kurbünde mescid-i Büyük Oda vâkı' olmuşdur. Ve mescide muttasıl Seferli Odası ve ana muttasıl hammâm-ı kebîr ki, beş aded halvet ve iki kulleteyn ve hammâm-ı mezbûrun der [ü] divarı kâşî ile müzeyyen olup câmekânı vüs'at üzere olup iki aded rev-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

zenleri Bâğçe-i Hâss'a nâzır miyân-ı câmekânda şâdırvân bir hammâm-ı dilgüşâ ve bir makām-ı ferah-fezâdır ki Bilâd-ı Selâse'de misli bulunmaz denilse[137] sezâdır. Ve hammâm-ı ma'hûda muttasıl Hazîne-i Enderûn-ı Pâdişâhî'dir ki, cümle hazîne-i pâdişâhî anda mahfûzdur. Ve ana muttasıl Oda-i Kilârlı ve ana muttasıl Oda-i Hazîne ve ba'dehû "Oda-i Hâs-ı hümâyûn ve ana muttasıl Oda-i Doğancıyân'dır ve ana muttasıl mescid-i Oda-i Küçük ve mescid-i mezbûra muttasıl Küçük Oda ki, Bâb-ı hümâyûn'un cânib-i yesârına muttasıl olup meydân-ı mezbûrı ihâta eylemişdir. Ve Bâb-ı hümâyûn mukābili miyân-ı meydânda Oda-i Arz vâkı' olmuşdur ki, Dîvân günleri vüzerânın pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri ile mülâkāt |254b| oldukları mahalldir ki, "Arz Odası" ta'bîr olunur. Ve zikri sebkat iden Büyük Oda mescidinde ancak gulâmân-ı Oda-i Kebîr edâ-yı salât-ı farîza iderler. Ammâ küçük mescidinde Hâss Odalı ve Hazîneli ve Kilârlı ve doğancıyân mescidin bâb-ı yesârından duhûl ve seferli ve Küçük Odalı bâb-ı yemîninden duhûl idüp cümlesi bir cemâ'at-i kesîre olmak üzere imâma iktidâ idüp edâ-yı salât-ı farîza iderler. Ve gulâmân-ı mezbûrânın mescid-i mezbûrda mahsûsan mahalleri ve sınurları olup ol hudûddan hâricde edâ-yı salâta kādir değillerdir. Mihrâbın cânib-i yesârında hazîneli, kilârlı ile mahlût ve mihrâbın yemîninde seferli ile doğancılar mahlût ve seferli ile doğancıların yemîninde Küçük Odalı ve saff-ı nihâlde tavâşîden ak ağalar edâ-yı salât iderler. Ve saff-ı nihâlde verâ-i hicâbda pâdişâh-ı âlem-penâh içün mahsûs mahall-i ibâdethâne olup taraf-ı Harem'den ol mahalle vusûl ve verâ-i hicâbdan imâma iktidâ iderler. Ve mescid-i mezbûrun iki imâmı olup biri gulâmân-ı Oda-i Küçük'den ve biri taşradan mahsûs imâm-ı şehriyârî ta'bîr olunur. Eğer imâm-ı şehriyârî mevcûd u hâzır olur ise, pâdişâh-ı âlem-penâha ağayân-ı Bâbü's-sa'âde arz idüp pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri dahi mahall-i ibâdethâneye teşrîf buyurup imâm-ı şehriyârîye iktidâ iderler. İmâm-ı şehriyârî mevcûd olmadığı hâlde pâdişâh-ı |255a| âlem-penâh hazretleri gulâm-ı Enderûn'dan olan imâma iktidâ eylemek kānûn olmamağla mahall-i ibâdethâneyi teşrîf itmeyüp âhar mahallde salâtı edâ buyururlar. Ve ibâdethâne-i şehriyârîden mescid-i mezbûra revzen-i kebîr olup sîm telden örülmüş kafes ile hicâb olunup ve yemîninde vâlide sultân ve yesârında hâseki sultân ibâdeti içün mahsûs mahall olup revzen-i kebîrleri olmağla bir kaç kat kafes-i mahcûbdur. Ve ibâdethâne-i mezbûrun ebvâbı taraf-ı Harem'den olmağla kızlar ağası ve ba'zı mukarrebîn-i şehriyârî kurb-i pâdişâhîde imâma iktidâ iderler. Ol eclden

137 Metinde sehven دلنسه şeklinde yanlış yazılmıştır.

imâm-ı şehriyârî niyyet-i salâtda انّا اماماً لمن تبعني[138] şerâyitini îrâd iderler. Ve silahdâr-ı şehriyârîye ve ağa-yı Sarây-ı âmire'ye mahsûs olan odalar mescid-i mezbûra muttasıl olup revzenleri olmağın odalarından imâma iktidâ idüp edâyı salât iderler. Ve bu mescid-i şerîfde salât-ı cum'a câ'iz olmamağla edâ olunmaz. Ve zikri sebkat iden gulâmân Küçük Oda'dan on altı nefer mescidci işbu mescid-i şerîfin huddâmı ve kayyumı ve ferrâşı olup hızmet iderler. Ve ibâdethâne-i şehriyârînin huddâmı tavâşîden ağayân-ı Harem-i hümâyûn olup anlar hızmet iderler. Ve ağayân-ı Harem-i hümâyûn'un ve Bâbü's-sa'âde tarafında hızmetinde olan teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'ın kavâ'id ü şerâyitleri ma'lûmumuz olmamağla tahrîr olunmadı. Ve işbu râkımü'l-hurûfun Sarây-ı âmire'ye duhûli bin |**255b**| altmış iki târîhinde ve hurûcı bin altmış altı târîhinde vâkı' olup ol asrın ağayân-ı musâhibânın şevket ü şânları ve gulâmân-ı Enderûn'un hulûs-ı kalb ile âdâb ve kānûn üzere hareketleri bir mertebede idi ki bir vechile tahrîri beyân değildir. Ve Sarây-ı ma'mûre'de kā'ide-i enderûn-ı gulâmânda ve sâ'ir ahvâl-i kānûnda kā'ide-i kesîre olup ve lâkin tatvîl-i kelâm ve kitâbetden ictinâb olunup bu mikdâr ile iktifâ olundı. Ve bundan mâ'adâ ol asrda Kostantiniyye'de vâkı' İbrâhîm Paşa Sarâyı ve Galata Sarâyı ve Edirne'de vâkı' Eski Sarây ma'mûr [u] âbâdân olup İbrâhîm Paşa Sarâyı'nda sekiz yüzden mütecâviz ve Galata Sarâyı'nda yedi yüzden mütecâviz ve Edirne Eski Sarâyı'nda altı yüzden mütecâviz gulâmân mevcûd olup leyl ü nehâr tilâvet-i Kur'ân ve ibâdet-i Rahmân üzere kā'imler idi. Ve zikr olunan üç aded sarâyın dahi sarây ağaları ve gulâmânın zâbıtları ve kānûn-ı Süleymânî üzere huddâmları ve acem oğlanı ta'bîr olunan teberdârları mevcûd olup ma'mûr [u] âbâdân idi. Hâliyâ kısm-ı insândan hâlîyetün hâlîye ve makām-ı bûm ü şûm olup harâb ender-harâbdır. Hakk te'âlâ beterinden hıfz eyleye, âmîn.

Zikr-i Kā'ide-i Îd-ı Şerîf: Çûn ki pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı îdı edâ içün câmi'-i şerîfe azîmet buyuralar, gulâmân-ı Oda-i Hazîne, kethudâ-yı Oda-i Hazîne ma'rifetiyle Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûn'dan murassa' ve mücevher bir taht-ı âlî-baht ihrâc idüp kademeleri ve tarabızanları[139] bend-i keşe ile vaz' olunur taht olup Hâss Oda ebvâbı mukābelesinde taht-ı mezbûrı vaz' |**256a**| idüp hâzır u âmâde iderler. Pâdişâh-ı âlem-penâh câmi'-i şerîfden avdet ve dâhil-i Sarây-ı hümâyûn oldukda mukaddemâ vaz' olunan taht-ı hümâyûn-bahta sa'âdet ile nüzûl buyurup tehniye-i îd-ı şerîf içün ibtidâ kızlar ağası ba'dehû

138 İmamın cemaate namaz kıldırmak için niyyeti: "Bana uyan kimse onun imamıyım".

139 Metinde طره بروزنلرى şeklinde yazılmıştır.

kapu ağası ve hazînedârbaşı ve kilârcıbaşı ve sarây ağası ve ağayân-ı musâhibân dest-bûs-ı şehriyârîden sonra nevbet-i gılmânân Oda-i Hâss'a gelüp ibtidâ silahdâr-ı şehriyârî ba'dehû çukadâr-ı şehinşâhî ba'dehû rikâbdâr ağa ve dülbend ağası ve gulâm-ı miftâh ve gulâm-ı peşkîr ba'dehû gulâm-ı ibrik ve masdarcıbaşı ve "bıçaklı" ta'bîr olunan on iki eski dest-bûs-ı şehriyârîden sonra kırk tekmîl olunca gılmânân-ı Oda-i Hâss alâ-merâtibihim dest-bûs-ı şehriyârî birle müşerref oldukda nevbet-i dest-bûs gulâmân-ı Oda-i Hazîne'ye gelüp ibtidâ Hazîne kethudâsı ba'dehû güğümbaşı ve ba'dehû gulâm-ı miftâh ve bıçaklı ta'bîr olunan on iki eski ve bâkī gulâmân-ı Hazîne alâ-merâtibihim dest-bûs-ı cihân-bânîden sonra nevbet gulâmân-ı Oda-i Kilâr'a gelüp ibtidâ kethudâ-i kilâr ba'dehû gulâm-ı peşkîr ve on iki aded bıçaklı ve bâkī gulâmân-ı Kilâr dest-bûs-ı şehriyârîden sonra nevbet gulâmân-ı Oda-i Doğancıyâna gelüp ibtidâ doğancıbaşı ve bıçaklılar ve kırka varınca bâkī doğancılar alâ-merâtibihim dest-bûs-ı şehriyârîden sonra nevbet gulâmân-ı Oda-i Seferlüyân'a gelüp ibtidâ câmeşûybaşı ba'dehû hammâmcıbaşı ve eski bıçaklı ve bâkī seferlüyân alâ-merâtibihim dest-bûs-ı cihân-bânîden sonra tavâşîden Bâb-ı hümâyûn |256b| huddâmı olan ağayân ki, baş kapuoğlanından mâ'adâ cümlesine "acemî akağa" ta'bîr olunur, anlar dahi alâ-merâtibihim dest-bûs-ı şehriyârîden sonra odahâ-i mezbûrânda olan cüceyân-ı masharayân ve ahmakān-ı bî-zebânân dest-bûs-ı şehriyârîden sonra pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri taht-ı hümâyûn-bahtdan nüzûl idüp "Çimşirlik" ta'bîr olunan mahallden Harem-i hümâyûn'a azîmet buyururlar. Ve Harem-i hümâyûn'un eyyâm-ı kā'ide-i îdıyyesi ne-minvâl üzere olduğı ma'lûm olmayup ağa-i Bâbü's-sa'âde'nin ma'lûmlarıdır. Ve zikri sebkat iden gulâmân-ı Enderûn-ı hümâyûn'un mu'ayyen ulûfeleri olup gulâmân-ı Oda-i Hâss'ın ki, ibtidâsı silahdâr ağadır, yüz yirmi akça ve çukadâr ağanın yüz akça nihâyeti kırk akçaya varınca ve gulâmân-ı Hazîne ve kilârlının ale's-seviye on ikişer akça ve seferli ve doğancıların dahi ale's-seviye onar akça ve büyük odalı ile küçük odalının sekizer akça ulûfeleri olup rûz-ı ulûfe Dîvân-ı hümâyûn'da cümle kulun mevâcibi ihrâc oldukda: "Ağayân-ı Enderûn-ı hümâyûn mevâcibi" deyü ihrâc ve Bâb-ı hümâyûn'a irsâl ve kapu ağasına teslîm olunup ba'dehû odahâ-i gılmâniyâna tevzî' olunur ve her odanın kâtib-i gılmânına "defterci" ta'bîr olunur zâbıtları ma'rifetiyle gulâmân-ı Enderûn'a taksîm olunur. Ve her sene mâh-ı ramazân-ı şerîfde yıllık-ı pâdişâhî i'tâ olunmak kānûn-ı {u} kadîm olup Hâss Oda ağalarına dîbâ ve atlas ve serâser ve Hazîne ve kilâr [ve] doğancıyân [ve] seferlüyâna atlas ve si-reng ıtlâk olunan akmişe |257a| ve Büyük Oda ve Küçük Odaların odabaşılarına ve zâbıtlarına ve eskilerine çûka-i ıskarlat ve sâ'ir neferâtına çûka-i Londire ve Paris ıtlâk olunan çûka yıllıkları ihrâc ve tak-

sîm olunur. Ve her odaların merâtibince dikme bahâları vardır, i‘tâ olunur. Ve zikr olunan gulâmân-ı Enderûn'un dâ’imâ hıdmet-i pâdişâhîde olanları ancak gulâmân-ı Oda-i Hâss olup sâ’ir odaların gılmânânı hıdmet içün huzûr-ı pâdişâhîye varmak kānûn değildir. Ve hıdmetleri dahi yokdur. Ve Büyük Oda ve Küçük Oda gulâmânı hızmet-i pâdişâhîye varmaduklarından mâ‘adâ eyyâm-ı îd-ı şerîfde dahi dest-bûs-ı pâdişâhîden mahrûmlardır. Ve zikr olunan gulâmân-ı Enderûn-ı hümâyûn'un bi'l-cümle yemîn ü yesârlarında zülf-i perîşânları olup zer-dûz[140] ve serâser takye isti‘mâl iderler. Ve bundan mâ‘adâ teberdâr-ı zülflüyân i‘tibâr olunur yüz yirmi nefer teberdârân olup odaları Bâbü's-sa‘âde kurbünde ve gulâmân-ı Enderûn-ı hümâyûn'un odalarından taşrada vâkı‘ umûrları hızmetlerindedir. Ve teberdârân-ı mezbûrânın kethudâ ve odabaşı ve bölükbaşı ta‘bîr olunur zâbıtları dörder yenlü dolama ilbâs iderler. Ve kuşcıbaşı ve dîvânhâneci i‘tibâr olunur iki nefer eskiden mâ‘adâ yedi nefer bıçaklı eskileri olup cümlesi mâ’î-i mukaddem kuşak isti‘mâl iderler. Ve sâ’ir neferâtı elvân-ı mukaddem isti‘mâl idüp mâ’î reng kemer isti‘mâline kādir değillerdir. Ve zikri sebkat iden kuşcıbaşı Dârü's-sa‘âde ağası hızmet[in]dedir. |257b| ve kuşcıbaşının zîr-i hükûmetinde yirmi nefer teberdâr “kuşcı” ta‘bîr olunup tavâşîden acemi kara ağaların mahsûs olan oda-i kebîrlerine “Kuşhâne” i‘tibâr olunup zikr olunan kuşcıyân ağayân-ı mezbûrânın hızmetlerine ta‘yîn olmuşdur. Ve zikri sebkat iden dîvânhâneci nevbetci olan teberdârın zâbıtı olup her gün nevbetcilere Dîvânhâne'i ve sâ’ir mahalleri tathîr itdirdir. Ve Hâss Oda'dan Arz Odası'na gelince râh-ı pâdişâh-ı âlem-penâhda mefrûş olan mermerleri âb-ı limon ile arz günleri pârs itdürüp tathîr iderler. Su’âl iktizâ eyledi ki “pârs” dimek ne dimekdir? Pârs: Bâ-i Acemî'nin fethi ve meddi ile ve elif ve râ ve sin'in sükûnı ile lisân-ı gulâmân-ı Enderûn-ı hümâyûn'da iki ma‘nâya gelür. Biri seng-i mermer ile mefrûş mahallerin mermerleri üzerine âb-ı limon döküp ve nevbetcilere sünger ile sildirüp tathîr itdürmeğe “pârs” ta‘bîr iderler. Ve biri dahi bir şahs ki, taşradan Büyük Oda'ya veyâhûd Küçük Oda'ya çırâğ ola, kapu ağası ma‘rifetiyle akağaların biri ol şahsı getürüp “yeni çırakdır” deyüp odabaşıya teslîm ider. Çûn ki ol şahs gulâmâna ilhâk olur, taşraki kıyâfet libâsın tebdîl itmeyüp ol şahsa bir mahall ta‘yîn iderler ki, dizi üzere ol mahallde üç gün kā‘id olur. Ve ana gulâmândan birisi su’âl ve cevâb itmez. Üç gün sükût üzere kalup ancak salât içün vuzû’ mahalline varup ba‘de'l-vuzû edâ-yı salâtdan sonra yine ol mahalle gelür. Ve ta‘âm vaktinde bir mikdâr ta‘âm virirler. Çûn ki, eyyâm-ı

140 Metinde زردوس şeklinde yazılmıştır.

selâse itmâm bula, odabaşı huzûrına ihzâr olunup odabaşı |258a| su’âl ider ki: “Bu sarâya kangı kapudan girdin?” Eğer: “Büyük kapudan girdim” dir ise: “Niçün küçük kapudan girmedin?” dir. Ve eğer: “Küçük kapudan girdim” dir ise: “Niçün büyük kapudan girmedin?” deyü su’âl ve cevâbdan sonra: “Senin aklın yok girdüğin kapuyı bilmiyorsun” deyüp meydân ider. Ve seksen aded ta‘zîrden sonra: “Girdüğin erkân kapusıdır, unutma” deyüp taşraki libâsın tebdîl ve libâs-ı gulâmân ile âriyeten ilbâs idüp pârsdan çıkarırlar. İşbu tahrîr olunan ahvâle gulâmân-ı Enderûn lisânınca “pârs” dirler.

Der-beyân-ı Eşkâl-i Odahâ-i Mezkûre: Oda-i Hazîne, Hâs Oda'nın cânib-i yesârına muttasıl vâkı‘ olup tûlen yirmi beş zirâ‘ ve arzen on zirâ‘ iki tarafı tûlânî ve zemînden nısf zirâ‘ mürtefi‘ sofa olup miyân-ı meydâna kebîr revzenleri küşâdedir. Ve Oda-i Kilâr, Oda-i Hazîne'ye muttasıl cânib-i şarkīsinde vâkı‘ aynı ile tûlen ve arzen Oda-i Hazîne'ye müşâbihdir. Ve Oda-i Doğanc[ıy]ân, Hâss Oda'nın cânib-i yesârında vâkı‘ olup çâr ender-çâr tûlen ve arzen yirmişer zirâ‘ olup cevânib-i erba‘ası zemînden nısf zirâ‘ mürtefi‘ sofa olup ve miyân-ı odada şâdırvân vâkı‘ olup etrâf-ı şâdırvânda doğanlar ve şâhinler ve zağanos[141] ve sâ’ir vuhûş-ı şikâr-bâzlar dünemek içün âriyetî mînâlar vaz‘ olunmuşdur. Ve oda-i mezbûrun miyân-ı meydâna revzenleri olmadığı cihetden eyyâm-ı sayfda bir mikdâr sakīldir. |258b| Oda-i Seferli hammâma muttasıl ve cânib-i şarkīsi külhân vâkı‘ olup tûlen on sekiz zirâ‘ ve arzen dokuz zirâ‘ ve zemînden mürtefi‘ sofa ve miyân-ı meydâna iki aded revzeni vâkı‘ olmuşdur. Ve lâkin bir tarafı hammâm-ı kebîr ve bir tarafı külhân vâkı‘ olmağla gerçi eyyâm-ı şitâda mu‘tedil olup ammâ eyyâm-ı sayfda gāyet ile sakīldır. Ve Büyük Oda, Bâb-ı hümâyûn'un cânib-i yemînine muttasıl olup tûlen yüz altmış beş zirâ‘ ve arzen on zirâ‘ iki tarafı zemînden nısf zirâ‘ mikdârı ve tûlânî sofa olup on iki aded kebîr revzenleri olup dördi miyân-ı meydâna nâzır ve sekizi miyân-ı külhâna nâzırdır. Küçük Oda, Bâb-ı hümâyûn'un cânib-i yesârına muttasıl olup tûlen otuz zirâ ve arzen on zirâ‘ olup ve iki etrâfı zemînden mürtefi‘ sofa vâkı‘ olup beş aded kebîr revzenleri miyân-ı meydâna nâzırdır.

Mısrâ‘:

شنیدن کی بود[142] مانند دیده[143]

141 Kelime metinde زغنوز şeklinde yazılmıştır.

142 Kelime metinde بوود şeklinde yazılmıştır.

143 Şenîden key buved mânend-i dîde: “İşitmek görmek gibi olabilir mi?”.

Nesr: mefhûmunca görülmeyince eşkâl-i odahâ-i gulâmân-ı Enderûn-ı hümâyûn vasf-ı {u} tahrîr ile ayân u beyânı mümkin olmayup eşkâlleri ve miyân-ı meydânın tarz-ı vâdîleri ve gulâmânın kā'ide vü şerâyitleri bir vechile ma'lûm değildir.

El-kıssa: Sadedden bîrûna kadem basup ve dâ'ire-i pergâlden hârici tahrîr itmekle tatvîl-i kelâma bâ'is olduk. Şimden girü dâ'ire-i pergâle duhûl ve maksûd-ı murâd olunan rûz-merre vekâyi'ini tahrîre şürû' |**259a**| idelim. Sergulâm-ı Bâkī Abdullâh Ağa rikâb-ı hümâyûnda defterdâr vekâletine tâlib ü râgıb olmağla müşârün-ileyhe rikâb-ı hümâyûnda defterdâr vekâleti sipâriş buyurılup hil'at-i fâhire ilbâs olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad fî 2 şehr-i Şevvâl sene 1101.
Der-sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî der-Edirne.

Katl-i Harmûş: Bundan akdem Kapuortası'nda mahbûs olan Harmûş-ı hargûş gazab-ı pâdişâh-ı cihâna dûş olup katli bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın bâb-ı Sarây-ı Sultânî'de tîğ-i cellâd-ı bî-emân ile katl olunup hûn-âlûde kılınup re'âyâ fukarâsına zulm ü ta'addî idenlere ibret kılındı. Ve hareket-i sefer-i hümâyûn mukarrer olmağın ağa-i yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî olan Edirnevî Ali Ağa'nın tuğı cânib-i Sofya'ya hareket içün revâne ve Tekye kurbünde vâkı' "Kemâl Çayırı" dimekle meşhûr mahalle nüzûl içün irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 3 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1101.

Salb-ı Sarı Mustafâ: Kızlar Ağası el-Hâc Mustafâ Ağa Mısr-ı Kāhire'ye nefy olunduğı günden yevm-i merkūma gelince çavuşbaşı habsinde ba'dehû mahbûs-ı zindân olan baltacılar yazıcılığından çıkma Sarı Mustafâ'nın Hazîne-i âmire'ye teslîme der-uhde vü iltizâm eyledüği üç yüz kîseden iki yüz yetmiş kîsesin teslîm, bâkī kalan otuz kîse içün ber-mûceb-i fermân-ı hümâyûn hânesi ve mâl ıtlâk olunur emvâl ü erzâkı ve gulâm ve cevârîsi ahz u kabz ve sûk-ı sultânîde bey' {ü} men-yezîd olunduğının zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. |**259b**| Ve lâkin emvâl ü erzâkı musâdere ile istihlâsı mukadder olmayup müstehıkk-ı gazab-ı pâdişâh-ı âlem-penâh olmağın salbı içün hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn sudûr bulmağla Üçşerefeli Câmi'-i şerîfi pîşgâhında "Beştarî-kağzı" dimekle meşhûr mahallde salb olunup ibreten li'n-nâzırîn cezâ vü sezâsı virildi. Ve subaşı olan Kara (Boş) Çavuş maslûb-ı mezbûrun hâtemin getürüp

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi'ye teslîm eyledi. Bir şahs ki, bin doksan dokuz senesi cülûsunda neferlikden baltacılar yazıcısı olup bin yüz bir Muharreminde muhasebecilik ile ihrâc ve iki senesinde mevcûd bulunan nukūdı ile emvâli üç yüz kîseden izdiyâd ola, câriyelerine ve taşra huddâmlarına ne-mertebe akça sarf u masraf olunmak gerekdir, kıyâs oluna. Zâhirde bu mertebe irtişâ ile mâl-ı Kārûn cem‘ idüp hâ’in-i devlet olan eşhâsa vukū‘ bulan cezâ çok değildir. Meşhûr meseldir: “Uğrı ol, hırsız ol, insâfı elden koma” dirler. İmdi hâ’in-i devlet olanların cenâb-ı Bârî cezâların elbette [i]‘tâ idüp beyne'l-mahlûk rüsvâ-yı cihân itmesi mukarrerdir. Hemân Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti cümlemizi doğrı yoldan ayırmaya. Âmîn. Bî-çâre Kızlar Ağası el-Hâc Mustafâ Ağa derd-mend bî-günâh iken maslûb-ı mezbûr Sarı Yazıcı'nın fitne ve âl ü iğvâsına i‘timâd-ı küllî eyledüği cihetden şe’âmeti sârî olup bî-çâre derd-mendin der-i devletden mehcûr idüp nefy-i |**260a**| beled olmasına bâ‘is ü bâdî oldı. Ve lâkin derd-mend Kızlar Ağası Mustafâ Ağa'nın nân ü nemeki maslûb-ı mezbûrun gözlerine durup ağrıtdı ve dizlerine inüp karkıtdı. Küfrân-ı ni‘me olanların ahvâli dâ’imâ böyle olur. Ve yevm-i merkūmda ale's-seher yeniçeri ağasının tuğı sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî'den hareket ve “Kemâl Çayırı” dimekle meşhûr mahalle nüzûl eyledi. Ve vakt-i şâmdan rub‘ sâ‘at mikdârı mukaddem zelzele vukū‘ bulup taraf-ı garbdan olduğı nümâyân oldı. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti hayırlar ihsân eyleye, bi-mennihi ve keremihi.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 4 şehr-i Şevvâl sene 1101.
Der-sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî der-Edirne.

Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından olup musâhib-i şehriyârî-i merhûm Mustafâ Paşa enişte‌si ve sâbıkā Halebü'ş-şehbâ muhassılı olan Yûsuf Ağa'ya mahlûl kalan başbâkī-kulluğı rütbesi tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân ser-firâz kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 5 şehr-i Şevvâl sene 1101.
Der-sahrâ-yı Sarây-ı Sultânî.

Merhûm Köprilizâde Vezîr-i a‘zam-ı sâbık Ahmed Paşa'nın makbûl ü mergūbı ve mührdârı Çatrapatrazâde Ahmed Bey rikâb-ı hümâyûnda çavuşbaşı vekîli nasb ü ta‘yîn olunup hil‘at-i fâhire ilbâs olunup beyne'l-akrân mümtâz ü serfirâz kılındı ve ma‘nen kat‘-ı pâye ile dâhil-i tarîk oldı. Çûn ki vakt-i sefer ve hengâm-ı hareket-i asker mukarrer ü muhakkak oldı ve iki gün mukaddem yeniçeri ocağı hareket idüp revâne olmuşlar idi, yevm-i merkūmda dahi tuğ-ı

Sadr-ı âlî hareket |**260b**| ve Kemâl Çayırı menziline Çirmen beyi olan (Boş) Bey ile irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs fî 6 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1101.

Çûn ki, sefer-i hümâyûna hareket mukarrer ü muhakkak oldı, ale's-seher sipâh ve silahdâr ocakları tertîb-i sufûf-ı alay ile yemîn ü yesârda saff-keşân olup hâzır u âmâde ve müterakkıb-ı mürûr-ı Sadr-ı âlî oldılar. Ve bi'z-zât pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri huddâm-ı mukarrebîn-i zevi'l-ihtirâm birle Sarây-ı Sultânî'den bir merhale ba‘îd mahallde vaz‘ olunan sâyebâna teşrîf buyurup ve Sadr-ı âlî mahall-i mezbûrede izz-i huzûr-ı pâdişâhîye duhûl ve dest-bûs-ı şehriyârîden sonra Sadr-ı âlî'de hil‘at-i post-ı semmûr ilbâs ve feth ü nusret müyesser olmak üzere ve asâkir-i İslâm mansûr [u] muzaffer olup ve düşmenân-ı dîn-i mübîn olan müşrikîn-i melâ‘în-i hâsırîn makhûr ü münhezim olmak içün cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinden recâ vü temennâ ve du‘â vü senâdan sonra asâkir-i İslâm'ı Hâlık-ı bî-çûnun hıfz u emânına emânet ve sipâriş idüp Sarây-ı hümâyûnlarına avdet buyurdılar. Sadr-ı âlî pâdişâh-ı cihân-bânî ile vedâ‘dan sonra hazret-i Şeyhü'l-islâm Feyzullâh Efendi ile hem-rikâb ve kādî‘asker-i Rûm ve Anadolı ve kā’im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Ali Paşa ve sâ’ir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat birle saff-ı sufûf-ı sipâh ve silahdârândan mürûr u ubûr ve yemeklik içün vaz‘ olunan mahall-i sâyebâna nüzûl buyurdılar. Ve simât-ı Sadr-ı âlî çekilüp ekl-i ta‘âm ve şürb-i şarâb-ı limondan sonra Ali Paşa'ya hil‘at-i post-ı semmûr-ı kā’im-makāmî ilbâs ve şeyhü'l-islâm ve sadreyn ile ba‘de'l-vedâ‘ rahş-ı hümâ-bahşa süvâr ve zûrnâ-yı nefîr ve kûs-ı |**261a**| harbler sadâya âgāz idüp tertîb-i alay ile “Kemâl Çayırı” dimekle ma‘rûf mahallde vaz‘ olunan otak-ı gerdûn-nitâka sa‘âdet ile nüzûl buyurdılar. Ve Kā’im-makām Ali Paşa Sadr-ı âlî ile hem-rikâb otak-ı Sadr-ı âlî'de teşrîf ve ol leyl alâ-tarîkı'l-müsâferet mihmân-ı Sadr-ı âlî olup ale's-seher vedâ‘ idüp taraf-ı mahmiye-i Edirne'ye avdet ü azîmet eylediler. Ve mahall-i yemeklikde olan ziyâfet taraf-ı kā’im-makām-ı âlî-makāmdan olduğı rivâyet olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a fî 7 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1101.

Kemâl Çayırı menzilinden hareket ve Cisr-i Mustafâpaşa menziline nüzûl olundı. Teberdârân-ı Sarây-ı Atîk yazıcılığından çıkma ve sâbıkā muhâsebe-i Anadolı olan es-Seyyid Abdülkerîm Efendi'nin maslûb olan Sarı Mustafâ ile yek-dil ü yek-cihet olup dîn ü devlete hıyâneti zâhir ü nümâyân olduğı ecl-den zecren-lehû ve ıslâh-ı nefs içün otuz kîse akça teslîm-i Hazîne eylemek

üzere fermân buyurılup başbâkīkulı habsinde mahbûs olunmuş idi. Ve mezbûr Abdülkerîm Efendi meblağ-ı mezbûrı tedârükde sûretâ acz göstermekle sefer-i hümâyûna hareket oluncaya değin mahbûs kalmış idi. Hâliyâ hâline merhamet olunmak üzere ıtlâkı için Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi'ye şefâ'at-nâme irsâl ve merhamet taleb itmekle müşârün-ileyh defterdâr efendi dahi merhameten ıtlâkı husûsunda arz u telhîs itmeğin imdi meblağ-ı mezbûr otuz kîse akçayı teslîm-i hazîne eylemek üzere yarar kefilleri alınup ve mutlak şehr-i Edirne'de meks eylememek üzere ıtlâkına fermân-ı âlî sudûr bulmağın A[y]ntabî Yûsuf Efendi ile |**261b**| "İmâdî" dimekle müte'ârif hâliyâ şehr-emîni olan Mûsâ Efendi mezbûr es-Seyyid Abdülkerîm Efendi'nin nefsine ve mâl-ı merkūm otuz kîseye kefîl ve meblağ-ı mezbûrı edâya der-uhde vü iltizâm eyledükleri eclden mezbûr es-Seyyid Abdülkerîm Efendi'nin ıtlâkı için rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makām, Vezîr-i mükerrem Hazînedâr Ali Paşa'ya ve defterdâr vekîli başbâkīkulı-i sâbık Abdullâh Efendi'ye hıtâben taraf-ı Mâliye'den hükm-i hümâyûn tahrîr ve irsâl olundı. Ve Âstâne-i sa'âdet tarafından Karadeniz şaykaları ile irsâl olunan balyemez toplar Niğbolı'ya vusûl bulduğın ol tarafda sefer-i hümâyûna me'mûr olan asâkir-i İslâm'a ser-asker nasb ü ta'yîn olunan sâbıkā Vezîr-i maktûl Süleymân Paşa kethudâsı Tursun Mehemmed Paşa mektûb ile i'lâm ve zikr olunan topların mahall-i me'mûra nakli içün câmûs iktizâ eyledüğin ve Nehr-i Tuna'da zahîre ve mühimmât-ı cebehâne ve tophâne tahmîl olunan Tuna sefînelerin Niğbolı'ya ve Vidin'e karîb mahallere varınca çekmek içün cerahor lâzım olduğın i'lâm itmekle Zişţovi ve Tırnovi ve Niğbolı kazâlarından ashâbının rızâları ile ve bir ferde zulm ü ta'addî olmamak üzere irsâl olunan nakd akça ile her çifti otuzar guruşa yirmi çift câmûs mübâya'a ve Niğbolı'da kabza me'mûr olana teslîm ve sefâyini çekmek içün Ruscuk ve Şumnı ve Lofca ma'a Atrapoli ve Hezargrad kazâlarından iki yüz nefer cerahor ihrâc ve her bir neferine beher yevm taraf-ı mîrîden otuzar akça ta'âmiye virilmek üzere Ruscuk ve Niğbolı iskelelerinde mevcûd bulunmak için Mâliyye'den ahkâmı tahrîr |**262a**| ve müşârün-ileyh Tursun Mehemmed Paşa tarafına irsâl olundı. Ve sene-i sâbıkada vâkı' seferlerde rûz-merre sipâh ve silahdâr ocağı ağaları ve cümle zâbıtları ile nısf-ı tarîkda yemeklik sâyebânından saff-keşân ve müterakkıb-ı selâm-ı Sadr-ı âlî birle tertîb-i sufûf-ı alay olmak mu'tâd-ı kadîm iken ve lâkin alay sebebi ile râha karîb olan mahsûlât-ı fukarâ pây-i rahş-ı sipâh ile zâyi' ü telefi mukarrer olmağın ve sipâh ve silahdâr neferâtına her gün ale't-tevâlî alay tertîbi müte'assir olduğundan nâşî alaydan murâd kesret-i asker ve ne-mikdâr mevcûd-ı sipâh olduğı ma'lûm olmakdır. Ammâ rûz-merre alayın askere mihnet ü zahmeti mukarrer olduğından tehâşî

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

kendülere güçlük ve rikâblarına bî-tâkatlik müstevlî olduğı nümâyân olmağın ve tertîb-i alay ve sufûf-ı asker mahall-i me'mûrede lâzım olmağla rûz-merre alaydan ferâgat olunup: "İnşâ'a'llâhu te'âlâ mahall-i me'mûrda hâzır olsunlar" deyü kethudâ yeri ile bölük ağalarına hıtâben fermân-ı lisânî irsâli ile sipâh ve silahdâr askeri alaydan ferâgat ve kendülerinin râhatlarına ve rikâblarının refâhiyet ile istirâhatlarına takayyüdde olup çemenzâr ve âb-ı revân mahallerde konup göçer oldılar. Bundan akdem Babadağı etrâfında Leh seferine me'mûr olan asâkir-i İslâm'ın lahm-ı ganem ta'yînâtları içün kassâbbaşı olan Edirne sâkinlerinden Kara Mehemmed Ağa'nın muhâsebesi husûsı içün gaybet ve firârı mahallinde tahrîr ve zikri sebkat itmiş idi, mûmâ-ileyh Kara Mehemmed Ağa gaybetden bî-zâr ve sâyesin düşmen add |**262b**| itmekle yevm-i merkūmda gaybetden âşikâre ve orduda zâhir ü nümâyân olduğı beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 8 şehr-i Şevvâl sene 1101.

Cisr-i Mustafâ Paşa menzilinden hareket ve Harmanlı nâm menzile nüzûl olundı. Ve menzil-i mezbûrdan nısf-ı râhda vâkı' yemeklik sâyebânına gelince Sadr-ı âlî koçıya süvâr olup azîmet eylemişlerdir. Ve sâyebân-ı mezbûrdan menzil-i mezbûrda vaz' olunan otağa gelince rahş-ı semend-i çapük-hırâma süvâr ve sa'âdetile otağa nüzûl buyurdılar. Ordu-yı hümâyûn'da nân husûsuna bir mikdâr muzâyaka nümâyân olmağın menzil-i mezbûr Harmanlı'dan Filibe'ye varınca kasabaya ve karîb olan kurâlarda re'âyâ kendü dakīkından nân tabh idüp ve Ordu-yı hümâyûn nüzûl eyledüği mahallere arabalar ile nakl idüp narh-ı cârî üzere asâkir-i İslâm'a fürûht itmeleri içün yol üzerinde vâkı' olan kazâların kādîlarına ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerine hıtâben Mâliyye'den bâ-fermân ahkâmı tahrîr olunup Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ile irsâl olundı. Ve bin yüz senesinde vâkı' seferde olan balyemez toplardan avdet-i seferde Filibe'de alıkonılan toplar içün top-keşân câmûsları iktizâ itmekle Filibe ve Tatarpazarı kazâlarından ashâbının rızâları ile ve kimesneye zulm ü ta'addî olmamak üzere irsâl olunan nakd akça ile her çifti otuzar guruşa elli çift câmûs mübâya'a ve zikr olunan câmûsları sürmek ve gütmek içün lâzım gelen süricileri |**263a**| Filibe kazâsının müslimân re'âyâsından öküz ve araba ahvâlinden bilür yetmiş nefer sürici ihrâc ve her neferine beher yevm taraf-ı mîrîden yirmişer akça ta'âmiyye virilmek üzere Ordu-yı hümâyûn Filibe'ye varmazdan mukaddem hâzır ü âmâde olunmak içün Filibe kādîsı olan Edirnevî Ebûbekir Efendi'ye ve a'yân-ı vilâyete hıtâben Mâliyye'den bâ-fermân ahkâmı tahrîr ve irsâl olundı.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 9 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1101.

Harmanlı nâm menzilden hareket ve Uzuncaâbâd Hasköyi kazâsına tâbi' Uludere nâm karye kurbüne nüzûl olundı. Ve menzil-i mezbûrda bârân-ı rahmet nâzil olup tarîkda bir mikdâr usret mukarrer olmağın menzil-i mezbûrdan Sadr-ı âlî koçıya süvâr ve nısf-ı râhda vâkı' yemeklik içün vaz' olunan sâyebâna değin koçı ile teşrîf buyurdılar. Sâbıkā Kamaniçe Defterdârı es-Seyyid Mustafâ Ağa mübâşeretiyle Kili ve İsma'îl Geçidi kazâlarından mübâya'ası fermân olunan zahîreyi mübâşir-i mezbûr Kili İskelesi'nde Karadeniz şaykalarına tahmîl ve Niğbolı İskelesi'ne varınca navl-ı sefîne içün her kîlesine yedişer akça navl olmak üzere nısf navlların şayka re'îslerine teslîm itdükde re'îs-i mezbûrlar yedişer akça navla râzî olmayup ve sene-i sâbıkalarda Niğbolı'ya varınca Karadeniz şaykalarının navlları kaydı sicillâtda bulunmamağla re'îs-i mezbûrlar her kîlesine on dörder akça navl taleb eyledükde kazâ-i mezbûr a'yânı: "On dörder akça navl çokdur ve lâkin onar akça navl münâsib ve kâfîdir. Ancak |**263b**| taraf-ı der-i devletden me'zûn olduk" deyü cevâb virdüklerinde re'îs-i mezbûrlar navl onar akça olmak üzere huccet-i şer'iyye itdirüp ve şaykaların zahîre ile Niğbolı tarafına irsâl ve yedlerinde olan huccet-i şer'iyye ile re'îs-i mezbûrlar Ordu-yı hümâyûn'a dâhil ve navlları onar akça olmak üzere huzûr-ı defterdârîde taleb eyledüklerinde niçe kīl ü kālden sonra "navlları birer akça izdiyâd ile sekizer akça navl olup ve her bin kîle zahîreye iki nefer prostoyka virilmek üzere re'îs-i mezbûrlar ile rızâlaşılup ve huccet-i şer'iyye itdürilüp ve minvâl-i meşrûh üzere hisâb ve kā'imesi virile" deyü fermân-ı şerîf sâdır olmağın mukaddemâ mübâşir yedinden pîşîn virilen navldan mâ'adâ kusûr kalan navlları ve her bir nefer prostoykaya onar guruş ücret virilmek üzere hisâb olunup ve Mevkūfât Kalemi'nden kā'imesi virilüp kusûr-ı navlları ve ücret-i prostoykaları ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den bi't-tamâm mezbûr re'îslere edâ vü teslîm olunup ve şaykalarında olan zahîreleri Niğbolı'da kabzına me'mûr olana bir gün evvel teslîm eylemeleri içün tenbîh ü te'kîd olunup fermân buyurulmağın re'îs-i mezbûrlar zahîreleri teslîm içün Niğbolı tarafına revâne oldılar. Ve İsma'îl Geçidi İskelesi'nden Karadeniz şaykalarına tahmîl ve Niğbolı İskelesi'ne irsâl olunan zahîrenin kîlesine yedişer akça navl ve prostoykaları içün dokuzar guruş ücretleri virilmek fermân olmağın ve re'îsleri dahi râzî olmağla Mevkūfât'a kayd olunup |**264a**| kā'ime mûcebince anların dahi kusûr-ı navlları ve ücret-i prostoykaları Hazîne-i âmire'den bi't-tamâm edâ vü teslîm olunup zahîrelerin teslîm içün Niğbolı'ya revâne oldılar.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 10 şehr-i Şevvâl sene 1101.

Uludere nâm menzilden hareket ve nısf-ı râhda vâkı‘ Semizce nâm karye derûnundan mürûr u ubûr olunup Kayalı nâm karye sahrâsına nüzûl olundı. Diyârbekir vâlîsi olan Kemânkeş Ahmed Paşa tevâbi‘ ü levâhıkı ile ve cümle eyâleti erbâb-ı tîmârı ve zu‘amâsıyla ve sefer-i hümâyûna me’mûr Etrâk tâ’ifesiyle mahmiye-i Üsküdar'a vusûl ve rûy-ı deryâdan keştîler ile Beşiktaş'a mürûr u ubûr idüp kat‘-ı menâzil ve tayy-i merâhil iderek bir gün evvel Ordu-yı hümâyûn'a mülâkī olmak üzere takayyüd ü ihtimâmının haber-i vürûdı menzil-i mezbûrda beyne'n-nâs şüyû‘ bulup tevâtür ile istimâ‘ olundı. Ve kapudân-ı Bahr-ı Sefîd olan Mısrlıoğlı İbrâhîm Paşa tarafından sâhib-i devlete ve mahsûsan Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi'ye mektûbları vârid olup defterdâr efendi mektûbunda tahrîr ü inşâ olunmuş ki “Mısr askerin getürmek içün bundan akdem taraf-ı Mısr-ı Kāhire'ye irsâl olunan donanma-yı hümâyûn kalyonları Mısr-ı Kāhire'ye vusûl ve asker-i Mısr'ı tahmîl ve “mevsim-i alay” ta‘bîr olunan bâzergân kalyonları ve şaykaları ile Cezîre-i Sakız'a dâhil olup ve asker-i Mısr'ı Gelibolı'ya bir gün evvel irişdürmek içün zikr olunan kalyonları Seddü'l-bahr olan Boğazhisârı tarafına târîh-i mektûbdan |**264b**| bir gün mukaddem acele ile irsâl eyledüklerin tahrîr ü i‘lâm buyurmuşlar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 11 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1101.

Kayalı nâm karye menzilinden hareket ve Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Köprili Mehemmed Paşa'nın kethudâsı Gürci Mehemmed Paşa'nın câmi‘-i şerîf ve hân-ı latîf binâsıyla ma‘mûr ü âbâdân eyledüği Papaslı nâm karye sahrâsına nüzûl olundı. Ve menzil-i mezbûrdan sonra nüzûl olunacak menzil şehr-i Filibe olup alay iktizâ itmeğin râh-ı Filibe'de vâkı‘ köprilerde ve teng mahallerde izdihâm olmamak içün ağırlık tahmîl olunan şütürân ve esterân ve mühimmât-ı cebehâne ve tophâne arabaları ve sâ’ir nâsın gerek araba-i kâv ve araba-i esbleri ilerü Filibe menziline hareket ve revâne olmaları içün münâdîler nidâ itmekle vakt-i asrdan nısfü'l-leyle değin cümlesi revâne olup ancak Papaslı menzilinde salt askerden mâ‘adâ bir ferd kalmadı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 12 şehr-i Şevvâl sene 1101.

Papaslı nâm karye menzilinden hareket ve Filibe şehrinin derûnundan mürûr ve Nehr-i Meriç üzerinde vâkı‘ cisrden ubûr olunup mîrî şütürân ahûrı kurbünde sahrâya nüzûl olundı. Yeniçeri ocağı ve cebeci ve topcı ocakları şehr-i

Filibe'ye bir kaç gün mukaddem vusûl ve nüzûl itmeleri ile yevm-i merkūmda tertîb-i alay fermân ve sipâriş buyurulmağla Filibe'nin cânib-i şarkīsinde vâkı‘ mîrî şütürân âhûrlarından kasaba-i Filibe'ye gelince cebeci ve topcı ocakları zâbıtları ve cümle neferâtı ile yemîn ü yesârda saff-keşân alay |**265a**| ile hâzır ü âmâde ve müterakkıb-ı mürûr-ı Sadr-ı âlî oldılar. Ve kasaba-i merkūmun cânib-i garbîsinde vâkı‘ Nehr-i Meriç üzerinde olan cisr-i kebîrin re’sinden muhayyemgâhda vâkı‘ otağ-ı Sadr-ı âlî'de varınca yeniçeri bahâdırları kat ender-kat yemîn ü yesârda saff-keşân tertîb-i alay birle müterakkıb-ı Sadr-ı âlî oldılar. Ve zikri sebkat iden mîrî şütürân âhûrlarından iki merhale ba‘îd Çeltik Nehri üzerinde vâkı‘ “Yalınızgöz” dimekle meşhûr cisr-i metînden âhûr-ı mezkûrlar kurbünde cebeci ve topcı alayına gelince yemînde sipâh ocağı ağaları ve cümle zâbıtları ile ve yesârda zümre-i silahdâr ocağı ağaları ve cümle zâbıtları ile Sadr-ı âlî selâmına müterakkıb ve kat ender-kat saff-ı sufûf-ı alay ile hâzır u âmâde oldılar. Ve Şâm-ı cennet-meşâmm askeri ve cemâ‘at-i Türkmânın boy beyleri ki, biri Çöplice ve biri Çiğdemli ve biri Receboğlı'dur ve sâ’ir boy beyleri ile ve Türkmân levendâtı ile yemîn ü yesârda saff-ı sufûf-ı tertîb-i alay birle hâzır u âmâde oldılar. Ve mezbûrların tertîb-i alayı vaktinde Vezîr-i a‘zam Köprilizâde Mustafâ Paşa *yessera'lâhu mâ-yeşâ’* hazretleri cümle huddâm-ı zevi'l-ihtirâm birle “Filibe Korısı” dimekle ma‘rûf derûn-ı korıda yemeklik içün vaz‘ olunan sâyebâna nüzûl ve bir mikdâr istirâhat ve ekl-i ta‘âm ve şürb-i şarâb-ı limondan sonra müzeyyen ve müretteb licâmlı rahş-ı semend-i çapük-hırâma süvâr ve tarz-ı mülûkâne rikâbında cümle a‘yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat birle zikri sebkat iden saff-ı sufûf-ı alayın |**265b**| derûnundan mürûr ve Cisr-i Meriç'den ubûr idüp sufûf-ı yemîn ü yesârın hâtırların selâm ile tatyîb iderek sahrâ-yı Filibe'de vâkı‘ muhayyemgâha vusûl ve otak-ı gerdûn-nitâka sa‘âdet ile nüzûl buyurdılar. Ve yeniçeri ocağı bir kaç gün mukaddem dâhil-i sahrâ-yı Filibe olmaları ile muhayyemgâhları havâsı latîf Nehr-i Meriç kenârına vâkı‘ olup otağ-ı Sadr-ı âlî miyân-ı sahrâda vukū‘ bulmuşdur. Bundan akdem zikri sebkat idüp başbâkīkulluğı tevcîh ü ihsân buyurılan musâhib-i şehriyârî merhûm Mustafâ Paşa'nın enişlesi Yûsuf Ağa'nın mühimmât-ı seferiyyesi hâzır ü âmâde olmaduğı eclden umûmen Edirne'den hareket vâkı‘ oldukda birkaç gün mahmiye-i Edirne'de meks ve mühimmât-ı seferiyyesin itmâm ve yevm-i merkūmda Ordu-yı hümâyûn'a mülâkī ve me’mûr olduğı başbâkīkulluğı hızmetine müdâvemet ve iştigāle şürû‘ eyledi. Ve yeniçeri ocağının tuğı yevm-i merkūmda hareket idüp Tatarpazarı menziline revâne oldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs fî 13 şehr-i Şevvâl sene 1101.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Filibe.

Ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî umûmen hareket ve Tatarpazarı Menzili'ne azîmet eylediler. Tatarpazarı'ndan İhtimân menziline varınca iki tarîk ve ikisi dahi derbend vâkı‘ olup biri “Kızderbendi” dimekle meşhûr ve biri “Kapuluderbend” dimekle ma‘rûf ve ikisinin dahi râhı dîk u teng olmağla asâkir-i İslâm'ın mürûr u ubûrlarında |**266a**| usret çekilmemek içün yeniçeri ocağı ve cebeci ve topcı ocakları ve top arabaları bi'l-külliye Kızderbendi'nden mürûrları fermân olundı. Ve mühimmât-ı cebehâne ve tophâne tahmîl olunan arabaları dahi bi'l-cümle Kızderbendi'nden mürûrları fermân buyuruldı. Ve zikr olunan topları muhâfaza içün Türkmân'ın boy beylerinden “Receboğlı” dimekle ma‘rûf boy beyi zîr-i hükûmetinde olan cemâ‘at-i Türkmânân ile toplar hızmetine ta‘yîn olunup toplar ile Kızderbendi'nden irsâl olundı. Ve zikr olunan iki derbendin bu‘d u mesâfelerinde birbirinden tefâvütleri budur ki, Kızderbendi'nin ibtidâsından İhtiman menzili on bir sâ‘atlik mesâfe olup bir günde İhtiman'a varılmak mümkin olmamağla altı sâ‘atlik mahallde Köstence nâm karye kurbünde vâkı‘ “İspas Köprisi” dimekle meşhûr olup kârhâne-i Samakolar Nehri üzere binâ olunmuşdur. Ol köpri kurbüne nüzûl ve irtesi gün kasaba-i İhtiman'a vusûl bulurlar. Ammâ Kapulıderbendi ibtidâsından İhtiman kasabası yedi sâ‘atlik mesâfe olup derbend-i mezbûrdan mürûr idenler bir günde İhtiman kasabasına dâhil olurlar ve Kızderbendi râhının mahall-i ekseri düz olup birkaç mahalli taşlık ve gāyet zîk ü teng ve ekser mahalleri gāyet ile taşlık olup inişi ve yokuşı kesîr olup gerçi zahmet çekilür ve lâkin yevm-i vâhidede İhtimân kasabasına vusûli müyesser olur. Ve sâ’ir ezmânda |**266b**| tâ’ife-i bâzergân gerek konur[144] davarları ile ve gerek sirem arabaları ile ekseriyâ Kapulıderbendi râhından mürûr u ubûr idegelmişlerdir. Ve hareket-i sefer-i hümâyûn içün menâzil tertîb ve tahrîr olundukda zikri sebkat iden İspas Köprisi nâm mahall menzil ta‘yîn olunup asâkir-i İslâm ta‘yînâtları içün küllî zahîre tedârük olunup hâzır u âmâde kılınmış idi. Ve lâkin asâkir-i nusret-şi‘â-rın umûmı Kızderbendi'nden mürûr itmeyüp ancak yeniçeri ocağı ve cebeci ve topcı ve top arabacıları ocakları mürûr ve mezkûr İspas Köprisi menziline nüzûl itmeleri ile ocağ-ı mezbûrların yevmiyye ta‘yînâtları tevzî‘ olunup sâ’ir asâkir-i İslâm'ın ta‘yînât zahîreleri Köstence nâm kasabada me’men ü mahfûz

144 Derkenar: “Konur”: Zamm-ı kāf ve sükûn-ı vâv ile ve zamm-ı kâf ve sükûn-ı vâv ve ra ile bi-ma‘nâ mükârî bârgîrleri.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mahallerde der-anbâr olunmak içün sâbıkā Cezîre-i Kesendire voyvodası olup hâliyâ sefer-i hümâyûnda nüzül emîni olan Ahmed Ağa'ya hıtâben fermân sâdır olmuşdur.

İhdâs-ı Derbend-i Mezbûrân: İşbu derbende “Kapulıderbend” deyü tesmiye olunmasının vechi budur ki, balkan-ı mezbûrun vasatında vâkı‘ cibâlin hâliyâ kârgîrden köhne kemer kapu olduğı mahallde zâmân-ı hükûmet-i keferede ma‘mûr ü âbâdân bir azîm karye olup ve bâb-ı mezbûrun iki tarafında vâkı‘ cibâllerin mürtefi‘ mahallerine varınca kârgîr divar sedd olunup ve bâb-ı mezbûrı muhâfaza içün mahall-i mezbûrede süknâlar binâ vü ihdâs olunup ve sükkanına bâcdâr |**267a**| i‘tibâr idüp bâb-ı mezbûrdan mürûr u ubûr iden bâzergân tâ’ifesinin metâ‘ına göre bâcın ahz ü kabz idüp ve ser-çeşme-i bâcdârân olan melâ‘îne hâkim-i Kostantiniyye olan ol karyede sâkin re‘âyânın mahsûlâtın ser-çeşme-i bâcdârâna temlîk ta‘yîn idüp tâ’ife-i bâzergânın âmed ü reftinden bir senede bî-hadd ü bî-kıyâs mâl-ı hazîne cem‘ ü tahsîl olunur imiş.

Hikâyet: Derbend-i mezbûrun ibtidâ ihdâsında bir rivâyet istimâ‘ olunur ki kayâsıra-i sâbıkadan Kostantin-i Evvel neslinden Bozantin nâm bir pâdişâh bir tarîkla diyâr-ı Frengistân'a düşer. Ve Frengistân'da bir vilâyete pâdişâh oldukda köhne-sâl ruhbânlarından istimâ‘ ider ki Bozantin'in nesl-i kadîmi olan Kostantin-i Evvel diyâr-ı Rûm'da Bahr-ı Sefîd ile Bahr-ı Siyâh'ın ittisâli mahallinde şekl-i müselles bir şehr-i azîm binâ idüp ve sûrının der [ü] divarı beş yüz elli aded kulle olup ve her kullenin mâbeyni kırk beş beden olmak üzere binâ idüp ve yirmi aded ebvâb küşâde vü ihdâs idüp ve derûnunda kilisalar ve ruhbânhâneler binâsıyla ma‘mûr u âbâdân itdükde bânîsi ismiyle müsemmâ olup “Kostantiniyye” deyü tesmiye ve niçe zamân ma‘mûr ü âbâdân iken bunca sâldir ki harâb u yebâb olup eser-i binâdan bir taşı taş üzere kalmayup hâliyâ berr ü yaban ve kûhistân olup hâliyetün hâliye kalduğın |**267b**| istimâ‘ itmekle neslinin binâsı olup harâb olan şehr-i Kostantiniyye'yi müceddeden binâ ve ma‘mûr u âbâdân eylemek sevdâsıyla derûnuna ârzû-yı binâ[145] müstevlî olup ol ârzû ile Frengistân'dan diyâr-ı Rûm'a gelüp ve şehr-i Kostantiniyye'nin harâb ve kûhistân olan mahallin seyr ü temâşâdan sonra zîr-i hükûmetinde olan vilâyetlerden mihmenler ve mühendisler ve üstâd mi‘mârlar getürdüp şehr-i merkūmun müceddeden binâsın tahmîn itdürdikde mihmenân ve mühendisân ve mi‘mârân mîzân-ı aklda vezn idüp hazîne-i mâl-ı Kārûn'a muhtâc olduğın

145 Metinde بنای آرزو şeklinde terkib yapılmıştır.

arz u i‘lâm iderler. Mezbûr Bozantin muhâfız-ı hazîneden mevcûd hazînesin tefahhus eyledükde üç bin hâlisü'l-ayâr altun sübegi mevcûd olup ve her sübegi dörder vakıyye altun olmak üzere on iki bin vakıyye altun idüp ve her vakıyyesi üçer yüz yirmişer altundan otuz sekiz yük kırk bin altun olup ve her altunı ikişer buçuk guruş-ı tâmmdan doksan altı yük guruş-ı tâmm olmağla her beş yüz guruş-ı tâmmı bir kîse hisâbınca on dokuz bin iki yüz kîse mevcûd olduğın muhâsibân-ı hazîne Bozantin'e arz iderler. Bozantin dahi mihmenân ve mühendisâna mevcûd hazînesin i‘lâm itdükde: “Ol kadar hazîne ile böyle bir mu‘azzam şehrin derûn [ve] bîrûnunun binâsı mümkin değildir. İki ol kadar dahi hazîneye muhtâcdır” deyü şâfî cevâb virdüklerinde Bozantin dahi zîr-i hükûmetinde olan vilâyetlerden |**268a**| binâ-yı şehr-i mezbûr içün hazîne tahsîli sâliyâne idüp ve etrâf vilâyetlerin kayâsîrlarına şefâ‘at-nâmeler irsâl eyledi ki “neslim olan Kostantin-i evvel zamân-ı mâzîde binâ ve ma‘mûr eyledüği şehr-i azîm harâb ve bunca sâlden berü makām-ı bûm ve gurâb olmağın hâliyâ müceddeden binâsına ve ma‘mûr u âbâdân olmasına şürû‘ eylemek murâdım olup âyîn-i milletimiz[146] üzere cümlenizden gerek hazîne ve gerek mi‘mâr-ı üstâdân ve gerek neccâr ve ırgadân ile imdâd eylemek me’mûldür ki derûnunda binâ olunacak kilisâ ve ruhbânhânelerin âyînimizce sevâbına iştirâk olmakda şübhe yokdur” deyü irsâl eyledüği nâmeler etrâf kayâsîrlerine vâsıl ve mefhûmı ma‘lûmları oldukda cümlesi alâ-kadri'l-imkân imdâd-ı binâ eylediler.

El-kıssa: Bozantin dahi şehr-i Kostantiniyye'yi [binâya] üslûb-ı kadîmden izdiyâd olmak üzere mübâşeret idüp der [ü] divarı dört yüz kulle olup ve her bir kullenin mâbeyni kırk beden ve otuz iki aded ebvâb ki beşi cânib-i karaya ve yirmi yedi ebvâbı cânib-i deryâya küşâde olup ve derûn-ı şehrde yirmi beş kıt‘a kilisa ve müte‘addid sarnıçlar ve üç yüz aded ruhbânhâneden mâ‘adâ iki yüz elli hücreli bir azîm ruhbânhâne dahi binâ itdirdüp ke'l-evvel ma‘mûr u âbâdân eyledi. Ve şehr-i mezbûrun binâsı üç senede itmâm bulup ism-i kadîmi olan “Kostantiniyye” nâmıyla tesmiye olundı. Ve şehr-i mezbûrun işbu binâsı def‘a-i sânî olup Bozantin nâm pâdişâhın müceddeden binâsıdır. |**268b**|

El-kıssa: Çûn ki Bozantin şehr-i azîm olan Kostantiniyye'yi müceddeden binâ ve itmâm ve ma‘mûr ü âbâdân eyledi ve lâkin vilâyet-i Sofya nesl-i kayâsıradan bir avretin zîr-i hükûmetinde bulunup mezbûr Bozantin'e mütâba‘at ve ser-fürû itmeyüp hükûmet-i memleketde nizâ‘-ı kesîreleri vâkı‘ olduğı eclden Tatarpa-

146 Metinde “ ملت آيينمز ” şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubav.gov.tr

zarı ile İhtiman miyânında vâkı‘ balkanın bâlâ-yı vasatından sınur kesişmek üzere mâbeynlerinde musâlaha vâkı‘ olup hâliyâ eseri bâkī olan kârgîr kemer kapu mahallinde bir cibâlin re’sinden mukābili olan cibâlin re’sine varınca kârgîr divar sedd olunup ve miyân-ı râhda bir kemer kapu ihdâs idüp bâlâda zikri sebkat itdüği minvâl üzere bâcdâr ta‘yîn olunup bâc alınmak mezbûr Bozantin zamânında îcâd olunmuş hâliyâ eser-i binâdan[147] bâkī kalan harâb kemer kapu Bozantin'in zamânından berü bâkīdir. El-uhdetü ale'r-râvî.

El-kıssa: Ol zamânda Kızderbendi ta‘bîr olunan derbendin râhı küşâde olmayup ancak İhtiman'dan Köstence nâm kasabaya varınca râhı isti‘mâle kābil olup Köstence'den Filibe sahrâsına varınca vâkı‘ olan cibâllerin ekser mahalleri biribirine muttasıl olup ve miyân-ı cibâlde âb-ı bârândan sular ictimâ‘ olup câ be-câ büyük göller peydâ olmağla İhtiman'dan Filibe sahrâsına varınca âmed ü reft bir vechile mümkin değil imiş.

El-kıssa: Hâkim-i Sofya olan avret ve bânî-i Kostantiniyye olan Bozantin mürd olup niçe mâh ve sâl mürûrlarından sonra Sofya hâkimi olan |**269a**| avretin neslinden bir kız Sofya vilâyetine hâkim olup ve gāyetle şikâra mâyil olmağla her gâh şikâra çıkardı. Ol cibâllerde sayd u şikâr iderdi. Ve kendüsi bir sâhibe-i mühendise kız olmağla tefekkür eyledi ki: “Eğer Köstence'den Filibe sahrâsına varınca vâkı‘ olan cibâllerin vasatında vâkı‘ göllerin cereyânına mâni‘ cibâller kat‘ olunup ve göllerin âbı cereyân itse ve vasat-ı cibâller tathîr olunsa ihtimâldir ki, İhtiman'dan Filibe sahrâsına âmed ü reft mümkin olurdı” deyü aklen tefekkür idüp kuvvet-i hazîne ile taşcı ve ırgad tedârük itdükden sonra mübâşeret idüp ve râh-ı mezbûrda vâkı‘ cibâllerin birbirlerine ittisâli mahallerin kat‘ ve tathîr itmekle âb-ı gölleri sahrâ-yı Filibe'ye doğrı cereyân itdirdüp mümkin mertebe âmed ü refte râh peydâ itmekle zâhiri olan kız ismiyle müsemmâ olunup hâliyâ “Kızderbendi” dimekle ma‘rûfdur. El-uhdetü ale'r-râvî. Ve ba‘dehû tedrîc ile bir mikdâr dahi vüs‘at virilüp hâliyâ âmed ü reftde zahmet çekilmez. Ammâ üstâd bu mahallde bu minvâl üzere cevâb virir ki: “Eğer Kızderbendi'nin tathîr ve [kat‘] zamânı Bozantin asrında vukū‘ bulaydı ibtâl-i bâc-ı Kapulu'ya rızâ virmeyüp men‘i içün ceng ü cidâli mukarrer idi.

El-kıssa: Binâ-yı Bozantin-i şehr-i Kostantiniyye tekrâr vîrân ü harâb ve makām-ı bûm u gurâb olup niçe mâh ü sâl harâbeti mürûrundan sonra Kostantin nâm bir kayâsıra dahi zuhûr idüp harâb olan şehr-i mu‘azzamın binâsı-

147 Metinde بناى اثردن şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE AKADEMİ OF SCIENCES

nı murâd idinüp Bozantin'in bâlâda tahrîr olunduğı hazîneden izdiyâd hazîne sarf |**269b**| itmekle binâsına mübâşeret eyledi. Ve der [ü] divarında üç yüz altmış kulle ve her kullesinin mâbeyni otuzar beden îcâd idüp ve derûnunda cânib-i şarkīsinde bir mu'azzam deyr binâ itdürdi ki hâliyâ "Ayasofya-i Kebîr" dimekle ma'rûfdur. Ve cevânib-i erba'asında ruhbânhâneler ve müte'addid hucerât binâ itdürüp ve deyr-i mezbûrun tahtını mücevvef idüp âb ile memlû sarnıc ihdâs eyledi. Ve şehr-i azîm şekl-i müselles tarh olunup yirmi beş aded kebîr kapular küşâd eyledi. Ve bu şehr-i azîmin binâsı bir rivâyetde kırk günde ve bir rivâyetde kırk ayda itmâm buldı. Ve bu şehr-i azîmin bânîsinin ismi dahi "Kostantin-i Sânî" olmağla yine ke'l-evvel "Kostantiniyye" deyü tesmiye olundı. Ve işbu binâ-yı cedîd def'a-i sâlise olup hâliyâ binâsı bâkīdir. Ve küşâde olan yirmi beş aded ebvâbın ismleri hâlâ tahrîr olunan ismler ile meşhûr olup yâd olunur: *Evvelâ,* Bâb-ı Yedikulle; *Sâniyen,* Bâb-ı Silivri; *Sâlisen,* Bâb-ı Cedîd ki, "Mevlev[î]hâne Yenikapusı" dimekle ma'rûf [ü] meşhûrdur; *Râbi'an,* Bâb-ı Top; *Hâmisen*, Bâb-ı Edirne; *Sâdisen*, Bâb-ı Eğri ki, bu zikr olunan altı aded ebvâb şehr-i Kostantiniyye'nin karası tarafına küşâde olur; *Sâbi'an,* Bâb-ı Eyvân-sarây[148]; *Semâniyen*, Bâb-ı Fenar; *Tâsi'an,* Bâb-ı Balat; *Aşer*, Bâb-ı Cedîd-i dîger; *İhdâ-aşer,* Bâb-ı Bâb-ı Aya; *İsnâ-aşer*, Bâb-ı Cübb-i Ali; *Selese-aşer*, Bâb-ı Dakīk, "Unkapanı" dimekle meşhûrdur; *Erba'a-aşer*, Bâb-ı Ayazma; *Hamse-aşer*, Bâb-ı Hatab ki "Odunkapusı" dimekle müte'ârifdir; *Sitte-aşer*, Bâb-ı Zindân; *Seb'a-a-şer*, Bâb-ı |**270a**| Bâzâr-ı Mâhî; *Semâniye-aşer*, Bâb-ı Bâğçe. Bu zikr olunan on iki ebvâb Halîc-i Kostantiniyye'den Galata ve Tersâne ve Hasköy ve Südlice ve Ebâ Eyyûb-i Ensârî Körfezi olan deryâ tarafına küşâde olur. *Tis'a-aşer,* Bâb-ı Âhûr; *Işrîn*, Bâb-ı Çatladı; *İhdâ ve ışrîn,* Bâb-ı Kum; *İsnâ ve ışrîn*, Bâb-ı Cedîd-i dîger; *Selâse ve ışrîn,* Bâb-ı Dâvudpaşa; *Erba'a ve ışrîn,* Bâb-ı Samatya; *Hamse ve ışrîn*, Bâb-ı Narlı. Bu zikr olunan yedi aded ebvâb Kızıl Adalar'a ve Bozburun ve Katırlı'ya nâzır leb-i deryâya küşâde olunur. İşbu tahrîr olunan şehr-i Kostantiniyye hâliyâ pây-i taht-ı Âl-i Osmân olan şehr-i mu'azzamadır ki, binâsı def'a-i sâlise olup zamân-ı mâzıyye kayâsıralarından bânîsi olan "Kostantin-i Sânî" ismiyle müsemmâ olunup "Kostantiniyye" deyü meşhûr-ı âfâkdır. Ve şehr-i mezbûrun cânib-i yesârı mukābelesinde Medînetü'l-kahr ismiyle müsemmâ olan Galata vâkı' olup ve cânib-i garbîsinde Ebâ Eyyûb-ı Ensârî *aleyhi'r-rahmetü'l-Bârî* kasabası vâkı' olmuşdur. Ve bu şehr-i mu'azzamın binâsı vaktinde temel-i divarı tılsım olmak üzere ol asr hükemâsının rasad gözetmeleri

148 Metinde ایوان صاری şeklinde yazılmıştır.

ve emr-i Hudâ-yı bî-çûn ile mâr ile tuyûrdan laklakın mâddesi sebebi ile vakt-i rasad irişmedin temele mübâşeret olunduğı ve bir kaç mahallerde tûlânî mîller ihdâsının hikâyât ü rivâyâtı ba‘zı kütüb-i tevârîhin ekserinde mastûr olup tafsîl üzere ahvâllerine ıttılâ‘ hâsıl itmek murâd iden cân sâhib-i tevârîh Âlî Efendi merhûmun |270b| *Künhü'l-Ahbâr* nâm târîh-i kebîrine nazar idüp tetebbu‘ eylesün ki, şehr-i Kostantiniyye'nin binâ-yı evvelinden def‘a-i sâlisi olan binâsı ki, hâliyâ sûrı bâkīdir, tafsîl üzere hikâyât ü garâ’ibâtına külliyet ile ıttılâ‘ hâsıl ider. Ey kâtib-i dîvâne eğer şehr-i Kostantiniyye'nin vasfın tahrîr ideyim dirsen ibtidâsı hazret-i Süleymân Nebî *aleyhi's-selâm*ın zamân-ı sa‘âdetlerinde Belkīs'ın tahtgâhı olan İdincik vilâyetine intihâ bulur. Bu mikdâr ile iktifâ eyle ki, dâ’ire-i sadedden pergâl-vâr bîrûna kadem basup vekāyi‘den mesâfe-i ba‘îdeye iştigāl göründi, şimden girü murâd u maksûd olan rûz-merre vekāyi‘ine şürû‘ eyle.

Ahvâl-i Rûz-merre: Kangırı Sancağı Beyi Cân Arslan Paşazâde yevm-i merkūmda Ordu-yı hümâyûn'a mülâkī ve dâhil olup Niğbolı tarafında sefer-i hümâyûna me’mûr asâkir-i İslâm'a ser-asker olan Tursun Mehemmed Paşa tarafına fermân buyurılup bir gün evvel müşârün-ileyh Mehemmed Paşa'ya mülâkātı fermân buyuruldı. Ve Çorum Türkmânı boy beyleri ile dâhil-i Ordu-yı hümâyûn olup Sofya tarafına teveccüh ü azîmetleri fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda taraf-ı Sofya'ya revâne olunmuşlardır. İsrâ’îl didikleri mel‘ûn ki mukaddemâ Filibe'nin a‘yân-ı vilâyetin ma‘rifetleri ve himâyetleri sebebi ile Filibe'nin martolozbaşısı iken ma‘reke-i Niş'den sonra isyân u tuğyân alemin ref‘ idüp ve başına iki yüzden mütecâviz haydud eşkıyâsın cem‘ idüp |271a|[149] Niş'de olan melâ‘îne mütâba‘at idüp her gâh Filibe ve Tatarpazarı'nın iki tarafların gāret ü hasâretden hâlî olmayup ve ele getürdüği müslimânları katl idüp harbî kefereden olduğı nümâyân olmuş idi. Bu def‘a Niş'de olan melâ‘în-i {ü} hâsırînden iki binden mütecâviz melâ‘în ile hareket ve İznepol üzerinden Dobnice nâm kasaba’i gāret ü hasâret eylemek üzere kavl ü karâr idüp taraf-ı

149 Derkenar:
Azl-i Ömer Paşa, Kā’im-makām-ı Âstâne: Âstâne-i sa‘âdet’de kā’im-makām olan Vezîr-i mükerrem Ömer Paşa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup Vezîr-i a‘zam-ı sâbık Köpri-li-zâde merhûm Ahmed Paşa’nın sâbıkā kapucılar kethudâsı olup Erzurum eyâletine mutasarrıf Vezîr-i mükerrem Ali Paşa Âstâne-i sa‘âdet’de sadâret-i uzmâ ve emânet-i kübrâ makāmı olan kā’im-makām-ı âlî-makām rütbesine lâyık u sezâvâr buyurılup Âstâne-i sa‘âdet kā’im-makāmlığı müşârün-ileyh Vezîr-i mükerrem Ali Paşa’ya ihsân olunup ve kā’im-makāmlıkdan azl olunan Vezîr-i mükerrem Ömer Paşa’ya eyâlet-i Erzurum tevcîh ü ihsân buyurılup eyâlet-i mezbûrun menşûrı tahrîr ve müşârün-ileyh Ömer Paşa’ya irsâl olundı. Fi’l-hakīka müşârün-ileyh Vezîr-i mükerrem Ali Paşa salâhiyet ile meşhûr ve zühd ü takvâyla ma‘rûf âkıl ü dânâ ve mühendis-i bî-hemtâ bir vezîr-i âlî-şân olduğı beyne’n-nâs şüyû‘ bulmuşdur.

mezbûra hareketlerinden Sofya'da mevcûd olan asâkir-i İslâm haberdâr olmalarıyla "Katana" dimekle müte'ârif mîr-livâ-i İznikmid olan Mustafâ Bey ve serhadd dilâverleri ve sâ'ir asâkir-i İslâm'ın bahâdır ve cengâverleri ılgar ile irişüp İznepol kurbünde mukābele ve mukāteleye mübâşeret eyledüklerinde avn-i Bârî taraf-ı İslâmiyân'a yârî olup melâ'în ü hâsırîne bir mertebe kılıç ururlar ki, ekseri tu'me-i şemşîr-i gāziyân olup ve niçeleri bend-i {ü} esîr olup ekallden ekalli niçe havf ü hırâsile istihlâs-ı cân içün firâr ve terk-i nâmûs [u] âr iderler. Ve ma'reke-i mezbûrede ahz olunan diller rivâyeti üzere İsrâ'îl didikleri mel'ûn mahall-i ma'reke-ârâda zahm-ı şedîd ile mecrûh olup mürd olduğın rivâyet eylemişler. El-uhdetü ale'r-râvî. Ve ma'reke-i mezbûrede ahz olunan dillerden biri Ordu-yı hümâyûn'a irsâl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr olunup su'âl olundukda melâ'în-i mezbûr İsrâ'îl'in gālibâ mürd olduğın tercemân lisânından dahi rivâyet eylediler. Ve taraf-ı Niş'de olan melâ'în ü hâsırîn miyânında gāyetile kaht u galâ vâkı' olduğın |**271b**| muhakkak olmak üzere rivâyet olunup hattâ on dirhem etmek bir pâreye bulunmaduğın istihlâs bulup gelen üsârâ-i müslimînden nakl olunup beyne'n-nâs şüyû' bulduğı istimâ' olunmağın işbu mahalde sebt olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 14 şehr-i Şevvâlü'l-mükerrem sene 1101.
Oturak. Menzil-i Filibe.

Mahmiye-i Edirne'den Filibe'ye gelince bi-hamdi li'llâhi te'âlâ arpa nümâyân alîkı sekizer akça ile onar akçadan izdiyâda fürûht olunmadı. Ve muzâyaka çekilmedi. Ve lâkin Filibe'nin atîk ve kurnaz muhtekirleri fursatı ganîmet add idüp Filibe pirincinin vasatın yüz elli ile yüz altmışar akçaya ve "ak arpa" ta'bîr olunan aslâhca pirinci yüz seksener akçaya fürûht eyledükleri der-i devletin mesmû'ı olmağla aslâh pirinci seksener akçaya fürûht olunmak içün narh virilmek üzere Filibe kādîsı olan Edirnevî "Dîvâne" lakab Ebûbekir Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî sâdır olmağın muhtekirân-ı mezbûrân pirinci ihtifâya çeküp istiğnâ ile fürûht eyledüklerinden mâ'adâ râygân bulunmamağla tahsîl-i pirincde haylice zahmet çekildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 15 şehr-i Şevvâl sene 1101.
Oturak. Menzil-i Filibe.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 16 şehr-i Şevvâl sene 1101.
Oturak. Menzil-i Filibe.

Yevm-i merkūmda tuğ-ı Sadr-ı âlî Tatarpazarı menziline revâne olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 17 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1101.[150]

Filibe menzilinden hareket ve Tatarpazarı kasabası sahrâsına nüzûl olundı. Yevm-i merkūmda sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi |**272a**| olup tevzî'-i ulûfe olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 18 şehr-i Şevvâl sene 1101

Oturak. Menzil-i Tatarpazarı.

Menzil-i mezbûrda sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe olundı. Sâbıkā emîrü'l-hacc olup hâliyâ mîrimîrân-ı Silifke olan Sâlih Paşa yevm-i merkūmda Ordu-yı hümâyûn'a dâhil ve ulûfe sergisi mahallinde tert[î]b-i alay ile huzûr-ı Sadr-ı âlî'den mürûr u ubûr itdükde taraf-ı Sadr-ı âlî'den hil'at-i fâhire ilbâs olup ve kānûn-ı kadîm üzere konakcı olan mîr-livâ-i Çirmen ile ma'an tuğ hızmetine ta'yîn olunup ve tuğ ile konakcıdan mukaddemce ilerü menzile hareket ve vusûl ve muhayyemgâha münâsib mahalli hâzır u âmâde idüp ve muhâfaza-i tuğ sipâriş ve fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 19 şehr-i Şevvâl sene 1101.

Oturak. Menzil-i Tatarpazarı.

Sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe olundı. Tuğ-ı Sadr-ı âlî ilerü menzile hareket itmiş iken ve mukaddemâ bir gün oturak olunmuş iken: "Tekrâr oturakdur" deyü münâdî nidâ idüp Derbend-i Kapulı'da asâkir-i İslâm'ın mürûr u ubûrına usret vâkı' olmamak içün bir gün dahi oturak fermân olunup tekrâr münâdî nidâ eylemişdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 20 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1101.

Tatarpazarı menzilinden ve Kapulı Derbend kurbünde ve Saruhanbeyli nâm menzilin mukābelesinde sahrâya nüzûl olundı.

150 Metinde sehven "1100" olarak yazılmıştır.

Rûz-ı dîger. |272b|[151] Yevmü'l-Cum'a,
fî 21 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1101.

Menzil-i mezbûrdan hareket ve Kapulı Derbend râhından mürûr u ubûr olunup kasaba-i İhtiman sahrâsına nüzûl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 22 şehr-i Şevvâlü'l-mükerrem sene 1101.
Oturak. Menzil-i İhtiman.

Sâbıkā aşağı bölük ağası olup hâliyâ Mîr-i mîrân-ı Mar'aş olan Süleymân Paşa dâhil-i Ordu-yı hümâyûn olup tertîb-i alay ile otağ-ı Sadr-ı âlî'den mürûr u ubûr eyledükde bi'z-zât kendüye ve kethudâsına hil'at-i fâhire ilbâs olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 23 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1101.

İhtiman menzilinden hareket ve "Kādî'asker Derbendi" dimekle meşhûr derbend mürûr u ubûr olunup defterdâr-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa'nın binâ ve hayrâtı olan "Yenihan" dimekle ma'rûf hân-ı cedîd mukābelesinde Ormanlı nâm karye sahrâsına nüzûl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 24 şehr-i Şevvâl sene 1101.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı karye-i Ormanlı.

Menzil-i mezbûrda sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe olundı. Bundan akdem Üsküb'e nakl ve der-anbâr olunması fermân olunan zahîreden bir mikdâr zahîre Ser-asker Halîl Paşa'nın olduğı mahalle nakli lâzım gelmeğin Radomir ve Ustrumca ve Bradoşte kazâlarından beş yüz re's mükârî bârgîri ihrâc ve ücret-i kâmileleri Ser-asker Halîl Paşa'nın tahsîline me'mûr olduğı cebeli bedeliyyesi mâlından virilmek üzere tahammül

151 Derkenar:

Ta'yîn Şuden-i Sipâh be-Cânib-i Erdel: Çûn ki taraf-ı saltanat-ı aliyye-i husrevânîden Erdel krallığı Kurs Tököli Kral'a sadaka vü ihsân buyuruldı, avn-i Hudâ-yı müte'âl birle Memleket-i Erdel'in feth ü teshîrine me'mûr olan asâkir-i İslâm'a Silistre sancağı mîr-i mîrânı olan bahâdırân-ı şecî'ü'z-zamân Çerkes Ahmed Paşa serdâr nasb u ta'yîn buyurılup irsâl olundukda tekrâr istimdâd-ı asâkir-i İslâm olunmak gayret-i dîn-i mübînden olmağın sipâh ve silahdâr bölüklerinde neferât olan sipâhın esâmîlerinde Ruscuk ve Niğbolı ve Hezargrad ve Şumnı ve gayri kazâların ki, Silistre ve Niğbolı sancaklarında vâkı' kazâların ismleri esâmîlerinde mastûr olan sipâh ve silahdâr neferâtlarının cümlesi mukābele defterlerinden beyâz tahrîr ve defter olunup ve mukābele-i süvârî hulefâlarından merhûm Kara Halîfe çırâğı Hüseyin Halîfe mezbûrlara kâtib ta'yîn buyurılup müşârün-ileyh Çerkes Ahmed Paşa ile memleket-i Erdel seferinde mevcûd bulunmak üzere ta'yîn olunup Ormanlı menzilinden taraf-ı mezbûra teveccüh ü azîmetleri fermân buyuruldı.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

idebildükleri mikdârı zahîre tahmîl ve Ser-asker Halîl Paşa'nın ordu{y} ile olduğı |273a| mahalle nakli içün fermân-ı âlî sâdır olmağın Mâliyye'den ahkâmı tahrîr olunup vezîr-i müşârün-ileyhin kapu kethudâsı olup “Koca Re’îs Dâmâdı” dimekle meşhûr ü müte‘ârif İbrâhîm Ağa yediyle irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 25 şehr-i Şevvâl sene 1101.

Ormanlı nâm karye menzilinden hareket ve kasaba-i Sofya sahrâsına nüzûl olundı. Ve bin yüz senesinde vâkı‘ seferde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Koca Mustafâ Paşa'nın Ordu-yı hümâyûn ile nüzûl eyledüği mahalle konulmayup kasaba-i Sofya'dan bir buçuk sâ‘atlik mikdârı ilerüde sahrânın bir mürtefi‘ mahalline nüzûl olundı. Tuna kapudanı olan Mezamorta nâm kapudana Fethülislâm kurbünde Severin nâm mahallden intihâ-i vilâyet-i Eflak olan Çernitse nâm mahalle varınca melâ‘în-i {ü} hâsırînin binâ ve vaz‘ eyledüği tonbazlı cisrin ihrâkı içün bundan akdem fermân buyurılup hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş. Kapudan-ı mezbûr mevcûd olan donanma-yı hümâyûn kadırgaları ve Tuna şaykaları ile Nehr-i Tuna'dan Vidin Kal‘ası mukābelesine vusûl ve Vidin Kal‘ası'n kadırgalarda vâkı‘ koğuş topları ile toplayup Fethülislâm kurbünde melâ‘înin ihdâs eyledüği cisre doğrı azîmetlerinin haberi der-i devlet-medâra yevm-i merkūmda vürûd bulduğı şüyû‘ bulup muhakkak oldı. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti cemî‘-i ümmet-i Muhammed kullarının cümle umûrunda mu‘în ü dest-gîri |273b| olup cümle müşkil işlerin âsân vechile müyesser eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn. Küffâr-ı hâksârın istîlâ eyledüği Niş kasabasın avn-i Hudâ-yı lâ-yezâl ile dest-i küffârdan istihlâs niyyeti ile menzil-i sahrâ-yı Sofya'dan taraf-ı Niş'e hareket ü azîmet mukarrer olmağın sipâh ve silahdâr ocaklarına umûm zahîresi tevzî‘ olunmak üzere Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî sâdır olmuşdur. Ve yeniçeri ocağına dahi bir kaç günlük ve dâ’ire-i Sadr-ı âlî'de on günlük ve ahâlî-i Dîvân'a dahi on beşer günlük arpa ki, umûm zahîresi olmak üzere fermân buyuruldı. Ve tâ’ife-i Türkmân'a dahi on beşer günlük arpaları virilmek bâbında fermân-ı âlî sudûr bulmağla Şumnı sâkinlerinden Selîm Ağa mübâşeretiyle mübâya‘a ve nefs-i Sofya'da mevcûd ve der-anbâr olan arpadan tâ’ife-i mezbûreye yevm-i merkūmda on beşer günlük arpaları tevzî‘ olunmuşdur. Ve Ordu-yı hümâyûn'da yedek bulunmak üzere iki yüz katâr şütürân-ı mîrî ki, bin re’s mehâr olur, cebehâne-i âmireden iki bin aded garâr ihzâr olunup her bir mehâra sekiz kîle arpadan sekiz bin kîle arpa tahmîl olunup Hân-ı Dragoman'a irsâl olundı. Ve Istabl-ı âmire ocaklarından Edirne ve Hayrabolı ve

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Yanbolı ve Zağra'da olan mîrî şütürân ve esterân âhûrlarının ocaklıkları olan kazâların bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere avârızları mukābelesinde ocaklık arpalarının Sofya'ya nakli fermân olunduğunun bundan akdem |**274a**| zikri sebkat itmiş idi. Hâliyâ yevm-i mezbûra değin getürüp Sofya'da nüzül emîni vekîline teslîm idenlerden mâ'adâ henüz gelüp teslîm olunmayan kazâların ocaklık arpaları Ordu-yı hümâyûn nüzûl eyledüği mahallere nakl olunmak muktazî olmağın sâbıkā ser-bostâniyân-ı Edirne olan Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa kasaba-i Sofya'da meks idüp hem muhâfaza-i Sofya umûrunda ve hem girüden gelen ocaklık arpaların arabaları ile Ordu-yı hümâyûn nüzûl eyledüği mahallere nakl ü irsâl eylemesi münâsib görülmeğin vezîr-i müşârün-ileyhin Sofya'da meksi fermân buyurılup, beyâz buyuruldı irsâl olundı. Ve zikr olunan ocaklık arpalarının Ordu-yı hümâyûn'un nüzûl eyledüği mahallere nakli içün her bir arabaya beher yevm taraf-ı mîrîden ber-vech-i nakd nüzül emîni vekîli yedinden araba ashâbına yüzer akça ücret-i nakl[iyye] virilmek üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın hızmet-i mezbûr müşârün-ileyh Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa['ya] sipâriş buyuruldı. Ve ba'de'l-asr vakt-i şâma karîb mîrimîrân-ı Anadolı olan Ahmed Paşa'ya hıtâben fermân-ı âlî sâdır olup: "Ordu-yı asâkir-i İslâm'ı düşmenân-ı dînden muhâfazaları mühimm olduğı nümâyân olmağın imdi bi'z-zât kethudân ile eyâletin sancaklarından üç sancak mîr-livâsın ma'an karavula ta'yîn idüp Dragoman Boğazı tarafına irsâl idesin ki, sabâha değin karavul hızmetinde olup, |**274b**| ordu-yı asâkir-i İslâm'ı muhâfaza üzere olalar" deyü fermân buyuruldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 26 şehr-i Şevvâl, sene 1101.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Sipâh ve silahdâr ocaklarına umûm zahîresi fermân olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Sâdır olan fermân-ı âlîde tevâbi'ât ve dâ'irede olmayup her bâr hızmetde olmayan sipâh ve silahdâr yoldaşlarına virilmemek üzere ve esâmîlerine dahi zarar terettüb itmemek şartıyla ancak mevcûd olup her bâr hıdmetde bulunan yoldaşlara umûm zahîresi olmak üzere her bir nefere ikişer kîle şa'îr ve birer kîle dakīk virilmek üzere sipâh ve silahdâr ocaklarına fermân-ı âlî irsâl olunup: "Sen ki defterdâr efendisin, fermân mûcebince ocağ-ı mezbûrların umûm zahîrelerin icâletü'l-vakt tevzî' itdüresin" deyü mahsûsan fermân-ı âlî vârid olmağın mübâya'a mübâşiri müşârün-ileyh Selîm Ağa'nın mevcûd olan mübâya'a zahîre[sin]den tevzî'e şürû' olunup gice ile dahi sabâha değin meş'aleler ile tevzî' olundı. Ve sene-i sâbıkalarda vâkı' seferlerde zahîre-i

umûm tezkireleri sipâh ocağının arpasına kırmızı kâğıd ve silahdâr ocağının arpasına sarı kâğıd ve iki ocağın dahi dakīklarına beyâz kâğıd olmak üzere nüzül emîni tarafından tahrîr ve emîn-i mezbûrun memhûruyla ocak taraflarına teslîm olunup ve ocak kâtibleri dahi birer mühr urup her bir nefere bir tezkire |**275a**| arpa içün ve bir tezkire dakīk için bölük ile tevzî‘i mu‘tâd-ı kadîm iken taraf-ı Niş'e acele üzere hareketden nâşî ancak ocak kâtiblerinin memhûrı ile tezkireleri tevzî‘ ve mûcebince umûm zahîreleri virilmek fermân buyuruldı. Yeniçeri ocağı bir kaç gün mukaddem Sofya'ya dâhil ve Sofya'nın cânib-i şimâlîsinde bir merhale ba‘îd bir tell-i refî‘a nüzûl eylemişler idi. Ve lâkin Ordu-yı hümâyûn ocağ-ı mezbûrun nüzûl eyledüği mahalli iki üç merhale ba‘îd ve mesâfe mikdârı geçüp nüzûl itmekle ocağ-ı mezbûr yevm-i merkūmda mukaddemâ nüzûl itdükleri mahallden hareket ve ordu-yı hümûyûnun uğurunda bir tell-i refî‘a nüzûl eylediler.

***Menâkıb**:* Nüzül zahîresi hıdmetine fermân ile ta‘yîn olunan [kimesne] Mevkūfât Kalemi'nden olmak mu‘tâd-ı kadîm olup ve nüzül hızmetine ta‘yîn olunan şahsa “Nüzül Kâtibi” ta‘bîr olunmağla hâliyâ kalem-i mezbûr şâkirdlerinden nüzül kâtibi olan “Berberzâde” dimekle müte‘ârif Hüseyin Çelebi umûm zahîresi tevzî‘inde bî-tâb ü bî-tâkat olduğundan nâşî garâbet bunda ki, mîr-i mîrân pâyesiyle nüzül kâtibi vekîli olup Kalem-i Mevkūfât şâkirdlerinden Eyyûbî Kızıl Çıbıkoğlı atın der-miyân idüp zahîre-i umûm tevzî‘inde çapük ü çâlâk olup lisânından hurûc iden lağviyyâtı mübârek gûşları istimâ‘dan kalduğundan mâ‘adâ kalem-i mezbûrda dördüncilik sevdâsı dimâğında nümâyân olduğı cihetden الحسود لايسود[152] hulefâlarına dolaşdı. Ve herze-vekîl-i kâ’inât misâl dâ’ire-i nüzülün siper-i la‘neti mesâbesinde kā’im |**275b**| olup üstâdı olan hulefâlarına uydı ulaşdı. Garâbet bunda ki, hulefâları dahi sâliyâne halîfesi olup “Akçakanad” dimekle müte‘ârif Ali Efendi vâdîsi ve lisân-ı Bosnavî üzere پرناسِيُوْ ترناسِيُوْ[153] terkîbi ile mu‘âmele idüp mürâca‘atdan nâşî kîleciler yediyle serîka itdirüp beyne'n-nâs fürûht itdürdüği arpadan bî-minnet üç kîlesi bir guruşa hisâbı üzere kifâyet mikdârı arpa bey‘ olunup ne sakāla ne bıyığa minnet zât-ı latîflerin insân makāmına komayup hemân kîlecilere serîka itdürdüği arpa var olsun, yalınız Mevkūfât hulefâsına değil âleme kifâyet ider.

152 El-hasûd lâ-yesûd: “Hasedci olan kimse onmaz”.

153 Deyimi harekelerine göre “pirnasiyov tirnasiyov” şeklinde okumak mümkün görünmektedir. Ancak günümüz Boşnakçasında deyimin söylenişi “pernasiyev ternasiyev” şeklindedir. Anlamlarından birisi de “Gözündeki sürmeyi çalar da haberin olmaz” deyimine karşılık gelmektedir.

Mısrâ‘:

Âlemi ahmak sanur ol da bu idrâk ile

Nesr: Zât-ı şerîflerinin dâ’imâ iftihârı imiş ki: “Biz merhûm Nasûh Halîfe şâkirdlerindenüz, Beyâzî gibi, Lapa (لپه) gibi hulefâ şâkirdinden değiliz” deyüp iftihârlanup: “Nüzülde bir kaç san‘at vardır, merhûm Nasûh'dan bize mîrâs kalmışdır” deyü vird-i zebânı imiş. Zâhiren biri sârıkü'ş-şa‘îr olmak gerek. San‘at-ı âharları kendü bilür ammâ kabâhat “Beyâzî” didikleri nâdânındır ki, merkezinin hükmin icrâ itmeyüp yatakda tavşan avlamasından gayri ma‘rifeti olmaduğundan feminde dendân-ı ekserî kalmamış şâkird makūlesi olan şahs huddâmı ta‘yînât almağa vardukda davarların ve garârların tehî döndürüp: “On beş günlük arpaları topdan alsunlar” deyü huddâmın tehî-dest gönderdüği Beyâzî'ye göre ağreb değildir. Zîrâ mülâhaza olunsa Beyâzî'ye bu evzâ‘ kalîl görinür. Beyâzî gibi halîfe |**276a**| olmakdan bâb-ı hammâmda gül fürûhtı dahi ensebdir. Mezbûrun merhûm vâlidleri Yenice-i Kızıl Ağaç kazâsında kādî iken çelebi vücûda gelmeğin “Kızılçıbıkoğlı” unvânıyla iştihâr bulmasına bâ‘is ü bâdî olmuşdur. Ziyâdesiyle zât-ı şerîf olduğundan nâşî ehass-ı nâs[154] kabîlinde Pinti Hamîd merhûma rahmet okudanlar zümresinde bulunduğundan mâ‘adâ Ebâ Eyyûb-ı Ensârî *aleyhi rahmetü'l-Bârî* kasabası sükkânından olmağın “eğreti dört yenli” i‘tibâr olunan meşhûrlardandır. Gele dîvâne gönül şimden girü istiğfâr idüp diyelim: “estağfiru'llâh el-azîm, cümle hatâlarımıza estağfiru'llâh el-azîm”.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 27 şehr-i Şevvâl sene 1101.
Oturak. Menzil-i Sofya

Ocağ-ı mezbûrların umûm zahîrelerinden mâ‘adâ ehl-i Dîvân'a ve sâ’ir vâcibü'r-ri‘âyeden[155] olup ta‘yînâtı olanlara on beşer günlük arpa ta‘yînâtı virilmek içün fermân-ı şerîf sâdır olmağın nüzül emîni tarafından bi'l-cümle tevzî‘ olundı. Ve lâkin ehl-i Dîvân fukarâlarının esbâb ve âlât-ı seferiyyelerin götürmekde âcizler iken on beşer günlük arpayı götürmek müte‘assir olduğı zâhir olmağın zahmetleri izdiyâd bulup ve kudreti olanlar her ne hâl ise götürüp bî-çâre olanlar alîkın ikişer üçer pâreye fürûht eylediler. Bir kaç gün mukaddem bir alîk sekiz dokuz pâreye fürûht olunur iken bî-çârelerin müte‘assirlığı nümâyân olduğı

154 Metinde احس ناس şeklinde yazılmıştır.

155 Kelime metinde رعايا şeklinde yazılmıştır.

cihetden ikiye üçe tâlibin bulmada haylice zahmet çekdiler. |**276b**| Ser-asker Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa ile Üsküb tarafından sefere me’mûr olan asâkir-i İslâm bi'l-cümle Niş sahrâsında inşâ’a'llâhu te‘âlâ Ordu-yı hümâyûn'a mülâkī olmaları için vezîr-i müşârün-ileyh tarafından mektûb ile gelen zümre-i eşkıyâdan Yeğen Osmân Paşa'nın kethudâsı olan ma‘hûd Kara Yazıcı ile Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa'ya hıtâben emr-i âlî irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 28 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1101.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Sofya.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 29 şehr-i Şevvâl sene 1101.

Sofya menzilinden hareket ve Halkalıpınar nâm menzil sahrâsına nüzûl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî gurre-i şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1101.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Halkalıpınar.

Sipâh ve silahdâr ocaklarının umûm zahîreleri tevzî‘i itmâm olunmamağla ve menzil-i mezbûr nefs-i Sofya'ya beş sâ‘atlik mesâfe olmağın ocağ-ı mezbûrların umûm zahîreleri itmâmı için oturak fermân buyuruldı. Mîr-livâ-i Bolı olan Köse Mehemmed Paşa Ordu-yı hümâyûn'a dâhil ve tertîb-i alay ile otağ-ı Sadr-ı âlî'den mürûr u ubûr eyledükde bi'z-zât kendüsine ve kethudâsına ve beş aded ağavâtına hil‘at-i fâhireler ilbâs olundı. Ve mîr-livâ-i İznikmid olan Katana Mustafâ Bey bundan akdem Sofya oturağından Şehirköyi etrâfin cüst ü cû idüp taraf-ı küffâr-ı hâksârın ahvâlinden haberdâr olunmak için irsâl olunmuş imiş. Müşârün-ileyh Mehemmed Paşa'nın alayı |**277a**| akabince zâhir ü nümâyân olup altı aded kelle-i melâ‘înı nîzelere dizmiş otağ-ı Sadr-ı âlî'de duhûl ve iltifât-ı küllîden sonra kendüye ve etbâ‘ına in‘âm-ı firâvân ve bi'z-zât kendüye hil‘at-i fâhire ilbâs olundı. Ve lâkin Sadr-ı âlî ile mu‘âmel[e] vü mükâlemâtları ne vech üzere olduğundan bir ferd haberdâr olmayup ihtifâda kaldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 2 şehr-i Zi'l-ka‘detü'ş-şerîfe sene 1101.

Halkalıpınar nâm menzilden hareket ve “Dıragoman Hânı” dimekle ma‘rûf hânın cânib-i cenûbîsinde vâkı‘ sahrâya nüzûl olundı. Bin altmış yedi târîhinde merhûm Vezîr-i a‘zâm Köprili Mehemmed Paşa Yanova seferine azîmet ideliden bu târîhe gelince otuz dört sene olup işbu râkımü'l-hurûf vâkı‘ olan seferlerde bi'l-cümle mevcûd bulunup Dıragoman Hânı kurbüne bir seferde

Ordu-yı hümâyûn ile nüzûl olunmak vâkı‘ olmamışdır. İnşâ'a'llâhu te‘âlâ bu seferde vukū‘ bulması alâmet-i hayrdır. Ve menzil-i mezbûrda otağ-ı Sadr-ı âlînin mukābili bir tell-i refī‘ada yemeklik sâyebânı vaz‘ olunup ve Sadr-ı âlî Halkalıpınarı menzilinden râst-ı sâyebân-ı mezbûra nüzûl buyurup istirâhat ve ekl-i ta‘âm ve şürb-i kahveden sonra Sivas vâlîsi olan vezîr-i mükerrem silahşorluk ile meşhûr ü müte‘ârif Küçük Süleymân Paşa dâhil-i Ordu-yı hümâyûn olmağın tertîb-i alay idüp kendüye mensûb etbâ‘ı ve eyâlet-i Sivas'ın zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ile |277b| yemeklik sâyebânı nazarından mürûr u ubûr idüp huzûr-ı Sadr-ı âlî'de vardukda bi'z-zât kendüye ve kethudâsına ve ondan mütecâviz ağavâtına ve sekiz nefer alay beylerine hil‘at-i fâhire ilbâs olunup iltifâta mazhar vâkı‘ oldılar. İşbu râkımü'l-hurûf sâyebân-ı mezbûr kurbünde mevcûd bulunup alay-ı merkūmun mürûrı manzûrum olup add olunmakdan tehâşî paşa-yı müşârün-ileyhin mensûbâtı gerek dîvâne ve gönülli ve gerek levendâtı ve şâtırân ve mehterân-ı tabl [u] alemi ile ber-vech-i tahmîn beş yüz nefer dilâverân ve eyâlet-i mezbûrun zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ber-vech-i tahmîn bin nefer bahâdırân[156] ağırlıkları ile olanlardan mâ‘adâ bi'l-cümle bin beş yüz cengâverân tahmîn olunmuşdur. İtmâm-ı alaydan sonra Sadr-ı âlî sâyebândan hareket ve muhayyemgâhda vaz‘ olunan otağı teşrîf buyurdılar.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 3 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1101.

Hân-ı Dıragoman menzilinden hareket ve "Sarı Burud" dimekle ma‘rûf sefer-i sâbıkalarda mahall-i muhayyemgâh olan sahrâya nüzûl olundı. Ve menzil-i mezbûra ba‘de'n-nüzûl ra‘d u sâ‘ika vâkı‘ olup şiddet ile bârân-ı rahmet nâzil olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 4 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1101.

Sarı Burud nâm menzilden hareket ve Şehirköyi sahrâsına nüzûl olundı. Ammâ Sarı Burud menzilinde iken vakt-i şâma karîb münâdîler nidâ idüp: "İnşâ'a'llâhu te‘âlâ sabâh oldukda bi'l-cümle ağırlık hâzır u âmâde olup asâkir-i İslâm'ın salt olan dilâverleri hareket ü azîmet itdüklerinde |278a| ağırlık dahi akablarınca hareket idüp asker-i İslâm'dan ilerüde ağırlık bulunmasun cezâsı tertîb olunur" deyü nidâ eylediler. Çûn ki, sabâh olup sems-i hâverî ufk-ı semâdan rûy-ı zemîne arz-ı cemâl idüp âlemi münevver eyledi, sipâh ve silahdâr alayları

156 Metinde بهادران şeklinde yazılmıştır.

ve Sivas vâlîsi eyâleti askeri ile ve Anadolı paşası eyâleti askeri ile ve tâ'ife-i Türkmân dilâverleri ve Şâm askeri ve cemâ'at-i Ekrâd bahâdırları yemîn ü yesârda tertîb-i alay ile ve gediklü müteferrikagân ve gediklü çavuşân tuğlar nazarında ve Sadr-ı âlî semend-i çapük-hırâma süvâr [ve] sancağ-ı Resûl'ün akabinde palanka-i Şehirköyi tarafına azîmet ve düşmenân-ı dîn-i mübîne mühimmât içün teveccüh buyurup ve bi'l-cümle ağırlık akablarınca hareket idüp ve sahrâ-yı Şehirköyi'ne vâsıl ve palankanın cânib-i cenûbîsinde vâkı' bir tell-i refî'ada otağ-ı Sadr-ı âlî ref' olunup ve kurbünde bir sâyebân vaz' olunmağla Sadr-ı âlî sâyebân-ı mezbûra nüzûl ve askerin ağırlığı otağ nişânesiyle yemîn ü yesârda kolı kolunca muhayyemgâhların vaz' eylediler. Ve yeniçeri ocağı bir gün mukaddem sahrâ-yı mezbûra vusûl bulup Şehirköyi kasabasının bâğçelerine muttasıl nüzûl eylemişler idi. Ve melâ'în-i {ü} hâsırîn palankanın etrâfına kebîr bolovandan iki kat' divar çeküp ve arasın toprak ile memlû itdüğinden mâ'adâ taşra tarafına amîk handak kesüp ve handakdan taşra bolovan ile şaranpov ihdâs idüp asker-i İslâm'a siper ardından sedd-i İskender olup karîb varanları top |278b| ve tüfeng ile men' idüp bî-pervâ cenge âmâde oldı. Ammâ yeniçeri bahâdırları palanka-i mezbûrun cevânib-i erba'asın ihâta idüp ve Şehirköyli İbrâhîm Ağa'nın hânesi önünde vâkı' çeşme kurbüne iki aded balyemez top içün çitden siper ihdâs olunup ba'de'l-asr palanka-i mezbûr toplanmağa mübâşeret olundı. Ve palanka-i mezbûrun cânib-i şimâlîsinde vâkı' cebelin dâmenine Sivas Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Silahşor Süleymân Paşa etbâ'ı ve eyâleti askeriyle ta'yîn olunup ve bir kaç şâhî toplar dahi irsâl olunup cebel-i mezbûrun zeylinden palankaya havâle mahallinden çitden siper ihdâs olunup atıldıkda topların vaz' olunduğı mahall mürtefi' olmağın palankayı aldıramayup dahi zeyline indirdiler. Ol mahallden dahi aldırmak mümkin olmamağla topdan ferâgat olunup ancak ol tarafdan küffâr-ı hâksârın âmed ü reftine mâni' olmak içün eyâlet-i Sivas askeri ile vezîr-i müşârün-ileyh Süleymân Paşa etbâ'ıyla muhâfazaya ta'yîn ve gereği gibi hıfz u hırâseti fermân buyuruldı. Çûn ki vakt-i şâm irişdi, gülbeng-i Muhammedî çekildi. Yeniçeri bahâdırları meterise girmek içün hâzır u âmâde olmuşlar idi. Fakad birincinin odasıyla beş oda dahi ki. bi'l-cümle altı aded oda olmak üzere meterise girmek tenbîh olunup tüfeng menzilinden karîb mahalden meteris aldılar ve zikr olunan altı aded odadan mâ'adâ sâ'ir odalardan bir ferd seyr tarîkı ile bile meterise varmamak içün fermân olundı. Ve yeniçeri dilâverleri meterise girdüği gibi handakdan taşra olan şaranpovları zabt eylediler. |279a| Ve birkaç kelle ve dil aldılar. Ve lâkin ibtidâ muhâsara içün açıkdan varılmağla vâfir yaralı ve birkaç yeniçeri bahâdırları zümre-i şühedâya vâsıl oldılar.

TÜRK TARİH KURUMU AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 5 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1101.
Oturak. Menzil-i Şehirköyi.

Çûn ki sabâh olup âlem zıyâ-ı şems ile rûşen oldı, giceden toplar içün hâzır u âmâde olan çitden siperler mahalline topları nakl idüp ve palanka'i kapu tarafından döğmeğe mübâşeret olundı. Ve yeniçeri dilâverleri dahi meterisden tüfeng cengine mübâşeret eylediler. Ve palanka handakına küffârın cereyân itdürdüği âbın serinden tobra ve post-ı ganem ile kat' idüp handakı mâdan hâlî eyledüklerinde yeniçeri dilâverleri beyne's-salâteynde handakdan geçüp kenâr-ı divara el irişdirdiler.

El-kıssa: Yeniçeri dilâverleri divar-ı palankaya el irişdirüp siperlendiler. İçinde olan melâ'îne havf ü haşyet taraf-ı Hakk'dan müstevlî olup ol hînde kapu tarafında vâkı' tâbya üzerine bir beyâz vire bayrağı diküp emân talebi ile Nemçe kapudanı ile Macar kapudanı palankadan taşra çıkup kul kethudâsına ba'dehû ağa-i yeniçeriyân huzûrına varduklarında emânları taraf-ı Sadr-ı âlî'de arz u i'lâm olundukda: "Nemçe ve Macar leşkerine emân mukarrer. Ve lâkin mukaddemâ re'âyâ olup ba'dehû kendülere mütâba'at iden haydudları ve sâ'ir re'âyâ makūlesin palankada bıraksunlar" deyü fermân-ı âlî sudûr bulmağın ol sâ'at palanka-i mezbûrede olan melâ'în-i {ü} hâsırînin ihrâcı |279b| tenbîh olundı. Ve lâkin melâ'în kendülerin Mûsâpaşa Palankası'na irişdirmek içün Katana Mustafâ Bey'i recâ eylemişler. Ve ol hînde palanka-i mezbûr zabt olunup derûn-ı palankaya bir oda zâbıtı ile ta'yîn olundı. Ve derûn-ı palankada dokuz varul barut-ı siyâh ve dört kıt'a şakaloz top ve beş yüz kîle mikdârı şa'îr ve iki anbâr dakīk mevcûd olmağın Defterdâr İsma'îl Efendi ma'rifetiyle taraf-ı mîrî içün ahz u kabz olunmak üzere gediklü müteferrikalardan meşhûr Koca Yûsuf Efendi dâmâdı Receb Ağa ta'yîn buyuruldı. Ve palanka-i mezbûrun ta'mîr ü termîmi ve palankaya kadîmden câmi' olan kangı câmi' karîb ise anı mescid idüp ta'mîr ü termîmi dahi müşârün-ileyh Receb Ağa'ya sipâriş buyurılup Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd bir yük akça ale'l-hisâb mezbûr Receb Ağa'ya teslîm olundı. Ve bir mikdâr nefer ile cebeci ve topcı ocağından birer çavuş ta'yîn buyuruldı. Ve inşâ'a'llâhu te'âlâ ba'de'l-yevm kazâ-i mezbûrun ze'âmet ve tîmârı ashâb-ı atîklarına tevcîh olunmayup müceddeden tîmâr bağlanmak şartı ile Kanije Kal'ası'nın kadîmi yerli kulı olan serhaddlüden yerli kulı olmak üzere kırk nefer serhaddli dilâverleri tahrîr ve defter olunup palankaya ta'yîn olundı ve cümlesine baş ve buğ olmak üzere sancak beylerinden Mevlûd Paşa ta'yîn buyuruldı.

El-kıssa: Çûn ki sabâh olup âlem zıyâ-i şems ile münevver oldı, derûn-ı palan-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

kada olan melâ‘în-i {ü} hâsırînî Mûsâpaşa Palankası'na ulaşdırmak içün sâbıkā aşağı bölük ağası olup hâliyâ Kangırı sancağı beyi olan Süleymân |**280a**|[157] Paşa ve sipâh ve silahdâr ocaklarının kethudâları ve sipâh ve silahdârdan bir mikdâr yoldaş ve mîr-livâ-i İznikmid olan Katana Mustafâ Bey ta‘yîn olunup Palanka-i Mûsâpaşa tarafına irsâl olundı. Ve re‘âyâdan isyân u tuğyân idüp melâ‘îne mutâba‘at iden haydud keferesinden otuz mikdârı haydud keferesi derûn-ı palankada mevcûd bulunmağla hayme-i laklak zeylinde cümlesi katl olundı. Ve bundan mâ‘adâ harbî kefereye hıdmet eylemek içün derûn-ı palankada üç yüzden mütecâviz re‘âyâ tâ’ifesinden avret oğlan mevcûd olmağın kadîmî karyelerinde sâkin olmaları fermân buyuruldı. Ve palanka-i mezbûrun kullesinde kırkdan mütecâviz mahbûs esîr-i müslim bulunmağın cümlesi ihrâc olunup istihlâs buldılar. Ve yevm-i merkūmda pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri taraflarından sâhib-i devlete şemşîr-i murassa‘ ve tîğ-i mücevher ve hil‘at-i semmûr ve hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn ile Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından Mîr-alem Yûsuf Ağa'nın Ordu-yı hümâyûn'a karîb mahalle vusûlünün haberi Sadr-ı âlî'de vârid olmağın bi'z-zât kethudâ-yı Sadr-ı âlî ve ağayân-ı sipâh ve silahdârân ve ocak zâbıtları ve bir mikdâr sipâh ve silahdâr yoldaşları ve Sadr-ı âlînin dîvâne ve gönüllüyânı tertîb-i alay ile taraf-ı pâdişâhîden hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile vârid olan Mîr-alem Yûsuf Ağa'yı istikbâl idüp otağ-ı Sadr-ı âlî'de vâsıl oldukda ocağ-ı yeniçeriyân zâbıtları ve sipâh ve silahdâr ağaları |**280b**| ve gediklü müteferrikagân ve çavuşân ve sâ’ir erkân-ı Dîvân otağ-ı Sadr-ı âlî'de müctemi‘ olup hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn kırâ’atinden sonra mîr-alem ağaya serâser hil‘ate kaplu post-ı semmûr ilbâs olunup iltifât-ı Sadr-ı âlî'de mazhar vâkı‘ oldı.

157 Derkenâr:

Azl-i Ömer [Ağa], Kethudâ-i Kā’im-makām Ali Paşa: Edirne’de rikâb-ı hümâyûnda Kā’im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Hazînedâr Ali Paşa’nın kethudâsı Ömer Kethudâ vezîr-i maktûl Sarı Süleymân Paşa asrında Âstâne-i sa‘âdet’de Kā’im-makām Receb Paşa’nın kethudâsı olup Zorbalar Vak‘ası’nda niçe zamân mahbûs olup cümle mâmeleki musâdere olundukdan sonra bir tarîk ile istihlâs [ve] vezîr-i müşârün-ileyh Ali Paşa ile mukaddemâ münâsebeti olmağın müceddeden Ali Paşa’ya intisâb idüp vezîr-i müşârün-ileyh Boğaz Hisârı muhâfazasında iken kethudâlığı hızmetinde bulunmağın rikâb-ı hümâyûna kā’im-makām nasb olundukda kezâlik kethudâlığı hızmetinde olup ammâ mezbûr Ömer Kethudâ nefsü’l-emr umûr-dîde ve maslahat-güzâr ve cümle umûrun âsânlığı tarafında ma‘lûmâtı olduğuna özr ü bahânesi olmayup lâkin tama‘-ı hâmı gālib ve irtişâya tâlib olduğı cihetden ekâbir-i devlet miyânında ol özr ile müttehem şekli meşhûr idi. Ammâ Ali Paşa mezbûrun özründen zâhiren gāfil olmağın kethudâlıkda istihdâm i[t]di.

El-kıssa: Mezbûr Ömer Kethudâ’yı azl idüp defterdâr-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa’nın sâbıkā mataracılığı hızmetinde olup hâliyâ Erzurum’da vâkı‘ Torul Ma‘deni’nde Gümüşhâne Emîni Uzun Mustafâ Ağa’yı müşârün-ileyh Kā’im-makām Hazînedâr Ali Paşa kethudâlığı hızmetine nasb ü ta‘yîn buyurdukları rikâb-ı hümâyûndan vârid olan mîr-alemin huddâmlarından istimâ‘ olunmağın tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 6 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1101.
Oturak. Sahrâ-yı Şehirköyi.

Meterisde olan balyemez topları ihrâc ve Mûsâpaşa Palankası tarafına hareket ve revâne olunmak içün topcıbaşıya hıtâben fermân-ı âlî sâdır oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 7 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1101.

Avn-i Hudâ-yı müte'âl ile feth ü teshîri müyesser olan palanka-i sahrâ-yı Şehirköyi menzilinden hareket ve Mûsâpaşa Palankası sahrâsına nüzûl olundı. Çûn ki Şehirköyi Palankası'ndan emân ile istihlâs-ı cân iden melâ'în Mûsâpaşa Palankası'na vâsıl olup palanka-i mezbûrede mevcûd olan melâ'în dahi asker-i İslâm'ın cünbüşinden ve ahvâl ü etvârından[158] haberdâr olduklarında mehâbet-i asker-i İslâm'a adem-i tâkatları nümâyân olduğundan nâşî cum'a-irtesi gicesi ki, mâh-ı mezbûrun yedinci gicesidir, "kuskuna kuvvet ve kamçıya bereket" fehvâsınca bir kaç kıt'a topdan mâ'adâ mevcûd olan esbâb ü erzâkların arabalara tahmîl ve Şehirköyi Palankası'ndan vusûl bulan sagārî melâ'în ile Niş Kal'ası'na doğrı firâr idüp Mûsâpaşa Palankası'n hâlî üzere bırakmışlar. Garâbet bunda ki Mûsâpaşa Palankası'nın metâneti Şehirköyi Palankası katında bir mu'azzam kal'a mesâbesinde iken |**281a**| Hudâ-yı müte'âlin avn ü inâyetiyle mehâbet-i İslâm'a tâkat getüremeyüp firârları cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinin ümmet-i Muhammed kullarına lutf-ı azîmidir. El-hamdü li'llâh eş-şükru'llâh ki düşmenân-ı dîn-i mübîn olan küffâr-ı hâksârın kulûbüne mehâbet-i İslâm'dan havf ü haşyet müstevlî idüp asâkir-i İslâm'a mehâbet ü salâbet ihsân eyledi, fe-li'llâhi'l-hamd. Çûn ki melâ'în-i hâsırînin firârı tahakkuk buldı, palanka-i mezbûrun cânib-i cenûbîsinden cânib-i garbîsine varınca vâkı' sahrâ-yı vâsi'a muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn olup zeyl-i palankadan cârî olan nehr-i azîm bir sâ'at mikdârı mesâfe iken palankadan mâ-i cârîye gelince sahrâ-yı mezbûr haymehâ-i reng-â-reng ile mâl-â-mâl olup müzeyyen oldı. Ve Şehirköyi sahrâsından Mûsâpaşa Palankası'na gelince bi'l-külliye râh sengistân ve gāyet dayyık u teng olmağın asâkir-i İslâm mürûrunda ziyâdesiyle zahmet ü meşakkat çekdiler. Bâ-husûs esnâ-yı tarîkda şâhî top arabalarının şikestliğine nihâyet olmayup arabacı ocağı bir tarafdan ta'mîrine takayyüdde[159] ve balyemez toplar yevm-i merkūmda Mûsâpaşa Palankası'na irişmemekle

158 Metinde ادوارندن şeklinde yazılmıştır.

159 Metinde تقيّته şeklinde yazılmıştır.

ocağ-ı topcıyândan kapu çavuşı olan Ahmed Çavuş'ı defterdâr efendi meş‘aleler ile topları istikbâl içün irsâl idüp nısfü'l-leylde niçe zahmet ile menzile irişdi. Ve top-keşân câmûsları bî-tâkat olup ve bir kaçı dahi helâk olduğın topcılar çavuşlarından istimâ‘ olunmuşdur.

Der-zikr-i Palanka-i Vezîr Mûsâ Paşa: Palanka-i mezbûr kapudân-ı sâbık Mûsâ Paşa'nın binâ |**281b**|[160] ve hayrâtı ve çehâr-kûşe seng ile kârgîr binâ olup dört kûşesinde birer müdevver kulle ve her kulle miyânında birer çehâr-kûşe kulle dahi olup bi'l-cümle sekiz aded kulleli bir hisâr-ı üstüvâr olup ve her bir kullenin miyânında otuz altışar beden ile ârâste olup tûlen ve arzan yüz otuzar zirâ‘dan bi-hisâb-ı şatrancî on altı bin dokuz yüz zirâ‘ tahmîn olunmuşdur. Ve palanka-i mezbûrun iki ebvâbı olup bâb-ı kebîri cânib-i garba ve bâb-ı sagīri cânib-i şarka küşâdedir. Ve palankanın bâb-ı kebîrine mukābil seng ile binâ olunmuş bir kârgîr hân-ı kebîri olup müte‘addid ocakları ve ebvâbının fevkında müsâfirânın haremleri içün mahsûs odaları olup ve hân-ı mezbûr ber-vech-i tahmîn tûlen yüz otuz zirâ‘ ve arzan yetmiş zirâ‘ olduğı hâlde bi-hisâb-ı şatrancî dokuz bin yüz zirâ‘ tahmîn olunmuşdur. Bu takdîrce palanka ile han yirmi altı bin zirâ‘ olmuş olur. Her bir zirâ‘ı birer guruş ile vücûda geldüği hâlde her kîse beş yüz guruş hisâbınca elli iki kîse ile hâsıl olmuş olur. Ve zikr olunan palanka-i mezbûr Kızılderbend ağzı mahûf ü muhâtaralı[161] mahall olmağla merhûm Vezîr-i mükerrem Mûsâ Paşa Budin vâlîsi oldukda kendü mâlından binâ eylemişlerdir. Ve palanka-i mezbûr ma‘mûr ü âbâdân olup kadîmden dizdârı ve beşlü nâmında kırk aded yirli kulı olup derûn-ı palankada sâkin ve vazifeleri |**282a**| için taraf-ı mîrîden ocaklıkları kuttâ‘-ı tarîkdan ve haydud eşkıyâsından mürûr u ubûr iden müsâfirîn ve tüccârı dâ'imâ hıfz ü hirâset eylemek içün kā’imler iken bin yüz senesinde vâkı‘ ma‘reke-i Niş'de istîlâ-yı kefere olmuş idi. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ istihlâsı müyesser olup Vezîr-i a‘zam ve müdebbir-i cumhûr-ı ümem Köprilizâde Mustafâ Paşa *yessera'llâhu*

160 Rivâyet iderler ki merhûm Mûsâ Paşa’ya Budin eyâleti ihsân olunup taraf-ı Budin’e teveccüh ü azîmet eyledükleri hînde haremleri ma'an olup esnâ-yı tarîkda palanka-i mezbûra nüzûl idüp ve lâkin ol vaktde palanka-i mezbûr çitden olup ve hanı harâb olmağla haydud eşkıyâsı gice ile şebhûn idüp niçe cân telef olduğundan mâ‘adâ ba‘zı esbâb ü eskāl zâyi‘ ve gāret olunup perîşânlık el virmişken lutf-ı Hudâ-yı müte‘âl ile cümlesin ele getürüp haklarından geldükden sonra ahd ü mîsâk ider ki, mahall-i mezbûrda bir muhkem palanka ve bir hân binâ idüp hayrâtı ola. Ve âyende vü revende istirâhat üzere ola. Çûn ki Kal‘a-i Budun’a vusûlleri müyesser olur, palanka ve hânın tasvîrin bir üstâd ressâma resm itdirüp han ile palanka’i seng ile kârgîr olmak üzere binâsıyçün bir mu‘temedün-aleyh âdem ta‘yîn idüp irsâl ider. Ve hâliyâ mevcûd olan palanka ile hânı kendü mâlından binâ itdirdüp ta‘ahhüdi üzere itmâm ider. El-uhdetü ale’r-râvî.

161 Metinde sehven محاطره لری şeklinde yazılmıştır.

mâ-yeşâ hazretlerinin adl ü dâdı berekâtıyla ve inâyet-i Bârî ile işbu bin yüz bir senesinde vâkı‘ mâh-ı Zi'l-ka‘denin sekizinci Cum‘airtesi güni derûn-ı palankada muhâfizîn olan melâ‘în ü hâsırîn havf ü haşyetden firâr idüp palanka-i mezbûr ke'l-evvel memâlik-i İslâmiyye'ye munzamm olundı. El-hamdü li'llâh sümme el-hamdü li'llâh. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti ümmet-i Muhammed kullarına mu‘în ü dest-gîr olup niçe kılâ‘ fethini müyesser ü mukadder idüp dârü'l-cihâd-ı sengîn-âbâd Kal‘a-i Belgrad'ın dahi an-karîb fethini müyesser idüp ümmet-i Muhammed kulların mesrûr ve şâdân ü handân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve Şefî‘i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 9 şehr-i Zi'l-ka‘detü'ş-şerîfe sene 1101.
Oturak, der-menzil-i re’s-i Kızılderbend.

Top-keşân câmûsları bî-tâb ü tâkat olup balyemez toplar ile mühimmât-ı tophâne ve cebehâne tahmîl olunan arabalar menzile irişmemekle oturak fermân olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 10 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1101

Kızılderbendbaşı menzilinden hareket olunup ve derbend-i mezbûr |282b| mürûr olunup “Ilıca” dimekle ma‘rûf mîşezâr sahrâya yeniçeri ocağı ve topcı ocağı nüzûl idüp Sadr-ı âlî Ordu-yı hümâyûn ile Kal‘a-i Niş'e rub‘ sâ‘at mikdârı karîb mahallde bir tell-i refî‘a bir sâyebân vaz‘ olunup Sadr-ı âlî sâyebân-ı mezbûra nüzûl buyurdukda sâyebân-ı mezbûrun cânib-i şimâlinde câdde-i râha karîb bir mürtefi‘ mahalde otağ-ı Sadr-ı âlî vaz‘ olundı. Ve lâkin mahall-i mezbûr dayyık ü teng ve mîşezâr olup ve Kal‘a-i Niş'den top menzili mahaller olmağın erbâb-ı Ordu-yı hümâyûn'un kolı kolunca nüzûlleri müte‘assir olmağla mümkin olduğı mahallere nüzûl eylediler. Ve Sadr-ı âlî mukaddemâ zikr olunan sâyebâna nüzûl buyurdukda mahsûr olan melâ‘înden yetmişden mütecâviz süvârî melâ‘în kal‘adan taşra çıkup meydâna mübâriz taleb ider şekli cevelân itmekle asâkir-i İslâm'ın bahâdırları meydâna azm itdükde melâ‘în dönüp meydâna gelen dilâverleri top altına çeker tarzı firâr iderdi.

El-kıssa: Ol gün Sadr-ı âlî sâyebândan nâzır iken İslâm bahâdırları kefereden bir kaç kelle ve bir iki dil alup huzûr-ı Sadr-ı âlî'de getürdüklerinde in‘âm ü ihsân olundı. Ve bu vakte değin muhayyemgâh-ı Ordu bi'l-cümle nüzûl itmeğin sâhib-i devlet dahi sâyebân-ı mezbûrdan hareket ve otaklarına azîmet buyurup nüzûl buyurdılar. Ve ol hînde tâ’ife-i Türkmân'dan boy beyi olan Receboğlı

Halîl Bey'i bir-iki boy beyleri ile ve aşîretleriyle Nehr-i Niştova'dan mürûr ve Kal'a-i Niş'in cânib-i şimâlinde vâkı' bâğlar kurbüne nüzûl idüp muhâsara ve muhâfaza itmeleri fermân buyurulmağla mahall-i mezbûra vusûl ve nüzûl eylediler. |283a| Çûn ki Ordu-yı hümâyûn'un nüzûlleri itmâm olup vakt-i şâm irişdi ve şems-i hâverî mağrib-i zemîne gurûb idüp âlem perde-i hicâbı büründi, ol hînde fermân-ı âlî mûcebince münâdîler nidâya âgāz idüp: "İnşâ'a'llâhû te'âlâ sabâh ibtidâ-i sûrda cümle çadırları bozup ve sûr-ı sânîde yükledüp hâzır u âmâde olup ve aslâ hareket itmeyüp herkes yerlü yerinde karâr-dâde olup ve tâ'ife-i askerî me'mûr oldukları mahallerde ve bayrakları altında bulunsun ve ağırlık yanında kifâyet mikdârı kimesne kalup sâ'ir cümle salt süvârî olanlar sancak-ı şerîf altına cem' olsun ve sâhib-i devletin hareketine intizâr üzere olsunlar ve ağırlığın hareketine fermân olmadıkca hareket itmesünler" deyü nidâyı itmâm eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 11 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1101.

Çûn ki vakt-i şâmdan dokuz sâ'at mürûr idüp şems-i enverî ufk-ı semâdan rû-yı zemîne arz-ı cemâl idüp zıyâsı ile âlemi rûşen eyledi, ibtidâ-i sûrun sadâsı istimâ' olundukda bi'l-cümle çadırlar bozuldı. Ammâ sâ'at on ikiye varınca sûr-ı sânînin sadâsı istimâ' olunmadı. Meger yeniçeri ocağının Ilıca kurbünde nüzûl eyledükleri mahallden Nehr-i Niştova'yı mürûr ve Kal'a-i Niş'in cânib-i şarkīsinde vâkı' cibâlin zahrından ubûr ve Niş'in cânib-i garbîsine hareketleri içün fermân irsâl buyurulmuş. Anların |283b| hareketlerine ve karşu yakadan nümâyân olmalarına intizâr üzere imiş.

El-kıssa: Yeniçeri ocağı Nehr-i Niştova'yı mukaddemâ nüzûlleri mahallinden mürûr itmişler ve alayların tertîb idüp karşudan nümâyân oldı. Ol hînde sûr-ı sânînin sadâsı istimâ' olunup cümle ağırlıklar tahmîl olunup hâzır u âmâde oldukda sipâh ve silahdâr ocakları dahi Nehr-i Niştova'dan mürûr eylemek fermân buyuruldı. Ve ocakları nehr-i mezbûrı ubûrdan sonra konakcı paşa tuğları ref' idüp geçite doğrı hareket eyledi. Ve akabince sûr-ı sâlis çalınup Sadr-ı âlî semend-i çapük-hırâma süvâr ve bi'l-cümle gediklü müteferrikagân ve çavuşân ve sâ'ir erkân-ı Dîvân nazar-ı Sadr-ı âlî'de revân ve Nehr-i Niştova'dan mürûr ve yeniçeri ocağının alayı akabince irişdiler. Niş Kal'ası'nın nısf sâ'at merhale ba'îdinden ve cânib-i şarkīsinden ve bâğlar olduğı cibâlin zahrından ubûr olunup ve kal'anın Racine Palankası tarafı olan cânib-i garbîsinde vâkı' korı kurbünde Nehr-i Niştova kenârında haymehâ-i yeniçeriyân ref' olunup ocağ-ı mezbûr nüzûl idinceye değin Sadr-ı âlî için miyân-ı sahrâda sâyebân vaz' olu-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

nup Sadr-ı âlî nüzûl ve cümle asker at arkasında kā'im oldılar. Çûn ki yeniçeri ocağı bi'l-külliye nüzûl eyledi, muhayyemgâh-ı ocağın zahrında Sadr-ı âlî otağı ref' olundukda ağırlığa icâzet olup herkes kolı kolunca muhayyemgâhların vaz' ve nüzûl eylediler. Ba'dehû Sadr-ı âlî sâyebân-ı mezbûrdan hareket ve otaklarına azîmet buyurdılar. Ve zikri sebkat iden Nehr-i Niştova'dan mürûr u ubûr olundukda cereyânı şedîd olup amîklığı davarın rikâbına irişür irişmez mürûr |**284a**| u ubûr olunmuşdur. Ve bundan akdem çarhacı ta'yîn olunan Sivas Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Silahşor Küçük Süleymân Paşa etbâ'ı ile ve eyâlet-i mezbûrun zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile sahrâ-yı Niş'e cümleden evvel dâhil olduklarında Kal'a-i Niş'in cânib-i cenûbîsinden cereyân iden Nehr-i Niştova'yı geçitden mürûr idüp ve kal'a-i mezbûrun cânib-i şimâlîsinde vâkı' bâğlar kurbünde kal'aya rub' sâ'at mikdârı karîb mahalle nüzûl eylemişler. Ve balyemez toplar dahi alay ile askerin Nehr-i Niştova'dan mürûr eyledüği geçitden bilâ-köpri geçirilüp vakt-i şâma karîb mahall-i muhayyemgâha dâhil ve kal'aya karîb mahalle nakl olunmuş idi. Üç dânesin kundağa bindirilüp hâzır u âmâde olundı. Çûn ki vakt-i şâm irişüp şems-i hâverî mağrib-i zemîne gurûb idüp âlem perde-i hicâbı büründi, çitden ihdâs olunan tâbyaya toplar nakl olunup ve yirmi beş aded oda-i yeniçeriyân meterise fermân buyurulmuş idi. Ol hînde meteris alup mahsûr olan melâ'în-i {ü} hâsırîn ile ceng ü cidâle mübâşeret eylediler. Ve melâ'înin kal'adan taşra meterisleri olmağın mesâfe-i ba'îdeden meteris aldılar.

El-kıssa: Yeniçeri bahâdırları meterislendiler, toplara dahi fitîl ile tâziyâne gösterüp gafletden bîdâr ol hasmın karşu[su]nda işâreti oldukda toplar feryâda gelüp inledi. Ve hasmın karşusunda görüp gümledi. Ve bir cins hamle eyledi ki divar-ı kal'a'i lerz-nâk idüp hamleden hasmın haberdâr eyledi. Ve sabâha değin gâh top ve gâh tüfeng ile ceng ü cidâl olunup |**284b**| harâret-i şemsden bir mikdâr ârâm virilüp sâ'ir topların mahalline nakli içün tedârüke meşgūl oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 12 şehr-i Zi'l-ka'de, sene 1101.

Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Bundan akdem Ser-asker Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa ile sefer-i hümâyûna me'mûr olan asâkir-i İslâm ve Prizrin ocakzâdelerinden Mahmûd Beyzâde Mahmûd Bey Leskofça taraflarına akın idüp cevânib-i erba'asın gāret ü hasâret idüp ve nefs-i Leskofca'da mevcûd olan melâ'îni kaçırup Kurşunlı nâm boğaza vusûllerinin haberi bundan akdem istimâ' olunup şüyû' bulmuş idi. Ve taraf-ı devletden bi'l-cümle orduları ile Ordu-yı hümâyûn'a mülâkātları Niş sahrâsın-

da müsâdif olmak üzere mahsûsan Sadr-ı âlî ağalarından (Boş) Ağa fermân ile irsâl olunmağın imtisâlen li-emr-i âlî Kurşunlı Boğazı'ndan hareket ve Ürgüp kasabasına nüzûl ve bir gice Ürgüp'de meks olunup yevm-i merkūmda Kal'a-i Niş'in cânib-i garbîsinde Ordu-yı hümâyûn'a mukābil vusûl ve Niştova Suyı kenârında sahrâya vaz'-ı hıyâm idüp nüzûl eylediler. Ve meteris erbâbı olan yeniçeri dilâverleri kal'adan taşra meterisde olan melâ'în ile vakt-i şâma değin ceng ü cidâlden hâlî olmadılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 13 şehr-i Zi'l-ka'de, sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Vezîr-i mükerrem pîr-i köhne-sâl Ser-asker Halîl Paşa dünki gün nüzûl eyledüği muhayyemgâhdan hareket ve Kal'a-i Niş'in cânib-i şarkīsinden mukaddemâ Ordu-yı hümâyûn'un ubûr eyledüği Nehr-i Niştova geçidinden |285a| mürûra azîmet itmekle zikr olunan geçidden seyr-i alay içün bir sâyebân vaz' olunup vakt-i zuhrdan mukaddemce Sadr-ı âlî sâyebân-ı mezbûra teşrîf buyurup ve Ser-asker Halîl Paşa ile sefer-i hümâyûna me'mûr dört bölük halkı ve sâ'ir ocaklar ve mîr-i mîrân-ı Rûmili olan (Boş) Paşa Rûmili'nin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile ve Arnavud beyzâdelerinden Mahmûd Beyzâde Mahmûd Bey piyâde ve süvârî Arnavud bahâdırları ile tertîb-i alay idüp Nehr-i Niştova'nın mahall-i geçidinden mürûr u ubûr ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de alay ile vusûllerinde Ser-asker Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa'ya hil'at-i semmûr ve kethudâsına ve ondan mütecâviz ağavâtına hil'atler ve mîr-i mîrân-ı Rûmili'ne ve Mahmûd Beyzâde'ye ve dört bölük ağalarına ve kethudâlarına hil'at-i fâhireler ilbâs olunup mukaddemâ fermân olunduğı minvâl üzere Kal'a-i Niş'in cânib-i şarkīsinde vâkı' bâğlar kurbüne vaz'-ı hıyâm idüp nüzûl eylediler. Ordu-yı hümâyûn'da nân içün muzâyaka nümâyân olup ve dakīkı olanlar kıyyesine onar pâre-i Mısrî taleb itmekle peksimadın kıyyesi on yedişer pâreye fürûht olunup ol dahi râygân olmamağla Nüzül Emîni Ahmed Ağa'nın hıyâmı kurbünde arabalar ile mevcûd olan mîrî dakīkdan her bir kîlesi yüz altmışar akçaya olmak üzere tâ'ife-i habbâzân-ı ordıcıyân nân tabh idüp asâkir-i İslâm'a fürûht itmeleri içün beher yevm kifâyet mikdârı mîrî dakīk istihdâm kullarından "Kefeli" dimekle ma'rûf Ali Bey ta'yîn ve mezbûrun ma'rifetiyle taraf-ı mîrîden habbâzân-ı merkūmîne fürûht ve bahâsın müşârün-ileyh Ali Bey tahsîl |285b| ve teslîm-ı Hazîne-i âmire eylemek fermân buyurulmağın hemân ol gün orduy-pâzârda fürûht olunan bâzergân peksimadının kıyyesi onar pâreye tenzîl olduğundan mâ'adâ her mahallde fürûht içün peksimad

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

râygân oldı. Ve arpa içün dahi mübâlağa ile muzâyaka nümâyân ve bir alîk elli akçaya bâliğ olup ol dahi nâdirü'l-vukū‘ kabîlinden ismi mevcûd cismi nâ-mevcûd iken taraf-ı Sofya'dan tahmîl ve Ordu-yı hümâyûn'a gelecek gerek mîrî ve gerek bâzergân arabalarına Mûsâpaşa Palankası'yla Niş'in miyânında vâkı‘ Kızılderbend nâm mahallde haydud eşkıyâsı ve haydud nâmıyla becenede olan re‘âyâ melâ‘înî tarîklarına nâzil olup gāret ü hasâret ve bâ-husûs ordu pâzârbaşısının dahi ecnâs zahîre ile bir kaç arabaların gāret ü hasâret eyledükleri istimâ‘ olunmağla Ordu-yı hümâyûn'da müceddeden arpaya muzâyaka nümâyân olup bir alîk altmış akçaya bâliğ olduğundan mâ‘adâ النادر كالمعدوم[162] misli ihtifâdan bey‘ ü şirâ olmağın Ordu-yı hümâyûn'da olan davarların ekseri alîkı rü’yâda görür şekli hâmyâze[163] çeküp ve lâkin erbâb-ı tedârük-medârın ihtifâda olan Frengîleri olanların davarları kadre irişmiş misâl az ve çokdan arpasız kalmadılar. Ve nüzül emîninin hıyâmı kurbünde arabalar ile mîrî arpa eksik olmayup ba‘zı ocaklara ve mahûf mahallere câ be-câ ta‘yînâtları virilüp ve hükmünde olanlar dahi hâlî kalmayup ancak zümre-i fukarâdan olan ehl-i dîvâne nîst. Ve lâkin mîrî arpa devvârı olup “kîleci” ta‘bîr olunan melâ‘înlerin ihtifâdan altmışar akça fürûht eyledükleri kîleleri beş hisâbı |**286a**| üzere belki dahi noksân olmağın kîlecilerden bey‘ ü şirâ olunan alîk seksener akça hisâbına bâliğ olmuşdur. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ işbu râkımü'l-hurûfı cenâb-ı Bârî bir gayri kapuya ihtiyâc itmeyüp mukaddemâ ihtifâ ta‘bîr eyledüğümüzden bir mikdâr ihtifâ ihsânı bulunmağla bi-hamdi li'llâh davarlarımız azucuk arpasız kalmadı. El-hamdü li'llâh eş-şükrü li'llâh el-minnetü li'llâh. İstîlâ-yı kefere olan vilâyetlerin re‘âyâsı kurâlarından firâr ve “becene” deyü ta‘bîr itdükleri mahallerde karâr u temekkün iden re‘âyâ melâ‘înî Nemçe keferesinden şapka giyüp kılıç kuşanmağla asâkir-i İslâm'a hıyânetleri harbî kefereden ziyâde olup ve Kızılderbend'de ve sâ’ir mahallerde zahîre arabalarının yolın alup gāret ü hasâret iden melâ‘înin ekseri becenede olan re‘âyâ keferesi olduğı mukarrer ü muhakkak olmağın Ser-asker Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa ordusundan bir beyzâde ile beş yüz nefer piyâde Arnavud bahâdırları ta‘yîn ve Mûsâpaşa Palankası'yla Kal‘a-i Niş miyânında vâkı‘ derbend ve cibâllerin becenelerinde bulunan re‘âyâ melâ‘înlerinin sagīrleri ile avretleri ve yedi yaşından mâ‘adâsın katl ve emvâl ü erzâkların gāret ü hasâret itmeleri içün fermân olunup irsâl olundı. Ve Kal‘a-i Niş'de

162 En-nâdir ke’l-ma‘dûm; “ Nâdir bulunan şey yok hükmündedir”.

163 “hâmyâze (حامیازه)” kelimesi metinde “hemyâze (همیازه)” şeklindedir.

mahsûr olan kapudan didikleri melâ'în kasaba-i Niş'e bir tarz metânet virüp cevâmi' ve büyûtunun bi'l-külliye etrâfın kebîr bolovanlar ile divar idüp ve derûn-ı divarı toprak ile memlû eyleyüp ve uğrın kapulardan mâ'adâ üç aded kebîr kapu küşâde idüp ve cânib-i cenûbîsinde kadîmden köprü tarafına bir kapu küşâde |**286b**| ve nâmına "Sofya Kapusı" deyü tesmiye idüp ve cânib-i garbîsine dahi bir kapu küşâde ve nâmına "Bec Kapusı" deyü tesmiye ve cânib-i şimâlîsinde dahi bir kapu küşâde ve nâmına "Vidin Kapusı" deyü tesmiye idüp ve her kapunun derûn ve bîrûnunda kavî tabyalar ihdâs idüp ve kal'anın bi'l-külliye taşra tarafına azîm ve amîk handak ve handakdan taşra ser-â-pâ şaranpo ve müte'addid tabyalar ihdâs idüp ve divar-ı kal'anın bâlâsına her tarafdan müte'addid tabyalar binâ idüp ve her tabyayı geçen sene ma'reke-mânde kalan toplar ile ârâste idüp bir cins muhkem ü müstahkem eylemiş ki, bir vechile ta'bîri mümkin değildir. Ve zikr olunan binâ vü ihdâsı etrâf ü eknâf re'âyâsının cem'iyyeti ile itmâm eylemiş ve hâlâ tahrîr olunan evsâf-ı kal'a meterislerde ahz olunan dillerin kavl ü takrîrleri üzere olup ve derûn-ı kal'ada piyâde ve süvârî dört binden mütecâviz Nemçe ve Macar cengcisi ile dört kapudan olduğın dillerden istimâ' idenlerin rivâyetleri üzere işbu mahallde tahrîr olundı.

Türkiye Bilimler Akademisi
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 14 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Vakt-i asrda kal'ada mahsûr olan melâ'în meterisleri basmak kasdıyla taşra meterisde olan piyâdesi yeniçeri meterislerine hücûm ve sekiz yüzden mütecâviz süvârî leşkeri kal'adan hurûc ve piyâdelerinin akabince meterislerin ardın almak niyyeti ile sahrâya doğrı hücûm itmekle asâkir-i İslâm'ın bahâdırları haberdâr olup ibtidâ silahdâr ocağının serdengeçdileri ba'dehû tâ'ife-i |**287a**| Türkmân'dan Receboğlı bayrağı ile ve ba'dehû Sivas Vâlîsi Süleymân Paşa ve Sivas'ın zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı hamle ve ordudan âgâh olup süvâr olan dilâverlerin nihâyeti olmayup küffâr-ı hâksârın süvârîlerine hamle vü hücûm itmekle fi'l-hâl avn-i Hakk ile melâ'înlerin yüzlerin çevirüp dilâverân-ı İslâm süvârîleri küffârın kal'a kurbünde piyâde meterislerine varınca hamle vü hücûm eylediler. Ve lâkin bu ma'reke-ârâda bî-nihâye bahâdırân-ı İslâm mecrûh oldı. Ve yeniçeri meterislerinde otuzdan mütecâviz kelle-i bî-dîn ve bir kaç dil alındı. Ve yeniçeri gāzîlerinden niçe bahâdır câm-ı şehâdeti nûş idüp zümre-i şühedâya dâhil ve firdevs-i a'lâya mütevâsıl oldılar. Ve ma'reke-i mezbûrda melâ'înin süvârî leşkerinden ahz olunan diller huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr olun-

dukda takrîrleri üzere kal'a-i mezbûrede altmış beş kıt'a top-ı şâhî ve beş kıt'a balyemez ve iki kıt'a havân topı olup ve ekseri geçen seneden ma'reke-mânde kalanlardır. Ve derûn-ı kal'ada altı bin piyâde ve süvârî cengci ve dört nefer kapudan olduğın diller takrîrinden rivâyet itmeleri ile işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı. El-uhdetü ale'r-râvî. Serhadli dilâverlerinden bir kaç bahâdır Kızılderbend cibâlleri etrâfında re'âyâdan tuğyân idüp haydud tarîkında gezen melâ'înlere râst gelüp harb ü kıtâlden sonra niçesin kelle idüp ve bir kaçın dil idüp Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr olundukda bir kırçıl mel'ûnun üstünde kefere hattı ile tahrîr olunmuş kâğıdlar bulunup terceme olundukda birinin |**287b**| tercemesi bu minvâl üzere zuhûr eyledi ki, Kal'a-i Niş'in sınırı dâhilinde olan kurâ ve sâ'ir mahallerde vâkı' bi'l-külliye değirmenleri Kal'a-i Niş kapudanı tarafından senede bu mikdâr akçaya der-uhde vü iltizâm eyledüği kapudandan memhûr kâğıd olup ve kendü dahi her mahallin değirmenlerin âhar keferelere diledüği bahâ ile iltizâm için me'zûn olduğı kâğıd olmağla melâ'în-i re'âyâdan olup harbî kefereye bu mertebe mütâba'at itdüği için ve sâ'ir re'âyâ keferesine ibret için otağ önünde la'înin destleri hurd olunmak fermân buyurılup ba'dehû katli fermân olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 15 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Mîr-livâ-i İznikmid olan Katana Mustafâ Bey çete tarîkıyla Yagodine tarafların cüst ü cû itmek için bundan akdem teveccüh ü azîmet idüp Nehr-i Morava semtlerinde yetmişden mütecâviz küffâr katanasına dûş olup niçe harb ü kıtâlden sonra altı aded melâ'îni baş ve on yedi aded hâsırîni dil ve mâ'adâsı istihlâs-ı cân için perâkende vü perîşân olurlar. Zikr olunan diller ile Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve izz-i huzûr-ı Sadr-ı âlî'de mütevâsıl olup dilleri arz eyledükde on ikisinin katli fermân olunup cezâları virildi. Ve beşi muhzır ağa habsine fermân buyuruldı. Ve Katana Mustafâ Bey'in etbâ'ına in'âm ü ihsân ve kendüye hil'at-i fâhire ilbâs olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 16 şehr-i Zi'l-ka'deti'ş-şerîfe sene 1101.
Der-muhâsara-i |**288a**| *Kal'a-i Niş.*

Meterisde olan yeniçeri dilâverleri mukābelelerinde kal'adan taşra meterisde olan melâ'în-i {ü} hâsırîn ile gice ve gündüz ale't-tevâlî tüfeng cengine meşgūl ve müdâvemet üzere olup cengden bir ân ve bir sâ'at hâlî olmadılar.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 17 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Yevm-i merkūmda dahi tarafeynden bir ân cengden hâlî olmadılar. Dırama kazâsının yeniçeri serdârı kazâ-i mezbûrede sâkin ü mütemekkin seksen neferden mütecâviz yeniçeri dilâverleri ile dâhil-i Ordu-yı hümâyûn olup neferât-ı mezbûrları kadîmî odalarına tevzî' olunup erbâb-ı meteris ile yeksân oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 18 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Tâ'ife-i bâzergânın arabalar ile arpa ve dakīk ve sâ'ir zahîrenin ecnâsından iki yüzden mütecâviz zahîre arabaları dâhil-i Ordu-yı hümâyûn olup ve muhzır ağa hıyâmı kurbüne müctemi' olup arpanın alîkı sağ hisâbı üzere altmışar akçaya fürûht olunmak içün sipâriş olunup ve lâkin erbâb-ı muhtekirâna fürûhtı men' olunmak üzere tenbîhi içün fermân sudûr buldı. Ve mîrî zahîreden üç yüz arabadan mütecâviz şa'îr ve dakīk ve peksimad Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve Nüzül Emîni Ahmed Ağa'nın hıyâmı kurbüne mütevâsıl olup yeniçeri ocağının sakā bârgîrlerine beher yevm nısfiyyet üzere arpa ta'yînâtları virilmek fermân olunup sâ'ire dâne-i hardal virilmemek üzere müşârün-ileyh nüzül emînine sipâriş buyuruldı. Ve aynî dakīk [ve] şa'îr ile peksimadın arabalara ziyâdesiyle tahmîl |288b| ve dâhil-i Ordu-yı hümâyûn olmağın def'-i muzâyaka-i nân içün beher yevm habbâzân-ı orducıyâna ve habbâzîn-i gönüllüyâna her kîlesi yüz altmışar sağ akçaya yüz yirmişer kîle dakīk fürûhtı fermân olunup ve habbâzînden bahâları istihdâm kulları ma'rifetleri ile tahsîl ve Hazîne-i âmire'ye teslîm olunmak içün Ser-gulâm-ı Bâkī Yûsuf Ağa tarafından meblağ-ı mezbûrı tahsîle istihdâm kulları ta'yîn olundı. Vezîr-i a'zam Köprilizâde Mustafâ Paşa hazretleri meterisde olan Ağa-i Yeniçeriyân Ali Ağa'nın tabyasına teşrîf ve iki-üç sâ'at mikdârı ârâm ü meksden sonra otaklarına avdet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 19 şehr-i Zi'l-ka'deti'ş-şerîfe sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Ser-asker Halîl Paşa ve Sivas Vâlîsi Silahşor Süleymân Paşa ve yeniçeri ve sipâh ve silahdâr ocak ağaları ve Mahmûd Beyzâde ve sâ'ir umûr-dîde ocak ihtiyârları otağ-ı Sadr-ı âlî'de müctemi' ve المشاورة خير[164] fehvâsınca ba'zı umûr-ı

164 "Müşâverede hayır vardır".

düşmen ve nusret-i feth-i kal'a tedbîri içün müşâverede iken taraf-ı melâ'înden bir lağım atılup ammâ avn-i Bârî yârî olup nesîm-i nusret-i sabâ cânib-i İslâm'dan yana vezân olup atılan [lağım] aksine amel itmekle bir kaç melâ'în telef olduğundan mâ'adâ meterislerde olan yeniçeri bahâdırları bir haftadan berü fethine takayyüd ü ihtimâm eyledükleri tabya ile "donuz damı" ta'bîr itdükleri mahalle hamle vü hücûm idüp ikisin dahi kabza-i tasarrufa alup şaranpov tarzı dizilen parmaklıkları bi'l-külliye zabt ve ba'zısın ihrâc eyledüklerinden mâ'adâ melâ'îni kal'a handakına |**289a**| değin kaçırdılar. Bi-hamdi li'llâhi te'âlâ handakdan taşra melâ'în ü fecereden eser kalmadı. Ve Yagodine sahrâsında vâkı' tabur-ı küffâr kesret ve kuvvetlenmeğe yüz tutduğı istimâ' olunmağla[165] غافل مباش fehvâsınca tâ'ife-i Türkmân'ın ser-çeşmesi olup boy beylerinden Receboğlı Halîl Ağa bi'l-külliye Türkmân tâ'ifesiyle ve sipâh ve silahdâr ocağı serdengeçdileri ile ve mîr-i mîrân-ı Silifke sâbıkā Emîrü'l-hac Sâlih Paşa ile tabur-ı küffâra avn-ı Hudâ-yı müte'âl ile sedd olmak içün Aleksince ve Racine ve Kınalıoğlı Çiftliği nâm mahallerden sahrâ-yı Perakin ve kenâr-ı Nehr-i Morava semtlerin muhâfaza itmek üzere fermân buyurulmağın ba'de'l-asr cümlesi taraf-ı mezbûra teveccüh ü azîmet eylediler. Ordu-yı hümâyûn'a bir-iki gün mukaddem tâ'ife-i tüccârın hadden bîrûn zahîre arabaları vusûl bulmuş iken dakīk ve peksimadın kıymeti âsân vechile fürûht ve râygân olup bi-hamdi li'llâhi te'âlâ zarûret dahi olmayup ancak hükkâmın ihmâli sebebi ile muhtekir şa'îri ihtifâya çeküp altmışa yetmişe fürûht olunur iken seksende karâr-dâde olduğundan nâşî ancak bir gün görinüp irtesi tûtiyâ-yı Hindî-misâl kîmyâ kabîlinden ismi mevcûd cismi nâ-mevcûd olmağın bî-çâre hayvânât kısmı yalınız alef ile hâmyâze çeküp derviş-misâl semâ'a girdiler. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti beterinden hıfz eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn. Kasaba-i Niş'de kadîmden altı kıt'a cevâmi' ve mesâcid olup beşi minâresiyle ma'mûr ve biri kenâr-ı kasabada |**289b**| mescidi harâb minâresi ma'mûr idi. Kasaba-i Niş'in cevânib-i erba'asın kefere vü fecere kal'a-vârî bolovan ile divar itdükde mescidi harâb, minâresi ma'mûr olan minâre'i hâric-i kal'ada bıragup derûn-ı kal'ada olan minârelerin yeri vasat-ı kal'ada vâkı' olmağla ve bâlâkadd ve mevzûn olmağın her bâr ol minâre'i isti'mâl ve karavulhâne tarzı her zamân ol minâreye çıkup gâh âyîne ve gâh dûrbîn ile asâkir-i İslâm meterislerin hendese[166] ve nazzâreye alup mekân-ı bâlâdan nazzâresi sebebi ile meterislere

165 Gāfil mebâş: "Gâfil olma!".

166 Kelime metinde هندسنه şeklinde yazılmıştır.

hayli zahmet virmeğin minâre-i mezbûre eyâlet-i Sivas'ın zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı kolunda vâkı‘ tabyada olan topun nişânesine aldırılup minâre-i mevzûnun kadd-i bâlâsına gülle-i top irişdükde kurbünde vâkı‘ kefere tabyasının üzerine dûr [ü] dirâz ser-nigûn olmağın tabyada mevcûd olan melâ‘înin ondan mütecâvizin helâk ve mâlik-i dûzaha armağan içün zîr-i {ü} hâk eyledüği mukarrer ü muhakkak oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 20 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal‘a-i Niş.

Subh-ı sâdıkdan vakt-i şâma değin tarafeynden top ve tüfeng ile cenge âgāz ve bir ân ârâm virilmedi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 21 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal‘a-i Niş.

Ser-asker vezîr-i mükerrem pîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa ve mîrimîrân-ı Rûmili ve Prizrin ve Dukakin sancaklarına mutasarrıf Mahmûd Beyzâde sefer-i hümâyûna me’mûr olan asâkir-i İslâm ile Ordu-yı hümâyûn'a mülâkātları dokuz gün olup meterise girmedüklerine bâ‘is ü bâdî |290a| Yagodine sahrâsında küffâr-ı hâksârın taburları cem‘iyyet üzere olup imdâd-ı Kal‘a-i Niş içün Ordu-yı hümâyûn'ı bir gice gāfilen şeb-hûn eylemek hâtır-nişâneleri olduğı beyne'n-nâs mübâlağa ile şüyû‘ bulmuş idi. Gāfil olunmayup taburun sıhhati ma‘lûm olunca meterisden hâric dinç asker hâzır ü âmâde bulunmak içün te’hîre bâ‘is olmuş idi. Çûn ki, Mîr-livâ-i İznikmid Katana Mustafâ Bey'in ve Pîrî Bey gibi ve sâ’ir câsûsların ihbârları üzere bi-hamdi li'llâh taburlarında Ordu-yı hümâyûn'ı şebhûn ve hamleye cür’et idecek mikdârı melâ‘în mürûr u ubûr itmiş iken taraf-ı Hakk'dan kulûblarına havf ü haşyet müstevlî olduğundan nâşî asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ile Sultânzâde Kalgay Sultân'ın Niğbolı İskelesi'nden Nehr-i Tuna'yı mürûr ve İsferlik kazâsı tarafından ubûrlarından haberdâr olmalarıyla Nehr-i Morava'yı girü ubûr ve Yagodine tarafına avdetleri mukarrer ü muhakkak olmağın Prizrin ve Dukakin sancaklarına mutasarrıf Mahmûd Beyzâde sancakları askeri ile ve piyâde Arnavud bahâdırları ile ve Rûmili eyâletinin zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ile Kal‘a-i Niş'in cânib-i şarkīsinden yevm-i merkūmun leyâlinde meteris alup siperlendiler. Ve zahr-ı meterislerine iki kıt‘a balyemez ve yedi sekiz kıt‘a şâhî toplar vaz‘ olunup kal‘anın cânib-i şarkīsinden hamle ve ceng âgāzına mübâşeret eylediler. Ve tâ’ife-i bâzergânın ecnâs-ı zahîre ile üç yüzden mütecâviz zahîre arabaları

Ordu-yı hümâyûn'a |290b| vâsıl olup arpa tahmîl olunan arabaları ifrâz ve ocakların her birine beşer onar araba şa'îr irsâl olunup alîkı altmışar akçaya ocak halkına ashâbı ma'rifetiyle fürûhtı içün fermân-ı âlî sudûr buldı. Ve yevm-i merkūmda elli akçaya değin arpanın alîkı fürûht olunup sâ'ir zahîrenin ecnâsı bi-hamdi li'llâhi te'âlâ râygân olup kahvenin kıyyesi sağ hisâbınca yüz altmış akçaya ve çürük hisâbı iki yüz akçaya râygân olup ve Çorlı penâyirinin kıyyesi çürük hisâbınca altmışar akçaya nihâyeti yok, ancak pirinc nâdirü'l-vukū' kabâ'ilinden olmağın kîlesi ikişer guruşa ismi mevcûd cismi nâ-mevcûd olduğundan nâşî orduy-pâzârda değil bâzârbaşı hıyâmında dahi bulunmaz oldı. Nefs-i Sofya kasabasında ecnâs zahîrenin nihâyeti olmayup ve lâkin Kızılderbend nâm mahallde bir def'a haydud eşkıyâsı tüccâr arabalarından bir kaç araba gāret ü hasâret itmekle bâzergân tâ'ifesine vehm ârız olup zahîre tahmîl eyledükleri arabaları Şehirköyi Kal'ası kurbünde bî-nihâye olup meks ü ârâm üzere oldukları şüyû' buldı. Çûn ki, Ser-asker Halîl Paşa ile Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt iden asâkir-i İslâm'ın meterise girmesi fermân buyuruldı, mühimmât-ı meteris içün gediklü müteferrika ve çavuşâna ve ehl-i Dîvân hâcelerine ve hulefâlarına ve sipâh ve silahdâr ocaklarına tobra teklîfi sâliyâne olunup taraf-ı hükkâmdan tahrîr ve defter oluduğı minvâl üzere herkesin hissesine sâliyâne |291a| olunan tobra'i tedârük ve cebehâne-i âmireye teslîm eylediler. Ve yevm-i merkūmda Ser-asker Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa kolı meterislerinde olan bahâdırân taraf-ı küffâr-ı hâksârdan bir dil ahz idüp huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr olundukda mezbûr dilin kavl ü takrîri üzere kal'ada olan kapudan bir tâze cüvân olup ve Beç Kal'ası muhâsarasında mahsûr olan melâ'înin küçük karındaşı olup ve ahvâl-i umûr-ı cengde ve tedbîr-i mühimmât-ı kal'ada ziyâdesiyle mahâreti ve ma'lûmâtı olmağla kasaba-i Niş taht-ı tasarruflarına dâhil oldukda Niş aklâmına tâbi' gerek kılâ' ve gerek kurâ bi'l-cümle kendüye temlîk olmak üzere Niş kapudanlığı Kral tarafından kendüye virilmiş ve taburlarından haber vârid olmuş ki: "Türk'ün kesretinden Kal'a-i Niş'e imdâd mümkin değildir ve bu tarafdan nâ-ümmîd olup hemân ma'lûmun mertebe tedârükde olasın" deyü haberleri vârid olmağın kapudan-ı la'în dahi gurûr-ı cüvâniyâne "imdâd-ı taburdan nâ-ümmîd oldum ise kal'ada leşkerim ve zahîrem ve mühimmât-ı cebehânem çok ve aslâ bir nesneye zarûretim yok. Ceng ü cidâl ile bi'l-külliye kırılmayınca kal'a-i merkūmı virmek ihtimâlim yokdur" deyü sâ'ir kapudanlara gurûrâne cevâb virdüğin mezbûr dilin takrîrin istimâ' idenlerin rivâyeti üzere işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 22 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Subh-ı sâdıkdan vakt-i şâma değin ve vakt-i şâmdan irtesi subh-ı sâdıka değin top ve tüfeng ile ceng ü cidâle âgāz idüp |**291b**| bir ân cengden hâlî olmadılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 23 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Bugün dahi subh-ı sâdıkdan cenge âgāz olunup vakt-i asrda asker-i İslâm meterisinden atılan kumbaranın biri vasat-ı kal'ada bir mükellef kebîr büyûta râst gelüp ihrâk bi'n-nâr itmekle melâ'în basdırup men' ü def' idince haylice zahmet çekdiler. Ve vakt-i şâmda mübâlağa ile tüfeng cengi oldı ki, bir vechile ta'bîri mümkin değildir. Maktûl Vezîr-i a'zam Kara Mustafâ Paşa'nın etbâ'-ı kadîminden sâbıkā gediklü müteferrikalardan Köse İbrâhîm Ağa, Ser-asker Çerkes Ahmed Paşa tarafından menzil ile Ordu-yı hümâyûn'a vârid olup Erdel tarafında vâkı' sefer-i hümâyûna Çerkes Ahmed Paşa ile me'mûr olan asâkir-i İslâm ve Tököli Kurs Kral Eflak ile Erdel hudûdunda vâkı Praşov nâm kal'aya vusûl ve Hayzer didikleri melâ'în ile mülâkī ve ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl olundukda avn-i Hudâ-yı müte'âl ile nesîm-i subh-ı sabâ ve feth-i nusret-nümâ taraf-ı İslâmiyân'dan yana vezân olup Hayzer la'îni sıyup ve leşkerinin niçesi tu'me-i şemşîr-i gāziyân ve niçesi esîr ü bend olduğunun müjde haberi ile müşârün-ileyh Köse İbrâhîm Ağa'nın vürûdı mukarrer olmağın istimâ' olunduğı minvâl üzere işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 24 şehr-i Zi'l-ka'de, sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Yevm-i merkūmda dahi subh-ı sâdıkdan vakt-i şâma ve irtesi |**292a**| subh-ı sâdıka değin top ve tüfeng ile azîm ceng olunup ağa ve zağarcıbaşı kulları handak başına değin küffâr-ı hâksârın meterislerin alup zabt eylediler. Diyârbekir Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Kemânkeş Ahmed Paşa eyâlet-i mezbûrun sancak beyleri ve eyâletin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârları ile sahrâ-yı Niş'e dâhil ve Kal'a-i Niş'in cânib-i cenûbîsinde mukaddemâ Ordu-yı hümâyûn'un nüzûl eyledüği mahallde bir tell-i refî'a vaz'-ı hıyâm idüp nüzûl eyledi. Ve nefs-i sahrâ-yı Sofya'dan Kal'a-i Niş tarafına hareket vâkı' olunca Ordu-yı hümâyûn'a mülâkī olmayan gerek zümre-i sipâh ve gerek zu'amâ ve gerek ba'zı umûr-ı mühimmeye irsâl olunan gediklü müteferrika ve çavuşân ve gerek sâ'ir askerî tâ'ifesi bi'l-cümle

Diyârbekir vâlîsi müşârün-ileyh Vezîr-i mükerrem Kemânkeş Ahmed Paşa ordusuyla ma'an sahrâ-yı Niş'de muhâsara-i kal'ada Ordu-yı hümâyûn'a mülâkātları mukarrer ü muhakkak oldı. Ve râh-ı derbendlerde görinüp ba'zı tüccârın zahîre arabaların gāret ü hasâret iden haydud eşkıyâlarının men' ü def'i içün bundan akdem ta'yîn ve irsâl olunan piyâde Arnavud bahâdırları ve sâ'ir serhaddli dilâverleri Kızılderbend'i mürûr ve Mûsâpaşa Palankası'na vusûl ve palanka-i mezbûrun cânib-i şarkīsinde cibâlin dâmeninde vâkı' çeşmesârın etrâfında câ be-câ haydud eşkıyâsı göründüğin haber almalarıyla tecessüsleri içün çeşmesâra doğrı azîm itdüklerinde mîşezârda kırkdan mütecâviz haydud eşkıyâsın basak düşerler. Ve ceng ü cidâl ve harb |**292b**| ü kıtâl ile cümlesin perâkende vü perîşân itdüklerinden mâ'adâ yirmiden mütecâviz haydud eşkıyâsının kelle-i bî-devletleri ile iki aded bayrakların ahz idüp bayrakları ser-nigûn Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de mütevâsıl olduklarında zikr olunan bahâdırlara me'mûllerinden ziyâde in'âm ü ihsân buyuruldı. Ve haydudân-ı mezkûrânı basak düşdükleri mîşezâr içinde tâ'ife-i tüccâr metâ'ının ecnâsı mübâğa ile mevcûd olup ve cümlesinden ziyâde kahvenin kesretine nihâyet olmaduğın rivâyet eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 25 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Yevm-i merkūmda dahi subh-ı sâdıkdan vakt-i şâma değin ve vakt-i şâmdan irtesi subh-ı sâdıka değin top ve tüfeng ile ceng-i azîme âgāz idüp bir ân ve bir sâ'at iki taraf bile ceng ü cidâlden hâlî vü münfekk olmadılar. Ve Sadr-ı âlî meterisde vâkı' ağa tabyasına azîmet ve ahvâl-i meteris ve umûr-ı ceng müzâkeresinde takayyüd ü ihtimâm ve ba'zı ehl-i müstehakka in'âm ve ba'de'l-asr otaklarına avdet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 26 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Kāhire-i Mısr'da pâdişâh kulı ta'bîr olunan Mısr kulından sefer-i hümâyûn vâkı' oldukda üç bin nefer Mısr kulı sefer-i hümâyûna gelüp mevcûd bulunmak mu'tâd-ı kadîm olmağın işbu bin yüz bir senesinde vâkı' sefer-i hümâyûna dahi üç bin kul gelmek üzere mukaddemâ fermân olunup, |**293a**| vâlî-i Mısr-ı Kāhire Vezîr-i mükerrem Kethudâ Ahmed Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş idi. Hâliyâ üç bin piyâde ve süvârî Mısr kulı yevm-i merkūmda sahrâ-yı Niş'e vâsıl ve Ordu-yı hümâyûn'a mütevâsıl olmağın Nehr-i Niştova'yı

mürûr u ubûr itmeyüp Kal‘a-i Niş'in cânib-i cenûbuna karîb taraf-ı garbîsinde vâkı‘ cibâlin dâmenine nüzûlleri fermân buyurulmağın mahall-i mezbûrede vaz‘-ı hıyâm idüp nüzûl eylediler. Bundan akdem Kurs Tököli Krala Erdel Krallığı vilâyet-i Erdel'in re‘âyâ ve kapudanân ve boyarlarının ittifâk ve matlûbları ile tevcîh olunup ve Silistre Vâlîsi Ahmed Paşa serdâr ve sipâh ve silahdâr ve serdengeçdileri ve müceddeden vazîfe ile tahrîr olunan serhadd bahâdırları ve Eflak ve Boğdan'dan onar bin çeri müşârün-ileyh Serdâr Çerkes Ahmed Paşa ile ma‘an me’mûr olup vilâyet-i Eflak'dan mürûr ve Tököli Kral'ı vilâyet-i Erdel'e kral olmak üzere cülûs itdürmeleri fermân buyurulmuş idi. Müşârün-ileyh Çerkes Ahmed Paşa me’mûr olan asker ile Eflak hudûdunda Erdel'in hudûdı olan Praşov nâm derbend muhâfazasına me’mûr Nemçe leşkerin ber-taraf idüp derbend-i mezbûrdan mürûr u ubûr ve Erdel'in tahtgâhı olan Kal‘a-i Sibin sahrâsına vusûlleri mütehakkık oldukda serdâr-ı kefere olan Hayzer-i la‘în haberdâr olmağın serâsime ve dem-beste vü hayrân olduğı hâlde ma‘an mevcûd olan on iki bin güzîde Nemçe leşkeri ki “demür giyimli” ta‘bîr olunan leşker ile Çerkes Ahmed Paşa'ya sahrâ-yı mezbûrda mukābil |293b| olup tarafeynden saflar bağlanup ve alaylar bezendükde asâkir-i İslâm cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretine tazarru‘ ü niyâz ve feth ü nusreti iltimâs idüp mütevekkilen ala'llâh harbe mübâşeret ve dört sâ‘atden mütecâviz ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl vukū‘ buldukda avn-i Hudâ-yı Bârî yârî olup nesîm-i nusret-i feth-i sabâ taraf-ı İslâmiyân'dan yana vezân olup serdâr-ı kefere olan Hayzer'i ve bellü başlu iki ceneral ve yirmiden mütecâviz boyar ve kapudan esîr ve bend ü giriftâr ve sâ’irleri tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olup iki nefer Nemçe leşkeri bir yerde bulunmayup perâkende vü perîşân ve istihlâs-ı cân idenler dahi her kankı kılâ‘ ve kurâya mütevâsıl oldılar ise Erdelli Hayzer'in giriftârlığından haberdâr oldukda ehl-i kılâ‘ ve kurâ istihlâs bulanları kayd u bend ve Tököli Kral tarafına irsâl ve teslîm eyledükleri tahakkuk buldı. Bu gazâ-yı ekber taraf-ı hazret-i Bârî'den ümmet-i Muhammed kullarına bir ni‘met-i uzmâdır ki bu ni‘metin bir vechile hamd ü şükri mümkinâtdan değildir. El-hamdü li'llâh sümme el-hamdü li'llâh. Ve bu ma‘rekegâhda emr-i Hudâ-yı müte‘âl ile Serdâr Çerkes Ahmed Paşa zümre-i şühedâya vâsıl ve firdevs-i a‘lâya mütevâsıl olduğundan mâ‘adâ guzât-ı İslâm'dan mübâlağa ile bahâdırân câm-ı şehâdeti nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş ve huld-ı berînde kasr-ı mefrûş üzere istirâhatlerine şübhe yokdur. Rahmetu'llâhi aleyh rahmeten vâsi‘a. Zihî devlet, zihî sa‘âdet-i ebedî. Ve esîr ve bend ü giriftâr olan Hayzer'i ve sâ’ir ceneral ve kapudanları Tököli Kral |294a| hızmetinde olan sekbânlara habs içün teslîmden sonra ma‘rekegâhda ahz olunan bayraklardan yetmişden mütecâviz zu‘mlarınca mu‘teber olan bayrakları

Sadr-ı âlînin hâk-i izzetlerine irsâl eyledüği müjde-resân ile yevm-i merkūmda ve Niş Kal'ası muhâsarasında Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve izz-i huzûr-ı Sadr-ı âlî'de mütevâsıl oldukda müjde-resâna me'mûlünden ziyâde in'âm ü ihsân buyuruldukdan sonra zikr olunan kefere bayrakların meterislere ser-nigûn vaz' olunup ve Kal'a-i Niş'de mahsûr olan melâ'îne rağmen üçer nevbet top ve tüfeng şenliği olunmuşdur. El-hamdü li'llâh eş-şükren li'llâh ki, cânib-i Rabbü'l-âlemîn hazretinin eltâf-ı keremlerine ki, serdâr-ı kefere olan la'îni bunca bin leşker-i Nemçe ile makhûr ü münhezim olduğın ma'rekegâhda mevcûd olan guzâta nümâyân ve sâ'ir ümmet-i Muhammed kullarına istimâ'ın müyesser eyledi. Fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne. İşbu gazâ-yı kübrâ ve ni'met-i uzmâ bin yüz bir senesi mâh-ı Zi'l-ka'desinin on dokuzuncı Pencşenbih güni memleket-i Erdel'de tahtgâh-ı kral olan Sibin Kal'ası sahrâsında vukū' bulduğın merhûm zümre-i vâsılîn-i şühedâ olan Çerkes Ahmed Paşa'nın mataracılığı hızmetinde olan cân, müjde-resân ile ma'an Ordu-yı hümâyûn'a mütevâsıl olmağın ma'reke-ârâ-yı gazâ-yı ekberin vukū'ın müşârün-ileyh mataracıdan istimâ' idenlerin rivâyetleri üzere sebt ü tahrîr olundı. Ammâ derûn-ı Kal'a-i Niş'de mahsûr olan melâ'în çûn ki serdâr-ı keferenin bayrakların |**294b**| meterislerde ser-nigûn vaz' olunduğı manzûrı oldı. Geçen sene ma'reke-i Niş'de ahz eyledükleri sekbân bayrakların ol dahi bâlâ-yı divar-ı kal'aya vaz' idüp "sizin de bayraklarınız bizdedir" şekli gurûrâne kefere dahi üç nevbet top ve tüfeng şenliğin eylediler. Ve hâliyâ Kurs Tököli Kral tahtgâh-ı kadîm-i Erdel olan Sibin Kal'ası'na vâsıl ve krallık tahtına mütevâsıl olup vilâyet-i Erdel'in re'âyâ vü berâyâsı ve boyar ve kapudanları bi'l-külliye Tököli Kurs Kral'dan bey'at idüp vilâyet-i mezbûrenin krallığı taraf-ı Devlet-i aliyye'den tevcîh olunmağın ke'l-evvel mülhakāt-ı Memâlik-i Osmâniyye'den add olundı. El-hamdu li'llâh sümme el-hamdu lillâh. Ve bir ni'met-i gayr-ı müterakkıbe dahi budur ki, Tököli Kral bu kadar zamândan berü Âl-i Osmân'ın çâker-i bendesi olup ve nefsinde bahâdır ve ahvâl-i umûr-ı cengde niçe dürlü sanâyi'a kādir olup ve hâliyâ taraf-ı Devlet-i aliyye'den kendüye Memâlik-i Erdel krallığı tevcîh ü ihsân olunmağla pâye-i ulyâya mütevâsıl olduğundan Devlet-i Osmâniyye'nin dostuna dost ve düşmenine düşmen olduğı cihetden Eflak keferesinin ve بنم نیست[167] diyen boyarlarının bâ-husûs voyvodalarının burunları kırıldı. Ve gözlerine incekara inüp ağrıdı ve havflarından dilleri dolaşup tutuldı. Tököli'nin Erdel'e kral olması Eflaklı katında hemân şâhîn ile kebûter hikâyetine benzer. Eğer Eflaklının taraf-ı Devlet-i

167 Benem [dîger] nîst "Benden başkası yok"

aliyye'ye mütâba‘atlarından zerre kadar inhırâflarına ıttılâ‘ hâsıl ider ise şâhînvâr pervâz-ı hevâ idüp vilâyet-i Eflak'ın altın üstüne getürmesinde revgan-ı |**295a**| sâdeden kıl çekmek kadar gelmez. Kanı ol eğri kalpaklı boyarlar, kanı ol raht u baht ile müzeyyen rikâba süvâr olan kapu kethudâları? Kuyruğın bacağı arasına almış müsâfir kelb gibi sine sine gezer oldılar. Ve geçen sene iktizâ hasebiyle ba‘zı umûr-ı sefer mühimmâtı teklîf olunup ve lâzım gelen mîrîleri cizyelerine mahsûb olmak üzere sâliyâne olundukda hükm-i hümâyûn ile vârid olan mübâşire halt-ı kelâm idüp: “Bu Türk bize ne virdi ki alamaz. Babalarımızdan dedelerimizden kalan mülkümüzde komaz mı bizi oturalım? Utanmadın bizden bu teklîfi bizden niçe ister” deyü türrehât-ı halt-ı kelâm ile her biri bir ifrît-i mânend-i sefîd iken itâ‘at-i Erdel'den ve bâ-husûs Tököli'nin krallığından her biri hirreden mûşun firârları gibi ol gurûrâne hırâmân iden kapu kethudâlarının kalpakları ellerinde râst geldükleri bî-gâne vü âşinâya iltiyâm üzere hareketden gayri dest-bûs tarzı dırâz kaddin çınar dalı gibi eğilmiş, havf [ü] haşyetlerinden boyunları bükülmüş, edebâne harekete başladılar. Bi-hamdi li'llâh Eflaklı'nın bu mertebe putları sınduğın cenâb-ı Bârî ümmet-i Muhammed kullarının manzûrları olmak müyesser eyledi. Fe-lillâhi'l-hamd ve'l-minne. Boğdan keferesinin hôd cümlesi cimri ve boyarları müflis kavm-i şûm olmağın anların dahi kemâl mertebe inkıyâdları ve Eflaklı'dan ziyâde mütâba‘atları mukarrer olmasında şübhe yokdur. Ve bunlardan kat‘-ı nazar cenâb-ı Bârî'nin bu gazâ-yı kübrâ ve bu ni‘met-i uzmâ i‘tâsıyla Leh keferesine dahi |**295b**| havf ü haşyet müstevlî olup ne vâdî ve tarz üzere hareket itmelerinde vâlih ü hayrân ve sahrâ-yı heyhâtda ser-gerdân olduklarına inşâ’a'llâhu te‘âlâ iştibâh yokdur. Ve vilâyet-i Erdel'de kralın kadîmî tahtgâhı Erdel Belgradcığı olup bin altmış yedi târîhinde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Köprili Mehemmed Paşa Yanova Kal‘ası'n feth itdükde sefer-i hümâyûna me’mûr hân-ı âlî-şân-ı Cengizân asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ile tahtgâh-ı kral-ı Erdel olan mezbûr Belgradcığ'ı ihrâk idüp bi'l-külliye harâb itmekle bin yetmiş bir târîhinde Serdâr Vezîr-i mükerrem Köse Ali Paşa Erdel vilâyetin feth ve ahâlîsin mutî‘ [ü] münkâd itdirüp taraf-ı Devlet-i aliyye'den kral nasb itdüği (Boş) Kral'a Sibin Kal‘ası'nda cülûs virmeğin ol târîhden bu âna gelince kral-ı Erdel Sibin Kal‘ası'n tahtgâh idindükleri mukarrer ü muhakkak olmağın Tököli Kral dahi kal‘a-i mezbûrı tahtgâh idüp ve ahâlî-i Erdel ve bi'l-külliye kapudanları Tököli'den bey‘at eyledükleri tahkîkan istimâ‘ olunmuşdur. Ve mukaddemâ Erdel tâ’ifesi itâ‘atden rû-gerdân olup isyân u tuğyân alemin dırâz eyledüklerinde Vezîr-i mükerrem Serdâr Köse Ali Paşa bin yetmiş bir târîhinde vilâyet-i Erdel'e sefer ve Erdel'in re‘âyâ ve askerîsin itâ‘at ü mütâba‘ata getürüp kral nasb itdükde ordularında umûr-dîde vü

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

kâr-âzmûde ocak ihtiyârları ve zâbıtlarından mâ‘adâ sâhib-i re’y ü tedbîr vüzerâdan Eyâlet-i Karaman Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Çatalbaş Paşa ve Budin Vâlîsi Vezîr-i mükerrem İsma‘îl |**296a**| Paşa ve Siyâvuş Paşa birâderi olup Tımışvar vâlîsi olan Sarı Hüseyin Paşa ve ümerâdan Yantur Hasan Paşa gibi müdebbir ve sâhib-i re’y vezîr-i zî-şânlar ordularında mevcûd ve her birinin akl ü firâseti mücerrebât ile tecribe olunmuş ceng ü harb ahvâlin tâze vü nev-cüvânlıkda merhûm Gāzî Sultân Murâd Han aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân asr-ı hümâyûnlarında vâkı‘ seferlerden hâtır-nişânları olmağla re’y ü tedbîri mahallerinde sarf itmeleriyle her umûr âsân vechile vücûda gelür imiş. Fî zamânınâ bir şahs bir şahsın re’y ü tedbîrin değil, istimâ‘ına tenezzül eylemedüğinden gayri sâhib-i tedbîr pîr-i kühen-sâl ise “ma‘tûh olmuş” tâze vü nev-cüvân ise “akl-ı evvel vâdîsinde san‘at göstermek diler” deyü i‘tibâr olunmamağla ahvâl-i umûr-ı Devlet-i Âl-i Osmâniyye daldan dala[168] pervâz iden mürge müteşâbih olup inkılâbdan hâlî olmamağla kefere ve eşkıyânın fercelerine bâ‘is ü bâdî olmuşdur. Bâ-husûs zümre-i eşkıyâdan Deli Pîrî ve Küçük Mehemmed ve Yeğen Osmân didikleri mülhid ü zındîk ve etbâ‘ı hevâ-yı nefsâniyye sevdâsıyla kul tâ’ifesin iğvâ ile ayağa kaldırup bin doksan dokuz senesinde vâkı‘ sefer avdetinde Vezîr Sarı Süleymân Paşa asrında Varadin Kal‘ası sahrâsında tabur-ı küffâra ta‘yîn olunup Cisr-i Varadin'i mürûr eyledükleri hînde tuğyân alemin dırâz ve vüzerâ ve hükkâma hamle vü hücûmlarından vüzerâ ve sâ’ir vükelâ-yı devlet havflarından taraf-ı Âstâne'ye firâr ve mezbûr eşkıyâ tâ’ifesi “tashîh-i dîn ü devlet |**296b**| murâd u maksûdumuzdur” deyüp firâr idüp hâlî kalan sadâret-i uzmâ merkezine vüzerâdan Gürci Siyâvuş Paşa'yı tarz-ı kā’im-makāmî cülûsuna üç gün müşâvere-i azîm idüp ba‘dehû tertîb-i alay ile müşârün-ileyh Siyâvuş Paşa'yı getürüp firâr iden Vezîr Sarı Süleymân Paşa'nın otağında makām-ı sadâret-i uzmâya câlis idüp cümlesi bey‘atden sonra “şer‘ile da‘vâmız vardır” bahânesiyle taraf-ı Kostantiniyye['ye] avdet itmeleriyle bunca fitne vü fesâda bâ‘is ü bâdî olduklarından nâşî memâlik-i Rûmili istîlâ-yı kefere vü fecere sebebi ile ehl-i zimmeti bi'l-külliye harbî kefereye mütâba‘at ve müslimîni diyâr bediyâr perâkende vü perîşân ve istihlâs-ı cân içün âhar diyârlara firâr itmeleriyle serhadd-i İslâm aklâmı olan Niş kasabasına değin memâlik-i Rûmili küffâr-ı hâksârın yed-i tasarrufuna dâhil oldı. Eğerçe zümre-i eşkıyânın cezâ vü sezâları virilüp ocaklarına şecer-i enâcîr vaz‘ olundı. Fe-ammâ ol vaktden bu târîhe gelince nedâmetlerinin mazarratları sirâyet idüp üç-dört seneden berü çekilen

168 Metinde sehven دانه şeklinde yazılmıştır.

âlâm ü meşakkatden mâ'adâ hâliyâ Niş Kal'ası'nda mahsûr olan melâ'în-i {ü} hâsırîn meterisler ve toplar ile on altı gündür ki cevânib-i erba'asından muhâsara olunup rûz [u] leyâl ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl olunmakdan bir sâ'at hâlî olmayup ve lâkin mahsûr olan melâ'înin kapudanı zu'munca dîn-i Mesîh'de kaviyyü'l-i'tikād geçinüp âb-ı rû-yı Mesîhî hıfz u hırâsetde kemer-i zü'n-nârı miyânına teber idüp, |297a| bendegân-ı âyîn-i Mesîh bi'l-cümle tarîk-ı Mesîh'de kırılmayınca teslîm-i kal'a mümkinâtdan değildir vâdîsinde şeytân-ı la'înin vesvese ve iğvâsıyla leşkerine istimâletler virüp kal'anın cevânib-i erba'asında muhâsara üzere olan meterislere âteşler yağdırup umûr-ı cenge kemâl mertebe takayyüd ü ihtimâm ve bi'l-cümle kırılmayınca Kal'a-i Niş'i virmemek üzere ruhbânları nasîhati ile ittifâk itdükleri kal'adan firâr iden ba'zı dillerden istimâ' olunmuşdur. Ve Kal'a-i Niş'in kemâl mertebe metânetine kapudan-ı la'înin i'tikādı olduğundan ve gālibâ Cezîre-i Girid'de Kandiye Kal'ası'nda mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a'vâm ile mütemekkin olmuş hem-cinslerinden cengci olmak ihtimâldir ki bundan akdem Kal'a-i Niş'in divarları ihdâsında Kandiyeli mevcûd olmak gerek ki kal'a-i mezbûrun tabyaları ve handakları ve şaranpovları ekseriyâ Kandiye Kal'ası'na müteşâbihdir. Ve taraf-ı İslâmiyân'dan olan meterisler kal'aya ziyâdesiyle karîb varup bâ-husûs ağa kulı ve kul kethudâsının ve zağarcıbaşının kulları handak başında olmağla derûn-ı kal'ada mahsûr olan melâ'în leyl ü nehâr âteş-bâzlık cenginden bir ân münfekk olmayup gice ile el kumbarasından ve gündüz sepet kumbarasıyla meterislere âteşler yağdırup bahâdırânı mecrûhdan hâlî değildir. Ve kal'asının metânetine ve leşkerinin kesretine mağrûren ve taburlarından imdâda i'timâden top ve tüfengi bârân tarzı eksik itmeyüp ve ruhbân-ı kasîsânları kavlince "âb-rû-yı Mesîhi yerlere dökmekden Mesîh yolunda cânı fedâ ma'kūldür" deyü ruhbânların dahi bir tarafdan leşkere |297b| istimâletleri kemâlinde. Rivâyet iderler ki, Nemçe tarafına ilçilik ile irsâl olunan Zülfikār Efendi'nin Niş Kazâsı muzâfâtından kadîmî ze'âmeti olan karyelerinden bir karyenin keşîşi derûn-ı kal'ada mahsûr olan ruhbânların ser-çeşme[si] olmağın vire ile kal'ayı teslîme rızâ virmeyüp kapudanı ve cümle leşkeri cenge tergīb ü tahrîs iden mezbûr keşîş olduğın rivâyet eylediler. Ve Serdâr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa kolının meterisleri kal'anın cânib-i şarkīsinde olup ol tarafdan dahi Rûmili kolı ve Mahmûd Beyzâde kolı kal'aya gāyet karîb varmışdır. Ve lâkin kal'anın metânetinden kal'a divarına varıldığı hâlde yürüyüşe fâ'idesi olmadığı eclden ve taraf-ı İslâm'dan lağımlar taht-ı handakdan işlenüp hâzırlanmakda olduğı cihetden meterisler handak başı[n]dan ilerü hareket itmeyüp rûz [u] leyâl ceng ü cidâl ile lağımların itmâmına intizârda oldılar. Ve lâkin muhâsara-i kal'a mütemâdî olduğundan hay-

TÜRK DİL KURUMU ARŞİVİ
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tdk.gov.tr

vânât içün giyâh-ı hüşkün nakli mahalleri mesâfe-i ba'îde olup bir tarafdan arpa muzâyakası bir tarafdan giyâh kılleti hayvânâtı [âhar] bir kıyâfete idhâl eylemişdir. Ve tüccâr tâ'ifesinin Sofya taraflarından arabalara tahmîl ve Ordu-yı hümâyûn'a nakl eyledükleri zahîrenin ekseri dakīk ve peksimad ve sâ'ir ecnâs-ı zahîre olup pirincin dahi Filibe'de kîlesi birer guruşdan ziyâde[ye] fürûht olunduğı eclden tâ'ife-i bâzergân nef'i yokdur mülâhazasıyla pirinc getürmedikleri cihetden Ordu-yı hümâyûn'da pirincin kıyyesi onar pâre-i Mısriyye kîrât ile bey' ü şirâ |**298a**| olunup ne ihtimâldir ki bir kimesne iki buçuk guruşa bir kîle pirinc tedârük idüp bey' eyleye. Ammâ mehâr ü katârı olmayup mukaddemâ Filibe ve Sofya'dan tedârük ve tahmîl itmeyen bî-çâreler pirince ziyâdesiyle muzâyaka çekmişlerdir. Ve revgan-ı sâde husûsunda bir mikdâr zarûret nümâyân olmuş iken Görice kazâsı muzâfâtından Peskol'ün kalpazan Arnavud re'âyâsı konur davarları ile mübâlağa hâlis revgan-ı sâde getürmeleriyle mebzûl olup sağ hisâbı üzere kıyyesin ellişer akçaya râygân fürûht eylediler. Ve revgana ihtiyâcları olanlar dâbbelerin pür idüp muzâyakadan berî oldılar. Ammâ sâ'ir zahîre mebzûl ü firâvân lâkin garâbet bunda ki her manâv orducı vâdîsinde her biri bir kûşede peydâ ve tedârük eyledükleri ecnâs zahîreyi murâdı üzere diledüği bahâ ile fürûht itmek içün kimi kilimden ve kimi ihrâmdan ve kimi kirpâs-ı kefereden çergeler ihdâs idüp bey' ü şirâ itmekde, ammâ ahvâl-i mezbûrı su'âl ider bir şahs yokdur.

El-kıssa: Hayzer'in ve iki ceneral ve bunca kapudanların Tököli destinde esîr ve bend ü giriftâr ve sâ'ir keferenin tu'me-i şemşîr-i gāziyân olduğın etrâf ü eknâfda olan melâ'în-i {ü} hâsırînin mesmû'ları oldukda kulûblarına bi'l-külliye havf ü haşyet müstevlî olup ve bir mahallde ârâm u karâra tahammülleri olmayup Alacahisâr'da ve etrâf palankalarda muhâfazaya ta'yîn olunan keferenin kalîl ü kesîri bi'l-külliye terk-i diyâr ve nâmûs u âr idüp Yagodine sahrâsında olan taburlarına cân atdılar. Çûn ki, Yagodine'de olan tabur dahi ahvâl-i ma'reke-i Erdel'den habîr ü âgâh oldı, anların |**298b**| dahi derûnlarına âteş düşdi. Ve sâbit-kadem olup karâra adem-i tâkatleri nümâyân olmağın Morava Nehri üzerinde vâkı' cisr-i kebîri ihrâk idüp Belgrad-ı sengîn-âbâda varınca bir mahallde ârâm ü karâra mecâlleri olmayup Belgrad kurbünde vâkı' "Abaza Köşki" dimekle ma'rûf kasrın nazarında vâkı' sahrâya değin firâr ve mahall-i mezbûra nüzûl ve amîk handaklı, mükemmel tabur çeküp karâr-dâde oldukları mîrlivâ-i İznikmid olan Katana Mustafâ Bey'in câsûsları rivâyeti üzere istimâ' olunmuşdur. Ve tabur-ı mezbûrda ber-vech-i tahmîn yirmi binden mütecâviz melâ'în-i {ü} hâsırîn mevcûd olduğı nakl ü rivâyet

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

olunmuşdur. Ve Hayzer-i la‘în esîr ve bend ü giriftâr oldukda “bu dünyâ hâli, vîrânca ahvâlidir” deyü kendüye kıymet-bahâ olmak üzere altı yüz kîse nukūd ve altı yüz kîselik dahi Osmânlı metâ‘ ve esbâbın arz ider. Tököli Kral cevâb ider ki: “Benim sağ elim Âl-i Osmân pâdişâhının eteğinde ve sol elim Kırım hanının eteğinde ve sağ ayağım Fransa ve sol ayağım Lih. Benim mâla ihtiyâcım yokdur” deyüp esîr ve bend ü giriftâr olanlardan sâbıkā mürd olan Erdel kralının oğlı ki, mâbeynlerinde kral nasb itmişler imiş, ve mürd-i mezbûrun vezîri olan la‘îni ve Eflak Voyvodası'nın mukaddemâ firâr iden veledin ihzâr ve Hayzer'in nazarında üçünün dahi boyunların urdurup katl eyledükden sonra Hayzer-i la‘îni sekbânları habsine sâ’ir giriftârlar ile teslîm eyledüğin nakl eylediler. Ve rivâyet iderler ki Nemçe kralı olan la‘în tarafından Hayzer'e mukaddemâ kâğıdlar ve nâmeler vârid olup Fransa |**299a**| leşkerinden ziyâdesiyle mükedderü'l-ahvâl olup tahtgâhım olan Beç Kal‘ası'na takarrübleri mukarrer olup “eğer Âl-i Osmân'ın tahtgâhın alursan, makbûlüm değildir. Hemân bir gün evvel mevcûd olan askerin ile bu tarafa irişmekde takayyüd ü ihtimâm idesin” deyü vârid olan kâğıdlarına cevâb virir ki: “Hâliyâ Kurs didikleri kallâş, Türk'ün askeri ile üzerime geliyor, Türk askerine görinüp ürkütdükden sonra tiz irişirüm elem çekmesün” deyü mağrûrâne cevâb irsâl eyledüği nakl olundı. Ve şehîd olan Çerkes Ahmed Paşa'nın mansıbı olan Silistre eyâleti “Fınduk” dimekle meşhûr ü müte‘ârif Mustafâ Paşa'ya tevcîh ü ihsân olunup ve Tököli Kral ile ol tarafda sefere me’mûr olan asâkir-i İslâm'a serdâr nasb ü ta‘yîn olunup eyâlet-i mezbûre menşûrı irsâl olundı. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazretine hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun ki, eyyâm-ı kalîlde bu kadar fütûhât-ı cemîl[e] ihsân idüp ol ferah-fezây ve ümmîd-i rûh-efzây ile halk-ı âlem hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl eyledi. Ve ümmet-i Muhammed kullarına bir vezîr-i âdil ve bir hâkim-i fâzıl in‘âm eyledi ki, fâtih-i dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Bağdâd olan merhûm Sultân Murâd Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* asrından bu târîhe irişince zât-ı latîflerine mu‘âdil bir vezîr-i âdil gelmedüğin pîr-i kühen-sâllerden istimâ‘ olunmuşdur. Büyük birâderleri Vezîr-i a‘zam-ı merhûm “Ahmed Paşa-yı Fâzıl” lakabı ile mu‘ammâ ammâ bunun zât-ı şerîfleri “Mustafâ Paşa-yı Âdil” |**299b**| ismiyle müsemmâ olup mukaddemâ makām-ı sadârete mütevâsıl olanların ekseri iğmâz-ı ayn ile ve devleti havfı ile Devlet-i Osmâniyye mütezelzil ve erbâb-ı devlet irtişâya mütemâyil oldukları cihetden halk-ı âlem [169] نفسه نفسی olduğundan gayri gayret-i dîn-i mübîn ve i‘ânet-i

169 Nefsühu nefsî; “sadece kendi nefsim”.

devlet-i selâtîn hâtırlardan ferâmûş ve ihtifâda irtişâ câmın nûş ve erbâb-ı ehl-i keyf gibi bî-hûş olmalarıyla memâlik serhaddleri keferinin tegallübüne fursat ve rûz be-rûz izdiyâd-ı tegallüblerine kuvvet hâsıl olup bunca kurâ ve kılâ'a istîlâsı mukarrer olmuş iken bi-hamdi li'llâhi te'âlâ buncaleyin bir vezîr-i zîşân Devlet-i Osmâniyye'ye mevhibe-i dâd-ı Hakk olup evvelâ re'âyâ{y} vü berâyâdan sâliyâne ve teklîf zulmin def' ve ehl-i zimmetin hukūk-ı şer'iyye olan cizye ve öşr-i arâzîden mâ'adâ tekâlîflerin ref' idüp sâniyen mütevekkilen ale'l-Hayyi'l-Vedûd bi'z-zât teveccüh-i cihâd itdükde düşmenân-ı dîn-i mübîn olan müşrikînin kulûbüne cenâb-ı Bârî lutf ü keremi ile havf ü haşyet müstevlî idüp Niş'e gelince orta kolda vâkı' palankaların fütûhâtından mâ'adâ vilâyet-i Erdel ve Kal'a-i Vidin'in fethi müjdeleri ile Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olan guzât-ı müslimîn îd-i mü'minîn idüp müceddeden hayât-ı câvidânî ve handân ü şâdmânî olup Ordu-yı hümâyûn'da dağ üsti bâğ ve her sâhib-i hıyâm havf ü hirâsdan[170] ferâğ üzere âsûde-hâl oldılar. El-hamdü li'llâh eş-şükrü li'llâh ol Hâlık-ı bî-çûna ki bu fütûhât-ı |**300a**| cemîli ümmet-i Muhammed kullarına lutf u ihsân eyledi. Fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 27 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Yevm-i merkūmda dahi subh-ı sâdıkdan vakt-i şâma değin ceng ü cidâlden hâlî olunmadı.

Müjde-i Feth-i Kal'a-i Vidin: İbtidâ Kalgay Sultân tarafından çatal bârgîr ile bir mîrzâ kal'a-i mezbûrun müjdesi haberiyle Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve huzûr-ı sadrı âlîye mütevâsıl oldukda mîrzâ-yı mezbûra me'mûlünden ziyâde in'âmdan sonra hil'at-i fâhire ilbâs olundı. Ba'dehû Eyâlet-i Karaman vâlîsi olup Serdâr Tursun Mehemmed Paşa tarafından tafsîl üzere fethi müjdesi vârid olmuşdur. Nakl iderler ki, kapudan-ı Nehr-i Tuna olan Mezomorta[171] Mustafâ Paşa'nın yanında kadırgalardan mâ'adâ yüz yirmi kıt'a Tuna donanması mevcûd olup Vidin Kal'asıyla Fethülislâm Kal'ası mâbeyninde kenâr-ı Tuna'da vâkı' Filordin Palankası'n Nehr-i Tuna'dan donanma ile muhâsara ve feth idüp yüzden mütecâviz üsârâ-yı Nemçe ahz olundukdan sonra Vidin Kal'ası'n dahi donanma ile Tuna'dan muhâsara ve leyl ü nehâr top ile döğmeğe

170 "hirâs (هراس) kelimesi metinde "hırâş (خراش) olarak yazılmıştır.

171 Metinde "Mozomorta (موزومورطه)" şeklinde yazılmıştır.

mübâşeretinden sonra kara tarafından dahi Serdâr Tursun Mehemmed Paşa sefere me’mûr olan asker-i İslâm ile irişüp kal‘a-i mezbûrı muhâsara ve rûz [ü] şeb ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl ile muhâsara üzere iken Kalgay Sultân asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ile Vidin sahrâsına vusûl ve cânib-i selâsesin |**300b**| ihâta vü muhâsara şekli nüzûl ider. Ale's-sabâh Hayzer-i la‘înin taburı münhezim ve kendüsi ve bu kadar bellü başlu melâ‘în ile Kurs'un kabza-i tasarrufuna dâhil ve esîr ve bend [ü] giriftâr oldukların Vidin Kal‘ası'nda mahsûr olan kapudanın mesmû‘ı olmağın bâlâ-yı hisâr-bedene beyâz bayrak vaz‘ idüp “vire” ile emân taleb eyledükde taraf-ı serdârdan emânları kabûle karîn olur. Ammâ şol şartile ki “silâhların bıragup ve bi'l-cümle piyâde oldukları hâlde emânlarına ruhsat virilür” deyü kal‘adan emân talebine çıkan la‘îne cevâb virildükde kapudan-ı mezbûr ve mevcûd olan harbî kefere istihlâs-ı cân içün rızâları mukarrer olup tâ’ife-i re‘âyâ varoş-ı kal‘ada karâr ve harbî binden ziyâde kefere kal‘adan piyâde uryân hurûc ve Kal‘a-i Semendire tarafına münhezimen revâne olup derûn-ı kal‘ada olan mühimmât-ı cebehâne ve top ve tüfeng ve sâ’ir âlât-ı silâh ve bunca zahîre taht-ı tasarruf-ı İslâmiyân'a müyesser olur. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ cenâb-ı Bârî hazret-i Muhammed'in za‘îf ü nahîf ümmetlerine bu sene-i mübârekede bunca feth ü fütûhât in‘âm ü ihsân eyledi. İnşâ’a'llâhü'r-Rahmân, an-karîbi'z-zamân dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-âbâdın fethi ihsân ü in‘âmda zerre kadar şübhemiz yokdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 28 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal‘a-i Niş.

Yevm-i merkūmda dahi tarafeynden ceng ü cidâl bir ân münfekk olmayup vakt-i şâma değin ârâm olunmadı. |**301a**| Bosna sancağında vâkı‘ Bihke Kal‘ası'nın fethi ve kal‘a-i mezbûr ma‘rekesinde mübâlağa ile küffâr-ı hâksârın tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olduğunun haberi müjdesi Vâlî-i Bosna olan Topal Hüseyin Paşa tarafından vârid olan müjde-resân huzûr-ı Sadr-ı âlî'de vusûl ve müjde-resâna me’mûlünden ziyâde in‘âm ü ihsân ve hil‘at-i fâhire ilbâs olundı. Ve Mısır kulunun Ordu-yı hümâyûn'a vusûllerinin zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ yevm-i merkūmda tertîb-i alay ile otağ-ı Sadr-ı âlî'den mürûr u ubûr idüp beylerine ve çorbacılarına ve bölükbaşılarına ve bellü başlarına yüzden mütecâviz hil‘at-i fâhireler ilbâs olunup iltifâta mazhar vâkı‘ oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 29 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1101.
Der-muhâsara[172]*-i Kal'a-i Niş.*

Han-ı âlî-şânın vezîri Batır Ağa ber-vech-i tahmîn on beş bin asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ile muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve Kal'a-i Niş nazarından mürûr ve Aleksince nâm palanka etrâfında nüzûl içün ubûr eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî selh-i şehr-i Zi'l-ka'de sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr-ı adüvv-şikâr bi'z-zât Kalgay Sultân ber-vech-i tahmîn otuz binden mütecâviz asker-i Tatar ile dâhil-i Ordu-yı hümâyûn olup Aleksince taraflarına nüzûl eylemek içün kenâr-ı muhayyemgâh-ı ordudan mürûr ve mahall-i mezbûra nüzûl içün ubûr eylediler. Ve asker-i Tatar-ı adüvv-şikâra ziyâfet içün ekâbir-i orduya |**301b**| ve bi'l-cümle Dîvân-ı hümâyûn hâcelerine ve hulefâlarına tabh eylemek içün Kassâbbaşı Kappânî Mehemmed Ağa tarafından bâ-fermân bin re's ağnâm tevzî' olunup ve gediklü müteferrika ve gediklü çavuşânın her beş gediklüye bir re's kâv tabh eylemek içün beş yüz re's kâv tevzî' olundı. Ve zikr olunan bin re's ağnâm ile beş yüz re's kâv ba'de't-tabh Başbâkīkulı Yûsuf Ağa'ya teslîm olunmak fermân buyuruldı. Ve kal'a handakın zabt eylemek içün ağa kolundan ba'de'z-zuhr iki lağım atılup, biri işlemeyüp ve biri bir mikdâr şaranpovdan gedik açup ve ancak ağa kolundan hamle vü hücûm olunup ve lâkin vakt ü sâ'ati olmaduğı eclden ve küffâr mukaddemâ haberdâr olup ve ol mahallde cem'iyyet itmekle kesretinden handak-ı mezbûrun zabtı müyesser olmayup avdet ve evvelki meterisde karâr eylediler. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti avn ü inâyeti ile an-karîb fethin müyesser eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî'i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî gurre-i şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Yevm-i merkūmda dahi subh-ı sâdıkdan cenge âgāz ve vakt-i şâma değin bir an top ve tüfeng cenginden hâlî olmadılar. Kalgay Sultân ile Batır Ağa'ya ve asker-i Tatar-ı sabâ-reftâra ziyâfet içün otağ-ı Sadr-ı âlî'de ziyâfet hâzır ü müheyyâ olunup ve Kethudâ-yı Sadr-ı âlî Mehemmed Ağa ve gediklü müteferrika ve çavuşân ve sipâh ve silahdâr ocak ağaları ve bî-nihâye sipâh ve silahdâr neferâtı

172 Metinde sehven "muhâfaza (محافظه)şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

|302a| ve ağavât-ı Sadr-ı âlî ve sâ'ir a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat ile ziyâfete da'vet içün Kalgay Sultân tarafına azîmet eylediler. Ve bir gün mukaddem otağ-ı Sadr-ı âlînin etrâfindaki miyân-ı meydâna vüs'at içün ba'zı hıyâmları ve Hazîne-i âmire sandukları âhar mahalle ref' olundı. Ve mukaddemâ tabh olunan ağnâm ve kâv miyân-ı meydânda hâzır u âmâde olundukda asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ve adüvv-şikâr ile Kalgay Sultân ve Batır Ağa otağ-ı Sadr-ı âlî'yi teşrîf ve miyân-ı meydânda hâzır ü müheyyâ olan püryân içün asker-i Tatara salâ olundukda cümlesi piyâde ve etek der-miyân idüp bir cins yağma eylediler ki saff-ı nihâlde olan Tatar püryânı değil şişlerin bile göremediler. Ve şikârın alan bir ân ârâm itmeyüp rahş kuvvetiyle koşunlarına değin sür'atile revâne oldılar. Ve Kalgay Sultân ile Batır Ağa'ya bi'z-zât huzûr-ı Sadr-ı âlî'de mahsûs simât-ı ziyâfet müheyyâ ve sâ'ir mîrzâlara mahsûsan baş çadırda ve etrâfında müte'addid simâtlar hâzır olunup ta'âma salâ olundı. Ve ziyâfet itmâmından sonra Kalgay Sultân'a hil'at-i semmûr ilbâs ve raht u bahtı ile müzeyyen bir rahş-ı bî-hemtâ mahall-i rikâbda hâzır ü müheyyâ olmağla süvâr olup ve Batır Ağa'ya dahi hil'at-i fâhire ilbâs olunup ba'de'l-i'zâz ve'l-ikrâm mahall-i menzilgâhlarına avdet ü azîmet eylediler. Ve Han-ı âlî-şân Selîm Giray Han emrâz-ı müşeddi[-de]den bir mikdâr ifâkat ü sıhhat bulup |302b| mâh-ı Zi'l-ka'denin yirmi altıncı Hamîs güni mahmiye-i Edirne'den taht-ı revân ile hareket ve Ordu-yı hümâyûn tarafına teveccüh ü azîmetleri mukarrer ü muhakkak olduğunun haberi yevm-i merkūmda Ordu-yı hümâyûn'a vârid olup şüyû' buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 2 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Yevm-i merkūmda dahi subh-ı sâdıkdan cenge âgāz olunup gâh top ve kumbara ve gâh tüfeng ile cengden hâlî olmadılar. Ve Bâzârirtesi gün lağım ile atılup zabtı müyesser olmayan handak başı ve şaranpov ve çarh-ı felekleri avn-ı Hudâ-yı müte'âl ile yevm-i merkūmun leylinde zağarcıbaşı kolundan hamle vü hücûm olunup zabt olunmağın bir kaç şaranpov ile bir çarh-ı feleki bahâdırân-ı yeniçeriyânın serdengeçdi ağası Sadr-ı âlî huzûrına ihzâr eyledükde yüz elli guruş in'âm olunup ve hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifâta mazhar oldı. Ve vakt-i şâma karîb vezîr-i mükerrem pîr-i rûşen-zamîr Serdâr Halîl Paşa kolundan kal'a handakın zabt için lağım püskürmesi atılup Mahmûd Beyzâde Mahmûd Bey'in ber-vech-i arpalık mutasarrıf olduğı Prizrin ve Dukakin sancaklarının zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı olan Arnavud bahâdırları ve sâ'ir dilâverân hamle vü hücûm idüp handak başında olan şaranpovları zabt idüp ve siperlenüp küffâr-ı

hâksâr ile bir sâ'atden ziyâde tüfeng cenginden münfekk olmayup bi-hamdi li'llâhi te'âlâ serdâr kolundan dahi handak başına varılup zabt olundı. Ve meterisde bi'z-zât Sadr-ı âlî |303a|[173] için mahsûs tabya ihdâsı fermân buyurulmağla yeniçeri ağasının mukaddemâ hâzır olan tabyası Sadr-ı âlî için tahliye olunup ağa ve kul kethudâsı için handaka karîb müceddeden tabya ihdâsına mübâşeret olunup etrâf kurâlardan arabalar ile meterislere keraste nakli fermân olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 3 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Yevm-i merkūmda dahi subh-ı sâdıkdan cenge âgāz olunup vakt-i şâma değin top ve tüfeng cenginden bir ân ârâm ü râhat olunmadı. Vidin tarafında olan asâkir-i İslâm'a serdâr nasb olunan Tursun Mehemmed Paşa'ya ve ocak zâbıtlarına ve mahall-i mezbûrda yoldaşlık ve bahâdırlık iden dilâverlere şükrâne-i feth-i kal'a için in'âm ve hil'atler irsâli mühimme-i gayret-i dîn-i mübîn olmağın mîr-livâ-i Köstendil olan Kurd Paşa livâ-i mezbûrun zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile ta'yîn olunup zikr olunan in'âm ve hil'atler ve kul mevâcibi mûmâ-ileyh Kurd Paşa ile irsâl olundı. Ve lâkin bir rivâyetde zikr olunan mevâcib ve in'âm ve hil'atler Erdel seferinde olan asâkir-i İslâm'a irsâl olunup hattâ Kurs Kral'a dahi iki bin altun harclık müşârün-ileyh Kurd Paşa ile irsâl olunmuşdur deyü rivâyet olundı. El-uhdetü ale'r-râvî. Küffâr-ı hâksârın Yagodine'de olan taburı Morava Nehri üzerinde vâkı' cisr-i kebîri ihrâk ve Belgrad tarafına avdetleri bundan akdem zikr olunmuş |303b| idi. Ve lâkin tâ'ife-i Frenk hîlekâr ve kallâş olup bâ-husûs Nemçe mel'ûnı şeytân akıllu ve kılı kırk yarar hîlekâr olduğundan nâşî taburı ile avdetinden bir hîlesi olmak ihtimâli ile taraf-ı taburı hâlî komamak umûr-ı ahvâl-i seferiyyeden olduğı eclden ol tarafın muhâfazası lâzıme-i dîn [ü] devletden olup ve hudûd-ı Niş'den Yagodi-

173 Derkenar:
İbtidâ-i Tevcîh-i Livâ-i Alacahisâr, fî 5 Z. 1101: Kal'a-i Niş fethinden mukaddem Yagodine'de olan tabur-ı kefere Nehr-i Morava'yı ubûr ve Niş Kal'ası imdâdı niyyeti ile asâkir-i İslâm ile mukābele vü mukātele için Ordu-yı hümâyûn tarafına hareketi istimâ' olundukda taburları ne-mıkdâr keferedir ve ne mahalle değin hareket itmişlerdir? Sıhhati üzere ma'lûm olup ana göre tedârük ü tedbîri için mîr-livâ-i Köstendil olan Kurd Paşa câsûs tarîkıyla irsâl olunup müşârün-ileyh Kurd Paşa['ya] şol mahallde irişdi ki, taburun Perakin'e nüzûl eylemiş vakt-i şâma değin bir mîşezârda hem-refîkleri ile pinhân olup nısfü'l-leylde bir san'at ile taburdan bir dil ahz idüp huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr eyledüği mukābelede kadîmden mutasarrıf olduğı Köstendil sancağına ber-vech-i arpalık Alacahisâr sancağı dahi zamm ü ilhâk olunup tevcîh ve sadaka vü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâs olundı. Ve tabur avdetinin keyfiyyet-i ahvâli metn-i kitâbda tahrîr olunup zikri sebkat itmişdir.

ne'ye ve Yagodine'den Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-âbâda varınca tûlen ve arzen memâlikin re‘âyâ vü berâyâsı külliyet ile harbî kefereye mütâba‘at ü inkıyâdları sebebi ile tabur-ı küffâra cem‘iyyetlerinden kuvvet hâsıl olup bir tarafdan hareket ve zuhûrlarına bâdî olmadan ve vakt-i şitâya karîb asâkir-i İslâm'a zahmet ü meşakkatlerine ve eyyâm-ı şitâda Ordu-yı hümâyûn'un sahrâ{-yı} [vü] bevâdîde felâketlerine bâ‘is olmadan tegāfülden ihtirâz ile ol gā’ilenin tedârüki elzem ü lâzımînden olmağın ve mâdâm ki tabur-ı küffâra gālib olunup tabur-ı makhûrı münhezim ve perâkende vü perîşân olmayup miyân-ı sahrâda mevcûd ola, muhâsara-i kılâ‘ kābil[174]-i müşkilâtdan olduğı eclden asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr-ı adüvv-şikârı tabur-ı küffâr üzerine havâle olunup hareket ü azîmetleri münâsib görilmeğin Kalgay Sultân asker-i Tatar ile ta‘yîn olundı. Ve lâkin asker-i Tatar tabur-ı küffârı bir dayyık ü teng mahallde kamayup muhâsara eyledüği hâlde elbette tabur ile ceng ü cidâl ve harb [ü] kıtâl içün askerin lüzûmı îcâb itmekle Diyârbekir vâlîsi |304a| olan Vezîr-i mükerrem Kemânkeş Ahmed Paşa serdâr nasb olundı. Ve Diyârbekir eyâletinde vâkı‘ sancak beyleri ve eyâlet-i mezbûrun zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ve Kemânkeş Ahmed Paşa ma‘rifetiyle taraf-ı mîrîden in‘âm ile sefer-i hümâyûna me’mûr olan dilâverân ve Bolı sancağına mutasarrıf Köse Mehemmed Paşa ve Bolı sancağının zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ve Azîz sancağına mutasarrıf olan Arab Pulat Paşa ve bi'l-külliye Türkmân askeri ve boy beyleri bi'l-cümle asker-i Tatar ile tabur-ı küffâr üzerine ta‘yîn olunup tertîb-i alay ile otağ-ı Sadr-ı âlî'de vusûl bulduklarında Kemânkeş Ahmed Paşa'ya ve sancak beylerine hil‘at-i fâhireler ilbâsıyla taraf-ı tabur-ı küffâra teveccüh ü azîmet eylediler. Ve meterisde ağa ve kul kethudâsı ve zağarcıbaşı kollarında olan yeniçeri serdengeçdi bahâdırları beyne's-salâteynde kal‘anın handakı başında olan şaranpovlara âteş irişdirüp nısfü'l-leyle değin katî çok şaranpov ihrâk olup küffâr-ı hâksârın ihrâka men‘e kudretleri olmadı. Ve Tursun Mehemmed Paşa ile sefer-i hümâyûna me’mûr olan Vidin Kal‘ası fethinde mevcûd bulunan asâkir-i İslâm bi'l-külliye Vezîr-i mükerrem Kemânkeş Ahmed Paşa yanına ta‘yîn olunup mevcûd bulunmaları içün fermân olunup hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve Tursun Mehemmed Paşa serdârlıkdan azl olunup Horanoğlı Gürci Mehemmed Paşa askere başbuğ nasb olunup hükm-i hümâyûn irsâl olunduğı nakl ü rivâyet olundı. Ve avn-i Hudâ-yı müte‘âl ile Kal‘a-i Vidin feth olundukdan sonra küffâr-ı hâksârın |304b| havf ü haşyetlerinden Fethülislâm ve Güğercinlik kal‘aların boşaldup

174 Metinde قبايل şeklinde çoğul yapılmak istenmiştir.

Semendire Kal'ası tarafına firârlarının haberi Ordu-yı hümâyûn'a vârid olup beyne'n-nâs şüyû' buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 4 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.

Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş[175].

Subh-ı sâdıkdan cenge âgāz olunup top ve tüfeng ile ceng ü cidâl üzere iken

175 Derkenar:
Mevcûd-ı Kal'a-i Niş: Ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl içün derûn-ı kal'ada mevcûd olan mühimmât-dır ki işbu mahalle tahrîr olundı:

Barut-ı siyâh, varul kıta'ât: 1370 Bi-hisâb-ı kıyye 124.650 Kantâr 2833		
Varul-ı kebîr *fî beher varul 150* kıta'ât: 400 kıyye: 60.000	Varul-ı evsat *fî 80* kıta'ât: 600 kıyye: 48.000	Varul-ı sagīr *fî 45* kıta'ât: 370 kıyye: 16650
Kazma-i âhen kıta'ât: 1000	Kürek-i âhen kıta'ât: 1000	Top-ı havân kıta'ât: 4
Top-ı kebîr kıta'ât: 51		
Balyemez: kıt'a: 4	Kolonborna: kıt'a: 44	Mânde-i kıt'a:4
Kumbara-i dest: Bilâ-mu'ayyen	Kumbara-i gazgan: Bilâ-mu'ayyen	Gülle-i top: Bilâ-mu'ayyen
Tahta-i çam: Kıta'ât: (Boş) tûl: (Boş) arz: (Boş)		

Tahrîr ve defter olunduğı minvâl üzere avn-i Hudâ-yı lâ-yezâl ile fethi müyesser olan Kal'a-i Niş'in derûnunda kefere-i dûzah-karînin hâzır ü âmâde eyledüği mühimmâtdan bin üç yüz yetmiş kıt'a varul ki, kebîr ve evsat |**305a**| ve sagīr i'tibârı üzere ber-vech-i tahmîn yüz yirmi dört bin altı yüz elli vakıyye hâlisü'l-ayâr barut-ı siyâh-ı Frengî ve müsta'melden mâ'adâ ber-vech-i tahmîn bin kıt'a cedîd kazma-i âhen ki, kabzalarına bend içün iki tarafında kulakları olup kabzaya üçer mismâr ile bend olunur. Ve bin kıt'a âhen kürek-i cedîd ki, isti'mâl olunmamış ve dört kıt'a top balyemez ve kırk dört kıt'a top-ı şâhî ve kolonborna ve Serdâr Arab Receb Paşa'nın bin yüz senesi Zi'l-hiccesinde vâkı' ma'rekesinde mânde kalan dört kıt'a top-ı balyemez ki, bi'l-cümle elli bir kıt'a top ve dört kıt'a kebîr havân topı ve bilâ-hisâb kumbara-i dest ve gülle-i top ve bilâ-hisâb kumbara-i gazgan ve bî-nihâye tahta-i çam ki, ba'zısının tûli on beş zirâ' ve arzı bir zirâ' ve arkası on parmak ve ba'zısının tûli on, arzı nısf zirâ' ve ba'zısı dahi noksân üzere olup mühimmât-ı kal'a ve tabyalar içün |**305b**| cümlesin Beç dağlarında vâkı' kûhî çamlardan kat' idüp sefâyin ile Tuna'dan Nehr-i Morava'ya ve Nehr-i Morava'dan Nehr-i Nişţova ile Kal'a-i Niş'de kadîmî köpri kurbüne nakl olunmuş ve zikr olunan varullar ile memlû barut-ı siyâh ve kazma-i âhen ve kürek-i âhen ve sâ'ir kumbara ve mühimmât bi'l-külliye sefâyin ile nehr-i mezbûrlardan Kal'a-i Niş'e nakl ve hâzır ü âmâde olunduğı mesmû'ı olanların rivâyetleri üzere tahrîr olunmuşdur. (Tablodaki rakamlar metinde Divan rakamlarıyla da verilmiştir).

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

vakt-i zuhrda kal‘adan ağa koluna bir kefere çıkup vire ile emân talebine geldüğin i‘lâm itdükde huzûr-ı Sadr-ı âlî'de irsâl olunup kethudâ-i bevvâbîn murâdın su’âl itdükde emân ile kal‘a virmek üzere üç nefer mu‘temedün-aleyh kimesne sizin tarafınızdan ve üç nefer iş sâhibi kimesne bizim tarafımızdan bir mahalle müctemi‘ olup emân-ı kal‘a umûrı içün kavl ü karâr virilmek üzere kapudan-ı kal‘a tarafından vürûdunı i‘lâm idüp kethudâ-i bevvâbîn dahi mel‘ûnun cevâbın huzûr-ı Sadr-ı âlî'de arz itdükde: “Sulh ü emân murâdı olan mel‘ûn kendüsi gelsün hâlâ gelen hınzîrı kovun gitsün ve meterise haber irsâl ile mel‘ûnun ardından top ve tüfeng urup cenge âgāz eylesünler” deyü fermân sudûr bulmağın mel‘ûnı kal‘aya gönderüp ve ardından top [ve] tüfenge dutup cenge mübâşeret olundı.

El-kıssa: Tekrâr derûn-ı kal‘adan ol hînde dört-beş nefer melâ‘în dahi çıkdı. Ammâ biri tırâş-ı kırçıl mel‘ûn idi. Ağa ve kul kethudâsının tabyasına vusûl ve taraf-ı Sadr-ı âlî'de irsâl olundı. Çûn ki huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr olunup |**305a**| murâdı su’âl olundı. Emân ile teslîm-i kal‘a eylemek üzere emân talebine geldüğin arz eyledi. Sâhib-i devlet feth-i kelâm idüp: “Bire mel‘ûn! Hîn-i muhâsaradan mukaddem kal‘a’i teslîm eylesünler, asker-i İslâm'ı râhdan mekse muktazî olmasunlar deyü kâğıd irsâl olundı. Niçün muhâlefet eyledin?” deyü tekellüm buyurdukda cevâba kādir olmayup sükût üzere hâmûş oldı. “İmdi inşâ’a'llâhu te‘âlâ sabâh oldukda vakt-i zuhra değin kal‘adan çıkup teslîm-i kal‘a idersen taleb-i emânına ruhsat virilür ve illâ ba‘de'l-yevm emân yokdur” deyü cevâb-ı şâfî birle taraf-ı kal‘aya gönderildi. Ve lâkin keferenin ibtidâ umûr-ı emânları ahvâli Kal‘a-i Niş'de olan bi'l-cümle topları ve mühimmât-ı cebehâneyi ve mukaddemâ esîr ve bend ü giriftâr olan müslimîni ihrâc ve ma‘an götürmek ve zahîre tahmîli içün bin aded araba matlûbları olmuş idi. Ve lâkin sâhib-i devletin cevâb-ı şâfîsinden ilzâm ve mebhût[176] olup fîmâ-ba‘d ol mikdâr matlûbların lisâna getürmeğe cür’etleri olmayup mehâbet-i meclis-i Sadr-ı âlî'den avdet ve meterisde ağa ve kul kethudâsının tabyasına vusûl bulup mehâbet-i meclis-i sâhib-i devlet havfıyla matlûblarından bi'l-cümle ferâgat idüp ancak yüz aded araba-i kâv ve altışar-yedişer günlük zahîre ve âlât-ı silâhları ile ihrâc ve teslîm-i kal‘a eylemeğe rızâ virdiler. Çûn ki, keferenin matlûblarına karâr virildi, ammâ mukaddemâ esîr ve bend ü giriftâr olan müslimîni ve mürted olan |**305b**| melâ‘în ve re‘âyâdan haydud olan hanâzîri bi'l-cümle kal‘a ile ma‘an teslîm eylemek üzere kavl [ü] karâr içün kal‘adan çıkan tırâş-ı kırçıl

176 Metinde مبهوث şeklinde yazılmıştır.

melâ'în ol gice ağa tabyasında alıkonılup ve zikr olunan umûr-ı ahvâl-i emânın kavl ü karârı faysal bulunca ol gice ağa tabyasından kal'aya ve kal'adan tabyaya on def'adan mütecâviz haberler varup gelince fecr-i sâdık nümâyân ve sabâh dahi karîb oldı. Ammâ işbu taleb-i emânın kavl ü karâr-dâdesi miyânında meterisde olan yeniçeri dilâverlerine zâbıtları tarafından mahfîce sipâriş olundı ki: "Mebâdâ, işbu kavl ü emân karâr-dâde olmayup bir aksi vâkı' ola, imdi fursat elde iken ganîmet bilüp sît ü sadâsız handakdan divar-ı kal'aya müte'addid kubûrlar ihdâsında takayyüd ü ihtimâm idesiz. Ve lâkin şol şartile ki derûn-ı kal'ada olan küffârın haber ü âgâhı olmaya" deyü ocak zâbıtları tarafından sipâriş olmağın ol gice bahâdırân derûn-ı handakdan divar-ı kal'aya beş-altı mahallerden kubûrlar işledüp divar-ı kal'aya irişdirüp hâzır ü âmâde oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 5 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Niş.

Çûn ki sabâh olup şems-i hâverî ufk-ı semâdan rû-yı zemîne arz-ı cemâl idüp nûrı ile âlemi münevver kıldı, gice meterisde ağa tabyasında meks ü ârâm iden melâ'în teslîm-i Kal'a-i Niş içün kapudan-ı la'în ile ale's-seher haberleşüp iki-üç |**306a**| odanın yeniçeri dilâverleri ile zağarcıbaşı dâhil-i kal'a olup Kal'a-i Niş'i zabt eylediler. Ve derûn-ı kal'ada olan melâ'în yol tedârükine meşgûl ve arabaların tahmîle mübâşeret üzere olup sipâh ve silahdâr ağaları ve ocak zâbıtları ve neferâtı bayrakları küşâde olduğı hâlde kal'a kapusundan yeniçeri ordusuna varınca yemîn ü yesârda saff-ı sufûf tertîb ve alay ile melâ'înin kal'adan hurûcuna intizâr üzere hâzır ü âmâde oldılar. Ve kul kethudâsı ve ba'zı çorbacılar kal'aya dâhil ve esîr-i müslimîni tebdîl ve mahfî götürmesünler deyü tahmîl olunan arabaların tefahhusa mübâşeret eylediler. Ve üç yüzden mütecâviz esîr ve bend ü giriftâr müslimîn bulunmağın cümlesin kal'adan ihrâc ve Defterdâr İsma'îl Efendi hıyâmı kurbünde bir kebîr çerge vaz' olunup üsârâ-i müslimîn ol çergede ku'ûd ve peksimadları mîrîden ta'yîn olundı. Ve zikr olunan üsârâ-i müslimînin ekseri Köstendil kasabasından olup ma'reke-i Köstendil'de esîr [ve] bend ü giriftâr olmuşlar. Ve derûn-ı kal'ada üç yüzden mütecâviz re'âyâ ve avret oğlan mevcûd bulunmağın cümlesin ihrâc ve otağ-ı Sadr-ı âlî'de irsâl olundukda on yaşından ziyâdesi koca hanâzîrlere varınca bi'l-külliye haydud olmağın cümlesi subaşı habsine fermân buyurılup on yaşından noksân olanları ve hurde uşakları ve avretleri kal'ada olmak üzere kal'aya gönderildi. Ve ba'de'z-zuhr melâ'în dahi kal'adan ihrâc ve sipâh ve silahdâr alayları |**306b**| miyânından mürûr ve kenâr-ı muhayyemgâh-ı orduda melâ'înleri muhâfaza

için ta‘yîn olunan Mar‘aş paşası nüzûl eyledüği mahalle vardılar. Ve beş yüz sipâh ve beş yüz silahdâr neferâtı ta‘yîn olunup Belgrad tarafında hem-cinsleri olan melâ‘înlere mülâkī ve teslîm itmeleri fermân buyuruldı. Ve Kal‘a-i Niş'den çıkan melâ‘înin gerek er ve gerek avret oğlan ve gerek cengcisi ber-vech-i tahmîn dört binden mütecâviz tahmîn olunmuşdur. Ve lâkin halk-ı âlem ziyâdesiyle âr ve nâmûsdan müberrâ olup gayret-i dîniyye olmaduğundan gayri mukaddemâ vukū‘ bulan seferlerde küffâra mukābil oldukda haşerât-ı muhtelife olan manâv tâ’ifesi kelepür sevdâsıyla hezîmete sebeb olup “küffâr ardımız almış” deyü taraf be-taraf asâkir-i İslâm'ın perîşânlığına bâ‘is ü bâdî olup muhayyemgâh-ı orduyı yağma ve gāret ü hasâretden lezzet peydâ iden erâzil ve nekebât makūlesi ve manâv tâ’ifesi kal‘dan hurûc iden keferelerin ednâ şeylerine tenezzül ve irtikâb idüp ba‘zı esbâb u eşyâların yağma ve gāret ü hasâret idüp edebsizlik itdüklerinden mâ‘adâ naks-ı ahd ü emâna karîb evzâ‘-ı garîbeler vukū‘ bulmuş idi. Mühendisân-ı ukalâ olan pîr-i kühen-sâl ve umûr-dîdegân olanlar ahvâl-i erâzili keff-i mîzânda vezn idüp “sene-i sâbıkalarda vâkı‘ seferlerde taleb-i {ü] ahd ü emân ile vire-gelen kılâ‘ların keferelerine bu makūle ahvâl-i yağma vü gāretin vukū‘ı bir târîhde görülmemişdir. Bu ahvâlde nedâmet ve felâket görinür. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazreti hayra tebdîl eyleye” deyü |307a| âkılâne kelimâtları istimâ‘ olunup şüyû‘ bulmuşdur.

Ve Mine'l-garâ’ib: Mâh-ı Zi'l-hicce-i şerîfin ikinci Çehârşenbih güni otak ta‘bîr olunan bir direkli baş çadırın üzerinde mübâlağa ile mürg-i kırlangıc cem‘iyyet idüp gâh pervâz ve gâh tınâbları üzerine nüzûl idüp feryâd ve şâdmânî birle tesbîh-i zikru'llâh ile savt-ı mergūbları ayyûka peyveste olup vakt-i şâma değin cem‘iyyetleri mevcûd ve vakt-i şâmda mekân ü me’vâlarına azîmet ve irtesi gün ki, mâh-ı Zi'l-hicce-i şerîfin üçünci Pençşenbih günidir, tulû‘-ı şemsden mukaddem evvelki günden mübâlağa ile izdiyâd bir kaç binden mütecâviz mürg-i kırlangıc otağ-ı mezbûrun bâlâsında ve tınâblarında handân ü şâdmân gûyâ eyyâm-ı arûslarıdır, bir cins cem‘iyyet ve ictimâ‘ ki, bu mertebe kesretlerin umûr-dîde vü kâr-âzmûde olan pîr-i kühen-sâllerin bir târîhde manzûrları olmamış. İnşâ’a'llâhu te‘âlâ alâmet-i hayr olmasında iştibâh yokdur.

***Hikâyet*:** Nakl iderler ki bin yetmiş yedi târîhinde Köprilizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Ahmed Paşa, İstefe meksinden sonra Cezîre-i Girid ârzûsuyla hareket ve Termis[177] nâm mahallden baştardeye süvâr ve sâ’ir asâkir-i İslâm donan-

177 Metinde ترميش şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
www.tuba.gov.tr

ma-yı hümâyûn kadırgalarına süvâr ve enginden Girid Cezîresi'ne salarlar ve muvâfık-ı rûzgâr ile liman-ı Hanya'ya vâsıl ve Hanya Kal‘ası'na mütevâsıl olurlar. Bir kaç eyyâm ârâm [ü] istirâhatden sonra umûr-ı ahvâl-i muhâsara-i Kal‘a-i Kandiye ve tedârük-i zahîre-i asâkir içün müşâvere ve te’emmül muktezâ olmağın sâbıkā serdâr-ı Girid Vezîr-i mükerrem merhûm |**307b**| Deli Hüseyin Paşa kethudâsı Köse Veli Paşa umûr-dîde ve kâr-âzmûde ve tefekkür-şinâs olduğından nâşî bunca seneden berü merhûm Deli Hüseyin Paşa zamânında cezîrenin bi'l-külliye ahvâlinden haberdâr ve ba‘zı ma‘rekelerde bahâdır ve ciğerdâr olduğı meşhûr-ı âfâk olmağın bir rûz-ı garâbet-endûzda alâ-tarîkı'l-ihtifâ müşâvere tarzı müşârün-ileyh Veli Paşa'yı huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye da‘vet iderler. Ve meclislerinde fakad sâhib-i devlet ve kethudâları İbrâhîm Paşa olup mûmâ-ileyh Veli Paşa vâsıl-ı meclis oldukda iltifât-ı mâlâ-yutâkdan sonra huddâm-ı zevi'l-ihtirâmdan meclisi hâlî iderler. Ve bi'z-zât Sadr-ı âlî Veli Paşa'ya hıtâb idüp bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ âsân vechile Cezîre-i Girid'e vusûl müyesser oldı. Ve lâkin ahvâl-i zahîre ve etvâr-ı muhâsara-i Kal‘a-i Kandiye husûsunda ma‘lûmun mertebesin ifâde idesin ki mümkin taraflarına bezl-i makdûr kılına. Evvelâ tedârük-i zahîre umûrına cevâbın nedir?” Veli Paşa cevâbında: “Bu cezîrenin zahîresi çokdur ve bu askere kifâyet ider” didikde sâhib-i devlet tekrâr hıtâb idüp: “Sen zahîre ahvâline kefîl olur mısın?” deyü sorduklarında: “Kefîl olmam ve lâkin aklım ihâta ider ki kâfîdir. Olmaduğı hâlde zarûret dahi çekilmez. Ve taşradan zahîrenin şaykalar ile ve donanma-yı hümâyûn kadırgaları ile Parepetru İskelesi'ne ve Resimo Kal‘ası'na ve Fodula limanına zahîrenin nakli âsândır” deyü cevâb virdükde |**308a**| tekrâr Sadr-ı âlî hıtâb idüp: “Ayâ ahvâl-i umûr-ı muhâsaranın beş-altı şühûrda acabâ fethi nümâyân olup müyesser olur mı?” deyü su’âl buyurduklarında müşârün-ileyh Veli Paşa cevâb virdi ki: “Baka sultânım! Eğer üç senede fethi müyesser olur ise lu‘b-ı tavîlede dû-şeş vâkı‘ olur gibi şikâr-ı bâzâr olup ke-enne dilenmişe benzeyüp sikke’i mermerde kazırsuz” deyüp cevâb virdükde Sadr-ı âlî ve Kethudâ İbrâhîm Paşa bu cevâba rızâ virmeyüp ve bıyık altından hande-künân bir tarz ile Veli Paşa'yı meclisden tarh eylediler. Ba‘dehû fasla girüp: “Bizim umûr-dîde mülâhazasında olduğumuz şahs-ı mükerrem ma‘tûh-ı ekber imiş” deyüp âlemlerinde oldılar.

El-kıssa: Ol hengâm-ı şitâda Hanya Kal‘ası'nda karâr-dâde olup mühimmât-ı sefer tedârüküne iştigāl gösterdiler. Çûn ki eyyâm-ı şitâ mürûr ve evvel-bahâr-ı huceste-âsâr irişdi, rûz-ı hızırda Kal‘a-i Hanya'dan hareket ve Kandiye Kal‘ası tarafına azîmet olunup Kandiye Kal‘ası'na vusûl ve kal‘a-i mezbûre muhâsara

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

ve erbâb-ı meteris meterise girüp ceng ü cidâl ve harb ü kıtâle âgāz olundı. Ve lâkin vakt-i hengâm-ı şitâ karîb olup bârân-ı rahmet gâh [ü] bî-gâh nüzûle mübâşeret eyledi. Henüz divarı değil taşra tabyalarının divarı manzûrı olmuş bir kimesne bulunmadı. Nâ-çâr ve tekrâr müşârün-ileyh Veli Paşa'yı huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr ve hengâm-ı şitânın kurbiyyetinden ve bârânın nüzûllerinden meterisden hurûc ahvâli müzâkere olundı. Veli Paşa |308b| feth-i kelâma âgāz idüp: “Millet-i Nasârâ'da Venedik Frengi şeytân fikirlü mel‘ûnlardır. Eğer meterisden hurûc iderseniz beş seneye değin değil bir dahi işbu meteris olan mahalli görmek, mutasavver değildir. Her bir meteris mahalleri Aktabya gibi birer tabya olur” deyü cevâb virmeğin bi'l-âhıre meterislerden ihrâc olunmayup karâr-dâde ve leyl ü nehâr ceng ü cidâl ve harb ü kıtâlden hâlî olunmayup eyyâm-ı muhâsara yirmi yedi şühûr itmâmında feth-i Kal‘a-i Kandiye müyesser olup müşârün-ileyh Veli Paşa'nın âkılâne cevâbı sübût buldı. Bu hikâyetin tahrîr ve tatvîline bâ‘is ü bâdî budur ki sahrâ-yı Kal‘a-i Niş'e dâhil olundukda bir tâ’ife tekebbürâne kelâma âgāz idüp: “Bu kal‘a n'olsa gerek birer abâ kerâke atsak handakı doldurup içine girmek su içmek kadar gelmez”. Ve bir tâ’ife dahi: “Eğer bizim cümlemize “koma kurdum!” diseler bir uğurdan hamle vü hücûm idüp kal‘a divarın aşup küffârı perîşân iderdik” deyüp her biri mağrûrâne tekellümler itmeleriyle ibtidâ-i muhâsara-i kal‘a mâh-ı Zi'l-ka‘denin on birinci Çehârşenbih güni muhâsaraya ibtidâ olunup mâh-ı Zi'l-hicce-i şerîfin dördünci Cum‘a gününe değin muhâsara olunmağın bu takdîrce eyyâm-ı muhâsara yirmi üç güne bâliğ olup niçe mihnet ü meşakkatler ile taşra handak başına henüz meterisler vusûl bulmuş iken avn-i Hudâ-yı müte‘âl ile derûn-ı kal‘ada mahsûr olan melâ‘înin kulûbüne havf ü haşyet |309a| müstevlî olup taleb-i emân ile kal‘a’i teslîm eylediler. Bir rivâyetde Hayzer'in esîr ve bend ü giriftâr olduğunun sıhhatin istimâ‘ itmeleriyle vücûdları kadîd olup emâna tâlib ü râgıb oldılar. “Hasmın karınca ise merdâne gör” didikleri meşhûr meseldir. Ordu-yı hümâyûn Niş sahrâsına vâsıl ve mahall-i muhayyemgâha mütevâsıl olup vaz‘-ı hıyâm olundukda tâ’ife-i ahmakān Kal‘a-i Niş'i gözlerine salındırmayup gurûrâne “bu kal‘a n'olsa gerek” deyüp tekellümât-ı mağrûrâneleri eyyâm-ı muhâsarayı yirmi üç güne mübâliğ ve eyyâm-ı muhâsaranın mütemâdî olmasına evzâ‘-ı gurûrâneleri bâ‘is olduğundan bî-haberlerdir ki tekebbürâne ve gurûrânelerine tevbe vü istiğfâr ideler. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazreti şöyle bir fütûhât-ı azîme in‘âm ü ihsân eyledi. El-hamdü li'llâh eş-şükrü li'llâh el-minnetü li'llâh. Hikâyet iderler ki bin yüz senesinde vâkı‘ seferde Serdâr Arab Receb Paşa ba‘zı dilâverân ile ılgar idüp dârü'l-cihâd olan Belgrad-ı sengîn-âbâd kurbünde vâkı‘ “Havâle” ta‘bîr olunan mahalle değin çapmış. Küffâr-ı hâksârın kesretinden mukābeleden nâşî avdet

ve Niş kasabasına dâhil olup nefs-i Kasaba-i Niş'in muhâfazası içün asker irsâli lâzım ü mühimm olmağın Vezîr-i aʿzam-ı merhûm Koca Mustafâ Paşa'nın kethudâsı Mehemmed Ağa irsâl olunan askere baş ve buğ taʿyîn olundukda İsmaʿîl Efendi defterdâr vekîli nasb olunmuş ve muhâfaza-i Niş'de bin yüz senesi mâh-ı Zi'l-hiccesinin onuncı Cumʿairtesi güni |**309b**| galebe ve kesret-i küffârdan kasaba-i Niş istîlâ-yı kefere oldukda vekîl-i defterdâr bulunmuş, manzûrı olanlardan nakl iderler ki, mûmâ-ileyh İsmaʿîl Efendi ol perâkende vü perîşânlıkda mahzûn kalb ile cenâb-ı Bârî'den recâ vü tazarruʿ u niyâz idüp: "Ey Bâr[î] Hudâ! Lutf u kereminden ümmîdvârım ki inşâ'a'llâhu teʿâlâ an-karîb taraf-ı İslâmiyân'a fethi müyesser oldukda bu bî-çâre hakīr kulunı mahall-i fethde maʿan mevcûd eyle" deyü recâ vü temennâsı kabûle karîn olup işbu bin yüz bir Zi'l-hicce-i şerîfinin dördünci Cumʿa güni taleb-i emân ile kalʿa'i virdiler. Bu takdîrce eyyâm-ı şemsiyye hisâbı üzere üç yüz kırk sekiz eyyâm olup Kalʿa-i Niş tasarruf-ı küffârda karâr eyledi. Bi-hamdi li'llâhi *sübhânehû ve teʿâlâ* Kalʿa-i Niş'in fethi müyesser oldukda müşârün-ileyh İsmaʿîl Efendi defterdâr-ı şıkk-ı evvel makām-ı âlîyesinde bulunup derûn-ı Kalʿa-i Niş'de küffârdan bâkī kalup mevcûd olan toplar ve mühimmât-ı cebehâne ve zahîre Defterdâr İsmaʿîl Efendi maʿrifetiyle taraf-ı mîrîden ahz ü kabz olundı. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinin lutf u keremine nihâyet yokdur. Murâd-ı şerîfi oldukda hâtıra hutûr itmeyen eşyâ vücûda gelür. El-hamdü li'llâh sümme el-hamdü li'llâh. İstimâʿ olundı ki, asâkir-i İslâm Ordu-yı hümâyûn ile sahrâ-yı Niş'e vusûllerinden mukaddemce Niş aklâmına tâbiʿ olan kurâ ahâlîsinin ekseri kadîminden reʿâyâ iken sahrâ-yı Niş'in taraf-ı şarkīsinde vâkıʿ Kızılderbend râhının re'sinde sahrâ-yı Niş'e nâzır kârgîr binâ ile maʿmûr "Ilıca" dimekle |**310a**| maʿrûf ü meşhûr mahallin bâlâ-yı zahrındaki cibâl-i kebîrin dâmeninde bir çemenzâr-ı vâsiʿ mahallde ve âb-ı revânı firâvân mekânda "becene" taʿbîr eyledükleri tarz üzere reʿâyâ cemʿiyyet idüp taraf-ı ordudan varan asakir-i İslâm'a mukābil olup ve mesâfe-i baʿîdeden tüfeng ile cidâl ve uğratmayup itâʿat ü inkıyâdları olmamağla Mahmûd Beyzâde Mahmûd Bey'in mutasarrıf olduğı Prizrin ve Dukakin sancaklarının erbâb-ı tîmârı bahâdırlarından bir kaç Arnavud piyâde dilâverler bayrakları ile cüst ü cûda iken bir rûz-ı garâbet-endûzda gāyibâne becene-i mezbûr olduğı mîşezâr ve çemenzâra dûş olurlar. Ve becene-i mezbûrun Devlet-i aliyye tarafına itâʿat ü inkıyâdları olmadığı eclden tarafeynden cenge âgāz iderler. Ve lâkin becene-i mezbûr keferesinin kesretinden nâşî cevâba kudretleri olmayup harb ü kıtâl ile iki yüzden mütecâviz reʿâyâ ve bir kaç Nemçe melâʿîni ahz iderler. Ve bu maʿrekegâhda dört-beş nefer Köstendilli üsârâ-i müslimîni dahi istihlâs idüp cümlesin Ordu-yı hümâyûn'da huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr eyledükde reʿâyâdan olan melʿûnları göz

habsi içün muhzır ağa yoldaşlarına sipâriş olunup teslîm olundı. Ve Nemçe olan melâ‘înі ahz idüp getüren Arnavud dilâverlerine ihsân buyuruldı. Ve lâkin zikr olunan üsârâ-i müslimîn-i Köstendilli'den nakl ü rivâyet eylediler ki: “Mahall-i becene-i ma‘hûdda olan melâ‘în dört-beş binden mütecâviz re‘âyâ ve avrat oğlan |**310b**| olup ve güçlü ve kuvvetlü ve tüvânâ olanları bi'l-külliye haydud olup balkan ve derbendlerde şikâr gözetmeden hâlî değillerdir. Ve içlerinde sekiz yüzden mütecâviz Nemçe ve Macar leşkeri mevcûd olup ve her gice Niş Kal‘a-sı'na duhûl içün takayyüd ü ihtimâmları kemâlinde olup ahşâmdan Kal‘a-i Niş etrâfına doğrı giderler idi. Ve lâkin kal‘anın cevânib-i erba‘ası muhâsara üzere olduğundan duhûle mecâl muhâl olmağla sabâha karîb yine mahall-i beceneye gelürler idi. Ve her gice ale't-tevâlî duhûl-i kal‘aya sa‘y içün ahşâm gidüp sabâh gelüp kasâvet ü efkâr ile gün geçürürler idi” deyü üsârâ-i müslimîn-i Köstendil-liler'den istimâ‘ idenlerin hikâyet ü rivâyetleri ile beyne'n-nâs şüyû‘ bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 6 şehr-i Zi'l-hicce, sene 1101.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Kal‘a-i Niş.

Dünki gün derûn-ı kal‘ada küffârın arabaları tahmîli itmâm olmamağla bi'l-cümle hurûcları mümkin olmayup bir mikdâr melâ‘în ile kapudanları olan la‘în derûn-ı kal‘ada kalup ale's-seher arabaları ve bakıyye kalan piyâde ve süvârî kefereler ile kal‘adan hurûc ve kenâr-ı ordudan mürûr ve muhâfazaya ta‘yîn olunan paşanın nüzûl eyledüği mahalle revâne oldılar.

El-kıssa: Dünki gün küffâr-ı erâzil-i nekebâtın itdükleri gâret ü hasâret ahvâ-lin huzûr-ı Sadr-ı âlî'de arz ve zâyi‘ât olanı eşyâyı i‘lâm ve şer‘an taleb itmekle çûn ki ahvâl-i mezbûr Sadr-ı âlî'nin ma‘lûmı oldı, âteş-i gazabları cûş u hurûş |**311a**| idüp emân ile teslîm-i kal‘a idüp hurûc iden keferenin kānûn-ı kadîm-i Süleymânî üzere hıfz ü hırâseti ibtidâ hâric-i kal‘ada Dergâh-ı âlî çavuşbaşı-ları ve sâniyen sipâh ve silahdâr ağalarına mahsûs olmağın ol sâ‘at Çavuşbaşı Mehemmed Ağa'yı ve sipâh ağası olan merhûm defterdâr-ı sâbık Ahmed Paşa'nın kethudâsı Sarı Mustafâ Ağa'yı ve silahdâr ağası olan (Boş) Ağa'yı def‘a-i vâhidede üçin dahi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olup Sadr-ı âlî'nin âteş-i gazablarına dûş oldılar. Ve ol hînde çavuşbaşılık merkezi sâbıkā Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın şâtırbaşılığından çıkma gediklü çavuşlardan Şâtır Ali Ağa'ya tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâs olunup mazhar-ı iltifâta sezâvâr kılındı. Ve ebnâ-i sipâh ağalığı dahi Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın sâbıkā âhûr kethudâsı olan Ali Ağa'ya tevcîh ve zümre-i silahdâr ağalığı ocağ-ı mezbûrda baş kethudâ olup “Deli Kethudâ”

dimekle ma‘rûf İbrâhîm Ağa'ya tevcîh olunup hil‘at-i fâhireler ilbâs olundı. Ve kal‘adan taleb-i emân ile hurûc iden keferenin yağma vü gāret olunan eşyâları içün münâdîler nidâ idüp: “Her kimde gāret olunmuş gerek esbâb ve gerek esîr var ise getürüp çavuşbaşıya teslîm eylesün. Ve getürmeyenlerin yedlerinde veyâhûd hıyâmlarında bulunur ise muhkem hakkından gelinüp katl ve cezâları ve sezâları virilür” deyü |**311b**| taraf be-taraf münâdîler nidâya âgāz eylediler. Ve hâric-i kal‘ada meteris mahallerin ve top tabyaların doldurup düzeltmek içün ordıcıbaşıya fermân sudûr idüp tâ’ife-i ordıcıyân ile mahall-i mezbûrları tathîr eylemeğe mübâşeret eyledi. Ve meterisde olan topları ihrâc ve arabalarına tahmîl ve mühimmât-ı tophâne olan gerek gülle ve gerek kumbara ve gerek âlât-ı sâ’iredir, bi'l-cümle arabalara tahmîl ve hareket içün hâzır ü âmâde olunmak içün topcıbaşı Mustafâ Ağa'ya hıtâben fermân-ı âlî sudûr buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 7 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Kal‘a-i Niş.

Bundan akdem Edirne'de ihrâc olunan bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere Recec mevâcibi tevzî‘inde silahdâr ocağı devr olunup sipâh ocağı henüz devr olunmamış idi. Ocağ-ı mezbûrı devr içün otağ-ı Sadr-ı âlî'de sergi olup kusûr kalan bölüklerin ulûfeleri tevzî‘ ü taksîm olundı. Ve lâkin devri mümkin olmayup yevm-i âhara ta‘lîk olundı. Ve kusûr kalan meterisler ve top tabyaları düzilüp tathîr olunmak içün tâ’ife-i or[d]ucıyândan mâ‘adâ sipâh ve silahdâr ocaklarından “istihdâm-ı[178] kasd-ı sevâb-ı azîme tâlib olanlar imdâd ideler” deyü fermân buyuruldı. Ve Kal‘a-i Niş'den taleb-i emân ile hurûc iden keferenin ba‘zı eşyâları yağma vü gāret olundığı ef‘âl-i kabîha olduğundan nâşî yaya leşkeri kapudânının yedi-sekiz yaşında |**312a**| bir sagīr veledi gāret ve zâyi‘ olmağın Sadr-ı âlî ziyâdesiyle gazab-nâk olup vücûda gelmesin fermân buyurulmağla taraf be-taraf tefahhus üzere iken “yağma-girân elinden alup getürdük” deyü çavuşbaşı hıyâmına getürürler. Ve bundan mâ‘adâ yetmiş nefer mikdârı gāret olunmuş Nemçe melâ‘înî ve beş-on tüfeng bulunup ve veled-i mezbûrun babası olan la‘în çavuşbaşı haymesinde mevcûd olmağla gāretden bulunan eşyâ ve esîrleri kal‘adan çıkan keferenin kapudanlarına teslîm olunmak üzere irsâli fermân buyurulmağın gediklü çavuşlardan Kütahya sâkinlerinden “Saçlızâde” dimekle ma‘rûf Ebûbekir Çavuş ile irsâl olundı. Bir rivâyetde gāret olan veledi gediklü müteferrikalardan Kıratova Voyvodası olup Kratova sâkinlerinden

178 Metinde استهدام şeklinde yazılmıştır.

Ahmed Ağa nâm za'îmin huddâmları gāret ve mezbûr Ahmed Ağa'nın hıyâmı kurbünde vâkı' giyâh-ı hüşk içinde pinhân eyledüklerin sâbıkā bölük kethudâsı olup hâliyâ silahdâr ağası olan İbrâhîm Ağa ahvâl-i gāreti kendü huddâmlarından haberdâr olmağın fi'l-hâl mezbûr Ahmed Ağa'nın hıyâmına ılgar idüp giyâh-ı hüşk içinden ihrâc ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr ve mezbûr Ahmed Ağa habse fermân olunduğı beyne'n-nâs şüyû' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis fî 8 şehr-i Zi'l-hicce, sene 1101.
Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Kal'a-i Niş.

Pîr-i kühen-sâl Vezîr-i mükerrem Serdâr Halîl Paşa ile ma'an sefer-i hümâyûna me'mûr dört bölük halkı ve sâ'ir |**312b**| asâkir-i İslâm ve Mîr-i mîrân-ı Rûmili ve eyâlet-i mezbûrun zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ve ber-vech-i arpalık Prizrin ve Dukakin sancaklarına mutasarrıf Mahmûd Beyzâde Mahmûd Bey ve livâ-i mezbûrların zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı taraf-ı tabur-ı küffâra ta'yîn olunup yevm-i merkūmda sahrâ-yı Kal'a-i Niş'den hareket ve taraf-ı tabura azîmet eylediler. Ve kadîmden Nehr-i Morava üzerinde vâkı' cisr-i kebîrin müceddeden ta'mîr ü termîmi dahi müşârün-ileyh Serdâr Halîl Paşa'ya fermân buyurılup sipâriş olundı. Ve devr olmayan sipâh ocağı içün otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî' olundı. Ve lâkin vakt-i şâma değin devr olmamağla ahşâmdan sâ'at üçe varınca meş'aleler ile tevzî' olunup itmâm-ı devri mümkin olmayup eyyâm-ı âhara ta'lîk kılındı. Garâbet bunda ki bin altmış yedi târîhinde Yanova Kal'ası fethinden avdet ve Celâlî Abaza Hasan Paşa üzerine azîmet iktizâ eyledükde Kâğıdhâne'de Vezîr-i a'zam Köprili merhûm Mehemmed Paşa asrında gice meş'aleler ile sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi vukū' bulup ol târîhden bu târîhe gelince meş'ale ile ulûfe sergisi vukū' olmamışdır. Meşhûr-ı âfâk güzîde-i Arab vilâyet-i Haleb muhassıllığı bir iki def'a defterdâr-ı sâbık Yûsuf Efendi'den tehallüf idüp yine Yûsuf Efendi'de karâr-dâde olduğunun zikri sebkat itmiş idi. Hâliyâ tehallüf-i sahîh ile tehallüf idüp ağa-i sipâhiyândan ma'zûl merhûm Defterdâr Ahmed Paşa kethudâsı Sarı |**313a**|[179]

179 Derkenar:

Der-zikr-i ahvâl-i firâriyân: Ba'de feth-i Kal'a-i Niş Nehr-i Morava ki Yagodine'ye karîbdir, taraf-ı mezbûra belki Belgrad tarafına teveccüh ü azîmet beyne'n-nâs mülâhaza olunmağın vilâyetlerinde yeniçeri veyâhûd cebeci ve topcılık taslamağla askerî geçinüp "pâdişâh kulıyuz" deyü gerek mîrimîrân ve gerek kādî teklîfin ve gerek saltanat-ı aliyye tarafından sâliyâne teklîfi kendüler edâ itmeyüp mu'âf ü müsellem olduklarından mâ'adâ akribâ vü ta'allukātın korutduğundan gayri erbâb-ı hızmet ve voyvoda huddâmı ve mîrimîrân bölükleri kapuları önünden mürûra kādir olmayup pâdişâh dirliği taslayanlar sefer-i hümâyûn vâkı' oldukda sâkin oldukları kasaba

Mustafâ Ağa'ya tevcîh olunup Başmuhâsebe'den muhassıllık zabtı berâtı ve Mevkūfât'dan avârız ve bedel-i nüzül tahsîli içün emr ve defteri ber-mûceb-i telhîs ve bâ-fermân-ı âlî müşârün-ileyh Sarı Mustafâ Ağa'ya teslîm olundı. Mîr-livâ-i Ahısha kethudâsı olan (Boş) Ağa'nın kavî şâkîleri olup ve da'vâlarına sübût buldurup ve "vâcibü'l-katldir" deyü izâlesine[180] ahâlî-i vilâyet tâlib ü râgıb olup ve şer'an katli îcâb itmekle otağ-ı Sadr-ı âlî nazarında mezbûr tîğ-i cellâd-ı bî-emânla katl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 9 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.

Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Kal'a-i Niş.

Rûz-ı Arefe ve Rûz-ı Ulûfe: Bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere umûmen kul tâ'ifesinin Reşen mevâcibleri ihrâc ve otağ-ı Sadr-ı âlî'de tevzî'

vü kurâda karâr-dâdeleri mümkin olmayup müfettiş paşa tarafından havfları mukarrer olduğı cihetden elbette sefer-i hümâyûna veyâhûd bir âhar diyâra hareketleri mukarrer ü muhakkak olup ve ekseri sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i İslâm ile Ordu-yı hümâyûn'da her biri bir kûşede kâr [ü] kesb üzere boğazın otaran zümre-i süfehâ-yı yağmacıyân ki ekseriyâ manâvlık san'atı ile mâhirlerdir, henüz sefer-i hümâyûna mübâşeret olunup lutf-ı Hudâ-yı lâ-yezâl ile bir kal'anın fethi müyesser olup kefere |**313b**| vü melâ'înin havf ü haşyetleri henûz zâhir olmuş iken ve rûz-ı kāsıma eyyâm-ı ba'îde var iken "bu mıkdâr ile niçün iktifâ olunmaz ve kış karîb oldı, seferin kusûrı gelecek seneye te'hîr olunsun. Bir alay derd-mend kışdan helâk mi olsun?" deyüp gayret-i dîn-i mübîn ne hâcetleri! Cihân ihrâk olsa içinde hasîrı yok. Gayret ü hamiyyetin yerinde yeller eser. Ârzû-yı vatan ile avdete heves itmeleri sâ'ir halkın ba'zısına dahi sirâyet idüp herkes ârzû-yı avdete tâlib ü râgıb olup, taraf be-taraf her gice ordudan iki yüz-üç yüz nekebât kavl itdükleri mahalle müctemi' olup firâr ve avdetleri vükelâ-yı devletin çûn ki mesmû'ları oldı, firârîleri ahz ü bend içün Kızılderbend'e muhâfızîn ta'yîn olunup ve yeniçeri ocağından dahi bir kaç çavuş ta'yîn buyuruldı. Ve sâbıkā emîrü'l-hacc olup hâliyâ Silifke sancağına mutasarrıf Salih Paşa dahi Niş'den Dragoman Derbendi'ne varınca vâkı' boğaz ve derbendleri muhâfaza ve firârîleri ahz ve Ordu-yı hümâyûn'a irsâli fermân buyuruldı. Ve firârîlerden ahz olunup Ordu-yı hümâyûn'a irsâl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr olunan ekseri mukaddemâ zikri sebkat iden |**314a**| manâv tâ'ifesinden olup dirlikde ulûfesi olmayanları inşâ'allâhu te'âlâ sefer-i hümâyûn avdetine değin Kal'a-i Niş'in lâzım ü mühimm olan ta'mîr ü termîmi hızmetin eylemek üzere pâylarına demürden katana vaz' olunup Kal'a-i Niş'de vardiyânbaşıya teslîmi fermân buyurılup subaşıya sipâriş olundı. Ve firârîlerin niçesi dahi Ekrâd tâ'ifesinden olup anların dahi demür katana ile avdete değin kal'a-i mezbûrun ta'mîri hızmeti fermân buyuruldı. Ve yeniçeri ve cebeci ve topcı geçinenleri ocaklarına irsâl olunup muhkem haklarından gelinmek fermân buyuruldı. Çûn ki yeniçeri olmayup kıyâfetleri müteşâbih olanlar ağa huzûrına ihzâr olundukda kaçın olduğı su'âl olunup istihlâs-ı cân içün ifâde eyledükleri odaların odabaşıları kapuya da'vet ve "yoldaşını niçûn zabt eylemezsin" deyü itâb olundukda odabaşılar "yoldaşımız değildir" deyü |**314b**| cevâb virmeleriyle ol makūlelerin huzûr-ı ağada yakaları kat' olunup çapraz yüzer-yüz ellişer darb-ı şedîd ile te'dîb olunup ibret-i âlem içün cezâları virildi. "Her zamân eşhâs-ı muhtelife ile Ordu-yı hümâyûn memlû olup gayret-i dîn-i mübînden haber ü âgâhı olmayup sevdâ-yı kelepür ile erâzil ü nekebât ile Ordu-yı hümâyûn mâl-â-mâl olduğı âşikâre olduğı hâlde niçün teftîş ü tefahhus olunmayup iğmâz-ı ayn üzere olunur?" deyü su'âl-i mukarrere iktizâ eylemişdir. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti cemî'-i ümmet-i Muhammed kulların erbâb-ı münâfıkīn ve erâzil ü nekebât ve gayret ü hamiyyetsiz câhillerin şerlerinden masûn ü mahfûz eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve'l-âhirîn.

180 Metinde ازاله şeklinde yazılmıştır.

ü taksîm olundı. Ve mukaddemâ Edirne'de ihrâc olunan Recec mevâcibinden sipâh ocağının kusûr kalan bölükleri içün ba‘de ihrâc-ı ulûfe otağ-ı Sadr-ı âlî'de sergi olup sipâh ocağı devr olunup itmâm kılındı.

El-kıssa: Belgrad tarafına hareket olunmak mukarrer olduğı istimâ‘ olundukda Ordu-yı hümâyûn'da olan tüccâr ve muhtekir tâ’ifesi metâ‘ların ziyâde bahâ ile fürûht itmek içün zahîreye müte‘allık olan metâ‘ı ihtifâya çekmeleri ile orduya bir mikdâr kaht olur şekli vukū‘ bulmağın bir günde peksimadın kıyyesi on üçer pâreye ve dakīkın kıyyesi sekizer pâreye bâliğ olup orduy-pâzâra sonra varan ikisin dahi bulamadı. |**313b**| Pirinc didikleri vücûd-ı latîf tûtiyâ-yı Hindî nazarından güzer ve ma‘den-i kîmyâdan haber virüp üstâdları ta‘lîmi ile bir cins nâz ve istiğnâlı perde-i hicâba girdi ki, ber-vech-i pîşîn bir altunı virmeyince tâlibine aslâ yüz göstermedi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 10 şehr-i Zi'l-hicce, sene 1101.

Yevm-i îd-i adhâ. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* Kal‘a-i Niş'in fethini lutf ü keremiyle ihsân itmekle mü’minîne yevm-i mezbûr îdun alâ-îd vâkı‘ olmuşdur.

Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Kal‘a-i Niş.

Sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de Reşen mevâcibleri içün ibtidâ sergisi olmuş iken mukaddemâ taraf-ı Sadr-ı âlî'den me’zûn olmadukları eclden tevzî‘e mübâşeretden mukaddem sergi ref‘ olunup tevzî‘ olunmadı. Bir rivâyetde “ulûfe alan gerek sipâh ve gerek yeniçeri avdet iderler imiş” deyü hükkâmın mesmû‘ı olmağın “inşâ’a'llâhü'r-Rahmân sahrâ-yı Niş'den hareket olundukda menâzilde tevzî‘a mübâşeret oluna” deyü fermân-ı âlî sudûr buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 11 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.

Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Kal‘a-i Niş.

Vakt-i duhâda[181] ağa-i yeniçeriyânın tuğı hareket ve Aleksince menzili tarafına azîmet idüp ba‘de salâti'z-zuhr ocağ-ı mezbûrun haymegâhları ref‘ ve ağa-i yeniçeriyân ile ma‘an Aleksince nâm palanka menziline teveccüh ü azîmet eylediler. Ve tuğ-ı Sadr-ı âlî dahi vakt-i asrda Aleksince menzili tarafına hareket ve revâne olmuşdur. Ve yeniçeri ocağına kable'l-hareket yedişer günlük arpaları ve onar günlük peksimadları tevz[î]‘ olunup ve dâ’ire-i Sadr-ı âlî'de |**314a**| ve mahûf-nâk olan mahallere mümkin mertebe arpa ve peksimadları tevzî‘

181 Metinde صحاده şeklinde yazılmıştır.

olundı. Ammâ bî-çâre ve derd-mend ehl-i Dîvân'ın ancak on beşer günlük peksimadları tevzî‘ olundı. “Ar” lafzı ki terkîb-i nısfdan mürekkebdir, lisânen isti‘mâlinin âgāzı cür'etine kādir olanlar “pa”yı aldılar. Ve lâkin derd-mend erbâb-ı kalem bî-çâreleri mâlikâne-i ümerâ-yı deryâ şekli sâde peksimad ile hâmyâze çekildi. Hayvânât bî-çâreleri ise lisân-ı hâl ile “şâh ü gedâ katımızda aşkar” deyü zât olmuşdur. “Cürmümüz itâ‘at ancak” deyü gûşların kabartmakda, “sabr eyle gönül bu da geçer, devr-i zamândır” deyüp giyâh-ı hüşke kanâ‘at gösterdiler. Ve ba‘de'l-feth Kal‘a-i Niş'de altı bin kîleden mütecâviz dakīk mevcûd olup mâl-ı ganâ’im olmağın meterisde mihnet ü zahmet-zede olan guzât-ı müslimînden yeniçeri dilâverlerinin hisselerine isâbet itmekle zikr olunan dakīk taraf-ı mîrîden iki bin beş yüz esedî guruşa mübâya‘a ve Ordu-yı hümâyûn'da Nüzül Emîni Ahmed Ağa'ya teslîm olunup müşârün-ileyhin memhûr temessüki mûcebince meblağ-ı mezbûr iki bin beş yüz guruş guzât-ı müslimînden meteris mihnet-zedeleri olan yeniçeri dilâverlerine tevzî‘ ü taksîm olunmak içün Hazîne-i âmire'den meblağ-ı mezbûr kul kethudâsı Mehemmed Ağa tarafına irsâl ve teslîm olundı. Bundan akdem derûn-ı kal‘ada mevcûd ve harbî kefereye mütâba‘at üzere hızmetlerinde re‘âyâ keferesinden beş yüzden mütecâviz re‘âyâ ihrâc ve haydudları subaşı habsine fermân |**314b**| olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Zikr olunan melâ‘înden haydud kıyâfetli olup güçlü ve kuvvetlü ve tüvânâlarına demür katana urılup kal‘anın ta‘mîr ü termîmi hızmetinde olmak üzere fermân olunup hurdeleri ile avret oğlanları mâl-ı ganâ’im add olunup meteris mihnet-zedeleri olan guzât-ı müslimînin yeniçeri dilâverlerine taraf-ı vükelâ-yı devletden hîbe olunup gerek fürûhtuna ve gerek keyfe mâ-yeşâ mutasarrıf olmaları içün Başmuhâsebe Kalemi'nden penc-yek tezkireleri virilmek fermân buyuruldı. Ve nefs-i derûn-ı Kal‘a-i Niş'de kadîmden mülk ve emlâk sâhibi olup gerek dükkân ve gerek büyût sâhiblerinin kadîmden mutasarrıf oldukları mülkleri ashâbına taraf-ı mîrîden hîbe vü in‘âm olunup ke'l-evvel mutasarrıf oldukları minvâl üzere mutasarrıf olup âhardan bir ferd müdâhele eylememek üzere yedlerine fermân-ı âlî i‘tâ buyuruldı. Ve mukaddemâ ashâbı fevt olup vârisleri olmayan büyût ve dekâkîn taraf-ı mîrîden ahz ü kabz olundı. Ve köpri başında mevcûd ve ma‘mûr olan âsiyâbları hâliyâ kul kethudâsı olan Mehemmed Ağa Kasaba-i Niş istîlâ-yı kefereden mukaddem ashâbından mübâya‘a eyledüğüne taraf-ı şer‘den târîh-i atîk ile huccet-i şer‘iyyesi yedinde zuhûr itmekle âsiyâb-ı mezbûrların zabtına taraf-ı mîrîden me’zûn olup ve huccet-i şer‘iyyesi Başmuhâsebe Kalemi'ne kayd olunup mûcebince zabtı içün yedine Başmuhâsebe Kalemi'nden |**315a**| mahtûm ü mümzâ sûret-i defter virildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 12 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.

Kal'a-i Niş sahrâsından hareket ve Aleksince nâm palankanın cânib-i garbîsinde Nehr-i Niştova'ya nâzır bir mürtefi' mahalle vaz'-ı hıyâm olunup nüzûl olundı. İstîlâ-yı kefere sebebi ile aklâm-ı Niş bir sene mikdârı tasarruf-ı keferede olup Niş'den Belgrad'a varınca âmed ü reftde izdihâm-ı leşker-i kefere olmaduğı cihetden kadîmden taş ve kerasteden olan köprüleri ta'mîr ü termîm eylemedükleri eclden ve menzil-i mezbûrun yedi-sekiz mahallinde vâkı' köprüler bi'l-külliye harâba müşrif olmağın asâkir-i İslâm mürûr u ubûrda haylice mihnet ü meşakkat çekdiler. Bâ-husûs balyemez topların ve mühimmât-ı cebehâne arabalarının ubûrunda ziyâdesiyle zahmetleri mukarrer olmuşdur. Ve ba'zı üsârâ-i kefereden istimâ' idenlerin rivâyetleri üzere Kal'a-i Niş tasarruf-ı keferede iken iktizâ iden mühimmât-ı cebehâne ve tabyalar içün ve şaranpovlar içün lâzım gelen kerasteyi ve zahîreyi Beç Kal'ası tarafından ve Komaran Adası'ndan ve Kal'a-i Yanık etrâfından Nehr-i Tuna sefîneleri ile Belgrad'a ve Belgrad'dan Nehr-i Tuna ile Nehr-i Morava'nın ittisâli mahalline gelince Tuna şaykaları ile nakl idüp Morava Nehri ağzında küçük sefînelere tahmîl ve sefîneleri bârgîr kuyruklarına bend idüp Nehr-i Morava ile nefs-i Niş'de kadîmden mevcûd olan köpri altına değin nakl idüp karaya muhtâc olmamağla ve karadan fakad leşker-i kefere ile re'âyâdan gayri |315b| âmed ü reftleri iktizâ itmemekle Niş'den Belgrad'a varınca tarîkda vâkı' kadîmî köprülerin ta'mîr ü termîmine çendân takayyüd eylemediler deyü lisân-ı üsârâ-i kefereden nakl eylediler. Ol eclden köprüler harâba müşrif olmağın mürûr u ubûrda usret çekildüği tahakkuk bulmuşdur. Fi'l-vâkı' Kal'a-i Niş'in fethinden sonra cümlenin manzûrı olmuşdur ki Niş'in kadîmî köprisi kurbünde tahta-i çamdan ihdâs olunmuş kebîr ve vasat ve sagīr sefîneler bî-nihâye mevcûd idi. Ve Kal'a-i Niş'den Aleksince menzili sekiz sâ'at mikdârı mesâfe-i ba'îde olup menzil-i mezbûra bî-vakt [ü] zamân nüzûl olunup vakt-i şâm dahi karîb olmağın ve Kassâbbaşı Kappânî Mehemmed Ağa'nın mîrî ağnâmı dahi vaktiyle irişmemekle erbâb-ı ta'yînâtın ekseri pâzâra muhtâc olmağın ordu-pâzârda dahi lahm-ı ganeme ve bakara muzâyaka nümâyân olduğı eclden lahm-ı ganemin kıyyesi yirmi akçaya ve lahm-ı bakarın kıyyesi onar akçaya minnet ile bey' ü şirâ olunmuşdur. Ve tüccâr ile muhtekirlerin bahtları müsâ'ade üzere olup peksimadın kıyyesi otuzar pâreye ve dakīkın kıyyesi onar pâreye ve tulum penâyirinin kıyyesi altmışar akçaya ve Çorlı kaşkavalının kıyyesi yüzer akçaya fürûht olunup bâyi'a istiğnâ ve iştirâcıya minnet iktizâ eyledi. Ve tâziyâne-i hayvânât olan bahâdırın alîkı sağ hisâbı seksener ve çürük hisâbı yüzer akçaya

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

bey‘ ü şirâ olunup ve lâkın ismi mevcûd ve cismi nâ-mevcûd kabîlinden bir zât-ı vücûd olup Sîmurg-ı ankā Kûh-ı Kāf'a meyyâl olduğı gibi zât-ı vücûd dahi |**316a**| sarı ma‘denine mâlik olanlar tarafına meyl eyledi. Zikri sebkat iden köprüler ahvâli ağreb-i garâyibdendir ki, kadîmü'l-eyyâmın ekâbiri ve Devlet-i aliyye'nin mün‘im emekdârları hayrât ü hasenâta mücidd ü sâ‘î olup niçe niçe hayrâtlardan mâ‘adâ zikr olunan menâzilde vâkı‘ köprüleri müceddeden binâ vü ihdâs ve mahsûsan evkāflar ta‘yîn idüp mukābelesinde Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazretinden ecr-i azîm recâsına ve cürmleri afv buyurulmak temennâsına takayyüd ü ihtimâm üzere hareket iderler imiş. Ve uhdesinden gelmeğe adem-i kudretleri olan emekdârlar sâhib-i kudretlere sevke delîl ve tarafeynden sevâb-ı azîme vâsıl ve firdevs-i a‘lâda derecât-ı ılliyyîne mütevâsıl ümmîdi ile sa‘y-ı belîğ iderler imiş. Fî-zamânınâ ekâbir-i devlet ve emekdâr-ı saltanat müceddeden hayrâta takayyüd değil sâhibü'l-hayrâtın kadîmden binâ idüp mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a‘vâm ile harâba müşrif olan köprileri ta‘mîr ü termîme takayyüd itmezler. Hemân taraf-ı zevklerine münâsib kanda bir esb-i çapük-hırâm veyâhûd bir şifâ’ü'l-kulûb veyâhûd tesahhur-ı lu‘bede-bâz var ise anlar ile ülfetlerde “niçe ma‘mûr itsen gerek bu yıkılan dünyâyı” fehvâsınca zevk ü sürûr ile handân ü şâdân tehî-dest kapuya varsan: “Efendi uyur” dirler. Elinde armağan olsa: “Efendi gel, buyur” dirler. Zamân ol vakte irişmiş, herkes نفسه نفسی[182] “Zamân uymadı ise sana, sen zamâneye uyıver” şekli gûş-ı hargûş-misâl mesâfe-i ba‘îdeden haberdâr olup iğmâz-ı |**316b**|[183] ayn iderler. Ey

182 Nefsühû nefsî: “Herkes kendisini düşündüğünden”.

183 Derkenar:
Berây-ı Âmeden-i Nûreddîn be-cânib-i Erdel: “Nûreddîn Sultân Eflak Memleketi’nden Niğbolı mukābelesine geldükde hediyye olmak üzere yüzer re’s koyun ve yüz elli re’s kâv irsâl olunan nakd akça ile ve ashâbı rızâları ile mübâya‘a ve Sultân-ı müşârün-ileyh Tatar-ı adüvv-şikâr askeriyle Niğbolı karşusundan geçer iken bi’z-zât varup hediyye-i mezbûrı Sultân-ı müşârün-ileyhe teslîm idüp Ordu-yı hümâyûn'um tarafına arz u i‘lâm eyleyesin” deyü Niğbolı sâkinlerinden pîr-i kühen-sâl tekā‘üd Mahmûd Paşa’ya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı.
Berây-ı Nakl-i Peksimad an-Cânib-i Niş: “Niş sahrâsında mânde kalan beksimadı Ordu-yı hümâyûn'a nakl olunmak içün irsâl olunan arabalar vusûl buldukda te’hîr ü tevakkuf itmeyüp vârid olan arabalara tahmîl ve bir gün ve bir sâ‘at evvel taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'uma irsâl idesin ve bundan mâ‘adâ ol tarafda zahîre arabalarından gelmişleri ve ba‘de’l-yevm gelenleri bir ân ve bir sâ‘at |**317a**| eğlendirmeyüp Niş sahrâsından mürûr ve Ordu-yı hümâyûn'uma irsâl idüp zahîre husûsunda bezl-i makdûr ve muzâyakaya bâ‘is olmakdan be-gāyet ihtirâz üzere olasın” deyü Kal‘a-i Niş muhâfazasında olan sâbıkā ser-bostâniyân-ı Edirne olan Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa’ya hıtâben mü’ekked hükm-i hümâyûn irsâl olundı.
Berây-ı Mübâya‘a-i Dakīk: “Vidin ve Eflak taraflarında olan yalılardan ve Tuna üzerinde gemilerden ve bulunan yerlerden ve kendü rızâları ile fürûht idenlerden râzî oldukları bahâ ile ve irsâl olunan nakd akçadan sâhiblerine akçaları virilüp ba‘dehû vezn olunmak üzere on bin kîle dakīk mübâya‘a ve sefâyine tahmîl ve Vidin’den yukaruya irsâl eylemekde ma‘iyyet ü ittifâk üzere olasız” deyü Vidin muhâfazasında olan (Boş) Paşa’ya ve karşu yakada Eflak voyvodası vekîllerine mü’ekked

dîvâne gönül! Mültezimân-ı havâdisân değilsin, dâ'ire-i pergâlden hârice kadem basma. El atduğı taş ırak gider, kulak asma. Zamânenin kurulmuş kemânların yasma. Rûz-merre vekāyi'ine şürû' idüp âharın izine basma. [184] الكلام يجر الكلام gibi biribirine ulaşur. Ve sâ'irlerin dahi dilleri sonra sana dolaşur. [185] سلامت الانسان فی حفظ اللسان kelâmı ile âmil olup ibtidâ-i mebde'-i sefer vekāyi'inden berü tahrîr eyledüğin rûz-merre vukū'ının tahrîrine şürû' eyle.

• • • • • • • • • • •

hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Berây-ı Mühimmât-ı Sefâyin: Hâliyâ Vidin'de mîrî zahâyir gemileri yukaru cânibe gelmek içün sefâyin-i mezbûrlara kifâyet |**317b**| mıkdârı prostoyka ve bükülmüş kınnâb tedârük olunmak üzere Eflak voyvodası vekîllerine hükm-i hümâyûn irsâl olunmuşdur: "Sen ki sâbıkā Tuna kapudanı Ali Paşa'sın! İnşâ'a'llâhu te'âlâ vusûlünde prostoykaların ücretleri mukaddemâ ol tarafda alıkoduğın dört bin guruşdan mâ'adâ hâliyâ irsâl olunan iki bin guruş ki, cem'an altı bin guruş olur, ol akçadan virüp bükülmüş kınnâb bahâsı içün dahi irsâl olunan iki bin guruşdan virüp ber-vech-i nakd sâhiblerine virüp kifâyet mıkdârı prostoyka ve yedeklik bükülmüş kınnâb bi-eyyi hâlin tedârük idüp mîrî zahîre sefâyinlerin mukaddemâ me'mûr olduğı mahalle bir gün evvel îsâl idüp avk ü te'hîrden ihtirâz eyleyesin. Ve'l-hâsıl husûs-ı mezbûr senin re'y ü tedbîrine havâle olunmuşdur ve senden me'mûldür. Asâkir-i İslâm'ın umûr-ı mühimmesinde bezl-i makdûr eyleyesin" deyü sâbıkā Tuna kapudanı olan Bıyıklı Ali Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı |**318a**|.

Eflak Voyvodası Vekîllerine İrsâl Olunan Hükm: Ve zikr olunan prostoykalar ve bükülmüş kınnâb Eflak voyvodası tarafından ve Eflak vilâyetinden tedârük olunmak üzere ve prostoyka ücreti ve kınnâb bahâsı mukaddemâ tahrîr olunduğı minvâl üzere Kapudan-ı sâbık Ali Paşa tarafından virilmek üzere Eflak voyvodası vekîllerine dahi başka hükm-i hümâyûn irsâl olunmuşdur.

Ba'zı Keştîler Tedârüki İçün Niğbolı Tarafına İrsâl Olunan Hükm-i Hümâyûn: "Bundan akdem Niğbolı ve Ruscuk ve ol etrâfın iskelelerinde bulunan üsti açık at kayıkları ve sâ'ir varkalar cem' olunup kayıkcıları ile ma'an Niğbolı iskelesinde mevcûd ve hâzır ü âmâde itdirilüp Ordu-yı hümâyûn'um tarafından ne vech üzere fermânım sudûr bulur ise ana göre amel oluna deyü emr-i şerîf irsâl olunup ba'dehû Çatrapatrazâde Mustafâ *zîde mecduhû* dahi irsâl olunmuş idi. Ana binâ'en zikr olunan kayıklar kayıkcıları ile mevcûd-ı i'tikādı ile Vidin tarafına elli aded kayık serî'an ve âcilen irsâl oluna deyü |**318b**| bir kaç def'adır ki, hükm-i hümâyûn irsâl olunur. Hâliyâ Vidin'e dâhil olmaduğı haberi gelmeğin adem-i takayyüdünüz nümâyân ve âşikâre olmağla cümleniz ziyâdesiyle mes'ûl ü mu'âteb olmuşsuzundur. İmdi emr-i şerîfim varduğı gibi elli aded kayık kayıkcıları ile ta'cîl ale't-ta'cîl Vidin İskelesi'ne irsâl ü îsâl içün kendü mu'temedün-aleyh âdemlerinizi içine koyup serî'an ve âcilen Vidin'e irsâl idesiz ki Niğbolı'da iktizâ idüp taleb olunmazdan mukaddem kayıklar kayıkcıları ile mahallinde bulunmaya, aslâ ve kat'â ale't-tahkīk özr ü cevâbınız mesmû' olunmayup eşedd-i ukūbete müstehıkk olursuz" deyü Niğbolı sâkinlerinden pîr-i rûşen-zamîr tekā'üd Mahmûd Paşa'ya ve Çatrapatra[zâde] Mustafâ *zîde mecduhû*ya ve Niğbolı kādîsına ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerine hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Kapudan-ı Sâbık Ali Paşa'ya İrsâl Olunan Hükm-i Hümâyûn: "Niğbolı tarafında mukaddemâ mevcûd itdirilen at kayıklarından elli aded kayık kayıkcıları ile ma'an Vidin'e irsâl ve donanma-yı hümâyûn gemilerine uydurup yukaruda mevcûd itdirilmek üzere mukaddemâ emr-i şerîf irsâl |**319a**| irsâl olunmuş idi. Hâliyâ Ordu-yı hümâyûn ilerü ve yukaru cânibe âzim ü müteveccih olmağla zikr olunan kayıklar Ordu-yı hümâyûn'um tarafından iktizâ idüp taleb olunmazdan mukaddem ol taraflarda mevcûd bulunmak ehemm iken henüz mahall-i mezbûra vusûli haberi gelmeyüp ve sen-dahi Vidin tarafında zehâyir ve mühimmât sefâyinin yukaruya nakli içün me'mûr olup ol tarafda olduğın eclden imdi zikr olunan kayıklar Vidin'e gelmiş ise serî'an ve âcilen yukaruya irsâl ve Ordu-yı hümâyûn nüzûlünden mukaddem mevcûd itdüresin. Eğer henüz Vidin'e gelmemiş ise acele üzere getürdüp mahall-i mezbûra irsâl idesiz" deyü müşârün-ileyh Ali Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

184 el-kelâm yücerrü'l-kelâm: "Laf lafı açar"

185 Selâmetü'l-insân fi hıfzi'l-lisân: "İnsanın kurtuluşu diline sahip olmasıyla mümkündür"

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 13 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.

Aleksince menzilinden hareket olunup Racine Palankası etrâfı muhayyem-gâh-ı orduya dîk u teng mahall olup ve bi'l-cümle asâkir-i İslâm'a kifâyet idecek mâ'-i cârîsi olmamağla Racine Palankası kurbüne ancak yeniçeri ocağı nüzûl idüp Ordu-yı hümâyûn palanka-i mezbûrun cânib-i şarkîsinde bir buçuk sâ'at mikdârı mesâfe mahallde kenâr-ı mîşezârda vâkı' sahrâya vaz'-ı hıyâm olunup nüzûl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 14 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.

Menzil-i mezbûrdan hareket ve "Racine" ile "Kınalıoğlı Çiftliği" dimekle ma'rûf menzillere nüzûl olunmayup iki menzilgâh mahalleri dahi mürûr u ubûr olunup sekiz sâ'atden mütecâviz mesâfe-i ba'îde olan Perakin nâm palankanın cânib-i cenûbîsinde vâkı' sahrâ-yı vâsi'ada vaz'-ı hıyâm olunup nüzûl olundı. Bu menzil dahi mesâfe-i ba'îde olup ve râhında batakları kesret üzere olduğundan |317a| nâşî köprüleri dahi harâb ve ba'zı batakda köpri dahi olmamağla mürûr u ubûrda asker-i İslâm'ın usretleri bâ-husûs arabaların zahmet ü meşakkatleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 15 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.

Perakin menzilinden hareket ve Nehr-i Morava köprisin küffâr-ı hâksâr ihrâk idüp ancak pâyeleri kalup bir vechile mürûr u ubûrı mümkin olmaduğundan cânib-i şarkîsinde Nehr-i Morava'nın cereyânı kenârınca bir buçuk sâ'at mikdârı mesâfeye değin azîmet olunup Yagodine kasabası mukābelesinde kasaba-i mezbûra nâzır bir mürtefi' mahallde vaz'-ı hıyâm olunup nüzûl olundı. Ve Ordu-yı hümâyûn'un nüzûl eyledüği mahallden bir sâ'at mikdârı mahallde Nehr-i Morava'nın geçidi olup küffâr-ı hâksâr geçid-i mezbûrun iki tarafında tabur ihdâs idüp ve etrâfın handak ve şaranpovlar ve tabyalar bîna idüp ve derûn-ı taburda anbârlar ve furunlar ve meks içün ba'zı mertebe büyût ihdâsından mâ'adâ köpri binâsıyçün bî-nihâye keraste hâzır u âmâde idüp Yagodine kasabasına mu'âdil mahall-i mezbûrı Kal'a-i Niş'e iskele olmak üzere varoş-ı kebîr ihdâsın murâd idinmiş ki, Nehr-i Tuna'dan sefâyin ile varoş-ı mezbûra değin mühimmât-ı kal'ayı ve mühimmât-ı cebehâne ve sâ'ireyi nakl eyledükde vaktin iktizâsına göre nehr-i mezbûrdan nakli âsân olanı Nehr-i Morava'dan ve karadan nakli âsân olanı karadan nakl eylemek içün mahsûs varoş-ı kebîrli bir iskele ihdâs ide. Ve mahall-i mezbûrı |317b| bin yüz senesinde Serdâr Arab Receb Paşa ile mukābele vü mukātele umûrı içün tefahhus idüp peydâ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
www.tuba.gov.tr

eylemiş. Ammâ cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazreti avn ü inâyeti ile melâ‘înin re’y [ü] tedbîrlerin fesh idüp ve ümmet-i Muhammed kullarına mu‘în ü dest-gîr olup vilâyet-i Erdel'de serdârları olan melâ‘în münhezim olduğundan mâ‘adâ taraf-ı Hâlık-ı bî-çûndan cümlesine havf ü haşyet müstevlî olup mahall-i mezbûrdan firâr ve bir mahallde karâra mecâlleri muhâl olmağın bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ yevm-i merkūma gelince bir mahallde taburlarından haber ve eser nümâyân olmamışdır. Çûn ki mahall-i mezbûrda kefereden eser yok ve köpri binâsına kifâyetden ziyâde keraste çok, Vezîr-i mükerrem pîr-i rûşen-zamîr Serdâr Halîl Paşa'ya mahall-i mezbûrda müceddeden köpri binâsına fermân buyurılup yevm-i merkūmda binâ-yı köprüye mübâşeret olundı. İnşâ’a'llâhü'r-Rahmân itmâm-ı köpriden sonra mürûr u ubûr olundukda kangı tarafa teveccüh ü azîmet olunur sâhib-i devletden mâ‘adâ bir ferdin ma‘lûmı değildir. Hemân cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazreti ümmeti Muhammed kullarının mu‘în ü dest-gîri olup niçe fütûhât ile mansûr u muzaffer eyleyüp mesrûr ü handân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Şefî‘i'l-müznibîn. İnşâ’a'llâhu te‘âlâ alâmet-i hayrdır ki sene-i sâbıkalarda vâkı‘ seferlerde ibtidâ-i hareketden ne tarafa teveccüh ü azîmet olunacakdır sagīr ü kebîrin bi'l-cümle ma‘lûmları olduğundan gayri orduy-pâzârda mezâd şekli lisân-ı |318a| münâdiyânda zâhir ü nümâyân olduğundan câsûs-ı kefere taraf-ı küffârı âgâhdan hâlî değiller idi. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ işbu sene-i mübârekede vâkı‘ sefer-i hümâyûnda umûr-ı ahvâl-i seferi serdârımızdan gayrinin ma‘lûmları olmaduğundan câsûs-ı kefere hayrân ü ser-gerdân bî-haberler olup umûr-ı ahvâl-i sefer lisân-ı nâsdan murâd olmakdan müberrâ oldı. Ve bu ahvâl-i mezbûr Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazretinin ümmet-i Muhammed kullarına inşâ’a'llâhu te‘âlâ lutf ü kerem-i azîmi olduğuna iştibâh yokdur. Ve sâbıkā Edirne bostâncıbaşısı olup Sofya muhâfazasında olan Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa menzil-i mezbûrda Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'de mütevâsıl olup Kal‘a-i Niş'in ta‘mîr ü termîmi ve muhâfazası fermân buyurılup sipâriş olundı. Ve Nehr-i Tuna'da kapudan olan Mezamorta[186] Mustafâ Paşa kadırgalar ve Tuna şaykaları olan donanma ile ve bî-nihâye zahîre sefîneleri ile Demürkapu'ya vusûllerinin haberi vakt-i ma‘reke-i zorbayânda Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Siyâvuş Paşa'nın kapucılar kethudâsı olan Bosnavî Mehemmed Ağa mukaddemâ Vidin'e irsâl olunup hâliyâ ol tarafdan gelmekle haber-i mezbûrı lisânen huzûr-ı Sadr-ı âlî'de arz u i‘lâm eyledüğin bi'z-zât istimâ‘ idenlerin rivâyetleri üzere tahrîr olunmuşdur.

186 Metinde موزومورطه şeklinde yazılmıştır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî [1]6 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101
Oturak. Menzil-i mezbûr.

Serdâr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa'nın köprüye mübâşereti dört gün olup ve iki tarafdan |**318b**| binâya mübâşeret olunmağla itmâmına vasatında üç sıra pâyeleri noksân olup ve itmâmına takayyüd olunmak içün gice ile dahi binâsıyçün fermân-ı âlî sudûr bulmağın on beşden mütecâviz meş'aleler Defterdâr İsma'îl tarafından irsâl olunup itmâmına takayyüd ü ihtimâmı sipâriş olundı. Ve Morava Nehri kenârında vâkı' Pojarofca[187] kasabasında tabur şekli bir mikdâr keferenin cem'iyyetleri olup Vidin tarafından Nehr-i Tuna ile Semendire'ye karîb mahallere gelmeleri fermân olunup mahall-i mezbûra irişmek içün Vidin İskelesi'nden hareket iden mîrî zahîre sefînelerin Pojarofca'da cem'iyyetleri olan melâ'înlerin gârete âgâzları vükelâ-yı devletin sem'ine ilkā olunmağın ve lâkin sıhhati ma'lûm olmamağla Mahmûd Beyzâde Mahmûd Bey bir kaç bayrak Prizrin ve Dukakin sancaklarının piyâde Arnavud bahâdırları ile kasaba-i Pojarofca tarafına ta'yîni fermân buyurılup Serdâr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa'ya sipâriş buyurulmağın Mîr-i müşârün-ileyh Mahmûd Beyzâde Pojarofca tarafına irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 17 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.

Menzil-i mezbûrdan hareket ve Yagodine kasabasının cânib-i garbîsinde vâkı bâğlar kurbünde bir mürtefi' mahallde vaz'-ı hıyâm olunup nüzûl olundı. Ve Serdâr Halîl Paşa'nın binâsına mübâşeret eyledüği köpri yevm-i merkūmda dahi itmâmı mümkin olmamağla mekse bâ'is olduğı eclden mâ'-i cârî ki Nehr-i Morava'dır, geçidinden mürûr u ubûr |**319a**| olunmak iktizâ itmekle yeniçeri askeri piyâde olmağın vakt-i kefereden mânde olan kebîr keştîler ile piyâde askerin mürûrı fermân olunup ve süvârî olan asker bi'l-cümle nehrin mahall-i geçidinden ubûr eylemeleri fermân buyurulmağın tulû'-ı şemsden mukaddem tuğ-ı Sadr-ı âlî hareket ve Yagodine tarafına geçmeğe azîmet itmeğin bi'l-cümle muhayyemgâh-ı ordu mahallerinden hareket ve vakt-i zuhra değin gerek asker-i süvârî ve gerek asker-i piyâde ve gerek mehâr ve katâr ve gerek arabalar bi'l-külliye geçidden mürûr [u] ubûr ve Yagodine sahrâsına vusûl buldılar. Ve köpri itmâm olmayup geçid mahallinden cereyân iden âb üzengide olmağın koyun kısmının mürûr u ubûrı mümkin olmayup menzil-i Yagodine'ye yevm-i

187 Müellif ismi zaman zaman burada olduğu gibi Bojarofca şeklinde yazmıştır.

merkūmda kısm-ı ganemden bir re's ganem gelmedüği eclden erbâb-ı ordudan bir ferdin hıyâmında lahm tabh olunmamağla lahma muzâyaka vâkı' olup haylice zarûret çekildi.

El-kıssa: Ol nâzenîn Yagodine kasabası bir kıyâfete girmiş ki gûyiyâ bir kaç yüz seneden berü harâb ü vîrân olup Âl-i Cengiz-i fitne-engîz Timurleng vak'asından heyhât sahrâsında eseri kalmış seng-i mezâr şekli minâresiyle iki câmi' ve bacasıyla kârgîr olan hân-ı kebîr mânde kalup sâ'ir büyût ve dekâkîn bi'l-cümle ihrâk bi'n-nâr olup binâsında taş üzere taşdan eser kalmamış ve zemînlerinde hâr u hâşâk peydâ olup derûnundan mürûr u ubûra havf ü haşyet müstevlî ve manzûr-ı dîdeye dehşet ârız olur. Hey dirîğ! Şöyle kasaba-i ma'mûre serhadd-i memâlik-i İslâm olan |**319b**| Kal'a-i Üstürgon-ı ibret-nümûn gibi bir kal'a-i metîn neferâtının ocaklığı iken iki senede zemîn ile berâber harâb olmasına bâ'is ü bâdî ibtidâ İbn-i Oruc'undur ki kefere vü fecerenin ilçileri rûy-mâlîde kılup sulha i'tibâr ü iltiyâmları var iken tama'-ı hâmı sevdâsıyla cem'iyyet-i mâl ve hazîne içün [188]الصلح سيّدالاحكام 'a rağbet göstermeyüp inhizâm-ı askere bâ'is olduğı; *Sâniyen*, etbâ'ından Kara Cehennem'in tarz-ı mülûkânesiyle sipâh ve silahdâr ocakların Pindi Hamîd şekli serdâr ile sefere ta'yîn itmesiyle askerin herc ü merc olmağa mübâşereti; *Sâlisen*, Benî Asfar'ın ser-bölükler peydâsı ve eşkâl tahrîri bi'l-cümle tâ'ife-i kulı yüze çıkarup "tashîh-i devlet iderüz" deyü fitne vü fesâda bâ'is olduğı ki üç dürlü bid'at fesâdın netîcesi Yagodine kasabasın ve ana mu'âdil niçe kazâ vü kasabâtın harâb olmasına ve kefere vü fecereye fursat ve kuvvet hâsıl olup esb pâyları tahtında bunca memleket pây-mâl oldı. İmdi niçe mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a'vâm ubûr itmeğe muhtâcdır ki, şekl-i kadîminin tahvîline şürû' eyleye. İlâhî! Lutf-ı kereminle ve habîbin hazret-i Muhammedü'l-Mustafâ hurmetine istîlâ-yı kefere olan memâlik-i İslâmiyye'yi an-karîbi'z-zamân ümmet-i Muhammed kullarına feth ü fütûhâtın müyesser idüp işbu risâlemi dahi fütûhât ile itmâmın müyesser eyle. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve Şefî'i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 18 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.

Yagodine menzilinden hareket |**320a**| ve Batırcina[189] Palankası nâm menzile vaz'-ı hıyâm olunup nüzûl olundı. Ve menzil-i mezbûrun mahall-i muhayyem-

188 "es-Sulhü seyyidü'l-ahkâm": Sulh hükümlerin efendisidir.

189 Metinde باطرنجه şeklinde yazılmıştır. Bataniçe, Batniçe şeklinde okunmakta olan menzille aynı yer olmalıdır.

gâhı dahi gāyet ile zîk u teng olmağın muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn birbirlerine karîb nüzûl itmeleriyle sıklet ü zahmet çekildi. Ve bin yüz senesinde vâkı‘ Serdâr Arab Receb Paşa'nın ordu{y} ile nüzûl eyledüği muhayyemgâh mahallinde mühimmât-ı cebehâne ve tophâne olan kumbara-i kebîr ve maymuncuk ta‘bîr olunan âhenîn âlât-ı top bî-nihâye olmağın ancak kumbaraları cebehâne arabalarına tahmîl olunmak fermân buyurulmağın, Defterdâr İsma‘îl Efendi ve ser-topcıyân olan Mustafâ Ağa ma‘rifetleri ile zikr olunan kumbaralar arabahâ-i cebehâneye tahmîl olundı. Ve mukaddemâ Yagodine'den avdet idüp zikri sebkat iden tabur ki, vaktâ avdet ile firâr eylemiş, Nehr-i Morava Köprüsi'n münhedim eyledüğinden mâ‘adâ Tatar-ı adüvv-şikâr askerinin ta‘kībinden havf ü haşyet müstevlî olmağın tarîkda vâkı‘ köprülerin kimin nısfiyyet üzere ve kimin bi'l-külliye münhedim ü harâb itmekle Batırcina Palankası'na gelince râhda vâkı‘ bataklı mahallerin mürûr u ubûrunda asâkir-i İslâm haylice usret çekmişlerdir. Bâ-husûs mühimmât-ı cebehâne ve tophâne arabaları ve kebîr toplar ve şâhî toplar mürûrda ziyâdesiyle meşakkat çekdiler. Ve ba‘zı bataklı mahallerin bir vechile mürûrı mümkin olmamağla eşcâr kat‘ olunup ve mahall-i batak doldurılup ve üzerine hâr u hâşâk ile |**320b**| türâb vaz‘ıyla topların ubûrına imkân olmuşdur. Ve Batırcina Palankası'n kefere vü fecere bir cins harâb eylemiş ki, kârgîr seng ile binâ olunduğı cihetden ancak bacaları hân-ı kebîrin eser-i divarı bâkī kalup gerek nefs-i palanka ve gerek varoşundan eser kalmayup bi'l-külliye zemîne berâber münhedim olmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 19 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.

Batırcina menzilinden hareket ve Hasan Paşa Palankası'nın cânib-i şarkīsinde bâğlar kurbünde bir mürtefi‘ mahalle vaz‘-ı hıyâm olunup nüzûl olundı. Bu menzile gelince dahi tarîkda vâkı‘ köprüleri melâ‘în münhedim itmekle asâkir-i İslâm'ın mürûr [u] ubûrunda usret vâkı‘ olmuşdur. Ve palanka-i mezbûrı ve varoşı bi'l-külliye münhedim idüp ancak palanka-i mezbûr ismiyle müsemmâ olan merhûm Hasan Paşa hayrâtı olan kârgîr hân-ı kebîr ile merhûmun hayrâtı câmi‘-i şerîfin binâsından eser kalup sâ’iri bi'l-külliye zemîne yeksân harâb olmuş. Ve palanka-i mezbûrun kurbünde vâkı‘ batak üzerinde olan cisr-i kebîrin döşeme tahtaların acele birle münhedim idüp ancak pâyeleri bâkī kalmış ve asâkir-i İslâm ba‘zı geçid şekli mahallerinden mürûr u ubûr idince zahmet-i küllî vukū‘ bulmuşdur. Ve nâzenîn arpadan perhîzkâr üzere olan hayvânâtın ekseri batak-ı mezbûrda sâhib-i firâş tarzı istirâhat ile helâk ve kimi gayret ile necât bulmuşdur. Ve ba‘zı kimesneler cândan azîz hıfz ü

TÜRKİYE DİYANET VAKFI TÜRK AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

hırâset eyledükleri beksimadları batak-ı mezbûrda zâyi‘ ü telef olup eklden müberrâ olmuşdur. |**321a**|

El-kıssa: Topların mürûrına imkân olmamağla Defterdâr İsma‘îl Efendi takayyüdi ile köpri-i mezbûrun atîk kerastesiyle nısfü'l-leyle değin müceddeden ta‘mîr ü termîm olunup hâzır u müheyyâ kılındı. Ve toplar dahi vakt-i şâmda köprüye karîb mahalle vusûl bulup meks ü ârâm eylediler. Ve “Yaman-ı Sâdık” dimekle müte‘ârif Tatar-ı adüvv-şikâr askeri dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad altından ve sâ’ir mahallerden Sırf re‘âyâsın ahz idüp esîr olmak üzere Ordu-yı hümâyûn'a bî-nihâye Sırf esîrini bey‘ içün getürdükde meger halk-ı âlemde dîvânenin nihâyeti yoğimiş, şikâr almış gibi beşer-altışar guruşa bey‘ ü şirâ olunur iken münâdîler nidâya âgāz idüp “re‘âyâyı esîr deyü bey‘ ü şirâ eylemek yasakdır. Her kimin yedinde re‘âyâ esîri bulunur ise muhkem hakkından gelinür. Ve yasak dutmayan ibret-i âlem içün katl olunur” deyü taraf be-taraf nidâya âgāz eylediler. Ammâ mukaddemce iştirâ iden dîvânelerin kimi bâyi‘i olan tatarı aramakda ve kiminin iştirâ eyledüği ma‘kūlce olmağın ihtifâ içün münâsib mahall tedârükinde. Tâ’ife-i Tatar ise nidâ-yı münâdîleri istimâ‘ eyledükde Ordu-yı hümâyûn'dan gāyib olup mürg-i çîl [misâl] dağılmakda. Bir tâ’ife ki ale's-seviye birbirlerine müteşâbih ola, aramak ile bulunur mı? Ve yâhûd bilinür mi? Meşhûr meseldir ki “son peşîmânlık fâ’ide itmez”. Ve “her zarar bir fenn, ne fenn-i zarar döğünür ne fenn” şekli mukaddemâ fâ’ide mülâhazasıyla iştirâ idenler nukūd-ı kîseden zarar eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 20 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101. |**321b**|
Oturak. Menzil-i Palanka-i Hasanpaşa.

Çûn ki dünki gün toplar vakt-i şâmda köprüye karîb mahalle vusûl ve meks eylemişler idi ve köpri dahi nısfü'l-leylde itmâm bulmuş idi. Sabâh kim bi'l-hayra karîb vakt-i şâfi‘îde toplar hareket ve köprü-yi mezbûrdan ubûr ve âheste âheste Kular nâm palankaya azîmet idüp ve menzil-i mezbûra varınca tarîkda vâkı‘ bataklar mümkin mertebe eşcâr ile doldurılup mürûr eylediler. Ve lâkin Palanka-i Kular'a karîb olan batak sâ’ir bataklara kıyâs olunmayup vâsi‘ ve amîk olmağın ve kadîmden olan çatal köprüsin melâ‘în ü hâsırîn acele birle döşeme tahtaların münhedim idüp ancak pâyeleri bâkī vü mevcûd olmağla inhidâm bulan atîk kerastesiyle bir köprüsi ber-vech-i ta‘cîl ta‘mîr ü termîm olunup bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ toplar âsân vechile mürûr u ubûr ve Kular nâm palanka sahrâsına vusûl ve ol gün mahall-i mezbûrda meks ü ârâm eylediler. Ve bi'l-cümle mîr-i mîrân ve ümerâ’ü'l-kirâm ve sancakbeyleri eyâletlerinin

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER
www.tdvia.org.tr

zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ile yevm-i merkūmda Semendire Kal‘ası tarafına hareket ü azîmetleri içün fermân-ı âlî sudûr bulmağın ol hînde azîmet ü revâne oldılar. Ve menzil-i mezbûrda ancak dâ’ire-i Sadr-ı âlî ve ocağ-ı sipâh ve silahdâr ve Kāhire-i Mısr askeri meks ü ârâm üzere olup oturak olunmuşdur. Ve menzil-i mezbûrda mahlût alîk sağ hisâbı üzere yüzer akçaya fürûht olundı. Ve Filibe pirincinin kıyyesi altmışar akçaya olmak hisâbınca kîlesi altı yüz sağ akçaya |**322a**| bâliğ olup ol dahi ihtifâdan istiğnâ ile bey‘ ü şirâ olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 21 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.

Palanka-i Hasanpaşa menzilinden hareket ve Kular nâm palanka menziline nüzûl olunmayup palanka-i mezbûr kenârından cânib-i şarkīsinden taraf-ı yemîne rücû‘ile mürûr u ubûr olunup Semendire Kal‘ası sahrâsına vusûl ve cânib-i cenûbîsinde mürtefi‘ mahallerde vâkı‘ bâğlar kenârına vaz‘-ı hıyâm olunup nüzûl olundı. Ammâ Kular Palankası batağında ta‘mîr ü termîm olunan köpri fakad bir kıt‘a köpri olmağla mühimmât-ı cebehâne ve tophâne arabalarının ve mîrî dakīk tahmîl olunan mîrî şütürânların ve asâkir-i İslâm'ın ağırlık davarlarının kesret ü izdihâmına yalınız bir köpri vefâ itmeyüp câ be-câ peydâ olunan geçid mahalleri dahi ormanlı ve sarp mahaller olmağın mürûr u ubûrda ziyâdesiyle zahmet çekilüp ve tâziyâne-i hayvânât olan zât-ı şa‘îrin niçe eyyâm dîdârıyla müşerref olmayan bî-çâre hayvânâtın batak-ı mezbûrda tîn ile âlûde olanlarının nihâyeti yoğidi. Ve Hasanpaşa Palankası menzilinden hareket ve Kular Palankası menziline nüzûl olunmayup Semendire Kal‘ası sahrâsına azîmet olunmağın asâkir-i İslâm'ın ekseri menzil-i mezbûra irişmemekle irtesi sabâh tulû‘-ı şemse değin askerin nihâyeti münkatı‘ olmadı. Bâhusûs mühimmât-ı cebehâne ve tophâne arabalarının ekseri irtesi sabâh vakt-i duhâdan sonra niçe meşakkat ü zahmet ile Kal‘a-i Semendire'ye vusûl bulmuşlardır. |**322b**| Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ topların cümlesi yevm-i merkūmda vakt-i şâmdan mukaddemce Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve Semendire Kal‘ası altına mütevâsıl olup tabya mahalline bir fersah karîbe irişdirilüp tabyada kundaklara vaz‘ olunmak içün hâzır ü müheyyâ kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 22 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.

Der-muhâsara-i Kal‘a-i Semendire.

Çûn ki dünki gün vakt-i şâmda toplar Kal‘a-i Semendire'ye karîb tabya mahalline vusûl bulmuş idi, ol leyl-i tavîlde çitden siperler tedârük ü ihdâs olunup kal‘a-i mezbûreye hamle içün hâzır kılındı. Ve kal‘a-i mezbûrun cânib-i cenû-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tba.gov.tr

bîsi ki, kara tarafıdır, yeniçeri dilâverleri meteris aldılar. Ve cânib-i garbîsinden Serdâr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa nezdinde olan piyâde Arnavud bahâdırları dahi meteris alup hâzır ü âmâde oldılar.

El-kıssa: Çûn ki sabâh olup şems-i hâverî ufk-ı semâdan tulû‘ ve arz-ı cemâl idüp rû-yı zemîni zıyâsıyla münevver eyledi, toplara fitîl-i tâziyâne ile işâret olunup: “ [190] غافل مباش hasmın nazarında” şekli işâret olundukda darb-ı tâziyâneden top-ı ejder-peykerler pür-gazab feryâda gelüp gümledi. Ve zemîn ü zamâna velvele salup inledi. Ve âteş-i şerer-bârın saçarak hamleye mübâşeret eyledi. Ve meterislerde olan yeniçeri dilâverleri ve piyâde Arnavud bahâdırları gayrete gelüp tüfeng ile ceng âgāzına mübâşeret eylediler. Ve kal‘adan dahi top ve tüfeng ile cenge mübâşeret idüp tarafeynden ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl üzere iken |**323a**| beyne's-salâteynde Belgrad tarafından küffâr-ı hâksârın otuz kıt‘a Tuna şaykaları Nehr-i Tuna'dan zuhûr idüp cümlesi cengci keferesiyle memlû Semendire Kal‘ası'na imdâd içün âmedleri müşâhede olundı. Ve her bir şaykada ellişer nefer cengci keferesi olduğı hâlde bin beş yüz seksener olduğı hâlde iki bin dört yüz nefer cengci melâ‘în olduğı mukarrer olup ve lâkin kal‘anın Tuna kenârıyla üst tarafı ki, cânib-i gurûbîdir, pîr-i kühen-sâl Serdâr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa kolıdır, kenâr-ı Nehr-i Tuna'da kal‘aya nâzır ve Tuna'dan âmed ü refti hırâsete nâzır on beşden mütecâviz top-ı şâhî mevcûd ve hâzır u müheyyâ olduğundan duhûl-i kal‘aya mecâl muhâl olduğın şaykalarda olan kefere vü melâ‘înin mülâhazası olmağla kal‘aya duhûlden ferâgat ve kal‘anın mukābili Tımışvar yakasında kenâr-ı Nehr-i Tuna'da körfez şekli ormanlı bir mahallde pinhân olup vakt-i şâma muntazır oldukları nümâyân olmağın serdâr-ı müşârün-ileyh Halîl Paşa koluna iki kıt‘a kolonborna topunun müceddeden nakli fermân buyurulmağın ol hînde müşârün-ileyh Halîl Paşa koluna iki kıt‘a top-ı kolonborna nakl olunup kefere şaykalarının hareketlerine intizâr üzere hâzır u âmâde olundı. Ve şayka-i mezbûrlarda olan melâ‘în ü hâsırîn men‘-i duhûl-i kal‘a içün müheyyâ olunan tedârüki mülâhaza itmeleriyle ol leyl-i tavîlde Hisârcık Palankası tarafına avdet ve firâr eylemişler. Ve Nehr-i Morava'nın Nehr-i Tuna'ya |**323b**| ittisâli mahallinde ve kenâr-ı Tuna'da bünyâd-ı kadîm olan Koylıca nâm palanka-i sagīrde üç-dört yüz mikdârı harbî kefere ve isyân u tuğyân iden tâ’ife-i re‘âyâdan yüz nefer mikdârı haydud ve üç yüzden mütecâviz avret oğlan kefere re‘âyâsı palanka-i mezbûrda mahsûr ve Vidin tarafından gelecek mîrî zahîre sefînelerinin mürûr u ubûrına mâni‘

190 Gāfil mebâş: “Gâfil olma”.

ü müzâhim oldukları vükelâ-yı devletin sem‘ine ilkā olunmağın mahsûr olan melâ‘în ü hâsırînin sefâyine mâni‘ ü müzâhimleri def‘i içün Diyârbekir Vâlîsi Kemânkeş Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa eyâleti askeri ile ve beş yüz nefer Mısr-ı Kāhire kulı ile ta‘yîn olunup ve bir kıt‘a top-ı kolonborna ve beş-altı kıt‘a şâhî toplar ile palanka-i mezbûreye irsâl olundı. Müşârün-ileyh Ahmed Paşa me’mûr olan asâkir-i İslâm ile palanka-i mezbûrı dört-beş nücûmî sâ‘at mikdârı muhâsara eyledükde taleb-i {ü} emân ile bâlâ-yı palankaya beyâz bayrak vaz‘ itdüği nümâyân olmağın emân virilüp derûn-ı kal‘ada elliden mütecâviz esîr-i müslimîn ihrâc olunup istihlâs ü necât buldılar. Ve kadîmden re‘âyâ iken isyân idüp haydud olan yüzden mütecâviz melâ‘în ahz [ve] ihzâr-ı izz-i huzûr-ı Sadr-ı âlî oldukda bellü başlu domakenlerinden[191] birkaçının katli fermân buyurılup bâkīlerinin pâylarına demürden katana vaz‘ olunmak üzere subaşı habsine fermân buyuruldı. Ve bundan akdem vakt-i hareketde Nehr-i Morava kenârında Yagodine mukābili vaz‘-ı hıyâm olunup nüzûl olundukda ba‘zı |**324a**| arabalardan mühimmât-ı cebehâne ve tophâne tahliye olunup arabaları Sofya'dan zahîre tahmîl ve Ordu-yı hümâyûn'a nakli içün irsâl olunup ve arabahâ-i mezbûrlardan tahliye vü ihrâc olunan mühimmât Nehr-i Morava'nın geçidi mahallinde kefereden mânde kalan sefînelere tahmîl ve Kal‘a-i Semendire'ye karîb mahalle değin gelmek üzere fermân buyurulmuş idi. Zikri sebkat iden Koylıca Palankası'nın mâni‘ ü müzâhimi def‘ olundukdan sonra vezîr-i müşârün-ileyh Ahmed Paşa ma‘rifetiyle zikr olunan sefâyin-i mühimmât Kal‘a-i Semendire zîrine nakli fermân buyuruldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 23 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal‘a-i Semendire.

Çûn ki dünki gün ibtidâ-i cenge âgāz olunup ve bu gün ale's-sabâh tulû‘-ı şemsden mukaddem cenge âgāz üzere iken meger kal‘ada mahsûr olan melâ‘în bir kaç gün mukaddem hisârı tahliye içün derûn-ı kal‘ada olan eşyâları mümkin mertebe sefâyin ile Belgrad tarafına irsâl idüp ve kusûr kalan eşyânın dahi nakline takayyüd üzere olmağın çendân cenge i‘tibâr idüp tahliye-i kal‘a umûrunda olduğundan mâ‘adâ leyl-i tavîl mâhtâb olmayup ve kamerin vakt-i tulû‘ı nısfü'l-leyle değin mütemâdî olmağla ol leyl-i tavîl-i muzlimde kal‘ada mahsûr olan melâ‘în kal‘anın Nehr-i Tuna tarafındaki ebvâbından hurûc ve

191 Eski Boşnakçada mihmandar, saygı duyulan kişi, bey makamında, anlamlarında kullanılan bir kelime.

sagīr keştiyeler ile bilâ-savt u sadâ taraf-ı Belgrad'a firâr ve derûn-ı kal'ada ancak |**324b**| sekiz-dokuz yüz mikdârı melâ'în muhâfazacı ta'yîn idüp anlar dahi leyl-i âtiyede firâr eylemek üzere karâr-dâde olmağla ma'e'l-kerâhe ceng-i zarûrî gösterirler imiş. Ammâ düşmen düşmen hâlinden bî-haber derûn-ı kal'ada beş-altı binden mütecâviz cengci kefere mevcûd mülâhazasıyla bahâdırân-ı guzât cenge takayyüd üzere iken vakt-i işrâkda pîr-i kühen-sâl Serdâr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa kolundan birkaç piyâde bahâdırân-ı Arnavudân nezd-i divar-ı kal'adan Tuna kenârıyla kal'aya gāyet karîb vardıklarında yalı tarafında olan ebvâb-ı kal'a küşâde olduğı manzûrları olup ve melâ'înin yalı tarafından hamle vü hücûma ihtimâlleri olmaduğı cihetden taraf-ı mezbûrede kıllet üzere oldukların müşâhede itdüklerinde sâ'ir piyâde bahâdırânı dahi haberdâr idüp gülbeng-i Muhammedî birle ebvâb-ı kal'aya hamle vü hücûm iderler. Ve ebvâb-ı mezbûrede saçma ile memlû bir kıt'a topı hâzır olmağın fitîl-i tâziyâne gösterüp bir iki bahâdırânı zümre-i şühedâya vâsıl ve firdevs-i a'lâya mütevâsıl iderler. Ammâ bahâdırân-ı Arnavudân-ı piyâdegân hamle vü hücûmdan ferâgat itmeyüp kefereyi ta'kīb ile ebvâb-ı kal'adan dalkılıç derûn-ı kal'aya dâhil ve irişdikleri melâ'îni armağan-ı zebâniyân içün dûzaha mütevâsıl itmek üzereler iken mukaddemâ top-ı ejder-peykerlerin câ be-câ divar-ı kal'ayı rahn[e]-dâr itmekle duhûle mümkin mertebe rahn[e]-dâr eylemiş idi. Çûn ki yeniçeri dilâverleri piyâde Arnavud bahâdırlarının ebvâb-ı |**325a**| yalıdan duhûl-i kal'a olup cenge âgāzların müşâhede eyledüklerinde gayret-i İslâmiyye'leri cûş u hurûş idüp rahn[e]-dâr olan mahallerden levendâne bî-pervâ hamle vü hücûm idüp dilâverân-ı yeniçeriyân dahi duhûl-i kal'a olduklarında melâ'în-i dûzah-karîn beden-i hisâra beyâz bayrak vaz' idüp taleb-i emân vâdîsin gösterdi. Ve lâkin duhûl-i kal'a taleb-i emândan mukaddem vâkı' olmağın taleb-i {ü} emânlarının cevâzı olmamağla emânlarına i'tibâr olunmayup beş yüzden mütecâviz melâ'în ü hâsırîn tu'me-i şemşîr-i gāziyân olup vezânca vâdîsi ile teslîm olanları bahâdırân ü dilâverân keşân ber-keşân ahz-ı girîbân idüp ve mukaddemâ bir mürtefi' mahallde kal'aya nâzır vaz' olunan sâyebânda huzûr-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr olundukda bahâdırân ü dilâverâna me'mûllerinden ziyâde in'âmları i'tâ olunup katlleri yine getürenlere fermân buyurılup sâyebân-ı mezbûr nazarında dahi iki yüzden mütecâviz melâ'înin boyunları urılup katl olundı. Ve sâ'ir ezmân gibi kelle getürmeğe kimesne i'tibâr itmedi. El-hamdü li'llâh, eş-şükrü li'llâh. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn ümmet-i Muhammed kullarına böyle bir gazâyı ekber erzânî kılup Habîb-i hazret-i [Hudâ] Muhammedü'l-Mustafâ'nın za'îf ü nahîf ümmetlerini lutf u keremiyle şâdân ve mesrûr [u] handân eyledi. Ve ba'zı dilâverân [ü] bahâdırânın ahz u esîr eyledükleri tâze vü nev-reste

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

olmağın âşikâre çıkarmayup ihtifâya çekdiler. Ve derûn-ı |325b| kal‘ada olan mühimmât-ı cebehâneden mâ‘adâsına taraf-ı mîrîden müdâhale olunmayup mâl-ı ganâyim olmak üzere fermân buyurılup dilâverân ü bahâdırân gāret ü hasâretine taraf-ı Sadr-ı âlî'den me’zûn olup bilâ-mâni‘ ü müzâhim yağma vü gāret eylediler. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn, Habîb'inin za‘îf ü nahîf ümmetlerine inâyet ü hidâyet erzânî idüp böyle bir metîn ü müstahkem kal‘anın iki günde fethini in‘âm ü ihsân idüp memâlik-i İslâmiyye'ye ilhâk ü munzam kılınmasın müyesser eyledi. Fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne. Ve derûn-ı kal‘ada olan esbâb ü eşyâ yağma-girânın ma‘lûmları olmuşdur. Ancak zahîreye müte‘allik dakīk-i hâlis ve şa‘îr ve alef ve darı bî-nihâye olup cümlesin guzât-ı müslimîn dilâverleri ve bahâdırları yağma vü gāret eylediler. Ammâ dakīkın bir mertebe izdiyâdı varimiş ki, yedi-sekiz yüz fuçı ki her bir fuçı ber-vech-i tahmîn on ikişer kîle dakīk ile memlû olduğundan mâ‘adâ dört-beş kıt‘a mehâzin ki, her mehâzînin tûli yirmi zirâ‘ ve arzı altı-yedi zirâ‘ ve kaddi dört zirâ‘ olmak üzere tahmîn olunup zikr olunan mehâzîn döğme dakīk ile bi'l-külliye memlû olup guzât-ı müslimînin kimi gāret ve kimi gāret-girândan iştirâ itmekle erbâb-ı Ordu-yı hümâyûn dakīk ile sîr olup nân husûsunda mübâlağa ile ganî oldılar. Bu takdîrce fuçı ve mehâzinde mevcûd bulunan dakīk otuz bin kîleden mütecâviz olmak üzere tahmîn olunmuşdur. Zîrâ ki Ordu-yı hümâyûn'da dakīk-i mezbûrdan gāret itmemiş veyâhûd gāretlerinden iştirâ itmemiş bir şahs kalmayup ve dakīk-ı mezbûrdan dâhil olmamış |326a| hayme katî kalîl olduğundan mülâhaza ve tahmîn olunmuşdur. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ ol Hâlık-ı bî-çûn ümmet-i Muhammed kullarına helâl ü zülâl mâl-ı ganâyim erzânî buyurup lutf u keremi ile in‘âm ü ihsân eyledi. Ve zikr olunan kesret-i dakīk yalınız kal‘a içün zahîre olmayup gālibâ Kal‘a-i Niş'e nakl olunmak içün kenâr-ı Tuna'da şekl-i iskele der-anbâr olunmuş mülâhaza olundı. Ve bir gün mukaddem Ordu-yı hümâyûn'da dakīkın kıyyesi yirmi pâreye bâliğ ve fürûht olunur iken mahall-i gāretde kıyyesi iki pâreye, belki bir pâreye bey‘ ü şirâ olunduğı şüyû‘ bulmuşdur. Ve irtesi sabâh on altı kıyyesi bir guruşa bâliğ oldı ki, kıyyesi altışar buçuk pâreden ziyâdeceye olur. Ve derûn-ı kal‘ada darının dahi mübâlağa kesreti olup ancak şa‘îr ile alefin kılleti nakl olundı. Ve yevm-i merkūmda Tatar-ı sabâ-reftâr-ı adüvv-şikâr askeri ile bi'l-cümle dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad sahrâsına azîmet ve sahrâ-yı mezbûra nüzûlleri içün bi'z-zât Kalgay Sultân'a hıtâben mahsûs fermân-ı âlî irsâl buyuruldı.

Evsâf-ı Kal‘a-i Semendire: Kal‘a-i mezbûr İstanbul tarzı üzere şekl-i müselles olup zemîn-i kal‘anın kûşe-i evveli cânib-i şarkda kenâr-ı Nehr-i Tuna'dan

add olunduğı hâlde beş aded bâlâ-kadd kulle ile iç kal‘ası vâkı‘ olup ve kûşe-i evvelden Tuna kenârıyla cânib-i garba doğrı kûşe-i sânîye varınca divarında dahi beş aded bâlâ-kadd kulleleri ve her kullenin mâbeyni yirmi beşer beden olup ve kûşe-i sânîden cânib-i karadan cenûba doğrı kûşe-i sâlise varınca divarında on bir aded bâlâ-kadd kulleleri ve her kullenin |**326b**| mâbeyni on beşer beden olup ve kûşe-i sâlisden taraf-ı şarkda vâkı‘ kûşe-i evvele varınca divarında üç aded bâlâ-kadd kulleler ve her kullenin mâbeyni yirmişer beden olup ve her kullenin kadd-i tûlânîsi on ikişer zirâ‘ ve kadd-i divarın tûlân[î] si sekizer zirâ‘ olup ve kal‘adan hâric arzen on zirâ‘ mikdârı ba‘îd mahallde çepçevre bedenli hisâr-beçe ve hisâr-beçeden hâric arzen on zirâ‘ handak divarı olup ve gerek divar-ı kal‘a ve gerek divar-ı hisâr-beçe ve gerek divar-ı handak bi'l-külliye seng ile kârgîr binâ olunmuşdur. Ve kal‘a-i mezbûrun Tuna yalısı tarafında iki aded ebvâbı ve kara tarafında bir aded ebvâbı olup ve üç kûşesinde hisâr-beçeden hâric handak üzerinde üç kıt‘a kebîr kulleleri olup ve kara tarafında olan ebvâbın mukābelesinde dahi hisâr-beçeden hâric handak üzerinde bir kebîr müdevver kullesi olup ebvâb-ı kal‘ayı hıfz içün binâ olunmuş ve bi'l-cümle divar-ı kal‘anın yirmi dört aded kullesi ve hisâr-beçeden hâric dört aded müdevver kulle ki, cem‘an yirmi sekiz kulle olmak üzere tarh u binâ olunmuş ve kûşe-i sâlisde vâkı‘ kulle-i kebîre muttasıl azmak üzerinde kadîmden cisr-i kebîri olup ve derûn-ı kal‘ada zamân-ı fâtihden bir câmi‘-i şerîfi olup münhedim olmağla ancak minâresinden eser bâkīdir. Ve kadîmden çifte hammâm-ı kebîri mürûr-ı eyyâm ile harâba müşrif olmağın cebehâne olmak üzere kefere isti‘mâl idüp cebehâne vaz‘ eylemiş. Ve büyûtları bi'l-külliye harâb olup ancak on mikdârı büyûtı bâkī kalmış ve kifâyet mikdârı cebehâne kefereden mânde kalmış ve derûn-ı kal‘ada |**327a**| ve kırkdan mütecâviz top olup on beş kıt‘ası bin yüz senesinde Serdâr Arab Receb Paşa zamânında Batırcina ma‘rekesinde mânde kalan toplar olup bilâ-araba ve kundak hâk ile âlûde olup türâb üzere pâymâl yaturlar. Ve sâ’ir toplar kefereden mânde kalmış ve bunlardan mâ‘adâ iki aded saçma topı biri yalı kapusı hâricinde ve biri ve biri kara kapusı dâhilinde ve üç aded havân topı mevcûd olup ikisi ma‘reke-i Serdâr Receb Paşa'dan mânde ve biri kebîr ve lâ-nazîr olup kefereden mânde ve merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Süleymân Han aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrânın isimleri celî hatt ile üzerine tahrîr olunmuş iki kıt‘a top-ı şakaloz olup kara kapusı dâhilinde bî-i‘tibâr bilâ-araba ve kundak hâk ile âlûde pâymâl yaturlar. Ve kal‘a-i mezbûrun cânib-i garbîsinde mükemmel varoşı olup hâliyâ elliden mütecâviz mükellef büyût ma‘mûr ancak ashâbı firâr. Ve taraf-ı cenûbîsinde olan varoş ve çârşû-yı bâzâr akīkdan ihrâk olup harâb [ü] vîrân kalmış. Ve

TÜRK TARİH KURUMU TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tubaa.gov.tr

Tuna kenârınca kal‘a-i mezbûrun cânib-i şarkîsi sahrâ-yı vâsı‘a ve çayıristân ve cânib-i cenûbîsi münâsib mahaller ile bâğistân olup kal‘a-i mezbûrun kadîmden binâsı bir hoşca makām ü mekânda tarh u binâ olunmuş. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn lutf u keremiyle ancılayın bir kal‘a-i metîni iki gün muhâsara ile ümmet-i Muhammed kullarına in‘âm [ü] ihsân idüp fethini müyesser eyledi. El-hamdü li'llâh eş-şükrü li'llâh.

Mısrâ‘:

دیده {و} شنیدن کی بود مانند [192]

Nesr: mefhûmunca manzûr-ı dîde olmadukca tahrîr olunan müsellesü'ş-şekl Kal‘a-i Semendire'nin |**327b**| evsâfı bir vechile mümkin-i {ü} beyân değildir. Ve ulûfeli Dergâh-ı âlî müteferrikaları bi'l-cümle sefer-i hümâyûna me'mûr olmak üzere mukaddemâ fermân-ı âlî sâdır olup mevâcib defterleri Anadolı Muhâsebesi Kalemi'ne teslîm olunup ve gediklü müteferrikaların müteferrikabaşısı olan el-Hâc Hüseyin Ağa mezbûrlara dahi müteferrikabaşı ta‘yîn buyurulmuş idi. Müşârün-ileyhin hıyâmında zümre-i mezbûreye ulûfe sergisi olup tevzî‘-i ulûfe kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 24 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.
Oturak, sahrâ-yı Kal‘a-i Semendire.

Dünki gün lutf-ı Hudâ-yı müte‘âl ile kal‘a-i mezbûrun fethi müyesser olup tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olan lâşe-i melâ‘înı derûn-ı kal‘ada beş yüzden mütecâviz olmağın tathîri orducıbaşıya fermân buyurulmağın erbâb-ı orducıyân cem‘ olunup as‘esbaşı yoldaşları mübâşeretiyle lâşe-i murdârların pâylarına resen bend idüp keşân ber-keşân yalı kapusundan ihrâc ve cereyân iden Nehr-i Tuna'ya bıragup derûn-ı kal‘a’i tathîr eylediler. Ve Serdâr Arab Receb Paşa ma‘rekesinden mânde kalup derûn-ı kal‘ada mevcûd olan toplardan bir kaç topı kefereden mânde kalan sefînelere tahmîl ve Belgrad'a karîb mahalle nakl olunmak içün fermân-ı âlî sâdır olmağın sefînelere tahmîl olundı. Ve izdiyâd olan mühimmât-ı cebehâne arabaları tahliye ve ihrâc olunup Semendire Kal‘ası cebehânesine vaz‘ olunup tahliye olunan arabalar Vidin'e sefâyin |**328a**| ile gelüp vusûl bulan zahîreyi Ordu-yı hümâyûn'a nakl olunmak üzere Vidin tarafına irsâl olundı. Ve dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad'ın inşâ’a'llâhu te‘âlâ fethi tedârüki dîn-i mübînin

192 Şenîden key buved mânend-i {ü} dîde; “ İşitmek görmek gibi olabilir mi?”.

umûr-ı mühimmesinden olmağın piyâde olmak üzere ibtidâdan altışar akça ve dörder akça terakkī zamm olunmak üzere cem'an on akça olmak üzere dalkılıç müceddeden serdengeçdi tahrîr ve defter olunmak fermân buyurulmağın üç nefer serdengeçdi ağasıyla bin nefer sipâh ocağına ve üç nefer serdengeçdi ağasıyla bin nefer silahdâr ocağının serdengeçdi ağalarına hil'at ilbâs olunup yevm-i merkūmda iki bin dilâverân u bahâdırân tahrîr ve defter olunup itmâm kılındı. Bundan mâ'adâ sipâh ve silahdâr ocaklarından yedişer akça terakkī ile bin nefer serdengeçdi dilâverleri tahrîr ve defter olunup itmâm kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 25 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.

Oturak. Menzil-i sahrâ-yı Kal'a-i Semendire.

Yeniçeri ocağı ale's-seher hareket ve Tuna yalısı tarîkından Hisârcık ve dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'a doğrı teveccüh ü azîmet eylediler. Bundan akdem zikri sebkat idüp vilâyet-i Bosna Sarâyı'nda meskûk mankur kat'ı içün mukaddemâ irsâl olunan Kâtib-i Silahdârân İbrâhîm Efendi taraf-ı Bosna'dan muhayyemgâh-ı orduya yevm-i merkūmda dâhil oldı. Ve Bosna vâlîsi olan Topal Hüseyin Paşa'nın Bosna askeri ile Ordu-yı hümâyûn tarafına teveccüh ü azîmetlerinin haberi Ordu-yı hümâyûn'da der-i devlet-medâra vürûd bulmağın şüyû' buldı. Ve Diyârbekir Vâlîsi Kemânkeş Vezîr-i mükerrem |**328b**| Ahmed Paşa eyâleti askeri ile dârü'l-cihâd-ı sengîn-âbâd Kal'a-i Belgrad tarafına teveccüh ü azîmeti fermân buyurulmağın revâne oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 26 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.

Sahrâ-yı Kal'a-i Semendire menzilinden hareket ve Hisârcık Palankası ile Kal'a-i Belgrad vasatında vâkı' çeşme-i cedîd kurbünde mürtefi' mahallere vaz'-ı hıyâm olunup nüzûl olundı. Ve Palanka-i Hisârcık'ın derûn [ve] bîrûnı ma'mûr olup bir büyûtı harâb olmayup ve hân-ı kebîr dahi ma'mûr, ancak sükkânı olan harbî kefere ile re'âyâsı Ordu-yı hümâyûn'un vürûdundan bir kaç gün mukaddemce terk-i diyâr ve nâmûs-ı âr itmeyüp firâr eylemişler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 27 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.

Menzil-i mezbûrdan hareket ve dârü'l-cihâd-ı sengîn-âbâd Kal'a-i Belgrad'da Vireçar sahrâsında "Abaza Köşki" dimekle müte'ârif kasr-ı mezbûr etrâfına vaz'-ı hıyâm olunup nüzûl olundı. Çûn ki ale's-seher sahrâ-yı Belgrad'da alay-ı İslâmiyân nümâyân oldı, varoş-ı Belgrad'ı melâ'în ihrâk idüp ancak kârgîr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

binâların eseri kalup sâ'irleri bi'l-külliye münharik oldı. Ve Kal'a-i Belgrad'ın iç kal'asında vâkı' kulleleri divar-ı kal'a ile müsâvî münhedim idüp mevzi'-i kulleleri top tabyaları ihdâs eylemiş ve Kal'a-i Niş muhâsarasında mühimmât-ı cebehâne olan kazma ve kürek ziyâdesiyle masraf olunup Kal'a-i Belgrad muhâsarasıyçün kazma ve küreğe muzâyaka olmağın gediklü müteferrika ve çavuşânın a'lâ ve evsat ve ednâ i'tibârıyla tahammüllerine göre ve sipâh ve silahdâr ocakları neferâtının her neferine bir kazma bir kürek ve Dîvân aklâmının alâ merâtibihim kazma ve kürek teklîfi |**329a**| sâliyâne ve teslîm-i cebehâne-i âmire olunmak üzere fermân buyuruldı. Ve tobra teklîfi hôd mu'tâd-ı kadîm olmağın cümleye sâliyâne olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 28 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Belgrad.

Çûn ki dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'ın muhâsarasın hazret-i Cenâb-ı kibriyâ lutf u keremiyle müyesser idüp ihsân eyledi, erbâb-ı meterise meteris fermân olundı. Ve ocağ-ı yeniçeriyândan ağa ve kul kethudâsı ve zağarcıbaşı bir kol olmak üzere yeniçeri dilâverleri şehr-i Belgrad'ın vasatında vâkı' bezistân ve hân-ı kebîre mukābil meteris aldılar. Ve Tuna yalısında pâzâr-ı mâhî tarafından sipâh serdengeçdileri ile Kāhire-i Mısr askeri meterise girdiler. Ve Nehr-i Sava yalısından anbâr-ı kadîm tarafından silahdâr serdengeçdileri ve Serdâr Halîl Paşa ile piyâde Arnavud bahâdırları ve mîrimîrân-ı Rûmili ve eyâlet-i mezbûrun zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı meteris aldılar. Ve ağa kolı ki, vasat-ı şehrde meteris almışlar idi, bezistân ile hân-ı kebîr kefere ile memlû olmağın hamle vü hücûm idüp bezistân ile hân-ı kebîr taraf-ı yeniçeriyândan zabt olunup kefere girüye firâr ve kal'a nazarında Kazgancılar mahalli ki, "Top yeri" ta'bîr olunur, kefere ol mahallde meterislendiler. Ve Sava Nehri yalısında silahdâr serdengeçdileri aldıkları meterise kanâ'at itmeyüp hoyrat bahâdırlığı idüp açıkdan ilerüye hamle vü hücûm idüp ve lâkin keferenin kesretinden ve mübâlağa ile hücûmundan az kaldı ki mukaddemâ aldıkları meterislerinden cüdâ düşeler. Ammâ |**329b**| kurbünde olan erbâb-ı meteris imdâdlarına irişüp melâ'înin yüzlerin döndürüp ve silahdâr serdengeçdileri dahi mukaddemâ aldıkları meterislerde karâr-dâde oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 29 şehr-i Zi'l-hicce sene 1101.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Belgrad.

Yevm-i merkūm Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-âbâd muhâsarasının üçünci güni vâkı' olup ve bin yüz bir senesi nihâyet bulmağla bin doksan dokuz senesin-

de bâ‘is-i seferin ibtidâ-i eyyâm-ı hareketden Kal‘a-i Belgrad muhâsarasının üçünci gününe gelince vukū‘ bulan vâkı‘ât-ı sefer ve tebdîlât-ı manâsıb ale't-tertîb rûz-merre hisâbı üzere tahrîr ü inşâ olunup ve sene-i mezbûre dahi itmâm bulup bin yüz iki senesi hulûl itmeğin işbu *Vâkı‘ât* dahi cild-i evvel olmak üzere nihâyet bulmağın inşâ'a'llâhu te‘âlâ ba‘de'l-yevm hulûl iden bin yüz iki sene-i mübârekinin Muharremü'l-harâmının ibtidâ eyyâmı ki, Yevmü'l-erbi‘â vâkı‘ olmuşdur, dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad muhâsarasının eyyâm-ı imtidâdı kaç eyyâm olup ve inşâ'a'llâhu te‘âlâ feth ü teshîri ne-minvâl üzere vukū‘ bulur, alâ-kadri'l-imkân cild-i sânî ismiyle müsemmâ olmak üzere tahrîr ü beyâna şürû‘ olunur. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretine hamd-i {ü} firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun ki ümmet-i Muhammed kullarına mu‘în ü dest-gîr olup iki seneden mütecâviz istîlâ-yı kefere vü fecere |**330a**| olan Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-âbâdın muhâsarasın Hâlık-ı bî-çûn kuvvet ü kudret ve azametiyle ümmet-i Muhammed kullarına ihsân idüp lâyık u sezâvâr buyuran Perverdgâr-ı lâ-yezâl inşâ'a'llâhu te‘âlâ an-karîbi'l-eyyâm fethin dahi kereminden in‘âm ü ihsân itmesinde şübhemiz yokdur. Ammâ garâbet bunda ki sûret-i Hakk'dan görinen erbâb-ı münâfıkīnin ihtifâlarında tâ’ife-i müşrikîn ile ittihâdı mukarrerdir ki meştâ-yı mahmiye-i Edirne'de ahvâl-i sefer umûrı müzâkere olunduğı mecâlisde bulunan erbâb-ı münâfıkīn bed-zebân ile erbâb-ı sefere sitem-âmîz kelâm ile “bu sene seferiniz gāyet karîbdir. Sofya'dan bir merhale yukaru hareket iktizâ eylemedüği zâhirdir. İktizâ-yı hareket olduğı hâlde intihâsı Dragoman Boğazı'dır. Keferenin tegallübünden ne ihtimâldir ki Dragoman Derbendi mürûr u ubûr oluna” deyü şûm-nefs-i bed-zebân ile tekellüm iden münâfıkīnin akvâllerine rağmen Hâlık-ı bî-çûn bî-çâre vü nahîf kulları ki hazret-i Habîb'inin ümmetleridir, lutf idüp sâ’ir palankalardan mâ‘adâ kefere vü fecerenin kasaba-i Niş gibi bir mahalli tabyalar ve handaklar ve şaranpovlar ihdâsı ile kavî vü müstahkem idüp zu‘m-ı fâsidlerince kendülere “serhadd” deyü i‘tibâr itdükleri Kal‘a-i Niş'in yirmi üç gün muhâsara ile fethin ihsân iden Perverdgâr-ı lâ-yezâl ü lem-yezel ve dârü'l-cihâd-ı {u} sengîn-âbâd |**330b**| Kal‘a-i Belgrad'ın muhâsarasın erzânî buyuran ol Kādir ü Kahhâr ve bî-zevâl inşâ’a'llâhu'r-Rahmân an-karîbi'l-eyyâm feth ü teshîrin dahi ümmet-i Muhammed kullarına in‘âm ü ihsân itmesinde şekk ü şübhe yokdur. İlâhî[193] habîbin Muhammedü'l-Mustafâ hurmetine ve âl ü ashâbı hurmetine Kal‘a-i Belgrad'ın feth ü teshîrini an-karîbi'z-zamân âsân vechile ümmet-i Muhammed kullarına ihsân idüp lutfunla

193 Kelime metinde sehven الهى şeklinde yazılmıştır.

ve kereminle cümlesin mesrûr u handân eyle. Ve erbâb-ı münâfıkīnin rû-yı müşkillerin siyâh ender-siyâh idüp ümmet-i Muhammed'i bed-zebânlarından berî idüp erbâb-ı münâfıkīni rû-yı cihânda sâbırîn-i sâdıku'l-kavl kulların katında rüsvâ-yı âlem eyle. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve yâ Şefi'a'l-müznibîn.

İşbu *Vâku'ât*-ı cild-i evvel bin yüz bir senesi mâh-ı Zi'l-hicce-i şerîfin yirmi dokuzuncı yevm-i Sâlis ki, Salı günidir, Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-âbâdın muhâsarasında "Vireçar" dimekle meşhûr sahrâ-yı vâsi'a ki muhayyemgâh ve menzilgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'dur, itmâmı müyesser olup inşâ'a'llâhu te'âlâ ba'de'l-yevm bin yüz iki senesi Muharremü'l-harâmı ibtidâsı olan yevmü'l-erbi'â ki Çehârşenbih güni vâkı' olmuşdur, eyyâm-ı mezbûrun ibtidâsından vukū' bulan vâkı'ât ve tebdîlât-ı manâsıb [ve] tagyîrât ve eyyâm-ı muhâsara-i Kal'a-i Belgrad neye müncer olur, cild-i sânî olmak üzere tahrîr |**331a**| ü inşâsına inşâ'a'llâhu'r-Rahmân şürû' olunur. Hemân cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazreti tevfîk ü refîk olup cild-i sânînin dahi ahsen vechile itmâmın müyesser eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefi'i'l-müznibîn.

Temmetü'l-vâkı'ât el-mezbûr an-yed-i abdü'l-fakīr el-hakīr Abdullah bin İbrâhîm eş-şehîr bi-Üsküdarî gafera'llâhu lehû ve li-vâlidî ve li-cemî'i'l-mü'minîn ve'l-mü'minât fî-gāyeti şehr-i Zi'l-hicce-i şerîfe li-sene ihdâ ve mi'e ve elf. Der-hîn-i muhâsara-i Kal'a-i Belgrad. Fî sene 1101.

İtmâm-ı kitâb der-muhâsara-yı Belgrad.

TÜRK TARİH KURUMU ARŞİVİ
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Dizin

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
www.tuba.gov.tr

A

a'şâr-ı şer'iyye, 144

a'yân, 59,60, 106, 120, 224, 352;—-ı devlet, 43, 56, 58, 82, 166, 206, 222, 232, 323, 339, 354, 398, 416;—-ı dîvân, 339;—-ı Edirne,150, 248;—-ı Filibe,177;—-ı İstanbul 48;—-ı sahib-i devlet, 145;—-ı saltanat, 43, 44, 65, 69, 75, 76, 88, 116, 117, 187, 190, 233, 329, 330, 338, 339, 349;—-ı vilâyet, 116, 151, 211, 225, 331, 333, 351, 360

ABAZA HASAN PAŞA, Celâlî, 410

Abaza Köşki, 393, 430

ABDİ AĞA, Gediklü Çavuş, 106

ABDİ AĞA, Sadrazam Telhiscisi, 129

ABDİ AĞA, Uzun, Bosnavî Hüseyin Paşa Ağalarından, 124

ABDİ EFENDİ, Rûznâme Başhalîfesi, 228, 233, 301, 330,

ABDÎ HALÎFE, ABDULLAH bin İBRAHİM/Üsküdarî'nin mahlası, 17, 33, 34, 35

ABDİ PAŞA, Girid Vâlisi, 284

ABDULLAH AĞA, Başbâkīkulı, 295, 319, 330, 334, 337, 347, 350

ABDULLAH AĞA, Edirne Sakinlerinden, 265

ABDULLAH BEY, Koca Paşazâde, Nüzûl Kâtibi, 64, 87, 105, 107, 115, 227, 228

ABDULLAH bin İBRAHİM/Üsküdarî, 15, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 27, 29, 31, 34, 35, 38, 41, 433

ABDULLAH EFENDİ, Başbâkīkulı, 215, 220, 233, 236, 237, 245, 271, 285, 287;—Defterdâr Vekîli, 350

ABDULLAH EFENDİ, Üsküdarî, Küçük Rûznâmeci, 245

ABDÜLAZİZ EFENDİ, Karaçelebizâde, Şeyhülislâm, 272, 277

ABDÜLBAKİ EFENDİ, es- SEYYİD, Şeyh, 253

ABDÜLBAKİ EFENDİ, es-SEYYİD, ALİ EFENDİZÂDE, 314

ABDÜLGAFFÂR AĞA, es- SEYYİD, Amîk Evkāfı Mütevellisi, Hazîne-i Beytü'l-mâl Nâzırı, 337

ABDÜLKADİR GÎLÂNÎ, 316

ABDÜLKERİM EFENDİ, es-SEYYİD, Anadolu Muhâsebecisi, 204, 230, 284, 286, 349, 350

ABDÜLKERİM EFENDİ, Yeniçeri Efendisi, 246

ABDÜLVEHHÂB EFENDİ, Re'isü'l-küttâb Vekîli, 76

acemi; — ağa, 341;— akağa, 344;—kara ağalar, 345

acem oğlanı, 343

Ada Mukāta'ası, 295;— emîni, 295

Ada nâhiyesi, 256

Adaçayırı, 68, 269, 289

Adana, 50, 327, 331, 332; —Türkmânları, 50

ağa/lar, 26, 82, 158, 342;—kapusu, 94, 104;—kulı, 392;—-i cebeciyân-ı Dergâh-ı

âlî, 230;—-i Dârü's-sa'âde, 270, 286;—-i Bektâşiyân-ı Yeniçeriyân, 90;—-i ocağ-ı sipâhiyân, 265, 269;—-i yeniçeriyân, 104, 186, 208, 230, 239, 251, 278, 287, 300, 321, 322, 347, 371, 412;—yân-ı acemiyân, 341; —yân-ı Bâbü's-sa'âde, 27, 342;—yân-ı Bektâşiyân, 104, 166;—yân-ı Enderûn-ı Hümâyûn, 232, 344;—yân-ı Enderûn-ı Hümâyûn ve Bîrûn, 288, 289;—yân-ı Harem-i Hümâyûn, 343;—yân-ı Musâhibân, 343, 344;—yân-ı Mütekā'idîn, 232;—yân-ı Rikâb-ı Hümâyûn, 232;—yân-ı Sipâh, 330, 372; —yân-ı Tavâşî, 18, 339, 340;—-yı Sarây-ı âmire, 343

AĞABABASI HOVARDAZÂDE KADRİ AĞA, Sultan Bâyezid Evkāfı Mütevellisi, 291, 294

ağnâm, 47, 50, 183, 188, 196, 217, 234, 397, 398, 414

Ağriboz, *bk*. Eğriboz

ahâlî;—-i Dîvân, 58, 65, 165, 166, 180, 289, 364; —-i Erdel, 390;—-i Mahalle, 135, 139, 146;—-i Sofya, 111;—-i Üsküdar, 160; —-i Vilâyet, 111, 151, 194, 317, 411

Ahısha Kethudâsı, 411

AHMED AĞA, Çingane, Selanikli, Kesendire Voyvodası, Nüzûl Emini, 148, 149, 157, 162, 215, 259, 262, 282, 317, 334, 356, 378, 382, 413

AHMED AĞA, Çühûdoğlu, Halebli Za'îm, 236

AHMED AĞA, es- SEYYİD, Belgradî, Başbâkīkulu, 57, 90, 128, 135, 145

AHMED AĞA, Fethibeyzâde, Bedel-i Kendir Tahsîldârı, 295

AHMED AĞA, Hor/Gedâ, Dârü's-sa'âde Ağası, 270, 278

AHMED AĞA, Hülamoğlu, Kara Mustafa Paşa'nın Selam Ağası, 295, 313

AHMED AĞA, Koca Yusuf Efendizâde, Kassâbbaşı, 257

AHMED AĞA, Mîr-i Kıptiyân, 147, 318

AHMED AĞA, Müfettiş Ahmed Paşa'nın Ağası, 118

AHMED AĞA, Nüzûl Emîni Vekîli, 177

AHMED AĞA, Ser-mimârân-ı Hassa, 22

AHMED AĞA, Seyyîdî Ahmed Paşalı, Eğre Kalesi yerli kul ağası, 333

AHMED BEŞE, Çorlulu, Yeniçeri, 241, 242

AHMED BEY, Çatrapatrazâde, Köprülüzâde Ahmed Paşa mühürdârı, Çavuşbaşı vekîli, 224, 248, 336, 348, 416

AHMED BEY, Dukakin Beyi, 133

AHMED bin ALİ, Abdullah bin İbrahim'in yeğeni, 22

AHMED ÇAVUŞ, Karakulak, Gediklü Çavuş, 90, 374

AHMED ÇAVUŞ, Topçu Ocağında Kapı Çavuşu, 195, 374

AHMED EFENDİ, Büyük Tezkireci, 109, 110

AHMED EFENDİ, Cânib, Başmuhâsebe Kalemi İkinci Halîfesi, 100, 200

AHMED EFENDİ, Kifrî, Hamr ve Duhan Emini, 53, 64, 83, 96, 128, 132, 194, 195, 205, 219, 220, 226, 236, 238, 295, 301

AHMED EFENDİ, Köse, Kâtib-i Masraf, 57

AHMED EFENDİ, Sâbık Vezîr-i a'zam Mustafa Paşa'nın baş tezkirecisi, 193, 221

AHMED EFENDİ, Subhi, Şehremîni Rûznâmecisi, 258

AHMED EFENDİ, Teşrifâtî, 264

AHMED EFENDİ, Vekîl-i Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel, 67

AHMED HALİFE, Sergi Kâtibi, 228

AHMED II., 28

AHMED PAŞA, Anadolu Müfettişi, 63, 95, 99, 118, 125, 126, 185;——Mısır Vâlisi, 147, 320, 387

AHMED PAŞA, Ankebûd, Merhûm, 245

AHMED PAŞA, ÇERKES BEY, Silistre Valisi, 198, 260, 319, 321;—Serdâr/serasker, 363, 386, 388, 389, 394

AHMED PAŞA, Defterdâr, 67, 88, 101;—Merhûm, 131, 175, 192, 265, 363, 372, 410

AHMED PAŞA, Emîr, Nefîr-i âmm askeri zâbiti, 77, 90, 92, 93

AHMED PAŞA, Halebli, Saruhan Muhassılı, 236;—Kıbrıs Muhâfızı, 262

AHMED PAŞA, Kalaylıkoz, 248

AHMED PAŞA, Kapudan, 109

AHMED PAŞA, Kemankeş, 89, 92;—Rumili Vâlisi 119, 120, 146, 148, 180, 181, 209;—Diyarbekir Vâlisi, 216, 220, 353, 386, 387, 400, 425, 430

AHMED PAŞA, Kütahiyyeli Osman Paşa-oğlu/Çiftelerli Osman Paşa-oğlu, Diyârbekir Vâlisi, 63, 99, 100, 122, 149, 153, 156, 157,

TÜRK BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tubaarsiv.org.tr

159, 160, 168, 201, 254, 255, 267;—Basra Valisi, 323

AHMED PAŞA, Ladikli, Anadolu Valisi, 329, 331, 365

AHMED PAŞA, Salt, Şam Vâlisi, 101, 113, 122, 125, 267

AHMED PAŞA, Serhoş, Rodos Muhâfızı 134

AHMED PAŞA, Şeyhoğlı, 308

AHMED PAŞA/Köprülüzâde/Köprülü Mehemmed Paşazâde, 19, 20, 63, 99, 136, 186, 212, 230, 266, 304, 316, 320, 336, 348, 360, 394, 404

AHMED, Hayrullahoğlu Kara, Manastır A'yânı, 151

AHMED, KİFRÎ AHMED EFENDİ VEKÎLi, 195

Âhûr Kethüdâsı, 408

âhûr/lar, 46, 59, 68, 106, 176, 177, 218, 305, 321, 327, 353, 354, 365;—ocaklıkları, 217

Âhûr-ı Vefâ/Şeyh Vefâ, 90, 288

Âhûrköyi, 68

akça, 46, 48, 49, 51, 55, 57, 60, 69, 83, 94, 96, 99, 100, 104, 105, 107, 109, 111, 115, 119, 127, 129, 138, 141, 150, 153, 155, 173, 186, 197, 198, 199, 207, 214, 217, 218, 219, 224, 232, 252, 257, 272, 282, 286, 287, 292, 300, 302, 304, 305, 309, 313, 317, 319, 320, 333, 334, 335, 336, 344, 348, 349, 351, 352, 361, 365, 371, 379, 415, 430

Akçakanad, 366

Akçakızanlık, 106, 198

akd-i meclis, 54

Akkirman, 307, 321

aklâm;—hâceleri, 138, 209;—- hulefâ/ları, 175, 204, 228, 301;—-ı Dîvân, 17, 41

akl-ı evvel, 57, 103, 151, 391

Akpınar, 298

AKYAYLA MEHEMMED AĞA, Voynuk Çeribaşısı, 105, 132, 283

Alâ'iyye, 50

Alacahisâr, 85, 107, 114, 119, 123, 149, 165, 204, 237, 393, 399

Alakilisa/Alakilise, 198, 208, 312

Alaman, 269

âlât-ı çarhlar, 164

alay;—çavuşları, 322;—-ı sipâh, 44

Aleksince, 61, 383, 397, 412, 414, 417

ALİ AĞA, Arabacıbaşı, 49, 125

ALİ AĞA, Arnavud, Serhabbâzîn, 53, 54, 81

ALİ AĞA, Bosnavî, Cizyedâr, 283

ALİ AĞA, Dergâh-ı âlî kapıcıbaşılarından, 178

ALİ AĞA, Edirneli, Sâbık Odun Emîni, Emîn-i Penc-Yek, 176, 179, 182

ALİ AĞA, Edirnevî, Yeniçeri Ağası, 223, 230, 233, 251, 278, 300, 321, 322, 337, 347, 382

ALİ AĞA, el-Hâc, Filibe Nazırı, 53, 106

ALİ AĞA, Kababıyık, Topçubaşı, 230, 236

ALİ AĞA, Maliye Tezkirecisi, 227

ALİ AĞA, Matbah-ı Âmire Emini, 255

ALİ AĞA, Müteferrika, 140

ALİ AĞA, Rodoslu, Müteferrika, 106

ALİ AĞA, Rûznâmçe-i Evvel Mustafa Efendi Damadı, 281

ALİ AĞA, Sâbık Vezîr-i a'zam Mustafa Paşa'nın vekîl-i harcı, 190, 193, 226

ALİ AĞA, Sarı, İstanbul Gümrük Emini, 52, 64, 66, 174, 234, 238

ALİ AĞA, Sipâh Ağası, 408

ALİ AĞA, Şâtır, Çavuşbaşı, 408

ALİ BEY, MİHALOĞLU, 24, 38

Âl-i Cengiz, 58, 71, 112, 184, 420

ALİ ÇAVUŞ, Cebeciyân-ı Dergâh-ı Âlî Kapı Çavuşu, 147

ALİ ÇAVUŞ, Lengerli, Gedikli Çavuş, 106

ALİ ÇAVUŞ, Şamlı, Dîvân-ı Hümâyûn Çavuşu, 313

ALİ EFENDİ, Abdullah Üsküdârî'nin kayınpederi, 19, 22,

ALİ EFENDİ, Akçakanad, 366

ALİ EFENDİ, Arnavud, Sâbık Surre Emîni, Defterdâr Vekîli, 254

ALİ EFENDİ, Bursa/Burusa Mukāta'acısı, 96

ALİ EFENDİ, Cizye Kalemi Başhalîfesi, 301

ALİ EFENDİ, Defterdâr 57, 58, 75, 76, 81, 83, 100, 105, 191, 247, 114, 124, 127, 128, 134, 135, 138, 139, 142, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 158, 163, 164, 169, 173, 196, 203, 208, 212, 214, 230;—Darbhâne Emîni, 304, 307

ALİ EFENDİ, Defterdâr Vekîli, 31

ALİ EFENDİ, Dikici Şeyh, 199

ALİ EFENDİ, el-Hac, Mukābele-i Piyâde, 256

ALİ EFENDİ, Karanfilzâde, Haremeynü'ş-şerîfeyn halîfesi, 174 ;—Nişancı Vekîli, 187

ALİ EFENDİ, Mâliye Tezkirecisi, 266

ALİ EFENDİ, Mevkūfâtî, 86, 111, 124, 132, 141, 142, 174, 219, 220, 240, 281

ALİ EFENDİ, Vekîl-i Rûznâmçe-i Evvel, 190

ALİ EFENDİZÂDE ES-SEYYİD ABDUL-BÂKĪ EFENDİ, 314

Ali Paşa Çarşûsı, 239, 298, 314

ALİ PAŞA, Bıyıklı, Tuna Kapudanı, 162, 416

ALİ PAŞA, Filibe Muhâfızı, 202, 236

ALİ PAŞA, Hazinedâr, Sadâret Kā'immakamı, 186, 187, 192, 194, 232, 233, 245, 251, 258, 265, 270, 289, 302, 331, 337, 349, 350, 372

ALİ PAŞA, Köse, 1071'de Serdâr, 390

ALİ PAŞA, Köse, Karamanî, Musul Vâlisi, 262, 390

ALİ PAŞA, Sâbık Defterdâr, Vezîr, 47, 76;—Edirne Kā'immakamı, 76, 93, 129, 150, 153, 154, 157, 160, 161, 180, 181;—Trablusşam Vâlisi, 240, 241, 245, 300

ALİ PAŞA, Sâbık Erzurum Mutasarrıfı, Âsitâne Kā'immakamı, 360, 372

ALİ PAŞA, Suyolcu, 70

ALİ YAZICI, Yeniçeri Ocağı Başyazıcısı, 81

ALİ, el-Hâc, İstanbul Gümrük Emîni Mehemmed Ağa'nın Adamı, 281

ÂLÎ, Gelibolulu Mustafa, 29, 31, 197, 247, 360

altun, 58, 61, 75, 104, 162, 183, 185, 190, 197, 199, 200, 203, 215, 271, 296, 313, 315, 357, 399;—börk, 75

AMUCA HASAN AĞA, Gediklü Çavuş, 90, 140, 227, 266

Anaboli Körfezi, 130

Anadolı, 47, 52, 56, 61, 62, 63, 67, 95, 96, 99, 118, 127, 147, 157, 161, 185, 188, 193, 195, 196, 204, 209, 230, 234, 248, 249, 271, 278, 284, 286, 296, 318, 329, 331, 335, 337, 349, 365, 370, 429;—askeri, 329, 331;—beylerbeyiliği, 161, 209;—muhâsebeciliği/si, 67,193, 204, 230, 248, 271, 278, 284, 286, 349, 350; —Muhâsebesi Kalemi, 429

Ankā, 294

Ankara, 24, 34, 38, 50, 62;—Kal'ası, 62

ANKEBÛD AHMED PAŞA, Merhûm, 245

ARAB PULAT, Aziz Sancağı Mutasarrıfı, 400

ARAB RECEB PAŞA, Serasker/Serdâr, 48, 59, 60, 61, 90, 94, 179, 401, 406, 417, 421, 428, 429

araba/lar, 20, 22, 25, 49, 55, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 77, 87, 94, 95, 100, 106, 109, 123, 125, 137, 138, 153, 157, 161, 169, 170, 178, 184, 203, 212, 255, 288, 298, 305, 351, 353, 355, 365, 373, 378, 379, 382, 383, 384, 385, 387, 393, 399, 402, 403, 408, 409, 414, 415, 417, 419, 421, 423, 425, 428, 429

ARABZÂDE EFENDİ, Hâce-i Şehriyârî, 75, 173, 252, 262, 269

ARAYICIOĞLU, İshak Efendi'nin adamlarından, 160

arâzî, 144

Arda, 262

Arnavud, 53, 60, 61, 63, 77, 81, 99, 119, 120, 124, 135, 159, 167, 172, 202, 230, 254, 299, 378, 384, 387, 393, 398, 407, 419, 424, 426, 431;—bahâdırları, 60, 159, 378;—leşkeri, 167

Arnavudluk, 61, 92, 121, 252

ARPA EMİNİ İBRÂHİM EFENDİ, 182

arpa, 87, 90, 98, 100, 105, 107, 111, 115, 123, 134, 138, 177, 217, 305, 361, 364, 366, 367, 379, 382, 385, 393, 412

Arz Odası, 26, 342, 345

Asâkir/Asker;—-i İslâm, 73, 83, 86, 89, 91, 94, 108, 109, 114, 118, 123, 125, 132, 136, 137, 142, 144, 147, 148, 149, 154, 154, 156, 157, 158, 159, 160, 162, 163, 165, 172, 173, 181, 195, 198, 201, 202, 203, 210, 215, 225, 228, 230, 232, 235, 237, 258, 259, 260, 266, 280, 282, 283, 305, 308, 311, 328, 329, 349, 350, 351, 355, 360, 362, 363, 365, 368, 369, 373, 375, 377, 378, 380, 383, 384, 386, 388,394, 396, 399, 402, 404, 407, 410, 414, 417, 421, 423, 425;—-i mansûre, 55, 61, 315, 317, 319;—î tâ'ifesi, 93, 232, 386;—-i Tatar, 42, 71, 72, 98, 111, 135, 169, 184, 191, 204, 229, 230, 235, 287, 288, 397, 398, 400

ashâb;—-ı büyût, 146;—-ı çayır, 69;—-ı ehl-i berât, 52;—-ı hâcât, 100;—-ı sefîne, 299;—-ı zimem, 46

âsiyâb, 102, 413

Âstâne, 47, 52, 54, 56, 57, 64, 66, 67, 78, 84, 97, 127, 129, 130, 138, 139, 146, 155, 160, 164, 174, 184, 185, 194, 199, 202, 203, 205, 206, 207, 221, 231, 232, 234, 238, 242, 245, 246, 249, 253, 254, 255, 257, 258, 259, 266, 267, 268, 271, 279, 280, 281, 295, 298, 304, 305, 306, 307, 310, 316, 318, 320, 327, 328, 330, 333, 350, 360, 372, 391;—-i sa'âdet, 47, 52, 54, 56, 57, 64, 66, 67, 78, 84, 97, 129, 138, 139, 146, 155, 164, 174, 184, 194, 199, 202, 203, 205, 206, 207, 221, 231, 232, 234, 238, 242, 245, 246, 254, 257, 267, 268, 271, 282,

305, 316, 318, 320, 328, 330, 333, 350, 360, 372;—-i sa'âdet Darbhânesi, 184, 255

aşağı bölük ağası, 363

aşçı/lık, 104, 145, 164;—başı, 164

at kayıkları, 160, 415

at oğlanları, 293

atlas, 101, 103, 264, 344

Atmeydânı, 334

Atpazarı, 135, 139

Atrapoli, 283, 312, 313, 350

ATTÂRZÂDE İBRAHİM EFENDİ, Kā'immakām Mehemmed Paşa'nın tezkirecisi, 188, 224

avârız, 46, 47, 100, 135, 139, 140, 144, 151, 188, 189, 191, 192, 193, 195, 199, 208, 217, 218, 226, 244, 260, 305, 335, 411;—hâneler, 47

Avlonya, 49, 156, 188, 250

AVSANLIOĞLI MEHEMMED AĞA, Tokatlı Sipâhî, 95

Avusturya, 16, 19, 20, 24;—seferi, 19, 24

ay tutulması, 25

Ayasofya-i Kebîr, 48, 309, 359

Aydın, 50, 51, 64, 236, 240, 262, 306, 308

âyîn-i Mesîh, 112, 392

ÂYİŞE-i devrân, 206

AYNACIZÂDE MEHEMMED AĞA, Köprülüzâde Mustafa Paşa'nın kethüdâsı, Süvârî Mukābelecisi, 255

aynî;— arpa, 100, 111, 305;— bârgîr, 53;—dakīk ve şa'îr, 382;—koyun/ağnâm, 50, 51, 196, 217;—lağımcı, 54;—nefer, 335;—suyolcu, 54;— zahîre, 48, 60, 213

AZİZ EFENDİ, Karaçelebizâde, Merhûm Şeyhülislâm, 272, 277

B

Bâb;—-ı Âhûr, 359;—-ı Aya, 359;—-ı Ayazma, 359;—-ı Bâğçe, 359;—-ı Balat, 359;—-ı Cedîd, 359;—-ı Cedîd-i dîger, 359;—-ı Cübb-i Ali, 359;—-ı Çatladı, 359;—-ı Dakīk, 359;—-ı Dâvudpaşa, 359;—-ı Edirne, 43, 359;—-ı Eğri, 359;—-ı Eyvânsarây, 359;—-ı Fenar, 359;—-ı harem-i câmi', 142;-ı Hatab, 359;—-ı Hümâyun, 2643, 61, 338, 341, 344, 346;—-ı Kum, 359;—-ı Narlı, 359;—-ı Or, 111;—-ı otağ-ı hümâyûn, 75, 76;—-ı Samatya, 359;—-ı Sarây, 58, 63, 291, 308, 347;-ı Silivri, 359;—-ı Top, 359;—-ı Yedikulle, 359;—-ı Zindân, 359

Babadağı, 53, 55, 59, 111, 113, 172, 198, 238, 256, 260, 351

Baba-yı Atîk, 45

Bâbü's-sa'âde, 27, 187, 206, 342, 343, 344, 345;—ağası 187, 344

bâğ, 144, 277, 289, 300, 395;—çe, 69, 144, 259, 261, 262, 285, 289, 298, 307, 312;—-i hâssa, 232, 320

Bâğçekapusı, 206, 222

Bağdâd, 63, 194, 209, 210, 216, 219, 279, 294, 324, 394;—hâkimi, 63

bahâdırân-ı Tatar, 71

Bahr-ı Sefîd, 70, 134, 170, 207, 353, 356;—Boğazı, 70

Bahr-ı Siyâh, 356

BAHRÎ PAŞA, Gelibolu Muhâfızı, 183

bahşîş, 99, 173, 306

bakır, 290

BÂKĪ BEY, Koca Mustafa Paşa Kethüdâsı, 282

bâkīkulı, 314

BÂLÎ EFENDİ, Merhûm, 102, 124, 126, 131, 134, 163, 201;—Câmi'i, 163;—Tekyesi, 102, 163;—Türbesi, 124

balkanlar, 152

baltacılar, 271, 337, 347, 348;—yazıcılığı, 337;—yazıcısı, 348

balyemez toplar, 350, 373, 375, 377

bârgîr/ân, 51, 52, 53, 68, 71, 77, 98, 114, 115, 136, 137, 150, 196, 234, 295, 318, 395, 414;—imdâdı, 52

barut, 115, 202, 295, 371, 401;—-ı siyâh, 115, 295, 371, 401

Basra, 65, 213, 219, 284, 323, 324, 325

baş kapuoğlanı, 344

BAŞ KETHUDÂ KAYA ÇAVUŞ, Zümre-i Silâhdârdan, 163

başbâkīkulı, 90, 128, 135, 145, 147, 150, 215, 220, 233, 236, 237, 271, 282, 285, 287, 295, 301, 313, 319, 330, 334, 337, 350;—vekîli 215;—luğu, 57, 62

başcı, 145

BAŞCIZÂDE MEHEMMED EFENDİ, Sâbık Selanik Emîni, Cizyedâr, 284

başhalîfe, 20, 34, 35, 215, 228, 233, 246, 268, 301, 302, 303, 330

başkapu oğlanı, 341

Başmuhâsebe, 25, 100, 105, 107, 139, 143, 158, 174, 200, 208, 215, 220, 234, 256, 257, 271, 278, 300, 301, 315, 319, 411, 413;—Kalemi, 100, 139, 143, 220, 234, 256, 271, 300, 319, 413;—şâkirdleri, 234;—ci, 65, 127, 204, 230, 243, 271, 301, 315, 337

Baştezkirecilik, 193, 227, 279

BATIR AĞA, Kırım Hanı'nın Vezîri, 248, 249, 397, 398

Batırcina/Batiçina, 165, 420, 421, 428;—Palankası, 420

bayrak, 91, 135, 162, 163, 164, 296, 299, 320, 327, 396, 419, 425, 426;—dâr, 70, 282

BAYRAM BÖLÜKBAŞI, Koyunoğlu Malatyalı, Âsî, 209

BAYRAM PAŞA;—Palankası, 203, 204;—Vezîr-i a'zam, 230

bâzâr;—başı, 385;—cıyân, 169;—110, 353, 356, 378, 385;—gân, 57, 249, 353;—-ı Mâhî, 298, 359, 431

Bâzârcık, 175

Bec;—Kapusı, 380;—Kal'ası, 385, 394, 414

Bedahşân, 323

bedel, 47, 48, 50, 51, 60, 76, 100, 140, 141, 151, 189, 191, 192, 193, 196, 199, 208, 213, 217, 226, 234, 237, 244, 246, 260, 295, 304, 306, 312, 314, 319, 411;—-i bârgîr, 295;—-i bildâr, 47, 76, 140, 141, 146, 196, 199, 234, 295, 314, 319;—-i furun, 234;—-i iştirâ-i bârgîr, 234;—-i nefîr- âmm, 234, 237, 312;—-i nüzûl, 60, 100, 151, 191, 192, 193, 208, 226, 244, 260, 304, 411;—-i kendir, 295;—-i makbûzı, 217;—-i sürsat, 189, 191, 192, 193, 208, 244, 260, 304

BEHRÂM KETHUDÂ, Kösem Sultan'ın Kethüdâsı, 222

BEKTAŞ AĞAZÂDE, Yeniçeri Ocağı'nda Muhzır, 200, 202; Canik Mîrlivâsı, 299, 300, 308

Bektâşiyân, 90, 104 166, 223, 231, 298

Belde-i Kahr, 32

Belgrad, 19, 21, 23, 35, 41, 43, 45, 57, 59, 67, 91, 107, 109, 132, 162, 192, 204, 252, 267, 311, 322, 375, 393, 396, 399, 404, 406, 410, 412, 414, 422, 424, 425, 429, 430, 431, 433;—Bezzistânı, 45;—Kal'ası, 91, 267;—kışlası, 57

BELGRADî BEYZÂDE MEHEMMED AĞA, Dergâh-ı Âlî Kapıcıbaşı, 178

BELGRADî es-SEYYİD AHMED AĞA, Başbâkîkulu, 57, 90, 128, 135, 145

BELKĪS, Saba Melikesi, 360

Bender, 307

Benî Asfar, 420;—î, 42

BENLİ SÜLEYMÂN AĞA, Sâbık Nüzûl Emîni, nefir-i âmm tahsîldârı 106, 237, 312, 319

berâyâ, 143, 389, 400

BERBERZÂDE HÜSEYİN ÇELEBİ, Nüzûl Kâtibi, 366

Berf, 162, 183, 200, 228, 264,

Bereketlü, 191

Bergos, 44

Berkofca, 106, 191

Beşiktaş, 353

beşlü, 62, 91, 158, 374

bevvâb, 197, 221, 265;—ân, 75, 233, 265, 291, 296, 330;—ân-ı Kulle-i Sofiyân, 75;—ân-ı sultânî, 233, 265

BEYÂZÎ MEHMED EFENDİ, Mevkūfât Kalemi Başhalîfesi, 34, 228, 278, 367

Beylerbeyi Câmi'i, 252

Beytu'llâh, 262, 266, 267

BEYZÂDE BÖLÜKBAŞI, Âsî, 95

bezzistân, 131, 182, 431;—Kethudâsı, 199;—-ı Atîk, 140

bıçaklı, 26, 340, 344;—lar, 344

Biga, 48, 157, 188

Bihke Kal'ası, 396

Bihlişte, 188, 250

Bilâd;—-ı Selanik, 148;—-ı Selâse, 47, 103, 335, 342

BİLÂL AĞA, Ağayân-ı Tavâşîden, 18, 339

Bîldâr, 47, 49, 195, 335;—bedeli mâlı, 184;—bedeliyyesi, 196

Bîrûn, 69, 142, 190, 288, 289, 296, 331, 339, 383;—î, 206;—î davarları, 90

Boboşova, 60

BODUR MUSTAFÂ ÇORBACI, Veznedârbaşı, 229

Boğazhisârı, 19, 93, 136, 186, 205, 218, 353;—seferi, 19, 136

boğça-i şerîf, 340

Boğdan, 42, 53, 111, 321, 388;—leşkeri, 321;—voyvodaları, 53

Bojarofca, Pojerofca/Pozarofca, 143, 157, 159, 419

Bolavadin, 95

Bolı, 50, 193, 295, 368, 400

Bosna, 63, 89, 90, 120, 143, 146, 170, 229, 235, 259, 290, 293, 294, 307, 396, 430;—defterdârlığı, 293;—Sarâyı, 164, 430;—vâlîsi 89, 97, 143, 170, 259;—vî tâ'ifesi, 90

bostân, 69;—Hamamı, 67

bostâncı, 98, 135, 152, 160, 206;—başı , 150, 193, 200;—kayığı, 160;—lar Odabaşısı, 302;—neferâtı, 152;—tâ'ifesi, 136;—yân-ı hâssa odaları, 321

Bozantin, 356, 357, 358

Bozburun, 340, 359;—yalıları, 340

Bozcaada, 19, 93, 136, 205, 218, 238

Bozoğlan, 59, 61, 63

Bozulus, 50

Böğürdelen Kal'ası, 124

Bölük;—ağaları, 74, 244, 351;—ağası, 167, 363, 372;—başı/lar, 46, 59, 61, 63, 95, 97, 118, 126, 160, 209, 345;—çavuşları, 88;—-i silahdâr, 167;—-i sipâh, 167, 243

Bradoşte, 363

Bucak, 307, 321

Buçukdepe, 304

Budin/Budun, 19, 21, 30, 42, 82, 104, 128, 136, 197, 267, 295, 311, 374, 391;—Kal'ası, 19, 104, 128, 136;—seferi, 19, 21

Bulgar Hristiyanı, 210

Burgos, 292

Bursa/Burusa, 27, 28, 47, 48, 96, 103,164, 195, 269, 272, 278, 335

buz kayığı, 272

Bükreş, 224, 238

Büyük Oda, 26, 341, 344, 345, 346;—lı, 344

Büyük tezkireci, 109, 110, 221, 227

Büyük Vâlide Sultân, Kösem Sultan, 222, 256

Büyükçekmece, 44;—Cisri, 309

Büyükkal'a Tezkiresi Kalemi, 215

C

câmeşûyân ocağı, 233

Câmeşûybaşı, 344

Câmi '-i Kebîr, 95, 104, 122, 130, 137, 146, 154, 158, 163

câmi'-i şerîf, 82, 142, 230;—-i Cedîd, 206;—-i Sultân Selîm Hanî, 222

Câmi'ü't-tevârîh, 31, 32

câmûs arabaları, 49, 184

CÂN ARSLAN PAŞAZÂDE, Kângırı Sancağı Beyi, 360

CÂNBÂZZÂDE, Bâzergân, 314

CÂNİB AHMED EFENDİ, Başmuhâsebe Kalemi İkinci Halîfesi, 100, 200

Canik sancağı, 200, 295, 299;—vâlîsi, 200

câsûs/lar, 71, 81, 99, 112, 245, 384, 393, 399, 418

cebeci, 50, 58, 69, 82, 88, 94, 137, 158, 166, 167, 168, 173, 231, 232, 261, 296, 305, 327, 328, 353, 354, 355, 371, 410;—başı, 147, 242, 336, 337;—ocağı, 95, 137, 327;—yân, 43, 64, 84, 147, 230;—yân-ı Dergâh-ı âlî ocağı, 147, 327

cebehâne, 55, 72, 95, 111, 124, 137, 178, 202, 261, 364, 375, 385, 414, 421, 423, 428, 431

Cebel;—-i Balkan, 119;—-i Vitoş, 88, 98, 101, 102, 103, 124, 126, 129, 131, 134, 140, 145, 148, 156, 161, 162, 163, 175

CELÂLİ ABAZA HASAN PAŞA, 410

Celâlî zümresi, 160

Celeb-keşân Mukāta'ât, 155

Celvetiyân, 316

Cemâ'at-i Ekrâd, 370

Cemâ'at-i Türkmân, 95, 354, 355

cengci, 110, 170, 381, 392, 424, 426

Cengizân, 251, 268, 390

Cerahor/cerehor, 65, 67, 115, 350

ceyb-i hümâyûn, 160

Cezâyir, 224, 248;—dayıları, 248;—kapudanları, 248;—Paşası, 248

Cezîre;—-i Ağriboz Kal'ası, 269;—-i Cezâyir, 248;—-i Girid, 57, 194, 284, 336, 404, 405;—-i Girid Defterdârlığı, 248;—-i Girid seferi, 19, 136;—-i Girid vâlîliği, 284;—-i Kesendire, 356;—-i Kesendire voyvodası, 356;—-i Kıbrıs sancağı, 262;—-i Midillü, 163, 195;—-i Rodos, 109, 135, 334;—-i Sakız, 353

cihâd, 46, 107, 132, 189, 209, 210, 252, 311, 322, 335, 375, 394, 396, 406, 422, 427, 429, 430, 431, 432;—-ı farz-ı ayn, 46, 47

CİN PÂDİŞÂHI OSMÂN PAŞA, Canik Vâlisi, 200

CİRİDOĞLI, Gedik Mehemmed Paşa'nın adamlarından, 118

TÜRK BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

cisr, 23, 65, 70, 107, 112, 149, 161, 176, 177, 230, 262, 309, 310, 311, 320, 353, 354, 364, 393, 399, 410, 421, 428;—mübâşiri, 216;—-i Meric, 85, 86, 178, 354;—-i Mihal, 285, 312;—-i Morova, 67;—-i Mustafa Paşa; 77, 78, 79, 80, 179, 180, 181, 192, 240, 251, 349, 351;—-i Mustafâ Paşa kasabası, 181, 251;—-i Mustafâpaşa menzili, 77, 79, 80, 192, 240, 349, 351;—i Sarrâchâne, 68, 298, 323, 327, 329, 331;—-i Varadin, 391

cizye, 46, 48, 55, 116, 134, 144, 149, 151, 161, 189, 191, 192, 208, 219, 228, 230, 234, 235, 237, 244, 260, 278, 283, 290, 301, 310, 395;—defterleri, 219, 283;— dâr, 52, 150, 184, 238, 318, 338;—-dâr-ı Ermeni, 52, 150, 318, 338;—Kalemi, 48, 234, 283, 301;—muhâsebeciliği, 310;—Muhâsebesi Kalemi, 260

CORCULEŞ, 238

CÜHÛDOĞLI AHMED AĞA, Halebli Za'îm, 236

cülûs, 64, 105, 143, 255, 316, 388, 390;—-ı hümâyûn, 139, 143;—-ı SULTÂN SÜLEYMÂN HAN-ı Sânî, 255;—-ı SULTÂN SÜLEYMÂN Hanî, 316

Ç

çadır, 20, 93, 101, 136, 181, 376, 398, 404

çakırcıbaşı, 178

ÇALAB HASAN EFENDİ, Defterdâr, 20

ÇALIK BÖLÜKBAŞI, Şakî, 237

Çanakkale Boğazı, 18

çarkacı, 160

Çârşû/lar, 67, 209, 229;—--yı Ali Paşa, 238, 298, 314;—--yı bâzâr, 92, 93, 428

çasar, 130, 162

ÇATALBAŞ PAŞA, Karaman Vâlisi, 391

Çatalca, 309

ÇATRAPATRAZÂDE AHMED BEY, Köprülüzâde Ahmed Paşa mühürdârı, Çavuşbaşı vekîli, 224, 336, 348, 416

ÇATRAPATRAZÂDE MUSTAFA BEY, 248, 416

çavuş/lar/çavuşân, 27, 30, 42, 44, 48, 57, 58, 67, 69, 70, 74, 75, 86, 88, 90, 93, 94, 101, 105, 106, 123, 131, 138, 139, 143, 147, 149, 158, 159, 164, 165, 167, 168, 173, 174, 195, 196, 218, 219, 226, 230, 233, 236, 247, 252, 254, 264, 289, 317, 329, 330, 370, 371, 372, 376, 386, 397, 410;—emîni, 254;—-ı bölük, 74;—-ı Dîvân, 44, 58, 75, 105, 233, 252, 265

çavuşbaşı, 75, 76, , 86, 105, 110, 111, 138, 165, 166, 167, 168, 174, 180, 187, 205, 219, 220, 223, 224, 226, 240, 242, 251, 264, 268, 271, 278, 281, 284, 286, 291, 294, 296, 347, 348, 408, 409;—ağa, 219, 291;—hânesi, 278;—lık, 94, 101, 188, 408;—vekîli, 174, 187

ÇAVUŞZÂDE MEHEMMED AĞA, Köstendilli Âsî, 139

Çeh, 111

Çehrin, 19, 67, 136;—fethi, 136;—Kal'ası, 67;—seferi, 67

çekdirme, 207

Çeltik Nehri, 354

Çerâkise, 246, 247

çerge, 67, 84, 88, 105, 129, 166, 296, 297, 393, 403

Çeribaşı, 283

ÇERKES AHMED PAŞA, Silistre Valisi, 198, 260, 319, 321;—Serdâr/serasker, 363, 386, 388, 389, 394

ÇERKES BEY, Tatar Ağası, 169

Çernitse, 364

Çeşme-i Horhor, 246

Çeşmesâr-ı Solak, 327

Çırpan, 106, 198

ÇİFTELERLİ/KÜTAHİYYELİ OSMÂN PAŞAOĞLI AHMED PAŞA, Diyârbekir Vâlisi, 63, 99, 100, 122, 149, 153, 156, 157, 159, 160, 168, 201, 254, 255, 267;—Basra Valisi, 323

Çiftlik/ân, 100, 151, 154

Çiğdemli, 338, 354

Çiğoğlı, 172, 223

Çimşirlik, 340, 344

Çingâne, 45, 81, 147, 149, 160, 178, 334;—beyi, 147, 334;—beyliği, 147;—Göli, 45

ÇİNİCİZÂDE, Sultan Bâyezid-i Velî Vakfı Kâtibi, 291

Çirmen, 50, 51, 72, 77, 106, 174, 178, 349, 362;—Paşası, 174;—sancağı beyi, 72, 77

ÇOLAK HASAN AĞA, Yeniçeri Ağası, 104

ÇOMAR BÖLÜKBAŞI, Eşkıyâ, 168

çorbacı/lar, 47, 49, 70, 85, 94, 107, 130, 137, 216, 229, 320, 322, 332, 333, 337, 396, 403

Çorlı, 44, 241, 292, 385, 414

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Çorum;—lı, 265;—Türkmânı, 360;—
Çölmek Karyesi, 58
Çöplice, 338, 354
Çuka Adası, 110, 130
çuka, 264, 341;—-i Londire, 344
çukadâr, 75, 124, 126, 340, 344;—ağa, 75, 344
Çukur Çayırı, 69, 186

D

dakīk, 64, 66, 77, 81, 106, 129, 138, 157, 161, 169, 198, 216, 250, 303, 305, 317, 365, 371, 378, 382, 383, 393, 412, 413, 414, 415, 423, 427
Darbhâne, 184, 231, 248, 290, 295, 304, 307;—emâneti, 304
dârü'l-cihâd, 209, 430, 432
Dârü's-sa'âde, 148, 192, 216, 252, 270, 272, 278, 280, 286;—ağası, 148, 216, 272, 280, 345
Dâvudpaşa;—Bâb-ı, 359 ;—menzili, 44;—sahrâsı, 43;—Sarâyı, 43
DAYI MEHEMMED EFENDİ, Defterdâr Vekîli, 76, 77
Debre Mukāta'ası, 295
defâtir, 174, 204, 219, 220;—-i Hazîne, 174
defter, 42, 46, 48, 54, 66, 67, 69, 83, 90, 94, 104, 135, 138, 139, 143, 146, 147, 152, 154, 155, 158, 173, 191, 196, 203, 213, 215, 219, 228, 232, 241, 250, 260, 264, 283, 295, 296, 301, 302, 315, 318, 320, 341, 363, 371, 385, 401, 413, 430;—ci, 344;—-i icmâl, 232;—-i Mevkūfât, 135, 139, 140;—-i Teşrîfât, 234
defterdâr, 15, 20, 25, 43, 45, 46, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 64, 67, 70, 75, 76, 77, 81, 83, 88, 96, 100, 101, 105, 125, 128, 131, 133, 134, 135, 139, 142, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 152, 158, 163, 164, 174,175, 188, 191, 192, 193, 196, 199, 205, 207, 208, 209, 212, 213, 216, 220, 228, 230, 232, 233, 234, 241, 250, 252, 254, 255, 259, 261, 262, 265, 266, 283, 285, 287, 293, 296, 300, 301, 302, 304, 306, 307, 310, 314, 315, 318, 321, 333, 335, 338, 347, 350, 353, 363, 365, 371, 372, 374, 403, 407, 408, 410, 419, 421, 422;—Kapusı, 219;—lık, 57, 67, 283, 284, 300, 301;—vekîli, 31, 153, 158, 174, 187, 188, 189, 191, 195, 199, 205, 207, 234, 350;—-ı şıkk-ı evvel, 43, 45, 51, 52, 56, 67, 75, 83, 96, 100, 105, 139, 142, 146, 147, 196, 209, 213, 252, 254, 261, 262, 285, 287, 296, , 301, 302, 304, 310, 314, 315, 321, 330, 333, 335, 338, 348, 350, 353, 364, 407;—-ı şıkk-ı evvel kā'im-makāmlığı, 67
DEFTERDÂRZÂDE YEK-ÇEŞM MUSTAFA BEY, Dergâh-ı âlî kapucıbaşı, 315, 336
Defterhâne/-i âmire, 52, 98, 99, 137, 139, 196, 204, 215, 252, 254;—defterleri, 196, 215;—kâtibleri, 215;—kîsedârı, 137;—sandukları, 215
DELİ BALTA, Sâbık Kul Kethüdâsı, 130
DELİ HÜSEYİN PAŞA, Merhûm, Girid Serdârı, 405
DELİ KETHUDÂ İBRAHİM AĞA, Silahdâr Ağası, 408, 409, 410
DELİ ÖMER PAŞA, Dragoman Boğazı Muhâfızı, 181, 209
DELİ PÎRÎ, Eşkıyâ, 42, 152, 334, 391
Delvine, 49, 156, 188, 250, 283
Demürayak, 95
Demürkapu, 112, 118, 418;—Boğazı, 113
Derbend-i Kapulı, 362
Dergâh-ı âlî;—çavuşbaşıları, 408;—çavuşları, 67;—gediklü çavuşları, 86, 226;—kapucıbaşıları, 65, 75, 85, 140, 154, 193, 206;— müteferrikaları, 106;—ocağı, 84, 232;—topcıları, 69, 320;—topcıları kâtibi, 69;—yeniçerileri, 210, 255;—yeniçeri ocağı, 30, 137
Dergâh-ı mu'allâ;—yeniçerileri, 205, 210, 216, 223, 232, 242;—yeniçeri yamakları, 218
DERVİŞ AĞA, Yeniçeri Muhzır Ağası, 130, 236
Derviş Ali Bölükbaşı, 239
deryâ, 55, 68, 78, 109, 113, 127, 195, 202, 224, 268, 280, 359, 413;—beyi, 127;—beyleri, 195, 268
Despod Yaylakı, 89
devâtdâr, 193
deveciler kethudâsı, 326
Devlet;—-i Âl-i Osmân/iyye, 244, 291, 335, 389, 391;—aliyye, 18, 46, 47, 57, 58, 59, 60, 64, 67, 93, 99, 104, 115, 117, 119, 120, 124, 133, 146, 147, 148, 151, 165, 168, 171, 205, 206, 211, 244, 389, 390, 407, 415;—İslâmiyye, 197;—-i Osmâniyye, 277, 394, 395
Dımaşk/Dımışk, 294, 325;—ī, 315 Dıraç Mukāta'ası, 313
Dırama, 47, 188, 290, 382
dîbâ, 264, 339, 340, 344

DİKİCİ ŞEYH ALİ EFENDİ, 199

Dimetoka, 228, 230, 333

Dimitrofca, 92, 146

Dîvân, 20, 30, 46, 48, 52, 57, 58, 62, 65, 66, 78, 81, 93, 96, 100, 105, 116, 117, 118, 123, 134, 138, 146, 159, 164, 166, 167, 170, 171, 173, 176, 187, 196, 200, 204, 206, 208, 215, 216, 217, 219, 220, 221, 222, 223, 227, 231, 234, 239, 240, 241, 244, 249, 251, 260, 264, 279, 283, 291, 296, 299, 301, 303, 313, 317, 330, 336, 339, 342, 344, 351, 367, 372, 376, 397, 431;—çavuşı, 164;—çavuşları, 219;—çavuşu, 27;—efendisi, 62, 70, 157, 195, 251;—hâceleri, 134, 208, 219, 251;—tezkeresi, 81, 223, 260;—tezkireleri, 46, 52, 220;—-ı âlî, 58, 78, 106, 116, 117, 118, 123, 171, 234, 239, 249, 265;—-ı âlî çavuşları, 123;—-ı Defterî, 301;—-ı hümâyûn, 30, 48, 57, 58, 65, 66, 93, 105, 146, 159, 166, 167, 170, 171, 173, 176, 196, 204, 206, 221, 231, 232, 241, 264, 279, 283, 299, 301, 313, 317, 330, 336, 344, 351, 397;—-ı hümâyûn çavuşları, 48, 57, 58, 93, 105, 159, 173, 176, 283, 317, 351;—-ı hümâyûn hâceleri, 196, 204;—-ı sa'âdethâne-i defterdârî, 215

Dîvânhâne, 182, 190, 227, 232, 234, 235, 236, 237, 239, 241, 242, 243, 244, 249, 330, 345;—ci, 345;—-i hümâyûn, 233;—-i Pâdişâhî, 232;—-i Sadr-ı âlî, 227;—-i Sarây, 190

DİVRİKLİ MEHEMMED PAŞA, Merhûm, Yanya Meştâsı'nda vefât eden, 338

Diyârbekir, 63, 82, 99, 149, 156, 157, 159, 160, 168, 216, 220, 254, 255, 267, 304, 306, 323, 353, 386, 400, 425, 430;—hükûmeti, 216;—kādîsı, 304;—vâlîsi, 63, 99, 149, 156, 157, 159, 160, 168, 254, 267, 323, 353, 387, 400;—Voyvodası 305

Dobniçe Kazâsı kethudâyeri MEHEMMED AĞA, 104

Dobniçe/Dobnice/Dopniçe, 60, 89, 104, 106, 191, 201, 204, 360

doğancı, 344;—başı, 341, 344;—lar, 26, 342, 344

donanma, 49, 110, 170, 207, 224, 268, 313, 353, 364, 395, 404, 415, 418;—-yı hümâyûn, 49, 110, 207, 224, 268, 405;—-yı hümâyûn kadırgaları, 364

Doyran, 191

Dragoman;— Boğazı, 165, 179, 180, 181, 202, 365, 432;—Derbendi, 411;— Hanı, 364, 368

du'âgûyân, 52

Dukakin, 49, 133, 191, 384, 398, 407, 410, 419

dülbend ağası, 188, 344

E

Ebâ Eyyûb-i Ensârî, 207, 257, 318, 359, 367;—Körfezi, 359

ebnâ-i sipâh, 42, 88, 232, 408;—iyân, 82, 95, 265, 287

EBRÛ ÇELEBİ/EBRÛ İBRÂHİM EFENDİ, Tersâne-i Âmire Rûznâmçecisi, 205, 333

EBÛBEKİR AĞA, Gediklü Müteferrika, 119, 121, 122

EBÛBEKİR AĞA, Kul Kethüdâsı, 194

EBÛBEKİR AĞA, Yeniçeri Ağası, 194, 218, 223

EBÛBEKİR ÇAVUŞ, Saçlızâde, Gediklü Çavuş, 409

EBÛBEKİR EFENDİ, Dîvâne, Edirnevî, Filibe Kādîsı, 351, 361

EBÛBEKİR EFENDİ, Kara, Sâbık Mukābele-i Süvârî, 193;—Re'isü'l-küttâb, 229, 233

EBÛBEKİR EFENDİ, Topçular Kâtibi, 69

EBUL FİDÂ, 32

Ebû's-su'ûd Efendizâde MEVLÂNÂ FEYZULLÂH EFENDİ, 328, 329, 337, 338, 349

Edirne, 16, 19, 22, 24, 26, 27, 28, 30, 35, 36, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 72, 73, 75, 76, 77, 79, 82, 89, 92, 93, 97, 98, 111, 126, 129, 131, 135, 138, 144, 148, 149, 150, 152, 153, 154, 157, 160, 161, 167, 177, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 200, 202, 203, 205, 207, 208, 209, 210, 213, 215, 216, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 322, 323, 324, 326, 327, 328, 329, 330, 332, 334, 335, 337, 341, 347, 348, 349, 350, 354, 359, 361, 364,

372, 398, 409, 412, 415, 418, 432;—âhûrı, 217;—Bezzistânı, 154, 190; bostâncıbaşısı, 45, 66, 77, 144, 153, 157, 308;—bostâncıları, 89, 93;—bostâncıları ustası, 92;—Hazînesi, 185;—kādîsı, 150, 310, 316;—Sarayı, 27;—sükkânı, 181;—li Ali Ağa, 125;—

EDİRNELİ/EDİRNEvî KAPPÂNÎ MEHEMMED AĞA, Kassâbbaşı, 50, 51, 53, 101, 149, 155, 183, 217, 281, 287, 318, 397, 414,

EDİRNEvî ARNAVUD ALİ AĞA, Yeniçeri Ağası, 223, 230, 233, 251, 278, 300, 321, 322, 337, 347, 382

Eflak, 42, 53, 55, 65, 111, 115, 116, 118, 153, 224, 238, 245, 319, 321, 364, 386, 388, 394, 415;—arabaları, 55;—boyarları, 111, 112;—keferesi, 153;—re'âyâsı, 238;—tuzu, 25;—voyvodası, 65, 118, 153, 224, 238, 394, 415

EĞİNLİ SÜLEYMÂN AĞA, İbrahim Paşa Dâmâdı, Zağarcıbaşı, 188

Eğre;—hâkimi, 93;—Kal'ası, 92, 333;—yirli kulı, 333

Eğriboz, 48, 49, 55, 56, 69, 199, 202, 203, 205, 248, 259, 269, 284, 332;—Kal'ası, 49, 55, 56, 69, 70, 205, 259

Eğridere, 191, 201, 203, 204, 208, 230;—Palankası, 201

ehl-i hıref, 233

ehl-i İslâm, 310, 311, 312

ehl-i sefer, 73, 228

ehl-i zimmet, 188, 189, 191, 192, 208

ehl-i/erbâb-ı Dîvân, 66, 111, 167, 173, 232, 296, 300, 329, 330, 367, 385, 412

Ekrâd, 306, 370, 410

el-Akvâlü'l-Müselleme fî Gazavâti'l-Mesleme, 32

Emânet-i Gümrük-i İstanbul, 66, 306

emekdârân, 146

Emîn;—-i âhûrân, 217;—-i Baruthâne, 202;—-i Cev 288;—-i defter-i hâkānî, 215, 296;—-i ganem, 318;—-i Gümrük, 285;—-i Gümrük-i İstanbul, 150;—-i kâğıd-ı enderûn, 215;—-i penc-yek, 176;—-i surre-i huccâc, 254

Eminönü, 29

EMÎR AHMED PAŞA, Nefîr-i âmm askeri zâbiti, 77, 90, 92, 93

EMÎR PAŞA, Kayseriyyeli, Urfa Paşası, 295

EMÎR PAŞA, Şehîd Defterdâr, 52, 57, 70, 207

Enderûn, 16, 18, 22, 26, 27, 31, 69, 206, 207, 288, 296, 339, 341, 342, 343, 347;—gılmanları, 26;—-ı hümâyûn, 18, 26, 339, 344, 345;—-ı Sarây-ı hümâyûn, 18, 339

erbâb, 102;—-ı aşk, 102;—-ı dâ'ire, 87;—-ı devlet, 394;—-ı Dîvân-ı Hümâyûn haceleri, 196;—-ı dîvân-ı kalem, 232;—-ı ehl-i dîvân, 329, 330;—-ı ehl-i keyf, 395;—-ı Harem, 75, 76, 77;—-ı haymegâh, 144;—-ı kalem, 100, 134, 135, 141, 146, 174, 228, 233, 234, 413;—-ı kalem emekdârları, 146;—-ı kalem hâceleri, 233;—-ı mesâlih, 78, 100, 209, 227, 301;—-ı mevâcibât, 66;—-ı muhtekirân, 382;—-ı murtazıka, 52;—-ı ordu, 88, 90, 117, 123, 131, 171, 176, 375, 420, 427, 429;—-ı sâzende, 252;—-ı sefâyin, 110;—-ı sefer, 432;—-ı seyf, 196, 232;—-ı süyûf, 125;—-ı ta'yînât, 79, 81, 100, 105, 107, 180, 414;—-ı târih, 31;—-ı tîmâr, 98, 115, 144, 196, 252, 330, 353, 369, 377, 378, 380, 384, 386, 398, 399, 400, 407, 410, 423, 431;—-ı topcıyân, 312;—-ı zimem, 46

Erdel, 19, 113, 238, 245, 321, 363, 386, 388, 393, 399, 415, 418;—kralı, 394;—Krallığı, 321, 388;—seferi, 19

erkân;—-ı devlet, 43, 44, 65, 69, 75, 76, 88, 116, 117, 187, 190, 233, 264, 329, 330, 338, 349;—-ı saltanat, 43, 56, 58, 82, 166, 171, 206, 222, 232, 251, 323, 339, 354, 398

Ermeni, 48, 52, 150, 318, 338;—cizyedârı 52, 150

Erzurum, 48, 49, 54, 298, 360, 372;—vâlîsi, 49, 298

ERZURUMLI MİĞRABOĞLI GÜRCİ MEHEMMED PAŞA, Adana Hakimi, 332

ESAD EFENDİ KÜTÜPHÂNESİ, 24, 33, 34, 35, 38

esedî guruş, 47, 51, 54, 304

esîr, 30, 45, 63, 71, 81, 89, 91, 98, 109, 116, 119, 128, 130, 164, 168, 170, 172, 176, 179, 303, 335, 361, 372, 386, 388, 393, 396, 402, 403, 406, 409, 422, 425, 426

Eski Câmi, , 28, 230, 316, 320

Eski Sarây, 27, 75, 182, 343;—baltacıları, 75

Eskicum'a, 198, 208, 312

Eskiodalar, 255

Eskişehir, 62

Espas Köprisi, 355

esterân, 50, 51, 115, 217, 272, 295, 353, 365;—âhûrları, 217

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

eşkâl-i sipâh tahrîri, 42

eşkıyâ, 25, 45, 59, 61, 89, 95, 99, 118, 121, 125, 126, 138, 145, 151, 152, 160, 165, 167, 168, 185, 194, 204, 208, 210, 237, 246, 321, 335, 360, 368, 374, 379, 385, 387, 391

etıbbâ-i hâssa, 233, 327

ETMEKCİZÂDE, Merhûm, 230

evkāf, 52, 60, 96, 116, 144, 148, 222, 271, 291, 326;—muhâsebeciliği, 326;—-ı selâtîn-i izâm, 52

eyâlet, 48, 98, 119, 140, 194, 209, 216, 241, 252, 260, 262, 267, 284, 296, 360, 369, 370, 377, 384, 386, 391, 394, 395, 400, 410, 431;—-i Diyârbekir hükûmeti, 216;—-i Rûmili, 119;—-i Sivâs, 48, 370

Eyyûb, 48, 146, 195, 257, 318, 359, 367;—-i Ensârî, 48, 146, 207, 257, 318, 359, 367

EYYÛBÎ KIZIL ÇIBIKOĞLI, Mevkūfât şakirtlerinden, 366

F

FÂTIMA;—-i zamân, 206;—tü'z-Zehrâ, 206

FAZLÎ EFENDİ, Tezkire-i Sânî, Küçük Evkāf Muhâsebecisi, 96

fermân;—-ı âlî, 51, 69, 76, 83, 84, 87, 92, 93, 96, 97, 99, 101, 105, 122, 125, 127, 128, 131, 135, 138, 140, 141, 143, 144, 146, 147, 148, 150, 152, 155, 156, 157, 162, 165, 166, 173, 176, 178, 180, 186, 188, 189, 191, 192, 194, 195, 196, 198, 207, 208, 214, 216, 218, 219, 232, 240, 242, 243, 244, 257, 259, 271, 278, 282, 287, 290, 291, 300, 301, 302, 304, 305, 306, 312, 313, 317, 318, 350, 361, 364, 365, 371, 373, 376, 385, 409, 411, 412, 413, 419, 423, 427, 429;—-ı hümâyûn, 56, 62, 76, 77, 88, 94, 99, 127, 166, 176, 192, 206, 232, 250, 267, 287, 328, 331, 332, 334, 336, 337, 347

feryâdcılar, 201

FETHİ BEYZÂDE AHMED AĞA, Bedel-i Kendir Tahsîldârı, 295

Fethülislâm, 45, 108, 113, 114, 116, 118, 123, 126, 143, 147, 152, 162, 204, 364, 395, 400;—Kal'ası, 123, 152, 153, 395

FEYZULLÂH EFENDİ, Şeyhülislâm 328, 329, 337, 338, 349

Filibe, 47, 48, 49, 53, 59, 60, 74, 82, 83, 84, 85, 86, 96, 98, 106, 115, 121, 144, 154, 161, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 191, 199, 202, 203, 214, 224, 236, 265, 295, 317, 318, 333, 351, 353, 355, 358, 360, 361, 362, 393, 423;—Korısı, 354;—nâzırı, 53, 106, 318

Filordin;—Kal'ası, 152;—Palankası, 395

firâr, 32, 42, 55, 63, 72, 89, 95, 105, 112, 118, 120, 123, 126, 131, 132, 138, 154, 159, 160, 162, 164, 165, 171, 204, 205, 213, 220, 224, 229, 238, 241, 245, 246, 248, 303, 361, 373, 375, 379, 391, 393, 410, 411, 418, 421, 424, 426, 428, 430, 431;—î, 165, 167, 174, 229

Firkaş, 212

Flemenk, 255

Florine, 188

Foca limanı, 110

Fransa, 264, 394

Fransız, 30, 110, 112, 203, 264, 298;—ilçisi, 264

Freng/Frenk, 163, 231, 255, 399, 401, 406

Frengî altun, 127, 199, 203, 215, 379

Frengistân, 356

FRENK MUSTAFÂ AĞA, Sâhib-i Ayâr, 231, 255

fukarâ, 188, 204, 350

furun, 53, 81, 196, 234, 317

G

Gabele Kal'ası, 170

gaddâre, 271, 315

Galata, 27, 32, 47, 48, 65, 111, 146, 195, 203, 207, 298, 325, 340, 359;—Boğazı, 203;—Sarâyı, 27, 343;—voyvodası, 65

ganâyim/ ganîmet, 55, 72, 91, 94, 108, 130, 132, 143, 170, 212, 224, 303, 336, 361, 403, 427

Gargarofça, 143

GĀZÎ MESTÂN BEY, Sultan I. Murad'ın Sancakdârı, 121

GĀZÎ SULTÂN MURÂD HAN, I., 121

GĀZÎ SULTÂN MURÂD HAN, IV., 391

GEDİK MEHEMMED PAŞA, Âsî/Eşkıyâ, 62, 63, 95, 99, 118, 125, 126, 145, 160, 185

gedik;—-i mîrî, 143;—li/lü, 52, 67, 86, 90, 94, 95, 106, 119, 130, 137, 138, 140, 143, 149, 165, 173, 196, 226, 227, 269, 284, 296, 302, 370, 371, 372, 376, 385, 386, 397, 408, 409,

429, 431;—li çavuş, 67, 143;—lü çavuşân, 397;—lü, 106, 137, 269;—lüler, 143, 167

Gelibolı, 47, 48, 50, 51, 57, 76, 93, 100, 122, 157, 160, 183, 203, 307, 315, 353

GELİBOLULU MUSTAFA ÂLÎ, 29, 31, 197, 247, 360

GENÇ MEHEMMED AĞA, Saruhan Muhassılı, Dergâh-ı Âlî Kapıcıbaşı, 321

GERGERLİOĞLI İBRAHİM AĞA, Şeyh-i Esterân, 51, 115

Germiyân, 265;—zâde, Silâhdâr Ağası, 166, 265

Gılmân/ân, 341;—-ı Oda-i Hâss, 339, 344;—-ı Oda-i Kebîr, 341;—-ı Oda-i Küçük, 341

Girid, 19, 57, 130, 134, 136, 183, 194, 248, 284, 307, 308, 335, 336, 392, 404, 405;—Cezîresi,57, 134, 183, 307, 308, 405;—defterdârlığı, 57, 248;—seferi, 19, 136

Golos iskelesi, 49

Goriyan, 88

gönüllü, 53, 62, 91, 158, 319, 320, 333;—azeb, 62;—bayrakları, 158;—yân, 319

Gönye, 48

Görice, 393

Gövenşâh, 241

Gragoyofca, , 132, 148, 149, 157

Gulâm/ân, 27, 134, 215, 295, 306, 337, 339, 340, 344, 347, 382;—-ı Hazîne, 340, 344;—-ı Kilâr, 344;—-ı Oda-i Hâss, 344;—-ı seferlüyân, 340;—-ı câmeşûy, 341;—-ı cizye, 134;—-ı Enderûn, 342;—-ı Miftâh, 244

guruş, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 81, 83, 96, 97, 139, 140, 141, 143, 150, 151, 173, 184, 197, 216, 237, 271, 304, 306, 312, 314, 335, 337, 338, 352, 357, 374, 398, 413, 415

Gügercinlik, 123, 143, 228, 400;—Derbendi, 228

gügüm[ci]başı, 340

gümrük, 52, 64, 66, 150, 174, 206, 222, 233, 234, 238, 259, 281, 285, 306, 318;—ci, 174;—Emâneti, 281;—emîni, 64, 66, 233, 234, 238, 259, 281, 318

GÜMÜŞ MEHEMMED AĞA, Sadrazam Telhiscisi, 147

Gümüşhâne, 54, 196, 372

GÜRCİ MEHEMMED PAŞA, Horanoğlu, Serdâr, 400

GÜRCİ MEHEMMED PAŞA, Köprülü Mehmed Paşa Kethüdâsı, 82, 353

GÜRCİ MEHEMMED PAŞA, Miğraboğlu, Erzurumlu, Adana Hakimi, 332

GÜRCİ NEBÎ, Âsî, 60

GÜRCİ SİYÂVUŞ PAŞA,42

GÜRZ HÂCI, Gedik Mehemmed Paşa'nın Çarkacısı, 160

GÜZELCE HALİL PAŞA, Hanya Muhâfızı, 65;— Basra Vâlisi, 323

H

habbâzîn tâ'ifesi, 53

Habeş, 28, 326

Hâce;—Mansûr Mahallesi, 135;—Nasrüddîn, 103;—-i şehriyârî, 56, 75, 169, 173, 174, 252

HACI BEKTAŞ-I VELÎ, 104, 130, 239, 255

HÂCI RESÛL PAŞA, Eğriboz Muhâfızı, 48

HÂCIOĞLU PAZARLI SÜLEYMÂN HALÎFE, Mâliye Başhalîfesi, 215

hademe-i Istabl-ı âmire, 233

Hafsa menzili, 45

HAKKÂK SIRRI, 296

Haleb, 50, 82, 127, 140, 161, 199, 209, 236, 247, 333, 337, 410;—fethi, 247;—muhassılı, 140, 209;—Muhassıllığı, 161;—Müteselimliği, 161

HALEBLİ AHMED PAŞA, Saruhan Muhassılı, 236;—Kıbrıs Muhâfızı, 262

Halîc-i Kostantiniyye, 224, 313, 340, 359

HALİD ibn-i VELİD, 197

HALİL AĞA, Köse, Defterdâr Ağalarından, 134, 148

HALÎL AHMED PAŞA, Menteşe Mîr-i mîrânı, 240

HALİL EFENDİ, Köse, Merkebîzâde, Başmuhâsebe Halifesi, 220, 234, 315

HALÎL HALÎFE, Büyük Kale Tezkiresi Kalemi'nde Halîfe, 215

HALÎL PAŞA, Güzelce, Hanya Muhâfızı, 65;— Basra Vâlisi, 323

HALİL PAŞA, Koca, Mora Seraskeri, 130, 147, 156, 202, 210, 235, 250, 259, 283, 363, 364, 368, 377, 378, 379, 382, 384, 385, 392, 398, 410, 418, 419, 424, 426, 431

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Halkalıpınar, 134, 368

HALVETÎ, 316

Hamîdili, 50

hammâm, 82, 105, 183, 341, 346, 428;—cıbaşı, 341, 344

hamr emîni, 83, 132, 194, 236, 238, 295;—-ı mükûs, 207

HAMZA PAŞA, Trablusşam Vâlisi, 66, 185, 241;— Merhûm, 285, 315, 338

HANDÂN EFENDİ, Dîvân Efendisi, 195, 251

HÂNENDE KÜÇÜK MÜ'EZZİN, 252, 253

Han-ı âlî-şân (Kırım Hanı), 58, 64, 66, 72, 98, 113, 118, 161, 169, 177, 184, 195, 201, 204, 208, 210, 213, 219, 229, 230, 235, 237, 244, 249, 251, 252, 253, 254, 256, 258, 260, 261, 262, 268, 281, 287, 289, 291, 296, 301, 304, 307, 308, 316, 320, 322, 335, 336, 398

Han-ı Dragoman, 364

hân-ı kebîr, 82, 178, 179, 420, 431

han-ı Tatar, 112

Hanya, 19, 65, 70, 130, 194, 405;—Kal'ası, 65, 70, 194, 405

HANZÂDE, 85, 138, 172

harâc;—muhâsebecisi, 260, 287;—-ı arâzî, 189, 191, 192, 208

harbendebaşı, 50

Harem, 18, 26, 69, 75, 77, 134, 188, 190, 206, 207, 278, 284, 342, 344;—-i Hâssa-i hümâyûn, 75, 284;—-i hümâyûn, 77, 188, 284, 343, 344;—-i Sarây, 190;—li, 82

Haremeyn;—muhâsebecisi, 269, 271, 337;—muhâsebeciliği, 192, 216, 279, 286

harîr, 162, 264

Harmanlı, 80, 179, 180, 182, 351, 352

HARMÛŞ PAŞA, Mîr-i Mîrân-ı Adana, 331

Hâs Oda, 26, 339, 346;—gılmanları, 26

Hâs Oda, 343, 345, 346;—ağaları, 344;—başı, 340

HASAN AĞA, Amuca, Gediklü Çavuş, 90, 140, 227, 266

HASAN AĞA, Çolak, Yeniçeri Ağası, 104

HASAN AĞA, Karanfilzâde, Hazîne-i Budin Defterdârı, 295

HASAN AĞA, Tırnakçı, Yeniçeri Ağası, 311

HASAN BEŞE, Mütekā'id Yeniçeri, 31

HASAN ÇAVUŞ, Gediklü Çavuş, 226

HASAN ÇELEBİ, el-Hâc, Kalemiye Kâtibi, Mevkūfât Kalemi Şâkirdi, 228

HASAN EFENDİ, Başmuhâsebeci, 65, 204, 230, 243, 271, 301, 315, 337

HASAN EFENDİ, Çalab, Defterdâr, 20

HASAN EFENDİ, Kâtib-i Serhaddiyân, 46

HASAN EFENDİ, Köse, Başmuhâsebe Başhalîfesi, 215, 301

HASAN EFENDİ, Mevkūfât Kalemi İkinci Halîfesi, 97, 139;— Mevkūfât Kalemi Vekîli, 220, 221, 302

HASAN HALÎFEZÂDE MEHEMMED HALÎFE, Maden Halîfesi, 266

HASAN KETHUDÂ, Cebeci Ocağı Kethüdâsı, 147

HASAN PAŞA Palankası, 30, 421, 422, 423

HASAN PAŞA, Abaza, Celâlî, 410

HASAN PAŞA, Kaplanpaşalı, Kahire Hakimi, 160;— Sakız Muhâfızı, 193

HASAN PAŞA, Rûmili Muhassılı, 260

HASAN PAŞA, Yantur, 391

HASAN PAŞA, Yazıcı, Bağdad Vâlisi, 194, 209

HASAN, el-Hâc, Pâzârbaşı, 170, 228

HASAN, Lağımcı, 205

HASEKİ MEHEMMED AĞA, Merhûm, Gediklü Çavuş, 313

haseki;—ağa, 321;—sultân, 27, 342;—Sultân kethudâlığı, 192

Hâshâ-i Dırac Mukāta'ası, 313

Hasköy, 359

hâssa av ağaları, 178

hatab, 66, 77, 123, 134, 135, 153, 359

hâtem-i vezâret, 56, 190

HATTÂT HÂFIZ OSMÂN EFENDİ, 296

hatt-ı hümâyûn, 27, 28, 60, 65, 94, 147, 155, 164, 177, 187, 189, 194, 203, 231, 232, 262, 266, 270, 271, 330, 336, 347, 372

hatt-ı nesih, 33, 34

havâlât, 138, 263

HAYÂTÎZÂDE MEHEMMED EFENDİ, Ser-Etibbâ-i Şehriyârî, 127

HAYDAR, Hz. Ali, 33

HAYDAROĞLI, Âsî, 60

hayme, 43, 53, 68, 70, 73, 79, 81, 85, 89, 90, 98, 101, 102, 114, 117, 120, 126, 135, 145, 150, 156, 163, 164, 165, 168, 170, 171, 185, 204,

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

228, 233, 269, 296, 297, 332, 372, 427;—gâh, 79, 82, 88, 101, 148, 167;—hizmeti, 70

HAYRA BEY, Mısır Vâlisi, 246

Hayrabolı, 217, 265, 305, 364

HAYRULLÂHOĞLI KARA AHMED, Manastır A'yânı, 151

hayyâtîn-i hâssa, 233

HAYZER, 386, 388, 393, 396, 406

Hazîne, 46, 51, 52, 83, 96, 97, 99, 100, 105, 128, 137, 138, 139, 141, 143, 150, 157, 174, 184, 185, 186, 190, 198, 199, 207, 215, 218, 219, 225, 228, 232, 244, 246, 252, 254, 257, 282, 286, 290, 293, 295, 296, 300, 302, 306, 314, 317, 319, 320, 333, 335, 337, 340, 343, 344, 346, 347, 352, 371, 378, 382, 398, 413;—dâr, 65, 105, 140, 186, 200, 265;—dârân-ı bîrûnî, 233;— dârbaşı, 296, 341, 344;—defterleri, 319;—kitâbeti, 230;—Odası, 26;—tezkiresi, 139, 208;—-i âmire, 46, 51, 52, 53, 54, 83, 96, 97, 99, 100, 105, 128, 137, 139, 140, 141, 143, 150, 157, 174, 184, 185, 186, 190, 196, 198, 199, 200, 207, 215, 217, 218, 219, 224, 225, 228, 232, 237, 244, 246, 252, 254, 257, 282, 286, 296, 300, 302, 306, 312, 314, 317, 319, 320, 333, 337, 347, 352, 371, 378, 382, 398, 413;—-i âmire defterleri, 218;—-i Bîrûn, 190;—-i Bosna Defterdârlığı, 290;—-i Budin Defterdârı, 295;—-i Eflak, 116;—-i Enderûn, 343

HAZİNEDÂR ALİ PAŞA, Sadâret Kā'immakāmı, 186, 187, 192, 194, 232, 233, 245, 251, 258, 265, 270, 289, 302, 331, 337, 349, 350, 372

Hezargrad, 198, 208, 312, 350, 363

Hıdırlık, 285

hıl'at, 48, 57, 64, 66, 67, 76, 85, 94, 95, 104, 107, 109, 114, 118, 124, 126, 128, 143, 147, 149, 155, 157, 161, 180, 194, 198, 209, 215, 216, 221, 223, 227, 229, 231, 233, 234, 236, 238, 241, 245, 246, 248, 320, 326, 330, 331, 332, 333, 338, 347, 348, 362, 363, 368, 369, 378, 381, 395, 396, 398, 400, 408

Hırka;—-i Saadet, 26;—-i Saadet Dairesi, 26;—-i şerîf, 75, 187, 340

HIZIR NEBÎ, 75

Hızırlık, 289, 307

Hindistân, 183, 213

hinto, araba, 243

Hisârcık, 424, 430;—Palankası, 424, 430

Hotalic, 208

HOVARDAZÂDE KADRİ AĞA, Ağababası, Sultan Bâyezid Evkāfı Mütevellisi, 291, 294

huccet, 69, 241, 314, 352, 413

Hudâvendigâr, 48, 157, 188, 269

Huddâm/ân, 42, 69, 77, 84, 101, 102, 105, 109, 124, 134, 158, 173, 175, 246, 285, 293, 349, 354, 405;—-ı enderûn, 90;—-ı garîbâne, 102;—-ı Harem, 69

hukūk-ı şer'iyye, 189, 395

hulefâ, 138, 174, 196, 209, 367

humbaracı, 205, 255;—başı, 205

Hurpeşte, 188

hükemâ, 206

hükm-i hümâyûn, 28, 48, 66, 116, 123, 133, 143, 144, 151, 153, 154, 157, 160, 164, 168, 171, 183, 185, 188, 191, 192, 195, 196, 198, 202, 203, 205, 207, 210, 214, 219, 220, 223, 225, 226, 228, 230, 236, 241, 248, 254, 257, 260, 266, 281, 283, 285, 292, 299, 305, 307, 308, 315, 333, 350, 364, 387, 400, 415

HÜLÂMOĞLI AHMED AĞA, Kara Mustafa Paşa'nın Selam Ağası, 295, 313

HÜSEYİN AĞA, Edirneli, Başbâkīkulu Vekîli, 215

HÜSEYİN AĞA, el-Hâc, Müteferrikabaşı, 138, 143, 429

HÜSEYİN AĞA, Yalnızkör'ün Dâmâdı, Mübâya'a Mübâşiri, 183, 198, 225, 317

HÜSEYİN ÇELEBİ, Berberzâde, Nüzûl Kâtibi, 366

HÜSEYİN PAŞA, Bosnavî, Silistre Vâlisi, 94, 97, 108, 114, 118, 122, 124, 144, 147, 152

HÜSEYİN PAŞA, Deli, Girid Serdârı, 405

HÜSEYİN PAŞA, Gümrükci, 174

HÜSEYİN PAŞA, Kādîzâde, Niğbolu Muhâfızı, 294

HÜSEYİN PAŞA, Sâbık Edirne Bostancıbaşı, Mal-ı Mîrî Tahsîline Memur, 126, 138, 139, 216, 269;—Başbuğ, 282, 308, 365;—Niş Muhâfızı, 415;— Sofya Muhâfızı, 418

HÜSEYİN PAŞA, Sarı, Tımışvar Vâlisi, 391

HÜSEYİN PAŞA, Tavîl, Anadolu Müfettişi, 62;—Merhûm 145

HÜSEYİN PAŞA, Topal, Bosna Valisi, 89, 90, 91, 92, 94, 143, 146, 152, 170, 259, 290, 396, 430

HÜSEYİN PAŞAZÂDE, el-Hâc, Merhûm Defterdâr, 64, 133, 152, 266

I-İ

Ilıca, 129, 375, 376, 407

Iskır, 132

Istabl-ı âmire, 50, 51, 53, 90, 111, 115, 157, 161, 175, 177, 185, 200, 217, 218, 233, 263, 288, 295, 305, 316, 326, 364;—kaltağı, 51;—muhâsebeleri, 263;—rûznâmçesi, 200

Istranca şikârîleri, 322

İBN-İ ASFAR, 204

İBN-İ ORUC, 42, 336, 420

İBNÜ'L-ARABÎ, 32

İBRÂHÎM AĞA, Deli Kethüdâ, Silâhdâr Ağası, 408, 409, 410

İBRAHİM AĞA, Gergerlioğlu, Şeyh-i Esterân, 51, 115

İBRÂHÎM AĞA, Hamza Paşa Kethüdâsı, 66

İBRAHİM AĞA, İstanbul Gümrük Emîni, 233, 234;—İstanbul Gümrük Emînliği'nden Ma'zûl, 259, 281, 285

İBRÂHÎM AĞA, Kethüdâ-i Sadr-ı Âlî, 20

İBRÂHÎM AĞA, Koca Reis dâmâdı, Gediklü Müteferrika, 114, 130, 156, 364

İBRÂHÎM AĞA, Köse, Gediklü Müteferrika, 386

İBRÂHÎM AĞA, Mahmud Ağazâde, Şehirköylü, Bedel-i Nüzûl Tahsîldârı, 60, 370

İBRÂHÎM AĞA, Mirâhur-ı Sânî, 75, 206

İBRÂHÎM EFENDİ, Arpa Emîni, 182

İBRÂHÎM EFENDİ, Attârzâde, Kā'immakām Mehemmed Paşa'nın tezkirecisi, 188, 224

İBRÂHİM EFENDİ, Ebrû, Tersâne-i Âmire Rûznâmçecisi, 205, 333

İBRÂHÎM EFENDİ, Emîn-i Cev-i Istabl-ı Âmire, 263, 288

İBRÂHÎM EFENDİ, İbrahim Paşa'nın Dîvân Efendisi, 62

İBRÂHİM EFENDİ, Peçuyî/Peçuylu, 31, 32, 197,

İBRÂHİM EFENDİ, Sâbık Anadolu Muhâsebecisi, Cezire-i Girid Defterdârı, 248

İBRÂHİM EFENDİ, Silâhdâr Kâtibi, Bosna Defterdârı, 290, 293, 294, 430

İBRÂHİM HAN, Merhûm Sultan İbrahim, 222

İBRÂHİM HANZÂDE, 60;—evkāfı, 60

İBRÂHİM PAŞA SARAYI, 27, 343

İBRÂHİM PAŞA, Defterdâr, 19, 188

İBRÂHİM PAŞA, Deli Hüseyin Paşa Kethüdâsı, 405

İBRÂHİM PAŞA, Eğriboz Muhâfızı, 55, 70;—Sofya Muhâfızı, 199, 200, 202, 203, 205, 210, 215, 217, 253, 259

İBRÂHİM PAŞA, Erzurum Vâlisi, 49

İBRÂHİM PAŞA, Kara, Sâbık Vezîr-i a'zam, 209, 338

İBRÂHİM PAŞA, Mısırlıoğlu, Bahr-i Sefîd Kapudanı, 353

İBRÂHİM PAŞA, Sultan III. Mehmed Asrında Serasker, 311

İBRÂHİM PAŞA, Şeytan, Engürüs Seferi Serdârı, 252

İBRÂHİM RE'ÎS, Ser-Re'is-i Kalyon, 249

İbrail, 169, 299

iç;—ağalar, 158;—kâğıd emîni, 134;—kilârcı, 82; oğlanlar, 62

İhram, 143

İhtiman, 87, 88, 96, 119, 175, 191, 355, 358, 363

İkinci Viyana bozgunu, 16, 24;—kuşatması, 19

İlbasan, 49, 133, 135, 188, 250

ilçi, 108, 113, 203, 264

iltizâm, 64, 83, 96, 155, 286, 292, 295, 314, 337, 347, 350, 381

İMÂDÎ MÛSÂ EFENDİ, Şehremîni, 134, 166, 173, 178, 183, 259, 350

imâm, 27, 52, 342

imâret hammâmı, 104

imdâd;—akçası, 292;—-ı seferiyye, 127, 139, 140, 146;—-ı seferiyye akçaları, 139, 146

İngilis altunı, 199

İpek, 143

İPŞİR BÖLÜKBAŞI, Âsî, 95

İran, 25

İrşova, 108, 112, 116, 118, 124, 126, 143, 152;—Boğazı, 113;—Kal'ası, 118, 124, 152, 153

irtişâ, 151, 197, 198, 204, 214, 271, 293, 348, 395

İsakçı, 135, 299, 313;—İskelesi, 313

İsferlik, 384

İSHÂK EFENDİ, Karamanî, 295

İSHÂK EFENDİ, Merhûm, Zümre-i Zu'amâdan, 160, 236

iskele, 299, 417, 427

İskenderiye, 49, 283

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

İskenderun, 140, 141

İslâm, 86, 91, 108, 114, 118, 124, 126, 132, 158, 159, 162, 164, 165, 172, 204, 210, 211, 224, 225, 228, 230, 235, 277, 282, 285, 310, 311, 335, 349, 351, 355, 361, 363, 365, 370, 373, 375, 379, 380, 383, 385, 388, 399, 407, 415, 420, 421, 423

İSMA'İL AĞA, Dergâh-ı Âlî Kapucıbaşı, 178

İSMA'İL AĞA, el-Hâc, Bedel-i Bildâr Tahsîldârı, 295

İSMA'İL AĞA, Türkmân Voyvodası, 338

İSMA'İL BEY, Maliye Tezkirecisi Mehemmed Bey'in Kardeşi, 64, 133

İSMA'İL BEY, Merhûm Defterdâr Hüseyin Paşa'nın Oğlu, 152

İSMA'İL EFENDİ, Cizye Muhâsebecisi, 237, 260, 278, 287;—Defterdâr, 300, 301, 302, 306, 310, 314, 315, 321, 330, 338, 348, 350, 353, 364, 371, 403, 407, 419, 421, 422

İsma'îl Geçidi, 299, 352;—İskelesi, 352

İSMA'İL HALÎFE/EFENDİ, Başmuhâsebe Halîfesi, 105, 107;— Defterdâr Vekîli, 158, 174, 187, 188, 189, 191, 195, 199, 205, 207, 234

İSMA'İL PAŞA, Budin Vâlisi, 391

İSMA'İL PAŞA, Koca Nişancı, 334

İSMA'İL PAŞA, Sâbık Vezîr-i A'zam, 147

İSMA'İL PAŞA, Selanik Muhâfızı, 144, 154

İSMA'İL PAŞA, Şeytan İbrahim Paşa Birâderi, 252

İspas Köprisi, 87, 98, 175

ispençe, 144

İspir, 160;—Bölükbaşı, 160

İsrâyîl, 360

İstanbul, 16, 18, 24, 27, 28, 29, 32, 33, 38, 47, 48, 54, 55, 57, 66, 76, 100, 134, 135, 140, 144, 146, 150, 153, 160, 177, 195, 207, 222, 249, 255, 257, 259, 267, 268, 281, 285, 292, 306, 309, 316, 333, 335, 427;—Gümrüği, 66, 285, 306;—gümrükcisi, 285;—kîlesi, 55, 100, 153;—Zindânı, 57;—î kîle, 144

İstanimaka, 83, 96;—kefereleri, 83, 96

İstefe, 284, 404

istîlâ, 25, 42, 43, 46, 63, 93, 126, 128, 133, 143, 204, 208, 214, 230, 267, 283, 304, 310, 311, 335, 364, 374, 379, 391, 395, 407, 413, 414, 420, 432

İstoni, 267, 311

İştip, 188, 211

İveh, 211, 212

İvlasna, 196

İvraca, 208, 283, 312

İvranya, 180, 191;—Boğazı, 180

İzdin, 284

İzladi, 152, 208, 312

İzmir, 48, 51, 295, 306;—Kal'ası, 295, 306

İznepol, 360, 361

izn-i hümâyûn, 62, 77, 78, 93, 160, 238, 262, 280, 298

İznikmid, 48, 340, 361, 368, 372, 381, 384, 393;—Körfezi, 340

İzpinol, 191

İzvornik, 120, 143, 146;—Kal'ası, 143, 146

K

kā'ide;—-i kitâbet, 222;—-i tarz-ı Süleymânî, 43, 83, 232, 250, 343

kā'ime, 139, 198, 208, 352

kā'im-makām, 47, 76, 93, 127, 129, 139, 146, 153, 174, 176, 177, 180, 182, 183, 186, 188, 189, 190, 199, 200, 333, 203, 205, 206, 207, 224, 232, 236, 241, 245, 251, 257, 265, 267, 270, 291, 300, 302, 331, 337, 349, 350, 360, 372;—Ali Paşa, 76, 129, 150, 153, 154, 157, 160, 180, 181, 187, 233, 349, 37;—lık, 76

kabaniçe, 254

Kaçanak Boğazı, 235

kadırga, 49, 195, 207, 268, 313, 364;—lar, 110, 418

Kādî/lar, 20, 54, 66, 87, 116, 120, 140, 141, 143, 150, 151, 154, 156, 193, 196, 202, 207, 221, 225, 241, 249, 270, 274, 283, 291, 292, 297, 299, 302, 304, 310, 314, 316, 317, 333, 337, 351, 361, 367, 410, 416

Kādî'asker/ân, 56, 58, 70, 75, 307, 314, 315;—-Derbendi, 88, 175, 363

kādî'asker/ân, 56, 58, 70, 75, 337, 349;—-ı Rûmili, 56

Kadihan, 33

Kadırîler Tekyesi, 244

KĀDÎZÂDE HÜSEYİN PAŞA, Niğbolu Muhâfızı, 294

KADRÎ AĞA, Ağababası, Hovardazâde, Sultan Bâyezid Evkāfı Mütevellisi, 291, 294

KADRÎ EFENDİ, Mevkūfâtî/Mevkūfâtcı, 31, 221, 223, 255, 303

kaftân, 94, 199, 203, 341;—altı, 341

kâğıd emîni, 296, 326

Kâğıdhâne, 340, 410

Kāhire, 109, 147, 160, 193, 213, 241, 266, 285, 286, 315, 316, 320, 337, 347, 353, 387, 425

kahve, 33, 34, 102, 340;—cibaşı, 145

Kal'a;—-i Beç seferi, 19, 136;—-i Belgrad, 43, 45, 55, 70, 107, 109, 132, 204, 322, 400, 427, 429, 430, 431, 432, 433;—-i Eğriboz, 55, 70, 248;—-i Fethülislâm, 108, 147;—-i Gabele, 170;—-i İbrâ'il, 238;—-i Kamaniçe, 143;—-i Niş, 375, 377, 378, 381, 384, 386, 388, 401, 403, 406, 410, 413, 414, 415, 418, 432;—-i Semendire, 132, 157, 396, 423, 425;—-i Sibin, 388;—-i Uyvar, 213;—-i Üstürgon, 420;—-i Vidin, 400;—-i Vişegrad, 91;—-i Yanık, 414;—-i Kanije, 310;—-i Usturgon fethi, 311

Kalem;—-i Cizye, 310;—-i kudret, 332;—-i Mevkūfât, 33, 34, 66, 77, 220, 263, 366;—-i Muhâsebe-i Evvel, 220

Kalemiyye Defteri, 20;—Kâtibi, 228

KALGAY SULTÂN, 238, 245, 307, 319, 321, 384, 395, 397, 398, 400, 427

Kalkandelen, 54, 191

Kalmuk, 307

kalpazân, 90, 393

kaltabân, 310

kalyon, 55, 109, 110, 202, 203, 249, 353;—kapudanları, 202;—lar, 109

Kamaniçe, 19, 28, 55, 136, 143, 147, 172, 352;—defterdârı, 55, 352;—fethi, 136;—Kal'ası, 55, 172

Kandiye, 19, 20, 57, 130, 194, 307, 308, 392, 405;—Kal'ası, 57, 194, 308, 392, 405;—Kalesi, 19;—li, 392 ;—muhâfazası, 57: —muhâfızı, 194

Kângırı, 50;—Sancağı, 360, 372;—Sancağı Beyi, 360

Kanije Kal'ası, 310, 311, 371

Kanlıkuyu habsi, 57

Kansu-i Gûrî, 246, 247

kantâr, 100, 157, 161, 177, 202, 305, 317

kapıkulu sipahisi, 18, 19

KAPLAN PAŞALI VEZİR HASAN PAŞA, Kahire Hakimi, 160;— Sakız Muhâfızı, 193

kaplucalar, 103

Kappân;—Çelebisi, 50, 262;—î, 50, 53, 101, 149, 155, 183, 217, 281, 287, 318, 397, 414

KAPPÂNÎ MEHEMMED AĞA/KARA MEHEMMED AĞA, Edirneli/Edirnevî, Kassâbbaşı, 50, 51, 53, 101, 111, 113, 149, 155, 183, 217, 256, 257, 262, 281, 287, 318, 351, 397, 414

kaptan-ı derya, 29

kapu;—ağası, 341, 344, 345;—çavuşı, 147, 168, 195, 374;—çavuşları, 218;—kethudâsı, 109, 114, 130, 139, 148, 156, 164, 210, 296, 320, 364;—kulları, 160, 232;—cıbaşı, 141, 158, 200, 315;—cıbaşılar, 85;—cılar kethudâsı, 86, 95, 360, 418;—cılar Odası, 286;—ortası, 188, 189, 199, 224, 286, 291, 332, 347

KAPUDAN AHMED PAŞA, 109

kapudan, 49, 91, 109, 134, 135, 195, 207, 248, 258, 346, 380, 381, 385, 388, 395, 402, 403, 418;—lar, 91 ;—paşa, 109, 134, 195, 207;—-ı bahr, 256;—-ı Bahr-ı siyâh, 313

Kapulı Derbendi, 87, 119,175, 355, 358, 362, 363

KARA CEHENNEM, Eşkıyâ, 138, 420

KARA İBRÂHÎM PAŞA, Sâbık Vezîr-i a'zam, 209, 338

KARA MEHEMMED ÇAVUŞ, Cebeci Ocağı Kapu Çavuşu, 147

KARA MEHEMMED PAŞA, Merhûm Anadolu Vâlisi, 92, 329

KARA MUSTAFÂ AĞA, Piraveşteli, Halil Paşa Ordusunda Vekîl-i Defterdâr, 283

KARA MUSTAFÂ PAŞA, Maktûl Vezîr-i A'zam, 20, 56, 58, 96, 170, 199, 227, 250, 252, 260, 295, 313, 386, 408;— Sarayı, 260

KARA MUSTAFÂ, Âsî, 208

KARA MUSTAFÂ, Kifrî Ahmed Efendi Vekīli, 205

Karabağlar, 208

KARABAŞ, Erzingânî, Şehzâde Mehmed Han Camii'nde Vâiz, 97, 158, 159, 316

KARAÇELEBİZÂDE, Abdülaziz Efendi, Şeyhülislâm, 272, 277

Karadağ, 191, 250

Karadeniz, 29, 48, 112, 299, 313, 340, 350, 352;—Boğazı, 48, 313, 340;—şaykaları, 299, 350, 352

Karagöz, 62

Karahisâr-ı Sâhib, 50, 295

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubav.gov.tr

KARAKULAK AHMED ÇAVUŞ, Gediklü Çavuş, 90, 374

karakullukcılar, 70

Karaman, 31, 262, 298, 319, 391, 395;—

KARAMANî İSHÂK EFENDİ, 295

KARAMANî KÖSE ALİ PAŞA, Musul Vâlisi, 262

KARANFİLZÂDE ALİ EFENDİ, Haremeynü'ş-şerîfeyn halîfesi, 174 ;—Nişancı Vekîli, 187

KARANFİLZÂDE HASAN AĞA, Hazîne-i Budin Defterdârı, 295

karârgâh, 169, 267, 324

KARAYAZICI, Âsî, 59, 61, 63, 368

Karesi, 48, 157, 188

Kârhâne;—-i Baruthâne, 67;—-i İzmir, 295;—-i Samakolar Nehri, 355;—-i Samakoları, 132

Karıştıran, 44

Karinâbâd, 48, 59

KARPUZ, haydud, 89, 201, 210, 211, 212

Kartal, 135

Kasaba;—-i Filibe, 317;—-i İhtiman, 96, 355;—-i Ruscuk, 65, 138, 269, 282;—-i Silivri, 44

Kasîde-i Abdülazîz, 272

Kasr-ı Abaza, 42, 132

Kasr-ı Adl, 116, 166, 170

Kasr-ı Aktâr, 340

Kassâb/lar, 101;—başı, 50, 51, 53, 101, 111, 113, 149, 155, 183, 217, 256, 257, 262, 281, 287, 318, 351, 397, 414

Kastamonı, 193, 216;—kādîsı, 193;—vâlîsi, 216

KATANA MUSTAFÂ BEY, İznikmid Mîrlivâsı, 361, 368, 371, 372, 381, 384, 393

Katana, 123, 128, 312, 381, 411, 413, 425

katâr, 50, 61, 77, 81, 90, 142, 145, 182, 185, 216, 332, 364, 419

KATIRCIOĞLI, Âsî, 60

Katırlı, 359

kâtib;—-i Beytü'l-mâl, 271, 337;—-i esterân-ı pâlânî, 52;—-i masraf, 57;—-i serhaddlüyân, 46;—-i sır, 57;—-i Silahdârân, 430

Kavala Kal'ası, 192

KAVANOZZÂDE MEHMED AĞA, Tatarpazarı Sakinlerinden, 199

KAYA ÇAVUŞ, Silahdâr Ocağında Baş Kethüdâ, 163

Kayalı, 82, 179, 353

Kayseriyye, 54, 208

KAYSERİYYELİ İSÂ DEDE, Sulehâdan, 156

Kazgancılar, 239, 431

kebâbcıyân, 318

Kebeciler Hanı, 239

keçe, 186

Kefalonya Adası, 130

Kefeli, 378

kefere, 43, 48, 55, 63, 69, 71, 78, 83, 86, 89, 91, 93, 96, 98, 108, 111, 116, 118, 123, 126, 128, 159, 162, 164, 170, 172, 181, 204, 210, 228, 235, 267, 270, 291, 299, 303, 310, 311, 335, 374, 379, 381, 383, 388, 396, 399, 401, 402, 407, 410, 414, 418, 420, 421, 424, 426, 428, 430, 431, 432;—bayrağı, 92, 171

KEL YÛSUF EFENDİ, Haleb Muhassılı, 127, 140, 141, 161, 333, 334;—-Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel, 209, 213, 216, 217, 219, 220, 223, 250, 251, 255, 259, 261, 262, 285, 287, 300, 302;—- Defterdâr-ı Sâbık, 410

Kemâl Çayırı, 72, 76, 78, 79, 251, 347, 348, 349

KEMÂNKEŞ AHMED PAŞA, 89, 92, 119, 120, 146, 148, 180, 181, 209, 216, 220, 353, 386, 387, 400, 425, 430

keraste, 65, 115, 399, 417;—-i bolovan, 115

KERASTECİZÂDE MEHEMMED AĞA, Kethüdâ Vekîli, 206;—Tersâne Emîni, 231

Kesendire/Kessendre, 356;—Cezîresi, 149;—voyvodası, 149, 157, 162, 215, 259, 263, 282, 317, 356

Kesriye, 188

Keşiş Dağı, 272

KETHUDÂ BÖLÜKBAŞI, Âsî, 95

KETHUDÂ İBRÂHÎM PAŞA, Deli Hüseyin Paşa Kethüdâsı, 405

KETHUDÂ İBRÂHÎM PAŞAZÂDE MEHEMMED BEY, Haleb Muhassılı, 333

KETHUDÂ MEHEMMED PAŞA;—-Rikâb Kā'immakāmı, 174, 176, 177, 180, 182, 183;—-Ruscuk Muhâfızı, 186;—-Mahbûs, 188, 189, 190, 199, 200, 205, 224, 286;—-Maktûl, 291, 333

kethudâ, 57, 63, 130, 145, 168, 170, 174, 176, 186, 201, 206, 248, 252, 281, 285, 289, 296, 308, 340, 343, 345, 351, 372, 402, 409;—lar, 74, 88;—-i bevvâbîn-i Dergâh-ı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

âlî, 75, 186, , 190, 192, 201;—-i Sadr-ı âlî, 145, 242, 285, 291;—-yı Hazîne, 340;—-yı Sadr-ı âlî, 20

keyl-i İstanbulî, 106, 126

Kıbrıs Sancağı, 262

kılıç, 26, 63, 91, 94, 199, 203, 271, 315, 361, 379

Kınalıoğlı Çiftliği, 383, 417

Kıratova, 54, 191, 410;—Voyvodası, 410

Kırçova, 191

Kırım, 29, 58, 66, 71, 98, 111, 112, 116, 213, 258, 287, 394;—hanları, 29

KIRKÇEŞMELİ SÜLEYMAN EFENDİZÂDE MUSTAFA EFENDİ, Rûznâmçe-i Evvel, 66, 84, 86, 106, 107, 114, 124, 132, 148, 204, 219, 220, 223, 268, 281

Kırkkavaklar, 134

Kırklar, 339, 340

kışlak, 64, 77, 138, 189, 196, 217;—emîni, 77

Kıtmîr, 62

kıyye, 36, 83, 94, 169, 170, 306, 378, 385, 393, 401, 412, 414, 423, 427

Kız Derbendi, 87, 175, 178, 355, 358

KIZ MEHEMMED AĞA, , Kapucıbaşı, Mübâşir, 140, 141;—Bezistân Kethüdâsı, 199

Kızıl Adalar, 359

Kızıl Ahmedlü, 197

Kızıladalar, 340

Kızılçıbıkoğlı, 367

Kızılderbend, 374, 375, 379, 381, 385, 387, 407, 410;—başı, 375

kızlar ağası, 27, 342, 316, 343, 347, 348

KİFRÎ AHMED EFENDİ, Hamr ve Duhan Emîni, 53, 64, 83, 96, 128, 132, 194, 195, 205, 219, 220, 226, 236, 238, 295, 301

Kilar, 26;—cıbaşı, 341, 344;—-ı âmire, 272;—-ı âmire masârıfı defteri, 272;—-ı bîrûnî, 255;—-ı bîrûnî kethudâlığı, 255;—lı, 26, 342, 344

kîleci, 366, 379

Kili, 64, 66, 71, 112, 161, 299, 321, 352;—İskelesi, 352

kirecci, 115

kîsedâr, 220, 295

Klis sancağı, 170;—beyi Ali Bey, 170

KOCA HALÎL PAŞA, Mora Seraskeri, 130, 147, 156, 202, 210, 235, 250, 259, 283, 363, 364, 368, 377, 378, 379, 382, 384, 385, 392, 398, 410, 418, 419, 424, 426, 431

KOCA HÜSEYİN BEY, Kalyon Kapudanı, 249

KOCA MAHMÛD PAŞA, Üsküb Muhâfızı, 239, 266

KOCA MUSTAFÂ EFENDİ, Vâlide Sultan Kethüdâsı, 155, 230, 256

KOCA MUSTAFA HALÎFE, Mevkūfât Halîfesi, 272

KOCA MUSTAFÂ PAŞA, Sâbık Vezîr-i A'zam, 243, 282, 407

KOCA NİŞÂNCI İSMAİL PAŞA, Sâbık Vezîr-i A'zam, 334

KOCA PAŞAZÂDE ABDULLAH BEY, Nüzûl Kâtibi, 64, 87, 105, 107, 115, 227, 228

KOCA RE'ÎS DAMADI İBRÂHÎM AĞA, Gediklü Müteferrika, 114, 130, 156, 364

KOCA RE'İS MUSTAFA EFENDİ, Ankebûd Ahmed Paşa'nın Nedimi, 76, 245

KOCA YÛSUF EFENDİ DAMADI RECEB AĞA, Bostancılar Odabaşısı, Gediklü Müteferrika, 257, 371

KOCA YÛSUF EFENDİZÂDE AHMED AĞA, Kassâbbaşı, 257

Kocaili, 157, 188

Koçana, 201

Koçanya, 143

koçaşlık, 70

koçı, 71, 192, 243, 265, 352

KOÇİ KETHUDÂ, Şemsi Paşa Kethüdâsı, 197

koğuş topları, 364

kolonborna, 333, 401, 424

Koloniya, 250

Komaran Adası, 212, 414

konak, 121, 189, 203;—cı, 77, 362, 376

Kosova, 60, 121, 180, 201, 204, 229, 230, 235, 237, 248, 249

KOSTANTİN;—-i EVVEL, 356;—-i SÂNÎ, 359

Kostantiniyye, 43, 111, 204, 224, 235, 241, 313, 340, 343, 356, 357, 358, 359, 391;—Halîci, 224, 313, 340, 359

KOSTAZÂDE ZÜLFİKAR AĞA, Sadr-ı Âlî Kapucıbaşı, 167

Koylıca Palankası, 425

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Koyun;—Emâneti, 155;— Emîni, 52
KOYUNOĞLI BAYRAM BÖLÜKBAŞI, Malatyalı, Âsî, 209
kömür, 153,
köpri, 68, 71, 87, 94, 157, 159, 165, 355, 377, 380, 401, 413, 414, 417, 419, 422, 423
KÖPRİLİ MEHEMMED PAŞA, Merhûm, Vezîr-i A'zam, 18, 42, 215, 252, 265, 353, 368, 390, 410
KÖPRİLİ MEHEMMED PAŞAZÂDE AHMED PAŞA, Merhûm, Vezîr-i A'zam, 19, 20, 63, 99, 136, 186, 212, 230, 266, 304, 316, 320, 336, 348, 360, 394, 404
KÖPRİLİ MEHEMMED PAŞAZÂDE MUSTAFA PAŞA;—-Sakız Muhâfızı, 57;—- Vezîr-i A'zam, 187, 190, 192, 198, 203, 206, 209, 210, 215, 221, 223, 224, 226, 230, 231, 232, 237, 240, 243, 246, 248, 249, 251, 252, 255, 256, 260, 261, 262, 268, 284, 286, 290, 294, 304, 307, 308, 316, 320, 323, 327, 329, 330, 331, 338, 339, 354, 374, 382
KÖSE AHMED EFENDİ, Kâtib-i Masraf, 57
KÖSE ALİ PAŞA, 1071'de Serdâr, 390
KÖSE ALİ PAŞA, Karamanî, Musul Vâlisi, 262
KÖSE HALİL AĞA, Defterdâr Ağalarından, 134, 148
KÖSE HALÎL EFENDİ, Merkebîzâde, Başmuhâsebe Halîfesi, 220, 234, 315
KÖSE HASAN EFENDİ, Başmuhâsebe Başhalîfesi, 215, 301
KÖSE İBRÂHÎM AĞA, Gediklü Müteferrika, 386
KÖSE MEHEMMED PAŞA, Mîrlivâ-i Bolu, 368, 400
KÖSE SİYÂVUŞ AĞA, Köprü Yapımına Memur, 70
KÖSE VELİ PAŞA, Deli Hüseyin Paşa Kethüdâsı, 405
KÖSEC İSMA'ÎL HALÎFE, Kisedâr, 30
Köstence, 87, 175, 355, 358
Köstendil, 47, 98, 102, 106, 131, 136, 139, 180, 191, 201, 203, 208, 210, 212, 228, 235, 280, 283, 290, 303, 308, 399, 403
Kratova, 410
kubbe-nişînlik, 284
KUBÛRÎZÂDE, Başmuhâsebe Şakirdi, 234
kuka, 321
kul;—kethudâlığı, 155, 256;—kethudâsı, 130, 158, 183, 194, 264, 281, 337, 392, 399, 400, 403, 413, 431;—oğulları, 69;—tâ'ifesi, 57
Kula Bâğçesi, 340
Kulalı, 45, 292
Kular, 128, 132, 422, 423;—Palankası, 128, 423
KULOĞLI, Tersâne-i Âmire Kethüdâsı, 134, 135
kumbara, 312, 398, 401, 409, 421
kumbaracıyân, 312
Kur'ân, 245, 343
kurâ zâbıtları, 100
kurbân, 71, 74, 280, 306, 314
KURD PAŞA, Mîllivâ-i Köstendil, 399
KURS, 94, 97, 108, 116, 118, 124, 126, 147, 159, 163, 164, 171, 203, 321, 363, 386, 388, 394, 396, 399;—Tököli Kral, 388, 389
kurşun, 80, 102, 159;—örtüli kârgîr, 102
Kurşunlı, 42, 171, 377;—Boğazı, 378;—Kethudâyeri, 42, 171
kuşcıbaşı, 345
Kuşbâzlar, 248
Kuşhâne, 345
Küçük Çekmece, 44, 104, 160
KÜÇÜK ÇELEBİ, Anadolu Muhâsebecisi, 193;—küçük tezkireci iken Haremeyn-i Şerîfeyn Muhâsebeciliğine Tayini, 279
küçük evkāf;—muhâsebeciliği, 96;—muhâsebecisi, 96
KÜÇÜK MEHEMMED PAŞA, Defterdâr-ı Şık-ı Evvel, 43, 45, 46, 52, 56;—Defterdâr-ı Sâbık, 238, 391 ;— Kandiye Muhâfızı, 57, 64, 134;—Perapetre Muhâfızı, 194
KÜÇÜK MEHEMMED, Sipâhî, 42
KÜÇÜK MUSTAFA ÇAVUŞ, Dîvân-ı Hümâyûn Çavuşu, 30
Küçük Oda, 18, 26, 339, 341, 345, 346;—Mescidi, 26;—lı, 344
küçük rûznâmçe;—defteri, 21;—kalemi, 21, 22, 38;—ci, 245
KÜÇÜK SİYÂVUŞ AĞA, Kapudanlı, Köprülü Mehmed Paşa Adamlarından, Cisr Mübâşiri, 65, 215, 216
KÜÇÜK SÜLEYMÂN PAŞA, Silahşor, Sivas Vâlisi, 369, 370, 377, 382,
küçük tezkireci, 96;—lik, 279
külhâncıbaşı, 341

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Künhü'l-Ahbâr, 29, 31, 246, 360

KÜRD İBRAHİM, Rûznâmçe-i evvel huddâmından, 84

KÜRD MEHEMMED, Celâlî/Eşkıya,160

Kütahya/Kütahiyye, 50, 63, 265, 409

L

LADİKLİ AHMED PAŞA, Anadolu Valisi, 329, 331, 365

Lagoş, 143

lağım;—ahvâli, 54;—cı, 25, 54, 97, 196, 205;—cı bedeliyyesi, 196;—cıbaşı, 205;—cılar, 54

Leh, 42, 111, 172, 351, 390;—keferesi, 172;—kralı, 113;—leşkeri, 172;—seferi, 351;—seferleri, 42

Leskofca, 377

leşker;—-i firâvân, 124, 172;—-i kefere, 63, 71, 91, 108, 111, 414;—-i kefere-i Moskov, 98;—-i Moskov, 71, 98, 111, 112;—-i Nemçe, 85, 389

levend/ât, 62, 63, 120, 121, 158, 160, 167, 211, 216, 235, 354, 369

Likvanik, 50

Limni, 28, 93, 163;—Cezîresi, 163

limon, 25, 127, 170, 345

lisân;—-ı Bosnavî, 366;—ı kefere, 162;—-ı Tatar, 71

Livadiye, 284

Lofca, 208, 283, 312, 350

LOKMAN HEKÎM, 79

Londire, 344

Lugoş, 126

LUTFULLAH ÇELEBİ, Kâtib-i Beytü'l-Mâl, 271, 337

M

Ma'den Mukāta'ası Kalemi, 83, 96

Ma'den-i İpek, 143

Ma'nisalı Çelebi Mahallesi, 135, 139

Macar, 89, 94, 164, 202, 224, 249, 371, 380, 408;—cengcisi, 380;—kapudanı, 371;—keferesi, 89, 164, 202;—TÖKÖLİ KURS KRAL, 94;—yeli, 169

MA'DEN AĞA, Güherçile İştirâcısı, 295, 306

Ma'den Halîfesi, 266

mahbeshâne, 306;—-i ser-gulâm, 306

MAHMUD AĞA, Sarı, Edirne Kethüdâyeri, 265

MAHMUD AĞA, Şehirköy A'yânı, 19

MAHMUD AĞA, Yeniçeri Ağası, 149, 187, 211

MAHMUD AĞA; Şeyh-i Pîrân, Ağa-yı Bektaşiyân-ı Yeniçeriyân, 90, 104

MAHMUD AĞAZÂDE İBRAHİM AĞA, Şehirköylü, Bedel-i Nüzûl Tahsîldârı, 60

MAHMÛD BEYZÂDE, Prizrinli Arnavud, Prizrin ve Dukakin Sancakları Mutasarrıfı, 61, 63, 89, 92, 99, 117, 120, 124, 146, 148, 167, 172, 201, 299, 377, 378, 382, 384, 392, 398, 407, 410, 419

MAHMÛD ÇAVUŞ, Dergâh-ı Âlî Çavuşu, 67, 86, 94, 149

MAHMÛD PAŞA, Koca, Üsküb Muhâfızı, 239, 266

MAHMÛD PAŞA, Sâbık Yeniçeri Ağası, 201, 208, 211, 215, 219,

MAHMÛD PAŞA, Serdâr, 187, 196

MAHMÛD PAŞA, Tekā'üd, 415, 416

MAHMÛD PAŞA;—yı Velî, Fatih Sultan Mehmed'in Vezîr-i A'zamı, 304

MAHMÛD YAZICI, Yeniçeri Ocağı Yazıcısı, 218

mahzen, 60, 142

makbûzât, 188

Maksûdiyye, 316, 331, 338;—Câmi'-i şerîfi, 338

MAKTÛL SÜLEYMÂN PAŞA, Sâbık Seraseker, 41, 174, 192, 350

Malatyalı, 209

mâl-ı KĀRÛN, 60, 269, 271, 295, 348, 356

Mâliyye, 64, 116, 134, 191, 194, 196, 215, 266, 350, 351, 364;—tezkireciliği, 227;—tezkirecisi, 64, 266

Mamak Kasrı, 320

manâsıb-ı cedîde, 233

Manastır, 151, 188, 290

manav, 165, 167

Mar'aş, 62, 145, 176, 184, 186, 363, 294, 404;—paşası, 404;—vâlîsi, 62

Marmara engîni, 340

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

martoloz, 152;—başı, 211, 360

masraf, 57, 139, 196, 207, 220, 263, 269, 292, 319, 335, 348, 431

mastgerân, 318

mataracı, 389

Matbah;—emîni, 257;—-ı âmire, 77, 176, 233, 255, 257, 335;—-ı âmire Emîni 176, 255, 257

me'mûr, 48, 82, 98, 100, 101, 105, 111, 120, 125, 126, 134, 138, 140, 142, 147, 149, 153, 154, 167, 173, 174, 175, 180, 183, 184, 186, 189, 193, 195, 198, 199, 200, 203, 212, 213, 216, 220, 223, 225, 230, 237, 238, 256, 259, 260, 267, 268, 269, 283, 294, 295, 297, 299, 301, 305, 307, 312, 317, 318, 319, 320, 327, 328, 329, 330, 338, 350, 352, 353, 354, 360, 363, 368, 376, 377, 378, 384, 386, 388, 394, 396, 400, 410, 415, 425

meclis-i müşâvere, 59, 169, 270, 271

Medava, 143

Medînetü'l-kahr, 298, 325, 359

MEHEMMED AĞA, Akyayla, Voynuk Çeribaşısı, 105, 132;—Cizye Tahsîldârı, 283

MEHEMMED AĞA, Avsanlıoğlu, Tokatlı, 95

MEHEMMED AĞA, Aynacızâde, Mukābele-i Süvârî, 255

MEHEMMED AĞA, Belgradî, Beyzâde, Dergâh-ı Âlî Kapıcıbaşı, 178

MEHEMMED AĞA, Bosnavî, Siyavuş Paşa Ağası, 418

MEHEMMED AĞA, Cizye Bâkîkulu, 161

MEHEMMED AĞA, Çavuşbaşı, 75, 86, 105, 111, 138, 165, 168, 180;—Çavuşbaşı -i Sâbık, 220, 223, 242

MEHEMMED AĞA, Çavuşzâde, Köstendilli Asî, 139

MEHEMMED AĞA, Çiğoğlu, Sadr-ı Âlî Kethüdâsı, 223

MEHEMMED AĞA, Çorumlu, Sarı Süleyman Paşa Kethüdâsı, 265

MEHEMMED AĞA, Dobniçe Kethüdâyeri, Serbölük, 104

MEHEMMED AĞA, Dülbend Ağası, Çavuşbaşı, 251, 264, 268 294, 408

MEHEMMED AĞA, Filibeli, Dergâh-ı Âlî Kapucıbaşı, 144;—-Sâbık Filibe Nâzırı, 295

MEHEMMED AĞA, Genç, Saruhan Muhassılı, 308, 321

MEHEMMED AĞA, Haseki, 313

MEHEMMED AĞA, Kappânî/Kara, Edirneli/Edirnevî, Kassâbbaşı, 50, 51, 53, 101, 111, 113, 149, 155, 183, 217, 256, 257, 262, 281, 287, 318, 351, 397, 414

MEHEMMED AĞA, Kerastecizâde, Kethüdâ Vekîli, 206;—Tersâne Emîni, 231

MEHEMMED AĞA, Kethüdâ-yı Sadr-ı Âlî, 145;—-Niş Muhâfızı, 158, 167;—-Rikâb Kā'immakāmı/Mehemmed Paşa, 174, 176, 177, 180, 182, 183;—-Ruscuk Muhâfızı, 186;—-Mahbûs, 188, 189, 190, 199, 200, 205, 224, 286;—-Maktûl, 291, 333

MEHEMMED AĞA, Kethüdâ-yı Sadr-ı Âlî, 242, 251, 285, 291, 397

MEHEMMED AĞA, Kız, Bedel-i Bildâr Tahsîldârı, 140, 141;—Bezistân Kethüdâsı, 199

MEHEMMED AĞA, Koca Mustafa Paşa Kethüdâsı, 407

MEHEMMED AĞA, Muhzır, 132, 133

MEHEMMED AĞA, Nazîrîzâde, Selanik Emîni, 53, 295

MEHEMMED AĞA, Pomak, Sipâh Ağası, 166, 171, 200, 230, 265, 269

MEHEMMED AĞA, Re'isli, 199

MEHEMMED AĞA, Sâbık Mîrâhûr-ı Evvel, Dergâh-ı Âlî Kapucıbaşı, 85, 206

MEHEMMED AĞA, Şâ'ban, Dergâh-ı Âlî Kapucıbaşı, Bedel-i Nüzûl ve Sürsat Tahsîldârı, 193

MEHEMMED AĞA, Tabbağzâde, Timurhisarlı, Mültezim, 314

MEHEMMED AĞA, Usanlıoğlu, Serdengeçti Ağası, 159

MEHEMMED AĞA, Üsküb Nâzırı, 201, 211

MEHEMMED AĞA, Vekîl-i Harc, Filibe A'yânı, 224

MEHEMMED AĞA, Yeğen, Ermeni Cizyedârı, 52, 318;—- Yâve Cizyedârı, 184;—-Tokat Voyvodası, 338

MEHEMMED AĞA, Zağarcıbaşı, 205, 338 218, 242, 251;—Yeniçeri Ocağı Kul Kethüdâsı, 255, 268, 281, 322, 337, 413

MEHEMMED AĞA/EFENDİ, Çavuşlar Kâtibi, Çavuşbaşı Vekîli, 174, 187, 303

MEHEMMED ALAYBEYİ, Sol Kol Alaybeyi, 123

MEHEMMED BEY, Esterân İştirâsına Memur Sarrâc, 295

MEHEMMED BEY, Hüseyin Paşazâde, Mâliye Tezkirecisi, 64, 133, 266

MEHEMMED BEY, İbrahim Paşazâde, Haleb Muhassılı, 333

MEHEMMED BEY, Maktûl Kara Mustafa Paşazâde, 170

MEHEMMED BEY/Efendi, Rûznâmçe-i Evvel, 232, 233, 330

MEHEMMED ÇELEBİ, Dâmâd, Mevkūfât Kalemi'nde Başhalîfe Vekîli, 302, 303

MEHEMMED EFENDİ, Başçızâde, Sâbık Selanik Emîni, Cizye Tahsîldârı, 284

MEHEMMED EFENDİ, Bey, Re'isülküttâb, 229

MEHEMMED EFENDİ, Darbhâne Emîni, 295

MEHEMMED EFENDİ, Dayı, Defterdâr Vekîli, 76, 77

MEHEMMED EFENDİ, Defter Kethüdâsı, 295

MEHEMMED EFENDİ, EL-HAC, Sâbık Küçük Tezkireci, Anadolu Muhâsebecisi, 280

MEHEMMED EFENDİ, EŞ-ŞEYH, Şeyh Emîr Efendi Halîfesi, 135

MEHEMMED EFENDİ, Hayâtîzâde, Ser-Etibbâ-i Şehriyârî, 127

MEHEMMED EFENDİ, Ordu Defterdârı, 253

MEHEMMED EFENDİ, Tabbağzâde, Şeyhülislâm, 328

MEHEMMED HALÎFE, Hasan Halîfezâde, Ma'den Halîfesi, 266

MEHEMMED HALÎFE, Sarı, Cizye Kalemi'nde Kâtib, 48, 260

MEHEMMED PAŞA 301, 332, 335, 353, 410

MEHEMMED PAŞA, Divrikli, 338

MEHEMMED PAŞA, Gedik, Âsî, 62, 63, 95, 99, 118, 125, 126, 145, 160, 185

MEHEMMED PAŞA, Gürcü Horanoğlu, Serdâr, 400

MEHEMMED PAŞA, Gürcü, Köprülü Mehmed Paşa Kethüdâsı, 353

MEHEMMED PAŞA, Kara, 329

MEHEMMED PAŞA, KETHÜDÂ;—-Rikâb Kā'immakāmı, 174, 176, 177, 180, 182, 183;—-Ruscuk Muhâfızı, 186;—-Mahbûs, 188, 189, 190, 199, 200, 205, 224, 286;—-Maktûl, 291, 333

MEHEMMED PAŞA, Koca Defterdâr, 64

MEHEMMED PAŞA, Köprülü, Merhûm Vezîr-i A'zam, 18, 42, 215, 252, 265, 353, 368, 390, 410

MEHEMMED PAŞA, Köse, Mîrlivâ-i Bolu, 368, 400

MEHEMMED PAŞA, Küçük, Defterdâr-ı Şık-ı Evvel, 43, 45, 46, 52, 56;—Defterdâr-ı Sâbık, 238, 391;— Kandiye Muhâfızı, 57, 64, 134, 194, 284, 335

MEHEMMED PAŞA, Miğraboğlu Gürcü, Adana Hakimi, 332

MEHEMMED PAŞA, Nişancı, 174, 228, 230, 232

MEHEMMED PAŞA, Tavîl, Sokullu, 192;—Sarayı, 260, 269

MEHEMMED PAŞA, Tursun, Karaman Vâlisi, 298, 301;— Serasker, 350, 360, 395, 396, 399;—Ma'zûl, 400

MEHEMMED, el-Hâc, 233, 279, 280

MEHMED AĞA, Kavanozzâde, Tatarpazarı Sakinlerinden, 199

MEHMED AĞA, Silâhdâr Fındıklılı, 15

MEHMED EFENDİ, Şâ'banzâde, Baruthâne Nâzırı, 67;— Defterdâr-ı Şık-ı Evvel Kā'immakāmı, 254;—Ma'zûl, 318

MEHMED EFENDİ/HALİFE, Beyâzî, Mevkūfât Kalemi Başhalîfesi, 34, 228, 278, 367

MEHMED IV., 19, 28

MEHMED NERGİSÎ, 32

MEHMED NEŞRÎ, 32

MEHMED USTA, Uzun, Mübâya'a Mübâşiri, 46;—Mîr-i Kıptiyân, 52;—Nüzûl Emîni, 66, 77, 81, 87, 88, 98, 105, 106 , 134, 135, 137, 138, 142, 182, 183, 191, 213, 214, 217, 228, 241

MEHMED, EL-HAC, Derici, 233

Mehter/ân, 74, 149, 159, 170, 173, 233, 234, 251, 369;—başı, 94, 164;—hâne, 178, 229, 338;—hâne ocağı, 229;—hâne-i şehriyârî, 178;—lik, 164

Mekke, 18, 32, 262, 266, 269

meks;—-i hümâyûn, 45, 72, 88, 109, 177;—-i Vâlide Sultân, 75

mektûbcu, 70

memâlik;—-i Anadolı, 47, 62, 125, 127, 140, 145, 147, 216, 220, 335;—-i İslâm, 213;—-i İslâmiyye, 45;—-i mahrûse-i İslâmiyye, 207;—-i Rûmili, 204, 234, 335, 391

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE AKADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

memhûr defteri, 54, 66, 97, 154

MEN'Î ALAYBEYİ, 333

Menlik, 47, 191, 283

Menteşa, 50, 51, 149, 306

menzil, 24, 43, 67, 72, 77, 79, 80, 82, 83, 87, 96, 98, 104, 108, 115, 123, 128, 130, 132, 134, 140, 143, 144, 147, 149, 153, 159, 160, 161, 167, 175, 177, 179, 180, 201, 204, 215, 231, 235, 248, 266, 272, 277, 280, 281, 292, 294, 308, 334, 336, 351, 352, 353, 355, 364, 368, 369, 375, 386, 414, 417, 418, 419, 420, 422, 423;—gâh, 58, 76, 82, 109, 249, 252, 417, 433;—-i Sofya, 89

Meriç, 68, 78, 82, 84, 85, 86, 178, 262, 307, 353, 354

MERKEBÎZÂDE HALİL EFENDİ, Köse, Başmuhâsebe Halîfesi, 220, 234, 315

mescid, 33;—ci, 341;—cibaşı, 341;—-i Büyük Oda, 341

meşâyih-i kibâr, 43

meşveret, 169, 307;—meclisi, 59, 169, 270, 271

meteris ahvâli, 49

meteris, 49, 54, 55, 172, 370, 377, 378, 382, 384, 387, 406, 409, 413, 424, 431

mevâcib/ât, 21, 25, 52, 58, 65, 66, 115, 118, 166, 167, 218, 232, 233, 234, 243, 244, 264, 285, 330, 336, 344, 399, 409, 411, 412;—defterleri, 429

Mevkūfât, 17, 35, 41, 48, 54, 55, 97, 100, 139, 146, 191, 198, 208, 214, 217, 220, 228, 263, 272, 278, 302, 304, 305, 312, 318, 352, 366, 411;—Başhalîfesi, 278;—cı, 31,219, 220, 221, 223, 302;—cılık mansıbı, 221;—Defteri, 230;—Defterleri, 54, 55, 191;—eminleri, 25;—halîfeleri, 48;—Halîfesi, 272;—hulefâsı, 366;—tî, 17, 18, 23, 24, 38, 86, 111, 124, 132, 141, 174, 219, 220, 240, 255, 281;—tî 86, 141, 174, 220, 240;—Kalemi, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 34, 35, 54, 97, 100, 139, 146, 198, 214, 217, 220, 228, 263, 302, 352, 366

Mevlevî, 22;—yân, 316

MEVLÛD PAŞA, Kanije Kalesi Askeri Başbuğu, 371

mevlûdü'n-Nebî, 221, 222

MEZAMORTA/MOZOMORTA MUSTAFA PAŞA, Tuna Kapudanı, 313, 364, 395, 418

Mısır, 28, 29, 66, 85, 109, 147, 160, 193, 213, 241, 246, 247, 266, 285, 286, 315, 316, 320, 337, 347, 353, 387, 396, 423, 425, 431;—askeri, 315;—kulı, 85, 246, 387;—Kāhire, 109, 147, 160, 193, 213, 241, 266, 285, 286, 315, 316, 320, 337, 347, 353, 387, 425;—vâlîsi, 66, 320;—lı askeri, 97, 107;—lıoğlı, 353;—lızâde, 248, 256, 258

mi'mâr/lar, 97, 115, 356, 357;—ağa, 54;—ağa defteri, 97

Midilli, 27, 218;—Cezîresi, 93, 163, 176, 183, 195, 291

Migalgara, 192, 239, 243

Mihal Köprüsi, 68, 209, 289

MİHALOĞLU ALİ BEY'İN GAZAVÂTNÂMESİ, 24, 38

mîrâhûr-ı evvel, 50, 75, 77, 81, 85, 144, 185, 263, 288, 289, 326

Mîrâhûr-ı Sânî, 75

mîr-alem, 75, 244, 250, 372

mîrî çayır, 69

Mîr-i Kıptiyân, 52, 318

mîrimîrân, 60, 180, 189, 240, 262, 280, 284, 291, 294, 298, 331, 362, 363, 365, 366, 378, 383, 384, 410, 422, 431;—lık, 65, 252;—-ı Rûmili, 384;—-ı Silifke, 362, 383

Mîr-livâ/lık, 92, 236, 299, 300, 365;—-i Ahısha, 411;—-i Bolı, 368;—-i Canik, 308;—-i Çirmen, 362;—-i İznikmid, 361, 368, 372, 381, 384;—-i Köstendil, 280, 399

Miskālî Lokmagöz, 252

MONLÂ MUSTAFÂ EFENDİ, Cezayir Beylerbeyi, 248

Monlâ-i Hünkâr, 316

Mora, 130, 147, 156, 201, 210, 235, 283, 338;—Cezîresi, 130

Morava Nehri, 61, 67, 86, 94, 107, 123, 149, 157, 159, 162, 165, 381, 383, 384, 393, 399, 401, 410, 414, 417, 419, 421, 424

Morihova, 191

Moskov, 19, 66, 71, 98, 111, 135, 287;—keferesi, 66, 71;—kralı, 111, 112

mu'âf-nâme, 191, 192

Mudanya, 272

MUHAMMEDÜ'L-MUSTAFÂ, 80, 86, 109, 202, 223, 240, 328, 420, 426, 432

muhâsara, 35, 49, 55, 62, 69, 71, 93, 108, 114, 143, 170, 172, 212, 259, 310, 311, 370, 376, 377, 378, 380, 381, 382, 384, 386, 387, 392, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 403, 405, 423, 425, 429, 431, 432, 433

muhâsebe, 21, 195, 228, 241, 256, 257, 260, 263, 283, 351;—-i Anadolu, 349;—-i evvel, 174, 220;—-i Haremeyn, 278;—-i Haremeynü'ş-şerîfeyn, 271;—icmâli, 312;—-i kalem-i cizye, 310

muhassıl, 283, 308, 333, 348;—lık, 127, 236, 333, 411

muhayyemgâh, bkz. ordugâh

muhzır, 70, 86, 132, 159, 194, 199, 200, 202, 236, 296, 299, 381, 382, 408;—ağa, 237, 382;—ağalık, 194, 236;—ân tâ'ifesi, 70;—lık, 308

mukābele;—-i Piyâde, 155, 230, 256;—-i Süvârî, 67, 140, 193, 229, 230, 244, 254, 255, 363

MURÂD PAŞA, 284;—lı, 138

Murâdiye Câmi', 188

MURTAZÂ AĞA, İbrahim Hanzâde Evkāfı Voyvodası, 60

MURTAZÂ EFENDİ, Edirne Kadısı, 291, 310

murtazıka, 52

MÛSÂ BEY, 82

MÛSÂ EFENDİ, İmâdî, Şehr-Emîni, 134, 166, 173, 178, 183, 259, 350

MÛSÂ PAŞA, Budin Vâlisi, 374;—Palankası, 371, 372, 373, 379, 387

Musâhib Paşa Sarâyı, 182, 200

MUSTAFÂ AĞA, Darüssaade Ağası, 129, 148, 270, 280, 286

MUSTAFÂ AĞA, Debre Mukāta'ası Mültezimi, 295

MUSTAFÂ AĞA, ES-SEYİD, Ordu Defterdârı, 278

MUSTAFÂ AĞA, Frenk, Sâhib-i Ayâr, 231, 255

MUSTAFÂ AĞA, Gulâm-ı Miftâh, 244

MUSTAFÂ AĞA, İştib A'yânı, 211

MUSTAFA AĞA, Kappânî Mehemmed Ağa Vekîli, 149

MUSTAFA AĞA, Kara, Piraveşteli, Vekîl-i Defterdâr, 283

MUSTAFÂ AĞA, Kayseriyeli Emir Paşa Kethüdâsı, 295

MUSTAFÂ AĞA, Kızlar Ağası, 347, 348

MUSTAFÂ AĞA, Muhzır, 236

MUSTAFÂ AĞA, Sâbık Kamaniçe Defterdârı, 352

MUSTAFÂ AĞA, Sarı, Merhûm Ahmed Paşa Hazînedârı, Filibe Nazırı, 125, 265, 347, 349, 408, 411

MUSTAFA AĞA, Sinan Ağazâde, 333

MUSTAFÂ AĞA, Topcubaşı, 236, 409, 421

MUSTAFÂ AĞA, Uzun, Cebecibaşı, 147, 230, 242, 336

MUSTAFÂ AĞA, Uzun, Torul Madeninde Gümüşhâne Emîni, 372

MUSTAFÂ AĞA/EFENDİ, Matbâh-ı Âmire Emîni, 176, 255, 257

MUSTAFÂ ALAYBEYİ, Sağ Kol Alaybeyi, 252

MUSTAFÂ BEY, 248, 361, 368, 371, 372, 381, 384, 393

MUSTAFA BEY, Çatrapatrazâde, 248, 416

MUSTAFA BEY, Defterdârzâde Yek-çeşm, Dergâh-ı âlî kapucıbaşı, 315, 336

MUSTAFA BEY, Katana, Mîrlivâ-i İznikmid, 361, 371, 372, 381, 384, 393

MUSTAFÂ BEY, Silifke Beyi, 157

MUSTAFA ÇAVUŞ, Küçük, Dîvân-ı Hümâyûn Çavuşu, 30

MUSTAFÂ ÇELEBİ, Kalem-i Muhâsebe-i Evvel Halîfesi, 220

MUSTAFÂ ÇELEBİ, Sâbık İç Kağıt Emîni/Gulâm-ı Cizye, Odun Emîni, 134, 149

MUSTAFÂ ÇORBACI, Bodur, Veznedârbaşı, 229

MUSTAFA EFENDİ, Darphâne nazırı, 248

MUSTAFA EFENDİ, Ekâbir-i Cedîd, Defter Emîni, 203, 215

MUSTAFA EFENDİ, Kırkçeşmeli, Süleyman Efendizâde, Rûznâmçe-i Evvel, 66, 84, 86, 106, 107, 114, 124, 132, 148, 204, 219, 220, 223, 268, 281

MUSTAFA EFENDİ, Koca Reis, Ankebûd Ahmed Paşa'nın Nedimi, 76, 245

MUSTAFÂ EFENDİ, Merhûm Koca, Vâlide Sultan Kethüdâsı, 155, 230, 256

MUSTAFÂ EFENDİ, Monlâ, Cezayir Beylerbeyi, 248

MUSTAFA EFENDİ, Nigâhî, Tezkire-i Evvel/Baştezkireci, 227, 326

MUSTAFÂ EFENDİ, Osman Paşazâde, İstanbul A'yânı, 48, 49

MUSTAFA EFENDİ, Sarı, Dârüssaade Ağası Yazıcısı, Haremeynü'ş-şerîfeyn Muhâsebecisi, 216, 271, 278, 337

TÜRK BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.com

MUSTAFA EFENDİ, Tavîlebaşızâde, Istabl-ı Âmire Rûznâmçecisi, 200, 316

MUSTAFA EFENDİ, Tosyalı, Mukābele-i Süvârî, 230, 244;—Defter Emîni, 254

MUSTAFA EFENDİ, Yentür Molla, Kâtib-i Esterân-ı Palânî, 52

MUSTAFA HALÎFE, Koca, Mevkūfât Halîfesi, 272

MUSTAFÂ III., 33

MUSTAFÂ PAŞA, Budin Vâlisi, 197

MUSTAFÂ PAŞA, Kara, Maktûl Vezîr-i A'zam, 20, 56, 58, 96, 136, 170, 199, 227, 250, 252, 260, 295, 313, 386, 408

MUSTAFA PAŞA, Köprili Mehemmed Paşazâde;—-Sakız Muhâfızı, 57;—- Vezîr-i A'zam, 187, 190, 192, 198, 203, 206, 209, 210, 215, 221, 223, 224, 226, 230, 231, 232, 237, 240, 243, 246, 248, 249, 251, 252, 255, 256, 260, 261, 262, 268, 284, 286, 290, 294, 304, 307, 308, 316, 320, 323, 327, 329, 330, 331, 338, 339, 354, 374, 382

MUSTAFÂ PAŞA, Mezamorta, Tuna Kapudanı, 313, 364, 395, 418

MUSTAFÂ PAŞA, Musâhib, 335, 348, 354

MUSTAFA PAŞA, Silahdâr, Ruscuk Muhâfızı, 238, 245, 256 , 260

MUSTAFÂ PAŞA, Vezîr-i A'zam, Serasker, 43, 44, 45, 53, 55, 56, 57, 58, 62, 64, 75, 77, 81, 111, 113, 134, 137, 140, 148, 155, 163, 172, 186;—Sâbık Vezîr-i A'zam, 189, 190, 192, 193, 199, 200, 201, 202, 203, 221, 225, 226, 239, 243, 282, 364, 407

MUSTAFÂ PAŞA, Zurnapâ, Rumili Beylerbeyi, 64, 120, 121, 159, 201

MUSTAFÂ, el-Hâc, Selanikli Âsî, 50, 270, 347

MUSTAFÂ, Kara, Kifrî Ahmed Efendi Vekîli, 205

MUSTAFÂ, Kara, Şakī, 208

MUSTAFA, Sakayân-ı Hassa'dan Çıkma, 150

mutasarrıf, 178, 184, 245, 360, 384, 398, 399, 400, 407, 410, 413

muvâfakat, 188

mü'ezzin, 52

mübâşir, 47, 50, 52, 53, 54, 55, 57, 65, 66, 83, 94, 106, 116, 127, 140, 151, 153, 154, 205, 220, 223, 225, 227, 260, 281, 285, 302, 312, 314, 333, 352

mücevher, 58, 75, 174, 177, 190, 205, 250, 254, 262, 271, 315, 343, 372

müfettiş, 62, 118, 125, 145, 147, 185, 216, 410;—-i Anadolı, 62, 63, 118;—-i evkāf-ı Haremeynü'ş-şerîfeyn, 148

müfredât defteri, 217

mühimmât, 43, 45, 47, 49, 50, 51, 55, 56, 64, 67, 72, 73, 86, 94, 107, 110, 111, 115, 127, 137, 178, 185, 203, 207, 242, 250, 252, 261, 269, 270, 288, 300, 306, 307, 312, 317, 319, 350, 353, 354, 355, 370, 375, 385, 396, 401, 402, 405, 409, 414, 415, 417, 421, 423, 425, 427, 429, 431;—-ı cebehâne, 45, 49, 55, 94, 107, 115, 137, 178, 350, 353, 355, 396, 407, 414, 417, 421, 423, 425, 429, 431;—-ı sefer, 64, 242, 405;—-ı seferiyye, 44, 47, 56, 127, 300, 307, 312, 317, 319

mühr;—dâr, 284;—-i emânet, 190, 192

mükârî, 50, 51, 98, 106, 115, 125, 148, 355, 363;—bârgîrleri, 51

mülâzimân, 334

münâdîler, 56, 77, 83, 87, 88, 93, 131, 176, 353, 369, 376, 409, 422

müsâfirhâneler, 82

müsellem, 164, 188, 189, 191, 192, 200, 208, 290, 333, 410

müşaherehoran, 20, 22

müşâvere, 55, 59, 91, 109, 169, 173, 194, 201, 214, 250, 258, 270, 296, 322, 391, 405

müteferrika, 138, 139, 143, 165, 173, 196, 385, 386, 397, 429, 431;—başı, 138, 429;—gân, 230, 296, 370, 372, 376

mütekā'id/în, 30, 52, 160, 232, 300

mütevellî, 52, 271

N

Na'llıhan, 118, 125

nafaka, 46, 47

nakībü'l-eşrâf, 44, 56, 75, 169, 173, 174, 190, 194, 337

Nakkaş Paşa Sarâyı, 130

Narh, 36, 361;—-ı cârî, 45, 106, 126, 198, 203, 225, 299, 351;—-ı sultânî, 129

NASREDDİN HOCA, 33

NASÛH HALÎFE, Mevkūfât Halîfesi, 48, 367

neccâr, 25, 54, 65, 67, 97, 115, 357

Necef, 279

NEF'Î, Şair, 32

neferât, 65, 91, 147, 196, 203, 206, 208, 328, 336, 340, 363, 382;—-ı cebeciyân, 147

nefîr;—-i âmm, 46, 47, 59, 60, 62, 77, 78, 90, 93, 97, 133, 135, 159, 178, 180, 181, 196, 234, 237, 282, 290, 312, 335;—-i âmm askeri, 59, 60, 77, 90, 93, 133, 178;—-i sâlis, 74;—-i sânî, 74

nefy, 47, 57, 163, 207, 238, 269, 277, 286, 295, 316, 334, 335, 347

Nehr;—-i Arda, 68;—-i Dırava Cisri, 311;—-i İskır, 88;—-i Meric, 68, 78, 82, 84, 85, 86, 178, 262, 307, 353, 354;—-i Morava, 61, 67, 86, 94, 107, 123, 149, 157, 159, 162, 165, 381, 383, 384, 393, 399, 401, 410, 414, 417, 419, 421, 424;—-i Morava Köprüsi, 421;—-i Niş, 172;—-i Niştova, 376, 377, 378, 387, 401, 414;—-i Özi, 19, 136;—-i Raba seferi, 19, 136;—-i Sava, 45, 431;—-i Tuna, 65, 67, 70, 108, 112, 116, 118, 126, 138, 157, 162, 184, 212, 269, 282, 313, 319, 350, 364, 384, 395, 414, 417, 419, 424, 425, 427, 429;—-i Tunca, 69, 289, 298, 316, 320

Nemçe, 109, 111, 128, 130, 164, 201, 202, 210, 224, 249, 371, 379, 380, 388, 392, 394, 395, 399, 407, 408, 409;—çasarı, 210, 224;—esîrleri, 109;—kapudanı, 371;—kralı, 111, 112, 130;—leşkeri, 388

NERGİSÎ, Mehmed, 32, 38

nevbet, 68, 78, 246, 272, 338, 340, 344, 389;—ciler, 345;—-i pâdişâhî, 78

Nevrekob, 47, 191, 290, 295, 314

Nevrûz-ı Sultânî, 261, 264

NİGÂHÎ MUSTAFÂ EFENDİ, Tezkire-i Evvel/Baştezkireci, 227, 326

Niğbolı, 46, 49, 50, 106, 111, 113, 115, 143, 198, 208, 216, 223, 225, 237, 239, 267, 294, 299, 305, 312, 318, 319, 320, 332, 333, 350, 352, 360, 363, 384, 415;—İskelesi, 299, 352;—Kal'ası, 267

Niğde, 54, 196

Niş, 46, 47, 61, 66, 94, 114, 134, 138, 142, 144, 157, 158, 163, 167, 172, 173, 176, 179, 180, 196, 201, 204, 210, 212, 214, 215, 235, 237, 246, 303, 360, 364, 366, 368, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 380, 381, 382, 383, 384, 386, 387, 395, 396, 397, 398, 399,401, 402, 403, 406, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 417, 427, 431, 432;—Kal'ası, 389, 392, 399, 408;—Nehri, 172

NİŞANCI MEHEMMED PAŞA, 174, 228, 230, 232

Nişâncı, 174, 219, 284, 296;—Paşa, 228;—Vekîli, 187

Niştova Suyı, 378

NİYAZÎ-İ MISRÎ, 27

Noktacı Câmi'i, 252, 256

NÛH ÇELEBİ, Ser-Cerrâhîn-i Hassa, 334

Nusretnâme, 15

Nüzûl, 45, 48, 49, 87, 98, 100, 105, 115, 148, 157, 158, 182, 188, 193, 213, 217, 226, 241, 244, 263, 296, 365, 366, 367, 411;—emâneti, 149, 217;—emîni, 45, 48, 49, 66, 77, 81, 87, 88, 98, 100, 105, 106, 134, 135, 137, 138, 142, 154, 157, 158, 162, 182, 188, 191, 213, 241,263, 296, 312, 317, 365, 366, 367, 378, 382, 413;—emîni vekîli, 158, 177, 188;—gâh, 161;—kâtibi, 105, 115, 227, 366;—muhâsebesi, 228, 263

O

oba, 88, 296

ocağ/ocak;—ağaları, 65, 92, 170, 215, 230, 270, 289, 297, 382, 397;—başı, 18;—çavuşları, 251;—halkı, 171, 173, 232, 337;—kalyonları, 110, 130;—kapudanları, 110;—kâtibleri, 366;—kethudâları, 305;—lı suffalar, 82;—lık, 54, 106, 217, 305, 365;—lık arpası, 106;—zâbıtları, 208, 210, 219, 251, 264, 372, 403;—-ı Bektâşiyân, 42;—-ı sipâhiyân, 265;—-ı topcıyân, 296;—-ı yeniçeriyân, 43, 85, 149, 171, 211, 218, 246, 264, 330, 355, 372

oda;—başıları, 94;—çorbacıları, 94, 137;—çorbacısı, 70, 320, 333;—başı, 70, 216, 341, 344, 345, 410;—cı, 293;—-i Arz, 233, 342;—-i Arz-ı hümâyûn, 233;—-i Doğancıyân, 341, 342;—-i Hâs-ı hümâyûn, 342;—-i Hâss, 340, 344;—-i Hazîne, 342, 343, 346;—-i Kilâr, 340, 344, 346;—-i Kilârlı, 342;—-i Seferli, 284;—-i Seferlüyân, 344

odun, 25, 49, 77, 100, 123, 134, 149, 153, 161, 207;—emîni, 49, 134, 176, 207

Odunkapusı, 359

Ohri, 49, 133, 135, 188, 202, 250;—Kal'ası, 202

Opar, 250

ordu;—ağası, 296;—defterdârı, 253, 278

ordugâh/muhayyemgâh, 41, 43, 44, 45, 48, 51, 56, 58, 65, 66, 67, 70, 72, 74, 75, 76, 78, 80,

85, 88, 95, 97, 100, 101, 102, 103, 104, 107, 108, 111, 113, 115, 116, 117, 118, 119, 123, 124, 125, 126, 127, 133, 138, 140, 142, 143, 145, 146, 147, 149, 151, 152, 154, 156, 158, 159, 161, 164, 166, 167, 168, 169, 171, 172, 175, 176, 178, 179, 180, 182, 184, 185, 186, 190, 191, 192, 195, 196, 201, 203, 208, 211, 213, 215, 219, 220, 225, 227, 228, 230, 231, 234, 236, 239, 241, 244, 282, 285, 322, 369, 373, 375, 377, 397, 403, 417, 419, 421, 430, 433;—-ı Filibe, 85;—-ı Sofya, 111, 204, 212, 214

Ordu-yı hümâyûn, 47, 48, 50, 51, 53, 54, 56, 72, 73, 77, 78, 79, 81, 83, 84, 85, 87, 89, 90, 94, 95, 97, 100, 101, 104, 105, 106, 108, 109, 111, 114, 115, 116, 117, 118, 123, 124, 126, 127, 131, 132, 134, 135, 136, 138, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 148, 149, 152, 154, 156, 159, 160, 161, 163, 164, 165, 167, 168, 169, 171, 173, 174, 175, 176, 178, 180, 182, 185, 186, 191, 195, 196, 200, 208, 223, 296, 314, 351, 352, 353, 354, 360, 362, 363, 364, 366, 368, 369, 372, 373, 375, 376, 377, 378, 381, 382, 383, 384, 386, 387, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 406, 410, 412, 413, 415, 417, 421, 422, 423, 425, 427, 429, 430, 433

Ormanlı, 88, 98, 174, 175, 363, 364

orta;—çavuş, 158;—kol, 292

Orucoğlı, 313

OSMÂN , EL-HAC Pişkeşci, Bevvâb, 265

OSMÂN , Odun Emîni, 207

OSMÂN AĞA, Çavuşlar Emîni, 226

OSMÂN AĞA, Sabık Mîr-alem, 250

OSMÂN AĞA, Sarı, Koyun Emîni, Kassâbbaşı, 52, 217, 281;— İstanbul Gümrük Emîni, 306, 318

OSMAN EFENDİ, Ehl-i ilm, 149

OSMAN EFENDİ, Hattât Hâfız, 296

OSMAN HAN bin MUSTAFA, 34

OSMAN III., 33

OSMÂN PAŞA, Cin Pâdişâhı, Canik Vâlisi, 200

OSMÂN PAŞA, Maraş Mutasarrıfı, 184

OSMÂN PAŞA, Yeğen, Şakī, 42, 45, 59, 60, 61, 117, 119, 120, 121, 131, 138, 171, 368

OSMÂN PAŞAOĞLI AHMED PAŞA, Diyârbekir Vâlisi, 63, 99, 100, 122, 149, 153, 156, 157, 159, 160, 168, 201, 254, 255, 267;—Basra Valisi, 323

OSMAN PAŞAZÂDE MUSTAFÂ EFENDİ, İstanbul A'yânı, 48, 49

OSMAN, HZ., 33

otağ/otak;—-ı hümâyûn, 43, 44, 75, 85, 89, 90, 95, 116, 122, 131, 152, 166, 170, 173, 176, 187, 192, 247;—-ı sadr-ı âlî, 97, 173, 297, 329, 354, 370, 375, 411;—-ı sadr-ı âlî, 30, 84, 92, 95, 97, 98, 100, 101, 107, 114, 115, 118, 122, 123, 124, 125, 167, 169, 330, 331, 362, 363, 382, 397, 409, 410, 411, 412

otluk, 149, 157, 161

Ö

Öksüz, Çorlı Nâhiyesi, 242

ÖMER AĞA, EL- HAC, Köprilizâde Mustafa Paşa'nın Kapu Kethüdâsı, 210, 372

ÖMER AĞA, Mîrâhûr-ı Evvel, 50, 75, 77, 81, 185, 263, 288, 289, 326

ÖMER AĞA, Sadrazamın Selam Çavuşu, 334

ÖMER AĞA, Sarı, Defterdâr Ali Efendi Ağası, 212

ÖMER ÇELEBİ, Başmuhâsebe Kalemi Şâkirdi, 319

ÖMER EFENDİ, Minkārîzâde, Defterhâne-i Âmire Kîsedârı, 137

ÖMER KAPUDAN, 135

ÖMER PAŞA, Âstâne Kā'immakamı, 52, 139, 146, 147, 160, 203, 206, 207, 257, 267, 333, 360

ÖMER PAŞA, Deli, Dragoman Boğazı Muhâfızı, 181, 209

ÖMER, Hz., 26, 33, 340

Örenceâbâd-ı Hasköy, 179

öşr-i arâzî, 395

P

pâdişâh-ı âlem-penâh, 18, 26, 27, 41, 43, 48, 52, 55, 58, 65, 68, 75, 76, 86, 88, 90, 104, 110, 114, 116, 117, 134, 136, 156, 158, 166, 173, 175, 176, 190, 194, 206, 213, 222, 230, 236, 250, 288, 312, 329, 338, 339, 342, 343, 347, 349, 372

Paganoğulları, 310

palanka, 61, 128, 134, 143, 152, 162, 201, 203, 230, 299, 311, 370, 371, 372, 373, 374, 387, 397, 412, 417, 421, 422, 423, 424, 430;—-i Cedîd Kal'ası, 152;—-i Hasanpaşa,

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

423;—-i Kular, 128, 422;—-i Mûsâ Paşa, 134, 372;—-i Perakin, 162

PANBUKPAŞALI, 176, 182

Papas, 303;—lı, 82, 178, 179, 353

Papucıbüyük, 248

pâre, 57, 72, 100, 109, 123, 127, 169, 184, 185, 201, 235, 267, 313, 335, 378, 393;—-i Mısrî, 123, 184, 378, 393

Parepetre/ru, 194;—İskelesi, 405

Paris, 344

pârs, 345

Paşa;—Câmi'i, 82;—Kapusı, 219;—Mezârlığı, 297;—Sancağı, 47, 49, 50, 51, 157, 250

Paşabâğçesi, 285, 289, 307, 312

PAŞMAKCIZÂDE, Edirne Kādısı, 337

pây-ı taht, 44, 45, 52, 67, 149, 153, 157, 178, 180, 192, 228, 232, 234, 267, 292, 324

pâzâr;—başı, 129, 170, 296;—çergesi, 129;—-ı mâhî, 298

Pazarcık, 199, 214

Peçûyî, 31, 32, 197

peksimad, 138, 142, 166, 317, 378, 382, 393, 413

penc-yek;—emîni, 179, 182

Pendik, 160

Perakin, 86, 149, 157, 162, 383, 399, 417

Perenvar, 19, 136

Peskol, 393

PETRİC, 98, 188

peykân, 43, 104, 168, 174, 233, 330, 339;—-ı hâssa, 174, 233, 339

Pilevne, 106, 191, 208

PİNTİ HAMÎD, 32, 367

Piraveşte, 191, 283

Pirespe, 188

PÎRÎ BEY, 384

Piriştine, 229, 235, 237

Pirlepe, 188

pîşkeş, 203;—ci, 265

piyâde, 63, 74, 86, 108, 124, 126, 133, 135, 142, 152, 155, 158, 159, 165, 167, 174, 178, 230, 235, 256, 282, 299, 312, 315, 320, 322, 327, 378, 380, 384, 387, 396, 398, 407, 408, 419, 424, 426, 430, 431;—sekbânı, 158

Piyatse, 106

Pojerofca/Pozarofca/Bojarofca,143, 157, 159, 419

poliçe, 185, 292

Polomiye, 106

POMAK MEHEMMED AĞA, Sipâh Ağası, 166, 171, 200, 230, 265, 269

Praşov, 386, 388

Praveşte,

Preznik, 191

Priştine, 119, 120, 124, 235

Prizrin, 49, 60, 61, 121, 133, 191, 250, 377, 384, 398, 407, 410, 419;—li, 60, 63, 121, 159

Purça, 143

R

Racine, 376, 383, 417;—Palankası, 376, 417

Radomir, 98, 191, 363

Radovişte, 191

Rahova, 113, 208, 312

Ravza-i mutahhara, 266

Razlık, 191

re'âyâ, 48, 50, 51, 59, 69, 108, 123, 141,143, 150, 151, 154, 179, 181, 188, 189, 190, 191, 201, 204, 206, 214, 218, 219, 225, 228, 230, 244, 249, 306, 317, 321, 328, 331, 335, 347, 351, 371, 372, 379, 381, 388, 395, 396, 400, 403, 407, 413, 422, 425;—vü berâyâ, 59, 69, 335

re'îsü'l-küttâb, 76, 96, 139, 229, 230, 232, 233, 296;—vekîli, 76, 174;—Vekîli Bey Efendi, 187

RECEB AĞA, Arnavud, Edirne Kışlak Emîni, 77

RECEB AĞA, Bostancılar Odabaşısı, Koca Yusuf Efendi Dâmâdı, Gediklü Müteferrika, 302, 371

RECEB AĞA, Kul kethüdâsı, 158, 183

RECEB AĞA, Sâbık Esîr, Yeniçeri Ocağında Kethüdâ Bey, 176

RECEB AĞA, Vezîr-i A'zam Ahmed Paşa Kethüdâsı, 304

RECEB PAŞA, Arab, 48;—- Serasker/Serdâr, 59, 60, 61, 67, 77, 90, 93, 94, 96, 97, 99, 104, 107, 114, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 128, 132, 137, 140, 144, 148, 149, 152, 157, 158, 159, 164, 165, 167, 179, 401, 406, 417, 421, 428, 429

RECEB PAŞA, Âstâne Kā'immakāmı, 127, 372

RECEB USTA, Edirne Bostancı Ustası, 135, 136, 152

Receboğlu, Boy, 338, 354

RECEBOĞLU, Boybeyi, 355, 375, 380;—HALÎL AĞA, 383;—HALÎL BEY, 376

REMDANSKO, 19, 136

rencber, 179

Resimo,19, 130, 335, 405;—kal'aları, 130, 405

resm, 37, 43, 65, 83, 96, 101, 103, 194, 219, 301, 374;—-i arak, 194;—-i duhân, 96;—-i hamr, 83, 96, 194, 195, 205, 219;—-i hamr ü arak, 219;—-i Osmânî, 65

RESÛL-İ EKREM, 75, 173, 219, 228, 230, 232, 262, 329,

RESÛL-İ KİBRİYÂ, 107

Revan, 23, 24, 33, 34, 38

rikâbdâr ağa, 340, 344

rikâb-ı hümâyûn, 50, 173, 174, 186, 201, 230, 232, 246, 291, 307, 326, 349;—solakları, 326

rişvet, 78, 90, 93, 197, 271, 336

riyâsetlik hızmeti, 193

Rodos , 109, 135, 334;—Cezîresi, 134

ruhbânhâne, 356, 357, 359

RÛHÎ-İ BAĞDÂDÎ, 32, 278, 293, 294, 324

Rûm, 48, 249, 251, 266, 268, 326, 349, 356

Rûmili, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 56, 61, 62, 63, 64, 70, 96, 99, 119, 127, 133, 151, 154, 157, 159, 195, 196, 204, 223, 234, 250, 252, 260, 282, 296, 307, 314, 326, 335, 337, 378, 384, 391, 410, 431;—beylerbeyisi, 159;—eyâleti, 119, 120;—kādî'askeri, 70, 307, 314, 315, 337;—kolı, 392

Ruscuk, 49, 65, 70, 112, 113, 126, 184, 186, 191, 208, 216, 238, 245, 260, 269, 282, 283, 312, 350, 363, 415;—İskelesi, 70, 126

rûz-ı Hızır, 242, 288, 292, 405

rûz-ı Kāsım, 56, 93, 162, 173, 178, 186, 200, 204, 228, 411

rûz-merre, 15, 17, 19, 20, 23, 30, 35, 38, 180, 203, 231, 243, 249, 264, 336, 347, 350, 360, 416, 432

rûznâmçe, 84, 124, 141, 148, 174, 220, 223, 229, 232, 233, 245, 263, 268, 281, 312, 319, 333;—defterleri, 319;—-i Evvel, 66, 84, 86, 106, 114, 124, 132, 148, 174, 190, 203, 219, 220, 223, 228, 233, 281, 330;—-i Evvel Kalemi, 228, 233;—-i evvel mansıbı, 229;—-i hümâyûn, 139, 263, 301, 319;—-i hümâyûn Kalemi, 301

rü'ûs-ı hümâyûn, 64, 69, 152, 234, 235, 287, 302, 310, 318

RÜSTEM PAŞA, Eğre Hâkimi, 93;—- Köstendil Sancakbeyi, 203, 280, 282

rüsûm, 144

rütbe-i iftâ, 328

S

SAÇLIZÂDE, 409

Sadâret/sadr;—-ı âlî çalıcı mehterbaşısı, 94, 95;—-ı âlî kapucıbaşıları, 46, 47, 167;—-ı âlî Kethudâsı, 158, 167;—-ı âlî telhiscisi, 129;—-i uzmâ, 56, 127, 146, 231, 296, 360, 391

sadreyn, 44, 65, 72, 75, 166, 169, 171, 173, 174, 190, 194, 233, 258, 264, 270, 349

Safet Eyâleti, 252

sagīr evkāf, 52

sağ kol, 74, 120, 146, 148, 248, 250, 252;—alaybeyisi, 146, 248, 252

sâhib-i devlet, 77, 81, 86, 95, 98, 106, 109, 114, 131, 140, 145, 155, 158, 159, 161, 163, 164, 173, 197, 198, 227, 375, 402, 405

sahrâ;—-yı Edirne, 51, 56, 68, 72, 73, 138;—-yı Sofya, 59, 88, 98, 101, 106, 115, 116, 123, 125, 132, 138, 146, 153, 169, 171, 201, 364

sakā, 51, 318, 382;—yân-ı hâssa, 150, 233;—yân-ı hâssa ocağı, 150

Sakız, 57, 187, 193, 231, 277, 353;—Cezîresi, 57, 187, 193, 353

salgın hastalıklar, 28

SÂLİH EFENDİ, Dîvân-ı Hümâyûn Kâtibi, 279;—Küçük Tezkireci, 280

SÂLİH PAŞA, Mîr-i Mîrân-ı Silifke, 362, 383, 411

sâliyâne, 52, 53, 59, 60, 64, 67, 127, 139, 146, 150, 151, 173, 181, 195, 208, 214, 218, 225, 234, 241, 244, 249, 306, 335, 357, 366, 385, 390, 395, 410, 431

SALT AHMED PAŞA, Şam Vâlisi, 101, 113, 122, 125, 267

sâlyâne, 303, 311

Samakov, 87 132, 191, 283, 355

sancak, 75, 98, 117, 121, 147, 173, 187, 200, 219, 228, 230, 232, 283, 365, 371, 376, 386, 400, 422

sancak-ı Resûl, 187;—-i Ekrem, 75, 147, 173, 228, 230, 232

Sarây, 18, 26, 27, 43, 45, 46, 56, 58, 65, 75, 145, 155, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 190, 194, 206, 216, 230, 231, 234, 240, 244, 246, 249, 252, 254, 258, 260, 263, 264, 268, 270, 272, 279, 286, 287, 291, 297, 312, 316, 320, 322, 326, 327, 328,329, 330, 331, 332, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 341, 343, 347, 348, 349;—ağası, 341, 344;—kethudâsı, 341;—-ı âmire, 18, 27, 43, 45, 46, 56, 65, 75, 178, 180, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 206, 230, 231, 232, 246, 254, 264, 270, 272, 312, 316, 339, 341;—-ı âmire bostâncıları ocağı, 232;—-ı Atîk, 155, 216, 232, 244, 252, 328, 343, 349;—-ı Atîk-ı ma'mûre, 155;—-ı Cedîd-i âmire, 155;—-ı hümâyûn, 18, 26, 190, 339, 343;—-ı pâdişâhî, 58, 232;—-ı Sadr-ı âlî, 264;—-ı Sultânî, 286, 323, 329, 332, 338

sârbân, 50, 182

SARI ALİ AĞA, İstanbul Gümrük Emini, 52, 64, 66, 174, 234, 238

Sarı Burud, 134, 369

SARI HÜSEYİN PAŞA, Tımışvar Vâlisi, 391

SARI MAHMÛD AĞA, Edirne Kethüdâyeri, 265

SARI MEHEMMED AĞA, Çorumlu, Süleyman Paşa Kethüdâsı, 265

SARI MEHEMMED HALÎFE, Cizye Kalemi'nde Kâtib, 48, 260

SARI MUSTAFÂ AĞA, Merhûm Ahmed Paşa Hazînedârı, Filibe Nâzırı, 125, 265, 347, 349, 408, 411

SARI MUSTAFA EFENDİ, Dârüssaade Ağası Yazıcısı, Haremeynü'ş-şerîfeyn Muhâsebecisi, 216, 271, 278, 337

SARI OSMÂN AĞA, Koyun Emîni, Kassâbbaşı, 52, 217, 281;— İstanbul Gümrük Emîni, 306, 318

SARI ÖMER AĞA, Defterdâr Ali Efendi Ağası, 212

SARI SÜLEYMÂN PAŞA;—asrında, 391;—Vezîr-i A'zam, 104;—Vezîr-i Maktûl, 41, 174, 229, 265, 350, 372

SARI SÜLEYMÂN PAŞA;—Vezîr, 391;—Vezîr-i A'zam, 104;—Vezîr-i Maktûl, 229, 265, 372

SARI YAZICI, 348

sarıca, 42, 45, 59, 61, 62, 95, 99, 204, 208, 209, 231;—bölükbaşılığı, 59

Sarıgöl, 250

SARRÂC ALİ USTA, Edirne Bostancıları Ustalarından, 89

Sarrâchâne, 71, 251, 298, 323, 327;—Köprisi, 68, 71, 251, 298, 323, 327, 329, 331

Saruca Paşa Çarşusı, 209

Saruhan, 50, 51, 64, 184, 236, 240, 262, 306, 308;—muhassılı, 240;—Sancağı, 184;—beyli, 86, 87, 98, 175, 362;—lı, 175

Sava Nehri, 45, 67, 431

Sayda-i Beyrût, 252

SEBZÎ ÇELEBİ, Emîr Paşa'nın Dîvân Efendisi, 70

Seddü'l-bahr, 70, 353

sefer-i hümâyûn, 41, 49, 51, 53, 54, 62, 67, 72, 77, 93, 101, 116, 122, 138, 140, 153, 154, 195, 196, 213, 217, 225, 234, 237, 241, 242, 288, 296, 302, 305, 312, 317, 347, 355, 387, 410;—mühimmâtı, 234

seferli, 26, 101, 342, 284, 340, 344, 346;—Odası, 341;—yân, 344

sefîne, 70, 160, 259, 352;—-i kebîr, 70

sekbân, 42, 59, 61, 62, 95, 204, 208, 231, 389;—başı, 305;—başılık, 211;—ve sarıca, 42

Selâm Ağası, 295, 313

Selanik, 47, 48, 50, 53, 144, 148, 149, 154, 162, 202, 215, 259, 263, 282, 284, 290, 295, 318;—Baruthânesi, 202;—Emîni 53, 295;—kādîsı, 202

SELÎM AĞA, Mübayaa Mübâşiri, 198, 282, 364, 365

SELÎM AĞA, Niğbolulu, 225

SELÎM GİRAY HAN, 398

Selimiye Camii/Sultan Selîm Hân Camii, 28, 186, 192, 222, 229, 254, 308, 316, 339

*Selimnâme*ler, 247

Semendire, 29, 132, 143, 147, 157, 396, 401, 419, 423, 424, 425, 427, 429, 430;—Kal'ası, 147, 423, 429

ser;—-arabacıyân, 125;—-asker, 45, 55, 59, 61, 67, 77, 90, 93, 94, 96, 97, 99, 107, 114, 121, 122, 123, 124, 125, 128, 129, 130, 132, 137, 140, 144, 147, 148, 152, 156, 157, 158, 159, 164, 165, 167, 172, 200, 202, 205, 210, 217, 235, 238, 239, 245, 250, 253, 256, 259, 260, 338, 350, 360, 363, 378, 382,

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

385;— askerlik, 59, 60, 199, 203;—-bölük, 42, 104;— bölük zümresi, 104;—-çeşme/ler, 62, 224, 231, 296, 356, 392;—etıbbâ, 127;—-gulâm-ı Bâkī, 215, 295, 306, 347, 382;—habbâzîn, 53, 54;—kassâbân-ı hassa, 287;—-mi'mârân, 309;—- mi'mârân ı hassa, 22

serdâr, 57, 59, 99, 111, 113, 159, 179, 188, 194, 196, 198, 212, 248, 252, 260, 283, 311, 335, 363, 388, 394, 399, 405, 420, 424

serdengeçdi, 69, 94, 104, 118, 122, 147, 152, 155, 158, 159, 167, 173, 244, 287, 301, 318, 321, 398, 400, 430;—ağası, 69, 301;—bayrağı, 147

Sereşnik, 191

sergi;—emâneti, 326;—emîni, 49, 296;—kâtibi, 228;—-i hümâyûn, 263

serhaddli, 47, 49, 89, 90, 164, 201, 319, 320, 333, 371, 387;—yân, 319, 321

Severin, 364

SEYFÎ, 252

seyrângâh, 61

Sırık Meydânı, 45

Sibin Kal'ası, 389, 390

sicill-i mahfûz, 161

Sigetvar, 115, 192, 311;—fethi, 192;—Kal'ası, 115

sikke;—-i Frengî, 127, 163;—-i hasene, 224;—-i hümâyûn, 296

SİLAHDÂR FINDIKLILI MEHMED AĞA, 15

Silahdar Tarihi, 15

silahdâr, 27, 58, 64, 69, 70, 75, 83, 84, 88, 94, 97, 100, 101, 104, 107, 114, 115, 122, 131, 147, 152, 155, 158, 163, 167, 169, 181, 231, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 241, 242, 243, 244, 251, 256, 260, 265, 287, 290, 296, 301, 318, 319, 321, 330, 331, 334, 340, 343, 344, 349, 350, 354, 362, 363, 364, 365, 368, 369, 372, 376, 380, 382, 385, 388, 397, 403, 408, 409, 410, 412, 420, 423, 430, 431;—ağa, 344;—ağaları, 251, 372;—ağası, 408, 410;—bölüği, 167, 330;—Kâtibi, 293;—ocağı, 122, 123, 163, 166, 167, 243, 366, 383;—ocağı kâtibi, 290;—ocakları, 70, 100, 101, 107, 152, 244

Silahşor, 28, 231, 369, 370, 377, 382

Silistre, 46, 49, 50, 94, 97, 108, 114, 115, 118, 122, 124, 143, 147, 152, 198, 260, 302, 305, 319, 321, 363, 388, 394;—vâlîsi, 94, 108, 114, 118, 122, 147, 152

Silivri, 35, 44, 239, 359

SİNÂN AĞA, Mimar, 309

sipâh, 42, 58, 64, 69, 70, 74, 75, 83, 84, 88, 94, 97, 98, 100, 101, 104, 107, 114, 115, 118, 122, 123, 124, 131, 145, 147, 152, 155, 158, 166, 167, 169, 171, 181, 201, 230, 231, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 241, 242, 243, 244, 251, 264, 287, 296, 301, 318, 319, 321, 330, 331, 334, 349, 350, 354, 362, 363, 364, 365, 368, 369, 372, 376, 382, 385, 386, 388, 397, 403, 408, 409, 410, 412, 420, 423, 430, 431;—ağası, 171, 408;—bölüği, 330;—ocağı, 94, 123, 124, 243, 410, 412;—oğlanı ağalığı, 145;—îler ağası, 200;—izâde, 32

sirem arabaları, 298, 355

Siremli Todori, 91

Siroz, 47, 48, 188, 228, 230, 290, 314

Sivas, 63, 369, 380, 382;—Eyâleti, 48, 370;—vâlîsi, 370, 380

SİYÂVUŞ AĞA, Kapudanlı Küçük, Köprülü Mehmed Paşa Adamlarından, Cisr Mübâşiri, 65, 215, 216

Siyavuş Paşa Câmi'i, 142, 166, 168

SİYÂVUŞ PAŞA, Gürci, Sadrazam, 42

SİYÂVUŞ PAŞA;—yı Atîk, Merhûm Vezîr-i A'zam, 18, 38, 142, 279, 334, 339, 418

sôfiyân-ı kulle, 221

Sofya, 19, 45, 47, 48, 59, 60, 61, 84, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 97, 98, 100, 101, 103, 104, 105, 107, 108, 109, 110, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 130, 131, 132, 134, 135, 137, 138, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 152, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 177, 178, 180, 182, 186, 190, 191, 192, 195, 196, 199, 200, 202, 203, 205, 208, 209, 210, 211, 213, 215, 217, 218, 219, 228, 230, 234, 236, 239, 240, 241, 244, 250, 253, 259, 267, 278, 280, 282, 283, 287, 291, 292, 299, 305, 307, 308, 331, 347, 357, 358, 360, 364, 365, 366, 367, 368, 379, 385, 386, 393, 418, 425, 432;—Kapusı, 380;—kîlesi, 105;—ordugâhı, 192

sol kol, 74, 123

Solak Çeşmesi, 187, 327, 329, 330

solakān, 43, 104, 174, 264, 330, 339

Solaklar Hânı, 248

Solakzâde Târîhi, 19, 308, 310, 311

SOLAKZÂDE, 19, 32, 308, 310, 311;—MEHMED HEMDEMÎ, 32

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

sorguç, 190, 329

subaşı, 81, 89, 90, 92, 114, 117, 152, 193, 199, 200, 283, , 296, 347, 403, 413, 425

SUBHÎ, 258

sufûf;—-ı alay, 322, 327, 329, 331, 333, 349, 350, 354;—-ı asker, 351

Suğla, 50, 51

Sûk-ı Sultânî, 182, 325

SULTÂN AHMED;—devri, 42;—Han, 222;—Han evkāfı, 222;—Han evkāfı mütevellîsi, 222

SULTÂN BÂYEZÎD, 68, 182, 209, 282, 289, 291, 294, 320;—Han, 68, 182, 209, 289, 291, 294;—Han Câmi'i, 68, 182;—Han Evkāfı, 291, 294

Sultân Câmi'i, 56, 58, 250, 261;— Hamamı, 26

SULTÂN İBRÂHÎM HAN, 222

SULTÂN MEHEMMED;—Han, 97, 222, 279, 304, 311;—Han bin SULTÂN İBRÂHÎM HAN, 222;—Han bin SULTÂN MURÂD HAN, 311;—Han Evkāfı, 279

SULTAN MURÂD;—Han, 121, 197, 222, 243, 394;—Han-ı Râbi' devri, 243

SULTÂN SELÎM;—Câmi'i, 229;—Han, 186, 192, 246, 247, 256, 308, 316, 339;—Han Câmi', 186, 192, 256, 339;—Hanî, 316, 339

SULTÂN SÜLEYMÂN;—bin SULTÂN İBRÂHÎM HAN, 41;—Han, 31, 35, 206, 225, 255, 308, 309, 428;—Han-ı Sânî, 143, 206;—-ı Evvel, 42, 192

SUNKUROĞLI, Şakī, 117

sûr-ı İsrâfîl, 221

suyolcı, 25, 54

Südlice, 359

SÜLEYMÂN AĞA, Başbâkīkulu, 57

SÜLEYMÂN AĞA, Benli, Sâbık Nüzûl Emîni, nefir-i âmm tahsîldârı 106, 237, 312, 319

SÜLEYMÂN AĞA, Silahşör Habeşî, 28

SÜLEYMAN AĞA, Vişegrad Azeb Ağası, 90, 91, 92

SÜLEYMAN ÇALDAK, 32, 38

SÜLEYMÂN EFENDİ, Mezâki-i Şâ'ir, Mukābele-i Süvârî, 140

SÜLEYMÂN EFENDİZÂDE MUSTAFA EFENDİ, Rûznâmçe-i Evvel, 66, 84, 86, 106, 107, 114, 124, 132, 148, 204, 219, 220, 223, 268, 281

SÜLEYMÂN HALÎFE, Hacıoğlı Pazarlı, Mâliye Başhalîfesi, 215

SÜLEYMAN II., 19, 24

SÜLEYMÂN PAŞA, Küçük, Silahşor, 369, 370, 377;— Sivas Vâlisi, 380, 382

SÜLEYMAN PAŞA, Maraş Beylerbeyi, 363

SÜLEYMÂN PAŞA, Prizrenli, 133, 159

SÜLEYMÂN PAŞA, SARI;—asrında, 391;—Vezîr-i A'zam, 104;—Vezîr-i Maktûl, 41, 174, 229, 265, 350, 372

SÜLEYMAN USTA,bostancı ustalarından 98

Süleymâniye;—Küçük Pazarı, 253;—Kütüphânesi, 24, 33, 38

sürici, 293, 333, 351

sürsat, 46, 144, 188, 189, 191, 192, 193, 208, 244, 260

süvâr, 43, 55, 58, 63, 65, 70, 71, 74, 75, 76, 85, 88, 95, 98, 101, 102, 105, 108, 118, 122, 124, 125, 130, 140, 142, 145, 148, 154, 156, 158, 159, 161, 163, 164, 165, 168, 170, 171, 174, 182, 186, 187, 252, 254, 257, 262, 265, 279, 285, 299, 306, 312, 349, 351, 352, 354, 370, 376, 380, 390, 398, 404;—î, 67, 135, 152, 178, 192, 208, 229, 230, 235, 244, 254, 299, 315, 320, 322, 329, 363, 375, 376, 378, 380, 387, 408, 419

SÜYÛTÎ, 32

Ş

ŞA'BÂNZÂDE, 67, 318, 254;—MEHEMMED EFENDİ, 67, 319

şâhî toplar, 51, 320, 331, 370, 384, 421, 425

şakaloz, 137, 333, 371, 428

şâkird/ân, 174, 228, 280, 319, 366, 367

Şâm, 101, 113, 122, 125, 260, 267, 295, 354, 370;—askeri, 331;—kulları, 101

ŞÂMÎZÂDE, Merhûm Re'isülküttâb, 230

ŞAMLI ALİ ÇAVUŞ, 313

şaranpov, 115, 199, 201, 202, 370, 380, 383, 398, 400;—lar, 392

ŞATIR ALİ AĞA, 408

ŞÂTIR ÇORBACI, Telhîsî-i kā'immakām, 47

şayka, 162, 352, 424;—lar, 42, 162, 405

Şebeş, 126, 143

şehinşâhlık, 111

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Şehirköyi, 19, 134, 165, 167, 191, 283, 368, 369, 370, 371, 373, 385;—Kal'ası, 385;—Palankası, 373;—li Mahmûd Ağazâde İBRÂHÎM AĞA, 60

Şehremîni Çârşûsı, 67

şehr-emîni, 132, 134, 166, 173, 178, 183, 259, 350;—rûznâmcesi, 258

şehriyârî, 27, 43, 57, 89, 98, 109, 118, 126, 127, 152, 161, 163, 171, 185, 188, 207, 220, 224, 233, 234, 256, 265, 270, 296, 298, 330, 335, 339, 342, 344, 348, 354

ŞEHZÂDE SULTÂN MEHEMMED;—Evkāfı, 245;—Han Câmi'i, 97

ŞEHZÂDE SÜLEYMAN, 28

Şehzâdebaşı, 255

ŞEMS EFENDİ, 230

ŞEMS PAŞA, 197, 198

şerîfî altunı, 296

Şerîf-i Mekke, 266

ŞEYH EMÎR EFENDİ, 135, 253

Şeyh;—ABDÜLKĀDİR-İ GÎLÂNÎ, 316;—ALİ EFENDİ, 199;—EMÎR EFENDİ, 135, 253;—es-SEYYİD ABDÜLBÂKĪ EFENDİ, 253;—MISRÎ EFENDİ, 163, 195;—VEFÂ, 288;—HİMMET EFENDİZÂDE ÇELEBİ EFENDİ, 316;—-i Pîrân MAHMÛD AĞA, 90

şeyhü'l-islâm, 44, 56, 58, 64, 72, 75, 164, 169, 170, 173, 174, 187, 190, 194, 206, 258, 272, 277, 307, 316, 326, 328, 337, 339, 349Şikloş, 19, 42, 136, 311;—ma'rekesi, 19

şitâ, 162, 204, 205, 208, 228, 242, 272, 346, 400, 405, 406

Şumnı, 198, 208, 282, 312, 350, 363, 364

şütürân, 43, 49, 50, 68, 77, 81, 98, 106, 114, 142, 148, 176, 182, 185, 217, 243, 353, 364

T

ta'yînât, 79, 81, 87, 90, 98, 100, 105, 107, 111, 135, 157, 175, 177, 180, 203, 317, 319, 351, 355, 367, 379, 382, 414;—ı dâire-i vâlide sultan, 77;—ı Istabl-ı Âmire, 111, 175, 177;—ı lahm-ı ganem, 50, 149;—ı nân, 19, 77, 212;—defteri, 105

tâ'ife;—-i Arnavud, 61;—-i arpacıyân, 105, 108;—-i bâzergân, 110, 278, 314, 355, 393;—-i Ekrâd, 63;—-i Ermeniyân, 128;—-i habbâzîn, 48, 54, 81;—-i kul, 42, 232, 279;—-i lağımcı, 54;—-i tüccâr, 136, 387;—-i Yahûd, 213

TABBÂĞZÂDE EFENDİ, Şeyhülislâm, 326, 328

tabur-ı küffâr, 71, 81, 159, 383, 400;—-ı Moskov, 111

tabyalar, 380, 392, 401, 414, 417, 432

tahrîr, 20, 22, 23, 30, 31, 35, 36, 41, 46, 48, 50, 54, 56, 60, 63, 66, 67, 69, 71, 74, 77, 81, 82, 83, 86, 89, 90, 94, 100, 103, 104, 109, 111, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 122, 124, 130, 133, 134, 135, 137, 139, 141, 143, 146, 147, 148, 149, 150, 152, 154, 155, 158, 160, 162, 165, 169, 173, 175, 176, 177, 180, 181, 183, 188, 191, 192, 194, 195, 196, 198, 199, 200, 203, 206, 208, 210, 211, 213, 218, 219, 220, 225, 228, 232, 234, 241, 244, 247, 250, 253, 260, 261, 263, 264, 270, 278, 283, 285, 295, 296, 301, 302, 305, 308, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 317, 318, 320, 326, 332, 339, 343, 346, 347, 350, 351, 353, 355, 359, 360, 363, 364, 366, 371, 372, 380, 381, 385, 386, 388, 399, 401, 406, 415, 416, 418, 428, 429, 430, 432, 433

tahsîl-i emvâl-i Hazîne, 56

tahtgâh, 389

Tarih-i Vâkı'ât-ı Sultân Selim, 34

tarîkat erbâbı, 248

tarz;—-ı Çingâne, 178;—-ı Şâhmârân, 42;—-ı şehinşâh-ı Süleymânî, 264, 278, 330, 338

taşcı, 115, 358

Tatar, 42, 59, 64, 66, 71, 98, 111, 116, 135, 161, 169, 172, 184, 191, 203, 210, 215, 229, 230, 235, 238, 261, 287, 288, 296, 308, 319, 321, 384, 390, 396, 397, 400, 415, 421, 422, 427;—ağası, 161, 169;—askeri, 59, 308

Tatarpazarı, 59, 60, 85, 86, 98, 106, 115, 119, 121, 175, 176, 182, 191, 199, 282, 290, 317, 333, 351, 354, 355, 357, 360, 361, 362

Tatlukapu, 316

tavâf-ı Beytu'llâh, 266

TAVÎL HÜSEYİN PAŞA, Anadolu Müfettişi, 62;—Merhûm 145

TAVÎLEBAŞIZÂDE MUSTAFÂ EFENDİ, Istabl-ı Âmire Rûznâmçesi, 200, 316

Taye Hatun Karyesi, 57

TAZICIBAŞI RAMAZÂN AĞA, 106

teberdâr/ân, 145, 216, 232, 252,343, 345;—-ı Sarây-ı Atîk, 145, 244, 349

TECELLÎ EFENDİ, Piyâde Mukābelecisi, 155

teftîş defterleri, 312

tekā'üd, 181, 192, 236, 239, 245, 415

Tekirdağı, 48

Tekye, 252, 298, 347;—-i Bektâşiyân, 298;—-i Tarîk-ı Kadriyân, 252

Telhîs/ât, 52, 64, 65, 67, 83, 144, 146, 150, 157, 162, 191, 195, 196, 198, 199, 207, 214, 218, 219, 232, 248, 270, 286, 290, 296, 302, 304, 318, 330, 350, 411;—ci, 117, 129, 297;—î-i kā'mmakām, 47;—î-i sadr-ı âlî, 31, 117, 147

telef-i hazîne, 42, 337

temessük, 105, 125, 141, 271, 286, 314, 337

Tersâne, 29, 57, 134, 135, 202, 205, 207, 231, 249, 304, 333, 359;—-i âmire, 57, 134, 135, 202, 205, 207, 231, 249, 304, 333;—-i âmire emîni57;—-i âmire kethudâlığı, 135;—-i âmire kethudâsı, 207;—-i âmire rûznâmçesi, 205

teslîm-i Hazîne, 46, 51, 52, 53, 54, 83, 96, 128, 139, 140, 141, 143, 185, 196, 200, 217, 218, 219, 224, 237, 246, 257, 300, 306, 312, 337, 349;—-i âmire, 54, 128, 143

tezkireci, 109,110, 227;—lik, 279, 280;—-i Evvel, 326;—-i Mâliye, 133, 174, 220;—-i mâliye vekîli, 220;—-i mîrâhûr-ı evvel, 69;—-i Sânî, 96, 279

Tezkiretü'l-ebniye, 309

Tımışvar, 19, 29, 118, 126, 391, 424;—Kalesi, 19, 29

Tırhala, 48, 49, 156, 284, 290

TIRNAKCI HASAN AĞA, Yeniçeri Ağası, 311

Tırnovi, 198, 208, 239, 282, 312, 350

Tikveş, 89, 98, 191

tîmâr, 98, 99, 115, 144, 196, 197, 252, 331, 353, 369, 371, 377, 378, 380, 384, 386, 398, 399, 400, 407, 410, 423, 431

Timurhisârı, 47, 188, 283, 314

TİMURLENG, 420

Timurtaş, 230, 231, 258, 261, 262, 268, 279, 281, 287, 289, 291, 301, 304, 308, 320, 322, 335

Tirepoli, 208

Tokad, 54, 95, 196, 338;—voyvodalığı, 338

TOKMAK BÖLÜKBAŞI, Vezîr-i A'zam Mustafa Paşa Ağalarından, 62, 231, 239

TOMANBAY, 247

tonbaz, 70;—lı, 364

top, 49, 53, 72, 88, 89, 94, 107, 110, 114, 115, 117, 124, 132, 137, 150, 171, 172, 178, 202, 234, 282, 311, 333, 351, 355, 370, 371, 373, 375, 377, 381, 384, 386, 387, 389, 395, 397, 398, 399, 401, 409, 421, 424, 426, 428, 431;—arabacıları, 88, 355;—cı, 50, 58, 69, 94, 166, 167, 173, 231, 261, 305, 328, 331, 353, 354, 355, 371, 375, 410;—cı, 88, 95, 158;—cı ocağı, 49, 95, 331;—cı ocakları, 173, 354;—cıbaşı, 230, 236, 337, 373, 409;—cılar, 117, 171, 195, 330, 331, 333, 374;—cılar ocağı, 171, 195, 330, 333;—cıyân, 43, 64, 137, 236, 312, 421;—cıyân-ı Dergâh-ı âliyân, 43;—hâne, 45, 49, 137, 178, 261, 340, 350, 353, 355, 375, 409, 421, 423, 425;—tabyaları, 409;—-ı şâhî, 94, 178, 381, 401, 424

TOPAL HÜSEYİN PAŞA, Bosna Valisi, 89, 90, 91, 92, 94, 143, 146, 152, 170, 259, 290, 396, 430

Torul, 54, 372

TOSUN MUSTAFÂ, Veznedârbaşı, 233, 330

TOSYALI MUSTAFÂ EFENDİ, Mukābele-i Süvârî, 230, 244;—Defter Emîni, 254

Tozkoparan, 61, 256, 323

TÖKÖLİ, 94, 97, 108, 114, 116, 118, 124, 126, 147, 159, 163, 171, 203, 216, 321, 363, 386, 388, 390, 393;—İmre, 21;—KRAL, 108, 114, 116, 118, 124, 126, 159, 171, 203, 216, 321, 363, 388, 394;—KURS KRAL, 94, 97, 321, 386, 389

Trablus-ı Mağrib, 224

Trablusşâm, 145, 185, 241, 245, 300, 315, 337;—vâlîsi, 185, 300, 315, 337

Trabzon, 48

Tûfân-ı Nûh, 68

tuğ;—cıyân, 330;—hızmeti, 70;—-ı hümâyûn, 43, 72, 73, 75, 86, 118, 174, 176, 178

Tuna, 45, 65, 70, 109, 112, 116, 126, 162, 223, 238, 245, 283, 299, 313, 350, 364, 395, 401, 414, 415, 418, 424, 426, 428, 430, 431;—iskeleleri, 299;—kapudanı, 162, 364, 415;—Nehri, 45, 65, 67, 70, 108, 112, 116, 118, 126, 138, 157, 162, 184, 212, 269, 282, 313, 319, 350, 364, 384, 395, 414, 417, 419, 424, 425, 427, 429;—Nehri sefîneleri, 45;—sefîneleri, 70, 299, 350;—şaykaları, 109, 364, 414, 418;—şaykası, 313;—yalıları, 113;—yalısı, 223, 238, 245, 299, 428, 430

Tunca Nehri, 68, 262, 331

Tunus, 224

Turna Depesi, 68

turnacıbaşı, 307, 332;—lık, 130, 307

TURSUN MEHEMMED PAŞA, Karaman Vâlisi, 298, 301;— Serasker, 350, 360, 395, 396, 399;—Ma'zûl, 400

Tutrakan, 245

tüccâr tâ'ifesi, 93, 152

tüfeng, 120, 159, 202, 250, 322, 370, 371, 377, 381, 384, 386, 387, 389, 392, 396, 397, 398, 399, 401, 407, 409, 424;—-endâz, 120, 250, 322

Türk, 24, 38, 112, 130, 385, 390, 394

Türkmân, 63, 95, 184, 261, 296, 306, 327, 338, 354, 355, 364, 370, 375, 380, 383, 400;— boy beyleri, 360;— -ı Dânişmendlü, 50;— levendât, 354;—voyvodalığı, 338;—voyvodası, 184

U

ulak, 128, 130, 134, 143, 159, 163, 172, 201, 235, 245, 291, 292, 293;—lar, 122

ulemâ, 43, 75, 76, 82, 88, 92, 117, 163, 180, 206, 222, 263, 269, 289, 338

Uludere, 80, 82, 179, 352, 353

ulûfe, 18, 46, 47, 69, 83, 84, 95, 97, 98, 100, 101, 107, 114, 115, 118, 122, 123, 124, 166, 167, 169, 185, 234, 236, 237, 238, 239, 241, 242, 243, 264, 330, 331, 334, 344, 362, 363, 410, 412, 429;—sergisi, 95, 101, 107, 114, 122, 167, 169, 234, 236, 237, 330, 331, 362, 410

Unkapanı, 359

USANLIOĞLI MEHEMMED AĞA, Serdengeçti Ağası, 159

Usturgon, 212, 311

Usturumca, 98, 188, 363

Uyvar;—fethi, 19, 136;—Kal'ası, 133, 212;—seferi, 19, 82

UZUN ABDÎ AĞA, Bosnavî Hüseyin Paşa Ağalarından, 124

UZUN MEHEMMED USTA, Mübâya'a Mübâşiri, 46;—Mîr-i Kıptiyân, 52;—Nüzûl Emîni, 66, 77, 81, 87, 88, 98, 105, 106 , 134, 135, 137, 138, 142, 182, 183, 191, 213, 214, 217, 228, 241

UZUN MUSTAFÂ AĞA, Cebecibaşı, 147, 230, 242, 336

UZUN MUSTAFÂ AĞA, Torul Madeninde Gümüşhâne Emîni, 372

Uzuncaâbâd; 80, 352 — Hasköyi, 80, 352

Ü

Üçşerefeli, 56, 192, 198, 203, 209, 215, 221, 224, 226, 229, 237, 238, 241, 243, 246, 249, 261, 262, 266, 268, 284, 286, 290, 294, 301, 304, 308, 316, 320, 327, 347;—Câmi'-i şerîfi, 192, 198, 209, 215, 221, 224, 226, 237, 241, 246, 249, 261, 266, 268, 284, 286, 290, 294, 301, 308, 327

üçünci halîfe; 234;— lik gediği, 234

ümmet-i Muhammed, 78, 79, 84, 107, 109, 119, 146, 158, 159, 198, 202, 208, 228, 229, 240, 267, 312, 321, 328, 364, 373, 375, 388, 394, 410, 418, 420, 426, 429, 432

Üngürüs 41, 43, 59, 144, 252;—altunı, 296;—seferi, 41

ÜNSÎ EFENDİ, 195

Ürgüp, 378

Üsküb, 47, 48, 53, 54, 120, 131, 133, 135, 136, 150, 180, 191, 195, 201, 204, 208, 210, 211, 212, 219, 220, 228, 230, 232, 235, 239, 250, 254, 266, 283, 290, 363, 368;—Nâzırı, 201, 211;—nezâreti, 150;—nezâreti emîni, 150;—re'âyâsı, 201

Üsküdar, 48, 146, 160, 195, 207, 222, 306, 353;—kādîları, 207

ÜSKÜDARÎ ABDULLAH EFENDİ, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 34, 35, 38

üstâd lağımcılar, 54

ÜVEYS PAŞA, başdefterdâr, 197

V

Vâkı'ât-ı Rûz-merre, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36

Vâkı'ât-ı Sefer-i SULTÂN SÜLEYMÂN-I SÂNÎ, 41

vakıyye, 100, 123, 256, 272, 310, 357, 401

Valçitrin, 60, 119, 124, 191, 237, 283

Vâlide Sultân, 75, 76, 77, 180, 205, 206, 222, 230, 256, 315;—ağası, 75, 77;—hazretleri, 75, 77;—kethudâsı, 155, 230, 315

Valyova, 124;—Kal'ası, 124

Van vâlîsi, 186

Varadin, 42, 67, 126, 204, 391;—Kal'ası, 391;—Köprüsü, Varadin, 391

Varda Kosta, 109

vazîfe, 52, 309, 320, 388

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

vekâlet-i defterdârlık, 283

Vekîl;—-i BEYÂZÎ MEHEMMED EFENDİ, 35;—-i defterdâr, 76, 407;—-i defterdârlık, 67;—-i devlet, 42, 204, 270, 284;—-i harc, 70, 190, 193, 224, 226

VELÎ EFENDİ, Kağıt Emîni, 326

VELÎ EFENDİ, Yeniçeri Efendisi, 220, 246, 268

VELİ PAŞA, Âsî, 59, 61,

VELİ PAŞA, Köse, Deli Hüseyin Paşa Kethüdâsı, 405, 406

VELÎ YAZICI, Tırnovili, 239

Venedik, 16, 18, 24, 49, 55, 69, 109, 130, 133, 170, 259, 406;—kalyonı, 110;—keferesi, 55, 109, 133, 170, 259

vezâret, 59, 62, 65, 143, 144, 174, 187, 190, 192, 193, 231, 233, 248, 284, 335, 338

Vezîr, 47, 52, 55, 63, 65, 70, 76, 93, 96, 111, 122, 144, 147, 154, 172, 181, 183,185, 186, 187, 193, 198, 199, 200, 202, 203, 205, 210, 215, 217, 238, 245, 253, 259, 266, 267, 282, 284, 308, 323, 333, 334, 340, 360, 365, 387;— -i a'zam, 19, 44, 45, 55, 56, 57, 58, 62, 64, 72, 75, 81, 82, 134, 136, 137, 104, 140, 147, 148, 186, 190, 192, 193, 199, 200, 203, 209, 210, 212, 215, 221, 223, 224, 226, 227, 230, 231, 232, 234, 237, 239, 243, 250, 261, 294, 304, 308, 330, 339, 354, 364

veznedâr, 105, 184, 229, 330;—ân, 185, 199, 229, 233;—başı, 233;—lık, 229

Vidana, 188

Vidin, 45, 46, 65, 94, 97, 108, 114, 122, 124, 143, 159, 160, 168, 184, 196, 203, 204, 216, 283, 312, 350, 364, 380, 395, 399, 415, 418, 419, 424, 429;—Kal'ası, 364, 395, 396, 400;— Kapusı, 380

vilâyet;—-i Boğdan, 53;—-i Bosna Darbhânesi, 290;—-i Eflak, 53, 55, 112, 245, 388

Vireçar, 430, 433

Vişegrad, 89, 90;—Azeb Ağası, 90;—Kal'ası, 89, 91, 92

Vize, 50, 51, 157

voynugān, 105

voynuk, 86, 105, 132, 178, 313;—beyi, 178, 313;—çeribaşısı, 105, 132;—keferesi, 86

voyvoda, 53, 60, 116, 410

vükelâ-yı devlet, 50, 52, 153, 176, 209, 226, 270, 391

vüzerâ, 43, 65, 75, 76, 82, 88, 92, 117, 180, 189, 190, 206, 222, 233, 263, 272, 296, 338, 391;—-yı izâm, 189, 206

Y

Yagodine, 67, 86, 159, 381, 383, 384, 393, 399, 400, 410, 417, 419, 420, 425;—Köprüsi, 159

Yahûd, 48, 213, 222;—î, 191

YAHYÂ AĞA/EFENDİ, es-Seyyid, Mukābele-i Piyâde, 155, 230, 256

YAHYA ÇELEBİ/EFENDİ, Kâtib-i Masraf, 57, 207

YAHYÂ EFENDİ, Tezkire-i Mâliye Vekîli, 220

Yalınızgöz, 68, 320, 354

Yalınızkör, 183, 198, 225, 317

Yalıova, 62

yamak;—neferâtı, 210;—lar, 216, 307

Yanbolı, 169, 217, 295, 305, 365;—Kıbtiyânı Cizyesi, 295

Yanova, 19, 136, 368, 390, 410;—fethi, 136;—Kal'ası, 390, 410;—seferi, 368

YANTUR HASAN PAŞA, 391

Yanya, 49, 156, 250, 338

Yapağıcı Çiftliği, 44

yâve, 184, 238, 283;—cizyedârı, 184, 238;—kâğıdı, 283

YAZICI HASAN PAŞA, Bağdad Vâlisi, 194, 209

yazıcılık, 271

Yedikulle habsi, 267

YEĞEN MEHEMMED AĞA, Ermeni Cizyedârı, 52, 318;—- Yâve Cizyedârı, 184;—-Tokat Voyvodası, 338

YEĞEN OSMÂN PAŞA, Şakī, 42, 45, 59, 60, 61, 117, 119, 120, 121, 131, 138, 171, 368

Yeğenâbâd, 59, 60;—mahalli, 59

YEKÇEŞM MEMİŞ AĞA, çavuşbaşı vekîli, 76

YEKÇEŞM MUSTAFÂ BEY, Defterdârzâde, Dergâh-ı Âlî Kapucıbaşı, 315, 336

Yeni Valide Camii, 29

Yenibâğçe, 130, 316

Yenice-i Kızıl Ağaç, 367

Yenice-i Vardar, 188

yeniçeri, 31, 49, 50, 51, 52, 57, 58, 64, 69, 70, 72, 81, 82, 85, 88, 104, 105, 111, 115, 122,

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

123, 130, 131, 137, 149, 155, 158, 167, 173, 175, 176, 188, 194, 201, 211, 215, 216, 218, 219, 220, 223, 225, 229, 233, 246, 268, 296, 299, 307, 308, 311, 318, 320, 322, 330, 332, 337, 348, 353, 354, 355, 364, 366, 370, 371, 375, 376, 377, 378, 380, 381, 382, 399, 400, 403, 410, 412, 417, 419, 424, 426, 430, 431;—ağalığı, 155, 194;—ağası, 149, 194, 201, 211, 215, 218, 219, 233, 348;—efendiliği, 246;—efendisi, 220, 225, 268, 322;—Meydânı kassâbbaşısı, 53, 281;—ocağı, 31, 51, 58, 70, 72, 81, 82, 85, 88, 107, 111, 115, 122, 194, 223, 299, 320, 348, 353, 354, 355, 366, 370, 375, 376, 377, 417;—odaları, 216;—sakāları, 51;—yân, 85, 149, 166, 232, 241, 322, 328, 339, 355, 376, 426;—yân-ı solakān, 166

Yenihan, 88, 101, 131, 363

Yeniil, 50

Yeniköy, 175, 176

Yenimahalle, 222

Yenipalanka, 143

Yenipazar, 63, 89, 92, 120, 146

Yenişehir, 156

yevmiyye, 105, 107, 135, 180, 207, 320, 333, 355

Yirgöğü, 65, 70, 208, 245

yirli;—kefere, 203;—kulı, 115, 183, 333, 374;—kulı ağası, 183, 333

yoklama defterleri, 302

Yörük, 49, 89, 92, 282, 290, 291, 333;—bayrakları, 122;—Beyi, 89, 92;;—beyliği, 49;—çeribaşıları, 283;—tâ'ifesi, 49, 290

yund yılı, 261

YÛSUF AĞA, Başbâkīkulu, 348, 254 , 382, 397

YÛSUF AĞA, Kızlar Ağası, 316

YÛSUF AĞA, Mîr-alem, 244, 372

YÛSUF AĞA, Murâd Paşalı, Gediklü Müteferrika, 138, 139, 269, 284

YÛSUF AĞA, Saruhan Bildâr Bedeli Tahsildârı, 184

YÛSUF EFENDİ, Ayntabî, 350

YÛSUF EFENDİ, Kel, Haleb Muhassılı, 127, 140, 141, 161, 333, 334;—-Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel, 209, 213, 216, 217, 219, 220, 223, 250, 251, 255, 259, 261, 262, 285, 287, 300, 302;—- Defterdâr-ı Sâbık, 410

Z

ZA'ÎM MEHEMMED, 31;—tercemesi, 31

zâbıt, 77, 90, 104, 133, 158, 161, 173, 178, 201, 212, 232, 341;—ân/lar, 82, 92, 137, 180, 320, 328

ZADRALI CÂNBÂZ SEFER, 51

zağarcıbaşı, 107, 205, 218, 242, 251 255, 386, 392, 398, 400, 403, 431;—lık, 188

Zağferanborlı, 52

Zağra, 106, 198, 217, 225, 282, 305, 365;—âhûrları, 217;—-i Atîk, 106, 198, 225, 282;—-i Cedîd, 106, 282

zahîre, 45, 47, 48, 49, 55, 57, 60, 66, 79, 87, 100, 115, 123, 125, 126, 129, 132, 134, 137, 138, 142, 148, 154, 156, 161, 175, 182, 189, 203, 213, 216, 225, 250, 263, 269, 282, 305, 320, 350, 352, 355, 363, 365, 366, 379, 382, 383, 384, 387, 393, 396, 402, 405, 407, 415, 418, 419, 424, 427;—kitabeti, 19

zâviye, 164

ze'âmet/leri, 106, 139, 143, 152, 170, 197, 245, 371, 392;—lü, 67

zenberekcibaşı, 307

ZIRHÎ, Şakī, 185

Zihne, 47, 191, 290, 314

zimem;—defterleri, 46, 139, 146;—temessükâtı, 183

zindân, 30, 57, 68, 193, 200, 202, 207, 221, 226, 231, 238, 239, 249, 268, 281, 282, 283, 333, 336, 347, 359

ZİRİNOĞLI, 310

Ziştovi, 113, 208, 282, 350

Zorbâlar;—Fetreti, 336;—Vak'ası, 334

zu'amâ, 98, 99, 100, 115, 144, 196, 252

ZÛR ABBÂS, Şakī, 95, 185

ZÛRNÂPAMUSTAFÂ PAŞA, Rumili Beylerbeyi, 64, 120, 121, 159, 201

ZÜLFİKĀR AĞA, Kostazâde, Sadr-ı Âlî Kapucıbaşı, 167

ZÜLFİKĀR EFENDİ, Elçi, 392

ZÜLFİKĀR PAŞA, Yeniçeri Ağası, 57

zümre;—-i eşirrâ, 140;—--i eşkıyâ, 59, 99, 168, 185, 194, 204, 368;—-i silahdârân, 42, 74, 88, 95, 118, 232, 265, 287;—-i silahdârân ağaları, 88;—-i silahdârân ocakları, 95;—-i sipâhiyân, 42, 251;—-i solakān, 232;—-i zu'amâ, 23

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Eserden Örnek Sayfalar

Vâkı'ât-ı Rûz-merre I, TSMK, Revan, nr. 1223.

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

كبيكج

جزع ومسجد ومحراب ومنبر
ابو بكر وعمر وعثمان وحيدر
رضوان الله عليهم اجمعين

واقعات سلطان سليمان
ثاني بخط الشيخ
سطر ٢٧

من كتب كتبته بيدي وانا افقر الورى
عفي عنه

قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم
من قطع الثوب في يوم الاحد اصابت اليه غم وكم يكن مباركا
ومن قطع يوم الاثنين يكون مباركا ومن قطع يوم الثلثا
يسرقه السارق او يغرق الماء او يحرق النار ومن قطع
يوم الاربعا يرزقه الله اليه رزقا لم يبعث الي مشقة
ويكون عيشه في الرضا ومن قطع يوم الخميس يرزقه
الله تعالى العلم في ذلك الثوب اليه ويكون مكرما
عند الناس ومن قطع يوم الجمعة يطول عمره ويزداد دولته
ومن قطع يوم السبت يكون مريضا ما دام ذلك الثوب
في بدنه الي ان يهب ويبيع صدق رسول الله
نقلت من قاضيخان

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

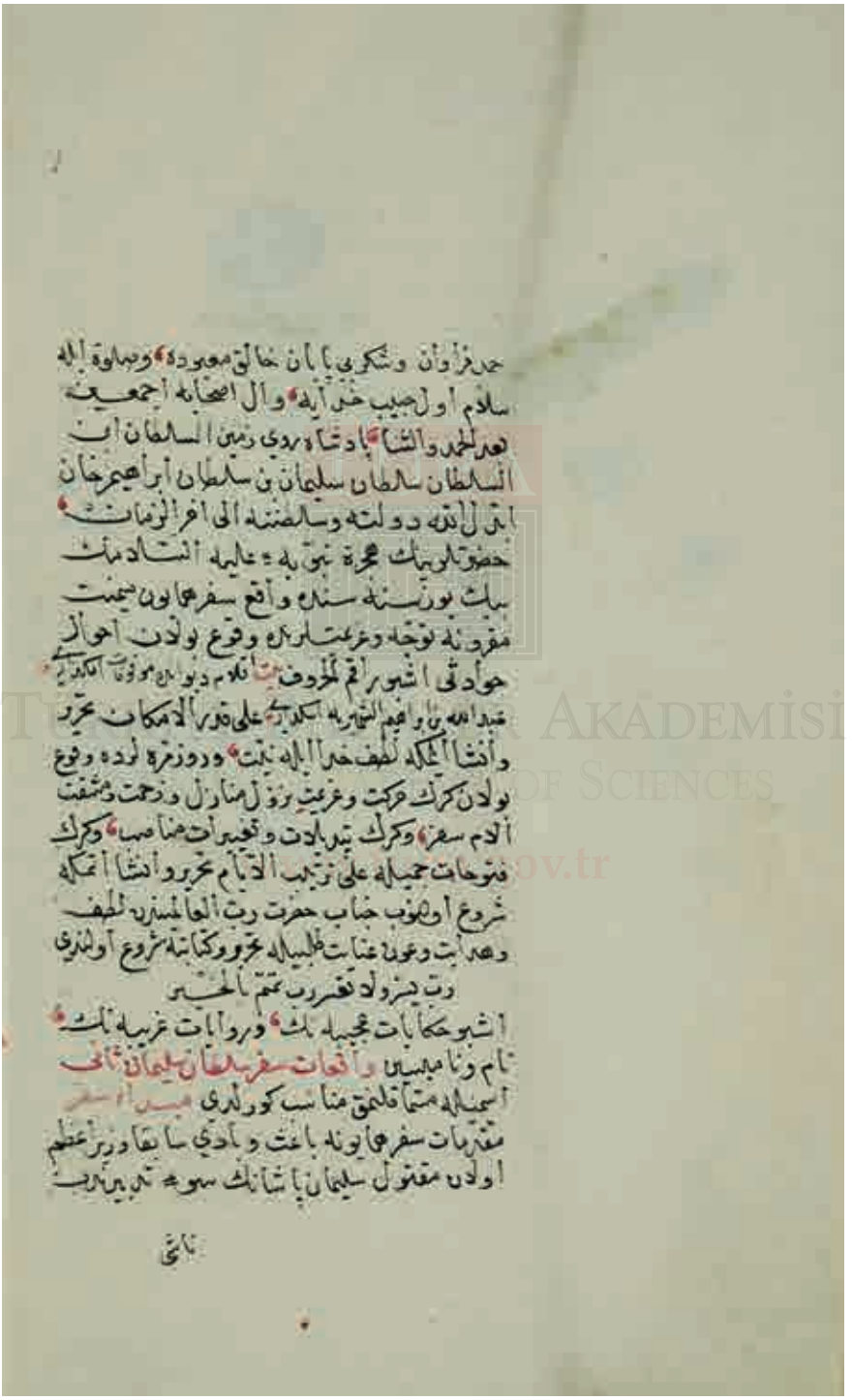

حمد فراوان وشکر بی پایان خالق معبوده وصلوة ایله
سلام اول حبیب خدایه وآل اصحابه اجمعین
بعد الحمد والثنا پادشاه روی زمین السلطان ابن
السلطان سلطان سلیمان بن سلطان ابراهیم خان
ابدل الله دولته وسلطنته الی آخر الزمان
حضرتلرینک هجرة نبویه علیه السلامک
بیک یوز سنه سنده واقع سفر همایون میمنت
مقرونه توجه وعزیمتلرنده وقوع بولان احوال
حوادثی اشبو راقم الحروف بیت اقلام دیوانده موقوفات اکدیری
عبد الله بن ابراهیم الشهیر به اکدیری علی قدر الامکان تحریر
وانشا ایتمکه لطف خدا ایله نیت وروزمره لرده وقوع
بولان کرک حرکت وعزیمت نزول منازل وزحمت ومشقت
آلام سفر وکرک تبدیلات وتغییرات مناصب وکرک
فتوحات جمیله علی ترتیب الایام تحریر وانشا ایتمکه
شروع اولنوب جناب حضرت رب العالمیندن لطف
وهدایت وعون عنایت طلبیله تحریر وکتابته شروع اولندی
رب یسر ولا تعسر رب تمم بالخیر
اشبو حکایات عجیبه نک وروایات غریبه نک
نام ونامیسین واقعات سفر سلطان سلیمان ثانی
اسمیله مسمی قلنمق مناسب کورلدی مبدأ سفر
مقدمات سفر همایونه باعث وبادی سابقا وزیر اعظم
اولان مقتول سلیمان پاشانک سوء تدبیرندن

ناشی

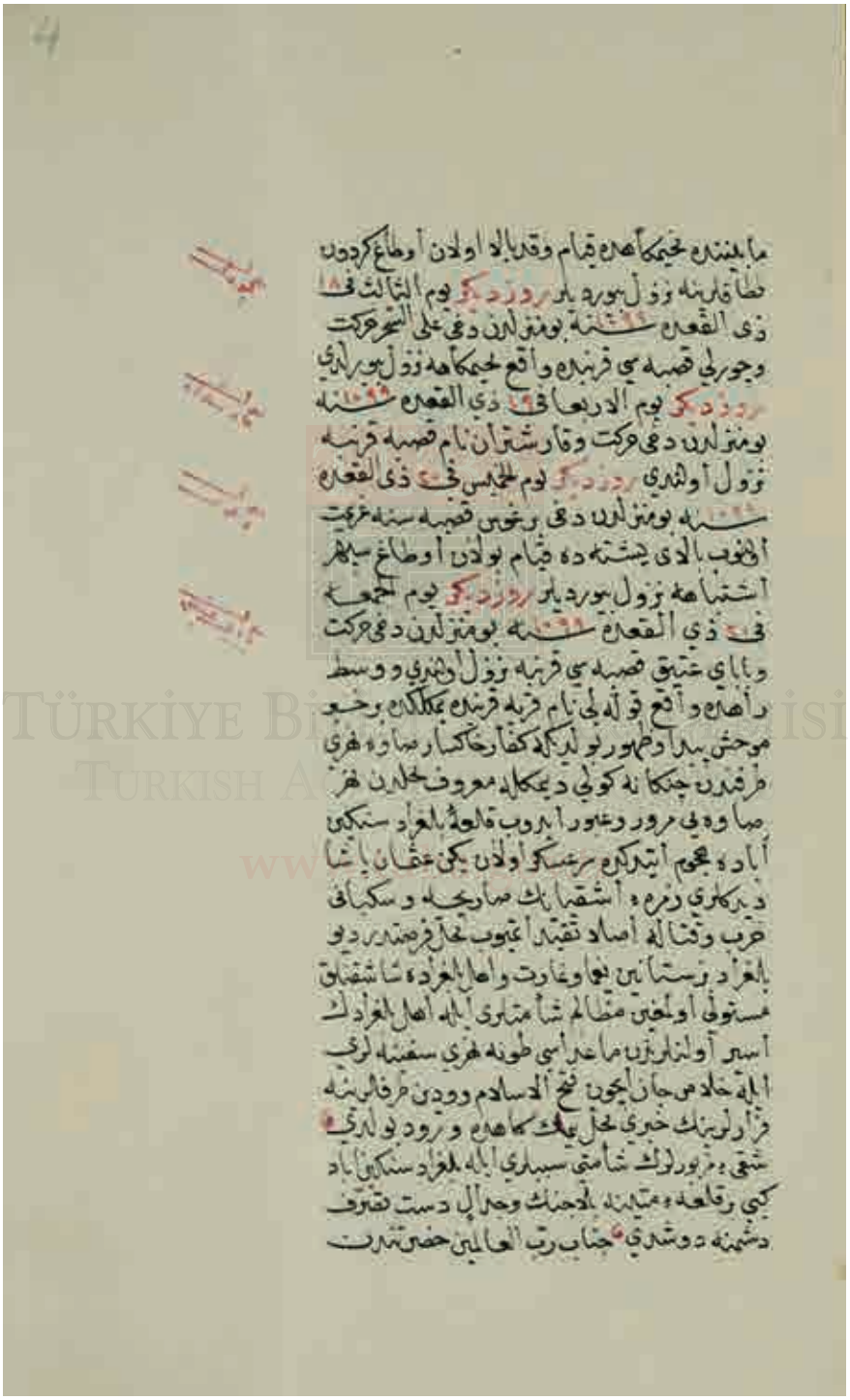

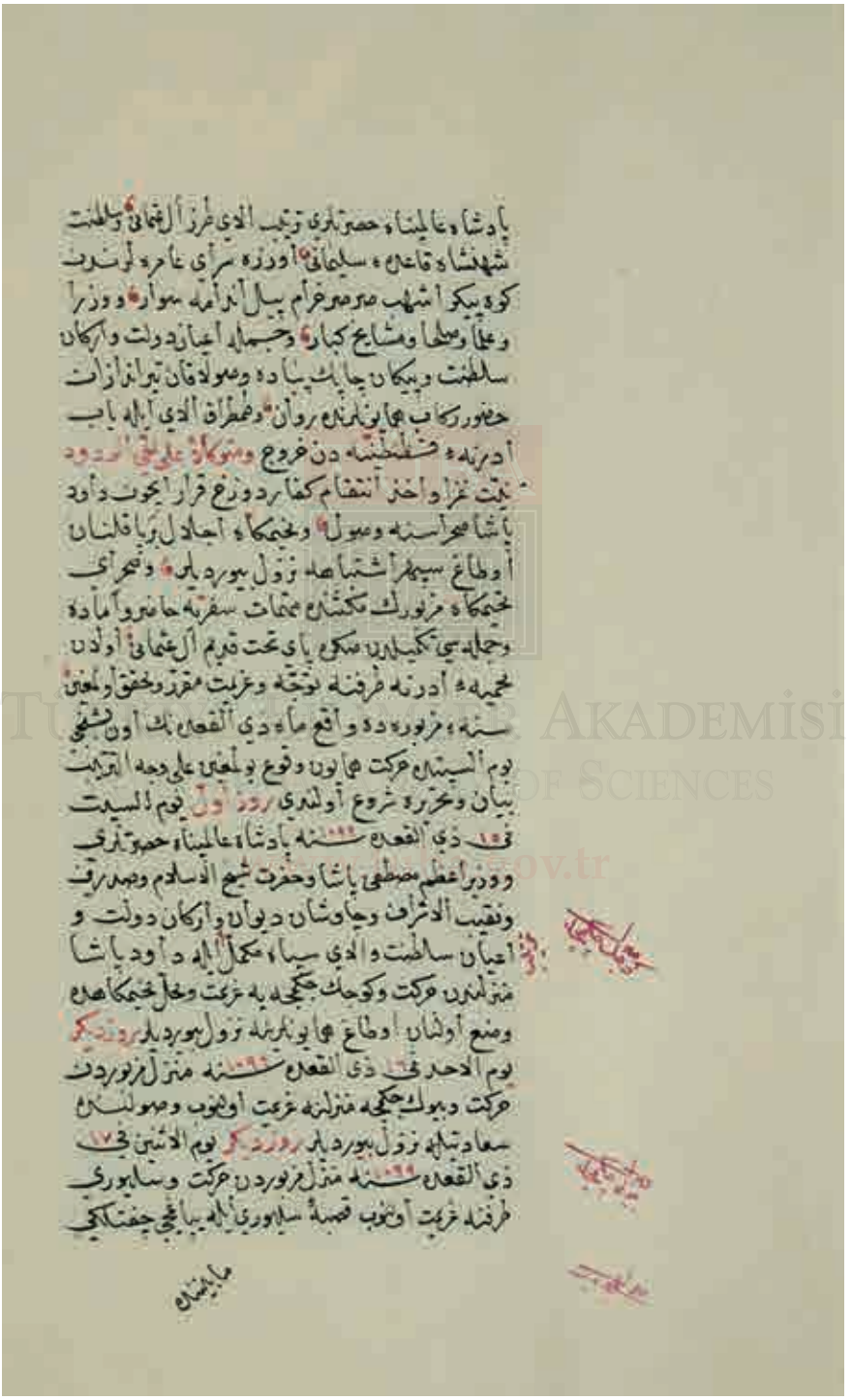

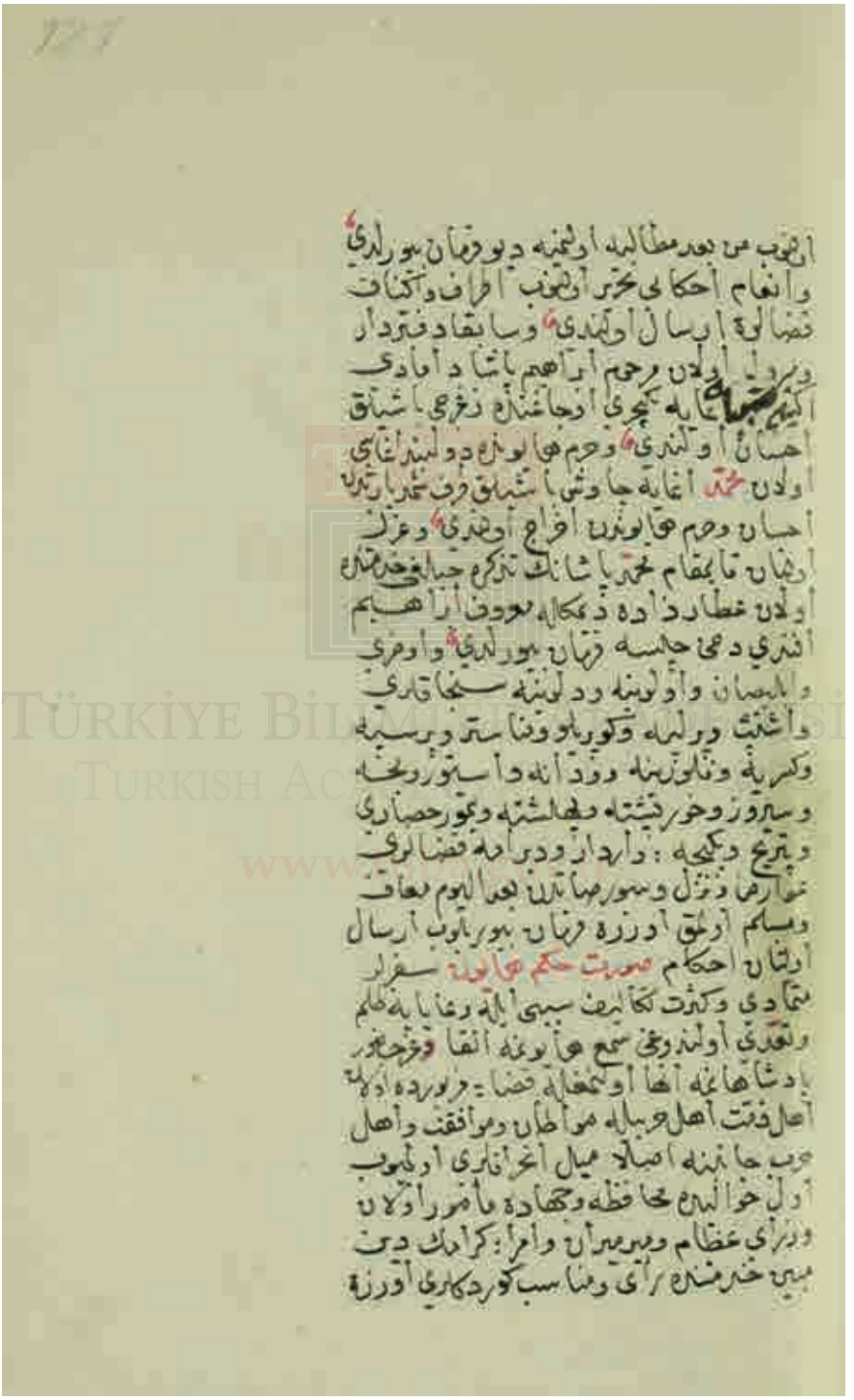

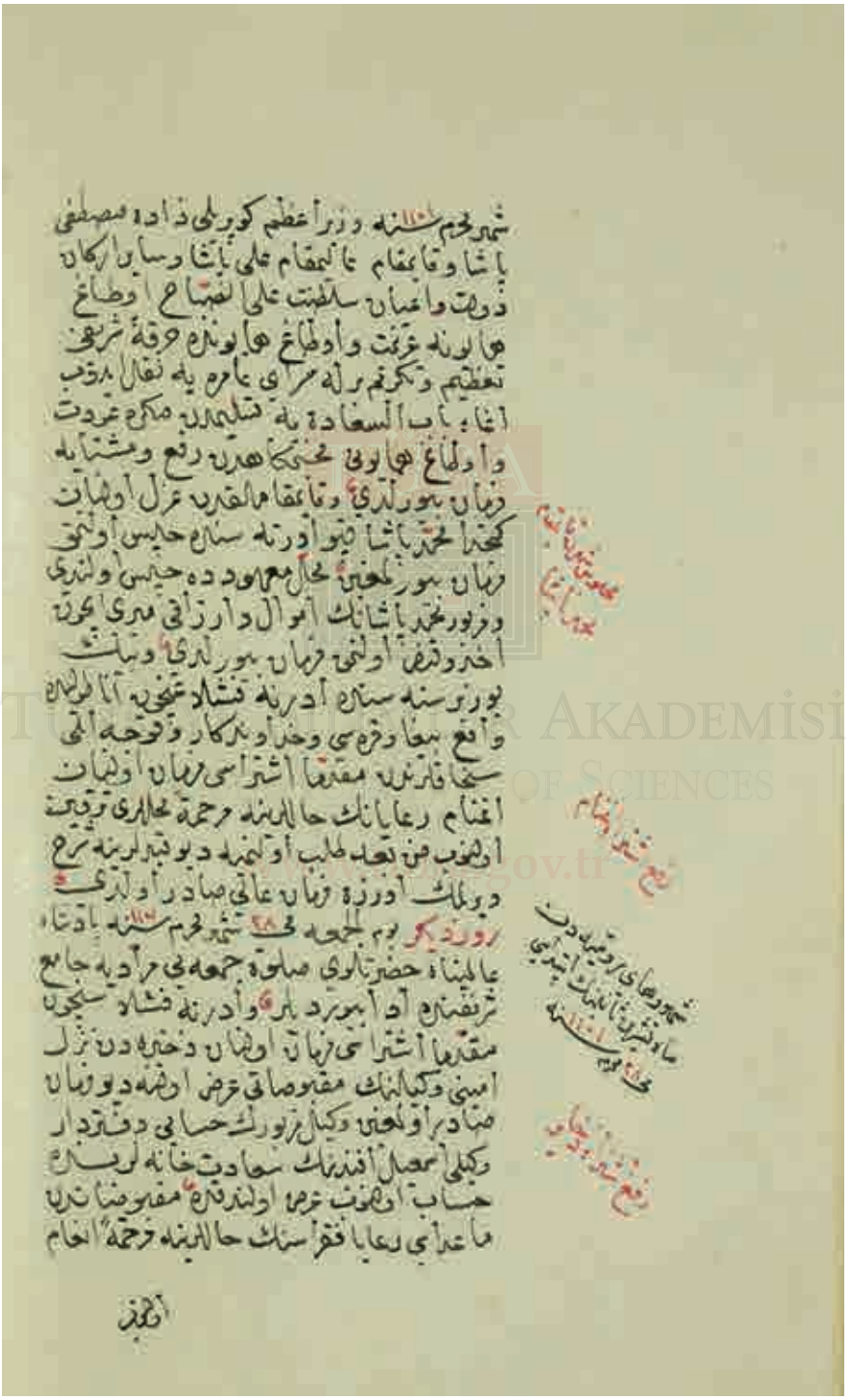

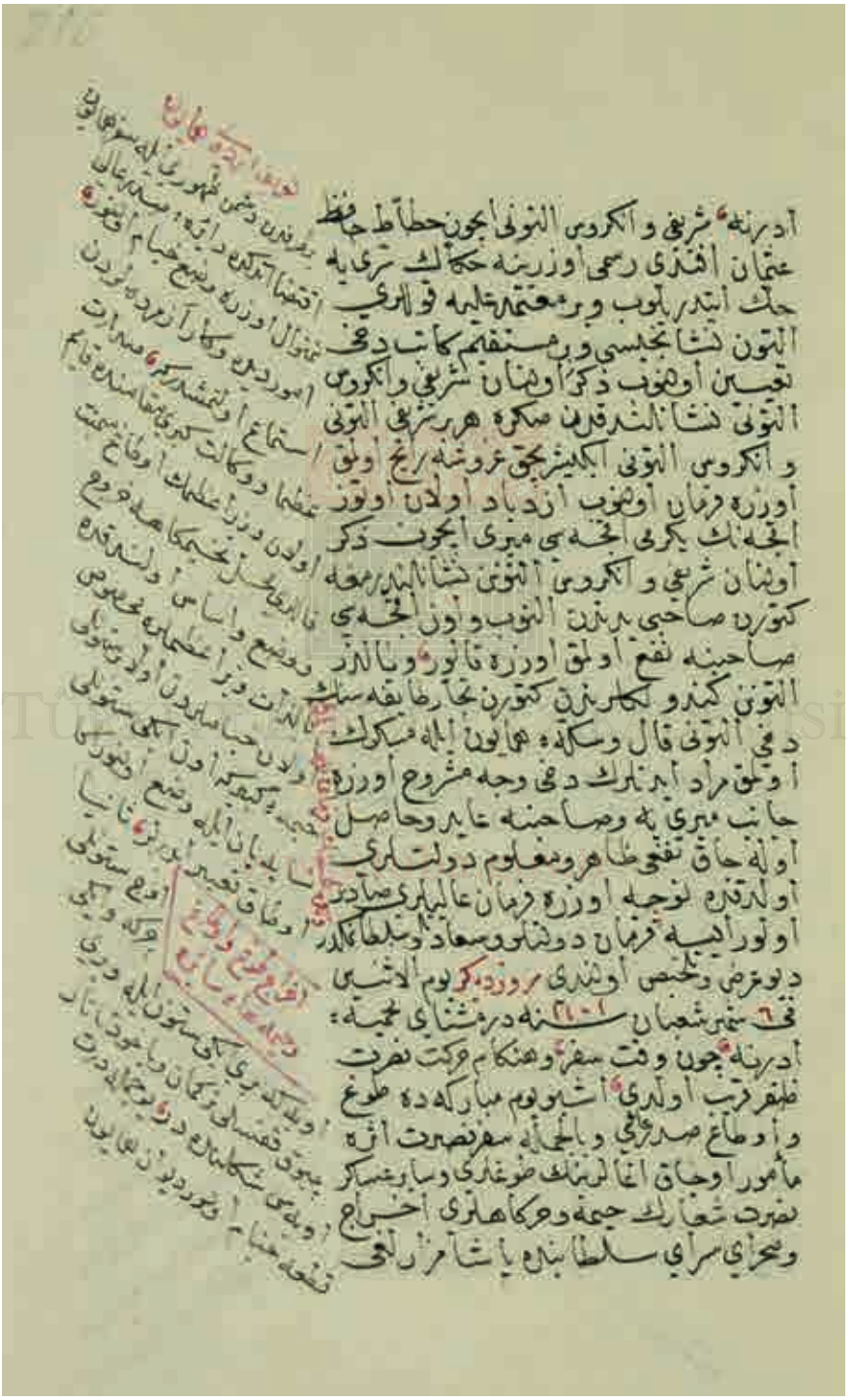

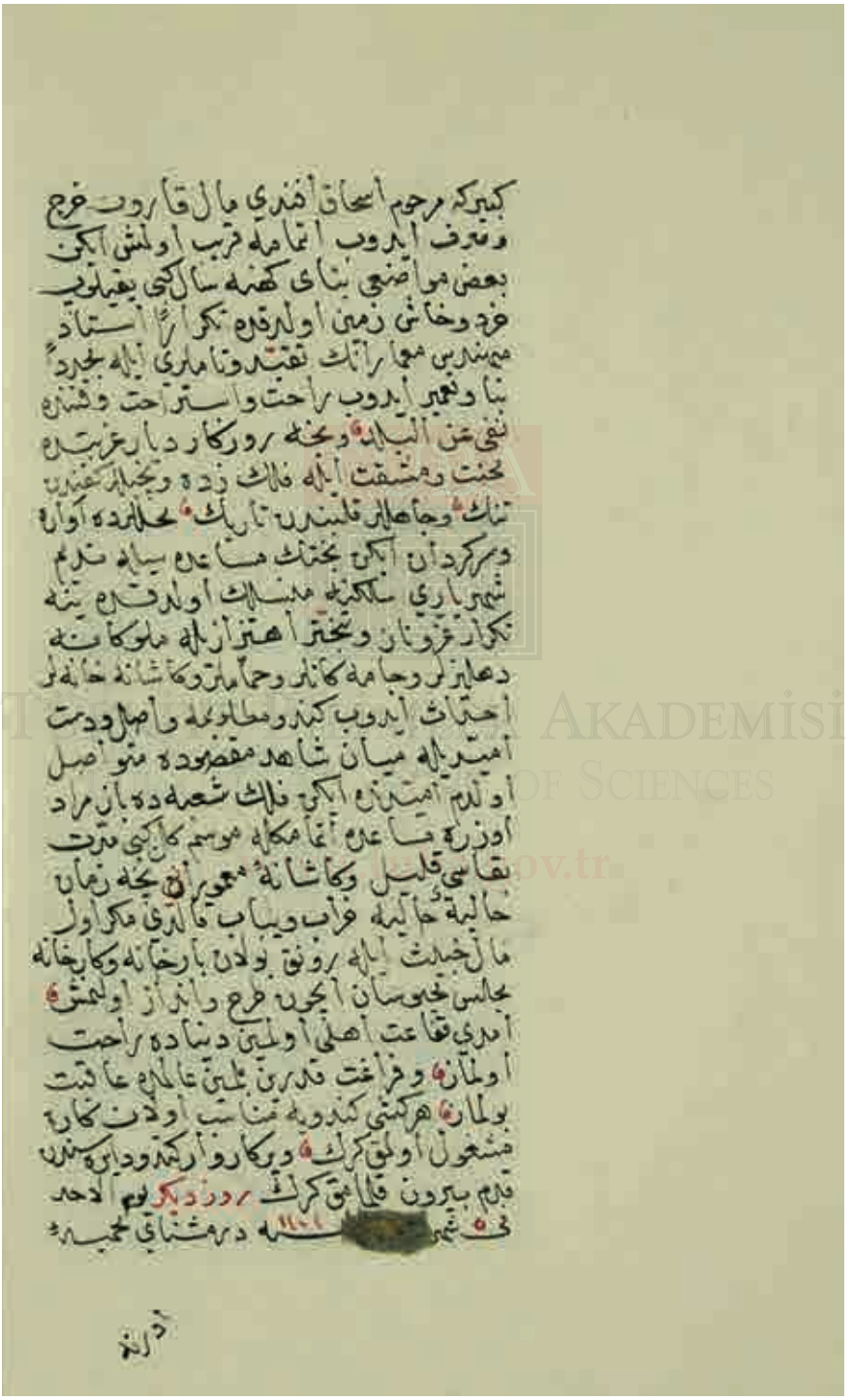

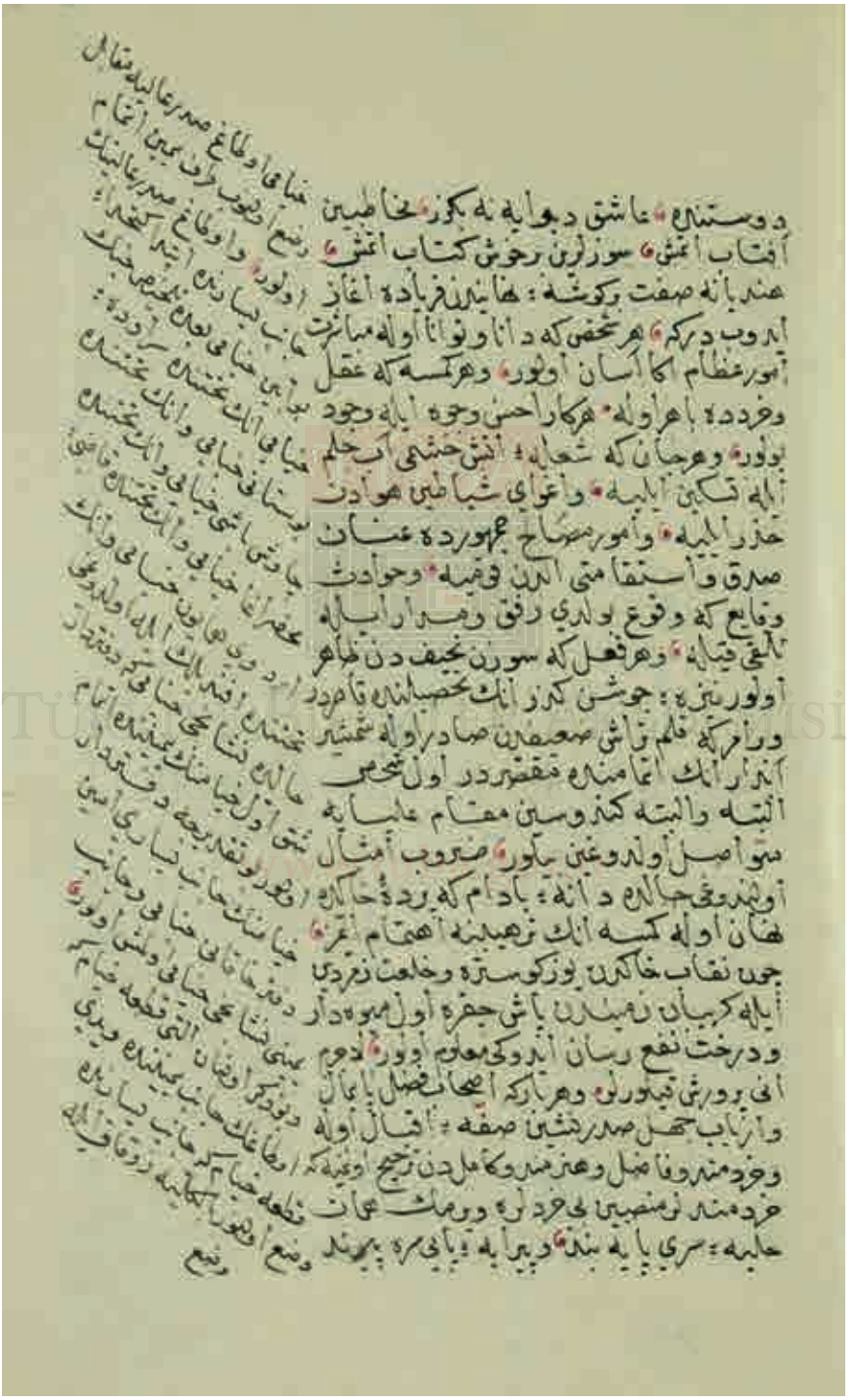

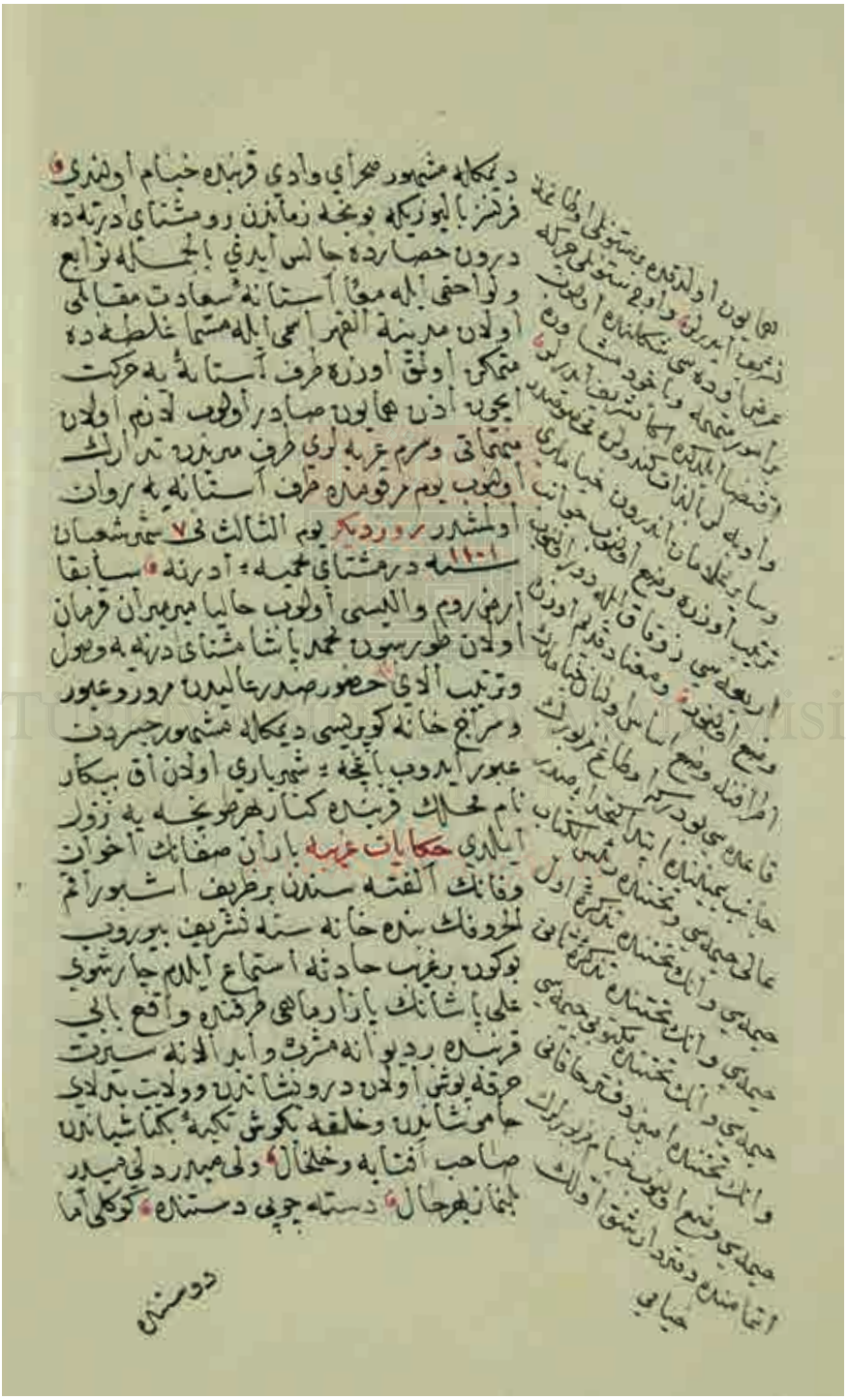

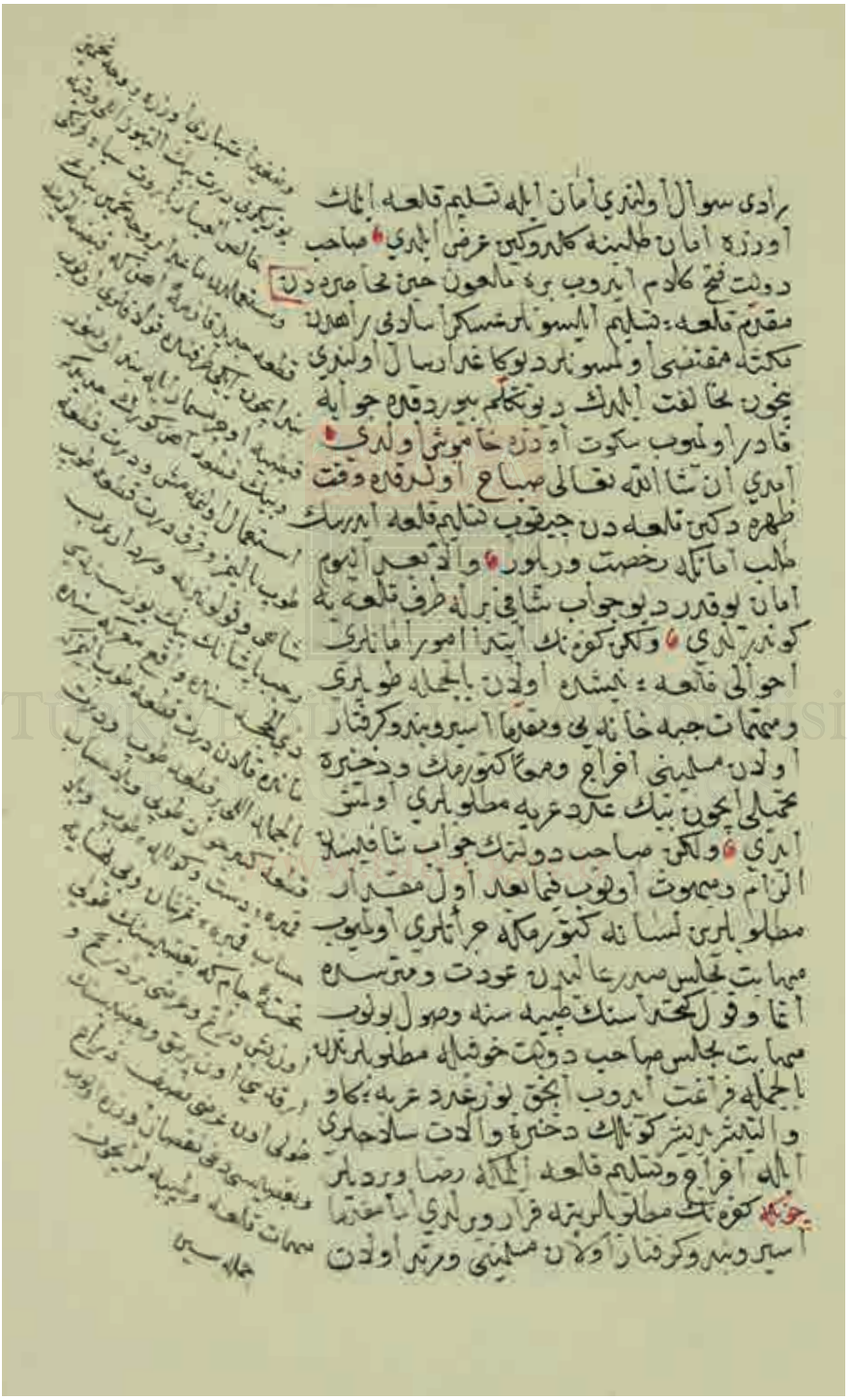

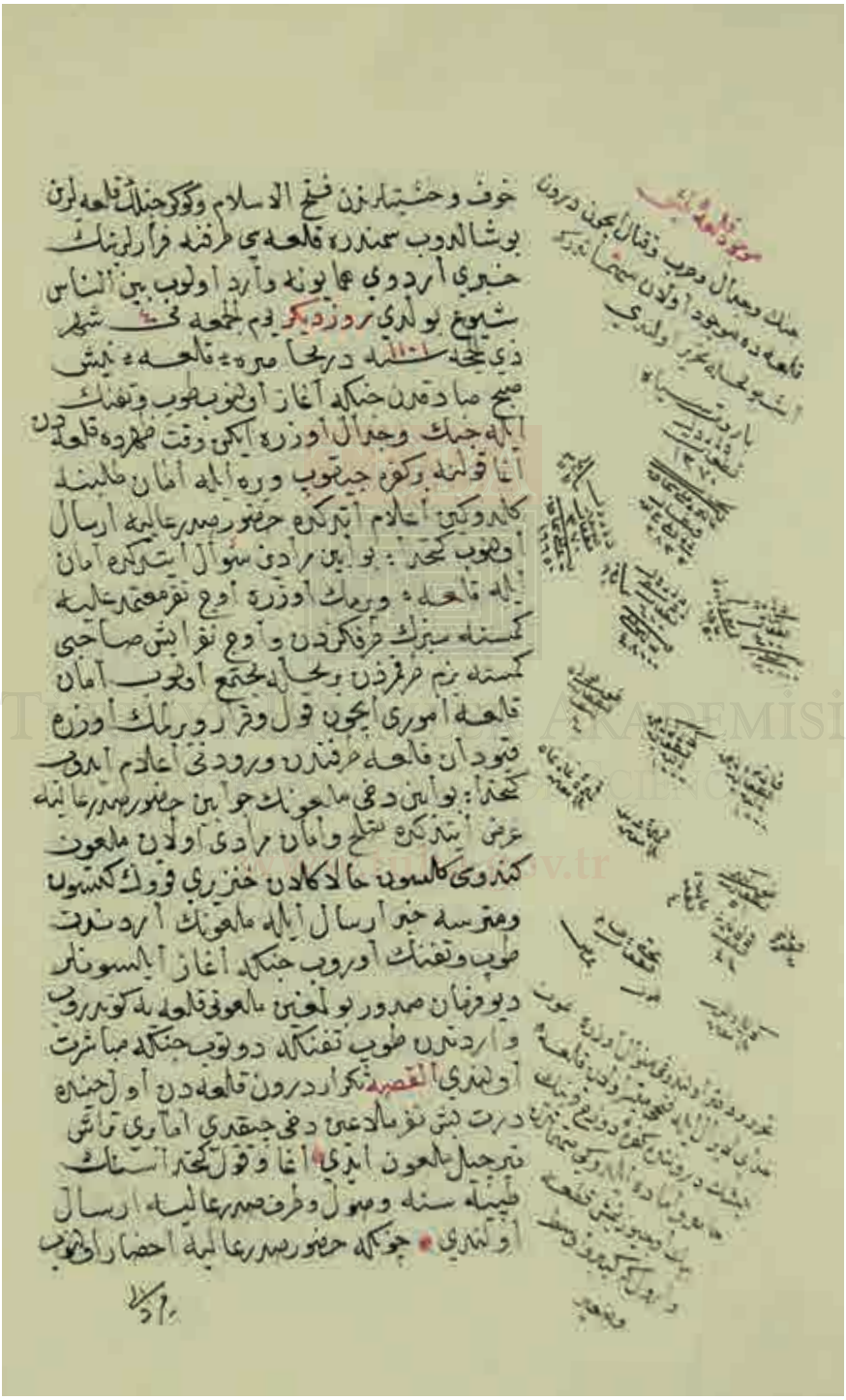

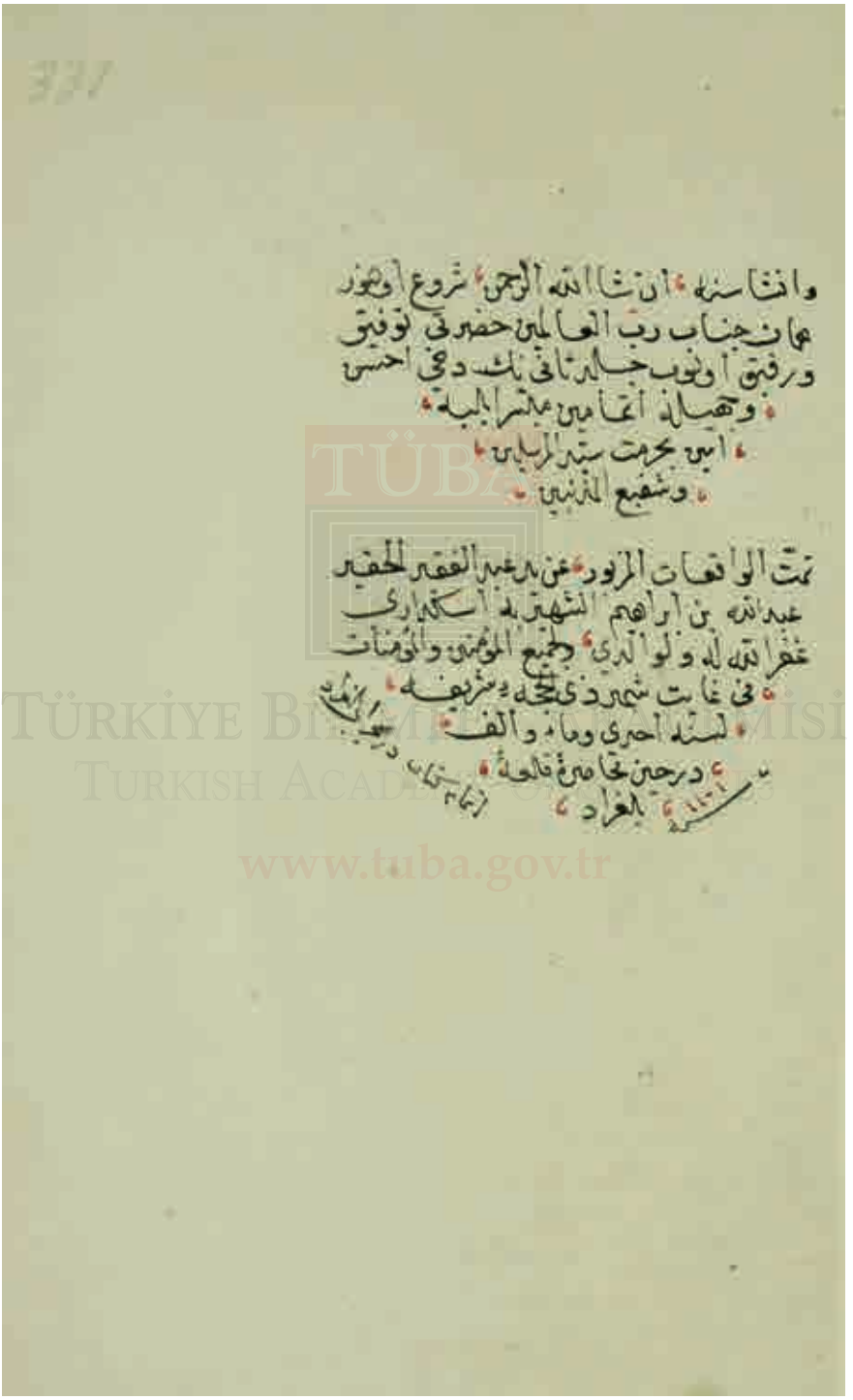

وانشا سنه ان شا الله الرحمن شروع اولنور
همان جناب رب العالمين حضرتي توفيق
ورفيق اولوب جلد ثاني بك دخي احسن
وجهله اتمامين ميسر ايليه
امين بحرمت سيد المرسلين
وشفيع المذنبين

تمت الواقعات المزبور عن يد عبد الفقير الحقير
عبد الله بن ابراهيم الشهير به اسكداري
غفر الله له ولوالدي ولجميع المؤمنين والمؤمنات
في غايت شهر ذي الحجه شريفه
لسنه احدى وماه والف
درحين محاصره قلعه
بلغراد

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

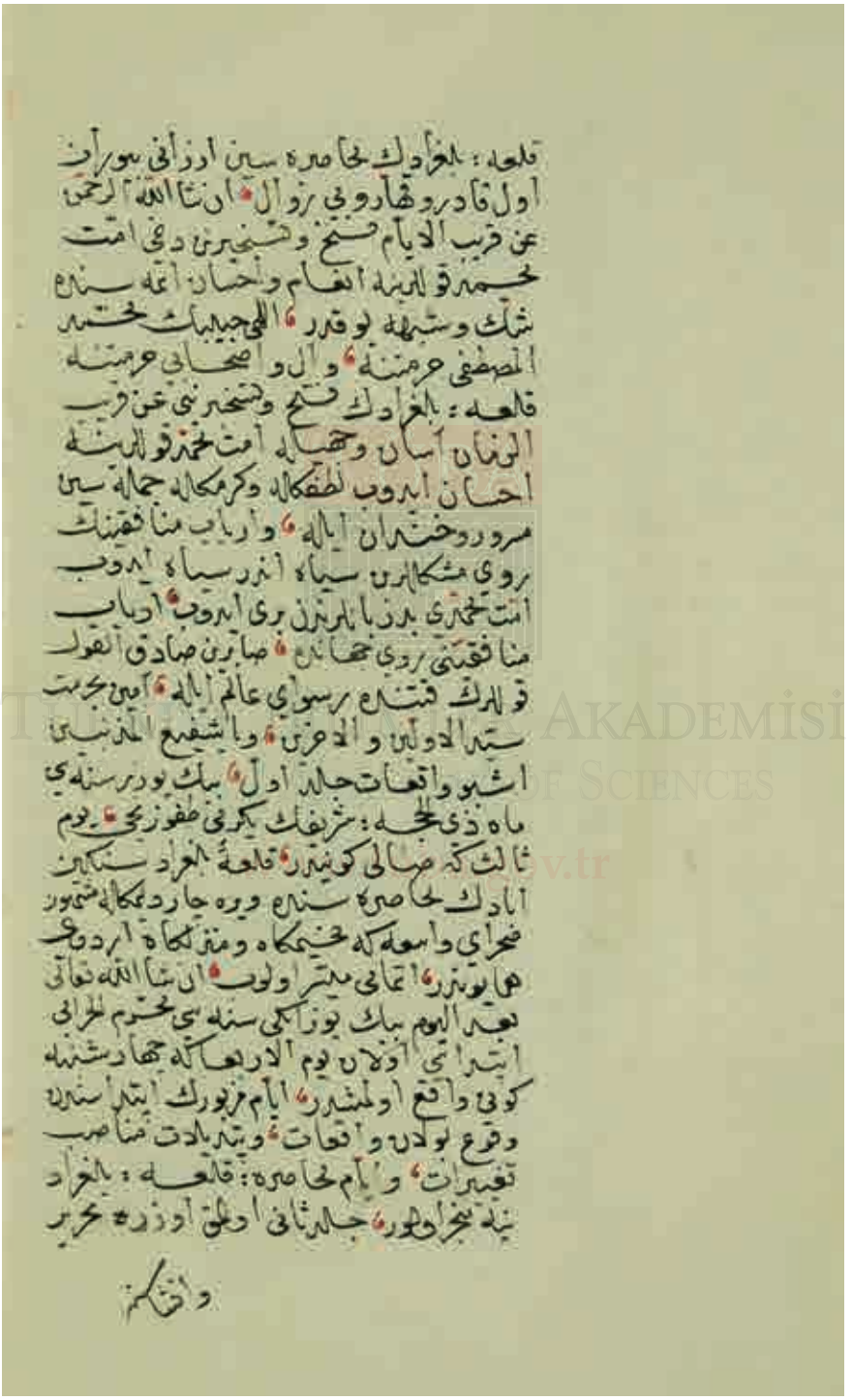

TÜRK-İSLÂM BİLİM KÜLTÜR MİRASI DİZİSİ: 11

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi

Vâkı‘ât-ı Rûz-merre

II

ÜSKÜDARÎ ABDULLAH EFENDİ

HAZIRLAYAN: RECEP AHISHALI

Vâkı‘ât-ı Rûz-merre

CİLT II

Üsküdarî Abdullah Efendi

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Vâkı'ât-ı Rûz-merre
CİLT II
Üsküdarî Abdullah Efendi

Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Dizisi: 11

Hazırlayan
Recep Ahıshalı (Doç. Dr.)

Editör
Muzaffer Doğan (Prof. Dr.)

ISBN: 978-605-2249-00-0
Takım ISBN: 978-9944-252-98-0
Ankara, 2017

Yayın Sürecinde Emeği Geçenler
Ülkü Küçük

Tasarım ve Uygulama
Murat Acar

Proje Sorumlusu (TÜBA Başkanı)
Ahmet Cevat Acar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Kurulu
Atilla Bir (Prof. Dr.)
Derya Örs (Prof. Dr.)
Erhan Afyoncu (Prof. Dr.)
Hüseyin Gazi Topdemir (Prof. Dr.)
Hüseyin Sarıoğlu (Prof. Dr.)
M. Fatih Andı (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Muhittin Macit (Prof. Dr.)
Mustafa Çiçekler (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Mustafa Kaçar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Koordinatörleri ve Danışmanları
H. Ahmet Arslantürk (Doç. Dr.)
Cahid Şenel (Yrd. Doç. Dr.)

Proje İdari İşler Sorumlusu
Duygu Erol

Baskı
Ses Reklam Paz. Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti.
Mebusevleri Ayten Sk. 28/7 Çankaya - ANKARA

© Türkiye Bilimler Akademisi 2017
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Yayıncının izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

Kullanılan görsellerin yayın izinleri ile ilgili
maddi-manevi sorumluluklar eseri hazırlayanlara aittir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Piyade Sokak - No: 27 Çankaya - ANKARA
bilimklasikleri@tuba.gov.tr
0 312 442 29 03
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Vâkı'ât-ı Rûz-merre

CİLT II

Üsküdarî Abdullah Efendi

Hazırlayan
Recep Ahıshalı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Büyük gelecekler, büyük geçmişlerin bilgi ve birikimi üzerine inşa edilir.

Türkiye, ihtişamlı bir medeniyetin ve zengin bir tarihin meydana getirmiş olduğu büyük bir birikimin varisidir. Kökleri bilime, bilgiye, hikmete ve irfana dayanan bu birikim, ülkemizin geleceğinin inşası gayretlerinde de en önemli referansımız olmalıdır. Bu büyük birikimden yararlanmadığımız takdirde, geçmişimizi "müzelik bir emtia"ya dönüştürürüz, sağlıklı bir gelecek inşa edemeyiz.

Zira tarih, sadece geçmişte olup biten değil, aynı zamanda bugüne kalan, yarına da aktarılacak olandır. Milletler tarihte yalnızca geçmişlerini değil, geleceklerini de ararlar. Geçmişiyle barışamayan, tarihini yorumlayamayan, ecdadına yabancılaşan milletler, sağlıklı bir gelecek inşa edemezler.

Çağımıza ve geleceğe yapacağımız etki bakımından, sahip olduğumuz zengin mirası yeniden ve daha güçlü biçimde harekete geçirmemiz gerekiyor. Türkiye Bilimler Akademisi tarafından yürütülen "Türk-İslâm Bilim ve Kültür Mirası Projesi"ni, işte bu amaca yönelik bir çalışma olarak değerlendiriyorum.

Proje kapsamında, sosyal bilimler, İslâmî ilimler, Türkiyat, sağlık ve tabiat bilimleri ve teknik bilimler alanlarında hazırlanan eserlerin, bilim ve kültür hayatımıza kazandırılmasını takdirle karşılıyorum.

Bu vesileyle, eserlerin müelliflerini rahmet ve şükrânla yâd ediyor, projenin hayata geçirilmesinde görev alan bilim adamlarımız ile TÜBA mensuplarını kutluyorum.

Recep Tayyip Erdoğan
T.C. Cumhurbaşkanı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Takdim

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Toplumların gelişme ve kalkınmasında bilimsel ve teknolojik çalışmalar, belirleyici bir role sahip bulunmaktadır. Yeni bilim ve teknoloji yatırımlarının gerçekleştirilmesi yanında sahip olunan bilimsel ve kültürel birikim ve mirastan yararlanılması, bunun için de söz konusu mirasın gün ışığına çıkarılması büyük önem taşımaktadır.

Mensubu olduğumuz Türk-İslâm medeniyetinin insanlığın bilimsel, teknik ve kültürel birikim ve gelişimine önemli katkıları bulunmaktadır. Bununla birlikte, medeniyetimizin bilim ve kültür tarihindeki önemli başarıları ve katkılarının, egemen Batı merkezli bakış açısının da etkisiyle, yeterince görünür ve bilinir olmadığı bir gerçektir. Bu durum, tarihimizle övünmenin ötesinde hepimize bu zengin mirasın değerlendirilmesi konusunda yeni görevler yüklemektedir.

Türk-İslâm medeniyetine ait eserlerin gün ışığına çıkarılarak bilim ve kültür dünyası ile gelecek kuşakların istifadesine sunulması; bilim, ar-ge ve yenilikçilik konusundaki amaçlarımızın gerçekleştirilmesi için gerekli birikim, özgüven ve motivasyona değerli katkılar sağlamayı içeren önemli bir millî görevin yerine getirilmesini ifade etmektedir. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından başlatılan "Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi", bu konuda atılmış önemli bir adımı oluşturmaktadır.

Matematik, astronomi, tarih, coğrafya, edebiyat, felsefe gibi alanlardan seçilmiş birçok ünlü İslâm âlimi/düşünürü/yazarı tarafından hazırlanan eserleri bilim ve kültür dünyasına kazandırmayı amaçlayan bu proje, Türk-İslâm medeniyetinin bilim ve kültür literatürüne katkısını daha görünür ve yararlanılır hale getirecektir.

TÜBA mensuplarını bu değerli proje için tebrik ediyorum. Eserlerin yazarlarını hayırla yâd ediyor, eserlerin hazırlanması ve yayımlanmasına katkı sağlayan herkese teşekkür ediyorum. Projenin bilim ve kültür hayatımıza yararlı olmasını temenni ediyorum.

Dr. Faruk Özlü
T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Sunuş

Günümüzde bilim ve yenilikçilik, ulusal kalkınma ile uluslararası rekabette göreli üstünlük sağlamada belirleyici stratejik faktörler haline gelmiştir. Toplumların bilim ve yenilikçilik performansı açısından, toplumda bilimin, bilimsel düşünce ve yaklaşımların önemsenmesi, teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması ile gençlerin bilim ve araştırma alanına yönlendirilmesi, özel bir öneme sahiptir. Bu hususlar, dünyadaki muadilleri gibi Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) bakımından da öncelikli amaç ve görevler arasında yer alır.

Bilim ve yenilikçilik performansı, güncel imkan ve kaynaklar yanında tarihsel birikim ve mirasın değerlendirilmesini de gerektirir. Millet olarak, önemli bir bölümü gün ışığına çıkarılmayı ve değerlendirilmeyi bekleyen zengin bir bilim ve kültür mirasına sahip bulunuyoruz. Bu mirasın daha görünür ve yararlanılır kılınması, bugünkü ve gelecekteki performansımız ve ulusal hedeflerimize ulaşmamız açısından büyük önem taşımaktadır.

Tarihsel birikim ve mirasın ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesi, diğer yararları yanında, başarılı bir performans için gerekli özgüven ve motivasyona yapacağı katkı bakımından da büyük önem taşır. Uluslararası yarışta son iki yüzyıldır ve günümüzdeki göreli konumumuz ile geleceğe yönelik yüksek amaçlarımız dikkate alındığında, bireysel ve toplumsal düzeyde sağlıklı bir benlik/kimlik ve özgüven inşası ile güçlü bir motivasyon ikliminin oluşturulmasına gerek olduğu ve bu konuda her Türk vatandaşı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

ve kurumunun katkı ve destek sağlamasının ulusal bir görev olduğu açıktır.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, Akademimiz tarafından bu düşünceler doğrultusunda, Kalkınma Bakanlığı'nın mali desteğiyle 2014 yılında başlatılmıştır. Proje ile, Türk-İslâm medeniyeti havzasında, fen, mühendislik, Türkiyat, sosyal bilimler, dinî ilimler gibi alanlarda eski-farklı Türk lehçeleri ile diğer dillerde üretilmiş, uzman bilim insanlarımızca seçilen 100 eserin, imkân ve ihtiyaca göre transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi yapılarak yayımlanması yoluyla bilim ve kültür âleminin ve gelecek kuşakların istifadesine sunulması hedeflenmiştir.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, çok sayıda paydaşın doğrudan ve dolaylı katkı ve desteklerinin eseridir.

Öncelikle, bilime ve projeye verdikleri çok değerli destek için Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a kalbî şükranlarımızı arz ediyorum.

Bugüne kıyasla oldukça kısıtlı koşullarda bu eserleri kaleme alan bilim ve kültür tarihimizin kahramanlarını rahmet ve şükranla yad ediyorum. Bu eserlerin çoğaltılması, saklanması ve bugüne ulaşmasında rol alan isimsiz kahramanları da saygıyla anıyorum. Eserlerin transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi ve tahlilini yaparak günümüzün ve geleceğin okuyucu ve araştırmacılarına ulaşmasını sağlayan bilim insanlarımıza müteşekkiriz. Yayına hazırlık ve basım sürecinde rol alan üyelerimiz, bilim insanlarımız ve çalışanlarımız ile projeye katkı sağlayan tüm paydaşlarımıza da teşekkür ediyorum.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi'nde yayımlanan eserlerin medeniyet ihyası/inşası süreci ile milletimizin bilim alanında ve topyekün gelişimi bakımından yararlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar
TÜBA Başkanı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

İçindekiler

Takdimler ve Sunuş

Önsöz 15

Metin 17

Dizin 375

Eserden Örnek Sayfalar 417

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Osmanlı tarih yazıcılığına ömrünü vakfeden
Rahmetli hocamız Bekir Kütükoğlu'na

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Önsöz

Osmanlı tarih yazıcılığı, devletin kuruluş tarihine nazaran oldukça geç bir zamanda başlamıştır. İlk Osmanlı tarihi, XV. yüzyılın başlarında yazılan *Yahşi Fakih Menakıbnâmesi*'dir. Ancak bu eser bugün mevcut değildir. Osmanlı tarihine ait teferruatlı bilgi veren ilk eserler XV. yüzyılın ikinci yarısında II. Bâyezid döneminde yazılmıştır. Bu dönemden itibaren yükselişe geçen Osmanlı tarihçiliği imparatorluğun sonuna kadar birçok eser vermiştir.

XX. yüzyılın son çeyreğine kadar Bursalı Mehmed Tahir ve Franz Babinger'in eserleri dışında Osmanlı tarih yazıcılığı üzerine fazla bir araştırma yapılmamıştır. Ancak rahmetli Bekir Kütükoğlu'nun öncü araştırmaları ve yetiştirdiği talebeleri bu alanın önünü açarak, birçok eserin neşredilmesini sağlamıştır. Osmanlı tarihinin ana kaynakları olan kronikler, şehnâmeler, gazavatnâmeler, fetihnâmeler, sefaretnâmeler, ıslahatnâmeler, surnâmeler, vefeyat ve biyografi kitapları üzerine son yıllarda araştırmalar artmıştır. Birçok eser yayınlanmış veya hakkında bir tez hazırlanmıştır.

XVIII. yüzyılın başlarında Defterdar Mehmed Paşa'nın *Zübde-i Vekayiât*'ı, Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa'nın *Silahdar Tarihi* ve *Nusretnâme*'si gibi Osmanlı tarihçiliğinin en önemli eserlerinden bir kısmı kaleme alınmıştır. Bunlardan biri de günümüze kadar fazla tanınmayan Abdullah bin İbrahim'in (el-Üsküdarî) 1099-1104 (1688-1693) yılları arasındaki hadiseleri gün gün anlattığı 4 ciltlik *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*'sidir. "*Vâkı'ât-ı Rûz-merre*" Osmanlı

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

tarihleri içerisinde ihtiva ettiği hadiseleri en teferruatlı olarak anlatan eserdir. Müellif, bir yılı 300 varaktan fazla tutan bir ciltte anlatmaktadır.

Müellif, Maliye'de memur olduğundan İstanbul ve Edirne'de olup biten hadiseleri, İkinci Viyana bozgunundan sonra Avusturya ve Venedik'le yapılan muharebeler ve savaş hazırlıklarını anlatır. Kendisi Enderun'dan çıkma ve Mevkufat Kalemi halifesi vazifesini deruhde ettiği için siyasî ve askerî tarihin yanısıra Enderun ve merkez bürokrasisinin işleyişi hakkında, özellikle Maliye kalemleriyle ilgili önemli bilgiler verir.

Bu önemli eseri yaklaşık 20 yıl önce hazırlamaya başlamıştık. Ancak diğer çalışmalarımızdan dolayı uzun süre önce ham çevirisini yaptığımız eseri ancak neşre hazır hale getirebildik. Eserin yayını sırasında yardımlarını gördüğümüz değerli meslektaşlarımız Fikret Sarıcaoğlu ve Uğur Demir ile indeksin hazırlanmasına yardımcı olan Coşkun Ünsal, Engin Çetin, Hasan Yapıcı ve Serkan Osmanlıoğlu'na teşekkür ederiz.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Erhan Afyoncu-Recep Ahıshalı
Mahmut Ak-Muzaffer Doğan
İstanbul-Eylül 2017

Metin

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

|2b| Hamd-i {ü} bî-hadd ve şükr-i lâ-yu‘add ol Hâlık-ı bî-çûna ve salât ile selâm ol habîb-i Hudâ Muhammedü'l-Mustafâ'ya ve âl [ü] ashâbına ecma‘în. Ba‘del-hamd ve's-senâ pâdişâh-ı rûy-ı zemîn Sultân Süleymân Han-ı sânî hazretlerinin ibtidâ-i sefer-i hümâyûna mübâşeretleri bin doksan dokuz senesinde vâkı‘ mâh-ı Ramazân-ı şerîfin yirmi yedinci Pazarirtesi güni tuğ-ı meymenetleri Bâb-ı hümâyûn'a ihrâc ve vaz‘-ı kıyâm olunduğı günden bin yüz bir senesi gāyetinde vâkı‘ mâh-ı Zi'l-hicce-i şerîfin intihâsı olan Salı gününe gelince tertîb-i eyyâm üzere rûz-merre vukū‘ bulan vâkı‘âtı ve ahvâl-i havâdisi alâ-kadri'l-imkân

Beyt:

Aklâm-ı Dîvân'da Kalem-i Mevkūfât emekdârı
Abdullâh bin İbrâhîm eş-şehîr be-Üsküdarî

Nesr: tahrîr ü inşâ eyledüği *Vâkı‘ât-ı Cild-i Evvel*'in avn-i Hudâ-yı müte‘âl ile itmâmı müyesser olup ve dârü'l-cihâd-ı sengîn-âbâd-ı Kal‘a-i Belgrad muhâsarasının üçünci Çehârşenbih güni bin yüz iki senesi hulûl itmekle gurre-i Muharremden vukū‘ bulan vâkı‘ât cild-i sânî olmak üzere tahrîrine şürû‘ olunup pâdişâh-ı rûy-ı zemîn hazretlerinin adl ü adâletlerinde ve sadâret-i uzmâ ve vekâlet-i kübrâ makāmında sadr-nişîn |3a| Vezîr-i a‘zam Köprilizâde Mustafâ Paşa *yessera'llâhu mâ-yeşâ’* hazretlerinin zamân-ı sa‘âdetlerinde vukū‘ bulan vâkı‘ât-ı umûr-ı seferiyye ve tebdîlât ü tahvîlât-ı manâsıb-ı dâhiliyye ve hâriciyye ve sâ’ir ahvâl-i havâdîse ki, vâkı‘ ola, *Vâkı‘ât-ı Cild-i Sânî* ismiyle tesmiye olunup inşâ'a'llâhu te‘âlâ lutf-ı Hudâ-yı lem-yezel birle rûz-merre tahrîr ü inşâsına azîmet olunup cenâb-ı Kibriyâ dergâhından lutf u inâyet ve avn-i hidâyet talebi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

ile şürû‘ olunup dârü'l-cihâd-ı sengîn-âbâd-ı Kal‘a-i Belgrad muhâsarasının dördünci Çehârşenbih güni ki, bin yüz iki senesi Muharreminin gurresi vâkı‘ olmağın, ibtidâ-i gurreden mübâşeret olunup cenâb-ı Kibriyâ dergâhından recâ vü niyâz olunur ki, fethi ile itmâmın tahrîr eylemek müyesser eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî‘i'l-müznibîn.

ربّ يسّر ولا تعسّر ربّ تمم بالخير[1]

Terceme-i *Takvîmü'l-Büldân*'da bu minvâl üzere tahrîr ü inşâ olunmuşdur ki: “Belgrad” feth-i “bâ” ve kesr-i “lâm” ve sükûn-ı “gayn” ile “ak hisâr” ma‘nâsına “bela grad [بَلاَ غِراد]”dan mürekkeb iki ism-i Bulgarî'dir ki lafz-ı mezbûr Rûmili'nde bir kaç kal‘aya itlâk olunur ve her biri vâkı‘ olduğı mahalle nisbet ile meşhûrdur. Buna dahi “Belgrad-ı Semendire” ve “Belgrad-ı Tuna” dirler. Semendire'den bir merhale yukarı Nehr-i Sava Tuna'ya mülâkī olduğı mahallde iklîm-i sâdisden bir şehr-i azîm ve sûr-ı metîn-i kavî vü müstahkem olup İstanbul'dan |**3b**| yirmi bir günde varılur. Hatt-ı müstakīm üzere mâbeyni dokuz yüz otuz sekiz mildir. Atvel-i nehârı on beş sâ‘at sekiz buçuk derece ve aksar-ı nehârı sekiz sâ‘at altı buçuk derecedir. Belde-i mezbûre zîr ü bâlâ iki hisâr-ı ra‘nâyı müştemile olup kal‘a-i bâlâ Sirem ve Tımışvar sahrâlarına müşrif ü nâzır bir mahall-i mürtefi‘de binâ olunmuş kat ender-kat âlî burclar ile bir hısn-ı hasîn ve hisâr-ı metîn olup vasatında “cây-ı me’men” ma‘nâsına Bosna lugati ile “Nebûlise” nâm kulle-i azîme cümlesinden refi‘ ü bülend bir burc-ı müşeyyed olup ve sâbıkā habshâne-i üserâ-i İslâm idi. Ba‘dehû dizdâra makām ve cebehâne olmuş idi. Ve tophânesi kal‘a-i mezbûre hâricinde handaka muttasıl ve öni Tımışvar yakasına nâzır mürtefi‘ mahallde olup kal‘a-i bâlânın hisâr-ı zîre açılur üç kapusı olup ve kal‘a-i mezbûrun bir cânibinden kal‘a-i bâlâya muttasıl ve cânib-i garbîsinde divarı Sava kenârıyla mümtedd ve Tuna kenârına muttasıldır ki, bu taraf Sirem sahrâsına mukābil düşer, mültekā’ü'n-nehreyn “Balıkpazarı” tesmiye olunur Belgrad'ın iskelesi ve gümrüğidir. Ol mahallde merhûm Sultân Süleymân Han bir kulle-i azîme binâ itmişdir. Ol kulleden divar-ı sûr mahallât-ı şehre mürûr idüp anbârlıkdan geçüp kal‘a-i bâlâya vâsıl olur murabba‘ü'ş-şekl bir hisârdır. Sûr-ı mezbûrun kal‘a-i bâlâ tarafından bir mikdâr yeri burc ve bedenli divar ile |**4a**| bölünmüşdür. Ol bölüğe “ıskala” tesmiye olunur. Dâhilinde kal‘a-i zîre bir kapusı vardur. Bir kapusı dahi hâricde anbârlığa açılur ve kal‘a-i zîrin dahi beş kapusı vardır. Üçi Sava cânibine açılur ve ikisi mahallâtına açılur.

1 “Rabbim, işimi kolaylaştır, güçleştirme. Rabbim bu işi hayırla tamamla”.

Ol kapuların biri önünde dere vâkı‘ olmağla ağaçdan köpri ile geçilür ve kal‘a-i bâlânın bir kullesinde bir azîm sâ‘at vaz‘ olunmuşdur. Leyl ü nehâr sâ‘ati geldükce çalar ve zuhrile vakt-i asrda ol kulleye bayrak dikerler. Kal‘a-i zîrde câmi‘-i kebîri Darbhâne kurbünde kilisadan dönme olup kal‘a-i bâlâda dahi bir câmi‘i vardır, “Hünkâr Câmi‘i” dirler. Ve ba‘de'l-feth ekser sevâdı hâric-i sûra yapılup câmi‘ ü mesâcidi yüze karîb olmuşdur. On kadar hammâmı ve müte‘addid hânları ve Mehemmed Paşa'nın mükellef bezistânı vardır. Ve etrâfı hadâyık-ı bostân ile bir sûr-ı ma‘mûrdur ki, metânet ü hasânetde nazîri gayr-i meşhûr olup memâlik-i küffârın sedd-i sedîdi ve mülk-i Engürüs'ün muhkem kilîdi olmağla merhûm Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Han despot yedinden aldıkdan sonra girü mezbûr Belgrad'ı dârü'l-mülk idüp cümle küffârın nezr ü sadâkāti ol hisârın muhâfazası içün akar gelürdi. Sekiz yüz kırk iki senesinde Ebu'l-feth merhûm Sultân Mehemmed Han bir def‘a varup elli altı gün muhâsara idüp teshîri |4b| zamân-ı yesîrde gayr-i müyesser olmağla rücû‘ idüp sekiz yüz altmışda bî-hadd asker ile ve azîm toplar ile muhâsara idüp yürüyüş güni cemî‘an kefere-i Engürüs imdâda gelüp karadan ve sudan hücûm itmekle içerü giren asker bir uğurdan şehîd olup ve Rûmili Beylerbeyisi Karaca Paşa ve yeniçeri ağası ve niçe ümerâ ve nâmdâr beyler düşmekle sâ’ir asker pâyidâr olmayup, toplar yerinde kalmağla ol zamân Sultân Mehemmed Han memâlik-i mahrûseyi muhâfaza ve sıyânet içün avdet esnâsında Belgrad'a nâzır bir cebel üzere havâle kal‘asını yapup âdem komuşlar idi. Belgrad'dan kâfir çıksa top ile etrâfına i‘lâm iderler idi. Bir zamân hâl bu minvâl üzere geçüp dokuz yüz yirmi yedi târîhinde Sultân Süleymân Han ibtidâ bu gazâya azîmet ve küffârdan ahz-i intikāma himmet idüp mukaddemâ Semendire Beyi Hüsrev Bey ve Vezîr-i a‘zam Pîrî Paşa Tuna'dan gelen toplar ile muhâsara idüp ba‘dehû Sultân Süleymân Han Böğürdelen'den Sava'yı ubûr idüp Rûmili Beylerbeyisi Hâ’in Ahmed Paşa sevkı ile otağ-ı hümâyûn Böğürdelen'den Budin cânibine teveccüh itmek üzere kurılup Pîrî Paşa Belgrad'ı muhâsara itmişiken topları çekmeğe hükm vârid olmuş idi. Karadan Mustafâ Paşa gelüp Belgrad'ı seyr ü temâşâ itmekle; “kilîd-i memâlik-i Engürüs bu kal‘adır وأتوا البيوت من ابوابها [2] |5a| muktezâsınca ol bilâdı teshîrde isâbet ve hüsn-i tedbîr evvel bu kal‘a fethine mübâşeretdir deyü huzûr-ı sultânîde tertîb-i mukaddemât-ı makbûle ve sevk-ı edille-i ma‘kūle ve menkūle eylemekle Belgrad üzerine düşüp Belgrad'a mukābil Sirem Sahrâsı'nda Zemun'a nüzûl buyurdılar. Tekrâr toplar kal‘a altına çekilüp umûmen asker

2 “Evlere kapılarından girin” (Kur’ân-ı Kerîm, Bakara 2/189). Metinde ayetin ilk harfi “fe (ف)” iledir.

meterise girdiler. On dört gün döğilüp leyl ü nehâr kıtâl [ü] kârzârdan sonra Ramazân-ı şerîfin beşinci güni yüriyüp darb-ı seyfle hisâr-ı zîri teshîr eylediler. Ekser küffâr kal‘a-i bâlâya kaçup metânetine i‘timâden bir kaç gün inkıyâda müş‘ar izhâr-ı inâd itdiler. Bi'l-âhire anda olan kefere dahi Ramazân-ı şerîfin yirmi altıncı güni vire ile çıkup kimi Engürüs'e ve kimi İstanbul'a sürildi. Yedikulle semtinde hâlî yerler ol sürilen zımmîler ile doldı. Hâliyâ Yedikulle'de anlara “Belgrad Mahallesi” dirler. Şehr-i mezbûr beş yüz akça mevleviyyet ve Budin vekîline mahall-i hükûmetdir. Semendire'nin pây-i tahtı i‘tibâr olunur deyü terceme-i *Takvîmü'l-Büldân*'da tahrîr ve vasf olunan Kal‘a-i Belgrad bin doksan dokuz senesi intihâsında “Yeğen Osmân” didikleri bir kādînın tekâsülünden mâ‘adâ firârı sebebi ile istîlâ-yı kefere olup iki seneden mütecâviz tasarruf-ı küffârda olan kal‘a-i metînin muhâsarasın guzât-ı müslimîne in‘âm ü ihsân iden Hâlık-ı zü'l-celâl inşâ’a'llâhu te‘âlâ |**5b**| fethin dahi an-karîb müyesser ider. Bundan akdem Devlet-i aliyye meştâ-yı mahmiye-i Edirne'de iken ba‘zı mecâlisde umûr-ı hareket-i sefer ve ahvâl-i cem‘iyyet-i asker müzâkere olundukda sûret-i hakkdan görünen erbâb-ı münâfikīn zu‘m-ı fâsidleri üzere bu sene cem‘iyyet-i asker muhâl ve mühimmât-ı sâ’ire ve tedârük-i zahîre ne ihtimâl ve olduğı hâlde tarîk-ı sefer mesâfe-i ba‘îde olmayup intihâ-i hareket Sofya sahrâsı muhayyemgâh-ı orduya münâsib ve Derbend-i Dıragoman ise leşker-i kefere ile tenâsüb. Bu sene hareket-i seferiniz mütemâdî olmayup avdet karîb ve şehr-i Edirne bir makām-ı dil-firîbdir. Bu sene sefer içün hareket idenler gamm ü gussadan âzâdelerdir. Zîrâ ki, Derbend-i Dıragoman'dan mürûr-ı leşker-i keferenin mevâni‘inden dûr [u] dirâz hareket iktizâ itmemekle avdet ve meştâ-yı Edirne mukarrer ve bu münâfıkīnin bed-zebânlarından hurûc iden halt-ı kelâm ile sefîd mülâhaza eyledükleri rûyları Bahr-i Siyâh gibi şerâre-i âteşden kararup halk-ı cihân içre değil dû cihânda dûd-i âteşden sararup bed-nâm-ı âlem olmaları mukarrer ü muhakkakdır. Hazret-i Vâhibü'l-atâyâ ve Erhamü'l-hatâyâ ümmet-i Muhammed kullarına nazar-ı merhamet ile nâzır olup cümlesin hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze birle mesrûr ü handân eyledi, feli'llâhi'l-hamd ve'l-minne. Ammâ erbâb-ı münâfikīnin mülâhazaları ehl-i sünnet ve cemâ‘atin tarîkına münkirler ve dâ’imâ |**6a**| dilleri fesâd üzere mugberr olup haşr ü neşri selb idüp insânın misâli hâr ü hâşâk mesâbesindedir zu‘munda olan melâhîd ü zenâdîkı halk-ı cihân içre Hallâk-ı ezel rüsvây ve bed-nâm idüp hâlisü'l-i‘tikâd mü’min ü muvahhid kullarına merhameten guzât-ı müslimîne feth u nusretler i‘tâsıyla meks-i mütemâdî Sofya ve Dıragoman değil niçe fütûhât-ı palankalardan mâ‘adâ melâ‘în ü müşrikînin geçen sene istilâ ve taht-ı tasarrufuna dâhil olup imdâd-ı re‘âyâ ile istihkâm virüp amîk handaklar ve ikişer üçer kat şaranpolar ve

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

mıkrâsvârî müteʻaddid tabyalar ile ve envâʻından mühimmât-ı cebehâne ile derûnı mâl-â-mâl ve toplarına nihâyet yoğiken Niş gibi bir mahalli kavî vü müstahkem kalʻa-i metîne eyledüği kalʻanın fethini ihsân idüp ve Yagodine'de mevcûd iken taburına ol Kerîm-i zü'l-celâl azametiyle havf ü haşyet müstevlî idüp avdet ve firârların inʻâm iden Perverdegâr ve Tuna yalısında vâkıʻ baʻzı palankalardan mâʻadâ Vidin ve Semendire gibi metânet ü istihkâm üzere olan kalʻaların fethini ihsân iden ol Kādir ü Kahhâr ve dârü'l-cihâd-ı sengîn-âbâd-ı Kalʻa-i Belgrad gibi bir hısn-ı hasînin muhâsarasın müyesser iden ol Celîl ü Cabbâr inşâ'a'llâhu teʻâlâ an-karîb kalʻa-i mezbûrun fethin dahi sâdıku'l-kavl guzât-ı müslimîne |6b| inʻâm idüp ümmet-i Muhammed kulların handân ü şâdân eyleyüp ve erbâb-ı münâfıkînin bed-zebânların şerer-i âteş ve hased ile sararmış rûyların siyâh ender-siyâh idüp sâdıku'l-kavl kulları katında zuhûra çıkamayup ayyârları seng-i miʻyârda âşikâre ve zâtları mahall-i ihtifâda tebdîl-i câme vü eşkâle takayyüdleri nümâyân olup perde-i hicâbdan dâ'imâ istihlâs bulmazlar. İlâhî şerr-i münâfıkînden ve bed-zebânlarından ümmet-i Muhammed kulların emîn eyleye ve meclis-i sohbetlerinden berî eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefîʻi'l-müznibîn.

Fîmâ-baʻd sene-i cedîde ki hicret-i Nebeviye'den bin yüz iki senesi hulûl itmeğin ve sene-i mezbûr mâh-ı Muharremü'l-harâmının gurresi Kalʻa-i Belgrad muhâsarasının dördünci gününe müsâdif vâkıʻ olmağın baʻde'l-yevm inşâ'a'llâhu teʻâlâ rûz-merre vukūʻ bulan vâkıʻâtı ve ahvâl-i muhâsara-i Kalʻa-i Belgrad tahrîrine şürûʻ olunur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbiʻâ, fî gurre-i Muharremi'l-harâm sene 1102. *Muhâsara-i Kalʻa-i Belgrad.*

Eyyâm-ı muhâsara-i Kalʻa-i Belgrad, fî 4:

Ve şuhûrhâ-yı Rûmiyye'den şehr-i Eylülün yirmi dördünci güni yevm-i merkūmda vâkıʻ olmuşdur.

Asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr-ı adüvv-şikârın Sava Nehri'n mürûr u ubûr ve Sirem sancağı iʻtibâr olunan Zemun tarafına teveccüh ü azîmetleri fermân buyuruldı. Ve Erdel vilâyetine kral nasb ü taʻyîn olunan Tököli Kurs Kral tarafından menzil ile âdemi vürûd bulup mektûbunda şöyle |7a| tahrîr olunmuş ki, vilâyet-i Erdel ahvâli ber-taraf oldukdan sonra Pançova tarafından Belgrad mukābelesinden Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt olmak üzere serdâr Fınduk Mustafâ Paşa ile meşveretlerin der-i devlete iʻlâm eyledüği Ordu-yı hümâyûn'da şüyûʻ buldı. Nehr-i Sava üzerinde olan kadîmî cisr-i kebîri Kalʻa-i Belgrad'da mahsûr olan melâʻîn ü hâsirîn münhedim idüp ve "Aşağı

Kal'a" ta'bîr olunan mahallde nehr-i mezbûr üzerinde müceddeden Zemun yakasına köpri binâ idüp ibtidâ-i eyyâm-ı muhâsaradan yevm-i merkūma gelince cisr-i mezbûrdan mürûr [u] ubûr iderlerdi. Ve lâkin süvârî olan Macar leşkerinin gice ile cisr-i mezbûrdan firârlarının zabtı mümkin olmamağla yevm-i merkūmda cisr-i mezbûrı kat' ider şekli "kapu" ta'bîr olunan tonbazları ihrâc itmekle cisr-i mezbûrun mürûr u ubûrın men' eyledi.

Şehîd Şuden-i Ahmed Paşa, Mîr-i Mîrân-ı Anadolı:

Mîr-i mîrân-ı Anadolı olan Ahmed Paşa'nın rûy-ı cihândan dânesi itmâm ve intikālinin vakt ü sâ'ati tamâm olup ve Hâlık-ı bî-çûnun makbûl ve mergūb bendelerinden olduğı nümâyân olmağın darb-ı gülle-i top ile zümre-i şühedâ rütbesine vâsıl ve firdevs-i a'lâda hûr u gılmân ile kasr-ı âlîye mütevâsıl olup ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş eyledi. Rahmetu'llâhi-aleyh. Kapudan-ı Bahr-i Siyâh olan Mezamorta Mustafâ Paşa dört kıt'a kadırga ve elliden mütecâviz "Tuna şaykası" ta'bîr olunan donanma ile Nehr-i Tuna'da |7b| Güğercinlik Kal'ası kurbünde vâkı' Demürkapu'ya vusûllerinin haberi Belgrad Kal'ası muhâsarasında der-i devlete vârid olduğı beyne'n-nâs şüyû' buldı. Nakl olundı ki, tercemân-ı İslâmiyân olan gediklü müteferrikalardan Frenk Mustafâ Ağa'nın nakl ü rivâyeti üzere vaktâ ki Budin ve Belgrad kal'aları istîlâ-yı kefere oldukda Budin Kal'ası'ndan Belgrad'a gelince vâkı' memâlikin hükûmeti taraf-ı kral-ı menhûsdan hâliyâ Budin Kal'ası'na ta'yîn olunan kapudanın zîr-i hükûmetine tefvîz olunup ve Belgrad Kal'ası'ndan Niş'e varınca vâkı' memâlikin hükûmeti hâliyâ Belgrad Kal'ası'nda mahsûr olan kapudana tefvîz olunup çûn ki asâkir-i İslâm muhayyemgâh-ı Sofya'dan hareket ve Şehirköyi Palankası'n muhâsara eyledikleri Belgrad kapudânının mesmû'ı oldukda alâ tarîkı'l-menzil hantov ile Niş'e şitâb idüp asâkir-i İslâm Kal'a-i Niş'i muhâsara eylediklerinde Niş'de mahsûr idi. Ve Niş'de olan kapudanı Yagodine'de olan tabura ta'yîn itmiş idi. Çûn ki avn-i Hudâ-yı lâ-yezâl birle Kal'a-i Niş'in fethi taraf-ı İslâmiyâna müyesser oldukda taleb-i {ü} emân ile Kal'a-i Niş'den hurûc iden la'îndir ki, dâhil-i Kal'a-i Belgrad olup asâkir-i İslâm ile cenge âgāz idüp kal'ada mahsûr olan leşker-i melâ'înin ve sâ'ir kapudanların ser-çeşmesidir ve Kal'a-i Niş kapudanını mukaddemâ tabura ta'yîn itmiş idi. Taburlarından on |8a| iki bin leşker-i kefere olup taburları ile Segedin sancağına tâbi' Sonbor kasabasında cem'iyyetleri muhakkak olup tahmînleri Erdel Kralı Tököli Kurs ile mukābele vü mukātele olmak üzere meşveretleri mukarrer olduğı müşârün-ileyh Tercemân Frenk Mustafâ Ağa'nın rivâyeti üzere işbu mahalle tahrîr olunmuşdur. Ve Kal'a-i Belgrad'a karîb ve muhayyemgâh ve menzilgâh olan sahrâya nâzır bir mürtefi'

cibâlin bâlâsında vâkı‘ “havâle” ta‘bîr olunan palankada mahsûr olan melâ‘înin def‘ ü men‘i içün bundan akdem ta‘yîn ve irsâl olunan tâ’ife-i Ekrâd'ın zikri cild-i evvelde sebkat itmiş idi. Tâ’ife-i Ekrâd palanka-i merkūmı muhâsara itmezden mukaddem mahsûr olan melâ‘înin der-i devlete mütâba‘atları içün iki def‘a mu‘temed âdemler irsâl olundukda Kal‘a-i Belgrad kapudanından nişân kâğıdı taleb idüp ser-fürû itmedükleri nümâyân olmuş idi. Çûn ki tâ’ife-i Ekrâd palanka-i mezbûrı muhâsara eylediler, ol hînde taleb-i {ü} emâna terâgub olup hurûclarına müsâ‘ade olunmasın iltimâs eyledüklerinde taleb-i {ü} emânlarına i‘tibâr olunmayup hamle vü hücûm ve dâhil-i palanka olduklarında harb ü kıtâle sâlik olanları tu‘me-i şemşîr ve Zanca vâdisinde teslîm olanları bend ü esîr idüp palanka-i mezbûrı melâ‘înden istihlâs ve tathîr ü pâk olundukdan sonra ahz ve esîr olanları huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr olundukda mukaddemâ |8b| mütâba‘atları içün irsâl olunan habere ser-fürû itmedüklerinden nâşî palanka-i mezbûrda kapudan olan melâ‘înin ibtidâ sağ eli ile sol ayağı hurd olunmak fermân olunup ba‘dehû katli fermân buyuruldı. Ve sâ’ir bend ü esîr olan melâ‘înin bi'l-cümle katlleri fermân buyurulmağın otağ-ı Sadr-ı âlî nazarında tîğ-ı cellâd-ı bî-emân ile katl olundı. Ve bin yüz senesinde vâkı‘ seferde serdâr olan Arab Receb Paşa'nın Batirçine kurbünde vukū‘ bulan ma‘rekesinde mânde kalup keferenin Semendire Kal‘ası'na nakl eyledüği toplardan bir kaç kıt‘a top Semendire Kal‘ası'ndan ihrâc ve sefînelere tahmîl ve Belgrad kurbüne irsâlinin zikri bundan akdem cild-i evvelde sebkat itmiş idi. Hâliyâ henüz Belgrad Kal‘ası muhâsarasına gelüp irişmemekle ber-vech-i ta‘cîl nakli içün mübâşirler ta‘yîn ve irsâl olundı. Diyârbekir vâlîsi olan Vezîr-i mükerrem Kemânkeş Ahmed Paşa eyâleti askeri ile ve eyâlet-i mezbûrun zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ile asker-i Tatar'ın ta‘kībdârı olup Nehr-i Sava'dan mürûr ve Zemun yakasına ubûrı fermân buyurılup beş on kıt‘a şâhî top dahi ma‘an ta‘yîn olunup irsâl olundı. Hâliyâ eyâlet-i Bosna vâlîsi olan Topal Hüseyin Paşa Bosna askeri ile ber-vech-i ta‘cîl muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Belgrad'da Ordu-yı hümâyûn'a mülâkātı içün mîrlivâ-i İznikmid olan Katana Mustafâ Bey hükm-i hümâyûn ile irsâl olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 2 Muharrem sene 1102
|9a| *Der-muhâsara-i Kal‘a-i Belgrad.*

Eyyâm-ı Muhâsara-i Kal‘a-i Belgrad'ın Beşinci Güni: Tulû‘-ı şemsden mukaddem fecr-i sâdıkdan top ve tüfeng ile cenge âgāz olunup bir ân cengden hâlî olunmadı. Tuna yalısında meterisde olan zümre-i silahdâr serdengeçdi dilâverleri “Su Kullesi” ta‘bîr olunan, fâtih-i memâlik

merhûm Sultân Süleymân Kullesi mukābelesinde keferenin müceddeden ihdâs ve binâ eyledüği tabya-i kebîre vakt-i asrda açıkdan hamle vü hücûm idüp melâ‘înin mukābeleye adem-i kudretlerinden nâşî taraf-ı kal‘aya firâr itmeleriyle dilâverân-ı mezbûrân ta‘kīb idüp otuzdan mütecâviz melâ‘îni tu‘me-i şemşîr idüp zabt-ı tabyaya takayyüdde iken girüde olan erbâb-ı meterisin yağmagerânı ümmîd-i bahşiş ile kimi kelle almağa ve kimi çarh-ı felek ihrâcına mukayyed olup ve murâdına vâsıl olan sâyebân-ı Sadr-ı âlî ârzûsuyla avdet itmeleriyle zabt olunan tabyada muhâfız kalîl kalmağın kefere vü fecere fursatı ganîmet bilüp gayret ile muhâfızîn-i kalîle hücûm ve tabya-i mezbûrı tekrâr kefere zabt iderler. Bir kaç def‘a tarafeynden hamle vü hücûmdan sonra tabya-i mezbûr vakt-i şâma değin zabt-ı keferede karâr-dâde olur. Ammâ vakt-i şâmda serdengeçdi dilâverleri gayret-i dîn-i mübîn ile tekrâr hamle vü hücûm idüp ve kefere’i kaçırup murâdları üzere tabya-i mezbûrı zabt idüp siperlenürler. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ cenâb-ı Bârî ümmet-i Muhammed kullarına |**9b**| tabya-i mezbûrun zabtın müyesser idüp mesrûr eyledi. Ammâ garâbet bunda ki, mahall-i ma‘rekegâh-ı tabya ahvâlinin sıhhati ma‘lûm olmazdan mukaddem tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olan kelle-i melâ‘îni ve çarh-ı felekleri ahz iden yağmagerân rütbe-i gazâ iddi‘âsıyla peydâ eyledükleri kelle-i melâ‘în ile çarh-ı felekleri Abaza Kasrı kurbünde vâkı‘ sâyebân-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr eyledüklerinde me’mûllerinden ziyâde mübâlağa in‘âm u ihsân olundı. Ve ma‘rekegâh-ı tabya-i mezbûrda bellü ve başlu kefereden bir dil dahi huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr olmağın getürenlere dahi me’mûllerinden ziyâde in‘âm olundı. Ve lâkin melâ‘în güçlü ve kuvvetlü tüvânâ ve bâlâ-kadd olmağın mahall-i ma‘rekegâhda teslîme rızâ virmemekle beş altı mahallden mecrûh kılınup mahall-i mecrûhı kesîr ve bî-tâkat olup su’âl ve cevâba liyâkati olmadığı eclden mahall-i cerâhatlerin bend içün muhzır ağa ma‘rifetiyle cerrâha irsâl olunup ve ba‘de'l-bend feth-i kelâma liyâkati olunca muhzır ağa habsine fermân buyuruldı. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ Tuna yalısında vâkı‘ tabya-i kebîr yed-i tasarruf-ı guzâta dâhil olup zabt olundı, feli'llâhi'l-hamd ve'l-minne. Ve eyyâm-ı muhâsaranın dördünci güni dilâverân-ı guzât-ı müslimîn Kal‘a-i Belgrad gibi müstahkem kal‘a-i metînin divarı kurbünde vâkı‘ tabya zabt olunup ve bu kadar kelle-i melâ‘în ve dil ahz olunmak cenâb-ı Kibriyâ tarafından kullarına lutf-ı azîm ve ni‘met-i gayr-i müterakkıbe olduğunda şübhe |**10a**| olmayup inşâ’a'llâhu te‘âlâ an karîbü'l-eyyâm kal‘a-i mezbûrun feth ü teshîri alâmetleridir. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti cümle ümmet-i Muhammed kullarının mu‘în ü destgîri olup küffâr-ı müşrikîni dâ‘imâ makhûr ü mehcûr ve münhezim eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn. El-hâsıl Tuna yalısında ve gerek Sava tarafında vâkı‘ meterisler di-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

var-ı kal‘aya karîb varmağın lağım ahvâli muktazî olmağla yevm-i merkūmda umûr-ı lağıma mübâşeret olundı. Bundan akdem meştâ-yı mahmiye-i Edirne'de ibtidâ umûr-ı mühimmât-ı seferiyye tedârük ve âmâde olunmak iştigālinde, bu sene-i mübârekede vâkı‘ sefer-i hümâyûnda kal‘a muhâsarasına ihtimâl virilmeyüp bir kaç seneden berü vukū‘ bulan tarafeyn cengi miyân-ı meydânda saff-ı sufûf ile vâkı‘ olduğundan bu sene dahi Sofya sahrâsında veyâhûd Şehirköyi sahrâsında olmaduğı hâlde Niş sahrâsında evvelâ bi't-tarîk ceng-i sufûfun vukū‘ı mukarrer mülâhazasıyla umûr-ı mühimmât-ı seferiyye ana kıyâsen tedârük olunup sâ’ir seneler gibi mübâlağa ile bildâr tedârük olunmayup ancak elli nefer lağımcı taraf-ı Âstâne'den tedârük ve ihrâcı fermân buyurulmuş idi. Ammâ cenâb-ı Kibriyâ hazreti kullarına lutf idüp ve taraf-ı küffâra havf ü haşyet müstevlî itmekle asâkir-i İslâma miyân-ı meydânda mukābeleye cür’etleri ve ceng-i sufûfa kudretleri olmamağla taburlarından dahi nâm ü nişân |**10b**| nâ-bûd ü nâ-peydâ olmağın kal‘a cengi ve muhâsarası iktizâ itmekle ve mukaddemâ ihrâcı fermân olunan elli nefer lağımcıların kimi nâ-mevcûd olup ve mevcûdı dahi kifâyet itmemekle Kayseriyyeli olup lağım ahvâlinden haberdâr olan tâ’ife-i habbâzînden ve kâr ü kesb içün Ordu-yı hümâyûn ile gelen eşhâsdan lağımcı tedârük ve her birine taraf-ı mîrîden otuzar guruş ücret virilmek üzere kifâyet mikdârı lağımcı tedârüki fermân buyuruldı. Ve Sofya tarafından tüccâr tâ’ifesi zahîre ve sâ’ir metâ‘ tahmîl eyledükleri arabalardan beş yüzden mütecâviz araba-i kâv dâhil-i Ordu-yı hümâyûn olup her hayme-i bâzergânın nazarında ecnâs-ı zahîre firâvân ve bey‘ ü şirâ olunup ve kıymetleri sâ’ir eyyâma kıyâsen vech-i meşrûh üzere ma‘kūlce olup ve lâkin mübâlağa ile isti‘mâli lâzımînden olan lafz-ı pirinc ismiyle müsemmâ olan zât ki, erbâb-ı seferin ol zât-ı latîfden ziyâde ekle isti‘mâli âsân zahîresi olmaduğı meşhûr-ı âfâk iken, kıyyesinin kıymeti altmışdan noksâna tenzîli mümkin olmayup ve bî-çâre hayvânâtın mahsûs ekl-i nefîs-i vâhideleri olan şa‘îr nâmıyla mülemmâ olan zât-ı latîfin dahi orduy-bâzârda kesretine nihâyet olmayup ve lâkin alîkının kıymeti altmışardan noksâna tenzîli müyesser olmayup bî-çâre hayvânât giyâh-ı huşk ile her bâr hâmyâze[3] çekilmekde ve vakt-i avdetde ve eyyâm-ı şitâda ahvâlleri fikri ile hâmûş edebâne |**11a**| tefekkürde hemân cenâb-ı Kibriyâ hazreti lutfünden bî-çâre hayvânâta kuvvet ihsân eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn. Yohsa erbâb-ı seferin piyâdelik ile hâlleri dîger-gûn olmakda şübhe yokdur. Asker-i Tatar-ı sabâ-reftârda balcıbaşı ta‘yîn olunan şahs han-ı âlî-şân

3 Metinde “hâmyâze (حاميازه) kelimesi همیازه şeklinde yazılıdır.

huzûrunda kethudâ-i bevvâbîn mesâbesinde olup müşârün-ileyh birkaç bin asker-i Tatar ile bundan akdem Hisârcık Palankası'ndan Tımışvar yakasına Tuna'yı yeldirüp ubûr itmişler idi. Pançova Palankası'nda kefereden eser olmayup firâr eylemişler ve Beckerek etrâfından iki-üç bin mikdârı firâr iden keferelere asker-i Tatar dûş olup meger kefere-i mezbûrlar cümle emvâl [ü] erzâkın arabalara tahmîl ve içerü kefere tarafına firârları mahallinde mukābil olup esîre i'tibâr itmeyüp tu'me-i şemşîr eyledüklerinden mâ'adâsı perâkende vü perîşân olmalarıyla mâl-ı ganâyimden nukūd kısmına varınca mugtenem olup sene-i sâbıkalarda vâkı' ma'rekelerden melâ'înlerde âlât-ı Osmânî olan sîm kılıclar ve sîm gaddâreler ve sâ'ir âlât-ı Osmânîleri fürûht içün Tatar'ın orduy-bâzâra getürdükleri işbu râkımu'l-hurûfun manzûrı olmağın işbu mahalle tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 3 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Belgrad.

Eyyâm-ı Muhâsara-i Kal'a-i Belgrad'ın Altıncı Güni:

Vakt-i şâmdan fecr-i sâdıka ve tulû'-ı şems-i enverîden vakt-i şâma değin tarafeynden top ve tüfeng ile cenge âgāz olunup bir ân cengden münfekk olunmadı. Dünki gün su kullesi mukābelesinde |**11b**| vâkı' tabya yürüyüşi ma'rekesinde zümre-i sipâh serdengeçdileri ile tâ'ife-i yeniçeriyânın miyânında bahâdırlık ve dilâverlik cihetinden ve erâzil makūlelerinin mahsûdlarından erbâb-ı meterise yüz karalığının kurbiyyeti nümâyân olmuş iken Mısr kulı bahâdırlarının gayret-i dîniyyeleri cûş ü hurûş ve iler[ü] meterislerde olan dilâverâna imdâdları müte'âkıb olmağın erbâb-ı meteris kadîmî meterislerinde sâbit-kadem ve karâr-dâde oldukları uzunkulakdan der-i devletin mesmû'ı olmağın gerçi gazab âteşleri fürûzân olmuş idi. Ammâ def'-i tahavvürâne buyurup ağa ve kul kethudâsı taraflarına itâb ü ikāb ve hüsn-i hıtâb tarîkından irsâl-i haber buyurdılar ki "dîn-i mübînde gayret ve pâdişâh-ı rûy-i zemîne hızmet böyle mi olur ki erbâb-ı meteris bahâdırlık umûrunda birbirlerine mahsûd olup düşmenân-ı dîn ve kefere-i müşrikîne kuvvet ve fursat tarafların nümâyân idüp birbirlerine imdâda tekâsül olmaları dîn-i mübîne eziyyet vâdîleri zuhûrundan nâşîdir. İkisi dahi pâdişâh kulı değil midür? İmdi siz ki erbâb-ı meteris zâbıtlarısız, ol makūle mahsûdların dillerin hoş-dil ile nerm ve dâ'imâ düşmen-i dîn üzere cihâda germ itmekde takayyüd ü ihtimâm idüp ba'de'l-yevm erbâb-ı meteris miyânında bu makūle evzâ' sudûrına sedd-i İskender-misâl sîne gerüp sâbit-kadem ve erbâb-ı meteris miyânında o makūle kelâm-ı nâ-sezâya cevâz göster-

meyesiz ve dîn-i mübîn gayretinde bi-nefsihî |12a| bezl-i makdûr üzere olasız". Gerek erbâb-ı meterise ve gerek zâbıtâna "basîret üzere olasız" deyü haber-i te'kîd irsâl buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 4 şehr-i Muharrem sene 1102
Der-muhâsara-i Kal'a-i Belgrad.

Eyyâm-ı Muhâsara-i Belgrad'ın Yedinci Güni: Âstâne-i sa'âdet tarafından kırk aded koçı ve araba-i esbe mühimmât-ı cebehâne tahmîl ve Ordu-yı hümâyûn'a irsâl olundukda mahmiye-i Edirne'ye vusûllerinde bir kaç arabanın mühimmât-ı cebehânesi tahliye olunup Edirne'de Kā'im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Hazînedâr Ali Paşa ve Defterdâr Vekîli Ser-gulâm-ı Bâkī-i sâbık Abdullâh Efendi ma'rifetleri ile mültezimînden tahsîl olunan mâl-ı mîrîden dört yüz kîse hazîne tahliye olunan arabalara tahmîl ve sâ'ir mühimmât cebehâne arabaları ile taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a irsâl olunup Sofya'ya vâsıl olduklarında cümle mühimmât-ı cebehâne tahliye olunup yerine dakīk tahmîl ve Kal'a-i Niş'e vusûl buldukda Niş muhâfazasında olan Ser-bostâniyân-ı sâbık Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa dahi mukaddemâ Dıragoman muhâfazasına ta'yîn olunan Mevlûd Paşa ile zikr olunan hazîne ve dakīk arabaların taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a irsâl itmeğin yevm-i merkūmda Kal'a-i Belgrad muhâsarasında muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a vusûlleri nümâyân olup ve rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Hazînedâr Ali Paşa sipâh ve silahdâr ocaklarına mahmiye-i Edirne'de müceddeden beş yüz |12b| nefer serdengeçdi dilâverleri tahrîr ve defter idüp zikr olunan hazîne ile ma'an irsâl itmeğin Ordu-yı hümâyûn'a vusûl ve sâ'ir serdengeçdiler ile ma'an meterise fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 5 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1102.
Der-muhâsara-i Kal'a-i Belgrad.

Eyyâm-ı Feth-i Kal'a-i Belgrad-ı Sengîn-bünyâd: Donanma-yı hümâyûn Tunus ve Cezâyir kalyonları ile ma'an Venedik donanmasıyla Sakız Adası'na karîb mahallde mukābil olup ve bir gün bir gice harb ü kıtâlden sonra Venedik donanması firâr idüp körfezde Avlonya Kal'ası'n muhâsara ve istîlâ eyledüğünün haber-i muvahhişi Ordu-yı hümâyûn'da şüyû' buldı. Bundan akdem Ahram Kal'ası'nda mahsûr olan melâ'înin mîrî zehâ'ir sefînelerine mâni' ve müzâhimleri def'i içün Morava Nehri kenârından Mahmûd Beyzâde Mahmûd Bey bir mikdâr asâkir ile irsâl olunduğının zikri cild-i evvelde sebkat

itmiş idi. Hâliyâ kal‘a-i mezbûrda iki binden mütecâviz melâ‘în mahsûr olup bu ana değin teshîri müyesser olmamağla Köstendil sancağının zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ve Mısrlı'dan iki bayrak Mısr kulı Ahram Kal‘ası muhâsarasında olan guzât-ı müslimîne alâ tarîkı'l-imdâd ta‘yîn olunup yevm-i merkūmda irsâl olundı.

***Der-zikr-i Lutf-ı Hudâ-yı Müte‘âl*:** Hazret-i cenâb-ı Kibriyâ'nın ümmet-i Muhammed kullarına kerem ü inâyeti yârî olup pîr-i rûşen-zamîr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa kolundan atılan kumbaralardan bir kumbara |**13a**| vakt-i asrda iç kal‘anın Sava Nehri tarafında kadîmden mîrî anbârlara muttasıl Çıksalın Câmi‘-i şerîfi'ne nâzır iki kullenin birisinin külâhına kumbara-i mezbûr dûş olup ihrâk itmekle meger kulle-i mezbûrlar barut-ı siyâh mahzeni olup memlû olmağın âteş te’sîr idüp iki kulle ile mâbeynde vâkı‘ divar-ı kal‘ayı havâya atup bir azîm dûd-ı siyâh zuhûr itmekle meterisde olan dilâverân lağım kıyâs eyledüklerinden gayri ordu halkı ta‘accübe varup “eyâ bu dûd-ı kebîr ne makūle dûd-ı siyâh ola” deyü ta‘accübde iken rûzgâr dûd-ı siyâhı iki şıkk eyledükde kulleler ile divar-ı kal‘ayı barut-ı siyâh zemîne müsâvî eyledüği müşâhede olundukda ve meterisde divar-ı kal‘aya karîb olan guzât-ı müslimîne zararı mukarrer iken Hâlık-ı bî-çûn hıfz idüp ol hînde pîr-i kühen-sâl Halîl Paşa kolundan sâbıkā sağ kol alaybeyisi unvânıyla şöhret-şi‘âr Mîr-i mîrân-ı Rûmili olan Mustafâ Paşa ibtidâ’en bi'z-zât derûn-ı kal‘aya hamle idüp ve bayrakdârlara ve meterisde olan Rûmili zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârına ve piyâde Arnavud bahâdırlarına istimâletler virüp: “Şahbâzlarım, fursat ve ganîmet mahallidir, hemân kal‘aya hücûm ve hamle idelim” didikde bayrakdârlar ve meterisde mevcûd olan bahâdırlar külliyet ile derûn-ı kal‘aya hamle ve hücûm eylediklerinde melâ‘în ü hâsırîn mukābele vü mukātele mülâhazasın idüp ve lâkin avn-i Hudâ-yı lâ-yezâl ile |**13b**| nusret-i bâd-ı sabâ taraf-ı İslâmiyân'dan yana vezân olup mukābeleye adem-i kudretlerinden nâşî handak içinden Tuna yalısında doğrı firârları mukarrer oldukda bahâdırân ta‘kībdâr-ı melâ‘în olup tu‘me-i şemşîre mukayyed iken Tuna yalısı tarafı meterislerinde olan dilâverân dahi kılıcların üryân idüp Tuna tarafından melâ‘îni karşulayup ortaya alup iki tarafdan melâ‘îni bi'l-külliye tu‘me-i şemşîr idüp lâşe-i melâ‘înden derûn-ı kal‘anın zemîni görünmekden müberrâ oldı. Ve firâr idüp Nehr-i Tuna'ya dökilüp gark ü helâk ve gemilere girüp alarga olan melâ‘înden gayri tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olan melâ‘în on altı binden mütecâviz melâ‘în armağan-ı zebâniyân içün dûzaha irsâl olunduğı mukarrer ü muhakkak olmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Şehîd Şuden-i Mustafâ Paşa Mîr-i Mîrân-ı Rûmili: Ve bu ma'rekegâhda Mîr-i mîrân-ı Rûmili Mustafâ Paşa darb-ı tüfengden zümre-i şühedâya vâsıl ve firdevs-i a'lâda hûr ü cinân ile kasr-ı ulyâya mütevâsıl oldı. Rahmetu'llâhi aleyh rahmeten vâsı'a. Ammâ guzât-ı müslimîn derûn-ı kal'ada küffâr-ı hâksârı tu'me-i şemşîre mukayyed iken âteş-i ihrâk aşağı hisârın büyûtlarına isâbet idüp azîm ihrâk vâkı' olmağla ve mukaddemâ küffârın ceng içün câ-be-câ hâzır ü müheyyâ ve âmâde eyledüği barut-ı siyâh ile memlû kumbaralara âteş isâbet idüp her ne hâl ise henüz âteş irişmeyen mahallerin mâl-ı ganâyimin guzât-ı müslimîn yağma vü gāret iderler ve sırma ile müzeyyen melbûsât |**14a**| ve âlât-ı sîm ve nisâ kısmına müte'allık sîm ü zer evânından mâ'adâ nukūd kısmına dahi mâlik olurlar. Ve küffârın hazînesine dûş olanlar ikişerlik ve beşerlik ve onarlık altun ve "Lepur" ta'bîr eyledikleri kefere akçası ganâyimine dest ü res irişdürenler mâl-ı Kārûn'a mâlik olmuşlar. Ve derûn-ı kal'aya âteş mübâlağa ile isâbet itmeğin guzât-ı müslimîn ganâyimden fâriğ olup gücile istihlâs-ı cân idüp kal'adan hurûc iderler ve ihrâk olan altun ve gümüş alâtının ve melbûsât kısmının nihâyeti olmayup ve barut-ı siyâh mahzenleri ihrâk oldukda kurbünde bulunup helâk olan keferenin dahi nihâyeti yoğimiş.

***El-kıssa*:** Âteş büyût-ı kal'aya isâbet idüp top tabyaları mahallerine irişdükde tabyaların kurbünde mukaddemâ hâzır olunan memlû kumbaralara isâbet itdükce on beş yirmiden mütecâviz kumbaralar def'a-i vâhidede çatlayup müceddeden ceng olunur şekli kumbaralar çatılmakda ve dolu bulunan toplar atılmakda kesret-i cebehâneden def'i içün varılmak bir vechile mümkin olmadığından sabâha değin âteş isâbet idüp ihrâk münkati' olmayup her kûşede gûyâ müceddeden ceng olunur idi. Derûn-ı kal'ada olan büyût ve Sava ve Tuna Nehri taraflarında vâkı' aşağı hisârın büyûtları bi'l-külliye ihrâk olup harâb oldı. Ve aşağı hisârda Kilisa câmi'i mukābelesinde vâkı' hân-ı kebîrde |**14b**| ber-vech-i tahmîn otuz bin kîle mıkdârı yulaf memlû olup isâbet-i âteşden ihrâk olup yedi-sekiz gün leyl ü nehâr ihrâkı münfekk olmayup istihlâsı mümkin olmadı. Ve Semendire ve Vidin ve Niş ve Güğercinlik ve Ahrâm ve İrşova ve Modava ve sâ'ir istîlâ-yı kefere olan kılâ'da muhâfizîn olan küffâra kış zahîresi olmak içün irsâl olunmak üzere aşağı hisârın divarı kurbünde Nehr-i Sava kenârında hâzır u âmâde olan dakīk ile memlû fuçılar ki, ber-vech-i tahmîn her fuçı onar kîleden on beşer kîleye varınca dakīk ile memlû bin beş yüzden mütecâviz fuçılara âteş isâbet itmekle cümlesi ihrâk olup eseri kalmamışdır. Ve Nehr-i Tuna'ya dökilüp gark ü helâk olan melâ'înden mâ'adâ merhûm

Sultân Süleymân Han kullesi etrâfında mevcûd kırkdan mütecâviz sefînelere istihlâs-ı cân içün dolup alarga olan melâ‘în bir kaç binden mütecâviz olup ve sefînelerin kürekleri olmaduğından nâşî cereyân-ı Tuna ile baş kıç dönerek ve Sentice karyesine ve Hisârcık Palankası'na doğrı gidüp ve ba‘zı sefîne ise Pançova yakasın ârzûlayup lâkin vakt-i şâm irişmekle sefîne-i mezbûrların leyle-i muzlimde ahvâlleri neye müncer olduğı ma‘lûm olmadı. Gālibâ ekseri gark olup ve istihlâs bulanları dahi erbâb-ı çeteci destinde esîr ü giriftâr olduğı müşâhede olunmuşdur.

***El-kıssa*:** Vakt-i şâm irişince |**15a**| derûn-ı kal‘ada ve hâric-i kal‘ada kefere kısmından bir melâ‘în kalmayup ekseri tu‘me-i şemşîr-i gāziyân ve nicesi esîr ve bend ü giriftâr ve nicesi Tuna'da gark ü helâk ve nicesi sefâyin ile firâr idüp avn-i Hudâ-yı zü'l-celâl birle Kal‘a-i Belgrad'ın feth ü teshîri muhâsaranın yedinci güninde müyesser olup erbâb-ı Ordu-yı hümâyûn ve bi'l-cümle guzât-ı müslimîn hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl idüp Hâlık-ı bî-çûne hamd-i {ü} firâvân ve şükr-i bî-pâyân eylediler, el-hamdü li'llâh eş-şükrü'llâh. Çûn ki Kal‘a-i Belgrad'ın fethi müyesser oldı, derûn-ı kal‘ada beş yüzden mütecâviz üsârâ-i müslimîn bulunup avn-i Hudâ-yı müte‘âl ile cümlesi istihlâs ü necât buldılar. Ammâ üsârâ-i müslimînin kalîl olduğı su’âl olundukda ma‘lûm u ma‘rûf olan üsârâ-yi müslimînin cümlesin Belgrad muhâsarasından iki-üç gün mukaddemce sefâyin ile Budin Kal‘ası tarafına irsâl eyledükleri istihlâs bulan üserâ-i müslimînden istimâ‘ olunmuşdur. Ve kal‘a-i mezbûrun fethi mahallinde bahâdırân ü dilâverânın yağma vü gāret eyledükleri mâl-ı ganâyimden mükemmel sîm raht ile ve siyâh ve mâ’î katîfe üzerine som sırma ile zeyn olmuş zelpûş ile müzeyyen tavlı ve gev-lenc esb-i melâ‘în ihrâc iden bahâdırânın nihâyeti olmayup ve raht ü bahtı ile yüz elli guruşa değin esb-i ganâyim fürûht olunduğı vukū‘ bulmuşdur. Ve lâkin cümle esblerin kuyrukları kat‘ olunmuş ve barut |**15b**| mahzenleri olan kulleler ihrâk oldukda âhûrân-ı esb aşağı hisârda olup ve ihrâk olan kullelere karîb olmağla mübâlağa ile esb helâk ve ihrâk olduğı mukarrer olup manzûr-ı dîdeleri olanlardan istimâ‘ olunmuşdur. Ve tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olan melâ‘înden mâ‘adâ hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn nâzenîn Nemçe kızları ve avratları ve Kazak kısmı esîr ve bend ü giriftâr olunup Kazak kısmı orduy-bâzârda râygân fürûht olunup ve zenânın nev-resteleri ihtifâdan tâlibîne ağır bahâ ile fürûht olunup erbâb-ı meteris olan guzât-ı müslimîn ihtiyâcdan müberrâ oldukları nümâyân olup şüyû‘ıyla tahakkuk bulmuşdur. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ, cenâb-ı Kibriyâ hazreti ümmet-i Muhammed kullarına inâyet ü hidâyet erzânî idüp bir gazâ-yı ekber müyesser eylemişdir ki,

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

erbâb-ı sefer umûr-dîdelerinin buna mu'âdil bir gazâ-yı ekber manzûr-ı dîdeleri olmadığın nakl ü rivâyet eylemişlerdir. El-hamdü li'llâh, eş-şükrü li'llâhh.

***El-kıssa*:** İstihlâs bulan üsârâ-i müslimînin rivâyetleri üzere nakl olundı ki Kal'a-i Belgrad'da erbâb-ı sanâyi'den ve erbâb-ı tüccârdan ve kâr ü kesb içün gelüp kal'ada mevcûd olandan mâ'adâ yirmi iki bin cengci ve altı kapudan mevcûd idi. Vaktâ ki kullenin külâhına kumbara dûş olup ihrâk eyledi. Başkapudan olan la'în bi-nefsihî bin neferden mütecâviz kefere ve melâ'în ile kulle-i mezbûrun def'ine takayyüd üzere iken |**16a**| kulle-i mezbûrda olan baruta âteş isâbet idüp ihrâk oldukda mübâlağa ile küffâr mürd ü helâk olduğundan gayri kapudan-ı mezbûr dahi kumbara darbından mürd ü helâk olduğın nakl ü rivâyet eyledikleri şüyû' bulup istimâ' olunmuşdur.

Rivâyet-i Dîger: Ve bir rivâyetlerin dahi nakli bu minvâl üzere istimâ' olunmuşdur ki, vaktâ ki taraf-ı İslâmiyânın meterisleri lağım üstüne gelmiş idi. Müşâvere ve ittifâkları bu minvâl üzere karâr-dâde oldı ki, ol gicenin sabâhı tulû'-ı şemsden mukaddemce cümle lağımlara âteş virüp ve serdengeçdi olmak üzere üç bin kefere Serdâr Halîl Paşa koluna hamle ide ve iki bin kefere dahi Tuna yalısında olan meterislere hamle ide ve başkapudan dahi on iki bin kefere ile Abaza Köşki kurbünde vâkı' otağ-ı Sadr-ı âlî'ye hamle idüp Hazîne-i âmire'yi zabt ide. Ve bu kavl ü karârları cümle lağımlar tulû'-ı şemsde atıldıkda lağımları ta'kībdâr iderek hamle vü hücûm ideler. "Ya taht ola, ya baht" şekli kavl ü karârları üzere hâzır ü âmâde olup sabâha muntazırlar idi. Ammâ cenâb-ı Kibriyâ hazreti ümmet-i Muhammed kullarına inâyet ü hidâyeti yârî olup tedbîrlerinin aksin zuhûra getürüp kulleye âteş isâbetinden melâ'înin cümlesin tu'me-i şemşîr-i gāziyân ve gark ü helâk olmaların murâd idüp ve dîn-i mübîne ahz-i {ü} intikām erzânî |**16b**| buyurup ve bu bî-çâreleri dahi bunca eyyâmdan berü esîr ü bend-i {ü} zencîr ve mahbûs-ı zindân iken istihlâs buyurdı deyü hamd ü firâvân ve şükr-i bî-pâyân eyledükleri tahrîr olunan minvâl üzere nakl ü rivâyet eyledüklerin istimâ' iden ahbâbdan mesmû' olunmağın işbu mahalle tahrîr olunmuşdur.

***Rivâyet-i Dîger*:** Ve bir rivâyetleri dahi bu minvâl üzere imiş ki, Kal'a-i Niş fethini kral-ı menhûsları ki, Peç'dedir, krala i'lâm idüp "Türk askerinin Belgrad tarafına gelmek ihtimâlleri mülâhaza olunur" deyüp imdâd-ı leşker taleb eylemişler idi. On beş bin leşker-i kefere imdâd içün Komaran Adası tarafından şaykalara tahmîl ve on beş güne değin Kal'a-i Belgrad'a vusûlleri haberi kral-ı menhûslarından kapudan-ı Belgrad'a vürûd bulmuş idi. Ve lâkin zikr olunan imdâd eyyâm-ı fethe değin henüz dahi gelmemiş idi deyü nakl ü rivâyetleri istimâ' olunmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

***Rivâyet-i Dîger*:** Ve bir rivâyetleri dahi bu minvâl üzere nakl olundı ki, avn-i Hudâ-yı müte‘âl ile Kal‘a-i Niş'in fethi müyesser oldukda kral-ı menhûsun mesmû‘ı olıcak “Kal‘a-i Belgrad'ı bir hoşca hıfz ü hırâset içün bir umûr-dîde mel‘ûn lâzımdır” deyüp mukaddemâ Belgrad cenerali olan mel‘ûnı azl idüp ve altı bin âhen-pûş piyâde Nemçe leşkeri ile bir ceneral-i cedîd irsâl eylemiş. Ve zikr olunan ceneral-i cedîd eyyâm-ı muhâsara-i Belgrad'ın yedinci cum‘airtesi günü şaykalar ile Sirem sancağında |**17a**| vâkı‘ İslankamin Kal‘ası'na vâsıl olup zikri sebkat iden altı bin âhen-pûş leşkeri İslankamin mukābelesinde Titel Adası'nda ahşama değin meks idüp gice ile Belgrad Kal‘ası'na irişmeleri içün sipâriş idüp ve kendüsi ol gice şayka ile Kal‘a-i Belgrad'a dâhil ve kapudan-ı atîkın azline kral-ı menhûslarından kâğıd nişânı getürüp kendüsi müstakıll kapudan olup irtesi sabâh âyîn-i bâtılları üzere dûr-bîn idüp mazgallarda ve meterislerde olan cengciden mâ‘adâ iki bin serdengeçdi tahrîr idüp bini Sava yalısında olan kola ve bini Tuna yalısında olan kola hamle vü hücûm eylemek üzere hâzır ü âmâde idüp ve Titel adasında olan altı bin âhen-pûş piyâde leşker yarın gice kal‘aya dâhil oldukda üç bini bir kola ve üç bini dahi bir kola hem-pâ[4] ve imdâd olmak üzere sipâriş idüp ve leşker-i küffâr taşrada olan İslâm meterislerine hücûm itdükde kapudan-ı mezbûr kal‘ada mevcûd olan âhen-pûş piyâde leşkeri ile sâ‘at kapusundan hurûc idüp otağ-ı Sadr-ı âlî birle Hazîne-i âmire'yi zabt u rabt eylemek üzere kavl ü karâr-dâde idüp ve “kal‘ada olan topların cümlesin Türk'ün ordusı tarafına nakl idüp hâzır ü müheyyâ idin, Türk'ün meterislerine kumbara kifâyet ider, piyâde ahen-pûş leşkerimiz |**17b**| Türk'ün meterislerine hücûm itdükde topları Türk'ün ordusuna bir uğurdan atın” deyü sipâriş iderken taraf-ı İslâmiyândan atılan topların bir güllesin ceneral-i mezbûr nazarına getürdiler. Eline alup “hele bakın Türk'ün aklına ki şöyle gülle atar top ile Belgrad gibi kal‘ayı almağa gelmiş” deyü masharalanur iken mukaddemâ zikri sebkat iden iç kal‘a kullesine kumbara isâbet idüp ihrâk vâkı‘ olmağın tahrîr eyledüği serdengeçdiler ile ceneral-i mezbûr bi-nefsihi ihrâk olan kulleye irişüp men‘ ü def‘ine sa‘y ü ikdâm üzere iken âteş mahzen-i baruta te’sîr idüp kulleleri havâya semâ‘ itdürdükde serdengeçdilerin ekseri mürd ü helâk olduğundan mâ‘adâ ceneral-i la‘în dahi ol ma‘rekegâh-ı âteşde mürd ü helâk olduğın nakl ü rivâyet idüp mel‘ûnun kal‘aya dâhil olduğı gibi iki kola hamle vü hücûm içün müceddeden iki bin serdengeçdi tedârüki ve

4 Kelime burada ve geçtiği diğer yerlerde “hânpa (حانبه)” şeklinde yazılmıştır. Cümledeki anlamlarına göre “hem-pâ (همپا) kelimesinin bozulmuş şekli olmalıdır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.gov.tr

Titel adasından gice ile gelecek altı bin âhen-pûş piyâde leşkerin hem-pâlığı ve ol ma‘reke mahallinde cümle topları ordu-yı İslâmiyâna havâlesi ve taraf-ı İslâmdan atılan top güllesini masharaya alup gurûrâne tedbîr ü tedârükin cenâb-ı Kibriyâ hazreti avn ü inâyeti birle tebdîl idüp melâ‘în-i hâsirîni âteş-i kahrıyla ihrâk ve münhedim idüp bî-çâre üsârâ-i müslimîn bendelerin bend ü zindândan istihlâs eyledi |18a| deyüp hamd-i {ü} firâvân ve şükr-i bî-pâyân ile nakl ü rivâyetlerin istimâ‘ iden ahbâbdan mesmû‘ olunmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Ezîn cânib, eyyâm-ı muhâsara-i Kal‘a-i Belgrad'ın ibtidâ güninden yevm-i merkūma gelince bârân-ı rahmet nâzil olmayup eyyâm-ı fethde ba‘de vakti'l-ışâ mübâlağa ile bârân-ı rahmet nâzil olmağın erbâb-ı seferin ve erbâb-ı cengin pîr-i kühen-sâlleri ve umûr-dîdelerinin hâtır-nişânları imiş ki, “bir gazâ-yı ekber vukū‘ bula ve ricâlü'l-gayb hâzır ü mevcûd ola, asâkir-i İslâm mansûr u muzaffer oldukdan sonra elbette akabince bârân-ı rahmetin nüzûli mukarrer olduğın takrîr eylemişler. İmdi bu takdîrce bu gazâ-yı ekberde dahi ricâl-i gaybın hâzır ü mevcûd olmalarında şekk ü şübhe yokdur” deyü pîr-i kühen-sâl ve umûr-dîdelerin nakl ü rivâyetleri istimâ‘ olunmuşdur. Ol Hâlık-ı bî-çûna hamd-i firâvân ve şükr-i bi-pâyân olsun ki, ümmet-i Muhammed kullarına ni‘met-i gayr-i müterakkıbe ile bir lutf-ı {ü} uzmâ in‘âm ü ihsân eylemişdir ki, bir vechile hamd u şükrini edâya za‘îf kullarının liyâkat ü istihkākı yokdur. Evvelâ Niş gibi kavî vü müstahkem bir kal‘a-i metînin yirmi üç gün muhâsara ile fethi ve Vidin gibi bir hısn-ı hasînin üç gün muhâsara ile fethi ve Semendire gibi müsellesü'ş-şekl bir hisâr-ı kavînin fethi ve dârü'l-cihâd-ı sengîn-âbâd-ı Kal‘a-i Belgrad gibi bir hisâr-ı kaviyyü'l-bünyâdın yedi gün |18b| muhâsara ile fethini in‘âm ü ihsân itdüğinden mâ‘adâ hazret-i Muhammedü'l-Mustafâ'nın za‘îf ü nahîf ümmetleri ki, Zât-ı bî-çûnün kullarıdır, kuvvet ve nusret ihsân idüp eyyâm-ı feth-i Kal‘a-i Belgrad'da gark ü helâk olan melâ‘înden gayri on altı bin kefere vü müşrikîni tu‘me-i şemşîr-i guzât-ı müslimîn itdürdi. Merhûm Sultân Murâd Han-ı râbi‘ asrından bu âna gelince kefere vü fecere ve müşrikîn bu mertebe çâşni görmemiş iken dîn-i mübîne ahz-i {ü} intikām erzânî buyurup bir gazâ-yı ekber atâ vü ihsân eylemişdir ki, bir vechile tahrîr ü takrîri ve ayân u beyânı mümkin değildir. El-hamdü li'llâh sümme el-hamdü li'llâh. Ve bu bî-çâre nahîf râkımü'l-hurûfi dahi bu gazâ-yı ekberde ve sâ’ir fütûhâtda bulunan guzât-ı müslimîn gürûhunda mevcûd eyledi. El-hamdü li'llâh eş-şükrü li'llâh. Ve fütûhât-ı sâ’ire ve palankalarda olan in‘âm ü ihsân ve lutfuna nihâyet yokdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubav.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 6 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal‘a-i Belgrad.

Gerçi Kal‘a-i Belgrad'ın avn-i Hudâ-yı zü'l-celâl birle fethi müyesser oldı, ammâ sabâh oldukda âteş-i ihrâk münkatı‘ olmayup aşağı hisârda dahi bir kulle barut-ı siyâh ile memlû imiş. Ana dahi âteş isâbet idüp kulle-i mezbûrı zemîn ile müsâvî eyledi. Ve bir kaç mahallerde kumbaralara âteş isâbet idüp bu gün dahi bî-nihâye âdemleri mecrûh eyledi. Hattâ “erbâb-ı ordunun sakā bargîrleri bi'l-külliye mahall-i ihrâka |**19a**| Nehr-i Sava'dan su nakl idüp ihrâkın def‘ine sa‘y ü ikdâm oluna” deyü fermân sudûr bulup münâdiyân Ordu-yı [hümâyûn'a] i‘lâm itmekle def‘-i ihrâka varan sakāların bir kaçı kumbara darbından mecrûh olmağın ferâgat olundı. Ve dünki gün ma‘rekegâh-ı yürüyüşde zümre-i şühedâya vâsılînden olan mîr-i mîrân-ı Rûmili merhûm Mustafâ Paşa'nın na‘ş-ı latîfi tâbût ile miyân-ı meydân-ı otağ-ı Sadr-ı âlî nazarında musallâya getürilüp Vezîr-i a‘zam ve müdebbir-i cumhûr-ı ümem Köprilizâde Mustafâ Paşa *yessera'llâhu mâ-yeşâ’* bi'z-zât imâmet idüp merhûmun salât-ı cenâzesin edâdan sonra tâbûtı koluna girüp mesâfe-i ba‘îdeye değin götürüp ve mahall-i musallâdan mahall-i mezârına varınca piyâde azîmet eylediler. Ve merhûmun mezârı üstüne nezâret idüp sünnet-i Resûlu'llâh üzere hafr itdirdüği beyne'n-nâs müşâhede olunmuşdur. Ve merhûmun mezârı mezâristân-ı Belgrad'ın cânib-i cenûbîsinde vâkı‘ intihâ-i varoş-ı kadîmin Kostantiniyye râhı üzerinde vâkı‘ merhûm “İnehân Bey Câmi‘i” dimekle ma‘rûf ü meşhûr câmi‘-i şerîf hazîresinde vukū‘ bulmağın mahall-i mezbûrda defn olunmuşdur. Rahmetu'llâhi-aleyh. Zihî devlet, zihî sa‘âdet ol vezîr-i âlî-şâna ki Vezîr-i a‘zam iken mîr-i mîrân-ı Rûmili cenâzesine imâmetlik idüp tâbûtuna girmek ne mertebe meskenet ve merhamet sâhibi olduğı kıyâs oluna. |**19b**| Ve manzûr-ı dîdeleri olan ekâbir-i ordudan nakl ü rivâyet olunur ki, merhûmı mezâra defn eyledükleri mahallde kefeninden henüz alâmet-i şühedâ-i dem cereyân idüp kefenin bir tarafın deme müstağrak idüp henüz cereyânı münkatı‘ olmamış idi. Zihî devlet ü sa‘âdet ve rütbe-i şehâdet ki, dünki gün vakt-i asrda zümre-i şühedâya vâsıl olup irtesi gün vakt-i işrâka değin dem-i şühedâsının cereyânı münkatı‘ olmaya. Merhûmun rûh-ı pür-fütûhları hûr-ı {ü} cinân ile firdevs-i a‘lâya mütevâsıl olduğuna şübhe yokdur. İlâhî şefâ‘atinden bî-çâre bendeni mahrûm eyleme. Âmîn, yâ Şefî‘a'l-müznibîn. Ve mukaddemâ melâ‘în-i {ü} hâsırîn kal‘anın fethinden mukaddem Nehr-i Sava[5] üzerinde müceddeden

5 Metinde نهره ساوره şeklinde yazılmıştır.

binâ eyledüği köprinin birkaç tonbazın ihrâc idüp mürûr u ubûrın münkatı‘ eyledüğinin zikri sebkat itmiş idi. Köpri-i mezbûrun tekrâr müceddeden ta‘mîr ü termîmi fermân buyurulmağın tâ’ife-i neccârân ve ırgadân üzerlerine istihdâm kullarından Kefeli Ali Bey mübâşir ta‘yîn olunup yevm-i merkūmda ta‘mîrine mübâşeret olunmuş idi. Ve lâkin tonbazlar mahsûs tonbaz olunmayup sefîneden bozma olduğundan gayri küçük olduklarından mürûr u ubûra tahammül eylememek ihtimâlinden ferâgat olunup köpri-i mezbûr bi'l-külliye ref‘ olunup münhedim olundı. Ve dünki gün istihlâs-ı cân içün sefîneler ile Nehr-i Tuna'dan firâr iden melâ‘înin |**20a**| ekseri İslankamin nâm harâb kal‘a semtlerinde asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr-ı adüvv-şikârın dâmlarına bend ve esîr ü giriftâr olup orduy-pâzâra fürûht içün getürdükleri beyne'n-nâs şüyû‘ bulup tahakkuk bulmuşdur. Ve erbâb-ı yağmagerânın tama‘-ı hâm belâsıyla ve ârzû-yı gāret-i mâl-ı ganâyim sevdâsıyla derûn-ı kal‘anın kûşe-bendlerin cüst ü cû iderken âteşin isâbet eyledüği mahallerde kumbaraların darbından hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn yağmagerân mecrûh olup cerrâhân-ı Ordu-yı hümâyûn mecrûhlar zahmin bend itmekde bî-tâb ü tâkāt olup sabâhdan vakt-i şâma değin mecrûhlar bendinden hâlî olmadılar. Gāfil insân vartadan vartaya uğramış iken ve mahall-i tehlikeden ictinâb lâzımînden iken gaflet ile hayât ü memâtı ferâmûş idüp tama‘-ı hâmları belâsıyla birkaç bin yağmagerânın memât mertebesi mecrûh oldukları lisân-ı cerrâhândan istimâ‘ olunmuşdur. Bâ-husûs ser-cerrâhân-ı Ordu-yı hümâyûn olan Hamzaoğlı'nın haymesi nazarından her gün on beş-yirmiden[6] mütecâviz mecrûhun münkatı‘ olmadığı nümâyân olmuşdur. Ammâ garâbet bunda ki, mecrûhların cümlesi Hamzaoğlı'nın bendine tâlib [ü] râgıblardır. Fi'l-hakīka mezbûr Hamzaoğlı cerrâhlık ilminde mâhir olduğundan gayrı bend eyledüği mahall-i mecrûh sâ’ir cerrâhânın bendlerinden birkaç gün mukaddem necât bulur. Ve ibtidâ-i eyyâm-ı muhâsaradan meterisde mecrûh |**20b**| olanlar yağmagerânın iki gün içinde mâl-ı ganâyim sevdâsıyla mecrûhların katında öşr ü âşiri olmadukları dahi lisân-ı cerrâhân-ı ordudan nakl ü rivâyet olunmuşdur. Ve derûn-ı kal‘ada ve aşağı hisârlarda ve handak içlerinde tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olan melâ‘înin lâşe-i murdârları biri biri üzerine mübâlağa ile rıhtım olup râyıha-i mekrûhları etrâf ü eknâfa perâkende olmazdan mukaddem lâşe-i murdârları Nehr-i Tuna'ya nakli içün Ordu-yı hümâyûn'da olan subaşıya fermân buyurulmağın cümle erbâb-ı ordıcıyânın her bir haymesinden birer nefer âdem ihrâc ve lâ-

6 Metinde “يكرمندن “ şeklindedir.

şe-i melâ'înî Nehr-i Sava'ya ve Nehr-i Tuna'ya nakli içün mübâşeret olundı. Ve lâkin lâşe-i melâ'înin kesretinden beş-on güne değin nakl olunup tathîr-i kal'a mümkinâtdan olmaduğı nümâyân olmağın erbâb-ı orducıyân haymelerinden her gün üç-dört yüz nefer orducı ihrâc ve lâşe-i melâ'înî nehr-i mezbûrlara nakl olunmak üzere takayyüd-i {ü} tâmm olundı. Ve yevm-i merkūmda Sirem sancağının re'âyâsından koca pelîdler ki, re'âyâ mâbeyninde "Domakin" ta'bîr olunur on beşden mütecâviz Domakin çörek ve tavuk ve koyun hedâyâsıyla taleb-i {ü} emân içün huzûr-ı Sadr-ı âlî'de rûy-ı ubûdiyyet idüp inkıyâd üzere oldukların i'lâm ve harbî keferenin tagallübünden ihtifâda oldukların ifhâm eyledüklerinde taraf-ı Sadr-ı âlî'den taleb-i {ü} emânlara müsâ'ade buyuruldı. |**21a**| Ve kezâlik Semendire sancağının Belgrad etrâfında vâkı' kurâların Domakinleri dahi hedâyâ-yı mezbûre ile huzûr-ı Sadr-ı âlî'de arz-ı ubûdiyyet ü inkıyâd idüp anların dahi taleb-i {ü} emânlarına müsâ'ade buyuruldı. Ve kurâların asker-i yağmagerândan hıfz u hırâset içün mezbûr Domakinler muhâfız taleb itmekle matlûbları üzere Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ta'yîn olunmak fermân buyurulmağın çavuşbaşı ma'rifetiyle Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ve gedikli çavuşlar irsâl olundı. Ve Pançova kazâsının re'âyâ taraflarından Domakinleri dahi huzûr-ı Sadr-ı âlî'de arz-ı ubûdiyyet ü inkıyâd idüp taleb-i {ü} emânlarına müsâ'ade buyuruldı. Ve Semendire ve Sirem sancağının Domakinleri kifâyet mikdârı re'âyâ ile Kal'a-i Belgrad-ı dârü'l-cihâdın ta'mîr ü termîminde ırgadiyelik hızmetinde mevcûd ve itmâm olunca hızmet eylemek üzere ta'ahhüd eylediler.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 7 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad.

Ve bundan akdem Ahram Kal'ası muhâsarasının zikri sebkat itmiş idi. Ve lâkin eyyâm-ı muhâsara mütemâdî olup haberi zuhûr itmemiş iken bi-hamdi li'llâhi te'âlâ avn-i Hudâ-yı müte'âl ile feth ü teshîrinin haber-i meserret-eseri yevm-i merkūmda der-i devlet-medâra vürûd bulduğı beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk buldı. Ve mahall-i meterislerin tathîri ve hafr olunan mahaller mütesâvî olmak içün Sivas eyâleti ile |**21b**| Anadolı eyâletinin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ta'yîn olunmak fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda mahall-i mezbûrları tathîr içün mübâşeret olundı. Ve eyâlet-i mezbûrlardan mâ'adâ sipâh ve silahdâr ocakları ve bölük-i erba'a halkı tathîr-i mezbûr içün bâ-fermân-ı âlî ta'yîn olundılar. Ve rûz-ı kāsım karîb ve vakt-i eyyâm-ı avdet-i sefer nümâyân olmağın bârgîr ve sâ'ir rikâb makūlesi gabn-ı fâhiş hisâbınca mübâlağa kıymet ile bey' ü şirâ olundı. Hattâ lâgar ve nahîf bârgîrlerin ednâsı otuz guruşa değin fürûht

olunmuşdur. Ve zümre-i şühedâya mütevâsılînden olan Mîr-i Mîrân-ı Rûmili Mustafâ Paşa merhûmun esb tavîleleri ekseriyâ mülhid ve zenâdîkdan olup maktûl Yeğen Osmân Paşalı dökündüsinden olmağla esb-i muhallefâtı yüz elli guruşdan üç yüz guruşa varınca ve sûk-ı sultânîde bey‘ {ü} men-yezîd olunup ve cümlesin Rûmili bahâdırlarının zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ve sâ’ir devletlüleri taraflarından mübâya‘a olundı. Ve dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad'ın barut-ı siyâh ihrâkının haberi ile münhedim olan divar ve kullelerin müceddeden ta‘mîr ü termîmi içün muktazî olan gerek neccâr ve gerek taşcı tâ’ifesi ve kireç ihrâkından haberdâr olan kireççi tâ’ifesinin tedârüki umûr-ı mühimme-i dîn-i mübînden olmağın Bosna eyâletinde vâkı‘ kazâlardan ve Sofya ve Niş ve Vidin etrâflarında bulunan mahallerden tedârük olunup ve ücret-i kâmileleri |**22a**| beher yevm ber-vech-i nakd taraf-ı mîrîden virilmek üzere ihrâcı ve bir gün evvel ve bir sâ‘at mukaddem sahrâ-yı Belgrad'a vusûlleri fermân buyurulmağın zikr olunan etrâfın hükkâmlarına ve kādîlarına ve a‘yân-ı vilâyetin iş erlerine hıtâben mü’ekked hükm-i hümâyûn tahrîr olunup mübâşirîn ile irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 8 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal‘a-i Belgrad-ı Sengîn-âbâd.

Şühûrhâ-i Rûmiyyeden Teşrîn-i evvelin ibtidâsı yevm-i merkūmda vâkı‘ olmuşdur. Ber-mûceb-i rûznâmçe ve bâ-kavl-i müneccimîn.

Âmeden Selîm Girây Han Der-sahrâ-yı Belgrad:

Han-ı âlî-şânın mizâc-ı şerîfleri nâ-hoş olup ser-ettıbâ-i hâssa ile ser-cerrâhân-ı hâssa olan Nûh Çelebi Han-ı âlî-şânın hızmet-i mu‘âlecelerinde olmağla sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmet olundukda sıhhat ü ifâkate hareket-i sefer mâni‘ ve mu‘âlece-i zahm mütemâdî olmasına bâ‘is olduğı eclden Han-ı âlî-şânın taraf-ı sefer içün hareketlerine hukemâ ve etıbbâ rızâ virmedüklerinden bir kaç eyyâm meştâ-yı mahmiye-i Edirne'de meks ü ârâmlarına karâr-dâde virildüği bundan akdem cild-i evvelde zikri sebkat itmiş idi. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ mizâcları avn-i Hudâ-yı müte‘âl birle sıhhat ü ifâkate mübeddel olmağın mahmiye-i Edirne'den sa‘âdet ile hareket ve yevm-i merkūmda taht-ı revân ile sahrâ-yı Kal‘a-i Belgrad'a karîb gelüp Ordu-yı hümâyûn'a vusûllerinin haberi der-i devlet-medâra |**22b**| vürûd bulup tahakkuk bulmağın sipâh ve silahdâr ağaları ve neferâtı ve bölük-i erba‘a halkı ve zâbıtları ve Kethudâ-i Sadr-ı âlî Mehemmed Ağa tertîb-i sufûf-ı alay ile ve mehterân-ı tabl [u] alem birle yevm-i merkūmda Han-ı âlî-şân hazretlerin tevkīr ü ihtirâm birle istikbâl idüp ve dört re’s esterâna tahmîl olunmuş taht-ı revâna Han-ı âlî-şân râkib olduğı hâlde

Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve meclis-i Sadr-ı âlî'ye mütevâsıl olup alâ tarîkı'l-müsâferet otağ-ı Sadr-ı âlî'de ol gice mihmân ve sohbet-i hâssü'l-hâss ile i‘zâz ü ikrâm olundılar. Ve mukaddemâ varoş-ı Belgrad'da Vezîr-i a‘zam-ı sâbık Köprülizâde merhûm Ahmed Paşa'nın müceddeden binâ eyledüği medrese tahliye olunup mefrûş olunmuş idi. İrtesi gün Han-ı âlî-şân otağ-ı Sadr-ı âlî'den hareket ve medrese-i mezbûra azîmet buyurup etbâ‘ı ile nüzûl buyurdılar.

Ezîn-cânib, Han-ı âlî-şânın meştâ-yı Edirne'den Sofya'ya varınca rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr Vekîli Abdullâh Efendi'nin Kā’im-makām-ı âlî-makām Hazînedâr Ali Paşa fermânıyla tertîb ve tahrîr eyledüği menâzil defteridir ki, işbu mahallde tahrîr olundı:

Menzil-i Akca İbrâhîm, sâ‘at 3. Menzil-i Cisr-i Mustafapaşa, sâ‘at 3. Menzil-i Hisârlı, sâ‘at 3. Menzil-i Sekbân, sâ‘at 4. Menzil-i Karaküsdi, sâ‘at 3. Menzil-i Çırpan, sâ‘at 3. Menzil-i Köseler, sâ‘at 5. Menzil-i Ilıca-i Kızılhisâr, sâ‘at 3. Menzil-i Ali Fakīh, sâ‘at 5. Menzil-i Tatarpazarı, sâ‘at 4. Menzil |**23a**|-i Saruhan Beyli, sâ‘at 3. Menzil-i İspas Köprisi, sâ‘at 5. Menzil-i İhtiman, sâ‘at 5. Menzil-i Yenihan, der-hayrât-ı defterdâr-ı merhûm Ahmed Paşa, sâ‘at 6. Menzil-i Sofya, sâ‘at 4. Zikr olunan menâzi[l]in tâbi‘{i} olduğı kazâların kādîlarına ve a‘yân-ı vilâyetin iş erlerine rikâb-ı hümâyûn tarafından tahrîr olunup irsâl olunan hükm-i hümâyûnun sûretidir ki, işbu mahalle tahrîr olundı:

“Hâliyâ Han-ı âlî-şân sefer-i hümâyûna me’mûr olup gitmekle imdi siz ki kādîlar ve iş erlerisiz, mahmiye-i Edirne'den Sofya'ya varınca zikr olunan menâzilde narh-ı cârî üzere olup ve cânib-i mîrîden ber-vech-i nakd ashâbına virilmek üzere beher yevm üç yüz vakıyye lahm-ı ganem ve beş yüz çift nân ve iki yüz kîle şa‘îr ve beş araba odun ve beş araba otluk virilmesiyçün ta‘yîn olunan Dergâh-ı âlî çavuşlarından (Boş) Çavuş *zîde kadruhû* ma‘rifetiyle vech-i meşrûh üzere zikr olunan zahîre her menzilde hâzır ü âmâde olunup Han-ı âlî-şân menâzile nüzûl buyurduklarında dâ’ireleri ta‘ayyünâtları içün tevzî‘ olunup ihmâl ü müsâheleden be-gāyet ihtirâz oluna deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın şurûtuyla emr-i şerîf yazılmak içün rikâb-ı hümâyûnda olan Kalem-i Mevkūfât'dan tezkire virilmişdir. Tahrîren fî gurre-i Zi'l-hicce sene 1101”.

Ve Han-ı âlî-şânın mizâclarında küdûretden bir mikdâr eser bâkī olmağın ser-cerrâhân-ı hâssa olan |**23b**| Nûh Çelebi taraf-ı pâdişâh-ı âlem-penâhîden Han-ı âlî-şânın hızmetlerine ta‘yîn buyurılup Han-ı âlî-şân ile ma‘an sahrâ-yı Kal‘a-i Belgrad'a vusûlleri tahakkuk bulmuşdur. İzvornik sancağına tâbi‘ Kal‘a-i Belgrad'a on altı sâ‘atlik mesâfe mahallde kenâr-ı Nehr-i Sava'da vâkı‘ Böğürde-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

len nâm kal‘ayı küffâr-ı hâksâr geçen sene istîlâ idüp ve hâliyâ derûn-ı kal‘ada bin beş yüzden mütecâviz melâ‘în mahsûr olup ve Kal‘a-i Belgrad fethinden sonra dahi kal‘a-i mezbûrı terk itmeyüp inâdına musırr ve kal‘anın metânetine i‘timâd [ü] i‘tikādları olduğı vükelâ-yı devletin mesmû‘ı olduğundan gayri Bosna ve İzvornik ve ol tarafdan Nehr-i Sava ile mürûr u ubûr iden sefâyine mâni‘ ve müzâhimleri mukarrer ü muhakkak olmağın avn-i Hudâ-yı zü'l-celâl birle feth ü teshîri ümmîdi ile Sivas vâlîsi olan Silahşor Vezîr-i mükerrem Küçük Süleymân Paşa'yı eyâlet-i Sivas'ın zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ile zikr olunan Böğürdelen Kal‘ası'nın fethine ta‘yîn ve fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda kal‘a-i mezbûre tarafına teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Gerçi ki, “kal‘a-i mezbûrun kadîmden harâblığı cihetinden takviyyet ü istihkâmı yokdur. Ve lâkin bir tarafı Nehr-i Sava ve üç tarafı bataklık olmağla teshîrinde bir mikdâr usret mülâhaza olunur” deyü manzûr-ı dîdeleri olanların nakl ü rivâyetleri istimâ‘ olunmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti lutf u keremi ile |**24a**| an-karîbi'z-zamân feth ü teshîrini in‘âm ü ihsân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Şefî‘i'l-müznibîn. Ve bundan akdem “re‘âyâ tâ’ifesin esîr eylemek ârzûsuyla bir şahs re‘âyâ tâ’ifesin bey‘ ü şirâ itmesün, her kimin yedinde ve haymesinde bulunur ise muhkem hakkından gelinür” deyü bâ-fermân-ı âlî münâdîler taraf be-taraf nidâ eyledüklerinin zikri cild-i evvelde sebkat itmiş idi. Ve lâkin ba‘zı palankalarda ve Kal‘a-i Belgrad fethinde harbî kefere esîri mübâlağa ile ahz olunup ve esîr bulunmayan hayme kalîl olmağın beytü'l-mâl içün penc [ü] yek ahzı fermân buyurılup her bir esîrin kebîrinden (boş) ve sagīrinden (boş) taraf-ı mîrîye ahz olunmak içün Başmuhâsebe Kalemi'nden penc ü yek kâğıdları tahrîr olunup ve iki mühürli olmak üzere biri Başmuhâsebeci Hasan Efendi'nin ve biri Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi'nin mühri olmak üzere on binden mütecâviz penc ü yek kâğıdı tahrîr ve hâzır ü âmâde olunmuş iken kesret-i eşhâs-ı süfehânın zabtı mümkin olmadığından nâşî penc ü yek akçasın ahz u kabz eylemek üzere penc ü yek ağası ta‘yîn olunup ve umûr-ı penc ü yek Ordu-yı hümâyûn kādîsı efendiye sipâriş ve fermân buyuruldı. Ve mahsûsan bir mu‘temedün-aleyh tercemân ta‘yîn olunup tâlib ü râgıb-ı penc ü yek kâğıdı olan eşhâsın esîri huzûr-ı kādîya ihzâr olunup ve tercemân-ı mezbûr |**24b**| lisân-ı kefere üzere teftîş ü tefahhus idüp cevâb-ı esîri kādîya i‘lâm itdükde esîr-i mezbûrun takrîri üzere harbî kefereden olduğı zâhir olur ise Başmuhâsebe Kalemi'nden mukaddemâ tahrîr olunmuş memhûr penc [ü] yek kâğıdın kādî-i ordu dahi memhûrleyüp kâğıdın mühri üç oldukdan sonra penc ü yek akçası mîrî tarafından ta‘yîn olunan mübâşir ahz ü kabz itdükden sonra kâğıd-ı penc ü yek ashâb-ı esîre i‘tâ olunur. Ve eğer lisân-ı tercemân-ı mezbûr ile su’âl ve cevâbda harbî kefereden olmayup re‘âyâ

tâ'ifesinden olduğı nümâyân oldukda esîr-i mezbûrı şahs-ı mezbûr yedinden izn-i şer'ile ahz olunup istihlâs iderler. Ve ashâb-ı esîre "kimden mübâya'a itdin ise kıymetin andan taleb eyle" deyü taraf-ı kādîdan cevâb virilüp tâ'ife-i re'âyâ bu tarz üzere esîrlikden halâs bulur idi. Çûn ki harbî kefere ile re'âyâ tâ'ifesi beyninde penc ü yek kâğıdına i'tibâr olunduğı re'âyâ tâ'ifesinin mesmû'ları oldı, mukaddemâ asâkir-i İslâm'ın Ordu-yı hümâyûn ile sahrâ-yı Belgrad olan Vireçar sahrâsına nüzûllerinden mukaddem Belgrad nevâhîsinde vâkı' karyelerin re'âyâsı Sirem sancağında vâkı' İslankamin ve Varadin ve İlok kal'aları mukābelelerine varınca miyân-ı Nehr-i Tuna'da vâkı' adalara "becene" tarzı üzere firâr eylemişler idi. Penc ü yek kâğıdı ahvâli mesmû'larında bi'l-külliye firâr iden re'âyâ tâ'ifesi ehl ü ıyâlleri ile ve evlâd |25a| ü ensâbları birle zikr olunan adalardan gürûhen gürûh sefâyin ile İskele-i Belgrad'a dâhil ve mukaddemâ süknâları olan kurâ ârzûsuyla vatan-ı aslîlerinin vüsûllerine kemâl mertebe takayyüd ile azîmet ve revâne oldukları erbâb-ı Ordu-yı hümâyûn'un manzûr-ı dîdeleri olmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti sâhib-i adl ü dâd olan merhûm Köprilizâde Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa hazretlerinin cemî' umûrunda mu'în ü destgîri olup cümle umûrın âsân vechile müyesser eyleye. Ve ömr ü devletlerin yevmen fe-yevmen izdiyâd ve sâye-i himâyetlerin ümmet-i Muhammed üzerinden ve re'âyâ vü berâyâdan dûr eylemeye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî'i'l-müznibîn. Mukaddemâ melâ'înin Sava Nehri üzerinde binâ eyledüği cisrin ta'mîri ferâgat olunmuş idi. Ve lâkin cisr muktazî olmağla müceddeden ta'mîri içün fermân olunmağın ammâ cisr-i mezbûrun tonbazları mu'tâd üzere köpri tonbazı olmayup Tuna sefînelerinin vasat olan sefînelerden olmağla ve mürûr-ı eyyâm ile sefîne-i mezbûrların derûnları mâ'-i Sava ile memlû olup mürûr u ubûrı bir vechile mümkin olmaduğından sefîneleri tathîr ve müceddeden ta'mîr ü termîm olunmak mühimm olmağla cisr-i mezbûr binâgî olan neccâr tâ'ifesine eyâlet-i Sivas'ın zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı istimdâd ve bir gün evvel itmâmına takayyüdleri fermân buyurulmağın eyâlet-i mezbûrun zu'amâ ve erbâb-ı tîmârının nısfı Kal'a-i Belgrad ta'mîrinde |25b| ve nısf-ı âharı tâ'ife-i neccâra istimdâd ve cisr-i mezbûrı müceddeden ta'mîr ü termîme mübâşeret ve itmâmına takayyüd ü ihtimâm gösterdiler.

Der-beyân-ı Ahvâl-i Kal'a-i Tımışvar: Kal'a-i mezbûreden bir-iki sâdıku'l-kavl cân Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl olup nakl ü rivâyetleri üzere iki seneden mütecâviz kefere vü fecere miyânında avn-i Hudâ-yı müte'âl birle sedd-i İskender gibi kāyim olan Kal'a-i Tımışvar'da mahsûr olan guzât-ı müslimîn bâ-husûs vâlîleri Vezîr-i mükerrem Ca'fer Paşa her bâr ki, katana-i küffâr zâhir

oldukca guzât-ı müslimîne istimâletler virüp cümlesi kemer-i gayret-i dîn-i mübîni miyânlarına bend-i muhkem birle bend idüp ve hâliyâ ahvâl-i pür-melâlleri kaht u galâ cihetinden bî-tâb ü bî-tâkat olup ganem ve bakar kısmından bir hayvânât kalmayup ancak vâlî-i vilâyet Ca'fer Paşa'nın rikâba müte'allık şâh ü gedâ misâl bir cesed-i hayâl rikâbı olup sâ'ir bir ferd rikâba mâlik değildir ve bir ferdin cedîd libâsı olmayup melbûsâtları derûn-ı kal'ada nisâ tâ'ifesinin sanâyi'i olan kirpâsdan libâsları olup her bâr tefekkür olunur idi ki "ba'de'l-yevm acabâ Kal'a-i Tımışvar pençe-i küffârdan istihlâs bulup mahsûr olan guzât-ı müslimîne ke'l-evvel ruhsat ve refâhiyyet hâsıl olup re'âyâ vü berâyânın itâ'at ü inkıyâdları emn ü emân ve Kal'a-i Tımışvar memâlik-i İslâmiyye'den |**26a**| add olunur mı" deyü fikr [ü] mülâhazalarda iken cenâb-ı Kibriyâ hazreti lutf u kereminden cümle ümmet[-i Muhammed] kullarına ve kal'a-i mezbûrede mahsûr olan guzât-ı müslimîne merhamet idüp ibtidâ memâlik-i Erdel fethini ihsân idüp memleket-i Erdel'e taraf-ı saltanat-ı aliyyeden kral nasb olunan Kurs Tököli Kral'a bi'l-cümle mütâba'atları haberi istimâ' olundukda Hâlık-ı bî-çûne hamd-i {ü} firâvân ve şükr-i bî-pâyân idüp şâd ü handân iken Vidin Kal'ası'nın dahi fethi haberi vürûd bulmağın tekrâr be-tekrâr cenâb-ı Kibriyâ'ya hamd-i {ü} firâvâna iştigâlde iken ta'kîben Kal'a-i Niş'in fethi ve Semendire Kal'ası'nın yürüyiş ile fethi haberleri ta'âkuben mütevâsıl olup ve Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-âbâdın muhâsarası haberi Kal'a-i Tımışvar'a gâh ü bî-gâh ihtifâ üzere gelüp dostluk iden kefere re'âyâsından istimâ' olunmağın sıhhati ma'lûm olmak içün erbâb-ı Kal'a-i Tımışvar bizleri istihbâr-ı sıhhat içün irsâl idüp ve lâkin râh ü tarîk iki seneden berü isti'mâl olunmaduğundan kesret-i hâr ü hâşâkdan gāyet nâ-bedîd olmağın havf ü bîm ile ihtifâdan beş-altı gündür ki, Kal'a-i Tımışvar'dan hurûc ve hâliyâ Ordu-yı hümâyûn'a vusûl müyesser oldı. Bi-hamdi li'llâhi te'âlâ Kal'a-i Belgrad'ın dahi fethi manzûr-ı dîdemiz olmuşdur. Ve'l-hâsıl ehl-i Tımışvar'ın feth-i Kal'a-i Belgrad'dan haber |**26b**| ü âgâhları yokdur. Ve hâliyâ Kal'a-i Tımışvar'da mahsûr olan guzât-ı müslimîn kaht u galâdan be-gāyet bî-mecâl olup zahîreye ihtiyâcları mübâlağa ile kemâlinde olduğın nakl ü rivâyet itdikleri ba'zı ahbâbdan istimâ' olunmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.[7] Bundan akdem eyyâm-ı feth-i Kal'a-i Belg-

7 Derkenar: **"Rivâyet-i sahîha:** "Eyâlet-i Rûmili Mahmûd Beyzâde Mahmûd Bey'e tevcîh olunmuşdur" deyü metn-i kitâbda tahrîr olunmuşdur. Ve lâkin hılâf-ı istimâ' olunup ve tahallüf idüp pîr-i rûşen-zamîr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa iltimâsı ile Avlonya sâkinlerinden Avlonya sancağına mutasarrıf Ca'fer Paşa'ya tevcîh ü ihsân buyurılup Avlonya sancağı dahi ber-vech-i arpalık üzerinden ref' olunmamış. Sahîh rivâyet olmak üzere tahrîr olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

rad'da zümre-i şühedâya vâsılînden olup sağ kol dimekle müte'ârif ü meşhûr merhûm Mustafâ Paşa'nın mutasarrıf olduğı Rûmili eyâleti bu âna gelince henüz kimesneye tevcîh olunmayup mahlûl olmağla hâliyâ Fethülislâm Adası'nda mahsûr olan melâ'înin muhâsarasında olup ber-vech-i arpalık Dukakin ve Prizren sancaklarına mutasarrıf olan Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa'ya tevcîh ü ihsân buyurılup ve menşûrı tahrîr ve müşârün-ileyh Mahmûd Paşa'ya yevm-i merkūmda irsâl buyuruldı. Ve Anadolı eyâletine mutasarrıf iken ma're-kegâh-ı Kal'a-i Belgrad'da zümre-i şühedâya mülhak olan merhûm Ahmed Paşa'nın dahi eyâleti bu ana gelince kimesneye tevcîh olunmayup mahlûl olmağla Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa ile ma'an ada-i mezbûr muhâsarasında olup ve mukaddemâ Vidin tarafında olan asâkir-i İslâma başbuğ nasb ü ta'yîn olunan "Mavrol" lakab Mehemmed Paşa'ya tevcîh ü ihsân olunup menşûrı müşârün-ileyh |**27a**| Mehemmed Paşa tarafına yevm-i merkūmda irsâl buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs Fî 9 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad.

Sirem sancağında Tuna yalısında vâkı' harâb olan İslankamin Kal'ası'ndan yukarı Varadin nâm kal'ada birkaç bin kefere vü fecerenin mahsûr oldukları vükelâ-yı devletin mesmû'ları olmağın kal'a-i mezbûrede mahsûr olan melâ'înı avn-i Hudâ-yı zü'l-celâl birle perâkende vü perîşân ve kal'a-i mezbûrı istihlâs içün Diyârbekir vâlîsi olan Vezîr-i mükerrem Kemânkeş Ahmed Paşa'yı eyâlet-i mezbûrun zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile ve Kāhire-i Mısr kulları ile ta'yîn ve fermân buyurulmağın avn-i Bârî'den feth ü nusret iltimâsıyla kal'a-i mezbûrun feth ü teshîri içün yevm-i merkūmda sefâyin ile bi'l-cümle Nehr-i Sava'dan mürûr u ubûr idüp Zemun sahrâsına teveccüh ü azîmetleri mukarrer ü muhakkak olmuşdur. Ve aşağı hisârda eyyâm-ı fethde vukū' bulan âteş-i ihrâkın eseri zuhûr idüp ve zamân-ı keferede alef vaz' olunan anbârda âteş henüz sükûn bulmayup âheste âheste ihrâkı nümâyân olmağın Ordu-yı hümâyûn ekâbirlerinin mevcûd olan sakāların cümlesi teskîn-i âteş içün ta'yîn ve fermân buyuruldı. Dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-âbâdın ta'mîr ü termîmine kirec ihrâkı içün ziyâde hatab |**27b**| tedârüki lâzım ü mühimm olmağın Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olan mükârî arabaları ile üç yüz araba odun "Havâle" ta'bîr olunan cibâlin etrâfında vâkı' kûhsârdan kat' olunup ihrâk-ı kirec mahalline nakl olunmak üzere arabacıbaşı olan Edirneli Ali Ağa'ya hıtâben fermân-ı âlî sudûr buldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 10 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad.

Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olan Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağından yirmi aded oda çorbacıları ve zâbıtları ve cümle neferâtları ile dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad muhâfazasına ta'yîni fermân buyurulmağın zikr olunan yirmi aded oda muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'dan haymelerin ref' idüp derûn-ı Kal'a-i Belgrad'a duhûl ve her odaya münâsib mahallerde meştâ tedârükine iştigāl gösterdiler. Ve cebeci ve topcı ocaklarından dahi kifâyet mikdârı oda Kal'a-i Belgrad muhâfazası içün ta'yîn olunup dâhil-i Kal'a-i Belgrad olup meştâ tedârükine meşgūl oldılar. Ve mukaddemâ fethi müyesser olan Kal'a-i Niş muhâfazasına ta'yîn olunan Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri odalarından dahi on aded oda Belgrad Kal'ası muhâfazası içün ta'yîn olunmak fermân buyurulmağın zikr olunan on aded oda dahi Kal'a-i Niş'den hareket ve Belgrad Kal'ası'na teveccüh ü azîmetleri |**28a**| içün ocağ-ı mezbûr tarafından yeniçeri çavuşı ta'yîn ve irsâl olundı. Ve kadîmü'l-eyyâmdan berü Belgrad'ın gerek kal'asında ve gerek aşağı hisârda ve gerek varoşunda sâkin ü mütemekkin olup istîlâ-yı kefere sebebi ile perâkende vü perîşân olup hâliyâ Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olan ehl-i Belgrad'ın kadîmden mutasarrıf oldukları emlâk ve arâzîlerine âhardan müdâhale olunmayup ke'l-evvel kendülerine i'tâ vü ihsân olunmak iltimâsıyla izz-i huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz-ı hâl itdüklerinde "Kadîmden emlâk ve arâzîye mutasarrıf oldukları vâkı' ise şer'an ba'de's-sübût kimesne müdâhale eylemeye" deyü fermân-ı âlî sâdır olmuşdur. Avn-i Hudâ-yı zü'l-celâl birle feth ü teshîri müyesser olan dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'ın eyyâm-ı fethi mürûr ideli beş gün olup tekebbürlük ve mağrûrâniyyeden ihtirâzen henüz rikâb-ı hümâyûna haber-i müjde irsâl olunmamağla erbâb-ı gediklülerden müteferrikagân-ı Dergâh-ı âlî zümresinden Kıblelizâde (Boş) ile müjde-i feth-i Kal'a-i Belgrad telhîsi yevm-i merkūmda rikâb-ı hümâyûna irsâl buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 11 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad.

Kal'a-i Tımışvar'da mahsûr olan guzât-ı müslimînin vâlîleri olan Vezîr-i mükerrem Ca'fer Paşa'dan mâ'adâ bir ferdin |**28b**| rikâbları olmadığının zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ammâ serhadd-i İslâmiyye'de vâkı' kılâ' neferâtının rikâbları olmadığı hâlde taraf-ı küffârdan zuhûr iden katanaya bir vechile cevâb virilmek müşkil olduğuna binâ'en Kal'a-i Tımışvar'da mahsûr olan guzât-ı müslimîne rikâb tedârüki umûr-ı mühimme-i dîn-i mübînden olmağın

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

gediklü müteferrika ve çavuş ki, dört yüz gediklü olur, her iki gediklüden bir re’s bârgîr ve gediklü Defterhâne kâtiblerinden ve gediklü olan kâtib şâkirdlerinden ki, gerek Defterhâne-i âmire şâkirdi ve gerek Re’îs Kalemi'nde şâkirddir, cümlesinden kırk re’s bârgîr ve Ordu-yı hümâyûn'da ekâbir-i devletden ve erbâb-ı manâsıbdan ve Dîvân-ı hümâyûn hâcelerinden ve ba‘zı aklâmın hulefâlarından alâ kadri merâtibihim bin beş yüz re’s bârgîr olmak üzere sâliyâne ve teklîf ve tahsîli fermân buyurulmağın müşârün-ileyhimâdan bin beş yüz re’s bârgîr tahsîl ve Kal‘a-i Tımışvar'da mahsûr olan guzât-ı müslimîne fî sebîli'llâh irsâl olundı. Çûn ki avn-i Hudâ-yı müte‘âl birle Kal‘a-i Belgrad'ın fethi yürüyüş ile müyesser olup erbâb-ı meteris ve erbâb-ı ceng mâl-ı ganâyimden sâhib-i istignâ olup piyâde olan asker dahi sâhib-i süvâr oldı. Ve ârzû-yı vatan ile her gice iki-üç yüzden mütecâviz piyâde ve süvâr mecma‘-ı ma‘hûdelerine |**29a**| müctemi‘ olup ihtifâdan avdet itmekle orduy-bâzârın izdihâmına bir mikdâr kesâd zuhûrı nümâyân olup vükelâ-yı devletin sem‘ine askerin câ be-câ avdetleri ilkā olunmağın münâdîler taraf be-taraf nidâya âgāz idüp itmâm-ı seferden mukaddem bilâ-izn-i hükkâm avdet idenlerin dirlikleri kat‘ olunmağla iktifâ olunmayup sâkin ü mütemekkin oldukları memleketlerin mütesellimlerine ve kādîlarına ve voyvodalarına ve sâ’ir zâbıtlarına taraf-ı saltanat-ı aliyyeden hükm-i hümâyûn irsâl olunup “avdet-i itmâm-ı sefer-i hümâyûndan mukaddem mütemekkin ü sâkin oldukları memlekete varup duhûl bulanların haklarından gelinmelerin mukarrer ü muhakkak bileler” deyü münâdîlerin nidâları Ordu-yı hümâyûn'da beyne'n-nâs istimâ‘ olunup şüyû‘ bulmağla avdet-i seferin ba‘îdliğine haml olunup sahrâ-yı Kal‘a-i Belgrad'da meksin mütemâdî olması mülâhazasıyla erbâb-ı muhtekirin ve tâ‘ife-i tüccârın Filibe ve Tatarpazarı ve Sofya ve sâ’ir etrâfdan câmûs arabalarına tahmîl olunmuş ecnâs zahîreleri rûz ü şeb Ordu-yı hümâyûn'a doksanar yüzer arabadan mütecâviz dâhil-i Ordu-yı hümâyûn olduğundan mâ‘adâ mukaddemâ gelen ecnâs zahîre hıyâmları etrâfında bî-nihâye iken ve şa‘îrin üç alîkı bir esedî guruşa fürûht olunur iken münâdî-i mezbûr nidâsından mütemâdî-i mekse haml olunup iki alîk bir guruşa |**29b**| bâliğ oldı. Ve peksimadın kıyyesi yedişer-sekizer pâraya fürûht olunur iken on sekizer-yirmişer pâraya bâliğ oldı. Ve dakīkın kıyyesi dörder-beşer pâraya fürûht olunur iken dokuzar-onar pâraya bâliğ oldı. Ve sâ’ir ecnâs zahîre dahi kezâlik izdiyâdına bâliğ oldı. Bâ-husûs kahve didikleri zât-ı Habeşî bir buçuk guruşa tenezzül bulmuş iken fi'l-hâl iki esedî guruşa bâliğ olup sâhib-i müstagnî oldı. Gerçi fî zamâninâ bir şahsda şefakat ü merhamet kalmayup نفسه نفسی[8] vâdîsinde ken-

8 Nefsühû nefsî; “Sadece kendi nefsim”.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

dülerinin ef'âl ü ahvâlleri hayrânıdır. Ammâ erbâb-ı muhtekir ve tâ'ife-i tüccâr bi'l-külliye insâf ü mürüvveti ferâmûş idüp fursat esîri olmuşlardır. Ve pîr-i kühen-sâl bâzergânların kadîmü'l-eyyâmda kavlleri üzere bir sâhib-i sermâyenin kârı sene-i kâmilde onı on bir buçuk hisâbını makbûl ü mergūb gördüklerini zamâne bâzergânları zamân-ı mâziye bâzergânların ahmak ü hebennekadan add idüp sâhib-i sermâyenin sermâyesi sene-i kâmilde bir kaç def'a devr idüp her devrde yekin yek fâ'ide itmeyince ne hâsıl olur iddi'âsın itdikleri nümâyân olup ve hâliyâ Bilâd-ı Selâse'de sâhib-i sermâyelerin senede birkaç def'a birine iki-üç fâ'ide eylemek kârlarıdır. Ammâ berekâtı olmayup kimi erbâb-ı manâsıbdan ve kimi ehl-i hızmetden |**30a**| ve kimi kuttâ'-ı tarîkdan yekin yekden ziyâde aksine fâ'ide itmeleriyle sâhib-i sermâye sermâyesinden dûr ve ömr-i nâzenînini harren be-harrâ mürûr idüp ancak "dost alışda verişde görsün" şekli sermâyenin iki ucı bir olduğın gayretinden ihtifâya çeküp dûr [ü] dırâz derd ü elem ile çalışmakda "şeytân azâbda yaraşur" lafzı gālibâ mezbûrlar hakkında vârid olmak ihtimâli kıyâs olunur. Tahrîr olunduğı üzere sâhib-i sermâye bâzergân ki, şâkirdliği hâlinde ednâ mertebe bin veyâhûd beş yüz hâlisü'l-ayâr zer-i Frengîye mâlik ola, yohsa hafta bâzârlarında ve "Bitpâzârı" ta'bîr olunan pâzârda yüz elli akça sermâye ile kendüsin erbâb-ı tüccârdan add idenlere "pirpiri" i'tibâr iderler ki, tûtîyâ-yı Hindî'yi gevezelik içinde cerr ider. Meşhûrân-ı atîk emsâlindendir ki Hârûnü'r-Reşîd, birâderi olan Behlûl-i Dânâ'ya şehrin ihtisâblığın sipâriş itdükde Behlûl-i Dânâ şehr-i mezbûrı dervâzeye alup Hârûnü'r-Reşîd'e geldikde "birâder bana sipâriş eyledüğin mahlûkātın muhtesibi dükkânlarında mevcûd" deyü cevâb virdüği gālib ihtimâldir ki, mezbûrlar hakkında ola.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 12 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad-i Sengîn-âbâd.

Bundan akdem Böğürdelen Kal'ası feth ü teshîrine irsâl olunan Sivas vâlîsi "Silahşor" dimekle |**30b**| meşhûr Vezîr-i mükerrem Küçük Süleymân Paşa'nın zikri mukaddemâ sebkat itmiş idi. Müşârün-ileyh ile ma'an me'mûr olan asâkir-i İslâm Kal'a-i Böğürdelen'e karîb mahalle vüsûl bulduklarında meger kal'a-i mezbûrede mahsûr olan melâ'înin haber ü âgâhı olup firâr içün mukaddemâ sefîneler hâzır ü âmâde itmekle asâkir-i İslâm mahall-i ba'îdeden manzûrları oldukda ol hînde kal'a'i lağım ile atup ve melâ'în ü hâsirîn sefînelere girüp Sava Nehri ile Raça kasabası taraflarına firârlarının haberi yevm-i merkūmda Ordu-yı hümâyûn'a menzilgâh olan sahrâ-yı Belgrad'da der-i devlet-medâra vürûd bulup beyne'n-nâs şüyû' ve tahakkuk buldı. Meger melâ'înin mukaddemâ Kalgay Sultân ile asâkir-i Tatar-ı sabâ-reftâr ile Sirem sancağına

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ubûrlarından haber ü âgâhları yoğimiş. Çûn ki melâ'în Sirem toprağında Raça kasabasına dâhil olup "istihlâs-ı cân eyledük" deyü esbâb ü erzâkın ve ehl [ü] iyâllerin sefînelerden ihrâc ve meymene vü meysere refâhiyet ile arabalara tahmîl ve âheste âheste Ösek tarafına hareket ü azîmet eyledüklerinde meşhûr meseldir ki, "yağmurdan firâr iden doluya râst geldüği" şekli bir sahrâ-yı vâsi'ada asker-i Tatar-ı adüvv-şikâra dûş olduklarında mukābele vü mukāteleye adem-i kudretlerinden nâşî bi'l-külliye firâr ve perâkende vü perîşân olduklarında asker-i Tatar-ı adüvv-şikâr melâ'înlerin mâl-ı |**31a**| ganâyimlerin yağma ve gāret ü hasâret itdüklerinden sonra gınâ-yı kalb hâsıl olmayup perâkende vü perîşân olan melâ'îni ol hînde ta'kīb idüp ekserin tu'me-i şemşîr ve nicesin esîr ü bend-i zencîr idüp "nûrun alâ-nûr" muktezâsınca hem mâl-ı ganâyim hem esîr cihetinden tekrâr ganâyime vâsıl oldukları haberi dahi Ordu-yı hümâyûn'a mütevâsıl ve beyne'n-nâs şüyû' buldı.

***İrsâliye-i Zehâ'ir Berây-ı Kal'a-i Tımışvar*:** Çûn ki Kal'a-i Belgrad'ın avn-i Hudâ-yı zü'l-celâl birle fethi müyesser olup adû-yı dîn-i mübînden ahz-ı {ü} intikām cenâb-ı Bârî'den in'âm oldı, Tımışvar sancağında vâkı' Pançova Palankası'nda ve kadîmden İbrâhîm Hanzâdelik ile meşhûr Tavîl Mehemmed Paşa evkāfı olan Beckerek ve sâ'ir kazâlarda mahsûr olan melâ'în ü hâsırîn havf ü haşyetlerinden firâr ve terk-i diyâr idüp taraf-ı küffârdan Tımışvar toprağında mâni' ü müzâhim kalmamağla iki seneden mütecâviz miyân-ı küffârda sedd-i İskender-misâl kāyim olan Tımışvar Kal'ası'nda mahsûr olan guzât-ı müslimînin kaht ü galâları def'i içün küllî zahîre tedârük ve irsâli umûr-ı mühimme-i dîn-i mübînden olmağın yüz elli katar şütürân-ı mîrîye şa'îr ve dakīk ve peksimad tahmîl olunup Kal'a-i Tımışvar'da mahsûr olan guzât-ı müslimîn içün irsâli fermân buyuruldı. Ve zikr olunan zahîreyi hıfz ü hirâset idüp kal'a-i mezbûreye sâlimîn ü gānimîn[9] |**31b**| kal'a-i mezbûreye irişdirüp teslîm eylemek içün mîr-livâ-i İznikmid olup "Katana" dimekle meşhûr ü müte'ârif Mustafâ Bey'in zîr-i hükûmetinde olan serhaddli dilâverleri ve Han-ı âlî-şânın ciğer-kûşeleri ve mahdûm[10]-ı mükerremleri Küçük Sultân ile iki binden mütecâviz asker-i Tatar-ı adüvv-şikâr ta'yîn olunup Kal'a-i Tımışvar'a irsâl olundı.

9 Metinde "غالمين" şeklindedir.

10 Metinde "مختوم" şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 13 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad.

Meştâ-yı mahmiye-i Edirne'den pâdişâh-ı rûy-i zemîn *halleda'llâhu hılâfetehû ve ebbede saltanatehû* hazretlerinin taraf-ı şerîflerinden Silahdâr-ı Şehriyârî (Boş) Ağa'nın kılıç, kaftân ve hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile Ordu-yı hümâyûn'a vürûdının haberi vükelâ-yı devlete vârid olmağın sipâh ve silahdâr ocakları ve bölük-i erba'a halkı ve ağayân-ı Sadr-ı âlî ve kethudâ-yı sâhib-i devlet Mehemmed Ağa mehterân-ı tabl [ü] alem birle müşârün-ileyh silahdâr-ı şehriyârî ağayı tertîb-i süfûf-ı alay birle istikbâl idüp tevkīr ü ihtirâm birle Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve Vezîr-i a'zam Köprilizâde Mustafâ Paşa *yessera'llâhü mâ-yeşâ'* hazretlerine taraf-ı pâdişâh-ı âlem-penâhîden mahsûsan bir mücevher sorguc ve bir murassa' tîğ-i âbdâr ve bir hil'at-i semmûr ve Han-ı âlî-şân hazretlerine dahi mahsûsan bir murassa' tîğ ve bir hil'at-i semmûr ve hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye mütevâsıl oldukda otağ-ı Sadr-ı âlî'de kā'ide-i Âl-i Osmânî ve tarz-ı şehinşâh-ı Süleymânî üzere |**32a**| Dîvân-ı âlî tertîb olunup yeniçeri ve sipâh ocakları ve ağaları ve zâbıtları ve sâ'ir a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat Dîvân-ı âlî'de mevcûd ve saff ü süfûf ile tertîb-i mev'ûd olduklarında cümlenin muvâcehelerinde hatt-ı hümâyûn-ı {ü} sa'âdet-makrûn kırâ'at olundı.

Sûret-i Hatt-ı Hümâyûn-ı Şevket-makrûn: "Bundan akdem istîlâ-yı küffâr-ı dûzah-karîn olan Kal'a-i Niş'in avn-i Hudâ-yı müte'âl ile feth ü teshîrin i'lâm itdüğin mesmû'-ı hümâyûnum oldukda Hâlık-ı bî-çûna hamd-i {ü} firâvân ve şükr-i bî-pâyân olunup ve ba'de'l-yevm niçe fütûhât ihsânı iltimâsıyla du'â ve tazarru' ü niyâz olunmuşdur. Ümîddir ki, dergâh-ı izzetinde kabûle karîn vâkı' ola. Fîmâ-ba'd sen ki Vezîr-i a'zamım ve vekîl-i mutlakım lâlâm Mustafâ Paşa'sın, hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum vusûlünde cümle ocakların ağavâtına ve zâbıtlarına ve neferâtına ve bi'l-cümle sefer-i hümâyûnda mevcûd olan asâkir-i İslâma selâm ve du'âdan sonra cümlesinin yüzleri ağ olsun ve kılıçları keskin olsun ve ekmeğim cümlesine helâl olsun. Dîn-i mübîne kemâl-i mertebe takayyüd ü ihtimâmları mesmû'-ı hümâyûnum olmuşdur. Berhûrdâr olsunlar. Cümlesin cenâb-ı Bârî'ye sipâriş eyledim, hıfz ü emânında olsunlar deyü hayır du'âdan sonra sen ki Vezîr-i a'zamım Lâlâm Mustafâ'sın, bi'z-zât gayret-i dîn-i mübînde takayyüd ü ihtimâmın ve asâkir-i İslâma merhamet |**32b**| ü şefakatin mesmû'-ı hümâyûnum olmuşdur. Ekmeğim sana helâl olup cenâb-ı Kibriyâ her umûrunda mu'în ü destgîrin olup tedbîrini cenâb-ı Allâh takdîr-i şerîfine mutâbık eyleyüp âsân vechile müyesser eyleye. Ve ol taraf ser-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

haddlerinin umûrı ve sâ’ir ahvâlleri bi'z-zât sana sipâriş olunmuşdur. Ve ef‘âl ü akvâlin bi'l-cümle makbûl-i hümâyûnum ve azl ü nasb bi'l-külliye mergūb-ı hümâyûnum ve bi'l-cümle ahvâlde şükr ü şikâyetin mesmû‘-ı hümâyûnum oldukda makbûl-ı hümâyûnuma karîn vâkı‘ olur” deyü hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnı ihtimâm buyurmuşlar. Ba‘de kırâ’at-i hatt-ı hümâyûn pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine du‘â vü senâ olunup,

Mısrâ‘:

Dağılın bî-çâreler, çûn kaldı Dîvân irteye

Nesr: mefhûmunca Dîvân-ı âlî dağılup silahdâr-ı şehriyârî içün mukaddemâ otağ-ı Sadr-ı âlî kurbünde vaz‘-ı esâs olunan hıyâm-ı mahsûsa teşrîf buyurdılar.

***Me‘zûn Gerden-i Asker-i Tatar-ı Adüvv-şikâr*:** Çûn ki Han-ı âlî-şân hazretleri dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-âbâdın avn-i cenâb-ı Bârî ile fethinden sonra Ordu-yı hümâyûn'a dâhil olup varoş-ı Belgrad'da vâkı‘ Bayrambey Çârşûsı'nda hucerât-ı medârise nüzûlleri mukarrer ve meks ü ârâmları muhakkak oldı ve bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ Nehr-i Tuna ile Nehr-i Sava'nın cânib-i cenûbîsinde harbî kefereye müte‘allık bir mâni‘ ü müzâhim eseri kalmadı. Ve re‘âyâ vü berâyâ tâ’ifesi becene olan mahallerin |33a| etrâf ü eknâfından mukaddemâ sâkin ü mütemekkin oldukları karyeleri ârzûsuyla gürûhen gürûh azîmetleri ve karyelerinde müctemi‘ olmaları mukarrer olup ve lâkin asker-i Tatar-ı adüvv-şikârın gāret ü hasâretlerinden havf ü haşyetleri nümâyân olup ve fi'l-hakīka tâ’ife-i asker-i Tatar bî-rahm ve bî-insâf kavm oldukları muhakkak olmağın tahtgâh-ı kadîm-i Âl-i Cengîz olan Kırım meştâsına teveccüh ve hareket ü azîmetleri muktazî olmağla meştâ-yı Kırım'a azîmetleri içün taraf-ı Sadr-ı âlî'den me’zûn ve fermân-ı âlî sâdır olup taraf-ı Han-ı âlî-şâna vârid olmağla gerek Kemânkeş Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa ile Sirem sancağı tarafına mürûr iden ve gerek Semendire toprağında meks ü ârâm üzere olan asker-i Tatar-ı adüvv-şikârın bi'l-cümle Tımışvar sancağı toprağına Nehr-i Tuna'dan mürûrları içün taraf-ı Han-ı âlî-şândan Kalgay Sultân tarafına haber vürûd bulmağla bi'l-külliye asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr Tımışvar toprağı tarafına mürûr u ubûrları yevm-i merkūma değin itmâmı nihâyet buldı. Ve Tımışvar sancağında mütâba‘atdan rû-gerdân ve isyân ü tuğyân üzere olup henüz erbâb-ı Kal‘a-i Tımışvar'a itâ‘atleri ve inkıyâdları olmayan ehl-i kurâ ve kasabâtın re‘âyâ vü berâyâsına ve mâl-ı ganâyimleri gāretine ruhsat ü müsâ‘ade buyurılup ve Nehr-i Tımış'dan Başka toprağına mürûr u ubûr idebilen |33b| tâ’ife-i asker-i Tatar'a dahi Segedin sancağının re‘âyâ vü berâyâsının gāretine

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİSH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ve mâl-ı ganâyimleri hasâretine ruhsat ve fermân ve müsâ'ade buyuruldı. Ve Kalgay Sultân asker-i Tatar-ı adüvv-şikâr ile Erdel memleketi sınurına vusûl buldukda Erdel Kralı Kurs Tököli tarafına düşmen husûsunda imdâd ü i'ânet eylemek iktizâ ider ise mümkin mertebe imdâd ü i'ânet olunmak içün Kalgay Sultân'a sipâriş buyuruldı. Ve memleket-i Erdel'de mâni' ü müzâhim kalmadıkda ba'dehû Eflâk ve Boğdan memleketlerinden Nehr-i Burud'ı ubûr ve Kamaniçe Kal'ası'nın cânib-i cenûbîsinden ve mürûr ve hârâb olan Çehrin Kal'ası semtlerinden Özi Nehri'n dahi mürûr u ubûr idüp tahtgâh-ı kadîm-i Âl-i Cengiz olan Kırım tarafına teveccüh ü azîmetleri fermân buyuruldı. Çûn ki asker-i Tatar taraf-ı Kırım'a teveccüh ü azîmetleri fermân buyuruldı, Han-ı âlî-şân hazretleri pîr ü ihtiyâr ve sâhib-i özr olmağla ve mukaddemâ murâd-ı şerîfleri hacc-ı şerîf ve tavâf-ı Beytu'llâh ve ziyâret-i hazret-i Habîbu'llâh niyyetin idüp ve âhir ömrlerinde ve pîrlik âleminde Ravza-i mutahhara'ya rûy-i ubûdiyyet mâlîde kılup şefâ'at iltimâsın kadîmden ârzûları olmağla vakt-i hacc-ı şerîfe değin mahmiye-i Edirne etrâfında bir münâsib mahallde meştâya vüsûlleri müyesser olunca zikri sebkat iden varoş-ı Kal'a-i Belgrad'da Bayrambey Çârşûsı'nda vâkı' hucerât-ı medârisde |**34a**| meks ü ârâmları mukarrer ü muhakkak olup ve dâ'imâ cenâb-ı Kibriyâ'dan recâ vü iltimâsları "Yâ İlâhî, habîbin Muhammedü'l-Mustafâ hurmetine ve âl ü ashâbı hurmetine bu pîr ü nâtüvân bendene ki, beytin olan Ka'be-i mükerreme'yi görmek ve hazret-i Resûl'ün Ravza-i mutahharalarına pîrâne sefîd lihyemi sürmeklik müyesser ü mukadder eyle" deyü pîrâne ibâdet ü tâ'atlerinde recâ vü niyâz iderler imiş. Çûn ki bu mertebe feth ü fütûhât avn-i Hudâ-yı müte'âl birle ihsân olundı, bu vaktden evlâ mahall olmaduğın ve ömr-i {ü} fânînin müsâ'adesi ne mikdâr olduğı ma'lûm olmaduğı eclden tefekkürâne buyurup zâtlarına kā'im-makām-ı âlî-makām nasb ü ta'yîni münâsib görülmeğin kadîmden tahtgâh-ı Âl-i Cengîz olan memleket-i Kırım'ın hıfz ü hırâseti içün ve umûr-ı mühimme-i havâdisât-ı Tatar içün bir mu'temedün-aleyh lâzım ü muktazî olmağın hâliyâ sefer-i hümâyûnda mevcûd ciğer-kûşeleri Kalgay Sultân'ı taraf-ı şerîflerinden tahtgâh-ı Âl-i Cengîz olan vilâyet-i Kırım'a kā'im-makām ve vekîl-i mutlak nasb ü ta'yîn idüp Tatar'ın ahvâllerinde ve umûr-ı mühimme-i havâdisâtda takayyüd ü ihtimâm ve tahtgâh-ı Kırım'ı âkılâne hıfz ü hırâset itmeği sipâriş buyurup taraf-ı Tımışvar'a teveccüh ü azîmetlerine ruhsat ü müsâ'ade buyurdılar.

Vefât-ı Çolak Mü'ezzin Ahmed Ağa: Merhûm Köprilizâde Vezîr-i a'zam Ahmed Paşa'nın makbûl ü mergūbı ve nedîm [ü] musâhibi |**34b**| olan ve "Çolak Mü'ezzin" dimekle şöhret- {ü} şi'âr bulan Ahmed Ağa sefer-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaed.org.tr

hümâyûnda mevcûd ve Sadr-ı âlî nüdemâsından olup zahîr marazına mübtelâ olmağla hareketlerde taht-ı revâna râkib olur idi. Bu beyt dâ'imâ vird-i {ü} zebânı imiş.

Beyt:

Felek dil çıkmadın bir kenâra dahi
Rûzgâr atdı bir diyâra dahi

Garazın cân ise gel al kurtar
Borcumuz var mı intizâra dahi

Beni aşkında ey felek öldür
Mübtelâ itme bir nigâra dahi

***El-kıssa*:** Dâne-i kısmeti itmâm ve sâ'at-i ömr-i {ü} nâzenîni tamâm olup ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş idüp yevm-i merkūmda işbu dâr-ı dünyâdan intikāl ve dâr-ı bekāya irtihâl eyledi. Rahmetu'llâhi aleyh. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* taksîrâtın afv eyleye. Âmîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 14 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad.

Binâ Fermân Şuden-i Cisr der-Nehr-i Morava:

Rûz-ı kāsım gāyet karîb ve avdet-i sefer-i hümâyûn mukarrer olmağın menâzilde vâkı' köprülerin ta'mîr ü termîmi içün sâbıkā Mısr vâlîleri kapu kethudâlığı ile şöhret-şi'âr olup erbâb-ı zu'amâdan gediklü Çolak Ahmed Ağa ve ulûfeli Dergâh müteferrikalarından altı nefer müteferrika ma'an ta'yîn olunup irsâl olundı. Rivâyet-i âharda dahi nakl olundı ki, Nehr-i Morava Nehr-i Tuna'ya mülhak olduğı mahallde |**35a**| vâkı' zikri sebkat iden Kuliç nâm palanka ki, Ordu-yı hümâyûn Semendire Kal'ası muhâsarasında iken Diyârbekir Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Kemânkeş Ahmed Paşa'nın feth eyledüği palankadır, Kal'a-i Belgrad'dan Vidin'e varınca doğrı tarîk olmak üzere palanka-i mezbûrun kurbünde Nehr-i Morava üzerinde kavî vü müstahkem olmak şartıyla müceddeden köpri binâsı fermân buyurulmağın müşârün-ileyh Çolak Ahmed Ağa köpri-i mezbûrı müceddeden binâ eylemek üzere irsâl olunduğı nakl ü rivâyet olundı. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 15 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad.

Meştâ-yı mahmiye-i Edirne'den sefer-i hümâyûna teveccüh ü hareket olundukda Ordu-yı hümâyûn ile ma'an ocağ-ı topcıyânın mîrî câmûslar ile nakl ü hareket itdirdükleri balyemez ve kolonborna topların Kal'a-i Niş ve Semendire ve Belgrad fethinde mevcûd bulunmağla lisân-ı topcıyânda "toplarımız gāzîdür" deyü i'tibâr eyledükleri on iki kıt'a topların mahall-i eyyâm-ı şitâda avdet tarîkleri müşkil ve bir vechile hareketleri mümkin olmamağla avn-i Hudâ-yı müte'âl birle fethi müyesser olan Belgrad Kal'ası'nda meksleri fermân buyurulmağın ocağ-ı topcıyânda kapu çavuşı olup merhûm Ünsî Efendi çırâğı Ahmed Çavuş ma'rifetiyle zikr olunan toplar meterisde vâkı' tabyalardan derûn-ı Kal'a-i Belgrad'a |35b| nakl olundı. Ve mîrî top-keşân câmûslarından helâk olmayup mevcûd olan kırk çiftden mütecâviz mîrî câmûsları Selanik'de vâkı' mîrî korı otlu ve sulu mahall olmağın topcılar ocağından bir çorbacı ta'yîn olunup râ'îleri ile zikr olunan mîrî câmûsları Selanik'de korı ağasına teslîmi fermân buyurulmağın irsâl olunup korı-i mezbûrda kışlamaları fermân buyuruldı. Ammâ sene-i sâbıkalarda vâkı' sefer-i hümâyûn avdetlerinde mevcûd kalan mîrî câmûsları Niğbolı ve Silistre sancaklarında vâkı' kazâ ahâlîlerine tevzî' olunup müft ü meccânen beslenüp ve eyyâm-ı şitâda kışlayup mürdeleri mahsûb olunmayup evvel-bâhârda güçlü ve kuvvetlü câmûs talebiyle re'âyâ fukarâsına zulm ü ta'addîden mâ'adâ topcılar ocağından câmûs tahsîline varan mübâşirler "tamga-bahâ" deyü re'âyâ fukarâsından cebren aldukları meblağın nihâyeti yoğiken bi-hamdi li'llâhi te'âlâ vezîr-i âdil asrında ol zulm ü ta'addî re'âyâdan def' ü men' olunup mîrî câmûsları mîrî korıda kışladup re'âyâ fukarâsına kışlak câmûs teklîfi fermân buyurulmadı. El-hamdü li'llâh, sümme el-hamdü li'llâh.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 16 Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad.

Bundan akdem Vidin tarafında vâkı' sefer-i hümâyûna me'mûr olan asâkir-i İslâm ile mevcûd olan Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri odalarından on yedi |36a| aded bayrak ki, on yedi oda nişânesi olup ber-vech-i tahmîn bin sekiz yüzden mütecâviz yeniçeri dilâverleri oda zâbıtları ile sahrâ-yı Belgrad'da muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl olup ve mukaddemâ Belgrad Kal'ası'nın muhâfazasına ta'yîn olunmalarıyla tertîb-i alay ile otağ-ı Sadr-ı âlî nazarından mürûr u ubûr idüp Kal'a-i Belgrad muhâfazasıyçün derûn-ı Kal'a-i Belgrad'a mütevâsıl ve münâsib meştâ tedârükine iştigāl gösterdiler.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 17 Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad.

Bundan akdem Varadin ve İlok ve sâ'ir kal'alar tarafına irsâl olunan Diyârbekir Vâlîsi Kemânkeş Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa'nın taraf-ı mezbûrlara hareket ü azîmetinin zikri sebkat itmiş idi. Varadin ve İlok kal'aların küffâr-ı hâksâr ihrâk idüp kendüleri Kal'a-i Ösek tarafına firâr ve terk-i diyâr idüp kal'a-i mezbûrları boş ve hâlî vü harâb bırakmaları ile müşârün-ileyh Kemânkeş Ahmed Paşa dahi Diyârbekir ve Mısr-ı Kāhire askeri ile yevm-i merkūmda Sirem sancağından Belgrad tarafına avdet ve Sava Nehri'nden mürûr u ubûr idüp Ordu-yı hümâyûn'a mülâkī olduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve Böğürdelen Kal'ası'nın feth ü teshîri içün bundan akden irsâl olunan Sivas Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Silahşor Küçük Süleymân Paşa'nın dahi hareket ü azîmetleri zikri sebkat itmiş idi |**36b**| ve Böğürdelen Kal'ası'nın ahvâli dahi tahrîr ü beyân olunmuş idi. Müşârün-ileyh Süleymân Paşa dahi asker-i Sivas ile Böğürdelen Kal'ası kurbünden Sirem sancağı tarafına mürûr idüp ve Mitrofca sahrâsından Belgrad mukābelesine dâhil olup keştîler ile Nehr-i Sava'dan mürûr u ubûr idüp muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a mülâkātı mukarrer olmuşdur.

İhrâc Fermân Şuden-i Sekbânân-ı Piyâde: Bundan akdem cild-i evvelde tahrîr ü beyân olunduğı üzere Ohri ve İlbasan sancaklarında vâkı' kazâların ve Paşa Sancağı'nda vâkı' ba'zı kazâların bu sene tekâlîf ve sâliyâneden mu'âf ü müsellem oldukları mukābelede elviye-i mezbûrlarda vâkı' kazâların avârız hânelerinin her iki hânesinden bir nefer güclü ve kuvvetlü ve ceng ü harbe kādir tüvânâ ve yarar cengâver ve tüfeng-endâz dilâverân ve bahâdırân piyâde sekbânları ihrâc ve pîr-i kühen-sâl-i rûşen-zamîr Ser-asker Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa ile ma'an sefer-i hümâyûna me'mûr piyâde sekbânlarının yevmiyye olan nân ta'ayyünâtları içün Nüzül Emîni Ahmed Ağa'nın vekîli mübâşeretiyle ser-asker-i müşârün-ileyh Halîl Paşa ordusuna nakli fermân olunan zahîre yevm-i merkūma gelince kifâyet idüp re'âyâ zimmetlerinde bâkī kalan kusûr zahîre henüz gelüp irişmemekle sekbânân-ı mezbûrların yevmiyye nân ta'ayyünâtları Nüzül Emîni Ahmed Ağa tarafından virilmek iktizâ itmekle ve lâkin Nüzül Emîni Ahmed Ağa'nın dahi mevcûd dakīkı |**37a**| bulunmamağla tâ'ife-i tüccârdan mübâya'ası muktazî olmağın Filibe muhtekirlerinden "Filibeli Çelebi" dimekle meşhûr ü müte'ârif el-Hâc Mehemmed nâm muhtekirin Ordu-yı hümâyûn'a fürûht içün getürdüği ecnâs zahîreden Nüzül Emîni Ahmed Ağa ma'rifetiyle dakīkın her bir kıyyesi sağ hisâbı üzere on yedişer akçaya on bin vakıyye dakīk mübâya'a olunup ve mezbûr piyâde

sekbânlarının nân ta‘ayyünâtları içün tabh olunmak üzere nüzül emîni tarafından kâtib-i dakīk olan Mevkūfât şâkirdlerinden “Cücezâde” dimekle müte‘ârif Mustafâ Çelebi ma‘rifetiyle mezbûr dakīk vezn olunup tâ’ife-i habbâzâna teslîm olundı. Ve lâkin garâbet bunda ki, çûn ki erbâb-ı ordu muhtekirlerinin taraf-ı mîrîde mevcûd dakīk olmaduğı mesmû‘ları oldı, gerek taraf-ı Sofya'dan ve gerek Vidin tarafından ve gerek Nehr-i Tuna'da olan mîrî zahîre sefînelerinden zahîrenin irişmemesi mülâhazasıyla muhtekirlerin hıyâmları nazarında olan çuval çuval mevcûd ve mebzûl olan dakīkı ol gice ihtifâya çeküp ve dakīkın kıymeti yevm-i sâbıkalardan izdiyâda bâliğ olup muhtekirler sâhib-i istignâ oldı. Ve memleket-i Erdel hudûdunda küffâr-ı hâksârın on iki binden mütecâviz kefere ile taburı vukū‘ının haberi vükelâ-yı devletin mesmû‘ı olmağın asker-i Tatar-ı adüvv-şikârdan mâ‘adâ Erdel Kralı |37b| Kurs Tököli tarafına imdâd-ı asker lâzım ü muktazî olmağla mukaddemâ sipâh ve silahdâr ocaklarından gerek meştâ-yı mahmiye-i Edirne'de tahrîr olunan terakkīli ve gerek sahrâ-yı Niş'de ve Semendire'de tahrîr olunan terakkīli sipâhiyâna bölük kethudâları zâbıt ta‘yîn olunmak fermân buyurılup ve memleket-i Erdel'de kışlamak üzere Kurs Tököli Kral tarafına ta‘yîn ve yevm-i merkūmda taraf-ı memleket-i Erdel'e irsâl olundı.

Rivâyet-i uhrâ bu tarz üzere nakl olundı ki, terakkiyân-ı sipâh ve silahdâr ile bölük kethudâlarının memleket-i Erdel'e kral olan Kurs Tököli tarafına ta‘yîn ve irsâl olunmalarına bâ‘is ü bâdî budur ki, ibtidâ memleket-i Erdel'de kadîmden tahtgâh-ı kral-ı Erdel olan Kal‘a-i Sebin sahrâsında Kurs ile me’mûr olan asâkir-i İslâm Hayzar-ı la‘înin leşkeriyle mukābele vü mukātelelerinde avn-i Hudâ-yı müte‘âl birle Hayzar'ın cem‘iyyetgâh-ı leşkeri olan kefere vü fecere münhezim olup tu‘me-i şemşîr olanlardan mâ‘adâ kıyâsa gelmez kefere esîr ü bend-i {ü} zencîr olduklarından gayri meşhûr ü müte‘ayyin esîr ve bend ü giriftâr olan Hayzar-ı la‘în ile dört-beş “ceneral” ta‘bîr itdükleri memleket-i Nemçe'de sâhib-i ülke olan melâ‘înleri rikâb-ı hümâyûna götürmek içün ta‘yîn olundukları sîkadan rivâyet olundı ki, esîr ve bend ü giriftâr olan melâ‘înler leşker-i Nemçe içinde |38a| müte‘ayyin ve sâhib-i ülke ve sâhib-i leşker olmalarıyla câ’iz ki, asker-i kalîl ile rikâb-ı hümâyûn tarafına irsâl olunsa, ihtimâldir ki, harbî kefereden tarîklarına katana zuhûr idüp esîr ve bend ü giriftâr olanların istihlâsına sa‘y ü gûşîşleri mülâhazasından nâşî zikr olunan terakkiyân-ı sipâh ve silahdârân ve bölük kethudâlarına esîr-i {ü} mezbûrlar teslîm olunup ve Kurs Tököli Kral tarafından dahi bir mikdâr leşker ta‘yîn olunup Erdel memleketinden hudûd-ı Eflâk'a ba‘dehû Yergöği İskelesi'nden kasaba-i Ruscuk

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

tarafına Nehr-i Tuna'dan mürûr u ubûr idüp Ordu-yı hümâyûn ile sâhib-i devlet meştâ-yı Edirne'de rikâb-ı hümâyûna vusûl bulunca esîr ve bend ü giriftâr olan melâ'înleri dahi rikâb-ı hümâyûna irişdirmeleri içün ta'yîn ve irsâl olundukları ve terakkiyân-ı sipâh ve silahdârânın ahvâl-i mezbûrdan haber ü âgâhları olmayup taraf-ı düşmenâna câsûsların haber ü i'lâmından ihtirâzen ancak ihtifâdan bölük kethudâlarına sipâriş olunduğı sîka-i kümmelîden nakl ü rivâyet olunmuşdur. Ve işbu râkımü'l-hurûfun akl-ı kāsırınca rivâyet-i mezbûr ihtifâdan sipâriş olunduğı cihetden aklen nakl-i mezbûrun sıhhatine haml olunmuşdur.

El-kıssa: Terakkiyân-ı sipâh ve silahdârân ile bölük kethudâlarının taraf-ı memleket-i Erdel'e ta'yîn olunup yevm-i merkūmda Porça İskelesi'nden |**38b**| Nehr-i Tuna'yı mürûr u ubûr idüp taraf-ı memleket-i Erdel'e teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Ve Sivas Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Silahşor Küçük Süleymân Paşa dahi Sivas eyâletinin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile memleket-i Erdel'e ta'yîni fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda Nehr-i Tuna'yı mürûr u ubûr idüp taraf-ı Erdel'e teveccüh ü azîmetleri tahakkuk buldı.

Rivâyet-i uhrâ bu tarz üzere nakl olundı ki, memleket-i Erdel tarafında Fındık Mustafâ Paşa ile sefere me'mûr olan asâkir-i İslâm'dan mâ'adâ Nûreddîn Sultân ile mevcûd olan asker-i Tatar-ı adüvv-şikârdan gayri kral-ı Erdel olan Kurs Tököli Kral'a bey'at iden leşker-i Macar on beş binden mütecâviz olup Hayzar didikleri la'înin âyîn-i bâtılları üzere avreti olan mel'ûne hudûd-ı memleket-i Erdel'de (Boş) Kal'ası'nda bir mikdâr melâ'în-i hâsırîn ile mahsûr olup ve kal'a-i mezbûrun cevânib-i erba'ası arzen mesâfe-i ba'îdeye değin batak olmağla meteris bir vechile mümkin olmayup ve bataklık cihetinden kavî vü müstahkem olmağın hâliyâ kralı Kurs Tököli Kral bir mikdâr leşker ta'yîn idüp kal'a-i mezbûreyi mesâfe-i ba'îdeden "merhabâ" şekli top ile muhâsara itdirdüp ve mahsûr ehl-i kal'ayı ele getürüp kadîmden bâkī olan intikāmı ahz içün sa'y-i {ü} belîğ ve takayyüd-i [ü] itmâmın rivâyet eylediler.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 18 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad-ı Sengîn-âbâd.

|**39a**| Tâ'ife-i Türkmân'da boy beyi olan Receboğlı Halîl Ağa zîr-i hükûmetinde olan Türkmân tâ'ifesiyle Sirem sancağında İslankamin Kal'ası mukābelesinde Nehr-i Tuna'nın öte yakasında Segedin sancağına tâbi' Titel Kal'ası feth ü teshîrine bundan akdem irsâl olunmuş idi. Yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a mülâkātı tahakkuk bulup rivâyetleri üzere tâ'ife-i Türk-

mânân varmazdan mukaddem Titel Kal‘ası'nda mahsûr olan melâ‘în kal‘a-i mezbûrdan firâr ve yirmi dört adet top ve mühimmât-ı cebehâne-i kesîreyi terk idüp kal‘a-i mezbûrı ma‘mûr ü abâdân hâliyetün hâliye bırakmağın taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'dan beş aded oda-i yeniçeriyân muhâfazacı ta‘yîn olunup irsâl olunmağın oda-i mezbûrların vusûl bulmalarıyla tâ’ife-i Türkmânân taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a avdet ve mülâkī oldukların rivâyetleri üzere istimâ‘ iden ahbâbdan mesmû‘ olunmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr ve beyân olunmuşdur. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rivâyet olundı ki, Kal‘a-i Belgrad-ı dârü'l-cihâdın anbârlar tarafında “Çıksalın” dimekle ma‘rûf câmi‘-i şerîf mukābelesinde kadîmden barut-ı siyâh mahzenleri olup eyyâm-ı fethde te’sîr-i âteş ile havâya semâ‘ iden kulleler ile divarın münhedimi, müceddeden binâ olunmak fermân olunup mübâşeret olunmuş idi. Binâ-yı divara seng ihrâcı içün mahall-i ihrâkın etrâfın ırgadân kazarlar iken dökme guruş ile memlû üç aded varul zuhûr |**39b**| idüp, defterdâr efendiye i‘lâm olununcaya değin ikisin ırgadân ve neccârân ve mi‘mârân ve sâ’ir ol mahallde bulunan eşhâs yağma vü gāret iderler iken Defterdâr İsma‘îl Efendi'nin mesmû‘ı olup acele birle mahall-i mezbûra vusûl bulup ancak bir varulın yağmagerândan istihlâs ve mîrî içün ahz ü kabz olunduğı istimâ‘ olunmuşdur. Ve zikr olunan varulların her birisi yedişer bin beşer yüz dökme guruş olmak üzere cengci ulûfesi olup eyyâm-ı muhâsaradan on beş gün mukaddem taraf-ı Peç'den kral-ı menhûsdan gelüp vâsıl olmuş ve cümlesi elli aded varul olup zikri sebkat idüp ırgādların buldukları varul mahallinde olan cengcilerin ulûfeleri üç varul olmağla ol taraf cengcilerinin kapudanına birkaç gün mukaddem teslîm olduğın mahall-i mezbûra nakl iden üsârâ-i müslimînden bir şahs rivâyet ü hikâyet eyledüği bir ahbâbdan istimâ‘ımız olmuşdur. El-uhdetü ale'r-râvî. Bu takdîrce elli aded varul yedişer bin beşer yüz guruşdan üç yüz yetmiş beş bin guruş olup her beş yüz guruşı bir kîse hisâbı üzere yedi yüz elli kîse guruş olmak îcâb ider. Ve hisâb-ı merkūm üzere kal‘a-i mezbûrede otuz bin cengci mevcûd olduğı hâlde bir senede her bir neferine onar guruş ulûfeden üç yüz bin guruş olup yetmiş |**40a**| beş bin guruş fazlası zikr olunan cengcilerin yüzbaşıları ve binbaşıları ile kapudanlarının ulûfeleri olur. Eğer bu rivâyet ki, her varul yedişer bin beşer yüz dökme guruş ile memlû elli aded varul bir senede cengcinin ulûfeleri olmak üzere kral-ı menhûs tarafından Kal‘a-i Belgrad'a vusûli rivâyetinin sıhhati vâkı‘ ise memlekete mâlik olmak içün ne mertebe hazîne sarf olunduğı kıyâs oluna ki, Kal‘a-i Belgrad'dan mâ‘adâ Vidin ve Niş ve Semendire ve sâ’ir kılâ‘ ve palankalara dahi ne mertebe hazîne masraf olunmak gerekdir. Ve sarf-ı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

hazîneden murâd mâlik-i Kostantiniyye ümmîdi ile sarf olunduğuna dâlldir ki, zîrâ‘ Kal‘a-i Niş'in avn-i Hudâ-yı zü'l-celâl birle feth ü teshîri müyesser oludukda derûn-ı Kal‘a-i Niş'de mevcûd olan gerek top ve gerek mühimmât-ı cebehânenin kesretinden nâşî cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî ocağının ve sâ’ir ocakların pîr-i kühen-sâlleri ve ahvâl-i seferin umûr-dîdeleri ki selâtîn-i mâziyeden Sultân Murâd Han-ı râbi‘ *rahmetu'llâhi-aleyh* asrında bin kırk altı târîhinde Revân fethinde ve bin kırk sekiz târîhinde Bağdâd-ı bihişt-âbâdın fethinde ve bin seksen târîhinde Cezîre-i Girid'de Kandiye Kal‘ası fethinde mevcûd olup kal‘a ahvâli manzûr-ı dîdeleri olanların rivâyetleri mûcebince zikr olunan kal‘aların mühimmâtlarına |**40b**| kıyâsen Kal‘a-i Niş'in ve Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-âbâdda mevcûd olan mühimmât-ı cebehâne ve âlât-ı sâ’ire fakad bu kal‘alar mühimmâtı değildir. Bir azîmü'l-vezn diyâr ve bir kal‘a-i kebîr tarafına hareket ve sefer olunmak mühimmâtıdır. Zîrâ ki, bu kal‘alarda bu mühimmâtların öşr ü âşiri bir kaç senelik muhâsaralara kifâyet ider deyü müşârün-ileyhimâ umûr-dîdelerin müzâkereleri defa‘âtile istimâ‘ olunmuş idi. Ol Azîz ü Gaffâr ve ol Celîl ü Cabbâr ve ol Kāhir ü Kahhâr avn ü inâyeti ve lutf ü hidâyeti ile feth ü teshîri müyesser olan Kal‘a-i Belgrad'ın ihrâkdan derûnunda istihlâs bulan mahzenlerde mevcûd barut-ı siyâh ve su kullesi kurbünde yalı kapusı hâricinde kulle-i Sultân Süleymân kurbünde gülle-i top ve kumbaraların kebîr ve vasat ve sagīrini sefâyine tahmîli âsân olmak içün ecnâsıyla bâbet bâbet ve başka başka istîf idüp hâzır ü âmâde eylemişler. Ve on sekizer ve yirmişer vakıyye gülle isti‘mâl ider elliden mütecâviz top-ı balyemezler dahi hâzır ü âmâde olunup mühimmât-ı sefer-i azîm tedârüki bi'l-cümle müheyyâ olunmuş. Ve barut-ı siyâh varullarının üzerinde kefere lisânınca "mühimmât-ı Kostantiniyye" deyü kitâbet olunduğı kitâbet-i kefereden ma‘lûmâtı olanlardan istimâ‘ olunmuşdur. Ve kazma-i âhen ve kürek-i âhen ve kumbara-i dest ve kança ve âlât-ı resen ve şem‘-i bâdî ve sâ’ir mühimmât-ı cebehâne ki ihrâk olandan gayri hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn Kal‘a-i |**41a**| Belgrad'da mevcûd olup cümlesinin üzerinde "mühimmât-ı Kostantiniyye" deyü kefere lisânınca kitâbet olunduğı rivâyet olunmuşdur. Bu zikr olunan mühimmât husûsunda ukalâ-yı kâmilîn ve mühendisân-ı firâset-karîn bu tarz üzere ma‘nâ virdiler ki, mühimmât-ı mezbûrlar Peç tarafından kral-ı menhûsdan Belgrad'a gelüp mevcûd olmuş. Ba‘dehû Belgrad'dan Niş ve Vidin taraflarına âheste âheste irsâl olunup kal‘a-i mezbûrlarda mevcûd ve âmâde oldukdan sonra cem‘iyyet -i leşker-i müşrikîn ile hareket idüp iki fırka olalar. Bir fırkası Niş'den Sofya'ya ve andan Edirne'ye vâsıl ve bir fırkası dahi Niğbolı ve Ruscuk ve Prevadi'den Edirne'ye mütevâsıl oldukda iki fırka dahi müctemi‘ olup cumhûr ile Kostantiniyye üzerine hamle vü hücûm eylemek re’y ü tedbîrleri

mülâhazaları mukarrer imiş. Ammâ ol Kādir ü Kayyûm gazab-ı âteş-i kahr ile melâ'în-i {ü} müşrikîne kahr idüp tedbîrlerinin aksin zuhûra getürüp ümmet-i Muhammed kullarına merhamet idüp mühimmât-ı Kostantiniyye'yi değil Kal'a-i Belgrad'ı dahi lutf ü keremiyle hîbe vü in'âm eyledi. El-hamdü li'llâh sümme el-hamdü li'llâh. Hattâ işbu râkımü'l-hurûf birkaç ahbâb ve dostân ile yevm-i merkūmda Kal'a-i Belgrad'ın etrâf ü eknâfın temâşâ için azîmet ve her kûşesi manzûrumuz oldukdan sonra yalı kapusunun hâricinde zikri sebkat |**41b**| idüp istîf olan gülle ve kumbaralar manzûrumuz olup ol hilâlde kefere lisânınca kitâbet olunmuş bî-nihâye evrâk-ı perîşân kâğıdlar dökülmüş ammâ içlerinde iki kebîr kâğıdın üzerinde kitâbet çok ve birkaç mahallinde siyâh memhûrundan mâ'adâ sürh ile bir mühri olmağın huddâmın birine ahz itdirüp lisân-ı kefere kitâbetinden ma'lûmı olan tercemân şekli bir şahsa kırâ'at itdirdüp su'âl ve cevâbda meger kağıdların ikisi dahi kral-ı menhûs tarafından Belgrad kapudanına gelen memhûr kâğıdlarından olup kâğıdın birisi "ibtidâ-yı istûlâ-yı Belgrad vukū' buldukda yüzün ak olsun, Belgrad'ı kabza-i tasarrufa getürdüğin mesmû'um olmuşdur. Hemân Niş'i dahi ele getürüp arada mâni' ü müzâhim komamağa sa'y-i takayyüd eyleyesin ki Kostantiniyye ahvâli âsân ola". Ve kâğıdın birisi dahi "Kostantiniyye tarafına hareket için levâzım-ı leşker olan hamr ü arakdan on bin varul hamr ve üç bin varul arak Komran Adası'ndan şaykalara tahmîl ve irsâl olunmuşdur" deyü kitâbet ü tahrîr olunduğı tercemân-ı mezbûr rivâyeti üzere istimâ' olunup işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Rivâyet ve nakl olundı ki, Edirne ve Kostantiniyye üzerine haml[e] vü hücûm husûsunda re'y ü tedbîr esîr ü giriftâr olan Hayzar-ı la'înin olup dûr-bînlerinde olan re'y ü tedbîrlerin kral-ı menhûsları tarafına ifâde idüp |**42a**| mühimmât-ı mezbûrlar anın re'y [ü] tedbîrine göre tedârük ve irsâl olunur imiş. Hayzar-ı la'în Niğbolı ve Ruscuk üzerinden bir gayri ser-leşker Sofya üzerinden hamle vü hücûm ve Edirne'de mülâkāt olmak üzere dûr-bînleri karâr-dâde olduğı nakl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 19 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad.

Pâdişâh-ı rûy-i zemîn hazretleri taraf-ı şerîflerinden hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile bundan akdem muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Belgrad'a vürûd bulan Silahdâr-ı Şehriyârî Ali Ağa telhîs-i Sadr-ı âlî birle meştâ-yı mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûn tarafına vakt-i şâfi'îde teveccüh ü azîmetleri vukū' bulup tahakkuk bulmuşdur. Han-ı âlî-şânın mizâc-ı şerîflerin tefahhus ve ziyâret

için mahabbete binâ'en Han-ı âlî-şânın meks ü ârâmları olan hucerât-ı medrese-i varoş-ı Belgrad'a Sadr-ı âlî teşrîf ve Han-ı âlî-şân ile mülâkāt ve müşerref olup mahfîce meclislerinde sohbet-i hâssü'l-hâssdan sonra muhayyemgâh[a] otağa avdet buyurdılar. Bosna Vâlîsi Topal Hüseyin Paşa ile sefer-i hümâyûna me'mûr olan asâkir-i İslâm Gradişka tarafından Nehr-i Sava'yı mürûr u ubûr idüp "istimdâd-ı avn-i Hudâ-yı zü'l-celâl ile Ösek Kal'ası'nın feth ü teshîrine bezl-i makdûr eyleyesin" deyü bundan akdem müşârün-ileyh Hüseyin Paşa'ya hükm-i hümâyûn irsâl buyurulmuş. Müşârün-ileyh dahi yanında mevcûd olan |**42b**| asâkir-i İslâm ile Ösek Kal'ası'na karîb Vulkovar Palankası'na vusûlünün haberi yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a vürûd bulup beyne'n-nâs şüyû' ve tahakkuk buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 20 şehr-i Muharrem sene 1102
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad.

Mukaddemâ zikri sebkat iden İlbasan ve Ohri ve Avlonya ve Delvine sancaklarında vâkı' kazâların ve Paşa Sancağı'nın ba'zı kazâlarının her iki avârız hânelerinden bir nefer tüfeng-endâz ve cengâver nefîr-i âmm sekbânları ihrâc ve pîr-i rûşen-zamîr Ser-asker Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa ile sefer-i hümâyûna me'mûr olup ve hâlâ hızmetleri itmâm ve rûz-ı kāsım gāyet karîb olmağla ve Niş ve Semendire ve Belgrad muhâsaralarında ve sâ'ir hıdemât-ı pâdişâhîde mevcûd bulunup hızmetde bezl-i makdûr itmeleriyle serdâr-ı müşârün-ileyh ve Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa taraflarından mezbûr sekbânlara edâ-yı hızmet tezkireleri i'tâ olunmağın Mevkūfât'a kayd olunup izn için edâ-yı hızmet tezkireleri virilmek bâbında fermân-ı şerîf sâdır olmağla mûcebince defter-i Mevkūfât'da mahalline kayd olunup izn için edâ-yı hızmet tezkireleri virilmişdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 21 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad.

Bosna Vâlîsi Topal Hüseyin Paşa'nın Bosna askeri ile Vulkovar Palankası Köprüsü'ne vusûlünün haberi bundan akdem zikr olunmuş idi. Ösek Kal'ası'n muhâsara ve avn-i Bârî ile feth ü teshîri |**43a**| için istimdâd-ı asker irsâli mühimme-i dîn-i mübînden olmağın Dukakin ve Prizren ve Alacahisâr ve Valçitrin sancaklarının zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ve alaybeyleri ta'yîn olunup ve üç kıt'a top-ı kolonborna ve beş katar şütürân mühimmât-ı cebehâne irsâli fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda Belgrad İskelesi'nden sefâyin ile Nehr-i Sava'dan mürûr u ubûr idüp Ösek Kal'ası tarafına teveccüh ü azîmetleri

mukarrer olmuşdur. Bin doksan yedi târîhinde vezâret-i Sarı Süleymân Paşa'da sipâh ve silahdâr ocaklarına ser-bölük kayd olunup ba‘dehû Âstâne-i sa‘âdet'e vusûllerinde ser-mülâzimîn olan Deli Pîrî ve Küçük Mehemmed ve Bodur Ahmed ma‘rekesinde mülâzimân-ı hızmet kayd ü tahrîr olunan mülâzimân vakt-i vezâret-i Nişâncı İsma‘îl Paşa'da ve vezâret-i Koca Mustafâ Paşa'da havf ü haşyetlerinden firâr ve gaybet itmişler idi. Mezbûrların cürmleri[11] afv buyurılup kadîmî yevmiyyelerinin nısfı ile tashîh olunmak şartıyla feth-i Kal‘a-i Niş'den mukaddem mahsûs serdengeçdi bayrağı açan beş yüz mikdârı mülâzimân ve ser-bölük yevmiye-i kadîmlerinin nısfı ile ba‘de itmâm-ı sefer-i hümâyûn taraf-ı Mukābele'den tashîh ibtidâları virilmek fermân buyurulmuş idi. Zikr olunan tashîhli Bosna Vâlîsi Hüseyin Paşa tarafına ta‘yîn ve irsâl olunan asâkir-i İslâm ve mühimmât-ı cebehâne |**43b**| ile ma‘an azîmetleri fermân buyuruldı. Ve sâbıkā Edirne Bostâncıbaşısı Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa fethi müyesser olan Niş Kal‘ası'n ta‘mîr ü termîm idüp ve etrâf ü eknâfında vâkı‘ kurâ re‘âyâsın kadîmî karyelerine iskân içün Kal‘a-i Niş'de muhâfazacı ta‘yîn olunduğunun zikri cild-i evvelde sebkat itmiş idi. Vezîr-i müşârün-ileyhin taraf-ı selâhiyeti mukarrer ve umûr-ı ahvâl ve tedârükde mahâreti nümâyân olmağın Hâlık-ı bî-çûnün ümmet-i Muhammed kullarına merhameten lutf u keremi ile hîbe ve in‘âm eylediği dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad'ın ta‘mîr ü termîmi ve etrâf re‘âyânın iskânı husûsunda bir mu‘temedün-aleyh müstakīmin lüzûmı elzem ü lâzımînden olmağın husûs-ı mezbûra vezîr-i müşârün-ileyh Hüseyin Paşa ma‘kūl ü münâsib ve evlâ görülmeğin muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Belgrad'da vâkı‘ Ordu-yı hümâyûn'a vusûlleri içün bundan akdem hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş imiş. Vezîr-i müşârün-ileyh yevm-i merkūmda Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye mütevâsıl olup tevkīr ü ihtirâmdan sonra otağ-ı Sadr-ı âlî kurbünde müşârün-ileyh için mahsûsan bir hıyâm vaz‘ olundı.

Rivâyet olundı ki, vezîr-i müşârün-ileyhin da‘vetinden murâd sâbıkā Edirne bostâncıbaşısı iken mahmiye-i Belgrad'da mîrî zahîre kabzına me’mûr iken Kal‘a-i Belgrad'ın iç kal‘ası ihrâk olmağın |**44a**| müşârün-ileyhin ma‘rifetiyle ta‘mîr ü termîm olunmuş idi. Kal‘a-i mezbûrun resm-i kuleleri ne minvâl üzere ma‘lûmı ve hâtır-nişânı olduğı cihetden âteş-i barut isâbetinden Belgrad'ın iç kal‘ası bi'l-külliye ihrâk olup der [ü] divarından eser-i binâ kalmamağla kadîmî resmi üzere divar temelleri hafr olunup binâya mübâşeret olunca müşârün-ileyh Vezir-i mükerrem Hüseyin Paşa ma‘rifetiyle temelleri rûy-i zemîne çıkdık-

11 Metinde جمرلرى şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
www.tuba.gov.tr

dan sonra taraf-ı Niş'e avdet ve azîmetleri sipâriş ü fermân buyurulduğın nakl ü rivâyet olunmuşdur. Bin yüz senesinde küffâr-ı hâksâr Üsküb kasabasın ve sancağın ve Kosova ve Priştine ve ol etrâfları istîlâ ve gāret eyledükde Üsküb re'âyâsının ekserin ehl ü iyâlleri ve küçük çocukların sürüp Sirem toprağın gāyet ile ma'mûr ü âbâdân eylemek mülâhazasıyla re'âyâ-yı mezbûrı Sirem toprağında iskân itdirmiş. Bi-hamdi li'llâhi te'âlâ avn-i Hudâ-yı lâ-yezâl ile gerek Sirem sancağında ve gerek Islankamin Kal'ası'nda ve gerek Mitrofca kasabasında ve gerek Varadin ve İlok kal'alarından Vulkovar Köprüsü'ne varınca küffâr-ı hâksârdan isr ü âsâr olmayup mâni' ü müzâhim olmamağla Üsküb ve ol etrâfdan küffârın sürdüği re'âyâ tâ'ifesi vatan-ı aslîleri ârzûsuyla ehl ü iyâlleri ve arabaları ile gürûhen gürûh Sirem toprağından Zemun kurbünden |**44b**| Belgrad mukābelesine gelüp sefineler ile Nehr-i Sava'dan mürûr u ubûr idüp vatan-ı kadîmleri olan Üsküb ve Kosova ve Priştine taraflarına cân atup sür'atile giden re'âyânın nihâyeti yoğidi. Ve Semendire sancağının re'âyâsı ki, askerin zâlimleri havfından ve asker-i Tatar'ın bî-rahmliği cihetinden Ordu-yı hümâyûn'un vürûdundan mukaddem Sirem sancağı toprağına firâr iden re'âyâ tâ'ifesi dahi gürûhen gürûh Nehr-i Sava'dan mürûr u ubûr idüp sükna-yı kadîmleri olan kurâlara müctemi' olan re'âyânın nihâyeti yoğidi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 22 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad.

Bundan akdem Han-ı âlî-şânın ciğer-kûşeleri olan Kalgay Sultân ile vedâ'ları ve asker-i Tatar'ın umûrına ve vilâyet-i Kırım'ın hıfz ü hirâseti ahvâline vekîl-i mutlakları ve kā'im-makāmları olduğunun zikri sebkat itmiş idi. Yevm-i merkūmda dahi Han-ı âlî-şân hazretleri muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'dan hareket ve taraf-ı meştâ-yı mahmiye-i Edirne'ye teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Bundan akdem asker-i Tatar-ı adüvv-şikâr içün Rûmili'nde vâkı' ba'zı elviyelerin her beş avârız hânelerinden bir re's kâv ihrâc olunup kassâbbaşı tarafından kabzına me'mûr olana teslîm olunmak üzere fermân olunduğunun zikri cild-i evvelde sebkat itmiş idi. Zikr olunan cümle kâv asker-i Tatar'a |**45a**| masraf olunmayup fazla kalmağla Ordu-yı hümâyûn'da yevmiyye tevzî' olunan lahm-ı ganem mukābili erbâb-ı ta'ayyünâta tevzî' içün Kassâbbaşı "Kappânî" dimekle ma'rûf Mehemmed Ağa Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi'ye sevk itdükde rızâları ile kabûl iden erbâb-ı ta'ayyünâta tevzî' içün me'zûn olmuşdur. Ve lâkin ta'ayyünât[1] erbâb-ı ocak ve ekâbir-i ordu kabûl itmemekle "bir vakıyye lahm-ı bakar bir vakıyye lahm-ı ganeme müsâvî olmak üzere ehl-i

Dîvân'ın bî-çâre ve derd-mendlerine kırk günden mütecâviz ale't-tevâlî lahm-ı bakar tevzî‘ idüp mahall-i hatarnâkda bu seferde kassâbbaşı bî-nihâye bakar mürdesi sürdi” deyü şikâyetden ihtirâz idüp ve ocaklara ve ekâbir-i orduya ve sâ’ir mahûf olan mahallerin cümlesine yevmiyye ta‘ayyünâtları içün rûz-merre lahm-ı ganemin gāyet a‘lâsından tevzî‘ eyledüği nümâyân olmuşdur. Ve lâkin ehl-i Dîvân bi-çârelerinin derd-mend huddâmları emrâz-ı muhtelife ile mahlût lahm-ı bakar eklinden zahîr marazına mübtelâ olup ekseri ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş itmekle sâhib-i haymelerin niceleri bilâ-huddâm kalup zahmet ü meşakkatleri mukarrer ve nümâyân olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 23 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal‘a-i Belgrad.

Tımışvar sancağında vâkı‘ Şebeş ve Lugoş kal‘aların mukaddemâ küffâr-ı hâksâr istîlâ |**45b**| itdükde bin yüz senesinde Vidin tarafına me’mûr olan asâkir-i İslâma serdâr ta‘yîn olunan Sarı Hüseyin Paşa'nın serdârlığında İrşova ve Yeni Palanka nâm-ı dîger Morava nâm kal‘alar feth olundukda Şebeş ve Lugoş kal‘aların küffâr-ı hâksâr terk idüp taraf-ı İslâm'dan zabt olunmuş iken merhûm Vezîr-i a‘zam Koca Mustafâ Paşa Kurs Tököli'yi Sofya sahrâsına müşâvere tarîki ile ihzâr eyledükde küffâr-ı hâksâr fursatı ganîmet bilüp Vidin Kal‘ası'n istîlâ itdükde İrşova ve Yeni Palanka ve Şebeş ve Lugoş kal‘aların dahi tekrâr istîlâ idüp küffâr-ı hâksârın yed-i tasarrufuna dâhil olmuş idi. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ memleket-i Erdel'in fethi müyesser olup ve Tımışvar Kal‘ası'na zahîre irsâlinden mâ‘adâ Kal‘a-i Tımışvar'da mahsûr olan guzât-ı müslimîne devâb irsâlinden melâ‘în ü hâsırîn haberdâr ve âgâh olmağla Şebeş ve Lugoş kal‘aların tekrâr terk idüp firâr eyledükleri haberi müjdesi yevm-i merkūmda Ordu-yı hümâyûn'a vürûd bulup tahakkuk buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 24 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal‘a-i Belgrad-ı Sengîn-âbâd.

Bundan akdem muhâsara-i Kal‘a-i Niş'de sipâh ve silahdâr ocaklarına tahrîr ve defter olunan serdengeçdiler ve Semendire Kal‘ası fethinden sonra dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad muhâsarasıyçün tahrîr olunan serdengeçdilerin cümlesi Ösek Kal‘ası |**46a**| muhâsarasına me’mûr olan Bosna Vâlîsi Topal Hüseyin Paşa tarafına ta‘yîn olunmaları fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda Nehr-i Sava'dan sefîne ile mürûr u ubûr idüp taraf-ı Kal‘a-i Ösek'e teveccüh ü azîmetleri vukū‘ bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 25 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad.

Mukaddemâ Mora cânibine me'mûr olan asâkir-i İslâma serdâr nasb ü ta'yîn olunan pîr-i kühen-sâl Vezîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa ki, muhâsara ve feth-i Belgrad'da mevcûd idi, müşârün-ileyhe taraf-ı Sadr-ı âlî'den hil'at-i semmûr ilbâs olunup ve vezîr-i müşârün-ileyh ile ma'an sefer-i hümâyûna me'mûr olan sancakların mîr-livâlarına ve erbâb-ı tîmâr ve zu'amâlarına ve sâ'ir piyâde sekbânların cümlesine avdet içün izne fermân buyurılup ve lâkin Venedik keferesinin Avlonya Kal'ası'n istîlâ eyledüği mukarrer olmağın Venedik keferesinin körfez taraflarında vâkı' ba'zı kılâ'lara istîlâsı men' ü def' olunup ve Avlonya Kal'ası'n avn-i Hudâ-yı lâ-yezâl birle istihlâs içün sipâriş buyuruldı. Ammâ eyyâm-ı şitâya özr ü bahâne olunmayup iktizâsına göre hareket olunup ve ol etrâfda ma'kūl ü münâsib mahallerde kışlamaları içün fermân buyurulmağla vezîr-i müşârün-ileyh Serdâr Halîl Paşa zikri sebkat iden asâkir-i İslâm ile yevm-i merkūmda hareket ve Avlonya |**46b**| Kal'ası tarafına teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Ve ocakhâ-i bölük-i erba'a bir kaç seneden berü serdârlar ile sefer-i hümâyûna me'mûr olup ve lâkin aczleri zâhir iken kerâmete karîb sâhib-i devletin merhametleri zuhûr idüp ocağ-ı mezbûrları Serdâr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa ile ma'an ta'yîn itmeyüp Ordu-yı hümâyûn'da sipâh ve silahdâr ocakları ile ma'an hızmet-i kadîmlerinde olmaları bâbında fermân-ı âlî sâdır olmuşdur. Mîr-i Mîrân-ı Rûmili Mahmûd Beyzâde Mahmûd[12] Paşa Yagodine mukābili Nehr-i Morava'yı mürûr u ubûr itmezden mukaddem Güğercinlik ve İhram kal'aları taraflarına irsâl olunmuş idi. "Fethülislâm Adası" dimekle ma'rûf adada mahsûr olan melâ'înı mîr-i mîrân-ı Anadolı "Mavrol" lakab Mehemmed Paşa ile muhâsarada bulunmağın Serdâr Halîl Paşa ile Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa'nın seferden avdetine mâni' ü müzâhim olmağın hâlâ Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa'nın ada-i mezbûrı istihlâs ve melâ'înden tathîr eylemek üzere takayyüd ü ihtimâmda oldukları istimâ' olunmuşdur.

Menâkıb: Çûn ki fethi müyesser olan dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-âbâdı muhâfaza içün Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olan Dergâh-ı âlî yeniçerilerinden yirmi aded oda ve kifâyet mikdârı cebeci |**47a**| ve topcı ve Vidin tarafından gelen on yedi oda ve bi'l-cümle Mısr-ı Kāhire kulları muhâfizîn-i

12 "Mîr-i Mîrân-ı Rûmili Mahmûd Beyzâde Mahmûd" kelimeleri karalanmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Kal‘a-i Belgrad ta‘yîn olunup derûn-ı kal‘ada ve aşağı hisârda ve varoşda alâ kadri'l-imkân meştâlar tedârük olundı, ve lâkin mîrî zahîre sefîneleri Nehr-i Tuna ile henüz irişmeyüp Fethülislâm Adası'nda mahsûr olan melâ‘în mânî‘ ü müzâhim olmağın ahvâl-i zahîre husûsunda muzâyaka nümâyân olup ve re‘âyâ tâ’ifesi dahi zirâ‘at itmemekle ve itdüklerin dahi asker-i Tatar ve sâ’ir askerî tâ’ifesi gāret itmekle muhâfızîn-i mezbûrların tedârük-i zahîre husûsunda takayyüd-i tâmmları mukarrer olup orduy-pâzârda olan gerek dakīk ve gerek peksimadı âşikâre ve ihtifâdan taraf be-taraf mübâya‘a ve derûn-ı kal‘aya nakl itmeleri ile muhtekirlerin eyyâm-ı devletleri tulû‘ idüp ve mukaddemâ zahîre getüren muhtekirler “metâ‘ımız kesâda dûş oldı” deyü peşîmân olup nezrler itdükleri istimâ‘ olunmuş idi. Meşhûr mesel-i atîkdir ki, Trabzonlı'dan Lâz'ın biri Karadeniz şaykasıyla deryâda furtunaya uğrayup gemi direği kadar mâl-ı mumı nezr itdüği gibi muhtekirler dahi nezrler itmiş iken muhâfızîn-i Kal‘a-i Belgrad'ın zahîre mübâya‘a itdüklerinden orduy-pâzârda zahîre kısmı tûtiyâ-yı Hindî'den azîz olup |47b| cüst ü cû iden eşhâsın nihâyeti olmayup ammâ muhtekirler murâd ü maksûdlarına vâsıl ve me’mûllerinden ziyâde bahâ ile zahîrelerin fürûhta mütevâsıl olup ihtifâdan dakīkın üç kıyyesin bir guruşa ve mankur hisâbı üzere altmış akçaya ve peksimadın kıyyesi yirmi iki pâraya mankur hisâbı doksan altı akçaya ve şa‘îrin bir alîkı bir zolataya mankur hisâbı yüz on akçaya ve pirincin kıyyesi on pâraya mankur hisâbı üzere kîlesi dört yüz akçaya ve revgan-ı sâdenin ismi mevcûd ve cismi hôd nâ-mevcûd kabîlinden iken kıyyesi birer guruşa ki, mankur hisâbınca yüz altmış akçaya fürûht olunup muhtekirlerin bahtı küşâde ammâ nezrleri bâkī olduğı halde bir gün bir gice içinde orduy-pâzârda aslâ zahîre kısmından isr ü âsâr görünmeyüp beyne'n-nâs kaht ü galâ nümâyân oldı. Meger göz görmeyince insânın hırsı izdiyâd bulur imiş. Herkes kûşe be-kûşe zahîre cüst ü cûsunda “pâzârbaşı” didikleri yâdigârın ve sâ’ir ordıcıyânın haymelerinde zahîre zenbilleri ile boş çuvallardan gayri nesne görünmez oldı. Ammâ tâ’ife-i başcıyân ise Kassâbbaşı Kappânî Mehemmed Ağa'nın ta‘ayyünât içün her gün zebh itdürdüği koca erkeçlerin pây ve re’sin halka helvâdan lezîz fürûht idüp kârlarında |48a| kesâddan müberrâ.

El-kıssa: Ordu-yı hümâyûn'da bir cins kaht ü galâ nümâyân oldı ki bir seferde misli sebkat itmemişdir. Ammâ ki, sîkadan nakl ü rivâyet olundı ki, muhtekir tâ’ifesinin mübâlağa zahîre ile Ordu-yı hümâyûn'a mülâkī olduklarında kesret [ü] vefret-i zahîrenin fürûhtundan havfa zâhib olup eğer ba‘de'l-yevm tâ’ife-i bâzergân metâ‘ı Ordu-yı hümâyûn'a vürûd bulur ise sermâyeden yekin yek

zarar mukarrer mülâhazasıyla ordudan avdet idenlere lisânen sipâriş idüp ve ba‘zıları ihtifâdan iştirâkine san‘at ile mektûb tahrîr ve irsâl idüp “Ordu-yı hümâyûn'da ecnâs zahîrenin bir cins kesreti vardır ki, birkaç sene mevcûd olan askere fürûhtı mümkin değildir. Zahîre gāyet ile mebzûl sermâyeden zarar olmaduğı hâlde fürûht olunmayup fazla kalan zahîrenin avdete nakli içün araba tedârüki cümlemizi hayrân ü ser-gerdân idüp sayyâd-ı mâhî gibi olta ile müşterî peydâsında olanların nihâyeti yokdur” deyü Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt içün sa‘y üzere olan tüccâr ve muhtekir tâ’ifesine şâyi‘ olmağın muhtekir ve tüccârın ırkı münkatı‘ olup haber-i muvahhışi istimâ‘ eyledükleri mahallerde meks ü ârâm itmeleriyle mukaddemâ mülâkāt-ı Ordu-yı hümâyûn olan muhtekirlerin bahtı küşâde ve murâd ü maksûdlarına mektûb san‘atı ile mütevâsıl |48b| oldukların nakl ü rivâyet olunmuşdur. Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağından Kal‘a-i Belgrad muhâfızı ta‘yîn olunan odalardan mâ‘adâ kul kethudâsı ve zağarcıbaşı ve seksoncıbaşı ve muhzır ağa ve başçavuş ve ortaları Ordu-yı hümâyûn ile ma‘an hareket eylemek üzere sahrâ-yı Belgrad'da meks ü ârâm üzere kalup ve sâ’ir odalar zâbıtları ve çorbacıları ile orta çavuş dahi ağa vekîli ta‘yîn olunup ve yeniçeri efendisi aklâm hulefâlarının cümlesi muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Belgrad'dan avdet ve hareket idüp Sofya üzerinden taraf-ı Edirne'ye hareketleri içün me’zûn ve fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda taraf-ı meştâ-yı Edirne'ye teveccüh ü azîmetleri mukarrer ü muhakkak olmuşdur. Mîr-i Mîrân-ı Rûmili[13] Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa ve Mîr-i Mîrân-ı Anadolı Mavroloğlı Mehemmed Paşa Fethülislâm Adası'nda mahsûr olan melâ‘înı muhâsara eyledüklerinin zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Melâ‘în-i {ü} hâsırîn havf ü haşyet ile nâ-çâr olup taleb-i {ü} emânlarının müjdesi haberin erbâb-ı mülhid ü zenâdîkdan Maktûl Yeğen Osmân Paşa'nın sâbıkā kethudâsı olup hâliyâ tarîk-i mezbûrdan tâ’ib ü tâhir olan Karayazıcı Mîr-i Mîrân-ı Rûmili Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa tarafından Ordu-yı hümâyûn'a vürûd bulup ada-i mezbûrda mahsûr olan melâ‘înden dört binden mütecâviz leşker-i keferenin |49a| taleb-i {ü} emânları üzere bilâ-âlet-i harb üryân küşâd virilüp yirmi beş kıt‘a top-ı balyemez ve beş kıt‘a havan topı ve mühimmât-ı cebehâne bi'l-cümle zabt ü rabt olunup ve re‘âyâ tâ’ifesinden isyân ü tuğyân iden beş yüzden mütecâviz hâydûd eşkıyâsının pây ve destlerine demür katana vaz‘ olunup Bahr-i Siyâh kapudânı olan Mezamorta Mustafâ Paşa'ya teslîm olunmağla melâ‘înleri kadırgalarda kürek hamlelerine

13 “Mîr-i Mîrân-ı Rûmili” kelimeleri karalanmıştır.

vaz‘ eyledüği istimâ‘ olunup ve müjde haberi ile vürûd bulan Karayazıcı'ya hil‘at-i fâhire ilbâs [ve] in‘âm olunmuşdur. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ ada-i mezbûr gā’ilesi dahi ber-taraf olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 26 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal‘a-i Belgrad-ı Sengîn-âbâd.

Çûn ki ada-i mezbûrda mahsûr olan melâ‘înin taleb-i {ü} emânları ile ada-i mezbûreden ihrâc ve halâs-ı cân idüp taraf-ı memleket-i menhûslarına revâne olmaları lâzım geldikde kapudanları olan melâ‘în şeytan akıllu la‘în olup tefekkür-i âkılâne idüp “eğer karadan hareket idersek asker-i Tatar'dan veyâhûd Kal‘a-i Tımışvar'da mahsûr olan guzât-ı müslimînden istihlâs-ı cân mümkin değildür” deyü tefekkür idüp sefâyin ile Nehr-i Tuna'dan hareket ve revâne itmelerin istid‘â ve taleb-i {ü} emânlarına dâhil olmağın ada-i mezbûre kenârında mukaddemâ hâzır ü âmâde eyledikleri kırk kıt‘a |**49b**| sefîneden mütecâviz sefâyin ile Nehr-i Tuna'dan taraf-ı Budin'e revâne oldukları nakl ü rivâyet olunmuşdur. Çûn ki dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad'a muhâfızîn ta‘yîn olunan guzât-ı müslimîne serdârın lüzûmı elzem ü lâzımînden olup ve avdet-i sefer-i hümâyûn mukarrer ü muhakkak olmağla Diyârbekir Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Kemânkeş Ahmed Paşa'ya hil‘at-i semmûr ilbâs olunup iltifât-ı mazhar-ı Sadr-ı âlî oldukdan sonra muhâfizîn-i Kal‘a-i Belgrad'a serdâr nasb ü ta‘yîn olunup ve eyâlet-i Diyârbekir'in zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı dahi vezîr-i müşârün-ileyh ile ma‘an muhâfız-ı Kal‘a-i Belgrad içün fermân buyurulmağın varoş-ı Belgrad'da meştâlar tedârükine iştigāl gösterdiler.

***Âmeden-i Haber-i Müjde an-Cânib-i Memleket-i Erdel*:** Bundan akdem Erdel memleketinde lutf-ı Hudâ-yı zü'l-celâl birle vukū‘ bulan fütûhâtın ve Hayzar-ı la‘în ile birkaç sâhib-i ülke ceneralin esîr ve bend ü giriftâr olduklarının zikri cild-i evvelde sebkat itmiş idi. Hâliyâ râviyân-ı şîrîn-güftâr bu üslûb üzere nakl ü rivâyet eylediler ki, çûn ki Hayzar-ı la‘înin giriftâr olduğı taraf-ı kral-ı menhûsdan hâkim-i memleket-i Eğre olan 'Garka' dedikleri melâ‘în-i dûzah-karînin mesmû‘ı oldukda gayret-i câhiliyye ve gayret-i âyîn-i Mesîhiyye ile Hayzar'ın istihlâsı içün Budin Kal‘ası'nda mevcûd olup “âhen-pûş” ta‘bîr olunan piyâde Nemçe |**50a**| leşkerinden ve Budin eyâletine tâbi‘ olan varoş-ı kebîrlerin güçlü ve kuvvetlü cenge kādir re‘âyâ keferesinden ve Eğre Kal‘ası'nda mevcûd âhen-pûş piyâde leşkerinden bi'l-cümle yirmi binden mütecâviz melâ‘în-i {ü} dûzah-karîn cem‘ idüp tabur-ı kebîr olmak üzere bâ-istihlâs-ı Hayzar veyâhûd terk-i baş ü cân eylemek niyyeti ile hâliyâ Kral-ı

Erdel olan Kurs Tököli Kral tarafına hareketi mukarrer olup ve bu hilâlde Hayzar-ı la'înin âyîn-i bâtılları üzere menkûhesi olan mel'ûnenin niçe bin leşker-i müşrikîn ile mahsûr olduğı kal'ayı Kurs Tököli Kral muhâsara itmiş iken tabur-ı mezbûrun karîb {karîb} mahalle vusûlünden habîr ü âgâh oldukda muhâsara-i kal'ayı terk idüp Erdel seferinde mevcûd olan asâkir-i İslâm ile ve cümleye baş ve buğ ta'yîn olunan Fındık Mustafâ Paşa ile taraf-ı tabura azîmet idüp ve Han-ı âlî-şânzâde Nûreddîn Sultân'a mahabbet-nâme irsâl idüp taraf-ı tabura hareketlerin i'lâm ve mahall-i ma'rekegâha asker-i Tatar-ı adüvv-şikâr ile sultân-ı müşârün-ileyhimin kadem-rencîde kılmaların iltimâs ü recâ idüp ve hâlâ tabura mukābil olduklarında nesîm-i {ü} subh u nusret taraf-ı İslâmiyâna vezân olup lutf-ı {ü} Hudâ-yı müte'âl ile hamle-i evvelde taraf-ı tabur-ı küffâra inhizâm müstevlî olup |**50b**| tabur-ı küffârın ekseri tu'me-i şemşîr-i bürrân ve niçesi bend ü esîr-i zindân olduğı râvî rivâyeti üzere mahall-i ma'rekegâhda on iki bin küffâr-ı dûzah-karîn tu'me-i şemşîr olduğın nakl ü rivâyet eylemişlerdir. Bir rivâyetde "Garka" didikleri la'în ve bir rivâyetde bellü ve başlu sâhib-i ülke bir hanâzîr esîr ve bend ü giriftâr olup tabur-ı mezbûrun inhizâmı haberi müjdesi yevm-i merkūmda sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad'da muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'da izz-i huzûr-ı Sadr-ı âlî'de vürûd bulup müjde-resâna me'mûllerinden ziyâde in'âm ü ihsândan sonra hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta vâsıl ve müjde haberi erbâb-ı orduya mütevâsıl olup lutf-ı Hudâ-yı bî-çûna hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân olup ba'de itmâmi'l-mesâlih sahrâ-yı Vireçar'ın mütemâdî meks ü ârâmı ve beyne'n-nâs kaht ü galâ elemi bi'l-külliye ferâmûş olunup halk-ı âleme hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl olmuşdur, fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 27 şehr-i Muharrem sene 1102.
Der-meks-i Sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad-ı Sengîn-âbâd.

Çûn ki rûz-ı kāsım gāyet karîb olup ve avdet-i sefer-i hümâyûn mukarrer ü muhakkak olmağın ve havâlar tebdîl olmağla yevm-i merkūmda ale's-seher ağa-yı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî bi'l-külliye ocak halkı |**51a**| ile muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad'dan hareket ve Hisârcık Palankası menziline teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Ve Çirmen sancağına mutasarrıf olanlar mu'tâd-ı kadîm üzere konakcı olmağın tuğ-ı Sadr-ı âlî'yi mahallinden ref' idüp ve yeniçeri ocağı akabince menzil-i Hisârcığ'a teveccüh ü azîmet eyledi. Ve topçıyân-ı Dergâh-ı âlî ocağı ba'zı câbıtları ile ve ocağ-ı topçıyân bi'l-külliye orta kol ki, Niş ve Sofya ve Filibe râhıdır, tarîk-i mezbûrdan doğrı Edirne meş-

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER
www.tdvia.gov.tr

tâsına teveccüh ü azîmetleri içün fermân-ı âlî sâdır olmağın Hisârcık menzilinden hareket olundukda ocağ-ı mezbûrlar doğrı Hasanpaşa menzili tarafına teveccüh idüp orta koldan meştâ-yı mahmiye-i Edirne'ye azîmetleri tahakkuk bulmuşdur. Ve cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî ocağından üç-dört oda ve Cebecibaşı Tavîl es-Seyyid Abdülgaffâr Ağa ve başkethudâ olan Hasan Kethudâ Ordu-yı hümâyûn ile ma'an hareket eylemek üzere fermân buyurılup ve ikinci kethudâ olan Sâlih Kethudâ sâ'ir odalar ile orta koldan Sofya râhından topçıyân ocağı ile ma'an teveccüh ü azîmetleri fermân buyurulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 28 şehr-i Muharrem sene 1102.
Eyyâm-ı Hareket.

Çûn ki dârü'l-cihâd-ı sengîn-âbâd Kal'a-i Belgrad'a asker-i muhâfizîn ta'yîn olundı, ve Diyârbekir |**51b**| Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Kemânkeş Ahmed Paşa muhâfizîn-i Kal'a-i Belgrad'a serdâr nasb ü ta'yîn olunup ve Kal'a-i Belgrad cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinin hıfz ü emânına emânet virilüp sefer-i hümâyûndan avdet ve taraf-ı rikâb-ı hümâyûna azîmet mukarrer olmağın Kal'a-i Vidin tarafına teveccüh olunmak üzere Sadr-ı âlî ve bi'l-cümle asâkir-i İslâm "Vireçar sahrâsı" dimekle ma'rûf sahrâ-yı Belgrad'dan hareket ve Palanka-i Hisârcık menziline nüzûl olundı. Ve Kal'a-i Belgrad'a ta'yîn olunan muhâfizînin zahîreleri içün Silistre ve Ruscuk ve Niğbolı ve sâ'ir mahallerden mukaddemâ mübâya'ası fermân buyurılan zahîreden Nehr-i Tuna sefâyini ile Kal'a-i Belgrad'a vusûl bulacak zahîreyi kabz idüp ve mahfûz mahallerde hıfz ü hirâset ve fermân mûcebince muhâfizînin tayînâtların tevzî' içün bir mu'temedün-aleyh kimesne lâzım ü mühimm olmağla nüzül emîni vekîli olmak şartıyla mîrî zahîreyi kabz ve tevzî' eylemek içün Ordu-yı hümâyûn'da sâbıkā etmekçibaşı olup Edirne sâkinlerinden pîr-i [ü] kühen-sâl Arnavud Ali Ağa kābız-ı zahîre içün nüzül emîni vekîli nasb ü ta'yîn olundı. Ve sahrâ-yı Vireçar ki, Kal'a-i Belgrad sahrâsıdır, Ordu-yı hümâyûn sahrâ-yı mezbûra dâhil olup ibtidâ-i eyyâm-ı muhâsaradan eyyâm-ı avdete değin meks ü ârâmı otuz bir gün |**52a**| mürûr idüp bî-çâre hayvânât giyâh-ı huşkden ve alîkdan müberrâ olmaları ile esb-i şâh ü gedâ misâl hayâl-i fenâr olup bî-mecâl ü bî-tâkat olmuşlar iken, cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazreti ümmet-i Muhammed kullarına ve bî-çâre hayvânât kısmına merhamet ve inâyet-i {ü} bî-gāyet buyırup ve havâlar dâ'imâ i'tidâl üzere olup ancak gâh [ü] bî-gâh hıffet üzere bârân-ı rahmet nüzûli ihsân buyurılup bir gün bile şiddet ile nüzûli vukū' bulmamışdur, el-hamdü li'llâh eş-şükrü li'llâh. Eğer Ordu-yı hümâyûn'un bu mertebe kaht ü galāsına ve hayvânât kısmının lâgar-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

lığına kıyâsen havâlar burûdet üzere olup şiddet ile berd vukū' bulaydı, gerek insân ve gerek hayvânât kısmından katı çok cân hayâtı memâta tebdîl itmeleri mukarrer idi. Hâlâ ki rûz-ı kāsıma beş gün kalup gāyet karîb olmuş iken ve livâ-i Semendire mahall-i şitâ iken bi-hamdi li'llâhi te'âlâ eyyâm-ı merkūma gelince vechen mine'l-vücûh berf nâzil olmamışdır. Sahrâlarda değil, cebel-i kebîrler re'sine dahi berfin nüzûli vukū' bulmamışdır. Cenâb-ı Kibriyâ'nın cemî'-i lutf u keremine ve merhamet ü ihsânına hamd-i {ü} firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun ki, bu mertebe feth ve fütûhât müyesser ve ihsân itdükden sonra kullarını esir-geyüp berdden dahi hıfz ü emîn eyledi, el-hamdü li'llâh eş-şükrü li'llâh. Cenâb-ı Kibriyâ'nın lutf ü kerem ihsânına nihâyet yokdur. Murâd-ı şerîfi oldukda hâtıra hutûr |**52b**| itmeyüp mümkinâtdan değildür deyü mülâhaza olunan mertebelerden ziyâde kerem ve in'âm ü ihsân ider.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 29 şehr-i Muharrem sene 1102.

Palanka-i Hisârcık menzilinden hareket ve Semendire Kal'ası kurbünde vâkı' adada kenâr-ı Nehr-i[14] Tuna'ya nüzûl olundı. Sahrâ-yı mezbûreye "ada" ta'bîr olunmasının vechi Semendire Kal'ası kurbünden Nehr-i Tuna'dan bir kulak ayrılup birkaç sâ'atlik mahalle varınca tûlânî azmak olup ada-i mezbûrun bir tarafı Nehr-i Tuna ve bir tarafı azmak-ı mezbûr olmağın "ada" i'tibâr olunur. Ada-i mezbûra mürûr u ubûr içün "tiranse" ta'bîr olunan Tuna sefînelerinden tonbaz şekli sefâyin üzerine köpri binâ ve ihdâs olunup taraf-ı adaya mürûr u ubûr olunup nüzûl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî selh-i şehr-i Muharrem sene 1102.
Oturak-ı Menzil-i Sahrâ-yı Ada-i Kal'a ve Semendire.

Ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî menzil-i mezbûra bir gün mukaddem vusûl ve nüzûl idüp çehârşenbih güni menzil-i mezbûrda oturak itmeleri ile yevm-i merkūmda ale's-seher hareket ve Kobelic Palankası kurbünde Çolak Ahmed Ağa mübâşeretiyle Nehr-i Morava üzerine mukaddemâ binâsı fermân olunan köprüden mürûr u ubûr idüp Bojerafca nâm kasaba kurbüne nüzûl içün hareket ve azîmetleri mukarrer olup köpri-i mezbûra karîb mahalle vardıklarında hikmet-i Bârî bârân-ı rahmetden Nehr-i Morava cûş |**53a**| u hurûş idüp müşârün-ileyh Çolak Ağa'nın müceddeden binâ eyledüği köprüyi hedm idüp

14 Metinde "nehr-i kenâr-ı" şeklindedir.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

mürûrı mümkin olmaduğı nısf-ı râhda ağa-yı yeniçeriyâna i‘lâm olundukda ocak halkı ile ol mahallde ârâm idüp köprünün münhedim olduğunun sıhhati ma‘lûm oldukdan sonra ol hînde avdet ve Semendire Kal‘ası kurbünde mukaddemâ nüzûl eyledükleri mahalle vusûl ve menzilgâh-ı atîklarına tekrâr nüzûl eylediler. Ve köpri mübâşiri Çolak Ahmed Ağa ve mi‘mârân ve neccârân ile köprünün öte tarafında kalup ve köpri münhedim oldukda ocağ-ı yeniçeriyân istimâ‘ idüp avdet itdüklerinde Kul Kethudâsı Mehemmed Ağa avdet itmeyüp mezbûr köpri başında mi‘mârân ve neccârân ile Köpri Mübâşiri Çolak Ahmed Ağa'yı mevcûd bulmağla kul kethudâsı dahi köprü başında meks ü ârâm idüp köpri-i mezbûrı müceddeden binâ ve ta‘mîr ü termîm içün keraste tedârük ve irsâl olunmak üzere Ordu-yı hümâyûn'da Sadr-ı âlî'ye ve defterdâr efendiye i‘lâm itmekle Semendire Kal‘ası'nda zamân-ı kefereden mânde kalan anbâr kerastelerin mükârî bârgîrlerine tahmîl ve köprü başına irsâl olundukdan sonra Defterdâr İsma‘îl Efendi dahi ale't-ta‘cîl köpri tarafına azîmet ve ta‘mîr ü termîmine kemâl mertebe takayyüd ü ihtimâma iştigāl gösterdiler. Bundan akdem cebeciyân |**53b**| ve topcıyân-ı Dergâh ocaklarının Sofya üzerinden taraf-ı Edirne'ye teveccüh ü azîmetlerinin zikri sebkat itmiş idi. Ve lâkin tâ’ife-i tüccârdan ve erbâb-ı muhtekirden ve sâ’ir dirlikde alâkası olmayup mücerred kâr ü kesb içün Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olan eşhâs-ı muhtelifenin ekseri “ocağ-ı mezbûrlar münâsib yoldaşdur” deyü ocağ-ı mezbûrlara hem-râh olup ma‘an revâne oldukları istimâ‘ olunup nakl ü rivâyet olundı ki, gürûh-ı mezbûrlar bi'l-cümle Yagodine kurbünde Nehr-i Morava'ya vusûl buldukda mukaddemâ sefer-i hümâyûna teveccüh esnâsında pîr-i kühen-sâl Serdâr Halîl Paşa'nın müceddeden binâ eyledüği köpri dahi nehr-i mezbûrun bârân-ı rahmet ile cûş ü hurûşundan münhedim olup ve ta‘mîr ü termîmine mi‘mâr ve neccârân dahi olmaduğı cihetden bir vechile mürûr u ubûrı mümkin olmayup erbâb-ı tarîkın cümlesi nâ-çâr kalup kenâr-ı Nehr-i Morava'nın berr ü beyâbân mahallinde meks ü ârâma karâr virüp mürûr u ubûra çâre tefekküründe iken ammâ kârına kādir cebeci ve topcıdan ve sâ’ir eşhâsdan dördi beşi iştirâk olmak üzere zamân-ı kefereden mânde kalup gark-ı âb olan tiranseleri âbdan ihrâc idüp ve isti‘mâle mümkin mertebe meremmât idüp beş-altı kıt‘a tiranseler peydâ ve tedârük idüp üstâd kayıkcı olurlar. Ve ücret ile tiranselere otuzar-kırkar âdemleri davarları ile tahmîl ve Nehr-i Morava'dan mürûr |**54a**| ü ubûr itdirüp mübâlağa ile kâr eyledikleri ve “beni geçür” deyü mürâca‘at idenlerin nihâyeti olmaduğın nakl ü rivâyet eylemişlerdir.

TÜRKİYE DİYANET AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF RELIGIONS

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî gurre-i şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.
Oturak, Der-sahrâ-yı Ada-i Kal‘a-i Semendire.

Nehr-i Morava'nın cûş u hurûşundan münhedim olan köprünün ta‘mîr ü termîmi itmâmının haberi Ordu-yı hümâyûn'a vürûd bulunca ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî ve sâ’ir asâkir-i İslâm ve bi'l-cümle Ordu-yı hümâyûn hareket itmeyüp itmâm-ı köprüye değin Semendire Kal‘ası Adası'nda meks ü ârâm olunmak üzere karâr-dâde olunmak fermân buyuruldı. Semendire Kal‘ası'nın kadîmden yirli olanların cümlesi Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olup ve lâkin vakt-i şitâ gāyet karîb olup Kal‘a-i Semendire'de süknâ içün büyût binâsı bir vechile mümkin olmaduğundan mâ‘adâ zahîre tedârüki dahi müte‘assir olmağın evvel-bahâr irişince varoş-ı Belgrad'da tavattun itmek üzere mümkinü'l-husûl süknâlar peydâ ve tedârük idüp Semendire Kal‘ası'nda sâkin olmağa yirlü kulundan bir ferd tâlib ü râgıb olmayup intizâr-ı evvel-bahâr ile Belgrad varoşunda meks ü ârâm idüp kâr ü kesbe meşgūl oldılar. Ve Semendire Kal‘ası'nda hîn-i fethde muhâfizîn ta‘yîn olunan Dergâh-ı âlî yeniçerileri ve cebeci ve topcı ocaklarından gayri bir ferd henüz tavattun itmiş değildir. Ve kal‘a-i mezbûreye |**54b**| tâbi‘ kurâ ahâlîleri harbî kefereye mutâba‘at itmişdir deyü asker-i Tatar ve sâ’ir askerî tâ’ifeleri kurâ-i mezbûrların büyûtların bi'l-külliye ihrâk itmekle harâb ü vîrân olduğundan ve eyyâm-ı şitâda ta‘mîr ü termîmi ve müceddeden binâsı bir vechile mümkin olmaduğı eclden re‘âyâ tâ’ifesi dahi becenelerinde olup henüz kurâlarına iskân içün rağbet itmemişlerdir. Hâliyâ büyûthâ-i kurâları bi'l-külliye harâb ü vîrândır ve mukaddemâ sefer-i hümâyûna teveccüh ve hareket esnâsında münâdîler nidâ idüp “Zinhâr büyût-ı kurâlar ihrâk olunmasun, eğer ihrâk idenler ma‘lûm olunup giriftâr oldukda muhkem haklarından gelinür” deyü her bâr taraf be-taraf nidâ olunur iken Ordu-yı hümâyûn'da erbâb-ı erâzil makūlesinin kesretinden dâ’imâ kurâlarda kelepür[15] peydâsında cüst ü cû iden eşhâs-ı erâzilin şe’âmeti sebebiyle büyût-ı kurâlar ihrâk olunmağın bî-çâre re‘âyâ tâ’ifesinin iskâna rağbet itmemelerine bâ‘is ü bâdî olmuşdur. Bî-çâre re‘âyâ tâ’ifesi mâbeyn mahsûlüne dönmüş iken hâşâ ki ehl-i ırz olan askerî tâ’ifesi derd-mend re‘âyâ fukarâsının süknâların ihrâka cür’et eyleye. Büyût-ı fukarâya ihrâk içün cür’et idenler bakiyyetü's-süyûf olan zorbalar kısmından olup vilâyetlerinde mütemekkin olmakda taraf-ı hükkâmdan havf ü haşyetleri olup Ordu-yı hümâyûn ile hareketde mevcûd olmağla bu cins |**55a**| ef‘âl-i kabîha cür’et iderler. Ammâ nefs-i Semendire Kal‘ası'nın

15 Metinde “ كلپور ” şeklindedir.

derûnunda vâkı‘ büyûtların ashâbı “istîlâ-yı keferede küffâra kalmasun” deyü kendüler ihrâk eylemişler iken ba‘de'l-feth hâliyâ ef‘âllerine nâdimler olup intizâr-ı evvel-bahâr ile varoş-ı Belgrad'da iskâna karâr virmişlerdir. Ve menzil-i mezbûra nüzûl olundukda şa‘îrin şiniği kırkar akçaya fürûht olunur iken Morava Nehri köprüsünün hedmin istimâ‘ iden tâ’ife-i muhtekirânın necm-i devletleri tulû‘ idüp ve meks ü ârâmın mütemâdî olması nümâyân olmağın fi'l-hâl şa‘îrin şiniği yüzer akçaya bâliğ olup ol dahi ismi mevcûd ve cismi nâ-mevcûd nâdirü'l-vukū‘ kabîlinden olduğundan mâ‘adâ tâlib ü râgıbı çok “arpa” deyü cüst ü cû idenlerin nihâyeti yok. Peksimadın ise gubârı tûtiyâ-yı Hindî'den azîz olduğundan bir altuna dirhemi bulunmaz oldı. Umûr-dîde ve kâr-âzmûde olanların binde birinin bucağında beş-on dâne peksimadı mahfûz bulunmağın mümkinü'l-husûl birkaç gün anınla kifâflandılar. İşbu râkımü'l-hurûfun ibtidâ seferi merhûm Vezîr-i a‘zam Köprüli Mehemmed Paşa ile bin altmış yedi senesi evâhırında vâkı‘ Boğazhisârı seferi olup ol târîhden bu târihe gelince vukū‘ bulan seferlerin birinden münfekk olmayup cümlesinde mevcûd bulunmağın ve bu sene-i |55b| mübârekede vâkı‘ sefer-i hümâyûnda bu mertebe kaht u galânın mütemâdî olması mukaddemâ vâkı‘ olan seferlerin birinde vukū‘ bulmamışdur. Sâ’ir seferlerde kaht ü galâ vâkı‘ olduğı hâlde intihâsı beş-on gün olur idi. Sefer-i mâziyelere kıyâsen bu hakīr dahi tedârük-i peksimaddan mahrûm idi. Ammâ bu sene-i mübârekede vâkı‘ sefer-i hümâyûnda altmış günden mütecâvizdir ki, kaht mütemâdî olduğına bâ‘is ü bâdî birkaç seneden berü memâlik-i İslâmiyye'ye küffâr-ı hâksârın istîlâsından mühimmât-i seferiyye muhâsara-i kal‘a için tedârük olunmayup sâ’ir senelere kıyâsen saff cengi mühimmâtı tedârük olunup ve eyyâm-ı sefer mütemâdî olmamak mülâhazasıyla avdet-i sefer karîb mülâhaza olunmuş idi. Ve lâkin cenâb-ı Kibriyâ hazreti ümmet-i Muhammed kullarına merhamet idüp keferenin saff u sufûf cengine iktidârı olmayup kal‘alar muhâsara ve her bâr küffâr-ı hâksârın inhizâmın i‘tâ itmekle tedârük-i zahîre-i sefer itmâm ve serhadd-i memâlik-i İslâm olan Sofya dahi ba‘îd kalmağın ve bazergân tâ’ifesi “ahvâl-i sefer neye müncerr olur” deyü Ordu-yı hümâyûn'a zahîre irişdirmekde müşevveşü'l-hâl olmalarıyla hareket-i bâzergân te’hîre kalup ve taraf-ı cenâb-ı Bârî'den feth ü fütûhât in‘âm ü ihsân oldukda asâkir-i İslâmın avdetleri karîbdir. Metâ‘ımız kesâda dûş olup sermâyeden zarar mukarrer mülâhazasıyla tâ’ife-i bâzergânın tekâsülleri sebebi ile Ordu-yı |56a| hümâyûn'da bu mertebe kaht u galânın vukū‘ına bâ‘is ü bâdî olmuşdur. Ve sebeb-i âharı dahi mîrî zahîrenin sefîneler ile Nehr-i Tuna'dan vusûl bulmasına Fethülislâm Adası'nda mahsûr olan melâ‘înin mâni‘ ü müzâhimleri cihetinden mîrî zahîre vakti ile Ordu-yı hümâyûn'un Tuna'ya

karîb mahallerine irişmedüği eclden kaht ü galâya bâ‘is ü bâdî olmuşdur. Ahvâl-i Ordu-yı hümâyûn bu mertebede iken bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ gerek nev‘-i insândan bir ferd ve gerek kısm-ı hayvânâtdan bir cân açlık cihetinden zâyi‘ ü telef olmayup cenâb-ı Kibriyâ hazreti cümlenin kısmetin i‘tâ vü ihsân eylemişdir, el-hamdü li'llâh eş-şükrü li'llâh. Gāfil insân hemân ki dîdeleri murâdı olan nesneyi görmedikde acûl olup tama‘ ü hırsı izdiyâd bulup “acabâ hâlim nice olur” deyü vehme zâhib olup elem ve tefekkür birle gün geçürür. Hey dirîğ [16]“الحريص كالمحروم” nüktesinden gāfil ve [17]“نَحْنُ قَسَمْنَا”dan tegāfül bî-çâre insân.

***El-kıssa*:** Kaht ü galâdan erbâb-ı Ordu-yı [hümâyûn] perîşân-ı ahvâl olup ve lâkin Güğercinlik Kal‘ası kurbünde vâkı‘ “Demürkapu” dimekle ma‘rûf ü meşhûr girdâbdan Vidin'e ve Niğbolı'ya ve Ruscuğ'a varınca kenâr-ı Nehr-i Tuna'da gerek mîrî zahîre sefîneleri ve gerek tâ’ife-i tüccârın ve gerek erbâb-ı muhtekirlerin ecnâs zahîre tahmîl olunmuş memlû sefînelerin kesret ü vefretleri istimâ‘ |**56b**| olunmağın bir gün evvel taraf-ı Vidin'e karîb mahallere vusûl için sa‘y ve kaht ü galâdan necâta takayyüdleri kemâlde olup kâşki menzil-i sahrâ-yı Ada-i Kal‘a-i Semendire'de oturak olmayup hemân hareket ve taraf-ı Vidin'e azîmet ârzûsı hâtır-nişânları iken hikmet-i Bârî Morava Nehri'nin bârân-ı rahmet ile cûş u hurûşundan müceddeden binâ olunan köprünün inhidâmı istimâ‘ olundukda saht-ı kemânı tîr ile doldurup mahall-i küşâdda kabzadan şikest olduğı misâl erbâb-ı ordunun kemer-i miyânları şikest oldı. Bir tarafdan kaht ü galâ efkârı ve bir tarafdan rûz-ı kāsım irişmekle eyyâm-ı şitânın şiddet-i şettâsı vehmi bâ-husûs menzilgâh-ı muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn olan Semendire Kal‘ası Adası'nın taraf-ı şimâlîsi nehr-i kebîr olan Tuna ve taraf-ı cenûbîsi Tuna kulağı olan azmağ-ı kebîr ve taraf-ı şarkîsi cûş u hurûş iden Nehr-i Morava olmağın bir tarafa hareket muhâl ender-muhâl iken hazret-i cenâb-ı Kibriyâ'nın lutf ü keremine hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun ki, şiddet-i {ü} şitânın kemâl mertebe burûdeti mahall iken havalar i‘tidâl üzere olup şiddet-i {ü} şitâdan isr ü âsâr olmayup ancak gâh [ü] bî-gâh hıffet üzere bârân-ı rahmet nüzûli ile bürûdet-i havâ tebdîl ve hıffet üzere güzerân itmeğin ol Kādir u Kayyûm'un ol Vâhid ü Ma‘bûd'un ümmet-i Muhammed |**57a**| kullarına merhamet-i uzmâları zâhir olduğı ezher mine'ş-şemsdir. Fe-li'l-lâhi'l-hamd ve'l-minne.

16 “el-Harîsu ke'l-mahrûm”: “Harîs olan, mahrûm olur”.

17 “Biz taksim ettik” [Biz onların dünya hayatındaki geçimliklerini taksim ettik …] (Kur’ân-ı Kerîm, Zuhruf, 43/32).

***Me'zûn Şuden-i Esnâf-ı Orducuyân*:** Bilâd-ı Selâse olan İstanbul ve Edirne ve Burusa[18] şehrlerinden mu'tâd-ı kadîm üzere sefer-i hümâyûna ihrâcı fermân olunan hırfet-i esnâf-ı orducuyânın ser-çeşmeleri olan esnâf-ı hırfet-i İstanbul'un pâzârbaşısı el-Hâc (Boş),

Beyt:

Tehî dest kapuya varsan "efendi uyur" dirler.
Elinde armağan olsa "efendi gel buyur" dirler.

Nesr: mefhûmunca haymehâ-yı Ordu-yı hümâyûn'da irtişâ vü iltimâs ile devr-i ebvâb idüp "kānûn-ı kadîm üzere rûz-ı kāsımda esnâf-ı hırfet-i orducuyânın hızmetleri itmâm olup ve avdetleri içün izn virilmek mu'tâd-ı kadîm-i şehinşâh-ı Süleymânî'dir" deyü bi-eyyi hâlin me'zûn olmalarına fermân buyurulmağın ağa-yı esnâf-ı orducuyân olup mahmiye-i Kostantiniyye'de Mi'mâr Çârşûsı'nda sâkin bevvâbân-ı sultânîden Kürd Abdullâh'ın necm-i devleti tülû' idüp hırfet-i esnâf-ı orducuyân-ı Bilâd-ı Selâse'nin avdetleri içün âdet-i ma'hûdeleri üzere erbâb-ı hırfetin haymelerine göre üçer-beşer altun "avâ'id-i ağa-yı orducuyân" deyü harc-ı tezkire-i izn alup nâ'il-i merâm oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 2 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.
Oturak-ı |**57b**| *Sahrâ-yı Ada-i Kal'a-i Semendire.*

Nehr-i Morava'nın cûş ü hurûşundan münhedim olan köprünün birkaç güne değin itmâmı mümkin olmaduğı nümâyân olmağın bu gün dahi hareket olunmayup bi'l-külliye Ordu-yı hümâyûn sahrâ-yı mezbûrede meks ü ârâm üzere karâr-dâde olmuşdur.

***El-kıssa*:** Yarınki gün mâh-ı mezbûrun üçünci pazar güni ki, rûz-ı kāsım olmağın eyyâm-ı şitânın şiddet-i {ü} şitâsı mahall olmağla köprünin itmâmına te'hîr olunmayup tirânse ta'bîr olunan kebîr sefîneler peydâ ve tedârük olunup mümkinü'l-husûl mürûr u ubûr olunmak fermân olundı. Ve mahall-i mürûr u ubûrda mücâdele ve nizâ' olunmamak içün Dergâh-ı âlî yeniçerilerinden iki aded oda neferâtı ve zâbıtları ile kenâr-ı nehr-i mezbûrda mevcûd ve mücâdele ve münâza'ayı men' ü def' eylemek içün ta'yîn olundı. Ve cebecibaşı ile Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olan Dergâh-ı âlî cebecilerinin sefâyin ile mürûr u ubûrları fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda menzilgâh-ı sahrâ-yı Kal'a-i Semendire'den hareket ve nehr-i mezbûr kenârına azîmetleri mukarrer olmuşdur.

18 Metinde " بروشه " şeklinde yazılıdır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 3 şehr-i Safer sene 1102.
Oturak-ı Sahrâ-yı Kal'a-i Semendire.

Rûz-ı kāsım eyyâm-ı mezbûrda vâkı' olmuşdur, bâ-kavl-i müneccimîn. Ordu-yı hümâyûn'da şiddet ile bârân-ı rahmet nâzil olmayup gālibâ ba'îd mahallerin cibâl ve balkanlarında şiddet ve kesret ile bârân-ı rahmetin |**58a**| nüzûlünden Nehr-i Morava'nın cûş ü hurûşı yevmen fe-yevmen izdiyâd bulmağın köprü-yi mezbûrun ta'mîr ü termîmi veyâhûd müceddeden binâsı bir vechile mümkin olmaduğı eclden binâ-yı köprüden ferâgat olunup asâkir-i İslâmın bi'l-külliye "tiranse" ta'bîr olunan sefâyin ile mürûr u ubûrları iktizâ itmekle ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî menzilgâh-ı muhayyemgâh olan sahrâ-yı Semendire'den bi'l-külliye hareket ve nehr-i mezbûrdan tiranse ile mürûr u ubûr içün azîmetleri mukarrer olmuşdur.

***Zikr-i Evsâf-ı Kal'a-i Kobelic*:** Kobelic Kal'ası ki, mukaddemâ Semendire Kal'ası muhâsara olundukda kal'a-i mezbûrda binden mütecâviz melâ'în mahsûr olmuşlar idi. Kal'a-i mezbûrun feth ü teshîrine Diyârbekir Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Kemânkeş Ahmed Paşa irsâl olunup feth ü teshîri müyesser olmuş idi. Kal'a-i mezbûr Nehr-i Morava'nın Nehr-i Tuna'ya ittisâli mahallinin bâlâsında kenâr-ı Nehr-i Tuna'da vâkı' olup etrâfı sazlık ve bataklık mahaller olup ve kal'a-i mezbûrun resmi Köprülüzâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa vezâretinde bin yetmiş dört târîhinde feth olunan Uyvar Kal'ası resm ü şeklinde müdevverü'ş-şekl olup seng ile kârgîr binâ olunmuş altı aded tabya-misâl kulle-i kebîrleri ve hisârında bedenleri ve taşrasında dahi bedenli kulleli hisâr-peçesi olup dâ'iren mâ-dâr ber-vech-i tahmîn üç yüz altmış ve yetmiş zirâ' divarının devri olup haylîce sarp bir hisâr-ı üstüvâr ki, |**58b**| gûyâ Nehr-i Tuna gözçüsi şeklinde bir hisâr olup ve taşrasında varoş şekli altmış-yetmiş mikdârı re'âyâ büyûtı âbâdân ve kal'a divarları dahi ma'mûr olup ancak hisâr-peçe divarları bir mikdâr harâba müşrif olmuş Semendire Kal'ası'nın adası nihâyetinde bir mahall-i ihtifâda binâ olunmuş ve seng-i divarının ekseri kızıl reng olup gālibâ bir mi'mâr-ı sâhib-i mühendis resm idüp binâ eylemiş ve lâkin gāyetü'l-gāye atîk binâya benzer. Ve lâkin kavî vü müstahkem hisârdır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 4 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.
Oturak-ı Sahrâ-yı Ada-i Kal'a-i Semendire.

Çûn ki yeniçeri ocağı dünki gün nehr-i mezbûrı tiranseler ile mürûr u ubûr eylediler, sipâh ve silahdâr ocaklarına ve bölük-i erba'a halkına ve Ordu-yı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

hümâyûn'da mevcûd bi'l-külliye asâkir-i İslâma tedrîc ile nehr-i mezbûrı mürûr u ubûr için fermân buyuruldı.

***Der-ta'rîf-i Tiranse*:** "Tiranse" ta'bîr olunan sefâyin birkaç nev' üzere olup bir nev'inin ber-vech-i tahmîn yirmi beş zirâ' tûli ve dört zirâ' arzı ve iki zirâ' divarının kaddi olup her birine otuz beşer mikdârı devâb tahmîl olunur. Ve zikr olunan nev'den yirmi kıt'a mikdârı tiranse olup ve bir nev'i dahi çâr-kûşe "pot" ta'bîr olunup on iki zirâ' tûli ve on zirâ' arzı ve bir zirâ' divarının kaddi olup otuz mikdârı |**59a**| davar tahmîl olunur iki kıt'a pot mevcûd olup ve bir nev'inin dahi ber-vech-i tahmîn on sekiz zirâ' tûli ve beş zirâ' arzı ve bir buçuk zirâ' divarının kaddi olup otuz davar tahmîl olunur. Bu nev'den dahi altı-yedi kıt'a tiranse mevcûd olup ve bir nev'i dahi ber-vech-i tahmîn on iki zirâ' tûli ve dört zirâ' arzı ve nısf zirâ' divarının kaddi olup sekiz-dokuz mikdârı davar tahmîl olunur. Dört-beş kıt'a tiranse mevcûd olup ve bir nev'i dahi dalyan-ı mâhî çırnıkları şeklinde ba'zısının on iki zirâ' tûli ve bir buçuk zirâ' arzı ve ba'zısının altı-yedi zirâ tûli ve bir zirâ' arzı olup davar tahmîl olunmaz. Bu nev'den dahi on mikdârı tiranse mevcûd olup ve zikr olunan tiranseleri Kal'a-i Kobelic re'âyâsına buldurup Nehr-i Morova'da mevcûd ve hâzır ü âmâde itdirmişler. Ve zikr olunan tiranseleri zabt ü rabt için ve nehr-i mezbûrun iki tarafında müceddeden iskeleler binâsı için merhûm Zûrnâzen Mustafâ Paşa mührdârı gediklü zu'amâdan Küçük Siyâvuş Ağa ta'yîn olunup ve tiranse-i mezbûrların kürekçi ve dümenci ve kalafatcı re'âyâ keferesinin zabt ü rabtı Dergâh-ı âlî gediklü müteferrikalarına müteferrikabaşı olan el-Hâc Hüseyin Ağa ta'yîn olundı. Ve asâkir-i İslâm'ın nehr-i mezbûrdan mürûr u ubûrlarına takayyüd ü ihtimâm için nehr-i mezbûrun cânib-i |**59b**| garbîsinde Defterdâr İsma'îl Efendi ve Sadr-ı âlî Kethudâsı Mehemmed Ağa ta'yîn olunup kenâr-ı nehr-i mezbûrda birer hayme vaz' idüp mürûr u ubûra takayyüdde oldılar. Ve nehr-i mezbûrun cânib-i şarkīsinde mürûr u ubûra takayyüd için ağa-yı yeniçeriyân ile kul kethudâsı ta'yîn olunup kenâr-ı nehr-i mezbûrda onar hazîne birer hayme vaz' olunup asâkir-i İslâm'ın mürûr u ubûrlarına takayyüd ve ihtimâmda bezl-i makdûr eylediler.

***El-kıssa*:** Asâkir-i İslâmın tedrîc ile mürûr u ubûrları fermân buyuruldukda menzilgâh-ı muhayyemgâh olan Ada-i Kal'a-i Semendire'den asâkir-i İslâm gürûhen gürûh hareket ve kenâr-ı nehr-i mezbûra vusûllerinde sipâh ocağına beş kıt'a tiranse silahdâr ocağına dahi beş kıt'a tiranse ve mîrî ağnâm ve bakar mürûrı için Kassâbbaşı Kappânî Mehemmed Ağa'ya dahi beş kıt'a tiranse ta'yîn olunup sâ'ir asâkir-i İslâma dahi iktizâsına göre tiranseler ta'yîn olunup

yevm-i merkūmda taraf be-taraf rûz ü şeb mürûr u ubûra mübâşeret olundı. Ve lâkin kenâr-ı nehr-i mezbûr ormanlı ve bataklı mahall olup izdihâm-ı askerden mürûr u ubûrda haylîce zahmet çekilmişdir. Ve “ubûrda tiranse ile zamân mürûr ider” deyü ta‘cîl idenler zikri sebkat iden çırnıklara esbâbın tahmîl idüp ve kendüsi dahi çırnığa süvâr olup ve davarın yedeğine nehr-i mezbûrı yeldürüp geçmişlerdür. Ve ale's-sabâh menzilgâhından hareket ve nehr-i mezbûr |**60a**| kenârında mevcûd olup vakt-i şâma değin te’hîr ile nevbet gözedüp izdihâm-ı askerden mürûr [nâ-]mümkin. Vakt-i şâmdan sonra avdet ve Kobelic Kal‘ası kurbünde vâkı‘ kûhî koristâna nüzûl idüp tekrâr ale's-seher hareket ve kenâr-ı nehr-i mezbûra vusûl ve mürûrı gene mümkin olmayup bir mahalle nüzûl içün tekrâr avdet idenlerin nihâyeti yoğidi. Ve ba‘zı ekâbir-i ordunun tevâbi‘ ü levâhıklarının mürûr u ubûrunda takayyüd ve himâyet olunduğı mukarrer ü muhakkak olmuşdur. Ve bu hilâlde ba‘zı yeniçeri tâ’ifesi tiranse ahz idüp ekâbir-i ordunun tevâbi‘ ü levâhıkın ve davarın ihtifâdan navlun ile mürûr u ubûrları tahakkuk olmuşdur. Ammâ bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ bu mertebe izdihâm-ı mürûr u ubûrlarında nev‘-i insândan bir cân zâyi‘ ü telef olmamışdur. Ancak hayvânât kısmından ber-vech-i tahmîn otuz-kırk mikdârı hayvânât gark-ı âb olmuşdur. Ve Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olan koçılar ve Sirem arabaları ve arabahâ-i gâv bi'l-külliye pot ve tiranse ile mürûr u ubûr olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 5 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.
Oturak-ı Ada-i Kal‘a-i Semendire.

Yevm-i merkūmda tuğ-ı Sadr-ı âlî ve cümle ocakların tuğları menzilgâh-ı sahrâ-yı Kal‘a-i Semendire'den hareket ve nehr-i mezbûrı mürûr u ubûr idüp bir sâ‘at mikdârı mesâfe mahallde Nehr-i Tuna'ya karîb sahrâ-yı vâsi‘ada yeniçeri ocağının muhayyemgâhı |**60b**| mukābelesine nüzûl eyledi. Ve asâkir-i İslâm yevm-i merkūmun şeb [ü] rûzunda mürûr u ubûrdan bir ân hâlî olmadılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 6 şehr-i Safer sene 1102.
Oturak-ı Sahrâ-yı Ada-i Kal‘a-i Semendire.

Asâkir-i İslâm yevm-i merkūmun şeb [ü] rûzunda mürûr u ubûra takayyüd ü ihtimâm eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 7 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.

Menzilgâh-ı muhayyemgâh olan Sahrâ-yı Kal‘a-i Semendire'den Sadr-ı âlî hareket ve tiranse ile nehr-i mezbûrdan mürûr u ubûr idüp ve mukaddemâ

tuğların nüzûl eyledüği mahallde vaz‘ olunan otağa nüzûl eylediler. Ve asâkir-i İslâm dahi yevm-i merkūmun şeb [ü] rûzunda nehr-i mezbûrdan mürûr u ubûrda kemâl mertebe takayyüd ü ihtimâmdan hâlî olmadılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 8 şehr-i Safer sene 1102.
Oturak-ı Menzil-i Mezbûr.

Asâkir-i İslâm mâh-ı Saferü'l-hayrın üçünci Pâzâr güni ki, rûz-ı Kāsım idi, nehr-i mezbûrdan mürûr u ubûra ibtidâ mübâşeret idüp ve yevm-i merkūma gelince altı gün ale't-tevâlî rûz [ü] şeb mürûrları inkıtâ‘ bulmayup henüz itmâm olmamağla bi-hasebi'l-iktizâ menzil-i mezbûrda meks ü ârâm olunmak fermân buyuruldı. Ve mukaddemâ teveccüh-i sefer esnâsında kasaba-i Yagodine mukābelesinde pîr-i kühen-sâl Serdâr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa ma‘rifetiyle müceddeden binâ olunan köpri dahi nehr-i mezbûrun cûş u hurûşundan münhedim olduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Orta kol râhından Niş ve Sofya |**61a**| üzerinden meştâ-yı mahmiye-i Edirne'ye teveccüh ü azîmet iden cebeci ve topcı ocakları ve sâ’ir askerî tâ’ifesi ve esnâf-ı orducuyân-ı Bilâd-ı Selâse ve erbâb-ı muhtekirân ve tâ’ife-i tüccârân ve manâv ve çakal makūlesi kasaba-i Yagodine mukābili nehr-i mezbûra vusûl bulduklarında köpri-i mezbûr münhedim olduğundan mürûra mecâl olmayup ve ancak iki kıt‘a tiranse mevcûd olmağın mürûr u ubûrları mütemâdî olup ve kaht ü galâ müstevlî olduğundan esnâf-ı orducuyân ve erbâb-ı muhtekirân ve ekseri manâv tâ’ifesinin mürûrları olmaduğundan nâşî Valçitrin sancağına tâbi‘ Alacahisâr ve Ürgüb tarafından mürûr ârzûsuyla taraf-ı Alacahisâr râhına teveccüh ü azîmet idüp mübâlağa ile zahmet ü mihnet çekdiklerin nakl ü rivâyet eylediler. El-uhdetü ale'r-râvî. Bundan akdem asâkir-i İslâm içün Vidin tarafından mîrî zahîre nakli içün irsâl olunan mîrî şütürândan elli katar şütürân ki, iki yüz elli mehâr ile iki yüz arabahâ-i gâv zahîre ile taraf-ı Vidin'den Çetrefil İbrâhîm Paşa mübâşeretiyle menzil-i mezbûrda muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a mülâkī olup ve ordunun kaht ü galâsı mübâlağa üzere iken muhâfızîn-i Kal‘a-i Belgrad'a zahîre irsâli umûr-ı mühimmeden ve gayret-i dîn-i mübînden olmağın zikr olunan şütürân ile arabahâ-yi gâvda olan zahîreyi muhâfızîn içün taraf-ı |**61b**| Kal‘a-i Belgrad'a irsâli fermân buyurulmağın bilâ-te’hîr taraf-ı Belgrad'a irsâl olundı. Hâlâ ki, Ordu-yı hümâyûn'da mübâlağa ile kaht u galâ nümâyân iken ammâ asâkir-i İslâmın ve guzât-ı muvahhidînin avdetleri mahall olup ve yevmen fe-yevmen taraf-ı selâmete vüsûlleri mukarrer olup ve inşa’a'llâh üç-dört güne değin Nehr-i Tuna'ya dâhil olup sefâyinde mevcûd olan zahîreden ig-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

tinâm hâsıl olmasında şübhe olmayup ve muhâfızîn-i Kal'a-i Belgrad'a zahîre irsâli farz-ı ayn mesâbesinde olduğı cihetden zikr olunan zahîre icâletü'l-vakt muhâfızîn-i Kal'a-i Belgrad'a irsâl olundı. Ve lâkin taraf-ı Vidin'den menzil-i mezbûra tâ'ife-i tüccâr ve erbâb-ı muhtekirân küçük tiranseler ile peksimad ve dakīk ve ba'zı zahîre ile vusûlleri muhakkak olmuşdur. Gerçi bir mikdâr kıymetde girân ve lâkin Ordu-yı hümâyûn halkına medâr olup bir mikdâr gınâ hâsıl olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 9 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.
Oturak-ı Menzil-i Mezbûr.

"Fethülislâm Adası" dimekle meşhûr adada mahsûr olup taleb-i {ü} emân ile halâs bulan melâ'înin kapudanları Tuna fırkatasıyla menzil-i mezbûra vusûl ve dest-bûs-ı Sadr-ı âlî için me'zûn olmağın hedâyâ-yı vâfire birle huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye dâhil ve dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle sâ'ir kapudanân-ı kefere miyânında kat'-ı pâye |**62a**| ile nâ'il-i merâm olmuşdur. Ve şuhûrhâ-i Rûmiyeden ibtidâ-i Teşrîn-i sânî mâh-ı Saferü'l-hayrın dokuzuncı Cum'airtesi güni vukū' bulmuşdur, bâ-kavl-i müneccimîn. Ve yevm-i merkūmda ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî hareket idüp ilerü menzile azîmetleri mukarrer olmuşdur. Ve asâkir-i İslâmdan nehr-i mezbûrı henüz mürûr u ubûr idemeyüp bir mikdâr bakıyye asker kalmağın bi-hasebi'l-iktizâ bu gün dahi Sadr-ı âlî hareket buyurmayup menzil-i mezbûrda meks ü ârâm olunup ancak tuğ-ı Sadr-ı âlî ve sâ'ir ocakların bi'l-cümle tuğları hareket ve Çirmen sancağına mutasarrıf paşa ma'rifetiyle ilerü menzile azîmetleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 10 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.

Yevm-i mezbûrda hareket ve Pojarofca nâm kasaba vasatından mürûr u ubûr olunup (boş) menziline nüzûl olundı.

***Der-zikr-i Evsâf-ı Kasaba-i Pojarofca*:** Kasaba-i mezbûr Semendire sancağına tâbi' kadîmden müstakıll kazâ olup Nehr-i Morava'nın cânib-i şarkīsinde üç sâ'at mikdârı mesâfe-i ba'îd mahallde ve Nehr-i Tuna'nın cânib-i cenûbîsinde iki sâ'at mikdârı mesâfe-i ba'îd mahallde bir bî-dıraht cibâlin zeylinde ve cibâl-i mezbûrun cânib-i garbîsinde vâkı' olup ve kasaba-i mezbûrun cânib-i cenûbîsinde mahallât-ı büyûthâ-ı müslimânân ve cânib-i şimâlîsinde mahallât-ı büyûthâ-i kefere vâkı' olup ber-vech-i tahmîn altı yüzden mütecâviz |**62b**| büyût olup ve vasat-ı şehrde kahvehânesi ve müte'addid dekâkînleri olup ve mahallât-ı müslimânânda seng ile kârgîr binâ olunmuş bir câmi'-i şerîfi olup ve

lâkin mâ'-i cârîsi olmayup bi'l-cümle ehl-i kasaba pınara muhtâcları olmağın her büyûtda serenli pınarlar firâvân ve kasaba-i mezbûra mukaddemâ istîlâ-yı kefere oldukda kral-ı menhûsun ser-leşkeri olan Hayzar-ı la'în bin yüz senesinde kasaba-i mezbûrda kışlayup kasaba-i mezbûrun mahallât-ı müslimânân ile kefere mahallâtının hâricinden kasaba-i mezbûrun cevânib-i erba'asın bi'l-cümle amîk handak kesdirüp tabur misâl kasaba-i mezbûr handak-ı amîkın dâhilinde kalup ve zikr olunan handak-ı amîka kanâ'at itmeyüp mahallât-ı büyûthâ-i müslimânânın cevânib-i erba'asına tekrâr bir handak-ı amîk dahi ihdâs idüp ve handakın dâhilin ser-â-pâ kebîr bolovanlardan şaranpov ile ârâste idüp ebvâbın çarh-ı felek birle bend eylemiş. Ve Hayzar-ı la'în etbâ'ı ve leşkeri ile şaranpov ile ârâste olan büyûthâ-i müslimânda kışlayup ve kefere mahallâtında kadîmden sâkin olan kefere re'âyâsın iskân itdirüp ve zu'm-ı fâsidince iki tarafdan gelen haberler ve nâmelerin vusûli âsân olmak mülâhazasıyla kasaba-i mezbûrı meştâ eylemiş ki, Niş tarafından haber gelmek iktizâ eyledükde şaykalar ile Nehr-i Niştova'dan |**63a**| Nehr-i Morava'ya dâhil olup ve Morava'dan Tuna'ya vusûl buldukda iki sâ'atde kasaba-i mezbûra vâsıl olur. Ve kral-ı menhûs tarafından haber gelmek iktizâ eyledükde Kal'a-i Peç'den şayka ile Nehr-i Tuna'dan Komaran Adası'na ve Usturgon'a andan Budin'e ve Belgrad'a ba'dehû Semendire'den Pojarofca mukābiline geldükde şaykadan ihrâc ve iki sâ'atde kasaba-i Pojarofca'ya vusûli mukarrer olmağın tarafeynden gelen haberler ve nâmeler râhda eğlenmeyüp tiz irişmek âsân olmak içün kasaba-i mezbûrı mahall-i meştâ eylemiş. Ve kasaba-i mezbûrun cânib-i şarkīsi ve garbîsi azîm koristân ve çayıristân olup cem'iyyet-i leşker-i küffâr ictimâ' oldukda giyâh ve âba zarûret çekilmeyüp otlakda müstevfâ cem'iyyet olup tedbîrleri ne cihetden ise iktizâsına göre hareket itmeleri âsân ola. Ve Tuna'dan mürûr u ubûr olundukda memleket-i Erdel dahi karîb olmak mülâhazasıyla kasaba-i mezbûrda meştâyı zu'm-ı fâsidlerince evlâ vü münâsib görmüşler. Ammâ cenâb-ı Kibriyâ hazreti tedbîrlerin takdîr-i şerîfine mutâbık getürmeyüp ümmet-i Muhammed kullarına merhameten aksini zuhûra getürüp Vidin ve Niş kal'alarında mahsûr olan melâ'înin kapudanlarına havf ü haşyet müstevlî idüp taleb-i {ü} emân ile |**63b**| kal'a-i mezbûrları taraf-ı İslâmiyâna teslîm itdirüp ve Semendire gibi bir kal'a-i metîni yürüyüş ile ihsân ve Belgrad [gibi] kal'a-i sengîn-bünyâdda mahsûr olan melâ'înin cümlesine âteş-i kahr ile gazab idüp Belgrad gibi bir kavî vü müstahkem hısn-ı hasîni dahi yürüyüş ile ümmet-i Muhammed kullarına in'âm ve guzât-ı müslimîni mâl-ı ganâyime müstagrak idüp ahz-ı {ü} intikāmı erzânî buyurdı, el-hamdü li'llâh eş-şükrü li'llâh. Bundan akdem Fethülislâm Adası'nda mahzûr olan melâ'înin taleb-i {ü} emânlarının zikri sebkat itmiş idi.

TÜRK DİL KURUMU TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

Rivâyet olundı ki, “Kal‘a-i Belgrad'ın avn-i Hudâ-yı müte‘âl ile fethi müyesser oldukda tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olan melâ‘înlerin lâşeleri ile gark-ı âb-ı Tuna olan melâ‘în lâşeleri ve şapkaları rûy-i Tuna'yı müzeyyen idüp iki gün iki gice ale't-tevâlî ada-i mezbûrda mahsûr olan melâ‘înlerin nazarından mürûr ve cereyân-ı mâ ile ubûr itmekle mahsûr olan melâ‘înin manzûrları oldukda havf-ı şemşîr-i gāziyândan dem-beste vü hayrân ve lâ-ya‘kıl [ü] ser-gerdân olup istihlâs-ı cân içün taleb-i {ü} emâna tâlib ü râgıb oldılar” deyü nakl ü rivâyet olundı. Fi'l-hakīka rivâyetleri üzere mâbeynde Nehr-i Tuna mâni‘ olmağın nice eyyâm dahi ada-i mezbûr muhâsara olunsa fethi müte‘assir imiş. Hikmet-i Hudâ-yı müte‘âl |**64a**| birle lâşe-i habîsleri ile şapkaları tezyîn-i Nehr-i Tuna'da manzûrları oldukda nâçâr taleb-i {ü} emâna tâlib ü râgıb olup rızâ göstermişler. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 11 şehr-i Safer sene 1102.

Pojarofça sahrâsından hareket ve Koçanya nâm palanka kurbünde vâkı‘ cibâllerden mürûr olunup iki sâ‘at mikdârı mesâfe-i ba‘îd sahrâda mâ’-i cârî kenârında nüzûl olundı. Menzil-i mezbûrun râhı sekiz sâ‘at mesâfe olup ve ekser mahalleri kûhî cibâller ve koristân ve türâbı âbistân olup balçıklı olmağla ve vakt-i şitâda günlerin dahi vüs‘ati olmayup kasîr olmağın Pojarofca sahrâsından subh-ı {ü} sâdıkda hareket ve menzil-i mezbûr râhına azîmet idenlerin ekseri vakt-i ışâya değin Koçanya sahrâsı menziline vusûlleri müyesser olmadığından berr ü beyâbân cibâl ü kûhistânda nüzûl idenlerin nihâyeti yoğidi. Ve bâ-husûs ekâbir-i ordunun koçıları ve kilâr arabaları yevm-i merkūmun irtesi duhâya değin nice zahmet ü mihnet ile menzil-i mezbûra vusûlleri müyesser olmuşdur. Ve kasaba-i Koçanya Semendire sancağına tâbi‘ kadîmden müstakıll kazâ olup kûhistân-ı azîm cibâllerin miyânında vâkı‘ olduğından mâ‘adâ üç kıt‘a cibâlin |**64b**| zeylinde müsellesü'ş-şekl bir sahrânın vasatında seng ile kârgîr binâ olunmuş kavî ve müstahkem bir hisâr-ı sagīr olup istîlâ-yı kefere sebebi ile ahâlîsi perâkende vü perîşân olup hâliyâ kal‘ası hâlî ve varoşı harâb ü virândır.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 12 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.

Koçanya sahrâsı menzilinden hareket olunup ve azîm kûhî cibâller miyânında vâkı‘ Boğaz nâm mahallde kenâr-ı cûybârda cibâllerin zeylinde tûlânî bir sahrâya nüzûl olundı. Ve Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâd sahrâsından hareket ve râha azîmet olunduğı günden yevm-i merkūma gelince lahm-ı ganemin kıyyesi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

kırkar akçaya ve lahm-ı bakarın kıyyesi otuzar akçaya fürûht olunup ol dahi mübâh olmayup minnet ile bey‘ ü şirâ olunmağın Ordu-yı hümâyûn'da sâ’ir zehâ’irden ne mertebe kaht ü galâ olmak gerekdir kıyâs oluna.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 13 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.

Boğaz kurbünde vâkı‘ tûlânî sahrâ menzilinden hareket ve azîm kûhistân ve balkanlı cibâllerden mürûr u ubûr olunup “Ma‘den” nâm kasaba kurbünde mümkinü'l-husûl cibâllere nüzûl olundı. Kasaba-i mezbûrun sahrâsı olmamağla erbâb-ı ordu mümkin olan mahallelere nüzûl eylemişlerdir. Ve “Ma‘den Dağları” ta‘bîr olunan dağlar hikmet-i Bârî birle |**65a**| demür-i çaprâz-misâl birbirlerine girift olup ve cümlesi ma‘âdin-i demür olmağla bî-nihâye demür ocakları ve kârhâneleri olup ahâlîsinin dâ’imâ kârları demür cevherin ihrâc idüp kârhâne ocaklarında kāl itmekle demür hâsıl iderler imiş. Ve zikr olunan cibâllerin miyânında üç sâ‘at mikdârı mesâfe tûlânî ve arzî üç-dört dönüm mikdârı bir sahrâ olup ve miyân-ı sahrâdan bir küçük mâ cereyân idüp demür ocakları ve kârhâneleri sahrâ-yı mezbûrda vâkı‘ olmuşdur. Ve sahrâ-yı mezbûrun cânib-i şarkīsinin intihâsında kasaba-i Ma‘den vâkı‘ olmuşdur. Ve Ma‘den kasabası dahi Semendire sancağına tâbi‘ kadîmden müstakıll kazâ olup tûlen ve arzen ber-vech-i tahmîn altmışar zirâ‘ seng ile binâ olunmuş bedenli çâr-kûşe bir sagīr hisârı olup varoşunda beş yüzden mütecâviz büyûtları ve bî-nihâye dekâkînleri olup istîlâ-yı kefere sebebinden ahâlîsi bi'l-cümle perâkende vü perîşân olmağın kasaba-i mezbûra hâliyetün hâliye hâlâ harâb ü vîrândır. Ve bu menzil-i râhının dahi bu‘d ü mesâfesi dokuz sâ‘at olup ve cümlesi kûhî cibâller olmağın mürûr u ubûrda haylîce mihnet ü zahmet çekilmişdür. Ve cibâllerin toprağı ma‘âdin-i demür olmağla te’sîr-i cevherden giyâh hâsıl olmayup cibâlleri bî-giyâhdır. Ve lâkin müntehâ ve bâl ü bülend eşcârı kesîr olup |**65b**| kesretinden zemîne şemsin ziyâsı vâkı‘ olmayup dâ’imâ gölge olmağla giyâhın husûlüne mâni‘ olmuşdur. Ve ekâbir-i ordunun koçıları ve sâ’ir sirem arabaları menzil-i mezbûra kimi nısf-ı leylde ve kimi irtesi sabâh irişüp ve kimi cibâlde kalup iki-üç gün sonra Ordu-yı hümâyûn'a mülâkī olmuşlardır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 14 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.

Kasaba-i Ma‘den menzilinden hareket ve kenâr-ı Nehr-i Tuna'da vâkı‘ Porça nâm sahrâya nüzûl olundı. Ve bu menzil râhının bu‘d ü mesâfesi sekiz sâ‘at olup ve tarîkı bi'l-külliye azîm kûhî cibâller olup birbirlerine girift olmağla cibâlleri dolanı dolanı menzil-i mezbûra vüsûl bulunca asâkir-i İslâm nice dürlü

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

zahmet ü meşakkat çekmişlerdir. Ve menzil-i mezbûrun mukābelesinde Nehr-i Tuna'nın kenârında ve Tımışvar toprağında müsellesü'ş-şekl üç kulleli seng ile kârgîr binâ olunmuş, kadîmden atîk bir kal'a olup mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a'vâm ile harâba müşrif olup hâliyâ harâb ü vîrândır. Ve Nehr-i Morava'dan müfârakat olunup menzil-i mezbûra gelince dört menzil olup ve râhları kûhî cibâller ve sarp balkanlar olmağın Nehr-i Tuna kenârına vusûl müyesser olmağla çekilen zahmet ü meşakkat ferâmûş olunmuşdur. Ve erbâb-ı muhtekir ve tâ'ife-i bâzergân Ruscuk ve Niğbolı taraflarından tiranseler ile bir mikdâr zahîre getürmeleriyle |**66a**| şa'îrin alîkı otuzar akçaya ve dakīkın kıyyesi onar akçaya ve peksimadın kıyyesi on beşer akçaya fürûht olunmağın erbâb-ı ordu bir mikdâr kaht ü galâdan istihlâs bulup igtinâm oldılar. Ve muhâfizîn-i Belgrad'a gidecek mîrî zahîre sefînelerinden bir kaç sefîne menzil-i mezbûra irişüp bir sefînenin şa'îri erbâb-ı ta'yînâta tevzî' olunup sâ'iri Kal'a-i Belgrad'a irsâl olunmuşdur. Ve tevzî' olunan şa'îr ekâbir-i orduya ve mahûf olan mahallere ve sâ'ir ocaklara tevzî' olunup bî-çâre ehl-i Dîvân sıfr-ı yed kalmışlardır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 15 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.

Porça menzilinden hareket ve kenâr-ı Tuna'da vâkı' Palanka nâm mahalle nüzûl olundı. Ve bu menzil râhının dahi bu'd ü mesâfesi dokuz sâ'at olup bi'l-cümle tarîkı kûhistân cibâller ve balkanlı beller olmağla mürûr u ubûrunda mübâlağa ile zahmet ü meşakkat çekilmişdir.

***El-kıssa*:** Nehr-i Morava'dan müfârakat olunup ve bu menzile gelince beşinci menzil olup ve bu menzilin râhı bi'l-külliye kûhî cibâller olup birbirlerine girift olmasından inişleri ve yokuşları mübâlağa ile kesîr olup meşhûr müteşâ'ir Kuloğlı'nın türkîsinde:

Aşalım beller seni dolanı dolanı

şi'ri misâl her cibâli birkaç def'a dolanı dolanı balâsına urûc ve tekrâr dolanı dolanı |**66b**| zeyline nüzûl idince nice dürlü zahmet u meşakkatler çekilmişdir. Ve kalan hayvânât kısmının nihâyeti olmayup ve erbâb-ı ordunun ekâbirleri ki, sâhib-i koçıdır, koçı bârgîrleri balçıklı beller aşmakdan bî-tâkat olmağın ondan mütecâviz koçı ashâbı koçılarından ferâgat idüp ve balkanlı bellerde bıragup terk eylemişlerdür. Ve terk-i koçı idenlerin ibtidâsı Ordu Kādîsı Hüseyin Efendi'nin koçısıdır. Zîrâ koçaşı nâ-ehl olup bârgîrleri sürmede câhil olduğundan koçı bârgîrleri bî-mecâl ve bî-tâkat olmağla ibtidâ müşârün-ileyh Ordu Kādîsı Hüseyin Efendi'nin koçısı batakdan ihrâc olunmak mümkin olmamağla içinde

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

olan esbâbları ve bârgîrleri ahz olunup örtüsüyle koçı-i mezbûr batakda bıragılup terk olunmuşdur. Ve batakda kalan öküz arabalarının nihâyeti yoğidi. Ve Semendire'den Vidin'e varınca zikr olunan râh kadîmden câdde-i tarîk olmayup ancak sâde ve salt süvâr râhı olup katar ve mühimmâtın mürûr u ubûrı bir vechile mümkin değil iken bin yüz senesinde Vidin Kal'ası istîlâ-yı kefere oldukda Kal'a-i Vidin'den Kal'a-i Belgrad'a arabanın âmed ü refti mümkin olmak içün zikr olunan piyâde râhında vâkı' olan ormanları Hayzar didikleri la'în kırdırup araba râhı olmak üzere eşcârdan tathîr idüp |67a| ve engebe ve uçurum mahallerin kazdırup mütesâvî itmekle arabanın mürûr u ubûrı içün müceddeden râh peydâ vü ihdâs idüp kadîmden râh-ı atîk olmayup tarîk-i cedîd olmağla bataklı ve çamurlı mahaller olduğından nâşî asâkir-i İslâmın ve guzât-ı muvahhıdînin kesretinden mürûr u ubûr olundukca bataklar oynayup hayvânât kısmı ubûr itdükde aşıklarına değin batup istihlâs bulunca erbâb-ı ordunun çekdikleri zahmet ü meşakkate nihâyet yoğidi.

***El-kıssa*:** Her ne hâl ise zikr olunan balkanlı ve bataklı cibâller ve dereler mürûr u ubûr olundı, ammâ orta kol ki, Sofya ve Filibe râhıdır, ol tarîkda ancak bir menzilde bir mikdâr zahmet çekilmek iktizâ iderdi. Ya Kapulı Derbendi'nden veyâhûd Kız Derbendi'nden mürûr u ubûr olunsa fakad bir gün zahmet çekilmek mukarrer idi. Bir zahmet dahi Niş sahrâsının cânib-i şarkîsinde Ilıca kurbünde Kızıl Derbend'de üç sâ'at mikdârı mahallde zahmet çekilür idi. Bu râh-ı cedîd ise kefere vü fecerenin müceddeden ihdâsı olup beş menzil ale't-tevâlî birbirlerine muttasıl kûhî cibâller ve balkanlı beller olup ve her menzilin bu'd ü mesâfesi sekizer dokuzar sâ'atlik tarîk olup ve beş gün mütemâdî menzilden menzile derbend mürûr eylemek bir târîhde asâkir-i İslâma vâkı' olmamışdır. Bâ-husûs rûz-ı kāsımın |67b| mürûrı on beş gün olup te'sîr-i şitâdan bataklar oynayup çekilen zahmet ü meşakkatler ne mertebede olmak gerekdir, kıyâs oluna. Ve rûz-ı kāsımın mürûrı on beş gün olmuş iken bi-hamdi li'llâhi te'âlâ cenâb-ı Kibriyâ hazreti ümmet-i Muhammed kullarına merhamet idüp nüzûl-i berf ü bârân vâkı' olmaduğı cihetden tarîk-ı mezbûrdan mürûr u ubûr niçe zahmet ile mümkin ü müyesser olmuşdur. Ve eğer berf ü bârânın nüzûli vukū' bulaydı bir vechile mürûr u ubûr mümkin olmayup gerek nev'-i insândan ve gerek kısm-ı hayvândan katı çok[19] cân zâyi' ü telef olduğundan mâ'adâ istihlâs-ı cân idenler dahi amel-mânde olmalarında iştibâh yoğidi. Bi-hamdi li'llâhi te'âlâ gerek bârân ve gerek berf nüzûl itmedin râh-ı mezbûr

19 Metinde "çok" kelimesi "çûn (چون)" şeklinde yazılmıştır.

mürûr olunup kenâr-ı Nehr-i Tuna sahrâlarına vusûl müyesser oldı. Ammâ garâbet bunda ki, kaht ü galâ cihetinden erbâb-ı ordunun zahîreye mübâlağa ile zarûretleri mukarrer iken ve sahrâ-yı Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâddan avdet olunup taraf-ı meştâ-yı Edirne'ye azîmet olundukda Kal‘a-i Semendire'den aşağı kenâr-ı Nehr-i Tuna'ya vusûl müyesser oldukda sefâyin ile zahîre firâvân mülâhaza olunur iken beş menzil mütemâdî derbend ve balkan mürûr u ubûr olunup kenâr-ı Nehr-i Tuna'da ibtidâ menzil ki, Porça menzilidir, vusûlünde eğerçi |68a| on beş kıt‘adan mütecâviz tiranse mevcûd idi. Ve lâkin ekseri mîrî zahîre olup muhâfizîn-i Belgrad içün irsâl olundı. Ve birkaç tiranse tâ’ife-i bâzergânın olup ve tâ’ife-i mezbûrların dahi metâ‘ı şa‘îr ve dakīk ve peksimad olup âteşlere yanacak duhân kesretinden gayri nesne olmayup deng denge mukābil beyâz abâlara bürünmüş Karasu Yenicesi kızarup ve Vardar Yenicesi sararup, Kırcalı ise kararup râgıbânı olan müşteriye göz kıpar. Erbâb-ı ordunun hôd pirinc ile revgan-ı sâdeye mübâlağa ile zarûretleri nümâyân iken ikisinden dahi nâm ü nişân olmaduğından erbâb-ı ordunun ekseri ke'l-evvel sâde peksimad ile hâmyâze[20] çekilüp pilâv değil şûrbâya tahassür çekenin nihâyeti yoğiken Palanka menzilinde dahi tiranseler mevcûd ve ekseri mîrî zahîre olup ve tâ’ife-i bâzergânın dahi tiranseleri mevcûd ve lâkin revgan-ı sâde ile pirincin ancak ismi mevcûd ve cismi nâbûd ve nâ-peydâ kabîlinden olup fakad menzil-i mezbûrda kesret-i zahîreden şa‘îrin alîkı onar akçaya ve peksimadın kıyyesi on ikişer akçaya ve dakîkın kıyyesi sekizer akçaya râygân fürûht olunmuşdur.

El-kıssa: Şâ‘ir Nef‘î'nin kasîdesinde tahrîri üzere:

Beyt:

Peder nedîm olalı Tatar Han'a
Gözüm ne mercimek görür oldı ne tarhana

Nesr: mazmûnı üzere erbâb-ı |68b| ordunun ekseri on beş günden mütecâviz pirinç şûrbâsına hasret ü iştiyâk çeküp sâde peksimad ile kifâf-ı nefs idüp kanâ‘at erbâbından oldılar. Ve ekl-i şûrbâyı Vidin İskelesi'nde olan tiranselerde mevcûd mülâhaza olunan pirince havâle eylediler. Ve menzil-i mezbûrların râhları sekizer-dokuzar sâ‘at mesâfe olduğundan Kassâbbaşı Kappânî Mehemmed Ağa fâ’ide idüp memnûn olduğı mukarrerdir. Zîrâ erbâb-ı ta‘yînât vaktiyle menzile vusûl bulmayup ve ta‘yînâtlarının ahzı mümkin olmayup güzeşteye kalmağın kurna kâtibi olan zât-ı mükerrem gālibâ veled-i zinâ olmak

20 Metinde “hâmyâze (حاميازه) kelimesi hem-yâze (همیازه) şeklinde yazılıdır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

gerekdir ve san‘atı üstâdından almak gerekdir ki, güzeşte’i ferdâya salup “vaktiyle gelmeyenlere ta‘yînât yokdur” deyü edâ eylemedüğinden gayri muhâsebesinde eyyâm-ı hâliye tahrîr olunmayup zikr olunan menâzilde güzeşte kalan ta‘yînât-ı lahm-ı ganem ber-vech-i tahmîn beş bin beş yüz kıyye lahm-ı ganem olduğı hâlde her on iki kıyyesi bir ganem hisâbından dört yüz elli sekiz ağnâm olup ve elli dört ağnâm mürdesiyle beş yüz on iki koyun ider. Mu‘tâd-ı kadîm üzere her koyun yüz yetmişer akça mübâya‘a hisâbından seksen yedi bin kırk akça güzeşte-i ta‘yînâtdan fâ’ide itmiş olur. Eğerçi meblağ-ı mezbûr fâ’ide add olunacak mertebe meblağ olmayup |**69a**| ve lâkin çobanların ba‘zı sakat masârıflarına medâr olur ve erbâb-ı ta‘yînât ordu-pâzârdan mübâya‘aya muhtâc olduklarından mâ‘adâ peydâ ve hâsıl idince çekilen mihnet ü âlâm erbâb-ı ta‘yînâtın fâ’idesindendir.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 16 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.

Palanka nâm menzilden hareket olunup İsferlik ve Timok kasabası câniblerinden cereyân idüp Nehr-i Tuna'ya mülhak olan “Timok Suyı” dimekle meşhûr nehrin kurbünde vâkı‘ sahrâ-yı vâsi‘aya nüzûl olundı. Ve Palanka menzilinden menzil-i mezbûra gelince bu‘d ü mesâfeliği on sâ‘at olup ve lâkin bir mikdâr râhı sâ’ir menâzile kıyâsen sahrâ ve mütesâvî iken rikâblar ve ağırlık davarları iştiyâk-ı şa‘îr ile za‘îfü'l-hâl ve bî-tâkat olanlar vakt-i şâma değin menzil-i mezbûra vusûlleri mümkin olmamağla ba‘zısı vasat-ı râhda ve ba‘zısı berr ü beyâbânda nüzûl iden erbâb-ı seferin nihâyeti yoğidi.

El-kıssa: Hayzar-ı la‘înin tedbîri ile küffâr-ı hâksâr Kal‘a-i Vidin'i bin yüz senesinde ikinci def‘ada istîlâ eyledükde hâlâ Ordu-yı hümâyûn'un nüzûl eyledüği Timok Nehri kenârında vâkı‘ sahrâda tabur çevirüp Vidin Kal‘ası'na istihkâm virmek içün meksleri iktizâ eyledükde amîk handaklı tabur-ı kebîr ihdâs idüp leşker-i melâ‘în ile meks ü ârâm eylemiş. |**69b**| Ve sahrâ-yı mezbûrun cânib-i garbîsi beş sâ‘at ba‘îd Vidin Kal‘ası ve cânib-i cenûbîsi Nehr-i Tuna ve cânib-i şarkîsi ve şimâlîsi ormanlık ve bataklık olup fakad İsferlik ile Timok tarafından bir râha muhtâc olmağın ol râhda Timok Nehri üzerine köpri binâ idüp ve köpri başında tabur-ı kebîrden hâric amîk handaklı iki aded azîmü'l-vezn olmak üzere tabyalar peydâ ve ihdâs idüp hasmından emniyyet üzere bî-pervâ tabur-ı mezbûrda leşker-i melâ‘în ile vakt-i şitâya değin meks ü ârâm üzere olup Kal‘a-i Vidin'e metânet ü istihkâm virüp ve hasm-ı kavîden vakt-i şitâya değin muhâfaza eylemişler. Ba‘dehû vakt-i şitâ karîb oldukda Kal‘a-i Vidin'e kifâyet mikdârı muhâfazacı leşker-i melâ‘în ta‘yîn idüp bakıyye-i melâ‘în ile Hayzar-ı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

la'în Pojarofça kasabasında kışlayup evvel-bahârda davarların Pojarofça etrâfında olan çayırlarda çayırladup Nehr-i Tuna'dan Tımışvar yakasına mürûr u ubûr idüp ve Kurs Tököli Kral ile mukābele vü mukātele içün memleket-i Erdel'e azîmet ve Sebin Kal'ası sahrâsında inhizâm ve esîr ve bend ü giriftâr olduğının zikri cild-i evvelde sebkat eylemişdir. Ve Kal'a-i Tımışvar'da mahsûr olan guzât-ı müslimîn içün sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad'dan irsâl olunan zahîre Kocaili |70a| sancağına mutasarrıf Katana Mustafâ Bey ile irsâl olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Mîr-i müşârün-ileyh yevm-i merkūmda Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl olup ve zahîre-i mezbûrı sâlimîn ü gānimîn Kal'a-i Tımışvar'a vusûli haberin izz-i huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ifâde ve mahsûr olan guzât-ı müslimînin vükelâ-yı devlete du'â-yı hayrların iblâğ ve mukaddemâ irsâl olunan bin beş yüz re's davarın ve bu zahîrenin kal'a-i mezbûreye vusûlünden mahsûr olan guzât-ı muvahhıdîn müceddeden hayât-ı câvidânî ve sürûr-ı şâdmânî birle kuvvet-i kalb hâsıl idüp düşmenân-ı dîn-i mübînden ve adû-yı hasm-ı kavîmden havf ü hirâsları[21] bi'l-külliye men' ü def' olup kaviyyü'l-kalb ve mesrûrü'l-bâl oldukların i'lâm itmekle mîr-i müşârün-ileyhe ve etbâ'ına in'âm-ı firâvândan sonra mîr-i mûmâ-ileyhe mahsûsan hil'at-i fâhire ilbâs olunup mazhar-ı iltifâta dûş oldı. Ve bundan akdem Ösek Kal'ası fethine nâmzed olup irsâl olunan Bosna Vâlîsi Topal Hüseyin Paşa me'mûr olan asâkir-i İslâm ile Kal'a-i Ösek'e vusûl ve meterise girilüp kal'a-i mezbûrı muhâsara idüp ve lâkin derûn-ı kal'ada mahsûr olan melâ'înin kesretinden mâ'adâ kal'a-i mezbûra muttasıl Drava Nehri üzerinde olan cisr-i kebîrin |70b| mürûrunı men' ü def' ve battâl eylemek bir vechile mümkin olmaduğı eclden yevmen fe-yevmen kal'aya imdâdı münfekk olmayup izdiyâd-ı cem'iyyetleri mukarrer olduğundan nâşî rûz-ı kāsım mürûr itmekle rûz [ü] şeb bârân ü berfin nüzûli münkatı' olmamağla erbâb-ı meteris ahvâli müşkil olmağın ba'de'l-müşâvere meterisden hurûc evlâ vü münâsib görülmeğin meterisden ihrâc ve kal'a-i Ösek muhâsarasından ferâgat olunduğın Vâlî-i Bosna Topal Hüseyin Paşa'nın arz u i'lâmı vükelâ-yı devlete vusûl buldukda müşârün-ileyh Hüseyin Paşa'nın yanında mevcûd olan asâkir-i İslâm ile mukaddemâ Kurs Tököli tarafına imdâd içün irsâl olunan asker-i Tatar ile Kalgay[22] Sultân'a ve Sivas Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Silahşor Küçük Süleymân Paşa'ya ber-vech-i ta'cîl mülâkī ve müşârün-ileyhimâ ile ma'an Kurs Tököli Kral imdâdına irişmek fermân buyurılup hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

21 Metinde حراسلرى şeklinde yazılmıştır.

22 Metinde "kalgan (قلغان)" şeklindedir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 17 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.

İhdâs-ı tabur olan sahrâdan hareket olunup Kal'a-i Vidin'e vusûl ve kal'a-i mezbûr varoşı vasatından mürûr u ubûr olunup kal'a-i mezbûrun cânib-i garbîsinde kenâr-ı Nehr-i Tuna'ya karîb sahrâ-yı vâsı'aya nüzûl olundı.

***Der Evsâf-ı Kal'a-i Vidin*:** Kal'a-i mezbûr bir sahrâ-yı vâsı'ada kenâr-ı Nehr-i Tuna'da vâkı' olup bir hısn-ı hasîn ki |**71a**| seng-i yonma ile kârgîr binâ olunmuş ondan mütecâviz kulleleri olup çâr-kûşe tarzı ve müdevver şekli bir şîrîn ve kavî ve metânet ü istihkâm üzere bir hisâr olup mukaddemâ istîlâ-yı kefere oldukda handakların tathîr ve amîk idüp ve müceddeden ta'mîr ü termîm idüp havf-ı hasmdan bezl-i makdûr sarf idüp mübâlağa ile metânet ü istihkâm virmiş. Ve divar-ı hisârdan taşra bedenli hisâr-peçesi olup ve zikr olunan hisâr-peçenin dâhili ve hârici amîk handak olup ve handak-ı hârice küffâr-ı hâksâr mübâlağa ile takayyüd ve bezl-i makdûr idüp ve büyük çam bolovanlarından birbirine gāyet karîb şaranpov ile tezyîn ve iki mahallinde şaranpovdan ebvâb ihdâs idüp çarh-ı felek birle bend eylemiş ve kal'anın cirmine ve kad ü kāmetine münâsib kırkdan mütecâviz top-ı kal'a-kûb ile tezyîn eylemiş. Ve kal'a-i mezbûr taraf-ı hasmdan muhâsara olunmak iktizâ ider ise kesret-i büyûtun mâni' [ü] müzâhimlerinden kal'aya karîb vâkı' olan büyûthâ-i varoşı münhedim idüp ve kal'anın bir tarafı Nehr-i Tuna olmağın varoş olan taraf-ı selâsesinden iki dönüm mikdârı mahallerin binâ-yı büyûtdan ârî idüp Kal'a-i Vidin meydân-ı mahabbetde yurd-ı şâhîn misâl Tuna'nın pâsbânı olmuş ve büyûthâ-i varoşdan infisâl olmağla Arabistân çöllerinde beyza-i |**71b**| tuyûr-ı şütürâna dönmüş. Ve kasaba-i mezbûrun varoşı kadîmden azîm varoş olup kebîr ve vasat ve sagīr i'tibârınca üç binden mütecâviz büyûtları ve müte'addid ve firâvân dekâkînleri ve iki aded hammâmı ve müte'addid cevâmi' ü mesâcidi olup ve kârgîr hânları ve a'yân-ı vilâyetin mükellef sarây şekli büyûtları ve müte'addid kahvehâneleri ve kenâr-ı Tuna'da müte'addid ve mükellef mehâzinleri olup haylîce ma'kūl ve şîrîn ve mahalline münâsib bir kasaba-i nâdirînden imiş ve lâkin istîlâ-yı kefere olalıdan berü büyûthâ-i dekâkînleri bi'l-külliye harâb olup kābil-i süknâ fakad iki-üç yüz mikdârı büyûtları ve ba'zı dekâkînleri ma'mûrca olup sâ'ir büyûtların ashâbı dahi kasabada mevcûd olup büyûtlarının divar-ı kadîmleri sınurundan ahşâbdan parmaklık ile birbirlerinden infisâl içün nişân idüp ta'mîr ü termîmi içün ve müceddeden binâsı içün vakt-i şitânın mürûrına ve evvel-bâhâr-ı huceste-asârın âmedine intizâr üzere her biri bir kûşe-i büyûtunda pinhân olmuşlar. Ve kal'a-i mezbûr kenâr-ı Tuna'da vâkı' olup cevânib-i selâsesin varoş-ı kebîr ihâta eylemiş ve

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

varoş-ı mezbûrun dahi kezâlik cevânib-i selâsesi üçer-dörder sâ‘atlik mesâfe [ve] ba‘îd sahrâ olup ve kasaba-i mezbûrun cânib-i garbîsinde bir sâ‘at mikdârı mesâfe mahallde bâğları vâkı‘ olup |72a| ve bâğlarının kesreti ahâlî-i vilâyetin rivâyetleri üzere tûlen ve arzen altışar-yedişer sâ‘atlik bû‘d ü mesâfe mahalleri ale's-seviyye birbirlerine muttasıl olduğı hâlde ihâta idüp ve engürı gāyet ile kesîr ve latîf ve lezîz olduğın nakl eylediler. Vilâyet-i Vidin kadîmden müstakıll bir sancak olup mîr-livâsının zîr-i hükûmetinde beş aded kazâsı vardur. *Evvelen:* Vidin kazâsı, kadîmden müstakıll kazâ olup hükûmet-i kazâ taraf-ı Devlet-i aliyye'den Rûmili kādî‘askeri ma‘rifetiyle tevcîh olunan kazâlardır. Ve kazâ-i mezbûrun mahsûsan nâzırı olup, “Vidin Nezâreti” deyü meşhûr olup ve sâhib-i mültezim katında haylîce makbûl ü mergūb olup ve “hâss re‘âyâsı” ta‘bîr olunan re‘âyânın zâbıtı nâzır-ı mezbûr olup nezâret-i merkūm taraf-ı mîrîden (boş) yük akçaya fürûht ve der-uhde ve iltizâm olunur idi. Ve re‘âyâ-yı mezbûr mîr-livâ tarafından müdâhale olunmayup gerek cürm ü cinâyeti ve gerek bâd-ı {ü} hevâsı ve öşr ü sâlâriyesi ve sâ’ir mahsûlâtı nâzır-ı mezbûr tarafından ahz ü kabz olunup ve hükm-i hükûmet bi'l-külliye nezâret-i mezbûra hâsıl kayd olunup nâzır-ı mezbûrun yed-i tasarrufuna müfevvez idi. *Sâniyen:* Timok kazâsı dahi müstakıll kazâ olup hükûmet-i kazâ Rûmili kādî‘askeri tarafından tevcîh olunur idi. Ve İsferlik kazâsı ve Bana-i İsferlik |72b| kazâsı ve Kotilofça kazâsı kadîmden müstakıll kazâlar olup hükûmet-i kazâları taraf-ı Devlet-i aliyye'den Rûmili kādî‘askeri ma‘rifetiyle tevcîh olunur idi. Zikr olunan beş aded kazâya Vidin sancağı i‘tibâr olunup hükûmet mîrlivâlığı taraf-ı Devlet-i aliyye'den tevcîh olunur idi. Ve livâ-i mezbûrun iltizâm-ı nezâretden mâ‘adâ hukūk-ı şer‘iyye olan cizyesi ve tekâlîf ve sâliyâneden olan bedel-i nüzülleri ve bedel-i sürsatları hâricden mültezimîne taraf-ı mîrîden der-uhde ve iltizâm olunup yedlerine virilen mührlü ve nişânlu sûret-i defter mûcebince nâzırdan mâ‘adâ mültezimîn tahsîl iderler idi. Ve livâ-i mezbûrun avârızları mukaddemâ ser-hadd-i İslâmiyye'de vâkı‘ kılâ‘ların kadîmden ocaklıkları olmağın ocaklık kılâ‘ tarafından mültezimîn olanlar tahsîl iderler idi. Ve kenâr-ı Tuna'da Belgrad Kal‘ası'ndan aşağı Vidin'e gelince müstakıll ve mahsûs iskele olmayup Sofya ve Niş ve ol etrâfın kadîmden iskeleleri Vidin İskelesi'dir. Ve Karadeniz şaykaları Kili ve İsma‘îl'den Nehr-i Tuna ile Vidin İskelesi'ne değin ubûr idüp Vidin'den yukaru Demürkapu ve Tahtalı ve İnlik girdâbları vâkı‘ olup sedd-i râh olmağın şayka-i mezbûrlar Vidin'den yukaru ubûr idemezler. Ve Kal‘a-i |73a| Vidin'in kadîmü'l-eyyâmda bânîsi olan kefere zamânında ibtidâ ihdâsında binâsı kavî vü müstahkem ve metânet üzere muhkem olup ba‘dehû memâlik-i İslâmiye'ye munzamm olup işbu târîhe gelince ta‘mîr ü termîm olunmaduğından metâ-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

neti zâ'il olmağa karîb olmuş idi. Zîrâ asker-i Âl-i Osmân muhâfizîn-i kal'ada mâhir olmayup ammâ adû-yı hasm-ı kavî yedinden ahz-ı kal'ada mahâretleri rûşendir ve kefere miyânında meşhûrdur.

***El-kıssa*:** Kal'a-i Vidin istîlâ-yı kefere oldukda bir mertebe ta'mîr ü termîm ve binâya muhtâc olan mahallerin müceddeden binâ ve tecdîde bir mertebe bezl-i makdûr eylemişler ki, bir vechile takrîr ü tahrîri ve beyân [u] ta'bîri mümkin değildir. Kıyâs olunur ki, Vidin Kal'ası henüz bin yüz senesinde temelinden müceddeden binâ idüp mi'mârân-ı üstâdân san'at [ve] mahâretin ayân eylemiş. Vaktâ ki bin yüz bir senesinde vâkı' Zi'l-hicce-i şerîfde asâkir-i İslâm ile Serdâr Tursun Mehemmed Paşa muhâsara idüp derûn-ı kal'ada mahsûr olan küffâr-ı hâksâr bi'z-zarûre ve nâçâr taleb-i {ü} emân ile teslîm-i kal'a içün kapudanları kal'adan ihrâc ve ahd ü emânları karâr-dâde olmak içün huzûr-ı Serdâr Tursun Mehemmed Paşa'ya vusûl bulup ba'de'l-ahd ve'l-emân kapudan-ı mezbûr lisân-ı tercemân ile serdâra ifâde ider ki, "ben bu kal'a'i Vidin iken aldım. Ammâ şimdi Kal'a-i Vidin[23] virdim" deyü |**73b**| nezâket ile i'lâm eylemiş. Kıyâs oluna ki, Kal'a-i Vidin'i ne mertebe kavî vü muhkem eylemişler ki, hîn-i teslîmde metânet ü istihkâmın lâ-nazîr olan Budin Kal'ası'na teşbîh eylemişdir. Ve mukaddemâ Erdel memleketinde olan fütûhât ile Hayzar-ı la'înin esîr ü giriftâr olduğının zikri cild-i evvelde sebkat itmiş idi. Ammâ Hayzar-ı la'înin âyîn-i {ü} bâtılları üzere avreti olan mel'ûne Sebin Kal'ası'nda mahsûr olup ve zu'm-ı fâsidlerince memleket-i Nemçe'ye nefîr-i âmm saldıklarından mâ'adâ Segedin memleketinde Sonlok sahrâsında mukaddemâ mevcûd olan tabur-ı küffâr-ı dûzah-karâr on bin piyâde Nemçe leşkeri ki, dört bini âhen-pûş ta'bîr olunan leşker olup ve yedi bin süvârî Hırvat leşkeri Zirinoğlı tarafından imdâd ve altı bin süvârî leşker Yegânoğlı tarafından imdâd ki, bi'l-cümle tabur-ı mezbûrda yirmi beş bin piyâde ve süvârî leşker-i küffâr olup âyîn-i bâtılları ve gayret-i câhilîleri üzere Hayzar'ın ve sâ'ir bellü ve başlu esîr ve bend ü giriftâr olan kapudanların istihlâsı içün tabur-ı menhûsları ile sahrâ-yı Sonlok'dan hareket ve Kurs Tököli ile mukābele vü mukāteleye niyyet idüp memleket-i Erdel'e vusûlleri mukarrer ü muhakkak olmağın ve mukaddemâ Erdel seferine me'mûr ve ta'yîn olunan Dobruca sipâhîleri ve serhaddlüyân ve cebeci ve topcı ve asker-i sâ'ire "rûz-ı kāsım karîbdir deyü özr ü bahâne idüp yevmen fe-yevmen |**74a**| muhtefî vü âşikâre avdet itmeleriyle Kurs Tököli'nin gerek kadîmî ve gerek müceddeden etbâ'ı olan beş-altı bin leşkeri ve serdâr

23 "Budin" olmalı.

makāmında olan Fındık Mustafâ Paşa yanında dahi bir kaç bin asker kalup kalîl olmağla ve sâ'irleri rûz-ı kāsım bahânesiyle avdet ve perâkende vü perîşân olmalarıyla tabur-ı küffâr-ı dûzah-karâr ile mukābele vü mukāteleye adem-i kudretlerinden nâşî Erdel tâ'ifesi "Biz koyun misâl re'âyâyuz, ceng ü cidâle bir vechile iktidârımız yokdur. Hâliyâ iki hasm-ı kavî meydân-ı mahabbetde hâzır ü amâdesiz. Her kankınız memleketin zabt ü rabtına kādir ve mâlik olur ise mütâba'atımız kadîmdir" deyü cevâb-ı şâfî virmeleri ile Fındık Mustafâ Paşa ve Kurs Tököli yüz karalığından ihtirâzen mahall-i ma'rekegâhdan avdet ve memleket-i Erdel'den ihrâc ve Kal'a-i Sebin sahrâsının intihâsında vâkı' boğaz ki, memleket-i Eflâk ile memleket-i Erdel'in sınurında "Praşov Boğazı" didikleri mahallin hâricinde nüzûl ve tahrîr ü beyân olunduğı üzere mâ-vaka'a ahvâli bi'l-külliye tafsîli ile huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz idüp ve taleb-i imdâd-ı asker intizârıyla boğaz-ı mezbûra karîb mahallde meks üzere olduğın i'lâm idüp zikr olunan ahvâl-i mezbûrun haberin Dergâh-ı mu'allâ kapucıbaşılarından sâbıkā Aydın ve Saru[ha]n muhassılı olan Genç Mehemmed Ağa risâleti ile muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Kal'a-i Vidin'de der-i devlet-medâra vürûd bulup beyne'n-nâs şüyû' bulmuşdur. Ammâ |74b| sâhib-i devlet gāyetle gazab-âlûd olup mütehevvirâne Dobruca sipâhîlerinin rûz-ı kāsım bahânesiyle avdetlerine gazab-nâk olup "bu Dobrucalı pâdişâh kulluğın iddi'â iderler ve lâkin kullukda alâkaları olmayup dağîler ve bâğîlerdür. Bunların isimleri defter-i sultânîden hakk ve terkīn olunmak ûmûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletdendür" deyü sâ'at be-sâ'at tehevvürâne gazabları izdiyâd bulmakda. Ve mahall-i ma'rekegâh-ı memleket-i Erdel'den askerin avdetleri sebebi ile tabur-ı küffâr-ı dûzah-karâra takviyyet hâsıl olup Erdel'e duhûlleri ve bilâ-izn-i serdâr-ı asker-i İslâm avdet idenlerin cezâları mühimm ve sâ'irlere ibret içün muktazî olmağla beş yüzden mütecâviz cebeci ve topçı ki, Erdel seferine me'mûrlar idi, cümlesinin isimleri mukābele-i piyâde defterlerinden ihrâc ve mahalleri terkīn olunmak bâbında fermân-ı âlî sudûr bulmağın zikr olunan cebeci ve topçı esâmîlerinin mahalleri terkīn olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve mukaddemâ sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâddan asker-i Tatar ile Kalgay Sultân ve Sivas Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Silahşor Küçük Süleymân Paşa eyâlet-i mezbûrun zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıyla Erdel seferine me'mûr olup asâkir-i İslâm ile Fındık Mustafâ Paşa ile Kurs'un imdâdı içün irsâl olunmuşlar idi. Henûz vusûllerinin haberi der-i devlet-medâra vürûd bulmamağla bir gün evvel memleket-i Erdel'de olan asâkir-i İslâm'ın imdâdına |75a| irişmeleri içün Sadr-ı âlî kapucubaşılarından (Boş) Ağa hükm-i hümâyûn ile irsâl olunup ber-vech-i ta'cîl müşârün-ileyhimâya mülâkī olmaları bâbında tenbîh ü te'kîd buyurdılar. Ve mukaddemâ Vidin

Kal‘ası fethine istimdâd-ı hazret-i Vâhibü'l-atâyâ talebi ile nâmzed olup me’mûr olan asâkir-i İslâm'a serdâr ta‘yîn olunan Vezîr-i mükerrem Tursun Mehemmed Paşa kal‘a-i mezbûrı muhâsara ve eyyâm-ı muhâsaranın yedinci güni bin yüz senesi Zi'l-ka‘desidir, derûn-ı kal‘ada mahsûr olan melâ‘în taleb-i {ü} emân ile kal‘a-i mezbûr[ı] teslîm eyledikde Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerilerinden ve cebeci ve topçı ocaklarından kifâyet mikdârı muhâfizîn-i kal‘a ta‘yîn olundukdan sonra yerli kulı olmak üzere kadîmî serhaddlü olan dilâverândan dahi vazîfe-i mu‘ayyeneleri ile müceddeden kifâyet mikdârı beşlü ve azeb ve fârisân ve gönüllü tahrîr ve defter olunup ve rü‘ûs-ı hümâyûnları ihrâc ve Büyükkal‘a Tezkiresi ta‘bîr olunan aklâma kayd olunup mûcebince nişân-ı hümâyûnları i‘tâ ve irsâl olunmuş idi. Kal‘a-i mezbûreye bir mikdâr muhâfizîn dahi lâzım olmağla hâliyâ mîr-livâ-i Köstendil olan Kurd Paşa livâ-i mezbûrun zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ile Kal‘a-i Vidin muhâfazasına ta‘yîn olunup hil‘at-i fâhire ilbâs olunmağla varoş-ı Vidin'de meştâ içün süknâ tedârükine iştigāl gösterdiler. Ve Ordu-yı hümâyûn'un kaht ü galâsı bundan akdem bir kaç def‘a tahrîrinin zikri sebkat itmiş idi. Ve Kal‘a-i Vidin tarafından |75b| orduya mülâkī olanların nakl ü rivâyetleri üzere Vidin İskelesi'nde ecnâs zahîre kısmının firâvânlığı ve kıymetleri mübâlağa ile kalîl ve vech-i âsân üzere olup her cins zahîre mevcûd ve mebzûl olup “müşterîye minnet” deyü nakl ü rivâyetleri istimâ‘ olunmuş idi. Ve erbâb-ı ordunun gerek ganî ve [gerek] fakīri Vidin İskelesi'ne vusûl müyesser oldukda her şahs alâ-kadri'l-imkân zahîrelenüp kaht ü galâdan istihlâs olunur [deyü] mülâhaza olunur iken çûn ki Kal‘a-i Vidin'e vusûl müyesser oldı, gerçi iskele-i mezbûrda yüzden mütecâviz Tuna sefîneleri ve birkaç Karadeniz şaykası mevcûd ve lâkin ekseri mîrî zahîre olup ammâ bâzergân sefînesi gāyet kalîl olmağla mülâhaza olunan zahîre kısmından isr ü âsâr olmayup ve ordudan bir kaç [gün] mukaddem iskele-i mezbûra vusûl bulanlar bâzergân metâ‘ın ahz idüp ve bakıyyesin dahi manâv ve muhtekirler topdan bey‘ ü şirâ idüp ihtifâ itmeleriyle Ordu-yı hümâyûn'un vusûlünde iskele-i merkūmda şa‘îr ve peksimad ile tuz-ı Eflâk'den mâ‘adâ râygân bir nev‘ zahîre bulunmamağla ordunun kaht ü galâsı ke'l-evvel bâkī olup ve tâ’ife-i manâv ve erbâb-ı muhtekir ekâbir-i orduya pirincin kîlesin üçer guruşa ve revgan-ı sâdenin kıyyesin yüzer akçaya nice minnet ile ihtifâdan fürûht itmeleriyle ordu fukarâsının zahîre-i mezbûr mübâya‘asına iktidârları |76a| olmadığından nâşî girân-bahâ ile meydân-ı mahabbetde ancak kıymetleri mevcûd ve cismleri nâbûd ü nâ-mevcûd kabîlinden olup ve kahve hôd tûtiyâ-yı Hindî'den azîz olup göze görünmeden kaldı. Ammâ âteşlere yanacak Kara Eflak dühânından geçilmez. Ve lâkin şa‘îr ile peksimad mübâlağa ile râygân olup şa‘îrin

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

alîkı yedişer akçaya ve peksimadın kıyyesi sekizer akçaya râygân fürûht olunup minnet müşteriye teveccüh eyledi.

***El-Kıssa*:** Çûn ki Vidin Kal‘ası'na vusûl ve sahrâsına nüzûl olundı, Defterdâr İsma‘îl Efendi kal‘a-i mezbûreye teveccüh ve duhûl idüp zamân-ı kefereden mânde kalan mühimmât-ı cebehâne ve tophâneyi tahrîr ve defter idüp muhâfız-ı kal‘a ta‘yîn olunan ocakların cebeci ve topçıbaşılarına teslîm olundı. Ve Ruscuk ve Niğbolı ve sâ’ir iskelelerden mîrî mübâya‘a zahîreleri ile Vidin İskelesi'ne vâsıl olan Karadeniz şaykalarında olan zahîre ihrâc olunup Tuna sefînelerine tahmîl ve sâ’ir mîrî zahîre sefîneleri ile bi'l-cümle elli kıt‘adan mütecâviz sefâyin muhâfizîn-i Kal‘a-i Belgrad'da olan guzât-ı müslimîn içün irsâli umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devlet olmağın Defterdâr İsma‘îl Efendi tarafından mu‘temedün-aleyh âdemler ta‘yîn olunup bir gün evvel guzât-ı müslimîn içün taraf-ı Belgrad'a irsâl olundı. Ve zikr olunan sefâyinin navl-ı sefîneleri ve ücret-i |**76b**| prostoykaları ber-vech-i nakd defterdâr efendi ma‘rifetiyle Hazîne-i âmire'den sefîne re’îslerine bi't-tamâm edâ vü teslîm olunup Kal‘a-i Belgrad'a bir gün evvel vusûllerine takayyüd ü ihtimâm itmeleri sipâriş olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 18 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.
Oturak-ı Menzil-i Sahrâ-ı Kal‘a-i Vidin.

Kenâr-ı Nehr-i Morava'dan müfârakat ve Kal‘a-i Vidin sahrâsına gelince dokuz menzil[24] olup ve cümlesinin râhı kûhistân cibâller ve balkanlı beller olmağla mürûr u ubûrda asâkir-i İslâmın mihnet ü meşakkatleri mübâlağa ile hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn olup bâ-husûs bataklarda ve çamurlı mahallerde kalan hayvânât kısmının nihâyeti olmaduğından nâşî dokuz gün ale't-tevâlî sekizer-dokuzar sâ‘atlik mesâfe kat‘-i menâzil ve tayy-i merâhil olunmağın insân dahi bî-tâb ü tâkat olmağın sahrâ-yı Vidin oturağı gerek nev‘-i insâna ve gerek kısm-ı hayvâna kûşe-i râhat mesâbesinde olup bir mikdâr istirâhat ile müceddeden hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl olunmuşdur. Ve sahrâ-yı Kal‘a-i Vidin sahrâ-yı vâsı‘a olmağın giyâh ile hatab mesâfe-i ba‘îdeden nakl olunmağa muhtâc olmağın giyâh ve hataba bir mikdâr muzâyaka çekilmişdir. Ve erbâb-ı dâ’ireden olmayanlar ordudan ba‘îd otlaklı mahallere nüzûl itmekle hayvânâtları zarûret-i giyâhdan müberrâ olmuşlardur.

24 “menzil” kelimesi mükerrer yazılmış.

Rûz-ı dîger. |77a| Yevmü's-sâlis, fî 19 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.
Oturak-ı Sahrâ-yı Kal'a-i Vidin.

Sâbıkā başbâkīkulı olup hâliyâ meştâ-yı Edirne'de rikâb-ı hümâyûnda defterdâr vekîli olan Abdullâh Efendi mâl-ı mîrî mültezimlerinden tahsîl eyledüği emvâlden ve Âstâne-i sa'âdetde Darbhâne-i âmire'de kat' olunan mankurdan Ordu-yı hümâyûn'a irsâl eyledüği hazîne yevm-i merkūmda menzilgâh-ı muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Kal'a-i Vidin'de Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve Veznedârbaşı Tosun Mustafâ ma'rifetiyle ordu hazînesine mütevâsıl ve teslîm olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 20 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.
Oturak-ı Menzil-i Sahrâ-yı Kal'a-i Vidin.

Kal'a-i Vidin eyyâm-ı kalîlde iki def'a istîlâ-yı kefere olup bi-hamdi li'llâhi te'âlâ avn-i Bârî birle feth ü teshîri müyesser ve memâlik-i İslâmiyeye ilhâk ü munzamm olup ve Tuna yalısında Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâddan sonra Vidin Kal'ası'ndan gayri kavî vü muhkem ve metânet ü müstahkem kal'a olmayup ve kal'a-i mezbûrun kemâl-i mertebe hıfz ü hirâseti gayret-i dîn-i mübînden ve umûr-ı mühimme-i devletden olmağın kal'a-i mezbûrun temel ü binâsı ve zemîn ü bâlâsı ne tarz olduğı ve hasm-ı kavîden ne tarafı mahûf olduğı manzûr-ı dîde olmadıkca ma'lûm olmaz.

Mısrâ':

شنیدن کی بود مانند{و} دیده [25]

Nesr: mefhûmunca mustahfızân-ı |77b| lâzımesi ve mühimmât-ı sâ'iresinin tedârüki emr-i asîr olmağın kal'a-i mezbûr vükelâ-yı devletin manzûrları olmak içün bi'z-zât Sadr-ı âlî esb ü hırâma süvâr ve taraf-ı kal'aya teveccüh ü azîmet ve derûn-ı kal'a[ya] duhûl ve tahrîr ü inşâ olunan ahvâlleri kal'a-i mezbûrun derûn ve bîrûnunı kemâl mertebe manzûrları olup ve kalb-i şerîflerinde nakş ve hâtır- nişâneleri olup bir sâ'at mikdârı meks ü ârâmdan sonra tekrâren eşheb-i sasar-hırâma süvâr ve muhayyemgâh-ı sahrâda vâkı' otağ-ı mahsûslarına vâsıl ve sa'âdet ile nüzûl buyurdılar. Ve mübâya'a mübâşirleri olan Ruscuklı Yeğen Hüseyin Ağa ve Şumnı sâkinlerinden Selîm Ağa ve sâbıkā Kamaniçe Defterdârı es-Seyyid Mustafâ Ağa mübâşeretleri ile mübâya'a ve Ruscuk ve

25 "Şenîden key bûved mânend-i dîde": "İşitmek görmek gibi olabilir mi?"

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Niğbolı ve Şumnı ve Kili [ve] İsma‘îl iskelelerinde mevcûd olup henüz Tuna sefînelerine tahmîl olunmayup der-anbâr olan mübâya‘a zahîrelerin ber-vech-i ta‘cîl sefînelere tahmîl ve muhâfızîn-i Belgrad'a irsâl olunmak üzere bir gün evvel Vidin İskelesi'ne irsâli içün mukaddemâ sefâyin mübâşiri olan gediklü zu‘amâdan “Çatrapatrazâde” dimekle meşhûr Mustafâ Bey'e ve iskele-i mezbûrların kādîlarına ve a‘yân-ı vilâyetin iş erlerine hıtâben mü’ekked hükm-i hümâyûn ile mu‘temedün-aleyh âdemler ta‘yîn olunup irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 21 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.
Oturak-ı Menzil-i Sahrâ-yı Kal‘a-i Vidin.

Erbâb-ı zu‘amâdan |**78a**| gediklü müteferrika ve çavuşân zümresi yoklanmak içün fermân-ı âlî sâdır olmağın gediklü müteferrikaları müteferrikabaşı olan el-Hâc Hüseyin Ağa ve gediklü çavuşları sâbıkā vezîr-i a‘zam olup Belgrad meştâsına gazab-ı pâdişâhî birle katl olunan Kara Mustafâ Paşa'nın sâbıkā şâtırbaşılık hızmetinde olup hâliyâ çavuşbaşı olan Uzun Kara Mehemmed Ağa yoklayup mevcûd ve nâ-mevcûdı tahrîr ve defter olunup ve umûr-ı mühimme-i Devlet-i aliyye ve mühimmât-ı seferiyyeye irsâl olunup kaydlarında şerhi olan gediklüleri dahi başka tahrîr ve defter idüp huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz ü i‘lâm olundukda nâ-mevcûd olanların ze‘âmetleri âhardan müstahıkk olanlara ba‘zısının yalnız ze‘âmeti ve ba‘zısının gediklü ile ma‘an ze‘âmeti tevcîh buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 22 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.
Oturak-ı Menzil-i Sahrâ-yı Kal‘a-i Vidin.

Ba‘de vakti'z-zuhr ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Kal‘a-i Vidin'den hareket (boş) menziline azîmetleri mukarrer olup ocağ-ı mezbûr akabince tuğ-ı Sadr-ı âlî ve sâ’ir ocakların tuğları Çirmen sancağına mutasarrıf konakcı paşa ma‘rifetiyle hareket (Boş) menziline revâne ve azîmetleri tahakkuk buldı. Ve asâkir-i İslâmın işbu sefer-i hümâyûnda ve avdetinde çekdikleri zahmet ve meşakkat ü âlâm ve kaht ü galâ bir târîhde vukū‘ bulmamışdır. Ve sene-i sâbıkalarda vâkı‘ sefer-i hümâyûnlarda |**78b**| Dergâh-ı âlî yeniçeri ve cebeci ve topcı ocaklarına ve dâ’ire-i Sadr-ı âlî'ye ve ahâlî-i Dîvân'a arpa ve nân ve lahm ta‘ayyünâtları ve sipâh ve silahdâr ve bölük-i erba‘a ocaklarına arpa ve lahm-ı ganem ta‘ayyünâtları yevmiye tevzî‘ olunmak mu‘tâd-ı kadîm-i cihând[â]rân olup işbu sene-i mübârekede vâkı‘ sefer-i hümâyûna mahmiye-i sahrâ-yı Edirne'den bin yüz bir {bin} senesi şehr-i Şevvâlü'l-mükerreminin altıncı Pencşenbih güni müfârakat ve sefer-i hümâyûna azîmet vâkı‘ olup ve mâh-ı

mezbûrun yirmi beşinci Salı güni kasaba-i Sofya sahrâsına vusûl müyesser olup ve üç gün sahrâ-yı Sofya'da meks ü ârâm vâkı‘ olmağla bi'l-cümle Edirne'den müfârakat ideli yirmi üç gün olup ve Sofya'dan ilerü menâzile hareket içün on beşer günlük arpa ta‘ayyünâtı virilmekle “bi'l-cümle otuz sekiz günlük arpa ta‘ayyünâtı virildikden sonra ta‘ayyünât-ı arpa ba‘de'l-yevm kat‘ olunmuşdur” deyü defterdâr efendi taraflarından Nüzül Emîni Ahmed Ağa'ya tenbîh ve fermân sudûr bulmağın erbâb-ı ta‘ayyünât bi'l-külliye arpa tevzî‘inden nâ-ümîd olup ve kat‘ olunan ancak arpa ta‘ayyünâtı olup lahm-ı ganem ile nân ta‘ayyünâtı beher yevm tevzî‘ olunur iken mübâya‘a mübâşirlerinin arpaları arabahâ-i gâv ile menâzile irişüp vusûl buldukca ocaklara ve dâ’ire-i Sadr-ı âlî'ye câ be-câ ta‘ayyünât-ı arpaları tevzî‘ olunup ancak bî-çâre ve derdmend ahâlî-i Dîvân'a otuz sekiz günlük |**79a**| arpa ta‘ayyünâtından mâ‘adâ sefer-i hümâyûna azîmet ü teveccüh olunduğı günden avdet vukū‘ bulup Kal‘a-i Vidin'e gelince aslâ arpa ta‘yyünâtı virilmeyüp ve lâkin mahûf-nâk olan erbâb-ı Dîvân'a gâhî muhtefî ve gâhî âşikâre Dîvân tezkiresi ile arpaları virilüp derdmend aklâm huddâmları hâ’ib ü hâsir kalup bâ-husûs Ordu-yı hümâyûn'da kaht u galâ mukarrer iken huddâmân-ı aklâm bir alîkı doksan akçaya ve gâh yüz akçaya orduy-pâzârdan niçe minnet ü zahmet peydâ vü tedârük itmekden müflis ü mendebûr olduklarından gayri düyûn-ı kesîreye müstağrak oldılar. Ammâ istiğrâk-ı düyûn olanlar pâkîze sâhib-i rehn olanlar olup meşhûr meseldir ki, “meyhâneci gazel almaz” şeklinde memhûr temessüke i‘tibâr olunmayup arpa peydâ vü tedârük idemeyenlerin ekseri hayvânı helâk olup ve sâdece giyâh-ı huşk ile iktifâ ve tahammül iden hayvân nice mihnet ile egerçi Vidin sahrâsına vâsıl oldılar. Ammâ ba‘zısının esbâb ü eskāl ve haymeleri muhayyemgâh ve menzilgâhda ve ba‘zıların vasat-ı râhda mânde olup vücûdların istihlâs eylediklerine hamd-i {ü} firâvâna müdâvim oldılar. Kal‘a-i Semendire muhâsarasına değin her ne hâl ise mübâya‘a arpaları arabahâ-i gâv ile gelüp irişdikce ocaklara ve dâ’ire-i Sadr-ı âlî'ye ta‘yyünât-ı arpaları mümkinü'l-husûl tevzî‘ olunup Semendire Kal‘ası fethinden sonra vücûdı bulunmayup Tuna sefîneleri ile irişür mülâhaza |**79b**| olunur iken Fethülislâm Adası'nda mahsûr olan melâ‘înlerin mevâni‘ ü müzâhimlerinden Tuna sefînelerinden fâ’ide olmayup ve sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmet esnâsında Yagodine mukābili olan menzilden Vidin İskelesi'nde mevcûd olan mîrî zahîreyi tahmîl ve Ordu-yı hümâyûn'a kankı menzilde mülâkī olmak mümkin ise nakl olunmak içün irsâl olunan şütürân ve arabahâ-i gâv Ordu-yı hümâyûn'a menâzilde değil Belgrad Kal‘ası meksinde bile irişmemekle zikr olunan şütürân ve arabadan bi'l-külliye nâ-ümîd olunup bir mertebe arpa muzâyakası vukū‘ bulmuşdur ki, bir vechile tahrîr ve takrîri mümkin değildir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

***El-kıssa*:** Arpadan bi'l-külliye nâ-ümmîd olunup “ne tarîkıla peydâ olunur” deyü tefekkür deryâsına halk u âlem müstağrak iken lutf-ı Hudâ-yı la-yezâl birle tâ’ife-i bâzergân arabaları câ be-câ zuhûr idüp arpanın alîkı gâh altmışar akçaya ve gâhî doksanar akçaya peydâ olunup ve lâkin etrâf-ı İstanbul'da “Mısr buğdayı” ta‘bîr olunan eşyâya re‘âyâ tâ’ifesi Sırf lisânınca “mümzüz (مومزوز)” ta‘bîr iderler imiş. Mezkûr hıntayı re‘âyâ tâ’ifesi dakīk idüp nân makāmına isti‘mâl ve ekl itmekle mübâlağa ile zirâ‘at itmişler. Ve hınta-i mezbûrı hayvânât kısmı mübâlağa ile ekl itmeğin erbâb-ı ordunun hayvânâtı ekseriyâ hınta-i mezbûr ile ile kifâf-ı nefs itmekle arpaya ziyâdesiyle medâr olmuşlardır. Ve'l-hâsıl sefer harclığına bir mikdâr kādir olanlar gâhî arpa ve gâhî hınta-i mezbûr mübâya‘asıyla |**80a**| hayvânâtların mümkin mertebe kayırdı. Ve harclığa adem-i kudretleri olanlar bir-iki konak mesâfe ve ba‘îd etrâfı cüst ü cû idüp hınta-i mezbûrdan peydâ itmekle hayvânâtlarına kifâf-ı nefs peydâ eylemişlerdir. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ bu sene-i mübârekede cenâb-ı Kibriyâ hazreti ümmet-i Muhammed kullarına mübâlağa ile lutf ü kerem ve merhamet idüp bunca fütûhât-ı azîme müyesser ve mukadder eyledi. Ve lâkin tedârük-i seferiyye ibtidâdan kemâl mertebe lüzûmı üzerinde tedârük olunmaduğından Ordu-yı hümâyûn'da vukū‘ bulan kaht ü galâya sebeb [ü] bâ‘is olmuşdur. Sene-i sâbıkalarda vâkı‘ sefer-i hümâyûnlarda bu mertebe kaht ü galânın misli sebkat itmiş değildir.

***El-kıssa*:** Mühimmât-ı seferiyyenin ibtidâ lüzûmı üç nev‘ zahîre olup biri şa‘îr ve biri dakīk ve biri ağnâm olmağla sene-i sâbıkalarda vâkı‘ seferlerde defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan, zikr olunan üç nev‘ zahîrenin tedârükinde bezl-i makdûr sarf idüp takayyüd-i {ü} tâmm ile kifâyetden mâ‘adâ mübâlağa ile izdiyâdı tedârük olunur idi. Ol eclden Ordu-yı hümâyûn'da kaht ü galâ vukū‘ı vâkı‘ olmaz idi. Mâ-takaddümden bir seferde ki, taraf-ı mîrîde zahîre bulunmaya, elbette Ordu-yı hümâyûn'da kaht ü galâ nümâyân olması mukarrerdir. Bâ-husûs bu sefer-i hümâyûnda iki aydan mütecâviz taraf-ı mîrîde zahîre bulunmaduğından Ordu-yı hümâyûn'da ne mertebe kaht ü galâ müstevlî olmak gerekdir, kıyâs oluna.

Bu felek-i devvârda bilinmedi kaldı
Söyler mi yok, dinler mi yok, anlar mı yok. |**80b**|

Gālibâ dinler ile anlar mevcûd ve lâkin söyler olmamak gerek. Rûhî-i Bağdâdî'nin tercî‘-i bendinden bir bend bu mahalle münâsib olmağın tahrîrine cür’et olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tercî‘-i bend-i Rûhî-i Bağdâdî

Ey sâhib-i kudret kanı insâf-ı mürüvvet
Rindân-ı mey-âşâma niçün olmaya rağbet.
Kısmetleri dirsin ezelî cevr ü cefâdır
Cevr ola niçün zevk olmaya kısmet.

Dirsin ki bu gün eylemeyen yarın ider zevk
Çok mı iki gün bendelerin eylese ışret?
Hâcetlerimiz kādir iken kılmağa hâsıl
Salmak kereminden bizi ferdâya ne hâcet.

Nâçâr çeker halk bu mihnetleri yohsa
Âdem kara dağ olsa getürmez buna tâkat.
Hâlin kime açsan sana dir hikmeti var
Öldürdi bizi âh bilmez mi bu hikmet.

Beyhûde dönüp neyler ola başımız üzere
Halkın bu felek didüği dollâb-ı meşakkat.
Beyhûde yeter döndi hemân terekküni kılsa
Kim aksile devr eylemedin yeğdi yıkılsa.

El-kıssa: Çûn ki Vidin Kal‘ası İskelesi'ne vusûl müyesser oldı, Nehr-i Tuna'da yüzden mütecâviz Tuna sefîneleri ile Karadeniz şaykaları mevcûd olup cümle ocaklara ve dâ’ire-i Sadr-ı âlî'ye ke'l-evvel ne mikdâr ta‘ayyünât-ı yevmiyye virilegelmiş ise tamâmen tevzî‘ olunup sâ’ir ta‘ayyünâtın iktizâ hasebiyle kimin nısf ve kimin sülüs ve kimin külliyet üzere kat‘ |**81a**| olunup yevmiyye ta‘ayyünâtları tevzî‘ olunmağa mübâşeret olundı. Ve lâkin bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ İskele-i Vidin'de şa‘îrin alîkı yedişer akçaya râygân olmağın her şahs tâ’ife-i bâzergândan bî-minnet mübâya‘a idüp minnet ü recâ ve iltiyâmdan müberrâ oldılar. Bu felek-i devvârın dâ’imâ devri ber-karâr olmayup her bâr devleti bî-hıredlere ve zahmeti dâ’im hıred-mendlere yâr-ı gār ider. Manzûr-ı dîde olmaz mı ki, şem‘in zıyâsı muzlim gicelerde etrâf ü eknâfın rûz-ı rûşen idüp ammâ sâyesiyle her bâr zeylini rûşenlikden mahrûm ider. Ve yâhûd ma‘lûmun olmadı mı her kanda pür-ma'rifet bir vücûd görsen fakr ü fenâ ile hem-râz ve kanda bir nâdân var ise devlet ile hem-sâz bâ-husûs ismi “Haydar-ı Kerrâr” ismine mutâbık bir vücûd-ı şerîfi halk-ı âleme bu felek-i bî-vefâ çok görüp şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm itdükden sonra sehâ vü keremde Pinti Hamîd'den Tozkoparan mesâbesinde bir kaç menzil-i âlî-makāmda kāyim olan bir har-ı lâ-yefhemi anın rütbesine kā’im ve istihdâm idüp âlemin mihnet-i zahmetle-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

rine nihâyet yoğiken bu vaz'-ı nâ-hemvâra felek-i bî-vefâ dahi kāni' olmayup ana dahi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl-i telh-kâmı bir cins nûş itdirdi ki, güzîde-i Arab şehr-i Haleb'i ferâmûş itdirdi.

***El-kıssa*:** Kal'a-i Vidin sahrâsı menzilinde vukū' bulan altı gün meks ü ârâm merhameten kıbel-i Hakk'dan zuhûr idüp ve iskele-i mezbûrda arpa mebzûl ü firâvân ve kıymeti âsân olmağın |**81b**| erbâb-ı ordunun hayvânâtları müceddeden hayât-ı câvidânî hâsıl idüp Niğbolı tarafına hareket ü azîmete liyâkat peydâ eylediler. Yohsa Kal'a-i Semendire'den Kal'a-i Vidin'e gelince mürûr u ubûr olunan kûhî cibâller ve balkanlı bellerden erbâb-ı ordunun hayvânâtlarının binde biri Niğbolı tarafına hareket eylemek muhâl ender-muhâl idi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 23 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.

Kal'a-i Vidin sahrâsı menzilinden hareket ve kenâr-ı Nehr-i Tuna'da vâkı' (boş) menzile nüzûl olundı. Ve lâkin menzil-i mezbûrun bu'd ü mesâfesi yedi sâ'atden mütecâviz olup ve râhı kenâr-ı Tuna['ya] karîb olmağla gāyet dayyık ve ormanlı boğaz şekli olmağla ve nüzûl-i bârândan tarîkı ziyâdesiyle çamurlı olmağın asâkir-i İslâm mürûr u ubûrunda mübâlağa ile zahmet ü meşakkat çekdiklerinden mâ'adâ izdihâm-ı askerden bâ-husûs kesret-i şütürândan menzil-i mezbûra on sâ'atde zahmet ü mihnet ile vusûl müyesser olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 24 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.

(Boş) menzilinden hareket ve (boş) menziline nüzûl olundı. Ve menzil-i mezbûrun bu'd ü mesâfeliği altı sâ'at olup ve râhının ibtidâsından üç sâ'atlik mikdârı mahalli gāyet ormanlı ve çamurlı mahall olup ve nısf-ı râhdan sonra dahi üç sâ'atlik mikdârı mahalli bî-şecer sahrâ-yı vâsı'a olup ve cânib-i şarkīsinde cebel-i kebîr vâkı' olmağla cebel-i mezbûrun zeylinde ber-vech-i tahmîn |**82a**| on beş zirâ' mikdârı arzı ve bir zirâ' mikdârı ka'rı ma'-i cârî olmağın kenâr-ı nehr-i mezbûrda Ordu-yı hümâyûn'un nüzûli vâkı' olmuşdur. Ve dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâdın avn-i Hudâ-yı zü'l-celâl birle feth ü teshîri müjdesin zümre-i gediklüyân-ı zu'amâdan Kıblelizâde Ali Bey risâletiyle rikâb-ı hümâyûna i'lâm ve müşârün-ileyh irsâl olunduğının zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Mîr-i müşârün-ileyh meştâ-yı mahmiye-i Edirne'ye vusûl ve müjde-i feth-i Kal'a-i Belgrad'ı rikâb-ı hümâyûnda Kā'im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Hazînedâr Ali Paşa ma'rifetiyle ve ağa-i Dârü's-sa'âde vesâtatıyla izz-i huzûr-ı hudâvendigâr-ı kâmkâr ve şehriyâr-ı cihân-bâna arz ü i'lâm olundukda

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

cenâb-ı Kibriyâ hazretinin lutf ü ihsânına hamd-i {ü} firâvân ve şükr-i bî-pâyân olundukdan sonra müjde-resân olan mûmâ-ileyh Kıblelizâde Ali Bey'e taraf-ı pâdişâhîden in'âm-ı {ü} firâvân ve ihsân-ı bî-pâyân olunup ve taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'da vekîl-i mutlakları ve kā'im-makām-ı elyakları olan Vezîr-i a'zam ve müşîr-i efham Köprilizâde Mustafâ Paşa hazretlerine mahsûsan ve teberrüken iltifât-ı mâlâ-yutâk ile şemşîr-i murassa' ve hil'at-i post-ı semmûr ve ocak ağalarına ve zâbıtlarına ve sâ'ir a'yân-ı devlet ve rikâb-ı saltanatın cümlesine hâssü'l-hâss ve kuşaklık ve a'lâ olmak üzere iltifâten yüz yirmi kıt'a |82b| hil'at-i pâdişâhî ve hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile mîr-i müşârün-ileyh Ali Bey ile tekrâr Ordu-yı hümâyûn'a irsâl buyurmaları ile mîr-i mûmâ-ileyh yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı menzilgâh olan (boş) menziline vusûl buldı. Ve lâkin vakt-i şitâ ve eyyâm-ı sermâ olduğundan ve menâzillerin râhları sarp ve zahmetli olduğundan mâ'adâ zahîreye dahi mübâlağa ile muzâyaka olmağın Niğbolı'ya vusûl müyesser olunca oturak ve meks olunmak mümkin olmamağla hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnun kırâ'ati ile hil'atlerin ilbâsları eyyâm-ı mekse ta'vîk ü te'hîr olundı. Ve hudâvendigâr-ı kâmkâr *halleda'llâhü mülkehû ve ebbede saltanatahû* hazretleri huddâmân-ı Sarây-ı âmire ve ağayân-ı muhteremân ve mukarrebân-ı Harem-i hümâyûn ile ve rikâb-ı hümâyûnlarına me'mûr olan a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat ve solakān-ı hâssa ve peykân-ı çapük-hırâm birle bir rûz-ı garâbet-endûzda bi'l-külliye meştâ-yı mahmiye-i Edirne'den hareket ve şehr-i lâ-nazîr ve bî-misl olan mahrûse-i Kostantiniyye'ye sa'âdet ile teveccüh ü azîmetlerinin haber-i vusûli yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a vârid olup beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk buldı.

***Zikr-i menâzil*:** Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin mahmiye-i Edirne'den taraf-ı Kostantiniyye'ye teveccüh ü azîmetleri içün tertîb olunan menâzilleridir ki zikr olunur.

Evvelen: Menzil-i Hafsa, *sâniyen:* Menzil-i Baba-yı Atîk, *sâlisen:* Menzil-i |83a| Bergos, *râbi'an:* Menzil-i Karıştıran, *hâmisen:* Menzil-i Çorlı, *sâdisen:* Menzil-i Kınıklı, *sâbi'an:* Menzil-i Silivri, *semâniyeten:* Menzil-i Büyükçekmece, *tâsi'an:* Menzil-i sahrâ-yı Davudpaşa, *âşiren:* Sarây-ı âmire der-mahrûse-i Kostantiniyye.

***Zikr-i Mühimmât Berây-ı Hareket-i Hudâvendigâr-ı Kâmkâr an-Meştâ-yı Edirne ilâ Âstâne-i Sa'âdet*:** Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn hazretlerinin çûn ki mahmiye-i Edirne'den hareket ve taraf-ı Kostantiniyye'ye teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuş, hareket-i hümâyûndan mukaddem zikr olunan menâzilde

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

vâkı' kādîlara ve a'yân-ı vilâyete hıtâben hükm-i hümâyûn tahrîr olunmuş ki, "hâliyâ hareket-i hümâyûnum gāyet karîb olmağla iştirâ ve sürsat gibi re'âyâ fukarâsına ta'addî olacak tekâlîf olmayup ancak rikâb-ı hümâyûn{um}-ı şevket-makrûnum ile ma'an giden kullarum içün narh-ı rûzî ve hâliyâ fürûht oluna geldüği üzere Edirne'den İstanbul'a varınca kifâyet mikdârı et ve etmek ve arpa ve saman ve odun ve sâ'ir iktizâ iden zehâ'ir tedârük ve hâzır ü âmâde ve ashâbı yedlerinde mevcûd itdirilüp menzile varıldukda tâliblerine fürûht oluna" deyü hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş. Ve Istabl-ı âmire davarları içün şa'îr ve saman ve giyâh-ı huşk tedârüki lâzım ü mühimm olmağın Arpa Emîni İbrâhîm Efendi tedârük eylemek üzere bin |**83b**| yüz iki senesine mahsûb olmak üzere Cisr-i Ergene kazâsının cizyesi mâlından on iki yük akça ve Ferecik kazâsının cizye mâlından dahi on iki yük akça emr-i şerîf-i âlî-şân ile havâle olunup ve otuz üç yük akça ber-vech-i nakd Hazine-i âmire'den müşârün-ileyh Arpa Emîni İbrâhîm Efendi'ye teslîm olunup havâle olunan akça ile Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd teslîm olunan akça bi'l-cümle elli yedi yük akça olmağın menâzil-i mezbûrlarda Istabl-ı âmire davarları içün şa'îr ve saman ve giyâh-ı huşk tedârüki arpa emîni müşârün-ileyh İbrâhîm Efendi'ye sipâriş ve fermân buyurulmuş. Ve hareket-i hümâyûn içün ziyâde bârgîr tedârüki lâzım ü mühimm olmağın kadîmden ulak menzili olup menzil bârgîrleri mevcûd olan Edirne ve Kuleli ve Bergos ve Çorlı ve Silivri ve Uzuncaova ve Filibe ve sâ'ir ulak menzili bârgîrlerinden bi'l-cümle altı yüz elli bârgîr ulak menâzili bârgîrlerinden olmak üzere hareket-i hümâyûnumdan mukaddem Edirne sahrâsına ihzâr ve mevcûd bulunmak içün ulak menzili olan kazâların kādîlarına ve a'yân-ı vilâyete hıtâben hükm-i hümâyûn ile Dîvân-ı hümâyûn çavuşları irsâl olunmuş ve Gelibolı ve ol havâlîde ne mikdâr mükârî bârgîrleri tedârük olunur ise lâzım gelen ücretleri taraf-ı mîrîden virilmek üzere bir gün evvel |**84a**| Edirne sahrâsında mevcûd bulunmaları içün ahkâm-ı şerîfe ile mu'temedün-aleyh Dîvân-ı hümâyûn çavuşları irsâl olunmuş ve nefs-i İstanbul ve Üsküdar'da ve ol havâlîde ne mikdâr katır ve bârgîrân-ı mükârî ve at arabası bulunur ise cem' idüp ve lâzım gelen ücret-i kâmileleri ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den virilmek üzere bir gün evvel ve hareket-i hümâyûnumdan mukaddem Edirne sahrâsında mevcûd bulunmaları içün Âstâne-i sa'âdet'de Kā'im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya ve İstanbul kādîsına hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş ve hareket-i hümâyûndan mukaddem Edirne'den Âstâne-i sa'âdet'e gelince vâkı' menâzilde ne mikdâr köprüler var ise bi'l-cümle a'yân-ı vilâyet ma'rifetleri ile müceddeden ta'mîr ü termîm olunmak içün Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından mu'temedün-aleyh mahsûsan bir

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

çavuş ile kādîlara ve a'yân-ı vilâyete hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş Enderûn ve Harem-i hümâyûn ağırlıkları tahmîli içün öküz arabaları iktizâ itmeğin Edirne ve Dimetoka ve Cisr-i Ergene ve Hayrabolı ve Keşan ve Kırkkilisa ve İpsala ve Bergos ve Çorlı ve Baba-yı Atîk ve ol havâlîde olan sâ'ir kazâlardan beş yüz altmış aded câmûs arabaları ihrâc ve ücretleri taraf-ı mîrîden ber-vech-i nakd ashâbına bi't-tamâm edâ ve teslîm olunmak üzere ihrâc |**84b**| ve bir gün evvel ol mikdâr câmûs arabaları tedârük olunup hareket-i hümâyûnumdan mukaddem mahmiye-i Edirne sahrâsında hâzır ü mevcûd olmaları içün zikr olunan kazâların kādîlarına ve a'yân-ı vilâyete istihdâm kullarından mu'temedün-aleyh âdemler ile hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 25 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.

(Boş) menzilinden hareket ve kenâr-ı Nehr-i Tuna'da vâkı' (Boş) nâm ve sahrâ-yı vâsı'aya nüzûl olundı. Ve kenâr-ı Nehr-i Tuna'da Karadeniz şaykaları mevcûd ve mîrî şa'îr ile memlû olmağın erbâb-ı ta'yünâtın haber ü âgâhı yoğiken vakt-i şâmdan sonra ta'ayyünât tevzî' olunmak içün fermân olunmağın sipâh ve silahdâr ocaklarına ve ba'zı mahûf-nâk olan erbâb-ı ta'ayyünâta ihbâr olunup derd-mend erbâb-ı kalem huddâmları bu def'a dahi ta'ayyünâtdan mahrûm oldılar. Hâlen ki, menzil-i mezbûrun bu'd ü mesâfeliği beş sâ'at mikdârı râh olup erbâb-ı ordunun ekseri beyne's-salâteynde menzil-i mezbûra vusûlleri mukarrer iken ahvâl-i tevzî'ât ve ta'ayyünât ba'de vakti'l-mağrib fermân olunmasında özge âlem vardır. Ve tevzî'-i ta'ayyünât bî-vakt-i zamânda fermân olunduğından nüzûl emîni tarafından erbâb-ı ta'ayyünâta haber olunmak mümkin olmadı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 26 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.

(Boş) menzilinden hareket ve Rahova kasabasının zahrında |**85a**| vâkı' bilâ-şecer cibâllerin garbîsinde iki aded mâ'-i cârînin vasatında vâkı' sahrâ-yı vâsı'aya nüzûl olundı. Garâbet bunda ki, mâ'-i cârînin biri kebîr olup ber-vech-i tahmîn yirmi beş zirâ' arzı ve bir zirâ'dan ziyâdece ka'rı olup köprüsünden mâ'adâ "geçid" ta'bîr olunan mahallerinden câ be-câ mürûr u ubûr olundı. Ve bir mâ'-i cârînin ber-vech-i tahmîn yedi-sekiz zirâ' mikdârı arzı ve dört-beş zirâ' ka'rı olmağla köprüsünden gayri mahallden bir vechile mürûr mümkin olmadı. Ve menzil-i mezbûra vusûl olunduğı gün nehr-i kebîr mürûr u ubûr olunup ale's-seher hareket vukū' buldukda nehr-i sagīr dahi mürûr u ubûr olunmuşdur. Zikr olunan enhârlar gâlibâ Berkofça ve İzladi ve Lofça ma'a

Atrapoli ve Plevne yaylaklarından müctemi' olup mahall-i mezbûrdan cereyân ve Rahova'ya karîb mahallde Nehr-i Tuna'ya mülhak olurlar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 27 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.

Rahova kasabasından hareket (boş) nâm menzilde İskere nâm nehrin üzerine müceddeden binâ olunan köprü başına nüzûl olundı. Ve menzil-i mezbûrun bu'd [ü] mesâfeliği menâzil defterinde yedi sâ'at olmak üzere tahrîr olunup ve lâkin gerek tecribe ve gerek tahmîn ile tahrîrine bâ'is olan sehv ü hatâ eylemişdir. Veyâhûd asker-i İslâma râh-ı mezbûr girân gelmemek içün tahrîr itdirmişdir. Zîrâ ki, erbâb-ı ordunun ekseri on sâ'atde nice zahmetle vusûlleri |**85b**| müyesser olmuşdur. Bâ-husûs ağırlık tahmîl olunan bârgîrân ve şütürân ve esterânın ekseri on iki-on üç sâ'atde niçe zahmet ü meşakkat ile menzil-i mezbûra vusûlleri müyesser olup ve hayvânâtları bî-tâb ü bî-tâkat olup fecr-i sâdıkdan hareket ü azîmet idenlerin dahi ekseri menzil-i mezbûra vakt-i işâ-dan sonra vusûl bulmuşlardır. İşbu râkımü'l-hurûf sâhib-i özr olmağın arabaya muhtâc olduğumuz mukarrer olmağla koçıdan bozma arabamız olup menzil-i mezbûrdan tulû'-i şemsden mukaddem hareket olunmuş iken işbu menzile ba'de'l-işâ vusûl müyesser olmuşdur. Ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri taraf-ı şerîflerinden vurûd bulan hatt-ı hümâyûn ile hil'atlerin zikri bundan akdem se-bkat itmiş idi. Kırâ'at-i hatt-ı hümâyûn ve ilbâs-ı hil'athâ içün bu menzilde meks ü ârâm olunmak re'y ü tedbîr olunup Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağı menzil-i mezbûrda bir gün oturak idüp Ordu-yı hümâyûn'un vusûlüne intizâr üzereler iken ammâ zahîre husûsunda muzâyaka nümâyân olduğundan mâ'adâ Niğbolı kasabası kurbünde meks ü ârâm mukarrer olmağın eyyâm-ı şitâda otarakların kesretinden tarîk zahmetleri bir kaç gün ziyâde îcâb ideceği tefekkür olunup bu menzilde oturakdan ferâgat olunup menzil-i âhara te'hîr ü ta'vîk olunmağın Sadr-ı âlînin menzil-i mezbûra vusûlünde ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı mu'al-lâ'nın hareket ü azîmetleri içün fermân-ı âlî sudûr bulmağın ba'de vakti'l-mağrib ocağ-ı mezbûr hareket ve Niğbolı |**86a**| kasabası tarafına teveccüh ü azîmetleri vukū' bulmuşdur. Ve sahrâ-yı mezbûrda eşcâra müte'allık kısm-ı şecerden isr ü âsâr bulunmamağla erbâb-ı ordu hataba ziyâdesiyle muzâyaka çeküp ekseri tabh-ı ta'âmdan me'yûs olup fakad şürb-i kahve ile iktifâ eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 28 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.

(Boş) menzilinden hareket ve Niğbolı sâkinlerinden sâbıkā Niğbolı sancağı pâ-yesiyle mîr-i mîrân olup hâliyâ zümre-i mütekā'idînden pîr-i kühen-sâl "Mah-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.gov.tr

mûd Ağa Çiftliği" dimekle ma'rûf u meşhûr çiftlik kurbünden cereyân iden Osma nâm nehrin cânib-i garbîsine nüzûl olundı. Sâbıkā Tersâne-i âmire emânetinden defterdâr-ı şıkk-ı evvel olup Üsküb imdâdı avdetinde azl olunup ve hâliyâ Darbhâne-i âmire emîni olan Ali Efendi tarafından mu'temedün-aleyh âdemi ile mektûbı ve muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'da Defterdâr İsma'îl Efendi'ye vürûd bulup mazmûn-ı mektûb târîh-i mektûba gelince Darbhâne-i ma'mûrede kat' olunan meskûk mankurdan altı yüz kîse olmak üzere ki, mankur hisâbınca üç bin kîse mankur kat' ve mevcûd-ı Hazîne olduğın ve târîh-i mektûbdan sonra dahi inşâ'a'llâhu te'âlâ mektûb ile irsâl olunan âdemimizin taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a âmed ü reft idince ber-vech-i tahmîn iki yüz kîse ki, mankur hisâbınca bin kîse dahi kat' olunup cem'an dört bin kîse mankur olmak üzere mevcûd-ı Hazîne olunur deyü arz [u] i'lâm |86b| eyledüği der-i devlet-medâra arz u telhîs olunup ma'lûm-ı devletleri oldukda "hâliyâ mevcûd-ı Hazîne olan dört bin kîseden mâ'adâ bin kîse mankur dahi ber-vech-i ta'cîl kat' olunup beş bin kîse mankur tekmîl olunup zikr olunan beş bin kîse mankur Ordu-yı hümâyûn'a kangı menzilde mülâkī olmak mümkin olur ise bir gün evvel Ordu-yı hümâyûn'a irsâl eyleyesin" deyü Darbhâne-i âmire emîni müşârün-ileyh Ali Efendi'ye ve Âstâne-i sa'âdet'de Kā'im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn tahrîr olunup hâmil-i mektûb âdemisi ile irsâl olundı. İşbu râkımü'l-hurûfun akl-ı kāsırınca gâlibâ menâzilde sipâh ve silahdâr ocaklarına ve bölük-i erba'a halkına ulûfe sergisi olunmak ihtimâli müşâhede olunur. Ammâ tâ'ife-i sipâh-ı Anadolı'nın bir mertebe kesret [ü] vefretleri vardır ki, bir vechile takrîr ü tahrîri a'yân ü beyân değildir. Her biri sancak be-sancak müctemi' olup Ordu-yı hümâyûn'un nüzûli mahallerinden ikişer-üçer sâ'at mikdârı mesâfe Ordu-yı hümâyûn'dan ilerü geçüp otlu ve sulu mahallerin çayıristânında her sancak semtleri ile ceste ceste fırka fırka nüzûl idüp kendüler râhatda ve giyâh-ı huşk kesretinden hayvânâtları istirâhatda olup Ordu-yı hümâyûn nüzûl eyledüği mahallden a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat birle Sadr-ı âlî |87a| ale's-sabâh ilerü menzile teveccüh ü azîmet buyurup tâ'ife-i sipâhın muhayyemgâh ve menzilgâhları mahallerinden mürûr u ubûr itdükden sonra tâ'ife-i sipâh dahi menzilgâhlarından hareket ve dâ'ire-i Sadr-ı âlînin akībdârları olup âheste âheste ilerü menzile vusûl ve muhayyemgâh-ı ordudan ubûr idüp bir-iki sâ'at mikdârı mesâfe orduyı geçdikden sonra tâzeden tâze tekrâr otlu ve sulu çimistân mahallere nüzûlleri mukarrer olup yevmen fe-yevmen her menâzilde tahrîr ü inşâ olunduğı minvâl üzere menzilgâh-ı ordudan ilerüye mürûr u ubûr idüp râhat ü istirâhatlerinde sâbit ü kā'im olurlar. Ammâ tâ'ife-i mezbûrun miyânlarında bin dürlü güft ü gû vukū'

bulup kimisi "bu konakda yoklama olacak imiş ve kimisi fulân konakda sipâh perâkende vü perîşân iken yoklayup cümle esâmîleri müceddeden beyâz defter idecekler imiş. Ve kimisi dahi fülân konakda gāfilen ulûfe sergisi olunup yoklama tarzı tevzî'-i ulûfe olunacak imiş, mevcûd olmayanların başlarına gelecek felâket ve nedâmetden ihtirâz gerekdür" deyü her kafâdan bir dürlü sadâ zuhûr bulup ve kimisi "ulûfe Edirne'ye kalmış" ve kimi "İstanbul'da virecek olmuş" deyü miyânlarında bin dürlü güft ü gû peydâ olmuş ve menzilgâhlarından hareket itdiklerinde asker-i Tatar gibi birbirlerine bakmayup ve râhda izdihâmlarından birbirlerinin yüklerin yıkup ve basup |87b| birbirlerine bakmazlar ve menzilgâh mahalline nüzûl eyledüklerinde Bucak Tatarı şekli davarların boş ve salma iderler. Ve ahşâma kalup yoldaşların bulamadıklarında âdetleri her vilâyetin bir dürlü ismi olup ol isim ile sad[â] iderek semtin ve yoldaşın bulurlar. Meselâ kimi Karacaoğlan ve kimi Karaca Ahmed ve kimi Bektaş ve kimi Beştaş ve kimi Aktaş ve kimi Maraş ve kimi Hûyî ve kimi Çaylak ve kimi Bestân ve kimi Arslan ve niçe bunun emsâli ismler ile gicelerde sadâ-yı bülende âgāz idüp sadâ ile muzlim gicelerde yoldaşların bulurlar. Ve tâ'ife-i mezbûrların hızmetleri evvelâ alay hızmetidir. Ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri sefer-i hümâyûnda olsa gice ile otağ-ı şehriyârî[yi] muhâfaza iderler. Ve bölük-i erba'a halkı mevcûd olmayup serdâr yanında veyâhûd bir muhâfazada oldukları hâlde ulûfeciyân-ı yemîn ü yesâr bölüklerine kāim-makāmlık [ile] Hazîne-i âmire'yi gice ile muhâfaza iderler. Ve bu zikr olunan hızmetleri nevbet ile bir gice sipâh ve bir gice silahdâr ocağı ider. Ve yeniçeri ocağı muhâsara-i kal'ada meterise girdiklerinde bir gice sipâh ve bir gice silahdâr karavula varup meterisde yeniçeri dilâverlerine kafâdâr olup karavul beklerler. Ve küffâr-i hâksâr ile meydân-ı mahabbetde saff cengi vâkı' oldukda sancağ-ı Resûl'ün yemîn ü yesârında dib alayı olup muhâfaza iderler. Ve tâ'ife-i mezbûrların ulûfeleri |88a| dört kıst oldukda ihrâc-ı ulûfede üç kıstı i'tâ olunup bir kıstı sa'y-i Hazîne olmak üzere Hazîne-mânde olunmak mu'tâd-ı kadîmdir.

El-kıssa: Sipâhîlık bir şîrîn dirlik olup hızmetleri kalîl ve yevmiye ulûfeleri doksan dokuz akçaya bâliğ olmak dahi mu'tâddır. Ve rikâb-ı hümâyûn ağaları i'tibâr olunur bir ma'kūlce nân-parçadır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 29 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.
Oturak-ı Menzil-i Çiftlik-i Mahmûd Ağa der-Kurb-i Nehr-i Osma.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri taraf-ı şerîflerinden mukaddemâ vârid olan hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnı âdet-i kadîm üzere sipâh ve silahdâr ocak-

ları tertîb-i {ü} alay ile istikbâl idüp tevkīr ü ihtirâm birle muhayyemgâh-ı menzilgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve otağ-ı Sadr-ı âlî'ye mütevâsıl olup ocağ-ı yeniçeriyân ve sâ'ir ocak ağaları ve zâbıtları ve a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat bi'l-cümle otağ-ı Sadr-ı âlî'ye müctemi' olup ba'de kırâ'at-i hatt-ı hümâyûn Sadr-ı âlî'ye mahsûsan vârid olan şemşîr-i murassa'ı miyânına bend ve hil'at-ı post-ı sammûrı ilbâsdan sonra sâ'ir ocak ağalarına ve zâbıtlarına taraf-ı pâdişâhîden vârid olan hil'atler ilbâs olundukdan sonra pâdişâh-ı rûy-i zemîn hazretlerine du'â vü senâ olunup cem'iyyet-i Dîvân dağılup her şahıs haymelerine azîmet eylediler.

***Yoklama Fermân Şuden [Be-]Sipâh*:** Sipâh ve silahdâr ocaklarına yoklama fermân olunmağla Osma nâm nehrin üzerinde müceddeden |88b| binâ olunan köprü başında Sadr-ı âlî'ye mahsûsan sâyebân vaz' olunup ve sâyebân-ı mezbûra nüzûl buyurduklarında köpri-i mezbûrun taraf-ı yemîninde sipâh ocağı kâtibi ve taraf-ı yesârında silahdâr ocağı kâtibi ve taraf-ı Mukābele'den dahi hulefâ ta'yîn olunup bölük ile ibtidâ birden yoklamağa mübâşeret olunup ve yoklanup esâmesi tahrîr ve defter olanları köprüden mürûr u ubûr itdirdüp ve mukaddemâ köprüden öte yakaya ubûr itmiş bulunanları taraf-ı orduya geçmemeleri içün köprü başına yeniçeri ocağı ve muhzır ağa yoldaşları ta'yîn olunup mürûrlarına gerçi mâni' oldılar ve lâkin mahall-i geçidlerden mahfîce mürûr u ubûr idüp yoklamada mevcûd bulundılar. Ancak ziyâdesiyle ba'îd ü mesâfe mahallerde bulunanlar irişmedi ve minvâl-i meşrûh üzere üç gün sabâhdan vakt-i işâya değin yoklanup müceddeden beyâz tahrîr ve defter olundı. Ve zikr olunan yoklama ahvâline mukaddemâ Erdel seferine me'mûr olan Dobruca sipâhîlerinin "rûz-ı kāsım mürûr eyledi" deyü sefer-i Erdel'den avdet itmeleri ile küffâr-ı hâksârın fevt-i {ü} fursatına bâ'is ü bâdî oldukları müstakıllen sipâh ocaklarının yoklamasına mahsûsan illet olmuşlardır.

***Sergüzeşt-i Hakīr*:** Çûn ki Vidin Kal'ası'na lutf-ı Hudâ-yı lâ-yezâl ü lem-yezel birle vusûl müyesser oldı, Ordu-yı hümâyûn bir sâ'at mikdârı kal'aya ba'îd mahalle nüzûl itmekle |89a| hakīr-i pür-taksîr hâric-i varoşda kenâr-ı Nehr-i Tuna'ya karîb mahalle nüzûl idüp zahîreye muzâyakamız kemâlde olmağın iskelede mevcûd sefînelerden mümkinü'l-husûl tedârük-i zahîreye takayyüd-i {ü} tâmm olundukda şa'îr ile peksimaddan gayri râygân zahîre görünmemekle bir vechile pirinc ile revgan-ı sâdenin peydâ ve tahsîli mümkin olmayup ve lâkin muhtekirler ihtifâdan pirincin kîlesin üçer guruşa ve revgan-ı sâdenin kıyyesin üçer rub'a ekâbir-i orduya fürûhtları istimâ' olunup semâ' ile nâ-çâr iktifâ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.gov.tr

olundı. Ve üç gün ale't-tevâlî kenâr-ı varoş-ı mezbûrda meks ü ârâm olunup ve ta‘yinât-ı şa‘îri kifâyet itmedüğinden ale'd-devâm mübâya‘a-i şa‘îre dahi adem-i iktidârdan nâşî kıllet-i giyâhdan ahvâl-i hayvânât mükedderü'l-ahvâl olmağın bir muhibb-i kadîm ile şol şart üzere kavl ü karâr olundı ki, “taraf-ı Edirne'ye kasaba-i Ruscuk üzerinden teveccüh ü azîmet oluna. Ve nefs-i Ruscuk'da sâkin ahbâb-ı sâdıkdan Yûsuf Ağa'nın sa‘âdethânelerinde bir kaç gün meks ü ârâm olunup refâhiyyet ile meştâ-yı Edirne'ye azîmet oluna. Evvelen kā‘ide-i refâhiyyet budur ki, sahrâ-yı Vidin'den hareket olundukda her menzilde Ordu-yı hümâyûn'un nüzûl eyledüği mahallden bir-iki sâ‘at mikdârı ilerü mesâfe mahalle mürûr olunup giyâhı kesîr mahallere nüzûl oluna ki, kıllet-i şa‘îrden mâ‘adâ |89b| hayvânât kısmı giyâha muzâyaka çekmeyüp hareket-i râhda kuvvete medâr olup taraf-ı Ruscuğ'a azîmet oluna” deyü mukaddemâ kavl ü karâr olunan yâr-ı kadîm ile mâh-ı Saferü'l-hayrın on dokuzuncı Salı güni kurb-i varoşdan hareket olunup ve Ordu-yı hümâyûn'un mukaddemâ nüzûli mahallinden iki sâ‘atden mütecâviz mahalle varınca mürûr olunup ve râha karîb otlağı firâvân bir mahalle nüzûl olunup üç gün dahi ol mahallde meks ü ârâm olundı. Çûn ki mâh-ı Saferü'l-hayrın yirmi birinci Pencşenbih güni yeniçeri ocağı sahrâ-yı Vidin'den hareket ve taraf-ı meştâya azîmetleri mukarrer olup akabince tuğ-ı Sadr-ı âlî dahi mîr-i livâ-i Çirmen olan Konakçı Paşa ma‘rifetiyle hareket ve menzilgâhımız olan mahalle karîb râhdan mürûr itmeğin irtesi ale's-seher vakt-i şâfi‘de ol yâr-ı kadîm birle ve huddâm-ı kemterîn ile hareket olunup ilerü menzile azîmet olundı. Ve lâkin işbu râkımü'l-hurûf sâhib-i özr olduğumdan nâşî arabaya muhtâc olmağın koçıdan bozma dört bârgîrli arabaya süvâr ve hayme vü hargâh tahmîl olunan davarlar ile ve ol yâr-ı kadîm ile hem-râh olup revâne ve ârzû-yı menzîl-i cedîd olundukda tarîk-ı mezbûrun taraf-ı yesârı Tuna ve taraf-ı yemîni mübâlağa ile ormanlı cibâller olup ve gāyet dayyık ve çamurlı mahallller olduğundan gayri izdihâm-ı askerden davarlar ile ma‘an hareket mümkin olmamağla ağırlıkdan ve |90a| ve ol yâr-ı kadîmden cüdâ düşüp arabamız yanında üç nefer süvârî huddâm ve bir arabacı ve bu hakīr nice mihnet ü âlâm ile menzil-i cedîde ba‘de'l-asr vusûl müyesser oldı. Ammâ sâ’ir davarlar ile hayme ve sâ’ir huddâm ve ol yâr-ı kadîm ile menzilgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'dan iki sâ‘at mikdârı ilerü mesâfe ve ba‘îd mahalle değin mürûr idüp bir mâ’-i cârî kenârında kesîrü'l-giyâh mahalle nüzûl iderler. Yanımızda mevcûd olan huddâmân bir sâ‘atden mütecâviz cevânib-i erba‘ayı cüst ü cû idüp mübâlağa ile kesîrü'l-eşcâr ormanlı mahaller olmağın ne haymeden eser ve ne davar ve huddâmân ile yâr-ı kadîmden haber

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

zuhûr itmemekle üç süvârî ve bir piyâde huddâm[26] ve arabacı ve bu hakīr ki, altı dâne zarîf açıkda kalup muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn kenârında bir şecer-i müntehâ sâyesine nüzûl olundı. Ne hayme var ki, ayazpaşa kolundan hıfz oluna ve ne âlet-i matbah var ki ta'âm tabh oluna ve ne çullar var ki davar hırâset oluna. Nâ-çâr arabada bulunan peksimad ve fitrâklerde olan şa'îr ile iktifâ olundı. Ve lâkin firâvân hatab tedârük olunup ihrâk ve mukābelesinde sabâha değin ayazpaşa koluna hem-sâz olduk. Çûn ki sabâh olup şems-i hâverî ufk-ı semâdan arz-ı cemâl idüp ziyâsıyla âlemi rûşen eyledi, Ordu-yı hümâyûn muhayyemgâhdan |**90b**| bi'l-külliye hareket eyledi. Altı dâne zarîf dahi sâye-i şecer-i müntehâdan hareket ve ilerü menzil ârzûsuyla ve hayme ve davarları bulmak sevdâsıyla râha azîmet olunup lutf-ı Hudâ-yı müte'âl birle menzil-i cedîde vusûl müyesser oldı. Ve lâkin haymeden ve davarlardan ve sâ'ir huddâm ile ol yâr-ı kadîmden nâm ü nişân zuhûr itmeyüp ol gice dahi muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn kenârında nüzûl olundı. Ammâ hacer ü şecer kısmından isr ü âsâr olmamağla ayazpaşa kolundan hıfz ü hirâset bir vechile mümkin olmayup mübâlağa ile zahmet çekildi. Ve her ne hâl ise sabâha vusûl müyesser oldı ki mâh-ı Saferü'l-hayrın yirmi üçünci Cum'airtesi güni olup erbâb-ı Ordu-yı hümâyûn muhayyemgâh ve menzilgâhlarından bi'l-cümle hareket ve menzil-i cedîde azîmet eyledüklerinde altı dâne zarîf şikeste-beste araba ve huddâmân ile râha teveccüh ü azîmet olundı.

***El-kıssa*:** Kal'a-i Vidin sahrâsı menzilinden hareket olundukda yedinci menzilde Niğbolı sâkinlerinden mîr-i mîrânlıkdan tekā'üd Mahmûd Paşa Çiftliği kurbünde vâkı' Osma nâm nehrin kenârında Ordu-yı hümâyûn'a muhayyemgâh olan menzilgâha gelince bu hakīr yedi gün ale't-tevâlî bilâ-hayme ve bilâ-ağırlık Ordu-yı hümâyûn ile ma'an menzile vakt-i şâmda vusûl bulup ve kenâr-ı orduda râha karîb bir mahalle nüzûl olundı. Ve mahall-i menzilgâhda ekl-i hayvânâta müte'allık giyâh olmaduğından mâ'adâ |**91a**| arpa kısmından dâne-i hardal mevcûdumuz olmamağla ahvâl müşkilden müşkile dûş oldı. Zîrâ menzil-i mezbûrun râhı eyyâm-ı şitâda sekiz sâ'atlik olduğundan mâ'adâ mahall-i menzilgâhda eser-i giyâh yok. Bâ-husûs vakt-i şâmdan sonra arpa tedârüki müşkil, hayvânâtda ise harekete mecâl yok. Kazâya rızâ deyüp tevekkül-i Hudâ olundı. Ve lâkin etrâfımızda mîrî sârbânlar nüzûl eylemişler idi. Bahâsından imtinâ' olunmamak üzere mezbûrlardan bahâsıyla ve recâ vü minnet ile mutâlebe-i şa'îr olundukda bir vechile peydâsı mümkin olmayup

26 "huddâm" kelimesi mükerrerdir.

TÜRK DİL KURUMU TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ Turkish Academy of Sciences www.tdk.gov.tr

“ey Bâr[î]-i Hudâ! Mahlûkun kısmetin nice bin mukaddem halk eyledüğin mukarrerdir. Ammâ bu nefs-i emmârenin tekāzâsından bu abd-i hakīri lutf ü kereminle istihlâs eyle” deyü âlem-i tefekkürde iken vakt-i işâ dahi irişmiş idi. Ammâ menzilgâhımız râha karîb olmağla miyân-ı râhda iki câmûs arabası zuhûr eyledi. Âmed ü reftlerinden su’âl itdirdim. İskeleden mîrî şa‘îr nakl eyledik. Kusûrın dahi nakl için tekrâr azîmetleri iskele olduğın haber virmişler. İskelenin bu‘d ü kurbı dahi su’âl olundukda nısf sâ‘atden karîbce olduğın ifâde eylemişler. Çûn ki iskeleden haberdâr oldum, hemân Hudâ-yı müte‘âl hazretine hamd-i {ü} firâvân ve şükr-i bî-pâyân idüp arabaların akabince iki nefer süvârî huddâm irsâl olunup altışar pâreye olmak üzere mîrî keyyâllerden |**91b**| kifâyet mikdârı şa‘îr mübâya‘a itmeleriyle derd-mend ve bi-çâre hayvânâtın efkârından lutf-ı Hudâ-yı zü'l-celâl birle müberrâ olundı. Fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne.

***El-kıssa*:** Ol gice dahi kenâr-ı orduda hâmyâze[27] çekilüp sabâha vusûl müyesser oldukda menzilgâh-ı merkūmda oturak fermân olunup zikri sebkat iden hatt-ı hümâyûn ile hil‘athâ-i pâdişâhânın istikbâline iştigāl gösterildi. Ve'l-hâsıl menzilgâh-ı sahrâ-yı Vidin'den Osma Nehri dimekle ma‘rûf muhayyemgâha gelince bilâ-hayme ve ağırlık çekilen âlâm ü meşakkatden mâ‘adâ özrümüz hasebiyle süvâr için zahmeti irtikâb olunan arabanın tekerlekleri Koçanya ve Ma‘den balkanlarında şikest olup ta‘mîre muhtâc olduğundan tecdîd olunmak ümmîdi ile Niğbolı kasabasın ârzû idüp mâh-ı Saferü'l-hayrın yirmi sekizinci Pencşenbih güni menzilgâh-ı Nehr-i Osma'dan ale's-seher hareket ve Ordu-yı hümâyûn'dan müfârakat olunup Niğbolı kasabasına vâsıl ve mürde karîb olduğumuz cihetden ücret ile bir hâneye nüzûl olundı. Çûn ki, Niğbolı kasabasına vusûl müyesser oldı, Hâlık-ı bî-çûna hamd-i {ü} firâvân olunup şikest olan arabanın ta‘mîr ü termîmine takayyüd-i {ü} tâmm ve sa‘y-i ihtimâm olunup bezl-i makdûr kılındı. Ve lâkin izdihâm-ı askerden gayri kadîmî âşinâ ve dostumuz olan kasaba-i Niğbolı a‘yânından bir ferd kasabada mevcûd olmayup bi'l-cümle Ordu-yı hümâyûn'un hızmetinde |**92a**| muhayyemgâh olan Nehr-i Osma menzilgâhında olmaları ile bir vechile kadîmî âşinâdan fâ’ide olmayup arabanın ta‘mîri mümkin olmadı. Ve lâkin “Tatar ayağı” ta‘bîr olunan âlet ile mümkinü'l-husûl ta‘mîr olunup ve iki gün kasaba-i mezbûrede meks ü ârâm olundı.

27 Metinde “hâmyâze (حاميازه) kelimesi همیازه şeklinde yazılıdır.

***Evsâf-ı Şehr-i Niğbolı*:** Niğbolı kasabası kenâr-ı Nehr-i Tuna'da iki kebîr cibâlin bâlâsında vâkı‘ olup bir cibâlin bâlâsında kal‘ası ve bir cibâl ile iki cibâlin vasatında vâkı‘ dere-i kebîrde varoşı vukū‘ bulup ve kal‘ası vasatü'l-hâl kavî vü müstahkem olup der-i divarı seng ile binâ olunmuş atîk binâ olmağla mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a‘vâm ile câ be-câ ta‘mîre muhtâc mahalleri nümâyândır. Ve kasaba-i mezbûrun varoşı kebîr ve dekâkîni kesîr olup müte‘addid cevâmi‘ [ve] mesâcidi ve hammâmları olup ve a‘yân-ı vilâyetin büyûtları bi'l-cümle varoşda vâkı‘ olup ancak ekâbir-i kasabadan merhûm Çerkes Ömer Ağazâde Abdullâh Ağa'nın sa‘âdethâneleri derûn-ı kal‘ada vâkı‘ olmuşdur.

***El-kıssa*:** Kasaba-i mezbûrda iki gün meks ü ârâmdan sonra yevmü's-Sebt ki, mâh-ı Rebî‘ü'l-evvelin gurresi vâkı‘ olmuşdur, yevm-i merkūmda Niğbolı'dan hareket ve Ruscuk kasabası sükkânından gediklü müteferrika zümresinden âşinâ-yı kadîm ve yâr-ı sâdık Yûsuf Ağa'nın sa‘âdethânelerinde alâ-tarîkı'l-müsâferet bir kaç gün mihmân |92b| olmak ârzûsuyla ve kasaba-i mezbûr ile Yergöği Kal‘ası manzûrumuz olmak sevdâsıyla ve arabanın ta‘mîri gavgāsıyla Ruscuk tarafına azîmet olunup ber-vech-i tahmîn iki sâ‘at mikdârı mesâfe mahall mürûr u ubûr olundukda “Türk Belenesi” nâm karyeye vusûl ve Araboğlı nâm şahsın odasına nüzûl olundı. Meşhûr meseldir ki, “dîvânenin biri her eğri ağaca yayım ve her gördüğüne dayım” didüği gibi arabacımız olan mel‘ûn ibn-i mel‘ûn ve habîs ü nâdân Galata Rûmu'ndan dönme ve burma bâhusûs hâcı çekinen habîs her gördüği eğri ağacı tekerlek ipsidi kıyâs ider oldı.

***El-kıssa*:** Nüzûl olunan karyede “Hasan Dayı” dimekle meşhûr bir şahs-ı ma‘tûh olup araba ta‘mîrinde mahâreti olduğı istimâ‘ olunmağın niçe minnet ile ma‘tûh-ı mezbûr peydâ olundukda arabanın etrâfın bir kaç kerre devr idüp, gâh “olur” gâh “olmaz” diyerek bin dürlü istiğnâ ile tekrâr tekerlekleri bir kaç mahallinden Tatar ayağı ile bend ve bir kaç mahallinden dahi yama ile kemend itmeğin bir mikdâr efkâr-ı arabadan berî olundı. Çûn ki sabâh olup şems-i hâverî ufk-ı semâdan arz-ı dîdâr idüp ziyâsıyla alemi rûşen eyledi ve mâh-ı Rebî‘ü'l-evvelin ikinci Pazar güni karye-i mezbûreden hareket olunup ba‘de'l-asr Ziştovi kasabasına vusûl müyesser oldı. |93a| Ve lâkin kesret-i askerden nüzûle kābil bir münâsib hâne bulunmayup nâ-çâr bir zımmî hânesine nüzûl irtikâb olundı. Ammâ hâne-i mezbûre gāyet dayyık ve kefere hânesi olduğundan davarlar içün âhûr olmamağla hakīr dahi derûn-ı arabada ârâm idüp kısm-ı hayvânât ile huddâmân hâne-i mezbûr havlısında ayazpaşa koluna hem-sâz oldılar.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

***El-kıssa*:** Sabâha değin bir tarafdan vücûd efkârı ve bir tarafdan huddâm ile hayvânât efkârı râhat [ü] istirâhat-ı nevmden mahrûm idüp sabâh karîb oldukda vakt-i şâfi'îde tedârük-i râh görilüp mâh-ı mezbûrun üçünci Pazarirtesi kasaba-i Ziştovi'den hareket olundukda iki sâ'at mikdârı mesâfe tarîk kat' olundukda bir püştenin bâlâsına urûc olunduğı hînde arabanın üç aded tekerleği defa'aten vâhideten bir kaç mahallinden şikest olup ne ipsidlerde doğrılık ve ne parmaklarda eğrilik kalup arabanın bir adım harekete mecâli kalmadı. Galata Rûmu'ndan dönme arabacı habîsi ile huddâmânın evvelde yoğiken akldan müberrâ oldılar. Hakīr ise âlem-i hayretde bir tarafdan imdâd mahalli değil. Zîrâ ki, berr ü beyâbân bir kırda ne mu'âlece ile hareket ve ne bir tarafa azîmet mümkin. Ve'l-hâsıl bâlâ-yı püşte bir dereye nâzır olup ve dere-i mezbûrda câ be-câ esbâblar manzûrum olmağın huddâmânı irsâl ve bir kaç |**93b**| nefer değirmancı getürdiler. Ve lâkin araba mu'âlece kabûl itmeyüp ve değirmancıların ihbârı üzere bir sâ'atlik bu'd ü mesâfe mahallde "Tekirler" nâm karyeye azîmet iktizâ eyleyüp tekerlekleri resenler ile sarup sarmalayup ve huddâmân ile değirmancılar piyâde iki tarafdan imdâd iderek ve araba dahi gâh süriyüp ve gâh yürüyüp her ne hâl ise zikri sebkat iden "Tekirler" nâm karyeye vâsıl ve Hasan Ağa nâm bir devletlinin hânesine alâ tarîkı'l-müsâferet mütevâsıl olundı. Ve ammâ sâhib-i hâne zât-ı şerîf olup mübâlağa ile tevkīr ü ihtirâmdan sonra fi'l-hâl mâ-hazar ihrâc idüp ba'de't-ta'âm araba ahvâline takayyüd-i {ü} tâmm olunup sâkinân-ı karyeden tekerlekler tecessüs olundukda meger cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî tekā'üdlerinden Ali Beşe nâm bir şahsda öküz arabası tekerleği olmak üzere iki dâne kıç tekerleği peydâ olunup bir guruşa mübâya'a olundı. Ve iki aded ön tekerleklerin sâhib-i hâne-i mezbûr Hasan Ağa'dan iştirâ idüp mümkin mertebe dingilleri terbiye ile uydırılup her ne hâl ise arabanın harekete mecâli mümkin oldu. Ve ol gice karye-i mezbûrda meks ü ârâm olunup ve Ordu-yı hümâyûn Nehr-i Osma menzilgâhında dahi meks üzere olup ba'de|**94a**|'l-yoklama muhayyemgâh-ı Nehr-i Osma menzilgâhında sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe ihrâc olunup otağ-ı Sadr-ı âlî'de sergi olunduğı karye-i mezbûra meksinde istimâ' olunmuşdur. Çûn ki mâh-ı Rebî'ü'l-evvelin dördünci Salı güni sabâh olup âlem rûz-ı rûşen oldı, karye-i mezbûrdan hareket olundukda sâhib-i hâne olan Hasan Ağa bi'z-zât rikâbına süvâr olup bir sâ'atdan mütecâviz mahalle değin kulağuzluk idüp ifâde-i râh-ı müstakīmden sonra vedâ' ile avdet eyledi. Hakīr-i {ü} pür-taksîr dahi huddâmân ile râha azîmet ve vakt-i şâma karîb "Çavuş Köyi" dimekle ma'rûf karyeye vâsıl ve kethudâ-yı karye vesâtatıyla "Demüroğulları" dimekle meşhûr üç birâderin hânesine nüzûl olundı ki, ikisi erbâb-ı bölük ve büyük birâderleri tâ'ife-i re'âyâ-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

dan imiş. Mezbûr büyük birâderlerinin hânesine nüzûl müyesser oldı ve lâkin karye-i mezbûrun kurbünden Yantura nâm nehr-i azîm cereyân idüp ve iki gün mukaddem bârân-ı rahmetden nehr-i mezbûr cûş ü hurûş itmekle geçid mahallerin ibtâl eyledüği sâhib-i hâneden istimâ‘ olundukda müşkil arabanın şikestliği iken bir müşkil dahi zuhûr eyledi.

***El-kıssa*:** Kethudâ-yı kurâya in‘âm va‘desiyle nehr-i mezbûrı mürûr u ubûr içün çırnıklar peydâsına ta‘ahhüd ve iltizâm eyledi. |**94b**| Çûn ki mâh-ı Rebî‘ü'l-evvelin beşinci Çehârşenbih güni sabâh oldı, tulû‘-ı şemsden mukaddemce karye-i mezbûreden hareket olunup ve kethudâ-yı kurânın peydâsı olan iki kıt‘a çırnığı birbirlerine bend idüp Nehr-i Yantura murûr ü ubûr olunup edâ-yı va‘de-i in‘âmdan sonra râha azîmet olunup vakt-i şâma karîb İplanova nâm kurâya vusûl ve Kuloğlı Hüseyin Çelebi nâm şahsın hânesine nüzûl olunup ol gice hâne-i mezbûrda mihmân olundı. Çûn ki mâh-ı mezbûrun altıncı Hamîs güni sabâh oldukda karye-i mezbûrdan hareket olunup vakt-i şâma karîb Ruscuk kapudânının havâssı karyelerinden Burgaz nâm kurâya vusûl ve bir hâneye nüzûl olundı. Ve lâkin karye-i mezbûr kefere kurâlarından olup ekseriyâ sâhib-i hâneleri müslim olup menkûheleri zimmiye imiş. Hattâ nüzûl olunan hâne sâhibi müslim geçinüp menkûhesi zimmiye idi.

***El-kıssa*:** Sâhib-i hâne Ruscuk kapudanından şikâyete âgāz idüp “dört kıt‘a kurâ avârızları mukābelesinde kapudan-ı mezbûra hâss ta‘yîn olunmuşdur ve dört kurâ ahâlîsi mâ-takaddümden bu seneye gelince dörder kürekciden on altı kürekci tahsîl iderdi. Bu sene her kurâdan altışar kürekciden yirmi dört kürekci harcın tahsîl idüp ziyâdesiyle gadr eyledi. Hâliyâ şaykasında on sekiz kürekci olup |**95a**| altı kürekci harcın izdiyâd tahsîl eyleyüp ziyâde zulm ü gadr eylemişdür. Hâliyâ köy kocaları Ruscuk kādîsından arz alup Ordu-yı hümâyûn'da Vezîr-i a‘zam'a gitdiler. Umarız ki, kadîmi üzere hükm eyleye” deyü tefâhür ile tekellüm idüp ağalarından şikâyet eyledi. Var kıyâs eyle ki re‘âyâ tâ’ifesi ne vâdiye varmışdur ki, zâbıtlarından şikâyet idüp hâlen ki, Tuna kapudanları bu sene-i mübârekede şaykaların mükemmel idüp mübâlağa ile hızmetleri sebkat itmiş iken ve kurâ-i mezbûrların re‘âyâsı avârızları mukābelesinde zâbıtları olan kapudana ancak kürekci virüp tekâlîf-i örfiyye ve şâkkadan mu‘âf u müsellem olup mücerred kapudan-ı mezbûr teklîfi olan kürekciden mâ‘adâ tekâlîfleri yoğiken insâfı ferâmûş itmeleri agreb-i garâyibdendir, fî zamâninâ re‘âyâ tâ’ifesine değil, sâ’ire dahi merhamet olundukca Fir‘avnlik vâdîsine sülûkleri mukarrerdir. Hâliyâ manzûrumuz olan havâss-ı kapudan karyelerinden Burgaz karyesi yüz elli büyûtdan mütecâviz hâne olup ve kavl-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tba.gov.tr

mücerredleri üzere kadîmden dörder kürekci virüp bu sene altı kürekci harcın virdükleri hâlde her bir kürekci içün yüzer guruş ziyâde virdükleri hînde iki yüz guruş ziyâde virmişler olur. Bu takdîrce her büyûta ikişer guruş izdiyâd isâbet itmiş iken bu mertebe |**95b**| tekâlîfe sûret-i rızâ göstermeyüp şâkîlerdir. Karye-i mezbûreden mâ‘adâ üç kıt‘a kurâ ki, havâss-ı kapudan-ı mezbûr imiş, her biri yüz elli hâneden mütecâviz azîm kurâlar imiş. İmdi kıyâs oluna ki, merhametden re‘âyâ tâ’ifesinde ne mertebeye bâliğ olmuşdur. El-hâletü hazihî, re‘âyâ tâ’ifesine merhamet olundukca Fir‘avniyyet damarları zuhûr ider. Merhûm ve mağfûrün-leh Gāzî Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân* zamân-ı sa‘âdetlerinde vükelâ-yı devletlerine nasîhat-âmîz kelimât itdüklerinde “re‘âyâ tâ’ifesine bir mertebe merhamet lâzımdır ki, öksürdüği zamân miyânında olan kemerleri şikest olmaya” deyü lisân-ı dürer-bârlarından sudûrunı ba‘zı erbâb-ı tevârîh tahrîr eyledikleri manzûrumuz olmuşdur.

***El-kıssa*:** Mâh-ı Rebî‘ü'l-evvelin yedinci Cum‘a güni sabâh oldukda Burgaz karyesinden hareket olunup vakt-i asrda kasaba-i Ruscuğ'a vâsıl ve âşinâ-yı kadîm ve yâr-ı sâdıkımız olan Yûsuf Ağa'nın sa‘âdethânelerine mütevâsıl olup nüzûl olunmağla mihnet ü meşakkat-ı âlâm-ı sefer bir mikdâr ferâmûş olundı.

Ez-în cânib, istimâ‘ olundı ki, istihmâm içün sâhib-i devlet Nehr-i Osma menzilgâhından sa‘âdet ile hareket ve Niğbolı kasabasına azîmet buyurup ve mukaddemâ tahliye olunan hammâmda ba‘de'l-istihmâm kasaba-i mezbûr sükkânı a‘yânından merhûm Çerkes Ömer Ağazâde |**96a**| Abdullâh Ağa'nın sa‘âdethânelerine teşrîf buyurup istirâhat ve ba‘de'z-ziyâfe taraf-ı muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a azîmetleri nakl ü rivâyet olmağın istimâ‘ımız olmuşdur. Fi'l-hakīka rivâyet-i mezbûr sıhhatde ise müşârün-ileyh Abdullâh Ağa ekâbir-i kasaba miyânında nişân-ı seng-i Tozkoparan mesâbesinde nişân-ı bâlâ olup beyne'l-akrân kat‘-ı pâye ile ser-firâz ve merhûm pederleri Çerkes Ömer Ağa rütbesin bir kaç mertebe tecâvüz idüp ekâbir-i kasaba miyânında mümtâz olduğı mukarrerdir.

***El-kıssa*:** İşbu hakīr Ordu-yı hümâyûn'dan müfârakat idüp ve Ruscuk kasabasına yedi günde vâsıl olup menâzilde nüzûl olunan kurâlarda sâhib-i hânelerin matlûbları değil iken davarlar içün ahz olunan şa‘îrin bahâları râyic olduğı minvâl üzere sâhib-i hânelere bi't-tamâm edâ ve teslîm olunmağla hayır du‘âlarından sonra me’kûlâtın cümlesin hüsn-i {ü} rızâları ile helâl ender-helâl idüp şükrân üzere oldukları muhakkak olup bir şahsın hâtırı münkesir olmamışdır, fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne. Ve'l-hâsıl, kasaba-i Ruscuk bir sahrâ-yı vâsı‘ada kenâr-ı Nehr-i Tuna'da bir püşte üzerinde vâkı‘ olup müdevver ve müselle-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

sü'ş-şekl bir sagīr kal'a-i metîne olup varoşunda büyûtları kesîr ve kahvehâneleri küşâde ve dekâkîni firâvân |**96b**| ve müte'addid cevâmi' ü mesâcidi vardır. *Terceme-i Takvîmü'l-Büldân'd*a mastûrdur ki, "kasaba-i mezbûrun hisârı kurbünde gümrükhânesi ve latîf pınarı ve bir çifte hammâmı ve iki hânı ve dokuz câmi'i olup yedisinde salât-ı cum'a edâ olunur. Ve eski câmi' merhûm Sultân Süleymân Han'a nisbet olunur. Ve Hezargrad'dan geçen Ak Lom ve cânib-i garbda Kara Lom nâm iki nehr Çilingir karyesinde bir olup şehir kurbünde Nehr-i Tuna'ya lâhık olur, ekser değirmanları ol nehirlerin üzerinde vâkı' olmuşdur. Bâkī Paşa kasaba-i Ruscuk'da bir câmi' ve bezistân binâ idüp Murtazâ Paşa dahi kal'asını binâ ve ta'mîr idüp ve evleri tahtadan olmağla mukaddemâ ihrâk olmuş idi. Ve sâbıkā kal'a ve şehir Nehr-i Tuna'dan nısf merhale Çırnovi nâm mahallde olup ba'de'l-feth Ruscuk mahalli binâ ve ta'mîr olunup ol tahrîb olunmuşdur. Hâliyâ eseri bâkīdür. Ancak bir kâfir karyesi kadar şenliği vardur. Ve bu kasabanın etrâfı Ziştovi ve Yergöği ve Silistre ve Sahra kazâlarıdur" deyü *Takvîmü'l-Büldân*'da mukayyeddür.

***El-kıssa*:** Kasaba-i mezbûrun etrâf ü eknâfında bâğ ve bâğçeleri firâvân bir şîrîn kasaba iken vakt-i fethden kalmağa ancak bir köhne çifte hammâmı olup erbâb-ı kasaba mâyil-i hammâm olmadukları eclden sâhib-i hammâm harcından âciz imiş. Garâbet bunda ki, |**97a**| gelincik misâl bir şîrîn kasaba olup Tuna yalısında "Ruscuk" dimekle meşhûr iken erbâb-ı kasaba hammâma mâyil olmadıkları agreb ü garâyibden görinür. Sâbıkā mahmiye-i Belgrad sükkânından "Çalık" dimekle meşhûr Mehemmed Ağa Kal'a-i Belgrad istîlâyı kefere oldukda esîr-i küffâr olup ba'de'l-istihlâs kasaba-i mezbûrede sâkin olmağın kasaba-i mezbûr kurbünden cereyân iden Nehr-i Lom kenârında ordu hammâmı şeklinde bir koltuk hammâmı binâ idüp erbâb-ı kasaba mâni' olmak murâd eyledüklerinde sâbıkā ser-bostâniyân-ı Edirne Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa iltimâsıyla taraf-ı hâkimden isti'mâline izn virilmiş. Hâliyâ erbâb-ı müsâfirânın istihmâmhânesi olup erbâb-ı kasabanın şitâda hammâmları hânelerinde sobaları olup eyyâm-ı sayfda Tuna Nehri hammâmları imiş. Ve Nehr-i Tuna'nın cânib-i şimâlîsinde Eflâk yakasında kasaba-i Ruscuk mukābelesinden bir mikdâr aşağı Yergöği kasabası vâkı' olup bir şîrîn kal'aya mâlikdür. Ve kal'ası bir cânibden Nehr-i Tuna ve bir cânibden Nehr-i âhar ihâta idüp mahallâtı ol nehrin kara tarafında vâkı' olmuşdur. Köprü ile ubûr olunur, câmi'i ve hammâmı vardır.

***El-kıssa*:** |**97b**| Çûn ki mâh-ı Rebî'ü'l-evvelin yedinci Cum'a güni kasaba-i Ruscuğ'a vusûl ve müşârün-ileyh Yûsuf Ağa'nın sa'âdethânelerine nüzûl mü-

yesser olup ni'met-i firâvân ile bir mikdâr râhata vâsıl olundı, ve lâkin araba gāilesi ber-taraf olmadukca istirâhat mümkin olmamağla ol gice mürûr idüp sabâh ki, mâh-ı mezbûrun sekizinci Cum'airtesidir, araba mu'âlecesine takayyüd olunup her çend ki, ihtimâm olundı. "Narlı" ta'bîr olunan tekerleğin peydâsı mümkin olmayup narsız doğrı dört kıt'a cedîd tekerlek peydâ olunup ve her kıyyesi yirmişer akçaya olmak üzere yirmi iki vakıyye âhen-i hâm mübâya'a olunup ve âhen-gerân olan tâ'ife-i Çingâne'ye taban demürleri çekdirüp tekerlekleri muhkem bend idüp hâzır ü âmâde olundı. Yevm-i merkūm dahi mürûr idüp mâh-ı mezbûrun dokuzuncı pâzâr güni ki, rûz-ı kāsım mürûr ideli otuz altı gün olmuş idi, havâlar ale't-tevâlî mu'tedil olup ancak gâh ü bî-gâh hıffet üzere bârân nâzil olup henüz berfin nüzûlı vâkı' olmamış idi. Yevm-i mezbûrda havâlar mütegayyir olup furtına peydâ olmağla berfin nüzûlı vukū' bulup ol gice sabâha değin yine muzmahil oldı. Çûn ki mâh-ı mezbûrun onuncı pazarirtesi sabâh olup vakt-i zuhrda Ordu-yı hümâyûn tarafından ocağ-ı arabacıyân-ı topdan Siyâvuş nâm çorbacı, Yûsuf Ağa'ya hıtâben |98a| hükm-i hümâyûn ile vârid olup müşârün-ileyh Yûsuf Ağa'nın hânesine nüzûl eyledi.

***Mazmûn-ı Hükm-i Hümâyûn*:** "Kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Yûsuf *zîde kadruhû* hükm-i hümâyûnum vâsıl olıcak ma'lûm ola ki, sefer-i hümâyûnda top-keşân bârgîrlerinin amel-mândelerinden altmış iki re's tamgalı bârgîr irsâl olunmuşdur. Vusûlünde vezîrim Hüseyin Paşa'nın iştirâsından makbûzun olan arpadan beher yevm her bir bârgîre yarımşar yem ve kifâyet mikdârı samanların çayır vaktine değin virüp irsâl olunan altmış iki re's tamgalı bârgîrleri besleyüp hıfz ü hirâset eyleyesin" deyü fermân buyurulmuş. Müşârün-ileyh Yûsuf Ağa bi'z-zât mevcûd olmayup me'mûr olduğı Vidin sancağı ve sâ'ir mahallerin cizyeleri tahsîlinde olmağla müşârün-ileyh Yûsuf Ağa'nın vekîli zikr olunan bârgîrleri ahz ü kabz idüp ve vârid olan hükm-i hümâyûnı mahkem[e]-i şerîfde sicille kayd itdirdükden sonra mûcebince Siyâvuş Çorbacı'nın yedine huccet-i şer'iyye i'tâ idüp yevm-i mezbûr bu minvâl üzere güzerân eyledi. Çûn ki mâh-ı mezbûrun on birinci Salı güni sabâh oldukda mûmâ-ileyh Siyavuş Çorbacı taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e teveccüh ü azîmet eyledi.

Ve şuhûrhâ-i Rûmiyyeden kânûn-ı evvelin ibtidâsı yevm-i merkūmda vâkı' olmuşdur. Ve dünki gün berfin nüzûli sebebi ile mâh-ı mezbûrun on ikinci Çehârşenbih güni dahi hakīr hâne-i müşârün-ileyhde |98b| meks ü ârâm eylemek iktizâ eyledi. Kapudan-ı Bahr-i Siyâh olup dört kıt'a kadırga ile Nehr-i Tuna'ya me'mûr olan Mezamorta Mustafâ Paşa ile Âstâne-i sa'âdet'de Tersâne-i âmire'de Nehr-i Tuna fırkataları olmak üzere müceddeden binâ olunup

kapudan-ı müşârün-ileyh Tuna cânibine ta‘yîn olunan otuz kıt‘a Tuna fırkataları ve Tuna kapudanı olan Bıyıklı ve Bosnevî Ali Paşa ile mevcûd olan otuzdan mütecâviz Tuna şaykaları ile Fethülislâm'a değin çıkup mübâlağa ile hızmetleri sebkat idüp ve rûz-ı kāsım mürûr itmekle Âstâne'de binâ olunan fırkataların on beş kıt‘ası kasaba-i Ruscuk'da kışlamak üzere Nehr-i Lom kenârında kızak ile karaya çekildikleri manzûrumuz olmuşdur. Ve on beş kıt‘asın dahi Silistre İskelesi'nde kışlamak içün kızak ile Silistre'de kenâr-ı Nehr-i Tuna'da karaya çekdikleri istimâ‘ olunmuşdur. Ve kapudan-ı Bahr-i Siyâh Mezamorta Mustafâ Paşa dört kıt‘a kadırga ile taraf-ı Âstâne-i sa‘âdete avdet eyledüği mukarrer olup tahakkuk bulmuşdur.

***El-kıssa*:** Yedi gün hâne-i Yûsuf Ağa'da meks ü ârâm olunup mâh-ı mezbûrun on üçünci Pençşenbih güni kasaba-i Ruscuk'dan hareket olunup ve vakt-i şâma karîb Gacilova nâm kurâya vusûl ve karye-i mezbûr kefere kurâsı olmağın |**99a**| nüzûl olunan hâne-i zımmîde ârâmı tabî‘at kabûl itmemekle derûn-ı arabada ol gice meks ü ârâm olundı. Çûn ki mâh-ı mezbûrun on dördünci Cum‘a güni sabâh oldukda karye-i mezbûrdan hareket olunup Pop nâm karyeye mütevâsıl olmak ârzûsuyla azîmet olunmuş iken râhımız Gagova nâm kurâya müsâdif olup kadîmden âşinâmız olan Bodur Mustafâ Ağa nâm şahs meger karye-i Gagova'da sâkin ü mütemekkin imiş. Mürûrumuzı kulağuzdan haberdâr olmağla kenâr-ı râhda istikbâl ve şürb-i kahve içün hânesine da‘vet itmeğin ber-fehvâ-yı “icâbet-i da‘vet” hânesine nüzûl olundı. Ammâ Hezargrad mütevellîsi Hasan Ağa nâm şahs dahi mezbûr Mustafâ Ağa'nın hânesinde alâ-tarîkı'l-müsâferet mevcûd bulunmağla gāyibâne müşerref olundı. Ve esnâ-yı kelâmda “ârzû olunan Pop nâm karye bu mahalle bir sâ‘atdir. Münâsib olan bu gice Mustafâ Ağa'nın bendehânesinde mihmân olmanız ma‘kūldür” didikde sâhib-i hâne dahi recâ vü minnet ile ikisi defa‘aten ibrâm itmeleriyle bi'l-âhire mekse karâr virildi. Ve mütevellî-i mezbûrun çiftliği ol mahalle karîb olmağın ba‘de'l-asr Hezargrad mütevellîsi taraf-ı çiftliğine azîmet idüp revâne oldı. Meger etrâf-ı mezbûrun ekâbiri ve re‘âyâsı tâ’ife-i gûyendeye[28] mâ’iller imiş ve mezbûr Mustafâ Ağa'nın hânesi havâlîsinde gûyendeler sâkin olmak içün mahsûs bir oda binâ eylemiş. Çûn ki vakt-i şâm irişüp ba‘de't-ta‘âm[29] |**99b**| sâhib-i hâne feth-i kelâm idüp “bizim karyemizde mahbûbe gûyendeler bulunur. İzniniz ile getürüp çalup çaldırup raksların seyr ü temâşâ ile bir âlem idelüm” deyü

28 Metinde كوكنده şeklinde yazılmıştır.

29 Metinde “ بعدالعطام ” şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ifâde eyledükde hakīre bir hicâb ârız olup hâne-i mezbûrda mekse müte'ellim olup ve perde-i hicâbı ref' idüp, "Bize gûyende mûyende lâzım değil! Hemân bir mikdâr râhat olunup hareket-i râh tedârükünde olalım. Gûyende meclisi bize ve sana ayb-ı kebîr değil, cürm-i azîmdür" deyü cevâb virildükde sâhib-i hâne ifâdesine nâdim olup perîşânlık el virdi. Hemân hakīr içün istirâhata firâş çıkardup "Safâyile râhatda olun" diyerek revâne oldı. Çûn ki nevm ile bir mikdâr istirâhata varıldukda kulağıma bir âvâz irişdi, acabâ ne ola deyü gûş urdum ve çengî sadâsı olduğın bildim ve âheste âheste taraf-ı sadâya varup gördüm. Meger havlının miyânında nısfı zemîn içinde büyük bir oda, ocağında külhân-misâl âteş yanar. Etrâf-ı âteşde sâhib-i hâne ve on beş yaşında nev-resîde[30] oğlı ve bir de küçük oğlı ve iki tâze hızmetkârı ve bu hakīrin huddâmânı etrâf-ı âteşde oturmuşlar ve bir kaç fertûte gûyendeler çalup çağırur ve bir mahbûbe gûyende miyân-ı odada raks ider. Bacadan mahfice manzûrumuz olup ahvâle muttali' oldukda tekrâr âheste âheste mahall-i istirâhata avdet ve derûn-i firâşda râhat olundı. Ammâ huddâmân-ı hakīr manzûrumuzdan âgâh olup havf ü bîm ile ol hînde meclis-i gûyendeden firâr |**100a**| ve mahall-i râhatlarında karâr eylemişler. Ba'de zamân huddâmân-ı mezbûrâna itâb ü ikāb olunup ve nasîhat-âmîz kelimâtda hicrlerine mu'teref olup istiğfâr itmeleriyle hicrleri afv olundı.

***El-kıssa*:** Mukaddemâ istimâ'ımız olmuş idi ki, "Hezargrad ve Osmânpazarı ve Eskicum'a ve Prevadi ve Hacıoğlupazarı ve Balcık ve Mankalya ve sâ'ir Dobruca içleri Şâhsevenler'den olup mülhiddir" deyü istimâ'ımız olmuş idi. Hâliyâ bi'z-zât manzûrumuz olup mülhid ü zenâdıka olduklarında şübhe kalmamışdır. Bir şahs ki, ehl ü iyâl sâhibi olup nev-resîde[31] oğulları ve tâze hızmetkârları ile gûyende meclisinde âlem eylemek içün hânesinde mahsûs gûyendeler odası binâ eyleye, hurmet-i dîn-i mübîn ne mertebe ba'îd olmak gerekdür andan kıyâs oluna. Meger ol diyâr ekâbirlerinin hânelerinde mahsûs gûyende içün odaları olmaya, ekâbir-i vilâyet miyânlarında ayb imiş. Evlâd ü ensâbı ile her gice gûyende odalarında âlem-i zevkde olup ehl ü iyâli âh ü enîn ile hareminde yalnızca sabr ü sükûn ile beddu'âda. Bu cins tarîkda olan şahsın dîn ile alâkası neden îcâb ider. Mülhid ü zanâdîk vâdîsinde hâric-i mezheb olup müslim geçinür. Lâ-havle ve lâ-kuvvete illâ bi'llâhi'l-aliyyi'l-azîm. Ve'l-hâsıl sâ'at sekize varınca gûyende odasında âlem idüp ba'dehû haremine

30 Metinde " نوره سيده " şeklindedir.

31 Metinde " نوره سيده " şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubav.gov.tr

revâne olmuş. Ammâ ki, sabâh karîb oldı, tedârük-i râh görilüp harîf-i |100b| zarîf hareminden hurûc itmedin mâh-ı Rebî‘ü'l-evvelin on beşinci Cum‘airtesi gün[i] vakt-i şâfi‘îde hareket ve Hüseyinler nâm kurâya vusûl ve ma‘zûl erbâb-ı tîmârdan İbrâhîm nâm şahsın odasına nüzûl müyesser oldı. Ve mâh-ı mezbûrun on altıncı Pazar güni karye-i mezbûrdan ale's-seher hareket olunup ve miyân-ı derbendde derbendcilik hızmetiyle tekâlîfden mu‘âf Çatak nâm kefere kurâsına vusûl ve nüzûl olundı. Ve mâh-ı mezbûrun on yedinci Pazarirtesi güni Çatak'dan hareket ve miyân-ı derbendde vâkı‘ Kızan nâm karye vasatından mürûr olunup Köpekler nâm karyeye vusûl ve sâhibü'l-hayrâtın binâsı hân-ı bî-minnet olan hân-ı şerîfe nüzûl olunup sâ’ir menâzile nisbet kâşîli sarâya nüzûl olundı ki, gerek huddâmân ve gerek kısm-ı hayvânât cem‘iyyet ile bir mahallde mevcûd ve hâncıda ise matlûb olunan eşyâ bi'l-cümle hâzır ü âmâde olup refâhiyyet ile sabâha değin istirâhat-ı nevm ile meks ü ârâm olundı. Çûn ki sabâh olup mâh-ı mezbûrun on sekizinci Salı güni hâne-i bî-minnetden seherîce hareket olunup ve Amuca Hasan Ağa'nın ze‘âmeti kurâlarından Rusikasrı kazâsına tâbi‘ Heftan nâm kurâya vusûl ve nüzûl olunup her ne hâl ise bir zımmî hânesinde nâçâr meks ü ârâm olundı.

El-kıssa: Niğbolı kurbünde vâkı‘ Mütekā‘id Mahmûd Paşa Çiftliği kenârından cereyân iden “Nehr-i Osma” dimekle ma‘rûf menzilgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'dan müfârakat |101a| olunup zikri sebkat iden Heftan nâm kurâya vusûl müyesser olunca yirmi bir gün mürûr idüp kasaba-i Ruscuk'da iken kânûn-ı evvelin ibtidâ güni nâzil olan berfden mâ‘adâ vechen mine'l-vücûh gerek berf ve gerek bârân nüzûli vâkı‘ olmayup havâlar eyyâm-ı sayf misâl mu‘tedil olup her gün şemsin tülû‘ı ve her gice kamerin ziyâsı ile Heftan karyesine vusûl olundı. Ve lâkin ol gice havâ mütegayyir olup bir mikdâr bârân-ı rahmet nüzûl itmekle râhlar çamur olup hayvânâtın hareketi müşkil olduğı mukarrer oldı. Çûn ki mâh-ı mezbûrun on dokuzuncı Çehârşenbih güni sabâh olup Heftan karyesinden hareket ve Küçük Derbend nâm kurâya vâsıl olunca nüzûl-i bârân münfekk olmayup Heftan karyesinden Küçük Derbend altı sâ‘atlik mesâfe mahall iken ve Heftan karyesinden tulû‘-ı şems mahallinde hareket olunmuş iken vakt-i şâmdan sonra Küçük Derbend karyesine vusûl ve ehl-i kurâ bi'l-külliye kefere olmağın müsâfir kabûl itmeyüp niçe minnet ile ve kethudâ-yı kurâ vesâtatıyla bir zımmî hânesine nüzûl olunup ve sabâha değin nüzûl-i bârân münfekk olmamağla râh ziyâdesiyle çamur ve ağır oldı. Çûn ki mâh-ı mezbûrun yirminci Pençşenbih güni sabâh olup Küçük Derbend karyesinden hareket ve Yenice nâm kurâya vusûl ve hâne-i bî-minnet

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

olan hân-ı şerîfe nüzûl |101b| olundı. Ve kavl-i müneccimîn üzere eyyâm-ı erba‘înin ibtidâsı yevm-i merkūmda vâkı‘ olup şiddet-i rûzgâr olmağla furtunadan istihlâs olunup hân-ı şerîfe vüsûl bulmak gûyâ kâşîli hammâma duhûl olunmak mesâbesinde oldı. Ve ol gice hân-ı şerîfde meymen[e] vü meysere refâhiyyet ile meks ü ârâm olunup mâh-ı mezbûrun yirmi birinci Cum‘a güni Yenice karyesinden hareket ve vakt-i zuhrda mahmiye-i Edirne'ye vusûl ve fakīrâne bendehâneye nüzûl müyesser oldı ve mihnet ü alâm ve meşakkat-ı {ü} sefer bir mikdâr ferâmûş olundı. Ve mukaddemâ zikri sebkat idüp kasaba-i Ruscuk'da âhen-i hâm ile müceddeden ta‘mîr ü termîm olunan tekerlekleri dahi koçaşımız olan Galata Rûmu'ndan dönme mel‘ûn ibn-i mel‘ûnun mel‘anet damarları depreşüp cedîd tekerlekleri dahi hurd itmekle bi-hasebi'l-iktizâ mahmiye-i Edirne'de meks olunup tekrâr müceddeden dört aded cedîden nârlı tekerlek mübâya‘a olunup ve bi'l-âhire koçaş-ı mezbûrı tebdîl idince üç gün fakīrâne bendehânede meks ü ârâm olunup ba‘de itmâm-ı umûr-ı araba mâh-ı mezbûrun yirmi dördünci Pâzârirtesi mahmiye-i Edirne'den hareket ve Hafsa menziline vusûl ve “İbrâhîm Hanzâde Evkāfi” dimekle meşhûr Mehmed Paşa-yı Tavîl'in asrında eyâlet-i Budin vâlîsi iken gazab-ı pâdişâhî ile dokuz yüz seksen beş |102a| târîhinde katl olunan ferzendi Kāsım Bey rûhı içün eyâlet-i mezbûreden tahsîl eylediği mâl-ı mevcûdı ile binâ olunan hayrâtından hâne-i bî-minnet olan hân-ı şerîfe nüzûl olundı. Ve hân-ı mezbûra nüzûl iden müsâfirîne ba‘de'l-asr imâret-i ma‘mûresinden tas tas çorbâ-yı hınta ile nân bezl olundı. Ammâ aslında Hafsa nâm bir hâtûn bunda ba‘zı ebniye-i hayrât binâ itmekle mezbûrenin ismi bu makāma alem olmuşdur. Ve Mehmed Paşa-yı Tavîl'in ferzendi Kāsım Bey rûhı içün hayrâtı olan câmi‘-i şerîf ve imâret-i ma‘mûre ve çifte hân ve hammâmından gayri “Abdü's-selâm Câmi‘i” dirler bir câmi‘i ve bir eski hânı dahi vardır.

***El-kıssa*:** Mâh-ı mezbûrun yirmi beşinci Salı güni sabâh oldukda Hafsa menzilinden hareket olunup Baba-yı Atîk kasabasına vusûl ve bin elli sekiz târîhinde vâkı‘ cülûs-ı Sultân Mehemmed Hanî'de Vezîr-i a‘zam bulunan Koca Mehemmed Paşa kullarından mütekā‘id-i zümre-i sipâhdan pîr-i kühen-sâl Yûsuf Ağa hânesine nüzûl olundı. Ve müşârün-ileyh Yûsuf Ağa utekālığı cihetinden işbu râkımü'l-hurûfa mensûb olmağın hâne-i mezbûrda refâhiyyet ile meks ü ârâm olundı. Ve mâh-ı mezbûrun yirmi altıncı Çehârşenbih güni hâne-i müşârün-ileyhden hareket ve Bergos kasabasına vusûl ve zikri sebkat iden Mehemmed Paşa-yı Tavîl'in bi'z-zât hayrâtından hâne-i bî-minnet ki, “Hân-ı Kebîr” dimekle meşhûr-ı |102b| âfâkdır, nüzûli müyesser oldı. Ve lâkin

evkāf-ı mezbûrun ekseriyâ tayyârâtı Tımışvar sancağında vâkı‘ Beckerek kasabası olup her sene voyvodalığı otuzar bin guruşdan tecâvüze mutâlebe idenler der-uhde ve iltizâm olunup mahsûl-i evkāf-ı Beckerek hâliyâ Bergos kasabasında vâkı‘ evkāf-ı mezbûre masârıfına sarf olunur idi. Hâliyâ bir kaç seneden berü Beckerek kasabası istîlâ-yı kefere olmağla evkāf-ı mezbûrun masârıfâtı kesîr ve tayyârâtı kalîl olduğı eclden imâret-i ma‘mûresinde tabh olunan ta‘âm ancak erbâb-ı murtazıkaya kifâyet itmeğin hân-ı şerîfe nüzûl iden müsâfirânın ta‘âmları bi-hasebi'l-îrâd ref‘ olunmuşdur.

***El-kıssa*:** Hân-ı mezbûrda kâşîli kasrlardan müstevfî refâhiyet ile sabâha değin ârâm olunup mâh-ı mezbûrun yirmi yedinci Pencşenbih güni kasaba-i Bergos'dan hareket ve Karıştıran kasabasına vusûl ve hâne-i bî-minnet olan hân-ı atîka nüzûl olundı. Ve leyle-i mezbûrda havâ mütegayyir olup havf-ı râhdan ale's-seher ki, mâh-ı mezbûrun yirmi sekizinci Cum‘a güni menzil-i Karıştıran'dan hareket ve Çorlı kasabasına vusûl ve “İki Kapulı” dimekle meşhûr hân-ı cedîde nüzûl olundı. Ve Silivri menzili eyyâm-ı şitâda ba‘îd add olunmağla mâh-ı Rebî‘ü'l-evvelin yirmi dokuzuncı Cum‘airtesi güni vakt-i şâfi‘îden iki sâ‘at mukaddem Çorlı'dan hareket ve Silivri |**103a**| kasabasına vusûl ve bir köhne hâne-i bî-minnet olan hâna nüzûl müyesser oldı. Ve lâkin hân-ı mezbûr mekân-ı sârık ile ma‘yûb, divarlarının ekser mahallerinde nişâneleri mevcûd iken yevm-i merkūmda konakcımız olan rind-i zarîf pendârî-tabî‘at sükkân-ı Edirne'den ve erbâb-ı bölükden Rûmili'nde vâkı‘ Sarı Göl yâdigârından Mûsâ Bey nâm şahs-ı zarîf gāyetile âkıl ü dânâ pendârî-sıfat olduğundan kasaba-i mezbûrda vâkı‘ hânların cümlesine hân-ı köhneyi tercîh itmekle tahliye idüp konak içün hâzır ü âmâde idüp hân-gerâna ocak ocak âteşler ihrâk itdirmiş ve suffalarına bûriyâlar mefrûş itdirmiş ve akl-ı kāsırınca ma‘kūl konak hâzır ü âmâde eylemiş.

Mısra‘:

Var kıyâs it akl-ı evvel n'idüğin

***El-kıssa*:** Ol gice sabâha değin huddâmân nevbet ile muhâfaza idüp ve hakīr dahi derûn-ı arabada istirâhat-ı nevmden mahrûm olup sabâh karîb oldukda tedârük-i râh müheyyâ olunup mâh-ı Rebî‘ü'l-evvelin selhi olan Pâzâr güni Silivri'den hareket ve Büyükçekmece'ye vusûl ve hâne-i bî-minnete nüzûl olunup refâhiyyet ile sabâha değin ârâm olundı. Çûn ki sabâh karîb oldı, tedârük-i râh müheyyâ olunup mâh-ı Rebî‘ü'l-âhirin gurresi vâkı‘ olan Pencşenbih güni Büyükçekmece'den ale's-seher hareket ve Âstâne-i sa‘âdet'e vâsıl ve fakīrâne

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

bendehâneye mütevâsıl olup meşakkat ü âlâm-ı sefer bi'l-küllliye ferâmûş olundı, |**103b**| fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne.

***El-kıssa*:** Ordu-yı hümâyûn'dan mâh-ı Saferü'l-hayrın yirmi yedinci Çehârşenbih güni mufârakat ve Niğbolı tarafına hareket olunup Âstâne-i sa‘âdete vusûl müyesser olunca otuz iki gün Ordu-yı hümâyûn ile mülâkāt müyesser olmadığı eclden Ordu-yı hümâyûn'un nüzûl eyledüği menâzillerin ismi henüz ma‘lûmumuz olmayup ve rûz-merre vukū‘ bulan havâdisât ve tebdîl ü tagyîrâtdan dahi henüz mesmû‘ımız olmadığı sebebden ale't-tertîb rûz-merresinin tahrîri mümkin ve takrîrinde imkân olmadı. İnşâ’a'llâhü te‘âlâ ba‘de'l-yevm mesmû‘ımız mertebesi tahrîr olunur.

***Tertîb-i Rûz-merre*:** Mukaddemâ Ordu-yı hümâyûn Niğbolı kurbünde vâkı‘ Osma nâm nehrin kenârına nüzûl idüp bu hakīr-i {ü} pür-taksîr ordudan müfârakat eyledüği mâh-ı Saferü'l-hayrın yirmi sekizinci Yevmü'l-hamîs olmağla eyyâm-ı mezbûrdan tertîb üzere ahvâl-ı Ordu-yı hümâyûn tahrîrine ba‘de'l-yevm şürû‘ olundı. [32] ربّ يسّر ولا تعسّر ربّ تمم بالخير

İbtidâ-i Eyyâm-ı Nüzûl-i Menzil-i Nehr-i Osma der-Kurb-i Niğbolı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 28 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1102.

İbtidâ-i nüzûl-i menzil-i Nehr-i Osma, der-kurb-i Çiftlik-i Mahmûd Ağa.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 29 şehr-i Safer sene 1102.
Oturak-ı Menzil-i mezbûr.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî Gurre-i şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.
Oturak-ı Menzil-i mezbûr.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 2 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.
Oturak-ı Menzil-i mezbûr.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 3 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.
Oturak-ı Menzil-i mezbûr.

32 “Rabbim kolaylaştır, zorlaştırma. Rabbim hayırla sonuçlandır”.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü|104a|'s-sâlis, fî 4 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Osma nâm nehrin kenârında beş gün ale't-tevâlî oturak ve meks ü ârâm olunup sipâh ve silahdâr ocaklarının yoklama ahvâlleri itmâm bulmağla hareket ve taraf-ı Âstâne-i sa‘âdet'e teveccüh ü azîmet içün âmâde olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 5 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn olan Nehr-i Osma menzilinden hareket olunup Rehavice nâm menzile nüzûl olunmuş. Ve bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere mukaddemâ ihrâc olunup cümle ocaklara tevzî‘ ü taksîm olunan reşen mevâcibi sipâh ve silahdâr ocaklarına henüz tevzî‘ olunmamağla menzil-i mezbûrda otağ-ı Sadr-ı âlî'de sergi olunup tevzî‘-i ulûfeye ibtidâ olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 6 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Yevm-i mezbûrede Rehaviçe menzilinden hareket olunup dört sâ‘at bu‘d ü mesâfe olan Ziştovi kazâsına tâbi‘ Akçayar nâm menzile nüzûl olunup ocağ-ı mezbûrlara ulûfe sergisi olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 7 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Akçayar nâm menzilden hareket olunup beş sâ‘at bu‘d ü mesâfe olan Tırnovi kazâsına tâbi‘ Radan nâm mahalle nüzûl olunup ocağ-ı mezbûrlara ulûfe sergisi olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 8 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Radan nâm menzilden hareket olunup beş sâ‘at bu‘d ü mesâfe olan Hezargrad kazâsına |104b| tâbi‘ Çayırköyi nâm mahalle nüzûl olunmuş ve sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 9 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Menzil-i mezbûrdan hareket olunup sekiz sâ‘at bu‘d ü mesâfe olan Tırnovi kazâsına tâbi‘ Gelincik Mezârı nâm mahalle nüzûl olunup ocağ-ı mezbûrlara ulûfe sergisi olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 10 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Gelincik Mezârı nâm mahallden hareket olunup altı sâ‘at bu‘d ü mesâfe olan Yeşiloğlı nâm mahalle nüzûl olunup ocağ-ı mezbûrlara ulûfe sergisi olunmuş.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 11 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Yeşiloğlı nâm mahallden hareket olunup Osmanpazarı kasabasına tâbi‘ Kızan Derbendi nâm mahall menzil ta‘yîn olunmuş iken nüzûl olunmayup sekiz sâ‘at bu‘d ü mesâfe olan Kamçısuyı kenârında vâkı‘ sahrâ-yı vâsı‘aya nüzûl olunmuş ve menzil-i mezbûra bî-vakt irişmekle sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunmayup menzil-i âhara ta‘vîk olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 12 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Menzil-i mezbûrdan hareket olunup dokuz sâ‘at bu‘d ü mesâfe olan Pop nâm karye ki, Osmanpazarı kazâsına tâbi‘dir, karye-i mezbûreye nüzûl olunup vakt-i şâma karîb irişmekle ocağ-ı mezbûrlara ulûfe içün sergi olunmayup menzil-i âhara ta‘vîk olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 13 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

|105a| Pop nâm mahallden hareket olunup nefs-i kasaba-i Karinâbâd kurbüne nüzûl olunup ve ocağ-ı mezbûrlara ulûfe sergisi olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 14 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Karinâbâd menzilinden hareket olunup altı sâ‘at bu‘d ü mesâfe Hatunili kazâsına tâbi‘ Güllü Köyi nâm-ı dîger Orhan nâm mahalle nüzûl olunup ocağ-ı mezbûrlara ulûfe sergisi olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 15 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel33 sene 1102.

Orhan menzilinden hareket olunup yedi sâ‘at bu‘d ü mesâfe olan Rusikasrı kazâsına tâbi‘ Karapınar nâm mahalle nüzûl olunup ocağ-ı mezbûrlara ulûfe sergisi olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 16 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Karapınar menzilinden hareket olunup beş sâ‘at bu‘d ü mesâfe olan Kırkkilisa kazâsına tâbi‘ Eskipoloz nâm mahalle nüzûl olunup ocağ-ı mezbûrlara ulûfe sergisi olunmuş.

33 “Rebî‘ü'l-evvel” kelimesi metinde “ ربيع اولاول ” şeklindedir.

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 17 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Eskipoloz menzilinden hareket olunup sekiz sâ‘at bu‘d ü mesâfe olan Pınarhisârı kazâsına tâbi‘ Yene nâm kasaba kurbüne nüzûl olunup ocağ-ı mezbûrlara ulûfe sergisi olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 18 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Yene menzilinden hareket olunup altı sâ‘at bu‘d ü mesâfe olan Sarây kazâsına tâbi‘ Uzun Hacılar nâm[34] |**105b**| mahalle nüzûl olunup ve ocağ-ı sipâh ve silahdâra otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup bölük-i mezbûrân devr olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 19 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Uzun Hacılar nâm menzilden hareket olunup dört sâ‘at bu‘d ü mesâfe olan Vize kazâsına tâbi‘ Moha nâm menzile nüzûl olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 20 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Moha nâm menzilden hareket olunup beş sâ‘at bu‘d ü mesâfe olan Çatalca nâm kasaba kurbüne nüzûl olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 21 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Çatalca menzilinden hareket olunup beş sâ‘at bu‘d ü mesâfe olan “Çerici Çayırı” dimekle ma‘rûf çayıra nâzır sarây-ı pâdişâhî olan Dâvudpaşa sahrâsına nüzûl olunmuş ve bi'z-zât Sadr-ı âlî'nin nüzûlleri içün birâderleri Vezîr-i a‘zam-ı sâbık Köprilizâde merhûm Ahmed Paşa'nın Atmeydânı kurbünde müceddeden binâ ve ta‘mîr eyledüği sarây-ı ma‘mûrenin tahliye ve mefrûşâtı sipâriş buyurulmuş. Çûn ki Ordu-yı hümâyûn'un Sarây-ı Dâvudpaşa sahrâsına nüzûlleri mukarrer olup tertîb-i alay sipâriş buyurulmağla Âstâne-i sa‘âdet'de kā’im-makām olan Vezîr-i mükerrem Hazînedâr Ali Paşa ve cümle ulemâ-yı kirâm ve meşâyıh-ı izâm ve şeyhü'l-islâm ve kādî‘askerân |**106a**| ve sâ’ir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat bi'l-cümle istikbâl-i Sadr-ı âlî'ye hâzır ü âmâde olduklarında bi'z-zât hudâvendigâr-ı kâmkâr hazretlerinin dahi istikbâl-i Sadr-ı âlî murâd-ı hümâyûnları mukarrer olmağın mukarrebân-ı devlet-i pâdişâhî olanlar Kā’im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Hazînedâr Ali Paşa'ya ihtifâdan

34 “nâm” kelimesi mükerrerdir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES

i'lâm eyledüklerinde kā'im-makām-ı âlî-makām dahi hazret-i şeyhü'l-islâma ifâde idüp ikisi dahi ma'an huzûr-ı hudâvendigâr-ı kâmkâra azîmet ve meclis-i pâdişâh-ı âlem-penâh birle şeref-yâb olduklarında "istikbâl-i Sadr-ı âlî kānûn-ı şehinşâhî değildir. İle'l-ân bu zamâna gelince bir pâdişâh-ı zevi'l-ihtirâm lalasın istikbâl eylemek vukū' bulmamışdur" deyü sa'y ile takayyüdde bezl-i makdûr eylemişler. Ve lâkin hudâvendigâr-ı kâmkâr "murâd olunan vezîr-i a'zam istikbâli değildir. İşbu sene-i mübârekede vâkı' sefer-i hümâyûnda ictihâd idüp gazâ-yı ekberde mevcûd bulunan guzât-ı müslimîn istikbâl olunmak murâd-ı hümâyûnumdur" deyüp Ordu-yı hümâyûn'un Dâvudpaşa sahrâsına vusûlleri olan yevm-i cum'ada ale's-seher koçı ile bi'z-zât Dâvudpaşa'ya azîmet buyurup ve Sarây-ı Dâvudpaşa'da Sadr-ı âlî birle mülâkāt buyurduklarında Sadr-ı âlî'ye tevkīr ü ihtirâmdan mâ'adâ tazarru' ü huşû' ile du'â-yı kesîrden sonra vakt-i asrda Dâvudpaşa'dan sa'âdet |106b| ile avdet ve Sarây-ı âmirelerine azîmet buyurmuşlar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 22 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1102.

Çûn ki mâh-ı mezbûrun yirmi ikinci Cum'airtesi güni şems-i hâverî tulû' itdükde mukaddemâ guzât-ı müslimîn istikbâline hâzır ü âmâde olan vüzerâ-yı [izâm] ve ulemâ vü sulehâ ve bi'l-cümle erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat istikbâl-i Sadr-ı âlî birle tertîb-i {ü} alay ile sûr-ı Kostantiniyye'nin Topkapusı'ndan Âstâne-i sa'âdete duhûl ve mukaddemâ zikri sebkat idüp tahliye olunan birâderleri merhûm Ahmed Paşa'nın sarâylarına nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur. Ve lâkin ale's-sabâh şems-i hâverî ufk-ı semâdan tulû' ve ziyâsıyla âlemi rûşen itmiş iken mahall-i vakt-i alayda mübâlağa ile bârân-ı rahmet nâzil olup ziyâdesiyle zahmet çekdükleri istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 23 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1102.

Kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Hazînedâr Ali Paşa ve Kā'im-makām-ı Âstâne vezîr-i mükerrem dîger Ali Paşa ve kādî'askerân ve mevâlî-i sâ'ire ale't-tertîb tehniye-i gazâ-yı ekber içün Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf ve dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olup alâ kadri merâtibihim tevkīr ü ihtirâmları şüyû' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 24 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1102.

Yevm-i merkūmda dahi ma'zûl mevâlî ve ba'zı meşâyıh-ı kirâm tehniye-i gazâ-

yı ekber içün Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf ve meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb oldukları |**107a**| tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 25 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1102.

Sefer-i hümâyûna azîmet olundukda sahrâ-yı Niş'e vusûl ve ba'de'l-feth bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere sahrâ-yı Niş'de reşen mevâcibi ihrâc olunup hareket-i sefer sebebi ile henüz bin yüz bir lezezi ile bin yüz iki masarı mevâcibi ihrâc olunmamağla mevâcib-i mezbûrun ihrâcı içün hazîne tedârüki umûr-ı mühimmeden olmağın mevâcib-i mezbûrân ihrâcı içün bir gün evvel hazîne tedârük ve hâzır ü âmâde olunmak üzere Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi'ye sipâriş ve fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 26 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1102.

İhtisâb-ı İstanbul sâ'ir mukāta'ât gibi taraf-ı mîrîden (boş) yük akçaya beher sene fürûht olunup Bâb-ı Zindân hâricinde ihtisâb ağasına mahsûs olan çardağın mu'ayyen huddâmları ve kuloğlanları ve terâzûbaşıları olup ve lâkin kadîm olmayup muhdes olmağla ref'i hükkâm-ı zamânın murâd-ı şerîfleri olmağın ihtisâb-ı İstanbul'dan almak üzere berât-ı pâdişâhî ile du'âgûy vazîfeleri ve zümre-i sipâhdan mütekā'idînleri yoklama fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 27 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1102.

Zikr olunan du'âgûy ve mütekā'idînin yoklanmaları Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi'ye sipâriş ve fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 28 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1102.

Dîvân-ı hümâyûn |**107b**| aklâmlarında hulefâ ve şâkirdânın rûznâmçe-i küçükde mukayyed müşâherehorânın müstahıkk ve nâ-müstahıkkı yoklanmak fermân buyurılup anların dahi yoklanması müşârün-ileyh Defterdâr İsma'îl Efendi'ye sipâriş buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 29 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1102.

Mukāta'a-i ihtisâb-ı İstanbul'da mukayyed olan du'â-gûy ve mütekā'idîni ve küçük rûznâmçede mukayyed olan müşâherehorânı Defterdâr İsma'îl Efendi yevm-i merkūmda yoklamağa mübâşeret eyledi.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî Selh-i şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1102.

Mora etrâfında muhâfazaya me’mûr asâkir-i İslâma başbuğ ta‘yîn olunan Ali Paşa tarafından vürûd bulan memhûr defteri der-i devlet-medâra vusûl bulup bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere tahsîli içün Devlet-i aliyye tarafından bu kullarına mukaddemâ irsâl olunan Narda mukāta‘ası ve kefere cizyesi ve ol taraflarda vâkı‘ ba‘zı sancakların cebelü bedeliyyesi otuz bir yük altmış bin akça olup meblağ-ı mezbûrı bu kulları tarafından tahsîl idüp iki yük akçasın Karababa muhâfazasına me’mûr olan Ebûbekir Paşa'ya ve üç yük akçasın İstefe muhâfazasına me’mûr olan Resûl Paşa'ya ve altmış bin akçasın Gördos tarafına çete için giden guzât-ı müslimîne ve yüz yirmi bin akçasın dil ve kelle getüren dilâverâna ve otuz bin akçasın |**108a**| Selîm Paşa ile Kaplan Paşa'ya ve Mehemmed Paşa'ya ve Manya beyine ilbâs olan hil‘atler bahâsına ve yüz yirmi bin akçasın İstefe ve Livadiye serhaddleri muhâfazasında olan levendâta ve kusûr akçayı Narda muhâfazasında olan levendâtın yüz bir senesi Muharremi ibtidâsından sene-i mezbûr Zi'l-hiccesi gāyetine varınca on iki aylık ulûfe ve nafakaları için edâ ve teslîm olunup hâliyâ yüz iki senesi hulûl itmekle, “sene-i mezbûr için dahi lâzım gelen masârıfât akçası kankı emvâlden havâle olunur” deyü arz ü i‘lâm itmekle müşârün-ileyh Ali Paşa tarafından gelen defter-i memhûr Başmuhâsebe Kalemi'nde hıfz olunmak üzere fermân-ı şerîf sâdır olup ve bin yüz iki senesi için dahi ol taraflarda münâsib olan mahallerin cizye ve mukāta‘atından otuz yük akça müceddeden havâle olunup mûmâ-ileyh Ali Paşa tarafından tahsîl olunmak üzere emr ve defterleri irsâl olunmak fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî gurre-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102.

Âstâne-i sa‘âdetde vâkı‘ Darbhâne-i âmire'de kat‘ olunan meskûk mankura taklîd olunup kalpazanlar mübâlağa ile kalb[35] mankur kat‘ eyledüklerinden mâ‘adâ cizye ve avârızları mukābelesinde Dergâh-ı âlî yeniçerilerinin astâr ocaklığı olup Rûmili'nde vâkı‘ Tırhala sancağına |**108b**| tâbi‘ Yenişehir kazâsında Tırnova karyesinde kat‘ olunan kalb mankur bâ-husûs Paşa Sancağı'nda vâkı‘ Görice kazâsına tâbi‘ Piskopol nâm karyede kat‘ olunan kalb mankurun sekiz-dokuz yüzi bir altuna ve üç-dört yüzi bir guruşa olmağla herkes gayri kârdan ferâgat idüp yedinde olan altun ve guruşı bâzergân tarzı mankura tebdîl için zikr olunan karyelere gürûhen gürûh teveccüh ü azîmet idüp altun

35 “kalb” kelimesi metin boyunca “ قالپ ” şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ve guruşların kalb mankura tebdîl itdükden sonra Âstâne-i sa‘âdet'e metâ‘-ı bâzergân gibi getürmeleriyle hattâ duhân-ı bâzergânı Yenice-i Karasu'dan ve Yenice-i Vardar'dan ve sâ’ir mahallerden duhân getürmekden ferâgat idüp duhân yerine mankur getürmeleriyle Âstâne-i sa‘âdet'de ve sâ’ir memleketlerde kalb mankur mübâlağa ile çoğalup ehl-i sanâyi‘ bey‘ ü şirâdan bî-zâr olup ve miyân-ı halka münâzi‘ün-fîh vâkı‘ olduğı vükelâ-yı devletin mesmû‘ı olmağın “Âstâne-i sa‘âdet'de vâkı‘ Darbhâne-i âmire'de kat‘ olunan meskûk mankurdan mâ‘adâsı isti‘mâl olunmayup kalb mankur râyic olmasun” deyü fermân sudûr bulup Âstâne-i sa‘âdet bezistânında ve meşhûr olan çârşûlarda münâdiyânın nidâsı vukū‘ bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 2 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102.

Çûn ki kalb mankur râyic olmayup isti‘mâli |**109a**| men‘ ü def‘ olundı, Bosnasarâyı Darbhânesi'nde mukaddemâ kat‘ı fermân olunan mankurun dahi ba‘de'l-yevm kat‘ olunmamak üzere Bosna vâlîsine ve Bosna defterdârına hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 3 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102.

Çûn ki kalb mankur râyic olmamak üzere fermân buyuruldı, ammâ muhtekirlerin ve tâ’ife-i tüccârın ve ehl-i hızmetin yedlerinde mübâlağa ile kalb mankur bulunmağla birine on mertebe zarar itdüklerinden mâ‘adâ ba‘zıları aklın aldırup dîvâne vâdîsin bağladuğından gayri miyân-ı halkda bey‘ ü şirâya kesâd vâkı‘ olup sûk-ı sultânîde alış-veriş münkatı‘ olup herkes hayretde hayrân ve kâr ü kesbden âzâde oldılar. Garâbet bunda ki, râyic olmaması fermân buyurılan kalb mankur ile Bosna'da kat‘ olunan mankur iken halk fursat bulup Âstâne Darbhânesi'nde müceddeden kat‘ olunan yalabık mankurdan mâ‘adâ Darbhâne-i âmire'de bir sene mukaddem kat‘ olunan mankurı değil bir iki ay mukaddem kat‘ olunup yalabığı selb olan Darbhâne mankurın dahi almada îbâ ider oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 4 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102.

“Bağçekapusı” ta‘bîr olunan leb-i deryâda Gümrükhâne'ye nâzır merhûme ve mağfûre Vâlide Sultân'ın binâ ve hayrâtı olan câmi‘-i şerîfe muttasıl [binâ] |**109b**| olunan kârgîr mehâzin ve dekâkînin ekser metâ‘ları metâ‘-ı Mısr olup yevm-i merkūmun leylinde pâsbânlar bî-haber iken derûn-ı dekâkînde âteş zuhûr idüp mehâzin ve dekâkîn-i kemerde mevcûd olan metâ‘-ı Mısr bi'l-külliye

ihrâk olup bir dükkânın metâ‘ı istihlâs bulmaduğından gayri mevcûd nukūd-ı kesîri olan bâzergân tâ’ifesi bi'z-zât kendüsi veyâhûd abd-i memlûkin istihlâs-ı emvâl içün dükkânına ve mehâzinine şitâb iden nev‘-i insandan dahi niçe cân tama‘-ı mâl belâsıyla ihrâk ü helâk olduğı tahakkuk bulmuşdur. Ammâ garâbet bunda ki, emr-i Hudâ-yı zü'l-celâl birle mehâzin [ve] dekâkînin hâricinde muttasıl dekâkîn ve mehâzinîn birine âteş isâbet itmeyüp cümlesi istihlâs bulup ancak kârgîr kemer içinde vâkı‘ dekâkîn ve mehâzin bi'l-külliye metâ‘ları ile ihrâk olmuşdur. Hattâ bir kaç pâsbân dahi ihrâk ü helâk oldukları istimâ‘ olunup tahakkuk bulmuşdur. Ve zikr olunan mehâzin ve dekâkînde ihrâk olan metâ‘ın kıymeti muhamminân ve mühendisân kavli üzere iki Mısr Hazînesi'nden izdiyâd metâ‘ın ihrâk olduğın tahmîn eylemişlerdür. Ve zikr olunan ihrâka bostâniyân-ı hâssa ile bostancıbaşı ve yeniçeriyân ile ağa-yı yeniçeriyân ve Sadr-ı âlî ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi |**110a**| irişüp ihrâkın men‘ ü def‘i içün ziyâdesiyle takayyüd ü ihtimâm olundı. Ve lâkin binâ-yı mezbûr kârgîr olmağın men‘i bir vechile mümkin olmayup derûn-ı kemerde vâkı‘ dekâkîn ve mehâzinde mevcûd olan metâ‘-ı Mısr bi'l-külliye ihrâk olmayınca âteş-i gazab münkatı‘ olmadı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 5 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102.

Rûmili'nde vâkı‘ kalb mankur kat‘ olunan mahallerden muhtefî olmak üzere her gün yük yük kalb mankur dâhil-i Âstâne-i sa‘âdet olduğı nümâyân olup ebvâb-ı İstanbul'un bevvâblarına sipâriş ve fermân olundı ki, takayyüd idüp kalb mankur bâb-ı Âstâne-i sa‘âdet'e geldükde ahz idüp taraf-ı hükkâma i‘lâm olunmak içün bevvâbân-ı İstanbul'un cümlesine tenbîh ve fermân olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 6 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102.

Selanik tarafından on beş yük kalb mankur Âstâne-i sa‘âdete duhûl iderken bevvâbân-ı İstanbul ahz idüp bâb-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr olundukda Darbhâne-i âmire'ye irsâl ve kāl olunup hâsıl olan bakırı ashâbına teslîm olunmak fermân buyuruldı. Bir rivâyetde ba‘de'l-kāl hâlisü'l-ayâr külçe oldukda her kıyyesi bir guruşa olmak üzere taraf-ı mîrîden mübâya‘a olunup kıymeti ashâbına edâ olunmak içün fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 7 şehr-i Rebî‘ü|110b|'l-âhir sene 1102.

Çûn ki mankurun ekseri kalb olduğı râygân oldı, taşra memâlikde re‘âyâ tâ’ifesi bey‘ eyledükleri gerek zahîre ve gerek sâ’ir eşyâdır, mahall-i bey‘de

mankurdan îbâ idüp ve bey‘ içün gerek akreb pâzâra ve gerek iskelelere bir şey getürmedükleri tâ’ife-i bâzergândan ve rü’esâ-yı sefâyinden istimâ‘ olunup beyne'n-nâs şüyû‘ buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 8 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102.

Sûk-ı sultânîde kâr ü kesb husûsunda miyân-ı halkda her gün belki her ân mankur münâza‘ası münfekk olmayup halk-ı âlem hayretde hayrân ü ser-gerdân oldukları nümâyân olup ve cümle eşyânın kıymeti mankur ahvâli içün yevmen fe-yevmen terakkī ve izdiyâd bulduğundan mâ‘adâ sûk-ı sultânîde râygân bir nesne bulunmaz oldı. Çûn ki mankur ahvâli bu kıyâfete girüp şehr-i Kostantiniyye'de altun ve guruş ve pâra ihtifâya çekilüp görünmez oldı, lahm-ı ganemin a‘lâsının kıyyesi otuz iki akçaya ve vasatının kıyyesi yirmi dört akçaya bâliğ olup herkesin lahm-ı ganem mübâya‘asına kudreti olmaduğından mâ‘adâ lahm-ı ganemin ismi mevcûd cismi nâ-mevcûd kabîlinden oldı. Bâ-husûs lahm-ı bakarın kıyyesi on altı akçaya değin bâliğ oldı. Ve yevm-i merkūmun irtesi ki, mâh-ı Rebî‘ü'l-âhirin dokuzuncı Salı günidir, Sarây-ı |**111a**| Sultânî'de Dîvân-ı âlî fermân buyurılup tedârük-i Dîvân-ı Sultânî sipâriş buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 9 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102.

Kānûn-ı Âl-i Osmânî ve kā‘ide-i tarz-ı Süleymânî üzere Vezîr-i a‘zam Köprilizâde Mustafâ Paşa hazretleri ve kā’im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn olan Hazînedâr Ali Paşa ve kā’im-makām-ı Âstâne olan vezîr-i mükerrem dîger Ali Paşa ve kapudan-ı Bahr-i Sefîd olan Mısrlızâde Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa ve nişâncı olan Vezîr-i mükerrem Mehemmed Paşa ve cümle ocak ağaları ve zâbıtları ve erbâb-ı küttâb ve sâ’ir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat bi'l-cümle ale's-seher Sarây-ı Sultânî'de müctemi‘ olup arz-ı hâl-i şâkiyân istimâ‘ olunup def‘ olundukdan sonra Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağına ve cebeci ve topcı ocaklarına ve sipâh ve silahdâr ve bölükhâ-i erba‘aya ve sâ’ir cümle ocakların müstahıkk oldukları bin yüz bir lezezi ile bin yüz iki masar mevâcibleri ki, iki kıst olmak üzere Dîvân-ı âlî'de ve nazar-ı pâdişâh-ı cihân-bânîde ihrâc olunup ocağ-ı mezbûrlara tevzî‘ ve taksîm olundı. Ba‘dehû arz-ı pâdişâh-ı Cem-câha azîmet buyurılup izz-i huzûr-ı hudâvendigâr-ı kâmkârî birle şeref-yâb olduklarından sonra taraf-ı pâdişâh-ı âlem-penâhîden Sadr-ı âlî'ye hil‘at-i ihrâc-ı ulûfe ilbâs olunup iltifât-ı pâdişâh-ı |**111b**| âlem-penâha mazhar vâkı‘ oldı. Ve ba‘de hurûci'l-arz bi'l-cümle ehl-i Dîvân ve ser-bevvâbân-ı Dergâh-ı âliyân dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle şeref-yâb oldılar.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Mısrâ':

Dağılın dîvâneler çûn kaldı Dîvân irteye

Nesr: mefhûmunca Dîvân-ı âlî dağıldı ve eyyâm-ı şitâ olup günler kasîr olmağla sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi mümkin olmamağla yevm-i âhara ta'vîk olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 10 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1102.

Sipâh ve silahdâr ocakları içün Sarây-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfeye ibtidâ olundı. Ve ocağ-ı mezbûrlarda mütekā'id i'tibâr olunan zümre-i tekā'üdün ulûfeleri sergiden virilmeyüp Mukābele'den "an-hızâne" ta'bîr olunan tezâkir-i Hazîne olup Darbhâne-i âmire'de kat' olunan mankurdan virilmek fermân buyuruldı. Ve zikr olunan mütekā'idînin gerek üç ve gerek dört kıst ulûfesi olanların bi'l-cümle ikişer kıst ulûfeleri virilüp bâkīleri Hazîne-mânde olmak üzere fermân-ı âlî sâdır sudûr buldı. Ve Niğbolı kurbünde vâkı' Osma Nehri kenârı menzilgâhında yoklanup ba'dehû menâzilde ihrâc olunan ulûfede bulunmayup üç kıstlı olan sipâhın dahi ikişer kıstı sergiden virilüp birer kıstı Hazîne-mânde olmak üzere fermân buyuruldı. Ve ba'de'l-yevm iki kıst ulûfeye irişmeyüp üç kıstlı veyâhûd dört kıstlı |**112a**| olan sipâhiyânın ikişer kıst ulûfeleri virilüp kusûrı Hazîne-mânde olmak üzere fermân-ı hümâyûn sudûr buldı. Zîrâ ki, eyyâm-ı hareket-i sefer şuhûr-ı sâdise olmağla iki kıstdan ziyâde üç ve dört kıstlı olan tâ'ife-i sipâh sefer-i hümâyûnda mevcûd bulunmamak iktizâ ider. Ol eclden iki kıstdan izdiyâdı Hazîne-mânde olmak bâbında hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn sudûr buldı. Ve rûz-ı ulûfe sergiden ulûfe ahz iden sipâhiyâna: "İnşâ'a'llâhu te'âlâ seferlisiz, rûz-ı hızırda mevcûd bulunup sene-i sâbık gibi batî'ü'l-hareke olmayup rûz-ı hızırda mevcûd bulunmamakdan be-gāyet ihtirâz üzere olasız" deyü iskemli başında zâbıtân tarafından ahz-ı ulûfe iden neferâta sipâriş ve muhkem tenbîh ü te'kîd olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 11 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1102.

Sarây-ı Sadr-ı âlî'de bu gün dahi sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 12 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1102.

Devlet-i aliyye'nin senede îrâd ve masârıfı yoklanup ma'lûm-ı devlet olmak içün defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan İsma'îl Efendi'ye sipâriş ve fermân buyurulmağla

cümle aklâmın hâce ve hulefâlarına tezkire-i Dîvân vârid olup: "Aklâmlarda |**112b**| gerek îrâd olup cizye ve mukāta'ât ve voyvodalıklar ve avârız ve nüzül ve sâ'ir emvâl-i mukarrere îrâdıdır ve gerek mevâcibât ve masârıfât-ı sâ'irdedir, bi'l-cümle bir senede ne mikdâr îrâd ve masraf olur, sıhhati üzere tahrîr ve defter idüp arz ü i'lâm eyleyesiz" deyü fermân-ı şerîf sâdır olmuşdur. Ve zikr olunan îrâd ve masraf defterlerini cem' idüp mahsûs bir defter olmak üzere tahrîr ve tertîbi içün Başmuhâsebe Kalemi'nde üçünci halîfe olan Mürekkebîzâde Köse Halîl Efendi ta'yîn olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 13 şehr-i Rebî'ü'l-ahîr sene 1102.

Sarây-ı Sadr-ı âlî'de bu gün dahi sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe olundı. Başbâkīkulı terbiyesiyle şeref-yâb olan merhûm Musâhib-i Şehriyârî Mustafâ Paşa enişte si dimekle müte'ârif Yûsuf Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup sâbıkā mîrâhûr-ı evvel olan Küçük Hasan Ağa'ya mahlûl olan başbâkīkulluğı rütbesi tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş olup beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile ser-firâz kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 14 şehr-i Rebî'ü'l-ahîr sene 1102.

Zorbalar ve mülâzimîn hengâmlarında başbâkīkulı olup ba'dehû azl olunan "Pıtpıt" lakab Osman Ağa'ya vezîr-i a'zam-ı sâbık merhûm Mustafâ Paşa asrında Mar'aş sancağı |**113a**| tevcîh ü ihsân olup zümre-i mîr-i mîrâna ilhâk olunan Osman Paşa'ya bin yüz senesine mahsûb olmak üzere eyâlet-i Sivas ve Karaman ve Malatya ve Mar'aş [ve] Adana ve ol etrâfın mukāta'ât ve avârız ve bedel-i nüzül mâllarının mukaddemâ tahsîline me'mûr iken Gedik vak'asında ve tagallüb-i sarıca ve sekbân ma'rekesinde gāfilen şebhûn ile katl olunan Tavîl Hüseyin Paşa'nın bakāyâsı tahsîli müşârün-ileyh Pıtpıt Osman Paşa'ya sipâriş ve der-uhde ve iltizâm olunmuş idi. Mâl-ı mîrî-i mezbûrdan Hazîne-i âmire'ye aslâ teslîmâtı olmayup ve emvâl-i mîrîyi tahsîlde tekâsüli mukarrer olup ve mâl-ı merkūm müfettiş-i maktûl Tavîl Hüseyin Paşa tarafından tahsîl olunmuş deyü kendü tarafından tahsîl olunan mâl-ı mîrî'i dahi kendünin düyûnuna virüp ve yanında mevcûd olan haşerâta sarf eyledüği cihetden ekl ü bel' eyledüği nümâyân olduğı der-i devlet-medârın uzun kulakdan mesmû'ı olmağın mâl-ı mîrî-i merkūm müşârün-ileyh Pıtpıt Osman Paşa'dan tahsîl olunmak fermân buyurulmağla mûmâ-ileyh Osman Paşa Başbâkīkulı Küçük Hasan Ağa hânesinde mahbes kılındı. Ve yevm-i merkūmda dahi sipâh ve silahdâr ocaklarına Sarây-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Mübâya‘a-i Hınta Berâ-yı Mühimmât-ı Sefer-i Hümâyûn: |**113b**| İnşâ’a'llâhu te‘âlâ evvel-bahâr-ı huceste-âsârda vâkı‘ olacak sefer-i hümâyûna me’mûr asâkir-i İslâm içün ve serhadd-i mansûrede olan guzât-ı müslimîn zahîreleri Belgrad-ı sengîn-bünyâd tarafına küllî zahîre nakl olunmak umûr-ı mühimme-i dîn-i mübîn olmağın ve Anadolı cânibinden mübâya‘a olunup ve gemiler ile Tuna'ya irsâl olunmağa vaktin müsâ‘adesi olmayup ve vakt [ü] zamânıyla irişmeyeceği mukarrer olmağla beyne'n-nâs râyic olan bahâ ile Tuna yalısında vâkı‘ mahsûldâr olan mahallerden mübâya‘a olunmak iktizâ itmekle imdi Ruscuk kazâsından Arslan Ağa mübâşeretiyle Ruscuk kazâsından altı bin kîle hınta ve Ziştovi kazâsından dört bin kîle hınta ve Niğbolı sâkinlerinden merhûm Çerkes Ömer Ağazâde Abdullâh Ağa mübâşeretiyle Niğbolı kazâsından altı bin kîle hınta ve İbrail sâkinlerinden Dinbatioğlı el-Hâc Mehemmed Ağa mübâşeretiyle İbrail kazâsından dört bin kîle hınta ve Silistre sâkinlerinden Katırcızâde İsma‘îl Ağa mübâşeretiyle Silistre kazâsından on bin kîle hınta ve Kili sâkinlerinden olup hâliyâ İsakcı'da evkāf mütevellîsi olan Arnavud Hasan Ağa mübâşeretiyle Kili'den beş bin kîle hınta ve İsma‘îl Geçidi sâkinlerinden Siyavuş Ağazâde Mehemmed Ağa mübâşeretiyle İsma‘îl Geçidi kazâsından beş |**114a**| bin kîle hınta ki, cem‘an kırk bin kîle hınta olur, beyne'n-nâs râyic olduğı bahâ ile mübâya‘a olunup hâzır ü âmâde olunmak üzere zikr olunan mübâya‘a mübâşirlerine ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den ale'l-hisâb kırk yük akça irsâl olunmak içün arz ü telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın her bir mübâşire sipâriş olunan hınta mübâya‘ası içün Kalem-i Mevkūfât'dan başka başka emr-i şerîf ve sûret irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 15 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102.

Zorbayân ve Mülâzimân vak‘asında hücûm-ı zorbayân ile sarâyı yağma vü gāret olunup mahall-i ma‘rekede hücûm-ı eşkıyâ ile katl olunan Vezîr-i a‘zam Siyâvuş Paşa asrında başbâkīkulluğundan ma‘zûl Küçük Hüseyin Paşa'ya eyâlet-i Basra hükûmeti tevcîh ü ihsân olunmuş idi. Müşârün-ileyh Küçük Hüseyin Paşa'nın Basra irsâliyesi mâlından taraf-ı mîrîye düyûn-ı kesîresi olmağın irsâliye-i mâl-ı merkūm mûmâ-ileyh Küçük Hüseyin Paşa'dan tahsîl olunmak üzere hapsi fermân buyurulmağın Sarây-ı Pâdişâhî'de “Kapuortası” ta‘bîr olunan mahallde [der-]mahbes kılındı. Ve yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî‘-i ulûfe olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü|114b|'s-sâlis, fî 16 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102.

Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî‘-i ulûfe olundı. Ve ba‘de's-sergi arz-ı hâl-i şâkiyân içün Sadr-ı âlî Dîvânhâne'ye teşrîf buyurup şâkîlerin ve sâ’ir erbâb-ı mesâlihin arz-ı hâlleri tezkireciler lisânıyla kırâ’at olunur iken erbâb-ı mesâlih ile şâkîlerin izdihâmından meydân-ı Sarây mâl-â-mâl olmağın miyân-ı meydân-ı Sarây'daki şâkîlerden Ekrâd tâ’ifesi sadâ-yı bülend ile feryâd idüp mugālata eyledüklerinde Sadr-ı âlî mezbûrların bî-edebliklerine tehevvür buyurup ihzârları içün Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ve muhzır ağa yoldaşları varup mezkûr tâ’ife-i Ekrâd'dan bî-edeb feryâd idenleri huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr itdikde, “Dîvân-ı âlîde edebsizlik idüp sadâ-yı bülend ile böyle vaz‘ idersiz, taşra memleketlerde ef‘âl ü akvâliniz ne mertebe edebden hâric olmak gerekdür” deyü ta‘zîr olunmak fermân buyurmağın Dîvânhâne-i Sarây'da yedi-sekiz nefer bî-edeb[leri][36] muhzır ağa yoldaşları darb-ı şedîd ile te’dîb ü ta‘zîr idüp sâ’ir edebsizlere ibret olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 17 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102.

Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi |115a| olup tevzî‘-i ulûfe olundı. Ve mi‘mâr ağanın zîr-i hükûmetinde olup vazîfe-i mu‘ayyene ile defterinde mukayyed olan mi‘mârân ve neccârânın ve gerek suyolcı ve mu‘temedânın ve mi‘mâr ağanın defterinde mukayyed sâ’ir vazîfe-horânın müstahıkk ve nâ-müstahıkkı bi'l-cümle yoklanup ve lüzûmı olmayanların ref‘i içün fermân-ı âlî sâdır olmağla mezbûrların yoklama ahvâlleri dahi Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi'ye sipâriş ve fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 18 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102.

Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî‘-i ulûfe olunmuşdur. Ve Darbhâne-i âmire'de kat‘ olunan cedîd mankur yalabık olmağla sâhib-i ayâr-ı sâbık Yûsuf'un zamânında kat‘ olunan atîk mankurun râyic olmamasına kalb mankurun kesreti beyne'n-nâs ihtilâle bâ‘is olup münâza‘a-i kesîreye bâdî olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 19 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102.

Çûn ki kalb mankurun ihtilâli beyne'n-nâs şüyû‘ buldı, gerek zahîre ve gerek

36 Metinde بی ادبسزلری şeklinde yazılmıştır.

sâ'ir eşyânın bi'l-cümle kıymet ü bahâları izdiyâd bulup erbâb-ı muhtekir ve tâ'ife-i bâzergân cemî'-i eşyâyı ihtifâya çeküp râygân bir nesne bulunmaz oldı. Ve eyyâm-ı mezbûra gelince pirincin kîlesi yüz yirmi akçaya |**115b**| fürûht olunur iken ihtilâl-i mankur sebebi ile yevm-i merkūmda iki yüz akçaya bâliğ olup ismi mevcûd ve cismi nâ-mevcûd kabîlinden oldı. Ve dükkânân-ı kassâbânda lahm-ı ganemin vücûdı bulunmaz oldı. Ve iskelelerde hôd odunun dânesi görünmez oldı. Ve dekâkîn-i habbâzânda halkın kesretinden her gün münâzi'ün-fîh münfekk olmayup gavgā ve fesâddan hâlî olmazdı. Ve iskelelerde odun bulunmayup muhtekirlerin mehâzinlerde ihtifâ eyledükleri odunı çeki hisâbınca fürûht itmeyüp tevekküllî fürûht itmekle nâçâr bey' ü şirâ olundukda hammâliyesiyle ma'an her çekisi yüzer akçaya bâliğ olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 20 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1102.

Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe olunmuşdur. Hıntanın kîlesi seksen-doksan akçaya râygân iken ihtilâl-i mankur sebebi ile yevm-i merkūmda yüz seksen akçaya bâliğ olmuşdur. Ve şa'îrin kîlesi kırkar akçaya fürûht olunur iken ihtifâya çekilüp altmışar akçaya bâliğ oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 21 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1102.

Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe olunmuşdur. Kalb mankurun ihtilâli beyne'n-nâs mübâlağa ile |**116a**| münâza'aya mü'eddâ olup kalb mankurı almaduklarından mâ'adâ Darbhâne-i âmire'de mukaddemâ kat' olunup atîk olan mankurı dahi esnâfın birisi almayup bi'l-cümle cedîd ve yalabık mankur taleb itmeleri ile ehl-i sûkın rûz-merre kârları olan mankurı tâ'ife-i bâzergândan bir ferd almaduğından gayrı tâ'ife-i habbâzânın dahi "hınta bâzergânı mankur almaz, altun guruş ister" deyü cedîd mankur taleblerin uzun kulakdan vükelâ-yı devletin mesmû'ları olmağın ehl-i sûk olan hırfetlerin bi'l-cümle kethudâları ve yiğitbaşıları bâb-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr olunup, "Darbhâne-i âmire'de kat' olunan mankur gerek sâhib-i ayâr-ı sâbık Yûsuf zamânında ve gerek hâliyâ sâhib-i ayâr olan Frenk Mustafâ zamânında Darbhâne-i âmire'de kat' olunmuş atîk mankura özr ü bahâne olunmayup ehl-i sûk miyânında râyic olsun" deyü fermân olunup "ehl-i hırfetden almayanların hakkından gelesiz. Eğer mütenebbih olmazlar ise huzûrumuza ihzâr eyleyesiz" deyü sipâriş ve tenbîh buyuruldı.

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 22 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102.

Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de bugün dahi sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî‘-i ulûfe olunmuşdur.

***İzdiyâd-ı Cizye-i Yâve*:** Gümrük emâneti ile şöhret-{ü}şi‘âr olan merhûm Hüseyin Paşa |**116b**| etbâ‘ından gümrük emânetinden ma‘zûl Sarı Ali Ağa'ya bin yüz bir senesi ibtidâsından üç sene bir tahvîl olmak üzere ve sene-i sâbıkalarda mültezimînin iltizâmları minvâli üzere gerek mahmiye-i Kostantiniyye'nin ve gerek memâlik-i mahrûsede olan bi'l-cümle aklâmlarının yâve cizyedârlığı müşârün-ileyh Sarı Ali Ağa'ya bundan akdem der-uhde ve iltizâm olunmuş idi. Ve lâkin vâlide-i cihân-bânî Vâlide Sultân kethudâlığında şöhret-{ü}şi‘âr bulan merhûm Koca Mustafâ Efendi akribâsından ve sâbıkā mukābele-i piyâde olan es-Seyyid Yahya Ağa cizye-i mezbûrı “sene-i sâbıka iltizâmından senede on yük akça izdiyâdı ile iltizâm ve der-uhde ve kabûl iderim” deyü iddi‘â idüp tâlib ü râgıb olmağın müşârün-ileyh Sarı Ali Ağa dahi bi'z-zarûrî ve nâçâr izdiyâd-ı mezbûr ile kabûl ve der-uhde ve iltizâma terâzî olmağın yevm-i merkūmda tekrâr Sarı Ali Ağa'ya müceddeden ibkā ve mukarrer kılınup tekrâr hil‘at-i fâhire ilbâsıyla şöhret ü şân buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 23 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102.

Dükkânân-ı kassâbânda lahm-ı ganem bulunmayup ehl-i İstanbul lahm-ı ganemden mübâlağa ile muzâyaka çekmişlerdir. Ve lâkin derûn-ı dükkân-ı kassâbânda lahm-ı ganemin gāyet ile a‘lâsı mevcûd olup ba‘zı semtde kıyyesi |**117a**| otuzar akçaya ve ba‘zı semtde yirmi dörder akçaya tâlibîne ihtifâdan fürûht olunduğı istimâ‘ olunup nümâyân olmuşdur. Ve yevm-i merkūmda Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî‘-i ulûfe olunmuşdur. Ve zât-ı pirincin ismi mevcûd ve cismi nâ-mevcûd kabîlinden olmağla ihtifâdan kîlesi mankur hisâbı üzere üçer yüz akçaya fürûht olunduğı istimâ‘ olunup beyne'n-nâs şüyû‘ bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 24 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1102

Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî‘-i ulûfe olundukda silahdâr ocağı iki def‘a devr olunup itmâm olunmuşdur. Ve sipâh ocağı yüz yetmiş bölükde karâr-dâde olup devri yevm-i âhara ta‘lîk olunmuşdur. Ve şa‘îrin kîlesi altmış akçaya fürûht olunur iken muhtekirlerin tama‘-ı hâmlarından ihtifâya çeküp kîlesi seksener akçaya bâliğ olduğı şüyû‘ bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 25 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1102.

Dünki gün silahdâr ocağı devr olunmağla yevm-i merkūmda Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de ancak sipâh ocağına ulûfe sergisi olup iki def'a tekrâr be-tekrâr müceddeden sergi olunup itmâmı mümkin olmamağla üçünci def'a sergide vakt-i işâdan sonra iki def'a devr |**117b**| olunup itmâm olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 26 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1102.

İstanbul kādîsı olan "Mevlânâ Vardarî Şeyhzâde" dimekle meşhûr ü müte'ârif Abdülbâkī Efendi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup ve sâbıkā Edirne kazâsından münfasıl A'reczâde Mevlânâ (Boş) Efendi'ye mahlûl olan İstanbul kādîlığı tevcîh olunup beyne'l-mevâlî kadr-i pâye ile ser-firâz olup nâ'il-i merâm oldılar.

***Ahvâl-i Yoklama-i Hâric-i Sipâh*:** Sefer-i hümâyûn avdetinde Niğbolı kurbünde vâkı' muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn olan Osma Nehri üzerinde binâ olunan köprü başında sipâh ve silahdâr ocaklarının yoklamaları ahvâlinin zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ve lâkin köprü başında yoklanmayup kalan sipâh tâ'ifesi dahi Âstâne-i sa'âdet'e gelince menâzillerde yoklanan sipâh ve silahdâr tâ'ifesi binden mütecâviz olup ve Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sergi olundukca bölükleri ile okunduklarında ulûfeleri virilmeyüp devre havâle olunur idi. Hâliyâ bölükler devr olunup mezbûrların ulûfeleri virilmemekle ağaları kapularında izdihâm ile, "Bizim ahvâllerimizi sâhib-i devlete ifâde idin" deyü tekāzâ ve sıkletlerinden ağalar dahi huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye i'lâm eyledüklerinde mezbûrların ulûfeleri Mukābele'den hisâb olunup |**118a**| ne mikdâr akça ider ise Hazîne-i âmire'den ağalarına teslîm olunup ve ağaları kapularında sergi ve tevzî' olunmasıyçün fermân-ı âlî sâdır olmağın yevm-i merkūmda sipâh ve silahdâr ağaları kapularında sergi olunup ve mu'tâd-ı kadîm üzere bölük kâtibleri ve bölük halîfeleri sergide mevcûd olup bölükleri ile ulûfeleri tevzî' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 27 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1102.

İşbu mâh-ı Rebî'ü'l-âhirin dokuzuncı güni Sarây-ı Sultânî'de Dîvân-ı âlî'de cümle ocakların bin yüz bir lezezi ile bin yüz iki senesinin masar mevâcibi iki kıst olmak üzere ihrâc olundukda bölükhâ-yı erba'anın dahi ikişer kıst mevâcibleri ihrâc olunmuş idi. Ve lâkin birer mikdâr kusûrları bâkī kalmağın tevzî' olunmayup Hazîne-i âmire'de emânet olmak üzere veznedârbaşı zab-

tında mevcûd idi. Mezbûrların kusûr mevâcibleri yevm-i merkūmda Hazîne-i âmire'den bi't-tamâm edâ vü teslîm olunup bölükhâ-yı erba'anın ağaları kapularında kānûn-ı kadîm üzere sergi olunup kâtibleri ve halîfeleri mevcûd olduğı hâlde tevzî'-i ulûfeye yevm-i merkūmda mübâşeret olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 28 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1102.

Bölükhâ-yı erba'anın dünki gün devri itmâm olunmak mümkin olmamağla |**118b**| yevm-i merkūmda dahi tekrâr ağaları kapularında sergi olup dört bölük dahi devr ve itmâm olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 29 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1102.

Erba'înin âhiri yevm-i merkūmda intihâ bulmuşdur, bâ-kavl-i müneccimîn. Nehr-i Tuna kapudanı olan Bıyıklı Ali Paşa der-i devlet-medâra ihzâr ve da'vet olunup bundan akdem hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş imiş. Yevm-i merkūmda müşârün-ileyh Ali Paşa dâhil-i Âstâne-i sa'âdet olduğı şüyû' bulup Defterdâr İsma'îl Efendi ile müşerref ve mülâkāt oldukları tahakkuk buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî gurre-i şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

İbtidâ-i eyyâm-ı hamsîn yevm-i merkūmda vâkı' olmuşdur, bâ-kavl-i müneccimîn. Bin doksan altı senesinde Engürüs-i menhûs tarafında serdâr iken katl olunan defterdâr-ı sâbık İbrâhîm akribâsından sâbıkā Mora muhassılı olup hâliyâ Diyârbekir voyvodası olan Şa'bân Ağa'nın habs olunması bâbında fermân-ı âlî sudûr bulmağın yevm-i merkūmda çavuşbaşı hânesinde [der-] mahbes kılındı.

***İhtilâl-i Mankur*:** Çûn ki kalb mankurun râyic olmaması men' ü def' olunup Darbhâne-i âmire'de kat' olunan mankurun atîk ve cedîdine münhasır oldı, miyân-ı halkda guruş ve altun ve pâre terakkī bulup tûtiyâ-yı Hindî şekli ihtifâ-ya çekilüp kimyâ-yı iksîrden azîz olup |**119a**| görünmez oldı. Ve her esedî guruş yüz elli mankura ve ma'mûl altun üç yüz otuz beş mankura ve frengî altun üç yüz yetmiş beş mankura bâliğ olup ve ehl-i sûkun fürûht eyledükleri eşyânın bahâsı bi'l-cümle mankur olup bâzergândan tekrâr metâ' mübâya'a eylemek murâd olundukda tâ'ife-i bâzergân mankurun yüzine bakmayup altun guruş mutâlebe itmeleriyle ehl-i sûk bey' ü şirâdan hâsıl eyledükleri mankurı altun ve guruşa tebdîl içün sarrâflara mürâca'at eyledüklerinde tâ'ife-i sarrâf esedî

guruşa yüz altmış mankur ve frengî altuna dört yüz mankur ve ma‘mûl altuna üç yüz elli mankur ile tebdîl idüp zarar-ı küllîleri mukarrer olmağın ve tebdîl eyledükleri altun ve guruş ile tâ’ife-i bâzergândan metâ‘ mübâya‘asına imkân oldukda ehl-i sûk dahi her eşyânın tahammüli mertebesinden izdiyâd gabn-ı fâhiş tarzı kıymetine terakkī [vü] zamm idüp her eşyâ iki kat kıymet ile fürûht olunduğı nümâyân olmuşdur. Bundan kat‘-ı nazar memâlik-i Rûmili'nde ve gerek Anadolı'da mîrî mukāta‘âtdan ve voyvodalıkdan ve cizye ve avârız ve bedel-i nüzülden mültezimînin tahsîl eyledükleri altun ve guruş ve pârenin fazlasına tama‘-ı hâmları cihetinden mîrî içün tahsîl eyledükleri altun ve guruşı Hazîne-i âmire'ye teslîm itmeyüp Yahûdî |**119b**| sarrâflarından fazlasıyla tebdîl idüp mâl-ı mîrî Hazîne-i âmire'ye bi'l-külliye mankur teslîm olunmağla ba‘zı mühimmât-ı seferiyye içün altun ve guruş iktizâ eyledükde Hazîne-i âmire'de mankurdan mâ‘adâ bir dürlü akça dahi bulunmamağla ve mültezimînin tahsîl eyledükleri mâl-ı mîrîyi tebdîl itdükleri Defterdâr İsma‘îl Efendi'nin ma‘lûmı ve mesmû‘ı olmağın mültezimînin tahsîlleri tebdîl olunmayup aynî ile Hazîne-i âmire'ye teslîm olunmak içün der-i devlet-medâra arz u telhîs eyledi.

***Sûret-i Telhîs*:** Arz-ı bende-i bî-mikdâr budur ki, vilâyet-i Anadolı'da vâkı‘ Basra ve Bağdâd ve Mûsul ve Diyârbekir ve Haleb ve Şâm-ı şerîf ve Erzurûm ve bunun emsâli mankur ve pâre mahallerinde râyic olan esedî ve altun olup ve Türkmân voyvodalıkları ve bunun emsâli mîrî mukāta‘âtlardan dahi tahsîl olunan esedî olup kat‘â pâre ve mankūr olmayup vilâyet-i mezbûrda olan tahsîldârların mîrî içün aldıkları dahi esedî ve altun iken ba‘zıları zikr olunan mevâzi‘de esedî ve altunı virüp İstanbul'da pâre ve mankur virmek üzere baş ile pâzâr ve poliçe itmeği mu‘tâd idüp ve ba‘zıları Âstâne'ye getürdükleri akçayı tama‘larından pâre ve mankura tebdîl idüp Hazîne-i âmire'ye pâre ve mankur teslîm eyledüklerinden esedî ve altun virilmek |**120a**| lâzım olan mahallere iktizâ eyledükde bulunmayup usret çekildüğinden mâ‘adâ altun ve esedî Hazîne-i âmire'de bulunmaduğından halka ihtilâl ve mu‘âmelâta zararı olmağla bu makūleleri fikr-i {ü} fâsidlerinden tahvîl ve tahsîllerinin aynı teslîm itdirilmek lâzım gelmekle fîmâ-ba‘d zikr olunan mahallerde tahsîl olup gelen mâl-ı mîrî Hazîne-i âmire'ye aynî esedî ve altun teslîm olunup ve bunlardan mâ‘adâ Harem-i hümâyûn ulûfeleri virilen İstanbul ve tevâbi‘i gümrüği ve mevâcib taksîti olan yâve cizyesi mâlından dahi pâre teslîm idenlerin hîn-i muhâsebede her kırk dört pâresi bir esedî yerine mahsûb olunup rûznâmçe-i hümâyûna muhâsebeleri vardukda minvâl-i meşrûh üzere tatbîk olunmak içün Rûznâmçe-i hümâyûn defterlerine kayd olunmak ve sâ’ir vilâyet-i Rûmili'nde

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

vâkı‘ cizyeden mâ‘adâ cümle mâl-ı mîrî dahi mankur olan mahallerden sülüsi mankur ve sülüsi altun ve guruş ve sülüsi pâre olmak üzere ve ba‘zı sinîn-i mâziyeden bakāyâ kalan dahi cizyeden mâ‘adâ nısfi pâre ve nısfı mankur olmak üzere bi'l-cümle aklâm defterlerine kayd olunmak bâbında huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz u telhîs olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 2 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Dünki gün arz olunan |**120b**| telhîs huzûr-ı Sadr-ı âlî'de feth ü kırâ’at olundukda imdi telhîs mûcebince aklâm defterlerine kayd olunmak üzere fermân-ı âlî sudûr bulmağın sâdır olan fermân-ı âlî birle telhîs Başmuhâsebe Kalemi'nde hıfz olunup ve sâ’ir aklâma telhîs-i mezbûrun memhûr birer sûreti virilüp cümle aklâm defterlerine minvâl-i meşrûh üzere kayd olunmuşdur.

Katl-i Osman Paşa der-Bâb-ı Sarây-ı Sultânî: Bundan akdem Başbâkīkulı Küçük Hasan Ağa'nın hânesinde mahbûs olan Mar‘aş sancağına mutasarrıf Pıtpıt Osman Paşa'nın tâ’ife-i re‘âyâ vü berâyâya ve ba‘zı ehl-i ırz tâ’ifesine mübâlağa ile zulm ü ta‘addîsi nümâyân olup ve şâkîleri gāyet kesîr olmağla gazab-ı hudâvendigâr-ı kâmkâra mazhar olup katli bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla bâb-ı Sarây-ı Sultânî'de tîğ-ı cellâd-ı bî-âmân ile boynı urılup cezâsı virildi ve sâ’ir erbâb-ı mezâlime ibret kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 3 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Çûn ki Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi Mukāta‘a-i İhtisâb-ı İstanbul'da olan sâhib-i berât-ı du‘âgûy ile zümre-i mütekā‘idîni yoklamağa mübâşeret idüp müstehak olanların berâtları üzerine “yoklanmışdur” deyü işâret buyurup Anadolı Muhâsebesi Kalemi'nde müceddeden deftere kayd olunmuşdur. Ve nâ-müstehak olanları ba‘de's-su’âl ve't-teftîş vazîfe-i |**121a**| mu‘ayyenesinden bir mikdârın tenzîl eylemek üzere teklîf olundukda râzî vü kā’il olanların vazîfe-i mu‘ayyenesinden tahammüli mertebe bir mikdârını tenzîl ile berâtına şerh virilüp bilâ-nizâ‘ Anadolı Muhâsebesi Kalemi'ne kayd olunup ve müceddeden berât olunmuşdur. Ve lâkin tenzîle râzî olmayanların berâtlarına “mahalli” dinilüp Anadolı Muhâsebesi'nden derkenâr olundukdan sonra derkenârın zeyline: “İşbu sâhib-i berâtın yedinde olan berât-ı âlî-şân mûcebince Mukāta‘a-i İhtisâb-ı İstanbul'dan almak üzere yevmî (boş) akça vazîfeye mutasarrıfdır. Ve lâkin mukāta‘a-i mezbûrda izdiyâd-ı mâl olmadığı ma‘lûm-ı devletleri oldukda ol bâbda fermân devletlü sultânımındur” deyü berâtı üzerine arz u telhîs olunup

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

sâhib-i berât huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye vardukda tâli'a-i devlet taraf-ı Sadr-ı âlî'den ne minvâl üzere fermân sudûr bulur ise ol minvâl üzere Anadolı Muhâsebesi Defterlerine kayd olunmuşdur. Fe-emmâ bu hilâlde şâkirînden du'â ve şâkîden bed-du'â mukarrer olup ve lâkin şâkirînden şâkî mübâlağa ile kesîr olduğı beyne'n-nâs şüyû' bulmuşdur. Ammâ garâbet bunda ki, ba'zı erbâb-ı vezâ'ife "nâ-müstahıkkdur" deyü berâtına arz ve telhîs olanların ba'zıları huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye vardukda, "Mahall-i merhamet olmağla vazîfe-i mu'ayyenesiyle mahalline kayd oluna" deyü fermân-ı âlî sudûr bulduğın Anadolı muhâsebesi |121b| hulefâsından olup kalem-i mezbûrda kîsedârlık hızmetinde olan Kösec İsma'îl Halîfe'den istimâ' olunmuşdur, bir şahsa cenâb-ı Kibriyâ hazretinden inâyet ve hidâyet oldukda nâ-müstahıkk kıyâs olunanlar hükkâma müstahıkk sûretinde nümâyân olup "mahall ü müstahıkk ve mahall-i merhamet" deyü müstahıkk defterine kayd itdürür, ammâ inâyet olmadukda müstahıkkları nâ-müstahıkk sûretinde nümâyân ider. İlâhî vahdâniyetine mukırr olan bendelerini, inâyet ve hidâyetinden dûr eyleme. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn. Ve kezâlik zümre-i müşâherehorân yoklandukda erbâb-ı kalemden olup seferde ve hazerde mevcûd bulunup hızmeti sebkat idenlerin cümlesini vazîfe-i mu'ayyeneleri ile defter-i cedîde kayd olunup ammâ erbâb-ı kalemden olup ve lâkin hızmeti sebkat itmeyenlerin ve erbâb-ı kalemden hâric olup çırâğ olanların ba'zısı nısfiyyet üzere tenzîl ve ba'zısı sülüsân üzere tenzîl ve ba'zısı iki üç akça tenzîl ile yoklanup ve defter-i cedîde kayd olunup itmâm-ı yoklamadan sonra defter-i beyâz ve cedîd huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz u telhîs olundukda "İmdi telhîs mûcebince düstûrü'l-amel olunup mahalline kayd oluna" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere Küçük Rûznâmçe defterlerine müceddeden kayd olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

***El-kıssa*:** Zümre-i müşâherehorân yoklamasında |122a| dahi şâkirînden şâkîleri izdiyâd olup du'â ve beddu'âları dahi mukāta'a-i ihtisâb-ı İstanbul yoklamasına kıyâs olunmuşdur. Ve'l-hâsıl îrâda kıyâsen masârıfât-ı Devlet-i aliyye izdiyâd olup ve lâkin kātı'ü'l-erzâk olmak alâmet-i berhûrdârı olmayup ve müstahıkk ve nâ-müstahıkkı hakīkati üzere imtiyâz eylemek gāyetü'l-gāye müşkil ender-müşkil olup bî-kes olanlar himâyeden dûr ve sâhib-i şefâ'at olanlar himâyet ü sıyânet ile mesrûr olmak tarîk-i müstakīmden dûrdur. Âkıl ü dânâya lâyık ü sezâvâr olan budur ki, gerek sâhib-i şefâ'ate ve gerek bî-keslere nazar-ı mütesâvî birle nazar idüp ve akl ve mîzân kefesinde vezn idüp tarîk-i müstakīmden hâric bulunmamak fî zamâninâ katı müşkil ahvâl olduğı mukarrer olup eğerçi âleme bir cellâd lâzım iken benim ve senin olman ne lâzım

TÜRKİYE DİYANET VAKFI AKADEMİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

idi, su'âl-i mukaddereye cevâb bulunmaz. Evlâsı budur ki, şâkirînin du'âsına mütevâsıl olmakdan bî-keslerin beddu'âsından ictinâb evlâ görinür. İmdi bu dünyâ-yı denînin bir kaç gün murâd üzere devvârına mağrûr sıfat olmayup insâf ve mürüvveti mağrûrâne ferâmûş ve hâtır-ı bâlâ içün ve hıfz ü hırâset-i manâsıb-ı dünyâ içün câm-ı beddu'âyı nûş itmekden ihtirâz elzem ü lâzımînden add olunur. Budalâ kelâmı olmak gerek "ebesi var, dayısı var, hep eli kuşlı". |122b| İmdi kişinin destinde bir tuyûr bulunmak gerekdür ki, mahall-i helâkde necâtına sebeb olup ehl-i nâr olan müşrikîne rüsvây olmayup giriftâr-ı zebânîden istihlâs bula.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 4 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâdın fethinden sonra avdetde Nehr-i Morava Köprüsü'nün münhedim olmasından tiranseler ile mürûr u ubûrun zahmetleri bundan akdem zikr ve tahrîr olunmuş idi. Ve lâkin inşâ'a'llâhü te'âlâ işbu bin yüz iki senesinde vâkı' olacak sefer-i hümâyûnda Nehr-i Morava emsâli enhârların mürûr u ubûrı iktizâ itdükde guzât-ı müslimînin ubûrlarına kifâyet idecek mikdârı kavî vü müstahkem sefînelerin tedârüki umûr-ı mühimmeden olmağın her bir sefîneye ellişerden mütecâviz davar tahmîl olunmak üzere Silistre ve Niğbolı ve Ruscuk iskelelerinde ve sâ'ir mümkin olan iskelelerde müceddeden elli kıt'a sefîne binâ olunup hâzır ü âmâde olunmak fermân buyurulmağın ve her sefînede sekizer nefer kürekci ve birer nefer dümenci mevcûd olmak üzere zikr olunan sefînelerin binâsı hâliyâ Tuna kapudanı olan Bıyıklı Ali Paşa'ya sipâriş ve fermân buyuruldı. Ve sefâyin-i mezbûrların keraste bahâsıyçün ve üstâdiye-i neccârân içün Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd |123a| ale'l-hisâb üç yük akça müşârün-ileyh kapudan-ı Tuna Ali Paşa'ya teslîm olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 5 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Sarây-ı Sultânî'de Bâğçe-i Hâssa'nın cânib-i şarkīsinde leb-i deryâda deryâya nâzır "Koca Sinân Paşa Kasrı" dimekle meşhûr çâr-külâh kurşun örtüli kasrdan aşağı akındıdan mahfûz mahallde kasrdan Dalyan-ı Mâhî-i Hâssa kurbünde derûn-ı Bâğçe-i Hâssa'da vâkı' Kuşhâne i'tibâr olunan mahallde kadîmü'l-eyyâmda binâ olunmuş bakır mehâzîni olup Kastamonı sancağında vâkı' Ma'âdin-i Küre-i Nühâs Mukāta'ası'nı taraf-ı mîrîden der-uhde ve iltizâm iden mültezimînin her sene ma'âdin-i küre-i ma'mûreden hâsıl olan hâlisü'l-ayâr bakır külçelerinden iltizâmı kadar külçeleri mu'tâd-ı kadîm üzere Âstâne-i sa'âdet'e irsâl idüp dâhil oldukda kabzına me'mûr olana teslîm olunup

ve Sarây-ı âmire ağası ma‘rifetiyle zikr olunan mahzene vaz‘ ve hıfz olunmak kānûn-ı kadîm olup ve umûr-ı seferiyye içün top dökülmek iktizâ eyledükde mahzen-i mezbûrdan lâzım olduğı mertebe külçe ihrâc olunup topcıbaşı tarafına teslîm olunup ve sâ’ir mühimme içün dahi iktizâ eyledükde lüzûmı mertebe külçe olunup iktizâ |**123b**| iden mahallere sarf olunup ve hâliyâ Darbhâne-i âmire'de kat‘ olunan meskûk mankur dahi mahzen-i mezbûrda mevcûd olan külçelerden kat‘[37]olunup ve lâkin mahzen-i mezbûrun binâsı gāyet ile atîk binâ olup ve derûn-ı zemînde vâkı‘ olmağla köhne binâ olduğı cihetden divarından derûn-ı mahzene mâ’ te’sîr itmekle mevcûd olan bakır külçeleri paslanup külçelere noksân terettüb itdüğinden mâ‘adâ kat‘-ı mankurda usret mukarrer olmağla sâhib-i ayâr olan Freng Mustafâ mahzene te’sîr-i mâ’ya muttali‘ olmağın Defterdâr İsma‘îl Efendi'ye külçenin ifnâ bulduğın ifâde itdükde defterdâr efendi dahi huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye i‘lâm itdükde mahzen-i mezbûrun lâzım gelen ta‘mîr ü termîmini Sarây-ı âmire ağası muvâcehesinde mi‘mâr ağa ma‘rifetiyle defterdâr efendi keşf eylemek içün fermân buyurulmağın defterdâr efendi ile ser-mi‘mârân-ı hâssa Bâğçe-i Hâssa'da Kuşhâne kurbünde vâkı‘ bakır mahzeni tarafına azîmet ve Sarây ağasının teşrîfine intizâr üzreler iken müşârün-ileyh Sarây ağası mahall-i mezbûra teşrîf ve mi‘mâr ağa ma‘rifetiyle mahzen-i mezbûrun ta‘mîr ü termîmi keşf olunup tahrîr ve defter olundukda lâzım gelen ta‘mîr ü termîmine mübâşeret olunup itmâmında takayyüd ü ihtimâm olunmuşdur.

Ezîn |**124a**| cânib, memleket-i Erdel tarafından haber-i meserret-eser zuhûr idüp Hayzar-ı la‘înin gerek vilâyet-i Eflâk'dan ve gerek memleket-i Erdel'den cem‘ ü tahsîl eyledüği hazînenin sülüs mikdârın Praşov Kal‘ası'nda ve sülüsânı Sebin Kal‘ası'nda olup mukaddemâ tabur ile gelen melâ‘în ü hâsırîn Praşov Kal‘ası'nda olan hazîneyi ihrâc ve Sebin Kal‘ası'na nakl eylemek üzere iken bu hilâlde asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ve adüvv-şikâr ile Kalgay Sultân dâhil-i memleket-i Erdel olup ve sâbıkā Kal‘a-i Tımışvar'da mahsûr olup Bosna eyâleti tevcîh ü ihsân olunan Vezîr-i mükerrem Ca‘fer Paşa dahi Demürkapu tarafından dâhil-i memleket-i Erdel olup Erdel'de vâkı‘ kılâ‘lara meştâ içün duhûl iden melâ‘înden mâ‘adâ hâric-i meştâ olan melâ‘îni bir tarafdan asker-i Tatar bir tarafdan Ca‘fer Paşa ile olan guzât-ı müslimîn tu‘me-i şemşîr idüp yedi-sekiz melâ‘înden mütecâviz la‘în tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olduğının haberi ve memleket-i Erdel'e kral nasb olunan Kurs Tököli Praşov Boğazı etrâfında

37 Metinde قطع kelimesi mükerrerdir.

iken asker-i Tatar'ın ve Ca'fer Paşa'nın memleket-i Erdel'e duhûllerinden habîr ü âgâh olup yanında mevcûd olan leşker ile Kurs'un memleket-i Erdel'e duhûlünün haber-i meserret-eseri Âstâne-i sa'âdet'e vâsıl |**124b**| ve der-i devlet-medâra mütevâsıl olup beyne'n-nâs şüyû' buldı.

Hikâyet: Kadîmden dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd [-ı Kal'a-i Belgrad] mütemekkinlerinden Çalık Mehemmed Ağa hâliyâ Ruscuk kasabasında sâkin olup işbu râkımü'l-hurûf Ruscuk'da mezbûr ile mülâkāt oldukda müşârün-ileyh Çalık Mehemmed Ağa'nın nakl ü rivâyeti üzere Kal'a-i Belgrad istîlâ-yı kefere oldukda mezbûr Mehemmed Ağa küffâr-ı hâksâra esîr ü giriftâr olup vakt-i esîrlikde çekdüği mihnet ü zahmetleri ve bend-i {ü} esîrlikden ağır bahâ ile istihlâs bulduğın ve hâliyâ Ruscuk'da sâbıkā ser-bostâniyân-ı Edirne olan Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa'nın ba'zı umûrı hızmetinde olduğın nakl idüp ve esîr ü bend ü giriftâr olmazdan mukaddem Tımışvar sancağında ve Erdel memleketinde ve Göle ve Varat ve Sonlok ve Segedin ve Eğre ve sâ'ir ol etrâflarda ticâret ve bâzergânlık tarîkıyla âmed ü reftin rivâyet idüp "الكلام يجر الكلام"[38] esnâ-yı musâhabetde memleket-i Erdel ve asker-i Tatar zikr olunup müşârün-ileyh Çalık Mehemmed Ağa feth-i kelâm idüp "Sonlok Köprüsi "Kölekırı" ta'bîr olunan sahrâda vâkı' olmuşdur. Hakīrin istimâ' eyledüği minvâl üzere hâliyâ asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ile Kalgay Sultân Kölekırları'na düşünüp nüzûl eylemişler. Ve Sonlok Köprüsi'n dahi zabt eylemişler. Kölekırı ise vâsı' bir gölenç memleket olup otı suyı firâvân ve kurâları ve varoşları ma'mûrdur. |**125a**| Huzûr ve refâhiyyet ile râhat ü istirâhatda oldukları istimâ'ım olmuşdur. Ve Eğre Kal'ası altından Macar keferesi katanasın esîr ü bend idüp hâliyâ Tımışvar'da ve Kal'a-i Belgrad'a getürüp fürûht eyledükleri dahi istimâ'ım olmuşdur. Ve bu hakīrin akl-ı {ü} kāsırınca asker-i Tatar-ı {ü} adüvv-şikâr tâ'ifesi Erdel memleketinde olan tabur-ı küffâr üzerine işbu eyyâm-ı şitâ vaktinde varmakdan Sonlok Köprüsi'n gereği gibi hıfz ü hırâset idüp zabt eyledükleri dahi ma'kūldür. Zîrâ meşhûr meseldir ki, Eflâk ile Boğdan memleketleri Âl-i Osmân'ın kilarıdır. Erdel memleketi dahi Budin ve Usturgon ve Eğre ve Uyvar ve Pojin ve Yanık ve Beç ve ol etrâfda vâkı' kal'aların ve sâ'ir memleket-i küffârın kiları mesâbesindedir. Zîrâ her sene memleket-i Erdel'den altmış-yetmiş bin arabadan mütecâviz araba ki, her arabaya ikişer bin beşer yüz kıyye var üçer bin kıyye zahîre memleket-i Erdel'den tahmîl olunup ve her arabaya on ikişer çift ve on üçer çift öküz koşılup Sonlok Köprüsi'nden mürûr u ubûr idüp

38 "laf lafı açar".

zikr olunan kılâ‘a ve sâ’ir memâlik-i küffâra bu kadar zahîre gider ve Sonlok Köprüsi'nden gayri mahallden arabanın mürûr u ubûrı bir vechile mümkin değildir. Mâdâmki Sonlok Köprüsi'n asker-i Tatar zabt itmiş ola, memleket-i Erdel'den kefere kılâ‘larına ve sâ’ir memâlik-i kefereye zahîre gitmek mümkin olmadığı |**125b**| eclden memâlik-i küffârın cümlesi zahîreye mübâlağa ile muzâyaka ve zarûret çekmeleri mukarrer ü muhakkakdır. İmdi asker-i Tatar-ı adüvv-şikâr Sonlok Köprüsi'n zabt itmekle bu kış gölenç ve ma‘mûr olan Kölekırları'nda sular ve bataklar donunca refâhiyet ile kışlayup hayvânâtları otlu ve sulu mahallerde ve kendüleri Eğre'ye tâbi‘ kebîr varoşlarda huzûr-ı kalb ile zevklenüp sular ve göller ve bataklar donduğı vaktde Erdel memleketi değil her kankı tarafa çapmak murâd iderler ise inşâ’a'llâhu te‘âlâ katı âsândır. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ cenâb-ı Bârî hazreti Sonlok Köprüsi'nin zabtın ihsân eylemiş, iş âsândır. Zîrâ bu hakīrin mukaddemâ ol etrâflarda ticâret ve bâzergânlık tarîkıyla seyr ü sülûki kerrât ile vâkı‘ olmağın ol etrâfın ahvâlleri cümle ma‘lûmum olmuşdur. Hemân Sonlok Köprüsi elde olsun da iş âsândır” deyü müşârün-ileyh Çalık Mehemmed Ağa'nın nakl ü rivâyeti işbu râkımü'l-hurûfun istimâ‘ı olmağın işbu mahallde sebt ü tahrîrine cür’et olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 6 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Çûn ki Defterdâr İsma‘îl Efendi zümre-i müşâherehorânı yoklayup ba‘de'l-itmâm defter-i cedîdleri huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz ü telhîs olundukda: “Düstûrü'l-amel olunmak üzere Küçük Rûznâmçe Defterlerine |**126a**| kayd oluna” deyü fermân-ı âlî sudûr bulmağın vech-i meşrûh üzere Küçük Rûznâmçe Defterlerine kayd olunup zümre-i mezbûrânın müstahıkk oldukları ulûfeleri “an-hızâne” ta‘bîr olunan Küçük Rûznâmçe tezkiresiyle virilmek fermân olunmağın erbâb-ı müşâherehorân arz-ı hâllerin tahrîr ve dest-i defterdâra vardukda iki kıst ulûfeleri hisâb olunup: “Darbhâne-i âmire'de kat‘ olunan mankurdan virile” deyü fermân-ı şerîf sâdır oldukda erbâb-ı tezkire defterdâr efendinin fermânı ile Darbhâne-i âmire'ye varup sâhib-i ayâr Frenk Mustafâ'dan yedlerinde olan tezkireleri mûcebince ikişer kıst ulûfelerin ahz ü kabz eylediler. Ammâ erbâb-ı müşâherehorân bi'l-cümle üçer kıst ulûfeye müstahıkk iken birer kıst ulûfeleri virilmeyüp bi'l-külliye Hazîne-mânde olunmak bâbında fermân sudûr buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 7 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Ba‘zı mübâşirînin ma‘rifetleri ile kırk bin kîle hınta mübâya‘asının zikri mukad-

demâ sebkat itmiş idi. Hâliyâ bin yüz iki senesinde vâkı‘ olacak sefer-i hümâyûna me’mûr guzât-ı müslimîn için ziyâde hınta tedârüki lâzım ü mühimm olup ve lâkin Anadolı cânibinden mübâya‘a olunup Tuna'ya irsâl olunmağa vaktin müsâ‘adesi olmadığından |**126b**| nâşî zamânıyla dahi irişmek mümkin olmamağla mukaddemâ mübâya‘ası fermân olunan kırk bin kîle hıntadan mâ‘adâ Şumnı sâkinlerinden Selîm Ağa mübâşeretiyle on bin kîle hınta Silistre İskelesi'nden ve on bin kîle hınta İsma‘îl Geçidi İskelesi'nden ve on bin kîle hınta Kili İskelesi'nden ve beş bin kîle hınta Hezargrad kazâsından ve beş bin kîle hınta Şumnı kazâsından bu def‘a dahi mecmû‘ı kırk bin kîle hınta beyne'n-nâs râyic olan bahâ ile müşârün-ileyh Selîm Ağa mübâya‘a ve nevrûz-ı sultânîde sefîneler ile Demürkapu girdâbında mevcûd bulunmak üzere hâzır eylemek için ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den ale'l-hisâb otuz yük akça müşârün-ileyh Selîm Ağa kullarına teslîm olunmak için arz u telhîs olundukda: “Mûcebince mübâya‘a ve otuz yük akça teslîm oluna” deyü fermân-ı âlî sâdır olmuşdur. Ve Selîm Ağa mübâşeretiyle iskelelerden mübâya‘ası fermân olunan hınta sâhiblerinden ba‘zılarının fürûht olunacak hıntaları karyelerde olup mutlak emr-i şerîfde iskele tasrîh olunmuşdur deyü ve ziyâde bahâ ümmîdi ile hıntaların fürûht itmeyüp virmemeleri ile imdi: “Râyic olduğı bahâ ile mübâya‘a oluna” deyü fermân-ı şerîf sâdır olmağın müşârün-ileyh |**127a**| Selîm Ağa'ya tekrâr mü’ekked hükm-i hümâyûn virilmişdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 8 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Zikri sebkat iden mübâya‘a mübâşirleri me’mûr oldukları zahîrenin tahsîlinde takayyüd-i {ü} tâmm ve sa‘y-i ihtimâm itmeleriyçün ve sene-i mâziyede mübâya‘a mübâşirlerinin kusûr zahîrelerin dahi hâzır ü âmâde idüp ve nevrûz-ı sultânîde Demürkapu girdâbında mevcûd bulunmak üzere mü’ekked emr-i şerîf irsâli lâzım ü mühimm olmağın irsâl olunan hükm-i hümâyûnun sûreti aynî ile işbu mahallde tahrîr olunmuşdur.

Sûret-i Hükm-i Hümâyûn: *“*Kili'den Fethülislâm'a varınca Nehr-i Tuna kenârında olan iskelelerin kādîlarına ve mîrî mübâya‘a zahîresi mübâşirlerine ve iskele emînlerine hüküm ki; İnşâ’a'llâhu te‘âlâ evvel-bahâr-ı huceste-âsârda vâkı‘ olacak sefer-i hümâyûna me’mûr olan asâkir-i İslâm için ve serhadd-i mansûrede olan guzât-ı müslimîn için Belgrad tarafına zahîre nakl olunmak ehemm-i umûr-ı {u} dîniyyeden olmağla Kili'den Fethülislâm'a değin Nehr-i Tuna yalılarında olan iskelelerde der-mahzen olan ve gerek deryâ gemilerinde bulunan mübâya‘a mübâşirleri zahîreleri ve sâbıkā bostancıbaşı Hüseyin Paşa bakāyâsından kalan zahîre ve Âstâne-i sa‘âdet tarafından gelen peksimad

|127b| bi'l-cümle mîrî zahîre her kimin mübâya'ası ve bakāyâsı olur ise olsun nevrûzdan mukaddem Tuna gemilerine tahmîl ve nevrûz-ı sultânîde Demürkapu girdâbında cümlesi hâzır ü mevcûd bulunmak fermânım olup ve lâzım gelen kifâyet mikdârı Tuna gemilerin tedârük ve nakl eylemek üzere hâliyâ Tuna Kapudanı Ali Paşa me'mûr olmağla siz ki, mübâya'a mübâşirlerinden iskele-i mezbûrlarda mevcûd olanlarsız, her birinizin mevcûd olan mîrî zahîresine kifâyet idecek mikdârı Tuna gemisin mûmâ-ileyh Ali Paşa'dan vakt-i mezbûrda alup ve bir gün evvel mîrî zahîreyi tahmîl ve kendüniz bi-nefsihi zahîre ile ma'an nevrûz-ı sultânîde Demürkapu'da mevcûd ve girdâblardan ubûr ve rûz-ı hızırdan mukaddem Belgrad altında zahîre ile ma'an mevcûd bulunasız. Ve siz ki kādîlar ve a'yân-ı vilâyet ve iskele emînlerisiz, sinîn-i sâbıkadan mevcûd olan zehâ'iri kabz idenler "mevcûd değildir" deyü ol makūleleri dahi mûmâ-ileyh Ali Paşa'dan sefîne alup ve tahmîl idüp ve huccet-i şer'iyye idüp vakt-i mezkûrda Demürkapu'da mevcûd itdürdesiz. İmdi zikr olunan zehâ'ir husûsı asâkir-i İslâmın ehemm-i umûrundan olup sefer-i hümâyûnumun cümleden evvel lâzımesi olmağla bu husûsda cümleniz ittifâk üzere sa'y ü dikkat idüp vakt ü zamânıyla mîr-i mîrân-ı müşârün-ileyhden kifâyet mikdârı |128a| gemi almakda tekâsül ve bahâne idesiz veyâhûd alduğunuz gemi'i gaybet ve firâr itdürüp zahîreyi tahmîl ve vakt ü zamânıyla mahalline göndermeyesiz, asâkir-i İslâmın dârü'l-harbde hızmetde olacakları vakt iyâzen bi'llâhi te'âlâ zarûretlerine bâ'is ü bâdî olasız, sonra özr ü bahâneniz makbûl olmayup muhkem hakkınızdan gelinür" deyü mü'ekked emr-i şerîf irsâl olunmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 9 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Mîrî mukāta'ât voyvodalıkların mültezimînleri tarafından ve cizye ve avârız ve bedel-i nüzül ve sâ'ir mîrî hızmetlerin tahsîldârları tarafından Hazîne-i âmire'ye teslîm içün gelen mâl-ı mîrîyi vezn ve add içün Mehterhâne-i âmire ocağından mahsûs ve mu'ayyen veznedârbaşıdan mâ'adâ kırkdan mütecâviz veznedâr dahi olup mültezimîn ve tahsîldârlardan mîrî içün teslîme akça getürenler veznedârların izdihâmından vezn ve add eyledükleri vaktde cümlesin gözetilmek mümkin olmayup bu hilâlda kendü hisâblarınca getürdükleri akça zâyi' olup noksân gelmekle mîrîye akça teslîm idenler ve veznedârlardan her bâr şâkî üzere oldukları nümâyân olup ve vükelâ-yı devletin ma'lûm ve mesmû'ları olmağın "veznedârbaşıdan mâ'ada on iki nefer veznedâr olup sâ'irleri |128b| bi'l-külliye veznedârlıkdan ref' olunup ve mîrîye teslîm içün gelen gerek mültezimînin ve gerek tahsîldârların akçaları vezn ve add olundukda zâyi' ü

telef ve noksân olmakdan be-gāyet ihtirâz olunmak üzere veznedârbaşı olan Tosun Mustafâ'ya muhkem tenbîh ü te'kîd eyleyesin" deyü hâlâ mehterbaşı olan Ali Ağa'ya hıtâben Dîvân tezkiresi tahrîr ve irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 10 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Mukaddemâ terakkī ile serdengeçdi tahrîr olunan sipâh ve silahdâr serdengeçdileri ocağın başkethudâları ile muhayyemgâh-ı menzilgâh-ı sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad'dan Kurs tarafına ta'yîn ve irsâl olunduklarının zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ yevm-i merkūmda sipâh ve silahdâr ağaları ale't-tarîkı'z-ziyâret meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olmaları mu'tâd-ı kadîm olmağın kānûn-ı kadîm üzere ağa-yı müşârün-ileyhimâ meclis-i Sadr-ı âlî'ye teşrîf ve mülâkāt olduklarında zikri sebkat iden bölük kethudâları ile terakkīli serdengecdilerinin taraf-ı memleket-i Erdel'den der-i devlet-medâra vusûlleri içün "ocağ-ı mezbûrân ağalarına mektûb gönderün gelsünler" deyü lisânen fermân buyurmuşlar. Ve ağayân-ı mezbûrân meclis-i Sadr-ı âlî'den hurûc itdükde Mukābele-i |**129a**| Süvârî Mehemmed Efendi'yi ziyâret tarîkıyla sa'âdethânelerine teşrîf idüp mülâkī olduklarında esnâ-yı musâhabetde lisânen sâdır olan fermânı mukābeleci efendiye nakl eyledüklerin Mukābele hulefâlarından "Aynacızâde" dimekle ma'rûf Mehemmed Halîfe'den istimâ' olunup bölük kethudâlarının ve terakkīli serdengeçdilerin der-i devlet-medâra gelmeleri içün ağa mektûbları ile bölük çavuşları irsâl olunduğın müşârün-ileyh Mehemmed Halîfe'nin nakl ü rivâyeti üzere sebt ü tahrîr olunmuşdur.

Âmeden-i Dil An-Cânib-i Kalgan Sultân: Memleket-i Erdel'de olan tabur-ı küffârdan dört binden mütecâviz melâ'în-i {ü} hâsırîn tu'me-i şemşîr-i asker-i Tatar olup ve nice bellü ve başlu melâ'în dahi esîr-i {ve} bend ü giriftâr olmağın giriftâr olan melâ'înden ahz olunan dillerden bir kapudanı Kalgan Sultân der-i devlet-medâra irsâl idüp sâbıkā ser-cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî olan Uzun Mustafâ Ağa Âstâne-i sa'âdet'e vâsıl ve Kalgan Sultan'ın irsâl eyledüği kapudan huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz olunup ihzâr olundukda lisân-ı tercemân ile su'âl ve cevâbdan sonra kapudan-ı mezbûrı Yedikulle'de habs olunmak fermân buyurmağın yevm-i merkūmda kapudan-ı la'în Yedikulle dizdârına teslîm olunup kulle-i mezbûrda [der-]mahbes kılındı. |**129b**|

Yoklama Fermân Şuden-i Huddâmân-ı Istabl-ı Âmire: Istabl-ı âmire ocağının huddâmı ki, sarrâcîn-i hâssa ve şâkirdân-ı sarrâcîn ve arabacıyân-ı hâssa ve sâ'ir huddâm-ı âhûr-ı hâssa ve âhûr-ı şâdırvân ve Âhûr-ı Vefâ'dır, mü-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

bâlağa ile kesîr olup ve senevî dört kıst mevâcibleri altmış yük akça olmak üzere maktû' olup izdiyâd ve noksân olmamak üzere ve mahlûlleri mîrâhûr-ı kebîr-i şehriyârî ma'rifetiyle ibtidâ'en beş akça âhara tevcîh olunup ve kusûr kalan mahlûl terakkīsi ocağ-ı mezbûr huddâmlarına ağa-yı müşârün-ileyh tarafından tevcîh olunageldüği mu'tâd-ı kadîm olup diyâr-ı Mısr-ı Kāhire kullarının asl gediklerinden fazla terakkīleri miyânlarında bey' ü şirâ olunmak kānûn-ı kadîm olduğı mukarrer olmağla Mısr-ı Kāhire kullarının kānûnlarına kıyâsen ocağ-ı mezbûrun mevâcibleri dahi maktû' olduğı cihetden bir neferin asl gedüğinden fazla izdiyâdın terakkī misâl mîrâhûr-ı evvel ma'rifetiyle ferâgat tarzı bir akçası on guruş hisâbı üzere miyânlarında birbirlerine fürûht eyledikleri nümâyân olup ve Istabl-ı âmire huddâmlarının bi'l-cümle zâbıtları mîrâhûr-ı evvel olup ancak âhûr-ı Vefâ'nın mîrâhûr-ı sânî mahsûs zâbıtlarıdır ve ocak emekdârlarından zâbıtları âhûr kethudâsıdır. Ve'l-hâsıl Istabl-ı âmire'nin gerek âhûr-ı hâssa ve gerek |**130a**| âhûr-ı Vefâ ve gerek âhûr-ı Şâdırvân huddâmları hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn olup ve esbân-ı hâss ve bârgirân-ı koçı ve sâ'ir mîrî esbân gāyetü'l-gāye kalîl olmağın ocağ-ı mezbûrun huddâmları yoklanmak iktizâ itmeğin büyük mîrâhûr ağa ve ocağ-ı mezbûr zâbıtları ma'rifetleri ile yoklanmaları fermân buyurılup Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi'ye sipâriş ve fermân buyuruldı. Çûn ki huddâmân-ı âhûr-ı mezbûrân yoklanmağa mübâşeret olundı, mîrâhûr-ı evvel ve mîrâhûr-ı sânî ma'rifetleri ile ve kethudâ-yı âhûr ve cümlenin muvâcehesinde yoklanup zâbıtlarından lüzûmı olanları ve huddâmlarından kifâyet mikdârı huddâm ibkā olunup tahrîr ve defter olundı. Ve esâmîleri çalınup terkîn olanlarından mâ'adâ ibkā olunan zâbıtân ve huddâmânın ulûfelerinden birer mikdârı tenzîl olunup ve lüzûmı olmayanları ref' olunmağla sene-i kâmilede dört kıst mevâcibleri otuz iki yük akçaya tenzîl olunup maktû' olmak üzere ke'l-evvel karâr-dâde virilüp bu takdîrce senevî yirmi sekiz yük akça mevâciblerinden tenzîl olunduğı arz ve telhîs olundukda: "Mûcebince düstûrü'l-amel olmak üzere Mukābele'ye kayd oluna" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere Mukābele Defterlerine kayd |**130b**| olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 11 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Ba'de salâti'l-cum'a müşâvere içün Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Hazînedâr Ali Paşa ve Kā'im-makām-ı Âstâne Vezîr-i mükerrem dîger Ali Paşa ve Yeniçeri Ağası Ali Ağa ve Kul Kethudâsı Mehemmed Ağa ve hazret-i şeyhü'l-islâm efendi ve kādî'askerân-ı Rûm ve Anadolı Sarây-ı Sadr-ı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

âlî'ye teşrîf ve meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olup üç sâ‘at mikdârı meclis-i müşâvereleri tahakkuk bulmuşdur. Ve ahvâl-i meclis-i müşâverelerinden beyne'n-nâs şüyû‘ bulan îrâd ve masraf-ı Devlet-i aliyye husûsı olup mukāta‘ât ve cizye ve avârız ve bedel-i nüzül ve voyvodalıklar ve havâss-ı hümâyûn ve sâ’ir emvâl-i mîrîden mümteni‘ü'l-husûl ve istîlâ-yı kefereden mâ‘adâ mültezimînin der-uhde ve tahsîl idüp teslîm-i Hazîne-i âmire olan îrâd aklâm defterleri mûcebince bir senede teslîm-i Hazîne olan emvâl bi'l-cümle on iki bin kîse olup ve aklâm-ı mezbûr defterleri mûcebince bir senede masârıfât-ı Devlet-i aliyye ve mevâcibât-ı erbâb-ı sefer ve muhâfızîn-i mevâcibân-ı kılâ‘ ve masârıfât-ı Matbah-ı Sarây-ı âmire ve Sarây-ı Atîk-i ma‘mûre ve masârıfât-ı Istabl-ı âmire ve sâ’ir masârıfât bir sene on altı bin kîse olup îrâddan dört bin kîse masraf izdiyâd olup ve dört bin kîse dahi mühimmât-ı sefer-i hümâyûn içün lâzım gelmekle bu takdîrce |**131a**| îrâddan gayri bir senede sekiz bin kîse dahi lâzım ve iktizâ eyledüği nümâyân olup taraf-ı mu‘âlecesi ile takayyüd olunmak içün meclis-i müşâvereleri karâr-dâde olduğı beyne'n-nâs şüyû‘ bulmuşdur. “Pirinc” ismiyle müsemmâ olan zât-ı şerîfin kîlesi üçer yüz akçaya bâliğ olup ismi mevcûd ve cismi nâ-mevcûd kabîlinden iken bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ taraf-ı Mısr-ı Kāhire'den eyyâm-ı muvâfık ile bir kıt‘a şayka Halic-i Kostantiniyye'den “Gümrüköni” dimekle ma‘rûf ü meşhûr iskeleye vâsıl olup sâ’ir metâ‘-ı Mısr'dan mâ‘adâ safra makāmına kā’im olmak üzere dökme on bin kîleden mütecâviz pirinc derûn-ı şaykada mevcûd olmağın kîlesi birer esedî guruşa ve mankur hisâbınca kîlesi yüz elli mankura tenzîl olup râygân fürûht olunduğı beyne'n-nâs şüyû‘ bulup istimâ‘ olunmuşdur. Ammâ muhtekirlerin hasedlerinden nâşî derûnlarına âteş-i hased müstevlî olup kîlesini iki guruşa mübâya‘a içün tâlib ü râgıbları firâvân iken üçer guruş ümmîdi ile ihtifâya çeküp fürûht itmedüklerine nedâmet gelüp ba‘zıları dîvâne-meşreb vâdîlerin bağladıkları istimâ‘ olunup vukū‘ bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 12 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Şuhûrhâ-yı Rûmiyyeden mâh-ı |**131b**| Şubatın ibtidâsı yevm-i merkūmda vâkı‘ olmuşdur, bâ-kavl-i müneccimîn. Ve yevm-i merkūmda kā’im-makām-ı müşârün-ileyhimâ ve ekâbir-i devlet Sarây-ı Sadr-ı âlî'de müctemi‘ olup meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olup üç-dört sâ‘at mikdârı meclis-i müşâvereleri tahakkuk bulmuşdur. Ammâ âhvâl-i meclis-i müşâverelerinden beyne'n-nâs şuyû‘ bulan mühimmât ve levâzımât-ı sefer-i hümâyûn tedârüki ve hareket-i sefer-i hümâyûnun vakt ü zamânı husûsı ve kankı tarafa teveccüh ü azîmet

evlâ vü enfa' olduğı ahvâl olup ancak meclis-i müşâverelerinin karârgâhı kankı makāmda karâr-dâde olduğı bir ferdin ma'lûmı olmayup ve bir şahsın akl-ı {ü} kāsırı irmeyüp meclis-i müşâverede hâzır bi'l-meclis olanların feminden dendân-ı nâsa şüyû' bulmamışdur. Ammâ mühendisân-ı firâset-karînin akl-ı {ü} kāsırlarınca mâlik oldukları meclis-i müşâvereleri ahvâl-i mühimmât ve levâzımât-ı sefer-i hümâyûn olduğuna karâr virmişlerdir.

***Tedârük-i Sefâyin-i Tuna be-Mübâşeret-i Kapudan Ali Paşa*:** Nehr-i Tuna'da vâkı' Demürkapu ve Tahtalı ve İnlik girdâblarının gerek mühimmâtları ve gerek sefâyin içün lâzım gelen cerahor ve prostoyka ve mîrî zahîre tahmîli içün Tuna sefîneleri tedârüki hâlâ kapudan-ı Tuna olan Bosnevî Bıyıklı Ali Paşa'ya sipâriş ve fermân olunup ahvâl-i mezbûrânın lüzûmuna göre taraf-ı Mâliyye'den |**132a**| ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr olunup müşârün-ileyh Ali Paşa'ya teslîm olundukdan sonra mühimmât-ı mezbûrân içün dahi ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den ale'l-hisâb beş yük akça teslîm olunup mühimmât-ı mezbûrları bir gün ve bir sâ'at evvel tedârük ve hâzır u âmâde eylemek içün Tuna yalısı tarafına hareket ü azîmetleri içün müşârün-ileyh Ali Paşa taraf-ı Sadr-ı âlî'den me'zûn olmağın Defterdâr İsma'îl Efendi ile vedâ'laşup yevm-i merkūmda taraf-ı Tuna'ya teveccüh ve azîmetleri mukarrer olmuşdur. Ve Nehr-i Tuna'da İsakcı ve Silistre ve Niğbolı ve Jiştovi ve Ruscuk ve Rahova ve Vidin ve Fethülislâm ve sâ'ir Tuna kapudanları kadîmî üzere mükemmel şaykaları ile hâzır u âmâde olmaları dahi müşârün-ileyh Kapudan-ı Tuna Ali Paşa'ya sipâriş ve fermân olundı. Ve Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' Tersâne-i âmire'de ve sene-i mâziyede binâ olunup Silistre'de ve Ruscuk'da kışlada olan otuz kıt'a Tuna şaykalarının dahi levendâtı ve kürekcileri ve sâ'ir mühimmât [ve] levâzımâtı bi'l-cümle tedârük olunup ve karadan Nehr-i Tuna'ya indirilüp hâzır u âmâde olmaları dahi müşârün-ileyh Ali Paşa'ya sipâriş ve fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 13 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Tuna yalılarında vâkı' iskelelerde mevcûd ve der-anbâr olan |**132b**| mîrî zehâ'iri Belgrad'a nakl içün Tuna Kapudanı Ali Paşa kulları me'mûr olup ve lâkin navl-ı sefîneleri ve ücret-i prostoykaların virmek içün bir mu'temedün-aleyh kulları ta'yîn olunup ve müşârün-ileyh Ali Paşa kulları sefîneler tedârük idüp iskelelere getürdükde navl-ı sefînelerin ve prostoyka ücretlerin ta'yîn olunan mu'temedün-aleyh kulları yedinden virilüp, eğlendirilmeyüp nevrûz-ı sultânîden mukaddem sefînelerin irsâli lâzım ve Demürkapu'da mevcûd bulunmaları mühimm olmağla hâliyâ hınta mübâya'asına me'mûr olan Selîm Ağa kulları

ta‘yîn olunup ve mûmâ-ileyh Selîm Ağa kullarına ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den şimdilik ale'l-hisâb on yük akça irsâl olunup husûs-ı mezbûra me’mûr buyurulmak üzere arz ve telhîs olundukda: “İmdi telhîs mûcebince hızmet-i mezbûra müşârün-ileyh Selîm Ağa ta‘yîn olunup ve Hazîne-i âmire'den on yük akça irsâl oluna” deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın husûs-ı mezbûr içün mûmâ-ileyh Selîm Ağa'ya on yük akça irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 14 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Tersâne-i âmire'de mukaddemâ binâ olunup bin yüz bir senesinde kapudan-ı Bahr-i Siyâh olan Mezamorta Mustafâ Paşa ile Tuna'ya irsâl olunan otuz kıt‘a Tuna fırkatalarından mâ‘adâ inşâ’a'llâhü te‘âlâ |133a| bin yüz iki senesi evvel-bahâr-ı meymenet-âsârında vâkı‘ olacak sefer-i hümâyûn içün dahi on kıt‘a Tuna fırkatası ve zikr olunan fırkatalardan mâ‘adâ tûlen beş zırâ‘ ve arzen iki zırâ‘ sâ’ir Tuna fırkatalarından îzdiyâd ve kadırga kıçlı olmak üzere mahsûsan Sadr-ı âlî içün bir kıt‘a Tuna fırkatası binâ olunmak fermân olunup asâkir-i İslâm sefâyin ile nehr-i kebîrlerden mürûr u ubûr eylemek iktizâ eyledükde fırkata-i mezbûra dahi Sadr-ı âlî süvâr ve asâkir-i İslâm Nehr-i kebîrlerden mürûr u ubûr içün zikr olunan fırkatanın binâsına Tersâne-i âmire'de mübâşeret olundı.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 15 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Yoklama Fermân Şuden-i Ehl-i Hıref: Ehl-i hıref ta‘bîr olunan esnâf ki, vazîfe-i mu‘ayyene-i pâdişâhî birle mîrî ehl-i hıref i‘tibâr olunup yedi-sekiz yüz neferden mütecâviz esâmî olup ehl-i hıref değil ehl-i huzûr olduklarında şübhe olmayup sefer ve hareket kaydları dahi olmayup ancak Sarây-ı hümâyûna müte‘allık her ne asl hızmet iktizâ ider ise ücret-i kâmilelerinden izdiyâd ücret ile hızmetleri mukarrer olup ve her hırfetin mahsûs kethudâları ve yiğitbaşıları olup ve mahsûsan ulûfe defterleri olup ve arz ağaları add olunan Bâbü's-sa‘âde ağavâtından |133b| hazînedârbaşı ağa ma‘rifetiyle ağa-yı müşârün-ileyhin huzûrunda ulûfeleri tevzî‘ ü taksîm olunmak mu‘tâd-ı kadîm olmağla ve bi'l-cümle ehl-i hırefin zâbıtı hazînedârbaşı ağa olup hırfet-i mezbûrânın gerek mahlûlâtları ve gerek terakkīleri ağa-yı müşârün-ileyhin arzına mahsûs olup müşârün-ileyhin arzı mûcebince tevcîh olunagelmişdür. Ve rûz-i ulûfe Dîvân-ı Sarây-ı Sultânî'de cümle ocakların ve sâ’ir huddâmân-ı şehriyârînin mevâcibleri ihrâc olundukda ehl-i hırefin dahi mevâcibleri ihrâc olunup hazînedârbaşı ağa tarafına teslîm olunur. Ve Sarây-ı âmire-i Pâdişâhî'de “Eski Dîvânhâne”

ta'bîr olunan mahallde hazînedârbaşı ve kilârcıbaşı ağaların birbirine muttasıl mahsûs hücreleri olup ehl-i hırefin ulûfeleri hazînedârbaşı ağa huzûrunda ve Eski Dîvânhâne'de sergi olup ağa-yı müşârün-ileyhin muhâsebeciliği hızmetinde olan kâtib efendi ma'rifetiyle ulûfeleri tevzî' olunmak kānûn-ı kadîmdür.

Ve Esnâf-ı Mezbûrların Hırfetleridir ki Zikr Olunur: Tâ'ife-i kavukcuyân ve tâ'ife-i kürkciyân ve tâ'ife-i zergerân ve tâ'ife-i gazzâzân ve tâ'ife-i şemşîrgerân ve tâ'ife-i kemângerân ve tâ'ife-i teber[dâr]ân ve tâ'ife-i hayyâtân ve tâ'ife-i sîmkeşân ve tâ'ife-i rezeciyân ve tâ'ife-i düğmeciyân ve tâ'ife-i hallâcân ve tâ'ife-i mücellidân ve tâ'ife-i |**134a**| müzehhibân ve mürekkebciyân ve kâğıdcıyân ve tâ'ife-i vezneciyân tâ'ife-i hakkâkân ve sorguccıyân ve şem'dângerân ve tâ'ife-i çıkrıkcıyân ve tâ'ife-i zebgîrgerân ve tâ'ife-i tuğcuyân ve tâ'ife-i kalkancıyân ve sâ'ir mîrî olan ehl-i hırefin yevmiyeleri bir akçadan kırk-elli akçaya bâliğ olunca ulûfeleri olup bir kıst mevâcibleri yedi-sekiz yük akçadan mütecâviz olup bu takdîrce sene-i kâmilede dört kıst mevâcibleri otuz yük akçadan mütecâviz iken Sarây-ı Sultânî'de gerek Hazîne-i âmire'de ve gerek Harem-i hümâyûn'da müceddeden bir eşyâ ihdâs olunmak iktizâ eylese veyâhûd ta'mîr ü termîmi lâzım gelse Hazîne kethudâsı tarafından teberdârân-ı zülüfliyân vâsıtasıyla zikr olunan hırfetden kankı hırfet lâzım ise bevvâbân-ı sultânî irsâl olunup ol hırfetin kethudâsı veyâhûd yiğitbaşısı Sarây-ı Sultâniye'ye ihzâr olunup kethudâ-yı Hazîne'ye mülâkī oldukda iktizâ iden eşyânın ihdâsı veyâhûd ta'mîr ü termîmi sipâriş olundukda ulûfe-i mu'ayyeneleri var iken ücret-i kâmilelerinden ziyâde ücret almaları mukarrer olmağın Sarây-ı Pâdişâhî'de yapılan eşyâya ulûfelerinin intifâ'ı olmadığı eclden hırfet-i mezbûrların yoklanmaları muktazî olmağla fermân buyurılup defterdâr efendiye sipâriş buyuruldı. Ve hırfet-i mezbûrların esâmî defterleri hazînedârbaşı ağa tarafından mutâlebe olunup müşârün-ileyh tarafından |**134b**| kâtibi yediyle defter-i mezbûr defterdâr efendiye vusûl buldı. Ve defter mûcebince yoklamağa mübâşeret itdükde bi'l-cümle ehl-i hıref hâne-i defterdârîde mevcûd olup isbât-ı vücûd idenlerin yedlerinde olan ibtidâları alınup defter ile tatbîk idüp: "Lüzûmunuz yokdur" deyü cümlesinin esâmîlerin terkīn idüp ancak her hırfetden lüzûmı mertebe üçer dörder beşer ki, ba'zı hırfetin kethudâsın ve ba'zı hırfetin yiğitbaşısın ibkā idüp ve yevmiye ulûfelerin ikişer akçadan beşer akçaya varınca izdiyâd olmamak üzere Sarây-ı Sultânî'de iktizâ iden hızmetde bulunmaları içün ibkā idüp sâ'irlerinin bi'l-külliye ulûfelerin ref' idüp esâmîlerin terkīn idüp ve ibkā olunanların bir kıst ulûfeleri ancak yüz elli bin akçada karâr-dâde olduğın huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz ü telhîs olundukda

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

"mûcebince düstûrü'l-amel olmak üzere kayd oluna" deyü fermân-ı âli sâdır olmuşdur. Bu takdîrce sene-i kâmilede dört kıst ulûfeleri altı yük akça mikdârı olunup bir senede yirmi beş yük akça mikdârı tenzîl olunup sa'y-i Hazîne-i âmire olmuş olur.

***Dergâh-ı Mu'allâ Yeniçerileri Ahvâline Müte'allık Ağa Tarafından Tahrîr ve İrsâl Olunan Mektûb Mûcebince Taraf-ı Mâliyye'den Tahrîr Olunan Emr-i Şerîfin Mazmûnıdır*:** "Yeniçeri ocağı mukaddemâ ağa ve kul kethudâsı olan Mehemmed Ağa ma'rifetleri ile sefer-i hümâyûn avdetinde yoklanmağa mübâşeret olunup ve cümlesinin sâkin oldukları kasaba vü kurâ ve mahallâtı tahrîr olunup yedlerine |**135a**| yeniçeri kâtibinden imzâlu virilmiş idi. Hâliyâ ol yoklama mûcebince vilâyet-i Anadolı'da vâkı' kādîlara ve serdârlara ve a'yân-ı vilâyete Yeniçeri Ağası Ali Ağa tarafından mektûb tahrîr olunup ve her vilâyetde ve kasabât ü kurâda sâkin ü mütemekkin yeniçerilerin esâmîleri tahrîr ve iki defter olup bir defteri serdârlar yedinde ve bir defteri a'yân-ı vilâyet ma'rifetiyle sicill-i şerîfe kayd olunmak üzere tahrîr olunan ağa mektûbları mûcebince Dîvân-ı hümâyûn tarafından hükm-i hümâyûn tahrîr olunup ve mûcebince Mâliyye'den dahi hükm-i hümâyûn tahrîr olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın tahrîr olunan hükm-i hümâyûnun sûreti işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

***Sûret-i Hükm-i Hümâyûn*:** "Vilâyet-i Anadolı'nın sağ kolunda vâkı' olan (Boş) ve (Boş) ve (Boş) ve (Boş) ve (Boş) kādîları *zîde fezâ'iluhüm* ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân zikr olunan kādîlıklarda vâkı' yeniçeri serdârları *zîde kadruhüm* tevkī'-i refī'-i {ü} hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki, Engürüs tarafından Rûmili diyârına a'dâ-yı dîn istîlâsı sebebi ile sefer olunup mazarratları bilâd-ı İslâmiyye'den def' ü ref' olunmak ehemm[39]-i umûr-i dîn [ü] devlet olmağın taht-ı kazânızda ve kasabât ü kurânızda sâkin mukīm ü müsâfir yeniçeri ve cebeci ve topcı tâ'ifesinden dirlik iddi'âsını iden neferât umûmen sefer-i hümâyûna me'mûr ve korucı ve oturak olanlar Âstâne-i sa'âdet muhâfazasına ta'yîn olunup ve sefer-i hümâyûnda vâkı' hıdemât-ı aliyyemde mevcûd bulunup |**135b**| hızmeti sebkat iden neferât-ı yeniçeri hakkında mezîd-i inâyet-i husrevânemden hızmetleri mukābelesinde tekâlîf-i örfiyye ve tekâlîf-i şâkka üzerlerinden ref' olunmağla ellerinde hâneye bağlu emlâk ve arâzî tasarruf iderler deyü bir tarîk ile kendülerinden bir gûne teklîf talebiyle rencîde olunmayalar. Ve tavâ'if-i

39 Metinde امهم şeklinde yazılmıştır.

mezbûrûndan sefer-i hümâyûna gelmeyüp ol cânibde evlerinde ve yerlerinde kalanlar ve sefer bahânesiyle evlerinden çıkup me'mûr oldukları sefere gelmeyüp hıdemât-ı aliyyemde mevcûd bulunmayanların kat'an dirlikde alâkaları yokdur. Fîmâ-ba'd dirlik iddi'âsını itdirmeyüp kıyâfetleri bozılup re'âyâ şekline konılup ra'iyyet ile üzerlerine edâsı lâzım gelen teklîfleri virdürülmek bâbında mukaddemâ sâdır olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum mûcebince mektûb yazup Dergâh-ı mu'allâ'm yeniçeri ocağından sâbıkā Bağdâd ağası olan kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Hâseki Ali *zîde mecduhû* ile gönderilmiş idi. Tavâ'if-i mezbûrûndan itâ'at-i emr-i âlî idüp sefer-i hümâyûnda hıdemât-ı aliyyemde mevcûd bulunanlardan bi-inâyeti'llâhi te'âlâ istihlâsı müyesser olan Belgrad-ı sengîn-bünyâd kal'ası ve sâ'ir kılâ'ların istihlâsında hızmeti sebkat idüp hîn-i yoklamada mevcûd bulunanlar sâkin oldukları kasabât ü kurâ ve mahallât ile defter olunup ve yeniçeri kâtibi imzâsıyla imzâlanup her bir kazâya ikişer defter gönderilmişdir. Defterin birisi ahâlî-i vilâyet ma'rifetleriyle kādîlarda ve birisi |**136a**| dahi serdârlarda hıfz olunup defterde mastûrü'l-esâmî olanların hızmetleri mukābelesinde kendülerinden ve dirliği olmayan babalarından dahi oğullarını sefere techîz idüp mu'âvenetde bulunmaları hasebiyle tekâlîf-i örfiyye ve tekâlîf-i şâkka talebiyle rencîde olunmayup ve bundan sonra dahi vâkı' olan sefer-i hümâyûnda ve hıdemât-ı aliyyemde mevcûd bulunduklarınca kendülerinden ve babalarından dahi oğullarını sefere techîz idüp mu'âvenetde bulunmaları hasebiyle tekâlîf-i örfiyye ve şâkka talebiyle rencîde olunmayalar. Ve neferât-ı mezbûrûndan serhadd-i İslâmiyye'de vâkı' kal'alar muhâfazalarına me'mûr olanlardan "sıla-i rahm itmek içün geldik" deyü vilâyetlerinde bulunanların "biz serhadde me'mûruz" veyâhûd "serhadde olan zâbıtlarımızdan me'zûnen gelmişiz" dirler ise sözlerine rağbet itmeyüp sahîhü'l-esâmî olup Âstâne-i sa'âdetimde Dergâh-ı mu'allâ'm yeniçerileri ağası ve kul kethudâsı re'yleriyle yeniçeri kâtibinden sâkin oldukları kasaba vü kurânın mahallesiyle yedinde imzâlu olup varanların dahi kendülerinden ve dirliğe mutasarrıf olmayan babalarından tekâlîf-i örfiyye ve tekâlîf-i şâkka talebiyle rencîde itdirmeyeler. Ve bundan mâ'adâ kul oğullarından olup hadd-i bülûğda olanlar Âstâne-i sa'âdetimde odalarına gelüp ve garîb yiğitden dahi ceng ü harbe kādir ve silâh ilminde mâhir olanlar Âstâne-i sa'âdetimde fermân-ı âlî ile acemi oğlanı olup odalarında hızmetleri sebkat itmekle kānûn-ı kadîm üzere kapuya çıkup yeniçeri zümresine ilhâk oldukdan sonra me'mûr |**136b**| oldukları mahallerde ve hıdemât-ı aliyyemde mevcûd bulunduklarınca anların dahi kendülerinden ve dirliğe mutasarrıf olmayan babalarından dahi mahallinde oğullarını sefere techîz idüp mu'âvenetlerinde bulunmaları hasebiyle tekâlîf-i örfiyye ve tekâlîf-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

şâkka talebiyle rencîde itdirilmemek üzere sâdır olan fermân-ı âlî-şânım mûcebince bi'l-fi'l Dergâh-ı mu'allâm yeniçeri ağası olan iftihârü'l-ümerâ ve'l-ekâbîr Ali *dâme me'âliyehû* tarafından mektûb virilmeğin mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmağın buyurdum ki,

(Boş) hükm-i şerîfimle vardukda ol bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim mûcebince amel idüp dahi irsâl olunan defterde mastûrü'l-esâmî olan Dergâh-ı mu'allâ'm yeniçerilerinden ve serhaddlerde me'mûr olan yeniçerilerden dahi sahîhü'l-esâmî olup sıla-i rahm itmek içün Âstâne-i sa'âdetde yeniçeri ağası ve kul kethudâsı re'yleriyle yeniçeri kâtibinden sâkin oldukları kasabât ü kurânın mahallâtıyla yedlerinde imzâlusı bulunanların kendülerinden ve dirliğe mutasarrıf olmayan babalarından tekâlîf-i örfiyye ve tekâlîf-i şâkka talebiyle rencîde itdürilmeyeler. Ve bundan mâ'adâ hadd-i bülûğda olan kul oğullarından Âstâne-i sa'âdetde odalarına gelüp ve garîb yiğitlerden dahi ceng ü harbe kādir ve silâh ilminde mâhir olanlar fermân-ı âlî-şânım ile Âstâne-i sa'âdetimde acemi oğlanı odalarında acemi oğlanı olup hızmeti sebkat itmekle kānûn-ı kadîm üzere |**137a**| kapuya çıkup yeniçeri zümresine ilhâk oldukdan sonra me'mûr oldukları seferlerde ve hıdemât-ı aliyyemde mevcûd bulunduklarınca esâmîleri sâkin oldukları kasabât ü kurâda mahallâtıyla ve yeniçeri ağası ve kul kethudâsı re'yleriyle anların dahi yedlerinde imzâlu olanlardan ve dirliğe mutasarrıf olmayan babalarından dahi oğullarını techîz idüp mu'âvenetde bulundukları hasebiyle tekâlîf-i örfiyye ve şâkka talebiyle rencîde vü remîde itdürmeyesiz. El-hâsıl bu bâbda sâdır olan hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ve fermân-ı âlî-şânım ve ağa-yı müşârün-ileyhin mektûbı mûcebince amel idüp kat'an hılâfına rızâ vü cevâz göstermeyesiz. Tahrîren fî evâ'il-i şehr-i Cemâziye'l-evvel sene isnâ ve mi'e ve elf. Der-mahrûse-i Kostantiniyye".

İşbu hükm-i hümâyûn mûcebince Anadolı'da vâkı' orta kola ve sol kola dahi bi'l-cümle üç kıt'a hükm-i hümâyûn tahrîr ve irsâl olunmuşdur.

İtlâk-ı Hüseyin Paşa Vâlî-yi Basra Der-sâbık: Sâbıkā Basra vâlîsi olan defterdâr-ı sâbık Küçük Hüseyin Paşa'nın Sarây-ı Sultânî'de Kapuortası'nda mahbûs olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ve mahbûsluğa sebeb irsâliye-i Basra olduğı mukarrer olmağla irsâliye-i mezbûrdan olan mîrî düyûnun tedrîc ile teslîm-i Hazîne eylemek üzere ekâbir-i devletden ba'zıların iltimâsıyla habsden itlâk olunması recâ olunmağın |**137b**| habsden ıtlâk ve hânesinde edebâne hareketi bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın yevm-i merkūmda ıtlâk olunup mahbeshâne olan Kapuortası'ndan ihrâc ve taraf-ı hânesine

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.tr

azîmetleri tahakkuk bulmuşdur. Garâbet bunda ki[40], mezbûr Hüseyin Paşa işbu bin yüz iki senesi şehr-i Rebî'ü'l-âhirinin on beşinci güni fermân olunup ve sene-i mezbûr Cemâziye'l-evvelinin on beşinci güni ıtlâkına fermân olunmağla bu takdîrce bi't-tamâm otuz gün mahbûs olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 16 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Ber-vech-i iştirâk gümrük emânetin der-uhde ve iltizâm iden Sarı Osmân Ağa ile "Kappânî" dimekle müte'ârif Mehemmed Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup sâbıkā Gümrük Emîni Mahmûd Ağa'nın hazînedârı olup ve emânet-i gümrükde şöhret-şi'âr bulan Hüseyin Ağa'nın gümrük emânetinde sanduk emîni olan Dilâver Ağa'ya emânet-i gümrük-i İstanbul tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş olup kat'-ı pâye ile ser-firâz olunmağın nâ'il-i merâm olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 17 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Bin doksan yedi târîhinde vezâret-i Sarı Süleymân Paşa'da defterdâr olan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya bundan akdem Trablusşâm tevcîh olunmuş |138a| idi. Hâliyâ vezîr-i müşârün-ileyhe Cezîre-i Kıbrıs sancağı tevcîh olunup menşûrı irsâl olundı. Ve sâbıkā silahdâr-ı şehriyârîden çıkma Babadağı tarafında sefer-i hümâyûna me'mûr olan asâkir-i İslâma ser-asker ve serdâr iken eyâlet-i Şâm-ı şerîf ihsân olunan Vezîr-i mükerrem Silahdâr-ı Şehriyârî Mustafâ Paşa'ya mahlûl kalan Trablusşâm hükûmeti tevcîh ve der-uhde olunup menşûrı irsâl olundı. Ve mahlûl kalan eyâlet-i Şâm-ı şerîf hükûmeti emîrü'l-hacc olan Murtazâ Paşa'ya tevcîh ü ihsân olunup menşûrı yevm-i merkūmda irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 18 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Devlet-i aliyye'nin îrâd ve masârıfât ahvâli içün vukū' bulan müşâvere umûrının zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ve lâkin eyyâm-ı müşâvere-i merkūmda kādî'asker-i Rûmili fazîletlü efendi Defterdâr İsma'îl Efendi'den su'âl buyururlar ki: "Acabâ memâlik-i mahrûse-i Anadolı ve Rûmili'nde vâkı bi'l-külliye cizye-güzâr keferenin cizye mâlları ne mikdâr olur?" deyü su'âl buyurdukları̇nda Defterdâr İsma'îl Efendi su'âllerine cevâb virüp "cizye-güzâr olan keferenin cizye defterleri mahsûsan bir aklâmda olmayup aklâm-ı Hazîne'nin birkaç ka-

40 Metinde کونده که şeklinde yazılmıştır.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

lemlerinde olmağla bi'l-cümle cizye mâlı ne mikdâr olduğı başka hisâb olunmamışdur" deyü |**138b**| cevâb virdüklerinde kādî'asker efendi buyururlar ki: "Acabâ cizye-güzâr keferenin defterleri bi'l-külliye bir kalemde derc ve mevcûd olunup mahsûsan bir kalem olup bi'l-cümle cizye mâlı başkaca hisâb olunsa ma'kūl ü münâsib görülmez mi?" deyü redd-i cevâb itdüklerinde taraf-ı Sadr-ı âlî'den defterdâr efendiye lisânen fermân sâdır olup "fazîletlü efendi hazretlerinin buyurdukları minvâl üzere cizye-güzâr olan keferenin bi'l-cümle cizye defterleri asl cizye kalemi olan Harâc Muhâsebesi Kalemi'ne ilhâk olunup cümlesi bir aklâm olmak münâsibdür" deyü fermân buyurmuşlar. Çûn ki cümle Cizye Defterleri bir kalemde derc olunmak fermân buyuruldı, Başmuhâsebe Kalemi'nde olan gerek vilâyet-i Erzurûm ve gerek Tokat[41] cizyeleri ve cezîrelerden Cezîre-i Sakız ve Cezîre-i Kıbrıs cizyelerinin Cizye Defterleri Başmuhâsebe Kalemi'nden ref' olunup asl Cizye Kalemi'ne zamm ü ilhâk olundı. Ve Mensûh Aklâmı i'tibâr olunan kalemde selâtîn-i mâziye-i Âl-i Osmân'ın ve vüzerâ-yı izâm-ı sâbıkanın evkāfı re'âyâsının cizyelerine "ziyâde-i cizye" deyü ta'bîr olunup cümlesinin defterleri asl Cizye Muhâsebesi Kalemi'ne zamm ü ilhâk olundı. Ve Burusa Mukāta'ası i'tibâr olan aklâmda dahi Taşoz ve Aynaroz ve Midillü ve Bozcaada ve sâ'irlerin cizye defterleri |**139a**| Burusa Mukāta'ası'ndan ref' olunup Cizye Kalemi'ne zamm ü ilhâk olundı. Ve zikr olunan aklâmın hâcelerine ve hulefâlarına hıtâben Dîvân tezkiresi vârid olup: "Kalemlerinizde cizye-güzâr keferenin cizyeleri asl Hazîne kalemi olan Harâc Muhâsebesi Kalemi'nde derc olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın gerekdir ki, kalemlerinizde olan cizye defterlerin cizye muhâsebecisi olan Büyük Tezkireci Mustafâ Efendi'ye teslîm idesiz" deyü vârid olan fermân-ı şerîf mûcebince üç aklâmda olan cizye-güzâr keferenin bi'l-cümle defterleri müşârün-ileyh Tezkireci Mustafâ Efendi'ye teslîm olundı. Ve cizye hulefâları avâ'id husûsunda kadîmden şâkîler iken kalemleri ma'mûr olup avâ'idleri mübâlağa ile terakkī bulmuşdur. Ve Başmuhâsebe Kalemi ile Burusa Mukāta'ası'nda cizyelerden mâ'adâ mukāta'ât-ı kesîre olmağın hâceleri ve hulefâları kalemlerinde ibkā olunup ancak Mensûh Kalemi hâceliği ref' olunup kalem-i mezbûr halîfesi olan Ali Halîfe sıfr-ı yed[42] kalmağla gadr olduğı râygân olmuşdur. Zîrâ mezbûr Ali Halîfe hâlet-i fakr ile aceb-i uzlet ü inzivâsı ve kanâ'at ü ferâgat ile garîb gınâsı ve istiğnâsı

Azl-i Ali Halîfe-i Ziyâde-i Cizye:

41 Metinde قوقات şeklinde yazılmıştır.

42 Metinde "sarf-ı yed (صرف يد) şeklindedir.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

var idi. Ve bu kadar fakr ü fâkayla bî-tâkat iken kimseye arz-ı iftihâr ve ihtiyâc i'lâm ü izhâr idüp baş eğmezdi. Ve dergâh-ı Hakk'ı koyup der-i mîr ve |139b| vezîre varmaz idi. Ve sinni altmışa bâliğ olup kırk seneden berü kalem-i mezbûrun kitâbet ve tahrîri hızmetinde olup kalîl ü kesîr kalem-i mezbûr avâ'idi ile kanâ'at üzere idi. Ve bu ahvâlde ve pîrlik deminde zücâc-ı dil-i nâzik-mizâcını seng-i hakāret ile inkisâr itdiler. Çûn ki ahvâl-i âleme ibret nazarı ile nâzır oldı ve kanâ'at kûşesin ihtiyâr idüp bu ebyât vird-i zebânı olup dâ'imâ kalb-i mahzûnuna tesellî virir idi.

Gazel-i hasb-i hâl

Ey gönül eyleme gel dünye-i gaddâra heves
Pâkler eylemedi çûn ki bu murdâra heves

Rîş-handına gönül virme sakın devrânın
İtme hercâyîdür ol şûh-ı sitem-kâra heves

Seni dehr aldamasun delle-i muhtâre gibi
Kati sehhâredür itme bu mekkâra heves

Cânın atma oda hırs ü hevâya uyuben
İtme pervâne gibi yanmağiçün nâra heves

Ey Latîfî ko cihân cîfesini zâglara
Bülbül-i gülşen-i kuds itmeye murdâra heves

Bî-çâre Ali Halîfe dâ'imâ işbu gazel-i münâsibi vird-i zebân idinüp kalb-i mahzûnuna tesellî virir idi.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 19 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'da kahvecibaşılıkdan çıkma zümre-i sipâhiyân ağalığından Trablusşâm hükûmetinden ma'zûl Benli Hüseyin Paşa'ya eyâlet-i Mûsul hükûmeti |140a| tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş olup bu kadar zamândan berü ma'zûl iken nâ'il-i merâm oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 20 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Cemre-i evvel be-havâ, bâ-kavl-i müneccimîn, fî 2 Ca. sene 1102.

Halîc-i Kostantiniyye'de mukābele-i Sarây-ı Sultânî'de vâkı' "Tophâne" dimekle ma'rûf mahallde kârhâne-i Tophâne'de top döküldükce vezîr-i a'zamların teşrîfleri mu'tâd-ı kadîm olmağın yevm-i merkūmda on kıt'a top

dökülmek üzere furunlarda olan bakır hâzır ü âmâde olmağla Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa vüzerâya mahsûs olan keştîye süvâr ve Tophâne-i âmire'ye teşrîf buyurup zikr olunan furunlarda hâzır olan bakıra küşâd virilüp kālıblara cereyân itdükde on kıt'a top vücûda geldükde kurbânlar zebh olunup dökücibaşıya ve sâ'ir döküci neferât-ı huddâmâna taraf-ı Sadr-ı âlî'den başka başka altun-ı firâvân in'âmından sonra topcıbaşı ağaya ve dökmecibaşıya ve tophâne nâzırı olan Osmân Paşazâde Mustafâ Efendi'ye hil'at-ı fâhire ilbâs olunmağla ser-firâz kılındılar. Ve Defterdâr İsma'îl Efendi zikr olunan topların döküldüği vaktde Tophâne-i âmire'de mevcûd olmağın müşârün-ileyh defterdâr efendi dahi huddâmân-ı döküciyâna in'âm-ı firâvânı istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, |140b| fî 21 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Kocaili sancağında vâkı' zu'amâ ve erbâb-ı tîmâr ki, "mensûhât" dimekle meşhûrdur, donanma-yı hümâyûn ile deryâ seferine me'mûr oldukları senelerde tîmâr ve ze'âmetlerinin yazuları mikdârı bedelleri taraf-ı mîrîden ahz ü kabz olunmak mu'tâd-ı kadîm olmağın zikr olunan zu'amâ ve erbâb-ı tîmâr ashâbından bedel-i mezbûrun tahsîli mümkin olmamağla yazuları mikdârı bedelleri zu'amâ ve erbâb-ı tîmârın karyeleri mahsûllerinden tahsîl ve mîrî içün ahz ü kabz olunmak içün sâbıkā mîr-alem olan erbâb-ı gediklüden Osman Ağa ta'yîn olunup ber-mûceb-i fermân-ı âlî irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 22 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Çûn ki bin yüz iki senesinin evvel-bahâr-ı meymenet-âsârında vâkı' olacak sefer-i hümâyûna me'mûr olan asâkir-i İslâmın davarları içün ziyâde arpa tedârüki lâzım ü mühim olmağın bin yüz iki senesine mahsûb olmak üzere Silistre sancağında vâkı' kazâların balkan ta'bîr olunan Nadir ve Çenge ve Kazan derbend ve balkanlarının cânib-i cenûbîsinde Nehr-i Tuna'ya karîb olup ve iskeleye nakli münâsib olan kazâların avârızları mukābelesinde Istabl-ı âmire ocaklığı olan arpaları altmış üç bin iki yüz kîle arpa olup aynî arpaları |141a| Niğbolı İskelesi'ne nakl idüp kabzına me'mûr olan nüzül emîni vekîline teslîm olunmak üzere fermân olundı. Ve livâ-i mezbûra tâbi' balkan-ı mezbûrun cânib-i şimâlîsinde vâkı' olup Nehr-i Tuna'ya ba'îd olan kazâların arpaları altı bin yedi yüz kîle arpa olup Niğbolı İskelesi'ne naklde usretleri mukarrer olmağın otuzar akça hisâbı üzere her dört kîlesi bir guruşa bedelleri mîrî içün tahsîl olunmak fermân buyuruldı. Ve bundan mâ'adâ Edirne ve Hayrabolı ve

Yanbolı ve Zağra âhûrlarında kışlayan mîrî şütürân ve esterân içün avârızları mukābelesinde arpa ve saman viregeldikleri mu'tâd-ı kadîm olup ocaklık olmağla ve lâkin âhûrân-ı mezbûrlarda mîrî şütürân ve esterân kışlamayup ocaklık olan arpa ve samanlarının lüzûmı olmamağla ve kazâ-i mezbûrân ahâlîlerine aynî arpa ve samanların âhûrân-ı mezbûrâna naklde usretleri mukarrer olmağın bin yüz iki senesine mahsûb olmak üzere avârızları mukābelebesinde ocaklık olan arpa ve samanlarının bedelleri taraf-ı mîrîden tahsîl olunmak içün fermân-ı âlî sâdır olmağın Edirne âhûrı ocaklığı olan ilhâkāt-ı Edirne ma'a Gülsurut nâhiyesi ve Cisr-i Mustafapaşa ve Dimetoka ve Cisr-i Ergene ve Sultânyeri nâm-ı dîger Dağardı ve Akçakızanlık ve sâ'ir kazâların avârızları mukābili olan |**141b**| arpaları kırk yedi bin iki yüz seksen bir kîle arpa ile otuz iki bin sekiz yüz yetmiş dokuz kantâr saman olup ve Hayrabolı âhûruna ocaklık olan Gümülcine ve Hayrabolı ve Migalgara ve İpsala ve Keşan ve sâ'ir kazâların avârızları mukābili olan arpaları otuz beş bin yedi yüz doksan dokuz kîle arpa ile on bin yedi yüz on üç kantâr saman olup ve Yanbolı âhûrına ocaklık olan Yanbolı ve nevâhî-i Yanbolı ve Karinâbâd ve İslimye ve sâ'ir kazâların avârızları mukābili olan arpaları yirmi üç bin iki yüz yetmiş kîle arpa ile on beş bin iki yüz yirmi beş kantâr saman olup ve Zağra âhûrına ocaklık olan Zağra-i Atîk ve Zağra-i Cedîd ve Çırpan kazâlarının avârızları mukābili olan arpaları yirmi bir bin altmış iki kîle arpa ile on üç bin yedi yüz otuz dört kantâr saman olup zikr olunan dört kıt'a âhûrların ocaklık arpaları ile samanları ve Silistre sancağına tâbi' olup balkanın cânib-i şimâlîsinde vâkı' olan Rusikasrı kazâsı ile Ahyolu kazâsının arpaları bi'l-cümle yüz otuz dört bin yüz doksan sekiz buçuk kîle arpa ile yetmiş iki bin beş yüz elli bir buçuk kantâr saman olup şa'îrin her bir kîlesi otuz akça hisâbı üzere her dört kîlesi bir guruşa ve samanın her bir kantârı |**142a**| onar akça bedelleri taraf-ı mîrîden tahsîl olunup ve aynî arpa ve saman mutâlebesiyle re'âyâ fukarâsına zulm ü ta'addî olunmamak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın zikr olunan arpa ve samanın bedelleri fermân-ı âlî mûcebince hisâb olundukda otuz dokuz bin beş yüz doksan beş buçuk esedî guruş olup ve her esedî yüz yirmişer akça hisâbından kırk yedi yük elli bir bin dört yüz altmış akça olmağın her altmış bin akçası bir kîse olmak üzere yetmiş dört kîse ile on bir bin dört yüz altmış akça kusûrı olup zikr olunan ocaklık arpa ve saman bedelleri her âhûra başka başka mu'temedün-aleyh kimesnelere der-uhde ve iltizâm olunup bedel-i mezbûrların tahsîli içün Mevkūfât Kalemi'nden emr ve defterleri tahrîr olunup der-uhde ve iltizâm iden tahsîldârlara bâ-fermân-ı şerîf virilmişdir. Kıyâs oluna ki, mîrî şütürân ve esterân içün dört kıt'a âhûrların ne mikdâr masârıfâtı olurmuş. Şütürân ve esterân âhûrân-ı

mezbûrânda kışlamadığı hâlde ocaklık iktizâ itmedüğünden re'âyâ fukarâsına merhameten bedellerinin fileri mübâlağa ile izdiyâd olmayup ma'kūl vech üzere bedelleri tahsîl olundukda Hazîne-i âmire'ye yetmiş dört kîse intifâ'ı |142b| olduğı nümâyândır.

Tedârük-i Lağımcı ve Neccâr ve Suyolcı ve Seng-tırâşân: Bin yüz iki senesi evvel-bahâr-ı meymenet-âsârında vâkı' olacak sefer-i hümâyûn mühimmâtından olan lağımcı ve neccâr ve suyolcı ve seng-tırâşân tedârüki lâzım ve umûr-ı mühimm olmağın İstanbul kādîsı fazîletlü efendi ve mi'mâr ağa ma'rifetleri ile ve sene-i sâbıkada tedârük olunduğı minvâl üzere elli nefer lağımcı ve elli nefer neccâr ve beş nefer suyolcı ve on beş nefer seng-tırâşân tedârük ve ihrâc olunup ve her bir neferine taraf-ı mîrîden seksener guruş ücret virilmek üzere ve kırkar guruşı ber-vech-i pîşîn mi'mâr ağa ma'rifetiyle edâ ve teslîm olunup ve kırkar guruşı dahi edâ-yı hızmetden sonra virilmek üzere zikr olunan ol mikdâr neferât üstâd olup hızmetlerinin uhdesinden gelmeğe kādir olanlardan ihrâc [ve] bir gün evvel mevcûd olmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın her birisinin yarar kefilleri alınup ve huccet-i şer'iyye olunup ve içlerinden ahvâl bilür biri bölükbaşı ta'yîn olunup lağımcıbaşı yanında hâzır u mevcûd bulunmak üzere İstanbul kādîsına ve mi'mâr ağaya hıtâben Mevkūfât Kalemi'nden emr-i şerîf tahrîr olunmuşdur. Ve bundan mâ'adâ Avlonya sancağına tâbi' |143a| Ergirikasrı kazâsının avârızları mukābelesinde kadîmden ocaklık olan on nefer suyolcıları dahi vâkı' olacak sefer-i hümâyûnda mevcûd bulunmak üzere Ergirikasrı kādîsına hıtâben mü'ekked emr-i şerîf tahrîr olunup irsâl olunmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 23 Şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Nemçe kralı olan kral-ı menhûs tarafından ilçi ihrâc olunup Budin'e vusûlünün haberi beyne'n-nâs şüyû' bulmuşdur. Ve bundan mâ'adâ Vezîr-i a'zam-ı sâbık merhûm Mustafâ Paşa'nın vezâretinde taraf-ı Devlet-i aliyye'den Nemçe kralına ilçilik ile irsâl olunan mîr-kelâm ve erbâb-ı dil ve hüsn-i edâya kādir ve kelâm-ı ibârât ve ta'bîrât ile ilbâsa mütekādir ashâb-ı sahn-ı verâ' a'nî Zülfikār Efendi'den re'îsü'l-küttâb olan Ebûbekir Efendi'ye ve der-i Sadr-ı âlî'de ser-i kârda olanlara ve sâ'ir ekâbir-i devlete mektûbları vârid olup müşârün-ileyh Zülfikār Efendi'nin mahdûm-ı mükerremleri ve kapu kethudâları olan (boş) mektûb-ı mezbûrları der-i devlet-medârda ashâbına teblîğ itdükde kral-ı menhûs tarafından ilçi ihrâcının haberi pederleri Zülfikār Efendi'nin bi'z-zât oğluna irsâl eyledüği mektûbda işâret olunduğı mahdûm-ı merkūmdan şüyû'

bulduğundan mâ'adâ mahdûm-ı mûmâ-ileyhin lisânından istimâ' |**143b**| iden Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından ulûfeli Küçük Mustafâ Çavuş'dan istimâ'ımız olmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı, el-uhdetü ale'r-râvî. Ve bundan kat'-ı nazar Zûrnâzen merhûm Mustafâ Paşa'nın kapudanlığı âleminde mührdârı olup Vezîr-i a'zam-ı merhûm Köprili Mehemmed Paşa'nın makbûl ü mergūbı ve ef'âl ve ahvâl ü akvâlda mu'tekadı olup hâliyâ der-i devlet emekdârı erbâb-ı gediklü zümresinden ahvâl-şinâs Küçük Siyâvuş Ağa bu hakīr ile kadîmden âşinâ olup ve hakīre mahabbeti kemâlde olduğı mukarrer olup her bâr hayır du'âlarına mazhar-ı vâkı' olurduk. İttifâk yevm-i merkūmda müşârün-ileyh Siyavuş Ağa'ya Aksarây semtinde dûş olup hem-rikâb mükâleme olunup esnâ-yı kelâmda ahvâl-i sefer müzâkeresinde "bu sene-i mübârekede gālibâ hareket-i sefer gāyet karîb olmak[43] ihtimâli vardır. Belki ramazân-ı şerîfden mukaddem hareket-i sefer iktizâ ide. Ammâ ki, seninle âşinâlık kadîm olup ve miyânımızda mahabbet-i ezelî sâbit olduğı eclden sana müjde olsun ki kral-ı menhûs tarafından ilçilik hurûcı muhakkak olup ve Ösek Kal'ası'na vusûli mukarrer olmuşdur. İnşâ'a'llâhû te'âlâ alâmet-i hayrdan" deyü işrâb ve müjde eyledükde râhımız mufârakat iktizâ itmekle Murad Paşa Câmi'i kurbünde vâkı' furun-ı habbâzînden mufârakat olunup |**144a**| ilçi-i mezbûrun netîce-i ahvâlini bi't-tamâm takrîre zamân olmaduğından ferdâya kalup bir mülâkāta dahi münhasır oldı. Ba'dehû bir rivâyet dahi istimâ' olundı ki, ilçi-i mezbûrun hurûcundan Kal'a-i Belgrad muhâfızı olan Kemânkeş Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa tarafından ulak ile mektûb vârid olup der-i devlet-medâra ilçinin hurûcın i'lâm itmekle Sadr-ı âlî kapucubaşılarından bir mu'temedün-aleyh ile istihdâm kullarından Ahmed Bey yedleriyle ilçi-i mezbûr masârıfi içün altı bin altun müşârün-ileyh Kemânkeş Ahmed Paşa tarafına irsâl olunup taraf-ı Sadr-ı âlî'den bu minvâl üzere fermân sudûr bulur ki, "ilçi-i mezbûr zahmete girüp bu tarafa gelmekden Belgrad'da istirâhat ile meks ü ârâm eylesün. İnşâ'a'llâhü te'âlâ asâkir-i İslâm ile Belgrad sahrâsına muhayyemgâh ile Ordu-yı hümâyûn'un nüzûli vukū' buldukda ilçi-i mezbûrun gerek lisânen takrîrleri ve gerek nâmenin mefhûmları her ne mâdde ise ol zamân görilür. Hâliyâ zahmete girüp bu tarafa hareketden ferâgat ve Kal'a-i Belgrad'da istirâhat ü râhat ile meks ü ârâm idüp irsâl olunan altı bin altunı ilçi-i mezbûr masârıfâtı içün sarf idüp zarûret ve muzâyaka çekdirmeyesin" deyü Kemânkeş Ahmed Paşa'ya mektûb irsâl |**144b**| olunduğı istimâ' olunmuşdur.

43 "olmak" kelimesi mükerrer

***El-kıssa*:** İlçi-i kral-ı menhûsun ihrâcından rivâyetân-ı mezbûretân sıhhatda olduğı hâlde tahrîr-i nâmesi ve cevâb-ı ilçisi ne tarz ve ne vâdî üzere olduğı ma'lûm-ı râygândır. İnşâ'a'llâhü te'âlâ ihrâc-ı ilçiden mağlûbiyyet alâmeti nümâyân ve zuhûr ider.

Hikâyet: Nakl ü rivâyet olundı ki, Kamaniçe vâlîsi olan Kahraman Paşa tarafından Leh kralı tarafına câsûsluk içün tâ'ife-i bâzergândan bir Ermeni irsâl olunup memleket-i Leh'de kadîmden tahtgâh-ı kral olan Daniska'ya vusûl buldukda iki ilçiyi mevcûd bulur. Biri kral-ı menhûs Nemçe tarafından ve biri Maskov kralı tarafından gelmiş ve ikisi Leh kralının huzûruna vusûl ve mülâkī oldukları günde câsûsluğa varan Ermeni mahall-i dûr-bîn-i kral-ı Leh ile içilerin cem'iyyetlerinde mevcûd olup Nemçe kralı nâmesinde tahrîr olunan mâdde: "Niş tarafından leşker-i azîm ile bizim Türk üzerine hücûmumuz mukarrer. Sen dahi memleketinden leşker-i firâvân ile hareket idüp memleket-i Erdel'i kabza-i tasarrufa alup zabt ü rabt idesiz" deyü mefhûm-ı nâmesi itmâm buldukda ve Maskov kralının nâmesinde tahrîr olunan madde: "Bu sene niyyetim tahtgâh-ı Âl-i Cengiz'de olan Kırım memleketine leşker-i firâvân ile hareket ve memleket-i mezbûrı leşkerimin atı ayağı altında |145a| pâymâl itmekdir. İmdi sen dahi Eflâk ile Boğdan memleketlerin kabza-i tasarrufa getürmeğe takayyüd ü ihtimâmda sa'y-i {ü} belîğ idesin" deyü tahrîr eylemiş. Ammâ bu hilâlde Fransa tarafından ilçinin haberi vürûd buldukda Maskov ilçisi ile Nemçe ilçisini ihtifâya çeküp mahfî menzillerde ri'âyetlerine takayyüde iştigāl gösterdiler. Ve Fransa ilçisin istikbâl idüp tevkīrden sonra nâme-i Fransa'dan su'âl eylediler. İlçi-i Fransa cevâb virdi ki: "Bir âlî dûr-bîn ve cem'iyyet olunup ol cem'iyyet-i dûr-bînde nâme-i Fransa kırâ'at oluna. Çûn ki mevâdd-ı ilçi-i Fransa üzere âlî cem'iyyet ve dûr-bîn olundı, nâme-i Fransa âşikâre ol cem'iyyetde kırâ'at olundukda tahrîr eylemiş ki mesmû'ım oldı ki, taraf-ı kral-ı Nemçe'den Erdel üzerine hareket idüp leşker çekesin ve Maskov dahi Kırım üzerine hareket idüp leşker çeke. İmdi gerek sen ve gerek Maskov krallık ve padişahlık sevdâsında olmayasız. İkiniz dahi birer hatvan pâyesindesiz, edebiniz ile oturasız. Benim Âl-i Osmân pâdişâhı ile niyyetimiz aradan Nemçe'i ber-taraf itmekdir. Eğer ki nâmeden mütenebbih olmayup nâ-sezâ hareket iderseniz Nemçe'i ber-taraf itdükden sonra ikinizin dahi üzerinize leşker-i firâvân ile |145b| sefer idüp memleketlerinizi değil bu cihânı başınıza dar iderim. Son peşîmânlık fâ'ide virmez. Hemân edebiniz ile hatvanlık pâyesiyle hareket idesiz" deyü nâmede tahrîr olunmuş. Ve İlçi-i Fransa Leh kralından cevâb-nâme talebine tenezzül ve rağbet itmeyüp dûr-bîn ve cem'iyyet gününün irtesi bilâ-cevâb-nâme avdet

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

idüp taraf-ı Fransa'ya revâne eylemiş. Leh kralı dahi Nemçe ve Maskov ilçilerine nâme-i Fransa'yı ifâde idüp: "Bir tarafa hareket itmeğe kādir değilüm" deyü ilçiyân-ı mezbûrâna şâfî cevâb virdüğin câsûsluğa varan tâ'ife-i bâzergândan mezbûr Ermenî'nin mesmû'ı olan ilçiyân haberin vâli-i Kamaniçe olan Kahraman Paşa'ya i'lâm eyledüği ba'zı ekâbir-i devletden istimâ' iden ehibbâdan mesmû'ımuz olmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Menâkıb: Kassâbbaşı olanlara ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den teslîm olunan ve ba'zı emvâlden emr-i şerîf-i âlî-şân ile havâle olunan akça ile kassâbbaşı olanlar koyun mübâya'a ve iştirâ idüp kassâbbaşıların muhâsebeleri tahrîr olundukda hisâbları kadîmden ayaklı koyun hisâbı olup ve her koyun yüz yetmişer akçaya mübâya'a olunup ve her bir koyun on iki vakıyye olmak üzere hisâb olunup ve bundan mâ'adâ |146a| her bin koyunda yüz yirmi beş re's koyun mürde mahsûb olmak üzere muhâsebelerinde tahrîr olunmak mu'tâd-ı kadîm olup ve lâkin bin yüz bir senesinde vâkı' sefer-i hümâyûnda ibtidâ hareket olunduğı günden avdet-i sefer olup Âstâne-i sa'âdete dâhil olunca Kappânî Mehemmed Ağa ile Sarı Osmân Ağa ber-vech-i iştirâk kassâbbaşılık muhâsebeleri tahrîr ve baş muhâsebeden hisâbları görüldükde mu'tâd-ı kadîm üzere ayaklı koyundan görülmeyüp sefer-i hümâyûnda ta'ayünâta tevzî' ü taksîm olunan gûşt-i ganemleri ne mikdâr olur ise her kıyyesi on üçer akçadan hisâbları görülmek fermân buyurılup hisâb-ı merkūm üzere sinîn-i sâbıkalarda olan ayaklı koyun hisâbınca bin re's koyunda ne mikdâr fâ'ideleri olur imiş ve hâliyâ kıyye hisâbından ne mikdâr zarar isâbet idermiş kıyâs oluna ki, bin re's mübâya'a koyununa yüz yirmi beş re's koyun mürde mahsûb olunup bin yüz yirmi beş re's koyun yüz yetmişer akçadan yüz doksan bir bin iki yüz elli akça olup mürdesiyle bin koyundan on iki bin vakıyye gûşt hisâb olunup mürdenin her bir re'si on ikişer kıyye hisâbınca bin beş yüz vakıyye gûşt kassâbbaşının kesri îcâb ider. Zikr olunan bin re's ayaklı koyunun baş ve paça ve ciğer |146b| ve postı ki, cümlesine sakāt ta'bîr olunur, ol dahi fâ'idedendir. Ve ayaklı koyun hisâbından muhâsebe görüldükde bin re's koyunun mürdesiyle mübâya'ası yüz doksan bir bin iki yüz elli akça mübâya'a hisâb olunur idi. Hâliyâ kıyye hisâbından ve her kıyyesi on üçer akçadan hisâb olundukda mübâya'a fesh olmağla mübâya'a hisâbından mürdesiyle bin re's ayaklı koyunda otuz beş bin iki yüz elli akça kesr îcâb ider. Zîrâ elli bin ayaklı koyun mürdesiyle yüz yetmişer akçadan doksan beş yük altmış iki bin beş yüz akça olur. Ammâ elli bin re's koyun on ikişer kıyyeden altı yüz bin kıyye lahm idüp her bir kıyyesi on üçer akçadan yetmiş sekiz yük akça olup mübâya'a hisâbından aşağı varıldukda bu

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

takdîrce elli bin ayaklı koyun hisâbından kassâbbaşıların on yedi yük altmış iki bin beş yüz akça zararları îcâb itmiş olur.

Mısrâ‘:

Var kıyâs et vüs‘at-i deryâ-yı rahmet n'idüğin.

Nesr: Akça hisâbından kat‘-ı nazar bin re’s koyundan mürde tutılan yüz yirmi beş re’s koyun helâk olmaduğı hâlde on ikişer kıyyeden bin beş yüz kıyye gûşt fâ’ideleri mukarrer ve koyun muzâyaka mevsimine müsâdif olmaduğı hâlde her bir koyun on yedişer kıyye geldükde on ikişer kıyyeden |**147a**| mâ‘adâ her koyunda beşer kıyye gûştden beş bin altı yüz yirmi beş kıyye gûşt hâsıl olup bu cümle her bin re’s ayaklı koyundan on dokuz bin yüz yirmi beş kıyye gûşt hâsıl olur. Matlûb olan on iki bin kıyye gûşt aşağı varıldukdan sonra bin re’s koyundan ve mürdesinden ve izdiyâd-ı kıyyesinden yedi bin yüz yirmi beş kıyye gûşt fâ’ide itmiş olurlar. Ve sakāt ta‘bîr olunan mâddeden deri akçası onar akçadan on bir bin iki yüz elli akça ve baş ve paça dörder akçadan dört bin beş yüz akça ve ciğer beşer akçadan beş bin altı yüz yirmi akça ki, bu cümle mürdesiyle bin re’s ayaklı koyunun sakāt akçası cem‘an yirmi bir bin üç yüz yetmiş akça dahi fâ’idedendir.

Mısrâ‘:

İğidliğe dahi sitâre gerek

El-kıssa: Sinîn-i sâbıkalarda kassâbbaşı olanlar ne mertebe fâ’ide eyledükleri mülâhaza olunup kıyâs oluna. Bâ-husûs seferlerin evâ’ilinde koyun altışar yedişer yaşar bulunur iken her koyun yirmi dörder yirmi beşer kıyye geldükde ne mertebe fâ’ide iderler imiş? Ale'l-husûs defterdâr-ı sâbık Yûsuf Efendi'nin bin yetmiş sekiz târîhinde Yenişehir kışlasında kassâbbaşı oldukda her koyun yirmi beşerden noksân gelmez iken ve bin seksen dört târîhinde Babadağı kışlasında |**147b**| müşârün-ileyh Yûsuf Efendi kezalik kassâbbaşı iken ve Eflâk memleketi hem karîb ve hem Eflâk koyunı kıyye basduğı meşhûr olmağla her koyun yirmi beşer yirmi altışar kıyye geldüğinde tâ’ife-i kassâbânın ittifâkları beyne'l-kassâbân müttefakun-aleyh iken târîh-i mezbûrda iz‘âf ve müzâ‘af ne mertebe fâ’ide olunduğı kıyâs oluna. Mühendisân-ı firâset-karînin ittifâkları dahi müşârün-ileyh Yûsuf Efendi'nin hâliyâ sermâye-i kadîmi ol vaktin kassâbbaşılığından bâkī olduğuna müttefakun-aleyh üzerelerdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 24 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Devlet-i aliyye'nin ba‘zı umûr-ı {ü} mühimmeleri içün gerek serhadd-i İslâmiy-

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

ye'de muhâfızîn olan guzât-ı müslimîn tarafına ve gerek serdâr ve ser-askerân taraflarına ve gerek mâl-ı mîrî mültezimlerinin tahsîldârları tarafına ulakların âmed ü refti sinîn-i sâbıkada vâkı‘ vüzerâ-yı izâmın asrlarında mübâlağa ile kesret [ü] vefretleri olup taraf-ı mezbûrların birine giden ulak ednâ mertebe sekiz-dokuz menzil bârgîri ile azîmet itdükde iki-üç süriciye muhtâc olup umûr-ı {ü} vâhid içün hareket iden ulak süricileri ile ednâ mertebe on iki menzil bârgîri ile azîmetleri mukarrer olduğundan mâ‘adâ ekâbir-i devletin bâ-husûs vüzerâ etbâ‘ının kendü umûrlarına müte‘allık bir ahvâlleri iktizâ eyledükde |**148a**| irsâl eyledükleri huddâmlarını kendü davarları ile irsâl itmeyüp bir tarîkıla dörder-beşer menzil bârgîri içün Dîvân-ı hümâyûn tarafından hükm-i hümâyûn alup irsâl eyledüklerinden gayri tâ’ife-i bâzergânın poliçelerine müte‘allık ahvâl zuhûr eyledükde bâb-ı irtişâ meftûh olduğı cihetden kuvvet-i mâliye ile tâ’ife-i bâzergân dahi menzil içün hükm-i hümâyûn aldukları mukarrer olmağın masârıfât-ı bârgîrân-ı menzil tezâyüd ve izdiyâd olduğundan kat‘-ı nazar İstanbul menzili ile Silivri menzilinin zarar ve fâ’idesi birbirine takās olmak içün zikr olunan iki menzil senede on beş yük yetmiş beş bin akça görülmek üzere ve meblağ-ı mezbûr Gümrük-i İstanbul mülhakātından olup gazab-ı pâdişâhî birle Edirne'de katl olunan Kifrî Ahmed Efendi'nin ihdâsından olan resm-i duhân mahsûlünden virilmek üzere “Zadralı” dimekle meşhûr Sefer nâm zımmîye bin doksan dokuz senesi rûz-ı Kāsımından bin yüz bir rûz-ı Kāsımına değin der-uhde ve iltizâm olunup ve bin yüz bir senesi rûz-ı Kāsımından bin yüz iki rûz-ı Kāsımına değin dahi mezbûr Sefer zımmînin uhdesinde olmağla gerek İstanbul ve gerek Silivri menzillerinde yüz kırkar-yüz ellişer re’s menzil bârgîrleri mevcûd iken ulakların kesretinden ve âmed ü reftlerinin vefretinden menzil bârgîrlerinin tâkatleri bî-tâk olup ve ekseri helâk olmağın |**148b**| İstanbul'dan Silivri'ye ve Silivri'den İstanbul'a gelüp giden menzil bârgîrleri bir mikdâr huzûr [ü] âsâyiş [ve] istirâhatda olmak mülâhazasıyla ve bârgîrler helâkden bir mikdâr emîn olmak sevdâsıyla menzilci-i mezbûr kendü re’y ü tedbîri ile Büyükçekmece'de dahi elli-altmış re’s menzil bârgîri ihdâs idüp ve “meblağ-ı mezbûr on beş yük yetmiş beş bin akça iki menzile bir senede kifâyet eylemez” deyü her bâr menzilci Sefer zımmî şâkî iken ve kesret-i ulakdan menzil bârgîrlerinin ekseri helâk olduğı nümâyân iken vezîr-i a‘zam hazretlerinin masârıfât-ı menzil-i menâzil-i ulak mübâlağa ile izdiyâd olduğı mesmû‘ları olmağın kesret-i ulağı men‘ ü def‘ itmek murâd-ı şerîfleri olup ve umûr-ı {ü} mühimme içün ulak iktizâ itdükde bir veyâhûd iki re’s menzilden ziyâdeye Dîvân-ı hümâyûn tarafından hükm-i hümâyûn tahrîr olunmamak üzere sipâriş ve fermân buyurup ve her menzilde beşer-onar re’s menzil bârgî-

TÜRKİYE DİYANET VAKFI TÜRKOLOJİ AKADEMİSİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ACADEMY OF TURKOLOGY
www.tdva.gov.tr

rinden ziyâde bârgîr beslenmeyüp ve bilâ-fermân bir şahsa menzil bârgîri virilmemek üzere Defterdâr İsma'îl Efendi'ye sipâriş ve fermân buyurmalarıyla her bir re's menzil bârgîrine beher yevm ne mikdâr akça masârıfât îcâb eyledüği hisâb olunmak içün defterdâr efendi dahi Kalem-i Mevkūfât Halîfesi "Beyâzî" dimekle müte'ârif Mehemmed Halîfe'ye fermân buyurmağın kalem-i mezbûr tarafından hisâb olundukda bir re's bârgîre arpa ve saman |**149a**| ve çul ve tobra ve yular-bahâ ve ücret-i sürüci ve menzilhâne odacısı ve aşcısı ücretleri ve menzilhâne icâresi bir bârgîre bi'l-cümle bir günde otuz dokuzar akçaya bâliğ olup ve bir bârgîre otuz guruş bahâ takdîr olunup hisâb-ı merkūm üzere İstanbul menzilinde on dört re's menzil bârgîrinin yevmiye masârıfâtları beş yüz kırk altı akça idüp ve kameriyye hisâbı üzere sene-i kâmile üç yüz elli dört gün olup on dört re's bârgîrin seneviyye masârıfâtı yüz doksan üç bin iki yüz seksen dört akça olup ve on dört re's bârgîr bahâsı otuzar guruşdan elli bin iki yüz akça idüp bi'l-cümle İstanbul menzili bir senede iki yük kırk üç bin dört yüz seksen dört akça olmağla ve Silivri menzilinde dahi on sekiz menzil bârgîri mevcûd olup hisâb-ı merkūm üzere sene-i kâmilede on sekiz re's menzil bârgîrlerinin masârıfâtı ve bârgîr bahâları bi'l-cümle beş yük elli altı bin yedi yüz doksan iki akça olmağın kadîmden menzilci olan mezbûr Sefer zımmîye hisâb-ı merkūm üzere cebren der-uhde ve iltizâm olunup ve meblağ-ı mezbûr beş yük elli altı bin yedi yüz doksan iki akça İstanbul Gümrüği mülhakātından olan resm-i duhân mahsûlünden mâh be-mâh taksît hisâbı üzere menzil-i mezbûrlar masârıfı içün virilmek üzere fermân sudûr bulmağın mûcebince Mevkūfât |**149b**| Kalemi'nde olan menzil defterlerine kayd olunup menzilci-i mezbûr Sefer zımmînin yedine emr-i şerîf virildi. Bu takdîrce bir senede iki menzil masârıfından on yük sekiz bin iki yüz sekiz akça sa'y-i Hazîne olmak üzere Hazîne-mânde îcâb eyledi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 25 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Mahmiye-i Kostantiniyye'de Topkapusı'na karîb "Şehremîni Çârşûsı" dimekle ma'rûf mahallde vâkı' kârhâne-i baruthâne mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a'vâm ile harâba müşrif olmuş iken Çil Ahmed Paşa merhûmun sâbıkda kethudâsı iken Tersâne-i âmire emîni olup ba'dehû defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan Hasan Efendi bin seksen sekiz târîhinde kârhâne-i mezbûrı müceddeden binâ ve ta'mîr ü termîm idüp ol târîhden bu ana gelince kârhâne-i mezbûrda barut-ı siyâh tabh oluna gelüp ve lâkin kârhâne-i mezbûrun ba'zı mahalleri tekrâr harâba müşrif olup müceddeden ta'mîr ü termîmi lâzım gelmekle müceddeden ta'mîri fermân

buyurulmağın Defterdâr-ı Şıkk-ı evvel İsma'il Efendi ser-mi'mârân-ı hâssa ile kârhâne-i mezbûreye teveccüh ü azîmet idüp üstâd mühendisân-ı firâset-karîn ma'rifetiyle kârhâne-i mezbûrun ta'mîr ü termîmi keşf ve defter olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 26 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Âmeden laklak |**150a**| be-diyâr-ı Rûm, bâ-kavl-i müneccimîn.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'a niyyeti ile rahş-ı çapük-hırâma süvâr ve Bâğçekapusı'na muttasıl Gümrükhâne'ye nâzır merhûme ve mağfûre Vâlide-i Sultân Mehemmed Han'ın müceddeden binâ ve hayrâtı olan câmi'-i şerîfde hudâvendigâr-ı kâmkâra mahsûs mahall-i ibâdetgâhda salât-ı cum'ayı edâdan sonra makarr-ı Sarây-ı sa'âdetlerine avdet ve azîmet buyurdılar.

Evsâf-ı Câmi'-i Şerîf-i Merhûme Vâlide Sultân: Merhûme ve mağfûre Vâlide Sultân Câmi'-i şerîfinde hudâvendigâr-ı kâmkârın salât-ı cum'ayı edâ buyurmaları hasebiyle câmi'-i şerîf îrâd olunmağla evsâf-ı binâ-yı câmi'-i şerîf dahi zikr olunmak münâsib görülmeğin işbu mahallde sebt ü tahrîrine cür'et olundı. Fî'l-hakīka işbu câmi'-i şerîfin temeline merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Murâd Han-ı râbi'[44] asrında bed' olunup ve ömr-i {ü} devlet-i pâdişâhî ihtitâm bulup işbu dâr-ı fenâdan dârü'l-bekāya irtihâl itmeleriyle binâ-yı câmi'-i mezbûr pencerelerin kaddine intihâ bulunca mi'mârân ve neccârân [ve] mühendisânın bezl-i üstâdiyeleri ile ol mikdâr esâs bulmuş iken itmâmı ol pâdişâh-ı mağfûra müyesser olmayup nâm ü nâmîsi beyne'n-nâs "Zulûmiyye" deyü iştihâr bulup bin kırk altı târîhinden bin yetmiş bir târîhine gelince |**150b**| mahallât-ı Yahûdâ vasatında mezbele ile memlû bunca zamân hüzn ü melâl ile kalup ferâmûş olunmuş iken ma'mûr ü âbâdân olup ibâdetgâh-ı müslimîn olması irâdet-i kudretu'llâha müte'allık olmağın, şehriyâr-ı cihân olan Sultân Mehemmed Han bin Sultân İbrâhîm Han'ın vâlide-i müşfikaları merhûme ve mağfûre Vâlide Sultân hazretleri sefer-i âhiret tedârükine meşgūl oldılar. Zîrâ devlet-i dünyâ ma'raz-ı fenâda kem-bahâ olup müşterîsi olan şâh ü gedâ ni'met ve nakmin yeksân bilüp ve dıraht-ı bekā bastı anda temkîn olmaduğın anlayup ve nev'an huzûr ü refâhiyyet el viren ukalâ-yı kâmilîn dahi kādir oldukca sefer-i âhiret tedârükünde ictihâdları mukarrer olmağın Vâlide Sultân-ı merhûme dahi bu rümûzdan habîr ü âgâh olup fevâ'id tahsîline sa'y-i {ü} belîğ idüp

44 III. Murad olacak. Mü'ellif sehven IV. Murad yazmış.

hayrât-ı cemîle ve hasenât-ı cezîle iktisâbına takayyüd-i {ü} tâmm ve cidd ü cehd-i {ü} ihtimâm idüp selâtîn-i sâbıka rüsûmunca nefs-i Kostantiniyye'de işbu imâreti ihyâ eylediler ki zikr olunur: Müsellesü'ş-şekl olan mahmiye-i Kostantiniyye'nin leb-i deryâ tarafında vâkı‘ ebvâblarından “Bâğçekapusı” dimekle ma‘rûf ebvâbile Pâzâr-ı Mâhî ebvâbına muttasıl Gümrükhân[e]'ye nâzır mahall ki mukaddemâ tahrîr olunduğı minvâl üzere binâ-yı temeli pencerelerin kaddine intihâ bulunca vücûda gelüp irtihâl-i Murâd |151a| Han-ı râbi‘ sebebi ile mu‘attal kalan câmi‘-i şerîfi müceddeden itmâm-ı binâsıyçün vücûh-i helâldan add olunur emvâlden olmak üzere taraf-ı Vâlide Sultân'dan iki yüz yük akçadan mütecâviz meblağ-ı kesîr emîn-i binâya teslîm olunup ve merhûm Kiremitci Mustafâ Ağa etbâ‘ından olup ilm-i firâset-i hendesesinde kâmil ü mâhir merhûm Mi‘mâr Ahmed Ağa ma‘rifetiyle ve üstâd-ı seng-tırâşânın bezl-i makdûrları ile imâret-i mezbûre binâsına şürû‘ olunup himmet-i mühendisân-ı mi‘mârân ve seng-tırâşân ile bir kaç senede itmâm bulup tahsîl-i sevâb içün mübâderet kılındı ki, şerh olunur. Evvelâ câmi‘-i şerîfin harem-i dil-güşâları üç kapulu küşâde ve cevânib-i erba‘asında kebîr mermer direkler üzerinde kıbâb-ı refî‘alar ihdâs olunup ve her iki direğin mâbeynlerinde birer demür pencereler kesb-i {ü} hevâ içün küşâde kılınup ve vasat-ı sâhada mülûkâne şâdırvân-ı âb çeşme-i selsebîl gibi sebîl olup musallâya kuyudan ihrâc-ı su zahmeti ref‘ olunmuşdur. Ve câmi‘-i şerîf üç kapulu mihrâb ile minberi münakkaş sâfî mermerden ihdâs olunup bundan mâ‘adâ Hudâvendigâr-ı kâmkâra mahsûs ibâdetgâh dahi kırmızı ve sarı somâkī direkler ve beyâz mermer direkler üzerinde müte‘addid ve kâşî odalar ile tarh olunup ve dört |151b| kıt‘a mevzûn ve şâhâne vü mülûkâne minâre ki, ikisi üçer şerefeli ve ikisi dahi ikişer şerefeli bâlâ vü bülend ve evkāt-ı hamsede ezân-ı şerîf ve gülbâng-i Muhammedî arş-ı {u} a‘lâya peyvend olup ve kıbâb-ı refî‘a dört kıt‘a azîm fîl-pâyeler üzerine binâ kılınup ve iki tarafında derûn-ı câmi‘-i şerîfde fevkānî koltuklar dahi başka fîl-pâyeler üzere ihdâs olunup garîb san‘atla binâ olunmuşdur. Ve mahfil-i güzîn müte‘addid mermer direkler üzere mürretteb olup ve cevânib-i erba‘asında demür pencereler ile camlu gurfeleri[45] küşâde ve kanâdîl-i münîrleri hadden ziyâde müretteb olup ve vâ‘iz ve hâfızlara yer yer kürsîler konılup ve kütüb-i vakfiyye içün sadefkârî sanduklar ve dolaplar yapılup her ciheti mükemmel ve ağır kaliçeler ve seccâdeler münbasit ve müretteb ü müzeyyen kılınup ve rahleler üzere zibâ hutûtla mesâhif-i şerîfe ve bî-nihâye şem‘dân-ı şâhâne birle

45 Sayfa kenarında: “gurfe be-ma‘nâ pencere”.

mihrâb kurbı memlû kılınmışdır. Ve merhûme ve mağfûre Vâlide Sultân'ın türbe-i pür-envârları câmi‘-i şerîfin cânib-i yemîninde resm-i selâtîn üzere binâ olunmuşdur. Ve kezâlik câmi‘-i şerîfin cânib-i yemîninde Mısr-ı Kāhire Çârşûsı i‘tibâr olunur kârgîr binâ ile kemerler üzerinde müte‘addid kıbâb |**152a**| ile iki yüzden mütecâviz dekâkîn binâ olunup ve her dükkânın derûnunda kârgîr birer mahzen dahi ihdâs ve binâ olunup ve evkāf ve akārâtları bi'l-cümle tedârük olunup sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât zümresine dâhil olmuşlardur. Hakkā ki bir eser-i hayrât ve bir sevâb-ı azîme nâ’il olmuşlardır ki bir vechile takrîr ve tahrîri mümkin-i beyân ve tastîr-i {ü} ayân değildir. Ve zikr olunan câmi‘-i şerîfin harem-i dil-güşâsında ve vasat-ı sahnında on iki imâm aşkına lûle-i şâdırvândan mâ’-i cârî selsebîl mânendi cereyân eyleyüp ve demür pencerelü fercelerinden[46] nesîm-i {ü} şimâl yemîn-i {ü} şimâle nükhet-engîz olup âb ü havâsı cennetden nişân virüp ve nice âbdestsiz anda varup pâk vuzû‘ ile edâ-yı mâ-farzi'llâh idüp sâhibü'l-hayr içün da‘vât-ı sâlihât iderler. Tekabbela'llâhü te‘âlâ.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 27 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Cemre-i sânî be-âb, bâ-kavl-i müneccimîn.

Bin yüz bir senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûnda Bahr-i Siyâh tarafına kapudan ta‘yîn olunan Mezamorta Mustafâ Paşa işbu bin yüz iki senesi rûz-ı hızırında taraf-ı Bahr-i Sefîd'e hurûc idecek donanma-yı hümâyûn kadırgaları ile ma‘an çıkacak kalyonların bi'l-cümle kapudanlarına ser-çeşme olmak üzere mahsûsan kapudan |**152b**| nasb ü ta‘yîn olunup ve müşârün-ileyh Mezamorta Mustafâ Paşa'nın ahvâl [ü] ef‘âl-i umûr kalyonlarda Kapudan-ı Bahr-i Sefîd Mısrlızâde Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa müdâhale eylememek üzere fermân olundı. Ve Tersâne-i âmire'de müceddeden binâ olunan on kıt‘a Tuna firkataları ile Sadr-ı âlî içün mahsûsan binâ olunan kadırga kıçlı Tuna firkatasıyla evvel-bahâr-ı huceste-âsârda Bahr-i Siyâh tarafına çıkup Tuna'ya teveccüh ü azîmet idecek beş kıt‘a donanma-yı hümâyûn kadırgalarına (boş) kapudan nasb ü ta‘yîn olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 28 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Bundan akdem Ziyâde-i Cizye Defterleri asl Cizye Kalemi'ne zamm ü ilhâk olunup mensûh mukāta‘acılığı ref‘ olunup ve ziyâde-i cizye halîfesi olan pîr-i kühen-sâl Ali Efendi'ye gadr olunduğının zikri sebkat itmiş idi. Hâliyâ asl

46 Sayfa kenarında: “ferce be-ma‘nâ açık”

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaved.tr

Cizye Kalemi ile ve Ziyâde-i Cizye Kalemi'nin muhâsebeciliği bir olup ve asl Cizye Kalemi'nin kadîmden defterlerin tahrîr iden cizye hulefâları ke'l-evvel zabt ü tahrîr idüp ve merâhim-i defterdârîden zuhûr-ı merhamet nümâyân olup Ziyâde-i Cizye Defterlerin dahi ke'l-evvel kadîmden halîfesi olan sâhib-i mağdûr Ali Efendi tahrîr ve zabt ü rabt eylemek üzere mezbûr Ali Halîfe'ye hıtâben tezkire-i Dîvân tahrîr ve i'tâ olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 29 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

|**153a**| Sipâh ve silahdâr ocaklarının baş kethudâları ve serdengeçdi sipâh neferâtı Erdel tarafından der-i devlet-medâra gelmeleri içün bölük ağalarına taraf-ı Sadr-ı âlî'den lisânen fermân-ı âlî sudûrunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ bölük kethudâları ve umûmen sipâh ve silahdâr terakkīli serdengeçdileri Âstâne-i sa'âdete vâsıl olmağın mezbûrların ulûfeleri Hazîne-i âmire'den virilmek içün yoklanmaları bâbında mukābele-i süvârî olan Mehemmed Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî sudûr bulmağın yevm-i merkūmda mukābele tarafından mezbûrların mevcûd ve nâ-mevcûdları yoklanmağa mübâşeret olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî selh-i şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1102.

Tersâne-i âmire ocaklığından olup Canik sancağında vâkı' kazâların avârızları mukābelesinde kadîminden her sene Tersâne-i âmire'ye beş bin kantâr kendir virmek üzere Mevkūfât Defterlerinde mukayyed olup ve Tersâne-i âmire'ye kendir iktizâ eyledükde aynî kendirleri Tersâne-i âmire emîni tarafından irsâl olunan tahsîldâr ma'rifetiyle tahsîl olunup Tersâne-i âmire mahzenlerine teslîm olunmak mu'tâd-ı kadîm olup ve aynî kendir iktizâ itmedikde her bir kantâr kendir içün beşer guruş-ı esedî bedelleri tahsîl oluna geldüği Defter-i Mevkūfât'da mastûr olmağın ve hâlâ bu sene Tersâne-i âmire'ye aynî kendir iktizâ itmemekle sene-i sâbık |**153b**| mûcebince bin yüz iki senesine mahsûb olmak üzere her bir kantâr kendir içün beşer guruş-ı esedî bedelleri tahsîl olunmak içün bir mu'temedün-aleyh kulları tahsîldâr ta'yîn buyurulmak bâbında arz ü telhîs olundukda sülüs mâlı tenzîl ve bu sene avârızları sülüsân üzere tahsîli içün fermân-ı âlî sâdır olmağın mûcebince taraf-ı Mâliyye'den ahkâmı tahrîr olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî gurre-i şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Taraf-ı Mısr-ı Kāhire'den her sene "alay gemileri" ta'bîr olunan şayka ve kalyonlar bu sene-i mübârekede zamân-ı mevsim ile Âstâne-i sa'âdete gelüp irişmemekle pirinç ismiyle müsemmâ olan zât-ı vücûdun ismi mevcûd ve cismi

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

nâ-mevcûd kabîlinden olduğundan erbâb-ı muhtekirlerin ve tâ'ife-i bâzergânın necm-i devletleri tulû' idüp nâ'il-i merâm olduklarında bir kîle pirinç üç yüz akçaya bâliğ oldı. Ol dahi aynî esedî guruşa mâlik olanlara arz-ı cemâl idüp mankur değil altuna dahi ihtifâdan mu'âmele ider oldı. Ve lâkin zikr olunan alay gemilerinden elliden mütecâviz şayka ve fırkata ve sönbeki Boğaz Hisârları'ndan duhûl idüp muvâfık-ı rûzgâra intizâr üzere oldukları istimâ' olunmuş iken bi'l-bedâhe iki kıt'a fırkata pârûları[47] kuvveti ile dâhil-i Halîc-i Kostantiniyye olmağın ol gün zât-ı şerîf olan pirincin kîlesi iki yüze ve irtesi yüz elli akçaya tenezzül |154a| bulup ve muhtekirlerin dahi mankura câ-be-câ i'tibârları zuhûra gelmiş iken bi-hamdi li'llâhi te'âlâ bâd-ı lodos zuhûr ü nümâyân olup muvâfık-ı rûzgâr ile bir günden berü beş-altı kıt'a Mısr şaykaları Halîc-i Kostantiniye'den Gümrük İskelesi'ne dâhil ve karın karına lenger-endâz olmaları ile fi'l-hâl zât-ı şerîf olan pirincin kîlesi yüzer akçaya tenezzül bulup ve muhtekirlerin necm-i devletleri gurûba varup ve altun ve guruş ve mankurda tefâvüt olmaduğı halde râygân fürûhta salâ olundı. Ammâ garâbet bunda ki, zât-ı şerîf olan hıntanın kıymeti üç kısm olup a'lâsının kîlesi yüz yirmi akçaya ve vasatının kîlesi yüz akçaya ve ednâsının kîlesi seksen akçaya râygân fürûht olup firâvân iken ve Kapan-ı Dakīk İskelesi'nde Karadeniz şaykaları karın karına lenger-endâz olup kesretlerinden kenâr-ı iskele manzûr-ı dîde-i insân olmakdan müberrâ iken habbâzân tâ'ifesinin bir akçaya doksan dirhem nân tabh idüp fürûht eyledükleri ve vakt-i asrda her furun habbâzânın nazarında halk-ı âlemin izdihâm ve kesretleri agreb ü garâyibdendir. Nakl ü rivâyet olundı ki, bin doksan altı târîhinde Devlet-i aliyye taraf-ı meştâ-yı Edirne'de iken Âstâne-i sa'âdetde Kara Hasan Ağazâde'nin kā'im-makāmlığı asrında ednâ add olunan |154b| hıntanın[48] kîlesi iki yüz akçaya bey' ü şirâ olunur iken tâ'ife-i habbâzân sayf ü şitâda bir akçaya yüz seksen dirhem nân tabh eylemek içün taraf-ı kā'im-makāmîden habbâzân tâ'ifesiyle kavl ü karâr olunup ve mûcebince taraf-ı şer'-i şerîfden huccet-i şer'iyye tahrîr olundukdan sonra eyyâm-ı şitâ oldukda tâ'ife-i habbâzân on beş-yirmi dirhem noksân tabh eylemek içün narha tâlib olduklarında kā'im-makām-ı müşârün-ileyh aslâ cevâz göstermeyüp "mukaddemâ kavl ü karârınız sayf ü şitâda noksân tabh olunmamak üzere mu'teref oldunuz" deyü tâ'ife-i habbâzânın taleb-i narhlarına ruhsat virmeyüp redd itmekle ba'dehû taraf-ı kādî-i İstanbul'dan niçe dürlü bahâne ile "vakt-i şitâda bir kaç dirhem noksâna izn virilmek

47 Sayfanın kenarında "pârû" be-manâ kürek"

48 Metinde حطه şeklinde yazılmıştır.

mu‘tâd olduğundan mâ‘adâ hâliyâ hıntanın kıymeti irtifâ‘ olmak mülâhazasından nâşî kaht ü galâdan ictinâb içün bir kaç dirhem noksâna ruhsat virilmek lâzımdır” deyü niçe minnet ile taraf-ı kā’im-makāmîden me’zûn oldukların nakl ü rivâyetleri istimâ‘ olunmuşdur, bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ. Hâliyâ hıntanın kıymeti ol vaktin kıymetinden bir kaç mertebe değil mübâlağa ile tenezzülde iken tâ’ife-i habbâzânın doksan dirhem nân tabh idüp fürûhtları a‘ceb ü acâ’ibdendir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 2 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Vilâyet-i Kırım hanı olan Selîm |**155a**| Girây Han pîr-i kühen-sâl olduğundan gayri hareket-i mütemâdî-i seferlerden sâhib-i özr olup alîl olmağın bi'z-zât matlûbı ile Kırım hanlığı kendü akreb-i {ü} akribâsından Yanbolı havâlîsinde hâssı olup nefs-i Yanbolı'da câlis Sa‘âdet Girây'a taraf-ı pâdişâh-ı cihân-bânîden ihsân olunmak bâbında iltimâs itmeleri ile mevhibe-i pâdişâhî ve atiyye-i şehinşâhî zuhûra cilveger olup Kırım hanlığı iltimâs-ı Selîm Girây ile müşârün-ileyh Sa‘âdet Girây Han'a tevcîh ü ihsân buyurılup menşûrı tahrîr ve taraf-ı Sadr-ı âlî'den menzil ile Yanbolı'da câlis müşârün-ileyh Sa‘âdet Girây Han taraf-ı şerîflerine serî‘an ve âcilen irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 3 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Sipâh ve silahdâr ocak kethudâları ve terakkīli serdengeçdilerinin taraf-ı Erdel'den Âstâne-i sa‘âdet'e vusûllerinin zikri sebkat itmiş idi. Serdengeçdiyân-ı mezbûrların müstahıkk oldukları ulûfeleri Mukābele-i Süvârî Kalemi'nden hisâb olunup icmâlleri mûcebince Hazîne-i âmire'den ihrâc ve bölük ağalarına teslîm olunmağın ocağ-ı mezbûr ağalarının hânelerinde mu‘tâd-ı kadîm üzere sergi olunup ve bölük kâtibleri ve mukābele halîfeleri ve başçavuş ve sâ’ir çavuşân bâb-ı ağayânda bi'l-cümle mevcûd olup |**155b**| kānûn-ı kadîm üzere bölük ile cümlenin ulûfeleri tevzî‘ ü taksîm olunup ve lâkin kesret-i serdengeçdiyândan ve eyyâm-ı şitâ olmağın enhâr-ı kasrdan itmâmı mümkin olmamağla yevm-i âhara ta‘vîk olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 4 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Cemre-i sâlis be-hâk, bâ-kavl-i müneccimîn.

Terakkīli serdengeçdilerinin dünki gün ulûfe tevzî‘leri itmâm olmamağla yevm-i merkūmda dahi ağaları kapularında ulûfeleri tevzî‘ olunup itmâm olunmuşdur. Ve bin yüz bir senesinde Devlet-i aliyye Edirne meştâsında iken Erdel seferi içün ellişer akça ile müceddeden serdengeçdi tahrîr ve defter olunup ve rü’ûs-ı

hümâyûnları i'tâ olunup memleket-i Erdel seferine irsâl olunan iki binden mütecâviz serdengeçdi bahâdırları zikr olunan terakkīli serdengeçdileri ile ma'an Âstâne-i sa'âdete vusûlleri muhakkak olup ve sefer-i mezbûrda ve hıdemât-ı aliyyede küllî hızmetleri sebkat eyledüği mukarrer olmağın Mukābele-i Süvârî Mehemmed Efendi sa'âdethânelerinde rü'ûs-ı hümâyûnları yoklanup ibtidâları i'tâ olunmak içün tahrîri fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 5 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Tire a'yânından sâbıkā nedîm-i şehriyârî merhûm Musâhib Mustafâ Paşa'nın çiftlik kethudâsı olup Tire voyvodası olan "Solak" dimekle meşhûr vilâyet-i mezbûrda odası küşâde sâhib-i meydân kimesne olup ve lâkin hasm-ı |**156a**| kavîsi kesîr olmağla huzûr-ı Sadr-ı âlî'de şikâyet ve ihzâr olundukda "kātildür" deyü şehâdetlerinde da'vâlarına faysal virilmeyüp Solak-ı mezbûr habse fermân buyuruldı. Ve lâkin diyâr-ı Tire'de mukaddemâ kādî olup "Kozud (قوزود) Kādî" dimekle müte'ârif kādî bir kaç şâhid peydâ vü tedârük idüp mezbûrı habsden ihrâc ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr ve "kātildir" deyü isbât olundukda ba'de's-sübût mezbûrun salbı fermân buyurulmağın Vezîr-i a'zam-ı sâbık merhûm Kara Mustafâ Paşa'nın türbesi kurbünde vâkı' "Parmakkapu" ta'bîr olunan mahallde salb olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 6 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Şumnı sâkinlerinden Selîm Ağa'ya bundan akdem ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den otuz yük akça teslîm olunup narh-ı cârî üzere Tuna yalılarından hınta mübâya'a eylemek içün irsâl olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Tuna yalılarında hıntanın her İstanbul kîlesi yüz ile doksan miyânında fürûht olunageldüğin kuzât ve a'yân-ı vilâyetin arz u mahzarların müşârün-ileyh Selîm Ağa der-i devlete irsâl idüp i'lâm eyledükde Sadr-ı âlî gazab-âlûd olup re'âyâ mahsûllerin bu mertebe izdiyâd bahâya bâliğ idüp asâkir-i İslâmın zahîreleri tedârükünde kıymet-i kesîre taleb eyledüklerine mütehavver olup "mübâya'adan |**156b**| ferâgat itsün" deyü defterdâr efendiye hıtâben fermân sudûr itmekle defterdâr-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa etbâ'ından Ruscuk sâkinlerinden Yeğen Hüseyin Ağa'ya tekrâr Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd nısfı mankur ve nısfı altun olmak üzere otuz yük akça teslîm olunup Kili ve İsma'îl Geçidi'nden Niğbolı'ya varınca Tuna yalılarında ve sâ'ir mahallerden narh-ı cârî üzere istikāmet ile elli bin kîle hınta mübâya'a eylemek üzere müşârün-ileyh Yeğen Hüseyin Ağa ta'yîn olunup irsâl olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 7 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Bundan akdem Canik sancağından avârızları mukābelesinde Tersâne-i âmire ocaklığı olan kendirin "ayni iktizâ eylememişdir" deyü bedelleri tahsîli fermân buyurulduğunun zikri sebkat itmiş idi. Hâliyâ Tersâne-i âmire mahzenlerinde aslâ kendir mevcûd olmayup ve donanma-yı hümâyûn kadırgalarına aynî kendirin lüzûmı iktizâ eyledüğin bi'l-fi'l Tersâne-i âmire emîni olan Kerastecizâde Mehemmed Ağa arz ü i'lâm itmeğin zikr olunan kendirin bedelleri tahsîl olunmayup ocaklık olan beş bin kantâr kendirden re'âyâ fukarâsının hâllerine merhameten sülüsi in'âm ve min-ba'd mutâlebe olunmayup sülüsânı olan üç bin dört yüz kantâr ayni kendir olmak üzere ve bin yüz iki senesine mahsûb olmak üzere Canik sancağında |**157a**| kendire bağlu re'âyânın avârızları mukābelesinde aynî kendirleri tahsîl ve Tersâne-i âmire'ye teslîm olunmak üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın emîn-i müşârün-ileyh tarafından mu'temedün-aleyh mübâşir ta'yîn olunmağla emr ve defteri Tersâne-i âmire emîni tarafına teslîm olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 8 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Cemrelerin üçi dahi itmâm olup odun ve kömür muzâyakasından halk-ı âlem bir mikdâr berî olup ve "şiddet-i {ü} şitânın vakti mürûr eyledi" deyü tefâhur iderler iken yevm-i merkūmun leylinde hikmet-i Hudâ azîm kar yağup altı parmak mikdârı rûy-ı zemînde münbasıt olup havâ dahi bürûdet üzere olmuşdur. Zîrâ ki, her bâr cemrelerden sonra berfin nüzûli vâkı' olmaz. Cenâb-ı Kibriyâ hazretinin kuvvet ü kudretine nihâyet yokdur. Murâd-ı şerîfi oldukda her bâr nâzil olur. Tevârîhde tahrîr olunduğı üzere bin otuz târîhidir, merhûm ve mağfûr Sultân Osmân Han asrlarıdır, ol târîhde denizin dondugı cemrelerden sonra vukū' bulmak üzere tahrîr ü beyân olunmuşdur. Ve Solakzâde merhûm *Târîh*'inde tahrîr eyledüği minvâl üzere "Karadeniz Boğazı'ndan Halîc-i Kostantiniyye'den ve Galata ve Kāsımpaşa'dan Kâğıdhâne Boğazı'na varınca ve hazret-i Ebâ Eyyûb-i Ensârî *aleyhü'r-rahmeti'l-Bârî* tarafları bi'l-külliye müncemid |**157b**| olup niçe eyyâm buz üzerinden Galata'ya ve Kāsımpaşa'ya mürûr u ubûr olunduğundan mâ'adâ Gümrük önünden hattâ Üsküdar İskelesi'ne buz üzerinden mürûr olunmuşdur" deyü tahrîr eylemişdir. Ve Karadeniz Boğazı müncemid olduğundan zahîre sefînelerinin âmed ü refti mümkin olmaduğı eclden şehr-i Kostantiniyye'de mübâlağa ile kaht u galâ vukū'ın merhûm Solakzâde *Târîh*'inde tahrîr ü inşâ eylemişdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 9 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Evvel-i berdü'l-acûz, bâ-kavl-i müneccimîn.

Dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-âbâdda muhâfızîn olan guzât-ı müslimînin ta'ayyünâtları husûsunda sâbıkā Ordu-yı hümâyûn'da ser-habbâzîn olan Edirnevî Arnavud Ali Ağa Kal'a-i Belgrad'da nüzül emîni vekîli nasb u ta'yîn olunduğının zikri sebkat itmiş idi. Vidin tarafından irsâl olunan mîrî zahîre tiranseler ile Belgrad'a irişmezden mukaddem ta'yînât-ı muhâfızîn içün zahîre iktizâ itmekle her sekiz kıyyesi bir guruşa olmak hisâbı üzere elli altı bin vakıyye dakīk ki, her kıyyesi on beşer akçaya olur, ve kîle hisâbınca iki bin sekiz yüz kîle dakīk olur, erbâb-ı muhtekirden el-Hâc Ahmed ve el-Hâc Halîl yedlerinden muhâfızîn-i Belgrad'a ser-asker olan Vezîr-i mükerrem Kemânkeş Ahmed Paşa ve sâbıkā ser-bostâniyân-ı Edirne Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa ma'rifetleriyle ahz u kabz |158a| idüp ve lâzım gelen kıymeti Âstâne-i sa'âdetde defterdâr efendi ma'rifetiyle Hazîne-i âmire'den ashâb-ı dakīka edâ olunmak üzere mezbûr muhtekirlerin yedine başka başka iki kıt'a memhûr temessük virmeğin "müşârün-ileyhin temessüki mûcebince dakīk-i mezbûrun kıymetleri ashâbına edâ vü teslîm oluna" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın ve dakīk-i mezbûrun kıymeti hisâb-ı merkūm üzere yedi bin guruş olmağla "bi't-tamâm Hazîne-i âmire'den virilmek üzere kā'imesi virile" deyü fermân-ı şerîf sudûr bulmağla Başmuhâsebe'den Hazîne tezkiresiyçün Mevkūfât Kalemi'nden kā'imesi virildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 10 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Güzîde-i Arab vilâyet-i Haleb muhassılı iken defterdâr-ı şıkk-ı evvel olup şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olan Yûsuf Efendi'ye Anadolı'da vâkı' cizye-güzâr keferenin cizyeleri tahsîli içün muhassıl-ı cizyedâr nasb u ta'yîn olunup hil'at-i fâhire ilbâs olundı.

***Tahsîl Fermân Şuden-i Cizye bâ-Kâğıd-ı Yâve*:** Rûmili'nde ve Anadolı'da vâkı' cizye-güzâr kefere re'âyâsının cizyeleri kadîmden defter-i cizye mûcebince tahsîl oluna gelmiş iken lâkin ba'zı vilâyetin cizye-güzâr kefere re'âyâsı iz'âf-ı {ü} muzâ'af ile kesîr olup ve ba'zı vilâyetin cizye-güzâr kefere re'âyâsı kalîl olup cizye-güzâr keferesi kesîr olan vilâyetin |158b| cizye-güzâr re'âyâsı cizyelerin defter mûcebince edâ eyledükde kesretlerinden nâşî her bir kefere re'âyâsına otuzar kırkar akça cizye isâbet idüp ve kalîl olan vilâyetin cizye-güzâr re'âyâsı dahi defter mûcebince cizye edâ eyledüği hâlde her bir cizye-güzâr re'âyâ fukarâsına kalîl oldukları cihetden gürîhteleri ile ikişer üçer bin akça cizye isâbet

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ TÜRKİSH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

itmekle re‘âyâsı kesîr olan vilâyetin re‘âyâsı refâhiyyetde ve kalîl olan vilâyetin cizye-güzâr re‘âyâ keferesine gadr-i sarîh olduğı nümâyân olmağın memâlik-i Rûmili ve Anadolı cizye-güzâr kefere re‘âyâsının cizyeleri defter mûcebince tahsîl olunmayup yâve kâğıdı tarzı bi'l-cümle cizye-güzâr kefere re‘âyâsının cizyeleri kâğıd ile tahsîl olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın Cizye Kalemi'nden yâve kâğıdları tahrîr olunup ve her kâğıd iki mührlü olmak üzere biri cizye muhâsebecisinin ve biri defterdâr efendinin mührı olup cizye tahsîldârlarının kimine otuz bin kâğıd ve kimine kırk bin kâğıd teslîm olunup ve zikr olunan kâğıdlar dahi üç kısm olmak üzere biri a‘lâ ve biri evsat ve biri ednâ i‘tibârıyla cizyeleri tahsîl olundukda bir mühr dahi taraf-ı cizyedârdan urılup cizye-güzâr keferenin yedine virilen kâğıd üç mührlü olmuş olur. Ve cizye tahsîldârları ne mikdâr kâğıd sarf ider ise |**159a**| hisâbı ol mikdâr kâğıddan görülmek fermân buyuruldı. Ve nefs-i Kostantiniyye'de ve Galata'da ve Halîc-i Kostantiniyye'den Karadeniz Boğazı'na varınca Tophâne ve Beşiktaş ve Ortaköy ve tevâbi‘i bi'l-cümle mahallerde sâkin ü mütemekkin cizye-güzâr kefere re‘âyâsının ve tâ’ife-i Yahûdâ'nın cizyeleri tahsîline sâbıkā gümrük emîni olan Sarı Osmân Ağa ta‘yîn ve der-uhde olunup hil‘at-i fâhire ilbâs olunup ve Cizye Kalemi'nden cizye kâğıdları virilmek fermân olundı.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 11 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Çûn ki Selîm Girây Han'ın hüsn-i {ü} irâdeti ile Kırım hanlığı Sa‘âdet Girây Han'a ihsân ve müjde-i hanlık menzil ile irsâl olunmuş idi, haber-i müjde kendüye vusûl buldukda bir an ve bir sâ‘at te’hîr ü tevakkuf itmeyüp taraf-ı Yanbolı'dan hareket ve der-i devlet-medâra teveccüh ü azîmet ve doğrı Selîm Girây Han'ın menzilgâhlarına vusûl ve han-ı atîk ile han-ı cedîd birbirleri ile mülâkāt ve müşerref ve bunca zamândan berü hasret ü iştiyâkları ber-taraf olup bir mikdâr râhat ü istirâhatdan sonra Âstâne-i sa‘âdet'e vâsıl ve Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye mütevâsıl olup alâ tarîkı'l-müsâferet ol gice Sarây-ı Sadr-ı âlî'de mihmân ve meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb ve meclis-i hâssü'l-hâss oldılar. Ve Sa‘âdet Girây Hanın |**159b**| câlis ve meks ü ârâmları içün bir münâsib mahall tahliye ve mefrûş olunmak üzere mukaddemâ Defterdâr İsma‘îl Efendi'ye sipâriş ve fermân buyurulmağın sâbıkā Hâseki Sultân kethudâsı olup ba‘dehû vezâret ile şeref-yâb olan merhûm Hızır Paşa'nın Ayasofya-i Kebîr kurbünde vâkı‘ sa‘âdethâneleri tahliye olunup ve Han-ı Kırım Sa‘âdet Girây Han'ın meks ü ârâmları içün defterdâr efendi ma‘rifetiyle taraf-ı mîrîden hâne-i mezbûr münâsib mefrûşât ile ferş olunup hâzır ü âmâde kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 12 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Şuhûrhâ-yı Rûmiyeden Martın ibtidâ güni yevm-i merkūmda vâkı' olmuşdur, bâ-kavl-i müneccimîn.

Vâkı' Şuden-i İhrâk: Mahmiye-i Kostantiniyye erbâbının gerek fakīr ve gerek ganîsinin dâ'imâ havf ü hirâsleri gazab-ı İlâhî olan ihrâkdan iken "Telhîsî" dimekle müte'ârif olup ve bin doksan dört senesinde vâkı' Kal'a-i Beç muhâsarası inhizâmından sonra meştâ-yı Belgrad'da gazab-ı pâdişâhî birle katl olunan Vezîr-i a'zam Kara Mustafâ Paşa'nın kethudâsı iken muhâsara-i Kal'a-i Beç'de âhirete intikāl iden Ahmed Kethudâ'nın mahrûse-i Kostantiniyye'de Servi mahallesinde vâkı' hânesine muttasıl olan furun-ı habbâz bi-hikmet-i Hudâ yevm-i merkūm leylinin sekizinci sâ'atinde ihrâk olup etrâf ü eknâfına |**160a**| zarar-ı küllîsi isâbet eylemişdir.

***Teşrîf-i Han-ı Kırım be-Tahliye-i Hâne-i Mezbûr*:** Han-ı Kırım olan Sa'âdet Girây Han-ı âlî-şân ile Sadr-ı âlî ale's-sabâh esb-i hırâmlara süvâr ve hudâvendigâr-ı kâmkârın rikâb-ı hümâyûnlarına teveccüh ü azîmet buyurup dâhil-i Sarây-ı Sultânî oldukda Bâbü's-sa'âde'ye vusûl olduklarında Oda-i Arz-ı şehriyârîde pâdişâh-ı âlî-tebârın meclis-i şerîfleriyle şeref-yâb ve dest-bûs-ı pâdişâh-ı cihândârîden sonra "kapaniçe" ta'bîr olunan hil'at-i fâhire ki, vezîr-i a'zamlara ve Kırım hanlarına ilbâs içün mahsûs olmak kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve tarz-ı şehinşâh-ı Süleymânî olmağın hil'at-i fâhire-i mezbûr taraf-ı Hudâvendigâr-ı kâmkârîden Sa'âdet Girây Han'a ilbâs ve Kırım hanlığı ihsân ve ahvâl-i tâ'ife-i Tatar bi'l-külliye kendülere tefvîz olundukda tekrâr dest-bûs-ı şehriyârîden sonra huzûr-ı pâdişâh-ı âlem-penâhîden avdet ve Han-ı âlî-şân içün mukaddemâ defterdâr efendi ma'rifetiyle mefrûş ve tahliye olan merhûm Hızır Paşa sa'âdethânelerine vusûl ve nüzûl buyurdılar.

Hikâyet: Merhûm Âlî Efendi târîhinde ahvâl-i Kırım'a müte'allık ba'zı nevâkıb işbu râkımü'l-hurûfun manzûrı olup ve hâtıra hutûr itmeğin işbu mahalle münâsebet ile tahrîrine cür'et olundı.

***Ez-târîh-i Hall-i Akd-i Âlî Efendi*:** Deşt-i Kıpçak vilâyetleri ki, kadîmden Tatar tâ'ifesine |**160b**| mahsûs bir vâsı' memleketdir. Ve cânib-i şarkīsinde Eşrâr ve Hârezm vilâyetleri ve taraf-ı garbîsi Rus ve Bulgar memleketleridir. Ve bu zikr olunan memâlikin pây-i tahtları Kırım ve Artak ve Seraçün ve Hâcı Tarhan ve Azak ve Kefe ve Ejderhan şehirleridir. Ve lâkin Timur-ı Gürkân ve Toktamış Han tekrâr be-tekrâr ol vilâyetlerde savaş itmeğin ekseri harâb olmuşdur. Şimdiki hâlde dârü'l-mülk olan memleketleri şehr-i Sarây'dır.

Fe-emmâ merhûm Âlî Efendi târîhinde tahrîr eylemiş ki, "ulemâ-yı ehl-i Deşt-i Kıpçak kavlince vilâyet-i Kırım'a evvelâ Toktamış-ı Kebîr, ikinci Toktamış-ı Sagīr, üçünci Ulu Mehemmed Han, dördünci mertebede Küçük Mehemmed Han saltanat itmişdir" deyü haber virdiler. Bunlardan sonra Melik Hâcı Girây Han oldı. Hicretin sekiz yüz seksen târîhinde vefât idüp hanlık sadrına on iki yarar oğlı ve mesned-i saltanata hazırlanmış niçe nâmdâr akribâsı kalmağın ol vilâyetlere ihtilâl düşdi. Gün oldı ki, Deşt-i Kıpçak mülkine iki-üç kişi hükûmet itdi. Bu ihtilâle binâ'en niçe ma'mûr memleketler yıkılup harâb oldı. İstanbul Fâtihi Sultân Mehemmed Han bin Sultân Murâd Han bu ahvâli işitdükde Gedik Ahmed Paşa nâm vezîrini gönderdi. Freng keferesi elinden Kefe Kal'ası'n ve küffâr-ı nasârâ elinden Menkûb nâm kal'ayı feth itdirdi. Hattâ vezîr-i mezbûr |**161a**| nasârâ beylerinden niçe kimesne esîr idüp Sultân Mehemmed Han'a gönderdi. İttifâk Hâcı Tarhan beylerinden Girây Han evlâdından Mengli Girây ol esîrlerde bile bulunup mukaddemâ bir kaç gün han oldukdan sonra kendüye gālib gelen birâderi korkusundan kaçup Menkûb Kal'ası'na girmiş ve vakt-i fursat intizârı ile anda kalmış idi. Çûn ki Sultân Mehemmed Han Mengli Han'ı bildi, âstânesinde alıkoyup küllî ri'âyet ü ikrâm kıldı. Hikmet-i Hudâ ba'de zamân Melik-i Kebîr Atebek Bey'den cenâb-ı saltanata mektûb geldi ki, birbirine düşen hanların neseblerinden kimesne kalmayup vilâyet-i Deşt-i Kıpçak harâba vardığın bildirdi. Ve müslimânların salâh-ı hâlleri içün Mengli Han'ın gönderilmesin recâ vü iltimâs kıldı. Felâ-cerem Sultân Mehemmed Han Mengli Han'a tabl ü alem virüp i'zâz ü ikrâm ile taraf-ı Kırım'a gönderdi. Varup sikke ve hutbe sâhibi han olup kendülerin sancağın çekmeye münâsib gördi. Hicretin dokuz yüz yirmi târîhinde vefât itdi. Ba'dehû evlâdının yarar ve nâmdârı Mehemmed Han saltanatına cülûs eyledi. Âkıbet Nogay Tatarı mekr ü hîlesiyle sefer üstünde şehîd oldı. Kendü ile bile bulunan Gāzî Girây nâm tıfl-ı sagīr dârü'l-mülk-i kadîme gelüp icrâ-yı ahkâm itmeğe kādir |**161b**| olmamağın altı ay mikdârı hanlık itdükden sonra azl olundı. Ve Kefe'den Sultân Bâyezîd Han cânibine gelüp Âstâne'de bulunan Sa'âdet Girây Han gönderildi. Ya'nî Sultân Selîm ibn Sultân Bâyezîd Han teveccühi ile hükûmet-i Deşt-i Kıpçak ana virildi. Hattâ Sâhib Girây nâm karındaşını rehn tarîkıyla der-i devlete gönderdi. Ba'zı tevârîhde: "Sultân Mehemmed Han Mengli Girây Han'ı nasb eyleyeli rehn irsâli âdet olmuşdur" deyü yazılmışdır. Hâlen ki böyle değildir. Rehne rağbet Sultân Selîm Han Gāzî'den sudûr itmişdir. Tafsîli *Künhü'l-ahbâr* nâm kitâbımızda mastûrdur. Ve Kırım hanlarına günde bin akça ulûfe virilmek ve ba'zı ağalarına Âstâne'den ulûfe ile ri'âyet kılınmak bi'l-cümle Sultân Selîm Han merhûmdan olmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

El-kıssa: Mezbûr Sa'âdet Girây Han adâlet üzere iken Mehemmed Girây evlâdından hamâkat [ve] zulm ile meşhûr İslâm Girây Han hurûc idüp Tatar tâ'ifesi iki fırka olup nısfı ana ve nısfı Sa'âdet Girây Han'a mütâba'at itmeğin mülk-i Deşt-i Kıpçak ihtilâle yüz tutdı. Âhir-i kâr dokuz yüz yirmi üç târîhinde Azak kenârında olan nehr yanında ceng-i azîm olup ba'zı bâgī Tatar Kefe Sancağı Beyi Bâlî Bey'i şehîd itmeğin nusret İslâm Girây'a ve hezîmet Sa'âdet Girây'a â'id olması ta'ayyün buldı. Ve bi'l-cümle |**162a**| birbirlerine düşüp niçe rûzgâr ceng ü cidâlden hâlî olmadılar. Sa'âdet Girây huzûr ü râhat cânibine rağbet eyledi ki hanlık sevdâsını bıragup der-i devlete geldi ve Âl-i Osmân'ın atebe-i aliyyesine kul olmağı Kırım hanlığından tercîh eyledi. Ağır ulûfe ve arpalık ve yazlık ve kışlık ve bayramlık ta'yîn olundı. Hattâ Acem seferinde Sultân Selîm Han ile bile bulundı. İslâm Girây ise zor-ı bâzûyla han olmağın dâ'imâ Sultân Selîm Han cânibinden ihtiyât üzere idi. Âhır arz-ı ubûdiyet idüp rehn konılan Sâhib Girây Han ile hukūk-ı sâbıkasın beyân eyledi. "Eğer anlara hanlık tevcîh buyurılur ise hüsn-i zindegânî mukarrer" deyü bildirdi. Felâ-cerem tekrâr tabl ve tuğ ü alem virilüp Sâhib Girây Han gönderildi. Hüsn-i {ü} cemâl ile bedr olmuş ay ve melâhat burcunda gün gibi nûr-efzây olmağın Sultân Selîm Han-ı nâmdâr bi'z-zarûrî zülf-i kullâbına giriftâr idi. Rızâ-yı hâtırına imtisâlen saltanat sevdâsıyla irsâl eyledi. Muhassal bir yıl mikdârı müdârâ ile geçinüp âkıbet İslâm Girây acımazdan ana dahi mazarrat kasdın itmekle Sâhib Girây Han hüsn-i {ü} tedbîr idüp Bâkī Bey nâm yâr-ı gārının fursatı ile İslâm Girây'ı katl itdürdi. Ve bu mukābelede me'mûlünden ziyâde ri'âyet olundı. Ve lâkin irâdetu'llâhda |**162b**| bu makūle pâdişâhların katline el uzatmak ömre zarar olup cezâsı mukarrer olmağın merkūm Bâkī Bey'den küllî küstâhlık sudûr idüp ana binâ'en şiddet-i şitâda suyla dolmuş bir havza habs olunup dondurmağla helâk kılındı.

El-kıssa: Mezbûr Sâhib Girây Han niçe rûzgâr han olup Âl-i Osmân'da Sultân Selîm Han zamânı vezîr-i a'zam ve dâmâd-ı muhterem olan Rüstem Paşa'nın mekr ü hîlesi eyyâmı idi. Envâ' gadr-i sarîhle Sâhib Girây Han'ı kaldurup yerini Devlet Girây Han bin Mübârek Girây Han bin Mengli'ye virdi. Ol bî-günâh Sâhib Girây aslâ arz-ı sipâh itmeyüp mahall-i ma'bere gelüp muvâfık-ı rûzgâr katlanur iken sâbıkā habse giriftâr olan hanlardan Mübârek Girây nâm mîrzâ ale'l-gafle ol ma'bere varup tenhâ düşürüp ol bî-günâh olan Sâhib Girây'ı helâk eyledi. Âkıbet dokuz yüz seksen beş târîhinde Devlet Girây vefât eyledi. Mehemmed Girây Han Sultân Murâd Han bin Sultân Selîm Han bin Sultân Süleymân Han teveccühi ile Deşt-i Kıpçak hükûmetine mâlik oldı. Altı ay saltanat itdükden

TÜRKİYE DİYANET VAKFI AKADEMİ
ACADEMY OF SCIENCES

sonra Şirvan yolunda bi'z-zât Acem seferin itmesi fermân olundı. Emr-i pâdîşâha itâ'at ü inkıyâd itmeyüp ol sefere varmaduğundan mâ'adâ nâmûs-ı dîn [ü] devlete halel virür niçe nâ-sezâ kelimâtı mezbûr Sultân Murâd Han'a ma'lûm oldukda Vezîr-i Sânî Osmân Paşa'ya |**163a**| izâlesini emr eyledi. Ol dahi hüsn-i {ü} tedbîr ile hakkından gelüp, hanlığı der-i devlete arz olunup Âstâne'de bulunan İslâm Girây Han nâm karındaşına virilüp âkıbet dokuz yüz doksan yedi târîhinde ol dahi fevt olup saltanat-ı mülk-i Deşt-i Kıpçak Gāzî Girây Han nâm karındaşına münâsib görüldi ki, hünerver-i âlem bahâdır u şecî'-i benî Âdem, savaş pîşezârının kağan arslanı ve işret-i ma'âş şukûfe-zârının Erdeşîr ve ehl-i nazm-ı mu'ciz-beyânı, ûd-ı nevâ-i mûsîkī-şinâs ve ehl-i irfân "Gazâyî" mahlas ile meşhûr ve cihân-ber-i şehriyâr. Henüz mîrzâlığı hâlinde Devlet-i Osmâniye'ye küllî hızmeti geçüp hattâ Şirvân leşkerine mu'âvenet içün vardukda esnâ-yı cengde Acem Şâhı Hamza Mîrzâ bin Mehemmed Hudâbende'ye esîr ü giriftâr olup ba'dehû halâs bulup der-i devlete geldükden sonra İslâm Girây'ın vefâtı haberi geldüği gibi hanlık virildi. Ve kānûn-ı Osmâniyye üzere sâ'ir bahşîşden gayri on bin sikke filori ceyb harclığı virildi. Ve ba'dehû Yanık fethinde bile bulunup küllî feth ü nusrete bâ'is olmağın serdâr [ve] vezîr-i a'zam olan Sinân Paşa'nın arzı ile yevmî bin akça ulûfesine terakkī olunup yevmiyesi iki bin akça oldı. Ve hicretin bin yedi senesinde yine serdâr-ı İslâm Vezîr Mehemmed Paşa'ya mu'âvenet içün sefer idüp küllî hızmeti |**163b**| sebkat itmişdir. Muhassal-ı kelâm selâtîn-i Âl-i Osmân'a mütâba'at iden Kırım hanları cemî'an dokuz handır ki, müddet-i hükûmetleri yüz otuz yıla varmışdır. Pes Hâcı Girây Han'ın evlâdı mülki zâ'il olmağa sebeb hâl-i hayâtında oğullarının birini velî'ahd itmekle ve kulûbı ana rabt itmekle sa'y itmedüğidir ki kendüsi vefât itdükde evlâdı ve sâ'ir akribâsı kudret ü şevketde birbirlerine akrân olmağın bellü birin hanlık sadrına lâyık görmediler ve birbirleri ile ceng itmeğin inkırâz-ı neseblerine sebeb oldılar. Mengli Girây evlâdının ile'l-ân devlet ile zuhûr ve kuvvetleri ise selâtîn-i Âl-i Osmân'a arka virmekle i'tilân-ı şân bulmuşlardır. Âlî Efendi merhûmun *Hall-i Akd-i Âlî* nâm târîhinde tahrîr eyledüği vilâyet-i Kırım ve hanân ahvâli ki, hâliyâ bu mahallde münâsebet ile inşâ olunmuşdur. Âl-i Osmân'dan merhûm Sultân Selîm Han-ı sânî asrına gelince vukū' bulan ahvâl ve havâdisât-ı Deşt-i Kıpçak'dır, bundan sonra Şâh İsma'il'in hurûcun tahrîr eylemişdir.

***Li-mü'ellifihî*:** Fî zamâninâ hanân-ı Kırım bi'l-külliye Âl-i Osmân'a mütâba'at u inkıyâd üzerelerdir. Bâ-husûs hüsn-i îrâdetile hâliyâ hanlıkdan ferâgat iden Selîm Girây Han'ın Âl-i Osmân'a mutâba'at u inkıyâdı cümleye gālib idüği ezher mine'ş-şems idi.

Ez-târîh-i Âlî Efendi: Merhûmun *Hall-i Akd-i Âlî* nâm târîhinde yine bu minvâl üzere tahrîr ider ki, "Şâh İsma'îl zümresinin cümleden evvel zuhûrı |**164a**| Şeyh Cüneyd'in zuhûrıdır. Ve mezbûr Şeyh Cüneyd kendü ehibbâsından vâfir asker cem' idüp Gürcistân kâfirlerine gazâ idüp mâl-ı ganâyimle zemîn-i Şirvân'a vardı. Umûmen ahâlî-i Şirvân ve pâdişâhı olan zîşân anlardan ihtiyât idüp ve hurûc itmelerin mukarrer bilüp ale'l-gafle anlara kılıc koydılar ve cümlesin katl eylediler. Ba'dehû oğlı Şeyh Haydar zuhûr idüp babası tarîkınca deprenüp Gürcistan gazâsına varup altı bin yarar askere mâlik oldı. Ba'dehû Şirvân Şâh üzerine yüriyüp babasının kanını mutâlebe idüp yedi ay Şemâhî Kal'ası'nda Şirvân Şâh'ı muhâsara itdi. Âkıbet Şirvân Şâh Sultân Ya'kūb'dan istimdâd taleb eyledi. Sultân Ya'kūb dahi Süleymân nâm serdârın vâfir asker ile Şirvân'a gönderüp esnâ-yı cengde Şeyh Haydar ve ba'zı evlâdı katl olunup ancak İsma'îl ve Yâr Ali nâm karındaşları serdâr-ı mezbûrun eline giriftâr oldılar. Serdâr-ı mezbûr anlara terahhum idüp salıvirdi. Ol iki karındaş şehr-i Lâhicân'a vardılar. Şeyh Cüneyd ve Şeyh Haydar ehibbâsından vâfir nüfûsile cem'iyyet itdiler. Ve lâkin Sultân Ya'kūb haberdâr olmağla ikisin dahi getürdüp Istahr Kal'ası'nda habs eyledi. Mâdam ki Sultân Ya'kūb hayâtda oldukça iki birâder habs elemi ile ıstırâbda idiler. Çûn ki Sultân Ya'kūb vefât |**164b**| eyledi yerine Rüstem Mîrzâ pâdişâh oldı, iki birâder halâs bulup Erdebîl gûrhânesine varup ebâ vü ecdâdları tarîkınca kesb-i {ü} ma'âşa mutasaddî oldılar. Rüstem Mîrzâ'dan sonra Ahmed bin Uğurlu tahta geçdi. Gāyetile gazûb olmağın birâderân-ı mezbûrân anın havfından Gîlân'a göçüp Sultân-ı Gîlân olan Şerîf Hasan'a ilticâ itdiler. Eğerçi Ahmed Mîrzâ anların talebine tâ Gîlân'a âdem gönderüp "elbette anları göndersün veyâhûd kendü bilür" deyü iki birâderini taleb eyledi. Ammâ Şerîf Hasan ol iki birâderi bir ulu ağaç üzere yapılmış kasra çıkarup kasemde hânis olmamak içün kasem eyledi ki: "Anlar benim zemînimde değillerdür". Ba'de zamân Ahmed Mîrzâ vefât eyledi yerine Elvend Mîrzâ şehriyâr oldı. Ve nâmûs-ı devleti ile mukayyed olmaz âdem olmağla ol iki birâderân "fursatdur" deyü Lâhicân'a varup ebâ vü ecdâdlarının mürîdlerini cem' idüp hurûcı mukarrer kıldılar. Ammâ tedbîrlerinde Rûm'a varmağı Karamanlı'dan ve Tekeli'den olan ehibbâlarına haber idüp ve zuhûra gelüp Rûm'a vardılar. Karaman halkından husûsan Tekeli'den vâfir âdem apartdılar ve dönüp Lâhicân'a vardılar. Bu minvâl üzere dokuz yüz beş senesi Muharreminde İsma'îl hurûc idüp Elvend Mîrzâ üzerine varup Elvend Mîrzâ'yı sıyup kaçurdılar |**165a**| ve niçe beylerini kılıcdan geçürdiler. Ve vilâyet-i Âzerbaycân'ı feth idüp nâmını "Şâh" kodı ve kendüden bey'at idenlere tac giyürdi. Ekseriyâ kırmızı çukadan olmağla ol kavme "Kızılbaş" didiler. Ve "Necm-i Sânî" lakab

bir kimesne'i vezîr idindi. İkinci senede Şirvân Şâh üstine varup Şirvân'ı aldı. Üçünci senede Zülkadiroğlı Alâü'd-devle'nin üstine vardı. Hattâ Elvend Mîrzâ Alâü'd-devle'nin yanına varmış idi. Şâh İsma'îl Zülkadirlü'yi kırar iken Elvend Mîrzâ fursat ile kurtılup Tebrîz'e vardı. Ammâ Şâh İsma'îl ol cengden sonra Tebriz'e varup Elvend Mîrzâ'yı firârından ele getüremeyüp Tebrîz'i feth eyledi. Ve ba'dehû Irak'a teveccüh idüp Bağdâd'ı teshîr eyledi.

Muhassal-ı kelâm, tâ Çaldıran sahrâsında Mısr Fâtihi Sultân Selîm Han ile ceng ü cidâl idüp münhezim olunca[ya] her yıl bir hâkimin üstine varır idi. Şâh İsma'îl Sultân Selîm Han cenginde inhizâm oldukdan sonra dokuz yüz otuz târîhinde vefât idüp Şâh Tahmâsb nâm oğlı tahta cülûs eyledi. Ve hüsn-i tedbîr ile geçinüp elli dört sene saltanat sürdi. Âhir dokuz yüz seksen dört senesinde fevt olup yerine gene Şâh İsma'îl nâm oğlı cülûs idüp ulûvv-i şân buldı. Ol dahi mesmûmen mürd olup yine Tahmâsb evlâdından |165b| Mehemmed Hudâbende zuhûr itdi. Ve lâkin mezbûr Mehemmed Hudâbende terk-i dünyâ olmağın taht ü tâc sevdâsından geçmiş ve sinni dahi altmışa belki yetmişe yetmiş âdem olmağla ol sâl-hurde "saltanat gavgāsı benim ne kârımdır" deyü el geçmiş idi. Bu kerre tahta on beş yaşında Hamza Mîrzâ nâm oğlı cülûs itdi. Bir zamân hükûmetden sonra harem-bendeden biri katl itmekle Şâh Abbâs bin Hudâbende nâm birâderi vâris-i mülk olup dârü'l-mülk-i Gazvin'de tahta geçdi. Dokuz yüz doksan altı senesinde târîh-i te'lîf-i kitâb olan merhûm Âlî Efendi asrından bin yedi târîhine gelince "mezbûr Şâh Abbâs-ı Hudâbende hükûmet üzere idi" deyü tahrîr eylemişdir. Ve babası Mehemmed Hudâbende ve birâderi Hamza Mîrzâ zamânlarında zâhir olan ihtilâli hüsn-i tedbîr ile tedârükden hâlî değil idi. Husûsan selâtîn-i Âl-i Osmân'dan merhûm Sultân Murâd Han ibn Sultân Selîm Han ile ve Sultân Mehemmed Han ibn Sultân Murâd Han ile müsâfât üzere geçinüp arz-ı ubûdiyet itmekde idi. Eğerçe mezkûr Sultân Murâd Han zamânında Vezîr Lâlâ Mustafâ Paşa serdâr olup dokuz yüz seksen altı târîhinde mülk-i Şirvân'ı ve dokuz yüz seksen yedi târîhinde Kars ve Gürcistân'ı feth ü teshîr eyledi. Ba'dehû Ferhâd Paşa nâm |165b| vezîr sipehsâlâr irsâl olunup mülk-i Nahcıvân'ı ve vilâyet-i Gence'i ve Revân'ı memâlik-i mahrûseye ilhâk eyledi. Dahi sonra Vezîr-i a'zam ve Serdâr-ı efham Osmân Paşa gönderilüp pây-i taht-ı kadîmleri olan Tebrîz şehrini aldı. Ve hâliyâ gine kendü saltanatlarının harc-ı lâzım[e]sine vefâ idecek memleketleri kalmışdır. Ve şâh olan Abbâs bin Hudâbende Mîrzâ hayli âkılâne ve pâdişâhâne deprenüp tekmîl-i ırz ü nâmûsuna cell-i himmet kılmışlardır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Muhassal-ı kelâm, bu târîhde etrâf ü memâlikdeki pâdişâhların şevket-i unvân cihetinden zübdesi ve adâlete meyl iden hâkimlerin güzîdesidir. Ve ekseriyâ ceng ü cidâlleri Mâverâ'ü'n-nehr vilâyetlerinin pâdişâhı Abdullâh Han iledir. Bunlar Şî'a'dan ve anlar Sünnî mezheb olan tâ'ifeden olmağla nizâ' ü kıtâlleri mukarrerdir. Ve Karakoyunlu'nun zevâl-i devletine sebeb bunlardan ihtiyât lâzım iken ve bir-iki kerre hurûc kasd itdükleri ma'lûmları olmuş iken gözüne göstermeyüp tedârüklerini görmede gafletlerinden olmuşdur ve ba'dehû Karakoyunlu ile Akkoyunlu kabîlesin tahrîr eylemişdir ki, Akkoyunlu vilâyet-i Türkistân'da sâkin bir tâ'ife idi ki, Karakoyunlu Türkmânı ile birbirlerine yakîn konup göçerler idi. Argun Han zamânında vatanlarını terk idüp ve Karakoyunlu ile yol yoldaşı olup Âzerbaycân |**166b**| memleketine gitdiler. Pes Karakoyunlu varup Âzerbaycân ve Sivas nâhiyelerinde yerleşdiler. Fe-emmâ Akkoyunlu Diyârbekir etrâfına varup anda mütemekkin oldılar. Ve Karakoyunlu'nun intihâsı Cihân Şâh bin Kara Yûsuf ve ba'de zamân mezbûrun oğlı Hasan Ali Sultân tevârîh-i muhtelife ile pâdişâh olmuşlardır. Vilâyet-i Kars ve Erzurûm ve Tebrîz ve niçe memâlik bunların taht-ı hükûmetinde olmuşdur. Âhir-i kâr sekiz yüz yetmiş üç târîhinde Uzun Hasan mezbûrları sıyup ya'ni ocaklarına su koyup Karakoyunlu'nun müddet-i saltanatları yüz yıla karîb olmuş iken devletleri Akkoyunlu'ya nakl itmişdir. Ve bunların dahi zevâl-i mülklerine bâ'is Cihân Şâh'ın gurûrundan ve gice gündüz şarâbdan baş kaldırmayup kesret-i fisk u fucûrdan ve ömri sekseni geçmiş iken giceden giceye bir bikr bekâretin bozmağa hırs ü rağbeti ile müdâvemetinden olmuşdur. Ve Akkoyunlu zümresinin nâmdâr boy beylerinden Alâ'üddin Turali nâm Türkmânla tevâbi'i ve kavmi ile Âmid ve Mûsul yanlarındağı vilâyetlere niçe zamân hükûmet idüp sâhib-i sikke ve hutbe olup ve ba'zı memleketleri kendüye tâbi' itdükden sonra fevt oldı. Ve ba'dehû Akkoyunlu'nun devletleri Şâh İsma'îl-i Erdebîl[î'y]e nakl itmişdir. Ya'ni mezbûr Şâh İsma'îl Bağdâd'ı feth idüp dokuz yüz sekiz târîhinde |**167a**| devleti güneşi tülû' kılmışdır. Fe-emmâ Akkoyunlu'nun zevâl-i mülküne sebeb birbirleri ile ittifâkları olmayup baba oğula ve oğul babaya ve karındaş kardaşa kılıç koyup kendüleri za'îfü'l-hâl düşmekle Şâh İsma'îl hurûc itmişdir. Az zamânda memleket ve devletleri elden çıkup berbâd olup gitmişdir" deyü {merhûm} Âlî Efendi merhûm târîh-i mezbûrede tahrîr ü beyân eylemişdir. Ve merhûmun târîh-i merkūmunda tahrîr olunan tâ'ifeye müte'allık nakl ü rivâyetin nihâyeti yokdur. Ancak tatvîl-i kelâmdan ictinâb olunup bu mikdâr ile iktifâ olundı. Yeter ey râkımü'l-hurûf olan dîvâne, eyyâm-ı rûz-merre ahvâlinden ve dâ'ire-i pergârdan taşra kadem urdun, havâdisât-ı rûz-merre'i ferâmûş eyledin. Kûşe be-kûşe kalenderâne dolanup

beng-i hayâli nûş eyledin. Tefekkür-i dilberân-ı muhtesibân-ı rûzgârı mest ü medhûş eyledin.

Beyt:

Bize bir kādî gerek bilmeye esrârımızı
Mest buldukda sicill eyleye inkârımızı.

Nesr: Mukaddemâ mübâşeret olunan havâdise şürû‘ ile ve havâdisât-ı rûz-merre vâkı‘âtın tahrîre getür ve zamân-ı mâziye ahvâlinden ferâgat getür. Fî-zamâninâ vukū‘ât tahrîrine şürû‘ eyle.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 13 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

İşbu bin yüz iki senesi evvel-bâhâr-ı huceste-âsârında vâkı‘ olacak sefer-i hümâyûnda |**167b**| mühimmât-i cebehâne ve mühimmât-ı sâ’ire tahmîli içün ziyâde öküz arabaları tedârük olunmak umûr-ı mühimmeden olmağın sene-i sâbıka mûcebince memâlik-i Rûmili'nde vâkı‘ Vize ve Gelibolı ve Silistre ve Paşa Sancağı'nda vâkı‘ kazâlardan arabaları kavî ve üstleri örtülü ve öküzleri dinç ve kuvvetlü olmak üzere bin beş yüz aded araba ihrâc ve sefer-i hümâyûnda hızmetde olup yüke girdikleri günden beher mâh her bir arabaya taraf-ı mîrîden biner akça ücret virilmek üzere rûz-ı hızırdan mukaddem Dâvudpaşa sahrâsında mevcûd bulunmaları içün fermân-ı âlî sâdır olmağın ahkâm-ı şerîfeleri taraf-ı Mâliyye'den tahrîr olunmuşdur. Ve “zikr olunan arabaların ikişer buçuk aylık ücretleri ber-vech-i nakd irsâl olunmak içün hisâb oluna” deyü fermân olmağla hisâb olundukda otuz dokuz yük yetmiş yedi bin beş yüz akça olmağın Mevkūfât Kalemi'nden kā’imesi virilmişdir. Ve zikr olunan arabalar ihrâcı içün Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ta‘yîn olunup ahkâm-ı şerîfeler ile irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 14 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Gediklü müteferrikalardan Sofya'da mîrî zahîre tevzî‘ine me’mûr Turganlızâde Hüseyin Ağa'ya hükm-i hümâyûn tahrîr olundı ki: “Sofya'da olan mîrî dakīkden Sofya ve Niş ve Şehirköyi ve ol |**168a**| havâlîde olan re‘âyâ fukarâsına medâr olmak üzere karz tarîkıyla tevzî‘i mukaddemâ fermânım olmuş idi. Hâliyâ nefs-i Sofya'da olan fukarânın dahi dakīka ziyâdesiyle ihtiyâcları olduğı mesmū‘-ı hümâyûnum olmağla dakīk-ı mezbûrdan Sofya'da fukarâya dahi inşâ’a'llâhu te‘âlâ evvel-bahârda aynî dakīk veyâhûd râyic oldığı akçası tahsîl olunmak şartıyla tahammüllerine göre dakīk virüp ve birbirlerine kefîl

olmak şartıyla ve ma'rifet-i şer'ile defter itdirilüp zâyi' ü telef olmakdan ihtirâz eyleyesin" deyü hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

***Vukū'-ı Kesret-i Ulak*:** Bundan akdem İstanbul'da on dört re's ve Silivri menzilinde on sekiz re's menzil bârgîrleri mevcûd olmak üzere beslenüp ziyâdeleri ref' ve tenzîl ve kesret-i ulağın def'i zikri sebkat itmiş idi. Kadîmden menzilci olan Zadreli Sefer zımmînin nakl ü rivâyeti üzere "yevm-i merkūmda Belgrad muhâfızı Kemânkeş ve Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa tarafından on iki menzil bârgîri ile ulak gelüp ve Yanbolı tarafından han-ı Kırım olan Sa'âdet Girây Han'ın tevâbi'i on sekiz menzil bârgîri ile dâhil-i Âstâne olup ve Erdel tarafından dahi on iki menzil bârgîri ile bir kapucıbaşı Âstâne'ye vusûl bulup ve Kalgay Sultân tarafından Batır Ağa |**168b**| yirmi menzil bârgîri ile gelüp bir günde bi'l-cümle altmış iki menzil bârgîrleri Silivri menzilinden ihrâc olunup dâhil-i Âstâne olmuşlardır. Hâliyâ Silivri menzilinde ise on sekiz re's menzil bârgîri beslenmek fermân olunmuş iken izdiyâd ihrâc olunan kırk dört re's bârgîri cebren ücret ile tedârük itdirmişler, her bârgîr beşer-altışar guruşa tedârük olduğı hâlde bu mikdâr guruş ider. Eğer her gün menzil-i mezbûrlar bu minvâl üzere kesret-i ulak ile işler ise iş müşkil olur" deyü hem hikâyet hem şikâyet eyledüği istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 15 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Sefer-i hümâyûn vâkı' oldukca "Bilâd-ı Selâse" i'tibâr olunan mahrûse-i İstanbul ve Burusa ve Edirne şehrlerinden aynî ordu haymeleri ihrâc olunmak mu'tâd-ı kadîm olup ve bin yüz bir senesinde vâkı' sefer-i hümâyûn içün ancak tâ'ife-i etmekçi ve bakkāl ve kassâb haymeleri tamâmen ve mükemmel ve sâ'ir hırfetlerin haymeleri ber-vech-i muzâyaka ihrâc olundığı Mevkūfât Kalemi'nden defter olunmuşdur. Hâliyâ bin yüz iki senesinde vâkı' sefer-i hümâyûn içün dahi sene-i sâbık mûcebince hırfet-i mezbûrânın ordu haymeleri ihrâc olunmak içün arz u telhîs olundukda telhîs ve "sene-i sâbık mûcebince ihrâc oluna" deyü fermân-ı âlî sudûr bulmağın İstanbul |**169a**| ve Burusa ve Edirne kādîlarına hıtâben başka başka hükm-i hümâyûn tahrîr ve irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 16 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

İşbu bin yüz iki senesi evvel-bahâr-ı meymenet-âsârında sefer-i hümâyûn mukarrer ü muhakkak olup sefer-i hümâyûna asâkir-i İslâmın menâzil ü merâhilde zahîrelerin zabt ü rabtı içün sudûr bulan fermân mûcebince tevzî'ine

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

mu‘temedün-aleyh nüzül emîni ta‘yîn olunmak mu‘tâd-ı kadîm olmağın bin yüz bir senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûnda nüzül emîni olup sâbıkā Kesendire Voyvodası Ahmed Ağa'ya emânet-i nüzül ibkā vü mukarrer kılınup taraf-ı Sadr-ı âlî'den hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta sezâvâr kılındı. Ve mübâya‘a mübâşirlerinin zahîrelerin ahz ü kabz idüp ve menâzilde iktizâ iden zehâ’iri narh-ı cârî üzere ve ma‘rifet-i şer‘ile mübâya‘a ve tedârük idüp asâkir-i İslâma zarûret ve muzâyaka çekdirmeden ihtirâz üzere olmasına tenbîh ve sipâriş buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 17 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Bundan akdem İrşova Palankası'nda keferenin yapduğı şaranpovların ba‘zı mahalleri münhedim olup ta‘mîre muhtâc olmağla ve hâlâ muhâfazasına me‘mûr olanlara kifâyet mikdârı süknâ binâ olunmak iktizâ itmekle ve ber-vech-i nakd Hazîne-i |**169b**| âmire'den Arnavud Ali Ağa yediyle irsâl olunan bin guruş ile Tuna Kapudanı Ali Paşa meblağ-ı mezbûr ile palanka-i mezbûrun ta‘mîre muhtâc olan mevzi‘lerin ta‘mîr ve bin nefer muhâfazacıya kifâyet mikdârı süknâ binâ eylemek üzere takayyüd ü ihtimâm olunmak umûr-ı mühimmeden ve gayret-i dîn-i mübînden olmağın Tuna Kapudanı Ali Paşa bir gün evvel palanka-i mezbûrı ta‘mîr ü termîm eylemek içün fermân-ı âlî sudûr bulmağın mûcebince mü’ekked hükm-i hümâyûn irsâl olunmuşdur. Ve Vidin muhâfazasında olan Yûsuf Paşa'ya dahi hükm-i hümâyûn irsâl olundı ki: “Mukaddemâ İrşova Palankası muhâfazasına me’mûr olup şiddet-i {ü} şitâdan gidemeyüp Vidin'de kışlayan Kanije Kal‘ası neferâtı ve Niğbolı Kal‘ası neferâtı ve Hilvenik Kal‘ası neferâtı hâlâ İrşova Palankası mukābili olan adaya varup hızmet-i mukābelede olmaları fermânım olup üçer aylık ulûfeleri içün ale'l-hisâb Hazîne-i âmire'den altı yük akça Ahmed *zîde kadruhû* yediyle irsâl olunmağla emr-i şerîfim vardığı gibi mezkûrlar me‘mûr oldukları İrşova Palankası mukābelesinde olan adaya mezbûr Ahmed *zîde kadruhû* ile varup yoklayup mevcûd olanlarına üçer aylık ulûfelerin viresin” deyü müşârün-ileyh muhâfız-ı Vidin Yûsuf Paşa'ya hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 18 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Han-ı âlî-şân olan Sa‘âdet Girây Han'ın |**170a**| taraf-ı Kırım'a teveccüh ü azîmetleri mukarrer ü muhakkak olmağın bi'z-zât hızmetlerinde mevcûd olan mîrzâ ve etbâ‘ına ziyâde bârgîr tedârüki umûr-ı mühimmeden olmağın erbâb-ı manâsıba ve ümenâya ve Dîvân hâcelerinin müna'amlarına bârgîr sâliyâne

olunup yüzden mütecâviz bârgîrleri sâliyâne olunan mahallerden tahsîl ve Han-ı âlî-şân tarafından kabzına me'mûr olana teslîm olundı. Ve zikr olunan bârgîr bahâları virilmeyüp teklîf ve sâliyâne olunmuşdur. Ve bi'z-zât Han-ı âlî-şân için taraf-ı Sadr-ı âlî'den mahsûs iki re's esb-i sarsar-hırâm raht ü bahtı ile müzeyyen ve lâ-nazîr olmak üzere dört re's bârgîr-i yelegendüz alâ tarîkı'l-hediyye taraf-ı han-ı âlî-şâna irsâl olundı.

***İbkā Şuden-i Ze'âmet-i Novalı*:** Ve erbâb-ı gediklülerden "Novalı" dimekle meşhûr ü müte'ârif Mustafâ Ağa "fevt oldı" deyü mezbûrun ze'âmetine sâhib-i devletin hazînedârı tâlib ü râgıb olup arz-ı hâl ile fevtinden mutâlebe eyledükde Defterhâne-i âmire'den derkenâr ve mezbûrun mahlûlünden hazînedâr-ı merkūma tevcîh ve berâtı virilmek fermân buyurulmağın mûcebince tevcîh olunup Defterhâne-i âmire'den kaydı bozılup berât virildüği mukarrer iken ammâ müşârün-ileyh Novalı Mustafâ Ağa sefer-i hümâyûnda mevcûd olup avdet-i seferde Edirne'de |**170b**| te'ehhül idüp bir kaç gün meks ü ârâm üzere iken ze'âmeti ahara tevcîh olunduğın ehibbâsından istimâ' itdükde şitâbân taraf-ı Âstâne'ye ılgār ve arz-ı hâl ile isbât-ı vücûd idüp Dîvân-ı âlî'de ze'âmetine mutâlebe eyledükde ve ze'âmet-i mezbûr kendünin olduğın Müteferrikabaşı el-Hâc Hüseyin Ağa arz itmekle gedüği ile ze'âmet-i mezbûr tekrâr Novalı Mustafâ Ağa'ya ibkā vü mukarrer kılınup tevcîh ü ihsân ve berâtı virilmek bâbında fermân-ı âlî sudûr buldı.

Keşf-i Ta'mîr-i Tophâne: Mahmiye-i Kostantiniyye mukābili Tophâne'de vâkı' kârhâne-i Tophâne'nin ba'zı mahalleri ta'mîre muhtâc olduğın topcıbaşı i'lâm itmeğin Defterdâr İsma'îl Efendi kârhâne-i mezbûrı keşf içün taraf-ı Tophâne'ye azîmetleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 19 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Yevm-i mezbûrun leylinde vakt-i işâdan mukaddemce zelzelenin vukū'ı muhakkak olmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti hayırlar ihsân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn.

Reften-i Han-ı Âlîşân be-Cânib-i Kırım: Han-ı Kırım olan Sa'âdet Girây Han'ın taraf-ı Kırım'a teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmağın vedâ' içün Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf ve meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olup ba'de'l-vedâ' hareket buyurduklarında taraf-ı Sadr-ı âlî'den mahall-i rikâbda |**171a**| raht ü bahtile mükemmel ü müzeyyen bir esb-i sabâ-reftâr hâzır ü âmâde olunmağın Han-ı âlî-şân dahi esb-i mezbûra süvâr ve revâne olduklarında kānûn-ı kadîm-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Âl-i Osmânî ve tarz-ı şehinşâh-ı Süleymânî üzere sipâh ve silahdâr ocak ağaları ve kethudâ ve çavuşları ve ser-çavuşân-ı Dergâh-ı âlî ve Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ve sâ'ir a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat bi'l-cümle Han-ı âlî-şânın nazarında alay ile revân olup mahmiyye-i Kostantiniyye'nin Topkapusı'ndan taşra Sarây-ı Sultânî olan Dâvudpaşa Sarâyı'na değin tevkīr ü ihtirâm birle götürüp ve mahall-i mezbûrda Han-ı âlî-şânı selâmlayup erkân-ı devlet taraf-ı Âstâne'ye avdet ve Han-ı zî-şân taraf-ı Kırım'a teveccüh ü azîmetleri mukarrer ve tahakkuk bulmuşdur. Ve Âstâne-i sa'âdet'den Babadağı'na varınca menâzil ü merâhilde vâkı' olan kādîlara hükm-i hümâyûn tahrîr olundı ki: "Hâliyâ Han-ı âlî-şân *dâme me'âliyehû* vilâyet-i Kırım tarafına teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmağla nüzûl buyurdukları menâzilde narh-ı cârî üzere bulunan mahallerden kifâyet mikdârı zehâ'ir tedârük olunup ve ber-[ve]ch-i pîşîn bahâları ta'yîn olunan kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Mustafâ *zîde mecduhû* yedinden ashâbına bi't-tamâm edâ vü teslîm itdirilüp zarûret ü muzâyaka çekdirilmeye" deyü |171b| mü'ekked hükm-i hümâyûn tahrîr olunup müşârün-ileyh Mustafâ Ağa yediyle irsâl olundı. Ve İrşova Palankası'nın muhâfazasına ta'yîn olunan neferâtın üçer aylık ulûfeleri irsâliyesinin zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ve lâkin neferât-ı mezbûrenin zahîreleri dahi muktazî olmağın ne mahallden ta'yîn olunduğı irsâl olunan hükm-i hümâyûndan ma'lûm olur.

Sûret-i Hükm-i Hümâyûn: "Vidin muhâfazasında olan Yûsuf Paşa'ya ve Vidin kādîsına ve Dergâh-ı âlî yeniçerilerine ağa vekîli olan (boş) *zîde kadruhû*ya ve mîrî zehâ'ir kabzına me'mûr Yûsuf *zîde kadruhû*ya hükm-i hümâyûn tahrîr olundı ki, İrşova Palankası muhâfaza olunmak umûr-ı mühimmeden olup, bundan akdem Kanije Kal'ası neferâtı ve Niğbolı ve Hilvenik kal'aları neferâtından hâliyâ Vidin'de olan (boş) nefer İrşova Palankası muhâfazasına me'mûr olup zahîreleri tedârük olunmak lâzım olmağla imdi mukaddemâ Belgrad'a gitmek üzere Tuna gemilerine vaz' olunup navlları ve ücret-i prostoykaları virilüp vakt-i şita karîb olduğundan girdâbları ubûr idemeyüp Vidin'den yukaru Vidin'e karîb mahallerde kışlayan gemilerden palanka-i mezbûrede muhâfazaya me'mûr olan neferâta iki aylık kifâyet idecek mikdârı peksimad veyâhûd hisâbınca peksimad yerine dakīk virilmek üzere emr-i şerîfim varduğı gibi sen ki mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyhsin |172a| ve ağa vekîli ve kābız-ı zahîre Berkofcalı Yûsuf *zîde kadruhûm*süz, zikr olunan gemilerin zahîresinden İrşova Palankası'na me'mûr neferâtın iki aylık zahîreleri münâsib olan sefînelerden gemisi ile getürüp ve cümleniz ma'iyyet ve ittifâk üzere ta'cîl ale't-ta'cîl olduğı mahallden kaldırup ve girdâbları bi-eyyi hâlin ubûr itdirüp İrşova'ya irişdirüp neferât-ı

merkûma teslîm idüp itmâm-ı hızmet eyleyesiz. Ve husûs-ı mezbûr ehemm-i umûrdan olup bir gün evvel îsâl ve avk ü te'hîrden ve ihmâl ü müsâheleden ve özr ü bahâneden be-gāyet ihtirâz oluna" deyü müşârün-ileyhimâya mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

***İzdiyâd-ı Resm-i Duhân*:** Resm-i duhân senede elli yük akçaya maktû' olup ve İstanbul Gümrüği'ne mülhak olmağla dâ'imâ tâ'ife-i bâzergân duhân için taraf-ı gümrükde resm-i duhân edâ eyledükde kābız-ı resm olanların münâza'aları münfekk olmayup kābız-ı resm olan her yüz akçada on iki akça mutâlebe idüp ve resm virenler ise "her yüz akçada sekizer akça resm virilmek üzere mukayyeddür" deyü nizâ'ları her bâr vukū' bulduğundan nâşî Gümrük Emîni Dilâver Ağa resm-i duhân emânet-i gümrükden ifrâz olunmasın iltimâs eyledükde resm-i duhân ve cism-i duhân merfû' olunmak mertebesine varmış iken fi'l-hakīka duhânın isti'mâli ref' |172b| olduğı hâlde ihtifâda isti'mâl olunması mukarrer ü muhakkak olup ancak mîrîye senede bu mikdâr akça kesr îcâb eyledüği zâhiren tahakkuk bulduğundan tahâşî Kiremitçi merhûm Mustafâ Ağa etbâ'ından sâbıkā koyun emîni olup ba'dehû ser-mi'mârân olan merhûm Ahmed Ağa dâmâdı Uzun Mustafâ Ağa bu hilâlde resm-i duhân iltizâmına tâlib ü râgıb olduğı nümâyân olmağın beş yük akça izdiyâd ile der-uhde ve kabûli arz olundukda İstanbul Gümrüği'nden ifrâz ve senede elli beş yük akçaya maktû' olmak üzere mezbûr Uzun Mustafâ Ağa'ya tevcîh ve der-uhde olunmak için fermân-ı âlî sâdır olmağın müşârün-ileyh Mustafâ Ağa'ya der-uhde ve iltizâm olunup taraf-ı defterdârîden hil'at-i fâhire ilbâsıyla nâ'il-i merâm olunup dâhil-i mültezimînden add olundı.

***Ahvâl-i Ocaklık-ı Mevâcib-i Neferât-ı Kal'a-i Van*:** Diyârbekir eyâletine tâbi' Harput kazâsının avârız mâlları Van Kal'ası'nın yerlü neferâtının mevâcibleri tekmîli için kadîmden ocaklık olup bin yüz bir senesinde gerek şehr ve gerek kurâ-i kazâ-i Harput avârız hâneleri ref' olunup min-ba'd avârız akçası fukarâdan taleb olunmamak üzere fermân olunup Başmuhâsebe Kalemi'ne kayd olunmuş. Hâliyâ Van Kal'ası'nın yerlü neferâtının zâbıtları Âstâne-i sa'âdete arz u mahzar ile vürûd bulup Dîvân-ı âlî'de |173a| tekmîli mevâcibleri ocaklığı olup ref' olunan Harput kazâsının avârızları mukābelesi mevâciblerinin tekmîlin Hazîne-i âmire'den mutâlebe itmeleri ile ahvâl-i âlem ma'lûm-ı hükkâm oldukda kazâ-i mezbûrun avârızları kemâ-fî'l-evvel Kal'a-i Van yerlü neferâtının ocaklığı olup bin yüz iki senesi ibtidâsından ocaklık tarafından zabt olunmak üzere müceddeden ocaklık berâtı virilmek bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın mûcebince Başmuhâsebe Kalemi'nden ocaklık berâtı tahrîr olunup virilmişdir.

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER
www.tdvia.gov.tr

***Ta'yîn Şuden-i Ser-mükâriyân-ı Şütürbânân*:** Sefer-i hümâyûnda deveciler üzerlerine sârbânbaşı nasb olunmak mu'tâd olup bundan akdem sârbânbaşı olan Selanikli Hâcı Mustafâ müflis [ve] mendebûr olup ve mîrî mâlı izâ'at idüp sârbân fukarâlarının akçaları ki, ücretleridür, telef idüp gadr eyledüğünden bi'l-külliye mükârî sârbânları firâr ve seferde zarûret çekilüp mezbûr Hâc[ı] Mustafâ hızmetin uhdesinden gelmege kādir olmamağla Selanikli Hasan Ağa müna'am u mütemevvil ve hızmet-i mezbûrun uhdesinden her vechile gelmeğe kādir olmağla hâliyâ musammem olan sefer-i hümâyûnda mükârî sârbânbaşılığı mezbûr Hasan Ağa kullarına tevcîh olunmak içün arz u telhîs olundukda, "mûcebince tevcîh oluna" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın Başmuhâsebe'den sârbânbaşılık nişânı tahrîr olunup mûmâ-ileyh Selanikli Hasan Ağa'ya virildi.

***İhrâc Suden-i Mükâriyân-ı* |173b| *Şütürbânân*:** Mîrî şütürândan mâ'adâ develerin ocaklık âhûrları Edirne kazâsına tâbi' Âhûrköyi nâm karyede olup ve erkek mîrî develerin ocaklık âhûrları nefs-i Hayrabolı'da olup ve mâye mîrî deve sârbânlarının kethudâsı Edirne'de sâkin ü mütemekkin olup ve erkek mîrî deve sârbânlarının kethudâları nefs-i Hayrabolı'da sâkin ü mütemekkin olmak mu'tâd olup ve şütürân-ı mezbûrların küçüklüği âleminden berü hızmetinde olan tâ'ife-i Türkmân'dan ve sâ'ir kabîleden mîrî sârbânların ocaklarında hızmeti sebkat itmekle neşv ü nemâ bulup san'atında mâhir ve sârbânlık ilminde mütebâhir olup sâhib-i şütürân oldukda mükârîlik hızmeti ile kâr ü kesb iden mükârî sârbânları mîrî şütürân âhûrları sebebi ile hâvâlîsinde neşv ü nemâ bulmalarıyla ol etrâfın âb ü havâsıyla imtizâc eyledükleri cihetden Edirne ve Hayrabolı ve Selânîk ve Uzuncaâbâd Hâsköyi etrâflarında kadîmden sâkin ü mütemekkin olmaları ile sefer-i hümâyûn vâkı' oldukca mühimmât-ı seferiyye ve ba'zı ocakların ağırlıkları tahmîli içün ve ücretleri taraf-ı mîrîden sâr[bân] başıları yediyle virilmek üzere zikr olunan mükârî sârbânlarından kifâyet mikdârı şütürân sefer-i hümâyûna teveccüh ü hareket olunmazdan mukaddem ser-çeşmeleri olan mükârîbaşı ma'rifetiyle ta'yîn olundukları mahallde mevcûd bulunmaları içün emr-i şerîf virildüği Mevkūfât Defterleri'nde mukayyed |174a| olmağın hâliyâ mükârîbaşılık tevcîh olunan Selanikli Hasan Ağa dahi işbu bin yüz iki senesinde vâkı' olacak sefer-i hümâyûn içün zikr olunan mükârî sârbânları develeri ile rûz-ı hızırdan mukaddem mahmiye-i Kostantiniyye hâricinde Sarây-ı Sultânî olan Dâvudpaşa sahrâsında mevcûd olmaları içün hükm-i hümâyûn i'tâ olunmak üzere i'lâm itmekle imdi sene-i sâbık üzere İpsala ve İnöz ve Keşan ve Gelibolı ve Kavak ve Migalgara ve Hayrabolı etrâflarında kadîmden sâkin ü mütemekkin olan mükârî sârbânlarından bin

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

seksen üç mehâr deve ve Selanik ve Siroz ve Dırama ve Yenice-i Karasu ve Gümülcine etrâflarında kadîmden sâkin ü mütemekkin mükârî sârbânlarından dört yüz elli mehâr deve ve Istıranca ve Çatalca etrâfında mütemekkin sârbânlardan iki yüz altmış iki mehâr ki bi'l-cümle bin sekiz yüz elli beş mehâr mükârî deve sârbânları ile rûz-ı hızırdan mukaddem Dâvudpaşa sahrâsında mevcûd bulunmaları içün ahkâm-ı şerîfe virilmek fermân buyurulmağın mûcebince Mevkūfât Kalemi'nden ahkâm-ı şerîfeleri virilmişdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 20 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Köprülüzâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa'nın masraf kitâbeti hızmetinde olup Acemoğlanı Meydânı kurbünde Kemeraltı'nda sâkin Bodur Süleymân Efendi bundan akdem vilâyet-i Tokad'da havâss-ı hümâyûn ra'iyyetin tahrîr ve defter eylemek içün fermân[49]-ı |174b| âlî birle ta'yîn ve irsâl olunmuş idi. Mûmâ-ileyh havâss-ı hümâyûn re'âyâsın tahrîr idüp defterlerin der-i devlet-medâra getürdükde havâss-ı hümâyûn re'âyâsının şeyhleri ve eşhebleri der-i devlet-medârda mezbûr Süleymân Efendi'den şâkîler olup "re'âyâ-yı mezbûrı hakk ü adl üzere tahrîr ve defter itmeyüp hevâsına tâbi' ba'zı eşirrâ kimesnelerin takrîrleri ve murâdları üzere tahrîr ve defter idüp havâss-ı hümâyûn re'âyâsı fukarâsına küllî gadr ve hayf olmuşdur" deyü Dîvân-ı âlî'de şâkîler oldukları hâlde mezbûrun tahrîr defteri getürdilüp manzûr-ı vükelâ-yı devlet oldukda kadîmî tahrîrinden eğerçe on beş bin guruşdan mütecâviz izdiyâd tahrîr eyledüği mu'ayyen olup ve lâkin kabîle ve boyların cümlesinde ber-vech-i tahmîn mâddesin îrâd itmekle her kabîle ve boyların tahammülleri ne mertebe olduğı muharririn ma'lûmı olmaduğından nâşî ber-vech-i tahmîn tahrîr olunan tahrîr kat'î olmayup hakk ü adl üzere olmaduğı nümâyân olmağın mezbûr Bodur Süleymân Efendi'nin nefy-i beled olunması muktazî olmağla Bozcaadası'na nefy olunmak bâbında fermân-ı âlî sudûr bulmağın Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ta'yîn olunup mezbûr Bozcaadası'na neyf olunmuşdur. Ve havâss-ı hümâyûn re'âyâsının şeyhleri olan şahs feth-i kelâm idüp: "Biz vilâyetimizin eyüsin ve kötüsin hûb bilürüz. Devletlü Vezîr sen dahi hızmetinde olan küttâbın eyüsin hûb bilürsin. |175a| Bize bir müstakīm ve dîndâr tahrîrci ihsân buyur" deyü Dîvân-ı âlî'de recâ vü iltimâs eyledüği beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk bulmuşdur.

49 "fermân" kelimesi 175a'da mükerrerdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 21 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Eski Sarây pâzârbaşılığı Sarây-ı Atîk'ın Matbah emânetine ilhâk olunup ve hızmet-i mezbûre el-Hâc Ebûbekir Ağa'nın uhde ve iltizâmında olmağla Sarây-ı Atîk Matbahı'nın bi'l-külliye zahîre ve sâ'ir levâzımâtın mezbûr Ebûbekir Ağa tedârük idüp Sarây-ı Atîk'de olan kilârda hâzır u mevcûd olunup hatt-ı hümâyûn mûcebince yevmiyye ta'ayyünleri mezbûrun tarafından rûz-merre mahallerine teslîm olunur. Ve masraf-ı mezbûr mukābelesinde mîrîden ba'zı mukāta'ât ve Hazîne hızmetlerinin defterleri ocaklık tarzı pâzârbaşılara virilmek mu'tâd olup ve lâkin bu sene-i mübârekede ve hızmet-i mezbûrlardan bir defter virilmeyüp ve Hazîne-i âmire'den dahi nakd akça virilmemekle ve mutâlebesinde müsâmaha olunmağın "hızmet-i mezbûrun uhdesinden gelmeğe kudretim yokdur" deyü müşârün-ileyh el-Hâc Ebûbekir Ağa arz-ı hâl itmekle Eski Sarây pâzârbaşılığı ref' olunup yed-i vâhidden görülmek üzere Sarây-ı âmire Matbah emîni olanlar Sarây-ı Atîk'ın dahi cümle zahîre ve levâzımâtın ve mühimmât-ı sâ'iresin tedârük eylemek üzere iltizâmında olan Matbah emânetine mülhak olunmak bâbında fermân-ı âlî sudûr bulmağla Eski Sarây pâzârbaşılığı Matbah-ı âmire emânetine |**175b**| ilhâk olundı.

Itlâk Şuden-i Şa'bân Ağa: Diyârbekir voyvodası olan Şa'bân Ağa'nın çavuşbaşı hânesinde mahbûs olduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ba'z-ı a'yân-ı devlet tarafından cürm ü günâhı afv buyurulmak üzere recâ vü iltimâs olunmağın mûmâ-ileyh Şa'bân Ağa'nın cürmi afv buyurılup ve Diyârbekir voyvodalığından taraf-ı mîrîye ne mikdâr düyûnı var ise bi't-tamâm edâ vü teslîm-i Hazîne idüp muhâsebesi görülmek üzere fermân-ı âlî sudûr itmeğin müşârün-ileyh Şa'bân Ağa habsden itlâk olundı.

***İlhâk Şuden-i Ocaklık-ı Mâkiyân be-Emânet-i Matbah-ı Âmire*:** Matbah-ı âmirede her gün sarf olunan tavuk masârıfâtı kadîmden Matbah-ı âmire emînlerinin uhde ve iltizâmında olup "Matbah emâneti muhâsebeleri görüldükde masârıfât-ı tavuk mahsûsan başka hisâb olunup ve her gün masraf olan tavuk Tavukcılar Kârhânesi'nde tavukcıbaşı olanların yediyle îrâd ve masraf olunup ve Matbah emînleri muhâsebelerinde her bir cenâh tavuk yirmi beşer akçaya ve her cenâh piliç on beşer akçaya mübâya'a olunmuşdur" deyü tahrîr eyledüğinden sonra senede on sekizer yirmişer bin tavuk mürde mahsûb ve me'kûlât tavuk içün senede iki yük akça darı bahâsı mahsûb itdirmeleriyle taraf-ı mîrîye gadr olduğın tavukcıbaşı olan Yekçeşm Ahmed Ağa bin seksen sekiz târîhinde i'lâm |**176a**| idüp kendüye der-uhde ve iltizâm olunup ve

muhâsebesin mahsûs kendü tarafından görülmek üzere der-uhde olunur ise ocaklık olan tavukdan mâ'adâ iktizâ iden tavuğı eyyâm-ı şitâ ve sayfda on beşer akçaya iştirâ idüp ziyâde ve noksân olmamak üzere ve şikârlarda ve Edirne meştâsında oldukça senede dokuzar bin tavuk mürde ve Âstâne-i sa'âdetde oldukca senede sekizer bin tavuk mürde mahsûb olunup ziyâde mürde mutâlebe olunmamak üzere ve me'kûlât-ı tavuk içün senede yüz on bin akça darı bahâsı virilmek üzere der-uhde ve iltizâmı kabûl eyledüği bin seksen sekiz târihinde arz ü telhîs olundukda minvâl-i meşrûh üzere Matbah emânetinden ifrâz olunup Tavukcılar Kârhânesi'nde tavukcıbaşı olan müşârün-ileyh Yekçeşm Ahmed Ağa'ya der-uhde ve iltizâm olunup mahsûsan tavukcıbaşı nasb ü ta'yîn olunup muhâsebesi tarafından görülmek şartı üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın müşârün-ileyh Ahmed Ağa'ya der-uhde olunmuş idi. Ve bin seksen sekiz târîhinden bin yüz iki senesine gelince tavukcıbaşı olup üç senelik îrâd ve masraf muhâsebesi tahrîr olunup görilür iken Tavukcılar Kârhânesi'nde tavukcılar kâtibi olan kasîrü'l-kāme Kanbur Ali Yazıcı nâm şahs arz-ı hâl idüp: "On |**176b**| beş seneden berü tavukcıbaşı olan Ahmed Ağa senede sekiz-dokuz bin tavuk mürde mahsûb itdirüp ve "me'kûlât" deyü yüz on bin akça darı bahâsı mahsûb itdirüp taraf-ı mîrîye küllî gadri olduğundan mâ'adâ Hudâvendigâr sancağında avârızları mukābelesinde aynî tavuk virmek üzere ocaklık olan kazâ ahâlîsinden aynî tavuk tahsîl itmeyüp her bir tavuk içün yirmi beşer-otuzar akça bedel tahsîl idüp ve her on tavukdan bir tavuk mürde alup ve me'kûlât tavuk içün her yüz tavukda bir şinik darı bahâsı alup ve ücret-i mükârî ve navl-ı sefâyin içün yüz tavukda yüz yirmi akça ücret-i mükârî ve navl-ı sefâyin akçası alup re'âyâ fukarâsına dahi küllî zulm ü ta'addîsi nümâyân olduğı mukarrer olmağla zikri sebkat iden sekizer-dokuzar bin tavuk mürde ve me'kûlât içün yüz on bin akça taraf-ı mîrîden mutâlebe olunmamak üzere Hazîne-mânde olup ve ocaklık olan kazâ ahâlîlerinden bir nesne taleb olunmayup aynî tavuk tahsîl olunmak üzere tavukcıbaşılık bu kullarına ihsân olunup tavukcıbaşı mezbûr Ahmed Ağa mutasarrıf olduğı ulûfe ile tekā'üdlük ihsân buyurula" deyü mezbûr Kanbur Ali Yazıcı huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz-ı hâl itmekle: "Tavukcıbaşı Ahmed'in muhâsebesi |**177a**| görilüp sıhhati üzere arz oluna" deyü fermân-ı âlî sudûr bulmağın müşârün-ileyh Tavukcı Ahmed Ağa'nın henüz görülmeyen bin doksan dokuz ve yüz ve yüz bir senelerine mahsûb olmak üzere üç senelik muhâsebesi tahrîr olunup ocaklık tavukları îrâd ve masârıfı Masraf-ı Şehriyârî Köse Ahmed Efendi hattı ile ve Matbah emîni temessükleri mûcebince îrâdından aşağı varıldukda mürde mahsûbâtından mâ'adâ elli bin tavukdan mütecâviz tavuk mîriye deyni zuhûr eyledüği arz u telhîs olundukda: "Tavukcıbaşılık

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ref‘ olunup Matbah-ı âmire'nin tavuk ve piliçe müte‘allık masârıfâtı Matbah-ı âmire emînleri görmek üzere Matbah-ı âmire emânetine ilhâk oluna” deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın mezbûr Ahmed Ağa tavukcıbaşılıkdan azl olunup masârıfât-ı tavuk Matbah-ı âmire emânetine ilhâk olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 22 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Havâdisât-ı Garîbe ve Acîbenin Vukū‘ı: Mahmiye-i Kostantiniyye'de Topkapusı kurbünde vâkı‘ Sırmakeş ismiyle [mü]semmâ olan mahalle sükkânından ve erbâb-ı tarîkdan zer-nişânî san‘atıyla meşhûr bir şahsın veled-i sulbî olan kızı şâkî olup “babam beni tasarruf idüp ve bikrimi izâle itmekle hâliyâ babamdan hâmile olmuşumdur” deyü arz-ı hâl ile huzûr-ı Sadr-ı âlî'de şâkî olup şahs-ı mezbûr ihzâr olunup su’âl olundukda: “Hâşâ, benim bu fi‘lden |177b| haber ü âgâhım yokdur. İftirâ-yı sarîhdir. Ehl-i sünnet ve cemâ‘atden olan bu fi‘l-i kabîha ne cür’et ile ikdâm idebilür? Hâşâ bu fi‘l-i kabîh mutlakā bu hakīre iftirâ-yı mahzdır” deyü inkâr eyledükde şahs-ı mezbûrun iki nefer veled-i zükûrları ve ehli: “Bu fi‘l-i kabîh bundan sudûr bulmuşdur ve bizler şâhidiz ve şehâdet dahi ideriz” didiklerinde sâhib-i devlet: “Sizin şehâdetiniz makbûle değildir. Bu husûsa bî-garaz dört şâhid lâzımdır” deyü buyurduklarında ehli ile veledleri “Tanrı'dan korkmadan nice şehâdet idüp iftirâ idebilürüz devletlü Vezîr? Vebâli bizim, sevâbı senin. Şehâdetimiz kabûle geçüp hakkından gelinsün” deyü feryâd iderler. Ol hînde “Da‘vâların Rûmili kādî‘askeri fazîletlü efendi göreler” deyü fermân iderler. Ve lâkin şahs-ı mezbûrun ehli ve veledleri da‘vâları şer‘a havâle olunduğuna râzî olmayup irtesi gün tekrâr Dîvân-ı âlî'ye çıkup “bu bed-nâmlık ile halk-ı âlem içre muhtefî ve âşikâre tahammül itmeğe kādir değiliz.Yâ cümlemizi katl eyle veyâhûd ef‘âl-i kabîha ile sâhib-i cürm babamızı katl eyle” deyü feryâd-ı sadâ-yı bülend ile Dîvânhâne'de efgān iderler. Şâhid-i bî-garaz mutâlebe olundukda: “Gayri şâhidimiz yokdur” didiklerinde sâhib-i devletin gazabları temevvüc idüp “şer‘-i şerîfe râzî |178a| olmaduğunuzdan mâ‘adâ Dîvân-ı âlî'de maglata idersiz. Eğer kâzib olmasanız, şer‘-i şerîfe rızâ gösterir idiniz” deyü mütehevvirâne cümlesine ta‘zîr fermân buyurmağın şahs-ı mezbûrun iki veled-i zükûrına ve kızına ve ehline darb-ı şedîd ile Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de muhzır ağa yoldaşları yediyle ta‘zîrden sonra cümlesin Dîvân'dan kovup şahs-ı mezbûra “senin cürmün olmaduğı ma‘lûm ü ayân oldı” deyü habs-i çavuşdan istihlâs buyurdılar. Şahs-ı mezbûr dahi Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından bir çavuş mübâşir alup ve mahalle-i mezbûrede sâkin olduğı hânesine gelüp ehline talâk virüp ve iki evlâd-ı

zükûrın ve kızın redd ü selb idüp dördin dahi hânesinden ihrâc eyledüği beyne'n-nâs şüyû' bulmuşdur.

Nakl ü Rivâyet: Şahs-ı mezbûrun menkûhesi olan mel'ûne kasîrü'l-kāme, mülahham, çukur gök gözlü, Rusü'l-asl kenîzek aslından birinin âzadlusı bir bed-asl mel'ûne olup ve kızı olan mel'ûne dahi kezâlik nahîfü'l-beden lâgar sıskā emrâzına mübtelâ, sarı benizlü, gök gözlü mel'ûne imiş. Ve veled-i zükûrı dahi kasîrü'l-kāme mücessem, gök gözlü münâfik nişânlu ve küçük oğlı dahi cümlesine müşâbih ve cümlesi bed-asl ve bed-hû oldukları nakl olunmuşdur.

El-kıssa: |178b| Şahs-ı mezbûr ehline talâk virüp ve evlâdların redd-i {ü} sülb idüp hâneden ihrâc eyledükden sonra cümlesinin şerlerinden istihlâs oldukda ehli ve evlâdları şahs-ı mezbûrun ayağına düşüp: "Şeytân iğvâsına uyduk. Biz itdük ise sen eyleme. Cürmümüzi afv eyle" deyü cürmlerine mu'terif oldılar. Ve ahâlî-i mahalle ve ba'zı komşuları dahi recâ idüp her ne kadar recâ vü minnet eylediler ise şahs-ı ma'hûd birisinin recâ vü minnetin kabûl itmeyüp: "Cümlesini cenâb-ı Bârî'ye havâle eyledim, an karîb inşâ'a'llâhü te'âlâ cümlesinin haklarından gelür" deyüp ve birisin hânesine uğratmayup şerlerinden emîn ve istihlâs olup hânesinde hırka ber-dûş olup râhatda olduğı nakl ü rivâyet olunduğı istimâ' olunmuşdur.

El-kıssa: Şahs-ı ma'hûd erbâb-ı tarîkdan olup Topkapusı'yla Bâb-ı Edirne miyânında dâhil-i sûr-ı Kostantiniyye'de vâkı' Yenibâğçe kurbünde "Tatlıkapu" dimekle ma'rûf mahallde vâkı' mescid-i şerîfin imâmı olan Ders-i âmm Celeb Mehemmed Efendi ehibbâsından ve mürîdlerinden olup dâ'imâ müşârün-ileyh Celeb Mehemmed Efendi'nin meclisinden dûr olmaduğı nakl olundı. Mûmâ-ileyh Celeb Mehemmed Efendi ise ramazân-ı şerîfde salât-ı terâvîhi hatm-i şerîf ile edâ idüp her gice salât-ı terâvîhde bir cüz'-i şerîf tilâvet idüp salât-ı terâvîh itmâm olunca hatm-i şerîf dahi itmâm olurmuş. Ve Celeb Mehemmed Efendi'nin bî-nihâye âşık-ı sâdıkları |179a| olup "salât-ı terâvîhi Celeb Mehemmed Efendi Mescidi'nde edâ idelim" deyü ba'îd mahallâtdan ve Ayasofya-i Kebîr ve Sagīr semtlerinden mahsûs ehibbâları gelüp salât-ı terâvîhi Celeb Mehemmed Efendi imâmeti ile edâya ta'aşşuklar iken ve müşârün-ileyh Celeb Mehemmed Efendi miyân-ı halkda sâhib-i takvâ, hem imâm hem ders-i âmm olup salâhiyyet ile meşhûr-ı âfâk iken ve sâhib-i vak'a zer-nişân san'atı ile meşhûr olan şahs-ı ma'hûd müşârün-ileyh Celeb Mehemmed Efendi'nin ehibbâ ve mürîdlerinden olup her bâr Mehemmed Efendi meclislerinde mevcûd bulunup gerek salât-ı farîzayı ve gerek salât-ı terâvîhi ekseriyâ Celeb Mehemmed Efendi ile edâ eyledüği ma'lûm-ı nâs olunup rivâyet olunmuş iken

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

kızının kendüye bu cins iftirâsı ve ehlinin ve evlâd-ı zükûrlarının bu makūle şehâdetleri agreb [ü] garâyibdendir. Hemân Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti cemî'-i ümmet-i Muhammed kulların iftirâdan ve şerr-i münâfikînden ve şeytân-ı la'înin mekr ü iğvâsından emîn eyleyüp hıfz eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve Şefi'i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a fî 23 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Diyârbekir voyvodalığı defterdâr-ı sâbık merhûm İbrâhîm Paşa akribâsı Şa'bân Ağa iltizâmından ref' olunup mukaddemâ voyvodalığ-ı mezbûra nâ'il-i merâm olanlardan Uzun Ali Ağa'ya Diyârbekir voyvodalığı tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla ser-firâz kılınup Diyârbekir eyâletinde vâkı' mîrî mukāta'ât tahsîli içün emr ve defterleri |**179b**| Başmuhâsebe Kalemi'nden ve eyâlet-i mezbûrun avârız ve bedel-i nüzülleri Mevkūfât Kalemi'nden müşârün-ileyh Ali Ağa'ya teslîm olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 24 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Tersâne-i âmire'de müceddeden binâsı fermân olunan kalyon kerasteleri kat'ı içün iktizâ iden keraste Tersâne-i âmire tarafından irsâl olunan cedîd çâplara göre kat' olunmak üzere ehl-i vukūfların ma'rifetiyle kadîmden keraste kat' idegelen mahallerin re'âyâsından hâliyâ Âstâne'de mevcûd re'âyâ muvâcehesinde kıymetleri içün huzûr-ı şer'de rızâları ile takdîr olunup mübâşire virdükleri defter mûcebince ve hîn-i kat'da bahâsı İznikmid emîni yedinden re'âyâsına bi't-tamâm edâ ve teslîm olunup işbu bin yüz iki senesinde müceddeden binâ olunacak kalyonların kifâyet mikdârı kerastelerin kadîmden kat'da mâhir olup keraste kat' idegelen dîvânların ve kurâların ahâlîsine emîn-i mezbûr ma'rifetiyle tahammüllerine göre tevzî' ve cümlesin kat' ve hâzır ü âmâde idüp inşâ'a'llâhu te'âlâ rûz-ı hızırda İznikmid Tersânesi'ne nakl ve keraste emînine teslîm olunmak üzere Tersâne-i âmire Emîni Mehemmed *zîde kadruhû* tarafından virilen defter mûcebince çâplara göre kat'ı fermân buyurulmağın Kocaili sancağında vâkı' İznikmid ve Ada ve Akyazı ve Kaymas ve Âb-ı Sâfî ve Sarıçayır ve Şeyhlü kazâlarının kādîlarına ve yeniçeri |**180a**| serdârlarına ve a'yân-ı vilâyete hıtâben emr-i şerîf tahrîr ve irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 25 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Nevâhî-i Belgrad'ın ve sâ'ir etrâfın re'âyâsı bundan akdem istîlâ-yı kefere sebebi ile perîşân-hâl olup ve za'îf olmalarıyla ve inşâ'a'llâhu te'âlâ sene-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

âtiyede aldukları akçayı veyâhûd akçanın bedeli zahîre virmek üzere ve kendülere tohmluk içün her karyenin ihtiyârları ma'rifetiyle ve birbirlerine kefâletleri ile re'âyânın muhtâc olanlarına bâ'is-i takviyyet olmak içün emr ve ahsen vechile tahammüllerine göre beynlerinde tevzî' eylemek içün Niş muhâfazı olup hâliyâ Belgrad Kal'ası ta'mîrine me'mûr Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa'ya mîrîden on beş yük akça irsâl olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi ma'rifetiyle meblağ-ı mezbûr on beş yük akça müşârün-ileyh Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa tarafına irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 26 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

"İnşâ'a'llâhû te'âlâ evvel-bahâr-ı huceste-âsârda vâkı' olacak sefer-i hümâyûn levâzımâtından Tuna üzerinden balyemez top geçürmeğe sâlih ve yüküyle araba ve yüküyle deve ve katâr ubûr itdirilmek içün potlar tedârüki lâzım ü mühimm olmağla hâliyâ Hersek Paşası Mustafâ Paşa'ya Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd |**180b**| irsâl olunan iki yük akça ile Gradeşka'dan Böğürdelen'e gelince Sava'nın iki tarafında yapılup balyemez top götürmeğe sâlih beş kıt'a pot-ı kebîr ve yüküyle araba ve yüküyle deve ve katar geçürmeğe sâlih yirmi beş kıt'a pot ki bi'l-cümle otuz kıt'a pot olur, sen ki mîr-livâ-i Hersek Mustafâ Paşa'sın, zikr olunan otuz kıt'a potları Gradeşka'da ve Sava'nın iki tarafında mümkin olan mahallerde ber-vech-i ta'cîl binâ itdirdüp ve bir gün evvel Belgrad'a irsâl eyleyesin" deyü müşârün-ileyh Mustafâ Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn tahrîr ve irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 27 Şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Vâkı' olacak sefer-i hümâyûnda top-keşân içün câmûs tedârüki lâzım ü mühimm olmağın Filibe sâkinlerinden Filibe kethudâyeri olan Monlâzâde Mustafâ Ağa'ya Hazîne-i âmire'den ale'l-hisâb ber-vech-i nakd sekiz bin guruş teslîm olunup güçlü ve kuvvetlü top çekmeğe yarar top-keşân câmûsların re'âyâ beynlerinde râyic olduğı üzere ve ashâbı rızâları ile Tırnovi ve Plevne ve Ziştovi Silistre ve Filibe ve Tatarpazarı ve Siroz ve Gümülcine kazâlarından kifâyet mikdârı top-keşân câmûsları mübâya'a ve bahâları ashâbına bi't-tamâm edâ ve teslîm olunmak üzere müşârün-ileyh Filibe kethudâyeri Monlâzâde Mustafâ[50] |**181a**| Ağa'ya sipâriş ve fermân buyuruldı.

50 "Mustafâ" sayfa geçişinde mükerreren yazılmıştır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 28 Şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

"Sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i İslâm zahîreleri içün mukaddemâ hınta mübâya'alarının zikri sebkat itmiş idi. Ve lâkin İsma'îl Geçidi'nden ve iskelesinden Siyâvuşzâde Mehemmed Ağa mübâşeretiyle mukaddemâ mübâya'ası fermân olunan hıntanın kîlesi re'âyâ beyninde altmışar akçaya râyic olduğı mesmû'-ı hümâyûnum olmuş idi. Hâliyâ mübâşir-i mezbûr mübâya'a içün kazâ-i mezbûra vardukda kîlesine doksanar akça taleb eyledükleri ve ba'zı muhtekir tâ'ifesi hıntaların ihtifâ eyledükleri ma'lûm-ı hümâyûnum olmuşdur. Zikr olunan zahîre sefer-i hümâyûna me'mûr olan guzât-ı müslimînin nafakaları içündür. İmdi sen ki mübâya'a mübâşiri Mehemmed *zîde kadruhû*sün, her kîlesin sağ akça ile altmışar akçaya virürler ise mukaddemâ fermânım olduğı üzere beş bin kîle hıntayı mübâya'a idesin ve eğer virmeyüp ta'allül iderler ise emr-i şerîfim vardığı gibi kalkup Silistre'de râyic olduğı üzere altmışar akçaya mübâya'a ve hâzır ü âmâde idesin ve ol makūle muhtekir tâ'ifesi her kim ise vukū'ı üzere yazup Dersa'âdet'ime arz ü i'lâm eyleyesin" deyü mü'ekked hükm-i hümâyûn tahrîr olunup müşârün-ileyh Siyâvuşzâde Mehemmed Ağa{'ya} *zîde kadruhû*ya irsâl |**181b**| olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 29 Şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1102.

Erâzilden bir mestâne ve serhoş Uzun Çârşû'dan mürûr u ubûr ider iken ehl-i sanâyi'den bir tâze vü nev-civânın dükkânına vusûl ve bir sırmalı cüzdâna tâlib ü râgıb olup bey' ü şirâ' mahallinde mestânelik cihetinden sâhib-i dükkân nevcivâna ba'zı nâ-sezâ ve cerb-i şîrîn ile kalaylar çaldukda etrâfında olan ehl-i dükkân "ayıbdur" deyü men' eylemek sadedinde olduklarında cümlesine ka[-la]ylar çalmağla ehl-i dükkânın bir kaçı kepenek sırıkları ile mestâne ve erâzilin üzerine varmak üzere iken hemân ol mest ü lâ-ya'kıl dal bıçak olup bî-çâre nev-civânın sînesinden urup katl ider. Ehl-i sûk mest ü lâ-ya'kılı kolluğa bend ü giriftâr itdirüp maktûl nevcivânın vârisleri kātil-i mezbûrı huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr ve ba'de's-subût vârisleri kan yerine kana tâlib olup diyete rağbet itmedüklerinde kātil-i mezbûrun katli fermân buyurulmağın Dîvân râhı üzere vâkı' Parmakkapu pîşgâhında tîğ-i cellâd-ı {ü} bî-emân ile katl olunup cezâsı virilmiş ve sâ'ir erâzil makūlesine ibret kılınmışdır. Rivâyet olundı ki bî-günâh katl olunan ehl-i dükkân nevcivân Dîvân-ı hümâyûn kâtiblerinden Ankebûtlı Koca Re'îs kethudâsı olan Vehhâb Efendi'nin kaynı olduğı |**182a**| nakl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî gurre-i Recebi'l-mürecceb sene 1102.

"Limni kādîsından ve kal'a-i mezbûre dizdârından der-i devlet-medâra arz vârid olup, bundan akdem kal'a-i mezbûrda zahîre olmak üzere Âstâne-i sa'âdet tarafından irsâl olunan dört bin kîle hınta mürûr-ı eyyâm ile anbâr içinde ifsâd olup üzerine niçe haşerât müstevlî olup zâyi' olduğundan mâ'adâ çürüyüp bir vechile ekle sâlih olmadığın i'lâm etmeleriyle imdi sen ki kādî ve dizdârsın ve Gelibolı Gümrükcisi Ali *zîde kadruhû*sun, hınta-i mezbûrun sağ ve peksimad tabhına sâlih olanı lâzım gelen ücret-i tabhiyyelerin virüp ve peksimad tabh itdirüp hâzır idesiz. Ve tabh olunan hıntanın yerine ol tarafda bulunan mahallerden narh-ı cârî üzere ashâbının rızâları ile beş bin kîle hınta mübâya'a eyleyüp ve lâzım gelen bahâsın gümrükci-i mezbûr Ali *zîde kadruhû*[ya] virüp huccet-i şer'iyye idüp hîn-i hisâbda deynine mahsûb olunur" deyü Gümrükci Ali *zîde kadruhû*ya ve Limni kādîsına ve dizdârına hıtâben mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 2 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1102.

Kasaba-i Ruscuk'da ve Silistre kışlakda olan otuz kıt'a Tuna Nehri fırkatalarından mâ'adâ Tersâne-i âmire'de on kıt'a fırkata ve mahsûs-ı Sadr-ı âlî içün dahi bir kıt'a fırkatanın müceddeden binâsının |**182b**| zikri sebkat itmiş idi. Cümlesi itmâm olup Tuna Kapudanı Ali Paşa'nın yanında mevcûd bulunmaları içün Karadeniz'den Tuna tarafına azîmet ve revâneleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 3 Recebi'l-mürecceb sene 1102.

Mukaddemâ Cezîre-i Cezâyir paşalığı tevcîh ü ihsân buyurılan "Kādîzâdeli Pabucıbüyük" dimekle meşhûr Mustafâ Paşa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup sâbıkā Tersâne-i âmire'de Zindân Kâtibizâde Ömer Paşa'ya hükûmet-i Cezîre-i Cezâyir tevcîh ü ihsân olunup hil'at-ı fâhire ilbâsıyla kat'-ı pâye idüp nâ'il-i merâm oldı. Ve müşârün-ileyh Ömer Paşa'yı cezîre-i mezbûra sâlimîn ulaşdırmak içün iki kıt'a kalyon ta'yîn olunmak fermân olunmağın kapudan-ı Bahr-i Sefîd olan Mısrlızâde Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa ma'rifetiyle Vâlî-i Cezâyir Ömer Paşa'nın cezîre-i mezbûreye teveccüh ü azîmeti içün mîrî kalyonlardan iki kıt'a güzîde kalyon ta'yîn eyledüği tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 4 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1102.

Topkapusı kurbünde dâhil-i sûr-ı Kostantiniyye'de vâkı' "Yenibâğçe" dimekle ma'rûf mahallin bostânları zûkākından Husrev Paşa türbesi tarafına giden

zûkākda gice ile bir avreti "sepetvârî çalma" ta'bîr olunan çalış tarzı kılıc ile çalup katl ve iki pare itdüklerinden mâ'adâ kellesin cesedinden ayırup ve kelle-i avreti Latif Paşa Hammâmı |183a| zahrında vâkı' Sırmakeş Mescidi'nin suffesi üzerine vaz' idüp ve cesed-i avret katl olunduğı zûkākda bulunduğı beyne'n-nâs şuyû' bulup tahakkuk bulduğı vükelâ-yı devletin mesmû'ı olmağın maktûl-ı mezbûrun kātili bulunmak içün subaşıya ve as'asbaşıya fermân buyuruldı. Subaşı maktûl-i mezbûrun kelle ve cesedin kaldırdup defn itdükden sonra subaşı ve as'asbaşı yeniçeri yoldaşları ile tebdîl-i câme olup kātilleri cüst ü cûda takayyüd ü ihtimâm gösterdiler. Rivâyet olundı ki, katl olunan avret hammâm dellâklerinden olup ve ma'kūlce sîm kemeri ve mücevher gûş-{gü} vârları olmağın sıñarı bir acûze-i {vü} mekkâre "kına gicesine gidelim" deyü bî-çâre dellâke iğvâ verüp ifsâd itmekle kemer ve gûş-{gü}vârına tama'an acûzenin sırdâşları olan erâzil ile kavl ü karâr idüp ve ma'hûd giceyi erâzile ihbâr idüp bî-çâre dellâki bî-vakt {ü} zamânda zûkāk-ı mezbûra getürdükde erâzil-i nekbetân hâzır ü âmâde hemân derd-mend dellâki bî-bâk ü bî-pervâ uryân itdükden sonra minvâl-i meşrûh üzere mahall-i mezbûrda katl eyledükleri nakl olunmuşdur, el-uhdetü ale'r-râvî. Ve bir rivâyetde maktûl-i mezbûr fâhişe kısmından olup âşıkları |183b| birbirlerine rağmen bî-çâreyi katl eyledükleri rivâyet olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 5 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1102.

Çünkü sefer-i hümâyûn mukarrer ü muhakkak oldı, esbâb-ı hareket-i seferin ibtidâ-i alâmeti bâlâ-kadd-i {ü} perîşân olan tuğun hurûcı olmağla ihrâc-ı tuğ ve mübârek sefer-i hümâyûn içün vüzerâ ve ulemâ ve sulehâ ve şeyhü'l-islâm ve hazret-i nakībü'l-eşrâf ve kādî'askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve Defterdâr İsma'îl Efendi ve Ağa-yı Yeniçeriyân Arnavud Ali Ağa ve Kul Kethudâsı Mehemmed Ağa ve sipâh ve silahdâr bölük ağaları ve bölükhâ-yı erba'a ağavâtı ve sâ'ir a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat bi'l-cümle Sarây-ı Sadr-ı âlî'de mücteml' olup ve sâ'at-i mübârekede ba'de'd-du'â ve's-senâ tuğ-ı Sadr-ı âlî ihrâc ve pîşgâh-ı nerdübânda mevzûn kaddile hırâmânî arz-ı cemâl itdükde hareket ü azîmet-i sefer-i hümâyûn mukarrer ü muhakkak olduğı nümâyân olmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti guzât-ı müslimînin mu'în ü destgîri olup niçe fütûhât-ı cemîle müyesser ü ihsân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn. Tuğ-ı perîşânın akdemi hulefâ-yı mütekaddimîn zamân-ı {u} sa'âdetlerinden berü alâmet-i devlet ü saltanat olup ve hîn-i ma'rekegâhda düşmenân-ı dîn ve müşrikîn-i {ü} zâlimîn içün câh ü celâlet ve nişân-ı azamete alâmet ü nişân

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

olduğı muhakkak olup merhûm Âlî Efendi'nin gazellerinden mahalle münâsib gazeli îrâd olunmak münâsib görülmeğin tahrîr olundı. |**184a**|

Gazel-i Âlî Efendi el-merhûm

Gel Irâk-ı Arab'da tutma makām
Umma andan sakın karâr ü bekā

Bu cihân bir harâbe menzildür
Kondı ve göçdi hezâr mîr ü livâ

Mâ'-i cârídeki habâb gibi
Nice bin çetri kıldı nâ-peydâ

Hâk-i Bağdâd'ı zeyn iden şeceri
Nahl-i havz-ı mâ sanur gören ammâ

Tuğlardur ki kaldı menzilde
Çekilüp gitdi leşker-i hulefâ

İhrâc-ı tuğ-ı Sadr-ı âlî'den sonra Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri ağası kapusunda ve gerek sipâh ağaları kapularında ve sâ'ir sâhib-i tuğ olan ocak ağaları kapularında bi'l-cümle tuğlar ihrâc ve pîşgâh-ı nerdübânda bâlâ-kadd-i perîşân-mevzûn nümâyân olmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti cemî' ümmet-i Muhammed kullarının mu'în ü zahîri olup feth-i nusretler ihsân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn. Ve düşmenân-ı dîn-i mübîn olan kefere vü müşrikîni makhûr u münhezim eyleyüp cem'iyyetlerin perâkende vü perîşân eyleye. Ve guzât-ı müslimîni küffâr-ı hâksâr üzerine gālib eyleye. Âmîn bi-hurmeti Şefi'i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 6 şehr-i Receb sene 1102.

Çûn ki sefer-i hümâyûn mukarrer ü muhakkak olup ve sefer-i hümâyûnun |**184b**|[51] vakt-i azîmeti karîb olup İstanbul'dan Edirne'ye varınca menâzilde

51 Derkenâr:
Feth-i Kal'a-i Avlonya: Rivâyet-i sahîha olmak üzre istimâ' olunmağın sebt ü tahrîr olunmuşdur ki, Avlonya sancağına tâbi Mejake nâm kazâ sâkinlerinden Dergâh-ı âlî yeniçeri mütekā'idînlerinden Hasan Beşe nâm tekā'üd Avlonya Kal'ası muhâsarası meterisinde mevcûd ve ol etrâfda mevcûd olan yeniçeri zümresine meterisde bayrakdâr olup mezbûrun rivâyeti üzre Avlonya sâkinlerinden mukaddemâ Avlonya sancağına mutasarrıf Ca'fer Paşa hâliyâ mîr-i mîrân-ı Rûmili olduğın sıhhate irişdirmişdir. Ammâ derûn-ı metn-i kitâbda Mahmûd Beyzâde Mahmûd Bey mîr-i mîrân-ı Rûmili olmak üzre tahrîr-i ayân olunmuşdur. Ve lâkin eyyâm-ı feth-i Belgrad'da mîr-i mîrân-ı Rûmili merhûm Mustafâ Paşa zümre-i şühedâya mülhak oldukda "sâhib-i devletin murâd u

maksûdları Mahmûd Beyzâde'ye olup ve mezbûra tevcîh olundı" deyü beyne'n-nâs şüyû' bulmağla ol minvâl üzre tahrîr olunmuş idi. |**185a**| Ammâ sahrâ-yı Belgrad'da pîr-i kühen-sâl-i rûşen-zamîr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa: "Mahmûd Beyzâde bu cihân-ı fânînin ve gaddâr-ı bî-vefânın germ ü serdinden neş'edâr değildir. Tâze nev-civân delikanlu bir dilâver olup zamâne hîlesinden gâfildür" deyü tahallüf itdirüp Ca'fer Paşa'ya sevk ve iltimâs itmekle mûmâ-ileyh Ca'fer Paşa'ya tevcîh ü ihsân olunmuş. Hâliyâ eyâlet-i Rûmili'ne Ca'fer Paşa mutasarrıf imiş. Ve feth-i Belgrad'dan sonra Avlonya Kal'ası'n Venedik keferesinden istihlâs içün muhâsarası fermân olundukda Ca'fer Paşa serdâr ta'yîn olunmuş.

El-kıssa: Küffâr-ı hâksârdan Avlonya Kal'ası istihlâsı içün Avlonya ve Delvine ve Ohri ve İlbasan sancaklarından nefîr-i âmm ihrâcı fermân olunup kal'a-i mezbûrı muhâsara iderler. Ve Avlonya Kal'ası'nın iki |**185b**| ebvâbı olup biri cânib-i şarkîde ve biri cânib-i garbîsinde vâkı' olup meteris aldukları günde birkaç gün ale't-tevâlî her gün kefere kal'adan hurûc idüp ceng [ü] cidâl olunur. Ve küffârdan her gün hurûc itdükce bî-nihâye kefere tu'me-i şemşîr olunmağın gayri çıkmayup muhâsaradan sonra kapuların hâricinde iki azîm tabya binâ vü ihdâs ve üzerine toplar çeküp cenge mübâşeret olduğı hâlde mevcûd olan asker iki kol olup Mîr-i mîrân-ı Rûmili Ca'fer Paşa ile pîr-i kühen-sâl Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa bir kol olup kal'anın cânib-i şarkîsinde vâkı' ebvâbda muhdes olan tabyaya doğru meteris alurlar. Ve Prizrenli pîr-i kühen-sâl-i rûşen-zamîr Vezîr-i mükerrem Süleymân Paşa ve Avlonya sâkinlerinden Kaplan Paşa ve Arslan Paşa ve Mahmûd Beyzâde dahi bir kol olup kal'anın cânib-i garbîsinde muhdes olan tabyaya doğru meteris olunup leyl ü nehâr ceng ü cidâle ve harb |**186a**| ü kıtâle mübâşeret olunur. Ve Mîr-i mîrân-ı Rûmili Ca'fer Paşa cümleye ser-asker ta'yîn olunmağın re'y ü tedbîr anın yed-i tasarrufunda imiş.

Fi'l-hakîka, müşârün-ileyh Ca'fer Paşa umûr-dîde ve kâr-âzmûde ve sâhib-i re'y ü tedbîr çok fikirlü ve akıllu müdebbir olduğı nakl ü rivâyet olundı. Ve bi'l-cümle kal'a-i mezbûrı otuz dokuz gün muhâsara ider.

El-kıssa: Ca'fer Paşa kolı kenâr-ı handaka irişüp handakdan kubûr alduklarında kal'adan balyemez toplar atılmaz olup, şâhî toplar atılmağa başlar. "Acabâ bunun hikmeti nedür? Kefere balyemez top atmakdan ferâgat eyledi" deyü asker tefekkür-künân hayretde iken küffâr-ı bed-fi'âl askerin takayyüd-i {ü} tâmmından mukāvemete kudreti olmadığın müşâhede idüp firâr tedârükin görüp deryâda olan donanmasına cümle cebehâne ile balyemez topların nakl idüp ve Avlonya Kal'ası'na iki mahallden lağım ihdâs idüp ve eyyâm-ı muhâsaranın |**186b**| otuz dokuzuncı güni lağımlara âteş virüp ve cümle kefere donanmaya girüp kal'a'i hâlî korlar. Ve donanmasıyla firâr iderler. Hikmet-i Hudâ lağımların türâb ve eşcâri iki meterisin miyânında hâlî olan mahalle isâbet idüp meteris erbâbına aslâ zararı isâbet itmez. Çûn ki lağımların dûd-ı siyâhı ve hâr ü hâşâki ref' oldukda kal'adan sît ü sadâ eseri zuhûr itmemekle bahâdırândan nicesi kal'aya şitâb iderler. Görürler ki, eser-i kefereden nâm ü nişân yok. Donanması demür koparup alarga olmakda. Cümle askere ihbâr olunup ve kal'a'i zabt idüp tasarruf-ı küffârdan istihlâs iderler. Ammâ küffâr-ı bed-fi'âlin murâd üzre çâşni-i şemşîrden rehâ bulduğuna te'essüf çekerler.

El-kıssa: Kala-i mezbûrun gāyet kebîr varoşı olup ve varoş-ı mezbûr top irişmez kal'adan ba'îd ü mesâfe mahallde olmağla Avlonya Kal'ası istihlâs olundukda bi'l-külliye |**187a**| harâb ve münhedim olunup varoş mahallinde müceddeden Avlonya Kal'ası'na mu'âdil kavî vü müstahkem bir kal'a yapılmak üzre devlet tarafından sipâriş ü fermân olunmuş imiş. Ol eclden firâr-ı küffâr-ı hâksârdan sonra Avlonya Kal'ası'na yedi-sekiz mahallinden kebîr lağımlar ihdâs olunup ve lağımlara âteşler virilüp, Avlonya Kal'ası bi'l-külliye lağım ile atılup harâb ü münhedim kılınup eser-i binâdan taş üzre taşı kalmamış. Ve varoş-ı mezbûr mahallinde Avlonya Kal'ası'na mu'âdil metîn ü müstahkem kal'a binâsına mübâşeret olunup a'yân ve ahâlî-i vilâyet kal'a-i mezbûrun binâsına ve itmâmına ta'ahhüd idüp binâya şürû' iderler. Hâliyâ itmâmına dahi karîb olmuşdur. Ve Avlonya Kal'ası'na karîb bir mahûf boğaz vâkı' olup ol mahallde dahi kal'anın lüzûmı olmağla boğaz-ı mezbûrda dahi müceddeden kavî |**187b**| vü müstahkem bir kal'a binâsına âsî Arnavud tâ'ifesi ta'ahhüd idüp binâsına şürû' eylemişlerdir. Kal'a-i mezbûr binâsıyla ma'nen mukaddemâ habâsiyet ile Venedik keferesine vukū' bulan imdâd ü istimdâd cürmlerin kal'a-i mezbûr binâsını ta'ahhüd ile mahv eylediler. Ve hâliyâ boğaz-ı mahûfda âsî Arnavudların şürû' eyledüği kal'anın dahi itmâmı karîb olmuşdur. Ve boğaz-ı mezbûrda müceddeden ihdâs ü binâ olunan kal'anın ziyâde lüzûmı muktazî imiş. Hâliyâ tahrîr olunan Hâcı Bektaş-ı Velî *kudduse sırrühü'l-azîz*in halka-be-gûş köçeklerinden ve Dergâh-ı âlî

sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i İslâmın iktizâ iden şa'îr ve dakīklerinin tedârüki lâzım ü mühimm olmağın defter olunduğı üzere dokuz menzilde iktizâ iden yirmi bin kîle şa'îr ve beş bin kîle dakīk Nüzül Emîni Ahmed Ağa kulları ma'rifetiyle ve ashâbı rızâsıyla ve ma'rifet-i şer'ile mübâya'a ve hâzır ü âmâde olunmak içün ale'l-hisâb Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd müşârün-ileyh Nüzül Emîni Ahmed Ağa'ya sekiz yük akça virilmek üzere arz ü telhîs olundukda i'lâm olunduğı üzere her menzilde kifâyet mikdârı zehâ'ir mübâya'a olunmak içün telhîs mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın meblağ-ı mezbûr sekiz yük akça emîn-i müşârün-ileyhe teslîm olunup zehâ'ir-i mezbûrı bir gün evvel hâzır ü âmâde eylemek içün sipâriş buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 7 şehr-i Receb sene 1102.

Bin yüz bir senesinde Venedik donanması Körfez tarafına avdet eyledükleri hînde Avlonya kıyılarına karîb mahallde lenger-endâz olup ve gāfilen karaya leşker döküp Avlonya Kal'ası'n muhâsara itdükde âsî Arnavud tâ'ifesi istimdâd itmekle leşker-i muhâsara-i kal'a bî-kıyâs olup ve derûn-ı kal'ada muhâfızîn gāyet kalîl olup ekseri serdâr-ı pîr-i kühen-sâl Vezîr-i mükerrem |185a| Hâlîl Paşa ordusunda bulunup ve ba'zıları Mora tarafında olan asâkir-i İslâma baş ve buğ Ali Paşa ordusunda bulunup ve âsî Arnavud tâ'ifesinin Avlonya Kal'ası'na takayyüdleri Venedik keferesinden ziyâde müştedd olmağla derûn-ı Kal'a-i Avlonya'da mahsûr olanların ceng ü cidâle adem-i kudretlerinden nâşî

yeniçeri ocağı mütekā'idîni zümresinden müşârün-ileyh Hasan Beşe nâm tekā'üdün nakl ü rivâyeti üzre tahrîr olunmuşdur. Ve kadîmî olan Avlonya Kal'ası münhedim olunup varoş mahallinde binâ olunmasının re'y ü tedbîri bi'z-zât serdâr-ı ekrem |188a| destûr-i müfahham Vezîr-i a'zam Fâzıl Köprülizâde Mustafâ Paşa hazretlerinin tab'-ı karîha-i mahsûslarından olduğın rivâyet eylediler.

Nazm:

Vireli memâlik-i rûy-i zemîne adl ü şeref
Pîr ide dehrî zamânında inbisât-ı amîm
Cihânı adli ile evsâfi geşt idüp kendi
Ola makām-ı vezâretde devlet ile mukīm

Nesr: Fi'l-vâkı' Avlonya Kal'ası leb-i deryâda mahûf ü muhâtara mahallde vâkı' olup deryâda korsanlık iden kalyon ve fırkataların havfından varoş-ı kal'aya ba'îd ü mesâfe mahallde ihdâs olunmuş. Ve hâliyâ varoş kurbünde müceddeden binâ vü ihdâs olunan kal'anın Avlonya sancağına intifâ'ı kesîr olup ve leb-i deryâya gerek kalyon ve gerek fırkata vâsıl olsa, ihdâs-ı kal'adan görinüp ve kurâya dökülüp kal'aya ve varoşa gelince mesâfe-i ba'îde olmağla etrâf |188b| [ü] eknâfdan imdâd ü istimdâd irişmek mümkin olup ve küffârın dahi kurâya hurûcı bu'd ü mesâfe cihetinden havfı mukarrer olup ve ol etrâfın re'âyâ vü berâyâsı küffâr-ı bed-fi'âlin şerr ü şûrından emîn olurlar imiş. Ancak evâyil-i binâsı küffâr-ı bed-fi'âlden kalmağla feth-i evvelde kadîmi üzre ibkā olunmuş ve hâliyâ istîlâ-yı kefereden istihlâs olundukda münhedim olunup varoş mahallinde müceddeden binâ vü ihdâsı kerâmet mertebesi olduğunda şekk ü şübhe yokdur. Ve a'yânı ve ahâlî-i vilâyeti kal'anın varoş mahallinde binâsından gāyet mahzûz oldukları nakl ü rivâyet olunmuşdur.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

kal‘a-i mezbûrı vire ile Venedik keferesine teslîm idüp Venedik tasarrufuna dâhil olduğı bin yüz bir senesi Zi'l-hiccesi evâhırında muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Belgrad'da der-i devlet-medâra vârid olup beyne'n-nâs şüyû‘ bulduğı tahakkuk bulmuş idi. Ve ba‘de'l-fethi'l-Belgrad sahrâ-yı Belgrad'dan avdet olundukda Serdâr Halîl Paşa Avlonya Kal‘ası'nın feth ü teshîrine nâmzed kılınup irsâl olunmuş idi. Ve umûmen Rûmili askeri ile emîrü'l-ümerâsı olan Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa ma‘an Serdâr Halîl Paşa'ya imdâd içün ta‘yîn olunmuş idi. Müşârün-ileyh Serdâr Halîl Paşa me’mûr olan asâkir-i İslâm ile Avlonya Kal‘ası'n muhâsara idüp eyyâm-ı muhâsara altmış günden mütecâviz mütemâdî olmağla bu hilâlde derûn-ı kal‘ada mahsûr olan melâ‘înden mâ‘adâ Venedik donanması Avlonya Kal‘ası altında lenger-endâz olup ve karaya leşker döküp asâkir-i İslâm ile birkaç def‘a ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl |185b| olundukda vâkı‘ olan cenglerde eğerçe zümre-i şühedâya vâsılînden olan dilâverânın nihâyeti olmayup ve kefere vü fecerenin on binden mütecâvizi tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olup bakiyyetü's-süyûf olanları donanma gemilerine cân atup ekseri helâk ve deryâya gark olduklarında Avlonya Kal‘ası'nda mahsûr olan melâ‘înin dahi cenge adem-i kudretlerinden nâşî derûnlarına havf ü haşyet-i şemşîr-i gāziyân müstevlî olup bir tarafdan anların dahi lenger-endâz olan donanma gemilerine firârlarından asker-i İslâm habîr ü âgâh olmağla gülbang-i Muhammedî birle kal‘aya hamle vü hücûm eyledüklerinde kal‘ada mahsûr olan melâ‘în birbirlerine bakmayup asâkir-i İslâmın hücûmundan var kuvvetlerin bâzûya getürüp hamlelerin müşâhede itmekle donanma gemilerine firârlarından ekseri deryâya gark ve ekserin asâkir-i İslâm ta‘kîb idüp tu‘me-i şemşîr ve nicesin esîr ü bend-i zencîr idüp Avlonya Kal‘ası'n feth ü teshîr ve istîlâ-yı kefereden istihlâs eyledüklerinin haber-i meserret-eseri Âstâne-i sa‘âdet'de der-i devlet-medâra Serdâr Vezîr-i mükerrem pîr-i kühen-sâl Halîl Paşa tarafından müjde-resânlar vârid olup me’mûllerinden ziyâde in‘âm vü ihsândan sonra hil‘at-i fâhire ilbâs olunduğı beyne'n-nâs şüyû‘ bulup tahakkuk bulmuşdur, bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ. Cenâb-ı kibriyâ hazretine |186a| hamd-i {ü} firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun ki, leb-i deryâda vâkı‘ Avlonya Kal‘ası gibi bir hısn-ı hasîn ve metânet ile kavî vü mustahkem kal‘a-i metîni yed-i tasarruf-ı küffârdan istihlâsını müyesser eyledi, el-hamdü li'llâh. Ve kal‘a-i mezbûre ke'l-evvel memâlik-i İslâmiyye'ye munzamm kılındı, fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 8 şehr-i Recebi'l-müreccb sene 1102.

Trablus-ı Mağrib kalyonlarından dört kıt‘a kalyon Halîc-i Kostantiniyye'den dâhil-i Liman-ı İstanbul olup Trablus-ı Mağrib dayıları taraflarından resûl

tarîkı ile irsâl olunup Trablus-ı Mağrib'in cümle kalyonları bu sene-i mübârekede donanma-yı hümâyûna imdâd ü i‘ânet için ihrâc oldukların ifâde için irsâl olunmuşlar. Ve Kostantiniyye Halîci'nden dâhil-i Liman-ı Âstâne oldukları hînde azîm top şenlikleri idüp Galata ile İstanbul miyânında lenger-endâz olmuşlardır. Ve lâkin Trablus-ı Mağrib'den hurûc eylediklerinde Venedik yalıların geşt ü güzâr iderek Koron ve Moton kal‘aları nazarından mürûr u ubûr idüp Çuka Adası kurbünde Venedik kalyonlarından bir azîm kalyona dûş olurlar. Meger kalyon-ı mezbûr Anaboli Kal‘ası'na muhâfizîn için beş yüz nefer soltat-ı cengî götürmeğe me’mûr imiş. Azîm ceng ü cidâl ve harb ü kıtâlden sonra |**186b**| Venedik kalyonun lisân-ı keştibân üzere akdarup ahz ü kabz itmekle mâl-ı ganâyime müstağrak oldukları tahakkuk bulmuşdur.

***Azîmet-i Pâdişâh-ı Âlem-penâh be-Câmi‘-i Ayasofya-i Kebîr*:** Sultân-ı gerdûn-serîr a‘nî âfitâb-ı âlemtâb-ı münîr cânib-i cenûbdan[52] taraf-ı şimâle meyl idüp ve hıtta-i i‘tidâl-i rebî‘a pertev-i nüzûl salup vakt-i salât-ı cum‘a irişdükde hazret-i pâdişâh-ı nusret-karîn azm-i salât-ı cum‘a idüp Ayasofya-i Kebîr'e teşrîf buyurup salât-ı cum‘ayı Ayasofya'da edâ idüp ba‘de's-salât Sarây-ı âmirelerine avdet buyurdılar. Ve Vezîr-i a‘zam Mustafâ Paşa hazretleri dahi azm-i salât-ı cum‘a idüp Süleymâniye Câmi‘-i şerîfine teşrîf buyurup câmi‘-i mezbûrda edâ-yı salât-ı cum‘adan sonra sarây-ı mahsûslarına avdet buyurdılar.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 9 şehr-i Recebi'l-müreceb sene 1102.

Lahm-ı ganeme ziyâdesiyle muzâyaka olup dükkânân-ı kassâbânda lahm-ı ganem bulunmayup halk-ı İstanbul mübâlağa ile lahm-ı ganeme zarûret çekmeleri ile deryâ mâhîlerine rağbet olunup halkın ekseri mâhî mübâya‘asına takayyüd idüp iki-üç gün mâhiyân-ı deryâ ile kifâf-ı nefs eylediler. Ve sayyâdân-ı mâhînin necm-i devletleri tülû‘ idüp sayd eyledükleri mâhî sâ’ir zamânda iki-üç gün[e] değin fürûht olunmayup kesâda düşen mâhî değil, sabâh |**187a**| sayd itdükleri mâhîler vakt-i zuhra kalmayup yağma olunur idi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 10 şehr-i Receb sene 1102.

Venedik kalyonlarından “Potac” ta‘bîr olunan bir kalyon Venedik metâ‘ı ile memlû İstanbul'a ârzû idüp Medînetü'l-Kahr'da mevcûd balyozlardan nihânî me’zûn olup ve Ellik bayrağı ile Seddü'l-bahr olan Boğaz Hisârları'ndan içerü

52 Metinde “cünûndan (جنوندن)” şeklindedir.

mürûr idüp Halîc-i Kostantiniyye'den dâhil-i Liman-ı İstanbul olup Medînetü'l-Kahr mukābili lenger-endâz iken Ellik olmayup Venedikli olduğın Fransa balyozı haberdâr oldukda der-i devlet-medâra kalyon-ı mezbûr harbî Venedikli olduğın arz ü i'lâm ider. Ammâ bu hilâlde derûn-ı kalyon-ı Potac'da olan kapudana haber-i mezbûr ba'zı hem-cinsi olan Frenglerden nihânî ifâde olundukda kendüsi ve ba'zı sırdaşları ile firâr idince kapudan-ı Bahr-i Sefîd olan Mısrlızâde Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'ya kalyon-ı mezbûrun ahzı içün fermân-ı âlî vârid olup ol hînde kalyon-ı mezbûrı ahz idüp Tersâne-i âmire'ye getürdükde firârından mâ'adâ içinde otuzdan mütecaviz Venedik keferesiyle taraf-ı mîrîden ahz ü kabz olunduğı beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk bulmuşdur. Ve lâkin su'âl-i mukaddereye cevâb iktizâ eyledi ki, bâlâda Medînetü'l-Kahr îrâd olundı. "Medînetü'l-Kahr" kankı mahalle tesmiye olunur, şerh oluna. |187b| "Medînetü'l-Kahr" deyü şehr-i Galata'ya itlâk olunur. Ammâ ne cihetden itlâk olunduğı ayân ü beyân olunmak muktazî olmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Hikâyet: Erbâb-ı kuzâtdan nâ-keşîde-i bezmgâh-ı şevk ü şâzî hoş-nişîn-i kenâre-i nâ-murâdî Nergisîzâde Efendi târîh-i selâsîn ve elfde murâd-bahş-ı kerîm-i kârsâz hükûmet-i kazâ-i Mostar ile dil-i keder-zedesine tesliye-perdâz oldukda ol kasaba-i medîne-i nümâyişde âsâyiş üzere iken *Akvâlü'l-Müselleme* nâm te'lîfi olan târîhi bu hakīrin manzûrı olmuş idi ki, hicretin altmış beş târîhinde zamân-ı saltanat-ı Abdü'l-Melik'e ta'lîk kılındıkda cümle-i mukarrebân-ı hazretden şecere-i sâbitü'l-asl vücûdundan bâlâ keşîde-i evc-i istiklâl bir nihâl-i nahl-endâm-ı dilkeş-hırâm-ı bâhirü'l-ikbâli ya'ni Mesleme nâm serv-i Tûbâ-kıyâm-ı gülistân-ı câh ü celâli mansıb-ı celîl-i serdâriyye sezâvâr görüp alem-efrâz-ı meydân-ı kârzâr ve sipeh-keş-i cânib-i rezm ü peykâr kıldı. Ve ser-asker-i müslimîn Mesleme bin Abdü'l-Melik peder-i büzürgvârı himmeti ile hısn-ı hasîn Kostantiniyye'yi heft sâl pâymâl-i bâd-pây-ı cidâl idüp Kal'a-i Galata'ya ve sahn-ı latîfinde vâkı' Arab Câmi'i nâmıyla müte'ârif olan ma'bed-i şerîfe tarh-endâz-ı binâ oldukların ve evvelâ havâlî-i A'mûriyye'yi düşmenân-ı dînden pâk ü tathîr içün irsâl itdüğin merhûm |188a| Nergisîzâde Efendi bir muhtasar târîh olmak üzere *Akvâlü'l-Müselleme fî Gazavâti Mesleme* nâmıyla tahrîr ü inşâ eyledüği târîhin intihâsında ayân ü beyân itdüği üzere ol vakitde Galata'nın ismi "Medînetü'l-Kahr" ismiyle müsemmâ olduğı ma'lûm-ı ahbâb-ı zîşân olmak içün hâliyâ Nergisîzâde merhûmun te'lîf-i târîhine şürû' olundı.

***Teveccüh Numûden-i Mesleme-i Nâmver bâ-Dilâverân-ı Asker be-Cânib-i Kostantiniyye ve Ubûr Kerden-i Deryâ ve Mübâşeret Kerden-i Binâ-i Hısn-ı Galata ve Câmî'-i Kebîr*:** Cenâb-ı Müfettihü'l-ebvâb müseh-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

hilü's-sa‘âb ve hazret-i Müyessirü'l-âmâl Müsebbibü'l-esbâb bu kadar husûn-ı menî‘a-i memnû‘-ı ani'd-duhûlden ref‘-i akfâl ta‘assür kılup mefâtîh-i tasarrufların bilâ-ta‘b ü ta‘azzür teslîm-i yed-i mü’eyyede-i Mesleme’i nîk-baht-ı ferhunde-fâl-i ferruh-cemâl itdükden sonra ârzû-yı der-âgûş-ı kevâ‘ib-i gāniyât-ı feth ü zaferle bâzû-yı ulüvv-i himmeti ki, mevzûn-ı nihâl-i şecere-i sâbitü'l-asl-ı câh ü celâldir, ma‘şûka-i sâhib-i cemâl İstanbul'a âvîhte kılmak mülâhazasıyla ber-taraf-sâz-ı sabr sükûn olup menâzil ü merâhil [ve] eyyâm ü leyâlîyi pûye-i bâd-pây sa‘y iderek bî-münâza‘a ve mehâsım ve bî-mu‘ârız ve makām-ı

Mısrâ‘:

Feth ü nusret der-yemîn
Ve izz ü devlet ber-yesâr

Nesr: girih-küşâ-yı ser-rişte-i feth-i husûn ü emsâr olarak nevâhî-i İstanbul'a vusûl bulup mukābelesinde sâhil-i deryâda asker-i cerrâr ile nüzûl eylediler.

El-kıssa: Pâsbân-ı |**188b**| çârsû-yı heft-âsmân ya‘ni mâh-ı münîr-i şu‘le-resân sekiz kerre tebdîl-i şekl ile etrâf-ı ufkı cüst ü cû idince ve sekiz def‘a gâh bedr ve geh hilâl eşkâline temessül idüp suver-i muhtelifede tecessüs-i cevânib-i âlem kılınca mahall-i mezkûrda ihtiyâr-ı ârâm olunup atnâb-ı hıyâm-ı hall ü tirhâli merbût-ı evtâd-ı meks ü karâr itdiler. Ve tehyi’e-i süfün ü me‘âbir içün taraf-ı Rûm'dan ihzâr-ı amele vü mühendisân ve tertîb-i mi‘mârân ü müzdverân idüp müstevfâ keştîler i‘dâdından sonra ubûr-ı bahre meşrû‘ olundukda leşker-i İlyun'un[53] ba‘zı hôd-pesendân ve zu‘amâsı ki, sâye-perver-i nâ-kârîde olmağla zûr-ı bâzû-yı muvahhıdînden bî-haberler idi. Üç gün rûy-i âbda merrîh-i âsif ve hevâ-yi muhâlif gibi mâni‘-i güzâr olmak zu‘mıyla mütesaddî-i kârzâr oldılar. Velî-i dilîrân-ı sarsar-ı hücûm kûh-ı sebât-gürûh-ı muhâlifînin cür’et-i mağlûbânelerine kat‘an nigeh-endâz-ı iltifât olmayup bî-vehm ü bâk cüst ü çâlâk nesîm-i nev-bahâr gibi ubûr-ı bahr idüp hâşâk-ı vücûd-ı eşrârı târümâr ve kellelerin habâb-ı deryâ-yı kahr ü demâr itdiler. Andan sonra hizâ-yı Kostantiniyye'de fersahîn fî fersahîn bir hısn-ı hasîn-i âsmân-mümâsa vaz‘-ı esâs idüp sahn-ı fasîhatü'l-irhâsında hâlâ “Arab Câmi‘i” dimekle müte‘ârif olan ibâdetgâh-ı hurrem-câygâha tarh-endâz-ı binâ oldılar. Ve hisâr-ı mezkûr medâr-ı kahr-ı adû-yı pür-şerr ü şûr olmağla “Medînetü'l-Kahr” nâmıyla |**189a**| tesmiye kıldılar. İslâmiyân ki, binâ-yı hısn-ı mezkûra âgāz idüp vaz‘-ı esâs içün hafr-ı handaka şürû‘ itdiler. İlyun'un bünyân-ı ser ü sâmânları münhedim olup

53 İlyun: Bizans İmparatoru III. Leon (717-741).

kendülere hafr-ı makbere tedbîrine mübâşeret kılurlardı. Binâ ki, rûy-ı arza çıkup sûret-i irtifâ‘ peydâ kıldı, müşrikînin hisâr ebdânı hâke pest olup esâs-ı nâ-üstüvâr-ı devletleri ka‘r-ı zemîne geçerdi. Burc [u] bârûlar ki, künküre-i burûc-ı müşeyyede-i âsmân gibi revnak-ı intizâm buldı. Ol bed-bahtân-ı siyeh-rûzgârın cidâr-ı sabr ü karârları rahne rahne ve perde-i tahammülleri çâk çâk olurdı. Ve kal‘anın her kulle-i şâhikası ki, tamâm olurdı, devlet-i serî‘ü'z-zevâl-i küberânın bir rükn-i rekîni münhedim olup kal‘a-i ittifâkları sûret-i vîrânî bulurdı. Perdâht-ı sahre-pâre içün üstâdlar her tîşe ki, ururlardı, ser-i gerden-keşân-ı mağrûrına tokunup magz ve üstühânların hurd ü hamîr iderdi. Ve zîr-i tîşe-i seng-tırâşândan cehân olan ahkerler şerâre gibi dîde-i cânlarına irâ’et-i hâlât-ı azâb-ı {ü} dûzah kılup ihrâk-ı harman-ı hayâtlarına âteş-efrûz ve bark-ı hânümân-sûz olurlardı. Ve darb-ı tîşe-perrân olan seng-rîzeler dahi havâlî-i şehr-i eşrâra perîşân olup mürgân-ı râhat ü huzûrlarına geşte vü bî-cân itmeğe seng-i felâhın ve mahsûl-i mezâri‘ ve sabr ü tâkatların ifnâya tegerk-i belâ görinürdi. Ve tarh-ı ebniye vü mesâkine mübâşeret olundukda |189b| taktî‘-i tahta ve çûp içün neccârlar herrâre ki, keşîde kılsalar ol mübtelâyân-ı keşâkeş-i ümmîd ve bîme hırâş-ı cân-ı pür-anâ ve sûhân-ı ömr-{ü}fersâ olup şecere-i vücûd-ı bî-nef‘ ü sûdların pâre pâre eylerdi. Ve aradan mütesâkıt olan rîze-i nişâra ol ef‘â-nihâdân kejdüm halkına katâr-ı mûr olup hem-pençe-i şîr-jiyân geçen mağrûrları ihlâk [ü] ifnâ iderdi. Mismârlar ile eczâ-yı binânın yekdîgere ittisâlin gördükçe melâ‘înin a‘zâ vü mefâsıl ve a‘sâb u urûkı bend bend birbirinden kat‘-ı peyvend idüp cellâd-ı kazâ başlarına gûyâ kızmış mîh kakardı. El-hâsıl, ol hısn-ı hasîn uslûb-ı metîn ve tarz-ı müstelzimü't-temkîn üzere peyveste-i itmâm ü encâm oldukda İlyuniyân'ın hânümân ve serv ü sâmânları harâb ender-harâb olup asker-i mücâhidînin dûr ü dirâz meks ü karâra azîmetlerini müşâhededen fevka'l-gāye perîşân-ı hâl ve âzürde-i renc ü melâl oldılar.

El-kıssa: Çûn ki mücâhidîn hisâr-ı Kostantiniyye’yi muhâsara eyledüklerinde âkıbetü'l-emr muktezâ-yı re’y-i sahîf-i rekâket-redîfleri bu kâr-ı zarûrîyi muktazî ve bu re’y-i nâ-savâb-ı teşevvüş-medâr üzere harekete mütekāzî oldılar ki, bâlâ-yı kal‘adan vaz‘-ı manâcîk idüp müsâfirîn ve mübârizîn ile ırakdan merhabâ ideler. Ve her çend bu makūle edevât-ı cengle tedbîr ve müdâfa‘ada derkâr oldılar. Kat‘â kârger olmayup sitîze-cüyân-ı şîr-dil |190a| ü şütür-kîne ve rezm-azmâyân-ı âhen-dest-i pûlâd-sîne bî-bâk ve bî-pervâ meydân-ı kârzârda Haydar-ı Kerrâr-vâr göğüs gerüp meks ü karâra karâr virdiler. Ve isbât-ı da‘vâ-yı bî-pervâyî mülâhazasıyla tarh-ı besâtîn ü hadâyık-ı {ü} kürûm idüp

enâmil-i zaferle hasebü'l-merâm ictinâ-yı fevâkih-i muhtelifü'l-elvân ile kâm-yâb oldılar. Ve ric'at ü iyâb ihtimâlin ihzâr-ı tefekkür-gâh itmeyen mukīmler gibi merkez-i gayretde sâbit-kadem olup taraf-ı evtâna kat'an nigâh-endâz-ı ârzû olmayup tamâm yedi sene bu etvâr-ı müstahsene üzere âyin-i rezme halel virilmeyüp kānûn-ı hûn-feşânî ve kîn-sitânî icrâsında ser-i mû müsâmahaya cevâz gösterilmedi. Her subhgâh ki derbân-ı zerrîn-külâh kal'a-i dervâzede künküre-i âsmân ki, mihr-i münîr-i celî-şu'ledir, asâ-yı zer-endûz-ı şa'şa'aya ittikâ idüp mısrâ'ı bâb-ı nehâr olan subh-ı sâdık ü kâzibi küşâde kılurdı. Taraf-ı Mesleme ve müslimînden hücûm u mutârede ve cânib-i İlyun ve müşrikînden müdâfa'a vü mutâraha esbâbına teşebbüs olunup şebângâh bâb-ı neylî perde-i şâma kilîd-i sîmîn-mâh âvîhte oldukda İlyuniyân hısn-ı İstanbul'a gürîz idüp her biri mümâsil-i hafra-i nîrân olan zîr-i zemînlerine rû-nihâde-i hâk-ı zucret ve İslâmiyân Medînetü'l-Kahr'a hırâmân olup serdâr zer-baft-ı otağ-ı hûrşîdi teşrîf-i cilvegâh-ı maşrık-zemîn idince ferâğ ü bâl ile |**190b**| gunûde-i hâb ü râhat oldılar.

***El-kıssa*:** Yedi sene ceng ü cidâl ve harb [ü] kıtâl olunup bi'l-âhire dârü'l-mülk-i İstanbul olan İlyun zâr [u] zebûn-ı tîre-derûn mültezim-i bâc ü harâc olup taraf-ı İlyun'dan bu resme cevâb-nâme-i tabasbus-âmiz ile özr-hâh oldı ki, eyâ emîr-i {ü} dilîr-i nâmdâr ve melikzâde-i hasîb-i âlî-tebâr cenâb-ı vâlâ-nisâb ki, abd-i zelîl-i hâksârın İlyun-ı siyeh-rûzgârın arsa-dâşt-i ümmîdânesidir ki, hâlâ mâ-hasal on bin vakıyye sîm-i hâlis ve altı bin vakıyye zer-i mu'teber ve beş bin re's semend-imâye cizye nâmıyla takdîm-i hâk-i râh ve havâle-i bârgâh-ı felek-destgâh kılındı. Ve envâ'-ı cevâhir-i giran-bahâ ile müzeyyen ü murassa' bir tâc-ı müzehheb dahi ser-i devlet-medâr emîrü'l-Arab'a mahsûsan ihdâ olundı. Eltâf-ı aliyyeden mes'ûldür[54] ki, karîn-i kabûl-i hazret olup bu cezîreden hicret ve memâlik-i mahrûselerinden münâsib görilen mahallde ikāmet buyurıla. Bâkī fermân menût-ı re'y-i hazretdir. Hemân ki, mektûb ve tuhaf [ü] hedâyâ-i mezkûre resîde-i nazar-ı serdâr-ı âlî-şân ve nihâde-i meydân-ı Dîvân oldı. Mecmû'-ı mübârezekârân-ı mü'minîn secde-i şükr içün cibînsây-i zemîn olup zuhûr-ı tebâşîr-i subh-ı zaferle şüküfte-derûn olup husûl-i emânî-i kîn-sitânî ve düşmen-i birânî sebebi ile edâ-yı hamd-i Hudâ-yı bî-çûn iderek akmişe-i reng-â-reng [ve] gûn-â-gûn sürûr ile âzîn-bend-i şehristân-ı vücûd |**191a**| oldukdan sonra âheste âheste hem-sâz-ı levâzım-ı hall ü tirhâl oldılar. Ve bakıyye-i askeri yoklama idüp heft sâl cidâlde dest-i kazâ ve sû'-i zay'-i a'dâ ile karîn-i telef ü

54 Derkenâr: "Metinde 'mes'ûl' tahrîr olunmuş. İmlâda 'me'mûl' yazılmak ma'kūldür"

nevâ olan emti‘a-ı hayât-ı Müslimîn mahsûb oldukda dârü’l-emâre-i Şâm'dan hem-rikâb-ı Mesleme olan reh-neverdân-ı gazâdan kırk dört bin nefer bâkī kalduğı sebt-i {ü} defter olup emvâl-i mevrûde ve hedâyâ-yı ma‘hûde bakıye-i guzâtın hakkı ve kesb-i eyâdî-i hamiyyetdir deyüp ale's-seviye beynehüm taksîm ü tevzî‘ olundı. Ba‘dehû mübâşir-i esbâb-ı nühzet olup battâla fermân itdi ki, cünûd-ı zafer-bîn-i mü’minîni sefâyin ve me‘âbire tahmîl idüp deryâyı güzer itdüre. Ve Mesleme iki yüz mikdârı fâris-i hâris ile cezîrede te’ahhur idüp bi't-tamâm asker-i İslâm taraf-ı Üsküdar'a ubûr idince tevakkuf eyledi. Ol dem ki, emvâc ü efvâc sâhil-i bahre güzer idüp cezîreden kat‘-ı alâyık itdiler, Mesleme hem-rikâb olduğı dilâverân ile yine bâb-ı Kostantiniyye'ye gelüp: “Eyâ İlyun-ı tîre-derûn! Sâ‘at-ı rıhlet ve zamân-ı hareket gelüp izz ü sa‘âdetle azîmet-i hicret eyledüm. Eğer dahi bir maksûd-ı hâtırın var ise rikâb-ı hümâyûnuma arz kıl ki, ulüvv-i himmetim senin gibi düşmen-i bergeşte-hâl-i fürû-mâyenin encâh-ı merâm ve es‘âf-ı havâyicinde |191b| mâni‘-i tevakkuf ve ber-taraf-sâz-ı tereddüd ve tekellüfdür. İlyun mükedder-i derûn iltifât-ı Mesleme'den vâyegîr-i sürûr olup müteveccih-i müsâfaha ve dest-bûs olıcak Mesleme latme-zen-i istinkâf olmağla nâçâr takbîl-i akdâmına ikdâm itdükden sonra isticâze-i teşyî‘ eyledi. Taraf-ı Mesleme'den rûy-i müsâ‘ade besîm olmayup karârgâhına rücû‘ tenbîhi sudûr itmekle İlyun-ı mağbûn melûl ü mahzûn cânib-i hısn-ı İstanbul'a ve Mesleme şüküfte-derûn taraf-ı pür-şeref-i mu‘askere teveccüh kılup ferah ü fahûr mecma‘-i sipâha vusûl bulup muhayyemgâh-ı izz-i iclâline devlet ü ikbâl ile nüzûl eyledi.

***El-kıssa*:** Bu sûret-i hikâye bu nehc üzere müfâd-ı kilk-i nâkılân-ı sahîhü'r-rivâyedir ki, emti‘a vü esvâb ve esliha vü esbâb ve huyûl ü devâbdan hatîr ve hakīr bir şey’-i yesîr cezîrede terk olunmayup herkes mâlik olduğı eşyâyı cümleten ber-dâşte kıldılar. Ve kenâr-ı deryâda bir hafta mikdârı ferâğ-ı bâl ile ârâm olundukdan sonra râyât-ı nakl ü hareket efrâşte kılınup âzim-i semt-i Şâm oldılar. İlyûn-ı mel‘ûn nühzet-i İslâmiyândan sonra Medînetü'l-Kahr'a girüp askerin nevâhî-i Mesîhiyye'ye vüsûllerinden haberdâr oldukda Câmi‘-i kebîrden gayri ebniye ve âsâr-ı müslimîni hedm idüp heft sâl sâbıkda gürz ü kûpâl ibtâlden |192a| mazhar olduğı kahr ü nikâl intikāmını zu‘m-ı fâsidi üzere âsâr-ı ebrârdan almak ma‘nâların tasavvur iderek bünyân-ı kal‘a ve şehr-i Medînetü'l-Kahr'ı zîr ü zeber ve hâke berâber itmekle kîn-sitân olmak vâdîlerin gösterdi.

***Ezîn-cânib*,** gürûh-ı mübârizîn tayy-i menâzil iderek sâhil-i Fırat'a vâsıl olup ubûr-ı nehr-i mezkûrdan sonra Kal‘a-i Mesîhiyye'ye dâhil oldılar. Ve

mukaddemâ ol etrâfın muhâfazasına ta‘yîn olunan cemî‘ mücâvirînin huzûr-ı Mesleme'de ictimâ‘ına fermân-ı âlî sudûr itmekle cümle tavâyif-i mezkûre hısn-ı Mesîhiyye'ye geldiler. Sâbıkā ahâlî-i kal‘a-i mezkûra tâbi‘ tesvîlât-ı iblîsiyye olup hîle vü nifâk ve naks-ı ahd ü mîsâk tedbîrinde oldukları derece-i tahkīkda müsbet olmağla zükûr-ı müsta‘idü'l-kıtâlini küşte-i şemşîr ve nisvân [ü] etfâlini beste-i zencîr idüp kal‘a-i hânümânların ve sarây [ü] eyvânların yok mesâbesinde kıldılar. Ba‘dehû cânib-i Tekfûriyye'ye azîmet idüp altı ay ol belde-i ma‘mûrede icmâm-ı efrâs-ı ârâm olundı. Bu esnâda cenâb-ı sultân-ı Mutâ‘ü'l-Emr-i Hakīkī'dan *celle şânühû* guzât ü mücâhidînin ekseri dârü'z-ziyâfe-i cennetde kûşe-nişîn-i simât olmağiçün sefâret-i Melekü'l-mevt ile da‘vet olunup halkı müsâfirhâne-i dârü'l-bekāya sürmek içün |**192b**| çavuşân-ı vebâ miyân-ı askere istîlâ idüp bu sebeb ile mehl ü sehl içre ekseri âzim-i âlem-i âhiret olmuşlar idi. Muhâfaza-i menâzil sıhhatde kalan bakıyye-i mürâbıtîn yoklama olundukda hıyâm-ı âfiyetde yirmi beş bin nefer mevcûd bulunup bu kadar haşr-ı bâ-kerr ü ferrin mâ‘adâsı dârü'l-ukbâya sefer itdüği mukarrer oldı” deyü merhûm Nergisîzâde Efendi'nin *Akvâlü'l-Müselleme fî Gazavât-ı Mesleme* nâmıyla müsemmâ muhtasar târîhinde tahrîr ü inşâ eyledüği minvâl-i meşrûh üzere Galata'ya Medînetü'l-Kahr tesmiye olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 11 şehr-i Receb sene 1102.

Basra vâlîsi olup sâbıkā defterdâr olan Küçük Hüseyin Paşa'nın Basra irsâliyesiyçün Kapuortası'nda mahbûs ve eyyâm-ı selâsûndan sonra itlâk olunduğınun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Yevm-i merkūmda tekrâr Kapuortası'nda habs olunması fermân buyurulmağın Çavuşbaşı Çatrazâde Ahmed Bey ma‘rifetiyle Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından yedi-sekiz nefer çavuş irsâl olunup müşârün-ileyh Küçük Hüseyin Paşa'nın Aksarây kurbünde vâkı‘ sa‘âdethânesine çavuşân-ı mezbûrân dâhil olup fermân-ı habsi i‘lâm itdüklerinde paşa-yı müşârün-ileyh: “Fermân ûlü'l-emrindür” deyüp huddâmâna: “Rikâb hâzır idün” deyü sipârişden sonra çavuş ağalara: “Kahve görün, ben dahi |**193a**| âbdest tazeleyim” bahânesiyle haremine teveccüh ü azîmet idüp dâhil-i harem olduğı hînde tebdîl-i câme ve sûret-i dervîşâne haremin meger uğrı kapusından firâr idüp nâbûd [ü] nâ-peydâ olur. Çavuşân-ı mezbûrân niçe zamân intizârdan sonra huddâmâna: “Haber idün paşa hazretleri haremden çıksunlar” deyü mütekâlim üzere iken paşa-yı müşârün-ileyhin sagīr mahdûm-ı mükerremleri bâb-ı haremden hurûc idüp çavuşân-ı mezbûrâna nidâ idüp:

"Ağalar, babam haremde tebdîl-i câme[55] ve abâ vü hırkalara müstagrâk olup haremin uğrı kapusından taşra revâne olmuşdur. Varın sağlık ile safâ geldiniz, hoş geldiniz" deyü ifâde ider. Bî-çâre çavuşlar ki, firâr sadâsın istimâ' itdikde müttehem[56] olduk vâdîsiyle acabâ tahkīk midür deyü huddâmân-ı hâne ile harem dolâbından su'âl eylediklerinde bir sâ'atden mütecâvizdir ki, tebdîl-i câme haremin art kapusundan taşra revâne olduğın tahkīk iderler. Derdmend çavuşân nice havf ü haşyet ile hâne-i paşa-yı müşârün-ileyhden avdet ve ahvâli nakīr ü kıtmîr çavuşbaşı ağaya i'lâm ider. Müşârün-ileyhin gaybeti tahakkuk bulup beyne'n-nâs şüyû' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 12 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1102.

"Yeniçeri efendisi" ta'bîr olunan Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri kâtibi olan pîr-i kühen|**193b**|-sâl (Boş) Efendi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup Anadolı muhâsebecisi olan Mehemmed Efendi mansıb-ı mahlûl ile kâmkâr olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifât-ı mesned-nişîn-i sadr-ı vezârete dûş olup beyne'n-nâs kat'-ı pâye ile ser-firâz kılındı.

***Mütevellî Şuden-i Vekîl-i Harc Receb Ağa*:** Selâtîn-i Âl-i Osmân'dan Gāzî Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Han merhûmun hayrât ü hasenâtları evkāfının nezâreti mesned-nişîn-i sadâret-i uzmâya meşrût ü mahsûs olmağın Vezîr-i a'zam-ı sâbık merhûm Köprüli Mehemmed Paşa'nın makbûl ü mergūbı ve mu'tekadı olup vekîl-i harclık hızmetinde istihdâm olunan dekāyık-şinâs ve erbâb-ı irfân Vekîl-i harc Receb Ağa'ya evkāf-ı merhûm Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Han tevliyeti tevcîh ü ihsân buyurılup evkāf-ı mezbûrun cemî' ahvâlinde ve îrâd ü masârıfında ve murtezika ve imâret-i ma'mûreleri ahvâlinde kemâl-i mertebe takayyüd ü ihtimâm ve sadâkat [ü] istikāmetde bezl-i makdûrı sipâriş buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 13 şehr-i Receb sene 1102.

Vefât Şuden-i Kethudâ Ahmed Paşa, Vâlî-i Mısr-ı Kāhire:

Çün mutlak nüfûs-ı beşer âkıbetü'l-emr kabza-i ecele düşer. Kāf'dan Kāf'a hükm iden pâdişâhlar bu derde dermân idemedi. Hukemâ hôd eflâke hendeseden nerdübân ile yol bulup maksûduna irüp ecel def'ine bir tedbîr

55 Metinde " جانه " şeklindedir.

56 Metinde " مدّهم " şeklindedir.

idemediler. İmdi gerek |**194a**| şâh ve gerek gedâ ve gerek ganî ve gerek fakīr ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş eylemek mukarrer olduğı ezher mine'ş-şemsdir. Pes sâbıkā vezîr-i a'zam iken bin doksan dört târîhinde ma'rekegâh-ı Peç sahrâ-yı perîşânlığından avdet ve Belgrad meştâsında gazab-ı pâdişâhî birle katl olunan Kara Mustafâ Paşa'nın sâbıkā kethudâsı olup hükûmet-i Bağdâd ile Anadolı müfettişi iken Mısr-ı Kāhire sultânlığı ihsân olunan Kethudâ Ahmed Paşa irâdet-i Hayy-i Lâ-yezâl birle vedâ' ve terk-i âlem-i fânî idüp dâr-ı dünyâdan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâl eylemiş. Rahmetu'llâhi aleyh rahmeten vâsı'a.

Tevcîh Şuden-i Hükûmet-i Mısr-ı Kāhire be-Hazînedâr Ali Paşa:

Çûn ki merhûmun vedâ'-ı terk-i âlem-i fânî eyledüği Âstâne-i sa'âdetde der-i devlet-medâra vârid oldı, rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makām olan "Hazînedâr" lakab Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya Mısr-ı Kāhire sultânlığı lâyık ü sezâvâr görilüp hükûmet-i Mısr-ı Kāhire müşârün-ileyh Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i post-ı semmûr ilbâsıyla mazhar-ı iltifât-ı Hudâvendigâr-ı kâmkâr ile küleh-kûşe-i ikbâli hemser-i Hûrşîd-i âlem-tâb olmuşdur.

Mısra':

Kanda azm eylerisen lutf-ı Hudâ yârin ola.

Nesr: Vezîr-i müşârün-ileyh mesned-nişîn-i sadâret olalı âsâr-ı adl ü insâfları cihâna bir vechile şâyi' olmuşdur ki, |**194b**| erbâb-ı izz ü devlet değil belki zîr-i destân-ı ra'iyyet-i sükkân-ı şehr ü beyâbân ve belki etfâl ü pîr ü civân hergün envâ'-ı menâkıb-ı ma'deletleri ile ratbü'l-lisân olup gûne gûne nevâdir adl ü insâfların nakl ile du'â iderler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 14 şehr-i Receb sene 1102[57]

Cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî ocağında başkethudâ olan Hasan Kethudâ tama'-ı

57 Kenarda: **Yevmü'l-hamîs fî 14 şehr-i Receb sene 1102.**
Hâdise-i Garîbe: Zümre-i mütekā'idîn-i sipâhiyândan "Atuğrusıoğlı" dimekle meşhûr ü müte'ârif şahs ekseriyâ şehr-i İstanbul'un subaşılığı hızmetinde istihdâm olunur idi. Ve Devlet-i aliyye taraf-ı Edirne'de ve yâhûd sefer-i hümâyûna hareket vukū' buldukda İstanbul subaşılığı ocaklık şekli kendüye sipâriş olunup şehr-i İstanbul'a subaşı nasb ü ta'yîn olunur idi. Otuz seneden mütecâviz idi ki, Devlet-i aliyye Âstâne-i sa'âdetde olmadıkça mezbûr hızmet-i mezkûrede istihdâm olunur idi. Meger şehr-i Kostantıniyye'de her ne kadar hırsız ve harâmzâde ve yankesici ve ne kadar vâcibü'l-katl var ise cümlesi mezbûrun ma'lûmı ve zîr-i hükûmetinde olduğundan mâ'adâ mezbûrdan me'zûn olmadıkca birinin kâr-ı mezbûrlara cür'et ve mübâşerete iktidârları yoğimiş. Ve mezbûr

Atuğrusıoğlı zikr olunan harâmzâdelerin bi'l-külliye yatağı imiş. Ve kendü dahi meşhûr-ı âfâk olan Hâcı Subaşı tarzı harâmzâdeyi gözünden teşhîs idermiş. Ne an ki, mezbûrdan me'zûn olmadıkca birisi bed'|**195a**|-i yan kesmeğe ve yâhûd hırsızlık itmeğe cür'et ide, mezbûrun mesmû'ı olduğı gibi her kim ise bulup cerîme ile hakkından gelür imiş. Ve nice harâmzâdeler ki, töhmeti isbât ile birkaç kerre haps-i zindân çekenlerden meşhûrları Cin Ali nâmında ser-çeşmeleri sıñarı birkaç harâmzâdeler ile ittifâk idüp mezbûr Atuğrusıoğlı'nun hânesinde müctemi' olup tehî-dest müflis ve mendebûr ve akça yokluğundan şikâyetleri efzûn ve kâr sevdâsıyla musâhabetleri esnâsında Kappân-ı Asel kurbünde vâkı' bir bâzergân yahûdînin mahzeninde mâl-ı vefrân ve defîne-i Kārûn olduğın mübâhase idüp ne tarîkla küşâdına vâsıl ve derûn-ı mahzende olan mâl-ı vefrâna mütevâsıl olsak deyü her biri bir dürlü san'at izhâr idüp bir makāmda karâr viremezler. Ammâ ser-çeşmeleri olan ve birkaç kerre katlden halâs bulan Cin Ali feth-i kelâm idüp bu mâddenin san'atı |**195b**| budur ki, bu gice birimiz kol tarzı çorbacı şekli bir rikâba süvâr olup ve dört-beş aded fenâr-ı kebîr ile ve on beş-yirmi mikdârı sırdâşlarımız yeniçeri keçeleri ile yoldaş şeklinde gice kolları dağıldıkdan sonra biz dahi bir kol olup ve Kappân-ı Asel'e varup bâsbânlara niçün bir hoşca bâsbânlık itmezsiz deyü bir kaçın darb-ı şedîd ile darb idüp ve Kappân-ı Asel'e karîb olan bâsbânların dahi bir kaçın bende çeküp etrâf-ı Kappân-ı Asel'i ağyârdan hâlî itdükden sonra mahzen-i mezbûrun küşâdeliği âsândur deyü kavl ü karâr iderler. Ve yevm-i merkūmun gicesinde amel-i ma'hûdı vücûda getürüp kol dağıldıkdan sonra ittifâk ile Atuğrusıoğlı hânesinden şekl-i kol doğrı Kappân-ı Asel'e varup karîb olan bâsbânları muhkem bende çekerler. Ve üstâddan gördükleri gibi mahzene küşâd virürler. Bî-çâre Yahûdînin ocağına incir dikerler |**196a**| ve murâdlarınca alacağın alup top top dîbâ ve hatâyî ve atlas ve pâstâv pâstâv çukayı aldukdan sonra Atuğrusıoğlı'nun hânesine nakl iderler. Ve derdmend Yahûdî'nin mahzende mevcûd olan nukūdın ahz idüp bâsbânları bendleri ile bıragup âdetlerince taksîm mahalline muntazır olurlar. Çünki sabâh olup ibâdet içün Kappân-ı Asel Câmi'i'ne gelenlerden ehl-i hayrın biri bâsbânın birine dûş olup: "Bî-çâre sana no'ldı benddesin?" didikde derdmend bâsbân: "Gice bî-vakt zamânda kol uğradı. Niçün uyursın deyü bend eyledi" deyü ifâde ider. Şahs-ı mezbûr merhameten bâsbânın bendine küşâd virür. Ol dahi sâ'ir bendde olan bâsbânlara küşâd virür. Ammâ bilmezler ki kendülerin bend idenler kol mıdur, değil midür, şübheye düşüp fi'l-hâl dükkânları |**196b**| devr iderler. Şâyed harâmzâde olup dükkân açmasunlar deyüp dükkânları dervâzeye alurlar. Aslâ açılmış dükkân bulmazlar. Bâsbânlar birbirleri ile müzâkere üzre iken bir zamândan sonra derdmend bâzergân Yahûdî mahzene gelüp küşâd için miftâhı hâne-i miftâha vaz' ideyim didükde bâb-ı mahzen küşâd bulur. Yahûdî'nin aklı başından gidüp evvel nukūdın tefahhus ider. Kodunsa bulasın şekli yerinde yeller eser. Ba'dehû gāret olan dîbâ ve atlas çukaya ittilâ' hâsıl idüp feryâda âgāz ider. Bâsbânlar ve ehl-i sûk Yahûdî'nin başına cem' olup ahvâline vâkıf olurlar. Yahûdî'ye aceb iş olmuş deyü her biri te'essüflenüp ve dönüp herkes kârına iştigāl gösterirler. Yahûdî gāretinin tefahhusunda iken tamgalu bir peştemâl bulur. Ve hammâm |**197a**| peştemâli olduğın mülâhaza idüp arz-ı hâl ile huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye şâkî olup ve bu peştemâl gālibâ hammâm peştemâlidür, bu işe cür'et iden erbâb-ı nâtur ve yâhûd dellâk olmak ihtimâli vardur deyü gāret-i mahzeni i'lâm ider. Ol hînde subaşı-i İstanbul ihzâr olunup bu peştemâl sâhibini ve bu kâra cür'et iden harâmzâdeleri vücûda getürüp ahz ü bend ile ihzârları için subaşıya ve as'esbaşıya lisânen fermân-ı âlî sudûr bulmağla subaşı ve as'esbaşı cüst ü cûya mübâşir ve hammâmcılar kethudâsın ihzâr idüp işbu peştemâl manzûrun olsun. Hammâm peştemâli midür ve kankı hammâmın peştemâlidür deyü su'âl eylediklerinde kethudâ-yı hâmmâmcıyân nâzır-ı peştemâl oldukda: "Belî, hammâm peştemâlidür ve sırt hammâmının nişânıdır" deyü cevâb virdükde kethudâ-yı hammâmcıyâna küşâd virürler. Ve sırt hammâmcısın ihzâr iderler |**197b**| ve peştemâli nazarında koyup: "Bu peştemâl ile âşinâlık var mıdur?" deyü su'âl eylediler. Hammâmcı-i sırt: "Belî, bu peştemâl benim hammâmımın peştemâllerindendir didükde senin hammâmın câmekânında mihmândâr var mıdır? dirler. Hammâmcı: "İki nâzır ile birkaç dellâk her gice mihmân-ı câmekândur" didükde sipâriş iderler ki: "İ'timâdın olana ihtifâdan su'âl eyle ki mihmân-ı câmekândan dün gice hammâmdan taşra kim kalmışdur ve ma'lûmun oldukdan sonra tarafımıza i'lâm eyle ve bu sırrı âşikâre itme" deyü tenbîh iderler. Hammâmcı dahi nâzırın birine su'âl ider ki: "Câmekân mihmândârından dün gice taşrada kimse kaldı mı? Nâzır-ı mezbûr dahi: "Sinân Dellâk akribâma giderim deyü dün gice taşrada kalup bu gün sabâh gelmişdür" didi. Hammâmcı varup subaşıya i'lâm itdükde subaşı ve as'esbaşı tebdîl-i câme idüp as'esbaşı yoldaşları ile sırt hammâmına varup: "Bu hammâmda Sinân nâmında dellâk var mıdır?" deyü su'âl

hâmmı sebebiyle ocağ-ı mezbûrun neferâtı kethudâ-yı mezbûrdan havf ü hirâseti selb idüp ahvâl-i tarîkların ferâmûş eyledüklerinden kat‘-ı nazar müşârün-ileyhin tama‘-ı hâmmı ile umûr-ı mühimme-i sefer-i hümâyûn levâzımâtın ve cebehâne-i âmire mühimmâtın hıfz ü hirâsetde ihmâl ve neferâtın zabt ü rabtında takayyüd ü ihtimâmda tekâsül üzere olduğı vükelâ-yı devletin mesmû‘ ü ma‘lûmları olduğundan nâşî tebdîli iktizâ itmekle mûmâ-ileyh Hasan Kethudâ şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup ve ocağ-ı mezbûrun gerek neferâtı zabtında ve gerek mühimmât-ı cebehâne-i âmireyi hıfz ü hirâsetde kâmilü'l-akl ve ârzû-yı tama‘dan müberrâ bir şahsın lüzûmı mühimm olduğundan tehâşî ocağ-ı mezbûrda sâbıkā başkethudâ olan Ali Kethudâ her vechile hızmet-i mezbûrun uhdesinden gelmeğe kādir ve ocağ-ı merkūmun cemî‘-i ahvâlinde mâhir olduğı işrâb olunmağın ocağ-ı mezbûrun başkethudâlığı müceddeden Ali Kethudâ'ya ibkā ve mukarrer olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla |**195a**| mükerreren kat‘-ı pâye ile nâ’il-i merâm oldı.

• • • • • • • • • • •

iderler. Nâzırın biri. “Vardur, varup hammâmdan çağıralım” deyüp |**198a**| hammâmın içerüsüne girüp: “Sinan Beşe seni taşrada isteyor” deyü haber verir. Sinan Beşe taşra çıkdukda derhâl ahz ve destlerin bend idüp zindâna uçururlar. Vâsıl-ı zindân oldukda: “Dün gice Kappân-ı Asel’de bâzergân Yahûdî’nin mahzenini açan kaç kişi idiniz, doğru söyle ki vücûduna iskence itmeyelim” dirler. Mezbûr Sinân Beşe’nin inkâra mecâli kalmayup yoldaşların buluvirmeğe ta‘ahhüd ider. Ve fî’l-hâl mezbûr Sinân’ı tebdîl-i câme idüp yanına as‘es yoldaşlarından yirmiden mütecâviz yoldaş ta‘yîn olunup cümlesi tebdîl-i câme dervâze-i İstanbul’a mübâşeret iderler. Ve ol gün cümlesin ahz ü bend idüp dâhil-i zindân iderler. “Dahi yoldaşın var mıdır?” deyü su’âl iderler. Biri içlerinden: “Henüz başımız olan ele girmedi”. “Kimdür?” deyü |**198b**| su’âl olundukda Devlet-i aliyye şehr-i Kostantiniyye’de olmadukça her bâr şehr-i mezbûrda subaşılık hızmetinde istihdâm olunan ‘Atuğrusıoğlı’ dimekle ma‘rûf olan şahs kadîmden yatağımızdur ve ser-çeşmemiz olan Cin Ali dahi hâliyâ Atuğrusıoğlı’nın hânesinde mihmândur ve mahzen-i Yahûdî’den gāret olunan esbâb dahi Atuğrusı’nın hânesinde mevcûddur” didikde Atuğrusıoğlu’nun hânesi ne semtde olduğın subaşı su’âl itdükde Topkapusı’na karîb “Odabaşı Çârşûsı” dimekle meşhûr semtde olduğun ifâde iderler. Ol hînde mezbûr Atuğrusı’nın hânesin basup kendüsin ve “Cin Ali” didikleri harâmzâdeyi ahz ü bend idüp zindâna uçururlar. Ve Yahûdî’nin gāret olunan esbâbın mevcûd bulup ve lâkin nukūdundan cüz’î bulunup ahvâl-i mezbûrı tafsîl üzere izz-i huzûr |**199a**|-ı Sadr-ı âlî'ye arz iderler. Çünki, eşyâ-yı gāret Yahûdî-i mezbûr Atuğrusıoğlı’nın hânesinde mevcûd bulunur. İsbâta hâcet kalmayup ve kendünün inkâra mecâli olmayup ikrâr itdükde cümlesinin katline fermân-ı âlî sudûr bulmağın ve lâkin ahz olunan harâmzâdelerin ekseri kul tâ’ifesi kıyâfetinde olmağın ol kıyâfetde olanları ol gice katl ve tu‘me-i mâhiyân için deryâya nefy olundukdan sonra kıyâfet-i âharda olanların üçüni Kostantiniyye esvâkından birini Tahte'l-kal‘a Hammâmı nazarında ve birini Sırt Hammâmı nazarında ve birini “Parmakkapu” dimekle ma‘rûf mahallde gice ile tîğ-i cellâd-ı bî-âmân ile boyunları urılup ibret-i âlem için cezâları virildi. Ve Atuğrusıoğlı dahi kendünin vücûdı âlemden hakk olunacağın |**199b**| râygân mülâhaza itmekle zindânbânlara sipâriş ider ki: “Benim vücûdumı âlemden hakk itmeleri mukarrerdir. Ancak cellâd didükleri mel‘ûna ifâde idesiz ki beni eziyyet ile katl itmeyüp fulân reseni vardur, ol resen ile katl eylesün” deyü sipâriş ider.

El-kıssa: Atuğrusıoğlı dahi ol gice katl olunup cezâsı virildüği istimâ‘ olunmağın işbu mahallde tahrîr olundı. Ve Yahûdî’nin gāret olunan eşyâsı bi’l-külliye Yahûdî’ye redd olunup ancak nukūdı zâyi‘ ü telef olduğı nakl [ü] rivâyet olunmuşdur. El-uhdetü ale’r-râvî. Ve bu hâdise-i garîbe metn-i kitâbın tahrîrinden sonra istimâ‘ olunmağın mahallinde tahrîri mümkin olmaduğundan vukū‘ bulduğı eyyâmın mahallinde kenâra tahrîr olunup hâşiye olunmuşdur.

İhrâc-ı Mahfil-i Şerîf: Huccâc-ı müslimîn içün her sene surre emîni nasb ü ta‘yîn olunmak kānûn-ı Âl-i Osmânî olmağın işbu sene-i mübâreke dahi surre emânetine Karadeniz Boğaz Hisârları'ndan Anadoluhisârı'nın dizdârı tavâf-ı Beytu'llâh ve hazret-i Resûl-i Ekrem'in Ravza-i mutahharalarına yüz sürmek ârzûsuyla emânet-i mezbûr kendüye tevcîh ü sadaka olunmak içün tâlib ü râgıb olup recâ vü iltimâs eyledükde dizdârlığına zarar müterettib itmemek üzere yerine kā'im-makām nasb idüp emânet-i surre müşârün-ileyh dizdâr-ı hisâra ihsân ve ağa-yı Dârü's-sa‘âde tarafından hil‘at ilbâs olunup ve ma‘rifet-i ağa-yı Dârü's-sa‘âde ile bi'l-cümle sadakāt-ı pâdişâhî olan surre-i kadîmî müşârün-ileyhe teslîm olunup ve mahfil-i şerîf dahi huzûr-ı ağa-yı Dârü's-sa‘âde'de tezyîn olunup ihrâc ve Bâb-ı Bâğçe'ye vusûl bulup taraf-ı Üsküdar'a ubûr içün ta‘yîn olunan kadırgaya duhûl ve taraf-ı Üsküdar'a mürûrları tahakkuk bulmuşdur. Ve teberderân-ı Sarây-ı Atîk'den olup hudâvendigâr-ı kâmkâr taraf-ı şerîflerinden sakābaşı nasb ü ta‘yîn olunan teberdârâna dahi ağa-yı Dârü's-sa‘âde taraflarından hil‘at-i fâhire ilbâs olunup hızmet-i mezbûr sipâriş olunup anın dahi râh-ı hacc-ı şerîfde şütürân-ı kesîr ile her menzilde |**195b**| fî sebîli'llâh bezl-i mâ içün lâzım gelen mesârifât surresi taraf-ı ağa-yı Dârü's-sa‘âde'den teberdârân-ı mezbûra teslîm olunup ol dahi emîn-i surre ile ma‘an taraf-ı Üsküdar'a ubûrı tahakkuk bulmuşdur. Ve sakābaşı ile teberdâr-ı Sarây-ı Atîk'dan dört beş nefer teberdâr dahi ta‘yîn olunmak mu‘tâd-ı kadîm olmağın anlar dahi sakābaşı ile ma‘an Üsküdar'a ubûr eylemişlerdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 15 şehr-i Receb sene 1102.

Bundan akdem Belgrad sahrâsında Erdel seferine irsâl olunan bölük kethudâları ile terakkīli serdengeçdilerinin der-i devlet-medâra vusûllerinin zikri sebkat itmiş idi. Ve lâkin mezbûrların bilâ-fermân sefer-i Erdel'den avdetleri sebebi ile küffâr-ı hâksârın kuvvet ve fursatına bâ‘is oldukları cihetden terakkīleri değil ulûfeleri virilmemekle serdengeçdiyân-ı mezbûrân arz-ı hâl ile huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye duhûl ve terakkīleri ulûfelerin iltimâs gûne taleb itmeleriyle "me'mûr oldukları mahallden bilâ-izn-i hükkâm avdet idüp düşmenân-ı dînin fursatına bâdî olanların terakkīleri ve ulûfeleri yokdur" deyü Sadr-ı âlî'den tehevvürâne sâdır olan cevâba serdengeçdiyân-ı mezbûrân feth-i kelâm idüp: "Devletlü Vezîr, sipâh kulları bilâ-izn-i hükkâm avdet eylememişlerdür. Sipâh kethudâsı olan Tuğcı Mustafâ Kethudâ'nın izni ile avdet |**196a**| eylemişlerdür" didiklerinde: "Kankı kethudânın izni ile avdet eylediniz?" deyü tekrâr su'âl buyuruldukda sipâh kethudâsının izn virdüğin i‘lâm iderler. Ol hînde serdengecdiyân-ı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mezbûrânın terakkīleri ve ulûfeleri virilmek fermân buyurılup ve sipâh ocağının baş kethudâsın şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm idüp ve kethudâyeri olan Gonca Hüseyin Çavuş dahi baş kethudânın töhmeti hakkında zuhûr iden gazab-ı tehevvürâne-i Sadr-ı âlî'ye dûş olup Kethudâyeri Gonca Hüseyin Çavuş dahi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup Şehrî Ali Çavuş başkethudâ ve Boşnak Bekir Çavuş kethudâyeri ve Murâd Kethudâ birâderi başçavuş ve Çorbacızâde Mehemmed Çavuş veznedâr nasb ü ta'yîn olunup cümlesi hil'at-i fâhire ilbâsıyla kadem be-kadem kat'-ı pâye ve nâ'il-i merâm olmuşlardır.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt fî 16 şehr-i Receb sene 1102.

Kal'a-i Eğriboz'un muhâfazası umûr-ı mühimme-i dîn ü devletden olup mukaddemâ bin yüz bir senesinde Edirne meştâsında iken ibtidâ'en altışar akça ile müceddeden serdengeçdi tahrîr ve defter olunan zümre-i sipâh ve silahdâr serdengeçdileri Kal'a-i Eğriboz muhâfazasına ta'yîn buyuruldı. Ve bunlardan mâ'adâ Dergâh-ı mu'allâ yeniçerilerinden bir oda, yeniçeri ve cebeciyândan dahi bir oda kal'a-i mezbûre |**196b**| muhâfazasına ta'yîn olunup deryâ beylerinden üç kıt'a kadırga ile cümlesi irsâl olundı. Fi'l-hakīka Kal'a-i Eğriboz fâtih-i Kostantiniyye Ebu'l-feth merhûm Sultân Mehemmed Han-ı Gāzî'nin fethi olup mukaddemâ Frenk gemileri Eğriboz Limanı'nda mihmân-ı lenger-endâz olmalarıyla etrâf ü eknâfdan gelen sefâyin-i İslâmiyâna zararları mukarrer imiş. Ve Eğriboz Kal'ası'nın fethi kankı târîhinde olduğı merhûm Solakzâde'nin *Târîh*'inde bu hakīrin manzûrı olmağın münâsebet ile bu mahallde tahrîrine cür'et olundı.

***An-Târîh-i Solak-zâde*:** Merhûm Solakzâde *Târîh*'inde tahrîr ü inşâ eylemişdir ki, "Frenk beylerinden Cenderal-i bed-fi'âl altmışdan mütecâviz kadırga ile İnöz üzerine düşüp nice müslimânları giriftâr ü esîr itdüği haber-i müvahhiş-eseri Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Han'ın sem'ine vâsıl olıcak hemân donanma-yı hümâyûn ihzârına fermân buyurup ve Gelibolı sancağı Mahmûd Paşa'ya tevcîh olunup ve sipâh-ı İslâm cem'ine etrâf ü eknâfa ahkâmlar gönderilüp cezâyir-i Yunaniyye Eğriboz Cezîresi ki, cümle cezîreler üzerine menfa'ati ciheti ile imtiyâz bulmuşdur ve "Medînetü'l-hukemâ" didikleri Atina şehrinin mukābelesinde vâkı' olmuşdur, Frenk tasarrufunda kalup ol rehgüzârdan diyâr-ı İslâma Frenk'in zararları mukarrer olup ve mesâfe-i ba'îdeden gelen Frenk gemileri |**197a**| ol cezîre limanına girüp niçe fesâd idüp ve a'mâl-i mekrûhlarından sonra yıkılup giderler idi. Ve kal'a-i mezbûrun Rûmili sâhiline karîb olan cevânibinde bir asma köprüsi olup havf mahallinde köprüyi

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

yukaru kaldırup kal‘a içinde bî-bâk ü bî-pervâ olurlar idi. Ve Cenderal-i la‘înin kuvvet-i kalbi ol kal‘aya istînâd itmekle fethine sa‘y olunup sekiz yüz yetmiş üç târîhi evâ’ilinde şehriyâr-ı ferhunde-fâl berr ü bahrden asker ile yüridiler. Bâ-husûs paşa-yı kal‘a-güşâ ki, tedbîr ü teshîrde bî-nazîr idi, yüzden mütecâviz gemiler ile varıldukda cezîrenin etrâfın ihâta idüp ve asma köprünün mevzi‘inde birkaç gemiler üzerine köprü bağlanup cân ve başa kalmaz dilâverler köprü üzerinden kal‘ayı döğmeğe başladılar. Ve gemiler dahi etrâfın alup seng-i top ile taşladılar. Bu esnâda Cenderal-i la‘în ehl-i hisâra mu‘în olmak içün seksen pâre kadırga ile gelüp deryâda ve karada cem‘iyyet-i İslâmı göricek ilerü varmağa cür’et idemeyüp alargadan lenger bırakdı. Ve nigâh-ı hasretile ırakdan bakdı. Ve murâdı bu idi ki, hisâra yüridükleri hînde bu dahi yüriyüp ehl-i İslâma beher hâl ihtilâl vire. Ve yüriyüş gününi bilmek içün ehl-i İslâmdan dil alup üçünci gün yüriyüş olacağını bilicek |**197b**| ol dahi hâzırlanup sipâh-ı İslâma mâni‘ olmağı mukarrer eyledi. Ammâ bu cânibden dil alınduğundan âgâh olduklarında pâdişâh-ı kişvergîr dahi böyle tedbîr eyledi ki, te’hîr olunmayup hisâra yüriyeler. Kâfirler henüz yaklaşmadın bunlar kal‘a’i ele getüreler. Bu tedbîr-i dil-pezîri herkes ma‘kūl görüp fermân-ı pâdişâhî ile ol gice münâdîler,

Mısrâ‘:

İrte yağma günidür, hâzır olun

Nesr: sadâsını ayyûka irişdirüp askere tenbîh itdiler. Şecâ‘atde behresi ve derûnunda zehresi olanlar: [58]“ اليس الصبح بقريب ” deyü sabâha muntazır oldılar. Şol dem ki, sipâh nehâr-ı burc-ı sipihr üzere şemşe-i râyet-i ikbâli âşikâr idüp leşker-i zulmeti perâkende vü perîşân ve nesîm-i seher müjde-i fethle âlemi mesrûr ü handân eyledi. Sipâh-ı zafer-penâh [59]“ توكّلت على الله ” sadâsı ile gûyâ olup bir uğurdan hisâra yüridiler. Toplar dehânından çıkan duhân ile çarh-ı âsümânı bürüdiler. Ve toplar ile yıkdıkları rahnelerden kâfire göz açdırmayup hisâra girdiler. Ve istihdâma kābil olanları zencîre çeküp mâ‘adâsını kırdılar. Ve nukūd cinsinden gāzîler eline bî-hisâb nesne girüp ganîmetile behremend ve iltifât-ı pâdişâhî ile ser-bülend oldılar. Cenderal-i bed-fi‘âl ahvâl ne yüzden olduğı ma‘lûmı olıcak tedârükden kalup nâçâr firâr yelkenini açup ve halâs yakasın özleyüp ale'l-acele kaçdı. Mevlânâ Neşrî *Târîh*'inde yazdı ki, kal‘a-i mezbûre mukābelesinde deryâ içinde |**198a**| Kızılhisâr dimekle iştihâr bulmuş

58 “… sabah yakın değil mi?” Kur’ân-ı Kerîm, Hud 11/81.

59 “Allah’a dayanıp güvendim”.

bir burgoz var idi ki, kâfirin hazînesi anda olup ol burgoz dahi feth olunup anda olan emvâl Hazîne-i âmire-i Pâdişâhî'ye zabt olundı. Ba'dehû inşirâh-ı kalb ile makarr-ı sa'âdetlerine avdet buyurdılar" deyü merhûm Solakzâde *Târîh*inde[60] tahrîr ü inşâ eylemişdür.

***Li-mü'ellifihî*:** Hakkü'l-insâf bir pâdişâh-ı azîmü'ş-şânın himmet-i aliyyeleri ile feth eyledüği kal'a-i metînenin hıfz ü hirâseti ve muhâfızîn tedârüki görülmemek lâyık-ı dîn [ü] devlet değildir. Bâ-husûs Mısr-ı Kāhire rehgüzârı olduğundan Sedd-i İskender-misâl Frenk gemilerine sedd olup göğsün germişdir. Hemân Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti mekr-i düşmenden emîn eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn.

Ve *Terceme-i Takvîmü'l-Büldân*'da Eğriboz Kal'ası'na müte'allık ba'zı akvâl inşâ olunduğı işbu hakīrin manzûrı olmağın münâsebet ile anın dahi tahrîrine cür'et olundı.

Kal'a-i Eğriboz[61]**:** Kesr-i hemze ve râ ve sükûn-ı gayn-ı mu'acceme ve yâ ile elli sekiz derece ve elli dakīka tûl ve elli iki derece on beş dakīka arzda Mora vilâyetine dâhil olacak mahallin sol tarafında karaya köprü ile mülâsık devri üç yüz altmış altı mil şarkdan garba bir mikdâr inhırâfla mümtedd yüz elli mil tûlânî bir cezîredir. Ve hatt-ı müstakīm üzere beş yüz mil ve otuz beş zirâ'dır. Atvel-i nehârı on dört sâ'at on bir derece ve aksar-ı nehârı |**198b**| dokuz sâ'at dört derece olur. Ve deryâdan Kızılhisâr dört yüz altmış mildir. Ve Selanik'den yüz seksen mil kıbleye düşer. Ve *Takvîmü'l-Büldân*'da "nun" ve "kaf" ile Nukırbenetü (نُقِربنَتُ) tesmiye olunup *Bahriyye* sâhibi dimişdir ki, sâbıkā bu cezîre köpri mahallinden karaya muttasıl iken İskender ibkā-i eser mülâhazasıyla fasl idüp denizi bir cânibinden bir cânibe akıtmağla boğazda kesret-i mâhî ol mahallin mevzi'-i dalyan ve saydgâh olmasına mü'eddâ olup etrâfından şikâr-bâzân ve iğrîb-endâzân gelüp anda dalyanlar kurup ictimâ' itmekle cezîrenin ism-i kadîmi Makıri (ماَقِرى) iken "İğriponto (اِغرِپوُنتوُ)" lafzı ol takrîbile i'lâm-ı gālibeden olup giderek "İğriboz" dinilmiş. Cezîre-i mezbûre cezâyir-i Yunaniyye'den fart-ı sa'at ve mezîd-i menfa'at ile mümtâz olup Medînetü'l-hukemâ olan Atina mukābelesine düşmüşdür. Enhâr ve eşcârı müştemil

60 Paragrafın girişine göre "*Solakzâde Târîhi*'nde" değil, "*Mevlânâ Neşrî Târihi*'nde" şeklinde olmalı. Nitekim bilgi hâliyle *Neşrî Târîhi*'nde yer almaktadır (Krş. Mevlânâ Mehmed Neşrî, *Cihânnümâ [6. Kısım: Osmanlı Tarihi (687-890/1288-1485)]*, (Haz. Necdet Öztürk), İstanbul 2008, s. 345.

61 Genel olarak "Ağrıboz" şeklinde kullanılan bu isim müellif tarafından "İğriboz" şeklinde harekelenmiştir. Çeviride "Eğriboz" şeklinde kullanımı tercih edilmiştir.

zıyâ‘ ü bıkā‘ı ve müte‘addid limanı ve kılâ‘ı vardur. Vasatında vâkı‘ olan kûh-ı bülend ü refî‘ yüz mil denizden nümâyân olur. Eğriboz Kal‘ası cebel-i mezbûrdan yirmi mil garb ve cenûba ol kesilen boğaz üzerinde denize berâber yapılmış üç tarafı deryâ ve bir cânibi kara bir hısn-ı hasîn ve hisâr-ı metîndür ki, ta‘bîr olunmaz. Sâbıkā Frenk elinde iken gemileri anda yatmağla ehl-i İslâma çok zarar terettüb iderdi. Sekiz yüz yetmiş üç evâ’ilinde merhûm ve mağfûr Ebu'l-feth Sultân |**199a**| Mehemmed Han asker-i bî-pâyân ile karadan Vezîr-i a‘zam Mahmûd Paşa yüzden ziyâde gemiyle deryâdan varup kesilen köprüden aşağı geştîler üzere cisr kurup muhkem muhâsara eylediler. Bu esnâda Venedik Beyi Cenderal seksen pâre kadırga ile kal‘a imdâdına gelüp ırakdan lenger bıragup yürüyüş gününi haber almağla mu‘ârazaya hâzır oldı. Ve lâkin ol vakte te’hîr olunmayup irtesi asker-i İslâm yürimeğe fermân-ı hümâyûn sâdır olmağla ale's-sabâh hücûm idüp rahnelerden hisâra girdiler. Ve istihdâma sâlih olanı der-zencîr idüp bâkīsini kırdılar. Cenderal hisâr fethine vâkıf oldukda dümen çevirüp firâr itdi. Ve kal‘a-i mezbûre mukābelesinde Kızlarhisârı nâm bir burc-ı azîm hazâyin-i küffâr ile mâl-â-mâl idi. Ol dahi feth olunup mahzûnı mîrîye alındı. Ve kal‘aya top çekecek iki mahalli var idi. Ba‘de'l-feth rahneler yapılup ol husûsı dahi tedârük olundı. Ve sûr-ı mezbûrun şark ve cenûb tarafı üç-dört yüz pâre keştî lenger-endâz olacak vâsi‘ liman olup cânib-i âharı açık olmağla ol kadar değildir. Kal‘adan sâbıku'z-zikr burca ahşâbdan âsmânî köpri kurulmuşdur. Tahtından direksiz kadırga geçer. Vakt-i hâcetde ref‘ olunur. Ve girü burcdan Rûmili tarafına bir köpri dahi vardur. Ol boğazın âbı bir cânibden bir cânibe |**199b**| cereyân ve inkılâbdan hâlî olmayup kenârda vâkı‘ âsyâbları âvâre ider ve hisâr limanı ağzında vâkı‘ ada kurbünde cisr kurılup üzerine Mahmûd Paşa nüzûl itmekle Paşa Adası dinilmişdir. Ana beş mil karîb olan Tuzla Burnu'ndan Kızılhisâr yetmiş mildir. Ve Eğriboz'a tâbi‘ olan nefs-i Atina (feth-i hemze ve kesr-i tâ ve nun ile), Eğriboz'dan cenûba Mora kenârına mukābil kenâr-ı bahrde bir kasaba-i kebîredir. Ve belde-i mezbûre sevâd-ı kadîm ve sâbıkā şehr-i azîm olup Eflâtun-ı İlâhî anda temekkün itmekle tâ’ife-i hükemâdan İşrâkîler gürûhuna nice zamân hayyiz ü mekân olmuşdur. Mu‘allim-i evvel ulûm-ı hikemiyyeyi tedvîn itdükden sonra yazılan kitâblar ile dershâneler dolup “Medînetü'l-hukemâ” dimekle meşhûr oldı. Ba‘de zamân ol tâ’ifeye inkırâz gelüp hazâyin-i kütübi Me’mûn Halîfe Bağdâd'a nakl itmekle şehrin revnakı gidüp âsyâb-ı bî-âba döndi. Giderek imâretine dahi kıllet gelüp taşra hisârı yıkıldı. Hâlâ iç kal‘ası ma‘mûrdur. Yedi yüz doksan sekiz senesinde Yıldırım Bâyezîd Han ümerâsından Timurtaş Paşa feth itmişdir. Ve iç kal‘ası limandan dört mildir. Bir sahra-i sammâ zirvesinde bir sûr-ı metîndir. Ve

kal'adan iskeleye gelince ser-â-pâ âsâr-ı binâ olup etrâfı hadâyık-ı pür-eşcârdır. Envâ' semârı olur. Mümessek asel-i musaffâsı ise meşhûr-ı âfâkdur. |200a| Ve belde-i mezbûre yüz mil kadar bir körfez ki, Mora Boğazı'nda mağaraya müntehî olmuşdur" deyü sâhib-i terceme-i *Takvîmü'l-Büldân* mü'ellifi tahrîr ü inşâ eylemişdir. Ve Eğriboz'a tâbi' bir nice adaların dahi evsâfın tahrîr eylemişdir. Tatvîl-i kelâmdan ictinâb olunup bu mikdâr ile iktifâ olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 17 şehr-i Receb sene 1102.

Dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-âbâdda muhâfizîn olan Dergâh-ı mu'allâ yeniçerilerinin ve sâ'ir muhâfizînin müstahıkk oldukları mevâcibleri-nin irsâli umûr-ı mühimme-i dîn ü devletden olmağın muhâfizîn-i Belgrad{e} içün müceddeden bir oda yeniçeri dilâverleri ta'yîn olunup muhâfizîn-i atîkın mevâcibleri muhâfizîn-i cedîde teslîm olunup taraf-ı Belgrad'a irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 18 şehr-i Receb sene 1102.

Vezîr-i a'zam Köprilizâde merhûm Ahmed Paşa'nın kitâbcılığı hızmetinde olup "Kitâbcı" dimekle meşhûr ü müte'ârif Ali Ağa'ya manâsıb-ı Dîvân-ı hümâyûn'dan küçük rûznâmçe-i hümâyûn hâceliği tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş ve kat'-ı pâye ile ser-firâz kılınup beyne'l-akrân nâ'il-i merâm oldı.

***Tevcîh Şuden-i Hükûmet-i Mûsul be-Hasan Paşa*:** Muhassıl-ı emvâl-i Rûmili merhûm Fazlî Paşa'nın |200b| kethudâsı olup ba'dehû Rûmili mu-hassıllığından ma'zûl Hasan Paşa'ya eyâlet-i Mûsul hükûmeti tevcîh ü ihsân olunup ilbâs-ı hil'at-i fâhire birle mazhar-ı iltifât-ı mesned-nişîn-i sadâret-i uzmâya dûş ve beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile ser-bülend ü ser-firâz olduğundan mâ'adâ nâ'il-i merâm olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 19 şehr-i Receb sene 1102.

Çûn ki sefer-i hümâyûn muhakkak olup vakt-i hareket karîb oldı, Dergâh-ı mu'allâ yeniçerilerinin ve dâ'ire-i Sadr-ı âlî'nin ve cümle ocakların ve sâ'ir asâkir-i nusret-karînin hâric-i sûr-ı Kostantiniyye'de nüzûl itmelerine münâsib muhayyemgâh mahalli tedârük olunmak içün Kethudâ-yı Sadr-ı âlî Çiğzâde Mehemmed Ağa ve Defterdâr İsma'îl Efendi ve Kul Kethudâsı Mehemmed Ağa rahş-ı sabâ-reftârlarına süvâr ve ebvâb-ı Kostantiniyye olan Topkapu-sı'ndan ihrâc ve Sarây-ı Sultânî olan Dâvudpaşa Bâğçesi etrâfında nüzûlgâha

münâsib mahall-i muhayyemgâh tedârüki içün teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulmuşdur.

***Mübâya'a-i Kâv Berây-ı Ta'yînât-ı Asâkir-i Mansûre Der-Sefer-i Hümâyûn*:** Bin yüz iki senesinde vâkı' olacak sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i İslâm zahîresiyçün koyun ve sığır tedârüki lâzım ve umûr-ı mühimmeden olmağın ve birkaç seneden berü koyun gelen kasabât ve kurâ istîlâ-yı kefere ve nehb ü gâret-i zulm ile harâb olup koyun |**201a**| kıllet üzere olduğundan şehr-i İstanbul ve sâ'ir mahallde dahi lahm içün muzâyaka olmağla bi-hasebi'z-zarûre asâkir-i İslâm zahîresi içün Paşa Sancağı'nda vâkı' kazâlardan dokuz yüz otuz beş ve Silistre sancağından iki bin beş yüz doksan beş ve Anadolı'da vâkı' Biga ve Karesi sancaklarından bin re's kâv ki, bi'l-cümle dört bin beş yüz otuz re's kâv mübâya'ası lâzım gelmeğin nakd akça ile bahâları müsâviye olunup kimesnenin hakkı ketm olunmayup ve mîrîye ziyâde tahmîl olunmamak vechi üzere çiftlik sâhiblerinden ve sâ'ir bulunan mahallerden mübâya'a olunmak üzere arz u telhîs olundukda imdi i'lâm olunduğı üzere ahkâmı tahrîr olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr olunup hâliyâ kassâb başı olan Edirneli Kappânî Mehemmed Ağa'ya virilmişdir.

***Binâ Fermân Şuden-i Cisr-i Kebîr Der-Nehr-i Morava*:** Kadîmden Nehr-i Morava üzerinde olan köprüyi küffâr-ı hâksâr ihrâk ve münhedim itmekle müceddeden binâsı umûr-ı mühimmeden olmağla binâsı fermân buyurulmağın cisr-i mezbûra lâzım gelen kerasteyi nakl içün Filibe ve Tatarpazarı ve İhtiman ve Samakov ve Dopnice ve Uzuncaâbâd Hâsköyi ve Çırpan ve Siroz kazâlarından iki yüz elli öküz arabası ihrâc ve keraste-i mezbûrı nakl |**201b**| içün her bir araba ayda taraf-ı mîrîden biner akça ücret virilmek üzere ihrâcı fermân olunup ve zikr olunan kazâlardan beher yevm her nefere kırkar akça ücret virilmek üzere kırk nefer neccâr ve altı nefer âhengerân ve her neferine yevmî otuzar akça ücret virilmek üzere on beş nefer mu'temedân ve iki yüz ırgadân ihrâc olunup cisr-i mezbûrun müceddeden binâsı gediklü çavuşlardan Mahmûd Çavuş mübâşir ta'yîn olunup ve zikr olunan neccâr ve âhengerân ve mu'temedân ve ırgadâna zahîreleri içün kırk bin akça zahîre bahâsı Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd müşârün-ileyh Mahmûd Çavuş'a teslîm olunup ve Filibe ve Sofya ve Niş cebehânelerinde olan mühimmâtdan cisr-i mezbûr binâsına iktizâ iden mühimmât ve lâzım gelen kerastenin envâ'ı her ne tarafdan eshel-i vech üzere nakli mümkin ise evvel be-evvel nakl itdirilmeğe i'ânet itmeleri içün Niş ve Şehirköyi ve İsferlik zâbıtlarına fermân olunup "kemâl-i metânet ü istihkâm üzere binâ ve tekmîle takayyüd ü ihtimâm eyleyeler" deyü fermân-ı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

âlî sâdır olmağın ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr olunup müşârün-ileyh Mahmûd Çavuş ile irsâl olundı. Ve Sofya'da zahîre kābızı Durağanlızâde Mehemmed Ağa'ya fermân vârid oldı ki, "müceddeden binâsı fermân olunan cisrin hızmetine me'mûr olan ırgad ve dülger ve sâ'ir aşcıların zahîreleri içün kabzında olan mîrî peksimaddan |**202a**| yüz kantâr peksimad virüp teslîm eyleyesin" deyü ahkâm-ı şerîfe irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 20 şehr-i Receb sene 1102.

Tehniye-i cülûs-ı pâdişâh-ı âlem-penâh içün taraf-ı pâdişâh-ı Özbek'in ilçisi dâhil-i Âstâne-i sa'âdet olmuşdur.

Vefât-ı Mektûbî-i Sadr-ı Âlî: Vezîr-i a'zam Fâzıl Mustafâ Paşa hazretlerinin mektûbculuğı hızmetinde olup Mektûbî Konyalı Emîr Çelebi terk-i âlem-i fânî idüp dâr-ı dünyâdan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâl eyledi. Rahmetu'llâhi te'âlâ aleyhi rahmeten vâsı'a.

***İhrâc Şuden-i Furunhâ-i Habbâziyân-ı Gönülli Berây-ı Tabh-ı Nân Der-Sefer-i Hümâyûn*:** İşbu bin yüz iki senesinde vâkı' sefer-i hümâyûn içün me'mûr olan asâkir-i İslâma nân tabh idüp işlemek üzere hâliyâ Nüzül Emîni Ahmed Ağa ma'rifetiyle her furuna ikişer yüz guruş harc-ı mühimmât virilüp ve sefer-i hümâyûnda nân tabh eyledükleri dakīkın her kîlesine yirmi dörder akça ücret-i tabhiyyeleri virilmek üzere taraf-ı mîrîden istîcâr olunan kırk aded furun olmak[62] üzere habbâzân tâ'ifelerinin kefilleri meclis-i şer'-i şerîfde tahrîr ve defter olunup umûr-ı şer'iyye istimâ'ına me'mûr olan Mevlânâ Sun'ullâh *zîde ilmuhû*nun mümzâ ve mahtûm defteri ale'l-esâmî müşârün-ileyh Nüzül Emîni Ahmed Ağa'nın ma'rifetiyle defter-i mezbûr Kalem-i Mevkūfât'a kayd olunmak fermân buyurulmağın minvâl-i meşrûh |**202b**| üzere Mevkūfât'a [kayd] olunup Nüzül Emîni Ahmed Ağa yedine defterin sûreti virildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 21 şehr-i Receb sene 1102.

Bundan akdem Tımışvar Kal'asında mahsûr olan Vezîr-i mükerrem Ca'fer Paşa'ya eyâlet-i Bosna hükûmeti tevcîh ü ihsân olunmuş idi. Hâliyâ vezîr-i müşârün-ileyh taraf-ı Bosna'ya teveccüh ü azîmet idüp Kal'a-i Tımışvar'da olan guzât-ı müslimîne nizâm ü intizâm virir vüzerâdan kal'a-i mezbûrede kimesne olmamağla dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'da binâ üzerine me'mûr sâbıkā

62 Metinde "اولمك" şeklinde yazılmıştır.

Edirne bostâncıbaşısı Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa Tımışvar muhâfazasına me'mûr ve guzât-ı müslimîne baş ve buğ olmak üzere fermân buyurulmağın vezîr-i müşârün-ileyhin Kal'a-i Tımışvara teveccüh ü azîmetleri istimâ' olunup tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 22 şehr-i Receb sene 1102.

"İnşâ'a'llâhu te'âlâ işbu sâl-i ferhunde-fâlde bi'l-fi'l serdâr-ı ekremim ve müşîri efhamım Vezîr-i a'zamım Fâzıl Mustafâ Paşa *edâma'llâhu te'âlâ iclâlehû* ile sefer-i hümâyûna me'mûr guzât-ı İslâm içün Edirne meksinde ziyâde zahîre tedârüki lâzım ü mühimm olmağla Hazîne-i âmire'den irsâl olunan nakd akça ile emr-i şerîfim vürûdunda beyne'n-nâs râyic olan bahâ ile fürûht idenlerden yirmi bin kîle şa'îr ve sekiz bin kîle dakīk Nüzül Emîni Ahmed *zîde mecduhû* tarafından mübâya'asına gönderilen vekîline mübâya'a ve tekmîl itdirdüp bir ferde dahl |**203a**| ü ta'arruz itdürmeyüp emr-i şerîfim mûcebince itmâmına mâni' olanları men' ü def' eyleyesin" deyü Edirne kādîsına hıtâben mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 23 şehr-i Receb sene 1102.

"Âstâne-i sa'âdetimde inşâ ve Varna'ya irsâl olunan köpri tonbazları arabalarına koşulmak içün taht-ı kazânızda olan fukarâ vü zu'afâdan taleb olunmayup zî-kudret ve a'yân [ve] çiftlik sâhiblerinden mübâya'a olunmak fermânım olan öküzleri emr-i şerîfimde tasrîh olunduğı üzere ve çifti otuzar guruşa mübâya'a olunmak üzere Hazîne-i âmire'mden nısfı mankūr ve nısfı altun ve guruş irsâl olunmağla zikr olunan akça ile mübâya'a itdirdüp gayri nev' akça talebi ile umûr-ı mühimmenin avk ü te'hîrine bâ'is olmayasız" deyü Varna ve Balçık ve Hâcıoğlı ve Mankalya ve Prevadi ve Babadağı kādîlarına ve a'yân-ı vilâyete hıtâben mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 24 şehr-i Receb sene 1102.

Zikri sebkat idüp taraf-ı pâdişâh-ı Özbek'den vürûd bulan Özbek ilçisi meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb ve dest-bûsdan sonra diyâr-ı Özbek'e müte'allık hedâyâsı huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz olundukda hayyiz-i kabûle karîn olup ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin dest-bûsları ile şeref-yâb olmaları Sarây-ı Sultânî'de eyyâm-ı Dîvân-ı âlî'ye |**203b**| ta'vîk olunup ve mûmâ-ileyh ilçiye tevkīr ü ihtirâm olunup taraf-ı Sadr-ı âlî'den hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâtdan sonra ilçi-i mezbûr nüzûlgâhına avdet eyledi.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 25 şehr-i Receb sene 1102.

Çûn ki sefer-i hümâyûn mukarrer ü muhakkak olup ve asâkir-i İslâmın nüzûlgâhları içün münâsib muhayyemgâh mukaddemâ tedârük olunup mahall-i ma'kūl görülmüş idi. Hâliyâ yevm-i merkūmda tuğ-ı Sadr-ı âlî ve sâ'ir erbâb-ı sefer olan ocakların tuğları bilâ-tabl ü alem-i mehterhâne kıyâmgâh-ı ser-i nerdübândan hareket ve ebvâb-ı sûr-ı Kostantiniyye'nin Topkapusı'ndan ihrâc ve mukaddemâ nüzûlgâha münâsib görilen mahall-i muhayyemgâha vaz'-ı esâs olundukda akabince otağ-ı Sadr-ı âlî ihrâc ve nüzûl-ı tuğ mahallinde vaz'-ı esâs olunup sâ'ir ocakların dahi haymehâ-i gülgûnhâ-i reng-â-rengleri otağ-ı Sadr-ı âlî'di ta'kībdâr iderek bi'l-külliye ihrâc ve kollu kolunca ve yollu yolunca muhayyemgâhlarında vaz'-ı {u} esâs olundı.

***Şâyi' Şuden-i İhrâc-ı İlçi-i İngiliz*:** Efrenc-i İngiliz kralı tarafından ilçinin hurûcı ve Âstâne-i sa'âdet tarafına şitâbân olmak üzere azîmeti beyne'n-nâs mübâlağa ile şâyi' olup istimâ' olmağın tahrîre cür'et olundı. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 26 şehr-i Receb sene 1102.

Silahdâr |**204a**|-ı şehriyârî iken mülâzimân-ı sipâh ve silahdâr zorbaları ma'rekegâhında Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ağalığı ihsân-ı pâdişâhî buyurılup Harem-i hümâyûn'dan ağayân-ı Bektâşiyân ile ihrâc olunan Hasan Paşa ba'de'l-azl hükûmet-i Revân ihsân olunup andan dahi ma'zûlen Âstâne-i sa'âdet'e vusûlünde düyûn-ı ba'zı kesân husûsı içün eyyâm-ı kesîreden berü çavuşbaşı habsinde mahbûs imiş. Müşârün-ileyh Hasan Paşa yevm-i merkūmda habsden itlâk olunduğı şüyû' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 27 şehr-i Receb sene 1102.

"Hâliyâ Tuna Nehri girdâblarından Belgrad'a irsâli fermânım olan mîrî zahîre sefîneleri ubûr eylemedüği Vidin tarafından i'lâm olunmağla imdi Ordu-yı hümâyûnum Âstâne-i sa'âdetimden ihrâc ve Belgrad tarafına müteveccih olmağla bi-eyyi vechin kâne zahîre sefînelerin girdâblara sürüp ve sür'at üzere girdâblardan ubûr itdirdüp Belgrad'a Ordu-yı hümâyûnum nüzûlünden mukaddem cümlesin mevcûd itdirdüp özr ü bahâne ve avk [u] te'hîrden be-gāyet ihtirâz eyleyesin" deyü Tuna Kapudanı Ali Paşa'ya hıtâben mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olunmuşdur.

***İhrâc Şüden Cerahor an-Cânib-i Vilâyet-i Eflâk*:** "Mîrî zahîre gemileri Demürkapu ve Tahtalı ve İnlik girdâblarından |**204b**| ubûr itdirilmek içün

vilâyet-i Eflâk'dan ücretleri taraf-ı mîrîden virilmek üzere ihrâcı fermânım olan bin nefer cerahorları ber-vech-i ta'cîl mahall-i mezbûrlarda mevcûd itdirdüp mîrî zehâ'ir gemilerin ubûr itdirdesin. Şöyle ki, bir gün evvel mevcûd olmayalar, bir vechile özr ü bahânen mesmû'-ı hümâyûnum olmayup hakkından gelinür" deyü Eflâk voyvodasına hıtâben mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olunmuşdur.

***Fermân Şuden-i Tahrîr-i İcmâl-i Mevâcibât*:** Bin yüz iki senesine mahsûb olmak üzere pâdişâh kullarının ve bi'l-cümle ocakların müstahıkk oldukları recec mevâcibleri ihrâcı içün "ulûfe yazusı" ta'bîr olunan ahvâl bi'l-külliye ocaklara sipâriş olunup müstahıkk oldukları recec mevâciblerinin icmâlleri hisâb ve tahrîr olunup bi'l-cümle icmâlleri Defterdâr İsma'îl Efendi tarafına teslîm olunmak üzere fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 28 şehr-i Receb sene 1102.

Sâbıkā yeniçeri ağası iken Üsküb tarafına me'mûr olan asâkir-i İslâma bin yüz bir senesinde serdâr ve ser-asker ta'yîn olunup avdet-i seferde şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunan Mahmûd Paşa'dan kul kethudâlığı ve turnacılığı ve ağalığı asrından berü ocak tarafından ahz eyledüği irtişâ ve serhadd-i mansûrelerde olan odaların ve yamakların mevâciblerinden |**205a**| ve zahîre-bahâlarından "nâ-mevcûdlardır" deyü cebren ahz eyledüği meblağ-ı kesîreye kıyâsen mezbûr Mahmûd Paşa'dan taraf-ı mîrî içün mukaddemâ üç yüz kîse akça mutâlebe ve teslîm-i Hazîne-i âmire olunmak üzere fermân-ı âlî sudûr bulmuş idi. Bu ana değin iki yüz kîse teslîm-i Hazîne idüp kusûr kalan yüz kîse içün "cânımdan gayri aslâ bir akçam ve bir habbem yokdur" deyü cevâb-ı şâfîsi vükelâ-yı devletin mesmû'ı oldukda müşârün-ileyh Mahmûd Paşa hâliyâ Çavuşbaşı Çatrazâde Ahmed Bey'in habsine fermân buyurulmağın mahbûs kılınduğı istimâ' olunup tahakkuk bulmuşdur.

***Ahvâl-i Çayırhâ-i Mîrî*:** İstanbul etrâfında olan mîrî çayırlar ve Üsküdar ve Kâğıdhâne ve Beykoz ve Çırpıcı çayırlarından beher sene biçilüp der-anbâr olunan otluğun masârıfâtı mukaddemâ mîrâhûr-ı evvel ağa ma'rifetiyle voynuk bedeliyyesinden cem' ü tahsîl olunan mâldan masraf oluna gelüp ancak bu sene-i mübârekede voynuk tâ'ifesi kâğıd ile cizye olup taraf-ı mîrîden tahsîli fermân olunmağla çayır-ı mezbûrlardan lüzûmı mertebe biçilecek otluğun masârıfı ve sâ'ir huddâmının nafaka ve ücretleri içün dört yük otuz bin akça ve araba bârgîrleri içün Miço çayırından biçilen otluk masârıfı dahi kırk bin

akça ve bundan |**205b**| mâ'adâ Edirne etrâfında olan mîrî çayırlarda hâsıl olan otluk dahi zâyi' ü telef olmamak için biçdirilüp sefer-i hümâyûn azîmetinde ve avdetinde iktizâ eyledükde saman bedeli virilmek üzere bu sene-i mübârekede der-anbâr olunacak otluk masârıfi için dahi üç yük akça ki, mecmû'ı yedi yük yetmiş bin akça olup tedrîc ile Darbhâne'de kat' olunan mankūrdan virilmek üzere arz ü telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın Hazîne tezkiresiyçün kā'imesi Mevkūfât Kalemi'nden tahrîr olunup Sarrâcân-ı Hâssa Kâtibi Süleymân Efendi'ye teslîm olundı. Ve ba'zı kazâların avârızları mukābelesinde kadîmden viregeldükleri araba ve geren ve tırpan ba'de'l-yevm mutâlebe olunmamak üzere dahi fermân sudûr bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 29 şehr-i Receb sene 1102.

Rûz-ı hızır gāyet karîb olduğundan nâşî ve kuzı zebhine dahi henüz fermân ve izin olmaduğundan tehâşî lahm-ı ganeme gāyet muzâyaka nümâyân olmağın eslahca lahm-ı ganemin kıyyesi kırkar akçaya derûn-ı dükkân-ı kassâbândan ekâbir-i devlete nihânî fürûht olunduğı istimâ' olunmuşdur.

***Ahvâl-i Zehâ'ir-i Mübâya'a*:** Mukaddemâ mübâya'ası fermân olunan zahîreye ashâb-ı zahîre izdiyâd-ı bahâ taleb eyledüklerin mübâya'a mübâşirleri i'lâm itmekle vükelâ-yı devletin |**206a**| ma'lûm ve mesmû'ı olmağın erbâb-ı kuzâta irsâl olunan ahkâm-ı şerîfin sûretidir, ayniyle [bu] mahallde sebt ü tahrîr olundı.

***Sûret-i Hükm-i Hümâyûn*:** "Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fazl ve'l-kelâm Kili'den Niğbolı'ya varınca Tuna'nın iki cânibinde vâkı' olan kādîlar *zîde fazluhüm* ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân iskele emînleri ve kurâ zâbıtları ve a'yân-ı vilâyetin iş erleri *zîde kadruhüm* tevkī'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki, işbu sene-i mübârekede vâkı' sefer-i hümâyûna me'mûr olan guzât-ı müslimîn için Tuna yalılarından mübâya'a olunmak fermânım olan hınta ve şa'îri mübâya'a mübâşirleri nakd akça ile varup taleb eyledüklerinde ahâlîsi ve voyvodalar ve mütevellîler ve kurâ zâbıtları ve sâ'ir zî-kudret ve a'yânları hınta ve şa'îrlerin ihtikâr tarîkı ile ve galâ tarassudı ile habs idüp ziyâde bahâ talebiyle mîrîye gadr ve zahîrenin vaktiyle mahalline vâsıl olmamasına bâ'is oldukları i'lâm olunmağla emr-i şerîfim vürûduna değin mübâya'a zahîresi mevcûd olandan mâ'adâ zikr olunan mahallerde vâkı' şehr ve kasabât ve kurâda zahîresi şey'-i kalîl olan fukarâ vü zu'afâdan taleb olunmayup ancak anbârında ihtikâr tarîkı ve galâ tarassudı ile zahîre habs iden zî-kudret çift-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

lik ashâbı ve a‘yânından bundan akdem emr-i şerîfimle |**206b**| mübâya‘aya me’mûr olan mübâşirlerin yedlerine virilen evâmir-i şerîfemde tasrîh olunduğı mikdâr hıntanın her İstanbul kîlesi altmışar akçaya ve şa‘îrin her İstanbul kîlesi kırkar akçaya olmak üzere fermânım olan hınta ve şa‘îri mu‘accelen mübâya‘a ve itmâm ve sefâyine tahmîl ve irsâl itdirmekde takayyüd-i {ü} tâmm idüp kimesneye ta‘allül ü inâd itdirmeyesiz deyü fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur” deyü hükm-i hümâyûn irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî selh-i şehr-i Receb sene 1102.

Bu dünyâ-yı fânî kimesneye bâkī olmaduğı ma‘lûm-ı âlemyândır. Vâlî-i Bağdâd iken emr-i Hudâ-yı müte‘âl birle vefât iden mesned-nişîn merhûm Ömer Paşa'nın Âstâne-i sa‘âdet'de mevcûd olan muhallefâtı taraf-ı mîrîden fürûht olunup ve merhûmun mîrîye olan düyûnı içün taraf-ı mîrîden ahz ü kabz olunmak murâd olundukda bâ-husûs düyûn-ı sâ’iresi var iken Köprülizâde Vezîr-i a‘zam Fâzıl Mustafâ Paşa'nın rızâ-yı hümâyûnları olmayup gerek düyûn-ı mîrî ve gerek düyûn-ı sâ’ire ber-mûceb-i şer‘-i şerîf mütesâvî görülmek farz-ı ayn olmağın taksîm-i guremâ olunup ashâb-ı düyûn ile düyûn-ı mîrî taksîm-i guremâ hisâbı üzere hisâb olunup gerek düyûn-ı mîrî ve gerek düyûn-ı sâ’ire fazîletlü Rûmili kādî‘askeri huzûrlarında ma‘rifet-i şer‘ile taksîm ve ashâb-ı düyûna ve düyûn |**207a**|-ı mîrîye taksîm-i guremâ hisâbı üzere edâ vü teslîm olunmak içün mevkūfâtcı olan Abdülkādir Efendi nezâreti ile ashâb-ı düyûna teslîm olunmak [içün] müşârün-ileyh mevkūfâtî efendiye hıtâben fermân-ı âlî sâdır olmağın ve merhûm Ömer Paşa'nın muhallefâtından hâsıl olan meblağ ise elli yük akçadan mütecâviz olmağla müşârün-ileyh mevkūfâtcı efendi fermân-ı âlî mûcebince taksîm-i guremâ hisâbı üzere ma‘rifet-i şer‘ile ashâbına ve mîrîye tevzî‘ ü taksîm içün Rûmili kādî‘askeri efendi meclis-i şerîflerine revâne oldukları sikātdan istimâ‘ olunmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî gurre-i şehr-i Şa‘bâni'l-mu‘azzam sene 1102.

Kā’im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn iken hükûmet-i Mısr-ı Kāhire ihsân-ı pâdişâhî olan “Hazînedâr” lakab Vezîr-i mükerrem Ali Paşa tarafından pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine tertîb-i ziyâfet ihzâr olunup birkaç gün mukaddem bâğçe-i sultânî olan Tersâne Bâğçesi'nde hâzır ü müheyyâ olmağın pâdişâh-ı nusret-karîn ve sâhib-i adl-i rûy-i zemîn hazretleri mukarrebân-ı hazret ile azm-i ziyâfet ve temâşâ-yı kasrhâ-i Bâğçe-i Tersâne buyurup “Sinân Paşa Kasrı” dimekle müte‘ârif kasrın pîşgâhında mahsûs-ı şehriyârî olan keştîye

süvâr ve izz ü ikbâl ile |**207b**| Tersâne Bâğçesi'ne teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulmuşdur. Ve ba'de'z-ziyâfe[63] taraf-ı Ali Paşa'dan pâdişâh-ı Cem-câh hazretlerine hedâyâ-yı vâfire ihdâsından sonra sîm ü zer raht ü bahtile müretteb ü müzeyyen sahîhü'n-neseb bir Mâdyân Arabı dahi ihdâ ve izz-i huzûr-ı pâdişâhîye arz olundukda makbûl-i pâdişâh-ı âlem-penâh oldukdan sonra makarr-ı sa'âdetlerine izz[64] ü ikbâl ile avdet buyurdılar. Ve lâkin meclis-i âlîlerinde vukū' bulan ahvâl-i havâdisâta ittilâ'ın husûli mümkin olmaduğı eclden teveccüh ü azîmetleri ile iktifâ olundı. Ancak bârân-ı rahmetin şiddet ile nüzûli vukū' bulmağın gālibâ refâhiyyet ile sürûr ü hubûrları mütesavver değildir.

***Nüzûl-i Şiddet-i Bârân*:** Havâ i'tidâl üzere olup ve rûz-ı hızıra üç gün kalmış iken pîrâmen-i safha-i ârız gülgûn-ı gülzâr-ı jengârı çeküp sûret-i i'tidâl-i rebî'i cemâl-i bâ-kemâl gösterüp ve gül-i ezhârdan letâ'if-i enfâs-ı nesîm-i bahârdan gûş-i hûş-ı rûzgâra irişdirmiş iken ve nergis-i zerrîn-kadeh sahn-ı gülzârda meclis-i ezhârdan subûha âgāz itmiş iken ve arûs-ı gonca-nikāb ashâb-ı ârız-ı gülfâmdan çeküp andelib-i hezâr-destâna gonca ve nâz itmiş iken ve sultân-ı gerdûn-serîr a'nî âfitâb-ı âlem-tâb-ı münîr cânib-i cenûbdan taraf-ı şimâle meyl idüp ve hıtta |**208a**|-i i'tidâl-i rebî'a pertev-i nüzûl salup vakt-i zuhr irişdükde havâ mütegayyir olup ve rûy-i havâda ebr ü bârân nümâyân olmağın sâ'at-i vâhidede rûzgâr-ı şedîd ile bârân nüzûle bed[’] idüp ve gāyet şiddet ile nâzil olup ve ra'd u bark birle dolu ile bârân-ı muhtelifü'l-elvân nüzûlleri ale's-seviye vukū' bulup bir mertebe bârân ve dolu nüzûlları vukū' buldı ki, bârândan seyl-i firâvân husûlünden mâ'adâ dolunun nüzûli gerek bâmlarda ve gerek zûkāk ve bâğçe ve meydânlarda altı parmak mikdârı dolu rûy-i zemîne münbasit olup iki sâ'at-i nücûmî mikdârı nüzûl-i bârân ve dolı mütesâvî olduğı hâlde nüzûlden münfekk olmayup halk-ı âlem gazab-ı İlâhî'den havf-nâk olup herkes tevbe vü istiğfâra şürû' eyledi. Ve eşcâr-ı meyveyi bir mertebe hurd ü hamîr eyledi ki, ekser eşcârın âvîhte varakları lerzân rûy-i zemîne düşüp sâhib-i bostân ve bâğçe husûl-i meyveden nâ-ümmîd oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 2 şehr-i Şa'bân sene 1102.

Çûn ki sefer-i hümâyûn mukarrer ü muhakkak oldı, rikâb-ı hümâyûn-ı hudâvendigâr-ı kâmkârîde bir kā'im-makām-ı âlî-makāmın lüzûmı umûr-ı mühimmeden

63 Metinde "بعدالضيايه" şeklinde yazılmıştır .

64 Metinde " عزل" şeklinde yazılmıştır .

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

olmağın Vezîr-i a‘zam Fâzıl Mustafâ Paşa hazretlerinin kethudâlığı hızmetinde iken yeniçeri ağalığı ihsân olunan Ali Paşa'ya kubbe-nişîn pâyesiyle vezâret ihsân |**208b**| buyurılup ve rikâb-ı hümâyûnda kā’im-makāmlık hızmetinde lâyık ü sezâvâr görülmeğin rikâb-ı hümâyûn kā’im-makāmlığı tevcîh buyurılup iltifât-ı pâdişâh-ı Cem-câha mazhar olup beyne'l-vüzerâ kat‘-ı pâye ile nâ’il-i merâm olmuşlardır. Ve mahlûl kalan Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ağalığı Vezîr-i a‘zam Fâzıl Mustafâ Paşa'nın hâliyâ kethudâlığı hızmetlerinde istihdâm olunan Çiğzâde Mehemmed Ağa'ya tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerilerine ağa-yı zîşân nasb olunup iltifât-ı mesned-nişîn-i sadr-ı uzamâya mazhar vâkı‘ olup kat‘-ı pâye ile ser-firâz kılındı. Ve ocağ-ı yeniçeriyânın zağarcı ve samsoncıbaşıları ve bi'l-cümle çorbacılar terettüb ile ve tevkīr ü ihtirâm birle ağa-yı müşârün-ileyhi sa‘âdethânelerinden ağa kapusuna teveccüh ü azîmet ve ağa-yı yeniçeriyâna mahsûs olan sarây-ı ferruh-fezâda reng-â-reng ve münakkaş melbûsât ile mefrûş ve hâzır ü âmâde olan oda-i mahsûslarına nüzûl ve tertîb üzere cümle ocak ağaları dest-bûsdan sonra avdet eylediler.

***Kethudâ Şüden-i Sadr-ı Âlî Be-Mustafâ Efendi*:** Vezîr-i a‘zam-ı sâbık Köprülizâde merhûm Ahmed Paşa'nın hazîne kitâbetinde neşv ü nemâ bulup hâlâ emîn-i defter-i hâkānî olan Mustafâ Efendi'ye mesned-nişîn-i sadâret-i uzmâ Vezîr-i a‘zam Fâzıl Mustafâ Paşa hazretlerinin kethudâlık hızmeti lâyık ü sezâvâr görilüp mazhar-ı iltifât-ı Sadr-ı âlî birle |**209a**| şeref-yâb olup kethudâlık hızmetine ta‘yîn ve hil‘at-ı fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân kat‘-ı pâye ile ser-firâz kılınup nâ’il-i merâm olmuşlardır.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 3 şehr-i Şa‘bân sene 1102.

Çûn ki vakt-i hareket ve hengâm-ı sefer-i azîmet karîb olup hudâvendigâr-ı kâmkâr bendelerinin ve bi'l-cümle ocakların işbu bin yüz iki senesine mahsûb olmak üzere müstahıkk oldukları recec mevâciblerinin vakti hulûl idüp ve harc-ı râh-ı sefer için ulûfeleri virilmek muktazî olmağın Sarây-ı Sultânî'de Dîvân-ı âlî tertîbi fermân buyurılup cümle vüzerâ ve kādî‘askerân ve ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî ve cebeciyân ve topçıyân ocakları ve solakān-ı hâssa ve peykân-ı çapük-hırâm ve sipâh ve silahdâr ağaları ve bölük-i erba‘a zâbıtları ve sâ’ir a‘yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat bi'l-cümle Sarây-ı Sultânî'de mücteme‘ olup kānûn-ı selâtîn-i Âl-i Osmânî ve kā’ide-i şehinşâh-ı Süleymânî üzere tertîb-i Dîvân-ı âlî müretteb oldukda arz-ı hâl-i şâkiyân kırâ’atinden sonra mevâcibât-ı mezbûrân için huddâmân-ı mehterân kîseleri Hazîne-i âmire'den huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ârâste kılunup ser-veznedârân ma‘rifetiyle her on kîse bir

bölük olmak üzere zîr-i kubbe-i Dîvân-ı âlî'de bölük bölük bast-ı zemîn {old} olundukdan sonra izn-i hümâyûn-ı pâdişâhî birle rûznâmçe-i evvelin icmâller mûcebince yedinde olan defteri kırâ’at |**209b**| itdükce her ocağın ulûfeleri kîse kîse tevzî‘ ü taksîm olunup ba‘de tevzî‘-i ulûfe simât-ı ni‘met-i pâdişâhîye salâ olunup ziyâfet-i pâdişâhîden sonra dest-bûs-ı hudâvendigâr-ı kâmkâr içün ibtidâ ağa-yı yeniçeriyân müteveccih-i oda-i arz-ı pâdişâhî olup Bâb-ı hümâyûn'a vardukda arz ağaları istikbâl idüp delâlet-i ağayân-ı arz ile izz-i huzûr-ı pâdişâhîye vusûl ve dest-bûs-ı pâdişâh-ı Cem-câhîden sonra ağalık hil‘ati ilbâsıyla mazhar-ı iltifât-ı pâdişâhîden sonra zemîn-bûs idüp avdet ve Bâb-ı hümâyûn'dan hurûcunda kādî‘askerân dahi izz-i huzûr-ı pâdişâhîye teveccüh ve ağayân-ı arz istikbâli ve vâsıtalarıyla dest-bûs-ı pâdişâhîden sonra hurûclarında vezîr-i a‘zam ve sâ’ir vüzerâ müteveccih-i izz-i huzûr-ı pâdişâhî olup ağayân-ı arzdan kapu ağası ve hazînedârbaşı Sadr-ı âlî'yi istikbâl ve tevkīr ü ihtirâm birle izz-i huzûr-ı hudâvendigâr-ı kâmkâr olduklarında kā’im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn olan Ali Paşa'ya kā’im-makāmlık hil‘ati ilbâsıyla mazhar-ı iltifât-ı pâdişâhîden sonra Vezîr-i a‘zam Fâzıl Mustafâ Paşa hazretlerine dahi ihrâc-ı ulûfe hil‘ati ilbâsıyla mazhar-ı du‘â-yı pâdişâh-ı Cem-câhî'den sonra dest-bûs-ı pâdişâhî birle şeref-yâb olup Dîvânhâne'ye avdet ve sa‘âdetile nüzûllerinde cümle vüzerâ ve erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat bi'l-cümle dest-bûs |**210a**|-ı Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olduklarından sonra,

Mısrâ‘:

Dağılın bî-çâreler. Çün kaldı Dîvân irteye

Nesr: mazmûnı üzere Dîvân-ı âlî dağılup Sadr-ı âlî dahi izz ü ikbâl ile sarây-ı mahsûslarına avdet ü azîmet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 4 şehr-i Şa‘bân sene 1102.

Bu gün dahi Sarây-ı Sadr-ı âlî'de kānûn-ı kadîm üzere sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî‘-i ulûfeye ibtidâ[r] olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 5 şehr-i Şa‘bân sene 1102.

Yevm-i merkūmda dahi Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunup tevzî‘-i ulûfe olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 6 şehr-i Şa‘bân sene 1102.

Sâbıkā han-ı Kırım olup hüsn-i ihtiyârı ile ferâgat ve kûşe-nişîn-i ibâdet olan

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Selîm Girây Han'ın taraf-ı Hicâz'a kadîmden iştiyâkı olup tavâf-ı Beytu'llah ve ziyâret-i Ravza-i hazret-i Habîbu'llah içün teveccüh ü azîmet dâ'imâ hâtır-nişâneleri olup taraf-ı hudâvendigâr-ı kâmkârdan her bâr recâ vü iltimâsları mukarrer olmağın iltimâs ü recâları hayyiz-i kabûle karîn olup taraf-ı pâdişâhîden müşârün-ileyhin taraf-ı Hicâz'a azîmetleri içün izn-i hümâyûnları cilveger olmağla ol a'zam-ı mesâcid-i dünyâ ve eşref-i me'âbid-i basît-i abrâ[65] olan Mekke-i mükerremeye azîmetleri içün izn-i hümâyûnları sudûr bulup mahsûsan |**210b**| hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn i'tâ buyurılup ol makām-ı âlîde bi'z-zât pâdişâh-ı âlem-penâha du'â vü senâları recâ vü sipâriş buyurmalarıyla ol pîr-i kühen-sâl Selîm Girây Han-ı sâbık hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl idüp ol sâ'at râh-ı Hicâz tedârükine iştigāl gösterdiler. Ve taraf-ı Hicâz'a karadan hareket ve azîmetin vakti hulûl eyledüğünden mâ'adâ han-ı müşârün-ileyh sâhib-i özr oldukları eclden Bahr-i Sefîd'den teveccüh ü azîmetleri evlâ vü enseb görülmeğin Mısr-ı Kāhire hükûmeti tevcîh ü ihsân buyurılan "Hazînedâr" lakab Vezîr-i mükerrem Ali Paşa ile ma'an taraf-ı deryâdan ma'an revâne olmaları içün deryâ beylerinden Memi Paşazâde Abdurrahman Paşa'nın kadırgası müşârün-ileyh Vâlî-i Mısr Ali Paşa'nın nakline ve Eğribozlı merhûm Köse Ali Paş[a'n]ın kethudâsı olup hâliyâ deryâ beylerinden Sarı Ahmed Paşa'nın kadırgası han-ı Kırım-ı sâbık Selîm Girây Han'ın nakline kapudan-ı Bahr-i Sefîd olan Mısrlızâde Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa ma'rifetiyle ta'yîn olunup donanma-yı hümâyûn kadırgaları ile ma'an teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 7 şehr-i Şa'bân sene 1102.

Bu gün dahi Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunup tevzî'-i ulûfe olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 8 şehr-i Şa'bân sene 1102.

Tuna Kapudanı Ali Paşa'nın binâsına me'mûr olduğı |**211a**| elli kıt'a kayıkların yelkenleri içün beş yüz top yelken bezleri Âstâne-i sa'âdet'den sefîneye tahmîl ve Varna İskelesi'ne irsâl olunmağla "tarafından âdem gönderüp zikr olunan yelken bezlerin nakl itdirdüp bir gün evvel cümle kayıkları tekmîl ü itmâm idesin" deyü mü'ekked ahkâm-ı şerîfe irsâl olundı.

65 Kenarda: "Basît-i abrâ ya'nî zemîne düşmüş gözyaşı. Sahh" yazılıdır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 9 şehr-i Şa'bânü'l-mu'azzam sene 1102.

Çûn ki vakt-i sefer ve hengâm-ı hareket ü azîmet karîb olup ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî Davudpaşa sahrâsında vâkı' muhayyemgâh menzilgâha hurûcları içün fermân-ı âlî sudûr bulmağın tertîb-i alay ile ağa-yı cedîd Mehemmed Ağa ve Kul Kethudâsı Mehemmed Ağa ve zağarcıbaşı ve samsoncıbaşı ve mevcûd olan odaların çorbacıları ve zâbıtları ve neferâtı mükemmel ve müsellah kızıl fesli piyâde yeniçeri dilâverleri tertîb-i alay ile kırk altı aded bayrak ki, kırk altı oda nişânesi olmak üzere sarây-ı ağa-yı yeniçeriyândan hareket ve ağa-yı müşârün-ileyhin tabl [ü] alem ve sûrnâ-yı nefîrleri çalınarak sûr-ı Kostantiniyye ebvâblarının Topkapusı'ndan hurûc ve sarây-ı sultânî olan Dâvudpaşa Sarâyı kurbünde muhayyemgâh menzilgâhlarına nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 10 şehr-i Şa'bân sene 1102

Kapudan-ı Tuna Ali Paşa'ya irsâl olunan hükm-i hümâyûnun sûretidir ki, umûr-ı sefere müte'allık |**211b**| olmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

***Sûret-i Hükm-i Hümâyûn*:** "Hâliyâ Engürüs seferine bi'l-fi'l serdâr-ı ekremim ve müşîr-i efhamım Vezîr-i a'zamım Fâzıl Mustafâ Paşa *edâma'llâhu te'âlâ iclâlehû* ile sefer-i hümâyûna me'mûr olan Dergâh-ı mu'allâ'm kapu kulları ve sâ'ir tavâ'if-i asâkir mütevekkilen ala'llâhu te'âlâ Âstâne-i devlet-âşiyânımdan ihrâc ve Dâvudpaşa sahrâsında nasb-ı hıyâm-ı Ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûnum vâkı' olup inşâ'a'llâhu te'âlâ bilâ-meks ve bilâ-tevakkuf Belgrad tarafına menzil be-menzil azîmet olunmasına niyyet olunduğı mukarrer ü muhakkak olup asâkir-i İslâmın bi'l-cümle zahîreleri Ordu-yı hümâyûnum dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad sahrâsına nüzûl eylemezden mukaddem hâzır ü mevcûd olunmak umûr-ı mühimmeden olmağla sene-i sâbıkdan Tuna iskelelerinde bakıyye kalan mübâya'a zahîrelerinden ve hâlâ cedîden mübâya'ası fermânım olan hınta ve şa'îr ve peksimad yoklanup ve ücret-i prostoykaları taraf-ı mîrîden ta'yîn olunan mübâya'a mübâşiri Şumnı sâkinlerinden Selîm *zîde kadruhû* yedinden virilmek üzere Tuna ve deryâ gemilerine icâletü'l-vakt âcilen ve serî'an tahmîl ve Demürkapu ve Tahtalı ve İnlik girdâblarından ubûr ve Belgrad'a irsâl eyleyesin. Ve sen ki Tuna Kapudanı Ali *dâme ikbâluhû*sun, Tuna yalılarının umûrı ve zehâ'ir husûsı bi'l-külliye sana tefvîz ü sipâriş olunup i'timâd |**212a**| olunmağla bu bâbda hâb ü râhatı kendüne harâm ve guzât-ı müslimînin hıdemât-ı aliyyelerinde takayyüd-i {ü} tâmm idüp asâkir-i İslâm Belgrad sahrâsına nüzûl eylemezden mukaddem zehâ'iri irişdirüp Belgrad'da

me'men ü mahfûz anbârlarda hıfz itdürmekde mücidd ü sâ'î olup ihmâl üzere hareketden ictinâb eyleyesin" deyü müşârün-ileyh Ali Paşa'ya mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 11 şehr-i Şa'bân sene 1102.

Bi'l-cümle mübâya'a mübâşirlerine ve Tuna'nın iki tarafında olan kādîlara ve iskele emînlerine hükm-i hümâyûn tahrîr olundı ki: "Bundan akdem mübâya'ası fermânım olan hınta ve şa'îrin hâliyâ Ordu-yı hümâyûnum hareket üzere olmağla ber-vech-i ta'cîl mübâya'a zahîrelerin itmâm ve sefînelere tahmîl ve Tuna Kapudanı Ali Paşa ma'rifetiyle Belgrad'a irsâl idüp avk ü te'hîrden be-gāyet ihtirâz üzere olasız" deyü mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 12 şehr-i Şa'bân sene 1102.

Rûz-ı hızır mürûr idüp ve bu sene-i mübârekede deryâ yüzine çıkacak donanma-yı hümâyûn kadırgaları ve kalyonlar hâzır ü âmâde olmağla hurûclarından birkaç gün mukaddem kapudan paşa baştardesine filandire âvîhte olunmak mu'tâd-ı kadîm olup cümle kadırgaların dahi gerek mühimmâtları ve gerek levendâtlarının hâzır |212b| ü âmâde olmalarına alâmet ü nişân olmağın işbu yevm-i merkūmda baştarde-i kapudan paşada zikri sebkat iden filandire âvîhte olunup ve a'lâm-ı kadırgahâ-i sâ'ire içün top şenliği olunup du'â vü senâdan sonra âvîhte olunan filandire nümâyân olup cümlesi hâzır ü müheyyâ oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 13 şehr-i Şa'bân sene 1102.

Çûn ki yeniçeri ocağı muhayyemgâh olan menzilgâha hurûc ve nüzûlleri mukarrer oldı, Dergâh-ı âlî cebeci ocağının dahi muhayyemgâha hurûcları içün fermân-ı âlî sudûr bulmağın ocağ-ı mezbûr dahi mükemmel ve müsellah ve müzeyyen piyâde cebeci bahâdırları tertîb-i alay ile ve cebecibaşı olan es-Seyyid Abdülgaffâr Ağa ve ocağ-ı mezbûrda baş kethudâ olan Ali Kethudâ ve sâ'ir çorbacılar bi'l-cümle müsellah ve müzeyyen tertîb-i alay ile ebvâb-ı Kostantiniyye'nin Topkapusı'ndan hurûc ve sarây-ı sultânî olan Dâvudpaşa sahrâsında mukaddemâ vaz'-ı {ü} esâs olunan menzilgâhda muhayyemgâhlarına nüzûlleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 14 şehr-i Şa'bân sene 1102.

Çûn ki vakt-i hareket ve hengâm-ı sefer muhakkak olup cümle ocakların muhayyemgâha hurûc ve menzilgâhlarına nüzûlleri tahakkuk buldı, bi'z-zât Vezîr-i

a'zam Fâzıl Mustafâ Paşa hazretlerinin dahi a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat ve erbâb-ı Dîvân birle muhayyemgâhda olan otağ-ı meymenet-âsârlarına hurûcları |**213a**| iktizâ itmekle muhayyemgâha hurûcları içün bi'l-cümle ocaklara tertîb-i alay sipâriş buyurulmağın sipâh ve silahdâr ocakları ve bölük-i erba'a halkı ale's-seher tertîb-i sufûf-ı alay ile hâzır ü âmâde oldılar. Ve Kapudan-ı Bahr-i Sefîd Mısrlızâde Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa ve tuğrakeş-i pâdişâhî hızmetinde olan Vezîr-i mükerrem Elmâs Mehemmed Paşa ve sâbıkā kā'im-makām-ı Âstâne olan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa ve hâliyâ rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makām olan Vezîr-i mükerrem Arnavud Ali Paşa ve hazret-i şeyhü'l-islâm ve hazret-i nakībü'l-eşrâf ve kādî'askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi ve Dergâh-ı mu'allâ kapucubaşıları ve sâ'ir a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat ale's-seher Sarây-ı Sadr-ı âlî'de müctemi' olup Sadr-ı âlî birle ma'an Sarây-ı Sultânî'ye teveccüh ü azîmet olunup Bâb-ı hümâyûna vusûllerinde ağayân-ı arz-ı pâdişâhî istikbâl ve huzûr-ı hudâvendigâr-ı kâmkâr ile şeref-yâb olup cümlesi dest-bûs-ı pâdişâhîden sonra hazret-i şeyhü'l-islâm dergâh-ı Kibriyâ tarafına du'âya âgāz idüp dest-i du'âyı küşâde itdükde cümle vüzerâ vü ulemâ dahi du'â içün küşâde-i destân ve âmîne âgāz olunup ba'de'd-du'â hazret-i Resûl *aleyhi's-selâm*ın Sancağ-ı şerîf'in pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri bi'z-zât dest-i mübârekleri ile Sadr-ı âlî'ye teslîm itdükden sonra Sadr-ı âlî'ye hil'at-i post-ı |**213b**| semmûr ilbâs ve re'slerine iki aded sorguc mücevher vaz' idüp: "Seni ve cümle guzât-ı müslimîni hazret-i cenâb-ı Kibriyâ'nın hıfz ü emânına emânet virdim. Senin ve cümle guzât-ı müslimînin mu'în ü destgîri olup nice feth ü nusretler ihsân idüp guzât-ı müslimîni küffâr-ı hâksâr üzerine gālib eyleye" deyü pâdişâh-ı âlem-penâhın du'â-yı hayrlarına mazhar vâkı' olup ve tekrâr dest-bûs-ı hudâvendigâr-ı kâmkârîden sonra huzûr-ı pâdişâhîden ihrâc ve tertîb-i alay-ı müretteb birle Sadr-ı âlî'nin dûşında in'âm-ı hil'at-i pâdişâhî ve bi'z-zât dest-i pâdişâhî birle vaz' olunan sorguclar başında olan Selîmîye vaz' olunduğı hâlde Sarây-ı Sultânî'den muhayyemgâha azîmet ve ebvâb-ı Kostantiniyye'nin Topkapusı'ndan ihrâc ve sarây-ı sultânî olan Dâvudpaşa Bâğçesi kurbünde mukaddemâ vaz'-ı {ü} esâs olunan otağ-ı meymenet-âsârlarına vusûl ve sa'âdetle nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 15 şehr-i Şa'bân sene 1102.

Hudâvendigâr-ı kâmkâr hazretlerinin her bâr Sarây-ı âmirelerinde meks ü ârâmlarından kulûb-ı pâdişâhîye küdûret ârız olup bir mahall-i dilgüşâ ve bir fezâ-yı ferah-fezâ ârzûları cilveger olup selâtîn-i mâziye tarzı bâğçehâ-i sultâ-

niyenin birine teveccüh ü hareketleri mukarrer kılınup ve sefer takarrübi ile cümleden enseb hâric-i sûr-ı Kostantiniyye'de vâkı‘ Dâvudpaşa |214a| Bâğçesi küşâda mahall olduğundan münâsib görülmeğin bâğçe-i mezbûra azîmetleri tahakkuk bulmağla mukarrebân-ı Harem-i hümâyûn bâğçe-i mezbûra teveccüh ve koçıyân-ı Harem-i hümâyûnun yemîn ü yesârında ağayân-ı Harem-i muhteremân bi'l-cümle süvârî ve teberdârân-ı Sarây-ı Atîk piyâde otuzdan mütecâviz koçılar ile Bâğçe-i Dâvudpaşa'ya azîmetleri mukarrer olmuşdur. Ve mîrî araba bârgîrlerinin ekseri çayırda bulunmağla şehr-i Kostantiniyye'de mükârîlik iden koçılar arabacılar kethudâsı ma‘rifetiyle hôrendegân içün ahz olunup Sarây-ı Cedîd'den Dâvudpaşa'ya varınca ücretleri içün her bir koçıya taraf-ı mîrîden birer esedî guruş ücret virilmişdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 16 şehr-i Şa‘bân sene 1102.

Anadolı muhâsebecisi iken Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerileri kitâbeti ihsân olunan Mehemmed Efendi'nin zikri sebkat itmiş idi. Ve lâkin Anadolı muhâsebeciliği yevm-i merkūma gelince âhara tevcîh olunmayup mahlûl olmağla tarîk-i müderrisînden Sadr-ı âlî etbâ‘ından Müderris Ahmed Efendi'ye tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı mesned-nişîn-i sadâret-i uzmâya mazhar vâkı‘ olup kat‘-ı pâye ile ser-firâz ve beyne'l-akrân ser-bülend ve nâ’il-i merâm olmuşdur. Ve Defterhâne-i âmire emâneti dahi bu ana gelince kimseye tevcîh olunmayup |214b| mahlûl kalmağın ma‘rekegâh-ı mülâzimînde hücûm-ı eşkıyâ ile zulmen katl olunan Vezîr-i a‘zam Siyâvuş Paşa'nın mahdûm-ı mükerremleri (Boş) Ağa'ya emânet-i Defterhâne-i âmire tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı sadâret-i uzmâya mazhar vâkı‘ olup ser-firâz ve beyne'l-akrân kat‘-ı pâye ile mümtâz ve ser-bülend olup nâ’il-i merâm olmuşdur. Ve Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağı menzilgâha hurûc ve muhayyemgâha nüzûl itmeleriyle ocağ-ı mezbûrda sekbânbaşı olan Abdullah Ağa kānûn-ı kadîm üzere Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerileri ağası vekîli nasb ü ta‘yîn olunup Âstâne-i sa‘âdetde mevcûd mütekā‘idîn ve solakān-ı hâssa ve rikâb-ı hümâyûn hızmetine ta‘yîn olunup sefer-mânde olan Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerilerinin bi'l-cümle ahvâlleri ve Âstâne-i sa‘âdet'in zabt ü rabtı ve hıfz ü hirâseti bi'l-külliye müşârün-ileyh Sekbânbaşı Abdullah Ağa'ya sipâriş ü fermân buyuruldı. Ve bi'z-zât hudâvendigâr-ı kâmkâr hazretleri ve gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn ve ağayân-ı mukarrebân-ı muhteremân ile Halîc-i Kostantiniyye'de vâkı‘ Bâğçekapusu'na karîb Kasr-ı Sinân Paşa'dan selâtîne mahsûs keştîlere süvâr ve hazret-i Ebâ Eyyûb-i Ensârî *aleyhi'r-rahme ve'l-Bârî* kasabası iskelesine teveccüh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

ü azîmet buyurup iskele-i mezbûra vusûllerinde keştîden hurûc ve izz ü ikbâl ile taraf-ı Bâğçe-i Dâvudpaşa'ya azîmet ve bâğçe-i mezbûra sa'âdetile vusûl ü nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur. Ve rikâb-ı hümâyûnları |**215a**| hızmetinde olan gerek tâ'ife-i tabbâhîn ve gerek sâ'ir ocak huddâmları kârhâneli kârhânelerine vusûl ve hızmetlerine takayyüd ü ihtimâm gösterdiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 17 şehr-i Şa'bân sene 1102.

Kapudan-ı Bahr-i Sefîd Mısrlızâde Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa ma'rifetiyle baştardenin ser-i serenine filandire âvîhte olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Donanma-yı hümâyûnun dahi bi'l-külliye hurûcı umûr-ı mühimmeden ve gayret-i dîn-i mübînden olmağın kapudan-ı Bahr-i Sefîd'in baştardesiyle yedeği Tersâne kethudâsının baştardesi ve deryâ beylerinin yirmi iki kıt'a kadırgaları ile bi'l-cümle yirmi beş kıt'a donanma-yı hümâyûn kadırgaları ve on iki kıt'a kalyon cengâverân levendât ile pür-silâh memlû Tersâne-i âmire'den hareket ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri bi'z-zât Dâvudpaşa Bâğçesi göçünde olmağla Tersâne-i âmire Bâğçesi'ne teşrîf buyurup ve kapudan-ı Bahr-i Sefîd olan Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa baştarde ile Tersâne Bâğçesi'ne teveccüh ve Kasr-ı Tersâne'de dest-bûs-ı hudâvendigâr-ı kâmkâr ile şeref-yâb olup hil'at-i post-ı semmûr ilbâsıyla iltifât-ı pâdişâh-ı âlem-penâha mazhar vâkı' oldukdan sonra huzûr-ı pâdişâhîden avdet ve baştardeye süvâr ve Halic-i Kostantiniyye'ye doğrı teveccüh ü azîmet idüp donanma-yı |**215b**| hümâyûn kadırgalarının miyânında mürûr u ubûr itdükde üç def'a top ve tüfeng şenliği olundukdan sonra taraf-ı Beşiktaş'a azîmet ve Beşiktaş Bâğçesi nazarında lenger-endâz oldukları tahakkuk bulmuşdur.

***Tebdîl-i Kādî-i Edirne*:** Mahmiye-i Edirne kādîsı olan Mevlânâ Bâkīzâde Efendi'nin tama'-ı hâmmı izdiyâd bulup şehr-i Edirne'nin ehl-i sûkına narh cihetinden zulm ü ta'addîsi nümâyân olup bâb-ı irtişâsı küşâde olduğı der-i devlet-medârın mesmû'ları olmağın mezbûr Bâkīzâde Efendi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup mansıb-ı nâzenîn dahi sâbıkā Selanik kazâsından münfasıl Mevlânâ La'lîzâde Efendi'ye tevcîh ü ihsân olunup kat'-ı pâye ile serfirâz ü ser-bülend kılınup nâ'il-i merâm olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 18 şehr-i Şa'bânü'l-mu'azzam sene 1102.

Çûn ki Vezîr-i a'zam Fâzıl Mustafâ Paşa ve cümle ocak halkı ve ehl-i Dîvân ve sefer-i hümâyûna me'mûr olan a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat Âstâne-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

sa‘âdetden menzilgâh-ı muhayyemgâha hurûcları vukū‘ bulup ve mukaddemâ Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerileri ağası Ali Paşa'ya mesned-nişîn-i vezâret ihsân olunup rikâb-ı hümâyûna kā’im-makām-ı âlî-makām nasb ü ta‘yîn olunmağın ammâ taraf-ı Mâliyye ki, Hazîne-i Pâdişâhî itlâk olunur, anın dahi zabt ü rabtı umûr-ı mühimmeden olmağın sâbıkā |**216a**| defterdâr-ı şıkk-ı evvel olup hâliyâ Darbhâne nâzırı olan Ali Efendi defterdâr vekîli nasb ü ta‘yîn olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı mesned-nişîn-i sadâret-i uzmâya mazhar vâkı‘ olup umûr-ı Mâliyye ki, Hazîne-i Pâdişâhî i‘tibâr olunup beytü'l-mâl-i müslimîndir, rikâb-ı hümâyûnda mânde olan defâtir mûcebince tahsîl umûrı bi'l-cümle müşârün-ileyh Ali Efendi'ye sipâriş ve fermân buyuruldı. Ve Dîvân-ı hümâyûn kâtiblerinin emekdârlarından sâbıkā beylikci ve re’îs olan Nazmî Efendi re’îsü'l-küttâb vekîli nasb ü ta‘yîn olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'de mazhar vâkı‘ olup ahvâl-i umûr-ı Dîvân-ı âlî ve umûr-ı taraf-ı kā’im-makāmî müşârün-ileyh Nazmî Efendi'ye sipâriş buyuruldı. Ve sâbıkā çavuşbaşı olup Niş Kal‘ası fethi günü vire ile kal‘adan hurûc iden kefereyi yağma vü gāret idenler töhmeti ile mağdûren şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile çavuşbaşılıkdan telh-kâm olunan “Şehrî” dimekle meşhûr ü müte‘ârif Mehemmed Ağa tekrâr iltifât-ı mâlâ-yutâka mazhar vâkı‘ olup rikâb-ı hümâyûnda çavuşbaşı vekîli nasb ü ta‘yîn olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta sezâvâr ve müceddeden kat‘-ı pâye ile ser-firâz ü ser-bülend kılınup nâ’il-i merâm olmuşdur. Ve umûr-ı Dîvân ve arz-ı hâl-i şâkiyân |**216b**| ve ahvâl-i çavuşân-ı mândegân müşârün-ileyh Şehrî Mehemmed Ağa'ya sipâriş buyuruldı. Ve mâliye tezkireciliği hızmeti “Re’fetî” dimekle meşhûr (Boş) Efendi tezkire-i Mâliyye vekîli nasb ü ta‘yîn olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta sezâvâr ve kat‘-ı pâye ile ser-bülend ve nâ’il-i merâm olup umûr-ı ahkâm-ı mâliye müşârün-ileyh Re’fetî (Boş) Efendi'ye sipâriş buyuruldı. Ve Başmuhâsebe Kalemi'nde ikinci halîfe olup “Cânibdâr” dimekle meşhûr ü müte‘ârif Ahmed Efendi başmuhâsebeci vekîli nasb ü ta‘yîn olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla umûr-ı Kalem-i Muhâsebe-i Evvel ve ahvâl-i tezâkir-i Hazîne müşârün-ileyh Cânibdâr Ahmed Efendi'ye sipâriş buyuruldı. Ve Mevkūfât Kalemi'nde ikinci halîfe olan Hasan Efendi mevkūfâtcı vekîli nasb ü ta‘yîn olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla kat‘-ı pâye idüp Kalem-i Mevkūfât'a müte‘allık olan umûr-ı Devlet-i aliyye ve mühimmât-ı seferiyye müşârün-ileyh Hasan Efendi'ye sipâriş buyuruldı. Ve Anadolı Muhâsebesi Kalemi'nde başhalîfe olan es-Seyyid Hüseyin Efendi hem başhalîfelik ve hem Anadolı muhâsebecisi vekîli nasb ü ta‘yîn olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla kat‘-ı pâye idüp Anadolı Kalemi'ne müte‘allık olan umûr-ı tezâkir-i evkāf-ı cihât müşârün-ileyh es-Seyyid Hüseyin Efendi'ye

sipâriş buyuruldı. Ve Sâliyâne Mukāta‘ası |217a| Kalemi deryâ beylerinin ve Han-ı âlî-şân etbâ‘ından mîrzâların ve nüdemâ-yı Han-ı âlî-şânın sâliyâneleri ve müceddeden binâ ve ihdâs olunan kalyonların ve fırkatelerin re’îsleri ve sâliyâneleri ve ba‘zı vâcibü'r-ri‘âyâ-yı emekdâr-ı Devlet-i aliyye'nin sâliyânelerine müte‘allık mahsûs bir kalem olup kalem-i mezbûrda sefere müte‘allık umûr olmaduğı eclden kalem-i mezbûr mukāta‘acısı olan merhûm Acem-zâde (Boş) Efendi ve kalem-i mezbûr halîfesi olup “Akçakanad” dimekle meşhûr ü müte‘ârif Celeb Ali Efendi sefer-i hümâyûna me’mûr olmayup mukāta‘acısı ile ma‘an rikâb-ı hümâyûnda kā’im-makām-ı âlî-makām hızmetine ta‘yîn olunup sefer-mânde olmaları fermân buyuruldı. Ve rikâb-ı hümâyûnda defterdâr vekîli olan Ali Efendi etbâ‘ından “Dayı” dimekle meşhûr ü müte‘ârif Mehemmed Efendi'ye müşârün-ileyh vekîl-i defterdâr olan Ali Efendi iltimâsıyla rikâb-ı hümâyûnda rûznâmçe-i evvel kā’im-makāmı ve vekîli nasb ü ta‘yîn olunup rü’ûs-ı hümâyûn i‘tâ vü ihsân olunup rûznâmçe-i hümâyûna müte‘allık îrâd ü masraf umûrı müşârün-ileyh Dayı Mehemmed Efendi'ye sipâriş ü fermân buyuruldı. Ve Rûznâmçe-i Hümâyûn Kalemi hulefâsından Pîrî Halîfe kalem-i mezbûrda hem başhalîfe ve hem sergi halîfesi ta‘yîn |217b| olundı. Ve sâ’ir aklâm-ı Dîvân'ın rikâb-ı hümâyûnda lüzûmı olmamağla vekîlleri nasb olunmak îcâb itmemekle cümlesi Sadr-ı âlî birle sefer-i hümâyûna me’mûr oldılar. Ve Küçük Rûznâmçe-i Hümâyûn Kalemi'nde ağayân-ı nedîmân ve ser-bevvâbân-ı Dergâh-ı âlî ve müşâherehorân esâmîleri mastûr ü mukayyed olup ve tâ’ife-i mezbûrân erbâb-ı sefer olmayup rikâb-ı hümâyûn hızmetine me’mûr olmaları ile Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa'nın kitâbcılığı hızmetinde olup mukaddemâ küçük rûznâmçe-i hümâyûn hâceliği ihsân olunan Ali Ağa ve kalem-i mezbûrda başhalîfe olan Köse Ahmed Halîfe ile kalem-i mezbûrun sâ’ir hulefâları ve Küçük Rûznâmçe Defterleri rikâb-ı hümâyûnda mevcûd bulunmak içün sefer-mânde olmaları fermân buyuruldı. Ve lâkin kalem-i mezbûrda mastûrü'l-esâmî olan Dergâh-ı âlî müteferrikalarının pîr-i kühen-sâl ve amel-mânde olanlarından mâ‘adâ erbâb-ı şebâb ü bahâdır olanları sefer-i hümâyûna me’mûr olup ve esâmîleri başka defter-i beyâz olunup sefer-i hümâyûna me’mûr Anadolı Muhâsebesi Kalemi'ne teslîm olunmak fermân buyurılup ve tâ’ife-i mezbûrâna Dergâh-ı âlî gediklü müteferrikalarına müteferrikabaşı olan el-Hâc Hüseyin Ağa zâbıt ta‘yîn buyuruldı. Ve Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebesi i‘tibâr olunan aklâm selâtîn-i mâziyenin ve vüzerâ-yı zî-şânın evkāflarının îrâd [ve] masârıfâtı ve vazîfe |218a|-i murtazikası umûrları olup ve Dârü's-sa‘âde ağası nezâretine mensûb ve mahsûs kalem olmağla ancak mîrîye müte‘allık olan ba‘zı mukāta‘ât defterlerinin bir

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

sûreti beyâz olunup ve sefer-i hümâyûna me'mûr Haremeynü'ş-şerîfeyn mukāta'ası i'tibâr olunan kaleme teslîm olundukdan sonra selâtîn-i izâmın ve sâ'ir vüzerâ-yı zîşânın evkāflarına müte'allık olan bi'l-cümle defâtir ve muhâsebeci-i Haremeynü'ş-şerîfeyn olan Küçük Çelebi ve kalem-i mezbûrda başhalîfe olan Şihâbüddîn Efendi ve sâ'ir kalem-i mezbûr hulefâları mu'tâd-ı kadîm üzere sefer-mânde olup rikâb-ı hümâyûnda Dârü's-sa'âde ağası hızmetlerinde mevcûd bulunmak üzere kānûn-ı kadîm mûcebince sefer-mânde olmaları fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 19 şehr-i Şa'bân sene 1102.

Donanma-yı hümâyûnun taraf-ı Beşiktaş'a azîmetleri ve mahall-i mezbûrda lenger-endâz olduklarının zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ve lâkin donanma-yı hümâyûn ile ma'an me'mûr olan mîrî kalyonların ba'zı mühimmâtları henüz tekmîl olmamağla donanma-yı hümâyûn kadırgalarının birkaç gün dahi meks ü ârâmları muktazî olmağın zikri sebkat iden mîrî kalyonların mühimmâtları tekmîl olunca kapudan-ı Bahr-i Sefîd olan Mısrlızâde Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'nın re'y ü tedbîrleri ile donanma-yı hümâyûn kadırgalarının Kızıladalar'da meks ü ârâmları ma'kūl görülmeğin Beşiktaş'dan hareket ve Halîc-i Kostantiniyye'den mürûr ve Kızıladalar kurbünde lenger-endâz oldukları mukarrer olmuşdur. Ammâ nakl olundı ki, donanma-yı hümâyûn Beşiktaş'dan hareket |**218b**| ve mahall-i şâfi'îden evvelce azîmetleri vukū' bulup ve hîn-i hareketlerinde akındı ile anafor miyânında baştarde-i paşa kalyonların birisinin üstüne düşüp gicenin muzlimesinden ve akındının şiddetinden baştardenin zabtı mümkin olmamağla ser-kalyonda vâkı' "alburata" ta'bîr olunan sütûnun sereni altından ubûr ider iken seren-i kalyon-ı mezbûr baştardenin kıçı üzerine râst gelüp kıçda olan üç aded fenârları şikest eyledüğinden mâ'adâ "elma çardağı" i'tibâr olunan mahallin bir mikdârın dahi şikest ü hurd idüp donanma-yı hümâyûn Kızıladalar'a vüsûl ve lenger-endâz olduklarından sonra şikest olan fenârlar müceddeden ta'mîr ü termîm içün Tersâne-i âmire tarafına irsâl olunup ve elma çardağın baştardede olan üsârâ kısmından üstâd marankozların ta'mîr ü termîme mübâşeretleri nakl ü rivâyet olunup istimâ' olunmağın sebt ü tahrîre cür'et olunmuşdur. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 20 şehr-i Şa'bâni'l-mu'azzam sene 1102.

Sâbıkā Âstâne-i sa'âdet'de kā'im-makām-ı âlî-makām olan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya hükûmet-i eyâlet-i Diyârbekir tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i post-ı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

semmûr ilbâsıyla mesned-nişîn-i sadâret-i uzmânın iltifâtlarına mazhar ü sezâvâr vâkı‘ olup vilâyet-i Anadolı'da sâkin erbâb-ı seferden sefer-i hümâyûna me’mûr olan asâkir-i İslâmın |**219a**| süricilik hızmetine me’mûr ve muhkem sipâriş olunup irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 21 şehr-i Şa‘bâni'l-mu‘azzam sene 1102.

Bundan akdem Bahr-i Sefîd Boğazı'nda seddü'l-bahr olan Boğaz Hisârları'nın muhâfazasına me’mûr ve ta‘yîn olan Amuca Hasan Ağazâde Vezîr-i mükerrem Çelebi Hüseyin Paşa muhâfaza-i mezbûrdan taraf-ı Âstâne-i sa‘âdet'e emr-i âlî-şân ile ihzâr olunmuş idi. Vezîr-i müşârün-ileyh Âstâne-i sa‘âdet'e vusûl ve meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb oldukda kubbe-nişîn vüzerâdan olmak üzere hil‘at-i post-ı semmûr ilbâsıyla iltifât-ı mesned-nişîn-i sadâret-i uzmâya mazhar ü sezâvâr olup kubbe-nişînlik pâyesiyle ser-bülend ü ser-firâz kılındıkdan sonra eyâlet-i Diyârbekir hükûmeti ile süricilik ihsân olunan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'nın kā’im-makāmlık pâyesiyle mutasarrıf olduğı havâss-ı hümâyûnları müşârün-ileyh Amuca Hasan Ağazâde Vezîr-i mükerrem Çelebi Hüseyin Paşa'ya tevcîh ü ihsân buyurılup eltâf-ı mâlâ-yutâka mazhar buyuruldı. Ve muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Dâvudpaşa'dan yevm-i merkūmda Edirne tarafına hareket ü azîmet olunmak üzere karâr-dâde virilmiş. Sahrâ-yı mezbûrda bir-kaç gün dahi meks ü ârâm olunmak iktizâ itmeğin Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağının orta se[yi]shâneleri ve sâ’ir ocak ağalarının davarları “Benefşe Çayırı” dimekle meşhûr mîrî çayırda çayırlamak içün |**219b**| irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 22 şehr-i Şa‘bân sene 1102.

Hudâvendigâr-ı kâmkâr hazretlerinin Harem-i hümâyûnları mukarrebân-ı {u} muhteremân ile hareket ve taraf-ı Edirne'ye teveccüh ü azîmetleri mukar-rer ü muhakkak olmağla Harem-i hümâyûn'a müte‘allık mefrûşât esbâbları ümerâ-yı deryâdan iki kıt‘a çekdirmelere tahmîl ve Tekirdağı İskelesi'ne nakli fermân olunup ve iskele-i mezbûrdan Edirne'ye nakl olunmak içün Tekirdağı ve İpsala ve Keşan ve Hayrabolı ve Çorlı ve Bergos ve Migalgara ve İnecik ve Cisr-i Ergene kazâlarından üç yüz seksen aded öküz arabaları ihrâc ve Te-kirdağı İskelesi'nden Edirne'ye varınca her bir araba taraf-ı mîrîden dörder guruş ücret virilmek üzere mefrûşât-ı Harem-i hümâyûn'ı nakl eylemeleri içün ol mikdâr arabaların ihrâcına ahkâm-ı şerîfeler tahrîr olunup müteşeddid mübâşirîn ile irsâl olundı. Çûn ki pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin taraf-ı Edirne'ye teveccüh ü azîmetleri tahakkuk olup ve bi'z-zât mukarrebân-ı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

hümâyûn ve gılmânân-ı Enderûn ve huddâmân-ı sâ'ire birle Dâvudpaşa Bâğçesi göçünde olduklarına binâ'en Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Ali Paşa dahi Âstâne-i sa'âdetden hurûc ve Topkapusı hâricinde vâkı' Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın bâğçesine teveccüh ü nüzûl buyurdukdan sonra alâmet-i hareket-i Edirne içün bâğçe-i mezbûr kasrı nâzır olan sahrâya sâyebân vaz' olundı. |220a| Ve Kā'im-makām Ali Paşa'ya mutâba'aten şeyhü'l-islâm hazretleri dahi Âstâne-i sa'âdetden ihrâc ve sûr-ı Kostantiniyye'nin Silivrikapusı hâricinde "Süleymân Sahrâsı" dimekle ma'rûf mahallde vâkı' mülk-i sarîhleri olan bâğçelerine teveccüh ü nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur. Ve kādî'askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve nakībü'l-eşrâf hazretleri cümleye ittibâ'an Âstâne-i sa'âdet'den hurûc ve havâlî-i sûr-ı Kostantiniyye'de vâkı' bâğçehâ-i ekâbirândan zâtlarına münâsib bâğçelere teveccüh ü nüzûlleri mukarrer olmuşdur. Ve Defterdâr Vekîli Ali Efendi dahi kā'im-makām paşaya mütâba'aten Âstâne-i sa'âdetden hurûc ve sûr-ı Kostantiniyye'nin Topkapusı hâricinde Vezîr-i a'zam-ı sâbık Maktûl Kara Mustafâ Paşa bâğçesine muttasıl Kara Hasan Ağazâde Bâğçesi'ne teveccüh ve nüzûl eylemişlerdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn fî 23 şehr-i Şa'bâni'l-mu'azzam sene 1102.

Çûn ki hudâvendigâr-ı kâmkâr hazretlerinin taraf-ı Edirne'ye hareketleri mukarrer ü muhakkak olup rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makām olan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'dan mâ'adâ Âstâne-i sa'âdetde dahi bir vezîr-i âlî-şânın kā'im-makāmlık hızmeti ile lüzûmı muktazî olmağın Amuca Hasan Ağazâde Vezîr-i mükerrem Çelebi Hüseyin Paşa kā'im-makām-ı Âstâne-i sa'âdet nasb ü ta'yîn olunup taraf-ı pâdişâhîden hil'at-i post-ı semmûr ilbâsıyla iltifât-ı pâdişâh-ı Cem-câh'a mazhar vâkı' olduğundan |220b| mâ'adâ taraf-ı Sadr-ı âlî'den dahi hil'at-i post-ı semmûr ilbâsıyla tevkīr olunup iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye dahi mazhar vâkı olup iltifât-ı bî-gāye ile mümtâz kılındı. Ve rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr Vekîli Ali Efendi'den mâ'adâ kā'im-makām-ı Âstâne hızmetine defterdâr-ı şıkk-ı sânî pâyesinde olan Osmân Paşazâde Mustafâ Efendi Âstâne-i sa'âdetde defterdâr vekîli nasb ü ta'yîn olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla kat'-ı pâye idüp beyne'l-akrân ser-firâz kılınmışdır. Ve sâ'ir lüzûmı olan gediklerin hızmetlerinde istihdâmı lâzım olan gerek erbâb-ı Dîvân huddâmı ve gerek muhzır ağa ve gerek sâ'ir a'yân-ı Dîvân'ın istihdâmı Kā'im-makām Vezîr-i mükerrem Çelebi Hüseyin Paşa'nın murâd-ı şerîfleri olanlar istihdâm olunmak üzere sipâriş ü fermân buyuruldı. Ancak çavuşbaşı vekâleti sâbıkā merhûm Kara Hasan Ağazâde'nin kā'im-makāmlığı asrında çavuşbaşı vekîli

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

olan merhûm Vezîr-i a'zam Hezârpâre Ahmed Paşazâde Mestân Bey hil'at-i fâhire ilbâsıyla Âstâne-i sa'âdetde çavuşbaşı vekîli nasb ü ta'yîn olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 24 şehr-i Şa'bân sene 1102.

Çûn ki Harem-i hümâyûn'un mefrûşâtı ve sâ'ir levâzımâtı ümerâ-yı deryâdan iki kıt'a çekdirme ile Tekirdağı İskelesi'ne irsâl olundı. Bi'z-zât pâdişâh-ı âlempenâh hazretlerinin hareket-i hümâyûnlarında iktizâ iden ağırlık tahmîli içün |**221a**| dahi araba tedârüki umûr-ı mühimmeden olmağın Çatalca ve Küçükçekmece ve Büyükçekmece ve Silivri ve Ereğli ve Midye ve Terkos ve Çorlı kazâlarından üstü örtülü ve öküzleri güçlü ve kuvvetlü yüz yirmi aded öküz arabası ihrâc ve bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem Davudpaşa sahrâsında mevcûd bulunmak üzere irsâl ve kabzına me'mûr olana teslîm olunup yüke girdikleri günden her bir arabaya beher yevm seksener akça ücretleri taraf-ı mîrîden virilmek üzere bâ-fermân ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr olunup Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ile irsâl olundı. Ve gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn ve teberdârân ve tabbâhîn-i hâssa ve hademe-i kilâr-ı âmire ve sâ'ir huddâmân-ı sultânî süvâr olmaları içün rikâb tedârüki lâzım ü mühimm olmağın "Şeyh-i Eşterân-ı Pâlânî" dimekle meşhûr zâbıt-ı mükâriyân olan Gergerlizâde İbrâhîm nâm şahsa mükârî rikâblarının tedârüki ve bir gün evvel hâzır ü âmâde olunması sipâriş ü fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 25 şehr-i Şa'bân sene 1102.

Vukū'-ı haber-i muvahhiş ki, ez-muhâsara-i kefere-i Venedik be-Kal'a-i Eğriboz. Ve kal'a-i mezbûre emânet-bûde be-hıfz-ı Perverdigâr-ı zu'l-celâl-i Lâyezâl ve Lem-yezel.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 26 şehr-i Şa'bân sene 1102.

Bin yüz bir senesinde vâkı' sefer-i hümâyûnda Vezîr-i a'zam-ı merhûm Koca Mustafâ Paşa asrında şıkk-ı evvel olan Ali Efendi rikâb-ı hümâyûnda |**221b**| defterdâr vekîli nasb ü ta'yîn olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ve Âstâne-i sa'âdetde vâkı' Darbhâne-i âmire'nin dahi nezâreti müşârün-ileyh Vekîl-i Defterdâr Ali Efendi'nin der-uhde ve iltizâmında olmağla mezbûrun üzerinden ref' olunmayup tarafından bir mu'temedün-aleyh vekîl nasb eylemek üzere fermân olunmuş iken ve lâkin ahvâl-i Darbhâne-i âmire umûrı mâdde-i kübrâ olup serîkası gâyet kesîr olduğundan vekâlet ile zabt ü

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

rabtı mümkinâtdan olmaduğundan mâ‘adâ ve sâhib-i ayâr olan Freng Mustafâ Ağa mahsûsan müstakıll nâzır mutâlebe itmesiyle nezâret-i mezbûr mûmâ-ileyh Defterdâr Vekîli Ali Efendi üzerinden ref‘ olunup sâbıkā Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa kethudâsı olup Şehzâde Câmi‘-i şerîfi kurbünde mütemekkin Arnavud Mehemmed Efendi'ye Darbhâne-i âmire nezâreti tevcîh ü ihsân olunup umûr-ı Darbhâne-i âmire bi'l-külliye müşârün-ileyh Mehemmed Efendi'ye sipâriş buyuruldı.

***Âmeden-i Haber-i İlçi An-cânib-i Kral-ı Bed-fi‘âl-i Nemçe*:** Millet-i Nasârâ'dan fırka-i İngiliz'den olmak üzere Nemçe kralı tarafından ilçi ta‘yîn olunup Kal‘a-i Peç'den Budin'e ve Budin'den Ösek'e andan dahi Belgrad'a dâhil olduğunun haberi bundan akdem der-i devlet-medâra vusûl bulmuş idi. Kal‘a-i |**222a**| Belgrad'da meks-i firâvândan sonra der-i devlet-medâr tarafına hareket içün muhâfız-ı Kal‘a-i Belgrad olan Vezîr-i mükerrem Kemânkeş Ahmed Paşa'ya ibrâm ü ilhâh ve iltimâs itdükde müşârün-ileyh Ahmed Paşa dahi taraf-ı der-i devlet-medâra i‘lâm ve me’zûn olmağın ilçi-i mezbûrun muhâfazasına muhâfızîn-i Belgrad'dan Mısr-ı {u} Kāhire kullarından üç yüz nefer Mısr kulı muhâfız ta‘yîn idüp ve sefâyin ile Belgrad'dan Niğbolı'ya irsâl ve Niğbolı'dan mahmiye-i Edirne'ye vusûllerinin haberi yevm-i merkūmda Âstâne-i sa‘âdetde der-i devlete vâsıl ve beyne'n-nâs şüyû‘ bulduğı tahakkuk bulup Devlet-i aliyye taraf-ı Edirne'ye mütevâsıl olunca ilçi-i mezbûr şehr-i Edirne'de meks ü ârâm eylemek içün münâsib konak ta‘yîn olunup ve zâd ü zahîresi yevmen fe-yevmen taraf-ı mîrîden virilmek üzere ser-bostâniyân-ı Edirne'ye hıtâben ve kādî-i Edirne olan La‘lîzâde Efendi'ye hıtâben başka başka hükm-i hümâyûn tahrîr ve irsâl olunmuşdur.

***İstimâ‘ Şuden-i Vefât-ı Uzun Mehemmed*:** Sâbıkā ser-bostâniyân-ı Edirne olan Uzun Mehemmed Usta bin yüz bir senesinde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Koca Mustafâ Paşa asrında vâkı‘ sefer-i hümâyûnda nüzül emâneti hızmetine ta‘yîn olunup avdet-i seferde güft ü gûy-i münâfıkînden firâr ve gaybet idüp ba‘dehû zuhûr idüp nüzül emâneti muhâsabesin görmek sadedinde |**222b**| iken Kasâbbaşı Kappânî Mehemmed Ağa'nın muhâsebesi görilmek fermân buyurılup taraf-ı mîrîden iştirâsı fermân olunan ağnâmdan aynî ağnâm ve tahsîl-i bedeliyyesi teftîş ü tefahhus ve kavl-i sarîhinden ziyâdesi re‘âyâya redd olunmak fermân buyurulduğın mezbûr Mehemmed Usta'nın mesmû‘ı ve manzûrı oldukda kendünin nüzül emâneti hisâbından havf ü haşyet müstevlî olmağın tekrâr firâr ve gaybet eylemiş idi. Meger bî-çâre havfından taraf-ı Hicâz'a azîmet ve tavâf-ı Beytu'llah ve ziyâret-i hazret-i Habîbu'llah ârzûsıyla

hareket itdükde nesîm-i revân-bahş nefs-i gülşen-i câna vâsıl ve sebze-i çemenzâr-ı zindegânî hâsıl ve nakş-ı murâd-ı dil ni‘met-i âfiyetden behre-dâr olup edâ-yı farîza-i haccı huccâc-ı müslimîn ile itmâmdan sonra [66]“ نحن قسمنا ” da vâkı‘ kısmeti itmâm olduğundan bî-haber ve elbette nüfûs-ı beşer kabza-i ecele düşer, gerek şâh ve gerek gedâ, gerek fakīr ve gerek ganî ecel câmın nûş eylemek emr-i mukarrerdir. Zîrâ ki, Kāf'dan Kāf'a hükm iden pâdişâhlar bu derde ilâc idemedi. Ve hükemâ-yı Eflâtûn eflâke mühendisâne nerdübân ile yol bulup def‘-i ecele bir tedbîr idemediler. Uzun Mehemmed Usta'nın dahi vakt-i irtihâlinin sâ‘ati irişmekle Mekke-i mükerreme ile Medîne-i münevvere miyânında vücûduna elem ü ıstırâb ârız olup ecel câmın dest-i Melekü'l-mevt'den nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş idüp dâr-ı fenâdan intikāl |**223a**| ve dârü'l-bekāya irtihâlinin haberi istimâ‘ olunmuşdur. Ve bir rivâyetde nakş-ı murâd-ı dili pes-i perde-i gaybdan ahsen sûret üzere cilveger olup vefâtı Medîne-i münevvere'de vukū‘ bulduğı rivâyet olunmuşdur.

El-kıssa: Zihî devlet, zihî sa‘âdet ki, merhûm [ve] mağfûrun vefâtı ol makām-ı mübârekede ve ol bıkā‘-ı müşerrefede müyesser olup civâr-ı hazret-i Resûl-i Ekrem *salla'llâhu te‘lâ aleyhi ve sellem* civâr-ı şerîflerinde vukū‘ bulduğundan inşâ’a'llâhu te‘âlâ merhûmun inda'llah mağfûr olmasına şübhe yokdur. Rahmetu'llahi aleyh.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 27 şehr-i Şa‘bân sene 1102.

Hudâvendigâr-ı kâmkâr hazretleri edâ-yı salât-ı cum‘a içün Dâvudpaşa Bâğçesi'nden rahş-ı hümâ-peykere sa‘âdet ile süvâr ve mukarrebân-ı ağayân-ı Enderûn-ı hümâyûn ve nedîmân-ı şehriyârî birle hazret-i Ebâ Eyyûb-i Ensârî *aleyhi'r-rahme ve'l-Bârî* kasabasına teveccüh ü azîmet ve câmi‘-i Ebâ Eyyûb-i Ensârî'ye teşrîf ve salât-ı cum‘ayı câmi‘-i mezbûrda edâdan sonra izz ü ikbâl ile avdet ve Dâvudpaşa Bâğçesi'ne vüsûllerinden sonra sâhib-i devletin mizâc-ı pür-imtizâcları ârıza-i nâzile ıstırâbından nâ-hôş olmaları ile şerbethâne-i eltâf-ı şâmiletü'l-eknâfdan kâse-i âb-ı hayât iltifâtların mebzûl buyurup tâ ki, izdihâm-ı emrâz-ı muhtelife-i kazâdan za‘îf |**223b**| ve muhtâc-ı ilâc olan hâtır ü âtırların yâd itmekle kethudâ-yı teberderân-ı Sarây-ı Atîk vâsıtasıyla şarâb-ı limon ve benefşe ve nîlûfer ve a‘lâ çukaya kaplu post-ı semmûr irsâli ile Sadr-ı âlî'nin mizâc-ı pür-imtizâcların yâd idüp ol bâlâ-nişîn-i mesned-i şân [u] şevketin irtifâ‘-ı kadr-menziletlerin hâtır-nüvâzlıklar ile şâd buyurdılar.

66 “Biz taksim ettik” (Kur’ân-ı Kerîm, Zuhruf, 43/32).

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 28 şehr-i Şa'bân sene 1102.

İşbu bin yüz iki mâh-ı Şa'bânü'l-mu'azzamının on dördünci Cum'airtesi güni Vezîr-i a'zam ve Serdâr-ı Ekrem Fâzıl Mustafâ Paşa hazretlerinin mahmiye-i Kostantiniyye'de sahrâ-yı Dâvudpaşa'da vâkı' muhayyemgâhda vaz' olunan otağ-ı meymenet-âsârlarına tertîb-i alay ile hurûcları vukū' bulmuş idi. Ve lâkin vakt-i şâfi'îde selîmî ile Sarây-ı Sultânî'ye teveccüh ve huzûr-ı hudâvendigâr-ı kâmkârda beyne's-salât[eyn]e değin kıyâmları mütemâdî olup ve Sarây-ı Sultânî'den sahrâ-yı Dâvudpaşa'da menzilgâh ta'yîn olunan muhayyemgâha vusûlleri vakt-i asra karîb olunca mütemâdî olmağla her bâr selîmî ilbâsları mu'tâdları olmadığı eclden re's-i devletlerinde selîmînin vukū'ı dahi mütemâdî olmağın ber-muktezâ-yı havâ mazarratı sirâyet idüp ayn-ı nâziklerine ve dendân-ı latîflerine ârıza-i nâzilenin vukū'ından vücûd-ı nâzik-imtizâcları mübâlağa ile ıstırâb-pezîr olup mesâlih-i ibâd ve umûr-ı mühimme-i sefere |**224a**| müte'allık olan tezâkir-i Hazîne ve tevcîhât-ı sâ'ireye nazarları ta'lîk eylemek bir vechile mümkin olmaduğundan nâşî zimâm-ı hall ü akd-i umûr-ı emrâziyân olan etıbbâ-i Eflâtûn-ı hikmet-âmîzin dahi ta'lîk-i nazargâhda iznleri olmaduğundan tehâşî gerek erbâb-ı mesâlih-i ibâd kâğıdları ve gerek umûr-ı mühimme-i sefere müte'allık telhîsân ve tezâkirlere sahh buyurulmağa imkân olmamağla Şa'bânü'l-mu'azzamın on dördünci güninden yirmi sekizinci günine gelince on beş gün mürûr idüp umûr-ı mühimme-i seferiyye tezâkirleri ve erbâb-ı mesâlih-i müslimîn kâğıdları mübâlağa ile kesret ü vefret üzere çoğalup çavuşbaşı olan Çatrapatrazâde Ahmed Bey'in yed-i zabtında bâkī-mânde olmağın ve umûr-ı cumhûr mezbûr bâlâ-nişînin keff ü kifâyetlerine müsellem olmağın ve bâlâ-nişîn-i mesned-şânın nazar-ı kitâbete perhîzleri mukarrer olmağın bi'l-âhire zikr olunan tezâkir ve kâğıdların zahrına müşârün-ileyh çavuşbaşı kalemiyle sahh olunmak içün me'zûn ve fermân buyurulmağın Hazîne-i âmire'ye müte'allık tezâkirlerin ve tevcîhâta müte'allık erbâb-ı mesâlihin kâğıdlarının zahrına çavuşbaşı-i mûmâ-ileyh Ahmed Bey'in kalemiyle sahh olunup bunca eyyâmdan berü mânde kalan kâğıdlar bi'l-cümle mahallerinden dolaşup kalemlerinden tahrîr olunmağla on beş günden berü mu'attal kalan umûr-ı {u} cumhûr bir günde vücûda gelüp itmâm bulduğı tahakkuk bulmuşdur. |**224b**|

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 29 şehr-i Şa'bân sene 1102.

Bin yüz bir senesinde vâkı' sefer-i hümâyûnda merhûm Koca Vezîr asrında Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ağası olup târîh-i mezbûrda han-ı âlî-şân olan Selîm

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Girây Han ile Üsküb tarafı seferine me’mûr olan asâkir-i İslâma serdâr ta‘yîn olunan pîr-i kühen-sâl Mahmûd Paşa'dan taraf-ı mîrî içün üç yüz kîse mutâlebe olunup ve iki yüz kîsesin teslîm-i Hazîne-i âmire idüp bâkī kalan yüz kîse içün: “Bir akçam ve bir habbem yokdur” deyü cevâb-ı şâfî virdükde çavuşbaşı habsine fermân olunduğunun zikri bundan akdem sebkat etmiş idi. Hâliyâ Sarây-ı Sultânî'de “Kapuortası” ta‘bîr olunan mahallde habsine fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda çavuşbaşı habsinden ref‘ olunup Kapuortası'nda mahbes kılınduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve bin yüz bir senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûnda gerek feth-i Niş'den ve gerek Belgrad'dan bilâ-izn-i hükkâm avdet ve firârîlere kıyâsen işbu sene-i mübârekede vâkı‘ sefer-i hümâyûndan bilâ-izn avdet ve firâr idenleri Anadolı tarafına mürûr u ubûrların men‘ ü def‘ içün tedârükleri görilmek umûr-ı mühimme-i dîn ü devletden olmağın Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağı ağalarından sâbıkā samsoncıbaşı merhûm Hâşimîzâde kilîd-i seddü'l-bahr olan Bahr-i Sefid Boğaz Hisârları geçidi muhâfazasına ta‘yîn olunup ve sâbıkā Bağdâd ağalığından ma‘zûl Kul Kethudâsı “Pâyzân” dimekle meşhûr |**225a**| Hasan Ağazâde Çardak İskelesi muhâfazasına ta‘yîn olunup firârîlerin taraf-ı Anadolı'ya mürûr u ubûrları def‘i içün ikisi dahi yevm-i merkūmda taraf-ı mezbûrâna irsâl olunmuşlardır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî selh-i Şa‘bâni'l-mu‘azzam sene 1102.

Hudâvendigâr-ı kâmkâr hazretleri Dâvudpaşa Bâğçesi'ne göç tarîkıyla teveccüh buyurduklarında taraf-ı Edirne'ye hareket-i hümâyûnları lisân-ı halkda şüyû‘ bulmuş iken hareket-i hümâyûnları olmamak ihtimâlin virdiler. Bâhusûs hareket-i hümâyûnlarına muktazî taraf-ı re‘âyâya araba sâliyânesi ve şeyh-i esterân olan Gergerlizâde İbrâhîm nâm şahsa mükârî bârgîrleri sipâriş hareket-i hümâyûnun alâmetine delâlet iken beyne'n-nâs “taraf-ı Edirne'ye hareket-i hümâyûnun vukū‘ı ne ihtimâl” deyü miyân-ı halkda güft ü gûlar cârî iken yevm-i merkūmda vüzerâ ve ulemâ ve erkân-ı devlet ve saltanat ale's-seher bâb-ı Bâğçe-i Dâvudpaşa'ya müctemi‘ olup du‘â vü senâ birle kurbânlar zebh olunup pâdişâh-ı âlem-penâhın hareket-i hümâyûnları mukarrer ü muhakkak olmasına alâmet ü delâlet içün tuğ-ı pâdişâhî ihrâc ve bâb-ı Sarây-ı Sultânî olan Dâvudpaşa'da taht-ı kasr-ı sultânîde cilveger olup zülf-i mahbûbân gibi perişânî-i kadd-ı bâlâ ile nümâyân olmağın halk-ı âlemin hareket-i hümâyûn husûsunda güft u gûları nâbûd ü nâ-peydâ olduğundan mâ‘adâ hareket-i hümâyûn |**225b**| ile harekete me’mûr olanların dahi mukaddemâ efkâr-ı {ü} inkılâbları mukarrer iken def‘-i şübhe idüp cümlesi mühimmât-ı hareket tedârükine iştigāl gösterdiler.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

***Maktûl Şuden-i Halebli Ahmed Paşa*:** Merhûm Tezkire-i Evvel ve Nedîm-i Şehriyârî İshak Efendi etbâ'ından ve güzîde-i Arab şehr-i Haleb sükkânından ve gediklü çavuşân zümresinden iken ba'dehû Aydın ve Saruhan muhassıllığı ilhâkı ile müceddeden iki tuğ ihsânıyla Menteşa sancağı tevcîh olunan "Cuhûdoğlı" dimekle meşhûr ü müte'ârif Halebli Ahmed Paşa'ya Cezîre-i Kıbrıs sancağı tevcîh ü ihsân buyurulmuş idi. Fe-emmâ mezbûr Ahmed Paşa'nın Cezîre-i Kıbrıs'da vukū' bulan ba'zı etvâr-ı nâ-hemvârından mâ'adâ cezîre-i mezbûre re'âyâsına zulm ü ta'addîsi hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn olduğundan nâşî cezîre-i mezbûrede ehl-i ırz olan a'yân-ı vilâyeti irtişâ ile cevr-i {ü} firâvânı der-i devlet-medârın ma'lûm ve mesmû'ları olmağın mezbûr Ahmed Paşa gazab-ı pâdişâh-ı Cem-câh'a mazhar vâkı' olup katli bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın ibreten li'l-âlemîn mezbûr Ahmed Paşa'nın tuğ-ı hümâyûn-ı şehriyârî nazarında fermân-ı pâdişâhî mûcebince tîğ-i cellâd-ı bî-emân ile boynu urılup cezâsı virildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî gurre-i şehr-i Ramazâni'l-mübârek sene 1102.

Çûn ki dünki gün tuğ-ı hümâyûnun ihrâcı vukū' bulup ve hareket |**226a**|-i hümâyûn mukarrer ü muhakkak oldı, Harem-i hümâyûn-ı şehriyârî ve hôrendegân-ı Harem ve mukarrebân-ı ağayân-ı Harem-i hümâyûn ve teberderân-ı Sarây-ı Atîk ve sâ'ir Harem-i hümâyûn hızmetine me'mûr olan gerek tabbâhîn-i hâssa ve helvâcıyân ve gerek habbâzîn ve kilârcıyân bi'l-külliye Dâvudpaşa Bâğçesi'nden hareket ve taraf-ı mahmiye-i Edirne'ye teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulmuşdur. Ve Harem-i hümâyûn'un hareketlerine muktazî koçılardan otuz aded koçı lâzım ü mühimm olup ve Istabl-ı âmire'de ancak dört aded koçı mevcûd ve hâzır olmağın ve yirmi altı aded koçı dahi şehr-i Kostantiniyye'de ve kâr ü kesb içün sâhib-i koçı olanların koçıları arabacılar kethudâsı ma'rifetiyle ahz olunup ve Âstâne-i sa'âdet'den Edirne'ye varınca her bir koçıya taraf-ı mîrîden onar guruş ücret virilmek üzere yirmi altı aded koçı tedârük olunup bi'l-cümle otuz aded koçı olmak üzere Harem-i hümâyûn ve hôrendegân-ı Harem süvâr olup ve yemîn ü yesârında ağayân-ı Harem-i hümâyûn bi'l-külliye süvârî ve tarz-ı fârisân-ı Mısrî ve teberdarân-ı Sarây-ı Atîk pervâne-vâr koçıların etrâfında piyâde ve yedekciyân ağayân-ı teberdârâna hem-refîk taraf-ı Edirne'ye teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 2 şehr-i Ramazân sene 1102.

Vilâyet-i Rûmili'nde vâkı' Çirmen sancağına mutasarrıf olan mîrlivâ konakcı-i hudâvendigâr-ı kâmkârî olmak |**226b**| mu'tâd-ı kadîm olmağla hâliyâ mîrlivâ-i Çirmen olan Arnavud (Boş) Paşa tuğ-ı hümâyûn hızmetine ta'yîn olunup ve muhayyemgâh ile sahrâya nüzûl olunmayup menâzilde vâkı' süknâ ve büyûta nüzûl olunmak içün sipâriş ve fermân buyurulmağın huddâmân-ı rikâb-ı hümâyûn ve dâ'ire-i kā'im-makām-ı âlî-makām ve hazret-i şeyhü'l-islâm ve nakībü'l-eşrâf hazretleri ve kādi'askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve rikâb-ı hümâyûna me'mûr olanların cümlesi menâzil içün tahrîr ve ta'yîn olunan kasabâtda vâkı' büyûtlara nüzûl eylemek içün kendülerden evvel konakları hâzır ü âmâde olunmak üzere emekdâr-ı devletden add olunup Dergâh-ı mu'allâ kapucıbaşılarından pîr-i kühen-sâl Muslı Ağa konakcı-i büyût ta'yîn olunmağın müşârün-ileyh Muslı Ağa konakcı-i şehriyârî ve tuğ-ı hümâyûn-ı şehinşâhî birle ma'an hareket ve menâzilde vâkı' büyût ashâblarının ism ü resmlerin mahkeme-i şerîfden ihrâc ve tahrîr ve defter itdirdüp erbâb-ı konağın her birine münâsib konak içün büyût tedârük eylemek üzere konakcı ta'yîn olundı.

El-kıssa: Yevmü'l-erbi'â ki, mâh-ı Ramazân-ı şerîfin ikinci günidür, sultân-ı gerdûn-serîr a'nî âfitâb-ı âlem-tâb-ı münîr taraf-ı maşrıkdan arz-ı cemâl idüp zıyâsıyla rûy-i âlemi münevver kıldukda müşârün-ileyh olan mîrlivâ-i Çirmen konakcı paşa tabl [ü] alem ve sûrnâ-yı nefîr ile bâb |**227a**|-ı Sarây-ı Dâvudpaşa'ya müteveccih olup tuğ-ı hümâyûnı ref' idüp muhayyemgâh ve menzilgâh ta'yîn olunan Küçükçekmece menziline teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Ve menzilgâh-ı büyût içün konakcı ta'yîn olunan kapucıbaşı-i müşârün-ileyh Muslı Ağa dahi konakcı ile menzil-i mezbûra vusûl ve sipâriş buyurılan konakları defter-i mahkeme-i şerîfe mûcebince tedârük ve erbâb-ı konağın her birine münâsib konak yâftelerin tahrîr ve hâzır ü âmâde eylemek üzere iştigāl gösterdi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 3 şehr-i Ramazân sene 1102.

Çûn ki dünki gün tuğ-ı hümâyûnun hareketi tahakkuk bulup yevm-i merkūmda ale's-seher Vezîr-i a'zam Fâzıl Mustafâ Paşa ve Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Ali Paşa ve tuğrâ-yı pâdişâhî hızmetine me'mûr Vezîr-i mükerrem Nişâncı Elmâs Mehemmed Paşa ve Kā'im-makām-ı Âstâne-i sa'âdet Amuca Hasan Ağazâde Vezîr-i mükerrem Çelebi Hüseyin Paşa ve

Sekbânbaşı Abdullah Ağa ve hazret-i şeyhü'l-islâm ve hazret-i nakībü'l-eşrâf ve kādî'askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve solakān-ı hâssa ve peykān-ı çapük-hırâm bâb-ı Sarây-ı Dâvudpaşa'da müctemi' olup hareket-i hümâyûn-ı hudâvendigâr-ı kâmkâra intizâr üzereler iken pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri koçıya süvâr oldukları hâlde bâb-ı Sarây-ı Dâvudpaşa'dan hurûc buyurduklarında intizârile hâzır ü âmâde olanların cümlesi |**227b**| pâdişâh-ı rûy-i zemin hazretlerin selâmlayup ve çavuşân alkışlayup nazar-ı pâdişâhîde revân ve "İncirli" dimekle meşhûr karyeye vusûllerinde Vezîr-i a'zam ile kā'im-makām-ı Âstâne ve Sekbânbaşı Abdullah Ağa vedâ'-ı şehinşâhî içün zemîn-bûs eyledüklerinde kā'im-makām-ı Âstâne'ye taraf-ı pâdişâhîden hil'at-i post-ı semmûr-ı kā'im-makāmlık ilbâsıyla mazhar-ı iltifât-ı pâdişâhî birle ser-firâz kılınup ba'dehû hudâvendigâr-ı kâmkâr hazretleri Vezîr-i a'zam'a vedâ' birle menzilgâh ta'yîn olunan Küçükçekmece tarafına sa'â[de]t ile teveccüh buyurdılar. Ve Sadr-ı âlî muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Dâvudpaşa'ya avdet ve kā'im-makām-ı Âstâne ile Sekbânbaşı Abdullah Ağa taraf-ı İstanbul'a azîmet buyurup hudâvendigâr-ı kâmkâr hazretleri izz ü ikbâl ile ve rikâb-ı hümâyûnlarına me'mûrlar ile Küçükçekmece menzilgâhına vusûl ve mahsûs bi'z-zât olan menzigâha sa'âdetile nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur. Ve dâ'ire-i kā'im-makām-ı âlî-makām ve sâ'ir a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat müşârün-ileyh Konakcı Muslı Ağa tarafından virilen yâfteler mûcebince ta'yîn olunan büyûtları ashâbları ismiyle bulup nüzûl eylemişlerdir. Ancak konakcı-i şehriyârî olan mîrlivâ-i Çirmen erbâb-ı seferden olup Ordu-yı hümâyûn ile ma'an sefer-i hümâyûna me'mûr olmağın hayme vü hargâhı ve tevâbi' ü levâhıkı ma'an mevcûd olduğı cihetden menâzilde vâkı' büyûtlara nüzûl itmeyüp hayme vü hârgâhı ile menzilgâha karîb çemenzâr |**228a**| mahallde muhayyemgâh ile nüzûl eylemişdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 4 şehr-i Ramazân sene 1102.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Küçükçekmece menzilgâhından hareket ve izz ü ikbâl ile Büyükçekmece menzilgâhına vusûl ve mahsûs bi'z-zât olan sa'âdethâneye nüzûlleri mukarrer olmuşdur. Ve Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağı Davudpaşa sahrâsı muhayyemgâh ve menzilgâhından hareket ve Küçükçekmece menzilgâhına vusûl ve nüzûlleri mukarrer olmuşdur.

***Bâ'is-i Hareket-i Hümâyûn*:** Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin taraf-ı mahmiye-i Edirne'ye teveccüh ü azîmetlerine bâ'is ü bâdîye sebebleri istimâ' olunduğı minvâl üzere nakl ve rivâyet olunmuşdur ki, tarîk-i mevâlîden Şa'bân

Efendizâde ve dâmâdı ve sâbıkā Hünkâr İmâmı İbrâhîm Efendi ve Tevkī‘îzâde Efendi ittifâk ile hazret-i şeyhü'l-islâmın ziyâret tarîkıyla sa‘âdethânelerine teşrîf buyurdular. Ve esnâ-yı musâhabetde âlemin ahvâline ıttılâ‘ hâsıl olunmaduğı cihetden nizâm ü intizâm bi'l-külliye selb ü ref‘ olunmuşdur. Bâ-husûs hudâvendigâr-ı kâmkâr nutk u fetka kādir olmaduğundan âlem نفسه نفسی[67] olmuşdur. Ve ser-i kârda olan ulemâ efendilerimiz *sellemehu'llah* azl-i şerbet-i nâgüvârın telh-kâmlığı havfından her biri kûşe-i vahdeti ibâdetgâh idinüp ferâgat-i dünyâ vâdîsinde ammâ pes-i perdeden çarh gibi dolâblar dönmede “Allah hayrlar feth ide” vird-i {ü} zebânları |**228b**| olmuş bâ-husûs cenâb-ı sa‘âdet-me’âbınuz dahi kezâlik kûşe-nişînlik âleminde verâ-i perdeden ne zuhûr ider deyü nazarınuz âlem-i bâlâda acabâ bu âlemin ahvâli neye müncer olacakdur? Yohsa insâfa gelinüp ibret nazarıyla nazar olunur mı? Yohsa bu inkılâb ve ıstırâb hâli üzere bâkī kalur mı? Ve buna müte‘allık niçe kelimât-ı nükte-âmîz cevâblardan sonra ol zât-ı râbi‘ ârzû-yı manâsıb-ı ulyâ ümmîdiyesiyle müttefiku'l-kelime tahrîr ü beyân olunan ahvâl-i umûr mübâhasesinden sonra vedâ‘-ı meclis-i hazret-i şeyhü'l-islâm birle sa‘âdethânelerine perâkende olurlar. Meger mezbûrân-ı müşârün-ileyhimin dimâğları pür-fesâd olup ağayân-ı mukarrebân-ı Harem-i hümâyûn'dan ba‘zı mukarrebîn geçinür muhteremân ile müttefakun-aleyh olup “hâliyâ halîfenin nutk u fetka kudreti olmaduğından nâşî halk-ı âlem müşevveşü'l-ahvâl olmuşlardır. Ve hâlâ mizâcları nâ-hôş olup etıbbânın ise me’yûsü'l-hayât oldukları mukarrerdür. Halîfe-i sâbık veyâhûd şehzâde-i mükerremleri devlet ü saltanata cümleden elyakdur. Eğer bu emrin tedârüki görilmeyüp te’hîre kalur ise âlem harâb ender-harâb olup tarz-ı âhar zuhûrıyla ayaklar baş olup başlar ayak merkezinde pâymâl olmaları mukarrerdür” deyü cülûs sevdâları örf ü izâfetlerinde hüveydâ olmuş. Çûn ki ahvâl ü ef‘âl ve akvâl-i mezkûrân vükelâ-yı devletin uzun kulakdan sem‘ine mün‘akis |**229a**| oldukda tedârükleri görilmek umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olmağın pâdişâh-ı âlem-penâhın taraf-ı Edirne'ye hareketleri evvelâ bu hareket esnâsında mezbûrların ef‘âl ü akvâllerin nâ-bûd ü nâ-peydâ kılınmak üzere tedârük görilüp ibtidâ’en Dâvudpaşa Bâğçesi'ne alâ tarîkı'l-göç hareket ve ba‘dehû taraf-ı Edirne'ye teveccüh ü azîmetleri içün tedârük-i mühimmâta mübâşeret olundı. Ve bu hilâlde ağayân-ı Harem-i hümâyûn'dan ef‘âl-i kabîha inkıyâd üzere olup küfrân-ı ni‘am-ı pâdişâhî olanların haklarından gelindikden sonra müşârün-ileyhimâ Şa‘bân Efendizâde dâmâdı ve sâbıkā hünkâr imâmı

67 Nefsühû nefsî; “Sadece kendi nefsim”.

olan İbrâhîm Efendi ve Tevkī'îzâde Efendi icâletü'l-vakt nefy-i beled ve Midillü Cezîresi'ne irsâl olunup akablarınca kanca burunlu keştîhâ-i bostâniyân-ı hâssa irsâli ile ol küfrân-ı ni'me-i pâdişâhî olan zât-ı erba'anın defter-i a'mâllerin dürmüşler ve Bahr-i ummân gavvâslığı içün ta'yîn eylemişler. Çûn ki ahvâl-i havâdisât-ı muhtelifü'l-elvân Sarây-ı Sultânî'de güft ü gû ile iştihâr bulmuş, hareket-i hümâyûnun iktizâsına bâ'is ü bâdî olmuş. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 5 Ramazân sene 1102.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Büyükçekmece menzilgâhından hareket ve izz ü ikbâl ile Silivri kasabasına azîmet ve kasaba-i mezbûr mukābili "Yapağıcı Çiftliği" dimekle ma'rûf çiftlik-i şehriyârîye vusûl ve sa'âdetile nüzûlleri mukarrer |**229b**| olup mukarrebân-ı şehriyârîden ve huddâmân-ı Sarây-ı Sultânî'den mâ'adâ rikâb-ı hümâyûna me'mûr erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve sâ'ir tevâbi'ât ve erbâb-ı konak Konakcı Muslı Ağa yâfteleri mûcebince nefs-i kasaba-i Silivri'de ta'yîn olunan büyûtlara nüzûl eylemişlerdir. Ve Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağı Küçükçekmece menzilgâhından hareket ve Büyükçekmece'de vâkı' cisr-i kebîri mürûr u ubûr idüp muhayyemgâh olan Kalafatya nâm karye kurbünde vâkı' sahrâya nüzûl eylemişler. Çûn ki Dâvudpaşa sahrâsı menzilgâhı muhayyemgâhından mâh-ı Ramazân-ı şerîfin üçünci Pençşenbih güni hudâvendigâr-ı kâmkâr hazretleri hareket buyurup ve mâh-ı mezbûrun dördünci Cum'a güni Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağının hareketleri vukū' buldı. " بارك االله الثبت والخميس"[68] fehvâsınca mâh-ı mezbûrun beşinci Cum'airtesi güni Sadr-ı âlî ve sipâh ve silahdâr ocakları ve ahâlî-i Dîvân ve sefer-i hümâyûna me'mûr olup mevcûd olan gediklü müteferrika ve çavuşân ve sâ'ir mevcûd olan erbâb-ı sefer-i hümâyûn ile Dâvudpaşa sahrâsı muhayyemgâhından hareket ve Küçükçekmece menzilgâhına vusûl ve nüzûlleri mukarrer olmuşdur. Ve lâkin vücûd-ı Sadr-ı âlî'ye ârıza-i nâzile ıstırâbından rahş-ı hümâ-bahş ile hareketleri mümkin olmadığından nâşî etıbbâ-i sâhib-i hikmet ve şâkirdân-ı Eflâtûn-hey'et rahş-ı hümâ-bahş ile hareketlerine rızâ vü cevâzları mümkinâtdan olmamağla |**230a**| taht-ı revâna süvâr ve bâd-i muhâlifînden perhîzkâre oldukları hâlde izz ü sa'âdet ile Küçükçekmece menzilgâhına vüsûl ve mahall-i münâsib büyûta nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur.

68 "Bârika'llah es-sebt ve'l-hamîs": Allâh perşembe ve cumartesiyi mübârek kıldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 6 şehr-i Ramazân sene 1102.

Hudâvendigâr-ı kâmkâr hazretleri ağayân-ı mukarrebân-ı Enderûn [ve] Bîrûnî birle Yapağıcı Çiftliği'nden izz ü ikbâl ile hareket ve Çorlı menzilgâhına vüsûl ve kasaba-i mezbûr sükkânından “Karabüber” dimekle meşhûr u müte‘ârif merhûm İbrâhîm Ağa'nın sa‘âdethânelerine şevket ü ihtişâm birle nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur. Ve hareket-i hümâyûn içün mukaddemâ menâzil defteri tertîb ve tahrîr olundukda Silivri ile Çorlı miyânında vâkı‘ “Kınıklı” dimekle ma‘rûf karye mahsûs menzil ta‘yîn ve tahrîr ve defter olunmuş iken ve lâkin karye-i mezbûrun gerek büyûtları ve hâne-i bî-minnetleri gāyet kalîl ve mahall-i dayyık olduğundan mâ‘adâ pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine mahsûs ve münâsib büyût olmaduğı eclden Kınıklı karyesine nüzûl olunmayup Silivri kasabasından sekiz sâ‘at mesâfe-i ba‘îde olan Çorlı kasabasına değin hareket vukū‘ bulmuşdur. Ve Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağı Büyükçekmece muhayyemgâhından hareket ve Silivri menzilgâhına vusûl ve nüzûl eylemişlerdir. Ve Sadr-ı âlî Küçükçekmece muhayyemgâhından hareket ve sa‘âdetile Büyükçekmece menzilgâhına vusûl ve cisr-i kebîri mürûr u ubûrdan sonra nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur. |230b|

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 7 şehr-i Ramazân sene 1102.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Çorlı menzilgâhından izz ü ikbâl ile hareket ve “Karıştıran” dimekle ma‘rûf kasabaya vusûl ve mahall-i mezbûrda vâkı‘ sarây-ı sultâniyeye nüzûlleri mukarrer olup dâ’ire-i hudâvendigârdan mâ‘adâ rikâb-ı hümâyûna me’mûr olanlar Konakcı Muslı Ağa'nın yâftesi mûcebince kasaba büyûtlarına nüzûl eylemişler. Ve Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağı Silivri menzilgâhından hareket ve Çorlı menzilgâhına vusûl ve cânib-i garbîsinde vâkı‘ sahrâya nüzûl eylemişler. Ve Sadr-ı âlî Büyükçekmece menzilgâhından hareket ve Silivri kasabasına vusûl ve nüzûlleri tahakkuk bulmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 8 şehr-i Ramazân sene 1102.

Hudâvendigâr-ı kâmkâr hazretleri Karıştıran'da vâkı‘ sarây-ı sultânîden izz ü ikbâl ile hareket ve Burgaz kasabasına sa‘âdetile vusûl ve mahsûs bi'z-zât olan mahalle nüzûlleri mukarrer ve muhakkak olmuşdur. Ve Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağı muhayyemgâh-ı Çorlı'dan hareket ve Karıştıran sahrâsı menzilgâhına nüzûl eylemişler. Ve Sadr-ı âlî Silivri menzili muhayyemgâhından hareket ve Çorlı sahrâsının cânib-i garbîsinde mâ’-i cârî kenârına karîb menzilgâha nüzûlleri mukarrer olmuş.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 9 şehr-i Ramazân sene 1102.

Padişâh-ı âlem-penâh hazretleri Burgaz kasabasından izz ü ikbâl ile hareket ve "Baba-yı Atîk" dimekle ma'rûf kasabada vâkı' sarây-ı sultâniye |231a| vusûl ve sa'âdetile nüzûlleri mukarrer olmuşdur. Ve Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağı Karıştıran menzili muhayyemgâhından hareket ve Burgaz kasabası sahrâsına vusûl ve menzilgâha nüzûl eylemişler. Ve Sadr-ı âlî Çorlı menzilgâhından hareket ve Karıştıran menziline nüzûl eylemişler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 10 şehr-i Ramazâni'l-mübârek sene 1102.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Baba-yı Atîk menzilgâhından hareket ve izz ü ikbâl ile Hafsa menzilgâhına vusûl ve mahsûs olan büyûta sa'âdet ile nüzûlleri mukarrer olmuşdur. Ve Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağı Burgaz menzilgâhından hareket ve Baba-yı Atîk kasabası sahrâsı menzilgâhına nüzûlleri istimâ' olunmuşdur. Ve Sadr-ı âlî Karıştıran menzilgâhından hareket ve Burgaz kasabası menzilgâhına nüzûl eylemişler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 11 şehr-i Ramazân sene 1102.

Hudâvendigâr-ı kâmkâr hazretleri Hafsa menzilgâhından izz ü ikbâl ile hareketleri mukarrer olup tahtgâh-ı kadîm olan Edirne tarafına teveccüh ü azîmetlerinin haberi Edirne şehrinde mukaddemâ şüyû' bulmağın mahmiye-i Edirne kādîsı Mevlânâ La'lîzâde Efendi Edirne sükkânından ma'zûl mevâlî ve erbâb-ı müderrisîn ve sâ'ir a'yân-ı Edirne ile hudâvendigâr-ı kâmkâr hazretlerin "Solak Çeşmesi" dimekle ma'rûf mahallde istikbâl idüp pâdişâh-ı rûy-i zemîn hazretlerine pây-endâzların |231b| hâzır u âmâde eyledikleri hâlde intizâr-ı kudûm-i şehriyârî oldılar. Ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri İskender nâm karyede mukaddemâ yemeklik içün vaz' olunan sâyebâna vusûl ve bir mikdâr istirâhat ü ârâmdan sonra mukarrebân-ı ağayân-ı enderûn-ı hümâyûn ve nedîmân ile koçı-i mahsûslarına süvâr ve rikâb-ı hümâyûnlarına solakān-ı hâssa ve zerrîn-teber ve sîm-külâh ile peykân-ı çapük-hirâm ve nazar-ı hümâyûnlarında Kā'im-makām Vezîr-i mükerrem Ali Paşa ve tuğra-yı sultânî hızmetinde olan "Elmâs" lakab Vezîr-i mükerrem Nişâncı Mehemmed Paşa ve hazret-i şeyhü'l-islâm ve hazret-i nakībü'l-eşrâf ve kādî'askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve Defterdâr Vekîli Ali Efendi ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat âheste âheste hırâmânî revân olup ve tuğ-ı zülf-i perîşânın akabinde dokuz re's torıkī ve küheylân mücevher licâmlı ve bahrî hotaslı murassa' ve müzeyyen sîm kal-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

kanlı esb-i yedekân ve akabinde hırka-i şerîf-i hazret-i Resûl-i ekrem *salla'llahü te‘âlâ aleyhi ve sellem*in hırka-i mutahharları mahsûs bi'z-zât olan koçıya vaz‘ olunduğı hâlde hırâmânî hırâmânî hareket ve akabince pâdişâh-ı Cem-câh şevket-i tumturâk ile tarz-ı mülûk-ı Dârâyî izz ü ikbâl ile revâne olup ve zahr-ı hümâyûnlarında silahdâr ve çukadâr-ı şehriyârî mu‘tâd-ı kadîm üzere sürh üsküf ile revân ve sâ’ir gılmânân-ı Enderûn|**232a**|-ı hümâyûn kānûn-ı kadîmleri üzere sürh kadife ve çukadan yelken ta‘bîr olunan takyeler ile akabdâr-ı şehinşâhî olup ve zâbıtân-ı tavâşiyân-ı sefîdân gılmanân-ı Enderûn-ı hümâyûn'un cânib-i yemîn ü yesârında nigehbân ve tabl [ü] alem ve sûrnâ-yı nefîrin nidâsı ve tâvûsî şütürânlar bend olmuş kûs-ı Keykâvûs'un sadâsı velvele-endâz olup ayyûka peyveste olmuş ve kerr ü ferr ve devlet ü ikbâl ve şevket ü iclâl ve tarz-ı mülûk-i Dârâb ve müzeyyen tertîb ve alay ile Solak Çeşmesi'ne vusûl ve taraf-ı Edirne'den müstakbil olan a‘yân-ı Edirne’i mülûkâne selâmlayup ve hedâyâ-yı pây-endâzların peykân ve solakāna yağmaladup devlet ü şevket ile şehr-i Edirne'ye vusûl ve “Sarrâchâne Köprüsi” dimekle meşhûr cisr-i metînden mürûr u ubûr idüp izz ü ikbâl ile Sarây-ı ma‘mûrelerine vusûl ve tahtgâh-ı kadîm olan kasr-ı hümâyûnlarına sa‘âdet ile nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur.

El-kıssa: Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri tahtgâh-ı kadîm olan Sarây-ı âmirelerine vusûl [ü] nüzûlleri mukarrer oldı, erbâb-ı alay Sarây-ı Sultânî'den avdet ve Kā’im-makām Vezîr-i mükerrem Ali Paşa defterdâr-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa'nın sarâyı ki, kā’im-makāmlara mesken-i mahsûs kılınmış idi, sarây-ı ma‘hûda teşrîf buyurup nüzûlleri mukarrer oldı. Ve sâ’ir vüzerâ ve ulemâ ve erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanatın kadîmden mülkiyyet[69] üzere süknâları olanlar süknâlarına, |**232b**| olmayanların kimi kadîmden mütemekkin olduğı konağına ve kimi ashâbı rızâsıyla müste’cirâna ücret-i kâmilesin mâ[h] bemâh edâ eylemek şartıyla müceddeden süknâ tedârük idüp herkes mahallerine vusûl ve nüzûl eylediler. Ve Defterdâr Vekîli Ali Efendi şehr-i Edirne'de kenâr-ı Tunca'da vâkı‘ Süleymâniye Câmi‘-i şerîfi kurbünde mukaddemâ müceddeden mülkiyyet üzere binâ eyledüği sa‘âdethânelerine nüzûlleri mukarrer olmuşdur. Ve Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağı Baba-yı Atîk menzilgâhından hareket ve Hafsa kasabası menzilgâhına nüzûl eylemişler. Ve Sadr-ı âlî Burgaz menzilgâhından hareket ve Baba-yı Atîk menzilgâhına vusûl ve nüzûl eyledükleri istimâ‘ olunmuşdur.

69 Metinde “mükliyyet (مکلیت) şeklinde yazılmıştır.

TÜRK TARİH KURUMU TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 12 şehr-i Ramazân sene 1102.

Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağı Hafsa menzilgâhından hareket ve Solak Çeşmesi kurbünde vâkı' sahrâ-yı Edirne'ye hayme vü hargâh ve reng-â-reng muhayyemgâh ile nüzûlleri mukarrer olmuşdur. Ve Sadr-ı âlî Baba-yı Atîk kasabası menzilgâhından hareket ve Hafsa menzilgâhına nüzûl eylemişlerdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 13 şehr-i Ramazân sene 1102.

Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağı Solak Çeşmesi muhayyemgâhından vakt-i şâfi'îde hareket ve şehr-i Edirne vasatından Üçşerefeli Câmi'-i şerîfi pîşgâhından mürûr ve "Mihal Köprüsi" dimekle meşhûr cisr-i kebîrden ubûr idüp şehr-i Edirneye iki sâ'at mikdârı mesâfe olan "Kemâl Çayırı" dimekle ma'rûf mahallde |233a| vâkı' tekye kurbünde sahrâ-yı vâsı'aya nüzûlleri mukarrer olmuş. Sadr-ı âlî Hafsa menzilgâhından hareketleri mukarrer ve şehr-i Edirne'ye vusûlleri mütehakkık olmağın a'yân-ı Edirne habîr ü âgâh olmalarıyla kādî-i Edirne Mevlânâ La'lîzâde Efendi tâ'ife-i müderrisîn ile ve sükkân-ı Edirne'den ma'zûl mevâlî ve sâ'ir a'yân-ı Edirne ile istikbâl-i Sadr-ı âlî idüp ve Sadr-ı âlî Edirne sahrâsına nâzır İskender nâm karye kurbünde vaz'-ı {ü} esâs olunan yemeklik sâyebânına nüzûl eyledükleri hînde Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Ali Paşa ve ser-bostâniyân-ı Edirne istikbâl idüp ve Kā'im-makām Ali Paşa meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olup bir mikdâr sâyebân-ı mezbûrda râhat ü istirâhatdan sonra hareket ve Sadr-ı âlî taht-ı revâna süvâr ve Solak Çeşmesi kurbünde cânib-i yesâra güzer iden tarîkıla hırâmânî revâne olup Nehr-i Tunca kenârından ve Etmekçizâde merhûmun hayrâtı olan cisr-i cedîd nazarından ve Manyas Kapusı kurbünden mürûr ve "Mihal Köprüsi" dimekle ma'rûf cisr-i metînden ubûr idüp Sarây-ı Sultânî'de Sırık Meydânı'ndan güzer ve Paşa Mezâristânı'ndan yukaru Akpınar berâberinde "Başdepe" dimekle meşhûr sahrâda mukaddemâ vaz'-ı {ü} esâs olunan otağ-ı meymenet-âsârlarına vusûl ve sa'âdetile nüzûlleri mukarrer olmuşdur.

Garâbet bunda ki, |233b| şehr-i Edirne-i dil-âvîzin nâzikâne dil-rübâları sîne-çâk melbûsâne-i ülfet-gâne ile zülf-i siyâhları bölük bölük gamm-ı âşık gibi perîşân ve reng-â-reng çuka-i melbûsâne ile nâzenîn mahbûbeleri ve sâ'ir sagīr ü kebîrleri şehrin kenârından Sarrâchâne Köprüsi'ne varınca rehgüzârda vâkı' dekâkîni ücret-i mütekâsire ile istîcâr idüp seyr ü temâşâ-yı alaya intizâr üzere olduklarından mâ'adâ seng-i mezâristânda seyr ü temâşâ içün cem'iyyet idenlerin nihâyeti yoğiken cem'iyyet-i alay Solak Çeşmesi kurbünden

cânib-i yesâra mâyil tarîkıla hırâmânî revâne olmaları ve şehrin kenârından muhayyemgâha vusûlleri intizâr-ı seyr ü temâşâcıyâna reng-â-reng vâkı‘ olup ol nâzikâne dil-rübâlar ve nâzenîn mahbûbeler acabâ kankı sokakdan mürûr u ubûr iderler deyü sokak be-sokak perâkende vü perîşân olup cüst u cûdan bî-tâb ü bî-tâkat olup cümleden biri dil-rübâya olan reng bir vechile ta‘bîr ü beyân değildir. Erbâb-ı sefer ise tumturâk-ı zînetden müberrâ hulûs-ı kalb ile azîmet-i {ü} sefer ve ahz-ı intikām-ı düşmenân-ı dîn-i mübîn sevdâsında halk-ı âlem ise seyr ü temâşâ gavgāsında guzât-ı müslimînin bir cins hulûsâne azîmet ve seferleri vukū‘ bulmuş ki, zamân-ı mütekaddimînden nişân virür. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti guzât |**234a**|-ı müslimînin herhâlde mu‘în ü destgîri olup küffâr-ı hâksâr üzerine gālib idüp düşmenân-ı dîn-i mübîn olan kefere vü fecereyi makhûr ü münhezim eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve yâ Şefî‘a'l-müznibîn. Ve Sadr-ı âlî'nin muhayyemgâh-ı mezbûra vusûl ü nüzûlleri hînde sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olunup tevzî‘-i ulûfeye ibtidâ mübâşeret olunup ve bir gün evvel bölükhâ-i mezbûrların devri sipâriş ve takayyüd ü ihtimâm olunmak fermân buyuruldı. Ve ba‘dehû bi'z-zât Sadr-ı âlî taht-ı revâna süvâr ve Sarây-ı Sultânî'ye teveccüh ve hudâvendigâr-ı kâmkâr hazretlerinin meclis-i ârâları birle şeref-yâb olup ve lâkin pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin maraz-ı istiskādan ıstırâbları mukarrer olmağla meclis-i ârâlarında müddet-i mütemâdî meksin mahalli olmaduğı eclden umûr-ı devlete müte‘allık ba‘zı ahvâl-i lâzımeleri mükâlemeden sonra huzûr-ı pâdişâhîden hurûc ve otağ-ı meymenet-âsârlarına azîmet buyurup vusûllerinde sipâh ve silahdâr ocaklarının bölükleri kaçda karâr-dâde olduğı tefahhus buyuruldukdan sonra bir gün evvel ve bir sâ‘at mukaddem devr olunmalarına takayyüd ü ihtimâm olunmağa tekrâr fermân buyurdılar. Bu mertebe tekayyüd ü ihtimâmın iktizâsı bir gün evvel taraf-ı Belgrad'a hareketlerine istidlâl vâkı‘ olmuşdur. Ve taraf-ı sahrâ-yı |**234b**| Dâvudpaşa'dan taraf-ı Edirne'ye hareket ü azîmet vâkı‘ oldukda Sadr-ı âlî'nin mizâc-ı pür-imtizâclarında ârıza-i nâzileden ıstırâb-ı küllîleri mukarrer olmağın muhayyemgâh-ı Dâvudpaşa'dan sahrâ-yı Edirne'ye vusûl müyesser olunca rahş-ı hümâ-bahş ile hareketlerine hukemâ-yı Eflâtûn-hikmet ve tabîbân-ı Selmân-ma‘rifetin rızâları olmaduğı eclden taht-ı {u} revân ile hareket ü azîmetleri muhakkak olup ve tarîkda vâkı‘ menâzilde dahi muhayyemgâh otağa nüzûlleri vukū‘ bulmayup kasabâtda vâkı‘ münâsib olan büyûtlara nüzûlleri nakl ü rivâyet olunmuşdur.

Hâdise-i Garîbe: Bundan akdem Kırım hanlığın hüsn-i {ü} ihtiyârıyla ferâgat ve Eğribozlı merhûm Kapudan Köse Ali Paşa'nın sâbıkā kethudâsı olup,

hâliyâ ümerâ-yı deryâdan olan Sarı Ahmed Paşa'nın "Uçurma" ta'bîr olunan çekdirmesiyle taraf-ı Hicâz'a azîmet için Mısr-ı Kāhire tarafına teveccüh ü revâne olan han-ı sâbık Selîm Girây Han'ın zikri sebkat itmiş idi. Halîc-i Kostantiniyye'den güzer ve muvâfık-ı eyyâm ve rûzgâr ile çekdirme-i mezbûr Sakız Limanı'na vâsıl olup lenger-endâz oldukda ol gice hikmet-i Bârî ile derûn-ı çekdirmeden âteş zuhûr idüp koğuşa isâbet itmekle def'i mümkin olmayup derûn-ı kadırgada mevcûd olan esârâdan bî-nihâye esârâ ve vardiyân ihrâk olduğundan mâ'adâ âlât-ı çekdirme ve sâ'ir mühimmât-ı lâzıme bi'l-külliye ihrâk olup sâhib-i |235a| çekdirme Sarı Ahmed Paşa ve han-ı sâbık Selîm Girây Han ba'zı mukarrebînden olan etbâ'ları ile filükalara düşüp nice mihnet ü meşakkat ile kenâra vusûl ve istihlâs-ı vücûd eyledükleri nakl ü rivâyet olunmuşdur. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 14 şehr-i Ramazân sene 1102.
Oturak-ı Ordu-yı hümâyûn der-sahrâ-yı muhayyemgâh-ı Edirne.

Ale's-seher otağ-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe tevzî'i için sergi olunmuş iken ilçi husûsı için ulûfe sergisi ref' olunup ilçi-i mezbûr otağ-ı Sadr-ı âlî'ye vusûl ve dest-bûs-ı Sadr-ı âlî'den sonra nâmesi terceme için ahz olunup ilçiye ve tercemânına hil'at ilbâsıyla iltifât olunup mukaddemâ şehr-i Edirne'de olan konağına irsâl olundı. Ve ba'de umûr-ı ilçi tekrâr sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olunup takayyüd ü ihtimâm-ı devr için vakt-i şâma değin tevzî'-i ulûfe olunmuşdur.

Rivâyet-i Sîka: Mevkūfâtcı olan Kadrî Efendi'nin rivâyeti üzere "ilçi-i mezbûr meclis-i Sadr-ı âlî'de dest-bûsîden sonra nâmesi yeden be-yed teslîm olunması kral-ı bed-fi'âlden sipâriş olunmağın nâmesin yeden be-yed teslîm eyledüğin ve kral-ı bed-fi'âl tarafından lisânen dahi nihânî ba'zı umûr i'lâmı sipâriş olunduğın ve sem'-i şerîf-i Sadr-ı âlî'ye ifâdesi mühimm olduğın i'lâm itdükde ol hînde oba-i Sadr-ı âlî |235b| tahliye olunmak fermân buyurılup Re'îsü'l-küttâb Ebûbekir Efendi'den gayri kimse kalmayup cümlesi obadan hurûc iderler. Ve ol hînde ilçi-i mezbûr lisânen Sadr-ı âlî'nin sem'-i şerîflerine nihânî ifâde eyledi" deyü müşârün-ileyh mevkūfâtcı olan Kadrî Efendi'nin nakl ü rivâyeti üzere işbu mahalle tahrîr olunmuşdur.

Rivâyet olundı ki, müceddeden Kırım hanlığı ihsân olunan Sa'âdet Girây Han Âstâne-i sa'âdetden taraf-ı Kırım'a teveccüh ü azîmetlerinde kenâr-ı Nehr-i Tuna'ya varınca menâzillerinin zahîresi tedârüki için taraf-ı Devlet-i aliyye'den me'mûr olan sâhib-i devlet ağalarından Mehemmed Ağa'nın nakl

ü rivâyeti üzere vaktâ ki, Han-ı âlî-şân Âstâne-i sa'âdet'den hareket buyurup kasaba-i Kili'ye vusûllerinde taraf-ı Kırım'a bi'z-zât teveccüh ü azîmetlerin münâsib görmeyüp ferâgat ve Kili'den sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmetlerin evlâ ve tercîh itdükde şîrîn beyleri ve sâ'ir müte'ayyin ve mukarrebân-ı Han-ı âlî-şân olan mîrzâlar ahvâl-i ferâgat-i teveccüh-i Kırım istimâ'ları olup külliyet ve cem'iyyet ile huzûr-ı Han-ı âlî-şânda müctemi' olup "devletlü Han taraf-ı Kırım'a teveccüh ü azîmetden ferâgat ve bu mahallden sefer-i hümâyûna azîmet içün niyyet buyurulmuş, fe-emmâ vilâyet-i Kırım kadîmden tahtgâh-ı hanândır, sa'âdetile tahtgâh-ı kadîmde isbât-ı vücûd itmeden ve asker-i Tatar'ın yahşi ve yamanın ma'lûm idinmeden sefere azîmet münâsib ve lâyık-ı hanân değildür" didiklerin Han-ı |**236a**| âlî-şân gûş ü hûşile istimâ' itdükde cümleye hıtâb idüp: "Ey şîrîn beyleri ve ey mîrzâlar! Eğer siz kul iseniz kullukda olun, hanlar umûrunda cidden medhaliniz yokdur. Hânedân-ı Âl-i Osmân bir azîmü'ş-şân pâdişâh iken ve cümle hanlar hanı iken ve habîr ü âgâhımız yoğiken bizi hâkden ref' idüp hanlık mertebesin sezâvâr görüp bu kadar iltifât-ı mâlâ-yutâk tevkīr ü ihtirâm itmiş iken bâ-husûs bunca zamândan berü ni'metiyle perverde olmuş iken ve cümlemiz düşmenân-ı dîn-i mübîn her tarafdan baş kaldırup memâlik-i Âl-i Osmân'a havâle iken bizim Kırım'a varup tahtgâhımızdır deyü isbât-ı vücûd itmeden ne hâsıl olur. Eğer asker-i Tatar kul ise kulluğın itsün ve sefere hâzır ü âmâde olsun" deyü kelimât-âmîz kelâm ve cevâbları sudûr buldukda cümle şirin beyleri ve mukarrebîn-i hân olan mîrzâlar kalpakların zemîne urup: "Cümlemiz sen hanı gökde ararken yerde bulduk. Emrine fermân-berüz, yoluna baş ve cânımız fedâ olsun. Tek hemân yahşi hanın hâtırı yaman olmasın. Fermân hân-ı âlî-şânındır" deyüp hâmûş olmuşlar. Ol hînde Han-ı âlî-şân dahi birâderin asker-i Tatar'a kalgay sultân nasb ü ta'yîn idüp, taraf-ı Kırım'a irsâl ve cümle asker-i Tatar'ın ata ve dona mâlik olanları bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem bi'z-zât kendüye mülâkātların sipâriş buyurup kalgay sultanlık ile biraderin taraf-ı Kırım'a |**236b**| ber-vech-i ta'cîl serî'an ve âcilen niçe mîrzâlar ile irsâl eyledüğin hân-ı âlî-şânın menâzil zahîresi tedârükine me'mûr olup sâhib-i devlet ağalarından müşârün-ileyh Mehemmed Ağa'nın nakl ü rivâyetin işbu râkımü'l-hurûfun bi'z-zât mesmû'ı olmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olunmağa cür'et olunmuşdur. El-uhdetü ale'r-râvî. Zihî han ü hanân ki, asker-i Tatar'a pâdişâh ve tahtgâh-ı Âl-i Cengiz olan Kırım'a müceddeden han ola da hanlık sevdâsında olmayup tahtgâh-ı kadîm olan Kırım'a teveccühden ferâgat ve dîn-i mübîn gayreti ile Âl-i Osmân'ı sıyânet idüp bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem düşmenân-ı dîn üzerine seferi tercîh idüp taraf-ı düşmene teveccüh ü azîmeti revâ göre.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 15 şehr-i Ramazâni'l-mübârek sene 1102.

Oturak-ı Ordu-yı hümâyûn der-sahrâ-yı muhayyemgâh-ı Edirne.

Yevm-i merkūmda dahi otağ-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup ve bölükhâ-i mezbûrlar devr olunmak üzere takayyüd ü ihtimâm olunmağın recec mevâcibi bi't-tamâm devr olundukdan sonra tekrâr bir kerre dahi devr ve itmâm olunmuşdur. Ve mukaddemâ Niğbolı tarafına teveccüh ü azîmet olunmak üzere menâzil tertîb olunup tahrîr ve defter olunmuş idi. Hâliyâ Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-âbâd tarafına teveccüh ü azîmet olunmak iktizâ itmeğin Edirne'den dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'a varınca vâkı' olan menâziller tertîb |237a| [ve] tahrîr ve defter olunmağın işbu mahallde ale't-tertîb ismleriyle sebt ü tahrîr olunup hâlâ zikr olunur.

***Zikr-i Menâzil-i Merkūmîn*:**

Menzil-i Kemâl Çayırı *sâ'at* 2	Menzil-i Cisr-i Mustafapaşa *sâ'at* 4	Menzil-i Harmanlı *sâ'at* 6
Menzil-i Uludere *sâ'at* 5	Menzil-i Kayalı *sâ'at* 5	Menzil-i Payaslı *sâ'at* 5
Menzil-i Filibe *sâ'at* 6	Menzil-i Tatarpazarı *sâ'at* 6	Menzil-i Saruhan Beyli *sâ'at* 5
Menzil-i İspas Köprüsi *sâ'at* 5	Menzil-i İhtiman *sâ'at* 5	Menzil-i Ormanlı *sâ'at* 6
Menzil-i Sofya *sâ'at* 6	Menzil-i Halkalı Pınar *sâ'at* 5	Menzil-i Sarı Burud *sâ'at* 6
Menzil-i Şehirköyi *sâ'at* 5	Menzil-i Mûsâ Palankası *sâ'at* 5	Menzil-i Niş *sâ'at* 8

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Menzil-i Aleksince *sâ‘at* 6	Menzil-i Kınalıoğlı Çiftliği *sâ‘at* 8	Menzil-i Perakin *sâ‘at* 3
Menzil-i Yagodine *sâ‘at* 4	Menzil-i Batincena *sâ‘at* 6	Menzil-i Palanka-i Hasan Paşa *sâ‘at* 6
Menzil-i Kolar *sâ‘at* 5	Menzil-i Hisârcık *sâ‘at* 4	Menzil-i Belgrad *sâ‘at* 4

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 16 şehr-i Ramazân sene 1102.

Çirmen sancağına mutasarrıf olan mîr-livâ mu‘tâd-ı kadîm |**237b**| üzere konakcı olduğı ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin tuğ-ı hümâyûnların Dâvudpaşa sahrâsından hareket ve Sarây-ı Edirne'ye dâhil olunca konakcılık hızmetin edâ eyledüğinin zikri bundan akdem sebkat idüp ve mîr-i müşârün-ileyh erbâb-ı seferden olup sefer-i hümâyûna me’mûr olmağla hareket-i Sadr-ı âlî içün dahi müceddeden konakcı ta‘yîn olunmağla yevm-i merkūmda ale's-seher otağ-ı Sadr-ı âlî'ye teveccüh ve tuğ-ı Sadr-ı âlî'yi otak nazarından ref‘ idüp “Kemâl Çayırı” dimekle ma‘rûf mahalle hareket ü azîmetleri mukarrer olmağın sâhib-i tuğ olup erbâb-ı sefer olan ocak ağalarının dahi tuğları hareket ve tuğ-ı Sadr-ı âlî birle ma‘an Kemâl Çayırı menzilgâhına revâne olmuşlardır. Tuğların Kemâl Çayırı menzilgâhına hareketlerinden sonra Sadr-ı âlî rahş-ı hümâ-bahşlarına süvâr ve taraf-ı Sarây-ı Sultânî'ye azîmet ve huzûr-ı hudâvendigâr-ı kâmkâr ile şeref-yâb olup ve lâkin pâdişâh-ı âlem-penâhın mizâc-ı pür-imtizâcları gāyet ıstırâb olup azîmet-i sefer niyyeti ile vedâ‘ ve dest-bûs-ı şehriyârîden sonra muhayyemgâhda olan otaklarına avdet buyurdılar. Ve Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağının yevm-i merkūmda Kemâl Çayırı menzilgâhından hareketleri ve Cisr-i Mustafapaşa menzilgâhı tarafına azîmetleri istimâ‘ olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 17 şehr-i Ramazân sene 1102.

Çûn ki dünki gün tuğların hareketleri mukarrer oldı, yevm-i merkūmda Sadr-ı âlî edâ-yı salât-ı farîza-i fecrden sonra sahrâ-yı |**238a**| menzilgâh-ı Edir-

ne'den hareket ve Kemâl Çayırı menziline teveccüh buyurduklarında rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makām olan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa vasat-ı râhda mukaddemâ vaz‘ olunup hâzır ü âmâde olunan yemeklik sâyebânında meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olup umûr-ı rikâb-ı hümâyûna müte‘allık ba‘zı ahvâl mübâhase ve müzâkere ve müttefakun-aleyh olmak üzere kavl ü karâr-dâde olundukdan sonra kā'im-makām-ı âlî-makām vedâ‘-ı Sadr-ı âlî birle taraf-ı Edirne'ye avdet ve Sadr-ı âlî Çayır-ı Kemâl tarafına azîmet ve bir gün mukaddem mahall-i muhayyemgâhda vaz‘ olunan otağ-ı meymenet-âsârlarına vusûl ve sa‘âdetle nüzûlleri istimâ‘ olunmuşdur.

Mısrâ‘:

Kanda azm eylerisen lutf-ı Hudâ yârin ola

Nesr: mefhûmunca mesned-nişîn-i sadâret-i uzmânın ve asâkir-i muvahhıdînin ve guzât-ı müslimînin cenâb-ı kibriyâ hazreti cemî‘ umûrlarında mu‘în ü destgîri olup asâkir-i İslâmı küffâr-ı dûzah-karîn üzerine gālib eyleyüp niçe niçe fütûhât-ı cemîle ihsânıyla cemî‘-i ümmet-i Muhammed kulların mesrûr ü handân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve yâ Şefî‘a'l-müznibîn. İşbu râkımü'l-hurûf bin altmış sekiz târîhinde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Köprüli Mehemmed Paşa'nın Boğazhisârı seferine teveccüh idüp ve Bozcaadası'n istîlâ-yı kefere-i dûzah-karînden istihlâs eyledüği târîhden berü vukū‘ bulan seferlerin birinden mahrûm kalmayup ve bin yüz iki senesinde dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad'ı |238b| küffâr-ı hâksâr istîlâsından istihlâs olunan gazâ-yı ekberde dahi bi-hamdi li'llah mevcûd olup ve Boğazhisârı seferinde Bozcaada fethinden sonra, merhûm Köprüli Mehemmed Paşa ile Yanova Kal‘ası fethinde ve Vezîr-i a‘zam Köprülizâde merhûm Ahmed Paşa ile Uyvar Kal‘ası fethinde ve Rabe Cengi'nde ve bin yetmiş sekiz târîhinde Cezîre-i Girid'in üç sene mütevâlî ma‘rekesinde ve bin seksen dört târîhinde Kamaniçe Kal‘ası fethinde ve Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa ile Çehrin Kal‘ası fethinde ve tabur ma‘rekesinde ve bin doksan dört târîhinde Peç muhâsarasında ve Tabur-ı kebîr muhârebesinde ve Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Sarı Süleymân Paşa ile Budin Kal‘ası imdâdında ve tabur-ı küffârın Ösek sahrâsından firârı ma‘rekesinde ve Şikloş Kal‘ası pîşgâhında tabur-ı küffâr ma‘rekesinde bu zikr olunan bin altmış sekiz târîhinden bin yüz iki senesinde feth-i Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâd ma‘rekesi târîhine gelince vukū‘ bulan seferlerin birinden mahrûm kalmayup cümlesinde mevcûd bulunmuş iken

Beyt-i Arabî:

باليت الشبّاب يعد يوماً

فاخبره مافعل المشيؤا

Nesr: mefhûmunca pîrlik ve ihtiyârlık cihetinden sâhib-i özr ve alîl olmağın işbu bin yüz iki senesi evâhırında vâkı‘ sefer-i hümâyûna sâhib-i özr olduğumuz eclden harekete mecâl muhâl olduğundan rikâb-ı hümâyûnda Mevkūfât Kalemi'ne müte‘allık vukū‘ bulacak umûrun kitâbet ve tahrîri hızmetine kalem-i mezbûrun baş|**239a**|halîfesi vekâleti ile bâ-fermân me’mûr olup sefer-mânde olup Edirne'de rikâb-ı hümâyûn hızmetinde olduğum eclden Ordu-yı hümâyûn'dan mufârakat iktizâ itmekle taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'da vukū‘ bulan havâdisât ve tebdîlât ü tahvîlâtın ve menâzilde ve merâhilde vâkı‘ erbâb-ı seferin tagayyürât ve ahvâl ü ef‘âlleri ve mühimmât-ı seferiyyelerinin yevmen fe-yevmen vukū‘ı rûz-merre ale't-tertîb tahrîri mümkin ü imkân olmadığı cihetden ancak istimâ‘ olunduğı üzere vâkı‘ât-ı havâdisât-ı Ordu-yı hümâyûn'ı iktizâ-yı mahalle göre inşâ’a'llâhu te‘âlâ tahrîr ü inşâ olunmağa niyyet ü azîmet olunmuşdur. Cenâb-ı kibriyâ hazreti fütûhât-ı cemîle birle tahrîr ü inşâsını müyesser ü mukadder itmiş ola. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn. Hâliyâ rikâb-ı hümâyûnda vukū‘ bulacak havâdisât ve tebdîlât ü tahvîlâtın alâ kadri'l-imkân rûz-merre üzere ale't-tertîb tahrîr ü inşâsına şürû‘ olundı. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hayr ile tahrîrin müyesser ide.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 18 şehr-i Ramazân sene 1102.

Ordu-yı hümâyûn Kemâl Çayırı menzilgâhından hareket ve Cisr-i Mustafapaşa menzilgâhında vukū‘ bulan sahrâ-yı muhayyemgâha nüzûlleri istimâ‘ olunmuşdur. Ve Ordu-yı hümâyûn'un sahrâ-yı Edirne'den hareketleri vukū‘ından sonra Sarây-ı Sultânî'de vâkı‘ odahâ-i gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn'un ve Matbah-ı âmire'nin ve sâ’ir mu‘ayyenâtın mu‘tâd-ı kadîm üzere iktizâ iden odun ta‘yînâtları |**239b**| Başmuhâsebe Kalemi'nden tahrîr ve tertîb ve defter olunup sâbıkā çavuşlar emîni olup vefât iden merhûm pîr-i kühen-sâl Osmân Çavuşzâde Mehemmed Ağa bin yüz bir senesinde vâkı‘ Edirne meksinde odun emîni olup ve ol târîhden anbârda on bin arabadan mütecâviz odunı mevcûd olup der-anbâr olmağın müşârün-ileyh Osmân Çavuşzâde Mehemmed Ağa'ya odun emâneti ibkā ve mukarrer kılınup Başmuhâsebeci Vekîli Cânibdâr Ahmed Efendi'nin tahrîr eyledüği ta‘yînât defteri mûmâ-ileyh odun emîni Mehemmed Ağa'ya teslîm olunup odahâ-yı gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûna

ve Matbah-ı âmire'ye ve sâ'ir mu'ayyen olan ta'yînâta mezbûr Mehemmed Ağa'nın yedine virilen mührlü ve nişânlu Başmuhâsebe defteri mûcebince ve teberdârân-ı zülüfliyân ocağında kuşcıbaşı ma'rifetiyle tevzî'i sipâriş ve fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 19 şehr-i Ramazân sene 1102.

Rikâb-ı hümâyûna me'mûr erbâb-ı Dîvândan ba'zıların rü'ûs-ı hümâyûnları Re'îsü'l-küttâb Ebûbekir Efendi tarafından fermân-ı âlî mûcebince i'tâ olunmuş iken hâliyâ Ordu-yı hümâyûn'un sahrâ-yı Edirne menzilgâhından hareketleri vukū' bulmağın Kā'im-makām Vezîr-i mükerrem Ali Paşa taraflarından ba'zı erbâb-ı Dîvân'ın gedikleri rü'ûs-ı hümâyûn ile âhara tevcîh olunduğın rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr Vekîli Ali Efendi'nin mesmû'ı oldukda bi'z-zât huzûr-ı kā'im-makāma teşrîf ve tevcîhât-ı rü'ûs-ı hümâyûn |240a| hılâf-ı kānûn olduğın ifâde ve i'lâm itmekle men' ü def' olunmuşdur. Ve bin yüz iki senesine mahsûb olmak üzere kapu kullarının ve cebeci ve topcı ve altı bölük halkının ve sâ'ir huddâmân-ı şehriyârînin reşen mevâcibleri içün emvâl-i mukarrereden olan mukāta'âtdan Gümrük-i Bağdâd ki, âb-rûy-i memâlik-i Çemşîd ü Keykubâd'dır ve Gümrük-i Erzurûm ve muhassıllık olan şehr-i Haleb-i güzîde-i mülk-i Arab ve Aydın ve Saruhan ve Trablusşâm ve sâ'ir irsâliye-i Hazîne olan mukāta'âtdan tahsîl olunmak üzere iki bin kîse mevâcib-i mezbûr içün taksît olan emvâl-i mukarrereden Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi ma'rifetiyle tahrîr ve defter olunup rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr Vekîli Ali Efendi'ye teslîm ve târîh-i mezbûra mahsûb olmak üzere reşen mevâcibi içün taksit defteri mûcebince isti'câline mübâşirîn ile mü'ekked ahkâm-ı şerîfeleri irsâl ve bir gün evvel tahsîli sipâriş ve fermân buyurulmağın vekîl-i defterdâr defter-i mezbûr mûcebince mukāta'ât-ı merkūmları der-uhde ve iltizâm idenlerden tahsîl olunmak üzere taraf-ı Mâliyye'den mü'ekked ahkâm-ı şerîfleri tahrîr ve müşedded mübâşirîn ile irsâl ve taksît mûcebince emr-i şerîfde ta'yîn ve tasrîh olunan meblağı kîseleyüp ve mührleyüp ber-vech-i ta'cîl mevâcib-i mezbûr içün Rikâb-ı hümâyûn Hazînesi'ne |240b| bir gün evvel irsâl ve teslîm olunmak üzere fermân olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 20 şehr-i Ramazân sene 1102.

Âstâne-i sa'âdet'den sefer-i hümâyûna hareket vâkı' oldukda Edirne menzilgâhına gelince vâkı' olan menâzilde Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağının ve dâ'ire-i Sadr-ı âlî'nin ve ahâlî-i Dîvân ve sâ'ir sefer-i hümâyûna me'mûr olan-

ların menâzilde rûz-merre ta'yînâtları içün lâzım ve iktizâ iden zahîre nüzül emîni olan Ahmed Ağa ma'rifetiyle mübâya'a ve menâzil-i merkūmînde hâzır u âmâde ve der-anbâr olunmuş iken zahîre-i merkūmdan ta'yînât-ı mezbûrân içün tevzî' ve masraf olunandan mâ'adâ fazla ve menzil-mânde kalan ṣa'îr ve dakīkdan nüzül emîni müşârün-ileyh Ahmed Ağa ma'rifetiyle tahrîr ve defter olunup fürûht olunmak üzere rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr Vekîli Ali Efendi'ye Ordu-yı hümâyûn tarafından irsâl olunup ve menâzil-i mezbûrlardan Bergos ve Karıştıran ve Çorlı ve Kınıklı ve Silivri ve Büyükçekmece ve Küçükçekmece menzillerinde menzil-mânde kalan zahîre bi'l-cümle dört bin seksen sekiz kîle ṣa'îr ve bin üç yüz yetmiş sekiz kîle dakīk olup zikr olunan menzil-mânde zahîreleri zâyi' ü telef olmamak içün narh-ı rûzî üzere ma'rifet-i şer'ile ve ta'yîn ve irsâl olunan mübâşir ma'rifetiyle fürûht olunmak içün taraf-ı Mâliyye'den ahkâm-ı şerîfeleri |**241a**| tahrîr olunup nüzül emîni tarafından vekîl olan Halîl Ağa'ya teslîm olunup narh-ı rûzî üzere ṣa'îri menâzil-i merkūmînde vâkı' hâncı tâ'ifesine ve dakīkı tâ'ife-i habbâzîne fürûht olunup hâsıl olan akçası rikâb-ı hümâyûnda Hazîne-i âmire'ye teslîm olunmak üzere sipâriş ve fermân buyuruldı.

İnhidâm-ı Dekâkîn-i Çadırcıyân Der-Şehr-i Edirne: Mahmiye-i Edirne'de vâkı' Bezistân'a karîb "Çöplice Hânı" dimekle meşhûr u ma'rûf hân-ı atîkın etrâfı ekseriyâ dekâkîn-i çadırcıyân olup hikmet-i Hudâ yevm-i merkūmda vakt-i zuhrda miyân-ı sakaf-ı dekâkînden inhidâmlık ve şikestlik alâyimi zuhûrı ile münhedimlik sadâları peydâ ve nümâyân olup derûn-ı dekâkînde iclâs ve kâr ü kesb ile mukayyed olanlar habîr ü âgâh olup hareket ve derûn-ı dekâkînden firâr idince ondan mütecâviz dekâkîn-i çadırcıyânın sakafları ve kepenkleri münhedim olup zemîne bast ve hurd u hamîr olmuşdur. Bi-hamdi li'llahi te'âlâ bir ferde zararı isâbet itmemişdir. Bir rivâyetde "zelzele vukū' bulup te'sîr-i {ü} zelzeleden inhidâm oldı" deyü nakl eylediler. Garâ'ib bunda ki, vakt-i zuhrda halk-ı âlem bi'l-cümle bî-dâr iken ol vaktde vukū'-ı zelzeleye aslâ bir ferdin ıttılâ'ı hâsıl olmamışdır. Âkılân-ı firâset-karîn kavlince zelzelenin vukū'ı vâkı' olmayup ancak münhedim bulan dekâkînin binâsı mübâlağa ile |**241a**| köhne ve atîk binâ olduğundan nâşî inhidâmına bâ'is ü bâdî olduğuna haml eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 21 şehr-i Ramazâni'l-mübârek sene 1102.

Mahmiye-i Kostantiniyye mukābili Medînetü'l-Kahr'a muttasıl Tophâne-i ma'mûre'de dökilüp ba'dehû Tekirdağı İskelesi'ne sefâyin ile irsâl olunan hum-

bara dâneleri ve hâvan toplarının Tekirdağı'ndan Belgrad'a nakl ü îsâl olunması umûr-ı mühimmeden olmağla Tekirdağı ve etrâfında vâkı‘ kazâlardan kırk çift câmûs mübâya‘a olunup ve yirmi nefer dahi güdüci ücret ile tedârük olunmak üzere Ordu-yı hümâyûn'dan Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi tarafından rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr Vekîli Ali Efendi'ye hıtâben Dîvân tezkiresi vârid olmağın Tekirdağı kazâsından sekiz çift câmûs ve İnecik kazâsından iki çift câmûs ve Çorlı kazâsından beş çift câmûs ve Pınarhisârı kazâsından dahi beş çift câmûs ve Bergos kazâsından dahi kezâlik beş çift câmûs ve Baba-yı Atîk kazâsından dört çift ve Vize kazâsından dahi beş çift ve Kırkkilisa kazâsından altı çift câmûs ki, bi'l-cümle kırk çift câmûs olur, zikr olunan kazâ ahâlîlerinden mübâya‘a olunup ve her çift câmûs otuz beşer guruşa olmak üzere bahâları bin dört yüz guruş olmağla ve zikr olunan otuz beş guruşun on iki |**242a**| buçuk guruşluğı altun on iki buçuk guruşluğı pâra ve yüz yirmisi bir guruşa olmak hisâbı üzere on guruşluk mankur ki, her bir çift câmûs otuz beş guruşa olmak hisâbınca güçlü ve kuvvetlü ve tüvânâ kırk çift câmûs irsâl olunan nakd akça ile ve ta‘yîn olunan mübâşir ma‘rifetiyle bahâları bi't-tamâm ashâbına teslîm olunup bir akçaları ketm olunmamak üzere mübâya‘a olunmak içün huzûr-ı kā’im-makāmîye arz u telhîs olundukda mûcebince ahkâmı yazılmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın kırk çift câmûs ber-vech-i ta‘cîl mübâya‘a ve kabzına me’mûr olana teslîm olunup zikr olunan humbara dâneleri ve hâvan topları bir gün evvel taraf-ı Belgrad'a irsâl olunmakda gereği gibi takayyüd-i {ü} tâmm olunup avk u te’hîrden ve ihmâl [ü] müsâheleden be-gāyet ihtirâz olunmak üzere zikr olunan kazâların kādîlarına ve a‘yân-ı vilâyete hıtâben mü’ekked hükm-i hümâyûn tahrîr ve irsâl olundı. Ve mübâya‘a olunan câmûsları güdmek içün Tekirdağı kazâsından yirmi nefer güdüci tedârük ve ücretleri taraf-ı mîrîden virilmek üzere ihrâcı içün dahi bâ-fermân-ı âlî mü’ekked hükm-i hümâyûn tahrîr ve irsâl olunmuşdur. Ve bundan mâ‘adâ zikr olunan humbara dânelerinin ve hâvan toplarının mühimmâtları tahmîl ve Belgrad'a nakl içün Tekirdağı kazâsından on aded |**242b**| öküz arabaları üstlerü örtüli ve öküzleri kuvvetlü olmak üzere ihrâc ve Tekirdağı'ndan Edirne'ye gelince her bir arabaya dörder yüz akça ve Edirne'den Filibe'ye varınca altışar yüz akça ve Filibe'den Sofya'ya varınca kezâlik altışar yüz akça ve Sofya'dan Belgrad'a varınca bin dörder yüz akça ki, mecmû‘ı her bir arabaya üçer bin akça ücretleri taraf-ı mîrîden virilmek üzere ber-vech-i ta‘cîl on aded öküz arabaları ihrâc ve bir gün evvel ve bir sâ‘at mukaddem mühimmât-ı mezbûrlar tahmîl ve Belgrad'a nakli içün mü’ekked hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 22 şehr-i Ramazân sene 1102.

Tâ'ife-i Türkmân'dan sefer-i hümâyûna me'mûr müsellah ceng-âver altı bin nefer süvârî Türkmân tâ'ifesi Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt ârzûsuyla bölük bölük ve boy boy zâbıtları ve boy beyleri ile ibtidâları Edirne sahrâsına vâsıl ve Ordu-yı hümâyûn'a mütevâsıl olmak sevdâsıyla hergün gürûhen gürûh şehr-i Edirne'de vâkı' metânet ile meşhûr olan Mihal Köprüsi'nden mürûr u ubûrları vasat-ı köprüde sâhib-i büyût ve mütemekkin olup manzûr-ı dîdeleri olan bî-garaz müslimînden istimâ' olunmuşdur.

Muzâyaka-i Lahm-ı Ganem: Narh-ı hâkim üzere lahm-ı ganemin kıyyesi on sekizer akçada karâr-dâde olmuş iken bir mertebe muzâyaka-i lahm vâkı' olmuşdur ki, eyyâm-ı karîbelerde |**243a**| bu mertebe muzâyaka-i lahm-ı ganem bir ferdin manzûr-ı dîdesi olmuş değildir. Ve narh-ı hâkim böyle iken dekâkîn-i kassâbânda bulunan bi'l-cümle lahm-ı keçi olup mu'âlece içün lahm-ı ganem bulunmadı. Kıyâs oluna ki, "kuzı sarması" ta'bîr olunan ciğer-pâre yirmi beşer otuzar akçaya fürûht olunduğı tâlib-i ciğer olanlardan istimâ' olunmuşdur. Hâlâ ki, vakt-i zuhrdan sonra tâlib-i lahm olanların ekseri eser-i lahmı göremeyüp ramazân-ı şerîf olduğundan kat'-ı nazar hânesinde lahm tabh olunmayup birkaç gün sebzevât ile iftâr eyledükleri dahi istimâ' olunmuşdur. Fe-emmâ ekâbir erbâbı ki, pâre ile mu'âmele[70] iderler, mahsûs kassâbları olup ihtifâdan zenâbîl ile kassâb oğlanları lahm-ı ganemi sa'âdethânelerine vakt-i şâfi'îde vâsıl ve a'lâsından mütevâsıl itmekle her gün lahm-ı ganemin a'lâsından ekl ile zevk u safâda oldukları nümâyân olmuşdur. Fe-emmâ sebzevât ile iftâr idenlerden gāfil belki meclislerinde îrâd olunsa iğmâz-ı ayn iderler. Bâ-husûs bî-çâre ve derd-mend fukarâyı gör ki, her gün ciğer-pâre ile gün geçürürler. Fî-zamânînâ ahvâl-i ganem bilinmeğe muhtâcdır.

Beyt:

Eğer su'âl idersen bâğ-ı bezm-i yârânı
Mekân-ı zag ü zagandır nişîmen-i bülbül

Nesr: Hiç kimsenin kimseden haber ü âgâhı yok, نفسه نفسی[71] olmuşlar. Âlem bir özge temâşâdur gider.

70 Metinde معالمه şeklinde yazılmıştır.

71 Nefsühû nefsî; "Sadece kendi nefsim".

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER www.tiam.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 23 şehr-i Ramazân sene 1102. |243b|

Ordu-yı hümâyûn'un Edirne sahrâsı muhayyemgâhından hareket ve azîmetleri vukū' bulalı yedi gün mürûr idüp, kat'-ı menâzil ve tayy-i merâhil iderek yevm-i merkūmda menzilgâh ta'yîn olunan kasaba-i Filibe muhayyemgâhına vusûl ve hayme-i {ve} reng-â-reng ile Sahrâ-yı Filibe'ye nüzûlleri istimâ' olunmuşdur. Mukaddemâ tertîb-i menâzil tahrîr ve defter olundukda Filibe menzilgâhında üç gün meks ü ârâm olunmak üzere ta'yîn olunmuş idi. Hâliyâ rivâyet-i âharda istimâ' olunduğı üzere muhayyemgâh-ı Filibe'de meks olunup ve ramazân-ı şerîfi itmâm ve salât-ı îd-ı ekberi menzilgâh-ı merkūmda edâ eylemek üzere meks ü ârâmları karâr-dâde olduğı nakl ü rivâyet olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 24 şehr-i Ramazân sene 1102.

Âstâne-i sa'âdetden taraf-ı Edirne'ye hareket-i hümâyûnun bâ'is ü illeti mukaddemâ bir mikdâr zikr olunup ve tarîk-i mevâlîden küfrân-ı ni'me olanların dahi nefy-i beled olduklarının zikri sebkat itmiş idi. Ammâ esahh rivâyet bu minvâl üzere nakl olunmuşdur ki, pâdişâh-ı âlem-penâhın mizâc-ı pür-imtizâcları mübâlağa ile nâ-hôş olup ve emrâzlarına hukemâ-yı hikmet "istiskādan inkıbâza mübeddel maraz-ı müşeddet" deyü ta'ayyün eylemişler idi. Ve lâkin vücûd-ı mükerremleri gāyetü'l-gāye za'fa mübeddel olup ve maraz-ı inkıbâzları mübâlağa ile iştidât bulduğundan ser-cerrâhân-ı hâssa olan Nûh Çelebi'nin |244a| kavl-i mücerr[ed]i ve takrîri üzere "emrâz-ı pâdişâhîye şimden sonra mu'âlece be-gāyet müşkil olmuşdur. Zîrâ ilâc-pezîr olan emrâz vâdîsinden hurûc eyledi" deyü mukaddemâ mu'âleceden acz üzere garîbâne ve iftirâkāne şâkî olduğı nümâyân olmuş idi. Ve ahvâl-i âlem ve etvâr-ı kevn ü mekân gayri gûne olmak iktizâ ider ise umûr-ı ahvâl-i cülûsda münâzi'ün-fîh vukū'ından zât-ı râbi' nefy-i beled ve kīl ü kāl-i cülûs ahvâli men' ü sedd olunmuş iken tedârük-i eshel ile sükûn bulan şerâre tekrâr âteş-efrûz olmakdan ihtirâzen taraf-ı şehr-i Edirne ki, taht-ı kadîmdir, hareket-i hümâyûn iktizâ eylemiş idi.

Vefât-ı Sultân Süleymân Hân bin Sultân İbrâhîm Hân: Çûn ki bu âlem-i fânî kimseye değildir bâkī, ezel-i azâlde mukadder olan elbette zuhûra gelse gerekdir. Verâ-i perdeden âşikâr olsa gerekdir. Bu cihân nâyine kadem basan elbette bir gün rıhlet itse gerekdir. Ebû Ali Sînâ gibi hikmet-şinâs bu derde çâre idemedi. Eflâtûn-ı hikmet-âmîz ve Aristetalis-i pür-perhîzlerin[72] ecel dermâ-

72 "perhîz (پرهيز)" kelimesi metinde "pehrîz (پهريز)" şeklindedir.

nında aczleri âşikâre olduğundan mâ'adâ İskender ki, pâdişâh-ı rub'-ı meskûn olup şarkdan garba ve Kāf'dan Kāf'a hükmi cârî iken âteş deryâsın mürûr ve zulemât vâdîsi ile kûh-ı billûrı ubûr idüp nûş-ı âb-ı hayât ârzûsuyla ecele dermân itmeğe |**244b**| sa'y-i belîğ itmiş iken ne vusûl-i âb-ı hayât ne imkân ve def'-i memât mümkinâtdan olmaduğı eclden ferâgat tarafın evlâ gördi.

El-kıssa: Pâdişâh-ı Süleymân-vücûd nesîm-i lutf ile besîm olan ezhâr gibi küşâde-i hâtır iken sarsar-ı kahrile gonca gibi şâhından kopup mahmiye-i Edirne'ye vusûllerinden sonra emrâz-ı muhtelifü'l-elvânları ki, hukemâ-yı hikmet-âmîzîn "istiskādan mübeddel inkıbâz-ı şedîdü'l-emrâz" deyü ta'yîn eylemişler idi, yevmen fe-yevmen iştidâd bulup ve hukemâ-yı Eflâtûn-hikmet ve cerrâhân-ı Selmân-ma'rifet mu'âlecelerinde kemâl-i mertebe takayyüd ü ihtimâmdan sonra me'yûsü'l-hayât oldukları şüyû'-ı nâsdan pinhân ve ihtifâ olunmuş idi. Ammâ çûn mutlak nüfûs-ı beşer kabza-i ecele düşer.

Beyt:

Tahtadan köprü olupdur bize tâbût-ı ecel
Yolumuz uğrağıdır cümlemiz andan geçerüz.

Nesr: mefhûmunca Kāf'dan Kāf'a hükm iden pâdişâhân-ı İskenderân bu derde ilâc bulamadılar. Ve hukemâ-yı Aristetalis-i pür-hikmet hendese-i nerdübân ile eflâke yol bulup ecel def'ine bir tedbîr idemediler. Gerek şâh ü gedâ ve gerek fakīr ü ganî dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve gamm-ı ferdâyı ferâmûş idüp er kişi niyyeti ile seng-i musallâda karâr-dâde olması emr-i mukarrerdür. Çûn ki pâdişâh-ı merhûm yirmi günden mütecâviz idi ki, iştidât-ı emrâzdan |**245a**| sâhib-i firâş olmuşlar idi. Ve hukemâ-yı hikmet-âmîzin ta'yîn eyledükleri emrâz cihetinden me'yûsü'l-hayât olmuşlar idi. Bâ-husûs Hayâtîzâde ki, ser-etıbbâdır, perhîz-i âb ile emrâz-ı mezbûr vücûd-ı pâdişâhîde mübâlağa ile iştidât bulmasına bâ'is ü bâdî olup [73]" كُلُّ. مَنْ. عَلَيْهَا. فَانٍ " muktezâsınca vakt-i irtihâlleri hulûl ve sâ'at-i intikālleri vusûl bulmağın vakt-i şâfi'îde terk-i âlem-i fânî ve azm-i mülk-i bekā-yı câvidânî ile rûh-ı pür-fütûhları kafes-i tenden pervâz ve hâzin-i ervâh ile demsâz oldukları mukarrer olmağın dârü'l-fenâdan dârü'l-bekāya irtihâlleri beyne'n-nâs şüyû' bulmakdan ve fitne vü âşûb âteş-efzûn olmakdan ihtirâzen pinhân olunup ihtifâdan taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a serî'an ve âcilen menzil ile i'lâm olunup Ordu-yı hümâyûn tarafından haber vürûd bulunca pâdişâh-ı merhûmun azm-i âlem-i mülk-i bekā-yı câvidânî

73 "Yer yüzünde bulunan her şey yok olacaktır", Kuran-ı Kerim, Rahman 55/26.

eyledüğin ihtifâ üzere pinhân ve ahvâl-i cülûs-ı pâdişâhî Ordu-yı hümâyûn tarafından haber vârid olunca te'hîre ta'lîk olunmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* pâdişâh-ı merhûmun taksîrâtın deryâ-yı rahmetinde mahv idüp firdevs-i a'lâda hûr [u] gılmân ile makām-ı âlî ihsânı ile rûh-ı pür-fütûhların şâd ü handân eyleye. Rahmetu'llahi aleyhi rahmeten vâsı'a. |**245b**| Pâdişâh-ı merhûmun ne görinürde şâhları ve ne berg ü bârından bir yâdigârı kaldı.

Beyt:

Gömdi ol servi hâke dest-i fenâ
Nahl-i maksûdumun işi bitdi.

Nesr: Merhûm ve mağfûrun taht-ı evreng-i Süleymânî üzere cülûsları bin doksan dokuz senesi mâh-ı Muharreminin gurresi vâkı' olan Yevmü'l-hamîsde vukū' bulup ve rûh-ı pür-fütûhlarının azm-i âlem-i mülk-i bekā-yı câvidânî ve "ارجعی"[74] emrine imtisâl idüp hâzin-i ervâha teslîmleri bin yüz iki senesi Ramazân-ı şerîfinin yirmi dördünci Yevmü'l-hamîsde vâkı' olmağla bu takdîrce taht-ı evreng-i şehinşâhîde müddet-i saltanatları üç sene ve dokuz şuhûrdan beş gün noksân olmuş olur.

Mısra':

Unudurlar seni bî-çâre hemân ölmeyügör

Nesr: mefhûmunca makbûlân-ı nedîmân-ı mukarrebân-ı şehinşâhî ve ağayân-ı muhteremân-ı cihân-bânî ve vükelâ-yı devlet-i şehriyârî ve erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat bâ-husûs gılmânân-ı enderûn-ı hâssa bi'l-külliye ferâmûş ve cülûs-ı pâdişâh-ı cedîd iddi'âsına azîmet ve bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem bey'at umûrunda cüst ü cûya iştigāl gösterdiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 25 şehr-i Ramazân sene 1102.

Çûn ki dünki gün pâdişâh-ı merhûmun azm-i âlem-i mülk-i bekā-yı câvidânîye hırâmları pinhân ve Ordu-yı hümâyûn tarafına i'lâm içün |**246a**| menzil ile irsâl olunan ulak tahtgâh-ı Edirne'ye vusûl ve mukaddemâ müşâverede müttefakun-aleyh ile karâr-dâde oldukları minvâl üzere Sultân Ahmed Han'ın cülûs-ı pür-iclâsları içün haber-i sahîhü'l-ittifâk rikâb-ı hümâyûnda mevcûd[75]

74 (اِرْجِعِي اِلٰى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً) Kuran-ı Kerîm, Fecr 89/28'den: "Dön Rabbine, ondan razı ve hoşnut olarak".

75 Metinde " موجون " şeklindedir.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tubа.gov.tr

olan vüzerâ ve ulemâya vâsıl ve emr-i cülûs sıhhate mütevâsıl oldukda ahvâl-i cülûs umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olup zuhûr ve âşikâre ile vücûda gelüp bey‘at olunmak üzere niyyet ve müttefakun-aleyh oldukları hâlde sarây-ı sultâniyeye azîmet kılındı.

Vukū‘ Şuden-i Cülûs-ı Hümâyûn es-Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân Ahmed Han ibn Sultân İbrâhîm Han *-ebbeda'llahu ömrühû ve devletühû ve saltanatuhû ilâ âhiri'd-devrân-*. Âmîn yâ Mücîbe's-sâ’ilîn.

Ordu-yı hümâyûn tarafından haber-i meserret-eser vusûl bulduğı hînde kā’im-makām-ı âlî-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Ali Paşa ve hızmet-i tuğrakeş-i pâdişâhî olan “Elmâs” lakab Vezîr-i mükerrem Mehemmed Paşa ve hazret-i nakībü'l-eşrâf ve hazret-i şeyhü'l-islâm ve kādî‘askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve mütemekkinân-ı mahmiye-i Edirne olan erbâb-ı müderrisîn ve ba‘zı mevâlî ve kādî-i şehr-i Edirne olan La‘lîzâde Efendi ve sâ’ir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat ve vekîl-i ağa-yı Bektâşiyân bi'l-cümle Sarây-ı Sultâniye'ye teveccüh ü azîmet idüp miyân-ı Meydân-ı Sarây-ı Sultânî'de müctemi‘ oldukdan sonra ağayân-ı mukarrebân-ı muhteremân-ı Harem-i |246b| hümâyûn'dan Dârü's-sa‘âde ağasına ve ağayân-ı arz-ı hümâyûndan Bâbü's-sa‘âde ağasına ve Hâsodabaşı olan ağaya ve mukarrebân-ı gılmânân-ı Enderûn-ı Oda-i Hâs'dan silahdâr-ı şehriyârîye ve çukadâr-ı cihân-bânîye ve sâ’ir zâbıtân-ı Sarây-ı Sultânî olan ağavâta umûr-ı iclâs-ı cülûs-ı hümâyûnı ifâde idüp nesîm-i revân-bahş-ı nefes-i gülşen-i cânı ve sebze-i çemen-zâr-ı zindegânî nakş-ı murâd-ı dil-i dostân-ı sadâkat-perver pes-i perde-i gaybdan ahsen-i sûret üzere cilveger ve ni‘met-i âfiyetde behredâr ve ârâmgâh-ı sıhhatde ber-karâr olan hil‘at-i bâlâ-yı taht-ı pîrâye-bahş-ı kāmet-i istihkākları lâyık u sezâvâr olan hanedân-ı Âl-i Osmân'dan Sultân Ahmed Han ibn Sultân İbrâhîm Han hazretlerinin cülûs-ı iclâs-ı hümâyûnları içün zât-ı mükerrem-sıfâtları âfitâb-ı âlem-tâb-misâl nümâyân ve tâlib-i bey‘at içün müctemi‘ân olan bendegâna cilveger olmalarında murâd u maksûdları müttefakun-aleyh üzere olduklarını ifâde ve i‘lâm itdüklerinde “sem‘an ve tâ‘aten” elkābıyla redd-i cevâb itdükden sonra kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve kā’ide-i tarz-ı şehinşâhî üzere Dîvân-ı âlî-şân-ı bülend-eyvânın nazarında ve Bâbü's-sa‘âde'nin cânib-i yemîninde taht-ı hümâyûn-ı murassa‘-baht vaz‘ olunup pâdişâh-ı Cem-câh Sultân Ahmed Han hazretlerinin |247a| taraf-ı yemîninde ağa-yı Bâbü's-sa‘âde ve taraf-ı yesârlarında ağa-yı ser-oda-i hâss ol pâdişâh-ı kerîmü'ş-şân Bâbü's-sa‘âde'den âfitâb-ı münîr gibi mülûkâne ve şâhâne ve levendâne zuhûr ü nümâyân olup vaz‘ olunan taht-ı hümâyûn-baht tarafına teveccüh ü azîmet buyurduk-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

larında nakībü'l-eşrâf hazretleri ol zât-ı azîmü'ş-şânı istikbâl ve dest-bûs-ı pâdişâh-ı enâm birle şeref-yâb olup edâ-yı farîza-i du'â-yı devlet ve ibkā-i vazîfe-i senâ-yı midhatden sonra nakībü'l-eşrâf hazretleri pâdişâh-ı âlî-tebârın mübârek koltuklarına girüp bi'z-zât taht-ı hümâyûn-bahta iclâs itdirüp cülûs-ı hümâyûnları vukū' buldukda ibtidâ nakībü'l-eşrâf hazretleri bey'at ve edâ-yı du'â-yı bey'atden sonra hazret-i şeyhü'l-islâm bey'at itdiler. Ba'dehû Kā'im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Ali Paşa ve ba'dehû hızmet-i tuğrakeş-i pâdişâhî olan "Elmâs" lakab Vezîr-i mükerrem Nişâncı Mehemmed Paşa ve ba'dehû kādî'askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve müderrisîn ve mevâlî ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat alâ merâtibihim bey'at idüp umûr-ı bey'at itmâmından sonra nakībü'l-eşrâf hazretleri tekrâr edâ-yı farîza-i du'â-yı devlet ve ibkā-i vazîfe-i midhatden sonra pâdişâh-ı rûy-ı zemîn hazretleri taht-ı hümâyûn-bahtdan[76] nüzûl ve enderûn-ı hümâyûna |**247b**| teveccüh ü azîmet buyurup Oda-i Hâs'da vâkı' taht-ı hümâyûna cülûs ve gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûndan ibtidâ silahdâr ağa ve çukadâr ve gulâm-ı dülbend ve cümle Hâsodalı ba'dehû Hazîne kethudâsı ve cümle Hazîneli ve ba'dehû Kilâr-ı âmire kethudâsı ve cümle Kilârlı ve doğancıyân ve Seferli bi'l-cümle alâ merâtibihim bey'at idüp itmâm-ı umûr-ı bey'atden sonra Harem-i hümâyûn'a muttasıl miyân-ı Meydân-ı Sarây'a nâzır "Mamak Kasrı" dimekle meşhûr ü müte'ârif kasr-ı hümâyûna teşrîf buyurdılar. Ve birâder-i ekberleri merhûm Sultân Süleymân-ı mağfûrun techîz ü tekfîni umûrı itmâm kılınup kasr-ı mezbûrun nazarında miyân-ı meydânda merhûmun na'ş-ı latîfleri seng-i musallâya vaz' olunup cümle vüzerâ ve ulemâ ve müderrisîn ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn ve sâ'ir huddâmân-ı Sarây-ı âmire ve miyân-ı meydânda bi'l-cümle hâzırûn olanlar edâ-yı salât-ı cenâze-i merhûm içün saf saf ârâste ve hâzır u âmâde olduklarında pâdişâh-ı rûy-i zemîn hazretleri dahi bi'z-zât kasr-ı hümâyûndan nüzûl ve edâ-yı salât-ı cenâze-i birâder-i merhûm içün saff-ı evvele vusûl buldukda er kişi niyyeti ile ve hünkâr imâmı imâmetiyle salât-ı cenâze-i merhûm edâ olundukdan sonra pâdişâh-ı merhûmun na'ş-ı latîfleri koçıya vaz' olunup teberdârân |**248a**|-ı Sarây-ı Atîk'dan ve huddâmân-ı Sarây-ı Sultânî'den hızmet-i na'ş-ı latîfe kifâyet mikdârı huddâmân ta'yîn olunup ve küçük mîrâhûr ağa cümleye nâzır nasb olunup merhûm ve mağfûrun na'ş-ı latîfleri taraf-ı Âstâne-i sa'âdete irsâl ve merhûme ve mağfûre Vâlide-i Sultân Mehemmed Han'ın Bâğçekapusı kurbünde Gümrükhâne'ye nâzır binâ ve hayrât ü hasenâtı olan câmi'-i şerîfe

76 Metinde " همايون تحتدن " şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tba.gov.tr

muttasıl türbe-i latîfde defn olunmaları sipâriş ve fermân buyurılup[77] ve üzerlerine âyîn-i selâtîn-i mâziye tarzı müceddeden sandukaları binâ ve kâfûrî şem‘-i aseller ile yalduzlı şem‘dânlar vaz‘ olunup ve re’s-i latîflerine mücevvezeleri mülûkâne üzere vaz‘ olunup ve vazîfe-i mu‘ayyene ile türbedâr ve muhâfızîn nasb ü ta‘yîn olunmak sipâriş ve fermân buyuruldı.

Târîh-i Nev-güfte-i Sırrî Efendi: Erbâb-ı Dîvân-ı hümâyûn'dan ekseriyâ taraf-ı mâliyyede târîhcilik manâsıbı ile istihdâm olunmuş ve kenâr defterdârlığından Cezîre-i Girid defterdârlığı rütbesine nâ’il olmuş tarîk-ı şu‘arâdan ve erbâb-ı me‘ârifden “Hâk-i Üsküdarî Sırrî Efendi” dimekle meşhûr ü müte‘ârif sühan-verin Sultân Ahmed Han hazretlerinin cülûs-ı hümâyûnlarına târîh olmak üzere nev-kasîde ihdâs idüp ve merhûm Sultân Süleymân'ın rıhletleri dahi derûn-ı kasîdede münderic olup in‘âm-ı pâdişâhî ümmîdi ile nev-zuhûr güftelerden |**248bb**|[78] olmağla ve sâ’ir erbâb-ı şu‘arânın nev-zuhûr târîhleri henüz zuhûra çıkmamağla ve müşârün-ileyh Sırrî Efendi'nin târîhi erbâb-ı ma‘ârif miyânında haylice pesendîde olmak hasebiyle mahalle münâsib olmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Güfte-i Sırrî Efendi:

Zâhir olmazdı hured-fersâ nice nakş-ı garîb
Ber-karâr olsaydı devr-i çarh nâkıs-ı tertîb

Bir veliyyü'l-ahd-i heft-iklîmi nâbûd eyledi
Çîde olmaz haşre dek gitdi bisât-ı tefrît

İtdi âhar cezm-i azm âlem-i mülk-i bekā
Han Süleymân bin İbrâhîm-i Süleymân-menkıbet

El yuyup âb-ı hâyât-ı müste‘ârîden hemân
Sâkıt oldı cism rağbetden libâs-ı âriyet

İtdi âhir[79] *“ ارجعی ” emrine idüp imtisâl*
Hâzin-i ervâha teslîm-i emânet âkıbet

77 Kenarda: Merhûm-ı mağfûrun na‘ş-ı latîfleri Âstâne’de Gümrükhân[e]'ye nâzır merhûme Vâlide-i Sultân Mehemmed Han’ın türbe-i şerîflerinde defn olunmak üzere sipâriş buyurulduğı istimâ‘ olunup tahrîr olunmuş idi. Ve lâkin merhûm ve mağfûrun türâbı ol mahallde olmayup merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Süleymân Han-ı evvelin câmi‘-i şerîfinde kendü vâlideleri kurbünde defn olundukları tahakkuk bulmuşdur.

78 Sayfalar numaralandırılırken vr. 248a’dan sonraki varağa sehven numara verilmemiş, sonra gelen varak 248b-249a şeklinde sürdürülmüştür. Bu eksik varak numarası 248bb ve 249aa şeklinde gösterildi.

79 (ارْجِعِي اِلٰى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً) Kuran-ı Kerîm, Fecr 89/28’den: “Dön Rabbine, ondan razı ve hoşnut olarak”.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Safha-i eyyâm-ı ömri tayy idüp dest-i kader
Eyledi tebşîr-i eltâf-ı bekāyı âhiret

Hûr ü gılmânile işret-sâz ola firdevsde
Sâgar-ı kevser be-keff derpîş-i nakl ve mağfiret

Âlem endûhile mâtem-sâz iken gör hikmeti
Zâhir oldı gün gibi bir merd-i hâtem-i mekremet

Makdemiyle mesned-i adli şeref-yâb eyledi
Han Ahmed ibn İbrâhîm-i vâlâ-menzilet

Pâdişâh-ı âlem ve sâhib-kırân-ı şark u garb
Zîb-i evreng-i sa'âdet rûh-ı cism-i saltanat

Matla'-ı mihr-i mekârim menba'-ı dûd-ı sehâ |**249aa**|
Mâh-ı gerdûn-atâ Hûrşîd-i evc-i âtıfet

Hamd kim târîkî-i gamdan halâs olup cihân
Tutdı âfâkı serâser tâb-ı nûr-ı meymenet

Gitmiş iken âlemin cânı yerine geldi hep
Buldı bi'l-cümle kulûb-ı nâs ferr-i tesliyet

Leyle-i kadre müsâdif oldı esnâ-yı cülûs
Îd ender-îd olup ahbâb itdi tehniyet

Ömr ü ikbâlin füzûn idüp Hudâ-yı lâ-yezâl
Zât-ı pâkile n'ola revnak-ı serîr-i ma'delet

Kudsiyân tebrîk idüp Sırrî didi târîhini
Ola Sultân Ahmed'e hâlâ mübârek saltanat

Erbâb-ı ma'ârifden olan şu'arâ katında haylice pesendîde nev-güftelerden nev-zuhûr târîh vâkı' olmuşdur.

***İbkā vü Mukarrer Şuden-i Kā'im-makāmlık*:** Vezîr-i mükerrem Ali Paşa çûn ki umûr-ı cülûs ve bey'at itmâm olup merhûm Sultân Süleymân'ın na'ş-ı latîfi defn içün taraf-ı Âstâne'ye irsâl olundı, mukaddemâ rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makām olan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya ke'l-evvel kā'im-makāmlık rütbesi ibkā vü mukarrer buyurılup taraf-ı pâdişâh-ı âlem-penâhdan hil'at-i post-ı semmûr ilbâsıyla mazhar-ı iltifât-ı hudâvendi-gâr-ı kâmkâra dûş olup mesned-nişîn-i sadâret-i kā'im-makāmî hızmeti sipâriş buyurılup mükerreren kat'-ı pâye ile ser-bülend ve ber-karâr kılındı.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

***İbkā vü Mukarrer Şuden-i Hızmet-i İftâ be-Ebû's-su'ûdzâde Mevlânâ Feyzullah Efendi*:** Hâliyâ Şeyhü'l-islâm Feyzullah Efendi hazretlerine |**248b**| hızmet-i iftâ ibkā vü mukarrer kılınup hil'at-i post-ı semmûr ilbâsıyla iltifât-ı pâdişâh-ı âlem-penâha mazhar vâkı' olup umûr-ı mesâlih-i ibâdu'llah ve fetvâ-i şerîfe hızmeti ke'l-evvel zât-ı şerîflerine lâyık u sezâvâr görilüp umûr-ı iftâ kendülere sipâriş buyuruldı.

***Tahtgâh-ı Kadîm Olan Edirne'de Cülûs Ahvâli*:** Mahmiye-i Edirne'de işbu târîhe gelince vukū' bulan cülûs-ı hümâyûn kütüb-i tevârîhde mastûr olduğı üzere ahvâl-i âlem nizâm ü intizâm üzere iken bu târîhe gelince hânedân-ı Âl-i Osmân'dan şehr-i Edirne'de iki def'a cülûs-ı hümâyûn vâkı' olup üçünci cülûs-ı hümâyûn hâliyâ pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin cülûs-ı hümâyûnlarıdır. Ve şehr-i Edirne'de taht-ı hümâyûn-bahta hânedân-ı Âl-i Osmân'dan ibtidâ cülûsları vukū' bulan Sultân Murâd Han-ı sânîdir. İkinci cülûs Ebû'l-feth ve'l-megāzî Sultân Mehemmed Han Gâzî cülûslarıdır. Üçünci cülûs-ı hümâyûn ki, işbu bin yüz iki mâh-ı Ramazân-ı şerîfinin yirmi beşinci Cum'a güni vakt-i zuhrda vukū' bulmuşdur ki, es-Sultân ibnü's-sultân es-Sultân Ahmed Han ibn Sultân İbrâhîm Han hazretlerinin cülûs-ı hümâyûnlarıdır. Ve bundan ma'adâ şehr-i Edirne'de birkaç def'a dahi cülûs vukū' bulmuşdur. Ve lâkin müttefakun-aleyh olmaduğundan gayri ahvâl-i âlem nizâm u intizâm üzere olmayup |**249a**| Yıldırım Bâyezîd Han'ın şehzâdeleri miyânında fetret-i ahavîn iktizâsıyla tegallüben cülûsları vâkı' olmuşdur. Ve lâkin karâr-dâde olmayup zâyi' ü telef ve baş ve cândan cüdâ olmuşlardur.

Târîh-i Solak-zâde: Sâhib-i erbâb-ı târîhden merhûm Solakzâde'nin tercemesi olan târîhde bu minvâl üzere tahrîr ü inşâ olunmuşdur ki, merhûm Yıldırım Bâyezîd Han mahrûse-i Burusa'da taht-nişîn-i evreng-i Süleymânî iken Âl-i Cengiz'den Timurleng zuhûrunda Yıldırım Han askeri ile Tatar askeri mukābele vü mukātele içün rû be-rû olup kalb ü cenâh ârâste ve yemîn ü yesâr saff-ı sufûf ile pîrâste olup harb u kıtâl ve ceng ü cidâl ma'rekesinde Yıldırım Bâyezîd Han'ın askeri münhezim olup asker-i Tatar gālib oldukda Yıldırım Bâyezîd Han esîr ü bend ve giriftâr-ı Timurleng olup mahbûs olduğı hâlde azm-i âlem-i mülk-i bekāya irtihâlinde fetret-i ahavîn-i Yıldırım vukū' bulup Emîr Süleymân ki, Yıldırım Han'ın evlâd-ı ekberidür, ol ma'rekeden istihlâs bulup vüzerâsı tedbîri ile Rûmili tarafına güzer idüp âlem ağyârdan hâlî olmaduğı hâlde tegallüben şehr-i Edirne'de cülûsları mukarrer olup ve memâlik-i Rûmili'ni kabza-i tasarrufa dâhil idüp vüzerâ vü ulemâ ve cümle kapu kulları ve sâ'ir erkân-ı devlet |**249b**| ve a'yân-ı saltanat tekmîl ve cümlesi kendüden

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

bey‘at itdükden sonra müstakıll pâdişâh olup Edirne hammâmlarında sîm ve sâkī dilrübâlar ile meclis-i îş ü işret ve zevk [ü] sohbet üzere gamm-ı ferdâyı ferâmûş ve sîm-endâm gonca-fem gül-deh[ân] sâkîler elinden bâde nûş idüp “istiklâlî pâdişâh oldum” deyüp bir cins mey-perest ayyâş ve bir kadeh bâde’i taht-ı {u} Çemşîd'e virmedüği ayân ü fâş idi. Ve muğbeceler elinden câm içmeği hoş görür idi. Her gün şehr-i Edirne hammâmlarının birinde minvâl-i meşrûh üzere mâh-rû tal‘at sâkîler ile îş ü işretde.

Ezîn-cânib, Mûsâ Çelebi ki, küçük birâderidir, Anadolı'da vâkı‘ şehr-i Tokad'da pâdişâh olan birâderleri Çelebi Sultân Mehemmed'in sâye-i himâyesinde âsûde-hâl üzere olup Çelebi Sultân Mehemmed Han ile gâh şehr-i Tokad'da ve gâh mahrûse-i Burusa'da meks ü ârâm üzere oldukları hâlde ittifâk bir gün meclis-i îş ü işret ve bezm-i sohbet mahallinde Mûsâ Çelebi meclisde kıyâm idüp ve kā’ide-i meclisâne Çelebi Sultân Mehemmed yâdına bir dolu câm nûş idüp recâ-gûne iltimâs ider ki, eğer bu bendelerinin iltimâsına müsâ‘ade buyurılup izn-i hümâyûnları olur ise Karamanoğlı'ndan ve İsfendiyâr'dan mutâlebe-i imdâd-ı asker ile Rûmili tarafına güzer idüp ve bî-edebâne vaz‘ u hareket iden |**250a**| birâderim Emîr Süleymân'ın saltanat ve devlet umûrunda tegallübesin men‘ ü def‘ ve ber-taraf idüp bu bendeleri taraf-ı şehriyârîden şehr-i Edirne'de kā’im-makām üzere zabt-ı {u} memleket itdükde hutbe ve sikke gene şehriyâr-ı âlemin nâm ü nâmîlerine olmak şartıyla müsâ‘ade ve izn-i hümâyûnlarını iltimâs itdükde Çelebi Sultân Mehemmed'in hâtır-ı {ü} âtırlarına hoş âyende ve pesendîde vâkı‘ olup iltimâsı kabûle karîn ve fikr ü firâsetine âferîn olunup iltimâsına müsâ‘ade ve izn-i hümâyûnları sudûr bulmağın ol hînde Mûsâ Çelebi Kastamonı tarafına azîmet ve İsfendiyâr'a[80] mülâkī ve ne husûs içün geldüğin i‘lâmdan sonra Karamanoğlı'ndan ve İsfendiyâr'dan imdâd-ı asker mutâlebesiyle on binden mütecâviz asker-i cerrâr tedârük ve hâzır ü âmâde itdüğin hâkim-i Eflâk istimâ‘ itmekle meger hâkim-i Eflâk'ın dahi Emîr Süleymân tarafından ve askerinden dilgîrliği olmağın cem‘iyyetgâh-ı Mûsâ Çelebi'ye haber-i meserret-eser irsâl ider ki, Emîr Süleymân'ın zulm ü ta‘addîsi def‘i içün taraf-ı Rûmili'ne teveccüh ü azîmetleri istimâ‘ olunmuşdur. Eğer Karadeniz'den güzer olunmak murâd olunur ise keştîhâ-i vâfire tedârük ve hâzır ü âmâde olunup taraf-ı Rûmili'ne güzerlerine mütekeffil olduğın |**250b**| i‘lâm ider. Mûsâ Çelebi dahi cem‘iyyet-i asker ile Samsun cânibine azîmet idüp hâkim-i Eflâk'ın hâzır u âmâde eyledüği keştîler ile Rûmili cânibine

80 Metinde “استفديار ” şeklinde yazılmıştır.

mürûr ve Nehr-i Tuna'dan ubûr idüp şehr-i Edirne'ye vâsıl ve bâğlar ucuna mütevâsıl oldukda Emîr Süleymân'ın vüzerâsı ve kapu kulları ve sâ'iri habîr ü âgâh oldukda harb ü kıtâle hâzır ü âmâde olmuşlar iken ve lâkin cümlesi Emîr Süleymân'dan rû-gerdân olup "hammâmlarda îş ü işret iden pâdişâhdan ve kullarını gözetmeyen şehriyârdan ne fâ'ide" deyüp cümlesi Emîr Süleymân'dan rû-gerdân oldukları hâlde bi'l-külliye Mûsâ Çelebi'ye mutâba'at ü inkıyâd iderler. Emîr Süleymân ise şehr-i Edirne Kal'ası'nın Keçeciler Kapusı hâricinde vâkı' hammâm-ı kebîrde sîm-ten ve gül-endâm sâkī dil-rübâlar ile üryân halvet-i hammâmda meclis-i îş ü işretde gāfil ahvâl-i âlemden bî-haber zevk u safâda.

Rivâyet olunur ki, Emîr Süleymân'ın vüzerâsı ve askeri Mûsâ Çelebi'ye mutâba'at ü inkıyâdlarına sebeb ü illet bu olmuşdur ki, vüzerâsından Koca Evrenos hammâmda halvet-i hâssına varup Mûsâ Çelebi'nin tegallübün ifâde eyledükde: "Behey koca lâlâ, bizi sıhhatimizden men' idersin. Mûsâ dedikleri oğlanda ne cür'et vardur ki benim üzerime gele. Koca lâlâmsın, yohsa senin mikdârını bildürürdüm" deyüp |**251a**| hammâmdan taşra iderler. Koca Evrenos taşra çıkdıkda "benim sözüm te'sîr eylemedi" deyü sekbânbaşı olan Hasan Ağa'ya "sen dahi ahvâli i'lâm eyle" deyü ibrâm iderler. Sekbânbaşı Hasan Ağa hammâma duhûl idüp: "Pâdişâhım, îş ü işret mahalli değildir. İş işden geçdi. Küçük birâderin Mûsâ Çelebi bâğlar kenârına irişdi. Asker senin kudûmüne muntazırdır. Hammâmdan çık, rikâba süvâr ol ki düşmene karşu varup ceng ü cidâl ile def'-i düşmen idelim" didikde: "Bizi râhatımıza komayorsuz. Senden evvel gelene hôd cevâb virildi. Mûsâ didikleri tabancamız altında büyiyan bir oğlan. Neye kādir ola kim benim istirâhatime mâni' olursuz?" deyü sekbânbaşıya darb itdirdükden sonra sakalın tıraş itdirdüp hammâmdan taşra iderler. Derd-mendin saçı sakalı yok, hammâmdan feryâd ile çıkup: "Bize böyle pâdişâh gerekmez. İşte ben kendüm Mûsâ Çelebi'ye mutâba'at itdüm. Beni isteyen gelsün" deyüp gitdükde kapu kulları çûn ki ağalarının Emîr Süleymân'dan rû-gerdân olup Mûsâ Çelebi tarafına azîmetin gördüklerinde hemân ağaları ardınca Mûsâ Çelebi tarafına teveccüh ve bey'at iderler. Sâ'ir vüzerâ ve askeri bu ahvâli müşâhede itdüklerinde, bağı kırılmış tesbîh gibi anlar dahi biri biri ardınca |**251b**| Mûsâ Çelebi tarafına azîmet ve cümlesi mütâba'at iderler. Çûn ki cümle kapukulunun ve sâ'ir vüzerâ ve askerin Mûsâ Çelebi'ye mutâba'atları hammâmda Emîr Süleymân'a vâsıl ve Mûsâ Çelebi'nin tegallübi sem'ine mütevâsıl oldukda ayruk karâra mecâli olmayup istihlâsa ilâc tedârükinde olup yanında olan mukarrebleri her ne hâl ise rikâb tedârük idüp bir iki

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mukarrebi ile ve birkaç huddâm ile karârı firâra tebdîl idüp hammâmdan firâr iderler. Mûsâ Çelebi mahmiye-i Edirne'yi bi'l-külliye zabt u rabt itdikden sonra Emîr Süleymân'ın cüst ü cûsuna mu'temedün-aleyh âdemler ta'yîn idüp Emîr Süleymân'ı aramakda ve Solakzâde'nin tercemesinde tahrîri üzere bu hilâlde hikâyât ü havâdisât-ı garâyibât gāyetü'l-gāye çokdur. Ve lâkin tatvîl-i kitâbet olmakdan ihtirâz olunup ancak netîce-bahş olan ahvâl-i hikâyât ü havâdisât istihrâc olunup tahrîr olunmuşdur.

El-kıssa: Emîr Süleymân irtesi gün Edirne nevâhîsinden Çöke nâhiyesinde vâkı' kurâlardan Düdükçi ismiyle müsemmâ olan kurâda ahz olunup ve Mûsâ Çelebi fermânıyla ol karyede defter-i a'mâli dürilüp azm-i âlem-i mülk-i bekāya vâsıl ve rûh-ı pür-fütûhları zümre-i şühedâya mütevâsıl |**252a**| oldukdan sonra na'şını mahrûse-i Burusa'ya irsâl eyledi. Ammâ garâbet bunda ki, Mûsâ Çelebi şehr-i Edirne'de tegallüben cülûs idüp taht-nişîn oldukda birâder-i ekberi olan Çelebi Sultân Mehemmed Han ile olan ahd ü mîsâkı ferâmûş ve ikbâl-i devlet ü saltanat ile mest ü medhûş olup hutbe ve sikkeyi kendü nâmına icrâ idüp Çelebi Sultân Mehemmed tarafın ferdâya saldı. Çûn ki Mûsâ Çelebi'nin ahd ü mîsâkı ferâmûş itdüği Çelebi Sultân Mehemmed'in mesmû'ı oldukda bi'l-âhire Mûsâ Çelebi üzerine sefer iktizâ itmekle İznikmid kādîsı olan Mevlânâ (Boş) Kostantiniyye kayseri ile kadîmden dost ve âşinâ olmağla mevlânâ-yı müşârün-ileyhin vâsıtasıyla dostluğa binâ'en kayser-i Kostantiniyye'nin imdâd keştîleri ile Üsküdar'dan Çelebi Sultân Mehemmed Han Beşiktaş'a güzer idüp ve Çatalca üzerinden Edirne tarafına teveccüh ve Mûsâ Çelebi üzerine azîmet eyledi. Çûn ki Çelebi Sultân Mehemmed Edirne'ye karîb geldi, Mûsâ Çelebi askeri ile Sultân Mehemmed'i karşulayup mukābele vü mukātele vukū'unda Çelebi Sultân Mehemmed'in tarafı tegallüb idüp Mûsâ Çelebi askeri inhizâm bulmağın ve bu hilâlde mahall-i ma'rekegâhda Mûsâ Çelebi ahz olunup defter-i a'mâli |**252b**| dürilüp rûh-ı pür-fütûhları zümre-i şühedâya ilhâk ve birâderi Emîr Süleymân'ın âh ü enînine mülhak vâkı' olup bunun dahi na'şı Burusa'ya irsâl olundı.

Mısrâ':

Her ne sanursan eşine hep başına gelse gerek.

Nesr: Fetret-i ahavîn bi'l-külliye mündefi' olup Çelebi Sultân Mehemmed Han bilâ-nizâ' müstakıl olmuşdur. Ve Edirne'de cülûsları tegallüb-i fetret cülûsıdır. Asıl cülûsları değildir. Zîrâ Çelebi Sultân Mehemmed'in ibtidâ cülûsları şehr-i Tokad ile mahrûse-i Burusa'da vâkı' olmuşdur. Ve Sultân Mustafâ nâm birâderi

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ki, ma'reke-i Timurleng'de nâ-bûd ü nâ-peydâ olup hayât ü memâtından nâm ü nişan zuhûr itmemiş iken Mûsâ Çelebi vak'asından birkaç sene sonra Rûmili'nde vâkı' Silistre sancağına tâbi' Deliorman semtlerinde Dobruca içinde "Sultân Mustafâ'yım" deyü bir mechûlü'n-neseb zuhûra gelüp ol tarafda mîrî mâl tahsîl iden mültezimlerin tahsîl eyledükleri mâl-ı mîrîyi ahz ü celb idüp nice fitne vü fesâddan sonra bir echeli kādî'asker nâmına ve bir bâtılı vezîr-i a'zam nâmına kā'im itmiş iken Çelebi Sultân Mehemmed Han kuvvet-i kāhiresiyle ele getürüp hakkından gelmeyince müstakıl pâdişâh olmamışdır. Bâhusûs Karamanoğlı didikleri kaltaban ve hîlekâr ahd-şiken birkaç def'a |**253a**| isyân alemine küşâd virüp ve her bâr mağlûben Çelebi Sultân Mehemmed'in dâm u bendine birkaç kere giriftâr olup tevbekâr oldukça şefekat-i şehriyârî zuhûra gelüp terahhuman âzâd ve memleketin kendüye ibkā vü mukarrer kılınup bend ü giriftârlıkdan istihlâs buldukça ahd-şikenliği elden komayup: "Bizim hânedân-ı Âl-i Osmân ile mâcerâmız mine'l-mehd ile'l-hadddir" deyü cevâb virirdi. El-hâsıl Çelebi Sultân Mehemmed'in asrında Karamanoğlı'nun ahd-şikenliği münfekk olmamışdur deyü erbâb-ı târîhden olan merhûm Solakzâde'nin târîh-i tercemesinde mastûr ü mukayyeddir. Hâliyâ hânedân-ı Âl-i Osmân'dan şehr-i Edirne'de müstakıllen cülûsun üçünci def'asıdır ki, pâdişâh-ı cihân-tâb es-sultân ibnü's-sultân es-Sultân Ahmed Han-ı sânî ibn-i Sultân İbrâhîm Han hazretleridir. *Ebbeda'llâhu ömrühû ve devletühû ve saltanatühû ilâ âhiri'd-devrân*. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn.

Hâliyâ pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri hânedân-ı Âl-i Osmân'dan yirmi dördünci pâdişâh-ı taht-nişîn-i evreng-i Süleymânî olup müstakıllen zât-ı şerîflerinin cülûs-ı hümâyûnları mahmiye-i Edirne şehrinde vukū' bulmuşdur. Hemân Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti pâdişâh-ı rûy-i zemîn hazretlerinin kudûm-i meymenet |**253b**|-hümâyûnların mübârek idüp eyyâm-ı adâlet-unvânlarında niçe feth ü fütûhât cismiyle ihsân idüp re'âyâ vü berâyâ fukarâ üzerine adl ü dâdları sâye-endâz olmakdan hâlî ve berî olmaya. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn.

***Fermân Şuden-i Hakk-i Hâtem-i Pâdişâh-ı Âlem-penâh*:** Çûn ki emr-i bey'at itmâm ve merhûm Sultân Süleymân'ın na'ş-ı latîfleri defn olunmak içün taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e irsâl olundı, ol hînde pâdişâh-ı rûy-i zemîn hazretlerinin ism-i şerîflerine mutâbık hâtem-i pâdişâhî hakk olunmak umûr-ı mühimme-i devletden olmağın tâ'ife-i hakkâkândan erbâb-ı ma'ârif "Hakkâk Dürrî" dimekle meşhûr u müte'ârif hakkâki kethudâ-yı Hazîne-i Enderûnî tarafından Sarây-ı Sultâniye'ye ihzâr ve altun zemîn üzerine pâdişâh-ı Cem-câhın ism-i şerîflerine mutâbık üç kıt'a hâtem-i pâdişâhî hakk olunmak üzere fermân-ı

hümâyûn sudûrını ifâde olundukda mûmâ-ileyh Hakkâk Dürrî didikleri zât-ı nahîf ve kösec var kuvvetin bâzûya getürüp mahâretin izhâr ve altun zemîn üzerine üç kıt‘a hâtem-i pâdişâhî hakk itdükde pesendîde olunan hattlar olmağın câ’ize nâmıyla atiyye-i pâdişâhî yüz altmış esedî guruş i‘tâ vü ihsân olunmağın bî-çâre Dürrî |**254a**| hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl idüp mesrûr ü handânlıkdan şâd-merg mertebesin mürûr eyledüği nakl olunmuşdur.

Evsâf-ı Hilye-i Sultân Ahmed Han-ı Sânî İbn-i Sultân İbrâhîm Han: Orta boylu küşâde ve güler yüzlü açık kara kaşlu siyâh gözlü ve cism-i latîfleri ne mücessem ne nahîf tenâsüb-i a‘zâ ile mükemmel kadd ü kāmet ve muhteşemâne hey’et cünbüşleri şâhâne ve hareketleri mülûkâne ve levendâne ve nigâhları Rüstemâne ve amâmeleri pâdişâhâne ve telaffuz-ı kelâmda bî-pervâne ve evzâ‘ ü etvârları müsta‘idâne ve peder-i büzürgvârları merhûm ve mağfûr Sultân İbrâhîm Han'a müteşâbihâne ve lihyeleri cülûs-ı hümâyûnları vukū‘ bulduğı gün sünnet üzere salıvirilmiş ve lihye-i mübârekleri başında câ be-câ sefîd alâyimleri zâhir bir pâdişâh-ı âlî-rif‘at ve hudâvendigâr-ı bülend-himmet olup harekât ve sekenâtları selâtîn-i mâziyeden ammûları olan merhûm ve mağfûr Sultân Murâd Han-ı râbi‘ vâdîleri nümâyân ve râygân mülâhaza olunur. Hemân Rabbü'l-âlemîn cenâbından niyâz-menddir ki, hemîşe hûrşîd-i âlem-tâb gibi vücûd-ı pâklerin gerd ü serd-i eyyâmdan sâlim ve vücûd-ı pür-cûdların sebze-zâr-ı âleme serâser sâye-güster ve nihâl-i mevzûn-ı sa‘âdet-makrûnları tünd-bâd-ı {ü} belâdan mahfûz u masûn |**254b**| eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve yâ Mucîbe's-sâ’ilîn.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 26 şehr-i Ramazâni'l-mübârek sene 1102.

Çûn ki dünki gün cülûs-ı hümâyûn vukū‘ bulup ve emr-i bey‘at itmâm olup Şeyhü'l-islâm Feyzu'llah Efendi ile Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya hil‘at-i post-ı semmûr ilbâsıyla merâtib-i âliyeleri ibkā vü mukarrer kılınup, iltifât-ı pâdişâh-ı Cem-câha mazhar vâkı‘ olup ser-bülend ü ser-firâz kılınup mesrûr-ı handân oldılar. Ba‘dehû Ordu-yı hümâyûn ahvâli takayyüd olunmak umûr-ı dîn [ü] devletden olmağın ahz-ı {ü} intikām-ı düşmenân-ı dîn-i mübîn içün sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmet üzere olan Vezîr-i a‘zam ve Serdâr-ı ekrem Fâzıl Mustafâ Paşa hazretlerinin dahi sadâret-i uzmâları ibkā vü mukarrer kılınmak içün pâdişâh-ı heft-kişverin eltâf-ı kerem-i amîmeleri cûş ve in‘âm [u] ihsân-ı firâvânları hurûş idüp kılıç kaftân ta‘bîr olunan mevâd ki, kānûn-ı pâdişâhîdir, hâzır u âmâde olunmasıyçün fermân-ı hümâyûn sudûr bulup ve “Lâlâm Mustafâ Paşa'ya irsâl olunacak atiyye-i pâ-

dişâhânem manzûr-ı hümâyûnum olmak içün huzûr-ı hümâyûnuma arz ve ihzâr oluna" deyü mükerreren fermân-ı hümâyûnları sâdır olmağla Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Ali Paşa, Defterdâr Vekîli Ali Efendi ma'rifetiyle ser-hâzin-i bîrûnı da'vet ve Hazîne-i âmire-i Bîrûnî'de mevcûd olan mücevher |255a| şemşîr ve murassa' sorguc ve hil'at-i post-ı {u} semmûr ihrâc ve izz-i huzûr-ı şehriyâr-ı âlî-câha arz olundukda şemşîr-i mücevher ile sorguc-ı murassa' pesendîde-i pâdişâhî olup ve lâkin hil'at-i post-ı semmûr pesendîde-i şehriyârî olmamağla tebdîl içün fermân-ı hümâyûn buyurulmağın ağa-i Dârü's-sa'âde'nin meger pesendîde olunan semmûrlardan olmak üzere bir a'lâ semmûrı mevcûd olmağın izz-i huzûr-ı pâdişâh-ı âlî-câha arz olundukda mesned-nişîn-i sadâret-i uzmâya lâyık u pesendîde olan post-ı semmûrdan olduğı nümâyân olmağın bir a'lâ hil'at-i fâhireye vaz' olunmak bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla mûcebince bir a'lâ hil'at-i fâhireye vaz' olunup şemşîr-i mücevher ve sorguc-ı murassa' birle taraf-ı Sadr-ı âlî'ye irsâl olunmasıyçün hâzır u âmâde kılındı.

Altun ve Guruşun Râyic Olması Husûsunda Sâdır Olan Fermân-ı Âlî: Ehl-i sûk miyânında mankur husûsı içün münâzi'ün-fîh vukū' bulup bâ-husûs hırfet-i kassâbân ve tâ'ife-i habbâzân "mankur ahvâlinde sermâyemize küllî zarar müterettib olduğundan mâ'adâ yaylaklarda sâhib-i ağnâm olan tâ'ife-i Yörük ve tüccâr olan celebler mankura i'tibârları olmayup ve altuna nazar itmeyüp aynî esedî mutâlebe itmeleri ile sermâyemize isâbet-i zarardan mâ'adâ koyun mübâya'a ve tedârüki düşvâr olmuşdur" deyü nizâ'da |255b| hırfet-i habbâzân ise "tâ'ife-i bâzergân ve erbâb-ı muhtekir altun ile esedî olmadukça metâ'ları olan hıntanın yüzin göstermezler. Ve sülüs ü sülüsân hisâbı üzere mankura rağbet itdükleri hâlde bir altuna beş yüz mankur ve bir esedîye iki yüz mankur mutâlebe itmeleri ile bu takdîrce sermâyeye nısfiyyet üzere zarar râygân ve âşikâre iken yine hınta ile ağnâmın tedârüki müşkil" deyü nizâ'da ve sâ'ir ehl-i sûkın kezâlik her hırfet metâ'ına göre ahvâl-i mankurdan nizâ'da iken Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Ali Paşa'ya taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'dan emr-i âlî-şân vârid olup mazmûn-ı {u} münîfinde hâliyâ beyne'n-nâs ihtifâdan râyic olduğı üzere frengî altun dört yüz mankura ve şerîfî altun üç yüz altmış mankura ve esedî guruş yüz altmış mankura ve hâlisü'l-ayâr pâra dörder mankura sûk-ı sultânîde beyne'n-nâs râyic olup ziyâde ve noksâna teklîf idenlerin haklarından gelinmek üzere Ordu-yı hümâyûn tarafından vârid olan emr-i âlî-şânda tasrîh olmağın emr-i âlî-şân mûcebince râyic olmak üzere Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Ali Paşa'nın münâdiyâna fermânı üzere Bezistân-ı Edirne'de ve Üçşerefeli ve

TÜRK DİL KURUMU TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Eski Câmi‘ pîşgâhında ve derûn-ı ârastede ve Alipaşa Çârşûsu'nda münâdîler nidâya âgāz idüp “altun ve esedî |256a| guruş ve pâra fermân olunduğı minvâl üzere beyne'n-nâs râyic olup ziyâde ve noksâna teklîf idenlerin muhkem haklarından gelinür” deyü taraf be-taraf kûşe be-kûşe münâdîler nidâ-yı bülend ile âgāza gelüp tenbîh ü te’kîdleri tahakkuk bulmuşdur.

Garâbet bunda ki: Mukaddemâ lahmın kıyyesi altışar pâraya olmak üzere narh-ı hâkim sudûr buldukda lafz-ı mankur îrâd olmaduğundan lahm mübâya‘a olundukda on sekiz mankura bey‘ ü şirâ olunur iken nidâ-yı münâdîden sonra pâra ile altışar pâraya ve mankur ile yirmi dörder pâraya mübâya‘a olunmağın fukarâya hisâb-ı evvelden bir kıyyede altışar akça zarar müterettib olduğı mukarrer olmuşdur. Fe-emmâ lahmdan kat‘-ı nazar birkaç seneden berü bi-hamdi li'llahi te‘âlâ kaht u galâ olmaduğundan cenâb-ı kibriyânın lutf ü ihsânına hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun ki, ekinler mahsûldâr olup tereke gerek re‘âyâda ve gerek erbâb-ı çiftliklerin anbârlarında tereke bî-nihâye ve firâvân ü mâl-â-mâl iken tâ’ife-i tüccâr ile erbâb-ı muhtekirlerin men‘ine taraf-ı hükkâmda takayyüd olunmaduğından nâşî yetmiş dirhem nân bir akçaya olmak üzere narh virildüği agreb ü garâyibdendir. Bâ-husûs nân dahi hâlis hıntadan olmayup mahlût terekeden olduğı hâlde şehr-i Edirne'de vakt-i zuhrdan sonra dekâkîn-i habbâzânda nân kıllet üzere bulunup izdihâm-ı halkdan dağdağa |256b| vü izdihâm münfekk değildür. Cenâb-ı Kibriyâ hazreti cümlemize insâf-ı rûzî kıla. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 27 şehr-i Ramazân sene 1102.

Mesned-nişîn Sadr-ı a‘zam ve Serdâr-ı ekrem Mustafâ Paşa hazretlerinin makām-ı âliyeleri ibkā vü mukarrer buyurulmak içün hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn tahrîr buyurılup ve mukaddemâ hâzır ü âmâde olunan şemşîr-i mücevher ve sorguc-ı murassa‘ ve hil‘at-i post-ı semmûr ve pâdişâh-ı âlî-tebârın ism-i şerîflerine mutâbık hâtem-i vezâret-i uzmâ ve vekâlet-i kübrâ sâbıkā çavuşbaşı olup Niş Kal‘ası fethinde teslîm-i kal‘a ile derûn-ı Niş'den hurûc iden melâ‘înin gāreti husûsı töhmeti ile azl olunup hâliyâ rikâb-ı hümâyûnda çavuşbaşı vekîli olan “Şehrî” dimekle müte‘ârif Mehemmed Ağa risâleti ile zikr olunan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ve şemşîr-i mücevher ve sorguc-ı murassa‘ ve hâtem-i vezâret-i kübrâ ve hil‘at-i post-ı semmûr yevm-i merkūmda taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'da Vezîr-i a‘zam ve Serdâr-ı ekrem Fâzıl Mustafâ Paşa hazretleri taraf-ı şerîflerine vekîl-i ser-çavuşân-ı rikâb-ı hümâyûn müşârün-ileyh Şehrî Mehemmed Ağa ile irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 28 şehr-i Ramazân sene 1102.

Gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûndan ağayân-ı mukarrebînden Hâsodalı gulâm-ı dülbend-i şehriyârî ta'yîn olunan ağa-yı mükerrem tarîk cihetiyle Oda-i Hâs'da üçünci |**257a**| arz ağası i'tibâr olunup dülbend ağalığından çukadâr-ı şehriyârî ba'dehû silahdâr-ı cihân-bânî olmak tarîkıdır. Ağa-yı müşârün-ileyh tarafından rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr Vekîli Ali Efendi'ye hıtâben tezkire-i meveddet-üslûbları vârid olup gāyibâne ve muhlisâne hâtır-nüvâzlıkdan sonra mazmûn-ı tezkirede münderic olan mevâdd, pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Hâsoda'da vâkı' kasr-ı âlî-bülende sa'âdetile iclâs buyurduklarında oda-i hâssın revzenleri nazarında vâkı' havz-ı kebîrin ve Oda-i Hâs'ın bâmında vâkı' sakf-ı kebîrin ba'zı mahalleri câ be-câ ta'mîre muhtâc olduğı manzûr-ı pâdişâh-ı cihân-bânî oldukda bu kullarına hıtâb buyurup: "İşbu havzın ve sakfın ta'mîre muhtâc olan mahalleri bu gün ta'mîr olunmak üzere defterdâr lâlâma haber gönder" deyü fermân-ı hümâyûnları sudûr bulmağın gāyibâne tezkire-i mahabbet-mergūb tahrîr ve irsâl-i izz ü huzûr kılınmışdır. Zikr olunan havz ve sakfın ta'mîr ve muhtâc olan mahallerin ta'mîr ü termîminde takayyüd ü ihtimâmları bezl-i makdûr buyurılup sâdır olan fermân-ı hümâyûn ma'lûm-ı devletleri oldukda "itmâmı takayyüd-i şerîflerine merbûtdur" deyü hatm olunmuş. Ve tezkire-i mahabbet-mergūbları tâ'ife-i bostâniyândan kozbekci ta'bîr olunan bostâncı yediyle şem'-i sürh ile memhûr defterdâr vekîli olan Ali Efendi'ye |**257b**| vürûd buldukda "ale'r-re's ve'l-ayn" cevâbı ile ağa-i dülbend-i şehriyârî taraflarına i'lâm-ı haber irsâlinden sonra vârid olan tezkire-i mezbûr üzerine ahvâl-i merkūmı huzûr-ı kā'im-makāmîye arz idüp şehremîni kulları İmâdî Mûsâ Efendi ma'rifetiyle ta'mîr ü termîmi içün telhîs olundukda sâdır olan fermân-ı hümâyûn mûcebince ve şehremîni ma'rifetiyle ber-vech-i ta'cîl ta'mîri içün fermân-ı âlî sâdır olmağın müşârün-ileyh Şehremîni İmâdî Mûsâ Efendi'ye hıtâben Dîvân tezkiresi tahrîr ve irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 29 şehr-i Ramazân sene 1102.

Rûz-ı arefe-i îd-i ekber vâkı' olmuşdur. Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Ali Paşa tehniye-i îd-içün Şeyhü'l-islâm Feyzullah Efendi hazretlerinin sa'âdethânelerine teşrîf ve meclis-i şerîfleri ile şeref-yâb olup tehniye-i îd-i şerîfden sonra sarây-ı mahsûslarına avdet buyurdılar. Ve tuğrâ-yı hümâyûn hızmetine me'mûr "Elmas" lakab Vezîr-i mükerrem Nişâncı Mehemmed Paşa ve hazret-i nakībü'l-eşrâf tehniye-i îd-i şerîf içün kā'im-makām paşanın sa'âdethânelerine ale'l-infirâd teşrîf ve tehniye-i îd-i şerîf ve meclis-i

kā'im-makāmî birle şeref-yâb oldılar. Ve kādî'askerân-ı Rûmili ve Anadolı hem-rikâb Sarây-ı Kā'im-makāmî'ye teşrîf ve tehniye-i îd-i şerîf ve meclis-i kā'im-makāmî birle şeref-yâb oldılar. Ba'dehû Defterdâr Vekîli Ali Efendi ve ahâlî-i Dîvân |**258a**| bi'l-ittifâk Sarây-ı Kā'im-makāmî'ye teşrîf ve tehniye-i îd-i şerîf için dest-bûs-ı kā'im-makām-ı âlî-makām birle şeref-yâb oldılar. Ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ale'l-infirâd Sarây-ı Kā'im-makāmî'ye teveccüh ve gürûhen gürûh azîmet ve meclis-i kā'im-makāmî birle şeref-yâb olup alâ kadri merâtibihim tehniye-i îd-i şerîfden sonra perâkende oldılar.

Nefy-i Ser-etıbbâ-i Hâssa Hayâtîzâde: Merhûm Sultân Süleymân Han'ın iştidâd-ı emrâzı mahallinde ser-etıbbâ-i hâssa olan Hayâtîzâde pâdişâh-ı merhûmı mübâlağa ile perhîze çeküp vücûd-ı latîfleri gāyetü'l-gāye za'fa mübeddel ve sâhib-i firâş olduğundan mâ'adâ şürb-i mâya dahi bir vechile rızâ göstermeyüp,

Beyt:

Bir içim su diledim yârin kabağından
Şefakatle "virün" sadâsı çıkmadı dudağından

Nesr: mefhûmunca pâdişâh-ı merhûm harâretile teşnelikden bî-mecâl olup ammâ ser-etıbbânın perhîze rızâ virüp şürb-i mâya perhîz ile rûh-ı pür-fütûhlarına sabr ve sükûnile teşnelikden nahîf ü za'îf olup bir katre su âb-ı hayât nev'inden iken perhîz ile âhır sebeb-i intikāl ü irtihâllerine bâ'is ü bâdî olduğın nakl ü rivâyet eylediler. Hattâ pâdişâh-ı merhûmun vasiyeti vârid olur ki: "Eğer bu emrâzdan intikālim ve dârü'n-na'îme irtihâlim vukū' bulur ise ser-etıbbâ olan Hayâtîzâde kaltabândan ahz-ı intikām-ı perhîzim |**258b**| vücûda getürile" deyü vasiyyeti vukū'ını rivâyet eylemişlerdir.

Mısra':

Merd-i mülhid tevbekâr olmaz, cühûd îmâna gelmez

Nesr: Mûmâ-ileyh merhûm Sultân Süleymân'ın sebeb-i intikāli töhmeti ile müddehem olmağın ser-etıbbâ-i hâssa rütbesinden şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunduğundan mâ'adâ nefy ve sûr-ı Kostantiniyye'de vâkı' "Yedikulle" dimekle şöhret-{ü}şi'âr olan mahbeshânede habs-i ebedî olup ve şürb-i mâya perhîz itdirilmesi bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın şehr-i Edirne'den nefy olunup ve Yedikulle Mahbeshânesi'nde mahbûs idi. Ve şürb-i mâya perhîz itdürilmek içün Yedikulle dizdârına mü'ekked hükm-i hümâyûn tahrîr olunup Dîvân-ı âlî-şân-ı bülend-eyvân çavuşları mübâşeretiyle Hayâtîzâde Yedikulle habsine irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî gurre-i şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1102.

Çünkü hilâl-i şevvâlin zuhûrı nümâyân u sübût bulup sıyâm-ı şehr-i ramazân itmâm oldı ve îd-i şerîf mukarrer oldı yevm-i mezbûrun leylinde vakt-i işâdan sonra Sarây-ı Sultânî'de tarz-ı mülûk-ı Dârâyî ve kā'ide-i şehinşâhî üzere nevbethâneler münfekk olmayup nevbet be-nevbet sûrnâ-yı nefîrin figānı ve kûs-ı Keykâvûs'un sadâsı ayyûka peyveste olup çûn ki sabâhü'l-hayr karîb oldı, vakt-i şâfi'îde kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve kā'ide-i cihân-bânî üzere |**259a**| Bâb-ı hümâyû'nun cânib-i yemîninde iclâs-ı pâdişâh-ı cihân-tâb içün bir murassa' taht-ı hümâyûn-baht vaz' olunup vüzerâ ve ulemâ ve ahâlî-i Dîvân ve solakān-ı hâssa ve peykân-ı sîm-külâh ve rikâb-ı hümâyûna me'mûr kapu kulları ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat bi'l-cümle Sarây-ı Sultânî'de ictimâ' ve salât-ı farîza-i fecri imâmet-i imâm-ı hudâvendigâr ile edâdan sonra pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri izz ü ikbâl ile Enderûn-ı hümâyûn'dan hurûc ve taht-ı safâ-bahta sa'âdetile iclâs-ı hümâyûn buyurduklarında vüzerâ vü ulemâ ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat alâ kadri merâtibihim dest-bûs-ı şehriyârî birle şeref-yâb olunup tehniye-i îd-i şerîfden sonra vüzerâ vü ulemâ salât-ı îdı edâ içün Sultân Selîm Câmi'i'ne teveccüh ü azîmet ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat cevâmi'-i şerîfelere edâ-yı salât-ı îd içün perâkende oldukların-da vekîl-i ağa-yı Bektaşiyân olan kapu kulları ile redd-i selâm-ı pâdişâhî içün Câmi'-i Sultân Selîm'de saf ender-saf ârâste ve hâzır u âmâde oldukları hâlde pâdişâh-ı rûy-i zemîn hazretleri rahş-ı hümâ-bahşa mülûkâne ve levendâne süvâr ve solakān-ı hâssa ve peykân-ı çapük-hirâm sîm-külâh rikâblarında Câmi'-i Sultân Selîm'e izz ü ikbâl ve şevket [ü] iclâl |**259b**| câmi'-i şerîfe vusûl ve mahsûs-ı pâdişâhî olan ibâdetgâha nüzûl ve cemâ'at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı îd-i şerîfden sonra vüzerâ vü ulemâ ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat nazar-ı hümâyûnlarında revân oldukları hâlde pâdişâh-ı âlem-penâh ile Sarây-ı âmire'ye vusûl ve pâdişâh-ı cihân-tâb sa'âdetile Enderûn-ı hümâyûn'a duhûl buyurdukdan sonra vüzerâ vü ulemâ ve sâ'ir a'yân-ı saltanata simât-ı pâdişâhî çekilüp,

Mısrâ':

Salâdur ehl-i irfâna gelen gelsün

Nesr: fehvâsınca han-ı şâhîye ve nefâyis-i pâdişâhîye salâ olunup herkes murâdınca ekl [ü] nûş ve muhtesib-i rûzgâr mest ü medhûş oldukdan sonra,

Mısrâ':

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân *irteye*

Nesr: mazmûnunca erbâb-ı Dîvân-ı âlî-şân-ı bülend-eyvân dağılup her şahs ahbâbıyla tehniye-i îd için merhabâleşmeğe perâkende vü perîşân oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 2 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Tarîk-i mevâlîden Şa'bân Efendizâde ile ma'an zât-ı selâsenin hazret-i Şeyhü'l-islâm Feyzullah Efendi'nin meclis-i âliyelerinde itâle-i lisânları nümâyân ve ahvâl-i cülûsda murâd u maksûdları fitne vü fesâd olduklarına binâ'en nefy-i beled olduklarının zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ammâ mezbûrân ile taraf-ı ihtifâdan yek-dil ü yek-cihet olanların biri dahi tarîk-i mevâlîden ilm ü ma'ârif ile |**260a**| ma'rûf ve şöhret ü şân ile meşhûr olup sâbıkā İstanbul kazâsından münfasıl Celeb Emîrzâ Efendi olduğı âşikâre vü nümâyân olmağla der-i devlet-medârın sem'ine îkā vü ilkā olunup bâ-husûs bir târîhde dahi bir def'a nefy-i beled olunduğı vâkı' ve beyne'n-nâs şâyi' olmağın töhmet-i mezbûr ile müddehem ve "tavşana kaç tazıya tut" vâdîsinde müntakım olduğı eclden müşârün-ileyh Celeb Emîrzâ Efendi'nin nefy-i beled olunması bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla Âstâne-i sa'âdetde mesned-nişîn-i kā'im-makām-ı âlî-makām olan Amuca Hasan Ağazâde[81] Vezîr-i mükerrem Çelebi Hüseyin Paşa'ya hükm-i hümâyûn tahrîr olundı ki, vezîr-i müşârün-ileyh ma'rifetiyle mezbûr Celeb Emîrzâ Efendi hânesinden istihrâc ve üzerine Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından müşeddid çavuşlar ta'yîn idüp Limni Cezîresi'ne nefy-i beled olunmak için mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 3 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Çûn ki şehr-i Şevvâlü'l-mükerremin üçünci güni yevm-i cum'aya müsâdif vâkı' olup ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin salât-ı cum'a ibtidâları olduğı eclden edâ-yı salât-ı farîza-i cum'a için niyyet ve câmi'-i şerîfe azîmetleri büyük mîrâhûr ağaya ihbâr olunup Istabl-ı âmire'de mevcûd |**260b**| rahş-ı hümâ-bahşların ser-tavîlelerinden aşkar-sıfat sarsar-hırâm fîl-endâm bir rahş-ı çapük-hırâm hâzır ve huddâmân-ı Istabl-ı âmire âmâde olunup ve pâdişâh-ı Cem-câh hazretleri ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Sultân Bâyezîd Han-ı velînin binâ itdirdükleri câmi'-i şerîf ki, şehr-i Edirne'de kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı' ibâdetgâh-ı atîkdır, ol câmi'-i şerîfe teveccüh ü azîmet-

81 Metinde اغارزاده şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

leri mukarrer oldı. Çûn ki sultân-ı gerdûn-serîr a'nî âfitâb-ı âlem-tâb-ı münîr cânib-i şarkdan taraf-ı şimâle meyl idüp vakt-i salât-ı cum'a karîb oldukda vekîl-i ağa-yı Bektâşiyân kapu kulları ile câmi'-i Bâyezîd'a şitâbân üzere revân ve selâm-ı pâdişâh-ı cihân-tâb içün kapu kulları saf-ı sufûf ile ârâste vü pîrâste olup hâzır ü âmâde oldılar. Pâdişâh-ı âlem-tâb hazretleri rahş-ı çapük-hırâma mülûkâne ve levendâne süvâr ve solakān-ı hâssa ve peykân-ı zerrîn-teber ve sîm-külâh rikâb-ı hümâyûnlarında revân oldukları hâlde izz ü ikbâl ile edâ-yı salât-ı cum'a içün câmi'-i Sultân Bâyezîd Han-ı velîye vusûl ve mahsûs-ı selâtîn olan mahall-i ibâdetgâha nüzûl ve cemâ'at-i müslimîn ile edâ-yı farîza-i salât-ı cum'adan sonra avdet ve tarîkda vâkı' fukarâ vü mesâkîne atiyye-i pâdişâhî sadaka vü ihsân olunarak izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl |**261a**| ile Sarây-ı âmire'ye teveccüh ü azîmet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 4 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' merhûm ve mağfûrun-leh sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Sultân Ahmed Han evkāfının tevliyeti sâbıkā Enderûn-ı hümâyûnda Hâsoda'dan Kapuortası'nda nedîmân add olunan pâye ile ve yevmî iki yüz elli akça ulûfe ve ta'yînât-ı mu'ayyene ile ve evkāf-ı mezbûre tevliyeti ile ihrâc ve hâliyâ mütevellî-i evkāf-ı mezbûre vefât idüp tevliyet-i merkūm mahlûl olmağın pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin çukadârlığı hızmetinde olan gılmân-ı enderûn-ı hâssa çukadâr-ı şehriyârî (Boş) Ağa müteveffâ-yı mezbûrun pâyesine ve evkāf-ı mezbûre tevliyetine tâlib ü râgıb olmağın zümre-i nedîmân pâyesiyle Kapuortası'ndan almak üzere müteveffâ-yı mezbûrdan elli akça noksânı ile yevmî iki yüz akça ulûfe ve ta'yînât-ı mu'ayyene ile ve merhûm Sultân Ahmed Han tevliyeti ilhâkıyla müşârün-ileyh çukadâr ağaya sadaka vü ihsân buyurulmağın rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr Vekîli Ali Efendi'nin sa'âdethânelerine müsâferet tarîkıyla ihrâc ve üç gün ale't-tevâlî müsâfiri olmak üzere mûmâ-ileyh Defterdâr Vekîli Ali Efendi çukadâr-ı şehriyâr sâbıkā alâ kadri'l-imkân ihtirâmda taksîrât olunmayup |**261b**| i'zâz u ikrâm olundı. Çûn ki çukadâr-ı şehriyârî evkāf-ı mezbûre tevliyeti ile Sarây-ı hümâyûndan ihrâc olundı. Mertebe-i kadîmîsine şahs-ı âhar muhtâc olmağın mukaddemâ ta'mîrât ü termîmât-ı havz ve sakf içün sudûr bulan fermân-ı hümâyûnı Defterdâr Vekîli Ali Efendi'ye gāyibâne tezkire-i mahabbet-mergūb ile i'lâm iden gulâm-ı dülbend-i şehriyârî Oda-i Hâs'da üçünci arz ağası olduğı eclden rütbe-i mezbûre tarîk cihe[t]iyle ve îcâd-ı kānûn-ı Süleymân-ı evvel mûcebince çukadâr-ı cihân-bânî merkezine vâsıl olup Hâsoda'da rütbesinden bâlâ fakad

TÜBA TÜRK BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

silahdâr-ı şehinşâhîden mâ'adâ takarrüb-i pâdişâhî yokdur. Bir kademe kat'-ı pâye vâkı' oldukda tarîkıyla silahdâr-ı şehriyârî rütbesine nâ'il ve Hâsoda'da "kırklar" i'tibâr olunan gılmânân-ı Oda-i Hâs'ın ser-çeşmeleri olup merâtibi itmâm ve takarrüb-i pâdişâhîden müdâm hâlî olmaz.

Ezîn-cânib Ordu-yı hümâyûn'un menzilgâh-ı Filibe'de îd-i şerîfe değin meks ü ârâmları mukaddemâ istimâ' olunup tahrîrinin zikri sebkat itmiş idi. Ve lâkin menzilgâh ve muhayyemgâh-ı Filibe'de üç günden ziyâde meks ü ârâm olunmayup bir gün evvel dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâda irişmek üzere Filibe menzilgâhından hareket ve yevmü'l-erbi'â ki, gurre-i mâh-ı Şevvâldir, |**262a**| "Kādî'asker Derbendi" dimekle ma'rûf kûhsâr balkanın zeylinde Ormanlı nâm menzilgâhın mukābelesinde defterdâr-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa'nın hayrâtından olan hân-ı cedîde vusûl ve nüzûlleri istimâ' olunmuşdur.

Mürûr Gerden-i Veled-i Serdâr Arab Receb Paşa: Bin yüz senesinde vâkı' sefere me'mûr olan asâkir-i İslâma serdâr nasb ü ta'yîn olunup Niş sahrâsı inhizâmı töhmeti ile müddehem olup Şehirköyi muhâfazasında iken gazab-ı pâdişâhî birle katl olunan Vezîr Arab Receb Paşa'nın oğlı (boş) sancağına mutasarrıf olduğı hâlde şehr-i Edirne'ye vusûl bulup "Sarrâchâne Köprüsi" dimekle meşhûr u ma'rûf cisr-i metînden mürûr ve Kasr-ı Alay pîşgâhından hadem ü haşemi ile huzûr-ı pâdişâh-ı cihân-bânîden ubûr ve Ordu-yı hümâyûn'a bir gün evvel mülâkāt ârzûsuyla şitâbân-ı taraf-ı muhayyemgâh olan Sofya'ya revâne olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Mürûr-şüden-i Mevlûd Paşa: (Boş) sancağına mutasarrıf olan Mevlûd Paşa dahi mezbûr Receb Paşa oğlundan sonraca şehr-i Edirne'ye vusûl cisr-i mezbûr Sarrâchâne'den mürûr ve tevâbi' ü levâhıkı ile Kasr-ı Alay pîşgâhından ve huzûr-ı pâdişâh-ı Cem-câhîden ubûr ve müşârün-ileyh Receb Paşazâde'yi ta'kîbdâr olduğı hâlde ârzû-yı mülâkāt-ı Ordu-yı hümâyûn içün şitâbân |**262b**| taraf-ı menzilgâh-ı Sofya'ya revâne olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 5 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1102.

Mürûr-şüden-i Ebûbekir Paşa: Sâbıkā Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağı ağalığından ma'zûl hâliyâ mîr-i mîrân-ı Anadolı olan Ebûbekir Paşa dünki gün Solak Çeşmesi sahrâsına nüzûl ve yevm-i merkūmda şehr-i Edirne'ye vüsûl ve metânet-i istihkâmda meşhûr olan Mihal Köprüsi'nden mürûr itmiş iken huzûr-ı pâdişâhîden mürûrı içün fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla tekrâr cisr-i mezbûrdan avdet ve tertîb-i alay ile Sarrâchâne Köprüsi'nden ve Kasr-ı

Alay pîşgâhından ve izz-i huzûr-ı pâdişâh-ı âlem-penâhîden ubûr idüp Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt ârzûsuyla taraf-ı muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a şitâbân revâne olmuşdur.

Mürûr Şuden-i Vezîr İsma'îl Paşa: Sâbıkā kul kethudâsı iken istîlâ-yı kefere olan Budin Kal'asında esîr ü bend ü giriftâr-ı küffâr-ı hâksâr olup bin doksan sekiz senesinde tabur-ı küffâr Mohaç sahrâsında iken takdîr-i bahâ-i bî-girân ile esîr ü giriftârlıkdan istihlâs olup hâliyâ eyâlet-i Karaman vâlîsi olan vezîr-i mükerrem İsma'îl Paşa dünki gün kenâr-ı Nehr-i Tunca'da Bosna karyesi mukābili nüzûl ve yevm-i merkūmda Mîr-i Mîrân-ı Anadolı Ebûbekir Paşa'nın ta'kībdârı olduğı hâlde |**263a**| şehr-i Edirne'ye vusûl ve Sarrâchâne Köprüsi'nden mürûr ve tertîb-i alay ile Kasr-ı Alay-ı pîşgâhîden ve huzûr-ı pâdişâh-ı Cem-câhîden ubûr idüp Ordu-yı hümâyûn'a bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem mülâkāt olmak ârzûsuyla Ordu-yı hümâyûn tarafına şitâbân revâne olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Sudûr-ı Fermân-ı Hümâyûn Berây-ı Ta'mîrât ve Mefrûşât-ı Kasrhâ Der-Sarây-ı Edirne: Tahtgâh-ı kadîm olan Edirne'de vâkı' sarây-ı cedîdin bâğçesinde kenâr-ı Nehr-i Tunca'da mâ'-i cârîye nâzır "Kasr-ı İmâdî" dimekle meşhûr kasrın binâsı nazar-ı iltifât-ı pâdişâhî olmaduğundan nâşî mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a'vâmile harâba müşrif olup refâhiyyet ile iclâs-ı hümâyûn mümkin olmaduğından tehâşî pâdişâh-ı rûy-i zemîn hazretlerinin cülûs-ı hümâyûnları vukū' buldukda bâğçe-i mezbûrı seyr ü temâşâ ve geşt ü güzâr iderken kasr-ı mezbûrun harâba müşrif olduğı manzûr-ı hümâyûnları olmağın müceddeden binâsı ta'mîr ve mefrûşâtı tecdîd olunmak içün mukaddemâ fermân-ı hümâyûnları sudûr bulmuş. Hâliyâ şehremîni olan merhûm İmâd Efendi etbâ'ından Mûsâ Efendi ma'rifetiyle ve ser-mi'mârân-ı hâssa vekîli mübâşeretiyle müceddeden ta'mîr ü termîmi itmâm olup ve mefrûşâtının dahi mürûr-ı eyyâm ile ekseri zâyi' ü telef ve mevcûdı dahi |**263b**| köhne olup amel-mânde olduğın ser-bostâniyân-ı Edirne ihbârı ile rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr Vekîli Ali Efendi mefrûşât-ı kasr-ı mezbûrı müceddeden ihdâs ve tedârük eylemek üzere ser-mehterân-ı hayme-i hâssa olan Ali Ağa'ya sipâriş idüp mukaddemâ hâzır olmağla mahallerine münâsib mefrûş olunmak üzere müşârün-ileyh Defterdâr Ali Efendi kasr-ı mezbûr tarafına azîmet ve mülûkâne ve şâhâne mefrûş olunmuşdur. Ve bundan mâ'adâ Bâğçe-i Hâss'da vâkı' cisr-i Sarrâchâne'ye nâzır kenâr-ı Nehr-i Tunca üzerinde "Kasr-ı Alay" ve "Kasr-ı Cedîd" dimekle meşhûr kasrın dahi bundan akdem ta'mîr ü termîmi içün fermân-ı hümâyûn sudûr bulmuş idi. Müşârün-ileyh Şehremîni İmâdî Mûsâ Efendi ma'rifetiyle

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

ve ser-mi‘mârân-ı hâssa vekîli mübâşeretiyle müceddeden ta‘mîr ü termîm ve itmâm olup ihyâ olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 6 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Bundan akdem asr-ı merhûm Sultân Süleymânî'de gerek taksît-i mevâcib içün tahrîr olunan isti‘câl ahkâm-ı şerîfeleri ve gerek ba‘zı umûr-ı mühimme içün tahrîr olunan evâmir-i şerîfeler ve gerek mübâya‘a içün inşâ olunan hükm-i hümâyûnların bundan akdem zikri sebkat itmiş idi. Ve lâkin cülûs-ı hümâyûn vâkı‘ olmağla mukaddemâ mübâşirîn ile irsâl olunandan mâ‘adâ henüz irsâl olunmayan evâmir-i şerîfelerin cümle tuğrâ-yı hümâyûnları |**264a**| tecdîd olunmak üzere cümlesi tebdîl olunmak iktizâ itmekle müceddeden tebdîl olunmuşdur. Ve Sarây-ı Sultânî'de vâkı‘ Kasr-ı Mamak ve Kasr-ı Alay'ın mukaddemâ ta‘mîr ü termîmi içün fermân-ı hümâyûn sudûr bulmuş idi. Hâlâ kasr-ı mezbûrların mefrûşâtları dahi müceddeden ihdâs ve mefrûş olunmaları içün dahi fermân-ı hümâyûn sudûr bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 7 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Erbâb-ı ehl-i seferden mîr-livâ-i Aydın olan yevm-i merkūmda mahmiye-i Edirne'ye vusûl ve “Sarrâchâne” dimekle meşhûr cisr-i metînden mürûr ve cisr-i mezbûra nâzır kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı‘ Kasr-ı Alay-ı pîşgâhîden ve huzûr-ı şehriyârîden tevâbi‘ ü levâhıkı ile ubûr idüp Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt ârzûsuyla şitâbân revâne olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 8 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1102.

Âstâne-i sa‘âdetde gümrük emîni olan ve emânet-i gümrükde şöhret-şi‘âr olan merhûm Hüseyin Paşa etbâ‘ından el-Hâc Dilâver Ağa tarafından Edirne Gümrüğü'nde vekîli olan gümrükçi sâbıkā Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Kara İbrâhîm Paşa'nın şehr-i Edirne'de Sarucapaşa Çârşûsı'nda vâkı‘ müceddeden binâ eyledüği hâne-i kebîr ki, hâlâ rikâb-ı hümâyûnda kā’im-makām olan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'nın mülk-i sarîhi olmak üzere yed-i tasarruflarındadır, hâne-i mezbûrda kā’im-makām-ı âlî-makām içün gümrükçi-i mezbûr mahsûsan tertîb-i ziyâfet idüp |**264b**| hâzır u âmâde oldukda kā’im-makām-ı âlî-makāmı da‘vet ve “da‘vete icâbet” mefhûmunca bi'z-zât kā’im-makām-ı âlî-makām tertîb-i mahall-i ziyâfet olan sa‘âdethânelerine teşrîf buyurduklarında ve mahall-i meclise münâsib muhâtab olmaduğundan nâşî Şeyhü'l-islâm Feyzullah Efendi hazretleri ve nakībü'l-eşrâf ve kādî‘askerân-ı Rûmili ve Anadolı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

efendileri taraf-ı kā’im-makāmîden mahal-i ziyâfete da‘vet olunmağın cümlesi “da‘vete icâbet” mazmûnunca mahall-i ziyâfethâneye teşrîf ve sohbet-i hâssü'l-hâss birle sohbet-i âliye olunup ba‘de't-ta‘âm meclisleri ağyârdan tahliye olunup muhtefî müşâvere olmak üzere vakt-i asra değin meclis-i hâssları tahakkuk bulmuşdur. Ve lâkin meclis-i müşâvereleri ne husûs içün olduğı hâricden bir ferdin ma‘lûmı olmadığı cihetden âkılân-ı firâset-karîn ve mühendisân-ı nezâket-dûrbîn şehr-i Edirne'de lahm ile nânın muzâyakası ahvâli ve def‘ine tedârüki içün müşâverelerine aklen haml eylediler.

Ezîn-cânib, mukaddemâ Ordu-yı hümâyûn sahrâ-yı muhayyemgâh-ı Edirne'den mâh-ı Ramazân-ı şerîfin on yedinci Hamîs güni hareket ve mâh-ı mezbûrun yirmi üçünci Çehârşenbih güni menzilgâh-ı Filibe'ye vusûl ve menzil-i mezbûrda ramazân-ı şerîfi itmâm ve salât-ı îd-i şerîfi muhayyemgâh-ı Filibe'de edâ eylemek üzere istimâ‘ olunup |**265a**| tahrîr olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Hâliyâ muhayyemgâh-ı Filibe'de iki günden ziyâde meks ü ârâm olunmayup salât-ı îd-i şerîfi Sofya sahrâsı menzilgâhında edâ eylemek üzere niyyet ile hareket olunup ve lâkin eyyâm-ı îd-i şerîfe değin Sofya muhayyemgâhına mülâkāt olmak mümkin olmamağla “Kādî‘asker Derbendi” dimekle ma‘rûf kûhsâr balkanın zeylinde sahrâ-yı vâsı‘ada vâkı‘ “Ormanlı” dimekle meşhûr menzilgâh mukābili olup defterdâr-ı sâbık merhûm sâhib-i re’y ü tedbîr Ahmed Paşa'nın hayrâtı olan “Hân-ı Cedîd” dimekle ma‘rûf menzilgâha Ordu-yı hümâyûn'un rûz-ı îd-i şerîfde vâsıl olduğı ve mâh-ı Şevvâlin ikinci Pencşenbih güni Sofya sahrâsına mütevâsıl ve kasaba-i Sofya'nın cânib-i şimâlîsinde vâkı‘ evliyâ-i kibârdan merhûm ve mağfûr Bâlî Dede *kuddise sırrhü'l-azîz*in medfûn oldukları kurâya karîb “Ilıca” dimekle meşhûr mahallin tell-i refî‘inde vaz‘-ı {u} hıyâm olunan muhayyemgâha nüzûlleri istimâ‘ olunmuşdur. Ve Nehr-i Tuna'da sefâyine tahmîl olunan mübâya‘a zahîreleri sefînelerinden Demürkapu ve Tahtalı ve İnlik girdâblarından mukaddemâ mürûr idüp henüz girdâb-ı mezbûrlardan ubûr itmeyen sefâyinin kesreti vükelâ-yı devletin mesmû‘ları olmağla muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Sofya'da birkaç gün meks ü ârâm olunmak iktizâ itmekle |**265b**| henüz girdâb-ı mezbûrlardan mürûr u ubûr itmeyen mîrî zahîre sefînelerin ber-vech-i ta‘cîl girdâb-ı mezbûrlardan mürûr u ubûr itdirüp taraf-ı Belgrad'a irsâl ü îsâli içün mü’ekked hükm-i hümâyûn ile gediklü müteferrika ve çavuşân ta‘yîn ve irsâl olunup ve mübâya‘a mübâşirlerine ve Nehr-i Tuna kenârında vâkı‘ kādîlara ve iskele emînlerine ve kurâ zâbıtlarına ve Tuna Kapudânı Ali Paşa'ya hıtâben itâb ü ikāb-âmîz hükm-i hümâyûnlar irsâl olunup: “Mîrî zahîre tahmîl olunan sefâyinin cümlesin bir gün evvel ve

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

bir sâ‘at mukaddem girdâb-ı mezbûrlardan mürûr u ubûr ve taraf-ı Belgrad'a irsâl eylemekde takayyüd-i {ü} tâmm olunup avk u te'hîrden be-gāyet ihtirâz oluna ki, özr ü bahâneniz mesmû‘ olunmayup azl ü nefyiniz ile iktifâ olunmaduğundan mâ‘adâ muhkem hakkınızdan gelinür" deyü mü'ekked ü müşeddet evâmir-i şerîfe irsâl olunduğı istimâ‘ olunmuşdur.

İ'lâm-ı Cülûs-ı Hümâyûn be-Memâlik: Etrâf ü eknâfa cülûs-ı hümâyûnun i‘lâmı umûr-ı mühimme-i dîn ü devletden olmağın kasabât ü kurâda vâkı‘ cevâmi‘-i şerîfelerde salât-ı cum‘a içün kırâ'at olunan hutbe-i şerîfler pâdişâh-ı rûy-i zemîn Sultân Ahmed Han ibn Sultân İbrâhîm Han nâm u nâmîlerine kırâ'at olunup ve re‘âyâ vü berâyâya ve sâ'ir kâffe-i enâma i‘lâm ve ifâde içün Anadolı ve Rûmili'nde vâkı‘ eyâletlerin |**266a**| mütesellimlerine ve kādîlarına hıtâben hükm-i hümâyûnlar irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 9 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Yevm-i merkūmda vakt-i asra karîb emr-i Hudâ-yı müte‘âl birle havâ ziyâdesiyle burûdet üzere olup ve havâda bulutlar peydâ ve ra‘d ü bark hüveydâ olup Edirne kazâsına tâbi‘ nevâhîden Üsküdar nâhiyesi tarafından rûzgâr-ı şedîd ile bulutlar harekete gelüp mübâlağa ile dolu nâzil olup nefs-i Üsküdar karyesi ve Etmekçi ve Akpınar ve nâhiye-i mezbûra tâbi‘ ba‘zı kurâların bâğlarına dolu nâzil olup hattâ Edirne'ye karîb "Hızırlık" dimekle meşhûr kasr-ı sultânî etrâfında vâkı‘ bâgāta dahi isâbet idüp mahsûl-i bâgāt bi'l-külliye zâyi‘ ü telef olup bâgāt-ı mezbûrlarda mu‘âlece içün koruk bulunmaduğı sâhib-i bâgātdan istimâ‘ olunmuşdur. Hikmet-i Hudâ'yı gör ki, "Hızırlık" ta‘bîr olunan mahall şehr-i Edirne'nin kenârı ve Edirne'ye muttasıl iken şehr-i Edirne içine bir dâne dolu nâzil olmayup rûzgâr-ı müşeddet ile bârân-ı rahmet nâzil olup esvâk-ı şehrde seyller firâvân üzere cereyân eyledüği tahakkuk bulmuşdur. Gazab-ı İlâhîden gene Zât-ı bî-çûnuna sığındık. Cemî‘-i ümmet-i Muhammed kulların âfât-ı semâviyeden ve âfât-ı arzıyyeden mahfûz ü masûn eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî‘i'l-müznibîn. İlâhî, vahdâniyyetine ve rubûbiyyetine i‘tikād iden |**266b**| bî-çâre ve derd-mend mü'min ü muvahhid kullarına her bâr mu‘în ü destgîr olup yevmü'l-hisâbda Habîbinin şefâ‘atinden mahrûm eyleme. Âmîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 10 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum‘a içün niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrün-leh Sultân

Murâd Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*ın hayrâtından "Murâdiyye" dimekle ma'rûf câmi'-i şerîfe azîmet ve kānûn-ı pâdişâhî üzere rikâb-ı hümâyûnlarında solakān-ı hâssa ve peykân-ı sîm-külâh revâne oldukları hâlde rahş-ı hümâ-bahşa mülûkâne ve levendâne süvâr ve izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle câmi'-i mezbûra vusûl ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan ibâdetgâha nüzûl ve cemâ'at-i müslimîn ile salât-ı cum'ayı edâdan sonra Sarây-ı ma'mûre'ye sa'âdet ile avdet buyurdılar.

Mahbûs Şuden-i Hüseyin Çavuş: Bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere Kütahya sancağının bedel-i sürsatı cem'ine me'mûr olan Dergâh-ı âlî gediklü çavuşlarından "Uşşakī" dimekle meşhûr Hüseyin Çavuş'un livâ-i mezbûre bedel-i sürsatı mâlından Hazîne-i âmire'ye teslîminden mâ'adâ zimmetinde beş bin guruş mâl-ı mîrî olup mezbûr Hüseyin Çavuş sefer-i hümâyûna teveccüh ve Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt içün şehr-i Edirne'ye dâhil olduğın rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr Vekîli |**267a**| Ali Efendi'nin mesmû'ı olup ve mezbûrun mîrîye olan deyni rikâb-ı hümâyûna virilen zimmet defterine dâhil olmağla mezbûrı ihzâr ve zimmetinde olan mâl-ı mîrî taleb olundukda: "Livâ-i mezbûreden tahsîlim bi'l-külliye mankur olup ve hâlâ kendü develerime tahmîl idüp teslîm-i Hazîne içün getürdüm. Kâşki Ordu-yı hümâyûn'a getürmeyüp Rikâb Hazînesi'ne teslîm eylesem" deyü cevâb virdükde mezbûrun ise tahsîl emrinde "sülüsânı altun ve guruş ve pâra ve sülüsi mankur tahsîl oluna" deyü musarrah iken ahâlî-i vilâyet emr-i şerîf mûcebince edâdan imtinâ' eyledüklerinden mâ'adâ mankurdan gayri akçaları olmamağla bi'l-cümle mankur tahsîl eyledim" cevâbı kā'im-makāma arz u telhîs olundukda: "Mezbûrun mukaddemâ yedine virilen emr-i şerîfde ta'yîn ü tasrîh olunduğı üzere mezbûrdan tahsîl ve teslîm-i Hazîne oluna, ta'allül ider ise habs oluna" deyü fermân-ı âlî sudûr bulmağın sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince mezbûr Hüseyin Çavuş'a ifâde olundukda: "Tahsîlim bi'l-külliye mankurdur. Gayri akçam yokdur" deyüp ta'allüli mukarrer olmağın fermân-ı âlî mûcebince mûmâ-ileyh Hüseyin Çavuş rikâb-ı hümâyûnda başbâkîkulı vekîli olan Ali Ağa'nın hânesinde mahbes kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 11 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i İslâm ile Ordu-yı hümâyûn'da Serdâr-ı ekrem ve Vezîr-i a'zam |**267b**| Fâzıl Mustafâ Paşa hazretlerinin mesned-nişîn-i sadâret-i uzmâda kā'im ü sâbit olmaları ibkā vü mukarrer olmak içün pâdişâh-ı heft-kişverin eltâf-ı amîmeleri cilveger olup taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ve kılıc [ve] kaftân ile irsâl buyurılan rikâb-ı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tba.gov.tr

hümâyûnda çavuşbaşı vekîli olan Şehrî Mehemmed Ağa Ordu-yı hümâyûn'un sahrâ-yı Sofya'ya nüzûlleri vukū‘ bulduğı mâh-ı Şevvâlin ikinci Pencşenbih güni muhayyemgâh-ı Sofya'da Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve istikbâl-i alay ile otağ-ı Sadr-ı âlî'ye mütevâsıl oldukda Dîvân-ı âlî-şân fermân olunup Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağının ağa ve kul kethudâsı ve sâ’ir zâbıtları ve bi'l-cümle kapu kulları ve sipâh ve silahdâr ocakları ve sâ’ir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat otağ-ı Sadr-ı âlî'de ictimâ‘ oldukda pâdişâh-ı rûy-i zemîn taraf-ı şerîflerinden vârid olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn[1] cehren savt-ı a‘lâ ile Re’îsü'l-küttâb Ebûbekir Efendi kırâ’at eyledükde pâdişâh-ı Cem-câh hazretlerinin cülûs-ı hümâyûnları kapu kullarının ve cümlenin mesmû‘ı ve ma‘lûmı oldukda edâ-yı farîza-i du‘â-yı devlet ve ibkā-i vazîfe-i senâ vü midhatden sonra mesned-nişîn-i sadâret-i uzmânın ibkā vü mukarrerleri içün irsâliyye ve atiyye-i pâdişâhî olan şemşîr-i mücevheri miyânına bend ve sorguc-ı murassa‘ı re’s-i latîflerine vaz‘ ve hil‘at-i |**268a**| fâhire-i post-ı semmûrı ilbâs buyurduklarında tehniye-i mukarrer-i mesned-i sadâret-i uzmâ içün bi'l-cümle ocak ağaları ve zâbıtları ve sâ’ir erkân-ı devlet alâ kadri merâtibihim dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle şeref-yâb oldukda,

Mısrâ‘:

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye

Nesr: mefhûmunca Dîvân-ı âlî dağılup hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn ile vârid olan Çavuşbaşı Vekîli Şehrî Mehemmed Ağa'ya mahsûs muhayyemgâh vaz‘ olunup tevkīr ü ihtirâmdan sonra mesned-i sadâret uzmânın müjdesiyçün mûmâ-ileyh Mehemmed Ağa'ya me’mûlünden ziyâde ri‘âyet ve hil‘at-i fâhire ilbâsından mâ‘adâ on iki kîse nukūd atıyye vü in‘âmdan sonra tehniye-i cülûs-ı hümâyûn içün arz u telhîs tahrîr olunup ve umûr-ı ahvâl-i sefer ve kapu kullarının ve sâ’ir ocakların ve bi'l-cümle asâkir-i İslâmın pâdişâh-ı cihânın cülûs-ı hümâyûnların tehniye itdüklerin ve hâkpây-i pâdişâh-ı âlî-câha cihân cihân arz-ı ubûdiyetlerin tahrîr ü i‘lâm ile telhîs-i Sadr-ı âlî müşârün-ileyh Mehemmed Ağa'ya teslîm olunup rikâb-ı hümâyûna avdetleri me’zûn olmağın mâh-ı Şevvâlin sekizinci Çehârşenbih güni Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağı ve kapu kulları sahrâ-yı muhayyemgâh-ı Sofya'dan yevm-i merkūmda hareket ve taraf-ı Belgrad'a azîmet itdükleri yevm-i merkūmda ki, rûz-ı çehârşenbihdir, müşârün-ileyh Mehemmed Ağa dahi Ordu-yı hümâyûn'dan mufârakat ve Edirne'ye avdet idüp mâh-ı Şevvâlin on birinci Sebt |**268b**| güni şehr-i Edirne'ye vâsıl ve telhîs-i Sadr-ı âlî, Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Ali Paşa ma‘rifetiyle rikâb-ı hümâyûna teblîğ içün ağa-yı Dârü's-sa‘de taraflarına irsâl

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

olundı. Mûmâ-ileyh Çavuşbaşı Vekîli Mehemmed Ağa'nın muhayyemgâh-ı Sofya'dan avdetleri mâh-ı Şevvâlin sekizinci Çehârşenbih güni vukū‘ bulup ve ol gün tuğların hareketleri mukarrer olmağla irtesi gün ki, mâh-ı mezbûrun dokuzuncı Penşenbih günidir, Ordu-yı hümâyûn dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd-ı Kal‘a-i Belgrad tarafına hareket ü azîmetleri karâr-dâde virildüği müşârün-ileyh Vekîl-i Ser-çavuşân Şehrî Mehemmed Ağa'dan istimâ‘ olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 12 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Sarây-ı Sultânî'ye karîb[82] “Sarrâchâne Köprüsi” dimekle ma‘rûf cisr-i metîne nâzır ve kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı‘ Kasr-ı Alay'ın müceddeden ta‘mîr ü termîmi ve mefrûşâtı cedîden ihdâs olunmak üzere fermân-ı hümâyûn sudûrunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ kasr-ı mezbûrun itmâmı ve mefrûşâtı müceddeden ihdâs olunup hâzır u âmâde olunmağla kasr-ı mezbûrun pâdişâh-ı âlî-câha lâyık-ı mülûkâne mefrûş içün bi'z-zât Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Ali Paşa ve Defterdâr Vekîli Ali Efendi teşrîf buyurup ve lâkin ahvâl-i mefrûşât kā‘ide-i Sarây-ı Sultânî bostâncıbaşıların ma‘lûmı olduğı eclden ser-bostâniyân-ı Edirne dahi kasr-ı mezbûra da‘vet olunup bostâncıbaşı ma‘rifetiyle ve tâ’ife-i bostâniyândan kasr-ı mezbûr nigehbânı olan kozbekci |**269a**| ta‘lîmi ile bed’ olunup ibtidâ bûriyâları ferş olunup üzerine kālîçe-i Selanik ve ba‘dehû kālîçe-i Acem tefârîk ve minder kılıfları kîrpâs-ı sürh-i Mûsul'dan ve derûnları penbe ile memlû müte‘addid minderler ve sadrlara elvân reng ma‘hûd çukadan kenârları ibrişim püsküller ile müzeyyen müte‘addid mak‘adlar ve münakkaş kadîfe-i Burusa ve Mardin yasdıkları ve kenâr-ı sadrlara elvân reng atlasdan perdeler ve yeşil londrine çukadan kapu perdeleri ve ser-i sadr-ı kasrda vâkı‘ iclâs-ı hümâyûn-ı pâdişâh-ı âlî-câh içün mahsûs olan üç aded taht-ı hümâyûn-bahtı zer-baft ve dîbâ-yı Acem mak‘adlar ile ve zerdûs bâlînler ile ve atlasdan pûşîdeler ile mülûkâne ve şâhâne mefrûş olundukda hâzır-ı meclis olanların pesendîdeleri olmak üzere umûr-ı mefrûşât-ı kasr-ı mezbûr itmâmından sonra perâkende ve pâdişâh-ı âlî-câh hazretlerinin izz ü ikbâl ve şevket [ü] iclâl birle teşrîfleri ve manzûr-ı hümâyûnları vukū‘ buldukda “ne vech üzere fermân-ı hümâyûnları sudûr bulup makbûl-ı hümâyûnları olur mı” deyü gûş u hûş ve karakulağın haber-i meserret-eseri vürûduna mest ü medhûş ile intizâra kıyâm gösterdiler.

82 Metinde سرای قریب سلطانیده şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 13 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Anadolı tarafından sefer-i hümâyûna me'mûr olan askerî tâ'ifesi |**269b**| Arab ve Acem İskelesi olan Üsküdar'a dâhil ve keştîhâ-i müte'addide ile kimi Halîc-i Kostantiniyye'den "Emînöni" dimekle ma'rûf iskeleye ve kimi rû be-rû Beşiktaş'a mürûr u ubûr idüp sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmet idenlerin ekseri Kırkkilisa üzerinden ve Zağra-i Atîk'dan Filibe'ye ve kimi tarîk-i câdde olan Silivri ve Çorlı'dan şehr-i Edirne üzerinden yevmen fe-yevmen gürûhen gürûh mürûr u ubûr idüp ve ekseri sipâh add olunan askerî tâ'ifesi şeklinde olup ve tarîk-i câddeden cânib-i yemîn ü yesâra perâkende vü perîşân olup uğurlarına dûş olan kurâlara nüzûl ve zâd ü zevâdelerin ehl-i kurâdan müft ü meccânen ahz ve ekl ü bel' eyledüklerinden mâ'adâ kanâ'at itmeyüp nüzûl eyledükleri sâhib-i hânelerin çakır ve bakırından ve abâ ve kebesinden her ne ki eline râst gelür ise gâret ü yağma iderek mürûrları istimâ' olunmuşdur. Hattâ nakl olundı ki, şehr-i Edirne'ye araba ile ba'zı zahîre ve keraste ve odun getürüp sûk-ı sultânîde bey' men-yezîd idüp kurâsına avdet iden re'âyâdan râhda râst geldükleri arabacı fukarâlarının fürûht idüp hâsıl eyledükleri zahîre ve odun akçaların cebren ve kahren ellerinden ahz eyledükleri rivâyet olunmuşdur. Re'âyâ fukarâsı şehr-i Edirne'ye fürûht içün zahîre ve keraste değil, odun |**270a**| getürmekden ferâgat itmekle sâ'ir zamânda yetmiş beş seksene bey' ü şirâ olunan odunun arabası iki yüzden ziyâdeye bulunmamağla muzâyakaya bâ'is ü bâdî olmuşlardır. Ve re'âyâ fukarâsının tarlalarda biçüp tokurcun eyledükleri arpaların döküp ahz idüp ve arpaya dahi kanâ'at itmeyüp hıntaların döküp ahz eyledikleri nakl olunmuşdur. Ve Anadolı'nun askerî şeklinde olanların ekseri "memleket-i İran-ı zemîn" didükleri memleketdir ki, hâliyâ ol memâlike "Rûm" itlâk olunur, bî-merhamet ve bî-şefekat tâ'ife olup nehb ü gâretde iftihâr idiyorlar. Bâ-husûs bu hilâlde cülûs-ı hümâyûn vâkı' olmağla pâdişâh-ı rûy-i zemîn hazretleri pâdişâh-ı cedîddir. Henüz ahvâl-i âlemden çendân habîr ü âgâh değildir deyü bâbın mahsûli şekli uğurlarına gelen re'âyâ fukarâsının gerek karyelerinde ve gerek râhda râst geldüklerinin mâmelekin yağma vü gârete mütesaddî olup âr ü nâmûsdan müberrâ teveccüh ü azîmetleri sefer-i hümâyûn iken ve mukābele olacakları düşmenân-ı dîn-i mübîn iken tefekkür itmeyüp re'âyâ fukarâsının emvâl ü erzâkların kesb-i helâl add idüp sefere niyyet ve azîmet iden ecnâs-ı muhtelife-i tâ'ifeden ne me'mûl olunur hükkâm olduğı içün ne çâre itsün, kırda ve bayırda bu fitne vü fesâdı iden tâ'ifeyi zabt u rabt ne vechile mümkindir. |**270b**| "Dutulmayan uğrı, benden doğrı" didükleri meşhûr meseldir. Bundan akdem vâkı' olan seferlerde işbu abd-i hakīr-i râkı-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mu'l-hurûf cümlesinde mevcûd olup manzûr-ı dîdemiz olmuşdur ki, vâkı' olan inhizâmlara memleket-i Rûm sükkânı yağma-yı ordu içün sebeb-i inhizâma bâ'is oldukları mukarrerdir. Zîrâ ki, mahall-i muhârebeden rücû'larında râst geldükleri haymelerin gerek derûnunda ve gerek bîrûnunda buldukları eşyâyı yağma vü gāret iderek şitâbân kaçarlar. Ve hem ashâb-ı haymeye "gâvura kalmasun" deyü gāret iderek firârda bin doksan sekiz târîhinde Ösek'den yukaru Prenvar nâm palanka kurbünde "Çatalköprü" dimekle meşhûr köprüler ile Şikloş Kal'ası miyânında mülhid ü zenâdîkdan Yeğen Osman Paşalı şe'âmetleri ile inhizâm vâkı' oldukda işbu hakīrin haymesi kenâr-ı râhda vâkı' olmağla mahall-i ma'rekegâhdan rücû' ve firâr iden zümre-i eşkıyâ hayme-i hakīrde bir nesne komayup bi'l-külliye yağma vü gāret eylediler. Heman hakīrin değil sâ'ir uğradukları haymeleri gāret idüp pîr ü pâk iderek firâr itmekde ashâb-ı haymenin feryâd ü figānına kim bakar. Eşkıyâ-yı mezbûrların rücû'ları ve firârları şe'âmeti ile küffâr-ı bed-fi'âl tegallüb idüp câ be-câ tüfeng finduğı hakīrin haymesine karîb mahallere nüzûli vukū' bulmağın nâ-çâr hakīr dahi rikâba |271a| süvâr olup "yalnuz çiçek ile yaz olmaz" meşhûr meseldür. Başımız tedârükine iştigāl olunup eğnimde olan post nâfe'i huddâma götür deyü virdim. Hemân beş on dâne zebelleyâ-yı nâ-tırâş zümre-i eşkıyâ sataşup: "Bu nâfe'i kandan tranpa itdün" deyüp sarıldılar. Hakīr ve huddâmân nâfe-i mezbûrı istihlâsa çâre idemeyüp nâfe'i alup şitâbân firâr eylediler. Memleket-i Rûm bir tâ'ifedir ki, muhtelifü'l-elvân-kıyâfet ecnâs-ı muhtelife olup gāret ü yağma içün mahall-i ma'rekegâhda inhizâma tâlib olurlar.

El-kıssa: Şikloş Kal'ası pîşgâhında vukū' bulan inhizâmda huddâmân bârgîrleri ve bu hakīrin rikâbındaki davar ve eğnimizde bulunan melbûsât ve miyânbend olan seyf ile istihlâsa imkân olup sâ'ir esbâb ü eskāl ve hayme vü hargâh ve mülkiyyet üzere iki aded araba-i esbden dâne-i hardâl istihlâsına çâre olmayup fülûs-ı ahmere muhtâc niçe mihnet ile halâs-ı cân Ösek Kal'ası'na dâhil olduk ammâ davarların ne tobraları ve ne çulları var ve ne sûk-ı sultânîde bulunur, bulunduğı hâlde mübâya'a ne nukre yok. Ve lâkin Ösek Köprüsi ta'mîrine me'mûr âşinâ ve sâdıkāne ahbâbımızdan gediklü müteferrikalardan Priştine sâkinlerinden Ebûbekir Ağa nâm bir âşinâ-yı kadîme köprü başında dûş olduk. Ahvâl |271b| ü etvârımızı müşâhede itdükde konağına da'vet ve erbâb-ı sefere lâzımînden olan bir tencere ve bir sahan ve davar âlâtı ve hakīre câmeşûy atiyyesinden mâ'adâ üç güne değin konağından harekete rızâ virmeyüp davarların alîkların dahi virdi. "Buñ deminde Hızır'a dûş olunur" didükleri darb-ı meseldür. Hakīre vâkı' oldı ki, ancılayın teng mahallde gûyâ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Hızır'a dûş oldum. Ve lâkin birkaç günden sonra Yeğen Osmânlı tevâbi‘inden nâ-tırâş zebellayâyî mülhidlerin yağma vü gāret eyledükleri erbâb-ı seferin esbâb ü eskāllerin orduy-bâzârda pulluk pulluk fürûht eylediler. Ammâ varup [kim] sâhib çıka, eğnindeki esbâba ve altındaki esbe ol an sâhib çıkup: “Filân gün filân mahallde serîka[83] olunmuşdur” deyü beşi da‘vâcı, onı şâhid ashâb-ı esbâb nice sâhib çıkar.

Ve'l-hâsıl, Bir dost-ı kadîm hedâyâ tarîkıyla mukaddemâ bir Tatar obası ihdâ itmiş idi. Sütûnları finduk çubuğundan kafes ve örtüsi cedîd beyâz abâ ve asdârı mâ’î boğasîden olup cümlesi cedîd olmak üzere sefere götürmek mümkin olmayup âşinâ-yı kadîmden Ösek'de müşârün-ileyh Ebûbekr Ağa'nın konağında alâ tarîkı'l-emânet vaz‘ olunmuş idi. Ammâ âlem haymeye muhtâc oba-i mezbûrı elli esedî guruşa bey‘ idüp mühimmât-ı tarîka medâr olup bir mikdâr ihtiyâcdan berî olduk |**272a**| El-hamdü li'llahi te‘âlâ cenâb-ı Kibriyâ hazretine hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun ki, mahall-i muhayyemgâhda zâyi‘ ü telef olan eşyânın mükâfâtın kat ender-kat in‘âm ü ihsân idüp evvelkinden ziyâde refâhiyete nâ’il olduk. Fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne. Ammâ ol zümre-i eşirrânın ekseri mülâzımîn bölüğünde bulunup sâ’ir tavâ’if-i eşkıyâ ile birer ikişer ele getürilüp gazab-ı pâdişâhî birle cümlesi tu‘me-i şemşîr ile cezâları virilüp nâbûd ü nâ-peydâ oldılar. Evvelâ “Yeğen Osmân” didükleri tavîlü'l-kāme pedavra çehreli mülhid ve deyyûs kıyâfet “Boz Oğlan” didükleri zındîk ve Yeğen yeğeni olan “Kara Velî” didükleri zebânî kıyâfet ve sâ’ir zümre-i eşkıyâ ki, mülhid ve zenâdîklar bi'l-cümle gazab-ı pâdişâhî birle defterleri dürilüp ve cezâları virilüp vücûd-ı nâ-pâkleri rûy-i zemînden hakk olunup halk-ı cihân şerlerinden emîn oldı. Kütüb-i tevârîhde mastûr olduğı üzere Devlet-i Âl-i Osmân'a hâ’in ve küfrân-ı ni‘me olup isyân ü tuğyân alemine küşâd virenler bir târîhde mu‘ammer ve berhûrdâr olmamışlardır.

Terceme-i Câmi‘ü't-Tevârîh: Terceme-i mezbûr mü’ellifi Mehemmed Bey erbâb-ı zu‘amâdan imiş. Tercemesinde bu minvâl üzere tahrîr ü inşâ ider ki, “sene isnâ aşer ve elf târîhinde cülûs-ı hümâyûnları vukū‘ bulan hânedân-ı Âl-i Osmân'dan merhûm Sultân Ahmed Han-ı evvelin evreng-i taht-ı Süleymânî oldukları evânda Anadolı'da |**272b**| vâkı‘ Adana ve Sivas ve Mar‘aş ve Antâb ve Haleb ve Aydın ve Saruhan etrâflarında cem‘iyyet-i isyân ve tuğyân alemine küşâd viren re’îsü'l-eşkıyâ Karayazıcı ve Tavîl ve Çemşîd ve Kalenderoğlı ve

83 Metinde “şerîfe (شريفه)” şeklindedir.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKİYE ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Deli Hasan birâder-i Karayazıcı ve Âyîneci Hasan ve Kınalıoğlı ve Ağaçdan Pîrî ve Kara Sa‘îd ve Kürd Haydar ve Kepenekli Halîl ve Maymûn-ı Çıplak ve Cum‘a Bölükbaşı ve Hartavî Bölükbaşı ve sâ’ir muhtelifü'l-elvânın memâlik-i Anadolı'da isyân ü tuğyân[84] üzere olup bu kadar fitne vü fesâdları zuhûra gelmiş iken murâd ü maksûdlarına nâ’il-i merâm olmayup hânedân-ı Âl-i Osmân'a hâ’in ve küfrân-ı ni‘me olanların Serdâr-ı ekrem ve Vezîr-i a‘zam Koca Murâd Paşa'nın re’y ü tedbîri ile cümlenin ser-i bî-devletleri bedenlerinden cüdâ ve der-i devlet-medârda hâk ile yeksân olunup lutf-ı Hudâ-yı lâ-yezâl ve avn-i inâyet-i Müte‘âl ile cümlesinin haklarından gelinmişdir. Ol vaktde cem‘iyyet ile isyân u tuğyân iden eşkıyâ bir pâdişâh-ı zîşânın asr u evânında vukū‘ bulmamışdır” deyü mü’ellif-i *Câmi‘ü't-Tevârîh Tercemesi*’nde tahrîr ve îmâ eylemişdir.

Rivâyet: Bin yüz senesinde Yeğen Osmân Paşa didükleri re’îsü'l-eşkıyâ şehr-i Sofya'ya duhûlden havf ü îbâ idüp hâric-i şehrde mükemmel süknâlar binâ ve ihdâs idüp ve nâmını “Yeğenâbâd” ismiyle müsemmâdan sonra cümle zümre-i eşkıyâ ile Yeğenâbâdı'nda sâkin ve mütemekkin ve gice |**273a**| ve gündüz îş ü işretde ve zevk u sohbet üzere âlemleri cild-i evvelde zikr olunmuş idi. Bir vâdîsi dahi istimâ‘ olunmağla tahrîr olunan eşkıyâ münâsebeti ile işbu mahallde tahrîr olundı. Meger eşkıyâ-yı mezbûrun dimâğında fesâd olup Hâtem-i Kibriyâ'ya tenezzül itmeyüp nazar-ı müşevveşü'l-a‘yeni âlem-i bâlâda imiş. Bir gün âlem-i âbda îş ü nûş iderlerken “Yeğen Yeğeni” didükleri abûsü'l-çehre “Yılan dilli Kara Velî” ve “Boz Oğlan” didükleri kâbûsü'l-kıyâfet şevk-ı meclis ile kelleler germ [ve] hâturları nerm oldukda Kara Veli tel tanbûresi çalup çağırır iken feth-i kelâm idüp: “Baka Yeğen! Yeğen kethudâ olup hâtemi ayağına getürmek âsândur. Ve lâkin biz de kāyil değilüz. Murâdın üzere kıllı ağaçların altısında karşunda diksek, biz dahi iltifâtına lâyık olsak nice bir bu hırâş-ı cân ile günümüz geçer” didikde: “Baka Kara Veli! Anın işi çokdan görülmüşdür. Yakında murâdına nâ’il olursın” deyü mest-i lâ-ya‘kıl herzelerine nihâyet yoğimiş. Buna mu‘âdil nice gûftesiz herzeler yendüği nakl olunup rivâyet iderler. Mülâhaza oluna ki, hâ’in-i devlet olup küfrân-ı ni‘me olan mülhid ve zenâdîkın nazarı kanda imiş. Akllarınca “feleğe kelek simurga sinek” dimeyüp kendülerden gayri cihânda bahâdır-ı şecî‘ olmayup cihânı kabza-i tasarrufa alup cümleye nâ’il-i {ü} merâm |**273b**| ola. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ ol kavm-i mülhid ü zenâdîkı bir cins nâbûd u nâ peydâ eyledi ki kadîmden cihâna gelmemişe benzeyüp ilâ

84 Metinde عطيان

hâze'l-ân ol şekl ve kıyâfetde bir şahsın liyâkati olmayup her biri ifnâ-yı vücûd eylediler, fe-li'llahi'l-hamd ve'l-minne. Eşkıyâ tahrîrinde mukaddemâ istimâ‘ olunduğı hâtıra hutûr itmekle münâsebetiyle tahrîr olundı.

Firâr Şuden-i Uşşâkī Hüseyin Çavuş: Gediklü çavuşlardan Uşşâkī Hüseyin Çavuş'un düyûn-ı mîrî içün habs olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Mezbûr erbâb-ı sefer olup sefere me’mûr olmağla mahbûsluğı hâlinde başbâkīkulı vekîline iltimâs ider ki, “mevcûd olan beş bin guruşluk mankur rehn tarîkıyla Hazîne'de hıfz olunup bu bî-çâreyi defterdâr efendiden istihlâsa bir çâre mümkin {mümkin} değil midir ki, sefer-i hümâyûnda mevcûd bulunup dirliğime zarar isâbet etmeye. İnşâ’a'llâhu te‘âlâ avdet-i seferde tebdîl olunup veyâhûd fazlası tekmîl olunur. Hâliyâ halâsa bir çâre ki, gedik ile nân parçamıza zarar vâkı‘ olmaya” deyü her gice iltimâs idermiş. İstihlâsa bir çâre olmaduğı hâlde firârını san‘at ile ifâde idermiş. Ve lâkin başbâkīkulı vekîli olan yâdigâr ise hebenneka bu zarâfetden bî-haber.

El-Kıssa: Mahbûs-ı mezbûr firâra karâr-dâde virüp mu‘âlecesinde re’y ü tedbîr üzere iken meger başbâkīkulı vekîlinin huddâmlarından birisi |**274a**| velî-ni‘metinden küfrân-ı ni‘me olduğın mahbûs-ı mezbûr nezâketile ıttılâ‘ hâsıl idüp huddâm-ı mezbûra nice va‘deler ve erbâb-ı tîmâr zümresine ilhâk idüp nân-pârçaya nâ’il eylemeğe ta‘ahhüd idüp kavl ü karâr iderler. Ve sabâh karîb oldukda mahbûs: “İhtilâm olmuşum. İstihmâm iktizâ eyledi” deyü tâlib-i izn-i istihmâm oldukda, başbâkīkulı ağa hazretleri harem-i muhteremlerinde nâzenîn-i nâz-perver câriyeleri ile zevk u âlemde dolabdan mahbûsun istihmâmına izn taleb olundukda huddâmlardan birinin nezâreti ile izne ruhsat olundukda huddâm-ı ma‘hûde ile vakt-i şâfi‘îde istihmâm niyyeti ile mahbûshâneden ihrâc ve mukaddemâ nüzûl eyledüği hânda cümle huddâmı ve hayme vü hârgâhı taraf-ı orduya irsâl idüp ancak bir huddâmla kendü rikâbın ve bir yedek bârgîr kalmış imiş. Mahbeshâneden doğrı hâne-i bî-minnete vusûl ve ol ân üçi dahi süvâr ve taraf-ı orduya şitâbân revâne olurlar. Çûn ki sabâh olup istihmâma giden mahbûs ile huddâmdan nâm ü nişân olmaduğın başbâkīkulı ağaya i‘lâm ve mukaddemâ nüzûl eyledi[ği] hâne-i bî-minnet tefahhus olundukda Ordu-yı hümâyûn tarafına firârı nümâyân olmağın mezbûr mahbûs Hüseyin Çavuş'un firârı Defterdâr Ali Efendi'ye i‘lâm olundukda huzûr-ı kā’im-makāma arz u telhîs olunmağın mevcûd olan |**274b**| mankurı emânet tarîkı üzere Hazîne'de hıfz olunup başbâkīkulı vekîli itâbdan sonra azli fermân olunmuş iken Defterdâr Ali Efendi iltimâsıyla azlden istihlâs olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Mısrâ‘:

Var kıyâs it vüs‘at-i deryâ-yı rahmet n'idüğin.

Nesr: Merkez-i mezbûrda olan âkıl u dânâ devletlüden sudûr bulan ahvâle fikr ve te’emmül ile nazar oluna ki, bu makāmda olan şahsdan ne me’mûl olunur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 14 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Sefer-i hümâyûna me’mûr tâ’ife-i Türkmânın boy beylerinden “Pehlevânoğlı” dimekle ma‘rûf boy beyi zîr-i hükûmetinde olan Türkman tâ’ifesinden yarar ve cengâver tüvânâ merd-i meydân beş yüzden mütecâviz dilâverân-ı Türkmân ile Edirne sahrâsında kenâr-ı Nehr-i Tunca'ya karîb Bosna karyesi mukābili mahall-i sahrâ-yı vâsı‘aya hayme vü hargâhları ile nüzûl ve ba‘zı levâzımât olan mühimmât-ı seferiyyelerin mehmâ-emken[85] tedârük içün üç gün mahall-i mezbûrede meks ü ârâmdan sonra şehr-i Edirne'den mürûr ve metânet ü istihkâm birle meşhûr olan Mihal Köprüsi'nden ubûr idüp Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt [ve] vüsûl ârzûsuyla şitâbân oldukları hâlde muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn tarafına teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur.

Sudûr-ı Fermân-ı Hümâyûn Berây-ı Ta‘mîrât-ı Bâğçe-i Akpınar: Tahtgâh-ı kadîm |**275a**| olan Edirne'de Sarây-ı âmire'nin cânib-i garbîsinde vâkı‘ “Akpınar” dimekle meşhûr bâğçe-i şehriyârî müceddeden ta‘mîr ü termîm olunmak içün fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla şehremîni olan İmâdî Mûsâ Efendi ma‘rifetiyle ve ser-mi‘mârân-ı hâssa vekîli mübâşeretiyle bâğçe-i mezbûrun ta‘mîr ü termîmi ma‘rifet şer‘ile keşf ve defter olunup müşârün-ileyhimâ ma‘rifetleri ile mübâşirîne sâdır olan fermân-ı hümâyûn mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın ta‘mîrâtına şürû‘ olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 15 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Şehr-i Edirne'de Sarucapaşa Çârşûsı'nda sâbıkā Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Kara İbrâhîm Paşa'nın müceddeden binâsı olan hâne-i kebîr ki, hâliyâ rikâb-ı hümâyûnda kā’im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'nın mülk-i sarîhi olmak üzere taht-ı tasarrufunda olan sa‘âdethânede kā’im-makām ve şeyhü'l-islâm ve nakībü'l-eşrâf ve kādî‘askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve müderrisîn-i mütemekkinân-ı Edirne sa‘âdethâne-i mezbûrda umûr-ı ahvâl müşâvere

85 “emken (امکن)” metinde “imkân (امکان)” şeklindedir.

için ictimâ'ları mukarrer olup ve üç sâ'atden mütecâviz meclis-i müşâvereleri imtidâd[86] bulduğı tahakkuk olup ve müşâvereleri ahvâlinden beyne'n-nâs şüyû' bulan havâdisât millet-i Nasârâ'dan tâ'ife-i Freng'den Venedik-i la'înin donanması olmak üzere kırkdan mütecâviz çekdirme ve on mikdârı mavuna ve elliden |**275b**| mütecâviz kalyon ki, bi'l-cümle yüz pâre yelkenden mütecâviz olmak üzere Bahr-i Sefîd'de vâkı' Cezîre-i Midillü'yi muhâsara tarzı etrâf-ı cezîrede lenger-endâz oldukları istimâ' olunmağın def'-i mazarratları için tedârük husûsunda müşâverelerine haml olunmuşdur. Nakl olunduğı üzere millet-i Nasârâ'dan tâ'ife-i Freng olan Venedik keferesinin kadîmden sekiz pâre mavunası ve yirmi yedi pâre çekdirmesi ve yirmi pâre kalyonı olup bir târîhde zikr olunan mavuna ve çekdirme ve kalyonı noksân eylemez. Her sene masârıfât ve levâzımâtın görüp gerek mahall-i sulhda ve gerek mahall-i harbde cümlesi mevcûd ve her bâr rûy-i deryâda eksik olmaz deyü nakl olunmuşdur. Ve sâ'ir çekdirme ve kalyon Malta'dan ve Duka'dan ve Papa'dan ve İspanyol'dan ve Cineviz'den ve sâ'ir millet-i Nasârâ'dan imdâd tarîkıyla âyîn-i bâtılları üzere imdâd için Venedik keferesi donanmasıyla müctemi' olup Venedik cenerali tarafından kapudan-ı donanma olan melâ'în her ne tarafa hareket idüp re'y ü tedbîr ider ise cümlesi mütâba'at idüp kapudan-ı mezbûrun re'y ü tedbîrinden hâric vaz' u harekete kādir değillerdir. Mâdâm ki, imdâd tarîkıyla Venedik donanması ile ma'an olalar, Venedik kapudanının zîr-i hükûmetinde olurlar. Hâliyâ kurbünde lenger-endâz oldukları |**276a**| Midillü Kal'ası'n ve sâ'ir etrâfında vâkı' olan cezîrelerdeki kılâ'ı cenâb-ı Kibriyâ hazretinin hıfz u emânına emânet olunmuşdur. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazreti avn ü inâyeti ve lutf ü hidâyeti ile mağrûr ü mütekebbir olan melâ'în ü müşrikîn olup düşmenân-ı dîn-i mübîn olan millet-i Nasârâ'nın vücûd-ı nâ-pâklerin tu'me-i şemşîr-i gāziyân idüp ve metânet ü istihkâmına mağrûr oldukları sefâyin-i donanmasın âteş-i gazab-ı İlâhî birle hark ve cûş u hurûş-ı deryâ ile gark eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 16 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Merhûm ve mağfûr Sultân Süleymân-ı evvelin duhter-i pâkize-ahteri merhûme ve mağfûre İsmihân Sultân evkāfı ile zevcesi Vezîr-i a'zam-ı merhûm Rüstem Paşa evkāfı ki, hâliyâ "Civân Kapucıbaşızâde Evkāfı" dimekle meşhûr ü ma'rûfdur, evkâf-ı mezbûrun sâbıkā birkaç sene mütevâliyeten mütevellîsi

86 Metinde " امتصاد " şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

olup Dîvân-ı hümâyûn manâsıblarından Mevkūfât Kalemi hâceliği sadaka vü ihsân olunup mevkūfâtcı olan erbâb-ı Dîvân'dan Kadrî Efendi Ordu-yı hümâyûn ile ma‘an sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmet ve Sofya sahrâsı muhayyemgâhına vâsıl olup meks-i Sofya'da mâh-ı Şevvâlin sekizinci Çehârşenbih güni tuğların dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd-ı Kal‘a-i Belgrad |276b| tarafına hareketleri vukū‘ bulduğu hînde müşârün-ileyh Mevkūfâtcı Kadrî Efendi'ye ağa-i Dârü's-sa‘âde nezâretinde olup Dîvân-ı hümâyûn manâsıblarından Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebeciliği rü’ûs-ı hümâyûn ile sadaka vü ihsân ve hil‘at-i fâhire ilbâsından sonra kā’im-makām-ı rikâb-ı hümâyûna ve ağa-yı Dârü's-sa‘âde'ye mahsûs mektûb-ı Sadr-ı âlî tahrîr ve teslîm olunup ve Ordu-yı hümâyûn mâh-ı Şevvâlin dokuzuncı Pencşenbih güni taraf-ı Belgrad'a hareketleri vukū‘ bulmağla mûmâ-ileyh Kadrî Efendi Ordu-yı hümâyûn'da olan ahbâbı ile vedâ‘laşup taraf-ı rikâb-ı hümâyûna avdet ve mâh-ı Şevvâlin onaltıncı Pencşenbih güni şehr-i Edirne'ye vâsıl ve mektûb-ı Sadr-ı âlî birle huzûr-ı kā’im-makāma mütevâsıl oldukda mektûb-ı Sadr-ı âlî kırâ’at olundukda ihsân buyurılan manâsıb-ı âliyeyi kalem-i mezbûr hulefâlarına i‘lâm içün hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı kā’im-makāmîye mazhar vâkı‘ oldukdan sonra Sarây-ı Sultânî'ye azîmet ve kethudâ-yı teberdârân-ı Sarây-ı Atîk ile yazıcı-i ağa-i Dârü's-sa‘âde'ye mülâkāt ve taraf-ı Sadr-ı âlî'den ağa-yı zîşâna mektûbı olduğın ifâde itdükde ağa-yı müşârün-ileyhe i‘lâm ve huzûr-ı ağaya da‘vet ve kırâ’at-i mektûbdan sonra mazmûn-ı münderic-i mektûb ma‘lûm oldukda ber-mûceb-i mektûb manâsıb-ı mezbûre içün ağa-yı Dârü's-sa‘âde tarafından dahi hil‘at-i fâhire |277a| ilbâs ve mazhar-ı iltifâta dûş ve tevkīr u ihtirâm olunup kat‘-ı pâye ile ser-bülend ve manâsıb-ı âliyeye nâ’il-i {ü} merâm olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 17 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Hânedân-ı Âl-i Osmân *ebbedehümu'llahü'l-Meliki'l-Mennân* hazretlerinin evreng-i serîr-i saltanat u hılâfete cülûs-ı hümâyûn-me’nûsları vukū‘ buldukda hazret-i habîb-i Hudâ Muhammedü'l-Mustafâ *salla'llahü te‘âlâ aleyhi ve sellem* hazretlerinin yâr-ı gārı ve cihâd u gazâda alemdârları olan hazret-i Ebâ Eyyûb-i Ensârî *radiya'llahu te‘âlâ anhu'l-Bârî* hazretlerinin merkad-i medfûnların ve mezâr-ı pür-envârların ziyâret ve teberrüken ve teyemmünen türbe-i mutahharalarında kılıc kuşanmak kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmân ve kā’ide-i şehinşâh-ı cihânbânî olup ve lâkin pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh es-Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân Ahmed Han ibn-i Sultân İbrâhîm Han hazretlerinin

cülûs-ı sa‘âdet-me’nûsları tahtgâh-ı kadîm olan şehr-i dil-âvîz mahmiye-i Edirne'de vâkı‘ olup kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî üzere henüz miyân-bend-i şemşîrleri vukū‘ bulmamağla ve kā’ide-i tarz-ı kavânîn-i selâtîn-i mâziye üzere miyân-bend-i şemşîr murâd-ı hümâyûnları olmağın pâdişâh-ı hümâyûn-fâl ve sâhib-i şevket- {u} hısâl edâ-yı salât-ı cum‘ayı ecdâd-ı izâmları hayrâtı olan “Eski Câmi‘” dimekle meşhûr u müte‘ârif |277b| ma‘bed-i kadîm olan câmi‘-i şerîfe teşrîf ve edâ-yı salât-ı cum‘adan sonra miyân-bend-i şemşîrleri mukarrer u muhakkak olmağın vüzerâ-yı izâm ve ulemâ-yı kirâm ve meşâyıh ve sulehâ ve müderrisîn-i mütemekkinân-ı Edirne ve sâ’ir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat bi'l-cümle câmi‘-i şerîfde hâzır u âmâde olmaları ve azîm alay ve cem‘iyyet-i rezm-azmây olunmak içün fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın vüzerâ ve ulemâ ve kuzât-ı asâkir ve sâ’ir tavâ’if-i cünûd-ı nusret-me’âsir râh-ı pâdişâh-ı âlem-penâhda muntazır olup hazret-i pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh envâ‘-ı izz ü ikbâl ve şevket-i şecâ‘at-hısâl semend-i izzet-mende süvâr ve rikâb-ı hümâyûnlarında solakān-ı hâssa ve peykân-ı zerrîn-tîr ve sîm-külâh birle Câmi‘-i Atîk cânibine azîmet ve tarîk u râhda saff-ı sufûf-ı hâzırûna selâm-ı selâmet-simât-ı pâdişâhî birle tatyîb-i hâtır-nüvâzlık birle ve kemâl-i edeb [ve] vakār ile câmi‘-i şerîfe vusûl ve pâdişâh-ı âlî-câhlara mahsûs olan ibâdetgâha sa‘âdetile nüzûl ve salât-ı cum‘ayı cemâ‘at-i müslimîn ile edâdan sonra işâret-i aliyyeleri üzere şeyhü'l-islâm ile nakībü'l-eşrâf hazretleri huzûr-ı pâdişâhîye teveccüh ve şeyhü'l-islâm hazretleri cânib-i yemînlerinde kıyâm ve nakībü'l-eşrâf hazretleri cânib-i yesârlarından dest-i mübârekleri ile ve envâ‘ du‘â vü senâ birle miyân-ı şerîflerine şemşîr-i nusret-nişân kuşadup |278a| ve avn-i Hudâ-yı müte‘âl her hâlde mansûr u muzaffer idüp ve a‘dâ-yı dîn ü devletlerin makhûr u muhakkar eylemeleri içün ve vücûd-ı pür-cûdları sebze-zâr-ı âleme serâser-i sâye-güster ve nihâl-i mevzûn-ı sa‘âdet-makrûnların tünd-bâd-ı belâdan mahfûz u masûn idüp sahn-ı gülşen-i izz ü ikbâl ve miyân-ı hadîka-i bâğ-ı kemâlde ser-bülend itmeleri içün edâ-yı farîza-i du‘â-yı devlet ve ibkā-i vazîfe-i senâ-yı midhat idüp emr-i miyân-bend-i şemşîr itmamından sonra pâdişâh-ı heft-kişver ve şehinşâhân-ı İskender esb-i zerrîn-licâm rehvâre süvâr ve merâsim-i bezl-i sadakāt itmâmı ile Sarây-ı âmire'ye duhûl ve taht-ı âlî-bahtları üzere şeref-nüzûlları tahakkuk bulmuşdur.

Ezîn-cânib, Ordu-yı hümâyûn mâh-ı Şevvâlin dokuzuncı Pencşenbih güni muhayyemgâh-ı Sofya'dan hareket ü azîmet ve Niş menziline vusûl ve üç gün sahrâ-yı Niş'de meks ü ârâm ve taraf-ı dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd-ı Kal‘a-i Belgrad'a teveccüh ü azîmet olunup mâh-ı Şevvâlin on yedinci Cum‘a güni

TÜRK DİL KURUMU AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

"Kınalıoğlı Çiftliği" dimekle meşhûr menzilgâh ve muhayyemgâha vusûl ü nüzûlleri istimâ' olunmuşdur.

Terceme-i Câmi'ü't-Tevârîh mü'ellifinin tahrîr ü inşâ eyledüği minvâl üzere "Kınalıoğlı" ismiyle müsemmâ olan şahs bin on iki târîhinde mesned-i evreng-i taht-ı Süleymânî olan hânedân-ı Âl-i Osmân'dan merhûm ve mağfûr Sultân Ahmed Han-ı evvelin asr-ı adâlet-unvânlarında |278b| isyân u tuğyân iden zümre-i eşkıyânın re'îsü'l-eşkıyâlarından olup nice eyyâm fitne vü fesâdından sonra hânedân-ı Âl-i Osmân'a hıyânet idüp küfrân-ı ni'me olanların biri berhûrdârî olmadukların ma'lûm idinüp gazab-ı pâdişâhîden havf-nâk olup kulûbuna havf ü haşyet müstevlî olup isyân u tuğyân alemin ser-nigûn ve ef'âl-i kabîhdan ferâgat u kasr-ı yed idüp cürmüne mu'terif olmağla cürm ü günâhı afv olunmak recâ vü iltimâsıyla zümre-i eşkıyânın def' ü men'ine serdâr ve ser-asker ta'yîn olunan Vezîr-i a'zam Koca Murâd Paşa'nın der-i devlet-medârına ilticâ itmekle merkūm Kınalıoğlı'nın iltimâsına müsâ'ade buyurılup merkūmun cürm ü günâhı afv buyurılup ve Rûmili'nde vâkı' Alacahisâr sancağının mîrlivâlığı sadaka vü ihsân buyurulmak recâsıyla pâdişâh-ı âlî-câhın pâye-i serîr-i a'lâlarına arz [u] i'lâm eyledükde vezîr-i sadâret-i uzmânın iltimâsı pâye-i serîr-i pâdişâhîde kabûle karîn ve recâsına müsâ'ade buyurılup mezbûr Kınalıoğlı'nın cürm ü günâhı afv ve Alacahisâr sancağı kendüye sadaka vü ihsân buyurulmağla merkūm Kınalıoğlı Rûmili'ne güzer ve sancağ-ı mezbûrda mîr-livâ olup nice eyyâm mutasarrıf olup ve taraf-ı küffâra nice def'a sefer ve gazâ vü cihâd eyledüğin sâhib-i *Terceme-i Câmi'ü't-Tevârîh* |279a| tercemesinde tahrîr ü inşâ eylemişdir.

***Li-mü'ellifihi*:** İşbu hakīr-i râkımü'l-hurûfun akl-ı kāsırınca terceme-i mezbûrun îmâsından mülâhaza iderim ki, mahall-i mezbûre Alacahisâr sancağının kurbiyeti olmağla Racine nâm menzilgâh ile Perakin nâm palankanın miyânında vâkı' olan "Kınalıoğlı Çiftliği" dimekle meşhûr olan çiftlik şahs-ı mezbûrun îcâd ve ihdâsı olup evlâdına intikāl idüp mutasarrıf olalar. Ve lâkin hâliyâ harâb [ü] vîrândır. Bin yetmiş dört târîhinde Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa Uyvar seferine teveccüh ü azîmet eyledüklerinde işbu râkımü'l-hurûf mîrî zahîre kitâbeti hızmetine me'mûr olup ve mîrî zahîre menzilgâh-ı mezbûrda Kınalıoğlı Çiftliği'nde hâzır ve der-anbâr olunmağın zahîre tevzî'i içün varıldukda çiftlik-i mezbûr ol târîhde ma'mûr u âbâdân olup müte'addid müsâfirhâneler ve zahîre anbârları ve davar âhûrları ve samanlıklar ve bî-nihâye çiftlik huddâmları ile ma'mûr u âbâdân olduğı bu hakīrin manzûr-ı dîdesi olmuşdur. Hâliyâ küffâr-ı bed-fi'âlin istîlâsı sebebi ile

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

harâb olup eser-i binâdan dikilü direği kalmayup harâb u yebâb olduğın târîh-i merkūmdan sonra vukū‘ bulan seferler takrîbi ile menzil-i mezbûra nüzûl olundukda manzûr-ı dîdemiz olmuşdur. Hâliyâ |**279b**| arz-ı hâliye olup ancak kadîmi üzere “Kınalıoğlı Çiftliği” nâmıyla menzilgâh ve muhayyemgâh-ı guzât-ı müslimîndir. Ve âb u hevâsı latîf ve çayır [u] çemenzârı firâvân yaylakdır. Ve Ordu-yı hümâyûn mâh-ı Şevvâlin on üçünci Pazarirtesi güni Kal‘a-i Niş sahrâsına vusûl ve nüzûlleri istimâ‘ olunmuşdur. Ve meks-i muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Niş'den mâh-ı mezbûrun on beşinci Çehârşenbih güni Sadr-ı âlî ağalarından el-Hâc Ömer Ağa telhîs-i Sadr-ı âlî birle taraf-ı rikâb-ı hümâyûna irsâl olunmağın müşârün-ileyh el-Hâc Ömer Ağa mâh-ı Şevvâlü'l-mükerremin on yedinci Cum‘a güni mahmiye-i Edirne'ye vusûli tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 18 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1102.

Tâ’ife-i bostâniyân-ı Edirne'den bir bostâncı Edirne Bâğçesi'nde divar-ı Harem-i hümâyûn'a karîb mahalde vâkı‘ eşcâr-ı meyvedârdan erik eşcârına çıkup meyve cem‘ iderken pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin cülûs-ı sa‘âdet-me’nûs buyurdukları kasr-ı âlîden meyve cem‘ine meşgūl olan bostâncı-i mezbûr manzûr-ı dîde-i pâdişâhîye dûş olup peymâne-i ecel dahi lebrîz olup kemâlin bulduğundan elbette bir bahâneye muhtâc olmağın ol hînde gazab-ı pâdişâhî cilveger olup bostâncı-i mezbûrun katline fermân-ı hümâyûnları sudûr bulmağla bâb-ı Sarây-ı |**280a**| Sultânî'de tîğ-ı cellâd-ı bî-emân ile bî-çârenin boynı urılup hâkile yeksân kılındı. Bir rivâyetde ağayân-ı Habeşiyân-ı Harem-i muhteremânın bostâncı-i mezbûr manzûr-ı dîdeleri olup nâzır-ı Harem-i hümâyûn kasdını mülâhaza itmeleri ile pâdişâh-ı âlî-câhın pâye-i serîr-i a‘lâlarına arz u i‘lâm eyledüklerinde katline fermân-ı hümâyûnları sudûr bulduğın nakl eylediler.

Ezîn-cânib, Perakin Palankası ile Yagodine miyânında vâkı‘ Nehr-i Morava üzerinde olan cisr-i kadîmi küffâr-ı bed-fi‘âl kasaba-i Niş'e gelince ol etrâfi istîlâ idüp kasaba-i Niş'i taht-ı tasarrufuna dâhil itdükde cisr-i mezbûrı ihrâk ve münhedim itmiş idi. Ol vaktden bu ana gelince hâlî üzere harâbe olmağla cisr-i mezbûrun kadîmden mürûr u ubûrı mahallinde müceddeden binâ ve ta‘mîr ü termîmi içün mukaddemâ fermân-ı âlî sâdır olup henüz itmâm olmamağla Ordu-yı hümâyûn'un iktizâ hasebi ile birkaç gün meks [ü] ârâmları muktazî olmağın hâliyâ Ordu-yı hümâyûn Perakin Palankası muhayyemgâh ve menzilgâhına vusûl ve palanka-i merkūm ile Nehr-i Morava cisri miyânında vâkı‘ sahrâ-yı vâsı‘aya nüzûlleri mukarrer olup cisr-i merkūm itmâm olunca

mahall-i mezbûr muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn olduğı istimâ' olunmuşdur. Ve cisr-i mezbûrun bir gün |**280b**| evvel itmâmına takayyüd ü ihtimâm olunmak üzere fermân buyurulmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 19 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Hazret-i Şeyhü'l-islâm Feyzullah Efendi ve nakībü'l-eşrâf ve kādî'asker-i Rûmili ve Anadolı ve tuğrakeş olan Nişâncı Vezîr-i mükerrem Elmas Mehemmed Paşa ve Defterdâr Vekîli Ali Efendi Sarây-ı Kā'im-makām-ı Ali Paşa'da müctemi' ve meclis-i müşâvereleri tahakkuk bulup ve Ordu-yı hümâyûn'dan Sadr-ı âlî ağalarından el-Hâc Ömer Ağa telhîs ile rikâb-ı hümâyûna vârid olduğı mukaddemâ zikr olunmuş idi. Ve mezbûr el-Hâc Ömer Ağa meclis-i müşâvereye dâhil olup ve lâkin mûmâ-ileyh el-Hâc Ömer Ağa Edirne'ye vusûl bulduğı gün Âstâne-i sa'âdetde re'îsü'l-küttâb vekîli olan Şems Efendi'ye hükm-i hümâyûn irsâl olunup taraf-ı Edirne'ye da'vet olunmuş. Hikmet-i Hudâ-yı müte'âl birle mûmâ-ileyh Şems Efendi yevm-i merkūmda mahmiye-i Edirne'ye vâsıl ve meclis-i müşâvereye mütevâsıl olduğı hînde rikâb-ı hümâyûnda re'îsü'l-küttâb vekâleti içün mûmâ-ileyh Şems Efendi'ye hil'at-i fâhire ilbâs olunup tevkīr ü ihtirâmdan sonra rikâbda Re'îs Vekîli Nazmî Efendi'ye dahi Âstâne-i sa'âdetde re'îsü'l-küttâb vekâleti içün hil'at-i fâhire ilbâsıyla taraf-ı Âstâne'ye teveccüh ü azîmeti fermân buyuruldı. Ve meclis-i müşâvere perâkende olmayup kā'im-makām huzûr-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan gelince meks ü ârâm |**281a**| üzere olmaları sipâriş buyurılup kā'im-makām esb-i sabâ-reftâra süvâr ve pâdişâh-ı âlem-penâhın pâye-i serîr-i a'lâlarına teveccüh ve Sarây-ı Sultânîye'ye dâhil ve izz-i huzûr-ı hudâven[di]gâr-ı kâmkâra mütevâsıl ve dest-bûs-ı şehriyârî birle şeref-yâb olup kapu ağası kullarının hızmet-i pâdişâhîde edebâne hareket itmedüğinden kul tâ'ifesinin hızmet-i pâdişâhîde olduğuna rızâları olmayup hızmet-i hümâyûnlarında hayr-hâh-ı devlet olan kulları istihdâm buyurulmak içün recâ vü iltimâsların serîr-i a'lâya arz eyledükde kapu kullarının ve sâ'ir kul tâ'ifesinin recâ vü iltimâsların pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri müsâ'ade buyurup kapu ağası olan Abdurrahman Ağa şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup pâye-i mezbûrdan ihrâc ve mütekā'idîn zümresine ilhâk ve Âstâne-i sa'âdetde vâkı' sa'âdethânesinde edebâne hareketine fermân-ı hümâyûn sudûr bulup Oda-i Hâss zâbıtı olan ağayân-ı tavâşîden Hâsodabaşı (Boş) Ağa'ya kapu ağalığı ihsân buyurılup iltifât-ı pâdişâh-ı Cem-câh hazretlerine mazhar vâkı' olup kat'-ı pâye ile ser-firâz u ser-bülend olup nâ'il-i merâm olmuşdur. Ba'de tebdîl-i ağa-i Bâbü's-sa'âde Kā'im-makām Ali Paşa huzûr-ı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

pâdişâhîden avdet ve mukaddemâ |**281b**| dağılmamak üzere sipâriş olunan müşâvere mahalline teşrîf ve kapu ağasının tebeddülâtını arz u telhîs ve taraf-ı Sadr-ı âlî'ye mütevâsıl olmak üzere müşârün-ileyh el-Hâc Ömer Ağa'ya teslîm olunup meclis-i müşâvereden me'zûnen cümlesi perâkende oldılar.

İllet-i Azl-i Nazmî Efendi: Nazmî Efendi'nin riyâsetden tebdîline bâ'is ü bâdî mûmâ-ileyh vekîl-i riyâset iken ramazân-ı şerîfde Câmi'-i Sultân Selîm'e vakt-i asrda teşrîf idüp vakt-i iftâra değin ba'zı küttâb ve ağavât ve avâm tâ'ifesinden cem'iyyet-i kesîr Nazmî Efendi'nin etrâfına dâ'ire olup lâ-teşbîh halka-i tevhîd şekli meclis-i kebîr olup her kafadan bir sadâ ve lisânlarına râst gelen gerek umûr-ı devlet ve gerek vükelâ-yı devlet ve gerek sâ'ir ahvâl-i muhtelifedir, fasl ve gıybet idüp ol makām-ı ibâdetgâhda kûşe be-kûşe kimi zikru'llah ve kimi kırâ'at-i kelâmu'llah ve kimi ibâdetde iken bu gürûh ise gıybet ve mesâvî mükâlemeleri mûmâ-ileyhin bâ'is-i azli olmuşdur. Fi'l-hakīka re'îsü'l-küttâb pâyesinde ve merkezinde olup ol mertebe gedâ-çeşmlik ile hıffet üzere ecnâs-ı muhtelife eşhâsı ol makām-ı ibâdetgâhda başına cem' idüp gıybet ü mesâvî üzere halka-i tevhîd şekli cem'iyyete dâhil olmak şân-ı riyâsete lâyık olmaduğı nümâyân olmağın âhir-i kâr şerbet-i |**282a**| nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunmasına müstakıllen bâ'is ü bâdî olmuşdur. Ve müşârün-ileyh Nazmî Efendi ile kadîmden âşinâ olanların rivâyeti üzere mezbûrun çîlesi kemân çîlesinden bir zirâ' noksân üzere olup esnâ-yı musâhabetde mîr-kelâm ve lâkin haltiyyâtı mîr-kelâmlığından izdiyâd olup lisânına perhîzkâr olmayup lisânına her ne sudûr ider ise bilâ-te'emmül icrâ ider. Bu gıybet imiş bu mesâvî imiş vâdîsin mülâhaza itmeyüp bir sadede girüp intihâ bulunca birkaç dürlü libâs ile melbûslandırup meclisinde âhar şahsın feth-i kelâmına nevbet değürmez. Fe-emmâ gerek umûr-ı devlet ve gerek sâ'iri katında ale's-seviye olup medh ü zemmde bî-pervâ bir şahs-ı meczûbâne vâdîsinde olduğın ve âşinâ vü ahbâbının nasîhat-âmîz kelâmlarına gûş u hûşı olmaduğın kadîmden âşinâ vü ahbâbı olanlar nakl eylemişlerdir. Fe-lâ cerem azline bâ'is olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 20 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Vaktâ ki, râ'iz-i tevaffuk-ı İlâhî kılâde-i saltanat-ı İslâmiyye'yi gerden-i Sultân Ahmed Han ibn-i Sultân İbrâhîm Han'a ta'lîk eyledi. Serîr-i saltanat-ı Osmânî ve taht-ı vezîn-baht-ı şehinşâhî üzere cülûs-ı hümâyûnları vukū' bulup fütuhât-ı ecdâd-ı izâmları olan memâlik-i Âl-i Osmân'ın cümlesine cülûs-ı |**282b**| hümâyûn-me'nûsları müjde ve işrâb ve ifâde vü i'lâm olunması umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olunmağın bâ-husûs tâ'ife-i Çerâkise ki, sâ-

kinân-ı Mısr-ı Kāhire olup ûlü'l-emrin huddâmları ve kulları olmağın tâ'ife-i mezbûreye dahi müjde-i cülûs-ı hümâyûn elzem ü lâzımînden olmağla Mısr-ı Kāhire vâlîsi olan "Hazînedâr" lakab Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn irsâli lâzım gelmeğin ve hâkim-i kabîle-i Urbân olup şerîf-i Mekke-i mükerreme *şerrefehâ'llâhû te'âlâ*da şerîf (boş) mahsûsan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile hil'at-ı post-ı kakum ve surre-i pâdişâhî irsâli ile hâtır-nüvâzlık ve pâdişâh-ı âlî-câh-ı hılâfet-destgâhın serîr-i saltanat-ı Osmâniye'ye cülûs-ı hümâyûn-me'nûsları müjde ve işrâb içün zikr olunan hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnları Istabl-ı âmire-i şehriyârîde silahşorluk hızmetine me'mûr "Habeşî" dimekle meşhûr u müte'ârif Süleymân Ağa risâleti ile taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan Mısr-ı Kāhire vâlîsine ve şerîf-i Mekke-i mükerreme'ye menzil ile irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 21 Şevvâl sene 1102.

Edirne ile Karinâbâd menzilinin mâbeyni bu'd mesâfelikde yirmi beş sâ'atlik mesâfe olup Edirne'den Karinâbâd'a ve andan Edirne'ye ulak ile vârid olan menzil bârgîrleri bu'd {ü} mesâfeye tâkat |**283a**| getürmeyüp bî-mecâl olduklarından mâ'adâ ekseri helâk ve kusûrı amel-mânde olduğın ve Devlet-i aliyye tahtgâh-ı kadîm olan Edirne'de olmağla Kırkkilisa menzilinin râhı battâl olup ve kadîmden Kırkkilisa menzilinin iki re's menzil bârgîri zâd ü zevâdesiyle Devlet-i aliyye Edirne'de oldukça Edirne ile Karinâbâd miyânında vâkı' Papaslı nâm menzilde mevcûd ve hızmet idegeldikleri kadîm olup ve hâlâ Papaslı menzilinin menzil bârgîri olmaduğın ve Kırkkilisa menzilinin iki re's menzil bârgîri üslûb-ı sâbık üzere Papaslı menzilinde mevcûd ve hızmet eylemek üzere menzilciyân-ı merkūmân Dîvân-ı hümâyûna arz-ı hâl eyledüklerinde "mahalli görile" deyü fermân buyurulmağın Mevkūfât Kalemi'nde mahfûz olan *Ulak Menzili Defterleri*'ne nazar olundukda bin yüz iki senesi Recebinin on beşinci güni târîhiyle fermân-ı âlî mûcebince umûmen ulak menzilleri tertîb ve defter olundukda nefs-i Kırkkilisa mahallâtı avârızları mukābelesinde Kırkkilisa menzilinde dört re's menzil bârgîri beslemek üzere ta'yîn ve fermân olunduğı mastûr u mukayyed bulunduğı derkenâr olundukda: "İmdi Kırkkilisa menzilinin kadîmden iki re's menzil bârgîri Papaslı menzilinde hızmet idegelmeğin zâd ü zahîresiyle Papaslı menzilinde asker-i İslâm avdet idince imdâd ve istihdâm |**283b**| oluna" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın mûcebince Mâliyye tarafından ahkâm-ı şerîfe tahrîr olunup menzilciyân-ı merkūmâna teslîm olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 22 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Bin doksan sekiz senesinde vâkı' fetret-i mülâzimînde ve Yeğen Osmân Paşalı mülhidleri tuğyânında ve Vezîr Sarı Süleymân Paşa firârında sahrâ-yı Niş muhayyemgâhında silahdâr-ı şehriyârî risâleti ile hâtem-i vezâret istikbâl idüp Âstâne-i sa'âdete vusûl buldukda mülâzımîn ve zümre-i eşkıyâ hücûmuyla sarâyı yağma vü gāret ve kendüsi mağdûren tîğ-i eşkıyâ ile katl olunup zümre-i şühedâya vâsılînden olan Vezîr-i a'zam-ı merhûm Siyâvuş Paşa'nın sâbıkā kethudâsı olup hâliyâ Şâm-ı cennet-meşâmm vâlîsi olan pîr-i kühen-sâl Murtazâ Paşa tevâbi' ü levâhıkından mâ'adâ beş yüzden mütecâviz cirit atlu süvârân-ı merd-i {ü} meydân-ı ceng-âverân bahâdırân-ı fârisân-ı dilâverân ile şehr-i Edirne sahrâsına vusûl ve "Bosna Karyesi" dimekle meşhûr olan kurânın mukābelesinde kenâr-ı Nehr-i Tunca'da hayme vü hargâhları ile nüzûlleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 23 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Devlet-i aliyye Âstâne-i sa'âdetde iken kesret-i ulak def'i içün fermân-ı âlî mûcebince umûmen ulak menzilleri tertîb ve defter olunup Çorlı'dan Sofya'ya |**284a**| varınca vâkı' olan ulak menzillerinin her birinde ellişer re's menzil bârgîri beslenüp ziyâde beslenmemek üzere tertîb olunup fermân buyurulmuş idi. Sadr-ı âlî ağalarından el-Hâc Ömer Ağa bundan akdem Filibe muhayyemgâhından rikâb-ı hümâyûna telhîs ile vârid olup avdet iktizâ eyledükde Edirne menzilinde mevcûd menzil bârgîri bulunmayup revâne olan ulaklardan menzil bârgîri avdet idince mûmâ-ileyh el-Hâc Ömer Ağa'nın avk u te'hîrine bâ'is olduğın Ordu-yı hümâyûn'a vusûl buldukda huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz u i'lâm itmeğin Sofya'dan Edirne'ye gelince vâkı' ulak menzillerinde mukaddemâ ta'yîn olunan altışar bârgîrden mâ'adâ dörder re's bârgîr dahi zamm u ilhâk olunup ve Edirne menziline on dört re's menzil bârgîri zamm u ilhâk olunup hâliyâ sâ'ir menzillerin onar re's ve Edirne menzilinde yirmi re's menzil bârgîri beslenmek fermân olunmuşdur. Egerçi kifâyet eylemez ammâ müşârün-ileyh el-Hâc Ömer Ağa bu husûsda sevâb-ı azîme nâ'il olduğunda şübhe yokdur. Zîrâ bârgîrler geldüği gibi gene ulağa virilmeyüp bârî birkaç sâ'at meks ü ârâm idüp bir mikdâr perîşânlıkdan rehâ vü istihlâs olur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 24 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Mukaddemâ Edirne'de kenâr-ı Nehr-i Tunca'da hayme vü hârgâhları ile nüzûl iden Mîr-i Mîrân-ı Şâm-ı |**284b**| cennet-meşâmm Murtazâ Paşa muhayyem-

gâh-ı mezbûrda bir gün meks ü ârâm idüp yevm-i merkūmda menzilgâhlarından hareket ve tertîb-i alay ile müzeyyen küheylân atlu Arabistân sarıklu bi'l-cümle elleri sırıklu fârisân-ı cündiyân-ı Şâm kulları ile ve kendü tevâbi‘ ü levâhıkı ile tuğ [ve] alem-i şakaların açup ve tabl [u] sûrnâ-yı nefîrlerin döğüp şehr-i Edirne'den ve “Üçşerefeli” dimekle ma‘rûf câmi‘-i şerîf pîşgâhından ve metânet ü istihkâm ile meşhûr Sarrâchâne Köprüsi'nden mürûr ve Kasr-ı Alay pîşgâhından ve huzûr-ı pâdişâh-ı âlî-câh nazar-ı hümâyûnlarından ubûr idüp bir gün evvel Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt ve bir sâ‘at mukaddem guzât-ı müslimîne imdâd ü istimdâd ârzûsuyla taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a şitâbân revâne oldukları tahakkuk bulmuşdur. Ve ba‘de mürûr [u] ubûr-ı alay-ı mîr-i mîrân-ı Şâm hazret-i pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh edâ-yı salât-ı cum‘a için sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm Sultân Selîm Han Câmi‘-i şerîfi azîmetine niyyet ve Sultân-ı gerdûn-serîr a‘nâ[87] âftâb-ı âlem-tâb-ı münîr cânib-i cenûbdan taraf-ı şimâle meyl idüp vakt-i salât-ı cum‘a karîb oldukda pâdişâh-ı âlî-câh rahş-ı sabâ-bahşa mülûkâne ve leve[n]dâne süvâr ve solakān-ı hâssa ve peykân-ı zerrîn-tîr ve sîm-külâh rikâb-ı hümâyûnlarında azm-i câmi‘-i şerîf |285a| idüp pâdişâh-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha vusûl ve sa‘âdet ile nüzûl buyurup hâzırûn olan ehl-i sünnet ve cemâ‘at ile salât-ı cum‘ayı edâ ve tarz-ı evvel üzere esb-i sarsar-hırâm-ı pîl-endâma süvâr ve izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle Sarây-ı âmire'ye vusûl ve kasr-ı cihân-bânîde vâkı‘ taht-ı hümâyûn-bahta nüzûlleri mukarrer olmuşdur.

Ezîn-cânib, Rûmili'nde serdâr ve ser‘asker olan pîr-i rûşen-zamîr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa Rûmili'nde vâkı‘ kesret-i kassâb ile meşhûr Manastır kasabasında ve hâlâ ordusunda Rûmili beylerbeyisi olan Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa ile ma‘an Rûmili eyâletinin zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârından mâ‘adâ ceng-âver yarar ve güclü ve kuvvetlü tüvânâ ceng ü harbe kādir on iki bin nefer piyâde tüfeng-endâz Arnavud bahâdırânı mevcûd olup ve müşârün-ileyh Serdâr ve Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa ordusunda olan Rûmili askeri ile Arnavud dilâverleri umûmen Yagodine menzilgâhında Ordu-yı hümâyûn'a mülâkātları için mukaddemâ hükm-i hümâyûn irsâl olunduğı istimâ‘ olunmuşdur. Ve serdâr-ı müşârün-ileyh Halîl Paşa dahi Manastır kasabası kışlağından mâh-ı Şevvâlin on altıncı Pazarirtesi güni hareket ve Kosova üzerinden Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt için teveccüh ü azîmeti |285b| dahi tahakkuk üzere sîkadan istimâ‘ olunmuşdur.

87 Metinde اغنى şeklinde yazılmıştır.

Âmeden-i Kumbara ve Hâvan: Âstâne-i sa‘âdet mukābili olan Tophâne-i ma‘mûre'de müceddeden dökilüp ve Ereğli İskelesi'ne nakli fermân olunan kumbara dânelerinin ve hâvan toplarının bundan akdem zikri sebkat itmiş idi. Dergâh-ı âlî topçı ocağından iki aded oda zâbıtları ve neferâtıyla zikr olunan kumbara dânelerin ve hâvan toplarını Ereğli İskelesi'nden câmûs arabalarına tahmîl ve yevm-i merkūmda Edirne sahrâsına vusûl ve kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı‘ “Kirişhâne” dimekle ma‘rûf mahallde hayme vü hargâh ile nüzûlleri tahakkuk bulup taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 25 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Hızmet-i hümâyûn-ı takarrüb-i pâdişâhîden olup gılmân-ı Enderûn-ı hümâyûnda Hâsoda ağalarından çukadâr-ı şehriyârî ve gulâm-ı dülbend-i şehinşâhî ve rikâbdâr-ı cihân-bânî Hâsoda'da takarrüb-i pâdişâhîde arz ağalarından i‘tibâr olunurlar. Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri müşârün-ileyhimânın hızmetlerinden çendân mahzûz olmadukları eclden kānûn-ı kadîm-i şehinşâhî üzere her biri birer nân-parça ile behremend olup oda-i hâsdan ihrâc ve hızmet-i pâdişâhîde hızmetlerinden mahzûz olunacaklar tarîkleri ile ve yollı |**286a**| yolı ile rütbe-i mezbûrlarda istihdâm olunmaları bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulup çukadâr-ı şehriyârî ile gulâm-ı dülbend-i şehinşâhî Dergâh-ı âlî kapucıbaşılığı rütbesiyle ve rikâbdâr-ı cihân-bânî çâşnigîrbaşılık rütbesiyle def‘aten vâhideten ihrâc olundılar. Ve ağayân-ı Harem-i muhteremân-ı Habeşiyândan nedîmân-ı musâhibân-ı şehriyârîden dahi üç nefer ağayân-ı musâhibânın nedîmliklerinden pâdişâh-ı Cem-câh hazretleri çendân mahzûz olmamağla üçi dahi i‘tâk olunup kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve kā’ide-i şehinşâh-ı cihân-bânî üzere i‘tâk ve Mısr-ı Kāhire Hazînesi'nden ulûfe ve cerâları kānûn üzere sadaka vü ihsân buyurılup Mısr-ı Kāhire tarafına teveccüh ü azîmetleri içün fermân-ı hümâyûn sâdır olmağın Harem-i hümâyûn'dan ihrâc ve beş aded araba-i esb Edirne ile taraf-ı Âstâne-i sa‘âdete irsâl olundılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 26 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Mukaddemâ altun ve guruş ve pâra beyne'n-nâs karâr-dâde ve râyic olmak üzere münâdiyânın nidâsı zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ve lâkin Hazîne-i âmire'ye ne-minvâl üzere îrâd olunup ve ne-minvâl üzere masraf olunmak husûsunda mîrî mukāta‘ât ve sâ’ir mîrî hızmetler der-uhde ve iltizâm iden mültezimînlerin mâl-ı mîrî tahsîlinde usretleri nümâyân olup müşevveş

|286b|ü'l-ahvâl olmaları ile sudûr bulan hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn mûcebince Rûznâmçe-i Hümâyûn Defterlerine ve sâ’ir aklâm defterlerine kayd olunup beyne'n-nâs ma‘lûm üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın sûret-i telhîs işbu mahallde tahrîr olundı.

***Sûret-i Telhîs*:** Arz-ı bende-i bî-mikdâr budur ki, bi-emri'llahi te‘âlâ seferler mütemâdî olup gitdikce masraf ziyâde ve istîlâ-yı düşmenden seneden seneye îrâd taklîl olup mühimm ü muktazî olan masârıfa cevâb virilmeyüp masârıfı ihâtaya birkaç bin kîseye muhtâc olduğı nümâyân olup bunun tedârüki bi'l-cümle ümmet-i Muhammed olanlara mertebe-i vâcib ve dîn [ü] devletin umûr-ı mu‘azzamasından olmağla vüzerâ-yı izâm ve ulemâ-yı kirâm ve sâ’ir hayrhâhân-ı devlet olanlar ile istişâre olundukda Hazîne'ye alınan emvâl-i mîrî masraf oldukda altun ve guruş ve pâra tefâvüti izdiyâdından hâsıl olan başka îrâd kayd olunup masârıfâta i‘âneti ve Hazîne'ye nef‘i olıgeldüği kadîmî Hazîne defterlerinde mastûr olup ve hâlâ masraf husûsunda altun ve guruş ve pâra envâ‘ının beyne'n-nâs ahvâli mazbût olmaduğundan bey‘ ü şirâ ve ahz ü atâda gümüşün ve altunun sarfında nizâ‘-ı şedîd ve ihtilâf-ı müfîd ve tefâvüt-i fâhiş vâkı‘ olup mu‘âmelâtın ta‘tîline bâ‘is olmağın nizâ‘ları mündefi‘ ve sarfında |287a| vâkı‘ olan ihtilâfları mürtefi‘ ve mu‘âmelât ahvâli munzabıt ve kadîmden olıgeldüği üzere dîn [ü] devlet-i İslâmiyenin mühimm ü muktazî olan masârıfına sarf olunmak üzere Hazîne'ye menfa‘ati olmak içün bir hadd ta‘yîn olunmak cümlenin re’y ü ittifâkları ile ma‘kūl ü münâsib görülmeğin ba‘de'l-yevm emvâl-i mîrîden tahsîl olunup Hazîne-i âmire'ye gelen akçadan ke'l-evvel yaldız altunı üç yüze ve şerîfî ve Macar altunı iki yüz yetmişe ve guruş yüz yirmiye ve pâra üçe ve sâ’ir envâ‘ı dahi bu hisâb üzere alınup ve Hazîne'den ihrâc-ı mevâcib-i asker ve neferât-ı kılâ‘ ve sâliyâne-i ümerâ-i deryâ ve cemî‘-i ocaklar ve selâtîn-i izâm sâliyâneleri ve havâssı ve Harem-i hümâyûn ve ağayân-ı rikâb-ı sa‘âdet-makrûn ulûfeleri ve sâ’ir vezâ’if ve bi'l-cümle masârıf içün mîrîden yaldız altunı dört yüze ve şerîfî ve Macar altunı üç yüz altmışa ve guruş yüz altmışa ve pâra dörde ve sâ’ir envâ‘ı dahi bu hisâb üzere virilüp âmme ve hâssa beyninde bu emr-i şerîfe-i vâhide ve müsâvât üzere cârî olup sâliyâne ve havâssdan ve ulûfât-ı vezâ’ifden ve sâ’ir a‘tiyât ve masârıfde hiçbir ehad bir mâddede bu nesakdan istisnâ olunmayup bu üslûb üzere cereyân olup âmme ve hâssada fark olunmayup ve masârıf-ı mîriyyenin |287b| cümlesinde nesak-ı vâhid üzere cârî olup minvâl-i meşrûh üzere hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn sâdır olmağın ber-mûceb-i hatt-ı hümâyûn fermân-ı âlîleri dahi ihsân buyurılur ise altun ve guruş ve pâra aksâmının makbûzunda sülüs-i vâhid mikdârı

TÜRK TARİH KURUMU AKADEMİSİ
TÜRKİYE AKADEMİ OF HISTORY
www.tuba.gov.tr

hâsıl ve cânib-i mîrîye â'id ve masârıf-ı dîn [ü] devlete medâr olmuş olur. Bu sûretde sülüs-i vâhid altun ve guruş ve pâra tefâvütünden bir mikdâr dahi sâ'ir masârıfâtın iktizâsına göre taklîlden hâsıl olduğı hâlde inşâ'a'llâhû te'âlâ Hazîne'ye küllî i'ânet olup ibâdu'llâha muzırr olan sâ'ir muhdesâtın irtikâbına cevâz gösterilmez. Sâdır olan hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn mûcebince minvâl-i meşrûh üzere Başmuhâsebe Defterlerine ve Rûznâmçe-i Hümâyûn Defterlerine düstûrü'l-amel olmak üzere kayd ve hıfz olunmak bâbında telhîs olunup arz olundukda mûcebince düstûrü'l-amel olup Başmuhâsebe ve Rûznâmçe-i hümâyûn ve sâ'ir cümle aklâm defterlerine kayd ve hıfz olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın ber-mûceb-i fermân-ı âlî Mevkūfât Kalemi'ne ve sâ'ir aklâm defterlerine kayd olunmak üzere asıl fermânı Başmuhâsebe Kalemi'nde hıfz olunup memhûr sûret virilmeğin aynıyla sûret-i telhîsdir ki, tahrîr olundı. |**288a**| Bu takdîrce her bin guruşda ve her bin guruşluk altunda ve pârada kırkar bin akça tefâvüt ve medâr-ı masârıfât-ı Devlet-i aliyye ve nef'-i Hazîne olmuş olur.

Ezîn-cânib, sâbıkā ser-bostâniyân-ı Edirne olup hâlâ Tımışvar muhâfazasında olan Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa'nın şâtırbaşılığı hızmetinde olan şahs Kal'a-i Tımışvar'dan Belgrad'a ve kendü ahvâllerine müte'allık umûr-ı mühimmeleri içün Belgrad'dan menzil ile mahmiye-i Edirne'ye vusûl buldukda kadîmî âşinâsından bir muhibb-i sâdıkı müşerref olup esnâ-yı musâhabetde Tımışvar ve Belgrad etrâfı müzâkere olunup ahvâl-i kefere-i bed-fi'âlden su'âl itdükde, "bi-hamdi li'llâhi te'âlâ Tımışvar etrâfında küffâr-ı hâksârın nâm ü nişânı değil kıttasından dahi isr ü âsâr olmayup eyâlet-i Tımışvar re'âyâsı çârşû-yı pâzâra arabalar ile envâ'-ı zahîre getürüp fürûht iderler. Ve Tımışvar muhâfazasında olan asâkir-i İslâma kemâl-i mertebe mutâba'at ü inkıyâdları olup mahlût ve emrlerine râmdır. Ve eğer Ösek ve Budin etrâfından su'âl olunur ise nefs-i Ösek'de on iki bin mikdârı kefere ile taburı olduğı mesmû'ımız olmuşdur. Ve lâkin Vulkovar Köprüsi'nden berü kıttası bile mürûr eyledüği istimâ' olunmamışdır. Ve Budin sahrâsında yedi sekiz bin mikdârı kefere ile taburı |**288b**| dahi vardır deyü istimâ' olunur. Ammâ ki, sıhhati nâ-ma'lûmdur. Ve sâ'ir ceng-güzâr keferesi bi'l-külliye Fransız cenginde olduğın istimâ' iderüz ve Ordu-yı hümâyûn'a Hasan Paşa Palankası menzilgâhında dûş olup mürûr eyledim" deyü mûmâ-ileyh şâtırbaşıdan ahbâb-ı kadîmi rivâyetidir ki, istimâ'ımız olmağın tahrîr olundı. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 27 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Çûn ki pâdişâh-ı rûy-ı zemîn *halleda'llahu mülkehû ve ebbede saltanatehû* hazretlerinin cülûs-ı hümâyûnları vukū' bulup Bağdâd-ı dârü's-selâm tarafına cülûs-ı hümâyûn-me'nûsları müjdesi içün henüz müjde-resân irsâl olunmamağla kethudâ-yı bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî olan (Boş) Ağa hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile sâbıkā teberdârân-ı Sarây-ı Atîk yazıcılığından çıkup Mısr-ı Kāhire'den munfasıl hâlâ Bağdâd vâlîsi olan Vezîr-i mükerrem Hasan Paşa'ya hükûmet-i Bağdâd'ın ibkā vü mukarreri menşûrı müşârün-ileyh Kethudâ-yı Bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî (boş) Ağa serî'an menzil ile irsâl olunup Basra hükûmetinin dahi ibkā vü mukarreri menşûrı mûmâ-ileyh ile irsâl olundı.

Ta'yîn Şuden be-Muhâfaza-i Boğazhisârı: Adana eyâletine mutasarrıf Gürcî Mehemmed Paşa tevâbi' ü levâhıkı ile ve Adana eyâletinin zu'amâ vü erbâb-ı tîmârı ile Edirne sahrâsına vusûl ve kenâr-ı Tunca'da |**289a**| Bosna karyesi mukābelesinde nüzûl idüp ve bir gün meksden sonra menzil-i mezbûrdan hareket ve Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt ârzûsuyla cisr-i metîn olan Mihal Köprüsi'nden mürûr itmiş iken kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Ali Paşa tarafından fermân-ı âlî sudûr bulup müşârün-ileyh Gürci Mehemmed Paşa tevâbi' ü levâhıkı ve Adana eyâletinin zu'amâ vü erbâb-ı tîmârı ile Boğazhisârı muhâfazasına ta'yîn olunmaları ile Kemâl Çayırı nâm mahallden cümle eyâleti askeri ile avdet ve tekrâr Mihal Köprüsi'nden ubûr ve mukaddemâ nüzûl eyledükleri Bosna karyesi mukābelesinde kenâr-ı Nehr-i Tunca'da hayme vü hargâhları ile nüzûlleri tahakkuk bulup ve ale's-sabâh menzilgâh-ı mezbûrdan hareket ve Boğazhisârı tarafına teveccüh ü azîmet idüp muhâfaza umûruna takayyüd-i {ü} tâmm içün serî'an ve âcilen revâne olmaları muhakkak olmuşdur.

Ta'yîn Şuden-i Güzelce Halîl Paşa be-Muhâfaza-i Cezîre-i İstanköy: Sâbıkā Galata voyvodalığından sancak ihsân buyurılup ba'dehû vezâret ile hükûmet-i Basra in'âm olunan vezîr-i mükerrem Güzelce Halîl Paşa'nın ma'zûlen Âstâne-i sa'âdete vusûli haberi vükelâ-yı devlete vârid olup ma'lûm ve mesmû'ları olmağla vezîr-i müşârün-ileyh Cezîre-i İstanköy muhâfazasına |**289b**| me'mûr ve ta'yîn olunup serî'an ve âcilen Cezîre-i İstanköy'e vusûli içün hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

***Âmeden-i Pomak Mehemmed Paşa*:** Mar'aş eyâletine mutasarrıf olan Pomak Mehemmed Paşa tevâbi' ü levâhıkı ile ve Mar'aş eyâletinin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile mahmiye-i Edirne sahrâsına vusûl ve "Kirişhâne" dimekle

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

ma‘rûf mahalle kenâr-ı Nehr-i Tunca'da hayme vü hargâhları ile nüzûlleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlîs, fî 28 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Cülûs-ı hümâyûn bin yüz iki Ramazân-ı şerîfinin yirmi beşinci Cum‘a güni vakt-i zuhrda vukū‘ bulup mâh-ı Şevvâlü'l-mükerremin yirmi sekizinci Salı gününe gelince otuz iki gün mürûr idüp Sarây-ı Sultânî'de Dîvân-ı bülend-eyvân vukū‘ bulmayup Sarây-ı Kā’im-makāmî'de rûz-merre Dîvân-ı âlî vukū‘ bulup erbâb-ı mesâlihin umûrları ber-taraf olunduğı mukarrer iken pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri: “Sarây-ı âmire'de Dîvân-ı bülend-eyvân olmamasına sebeb nedir?” deyü su’âl-i hümâyûnları vârid olup ve Sarây-ı ma‘mûre'de Dîvân-ı âlî-şânın vukū‘ı bâbında hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn sâdır olmağla vüzerâ-yı izâm ve ulemâ-yı kirâm meclis-i müşâvere ile mücte-mi‘ olup Dîvân-ı âlî-şân-ı bülend-eyvânın vukū‘ı günlerinde her Dîvân güni |**290a**| masârıfâtı birer kîse akça olduğı mukarrer olmağın ve seferler takarrübi ile Hazîne'nin kemâl mertebe vüs‘ati olmadığından nâşî nef‘-i Hazîne içün Dîvân-ı bülend-eyvândan ferâgat evlâ görülmüş idi. Ve mu‘tâd-ı kadîm üzere kā’im-makām lâlâları bendehânelerinde hergün Dîvân-ı âlîleri vukū‘ bulup erbâb-ı mesâlihin umûrına faysal virüldüği mukarrerdir. Ve lâkin pâdişâh-ı âlî-câhın fermân-ı hümâyûnları mûcebince haftada bir gün Dîvân-ı âlî-şân-ı bülend-eyvân sa‘âdetlü pâdişâh-ı âlem-penâhın Sarây-ı hümâyûnlarında olmak üzere cümlenin re’y-i tedbîri pâye-i serîr-i a‘lâya arz olundukda mû-cebince hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sudûr bulmağın haftanın son Dîvân güni ki, yevm-i sâlisdür, yevm-i merkūmda Sarây-ı hümâyûn'da Dîvân-ı âlî-şân olmak üzere karâr-dâde virilmeğin mâh-ı Şevvâlin yirmi sekizinci Salı güni Sarây-ı Sultânî'de ibtidâ Dîvân-ı âlî-şân-ı bülend-eyvân vâkı‘ olmuşdur.

***Ahvâl-i Dîvân-ı Âlî*:** Çûn ki Dîvân-ı âlî-şân-ı bülend-eyvân içün tenbîh olunup ale's-sabâh Dîvân-ı âlî vukū‘ buldı, Dîvân-ı âlî-şân'da mevcûd kā’im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Ali Paşa ve Nişâncı Vezîr-i mükerrem El-mâs Mehemmed Paşa ve kādî‘askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve Defterdâr Vekîli Ali Efendi ve kethudâ-yı bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî ve Çavuşbaşı Vekîli Şehrî |**290b**| Mehemmed Ağa ve muhzır ağa vekîli ve bostâncılar odabaşısı vekîli ve Dîvân-ı bülend-eyvânda sâhib-i üst olan Dîvân hâcelerinden Re’îsü'l-küttâb Vekîli Şems Efendi ve Rûznâmçe-i hümâyûn Vekîli Dayı Mehemmed Efendi ve Küçük Rûznâmeci “Kitâbcı” dimekle ma‘rûf Ali Efendi ve Başmuhâse-beci Vekîli Cânibdâr Ahmed Efendi ve Haremeynü'ş-şerîfeyn Muhâsebecisi

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Kadrî Efendi ve Anadolı Muhâsebecisi Vekîli es-Seyyid Hüseyin Efendi ve Mevkūfâtcı Vekîli Hasan Efendi ve Mâliye Tezkirecisi Vekîli "Re'fetî" dimekle ma'rûf Mustafâ Efendi ve vekîl-i emîn-i kâğıd-ı enderûnî ve "Teşrîfâtî" dimekle meşhûr Devâtdâr-ı Dîvân Ahmed Efendi ve on beşden mütecâviz hulefâ ve şâkirdân[88]-ı aklâm ve Ser-mehterân-ı Hayme-i Hâssa Ali Ağa ve bi'l-cümle mehterân-ı hayme ocağı ve ba'zı çavuşân-ı Dîvân-ı âlî ve bi'l-külliye bevvâbân-ı sultânî ve sakāyân-ı gümüş ve çâşnigîrân-ı Dîvân ve sâ'ir huddâmân-ı Dîvân-ı bülend-eyvân mevcûd olup haylîce unvânlı Dîvân-ı âlî-i bülend-eyvân vâkı' olup bi'l-cümle üç yüzden mütecâviz erbâb-ı Dîvân ve huddâmân-ı bülend-eyvân mevcûd olmuşdur. Ve erbâb-ı mesâlihin vukū'-ı Dîvân'dan mukaddemâ haber ü âgâhları olmadığından nâşî ancak yedi-sekiz aded şâkîyânın arz-ı hâlleri tezkireciler lisânıyla kırâ'at olunup ba'dehû simât-ı pâdişâhî ihrâc ve vüzerâ-yı izâm |**291a**| ve sadreyn ve erbâb-ı küttâb bi'l-cümle simât-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan muğtenem olup itmâm-ı Dîvân'dan sonra:

Mısrâ':

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye

Nesr: mefhûmunca Dîvân-ı âlî-şân-ı bülend-eyvân dağılup erbâb-ı Dîvân'ın Sarây-ı Sultânî'ye karîb olan ahbâblarının sa'âdethânelerine şürb-i kahve içün perâkende oldılar.

Reften-i Pomak Mehemmed Paşa be-Cânib-i Ordu-yı hümâyûn: Mîr-i mîrân-ı Mar'aş olan Pomak Mehemmed Paşa menzilgâhı olan kenâr-ı Nehr-i Tunca'dan hareket ve Sarrâchâne Köprüsi'nden mürûr ve eyâlet-i mezbûrun zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile mükemmel ve müzeyyen alay ile Kasr-ı Alay pîşgâhından ve pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh nazarından ubûr idüp Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt ârzûsuyla revâne olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 29 şehr-i Şevvâl sene 1102.

Venedik keferesinin mükemmel donanması rûy-i deryâda Midillü Cezîresi etrâfında lenger-endâz olduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Melâ'în-i {ü} hâsırînin donanması vakt-ı şâfi'îde hareket ve İnöz körfezine duhûl ve kasaba-i İnöz'i ve etrâfında vâkı' kurâları nehb ü gāret içün gicenin bî-vakt

88 Metinde شاكرادان şeklinde yazılmıştır.

zamânında sandallar ve filûkalar[89] ile karaya leşker dökmek tedârükinde olup ve lâkin İnöz ve etrâfı gāfil olmayup mukaddemâ mülâhazasın tefekkür itmeleri ile leb-i deryâya |291b| muhâfazacı ta'yîn itmişler imiş. Ve ta'yîn olunan muhâfız yedi sekiz yüzden mütecâviz olup küffâr-ı hâksârın hareketinden ve gice ile sandalların ve filûkaların kürekleri sadâsından küffârın kenâra gelüp karaya ârzûsın müşâhede itmeleriyle hâzır u âmâde olup iki üç sandal küffâr-ı bed-fi'âl karaya ayak basdukda pusuda olan muhâfızînin bir mikdârı hamle vü hücûm idüp sâ'ir muhâfızîn dahi hâzır u âmâde olup küffârın sâ'ir sandalları ve filûkaları imdâd içün mukaddemâ gelen sandallara şitâbân kenâra irişmeği ârzû itdükde sâ'ir muhâfızîn küffârın sandalların ve filûkaların tüfenge dutup küffârın nicesin mürd itmeleriyle kenâra gelmeğe cür'et idemeyüp donanmaları tarafına avdet iderler. Mukaddemâ karaya dökülen melâ'înin ekseri tu'me-i şemşîr ve kusûrı deryâya [gark] olup sabâha değin birkaç kerre sandallar ve filûkalar ile kenâra hücûm iderler. Ammâ hâzır u âmâde olan muhâfızîn tüfeng ile mâni' olup çok melâ'în mürd olmağla nâçâr kenârdan ferâgat idüp donanma-yı melâ'în İnöz Körfezi'nden deryâya hurûc iderler. Bir rivâyetde gene Midillü Cezîresi etrâfında lenger-endâz oldukların ve bir rivâyetde yelken açup Sakız Cezîresi etrâfına doğrı yıkılup gitdüklerin nakl eylediler. Bi-hamdi li'llahi te'âlâ İnöz etrâfında fursat |292a| bulmayup ve rahne-pezîr olacak bir işe kādir olmayup yüzü karasıyla yıkılup gitdi, fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne. Kapudan-ı Bahr-i Sefîd olan Mısrlızâde Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa hazretleri donanma-yı hümâyûn ile Boğaz Hisârları'nda lenger-endâz oldukların nakl ü rivâyet eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî gurre-i şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Sivas eyâletine mutasarrıf Vezîr-i mükerrem Deli Ömer Paşa tevâbi' ü levâhıkı ile ve Divriği ve Arabkir ve Bozok ve Çorum sancaklarının ve eyâlet-i Sivas'a tâbi' sâ'ir sancakların zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile üç binden mütecâviz cengâver ve merd-i {ü} meydân pür-silâh tüvânâ dilâverân esb-i kûheylân-süvâr bahâdırân ile sahrâ-yı Edirne'ye vusûl ve "Solak Çeşmesi" dimekle ma'rûf çeşme-sâr kenârında hayme vü hargâhları ile nüzûlleri mukarrer olmuşdur. Paşa-yı müşârün-ileyhin huddâmından bir mîr-kelâm şahs ile işbu hakīr-i râkımü'l-hurûf mülâkāt olup esnâ-yı musâhabetde öte yaka ahvâli müzâkere olundı. Şahs-ı mezbûr feth-i kelâm idüp: "Paşamız mukaddemâ Van vâlîsi olup

89 Metinde فولقه لر şeklinde yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

ve andan ma‘zûl oldukda eyâlet-i Sivas sadaka vü ihsân buyurılup serhadd-i Acem olan Kal‘a-i Van'dan taraf-ı Sivas'a teveccüh ü azîmet olunup ve nefs-i Sivas'da fakad yedi gün meks ü ârâm olundukdan sonra sefer-i hümâyûna |**292b**| teveccüh ü azîmet idüp hâliyâ mahmiye-i Edirne'ye dâhil ve Solak Çeşmesi kurbüne nüzûl olunmuşdur. Öte yakanın ganîmeti ve kaht u galâsı müzâkere olundukda Sivas'dan nefs-i kasaba-i Bolı'ya gelince menâzilde lahm-ı ganemin gāyet a‘lâsının kıyyesi on iki mankūra râygân ve firâvân ve arpanın alîkı üçer mankūra ve yüzer dirhem hâssü'l-hâss nânın ikisi bir mankūra firâvân ve ganîmet ve İstanbul kîlesi hâs hınta birer rub‘a ve mankūr ile otuzar mankūra akreb pâzârlarda mübâlağa ile râygân ve firâvân alana minnet bey‘ ü şirâda sâ’ir nev‘ akçadan mankūra i‘tibâr ziyâde. Ammâ ki, Bolı'ya dâhil olduk, ahvâl-i âlem bir gayri gûne olduğın ma‘lûm idindik. Gerek lahm ve gerek nân ve gerek arpa yukaru semtlerden iki üç kat izdiyâd üzere. Ol dahi her mahallde râygân bulunmaduğundan mâ‘adâ yukaru semtler gibi çendân mankūra i‘tibâr yok. Garâbet bunda ki, İznikmid ve Gekbûze ki, İstanbul etrâfı kurb-i pây-i taht-ı pâdişâhî iken zahîrenin ve nânın bu mertebe kılleti bâ-husûs geçen sene olan mahsûl-i firâvân anbârlarda mâl-â-mâl iken bi-hamdi li'llahi te‘âlâ cenâb-ı Bârî hazreti bu sene-i mübârekede mahsûli firâvân in‘âm ü ihsân eylemiş iken halk-ı âlem tebdîl-i ahlâk idüp |**293a**| azmışa benzerler. Her şahs نفسه نفسی[90] şekli bildüği tarîka sülûk idüp dünyâ ve âhireti ferâmûş eylemiş. Kārûn tarzı mâl cem‘ine mübtelâ olmuşlar. Hisâb ve kitâbından havf itmeyene zararı yok. Zâhiren azâb ve ikābı münkir olmak ihtimâli var. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti hayrlar ihsân eyleye ve beterinden hıfz eyleye deyüp hatm-i kelâm ile hâmûş oldı. Fi'l-hakīka ahvâl-i âlem bilinmeğe muhtâcdır.

İhrâc Fermân Şüden-i Nefîr-i Âmm: Melâ‘în ü hâsırîn Venedik keferesinin donanması bir mahallde karâr-dâde olmayup ve bir mahallde lenger-endâz olmayup Midillü Cezîresi'nden Eğriboz semtlerine varınca leb-i {ü} deryâda dâ’imâ hareket üzere oldukları eclden bir tarafdan karaya leşker döküp gāfilâne ba‘zı mahalleri nehb ü gāret itmekden ihtirâzen nefîr-i âmm ihrâcı ve İnöz ve Boğazhisârı etrâfları muhâfaza olunmak umûr-ı dîn [ü] devletden olmağın İpsala ve Migalgara ve Keşan ve Tekirdağı kazâlarından ve ol etrâfa karîb olan kazâlardan nefîr-i âmm ihrâc ve İnöz ve Boğazhisârları etrafın muhâfaza eylemeleri içün sâbıkā Tezkireci Lagarî ve Mezâkī Süleymân Efendi'nin hazînedârı ve ba‘dehû Âstâne-i sa‘âdetde bezistân kethudâsı olup hâlâ Dergâh-ı âlî kapu-

90 Nefsühû nefsî; “Sadece kendi nefsim”.

cıbaşılarından |293b| Kız Mehemmed Ağa ta'yîn olunup hükm-i hümâyûn ve menzil ile irsâl olundı. Ve melâ'în-i hâsırînin donanması ekseriyâ Selanik kurbünde Beşikler nâm mahallde ve Orfan ve Pravişte ve Kavala ve Sarı Şa'bân ve Böri Kal'ası etrâfında vâkı' talyân-ı mâhîler semtlerinde gâh ü bî-gâh görinüp ve ol etrâfda kenâra karîb mahallerde ekseri lenger-endâz oldukları mukarrer olmağın ihtiyâten Orfan ve Kavala ve ol etrâfın dahi muhâfaza olunması umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olmağın Siroz ve Timurhisârı ve Dırama ve Zihne ve Nevrekop ve Pravişte ve Çağlayık ve Bereketlü kazâlarından ve ol etrâfa karîb olan kazâlardan nefîr-i âmm ihrâc ve Beşikler ve Orfan ve Pravişte ve Kavala ve Sarı Şa'bân ve Böri Kal'ası etrâfın muhâfaza içün nefîr-i âmm ihrâcına Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından Çerkes Mehemmed Ağa ta'yîn olunup hükm-i hümâyûn ve menzil ile serî'an ve âcilen irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 2 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Sivas Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Deli Ömer Paşa Solak Çeşmesi menzilgâhından hareket ve tuğ [ve] alem şakaların açup ve tabl [u] sûrnây nefîrlerin döğüp metânet ü istihkâm birle meşhûr olan Sarrâchâne Köprüsi'nden mürûr ve alay-ı pür-tezyîn ile Kasr-ı Alay pîşgâhından ve pâdişâh-ı |294a| âlî-câh ve hılâfet-destgâh nazar-ı hümâyûnlarından ubûr idüp Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt ârzûsuyla şitâbân revâne olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Azm-i Pâdişâh-ı Âlem-Penâh be-Câmi'-i Şerîf: Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh salât-ı cum'ayı edâ içün ecdâd-ı izâmlarının hayrâtından olan Üçşerefeli Câmi'-i şerîfine azîmet ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan ibâdetgâha sa'âdetile vusûl ve cemâ'at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı cum'adan sonra esb-i hırâm-ı pîl-endâma süvâr ve izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle Sarây-ı âmire'ye avdet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 3 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Memâlik-i Rûmili ve Anadolı'da vâkı' cizye-güzâr keferenin gerek havâss-ı hümâyûn ve gerek evkāf-ı selâtîn-i izâm re'âyâsıdır, kadîmden tahrîr defterleri mûcebince her sene tahsîl olunduğı üzere tahsîli men' olunup ve yâve cizyesi dahi bi'l-külliye ref' olunup yâve cizyedârlarının tevzî' eyledükleri yâve kâğıdı tarzı bi'l-cümle cizye-güzâr keferesinin cizyeleri kâğıd ile tahsîl olunmak fermân olunup ve cizye-güzâr keferenin a'lâsından dört yaldız altunı ve evsatından iki yaldız altunı ve ednâsından ve mücerredinden birer yaldız altunı tahsîl

olunmak üzere taraf be-taraf semt be-semt cizyedârlar |**294b**| nasb ü ta'yîn olunup ve tahsîldârlara Cizye Kalemi'nden teslîm olunan memhûr kâğıddan hisâbları görülmek üzere her etrâfın tahsîldârlarına semtin iktizâsına göre kırkar ellişer bin memhûr kâğıd teslîm olunup ve zikr olunan kâğıdlarda a'lâ ve evsat ve ednâ tahrîr ve işâret olunup bin yüz iki senesine mahsûb olmak üzere cizyedârların cümlesine teslîm olunan cizye kâğıdları bi'l-cümle sarı reng kâğıd olmak üzere teslîm olunmuş idi. Hâliyâ bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere cizye-güzâr keferenin cizye kâğıdları gayri reng olmak üzere meyvelerden ayva çiçeği renginde gülpenbe reng kâğıd olmak üzere Âstâne-i sa'âdetde kâğıdcıbaşı olan Hasan Çelebi'ye Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi tarafından mukaddemâ sipâriş ve fermân buyurulmuş müşârün-ileyh kâğıdcıbaşı dahi her hezmesi yirmişer deste olmak üzere iki yüz elli hezme kâğıdı gülpenbe rengi ile âlûde itdirdüp ve sâbıkā merhûme Vâlide Sultân kethudâsı olup ve hâliyâ İstanbul'da Darbhâne nâzırı ve defterdâr vekîli olan Mehemmed Efendi ma'rifetiyle üç aded sirem arabalarına Âstâne-i sa'âdet'den tahmîl ve istihdâm kullarından Hüseyin nâm bâkīkulı mübâşeretiyle Edirne'ye |**295a**| irsâl ve yevm-i merkūmda dâhil-i mahmiye-i Edirne olmuşdur. Nakl olundı ki, Ordu-yı hümâyûn inşâ'a'llâhu te'âlâ Ösek Kal'ası'n feth ü teshîr niyyeti ile sahrâ-yı Belgrad'dan hareket ve Sava Nehri'n mürûr idüp Ösek tarafına teveccüh ü azîmetleri vukū' buldukda Cizye Kalemi'nin bi'l-cümle hulefâsı sahrâ-yı Belgrad'da meks ü ârâm üzere alıkonılup bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere cizye-güzâr keferenin zikr olunan gülpenbe reng cizye kâğıdlarını tahrîr içün Belgrad'da meksleri fermân olunup kâğıd-ı mezbûrları tahrîr ve hâzır ü âmâde olunmak sipâriş buyurulduğı istimâ' olunmuşdur. Ol ecldan Âstâne'den gelen gülpenbe reng kâğıdları taraf-ı Belgrad'a irsâli lâzım ü mühimm olmağın kâğıd-ı mezbûr Âstâne'den arabalardan tahliye olunup ve arabaları kavî ve bârgîrleri kuvvetlü ve dinç olmak üzere dört aded Sirem arabası tedârük olunup ve kâğıd-ı mezbûrlar tahmîl olunup istihdâm kullarından Halîl nâm bâkīkulı mübâşeretiyle Belgrad'a irsâl ve Cizye Kalemi'nde başhalîfe olan pîr ü nâtüvân Ali Halîfe'ye teslîm olunmak içün Defterdâr Vekîli Ali Efendi ma'rifetiyle dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd-ı Kal'a-i Belgrad tarafına serî'an ve âcilen irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 4 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Divriği |**295b**| sâkinlerinden el-Hâc Abdullah Ağa nâm şahs bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere Sivas eyâletine tâbi' Çorum ve Bozok sancaklarının avârız ve bedel-i nüzüli mâlın tahsîle der-uhde ve iltizâm idüp teslîm-i

Hazîne'den mâ'adâ mezbûrun zimmetinde bin altı yüz guruş bâkī kalmağın cümlesi mankūr olmak üzere "Kubûrîzâdeler" dimekle ma'rûf birâderlerin (boş) olan Başmuhâsebe şâkirdlerinden Kubûrîzâde Çelebi'ye teslîm-i Hazîne eylemek içün emânet tarîkıyla teslîm idüp ve lâkin tahsîldâr-ı mezbûrun tahsîli defter mûcebince guruş olmağla ve mîrîye mankūr sülüsân hisâbı üzere alınmağla mûmâ-ileyh Kubûrîzâde Çelebi meblağ-ı mezbûr olan mankūrı Hazîne-i âmire'ye teslîm idemeyüp ve kendüde ol mikdâr mâl-ı mîrî emânet olduğı şüyû' bulmağla rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr vekîli Ali Efendi'nin mesmû'ı olup Kubûrîzâde Çelebi'yi ihzâr ve mâl-ı mezbûrun tahsîldârını taleb eyledükde: "Hâlâ mevcûd değildür, ancak bin altı yüz guruşluk mankūrı hakīre emânet vaz' idüp kendüsi kanda olduğı ma'lûmum değildür" deyü cevâb virmeğin gammâzân tahsîldâr-ı mezbûr mahmiye-i Edirne[de] olduğı râygân ve Kubûrîzâde Çelebi'nin sâye-i himâyesinde olmak üzere Defterdâr Vekîli Ali Efendi'ye gamz itmeleriyle tahsîldâr-ı mezbûr Kubûrîzâde'nin himâyesinde olmak mülâhazasıyla âşikâre |**296a**| itmek içün bî-çâre Kubûrîzâde Çelebi başbâkīkulı vekîli habsine fermân buyuruldı. Ve lâkin bî-çâre Kubûrîzâde'nin bu husûsda cürm ü günâhı olmayup dost sıkleti ile varta-i hevl-nâke dûş olduğı mukarrer olmağın tahsîldâr-ı mezbûr şehr-i Edirne'de ise[91] bulup âşikâre itmek içün başmuhâsebeci vekîli olan Cânibdâr Ahmed Efendi ıtlâkına recâ ve kefîl olmağın bî-çâre Kubûrîzâde Çelebi habsde gicelemeyüp ıtlâk olundı.

Ezîn-cânib, Ordu-yı hümâyûn sahrâ-yı muhayyemgâh-ı Edirne'den Ramazân-ı şerîfin on sekizinci Pencşenbih güni hareket ve mâh-ı Şevvâlü'l-mükerremin yirmi dördünci Cum'a güni dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd-ı Kal'a-i Belgrad sahrâsına vusûl ve "Abaza Köşki" dimekle meşhûr mahallde hayme vü hârgâh ile nüzûlleri muhakkak olmak üzere nakl ü rivâyet olunmuşdur. Menzilgâh-ı Edirne'den Vireçar sahrâsı ki, sahrâ-yı Belgrad'dır, yirmi yedi aded menzil olup ve menâzilde dokuz gün meks ü ârâmları olduğı hâlde otuz dokuz günde dârü'l-cihâd-ı sahrâ-yı Belgrad'a vâsıl olmuş olurlar. Bu takdîrce Belgrad'a vusûlleri yevm-i merkūma gelince on gün olmuş olur. Ve Sava Nehri üzerine müceddeden köprü binâsı fermân olunup köprü-yi mezbûr itmâm olunca ve Ordu-yı hümâyûn'un ta'kībdârları olan mîr-i mîrân ve sâ'ir asâkir-i |**296b**| İslâm Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt olup cem'iyyet-i guzât-ı müslimîn evvelce sahrâ-yı Belgrad'da meks ü ârâmları nakl olunmuşdur.

***Hareket Şuden-i Han-ı Âlîşân*:** Hânedân-ı Âl-i Cengîz olan Kırım Hanı

91 Metinde ایشه şeklinde yazılmıştır.

Sa‘âdet Girây Han şirîn beyleri ve asker-i Tatar'ın ocakzâdelerinden meşhûr emîrzâlar ile elli binden mütecâviz asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ve aduvv-şikâr ile Eflâk'dan mürûr u ubûr idüp Erdel memleketi ile Eflâk memleketi miyânında sedd-i İskender-misâl sınur olan “Praşov Derbendi” dimekle ma‘rûf boğaza vusûlleri şüyû‘ bulup tahakkuk olmak üzere istimâ‘ olunmuşdur.

***Ser-halîfe Şuden-i Abdî, Halîfe-i Rûznâmçe*:** Rûznâmçe-i hümâyûnda yirmi seneden mütecâviz başhalîfe olan pîr-i kühen-sâl “Koca Halîfe” dimekle meşhûr Ali Efendi mübâlağa ile pîr ü nâtüvân olduğundan Âstâne-i sa‘âdetde sefer-mânde olunup başhalîfelik hızmeti kalem-i mezbûrda Abdî Halîfe'ye vekâlet üzere sipâriş olunmuş idi. Mûmâ-ileyh Ali Halîfe irâdet-i Hayy-i lâyezâl ile dest-i kābız-ı ervâhdan ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş idüp dâr-ı fenâdan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâli haberi dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd-ı Kal‘a-i Belgrad muhayyemgâhında Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi'ye vârid olup merhûmun |**297a**| kalem-i mezbûrda vekîli olup istikāmet ile meşhûr ve ehl-i kalem ve sâhib-i ma‘lûmât olan Abdî Halîfe'nin tarîk cihetiyle rütbesi olmağın kalem-i mezbûrun başhalîfelik gediği müşârün-ileyh Abdî Halîfe'ye tevcîh ü ihsân buyurulmak recâsıyla huzûr-ı hazret-i Sadr-ı âlîde arz u telhîs olundukda mûcebince tevcîh olunup rü’ûs-ı hümâyûn i‘tâ olunmağın Defterdâr İsma‘îl Efendi tarafından dahi hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş olup beyne'l-akrân kat‘-ı pâye-i ser-firâz ve nâ’il-i merâm olduğı istimâ‘ olunmuşdur. Nakl olunur ki, merhûm Ali Halîfe'nin sinni doksandan mütecâviz olup ve lâkin halîfelik gediği hızmetinde çendân mahâreti ve ma‘lûmâtı olmayup ancak kuvvet-i mâliyesi mübâlağa ile kuvvetde olup bir mikdâr sâhib-i denâ’et ve kemâl-i hisset üzere iken nâzenîn ü nâz-perver kenîzeklere bi't-tab‘ mâyil olup ondan mütecâviz serv-kad bâlâ-bülend gül-endâm gonca-fem şîvekâr ve nâzenîn mahbûbe kenîzekleri mevcûd olup koca varınca ol nâzenîn şîvekârlar ile latîfe-gûyluk cihetinden gün geçürdüğin kalem-i mezbûr hulefâsından istimâ‘ımız olmuşdur. Ve merhûm ve mağfûr “Etmekci Baba” dinmekle şöhret-şi‘âr bulmuş idi. Bin yetmiş dört târîhinde Uyvar seferinde mevcûd olup Macar esîrlerinden bir müstesnâ kenîzeke mâlik |**297b**| olur. Meger mezbûr kenîzek “Macar somunı” ta‘bîr olunan nân tabhında ziyâdesiyle mâhir olduğı eclden dakīk-i hâsdan mezbûr kenîzeke somunlar ve çörekler tabh itdirdüp ba‘zı ahbâbına ve dostuna irsâl itdüğinden mâ‘adâ ekseriyâ merhûm Defterdâr Ahmed Paşa'ya dahi gâh ü bî-gâh hediyye tarîkıyla irsâl itdüğinden merhûm “Etmekci Baba” şöhretiyle meşhûr idi. [92]“اذكرو موتاكم بالخير” müfeh-

92 “Ölülerinizi hayırla anınız”.

vâsınca merhûm sâlih ve mütedeyyin ve salâh ile meşhûr ve ibâdet ile meşgūl gıybet ü mesâvîden müberrâ bir özge cân idi. Rahmetu'llahi aleyh rahmeten vâsı'a. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti merhûmun taksîrâtın afv eyleyüp cennet-i a'lâsında hûr [ü] gılmân ile mesrûr [ü] handân ve rahmetiyle şâdân eyleye.

***Vak'a-i Atîka*:** Kalem-i mezbûrun ikinci halîfesi mîr-kelâm-ı meclis-ârâ sohbet-nedîm-i şûh [u] şengül mahbûb-ı dost-ı zamân "Patburunoğlı" dimekle şöhret-şi'âr bir şahs-ı latîfe-gûy nigâhına dûş olan âşinâ ve bîgâneyi hezline mübtelâ ve esnâ-yı musâhabetde takrîrine letâfetler ve tecnîsâne nezâketler virüp kelâmını tesbîh-i dürr-dâne misâl ârâste ve hâzır-cevâblığı pîrâste ve musâhabetin matla'ından makta'ına değin libâs-ı fâhireler ile pür-tezyîn idüp nedîmân-ı ekâbir-i devlet ve musâhibân-ı yârân-tabî'at bir hoşca likā olup ammâ medh [ü] zemmde |**298a**| lisân-ı nezâket-tecnîsinde perhîzkârlıkdan müberrâ ve her kelâmı hezl-gûne mu'arrâ olduğundan ekâbir-i devletin ekseri kıyâfet-i letâfetinden nefret ve sûretâ iltifâtları vefret ile râygân bi'l-âhire kendüsin varta-i helâke düşürdi ve peçelerin âşiyânından uçuran mürgân gibi huzûrın uçurdı.

El-Kıssa: Hazret-i Cibrîl-i Emîn'in risâleti inkârı ile müddehem düşüp mürg-i rûhı kafesden göçürdi. Ekâbir-i devletin nefretinden mâ'adâ lîsân-ı nezâket-âmîzinden Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa adû-yı ekberi olup töhmet-i mezbûra subût buldurup ve gazab-ı pâdişâhîye mazhar vâkı' olunca cidd ü cehdde kusûr itmeyüp çok çarık apartdı. Felâ-cerem gazab-ı pâdişâh-ı Cem-câha dûş ve töhmet-i mezbûr ile katli fermân buyuruldı. Bin (boş) târîhinde Kâğıdhâne Boğazı'ndan cârî nehrin kenârında vâkı' Kasr-ı Mîrâhûr pîşgâhında pâdişâh-ı âlî-câh nazarında tîğ-i cellâd ile katl olundı. Ve mezbûr mütemekkin-i Eyyûb olmağın hazret-i Ebâ Eyyûb-i Ensârî *aleyhi'r-rahme ve'l-Bârî* bîmâristânında medfûndur. Ammâ töhmet-i mezbûr iftirâ mıdır vâkı'-i hâl midir, beynehû beyna'llah. Ve lâkin bî-çâre töhmet-i mezbûrı inkâr idüp: "Hâşâ, sümme hâşâ benim bu töhmetden haber ü âgâhım yokdur" deyü feryâd ü figānı nakl olunmuşdur. Ve mezbûrun hazret-i Resûl-i ekrem *salla'llahü te'âlâ aleyhi ve sellem* |**298b**| hazretlerinin âşiyân-ı sa'âdet- mutahharalarında ferrâşlık hızmeti içün berât-ı ferrâşı olup âyîne-i devrân ne sûret ile cilve-nümâ kılacağın mülâhaza itdükde vasıyyet ider ki: "İşbu berât-ı ferrâşlığ-ı âşiyân-ı hazreti kabrime benim ile ma'an defn idesiz ki, yevmü'l-cezâda bu töhmetden berî olduğuma destimde[93] şâhid-i büzürgvârım ola" vasıyyeti üzere berât-ı ferrâş-

93 Metinde: "دستدمده" şeklindedir.

lığ-ı âşîyân-ı hazreti kabrinde ma'an defn olunduğı nakl olunmuşdur. El-hâsıl mezbûr Patzâde merhûm Ali Halîfe'nin gıyâbında gıybet ü mesâvîsinden bir an münfekk olmayup nigâhına dûş olan âşinâ ve bîgâneye: "Bizim başhalîfemiz sırık hammâlının evzâ'-ı garîbinden haber ü âgâhın var mıdur?" deyü gıyâbından mahzûz olduğı hâlde: "Sakın birâderhâ iftirâ ve gıybet mülâhaza olunmaya, nakl bi'l-misldir[94] vâkı'-i hâldir" deyü nakl iderdi. Mezbûrun inkisârı âhır varta-i helâke düşürdi. Ve'l-hâsıl ikisi dahi dest-i kābız-ı ervâhdan ecel câmın nûş idüp dârü'l-bekāya irtihâl itdiler. Nizâ' ve ferâğları yevmü'l-cezâda dîvân-ı Hâlık-ı bî-çûnde mürâfa'a olmaları mukarrer ü mukakkakdır. İkisinin Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti cümle taksîrâtların deryâ-yı rahmeti ile mahv idüp cennet-i a'lâsında kasr-ı âlîler in'âmıyla mesrûr [ü] handân ve hûr [ü] gılmân ihsânıyla şâdân eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn. |**299a**| Ancak merhûm Ali Halîfe takarrübi ile hâtıra hutûr idüp du'â-yı hayr ile yâd olunmaları ümmîdi ile işbu mahallde tahrîr olundı. Ve merhûm Ali Halîfe'ye "Etmekci Baba" elkābı dahi Patburunzâde'nin ihtirâ'ıdır. Yârân-ı vefâdan ve ihvân-ı safâdan niyâz-menddir ki, merhûm ve mağfûrların ikisin dahi hayr du'â ile yâd ve Fâtiha-i şerîfe in'âmıyla rûh-ı pür-fütûhların şâd ideler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 5 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Rikâb-ı hümâyûnda olan zimem defteri mûcebince tahsîl olunan emvâl-i mîrîden mühimmât-ı seferiyye içün bir mikdâr hazîne Ordu-yı hümâyûn tarafından mutâlebe olunup Sadr-ı âlî ağalarından mahsûsan Ahmed Ağa nâm şahs menzil ile rikâb-ı hümâyûna vârid olmağın mevcûd-ı hazîne-i rikâb-ı hümâyûndan yüz elli kîse olmak üzere yetmiş beş bin guruşluk otuz bin zer-i frengî Rûznâmçe-i Hümâyûn Vekîli Dayı Mehemmed Efendi ma'rifetiyle add olunup veznedârbaşı vekîli ma'rifetiyle kîselenüp ve mührlenüp hâzır ü âmâde olup irsâli bâbında arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sudûr bulmağın Defterdâr Vekîli Ali Efendi ma'rifetiyle müşârün-ileyh Ahmed Ağa'ya teslîm ve meblağ-ı mezbûr dahi menzil bârgîrine tahmîl ve Ahmed Ağa ile ma'an serî'an ve âcilen taraf-ı muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a |**299b**| irsâl olundı.

Âmeden-i Mîrlivâ-i Hama: Trablusşâm eyâletine tâbi' Hama sancağına mutasarrıf Şerîf Ahmed Paşa bi'l-cümle yüzelli mikdârı tevâbi' ü levâhıkı ile pây-i taht-ı kadîm olan Edirne sahrâsına vâsıl ve kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı'

94 Metinde (نقل بالمثدار) şeklinde yazılmıştır.

"Kirişhâne" dimekle meşhûr ü ma'rûf mahallde sahrâ-yı vâsı'aya hayme vü hargâhları ile nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 6 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Yevm-i merkūm eyyâm-ı Dîvândan olup Sarây-ı Sultânî'de mu'tâd-ı kadîm üzere Dîvân-ı âlî-şân-ı bülend-eyvân vukū' bulup vüzerâ-yı izâm ve sadreyn ve ehl-i küttâb ve bi'l-cümle erbâb-ı Dîvân ve çavuşân ve bevvâbân-ı sultânî Sarây-ı Sultânî'de müctemi' olup,

Mısra':

Salâdur ehl-i irfâna gelen gelsün

Nesr: fehvâsınca şâkiyâna salâ ve icâzet ve arz-ı hâlleri kırâ'at ve her şahsın ahvâlinin iktizâsına göre fermân-ı âlîler sudûr bulup erbâb-ı mesâlihin arz ve arz-ı hâlleri intihâ buldukda simât-ı pâdişâhî ihrâc ve ziyâfet-i şehinşâhî mebsût ve bi'l-cümle erbâb-ı Dîvân-ı bülend-eyvân muğtenem-i ni'met-i pâdişâhî oldukda arz husûsı huzûr-ı pâdişâh-ı âlî-câha telhîs olundukda taraf-ı pâdişâhîden müsâ'ade ve me'zûn olmaları ile kānûn-ı kadîm üzere ibtidâ kādî'askerân-ı Rûmili ve Anadolı müsâviyeten Bâbü's-sa'âde'ye teveccüh ve ağayân-ı muhâfizîn-i |300a| Bâbü's-sa'âde istikbâl ve tekrîm ü i'zâz birle izz-i huzûr-ı pâdişâhîye vusûl ve meclis-i pâdişâh-ı âlî-câh birle şeref-yâb oldukdan sonra hurûc ve ba'dehû vüzerâ-yı izâm Bâbü's-sa'âde'ye teveccüh ve ağayân-ı mukarrebân-ı pâdişâhî istikbâl ve tevkīr ü ihtirâm birle izz-i huzûr-ı hudâvendigâr-ı kâmkâra vusûl ve dest-bûs-ı pâdişâh-ı âlem-penâh birle şeref-yâb olup ba'zı umûr-ı dîn ü devlet müzâkeresinden sonra hurûclarında,

Mısra':

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye

Nesr: fehvâsınca Dîvân-ı âlî-i bülend-eyvân dağılup ve erbâb-ı Dîvân'ın zurefâ ve pendârları âşinâ vü ahbâblarının Sarây-ı Sultâniye'ye karîb olanların sa'âdethânelerinde teneffüs ve şürb-i kahve ve duhân içün perâkende vü perîşân oldılar.

***Âmeden-i Kelle-i Eşkıyâ An Cânib-i Aydın ve Saruhan*:** Bundan akdem Aydın ve Saruhan sancaklarında ihtifâ üzere ba'zı eşkıyânın cem'iyyetleri şüyû' bulup istimâ' olunmuş idi. Ve sefer-i hümâyûna me'mûr olup hareket itmeyenlerden ve sefer-i hümâyûna hareket ve Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt oldukdan sonra kimi Niş'den ve kimi sahrâ-yı muhayyemgâh-ı Belgrad'dan avdet ve firâr

idüp askerî geçinenlerden mahall-i yoklamada kendüleri nâ-mevcûd olup ve ba'de itmâm-ı sefer-i hümâyûn Anadolı tarafına irsâl olunan memhûr ve mahtûm defterde esâmîleri bulunmayup |**300b**| askerîlik taslayan eşhâs-ı muhtelife dahi isyân u tuğyâna sülûk idüp zikri sebkat iden eşkıyâ zümresine mülhak olup ve Aydın ve Saruhan sancakları semtlerinde ve ba'zı mudîk olan mahallerde niçe fitne vü fesâdları zuhûra gelüp şüyû' bulmağın tâ'ife-i mezbûrânın kānûnen ve örfen haklarından gelinmek içün Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından Genç Mehemmed Ağa bundan akdem sâdır olan hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn mûcebince hükm-i hümâyûn ile irsâl olunmuş idi. Müşârün-ileyh Genç Mehemmed Ağa sancak-ı mezbûrlara vâsıl ve ahâlî-i vilâyetden zümre-i eşkıyâyı teftîş ü tefahhus eyledükde ahâlî-i vilâyet dahi eşkıyâ-yı mezbûrlardan şâkî vü bîzâr oldukları mukarrer olmağın ahâlî ve a'yân-ı vilâyet ittifâkları ile nefîr-i âmm idüp sahrây [u] bevâdîde ve kûhsâr [u] balkanda cüst ü cû iderek zümre-i eşkıyânın niçesin ahz idüp ve fermân-ı hümâyûn mûcebince haklarından gelinüp ve seksenden mütecâviz zümre-i eşkıyânın kelle-i bî-devletlerin bedenlerinden cüdâ ve giyâh-ı huşk birle pür ü memlû idüp der-i devlet-medâra irsâl ve yevm-i merkūmda vakt-i Dîvân-ı âlî-i bülend-eyvânda der-i devlet-me'âba vusûli haberi vârid olmağın Bâb-ı hümâyûn'un hâricinde misâl-i seng-i çakıl vaz' olunması bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın hânedân-ı |**301a**| Âl-i Osmân'a hâ'in ve küfrân-ı ni'me olanlara ibret içün Bâb-ı hümâyûn nazarında hâkile yeksân zemîne nakş olundı.

***Ahvâl-i Mankur*:** Sûk-ı sultânîde mankur husûsı içün birkaç kerre münâdiyân nidâ idüp: "Sikke-i hümâyûn ile meskûk mankura bey' ü şirâda her kim îbâ ider ise muhkem hakkından gelinüp ibret-i âlem kılınması içün hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn sudûr bulmuşdur" deyü taraf be-taraf nidâ eyledükce şehr-i Edirne ehl-i sûkının ekseri dükkânların açmaduklarından mâ'adâ açanlar dahi bey' ü şirâdan münkatı' olup ve dükkânı küşâde olan her kankı hırfet olur ise mübâya'a içün varup eşyâ mutâlebe idenlere "yokdur" cevâbı ile ferdâya salup ve lahm-ı ganem ve lahm-ı bakar aslâ bulunmaduğından erbâb-ı fukarâ ziyâde mükedderü'l-ahvâl olmuşlardır. Bâ-husûs dekâkîn-i habbâzân nazarında halkın izdihâmından dükkân-ı habbazân önünden mürûr u ubûrda halk haylîce zahmet çekdikleri mukarrer olup lahm ile nânsız ahvâl-i fukarâ neye müncer olacakdır mülâhaza oluna. Ve bakkāl dükkânlarında ise siyâh ve kızıl üzüm ve zeytûn ile tuzdan gayri nesne âşikâre ve râygân olmayup sâ'ir zahîre kısmın su'âl idenlere: "Olanca metâ'ımız meydânda. Sâ'ir zahîremiz olaydı, rûy-i dükkânda olurdı" deyü mankurdan îbâ |**301b**| eyledüğinden bu kadar

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

cevâbı ile ferdâya saldukları mukarrer olup ammâ hufyeten altun ve guruş ve pâra edâsı va‘desiyle mutâlebe olanlara zahîre kısmının envâ‘ı mevcûd ancak fukarâya müşkil ki altun ve gümüşi olmayup mankur ile etmek bile peydâ idemeyüp etmeksiz kalan fukarâya nihâyet yok. Cenâb-ı Kibriyâ hazreti hayrlar ihsân eyleye. Âmîn.

Kavl-i dîger: Re‘âyâya şol mertebe ruhsat virildi ki, akreb pâzâra gerek hınta ve gerek arpa ve keraste ve odun getürüp fürûht itmeğe tenezzülleri olmayup ve cizyelerinden gayri sâliyâne ve tekâlîfleri olmaduğundan nâşî fürûhta bir şey getürmez oldılar. Ve karyelerine varılup mutâlebe olunan zahîre içün cizyelerin bahâne idüp “cizyedâr mankur almaz” deyü mankurdan îbâ ve altun ve guruş ile taleb olundukda niçe nâz ü istignâ ile: “Bakayım eğer kendüme kifâyetden izdiyâdım var ise vireyim” cevâbın lisânından alınca haylîce zahmet ü meşakkat çekildüği mukarrer ve nümâyân. Ne zamâna kaldık ki, re‘âyâ mahsûlün fürûht itmekde sâhib-i istignâ olmuşlar. Sâliyâne ve teklîfleri yok ki, mahsûlümüzi fürûht idüp meded sâliyânemizi ve teklîfimizi edâ idelim diyeler. Bu mahallde kelâm-ı merhûm ve mağfûr Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahme ve'l-gufrân*dır ki, vüzerâsına nasîhat|**302a**|-âmîz kelimât buyurduklarında: “Re‘âyâya şol mertebe merhamet ve şefekat gerekdir ki, öksürdüği zamân miyânında olan kemeri şikest olmayacak kadar şefekat lâzımîndendir” deyü nasîhat-âmîz kelimât buyur[ur]lar imiş. Ammâ nasîhat-ı mezbûrı hâlâ mühimm ider şahs gālibâ ma‘dûm. Ancak gerek re‘âyâ ve gerek muhtekirler bir kıyâfete girmiş ki, ne Tanrı'dan havf ü haşyetleri var ne Peygamber'den hicâbları var. Herkes نفسی نفسی[95] olup bildüği tarîka sülûk eylemişler. Ahvâllerinde sülûk eyledükleri hakk mıdır, nâ-hakk mıdır fark itmekden berî olmuşlar. Kanı hâkim-i âdil ve hâzık kim, her gün birkaç muhtekirin kimin katl ide ve kimin kûşe-i şehrde salb ide. Ve re‘âyâya bir cins itâ‘at ü inkıyâd itdüre ki, ta‘âmı bir lokma ziyâde ekl itdükde miyânında olan kemeri şikest ola. A‘lâ vü ednâ ve fakīrin cümlesi sell-i seyfe muhtâcdır. Kılıcdan gayri bu âlemi tashîha özge ilâc yokdur. Ey râkım-ı hurûf, dâ’ire-i pergârdan hârice kadem basdın. Rûz-merre ahvâlini ferâmûş idüp tarîkdan çep düşdün. Şimden sonra rûz-merre ahvâline şürû‘ eyle

Beyt:

Zülfüne kalsa perîşân eylemezdi dilleri
Anı da tahrîk iden bâd-ı sabâdır neylesün

95 Nefsî nefsî; “Sadece kendi nefsim”.

Nesr: Ahvâl-i âlem bilinmeğe muhtâcdır. Tahrîr ile kābil-i beyân değildir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 7 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Devlet-i aliyye'nin |**302b**| seferler takrîbi ile ve seferlerin mütemâdî olduğundan îrâd ve masârıfı mahall-i selâsede vâkı' olup; *Evvelen,* îrâd ve masârıfın kübrâsı Ordu-yı hümâyûn'da olup; *Sâniyen,* Edirne'de rikâb-ı hümâyûnda; *Sâlisen,* Âstâne-i sa'âdetde vâkı olmağla mahall-i selâsede dahi masârıfât îrâddan birkaç tabaka tefâvüt üzere olduğı nümâyân ve mukarrer olup ve'l-hâsıl Ordu-yı hümâyûn'da îrâd ve masârıfâtın iktizâsı külliyet ile elzem ü lâzımînden belki vâcibât mertebesindendir. Zîrâ ki, hareket-i sefer olmağla niçe mübâya'ât-ı zehâ'ir ve mevâcibât-ı askerî ve mühimmât-ı cebehâne ve tophâne ve sâ'ir lüzûmı olan mühimmât ü levâzımât içün elbette Ordu-yı hümâyûn'da îrâd ve masraf lâzımdır ki, mahall-i iktizâda zarûret çekilmeye. Ve pâdişâh-ı âlem-penâh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri taraf-ı şerîflerinden dahi ba'zı masârıfât muktazî oldukda elbette fermân-ı hümâyûn mûcebince masraf iktizâ itmesi mukarrer olmağla rikâb-ı hümâyûnda dahi îrâd ve masraf olunmak umûr-ı mühimmedendir. Ve rikâb-ı hümâyûnda masrafdan îrâd izdiyâd oldukda câ be-câ mahallin iktizâsına göre taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a hazîne irsâl olunmak âsândır. Ve lâkin Âstâne-i sa'âdetde gerek îrâdın ve masrafın cidden mahalli olmayup ancak îrâd olunup masraf olunmasa lâ-be'sdir. Ve îrâd ve masrafin ahvâlini bilür şahs Âstâne'de olmaduğundan bâ-husûs |**303a**| vekîl-i defterdâr mukaddemâ erbâb-ı Dîvân'dan olmaya. Ba'de'l-yevm Âstâne-i sa'âdetde îrâd ve masrafa müte'allık vaz'-ı kalem olunmayup men' ü def' olunmak umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olmağın ahvâl-i mezbûrı men' ü def' içün rikâb-ı hümâyûnda Çavuşbaşı Vekîli Şehrî Mehemmed Ağa menzil ile Âstâne-i sa'âdete irsâl olunup ve Darbhâne-i âmirede kat' olunan mankurdan dahi ba'de'l-yevm masraf olunmayup her haftada ne mikdâr mankur kat' olunur ise mevcûd-ı Hazîne olup rikâb-ı hümâyûna irsâl olunmak üzere fermân olunup ve yevm-i merkūma gelince dahi ne mikdâr mankur kat' olunup hâzır u mevcûd ise cümlesin rikâb-ı hümâyûna nakl ü irsâl olunması dahi müşârün-ileyh Şehrî Mehemmed Ağa'ya sipâriş ve fermân olunup İstanbul ve etrâf nevâhînin cizye-güzâr kefere cizyedârı olan Sarı Osmân Ağa'nın dahi hisâbı görilüp mukaddemâ teslîm olunan cizye kâğıdları mûcebince tahsîl eyledüği cizye mâlı bi'l-külliye mezbûr Sarı Osmân Ağa'dan tahsîl ve Edirne'de rikâb-ı hümâyûn hazînesine teslîm olunmak üzere irsâli müşârün-ileyh Şehrî Mehemmed Ağa'ya sipâriş ve fermân buyuruldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Nidâ-yı Münâdiyân: "Sefer-i hümâyûna me'mûr gerek yeniçeri tâ'ifesi ve gerek cebeci ve topçı ve bi'l-cümle askerî olanlar sâkin ü mütemekkin oldukları kurâ vü kasaba ve şehristânda |**303b**| bir an ve bir sâ'at tevakkuf u ârâm itmeyüp me'mûr oldukları sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmet idüp bir gün evvel Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt ve Serdâr-ı ekremim ve Vezîr-i a'zamım Fâzıl Mustafâ Paşa yanında mevcûd olmaları içün hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn sudûr bulmağın ba'de'l-yevm sefer-i hümâyûna me'mûr askerî tâ'ifesinden gerek sipâh ve gerek yeniçeri ve cebeci ve topçı her kim bulunur ise muhkem hakkından gelinür" deyü mahmiye-i Edirne'nin bezistânında ve Eski Câmi' ve Üçşerefeli pîşgâhında ve Yediyol ağzında ve Kavâfhâne'de ve Alipaşa Çârşû-su'nda ve Bitpâzârı'nda ve sâ'ir ma'rûf u meşhûr olan mahallerde münâdiyânın nidâları vukū' bulup muhkem tenbîh olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 8 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Cizye-güzâr keferenin a'lâsından dört yaldız altını ve evsatından iki ve ednâsıyla mücerredinden birer yaldız altını tahsîl olunmak üzere istimâ' olunmuş idi. Ve lâkin cizye-güzâr keferenin harâcı sikke-i pâdişâhîden gayri sikke tahsîli câ'iz olmamağla kefere sikkesiyle gerek yaldız altını ve gerek Macar altını ve gerek esedî guruş ve zolota tahsîl olunmayup mutlak sikke-i pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin sikke-i hümâyûnları ile meskûk olan şerîfî altun ile hâlisü'l-ayâr |**304a**| tamgalı sîm-i hâlis tahsîl olunmak üzere cizye tahsîldârlarına Ordu-yı hümâyûn tarafından emr-i şerîf-i âlî-şân vârid olup: "Zikr olunan şerîfî altun ile sîm-i hâlisden gayri sikke alınmayup ve bin yüz iki senesi itmâmı ki, mâh-ı gāyet-i Zi'l-hicce-i şerîfedür, intihâ-i şehr-i mezbûra değin bi'l-cümle cizyeler tahsîl olunup bin yüz üç senesine bâkī ve kusûr kalmayup şöyle ki, eğer bir kazâ ve bir kurâda yedinde cizye kâğıdı olmadık kefere bulunur ise ve sene tamâmından bâkī kalmış olur ise siz ki cizye tahsîldârlarısız, özr ü bahâneniz mesmû' olunmayup sizden tazmîn olunur, ana göre basîret üzere olup sene tamâmına[96] değin tahsîl olunmayup bâkī kalmakdan ve yedinde kâğıdı yok cizye-güzâr kefere bulunmakdan be-gāyet ihtirâz üzere olasız" deyü Ordu-yı hümâyûn tarafından hükm-i hümâyûn vârid olduğın Edirne kazâsıyla etrâfında vâkı' otuz aded mikdârı kazânın cizye tahsîline me'mûr Vezîr-i a'zam-ı maktûl Sarı Süleymân Paşa'nın sâbıkā kethudâsı olup Hayrabolı sâkinlerinden Çorumlı Mehemmed Ağa'dan istimâ' olunup nakl olunduğı

96 Metinde " تمنامنه " şeklindedir.

üzere cizye-güzâr keferenin kadîmden a‘lâ i‘tibâr olunanın cizyesi kırk sekiz dirhem sîm-i hâlis ve evsatının yirmi dört dirhem ve ednâsının on iki |**304b**| dirhem olmak kānûn-ı kadîm olup her bir dirhem sîm-i hâlis on ikişer akçadan a‘lâsının kırk sekiz dirhemi dört yüz seksen akça ve evsatın yirmi dört dirhemi iki yüz kırk akça ve ednâsının on iki dirhemi yüz yirmi akça olduğı hâlde kadîmden şerîfî altun yüz yirmi akçaya cârî olduğı hisâb üzere a‘lâsından dört şerîfî altun dört yüz seksen akça olmuş olur. Ve evsatı ve ednâsı dahi hisâb-ı merkūm üzere kıyâs olunur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 9 Zi'l-ka‘de sene 1102.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum‘a içün ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Bâyezîd Han-ı Velî *aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân*ın kenâr-ı Tunca Nehri'nde vâkı‘ metânet ü istihkâmda bî-hemtâ ve lâ-nazîr binâ ve hayrâtı olan câmi‘-i şerîfe azîmet buyurup ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha vusûl ve cemâ‘at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı cum‘adan sonra esb-i çapük-hırâma süvâr ve izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle Sarây-ı ma‘mûrelerine avdet buyurdılar. Ve Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Ali Paşa ve Nişâncı Vezîr-i mükerrem Elmâs Mehemmed Paşa edâ-yı salât-ı cum‘a içün câmi‘-i şerîfe azîmet buyurup merhûm Ebu'l-feth |**305a**| ve'l-megāzî Sultân Mehemmed Han-ı Gāzî *aleyhi'r-rahme*nin zamân-ı sa‘âdet-eyyâmlarında âsaf-ı ekrem destûr-ı a‘zam sadrü'l-vü[ze]râ Mahmûd Paşa-yı Velî merhûmun mâl-ı helâlden olmak şartıyla gazâ vü cihâd ganîmeti mâlından ictimâ‘ olunan emvâlden olup ecr-i cezîl ve sevâb-ı azîm içün hayrâtı olan “Taşlık” dimekle ma‘rûf mahallde vâkı‘ “Taşlık Câmi‘i” şöhretiyle meşhûr olan ibâdetgâhda vüzerâ-yı müşârün-ileyhimâ câmi‘-i mezbûrda salât-ı cum‘a içün ictimâ‘ları müsâdif vâkı‘ olup ve câmi‘-i mezbûr Nişâncı Elmâs Mehemmed Paşa'nın sa‘âdethânelerine gāyet karîb olmağın ba‘de edâ-yı salât-ı cum‘a müşârün-ileyh Nişâncı Mehemmed Paşa kā’im-makām-ı âlî-makāmı sa‘âdethânelerine

Beyt:

Kadem rencîde kılsın n'ola şâhım
Senindür bendehâne pâdişâhım

Nesr: mazmûnı üzere da‘vet buyurmaları ile “da‘vete icâbet” fehvâsınca[97]

97 Metinde مفهواسنجه şeklinde yazılmıştır.

kā'im-makām-ı âlî-makām âlâ tarîkı't-tebdîl mûmâ-ileyh Nişâncı Vezîr-i mükerrem Elmâs Mehemmed Paşa'nın sa'âdethânelerin teşrîf buyurup ve meclis-i hâssü'l-hâss birle ba'de salâti'l-asra değin râhat ü istirâhat ile meks ü ârâm ve musâhabet-i kelâm ve muhtasarîce ziyâfetden sonra kā'im-makām-ı âlî-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Ali Paşa Nişâncı Paşa'ya vedâ'-ı selâmet-encâm birle vedâ' idüp sarây-ı |**305b**| mu'ayyenelerine sa'âdetile mürâca'at buyurdılar.

Beyt:

Kime yüz tutsa devlet ü ikbâl
Karşular anı hezâr câh ü celâl

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 10 Zi'l-ka'de sene 1102.

Âstâne-i sa'âdetde Yedikulle'de mahbûs Bohan nâm zımmî Ordu-yı hümâyûn tarafından taleb olunmağın bundan akdem Yedikulle mahbeshânesinden ihrâc ve mahmiye-i Edirne'ye getürülmüş imiş. Bir Sirem arabası tedârük ve taraf-ı mîrîden kırk guruş ücret virilüp ve zımmî-i merkūm tahmîl ve zâd [ü] zevâdesi taraf-ı mîrîden görilüp ve Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından (Boş) Çavuş nigehbân ve mübâşir ta'yîn olunup taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a irsâl olundı.

Nakl [ü] rivâyet olunduğı üzere "Bohan" didikleri mel'ûn memleket-i Nemçe'de meşhûr ve mu'teber mel'ûn olup ilm-i erkāmda ve fenn-i kitâbetde mâhir ve hisâb ilminde kefere miyânında mütebâhir olup ma'lûmât-ı kesîre ve şeytân akıllu melâ'în olduğı cihetden kasaba-i Niş'e küffâr-ı bed-fi'âl istîlâ eyledükde Niş hâkimi olan kapudanın ve sâ'ir vukū' bulan mühimmâtın îrâd ü masârıfâtın tahrîr ve zabt u rabt eylemek içün Nemçe çasarı tarafından Niş'e ta'yîn ve bilâ-teşbîh defterdâr-ı kefere pâyesiyle irsâl olunmuş imiş. Mel'ûn-ı mezbûr bir tarîkla esîr ü giriftâr oldukda kefere miyânında rütbesi âlî |**306a**| ve fenn-i kitâbetde ve ilm-i erkāmda mâhir olup tâ'ife-i keferenin mezbûra i'tibârları olduğı vükelâ-yı devletin mesmû' ve ma'lûmları olmağın Yedikulle zindânına fermân buyurılup mahbûs kılınmış imiş. Hâliyâ kefere tarafından lüzûmı iktizâ itmekle taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'dan mutâlebe olunmağın irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 11 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Ordu-yı hümâyûn tarafından telhîs-i Sadr-ı âlî menzil ile Edirne'de rikâb-ı hümâyûna vâsıl olup asâkir-i İslâm'ın ve guzât-ı muvahhıdînin ekseri Sirem sancağına tâbi' Zemun yakasına mürûr u ubûrları müjdesin i'lâm idüp ve

gazâ vü cihâdda olan guzât-ı muvahhıdînin mansûr u muzaffer olmaları içün cevâmi‘-i şerîflerde ve ma‘bed-i kadîmlerde ba‘de edâ-i salâti'l-farîza dergâh-ı bî-niyâzdan meded ü istimdâd talebiyle ref‘-i dest-i münâcât ile Kādîyü'l-hâcât'dan du‘â-yı da‘vât-ı recâ vü temennâların iblâğ idüp ve mültezimînden tahsîl olunan emvâlden mevcûd-ı Hazîne olandan mühimmât-ı guzât-ı müslimîn içün mutâlebe olunduğın ifâde eyledi.

***Gazâ-yı Evvel Der-Fâl-i Mübârek*:** Bin yüz iki senesi mâh-ı Muharreminde avn-i Hudâ-yı müte‘âl ve kerem-i lutf-ı Zu'l-celâl ile dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad fethinden sonra Bosna Vâlîsi Topal Hüseyin Paşa Bosna |**306b**| askeri dilâverleri ile ve Ordu-yı hümâyûn'dan me’mûr olup irsâl olunan asâkir-i İslâm ile Sirem yakasına mürûr u ubûr idüp Varadin ve İlok kal‘aların teshîre getürüp ve Varadin Kal‘ası harâb [u] vîrân olmağın ancak İlok Kal‘ası'na muhâfızîn ta‘yîn olundukdan sonra Ösek Kal‘ası'n muhâsara itdükde asker-i şitâ irişmekle meterisde ârâm mümkin olmaduğundan nâşî ferâgati evlâ görülmüş idi. Ve lâkin âhir-i şitâda küffâr-ı bed-fi‘âl hareket ve İlok Kal‘ası üzerine hücûm itdükde kıllet-i muhâfızînin mukāvemete adem-i kudretlerinden nâşî kal‘a-i mezbûrı istîlâ idüp beş yüz mikdârı harbî kefere ile bir kapudan muhâfız idüp ve Sirem re‘âyâsından iki binden mütecâviz Sirem melâ‘înleri itâ‘at ü inkıyâd itmekle kal‘a-i mezbûrede mütemekkin ve sâkin olmuşlar imiş. Hâliyâ Ordu-yı hümâyûn dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd-ı Kal‘a-i Belgrad'a vusûllerinden sonra Karadeniz donanması olan kadırgalar ile altmışdan mütecâviz Tuna şaykaları ki, Tuna donanması i‘tibâr olunur, Tuna Kapudanı Ali Paşa ile Bahr-i Siyâh kapudanı ma‘an Kal‘a-i Belgrad altına dâhil olmalarıyla tekrâr İlok Kal‘ası teshîri içün donanma-yı mezbûrun cümlesi me’mûr olunup irsâl olunmuş ve Tuna'dan |**307a**| Kal‘a-i İlok altına vusûl ve donanma-yı hümâyûn askeri ile İlok Kal‘ası muhâsara olundukda Kal‘a-i İlok'da mahsûr olan küffâr-ı bed-fi‘âlin donanma-yı hümâyûnda mevcûd asâkir-i İslâm-ı nusret-eser ile mukābele ve mukāteleye adem-i kudretlerinden nâşî kulûb-i kefereye havf ü haşyet müstevlî olmağın vire ihbârı ile taleb-i emân istid‘â eyledükde taleb-i emânlarına Kapudan-ı Tuna Ali Paşa ruhsat müsâ‘ade itmeğin kal‘ayı teslîm ve mahsûr olan melâ‘în derûn-ı kal‘adan hurûc ve memleketlerine yıkılup gidecek hilâlde harbî kefereden gayri mukaddemâ itâ‘at ü inkıyâd iden Sirem re‘âyâsının eşbehleri dahi harbî kefere ile mahlût olup revâne oldukları hâlde beşeriyyet cihetiyle asâkir-i İslâmdan ba‘zıları harbî keferenin ba‘zı âlât-ı harbine müte‘allık âlâtlarına dest-dırâzlık[98]

98 Metinde “dest-zârlık (دست زارلق)” şeklindedir.

itmeleriyle miyân-ı dağdağada asâkir-i İslâm'dan cân telef olmağın taleb-i emâna şikestlik vukū‘ı nümâyân olmağla askerin cümlesi tîğ-ı {u} uryân ile küffâr-ı hâksâra hamle ve hücûm idüp zâbıtân-ı asâkir-i İslâm irişinceye İlok Kal‘ası pîşgâhında gerek harbî kefere ve gerek mukaddemâ itâ‘at ü inkıyâd iden kefere-i re‘âyâ-yı Sirem'dir, üç binden mütecâviz kefereye kılıc üşürüp zebâniyân-ı dûzaha armağan |307b| irsâl idüp ol mikdâr kefereden birisi istihlâs olmayup cümlesi tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olup asâkir-i donanma-yı hümâyûn ol mertebe mâl-ı ganâyime müstağrak olurlar ki, bir vechile ta‘bîr ü tahrîri kābil-i {ü} beyân ve mümkin-i ayân değildir. Ve lâkin ahvâl-i mezbûrı sâhib-i devlet istimâ‘ buyurduklarında tahavvur ve gazab-nâk olup mukarrebân-ı Sadr-ı âlî ittifâk ile “ceng ahvâlidir ve bu makūle ahvâl mahall-i ma‘rekegâh-ı harb ü kıtâlde kadîmden ola gelmişdir” deyü tarafeynden sâhib-i devletin âteş-i gazablarını bir mikdâr teskîn iderler. Ve bu feth-i uzmâyı ve bu gazâ-yı ekberi fâl-i mübârek add eyledüklerin Ordu-yı hümâyûn tarafından vârid olan telhîsî-i Sadr-ı âlî lisânından rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr Vekîli Ali Efendi'nin nakl ü rivâyeti üzere işbu hakīr-i pür-taksîrin mesmû‘ı mertebesi tahrîr ü inşâ olunmuşdur. İnşâ’a'llâhü te‘âlâ cenâb-ı Kibriyâ hazreti işbu sâl-i meymenet-âsârda niçe niçe feth ü fütûhât in‘âm u ihsân idüp asâkir-i nusret-me’âsiri ve guzât-ı muvahhıdîni mansûr u muzaffer idüp ve cümle ümmet-i Muhammed kulların mesrûr u handân ve kalb-i mahzûnların şâdân buyurmalarında iştibâh yokdur. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazretinden niyâz-menddir ki, dergâh-ı izzetinde bî-çâre bendelerinin ref‘-i dest-i münâcâtların hayyiz-i kabûle karîn buyurup |308a| asâkir-i İslâmın ve guzât-ı muvahhıdînin her hâlde mu‘în ü dest-gîri olup mansûr u muzaffer eyleye. Ve guzât-ı muvahhıdîni kefere vü müşrikîn üzerine gālib eyleyüp ve küffâr-ı bed-fi‘âli dâ’imâ makhûr u münhezim eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve Şefî‘i'l-müznibîn. Ve bî-çâre bendelerinin ref‘-i dest-i münâcâtları ol Kādîyü'l-hâcât dergâh-ı izzetinde temennâmız budur ki, bu sâl-i meymenet-âsârda Ösek Kal‘ası'nın feth ü teshîrini avn ü inâyeti ve lutf [ü] hidâyeti ile in‘âm ü ihsân buyurdularından sonra mukaddemâ serhadd-i İslâmiyân olup metânet ü istihkâmda lâ-nazîr ve bî-hemtâ olan Budin Kal‘ası'nın fethin dahi kudret-i azametiyle ve kerem ü inâyetiyle ve âsân vechile in‘âm ü ihsân idüp guzât-ı muvahhıdîni ve cümle ümmet-i Muhammed bendelerin hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze birle şâd ü handân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî‘i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 12 Zi'l-ka'de sene 1102.

Dünki gün Ordu-yı hümâyûn tarafından vârid olan telhîs[î]nin ifâdesi üzere guzât-ı muvahhıdîn içün Kādîyü'l-hâcât'dan recâ olunan münâcâtı âmme-i âleme ve hutebâ ve imâma i'lâm ve salât-ı farîza edâsından sonra ma'bed-i müteberrekelerde ve mesâcid-i şerîfelerde cemâ'at-i müslimîn ile ve huşû'-ı kalb ile tazarru' u niyâzları |**308b**| içün dergâh-ı bî-niyâzdan meded ü istimdâd talebine şürû'ları içün taraf be-taraf nidâ-yı münâdiyân vukū' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 13 Zi'l-ka'de sene 1102.

Yevm-i merkūm eyyâm-ı Dîvân olmağın Sarây-ı Sultânî'de Dîvân-ı âlî-şân-ı {u} bülend-eyvân kānûn-ı kadîm üzere tertîb olunup ve eyyâm-ı sâbıka üzere şâkiyânın arz ve arz-ı hâlleri kırâ'at ve intihâsında simât-ı pâdişâhî ihrâc ve ahâlî-i Dîvân bi'l-cümle muğtenem oldukdan sonra Dîvân-ı âlî dağılup erbâb-ı Dîvân perâkende oldılar.

Âmeden Gürcî Mehemmed Paşa: Adana eyâletine mutasarrıf olan Gürcî Mehemmed Paşa eyâleti askeriyle Boğazhisârı muhâfazasına ta'yîn olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Müşârün-ileyh eyâleti askeri ile Boğazhisârı'na vâsıl ve eyyâm-ı muhâfazada dört gün meks ü ârâmdan sonra sâbıkā Gelibolı muhâfazasına me'mûr Bahrî Paşa muhâfaza-i mezbûra ta'yîn ve fermân olunup mîr-i mîrân-ı Adana müşârün-ileyh Gürcî Mehemmed Paşa eyâleti askeri ile tekrâr sefer-i hümâyûna me'mûr ve hükm-i hümâyûn vârid olmağın Boğazhisârı'ndan hareket ve yevm-i merkūmda tekrâr sahrâ-yı Edirne'ye vusûl ve kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı' Bosna karyesi mukābelesinde hayme vü hargâhları ile nüzûlleri mukarrer olup ve eyâlet-i mezbûre zu'amâ ve erbâb-ı tîmârının noksân-ı mühimmâtları tekmîli |**309a**| içün menzilgâh-ı mezbûrda üç gün meks ü ârâmları mukarrer olmuşdur.

Geşt ü Güzâr-ı Pâdişâh-ı Âlî-câh: Ve ba'de'd-Dîvân pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri alâ tarîkı't-tebdîl rahş-ı hümâ-bahşa süvâr ve ser-bostâniyân-ı Edirne dahi tebdîl-i câme nazar-ı hümâyûnlarında Sarây-ı ma'mûre'den azîmet ve cennet-i firdevs-mekân merhûm Sultân Bâyezîd Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* câmi'-i şerîfi etrâfından güzer ve "Yalınuzgöz" dimekle metânet ü istihkâm ile meşhûr cisr-i metînden mürûr ve "Ağaçpazarı" ta'bîr olunan çârşûdan ve Üçşerefeli Câmi'-i şerîfi pîşgâhından ubûr ve Kervânsarây i'tibâr olunan mahallde vâkı' Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa'nın nazar-ı iltifâtlarında olan bâğçe-i ma'hûda vusûl ve nüzûl buyurup

seyr ü temâşâdan sonra bir iki sâ'at meks ü ârâm ve râhat ü istirâhatden sonra eşheb-i sarsar-hırâma süvâr ve izz ü ikbâl ve şevket [ü] iclâl birle Sarây-ı ma'mûre'ye azîmetlerinin vukū'ı sîkadan nakl olunmağın sebt ü tahrîr olundı. Hattâ şikâr ve binişe müte'allık odun ta'yînâtı ve sâ'ir ba'zı şikâr ta'yînâtları içün Başmuhâsebe Kalemi'nden tezkirelerin taleb idüp arz-ı hâl itmeleri ile: "Binişlerde olduğı gibi tezkireleri virile" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın Başmuhâsebe Kalemi'nden tezkireleri |**309b**| virildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 14 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Bin yüz bir senesine mahsûb[99] olmak üzere Şâm bedeliyyesine kefîl olan Şâm-ı cennet-meşâm tezkirecisi Ahmed Efendi'nin kefîl bi'l-mâl olduğı bedeliyye-i mezbûre mâlından on altı bin yedi yüz otuz esedî guruş tahsîldârın mîrîye deyni olup kefîl bi'l-mâl olan mezbûr Ahmed Efendi'ye fermân-ı âlî mûcebince Başbâkīkulı Vekîli Ali Ağa habsine fermân olunmuş mezbûr mahbûshâneden arz-ı hâl idüp ömr oldukca mahbûs olduğum hâlde iki guruş tedârük ve edâsına iktidârım yokdur. Ve lâkin meblağ-ı mezbûr Şâm-ı şerîf'de tahsîldârda hâzır u mevcûd olduğı ma'lûmumdur. Habsden itlâk ve ma'an mübâşir ta'yîn olunup Şâm-ı şerîf'e inşâ'a'llâhû te'âlâ vusûl buldukda tahsîldârdan bi't-tamâm tahsîl ve mübâşir-i mezbûra edâ ve teslîm ve rikâb-ı hümâyûnda Hazîne-i âmire'ye irsâl olunmak üzere ta'ahhüd idüp arz-ı hâli huzûr-ı kā'im-makām-ı âlî-makāma arz u telhîs olundukda merhameten mezbûr ıtlâk ve ma'an mübâşir ta'yîn olunmak üzere fermân-ı âlî sâdır olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 15 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Adana eyâletine mutasarrıf Gürcî Mehemmed Paşa menzilgâh-ı kenâr-ı Nehr-i Tunca'dan ale's-seher hareket ve tevâbi' |**310a**| ü levâhıkı ve eyâlet-i mezbûrun zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile tuğ [u] alem şakaların açup ve tabl [ü] sûrnây-ı nefîrlerin döğüp müretteb ü müzeyyen alay-ı pür-tezyîn ile şehr-i Edirne'den Üçşerefeli Câmi' şerîfi pîşgâhından metânet ü istihkâm birle meşhûr Sarrâchâne Köprüsi'nden mürûr ve Kasr-ı Alay-ı pâdişâhî pîşgâhından ve pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh nazar-ı hümâyûnlarından ubûr idüp mülâkāt-ı Ordu-yı hümâyûn ârzûsuyla taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulmuşdur.

99 Metinde "mahbûs (محبوس) " şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Âmeden Vekîl-i Ser-Çavuşân: Rikâb-ı hümâyûnda çavuşbaşı vekîli olan Şehrî Mehemmed Ağa bundan akdem Âstâne-i sa'âdete teveccüh ü azîmet itdüğinin zikri sebkat itmiş idi. Müşârün-ileyh yevm-i merkūmda Edirne'ye dâhil ve Âstâne-i sa'âdetde Hazîne-i âmire'ye teslîm olunmuş mevcûd emvâlden yüz otuz iki kîselik altun ve guruş ve hâlisü'l-ayâre pâra mevcûd bulmağın Âstâne'de Defterdâr Vekîli Mehemmed Efendi ma'rifetiyle Sirem arabalarına tahmîl ve mahmiye-i Edirne'ye vâsıl ve teslîm-i Hazîne-i Rikâb-ı hümâyûn olmuşdur. Ve İstanbul ve etrâfında sâkin ü mütemekkin Yahûdî ve Nasârâ cizyedârı olan Sarı Osmân Ağa tarafından dahi on iki bin beş yüz guruş ki, yirmi beş kîse |**310b**| olmak üzere müşârün-ileyh Çavuşbaşı Vekîli Mehemmed Ağa mübâşeretiyle tahsîl ve Edirne'ye dâhil ve mûmâ-ileyh Sarı Osmân Ağa tarafından gelen âdemi yediyle Hazîne-i Rikâb-ı hümâyûn'a teslîm olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 16 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'a içün esb-i çapük-hırâma mülûkâne ve levendâne süvâr[100] ve "Eski Câmi'" dimekle ma'rûf ma'bed-i müteberreke-i kadîme sa'âdet ile azîmet ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha vusûl ve mahall-i mezbûra izzet ile nüzûl buyurup cemâ'at-i müslimîn-i hâzırîn ile edâ-yı salât-ı cum'adan sonra rahş-ı hümâ-bahşlarına süvâr ve şevket ü iclâl ve izz ü ikbâl ile Sarây-ı âmire'ye avdet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 17 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Âstâne-i sa'âdet'de kā'im-makām-ı âlî-makām olan Amuca Hasan Ağazâde Vezîr-i mükerrem Çelebi Hüseyin Paşa hızmetinde çavuşbaşı vekîli ta'yîn olunan Hezârpâre Vezîr-i a'zam Ahmed Paşazâde Mahmûd Bey çavuşbaşı vekîli nasb ü ta'yîn olunmuş idi. Müşârün-ileyh kā'im-makām-ı âlî-makām mezbûr Mahmûd Bey'in evzâ u etvârından ve hızmet-i mu'ayyenesinden çendân mahzûz olmamalarıyla tebdîli lâzım gelmeğin mûmâ-ileh Hezârpârezâde |**311a**| Mahmûd Bey şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup vâlî-i Mısr-ı Kāhire olan merhûm Hamza Paşa'nın sâbıkā kethudâsı olup ve Âstâne-i sa'âdet'de Gümrük Emâneti'nden munfasıl İbrâhîm Ağa'ya Âstâne-i sa'âdetde kā'im-makām-ı âlî-makām hızmetinde çavuşbaşı vekîli nasb u ta'yîn olunup taraf-ı

100 Metinde "servâr (سروار)" şeklindedir.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

kā'im-makāmîden hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş ve kat'-ı pâye ile beyne'l-akrân ser-bülend ve ser-firâz kılınup nâ'il-i merâm olduğı istimâ' olunup tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 18 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Ali Paşa hazretleri pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh taraf-ı şerîflerinden hâseki ağa vârid olup kā'im-makām-ı âlî-makām rikâb-ı hümâyûna da'vet olunmağın rahş-ı çapük-hırâma süvâr ve icâletü'l-vakt Sarây-ı Sultânîye teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Ve lâkin sebeb-i da'vetlerinin bâ'is ü bâdîsi âşikâre ve zuhûra gelmeyüp ihtifâda kalmışdır.

Ezîn-cânib, dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd-ı Kal'a-i Belgrad'ın cânib-i garbîsinden cereyân iden Nehr-i Sava üzerinde müceddeden binâsı fermân olunan cisr-i metîn itmâm olup |**311b**| mîr-i mîrân ve mîrlivâ eyâletleri ve sancakları askeri ile mürûrları fermân olunup evvel be-evvel mürûr idüp ve yeniçeri ocağı ve cebeci ve topçı ocakları dahi mürûr u ubûr itdükden sonra sipâh ve silahdâr ocakları ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve bi'l-cümle ehl-i Dîvân ile müretteb ü müzeyyen alay ile işbu mâh-ı Zi'l-ka'denin on ikinci İsneyn güni bi'z-zât Sadr-ı âlî dahi cisr-i mezbûrdan Nehr-i Sava'yı mürûrlarının haberi yevm-i merkūmda Edirne'de rikâb-ı hümâyûna vârid olup şüyû' bulmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti asâkir-i İslâmın ve guzât-ı muvahhıdînin mu'în ü destgîri olup dâ'imâ mansûr u muzaffer eyleye. Ve küffâr-ı hâksârı makhûr u mehcûr ve münhezim eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî'i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 19 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Tarîk-i meşâyıhdan takayyüd ü takvâ ile ma'rûf ve zühd ü salâh ile mevsûf meşâyıhın şeyh-i ekberi ve zamânenin kutb-ı a'zamı Âstâne-i sa'âdet'de vâkı sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleymân câmi'-i şerîfinde cum'a vâ'izi[101] olup "Bülbülcizâde" dimekle meşhûr (Boş) Efendi'nin işbu sene-i |**312a**| merkūmede rûh-i pâkleri bu tengnâ-yı fenâdan izzet-sarây-ı bekāya intikāl eyledüği haberi Edirne'de beyne'n-nâs şüyû' bulmuşdur. Rahmetu'llahi aleyh rahmeten vâsı'a. Ol mihr-i münîr-i evc-hikmet ve ol hûrşîd-i serîr-i burc-ı şerî'at olan (Boş) Efendi'nin zamîr-i mutahharı mazhar-ı esrâr-ı

101 Metinde واعظمی şeklinde yazılmıştır.

ulûm-ı dîniyye ve hâtır-ı münevveri mehbit-i envâr-ı me‘ârif-i yakīniyye olduğundan gayri merhûmda bir tab‘-ı hurde-şinâs ve bir zihn-i âfitâb-iktibâs var idi ki, cevâhir-i takrîrâtı hûb-ı dilpezîr ve va‘z [ü] nesâyihı makbûl ü mergūb-ı adîmü'n-nazîr idi.

Hey dirîgā kim zamânın mefharı
(Boş) ma‘rûf ismiyle

Ravza-i rıdvânda mesken tutmağa
Rahmet-i Rahmânı kıldı merhale

Bâğ-ı âlemde gül-i ruhsârını
Kim dir idi sağ iken böyle sola

Öyle bir dahi ma‘ârif bâğına
Sanma kim bir bülbül-i gûyâ gele

Yâd olundukca dem-â-dem ey ahî
Dîde-i ihvânı hûnile dola

Gitdi şehr-i İstanbul'un hâlâ revnakı
Bu hakīrin bildüği budur hele

Her kelâmı ni‘met-i uzmâ idi |312b|
Hem gıdâ-yı rûh idi ehl-i dile

*Çıksa bir hâtif dedi târîh olur “**Fî sene 1102**”*
Yâ İlâhî makāmı cennet-i fırdevs ola

Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti cümle taksîrâtın afv eyleye.

İrsâliye-i Hazîne be-Cânib-i Ordu-yı hümâyûn: Sefer-i hümâyûna me’mûr asâkir-i İslâmın ve guzât-ı muvahhıdînin mühimmât-ı seferiyyeleri içün Ordu-yı hümâyûn'a hazîne irsâli umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olmağın mukāta‘ât ve cizye ve sâ’ir emvâl-i mukarrere-i mîrî mültezimlerinden tahsîl olunup rikâb-ı hümâyûnda Hazîne-i âmire'de mevcûd olan hazîneden üç yüz kîse olmak üzere Defterdâr Vekîli Ali Efendi ma‘rifetiyle altun ve guruş ve hâlisü'l-ayâr pâra olmak üzere add olunup ve kîselenüp ve veznedârbaşı vekîlinin mührı ile mührlenüp ve Sirem arabalarına tahmîl olunup ve Mehterhâne-i âmire ocağından Sadr-ı âlî'nin sâbıkā çadır mehterbaşısı ve Kalemiye Veznedârı İvaz Çorbacı ile Mehterhâne-i âmire'den yirmiden mütecâviz mehter neferâtı ve beş nefer Dîvân-ı hümâyûn çavuşlar[ı] ve sefer-i hümâyûna me’mûr alay beylerinden neferâtı ile iki alay beyi mevcûd bulunmağın bi'l-cümle yüz

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

elli mikdârı muhâfız hazîne-i mezbûr içün ta‘yîn olunup ve menâzil ü merâhilde ve mahûf mahallerde menzilden menzile sâlimîn ü gānimîn[102] ulaşdırılmak içün yol üzerinde vâkı‘ olan kādîlara ve a‘yân-ı vilâyetin iş erlerine hıtâben mü’ekked hükm-i hümâyûn |313a| tahrîr olunup zikr olunan muhâfızîn ile hazîne-i mezbûr taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 20 Zi'l-ka‘de sene 1102.

Eyyâm-ı merkūm Dîvân-ı adâlet-unvândan olmağın eyyâm-ı sâbıka ve kānûn-ı kadîm üzere Sarây-ı Sultânî'de Dîvân-ı âlî-şân-ı bülend-eyvân içün vüzerâ ve Anadolı kādî‘askeri ve erbâb-ı Dîvân ictimâ‘ olup şâkiyân ve erbâb-ı mesâlih bevvâbân-ı sultânîden me'zûn oldukları hâlde kubbe-i Dîvân-ı âlî'ye dâhil ve arz [ve] arz-ı hâlleri tezkireciler lisânı ile kırâ’at ve herkesin umûrının iktizâsına göre nizâm ü intizâm birle fermân-ı âlîler sudûr bulup intihâ-i şâkiyândan sonra simât-ı pâdişâhî ihrâc ve bi'l-cümle erbâb-ı Dîvân ni‘am-ı pâdişâhından murâd üzere muğtenem oldukdan sonra arz-ı pâdişâhîye yalnız Anadolı kādî‘askeri efendi teveccüh buyurdılar. Zîrâ Rûmili kādî‘askeri efendi hazretlerinin mizâc-ı pür-imtizâcları bir mikdâr nâhoş olmağ[l]a Dîvân-ı adâlet-unvâna teşrîf buyurmamışlar idi. Ba‘dehû vüzerâ dahi arz-ı pâdişâhî içün Bâbü's-sa‘âde'ye teveccüh buyurduklarında ağayân-ı Bâb-ı Hümâyûn istikbâlleri ile huzûr-ı pâdişâh-ı âlîcâh ile şeref-yâb olup hurûclarından sonra Dîvân-ı âlî dağılup erbâb-ı Dîvân'ın zurefâları ve pendârları Sarây-ı Sultâniye'ye karîb ahbâbları sa‘âdethânelerinde teneffüs ve şürb-i kahve ve duhân |313b| içün perâkende oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 21 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1102.

Bağdâd-ı bihişt-âbâd vâlîsi olan merhûm Ömer Paşa'nın sâbıkā kethudâsı olan Ahmed Ağa'ya güzîde-i şehr-i Arab vilâyet-i Haleb muhassıllığı tevcîh ü ihsân olunup kā’im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Ali Paşa taraf-ı şerîflerinden hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş olup kat‘-ı pâye ile beyne'l-akrân ser-bülend ve ser-firâz kılınup nâ’il-i merâm olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 22 Zi'l-ka‘de sene 1102.

Han-ı âlî-şân-ı Kırım olan Sa‘âdet Girây Han şîrîn beyleri ve ocakzâde mîrzâlar ile ve bî-nihâye güzîde Tatar askeri ile Niğbolı mukābelesinden Eflâk

102 Metinde “gālimîn (غالمين)” şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

memleketinden Ordu-yı hümâyûn tarafına teveccüh ve mürûrlarının haberi Edirne'de rikâb-ı hümâyûna vârid olmuşdur.

Ezîn-cânib, Ordu-yı hümâyûn'un sahrâ-yı Belgrad'dan bi'l-külliye Zemun yakasına mürûr u ubûrları işbu mâh-ı Zi'l-ka‘denin on ikinci Pencşenbih güni vukū‘ bulduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ istimâ‘ olunan ahbâr üzere küffâr-ı hâksârın taburunda kırk bin süvârî ve yirmi bin piyâde leşkeri olup ve bir rivâyetde tabur-ı makhûr Mitrofca kurbünde ve bir rivâyetde Varadin kurbünde olduğı istimâ‘ olunmuşdur. Ve sefer-i hümâyûna me’mûr mîr-i mîrân ve sâ’ir asâkir-i İslâmın Ordu-yı hümâyûn'a mülâkātları içün Ordu-yı hümâyûn |**314a**| Sirem yakasında Zemun sahrâsında meks ü ârâm üzere oldukları rivâyet olunmuşdur. Ve asker-i Tatar'ın Tımışvar yakasından Pançova ve Peçkerek taraflarından küffâr-ı bed-fi‘âlin taburı zahrından vusûllerine intizâr üzere oldukları dahi nakl ü rivâyet olunmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti guzât-ı müslimînin mu‘în ü destgîri olup mansûr u muzaffer eyleye. Ve küffâr-ı hâksârı makhûr u mehcûr ve münhezim eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefi‘i'l-müznibîn. Ve Ordu-yı hümâyûn'un zahîre husûsunda bir cins firâvân ve ganîmetin nakl eylediler ki, yedi sekiz yem bir guruşa ve revgan-ı sâdenin iki vakıyyesi bir guruşa iken Görice kazâsı etrâfından Arnavud tâ’ifesi mübâlağa ile revgan-ı sâde getürüp dört kıyyesi bir guruşa râygân ve firâvân olduğın nakl eylediler. Ve sâ’ir zahîrenin dahi firâvânlığı bundan kıyâs oluna. Hâssü'l-hâss beksimadın kıyyesi on pâraya olmak lâzım geldükden sonra sâ’ir zehâ’irin firâvânlığı ve râygânlığı ve Ordu-yı hümâyûn'un ne mertebe ganâyimi mülâhaza oluna. Bâ-husûs Sirem yakası olup üç dört seneden berü re‘âyâsı perâkende vü perîşân olup zirâ‘at olunmaz iken bu mertebe ganîmet cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinin nahîf ve za‘îf kullarına ni‘met-i gayr-i müterakkıbesi olduğunda şekk ü şübhe yokdur. Garâbet bunda ki, harman üsti iken şehr-i Edirne'de |**314b**| elli dirhem nân bir akçaya olmak üzere narh virile. Böyle iken dekâkîn-i hâbbâzânın izdihâmı münfekk olmaya, zihî gayret, zihî nâmûs.

Sâbıkā yeniçeri ağası olup hâlâ Anadolı beylerbeyisi olan Ebûbekir Paşa'nın mâh-ı Şevvâlin beşinci güni eyâlet askeri ile şehr-i Edirne'ye dâhil ve taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a teveccüh ü azîmetinin zikri bundan akdem sebkat eylemiş idi. Müşârün-ileyh Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl oldukda tevâbi‘ ü levâhıkı gāyet kalîl olduğı cihetden tehavvür-i Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı‘ olup şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm ve Böğürdelen Kal‘ası'nda habs olunmak üzere kal‘a-i mezbûreye nefy olunmuş ve Anadolı eyâleti Vezîr-i mükerrem Kemânkeş Ahmed Paşa'ya

tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifâta mazhar ve asâkir-i İslâma çarhacı nasb ü ta'yîn buyurulmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 23 Şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri eda-yı salât-ı cum'a-ya niyyet buyurup sultân-ı gerdûn-serîr a'nî âfitâb-ı âlem-tâb-ı münîr cânib-i cenûbdan taraf-ı şimâle meyl idüp vakt-i salât-ı cum'a karîb oldukda pâdişâh-ı âlem-penâh rahş-ı hümâ-bahşa süvâr ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Sultân Murâd Han *aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân*ın hayrâtı olan "Murâdiyye" dimekle meşhûr câmi'-i şerîfe azîmet ve pâdişâhân-ı cihâna |**315a**| mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha vusûl ve sa'âdet ile nüzûl buyurup hâzırûn bi'l-cemâ'a olan cemâ'at-i müslimîn ile salât-ı cum'ayı edâ ve rahş-ı çapük-hırâma süvâr ve izz ü ikbâl ile Sarây-ı ma'mûrelerine avdet buyurdılar.

Ber-vech-i arpalık Menteşa sancağına mutasarrıf ve Aydın ve Saruhan muhassılı olan "Halîlî Cehûdoğlı" dimekle meşhûr merhûm İshak Efendi dökündülerinden Ahmed Paşa ki, Cezîre-i Kıbrıs mâddesi içün bin yüz iki Şa'bânının selhi olan Pazarirtesi güni gazab-ı pâdişâhî birle Dâvudpaşa Bâğçesi'nin Bâb-ı hümâyûn'unda katl olunan Ahmed Paşa'dır, mezbûrun bin yüz senesine mahsûb olmak üzere muhassıllığ-ı mezbûr mâlından doksan yedi bin esedî guruş bakāyâsı re'âyâ zimmetlerinde bâkī kalmışdır deyü maktûlün kemâl-i hayâtında tarafından bakāyâ-yı mezbûr tahsîline me'mûr olan "Hâfız" lakab (Boş) Ağa'nın rikâb-ı hümâyûnda hisâbı görülmek içün bakāyâ-yı mezbûrdan hâliyâ mevcûd ne mikdâr akçası var ise irsâl olunan mübâşir ma'rifetiyle re'âyâdan tahsîl eyledüği mevcûd akça ile bi'z-zât kendüsin rikâb-ı hümâyûna ihzârı içün livâ-i mezbûrlarda vâkı' kādîlara ve sancak-ı mezbûrların mütesellimlerine ve kethudâ yerleri ve yeniçeri serdârlarına ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerine mü'ekked hükm-i hümâyûn tahrîr olunup: "Her kankınızın taht-ı kazânızda bulunur ise mevcûd akçasın ma'rifet-i şer'ile kîseleyüp ve mührleyüp ve bi'z-zât |**315b**| kendüsin mübâşir ile rikâb-ı hümâyûnuma irsâl ve ihzâr eyleyesiz" deyü mübâşir-i merkūm ile mü'ekked [hükm-i] hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 24 Şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Mahmiye-i Edirne'de vâkı' Sarây-ı Sultânî'de gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn içün tîmârhâne ki, "Hastalar Odası" ta'bîr olunur, kadîmden binâ olunmamağla ve gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûnun bîmârlarına elbette bir tîmârhâne

lâzım ü muktazî olmağla Sultân Selîm Câmi'i pîşgâhında vâkı' musâhib-i şehriyârî merhûm Mustafâ Paşa'nın sarâyı kurbünde merhûm Yeşilli Mehemmed Efendi'nin hânesi bîmâr olan gılmânân-ı enderûn-ı hümâyûna mahsûsan tîmârhâne olmak içün müceddeden ta'mîr ü termîmi bâbında hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn sâdır olmağın ve mûcebince fermân-ı âlî sudûr itmekle Şehremîni İmâdî Mûsâ Efendi ve ser-mi'mârân-ı hâssa vekîli ma'rifetleri ile merhûm Yeşilli Mehemmed Efendi'nin hânesi müceddeden ta'mîr ü termîm olunmak içün mezbûrlara hıtâben Dîvân tezkiresi tahrîr olundı.

Ta'rîf-i Tîmârhâne-i Sarây-ı Hümâyûn der-Âstâne-i Sa'âdet: Âstâne-i sa'âdetde vâkı' Sarây-ı hümâyûn'da taşra kapu dâhilinde odun anbârı mukābelesinde mahsûsan tîmârhâne ki, "Hastalar Odası" ta'bîr olunur, dâ'ire-i kebîri olup Hâsoda ve Hazîne ve Kilâr ve Seferli ve Doğancı ve Büyük Oda ve Küçük Oda'nın dâ'ire-i tîmârhânede başka başka mahsûs |**316a**| odaları olup ve her odanın gulâmân-ı Enderûn-ı hümâyûndan odabaşıları ve "parscı" ta'bîr olunur aşcısı ve bevvâbânı ve her odanın ikişer üçer mu'ayyen nigehbânı ve huddâmları olup ve cümle odaların iki halvetli vasatü'l-hâl bir hammâmı olup ve dâ'ire-i tîmârhânenin bâb-ı evvelinde hâfız-ı ebvâb-ı tavâşîden beş altı nefer ak ağalardan muhâfiz-ı ebvâb ve zâbıt-ı hastegân olup ve Bâbü's-sa'âde dâhilinde Hâsoda ve Hazîne ve Kilâr ve sâ'ir odalar mevcûd olan gulâmân-ı Enderûn-ı hümâyûndan biri bîmâr olsa odası zâbıtı olan ağayân-ı Bâbü's-sa'âde'den birine i'lâm idüp bîmâr-ı mezbûrı tîmârhâneye irsâl içün kapu ağasından izn mutâlebe ider. Ağayı mezbûr dahi kapu ağasına ifâde ve me'zûn oldukda teberdârân-ı zülüflüye hasta arabası gelmesine sipâriş ider. Teberdârân-ı mezbûr dahi Bâbü's-sa'âde mukābili sütûn mermer kurbünden kapucı "araba" deyü savt-ı a'lâ ile nidâ idüp çağırur. Nevbetci olan bevvâbân-ı sultânîden biri odun anbârına varup hasta içün araba mutâlebe olunduğın acem oğlanları bölükbaşısına ifâde ider. Ve "hastalar arabası" ta'bîr olunan iki tekerlekli ve üsti kırmızı çuka ile örtülü araba olup ve odun anbârında mahsûs mekânı olup ve keşîdesin nevbetci bulunan acem oğlanlarından iki nefer acem oğlanı keşîde idüp Bâbü's-sa'âde'nin sakfında vâkı' |**316b**| mermer sütûn kurbüne getürürler ve arabanın geldüği içerü ifâde olundukda bîmâr olan gulâmân-ı Enderûn takıyyesine makrama sarup ve eğnine muvahhidî giyüp Bâbü's-sa'âde'den ihrâc ve araba-i mezbûra duhûl ider. Gerek bir gerek iki gerek üç araba-i mezbûreye duhûlden sonra acem oğlanları araba'i keşîde idüp tîmârhâne kapusı kurbüne getürürler. Ve câ'izeleri bîmârlar tarafından edâ olunur. Ve bîmâr-ı mezbûr arabadan hurûc ve tîmârhânede odasına vusûl bulur. Ve vazîfe-i pâdişâhî birle mu'ayyen olan

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

tabîbân-ı hâssa ve cerrâhân-ı hâssa bîmâr-ı mezbûrun emrâzına mu'âleceye bezl-i makdûr ider. İfâkat bulur ise yine odası zâbıtı ma'rifetiyle ve kapu ağası izniyle araba-i ma'hûda duhûl ve odasına [vusûl] bulur. Ve eğer ifâkat müyesser olmayup emr-i Hudâ-yı Lâ-yezâl ile fevt olur ise odun anbârı imâmı gasl idüp cenâzesin taşra kapudan ihrâc yâ Kāsımpaşa'da veyâhûd Üsküdar'da defn iderler. Zîrâ Sarây-ı hümâyûn'da vâkı' gerek Bâbü's-sa'âde'den ve gerek Bâb-ı Dîvân'dan âşikâre cenâze ihrâcı kānûn değildir. Ve eğer gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûndan gerek Hâsodalı ve gerek Hazîne ve Kilârlı ve gerek sâ'ir odalardan biri füc'eten fevt olsa her odada "Şirvân" ta'bîr olunur bir mahall vardır ki, mûsandıra şekli fevkānî bir mahalldir, ve ol mahall bî-zebânlara mahsûsdur ki, anda bî-zebânlar meks ü ârâm iderler. |317a| Ve ol vefât iden gulâm-ı Enderûnı "Şirvân" didikleri mahallde ahşâma değin te'hîr itdirüp muhâfaza iderler. Ahşâm oldukda müteveffâ-yı mezbûrı bir kilime vaz' idüp kapu ağası izni ile kendü odasından yedi sekiz nefer gulâmân-ı Enderûn kilimin dört kûşesinden ahz idüp gice ile Bâbü's-sa'âde'den ihrâc ve taşra kapu kurbünde vâkı' tîmârhâneye iletürler. Ve sabâh oldukda tîmârhânede gasl olunup cenâzesi taşra kapudan ihrâc ve gûristâna götürüp defn ve muhallefâtı her ne ise taşra, vârisi var ise vârisine teslîm olunur. Eğer vârisi zuhûr itmez ise oda zâbıtına kalur. Ve vârisi olduğı [hâlde] aynî muhallefâtı virilmez. Gılmânân-ı Enderûn miyânında fürûht olunup hâsıl olan semeni vârise kapu ağası ma'rifetiyle teslîm olunur. Aynî muhallefât virilmek kānûn değildir. Ve eğer Sarây-ı hümâyûn'da odahâ-i mezbûrânda olan gılmânândan biri "başım ağrıyor" dise veyâhûd mizâcı nâhoşluğundan beşeresinde bir alâmet zuhûr eylese ol sâ'at kapu ağasından me'zûn olunup ol gulâmı araba-i ma'hûd ile tîmârhâneye irsâl iderler.

El-kıssa: Gerek Bâbü's-sa'âde'den ve gerek Bâb-ı Dîvân ki, Ortakapu'dur, ikisinden dahi âşikâre cenâze ihrâcı kānûn değildir. Ammâ Edirne'de vâkı' Sarây-ı hümâyûn'da tîmârhâne ki, "Hastalar Odası" ta'bîr olunur, kadîmden binâ olunmamağla ve lüzûmı elbette îcâb |317b| ve muktazî olmağın hâlâ zikri sebkat iden merhûm Yeşilli Mehemmed Efendi'nin hânesi gulâmân-ı Enderûn-ı hümâyûna mahsûsan hastalar içün tîmârhâne olmak üzere müceddeden ta'mîr ü termîmine fermân-ı hümâyûn sudûr bulmuşdur. Ve Edirne'de sene-i sâbıkalarda hastalar tîmârhânesi musâhib-i şehriyârî merhûm Mustafâ Paşa'nın sarâyı kurbünde vâkı' sâbıkā ser-bostâniyân-ı Edirne olan Koca Sinân Ağa'nın hânesi olup ve lâkin hâne-i mezbûr ziyâdesiyle harâba müşrif olmağın kurbünde vâkı Yeşilli hânesi ma'mûrca olmağla ba'de't-ta'mîr hastalara tîmârhâne ta'yîni fermân buyuruldı.

Bir kā'ide dahi budur ki: Devlet-i aliyye Âstâne-i sa'âdet'de olduğı hâlde gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûndan biri peder ü mâder veyâhûd akribâ vü ta'allukātından biri ile mülâkāt olmak murâd eyledükde odası zâbıtı ma'rifetiyle kapu ağasından tîmârhâne azîmetine me'zûn olup ve kendü hareketi eyyâmından mukaddem akribâsına ifâde idüp Bâb-ı Dîvân'da muntazır olmasını sipâriş idüp mektûb irsâl ider. Ve gılmânân-ı Enderûn eyyâm-ı ma'hûdede ba'de'l-me'zûn bîmâr tarzı Bâbü's-sa'âde'den hurûc ve araba-i ma'hûda süvâr olup Bâb-ı Dîvân'dan hurûc itdükde akribâsı hâzır ise murâd-ı mülâkātın araba çeken acem oğlanlarına ifâde idüp in'âmdan sonra akribâsı arabaya karîb gelüp |318a| gılmânân-ı Enderûn araba içinden araba perdesine küşâd virüp akribâsı piyâde araba yanınca musâhabet iderek acem oğlanları dahi araba'i âheste âheste çeküp Bâb-ı Dîvân'dan bâb-ı tîmârhâneye gelince musâhabet iderler. Dâhil-i bâb-ı tîmârhâne oldukda mufârakat idüp akribâsı taşraya rücû' ider. Gulâmân-ı mezbûr arabadan hurûc ve tîmârhânede odasına vusûl bulur. Ve eğer akribâsıyla mülâkātı hasta odasına murâd idinür ise tavâşîden olan hastalar ağasının mu'ayyen câ'izeleri vardır. Edâ-yı câ'izeden sonra me'zûn olup acem oğlanlarının zâbıtı olan nevbetcibaşısı ma'rifetiyle mezbûrun akribâsını taşradan hastalar ağası odasına da'vet idüp getürürler ve gılmânân-ı mezbûra haber iderler. Ol dahi oda-i mezbûra gelüp câlis oldukları hâlde akribâsıyla mülâkāt olurlar. Ve bu hilâlde huddâmân-ı ağayân-ı hastegân âdet üzere mezbûrlara kahve ve şerbet ve buhûr getürürler. Hızmet-i mezbûr içün anların dahi başka câ'izeleri vardır. Gılmânân-ı mezbûr tarafından edâ olunur. Ve iki üç sâ'at mikdârı mülâkātdan sonra mezbûr nevbetcibaşı vakt-i mufârakat olduğın i'lâm idüp iki hasret biri birleri ile vedâ'laşup gulâmân hastalar da odasına ve akribâsı taşraya teveccüh ider. Ve gılmânân-ı mezbûr |318b| tîmârhânede kaç gün mekse me'zûn ise ol kadar gün tîmârhânede meks idüp ba'dehû yine araba-i ma'hûda süvâr ve Bâbü's-sa'âde dâhilinde odasına vâsıl olur. İşbu tahrîr olunan mülâkāt-ı araba ve mülâkāt-ı oda-i ağayân-ı hastegân kadîmden kānûn olup cümle zâbıtların ve kapu ağasının ma'lûmlarıdır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 25 Zi'l-ka'de sene 1102.

Şuhûrhâ-i Rûmiyye'den mâh-ı Ağustosun onuncı güni olup ve otuz günden mütecâviz bârân-ı rahmet nâzil olmamağla halk-ı âlem bâğlarımız ve bostânlarımız harâret-i şemsden ihrâk olup harâb u yebâb oldı. Ve çekilen zahmetler ve mihnetler hebâ oldı deyü kimi gammda ve kimi kasâvet ü elemde iken lutf-ı Hudâ-yı müte'âl ve avn-i inâyet-i Zü'l-celâl birle yevm-i merkūmun bey-

ne's-salâtında taraf-ı gurûbdan rûzgâr-ı şedîd ile bir mertebe bârân-ı rahmet nâzil oldı ki, bâgāt ve bostânâtı halk-ı âlemin murâdlarından ziyâde saky eyledükden sonra mahmiye-i Edirne'nin esvâkından şol mertebe seyller cereyân eyledi ki, bir vechile ta'bîri [ve] tahrîr[i] mümkinâtdan değildir. Ve nüzûl-i bârân-ı rahmetden sünbülî hevâ peydâ olup Ağustos içinde harâret-i şemsi zâ'il idüp bâgāt [u] bostânâta hayât-ı tâze ve hevânın i'tidâlinden halk-ı âleme sürûr-ı bî-endâze hâsıl olmuşdur. Ve erbâb-ı bostânın ekseri "harâret-i şemsden bostânım |**319a**| ihrâk oldı" deyü hâzır ve mevcûd bostânların kat' idenlere nedâmet-i küllî hâsıl olup ve Hâlık-ı bî-çûna tevekkül olup bostânların inkıtâ' itmeyenler yekin yekden mütecâviz intifâ' eyledükleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 26 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Sâbıkā Mora muhassılı ve Vezîr-i a'zam-ı maktûl Süleymân Paşa asrında çavuşbaşı olup Diyârbekir voyvodalığından ma'zûl Şa'bân Ağa Ordu-yı hümâyûn'a Belgrad'da vâsıl olup ve lâkin voyvodalık mâlından mübâlağa ile mâl-ı mîrî bakāyâsı olduğun i'lâm ve bakāyâ-yı mezbûrun tahsîli içün avdete me'zûn olup Diyârbekir eyâletinde vâkı' olan kādîlara ve mütesellime hıtâben mâl-ı mîrî bakāyâsın tahsîl içün mü'ekked hükm-i hümâyûn ile Ordu-yı hümâyûn'dan avdet ve yevm-i merkūmda mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûna vâsıl ve alâ tarîkı'l-müsâferet Nişâncı Vezîr-i mükerrem "Elmâs" lakab Mehemmed Paşa'nın sa'âdethânelerinde taraf-ı Diyârbekir'e teveccüh ü azîmet idince mihmân ve Diyârbekir teveccühi içün tedârüke meşgūl oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 27 Zi'l-ka'de sene 1102.

Eyyâm-ı mezbûr Dîvân-ı adâlet-unvândan olmağın kānûn-ı pâdişâhî ve kā'ide-i şehinşâhî üzere Sarây-ı Sultânî'de Dîvân-ı âlî-şân-ı {u} bülend-eyvân içün vüzerâ ve sadreyn ve sâ'ir erbâb-ı Dîvân ve erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat Dîvân-ı âlî içün kubbe-i âlî-bülende ictimâ' olup şâkiyânın arz ve arz-ı hâlleri kırâ'at ve her şâkînin |**319b**| ahvâl ve umûruna göre nizâm u intizâm üzere fermânlar sudûr bulup arz-ı hâl-i şâkiyân nihâyet buldukda simât-ı pâdişâhî ihrâc ve erbâb-ı Dîvân ni'am-ı pâdişâhîden muğtenem oldukdan sonra arz-ı pâdişâhî olmayup,

Mısra':

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye

Nesr: mefhûmunca Dîvân dağılup erbâb-ı Dîvân'ın zurefâ ve pendârları ah-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

bâblarından Sarây-ı Sultâniye'ye karîb ahbâbı sa'âdethânelerinde teneffüs ve şürb-i kahve ve duhân içün perâkende oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 28 Zi'l-ka'de sene 1102.

Mahmiye-i Edirne'de rikâb[103]-ı hümâyûna me'mûr solakān ve muhzır ağa odası ve ba'zı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî ocağının yevmiyye üç yüz kırk altı çift nân ta'yînâtları olup ve her çifti yüz altmışar dirhem olmak üzere ve hir çift nân kānûn-ı kadîm üzere ikişer akçaya olup bir iki akçanın biri mîrî i'tibâr olunup ocak tarafından virilüp ve biri Hazîne-i âmire'den virile gelmiş iken ocak-ı mezbûrun birer akça mîrîleri Vezîr-i a'zam Tekirdağlı Koca Mustafâ Paşa asrında fermân-ı âlî birle in'âm olunup ikişer akçası dahi Hazîne'den virilür iken Edirne'de hıntaya bir mikdâr muzâyaka nümâyân olmağın mâh-ı Zi'l-ka'dede elli dirhem nân bir akçaya olmak üzere Edirne kādîsı tarafından narh virilmekle solakān ve yeniçeriyân-ı rikâb-ı hümâyûnun yevmiyye ta'yînâtları olan nânın her biri üçer akçaya olduğundan |320a| mâ'adâ her bir akçalık nânda onar dirhem fazlası dahi olmağla bu takdîrce ocağ-ı mezbûrun ta'yînâtları ke'l-evvel yüz altmışar dirhem hisâbından bir ayda on bin üç yüz seksen nân olup üçer akçadan nân bahâları fazla-i dirhem ile ma'an otuz üç bin iki yüz altı akça olup ikişer akçadan izdiyâdı dahi Hazîne'den habbâzâna virilmek üzere ocak tarafından mutâlebe olunduğı arz u telhîs olundukda mûcebince Hazîne-i âmire'den virilmek üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın şuhûrhâ-i mâziyeden fazla-i dirhemleri bahâsı narh-ı kādî üzere bir ayda on iki bin dört yüz akça izdiyâd îcâb itmeğin bi'l-cümle nân bahâlarının aslı ve izdiyâdı ocağ-ı mezbûrda etmek kâtibi olan Mustafâ Yazıcı'ya Hazîne-i âmire'den bi't-tamâm edâ vü teslîm olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 29 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1102.

Ordu-yı hümâyûn'un Belgrad sahrâsından Sirem yakasında Zemun sahrâsına bi'l-külliye mürûr u ubûrlarının zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ve lâkin Nehr-i Sava'nın bir mertebe tuğyânı zuhûra gelür ki, Belgrad Kal'ası divarından Zemun Kal'ası kurbüne varınca sahrâ-yı vâsı'a bi'l-külliye mâl-â-mâl deryâ-yı ummân-misâl olup asl Sava Nehri'nin üzerine müceddeden binâ olunan tonbazlı köprüden mâ'adâ Zemun Kal'ası zahrında vâkı' tell-i refî'a

103 "rikâb" kelimesi mükerrerdir.

varınca |320b| sahrâ-yı vâsı‘anın dört beş mahallinde sekizer onar tonbazlı köprüler dahi müceddeden ihdâs ve binâ olunup ve ba‘zı bataklı mahalleri gediklü müteferrika ve çavuş zümresine çubuk sâliyâne olunup çitler ördürilüp ol bataklı mahalleri dahi doldurılup ve Zemun sahrâsı bi'l-cümle Nehr-i Sava ile mâl-â-mâl üç sâ‘atlik mesâfe mahall su içinde kalup davarın dizlerine çıkınca su içinden mürûr u ubûr olunup Zemun sahrâsının pîşgâhında olan sahrâya nüzûl mümkin olmadığından nâşî Kal‘a-i Zemun zahrında ve cânib-i garbîsinde vâkı‘ tell-i refî‘aya nüzûl olunmuş. Ve tabur-ı küffâr-ı hâksâr Varadin sahrâsına vüsûl buldukda Varadin'den Segedin yakasına Tuna Nehri üzerine tonbaz ile kavî köprü binâ idüp itmâmından sonra köpri-i mezbûreye muhâfız ta‘yîn idüp tabur-ı küffâr Varadin'den hareket ve Titel mukābili olan İslankamin sahrâsına vusûl ve mahall-i mezbûrda kavî vü müstahkem olmak üzere tabur handekleri kesüp hâliyâ küffâr-ı bed-fi‘âlin tabur-ı makhûrı İslankamin kurbünde olduğı nakl olunmuşdur. Bu takdîrce Ordu-yı hümâyûn ile tabur-ı küffâr-ı bed-fi‘âlin mâbeyni beş altı sâ‘atlik mesâfe mahalldir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî selh-i Zi'l-ka‘de sene 1102.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum‘aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât |321a| merhûm ve mağfûrun-leh pâdişâh-ı firdevs-mekân Sultân Selîm Han Câmi‘-i şerîfine teveccüh ü azîmet buyurup ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha vusûl ve sa‘âdetile nüzûl buyurup cemâ‘at-i müslimîn ile salât-ı cum‘ayı edâ ve ba‘de'd-du‘â rahş-ı hümâ-bahşa mülûkâne ve levendâne süvâr ve izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle Sarây-ı ma‘mûrelerine avdet buyurdılar.

Ahvâl-i Emîn-i Hatab: Bin yüz bir senesinde meks-i Edirne'de odun emîni olan çavuşlar emîni pîr-i kühen-sâl merhûm "Osmânoğlı Pindârı" dimekle ma‘rûf Mehemmed Ağa'nın sene-i sâbıka meksinden odun anbârında on bin arabadan mütecâviz odunı mevcûd ve der-anbâr olmağın odun emâneti âhara tevcîh olunmayup mezbûra ibkā vü mukarrer kılınup kendüye sipâriş olunmuş idi. Ve lâkin işbu sene-i mübârekede Enderûn-ı hümâyûn'un ve Matbah-ı âmire'nin ve ta‘yînât-ı sâ'irenin mu‘ayyenât-ı odunları sene-i sâbıkadan izdiyâd olup ve sene-i mâziyede odun bahâsından beş yük akçadan mütecâviz matlûbı olmağla ve bu sene-i mübârekede mezbûra Hazîne-i âmire'den odun bahâsı virilmemekle ve sâ'ir senelere kıyâsen kışlak içün re‘âyâdan odun iştirâsı sâliyâne olunmamağla ve anbârda odun dahi gāyet kalîl olup ve re‘âyâ tâ'ifesi tekâlîfden berî oldukları eclden ve re‘âyânın mankura i‘tibârı olmaduğundan

odun tedârüki emr-i asîr |**321b**| olup ve fürûht içün odun getürmeğe tâ’ife-i re‘âyânın tenezzüli olmamağla bulunduğı mahallerden rızâları ile emîn-i mezbûr mübâya‘a ve tedârük eylemek içün emîn-i müşârün-ileyhin sene-i sâbıkadan matlûbı olan akçayı mutâlebe eyledüği arz u telhîs olundukda: “Mûcebince pâra-i Mısrî olmak üzere Hazîne-i âmire'den üç yük akça virile” deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın Başmuhâsebe'den Hazîne tezkiresiyçün Mevkūfât Kalemi'nden kā’imesi virildi.

Fi'l-hakīka, re‘âyâya iştirâ sâliyânesi olmadığından bir teklîf ile mükellef olmayup huzûr u râhatda iştirâ sâliyâne olunsa vilâyet müvezzi‘lerinin[104] ma‘âşları ve ma‘kūlce masârıfâtları ve harc-ı mahkeme ve himâye-i devletlü ve akça mu‘âmelâtı sâliyâne ve teklîfe zamm u ilhâk olunup ve her kurânın hisselerine isâbet iden ideni üç aya veyâhûd dört aya değin va‘de olunmuş iken henüz edâsı müyesser olmadın bir sâliyâne dahi zuhûr itdükde müddet[105]-i atîk sâliyânemizden hissemizi va‘de tamâmına değin edâya takayyüd idüp her semtin akreb pâzârına fürûht içün odun ve kömür ve otluk ve saman ve sâ’ir tereke nakl idüp fürûht ve hâsıl olan semeni köy koca[başısına] teslîm itmeğe hafta pâzârına kāni‘ olmayup belki haftada iki üç def‘a akreb pâzârı ziyâretleri mukarrer iken hâliyâ teklîf olmaduğundan tâ’ife-i |**322a**| re‘âyâ ayakların ocağına uzadup istirâhatda. Cizye-güzâr olan kefere ise şapka-i Frengistân'dan giymiş. Zîrâ ki, bir kurâda kıyâs ile otuz cizye hânesi tahrîr olunmuş, ammâ üç yüz kefere mevcûdı olup cizyelerin tahrîr mûcebince otuz hâneden edâ iderler iken bi'l-külliye cizye kâğıd olduğundan mâ‘adâ mukaddemâ ale's-seviye iken hâliyâ a‘lâsı kırk sekiz dirhem evsatı yirmi dört dirhem ednâsı on iki dirhem sîm-i hâlisü'l-ayâr cizye virdüklerinden mâ‘adâ her bir kefere elbette cizyesin edâda kâğıda muhtâc olduğundan boz yokuş değil kavak ile çınâr özlerine ballu börekden a‘lâ helvâ görinüp ve birkaç kîle mahsûl fürûhtıyla cizyesin edâ idüp ihânet-i dîn-i mübîn içün odun ve kömür ve otluk ve saman fürûht ve nakl değil dirhemi bir akça ücret ile taş getürmeğe tenezzül itmez. Ammâ iştirâ ve sâliyâne teklîf olunsa hafta sekiz on dokuz kolcının mürâsele-i kādî ile müte‘âkıb oldukda akreb pâzârı otuz altı def‘a devr idüp hem re‘âyâ tâ’ifesi kisb ü kâr iderler ve hem kasabât ve şehirlerde mütemekkin ümmet-i Muhammed akçaları ile odun ve kömür ve sâ’ir zahîre ile gınâ hâsıl idüp muzâyaka ve zarûretden müberrâ olurlar. İmdâd-ı Hazîne-i âmire taraf-ı re‘âyâdan selâtîn-i mâziyeden kānûn

104 Metinde “ موزولرينك ” şeklindedir.

105 Metinde “ مدد ” şeklindedir.

olduğı mukarrer iken bâ-husûs birkaç seneden berü |**322b**| istîlâ-yı düşmen sebebi ile mühimmât-ı seferden Hazîne-i âmire'nin muzâyakası kemâlinde re'âyânın ise sâliyâne ve teklîfleri olmaduğundan ne çift sürmek hâceti ve ne mahsûl eküp biçmek mühimmi "bu sene hâsıl olan mahsûlüm birkaç seneye kâfîdir. Yâ taht ola, yâ baht" deyü istirâhatde olduklarından kaht u galâya bâ'is ü bâdî olmaları mukarrer ve râygân görinür. Mülâhaza olunmaz mı ki, hâliyâ harman üsti iken şehr-i Edirne'de elli dirhem nân bir akçaya olmak üzere narh virile. Bir araba saman ki, çit i'tibâr olunur, üç kantâr gelmez, iki yüz akçaya ve bir araba otluk kezâlik yüz elli vakıyye gelmez, üç yüz akçaya ve bir buçuk çeki gelmez bir araba odun yüz doksan iki yüz akçaya ve yüz elli vakıyye gelmez bir araba kömür dört yüzden mütecâviz, ol dahi mankur ile alınmayup sülüsânı altun ve gümüş olduğı hâlde her gün bulunmaz. Zikr olunan ecnâsdan birine muhtâc olan şahs birkaç gün ale's-sabâh belki şâfi'î vaktinde şehri birkaç def'a dervâz ve cüst ü cû itmeyince vücûda getürmek mümkinâtdan olmayup re'âyâ tâ'ifesi istirâhatda halk-ı âlem muzâyakada olduğı halkın şe'âmetlerinden nâşî kendü kârlarıdır. Defter-i bülegāda "sahhü'l-bâkī" işâretiyle müsemmâ şâ'ir-i {ü} mâhir merhûm Abdü'l-bâkī Efendi'nin Süyûtî |**323a**| merhûmun hulefâ içün inşâ eyledüği *Târîh-i Mekke*'i merhûm Bâkī Efendi Türkî'ye terceme itdüği târîhinde îmâ ve tahrîri üzere eyyâm-ı câhiliyetde sâkinân u mütemekkinân-ı Mekke olan Amâlîka ve Cerhem ve Huzâ'î kabîlelerinin kıssasında tahrîri üzere ki, kabîle-i Amâlîka tekebbürluklarından "bizi Mekke'den kim çıkarabilür" deyü mağrûr olup ta'zîm-i Mekke'de istihfâf itdüklerinde kabîle-i Cerhem gālib gelüp Amâlîka kabîlesin Mekke'den sürüp çıkardılar. Ba'dehû Cerhem kabîlesi dahi mağrûrâne olup ta'zîm-i Mekke['de] anlar dahi istihfâf itmeleriyle kabîle-i Huzâ'î gālib ve Cerhem kabîlesin Mekke'den sürüp çıkardılar. Kabîle-i mezbûrların mağrûrâne sıfatlarının şe'âmetleri te'sîri ile devlet ü şevketleri felâkete mübeddel oldı. Hâliyâ halk-ı âlemin mağrûrâne vaz' u etvârının şe'âmeti kendülerinin muzâyaka ve zarûrete mübtelâ olmalarına bâ'is ü bâdî olmuşdur. Cümlenin mağrûrâneleri kıbel-i Hakk'dan bu makūle[106] zarûrete sebeb oldı.[107] استغفرالله العظيم من كلّ ذنب تبت و رجعت الى الله Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti beterinden hıfz eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

106 Metinde " معقوله " şeklindedir.

107 Estağfiru'llahe'l-azîm min külli zenbin tübtü ve reca'tü ila'llah: "Bütün günahlarıma tevbe ettim ve bağışlanmayı dileyerek Allah'a yöneldim".

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 31 Zi'l-ka'de sene 1102.

Vakt-i zuhrdan sonra hevâ bürûdet üzere olup bulutlar |**323b**| peydâ vü zâhir olup ve ra'd u bark ve rûzgâr-ı şedîd ile beyne's-salâteynde bârân-ı şedîd ile dolu mahlût nâzil olup esvâk-ı şehr-i Edirne'de azîm seyller cereyân idüp iki üç sâ'atden mütecâviz şehr-i Edirne üzerinde ve etrâfında bulutlar cevelân etmekle gâh şedîd ve gâh âheste âheste nüzûl idüp ancak dolunun kesreti olmayup nüzûl-i bârânın evvelinde bir mikdâr mahlût nüzûl ile dolu güzer idüp ba'dehû bârân azîmü'l-vezn üzere müşeddet nüzûl eylemişdir. Hubûbâta fâ'ide-i külliyesi olduğında şübhe yokdur. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti hayrlar ihsân eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî gurre-i Zi'l-hicce sene 1102.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri şehr-i Edirne'yi tebdîl cüst u cû eylemek murâd-ı hümâyûnları olup kā'im-makām-ı âlî-makām Ali Paşa'yı ifâde ve cüst ü cûda ma'an bulunmaları içün fermân-ı hümâyûnları vârid olup pâdişâh-ı âlem-penâh alâ tarîkı't-tebdîl rahş-ı hümâ-bahşa süvâr ve Mîrâhûr-ı Evvel İsma'îl Ağa taraf-ı yemînlerinde piyâde ve mîrâhûr-ı sânî taraf-ı yesârlarında piyâde ve Kā'im-makām Ali Paşa dahi tebdîl-i câme ile esb-i hırâma süvâr huzûr-ı hümâyûnda ve Ser-bostâniyân-ı Edirne Süleymân Ağa Bosnevî kalpağı ile tebdîl-i libâs ile piyâde |**324a**| nazar-ı pâdişâhîde şitâbân şehr-i Edirne'yi cüst u cû eyledikleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 2 Zi'l-hicce sene 1102.

Kal'a-i Bağdâd-ı bihişt-âbâd muhâfazasına mukaddemâ me'mûr olan Dergâh-ı âlî yeniçeri ocağından altı aded oda çorbacıları ve odabaşıları ve zâbıtları ve cümle neferâtı ve yamakları ile kal'a-i mezbûre muhâfazasından ref' ve sefer-i hümâyûna me'mûr olunup Ordu-yı hümâyûn'a mülâkātları içün bundan akdem hükm-i hümâyûn ile ağa mektûbı irsâl olunmuş idi. Oda-i mezbûrlar Kal'a-i Bağdâd'dan hareket ve şehr-i Edirne'ye dâhil olup metânet ü istihkâm birle meşhûr olan Mihal Köprüsi'nden mürûr u ubûr idüp bâğçe-i sultânî olan "Hızırlık" ismiyle müsemmâ mahallin pîşgâhında sahrâ-yı Edirne'de kenâr-ı Tunca'da nüzûlleri mukarrer olmuşdur. Ve lâkin sefer-i hümâyûna me'mûr Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olan asâkir-i nusret-şi'ârın mühimmâtları rikâb-ı hümâyûndan küllî hazîne irsâli umûr-ı mühimme-i dîn ü devletden olmağın her kîsesi beşer yüz guruş hisâbından yüz kîse olmak üzere yirmi bin filori Def-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

terdâr Vekîli Ali Efendi ma‘rifetiyle kîselenüp ve mührlenüp müşârün-ileyhimâ Bağdâd muhâfazasından gelen Dergâh-ı mu‘allâ odalarının çorbacılarına teslîm olunup mezbûrlar dahi Ordu-yı hümâyûn Hazînesi'ne teslîm eylemek |**324b**| için irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 3 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Yevm-i mezbûr eyyâm-ı Dîvân-ı adâlet-unvândan olmağın Sarây-ı Sultânî'de kānûn-ı kā’ide-i Âl-i Osmânî ve tarz-ı şehinşâh-ı Süleymânî üzere vüzerâ ve sadreyn ve erbâb-ı Dîvân ve ehl-i küttâb ve çavuşân-ı Dîvân ve sâ’ir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat bi'l-cümle Dîvân-ı âlî-i bülend-eyvâna ictimâ‘ olup arz-ı hâl-i şâkiyân intihâsından sonra rikâb-ı hümâyûna me’mûr solakān ve kapu kullarının ve sâ’ir huddâmân-ı şehinşâhînin bin yüz iki senesine mahsûb olmak üzere reşen mevâcibleri ihrâc ve taksîm olunmak üzere rikâb-ı hümâyûna arz u telhîs olundukda mûcebince ihrâcı içün hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn sâdır olmağın kubbe-i Dîvân-ı âlî'de Âstâne-i sa‘âdet'de olan Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağının zümre-i mütekā‘idînin mevâciblerinden mâ‘adâ yüz üç kîse ile kırk beş bin iki yüz otuz akça mevâcib ki, her kîsesi ellişer bin akça olmak üzere Veznedârbaşı Vekîli Ali Veznedâr'ın ma‘rifetiyle huzûr-ı Sadr-ı âlî'de bast olunup ve pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri Dîvân-ı bülend-eyvâna nâzır kafes ile mestûr revzene sa‘âdetile teşrîf buyurduklarında nazar-ı hümâyûnda rûznâmçe-i evvel vekîli olan “Dayı” dimekle müte‘ârif Mehemmed Efendi'nin yedinde tertîb |**325a**| olunan defter-i taksîm mûcebince kırâ’at idüp tevzî‘-i mevâcib-i mezbûra şürû‘ olundı ki, zikr olunur: Rikâb-ı hümâyûna me’mûr kapu kulları ile solakān kullarına on bir kîse ile otuz yedi bin sekiz yüz akça ve teberdârân-ı Sarây-ı Atîk kullarına iki kîse ile on yedi bin dokuz yüz doksan akça ve ağayân-ı Bâbü's-sa‘âde kullarına on iki kîse ile yirmi sekiz bin üç yüz akça ve mütekā‘idîn-i teberdârân-ı Sarây-ı Atîk kullarına iki kîse ile kırk üç bin sekiz yüz yetmiş dört akça ve Dergâh-ı âlî çavuşları kullarına iki kîse ile on iki bin yedi yüz yetmiş akça ve ağayân-ı mütekā‘idîn-i Enderûn-ı hümâyûn kullarına on kîse ile beş bin altı yüz altmış akça ve müşâherehorân kullarına on altı kîse ile kırk dört bin iki yüz doksan dokuz akça ve huddâmân-ı Matbah-ı âmire kullarına sekiz kîse ile yirmi dört bin sekiz yüz akça ve huddâmân-ı Istabl-ı âmire kullarına on bir kîse ile yirmi üç bin beş yüz yirmi dört akça ve bevvâbân-ı sultânî kullarına on üç kîse ile yedi bin dokuz yüz dokuz akça ve alemdârân-ı hâssa kullarına iki kîse ile on bin üç yüz elli dokuz akça ve peykân-ı hâssa kullarına bir kîse ile dokuz bin yüz doksan akça ve hazîne-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

dârân-ı bîrûnî kullarına kırk yedi bin seksen |325b| iki akça ve hayyâtîn-i hâssa kullarına bir kîse ile bin altmış dört akça ve etıbbâ-i hâssa kullarına bir kîse ile on iki bin dört yüz seksen altı akça ve mü'ezzinân-ı hâssa kullarına on beş bin üç yüz yirmi akça ve câmeşûyân kullarına on üç bin sekiz yüz doksan bir akça ve sakāyân kullarına yirmi bin dört yüz kırk üç akça ve harbendegân kullarına bir kîse ile yirmi altı bin altı yüz seksen beş akça ve sârbânân kullarına bir kîse ile yirmi bin yüz doksan yedi akc ve çâşnigîrân kullarına bir kîse ile dört yüz doksan akça ki, Rûznâmçe-i Evvel Vekîli Mehemmed Efendi'nin yedinde olan tertîb ve taksîm defteri mûcebince kırâ'at idüp tevzî' olunan yüz üç kîse ile kırk beş bin iki yüz otuz akçanın sülüsânı altun [ve] gümüş ve sülüsi mankur olmak üzere tevzî' olunup itmâmdan sonra rûznâmçe-i evvel vekîline ve Rûznâmçe Halîfesi Pîrî Halîfe'ye ve veznedârbaşı vekîline ve veznedârlarda "derici" ta'bîr olunan veznedâra Dîvân-ı âlî'de hil'atler ilbâs olundukdan sonra simât-ı pâdişâhî ihrâc ve erbâb-ı Dîvân ni'am-ı pâdişâhîden muğtenem oldukdan sonra sadreyn arz-ı pâdişâhîye azîmet ve izz-i huzûr-ı şehinşâhî birle şeref-yâb olup hurûclarında vüzerâ ve Defterdâr Vekîli Ali Efendi huzûr-ı şehriyârîye |326a| teveccüh ü azîmet idüp huzûr-ı pâdişâhî birle şeref-yâb olduklarında Sadr-ı âlî'ye hil'at-i ihrâc-ı ulûfe ve Defterdâr Vekîli Ali Efendi'ye dahi ihrâc-ı ulûfe hil'ati ihsân buyurılup arz-ı pâdişâhîden ihrâc ve kubbe-i âlîye duhûllerinde cümle erbâb-ı Dîvân dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle şeref-yâb oldukdan sonra,

Mısra':

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye

Nesr: Dîvân-ı âlî dağılup erbâb-ı Dîvân'ın zurefâları Sarây-ı Sultâniye'ye karîb ahbâbı sa'âdethânelerinde teneffüs ve şürb-i kahve ve duhân içün,

Beyt:

Ehl-i irfân arasında bir ziyâfet büsbütün
İki filcân kahve ile bir lûle keskin tütün

Nesr: mefhûmunca ahbâbları sa'âdethânelerine perâkende oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 4 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Âstâne-i sa'âdet mukābili olan Medînetü'l-Kahr ismiyle müsemmâ nefs-i Galata'da Çarşu-yı Kalafâtcıyân ta'bîr olunan mahallin zahrında derûn-ı Kal'a-i Galata'da işbu mürûr iden mâh-ı Zi'l-ka'denin yirmi dokuzuncı Hamîs güni ihrâk vâkı' olup haylîce büyût ihrâk olduğunun haber-i muvahhişi yevm-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

merkūmda şehr-i Edirne'de beyne'n-nâs şüyû‘ bulmuş iken sıhhati tahakkuk buldı. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti cemî‘-i ümmet-i Muhammed kulların cümle âfetden hıfz eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî‘i'l-müznibîn. |**326b**|

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 5 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Halk-ı âlem asker-i İslâm tarafından haber-i meserret-esere intizâr ve îdün alâ îd itmeğe ihzâr üzereler iken pîr-i kühen-sâl Vezîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa tarafından menzil ile ulak vârid olup küffâr-ı hâksâr ile yedi sekiz sâ‘atden mütecâviz ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl olunup asâkir-i İslâmdan nice dilâverân ve bahâdırân zümre-i şühedâya vâsıl olup ve küffâr-ı hâksârdan hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn küffâr-ı dûzah-karîn tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olup ve küffâr-ı bed-fi‘âlin yüzi dönüp hınzîrvârî bir yere top olup âhar kola hamle itdükde ol tarafda olan pâydâr olmayup rücû‘a meylleri nümâyân olmağla bi'z-zât Vezîr-i a‘zam ol pâydâr olmayan kola imdâd içün azîmet idüp sür‘atle teveccühlerinde mertebe-i gazâya mâlik ü nâ’il oldukdan sonra hikmet-i Hudâ piyâle-i ecel pür olmağın şâhî top güllesi darbından zümre-i şühedâya vâsıl ve rahmet-i Rahmâna mütevâsıl olup ve akībdârı olan kapu kullarının hücûmunda ağa-i Bektâşiyân olan Çiğoğlı Mehemmed Ağa dahi darb-ı gülle-i top-ı şâhîden zümre-i şühedâya mülhak olup ve Vezîr-i a‘zamın zümre-i şühedaya vâsıl olduğundan küffâr-ı bed-fi‘âl habîr ü âgâh oldukda mel‘ûnlar şîrînlenüp galebe tarafları nümâyân oldukda |**327a**| sâ’ir askerin pâydâr olmağa kudretleri olmaduğundan ve herkes نفسی نفسی[108] olduğundan rücû‘ ve Sava Nehri'nden mürûr u ubûr idüp Belgrad sahrâsına vâsıl oldukları haber-i muvahhişi beyne'n-nâs istimâ‘ ve şüyû‘ buldukda halk-ı âlem münkirü'l-be’s oldukları tahakkuk bulmuşdur. Ve Kul Kethudâsı Mehemmed Ağa ve Defterdâr İsma‘îl Efendi ma‘reke-i mezbûrda zahmdâr oldukları dahi istimâ‘ olunmuşdur.

Vezîr-i A‘zam Şuden Kā’im-makām-ı Rikâb-ı Hümâyûn Ali Paşa:

Çûn ki haber-i muva[hhi]ş-i mezbûr rikâb-ı hümâyûna arz u telhîs olundukda sadâret-i uzmâ ve hâtem-i kübrâ rikâb-ı hümâyûnda kā’im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Ali Paşa hazretlerine ihsân buyurılup taraf-ı pâdişâhîden hil‘at-i post-ı semmûr ilbâs olunup iltifât-ı pâdişâhîye mazhar vâkı‘ oldı. Ve haber-i mezbûr işbu bin yüz iki şehr-i Zi'l-hiccesinin beşinci

108 Nefsî nefsî; “Sadece kendi nefsim”.

Hamîs güni rikâb-ı hümâyûna vârid olup yevm-i merkūmun vakt-i zuhrunda hâtem-i vezâret müşârün-ileyh Ali Paşa hazretlerine i'tâ buyuruldı. Ve vezîr-i mûmâ-ileyh taraf-ı pâdişâhîden avdet ve sarây-ı mu'ayyeneleri ki, defterdâr-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa Sarâyı'dır, nüzûllerinde şeyhü'l-islâm ve sadreyn ve nakībü'l-eşrâf ve Nişâncı Vezîr-i mükerrem "Elmâs" lakab Mehemmed Paşa ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat bi'l-cümle Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye gürûhan gürûh azîmet idüp hem tehniye-i sadâret ve hem ma'nen meclis-i müşâvere-i kübrâ içün ictimâ' olunmakda bâ-husûs cevâmi'-i şerîfeler ve mesâcid-i latîfelerde edâ-yı salât-ı farîza-i hamseden sonra dergâh-ı bî-niyâza tazarru' u niyâz olunup haber-i meserret-esere muntazırlar iken |**327b**| haber-i mezbûrun vürûdı herkesi ye's ü mâtemde kodı. Ve küffâr-ı hâksâr ile mukābele ve ceng ü cidâl ve harb [u] kıtâl Sirem yakasının ne mahallinde ve kankı şehrin eyyâmında vukū' bulduğı henüz mesmû' olmamağla inşâ'a'llahu te'âlâ sıhhati üzere istimâ' olundukda tafsîl üzere tahrîr olunur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 6 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Pâdişâh-ı âlem-penâh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'a içün Eski Câmi'-i şerîfe azîmet ve hâzırûn olan cemâ'at-i müslimîn ile salât-ı cum'ayı edâ buyurdılar. Çûn ki dünki gün hâtem-i vezâret Ali Paşa'ya ihsân buyuruldı, Üçşerîfeli Câmi'-i şerîfi kurbünde vezîr-i a'zamlara mahsûs olan İbrâhîm Hanzâdeler'in cedd-i büzürgvârı merhûm Vezîr-i celîl Mehemmed Paşa-yı Tavîl'in binâsı olan Sarây-ı Kebîr'in mefrûşâtı kānûn-ı kadîm üzere taraf-ı mîrîden mefrûş olunmak içün fermân buyurulmağın Defterdâr Vekîli Ali Efendi ve Şehremîni İmâdî Mûsâ Efendi ma'rifetleri ile müceddeden sarây-ı ma'hûd ta'mîr ü termîme ve mefrûşâta mübâşeret olunup tâ'ife-i tüccârda Acem keçeleri nâ-mevcûd olmağın ser-hazînedâr-ı bîrûnî olan çelebiye üç kıt'a odaların mefrûşâtı içün Acem keçeleri tedârük olunmak sipâriş buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 7 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Sahrâ-yı Belgrad'da olan asâkir-i İslâma serdâr olmak üzere pîr-i kühen-sâl vezîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa'ya taraf-ı pâdişâhîden |**328a**| şemşîr ve hil'at irsâl olunup: "Ol tarafa vezîr-i a'zam varınca cümle asâkir-i İslâma ve kapum kullarına seni serdâr [u] sipehsâlâr ta'yîn eylemişimdir. Gerekdir ki, kapum kullarum ve sipâh ve silahdâr kullarım ve sâ'ir asâkir-i İslâm ile ol tarafı muhâfaza idüp vezîr-i a'zamım varınca muhafaza umûrunda kemâl-i mertebe takayyüd ü ihtimâm üzere olasın. Ve siz ki kapum kulları ve sipâh ve silahdâr kullarımsız

ve cebeci ve topcı kullarımsız, gayret-i dîn-i mübîn içün kemer-i gayreti miyânınıza muhkem bend idüp muhâfaza umûrunda takayyüd ü tâmm ve serdâr u sipersâlâr nasb u ta‘yîn eyledüm. Lalam Halîl Paşa'nın re’y ü tedbîri üzere inkıyâd u itâ‘at idesiz. Ve cümlenizi Hâlık-ı bî-çûnün hıfz u emânına emânet virdüm” deyü Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa'ya hıtâben hatt-ı hümâyûn-ı {u} sa‘âdet-makrûn huddâmân-ı şehriyârîden Silahşor Muslı ile irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 8 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Çûn ki sadâret-i uzmâya mahsûs olan Üçşerefeli pîşgâhında vâkı‘ Mehemmed Paşa-yı Tavîl'in sarâyının mefrûşâtı itmâm oldı, vezîr-i a‘zamın defterdâr-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa Sarâyı'ndan sa‘âdetile Mehemmed Paşa-yı Tavîl'in sarâyına teşrîf ve nüzûlleri mukarrer oldı. Ve zümre-i şühedâya vâsıl ve rahmet-i Rahmân'a mütevâsıl olan Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm şehîd Mustafâ Paşa'nın Âstâne-i sa‘âdet'de vâkı‘ sarâyında nukūd ve tefârukı pâdişâh-ı âlî-câh |328b| taraf-ı şerîflerinden ahz u kabz olunmak içün Mîrâhûr-ı Evvel İsma‘îl Ağa yevm-i merkūm leylinin üçünci sâ‘atinde menzil ile taraf-ı Âstâne'ye teveccüh ü azîmeti tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 9 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102. Rûz-ı Arefe-i Îd-i Adhâ.

Çûn ki hâtem-i vezâret Ali Paşa hazretlerine ihsân buyurılup ve pîr-i kühen-sâl Vezîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa'ya ser-askerlik hatt-ı hümâyûnı irsâl olundı, ammâ şeyhü'l-islâm ve sadreyn ve nakībü'l-eşrâf meclis-i müşâverelerinde: “Ordu-yı hümâyûn'da asâkir-i İslâma serdâr u sipehsâlâr olan elbette vezîr-i a‘zam olmağa muhtâcdır” deyü meclis-i müşâvereleri karâr-dâde olmağın: “Vezîr-i a‘zamın Ordu-yı hümâyûn'da olan asâkir-i İslâma ve guzât-ı muvahhıdîne mülâkāt olmaları umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletdendir” deyü rikâb-ı hümâyûna arz olundukda: “Bi'z-zât sen ki, lalam ve vezîr-i a‘zamımsın, Ordu-yı hümâyûn'da olan guzât-ı müslimîne teveccüh ü azîmet ve bir gün evvel mülâkī olasın” deyü hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn sudûr bulmağın tuğ-ı Sadr-ı âlî ale's-sabâh ihrâc ve Sarây-ı Sadr-ı âlînin ser-i nerdübânında zülf-i perîşân-ı dilrübâ misâl bâlâ-kad-i kıyâm ile nümâyân olduğı mukarrer olmuşdur. Ve ba‘de ihrâc-ı tuğ tehniye-i îd içün bi'z-zât Sadr-ı âlî rahş-ı hümâ-bahşa süvâr ve erkân-ı devlet ve hadem ü haşem birle sa‘âdethâne-i şeyhü'l-islâmı teşrîf ve tehniye-i îd içün meclis-i şerîfleri ile şeref-yâb |329a| olup sarây-ı ma‘hûdelerine avdet buyurdılar. Ve ba‘dehû bi'l-cümle erbâb-ı Dîvân ve ehl-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

küttâb ve sâ'ir a'yân-ı hazret tehniye-i îd içün gürûhen gürûh Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teveccüh ve tehniye-i îd ile dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle şeref-yâb oldukdan sonra ahbâb-ı sâ'irelerinin tehniye-i îdleri içün herkes ahbâbının sa'âdethânelerine perâkende oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 10 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102. Rûz-ı Îd-i Adhâ.

Müterakkım-ı hurûfun zabt u rabtınca işbu *Vâkı'ât*'ın inşâ vü tahrîri mûcebince bin yüz iki senesi Muharreminin gurresi Çehârşenbih gününden add olunup ve kā'ide-i külliye üzere şühûr-ı Arabiyye'nin biri otuz ve biri yirmi dokuz eyyâm olmak i'tibârı ile tahrîr ü inşâ olunup bu takdîrce eyyâm-ı îd-i adhâ yevmü'l-isneyn iktizâ itmiş iken gurre-i mâh-ı Zi'l-hicce yevm-i sülesâdan isbât olunup ve cümle ittifâkları ile rûz-ı îd-i adhâ yevm-i sâlisde karâr virilüp hisâb-ı merkūm üzere mürûr iden mâh-ı Zi'l-ka'de otuz bir gün add olunmuşdur.

Beyt:

Zülfüne kalsa perîşân eylemezdi dilleri
Âmı da tahrîk iden bâd-ı sabâdır n'eylesün

El-Kıssa: Çûn ki rûz-ı îd-i adhâ yevm-i sâlisde vâkı' olup yevm-i merkūmun leylinde Sarây-ı Sultânî'de nevbet be-nevbet kûs-ı Keykâvûs'un sadâsı sabâha değin münfekk olmayup subh-ı sâdıkdan mukaddem vüzerâ ve ulemâ ve erbâb-ı Dîvân ve erkân-ı devlet |329b| ve a'yân-ı hazret kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve tarz-ı kā'ide-i Süleymânî üzere Sarây-ı Sultânî'de ictimâ' ve ba'de edâ-i salâti'l-fecr pâdişâh-ı âlem-penâh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh Bâb-ı hümâyûn'dan izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle ihrâc ve taht-ı âlî-bahta cülûs-ı hümâyûnları vukū' buldukda ibtidâ hazret-i şeyhü'l-islâm ve ba'dehû Vezîr-i a'zam tehniye-i îd içün dest-bûs-ı pâdişâh-ı âlî-câh ile şeref-yâb oldukdan sonra sadreyn ve sâ'ir erkân-ı devlet alâ merâtibihim dest-bûs-ı şehriyârîden behre-yâb olup ba'dehû tehniye-i îd-i pâdişâh-ı âlî-câh edâ-yı salât-ı îd içün rahş-ı hümâ-bahşa mülûkâne ve levendâne süvâr ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han Câmi'-i şerîfine teşrîf ve edâ-yı salât-ı îd-i adhâdan sonra Sarây-ı âmirelerine avdet ve enderûn-ı hümâyûna azîmet buyurduklarında gılmânân-ı enderûn-ı hümâyûn dahi tehniye-i îd içün dest-bûs-ı pâdişâhî birle şeref-yâb olmakda iken Dîvânhâne-i âlî'de vüzerâ ve ulemâ ve sâ'ir erkân-ı hazrete simât-ı pâdişâhî ihrâc,

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Mısrâ‘:

Salâdır ehl-i irfâna gelen gelsün

Nesr: mefhûmunca cümle erkân-ı devlet ni‘am-ı pâdişâhîden muğtenem oldukda

Mısrâ‘:

Dağılın dîvâneler çûn kaldı Dîvân irteye

Nesr: mazmûnunca Dîvân-ı îd dağılup perâkende oldılar. Ammâ sürûrü'l-kulûb likā'i'l-mahbûb olmaduğundan nâşî Ordu-yı hümâyûn tarafından |**330a**| melûl ü mahzûn ve hâtır-mağbûn [ü] sergerdân vâdî-i bî-pâyânda vâdîlerin bağladılar. Tahrîr-i inşâ-i kelâm insânadır. Meşhûr meseldir: "Eşk-i zağferân çe bâşed" halt-ı kelâmdan i‘tibâr olunmuş budelâ sözleri. Beş yoldaşım var ayrılmaz. Dördün birinde bulunmak sa‘âdet[109]. Üçi mecnûn ile dîvâneden sâkıt. İki mülâhaza iden müşrikler, ne bilür ki murâd elifdür. Çek dizgini atın seğirtsün, elif ile cevâb virenlerün, Nekîr ü Münker şâhidi, dört tarafın dolu su, bir içim mecnûna vir, cümle cünûn cem‘ olup, katına vardı hemân, eyâ mütercimü'l-cünûn mecma‘ü'l-mecnûn hâb-ı gafletden bîdâr ol, silsile-i cünûna giriftâr oldun, dâ'ireden hâric vâdî-i mecnûna kadem basdın. Halt-ı kelâm-ı büdelâdan ferâgat idüp vâkı‘ât tahrîrine şürû‘ eyle.

Vukū‘-ı Zelzele: Yevm-i merkūmda beyne's-salâteyn cânib-i şimâlden zemîn harekete gelüp i‘tidâl üzere iki def‘a hareket ile zelzelenin vukū‘ı tahakkuk bulmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti hayrlar ihsân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE AKADEMİLER ORTAMI
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 11 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Pâdişâh-ı âlî-câh tarafından silsile-i vüzerâya müceddeden birine sadâret-i uzmâ ve vekâlet-i kübrâ ihsân buyuruldukda taraf-ı şehriyârîden esb-i hâss irsâl olunmak kānûn-ı kadîm-i cihân-bânî olmağın üç re’s rahş-ı bî-hemtâ ki, biri mükemmel ve murassa‘ |**330b**| raht ü bahtı ile ve ikisi yelegendüz olduğı hâlde mîrâhûr-ı evvel vekîli ve kethudâ-yı Âhûr-ı Hâss ve halîfe-i âhûr risâletleri ile taraf-ı pâdişâhîden Sadr-ı âlî'ye vâsıl ve nazar-ı Sadr-ı âlî'den ubûr olunup rahş-resânlara hil‘at-i fâhireler ilbâsından sonra me’mûllerinden ziyâde câ’izeleri in‘âm olundı.

109 Kenarda: "Beşden murâd İslâm, salât, savm, zekât, hacc; Dör[t]den murâd mezheb-i erba‘a" açıklaması vardır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 12 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Çûn ki sâhib-i devletin taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a teveccüh ü azîmetleri mukarrer u muhakkak olup ihrâc-ı tuğ vukū' buldı, menâzil ü merâhilde dâ'ire-i Sadr-ı âlî içün zahîre tedârüki umûr-ı mühimmeden olmağın her menzilde kifâyet mikdârı zahîre hâzır u âmâde olunmak üzere fermân-ı âlî sudûr bulmağın Cisr-i Mustafapaşa menzilinden Sofya menziline varınca vâkı' olan menâzile karîb kazâlardan kîlesi kırkar akçaya olmak üzere her menzile beşer yüz kîle arpa ve kîlesi seksener akçaya olmak üzere kırkar kîle dakīk ve her re'si yüz yetmişer akçaya kırkar koyun ve her kantârı yirmişer akçaya yüz ellişer kantâr saman mübâya'sıyçün ahkâmı tahrîr olunup nüzül emîninin sâbıkā vekîli olan Yûsuf Bey'e teslîm olunup irsâl olundı.

Alâmet-i Âsmân: Yevm-i merkūmun leylinde ba'de'l-işâ kuyruklı yıldız şeklinde bir nücûm-ı nûrânî mâhtâbın zıyâsından ziyâde münevver taraf-ı kıbleden zuhûr ve hareket idüp taraf-ı gurûba doğrı sür'at ile mürûr ve zannen Edirne mukābili Akpınar karyesine |**331a**| doğrı nüzûl idüp zemîne karîb oldukda perâkende vü perîşân olur şeklinde gā'ib olduğın ekser-i nâsın manzûr-ı dîdeleri nakl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 13 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Edirne'de bostâncıbaşı olan (Boş) şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup Köstendil sancağı tevcîh olunup hil'at-i fâhire ilbâs olundı. Ve bostâncılar ustalarından Vezîr-i a'zam-ı şehîd Mustafâ Paşa havfından sâbıkā firâr ve gaybet iden Receb Usta'ya bostâncıbaşılık tevcîh olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı pâdişâhîye mazhar vâkı' olup kat'-ı pâye ile ser-firâz kılındı. Belki külâh giydüği eyyâmdan berü ârzûsı ve matmah-ı nazarı olan makāma vâsıl ve nâ'il-i merâm olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 14 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere avârız ve bedel-i nüzüller ve mukāta'ât-ı sâ'irenin tâlibîne mu'temedün-aleyh kefîlleri ile fürûhtı içün hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sâdır oldı. Hamâ sancağından munfasıl Şerîf Ahmed Paşa'ya Kırkkilisa ve Vize sancakları ber-vech-i arpalık tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâs olundı. Ordu-yı hümâyûn'da nişâncı vekîli olup "Karanfilîzâde" dimekle meşhûr u müte'ârif Ali Efendi'ye manâsıb-ı Dîvân'dan Mevkūfât Kalemi hâceliği tevcîh olunup rû'ûs-ı hümâyûnı rikâb-ı hümâyûndan |**331b**| taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 15 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Mısr-ı Kāhire vâlîsi merhûm Hamza Paşa'nın sâbıkā kethudâsı olup İstanbul gümrüğünden ma'zûl İbrâhîm Ağa taraf-ı Âstâne'den Edirne'ye ihzâr olunup vusûlünde Sadr-ı âlî kethudâlığı hızmeti sipâriş buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı mazhar-ı Sadr-ı âlî'ye dûş ve beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile ser-firâz olunmuşdur.

İbkā Şuden-i Ağa-yı İhtisâb-ı Edirne: Mahmiye-i Edirne'nin ihtisâb ağalığı "muhdes ve bid'atdir" deyü Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Şehîd Mustafâ Paşa'nın vezâreti ibtidâsında bin yüz bir senesinde ref' olunmuş idi. Ve lâkin ehl-i sûkın zâbıtı olmaduğundan nâşî tâ'ife-i manâv ve sâ'ir ehl-i sûk zabt u rabtdan müberrâ olup herkes bildüği tarîka sülûk itdüğünden tehâşî zâbıta muhtâc oldukları nümâyân olmağın şehr-i Edirne'nin ihtisâbı Bergos kazâsına tâbi' Uzunseki nâm karye sükkânından Ahmed Ağa'ya müceddeden tevcîh olunup ve hil'at-i fâhire ilbâs olunup kemâ-fi'l-evvel ehl-i sûkın narhı husûsunda takayyüd ü ihtimâmı sipâriş buyurulmağın yevm-i merkūmda Eski Câmi'-i şerîfi kurbünde vâkı' Çardak ta'bîr olunan mahallde kānûn-ı {u} kadîm üzere dîvân idüp ve kadîmden kol oğlanları bi'l-cümle ictimâ' olup mu'tâd-ı kadîm üzere şehr-i Edirne'yi |**332a**| alâ tarîkı'l-kol mahmiye-i Edirne'yi dervâza mübâşeret eyledi.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 16 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

"Çiftelerli" dimekle meşhûr u müte'ârif Basra Vâlîsi Osmân Paşazâde Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa diyâr-ı Basra'da emr-i Hudâ-yı lâ-yezâl birle dârü'l-fenâdan dârü'l-bekāya irtihâli haberi mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûna vârid olmağın merhûmun gerek Kütahiyye'de ve gerek Basra'da mevcûd nukūd ve tefârukı taraf-ı mîrîden ahz u kabz olunmak içün Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından Çerkes Mehemmed Ağa menzil ile irsâl olundı.

Zuhûr Kerden-i Firârî Hüseyin Paşa: Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı şehîd Mustafâ Paşa'nın havfından firâr ve gaybet iden "ma'reke-i mülâzimîn" vak'asında defterdâr-ı şıkk-ı [evvel] ba'dehû Basra hükûmetinden ma'zûl Küçük Hüseyin Paşa gaybetden âşikâre vü zuhûr idüp yevm-i merkūmda mahmiye-i Edirne'ye vusûli şüyû' bulup tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 17 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Umûmen ulak menzilleri Defterdâr-ı Şıkk-ı evvel İsma'îl Efendi ma'rifetiyle

tenzîl ve tertîb ve defter olunup Edirne menzilinde altı re's menzil bârgîri vaz' olunup kifâyet itmedüğinden Ordu-yı hümâyûn azîmet-i sefer içün Sofya sahrâsında iken emr-i âlî-şân ile on dört bârgîr dahi ilhâk olunmuş iken umûr-ı mühimme ile mürûr u ubûr iden ulaklara yine vefâ itmedüğünden yirmi re's menzil bârgîri dahi ilhâk olunup menzil-i mezbûrda hâliyâ |**332b**| kırk re's menzil bârgîri mevcûd olup ve lâzım gelen masârıfâtı avârızları mukābelesinde kadîmden menzilkeş olup Edirne kazâsına tâbi' kurâ ahâlîleri görmek üzere ta'yîn ve fermân buyuruldı.

Garâbet bunda ki, Vezîr-i a'zâm-ı merhûm Koca Paşa asrı ki, bin yüz târîhidir, asr-ı mezbûrede ser-çavuşân-ı Dergâh-ı âlî olan Mehemmed Ağa ve sâbıkā gümrük emîni olan Ali Ağa ve Rûznâmçe-i Evvel Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi ve ba'zı a'yân-ı devlet Vezîr-i a'zam Köprülizâde Mustafâ Paşa'nın zümre-i şühedâya vâsıl ve riyâz-ı rıdvâna mütevâsıl olduğundan habîr ü âgâh olduklarında Âstâne-i sa'âdet'den hareket ve mahmiye-i Edirne'ye mütevâsıl oldukları beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 18 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Müterakkım-ı hurûfun haber ü âgâhı yoğiken ve tâlib ü râgıb değil iken avn-i Hudâ-yı lâ-yezâl birle takdîr-i Rabbânî verâ-i perdeden cilveger olup kalemiyye kitâbeti hızmeti hakīre sipâriş olunup mûcebince Dîvân tezkiresi vârid olmağla Kalemiyye Defterinin sûreti tahrîr ve Kethudâ-yı Sadr-ı âlî İbrâhîm Ağa taraflarına teslîm olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 19 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Çûn ki sâhib-i devletin taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a teveccüh ü azîmetleri mukarrer oldı, rikâb-ı hümâyûn kā'im-makāmlığı Hâsoda'da neşv ü nemâ bulup pâdişâh-ı âlî-câhın |**333a**| silahdârlık rütbesinde Silahdâr-ı Şehriyârî Ali Ağa'ya vezâret ile rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makāmlık taraf-ı pâdişâhîden ihsân buyurılup müsâferet tarîkıyla Sadr-ı âlî'nin sarây-ı âliyelerine ihrâcı tahakkuk bulmuşdur. Ve kā'im-makām-ı âlî-makāmların meks ü ârâmlarına mahsûs olan defterdâr-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa'nın Sultân Selîm Câmi'i pîşgâhında vâkı' sarâyları kā'im-makām-ı müşârün-ileyhin mütemekkin ve ârâmları içün taraf-ı Sadr-ı âlî'den mefrûş olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 20 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin mizâc-ı pür-imtizâclarında bir mikdâr küdûret ârıza olmağla salât-ı cum'a için Sarây-ı âmire'den hareket buyurmadılar.

Mahbûs Fermân-şüden-i Küçük Hüseyin Paşa: Firâr-ı gaybetden âşikâra ve zuhûra çıkan defterdâr-ı sâbık Küçük Hüseyin Paşa'nın Bâb-ı hümâyûnda "Kapuortası" ta'bîr olunan mahallde habsi içün fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın müşârün-ileyh mahall-i mezbûrda mahbûs kılındı. Mezbûrun dimâğında fesâd olduğı bundan ma'lûm olunur ki, Âstâne'de firâr ve gaybet itmiş iken Ordu-yı hümâyûn bakıyyetü'l-mülâzımîn ile cem'iyyetgâh olduğundan tebdîl-i câme üç dört nefer huddâm ile taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a teveccüh ve Yagodine nâm mahalle vusûlünde Köprülizâde merhûmun zümre-i şühedâya mülhak olduğın istimâ' idüp ol havâlîde meks ü ârâmı Vezîr-i a'zam Ali Paşa'nın uzun kulakdan |**333b**| mesmû'ı olmağın "zâtına münâsib manâsıb-ı celîle ile behre-yâb olunursın" deyü Kethudâ-yı Sadr-ı âlî Mustafâ Ağa'dan mahsûs mektûb vârid olmağın Yagodine'den avdet ve Edirne'de der-i devlet-medâra vusûl bulmuş idi. Nefsü'l-emr mezbûrun dimâğında fitne vü fesâd olduğı râygân ve âşikâredir ki, ma'reke-i mülâzımînde cümleye sebak-daş olup ve Devlet-i aliyye"nin küfrân-ı ni'amı olup cümle ile yekdil ü yekcihet olduğunda iştibâh yokdur ki, âhirü'l-emr küfrân-ı ni'amlığı sedd-i râh olup Kapuortası habsine lâyık u sezâvâr eyledi.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 21 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Dünki gün Kapuortası'nda mahbûs kılınan Küçük Hüseyin Paşa'nın küfrân-ı ni'amlığı hayâtına sedd olup pâdişâh-ı âlî-câhın gazab-ı kahrlarına mazhar vâkı' olup katli bâbında hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn sâdır olmağın cellâd-ı bî-emân yediyle Kapuortası'nda boğılup cesedi Bâb-ı hümâyûn pîşgâhında zemîne bast olundı. Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Silahdar Ali Paşa'nın büyük tezkirecilik hızmeti Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi'ye sipâriş buyurılup taraf-ı kā'im-makāmîden hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş ve müceddeden tâli'-i bahtı bîdâr ve müsâ'ade-i devleti tekrâr teveccüh eyledi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 22 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Çûn ki sâhib-i devletin taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a teveccüh ü azîmetleri

muhakkak u mukarrer olup ve vakt-i hareketleri karîb olmağla vaz'-ı hıyâm için Kethudâ-yı Sadr-ı âlî İbrâhîm Ağa vaz'-ı hıyâma münâsib |334a| mahall tedârükine iştigāl ile cânib-i sahrâ-yı Edirne'ye azîmet eylediler. Kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Ali Paşa'nın tezkireciliği hızmetine hil'at-i fâhire ilbâsıyla dünki gün nasb u ta'yîn olunan Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi'nin ve sâbıkā Çavuşbaşı Mehemmed Ağa'nın ve İstanbul Gümrüği'nden munfasıl Sarı Ali A[ğa]'nın şehr-i Edirne'den neyfleri için fermân-ı âlî sudûr bulmağın taraf-ı Âstâne'ye hareketleri ve İstanbul'da süknâlarında edebâne meks ü ârâmları için ol sâ'at Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ta'yîn olunup mezbûrları icâletü'l-vakt taraf-ı Âstâne'ye teveccühlerine mübâşir oldılar.

Kıt'a:

Kişiye gelmelü olsa devlet
Çekilür bir kıl ile bî-minnet
Dönmelü olsa eğer idbâra
Tutmağa zencîrde bulunmaz tâkat

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 23 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Belgrad tarafında olan Ordu-yı hümâyûn'a Sadr-ı âlînin teveccüh ü azîmetleri için otağ-ı Sadr-ı âlî ihrâc ve Mihal Köprüsi'nden mürûr ve "Hızırlık" dimekle ma'rûf mahallin pîşgâhında Nehr-i Tunca'ya karîb mahallde vaz'-ı hıyâm olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis[110], fî 24 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Âstâne-i sa'âdetde vâkı' Darbhâne-i âmirede sâhib-i ayâr Freng Mustafâ'nın Âstâne'de mahbûs olunmasıyçün bundan akdem fermân olunmuş idi. |334b| Kā'im-makām-ı Âstâne Amuca Hasan Ağazâde Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa dahi mezbûrı habs idüp hâliyâ habsden ihrâc ve irsâl olunan mübâşir ma'rifetiyle Edirne'de der-i devlet-medâra vusûl ve Çavuşbaşı Mehemmed Ağa habsine fermân buyuruldı. Ve mezbûrun Âstâne'de mevcûd nukūdun ve sâ'ir kıymete karîb eşyâsın Mîrâhûr-ı Evvel İsma'îl Ağa ma'rifetiyle taraf-ı mîrîye ahz u kabz için sipâriş buyurulmuş.

110 Metinde gün "Yevmü'l-erbi'â"dır. Ancak metnin kronolojisine göre "Yevmü's-sâlis" olmalıdır.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rivâyet olundı ki, merkūm sâhib-i ayârın hânesinde her kîsesi beşer yüz guruş hisâbınca yüz sekiz kîse nukūdı mevcûd bulunup ve iki yüz kîse zimem temessükâtı bulunup ve iki sofralık kapaklı sîm sahanları ve kebîr sîm sinileri ve sîm leğen ibrîkları ve cevâhir kısmı bî-nihâye bulunup cümlesi Mîrâhûr-ı Evvel İsma'îl Ağa ma'rifetiyle Âstâne-i sa'âdetde Kapuortası Hazînesi'ne teslîm olunduğı nakl olunmuşdur. Ve müte'addid yalıları ve akārâtı ve nefs-i Galata'da mahzenleri olduğı rivâyet olunmuşdur. Bir şahs ki, iki sene mikdârı sâhib-i ayâr olmağla bu mikdâr mâl-ı Kārûn'a mâlik ola, Darbhâne-i âmire'de kat' eyledüği mankurdan ve zolatadan mîrî içün kat' olunandan mâ'adâ kendü tarafından ne mertebe kat' itdürmek gerek kıyâs oluna. Efendisine hıyânet idüp küfrân-ı ni'me olanlar elbette cezâsın bulup beyne'n-nâs rüsvâ-yı cihân olduğundan nâşî vücûdunun zâyi' |335a| ü telef olmasına bâ'is ü bâdî olup bu felek-i kec-nihâdda hâyib ü hâsir ve mahrûm [u] mütehâsir olur. El-iyâzen bi'llâhi te'âlâ, lâ-havle ve lâ-kuvvete illâ bi'llâhi'l-aliyyü'l-azîm.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 25 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

"Hasan Paşa Birâderi" dimekle ma'rûf ve ba'zı manâsıb-ı Dîvân'dan munfasıl ve sâbıkā emîn-i surre olan Arnavud Ali Efendi'ye Darbhâne-i âmire emâneti tevcîh olunup rû'ûs-ı hümâyûnı müşârün-ileyh Ali Efendi'ye irsâl olundı. Ve Âstâne-i sa'âdetde defterdâr-ı şıkk-ı evvel vekîli olan merhûme Vâlide Sultân'ın sâbıkā kethudâsı Mehemmed Efendi'ye vekâlet-i defterdârlık ibkā vü mukarrer kılınup rû'ûs-ı hümâyûnı müşârün-ileyh Mehemmed Efendi'ye irsâl olundı. Ve tezkire-i mâliye vekîli olan "Re'fetî" dimekle müte'ârif Mustafâ Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup manâsıb-ı tezkire-i mâliyye Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı şehîd Mustafâ Paşa'nın Hazîne kitâbeti hızmetinde olan Mustafâ Efendi'ye tevcîh olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla kat'-ı pâye ve beyne'l-akrân ser-firâz kılındı.

Ta'yîn Şuden-i Ser-bostâniyân-ı Edirne Berây-ı Def'-i Mazarrat-ı Haydudân: Rûmili'nde vâkı' Dıragoman ve Sofya ve ol havâlîde re'âyâdan isyân u tuğyân alemin küşâd iden kefere eşkıyâsının mazarratların men' ü def' içün ve Üsküb ve Köstendil sancaklarında âyîn-i bâtılları üzere ibâdetgâhları olan atîk kilisaları cây-ı me'men idinüp isyân u tuğyân üzere olan haydud keferelerin ahz u katl idüp mazarratların |335b| itâ'at u inkıyâdda olan re'âyâ üzerinden ref' içün ve Niş kurbünde vâkı' "Kızıl Derbend" dimekle meşhûr derbendde cem'iyyet iden haydudların def' ü men'i içün Edirne Bostâncıbaşısı Receb Ağa ta'yîn olunup ve yüz elli nefer bostâncı ve iki yüz nefer vazîfe

ile sekbân tahrîr olunup irsal olundı. Ve bostâncıbaşılık vekâletine Çelebi Usta ta‘yîn buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 26 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Vezîr-i a‘zam Köprüli merhûm Mehemmed Paşa'nın vekîl-i harcı ve mu‘tekad-ı nasb-ı aynı olup ve Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Han Gāzî *aleyhi'r-rahmet ve'l-gufrân* merhûmun evkāfı mütevellîsi olan pîr-i kühen-sâl Receb Ağa'nın câm-ı peymânesi pür olup ve [111]“ نحن قسمنا ”da mukadder olan dânesi itmâm olmağla kābız-ı ervâhdan ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş idüp ve defter-i hayâtı dürilüp işbu mâh-ı Zi'l-hicce-i şerîfin yirmi üçüncü isneyn güni dârü'l-fenâdan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâl eyledüğinin haberi yevm-i merkūmda şehr-i Edirne'de der-i devlet-medâra vârid oldı. Rahmetu'llahi aleyh. Şehr-i Edirne'de “Buçukdepe” dimekle meşhûr mahallde vâkı‘ kasr-ı lâ-nazîr merhûmun ihdâs ve îcâdındandır. Hakkā ki, şehr-i Edirne'de mahall-i mezbûrdan mürtefi‘ mahall olmayup merhûmun takayyüd ü ihtimâmı birle bir köşk-i bî-hemtâ ve etrâfı bâğ ile bostân ve teferrücgâh bir makām-ı ra‘nâdır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a. |336a| Fî 27 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Vakt-i şâma rub‘ sâ‘at mikdârı zamân kalup sultân-ı gerdûn-serîr a‘nî âftâb-ı âlem-tâb-ı münîr gurûb üzere iken emr-i Hudâ-yı müte‘âl birle taraf-ı mağribden zemîn harekete gelüp bir def‘a şedîd hareket ile zelzele vâkı‘ olmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti hayrlar ihsân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 28 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

Harem-i hümâyûn içün beher mâh virilegelen iki yüz kırk vakıyye kahve ile iki yüz kırk vakıyye şekeri kadîmden Mısr vâlîleri tarafından kapu kethudâları viregelüp bin yüz iki senesi Şa‘bânı gurresinde Mısr vâlîleri tarafından ref‘ olunup akçası mîrîden virilmek üzere Matbah emîni tarafından virilmek fermân olunup şehr-i mezbûr gurresinden sene-i mezbûr Zi'l-hiccesi gāyetine değin beş aylık bin iki yüz vakıyye kahve ile bin iki yüz vakıyye şekeri Matbah emîni virüp hâliyâ üzerinden ref‘ olunup ke'l-evvel Mısr vâlîleri tarafından kapu kethudâları virmek üzere emîn-i müşârün-ileyh arz-ı hâl idüp inâyet

111 “Biz kısımlara ayırdık, paylaştırdık”, Kur’an-ı Kerîm, Zuhruf 43/32.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKSAM ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

recâ itmekle fi'l-vâkı‘ mîrîye dahi nef‘i olmağla bin yüz üç senesi Muharremi gurresinden emîn-i mûmâ-ileyh üzerinden ref‘ olunup ke'l-evvel Mısr vâlîleri kapu kethudâları virmek üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın aklâm-ı Hazîne'den Başmuhâsebe Kalemi'ne kayd olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 29 şehr-i Zi'l-hicce sene 1102.

|336b| Başmuhâsebe Kalemi'nde ikinci halîfe ve rikâb-ı hümâyûnda muhâsebeci vekîli “Cânibdâr” dimekle müte‘ârif Ahmed Efendi Istabl-ı âmire aklâmında olan arpa emânetine tâlib ü râgıb olmağın Eğriboz Muhâfızı Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'nın kapu kethudâsı olup arpa emâneti hızmetinde istihdâm olunan İbrâhîm Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup emânet-i mezbûr müşârün-ileyh Cânibdâr Efendi'ye tevcîh olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân kat‘-ı pâye ile nâ’il-i merâm olmuşdur.

El-kıssa: Bin yüz iki senesi Zi'l-hicce-i şerîfi Yevmü’l-ehadda itmâm bulup vukū‘ bulan havâdisâtın mesmû‘ı mertebesi alâ kadri'l-imkân tahrîr olunup ancak Sirem toprağında vukū‘ bulan ma‘rekegâhın harb u kıtâl ve ceng ü cidâli rivâyet-i sahîh olmak üzere istimâ‘ olunup işbu mahallde tahrîr olundı.

Nakl-i Sahîh: Asker-i İslâmın küffâr-ı hâksâr ile ahvâl-i harb u kıtâli bu tarz üzere nakl u rivâyet olundı ki, Ordu-yı hümâyûn Zemun Kal‘ası'nın zahrında vâkı‘ sahrâ-yı vâsı‘aya nüzûl eyledükleri hâlde küffâr-ı bed-fi‘âlin taburı Zemun Kal‘ası'na altı sâ‘at mikdârı mesâfe ve ba‘îd olan İslankamin kurbünde olup ve küffâr-ı hâksârın taburunda mevcûd leşkeri nakl u rivâyet eyledikleri üzere cengci olmayup orducı |337a| şeklinde olandan mâ‘adâ kırk bin Nemçe leşkeri ki, nısfi âhen-pûş piyâde ve nısf-ı âharı süvârî ve yirmi bin süvârî Macar leşkeri ve on beş bin süvârî Leh leşkeri ve sekiz bin piyâde Hırvat leşkeri ve sekiz bin piyâde Semendire ve Sirem re‘âyâsından harbî kefereye mütâba‘at idüp “Haydud” ta‘bîr olunan melâ‘în ki, bi'l-cümle doksan bir bin piyâde ve süvârî leşker-i kefere olmak üzere nakl olunmuşdur.

El-kıssa: Tarafeynden her gün ceng ü cidâl olunup kelle ve dil alınarak harb ü kıtâlin mürûrı on günden mütecâviz olup ve asker-i İslâm han-ı âlî-şân olan Sa‘âdet Girây'ın güzîde-i asker-i Tatar ile Ordu-yı hümâyûn'a mülâkātları ümniyyesiyle tabur-ı küffâra dört beş sâ‘atlik mesâfe ve ba‘îd mahallde mukābele şekli meks üzereler iken yedi yüz mikdârı Tuna şaykası ve Tuna sefînelerine tahmîl olunmuş elliden mütecâviz top ve bî-nihâye barut ve gülle ve humbara-i

top ve dest ve dakīk ve peksimad ve arpa ve bî-nihâye variller ile hamr ve arak tahmîl olunmuş şayka ve sefâyin kral-ı menhûsları tarafından tabura imdâd içün karîb mahalle geldüğin ahz olunan dillerden istimâ‘ olundukda Tuna kapudanı Tuna donanmasıyla karşulamak fermân olunup donanma-yı İslâm küffâr-ı bed-fi‘âlin şaykalarına irişüp azîm ceng ü cidâlden sonra avn-i Hudâ-yı lâ-yezâl birle bâd-ı nusret taraf-ı İslâmiyân'a |337b| vezân olup küffâr-ı bed-fi‘âlin iki yüz mikdârı şayka ve sefînelerin Tuna'ya gark ve dört yüz mikdârı sefînelerin bi'l-cümle mühimmât ve zehâ’ir ve hamr ve arakları ile ahz idüp ve yedeklerine alup Kal‘a-i Belgrad altına dâhil ve cümlesin Belgrad İskelesi'ne bend eyledüklerinde asâkir-i İslâm'ın bu feth u nusrete hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân eyledikleri mukarrer u muhakkak olup ve lâkin küffâr-ı bed-fi‘âle bu hezîmetden elem u ıstırâb ve havf u haşyet müstevlî olup bu rahneden irtesi gün İslankamin kurbünde olan taburundan hareket ve beş altı sâ‘atlik mikdârı girü Varadin tarafına avdet idüp Karlofca kurbünde vâkı‘ “Yaylak” ta‘bîr olunan mahalle nüzûl ve müceddeden tabur handaklarına iştigāl gösterirler. Bu hilâlde taraf-ı küffârdan bir dil ahz olunup huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr olundukda ahvâl-i küffârdan su’âl olunup dilin cevâbı şaykaların ahz olunduğuna ziyâde rahne-pezîr olduklarından tabur-ı küffâr Varadin Köprüsi'nden mürûr idüp Tımışvar Kal‘ası'n muhâsara eylemek üzere müşâvere ve dûr-bînlerin nakl eyledükde “mel‘ûnlar köprüden ubûr ve Kal‘a-i Tımışvar'ı muhâsara iderler ise asâkir-i İslâm'ı tarîkdan avka bâ‘is olur” deyü Sadr-ı âlî dahi Ordu-yı hümâyûn ile hareket ve iki sâ‘at mikdârı ilerü azîmet idüp nüzûl iderler. Çûn ki ahşam olup vakt-i işâ oldukda göç nefîri çalındukda Kul Kethudâsı |338a| Mehemmed Ağa ve pîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa otağ-ı Sadr-ı âlî'ye icâletü'l-vakt irişüp: “Devletlü bu bî-vakt-i zamânda ne tarafa azîmet buyurursuz. Bâ-husûs tabur-ı küffâr mukābelemizde ve leyl-i muzlimde iki leşker birbirlerine karılup katılup hâl müşkil olur. Azîz [ve] şerîf başınız içün bu bî-vakt [ü] zamânda hareketden ferâgat buyurun” deyü ibrâm ve recâ eyledüklerinde itâb u ikāb-âmîz kelimât ile mezbûrları redd idüp gicenin üçünci sâ‘atinde bi'l-cümle Ordu-yı hümâyûn ile hareket ve tabur-ı küffârdan iki üç sâ‘atlik mesâfe ve ba‘îd mahallden “Kuyular Menzili” ta‘bîr olunan vâdîden mürûr u ubûr idüp tabur-ı küffârın ardından Karlofca kurbünde vâkı‘ boğaza vâsıl ve tabur-ı küffârın zahrında nüzûlleri mukarrer olup ve ol sâ‘at yeniçeri ve cebeci ve topcı ocakların ve mîr-i mîrân ve mîr-livânın ekserin tevâbi‘ ü levâhıkları ile ve sancakları askeri ile bi'l-cümle meterise girmeleri fermân olunup ol gice taburun ardından meteris alurlar. Çûn ki sabâh oldukda küffâr-ı bed-fi‘âl Ordu-yı hümâyûn ile asker-i İslâmı zahrında görüp ziyâde havf u haşyetden asker-i İslâm tarafına dahi fi'l-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

hâl tabur handakı çeküp ceng ü cidâle mübâşeret iderler. Ve ahvâl-i merkūm bin yüz iki mâh-ı Zi'l-ka'desinin yirmi beşinci Pazar güni vukū' bulduğın nakl u rivâyet eylemişlerdir.

***El-kıssa*:** Çûn ki, erbâb-ı meteris meterise girerler. Anadolı |**338b**| Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Kemânkeş Ahmed Paşa ve Karaman Vâlîsi Esîr İsma'îl Paşa ve tâ'ife-i Ekrâd ve Türkmân sahrâ tarafında çarhacı ta'yîn olunur. Ve ol gün küffâr-ı hâksâr yedi sekiz def'a taburdan ihrâc ve İslâm meterislerine hamle ve hücûm itdükde avn-i Hudâ-yı müte'âl birle her hamlede münhezim olup niçe bin melâ'în-i dûzah-karîn tu'me-i şemşîr-i gāziyân olup yevm-i merkūmda yirmi binden mütecâviz kefere kılıcdan geçdüği nakl olunmuşdur. Ve Kul Kethudâsı Mehemmed Ağa mahall-i harb u kıtâlde zahmdâr olup ve Ağa-yı Bektâşiyân Çiğoğlı Mehemmed Paşa ve ondan mütecâviz çorbacı ol ma'rekegâhda zümre-i şühedâya vâsıl ve rahmet-i Rahmân'a mütevâsıl oldukları nakl u rivâyet olunmuşdur.

El-kıssa: Ol gün kefere yedi sekiz def'a haml[e]de münhezim olup ve bu kadar bin kefere kılıcdan geçdüğin görüp meterislere hamleden ferâgat ve tedbîr ü tedârük-i âhara mukayyed olur. Çûn ki ahşam oldukda sekiz bin piyâde Hırvat leşkerin ve beş bin piyâde haydud leşkerin gice ile taburdan ihrâc ve mesâfe-i ba'îdeden Ordu-yı hümâyûn tarafına irsâl ider. Mezbûrlar dahi sabâha değin orduya karîb mahalle varup pusulanurlar. Sabâh oldukda yirmi binden ziyâde Macar leşkeri bi'l-cümle süvârî taburdan hurûc ve çarh[a]cı ta'yîn olunan Türkmân [ve] Ekrâd ve paşalar üzerine hamle ve hücûm itdükde birisi pâydâr olmayup yan virürler. Macar atlusı geçüp orduya karîb oldukda pusuda olan piyâde leşkeri dahi zuhûr idüp Sadr-ı âlî birle dip alaya hamle ve öküz boynuzıvârî Tuna'ya doğrı ihâta idüp ceng ü cidâle |**339a**| mübâşâret olunur. Meteris erbâbının ise bu cengden habîr ü âgâhları olmayup erbâb-ı meteris taburda olan kefere ile ceng etmekde dip alayın ise bir tarafı Tuna ve sâ'ir etrâfı bi'l-külliye kefere hemân tevekkül-i Hudâ olup cenge mübâşeret olunmuş sabâhdan cenge şürû' olunmuş vakt-i zuhrda meteris erbâbı dahi dip alay cenginden haberdâr olmuş ve meterisden çıkduklarında dip alayı kırk bin kefereden mütecâviz kefere ihâta eylemiş, erbâb-ı meteris ile dip alayın mâbeyni küffâr ile mâl-â-mâl olmuş bir tarafları taburda olan kefere ve bir tarafları dip alayı ihâta iden kefere ve bir tarafları Nehr-i Tuna, harekete mecâl yoğiken taburda olan kefere dahi hurûc idüp meteris erbâbına hamle vü hücûm itdükde cengden gayriye çâre olmaduğın mülâhaza idüp dip alayı ihâta iden küffâra erbâb-ı meteris dahi hamle idüp küffârı kırarak vakt-i asrda dip alaya mülâkāt

TÜRK TARİH KURUMU TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.ttk.gov.tr

olmuşlar. Ammâ ol mahallde küffâr tarafından şâhî top güllesi sâhib-i devletin sadrına râst gelüp Vezîr-i a'zam zümre-i şühedâya vâsıl ve rahmet-i Rahmân'a mütevâsıl oldukda münâfikînden biri: "Ümmet-i Muhammed, sâhib-i devlet düşdi" deyü çağırmağla ol sadâ asâkir-i İslâmın gûşına vâsıl oldukda herkese dehşet müstevlî olup ammâ asker-i İslâm gayret-i dîn-i mübîni elden komayup sancak-ı şerîfi ortaya alup ahşama değin şol mertebe ceng iderler ki, kılıcdan geçen melâ'înden |**339b**| kefereye dahi havf u haşyet müstevlî olup asâkir-i İslâm ile mukāvemet mümkin olmaduğın râygân bilüp kefere vü fecere nâçâr iki şıkk olup asker-i İslâm'a yol virürler. Asker-i İslâm dahi "Kuyular Menzili" ta'bîr olunan vâdînin sahrâsında bir tell-i refî'a çıkarlar ve vakt-i şâma dahi nısf sâ'at mikdârı zamân kalmış idi. Ol mahallde asâkir-i İslâm cem' olup ârâm iderler. Küffârda dahi mecâl yok ki hareket ide. Ol hînde asker-i İslâm sancağ-ı Resûl-i Ekrem'i pîr-i kühen-sâl Vezîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa'ya teslîm iderler. Ve "cümlemiz senin re'y ü tedbîrine râzıyuz ve inkıyâd iderüz" dirler. Halîl Paşa dahi: "Çûn ki benim re'y ü tedbîrime inkıyâd üzeresiz, ahşam olunca bu mahallde ârâm olunup ahşam karanusunda Belgrad tarafına revâne olalım" deyü cevâb virür. "Zîrâ küffâr-ı bed-fi'âl ahşama karîb haymegâh-ı orduyı ihrâk eylemiş. Bilâ-hayme ve bilâ-top ve mühimmât küffâr-ı hâksârın mukābelesinde ârâmın münâsebeti yokdur. Hemân Belgrad'a varup verâ'-i perdeden ne zuhûr ider görelim" deyüp ahşâm karanusunda mahall-i mezbûrdan hareket ve sabâha değin Sava Nehri köprüsünden mürûr ve askerin kusûrı irtesi ahşama değin ubûr idüp sahrâ-yı Belgrad'da "Abaza Köşki" ta'bîr olunan mahallde bilâ-hayme vü hargâh cümlesi ictimâ' ve nüzûl eyledükleri nakl u rivâyet olundı.

Rivâyet-i Âhar: İşbu râkımu'l-hurûfun Ordu-yı hümâyûn'da olan ahbâbın birinden mektûb vârid olup mazmûn-ı |**340a**| mektûbda münderic olan on buçuk sâ'atde cenge mübâşeret olunup bir buçuk sâ'at mikdârı yahşi ceng oldı. Ancak ibtidâdan Kürd ve Türkmân ve Kemânkeş ile sağ tarafda paşalar üzerine taburdan küffâr yürüdüği gibi birisi karâr kılmayup yüz döndürüp firâr eylediler. Üzerlerine gelen küffâr geçüp gitdi. Ve sâ'ir küffâr meteris üzerine ve kâfirin dip alayı bizim dip alayımız üzerine oklanmış hınzîr gibi yürüyüp iki cânibden top ve tüfeng sadâsı dünyâyı dutup ve lâkin cengde olan erbâb-ı cengin kulağına sinek sadâsı kadar gelmeyüp küffâr dip alayı mukābil olduğı gibi Vezîr-i a'zam dal kılıç yürüdükde silahdâr kolı sâhib-i devlet tarafında bulunmağla kâfirin on bir kat kal'a divarı misâl alayları ve önlerinde demürlü çarh-ı felekleri üzerine asker-i İslâm hücûm idüp ve kâfir dahi top u tüfeng

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

âteşlerin saçup avn-i Hakk ile âteşe bakılmayup çarh-ı feleklerin ve alayların bozup kılıç şıkıldısı âsümâna çıkup ân-ı vâhidede on bin mikdârı küffâr kılıçdan geçüp ve lâkin ibtidâ-i hamlede sâhib-i devlet şehîd olmuş, kimesnenin haberi olmayup guzât-ı müslimîn ceng üzere iken bir ağzı kurıyacak mel'ûn: "Vezîr-i a'zam düşdi ümmet-i Muhammed. Başınıza tedârük görün" deyü nidâ itmekle ol sadâ işidildikde cümleye şaşkınlık vâkı' |340b| oldı. Meterisde ve dip alayda olan küffâr-ı hâksâr bozulmuş iken biz bozulduk. Ve Kürd ve Türkmân ve paşaların yol virdüği kâfirler ve donanması dahi Tuna'dan ve ardımızdan ordumuza ale'l-gafle yürüyüp orduda olan develer ürküp çadırları yıkarak meterisler üzere uğrayup erbâb-ı meteris dahi taşrada dip alay bozuldı mülâhaza idüp meterisleri bıragup gitdiklerinde küffâr meterisleri ve orduyı zabt eyledi. İmdi bir askerin ki, yüzi döne, girüye döndermek hôd güc. Bâ-husûs ki, zabt ve korku yok, ordudan çıkan gitdi. Ve atlu askeri dahi vezîr-i a'zamın şehîd olduğın işidüp ve meterisden piyâde bıragup gitdüğin görüp anlar dahi bir tarafdan Belgrad yolın ele alup gitmeğe başladılar. Sancak-ı şerîf gün gurûba varınca durup, ceng olunup birkaç def'a ordumuz içine yürüyüp girmek murâd olundı. Kâfirde dahi tâkat kalmadı. Ve sancağ-ı şerîf altında ancak üç bin kadar âdem kaldık. Ve gün gurûba varup ahşam oldı. Gördiler mümkin değil, dönüp gitdiler. Yohsa yüz döndürüp firâr eylemek olmamışdır. Ancak takdîr-i Hudâ zûr-ı bâzû ile dönmez imiş. Meşhûr meseldir ki: "Baş gidicek ayak pâyidâr olmaz." Kâfire de kem iş olmadı. Ammâ meydân anda kaldı. Tekrâr üzerine varılmış olsa bozulması mukarrer |341a| idi. Zîrâ kâfirin dört herseği ve yüz kırk zâbıtı ve otuz bin leşkeri mürd olup on binden mütecâviz yaralusı var idi. Bir vechile tâkati kalmamış idi. Bizim hôd dermânsız olup Tuna tarafında ve dar mahallerde bulunup esîr olup ve şehîd olanımız dört bin âdeme çıkmaz. Ve yaralımız dahi ancak iki bin mikdârı ola. Ba'dehû küffâr Varadin'e varup anda olan taburunda on gün mikdârı meks idüp ve köprüyi ta'mîr idüp ve karşuya geçüp ve bir tarafından yaralusı mürd olarak Budin tarafına doğru gitmişdir. Ancak Erdel cânibinde on bin mikdârı dinç kâfir leşkeri var imiş. Tımışvar etrâfında gözler imiş deyü istimâ' olunmuşdur deyü mektûbunda derc ü tahrîr eylemiş. El-uhdetü ale'l-muharrir.

El-kıssa: Ezel-i âzâlde mukadder olan elbette vücûd bulup zuhûra gelse gerekdür. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hayrlar ihsân eyleye. Ve Erdel ülkesinden Tımışvar toprağına hurûc iden kefere üzerine Silistre Vâlîsi Topal Hüseyin Paşa ta'yîn olunmuş. Ba'dehû pîr-i rûşen-zamîr serdâr ve ser'asker Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa dahi asker-i Tatar ile Han-ı âlî-şân Sa'âdet Girây Han'ı dahi

müşârün-ileyh Topal Hüseyin Paşa'ya imdâd içün ta‘yîn ve irsâl buyurmuşlar deyü beyne'n-nâs şüyû‘ bulup istimâ‘ olunmuşdur.

Ve'l-hâsıl: Bin yüz iki senesinde vukū‘ bulan havâdisât ve tebdîlât u tagyîrât |**341b**| cild-i sânî olmak üzere tahrîr ü inşâ olunup ve sene-i mezbûr dahi itmâm olmağla inşâ'a'llâhü te‘âlâ cild-i sâlis olmak üzere bin yüz üç senesi Muharremü'l-harâmı gurresinden ibtidâ olunup vukū‘ bulan havâdisât ve tebdîlât u tagyîrât tertîbine rûz-merre hisâbı üzere şürû‘ olunup ve cild-i sâlis olmak üzere başka cilde mübâşeret olunur. Hazret-i cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn itmâmın müyesser eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

Temmetü'l-*Vâkı‘ât el-cildü sânî*, an yed-i abdü'l-fakīr el-hakīr el-muhtâc ilâ rahmeti Rabbihi'l-Gafûr, Abdullâh bin İbrâhîm eş-şehîr be-Üsküdarî, an şehr-i Saferi'l-hayr fî Yevmi's-sâdis aşer fî sene selâse ve mi’e ve elf, der mahmiye-i Edirne.

Fî şehr-i Saferi'l-hayr, fî sene 1103.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Dizin

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

A

A'RECZÂDE MEVLÂNÂ (Boş) EFENDİ, 138

a'yân; —-ı devlet, 49, 101, 105, 107, 191, 195, 203, 233, 238, 240, 253, 364; —-ı saltanat, 125, 126, 131, 234, 252, 253, 255, 257, 273, 274, 275, 278, 287, 288, 297, 307, 341, 349, 355, 358; —-ı vilâyet, 102, 148, 155, 230, 330

Abaza Köşki/Kasrı, 26, 33, 325, 372

ABBÂS bin HUDÂBENDE MÎRZÂ, 185

ABDÎ HALÎFE, 326

ABDULLÂH AĞA, Çerkes Ömer Ağazâde 111, 114, 134

ABDULLÂH AĞA, el-Hâc, Divriği sâkinlerinden 324

ABDULLÂH AĞA, Sekbânbaşı 239, 253

ABDULLÂH bin İBRÂHİM ÜSKÜDARÎ 19, 374

ABDULLÂH EFENDİ, Defterdâr Vekîli, sâbık Başbakīkulı 29, 40, 95

ABDULLÂH HÂN, Mâverâ'ü'n-nehr vilâyetlerinin pâdişâhı 186

ABDURRAHMAN AĞA, Kapu ağası 310

ABDURRAHMAN PAŞA, Memi Paşazâde, Deryâ beylerinden, 235

ABDÜLBÂKĪ EFENDİ, Mevlânâ Vardarî Şeyhzâde, İstanbul kādîsı 138, 353

ABDÜLGAFFÂR AĞA, Tavîl, es-Seyyid, Cebecibaşı 69, 237

ABDÜLKĀDİR EFENDİ, Mevkûfatcı 231

ABDÜ'L-MELİK, 209

Abdü's-selâm Câmi'i, 120

Âb-ı Sâfî, 199

Acem; — İskelesi, 299; — keçeleri, 358; — seferi, 182; — şâhı, 183, 185; kāliçe-i —, 298

acemi/acem oğlanı, 156, 157, 346, 348

Acemoğlanı Meydânı, 194

ACEM-ZÂDE (Boş) EFENDİ, Sâliyâne Mukāta'ası Kalemi mukāta'acısı 242

Ada/Ada-i Kal'a-i Semendire, 70, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 199

Adana, 133, 301, 318, 338, 339; Mîr-i mîrân-ı —, 338

ağa/ağayân; — kapusu, 233; — mektûbları, 149, 155; — vekîli, 66, 191; —-i Bâb-ı Hümâyûn, 343; —-i Bâbü's-sa'âde, 346; —-i Bektâşiyân, 357; —-i Habeşiyân-ı

Harem, 309; —-i Harem-i hümâyûn, 251, 254; —-i muhâfızîn-i Bâbü's-sa'âde, 329; —-i musâhibân, 315; —vât, 311; —-yı Bektâşiyân, 228, 274, 290, 371; —-yı Dârü's-sa'âde, 219, 306; —-yı ser-oda-i hâss, 274; —-yı yeniçeriyân, 130, 234

AĞAÇDAN PÎRÎ, eşkıyâ reisi 302

Ağaçpazarı, 338

ağnâm, 87, 98, 247, 284

âhen, 34, 58, 67, 91, 116, 120, 211, 369

AHMED AĞA, Çolak, Mü'ezzin 51, 52, 70, 71; Köpri Mübâşiri 71

AHMED AĞA, Edirne muhtesibi 363

AHMED AĞA, Kesendire Voyvodası 189

AHMED AĞA, Mi'mâr 171; sābıka koyun emîni 192

AHMED AĞA, Nüzül Emini 54, 97, 206, 226, 227, 268

AHMED AĞA, sâbıkā Ömer Paşa'nın kethudâsı, Haleb muhassıllı 343

AHMED AĞA, Sadr-ı âlî ağalarından 328

AHMED AĞA, Yekçeşm, Tavukcıbaşı 195, 196, 197

AHMED BEY, Çatrazâde, Çavuşbaşı 214, 229, 249

AHMED BEY, Sadr-ı âlî kapucubaşılarından 164

AHMED bin UĞURLU, Ahmed Mirza 184

AHMED ÇAVUŞ, Ünsî Efendi çırâğı, Topçu ocağında kapu çavuşı 53

AHMED EFENDİ, Cânibdâr, Başmuhâsebe Kalemi'nde ikinci halîfe 241; Başmuhâsebeci Vekîli 266, 319, 325, 369

AHMED EFENDİ, Kifrî 168

AHMED EFENDİ, Müderris 239

AHMED EFENDİ, Şâm tezkirecisi 339

AHMED EFENDİ, Teşrîfâtî, Devâtdâr-ı Dîvân 320

AHMED HALÎFE, Köse, küçük rûznâmçe kalemi başhalifesi 242

AHMED KETHUDÂ, Kara Mustafâ Paşa'nın kethudâsı, şehid 180,

AHMED MÎRZÂ, 184

Ahmed Paşa Sarâyı, 358

AHMED PAŞA, Belgrad Kalesi'nde şehid, Anadolı Beylerbeyi 44

AHMED PAŞA, Cuhûdoğlı, Halebli, Çavuş, Aydın ve Saruhan Muhassılı 251, 345

AHMED PAŞA, Çiftelerli, Osmân Paşazâde, Vezîr, Basra vâlîsi, 363

AHMED PAŞA, Çil 169

AHMED PAŞA, Defterdâr, 40, 176, 258, 291, 294, 326, 364

AHMED PAŞA, Gedik, 181

AHMED PAŞA, Hâ'in, Rûmili beylerbeyisi, 21

AHMED PAŞA, Hezârpâre, Vezîr-i a'zam, 246, 340

AHMED PAŞA, Kemânkeş, Diyârbekir vâlîsi, 25, 44, 50, 52, 54, 67, 69, 76, 164, 178; Belgrad muhafızı 188, 247; Anadolı vâlîsi 344, 371

AHMED PAŞA, Kethuda, Kara Mustafâ Paşa'nın kethudâsı, Mısır vâlîsi, vefatı, 215, 216

AHMED PAŞA, Köprülizâde 40, 51, 76, 125, 194, 224, 233, 242, 265, 308, 338

AHMED PAŞA, Mîr-i mîrân-ı Anadolı 24

AHMED PAŞA, Sarı, Köse Ali Paşa'nın kethudâsı, derya beylerinden 235, 261

AHMED PAŞA, Şerîf, Hama sancağına mutasarrıf 328, 362

AHMED, el-Hâc, erbâb-ı muhtekirden 178

Ahrâm, 31; — Kal'ası, 29, 30, 38

âhûr; — kethudâsı, 150; —-ı hâssa, 149, 150

Âhûr-ı Vefâ, 149

Âhûrköyi, 193

Ahyolu, 162

Ak Lom, 115

Akca İbrâhîm; Menzil-i —, 40

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

akça, 22, 47, 65, 87, 102, 128, 134, 137, 138, 140, 141, 143, 147, 148, 150, 152, 153, 155, 161, 166, 167, 168, 175, 176, 178, 181, 183, 187, 189, 192, 195, 200, 201, 206, 217, 220, 225, 226, 227, 229, 230, 246, 269, 285, 290, 317, 319, 334, 345, 350, 352, 355

AKÇAKANAD CELEB ALİ EFENDİ, Sâliyâne Mukāta'ası Kalemi halifesi 241, 242

Akçakızanlık, 162

Akçayar, 123

Akkoyunlu, 186

aklâm defterleri, 141, 151, 316

Akpınar, 259, 295, 304, 362

Aksarây, 164, 214

Aktaş 106

Akyazı, 199

ALÂ'ÜDDİN TURALİ, Akkoyunlu boy beylerinden 186

Alacahisâr, 60, 79, 308

alay gemileri, 173

Aleksince, 264

alemdârân-ı hâssa, 355

ALİ AĞA, Arnavud, Etmekcibaşı, Edirne sâkinlerinden, 69, 178

ALİ AĞA, Arnavud, Yeniçeri Ağası 150, 155, 203

ALİ AĞA, Başbâkîkulı vekili 296, 339

ALİ AĞA, Edirneli, Arabacıbaşı 44

ALİ AĞA, Mehterbaşı 149

ALİ AĞA, Sarı, Gümrük Emîni 137

ALİ AĞA, Ser-mehterân-ı hayme-i hâssa, 292, 320

ALİ AĞA, Silahdâr 59; Vezir ve kā'im-makām 364

ALİ AĞA, Uzun, Diyârbekir voyvodası 199

ALİ BEŞE, Dergâh-ı âlî tekā'üdlerinden 112

ALİ BEY, Kefeli, mübâşir 37

ALİ BEY, Kıblelizâde 100, 101

Âl-i Cengiz, 50, 51, 165, 262, 278

Âl-i Osmân; kā'ide-i —î, 49

ALİ EFENDİ, Celeb, Akçakanad, Sâliyâne Mukāta'ası Kalemi halîfesi 241

ALİ EFENDİ, Cizye halifesi 172, 173

ALİ EFENDİ, Darbhâne-i âmire emîni 105; defterdâr vekili 241, 245-247, 257, 258, 267-269, 284, 286, 287, 290, 292, 296, 298, 303, 310, 319, 324, 325, 328, 337, 342, 355, 356, 358

ALİ EFENDİ, Hasan Paşa Birâderi, Arnavud, sâbık Surre Emîni, Darbhâne-i âmire emîni, 367

ALİ EFENDİ, Karanfilîzâde, Nişâncı vekîli, 362

ALİ EFENDİ, Kitabcı, Küçük Rûznâmeci, Ali Ağa 224; rûznâmçe-i hümâyûn hâceliği tevcih, 242

ALİ EFENDİ, Koca Halîfe, Rûznâmçe-i hümâyûn başhalifesi 326, 328

Ali Fakīh; Menzil-i —, 40

ALİ HALÎFE, [Etmekci Baba], Cizye Kalemi başhalîfesi, 173 , 324, 328

ALİ HALÎFE, Mensûh Kalemi hâcesi 159, 160

ALİ HALÎFE, Rûznamçe Halifesi, *bk.* Ali Efendi, Koca Halîfe

ALİ KETHUDÂ, 218, 237

ALİ PAŞA, Başbuğ, Mora civarı muhafızı, 128, 206

ALİ PAŞA, Bıyıklı, Tuna kapudanı, 117, 139, 143, 148,152, 189, 202, 228, 235-237, 294, 336

ALİ PAŞA, Bosnevî 117

ALİ PAŞA, Defterdar, Trablusşâm tevcîhi 158

ALİ PAŞA, Hazînedâr, Kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn 29, 40, 100, 102, 105, 125, 126, 131, 150, 231, 232, 234, 235, 238, 245, 252, 257-259, 265, 267, 274, 275, 277, 283-286, 293, 297, 298, 304, 310, 312, 318, 319, 334, 335, 341, 343, 354; Mısır

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

vâlîliği tevcihi 216; Mısır vâlîsi, 235; Vezîr-i A'zam 357-359, 365, 366

ALİ PAŞA, Kā'im-makām-ı Âstâne 126, 150, 238; Diyârbekir vâlîliği tevcihi 243

ALİ PAŞA, Köse, Kapudan, Eğribozlı 260

ALİ PAŞA, Fâzıl Mustafâ Paşa'nın sâbık kethudâsı, Yeniçeri ağası, 233, 241

ALİ YAZICI, Kanbur, tavukcılar kâtibi 196

Alipaşa Çârşûsı, 285, 333

altı bölük halkı, 267

altun, 31, 75, 128, 131, 136, 139, 140, 161, 164, 174, 176, 227, 269, 282, 284, 285, 296, 315, 316, 331, 333, 340, 342, 353, 356

Amâlîka, Mekke kabilelerinden 353

Âmid, 186

AMUCA HASAN AĞA, 119

AMUCA HASAN AĞAZÂDE, *bk.* Çelebi Hüseyin Paşa

Anaboli Kal'ası, 208

Anadolı; — beylerbeyisi, 344; — kādî'askeri, 343; — Kalemi, 241; — muhâsebeciliği, 239; — muhâsebecisi, 215, 241, 320; — muhâsebesi, 141, 242; — muhâsebesi kalemi, 141, 241, 242; — müfettişi, 216; Mîr-i mîrân-ı —, 24

Anadolı, 24, 38, 44, 64, 66, 105, 134, 140, 141, 147, 150, 155, 157, 158, 178, 179, 203, 215, 216, 225, 238, 239, 241, 244, 245, 250, 252, 253, 257, 274, 275, 279, 287, 291, 292, 293, 295, 299, 301, 304, 310, 319, 323, 329, 330, 343, 344, 371; — eyâleti, 38, 344

Anadolıhisârı, 219

ANKEBÛTLI KOCA RE'İS KETHUDÂSI, 201

Antâb, 301

Arab Câmi'i, 209, 210

Arab iskelesi, 299

ARAB RECEB PAŞA, Şehirköyi muhâfızı 25, 291

araba, 27, 29, 40, 44, 66, 85, 109, 111, 112, 116, 120, 145, 187, 200, 225, 229, 239, 244, 246, 250, 299, 300, 315, 346, 348, 353

Arabistân, 89, 314

Arabkir, 321

ARABOĞLI, Türk Belenesi karyesi sâkinlerinden, 111

ARGUN HAN, 186

ARİSTETALİS, 271; hukemâ-yı —, 272

ARNAVUD ALİ AĞA, İrşova'ya para götüren, 189

ARNAVUD ALİ AĞA, Etmekcibaşı, Edirne sâkinlerinden 69, 178

ARNAVUD ALİ AĞA, Yeniçeri ağası 150, 155, 203

ARNAVUD ALİ EFENDİ, Darbhane emîni tayini, 367

ARNAVUD MEHEMMED EFENDİ, Darbhâne-i âmire nâzırı, Defterdâr vekîli 247, 324, 340

Arnavud, 30, 69, 134, 178, 189, 203, 205, 206, 238, 247, 252, 314, 344, 367; — tâ'ifesi, 206, 344

arpa emîni, 102

arpa, 73, 96, 98, 100, 102, 109, 116, 161, 162, 169, 322, 331, 362, 369, 370; — muzâyakası, 97

arpalık, 43, 44, 182, 345, 362

ARSLAN AĞA/PAŞA, 106, 134, 205

Artak, 180

asker/asâkir-i İslâm, 24, 35, 42, 47, 53, 55, 56, 60, 61, 64, 68, 69, 72, 77, 78, 79, 83, 85, 88, 91, 100, 128, 134, 147, 153, 164, 189, 201, 207, 225, 236, 296, 335, 336, 358, 370, 372; —-i Sivas, 54; —-i Tatar, 23, 25, 28, 37, 47, 48, 50, 51, 55, 56, 62, 65, 67, 68, 72, 88, 92, 106, 144, 145, 149, 262, 278, 326, 344, 369, 373

Âstâne; — Darbhânesi, 129; —-i sa'âdet, 29, 61, 102, 105, 116, 121, 123, 125, 129, 130, 138, 139, 143, 145, 147, 149, 152, 155, 175, 179, 191, 202, 207, 226, 228, 231, 235, 239, 243, 244, 245, 251, 252, 262,

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

267, 282, 290, 315, 324, 340, 341, 348, 355, 356, 359, 364; Liman -ı —, 208

astâr ocaklığı, 128

Aşağı Kal'a, 24

aşcı ücretleri, 169

at arabası, 102

ATEBEK BEY, Melik-i Kebîr —, 181

Atina, 220, 222, 223

Atmeydânı, 125

Atrapoli, 104

avâ'id-i ağa-yı orducuyân, 75

avârız, 54, 60, 62, 90, 128, 133, 140, 148, 151, 192, 199, 324, 362; — akçası, 192

Avlonya, 29, 43, 60, 64, 163, 204, 205, 206; — Kal'ası, 64, 204, 205, 206

Ayasofya, 179, 198, 208; —-i Kebîr, 179, 198, 208

Aydın, 92, 251, 267, 293, 301, 329, 330, 345

ÂYÎNECİ HASAN, Eşkıyâ reisi, 302

AYNACIZÂDE MEHEMMED HALÎFE, 149

Aynaroz, 159

Azak, 180, 182

azeb, 93

Âzerbaycân, 184, 186

B

Babadağı, 158, 167, 191, 227; — kışlası, 167

Baba-yı Atîk, 103, 120, 257, 258, 259, 269; Menzil-i —, 101

Bâb-ı Bâğçe, 219

Bâb-ı Dîvân, 347, 348

Bâb-ı hümâyûn, 19, 330, 345, 360, 365

Bâb-ı Zindân, 127

Bâbü's-sa'âde, 153, 180, 274, 310, 329, 343, 346, 347, 348, 355; — ağası, 274

Başka, 50

bâğ/bâğçe, 115, 231, 232, 239, 240, 245, 270, 292, 304, 307, 338, 354, 368

Bâğçe; —-i Dâvudpaşa, 239, 250; —-i Hâss, 292; —-i Hâssa, 143, 144; —-i sultânî, 231; —-i Tersâne, 231

Bâğçekapusı, 129, 170, 171, 275

Bağdâd, 58, 140, 156, 185, 186, 204, 216, 223, 231, 250, 267, 318, 343, 354; —ağası, 156; — vâlîsi, 318; Kal'a-i —, 354

Bahr-ı ummân, 255

BAHRÎ PAŞA, Gelibolı muhâfızı 338

Bahr-i Sefîd, 172, 209, 235, 238, 240, 243, 244, 250, 305, 321; — Boğazı, 244

Bahr-i Siyâh, 22, 66, 116, 172, 336; — kapudânı, 66

Bahriyye, 222

bakır mehâzini, 143

BÂKĪ BEY, Sâhib Girây çevresinden 182

BÂKĪ EFENDİ, *bk.* Abdü'l-bâkī Efendi

BÂKĪ PAŞA, 115

BÂKĪZÂDE EFENDİ, Mevlânâ, Edirne Kadîsı 240

balcıbaşı, 28

Balçık, 118, 227

Balıkpazarı, 20

BÂLİ BEY, Kefe sancağı beyi 182

balyemez, 53, 66, 200, 205; — top, 200

Bana-i İsferlik, 90

bârgîr, 38, 46, 85, 102, 116, 169, 188, 189, 303, 313, 364

barut, 30, 31, 32, 36, 39, 57, 61, 169, 369; —, 30, 31, 36, 39, 57, 58, 169

Basra, 134, 140, 157, 214, 318, 363; — irsâliyesi, 134, 157; — vâlîsi, 157, 363

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

başbâkīkulı, 95, 133, 141, 296, 303, 325, 339; —vekîli, 339

başcıyân; tâ'ife-i —, 65

başçavuş, 66, 220, 175

Başdepe, 259

başhalîfe, 241, 242, 324, 326

başkapudan, 33

başkethudâ, 69, 149, 216, 220

başmuhâsebe, 41, 128, 133, 141, 159, 178, 192, 193, 199, 241, 266, 317, 325, 339, 352, 369 ; — Defterleri, 267, 317; — Kalemi, 41, 128, 133, 141, 159, 192, 199, 241, 266, 317, 339, 369; —ci, 41 241, 325; — vekîli, 266

Batır Ağa, 188

Batincena, 264

bayrak, 21, 30, 53, 236; —dâr, 30, 204

Bayrambey Çârşûsı, 50, 51

bayramlık, 182

bâzâr, 47

bâzergân, 47, 73, 93, 128, 130, 217; —lık, 145; tâ'ife-i —, 65, 73, 84, 86, 98, 131, 136, 139, 140, 168, 192, 284

becene, 42, 50

Beckerek, 28, 48, 121

Beç, 145, 180; Kal'a-i —, 180

bedeliyye, 229, 339

BEHLÛL-İ DÂNÂ, Hârûnü'r-Reşîd birâderi 47

BEKİR ÇAVUŞ, Kethudâyeri 220

BEKTAŞ, 106, 205

Bektaşiyân, 288

Belgrad Mahallesi, 22

Belgrad, 20, 21, 23, 24, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 43, 45, 46, 47, 50, 53, 54, 57, 59, 60, 61, 64, 65, 66, 67, 69, 72, 79, 81, 84, 86, 90, 94, 96, 97, 100, 115, 134, 145, 147, 152, 156, 164, 178, 180, 188, 191, 199, 200, 204, 207, 216, 219, 224, 228, 236, 237, 247, 250, 260, 263, 264, 265, 269, 294, 297, 306, 317, 324, 325, 329, 336, 344, 349, 350, 357, 358, 366, 370, 372, 373; — fethi, 336; — İskelesi, 20, 42, 370; — Kal'ası, 24, 34, 35, 43, 45, 53, 90, 200, 350; — kapudanı, 33, 59; — muhâfızı, 188; ehl-i —, 45; varoş-ı —, 60, 67, 72, 73; Kal'a-i —, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 79, 82, 84, 85, 86, 88, 92, 94, 95, 100, 115, 143, 145, 149, 164, 178, 224, 226, 236, 247, 263, 265, 291, 298, 306, 307, 324, 325, 326, 336, 341, 370;

Belgrad-ı Semendire, 20

Belgrad-ı Tuna, 20

Benefşe Çayırı, 244

BENLİ HÜSEYİN PAŞA, sâbıkā Trablusşâm vâlîsi, Mûsul hükümeti tevcih 160

Bereketlü, 323

Bergos, 102, 103, 120, 121, 244, 268, 269, 363; Menzil-i —, 101

BERKOFCALI YUSUF, Ağa vekîli ve kābız-ı zahîre 191

Berkofça, 103

Bestân, 106

Beşikler, Selanik yakınlarında, 323

Beşiktaş, 179, 240, 243, 281, 299; — Bâğçesi, 240

beşlü, 93

BEŞTAŞ, 106

bevvâbân, 75, 130, 131, 154, 242, 320, 329, 343, 346, 355

BEYÂZÎ, *bk*. Mehemmed Halîfe (Beyâzî)

Beykoz, 229

beylikci, 241

Beytu'llah, 219, 235, 247

beytü'l-mâl, 41, 241

bezistân, 21, 115, 268, 284, 322, 333; — kethudâsı, 322

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ THE TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

BIYIKLI, *bk.* ALİ PAŞA, Bıyıklı—

Biga, 225

Bilâd-ı Selâse, 47, 75, 79, 188

binbaşılar, 57

Bitpâzârı, 47, 333

BODUR AHMED, Eşkıyadan, 61

BODUR SÜLEYMÂN EFENDİ, Köprülüzâde Ahmed Paşa'nın Masraf Kâtibi 194

Boğaz Hisârları, 174, 208, 244, 250, 321, 322

Boğaz, 82, 83, 174, 219, 244, 250, 321

Boğazhisârı, 73, 265, 318, 322, 338; — seferi, 73, 265

Boğdan, 51, 145, 165

BOHAN, Yedikulle'de mahbûs zımmî 335

Bojerafca, 70

Bolı, 322

Bosna, 20, 25, 39, 41, 60, 63, 88, 129, 144, 226, 292, 304, 313, 318, 336, 338; — askeri, 336; — defterdârı, 129; — lugati, 20; — vâlîsi, 25, 60, 61, 63, 88, 336

Bosnasarâyı Darbhânesi, 129

BOSNEVÎ ALİ PAŞA, 117

bostâncı, bostâniyân, 286, 309, 362, 367; —başı, 130, 147; —başılık, 362, 368; —lar odabaşısı, 319; —ı hâssa, 130, 255; tâ'ife-i —, 286

BOŞNAK BEKİR ÇAVUŞ, 220

BOZ OĞLAN, Eşkıyâdan, katli, 301, 302

Bozcaada/Bozcaadası, 159, 194, 265265

Bozok, 321, 324

Böğürdelen, 21, 40, 47, 54, 200, 344; — Kal'ası, 41, 47, 54, 344

bölük; — çavuşları, 149; — halîfeleri, 138; — kâtibleri, 138, 175; — kethudâları, 55, 149, 173, 219; —başı, 163, 346; —hâ-yı erba'a, 131, 139, 203; —-i erba'a, 38, 39, 49, 76, 96, 105, 233, 238; —-i erba'a halkı, 38, 39, 49, 106, 238; erbâb-ı —, 112

Böri Kal'ası, 323

Bucak Tatarı, 106

Buçukdepe, 368

Budin, 21, 24, 32, 67, 81, 91, 120, 145, 163, 247, 265, 292, 317, 337, 373; — Kal'ası, 24, 32, 67, 91, 265

Bulgar, 180

Bulgarî, 20

Burgaz, 113, 114, 256, 257, 258

Burud; Nehr-i —, 51

Burusa, 75, 159, 188, 278, 279, 281, 298; — Mukāta'ası, 159

Bülbülcizâde, 341

büyük mîrâhûr ağa, 150, 289

Büyük Oda, 346

büyük tezkireci/lik, 159, 365

Büyükçekmece, 168, 121, 246, 253, 255, 256, 268; Menzil-i —, 101

büyükkal'a tezkiresi, 93

C

CA'FER PAŞA, Avlonya sancağına mutasarrıf, 42, 43, 45; Bosna Vâlîsi 144, 145; mîr-i mîrân-ı Rûmili 204, 205, 226

Câmi'-i Atîk, 307

Câmi'-i Bâyezîd, 290

Câmi'-i Sultân Selîm, 288, 311

Câmi'ü't-Tevârîh Tercemesi, 302

câmûs arabaları, 46, 103, 315

CÂNİBDÂR AHMED EFENDİ, Başmuhâsebe Kalemi'nde ikinci halîfe 241; Başmuhâsebeci vekîli, 266, 319, 325, 369

Canik, 173, 177

cebeci, 45, 64, 71, 72, 79, 91, 92, 94, 96, 131, 155, 237, 267, 333, 341, 359, 370

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

cebeci; —başı, 69, 75, 237; —yân, 58, 69, 71, 112, 149, 233; —yân-ı Dergâh-ı âlî ocağı, 216

cebehâne, 20, 23, 29, 57, 58, 60, 66, 94, 187, 205, 218, 225, 332; — arabaları, 29; —-i âmire, 218

cebelü bedeliyyesi, 128

CELEB EMÎRZÂ EFENDİ, İstanbul kazâsından münfasıl, 289

CELEB MEHEMMED EFENDİ, Ders-i âmm, 198

CEMŞÎD, Eşkıyâ reisi 301

CENDERAL, Venedik Beyi, 220, 221, 223

ceng, 27, 31, 46, 54, 92, 156, 157, 182, 183, 185, 186, 205, 206, 208, 212, 270, 278, 280, 313, 314, 317, 337, 357, 358, 369, 371, 372; — ci, 33, 57, 369

cerahor, 152, 229

Cerhem, Mekke kabilelerinden 353

cerrâh; — lık, 37; — ân, 37; — ân-ı hâssa, 39, 40, 271, 347

Cezâyir, 29, 202; Cezîre-i —, 202; Cezîre-i — paşalığı, 202; Vâlî-i —, 202

Cibrîl-i Emîn, Hazret-i —, 327

CİHÂN ŞÂH bin KARA YÛSUF, 186

CİN ALİ, 217

Cineviz, 305

cisr; —-i cedîd, 259; —-i kebîr, 88

Cisr-i Ergene, 102, 103, 162, 244

Cisr-i Mustafapaşa, 162, 263, 264, 266, 362; Menzil-i —, 40

Civân Kapucıbaşızâde Evkāfı, 305

cizye, 102, 128, 133, 137, 140, 148, 151, 158, 172, 178, 212, 229, 323, 332, 333, 342, 352; — Defterleri, 159, 172; — hulefâları, 159, 173; — kâğıdları, 179, 324, 332, 333; — Kalemi, 159, 172, 179, 324; — Muhâsebesi Kalemi, 159; — tahsîldârları, 179, 333; —dâr, 178, 33, 3231; —-güzâr, 158, 178, 323, 324, 333

CUHÛDOĞLI HALEBLİ AHMED PAŞA, Aydın ve Saruhan Muhassılı 251, 345

CUM'A BÖLÜKBAŞI, Eşkıyâ reisi, 302

CÜCEZÂDE MUSTAFÂ ÇELEBİ, Mevkūfât şâkirdlerinden, 55

cülûs, 120, 181, 185, 226, 254, 271, 273, 274, 276, 277, 278, 281, 282, 283, 292, 293, 295, 297, 299, 301, 306, 309, 311, 318, 360

Ç

çadır mehterbaşısı, 342

Çağlayık, 323

Çaldıran, 185

ÇALIK MEHEMMED AĞA, 115, 145, 146

Çardak, 250, 363; — İskelesi, 250

çarhacı, 345, 371

Çarşu-yı Kalafâtcıyân, 356

çâşnigîr/çâşnigîrân, 315, 320, 356; —-ı Dîvân, 320

Çatak, 119

Çatalca, 125, 194, 246, 281

Çatalköprü, 300

ÇATRAPATRAZÂDE MUSTAFÂ BEY, 96

ÇATRAZÂDE AHMED BEY, Çavuşbaşı, 214, 229, 249

Çavuş Köyi, 112

çavuş/lar, çavuşân, 96, 175, 191, 214, 215, 241, 251, 253, 255, 266, 285, 289, 294, 298, 320, 329, 340, 342, 351, 355, 364; — emîni, 266, 351; — zümresi, 351; —başı, 38, 96, 139, 195, 214, 215, 228, 229, 241, 245, 249, 250, 285, 297, 319, 332, 340, 349, 366; —başı hânesi, 195; —başı vekîli, 241, 245, 246, 285, 297, 298, 332, 340

Çayırköyi, 123

Çaylak 106

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ THE ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Çaylak, 106

Çehrin Kal'ası, 51, 265

ÇELEBİ HÜSEYİN PAŞA, Amuca Hasan Ağazâde Vezîr, Kā'im-makām, 244, 245, 252, 289, 340, 366

ÇELEBİ SULTÂN MEHEMMED, 279, 281, 282

ÇELEBİ USTA, Bostancıbaşı vekili 368

ÇEMŞÎD, 267, 279, 301

Çenge, 161

Çerâkise; tâ'ife-i —, 311

Çerici Çayırı, 125

ÇERKES MEHEMMED AĞA, Kapucıbaşı 323, 363

ÇERKES ÖMER AĞAZÂDE ABDULLÂH AĞA, 111, 114, 134

çeşme-i selsebîl, 171

ÇETREFİL İBRÂHÎM PAŞA, 79

çıkrıkcıyân; tâ'ife-i —, 154

Çıksalın Câmi'i, 30, 57

Çırnovi, 115

Çırpan, 162, 225; Menzil-i —, 40

Çırpıcı, 229

Çifte Hammâm, 115

ÇİFTELERLİ AHMED PAŞA, Osmân Paşazâde 363

çiftlik, 105, 106, 122, 176, 225, 227, 230, 255, 308; — kethudâsı, 176

Çiftlik-i Mahmûd Ağa 106, 122

ÇİĞOĞLI/ÇİĞZÂDE MEHEMMED AĞA, Kethudâ-i Sadr-ı âlî, 224, 233, 357, 371

ÇİL AHMED PAŞA, 169

Çilingir karyesi, 115

Çingâne; tâ'ife-i —, 116

Çirmen, 68, 80, 96, 108, 252, 253, 264

çoban, 87

ÇOLAK AĞA, *bk.* Ahmed Ağa, Çolak —

ÇOLAK MÜ'EZZİN, 51

çorbacı/lar, 53, 116, 217, 233, 237, 236, 371

ÇORBACIZÂDE MEHEMMED ÇAVUŞ, Veznedâr 220

Çorlı, 102, 103, 121, 244, 246, 256, 257, 268, 269, 299, 313; Menzil-i —, 101

Çorum, 321, 324, 333

ÇORUMLI MEHEMMED AĞA, 333

Çöke, 281

Çöplice Hânı, 268

çörek/ler, 38, 326

Çuka Adası, 208

çuka, 258, 259, 346

çukadâr, 258, 274, 275, 286, 290, 315

D

Dağardı, 162

dakīk, 29, 31, 48, 54, 65, 80, 86, 98, 178, 187, 191, 206, 227, 268, 326, 362, 370

dalyan, 77, 222

Dalyan-ı Mâhî-i Hâssa, 143

Daniska, 165

Darbhâne, 21, 95, 105, 128, 129, 130, 132, 135, 136, 139, 144, 146, 230, 241, 246, 324, 332, 366, 367; — nâzırı, 324; —-i âmire, 95, 105, 128, 129, 135, 136, 146, 246, 247, 366; —-i âmire emâneti, 367; —-i âmire emîni, 15

dârü'l-cihâd, 19, 23, 35, 39, 44, 45, 50, 61, 63, 64, 67, 69, 100, 145, 178, 224, 226, 236, 263, 265, 291, 298, 306, 307, 324, 325, 326, 336, 341

dârü'l-harb, 148

Dârü's-sa'âde, 100, 219, 242, 274, 284, 306; —ağası, 243, 274

davar, 71, 77, 102, 106, 108, 143, 300, 308

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Dâvûdpaşa Sarâyı, 191, 236

Dâvudpaşa, 125, 126, 187, 193, 194, 236, 237, 238, 239, 240, 244, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 260, 264, 345; — Bâğçesi, 224, 238, 245, 248, 251, 254, 345; Bâğçe-i —, 239, 250; Menzil-i sahrâ-yı —, 101

DAYI MEHEMMED EFENDİ, Rûznâmçe-i evvel vekili 242, 319, 328, 355, 356

defter, 29, 60, 63, 90, 92, 94, 96, 106, 107, 128, 133, 142, 144, 146, 150, 154, 155, 156, 170, 175, 178, 188, 194, 195, 199, 206, 213, 220, 226, 233, 242, 252, 255, 256, 263, 266, 267, 268, 271, 281, 304, 312, 313, 325, 355, 364, 368; —-i beyâz, 142; —-i bülegā, 353; —-i cedîde, 142; —-i Mevkūfât, 173; —-i sultânî, 92

defterdâr, 40, 57, 71, 94, 95, 97, 98, 105, 132, 139, 144, 146, 154, 157, 158, 159, 161, 167, 169, 176, 178, 179, 180, 199, 214, 241, 242, 245, 246, 258, 267, 286, 291, 294, 303, 324, 332, 335, 358, 359, 363, 364, 365, 367; — vekîli, 95, 241, 245, 246, 286, 367; —-ı şıkk-ı evvel, 41, 62, 127, 130, 135, 141, 150, 170, 178, 200, 238, 267, 269, 324, 326, 367

Defterhâne, 46, 190; —-i âmire, 46, 190, 239—-i âmire şâkirdi, 46; gediklü — kâtibleri, 46

değirmancılar, 112

dekâkîn, 80, 83, 89, 115, 129, 130, 136, 172, 268, 270, 285, 330, 344; —-i çadırcıyân, 268

DELİ HASAN BİRÂDER-İ KARAYAZICI, Eşkıyâ reisi 302

DELİ ÖMER PAŞA, Sivas vâlîsi, 321, 323

Deli Pîrî, eşkıyadan, 61

Deliorman, 282

Delvine, 60, 205

demür, 66, 83, 116, 171, 205; — cevheri, 83; — ocakları, 83

Demürkapu, 24, 74, 90, 144, 147, 148, 152, 228, 236, 294

Demüroğulları, 112

der-anbâr, 96, 152, 229, 266, 268, 308, 351

Derbend, 22, 119

derbend, 85, 161; —cilik, 119

Derbend-i Dıragoman, 22

Dergâh; —-ı âlî çavuşları, 40, 355; —-ı âlî kapucıbaşılığı, 315, 323; —-ı mu'allâ, 291; —-ı mu'allâ yeniçerileri, 53, 204, 215, 239, 241

derici, 356

ders-i âmm, 198

Deşt-i Kıpçak, 180, 181, 182, 183

deve, 193, 200

DEVLET GİRÂY HAN bin MÜBÂREK GİRÂY HAN bin MENGLİ 181-183

Dıragoman, 22, 29, 367; Derbend-i —, 22

Dırama, 194, 323

DİLÂVER AĞA, el-Hâc, Gümrük emânetinde sanduk emîni, İstanbul gümrük emîni 158, 192

Dimetoka, 103, 162

DİNBATİOĞLI EL-HÂC MEHEMMED AĞA, 134

dirlik, 46, 106, 155, 156

Dîvân, 19, 38, 46, 49, 50, 63, 96, 97, 102, 107, 127, 131, 132, 133, 135, 138, 149, 153, 155, 159, 164, 168, 173, 187, 189, 190, 191, 192, 194, 197, 201, 212, 214, 224, 227, 233, 234, 238, 241, 245, 246, 255, 267, 269, 274, 276, 286, 287, 288, 289, 297, 306, 312, 319, 320, 329, 330, 332, 335, 338, 342, 343, 346, 347, 348, 349, 355, 356, 360, 361, 362, 364, 366, 367; — hâceleri, 189, 319; — tezkiresi, 97, 159; —-ı bülend-eyvân, 319, 320, 329; —-ı hümâyûn, 38, 46, 102, 127, 135, 155, 164, 168, 187, 191, 194, 197, 201, 214, 224, 241, 246, 276, 289, 306, 335, 342, 366; —-ı hümâyûn çavuşları, 38, 102, 135, 187, 191, 194, 197, 246, 335, 366; —-ı hümâyûn hâceleri, 46; —-ı Sultânî, 131; ehl-i —, 63, 84, 131, 240, 341; erbâb-ı —, 97, 306, 320, 329, 332, 338, 343, 349, 355, 356

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Dîvânhâne, 134, 135, 136, 137, 138, 154, 197, 234, 360; —-i Sarây, 134, 135

Divriği, 321, 324

Diyârbekir, 25, 44, 52, 54, 67, 69, 76, 139, 140, 186, 192, 195, 199, 243, 244, 349; — Vâlîsi, 25, 44, 67, 69, 76; — voyvodalığı, 139, 195, 199, 349

dizdâr, 219

Dobruca, 91, 92, 107, 118, 282; —lı, 92

doğancı, 346; —yân, 275

Domakin, 38

donanma-yı hümâyûn, 29, 161, 172, 177, 220, 235, 237, 240, 243, 321, 336; — kadırgaları, 172, 243

dökmecibaşı, 161

döküciyân, 161

Drava Nehri, 88

du'â-gûy, 127, 141

duhân, 86, 129, 168, 192, 221, 329, 343, 350, 356

Duka, 305

Dukakin, 44, 60

Dupnice, 225

DURAĞANLIZÂDE MEHEMMED AĞA, 226

düğmeciyân; tâ'ife-i —, 154

dükkân/dükkânân, 136, 137, 208; —-ı habbazân, 330; ehl-i —, 201

dülger, 226

dümenci, 77, 143

E

EBÂ EYYÛB-İ ENSÂRÎ, 177, 239, 248, 306, 327

EBÛ ALİ SÎNÂ, 271

EBÛBEKİR AĞA, el-Hâc, Sarây-ı Atîk Matbah emîni 195

EBÛBEKİR AĞA, Müteferrika, Priştine sâkinlerinden 300

EBÛBEKİR EFENDİ, Re'îsü'l-küttâb 163, 261, 267, 297

EBÛBEKİR PAŞA, Karababa muhâfazı 128

EBÛBEKİR PAŞA, Sâbık yeniçeri ağası, Anadolı beylerbeyisi 291, 292, 344

ebvâb-ı Kostantiniyye, 224

Edirne, 22, 27, 29, 39, 40, 44, 49, 51, 53, 55, 56, 58, 59, 61, 62, 66, 68, 69, 71, 75, 79, 86, 95, 96, 100, 101, 102, 103, 106, 108, 115, 120, 121, 138, 145, 161, 168, 174, 175, 178, 188, 190, 193, 196, 198, 204, 216, 220, 225, 227, 230, 240, 244, 245, 247, 250, 251, 253, 257, 258, 259, 260, 261, 263, 264, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 278, 279, 281, 282, 284, 285, 287, 289, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 304, 306, 307, 309, 310, 312, 313, 315, 317, 318, 321, 324, 325, 328, 330, 332, 333, 335, 338, 339, 340, 341, 344, 345, 347, 349, 350, 351, 353, 354, 357, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 374; — âhûrı ocaklığı, 162; — Bâğçesi, 309; — bostâncıbaşısı, 61, 227, 367; — hammâmları, 279; — kâdîsı, 227, 240, 257, 350; — Kal'ası, 280; — sükkânı, 257

EDİRNELİ ALİ AĞA, Arabacıbaşı, 44

Eflâk, 51, 55, 92, 115, 144, 145, 165, 167, 228, 229, 279, 326, 343; — dühânı, 93; — koyunı, 167; — voyvodası, 229

EFLÂTÛN, 248, 249, 255, 260, 271, 272; —-ı İlâhî, 223

Efrenc-i İngiliz kralı, 228

Eğre, 67, 145; — Kal'ası, 67, 145; Memleket-i —, 67

Eğriboz, 220, 222, 223, 235, 322; — Cezîresi, 220; — Limanı, 220; Kal'a-i —, 220, 222, 246

ehl; —-i Belgrad, 45; —-i Dîvân, 63, 84, 131, 240, 341; —-i dükkân, 201; —-i hıdmet, 47, 129; —-i hıref, 153, 154; —-i ırz, 72, 141, 251; —-i küttâb, 329; —-i nâr, 143;

—-i sanâyi', 129; —-i sûk, 136, 139, 201, 217, 240, 284, 330, 363

Ejderhan, 180

Ekrâd, 25, 135, 371; — tâ'ifesi, 25, 135, 371

ELMÂS MEHEMMED PAŞA, Nişancı 131, 238, 252, 257, 274, 275, 286, 310, 319, 334, 335, 349, 358

ELVEND MÎRZÂ, 184, 185

emânet; —-i gümrük, 158, 293; —-i surre, 219

emîn-i defter-i hâkānî, 233

Emînöni, 299

EMÎR ÇELEBİ, Mektûbî Konyalı, 226

EMÎR SÜLEYMÂN, Yıldırım Han'ın şehzâdesi, 278-281

Enderûn, 103, 239, 245, 246, 248, 256, 258, 266, 274, 286, 288, 290, 315, 346, 347, 348, 351, 355; —-ı hümâyûn, 258, 266, 275

Engürüs, 21, 139, 155, 236

Erdebîl, 184, 186

Erdel, 23, 24, 43, 51, 55, 56, 63, 67, 81, 88, 91, 107, 144, 145, 149, 165, 173, 175, 188, 219, 326, 373; — Kralı, 24, 51, 55; — seferi, 68, 92; — tâ'ifesi, 92

Erdeşîr, 183

Ereğli, 246, 315; — İskelesi, 315

Ergirikasrı, 163

erkân; —-ı devlet, 125, 126, 131, 191, 234, 250, 252, 253, 255, 257, 258, 273, 274, 275, 278, 287, 288, 297, 307, 341, 349, 355, 358, 359, 360, 361; —-ı saltanat, 49, 101, 105, 107, 191, 203, 233, 238, 240, 253

Ermeni, 165

Erzurûm, 140, 159, 186, 267

Esâmî Defterleri, 154

esedî, 46, 139, 140, 151, 162, 173, 174, 239, 283, 284, 301, 333, 339, 345

ESİR İSMA'ÎL PAŞA, Karaman vâlîsi 292, 371

esîr, 25, 32, 33, 37, 41, 48, 55, 59, 67, 88, 91, 115, 145, 149, 181, 183, 207, 220, 278, 292, 335, 373

Eski Câmi, 285, 307, 333, 340, 358, 363

Eski Dîvânhâne, 153

Eski Sarây pâzârbaşılığı, 195

Eskicum'a, 118

Eskipoloz, 124, 125

esnâf, 75, 79, 153; —-ı orducuyân, 75, 79

esterân, 104, 162, 250

eşkıyâ, 134, 239, 300, 301, 302, 313, 330

etıbbâ-i hâssa, 287, 356

ETMEKCİ BABA, 326, 328 *ayr. bk.* Ali Halîfe

Etmekçi, 295

etmekçi; tâ'ife-i —, 188; —başı, 69

ETMEKÇİZÂDE, 259

evkāf, 121, 134, 172, 215, 241, 290, 323

evreng-i Süleymânî, 278, 282

EYYÛB, *bk.* Ebâ Eyyûb-i Ensârî,

F

fârisân, 93, 251, 313, 314

Fâtiha-i şerîfe, 328

FÂZIL MUSTAFÂ PAŞA, 226, 227, 233, 236, 238, 249, 252, 283, 285, 296

FAZLI PAŞA, Muhassıl-ı emvâl-i Rûmili, 224

fenn-i kitâbet, 335

Ferecik, 102

FERHÂD PAŞA, 185

ferrâşlık, 327

Fethülislâm, 44, 64, 65, 66, 73, 80, 81, 97, 117, 147, 152; — Adası, 44, 64, 65, 66, 73, 80, 81, 97

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ THE TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

FEYZULLAH EFENDİ, Şeyhü'l-islâm 278, 283, 286, 289, 293, 310

FINDUK MUSTAFÂ PAŞA, Serdâr 23, 56, 68, 92

fırkata, 116, 153, 174, 202, 206

Filibe, 46, 54, 68, 85, 102, 200, 225, 263, 269, 271, 291, 294, 299, 313; — kethudâyeri, 200

FİLİBELİ ÇELEBİ, 54

filori, 183, 354

filûka, 321

Fir'avn, 113

firâr, 26, 29, 30, 32, 37, 42, 47, 48, 54, 57, 61, 62, 63, 118, 148, 193, 205, 209, 214, 221, 223, 247, 250, 268, 281, 300, 329, 362, 363, 365, 372

Fransa, 165, 209; — balyozı, 209; — ilçisi, 165

frengî, 47, 139, 284, 328; — altun, 139, 284

FRENK MUSTAFÂ AĞA, Tercemân, Müteferrika, 24, 136, 144, 146, 247, 366

Frenk, 144, 146, 181, 220, 222, 247, 305, 366; — gemileri, 220; — keferesi, 181

furun-ı habbâz, 180

G

Gacilova, 117

Gagova, 117

Galata, 111, 112, 120, 177, 179, 208, 209, 214, 318, 356, 367; — Rûmu, 111, 112, 120; —voyvodalığı, 318; Kal'a-i —, 356

ganîmet, 26, 30, 63, 322, 344

gasl, 347

gazab-ı İlâhî, 180, 232, 305

GAZÂYÎ, Gāzî Girây Han'ın mahlası, 183, *ayr. bk.* Gāzî Girây Han

GĀZÎ GİRÂY HAN, Kırım hanı, 181, 183

Gazvin, 185

gazzâzân; tâ'ife-i —, 154

GEDİK AHMED PAŞA, 181

Gedik Vak'ası, 133

gediklü/gedikli, 24, 38, 46, 52, 77, 96, 111, 164, 187, 225, 242, 251, 255, 294, 296, 300, 303, 351; — çavuş, 38, 96, 303; — defterhâne kâtibleri, 46; — müteferrika, 255; erbâb-ı —, 161

Gekbûze, 322

Gelibolı, 102, 187, 193, 202, 220, 338; — Gümrükcisi, 202

GELİBOLULU ÂLÎ EFENDİ, 180, 181, 183-186, 204

Gelincik Mezârı, 123

Gence, 185

GENÇ MEHEMMED AĞA, Aydın ve Saruhan muhassılı, 92, 330

GERGERLİZÂDE İBRÂHÎM, Şeyh-i Eşterân, 246, 250

gılmânân, 239, 245, 246, 258, 266, 273, 274, 291, 345, 347, 348, 360; —-ı Enderûn, 266, 275, 347, 348; —-ı enderûn-ı hümâyûn, 346, 347; —-ı Oda-i Hâs, 291

Gîlân, 184

Girid; Cezîre-i —, 58, 265, 276; Cezîre-i — defterdârlığı, 276

giyâh-ı huşk, 27, 97, 102, 105, 330

GONCA HÜSEYİN ÇAVUŞ, Kethüdâyeri, 220

gönüllü, 93

Gördös, 128

Görice, 128, 344

Gradişka, 60, 200

gulâmân-ı Enderûn, 346; —-ı hümâyûn, 346, 347

gulâm-ı dülbend, 275, 286, 290, 315

guruş, 27, 57, 114, 128, 131, 136, 139, 140, 141, 150, 151, 162, 163, 169, 173, 174, 178, 188, 189, 200, 226, 227, 239, 244, 251, 269, 283, 284, 285, 296, 315, 316, 325,

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

331, 333, 335, 339, 340, 342, 345, 354, 367

gûyende, 117, 118

guzât; —-ı muvahhıdîn, 88, 337, 338, 342; —-ı müslimîn, 26, 31, 32, 35, 42, 45, 48, 88, 94, 126, 134, 144, 147, 168, 230, 325, 336, 373

Güğercinlik, 24, 31, 64, 74; — Kal'ası, 24, 74

gülle, 24, 34, 58, 357, 369

Güllü Köyi, 124

Gülsurut, 162

gümrük, 137, 158, 168, 179, 293, 364; —, 137, 158, 174, 177, 192, 267, 340; — emâneti, 137, 158, 293, 340; — emîni, 179, 192, 293, 364; — İskelesi, 174; —hâne, 115, 129, 170, 275; —-i Bağdâd, 267; —-i Erzurum, 267; —-i İstanbul, 168

Gümrüköni, 151

Gümülcine, 162, 194, 200

gümüş, 31, 320, 331, 353, 356

GÜRCİ MEHEMMED PAŞA, Adana vâlîsi 318, 338, 339

Gürcistân, 184, 185; — gazâsı, 184

GÜZELCE HALÎL PAŞA, İstanköy Muhafızı 318

H

HÂ'İN AHMED PAŞA, Rûmili beylerbeyisi 21

habbâzîn; habbâzân, 251; tâ'ife-i —, 55, 174, 268, 284

HABEŞÎ SÜLEYMÂN AĞA, Silahşor, 312

Habeşî, 46, 312; —yân, 309, 315

EL-HÂC ABDULLÂH AĞA, Divriği sâkinlerinden, 324

EL-HÂC AHMED, Erbâb-ı muhtekirden, 178

EL-HÂC EBÛBEKİR AĞA, Sarây-ı Atîk Matbah emîni, 195

EL-HÂC HALÎL, Erbâb-ı muhtekirden, 178

EL-HÂC HÜSEYİN AĞA, 190, 242

EL-HÂC HÜSEYİN PAŞA, Müteferrikabaşı 77, 96

EL-HÂC MEHEMMED, Filibeli Çelebi, Filibe muhtekirlerinden 54

EL-HÂC ÖMER AĞA, Sadr-ı âlî ağalarından 309-311, 313

hacc-ı şerîf, 51

hâce, 133

Hâcı Tarhan, 180, 181

HÂCI GİRÂY HAN, 183

Hâcıoğlı, 227; —pazarı, 118

hâfız, 171, 345, 346

Hafsa, 120, 257, 259; — kasabası, 258; Menzil-i —, 101

HAKKÂK DÜRRÎ, 282, 283

hakkâkân; tâ'ife-i —, 154

Haleb, 100, 140, 178, 251, 267, 301, 343

Halîc-i Kostantiniyye, 160, 174, 179, 209

halîfeler, 139

HALÎL AĞA, 268

HALÎL AĞA, Receboğlı, Türkmen Boybeyi 56

HALÎL EFENDİ, Mürekkebîzâde, Köse, Baş-muhâsebe Kalemi'nde halîfe 133

HALÎL PAŞA, Güzelce, İstanköy Muhafızı 318

HALÎL PAŞA, Rumili'nde Serasker, 30, 33, 43, 54, 60, 64, 71, 79, 205-207, 314, 357-359, 370, 372, 373

HALÎL, Bâkīkulı, 324

HALÎL, el-Hâc, Erbâb-ı muhtekirden 178

HALÎLÎ CEHÛDOĞLI [İshak Efendi], 345

Halkalı Pınar, 263

Hall-i Akd-i Âlî, Gelibolulu Mustafa Âlî'nin, 180, 183, 184

hallâcân; tâ'ife-i —, 154

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Hama, 328

hammâm, 115, 203, 217, 280; —cıyâna, 217

hamr, 59, 370

HAMZA MİRZÂ bin MEHEMMED HUDÂBENDE, Acem Şâhı, 183, 185

HAMZA PAŞA, Mısır vâlîsi 340, 363

HAMZAOĞLI, Ordu cerrahbaşısı, 37

HAN AHMED ibn İBRÂHÎM, 277

HAN SÜLEYMÂN bin İBRÂHÎM, 276

hâncı tâ'ifesi, 268

hâne-i defterdârî, 154

harâc muhâsebesi kalemi, 159

harbendegân kulları, 356

harc-ı mahkeme, 352

Haremeynü'ş-şerîfeyn, 242, 306, 319; — muhâsebecisi, 320; — muhâsebesi, 242

Harem; —-i hümâyûn, 101, 103, 140, 154, 228, 239, 244, 246, 251, 254, 275, 309, 315, 316, 368; hôrendegân-ı —, 251

Hârezm, 180

hargâh, 108, 259, 300, 315, 372

hârgâh, 325

harman, 211, 344, 353

Harmanlı, 263

Harput, 192

HARTAVÎ BÖLÜKBAŞI, Eşkıyâ reisi 302

HÂRÛNÜ'R-REŞİD, 47

HASAN AĞA, Hezargrad mütevellisi 117, 119

HASAN AĞA, İsakcı'da evkâf mütevellisi, 134

HASAN AĞA, Küçük, mîrâhûr-ı evvel, başbâkīkulluğı rütbesi tevcîhi, 133, 141

HASAN AĞA, Sekbânbaşı, 280

HASAN AĞA, Selanikli, Sârbânbaşı, 193

HASAN AĞA, Tekirler karyesinden, 112

HASAN AĞAZÂDE, Kara, Kā'im-makām, 174, 245

HASAN AĞAZÂDE, Pâyzân, Kul Kethudâsı, Çardak İskelesi muhafızı, 250

HASAN ALİ SULTÂN, Karakoyunlu sultanı 186

HASAN BEŞE, Dergâh-ı âlî yeniçeri mütekā'idlerinden 204, 206

HASAN ÇELEBİ, Kağıdcıbaşı 324

HASAN DAYI, Araba tamircisi 111

HASAN EFENDİ, Başmuhâsebeci 41

HASAN EFENDİ, Mevkūfât Kalemi'nde ikinci halîfe, Mevkūfâtcı vekîli ta'yînî 241, 320

HASAN EFENDİ, Çil Ahmed Paşa kethudâsı, Tersâne-i âmîre emîni, Defterdâr 169

HASAN KETHUDÂ, Cebeci ocağında başkethudâ 69, 216, 218

HASAN PAŞA, Revan hükümeti tevcihi, 228

HASAN PAŞA, Rumili muhassılı, Musul hükümeti tevcihi, 224

HASAN PAŞA, Teberdârân-ı Sarây-ı Atîk yazıcısı, Mısır Vâlisi, Bağdat Vâlîsi, 317, 318

HASAN, ŞERÎF, Gilân Sultânı, Ahmed bin Uğurlu kardeşi 184

Hasanpaşa, 69

hâseki ağa, 341

HÂSEKİ ALİ, Bağdad Ağası 156

Hâseki Sultân kethudâsı, 179

Hâsoda, 286, 290, 291, 315, 346, 364; — ağaları, 315; —başı, 274, 310; —lı, 275, 286, 347

hâss re'âyâsı, 90

hastalar; — ağası, 348; — arabası, 346; — Odası, 345, 346, 347; — tîmârhânesi, 347

HÂŞİMÎZÂDE, Samsoncıbaşı 250

HÂTEM-İ KİBRİYÂ, 302

hatt-ı hümâyûn, 49, 59, 101, 104, 106, 110, 132, 156, 157, 195, 235, 285, 296, 297, 312, 316, 318, 319, 330, 333, 346, 355, 359, 362, 365

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

havâle, 21, 25, 44, 86, 102, 128, 138, 166, 197, 198, 212, 262

hâvan topları, 66, 269, 315

havâss-ı hümâyûn, 151, 194, 323

HAYÂTÎZÂDE, Hassa Baştabibi, 272, 287

HAYDAR-I KERRÂR, 99, 211

haydud, 66, 367, 369, 371,

hayme, 27, 41, 77, 108, 109, 110, 253, 259, 271, 292, 300, 303, 304, 313, 315, 318, 319, 320, 321, 325, 329, 338, 372; — ocağı, 320

Hayrabolı, 103, 161, 162, 193, 244, 333

hayyâtân, hayyâtîn; —-i hâssa, 356; tâ'ife-i —, 154

HAYZAR, 55, 56, 59, 67, 81, 85, 87, 91, 144

Hazîne, 33, 34, 94, 102, 105, 132, 133, 134, 138, 140, 143, 146, 147, 148, 151, 152, 153, 154, 157, 158, 163, 166, 169, 173, 175, 176, 178, 189, 192, 195, 196, 200, 206, 222, 225, 227, 229, 230, 233, 241, 249, 250, 267, 268, 275, 282, 284, 296, 303, 315, 316, 319, 325, 332, 336, 339, 340, 342, 346, 347, 350, 351, 352, 367, 369; — kethudâsı, 154, 275; —dâr, 29, 40, 100, 125, 126, 131, 150, 216, 231, 235, 312; —ân-ı bîrûnî, 356; —dârbaşı, 153, 154, 234; —-i âmire, 33, 34, 94, 102, 106, 133, 134, 138, 139, 140, 143, 147, 148, 151, 152, 153, 154, 163, 166, 173, 175, 176, 178, 189, 192, 195, 200, 206, 222, 225, 227, 229, 233, 249, 250, 268, 284, 296, 315, 316, 325, 339, 340, 342, 350, 351, 352; —-i pâdişâhî, 241; —-i rikâb-ı hümâyûn, 340; —li, 275; —-mânde, 106, 132, 169; nef'-i —, 317, 319

Heftan, 119

Hersek; — Paşası, 200; mîr-livâ-i —, 200

Hezargrad, 115, 117, 118, 123, 147

HEZÂRPÂRE AHMED PAŞA, Vezîr-i a'zam, 246, 340

HEZÂRPÂRE AHMED PAŞAZÂDE MESTÂN BEY, Çavuşbaşı vekili 246

HEZÂRPÂREZÂDE MAHMÛD BEY, Çavuşbaşı vekili 340

hınta, 98, 120, 134, 136, 146, 152, 176, 201, 202, 230, 231, 236, 237, 284, 322, 331

hırfet/hıref; —-i esnâf, 75; ehl-i —, 153, 154

Hırvat, 91, 369, 371; — leşkeri, 371

hızâne, 132, 146

HIZIR PAŞA, 179, 180

HIZIR, 179, 180, 300

Hızırlık, 295, 354, 366

Hicâz, 235, 247, 261

hicret-i Nebeviye, 23

Hilvenik Kal'ası, 189, 191

himâye-i devletlü, 352

Hisârcık, 28, 32, 68, 69, 70, 264; — Palankası, 68, 69

huccâc-ı müslimîn, 219, 248

Hudâvendigâr, 101, 171, 180, 196, 216, 238, 244, 248, 250, 256, 257

huddâm, 63, 108, 109, 110, 112, 149, 281, 303, 365; —-ı ağayân-ı hastegân, 348

hulefâ, 107, 127, 133, 203, 204, 320, 353

humbara; — dâneleri, 269; —-i top, 369

HÛRŞÎD, 216, 277

Husrev Paşa türbesi, 202

hutbe, 181, 186, 279, 281, 295

HÛYÎ, 106

Huzâ'î, Mekke kabilelerinden 353

Hünkâr Câmi'i, 21

hünkâr imâmı, 254, 275

HÜSEYİN AĞA, 190, 242

HÜSEYİN AĞA, Turganlızâde, Sofya'da mîrî zahîre me'mûru, 187

HÜSEYİN AĞA, Yeğen, Ruscuklı, 95, 176

HÜSEYİN ÇAVUŞ, Gonca, Kethüdâyeri, 220

HÜSEYİN ÇAVUŞ, Uşşâkî, Dergâh-ı âlî gediklü çavuşlarından, 296, 303

HÜSEYİN ÇELEBİ, Kuloğlı, 113

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

HÜSEYİN EFENDİ, es-Seyyid, Anadolı Muhâsebesi Kalemi'nde başhalîfe, 241, 320

HÜSEYİN EFENDİ, Ordu kādîsı, 84

HÜSEYİN PAŞA, Başbâkīkulı, Basra vâlîsi, 134, 157, 158

HÜSEYİN PAŞA, Benli, sâbık Trablusşâm vâlîsi, Musul hükümeti tevcihi, 160

HÜSEYİN PAŞA, Çelebi, Amuca Hasan Ağazâde, Kā'im-makām, 244, 245, 252, 289, 340, 366

HÜSEYİN PAŞA, el-Hac, Müteferrikabaşı, 77, 96

HÜSEYİN PAŞA, Gümrük emîni, 137, 293

HÜSEYİN PAŞA, Küçük, Sâbık Defterdâr, Basra vâlîsi, 214, 363, 365

HÜSEYİN PAŞA, sâbık Bostancıbaşı, Niş muhâfızı, 29, 61, 115, 145, 147, 200, 227, 317

HÜSEYİN PAŞA, Sarı, Vidin serdârı, 63

HÜSEYİN PAŞA, Tavîl, 133

HÜSEYİN PAŞA, Topal, Bosna vâlîsi 25, 60, 61, 63, 88, 336, 373, 374

HÜSEYİN, Bâkīkulı, 324

HÜSEYİN, Bâkīkulı, İstihdâm kullarından 324

HÜSREV BEY, Semendire beyi, 21

Hüsrev Paşa türbesi, 202

I

Ilıca, 40, 85, 294

Ilıca; Menzil-i —-i Kızılhisâr, 40

Irâk-ı Arab, 204

ırgad, 226; —iyelik, 38

Islankamin, 62; — Kal'ası, 62

Istabl-ı âmire, 102, 149, 150, 151, 161, 251, 289, 312, 355, 369

Istahr Kal'ası, 184

Istıranca, 194

İ

ibâdetgâh, 170, 210, 254, 289, 323, 367

İBRÂHÎM AĞA, Karabüber, Çorlı sükkânından 256

İBRÂHÎM AĞA, Kethudâ-yı Sadr-ı âlî 364, 366

İBRÂHÎM AĞA, sâbık Gümrük emîni, Çavuşbaşı, 340, 363

İBRÂHÎM EFENDİ, Arpa emîni 102; azli, 369

İBRÂHÎM EFENDİ, Hünkâr imâmı 254, 255

İBRÂHÎM HANZÂDE/ler, 358; — Evkāfı, 120; —lik, 48

İBRÂHÎM PAŞA, 199, 240, 293, 369

İBRÂHÎM PAŞA, Çetrefîl 79

İBRÂHÎM PAŞA, Eğriboz Muhâfızı, Vezîr, 369

İBRÂHÎM PAŞA, Kara, Vezîr-i a'zam, 293, 304

İBRÂHÎM PAŞA, Mısrlızâde, Kapudân-ı Bahr-i Sefîd 131, 172, 202, 209, 235, 238, 240, 243, 321

İBRÂHÎM, Erbâb-ı tîmârdan 119

İBRÂHÎM, Gergerlizâde, Şeyh-i Eşterân-ı Pâlânî 246, 250

İBRÂHÎM, sâbık defterdâr, Serdâr 139, 199

İbrail, 134

İğriboz, *bk.* Eğriboz

İğriponto, 222

İhrâm, 64

İhtiman, 225, 263; Menzil-i —, 40

ihtisâb; —-ı İstanbul, 127; — ağalığı, 363; — ağası, 127

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

İki Kapulı, 121

İlbasan, 54, 60, 205

ilçi, 163, 165, 227, 247, 261; —-i Fransa, 165

ilm-i erkām, 335

İlok, 42, 54, 62, 336; — Kal'ası, 336

iltizâm, 90, 113, 121, 133, 137, 143, 158, 162, 168, 169, 192, 195, 246, 267, 315, 324

İlyuniyân, 211, 212

İMÂDÎ MÛSÂ EFENDİ, Şehremîni, 286, 292, 304, 346, 358

İncirli, 253

İnecik, 244, 269

İnehân Bey Câmi'i, 36

İngiliz; fırka-i —, 247i

inhizâm, 68, 88, 185, 281, 300

İnlik, 90, 152, 228, 236, 294

İnöz Körfezi, 321

İnöz, 193, 220, 320, 322

İplanova, 113

İpsala, 103, 162, 193, 244, 322

irsâliye-i Basra, 157

İrşova, 31, 63, 189, 191; — Palankası, 189, 191

İsakcı, 134, 152

İsferlik, 87, 90, 225

İSHAK EFENDİ [Halîlî Cehûdoğlı], 345

İSHAK EFENDİ, Tezkire-i evvel, 251, 345

iskele, 90, 93, 96, 100, 110, 147, 174, 230, 237, 240, 244, 294; — emînleri, 148, 230; —-i Belgrad, 42; —-i Vidin, 99

İSKENDER, 222, 257, 259, 272, 307

İSLÂM GİRÂY HAN, 182, 183

İslâmiyân, 35

İslankamin, 34, 37, 42, 44, 56, 351, 369, 370; — Kal'ası, 34, 44, 56

İslimye, 162

İSMA'ÎL AĞA, Katırcızâde, Silistre sâkinlerinden, 134

İSMA'ÎL AĞA, Mîrâhûr-ı evvel, 354, 366, 367

İSMA'ÎL EFENDİ, Defterdâr, 41, 57, 62, 71, 77, 90, 94, 105, 127, 130, 132, 135, 139-141, 144, 146, 150, 152, 158, 161, 169, 170, 179, 190, 200, 203, 224, 229, 238, 267, 269, 324, 326, 357, 359, 363

İSMA'ÎL HALÎFE, Kösec, Anadolı muhâsebesi kîsedârı, 142

İSMA'ÎL Paşa, Esir, Karaman vâlîsi, 292, 371

İSMA'ÎL PAŞA, Nişancı, 61

İsma'îl, 41, 57, 61, 62, 71, 77, 90, 94, 96, 105, 127, 130, 132, 134, 135, 139, 140, 141, 144, 146, 147, 150, 152, 158, 161, 169, 176, 179, 185, 186, 200, 201, 229, 238, 267, 269, 292, 324, 363, 371; — Geçidi, 134, 176, 201; — Geçidi İskelesi, 147

İSMA'İL, Şeyh Haydar kardeşi 184

İsmihân Sultân evkāfı, 305

İspanyol, 305

İspas Köprüsi, 263; Menzil-i —, 40

İstanbul, 20, 75, 98, 102, 106, 127, 130, 137, 138, 140, 141, 142, 158, 163, 168, 174, 176, 181, 188, 192, 204, 207, 208, 210, 212, 216, 222, 225, 229, 231, 253, 289, 322, 324, 332, 340, 342, 363, 366; — Gümrüği, 169, 192, 366; — kādîlığı, 138; — kādîsı, 102, 163; — kîlesi, 231; Liman-ı —, 207, 209

İstanköy; Cezîre-i — 318

İstefe, 128

İVAZ ÇORBACI, Kalemiye Veznedârı, 342

İzladi, 103

İznikmid, 25, 48, 199, 281, 322; — emîni, 199; — kādîsı, 281; mîr-livâ-i —, 25, 48

İzvornik, 40, 41

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

J

Jiştovi, 152

K

kā'ide; —-i Âl-i Osmânî, 49; —-i tarz-ı Süleymânî, 131

kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn, 150, 245, 259, 283, 284, 286, 297, 298, 310, 334, 354, 365, 366

kabîle; —-i Amâlîka, 353; —-i Cerhem, 353; —-i Urbân, 312

kadırga, 24, 66, 116, 153, 172, 220, 223

kādî, 41, 46, 90, 125, 126, 150, 158, 174, 176, 187, 197, 202, 203, 231, 233, 238, 245, 247, 252, 253, 257, 259, 274, 282, 287, 293, 304, 310, 319, 329, 343, 350, 352

Kādî'asker Derbendi, 291, 294

kādî'asker, 159, 310; —ân-ı Rûmili, 203, 238, 245, 252, 253, 257, 274, 275, 287, 304, 329

kadife, 258

KÂDÎZÂDELİ PABUCIBÜYÜK MUSTAFÂ PAŞA, Cezâyir paşası 202

KADRÎ EFENDİ, Mevkûfatcı, 261, 306, 320

kâfir leşkeri, 373

kaftân, 49, 283, 296

kâğıdcı; —başı, 324; —yân, 154

Kâğıdhâne, 177, 229, 327; — Boğazı, 177, 327

Kāhire, 44, 150, 216, 247, 312, 315; — kulları, 247

KAHRAMAN PAŞA, Kamaniçe vâlîsi 165, 166

kahve, 46, 93, 104, 117, 214, 320, 329, 343, 348, 350, 356, 368; —cibaşılık, 160; —hâne, 80, 115

kalafatcı, 77

Kalafatya, 255

kalem; erbâb-ı —, 103, 142; erbâb-ı — huddâmları, 103; —iye Veznedârı, 342

KALENDEROĞLI, Eşkıyâ reisi 301

KALGAY SULTÂN, 47, 50, 51, 62, 88, 92, 144, 145, 188

kālîçe-i Acem, 298

kalkancıyân; tâ'ife-i —, 154

kalpazan, 128

kalyon, 29, 199, 202, 206, 207, 208, 240, 243, 305; —-ı Potac, 209

Kamaniçe, 51, 95, 165, 166 Kal'ası, 265; — Defterdârı, 95; Vâli-i —, 166

Kamçısuyı, 124

KANBUR ALİ YAZICI, Tavukcılar kâtibi 196

Kandiye Kal'ası, 58

Kanije Kal'ası, 189, 191

kantâr, 162, 173, 177, 226, 353, 362

Kapan-ı Dakīk İskelesi, 174

kapaniçe, 180

KAPLAN PAŞA, Avlonya sâkinlerinden 128, 205

Kappân-ı Asel, 217

KAPPÂNÎ MEHEMMED AĞA, Kassâbbaşı 62, 65, 77, 86, 158, 166, 225, 247

kapu; — ağası, 234, 310, 347, 348; — çavuşı, 53; — kethudâlığı, 52, 163, 368; — kulları, 236, 278, 280, 288, 290, 297, 355; —cı, 346; —cıbaşı, 164, 188, 252

kapudan, 25, 33, 34, 57, 67, 91, 113, 117, 131, 143, 149, 152, 153, 172, 202, 209, 235, 237, 240, 243, 305, 336, 347; —-ı Bahr-i Sefîd, 131, 172, 202, 235, 238, 240, 321; —-ı Bahr-i Siyâh, 24, 116, 117; —-ı Belgrad, 33; —-ı donanma, 305; —-ı Tuna, 143, 152, 336; —ân-ı kefere, 80

kapukulları, 236, 280, 288, 290, 297

Kapulı Derbendi, 85

kapulu, 171

Kapuortası, 134, 157, 214, 250, 290, 365, 367

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

KARA HASAN AĞAZÂDE, Kā'im-makām, 174, 245; — Bâğçesi, 245

KARA İBRÂHİM PAŞA, Vezîr-i a'zam, 293, 304

Kara Lom, 115

KARA MUSTAFÂ PAŞA, Vezîr-i a'zam, 96, 176, 180, 216; Maktûl 245, 247, 265, 327

KARA SA'ÎD, Eşkıyâ reisi, 302

KARA VELÎ, 301, 302

Karababa, 128

KARABÜBER İBRÂHİM AĞA, Çorlı sükkânından, 256

KARACA AHMED, 106

KARACA PAŞA, Rûmili Beylerbeyisi 21

KARACAOĞLAN, 106

Karadeniz, 65, 90, 93, 94, 99, 103, 174, 177, 179, 202, 219, 279, 336; — Boğaz Hisârları, 219; — Boğazı, 177; — donanması, 336; — şaykası, 65, 90

Karakoyunlu, 186; — Türkmânı, 186

Karaküsdi; Menzil-i —, 40

Karaman, 133, 184, 292, 371; — vâlîsi, 292, 371; —lı, 184

Karamanoğlı, 279, 282

KARANFİLİZÂDE ALİ EFENDİ, Nişâncı vekîli, 362

Karapınar, 124

Karasu Yenicesi, 86

KARAYAZICI, Eşkıyâ reisi, 66, 67 301, 302

Karesi, 225

kârhâne, 83, 160, 169, 190

Karıştıran, 121, 256, 257, 268; Menzil-i —, 101

Karinâbâd, 124, 162, 312

Karlofca, 370

Kars, 185, 186

KĀRÛN, 31, 217, 322, 367

KĀSIM BEY, 120

Kāsımpaşa, 177, 347

Kasr; —-ı Alay, 291, 292, 293, 298, 314, 320, 323, 339; —-ı Cedîd, 292; —-ı İmâdî, 292; —-ı Mamak, 293; —-ı Mîrâhûr, 327; —-ı Sinân Paşa, 239

kassâb, 188, 225, 270, 314; — oğlanları, 270; —başı, 62, 65, 77, 86, 166, 167; —başılık, 166

Kastamonı, 143, 279

KATANA MUSTAFÂ BEY, Mîr-livâ-i İznikmîd 25, 48, 88

katır, 102

KATIRCIZÂDE İSMA'ÎL AĞA, Silistre sâkinlerinden 134

kâtib, 46, 55, 139, 154

Kavâfhâne, 333

Kavak, 193

Kavala, 323

kavukcuyân; tâ'ife-i —, 154

Kayalı, 263

kayıkcı, 71

Kaymas, 199

kayser-i Kostantiniyye, 281

Kayseriyyeli, 27

Kazak, 32

Kazan, 161

Keçeciler Kapusı, 280

Kefe, 37, 180, 182; — Kal'ası, 181; — sancağı beyi, 182

KEFELİ ALİ BEY, Mübâşir 37

kefere; — akçası, 31; — cizyesi, 128

Kemâl Çayırı, 259, 263, 264, 265, 266, 318

kemângerân; tâ'ife-i —, 154

KEMÂNKEŞ AHMED PAŞA, Diyârbekir vâlîsi 25, 44, 50, 52, 54, 67, 69, 76, 164, 178; Belgrad muhafızı 188, 247; Anadolı vâlîsi, 344, 371

Kemeraltı, 194

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

KEPENEKLİ HALÎL, Eşkıyâ reisi 302

keraste, 71, 143, 199, 225, 299, 331

KERASTECİZÂDE MEHEMMED AĞA, Tersâne Emîni 177, 199

Kervânsarây, 338

Kesendire, 189

Keşan, 103, 162, 193, 244, 322

kethudâ, 28, 49, 69, 112, 113, 119, 136, 150, 154, 191, 216, 217, 218, 237, 248, 282, 302, 306, 318, 319, 345, 361; —-i bevvâbîn, 28; —-yı Bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî, 318; —-yı Hazîne-i Enderûnî, 282; —-yı Sadr-ı âlî, 39, 224, 365, 366; —-yı sâhib-i devlet

KETHUDA AHMED PAŞA, sābıkâ Kara Mustafâ Paşa'nın kethudâsı, Bağdat vâlîsi, Anadolu müfettişi, Mısır vâlîsi 216

KEYKÂVÛS; kûs-ı —, 258, 288, 360

KIBLELİZÂDE ALİ BEY, 100, 101

Kıbrıs, Cezîre-i —, 158, 159, 251, 345

kılıc, 184, 203, 296, 306, 337

KINALIOĞLI, eşkıyâ reisi 302, 308; — Çiftliği, 264, 308

Kınıklı, 256, 268; Menzil-i —, 101

Kırım, 50, 51, 62, 165, 175, 179, 180, 182, 183, 188, 189, 190, 234, 260, 261, 262, 325, 343; — hanlığı, 175, 180, 261

KIRKÇEŞMELİ SÜLEYMÂN EFENDİZÂDE MUSTAFÂ EFENDİ, Rûznâmçe-i Evvel 364, 365, 366

Kırkkilisa, 103, 124, 269, 299, 312, 362

kıst ulûfesi, 132

kışlık, 182

Kız Derbendi, 85

KIZ MEHEMMED AĞA, Kapucıbaşı 323

Kızan, 119, 124; — Derbendi, 124

Kızıl Derbend, 85, 367

kızıl üzüm, 330

Kızıladalar, 243

kızılbaş, 184

Kızılhisâr, 221, 222, 223

Kızlarhisârı, 223

KİFRÎ AHMED EFENDİ, 168

kilâr, 275, 346; — arabaları, 82; —cıbaşı, 154; —cıyân, 251; —-ı âmire, 275; —-ı âmire kethudâsı, 275; —lı, 275, 347

Kili, 90, 96, 134, 147, 176, 230, 262; — İskelesi, 147

kilisa, 31

kirec, 44; —ci tâ'ifesi, 39

KİREMİTCİ MUSTAFA AĞA, 171, 192

Kirişhâne, 315, 318, 329

kîsedârlık, 142

KİTABCI ALİ EFENDİ/AĞA, Küçük Rûznâme hâcesi olması, 224; rûznâmçe-i hümâyûn hâcesi 242, 319

Kobelic; — Kal'ası, 76, 78; — Palankası, 70

KOCA EVRENOS, 280

KOCA HALİFE ALİ EFENDİ, Rûznâmçe-i hümâyûn başhalifesi 326, 328

KOCA MEHEMMED PAŞA, Vezîr-i a'zam 120

KOCA MURÂD PAŞA, Vezîr-i a'zam 302, 308

KOCA MUSTAFÂ EFENDİ, Vâlide Sultân kethudâsı 137

KOCA MUSTAFÂ PAŞA, Tekirdağlı, Vezîr-i a'zam 61, 63, 246, 350

KOCA SİNÂN AĞA, Bostancıbaşı 247

KOCA SİNÂN PAŞA, 183; — Kasrı, 143

KOCA VEZÎR, *bk.* Fâzıl Mustafa Paşa

Kocaili, 88, 161, 199

Koçanya, 82, 110

koçaş, 120

koçı, 29, 78, 84, 126, 150, 239, 251, 257

Kolar, 264

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

kolonborna, 53, 60

koltuk hammâmı, 115

Komaran Adası, 33, 59, 81

konakcı, 68, 96, 121, 252, 253, 255, 256, 264

KONAKÇI PAŞA, Mîr-livâ-i Çirmen, 96, 108, 252

KONYALI EMÎR ÇELEBİ, Mektûbî 226

korı ağası, 53

Koron, 208

korucı, 155

Kosova, 62, 314

Kostantiniyye, 36, 58, 59, 75, 101, 126, 131, 137, 151, 157, 160, 169, 171, 174, 177, 179, 180, 190, 191, 193, 197, 198, 202, 207, 209, 210, 211, 213, 216, 220, 224, 228, 236, 237, 238, 239, 240, 243, 245, 249, 251, 261, 268, 281, 287, 299; — Halîci, 208

Kotilofça, 90

koyun, 38, 87, 92, 166, 167, 192, 225, 284, 362

kozbekci, 286, 298

KOZUD KĀDÎ, Tire Kadısı 176

Kölekırları, 145, 146

kömür, 177, 352

Köpekler, 119

köpri, 21, 24, 37, 42, 52, 70, 79, 87, 107, 115, 222, 227, 351; — mübâşiri, 71; — tonbazları, 227

KÖPRÜLİ MEHEMMED PAŞA, Vezîr-i a'zam 73, 164, 215, 265, 368

KÖPRÜLİZÂDE AHMED PAŞA, 40, 51, 76, 125, 194, 224, 233, 242, 265, 308, 338

KÖPRÜLİZÂDE FÂZIL MUSTAFÂ PAŞA, Vezîr-i a'zam 19, 36, 42, 49, 101, 131, 161, 163, 206, 208, 226, 227, 231, 233, 234, 236, 238, 240, 249, 252, 283, 285, 296, 333, 359, 362-364, 367

Körfez, 206

KÖSE AHMED HALÎFE, Küçük Rûznâmçe Kalemi başhalifesi 242

KÖSE ALİ PAŞA, Kapudan, Eğribozlı 260

KÖSEC İSMA'İL HALÎFE, Anadolı muhâsebesinde kisedâr 142

Köseler; Menzil-i —, 40

Köstendil, 30, 93, 362, 367

köy kocaları, 113

KRAL KURS TÖKÖLİ, 23, 24, 43, 51, 55, 56, 63, 68, 88, 91, 92, 144

kral-ı Nemçe, 165

kubbe-i Dîvân-ı âlî, 234, 343, 355

KUBÛRÎZÂDE ÇELEBİ, Başmuhâsebe şâkirdlerinden 325

kul; — kethudâlığı, 229; — kethudâsı, 28, 66, 71, 77, 150, 155, 156, 157, 203, 224, 236, 250, 292, 297, 357, 370, 371

Kuleli, 102

Kulle-i Sultân Süleymân, 58

kuloğlanları, 127

KULOĞLI HÜSEYİN ÇELEBİ, İplanova karyesi sakinlerinden, 113

KULOĞLI, Şair, 84

KURD PAŞA, Mîr-livâ-i Köstendil, 93

kurna kâtibi, 86

KURS TÖKÖLİ KRAL, 43, 55, 56, 56, 63, 68, 88, 91, 144

kûs-ı Keykâvûs, 258, 288, 360

kuşcıbaşı, 267

Kuşhâne, 143, 144

Kuyular Menzili, 370, 372

KÜÇÜK ÇELEBİ, Haremeyn muhasebecisi, 243

Küçük Derbend, 119

KÜÇÜK HASAN AĞA, Mîrâhûr-ı evvel, başbâkīkulluğı 133, 141

KÜÇÜK HÜSEYİN PAŞA, sâbık Defterdâr, Basra vâlîsi, 214, 363, 365

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

KÜÇÜK MEHEMMED HAN, Kırım hanı, 181

KÜÇÜK MEHEMMED, Eşkıyadan, 61

KÜÇÜK MUSTAFÂ ÇAVUŞ, Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından 164

Küçük Oda, 346

küçük rûznâmçe; — defterleri, 142, 146, 242; — tezkiresi, 146; —-i hümâyûn hâceliği, 242; —-i Hümâyûn Kalemi, 242

küçük rûznâmeci, 319

KÜÇÜK SİYÂVUŞ AĞA, Mührdâr 77, 164

KÜÇÜK SULTÂN, 48

KÜÇÜK SÜLEYMÂN PAŞA, Silahşor, Sivas vâlîsi, 41, 47, 54, 56, 88, 92

Küçükçekmece, 246, 252, 253, 255, 256, 268

külçe, 130, 144

KÜRD ABDULLÂH, Kapucı 75

KÜRD HAYDAR, Eşkıyâ reisi 302

Kürd , 372, 373

kürekci, 77, 113, 114, 143, 152

kürkciyân; tâ'îfe-i —, 154

Kütahiyye, 363

küttâb, 261, 267, 297, 310, 311, 319, 329, 355, 360; ehl-i —, 329; erbâb-ı —, 131, 320

L

LA'LÎZÂDE EFENDİ, Mevlânâ, Edirne Kadısı 240, 247, 257, 259, 274

lağım, 27, 30, 33, 47, 205; —cı, 27, 163; —cı-başı, 163

Lâhicân, 184

lahm; —-ı bakar, 63, 83; —-ı ganem, 40, 62, 82, 87, 96, 131, 136, 137, 208, 270, 330

LÂLÂ MUSTAFÂ PAŞA, Vezîr 185, 283

Latif Paşa Hammâmı, 203

Latîfî, 160

Lâz, 65

leb-i deryâ, 129, 143

Leh, 165, 166, 369; — kralı, 165

Lepur, 31

leşker-i kefere, 22, 24, 33, 369; —-i Nemçe, 55

levendât, 152, 240

liman, 223; —-ı Âstâne, 208; —-ı İstanbul, 207, 209

Limni, 202, 289; — Cezîresi, 289; — kādîsı, 202

Livadiye, 128

Lofça, 103

Lom; Nehr-i —, 115, 117

Lugoş, 63

M

ma'âdin; —-i demür, 83; —-i küre, 143

Ma'âdin-i Küre-i Nühâs Mukāta'ası, 143

Ma'den Dağları, 83, 110

Ma'den kasabası, 83

Macar, 24, 56, 145, 316, 326, 333, 369, 371; — altunı, 316; — leşkeri, 369, 371; — somunı, 326

Mâdyân Arabı, 232

mahbeshâne, 157, 303

Mahmûd Ağa Çiftliği, 105

MAHMÛD AĞA, Gümrük Emîni, 158

MAHMÛD BEY, Hezârpâre Vezîr-i a'zam Ahmed Paşazâde, Çavuşbaşı vekili 340

MAHMÛD BEYZÂDE MAHMÛD BEY/PAŞA, Mîr-i Mîrân-ı Rûmili 29, 30, 43, 44, 64, 66, 204, 205, 207, 314, 340

MAHMÛD ÇAVUŞ, 225, 226

Mahmûd Paşa Çiftliği, 109, 119

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

MAHMÛD PAŞA, Sâbık yeniçeri ağası, Üsküb Seraskeri 229, 250

MAHMÛD PAŞA, Velî, Vezîr-i a'zam, 220, 223, 334

Malatya, 133

mâl-ı mîrî, 95, 133, 140, 168, 296, 315, 325, 349

Mâliyye, 155, 173, 241, 267, 268, 312, 320; — tezkireciliği, 241, 320

Malta, 305

Mamak Kasrı, 275

Manastır, 314

manâv, 79, 93, 363; tâ'ife-i —, 93, 363

Mankalya, 118, 227

mankur, 65, 105, 128, 129, 130, 131, 135, 136, 137, 139, 140, 144, 151, 174, 176, 269, 284, 285, 296, 303, 330, 331, 332, 353, 356

Manya, 128

Manyas Kapusı, 259

Mar'aş, 133, 141, 301, 318, 320; — sancağı, 133

MARAŞ, 106

Mardin, 298; — yasdıkları, 298

masârıfât-ı Devlet-i aliyye, 142, 151, 317

Maskov, 165, 166; — ilçisi, 165; — kralı, 165

Matbah; — emâneti, 195; — emîni, 195, 196, 368; —-ı âmire, 195, 266, 267, 351, 355; —-ı Sarây-ı âmire, 151

Mâverâ'ü'n-nehr, 186

MAVROL/MAVROLOĞLI MEHEMMED PAŞA, Vidin başbuğu, 44; Mîr-i Mîrân-ı Anadolı, 64, 66

MAYMÛN-I ÇIPLAK, Eşkıyâ reisi 302

Me'mûn Halîfe, 223

Medîne-i münevvere, 248

Medînetü'l-hukemâ, 220, 222, 223

Medînetü'l-Kahr, 208, 209, 210, 212, 213, 214, 268, 356

MEHEMMED AĞA, ÇALIK, 115, 145, 146

MEHEMMED AĞA, Çavuşbaşı 364, 366

MEHEMMED AĞA, Çerkes, Kapucıbaşı 323, 363

MEHEMMED AĞA, Çiğzâde, Kethudâ-i Sadr-ı âlî 224, 233, 357, 371

MEHEMMED AĞA, Çorumlı 333

MEHEMMED AĞA, Durağanlızâde 226

MEHEMMED AĞA, el-Hâc, Dinbatioğlı 134

MEHEMMED AĞA, Genç, Aydın ve Saruhan muhassılı 92, 330

MEHEMMED AĞA, Kappânî, Kassâbbaşı 62, 65, 77, 86, 158, 166, 225, 247

MEHEMMED AĞA, Kara, Uzun, Çavuşbaşı 96

MEHEMMED AĞA, Kerastecizâde, Tersâne emîni 177, 199

MEHEMMED AĞA, Kethudâ-i Sadr-ı âlî 39, 49, 77

MEHEMMED AĞA, Kız, Kapucıbaşı 323

MEHEMMED AĞA, Kul Kethudâsı 71, 150, 155, 203, 224, 236, 357, 370, 371

MEHEMMED AĞA, Osmân Çavuşzâde, Odun Emini 266, 267, 351

MEHEMMED AĞA, Siyâvuş Ağazâde, 134, 201

MEHEMMED AĞA, Şehrî, Çavuşbaşı vekili 241, 285, 297, 298, 319, 332, 340

MEHEMMED AĞA, Yeniçeri ağası 236

MEHEMMED AĞA, Zahire tedarikine görevli 261, 262

MEHEMMED BEY, Terceme-i Câmi'ü't-Tevârîh müellifi, 301

MEHEMMED ÇAVUŞ, Çorbacızâde, veznedâr 220

MEHEMMED EFENDİ, Anadolı muhâsebecisi 215

MEHEMMED EFENDİ, Arnavud, Darbhâne-i âmire nâzırı, Defterdâr vekîli 247, 324, 340, 367

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.gov.tr

MEHEMMED EFENDİ, Celeb, Ders-i âmm 198

MEHEMMED EFENDİ, Dayı, Rûznâmçe-i evvel vekili 242, 319, 328, 355, 356

MEHEMMED EFENDİ, Süvârî mukābelecisi 149, 173, 176

MEHEMMED EFENDİ, Yeniçeri Kâtibi 239

MEHEMMED EFENDİ, Yeşilli 346, 347

MEHEMMED GİRÂY, 182

MEHEMMED HALÎFE, 149, 169

MEHEMMED HALÎFE, Aynacızâde 149

MEHEMMED HALÎFE, Beyâzî, Mevkûfât Kalemi Halîfesi 169

MEHEMMED HUDÂBENDE, 185

MEHEMMED PAŞA, 21, 128

MEHEMMED PAŞA, Çiğoğlı —, Yeniçeri ağası, 371

MEHEMMED PAŞA, Elmâs, Nişancı 131, 238, 252, 257, 274, 275, 286, 310, 319, 334, 335, 349, 358

MEHEMMED PAŞA, Gürci, Adana Vâlîsi 318, 338, 339

MEHEMMED PAŞA, Koca, Vezîr-i a'zam, bin elli sekiz târîhinde 120

MEHEMMED PAŞA, Köprüli, Vezîr-i a'zam 73, 164, 215, 265, 368

MEHEMMED PAŞA, Mavrol/Mavroloğlı, Vidin başbuğu 44; Mîr-i Mîrân-ı Anadolı 64, 66

MEHEMMED PAŞA, Pomak, Maraş Vâlîsi 318, 320

MEHEMMED PAŞA, Tursun, Serdâr 91, 93

MEHEMMED PAŞA, Vezîr 183

MEHEMMED PAŞA-YI TAVÎL 48, 120, 358, 359

MEHEMMED USTA, Uzun, Edirne Bostancıbaşısı 247, 248

MEHEMMED, EL-HÂC, Filibeli Çelebi, Filibe muhtekirlerinden 54

mehterbaşı, 149

Mehterhâne-i âmire, 148, 342

Mejake, 204

Mekke, 235, 248, 312, 353; —-i mükerreme, 248, 312

mektûb, 66, 105, 149, 155, 156, 163, 181, 212, 306, 348, 365, 372

melik-i kebîr, 181

MEMİ PAŞAZÂDE ABDURRAHMAN PAŞA, Deryâ beylerinden 235

Menâzil Defteri, 256

MENGLİ GİRÂY, 181, 183

Menkûb, 181; — Kal'ası, 181

mensûh/mensûhât, 161; — Kalemi, 159; — hâceliği, 159

Menteşa sancağı, 251, 345

menzil; —-i Akca İbrâhîm, 40; —-i Ali Fakîh, 40; —-i Baba-yı Atîk, 101; —-i Bergos, 101; —-i Büyükçe, 101; —-i Cisr-i Mustafapaşa, 40; —-i Çırpan, 40; —-i Çorlı, 101; —-i Hafsa, 101; —-i Hisârlı, 40; —-i Ilıca-i Kızılhisâr, 40; —-i İhtiman, 40; —-i İspas Köprisi, 40; —-i Karaküsdi, 40; —-i Karıştıran, 101; —-i Kınıklı, 101; —-i Köseler, 40; —-i sahrâ-yı Dâvudpaşa, 101; —-i Saruhan Beyli, 40; —-i Sekbân, 40; —-i Silivri, 101; —-i Tatarpazarı, 40; —-i Yenihan, 40; —gâh, 25, 47, 71, 74, 75, 76, 77, 78, 95, 101, 105, 107, 108, 110, 119, 149, 241, 249, 252, 253, 264, 271, 291, 294, 308, 318, 338, 339; —gâh-ı Edirne, 325; —hâne odacısı, 169

menzilci, 168, 188

Mesîhiyye, 67, 213

MESLEME bin ABDÜ'L-MELİK, 209, 210, 212, 213, 214

MESTÂN BEY, Hezârpâre Ahmed Paşazâde, Çavuşbaşı vekili 246

meteris, 27, 28, 32, 33, 38, 46, 56, 88, 205, 370, 371, 372

mevâcib, 127, 140, 267, 293, 316, 355; —ât, 133, 151, 233, 332; —ât-ı askerî, 332

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

mevâlî, 126, 138, 257, 259, 274, 275

Mevkūfât Defterleri, 193

Mevkūfât; — Kalemi, 162, 163, 178, 187, 188, 194, 199, 230, 241, 266, 306, 312, 317, 352, 362; — Kalemi hâceliği, 362; — şâkirdleri, 55; —cı, 231, 241, 261, 306, 320; Kalem-i —, 19, 40, 134, 169, 226, 241; Kalem-i — Halîfesi, 169

MEVLÂNÂ LA'LÎZÂDE EFENDİ, Edirne Kadısı 240, 247, 257, 259, 274

MEVLÂNÂ NEŞRÎ, 221, 222

MEVLÂNÂ VARDARÎ ŞEYHZÂDE ABDÜLBÂKĪ EFENDİ, İstanbul kādîsı 138, 353

MEVLÛD PAŞA, Dragoman Muhafızı 29, 291

MEZÂKĪ SÜLEYMÂN EFENDİ, 322

MEZAMORTA MUSTAFÂ PAŞA, Kapudan-ı Bahr-ı Siyâh 24, 66, 116, 117, 153, 172

Mısr, 28, 98, 368; — Fâtihi, 185; — Hazînesi, 130; — kulı, 28, 30, 247; — şaykaları, 174; — vâlîleri, 52, 368; —-ı Kāhire, 54, 64, 150, 151, 172, 173, 215, 216, 222, 231, 235, 261, 312, 315, 318, 340, 363; —-ı Kāhire Çârşûsı, 172; —-ı Kāhire Hazînesi, 315; Mısr-ı Kāhire sultânlığı, 216; —-ı Kāhire vâlîsi, 312; metâ'-ı —, 129, 151; Vâlî-i —, 235

MISRLIZÂDE İBRÂHÎM PAŞA, Kapudân-ı Bahr-i Sefîd 131, 172, 202, 209, 235, 238, 240, 243, 321

Mi'mâr Çârşûsı, 75

mi'mâr/mi'mârân, 57, 71, 76, 91, 135, 144, 163, 170, 171, 192, 210, 292, 304, 346; — ağa, 144, 163

Miço çayırı, 229

Midillü, 159, 255, 305, 320, 322; — Cezîresi, 255, 320, 321, 322; — Kal'ası, 305

Midye, 246

Migalgara, 162, 193, 244, 322

Mihal Köprüsi, 259, 270, 291, 304, 318, 354, 366

Millet-i Nasârâ, 247, 305

mîrâhûr-ı evvel, 133, 150, 229, 354, 359, 361, 366, 367; — vekîli, 361

mîr-i mîrân, 24, 30, 31, 36, 39, 64, 66, 104, 148, 191, 204, 291, 292, 313, 325, 338, 341, 344, 370

mîrî; — ağnâm, 77; — anbârlar, 30; — çayırlar, 229; — zahîre, 294; — zehâ'ir, 152

mîr-livâ, 48, 90, 93, 200, 264, 293, 308, 370; —-i Hersek, 200; —-i İznikmid, 25, 48

Mitrofca, 54, 62, 344

Modava, 31

Moha, 125

MONLAZÂDE MUSTAFÂ AĞA, Filibe kethudâyeri 200

Mora, 64, 128, 139, 206, 222, 223, 349; — Boğazı, 224 — muhassılı, 349

Morava, 29, 63, 70, 73, 74, 81, 143, 225, 309 — Nehri, 29, 52, 64, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 80, 84, 94, 143, 225, 309; — Nehri köprüsü, 73, 143

Mostar; kazâ-i —, 209

Moton, 208

MUHAMMED/Ü'L-MUSTAFÂ, , Hz. —, 306; Ümmet-i —, 22, 26, 30, 32, 33, 35, 42, 59, 61, 69, 73, 74, 81, 85, 98, 199, 204, 265, 295, 316, 337, 352, 357, 373

muhâsebe-i evvel; kalem-i —, 241

muhassıllık, 267

muhayyemgâh, 22, 24, 29, 45, 53, 54, 56, 59, 61, 62, 66, 68, 74, 76, 77, 78, 79, 92, 95, 96, 101, 105, 107, 109, 110, 112, 114, 138, 149, 164, 207, 213, 224, 228, 236, 237, 244, 252, 253, 255, 256, 259, 260, 261, 263, 271, 291, 292, 294, 297, 304, 307, 309, 313, 325,328, 329

muhtekir, 47, 65, 84, 93, 107, 136, 201, 284

muhzır ağa, 26, 66, 107, 135, 197, 245, 319, 350

mukābele — halîfeleri, 175 —-i Süvârî Kalemi, 175, 176

Mukāta'a-i İhtisâb-ı İstanbul, 141

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mukāta'ât, 127, 133, 140, 148, 151, 159, 195, 199, 242, 267, 315, 342, 362

MURÂD HAN-I RÂBİ', 171

MURÂD KETHUDÂ, 220

Murad Paşa Câmi'i, 164

MURÂD PAŞA, Koca, Vezîr-i a'zam 302, 308

Murâdiyye, 296, 345

MURTAZÂ PAŞA, 115, 158, 313

MÛSÂ BEY, 121

MÛSA ÇELEBİ, 279-282

Mûsâ Palankası, 263

MUSLI AĞA, Konakcı 252, 253, 255, 256

MUSTAFÂ AĞA, Bodur 117

MUSTAFÂ AĞA, es-Seyyid, Kamaniçe Defterdârı 95

MUSTAFÂ AĞA, Frenk, Tercemân, Müteferrika 24, 136, 146; Frenk, 144, 247

MUSTAFÂ AĞA, Kethudâ-yı Sadr-ı âlî 365

MUSTAFÂ AĞA, Kiremitci 171, 192

MUSTAFÂ AĞA, Monlazâde, Filibe kethudâyeri 200

MUSTAFÂ AĞA, Novalı 190, 191

MUSTAFÂ AĞA, Uzun, Cebecibaşı 149; sermi'mârân 192

MUSTAFÂ BEY, 48, 88, 96

MUSTAFÂ BEY, Çatrapatrazâde 96

MUSTAFÂ BEY, Katana, Mîr-livâ-i İznikmîd 25, 48, 88

MUSTAFÂ ÇAVUŞ, Küçük, Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından 164

MUSTAFÂ ÇELEBİ, Cücezâde, Mevkūfât şâkirdlerinden 55

MUSTAFÂ EFENDİ, Büyük Tezkireci, cizye muhâsebecisi 159

MUSTAFÂ EFENDİ, Emîn-i defter-i hâkānî, sadaret kethüdâlığı tevcih 233

MUSTAFÂ EFENDİ, Fâzıl Mustafâ Paşa'nın Hazîne kitâbeti, tezkire-i mâliyye tevcihi 367

MUSTAFÂ EFENDİ, Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde, Rûznâmçe-i Evvel 364; büyük tezkirecilik tevcihi 365, 366

MUSTAFÂ EFENDİ, Koca, Vâlide Sultân kethudâsı 137

MUSTAFÂ EFENDİ, Osman Paşazâde, Tophâne nâzırı 161; Defterdâr-ı şıkk-ı sânî 245; Defterdâr vekîli 245

MUSTAFÂ EFENDİ, Re'fetî, Mâliye tezkirecisi vekîli 320, 367

MUSTAFÂ KETHUDÂ, Tuğcı, Sipâh kethüdâsı 219

MUSTAFÂ PAŞA, 21

MUSTAFÂ PAŞA, Fâzıl, Köprilizâde, Vezîr-i a'zam 19, 36, 42, 49, 101, 131, 161, 163, 206, 208, 226, 227, 231, 233, 234, 236, 238, 240, 249, 252, 283, 285, 296, 333, 359, 362-364, 367

MUSTAFÂ PAŞA, Fınduk, Serdâr 23, 56, 68, 92

MUSTAFÂ PAŞA, Hersek Paşası 200

MUSTAFÂ PAŞA, Kādîzâdeli Pabucıbüyük, Cezâyir paşalığı tevcihi, 202

MUSTAFÂ PAŞA, Kara, Vezîr-i a'zam 96, 176, 180, 216; Maktûl 245, 247, 265, 327

MUSTAFÂ PAŞA, Koca, Vezîr-i a'zam 61, 63, 246; Tekirdağlı 350

MUSTAFÂ PAŞA, Lâlâ, Vezîr 185, 283

MUSTAFÂ PAŞA, Mezamorta, Kapudan-ı Bahr-ı Siyâh 24, 66, 116, 117, 153, 172

MUSTAFÂ PAŞA, Musâhib-i Şehriyârî, Başbâkīkulı 133, 176, 346, 347

MUSTAFÂ PAŞA, Sağ kol alaybeyisi, Mîr-i mîrân-ı Rûmili 30, 36, 39, 44, 204

MUSTAFÂ PAŞA, Silahdâr-ı Şehriyârî, Şâm vâlîsi 158

MUSTAFÂ PAŞA, Tosun, Veznedârbaşı 95, 149

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

MUSTAFÂ PAŞA, Zûrnâzen, Kapudân 77, 163

MUSTAFÂ YAZICI, Etmek kâtibi 350

MUSTAFÂ, Hacı, Selanikli, sârbânbaşı 193

Mûsul, 140, 160, 186, 224, 298

mü'ezzinân-ı hâssa, 356

MÜBÂREK GİRÂY, 182

mübâşir, 37, 41, 177, 197, 201, 213, 217, 225, 230, 268, 269, 335, 339, 345, 366

mücellidân; tâ'ife-i —, 154

müderrisîn, 239, 259, 275, 304, 307; erbâb-ı —, 257, 274

MÜ'EZZİN ÇOLAK AHMED AĞA, 51, 52, 70, 71; Köpri Mübâşiri 71

mühendisân, 130, 152, 167, 170, 171, 210, 294

mültezim/mültezimîn, 90, 95, 137, 148, 151, 168, 212, 342

müneccim/müneccimîn, 39, 76, 80, 120, 139, 151, 160, 170, 172, 175, 178, 180

Münker, 361

mürekkebciyân, 154

MÜREKKEBÎZÂDE HALÎL EFENDİ, Köse, Başmuhâsebe Kalemi'nde halîfe 133

müşâherehorân, 127, 142, 146, 242, 355; zümre-i —, 142, 146

müsellem, 54, 113, 249

müteferrika, 46, 52, 77, 96, 111, 242, 255, 294, 351; —başı, 77, 96, 242; gediklü —, 255

mütekā'id, mütekā'idî, 119n, 127, 216, 239, 310, 355

mütesellim, 295, 345

mütevellî, 117, 230, 290, 368

müzehhibân; tâ'ife-i —, 154

N

Nadir (Balkanı), 161

Nahcıvân, 185

nakībü'l-eşrâf, 203, 238, 245, 252, 253, 257, 274, 275, 286, 293, 304, 307, 310, 358, 359

nân, 40, 54, 96, 98, 106, 120, 174, 226, 285, 303, 315, 322, 326, 344, 350, 353

Narda, 128; — mukāta'ası, 128

narh-ı cârî, 40, 176, 189, 191, 202

Narlı, 116

Nasârâ, 305, 340; — cizyedârı, 340

nâzır, 20, 25, 30, 90, 112, 125, 129, 143, 160, 170, 171, 217, 245, 247, 259, 275, 276, 292, 293, 298, 309, 355

NAZMİ EFENDİ, Re'isü'l-küttâb vekili 241, 310, 311

Nebûlise, 20

neccâr, neccârân, 37, 39, 42, 57, 71, 135, 143, 163, 170, 225

NECM-İ SÂNÎ, Vezîr, 184

nedîm-i şehriyârî, 251

nefîr-i âmm, 60, 91, 205, 322, 323, 330; — sekbânları, 60

Nekîr, 361

Nemçe, 32, 34, 55, 67, 91, 163, 165, 166, 247, 335, 369; — çasarı, 335; — kralı, 163, 165, 247; — leşkeri, 34, 55, 91

NERGİSİZÂDE EFENDİ, Erbâb-ı kuzâtdan 209, 214

NEŞRÎ, Mevlânâ —, 221, 222

nevbetci, 346; —başı, 348

Nevrekop, 323

nevrûz-ı sultânî, 147

Niğbolı, 53, 58, 59, 69, 74, 84, 94, 96, 100, 101, 104, 109, 110, 111, 114, 119, 122, 132, 134, 138, 143, 152, 161, 176, 189, 191, 230, 247, 263, 343; — İskelesi, 161; — Kal'ası, 189

nisâ tâ'ifesi, 43

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Niş, 23, 24, 27, 29, 31, 33, 34, 35, 39, 43, 45, 49, 53, 55, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 68, 79, 81, 85, 90, 127, 165, 187, 200, 225, 241, 250, 263, 285, 291, 307, 309, 313, 329, 335, 367; — hâkimi, 335; — Kal'ası, 61, 241; Kal'a-i —, 24, 33, 45, 58, 61

NİŞANCI İSMA'ÎL PAŞA, 61

nişâncı, 61, 131, 252, 275, 286, 310, 319, 334, 335, 349, 358, 362; — vekîli, 362

Niştova; Nehr-i , 81

Nogay Tatarı, 181

Nova, 190

NOVALI MUSTAFÂ AĞA, 190, 191

NÛH ÇELEBİ, Cerrahbaşı 39, 40, 271

NÛREDDÎN SULTÂN, 56, 68

nüzül, 55, 69, 103, 133, 148, 151, 161, 178, 189, 247, 268; — emâneti, 247; — emîni, 54, 69, 97, 178, 189, 206, 226, 227, 268, 362

O

ocak; — ağaları, 101, 107, 131, 191, 204, 233, 297; — emekdârları, 150; — halkı, 68, 71, 240; —hâ-i bölük-i erba'a, 64; —-ı arabacıyân, 116; —-ı topçıyân, 53, 68; —zâde, 326, 343; —zâde mîrzâlar, 343

ocaklık, 90, 162, 163, 177, 192, 193, 195, 196, 216; — âhûrları, 193

oda; — çorbacıları, 45, 354; — zâbıtları, 53, 315; — başılar, 354; —-i ağayân-ı hastegân, 348

Odabaşı Çârşûsı, 218

Oda-i Arz, 180

Oda-i Hâs, 274, 286, 290, 310; — zâbıtı, 310

odun, 40, 44, 102, 136, 177, 266, 299, 331, 339, 346, 351, 352; — anbârı, 346, 347; — emîni, 266, 351

Ohri, 54, 60, 205

Ordu-yı hümâyûn, 23, 25, 27, 29, 32, 37, 39, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 52, 53, 54, 56, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 68, 69, 71, 72, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 83, 87, 93, 95, 97, 98, 100, 104, 105, 107, 109, 110, 112, 113, 114, 116, 119, 122, 123, 125, 138, 164, 178, 236, 253, 261, 263, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 283, 284, 285, 291, 292, 293, 294, 296, 297, 303, 304, 306, 307, 309, 310, 313, 314, 315, 317, 318, 320, 323, 324, 325, 328, 329, 332, 333, 335, 336, 338, 339, 342, 344, 349, 350, 351, 354, 359, 361, 362, 364, 365, 366, 369, 371, 372; — kâdîsı, 41, 84

orduy-pâzâr, 65, 87

Orfan, 323

Orhan [Güllü Köyi], 124

Ormanlı, 263, 291, 294

orta çavuş, 66

orta kol, 68, 85

Ortakapu, 347

Ortaköy, 179

Osma, 105, 106, 107, 109, 110, 112, 114, 119, 122, 123, 132, 138; — Nehri, 110, 132, 138

OSMÂN AĞA, Mîr-alem 161

OSMÂN AĞA, Pıtpıt *bk.* Osmân Paşa, Pıtpıt

OSMÂN AĞA, Sarı, Gümrük Emîni 158, 166, 179, 332, 340

OSMÂN ÇAVUŞZÂDE MEHEMMED AĞA, Odun Emini 266, 267, 351

OSMÂN PAŞA, Özdemiroğlu, 185

OSMÂN PAŞA, Pıtpıt, 133, 141

OSMÂN PAŞA, Vezîr-i sânî 183

OSMÂN PAŞA, Yeğen, maktûl 39, 66, 300, 302, 313

OSMAN PAŞAZÂDE MUSTAFÂ EFENDİ, Tophâne nâzırı 161; Defterdâr-ı şıkk-ı sânî 245; Defterdâr vekîli 245

OSMÂNOĞLI PİNDÂRI, *bk.* Mehemmed Ağa [Osmânoğlı Pindârı]

Osmânpazarı, 118, 124

otağ-ı sadr-ı âlî, 25, 34, 36, 50, 53, 61, 228, 366

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

otluk, 40, 229, 352, 353

Ö

öküz arabası, 103, 112, 187, 225, 244, 246, 269

ÖMER AĞA, el-Hâc, Sadr-ı âlî ağalarından 309-311, 313

ÖMER PAŞA, Bağdad vâlîsi 231, 343

ÖMER PAŞA, Deli, Sivas vâlîsi 321, 323

ÖMER PAŞA, Zindân Kâtibizâde, Cezâyir vâlîsi 202

Ösek, 48, 54, 60, 63, 88, 164, 247, 265, 300, 301, 317, 324, 336; — Kal'ası, 60, 88, 300, 324, 336, 337; Kal'a-i —, 63, 88

Özbek, 226, 227; — ilçisi, 227

Özi Nehri, 51

P

palanka, 25, 48, 52, 63, 69, 70, 82, 84, 86, 87, 189, 191, 264, 300, 309

Pançova, 23, 28, 32, 38, 48, 344

Papa, 305

Papaslı, 312

pâra, 284, 285, 315, 316, 340, 342, 352; —-i Mısrî, 352

Parmakkapu, 176, 201, 218

Paşa Adası, 223

Paşa Mezâristânı, 259

Paşa Sancağı, 54, 60, 128, 187, 225

PATBURUNOĞLI/PATBURUNZÂDE/PATZÂDE, 327, 328

PAYASLI, 263

PÂYZÂN HASAN AĞAZÂDE, Kul kethudâsı, Çardak İskelesi muhafızı 250

pâzâr, 116, 131, 140; —başı, 65, 75

Pâzâr-ı Mâhî, 171

Peç, 33, 57, 81, 216, 247, 265

Peçkerek, 344

PEHLEVÂNOĞLI, 304

peksimad, 46, 48, 65, 73, 80, 86, 93, 109, 147, 191, 202, 226, 236, 370

penc ü yek; — ağası, 41; — kâğıdı, 42

Perakin, 264, 308, 309; — Palankası, 309

Perverdegâr, 23

Peygamber, 331

peykân-ı hâssa, 355

Pınarhisârı, 125, 269

PITPIT OSMÂN PAŞA, 133, 141

pilâv, 86

PİNTİ HAMÎD, 99

PÎRÎ HALÎFE, Rûznâmçe Halîfesi, 242, 356

PÎRÎ PAŞA, Vezîr-i a'zam, 21

pirinc, 27, 86, 93, 107, 137, 151, 173

PİRİŞTİNE, 300

pirpiri, 47

piskopol, 128

Plevne, 104, 200

Pojarofca, 80, 81, 82, 88

Pojin, 145

poliçe, 140, 168

POMAK MEHEMMED PAŞA, Maraş vâlîsi, 318, 320

Pop, 117, 124

Porça, 56, 83, 84, 86; — İskelesi, 56

pot, 77, 78, 200

Potac, 208

Praşov; — Boğazı, 92, 144; — Derbendi, 326; — Kal'ası, 144

Pravişte, 323

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Prenvar, 300

Prevadi, 58, 118, 227

Priştine, 62

Prizren, 44, 60

PRİZRENLİ SÜLEYMÂN PAŞA, 205

prostoyka, 152

R

Rabe Cengi, 265

Racine, 308

Raça, 47

Radan, 123

Rahova, 103, 104, 152

Ravza, 51, 235, 342; —-i mutahhara, 51, 219

re'âyâ, 23, 38, 41, 43, 50, 53, 54, 62, 65, 66, 67, 72, 76, 77, 90, 98, 102, 113, 130, 141, 156, 162, 176, 177, 178, 187, 194, 196, 199, 200, 201, 206, 282, 295, 299, 331, 337, 345, 351, 352, 367; — tâ'ifesi, 41, 42, 62, 65, 72, 98, 113, 130, 351, 352

RE'FETÎ MUSTAFÂ EFENDİ, Mâliye Tezkirecisi Vekîli, 241, 320, 367

re'îs kalemi, 46, 241

re'îsü'l-küttâb, 163, 241, 261, 267, 297, 310, 311

RECEB AĞA, Mütevellî 368

RECEB AĞA, Vekîl-i harc 215

RECEB PAŞA, Arab, Şehirköyi muhâfızı 25, 291

RECEB USTA, Bostancıbaşı, 362

RECEBOĞLI HALÎL AĞA, Türkmen Boybeyi, 56

Rehavice, 123

resm-i duhân, 169, 192

RESÛL PAŞA, İstefe muhâfızı 128

RESÛL-İ EKREM, 219, 258, 327

Revân, 58, 185, 228

revgan, 65, 86, 93, 107, 344

rezeciyân; tâ'ife-i —, 154

rikâbdâr, 315

rikâb-ı hümâyûn, 40, 55, 59, 102, 106, 126, 131, 150, 231, 232, 234, 239, 242, 245, 252, 266, 267, 274, 277, 284, 285, 313, 314, 318, 319, 325, 332, 335, 340, 341, 343, 363, 364, 366, 369; — ağaları, 106; — Hazînesi, 267, 296

RÛHÎ-İ BAĞDÂDÎ, 98

Rûm, 150, 170, 184, 210, 299; — sükkânı, 300

Rûmili, 20, 30, 31, 36, 39, 43, 44, 62, 64, 66, 90, 121, 128, 130, 140, 155, 158, 178, 179, 187, 197, 203, 204, 205, 207, 220, 223, 224, 231, 238, 245, 252, 253, 257, 274, 278, 279, 282, 287, 293, 295, 304, 308, 310, 314, 319, 323, 329, 343, 367; — askeri, 314; — beylerbeyisi, 21, 314; — kādî'askeri, 90, 197, 231, 343; — muhassıllığı, 224; — zu'amâsı, 30; Memâlik-i —, 278; Mîr-i mîrân-ı Rûmili, 31, 36, 66, 204

Rus, 180

Ruscuk, 55, 58, 59, 69, 74, 84, 94, 95, 108, 111, 113, 114, 115, 117, 119, 134, 143, 145, 152, 176, 202; — iskeleleri, 143; — kapudânı, 113

Rusikasrı, 119, 124, 162

rûz-ı hızır, 148, 172, 187, 193, 194, 230, 237

Rûznâmçe; — halîfesi, 356; —-i evvel, 242, 355, 364; —-i evvel vekîli, 355, 356; —-i hümâyûn, 140, 224, 242, 316, 317, 319, 326, 328; —-i Hümâyûn Defterleri, 140, 316, 317; —-i Hümâyûn Kalemi, 242; —-i küçük, 127

rü'ûs-ı hümâyûn, 93, 176, 242, 267, 306, 326

RÜSTEM MÎRZÂ, 184

RÜSTEM PAŞA, Vezîr-i a'zam, 182, 305

RÜSTEM, 283

TÜBA TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

S

SA'ÂDET GİRÂY HAN, Kırım hanı, 175, 179-182, 188-190, 261, 326, 343, 369, 373

sadefkârî sanduklar, 171

sadreyn, 320, 329, 349, 355, 358, 359, 360

sağ kol, 30, 44, 155

SÂHİB GİRÂY HAN, 181, 182

sâhib-i sermâye, 47

sakāyân kulları, 356

Sakız; — Adası, 29; — Cezîresi, 159, 321; — Limanı, 261

SÂLİH KETHUDÂ, Cebeci ocağında ikinci kethudâ 69

sâliyâne, 46, 189, 242, 316, 331, 351, 352; — Mukāta'ası Kalemi, 242

Samakov, 225

saman, 102, 162, 169, 230, 352, 353, 362

samsoncıbaşı, 233, 236, 250

Samsun, 279

sancak, 90, 105, 318, 330, 345, 372; —-ı şerîf, 373

sandal, 321

sanduk emîni, 158

Sarây, 101, 125, 126, 127, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 141, 143, 150, 151, 153, 154, 157, 160, 170, 179, 180, 190, 193, 195, 203, 208, 219, 224, 227, 233, 234, 235, 238, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 255, 258, 259, 260, 264, 266, 274, 282, 287, 288,290, 292, 293, 296, 298, 304, 306, 307, 309, 310, 314, 318, 319, 320, 323, 329, 334, 338, 340, 341, 343, 345, 346, 347, 349, 350, 355, 356, 358, 359, 360, 365; — ağası, 144; —-ı âmire, 101, 144, 151, 153, 195, 275, 288, 290, 304, 307, 314, 319, 323, 340, 365; —-ı âmire ağası, 144; —-ı hümâyûn, 319, 346, 347; —-ı Sultânî, 131, 141, 143, 153, 154, 191, 224, 227, 233, 236, 237, 238, 249, 258, 264, 274, 288, 298, 319, 329, 343, 349, 360

Sarây-ı Atîk, 151, 195, 219, 239, 248, 251, 275, 306, 355; — kulları, 355; — Matbahı, 195; — yazıcılığı, 318

Sarây-ı Dâvudpaşa, 126, 253

Sarây-ı Kā'im-makāmî, 287, 319

SARI AHMED PAŞA, Köse Ali Paşa'nın kethudâsı, Derya beylerinden 235, 261

SARI ALİ AĞA, Gümrük Emîni 137

Sarı Burud, 263

Sarı Göl, 121

SARI HÜSEYİN PAŞA, Vidin serdârı, 63

SARI OSMÂN AĞA, Gümrük emîni 158, 166, 179, 332, 340

SARI SÜLEYMÂN PAŞA, Vezîr-i a'zam, 61, 158, 265, 313, 333

SARI ŞA'BÂN, 323

sarıca, 133

Sarıçayır, 199

sarrâcân-ı hâssa kâtibi, 230

Sarrâchâne, 258, 259, 291, 292, 293, 298, 314, 320, 323, 339; — Köprüsi, 258, 259, 291, 292, 298, 314, 320, 323, 339

Saru[ha]n, 92

Sarucapaşa Çârşûsı, 293, 304

Saruhan, 40, 251, 263, 267, 301, 329, 330, 345; — muhassıllığı, 251

Saruhan Beyli; Menzil-i —, 40

Sava, 20, 21, 23, 27, 30, 31, 34, 36, 41, 47, 54, 62, 200, 324, 325, 341, 350, 357, 372; — Nehri, 20, 23, 25, 30,, 31, 36, 38, 40, 41, 42, 44, 47, 50, 54, 60, 62, 63, 324, 325, 341, 350, 351, 372

Sebin Kal'ası, 55, 88, 91, 92, 144

sedd-i İskender, 28, 42, 48, 222, 326

Seddü'l-bahr, 208

SEFER, Zimmî, 169

sefer; —-i hümâyûn, 27, 52, 53, 61, 67, 68, 138, 151, 153, 155, 163, 188, 193, 200, 203, 204, 218, 224, 226, 228, 230, 232, 255,

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

299, 330; — harclığı, 98; —-i Erdel, 107, 219; ehl-i —, 293; erbâb-ı —, 33, 151, 228, 242, 255, 260, 264, 266, 303

Seferli, 275, 346

sefîne, 32, 42, 47, 63, 73, 84, 94, 143, 147, 148

Segedin, 24, 50, 56, 91, 145, 351

sekbân, 64, 133, 280, 367; —başı, 239, 253, 280

Sekbân; Menzil-i —, 40

seksoncıbaşı, 66

Selanik, 53, 130, 193, 194, 222, 240, 298, 323

SELANİKLİ HASAN AĞA, Sârbânbaşı 193

SELANİKLİ MUSTAFÂ, Hacı, Sârbânbaşı 193

SELÎM AĞA, Şumnı sâkinlerinden 95, 147, 152, 176

SELÎM GİRÂY HAN, 39, 175, 179, 183, 235, 250, 261

SELÎM PAŞA, 128

Semendire, 20, 22, 23, 25, 31, 35, 38, 43, 50, 52, 53, 55, 57, 60, 62, 63, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 82, 83, 85, 86, 97, 100, 369; — beyi, 21; — Kal'ası, 25, 52, 70, 71, 72, 74, 76, 97; — Kal'ası Adası, 72, 74; livâ-i —, 70

seng-tırâşân, 171, 163

Sentice, 32

Seraçün, 180

ser-asker, 54, 158, 178, 205, 209, 229, 308

ser-askerlik, 359

ser-bostâniyân, 29, 354; —-ı Edirne, 247, 259, 292, 347

ser-bölük, 61

ser-çavuşân-ı Dergâh-ı âlî, 364

serdâr, 23, 33, 25, 60, 63, 64, 67, 69, 79, 91, 106, 139, 158, 168, 183, 184, 185, 205, 206, 207, 212, 227, 229, 236, 250, 291, 308, 314, 333, 358, 359, 373; -ı ekrem, 249, 285; —-ı İslâm, 183

serdengeçdi, 26, 29, 33, 34, 61, 149, 173, 175, 220

ser-habbâzîn, 178

serhadd; —-i Acem, 322; —-i İslâmiyye, 156, 167; —lü, 93; —lüyân, 91

ser-hazînedâr-ı bîrûnî, 358

ser-mehterân-ı Hayme-i Hâssa, 320

ser-mi'mârân-ı hâssa, 144, 170, 292, 304, 346

ser-veznedârân, 233

Servi mahallesi, İstanbul'da, 180

ES-SEYYİD HÜSEYİN EFENDİ, Anadolı Muhâsebesi Kalemi'nde başhalîfe 241, 320

ES-SEYYİD MUSTAFÂ AĞA, Kamaniçe Defterdârı 95

ES-SEYYİD TAVÎL ABDÜLGAFFÂR AĞA, Cebecibaşı, 69, 237

ES-SEYYİD YAHYA AĞA, Piyâde mukâbelecisi 137

Sırık Meydânı, 259

Sırmakeş, 197, 203; — Mescidi, 203

SIRRÎ EFENDİ, ÜSKÜDARÎ, Şair, Girid defterdârı 276

sicil, 116

sikke, 181, 183, 186, 279, 333; —-i hümâyûn, 330

silâh, 156, 157, 240, 321; — ilmi, 156

silahdâr, 29, 38, 39, 49, 50, 55, 59, 61, 63, 64, 76, 77, 96, 103, 105, 106, 107, 112, 123, 124, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 149, 158, 173, 175, 191, 203, 220, 228, 233, 234, 235, 238, 255, 258, 260, 261, 263, 274, 286, 291, 297, 313, 341, 358, 364, 366, 372; — ağaları, 138, 149, 233, 275; — ocağı, 106, 107, 137, 341; — ocağı kâtibi, 107; — tâ'ifesi, 138; —ân, 55, 56; —-ı şehriyârî, 59, 364; —lık, 364; zümre-i —, 25

silahşor, 47, 54, 56, 88, 92, 359; —luk, 312

SİLAHŞOR MUSLI, 359

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Silistre, 53, 69, 115, 117, 134, 143, 147, 152, 161, 162, 187, 200, 201, 202, 225, 282, 373; — İskelesi, 117

Silivri, 102, 121, 168, 169, 188, 246, 255, 256, 268, 299; Menzil-i —, 101

Silivrikapusı, 245

sîmkeşân; tâ'ife-i —, 154

SİNÂN AĞA, Koca, Bostancıbaşı 247

SİNÂN BEŞE, 218

SİNÂN DELLÂK, 217

SİNÂN PAŞA, Koca, 143, 183, 231, 239; — Kasrı, 231

sipâh, 29, 38, 39, 49, 55, 56, 61, 63, 64, 76, 77, 96, 103, 105, 106, 107, 112, 123, 124, 125, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 149, 173, 182, 191, 203, 204, 219, 220, 221, 228, 233, 234, 235, 238, 255, 260, 261, 263, 297, 299, 333, 341, 358; — kethudâsı, 219; — ocakları, 49; tâ'ife-i —, 105; zümre-i —, 28, 220

sipâhî, 91; —yân, 55, 160; zümre-i —yân, 160

sipehsâlâr, 358, 359

Sirem arabaları, 83, 78, 324, 335, 340, 342

Sirem, 20, 21, 23, 34, 38, 42, 44, 47, 50, 54, 56, 62, 78, 324, 335, 336, 340, 342, 344, 350, 358, 369; — sancağı, 23, 50, 54, 62; re'âyâ-yı Sirem, 337

Siroz, 194, 200, 225, 323

Sivas, 38, 41, 42, 47, 54, 56, 88, 92, 133, 186, 301, 321, 322, 323, 324; — vâlîsi, 54, 56, 323; asker-i —, 54

SİYÂVUŞ AĞA, Küçük, Mühürdâr, 77, 164

SİYÂVUŞ AĞAZÂDE MEHEMMED AĞA, 134, 201

SİYÂVUŞ ÇORBACI, Top Arabaları ocağından, 116

SİYÂVUŞ PAŞA, Vezîr-i a'zam 134, 239, 313

Sofya, 22, 24, 27, 29, 39, 40, 46, 55, 58, 59, 63, 66, 68, 69, 71, 73, 79, 85, 90, 97, 187, 225, 263, 269, 291, 294, 297, 302, 306, 307, 313, 362, 364, 367

Solak Çeşmesi, 257, 258, 259, 291, 321, 322, 323

SOLAK, Tire voyvodası 176

solak/solakān, 101, 233, 239, 253, 257, 278, 288, 290, 291, 296, 307, 314, 321, 323, 350, 355; —-ı hâssa, 101, 233, 239, 253, 257, 288, 290, 296, 307, 314

SOLAKZÂDE, 177, 220, 222, 278, 281, 282

somunlar, 326

Sonbor, 24, 146

Sonlok, 91, 145; — Köprüsi, 145, 146

sorguc, 49, 238, 284, 285, 297; —cıyân, 154

su kullesi, 26, 28, 58

subaşı, 37, 203, 216, 217

sûk-ı sultânî, 39, 129, 131, 284, 299, 300, 330

SULTÂN AHMED HAN/-ı evvel, 273, 276, 277, 290, 301, 308; — ibn Sultân İbrâhîm Han 274, 278, 282, 283, 295, 306, 311

SULTÂN BÂYEZÎD HAN-I VELÎ, 289, 334, 338

SULTÂN MEHEMMED HAN/-ı Sânî, 21, 120, 181, 278; Ebu'l-feth —, 21, 215, 220, 334, 368; — bin Sultân Murâd Han 181, 185; Gāzî —, 278

SULTÂN MEHEMMED HAN bin SULTÂN İBRÂHÎM HAN, 170

SULTÂN MURÂD HAN, 345; — bin Sultân Selîm Han bin Sultân Süleymân Han 182, 183

SULTÂN MURÂD HÂN/-ı Râbi', 35, 58, 170, 283

SULTÂN MEHEMMED HAN ibn SULTÂN MURÂD HAN, 185

SULTÂN SELÎM HAN, 182, 185; — ibn Sultân Bâyezîd Han 181; —-ı sânî 183

SULTÂN SÜLEYMÂN HAN/-ı Evvel, 20, 21, 114, 115, 331

SULTÂN SÜLEYMÂN HAN/-ı Sânî 19; — bin İbrâhîm Han 271, 275, 276, 277, 282, 293, 305

Sultân Süleymân Kullesi, 31

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

SULTÂN YA'KŪB 184

Sultânyeri, 162

sûr-ı Kostantiniyye, 245

surre; emânet-i —, 219

suyolcı, 135, 163

SÜLEYMÂN AĞA, Edirne Bostancıbaşısı, 312, 354

SÜLEYMÂN AĞA, Habeşî, Silahşör 312

SÜLEYMÂN EFENDİ, Bodur, Köprülüzâde Ahmed Paşa'nın masraf kâtibi 194

SÜLEYMÂN EFENDİ, Mezâkī 322

SÜLEYMÂN EFENDİ, Sarrâcân-ı Hâssa kâtibi 230

SÜLEYMÂN PAŞA, 54, 56, 88, 92, 158, 205, 265, 313, 349

SÜLEYMÂN PAŞA, Küçük, Silahşor, Sivas Vâlîsi 41, 47, 54, 56, 88, 92

SÜLEYMÂN PAŞA, Prizrenli 205

SÜLEYMÂN PAŞA, Sarı, Vezîr-i a'zam 61, 158, 265, 313, 333

SÜLEYMÂN PAŞA, Silahşor Küçük —, Vezîr, Sivas vâlîsi, 54, 56

Süleymân sahrâsı, 245

SÜLEYMÂN, Sultân Ya'kūb'un serdârı 184

Süleymâniye Câmi'-i şerîfi, 258

sünnet-i Resûlu'llâh, 36

Sünnî mezheb, 186

süricilik, 244

SÜYÛTÎ, *Târîh-i Mekke* müellifi 353

Ş

ŞA'BÂN AĞA, Diyârbekir voyvodası 139, 195, 199, 349

ŞA'BÂN EFENDİZÂDE, 254, 289

şa'îr, 27, 40, 48, 65, 73, 84, 86, 87, 93, 98, 102, 103, 107, 109, 136, 206, 227, 231, 236, 268

ŞÂH ABBÂS bin HUDÂBENDE, 185

ŞÂH İSMA'ÎL, 183, 184, 185, 186

ŞÂH TAHMÂSB, 185

şâhî top güllesi, 372

Şâhsevenler, 118

şâkird, 46; —ân-ı Eflâtûn, 255

Şâm, 140, 158, 213, 313, 339; — bedeliyyesi, 339; — kulları, 314; — tezkirecisi Ahmed Efendi, 339; —-ı şerîf, 158, 339

şapka-i Frengistân, 352

şaranpov, 23, 81, 89, 189

şâtırbaşılık, 96

şayka, 34, 81, 90, 93, 151, 152, 173, 370

Şebeş, 63

Şehirköyi, 24, 27, 187, 225, 263, 291; — Palankası, 24

Şehremîni Çârşûsı, 169

şehremîni, 169, 286, 292, 346, 358

ŞEHRÎ MEHEMMED AĞA, Çavuşbaşı vekili 241, 285, 297, 298, 319, 332, 340

Şehzâde Câmi'-i şerîfî, 247

şem'dân-gerân, 154

Şemâhî Kal'ası, 184

ŞEMS EFENDİ, Re'îsü'l-küttâb vekîli 310, 319

şemşîrgerân; tâ'ife-i —, 154

ŞERÎF AHMED PAŞA, Hama Sancağına mutasarrıf 328, 362

ŞERÎF HASAN, Gilân Sultânı, Ahmed bin Uğurlu kardeşi 184

ŞEYH CÜNEYD, 184

ŞEYH HAYDAR, 184

Şeyh-i Eşterân-ı Pâlânî, 246

Şeyhlü, 199

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

şeyhü'l-islâm, 125, 126, 150, 203, 238, 245, 252, 253, 254, 257, 274, 278, 286, 289, 293, , 304, 307, 310, 358, 359, 360

Şî'a, 186

ŞİHÂBÜDDÎN EFENDİ, Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebesi baş halifesi, 243

Şikloş Kal'ası, 265, 300

ŞİRVÂN ŞÂH, 184

Şirvân, 183, 184, 185, 347; — leşkeri, 183; ahâlî-i —, 184

şu'arâ; erbâb-ı —, 276

Şumnı, 95, 96, 147, 176, 236

şütürân, 48, 60, 79, 97, 104, 162, 193, 219

T

tabîbân-ı hâssa, 347

Tabur-ı kebîr muhârebesi, 265

tabyalar, 23, 87

TAHMÂSB, 185

Tahrîr Defterleri, 323

tahsîldâr, 148, 173, 325

Tahtalı, 90, 152, 228, 236, 294

Tahte'l-kal'a Hammâmı, 218

Takvîmü'l-Büldân, 20, 115, 222, 224

tamga; —-bahâ, 53; —lı, 116, 333

Târîh-i Mekke, 353

tarz; —-ı fârisân-ı Mısrî, 251; —-ı kā'ide-i Süleymânî, 360; —-ı şehinşâh-ı Süleymânî, 49, 180, 191, 355

taşcı tâ'ifesi, 39

Taşlık, 334; — Câmi'i, 334

Taşoz, 159

Tatar ayağı, 110, 111

Tatar Han, 86

Tatar; — askeri, 23, 25, 28, 37, 47, 48, 50, 51, 55, 56, 62, 65, 67, 68, 72, 88, 92, 106, 144, 145, 149, 262, 278, 326, 343, 344, 369, 373; — obası, 301; — tâ'ifesi, 180, 182

Tatarpazarı, 46, 200, 225, 263; Menzil-i —, 40

Tatlıkapu, 198

TAVÎL HÜSEYİN PAŞA, 133

TAVÎL MEHEMMED PAŞA, 48, 120, 358, 359

TAVÎL, Eşkıyâ reisi 301

tavuk, 38, 195; —cıbaşı, 195

Tavukcılar Kârhânesi, 195, 196

teberdârân, 154, 219, 239, 246, 251, 267, 275, 306, 318, 346, 355

teberdarân; —-ı Sarây-ı Atîk, 160, 251; —-ı zülüfliyân, 154, 267; tâ'ife-i —, 154

Tebrîz, 185, 186

tekâlif; —-i örfiyye, 113, 155, 156, 157; —-i şâkka, 155, 156, 157

Tekeli, 184

Tekirdağı, 244, 246, 268, 269, 322; — İskelesi, 246, 268

Tekirler, 112

telhîsî, 180

temessük, 178

terakkīli serdengeçdiler, 175

terâzûbaşılar, 127

Terceme-i Câmi'ü't-Tevârîh, 301, 308

Terceme-i Takvîmü'l-Büldân, 115, 222

Terkos, 246

Tersâne; — Bâğçesi, 231, 232, 240; — kethudâsı, 240; —-i âmire, 105, 116, 152, 153, 169, 172, 173, 177, 199, 202, 209, 240, 243; —-i âmire Bâğçesi, 240; —-i âmire emîni, 169, 173, 177, 199

TEŞRÎFÂTÎ AHMED EFENDİ, Devâtdâr-ı Dîvân 320

TEVKĪ'ÎZÂDE EFENDİ, 254, 255

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

tezkire, 40, 75, 133, 146, 173, 241, 286, 290, 367; —ci, 159, 322, 343; —-i evvel, 251

TEZKİRECİ LAGARÎ, 322

Tımış; Nehr-i —, 50

Tımışvar, 20, 28, 42, 43, 45, 48, 50, 63, 67, 84, 88, 121, 144, 145, 226, 317, 344, 370, 373; Kal'a-i —, 42, 43, 45, 46, 48, 50, 63, 88, 226, 227, 317, 370

Tırhala, 128

Tırnova karyesi, 128

Tırnovi, 123, 200

tîmâr; erbâb-ı —, 30, 39, 42, 56, 60, 64, 67, 119, 161, 303, 314, 318, 338

tîmârhâne, 345, 346, 347, 348; — kapusı, 346

Timok, 87, 90; — Nehri, 87; — Suyı, 87

Timurhisârı, 323

TİMUR-I GÜRKÂN, 180

TİMURLENG, 278, 282

TİMURTAŞ PAŞA, Yıldırım Bâyezîd Han ümerâsından, 223

tiranse, 70, 71, 76, 77, 78, 79, 86

Tire, 176; — voyvodası, 176

Titel, 34, 56, 351; — Adası, 34; —Kal'ası, 56

tohmluk, 200

Tokad, 159, 194, 279, 281; — cizyeleri, 159

TOKTAMIŞ HAN, 180

TOKTAMIŞ-I KEBÎR, 181

TOKTAMIŞ-I SAGÎR, 181

tonbaz, 37, 42, 70, 351; —lı köprü, 350

top, 21, 24, 25, 28, 31, 34, 53, 56, 57, 58, 60, 66, 89, 116, 144, 160, 200, 205, 208, 217, 221, 223, 235, 237, 240, 357, 369, 372; — güllesi, 35, 357; — tabyaları, 31; —cı, 45, 53, 64, 71, 72, 79, 91, 92, 96, 131, 155, 267, 315, 333, 341, 359, 370; —cıbaşı, 94, 144, 161, 190; cıyân, 53; —cıyân-ı Dergâh, 71; —cıyân-ı Dergâh-ı âlî ocağı, 68; —ıyân ocağı, 69, 233; —-ı balyemez, 58

TOPAL HÜSEYİN PAŞA, Bosna Vâlîsi 25, 60, 61, 63, 88, 336, 373, 374

Tophâne, 94, 160, 161, 179, 190, 268, 315, 332; —-i âmire, 161

Topkapusı, 126, 169, 191, 197, 198, 202, 218, 224, 228, 236, 237, 238, 245

TOSUN MUSTAFÂ PAŞA, Veznedârbaşı 95, 149

Tozkoparan, 99, 114

TÖKÖLİ KURS KRAL, 23

Trablus-ı Mağrib, 207, 208; — dayıları, 207

Trablusşâm, 158, 160, 267, 328; — hükûmeti, 158

Trabzonlı, 65

TUĞCI MUSTAFÂ KETHUDÂ, Sipâh kethüdâsı 219

tuğcuyân; tâ'ife-i —, 154

Tuna, 20, 21, 24, 25, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 42, 44, 50, 52, 55, 56, 65, 67, 69, 70, 73, 74, 76, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 86, 87, 89, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 103, 104, 107, 108, 111, 113, 114, 115, 116, 134, 139, 143, 147, 152, 153, 161, 172, 176, 189, 191, 200, 202, 228, 230, 235, 236, 237, 261, 280, 294, 336, 351, 369, 371, 373; — donanması, 336, 370; — fırkataları, 80, 117, 153; — gemileri, 148; — Kapudanı, 113, 117, 143, 148, 152, 189, 202, 228, 236, 237, 294, 235, 336, 370; — Nehri hammâmları, 115; — sefîneleri, 42, 99, 152, 369; — şaykası, 24, 117, 152, 336, 369; — yalısı, 23, 26, 30, 44, 134, 152, 176, 230; Nehr-i —, 24, 30, 31, 37, 38, 50, 55, 56, 65, 67, 69, 70, 76, 81, 82, 84, 86, 88, 89, 103, 115, 116, 147, 152, 161, 202, 261, 280, 294, 371; Nehr-i — gözçüsi, 76

Tunca, 258, 259, 289, 292, 293, 298, 304, 313, 315, 318, 319, 320, 328, 334, 338, 339, 354, 366; Nehr-i —, 289, 292, 293, 298, 304, 313, 315, 318, 319, 328, 334, 338, 339, 366

Tunus, 29

TURGANLIZÂDE HÜSEYİN AĞA, Sofya'da mîrî zahîre me'mûru 187

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

turnacı, 229

TURSUN MEHEMMED PAŞA, Serdâr 91, 93

tûtîyâ-yı Hindî, 47, 65, 73, 93, 139

tuz, 93, 330; —-ı Eflâk, 93

Tuzla Burnu, 223

tüccâr, 27, 47, 66, 80, 284, 285; erbâb-ı —, 33; tâ'ife-i —, 46, 129, 358; tâ'ife-i —ân, 79

tüfeng, 25, 28, 31, 54, 60, 240, 300, 314, 321, 372

Türk, 33, 34, 111, 165

Türkî, 353

Türkistân, 186

Türkmân, 56, 140, 193, 270, 304, 371, 372, 373; — tâ'ifesi, 56, 270; — voyvodalıkları, 140

U

ulak, 102, 164, 168, 188, 273, 312, 313, 357, 363; — menzilleri, 312, 313, 363; — süricileri, 168

ulemâ, 125, 126, 181, 203, 238, 250, 254, 258, 275, 278, 288, 307, 316, 319, 360

ulemâ-yı ehl-i Deşt-i Kıpçak, 181

ULU MEHEMMED HÂN, Kırım hanı, 181

Uludere, 263

ulûfe, 57, 105, 112, 123, 124, 125, 128, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 153, 154, 175, 181, 182, 196, 229, 234, 235, 260, 261, 263, 290, 315, 356; — defterleri, 153; — sergisi, 105, 106, 123, 124, 132, 234, 261, 263

Urbân, kabîle-i—, 312

Usturgon, 81, 145

UŞŞÂKÎ HÜSEYİN ÇAVUŞ, Dergâh-ı âlî gediklü çavuşlarından 296, 303

Uyvar, 76, 145, 265, 308, 326; — Kal'ası, 76, 265; — seferi, 308, 326

UZUN ALİ AĞA, Diyârbekir voyvosı 199

Uzun Çârşû, 201

Uzun Hacılar, 125

UZUN HASAN, 186

UZUN KARA MEHEMMED AĞA, Çavuşbaşı 96

UZUN MEHEMMED USTA, Edirne Bostancıbaşısı 247, 248

UZUN MUSTAFA AĞA, Cebecibaşı 149; Sermi'mârân 192

Uzuncaâbâd Hâsköyi, 225, 193

Uzuncaova, 102

Uzunseki, 363

Ü

Üçşerefeli, 259, 284, 314, 323, 333, 338, 339, 359; — Câmi'-i şerîf, 323, 338, 339, 358

ümmet-i Muhammed, 22, 26, 30, 32, 33, 35, 42, 59, 61, 69, 73, 74, 81, 85, 98, 199, 204, 265, 295, 316, 337, 352, 357, 373

ÜNSÎ EFENDİ, Topçu ocağı kapı çavuşu 53

Ürgüb, 79

Üsküb, 62, 105, 229, 250, 367

Üsküdar, 102, 177, 213, 219, 229, 281, 295, 299, 347

ÜSKÜDARÎ SIRRÎ EFENDİ, Şair, Girid defterdârı 276

Üsküdarî, 19, 276, 374

V

vâ'iz, 171

vakıyye, 40, 54, 58, 62, 116, 166, 178, 212, 353, 368

VÂLİDE SULTÂN, 129, 137, 170, 324, 367

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

VÂLİDE-İ SULTÂN MEHEMMED HAN, 170

Van; — Kal'ası, 192; — vâlîsi, 321

Varadin, 42, 44, 54, 62, 336, 344, 351, 370, 373; — Kal'ası, 336; — Köprüsi, 370

Varat, 145

Vardar Yenicesi, 86

Varna, 227, 235

VEHHÂB EFENDİ, Ankebûtlı Koca Re'îs kethudâsı, Dîvân-ı hümâyûn kâtiblerinden 201

vekâlet-i defterdârlık, 246, 367

vekîl; —-i ağa-yı Bektaşiyân, 288; —-i defterdâr, 246; —-i emîn-i kâğıd-ı enderûnî, 320

VEKÎL-İ HARC RECEB AĞA 215

VELÎ MAHMÛD PAŞA, Vezîr-i a'zam (II. Mehmed devri) 220, 223, 334

Venedik, 29, 64, 205, 206, 208, 209, 223, 246, 305, 320, 322; — beyi, 223; — cenerali, 305; — donanması, 29, 206, 207, 305; — keferesi, 206, 305, 320; — metâ'ı, 208; —li, 209

vezîr, 29, 41, 42, 45, 47, 50, 54, 64, 100, 125, 126, 144, 150, 164, 185, 188, 206, 216, 226, 231, 235, 257, 267, 277, 283, 284, 291, 314, 318, 340, 341, 343, 345, 358, 359, 363, 365; —-i sipehsâlâr, 185, *ayr. bk.* vüzerâ

Vezîr-i a'zam, 21, 49, 63, 73, 134, 208, 234, 239, 302, 308, 340, 350, 364, 365, 368

veznedâr, 148, 220, 342, 356; —başı, 95, 138, 148, 149, 328, 342, 356; —başı vekîli, 355; —lık, 148

vezneciyân; tâ'ife-i —, 154

Vidin, 23, 31, 35, 39, 43, 52, 53, 55, 57, 58, 63, 64, 69, 74, 79, 81, 85, 86, 87, 89, 91, 94, 95, 96, 99, 100, 107, 109, 110, 116, 152, 178, 189, 191, 228; — İskelesi, 86, 90, 93, 97, 99; — kādîsı, 191; — Kal'ası, 43, 63, 85, 87, 91, 95; — Nezâreti, 90; Kal'a-i —, 69, 85, 87, 89, 91, 94, 97, 100

Vireçar, 42, 68, 69, 325; — sahrâsı, 69, 325

Vize, 125, 187, 269, 362

voynuk bedeliyyesi, 229

voyvoda, 46, 121, 230; —lık, 133, 349, 151

Vulçitrin, 60, 79

Vulkovar Köprüsi, 62, 317; — Palankası, 60; — Palankası Köprüsü, 60

vüzerâ, 126, 159, 168, 203, 233, 238, 242, 250, 258, 274, 275, 278, 280, 288, 307, 316, 319, 320, 329, 334, 343, 349, 355, 360; *ayr. bk.* vezîr

Y

Yagodine, 23, 24, 64, 71, 79, 97, 264, 309, 314, 365

Yahûdî/Yehûdâ, 140, 217, 218, 340; mahallât-ı —, 170; tâ'ife-i —, 179

YAHYA AĞA, es-Seyyid, Piyâde mukābelicisi 137

yaldız altun, 323

Yalınuzgöz, 338

yamaklar, 354

Yanbolı, 162, 175, 179, 188

Yanık, 145, 183

Yanova Kal'ası, 265

Yantura, 113; Nehr-i —, 113

Yapağıcı Çiftliği, 255, 256

YÂR ALİ, Şeyh Haydar kardeşi 184

yâve, 137, 140, 179, 323; — cizyedârlığı, 137; — cizyesi, 323; — kâğıdı, 323

yaylak, 104, 370

yedekciyân, 251

Yedikulle, 22, 149, 287, 335; — dizdârı, 149, 287; — Mahbeshânesi, 287, 335; — zindânı, 335

Yediyol ağzı, 333

YEGÂNOĞLI, 91

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

YEĞEN HÜSEYİN AĞA, Ruscuklı 95, 176

YEĞEN OSMÂN PAŞA, Maktûl 39, 66, 300, 302, 313

YEĞEN YEĞENİ, 302

Yeğenâbâd, 302

YEKÇEŞM TAVUKCIBAŞI AHMED AĞA, 195, 196, 197

yelken, 235, 258, 321

Yeni Palanka, 63

Yenibâğçe, 198, 202

Yenice, 119, 120, 129, 194

Yenice-i Karasu, 129, 194

Yenice-i Vardar, 129

yeniçeri, 21, 45, 49, 53, 66, 68, 76, 78, 96, 104, 106, 107, 108, 131, 155, 157, 199, 203, 204, 206, 217, 220, 224, 228, 229, 233, 236, 237, 239, 244, 249, 253, 255, 256, 257, 258, 259, 264, 267, 291, 297, 333, 341, 344, 345, 354, 355, 370; —ağası, 21, 150, 155, 157, 229, 249, 344; — efendisi, 66, 215; — kâtibi, 156; — ocağı, 68, 76, 106, 155, 237, 250, 297, 341; — zümresi, 156, 157; —yân, 28, 57, 68, 70, 72, 76, 77, 80, 96, 104, 107, 130, 233, 236, 350

Yenihan; Menzil-i —, 40

Yenişehir, 128, 167

Yergöği, 55, 111, 115; — İskelesi, 55; — Kal'ası, 111

YEŞİLLİ MEHEMMED EFENDİ, 346, 347

YEŞİLOĞLI, 123, 124

YILDIRIM BÂYEZÎD HAN, 223, 278

yiğitbaşılar, 136

Yörük; tâ'ife-i —, 284

Yunan; Cezâyir-i —iyye, 220, 222

YÛSUF AĞA, Musâhib-i Şehriyârî Mustafâ Paşa enişte si, Başbâkīkulı 133

YÛSUF AĞA, Mütekā'id-i sipâhdan 120

YÛSUF AĞA, Ruscuk'ta sâkin 108, 111, 114-117

YÛSUF BEY, Nüzûl emîni vekili 362

YÛSUF EFENDİ, Haleb muhassılı, defterdâr, cizye muhassılı 178

YÛSUF EFENDİ, Kassâbbaşı, defterdâr-ı sâbık 167

YÛSUF PAŞA, Vidin muhafızı 189, 191

YÛSUF, Berkofcalı, ağa vekîli ve kābız-ı zahîre 191

YÛSUF, sâhib-i ayâr-ı sâbık 135, 136

yüzbaşılar, 57

Z

zâbıt, 55, 101, 107, 242, 246, 346; —ân-ı Sarây-ı Sultânî, 274

ZADRALI, 168

zağarcı, 233; —başı, 66, 236

Zağra, 162, 299

Zağra-i Atîk, 162, 299

Zağra-i Cedîd, 162

zahîre, 22, 27, 40, 46, 48, 54, 61, 63, 65, 69, 72, 73, 74, 79, 84, 86, 88, 93, 94, 98, 104, 107, 130, 134, 135, 145, 147, 152, 177, 178, 187, 191, 195, 200, 201, 202, 225, 227, 228, 229, 230, 268, 294, 299, 308, 317, 330, 331, 344, 352, 362

Zanca, 25

zebgîrgerân; tâ'ife-i —, 154

zehâ'ir, 29, 102, 148, 191, 206, 229, 236, 332, 370

zelzele, 268, 361, 368

Zemun, 22, 23, 25, 44, 62, 335, 344, 350, 369; — Kal'ası, 350, 369; — sahrâsı, 344, 351; — yakası, 344

zergerân; tâ'ife-i —, 154

zeytûn, 330

zımmî, 111, 119, 168, 335

Zihne, 323

TÜBA TÜRK BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Zimem Defteri, 328

ZİNDÂN KÂTİBİZÂDE ÖMER PAŞA, Cezâyir vâlîsi 202

zirâ'at, 65, 98, 344

Ziştovi, 111, 112, 115, 123, 134, 200

ziyâde-i cizye, 159, 173

zolota, 333

zu'amâ, 25, 30, 38, 39, 41, 42, 44, 56, 60, 67, 92, 161, 314, 318, 320, 321, 338, 339; erbâb-ı —, 52, 301

zûkāk, 203, 232

Zulûmiyye, 170

ZÛRNÂZEN MUSTAFÂ PAŞA, Kapudan 77, 163

ZÜLFİKĀR EFENDİ, Elçi, 163

zülüflü, 346

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Eserden Örnek Sayfalar

Vâkı'ât-ı Rûz-merre II, TSMK, Revan, nr. 1224.

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3

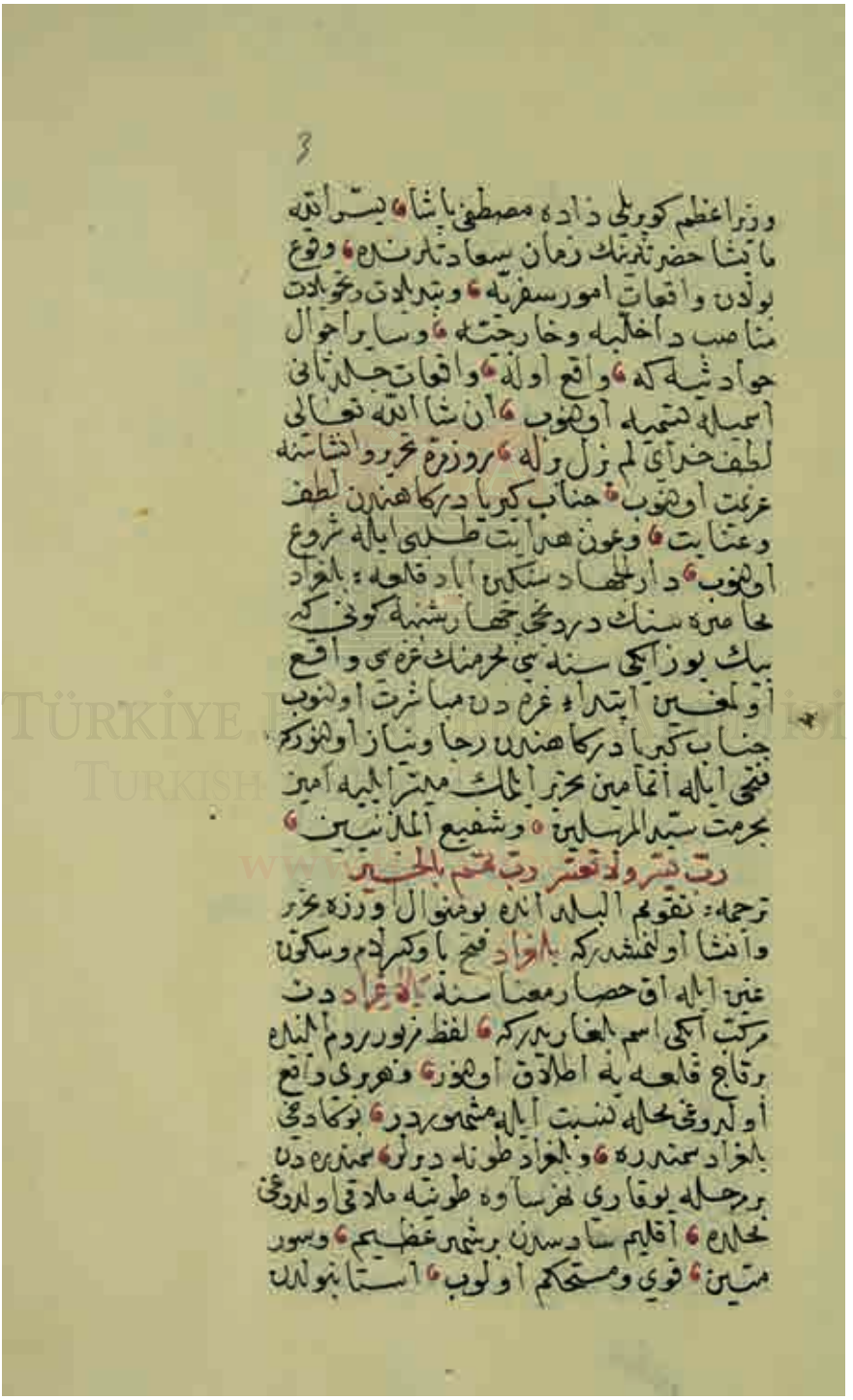

وزیر اعظم کوپریلی زاده مصطفی پاشا یسر الله
ما یشا حضرتلرینک زمان سعادتلرنده وقوع
بولان واقعات امور سفریه وتبدیلات وتحویلات
مناصب داخلیه وخارجیه وسایر احوال
حوادثیه که واقع اوله واقعات جلد ثانی
اسمیله تسمیه اولنوب ان شا الله تعالی
لطف خدای لم یزل ولا زال روزمره تحریر وانشاسنه
عزیمت اولنوب جناب کبریا درکاهندن لطف
وعنایت وعون هدایت طلبی ایله شروع
اولنوب دار الجهاد سنکین اباد قلعه بلغراد
محاصره سنک دردنجی چهارشنبه کونی که
بیک یوز ایکی سنه سی محرمنک غره سی واقع
اولمغین ابتداء غره دن مباشرت اولنوب
جناب کبریا درکاهندن رجا ونیاز اولنورکه
فتحی ایله اتمامین تحریر ایلمک میسر ایلیه امین
بحرمت سید المرسلین وشفیع المذنبین

رب یسر ولا تعسر رب تمم بالخیر

ترجمه: تقویم البلدانده بو منوال اوزره تحریر
وانشا اولنمشدرکه بلغراد فتح با وکسر لام وسکون
غین ایله اق حصار معناسنه بلاغراددن
مرکب ایکی اسم بلغاریدرکه لفظ مزبور روم ایلنده
برقاچ قلعه یه اطلاق اولنور وهر بری واقع
اولدوغی محله نسبت ایله مشهوردر بوکا دخی
بلغراد سمندره وبلغراد طونه دیرلر سمندره دن
بر مرحله یوقاری نهر ساوه طونیه ملاقی اولدوغی
محلده اقلیم سادسدن بر شهر عظیم وسور
متین قوی ومستحکم اولوب استانبولدن

TÜRKİYE ... TURKISH ... www.

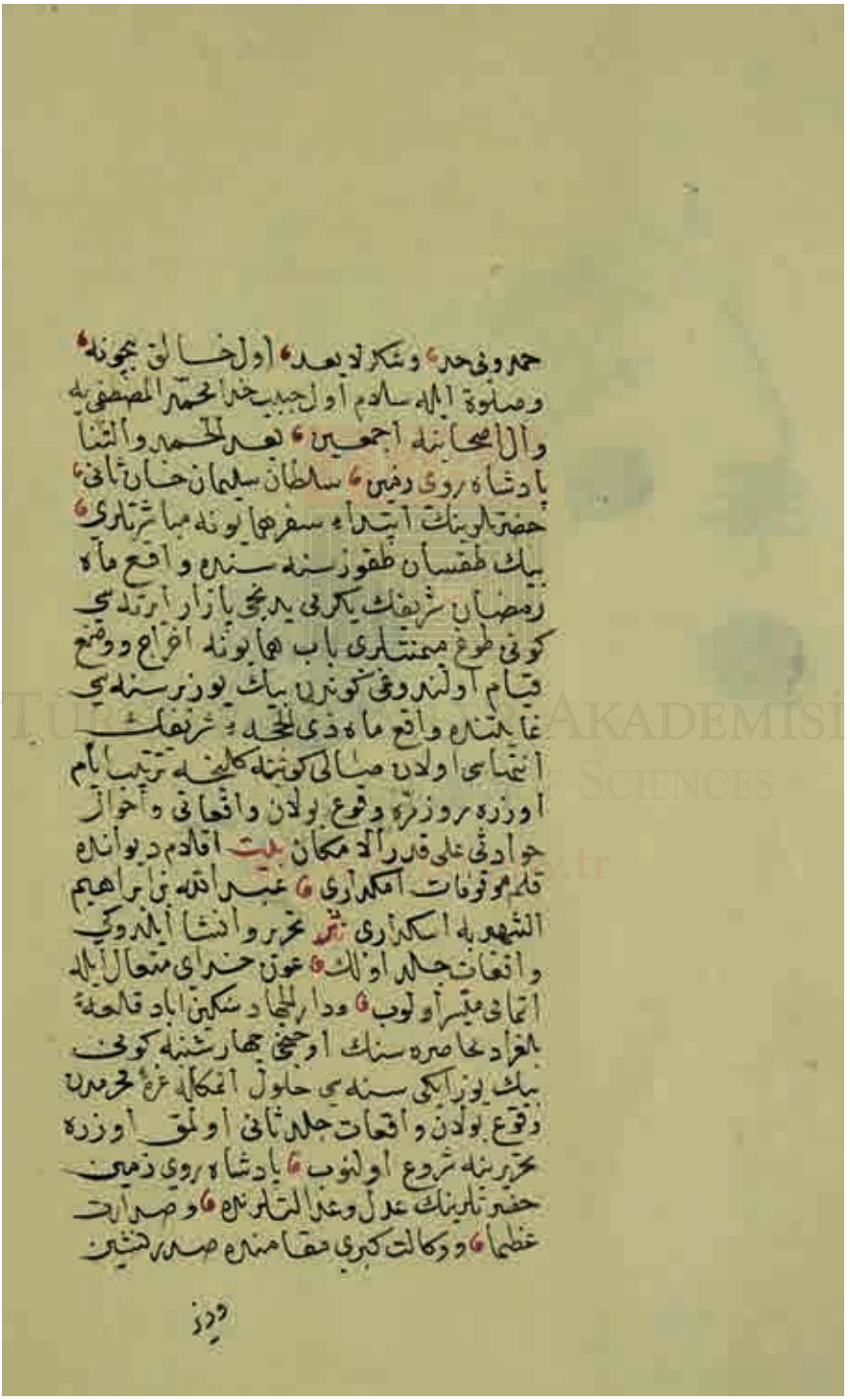

حمد و بی حد و شکر لا یعد اول خالق بیچونه
و صلوة ایله سلام اول حبیب خدا محمد المصطفی یه
و آل اصحابنه اجمعین بعد الحمد و الثنا
پادشاه روی زمین سلطان سلیمان خان ثانی
حضرتلرینک ابتداء سفر همایونه مباشرتلری
بیک طقسان طقوز سنه سنده واقع ماه
رمضان شریفک یکرمی یدنجی بازار ایرتسی
کونی طوغ میمنتلری باب همایونه اخراج و وضع
قیام اولندوغی کوندن بیک یوز بر سنه سی
غایتنده واقع ماه ذی الحجه شریفک
انتهاسی اولان صالی کوننه کلنجه ترتیب ایام
اوزره روزمره وقوع بولان واقعاتی و احوال
حوادثی علی قدر الامکان بیت اقلام دیوانده
قلم موقوفات امکداری عبد الله بن ابراهیم
الشهیر به اسکداری نثر تحریر و انشا ایلدوکی
واقعات جلد اولک عون خدای متعال ایله
اتمامی میسر اولوب و دار الجهاد سکین اباد قلعه
بلغراد محاصره سنک اوچنجی چهارشنبه کونی
بیک یوز ایکی سنه سی حلول ایتمکله غره محرمدن
وقوع بولان واقعات جلد ثانی اولمق اوزره
تحریرینه شروع اولنوب پادشاه روی زمین
حضرتلرینک عدل و عدالتلرنده و صدارت
عظمی و وکالت کبری مقامنده صدر نشین

ودیز

TÜRKİYE AKADEMİSİ
SCIENCES
www.tr

7

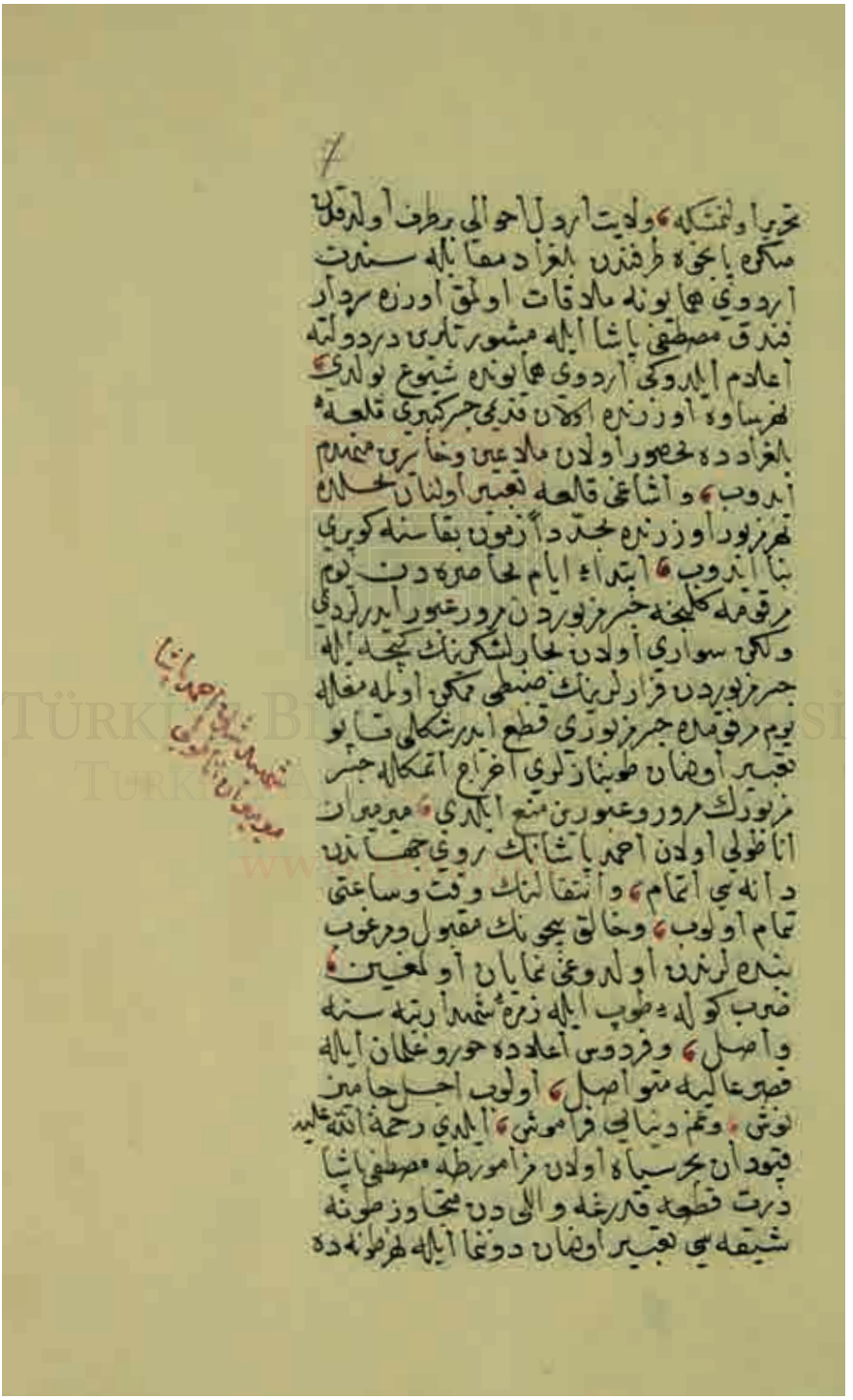

تحریر اولنمشکه ولایت اردل احوالی برطرف اولدقدن
صکره پانجوه طرفندن بغداد مقابله سندن
اردوی همایونه ملاقات اولمق اوزره سردار
فندق مصطفی پاشا ایله مشورتلرین دردولته
اعلام ایلدوکی اردوی همایونده شیوع بولدی
نهر ساوه اوزرنده اولان قدیمی جسر کبیری قلعه
بغدادده محصور اولان ملاعین وخاسرین منهدم
ایدوب واشاغی قلعه تعبیر اولنان محلده
نهر مزبور اوزرنده مجدداً زمون بقاسنه کوپری
بنا ایدوب ابتداء ایام محاصره دن یوم
مرقومه کلنجه جسر مزبوردن مرور عبور ایدرلردی
ولکن سواری اولان بحار لشکرینک کیجه ایله
جسر مزبوردن فرارلرینک ضبطی ممکن اولمه مغله
یوم مرقومده جسر مزبوری قطع ایدر شکلی تاپو
تعبیر اولنان طوبنازلری اخراج اتمکله جسر
مزبورک مرور وعبورین منع ایلدی میرمیران
اناطولی اولان احمد پاشانک روی جهاندن
دانه سی اتمام وانتقالنک وقت وساعتی
تمام اولوب وخالق بیچونک مقبول ومرغوب
بنده لرندن اولدوغی نمایان اولمغین
ضرب کوله طوپ ایله زمره شهدا رتبه سنه
واصل وفردوس اعلاده حور وغلمان ایله
قصر عالیه متواصل اولوب اجل جامین
نوش وغم دنیایی فراموش ایلدی رحمة الله علیه
قپودان بحر سیاه اولان مزامورطه مصطفی پاشا
درت قطعه قدرغه واللی دن متجاوز طونه
شیقه سی تعبیر اولنان دونما ایله نهر طونه ده

شهید شدن احمد پاشا
میرمیران اناطولی

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tabarestan.info

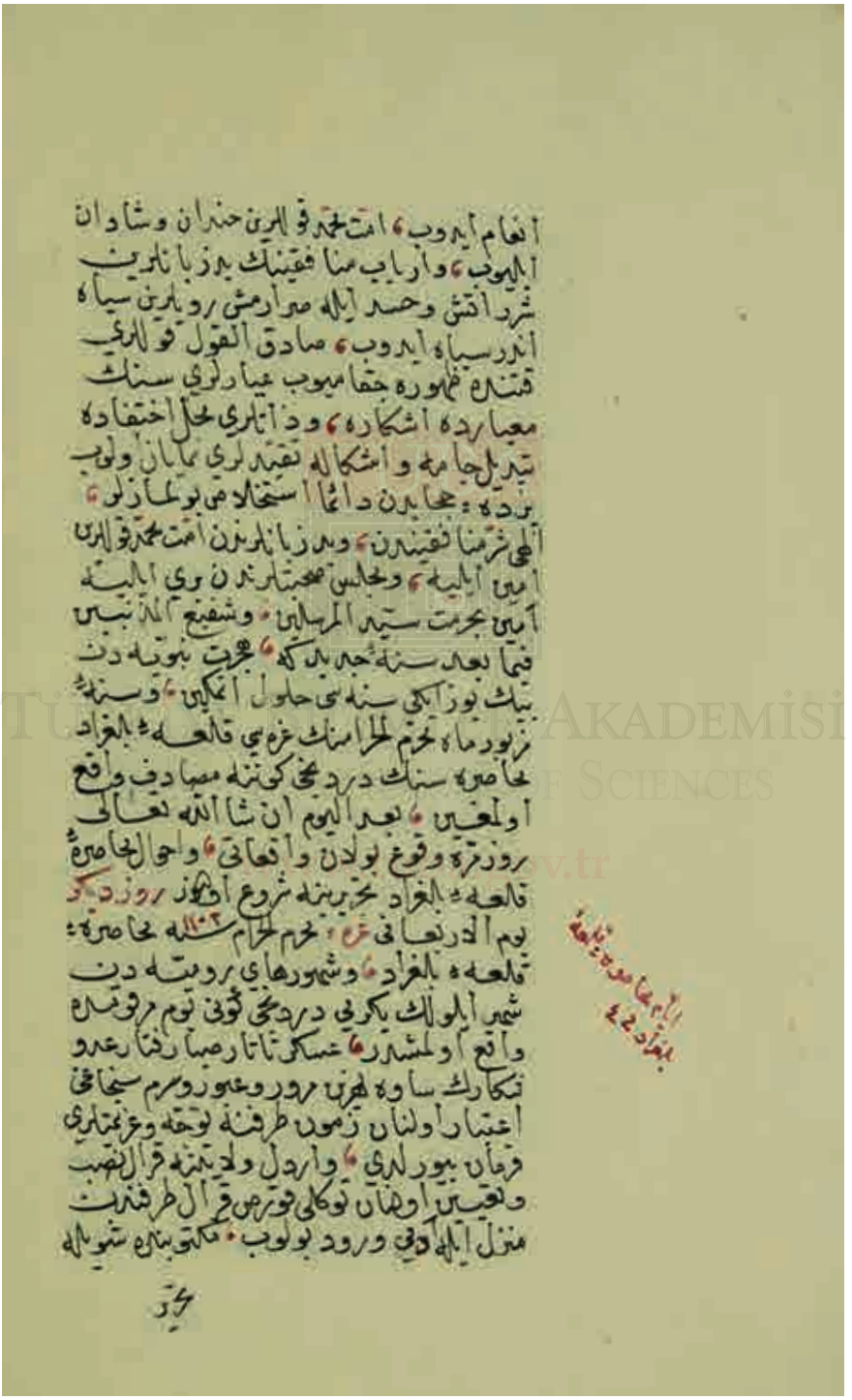

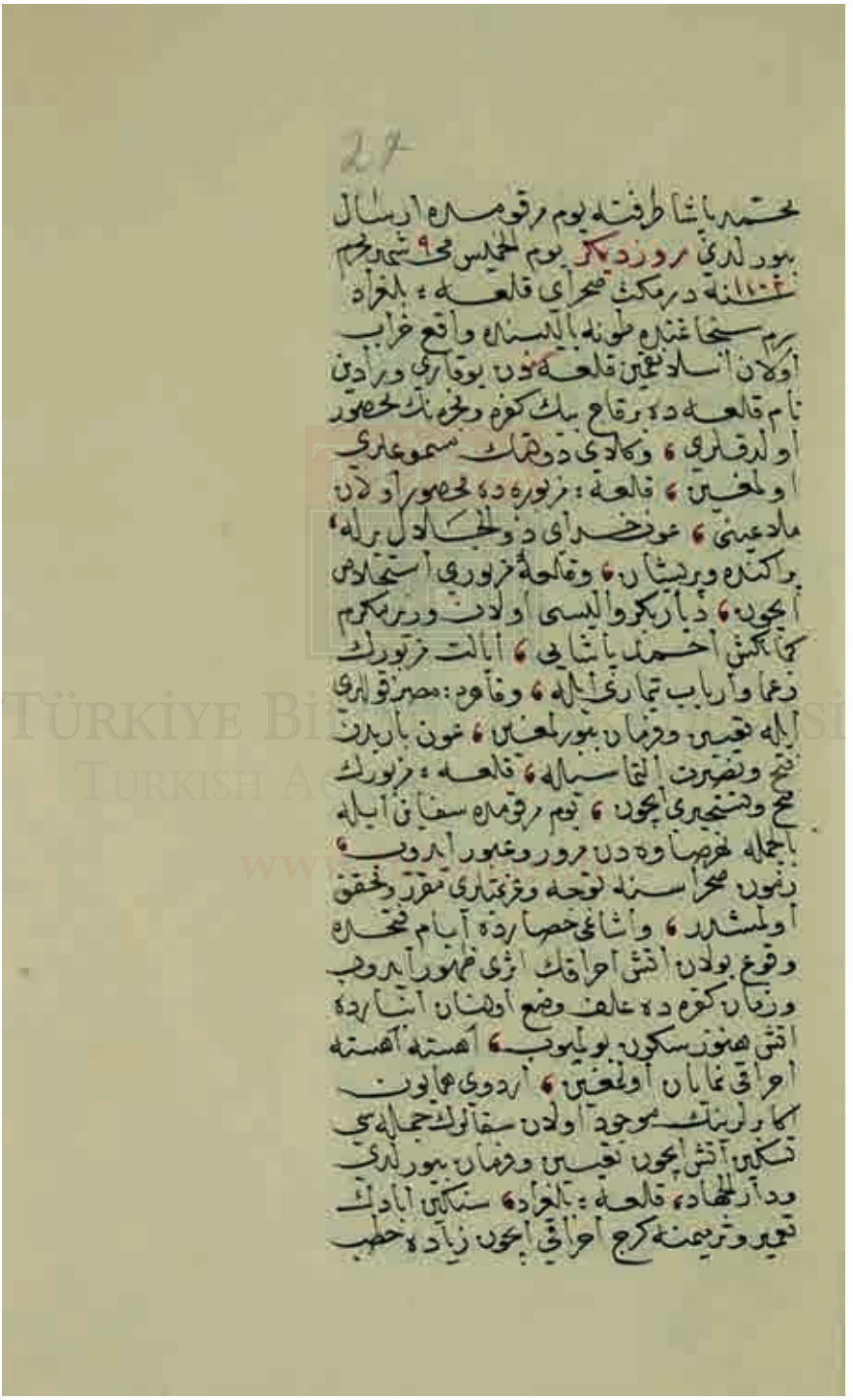

27a

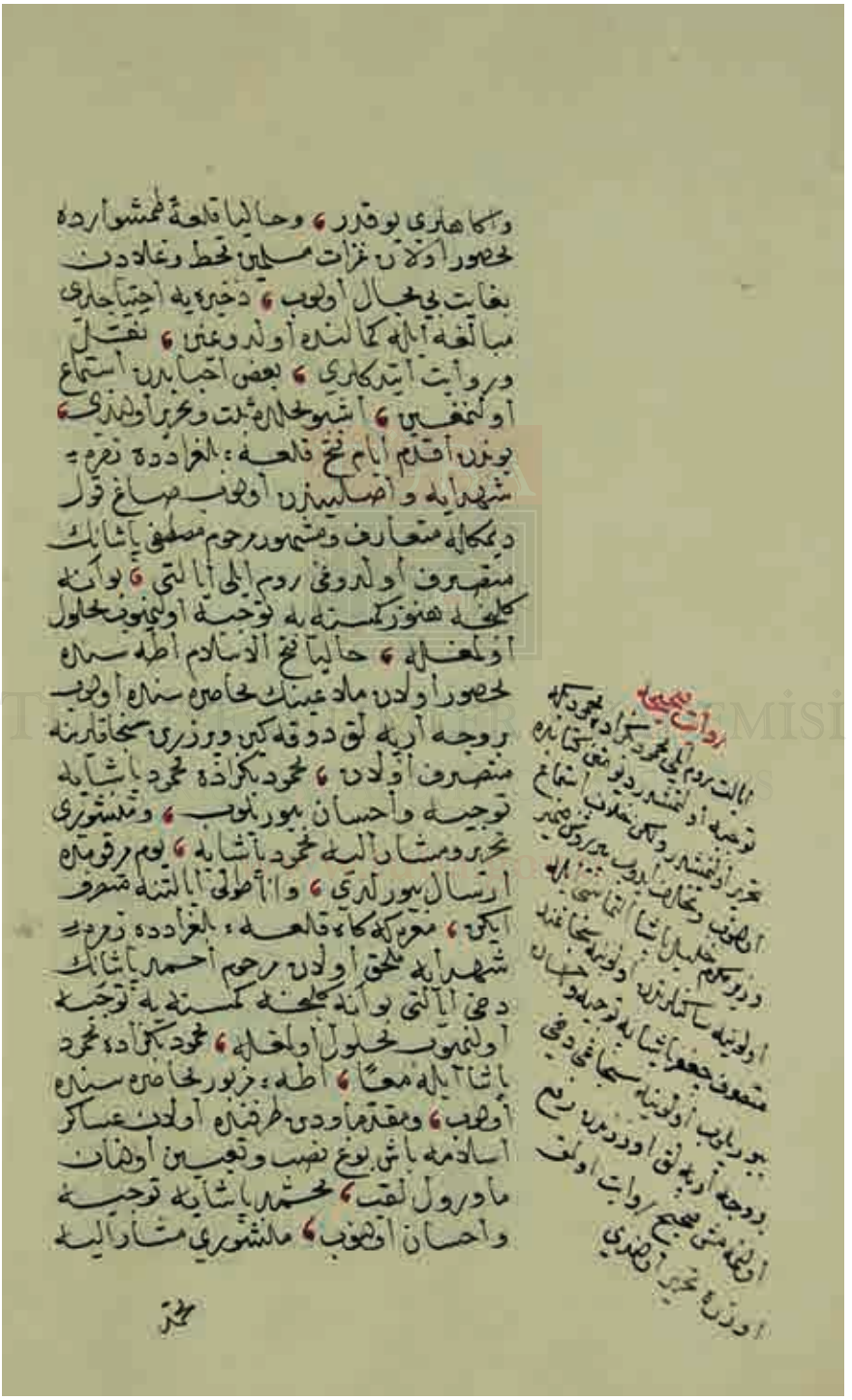

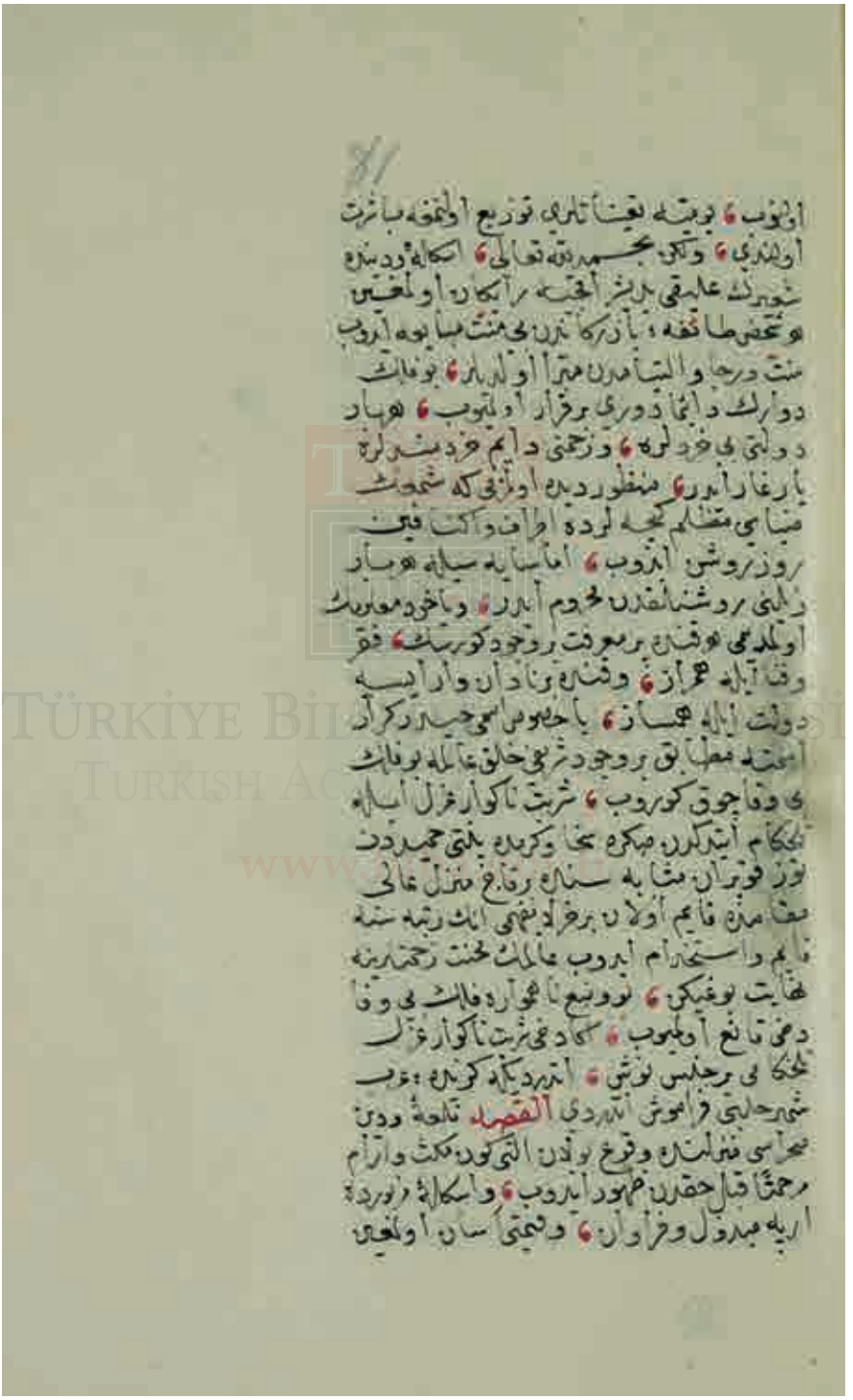

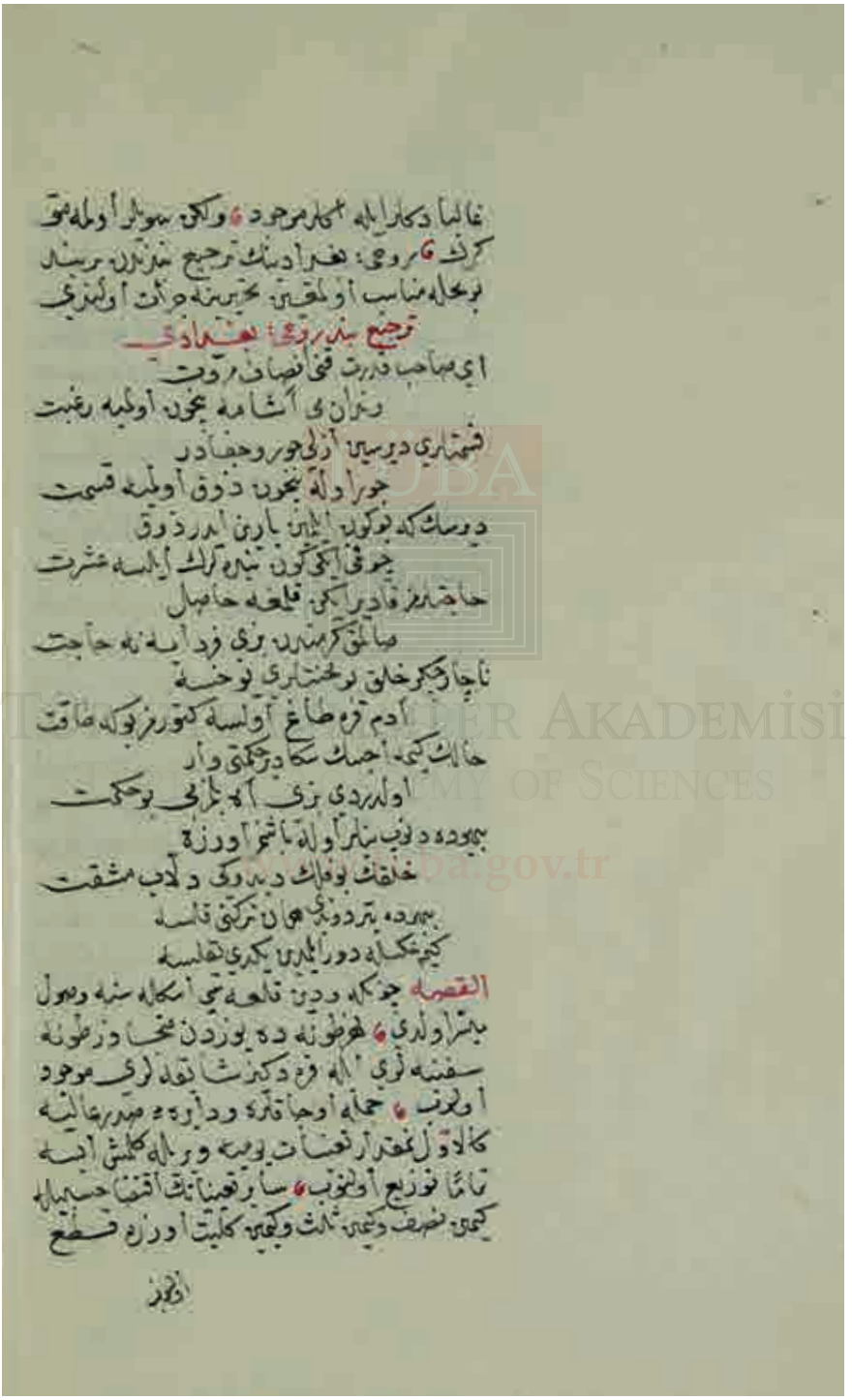

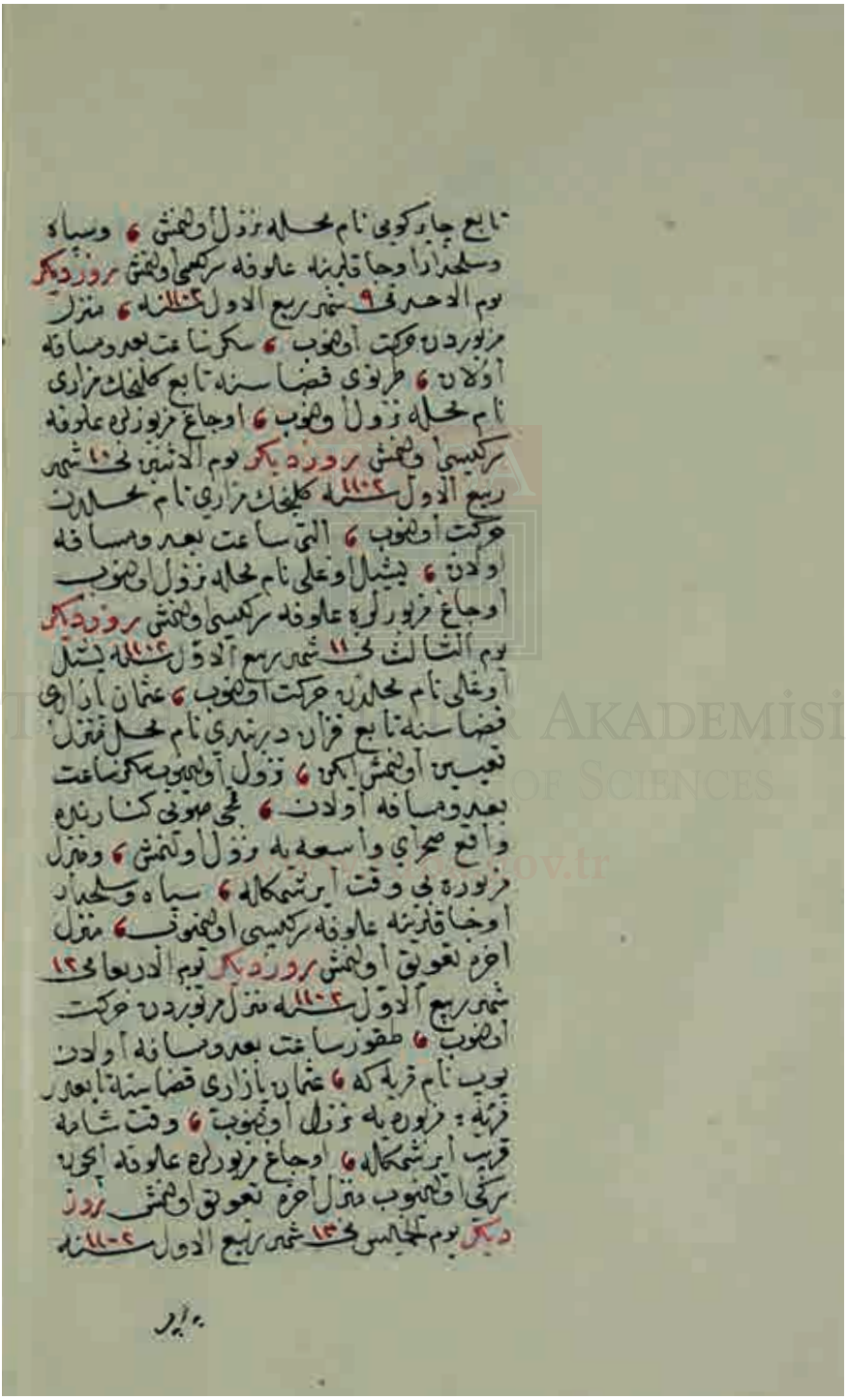

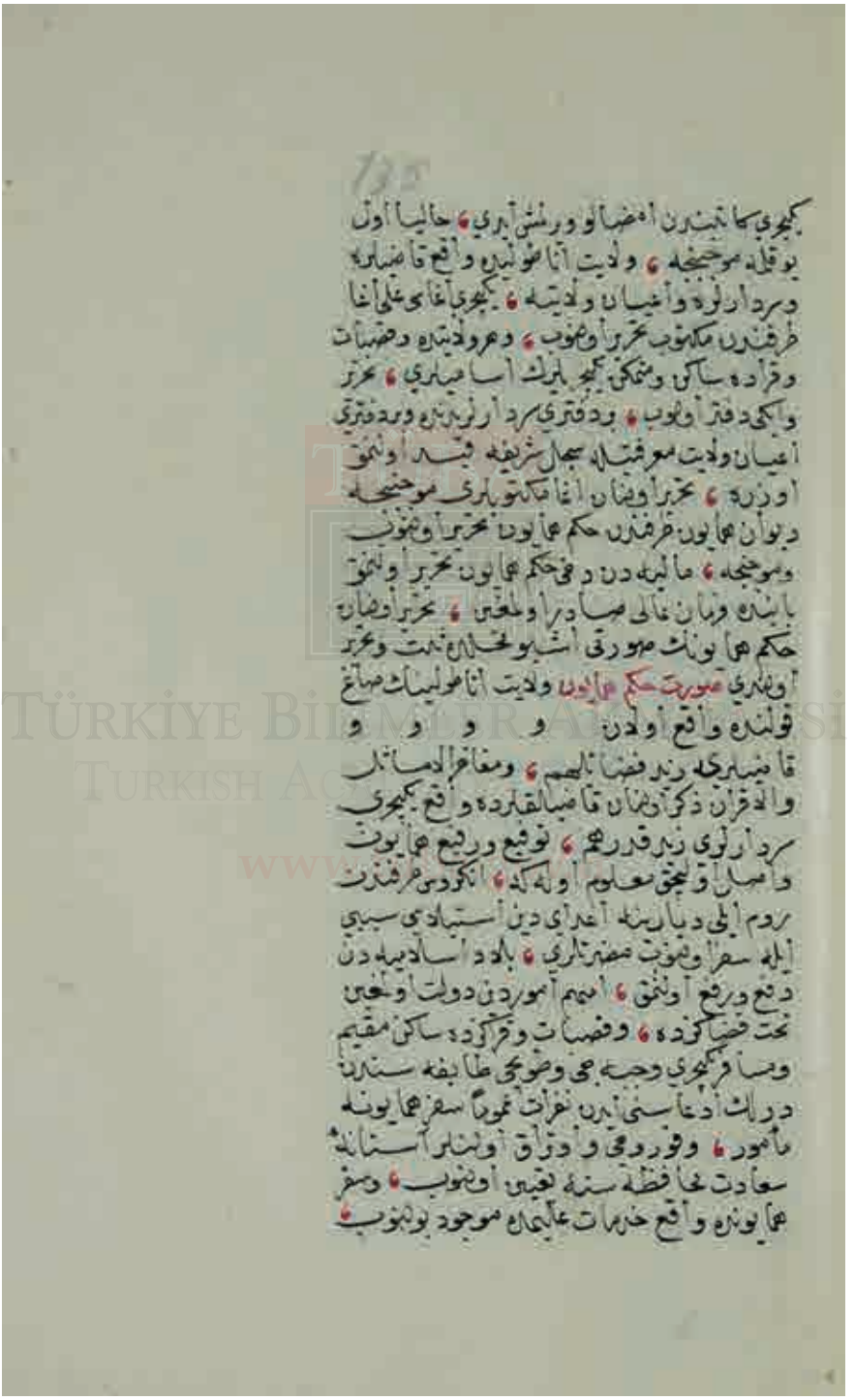

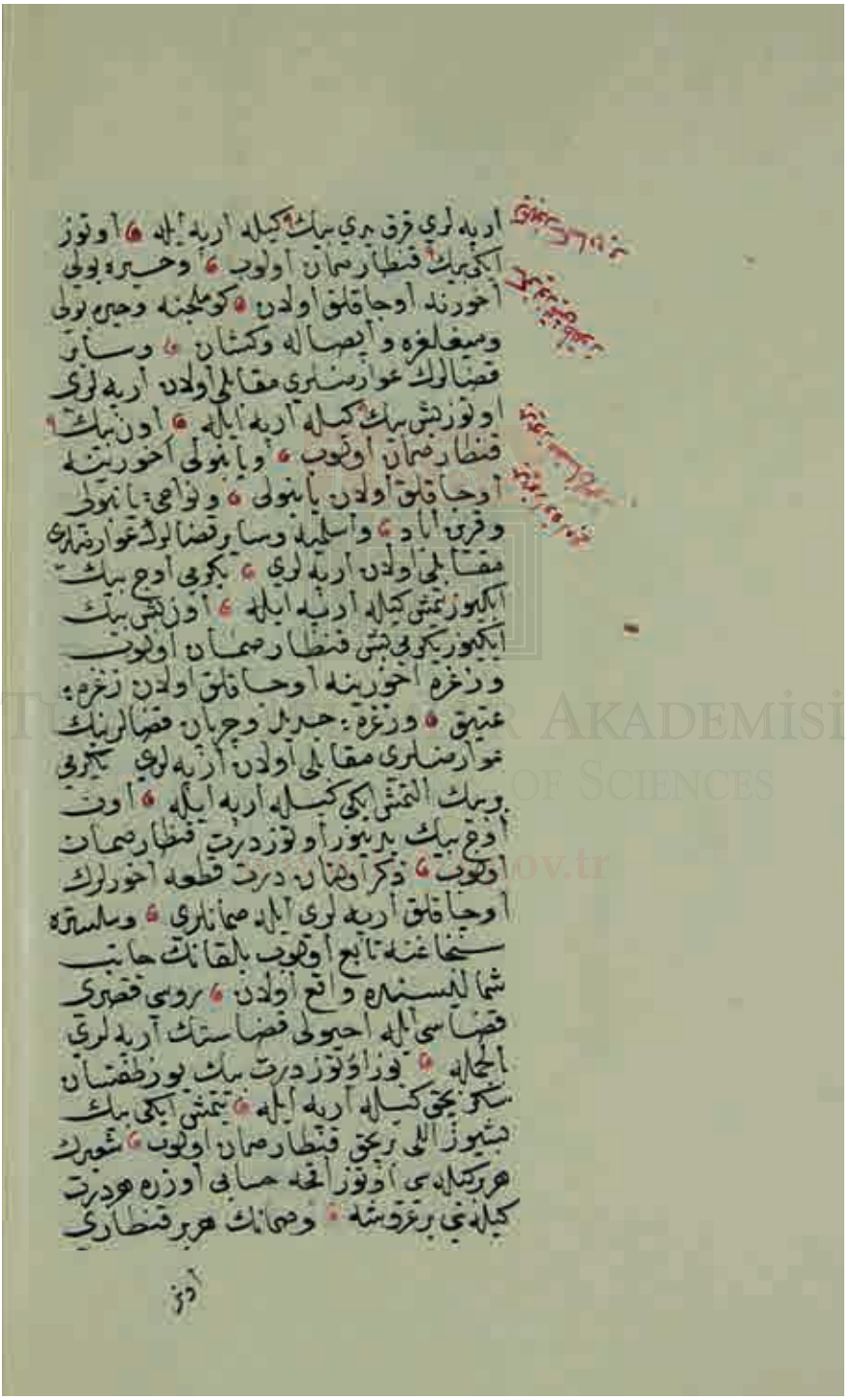

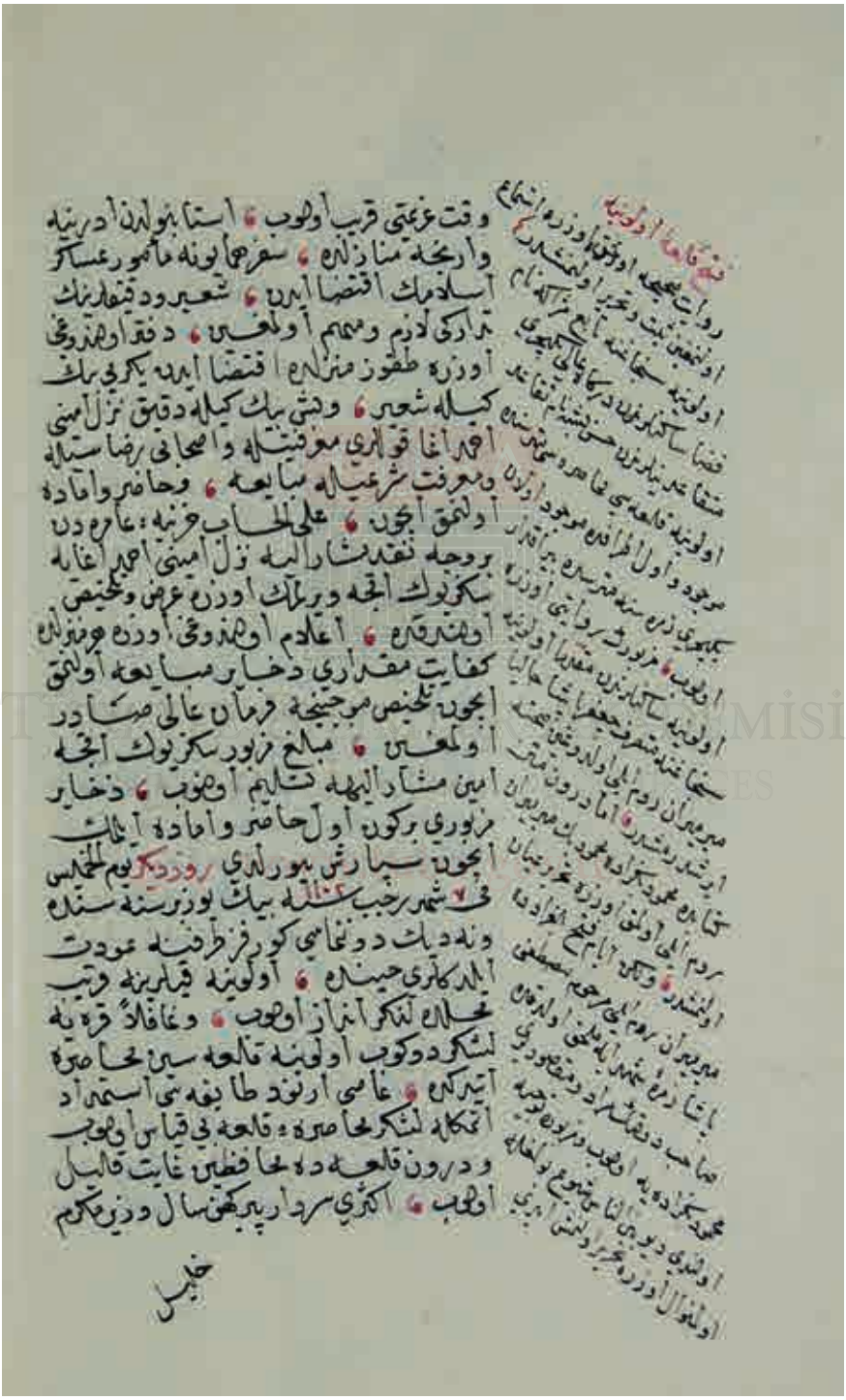

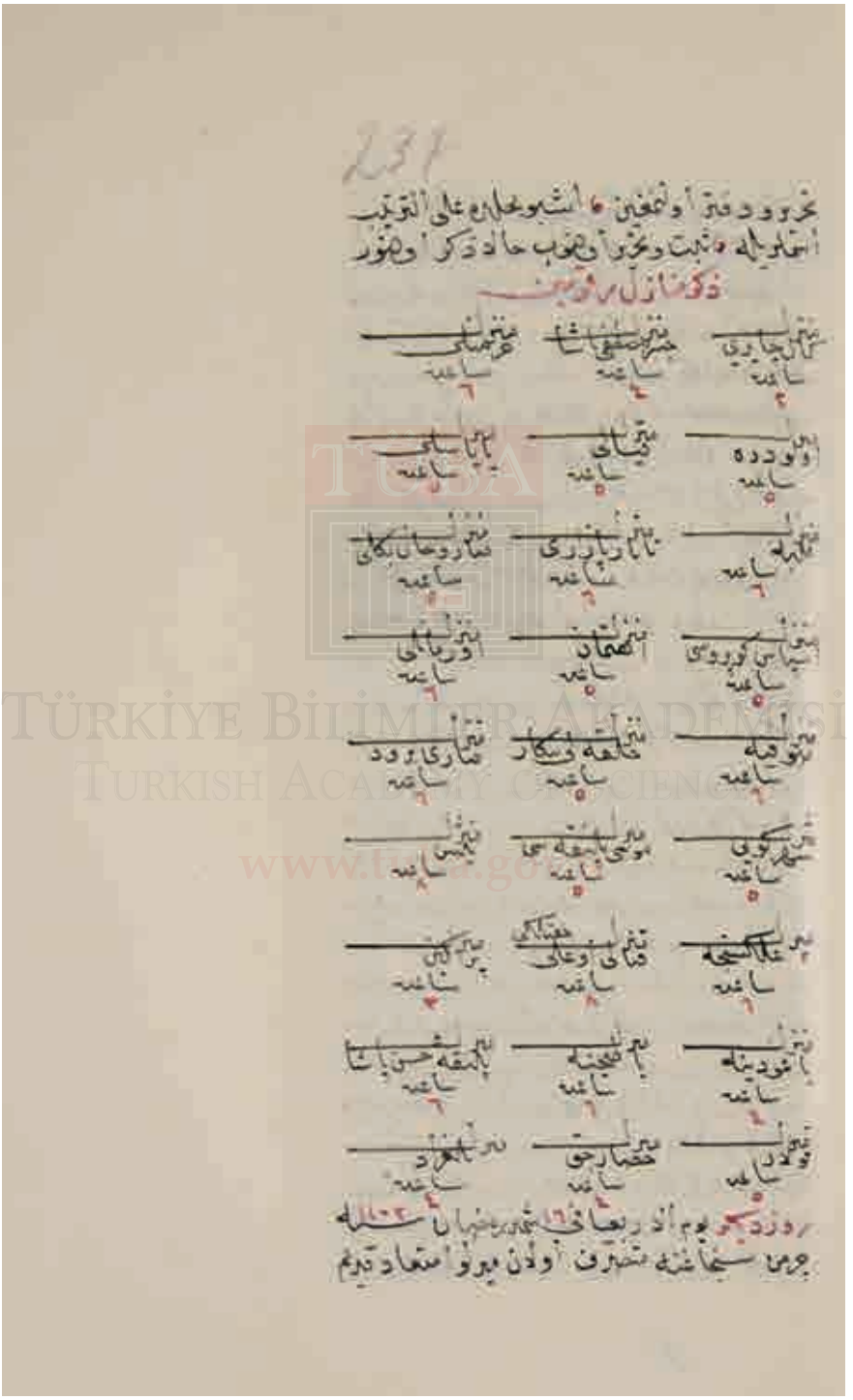

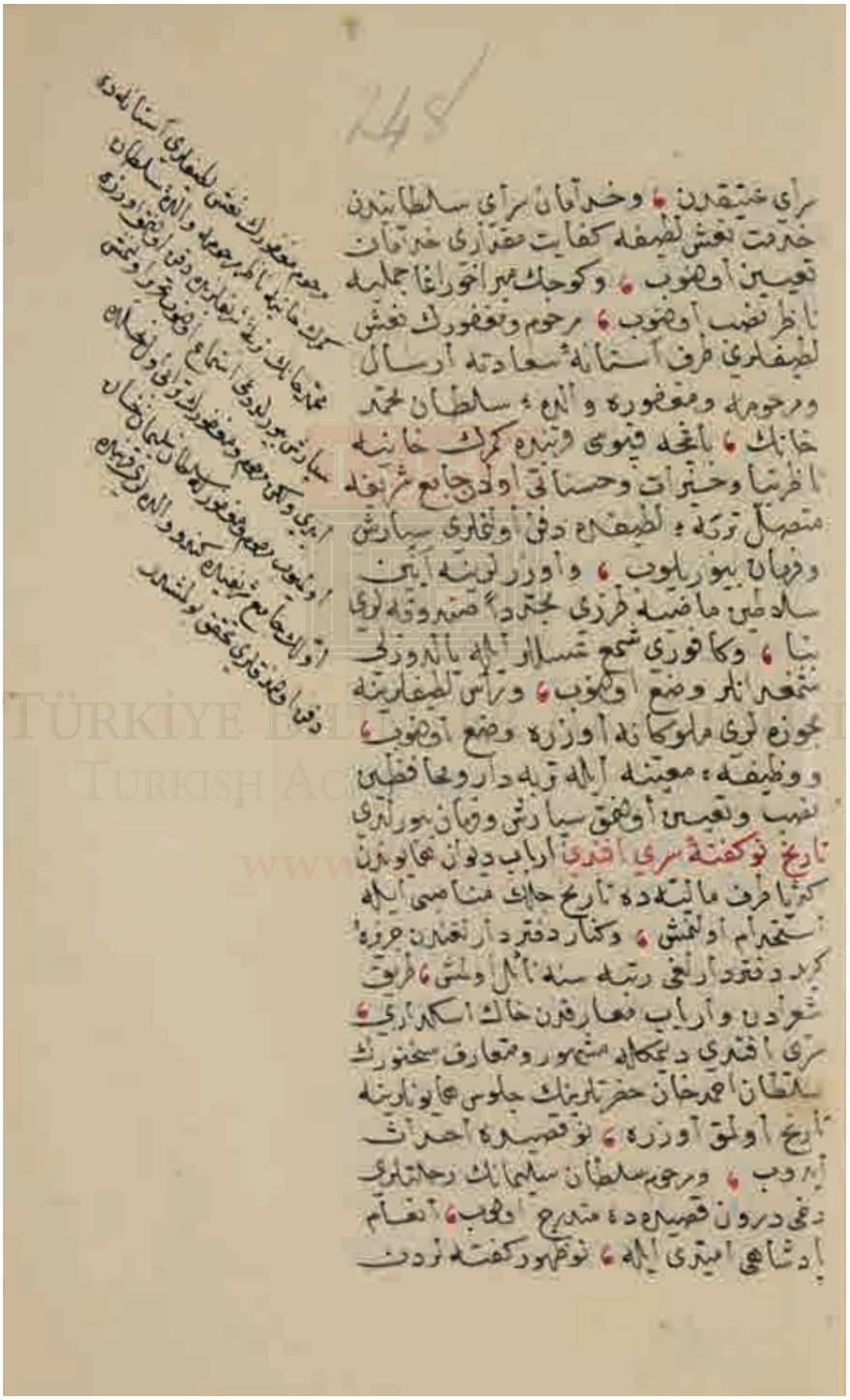

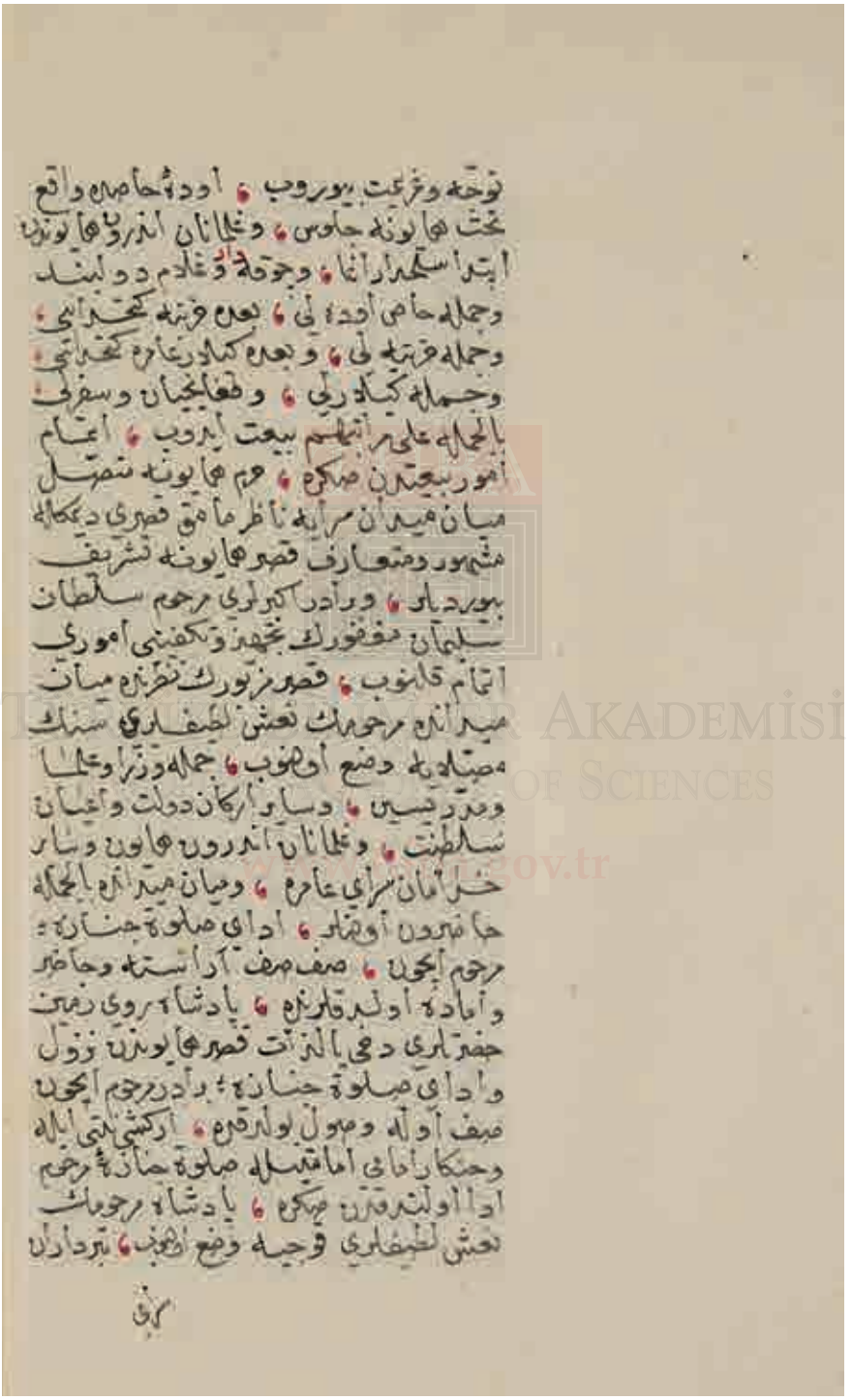

TÜRK-İSLÂM BİLİM KÜLTÜR MİRASI DİZİSİ: 11

TÜBA

Türkiye Bilimler Akademisi

Vâkı‘ât-ı Rûz-merre

III

ÜSKÜDARÎ ABDULLAH EFENDİ

HAZIRLAYAN: ERHAN AFYONCU

Vâkı‘ât-ı Rûz-merre

CİLT III

Üsküdarî Abdullah Efendi

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Vâkı'ât-ı Rûz-merre
CİLT III
Üsküdarî Abdullah Efendi

Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Dizisi: 11

Hazırlayan
Erhan Afyoncu (Prof. Dr.)

Editör
Recep Ahıshalı (Doç. Dr.)

ISBN: 978-605-2249-01-7
Takım ISBN: 978-9944-252-98-0
Ankara, 2017

Yayın Sürecinde Emeği Geçenler
Mine Bilgili

Tasarım ve Uygulama
Murat Acar

Proje Sorumlusu (TÜBA Başkanı)
Ahmet Cevat Acar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Kurulu
Atilla Bir (Prof. Dr.)
Derya Örs (Prof. Dr.)
Erhan Afyoncu (Prof. Dr.)
Hüseyin Gazi Topdemir (Prof. Dr.)
Hüseyin Sarıoğlu (Prof. Dr.)
M. Fatih Andı (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Muhittin Macit (Prof. Dr.)
Mustafa Çiçekler (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Mustafa Kaçar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Koordinatörleri ve Danışmanları
H. Ahmet Arslantürk (Doç. Dr.)
Cahid Şenel (Yrd. Doç. Dr.)

Proje İdari İşler Sorumlusu
Duygu Erol

Baskı
Ses Reklam Paz. Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti.
Mebusevleri Ayten Sk. 28/7 Çankaya - ANKARA

© Türkiye Bilimler Akademisi 2017
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Yayıncının izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

Kullanılan görsellerin yayın izinleri ile ilgili
maddi-manevi sorumluluklar eseri hazırlayanlara aittir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Piyade Sokak - No: 27 Çankaya - ANKARA
bilimklasikleri@tuba.gov.tr
0 312 442 29 03
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Vâkı'ât-ı Rûz-merre

CİLT III

Üsküdarî Abdullah Efendi

Hazırlayan
Erhan Afyoncu

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Büyük gelecekler, büyük geçmişlerin bilgi ve birikimi üzerine inşa edilir.

Türkiye, ihtişamlı bir medeniyetin ve zengin bir tarihin meydana getirmiş olduğu büyük bir birikimin varisidir. Kökleri bilime, bilgiye, hikmete ve irfana dayanan bu birikim, ülkemizin geleceğinin inşası gayretlerinde de en önemli referansımız olmalıdır. Bu büyük birikimden yararlanmadığımız takdirde, geçmişimizi "müzelik bir emtia"ya dönüştürürüz, sağlıklı bir gelecek inşa edemeyiz.

Zira tarih, sadece geçmişte olup biten değil, aynı zamanda bugüne kalan, yarına da aktarılacak olandır. Milletler tarihte yalnızca geçmişlerini değil, geleceklerini de ararlar. Geçmişiyle barışamayan, tarihini yorumlayamayan, ecdadına yabancılaşan milletler, sağlıklı bir gelecek inşa edemezler.

Çağımıza ve geleceğe yapacağımız etki bakımından, sahip olduğumuz zengin mirası yeniden ve daha güçlü biçimde harekete geçirmemiz gerekiyor. Türkiye Bilimler Akademisi tarafından yürütülen "Türk-İslâm Bilim ve Kültür Mirası Projesi"ni, işte bu amaca yönelik bir çalışma olarak değerlendiriyorum.

Proje kapsamında, sosyal bilimler, İslâmî ilimler, Türkiyat, sağlık ve tabiat bilimleri ve teknik bilimler alanlarında hazırlanan eserlerin, bilim ve kültür hayatımıza kazandırılmasını takdirle karşılıyorum.

Bu vesileyle, eserlerin müelliflerini rahmet ve şükrânla yâd ediyor, projenin hayata geçirilmesinde görev alan bilim adamlarımız ile TÜBA mensuplarını kutluyorum.

Recep Tayyip Erdoğan
T.C. Cumhurbaşkanı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Takdim

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Toplumların gelişme ve kalkınmasında bilimsel ve teknolojik çalışmalar, belirleyici bir role sahip bulunmaktadır. Yeni bilim ve teknoloji yatırımlarının gerçekleştirilmesi yanında sahip olunan bilimsel ve kültürel birikim ve mirastan yararlanılması, bunun için de söz konusu mirasın gün ışığına çıkarılması büyük önem taşımaktadır.

Mensubu olduğumuz Türk-İslâm medeniyetinin insanlığın bilimsel, teknik ve kültürel birikim ve gelişimine önemli katkıları bulunmaktadır. Bununla birlikte, medeniyetimizin bilim ve kültür tarihindeki önemli başarıları ve katkılarının, egemen Batı merkezli bakış açısının da etkisiyle, yeterince görünür ve bilinir olmadığı bir gerçektir. Bu durum, tarihimizle övünmenin ötesinde hepimize bu zengin mirasın değerlendirilmesi konusunda yeni görevler yüklemektedir.

Türk-İslâm medeniyetine ait eserlerin gün ışığına çıkarılarak bilim ve kültür dünyası ile gelecek kuşakların istifadesine sunulması; bilim, ar-ge ve yenilikçilik konusundaki amaçlarımızın gerçekleştirilmesi için gerekli birikim, özgüven ve motivasyona değerli katkılar sağlamayı içeren önemli bir millî görevin yerine getirilmesini ifade etmektedir. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından başlatılan "Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi", bu konuda atılmış önemli bir adımı oluşturmaktadır.

Matematik, astronomi, tarih, coğrafya, edebiyat, felsefe gibi alanlardan seçilmiş birçok ünlü İslâm âlimi/düşünürü/yazarı tarafından hazırlanan eserleri bilim ve kültür dünyasına kazandırmayı amaçlayan bu proje, Türk-İslâm medeniyetinin bilim ve kültür literatürüne katkısını daha görünür ve yararlanılır hale getirecektir.

TÜBA mensuplarını bu değerli proje için tebrik ediyorum. Eserlerin yazarlarını hayırla yâd ediyor, eserlerin hazırlanması ve yayımlanmasına katkı sağlayan herkese teşekkür ediyorum. Projenin bilim ve kültür hayatımıza yararlı olmasını temenni ediyorum.

Dr. Faruk Özlü
T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Sunuş

Günümüzde bilim ve yenilikçilik, ulusal kalkınma ile uluslararası rekabette göreli üstünlük sağlamada belirleyici stratejik faktörler haline gelmiştir. Toplumların bilim ve yenilikçilik performansı açısından, toplumda bilimin, bilimsel düşünce ve yaklaşımların önemsenmesi, teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması ile gençlerin bilim ve araştırma alanına yönlendirilmesi, özel bir öneme sahiptir. Bu hususlar, dünyadaki muadilleri gibi Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) bakımından da öncelikli amaç ve görevler arasında yer alır.

Bilim ve yenilikçilik performansı, güncel imkan ve kaynaklar yanında tarihsel birikim ve mirasın değerlendirilmesini de gerektirir. Millet olarak, önemli bir bölümü gün ışığına çıkarılmayı ve değerlendirilmeyi bekleyen zengin bir bilim ve kültür mirasına sahip bulunuyoruz. Bu mirasın daha görünür ve yararlanılır kılınması, bugünkü ve gelecekteki performansımız ve ulusal hedeflerimize ulaşmamız açısından büyük önem taşımaktadır.

Tarihsel birikim ve mirasın ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesi, diğer yararları yanında, başarılı bir performans için gerekli özgüven ve motivasyona yapacağı katkı bakımından da büyük önem taşır. Uluslararası yarışta son iki yüzyıldır ve günümüzdeki göreli konumumuz ile geleceğe yönelik yüksek amaçlarımız dikkate alındığında, bireysel ve toplumsal düzeyde sağlıklı bir benlik/kimlik ve özgüven inşası ile güçlü bir motivasyon ikliminin oluşturulmasına gerek olduğu ve bu konuda her Türk vatandaşı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

ve kurumunun katkı ve destek sağlamasının ulusal bir görev olduğu açıktır.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, Akademimiz tarafından bu düşünceler doğrultusunda, Kalkınma Bakanlığı'nın mali desteğiyle 2014 yılında başlatılmıştır. Proje ile, Türk-İslâm medeniyeti havzasında, fen, mühendislik, Türkiyat, sosyal bilimler, dinî ilimler gibi alanlarda eski-farklı Türk lehçeleri ile diğer dillerde üretilmiş, uzman bilim insanlarımızca seçilen 100 eserin, imkân ve ihtiyaca göre transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi yapılarak yayımlanması yoluyla bilim ve kültür âleminin ve gelecek kuşakların istifadesine sunulması hedeflenmiştir.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, çok sayıda paydaşın doğrudan ve dolaylı katkı ve desteklerinin eseridir.

Öncelikle, bilime ve projeye verdikleri çok değerli destek için Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a kalbî şükranlarımızı arz ediyorum.

Bugüne kıyasla oldukça kısıtlı koşullarda bu eserleri kaleme alan bilim ve kültür tarihimizin kahramanlarını rahmet ve şükranla yad ediyorum. Bu eserlerin çoğaltılması, saklanması ve bugüne ulaşmasında rol alan isimsiz kahramanları da saygıyla anıyorum. Eserlerin transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi ve tahlilini yaparak günümüzün ve geleceğin okuyucu ve araştırmacılarına ulaşmasını sağlayan bilim insanlarımıza müteşekkiriz. Yayına hazırlık ve basım sürecinde rol alan üyelerimiz, bilim insanlarımız ve çalışanlarımız ile projeye katkı sağlayan tüm paydaşlarımıza da teşekkür ediyorum.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi'nde yayımlanan eserlerin medeniyet ihyası/inşası süreci ile milletimizin bilim alanında ve topyekün gelişimi bakımından yararlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar
TÜBA Başkanı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

İçindekiler

Takdimler ve Sunuş

Önsöz 15

Metin 17

Dizin 349

Eserden Örnek Sayfalar 385

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Osmanlı tarih yazıcılığına ömrünü vakfeden
Rahmetli hocamız Bekir Kütükoğlu'na

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Önsöz

Osmanlı tarih yazıcılığı, devletin kuruluş tarihine nazaran oldukça geç bir zamanda başlamıştır. İlk Osmanlı tarihi, XV. yüzyılın başlarında yazılan *Yahşi Fakih Menakıbnâmesi*'dir. Ancak bu eser bugün mevcut değildir. Osmanlı tarihine ait teferruatlı bilgi veren ilk eserler XV. yüzyılın ikinci yarısında II. Bâyezid döneminde yazılmıştır. Bu dönemden itibaren yükselişe geçen Osmanlı tarihçiliği imparatorluğun sonuna kadar birçok eser vermiştir.

XX. yüzyılın son çeyreğine kadar Bursalı Mehmed Tahir ve Franz Babinger'in eserleri dışında Osmanlı tarih yazıcılığı üzerine fazla bir araştırma yapılmamıştır. Ancak rahmetli Bekir Kütükoğlu'nun öncü araştırmaları ve yetiştirdiği talebeleri bu alanın önünü açarak, birçok eserin neşredilmesini sağlamıştır. Osmanlı tarihinin ana kaynakları olan kronikler, şehnâmeler, gazavatnâmeler, fetihnâmeler, sefaretnâmeler, ıslahatnâmeler, surnâmeler, vefeyat ve biyografi kitapları üzerine son yıllarda araştırmalar artmıştır. Birçok eser yayınlanmış veya hakkında bir tez hazırlanmıştır.

XVIII. yüzyılın başlarında Defterdar Mehmed Paşa'nın *Zübde-i Vekayiât*'ı, Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa'nın *Silahdar Tarihi* ve *Nusretnâme*'si gibi Osmanlı tarihçiliğinin en önemli eserlerinden bir kısmı kaleme alınmıştır. Bunlardan biri de günümüze kadar fazla tanınmayan Abdullah bin İbrahim'in (el-Üsküdarî) 1099-1104 (1688-1693) yılları arasındaki hadiseleri gün gün anlattığı 4 ciltlik *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*'sidir. "*Vâkı'ât-ı Rûz-merre*" Osmanlı

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

tarihleri içerisinde ihtiva ettiği hadiseleri en teferruatlı olarak anlatan eserdir. Müellif, bir yılı 300 varaktan fazla tutan bir ciltte anlatmaktadır.

Müellif, Maliye'de memur olduğundan İstanbul ve Edirne'de olup biten hadiseleri, İkinci Viyana bozgunundan sonra Avusturya ve Venedik'le yapılan muharebeler ve savaş hazırlıklarını anlatır. Kendisi Enderun'dan çıkma ve Mevkufat Kalemi halifesi vazifesini deruhde ettiği için siyasî ve askerî tarihin yanısıra Enderun ve merkez bürokrasisinin işleyişi hakkında, özellikle Maliye kalemleriyle ilgili önemli bilgiler verir.

Bu önemli eseri yaklaşık 20 yıl önce hazırlamaya başlamıştık. Ancak diğer çalışmalarımızdan dolayı uzun süre önce ham çevirisini yaptığımız eseri ancak neşre hazır hale getirebildik. Eserin yayını sırasında yardımlarını gördüğümüz değerli meslektaşlarımız Fikret Sarıcaoğlu ve Uğur Demir ile indeksin hazırlanmasına yardımcı olan Coşkun Ünsal, Engin Çetin, Hasan Yapıcı ve Serkan Osmanlıoğlu'na teşekkür ederiz.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Erhan Afyoncu-Recep Ahıshalı
Mahmut Ak-Muzaffer Doğan
İstanbul-Eylül 2017

Metin

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

|1b| [1] ربّ يسّر ولاتعّسر ربّ تمّم بالخير

Hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân ol Hâlık-ı bî-çûna ki âlemleri kudret ü azametiyle halk eyledi. Ve salât ile selâm ol Habîb-i Hudâ'ya ki âlemyânı bâdiye-i dalâletden rehâ ve tîr-i cehâletden halâs idüp hidâyete mürşid ü hâdî oldı. Ve şâhsâr-ı risâletden bostân-ı terbiyelerinde neşv ü nemâ bulan hayrü'l-âl ve hayru'l-ashâb olan çâr-yâr-ı âlî-kıbâb ve sünbül [ü] reyâhîn mânendi tâze ve mu‘attar olan ervâh ve ashâb ve etbâ‘-ı pâki üzerine olsun. Ammâ ba‘dehû işbu *Vâkı‘ât-ı Rûz-merre*'nin cild-i sânîsi bin yüz iki şehr-i Muharremi gurresinden sene-i kâmile ile müntehî bulan şehr-i Zi'l-hiccenin yirmi dokuzuncı eyyâm-ı Ehadda tertîb ve tahrîri intihâ bulup ve sene-i mâziye-i kâmile itmâm olmağla işbu bin yüz üç Muharremi gurresinden zuhûr idecek vâkı‘ât cild-i sâlis olmak üzere gurre-i Muharremden rûz-merre tahrîr ü inşâsına inşâ'a'llâhu te‘âlâ şürû‘ olunup pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh-ı İskender ve hakan-ı Ferîdûn-çâker, halîfe-i İslâm huccetü'l-Hakk alâ kâffeti enâm güzîde-i selâtîn-i Âl-i Osmân, atâ-bahş-i Sultân ibnü's-sultân es-Sultân Ahmed Han bin Sultân İbrâhîm Han *tâla'llâhu te‘âlâ bekāhû ve ebbede ensârehû ve a‘vânehû* hazretlerinin taht-ı Ferîdûn-bahta cülûs-ı meymenet-hümâyûnları cild-i sânînin evâhirinde tahrîr ve zikri sebkat itmiş |2a| idi. Hâliyâ eyyâm-ı adâlet-unvânlarında işbu *Vâkı‘ât*'ın mütercimi (Boş) Halîfe'nin tercemesi üzere vukū‘ bulacak vâkı‘ât u havâdisât rûz-merre hisâbı üzere gerek tagyîrât ü tahvîlât ve gerek tebdîlât-ı manâsıb ve vukū‘-ı ahvâl-i sefer-i hümâyûndur, manzûr-ı dîdesi olanlardan ve

1 Rabbi yessir ve lâ-tu‘assir Rabbi temmim bi'l-hayr: Rabbim, kolaylaştır zorlaştırma, Rabbim, hayırla sonuçlandır.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

nakl ü rivâyet ile istimâ‘ı olunanlardan alâ kadri'l-imkân tahrîr ü inşâ olunur, inşâ’a'llahu te‘âlâ.

Yevmü'l-isneyn, fî gurre-i şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1103.

Sadreynden Rûmili Kādî‘askeri Hekîmzâde Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup, Anadolı Kādî‘askeri Konevî es-Seyyid Ali Efendi sadr-ı Rûm'a intikāl idüp beyne'l-ulemâ nâ’il-i merâm oldılar ve azl olunan Hekîmzâde Efendi'nin taraf-ı Âstâne'ye teveccüh ü azîmeti fermân buyuruldı. Ve bundan akdem Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd asâkir-i İslâm'a pîr-i kühen-sâl vezîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa'ya hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn ile serdârî-i sipehsâlârî-i ser-askerlik içün kılıç, kaftân ile rikâb-ı hümâyûndan irsâl olunan silahşör-i şehriyârîden Silahşör Muslı Ağa taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'dan Edirne'de der-i devlet-medâra vâsıl olup aklâm-ı defâtir ki, Hazîne-i Pâdişâhî'dir, ba‘zı aklâmın bir mikdâr defteri ma‘reke-mânde olduğı müşârün-ileyh Silahşör Muslı Ağa'dan istimâ‘ olunmuşdur. Ve eyyâm-ı ma‘rekegâhda zümre-i şühedâya ve rahmet-i Rahmân'a vâsılînden olan Mehemmed Ağa'nın yeniçeri ağalığı ocağ-ı mezbûrda kul kethudâsı olan |2b| Mehemmed Ağa'ya tevcîh ü ihsân olunduğunun haberi dahi mûmâ-ileyh Silahşör Muslı Ağa'dan istimâ‘ olunup tahakkuk bulmuşdur.

Mübâya‘a-i Şa‘îr ve Saman Berây-ı Istabl-ı Âmire: Mahmiye-i şehr-i dilâvîz olan Edirne'de kışla mukarrer ü muhakkak olmağla Istabl-ı âmire davarları içün arpa ve saman tedârüki lâzım ve mühimm olmağın bin yüz iki Zi'l-hiccesi gurresinden bin yüz üç Şa‘bânının on dördünci güninde vâkı‘ rûz-ı hızıra varınca iki yüz elli günde altmış bin kîle arpa ve yirmi bin kantâr saman iktizâ eyledüğin Istabl-ı âmire Rûznâmecisi “Tavîlezâde” dimekle ma‘rûf Mustafâ Efendi hisâb ve defter idüp i‘lâm itmeğin sinîn-i sâbıkaya kıyâsen i‘lâm olunan defter mûcebince beyne'n-nâs râyic olduğı üzere arpanın kîlesi ellişer akçaya ve samanın kantârı yirmi beşer akçaya olmak üzere Edirne ve etrâf kazâlardan ol mikdâr arpa ve saman mübâya‘a ve kendüleri getürüp teslîm eylemek üzere kabzına müstakīm ve dîndâr ve ihtiyâcdan müstağnî kâbız ta‘yîn olunup ve taraf-ı şer‘den bir nâ’ib dahi ta‘yîn olunup ve arpaları gelüp ölçüldükde tamgalı ve demürli kîle ile ölçilüp ve çubuk ile silinüp ve hakk ve adl üzere alınup ziyâde alınmayup ve tezkire akçası talebiyle ve bir dürlü bahâne ile kimesneye cevr ü eziyyet olunmayup her kazânın kurâsı getürüp arpaların tamâmen teslîm eyledüklerinde fermân olunduğı üzere bahâları ma‘rifet-i şer‘le virilüp kimesnenin |3a| bir akçaları ketm olunmayup ve tamâmen edâ eyledüklerinde her

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

birinin yedlerine edâ tezkiresi virilmek üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın Mevkūfât Kalemi'nde kayd ve mûcebince mübâya'ası içün emr ve defterleri hâliyâ Arpa Emîni "Cânibdâr" dimekle müte'ârif Başmuhâsebeci Vekîli ve Başmuhâsebe'de ikinci halîfelik merkezinde kā'im olan Ahmed Efendi taraflarına teslîm olunup tahsîline mübâşirler irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 2 şehr-i Muharrem sene 1103.

Haber-i Gayr-ı Vâkı': Altmış binden mütecâviz leşker ile Leh keferesinin taburı Boğdan memleketi sınırı olan Hotin Kal'ası mukābili Yazlofça Palankası'na karîb geldüği istimâ' olunmağın ve tâ'ife-i füccârın tabur-ı menhûslarında cem'iyyet ve kesretleri mukarrer imiş deyü beyne'l-münâfıkīn şüyû' bulmağın İsakcı etrâfın muhâfaza iktizâ itmeğin Silistre sancağından nefîr-i âmm askeri ihrâc ve havâlî-i mezbûrı muhâfaza içün Dergâh-ı mu'allâ kapıcıbaşılarından "Fethî Beyzâde" dimekle ma'rûf Ahmed Ağa nefîr-i âmm ihrâcına irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 3 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1103.

Edirne'de vâkı' Bezistân kurbünde "Karanlık Çârşû" dimekle ma'rûf u meşhûr çârşûnun iki tarafı kavî ve müstahkem parmak kapu iken nısfü'l-leylden mukaddemce tâ'ife-i erâzilden birkaç sârık san'atla parmak kapuya küşâd virüp ve çârşû-yı mezbûrun pâsbânı olan derd-mendi katl iderler. Ve erbâb-ı |3b| dekâkînden el-Hâc Ali nâm bâzergânın derûn-ı dükkânında vâkı' demür kapulı mahzeninin kapusına kebîr köskiler ile küşâd virüp kendünin ve emânet vaz' olunan ba'zı müslimînin on beş kîseden mütecâviz nukūdı gāret ü hasâret eyledükleri ale's-seher şüyû' bulup ve bî-çâre pâsbânın katli taraf-ı şer'den keşf olunup defn olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 4 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1103.

Âstâne-i sa'âdet'de Galata nâm mahallde mütemekkin Flemenk keferesi balyozı ondan mütecâviz koçı ve Sirem arabaları ile yevm-i merkūmda şehr-i Edirne'ye vâsıl ve derûn-ı kal'ada mahsûsan konak ta'yîn olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 5 şehr-i Muharrem sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh edâ-yı salât-ı cum'aya niyyet ve Üçşerefeli Câmi'-i şerîfe'ye azîmet ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan ibâdet-

gâha teşrîf ve cemâ'at-i müslimîn ile salât-ı cum'ayı edâdan sonra iki sâ'at mikdârı nasîhat-i vâ'izi istimâ' ba'dehû sa'âdetile Sarây-ı âmirelerine avdet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 6 şehr-i Muharrem sene 1103.

Mukaddemâ zikri sebkat iden Leh keferesinin küçük taburı Kamaniçe Kal'ası üzerine düşüp kal'a-i mezbûrı muhâsara niyyeti üzere iken derûn-ı kal'ada mevcûd olan guzât-ı müslimîn haberdâr olup kal'a-i mezbûra üç sâ'atlik mesâfe mahalle karîb geldükde guzât-ı muvahhıdîn derûn-ı kal'adan hurûc ve tabur-ı kefere üzerine teveccüh ve hamle-i evvelde lutf-i Hudâ-yı lâ-yezâl birle tabur-ı |**4a**| küffâr inhizâm bulup dört beş bin mikdârı kefere vü fecere tu'me-i şîr-i şemşîr-i gāziyân ve nicesi esîr ve bend ü giriftâr olduklarının haber-i meserret-eseri yevm-i merkūmda Edirne'de der-i devlet-medâra müjde-resânlar vârid olduğı tahakkuk bulmağın müjde-resânlara hil'at-i fâhireler ilbâsından sonra me'mûllerinden ziyâde in'âmlar bahş ve atâ olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehâd, fî 7 şehr-i Muharrem sene 1103.

Belgrad sahrâsında olan Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd Dergâh-ı âlî yeniçeri ocağı ve cebeci ve topcı ocakları ve sipâh ve silahdâr ocakları sancağ-ı Resûl-i Ekrem *sallâ'llâhu te'âlâ aleyhi ve sellem* hazretlerinin sancağ-ı şerîfin Yeniçeri Ağası Mehemmed Ağa ahz u zabt idüp asâkir-i İslâm ile ma'an Edirne'de rikâb-ı hümâyûna teveccüh ü azîmetleri içün hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile silahşör-i şehriyârîden Silahşör Beşîr Ağa taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 8 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1103.

Varadin Kal'ası kurbünde vâkı' Karlofça Palankası'nın cânib-i şarkīsinde vâkı' kenâr-ı Nehr-i Tuna kurbünde Boğaz nâm mahallde mukaddemâ vukū' bulan ma'rekegâhda Ordu-yı hümâyûn'da bulunan aklâmların ba'zı defterleri ma'reke-mânde olduğı mukaddemâ istimâ' olunup tahrîr olunmuş idi. Hâlâ sıhhati şüyû' bulup tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 9 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1103.

Tedârük-i umûr-ı mühimme-i |**4b**| dîn [ü] devletden olmağın sipâh ve silahdâr ocaklarına müceddeden serdengeçdi tahrîri fermân olunmağla sipâh ocağına

Bodur Mustafâ Ağa ve silahdâr ocağına "Baltacı" dimekle meşhûr Ömer Ağa, serdengeçdi ağaları nasb ü ta'yîn olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla tüvânâ ve yarar ve bahâdır ve ceng ü harbe kādir at ve âlât sâhibi dilâver yiğitler tahrîr ve defter itmeleri sipâriş buyuruldı.

Cem'iyyet-i Haydudân: Vezîr-i a'zam şehîd [ü] sa'îd Mustafâ Paşa'nın himâyet ü siyânet idüp sermâye olmak üzere Hazîne'den öküz-bahâ ve tohumluk olmak içün mîrî zahîreden tevzî' itdirdüği arpa ve buğdaydan re'âyânın ekseri ganâ tahsîl idüp devletin re'âyâdan istihkākları mukarrer ancak mülâhazasıyla ve iltifât-ı mezbûrun bâlâsın ârzû itmeleri ile isyân u tuğyân alemin küşâd idüp Batirçine ile Yagodina mâbeyninde vâkı' balkan u kûhistânda cem'iyyet idüp Belgrad tarafından Edirne ve Edirne'den Belgrad'a âmed ü refti iktizâ iden gerek askerî ve gerek ehl-i tüccârın ve erbâb-ı mesâlihin râhlarına sedd olup beş iken on, on iken yüz, belki binden mütecâviz re'âyâ tâ'ifesinden haydud peydâ ve zikr olunan balkanda becene ve mekânlar tedârük idüp mürûr u ubûr iden tüccâr ve sâirlerin her bâr gāret ü yağma ile yedi sekiz sâ'atlik tarîkı katl-i âmm ile memlû dûlger yonkası şeklinde el ve ayak, kelle ve cesed-i insândan |**5a**| mürûr idenlerin havf u haşyetlerin istimâ' i[t]dükce ubûrdan ferâgat idüp tarîk-ı mezbûrdan âmed ü reftin vukū'ı münkatı' olduğı şüyû' bulup tahakkuk bulmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tura.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 10 şehr-i Muharrem sene 1103.

Ehl-i sûk ve tâ'îfe-i tüccâr miyânında mankura zerre kadar i'tibâr olunmayup ve lafz-ı mankur ile nân değil turp ve sebze ve et alınmak mümkin olmamağla ba'zıları ahz olunup yevm-i merkūmun leylinde Üçşerefeli pîşgâhında ve "Yediyolağzı" dimekle ma'rûf mahallde ve "Kıyık" ta'bîr olunan mahallde ve Bitpazarı'nda ahz olunanları tîğ-i cellâd-ı bî-emân ile katl idüp ve kelleleri koltuklarına vaz' olunmuş ve cesedleri üzerine mankurlar vaz' olunmuş. Mankur ahzından îbâ idenlerin mertebe-i mi'râcı budur deyü îmâ olunmuş. Ammâ ki fî zamâninâ halk-ı âlem ol vâdîde değildir ki ol gûne gûşmâlden ibret alup emr-i hükkâma mütâba'at ideler. Ahvâl-i âlem hemân cenâb-ı Rabbü'l-âlemînin lütf u keremine kalmışdır. Bundan akdem Erdel ülkesinden on binden mütecâviz küffâr-ı bed-fi'âl Tımışvar tevâbi'inden Lipova Kal'asın istîlâ ve etrâf ü eknâfa tecâvüzlerinin zikri cild-i sânînin evâhirinde tahrîr olunmuş idi. Topal Hüseyin Paşa ve han-ı âlî-şân güzîde-i asker-i Tatar ile irişüp harb ü kıtâl ve ceng ü cidâl idüp leşker-i kefere inhizâm ve üç dört binden |**5b**| mütecâviz kefere vü fecere tu'me-i şîr-i şemşîr-i gāziyân olup ve küffâr-ı bed-fi'âlin Fetran nâmında kapu-

danları nice derd ü mihnet ile halâs ve Lipova Kal‘ası'na firâr eyledüği istimâ‘ olunmuşdur. Ve küffâr-ı mezbûrlara Erdel vilâyetinden gelen iki yüz arabadan mütecâviz zahîreye asker-i Tatar dûş olup bir mertebe igtinâm olurlar ki bir vechile tahrîr ve beyânı mümkin olmaduğın nakl eylediler.

Tevcîh Şuden-i Sâhib-i Ayârlığ-ı Darbhâne: Âstâne-i sa‘âdet'de vâkı‘ Darbhâne-i âmire'de mukaddemâ sâhib-i ayâr olan Frenk Mustafâ'nın hıyâneti zuhûr itmekle habs olunup sâhib-i ayârlık hızmeti hâlî vü mu‘attal kalmağla Küfrî Ahmed Efendi merhûmun etbâ‘ından müteseyyid Sarı Ömer Ağa tâlib ü râgıb olmağın müşârün-ileyh Ömer Ağa'ya sâhib-i ayârlık hızmeti tevcîh olunup hil‘at-i fâhire ilbâsından kat‘-ı pâye ile beyne'l-akrân nâ’il-i merâm olup taraf-ı Âstâne'ye teveccüh ü azîmeti tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 11 şehr-i Muharrem sene 1103.

Sadr-ı Anadolı pâyesiyle ser-firâz buyurılan “Hocazâde” dimekle müte‘ârif ü meşhûr sâdât-ı kirâmdan es-Seyyid Osmân Efendi taraf-ı Âstâne'den şehr-i Edirne'de der-i devlet-medâra yevm-i merkûmda vusûlleri tahakkuk bulup Anadolı manâsıbından ma‘zûl kuzât efendiler tehniye-i pâye içün gürûhen gürûh sa‘âdethânelerine teşrîf |6a| idüp tehniye-bâd iştigâline takayyüd eylediler. Sâhibü't-tevârîh merhûm Âlî Efendi *Künhü'l-âhbâr* nâm târîhde tahrîr ü inşâ eylemişdir ki, Rûmili kādî‘askerinin yevmî beş yüz akça ulûfesi ve umûmen Rûmili'ndeki rüsûm-ı kısmet-i askerî avâ’idinden tahmînen rûz-merre sekiz bin akça hâsıl olmak kābildir. Ve taht-ı hükûmeti olan memâlik-i mahrûsedeki kuzât ve müderrisîne manâsıbı kendüsi tevcîh ider. Ancak yüz ellişer akça nâmdâr kādîlıklar ile kırkar akçalu iç il medreselerini sadr-ı â‘zama mürâca‘atla arz eyler. Zirâ kuzât-ı kasabât manâsıbı ve boyu elli akçadan aşağı iç il medârisinin merâtibi ânın arzıyla tevcîh olunur. İç il i‘tibârı İstanbul ve Edirne ve Burusa medârisine ve bunların havâlîsindeki kasabâtda vâkı‘ medârisin güzîdelerine mahsûs olur. Kezâlik Anadolı kādî‘askeri dahi yevmî beş yüz akçaya mutasarrıfdır. Pâyede Rûmili kādî‘askerinden aşağadır, lâkin mahsûl-i resm-i kısmetde iki Rûmili denlü avâ’idi mâlâ-kelâm, bilâ-dikkat ü ihtimâm yevmî on beş bin akça fevâ’idi mukarrerdir. Ve Anadolı vilâyetlerindeki kazâ ve medârisi yukaruda beyân olunduğı üzere yine bunlar tevcîh iderler. Ve lâzımü'l-arz olanı sadr-ı â‘zama i‘lâm eyler. Ve Dîvân-ı hümâyûn'da de‘âvî husûsunda dahi umûr-ı mu‘azzamayı ve sâir Rûmili'ne müte‘allık husûsı |6b| lâ-siyyemâ askerî olup hudâvendigâr kullarına müte‘allık da‘vâları Rûmili efendisi dinler ve Anadolı'ya müte‘allık umûrı Anadolı kādî‘askeri istimâ‘ eyler. Ve bunlardan

biri ma‘zûl olsa yüz ellişer akça ile tekā‘üd virilür. Gāyet de ehl-i fazl olup şugl-den hazz eyler ise ri‘âyeten semâniyeden ve dârü'l-hadîs olan medârisden birisi dahi ilhâk kılınup ulûfesine takviyet virilür deyü merhûm Âlî Efendi târîhinde beyân eylemişlerdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 12 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum‘a içün Nehr-i Tunca kenârında vâkı‘ merhûm Dârü's-sa‘âde ağasının ta‘mîr ciheti ile ihyâsı olup “Maksûdiyye” dimekle ma‘rûf câmi‘-i şerîfe teşrîf ve cemâ‘at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı cum‘adan sonra Sarây-ı ma‘mûrelerine avdet ve teşrîf buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 13 şehr-i Muharrem sene 1103.

Bin doksan dört senesinde Beç Kal‘ası muhâsarası avdetinde gazab-ı pâdişâhî birle Belgrad kışlasında katl olunan Vezîr-i a‘zam Kara Mustafâ Paşa asrın-da avdet-i muhâsara-i Beç'den Kal‘a-i Usturgon mukābili Uyvar toprağında Ciğerdelen Palankası vâdîsinde vâkı‘ ma‘rekegâhda küffâr-ı bed-fi‘âle esîr ve bend u giriftâr olan sâbıkā Bostâncıbaşı Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa girân-bahâ ile giriftârlıkdan istihlâs ve yevm-i merkūmda mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vusûlleri muhakkak olmuşdur. |7a|

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 14 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1103.

Vezîr-i a‘zam Köprüli merhûm Mehemmed Paşa Evkāfı'nın mütevellîsi ve sâbıkā Sadr-ı âlî Masrafı Hamdî Efendi evkāf-ı mezbûre cihetlerinden dört aded mahlûl cihetin arzların tahrîr ve bilâ-mühr Edirne'ye vâsıl olup Anadolı Muhâsebesi Kalemi'nden derkenâr olundukda: “Mühri mutâbıkdır” deyü cevâb dahi tahrîr olunup ashâbları yediyle Küçük Tezkireci Abdülvehhâb Efendi'ye geldükde Tezkireci Abdülvehhâb Efendi dahi: “Mûcebince tevcîh oluna” deyü buyurup sahh içün Sadr-ı âlî'ye vardukda: “Mühri mutâbıkdır” deyü derkenârın arzları zahrında mühri olmaduğı Sadr-ı âlî'nin manzûrı oldukda hükkâmı imtihân içün nezâketdir deyü mübâlağa ile gazab ve tehev-vürleri zuhûra gelüp Anadolı Muhâsebesi Kalemi'nde başhalîfe olan es-Seyyid Hasan Efendi ol hînde halîfelikden şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup İstanbul'a nefy olunmak bâbında fermân-ı âlî sudûr bulmağın nefyi içün Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ta‘yîn olunup ol sâ‘at mahmiye-i Edirne'den nefy

olundı. Ve bu töhmet hilâlinde Abdülvehhâb Efendi dahi tezkirecilikden şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olundı.

Menâkıb: Yanbolı'da mütemekkin sultânlardan Safâ Girây Sultân vükelâ-yı devletin tecdîdinde Edirne'de der-i devlet-medâra teşrîf ve asker-i Tatar'a han olmak sevdâsıyla devr-i ebvâbdan sonra ebvâb-ı devlete hedâyâlar perâkende idüp ve Yanbolı'da olan etbâ‘ına yazlık kâğıdları |**7b**| irsâl idüp: “Hâliyâ asker-i Tatar'ın hanlığı tarafımıza der-i devletden va‘ad olunmuşdur. Taraf-ı Kırım'a teveccüh ü azîmet içün cümleniz hâzır u âmâde olasız” deyü kâğıdlar irsâli agreb-i {ü} garâyibdendir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 15 şehr-i Muharrem sene 1103.

Defterdâr Vekîli Ali Efendi'ye defterdârlık-ı şıkk-ı evvel rütbesi asâleten ihsân ve tevcîh buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâs ve mazhar-ı iltifât ile ser-firâz kılındı. Ve sâbıkā Başbâkīkulı-i merhûm el-Hâc Mehemmed Efendizâde Mustafâ Efendi'ye küçük tezkirecilik rütbesi tevcîh ve hızmeti sipâriş buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân kat‘-ı pâye ile mazhar-ı iltifâta dûş ve nâ'il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur. Ve rikâb-ı hümâyûnda Başbâkīkulı Vekîli Ali Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup ser-gulâm-ı bâkī rütbesi sâbıkā Nişâncı Vezîr-i mükerrem Abdî Paşa'nın sâbıkda kethudâsı Osmân Ağa'ya tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-ı fâhire ilbâs ve kat‘-ı pâye ile nâil-i merâm olduklarından memnûn oldukları ahbâbından mesmû‘ olunmuşdur. Ve Vezîr-i a‘zam şehîd ü sa‘îd-i merhûm Mustafâ Paşa'nın hazîne kâtibi Tezkire-i Mâliyye Mustafâ Efendi'ye dahi yevm-i merkūmda menâsıb-ı mezbûr ibkā ve mukarrer kılınup iltifâten tekrâr hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mükerreren mazhar-ı iltifât olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 16 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1103.

Kethudâ-yı Bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî Mehemmed Ağa hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile sahrâ-yı Belgrad'da |**8a**| olan asâkir-i İslâm rûz-ı kāsımı sahrâ-yı Belgrad'da sicill idüp mürûrundan bir iki gün sonra der-i devlet-medâr tarafına hareket ü azîmetleri içün irsâl olunup ve birkaç şahsın kelle-i bî-devletlerin rikâb-ı hümâyûna getürmek üzere fermân ve sipâriş buyurulduğı beyne'n-nâs şüyû‘ buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 17 şehr-i Muharrem sene 1103.

Rûmili beylerbeyisi olan Avlonyalı Ca‘fer Paşa şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-

kâm olunup güzîde-i manâsıb-ı Âl-i Osmân olan Mîr-i Mîrân-ı Eyâlet-i[2] Rûmili Mahmûd Beyzâde Mahmûd Bey'e tevcîh ü ihsân buyurılup der-i devletden menşurı müşârün-ileyh Mahmûd Bey'e irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 18 şehr-i Muharrem sene 1103.

İşbu mâh-ı Muharremin üçünci Çehârşenbih gicesi Karanlık Çârşû'ya küşâd ve pâsbânı katl ve bâzergân el-Hâc Ali'nin mahzeni gāret olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. "Karanfilîzâde" dimekle meşhûr u müte'ârif Subaşı Hasan Ağa'nın takayyüd ü ihtimâmı ve teftîş ü tefahhusı ile sârık-ı mezbûrların biri ahz olunup meger İbrâhîmpaşa Hammâmı kurbünde "Boklıca Handak" dimekle meşhûr mahallde bir sâhibe-i büyût pîrezeni tezevvüc idüp ol mahallde sâkin ü mütemekkin itmiş. Sirka eyledükleri semenden hissesine isâbet iden akça ile odalık içün bir câriye mübâya'a idüp menkûhası olan pîrezen tahammül itmedüğinden sirkadan peydâ eyledüği akça ile mübâya'asına ıttılâ' hâsıl idüp zevcesin |**8b**| fâş idüp "otuz iki dişden çıkan otuz iki ağıza yapılur" fehvâsınca uzun kulakdan komşuları gamzı ile mezbûr Subaşı Hasan Ağa'nın mesmû'ı olmağın mezbûrı ahz idüp siyâset tertîbi ile inkâra mecâli olmayup ikrârından sonra mezbûrun delâleti ile sâirleri dahi ahz olunup Karanlık Çârşû'nun biri bir başında ve biri ol bir başında salb olunup sâirleri Üçşerefeli pîşgâhında ve "Yediyolağzı" dimekle meşhûr mahallde ve Bitpazarı'nda ve Kıyık didikleri mahallerde cümlesi salb olunup cezâları virildi ve sâir sârikîne ibret kılındı. Ve ser-çeşmeleri dahi Edirne sükkânından Ahmed nâm şahs olup sirka eyledükleri semenin ekserin ahz idüp abâ ticâreti içün Filibe etrâfına revâne olduğı salb olunan sârıklardan nakl olunmuş ve sirka olunan akça bi'l-cümle zâyi' ü telef olup kimi câriye ve gulâm mübâya'a eylemiş ve kimi kendü libâsına sarf eylemiş ve netice bir akça ve bir habbe vücûda gelmedüği istimâ' olunmuşdur.

Tevcîh Şuden-i Kethudâ-yı Bevvâbân-ı Dergâh-ı Âlî be-Yûsuf Ağa: Hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile taraf-ı Belgrad'da Ordu-yı hümâyûn'a irsâl olunan Kapucılar Kethudâsı Mehemmed Ağa şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup sâbıkā İsma'îl Geçidi Evkāfı Mütevellîsi Yûsuf Ağa'ya kethudâ-yı bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî rütbesi tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire |**9a**| ilbâsıyla kat'-ı pâye ve nâ'il-i merâm olmuşlardır.

2 Metinde "Eyâlet-i Mîr-i Mîrân-ı" şeklindedir.

Mübâya‘a-i Hınta: Dergâh-ı âlî yeniçeri ocağının kışlakda virilecek nân ta‘yînâtları içün mübâya‘ası lâzım gelen hıntadır ki zikr olunur:

Sûret-i Telhîs: İnşâ’a'llâhu te‘âlâ işbu bin yüz üç senesinde vâkı‘ Edirne Kışlası'nda Dergâh-ı âlî yeniçerileri ocağının etmek ta‘yînâtları içün ziyâde hınta tedârüki lâzım u mühimm olup ve hâlâ şehr içinde hınta ve dakîk bir mikdâr kıllet üzere olmağla eğer taraf-ı mîrîden şehrde mübâya‘a olunmak murâd olunur ise ol mikdâr hınta mübâya‘a ve tedârük olunmak bir vechile mümkin olmadığından gayrı ibâdu'llâha küllî zarûret olacağı zâhir ü ayândır. Edirne etrâfında karîb olan kazâların münbit olanlarından beyne'n-nâs râyic olan bahâ ile mübâya‘a olunsa re‘âyâ müstefîd ve şehir içinde sâir ibâdu'llâha zarûret ve zahmet çekmeyüp inşâ’a'llâhu te‘âlâ râhat olmaları mukarrerdir. Bu sûretde Edirne kazâsından gayrı etrâfında karîb olan kazâların münbit olanlarından beyne'n-nâs râyic olduğı üzere beher İstanbul kîlesi nakli ile yüz otuzar akçaya olmak üzere yüz yirmi bin kîle hınta mübâya‘a olunup ve kabzına dîndâr ve müstakîm ve ihtiyâcdan müstağnî mu‘temed bir kulları ta‘yîn olunup ve taraf-ı şer‘den dahi bir nâ’ib nasb olunup sâir nâsa virildüği üzere demürli kîle ile ölçilüp |**9b**| ve çubuk ile silinüp ve hakk ve adl üzere alınup kimesnenin ziyâde şey’i alınmayup ve tezkire akçası talebiyle ve bir gayrı dürlü bahâne ile bir ferde eziyyet olunmayup herkes kendü arabaları ile getürüp tamâmen teslîm eyledüklerinde bahâları kendülere bi't-tamâm Hazîne-i âmire'den virilüp işbu şürûtun hılâfından ihtirâz olunmak üzere ahkâmları yazılmak bâbında arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın aklâm-ı Hazîne'den olan Mevkūfât Kalemi'ne kayd olunup Dimetoka ve Cisr-i Ergene ve Zağra-i Atîk ve Zağra-i Cedîd ve Çirmen ve Çırpan ve Ahyolı ve Rusikasrı ve Hatunili ve Hayrabolı ve Keşan ve İpsala ve Migalgara ve Ferecik ve İnecik ve İslimye ve Havâss-ı Mahmûdpaşa ve Baba-yı Atîk ve Vize ve Bergos ve Kırkkilisa ve Pınarhisârı ve Tekirdağı nâm-ı dîger Rodoscuk ve Misivri ve Karinâbâd ve Aydos ve Yanbolı ve Nevâhî-i Yanbolı ve Uzuncaâbâd-ı Hasköy ve Akçakızanlık ve Yenice-i Kızılağaç ve Sultânyeri nâm-ı dîger Dağardı ve Gümülcine ve Çorlı ve Sarây ve Ereğli ve Gelibolı ve Şehirköyi ve Evreşe kazâlarından yüz yirmi bin kîle hınta mübâya‘a olunmak içün ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ile irsâl olundı.

Fürûht Fermân Şuden-i Mukāta‘ât-ı Mîrî ve Hıdemât-ı Sâire: Bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere mîrî mukāta‘ât ve avârız ve bedel-i nüzül ve sâir hıdemâtın tâlibîne fürûhtı fermân olunmağla ahvâl-i |**10a**| fürûht içün sâdır olan fermân-ı hümâyûn bu mahallde tahrîr olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Sûret-i Telhîs: Hıdemât-ı mîrîden mukāta'ât ve avârız ve sâir hızmetler bu yakınlarda der-uhde olunan kimesnelerin ekserine senesi tamâmına değin zabt itdirilmeyüp senesi tamâm olmadın kimi üç ayda ve kimi senesi evsatında ve kimi hiç zabt itmedin âhara virilüp ve öşr olanlar ekser tedâhül olmağla ba'zıları vaz'-ı yed idemeyüp ve ba'zısının zamânına iki mahsûl düşüp ve ba'zısı mahsûl yüzin görmeyüp bu vechile re'âyâsına dahi nice dürlü ihtilâfât vâkı' olup ve bundan mâ'adâ bir hızmet bir senede iki üç âdeme virilmekle azl olanlar virdükleri kalemiyye ve teslîm itdükleri pîşînlerin alamayup niceleri mağdur ve niçeleri medyûn olmağla bu cihetden hâlâ fürûhtı fermân olunan bin yüz üç senesi hızmetlerine kimesne tâlib olmayup ve murâd üzere pîşîn virmeyüp hâli üzere kalmışdır. Bu vech üzere kalur ise mâl-ı mîrî tahsîl olunmayup Hazîne-i âmire'ye küllî zarûret olacağı emr-i mukarrerdir. Bu vaz' ve hareketden fâriğ olunup hıdemât-ı mîrîden bir hızmet bir kimesneye müna'am u mütemevvil yarar kefîli ile der-uhde ve pîşîn ve kalemiyyesi alınup berâtı virilüp Hazîne-i âmire defterlerine kayd olundukdan sonra defterdâr tebdîl olunmasıyla ve ashâb-ı ağrâzın birkaç akça ziyâde itmesiyle veyâhûd bir dürlü özr ile âhara virilmeyüp ve tahvîli bozulmayup ta'ahhüdi |**10b**| üzere ve berâtı mûcebince sene âhirine değin zabt idüp senesi âhirinde muhâsebesin görüp kaleminden yedine ma'mûlün-bih sûret-i muhâsebe ala. Bu vech üzere hareket olunmaduğı hâlde hızmetlerin nizâmı muhtell ü müşevveş olup kimesneye fürûht olunmak mümkin değildir. Ve bir kimesnenin der-uhde eyledüği hızmet senesi tamâm olunca üzerinde dâ'im ve sâbit olup kaleminden âhara derkenâr dahi olunmamak üzere rikâb-ı hümâyûna arz u telhîs olundukda: "Manzûr-ı hümâyûnum olmuşdur amel oluna" deyü hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sâdır olup sudûr bulan hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn mûcebince düstûrü'l-amel olmak üzere aklâmlara kayd olunup: "Min ba'd hılâfından be-gāyet ihtirâz ve ictinâb oluna" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağla aklâm-ı Hazîne'den Başmuhâsebe ve Mevkūfât ve sâir aklâmlara vech-i meşrûh üzere kayd olunmağın şerh virildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 19 şehr-i Muharrem sene 1103.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'a içün ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Sultân Murâd Han-ı merhûmun eserleri olup "Murâdiyye" dimekle meşhûr u ma'rûf câmi'-i şerîfe teşrîf ve edâ-yı salât-ı cum'adan sonra Sarây-ı âmirelerine avdet buyurdılar.

Hikâyet: Merhûm Sultân Murâd Han ki, Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Han'ın peder-i büzürgvârlarıdır, câmi'-i şerîfi binâ itmezden mukaddem han-ı

âlî-şân olan |11a| Tatar han güzîde-i asker-i Tatar ile ılgar ve Edirne'ye vusûl ve ordu-yı Tatar ile “Çukurçayırı” dimekle ma‘rûf çayıra nüzûl ve Âl-i Cengiz kadîmdir deyü da‘vâ-yı saltanat idüp hüsn-i rızâ ile teslîmi müyesser olmadığı hâlde ceng ü cidâli mukarrer ider. Merhûm Sultân Murâd Han vüzerâ ve mukarrebîn ile müşâvere ve bir gayrı tedbîr idemeyüp hana bu tarz üzere cevâb gönderirler ki: “Da‘vâ-yı saltanat ikimiz miyânındadır. İki asker biri biriyle ceng ü cidâle hâcet yok falan gün ikimiz piyâde miyân-ı meydân-ı askerde güreş dutalım, kangımız gālib gelür ise saltanat anın yed-i tasarrufunda olsun” cevâbı han-ı âlî-şâna vârid oldukda gürbüz ve bahâdırlığına mağrûren rızâ gösterüp yevm-i ma‘hûda intizâr üzere. Ammâ ki, merhûm Sultân Murâd Han tebdîl-i câme hâlâ Mevlevîhâne olan mahall tell-i refî‘a teşrîf buyurup, asker-i Tatar'ın Çukurçayırı'nda izdihâm ile nüzûllerin hayret ile nezzâreye alup acaba işbu meydân-ı muhabbetde han-ı Tatarân ile uryân mukābele oldukda ahvâl-i garâbet-encâmımız neye müncer olur deyü tahayyür-künân âlem-i hayretde iken Monlâ Hünkâr köçeklerinden hırkalar giymiş Mevlevî külahlı iki dervîşân-ı Mevlevî zâhir olup Sultân Murâd'a selâm virüp bu mahallde tenhâ bu tarz üzere âlem-i hayret ve efkâr-ı fikret ile deryâ-yı hayretde gavvâslığa bâ‘is ü bâdî nedir ve bu asker-i Tatar-ı bî-şümârı nezzâreye alup: “Efkâr-ı mülâhaza nedir?” deyü su’âl ile ibrâm iderler. Merhûm |11b| Sultân Murâd Han ihtifâ ile setre mukayyed oldukca dervîşân-ı mezbûran ibrâm ü ilhâh idüp elbette nezzâre-i askerden murâd u maksûdunı keşf-i râz ile bu dervîşânı âgâh eyle ki, belki husûle karîn ilâc-pezîr olur bir mu‘âlece müyesser olur deyü ziyadesiyle ibrâm eyledüklerinde Sultân Murâd-ı merhûm dahi han-ı Kırım'ın saltanat müdde‘âsın ve bi'z-zât iki asker miyânı meydân-ı mahabbetde uryân güreş dutup gālib ve mağlûba havâlesin arz itdükde dervîşân-ı merkūmânın mesmû‘ları oldukda: “Bu ahvâlin tedbîri kati âsândır. Eğer bizim tarîkimiz içün bu mahallde dervîşân içün semâ‘ idecek Mevlevîhâne binâ ve ihdâs itmeğe ta‘ahhüd idersen yevm-i ma‘hûdda mu‘âvenet ve yâr-ı {u} vefâdâr olup bi-avni'llâhi te‘âlâ devlet tarafınıza cilve-ger olmasında şübhe yokdur ki Monlâ Hünkâr'ın rûhâniyyetine mazhar vâkı‘ olursuz” deyüp Mevlevîhâne binâ ve ihdâsına merhûm Sultân Murâd'dan ta‘ahhüdi kabûl idüp dervîşân-ı mezbûrân ba‘de't-ta‘ahhüd merhûma vedâ‘ idüp gā’ib olurlar. Çûn ki yevm-i ma‘hûd mukarrer olur, Sultân Murâd-ı merhûm rahşa süvâr ve meydân-ı muhabbete azm eyledükde manzûrı olur ki mukaddemâ Mevlevîhâne ihdâsı içün mu‘âvenete ta‘ahhüd iden dervîşânın biri yemîninde ve biri yesârında piyâde hâzır. Ammâ ki sâir nâsın nazarından nihânlardır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

El-kıssa: Meydân-ı muhabbete varıldukda Han-ı Kırım dahi gelüp ve rahşlarından piyâde olup güreşe mübâşeret eyledükde dervîşân-ı |12a| mezbûrân ihtifâdan merhûm Sultân Murâd'a mu'âvenet itmeleri ile ve avn-i Hudâ-yı lâ-yezâl taraf-ı Murâd Han'a i'tâ olunmağın taraf-ı Sultân Murâd gālib ve Han-ı Kırım mağlûb olmağla iki pâdişâh biri birleri ile merhabâlaşup ve kavl-i ma'hûdlarında sâbit-kadem olup ve Han-ı Kırım da'vâ-yı saltanatdan ferâgat ve Sultân Murâd-ı Hanî'den bi'at itdükde taraf-ı Murâd-ı Hanî'den hil'at-i post-i semmûr ilbâs ve raht ü bahtıyla müzeyyen rahş-ı hümâ-bahş i'tâ olunmağın dest-bûs-ı Murâd-ı Hanî'den sonra asker-i Tatar ile taraf-ı Kırım'a mürâca'at ve Sultân Murâd Han dahi ta'ahhüd-i sâbıkı üzere hâlâ "Murâdiyye" dimekle ma'rûf mahallde Mevlevîhâne binâsına şürû' ve itmâm ve masârıfât-ı tekye ve dervîşânı ta'yîn eyledüği ba'zı tevârîhde mukayyed ü münderic olduğı ba'zı târîh-şinâsdan istimâ' olunmağla işbu mahallde tahrîr olundı. Hakkā ki münâsib mahallde vâkı' olup cem'iyyet-i dervîşân ile ma'mûr ve şehr-i Edirne'nin pindârları ve mümtâzları ile mahall-i cem'iyetgâhdır.

Ahz-kerden-i Ba'zı Eşkıyâ: Tâife-i Türkman'dan "Ketişoğlı" dimekle meşhûr şakīnin isyân u tuğyânı zuhûr idüp ve ma'rekegâhda kendüye tâbi' kabîlesinden ba'zı eşkıyâ ile kasaba-i Filibe havâlîsinde vâkı' kurıdan âmed ü reft iden ba'zı tüccâr ve erbâb-ı seferi katl ve mâmeleklerin gāret ü hasâret eyledükleri mukarrer ü muhakkak olmağın bundan akdem haydud |12b| ve eşkıyâ mazarratın def' içün ta'yîn ve irsâl olunan Ser-bostâniyân-ı Edirne Receb Ağa mezbûr Ketişoğlı ile yirmiden mütecâviz şakī tâ'ifesin ahz ve kayd ü bend ile der-i devlet-medâra irsâl ve cümlesi subaşı habsine fermân olundı. Bârgîrleri ve sâir esbâb u eskālleri Başmuhâsebeci Vekîli Cânibdâr Ahmed Efendi ve mahkeme huddâmından Kâtib Murtaza Efendi ma'rifetleriyle tahrîr ve defter olunup ve sûk-ı sultânîde bey' men-yezîd olunup hâsıl olan semeni Hazîne-i âmire'ye teslîm olunmak fermân olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 20 şehr-i Muharrem sene 1103.

Yagodina'dan Kolar Palankası'na varınca vâkı' kûhistânda tâ'ife-i re'âyâdan şehîd ü sa'îd Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa'nın himâyet ü siyânet eyledüği re'âyâ isyân u tuğyân alemine küşâd virüp haydud nâmıyla ol havâlîlerde cem'iyet ve kesretlerinden tarîk-ı mezbûr âmed ü reftden müberrâ olup bir şahsın mürûr u ubûrı mümkin olmadığı beyne'n-nâs şüyû' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 21 şehr-i Muharrem sene 1103.

Def'-i mazarrat-ı haydudâna ta'yîn ve irsâl olunan Ser-bostâniyân-ı Edirne Receb Ağa çûn ki Filibe kasabasına dâhil olup tefahhus-ı haydudân içün etrâf ü eknâfı teftîş eyledükde Filibe a'yânından olup çiftlikleri âbâdân u ma'mûr olan Hâlid Bey'in çiftlikleri her bâr kesret-i haydudânın mekân ve me'lûfıdır deyü ba'zı ağrâz gamz itmekle ser-bostâniyân-ı Edirne dahi |13a| mezbûr Hâlid Bey'i ahvâl-i mezbûr ile müttehem olmak üzere der-i devlet-medâra arz u i'lâm itmekle müşârün-ileyh Hâlid Bey'in der-i devlet-medâra ihzârı içün mübâşir irsâl olunup ihzâr olundukda Bostâncılar Habshânesi'nde mahbûs olunması fermân buyuruldı. Mûmâ-ileyh Hâlid Bey Zindân-ı Bostâniyân'da mahbûs kılındı. Gālibâ bî-çâre Hâlid Bey'in ahvâl-i mezbûrdan haber ü âgâhı olmayup çiftliklerinde olan "ortakcı" ta'bîr olunan kefere ile ter oğlanları ve haymânelerin ef'âl-i kabîhaları olmak gerekdir. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazretleri bî-cürm ü günâh olanların dâ'imâ mu'în ü destgîridir. Bî-çârenin fi'l-i kabîhden haber ü âgâhı yok ise elbette istikāmeti zuhûra gelüp istihlâs olmasına bâ'is ü bâdî olur. Ancak kıbel-i Hakk'dan nefs-i emmâresi zabtına ve tama'-ı hâmmı def'ine te'kîd ü tenbîhdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 22 şehr-i Muharrem sene 1103.

Şehr-i Edirne'de vâkı' tâ'ife-i habbâzların dekâkînlerinde kıllet-i nândan her bâr cem'iyyet-i fukarâ ve tâlibîn-i nân münfekk olmaduğından tedârüki görilmek lâzım ve umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olmağın tedârük-i hınta içün arz olunan telhîsin sûretidir ki, işbu mahallde ketb ü tahrîr olundı.

Sûret-i Telhîs: Hâliyâ Edirne şehri içinde hıntanın bir mikdâr revâcı olup ve bu mahallde bu mertebe i'tibârda olduğı hâlde vakt-i şitâda dahi ziyâde kıllet üzere olup ibâdu'llâha zarûret |13b| çekdirilmemek üzere der-anbâr olunmak lâzım gelmekle Edirne kazâsından ve kurbünde olan kazâlardan seksen bin kîle hınta tedârük ve Edirne'de der-anbâr olunup vakt-i şitâda arabalar işlemedüği mahallde furunlara tevzî' olunur ise zarûret def' ve müstevfâ bulunacağın fazîletlü Edirne kādîsı efendi i'lâm ve umûr-ı mezbûrede vukūfı olanlar dahi ma'kūl u münâsib görmüşlerdir. Bu sûretde Edirne'ye nakli ile beher İstanbul kîlesi otuzar akçaya Edirne kazâsından otuz bin kîle ve kurbünde olan kazâlardan elli bin kîle hınta ki, mecmû'ı seksen bin kîle hınta mübâya'a ve kabzına istikāmet ü diyânet ile ma'rûf ve ihtiyâcdan müstağnî bir kulları ta'yîn olunup her bir karyeye kādî defteri mûcebince isâbet iden hıntaların kendü arabaları

ile getürüp teslîm eyledüklerinde demürli kîle ile ölçilüp ve çubuk ile silinüp kimesnenin ziyâde şey'i alınmayup ve tezkire harcı nâmıyla ve gayrı bahâne ile kimesneden akça taleb olunmamak üzere her karye hıntaların tamâmen teslîm eyledüklerinde fermân olunan yüz otuzar akça bahâları mîrîden kendülere bi't-tamâm edâ ve teslîm olunup ve zikr olunan hınta şehir içinde mahfûz mahallere vaz' ve der-anbâr olunup vakt-i şitâda arabalar işlemedüği mahallde furunlara tevzî' ve masraf |**14a**| oldukca akçası tahsîl ve teslîm-i Hazîne-i âmire olunmak içün şürût-ı mezkûr üzere ahkâmı yazılmak bâbında arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın aklâm-ı Hazîne'den Mevkūfât Kalemi'ne kayd olunup Edirne ve Cisr-i Ergene ve Çirmen ve Dimetoka ve Havâss-ı Mahmûdpaşa ve Karinâbâd ve Yanbolı ve Nevâhî-i Yanbolı ve Hayrabolı ve İslimye ve Ahyolı ve Hâtûnili ve Pınarhisârı ve Tekirdağı nâm-ı dîger Rodoscuk kazâlarından seksen bin kîle hınta mübâya'asıyçün ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ile irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 23 şehr-i Muharrem sene 1103.

Mısr-ı Kāhire vâlîsi olan Hazînedâr Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya hükûmet-i Mısr ibkā vü mukarrer kılınup Sadr-ı âlînin sâbıkā kethudâları olan Mustafâ Ağa hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile Mısr-ı Kāhire'de vezîr-i müşârün-ileyh tarafına irsâl olundı.

Vak'a-i Çobanân: Çoban tâ'ifesinden haydud ve eşkıyâ çobanların yedlerinde serîka ağnâm olduğı istimâ' olunup Başbâkīkulı Osmân Ağa irsâl olunup Cisr-i Mustafapaşa Köprüsi'ne karîb korıda mezbûr çobanları ahz ve kayd ü bend ile der-i devlete ihzâr ve ba'de's-su'âl beş binden mütecâviz koyun ve beş yüz mikdârı öküz ve elli kadar hergele taraf-ı mîrîden ahz u kabz olunup ve mezbûrân çobanları "taş gemisi" ta'bîr olunan kadırgada ebedî kürek hızmetinde olmak üzere fermân buyurulmağın Tersâne-i âmire'ye irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. |14b| Yevmü'l-erbi'â, fî 24 şehr-i Muharrem sene 1103.

Kandiye Kal'ası ki, Cezîre-i Girid i'tibâr olunur, kal'a-i mezbûr muhâfazasına me'mûr şâ'ir-i {ü} mâhir Vezîr-i mükerrem Abdî Paşa muhâfaza-i mezbûrdan ref' ve ihrâc olunup ve rikâb-ı hümâyûna teveccüh ü azîmetleri fermân buyurılup ve Hanya muhâfazasına me'mûr Şeyhoğlı Ahmed Paşa Kandiye muhâfazasına me'mûr ve ta'yîn buyurılup Bozcaada muhâfazasında olan Defterdâr-ı sâbık Küçük Mehemmed Paşa Hanya muhâfazasına me'mûr ve ta'yîn olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 25 şehr-i Muharrem sene 1103.

Selanik sâkinlerinden "Başcızâde" dimekle ma'rûf eşbeh-i a'yân-ı vilâyetden Mehemmed Efendi Selanik sancağının cizyesi tahsîline me'mûr olup hisâbı görülmek içün Edirne'de der-i devlet-medâra ihzârı içün hükm-i hümâyûn ile mübâşir irsâl olunup mübâşir-i merkûm Selanik'e dâhil ve fermân mûcebince Başcızâde ile Selanik'den hareket ve der-i devlet-medâr tarafına teveccüh ü azîmet idüp Rendena Boğazı'na vusûllerinde iki kıt'a harbî kefere fırkatası zuhûr ve nümâyân olup müşârün-ileyh Başcızâde Mehemmed Efendi küffâra esîr ve bend u giriftâr olup mübâşiri bir mikdâr girüde bulunmağla istihlâs olduğın mübâşir-i mezbûrun nakl ü rivâyeti istimâ' olunmuşdur ve mûmâ-ileyh Başcızâde'nin yanında kırk kîse mikdârı mevcûd akça dahi yed-i küffara dâhil olduğın mübâşir-i |**15a**| mezbûrun nakli üzere tahrîr olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 26 şehr-i Muharrem sene 1103.

Zikri sebkat iden Türkman tâ'ifesinden Ketişoğlı kabîlesinden isyân u tuğyân üzere olup ve ma'rekegâhda harb ü kıtâlde rû-gerdân olup firâr iden Türkman tâ'ifesinin Gelibolı İskelesi'nden Anadolı yakasın ârzûları der-i devltin mesmû'ı olmağın Gelibolı kādîsına ve a'yân-ı vilâyete ve Gelibolu İskelesi muhâfazasına me'mûr ocak ağalarından Hâşim[î]oğlı (Boş) Ağa'ya hükm-i hümâyûn irsâl olunup eşkıyâ-yı mezbûrların mürûr u ubûrlarına mâni' olup ve ele girenleri ahz u habs idüp der-i devlet-medâra arz u i'lâm olunmak üzere fermân buyuruldu. Ba'dehû ahz ve habs olunan mezbûrları rikâb-ı hümâyûna ihzârı içün Edirne bostâncı ustalarından Ömer Usta irsâl olunup Hâşimîoğlı ve sâir a'yân-ı vilâyet ma'rifetleri ile ahz olunan eşkıyâlardan yüzden mütecâviz eşkıyâyı mezbûr Ömer Usta'ya teslîm ve taraf-ı der-i devlet-medâra irsâl ü îsâl iderler. Mezbûr Ömer Usta bellü ve başlu eşkıyânın ihtifâdan rişvetlerin ahz itmekle küşâd virüp on beş mikdârı bî-nâm ü nişânları Edirne'de huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr eyledükde mezbûr Ömer Usta'ya hil'at-ı fâhire ilbâsından mâ'adâ yirmi beş altun in'âm ü ihsân buyuruldu.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 27 şehr-i Muharrem sene 1103.

Dünki gün |**15b**| hil'at ilbâsıyla in'âm olunan Ömer Usta'nın tama'-ı hâmmı belâsıyla rişvetlerin ahz ve küşâd virdüği eşkıyâların sıhhat ve haberlerin Hâşimîoğlı ve Gelibolu kādîsı der-i devlet-medâra arz u i'lâm itmeleriyle mezbûr Ömer Usta bâb-ı Sadr-ı âlî'ye ber-vech-i ta'cîl ihzâr ve müttehem-i mezbûr

için ve küfrân-ı ni'me olduğundan ibret-i âlem için katli bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla Üçşerefeli Câmi'-i şerîfi pîşgâhında tîğ-i cellâd-ı bî-emân ile boynı urılup katl olunup cezâsı virildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 28 şehr-i Muharrem sene 1103.

Mîr-i mîrân-ı Rûmili Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa Batirçine havâlîsinde cem'iyyet iden haydud eşkıyâsından Arnavud bahâdırları ve dilâverleri ile gāfilen baskun idüp haydudların nicesin tu'me-i şîr-i şemşîr ve nicesin bend-i {ü} zencîr ve bakıyyetü's-süyûfi perâkende vü perîşân olduklarının haber-i meserret-eseri beyne'n-nâs şüyû' bulmuşdur. Ammâ ki sıhhati ma'lûm değildir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 29 şehr-i Muharrem sene 1103.

Bin yüz üç senesinin mukāta'ât ve avârız ve sâir mîrî hızmetlerin fürûhtı husûsunda sâdır olan fermândır.

Sûret-i Telhîs: İşbu bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere Rûmili ve Anadoli'da vâkı' mukāta'ât ve avârız ve bedel-i nüzül ve sâir |**16a**| mîrî hızmetlerin olıgeldüği pîşîn ile tâliblerine fürûht olunmak fermân olunup lâkin beyne'n-nâs altun ve guruş ve pâra ve sikke-i hümâyûn ile meskûk mankur envâ'ının ahvâli mazbût olmadığından bey' ü şirâ ve ahz u i'tâda nizâ'-ı şedîd ve ihtilâfât-ı ba'îd ve tefâvüt-i vahş vâkı' olup mu'âmelâtın ta'tîline bâ'is olmağın bir hadd ta'yîn olmadukca hızmetlere kimesne tâlib olmayup bu ihtilâfât üzere kalur ise hızmetler fürûht olunmayup Hazîne'nin muzâyakasına bâ'is olması mukarrerdir. Bundan akdem fermân-ı âlîleri buyurulduğı üzere ümenâ ve mültezimînden Hazîne'ye alınan akçada yaldız altunı üç yüze ve şerîfî ve Macar altunı iki yüz yetmişe ve esedî guruş yüz yirmiye ve pâra üçere ve mankurun her yüz altmışı bir guruş hisâbı üzere yüz yirmi akçaya ve pâra üçer akçaya alınup ve bundan mâ'adâ mukāta'ât ve avârız ve bedel-i nüzül mâllarının sülüsânı altun ve guruş ve pâra ve sülüsi hisâb-ı merkūm üzere yüz altmışı yüz yirmi akçaya olmak üzere sikke-i hümâyûn ile meskûk mankur alınup ve muhassıllar dahi tahsîl eyledükleri emvâl-i mîrîyi re'âyâdan minvâl-i meşrûh üzere alup ve Hazîne-i âmire'ye dahi minvâl-i meşrûh üzere vireler. Hazîne-i âmire'ye alınmada ve re'âyâdan tahsîlde bu emrin hılâfına bir ehad amel eylemeye. Ve cizye mâlları mukaddemâ fermân buyurulduğı vech-i şer'î üzere bi'l-cümle altun |**16b**| ve guruş tahsîl olunup ve Hazîne-i âmire'ye dahi altun ve guruş teslîm oluna. Ve mukāta'ât ve avârız ve bedel-i nüzül ve sâir hıdemât-ı mîrîden Adana ve To-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

kad'dan ötesi ahâlîleri ekser Arab ve Ekrâd ve Türkman olup ol havâlîde mankur olmamağla ol havâlînin ümenâ ve mültezimîn ve emvâl-i mîrî tahsîldârları Hazîne-i âmire'ye mankur teklîf iderler ise alınmaya. Ol câniblerde mankur olmayup teklîf eyledükleri mankurı İstanbul'da kendüleri tebdîl eylemişlerdir. Onlardan min ba'd mankur alınmayup sâfî altun ve guruş alına. Ve bundan sonra bu zikr olunan şürût üzere amel olunup bu emrin hılâfına hareketden ihtirâz oluna. Ve işbu sûret Hazîne-i âmire aklâmlarına kayd olunup düstûrü'l-amel olunmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın fi'l-cümle Hazîne aklâmlarına kayd olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî selh-i şehr-i Muharrem sene 1103.

Küçük Evkāf Muhâsebesi'nde sâbıkā başhalîfe olan merhûm Müstedâm Efendi'nin oğlı kalem-i mezbûrda bu kadar zamân başhalîfelik hızmetinde istihdâm olunur iken ehl-i cihetin derkenârı husûsunda ve cihetleri umûrunda hiyâneti zuhûr idüp ve getürdükleri mahlûlât arzların iki üç gün mukaddem târîhile "âhara tevcîh olunmuşdur" deyü derkenâr ile hiyâneti âşikâre ve erbâb-ı cihetden şâkîleri mütekâşî olduğundan birkaç def'a kalem-i mezbûrdan redd ve nefy |**17a**| olunmuş iken

Beyt:

Cürmüne mu'terif olmayan miskîn
Yeğdir ândan ki ola tâ'at yeğin

Nesr: Cürmine mu'terif olmadığından nâşî mükerreren halîfeliğe tâlib ü râgıb oldukda ef'âl-i kabîha-i mukaddemi vücûda gelüp tekerrüren nefy içün fermân sudûr bulmağla şehr-i Edirne'de bulunmayup taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e revâne ve hareketi ve bendehânesinde edebâne vaz'ı fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî gurre-i şehr-i Saferu'l-hayr sene 1103.

Haydud eşkıyâsı teftîşine ve def' u men'ine me'mûr Ser-bostâniyân-ı Edirne Receb Ağa Kasaba-i Filibe'ye dâhil olup Yagodina ile Batirçine miyânında vâkı' balkan u kûhistânda cem'iyyet ve sedd-i râh olup âmed ü refte mâni' olan haydûdân men' u def'i içün nefs-i Filibe'den nefîr-i âmm ihrâcı muktazî oldukda a'yân-ı vilâyet ittifâkıyla nefîr-i âmm ihrâcına karâr-dâde virilüp tahrîr ve defter olundukda lüzûmı mertebe nefîr-i âmm ihrâcı ve ser-bostâniyân ile hızmet-i mezbûra ta'yîn oldukları beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk bulmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 2 şehr-i Safer sene 1103.

Mîrî deve ve katırdan Edirne'de mevcûd ve Belgrad'dan gelecek yüz katâr mâye deve ve otuz beş katâr erkek deve ve elli katâr katırların inşâ'a'llahu te'âlâ bin yüz üç senesi rûz-ı Kāsımından sene-i mezbûre rûz-ı Hızırına varınca mâye[3] develer Zağra-i Atîk âhûrunda ve erkek develer Hayrabolı âhûrunda kışlamak mu'tâd-ı kadîm olmağla kadîmî üzere |**17b**| şa'îr ve samanın tedârüki görilmek lâzım u mühimm olmağın Istabl-ı âmire Rûznâmçesinden ihrâc ve defter olunduğı üzere bin yüz üç rûz-ı Kāsımından sene-i mezbûr rûz-ı Hızırına varınca iktizâ iden kırk bin beş yüz kîle şa'îr ve otuz altı bin kantâr saman ve Zağra ve Hayrabolı ve Yanbolı kazâları ve etrâfında olan kazâlardan hâliyâ beyne'n-nâs râyic olduğı üzere şa'îrin kîlesi otuz beşer akçaya ve samanın kantârı yirmi dörder akçaya mübâya'a olunup ve bi'l-cümle mîrîleri yirmi iki yük seksen bir bin beş yüz akça olmağla meblağ-ı mezbûrun sülüsânı altun ve guruş ve pâra ve sülüsi mankur virilmek üzere mübâya'asıyçün arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın aklâm-ı Hazîne olan Mevkūfât Defterlerine kayd olunup ahkâmı tahrîr ve Arpa Emîni Cânibdâr Ahmed Efendi tarafına teslîm olundı. Ve âhûr-ı mezbûrlara nakli içün Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ta'yîn olunup müşârün-ileyh Arpa Emîni Ahmed Efendi tarafından irsâl olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 3 şehr-i Safer sene 1103.

Bin yüz üç senesinde vâkı' sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i İslâmın ta'yînâtları içün Biga ve Karesi sancaklarından mübâya'ası fermân olunan kara öküz tahsîline istihdâm kullarından "Kefeli" dimekle ma'rûf u meşhûr Ali Bey bundan akdem hükm-i hümâyûn ile irsâl olunmuş. |**18a**| Müşârün-ileyh livâ-i mezbûrlara dâhil oldukda a'yân-ı vilâyet ve kādîları ittifakıyla her bir öküzi sekizer guruş ve ikişer semene kavl ve pâzâr idüp ve sancak-ı mezbûrlardan bin re's kara öküzi mübâya'a ve Çardak İskelesi'nde sefinelere tahmîl ve Gelibolı'ya nakl idüp ve çobanların ve cümle harc u masrafların kendü mâlından görüp ve eyyâm-ı ma'rekeden üç gün mukaddem sahrâ-yı Belgrad'a irişdirüp ve Ser-kassâbân-ı Sefer Kappânî Mehemmed Ağa'ya bi't-tamâm teslîm ve ma'mûlün-bih temessük alup irtesi gün ma'rekegâh-ı tabur zuhûr itmekle Ordu-yı hümâyûn'da hisâbı görilmek mümkin olmadığından der-i devletde

3 Kelime metinde " ماویه " şeklindedir.

hisâbın görmek için Ordu-yı hümâyûn'dan müfârakat ve taraf-ı der-i devlet-medâra avdet idüp yevm-i merkūmda Edirne'ye vusûli tahakkuk bulmuşdur. Fi'l-hakīka, eyyâm-ı ma'rekede Sirem toprağında bî-nihâye ağnâm zâyi' ü telef olup lahma muzâyaka mukarrer iken mezbûr Kefeli Ali Bey zikr olunan gâvı Ordu-yı hümâyûn'un muzâyakası mahallinde irişdirmekle asker-i İslâma küllî hızmeti sebkat eyledüği nümâyân olmuşdur. Ve defâtir-i aklâm Ordu-yı hümâyûn'da olmağla mezbûrun hisâbı görilmek Ordu-yı hümâyûn'da olan defterlerin gelmesine ta'vîk olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 4 şehr-i Safer sene 1103.

Kasaba-i Filibe a'yânından "Mütevellî Çelebi" dimekle meşhûr u müte'ârif şahsın dahi |18b| nefîr-i âmm ihrâcında imtinâ'ı mukarrer olmağla ser-bostâniyân-ı Edirne mezbûrı der-i devlet-medâra arz itmekle mûmâ-ileyh mübâşir ile rikâb-ı hümâyûna ihzâr ve muhzır ağa habsine fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 5 şehr-i Safer sene 1103.

Eyyâm-ı Halvet der-Bâğçe-i Sultânî: Edirne'de vâkı' Hadîka-i Bâğçe-i Sultânî'de hûrendegân-ı Harem-i hümâyûn'un geşt ü güzârları ve seyr-i bâğ [u] bostânları için hadîka-i mezbûrun halvetî husûsunda fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın bostâniyân-ı huddâmân-ı Hadîka-i Sultânî mu'tâd-ı kadîm üzere asâ-yı destân ve külâh-ı bostân ile halvet için nâsın Hadîka-i Sultânî'ye karîb mahallerden mürûr u ubûrların men' u def' için perâkende vü perîşân olup kadîmden mürûr u ubûrı hıfz oluna gelen ser-i sûkākları hıfz ü hirâset idüp ve Hadîka-i Sultâniyye'ye nâzır ve karîb olan büyûtların ashâb-ı zükûrları büyûtlarından ihrâc olmalarına te'kîd ü tenbîh idüp kemâ-yenbağī etrâf ü eknâf-ı Hadîka-i Sultânî hıfz ve halvet eyledüklerinde ağayân-ı tavâşiyân-ı Harem-i hümâyûn Hadîka-i Sultânî ebvâblarında hızmet-i bevvâbân olup erbâb-ı Harem-i hümâyûn ve hûrendegân-ı Enderûn'un Hadîka-i Sultânî'ye seyr u temâşâ için perâkende vü perîşân oldukları ağayân-ı Harem-i hümâyûndan bu minvâl üzere nakl olunmuş ki, |19a| her şecer-i müntehânın zeylinde elvân-ı muhtelifü'l-ilbâs dîbâ-yı zerbaft ile mülebbes ü müzeyyen nâzenîn ü nâz-perver hûrendegân-ı Harem-i hümâyûn vakt-i duhâdan vakt-i gurûba karîb mahalle değin Hadîka-i Sultâniyye'yi gül-geşt ve seyr ü temâşâ idüp vakt-i gurûb karîb oldukda ağayân-ı tavâşiyân-ı Harem-i hümâyûn Hadîka-i Sultânî'den sürüp Sarây-ı âmire'ye duhûl ve Hadîka-i Sultânî['yi] halvetden ibtâl eylediler. Hattâ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

yevm-i merkūmda halvet-i hadîkaya nâzır cevâmi‘-i şerîfelerde zuhr ile asrın ezân-ı şerîfleri ser-i minârede kırâ’at olunmayup cevâmi‘-i şerîflerin haremlerinde vâkı‘ soffalarında nidâ vü kırâ’at olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 6 şehr-i Safer sene 1103.

Muhzır ağa habsinde mahbûs olan Filibeli Mütevellî Çelebi'nin nefîr-i âmm ihrâcı imtinâ‘ından haber ü âgâhı olmaduğın ve garazan ser-bostâniyâna gamz olduğın a‘yân-ı vilâyet iştihâd itmeleriyle ve ba‘zı ahbâbı dahi şefâ‘at itmeleriyle cürmi afv buyurılup istihlâsına fermân sudûr bulmağın ıtlâk olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 7 şehr-i Safer sene 1103.

Şehr-i Edirne'de kırk dirhem nân bir akçaya fürûht olunur iken kādî-i Edirne tarafından tâ’ife-i habbâzâna narh virilüp on dirhem izdiyâd olmak üzere elli dirhem nân bir akçaya fürûhtı içün tenbîh ü te’kîd olunmağın tâ’ife-i melâ‘în |**19b**| tarz-ı istignâdan mel‘anet ile tabh-ı nânda kıllet üzere hareketlerinden dekâkîn-i habbâzânda izdihâm ve kesret-i nâs vukū‘ bulup birkaç gün muzâyaka-i nâna bâ‘is ü bâdî olup muzâyaka-i nân nümâyân olup vakt-i asrdan sonra nânın vücûdı bulunmayup halk-ı âlem zarûret çekdikleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 8 şehr-i Safer sene 1103.

Zikri sebkat iden Filibe sükkânı a‘yânından karye-i Markova zâbıtı Hâlid Bey habshâne-i bostâniyândan ihrâc ve Edirne'de subaşı “Karanfilîzade” dimekle meşhûr u müte‘ârif Hasan Ağa habsine fermân buyurulmağın derûn-ı kal‘a-i Edirne'de vâkı‘ zindânda mahbûs kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 9 şehr-i Safer sene 1103.

Mîrî odun anbârında oduna mübâlağa ile muzâyaka ve anbâr-ı mezbûrda odun kıllet üzere olup huddâmân-ı Sarây-ı âmire ve Matbah-ı Hâss ve Matbah-ı ağa-yı Dârü's-sa‘âde ve sâ’ir matbahların ve Enderûn-ı hümâyûn'un oduna muzâyakaları mukarrer olduğundan gayri şehr-i Edirne'de beyne'n-nâs odun ve kütük ve kömüre bir mertebe muzâyaka nümâyân oldu ki, a‘yân-ı devletin matbahlarında aslâ odunları bulunmayup üç dört sâ‘atlik mesâfe ba‘îd mahallere huddâmlar irsâl olunup ve nice minnet ü meşakkat |**20a**| ile peydâ ve nice nâz ü istignâ ile kol ve bâzâr ve akçasın pişîn ile peydâ ve şehr-i Edirne'ye getürdüklerinde odun arabaların taraf-ı kollukdan cebren ahz u kabz ve mîrî

odun anbârına irsâl eyledüklerinden kati çok erbâb-ı hadem ü haşem odunsuz kaldukları nümâyân olmuşdur. Değil ki, ehl-i şehr ve erbâb-ı fukarâ, bâ-husûs erbâb-ı devlet lisânından istimâ' olunmuşdur ki, tabh-ı ta'âm içün hanelerimizde bir iki günlük oduna mâlik olmayup mütekâşî oldukları âşikâre nakl ve istimâ' olunmuşdur. Muzâyaka-i mezbûrun cümlesine bâ'is ü bâdî "mankur" didikleri kuşun şe'âmetidir. Re'âyâyı öldürsen almaz. Ve yüzine de bakmaz. Ehl-i sûk miyânında bini bir altuna tebdîl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 10 şehr-i Safer sene 1103.

Kethudâ-yı Bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî Mehemmed Ağa hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile taraf-ı Belgrad'a irsâl olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Vezîr-i a'zam şehîd ü sa'îd Mustafâ Paşa'nın kethudâsı olan A'ver Mustafâ Kethudâ ile Mîr-i Mîrân-ı Şâm-ı şerîf Murtazâ Paşa gazab-ı pâdişâh-ı âlî-câha mazhar vâkı' olup mezbûrların katli fermân buyurılup kelle-i bî-devletleri rikâb-ı hümâyûna ihzâr olunmak sipâriş buyurulmuş. Kethudâ-yı bevvâbîn müşârün-ileyh Belgrad'da Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl |**20b**| ve mezbûrların ikisin dahi katl idüp kelle-i bî-devletlerin giyâh-ı hüşk ile memlû idüp rikâb-ı hümâyûn tarafına teveccüh ü azîmetinin haberi der-i devlet-medâra yevm-i merkūmda vârid olduğı beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 11 şehr-i Safer sene 1103.

Çûn ki dünki gün A'ver Mustafâ Kethudâ'nın katli haberi der-i devlet-medâra vârid oldı, Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi taraf-ı vükelâ-yı devletden da'vet ve katl-i ahvâl-i mezbûr ifâde olunup gerek şehr-i Edirne'de ve gerek Âstâne-i sa'âdetde olan emvâl ü erzâkı bi'l-külliye taraf-ı mîrîden ahz u kabz olunmak fermân buyurulmağın evvelâ Âstâne'de vâkı' "Koska Furunı" dimekle meşhûr mahallde vâkı' hânesinde ve mahzeninde mevcûd nukūdı ve zî-kıymet eşyâsı mîrî içün ahz u kabz olunup memhûr defteri rikâb-ı hümâyûna irsâl için Âstâne-i sa'âdet'de Kā'im-makām-ı âlî-makām Amuca Hasan Ağazâde Vezîr-i mükerrem Çelebi Hüseyin Paşa'ya hükm-i hümâyûn irsâl olunup ba'dehû şehr-i Edirne'de Şeyh Abdü'l-kādir-i Geylânî *kudduse sırruhu'l-azîz*in âstânesi mukābilinde vâkı' hânesinde mevcûd nukūdı ve zî-kıymet eşyâları mîrî içün ahz u kabz olunmak üzere bi'z-zât Defterdâr Ali Efendi ve Ser-gulâm-ı Bâkī Osmân Ağa ve Başmuhâsebeci Vekîli Cânibdâr |**21a**| Ahmed Efendi maktûl-ı mezbûrun mahall-i merkūmda vâkı' hânesine azîmetleri mukarrer olup hâfız-ı hâneden su'âl olundukda: "Cümle odalar memhûrdur. Ve lâkin miftâhları mevcûddur"

deyüp yetmişden mütecâviz kufl-i Frenk miftâhların zuhûra getürüp teslîm ider. Evvelâ fevkânî kârgîr odasına küşâd virilüp eşyâ-yı müte‘addideden gayri oda-i mezbûrda üç bin beş yüz zer-i Frengî mevcûd ve andan gayri zî-kıymete müte‘allık eşyâsı nâbûd.

El-kıssa: On beşden mütecâviz odalarına küşâd virilüp cümlesinin mefrûşâtları mükemmel ve lâkin zî-kıymet ıtlâk olunur fakad üç kıt‘a zerdûs vüzerâ âbâyîsi zuhûrundan gayri nesne bulunmayup nukūd-ı kesîri ve eşyâ-yı zî-kıymeti Âstâne'de vâkı‘ hânesi mehâzininde olduğuna iştibâh kalmaz. Ammâ mefrûşât-ı odahâya nihâyet olmayup cümlesi tahrîr ve defter olunmuş. Ve'l-hâsıl, maktûl-i mezbûr Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Ahmed Paşa'nın hazîne kitâbetinden sonra manâsıb-ı pâdişâhîden nâ’il olduğı manâsıb-ı müte‘addideden[4] mâ‘adâ gerek mevkūfâtcılık rütbesinde ve gerek mukābele-i süvârî hızmetinde ve gerek emîn-i Defter-i hâkānî merkezinde sâbit-kademliği mahallinden merkez-i kethudâ-yı Sadr-ı âlî olup katl olunca âşinâ vü bîgâneye himâyet ü sıyâneti olmadığından gayri her şahsa dâ’imâ buğz u hased ve cevr ü eziyyete |21b| mu‘tâd olup zehr-nâk lisânı ile halk-ı âlemi helâk vâdîlerine mübtelâ eyledüğinden âlem değil müşterâ ve gayri müşterâ olan huddâmânı katline teşne-lebân idi. Ve denâ’et-i vahşeti şol mertebe kemâlinde idi ki, merhûm Pinti Hamîd'e rahmet okudup, penâyiri sırçadan ekl iderdi. Bu mertebede iken dârât-ı devlete nâ’il olup bâd-ı hevâdan dârâtına kerr ü ferr ile zînet virüp muhteşemâne her gün reng-â-re[n]g çukalara kaplu post-ı semmûr ile cihânı kelek sîmûrgı sinek mertebesine almaz idi. Bâ-husûs kethudâlık rütbesine vâsıl oldukda dört bârgîrli koçının firâş ve bâlîni dîbâsı Acem'den mefrûş ve derûn-ı koçıdan bâlînlere yasdanmış etrâfında ondan mütecâviz piyâde çukadârân ve sîm çevgânlı çavuşân ve zahr-ı koçıdan on beşden mütecâviz süvârî huddâmân-ı perî çehreler bu tarz üzere koçıya süvâr ve muhayyemgâh-ı Dâvud Paşa'dan Âstâne'de Koska Furunı kurbünde hânesine azîmet itdükce: “Küçük Vezîr ubûr ideyor, râhdan savılın” deyü beyne'n-nâs iştihâr bulmuş idi. Bundan kat‘-ı nazar, tâzelığı âleminde Şâmîzâde merhûmun kîsedârlığı hızmetinde neşv ü nemâ bulmağla anın zevkına mübtelâ olduğı meşhûr idi. Bâ-husûs Maşklor va‘desiyle muglem olan çelebim hâk-i Ziştovi Ahmed'in evzâ‘ [u] etvârı koçaklara mı sığardı.

El-kıssa: Kendünin |22a| tarz-ı vezîrânesi ve mugleminin Maşklor va‘desiyle

4 Metinde “müte‘addeden (متعدّه دن)” şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

muglemliği beyne'n-nâs iştihâr bulup serini fedâ idince çalışdı. Hayfâ dirîğ ki, hâk-i Ziştovi'si girift olunur ise Maşklor va‘desinin zevkından bir zamân mahrûm kalur ise zevk-ı mezbûrun ârzûsı vücûduna zahmet ârızasına bâ‘is olması mukarrerdir.

Vukū‘ Şuden-i Güft u Gû: Beyne'n-nâs güft u gûlar peydâ olup Devlet-i aliyye'nin Edirne'den Âstâne'ye teveccüh ü hareketleri mukarrer olmuşdur deyü şüyû‘ bulup iştihâr bularak Silahdâr-ı Şehriyârî Ali Ağa'nın mesmû‘ı oldukda pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine bir münâsebet ile ifâde ve beyne'n-nâs bu gûne havâdisât şüyû‘ bulduğı istimâ‘ olunmuşdur. Ammâ pâdişâh-ı âlî-câhın bi'z-zât dürer-bârlarından bu üslûb üzere muhtefî vükelâ-yı devletlerine hareket-i hümâyûnlarına müte‘allık umûrun tedârüki sipâriş buyurulduğı vâkı‘ mıdır deyü işrâblarında pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh bi'z-zât ahvâl-i mezkûrdan habîr ü âgâh olmayup ve umûr-ı mezkûra müte‘allık olan havâdisât kimden sâdır olmuşdur tefahhus olunup rikâb-ı hümâyûnuma ihzâr oluna deyü fermân-ı hümâyûnları sudûr bulmağın tecessüs olunup havâdisât-ı mezkûrun zuhûrı matbah-ı hâss tabbâhlarından birinde karâr-dâde olmağın bî-çâre tabbâhın câmı per olmağla katli bâbında fermân-ı hümâyûn sâdır olmağın tîğ-i cellâd-ı bî-emân ile Bâb-ı hümâyûn'da katl olunup âleme ibret ile cezâsı |**22b**| virildüği mukarrer olmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 12 şehr-i Safer sene 1103.

Maktûl Mustafâ Kethudâ'nın kusûr eşyâsın tecessüs içün Defterdâr Ali Efendi ve Cânibdâr Ahmed Efendi maktûl-i mezbûrun hânesine azîmet ve tefahhus üzere iken hâtıra gelmeyen mahallde ve ba‘zı dolâb içlerinde muhtefî odaların ebvâbı zuhûr idüp anların dahi mükemmel mefrûşâtları mevcûd lâkin anlarda dahi zî-kıymete müte‘allık eşyâ olmamağla mevcûd olan mefrûşâtı ve sâ’ir fağfûrî kâse ve tabak ve bakır evânî ve her ne mevcûd bulundı ise tahrîr ve defter olunup ve Başmuhâsebe Kalemi'nde hıfz olunmak fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 13 şehr-i Safer sene 1103.

Bin yüz üç senesinde vâkı‘ Edirne kışlağında Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağının nân ta‘yînâtları içün mübâya‘ası fermân olunan yüz yirmi bin kîle hınta ve vakt-i şitâda def‘-i muzâyaka içün mübâya‘ası fermân olunan seksen bin kîle hınta ki, mecmû‘ı iki yüz bin kîle mübâya‘a hıntasının zikri bundan akdem sebkat itmiş idi, zikr olunan hıntanın me’men ü mahfûz mahallde der-anbâr

olunması umûr-ı mühimmeden olmağın sâbıkā defterdârlık ile meşhûr Etmekcioğlı Ahmed Paşa neslinden Âyişe Hâtûn binâ idüp ba'de'l-itmâm merhûr ve mağfûrun-leh Sultân Ahmed Han-ı Evvel'e hîbe-i sahîha ile hîbe idüp hâliyâ İstanbul'da Atmeydânı'nda evkāf-ı Sultân Ahmed Han müzâfâtından olup Edirne'de vâkı' "Âyişe |**23a**| Hâtûn Hanı" dimekle ma'rûf han-ı kebîrin cânib-i garbîsi olan nısfi tahliye ve tathîr olunup hınta-i mübâya'a der-anbâr ve vaz' olunmak üzere zabt olundı. Ve han-ı merkūmun senevî iltizâmı taraf-ı vakfdan elli bin akçaya der-uhde olunan hancıya zabt olunan nısf-ı han içün taraf-ı mîrîden yirmi beş bin akça icâre virilmek fermân buyuruldı.

Ta'yîn Şuden-i Kābız-ı Hınta: Mübâya'a hıntasının kabzına kerâren hızmeti tecribe olunmuş mu'temedün-aleyh ta'yîn buyurulmak fermân buyurulmuş idi. Hâliyâ Edirne sükkânından "Ken'ân Ağa Dâmâdı" dimekle ma'rûf ve sâbıkā Bosna Defterdârı Ali Ağa kulları her vechile müna'am u mütemevvil ve mu'temed ü müstakīm ve ihtiyâcdan müstağnî kulları olmağla mübâya'a hıntasın zabt u kabz ve lâzım gelen mîrîlerin ashâbına teslîm eylemek üzere ta'yîn olunmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın aklâm-ı Hazîne'den Mevkūfât Defterlerine kayd olunup hınta-i merkūmun kazâ be-kazâ kurâ be-kurâ tevzî' defterleri tahrîr ve müşârün-ileyh Ali Ağa'ya teslîm olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 14 şehr-i Safer sene 1103.

Silahşör-i şehriyârîden Silahşör Beşîr Ağa hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile Ordu-yı hümâyûn'da olan sancak-ı şerîf ve aklâm-ı Hazîne olan defâtir ve cümle ocaklar ve sâ'ir asâkir-i İslâm bi'l-cümle |**23b**| rikâb-ı hümâyûna mütevâsıl olmaları içün menzil ile taraf-ı Belgrad'a irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erba'â, fî 15 şehr-i Safer sene 1103.

Sâbıkā Mevkūfâtcı olup Haremeynü'ş-şerîfeyn Muhâsebecisi Kadrî Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup mukaddemâ Haremeyn muhâsebeciliğinden ma'zûl cizye muhâsebecisi vekîli olan "Küçük Çelebi" dimekle meşhûr u müte'ârif Mustafâ Efendi'ye Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebeciliği tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mükerreren kat'-ı pâye ile beyne'l-akrân ser-firâz kılındı. Ve sâbıkā çavuşbaşı olup rikâb-ı hümâyûnda Vekîl-i Ser-çavuşân Şehrî Mehemmed Ağa'ya asâleten çavuşbaşılık rütbesi tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mükerreren iltifât-ı mâlâ-yutâka mazhar

ve kat‘-ı pâye-i cedîde ile ser-bülend ü ser-firâz kılındı. Ve cizye muhâsebeciliği rûznâmçe-i sâbık “Antâbî” dimekle ma‘rûf Yûsuf Efendi'ye tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla kat‘-ı pâye ve mazhar-ı iltifâta dûş oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'hamîs, fî 16 şehr-i Safer sene 1103.

Çûn ki Âstâne-i sa‘âdet'de vâkı‘ Darbhâne-i âmire'de mankur kat‘ olunmak memnû‘ ve ref‘ olunup ne mikdâr bakır mevcûd ise Tophâne-i âmire'ye teslîm olunmak içün Darbhâne Nâzırı Ali Efendi'ye ve Sâhib-i Ayâr Seyyid Ömer Ağa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve kat‘-ı mankur ref‘inin telhîsi |**24a**| işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Sûret-i Telhîs: Bi-emri'llâhi te‘âlâ seferler mütemâdî olmağla masraf gitdikce izdiyâd bulup ve istîlâ-yı düşmenden nice mahaller dahi perîşân olduğundan îrâd dahi taklîl olup bunlardan nâşî Hazîne-i âmire'ye küllî muzâyaka ve zarûret müstevlî olup mühimmât-ı seferiyye ve masârıfât-ı sâ’ireye cevâb virilmek mümkin olmaduğundan Hazîne'ye vüs‘at ve masârıfâta bir mikdâr medâr olmak içün mankur kat‘ olunmak münâsib görilüp kat‘ olunması fermân olunup hâliyâ bu ana değin kat‘ olunur idi. Ve kat‘ına mübâşeret olunduğı günden bu ana değin ziyâde mankur kat‘ olunup ve ba‘îd yerlerden gelen emti‘a bahâsıyçün bâzergânlar zarûrî aldıkları mankurı altun ve gümüşe tebdîl idüp altun ve gümüş ba‘îd yerlere ve sâ’ir vilâyetlere gitmekle memâlik-i mahrûsede gitdikce mankur ziyâde ve altun gümüş noksan olup ve altun ve gümüşi olanlar dahi ihtifâ ve tahsîl olunan emvâl-i mîrîde altun ve gümüş alınmak asîr ve mankur kesîr olup re‘âyâdan altun ve gümüş tahsîlinde re‘âyâ[ya] dahi ta‘addî ve cevr [ü] eziyyet olduğı nümâyân ve beyne'n-nâs bey‘ ü şirâ ve ahz u itâda nizâ‘-ı şedîd ve ihtilâfât-ı ba‘îd ve tefâvüt-i fâhiş vâkı‘ olup bi'l-cümle ibâdu'llahın bu husûsda zahmet u meşakkat ve cevr [ü] eziyyet ve beynlerinde ihtilâl-i küllî olup ve taşradan gelecek zehâ’ire |**24b**| ve sâ’ir emti‘a gelmeyüp kaht u galâ ve muzâyakaya bâ‘is olduğundan gayri iskelelerde olan gümrükler ve sâ’ir mukāta‘âtdan emvâl[5]-i mîrî tahsîli noksân ve bi'l-cümle mu‘âmelât mu‘attal ve bu sûretde mankurun nef‘inden zararı ziyâde olduğı zâhir olmağla ref‘i dîn [ü] devlete ve ibâdu'llâha enfa‘ vü evlâ olduğı muhakkakdır. Ve inşâ’a'llahu te‘âlâ bundan sonra vâkı‘ olan mühimmât-ı seferiyye ve masârıfât-ı sâ’ire ve ba‘zı mahallere istîlâ-yı düşmenden Hazîne'ye bir mikdâr noksân gelmemek

5 Metinde “ahvâl”

takarrübi ile Hazîne defterlerinde mukayyed olan emvâl-i mukarrere kifâyet itmez. Ve lâkin mâl-i mukarrereden hâric iktizâ-yı sefer tahsîl olıgelen ba'zı emvâl-i hâriciyye tahsîline iktizâsına göre mahalli ile ruhsat virilüp ve mühimmât-ı seferiyyeden mâ'adâ enderûn ve bîrûn olan masârıfât izdiyâd olmayup mümkin oldukca tenzîle ihtimâm olunup ve min-ba'd bu husûsda kimesne istisnâ itmeyüp bu sûret üzere karâr-dâde olunur ise bunlardan hâsıl olan ile bundan akdem fermân olunan altun ve guruş ve pâra fazlasından hâsıl olan akça bi-avni'llâhi te'âlâ mühimmât-ı seferiyye ve mevâcibât ve masârıfât-ı sâ'ireye kifâyet itmedüği hâlde çok kusûr itmeyüp lâzım gelen kusûrı dahi bin yüz iki senesinde ehl-i zimmetin cibâyeti fermân olunan cizyeleri tahsîli bir sancak ve iki sancakda vâkı' kırk elli kazâ bir âdeme |**25a**| sipâriş olunduğundan kemâ-hüve hakkıhi tahsîl olunmayup ba'zı kurâ vü kasabâtda zî-kudret kimesneler nice ehl-i zimmeti künc ü ihtifâ itmişler. İnşâ'a'llâhu te'âlâ bin yüz üç senesinde tahammüllerine göre herkese kudreti mertebe kazâlar virilüp itlâf u izâ'at olunmaz ise cizyeden hâsıl olan izdiyâd ile altun ve guruş ve pâra fazlasından hâsıl olan akça mankurdan olan îrâdın yerine kā'im olur. Bu sûretde mühimmât-ı seferiyye ve mevâcibât-ı enderûn ve bîrûnı ve kezâlik masârıfât-ı enderûn ve bîrûn ve memâlik-i mahrûsede bey' ü şirâ ve ahz u i'tâ ve bi'l-cümle mu'âmelâtda altun ve guruş ve pâra alınup virilüp ve tahsîl olunan emvâl-i mîrî alındukda ümenâ ve sâ'ir mültezimîn yaldız altunın üç yüz akçaya ve şerîfî ve Macar altunı iki yüz yetmişe ve guruş yüz yirmi akçaya ve pâra üçer akçaya alınup ve Hazîne-i âmire'ye teslîm eyledüklerinde dahi minvâl-i meşrûh üzere teslîm eyleyeler. Ve Hazîne'den ihrâc olunan mevâcib-i asker ve sâliyâne-i selâtîn ve sâliyâne-i ümerâ-i deryâ ve mevâcib-i Harem-i hümâyûn ve ağayân-ı Enderûn ve mevâcibât-ı kılâ' ve masârıfât-ı sâ'ire-i Enderûn ve Bîrûnî ve bi'l-cümle memâlik-i mahrûsede olan masârıfât-ı sâ'ireye virildüği zamânda yaldız altunı dört yüze ve şerîfî ve Macar altunı üç yüz almışa ve guruş yüz altmışa ve pâra dörde virilüp bu emrden kimesne istisnâ |**25b**| olmayup herkese bu üslûb üzere virilmek ile ba'de'l-yevm mankur kat' olunmayup ve mîrîye alınmayup ve sâ'ir nâs beyninde olan mu'âmelâtda dahi mankur râyic olmayup bi'l-cümle altun ve guruş ve pâra râyic olup bi'l-külliye mankur ref' olunmak fermân buyurılur ise Rûznâmçe-i hümâyûn ve Başmuhâsebe Defterlerine kayd olunup iktizâ iden mahallere gönderilmek üzere mankurun ref'i içün ahkâmı yazılmak bâbında arz u telhîs olundukda sâdır olan hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın Başmuhâsebe ve Rûznâmçe-i hümâyûn Defterlerine kayd olunup aklâm-ı Hazîne'den olan bi'l-cümle sâ'ir aklâma dahi birer sûreti virilüp kayd olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 17 şehr-i Safer sene 1103.

Vezîr-i a‘zam Ali Paşa hazretleri edâ-yı salât-ı cum‘a için “Eski Câmi‘” dimekle ma‘rûf câmi‘-i şerîfe teşrîf ve cemâ‘at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı cum‘adan sonra sarây-ı ma‘hûdelerine avdet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 18 şehr-i Safer sene 1103.

Bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere fürûhtı fermân buyurılan mîrî mukāta‘ât ve avârız ve bedel-i nüzül ve sâ’ir hıdemât-ı mîrînin tahsîl evâmir-i şerîfelerinde sülüs ve sülüsân hisâbı üzere sülüsânı altun ve guruş ve pâra ve sülüsi mankur tahsîl olunmak içün tahrîr olunan ahkâm-ı şerîfelerde musarrah iken |**26a**| Darbhâne-i âmire'de kat‘ olunan mankur ref‘ olunmağla mukāta‘ât ve avârız ve bedel-i nüzül ve sâ’ir mîrî hıdemâtdan mâl-ı mîrî bi'l-cümle altun ve guruş ve pâra tahsîl olunup vechen mine'l-vücûh mankur tahsîl olunmaya deyü fermân-ı âlî sudûr bulmağla memâlik-i Rûmili ve Anadolı'da mâl-i mîrî tahsîline me’mûr mültezimîne müceddeden hükm-i hümâyûnlar irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 19 şehr-i Safer sene 1103.

Eşkıyâ-yı haydudân mazarratları def‘i içün irsâl olunan Bostâncıbaşı Receb Ağa Şehirköyli Mahmûd Ağazâde İbrâhîm Ağa'nın ulûfe ile tahrîr ve defter eyledüği dört yüz nefer piyâde sekbânı ile Yagodina kasabasından Hisârcık Palankası'na varınca cem‘iyyet iden haydudânı bi'l-külliye def‘ ü ref‘ idüp sekiz dokuz yüz mikdârı haydudı kelle idüp ve iki yüzden mütecâviz dil ve esîr ve becenelerin basup mâl-ı ganâyime müstagrak oldukları beyne'n-nâs şüyû‘ bulduğu tahakkuk bulmuşdur. Ve perâkende vü perîşân olan haydudânı katl ve esîr eylemek içün her ustanın yanına yüz ellişer ikişer yüz nefer süvârî bostânî ile piyâde sekbân ta‘yîn idüp taraf be-taraf haydudânı teftîş u tefahhus idüp vücûd-ı pâklerin rûy-i zemînden hakk içün etrâf ü eknâfa irsâl eyledüği mukarrer u muhakkak olduğı şüyû‘ bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, |26b| fî 20 şehr-i Safer sene 1103.

Mahrûse-i Edirne kādîsı “La‘lîzâde” dimekle meşhûr u müte‘ârif Şeyhî Mehemmed Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup sâbıkā müfettiş “Ebezâde” dimekle ma‘rûf Abdullah Efendi'ye Edirne kazâsı tevcîh olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 21 şehr-i Safer sene 1103.

Vezîr-i a'zam Köprilizâde şehîd ü sa'îd sâhib-i sa'âdet merhûm Mustafâ Paşa'nın kerîme-i mükerremeleri kā'im-makām-ı âlî-makām Silahdâr-ı şehriyârî vezîr-i mükerrem Ali Paşa hazretlerine mukaddemâ nâmzed olup hâliyâ tezevvücleri için taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'den taraf-ı mahmiye-i Edirne'ye teveccüh ü hareketleri için şehîd ü sa'îd merhûm Mustafâ Paşa'nın birâder-i ekberleri Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa'nın vezâreti asrında kitâbcılığı hızmetinde olup hâlâ Rûznâmçe-i Küçük Ali Efendi ahvâl-i mezbûr için taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 22 şehr-i Safer sene 1103.

Zindânda mahbûs olan Sâhib-i Ayâr Frenk Mustafâ töhmet-i sâbıkāsı içün gazab-ı pâdişâh-ı âlî-câha mazhar vâkı' olunup katli içün hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn sudûr bulmağın "Üçşerefeli" dimekle meşhûr câmi'-i şerîf pîşgâhında tîğ-i cellâd-ı bî-emân ile boynı urılup cezâsı virildi. Mezbûrun sikke-i sultânî husûsunda hîlesi ve küfrân-ı ni'amlığı yoluna sedd olup âhir başdan |**27a**| çıkardı. Ve maktûl-i mezbûrun sâhib-i ayârlığı vaktinde kethudâsı olup semmûr kürk üzerine çullar giyen hem-cinsi Frenk kethudâsı dahi Bitbâzârı Çârşûsı başında katl olunup anın dahi cezâsı virildi. Sâbıkā silahdâr ağalığından munfasıl Ali Ağa'ya sipâh ocağı ağalığı tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş oldı. Mukaddemâ Sipâh Ağası Ömer Ağa mahall-i ma'rekegâhda tekâsüli sebeb[in]den Ser-asker Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa sahrâ-yı Belgrad'da mezbûr Ömer Ağa'yı katl ve sipâh ocağı ağalığın Gümüş Mehemmed Ağa'ya tevcîh itmişler. Hâliyâ Ali Ağa'ya der-i devletden tevcîh olunmağla müşârün-ileyh Gümüş Mehemmed Ağa azl olundı. Ve sâbıkā Aydın ve Saruhan muhassılı olan Genç Mehemmed Ağa'ya iki tuğ ile Mîr-i mîrân-ı Anadolı pâyesi ihsân olunup öte yakada eşkıyâ teftîşine me'mûr ve sipâriş olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş ve kat'-ı pâye ile ser-firâz kılınup nâ'il-i merâm olmuşlardır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 23 şehr-i Safer sene 1103.

Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olan asâkir-i İslâm içün küllî hazîne irsâli lâzım u mühimm olmağın altmış yedi bin beş yüz guruş olmak üzere otuz bin şerîfî altun ve yetmiş bin guruş olmak üzere yirmi sekiz bin yaldız altunı ki, cem'an yüz otuz yedi bin guruş müceddeden sipâh ağalığı tevcîh ü ihsân olunan |**27b**| Ali Ağa ile taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 24 şehr-i Safer sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'a için rahş-ı hümâ-bahşa mülûkâne ve levendâne süvâr ve mukarrebân-ı hazret ve huddâmân-ı ağayân birle Eski Câmi'-i şerîfe azîmet ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs ibâdetgâha teşrîf ve cemâ'at-i müslimîn ile edâ-yı sâlât-ı cum'adan sonra Sarây-ı âmirelerine avdet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 25 şehr-i Safer sene 1103.

Ordu-yı hümâyûn'da Re'isü'l-küttâb Ebûbekir Efendi ve Beylikci Râmî Efendi Belgrad'dan hareket ve Tuna firkatasıyla Nehr-i Tuna'dan Ruscuk kasabasına vâsıl ve kasaba-i mezbûrdan Edirne'de der-i devlet-medâra dâhil oldukları mukarrer u muhakkak olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 26 şehr-i Safer sene 1103.

Ordu-yı hümâyûn tarafından dünki gün der-i devlet-medâra vâsıl olan Ebûbekir Efendi riyâsete lâyık ve ma'kūl görülmeğin riyâset-i Dîvân-ı âlî müşârün-ileyh Ebûbekir Efendi'ye ibkā vü mukarrer kılınup hil'at-ı fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifât ile şeref-yâb olup kat'-ı pâye ile ser-firâz kılındı. Ve Râmî Efendi'ye dahi beylikcilik rütbesi ibkā vü mukarrer kılınup hil'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân iltifât-ı mâlâ-yutâka mazhar vâkı' |**28a**| olup kat'-ı pâye ile nâ'il-i merâm olmuşlardır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 27 şehr-i Safer sene 1103.

Sâbıkā ser-bostâniyân-ı Edirne Vezîr-i mükerrem İsma'îl Paşa birkaç seneden berü Selânik muhâfazasına me'mûr olup hâliyâ Selânik muhâfazasından ref' ve Cezîre-i Girid'de vâkı' Hanya Kal'ası muhâfazasına me'mûr ta'yîn olunup cezîre-i mezbûreye teveccüh ü azîmeti içün hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve Âstâne-i sa'âdet'de Bâğçe-i Hadîka-i Sultânî'de ser-bostâniyân-ı hâssa şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup hadîka-i bostâniyândan hızmet-i rikâb-ı şehriyârîde hâseki ağalık mertebesinde olan (Boş) Ağa'ya İstanbul'da Hadîka-i Sultânî bostâncıbaşılığı tevcîh ü ihsân olunup hil'at-ı fâhire ilbâsıyla taraf-ı Âstâne'ye teveccüh ü azîmetleri mukarrer olup takarrüb-i hızmet-i şehriyârîde hâseki ağalık rütbesi kozbekci merkezinde olan (Boş) Ağa'ya tevcîh ü ihsân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 28 şehr-i Safer sene 1103.

Köprülizâde Vezîr-i a'zam şehîd ü sa'îd sâhib-i sa'âdet merhûm Mustafâ

Paşa'nın katl olunan kethudâsı Kör Mustafâ Kethudâ'nın Âstâne-i sa‘âdet'de Koska Furunı kurbünde vâkı‘ hânesinde iki yüz yetmiş kîse mevcûd nukūdı zuhûr idüp taraf-ı mîrî için ahz u kabz olunduğına Kā’im-makām-ı Âstâne Amuca Hasan Ağazâde Vezîr-i mükerrem |**28b**| Çelebi Hüseyin Paşa'nın kapucılar kethudâsı Hasan Ağa vâsıtasıyla haberi, Edirne'de der-i devlet-medâra vârid olduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve Âstâne-i sa‘âdet'den Baba-yı Atîk kasabası semtlerine gelince yirmi günden mütecâviz leyl ü nehâr bârân-ı rahmet nüzûlden münfek olmadığından nâşî menâzil ü merâhilde cereyân-ı mâ’dan dereler geçid virmeyüp ve râh mübâlağa ile balçık olmağın mürûr u ubûr bir cins müte‘assir olur ki, müşârün-ileyh kethudâ-yı bevvâbîn-i kā’im-makām-ı Âstâne sâir zamân menzil ile bir gün bir gicede gelür iken bu def‘a da dört günde vusûli muhakkak olmuşdur. Ne mertebe bârân-ı rahmet nâzil olmak gerekdir kıyâs oluna. Bir gün bir gicede gelinür iken dört günde ne mertebe zahmet ü meşakkat çekilmişdir. Hatta nakl olundı ki ba‘zı a‘yânın Âstâne'den Edirne'ye koçı ile gelen haremleri araba bârgîrleri çamurdan çıkarmağa liyâkatları olmadığından ba‘zı mahallerde koçılara câmûs çiftlerin çivgar olunduğı nakl olunup tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 29 şehr-i Safer sene 1103.

Vilâyet-i Şâm-ı cennet-meşâmmda a‘yân-ı vilâyet miyânında fitne vü fesâdın zuhûrı nümâyân olup ve ba‘zı a‘yân dahi fitne vü fesâd üzere olanlara ser-çeşme olup taraf-ı Devlet-i aliyye'ye itâ‘at ü inkıyâddan rûgerdân oldukları vükelâ-yı devletin mesmû‘ ve ma‘lûmları olmağın |**29a**| tedârükleri görilmek içün mühimme-i dîn [ü] devletden olmağla fitne vü fesâda ser-çeşme olanların men‘ ü def‘i içün eyâlet-i hükûmet-i Şâm-ı şerîf mîr-i mîrân-ı Adana olan Gürcî Mehemmed Paşa'ya tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsından sonra taraf-ı Şâm-ı cennet-meşâmma teveccüh ü azîmetleri sipâriş ve fermân buyuruldı. Ve vakt-i hacc-ı şerîfde huccâc-ı müslimîne emîrü'l-hacc olmaları dahi sipâriş ve fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî gurre-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1103.

Çûn ki Âstâne-i sa‘âdet'de vâkı‘ Darbhâne-i âmire'de kat‘-ı mankur memnû‘ ve ref‘ olundı. Ehl-i sûk pârayı dört akçaya ahzdan imtinâ‘ idüp pâranın ve altun ve guruşun izdiyâdı mankur içün olmuş idi deyü mukaddemâ fermân olunduğı üzere ahz u i‘tâdan ibâ itdükleri vükelâ-yı devletin mesmû‘ları olmağın Frengî altun dört yüze ve şerîfî ve Macar altunı üç yüz altmışa ve pâra dörder akçaya

râyic olmak içün ehl-i sûk esnâfının kethudâları bâb-ı Sadr-ı âlî'de ihzâr ve beyne'l-esnâf minvâl-i meşrûh üzere cârî olmak içün fermân ve sipâriş olunup ziyâde tenbîh ü te'kîd olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 2 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1103.

Kethudâ-yı Sadr-ı âlî Kör Kethudâ'nın ve Mîr-i mîrân-ı Şâm-ı şerîf Murtazâ Paşa'nın katlleri içün hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn irsâl olunduğunun zikri bundan |**29b**| akdem sebkat itmiş idi. Silahşör-i şehriyârîden Silahşör Abaza Osmân Ağa ma'rifetiyle Kör Kethudâ'nın ve Mîr-i Mîrân-ı Şâm Murtazâ Paşa'nın kelle-i bî-devletleri giyâh-ı huşk ile memlû der-i devlet-medâra yevm-i merkūmda vâsıl ve ibret-i âlem içün ikisinin dahi kelle-i bî-devletleri Bâb-ı hümâyûn pîşgâhında zemîne galtân kılındı. Nefsü'l-emr, maktûl-i mezbûr Kör Kethudâ'nın halk-ı âleme zarar-ı küllîsinden gayrı zerre kadar intifâ'ı yoğidi. Vücûd-ı nâ-pâki rûy-i zemînden hakk olunmağla âlem şerrinden emîn oldılar. Ve maktûl-i mezbûrun Filibe sükkânı a'yânından "Abacı" dimekle ma'rûf Ali Ağa'da alâ tarîkı'l-emânet dört bin beş yüz yaldız altunı vaz' eyledüği uzun kulakdan vükelâ-yı devletin mesmû'ı olmağla müşârün-ileyh Abacı Ali Ağa Filibe'den der-i devlete ihzâr ve altun-ı mezbûr mutâlebe olundukda inkâra mecâli olmayup maktûl-i mezbûrun mühri ile ol mikdâr altunı zuhûra getürüp mîrî içün Hazîne-i âmire'ye bi't-tamâm teslîm eyledi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 3 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1103.

Sadr-ı âlî alâ tarîkı't-tebdîl şehr-i Edirne'de esvâk-ı şehri geşt ü güzâr idüp altun ve guruş pâranın fermân olunduğı üzere cârîsinden imtinâ' ider gerek esnâf ve gerek ehl-i sûkdan kimesne var mıdır deyü esvâk-ı şehri tebdîl-i |**30a**| câme ile cüst ü cûları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 4 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1103.

Ordu-yı hümâyûn'da asâkir-i İslâm'a serdar ve ser-asker nasb ü ta'yîn olan pîr-i rûşen-zamîr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa ve hâliyâ ağa-i Bektaşiyân olan Mehemmed Ağa ve Kemânkeş Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa ve Karaman Vâlîsi Vezîr-i mükerrem İsma'îl Paşa ve ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî ve cebeci ve topcı ocakları ve sipâh ve silahdâr ocakları ve ahâlî-i Dîvân ve sâir mevcûd olan guzât-ı müslimîn bi'l-cümle sahrâ-yı Belgrad'dan hareket ve Niş sahrâsına vusûlleri haberi der-i devlet-medâra vâsıl olmağın sancak-ı Resûl-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ekrem *salla'llâhu te'âlâ aleyhi ve sellem*i ağa-yı yeniçeriyâna teslîm idüp ocakhâ-i mezbûrân ile ve Karaman Vâlîsi Vezîr-i mükerrem İsma'îl Paşa ve Kemânkeş Ahmed Paşa ile Edirne'de rikâb-ı hümâyûna irsâl içün Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa'ya hatt-ı hümâyûn irsâl olunup ve bi'z-zât Halîl Paşa meştâ içün sene-i sâbıkāda kışladıkları Paşa Sancağı'na tâbi' Manastır kasabasında kışlamak üzere hareket ve revâneleri fermân buyuruldı. Ve Mîr-i Mîrân-ı Rûmili Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa dahi nefs-i Sofya'da kışlamak üzere fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 5 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1103.

Silahşör-i şehriyârîden "Habeşî" dimekle ma'rûf Süleymân Ağa'nın Der-i devlet'den Ordu-yı hümâyûn tarafına irsâlinin |30b| zikri sebkat itmiş idi. Meger Ordu-yı hümâyûn'da sâbıkā Defterdâr İsma'îl Efendi'nin rikâb-ı hümâyûna ihzârı fermân ve sipâriş buyurulmuş. Müşârün-ileyh Habeş[î] Beşîr Ağa ile Edirne'de Der-i devlet-medâra vâsıl olup ve mûmâ-ileyh İsma'îl Efendi kayd ü bend ile huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr olundukda Çavuşbaşı Şehrî Mehemmed Ağa'nın habsine fermân buyurulmağın beş altı nefer Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ile müşârün-ileyh Çavuşbaşı Mehemmed Ağa'nın hânesinde mahbûs kılınmak içün irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 6 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1103.

Çûn ki Darbhâne-i âmire'de mankurun kat'ı ref' olunup memnû' olundı, kârhâne-i mezbûrda pâra kat' olunmak fermân olunup Başmuhâsebe'den olunan hisâb bu mahallde tahrîr olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Bahâ-i mübâya'a-i sîm-i hâlis berây-ı kat'-ı pâra der-Darbhâne-i âmire

Pâra-i Mısrî
aded
20.000
akça
60.000

Mübâya'a-i sîm-i hâlis	Mübâya'a-i ayâr
dirhem	*dirhem*
3.636,5	1.556
Fî-i beher dirhem:	Fî-i beher dirhem:
akça	*pâra*
16,5	1

Hâsıl-ı sîm an-mahlût-ı ayâr
Dirhem
5.192,5
0.259,5 Harc-ı Darbhâne beher 1000 dirhem fî 50 dirhem
4.933
Be-hisâb-ı pâra
21.458
00.155 Bahâ-i ayâr
21.303
Sermâye-i kadîm
pâra
20.000
Berây-ı fazla an-sermâye
pâra
1.303

Nümûne içün tahrîr olunduğı minvâl üzere yirmi bin pâra sermâye add olunup, yirmi bin pâra ile |**31a**| sîm-i hâlisin her bir dirhemi on altışar akçaya olmak üzere üç bin altı yüz otuz altı buçuk dirhem sîm-i hâlis mübâya'a olunup ve her bir dirhemi bir pâraya olmak üzere bin beş yüz elli altı dirhem dahi ayâr mübâya'a olunup sîm-i hâlise zam olundukda beş bin yüz doksan iki buçuk dirhem sîm olup ve her bin dirhemde elli dirhem harc-ı Darbhanesiyçün iki yüz elli dokuz buçuk dirhem ihrâc olundukdan sonra sîm-i mezbûr pâra kat' olundukda yirmi bir bin dört yüz elli sekiz pâra hâsıl olur. Ve ayâr bahâsı içün

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tubaga.gov.tr

yüz elli beş pâra aşağı varılup ihrâc olundukda yirmi bir bin üç yüz üç pâra mevcûd hâsıl olup sermâye add olunan yirmi bin pâra ihrâc olundukda bin üç yüz üç pâra fasla hâsıl olmuş olur. Ve zikr olunan pâranın bini iki yüz otuz dirhem gelmek üzere kat‘ı fermân ve sipâriş buyurulduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 7 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1103.

Ordu-yı hümâyûn'da nişâncı vekîli olup “Karanfilîzâde” dimekle ma‘rûf Ali Efendi'ye aklâm-ı Hazîne'den olan Mevkūfâtcılık rütbesi rikâb-ı hümâyûn tarafından rü’ûs-ı hümâyûn ile tevcîh ü ihsân olunup rü’ûs-ı hümâyûnı taraf-ı Ordu'ya irsâl olunduğunun zikri bundan akdem |**31b**| sebkat itmiş idi. Ba‘dehû müşârün-ileyh Ali Efendi'nin aklâm-ı mezbûrun mevcûd olan defterleri ve halîfeleri ile bir gün mukaddem Edirne'de der-i devlet-medâra teveccüh ü azîmet ve mülâkātları içün hükm-i hümâyûn irsâl olunmağın asâkir-i İslâm'a ser-asker nasb ü ta‘yîn buyurılan pîr-i kühen-sâl Vezîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa'dan me’zûn olup aklâm-ı mezbûr defterleri ile ve kalem-i mezbûrda başhalîfe olup “Beyâzî” dimekle ma‘rûf Mehemmed Halîfe ve kalem-i mezbûrda kîsedârlık hızmetinde istihdâm olunan hâk-i Germiyân'dan “Saçlızâde” dimekle meşhûr Mehemmed Halîfe ve kalem-i mezbûr şâkirdlerinden “Kalemiyye Kâtibi” dimekle müte‘ârif el-Hâc Hasan Halîfe müşârün-ileyh Mevkūfâtî Ali Efendi ile ma‘an Belgrad İskelesi'nde Tuna fırkatasına süvâr ve Ruscuk kasaba[sına| dâhil ve kasaba-i mezbûrda birkaç gün meks ü ârâmdan sonra taraf-ı Edirne'ye teveccüh ü azîmet ve yevm-i merkūmda şehr-i Edirne'de der-i devlet-medâra vusûlleri mukarrer ü muhakkak olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 8 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1103.

Çûn emr-i tezevvüc şe‘âyir-i İslâmiyye'dendir, Silahşör-i Şehriyârî Vezîr-i mükerrem Kā’im-makām-ı âlî-makām Ali Paşa hazretleri silahdâr-ı şehriyârî hızmetlerinde sâbit-kadem iken Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı şehîd ü sa‘îd sâhib-i sa‘âdet merhûm Mustafâ Paşa'nın kerîmelerine sâbıkā nâmzed ve akd-i nikâh olunduğı |**32a**| muhakkak olmağın şehîd ü sa‘îd-i merhûmun vâlide-i müşfikaları ve kerîme-i mükerremeleri taraf-ı Âstâne-i sa‘âdet'den hareket ve şehr-i Edirne'ye vusûlleri tahakkuk bulmuş idi. Cem‘iyyet-i ziyâfet-i tezevvüc içün tertîb-i ziyâfet tedârükine kemâl-i mertebe takayyüd ile mübâşeret olunup tertîb-i ziyâfet itmâm ve hâzır u müheyyâ oldukda a‘yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat ziyâfet içün da‘vet olundukda “da‘vete icâbet” fehvâsınca hazret-i şeyhü'l-islâm ve nakībü'l-eşrâf ve sadreyn ve bi'z-zât Vezîr-i a‘zam Ali Paşa haz-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

retleri kudûm-ı sa'âdet-lüzûm ile teşrîf buyurup ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi ve sâir erkân-ı devlet teşrîf buyurduklarında âlî ziyâfetler ile bi'l-külliye i'zâz ve tevkīr ü ihtirâmdan sonra meclis-i ziyâfet perâkende ve ba'de salâti'l-ışâ' iki âşık ve hasret-didâr müşahedesiyle mülâkāt olup,

Beyit:

Leylâya arûs eyledüğinde zen-i dünyâ
Mecnûn işidüp didi "el-leyletü hublâ"

Nesr: bunca eyyâm iştiyâk u hasretleri bir ânda zevke mübeddel ve îş ü işrete mütebeddel olup,

Mısrâ':

Unudurlar seni bî-çâre hemân ölmeyü gör

Nesr: fehvâsınca şehîd ü sa'îd ve merhûmun vefâtı ferâmûş olundı. Merhûm Âlî Efendi silahdâr ve çukadâr-ı şehriyâriye müte'allık hıdemâtı tahrîr eyledüği işbu mütercimü'l-hurûfun hâtırına hutûr itmekle münâsebet |32b| ile işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı. *Künhü'l-âhbâr* mü'ellifi merhûm Âlî Efendi târîhinde îmâ vü işâret idüp yazar ki, erkân-ı ehass-ı civânî dört nefer ağadır. *Evveli,* odabaşıdır ki pâdişâh-ı âlem-penâhı ol giyürür ve soyundukda ol soyar, cümleden mukarrebdir. Ulûfesi yevmî altmış akçadır ve sâliyânesi beş pâre câme-i hâssa-i pâdişâhî olmak üzere mürettebdir. Gâh olur ki tavaşî kısmından dahi olur. Ammâ ekseriyâ sâir iç oğlanlarından ol rütbeye vusûl bulur, pâyesi küllî himmete mukārin olıcak kapu ağası pâyesidir. Ammâ zâhirde yine kapu ağasının zîr-desti gibidir. *İkinci,* silahdârdır ki rikâb-ı hümâyûnlarından ayrılmayup kılıcını zabt ider ve yemîninde yürüyen zülüfle üsküf-pûş anlardır. Ulûfesi yirmi akça ve sâliyânesi dört pâre câme-i hâssadır. *Üçünci,* çukadâr ki cenâb-ı saltanatın hâs yağmurluğunı anlar getürüp zabt ider. Ulûfesi yirmi akça ve sâliyânesi dört pâre câme-i hâssadır. *Dördüncisi*, rikâbdârdır ki rikâb-ı hümâyûn ağaları hâzır olmayup tenhâda bâğçe seyrine ve ol makūle teveccüh [ü] azîmetle süvâr olduklarında rikâb-ı şerîflerin tutmak anların hızmetidir. Ulûfesi yirmi akçadır ve sâliyânesi çukadâr gibidir. Bunların tarîkları böyledir ki silahdâr küllî himmete mukārin olur ise yeniçeri ağalığı virilür. |33a| Ve illâ kapucıbaşılığla çıkar. Anın mahlûli çukadâra ve anın biri rikâbdâra virilür. Ammâ gâh olur ki anlardan biri dahi kapucıbaşılıkla veyâhûd büyük mîrâhûrluğla taşra çıkmak vâkı' olur. Hiç olmazsa bari yüz akça veya doksan akça müteferrikalıkları tahakkuk bulur. *Beşincisi*, doğancıbaşıdır ki sayd ü şikâr-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

da izz-i huzûr-ı şehriyârîye sâirinden karîbdir ve taşradagi bâzdârlar sayd u şikâr getürdükce arz itmek ve terbiyet idüp bahşîş çıkarmak ana müte'allıkdır. Ammâ tarîki gâh olur ol birleri gibi mîrâhûrluğa çıkmak câiz olur. Lâkin ekseriyâ çakırcıbaşı ve şâhîncibaşılığla çıkup ri'âyeti ol cihetden tahakkuk bulur. Ulûfesi yirmi akça ve sâliyânesi rikâbdâr gibidir. Ve i'tibârlarında Hâsoda vardır, otuz mikdârı zülüfli iç oğlanı olup ulûfeleri yirmişer akça ve sâliyâneleri altı ayda birer serâser dolama ve yılda birer çatma kadîfe üst ve birer kuşak birer takıyyedir. Rikâbdârdan sonra cümlesi dülbend oğlanı ağa hükmündedir. Ba'dehû Hazîne Odası'dır ki, altmış mikdârı zülüfli oğlan anda mukarrerdir, ufeleri sekizer akça, yıllıkları ikişer münakkaş kadîfe ve birer çatma ve birer telli kuşak virilür. Bunlar hazînedârbaşının zabtındadır. Ba'dehû Büyük Oda'dır ki, yüz |**33b**| mikdârı oğlan olur, ulûfeleri sekizer akça ve birer çuka ve birer çatma ve birer takıyyedir. Ba'dehû Kilâr-ı Hâssa'dır ki, otuz mikdârı oğlandır, ulûfeleri ve yıllıkları Hazîne Odası gibidir. Nihâyet peşkîrbaşı ve mumbaşı ve peşkîr şâkirdi yıllığı sâirinden ziyâde alurlar ve bunlar Hâsodalı gibi üsküf giyerler. Ba'dehû Küçük Oda'dır ki, altmış mikdârı oğlandır, ulûfeleri ve yıllıkları Büyük Oda gibidir. Ammâ ki kapu oğlanı nâmına on altı hâdım vardır ki, Bâb-ı hümâyûn'a girerler çıkarlar, Selîmî sarık giyerler ve Dîvân günleri mücevveze urınurlar. Kethudâları bunların eskisidir, ulûfeleri onar akçadır, yıllıkları beşer dülbend ve beşer kumaşdır. Ve kapu oğlanı kethudâsı sarây ağası olmak kânûndur. Ve bunlar eksildikce sâir odalardaki zülüfli tavâşîden alınup bunlara katılur. Ammâ cüceler ve dilsüzler ol odalarda karışuk olurlar ve sâir oğlanlar gibi ulûfe ve yıllık alurlar ve her odanın bir cücesi mu'ayyendir. Ve bunlardan gayrı zülüfli sarı külâhlı yüz mikdârı baltacılar vardır ki, ulûfeleri üçer akça, yıllıkları birer çuka ve birer kuşak, birer külâhdır. Ve Hâs Odalı pâdişâh ekl itdüği müte'addid et'imeden yerler, sâir oda oğlanları yahni ve bir cins şorba ile geçinürler deyü merhûm Âlî Efendi |**34a**| *Künhü'l-âhbâr* nâm târîhinde tahrîr buyurmuşlardır. Ve bundan sonra Bâğçe-i Hâssa'yı ve bostâncı ahvâlin ve keştihâ-i hâssayı ve dümen ahvâlin ve keştihâ-yı hâssada bostâncı neferâtının kürek çekmelerin ve sâir etrâf bâğçelerinin ahvâlin tahrîr buyurmuşlardır. Tatvîl-i kitâbetden ihtirâzen bu mikdâr ile iktifâ olundı ki sadedden hâric hareket olundı. Şimden girü murâd olunan rûz-merre sadedine şürû' idelim.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 9 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1103.

Sipâh ocağına müceddeden ağa-yı sipâhiyân nasb olunup taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a ağa-yı müşârün-ileyh ile irsâl olunan otuz bin sikke-i hasene ve

TÜRKİYE DİLLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

yirmi sekiz bin zer-i Frengî, Ordu-yı hümâyûn'a sahrâ-yı Niş'de mülâkī olup Ağa-yı Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî Mehemmed Ağa'nın otağında sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup ulûfe tevzî‘ine mübâşeret olunmuş. Ve her menzilde ba‘de'n-nüzûl sergi olunup tevzî‘ ü taksîm-i ulûfe olunacağı beyne's-sipâh şüyû‘ bulup etrâf ü eknâf kurâlarda müft ü meccânen geçinen sipâh tâ’ifesi gürûhen gürûh sahrâ-yı Niş ve Sofya'ya doğrı şitâbân hareket ve revâne oldukları istimâ‘ olunup tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 10 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1103.

Şehr-i Edirne a‘yânı iştiharlarından Edirneli merhûm Abdullah Ağa etbâ‘ından sâbıkā Edirne'de Kethudâyeri Sarı Mahmûd Ağa Edirne |**34b**| ihtisâbına tâlib ü râgıb olup arz-ı hâl itdükde Edirne İhtisâbı ma‘a Rüsûm-ı Zirâ‘ Mukāta‘ası'nın mîrîsi iki yüz elli altı bin sekiz yüz yirmi akçaya olup bin yüz iki Zi'l-hiccesinin on yedinci gününden zabt eylemek üzere rü’ûs-ı hümâyûn ile Edirne sükkânından Abdü'l-bâkī Ağa'ya der-uhde olunduğın aklâm-ı Hazîne'den İstanbul Kalemi Mukāta‘ası'nda halîfe olan “Hüseyin Cân” dimekle müte‘ârif Hüseyin Halîfe müşârün-ileyh Mahmûd Ağa'nın arz-ı hâline derkenâr itdükde ihtisâb-ı mezbûr mûmâ-ileyh Mahmûd Ağa'ya tevcîh olunmak üzere arz olunan telhîs işbu mahallde tahrîr olundı.

Sûret-i Telhîs: Bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere ihtisâb-ı mezbûr kendüye tevcîh ü ihsân buyurulmak bâbında müşârün-ileyh Mahmûd Ağa kullarının arz-ı hâlidir: Ma‘lûm-ı devletleri buyuruldukda muhdes olup ref‘ olunan rüsûmât mutâlebe ve fukarâ rencîde olunmamak şartıyla ihtisâb-ı mezbûrun elli altı bin sekiz yüz yirmi akçası tenzîl ve senesi iki yük akçaya olmak[6] şartıyla merkūm Mahmûd Ağa kullarına bin yüz üç senesi Rebî‘ü'l-evvelinin üçünci güninden zabt eylemek üzere tevcîh buyurılur ise mûcebince berâtı virilmek içün arz u telhîs olundukda: “Mûcebince berâtı virile” deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın aklâm-ı Hazîne'den olan |**35a**| İstanbul Mukāta‘ası Kalemi'ne kayd ve târîh-i mezbûrdan zabtı içün merkūm Mahmûd Ağa'ya berâtı virilmişdir. Ve ihtisâb-ı mezbûrun mâlı bi't-tamâm vezâ’if-i mütekā‘idîn ve du‘âgûyân ve masârıfât-ı Hadîka-i Hâssa ve dolâbhâ-i Edirne içün ta‘yîn olunup Hazîne-i âmire'ye ber-vech-i nakd teslîmi iktizâ itmeyüp tezâkir ile îrâd u masraf olur deyü kalem-i mezbûr halîfesi Hüseyin Cân Efendi derkenârında işâret ve tahrîr eylemişdir.

6 “olmak” kelimesi mükerrerdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 11 şehr-i Rebi'ü'l-evvel sene 1103.

Dergâh-ı âlî yeniçeri ocağının Edirne kışlağında nân ta'yînâtları içün mübâya'ası fermân olunan yüz yirmi bin kîle hınta ve vakt-i şitâda def'-i zarûret-i ibâdu'llah içün furun-ı habbâzâna fürûht içün mübâya'ası fermân olunan seksen bin kîle hınta ki, cem'an iki yüz bin kîle hıntanın beher kîlesi yüz otuzar akçaya olmak üzere mübâya'ası fermân olunduğunun zikri bundan akdam sebkat itmiş idi. Hâliyâ beyne'n-nâs sûk-ı sultânîde hıntanın kîlesi yetmiş beş ile seksen akçaya bey' men-yezîd olunduğı râyic olmağın ve zikr olunan hınta rûz-ı kāsım hulûlünden mukaddem şiddet-i şitâda mübâya'ası fermân olunmağın her kîlesi yüz otuzar akçaya fermân olunmuş idi. Lâkin bi-hamdi li'llahi te'âlâ havâlar mu'tedil |**35b**| olup ve mankur dahi ref' olunup altun ve guruş ve pâra virilmek fermân olunmağla otuzar akçası tenzîl ve her kîlesi yüzer akçaya olmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın Mevkūfât Kalemi'nden tezkire virilüp mûcebince Mâliyye'den ahkâmı tahrîr olunmuşdur. Bu takdîrce beyne'n-nâs râyic olan bahâsından re'âyânın hâllerine merhameten yirmi beşer akça izdiyâd fermân olunmuş olur. Ve lâkin sâdır olan fermân-ı hümâyûn mûcebince yaldız altını dört yüz akçaya ve şerîfî ve Macar altını üç yüz altmış akçaya ve guruş yüz altmış akçaya ve pâra dörder akçaya hisâbı üzere taraf-ı mîrîden re'âyâya edâ vü teslîm olunur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 12 şehr-i Rebi'ü'l-evvel sene 1103.

Mehterân-ı hayme-i hâssa ocağından Ordu-yı hümâyûn'da asâleten veznedâr başı olan Tosun Mustafâ şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup Dîvân-ı hümâyûn'da veznedârbaşılık hızmeti ve umûrı rikâb-ı hümâyûnda veznedârbaşı vekîli olan Uzun Ali Çorbacı'ya tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile ser-firâz ve mehterân-ı hayme-i hâssa ocağına dâhil olduğı eyyâmdan berü ârzû ve murâd u maksûdı olan makāma vâsıl ve nâ'il-i merâm olmuşdur.

Rûz-ı dîger. |36a| Yevmü's-sâlis, fî 13 şehr-i Rebi'ü'l-evvel sene 1103.

Yevm-i mezbûr eyyâm-ı Dîvân-ı adâlet-unvândan olmağın Sarây-ı Sultânî'de kānûn-ı kā'ide-i Âl-i Osmânî ve tarz-ı şehinşâh-ı sultânî üzere Vezîr-i a'zam Ali Paşa hazretleri ve Kā'im-makām Vezîr-i mükerrem Ali Paşa hazretleri ve Nişâncı Vezîr-i mükerrem Mehemmed Paşa ve sadreyn ve vekîl-i ağa-yı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî ve Defterdâr Ali Efendi ve erbâb-ı küttâb-ı {u} Dîvân

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

[ve] çavuşân ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve solakān-ı hâssa ve peykân-ı sîm-küllâh ve bevvâbân-ı sultânî bi'l-cümle Dîvân-ı âlî-i bülend-eyvâna ictimâ' olup arz-ı hâl-i şâkiyân intihâsından sonra rikâb-ı hümâyûna me'mûr olan solakān-ı hâssa ve kapukullarının ve sâ'ir huddâmân-ı şehinşâhînin bin yüz iki senesine mahsûb olmak üzere lezez mevâcibleri ihrâc ve tevzî' ü taksîm olunmak içün Kethudâ-yı Bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî Yûsuf Ağa vâsıtasıyla rikâb-ı hümâyûna arz u telhîs olundukda mûcebince ihrâcı içün hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn sâdır olmağın Dîvân-ı kubbe-i âlîde ve nazar-ı Sadr-ı âlî'de Veznedârbaşı Uzun Ali ma'rifetiyle kîseler bast olunup ve pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri Dîvân-ı bülend-eyvâna nâzır kafes ile mestûr revzene izz ü ikbâl ve sa'âdet [ü] iclâl birle teşrîf buyurduklarında rûznâmçe-i evvel vekîli "Dayı" dimekle müte'ârif |**36b**| Mehemmed Efendi'nin yedinde tevzî' içün tertîb olunan defter mûcebince nazar-ı hümâyûnda kırâ'at ve mevâcib-i mezbûr tevzî' ve itmâm oldukdan sonra rûznâmçe-i evvel vekîline ve Rûznâmçe Halîfesi Pîrî Halîfe'ye ve veznedârbaşıya ve "derici" ta'bîr olunan veznedâra hil'atler ilbâsından sonra simât-ı pâdişâhî ihrâc ve bi'l-cümle erbâb-ı Dîvân ni'am-ı pâdişâhîden mugtenem oldukdan sonra sadreyn arz-ı pâdişâhîye azîmet ve izz-i huzûr-ı şehinşâhî birle şeref-yâb olup hurûclarında Vezîr-i a'zam ve vüzerâ ve Defterdâr Ali Efendi izz-i huzûr-ı şehriyârîye teveccüh ü azîmet eyledüklerinde ihrâc-ı mevâcib içün Bâb-ı hümâyûn kurbünde Defterdâr Ali Efendi'ye hil'at ilbâs olunup huzûr-ı şehriyârîye vusûlünde defterdârlık içün hil'at-i evvelin üstüne bir hil'at dahi ilbâs ve dest-bûs-ı şehriyârîden sonra ihrâc ve müşârün-ileyh Defterdâr Ali Efendi yevm-i merkūmda biri biri üstüne iki hil'at-i fâhire ilbâsıyla ser-firâz kılındı. Ve Kā'im-makām-ı âlî-makām Silahdâr Ali Paşa hazretlerine dahi huzûr-ı hümâyûnda vezâret hil'ati ilbâs olunup ve Sadr-ı âlîde dahi huzûr-ı hümâyûnda ihrâc-ı mevâcib hil'ati ilbâs ve huzûr-ı hümâyûndan ihrâc ve kubbe-i âlî-bülende teşrîf buyurduklarında bi'l-cümle erbâb-ı Dîvân dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olup:

Mısra':

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye

mefhûmunca Dîvân-ı âlî dağılup erbâb-ı Dîvân'ın |**37a**| zurefâ ve pindârları Sarây-ı Sultâniyye'ye karîb ahbâbı sa'âdethânelerinde teneffüs ve şürb-i kahve ve duhân içün:

Beyt:

Ehl-i irfân arasında bir ziyâfet büsbütün
İki filcân kahve ile bir lûle[7] *keskin tütün*

Nesr: mefhûmunca ahbâbları sa'âdethânelerine perâkende oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 14 şehr-i Rebi'ü'l-evvel sene 1103.

Sefer-i hümâyûnda eyyâm-ı ma'rekegâhda inhizâma sebeb ü bâdî olup felekzede-i perîşânlığa bâ'is olan Anadolı Vâlîsi Kemânkeş Ahmed Paşa tevâbi' ü levâhıkı ve müretteb alay ile Edirne'ye dâhil olup "Kıyık" dimekle ma'rûf mahalle karîb sâbıkā musâhib-i şehriyârî Vezîr-i mükerrem-i merhûm Musâhib Mustafâ Paşa'nın kethudâsı Hasan Kethudâ'nın müceddeden ihdâs ve binâ eyledüği hâneye nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 15 şehr-i Rebi'ü'l-evvel sene 1103.

Dünki gün Edirne'ye vusûl bulan Anadolı Vâlîsi Kemânkeş Ahmed Paşa meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olmak içün nüzûl eyledüği menzilden hareket ve Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye azîmet idüp kethudâ-yı Sadr-ı âlî'ye mahsûs olan odaya vusûl ve meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olmağa intizâr üzere iken müşârün-ileyh Ahmed Paşa Bâb-ı hümâyûn'da "Kapuortası" i'tibâr olunan mahallde mahbûs olunması bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın sudûr bulan fermân-ı hümâyûn mûcebince çavuşbaşıya mezbûrun habsi fermân buyurulmağın yirmiden mütecâviz |37b| Dîvân-ı âlî çavuşları ta'yîn olunup mûmâ-ileyh piyâde olduğı hâlde çavuşân-ı mezbûrân etrâfın ihâta idüp kethudâ odasından Kapuortası'na piyâde götürüp nevbetciyân-ı bevvâbân ile nevbetci bulunan ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî'ye teslîm ve Kapuortası'na mahbûs kılınduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 16 şehr-i Rebi'ü'l-evvel sene 1103.

Kapuortası'nda mahbûs olan Kemânkeş Ahmed Paşa'nın[8] hakkında gazab-ı pâdişâhî cilveger olup hızmet-i dîn [ü] devletde hıyâneti ve küffârı bed-fercâm ile eyyâm-ı ma'rekegâhda tekâsüli nümâyân olduğundan katli içün fermân-ı

7 Metinde "gülle (گوله)" şeklindedir.

8 Metinde پاشاهك şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

hümâyûn sudûr bulmağın vakt-i salâdan mukaddem defter-i a'mâli dürilüp cellâd-ı bî-emân mübâşeretiyle tedârüki görilüp cesedi Bâb-ı hümâyûn'da zemîne bast olunup ibret-i âlem içün cezâsı virildi. Raht u bahtı ve hayme vü hargâhı Defterdâr Ali Efendi ma'rifetiyle ve Cânibdâr Ahmed Efendi tahrîr ve defter idüp mîrî içün ahz u kabz olunup fakad altı bin akça nukūdı zuhûr u nümâyân olduğı istimâ' olunup tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 17 şehr-i Rebi'ü'l-evvel sene 1103.

Sefer-i hümâyûnda mevcûd olan asâkir-i İslâm sancağ-ı Resûl-i Ekrem *salla'l-lahu te'âlâ aleyhi ve sellem* ile "Kemâlçayırı" dimekle meşhûr mahalle nüzûlleri ve yevm-i merkūmda der-i devlet-medâra vusûllerinin haberi dünki gün vârid |**38a**| olmağın sancağ-ı Resûl-i Ekrem *salla'llahu te'âlâ aleyhi ve sellem*i istikbâl ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine teblîğ içün Vezîr-i a'zam Ali Paşa hazretleri ve Defterdâr Ali Efendi ve bi'l-cümle a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat Sarây-ı Sultânî'ye teveccüh ü azîmet idüp sancağ-ı hazret-i Resûl *aleyhi's-selâm*ın kudûm-ı sa'âdet-lüzûmına Bâb-ı hümâyûn'da intizâr üzereler iken asker-i İslâmın ibtidâsı zuhûr ve asker-i İslâm'a serdâr vekîli olan ağa-yı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî Mehemmed Ağa ve ser-cebeciyân ve topcuyân ve sipâh ve silahdâr ağaları ve sâir mevcûd olan asâkir-i İslâm ile alay-ı pür-tertîb Bâb-ı hümâyûn'a dâhil ve sancağ-ı hazret-i Resûl-i Ekrem *aleyhi's-selâm*ı Vezîr-i a'zam ve cümle erkân-ı devlet Bâb-ı hümâyûn'da istikbâl idüp ve sancağ-ı hazret-i Resûl-i Ekrem'i ta'zîm ve tevkīr ü ihtirâm birle pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerine teblîğ ve teslîm idüp ba'dehû Sarây-ı Sultânî'den avdet ve Sadr-ı âlî nazarında alay-ı pür-tertîb ile Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teveccüh ve bi'l-cümle selâm-ı Sadr-ı âlî'ye saff-keşân olup ve Sadr-ı âlî yemîn ü yesâra selâm bi'l-ikrâm ile selâmlayup dâhil-i Sarây oldukda Ağa-yı Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî Mehemmed Ağa'ya çukaya kaplu post semmûr ilbâsından sonra sipâh ve silahdâr ağalarına ve sâir ocak ağalarına hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât u ri'âyetler olunup cümleden kat'-ı nazar Ağa-yı Silahdârân Deli İbrâhîm iltifât-ı mâ-lâ-yutâk |**38b**| olundı. Ve pâdişâh-ı rûy-i zemîn hazretlerinin etmeği sana ve ocağın halkına helâl olsun deyü taraf-ı Sadr-ı âlî'den mazhar-ı iltifâta dûş oldı. Ve ba'de itmâm-ı ilbâs-ı hil'at inşâ'a'llahu te'âlâ yevm-i âtiyede ale's-seher sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisin mukarrer bilüp bölük halkına işrâb idesiz deyü sipâh ve silahdâr ağalarına sipâriş ve fermân buyuruldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 18 şehr-i Rebi'ü'l-evvel sene 1103.

Katl Şuden-i Pomak Mehemmed Paşa: Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup ve sahrâ-yı menzil-i Niş'den Edirne'de der-i devlet-medâra vusûlleri eyyâmına gelince menâzilde bölükhâ-i mezbûrlara tevzî' olunan ulûfe bölük hisâbı üzere sipâh ocağı kırk kırk beşde ve silahdar ocağı kırkda karâr-dâde olmağın yevm-i merkūmda mukaddemâ karâr-dâde olduğı bölüklerden tevzî'-i ulûfeye ibtidâ ve mübâşeret olunup bölüğı geçenlere devrde edâ olunur deyü bölük kethudâları tenbîh idüp ve bölüğı geçenleri sergiye getürmeyesiz deyü çavuşâna sipâriş eylediler. Mîr-i mîrân-ı Mar'aş Pomak Mehemmed Paşa Bâb-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr olunup subaşıya teslîm ve Bâb-ı hümâyûn'a irsâl ve tîğ-i cellâd-ı bî-emân ile pîşgâh-ı Bâb-ı hümâyûn'da katl olunup cezâsı virildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 19 şehr-i Rebi'ü'l-evvel sene 1103.

Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî' ü taksîm olundı. Ve tevzî'-i ulûfe üzere iken müşâvere-i umûm |**39a**| içün hazret-i şeyhü'l-islâm ve kādî'askerân ve nakībü'l-eşrâf ve Kā'im-makām Silahdâr Ali Paşa Nişâncı Vezîr-i mükerrem Mehemmed Paşa ve Yeniçeri Ağası Mehemmed Ağa Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye ictimâ' ve iki sâ'atden mütecâviz meclis-i müşâvereleri mukarrer olup ba'de'l-müşâvere perâkende oldılar.

Vefât-ı Ağa-yı Dârü's-sa'âde: Dâr-ı dünyâ ki, kârhâne-i zecr ü kahr ve mâ-sadak-ı "وايّ نعيم لا يكدره الدّهر"[9] olduğı lâzıme-i mürûr-ı sinîn u şuhûrdur. Efrâddan bir âferîde bu vartadan halâs olmaz. Ve hiçbir rûzgâr-dîde ârıza-i mevtden kendüye felâh-ı hâs bulmaz. Binâ'en alâ kezâlik mukarrebân-ı hazret-i şehriyârîden ağa-yı Dârü's-sa'âde "Gedâyî" lakab Ahmed Ağa'ya maraz-ı damla nâzile olup emr-i Hudâ-yı müte'âl-i lâ-yezâl birle işbu dâr-ı fenâdan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâli beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk bulmuşdur. Merhûmun techîz ü tekfîni görilüp salât-ı cenâzesi içün bi'z-zât Vezîr-i a'zam Sarây-ı Sultâniyye'ye azîmet buyurup huddâmân-ı Sarây-ı Sultânî ve teberdârân-ı Sarây-ı Atîk ve ağayân-ı mukarrebân-ı cihân-bânî cemâ'at-i kesîresiyle salât-ı cenâzesi edâ ve defn içün Üçşerefeli Câmi'-i şerîfi mihrâbına muttasıl bâğçede kızlar ağası merhûm Muslı Ağa'nın kabrine karîb mahallde mezârı hafr olunup bevvâbân-ı sultânî ve teberdârân-ı Sarây-ı Atîk ve tabbâhîn ve bostâniyân

9 "ve eyyü na'îm lâ-yükeddirehû ed-dehr": Zamanın üzmediği nimet hangisi!

ve sâ’ir huddâmân-ı Sarây-ı Sultânî |39b| birle tâbûtı Sarây-ı Sultânî'den ihrâc ve Üçşerefeli Câmi‘-i şerîfi'ne nakl ve mukaddemâ hafr olunup hâzır u müheyyâ olan mezâra defn olundı. Ve ruhı içün fukarâya firâvân akça sadaka ve bezl olundı. Ve bin yüz iki senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûna me’mûr asâkir-i İslâm zahîresiyçün Nehr-i Tuna iskelelerinde mevcûd ve taraf-ı Belgrad'a irsâl olunmak üzere mukaddemâ mübâya‘ası fermân olunan zahîreden ne mikdâr zahîre eyyâm-ı şitâ sebebi ile Belgrad'a irsâl olunmayup iskelede mevcûd ve der-anbâr zahîrenin mevcûdı ma‘lûm olmak içün mübâya‘a mübâşirlerine ve kādîlara irsâl olunan hükm-i hümâyûnun sûretidir ki, işbu mahallde sebt ü tahrîr olundu:

Sûret-i Emr-i Şerîf-i Âlî-şân: Vidin'den İsakça'ya varınca Tuna yalılarında vâkı‘ iskelelerin kādîlarına ve kılâ‘ zâbıtlarına ve iskele emînlerine ve mîrî zahîre kabzına me’mûr olanlara hükm-i hümâyûn irsâl olundu ki, inşâ’a'llahu te‘âlâ evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda vâkı‘ olacak sefer-i hümâyûna me’mûr asâkir-i muvahhıdîn içün ziyâde zahîre tedârüki lâzım olduğundan Tuna yalılarında vâkı‘ der-mahzen olan şa‘îr ve dakīk ve hınta ve peksimad bi'l-cümle ne mikdârdır ve içinde ekle sâlih olmayan ve birkaç seneden berü kalan zahîre ne mikdârdır ve kimin mübâya‘asıdır müfredât üzere bilinmek umûr-ı mühimmeden olmağın ber-vech-i ta‘cîl mümzâ ve mahtûm defterlerin Der-sa‘âdetime |40a| irsâl ve sıhhati üzere i‘lâm ve bin yüz iki senesinde cedîden mübâya‘a ve gemilere tahmîl olunup Belgrad'a nakl olunmak üzere iken mevsimi mürûr eyledüğinden mukaddemâ Ordu-yı hümâyûn tarafından irsâl olunan emr-i şerîfim mûcebince gemilerden boşanup der-anbâr olan zahîre her ne mikdâr ise ekle sâlih olmayanları başka defter idüp ve kimin mübâya‘ası olduğın defterde şerh virüp cümlesin sıhhati ve hakīkati üzere mahtûm defterlerin ber-vech-i ta‘cîl Edirne'de Der-sa‘âdetime irsâl idesiz deyü mü’ekked ü müşeddet hükm-i hümâyûn irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 20 şehr-i Rebi‘ü'l-evvel sene 1103.

Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunup taksîm olunmuşdur. Hâliyâ çavuşbaşı habsinde mahbûs olup sâbıkā Defterdâr İsma‘îl Efendi'nin defterdârlığı asrında vâkı‘ olan îrâd ve masraf-ı Hazîne-i âmire'nin hisâbı görilmek bâbında fermân-ı âlî sâdır olup Vezîr-i a‘zam-ı sâbık merhûm Kara İbrâhîm Paşa'nın akribâsından olup hâliyâ Rûznâmçe-i Evvel Mehemmed Bey Efendi ta‘yîn olunup kemâl-i takayyüd ü ihtimâm üzere muhâsebesin görmek sipâriş ü fermân buyurılup Hazîne-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

âmire aklâmlarına tahrîr ve irsâl olunan beyâz buyuruldı işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Sûret-i Fermân: Bi'l-cümle aklâmda olan muhâsebeci efendiler, |**40b**| bin yüz bir ve yüz iki senelerine mahsûb olmak üzere İsma'îl Efendi'nin zamân-ı defterdârlığında tevcîh olunan mukāta'ât ve avârız ve bedel-i nüzül hızmetleri kime tevcîh ve der-uhde olunmuşdur ve der-uhde olunan kimesnenin mu'temedün-ileyh kefilleri kimdir, şöhretleri ve sâkin oldukları mahall ile ma'rûf oldukları her ne vech üzere ise der-uhdeleri kaydı defterlerden ihrâc oluna ve bu der-uhde olunan emvâlden hisâbın görüp mâlın kapadup muhâsebesin alanlardan hîn-i muhâsebede sinîn-i sâbıkā kıyâs ile veyâhûd bir tarîkla mahsûbât veyâhûd tenzîl var ise mahsûbâtların ve tenzîli ihrâc oluna. Ve henüz zimmetlerinde mâl-ı mîrî olanlara şerh virile. Ve bundan mâ'adâ Mevkūfât'dan bin yüz ve yüz iki senesi seferleri içün ne mikdâr zahîre mübâya'ası fermân olunup akçası virilmişdir. Ve mübâşirleri kimdir ve zahîre mübâşirlerinden muhâsebesin görenler teveccüh üzere muhâsebe görmüşlerdir. Ve mahsûbâtları ne makūledir, ale'l-infirâd ihrâc ve defterlerin rûznâmçe-i evvel efendiye bu gün bi-eyyi hâlin teslîm eyleyesiz" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın cümle aklâm hâcelerine ve hulefâlarına ifâde olunup her aklâmdan başka başka defterleri ihrâc olunup rûznâmçe-i evvel efendi tarafına teblîğ olundı. Ve mühimmât-ı sefer-i hümâyûn tedârüki içün Mevkūfâtî Ali Efendi'ye hıtâben vârid |**41a**| olan fermândır.

Sûret-i Tezkire-i Dîvân: "Kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Mevkūfâtî efendi *zîde kadruhû*, tezkire-i Dîvân vusûlünde bin yüz bir ve bin yüz iki senelerinde vâkı' sefer-i hümâyûn içün gerek mühimmât ve mübâya'a ve iştirâsı fermân olunan şa'îr ve dakīk ve hınta ve top-keşân câmûsları ve mükârî arabaları ve sâ'ir iktizâ-yı mühimmât-ı seferiyye kankı câniblerden ve kankı kazâlardan tedârük ve ihrâc oluna gelmişdir, müfredât üzere kazâları ismiyle Mevkūfât defterlerinden ihrâc ve tafsîl üzere tahrîr ve defter idüp arz eyleyesin deyü tezkire-i Dîvân vârid olmağın ale'l-infirâd sinîn-i sâbıkā mûcebince mufassal u meşrûh Mevkūfât defterlerinden ihrâc ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi taraf-ı şerîflerine arz olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 21 şehr-i Rebi'ü'l-evvel sene 1103.

Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunmuşdur. Bin yüz iki senesinde dârü'l-cihâd-ı sengîn-âbâd

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Kal'a-i Belgrad fethinden sonra avdet-i seferde Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri yoklama olunup mevcûdları tahrîr ve defter olundukdan sonra memâlik-i Rûmili ve Anadolı'da sağ ve sol ve orta kolda vâkı' sancakların kādîlarına ve yeniçeri serdârlarına yeniçeri efendisi imzâsıyla birer defter ve ağa mektûbı tahrîr olunup mûcebince Dîvân-ı hümâyûn tarafından ve Mâliyye tarafından ahkâm-ı şerîfeler |41b| irsâl olunmuş idi. Hâliyâ işbu bin yüz üç senesinde vâkı' sefer-i hümâyûn avdetinde dahi yoklama defteri mûcebince ağa-yı yeniçeriyân tarafından tahrîr olunan mektûb mûcebince üç kola dahi Mâliyye tarafından tahrîr olunan ahkâm-ı şerîfe işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Sûret-i Hükm-i Hümâyûn Ber-mûceb-i Mektûb-ı Ağa: Efâzıl-disâr şerâ-yi'-şi'âr Anadolı'nın sağ kolunda vâkı' olan mevâlî-i izâm *dâme izzuhüm* ve kuzât efendiler *zîde fazluhüm* ve zikr olunan kazâlarda vâkı' yeniçeri serdârları *zîde kadruhüm*, inhâ vü i'lâm olunan oldur ki; vâkı' olan seferlerde Zemun sahrâsında Nemçe keferesiyle tabur muhâresebesinde küllî hızmeti sebkat iden ve hîn-i yoklamada mevcûd bulunan Dergâh-ı âlî yeniçerileri sâkin oldukları kasabât ü kurâ ve mahallâtıyla ale'l-esâmî defter olunup ve defteri yeniçeri efendisi imzâsıyla imzâlanup bir sûreti kādîlarda ve bir sûreti serdârlarda hıfz olunup defterde esâmîsi bulunan yeniçerilerden ve kendülerin sefere techîz ile mu'âvenet itmekle dirliksiz olan babalarından dahi tekâlîf-i örfiyye ve tekâlîf-i şâkka ref' olunmağla min-ba'd tekâlîf talebiyle rencîde olunmayalar. Ve bundan mâ'adâ tavâ'if-i mezbûrdan serhad kal'aların muhâfazasına me'mûr olunup sılâ-yı rahm içün serhadlerde olan zâbıtlarından |42a| izn ile gelenlerden yeniçeri ağası ve kul kethudâsı ma'rifetiyle yeniçeri efendisi imzâlusıyla sılâ-yı rahm iden yeniçeri dahi yedlerinde bulunan imzâlularda ne mikdâr zamâna değin vakt ta'yîn olunmuş ise vakt-i mu'ayyene hulûlüne değin kendülerinden ve dirliğe mutasarrıf olmayan babalarından dahi tekâlîf-i örfiyye ve tekâlîf-i şâkka talebiyle rencîde olunmayalar. Ve kul oğulları olup Âstâne-i sa'âdet'de babaları odalarına gelüp ve garîb yiğitlerden dahi Âstâne'de acemi oğlanı odalarında acemi oğlanı olup be-dergâh olunup yeniçeri oldukdan sonra me'mûr oldukları seferlerde ve hıdemât-ı aliyyede ve yoklamada mevcûd bulundukları**nca** anların dahi kendülerinden ve dirliğe mutasarrıf olmayan babalarından tekâlîf-i örfiyye ve şâkka talebiyle rencîde olunmayalar. Ve lâkin kasabât ü kurâda sâkin olanlardan dirlik iddi'âsın idüp ve hîn-i yoklamada mevcûd bulunmayanlardan ve esâmîmiz serhaddedir, sılâ-yı rahm içün geldük diyenlerin ellerinde yeniçeri ağası ve kul kethudâsı ma'rifetleriyle yeniçeri efendisinden vakt-i mu'ayyene ile elinde imzâlısı bulunmayanlardan dirlik iddi'âsın itdürmeyüp ve dirlikli

TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

kıyâfetinde gezdürmeyüp ve vâkı‘ olan tekâlîfde re‘âyâ ile berâber tekâlîflerin virdirüp ve ferde himâye ve bir ehadda müsâmaha olunmamak |42b| bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın mûcebince mektûb tahrîr olunup ve yeniçeri efendisi imzâsıyla mümzâ beher kasabaya ikişer defter kıdvetü'l-emâcid ve'l-akrân bölük çavuşlarından (Boş) Çavuş *zîde kadruhû* ile irsâl olunmuşdur. Vusûlünde gerekdir ki, ber-mûceb-i fermân-ı âlî yeniçeri efendisi imzâsıyla kazâlarınıza irsâl olunan defterlerde sâhib-i esâmî olan yeniçerilerden ve kendülerin sefere techîz ile mu‘âvenet iden dirliksiz babalarından tekâlîf-i örfiyye ve şâkka ref‘ olunmağla bir gûne teklîf talebiyle rencîde itdürmeyesiz. Ve bunlardan mâ‘adâ kasabât [ü] kurâlarda sâkin olup seferde ve hızmetde ve hîn-i yoklamada mevcûd bulunmayup yeniçerilik iddi‘âsın idenlere veyâhûd esâmîmiz serhaddedir deyüp sılâ-yı rahm itmek içün geldik deyüp lâkin yeniçeri ağası ve kul kethudâsı ma‘rifetleriyle ellerinde yeniçeri efendisinden imzâlısı bulunmayanlara yeniçerilik iddi‘âsın itdürmeyüp ve serdârlar dahi sâhib çıkmayup ol makūleleri re‘âyâ ile berâber görüp vâkı‘ olan tekâlîfi re‘âyâ ile berâber virdirüp hılâf-ı fermân-ı âlî bir ferde himâye ve bir ehada müsâmaha olunmakdan be-gāyet ihtirâz eyleyesiz. Tahrîren fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-işrîn sene selâse ve mi’e ve elf. Sol kol ve orta kola dahi minvâl-i meşrûh üzere başka başka ahkâm-ı şerîfe tahrîr ve irsâl olundu.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 22 şehr-i Rebi‘ü'l-evvel sene 1103.

Kırâ’at-i Mevlûdü'n-nebî Aleyhi's-selâm: |43a| Mâh-ı Rebî‘ü'l-evvelin on ikinci güni mevlûd-i şerîf kırâ’at olunup hazret-i Resûl-i Ekrem *salla'llahu te‘âlâ aleyhi ve sellem*den rûz-ı cezâda ümmîd-i şefâ‘at ile her sene kırâ’at olunmak içün selâtîn-i Âl-i Osmân'dan sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm Sultân Ahmed Han-ı Evvel'in mahsûs evkāfı olup masârıfât-ı eşribe ve sükkerî ve mevlûd-hânların câ’ize ve hil‘atleri evkāf-ı mezbûre mütevellîsi tarafından virilmek meşrûta olup ve Devlet-i aliyye Âstâne-i sa‘âdet'de oldukca Atmeydânı'nda vâkı‘ merhûm ve mağfûrun hayrâtı olan câmi‘-i cedîdde kırâ’at olunmak mu‘tâd-ı kadîm olup ve Devlet-i aliyye Edirne'de oldukca merhûm Sultân Selîm Han-ı Sânî'nin hayrâtı olan câmi‘-i şerîfde kırâ’at olunagelmeğin merhûm Sultân Ahmed Han-ı Evvel'in evkāfı mütevellîsi Âstâne'den Edirne'ye vusûl ve mühimmât-ı kırâ’at-i mevlûdü'n-nebî *aleyhi's-selâm*ı hâzır u müheyyâ itdükde pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri taht-ı revâna süvâr ve musâhibân-ı ağayân-ı mukarrebân ile Câmi‘-i Sultân Selîm Han'a teşrîf ve âdet-i kadîme üzere üç nefer mevlûd-hân ale't-tertîb kürsîye urûc idüp ve ilm-i mûsikī üzere

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mevlûdü'n-nebî *aleyhi's-selâm*ı kırâ’at idüp hil‘at ve câ’izeleri merhûm Sultân Ahmed Han-ı Evvel'in evkāfı mütevellîsi |**43b**| tarafından edâ olunup ba‘de itmâm-ı kırâ’at-i mevlûd-i şerîf pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri izz ü ikbâl ile taht-ı revâna süvâr ve şevket ü iclâl birle Sarây-ı hümâyûnlarına avdet buyurdılar. Ve pâdişâh-ı âlî-câh hazretlerinin mizâc-ı pür-imtizâcları bir mikdâr mütegayyir olmağın mâh-ı mezbûrun on ikinci güni kırâ’at olunmak mümkin olmayup yevm-i merkūma müsâdif vâkı‘ olmuşdur. Ve mevlûdü'n-nebî *aleyhi's-selâm* kırâ’atinden sonra Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunmuşdur.

Mübâya‘a-i Zehâ’ir Berây-ı Sefer-i Hümâyûn: İnşa’a'llahu te‘âlâ işbu bin yüz üç senesi evvel bahâr-ı meymenet-âsârında vâkı‘ olacak sefer-i hümâyûna me’mûr asâkir-i İslâmın zâd ü zevâdeleri içün küllî zahîre tedârüki lâzım ve umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olmağın Silistre ve Hâcıoğlıpazarı ve Tekfurgöli nâm-ı dîger Karasu ve Balçık ve Yenipazar ve Prevadi ve Mankalya ve Babadağı ve Hırsova ve İbrail kazâlarından Silistre İskelesi'ne nakli ile şa‘îrin kîlesi kırkar akçaya ve hıntanın kîlesi seksener akçaya olmak üzere elli bin kîle şa‘îr ve altmış bin kîle hınta mübâya‘ası fermân olunup defterdâr-ı sâbık Divrikli merhûm Mehemmed Paşa'nın sâbıkā kethudâsı Uzun Mustafâ Ağa ta‘yîn olunup ve zikr olunan hıntanın yirmi beş bin kîlesinden on bin kantâr peksimâd tabh idüp ve her kantârına yirmi |**44a**| ikişer akça ücret-i tabhıyye virilüp ve peksimad tabh olunmayacak hınta dakīk olmak içün her kîlesine dörder akça ücret-i âsiyâb virilmek üzere hınta bahâsı ve ücret-i tabhıyye ve ücret-i âsiyâbî ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den müşârün-ileyh Uzun Mustafâ Ağa'ya teslîm olunup zikr olunan şa‘îr ve hınta ve peksimadı iskele-i mezbûrda hâzır u âmâde eylemek üzere fermân ve sipâriş buyurılup irsâl olundı. Ve zikr olunan bahâ ile Ruscuk ve Ziştovi ve Hezargrad ve Tırnovi ve Şumnı ve Eskicum‘a ve Alakilisa kazâlarından Ruscuk İskelesi'ne nakl olunmak üzere elli sekiz bin kîle şa‘îr ve otuz bin kîle hınta mübâya‘ası fermân olunup Ruscuk sâkinleri a‘yânından defterdâr-ı merhûm Ahmed Paşa etbâ‘ından Yeğen Hüseyin Ağa me’mûr ve ta‘yîn olundı. Kezâlik Ziştovi kazâsından Ziştovi İskelesi'ne nakl olunmak üzere kıymet-i mezbûr ile on bin kîle şa‘îr ve beş bin kîle hınta mübâya‘ası fermân olunup Şumnı sâkinlerinden Selîm Ağa me’mûr ve ta‘yîn buyuruldı. Ve kezâlik Niğbolı ve Plevne kazâlarından kıymet-i mezbûr ile Niğbolı İskelesi'ne nakl olunmak üzere on beş bin kîle şa‘îr ve on üç bin kîle hınta mübâya‘ası fermân olunup Diyârbekir sâkinlerinden “Katırburunoğlı” dimekle meşhûr u müte‘ârif Ahmed Ağa me’mûr ve ta‘yîn buyuruldı. Ve bun-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

dan mâ‘adâ |44b| bin yüz iki senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûn mühimmâtı içün mübâya‘a zahîresine ve Silistre sancağının ocaklık arpaları tahsîline me’mûr gediklü müteferrikalardan Niğbolı sâkinlerinden Çerkes Ömer Ağazâde Abdullah Ağa'nın gerek mübâya‘a zahîresinden ve gerek ocaklık arpasından aynî zahîre ve bedel aldığı her ne ise sıhhati üzere teftîş ü tefahhus idüp der-i devlet-medâra i‘lâm içün müşârün-ileyh Katırburunoğlı Diyârbekirli Ahmed Ağa me’mûr ve ta‘yîn olunmuşdur.

Garâbet bunda ki, müşârün-ileyh Abdullah Ağa muhâsebesin görmek içün bu hilâlde Edirne'de der-i devlet-medâra vusûli tahakkuk bulup mûmâ-ileyh Katırburunoğlı Diyârbekirli Ahmed Ağa'nın emeği sağdıc emeğine müteşâbih olmağla ol mukābelede bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere Silistre sancağının avârızları mukābelesinde ocaklık olan altmış bin kîle arpaların tahsîl ve Silis[tre] İskelesi'ne nakl itdirdüp iskele-i mezbûrda kabzına me’mûr ve ta‘yîn olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 23 şehr-i Rebi‘ü'l-evvel sene 1103.

Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olundı. Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum‘a içün ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrun-leh |45a| Sultân Selîm Han Câmi‘-i şerîfi'ne teşrîf ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan ibâdetgâha nüzûl ve cemâ‘at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı cum‘adan sonra Sarây-ı âmirelerine avdet buyurdılar.

İhrâc-kerden-i Arabahâ-i Mükârî: Sefer-i hümâyûn içün mühimmât-ı cebehâne ve tophâne tahmîli içün Edirne ve etrâf kazâlardan dört bin sekiz yüz câmûs arabaları ihrâcı fermân olunup ve sinîn-i sâbıkā üzere yüke girdikleri günden her bir arabaya ayda biner akça ücret virilmek üzere üsti örtüli ve arabaları kavî ve câmûsları kuvvetlü ve tüvânâ ve arabacıları kefîlli olmak üzere inşâ’a'llahu te‘âlâ bin yüz üç rûz-ı hızırından otuz gün mukaddem ihrâc ve Edirne sahrâsında mevcûd ve hâzır u âmâde itdirilüp itmâm-ı hızmet ideler. Ve zikr olunan arabalardan firâr ider olur ise küfelâsına cezâ tertîb olunur” deyü mü’ekked ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ile irsâl olundı.

Mübâya‘a-i Şütürân an-Cânib-i Mezkûrîn: Sefer-i hümâyûn mühimmâtı içün şütürân tedârüki lâzım u mühimm olmağın imdi fukarâya ta‘addî olunmamak üzere voyvodaları mübâya‘a ve mu‘accelen Edirne'ye irsâl ve sefer-i

hümâyûna hareket olmazdan mukaddem Istabl-ı âmire'ye teslîm itdirilmek üzere ve her katarı mükemmel rahtı ile ma'an üçer yüz guruşa mübâya'a olunmak üzere Yeniil ve Haleb Türkmanı cânibinden doksan katâr şütürân ve kıymet-i mezbûr ile Dânişmendlü Türkmânı cânibinden otuz katâr şütürân kezâlik kıymet-i mezbûr ile |45b| Edirne eyâletinde ifrâz ve Zu'l-kadriye i'tibâr olunan tâ'ife-i Türkman'dan dahi otuz katar şütürân ve Bozulus cânibinden dahi otuz katar şütürân ki, bi'l-cümle Türkmanân cânibinden yüz seksen katar şütürân ve bundan mâ'adâ her katarı mükemmel rahtı ile ma'an yüz seksener guruşa mübâya'a olunmak üzere Aydın cânibinden otuz katar yük deve mübâya'ası içün ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr olunup bahâları ol etrâfda tahsîl olunan emvâl-i mîrîden havâle olunup mübâya'asına mübâşirîn irsâl olundı.

Mübâya'a-i Câmûsân-ı Top-keşân: İnşâ'a'llahu te'âlâ evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda vâkı' olacak sefer-i hümâyûnda top-ı kal'a-kûbları çekmek içün câmûs tedârüki umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olmağın imdi fukarâ vü zu'afâdan mutâlebe olunmamak üzere ağniyâdan ve çiftlik sâhiblerinden sene-i sâbıkāda olduğı vech üzere her bir çifti otuz beşer guruşa ber-vech-i nakd irsâl olunan akça ile güçlü ve kuvvetlü câmûs Filibe ve Tatarpazarı ve Hayrabolı ve Şumnı ve Prevadi ve Varna ve Babadağı ve Karasu ve Silistre ve Ruscuk ve Hezargrad ve Alakilisa ve Tırnovi ve Ziştovi ve Niğbolı ve Plevne kazâlarından üç yüz çift câmûs mübâya'a olunmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın Mevkūfât Defterlerine kayd ve ahkâm-ı şerîfeler tahrîr ve mübâşirîn ile irsâl olundı.

Tabh Fermân Şuden-i Barut-ı Siyâh Der-Kârhâne-i |46a| ***Selânik:*** Sefer-i hümâyûn mühimmâtı içün barut-ı siyâh tedârük ve tabh olunmak elzem ü lâzımînden olmağın Selânik kârhânesinde bin kantâr barut-ı siyâh tabh olunmak muktazî olmağla bin kantâr baruta kifâyet idecek mikdârı güherçile-i hâlis ve kükürd ol etrâflarda râyic olduğı bahâ ile mübâya'a olunup ve lâzım gelen bahâsı ve masârıfât-ı sâ'iresi içün ba'zı emvâlden ale'l-hisâb yirmi bin guruş havâle olunmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince tabhı ve güherçile ve kükürdi mübâya'asıyçün fermân-ı âlî sâdır olmağın zikr olunan barut-ı siyâhın tabhı sâbıkā Cezîre-i Kesendre voyvodası olup hâliyâ Nüzül Emîni Ahmed Ağa'ya sipâriş olunup ve fermân-ı âlî mûcebince aklâm-ı Hazîne'den olan Mevkūfât Defterine kayd ve iktizâ iden ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve müşârün-ileyh Nüzül Emîni Ahmed Ağa'ya teslîm olundı. Ve bundan mâ'adâ Âstâne-i sa'âdet'de Topkapu dâhilinde Şehremîni çârşûsı kurbünde vâkı' baruthânede ocaklık güherçilesinden tabh olunan barutdan gayri iki bin kantâr barut-ı siyâh

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

dahi tabh olunmak iktizâ itmekle zikr olunan iki bin kantâr baruta kifâyet mikdârı güherçile ve kükürdi Âstâne'de râyic olduğı bahâ ile hâlâ Baruthâne Nâzırı Yeğen Mustafâ Efendi mübâya'a eylemek üzere ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den ale'l-hisâb on yük akça |46b| teslîm olunmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın zikr olunan iki bin kantâr barutun tabhı müşârün-ileyh Yeğen Mustafâ Efendi'ye sipâriş buyuruldı.

İhrâc-kerden-i Neccârân ve Lağımcıyân ve Taşcıyân ve Suyolcıyân: Sefer-i hümâyûnda ba'zı köpriler binâsı ve ta'mîri içün neccâr tedârüki ve hîn-i muhâsara-i kal'ada lağımcıyân ve taşçı ve suyolcı tedârükleri lâzıme-i umûr-ı mühimme-i seferiyyeden olmağın elli nefer neccâr ve elli nefer lağımcı ve on nefer taşcı İstanbul'dan ihrâc ve Ergirikasrı kazâsından olmak üzere ki, beş neferi ocaklık ve on neferi hôd-girifte olup İstanbul'da suyolcı olan Arnavudlardan on beş nefer suyolcı ihrâc ve sinîn-i sâbıka üzere her bir neferine rûz-ı hızırdan rûz-ı kāsıma değin hızmetde olmak üzere her bir neferine seksener guruş ücretlerinin kırkar guruşı ber-vech-i pîşîn virilüp ve Âstâne-i sa'âdet'de mi'mâr ağa ma'rifetiyle kefilleri alınup üstâd olmak üzere ihrâc oluna. Ve lâkin sene-i sâbıkāda ihrâc olunduğı gibi san'atlarında alâkaları olmayup hızmet-i mezbûrede küllî mahâretleri olmayan ba'zı kimesneleri hızmet-i mezbûr içün tahrîr idüp hîn-i iktizâda hızmete yaramazlar ise mîrîden virilüp zâyi' vü telef olan akça ihrâcına me'mûr olanlardan tahsîl olunur deyü ihrâcı içün arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî |47a| sâdır olmağın minvâl-i meşrûh üzere Mevkūfât defterlerine kayd olunup Âstâne-i sa'âdet'de Kā'im-makām Vezîr-i mükerrem Çelebi Hüseyin Paşa'ya ve İstanbul kādîsına ve mi'mâr ağaya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olunmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 24 Rebî'ü'l-evvel sene 1103.

Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunmuşdur.

İhrâc-kerden-i Sekbânân-ı Piyâdegân-ı Arnavudân-ı Bahâdırân: İnşâ'a'llahu te'âlâ evvel-bahâr-ı huceste-âsârda vâkı' olacak sefer-i hümâyûnda mevcûd bulunmak üzere tüfeng-endâz piyâde neferât ihrâcı lâzım u mühimm olup ve birkaç seneden berü memâlik-i mahrûseye küffârın istîlâsından mümkin mertebe herkes alâ kadri'l-imkân ve't-tâka sefere i'ânet üzere olup vilâyet-i Rûmili'nde vâkı' bin yüz bir senesinde mu'âf u müsellem olmak üzere emr-i şerîf-i âlî-şân virilen kazâlardan ancak bu senelik dahi piyâde tüfeng-endâz ile

guzât-ı müslimîne i‘ânetleri evlâ ve ahrâ görülmekle İlbasan sancağının yedi yüz dört hânesinin her iki hânesinden bir nefer hisâbı üzere üç yüz elli bir nefer piyâde tüfeng-endâz ve Ohri sancağının bin üç yüz seksen beş hânesinin her iki hânesinden bir nefer hisâbı üzere altı yüz doksan bir nefer piyâde tüfeng-endâz ve Avlonya sancağının bin yedi yüz on dokuz hânesinin her iki |47b| hânesinden bir nefer hisâbı üzere sekiz yüz elli yedi nefer piyâde tüfeng-endâz ve Paşa Sancağı'na tâbi‘ ba‘zı kazâların bin yüz elli hânesinden beş yüz yetmiş dört nefer ki, cem‘an iki bin yetmiş iki nefer ceng ü harbe kādir tüfeng-endâz piyâde cengci yazılup mübâşirleri ma‘rifetiyle ihrâc ve tekâlifleri ref‘ olunan kazâ ahâlîleri ref‘ olunan tekâlîfleri mukābelesinde neferât-ı mezbûrların me’ûnet-i seferiyyelerin ve nafakaların virüp sefer-i hümâyûna me’mûr Vezîr-i mükerrem (Boş) Paşa ile Engürüs seferinde mevcûd bulunup ve ihrâcı fermân olunan tüfeng-endâz piyâde cengci sabî ve dermânsız olmayup tüvânâ ve bahâdır yiğitler olup ceng ü harbe kādir tüfeng-endâz levendât ihrâc olunup bölükbaşıları ve bayrakdârları ile Engürüs seferinde mevcûd ve itmâm-ı hızmet itmeleri içün fermân-ı âlî sâdır olmağın aklâm-ı Hazîne'den olan Mevkūfât defterlerine ve minvâl-i meşrûh üzere şürût ve kuyûduyla ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve mübâşirîn ile irsâl olunmuşdur. Ve bundan mâ‘adâ Avlonya sancağından avârız hâneleri hisâbı üzere dört yüz seksen bir nefer piyâde tüfeng-endâz ve Yanya sancağından bin dört yüz yetmiş dokuz piyâde nefer ki cem‘an bin dokuz yüz altmış nefer piyâde tüfeng-endâz ceng ü harbe kādir tüvânâ bahâdır yiğitler bölükbaşıları ile ve bayrakdârları ile ihrâc olunup Mora tarafına |48a| me’mûr olan asâkir-i İslâma serdâr ve ser-asker ta‘yîn olunan (Boş) ile ma‘an Mora tarafında mevcûd bulunmaları fermân buyurulmağın Mevkūfât Kalemi'ne kayd olunup mûcebince ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve mübâşirîn ile irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 25 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1103.

Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunmuşdur. Çûn ki riyâset-i küttâb Ordu-yı hümâyûn'da re’îsü'l-küttâb olan Ebûbekir Efendi'ye ibkā ve mukarrer olduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Rikâb-ı hümâyûnda re’îsü'l-küttâb olan Koca Şems Efendi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olduğundan gayrı şehr-i Edirne'den nefy ve Âstâne-i sa‘âdet'de vâkı‘ sa‘âdethânelerinde mecâlisi fermân buyuruldı.

Tevcîh Şuden-i Eyâlet-i Anadolı: Karaman Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Esîr İsma‘îl Paşa'ya mîr-i mîrân-ı Anadolı i‘tibâr olunan Kütahiyye sancağı tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı mâ-lâ-yutâka mazhar vâkı‘ oldılar.

Kā'ide-i Kadîme: Istabl-ı âmire huddâmları olan sârbânların görüp gözetmek içün zîr-i hükûmetlerinde olan mâde vü ner mîrî şütürânların mahsûs kethudâları ve ser-neferleri olup şütürân-ı mâde kethudâsı olup yedlerinde olan mâde şütürânlar Edirne ve Yanbolı âhûrlarında kışlamak ve şütürân-ı ner Hayrabolı âhûrunda kışlamak kānûn-ı kadîm olup ve mîrî esterânın dahi mahsûs harbendebaşısı |**48b**| ve kethudâları ve odabaşıları olup mîrî esterân-ı mezbûr dahi Zağra âhûrunda kışlamak mu'tâd-ı kadîm olup ve âhûr-ı mezbûrların kurbünde vâkı' olan kazâlar avârızları mukābelesinde her bir avârız hânelerinden on sekizer kîle ve ba'zı kazâlar bedel-i mu'âvenetleri olan dörder kîle ile beher hâne yirmi ikişer kîle şa'îr ve beher hâne on dört kantâr olmak hisâbınca ikişer çit saman virmek üzere ocaklık olup ve mîrâhûr-ı evvel ağanın tarafından her bir âhûra birer kışlak emîni ta'yîn olunup zikr olunan kazâların avârızları mukābelesinde ocaklık-ı Istabl-ı âmire olan arpa ve samanların emîn-i kışlaklar tahsîl ve mîrâhûr-ı evvelin memhûr tezkireleri mûcebince kışlak-ı mezbûrlarda kışlayan mîrî şütürân ve esterânın kethudâlarına beher yevm arpa ve samanların edâ vü teslîm eylemek mu'tâd-ı kadîm olup ve emîn-i mezbûrların muhâsebeleri her sene Mevkūfât Kalemi'nden mîrâhûr-ı evvelin memhûr tezkireleri mûcebince görilüp minvâl-i meşrûh üzere mîrî şütürân ve esterân her sene âhûr-ı mezbûrlarda kışlayup ocaklık olan arpa ve samanları emîn-i kışlaklar tarafından virilür iken işbu bin yüz üç senesinde vâkı' sefer-i hümâyûna rûz-ı hızırdan mukaddem hareket ve Sofya sahrâsında davar çayırlatmak mutasammem olduğundan sahrâ-yı Sofya meksinde asâkir-i İslâm'a ziyâde zahîre tedârüki lâzım u mühimm olmağın zikr olunan âhûrlara ocaklık olan kazâların avârızları |**49a**| mukābelesinde ocaklık olan aynî arpaları ve samanlarının her üç kantârı mukābelesinde birer kîle aynî dakīkları Sofya'ya nakl olunmak üzere ta'yîn ve bin yüz üç senesi rûz-ı hızırdan mukaddem Sofya'da kabzına me'mûr olan nüzül emînine veyâhûd vekîline teslîm olunmak üzere fermân buyuruld. Ve zikr olunan âhûrlarda kışlayacak mîrî şütürân ve esterâna ne mikdâr arpa ve saman iktizâ ider ise Istabl-ı âmire rûznâmçesi "Tavîlezâde" dimekle ma'rûf Mustafâ Efendi'nin defteri mûcebince kifâyet idecek mikdârı arpa ve samanları âhûr-ı mezbûrların kurbünde vâkı' münbit olan kazâlardan mübâya'a ve kışlakda olan mîrî şütürân ve esterân kethudâlarına edâ ve teslîm olunmak üzere fermân buyurulduğı bundan akdem sebt ü tahrîr olunmuşdur.

Mahbûs Şuden-i Ebûbekir Ağa: Gerçi Defterdâr İsma'îl Efendi çavuşbaşı habsinde mahbûs kılındı ve lâkin Cezîre-i Kıbrıs Muhâfızı Vezîr-i mükerrem Defterdâr-ı sâbık Ali Paşa'nın kapu kethudâsı olan Ebûbekir Ağa müşârün-i-

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

leyh İsma‘îl Efendi'nin sûretâ kethudâsı şeklinde olup ve ihtifâdan yed-i rişveti olduğı vükelâ-yı devletin mukaddemâ ma‘lûmları olmağla İsma‘îl Efendi'den mutâlebe olunan akçanın zuhûrı nümâyân olmak içün mezbûr Ebûbekir Ağa'nın habsi bâbında fermân sudûr itmekle “Karanfilîzâde” dimekle meşhûr u müte‘ârif hâliyâ subaşı olan Hasan Ağa ma‘rifetiyle derûn-ı |**49b**| Kal‘a-i Edirne'de vâkı‘ zindânda mahbûs kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 26 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1103.

Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup ve silahdâr bölüği devr olunmağın bölüği geçenlerin ulûfeleri virilmek içün tekrâr ibtidâdan tevzî‘a mübâşeret olundı.

Tevcîh Şuden-i Eşrâf-ı Ka‘be be-Şerîf Sa‘d: Mekke-i mükerreme *şerrefeha'llâhu te‘âlâ* eşrâfı neslinden hâliyâ ber-vech-i arpalık Vize ve Kırkkilisa sancaklarına mutasarrıf olan Şerîf Sa‘d'ın[10] hakkında pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin lutf ü keremleri cilve-ger olup Mekke-i mükerreme eşrâfın müşârün-ileyh Şerîf Sa‘d'a atiyye vü ihsân buyurup Vezîr-i a‘zam hazretlerine hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn vârid olmağın ber-mûceb-i fermân-ı hümâyûn eşrâf-ı Mekke-i mükerreme tevcîh ü ihsân ve hil‘at-i post-i semmûr ilbâsıyla iltifât-ı pâdişâh-ı âlî-câha mazhar vâkı‘ olup kabîle-i A‘râb miyânında ser-firâz kılınduğından gayrı hızmet-i Harem-i Mekke-i mükerreme istihdâmı ile ser-bülend ve makām-ı müteberreke hızmeti ile murâd u maksûdına nâ’il-i merâm olmuşlar.

Menâkıb: Bin elli beş târîhinde cenâb-ı Kibriyâ hazreti işbu mütercimü'l-hurûfi Mekke-i mükerreme ziyâret ve tavâfına lâyık u sezâvâr gördükde henûz bülûğa irmeyüp sabâvet âleminde ihsân ü in‘âm itmiş idi. |**50a**| Ol Hâlık-ı bî-çûn dergâh-ı izzetinden recâ vü niyâz olunur ki, mürg-i dil kafes-i tenden pervâz itmedin bir def‘a dahi tavâfını ihsân idüp “lebbeyk, lebbeyk” nidâsıyla menâsik-i haccı itmâm itmek müyesser idüp mukadder itmiş ola, Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve bi-hurmeti Şefî‘i'l-müznibîn.

Hikâyet: Dîbâce-i ilm ü kemâl fihrist-i unvân-ı hüsn-i makāl dilîr-i arsa-i ilm ü fehm ve Hüsrev-i âlem-gîr-i iklîm-i nazm-ı eyyâm olan bülegā defterinde “sahhu'l-bâkī” deyü îmâ olunan merhûm Abdülbâkī Efendi'nin te’lîflerinden olup Süyûtî merhûmun hulefâ içün te’lîf itdükleri târîhin tercemesinde tah-

10 Metinde isim “Sa‘îd (سعيد) şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

rîr ü beyân eylemişlerdir ki, mülûk-i Çerâkise'den olan Nâsır Ferec'in, Nâsır Ferec ibn-i Berkūk mülûk-i Çerâkise'nin ikincisidir, eyyâm-ı devleti ki, sekiz yüz on bir târîhdir, mezbûrun zamânında Hindistân'da Pengâle pâdişâhı olan Sultân Gıyâseddin A'zam Şâh Haremeynü'ş-şerîfeyn'e Yâkūt nâm bir hâdimi ile mâl-i firâvân irsâl itdi, tâ kim bir mikdârın fukarâya tasadduk eyleye ve sâiri ile Mekke-i mu'azzama'da medrese ve ribât binâ olunup, evkāf ve cihât tedârük oluna ve hasenât-ı mezkûre vezîr-i sultân olan Han Cihân'ın işâreti ile olmuş idi. Yâkūt mezkûr sultân-ı Hind'in mektûbunı getürüp târîh-i mezkûrda Şerîf-i Mekke olan Hasan bin Aclan'a îsâl idüp irsâl olunan tuhaf u hedâyâyı teslîm idicek |50b| Şerîf Hasan bin Aclan kabûl idüp mûcibi ile amel olunmağa fermân itdi. Ve lâkin âbâ vü ecdâdı üzere vârid olan mâl-ı sadakanın sülüsün ahz idüp bâkīsini fukarâ-i Haremeynü'ş-şerîfeyn'e tevzî' itdi. Andan sonra Yâkūt imâret ve medrese ve ribât içün Bâb-ı Ümmühani'ye muttasıl iki büyût iştirâ idüp yıkdı ve yerin düzledüp ribât ve medrese yapdı ve mezâhib-i erba'a ashâbından dört müderris ve altmış nefer tâlib-i ilm ta'yîn itdi ve evkāfın tedârük itdi. Zikr iderler ki Mevlânâ Şerîf Hasan bin Aclân zikr olunan binâlar içün Yâkūt'dan on iki bin miskāl altun aldı. Ve yalnız Ayn-i Arafât İmâreti'ne ta'yîn itdüği mâldan otuz bin miskāl altun aldı dirler. Ammâ Şerîf Hasan bin Aclân kendü âdemlerinden Şihâb nâm kimesne'i ta'yîn idüp Ayn-ı Bâzân'ın ahvâlini tefakkud itdirdi. Ve Mu'allât'da olan iki harâb yerleri meremmet ve imâret itdirdi. Ve Ayn-ı Bâzân'ın yolların ıslâh itdükden sonra ol birkelere akıtdı. Ve mezbûr Han Cihân Yâkūt Gıyâsî yanınca Hâcı İkbâl nâm hâdim ile kendü hâlis mâlından Medîne-i münevvere ehli içün başka sadaka göndermiş idi ve Medîne-i münevvere'de medrese ve ribât binâsı içün vâfir mebâliğ irsâl itmiş idi. Bu emvâli götüren sefîne Bender-i Cidde'ye karîb mahallde |51a| pârelendi. Sevâhile çıkan emvâlin yine Şerîf Hasan bin Aclân rub'un ahz eyledi. Zîrâ sefîne pârelense çıkan esbâbın rub'unı almak âdet-i kadîmeleri idi ve Medîne-i münevvere'ye ta'yîn olunan mâl ve hedâyâyı dahi Şerîf Seyyid Hasan bin Aclân ahz itdi. Zîrâ ol târîhde Şerîf-i Medîne-i münevvere Seyyid Tercemân Hüseynî idi ve Şerîf Seyyid Hasan bin Aclân'a isyân idüp ba'zı şenâyi' işlemiş idi. Cümleden biri hâdım-ı Ravza-i Resûlu'llâh *sallâ'llahu te'âlâ aleyhi ve sellem*, emvâlin müsâdere eyledi ve bununla dahi kāni' olmayup nice fesâdât kasd itdükde Medîne halkı üşüp taşladılar. Gücile kaçup Medîne'den çıkdı, gitdi varup berr ü beyâbânda gezdi aleyhi mâ-yestahıkk. Bu hâdisenin vukū'ı şüyû' buldukdan sonra Şerîf Seyyid Hasan bin Aclân, Aclân bin Numeyr'i Medîne'ye vâlî nasb itdi. Bu mecmû'ın vukū'ı sekiz yüz on bir târîhinde idi deyü Süyûtî-i merhûmun târîhi mütercimi olan merhûm Abdülbâkī Efendi

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

tercemesinde tahrîr ü beyân eylemişlerdir. Ve'l-hâsıl Şerîf-i Mekke-i mükerreme ol makām-ı âlînin hâdimi ve kabile-i urbânın hâkimidir.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 27 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1103.

Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup devr olunmağa takayyüd-i tâmm |51b| olunup hattâ gicenin beşinci sâ‘atine değin meş‘aleler ile tevzî‘ olunup devre imkân olmamağla yevm-i âtiyyeye ta‘lîk olundı. Semân ve sittîn ve elf târîhi evâhirinde işbu mütercim-i hurûfun manzûrı ve ma‘lûmıdur ki târîh-i mezbûrda Yanova Kal‘ası fethinin avdetinde Köprili Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mehemmed Paşa muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn ile İstanbul'a dâhil ve hazret-i Ebâ Eyyûb-i Ensârî *aleyhi'r-rahmetü'l-Bâri* kasabası mukābili Kâğıdhâne sahrâsına nüzûl eyledükde Anadolı'da hurûc iden Abaza Hasan Paşa nice bin zümre-i eşkıyâ ile isyân u tuğyân alemine küşâd virdüği nümâyân olmağın Celâlî-i mezbûr üzerine Ordu-yı hümâyûn ile teveccüh ü azîmetleri mukarrer ü muhakkak oldukda sipâh ve silahdâr ocaklarına sahrâ-yı Kâğıdhâne'de ulûfe sergisi idüp ve devr-i ocakhâ-i mezbûrâna takayyüd-i {ü} tâmm ile leyl ü nehâr sergi münfekk olmayup gice meş‘aleler ile tevzî‘-i ulûfe olunup üç dört günde devr u itmâm olunup bölüği geçenlerin bi'l-külliye esâmîleri terkīn olunup hattâ Rûmili'nde vâkı‘ Dobruca ve Deliorman ta‘bîr olunan mahallerde sâkin ü mütemekkin olan sipâhîlerin bi'l-cümle esâmîleri açıkda kalmağla çalındı. Ve irtesi gün Beşiktaş üzerinden taraf-ı Üsküdar'a ubûr ve Bilâd-ı Selâse'den olan mahrûse-i Burusa'ya Ordu-yı hümâyûn ile nüzûl olundukda Celâlî-i |52a| mezbûrların inhizâmı ve ekserinin kelle-i bî-devletleri cesedlerinden cüdâ olunduğunun haberi Haleb Vâlîsi Murtazâ Paşa tarafından vârid olmağın Burusa'dan avdet ve Çardak İskelesi'nden Gelibolı'ya mürûr u ubûr olunup pây-i taht-ı kadîm olan şehr-i dil-âvîz Edirne'ye teveccüh ü azîmet olunmuşdur.

El-kıssa: Bin altmış sekiz senesinde Köprili Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mehemmed Paşa'nın sahrâ-yı Kâğıdhâne'de zümre-i sipâha gice meş‘aleler ile ulûfe tevzî‘inden bu târîhe gelince sipâh ve silahdâr ocaklarına gice meş‘aleler ile ulûfe tevzî‘i vukū‘ bulmayup ancak bu sene-i mübârekede vâkı‘ sefer-i hümâyûnda olan asâkir-i İslâm'ın rûz-ı kāsımdan sonra şiddet-i {ü} şitâda zahmet ü meşakkatleri mukarrer olduğundan nâşî herkes vatan-ı aslîlerine bir gün evvel dâhil ve evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda vâkı‘ olacak sefer-i hümâyûna Edirne sahrâsından hareket olunmazdan mukaddem vakt ü zamânıyla irişüp mevcûd ve hâzır u âmâde olmaları içün bi-hasebi'l-iktizâ ocağ-ı

mezbûrlara gice meş‘aleler ile ulûfeleri tevzî‘ olunup takayyüd-i {ü} tâmm ile itmâm olunmuşdur. Ve'l-hâsıl işbu mütercimü'l-hurûf Sarây-ı Sultânî'de “Küçük Oda” ta‘bîr olunan odaya hâce-i hazret-i şehinşâhî zümre-i tavâşîden Habeşî merhûm Hâce Bilâl Ağa izn-i pâdişâhî birle sene ihdâ ve sittîn ve elf târîhinde çerâğ idüp |**52b**| asr-ı Sultân Mehemmed Han bin Sultân İbrâhîm Han'da gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn ile hızmet-i pâdişâhîde iken sene sitte ve sittîn ve elf târîhinde hâtem-i vezâret Siyâvuş Paşa'nın ikinci def‘ası vezâreti mahlûlünden Şâm-ı cennet-meşâmm Vâlîsi Boynıeğri Mehemmed Paşa'ya ihsân ve irsâl olundukda kā’im-makām-ı âlî-makām olan Haydar Ağazâde'nin kā’im-makāmlığı asrında Dergâh-ı mu‘allâ Yeniçeri Ağası Mahmûd Ağa gazab-ı pâdişâh-ı âlî-câh birle katl olunup yeniçeri ağalığı sadaka vü ihsân olunan Çukadâr-ı Şehriyârî Hüseyin Ağa Sarây-ı Sultânî'den manâsıb-ı âlîye birle çıkdıkda mütercimü'l-hurûf dahi zümre-i sipâha ilhâk olunup yevmî yirmi akça ulûfe ile ağa-yı müşârün-ileyh ma‘an Sarây-ı Sultânî'den çıkmak mukadder olup henûz ahvâl-i âleme ıttılâ‘ hâsıl itmezden mukaddem Venedik keferesinin deryâda tegallübi ve Bozcaadası'n istîlâ eyledüği eclden hareket-i sefer zuhûr itmekle Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Köprili Mehemmed Paşa ile seddü'l-bahr olan Boğazhisârı seferi ve Bozcaada fethi sefer-i evvelimiz olup sâniyen Yanova Kal‘ası fethinde dahi mevcûd bulunup ve zikri sebkat iden sene semâne ve sittîn ve elf târîhinde Kâğıdhâne sahrâsında sergiden ulûfemi bölüğüm ile ahz idüp ol târîhde gece meş‘ale ile zümre-i sipâha sergi olunduğı hâtır-nişânımız olmağın ve semân ve sittîn ve elf târîhinden sene selâse |**53a**| ve mi’e ve elf târîhine gelince bir vezîr-i âlî-şânın eyyâm-ı adâlet-unvânında zümre-i sipâha gice meş‘ale ile ulûfe sergisi vukū‘ı istimâ‘ ve müşâhede olunmadığı eclden alâ tarîkı'l-münâsebet işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı. Ayâ mütercimü'l-hurûf, dâ’ire-i pergâlden taşra zamân-ı mâziyyenin vukū‘ına kadem basup havâdis-i mâziyyeye meyyâl oldun, zamân-ı şebâbetde manzûr ve istimâ‘ olunan havâdisât müntehî olmaz. Şimden girü rûz-merre havâdisât-ı vâkı‘âtın tahrîrine şürû‘ idüp havâdis-i mâziyyeden ferâgatı evlâ gör.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 28 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1103.

Ber-vech-i arpalık Kangırı sancağından mütekā‘id Niğbolı kasabası a‘yânından pîr-i kühen-sâl Mahmûd Ağa bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere Niğbolı ve Vidin sancaklarının cizye-güzâr kefereleri cizyesi tahsîline me’mûr olup ve ol havâlîde ba‘zı mîrî mukāta‘ât ve Niğbolı İskelesi Gümrüği ber-vech-i emânet tahsîli bundan akdem Defterdâr İsma‘îl Efendi zamânında sipâriş ve

müşârün-ileyh pîr-i kühen-sâl Mahmûd Ağa'ya tahsîli fermân buyurulmuş idi. Kadîmü'l-eyyâmda Plevne fethinde mevcûd olup ol havâlîde evkāfları olan Mihal Bey neslinden bir nev-civân beyzâde müşârün-ileyh Mahmûd Ağa'dan şâkî olup mezbûrı der-i devlet-medâra ihzârı için hükm-i hümâyûn ile mübâşir irsâl |53b| idüp mûmâ-ileyh Mahmûd Ağa Edirne'de der-i devlet-medâra mübâşir-i mezbûr ma‘rifetiyle ihzâr olundukda Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de Vezîr-i a‘zam ve fazîletlü Rûmili kādî‘askeri huzûrlarında müdde‘âsı olan nesl-i Mihal Beyzâde ile murâfa‘a olduklarında da‘vâsına müte‘allık bir nesne sübût bulmamağla müdde‘âsı olan Beyzâde'ye ba‘de'l-yevm da‘vâsının def‘ ü men‘i için tenbîh olunup ve müşârün-ileyh Mahmûd Ağa'nın yedine huccet-i şer‘iyye i‘tâ olunup da‘vâ-yı hılâfdan mûmâ-ileyh Mahmûd Ağa istihlâs oldukdan sonra mukaddemâ zikri sebkat idüp emâneten tahsîline me’mûr olduğı cizye ve mukāta‘ât ve gümrüğün muhâsebelerin görmek üzere takayyüd-i {ü} tâmm ile mübâşeret idüp emvâl-i mezbûrdan sefer-i hümâyûn mühimmâtı için ve mübâya‘a zahîreleri için emr-i şerîf-i âlî-şân ile havâle olunan emvâlin havâlât emr-i şerîflerin aklâmlarından derkenâr ve rûznâmçe-i hümâyûndan îrâd ve masraf itdirüp muhâsebelerin görmeğe niyyet ve azîmet eyledi. Garâbet bunda ki, sâbıkā kul kethudâsı olup hâliyâ ağa-yı yeniçeriyân olan Mehemmed Ağa bin yüz iki senesinde Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâd fethinden sonra avdet-i seferde Niğbolı kurbünde vâkı‘ Osma nâm nehrin kenarına nüzûl olundukda mûmâ-ileyh Mehemmed Ağa kul kethudâsı idi. Ve mezbûr Mahmûd Ağa'nın ol havâlîde birkaç kıt‘a çiftlikleri |54a| mukarrer olup ve lâkin Tököli Kurs Kral çiftliklerin bi'l-külliye mahsûllerin mukaddemâ ekl ü bel‘ idüp çiftlikleri mahsûlâtdan müberrâ iken menzil-i mezbûra Ordu-yı hümâyûn ile nüzûl olundukda mûmâ-ileyh Kul Kethudâsı Mehemmed Ağa bir çukadârın beş on altun ile irsâl idüp Mahmûd Ağa'dan arpa mutâlebe ider. Bî-çâre Mahmûd Ağa Tököli Kurs ahvâlin ifâdeden sonra: “Oğul bir tanesi yokdur, eğer olsa akçasız bile irsâli cânıma minnet idi” deyü cevâb virdükde çukadâr-ı mezbûr gelüp cevâb-ı aks ile: “«Arpam yokdur» deyü örfî cevâb virdi” deyü ifâde itmeğin hâtırında nükde kalmış. Ve mezbûr Mahmûd Ağa hasmı ile huzûr-ı Sadr-ı âlî'de murâfa‘a olduklarında Ağa-yı Yeniçeriyân Mehemmed Ağa Arzodasın-da bulunup ve Mahmûd Ağa'nın da‘vâsına ıttılâ‘ hâsıl itmeğin ba‘de'd-dîvân Sadr-ı âlî'ye mülâkī oldukda mezbûrun hakkında vâcibü'l-katl bir herifdir deyü işrâb ider. Müşârün-ileyhin işrâbından mı yohsa bir gayrı cürmden mi ol hînde mezbûr Mahmûd Ağa'nın habsi fermân buyurulmağın çavuşlar emîni hânesinde mahbûs kılındı. Ve yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de

sipâh ve silahdâr[11] ocaklarına ulûfe sergisi olup ve devr ve itmâma takayyüd olundı. Hatta gice beş altı sâ'ate değin meş'ale ile tevzî' olunup yine devr ve itmâmı mümkin olmaduğından yevm-i âtiyeye ta'vîk kılındı. |**54b**|

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 29 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1103.

Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup ve gice meş'ale ile altıncı sâ'ate tevzî' ü taksîm olunmağla sipâh ve silahdâr ocakları ikişer def'a devr olunup itmâm olunmuşdur. Ve her gün sergide ocak kethudâları ve başçavuşları zümre-i sipâha tenbîh ü te'kîd idüp ulûfe alanlarınız bir ân ve bir sâ'at şehr-i Edirne'de durmayup vatanınıza serî'an ve âcilen revâne olup rûz-ı hızırdan evvel ve Ordu-yı hümâyûn Edirne sahrâsından hareket itmezden mukaddem kethudâyerleriniz ile Edirne sahrâsında Ordu-yı hümâyûn'da vakt ü zamânı ile mevcûd bulunmanız bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmuşdur. Ona göre basiret ve hareket üzere olasız deyü zâbıtân-ı ocakhâ-i mezbûrânın tenbîh ü te'kîdleri tahakkuk bulmuşdur.

Âmeden-i Safâ Girây Sultân: Yanbolı'da mütemekkin sultanzâdelerden Safâ Girây Sultân Edirne'de der-i devlet-medâra vusûli tahakkuk bulup ve sâbıkā nedîm-i şehriyârî olan merhûm Ishak Efendi'nin Topkapusı kurbünde vâkı' sa'âdethâneleri Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi ma'rifeti ile taraf-ı mîrîden mefrûş ve hâzır u âmâde olmağın müşârün-ileyh Safâ Girây Sultân çavuşân-ı Dîvân-ı hümâyûn ve ser-çavuşân istikbâli ile |**55a**| mefrûş olunan merhûm İshak Efendi'nin sa'âdethânelerine nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur.

Vefât-ı Kefeli Ali Bey: İstihdâm kullarından ve Dîvân-ı hümâyûn emekdârlarından "Kefeli" dimekle meşhûr u ma'rûf Ali Bey'in [12]"نَحْنُ قَسَمْنَا"da kısmet olan dânesi itmâm ve vakt ü zamânı itmâm olmağla işbu dâr-ı fenâdan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâli mukarrer oldı. Rahmetu'llâhi aleyhi rahmeten vâsi'a. Merhûm ve mağfur Devlet-i aliyye'nin emekdârı ve sâdıku'l-kavl olan zümreden olup salâhiyyet ile meşhûr bir sâdık şahıs idi. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti merhûmun taksîrâtın afv idüp Firdevs-i a'lâda hûr u gılmân ile mesrûr u şâdân eyleye.

11 Sehven sipâh yazılmıştır.

12 "Biz taksim ettik" [Biz onların dünya hayatındaki geçimliklerini taksim ettik …]. (Kur'ân-ı Kerîm, Zuhruf 43/32).

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî selh-i Rebî'ü'l-evvel sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'aya niyyet ve taht-ı {u} revâna süvâr ve mukarrebân ve nedîmân ile "Üçşerefeli" dimekle ma'rûf ibâdetgâh-ı kadîme teveccüh ü azîmet buyurup pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan ibâdetgâha teşrîf ve cemâ'at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı cum'adan sonra taht-ı {u} revâna süvâr olmayup rahş-i hümâ-bahşa-i mülûkâne ve levendâne süvâr ve ve izz ü ikbâl ve sa'âdet [ü] iclâl birle Sarây-ı ma'mûrelerine avdet-i hümâyûnları mukarrer olmuşdur.

Ma'zûl Kerden-i Ağa-yı Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âlî: Dergâh-ı mu'allâ yeniçerilerinin kul kethudâlığı asrında iştihâr bulup ocağ-ı yeniçeriyâna ağa nasb olunan |**55b**| Divrikli Mehemmed Ağa taraf-ı Sadr-ı âlî'den da'vet olunup mu'tâd-ı kadîm üzere hadem ü haşem ve kapu kethudâları ve kârhâneli i'tibâr olunan tâ'ife-i yeniçeriyân ile kul tarzı Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye dâhil ve izz-i huzûr-ı Vezîr-i a'zama mütevâsıl oldukda: "Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin senin hakkında inâyet-i şehriyârî cilveger olup huccâc-i müslimînin emîrü'l-hacclık hızmetin sipâriş ve ihsân buyurdılar" deyüp hil'at ilbâs olunmağla şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olundı. Ve sâbıkā ser-cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî olan Uzun Mustafâ Ağa ihzâr olunup ol hînde Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri ağalığı tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsından sonra Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de mevcûd olan kapu kethudâları ve kârhâneli ocak halkı ile Sarây-ı Sadr-ı âlî'den avdet ve azîmet ve derûn-ı kal'ada yeniçeri ağalarına mahsûs olan Kostazâdelerin hânesine teşrîf ve nüzûl idüp ocağ-ı mezbûrun umûrına müte'allık ahvâllerin tedârükine iştigāl gösterdiler. Ve Sarây-ı Sadr-ı âlînin ard kapusında koçı hâzır u âmâde olunmuş. Azl olunan Mehemmed Ağa'yı koçı-i mezbûra süvâr ve Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından on beşden mütecâviz çavuşân-ı Dîvân ta'yîn olunup taraf-ı Âstâne'ye ber-vech-i ta'cîl nefy vü irsâl olunmak fermân buyurulmağın ol sâ'at nefy olundı. |**56a**|

Rütbe-i Ağa-yı Yeniçeriyân: *Târîh-i Künhü'l-âhbâr* mü'ellifi merhûm Âlî Efendi târîh-i merkūmda îmâ vü işâret idüp yazar ki, erkân-ı bîrûnî zümresinin evveli yeniçeri ağasıdır ki, cümle ağalardan mukaddem ve mükerremdir ve yevmî beş yüz akça mikdârı arpalığı munzammdır. Ekseriyâ mîrâhûr-ı kebîr olanlardan ve Dergâh-ı mu'allâ kapucıbaşılarından olur. Fe-ammâ gâh olur ki mîr-alem ve sâir ağalardan birine dahi virilmesi tecvîz olunur. Pây-i taht-ı aliyye yani Kostantınıyye'nin iki hâkim-i şer'îsi ki, Rûmili kādî'askeri ile İstanbul kādîsıdır. İki zâbıt-ı örfîsi dahi vardır ki, biri sadr-ı â'zam ve biri yeniçeri

ağası nâmındaki müfahhamdır. Gicelerde ve cem‘iyyet-i uzmâ olan günlerde kol dolaşmak ve iktizâ itdüğine göre kimin döğüp ve kimin habs itmek ve ba‘zı umûr-ı mu‘azzamayı sadr-ı a‘zama arz u i‘lâm eylemek olagelmiş âdetdir. Ammâ cerâyim nâmına nesne almaz. Ol ma‘nâ İstanbul subaşısına mahsûs hızmet olmağla ağa olan kişi ana karışmaz. Mezbûrun tarîkı küllî ri‘âyet olunduğı takdirce Rûmili beylerbeyliği veyâhûd kapudanlıkdır. Mütevassıtü'l-hâl iltifâtında etrâf-ı memâlikde bir vilâyete mîr-i mîrânlıkdır. Ammâ nev‘an gazab ile çıkup fi'l-cümle ihâneti matlûb olduğı takdirce sancak beyliği husûsan Kastamonı Emâreti gibi fermân-rânlıkdır. Ve â’idesi gûyâ ki bir altun olukdur. Kapusı esnâf-ı |**56b**| yeniçeriyâna Ka‘be gibi melâz olmağın kesret-i avâ’idinde söz yokdur. Cümleden biri Sultân Süleymân Han'ın evâhir-i asrına dek on iki bin nefer ve Sultân Murâd Han vefâtına dek yirmi beş bin nefer ve târîh-i hicretden sene sitte ve elfe dek otuz beş bin mikdârı nefer olan yeniçeriye ve on bin mikdârı Acemi oğlanlarına ve bir ol mikdâr dahi Etrâk üstünde gılmâna ve İstanbul ve Edirne bâğçelerindeki sekiz bin mikdârı Acemiyâna bâ-husûs altı yüz solağa ve kırk altı atlı sekbana husûsan yüz bir yayabaşına dahi ve altmış bir bölükbaşıya ve Gelibolı'da ve İstanbul'da otuz yedi Acemi yayabaşısına ve otuz beş nefer zağarcıyân süvârîye ve otuz altı aded sekbânlar bölüğüne ve ağalarına ve İstanbul ağasına ve Rûmili ve Anadolı ağalarına bi'l-külliye hâkimdir. Cümlesinin azl ü nasb ve tebdîli onun arzı ile olduğuna her kişi câzimdir. Ancak yeniçeri ocağında kâtib olanları ol arz itmez. Mahzâ ana zîr-dest olup hevâsına tâbi‘ olmasun içün anın mansıbını Vezîr-i a‘zam görür. Yeniçeri ağası görmez. Ve Sultân Mehemmed Kānûnı'nda ocak ağaları nâmındaki kibâr ve sıgār kendü içlerinden olması mastûrdur. Ancak ağa ve kâtib taşradan olup onlardan olmaması tenbîhât-ı kesîre ile mezkûrdur. Zirâ ki ol kudret-i ulyâ kendü esnâfından birine virilse |**57a**| tahammül itmez. Dâd [ü] sitâd[13] bâbında üstâd peydâ olup olur olmaz ahz u celbe tenezzül itmez. Fi'l-vâkı‘ sene tis‘în ve tis‘a mi’e târîhinden berü hılâf-ı Kānûn-ı Sultân Mehemmedî yeniçeri kitâbeti nâmındaki câh-ı ser-âmedî yeniçerilikden neşv ü nemâ bulanların bir kaçına virildi. On üç binde bulunan nefer yirmi otuz bine çıkmağa onlar sebeb oldı.

El-kıssa: Yeniçeri ağalığının der-âmedine nihâyet yokdur. Yalnız yeniçeri beytü'l-mâlının sülüsi ki, ana âiddir, ol mâl-ı firâvân gün başına onar bin akça mevâcibinden artukdur. Ve her hafta yeniçeri ağası Dîvân libâsıyla ve önünce bî-şümâr yeniçerisi ve ol ocakdaği ağalar ile sadr-ı a‘zama gelür. Arz-ı ihtisâs

13 Metinde “dâd-ı isnâd (داد اِسناد) şeklindedir.

idüp ba‘zı lâzımü'l-arz ahvâli var ise i‘lâm kılur. Ve iki üç haftada bir sâir vezîrlere dahi varması kānûndur. Ammâ Vezîr-i a‘zam'a mülâzemeti gibi elbette edâsı lâzım hızmet değil idüği mukarrerdir deyü merhûm Âlî Efendi *Künhü'l-âhbâr* nâm târîhinde tafsîl üzere tahrîr ü beyân idüp rütbe-i ağa-yı yeniçeriyânı şerh ü ayân eylemişlerdir. Tatvîl-i kitâbetden ihtirâzen bu mikdâr ile iktifâ olundı.

Nefy-i Bâtır Mîrzâ-yı Tatarân: Tâife-i Tatar'ın mirzâlarına ve şîrîn beylerine hükmi cârî olup ve han-ı âlî-şânların vezîri rütbesinde olan pîr-i kühen-sâl "Bâtır" ismi ile müsemmâ olan mîrzânın nefy-i beled |57b| olunması bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın ber-mûceb-i fermân-ı hümâyûn Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ta‘yîn olunup mûmâ-ileyh Batır Ağa Cezîre-i Rodos'a nefy olundı. Bâ‘is-i nefyi mühendisân-ı firâset-karîn ve mi‘mârân-ı mülâhaza-i dûr-bîn kulları üzere asker-i Tatar-ı sabâ-reftârın ılgar ile Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt olmaları içün taraf-ı serdâr-ı asâkir-i İslâmdan birkaç def‘a müte‘addid mektûblar irsâl olunmuş iken bin yüz iki senesi Zi'l-ka‘desinde Ordu-yı hümâyûn ve asâkir-i nusret-nümûn sahrâ-yı Belgrad'dan Zemun sahrâsına mürûr u ubûr idüp tabur-ı küffâr-ı füccâr ile Karlofça Boğazı'nda mukābele vü mukātele ve ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl idüp serdâr ve sipehsâlâr-ı asker-i İslâm olan Vezîr-i a‘zam Mustafâ Paşa zümre-i şühedâya vâsıl olunca asker-i Tatar-ı nâ-üstüvâr-ı tâ’ife-i Moğol'un irişmesine takayyüd-i {ü} tâmm itmedüği cihetden ve gālibâ cerâyimi pîr-i kühen-sâl ve umûr-dîde-i rüzgâr iken bâ-husûs Selîm Girây Han'ın vezîri ve asker-i Tatar-ı nâ-üstüvârın hâkim-i dilîri iken bir sâ‘at belki bir ân mukaddem guzât-ı müslimîne kalb kuvvet[i] içün Han-ı âlî-şânın ve asker-i Tatar-ı adüvv-şikârın mahall-i ma‘rekegâha vusûllerinde tekâsüli sebebinden Cezîre-i Rodos'a nefy olunmasına bâ‘is ü bâdî olduğuna ve mühendisân-ı firâset-karînin mülâhazaları tahakkuk bulmuşdur.

Ahvâl-i Han Şuden-i |58a| Safa Girây Sultân: Yevm-i mezbûr ki eyyâm-ı cum‘adır. Salât-ı cum‘adan sonra Vezîr-i a‘zam Ali Paşa hazretleri Sarây-ı Sultâniyye'ye teşrîf ve pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri meclisleri ile şeref-yâb ve dest-bûs-ı şehriyârîden sonra dünki gün der-i devlet-medâra mütevâsıl olan Safâ Girây Sultân'ı ba‘de salâti'l-cum‘a çavuşân-ı Dîvân-ı hümâyûn ile ser-çavuşân-ı Dergâh-ı âlî taraf-ı padişâhîden sultân-ı müşârün-ileyhi Sarây-ı Sultânî'ye da‘vet eylediler. Çûn ki Safâ Girây Sultân teveccüh ü azîmet ve Bâb-ı hümâyûn'dan Sarây-ı âmire'ye teşrîf idüp Bâbü's-sa‘âde kurbünde Vezîr-i a‘zam Ali Paşa ve ağa-i Bâbü's-sa‘âde ile mülâkī ve müşerref ve huzûr-ı hümâyûna me’zûn oldukları hâlde Bâbü's-sa‘âde'den Vezîr-i a‘zam ile ma‘an duhûl ve izz-i huzûr-ı pâdişâh-ı âlî-câha vusûl

ve dest-bûs-ı şehriyâr-ı cihân-bânî birle şeref-yâb oldukdan sonra asker-i Tatar-ı adüvv-şikârın han-ı âlî-şânlığı Safâ Girây Sultân'a taraf-ı pâdişâh-ı Ferîdûn-vakārdan tevcîh ü ihsân ve atiyye-i şâhân buyurılup "kamanicse" ta'bîr olunan hil'at ki, kırmızı kadîfeden hil'ate kaplu post-ı semmûr ilbâs ve başlarına mücevher sorguç vaz' olunup iltifât-ı pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâha mazhar vâkı' oldukdan sonra tekrâr dest-bûs-ı |**58b**| şehriyârî birle şeref-yâb olup Vezîr-i a'zam ile ma'an rahş-ı hümâ-bahşa süvâr ve sâhib-i devlet ile hem-rikâb hil'at-ı hanlık eğninde ve atiyye-i pâdişâhî olan sorguc başında Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf ve alâ tarîkı'l-müsâferet ol gece meclis-i Sadr-ı âlî birle hâssü'l-hâss-ı meclis-i âlîyeler ve tevkīr ü ihtirâmlar ile i'zâz ü ikrâm olundukları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî gurre-i şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1103.

Sâbıkā Mîr-i mîrân-ı Rûmili eyâletinden ma'zûl Avlonya sâkinlerinden ve beyzâdelerinden olan Ca'fer Paşa'ya Köstendil sancağı tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'de mazhar vâkı' olduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve sâbıkā Kamaniçe defterdârı ve ba'dehû başbâkīkulı ve ba'dehû bin yüz iki senesinde vâkı' sefer-i hümâyûna teveccüh ve hareket olundukda rikâb-ı hümâyûnda defterdâr vekîli nasb ü ta'yîn olunan tavîlü'l-hilye Abdullah Efendi'ye Cezîre-i Girid'de Kandiye defterdârlığı tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsından sonra esfelü's-süfelâdan add olunduğundan nâşî şehr-i dilâvîz olan mahrûse-i Edirne'de bir ân ve bir sâ'at meks ü ârâm itmeyüp cezîre-i mezbûreye teveccüh ü azîmeti bâbında fermân-ı âlî sudûr bulmağın yevm-i merkūmda taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e hareket ve teveccüh ü azîmeti tahakkuk |**59a**| bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 2 şehr-i Rebî'u'l-âhir sene 1103.

Kassâbbaşı olan "Kappân Çelebisi" dimekle meşhûr u müte'ârif Mehemmed Ağa'nın kassâbbaşı olduğı eyyâmdan beri ve Âstâne-i sa'âdet'de Dergâh-ı mu'allâ Yeniçeri Meydânı kassâbbaşısı olan Sarı Osmân Ağa ile iştirâklerinin bi'l-cümle hisâbları görmek içün müşârün-ileyh Kappânî Mehemmed Ağa hâliyâ Başbâkīkulı Osmân Ağa'nın habsine fermân buyuruldı. Ve gerek arpa emâneti hisâbı ve gerek kassâbbaşılık hisâbıdır ve mezbûrun kassâbbaşılığı zamânında iştirâsı fermân olunan ağnâmdan aynî ağnâm makbuzı ve bedel alduğı ve mîrîden der-uhde eyledüği hıdemât ve emr-i şerîf-i âlî-şân ile sâliyâne olunan havâlâtdır, bi'l-külliye hisâblarını görmeğe hâlâ Silahdâr Ocağı Kâti-

bi İbrâhîm Efendi fermân-ı âlî birle ta‘yîn olunmağla aklâm-ı Hazîne olan kalemlerden der-uhde eyledüği hıdemât-ı mîrî ve sâliyâne olunan havâlât ve iştirâsı fermân olunan ağnâmın müfre[d]ât üzere defterleri ihrâc ve minvâl-i meşrûh üzere mufassal başka tahrîr ve defter olunup mezbûrun hisâbına me’mûr İbrâhîm Efendi'ye teslîm oluna deyü aklâm hâcelerine ve hulefâlarına hıtâben fermân-ı âlî sudûr bulmuşdur. Ve yeniçeri ocağının ocak ağalarından “Parmaksız” dimekle ma‘rûf ocak ağası ve küçük çavuş ve yeniçeri efendisi kaleminde |**59b**| başhalîfe def‘an vâhideten nefyi fermân buyurulmağın üçi dahi yevm-i merkūmda nefy oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 3 şehr-i Rebî‘u'l-âhir sene 1103.

Sâhib-i devlet hazretleri şeref-yâb-ı izz-i huzûr-ı hümâyûn içün Sarây-ı Sultâniyye'ye teveccüh ü azîmet buyurup ve Han-ı âlî-şân Safâ Girây Han'ı taraf-ı Kırım'a îsâl ü irsâle me’zûn olunmak içün Han-ı âlî-şânı dahi izz-i huzûr-ı hümâyûna da‘vet olunup Vezîr-i a‘zam ile ma‘an izz-i huzûr-ı hümâyûna vusûl ve sefer-i hümâyûna güzîde-i asâkir-i Tatar-ı adüvv-şikâr ile tedârük ve mühimmâtların görüp ve asker-i Tatar-ı nâ-üstüvârın serkeş ve itâ‘atden rû-gerdân olanları ser-fürû ve itâ‘atden hâric olanların cezâları tertîb ve miyânlarına nizâm u intizâm virilmek içün taraf-ı Kırım'a îsâl ü irsâli içün sâhib-i devlet izn-i hümâyûna han-ı âlî-şânın talebin, pâdişâh-ı âlî-câha arz u i‘lâm buyurduklarında taraf-ı pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri taleb-i me’zûna müsâ‘ade buyurup ve asker-i Tatar-ı nâ-üstüvâr Han-ı âlî-şâna mübâlağa ile mütâba‘at u ser-fürû itmeleri içün tekrâr ihtirâmen gülpenbe çukaya kaplu post-ı semmûr ilbâs ve miyânlarına mücevher tîrkeş ve re’slerine mücevher sorguc vaz‘ idüp taraf-ı Kırım'a teveccüh ü azîmetlerine ruhsat ve izn-i şerîfleri cilveger olup dest-bûs-ı şehriyârîden sonra Bâbü's-sa‘âde'den ihrâc ve Bâb-ı hümâyûn'a vusûllerinde taraf-ı |**60a**| pâdişâh-ı âlî-câhdan atiyye olmak üzere mücevher raht u bahtı ile müzeyyen esb-i tâzî rikâbda hâzır u âmâde olmağın Han-ı âlî-şân dahi atiyye-i pâdişâhî olan rahş-i hümâ-bahşa süvâr ve sâhib-i devlet ile hem-rikâb Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye vusûl ve meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb ve hâssu'l-hâss meclis-i âliyeden sonra taraf-ı Sadr-ı âlî'den dahi raht ü bahtı ile müzeyyen ve mükemmel bir esb-i küheylân rikâbda hâzır u âmâde oldukda Sadr-ı âlî birle vedâ‘ ve meclislerinden hareket olundukda sâhib-i devlet Han-ı âlî-şâna ta‘zîmen ikrâm ve ihtirâm ile ser-i nerdübâna değin tevkīr idüp ve atiyye-i Sadr-ı âlî olan esb-i mükemmel-raht ser-i nerdübân rikâbında hâzır u âmâde olduğı hâlde Han-ı âlî-şân rahş-i hümâ-bahşa süvâr olunca sâhib-i dev-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

let ikrâmda olup ba'de's-süvâr tekrar Sadr-ı âlî birle vedâ'laşup mukaddemâ mefrûş olunan merhûm İshak Efendi'nin sa'âdethânelerine teşrîf ve taraf-ı Kırım'a teveccüh ü azîmete iştigāl gösterdiler.

Tebdîl Şuden-i Mahbûshâne-i İsma'îl Efendi: Sâbıkā Defterdâr İsma'îl Efendi'nin ser-çavuşân-ı Dergâh-ı âlî habsinde mahbûs olduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Yevm-i merkūmda ser-çavuşân habsinden ihrâc ve tebdîl-i habshâne olunup Ser-gulâm-ı Bâkī Osmân Ağa habsine fermân buyurulmağın tebdîl-i habshâne ile ser-gulâm-ı bâkī hânesinde |**60b**| mahbûs kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 4 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1103.

Zikri sebkat iden Han-ı âlî-şâna der-i devlet-medâr tarafına müte'allık umûrların görmeğe ve gelen mektûbların mahallerine teblîğ ve teslîm itmek içün elbette bir kapu kethudâsı mühimm ü muktazî olmağın Tekirdağlı Vezîr-i a'zam-ı sâbık merhûm Koca Mustafâ Paşa asrında ilçilik ile Nemçe kralı tarafına irsâl olunan "Zülfikâr Efendizâde" dimekle meşhûr Osmân Ağa, Han-ı âlî-şân Safâ Girây Han hazretlerinin kapu kethudâsı nasb ü ta'yîn olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'de mazhar vâkı' olup beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile ser-firâz kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 5 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1103.

Nesl-i eşrâf-ı Mekke-i mu'azzama'dan olup Hama ve Hums[14] sancağından münfasıl ber-vech-i arpalık Vize ve Kırkkilisa sancaklarına mutasarrıf Şerîf Sa'd *dâme ikbâluhû*ya çûn ki Mekke-i mükerreme şerîfliği taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan atiyye vü ihsân buyuruldı. Der-i devlet-medâr tarafına müte'allık umûrın görüp ve her sene müjde-resân-ı huccâc-ı müslimîn ile der-i devlete vârid olan mektûbların mahallerine teblîğ içün ve taraf-ı Hicâz'ın beriye-nişîn olan aşâyir-i urbânın ahvâlin şerîf-i mezbûrun mektûbları mûcebince der-i devlet-medâra ifâde vü i'lâm içün elbette bir kapu kethudâsı elzem ü lâzımînden olmağın |**61a**| Şerîf Sa'd'ın bi'z-zât mutâlebesiyle hâliyâ cizye muhâsebecisi olan Yûsuf Efendi bâb-kethudâ olmasın sâhib-i devlete arz u i'lâm itmekle müşârün-ileyh Yûsuf Efendi huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr ve Şerîf Sa'd'ın bi'z-zât mutâlebesiyle kapu kethudâlığı teklîf olundukda mûmâ-ileyh

14 Metinde "Hamîs (حميص)" şeklinde yazılmıştır.

îbâ vü imtinâ‘ ile istihlâsa mecâl muhâl olmağın bi'z-zarûre rızâya rû-gerdân oldukda müşârün-ileyh Şerîf Sa‘d'ın kapu kethudâlığı sipâriş ve hil‘at-ı fâhire ilbâsıyla bâb-kethudâ-yı Şerîf Sa‘d nasb ü ta‘yîn buyuruldı. Vaktâ kim ağa-yı yeniçeriyân olan Divrikli Mehemmed Ağa şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup huccâc-ı müslimîne emîrü'l-hacclık nâmıyla taraf-ı Âstâne-i sa‘âdet'e nefy olundı. Ol hînde Âstâne'de kā’im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Çelebi Hüseyin Paşa'ya menzil ile hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş ki: “Ağalık-dan azl olunan Mehemmed Ağa'yı Küçükçekmece menzilinde istikbâl itdirüp ahz ve Âstâne-i sa‘âdet'de vâkı‘ Kapuortası'nda habs idesin” deyü ifâde ve “ba‘de'l-habs der-i devlet-medâra i‘lâm idesin” deyü fermân buyurulmuş. Ve kā’im-makām-ı Âstâne dahi çavuşbaşı vekîlini ve sekbânbaşı tarafından birkaç ocak çavuşların Küçükçekmece menziline irsâl ve ağa-yı mezbûrun vusûlüne intizâr üzereler iken meger müşârün-ileyhin Edirne'de olan ahbâbları tarafın-dan akabince ahvâl-i mezbûr ağa-yı müşârün-ileyhe |61b| vâr olup habîr ü âgâh olmağın Küçükçekmece'ye karîb bir çiftliğe nüzûl idüp çiftlik-i mezbûr-dan tebdîl-i câme ve ol hînde firâr ve gaybet ider.

El-kıssa: Taraf-ı Âstâne'den ahzına me’mûr olanlar mezbûrun firâr [ve] gay-betinden habîr ü âgâh oldukda ol hînde avdet ve Âstâne'de kā’im-makām ile sekbânbaşıya ifâde vü i‘lâm eyledüklerinde yerleri pirelenüp havf-ı gazab-ı pâ-dişâhî müstevlî olmağın ale't-ta‘cîl Âstâne kapularına ve iskelelerine pâspânlar ta‘yîn olunup acabâ ne tarafdan zuhûr ide deyü intizâr ve pâspânlık fenninde çapük ü çâlâkler iken Gümrük kurbünde merhûme ve mağfûrün-lehâ vâlide sultân-ı merhûmenin binâ ve hayrât u hasenâtı olan câmi‘-i şerîfin hareminde tebdil-i {ü} câme istihlâs u necâta çâre tefekküründe lâ-ya‘kıl-misâl sergerdân u nâlân rûşenden ve kadem ü kāmetinden üstâdlar nakş alup ve aklen mülâ-haza idüp fi'l-hâl etrâf kolluklarda ifâde itmeleri ile ol sâ‘at ahz ve huzûr-ı kā’im-makāma ihzâr olundukda huzûruna getürtmeyüp Kapuortası'nda habse irsâl ve mahall-i ma‘hûdda mahbûs kılınduğı beyne'n-nâs şüyû‘ buldı. El-uh-detü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 6 şehr-i Rebi‘ü'l-âhir sene 1103.

Çûn ki asker-i Tatar-ı adüvv-şikâra Han-ı âlî-şân olan Safâ Girây Han taraf-ı Kırım'a teveccüh ü azîmetleri içün taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan me’zûn oldılar ve tedârük-i hareketleri itmâm buldı, |62a| tertîb ve tezyîn-i alay-ı tâ’ife-i Tatar ve mehterân-ı tabl [ü] alem birle menzilgâhları olan merhûm İshak Efen-di'nin hânesinden hareket ve ihtişâm ile Sarây-ı Sadr-ı âlî nazarından mürûr

ve Sarây-ı Bâğçe-i Hadîka-i Sultânî'den "Tekye Kapusı" dimekle meşhûr ü ma'rûf ebvâb-ı Bâğçe-i Sultânî nazarından ubûr idüp rehgüzâr-ı câdde ile Babadağı ve İsakcı taraflarına teveccüh ve revâne oldukları mukarrer ü muhakkak olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 7 şehr-i Rebi'ü'l-âhir sene 1103.

Pâdişâh-ı âlem-penâh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Selîm Han bin Sultân Süleymân Han'ın hayrâtı olan "Câmi'-i Selîmiyye" dimekle meşhûr câmi'-i şerîfe ağayân-ı musâhibân-ı mukarrebân ile teşrîf ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs ibâdetgâha vusûl ve cemâ'at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı cum'adan sonra izz ü ikbâl ile Sarây-ı hümâyûnlarına avdet buyurdılar. Ve Vezîr-i a'zam Ali Paşa hazretleri dahi Beylerbeyi Hammâmı kurbünde vâkı' "Noktacı Câmi'i" dimekle meşhûr câmi'-i şerîfde edâ-yı salât-ı cum'a içün teşrîfleri mukarrer olmuşdur. Ve ekseriyâ salât-ı cum'ayı sâhib-i devlet Noktacı Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdukları manzûr-ı âlemiyân olmuşdur.

Âmeden Ramazân Efendi an-Cânib-i Âstâne-i Sa'âdet: Silistre sancağına tâbi' "Hâcıoğlıpazarı" dimekle meşhûr ve sıdkı tâ'ife-i Tatar katında makbûl |62b| kasaba a'yânı sükkânından ve mukaddemâ eyyâm-ı ma'rekegâh-ı mülâzimînde ve etbâ'-ı mülâzimân olan ser-bölükler vak'asında ve mağdûren katl olunan Siyâvuş Paşa'nın halefi olup "Koca Nişancı" şöhreti ile meşhûr Vezîr-i a'zam İsma'îl Paşa'nın vezâreti asrında mülâzimân ve ser-bölükân katl ve def' olunup perîşânü'l-ahvâl oldukları eyyâmda defterdâr olan Ramazân Efendi Devlet-i aliyye'de rütbe-i sâbıkālarına mutâbık merâtib-i aliyye birle ber-murâd ve istihdâm olunmak içün Han-ı âlî-şân olan Safâ Girây Han sâhib-i devletden recâ vü iltimâs eyledüği mukarrer u muhakkak olmağın hâtır Han-ı âlî-şân içün müşârün-ileyh Âstâne-i sa'âdetde vâkı' sa'âdethânelerinde râhat ü istirâhatda iken vükelâ-yı devletden manâsıb-ı mâziyelerine mu'âdil merâtib-i âliye birle Devlet-i aliyye'de istihdâm olunmaları elzem ü lâzımînden olduğuna müş'ar mektûb vârid olup der-i devlet-medâra teveccüh ü hareketleri ifâde ve da'vet olunmağın müşârün-ileyh Ramazân Efendi taraf-ı Âstâne'den hareket ve yevm-i merkūmda Edirne'yi teşrîf ve Saruca Paşa Çârşûsı kurbünde "Osmân Paşazâde" dimekle ma'rûf Mustafâ Efendi'nin sa'âdethânelerine nüzûlleri mukarrer olup ve lâkin hâne-i mezbûr bir mikdâr dayyık u kesîf olduğundan Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Paşa'nın Sultân Câmi‘i'ne muttasıl sarây-ı kebîrlerine nakl içün |**63a**| sarây-ı kebîr tahliye olunmak üzere Ramazân Efendi tarafından mübâşeret olundı. Garâbet bunda ki, çûn ki müşârün-ileyh Ramazân Efendi şehr-i dil-âvîz olan mahmiye-i Edirne'yi teşrîf ve müşârün-ileyh Osmân Paşazâde Mustafâ Efendi'nin sa‘âdethânelerine nüzûl ve maktûl Vezîr-i a‘zam Kara Mustafâ Paşa'nın sarây-ı ma‘hûdeleri tahliye olunmağa mübâşeret olunduğı beyne'n-nâs şüyû‘ u iştihâr buldukda mühendisân-ı firâset-karîn olan zurefâ-yı pindâriyân nakş-ı bûkalemûn ile güft u gûya ser-âgâz ve bû'l-aceb vâdîlerine sülûkân olup hâliyâ Defterdâr Ali Efendi'ye vezâret ile Bahr-i Sefîd kapudanlığı ihsân olunmak mutasammem olup defterdârlık Ramazân Efendi'ye ihsân olunmak içün mahsûs mektûb tahrîr ve irsâl olunmuş ve der-i devlete da‘vet olunmuş deyü miyân-ı halkda velvele-i ârâ zuhûr eyledi. Çûn ki miyân-ı halkda güft ü gû iştihâr buldı, ehl-i Dîvân ve erbâb-ı küttâb tehniye-i teşrîf-i Edirne'leri içün gürûhen gürûh “mübârek bâd” ve “sa‘âdet bâd” ile ziyâret ve mecâlis-i ihtifâlarına ârzû-yı nihâd idenlerin nihâyeti yoğidi. Bâ-husûs hediyye tarîkıyla kavanoz kavanoz eşribeler ve gülbe sükkerler ve boğça boğça kutnî ve destâr ve Keşmîrî kuşak ve şâllar irsâli ile hâtır-nüvâzlık idüp her biri defterdârlığı âleminde behre-yâb olmak sevdâsıyla müşârün-ileyhi bîzâr eylediler. Bâ-husûs müşârün-ileyhin vücûdunda bir mikdâr za‘f nümâyân iken |**63b**| vücûdunun terbiyeti mu‘âlecesine mâni‘ ü müzâhim olanlardan kapusı yeniçeri ağası kapusından kesret ve ziyâretine gelen piyâde ve süvârın intihâ vü niyâheti yoğidi. Fî-zamânınâ halk-ı âlem bilinmekden müberrâ olup sâhib-i seyf-i kātı‘a muhtâcdır. Güft u gûlar ihtifâdan ahz ve her birin bir köşe-i esvâkda kimin heveng ve kimin basdırma itmekle havf-i seyf-i kātı‘ müstevlî olup güft ü gûdan ferâgat-künân hâmûş vâdîlerin bağlasalar ve havf-i bîm ve hükkâmdan lerze-nâk olup mecnûn tarzın bulsalar Devlet-i aliyye'nin kuvvetine ve küffâr-ı hâksâra tegallüb ve tasarrufuna müşâhede olunması âşikâr u nümâyân olduğı ezher mine'ş-şemsdir. Fî-zamânınâ vükelâ-yı Devlet-i Osmâniyye inşâ'a'llahu te‘âlâ ser-firûlukdan rû-gerdân olanları seyf-i kātı‘ ile inkıyâd ve ser-firû etdirüp güft u gûların beyne'n-nâs ref‘ ü men‘ idüp sırren ve ihtifâ'en cümlenin haklarından gelüp yâvegû ve münâfıkînin bed-zebânları münkatı‘ olunmakda şekk ü şübhe yokdur. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti vekîl-i Devlet-i aliyye'nin cemî‘-i umûrunda mu‘în ü destgîri olup tedbîrin tarîk-ı şer‘-i şerîfe mutâbık eyleye. Ve seyf-i kātı‘ın keskin idüp erâzil ü eşkıyâ zümresin mahv-ı vücûd eyleyüp rûy-i zemînden nâ-bûd u nâ-peydâ eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Beyt:

Çû subh erdi belürdi gün şafakdan
Bezedi yer yüzin altun varakdan

Cihâna rahmet âsârı saçıldı
Güneş doğdı kara akdan seçildi

Gicenin zulmetini eyledi dûr
Serâser dehr içini kıldı ma'mûr

|64a| Ayâ mütercimü'l-hurûf gavvâs-ı çâlâk-şinâverlikden mâhî-vâr bed-i cevelân itdin şimdengirü rûz-merre havâdisine şürû' eyle:

Ahvâl-i Niğdeli Köse Ali Paşa: Karaman sancağına tâbi' Niğde kasabası sükkânından Köse Ali Paşa mîr-livâ olmazdan mukaddem ehl-i hızmetliği âleminde Eşkûn ve Esb-keşân ve Bor ve Yüzdeciyân-ı Karaman mukāta'âtları mâlından zimmetinde küllî mâl-ı mîrî olduğundan mâ'adâ Mûsul sancağına mutasarrıf iken livâ-i mezbûrun irsâliyyesi mâlından dahi mîrîye deyni olup işbu târîhe gelince gerek der-uhde ve iltizâm eyledüği mukāta'âtın ve gerek eyâlet-i Mûsul irsâliyyesinin muhâsebelerin görmeyüp zimem ahkâmı ile vârid olan mübâşirlere yeşil bayrak irtişâsıyla mürg-i laklak-vârî ferdâya salup ve sâbıkā Rûmili muhassılı ve merhûm Fazlî Paşa kethudâsı olup hâliyâ Mûsul paşası olan Hasan Paşa'ya Mûsul sancağı tevcîh ü ihsân olundukda kıste'l-yevm hisâbı üzere Hasan Paşa'nın vakt ü zamânına îcâb-ı mahsûlâtın kıymetin Hazîne-i âmire'ye teslîm eylemek şartıyla Hasan Paşa'ya memhûr temessük virüp müşârün-ileyh Hasan Paşa dahi mezbûrun temessükin der-i devlet-medârda kapu kethudâsı olup Harâc Muhâsebecisi Yûsuf Efendi'ye irsâl idüp ber-mûceb-i temessük meblağ-ı mezbûr Köse Ali Paşa'dan tahsîl ve Hasan Paşa'nın Mûsul sâliyânesi mâlına mahsûb olunmak üzere teslîm-i Hazîne-i âmire olunmasın |64b| recâ vü iltimâs itmekle Kapu Kethudâsı Yûsuf Efendi her bâr ta'n-âmîz kelimât ile feth-i kelâma mübâşeret idüp Niğdeli Köse Ali Paşa'nın mukaddemâ der-uhde ve iltizâmında olan Eşkûn ve Esb-keşân ve Bor ve Yüzdeciyân-ı Karaman mukāta'âtlarından mîrîye küllî düyûnı olduğundan gayri hâliyâ Mûsul Paşası Hasan Paşa'nın kıste'l-yevm hisâbı üzere bu kadar meblağ-ı kesîri teslîm-i Hazîne eylemek içün Hasan Paşa'ya memhûr temessük virmiş iken bu âna gelince gerek mukāta'ât-ı mezbûrların mâlından ve gerek Hasan Paşa'ya virdüği temessükden Hazîne-i âmire'ye fülûs-i ahmer teslîmi yoğiken ve mezbûr müna'am u mütemevvil iken hazîne peydâsına kimesnenin takayyüdi yok. Bâ-husûs mezbûr mâl-ı firâvâna mâlik deyü her bâr virdi-i ze-

bân eylemekle hükkâmın ma‘lûm ve mesmû‘ları olmağın müşârün-ileyh Köse Ali Paşa'nın ihzârına Dergâh-ı mu‘allâ kapucıbaşılarından (Boş) Ağa irsâl ve mûmâ-ileyh ihzâr olunup yevm-i merkūmda Edirne'de der-i devlet-medâra vusûli tahakkuk bulmuşdur.

İhzâr Şuden-i Osmân Paşa: Vezîr-i a‘zam-ı sâbık merhûm Koca Mustafâ Paşa vezâreti asrında Canik sancağı tevcîh ü ihsân olunan “Cin Pâdişâhıoğlı” dimekle mulakkab Osmân Paşa'nın mîrîye küllî düyûnı olduğundan mâ‘adâ mübâlağa ile şâkîleri olmağın müşârün-ileyhin dahi ihzârına bundan akdem mübâşir irsâl olunmuş. Mûmâ-ileyh Osmân Paşa'nın dahi yevm-i merkūmda |**65a**| Edirne'de der-i devlet-medâra vusûli tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 8 şehr-i Rebi‘ü'l-âhir sene 1103.

Aşâ’ir-i A‘râb-ı berriyeye hâkim ve Mekke-i mu‘azzama şerîfliği tevcîh ü ihsân buyurılan Şerîf Sa‘d'ın yevm-i merkūmda taraf-ı Hicâz'a ve Mekke-i mükerreme'ye teveccüh ü azîmetleri mukarrer ü muhakkak olmuşdur. Zihî devlet, zihî sa‘âdet ol cân-ı şîrîne ki, diyâr-ı Rûm'dan taraf-ı Hicâz ki, türâbı anber-nesîm-i cân-efzâ ve mâ-i bi’r-i zemzemi hayât-ı câvidânî ola. Ol makām-ı mübârekeye yüz sürmek kime müyesser ola. İlâhî, habîbin Muhammedü'l-Mustafâ hurmetine ve ashâbı hurmetine bu abd-i za‘îf ü nahîf kuluna bir dahi dîdâr-ı Beyt-i şerîf'ini tavâf eylemek ve Ravza-i hazret-i habîbini ziyâret eyleyüp hâk-i anberine yüzüm ve gözüm sürmekliği müyesser ü mukadder idüp rûz-ı cezâda hazret-i habîb-i ekremin şefâ‘atinden mahrûm eylemeye ki, şân-ı şerîfinde [15]“لولاك لولاك لما خلقت ا فلاك” buyurdun. İlâhî ol habîbin hurmetine seyyi’âtımızı deryâ-yı rahmetinde mahv idüp utekādan olan kulların zümresinde haşr eyle ve tarîk-ı mustakīmden ayırmayup tevbekâr kulların zümresine ilhâk eyle. Cemî‘-i isyânımıza ve sehv ü hatâ ve cürm-i kebâ’ir ü sagā[’i]rimize estağfiru'llâh el-Azîm estağfiru'llâh el-Azîm, tübtü ve raca‘tü ila'llâh. İnâyet ve hidâyetinden dûr ve mahrûm eyleme. Âmîn, bi-hurmeti Şefî‘i'l-müznibîn. Âh mine'l-mevt ve hâlâtihî ahraka kalbî bi-harârâtihî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 9 şehr-i |**65b**| Rebi‘ü'l-âhir sene 1103.

Bundan akdem ihzâr olunup der-i devlet-medâra vusûl bulan Niğdeli Köse Ali Paşa'nın mahbûs kılınmasıyçün fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın bâb-ı

15 “Sen olmasaydın bu âlemleri yaratmazdım” mealinde hadis-i kudsî.

Sarây-ı Sultânî'de "Kapuortası" deyü i'tibâr olunan mahall-i ma'hûdda mahbûs kılındı. Ve mîr-livâ-i Canik olan "Cîn Pâdişâhıoğlı" şöhretiyle müteşâhir Osmân Paşa'nın dahi habsi husûsunda fermân-ı hümâyûn vârid olmağla Başbâkīkulı Osmân Ağa'nın hânesinde mahbûs kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 10 şehr-i Rebi'ü'l-âhir sene 1103.

Kadîmden ocaklık olup Tuna kapudanları i'tibâr olunan İsakcı ve Silistre ve Ruscuk ve Ziştovi ve Niğbolı ve Rahova ve Vidin ve Fethulislâm ve sa'ir iskele kapudanlarının mülki olan Tuna fırkatalarından mâ'adâ Nehr-i Tuna'da mevcûd olan otuz kıt'a mîrî fırkatalardan gayri dört kıt'a fırkata ve altı kıt'a kalyetenin Tersâne-i âmire'de müceddeden binâsı fermân olunup ve zikr olunan altı kıt'a kalyetinin her biri yirmi ikişer oturak olup kıçdan orta direğe varınca her oturakda dörder kürekci ve orta direkden başa varınca üçer kürekci olmak üzere sipâriş buyurılup ve hamlacıları tecribe olunmuş üstâd ve atîk mîrî karavanalardan olmak üzere fermân buyurılup ve her kalyetede |**66a**| on ikişer vakıyye gülle isti'mâl ider ikişer koğuş topları mevcûd olup ve zikr olunan kalyetelerin kapudanları ve dümencileri ve atîk vardiyanları ve yelkencileri ve iktizâ ider ise ilm-i rakam bilür aşkarvanları ve sâ'ir âlâtların huddâmları Tersâne-i âmire-i ma'mûre ocağının mühendis üstâdzede-i mi'mârân olan simsârlarından ammâ yalnız orsa ve bocı ilminde mâhir olanlarından olmayup gavvâslık ilminin çapük-şinâverlerinden ve Deryâ-yı Nîl'de semek-i timsâh gibi çâlâklerinden ve san'at-ı seyâhatde tekmîl-i mâdde idüp ayn-ı mâhî olanlardan olmak şartıyla tekmîl-i binâ-yı kalyetehâ-i mezbûrân fermân olunup ve bayrakhâ-i filandereleri Akdeniz donanmasına müteşâbih olmak üzere kapudan-ı Bahr-i Sefîd "Mısrlızâde" dimekle müte'ârif Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'ya ve Tersâne-i âmire Emîni Mehemmed Ağa'ya sipâriş olunup ve zikr olunan kalyete ve fırkataların bir gün evvel itmâmına takayyüd ve vakt ü zamânıyla Karadeniz'den Nehr-i Tuna cânibine irsâl ve Nehr-i Tuna Kapudanı Bıyıklı Ali Paşa'nın yanında mukaddemâ mevcûd olan şayka ve fırkateler ile ma'an mevcûd ve hâzır u âmâde olmaları fermân buyuruldı. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti kemâl-i kereminden ve lutf ü ihsânından ümmet-i Muhammed kullarının mu'în ü destgîri olup asâkir-i İslâm'a ve guzât-ı muvahhıdîne feth ü nusretler erzânî buyurup ve Tuna'da olan donanma-yı İslâm'ı mansûr u muzaffer |**66b**| eyleyüp müşrikîn-i Hâlık-ı bî-çûn olan küffâr-ı füccârı makhûr u münhezim eyleye. Âmîn bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 11 şehr-i Rebi‘ü'l-âhir sene 1103.

Silahşör-i şehriyârîden Silahşör Sarı Muslı Ağa'ya Canik sancağı tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân mümtâz ü ser-firâz kılındı. Garâbet bunda ki, müşârün-ileyh Muslı Ağa bundan akdem hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn ile Ordu-yı hümâyûn'da asâkir-i İslâma serdâr ve ser-asker ta‘yîn olunan pîr-i rûşen-zamîr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa'ya ser-asker içün kılıç [ve] kaftân ile taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan irsâl olundukda Kocaili sancağına tâbi‘ Kandırı nâhiyesinde “Yûsuf Bey Çiftliği” dimekle meşhûr ve beyne zu‘amâ makbûl ze‘âmet ki, kadîmden Vezîr-i a‘zam-ı makbûl Kara Mustafâ Paşazâdelerin tasarrufunda imiş. Ba‘dehû âhar zu‘amâya intikāl idüp Varadin kurbünde Karlofça Boğazı'nda küffâr-ı hâksâr ile vâkı‘ ma‘rekegâhda ze‘âmet-i mezbûra mutasarrıf olan şahs zümre-i şühedâya vâsıl ve rahmet-i Rahmân'a mütevâsıl olup ze‘âmet-i mezbûr mahlûl olduğundan sahrâ-yı Belgrad'da müşârün-ileyh Muslı Ağa haberdâr olup serdâr ve ser-asker Halîl Paşa'dan recâ vü iltimâs eyledükde Serdâr Halîl Paşa dahi recâsına müsâ‘ade idüp ze‘âmet-i ma‘hûdı mûmâ-ileyh Muslû Ağa'ya |**67a**| tevcîh ve tahvîlin ihsân buyurmuşlar. Ve ze‘âmet-i mezbûr ber-vech-i adâlet senede dört yük akçadan mütecâviz mahsûldâr ze‘âmet olmağla müşârün-ileyh Muslı Ağa akl-ı kāsırınca “Devlet-i aliyye'nin bu kadar zamândan berü emekdârı olduğumdan hele bir nân-pârçaya mâlik ü mutasarrıf oldum” deyü iftihâr idinüp “bu ze‘âmet hakīri bir kıyâfete irgörüp îrâd u masrafımızı bir şekle koyup ve nâmerde ihtiyâcdan müberrâ idüp kifâyet ider” mülâhazalarından mâ‘adâ evvel-bahâr-ı huceste-âsârda dahi sefer-i hümâyûn mukarrerdir. Hâlâ erbâb-ı sefer olduk. Şimdengirü mühimmât u levâzımât-ı sefer-i hümâyûn tedârükine iştigāl umûr-ı mühimmedendir deyüp zu‘munca tedârük-i mühimmât-ı sefere mübâşeretde ammâ verâ-i perdeden ne zuhûr ideceğinden gāfil ze‘âmet-i mezbûr meşhûr u ma‘rûf ze‘âmet olduğundan a‘yân-ı devletde tâlib ü râgıbları kesret üzere olduğundan nâşî ze‘âmet-i mezbûr müşârün-ileyh Muslı Ağa'nın yed-i tasarrufunda olduğı hazm olunmayup çok görülmekle Muslı Ağa'nın haber ü âgâhı yoğiken Cin Pâdişâhıoğlı Osmân Paşa'nın mahlûlünden Sivas eyâletine tâbi‘ Canik sancağı mezbûr Muslı Ağa'ya ihsân buyurılup hil‘at ilbâs olundukda bî-çâre Muslı Ağa meyyit-i lâ-yeteharrak mesâbesiyle mütesâvî olduğı manzûrı olanlardan istimâ‘ olunmuşdur. Şâhidî merhûmun te’lîfi olan *Lügat-i Şâhidî* adlu kitâbında |**67b**| nüktesinin îrâdı bu mahallde îcâb eyledi.

Mısra‘:

Gerekdir kendüzin bilmezlere kendüyi bildürmek

Nesr: Ze‘âmet-i mezbûra mâlik oldun, ne lâzım iftihâr ile akrân u yârân ve ahbâb meclislerinde n'içün tefâhurlanursın. İftihârı ser-pey-i devletine belâ ender-belâ olup bu mihnetlere mübtelâ ve bu zahmetlere giriftâr eyledi. Düşde mülâhaza itmedüğin devleti cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû* sana âşikâre bir nân-pârça şekli in‘âm u ihsân itmişiken hamd-i firâvân idüp şükr-i bî-nihâyesine takayyüd itmeyüp kesb-i dünyâ olunca böyle olur tarzı ile dellâllere mezâda virür şekli yârân u ahbâbı müjde ile tefâhürlenmekden ne hâsıl olur. İmdi pâyini yorganından artucak uzadanın mi‘râcı bu vâdîleri elbette muktazîdir. Halk-ı âlem ise gaddâr, kimi na‘la ve kimi mîha kakup nice dürlü buhtâna sülûk itdüklerinden mâ‘adâ sancağa tâlib ü râgıb olmasında özge âlem-vâr “senin silahşör-i şehriyârîlık rütbenden gayri böyle bir nâzenîn ve bir ceh-i adâlet senede dört beş yük akça mahsûldâr bir ze‘âmete mâlik olasın da hamd ü şükrini tekrâr tekrâr itmeyüp âlem-i bâlâya meyyâl olup silahşör gediği ile böyle bir zenânîn misli bulunmaz ze‘âmeti sevdâ-yı âlem-i bâlâya fedâ idesin” deyü ta‘n-âmîz kelimât ile taşladılar. Ammâ ki, bilmezlik ile mülâhazalarında yanlış anladılar. Ve bu mülâhazaları |**68a**| galat ve mahz-ı bühtândır. Haberleri yok ki, bî-çârenin dağı üzere dağ dağladılar. Düşmenânı mesrûr olup ahbâbı ağladılar. Nefsinden istîzân olunsa bir kâse zehr-i kātili nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş âsân mülâhaza olunur. Kıyâs oluna ki, Devlet-i aliyye'de makbûl ü mergūb ve a‘yân-ı devlet katında mu‘teber ü meşhûr iken devletden ba‘îd mesâfe mahallde bâ-husûs Canik gibi şerîr kavmin hâkimi olup zabt eylemeği nefsine arz idüp mülâhaza oluna.

Beyt:

Gelmelü olsa kişiye devlet
Bir kıl ile çekilür bî-minnet

Eger idbâra meyl iderse
Zencîrde bulunmaz zabta tâkat.

Nesr: Bu felek-i devvârın dâ’imâ fi‘li bu minvâl üzeredir. Ne devletine iftihâr ve ne zilletine i‘tizâr, hemân tevekkül-i Hudâ olup nâmerde muhtâc olmamağı recâ vü niyâz idüp tazarru‘dan münfekk olmamak sermâye-i dû-cihânî olduğunda şübhe yokdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 12 şehr-i Rebi‘ü'l-âhir sene 1103.

Ocağ-ı silahdârâna ağa olan Deli İbrâhîm Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup ve Tire sancağı tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâs ve beyne'l-akrân kat‘-ı pâye ile mümtâz olundı. Ve mahlûl kalan ağa-i ocağ-ı silahdârân a‘yân-ı devletden Arabkirli Ahmed Ağa'ya tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-ı fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'de mazhar vâkı‘ olup beyne'l-akrân kat‘-ı pâye ve nâ’il-i merâm olmuşlardır. |**68b**| Ve ocağ-ı mezbûrda başkethudâ dahi azl olunup nefy olundı. Ve sâbıkā ocağında başkethudâ olup ma‘rekegâh-ı vakt-i mülâzimînde tekā‘üd ile kethudâlıkdan azl olunan Koca Halîl Kethudâ'ya inâyet-i vâhibü'l-atâyâ cilveger olup tekā‘üdliği ref‘ olunup kadîmî ulûfesiyle ocağ-ı mezbûrda çavuşân zümresine müceddeden ilhâk olunup pîrlik vaktinde hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl idüp mükerreren nâ’il-i merâm olmuşdur. Bundan akdem ağa-yı yeniçeriyân olan Mehemmed Ağa azl olundukda manâsıb-ı pâdişâhîden emîrü'l-hacclık nâmıyla azl olunmuş idi. Hâliyâ huccâc-ı müslimînin emîr-i hacclık merkezi ve hızmeti Assâf Paşa'ya tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-ı fâhire ilbâsıyla kat‘-ı pâye ve iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar ve beyne'l-akrân ser-firâz kılındı. Ahvâl-ı âlem bu minvâl üzere hareket itdüğinden gālibâ mukaddemâ ağalıkdan azl olunan Mehemmed Ağa'nın defter-i a‘mâli dürilüp mi‘râcına vâsıl ve cümlenin makām ve me’vâsı olan dergâh-ı Hakk'a mütevâsıl olduğı mülâhaza olunur. Benim cânım gerek az yaşa, gerek çok, elbette Melekü'l-mevt'in ziyâfetiyle teşne-yâb olup ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş eylemek emr-i mukarrerdir. Ne sa‘âdet ol cân-ı şîrîne ki, göç tedârükinde hâzır u âmâde buluna. Ve râh-ı âhiretde nefsine nâfi‘ zahîre-i kesîresi |**69a**| ola ve müsâfir olduğı hânede ibtidâ tehniye-i müsâferete gelen Nekîr ve Münkîre “Allah rabbî ve Muhammed nebî ve'd-dînü dînü'l-İslâm” cevâbı ile cevâb virüp revzen-i cennet-i a‘lâ ile mesrûr u şâdân ola. İlâhî bu abd-i hakīr [ü] za‘îf mütercimü'l-hurûf kulunı cevâb-ı mesrûr ile cevâb viren kulların zümresine ilhâk idüp seyyi’âtımı rahmetin deryâsında mahv eyle. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve bi-hurmeti Şefî‘i'l-müznibîn. Hazret-i Nûhü'n-necî *salavâtu'llahi alâ nebiyyâ ve aleyhi* hazretleri bu dâr-ı fenâdan bin yıl ömr-i câvidânî sürmüş iken: “Dünyânı nice gördün?” deyü istîzân eyledüklerinde: “Bir kapusundan girdim ve bir kapusundan çıkdım” deyü sâ’ile redd-i cevâb buyurmuşlar, fî zamâninâ anâsır-ı erba‘anın hükmi iktizâsınca intihâsı yüz yirmi sâl i‘tibâr olunur. Ammâ binde birine müyesser değil idüğinden mâ‘adâ nihâyetü'l-intihâsı elli ile altmışa bâliğ olanlar kati kalîl iken beş on yıllık ömr içün za‘îf ü nahîf olan beşerde tûl-i emel neden neş’et

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ider bilinmez. Ancak hazret-i Âdem ecdâd-ı cümle-i ümem *salavâtu'llâhi alâ nebiyyâ ve aleyhi* hazreti vaktâ kim, haber-i mevti istimâ‘ eyledi, amel-i dünyânın cümlesinden ferâgat tarafın gösterdi. Emr-i Hudâ-yı müte‘âl birle mukarreb-i dergâh-ı izzet olan hazret-i Cibrîl-i Emîn kamîs-i gafleti hazret-i Âdem'e ilbâs itdükde me’kûlât u meşrûbâtın muktazî olduğın |**69b**| mülâhaza ve tefekkür buyurup mezrû‘âta mübâşeretinden ilâ haze'l-ân kamîs-i gaflet mâdâm ki melbûsdur, tûl-i emel ana merbûtdur. İlâhî cemî‘-i ümmet-i Muhammed kullarının destgîri olup şeytân-ı la‘înin mekrinden emîn idüp, hâtimede îmân-ı kâmil ile hatm olunmağı erzânî eyle. İşbu mütercimü'l-hurûf abd-i za‘îfi sâdıku'l-kavl itâk olunmuş kulların zümresine ilhâk idüp rûz-ı cezâda habîbin Muhammedü'l-Mustafâ *salla'llahu te‘âlâ aleyhi ve sellem*in şefâ‘ati ile mesrûr u şâdân olan kulların zümresiyle haşr eyle. Âmîn, bi-hurmeti Şefî‘i'l-müznibîn ve bi-hakkı Seyyidi'l-mürselîn.

Beyt:

Harman-i ömri savurduk dânesin dirmekdeyüz
Âsiyâb-ı çarha geldik şimdi nevbet bizdedir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 13 şehr-i Rebi‘ü'l-âhir sene 1103.

Tevcîh Şuden-i Eyâlet-i Sivas be-Kethudâ-i Hazîne-i Enderûnî: İhvân-ı safâya ve yârân-ı vefâya hafî olmaya ki, Sarây-ı ma‘mûre-i hümâyûnda yedi aded oda-i gılmânân-ı Enderûnî odaları olup evvelâ Hâsoda, ikincisi Oda-i Hazîne ve üçüncisi Oda-i Kilâr, dördüncisi Oda-i Seferli, beşincisi Oda-i Doğancıyân-ı şikârân, altıncısı Büyük Oda, yedincisi Küçük Oda i‘tibâr olunur, cümlesi zülüfliyân-ı gılmânân ile memlû ve alâ merâtibihim her biri hızmet-i lâzımelerine ser-fürû cümleden kat‘-ı nazar Hâsoda ki, mukarrebân-ı ağayân-ı şehriyârîden mâ‘adâ |**70a**| otuz mikdârı huddâm zülüfli iç oğlanı olup ve pâdişâh-ı âlem-penâh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerine mahsûs odalar ve kasr-ı lâ-nazîrler anda olmağla “Hâsoda” ta‘bîr olunur. Sâniyen Hazîne Odası'dır ki, mahsûs bir oda olup Hâsoda'ya muttasıldır. Ve yetmişden mütecâviz zülüfli iç oğlanları memlûdur. Ve kurbünde Hazîne-i Pâdişâhî başka oda-i vâsı‘a şekli makām olup müte‘addid mahzenleri ve yerli kebîr anbârları ve sandukları firâvân ve mükemmel hazîne olup Hazîneli i‘tibâr olunan zülüfli iç oğlanları hazîne-i ma‘hûdun pâsbânları hızmetinde huddâmlarıdır. Ve zikr olunan zülüfli iç oğlanlarının eskilerinden “bıçaklı” ta‘bîr olunur on zülüfli zâbıtları olup evveli Hazîne kethudâsıdır. İkincisi güğüm başı ta‘bîr olunur.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Üçüncisine gulâm-ı miftâh dirler. Dördüncisi Hazîne kâtibidir ki, derûn-ı Hazîne'de mevcûd olan bi'l-külliye anın defterinde mastûrdur. Vaktâ kim, pâdişâh-ı âlî-câh taraflarından bir nesne mutâlebe olunsa Hazîne kethudâsı ma'rifeti ile cümle Hazîneli iç oğlanları Hazîne kapusunda mevcûd olup bâb-ı Hazîne'ye küşâd virilür. Hazînelinin kendü odalarında nevbetkeş olan dört zülüfliden gayri kimesne kalmayup, cümlesi bâb-ı Hazîne'de mevcûd bulunurlar. Ve Hazîne kethudâsıyla iki üç bıçaklı ve üç dört nefer iç oğlanı Hazîne kethudâsının akabdârı olup, derûn-ı |**70b**| Hazîne'ye duhûl iderler. Ve taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan murâd ve mutâlebe olunan eşyâyı ihrâc idüp izz-i huzûr-ı şehriyârîye îsâl ü irsâl idüp ba'dehû bâb-ı Hazîne'yi sedd iderler. Cümle zülüfli iç oğlanları edebâne dîvân durdukları hâlde bâb-ı mezbûr sedd olunur. Ve gulâm-ı miftâhın hızmeti bâb-ı Hazîne'nin kilîdini açup kapamak hızmetidir. Ve güğüm başının hızmeti kilîd-i mezbûra şem'-i sürh vaz' eylemekdir. Ve Hazîne kethudâsı ceyb-i sadrında olan hâtem-i pâdişâhî ile mühürlemek hızmeti olup kānûn-ı pâdişâhî bu tarz üzeredir. Ve cümlesinin zâbıtı Hazîne kethudâsıdır. Ve bir iç oğlanı ta'zîr olunmak iktizâ eylese Hazîne kethudâsından gayri asâ ile ta'zîre kādir değildir. Ancak te'dîb içün bi-hasebi'l-iktizâ kubhına göre on iki bıçaklıdan kankısı kabhın görür ise sille ile ta'zîr iderler. Ve cürm ü kubhına göre asâ ile ta'zîr nehârda âdet olmayup leyâlî salât-ı işâyı edâdan ta'zîr olunmak dahi kānûn-ı pâdişâhîdir. Ve ağayân-ı tavâşîden hazînedârbaşı gerçi cümlesinin hâricden zâbıtıdır. Ancak derûn-ı Hazîne umûrına karışmaz. Ve Enderûn'da cümlesine Hazîne kethudâsı zâbıtdır. Ve bâb-ı Hazîne'ye küşâd virmek ve kapamak anın re'yine merbûtdur. Ve derûn-ı Hazîne bi'l-cümle Hazîne kethudâsından su'âl olunur. Su'âl ve cevâbın ol virür. Ve derûn-ı Hazîne'de olan hazâ'in Hazîne kâtibinin defterinde mastûr olup kâtib ile kethudâdan |**71a**| gayrinin ma'lûmı değildir. Ve Enderûn-ı Harem-i muhterem'de silahdâr ağa ve çukadâr ağa ve rikâbdâr ve doğancıbaşıdan sonra mukarreb-i pâdişâh-ı âlî-câh Hazîne kethudâsıdır. Ve bu merâtib-i âliyeye tarîk cihetinden ednâ mertebe yirmi sâlde nâ'il olur. Arz ağaları pâyesindedir ve pâyesi himmet olıcak beylerbeyilikdir. Ve illâ kapucıbaşılık veyâhûd mîrâhûr-ı kebîrlikdir. Ve gâh olur tekā'üd vazîfesiyle çıkar ve gâh sancak virilür. Çûn ki ahvâl-i Hazîne ve kethudâ-yı Hazîne ma'lûmun oldı ise, hâliyâ Hazîne kethudâlığı merkezinde ve hızmetinde olan (Boş) Kethudâ pâye-i himmet cihetinden pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin iltifât-ı mâ-lâ-yutâka mazhar vâkı' olup hakkında inâyet-i iltifât-ı pâdişâhî cilveger olup vezâret ile Sivas eyâleti ihsân buyurılup ve Harem-i muhterem'den çıkmasıyçün fermân-ı hümâyûnları sudûr bulup Vezîr-i a'zam Ali Paşa hazretlerine hıtâben hatt-ı hümâyûn-ı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

sa‘âdet-makrûn vârid olmağın alâ tarîkı'l-müsâferet Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi'nin sa‘âdethânelerine çıkmaları münâsib görilüp ve Ali Efendi tevâbi‘âtı süvârî oldukları hâlde bâb-ı Harem-i muhterem'den paşa-yı müşârün-ileyhi istikbâl ve ikrâm ile sa‘âdethânelerine nüzûl ve üç gün müsâfirleri olmak üzere tevkīr ü ihtirâmda taksîrât olunmamaları fermân buyurulmağın ol sâ‘at tevâbi‘ât-ı defteri paşa-yı mûmâ-ileyhi bâb-ı Sarây-ı |**71b**| hümâyûn'da istikbâl ve sa‘âdethâne-i Defterî'de mahsûsan mefrûş olunan odaya nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 14 şehr-i Rebi‘ü'l-âhir sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum‘ayı kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı‘ Maksûdiyye ismi ile müsemmâ câmi‘-i şerîfde edâ buyurdılar. Ohri ve İlbasan vilâyetlerinde ba‘zı ocakzâdeler ve beyzâde geçinenler Devlet-i aliyye tarafına ser-fürûları olmadukları cihetden vârid olan emr-i hümâyûna gâh u bî-gâh inkıyâddan hâric ba‘zı evzâ‘-ı garîbeleri vükelâ-yı devletin mesmû‘ ve ma‘lûmları olmağın ol makūle serkeş olup ser-fürû itmeyenleri der-i devlet-medâra ihzâr ve haklarından gelinmek umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olmağın müte‘ânidîn olanların bir kaçın der-i devletde rikâb-ı hümâyûna ihzâr ve ibret-i âlem içün şehr-i Edirne'de vâkı‘ “Yediyolağzı” dimekle meşhûr mahallde ve Üçşerefeli Câmi‘i pîşgâhında ve ârâste başında ve “Kıyık” didikleri mahallde ve sâ’ir meşhûr olan ser-i esvâkda ki, âlem ağyârdan hâlî olduğı vakt ki, gecenin sülüs-i evveli mürûr itdükde tîğ-i cellâd-ı bî-emân ile zikr olunan mahallerde birkaçı katl olunup ve kelle-i bî-devletleri gaybet olunup ancak cesedleri bî-kelle mahall-i mezbûrlarda râygân zemîne bast olunmuş göründi. |**72a**| Ve lâkin kelle-i bî-devletleri cesedleri ile olmaduğundan ne asl şahslar olduğı kimesnenin ma‘lûmı olmamağla miyân-ı halk-ı âlemde güft u gûlar peydâ olup herkes bir dürlü ma‘nâ virdiler. Ba‘zılar Ketişoğlı ve etbâ‘ıdır didiler. Ve ba‘zılar âhar ma‘nâya sülûk eylediler.

El-kıssa: Bir ferdin ma‘lûmı olmayup mukaddemâ zikri sebkat iden serkeş ocakzâdelerde karâr virildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 15 şehr-i Rebi‘ü'l-âhir sene 1103.

Zikri bundan akdem sebkat iden Ramazân Efendi'ye emânet-i defter-i hâkānî tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı‘ olup kat‘-ı pâye ile beyne'l-akrân ser-firâz ve ser-bülend kılındı. Defterdârlık

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ümniyyesiyle mukaddemâ tehniye ve ziyâretde izdihâm üzere olup hedâyâ-yı mütekâsire irsâline takayyüd idenlerin ümmîdleri münkatı' olmağla ahvâl ü ef'âllerine nâdim ü peşîmân olup,

Mısra':

Her dirîgā gitdi elden Nevrekop

Nesr: mazmûnuna mâ-sadak olup kimi yapu taşıdır, yapudan kalmaz, kiminde divar yapılınca taş kalmaz.

El-kıssa: Bu felek-i devvârın evvelki rûşenden şimdiki san'atına hayrân ve sergerdân olup işbu kelâm-ı şu'arâyı vird-i zebân idinüp dâ'imâ tezekkür ile itmînân-ı kalbe müdârâ sûretiyle teselliye âgāz oldılar.

Beyt:

Garaz mihrâb-ı âbrû-yı ibâdetgâh-ı ülfetden
Berîdir gönlümüz puthânesi eşkâl-i sûretden

Nesr: fehvâsınca |72b| erbâb-ı hedâyânın birbirlerine ıttılâ' hâsıl idenleri kadre irmek meger kadrini bilmek imiş deyüp ihtifâdan hedâyânın kıymetlerin ehl-i sûka edâ eylemek sevdâsına iştigāl gösterdiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 16 şehr-i Rebi'ü'l-âhir sene 1103.

Niğbolı a'yânı sükkânından bostâncılar ocağından çıkma ve sâbıkā Vidin nâzırı pîr-i kühen-sâl Arnavudü'l-asl Ömer Ağa'nın oğlına kendü mâlından olmak üzere Tuna fırkatalarından bir kıt'a fırkata binâsı fermân olunup ve fırkata-i mezbûrun cümle levâzımâtın ve kürekcilerin ve cengci neferâtın ve kumanyaların kendü mâlından tedârük ve hâzır u âmâde idüp ve bi'z-zât kendüsi fırkata-i mezbûrda kapudanlık eylemek şartıyla ve evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda Tuna Kapudanı Ali Paşa ile ictimâ' iden fırkatalar ile ma'an mevcûd bulunmak üzere fermân olunup mu'temedün-aleyh mübâşir ile mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve kasaba-i mezbûre a'yânı sükkânlarından gedikli müteferrikalardan İsakcı mütevellîsi merhûm "Çerkes Ömer Ağazâde" dimekle ma'rûf Abdullah Ağa'ya dahi kendü mâlı ile iki kıt'a Tuna fırkatası ki, bi'l-cümle levâzımât ve kürekci ve cengcisi mükemmel ve kumanyaları mevcûd kendü mâlından tedârük ve hâzır ü âmâde idüp Kapudan-ı Tuna Ali Paşa'nın yanında mevcûd bulunmak fermân olunup ve müşârün-ileyh Abdullah Ağa me'mûr olduğı mübâya'a zahîrelerinin muhâsebelerin |73a| görmek içün şehr-i Edirne'de bulunmağın fırkata-i mezbûrların binâsına hükm-i hümâyûn

ile ta‘yîn olunan mübâşirin yanına mu‘temedün-aleyh bir âdemîsin ta‘yîn idüp Niğbolı İskelesi'nde binâsına şürû‘ olunup bir gün evvel itmâmı sipâriş ve fermân buyuruldı. Ve kasaba-i mezbûre sükkânından Ankara sancağı pâyesinden mütekā‘id pîr-i kühen-sâl Mahmûd Ağa'ya dahi kendü mâlından bir kıt‘a fırkata ki, cümle levâzımâtı ve kürekcileri ve cengci levendâtları kumanyaları ile ma‘an iskele-i mezbûrda binâ idüp ve büyük oğlı Mustafâ Ağa fırkata-i mezbûrda bi'z-zât kapudan olmak şartıyla Kapudan Ali Paşa'nın yanında Ruscuk a‘yânı sükkânından Arslan Ağa'ya dahi kendü mâlından mükemmel bir kıt‘a fırkata binâsı fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 17 şehr-i Rebi‘ü'l-âhir sene 1103.

Mukaddemâ Ser-gulâm-ı Bâkī Osmân Ağa habsinde mahbûs olan defterdâr-ı sâbık İsma‘îl Efendi başbâkīkulı habsinden ihrâc ve Bâb-ı hümâyûn'da vâkı‘ Kapuortası'nda habsi fermân buyurulmağın mahall-i ma‘hûdda mahbûs kılındı. Garâbet bunda ki, müşârün-ileyh İsma‘îl Efendi Kapuortası'nda mahbûs olunduğunda ahşam olunca ne ta‘âm ve ne çerâğ ne âteş birinin isr [ü] âsârı yok. Hevâ ise bir mertebe şiddet-i [ü] şitâ ile tûfân ki, bir vechile |**73b**| ta‘bîri mümkin değil ahşama değin sabr idüp vaktâ ki, ahşam olur gene bir nesne zuhûr eylemez. Nevbet-keşân olan bevvâbân-ı sultânîden bölükbaşılardan birin ihzâr idüp: “Bu tekyenin ta‘âmından ve çerâğından ve âteşinden hiçbir nesnesi yok mudur?” deyü su’âl ider. Bölükbaşı dahi feth-i kelâm idüp: “Mukaddemâ bu tekyenin sabâh ve ahşam birer sofra ta‘âmı ve bir araba odunı ve yarım vakıyye şem‘-i revganı ve nısf kıyye revgan-ı kanâdîli mu‘ayyen olup bu tekyeye gelen müsâfirân ve ser-nevbet olan kapucıbaşı ve bölükbaşılar ta‘âm-ı pâdişâhîden doklanup ve çerâkları uyandırup ve âteşleri yakup ta‘âmlar ekl olundukdan sonra kapucı fukarâları dahi sebeblenüp kifâflanur idi. Devletlinin biri sadra geldükde cümle mu‘ayyenâtın ref‘ idüp men‘ itmekle size bile mazarratı sârî olup nevbetci huddâmlardan gayri siz bile bu tekyede bu vakte değin tenhâ bilâ-ta‘âm kaldığınızdan mâ‘adâ çerâğsız ve âteşsiz karanlıklarda kalup böyle şiddet ü şitâ zemherîde âteşsiz zahmet-i küllînize bâ‘is ü bâdî olmuşdur. Eğer sovuğa tahammülünüz yok ise ve tabî‘atiniz ta‘âm diler ise ve çerâğ iktizâ ider ise sa‘âdethânenizden getürüp def‘-i zarûret idersiz” deyüp |**74a**| cevâb virdükde müşârün-ileyh İsma‘îl Efendi nükteden âgâh olur ki, nakl itdüği devletlü bizâtihî kendüdür. Nükteden hissedâr oldukda bükâya mübâşir olur. Ammâ ba‘de harâbi'l-Basra kişi bir ef‘âli itdükde evvelinden sonunı fikr eylemek gerekdir ki, son peşîmânlık fâ’ide itmez. Meşhûr meseldir ki, atılan ok

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ
TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
www.diyanet.gov.tr

gir[ü] dönmez, kesilen baş bir dahi bitmez. Âlem-i bâlâya yaranmaklık içün kātu'ü'l-erzâklığa bir cins takayyüd ü ihtimâmı ve ta'yînât ref'ine sa'y u ikdâmı ve müstahak ve nâ-müstahak deyü vazîfe kesmeğe fukarânın ırzın yıkmak hil'at-i fâhiresi idi. Âhır-ı kâr fukarânın âh ü enîni râhına sedd-i İskender olup bu belâlara giriftâr ve hazînedârı zindân bucaklarında hayrân ve ser-gerdân ve Ebûbekir Ağa'sı kanlu kuyuda nâlân "elin işte iken gözün aşda olsun" didikleri meşhûr mesel bu vaktler içün olduğı nümâyândır.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 18 şehr-i Rebi'ü'l-âhir sene 1103.

Çûn ki Hazîne-i âmire'nin îrâdı sene-i sâbık üzere îrâd olunup masraf olundukda her bir guruşda kırkar akça fazla ile masraf içün fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla bin yüz üç senesinden mukaddem mîrî hıdemât der-uhde ve iltizâm ve tahsîl idüp henûz hisâbın görmeyenlere hayf u gadr olduğı âşikâre vü nümâyân olmağın sene-i sâbıkā mültezimlerinin |74b| hisâbı ne vech üzere görilmek münâsibdir ki, gadr olmaya deyü arz olunan telhîsin sûreti işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Sûret-i Telhîs: Bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere cizye ve avârız ve bedel-i nüzül ve mukāta'ât ve emvâl-i sâ'ireden tahsîl ve teslîm-i Hazîne olunan pâre üçe ve guruş yüz yirmiye ve şerîfî ve Macar altunı iki yüz yetmişe ve yaldız altunı üç yüze îrâd olunmak ve iktizâ iden mevâcibât ve masârıfe virildikde pâre dörde ve guruş yüz altmışa ve şerîfî ve Macar altunı üç yüz yetmişe ve yaldız altunı dört yüze masraf olunmak bâbında mukaddemâ hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sudûr bulmuş idi. Hâliyâ Rûznâmçe-i Hümâyûn Defterlerinde bin yüz üç senesi minvâl-i meşrûh üzere masraf olunup ancak sene-i sâbıkāda ümenâ ve mültezimînin zimmetlerinde olan emvâlden emînlere ve ba'zı masârıfât ve mühimmât-ı seferiyye içün emr-i şerîf ile havâle olunmuş ve masraf olunmuş. Ve lâkin henüz rûznâmçe-i hümâyûna îrâd ve masraf kayd olunmayan akçalardan hâliyâ fermân buyurulduğı üzere kırkar akça fazla-i guruş ihrâc olunduğı sûretde câmi'-i emvâlden akça virenlere ve ol târîhlerde havâle ile alup masraf idenlere küllî gadr olup bir vechile cevâba iktidârları olmayup |75a| hisâbları ve ahvâlleri muhtell olmak lâzım gelmeğin sinîn-i sâbıkāda bu makūle alınmış ve masraf olunmuş ve masraf olunmazdan mukaddem rûznâmçe-i hümâyûna kayd olunacak akçalar îrâd ve masraf olundukda kırkar akça fazla-i guruş ihrâc olunmayup kadîmî üzere îrâd ve masraf kayd olunmak içün ancak sene-i mezbûreye mahsûb olmak üzere emvâl-i merkūmeden havâle olunup lâkin teslîm olunmayup ba'dehû akçanın

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

tebdîli târîhinden sonra teslîm olunduğuna huccet-i zahriyeleri nâtık olur ise ol makûlelerden fermân olunduğı üzere fazlası sa'y-i hazîne olmak şartıyla îrâd ve masraf ve bin yüz üç senesi mâlından virilecek bi'l-cümle masârıfât kırkar akçaya guruş fazlası iktizâ itmekle ve bin yüz üç mâlından ba'zı mevâcibât ve masârıfât içün sebeb-i tahrîr hükmi ile havâle olunan akçalardan havâle mûcebince almak müyesser olmayup edâ ile kaldırılup âhar mâldan havâle olunup virilmek lâzım geldükde mukaddem olan fazlasıyla ma'an aynî ile edâ tezkiresi tahrîr ve tekrâr virilüp ve havâle olundukda fazlası ifrâz olunmayup mukaddem ve sonra iki def'a fazla-i guruş ihrâc olunmamak ve mîrî mukāta'ât ve avârız ve bedel-i nüzül ve sâ'ir emvâlden hızmet der-uhde idüp ve lâkin bir tarîkıla der-uhde eyledüği |75b| hızmetin zabtı müyesser olmayup virdüği pîşîn her ne ise girü istirdâdı lâzım geldükde masrafdır deyü kırkar akçası ifrâz ile kimesneye gadr olunmayup virdükleri akça aynî ile redd olunup virilmek üzere Rûznâmçe-i Hümâyûn Defterlerine kayd olunmak içün arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere Rûznâmçe-i Hümâyûn Defterlerine kayd olunup aklâm-ı Hazîne olan sâ'ir aklâma dahi birer sûreti tahrîr ve iblâğ olunmuşdur.

Vefât-ı İmâm-ı Şehriyârî: İmâm-ı hazret-i şehriyârî olan (Boş) Efendi kat'-ı merâtib-i ulyâ terakkubunda iken rehzen-i ecel yolın alup ve raht-ı {u} ikāmeti bu menzil-i hâkdânîden götürüp emr-i Hudâ-yı müte'âl birle işbu dâr-ı fenâdan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâlleri mukarrer olmuşdur. Rahmetu'llahi aleyh rahmeten vâsı'aten. Salât-ı cenâzelerinde bi'z-zât sâhib-i devlet ve Defterdâr Ali Efendi ve sâ'ir erkân-ı devletden cemâ'at-i kesîre mevcûd olup salât-ı cenâzesi edâdan sonra mezâr-ı pür-envârlarına defn olundı.

Azl-i Hasan Efendi, Muhâsebe-i Evvel: Ehl-i Dîvân'ın emekdârlarından Başmuhâsebeci Hasan Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup manâsıb-ı âliye Silahdâr Kâtibi |76a| İbrâhîm Efendi'ye tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı' olup beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile mümtâz ve ser-firâz kılındı.

Azl-i Emîn-i Şehr: "İmâdî" dimekle müte'ârif şehr emîni olan Mûsâ Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup "Ekâbir-i Cedîd" dimekle meşhûr u ma'rûf Mustafâ Efendi'ye şehr emâneti tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla kat'-ı pâye ve beyne'l-akrân nâ'il-i merâm olmuşlardır.

Beyt:

Şeb-i zülfünde kalanlar zulemâtile yürür
İbrişim[16] lebleri âyine-i hayâtile yürür

Zâhidi hasret-i mey şöyle za'îf eyledi kim
Elde tesbîh ve asâsı salavâtile yürür

Hüsn-i sermâyesine olalı kaşları nişân
Hükm ider âşıkına sanki berâtile yürür

Remziyâ kaddine benzer nice serv ola ki ol
Salınur şîveler ebler harekâtile yürür

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 19 şehr-i Rebi'ü'l-âhir sene 1103.

"Kākūmî" dimekle meşhûr u müte'ârif İbrâhîm Efendi'ye silahdâr ocağı kitâbeti tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fahire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı' olup ve beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile mümtâz ü ser-firâz kılınup nâ'il-i merâm olmuşlardır. Bundan |**76b**| akdem başmuhâsebecilikden azl olunan Hasan Efendi Devlet-i aliyye'nin emekdârı ve sinn cihetiyle zamânenin kühen-sâli olup ve hareket-i seferlerde kuvvet-i bedeniyyesi olmadığı eclden fâriğü'l-bâl ile kûşe-i vahdetde tâ'at ü ibâdete müdâvim ve iştigāl içün Âstâne'de vâkı' sa'âdethânelerinde tekā'üd tarzı tedârük-i zahîre-i âhiret peydâsına sa'y-i gûşiş içün taraf-ı sâhib-i devletden me'zûn olmağın yevm-i merkūmda taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 20 şehr-i Rebi'ü'l-âhir sene 1103.

"Aynacızâde" dimekle meşhûr u müte'ârif Mukābele-i Süvârî Mehemmed Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup Civân Kapucıbaşızâde'nin ve Rüstem Paşa evkāfı mütevellîsi olup ba'dehû erbâb-ı Dîvân'dan mevkūfâtcılık merkezine ve ba'dehû Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebeciliğinden munfasıl kadr-şinâs makbûl-i beyne'n-nâs Kadrî Efendi'ye mukābele-i süvârî rütbesi hızmeti istikāmetine binâ'en tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı' olup kat'-ı pâye-i âliye ile erbâb-ı Dîvân'a ilhâk ve hızmet-i mezbûrda kemâ-hüve hakkıhî istikāmet ile takayyüd ü ihtimâmları sipâriş ve fermân buyurulmağın merâtib-i aliyye birle nâ'il-i merâm oldukları

16 Metinde "ibrişin (ابریشن)" şeklindedir.

tahakkuka irmişdir. Hazret-i Vâhibü'l-atâyâ ve dâfi'ü'l-hatâyânın bir kuluna lutf ü inâyet ve hidâyeti |77a| ta'aluk idüp cilveger oldukda habîr ü âgâh değil iken zuhûr idüp vücûda gelmesinde şekk ü şübhe yokdur. İlahî cemî'-i ümmet-i Muhammed kullarını lutf ü inâyet ve hidâyetinden mahrûm eyleme. Âmîn, bi-hakkı Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve bi-hurmeti Şefi'i'l-Müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 21 şehr-i Rebi'ü'l-âhir sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'aya niyyet ve kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı' "Maksûdiyye" dimekle meşhûr u ma'rûf câmi'-i şerîfe teşrîf ve cemâ'at-i müslimîn ile salât-ı cum'ayı edâ eylediler.

Reften-i Kapudan Ali Paşa: Nehr-i Tuna Kapudanı Bıyıklı Ali Paşa Tuna fırkatalarının bi'l-cümle levâzımât u mühimmâtların tedârük ve hâzır ü âmâde itmek içün ve sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i İslâm içün mübâya'aları fermân olunan zehâ'iri evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda rûz-ı hızırdan mukaddem Belgrad'a irişdirmek ve irsâl eylemek içün Tuna sefîneleri tedârük ve hâzır u âmâde eylemek fermân buyurulmağın sâhib-i devletden me'zûn ve taraf-ı kasaba-i Ruscuğ'a yevm-i merkūmda teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 22 şehr-i Rebi'ü'l-âhir sene 1103.

Mukābele-i Süvârî Kalemi'nde başhalîfe olan "Kanburzâde" dimekle müte'ârif Mustafâ Efendi'nin hakkında ba'zı ağrâz töhmet isnâd itmeleriyle tehevvür-i sâhib-i devlete mazhar vâkı' olmağın gazab-âlûd mezbûrun habsi fermân buyurulmağla müşârün-ileyh Kanburzâde Mustafâ Efendi |77b| başbâkīkulı habsinde mahbûs kılındı. Ve hânesi taraf-ı mîrîden mührlendi. Rivâyet olundı ki, gamz-i ağrâzdan mâ'adâ silahdâr ağalığından azl olunan Deli İbrâhîm Ağa, "Mukābele Başhalîfesi Kanburzâde'nin çekmecesinden üç yüzden mütecâviz sipâh ibtidâsıyla sanduğunda beş on bin altunı olduğuna ilmim lâhık olmuşdur" deyü sâhib-i devlete ta'rîf eyledüği nakl olunmuşdur. Garâbet bunda ki, müşârün-ileyh Kanburzâde habs olunduğı hînde ser-gulâm-ı bâkī ve sâ'iri hânesin tefahhusa me'mûr olanlar çekmecesinde altı aded esâme ile mâmeleki doksan altun ile yetmiş guruş mevcûd nukūdı bulunduğı tevâtüre irmişdir. Ve esâmeler dahi kendü huddâmlarının olduğı sübût bulmuşdur. "كل طويل احمق" mûcebince ol tavîl-i nâdânın gamz ü bühtânı kendünün azline müstakıllen sebeb ü bâdî olup mertebe-i âliyede sâbit-kadem olmak ümmîdinde iken kizbi zuhûr ve âşikâre olmazdan mukaddem rütbesinden azl ile dûr ve mîr-livâ teveccühüyle sefere me'mûr kılındı.

Beyt:

Ger kara taşı kızıl kanla rengîn itsen
Tab'-i tagyîre varup la'l-i Bedehşân olmaz

Eylesen tûtîye ta'lîm-i edâ-yı kelimât
Sözi insân olur ammâ özi insân olmaz.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 23 şehr-i Rebi'ü'l-âhir sene 1103.

Kapuortası'nda mahbûs defterdâr-ı sâbık |**78a**| İsma'îl Efendi'nin hazînedârı tecessüs olunur iken ahz olunup "Karanfilîzâde" dimekle meşhûr u ma'rûf Subaşı Hasan Ağa ma'rifetiyle derûn-ı kal'a-i Edirne'de vâkı' zindânda mahbûs kılınmak fermân olundı. Mezbûr hazînedâr mahmiye-i Edirne'de ihtifâ üzere olup havf u haşyetinden gice ile ba'zı ekâbir-i devletin ebvâbın dûr ve kendüye ve efendisine çâre ve dermân tedârükine iştigāl üzere olup tarz-ı ma'hûdı üzere bir gice vakt-i işâda fânûs ile ekâbir-i devlet ebvâbın devre gider iken hikmet-i Hudâ sâhib-i devletin mîrâhûrına râst gelüp bu vaktde azîmetiniz ne tarafa deyü su'âl ve musâhabetde ve hâtır-nüvâzlık idüp hâtırın su'âl itdükde hazînedâr-ı ma'hûd dahi mâcerâsın hikâyet ve zâtına ve efendisine çâre ve dermâna iştigāl üzere olduğın ifâdeden sonra: "Kethudâ efendimizin hâk-i izzetlerine yüz sürmek ziyâdesiyle murâdımdır. Ancak havfım mâni' olup meclis-i âliyelerinden bî-çâreyi def' ü men' ideyor" deyü musâhabetden sonra mîrâhûr-ı Sadr-ı âlî feth-i kelâm idüp: "Hâliyâ kethudâ bey efendimiz tenhâ odasına âlem-i ağyârdan hâlî bundan hûb vakt olmaz, hemân seni tenhâca buluşdurayım" deyüp bî-çâre hazînedârı kethudâ-yı Sadr-ı âlî huzûruna iletir. Kethudâ-yı sâhib-i devlet dahi iltifât yüzünden ba'zı su'âl ve cevâb idüp, "dünyâ hâlidir, böyle olur" deyü sûretâ tesliye-i hâtır idüp ol |**78b**| sâ'at hazînedâr-ı mezbûrun ele girüp bulunduğın sâhib-i devlete i'lâm olundukda zindânda mahbûsluğı ve iktizâ iden siyâsetine fermân buyurılup ol demde subaşı Hasan Ağa ihzâr ve hazînedâr-ı ma'hûd teslîm olunup İsma'îl Efendi'nin gerek nukūdı ve gerek eşyâ-yı sâ'iresin ifâde içün tertîb ve siyâset fermânını i'lâm iderler. Subaşı dahi mezbûr hazînedârı ol gice-i muzlimde zindâna götürüp habs eyledüği nakl olunmuşdur. El-uhdetü ale'r-râvî, istimâ' olundı.

Ez-kelâm-ı Şu'arâ-yı Atîk:

Rûzgârın bize bu zulm-i firâvânına yuf
Dâdımız virmezse dâver-i devrânına yuf

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Her denînin dileğince döner itmez bize meyl
Be yüri bu feleğin gerdiş ü gerdânına yuf

Dahi bu asr ekâbirlerinin ehl-i dile
Kurı tahsînler ile va'de-i ihsânına yuf

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 24 şehr-i Rebi'ü'l-âhir sene 1103.

Şehîd ü sa'îd sâhib-i sa'âdet Vezîr-i a'zam-ı sâbık merhûm Köprilizâde Mustafâ Paşa çerâğı olup sâbıkā Cezâyir diyârına vâlî nasb olunan "Papûcıbüyük" dimekle meşhûr u müte'ârif pîr-i kühen-sâl Mustafâ Paşa eyâlet-i mezbûreden bundan akdem azl olunmuş. Yevm-i merkūmda mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vusûli beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk bulmuşdur. Müşârün-ileyh pîr-i kühen-sâl doksandan mütecâviz olup bu mertebe zinde ve çapük |**79a**| olduğuna gıbta idenlerin nihâyeti yokdur. Zihî ömr-i tavîl. Cenâb-ı Kibriyâ dergâhından recâ vü niyâz olunur ki, bu abd-i za'îf mütercimü'l-hurûfa dahi ömr-i tavîl ihsân idüp refâhiyyet ile muhtâc-ı nâkisden berî ve hâtımede îmân-ı kâmil ihsân eyleye. Âmîn, bi-hakkı Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 25 şehr-i Rebi'ü'l-âhir sene 1103.

Bin yüz senesinde Tekirdağlı Vezîr-i a'zam-ı merhûm Koca Mustafâ Paşa asrında Valçitrin sancağında vâkı' Kosova ve Priştine etrâfların küffâr-ı hâksâr istilâ ve yağmadan sonra Kaçanak Boğazı'ndan mürûr ve Üsküb sancağına tâbi' ba'zı kazâ ahâlîlerin nehb ü gāret idüp ve nefs-i kasaba-i Üsküb'i dahi istîlâ ve nehb ü gāretden sonra ba'zı mahallerin ve süknâ{l}ların ihrâk bi'nnâr idüp el-hâsıl Üsküb vilâyeti ki, me'âdin-i sîm ü zer ve âhen olduğundan "iksîr-i memleket" ta'bîr olunan memleket gālibâ mahall-i mezbûr olmak ihtimâli iken vilâyet-i mezbûrede vâkı' mîrî mukāta'âta ve livâ-i mezbûrun nezâretine kimesne rağbet ü iltifât eylemedüğünden nâşî iki üç seneden berü kimseye der-uhde ve iltizâm olunmayup ve tâlib ü râgıbı dahi olmaduğundan tehâşî metîn ü müstahkem olan Eğre Kal'ası muhâsarasında mahsûr bulunup istilâ-yı keferede zümre-i şühedâya vâsıl ve rahmet-i {ü} Rahmân'a mütevâsıl olan Osmân Paşa'nın |**79b**| vakt-i muhâsarada kethudâsı olan Gürcî Hasan Ağa'nın diyânet ü istikāmetine binâ'en nezâret-i Üsküb tevâbi' ü levâhıkātı olan mukāta'ât ile ma'an müşârün-ileyh Hasan Ağa'ya tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile ser-firâz kılınup nâ'il-i merâm olmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 26 şehr-i Rebi‘ü'l-âhir sene 1103.

Niğbolı a‘yânı sükkânından gedikli müteferrikalardan Çerkes Ömer Ağazâde Abdullah Ağa'ya bin yüz iki senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûna me’mûr asâkir-i İslâm zahîresiyçün hınta mübâya‘ası sipâriş olunduğundan mâ‘adâ Niğbolı İskelesi'ne nakl olunmak üzere Istabl-ı âmire ocaklığı olup Varna arpası i‘tibâr olunan Silistre sancağının bin yüz iki senesine mahsûb olmak üzere avârızları mukābili olan altmış bin kîle arpaları ve bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere livâ-i mezbûrun ocaklık arpalarından Nüzül Emîni Ahmed Ağa'nın makbûzundan mâ‘adâ bakāyâ kalan on yedi bin kîle arpanın iskele-i mezbûrda kabzına me’mûr olup hâlâ muhâsebelerin görmek içün mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vâsıl ve yedinde olan fermân ve temessükâtı mûcebince îrâd ve masârıfâtı Mevkūfât Kalemi'nden tahrîr ve icmâl-i muhâse olundukda livâ-i mezbûrun bin yüz iki arpasından sekiz bin kîle ve bin yüz bir bakāyâları arpasından dahi on bin kîle |**80a**| arpa ki, cem‘an on sekiz bin kîle arpa livâ-i mezbûra tâbi‘ kazâ ahâlîleri zimmetlerinde bâkī kalduğı icmâl-i muhâsebesinde nümâyân oldukda tekâsül sebebi ile bakāyâ-yı mezbûr tahsîl olunmayup muzâyakaya bâ‘is olduğı âşikâre vü nümâyân oldukda beher kîlesine ikişer guruş bedellerin teslîm-i Hazîne idüp ba‘dehû re‘âyâdan tahsîl eylemek içün zecren-lehû[17] bakāyâ-yı mezbûrun bedeli müşârün-ileyh Abdullah Ağa Başbâkīkulı Osmân Ağa habsine fermân buyurulmağın mahbûs kılındı.

Ahvâl-i Tecdîd-i Berât-ı Cemâ‘at-i Tatarân-ı Cebelüyân-ı Dobruca: Dobrucalu Tatar tâ’ifesinin Hırsova ve Karasu nâm-ı dîger Tekfûrgöli kazâlarında cebelü Tatar cemâ‘ati seferler vâkı‘ oldukca fermân olunan cebelülerin eşdirmek üzere selâtîn-i mâziyeden yedlerine i‘tâ olunan berât-ı âlî-şânı der-i devlet-medâra getürüp vukū‘ bulan cülûs-ı hümâyûn içün tecdîd olunmasın recâ vü iltimâs eyledüklerinde müceddeden yedlerine i‘tâ ve ibkā olunan cülûs-ı hümâyûn berâtıdır ki, aynıyla işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı:

Sûret-i Berât-ı Âlî-şân: Devlet ü ikbâl ve sa‘âdet [ü] iclâl ile serîr-i saltanat-ı sultânî ve taht-ı âlî-baht[18] üzere cülûs-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûnum vâkı‘ olmağla umûmen tecdîd-i berevât fermânım olmağın mukaddemâ Kırım Hanı Alp Girây Han der-sa‘âdetime arz gönderüp Dobrucalu Tatar tâ’ifesi bundan akdem seksen nefer cebelü olup hîn-i tahrîrde hâneleri ve hâsları |**80b**|

17 Metinde “ جزراً له ” şeklindedir.

18 Metinde “baht-ı âlî-taht (بخت عالی تحت)” şeklindedir.

ziyâde olmağla der-i devlete arz olundukda yüz nefer cebelü kayd olunmuşiken muharrir-i vilâyet hîn-i tahrîrde defter-i cedîde yüz seksen nefer cebelü kayd eylemekle girü arz olundukda defter-i cedîd-i hâkānî mûcebince berât-ı hümâyûn virilüp ve lâkin zikr olunan cebelü tâ'ifesi mukaddemâ yüz on nefer iken ellerinde olan berâtlarına nazar olundukda Silistre sancağında Hırsova ve Tekfûrgöli kādîlıklarında cebelü Tatar cemâ'ati defter-i cedîd-i hâkānîde sefer vâkı' oldukca seksen nefer kimesne cebelü eşdirüp ve hızmetleri mukābelesinde kendü karyeleri hâsıllarından kendü cemâ'atleri zirâ'at ve hirâset itdükleri tarlalarının öşrleri ve resm-i çiftleri ve resm-i ganemleri ve cürm [ü] cinâyetleri ve yâva ve kaçkun ve beytü'l-mâl ve resm-i arûsâneleri üzerlerine hâsıl bağlanup ve zikr olunan karyeler ahâlîsi avârız-ı dîvâniyye ve tekâlîf-i örfiyyeden mu'âf u müsellem olmak içün ellerine hükm-i şerîf virilüp ve mu'âfiyetleri defter-i atîkda mukayyed olup ba'dehû hîn-i tahrîrde hâneleri ve hâsılları ziyâde bulunmağla yine arz olundukda otuz nefer cebelü dahi ziyâde kayd olunup sefer-i hümâyûn vâkı' oldukca kendü hâsları ile yüz on nefer cebelü eşdirüp ber-mûceb-i defter-i vilâyet edâ-yı hızmet eyleyüp kusûrları yoğiken ellerine virilen mührlü sahîh ve cedîd |**81a**| vilâyet defterine muhâlif kimesne dahl eylemeyüp ammâ defter-i cedîd-i hâkānîde yüz seksen nefer cebelü bulunmağla ol mikdâr cebelü eşmek üzere mukaddemâ Mâliyye tarafından berât-ı hümâyûn virilüp mûcebince merhûm ve mağfûrun-leh ceddim Sultân Mehemmed Han *tâbe serâhû* zamânında Dîvân-ı adâlet-unvânım tarafından dahi berât-ı şerîf virildükden sonra tâ'ife-i mezbûre Kırım askerinin memerrinde olmağla Tatar tâ'ifesi mürûr itdüklerinde Kırım askerine zahîre virüp ve sancak beyleri dahi tekâlîf-i örfiyye ve şâkka teklîf eyledüklerinden gayri her sene yaz ve kış defa'âtile muhâfaza hızmetinde olup ve Rus eşkıyâsı nice def'a karyelerin ihrâk ve ahâlîsin esîr eylemekle ekseri perâkende vü perîşân olup bir vechile iktidârları olmamağla mukaddemâ Kırım Hanı Gāzî Girây Han'ın arzı mûcebince altmış neferi ref' olunup yüz yirmi nefer eşmek üzere icmâl defteri nişâncı kalemiyle tashîh olup ellerine vech-i meşrûh üzere emr-i şerîf virilmişdir deyü bildirüp mukaddemâ virilen berâtları minvâl-i merkūm üzere tecdîd olunmasın recâ eyledükde mukaddemâ cülûs-ı hümâyûndan sonra defter-i icmâl nişâncı kalemiyle tashîh olunup Dîvân tarafından ellerine emr-i şerîf ve defter-i hâkānî sûreti virilüp ve tekâlîf-i şâkkadan mu'âf olmak içün mukaddemâ Mâliyye cânibinden dahi hükm-i hümâyûn virilüp ve bunlar fermân olunan |**81b**| cebelülerin olıgelen âdet ü kānûn üzere ellerinde olan emr-i şerîf ve vilâyet defteri mûcebince eşdirüp hızmetlerinde kusûrı ve tasarruflarında mîrî zemînleri yoğise mazmûn-ı mesfûr üzere mukaddemâ virilen berât-ı hümâyûn

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ve evâmir-i şerîfe ve vilâyet defterinin hılâfına emr-i âhar sâdır olmuş değil ise mûcebleri ile amel oluna deyü mûmâ-ileyhin arzı ile minvâl-i meşrûh üzere verilen berât-ı şerîfi cebelü tâ’ifesi hâlâ Der-sa‘âdet'ime getürüp tecdîdin recâ eyledüklerinde mâni‘i yoğise tecdîd olunmak fermân olunmağın buyurdum ki, mazmûn-ı mesfûr üzere berât-ı şerîfimin mûcebiyle amel olunup hılâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasız. Tahrîren fi'l-yevmi's-sâdis ve'l-ışrîn min şehr-i Rebî‘ü'l-âhir li-sene selâse ve mi’e ve elf. Be-makām-ı Edirne-i mahmiye.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 27 şehr-i Rebi‘ü'l-âhir sene 1103.

Kapudan-ı Bahr-i Sefîd olan Mısrlızâde İbrâhîm Paşa şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup kapudanlık umûrı bundan akdem Hazîne kethudâlığından çıkup Sivas eyâleti ihsân buyurılan (Boş) Paşa'ya tevcîh ü ihsân buyurılup mükerreren hil‘at-i post-ı semmûr ilbâsıyla iltifât-ı pâdişâh-ı âlî-câha mazhar vâkı‘ olup taraf-ı Âstâne-i sa‘âdet'e teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulup Tersâne-i âmire |**82a**| umûrına takayyüd ü ihtimâmı sipâriş buyuruldı. Ve azl olunan Mısrlızâde Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa Eğriboz Kal‘ası muhâfazasına ta‘yîn ve me’mûr kılınup mukaddemâ Eğriboz muhâfazasında olan Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'nın der-i devlet-medâra mülâkātları fermân buyurılup hükm-i hümâyûn irsâl olunup mûcebince taraf-ı sâhib-i devletden mektûb-ı mahabbet-mergūb tahrîr ve irsâl olunduğı tahakkuka irmişdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 28 şehr-i Rebi‘ü'l-âhir sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum‘aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han-ı sânî'nin binâsı olan câmi‘-i şerîfe teşrîf ve cemâ‘at-i müslimîn ile salât-ı cum‘ayı edâ buyurdılar. Ve ba‘de salâti'l-cum‘a sâhib-i devlet taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câha da‘vet olunup iltifât-ı pâdişâh-ı Ferîdûn-vakāra sezâvâr ve mahzar vâkı‘ olup tevkīren hil‘at-i post-ı semmûr ilbâsıyla ikrâm u ihtirâm kılınmışdır. Fe-emmâ miyân-ı halkda zuhûr bulan havâdisât-ı güft u gû evvel-bahâr-ı huceste-âsârda vâkı‘ olacak sefer-i hümâyûna takayyüd ü ihtimâm ve asâkir-i İslâma ve guzât-ı muvahhıdîne istimâlet ve rûz-ı hızırdan mukaddem sefer-i hümâyûna hareket ve küffâr-ı bed-fi‘âlden ahz-ı {u} intikāma bezl-i makdûr ve cenâb-ı hazret-i Vâhibü'l-atâyâdan feth u nusret ve ervâh-ı enbiyâ vü evliyâdan istimdâd u himmet |**82b**| tazarru‘undan hâlî olmayup huşû‘-ı kalb ile dergâh-ı izzete münâcâtdan münfekk olmamak sipâriş buyurulmağın hareket-i sefer-i hümâyûn hil‘atine hamlen ma‘nâlar virildi.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rivâyet-i Dîger: Mukaddemâ Basra Vâlîsi Osmân Paşazâde Ahmed Paşa cem'iyyet-i A'râb-ı hûşnîn ile harb u kıtâl miyânında müşârün-ileyh Ahmed Paşa zâyi' ve katl olunandan berü Basra etrâfında vâkı' ihtilâkāt-ı A'râb-ı berriyenin itâ'at ü inkıyâdları müjde-i meserret haberleri der-i devlet-medâra vâsıl olduğundan iltifât-ı pâdişâhî birle ilbâs-ı hil'at vukū'ına haml olunmuşdur. Lâ-ya'lemü'l-gaybe illa'llâh. İltifât-ı pâdişâh-ı âlî-câh mukarrer ve lâkin ne cihetden olduğı ihtifâda. Fi'l-hakīka Beriyye A'râbı hûşnîn olduklarından istimâlet ile ser-fürû ü inkıyâd iderler. Yohsa cebrî hükûmete tahammülleri yokdur. Hemân çöl tarafına ağdururlar. Vâlî olanlara firâset ile zarâfet şürûtundandır.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 29 şehr-i Rebi'ü'l-âhir sene 1103.

Çûn ki evvel-bahâr-ı huceste-âsârda sefer-i hümâyûn mukarrer u muhakkak olup sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i nusret-me'âsirin zahîreleri içün hınta ve dakīk ve şa'îr mübâya'aları ve peksimad tabhı fermân olunup Tuna yalılarında vâkı' iskelelere mübâşirîn irsâl olundı. |**83a**| Ve zehâ'ir-i mezbûrı kabz ve zabt u rabt itmeğe emîn lâzım u muktazî olmağın sâbıkā Kesendre voyvodası olup bin yüz senesinden berü vâkı' seferlerde nüzül emîni olan Ahmed Ağa'ya emânet-i mezbûr ibkā ve mukarrer kılınup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı' olup ahvâl-i zehâ'ir umûrunda takayyüd-i {ü} tâmm ve bezl-i makdûr idüp guzât-ı müslimîne zahîre husûsunda zarûret ve muzâyakadan ihtirâz üzere olasın deyü lisânen sipâriş ve fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî gurre-i şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

Çûn ki han-ı Kırım azl ve tebdîl ü tagyîr olunup asker-i Tatar-ı adüvv-şikâr-ı sabâ-reftârın han-ı âlî-şânlığı nesl-i Cengiz'den add olunan Safâ Girây Sultân'a tevcîh ve taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhîden atıyye-i husrevânî buyuruldı. Kā'ide-i selâtîn-i Âl-i Osmânî üzere azl olunan han-ı Kırımlar Rodos Cezîresine irsâl ve kifâyet mikdârı sâliyânesi Hazîne-i pâdişâ[h]-ı âlem-penâhdan ta'yîn olunmak üzere münâsib olan emvâlen ekseriyâ Cezîre-i Rodos cizyesiyle cezîre-i mezbûrun bedel-i nüzüli mâlından havâle ve sâliyâne olunmak kānûn-ı kadîm-i selâtîn-i Âl-i Osmân iken azl olunan Sa'âdet Girây Han vücûd-ı mükerrem ve kadr-şinâs ve ehl-i insâf vücûd olduğından mâ'adâ zühd ü takvâda kemâl-i mertebe sâlâhiyeti meşhûr ve beyn-i asker-i Tatar ve emîrzayân ve ümerâ-i şîrînân müte'ârif olduğundan cezîre-i |**83b**| mezbûrede mahbûs şekli câlisleri münâsib görülmeyüp iltifâten ve ihtirâmen Yanbolı etrâfında vâkı' kadîmî çiftliğinde huzûr-ı kalb ile ve refâhiyet [ile] câlis ve tâ'at ü ibâdete huşû'-ı kalb ile

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

müdâvemet üzere olmaları evlâ görülmeğin Amasya sâkinlerinden Anber Osmân Ağazâde Mehemmed Ağa taraf-ı der-i devletden irsâl olunup mütercim-i hurûfun tahrîri üzere müjde-i meserret haberi ile müşârün-ileyh Sa'âdet Girây Sultân'a vâsıl olup ifâde eyledükde han-ı mûmâ-ileyh hazret-i Vâhibü'l-atâyâ ve Dâfi'ü'l-hatâyâ cenâbına hamd-i firâvân ve şükr-i bî-nihâye idüp: "İlâhî bu abd-i za'îfi asker-i Tatar-ı nâ-üstüvârın pençe-i kahrlarından selâmet ile istihlâs-ı keremlerin ihsân ü in'âm eyledüğinden mâ'adâ selefim olan ma'zûl hanlar gibi tarz-ı gazabâne-i Âl-i Osmân ile Rodos Cezîresi'nde mahbûsen mihnet ü meşakkati revâ görmeyüp lütf u keremin ile bu abd-i za'îfi sezâvâr buyurun" deyüp hamd-i firâvân ile Hâlık-ı bî-çûne secde-i şükr idüp ve mübâşir-i mezbûr Anber Osmân Ağazâde Mehemmed Ağa ile Özi sahrâsı ki, Heyhât sahrâsına müteşâbihdir, mahall-i mezbûrdan ric'at ve Yanbolı kasabasına bir sâ'at karîb mahallde "Çağırganlı" dimekle meşhûr karyede vâkı' çiftliğine dâhil ve rızâ-yı Hâlık-ı bî-çûn içün kurbânlar zebh idüp fukarâya bezl ve sadakāt-ı kesîre tevzî'i ile çiftlik-i merkūma vusûlinin haberi yevm-i merkūmda der-i devlet|**84a**|-medâra mübâşir-i mezbûr Anber Osmân Ağazâde Mehemmed Ağa i'lâmı ile vârid olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sânî, fî 2 şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

Vezîr-i a'zam şehîd ü sa'îd sâhib-i sa'âdet Köprülüzâde merhûm Mustafâ Paşa bundan akdem seddü'l-bahr i'tibâr olunan Boğaz Hisârları muhâfazasına me'mûr oldukları eyyâmda müceddeden binâ ve ihdâs eyledükleri tâbya-i kebîrin mu'ayyen mustahfızâtı olmamağla Biga sancağında vâkı' doğancı tîmârlarına mutasarrıf olan erbâb-ı tîmâr-ı doğancıyân çakırcıbaşıya ve atmacacıbaşıya sâliyâne ve teklîf virmemek üzere tâbya-i mezbûrda mütemekkin ve tîmârları mukābelesinde mustahfızân-ı neferât-ı tâbya-i mezbûr olmak şartıyla taraf-ı Sadr-ı âlî'den rikâb-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûna arz u telhîs olundukda: "Mûcebince tâbya-i mezbûr mustahfızları olup mutasarrıf oldukları doğancı tîmârlarına âhardan müdâhale olunmaya" deyü fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın mustahfızân-ı tâbya-i mezbûr ta'yîn olunup tekâlîf ve sâliyâne-i ser-çakırcıyândan müberrâ olduklarına mahzûz oldukları haber-i sikāt ile nakl olunduğı şüyû' bulup tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 3 şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

Sene-i sâbıkāda vâkı' sefer-i hümâyûnda Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağına ve cebehâne ve tophâne tahmîli içün kankı taraflardan ihrâc olunagelmişdir,

aynî defteri tahrîr ve irsâl |**84b**| olunan hükm-i hümâyûn işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı:

An ihrâc-kerden-i şütürân-ı mükâriyân an cânib-i mezkûrîn, berây-ı sefer-i hümâyûn, el-vâkı‘ fi 3 Ca. sene 1103.

An cânib-i Türkmenân-ı Haleb ve Yeniil	An cânib-i Türkmenân-ı Bozulus	An cânib-i Türkmenân-ı Dânişmendlü
Şütürân	Şütürân	Şütürân
Mehâr	*Mehâr*	*Mehâr*
400	250	200
An cânib-i Aydın	An cânib-i Saruhan	An cânib-i eyâlet-i Adana
Şütürân	Şütürân	Şütürân
Mehâr	*Mehâr*	*Mehâr*
300	300	250
	Cem‘an Yekûn	
	Şütürân	
	Mehâr	
	1700	

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

“Zikr olunan vilâyetlerin kādîlarına ve a‘yân-ı vilâyetin iş erlerine hükm ki,

İşbu sene-i mübârekede vâkı‘ sefer-i hümâyûnda yeniçeri ocağı ve cebehâne ve tophâne mühimmâtı tahmîli içün mükârî develeri tedârüki lâzım u mühimm olmağın ve cânib-i mezbûrlardan kadîmden mükârî develeri ihrâc olunagelmekle bu sene-i mübârekede dahi zikr olunan cânîblerden bin yedi yüz mehâr mükârî develeri ihrâc olunup ve nevrûzdan otuz gün mukaddem Edirne sahrâsında mevcûd itdirilüp ve yüke girdikleri günden her bir mehâra ayda (boş) guruş ücretleri taraf-ı mîrîden virilmek üzere ve birer aylık ücretleri ber-vech-i peşîn mükârî sârbânbaşısı yedinden virilmek üzere arz u telhîs olundukda mûcebince birer aylık ücretleri pîşîn ve iktizâ iden ahkâmları virile” deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın taraf-ı Mâliyye'den ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve mübâşirîn |**85a**| ile irsâl olundı.

İhrâc-kerden-i Bârgîrân-ı Mükâriyân: Mükârî bârgîrlerinin dahi tedârüki lâzım u mühimm olmağla zikr olunan cânîblerden ihrâcı fermân olunan mükârî bârgîrleri şeyh-i üştürân olan “Gergerlizâde” dimekle meşhûr u mü-

te‘ârif İbrâhîm Ağa'nın defteri mûcebince aynı ile bu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

An ihrâc-kerden-i bârgîrân-ı mükâriyân an cânib-i mezkûrîn, berây-ı sefer-i hümâyûn, el-vâkı‘ fî sene 1103, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

An cânib-i İstanbul Bârgîrân *Rü’ûs* 300	An cânib-i Üsküdar Bârgîrân *Rü’ûs* 300	An cânib-i Tekirdağı nâm-ı dîger Rodoscuk Bârgîrân *Rü’ûs* 200
An cânib-i mahmiye-i Burusa Bârgîrân *Rü’ûs* 200	An cânib-i Balıkesri Bârgîrân *Rü’ûs* 200	An cânib-i Mağnisa Bârgîrân *Rü’ûs* 300
An cânib-i Sığla Bârgîrân *Rü’ûs* 300	An cânib-i Tire *Rü’ûs* 200	
	Cem‘an Yekûn Bârgîrân-ı mükârî *Guruş* 2000	

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

İnşâ’a'llâhu te‘âlâ evvel-bahâr-ı huceste-âsârda vâkı‘ olacak sefer-i hümâyûn-ı nusret-karînde cebehâne ve tophâne ocaklarına ve sâ’ir mahallere mu‘tâd-ı kadîm üzere virilmek ve tevzî‘ olunmak iktizâ iden mükârî bârgîrleri sinîn-i sâbıkā üzere tedârüki ve ihrâcı lâzım u mühimm olmağın ve lâzım gelen ücretleri hareket olunduğı günden şeyh-i esterân ma‘rifetiyle taraf-ı mîrîden virilmek üzere zikr olunan câniblerden iki bin re’s mükârî bârgîrleri ihrâc ve nevrûz-ı sultânîden |**85b**| sonraca ve rûz-ı hızırdan otuz gün mukaddem Edirne sahrâsında mevcûd olmak üzere ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve şeyh-i esterân Gergerlioğlı İbrâhîm Ağa ma‘rifetiyle her cânibe mu‘temedün-aleyh istihdâm kulları irsâl olundı.

***Cem‘iyyet-i Müşâvere-i Azîme**:* Meclis-i müşâvere içün hazret-i şeyhü'l-islâm ve sadreyn ve hazret-i nakībü'l-eşrâf ve Kā’im-makām Silahdâr Ali Paşa ve muvakkı‘ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğrakeşân-ı ahkâm-ı cihân-bânî olan nişâncı

vezîr-i mükerrem "Elmâs" lakab Mehemmed Paşa ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf ve müşâvere-i kübrâ içün ictimâ'ları tahakkuk bulmuşdur. Ve lâkin meclis-i müşâverelerinden lafz-ı vâhid râygân olmayup bir ferdin ma'lûmı olmaduğından nâşî güft u gûya müte'allık ba'zı havâdisât zuhûrı{nın} nümâyân oldı. Gālibâ küffâr-ı hâksâr tarafından ilçi ihrâcına müte'allık birkaç keferenin der-i devlete vürûdı ve ilçilikde olan Zülfikār Efendi'nin dahi kâğıdı olmak ihtimâli gālibdir. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 4 şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

Mukaddemâ Aydın ve Saruhan muhassılı olup ba'dehû livâ-i mezbûrlarda isyân üzere olan eşkıyâ zümresinin teftîşine me'mûr olup mîr-i mîrân-ı Anadolı pâyesi ihsân olunan Genç Mehemmed Ağa'nın bundan akdem zikri sebkat itmiş idi. Çûn ki Hazîne kethudâlığından çıkan (Boş) Paşa'ya Bahr-i Sefîd kapudanlığı tevcîh |**86a**| ü ihsân olunup eyâlet-i Sivas mahlûl kalmağın müşârün-ileyh Genç Mehemmed Ağa'ya Sivas beylerbeyiliği tevcîh olunup inşâ'a'llâhu te'âlâ evvel-bahâr-ı huceste-âsârda vâkı' olacak sefer-i hümâyûna eyâlet-i mezbûrun zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile me'mûr kılınup eyâlet-i Sivas menşûrı irsâl olundı.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 5 şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

Gamz-ı agrâz ile Başbâkīkulı Osmân Ağa'nın hânesinde mahbûs olan Ser-halîfe-i Mukābele-i Süvârî Kanburîzâde Mustafâ Halîfe'nin ahvâli ve ef'âli vükelâ-yı devletin ma'lûmları olup töhmet-i mezbûr zâtına bühtân olduğı nümâyân olmağla merhameten habsden itlâk olundı. Ve lâkin halîfelik gediği âhara tevcîh olunmuş. Ammâ ki, mûmâ-ileyh Kanburzâde Mustafâ Halîfe habs olundukda kalem-i mezbûrda halîfe-i sânî olan merhûm Kara Halîfe'nin sâbıkā hazînedârı ve çerâğı olan Hüseyin Halîfe dahi ma'an mahbûs kılınmış imiş. Mûmâ-ileyh Hüseyin Halîfe dahi yevm-i merkūmda itlâk olundı. Garâbet bunda ki, Kanburzâde habs olunduğı gün hânesinde kendü câlis olduğı oda taraf-ı mîrîden mührlenüp huddâmları sâ'ir odalarda mütemekkin ü sâkin iken kadîmî emekdârlarından bir sefîh ü nâdân mührlü olan odanın bir köşesinden ol gice divarı delüp sâ'ir huddâmın haberleri yoğiken oda-i ma'hûdda efendisinin sepedin çâk idüp mâmeleki olan bir mikdâr{ı} altunı mevcûd imiş, cümlesin serîka idüp ol gece firâr ve gaybet ider. |**86b**| Gerçi ale's-seher huddâmân-ı sâ'ire haberdâr olurlar. Ammâ çi fâ'ide ba'de harâbi'l-Basra. Ve lâkin veliyyü'n-ni'amına küfrân-ı ni'am olanların mi'râcı ma'lûm. Bu mahallde bu

fi'l-i kabîhi irtikâb itmekle efendisin böyle zarûret deminde nâmerde muhtâc eyledüğinden an karîb cezâsın bulup rüsvây-ı cihân olmasında şübhe yokdur. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti cümlemizi şeytân-ı la'înin mekr ü iğvâsından emîn idüp tarîk-ı müstakīmden dûr eylemeye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve bi-hurmeti Şefî'i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 6 şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından Ebû'l-feth Sultân Mehemmed Han'ın vâlid-i mâcidleri Sultân Murâd Han'ın hayrât ü hasenâtları olup "Üçşerefeli" dimekle ma'rûf ibâdetgâh-ı kadîm olan câmi'-i şerîfe azîmet ve ağayân-ı hâss ve mahremân-ı bâhirü'l-ihlâs ile câmi'-i mezbûrda pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha teşrîf ve cemâ'at-i kesîre-i müslimîn ile salât-ı cum'ayı edâ buyurdılar.

Rivâyet: Ve kütüb-i tevârîhde mastûr ve bu hakīre manzûrdur ki, şehr-i Edirne'de vâkı' "Murâdiyye" dimekle ma'rûf câmi'-i şerîf ve kurbünde Mevlevîhâne ve "Üçşerefeli" dimekle mevsûf müstehâbü'd-da've câmi'-i şerîf ve şehr-i Edirne'de Manyas Kapusı hâricinde kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı' câmi'-i şerîf |**87a**| ve kurbünde dârü'l-hadîs ve beyne'n-nâs "Cisr-i Ergene" deyü meşhûr mahallde üç yüz altmış göz üzerinde hâliyâ ma'mûr u âbâdân olan Uzunköpri bi'l-cümle merhûm Ebû'l-feth Sultân Mehemmed Han'ın vâlid-i mâcidleri merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Murâd Han-ı merhûmun hayrât u hasenâtlarındandır.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 7 şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

Çûn ki Kassâbbaşı "Kappânî" dimekle meşhûr u müte'ârif Mehemmed Ağa'nın bi'l-külliye hisâbı görülmek üzere mahbûs olunup ve muhâsebesi icmâl olmak içün Başmuhâsebeci İbrâhîm Efendi me'mûr olduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ve ba'de'l-yevm müşârün-ileyh Kappânî Mehemmed Ağa kassâbbaşılığın uhdesinden gelmeğe iktidârı olmadığından nâşî hızmet-i mezbûrdan îbâsı âşikâre vü nümâyân olduğı mukarrer ü muhakkak olmağla işbu sene-i mübârekede vâkı' olacak sefer-i hümâyûna müceddeden kassâbbaşı nasb u ta'yîn olunmak umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olmağın Devlet-i aliyye'nin emekdârlarından müna'am u mütemevvil ve dîndâr u müstakīm ve umûr-dîde ve kâr-âzmûde ve maslahat-güzâr ve ahvâl-i ganemden ve etvâr-ı

çobanândan vukūf-ı tâmmı olan şahsa münhasır olduğı râygân olmağın sâbıkā kassâbbaşılık hızmetinde istihdâm olunup ve bin yüz senesinde Vezîr-i a'zam "Tekirdağlı" şöhretiyle iştihâr bulup |87b| Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağında neferlikden ve karakullukçılıkdan ve aşcılıkdan samsoncı ve zağarcı ve kul kethudâlığından ağa olup ba'dehû nice müddetden sonra hâtem-i kübrâya vâsıl ve vezîr-i a'zam olup ba'de'l-azl Tekirdağı kurbünde vâkı' çiftliğinde merhûm olan Koca Mustafâ Paşa'nın vezâreti asrında çavuşbaşılık merkezi ile iştihâr bulup Âstâne'de vâkı' sa'âdethânesinde uzlet ihtiyâr idüp tâ'at ü ibâdete iştigāl üzere olan Mehemmed Ağa kassâbbaşılık ilminde mâhir ve fenn-i kassâbânda mütebâhir ve ağnâm ve çobanânın ahvâlleri âşikâre hufyeten ma'lûmı ve vukūf-ı tâmmı olduğundan gayri müna'am ü mütemevvil ve umûr-dîde ve kâr-âzmûde olduğuna binâ'en müşârün-ileyh Mehemmed Ağa kassâbbaşılığa evlâ ve münâsib görülmeğin Âstâne-i sa'âdet'den der-i devlet-medâra da'vet olunmağın mûmâ-ileyh taraf-ı Âstâne'den hareket ve şehr-i Edirne'de der-i devlete vusûl buldukda kassâbbaşılık hızmeti teklîf olundukda birkaç dürlü özr ile cevâbı mütesaddî olup: "Evvelâ kuvvet-i beden tarafından bî-mecâl ve pîr ü nâtüvân oldum, sâniyen kuvvet-i mâliyye cihetinden bir süri ağnâm ki, ekseri bin re's ve ekalli beş yüz i'tibâr olunur, ictimâ'ına iktifâ ider kıymete mâlik değilim. Ve hızmet-i mezbûrun uhdesinden gelinmedüği hâlde mazhar-ı gazab olup nâmûs noksânlığı |88a| vukū' bulmazdan mukaddem özr-i kavîleri ifâde ile itâb ü ikāba müstahıkk olmak evlâ görinür. Zîrâ kulun efendisine ahvâlini i'lâm ve efendisinin katında özrlerine müsâ'ade buyurulmak der-i devletin şân-ı şerîflerindendir" deyüp kassâbbaşılıkdan îbâsı mukarrer ü muhakkak ve râygân olmağın teklîf-i mezbûrdan mu'âf olunup ve şehr-i dil-âviz olan mahmiye-i Edirne a'yânı sükkânından ve sergi emânetiyle iştihâr bulan Mustafâ Ağa dâmâdı merhûm Abdullah Ağa etbâ'ından ve mukaddemâ Edirne ihtisâbı tevcîh olunan Sarı Mahmûd Ağa dahi kassâbbaşılık merkezine tâlib ü râgıb olmağın ve beyne a'yân-ı Edirne müna'am ü mütemevvil olduğı meşhûr u ma'rûf olmağla sefer-i hümâyûnda kassâbbaşılık hızmeti müşârün-ileyh Mahmûd Ağa'ya tevcîh olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı' olup beyne a'yân-ı mahmiye-i Edirne kat'-ı pâye ile mümtâz ü ser-firâz olup murâd u maksûdına nâ'il-i merâm olmuşdur.

Ez-kelâm-ı Şu'arâ:

Sâde gördüm hâlden ruhsâr-ı nâzik hattını
Safha-i cân üstüne vasfın yazıldı bî-nukat

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 8 şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

Şehîd ü sa'îd sâhib-i sa'âdet Köprilizâde merhûm Mustafâ Paşa'ya hâtem-i kübrâ ve sadâret-i uzmâ atıyye-i pâdişâhî oldukda eşrâf-ı Mekke-i mu'azzamaya şerîflik ibkā ve mukarrer kılınup |**88b**| i'zâz ü ikrâmen hil'at-i pâdişâhî irsâl olunmak lâzıme-i dîn ü devletden olup ve Mısr-ı Kāhire Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Kethudâ Ahmed Paşa'ya ibkā vü mukarrer menşûrının irsâli lâzım gelmeğin defterdâr-ı sâbık el-Hâc Hüseyin Paşazâde ve sâbıkā Tezkire-i Mâliyye Mehemmed Bey'e iltifâten bin yüz bir senesi Cemâziye'l-âhirenin yirmi birinci Sebt günü müşârün-ileyh Mehemmed Bey yediyle irsâl olunduğunun zikri işbu *Vâka'ât*'ın cild-i evvelinde sebkat itmiş idi. Mîr-i müşârün-ileyh menzil ile Mısr-ı Kāhire'ye dâhil ve menşûr-ı mukarreri vâlî-yi Mısr'a teslîm itdükde taraf-ı vâlî-i Mısr'dan mübâlağa ile tevkīr ü ihtirâmdan sonra mukarrer menşûru içün mîr-i müşârün-ileyhin me'mûlünden ziyâde atıyye in'âm olunup ba'dehû Mekke-i mükerreme'ye vusûl ve eşrâf-ı Mekke-i mu'azzama'ya irsâl olunan atıyye-i hil'at-i pâdişâhî ve hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnı tebliğ idüp ol makām-ı mübârekede râyıha-i tayyibe istişmâm ve mücâveret tarîkıyla vakt-i hacc-ı şerîfe değin meks ü ârâmda olup ve vakt-i hacc-ı şerîfde huccâc-ı müslimîn ile "lebbeyk Allahümme lebbeyk" zikru'llâhı ile Arafât'da mevcûd ve iskāt-ı farîza-i hacc idüp tavâf-ı Beytu'llâh ve ziyâret-i Ravza-i hazret-i Habîbu'llâh ile ef'âl-i seyyi'âtları sâkıt ve zâtları tâhir olup mesrûr u handân olmuşlar. Ammâ târîh-i |**89a**| mezbûrdan işbu târîhe gelince yirmi dört şuhûr mürûr idüp Devlet-i aliyye'den mufârakati şuhûr-ı Arabiyye üzere otuz ile yirmi dokuz hisâbı yedi yüz sekiz eyyâm mürûr idüp bu kadar eyyâm-ı kesîreden sonra bi-hamdi li'llâhi te'âlâ sâlimîn ü gānimîn şehr-i Edirne'de der-i devlet-medâra mülâkātları mukadder ü müyesser olup kadîmî ahbâb-ı sâdıkların mesrûr ü şâdân idüp dîdârları ile şeref-yâb oldılar. Ve hasûd ve lâ-yesûdlarının kalbi pür-hûn oldı.

Tebdîl-i Kā'im-makām-ı Âstâne-i Sa'âdet: İstanbul'da Sadâret-i Uzmâ Kā'im-makāmı Amuca Hasan Ağazâde Vezîr-i mükerrem Çelebi Hüseyin Paşa şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağında sâbıkā kul kethudâsı olup Beç Kal'ası muhâsarası avdetinde kethudâlıkdan azl ve Sirem sancağı tevcîhi ile Budin Kal'ası muhâfazasına me'mûr olup kal'a-i mezbûr istîlâ-yı kefere vü fecere oldukda küffâr-ı hâksâra esîr ve bend ü giriftâr olup ba'dehû bin doksan sekiz târîhinde Şikloş ma'rekesinden mukaddemce tabur-ı küffâr Mihac sahrâsında iken takdîr-i bahâ-i kesîre ile istihlâs olan "Esîr" lakab Vezîr-i mükerrem İsma'îl Paşa'ya Âstâne-i sa'âdet'de sadâret-i uzmâ kā'im-makāmlığı tevcîh ü ihsân buyurulduğı mukarrer ü muhakkak

olmuşdur. Hemân |89b| cenâb-ı Kibriyâ hazreti cemî‘-i umûrında mu‘în ü destgîri olup zabt u rabt-ı ahvâl-i Kostantıniyye'nin müşkilâtın âsân vechile mukadder ü müyesser eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 9 şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

Çûn ki Halîfe-i Mukābele-i Süvârî Kanburzâde Mustafâ Efendi azl olundı ve halîfelik gediği hızmeti hâlî vü mu‘attal kalmağın kalem-i mezbûr hulefâlarından İsma‘îl Halîfe'ye ser-halîfelik merkezi in‘âm ve hızmet-i mezbûrda istikāmet üzere hareketi fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 10 şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

Tehniye-i cülûs-ı hümâyûn-ı şehinşâh-ı âlî-câh içün taraf-ı şâh-ı Acem'den ilçi ihrâc olunup hey’et-i garîbe olan Hindistân cânavarlarından “fîl” ismiyle müsemmâ heykel-i garîbe bir iki katâr tâvûsı Acem şütürânı ve ihtifâda olan ba‘zı hedâyâ-yı lâyıka-i cihân-bânî birle ilçi-i mezbûrun Üsküdar'a vusûli ve heykel-i garîbenin sefîne ile deryâdan mürûrı mümkin olmaduğından nâşî mahsûs sâl binâ ve ihdâs olunup sâl-i ma‘hûd ile deryâdan ubûr ve Âstâne-i sa‘âdete ilçi ile ma‘an vusûlleri beyne'n-nâs şüyû‘ bulup iştihâr bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 11 şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

Mukaddemâ Babadağı etrâfı muhâfazasına me’mûr olan asâkir-i İslâm'a serdâr ve sipehsâlâr nasb u ta‘yîn olunan Silahdâr-ı Şehriyârî Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa'nın ordusunda kassâbbaşı olup Edirne |90a| a‘yânı sükkânından müna'am u mütemevvil olmak üzere müteşâhir Kara Mehemmed Ağa'nın serdâr-ı müşârün-ileyhin sefer ve kışlasında ta‘yînât-ı asâkir-i İslâm içün tevzî‘ olunan lahm-ı ganemin îrâd ve masârıfâtı muhâsebe olmak üzere Mevkūfât Kalemi şâkirdi ve Koyun Mukāta‘ası'nda halîfe olan merhûm Nasûh Halîfe kalemi ve hattı ile defterdâr-ı sâbık Küçük Mehemmed Paşa asrında tahrîr ve muhâsebe şekli bir kıyâfete girmiş idi. Ba‘dehû Köprilizâde Vezîr-i a‘zam-ı şehîd ü sa‘îd sâhib-i sa‘âdet merhûm Mustafâ Paşa'nın evâ’ilinde ve İsma‘îl Efendi'nin defterdârlığı eyyâmında bi'l-cümle ümenânın tahrîr ve defter olunan muhâsebâtları müceddeden yoklanmak fermân olundukda müşârün-ileyh Kara Mehemmed Ağa'nın Babadağı Kassâbbaşılığı muhâsebesinde merhûm Nasûh Halîfe tahrîr eyledüği icmâl-i muhâsebede paça ve mumbâr bahâsı ve sakādât akçası nâmında otuz kîse akça masârıfât mahsûb olunduğı Defterdâr

Vekîli İsma'îl Efendi ma'rifetiyle ihrâc ve meblağ-ı mezbûr otuz kîse akça mûmâ-ileyh Kara Mehemmed Ağa'dan mutâlebe olundukda icmâl olunan muhâsebe kim idüp firâr ve gaybeti bundan akdem işbu *Vâkı'ât*'ın cild-i evvelinde zikri sebkat itmiş idi. Hâliyâ müşârün-ileyh Kara Mehemmed Ağa muhâsebe-i icmâli âşikâre vü nümâyân idüp ve [Mev]kūfât Kalemi'nden îrâdın tatbîk |**90b**| itdirüp ve masârıfâtın {Baş}Başmuhâsebe'den görmek üzere âşikâre vü nümâyân itdükde mukaddemâ mutâlebe olunan otuz kîse akça müceddeden müşârün-ileyh Mehemmed Ağa'dan mutâlebe olunmağın edâda imtinâ' itmekle Başbâkīkulı Osmân Ağa habsine fermân buyurulmağın mahbûs kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 12 şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

Kapuortası'nda mahbûs olan defterdâr-ı sâbık İsma'îl Efendi'den mutâlebe olunan iki yüz kîse akçayı edâ eylemek üzere ıtlâkına Cizye Muhâsebecisi Yûsuf Efendi ta'ahhüd ve kefîl olmak üzere temessük tahrîr olunup ve müşârün-ileyh Yûsuf Efendi mühr leyüp ve "Mucurlı" dimekle ma'rûf Osmân Ağa dahi kefîl bi'l-mâl olmak üzere temessük-i mezbûrı mühr leyüp ve Hayrabolı sükkânı a'yânından olup Vezîr-i a'zam-ı maktûl Süleymân Paşa'nın kethudâsı Çorumlı Mehemmed Ağa dahi kefîl bi'l-mâl olmak üzere temessük-i mezbûrı mührlemek içün Yûsuf Efendi tarafından teklîf olundukda Çorumlı Mehemmed Ağa mühürlemekden îbâ itdükde Yûsuf Efendi tarafından ibrâm olundukda mezbûr Çorumlı Mehemmed Ağa: "Benim akçam yokdur, mâlı edâya nice kefîl olayım. Sizin akçanız çokdur, kefîl olmanız kayırmaz" deyüp şâfî cevâb virüp temessük-i mezbûrı mühr leyüp Çorumlı'dan nâ-ümmîd olunup müşârün-ileyhimânın mühr leri ile temessük-i mezbûr kethudâ-yı Sadr-ı âlî'ye arz olundukda Yûsuf Efendi'nin kefâleti kabûle karîn ve Mucurlı Osmân Ağa'nın kefâleti gayr-i makbûl |**91a**| olup ve bir şahsın kefâleti ile ma'mûlün-bih olmamağla temessük-i mezbûr şakk olunup müşârün-ileyh İsma'îl Efendi'nin ıtlâkına mecâl muhâl olduğı tahakkuk bulmuşdur. Şu'arâ-yı sâbıkānın bir beyti hâtıra hutûr itmekle işbu mahallde îrâdı münâsib görüldi:

Beyt:

Sâ'ati gelmeyince bir müşkil
Hall ü akd ile âşikâr olmaz

Lâ-cerem iştihâ-yı şîre göre
Deştin âhûları şikâr olmaz

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 13 şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

İşbu bin yüz üç senesinde vâkı' mâh-ı Rebî'ü'l-âhirin ikinci Sebt güni vukū' bulduğı tahakkuk olup ve kavl-i müneccimîn üzere işbu sâl-i meymenet-hısâl alâ re'y-i hukemâ-yı Türkmân ve Tatarân "Sâl-i Gûsfend" ya'ni "Koyun Yılı" dimekle ma'rûf u meşhûr olup el-kavlü alâ zu'mihim delâlet ider ki, Allahu te'âlâ a'lem, kış uzun ola. Ve ba'zı yerlerde mezru'âta âfet irişe ve nâsda bîm ü havf ve ceng [ü] âşûb olup halâyık hayrât u hasenâta rağbet ideler deyü erbâb-ı müneccimînin takvîmlerinde mastûr olduğı mukarrer olup emr-i Hudâ-yı müte'âl ile erba'în duhûlünden mukaddem burûdet-i hevâ ile şiddet-i {ü} şitâ nümâyân olup ve kesret ile nüzûl-ı berf vukū' bulup ve mübâlağa ile berdin şiddetinden berf müncemid olup mahmiye-i Edirne'de kırk günden mütecâviz davar ile hareket |**91b**| mümkin olmaduğundan nâşî taşra balkanlarda mübâlağa ile berf nüzûl itmekle taraf-ı Belgrad'dan ve Niş ve Sofya'dan gelenlerin nakli ve rivâyetleri üzere Niş balkanlarında ve Kızılderbend'de ve Tatarpazarı kurbünde vâkı' Kapulıderbend ve Kızderbendlerinde ve Filibe sahrâsında on iki karış amîk berfin nüzûli muhakkak olduğın nakl ü rivâyet eylemişlerdir. Evvelâ nüzül-i berfden kat'-ı nazar gâh u bî-gâh bârân-ı rahmet nâzil olup kesret-i berfden hâsıl olan seyllerin mübâlağa ile cereyân ve tuğyânları zuhûra gelmeğin şehr-i Edirne'de merhûm Etmekcioğlı Ahmed Paşa'nın binâ ve hayrâtı kârgîr cisr-i metînin cânib-i garbîsinde vâkı' Nehr-i Meriç ve Arda üzerlerinde vâkı' ahşâbdan olan cisr-i kebîrleri cereyân-ı nehr-i mezbûrlar münhedim idüp mürûr u ubûr münfekk olduğundan mâ'adâ Nehr-i Tunca kenârından Kāsımpaşa Hammâmı'na gelince vâkı' olan büyûtları nehr-i mezbûrların âb-ı cereyânı seyrâb eylemekle ehl-i büyût çırnıklara muhtâc olup ve esbâb ü eskāllerin büyûtlarındaki çardaklara nakl idüp ve Kāsımpaşa Hammâmı'nın külhânının kapusuna gelince bi'l-cümle esvâk-ı şehr tuğyân-ı âb mâl-â-mâl olup ve Edirne sahrâsında vâkı' bâğçeler ve bostânları bi'l-külliye ihâta idüp "Solak Çeşmesi" ta'bîr olunan çeşmeye iki dönüm mikdârı karîb mahalle değin sahrâ-yı bevâdî tuğyân-ı âb ile memlû olup pîr-i kühen-sâl |**92a**| umûr-dîde ve kâr-âzmûdelerin bu vaktde bu mertebe nehrlerin tuğyânı vukū'ından haberdâr olmadukları nakl olunmuşdur. Bâ-husûs ki, eyyâm-ı mezbûr ibtidâ-yı hamsîn olup bu mertebe tuğyân-ı âbın zuhûrı nümâyân bula. Ve balkanlarda nakl ü rivâyet olunduğı üzere berfin mübâlağa ile kesreti ola, cemreler nüzûlünden sonra ne mertebe tuğyân-ı âb zuhûr ideceğin cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinden gayrının ma'lûmı değildir.

El-kıssa: Kesret-i tuğyân-ı âbdan cisr-i metîn olan Sarrâchâne Köprüsi'nden

ve “Yalnızgöz” ta‘bîr olunan merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Bâyezîd Han-ı velî hayrâtı olan cisr-i metînden gerek piyâde ve gerek süvârînin mürûrı birkaç gün mümkin olmayup lüzûmı olanlar bi-hasebi'l-iktizâ harîklar ile ubûr eyledükleri tahakkuk bulmuşdur. Ammâ ihtimâldir ki, kavî ve istihkâmlık ile iştihâr bulan Cisr-i Mihal'den süvârîlerin mürûr u ubûrları mümkin olmuş ola. Ve'l-hâsıl Nehr-i Meriç ve Arda üzerinde vâkı‘ ahşâbdan iki aded köprüleri tuğyân-ı âb bi'l-külliye münhedim idüp kerastelerinin ekseri cereyân ile revâne olmağla ser-bostâniyân-ı Edirne tarafından ustalar ve bostâncı neferâtları sahrâ-yı Edirne'de vâkı‘ kurâlara irsâl olunup cereyân-ı âb ile revâne olan kerasteyi mümkin mertebe ahz eylemek |**92b**| içün ehl-i kurâya tenbîh ü te’kîd eylemek üzere irsâl [olundı]. Garâbet bunda ki, nehr-i mezbûrlarda müncemid olan buzların kesreti vâkı‘ oldukda vekîl-i mi‘mârân-ı hâssa olanların ihbârı ile müncemid olan buzları bostâncıbaşı tarafından re‘âyâya hurd itdirmek mu‘tâd imiş. Hâliyâ mi‘mâr vekîli “Kuzıoğlı” didikleri mel‘ûn gāfil bulunup ser-bostâniyâna ihbâr eylemedüğinden mezbûr Kuzıoğlı taraf-ı ser-bostâniyâna ihzâr ve iki yüzden mütecâviz darb-ı şedîd ile ta‘zîr olunduğı şüyû‘ bulup tahakkuka irmişdir. Mülâhaza oluna ki, şehr-i Edirne sene isnâ ve sittîn ve seb‘a-mi’e târîhinde Sultân Murâd-ı evvel asrında feth olunmuşiken Devlet-i aliyye'de bu kadar vüzerâ ve bu kadar a‘yân-ı devlet zuhûra gelüp iki nehrin birine köpri binâsına kimesnenin takayyüdi olmamak sûretâ ba‘îd görünür. Ve lâkin mühendisân ve mi‘mârândan istimâ‘ olunduğı nakl olunur ki, nehr-i mezbûrların mahall-i cereyânı hurde kum olup ve cereyânı dâ’imâ bir mahallden olmayup gâh yemînden ve gâh yesârdan cereyân itmeleri ile ve zemîni bi'l-külliye kum olup temel binâsı mümkin olmaduğundan kârgîr binâ cür’etine bir mi‘mârın takayyüdi vukū‘a gelmemişdir. Ve ahşâbdan olan mâye-i kebîrden gayri nesne temel tutmaduğuna cümle mi‘mârân ittifâk itmişlerdir deyü nakl ü rivâyet olunur. Ve'l-hâsıl bi-hasebi'l-iktizâ feth-i Edirne'nin tafsîli kütüb-i tevârîhden nakl oluna. Sâhib-i |**93a**| tevârîh merhûm Âlî Efendi *Künhü'l-âhbâr* ismiyle müsemmâ târîhinde îmâ vü işâret idüp yazar ki, saltanat-ı pâdişâh-ı sâlis Sultân Murâd Han bin Sultân Orhân bin Osmân Han *nevvera'llahu merkadehû* lakab-ı meşhûrı “Gāzî Hudâvendigâr” ve fukarâya merhamet-kâr sehâ vü mürüvveti bî-şümâr Âl-i Osmân'da vâkı‘ olan selâtîn-i zî-şânın ya‘ni Murâd nâmıyla müsemmâ olan üç şehriyâr-ı kîtî-sitânın evvelidir. Sitte ve ışrîn ve seb‘a-mi’ede âfitâb-ı vücûdları bu âlem-i mevcûda tulû‘-ı mes‘ûd eyledi. Ve ihdâ ve sittîn ve seb‘a-mi’e senesinde otuz beş yaşında iken serîr-i saltanata cülûsları vukū‘ buldı. Ve altmış altı yıl ömr sürüp isnâ ve tis‘în ve seb‘a-mi’e târîhinde vefâtları müte‘ayyen buldı. Bu takdîrce otuz bir yıl saltanatları mukarrer oldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Vâkı'a-i Ulâ: Cülûs-ı hümâyûnları müyesser olduğı sene ki, Sultân Murâd Han leşker-i bî-gerân cem'iyyetin idüp Rûmili serhaddine güzâr ve küffâr-ı hâksâra gazâ-yı nusret-hiccâr kasd itdükde bu haberler geldi ki, İbn-i Karaman-ı bedgümân ve Sivas-ı Rûm hâkimi olan nâdân ve ol havâlîdeki Varsak ve Turgud ve aşâ'iri ile emîr-i Türkmenân hattâ Şâm vâlîsi olan gabâvet-nişân ittifâk-ı nifâk itmişler ki, şehriyâr-ı zî-şân Rûmili'ne geçdüği gibi Burusa üstüne leşker çeküp memâliki gāret ü tâlân kılmağı mukarrer eylemişler. Hudâvend-i âlemiyân ki, |**93b**| bu haberi istimâ' eyledi: "Def'-i a'dâ mı râcihdir, küffâr[a] gazâ mı?" deyü ulemâdan istiftâ kıldı. Anlar dahi "def'-i mazarrat-ı müslimânân evlâdır" dimeleriyle gürûhen gürûh asâkir-i pür-şükûhla Rûm vilâyetine yüridi. Gûyâ ki, ol memâliki ve deryâ-yı bî-kerân büridi. Her nerede ki, mukābil oldılar, kesr ü hezîmet bed-hâhlara â'id oldı. Cünûd-ı müslimîn kemâl-i nusret ve igtinâmla döndi. Ve bu seferde şehr-i Ankara'yı aldı. Ve Sultânöni'ni feth idüp halkına adâlet sâyesini saldı.

Vâkı'a-i Sâniye: Şehzâdelerinden Savcı Bey husûsıdur ki, Sultân Murâd'ın ferzend-i kebîri ve teberrüken vâlid-i mâcidinin "Ammî" nâmı ile müsemmâ kıldığı veled-i dilpezîri olmağın Sultân Murâd ki, Edirne fethi niyyetine dârü'l-mülk Burusa'dan hareket eylediler. Savcı Bey'i vezâret nâmı ile Burusa'da alıkoyup Anadolı câniblerinin hıfz u hirâsetini ısmarladılar. Hudâvendigâr ki, birkaç menzil gitdi, ba'zı müfsidîn ve levend ve evbâş zümresinden iken tekarrub kesb iden câhilîn ol nevcivân gāfili azdırdılar: "Baban Rûmillerin açup Edirne'yi pây-i taht idinsün, sen bu cânibde sâhib-i sikke ve hutbe ol ki, unfuvân-ı şebâb hâlinde esbâb-ı râhat ve saltanat u kâmrânî müyesser olsun" deyü iğvâ virdiler. Hemân ki, bu ahbâr mesmû'-ı |**94a**| Hudâvendigâr oldı, şâhbâz-vâr sebükbâr ber-vech-i ilgar avdet idüp ale'l-gafle Burusa'ya geldi. Veled-i reşîd zann eyledüği ferzend-i pelîdin tedârükini gördi. Ve bilâ-te'hîr yine mu'asker-i zafer-karîne yetişüp Edirne fethine nühzet buyurdı.

Vâkı'a-i Sâlise: Dârü'l-mülk Edirne teshîrine müte'allık olan fütûhât-ı kübrâdır ki, sene isnâ ve sittîn ve seb'a-mi'e hudûdunda müyesser oldı. Hattâ Lâlâ Şâhîn ki, beyne'l-ümerâ fütûhât ile engüşt-nümâ bir şahbâz ve gāret-i bilâd itmekde şâhîn sıfatlu şikâr-bâz idi. Leşker-i İslâm'la mukaddem gönderildi. Kendüler varınca bârî düşmeni muhâsarada bulunmaları tenbîh olundı. Gürûhen gürûh ol asâkir-i nusret-şükûh serdârlarına mütâba'atla revân ve Edirne şehrinin havâlîsindeki zıyâ' u bıkā'-ı ma'mûreye sell-i seyfle âteş-feşân ve nehb ü gāretle hasâret-künân küffâr-ı füccâr-ı dalâlet-nişân dahi tertîb-i sufûfla hâzırîn ve mukaddem mübârizîne silâh-ı kâmille muntazırîn iken bi-inâyeti'llâhi te'âlâ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

tekābül-i tarafeyn oldı. Kılıclar habs-i niyâmdan çıkup kal‘a-i beden tedmîrine ve düşmenân-ı cânînin cânları teshîrine koyuldı. Dilâverân-ı nusret-nümûn-ı "وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ"[19] fehvâ-yı garrâsını vird-i zebân idindiler. Hâtıme-i kârzârda küffâr-ı füccâr-ı dâllîn-i hâsirîn ü hâ’ibîn rû-gerdân ve münhezimîn olup ekseri tu‘me-i şîr-i şemşîr oldı. Kurtulan dahi |**94b**| mecrûhen firâr idüp akabınca cânını dûzaha revâne kıldı. Ammâ tekfûr-ı dilgûr ki, beyne'l-küffâr kibr ü nahvetle meşhûr bir kefûr-ı fücûr ve tekfûr-ı mağrûr idi, ümerâ-i hâssası ile Edirne Kal‘ası'na kapandı. Lala Şâhîn minesin gözler şâhîn gibi kal‘aya gözün dikdi. Ve huzûrundaki şahbâzân ile emr-i muhâsaraya ikdâm idüp cenâb-ı şehriyârîye beşâret haberlerin gönderdi. Vaktâ ki, pâdişâh-ı rûy-i zemîn asâkir-i desâkir-güşâyla Edirne mukābiline yakīn oldı. Zümre-i zemîme-i küffâr dimâğ-ı pindârında havf u haşyet ticâreti ber-karâr buldı. Eğerçi etrâfı hisâr olunmuşidi, "أَيْنَ الْمَفَرُّ"[20] nass-ı kerîmine mâ-sadak düşdükleri ta‘ayyün bulmuşidi. Lâkin kendüsi gibi Nehr-i Meriç dahi tuğyân itmiş bulunmağın bir gece tevâbi‘iyle şaykalara bindi. Bir mikdâr dünyâ cîfesi götürüp bin belâ ile cân kurtardı.

Li-münşi’ihi:

Tunca'nın olmağile tuğyânı
Öyle dîn düşmenini kurtardı
Mâmelek terkîn eyledi tekfûr
Cân atup gayri ka‘laya vardı.

Nesr: Ol makūle hisâr-ı güzîn ve mâmelek-i pîşîn ve hazâ’in-i devâbîsin ve miyân-ı kal‘adaki re‘âyâ-yı dalâlet-karîn bi'l-külliye silk be-mülk-i husrevâneye dâhil oldı. Felâ-cerem sultân-ı guzât Edirne'yi teşrîf buyurdılar ve âb ü hevâsını beğenüp akabınca dârü's-sa‘âde binâsına el urdılar. |**95a**| Ba‘dehû bilâ-te’hîr Lâlâ Şâhîn dinç atlu asker-i güzîn ile Zağra ve Filibe câniblerine gönderildi. Alâ mâ-hüve'l-murâd akınlar idüp nihâyetsiz esîr getürdi. Azebân-ı ibtâl ve mücerredân-ı ehl-i kıtâl ebkâr-ı sâhib-i cemâl ve dûşîzegân-ı sâhib-i yâl ü bâl ile rağbet-i ehl ü iyâl idüp tama‘-ı izdiyâd-ı ensâb ü ensâl itmeleri tahakkuk buldı. Hattâ bu fütûhât-ı kâmile ve meserret-i vâfire-i şâmile ol şehriyâr-ı büzürg-vârın güşâyiş-i hâtır-ı âtırına sebeb olup Kādı‘asker Kara Halîl'e vezâret virdi. Nâmı beyne'l-ümerâ Hayreddîn Paşa konılup küllî imtiyâz buldı. Ve Lâlâ Şâhîn ki, emekdâr-ı kadîm idi, Rûmili beylerbeyiliği ile i‘tilâ-i şân hâsıl

19 “Şüphesiz ordularımız galip gelecektir.” (Kur'ân-ı Kerîm, Saffat 37/173).

20 “Kaçış nereye?” (Kur’ân-ı Kerîm, Kıyamet 75/10).

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubav.gov.tr

kıldı. Emîr Evrenos dahi ri'âyet-i şâhâneye me'nûs bir dilîr-i kişver-gîr sâhib-i kûs olmağın ser-leşker-i guzât kılındı. Ve umûmen serhadler umûrı anlara müte'allık olması buyuruldı. Bu minvâl üzere Devlet-i Âl-i Osmân'da vezîr ıtlâk olunan vekîl-i müşîr evvelâ Kara Halîl oldı. Ve beylerbeyi unvânı verilen Emîr Lâlâ Şâhîn idüği ta'ayyün buldı deyü merhûm Âlî Efendi *Künhü'l-âhbâr* nâmıyla müsemmâ târîhinde derc ü îmâ eylemişdir. Çûn ki feth-i Edirne sene isnâ ve sittîn ve seb'a-mi'ede Sultân Murâd Han-ı evvel asrında vukū' buldı. Ol târîhden işbu bin yüz üç târîhine gelince üç yüz kırk bir sâl mürûr itmiş olur. Zikri sebkat iden |**95b**| köprülerin bunca zamândan berü kârgîr binâsına takayyüd olunmamak cereyân-ı âbın zemîni gāyet kumluk olduğundan temel pâydâr olmaduğu mülâhaza olunur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 14 şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

Çûn ki ahşâbdan olan köprüleri nehr-i mezbûrların tuğyânı münhedim eyledi. Keşf olunmak üzere bi'z-zât sâhib-i devlet ve Defterdâr Ali Efendi Etmekcioğlı Ahmed Paşa'nın hayrâtı olan cisr-i kârgîrden mürûr idüp münhedim olan köpri-i vasat kurbüne vusûl ve lâzım gelen keraste ve sâ'ir mühimmâtların keşf itdirüp avdet buyurdılar.

Ta'yîn Şuden-i Muhâfaza-i Boğaz: Âstâne-i sa'âdet'de bundan akdem kā'im-makām olan Amuca Hasan Ağazâde Vezîr-i mükerrem Çelebi Hüseyin Paşa Boğaz hisârları i'tibâr olunan Seddü'l-bahr ve Kal'a-i Sultâniyye muhâfazalarına ta'yîn buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 15 şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

Ve zîr-i a'zam şehîd ü sa'îd merhûm Mustafâ Paşa asrında sefer-i hümâyûna hareket mukarrer ü muhakkak oldukda Başmuhâsebe aklâmı ile Mevkūfât aklâmının sefer-i hümâyûnda lüzûmı olmayan defâtirleri sefer-i hümâyûna götürülmeyüp Âstâne-i sa'âdet'de Sarây-ı Sultânî'de vâkı' Hazîne'de mânde olmak üzere fermân olunmağın Hazîne-i âmire'de hıfz olunmuş idi. Hâliyâ ibâdu'llahın mesâlihlerine müte'allık olan defâtirlerin ekseri Âstâne Hazînesi'nde mânde ve mahfûz olunan |**96a**| sanduklarda olmağla Âstâne kā'im-makāmına ve defterdâr vekîline fermân olunup: "Hazîne-i âmire'de mahfûz olan kalem-i mezbûrların defter sandukların ihrâc ve Sirem arabaları ile taraf-ı Edirne'ye irsâl idesiz" deyü hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş idi. Zikr olunan defâtir sandukları yevm-i merkūmda Edirne'de der-i devlet-medâra vusûl bulup aklâm-ı mezbûr hâcelerine teslîm olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 16 şehr-i Cemâziyü'l-evvel sene 1103.

Çûn ki Nehr-i Meriç ve Arda üzerinde vâkı‘ köprüler münhedim olup re‘âyâ vü berâyânın ve erbâb-ı mesâlih ve ibâdu'llahın mürûr u ubûrları mümkin olmamağla def‘-i tuğyân-ı âbdan sonra ta‘mîr ü termîmi lâzım u muktazî olduğı mukarrer olup ve Edirne bostâncıbaşıları ma‘rifetiyle kadîmden köprü-yi mezbûrlara keraste kat‘ idüp ve nakl iden kazâları ser-bostâncıyân olan Receb Ağa tahrîr ve defter idüp Sadr-ı âlî'ye arz olundukda Defterdâr Ali Efendi'ye havâle buyurulmağın Mevkūfât Kalemi'nde mahfûz olan Hazîne defterlerine mürâca‘at olundukda Kırkkilisa ve Havâss-ı Mahmûdpaşa kazâları ahâlîleri bin iki yüz mâye-i kebîr ve beş yüz mâye-i orta ve beş yüz mâye-i sagīr ve bin beş yüz kırk karış ve iki yüz mâye-i kızak kerastelerin kazâ-i mezbûr ahâlîleri kendüler kat‘ ve nakl idegeldükleri ve Edirne kazâsına tâbi‘ on pâre kurâ ahâlîsi beş yüz hâtil ve beş yüz |**96b**| mâye kat‘ idüp ve yine Edirne kazâsına tâbi‘ dokuz pâre kurâ ahâlîsi câmûs arabaları ile zikr olunan hâtîl ve mâyeyi nakl idüp ve hîn-i teslîmlerinde bahâları mi‘mârân-ı hâssa vekîli fîsi üzere taraf-ı mîrîden verilegeldüği mukayyed olup ve bin yüz senesinde Uzun Mehemmed Usta bostâncıbaşı iken köprü-yi mezbûrlar münhedim oldukda minvâl-i meşrûh üzere zikri sebkat iden kazâ vü kurâ ahâlîleri keraste-i mezbûrı kat‘ eyledükleri Mevkūfât Defterlerinde mastûr u mukayyed bulunmağın başka tahrîr ve defter olunup arz olundukda sene-i sâbıka üzere bostâncıbaşı ma‘rifetiyle kat‘ ve nakl olunup hâzır u âmâde olunmak içün fermân sudûr bulmağla ahkâm-ı şerîfeleri taraf-ı Mâliyye'den tahrîr ve bostâncıbaşı tarafına teblîğ olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 17 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1103.

Çûn ki İsma‘îl Efendi'nin kefâleti ahvâline yalnız Muhâsebe-i Cizye Yûsuf Efendi'nin kefâleti kabûle karîn buyurulmadı, müşârün-ileyhin zindâna habsi fermân buyuruldı.

Mısrâ‘:

Akla sığmaz işleri çokdur Hakîm-i Mutlak'ın.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â fi 18 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1103.

Şâh-ı Acem-i Erdebilî tarafından muntazamü'l-kelâm ilçisi ve “Rahtvân” ta‘bîr olunur kırçıl-ı Acem ferzendi ve diyâr-ı Hindistân cânâvarlarından ucbe heykel-i |**97a**| fîl ismiyle müsemmâ cânavar ve yeleğen-düz yirmi mikdârı esb-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Acem ve kırk mikdârı tâvûsî şütürân hedâyâları ile yevm-i merkūmda dâhil-i şehr-i Edirne olmaları mukarrer olmağın Ser-çavuşân-ı Dergâh-ı Âlî Mehemmed Ağa Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ile kānûn-ı kadîm üzere "Solak Çeşmesi" ta'bîr olunan mahallde istikbâl idüp ilçi-i mezbûr ile hem-rikâb şehr-i Edirne'ye vusûl bulmalarıyla ilçi-i mezbûra mukaddemâ hâzır u âmâde olunup mefrûş olunan Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa Sarâyı'na nüzûl ve Rahtvân ve garîb heykel olan fil-i ma'hûd sâbıkā "Abdullâh Ağa hânesi" dimekle ma'rûf ve ba'dehû "Hasan Kethudâ büyûtı" dimekle mevsûf hâneye nüzûlleri mukarrer ü muhakkak olmuşdur. Vâkı'a ilçi-i merkūm muntazamü'l-kelâm ferzend ü zend-i Acem olup Acemâne alaca mendiller sarılup garîbâne sarıklar olup ve etbâ'ının dahi kimi Acemâne mendil ve kimi Acemâne kalpaklar ile bir tarafa ve ucbe kıyâfet [ü] siyâb ile mültebes Acem rindleri ber-vech-i tahmîn yüz yirmi mikdârı eşkâl-i garîbe ile Edirne'ye vusûlleri muhakkak olmuşdur.

Mısrâ':

رافضی روز قیامت خر بود زیر یهود [21]

Nesr: kelâm-ı şu'arâ-yı kâmiline mâ-sadak olmuşlardır. Garâbet bunda ki, maktûl Kara Mustafâ Paşa gibi sâhib-i tabî'at bir vezîr-i cabbârın tab'-ı mühendisâne ve mi'mârâne tarh idüp âlî kasrlar ve revzenleri firâvân müte'addid mülûkâne odaları beğenmeyüp bu cins sakīl mekâna nüzûlümüzi münâsib görülmek kendülere |97b| ba'îd görilüp şâh devletinde dîbâ ve zer-baft obaların firâvân sahrâda vaz' idüp şâhım devletinde rahat olurum didüği şüyû' bulmuşdur.

El-kıssa: Yevmiyye masârıfâtı olup taraf-ı mîrîden virilen ecnâs defteridir ki bu mahallde tahrîr olundı.

Be-cihet-i masârıfât-ı ilçi-i Şâh-ı Acem der-hîn-i âmeden-i rikâb-ı hümâyûn, el-vâkı' fî 18 Ca. sene 1103, bâ-defter-i müfredât ve ber-mûceb-i defter-i Kalem-i Muhâsebe-i Evvel.

Ağnâm *rü'ûs* 15	Erz *keyl* 15	Revgan-ı sâde *kıyye* 60	Asel *kıyye* 18	Dakīk-i hâs *kıyye* 80
Nân *çift* 250	Nohud *kıyye* 9	Sirke *kıyye* 18	Soğan *kıyye* 15	Limon *kıyye* 6

21 *Râfizî rûz-ı kıyâmet har bûd zîr-i Yahûd:* Rafizî kıyamet günü Yahudî'nin altında merkeb oldu.

Sükker *kıyye* 10	Kahve *kıyye* 3	Üzüm *kıyye* 9	Şem‘-i asel *kıyye* 5	Tuz-ı Eflâk *kıyye* 9
Revgan-ı şem‘ *kıyye* 5	Süd *kıyye* 25	Mâkiyân *cenâh* 40	Yumurta *tane* 150	Yoğurd *kıyye* 15
Bâdem *kıyye* 1,5	Bahâ-i sebzevât *akça* 100	Nârdenk *kıyye* 4	Fülfül *dirhem* 300	Dârçîn *dirhem* 70
Zağferân *dirhem* 30	Kimyon *kıyye* 1,5	Penâyir *kıyye* 15	Nişasta *kıyye* 3	Tohum-ı reyhân *kıyye* 0,5
Çörekotı *kıyye* 0,5	Kestane *kıyye* 6	Limon ve turunç kabuğı *kıyye* 1	Kākūle *dirhem* 50	Karanfil *dirhem* 60
Revgan-ı penbe *kıyye* 6,5	Gâvere *kıyye* 2			

İlçi-i mezbûra taraf-ı mîrîden beher yevm masârıfları içün virilen ta‘yînâtın defteridir ki, Başmuhâsebe Kalemi'nden ihrâc olunup işbu mahallde aynıyla sebt ü tahrîr olundı. Zikr ve tahrîr olunan ta‘yînât Şâh-ı Acem-i Erdebilî ilçisinin tevâbi‘âtı ile yevmiyye olan masârıfâtı olup ve Hindistân cânavarlarından heykel-i garîbe ve acîbe olan fîlin |**98a**| ve fîl-i mezbûrun zabt u rabtı hızmetinde olan fîlbânların ve ser-fîlbânın yevmiyye ta‘yînâtları başka olmağla onların dahi beher yevm ta‘yînâtları aynıyla tahrîr olundı.

Be-cihet-i masârıfât-ı ta‘yînât-ı yevmiyye berây-ı fîl ve fîlbânân ber-mûceb-i defter-i müfredât-ı Kalem-i Muhâsebe-i Evvel, el-vâkı‘ fî 18 Ca. sene 1103.

Nân *kıyye* 12	Pirinç *kıyye* 15	Revgan-ı sâde *kıyye* 4	Asel *kıyye* 3	Fülfül *dirhem* 100
Zencebîl *dirhem* 100	Karanfil *dirhem* 50	Dârçîn *dirhem* 50	Hamr *kıyye* 12	Hatab *araba* 2
Mercimek *kıyye* 3	Saman *kantâr* 10	Giyâh-ı huşk *kıyye* 100	Kömür *kıyye* 50	

Zikr ve tahrîr olunan ecnâs fîl heykelin ve fîlbânân olan Hindîlerin yevmiyye ta'yînâtları olup beher yevm taraf-ı mîrîden virilmek üzere fermân buyurulduğı tahakkuk bulmuşdur ki, Başmuhâsebe Kalemi'nden ihrâc ve bu mahallde sebt ü tahrîr olundı. Ve zikr olunan ilçi ve fîlin ve fîlbânların tahrîr ve defter olunduğı üzere yevmiyye ta'yînâtların zabt u rabt eylemek üzere ve mezbûrların taraflarına beher yevm teslîm itmek içün Başmuhâsebe Kalemi şâkirdlerinden Sâlih Halîfe ta'yîn olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 19 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1103.

Devlet-i aliyye'nin hayr-hâhı ve erbâb-ı Dîvân'ın pîr-i kühen-sâl emekdârı Muhâsebe-i Evvel Hasan Efendi çûn ki azl olunup me'zûnen taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e teveccüh ü azîmetlerinin zikri bundan akdem sebkat itmiş idi.

Beyt:

Sâ'atin devrini zanneyleme kim oldı tamâm
Vakt-i ömrün güzer itdüğini ider i'lâm.

Nesr: Çûn nüfûs-ı beşer kabza-i ecele düşer |**98b**| rûh-ı mürgān ber-bâd-ı âşiyân bir yerde karâr-dâde ve erzânî olmayup raht-ı {u} ikāmet kaldılar ve merâkib-i azîmetlerin bâd-ı rihletile bir diyâra dahi saldılar. Ve âyîne-i zindegânîleri mükedder olmağa yüz tutup etıbbâ-i hâzıkînden ilâc ve devâya tedbîr mecâli muhâl olup hemen rûh-ı pür-fütûhları nesîm-i kudse revân ve tâ'ir-i nişîmen-i behişte cûyân olup dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş itmekle işbu dâr-ı fenâdan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâl eyledükleri haberi şehr-i Edirne'de beyne'n-nâs şüyû' bulup tahakkuk bulmuşdur. Merhûm-ı müşârün-ileyh zühd ü takvâ ile ma'rûf ve beyne'n-nâs salâhiyyet ile meşhûr ve mevsûf ve herkese rû-yi iltifât ile mu'âmele idici nûrânî vech bir şahs-ı âlî-himmet idi. Rahmetu'llâhi aleyhi rahmeten vâsi'a. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti merhûm ve mağfûrun cümle taksîrâtın afv idüp ve deryâ-yı rahmetine müstağrak ve firdevs-i a'lâda makām-ı âliye ihsân ve hûr ü gılmân ile mesrûr ü handân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn. Ve merhûm ve mağfûr herkesin hakkında gā'ibâne sıdk u salâhına iştihâd idüp bir kesin hakkında sû'-i zann itmeyüp dâ'imâ hüsn-i ta'bîr ile beyne'l-hukkâm yâd itmekle her şahsın hâtır-ı {u} âtırın şâdân eylemek üzere takayyüdden hâlî değil idi.

|99a| Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 20 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1103.

Çûn ki Edirne sükkânı a‘yânından Sarı Mahmûd Ağa'ya kassâbbaşılık tevcîh olundı, ta‘yînât içün lâzım gelen ağnâmın tedârüki içün meblağ-ı kesîr iktizâ itmekle tahrîr ve defter olunduğı üzere zikr olunan emvâlden havâle olunmak içün arz u telhîs olundı.

Be-cihet-i mübâya‘a-i ağnâm berây-ı asâkir-i İslâm ve ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî der-kışlak-ı Edirne ve sefer-i hümâyûn, el-vâkı‘ fî sene 1103, an-mâl-ı mezkûrîn havâle şude

An-mâl-ı cizye-i vilâyet-i Eflak, vâcib-i sene 1102 *Guruş-ı esedî* 15.000	An-mâl-ı cizye-i vilâyet-i Boğdan, vâcib-i sene 1102 *Guruş-ı esedî* 7.000	An-mâl-ı avârız-ı kazâ-i Niğbolı, vâcib-i sene 1103 *Guruş-ı esedî* 4.333
An-mâl-ı bedel-i nüzül-i kazâ-i Hezargrad, vâcib-i sene 1103 *Guruş-ı esedî* 7.000	An-mâl-ı mukāta‘a-i Nezâret-i Filibe, vâcib-i sene 1103 *Guruş-ı esedî* 8.000	An-mâl-ı mukāta‘a-i Hâshâ-i Samakov *Guruş-ı esedî* 2.000
An-mâl-ı mukāta‘a-i Nezâret-i Üsküb, vâcib-i sene 1103 *Guruş-ı esedî* 7.000	An-mâl-ı avârız [ve bedel-i] nüzül-i kazâ-i Yenice-i Karasu, vâcib-i sene 1103 *Guruş-ı esedî* 500	An-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i kazâ-i Razlık, vâcib-i sene 1103 *Guruş-ı esedî* 2.500
An-mâl-ı avârız ve [bedel-i] nüzül-i kazâ-i Nevrekop, vâcib-i sene [1]103 *Guruş-ı esedî* 5.000	An-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i kazâ-i Koniçe, vâcib-i sene 1103 *Guruş-ı esedî* 2.000	An-mâl-ı mukāta‘a-i Ada tâbi‘-i Edirne, vâcib-i sene 1103 *Guruş-ı esedî* 2.500
An-mâl-ı mukāta‘a-i Hâshâ-i Gümülcine, vâcib-i sene 1103 *Guruş-ı esedî* 1.430	An-mâl-ı mukāta‘a-i Hâshâ-i Matranga, vâcib-i sene 1103 *Guruş-ı esedî* 1.000	An-mâl-ı mukāta‘a-i Hâshâ-i Baniska, vâcib-i sene 1103 *Guruş-ı esedî* 900
An-mâl-ı cizye-i vilâyet-i Yanya, vâcib-i sene 1103 *Guruş-ı esedî* 5.000	An-mâl-ı cizye-i Üsküb, vâcib-i sene 1102 *Guruş-ı esedî* 5.000	An-mâl-ı bedeliyye-i cebelüyân-ı Rûmili, vâcib-i sene [1]103 *Guruş-ı esedî* 15.000

TÜRK TARİH KURUMU
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubav.gov.tr

An-mâl-ı an-cânib-i Abdullah Ağa sâkin-i Niğbolı *Guruş-ı esedî* 10.000	An-cânib-i Mahmûd Paşa, mütekā'id sâkin-i Niğbolı *Guruş-ı esedî* 20.000	An-cânib-i Mehemmed Ağa-i Kappânî ser-kassâbân-ı sâbık *Guruş-ı esedî* 28.000
An-cânib-i hızâne-i âmire ber-vech-i nakd *Guruş-ı esedî* 25.000	Yekûn *Guruş-ı esedî* 164.163	

Vech-i meşrûh üzere yüz altmış dört bin yüz altmış üç |**99b**| guruş havâle olunmak üzere telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın Mevkūfât Kalemi'ne kayd olunup havâle ahkâm-ı şerîfeleri taraf-ı Mâliyye'den tahrîr ve Kassâbbaşı Mahmûd Ağa'ya teblîğ olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 21 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1103.

Sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i İslâm içün zehâyir mübâya'ası ve cebehâne ve mühimmât-ı sâ'ire tahmîli içün araba ihrâcı ve piyâde tüfeng-endâz levendâtın vakt ü zamânıyla ta'yîn ve me'mûr oldukları mahallere irişmeleri içün isti'câline Dergâh-ı mu'allâ kapucıbaşıları irsâl olunmak üzere mevkūfâtcı efendiye hıtâben vârid olan fermân işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı:

Sûret-i Tezkire-i Dîvân: "Kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân mevkūfâtî efendi *zîde mecduhû* tezkire-i Dîvân vusûlünde inşâ'a'llâhu te'âlâ evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda vâkı' sefer-i hümâyûn içün vilâyet-i Rûmili'nde vâkı' kazâlardan mübâya'ası fermân olan zehâ'ir ve ihrâcı fermân olunan araba ve piyâde levendât iyâzen bi'llâhi te'âlâ vakt ü zamânıyla irişmekde tekâsül olunup guzât-ı İslâm'ın ıztırâbına bâ'is olmamak içün taraf be-taraf Dergâh-ı âlî kapucıbaşıları ta'yîn olunmak fermân buyurılup yedlerine her bir kazâdan teklîf olunan mevâdd başka başka tahrîr olunup ve ta'yîn olunan kapu[cı]başılar her kazâya dâhil oldukda emr-i şerîfim vürûdunda irsâl ve ihrâc eylemediniz ise mahallerine irsâl ve kabzına [me'mûra] teslîm |**100a**| itdirdesiz deyü şedîd ü te'kîd emr-i şerîf müsveddeleri yazılmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağla imdi Vize ve Kırkkilisa ve Çirmen ve Edirne ve Silistre ve Niğbolı sancaklarına başka bir kol ve Paşa Sancağı'nda vâkı' olan kazâlara başka bir kol ve Gelibolı ve Avlonya ve Ohri ve İlbasan sancaklarına başka ve Tuna yalılarından Sevina ve Kili boğazlarından Vidin ve Fethulislâm'a varınca mübâya'a mübâşirlerine ve sefîne ahzına me'mûr olanlara isti'câl emr-i şerîfleri yazdırup ve getürüp arz

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

eyleyesin" deyü tezkire-i Dîvân vârid olmağın başka başka emr-i şerîf yazılmak için Mevkūfât Kalemi'nden müsveddeleri tahrîr olunup arz olunmuşdur.

Azl-i Küçük Çelebi: Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebecisi olan "Küçük Çelebi" lakab Mustafâ Efendi muhâsebecilikden şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'dan küçük muhâsebeciliği ile çıkup ba'dehû Haremeyn mukāta'acılığı ihsân olunan İbrâhîm Efendi'ye Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebeciliği tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân mümtâz kılındı. Ve rikâb-ı hümâyûnda sâbıkā emîn-i kâğıd-ı Enderûnî olan (Boş) Efendi'ye Haremeyn mukāta'acılığı tevcîh olunup kat'-ı pâye ve erbâb-ı Dîvân'da ibtidâ manâsıbı olmağla nâ'il-i merâm olmuşlardır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 22 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1103.

Sâbıkā Aydın ve Saruhan |100b| muhassılı olup Anadolı pâyesiyle eşkıyâ teftîşine me'mûr olup irsâl olunmuşiken mîr-i mîrânlık ile Sivas eyâleti tevcîh olunan Genç Mehemmed Paşa tarafından seksenden mütecâviz zümre-i eşkıyânın kelle-i bî-devletleri der-i devlet-medâra vâsıl oldukda gelen kellelere i'tibâr olunmayup ve âşikâre ve zuhûra çıkarılmayup Nehr-i Tunca'ya [ilkāsı] fermân buyuruldı.

Tebdîl-i Serdâr-ı Muhâfaza-i Kal'a-i Kandiye: Cezîre-i Girid'de Kandiye Kal'ası muhâfazasına me'mûr Şeyhoğlı Ahmed Paşa kal'a-i mezbûr muhâfazasından ref' olunup Limni Cezîresi muhâfazasına ta'yîn olunup sâbıkā Defterdâr Küçük Mehemmed Paşa cezîre-i mezbûra serdâr ta'yîn olunup Kandiye Kal'ası muhâfazasına me'mûr kılınduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 23 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1103.

Şâh-ı Acem'den gelen Kelb Ali ismi ile müsemmâ ilçi sâhib-i devlete dest-bûs ile mülâkāt için taraf-ı Sadr-ı âlî'den mahsûs raht ü bahtı ile mükemmel esb ve tâzî irsâl olunup ve akabince Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ile çavuşbaşı irsâl ve elçi-i mezbûrı da'vet idüp çavuşbaşı ile hem-rikâb Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye azîmet ve dâhil-i meclis-i Sadr-ı âlî oldukda dest-bûs-ı âlîden sonra ziyâfet-i âliye olunup vakt-i ışâya değin huzûr-ı Sadr-ı âlî'de meks ü ârâm ve ba'de'l-ışâ menzilgâhı olan maktûl Kara Mustafâ Paşa Sarâyı'na me'zûnen avdet eyledüği tahakkuk bulmuşdur.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 24 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1103. |101a|

Defterdâr-ı sâbık İsma'îl Efendi'nin ıtlâkı husûsunda Muhâsebe-i Cizye Yûsuf Efendi'nin kefâleti kabûle karîn olup mutâlebe olunan iki yüz kîse akça'i edâya müşârün-ileyh Yûsuf Efendi ta'ahhüd ve kefîl bi'l-mâl olduğı tahakkuk bulmağın mûmâ-ileyh İsma'îl Efendi habsden ıtlak olunmak fermân buyurulmağın meblağ-ı mezbûrı bir gün evvel tedrîc ile teslîm-i Hazîne eylemeleri içün tenbîh ve fermân buyuruldı.

Itlâk Şuden-i Abdullah Ağa Ani'l-habs: Silistre sancağının hâne arpasının bakāyâsında tekâsül itmişsiz deyü bedeli mutâlebe olunup mahbûs olundığının zikri mâh-ı Rebî'u'l-âhirin yirmi altıncı Çehârşenbih güni târîhiyle sebt ü tahrîr olunmuş idi. Müşârün-ileyh Abdullah Ağa bakā[yâ]-yı mezbûrun her bir kîlesine birer esedî virmek üzere ta'ahhüd idüp taraf-ı mîrîye edâ eylemek içün memhûr temessük virilmekle mezbûrun memhûr temessüki zahrına tahrîr olunan telhîs işbu mahallde inşâ olundı.

Sûret-i Telhîs: "Bin yüz iki senesinde sefer-i hümâyûn içün ve serhadd-i İslâm'da olan guzât-ı muvahhıdîn içün Istabl-ı âmire'ye avârızları mukābelesinde ber-vech-i ocaklık şa'îre viregelen Silistre sancağında vâkı' kazâlardan bin yüz iki senesini Bekir ve bin yüz bir senesi bakāyâların tahsîle Niğbolı sâkinlerinden Ömer Ağazâde Abdullah Ağa kulları me'mûr olup Niğbolı İskelesi'nde cem' ve sefâyine tahmîl ve vakt ü zamânıyla Belgrad'da guzât-ı İslâma irişdirmeğe bundan akdem ta'ahhüd |101b| ve fermân olunup lâkin kendüsi ba'zısın intifâ' mülâhazasıyla ve ba'zısın tekâsül ü ihmâl ile ki, mecmû'ı on dokuz bin altı yüz elli dört kîle şa'îr bakāyâ alıkoyup ve cem' itmeyüp ve tahsîl eyledüği şa'îri dahi vaktiyle göndermeyüp guzât-ı İslâm'ın zarûretlerine bâ'is olduğundan bakāyâsının her bir kîlesine Belgrad'da râyic olduğı vech üzere ikişer guruş bedeli mezbûr Abdullah Ağa'dan tahsîl olunmak fermân-ı âlîleri buyurulmağla birkaç gün ahz ve habs olduğı ma'lûm-ı devletleridir. Hâlâ mezkûr kulları ber-vech-i musâlaha her bir kîleye birer guruş olmak üzere yirmi bin guruş mîrîye teslîm eylemek üzere ve mezbûrdan bin yüz üç senesinde iki aded şayka'i mükemmel kürekci ve cengci ve levâzım u mühimmâtı ile kendi mâlıyla yapdırup ve donadup vakt-i mezbûrda mevcûd eylemek şartıyla merhametleri recâsına işbu temessüki virdüği ma'lûm-ı devletleri buyuruldukda zikr olunduğı üzere yirmi bin guruşı teslîm-i Hazîne idüp ve iki kıt'a şayka'i donatmak şartıyla ıtlak olunmak fermân-ı âlîleri buyurılur ise" deyü arz u telhîs olundukda: "Mûcebince mahalline kayd olunup ıtlak oluna" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

müşârün-ileyh Abdullah Ağa habsden ıtlak ve beş bin guruşun ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'ye teslîm idüp ve beş bin guruşı Kassâbbaşı Sarı Mahmûd Ağa'ya havâle |**102a**| olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 25 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1103.

Zikri sebkat idüp Haremeynü'ş-şerîfeyn Muhâsebeciliği'nden azl olunan “Küçük Çelebi” lakab Mustafâ Efendi'ye Âstâne-i sa‘âdet'de vâkı‘ Darbhâne-i âmire nezâreti tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mükerreren iltifât-ı mâ-lâ-yutâka mazhar vâkı‘ olup Âstâne'de vâkı‘ sa‘âdethânelerinde meks müyesser olduğuna binâ’en mesrûr ve handân u şâdân olmağla gûyâ hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl idüp nâ’il-i merâm olmuşlardır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 26 Cemâziye'l-evvel sene 1103.

Bundan akdem şehîd ü sa‘îd sâhib-i sa‘âdet Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mustafâ Paşa asrında Erdel krallığı ihsân olunan Kurs Tököli Kral taraf-ı Devlet-i aliyye'den der-i devlet-medâra da‘vet ve ihzâr olunup mahsûsan Sadr-ı âlî kapucıbaşılarından (Boş) Ağa irsâl olunmuş idi. Kral-ı mesfûr yevm-i merkūmda şehr-i Edirne'de der-i devlet-medâra vâsıl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye mütevâsıl olup dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle behre-yâb oldukda kendüye post-i semmûr kaplu hil‘at-i fâhire ilbâs olunup ve etbâ‘ından otuz mikdârı kapudanlara dahi hil‘at-i fâhireler ilbâsından sonra taraf-ı Sadr-ı âlî'den raht ü bahtı ile mükemmel bir esb-i tâzî kral-ı mesfûra in‘âm u ihsân olunup Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ile |**102b**| mukaddemâ menzilgâh içün ta‘yîn olunan erbâb-ı ma‘ârif-i nedîm-i şehriyârî-i merhûm İshak Efendi hânesine irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 27 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum‘aya niyyet ve ecdâd-ı emcâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât mukīm-i ravza-i na‘îm merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm *aleyhi'r-rahme*nin âsâr-ı himmet-i âlem-güşâları olan câmi‘-i şerîfe azîmetleri içün tertîb-i alay sipâriş ve fermân buyurulmağın kānûn-ı kadîm-i pâdişâhî ve tarz-ı selâtîn-i şehinşâhî üzere tertîb-i alay olunup çavuşân-ı ablak-nitâs ve solakān-ı hâssa ve peykân-ı sîm-külâh ve dokuz aded yedek küheylân ve zarîfî raht ü bahtı ile mükemmel rahş-ı hümâ-bahşlar mücevher kalkanlar ve lü’lü’ ile müzeyyen zel-pûşlar ile müretteb ve Enderûn-ı hümâyûn'da “Hâsodalı” ta‘bîr olunan silahdâr-ı şeh-

riyârî ve çukadâr-ı cihân-bânî ve sâir Hâsodalı bi'l-cümle müzeyyen ü müretteb ve rikâb-ı hümâyûnda büyük mîrâhûr ve küçük mîrâhûr ağalar ve kethudâ-yı bevvâbân-ı Dergâh-ı âlî ve bostâncıbaşı ağa piyâde nazar-ı hümâyûnda revân ve pâdişâh-ı âlî-câhın re's-i mübârekelerinde fâtih-i Bağdâd-ı behişt-âbâd olan merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Murâd Han-ı Gāzînin sorguc-ı murassa'ları şa'şa'a birle nümâyân ve bi'z-zât pâdişâh-ı âlem-penâh mülûkâne ve levendâne esb-i sabâ-reftâra |**103a**| süvâr ve izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl ile câmi'-i şerîfe teşrîf ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan ibâdetgâha sa'âdet ile vusûl ve hâzırûn bi'l-cemâ'a olan cemâ'at-i müslimîn ile salât-ı cum'ayı edâdan sonra Sarây-ı ma'mûrelerine azîmet buyurdılar. Ve ilçi-i Şâh-ı Acem-i Erdebilî tertîb-i alay-ı tezyîn-i pâdişâh-ı âlem-penâhî ve tarz-ı kā'ide-i şevket ve dârât-ı Âl-i Osmân'ı seyr ü temâşâ içün Defterdâr-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa'nın sarâyları kurbünde vâkı' erbâb-ı kuzâtdan (Boş) Efendi'nin hânesinden seyr u temâşâ idüp ve içlerinde ferzendân-ı Acem'den bir rind-i kitâbet-hüner Acem ferzendi tarz-ı dârât-ı şevket-i Âl-i Osmânî ale't-tertîb tahrîr ü kitâbet idüp kā'ide-i tarz-ı Âl-i Osmânî târîh-vârî tahrîr ü kitâbetden hâlî olmayup pesend-i Acemâne bi'l-külliye tertîb ve tezyîn-i Âl-i Osmânî takayyüd ile tahrîrleri mukarrer olmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 28 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1103.

Esîrci tâ'ifesinden bir müteseyyid bir de bî-mezheb iki nefer esîrci dört beş mel'ûne fâhişeyi esîr şekli Acemlere getürüp ve heftelik ile bey' ve kul idüp Acemlerden dinâr-ı firâvân cerr iderler. Ammâ fâhişe-i mel'ûneler bu kadar Acem ferzendine tâkat [ü] tahammülden nâ-ümmîd olup feryâd ü figān ile kendüleri hürr oldukların âlemyâna ifâde itmeleriyle beyne'n-nâs şâyi' olup istimâ' olundukda esîrciyân-ı mezbûrân ihzâr olunup ve taş |**103b**| sefînesi i'tibâr olunan sefâyin-i mücrimânda ebedî kürek ırgalamak fermân olunup ve fâhişe-i mezbûrân bend-i {ü} zindân ile mahbûs kılınmaları sipâriş olunup Subaşı Karanfilîzâde Hasan Ağa ma'rifetiyle mahbûs-ı zindân kılındılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 29 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1103.

Şühûrhâ-i Rûmiyye'den mâh-ı şubatın yedisi ve hamsînin on yedisi eyyâm-ı mezbûrda vâkı' olup ve kavl-i müneccimîn üzere cemre-i evvelin havâya vukū'ı yevm-i merkūmda olduğı takvîmân-ı müneccimînde tahrîr ü mastûr iken eyyâm-ı mezbûrun vakt-ı zuhrunda havâ mütegayyir olup bârân ile mahlût

dolunun nüzûli vukū‘ bulmuşdur. Erbâb-ı müneccimîn [22]“ كل منجّم كذّاب ” hadîs-i şerîfine mâ-sadaklardır. Kavl-i mezbûrân üzere ba‘de'l-yevm havâlar mu‘tedil olup müneccimdân vukū‘ bulmadığından gayrı sovuklar zâ’il olmak kavlleri iken yevm-i merkūmda havâ zulmâta mübeddel olup bârân ile mahlût dolu nüzûli cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinin kuvvet ü kudret ve azametine nihâyet olmadığına işâret ü dâlldır. Ve kavl-i müneccimîn üzere leyl sâ‘at 14, rûz sâ‘at 10 i‘tibâr itmişlerdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî selh-i Cemâziye'l-evvel sene 1103.

Çûn ki Kassâbbaşı Kappânî Mehemmed Ağa'nın muhâsebeleri icmâl olunup zîr u bâlâsı karâr-dâde oldukda ber-mûceb-i muhâsebe-i mezbûr iki yüz elli bin |**104a**| guruş ki, be-hisâb-ı kîse beş yüz kîse ider müşârün-ileyh Kappânî Mehemmed Ağa'nın zimmetine îcâb itmekle mîrî içün mutâlebe olundukda: “Ol mikdâr akça’i edâya iktidârım yokdur” deyü cevâb virilmekle zindânda habs olunması bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın “Karanfilîzâde” dimekle meşhûr Subaşı Hasan Ağa ma‘rifetiyle derûn-ı Kal‘a-i Edirne'de vâkı‘ zindânda mahbûs olunduğı tahakkuk bulup üstâdâna cezâ tertîb olunmak sipâriş ve tenbîh olunmuşdur. Babadağı havâlîsi muhâfazasına mukaddemâ me’mûr olan asâkir-i İslâm ordusunda kassâbbaşı olan pây-i taht-ı kadîm ve karargâh-ı şehriyârân-ı kerîm Edirne sükkânı a‘yânından Kara Mehemmed Ağa'nın mukaddemâ icmâl olunan muhâsebesinde paça ve mumbâr ve sakādât nâmıyla masraf kayd olunan otuz kîse akça müşârün-ileyh Kara Mehemmed Ağa'dan mîrî içün mutâlebe olunup îbâ itdükde Başbâkīkulı Osmân Ağa habsinde mahbûs kılınduğının zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâlâ mûmâ-ileyh dahi: “Ol mikdâr akçanın edâsına iktidârım yokdur” deyü cevâb-ı şâfî virmeğin Kappânî Mehemmed Ağa ile ma‘an yevm-i merkūmda Subaşı Hasan Ağa ma‘rifetiyle zindân-ı mezbûrda mahbûs kılınduğı mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî gurre-i şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Bin yüz iki senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûnda Zemun toprağında küffâr-ı bedfi‘âl ile |**104b**| Karlofça Boğazı'nda vâkı‘ ma‘rekegâhdan avdet olundukda “Yalnızkör'ün Dâmâdı” dimekle meşhûr u ma‘rûf Hüseyin Ağa Tuna defterdârı i‘tibârıyla Kal‘a-i Belgrad-ı kavî-bünyâdda defterdâr vekîli nasb olunup

22 Küllü müneccimin kezzâb: Bütün müneccimler yalancıdır.

TÜRK TARİH KURUMU AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ahvâl-i ta‘yînât ve umûr-ı mühimmât-ı Kal‘a-i Belgrad bi'l-külliye kendüye sipâriş olunup müstakillen Tuna defterdârı ta‘yîn olunduğı tahakkuk bulmuş idi. Ve müşârün-ileyh eyyâm-ı karîbde defterdâr-ı şıkk-ı evvelliği çantasında mevcûd derrâc add idüp ta‘yîn olunduğı defterdârlık vekâletinde gurûrâne hareketi beyne'n-nâs şüyû‘ ve nümâyân olup evzâ‘-ı garibeleri istimâ‘ olunmuş idi. Ve sa‘îd ü şehîd sâhib-i sa‘âdet Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mustafâ Paşa asrında küffâr-ı hâksârdan ahz olunup esîr ü giriftâr ve dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad zindânında zencîr-bend-i {ü} zindân olan üsârâdan genç irisi ta‘bîr olunan güzeştelerden Cezâyir'in dalyan tüfengi şekli iki nefer bâlâ-kad çâr-ebrû misâl iki nefer Nemçe esîrini bend-i {ü} zindândan ihrâc ve kadd ü kāmetlerine meyyâl olup birin hazînedârlık ve birin çukadârlık hızmetinde istihdâm eyledüği dahi beyne'n-nâs şâyi‘ ve tahakkuk bulmuş idi. Bu hilâlde muhâfizîn-i kılâ‘ın mevâcibleri irsâl olunmak iktizâ itmekle gerek kapukullarının ve gerek yerlü kullarından azebân ve fârisânın mevâcibleri bi'l-cümle altun olmak |**105a**| üzere sâbıkā ma‘rekegâh-ı zümre-i mülâzımînde vezîr-i a‘zam olup mağdûren katl olunan Siyavuş Paşa'nın kapucılar kethudâsı olup gediklü çavuşân zümresinden Bosnavî Mehemmed Ağa ile otuz binden mütecâviz altun mevâcibât-ı muhâfizîn irsâl olunup müşârün-ileyh Mehemmed Ağa Kal‘a-i Belgrad'a vusûl buldukda Kal‘a-i Belgrad muhâfazasında olan yerlü kullarının mevâciblerin Defterdâr Vekîli Yalnızkör'ün Dâmâdı Hüseyin Ağa muvâcehesinde mûmâ-ileyh Bosnavî Mehemmed Ağa taksîm ü tevzî‘ idüp ve Belgrad muhâfızı kapukullarının mevâciblerin yeniçeri ocağında turnacıbaşı olup kapukullarının Belgrad muhâfazasında zâbıtı olan İskender Ağa'ya teslîm idüp Tımışvar ve sâir kılâ‘ların muhâfazasında olan gerek kapukullarının ve gerek yerlü kullarının mevâciblerin dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad'da muhâfizîn olan asâkir-i İslâm'a ser-asker Vezîr-i mükerrem Topal Hüseyin Paşa ma‘rifetiyle mevâcibât-ı mezkûrı vekîl-i defterdâr-ı müşârün-ileyh Yalnızkör'ün Dâmâdı Hüseyin Ağa teslîm eyledüğine ser-asker-i müşârün-ileyhden ve Defterdâr Vekîli Hüseyin Ağa'dan müte‘addid mektûblar getürüp mahallerine tebliğ ve teslîm eyledüği tahakkuk bulmuşdur. Amma garâbet bunda ki, vekîl-i defterdâr olup Tuna defterdârı olan devletlü mahbûb dostluğı cihetinden bend-i {ü} zencîr-i {ü} zindân olan ma‘hûd iki nefer Nemçe mel‘ûnlarının kadd-i mevzun çâr-âbrû güzeşteliğe |**105b**| meyl eylemiş, libâs-ı Frengâne kıyafetlerine meger mübtelâ olup firîfteleri olmuş ol iki nefer esîri bend-i {ü} zindândan ihrâc ve birin hazînedârlık ve birin çukadârlık hızmetinde istihdâm idüp mel‘ûnlara külliyet ile i‘tikād u i‘timâdı sebebi ile bir cins teslîm olur ki ve mel‘ûnlar dahi bir cins mütâba‘at u inkıyâd vâdîlerinde hızmetlerinde bir mertebe takayyüd

iderler ki, derd-mend Yalnızkör'ün Dâmâdı şimden sonra bu fenâ dünyâda kürek ırgalamadan istihlâs bulup murâdım üzere hızmetkârlara mâlik oldum deyü kadd-i mevzûnlarına nezzâreden memnûn gûyâ ki vâlih ü hayrân [ve] mest ü lâ-ya‘kıl bu tâ’ife-i Efrencin akl-ı {u} kâmili ne hûb sâhib-i firâset olur ve sipâriş olunan hızmetlerde fikr u kiyâset üzere takayyüdleri millet-i âharda bulunmaz. Ve bir husûsda iki def‘a ta‘lîmden ve i‘lâm-ı hâcetden müberrâ olup akl-ı evvel ve fikrde mâhir ve hızmet husûsunda gavvâs-ı bahrî gibi mütebâhir ve mâhî-vâr çapuk ü çalâk ve işâretden murâd olanı firâset ile ahz idici ve çeşm-i mestleri dilleri nâlân idici hızmetkâr olunca bunlar gibi olmak gerek deyü tefâhur üzere iken,

El-kıssa: Ol iki mel‘ûn-ı ebedî fursata müterakkıb imişler, ol gice fursatı ganimet add idüp âlem agyârdan hâlî olup herkes hâb-ı râhatda ve firâş-ı istirâhatda iken mukaddemâ |**106a**| tedârüklerin san‘at ile hâzır u âmâde idüp ve firârların mukarrer idüp ve kılâ‘lara irsâl olunan mevâcibden on binden mütecâviz altını der-heğbe idüp ve esb-i tâzîlere süvâr ve “anbâr kapusı” ta‘bîr olunan uğrın kapunın kilidini şikest ve kapuya küşâd virüp ve Sava Nehri'n buz üzerinden mürûr u ubûr idüp taraf-ı Osek'e firârları mukarrer olur. Çûn ki sabâh olup ahvâl-i firârân cümle âlemin ma‘lûmı oldukda mezbûr Yalnızkör'ün Dâmâdı Hüseyin Ağa'yı Ser-asker Vezîr-i mükerrem Topal Hüseyin Paşa ihzâr ve katl eylemek murâd itdükde Vezîr-i mükerrem Ca‘fer Paşa recâ vü iltimâs idüp habs-i {ü} zindân ile ahvâl-i mezbûru tafsîl üzere der-i devlet-medâra i‘lâm ü ifâdeleri yevm-i merkūmda vârid olmuşdur. Fi'l-hakīka, müşârün-ileyh Yalnızkör'ün Dâmâdı Hüseyin Ağa sûretâ sûret-i hakkdan görinüp kırkma bıyık, elde tesbîh, ayakda mor çuka çahşûr ile sûfiyâne cünbüşleri beyne'n-nâs nümâyân olup ahvâl-i hafiyyesinden haberdâr olanlar: “Sûret uğrısıdır, sûfiyâne evzâ‘ına i‘timâd itmen” deyü ahbâbların ifâde eyledükleri nakl ü rivâyet olunmuşdur.

El-kıssa: Çûn ki Kal‘a-i Belgrad'dan firâr iden melâ‘înin ahbârı der-i devlet-medâra vârid oldı. Müşârün-ileyh Hüseyin Ağa'nın rikâb-ı hümâyûna ihzârı fermân buyurılup menzil ile mübâşir irsâl olundı. |**106b**| Ve muhâfızîn-i Kal‘a-i Belgrad'da kapukullarına zâbıt ve ağa olan Turnacıbaşı İskender Ağa ve Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâdın dizdârı olan Muharrem Ağa töhmet-i mezbûr ile müttehem oldukları eclden Turnacıbaşı İskender Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup ve dizdâr-ı Kal‘a-i Belgrad olan mûmâ-ileyh Muharrem Ağa'nın kelle-i bî-devleti der-i devlet-medâra ihzârı fermân buyuruldı. Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri pây-i taht-ı kadîm ve karârgâh-ı şehriyârân-ı kerîm olan Edirne şehrin tebdîlen geşt ü güzâr eylemek murâd-ı

hümâyûnları olmağın silahdâr-ı şehriyârî ve çukadâr-ı cihân-bânî ve mîrâhûr-ı evvel ve ser-bostâniyân-ı Edirne rikâb-ı hümâyûnlarında piyâde ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri tebdîlâne süvâr ve şehr-i dil-âvîz Edirne'yi taraf be-taraf dervâzeleri mukarrer olup halk-ı âlemin ahvâl-i garîbelerin ihtifâdan seyrân buyurmalarıyla halk-ı âlemyâna havf u haşyet müstevlî olduğı tahakkuk bulmuşdur. Sâhib-i devlet dahi haberdâr olmağla bi'z-zât Sadr-ı âlî tebdîl-i câme ile esb-i tâzîya süvâr ve şehr-i Edirne esvâkın dervâzeleri muhakkak olmuşdur. Vezîr-i a'zam-ı makbûl ve taleb-i mülâzımîn ile maktûl Süleymân Paşazâde Yûsuf Bey'e ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî rütbesi ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân |1**07a**| kat'-ı pâye ve nâ'il-i merâm olmuşlardır.

Yevmü'l-erba'â, fî 2 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Sipâh ocağında başhalîfe olan İbrâhîm Efendi'ye ve silahdâr ocağında başhalîfe olan "Amasyalı" dimekle ma'rûf Mehemmed Efendi'ye ulûfeleri tamâmıyla mütekā'idlik ihsân olunup du'â-yı devâm-ı devlet-i pâdişâh-ı âlî-câha iştigāl üzere müdâvemetde olun deyü sipâriş ve fermân buyuruldı. Ve sipâh ocağında Hasan Halîfe ve silahdâr ocağında "Kara Kethudâzâde" dimekle müte'ârif ü meşhûr Eyyûb Halîfe ocağ-ı mezbûrlarda baş[halîfe] nasb ü ta'yîn buyurılup hil'at-i fâhireler ilbâsıyla iltifât-ı mâlâ-yutâka mazhar vâkı' olup beyne'l-hulefâ ocağ-ı mezbûrân kat'-ı pâye ile ser-firâz olundılar ve ibtidâ-i şâkirdlikleri eyyâm[ın]dan berü murâd u maksûdları olan makāma kadem basup nâ'il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 3 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Venedik kralının âyîn-i bâtılları üzere başcenerali olan mel'ûn ki, bilâ-teşbîh vezîri makamındadır, kral-ı bed-fi'âl-i mezbûrun evzâ'-ı nâ-hemvârından münfa'il ve bî-huzûr olup ceneral-i merkūm kral-ı mesfûrun hışm u gazabına lâyık u sezâvâr olmağın Rim Papa'dan me'zûnen ceneral-i merkūmı nefy-i beled ve habs-i ebed eylemek murâd idinüp Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa asrında Kandiye Kal'ası'n edâ |**107b**| ve teslîme kefere tarafından sulh murâd olundukda akd-i sulhda Girid Cezîresi etrâfında vâkı' üç pâre kal'a ki, biri Kal'a-i Suda ve biri Kal'a-i İsporlonka ve biri dahi Kal'a-i Kranposa kal'aları Venedik keferesinin yed-i tasarrufunda olmak üzere akd-i {u} sulh vukū' ve karâr-dâde olunup Kandiye Kal'ası teslîm olunup cezîre-i mezbûre ile ma'an memâlik-i İslâmiyye'ye ilhâk u munzamm kılınmış idi. Kral-ı bed-fi'âl-i Venedik gazab eyledüği ceneral-i merkūmı İsporlonka Kal'ası'na nefy-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

beled ve habs-i ebed itmekle ceneral-i merkūmun nefsine bâr gelüp ve habsden istihlâsa çâre muhâl olduğın mukarrer bilüp kral-ı bed-fi‘âle rağmen kal‘a-i mezbûrı taraf-ı İslâmiyâna teslîm itmekle nefsini istihlâsa medâr olduğın fikr ve mülâhaza idüp ve kal‘a-i mezbûrede hem-cinsi olan dizdârı kendü re’yine mütâba‘at ve hem-râz idinüp İsporlonka Kal‘ası'n taraf-ı İslâmiyân'a teslîm eylemekde kavl ü karârların kavî vü muhkem idüp Kandiye Kal‘ası Muhâfızı Defterdâr-ı sâbık Küçük Mehemmed Paşa'ya ihtifâdan haber ve kâğıd irsâl idüp şöyle ifâde iderler ki: “Venedik Kralı'nın huzûrunda hızmetim makbûle geçmeyüp bunca eyyâmdan berü âyînimiz üzere yolunda baş ve can ile hızmetim havâya münkalib olduğundan mâ‘adâ hışm u gazab idüp rütbemden cüdâ ve hızmetinden idüp İsporlonka |**108a**| Kal‘ası'na nefy-i beled ve habs-i ebed itmişdir. Ben dahi kral-ı mesfûra rağmen kal‘a-i mezbûre dizdârın kendüme râm idüp İsporlonka gibi kavî vü müstahkem kal‘a-i nâzenîni Âl-i Osmân pâdişâhına teslîme ta‘ahhüd eyledim. İmdi bir gün ale's-seher vakt-i şâfi‘îde bir mikdâr yarar ve güzîde bahâdırân ile kal‘a-i mezbûr altına gelesiz ki kapuya küşâd virüp kal‘a’i size teslîm idelim. Ve kral-ı mesfûra rağmen şeref-i İslâm ile müşerref olalım. Ammâ şol şartıla ki siz dahi Âl-i Osmân pâdişâhına bizim hızmetimizi arz u i‘lâm idüp ve ba‘de teslîm-i kal‘a bizi der-i devlet-medâr tarafına irsâl itmeğe ta‘ahhüd iderseniz kâğıd ile i‘lâm idesiz ki, biz dahi bu tarafda ana göre hareketde olup bahâdırân ile vakt-i şâfi‘îde gelmenize intizâr üzere olalım” haberi Muhâfız-ı Kal‘a-i Kandiye Vezîr-i mükerrem Mehemmed Paşa'ya vârid oldukda vezîr-i müşârün-ileyh dahi kavl-i mezbûr üzere kâğıd tahrîr idüp mutâlebelerine ta‘ahhüd idüp tekrâr: “Kâğıda muntazıruz” deyü irsâl ider. Ceneral-i merkūm tarafından tekrar kâğıd vârid olup: “Kavl-i evvel üzere ta‘ahhüdümüzde sâbit-kadem ve vakt-i şâfi‘îde kudûmunuza intizârdayız” deyü i‘lâm itmesiyle Mehemmed Paşa dahi ahvâl-i mezbûrı kimesneye ifşâ itmeyüp ale's-seher sayd ü şikâr tarzı bir mikdâr bahâdırân u dilâverân ile Kandiye Kal‘ası'ndan süvâr olup vakt-i ma‘hûdda İsporlonka |**108b**| Kal‘ası altına vusûl buldukda ceneral-i merkūm ile dizdâr-ı mezbûr kal‘a kapusına küşâd virirler. Bahâdırân ile vezîr-i müşârün-ileyh Mehemmed Paşa derûn-ı kal‘aya dâhil oldukda derûn-ı kal‘a[da] mevcûd olan küffâr-ı hâksârın cengle iktidârları olmadığından nâşî cümle melâ‘în itâ‘at u mütâba‘at itmeleriyle bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ kal‘a-i mezbûre serhadd-i İslâmiyye olan memâlik-i mahrûseye mülhak ve munzamm olunup zabt u rabt olunduğı şüyû‘ bulup tahakkuk bulmuşdur. Fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne. Ve kal‘a-i mezbûrede üç yüz pâre top ve beş bin kantâr barut-ı siyâh mevcûd olduğı nakl u rivâyet olunmuşdur. El-uhdetü ale'r-râvî.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

El-kıssa: Muhâfız-ı Kandiye Mehemmed Paşa dahi ta‘ahhüd-i ma‘hûd üzere on yedi nefer bellü ve başlu kefere ile ceneral-i merkūmı taraf-ı der-i devlet-medâra irsâl ve ahvâl-i mezbûrı tafsîl üzere arz u i‘lâm itmekle kefere-i mezbûrân Gelibolı İskelesi'ne dâhil oldukda Gelibolı Muhâfızı Haşimoğlı'nın ma‘lûmı oldukda üç aded araba-i esb tedârük ve Edirne'de der-i devlet-medâra irsâl itmekle kefere-i mezbûrân yevm-i merkūmda dâhil-i Edirne oldukları tahakkuk bulmuşdur. Nakl olundı ki İsporlonka Kal‘ası Kandiye Kal‘ası'ndan aşağı ve Yarepetre semtinde Cezîre-i Girid'e gāyet karîb ve muttasıl şekli kavî |**109a**| vü müstahkem bir kal‘a-i ma‘mûre olup ve kurbünde müstevfâ limanı olmağla harbî korsan kalyonları liman-ı mezbûrda her bâr lenger-endâz olup Mısr-ı Kāhire tarafından gelen zahîre şaykalarına ve sâir tüccâr sefâyinlerine küllî zararları müterettib olup yol kesen şekli her bâr liman-ı mezbûrdan harbî korsan kalyonları lenger-endâz olmakdan hâlî değiller imiş. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ avn-i Bârî yârî olup şöyle kavî vü müstahkem kal‘ayı bilâ-nizâ‘in ve lâ-ceng ü cidâl memâlik-i İslâmiyye'ye mülhak ve munzamm olup Mısr tüccârı harcî korsan kalyonlarının mazarratları mündefi‘ olundı. Fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazretine hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun ki kullarına verâ-i perdeden böyle lütf-i azîmler ihsân ü erzânî idüp ümmet-i Muhammed kulların mesrûr u handân eyledi. Dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd-ı Kal‘a-i Belgrad'dan bundan akdem on binden mütecâviz altunı iki nefer melâ‘în serîka idüp taraf-ı küffâr-ı hâksâra firârları nâmûs-ı devlete haylice ızturâb virmiş iken iki nefer mel‘ûnun firârlarına bedel buncalayın kavî vü müstahkem kal‘a-i ma‘mûreyi ol Celîl-i Cebbâr ol Kādir-i Kahhâr taraf-ı İslâmiyâna ihsân idüp memâlik-i mahrûseye munzamm ve mülhak olmağla Kal‘a-i Belgrad'dan firârîlerin ızturâbın ferâmûş itdirüp ümmet-i Muhammed kullarına hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze |**109b**| ihsân eyledi. Fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 4 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum‘aya niyyet ve tertîb-i alay ile Üçşerefeli Câmi‘-i şerîfi'ne teşrîf ve salât-ı cum‘ayı edâdan sonra izz ü ikbâl ile Sarây-ı ma‘mûrelerine azîmet buyurdılar. Çûn ki Kal‘a-i Belgrad'da Defterdâr Vekîli Yalnızkör'ün Dâmâdı Hüseyin Ağa'nın i‘timâd-ı küllîsi olan iki nefer üsâr[â]-yı mezbûrân kılâ‘ mustahfızlarının mevâciblerinden on binden mütecâviz altunı serîka ile firârları ve mezbûr Hüseyin Ağa'yı Ser-asker Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa bend-i {ü} zindân eyledüği haberi der-i devlet-medâra vârid oldukda dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd-ı Kal‘a-i Belgrad'a mün‘im ve müstakīm ve ihtiyâcdan müstağnî ve hızmeti

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER
www.tiam.gov.tr

tecribe olunmuş mu'temedün-aleyh defterdâr vekîli muktazî olmağın ser-çavuşânın sâbıkā kitâbeti hızmetlerinde olup Dergâh-ı âlî gediklü çavuşlarından "Şükrî" dimekle meşhûr u müte'ârif Hüseyin Efendi'ye Tuna defterdârlığı pâyesiyle Kal'a-i Belgrad'da defterdâr vekâleti tevcîh olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı' olup dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'ın muhâfazasına me'mûr guzât-ı müslimînin ta'yînâtları husûsı ve zahîre ahvâli ve sâir mühimmât ve levâzımât umûrı bi'l-külliye müşârün-ileyh Şükrî Hüseyin Efendi'ye sipâriş olunup bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem dârü'l-cihâd-ı |**110a**| Kal'a-i [Belgrad'a] irişmesi fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 5 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Mîr-i Kıbtiyân Köse Ahmed Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup Vezîr-i a'zam-ı makbûl, taleb-i mülâzimîn ile maktûl Sarı Süleymân Paşa'nın kethudâsı Hayrabolı sükkânı a'yânından "Çorumlı" dimekle meşhûr u ma'rûf Mehemmed Ağa'ya bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere Mîr-i Kıbtiyân Mukāta'âtı aklâmı tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı' olup beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile ser-firâz u ser-bülend kılınup nâ'il-i merâm olmuşlar.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 6 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Vukū'-ı cemre-i sânî be-âb ve bâ-kavl-i müneccimîn. Eyyâm-ı mezbûr Dîvân-ı adâlet-unvândan olmağın Vezîr-i a'zam hazret-i Ali Paşa ve Vezîr-i mükerrem Kā'im-makām ve Silahdâr Ali Paşa ve muvakkı'ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğrâ-keşân-ı ahkâm-ı cihân-bânî "Elmâs" lakab Vezîr-i mükerrem Mehemmed Paşa ve Rûmili Kādî'askeri es-Seyyid Ali Efendi ve Anadolı Kādî'askeri fazîletlü es-Seyyid Osmân Efendi ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi ve erbâb-ı Dîvân ve ehl-i küttâb ve erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve çavuşân-ı Dîvân-ı bülend-eyvân ve bevvâbân-ı sultânî ve bi'l-cümle Sarây-ı Sultânî'de müctemi' ve arzuhâl-i şâkiyân lisân-ı tezkireciyân ile kırâ'at ve herkesin ahvâl ve da'vâsına münâsib fermân-ı âlîler sudûrundan sonra kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî üzere simât-ı şehinşâhî ihrâc |**110b**| ve bi'l-cümle erbâb-ı Dîvân ni'am-ı pâdişâhîden mugtenem oldukdan sonra

Mısrâ': *Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye*

Nesr: mefhûmunca Dîvân-ı Sultânî dağılup erbâb-ı Dîvân'ın zure{r}fâ ve pindârları

Beyt:

Ehl-i irfân arasında bir ziyâfet büsbütün
İki fılcân kahve ile bir lûle keskin tütün

Nesr: mazmûnunca Sarây-ı Sultâniyye'ye karîb ahbâbları sa'âdethânelerinde şürb-i kahve ve duhân içün perâkende vü perîşân oldukları tahakkuk bulmuşdur. Ammâ erbâb-ı Dîvân ile ihtilâtı olmayan yârân-ı safâ seyr u temâşâ-yı Dîvân-ı âlî-bülend içün dâhil-i Sarây-ı Sultânî olup ba'de itmâm-ı arzıhâl-i şâkiyân simât-ı pâdişâhî bast olundukda alâka-i erbâb-ı Dîvân'dan müberrâ oldukları eclden ve tabî'atlarında âlî-cenâblıkları nümâyân olduğı cihetden simât-ı şehinşâhîden mugtenem olmayan nâdân-ı ahmak

Beyt:

Sofra-i cûd [u] sehânın bedeli oldı duhân
Ni'meti gitdi cihânın tütüni kaldı hemân

Nesr: mazmununa mâ-sadakları vâkı' olup tesliyet-i hâtır içün şi'r-i şu'arâyı vird-i zebânlar idindiler

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 7 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Hâk-ı Rodoscuk'dan bin yüz senesinde vezîr-i a'zam olan merhûm Koca Mustafâ Paşa asrında çavuşbaşı olan Mehemmed Ağa İstanbul'da sâkin ü mütemekkin kefere tâ'ifesinin bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere cizyeleri tahsîline |**111a**| me'mûr olup hil'at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile nâ'il-i merâm olmuşlardır. Ve Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağı ağalarından "Deli Baltazâde" dimekle ma'rûf u meşhûr (Boş) Ağa'ya turnacıbaşılık tevcîh ü ihsân olunup taraf-ı Kal'a-i Belgrad'a azîmetleri içün rikâb-ı hümâyûna hareketleri bâbında fermân sudûr bulmağın taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'den şehr-i dilâvîz mahmiye-i Edirne'ye yevm-i merkūmda vusûlleri mukarrer ü muhakkak olmuşdur. Ve bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere kapukullarının ve sâir ocakların masar mevâcibleri ihrâcı içün Veznedârbaşı Tavîl Ali Ağa'ya ulûfe kîseleri tertîb ve hâzır u âmâde olunmak fermân buyurulmuş idi. Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi dahi Sarây-ı Sultânî'de vâkı' Hazîne-i âmire-i Bîrûnî'ye teşrîf buyurup ihrâc-ı ulûfe içün hâzır u âmâde olunacak kîselerin itmâmına bi'z-zât kendüleri dahi takayyüd-i tâmm buyurup hâzır u müheyyâ eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 8 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Acem İlçisi Dest-bûs-ı Şehriyârî Eylediğidir: Âmeden-i mürg-i laklak be-diyâr-ı Rûm, bâ-kavl-i münecimîn. Eyyâm-ı merkūm Dîvân-ı adâlet-unvândan olmağın bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere kapıkullarının ve sâir huddâmân-ı şehriyârînin masar mevâcibleri ihrâcı içün ve Şâh-ı Acem-i Erdebilî olan Süleymân Şâh tarafından Kelb Ali nâm ilçisinin dahi dest-bûs-ı şehriyârî içün galebe[23] dîvân olmak üzere vüzerâdan Kā'im-makām Silahdâr Ali Paşa ve tuğrâ-keşân-ı ahkâm-ı cihân-bânî |**111b**| Vezîr Mehemmed Paşa ve kādî'askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi ve ağa-yı Bektaşiyân ve ocağ-ı yeniçeriyân ve solakān ve peykân ve ser-bevvâbân-ı Dergâh-ı âlî ve çavuşân-ı Dîvân ve bevvâbân-ı sultânî ve bi'l-cümle erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve erbâb-ı küttâb Sarây-ı Sultânî'de ve kubbe-i âlî-bülendde alâ merâtibihim müctemi' ve hâzırûn olduklarında ba'dehû Vezîr-i a'zam hazret-i Ali Paşa *yessera'llâhu mâ-yeşâ* hazretleri dahi Dîvân-ı âlî-bülende teşrîf buyurduklarında mü'ezzinân-ı şehriyârî âdet-i kadîme üzere kırâ'at-i Feth-i şerîf'e mübâşeret idüp çavuşân-ı Dîvân ile Ser-çavuşân Mehemmed Ağa ve Şâh-ı Acem ilçisin Dîvân-ı âlî-bülende getürmek içün teveccüh ve revâne oldukda pâdişâh-ı âlîcâh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh taraf-ı şerîflerinden ilçi-i mezbûra raht ü bahtı ile mükemmel bir esb-i tâzî müşârün-ileyh ser-çavuşân ile ma'an irsâl olunup Feth-i şerîf tilâvetinden sonra ilçi-i mezbûrun hedâyâsı olan pîşkeş üç mehâr şütürâna tahmîl olunmuş altı aded sanduk-ı kebîr ile hedâyâ-yı mezbûrların muhâfızı olan üç nefer sürh-serân piyâde şütürânların nazarında gûn-â-gûn pîşkeş ve hedâyâ ve tuhaf-ı girân ile Bâb-ı hümâyûn'dan dâhil-i Sarây-ı âmire olup Defterhâne-i âmire kurbünde şütürânları ıhradup ve sandukların nazarına kebîr kaliçe döşenüp ve sanduklara küşâd virilüp hedâyâ-yı mezbûrı kaliçe-i merkūm üzere bast idüp Teşrîfâtî Ahmed Efendi nezâretiyle Teşrîfât Halîfesi |**112a**| Ali Efendi hedâyâ-yı mezbûrı tahrîr idüp ve tahrîr olunan hedâyâ bevvâbân-ı sultânîden "pîşkeşci" ta'bîr olunan el-Hâc Osmân ma'rifetiyle bevvâbân-ı sultânîye teslîm olunup ve henûz hedâyâ-yı mezbûrun tahrîri itmâm olmadın hedâyâ-yı sâ'ire olan şütürân ve esbân Bâb-ı hümâyûn'dan dâhil olup Defterhâne-i âmire'den Bâb-ı hümâyûn'a varınca saf-keşân olmak üzere tertîb olundı. Ve her şütürânın üzerinde kaliçe-i Acem âvîhte olunmuş ve akabların-

23 Metinde "kalaba" şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

da heykel-i garibe olan fîl ki, zer-baft-i miyâne-i cüll ile müzeyyen olunmuş ve fîlbânın destinde sîm çevgân ve fîlin dûşunda ku‘ûd itmiş ve beş altı fîlbân dahi piyâde fîlin etrâfında oldukları hâlde dâhil-i Bâb-ı hümâyûn olup şütürânların zeylinde kā’im oldukda Kelb Ali nâmında olan ilçi-i Şâh ve “Rahtvân” ta‘bîr olunan ferzend-i Acem ve kırkdan mütecâviz sürh-serân ile Bâb-ı Dîvân-ı âlî'ye vusûl ve rahşlarından piyâde olup ilçi ile Rahtvân mütesâvî piyâde ve ikisinin nazarında bir Acem ferzendinin destleri üzere zer-baft boğça içinde Şâh-ı Acem'in nâmesi ve akablarında kırkdan mütecâviz piyâde Acem ferzendleri Bâb-ı hümâyûn'dan Sarây-ı Sultâniyye'ye dâhil olup kubbe-i Dîvân-ı âlî-bülende vâsıl oldukda nişâncı paşanın zeylinde ilçiyâna mahsûs olan iskemli teklîf olundukda mahall-i mezbûrda ku‘ûda tenezzül itmeyüp: “İmdi ki benim şâhım Şâh Süleymân Sünnî ola da özüm sâir ilçiler gibi pes-pâye mahallde ku‘ûd eylemek nâmûs-ı |**112b**| Şâh'dır. Âl-i Osmân pâdişâhının vüzerâsıyla müsâvî ku‘ûd iderim” deyü tereddüd itdükde, vüzerânın câlis olduğı suffe-i Dîvân'da Kā’im-makām-ı âlî-makām Silahdâr Ali Paşa'nın alt yanında ku‘ûdına ruhsat virilmeğin ilçi ve Rahtvân kā’im-makāmın alt yanında ku‘ûd idüp ve destinde Şâh-ı Acem'in nâmesi olan ferzend-i Acem câlis-i vüzerâ olan suffe-i Dîvân'da ilçi-i mezbûr ile Rahtvân'ın zahrında kıyâm üzere nâme-i Şâh'a ri‘âyeten mahall-i mezbûrda kā’im oldı. Ve ol hinde ihrâc-ı mevâcib içün kethudâ-yı bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî birle rikâb-ı hümâyûn-ı cihân-bânîye telhîs irsâl olunup: “Mûcebince kapum kullarının ve cümle kullarımın mevâcibleri ihrâc ve i‘tâ oluna” deyü hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn sudûr bulmağın Dîvân-ı bülend-eyvânda nazar-ı Sadr-ı âlî'de ve vüzerâ ve sadreyn ve defterdârîde bin üç yüz otuz kîse olmak üzere Veznedârbaşı Tavîl Ali ma‘rifetiyle kubbe-i Dîvân'da zemîne bast olunup icmâller mûcebince tertîb olunan defteri rûznâmçe-i evvel efendinin kırâ’ati üzere ibtidâ kapu[ku]llarına ve sâir huddâmân-ı şehriyârîye tevzî‘ ü taksîm olunup itmâm oldukdan sonra simât-ı şehinşâhî ihrâc ve beş aded sofra olmak üzere ki, her sofrada kırkardan mütecâviz cümlesi mertebânî kebîr tabaklar ve kebîr kâseler ile nefîs et‘ime-i gûn-â-gûn ki, bahâr ile terbiye olunmuş, bir sofrası sâhib-i devlet nazarında ve mukābele-i Sadr-ı âlî'de iki kıt‘a iskemle vaz‘ olunup |**113a**| birine ilçi ve birine Rahtvân ku‘ûd idüp ve bir sofra dahi Kā’im-makām Silahdâr Ali Paşa nazarında anın dahi mukābelesinde iki aded iskemli vaz‘ olunup ferzendân-ı Acem'den bellü başlu iki ferzend ku‘ûd itdirilüp ve bir sofra dahi Tuğrâkeş Mehemmed Paşa'nın nazarında ve anın mukābelesinde iki iskemle vaz‘ olunup iki nefer Acem ferzendi ku‘ûd itdirilüp ve ekl-i ta‘âma mübâşeret olundı. Ve bir mükemmel sofra dahi sadreyn nazarlarında ve bir sofra-i mükemmel dahi defterdâr efendi nazarında vaz‘

olunup ve lâkin kādî‘askerân ile defterdâr efendinin sofralarına ferzendân-ı Acem'den birisi ku‘ûd itdirilmeyüp ve tevâbi‘ât-ı ilçi olan Acem ferzendleri içün kurb-i Defterhâne-i âmire'de beş yüz sahandan mütecâviz et‘ime-i gûn-â-gûn ve zağferân ile reng-âlûd pilâvlar mukaddemâ hâzır u âmâde olunmuş idi. Ferzendân-ı Acemân tevâbi‘ât-ı ilçinin cümlesine salâ olunup şikemleri mâl-â-mâl olunca çalışdılar. Ammâ garâbet bunda ki, Şâh-ı Acem'in nâmesi destinde olan sürh-serân ki mukaddemâ kā’im olduğı makāmda kadîd-i mahz olup et‘ime-i nefâsiyye teklîf olunmadı ve nâme-i şâhı zemîne komak mümkin değil. Önünde et‘ime-i nefîseyi ekl idenleri gördükce sâlyârları cereyân idüp cevânib-i erba‘asın nazzâreden hâlî değil ki acabâ ne vakt teklîf olunur mülâhazasıyla et‘ime-i nefâyisden mahrûm kalup bir cins reng olmuşdur ki bir vechile ta‘bîr-i {ü} beyân değildir.

El-kıssa: Ba‘de't-ta‘âm ağa-yı Bektaşiyân ve sadreyn arz-ı pâdişâhî birle şeref-yâb |**113b**| olup hurûclarında sâhib-i devlet ve vüzerâ arz-ı pâdişâhîye teveccüh buyurup ilçi dahi huzûr-ı pâdişâh-ı âlî-câha teklîf olundukda kubbe-i Dîvân-ı âlî'de nâme-i şâh boğçasına küşâd virüp zer-baft ve dîbâ-yı Acem ile mestûr nâme-i şâhı elçi-i mezbûr bûs idüp ve kendü desti üzerine vaz‘ idüp arz-ı pâdişâhîye azîmet idüp Arzodası mukābili Bâbü's-sa‘âde'ye vusûl buldukda ilçiye hil‘at-i fâhire ilbâsından sonra kırkdan mütecâviz Acem ferzendlerine hil‘atler ilbâs olunup fakad ilçi ile Rahtvân izz-i huzûr-ı pâdişâhîye duhûl ve dest-bûs-ı şehriyârîden sonra nâme-i şâhı teblîğ idüp huzûr-ı hümâyûndan hurûc eyledükde dest-i bevvâbân-ı sultânîde olan hedâyâ-yı şâh-ı Acem Bâbü's-sa‘âdet'den mürûr ve nazar-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan ubûr olunup Hazîne-i Pâdişâhî'ye dâhil olacakları kethudâ-yı Hazîne'ye teslîm ve Istabl-ı âmire'ye teblîğ olacakları Bâbü's-sa‘âde'den tekrar hurûc eyledi ki hedâyâ-yı şâh-ı Acem Teşrîfât Halîfesi Ali Halîfe'nin tahrîri üzere işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Defter-i hedâyâ-yı mezkûrîn an-cânib-i şâh-ı Acem Nesl-i Erdebîlî Şâh Süleymân an-yed-i ilçi be-nâm-ı Kelb Ali ve bâ-nezâret-i Rahtvân, fî yevmi's-sülâsâ, fî 8 Ca sene 1103, ber-mûceb-i defter-i Ali Halîfe-i Teşrîfât.

Fağfûrî kâse-i kebîr *kıta‘ât* 3	Fağfûrî tabak *kıta‘ât* 7 Sagīr: 2 Kebîr: 2	Fağfûrî alaca tabak-ı kebîr *kıta‘ât* 2	Fağfûrî kâse *kıta‘ât* 7 Kebîr: 1 Vasat: 3 Sagīr: 3	Fağfûrî laciverdî lengerdân kâse *kıta‘ât* 2

Fağfûrî sarı kâse *kıta'ât* 2	Fağfûrî balıkçın kâse *kıta'ât* 2	Fağfûrî lâciverdî kâse *kıta'ât* 2	Fağfûrî lâciverdî tabak *kıta'ât* 4	Kapaklı ve kulblı fağfûrî çölmek *kıta'ât* 2
Fağfûrî aselî kâse *kıta'ât* 2	Lengerdân beyâz fağfûrî kâse *kıta'ât* 2	Fağfûrî alaca sagīr tabak *kıta'ât* 3	Kemân kabza *kıta'ât* 27	Zer-baft elvân donluk *aded* 36 |114a|
Mücmel pûtadârî-i elvân sâde *aded* 14	Münakkaş mücmel-i elvân zer-baft sâde *aded* 9	Havlı ve pûtalı mücmel-i sâde donluk *aded* 24	Kelendî şâl-ı elvân *aded* 9	Şâl-i Keşmîrî-i elvân *aded* 9 İbrişim ve zerli
Kerbelâyî şâl-i Keşmîrî *aded* 9	Atlas-ı Gencrevanî-i elvân donluk *aded* 9	Kutnî-i Acem-i elvân donluk *aded* 11	Kutnî-i Kelendî donluk *aded* 1	Kerbelâyî kutnî-i elvân donluk *aded* 6
Taraklı kadîfe-i elvân donluk *aded* 27	Kemhâ-yı münakkaş-ı elvân donluk *aded* 9	Kemhâ-yı elvân donluk *aded* 27	Kutnî-i Horasanî *donluk* *aded* 18	Dârâyî-i elvân donluk *aded* 18
Ebrî dârâyî-i elvân donluk *aded* 9	Dârâyî-i pûtadârî-i elvân donluk *aded* 9	Destâr-ı hâssa *kıta'ât* 32	Destâr-ı selv *kıta'ât* 3	Destâr-ı kā'im-i hâne *kıta'ât* 3
Mükemmel destâr *kıta'ât* 10	Destâr-ı hâne *kıta'ât* 25	Mendil-i Gencrevânî *aded* 9	Sûzenî mak'ad *kıta'ât* 9	Kaliçe-i Acem *kıta'ât* 18 Kebîr: 8 Sagīr: 9
Fîl-i heykel-i garîb *re's* 1 Bâ-cüll-i zer-baft-i miyâne	Şütürân-ı mâde ve ner *mehâr* 45	Mumyâ-yi ma'denî *kıta'ât* 55	Misk-i âhû-yı Çîn-i göbek *miskāl* 500	Panzehr-i mârî *miskāl* 50
Murassa' ve mücevher kılıç *kabza* 1 Bâ-sarf-i zer-baft		Mücevher kalkan *kıta'ât* 1 Fîl kulağından bâ-sarf-i zer-baft		

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Pîşkeş-i ilçiyân

Kemân *Kabza* *aded* 9	Esb-i çapkun *rü'ûs* 5	Şütürân-ı mâde ve ner *mehâr* 15	Kaliçe-i Acem *kıta'ât* 2 Kebîr: 1 Sagīr: 1

Şâh-ı Acem Şâh Süleymân'ın irsâliyye ve hedâyâ-yı pîşkeşi olup bâlâda tahrîr olunan ecnâs-ı fağfurîler ve kemânlar ve elvân zer-baftlar ve mücmel putadârî-i elvân zer-baftlar ve elvân Keşmîrî şâllar ve atlas ve kadîfe ve kutnî ve elvân kemhâlar ve elvân ve abrî dârâyî ve destârlar ve sûzenî mak'adlar ve kaliçe-i Acemler ve mumyâ-yı ma'denî ve misk-i âhû-yi Çîn |**114b**| ve pânzehr-i mârî ve mücevher kılıç ve fil kulağından olmak üzere mücevher kalkan Hazîne kethudâsına teslîm olunup Hazîne-i âmire-i Enderûn'a idhâl olundı. Ve esbân ile şütürân Mîrâhûr-ı Evvel İsma'îl Ağa'ya teslîm olundı. Ve heykel-i garîb olan fîl dahi Hâsâhûr'da olmak üzere mîrâhûr ağaya sipâriş buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 9 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Çûn ki dünki gün Dîvân-ı bülend-eyvânda bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere kapukullarının ve cümle ocakların masar mevâcibleri ihrâc olunup ve ilçi-i mezbûr umûrı izz-i huzûr-ı şehriyâr-ı cihân-bânîye arz olunca zamân-ı kesîr mürûrundan Dîvân-ı bülend-eyvân salât-ı zuhra değin mütemâdî olup hattâ vakt-i zuhrdan bir sâ'atden mütecâviz zamân mürûr u ubûr eyledükden sonra Dîvân-ı âlî'den ihrâc olunduğunda sipâh ocaklarına ulûfe sergisi mümkin olmamış idi. Hâliyâ yevm-i merkūmda Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup ibtidâ'en tevzî' ü taksîm-i ulûfeye mübâşeret olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 10 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Çûn ki evvel-bahâr-ı nüzhet-şi'ârda ki, sahrâlar lalezâr ve sütûr ü huyûla kūt [u] kuvvet olan çemenzâr ile âlem cennet-âsâr oldukda ber-muktezâ-yı nâmûs-ı saltanat düşmenân-ı dîn-i mübînden ahz-ı {u} intikām niyyeti ile hareket-i sefer-i hümâyûn mukarrer ü muhakkak olup ve vakt-i hareket dahi |**115a**| karîb oldı. İ'lâm-ı hareket-i sefer-i hümâyûn içün tuğ-ı pîşvânın ihrâcı muktazî oldı. Ve yevm-i merkūm ki eyyâm-ı hamîs'dir, "bâreka'llâhu's-sebt ve'l-hamîs"

mazmûn-ı şerîfi mûcebince tuğ-ı Sadr-ı âlî cemâ'at-i mücâhidîne muktedâ olmak üzere vakt-i sâ'at-i mübârekede ihrâc ve cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretinin ulüvv ü inâyeti ve sümüvv-i himâyeti temennâsıyla ve mu'cizât-ı hazret-i Resûl rûhâniyyetinden ve çehâr-yâr-ı güzîn *rıdvânu'llâhi te'âlâ aleyhim ecma'în* ve evliyâ-yı güzîn bi-esrihim ulüvv-i himmetleri recâsıyla ser-i nerdübân-ı Sadr-ı âlî'de zülf-i perîşân gibi nümâyân ve cilve-ger olup kıyâm gösterdi. Ve zülf-i perîşânından mürûr iden bâd-ı sabâ hazret-i Kibriyâ'ya müşrikîn olan milletlere dehşet ârız idüp havf u haşyet sadâların irişdirdi. Ve ağa-yı Bektaşiyân olan Tavîl Mustafâ Ağa'nın ve sipâh ve silahdâr ocakları ağalarının ve sâir ocak ağalarının bi'l-cümle tuğları ihrâc ve konaklarının ser-i nerdübânlarında zülf-i perîşân gibi nümâyân ve kıyâm gösterüp erbâb-ı sefere ve guzât-ı muvahhıdîne vakt-i hareket-i sefer karîb olduğın ve sefer-i hümâyûna hâzır u âmâde olmak içün ifâde vü i'lâm olduğuna îmâ vü işâret eyledi. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti avn ü inâyeti ve lütf [u] hidâyeti ile asâkir-i İslâm'a ve guzât-ı muvahhıdîne feth u nusretler ihsânı ile mesrûr ü handân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn. Ve ba'de ihrâc-ı tuğ Dîvânhâne-i Sarây-ı |**115b**| Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunup tevzî' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 11 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât huld-âşiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Murâd Han ki, vâlid-i Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Han'dır, binâ ve hayrâtı olup "Murâdiyye" dimekle ma'rûf câmi'-i şerîfe azîmet ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha teşrîf ve hâzırûn bi'l-cemâ'a olan cemâ'at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı cum'adan sonra Sarây-ı ma'mûrelerine izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle avdet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 12 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunmuşdur. Çûn ki pîrâmen-i safha-i ârız-ı gülgûn, gülzâr-ı jenkâri sûret bağlamağa i'tidâl-i rebî'a cemâl-i bâ-kemâl gösterdi. Ve gül-i ezhârdan letâyif-i enfâs-ı nesîm-i bahâr zuhûrundan gûş u hûşı rüzgâra irişdi. Ve arûs-i gonca-i nikāb-ı ihticâb ârız-ı gül-fâmdan çeküp, andelîb-i hezâr-destâna nâz itmesi karîb oldı. Ve sultân-ı gerdûn-serîr, ağnâ âftâb-ı âlem-tâb-ı münîr, rûy-i zemîne pertev salup leşker-i ezhâr ve reyâhîni te'bîd ile ihzâra ve rub'-ı meskûnı taht-ı iktidâra ve zîr-i dest-i |**116a**| {ü} teshîre getürdi.

Letâfet-i havâdan pâdişâh-ı rûy-i zemîn ve şehinşâh-ı nusret-karîn, azm-i seyr u sülük ve temâşâ-yı gül ve ezhâr-ı çemenzâr, murâd-ı hümâyûnları olmağın mukarrebân-ı hazret ve nedîmân-ı pâdişâh-ı şevket bu mahallde şebnem ve çemenzâra azm ve teveccühün zamânı değildir. Ancak bir mahall-i dil-güşâda ve bir meydân-ı güşâda cündiyân-ı fârisânın lu‘b-i fârisliği nev‘an seyr u temâşâ olunsa sezâvârdır deyü îmâ vü işâret itmeleriyle Vezîr-i a‘zam Ali Paşa hazretlerine hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn sâdır olup: “Lu‘b-i fârisân-ı cündiyânın seyr u temâşâları murâd-ı hümâyûnum olup fârisân olan tevâbi‘âtını ve yeniçeri ağası lâlâmın fârisân tevâbi‘âtın huzûr-ı hümâyûna ihzâr ve irsâl idesin ki lu‘b ve hünerleri manzûr-ı hümâyûnum” ola deyü vârid olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mûcebince fârisân-ı mezbûrân huzûr-ı hümâyûna îsâl ü irsâl olundı. Ve pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri bi'z-zât nedîmân ve mukarrebân u musâhibân ile nedîm-i şehriyârî-i merhûm Musâhib Mustafâ Paşa'nın Sarây-ı Atîk kurbünde vâkı‘ sarây-ı vâsi‘alarına teşrîf buyurup ve mehterân tabl [u] alem ve zûrnâ-yı nefîr çalınup ve kös-i Keykâvus'a turralar urılup meydân-ı vâsi‘a-i dil-güşâda cündiyân-ı fârisân hâzır u müheyyâ olup bir tarafdan tevâbi‘ât-ı fârisân-ı Sadr-ı âlî ve bir tarafdan farîsân-ı tevâbi‘ât-ı ağayân-ı |**116b**| yeniçeriyân ve bir tarafdan câ-be-câ musâhibân-ı şehriyârî ve gılmânân-ı Enderûn-ı cihân-bânî bir cins lu‘b-i fârisân gösterdiler ki âvâze-i cündiyândan ve sehbel-i esbândan zâl-i felek hamûş ve muhtesib-i rüzgâr mest u medhûş oldı. Ve pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri fârisânın hây-huyundan ve seyr u temâşâlarından hâtır u âtırlarına bir mikdâr ferah ve küşâd ve cilveger olmağın beyne's-salâteyne değin sarây-ı ma‘hûdda meks ü ârâm ve istirâhat-ı mâlâ-kelâm idüp ba‘dehû izz ü ikbâl ve şevket [ü] iclâl birle Sarây-ı ma‘mûrelerine teşrîf buyurdılar.

Bundan akdem Nehr-i Meriç ve Arda tuğyânından münhedim olan cisrlerin ta‘mîri içün kereste tedârüki bostâncıbaşı ağaya sipâriş olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Ve lâkin cisr-i mezbûrlardan gayrı Sarây-ı Sultânî'de vâkı‘ ba‘zı cisrlerin dahi ta‘mîr ü termîmi iktizâ itmeğin mi‘mâr vekîlinin keşfi mûcebince tahrîr olunan memhûr defterin sûretidir ki işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Eyyâm-ı şitâda Edirne kurbünde Nehr-i Arda ve Meriç tuğyânından münhedim olan köprülerinin vekîl-i mi'mârın keşf defteridir.

Nehr-i Arda üzere memdûd cisr-i münhedimin keşfidir

Tûlen zirâ'
aded
315

Bu on zirâ'ı bir göz olmak üzere Göz *aded* 32,5 Mâye-i kebîr *aded* 960 Fî-i beher mâh 20 zirâ'; 16 parmak Fî-i beher mâh 400 ma'a nukre *akça* 384.000	Döşeme içün her bir zirâ'ına beşer dâne kırkar karış Tûl *zirâ'* 315 Kırk karış *aded* 1575 Fî-i beher zirâ': 5 kırk karış Fî-i beher dâne: 150 ma'a nukre *akça* 78.750	Korkuluk içün kırk karış zirâ' 630 Kırk karış *aded* 1000 Fî-i beher dâne: 50 *akça* 50.000 **|117a|**
Babalık içün dolma sütun *aded* 300 Fî-i beher dâne 140 ma'a nukre *akça* 12.000	Cisr-i mezbûrun satrancı içün orta mâye *aded* 110 Mâye-i sagīr *aded* 1100 Yekûn: 1210 *akça* 133.100 Fî-i beher mâye 10 zirâ' tûl ve 9 parmak Fî-i beher dâne fî 1100 ma'a nukre	Bahâ-i mesâmîr-i mütenevvi'a ve ücret-i neccârân ve ırgadân ve ihrâcât-ı sâ'ire ber-vech-i tahmîn *akça* 317.375
	Cem'an yekûn *akça* 975.225	

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Nehr-i Meriç üzere memdûd cisr-i münhedimin ta‘mîr keşfidir

Tûlen
zirâ‘
160

Her onar zirâ‘ı bir göz olmak üzere Göz *aded* 16 Mâye-i kebîr *aded* 480	Döşeme için her zirâ‘ına beşer dâne Kırk karış *aded* 800	Korkuluk için Kırk karış *aded* 500
Babalık için dolma sütûn *aded* 200	Satrancî bünyâd için Mâye-i kebîr *aded* 1600	Bahâ-i mesâmîr-i mütenevvi‘a ve ücret-i neccârân ve ırgadân ve ihrâcât-ı sâire ber-vech-i tahmîn *akça* 452.500
	Yekûn-i Cisr-i Meriç	
Mâye-i kebîr *aded* 2080 *akça* 832.000	Kırk karış *aded* 1300 fi 50 *akça* 65.000	Dolma sütun *aded* 200 fi 40 *akça* 8.000
	Yekûn *akça* 905.000 452.500 İhrâcât-ı sâire 1.357.500	

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Saray-ı âmire'de vâkı‘ Mamak Cisri ta‘mîri
Tûlen
zirâ‘
80
Be-hisâb-ı göz
aded
8
Mâye-i vasat
aded
160 fi beher tane 100
akça
16.000
Kırk karış
aded
300 fi beher tane 50
akça
15.000
Yekûn
akça
31.000

Saray-ı âmire'de Nehr-i Tunca üzere memdûd Tazıcılar Cisri ta‘mîri
Tozluk ve kazıklık içün hâne-i vasat
10 aded, fi beher tane 100
akça
1.000
Döşeme ve korkuluk içün otuz karış
aded
200 fi beher tane 30
akça
6.000
Yekûn
akça
7.000

Saray-ı âmire'de Nehr-i Tunca üzere memdûd İmâd Cisri ta‘mîri içün
Tûlen
zirâ‘
70
Be-hisâb-ı göz
aded
6
Mâye-i vasat
aded
100 fi beher tane 120
akça
12.000
Kırk karış
aded
350 fi beher tane 50
akça
17.500
Yekûn
akça
29.500

Zikr olunan Mamak ve Tazıcılar ve İmâd cisrleri ta‘mîri içün bahâ-i mesâmîr ve ücret-i neccârân ve ırgadân ve ihrâcât-ı sâire
Ber-vech-i tahmîn
akça
33.750

Cem‘an Yekûn
1.630.350 Bahâ-i keraste
0.803.625 İhrâcât-ı sâire
2.433.975

Mâye-i kebîr	Mâye-i vasat	Sütûn	Kırk karış	Otuz karış	İhrâcât
aded	*aded*	*aded*	*aded*	*aded*	*akça*
3040	1390	500	4525	200	803.625

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

|117b| Bâlâda zikr olunan keraste tevzî' ve sâliyâne olunan kazâlardır ki işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Kazâ-i Havâss-ı Mahmûdpaşa Mâye-i kebîr *aded* 250 Mâye-i vasat *aded* 100 Kırk karış *aded* 500	Kazâ-i Kırkkilisa Mâye-i kebîr *aded* 600 Mâye-i vasat *aded* 230 Kırk karış *aded* 700	Kazâ-i Pınarhisârı Mâye-i kebîr *aded* 400 Mâye-i vasat *aded* 100 Kırk karış *aded* 685
Kazâ-i Rusikasrı Mâye-i kebîr *aded* 425 Mâye-i vasat *aded* 230 Kırk karış *aded* 600	Kazâ-i Ahyolı Mâye-i kebîr *aded* 575 Mâye-i vasat *aded* 230 Kırk karış *aded* 700	Kazâ-i Hatunâbâd Mâye-i kebîr *aded* 400 Mâye-i vasat *guruş* 200 Kırk karış *aded* 500
Kazâ-i Dimetoka Otuz karış *aded* 200 Sütûn-ı dolma *aded* 500	Karye-i Kovanlık tâbi'-i kazâ-i Edirne Mâye-i kebîr *aded* 100 Mâye-i vasat *aded* 100 Kırk karış *aded* 200	Karye-i Devletlüağaç tâbi'-i kazâ-i Edirne Mâye-i kebîr *aded* 80 Mâye-i vasat *aded* 100 Kırk karış *aded* 200
Karye-i Dereköyi tâbi'-i kazâ-i Edirne Mâye-i kebîr *aded* 50 Mâye-i vasat *aded* 30 Kırk karış *aded* 100	Karye-i Malkoçlar tâbi'-i kazâ-i Edirne Mâye-i kebîr *aded* 20 Mâye-i vasat *aded* 20 Kırk karış *aded* 50	Karye-i Vasilderesi tâbi'-i Edirne Mâye-i kebîr *aded* 40 Mâye-i vasat *aded* 20 Kırkkarış *aded* 100
Karye-i Sekbân tâbi'-i kazâ-i Edirne Mâye-i kebîr *aded* 40 Kırk karış *aded* 100	Karye-i Yukarı Boyalık tâbi'-i Edirne Mâye-i kebîr *aded* 20 Mâye-i vasat *aded* 20 Kırk karış *aded* 50	Karye-i Aşağı Boyalık Mâye-i kebîr *aded* 40 Mâye-i vasat *aded* 20 Kırk karış *aded* 50

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Suların tuğyânından bundan akdem münhedim olan Nehr-i Arda ve Meriç köprüleri ve Sarây-ı âmire'de vâkı‘ “Mamak” ve “Tazıcılar” ve “İmâd” ta‘bîr olunur cisrler bostâncıbaşı ağa kulları ve Edirne mi‘mârı ile üzerine varılup defter olunduğı üzere keşf ve tahmîn ve defter olundukda keraste bahâsı ve mismâr bahâsı ve ücret-i neccârân ve ırgadânı ve masârıfât-ı sâiresi ber-vech-i tahmîn hisâb |**118a**| olundukda yirmi dört yük otuz üç bin dokuz yüz yetmiş beş akça olup ve iktizâ iden keraste dahi mûmâ-ileyh bostâncıbaşı ağa kulları ma‘rifetiyle bâlâda zikr olunan kazâlara tevzî‘ ve sâliyâne olunduğı ma‘lûm-ı devletleri buyuruldukda her bir mâye-i kebîrin tûli yirmi zirâ‘ ve arzan on altı parmak olmak üzere nakli ile dörder yüz akçaya ve orta mâye onar zirâ‘ olup arzan dokuz parmak olmak üzere yüzer akçaya ve kırk karış ellişer akçaya ve otuz karış otuzar akçaya ve sütûn-ı dolma kırkar akçaya olmak üzere ve hîn-i teslîmde akçaları binâsına ta‘yîn buyurılan kulları yedinden virilmek üzere mübâya‘asına evâmir-i şerîfeleri tahrîr olunup ve bostâncıbaşı ağa kulları nezâretiyle binâsına mahsûs bir kulları ta‘yîn buyurulmak içün arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın aklâm-ı Hazîne'den olan Mevkūfât Defterlerine [kayd] olunup Mâliyye Kalemi'nden ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr olunup bostâncıbaşı ağa tarafına teslîm olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehâd, fî 13 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Vukū‘-ı cemre-i sâlis be-türâb, bâ-kavl-i müneccimîn. Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup takayyüd-i tâmm ile bölükhâ-i mezbûrânı devr idüp itmâm olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 14 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

İhrâcı fermân buyurılan tüfeng-endâz piyâde neferâtın zâd ü zevâdeleri |**118b**| tahmîl ve nakl olunmak içün ihrâcı fermân buyurılan mükârî bârgîrilerdir ki zikr olunur.

Sûret-i Telhîs: İnşâ’a'llâhu te‘âlâ bin yüz üç senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûna Arnavudluk taraflarından ihrâcı fermân olunan piyâde tüfeng-endâzların zâd ü zevâdelerin nakl ve sâir guzât-ı İslâm'ın zahîreleri tahmîli içün mükârî bârgîrleri tedârüki mühimm ü muktazî olup Paşa Sancağı'nda vâkı‘ Görice kazâsına tâbi‘ Piskopol ve Şişka ve Poşdol ve Bakulca karyelerinden ve yine livâ-i mezbûrede vâkı‘ Bihlişte kazâsına tâbi‘ Leskovaç karyesinden ve Ohri sancağında vâkı‘ Debri nâhiyesinden ki, zikr olunan bi'l-cümle kurâ ahâlîleri

mükâriye mu'tâd olduğundan fermân-ı âlîleri buyurulduğı üzere dört bin re's mükârî bârgîrleri ihrâc ve Sofya'da mevcûd olan mîrî zehâ'irden nakl eyledükleri zahîrenin her kîlesine otuzar akça ve Niş nâm mahallden nakl eyledükleri zahîrenin her kîlesine on beşer akça zikr olunan karyelerden mu'âf olmayanlardan zehâ'ir-i mezbûrı nakl eyledüklerinde mîrîden virilmek üzere ve mu'âf olanlar dahi mu'âfiyetleri mukābelesinde bu senelik rûz-ı kāsıma değin hızmet eylemek üzere zikr olunan dört bin re's mükârî bârgîrleri Rûmili Beylerbeyisi Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa kulları ma'rifetiyle ihrâc ve mahallerine irsâl |**119a**| eylemek üzere arz u telhîs olundukda mûcebince ahkâmı yazılmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere aklâm-ı Hazîne'den olan Mevkūfât defterlerine kayd olunup Mâliyye tarafından ahkâmı tahrîr ve müşârün-ileyh Mîr-i Mîrân Rûmili Mahmûd Paşa'ya irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 15 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Cemrelerin vukū'ı itmâm olup havâlar mu'tedil ve letâfet üzere olmak mülâhaza olunur iken hikmet-i Kādir-i bî-çûn ile havâ mütegayyir olup leyl-i mezbûrda azîm berf nâzil olup dört parmak mikdârı berfin nüzûli vukū' bulmuşdur. Cenâb-ı Kibriyâ hazretinin verâ-i perdede olan hikmetlerine bir ferdin aklı irişmez.

Mısrâ':

Akla sığmaz işleri çokdur Hakîm-i Mutlak'ın

Nesr: mazmûnunca murâd-ı şerîfleri oldukda bir ânda rûy-i zemîni gülzâr-ı jengâr ile lalezâr ider ve murâd-ı hümâyûnları olur ise bir ânda havayı mütegayyir idüp berf ü bârânın nüzûlin vukū' ider, lâ -yüs'el ammâ yef'al.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 16 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Kal'a-i Belgrad'ın Ta'mîr ü Termîmidir: Kal'a-i Belgrad'ın müceddeden yapdırılacak ve ta'mîre muhtâc olan mevâzi'i termîm olunmak lâzım gelmeğin imdi Bosna ve ol havâlîde olan kasabât ve kurâdan iki yüz nefer üstâd neccâr ve taşçı ücretleri mîrîden virilmek üzere tedârük ve bir gün mukaddem ihrâc ve yanlarına mu'temedün-aleyh âdemler koşup Belgrad'a îsâl ü irsâl eyleyesin deyü |**119b**| Bosna beylerbeyisine sipâriş ve fermân olunup ve ücretlerine mahsûb olmak üzere her nukre ikişer bin akça Bosna Hazînesi'nden ale'l-hisâb virilmek üzere müşârün-ileyh Bosna beylerbeyisine mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 17 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Nesl-i Âl-i Cengiz hanzâdelerinden İslimye kazâsı havâlîsinde sâkin ü mütemekkin (Boş) Sultân îş ü işrete ve zevk u safâya mâ'il olup mey-perest ayyâş, bir kadeh bâde'i taht-ı {u} Çemşîd'e virmedüği halk içinde ayân ü fâş, muğbeceler elinden câm içmeği hoş gördüği nümâyân olup etbâ'ından nice Tatar-ı nâ-üstüvâr fırkasıyla tarîk-ı eşkıyâya sülük idüp Karinâbâd havâlîsinde ve Anberova Derbendi'nde kuttâ-ı tarîk şekli nice fesâdât ve nice bî-günâhı katl eyledüklerinden mâ'adâ ehl-i kurâya hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn cevr ü eziyyetleri mukarrer olup şâkîleri dahi mübâlağa ile şikâyet itmeleriyle vücûdı rûy-i zemînden hakk olunmak muktazî olmağın ahz ve ihzârı içün bostâniyân-ı Edirne ustalarından (Boş) Usta bir mikdâr bostâncı neferâtı ile ta'yîn ve irsâl olunmuş idi. Mezkûrlar sultân-ı mezbûrı çaşıtladup îş ü işreti mahallinde basak düşüp, ahz ve der-i devlet-medâra ihzâr olundukda vücûdı âlemden hakk olunmak üzere |**120a**| nefy-i beled olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Merhûm Şâhidî'nin kelâmı ki "yaramazlarla yâr olma, eyülerden eyilik öğren" meşhûr meseldir. Hikâyet olunur ki, erbâb-ı tarîkdan bir kişinin üç yâr-ı kadîmî var idi. Dâimâ zecr u rehâda ve kahr u safâda rüzgârın anlar ile geçürirdi. Meger bir gün anlar ile oturup tenhâca musâhabet iderken bir peyk-i çâlâk nâgâh sultân tarafından içerü girüp: "Buyur ki sultân seni ister, edâ-yı hızmete müsâra'at göster" dedi. Ol kişi bu emr-i mühimmi işidicek be-gāyet mütegayyir oldı: "Aya sultân bana inâyet mi ide" deyü mütehayyir oldı. Âkıbet bu korkı esnâsında ol yârânlarından istimdâd idüp: "Beni sultân istemiş, benimle bilece gelin. Nâgâh başıma bir belâ gele, buncadan berü yârân-ı kadîmimsiz şâyed sizden bana bir dermân ola" didi. Anların biri: "Ben seninle yâr olduğum, bunda olduğum şartıyladır. Çûn gidersin benden bile varmak recâsın itme" didi. Biri dahi: "Hoş seninle sultân eşiğine değin bile varayın. Ammâ sen giricek ben dönerin, sultân önüne bile varmazın" didi. Bir merdâne tamâm muvâfakat idüp: "Seninle sultân huzûruna varayın, inâyet de gazab da iderse beher hâl bulunayın didi. Pes ol yâr-ı muvâfık kimdir ki sultân önüne anınla vara. Şimdi ma'lûm oldı ki üç yârin biri kişinin mâl ü menâlidir ve biri dostları |**120b**| ve ehl [ü] ıyâlidir. Üçüncisi dünyâda kazanduğı a'mâlidir. Çû peyk-i hazret-i Hakk *celle ve alâ* izz-i re'yiyle [24]" ارجعی " nidâsıyla kulunun kabz-ı ruhuna gelür, mürg-i cân kafes-i tenden tayerân ide, kişinin mâl ü menâli bu dâr-ı dünyâda kalup bile gitmez. Ve ehl ü yârânı makberesine değin varup geri dönerler. Ammâ

24 "Dön" [Rabbine dön] (Kur'ân-ı Kerîm, Fecr 89/28).

a‘mâl kendi ile kabre gider ki [25]“القبر صندوق العمر ” dimişlerdir. Hidayet-i Hakk'la amel-i sâlih kişi’i na‘îme iletir. Kişinin yâr-ı muvâfıkı ve dost-ı sâdıkı ameldir ki beher hâl ondan infikâk eylemez. İşbu hikâyâtı hukemâ-yı Eflâtun'dan Hakîm Titus ki, milk-i İran-zemînde Melik Dârâb bin Behmen bin İsfendiyâr bin Keştâsb bin Lehrâsb'in vezîri idi, mezkûr Titus Hakîm'den nakl iderler ki Berber vilâyetinin dârü'l-mülki olan Hâmânverân şehrinde Melik Kaydûsa nakl itmiş ola. El-uhdetü ale'r-râvî. Bundan akdem azl olunan Han-ı sâbık Sa‘âdet Girây Han'ın Yanbolı kasabası kurbünde Çağırganlı nâm karyede vâkı‘ çiftliğinde meks ü ârâmları fermân buyurduğunun zikri sebkat itmiş idi. Ve lâkin hanlıkdan azl olanların meks ü ârâmları Rodos Cezîresi'nde olmaları kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve kā‘ide-i şehinşâh-ı Süleymânî olmağın mûmâ-ileyhin dahi Rodos Cezîresi'ne nefyi bâbında hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn sâdır olmağın cezîre-i mezbûreye teveccüh ü azîmetleri içün mübâşir ta‘yîn ve irsâl |**121a**| olunup cezîre-i mezbûreye nefy olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 18 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Berdü'l-acûzun ibtidâsıdır bâ-kavl-i müneccimîn. Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum‘aya niyyet ve Nehr-i Tunca kenârında vâkı‘ “Maksûdiyye” dimekle meşhûr câmi‘-i şerîfde edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 19 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Âstâne-i sa‘âdet'de vâkı‘ Darbhâne-i âmire'de sâhib-i ayâr-ı sâbık el-Hâc Yûsuf'un emvâl ü erzâkı taraf-ı mîrîden müsâdere ve kendüsi habs-i zindân ile mahbûs olduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ merhameten cerâyimi afv buyurılup ıtlâkı bâbında fermân-ı âlî sudûr bulmağın habs-i zindândan ıtlak olunduğı muhakkak olmuşdur.

Ahvâl-i Kalem-i Cizye: Harâc Kalemi'nde başhalîfe olan Ali Halîfe pîr ü nâ-tüvân ve amel-mânde olduğundan nâşî gereği gibi kalem-i merkūmda başhalîfelik hızmetinin uhdesinden gelmedüğinden tehâşî bir nân-pâre ile tekā‘üd mutâlebesi recâsındadır deyü vükelâ-yı devlete i‘lâm ve kalem-i mezbûrda hulefâlığa lâyık u müstahıkk hulefâları mün‘adimdir. Ammâ ilm-i kitâbetde ve fenn-i hisâbda mâhir ve sadâkat u istikāmetde mütebâhir serî‘ü'l-kalem mühendis-i ilm, firâset-i rakam Mevkūfât şâkirdlerinden “Dâmâd” dimekle

25 “el-kabru sandûku'l-ömr”: Kabir ömrün sandığıdır.

müte‘ârif ü meşhûr Mehemmed Halîfe mahall ü müstahıkk bendelerinden olmağla mezbûr Mehemmed Halîfe bendelerine ihsân buyurılur ise kalem-i mezbûr ihyâ buyurulmuş olur deyü sevk olundukda |**121b**| mûmâ-ileyh Ser-halîfe-i Cizye Ali Efendi'nin mutâlebesi üzere hâtır u âtır itmî’nân olduğı mertebe nân-pâre ile mütekā‘id zümresine ilhâk olunmak şartıyla ve devâm-ı ömr ü devlet-i pâdişâh-ı âlî-câha müdâvemet eylemek üzere Cizye Kalemi başhalîfeliği müşârün-ileyh Dâmâd Mehemmed Efendi'ye tevcîh ü ihsân buyurılup rü’ûs-ı hümâyûn i‘tâ olundukda mûmâ-ileyh Dâmâd Mehemmed Halîfe îbâ eyledüğinden mâ‘adâ Cizye Kalemi hulefâlarının mesmû‘ı olup atîk ü cedîdi ve sagīr ü kebîri bir vechile rızâ virmeyüp: “Eğer başhalîfemiz pîr ü nâ-tüvân olup başhalîfelik uhdesinden gelmeğe kādir olmadığı hâlde bunca sâl ve zamândan berü her birimiz kalem-i mezbûrda emekdâr iken veyâhûd bir fi‘l-i kabîh cürmümüz zuhûr eyledi ise cümlemizi nefy ve katl eylesinler. Ve illâ cürmümüz zuhûr itmedi ise âhar kalemden başhalîfe olup üstümüze tasadduru makbulümüz değildir” deyü müttefikun-aleyh oldukları hâlde Cizye Muhâsebecisi Yûsuf Efendi'ye ahvâllerin ifâde ve ahvâl-ı pür-melâlimizi vükelâ-yı devlete arz u i‘lâm eyleye deyü ibrâm ve ilhâh eyledüklerinde müşârün-ileyh Yûsuf Efendi Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi'ye ahvâl-i hulefâyı i‘lâm itdükde: “[26]« الصبر مفتاح الفرج » mazmûnunca sâbirînden olmak üzere hareket itsinler. Görelim âyîne-i deverân ne sûret gösterir ve netîcesi neye müncerr olur, ma‘lûm oldukda inşâ’a'llâhu'r-rahmân sühûlet ile |**122a**| ber-taraf olunur” deyü cevâb buyurmaları muhakkak olup ve mûmâ-ileyh Dâmâd Mehemmed Halîfe'nin îbâsı kemâlinde olmağla tahallüf olunup Cizye Kalemi başhalîfeliği ke'l-evvel pîr [ü] nâtüvân Ali Halîfe'de karâr-dâde olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 20 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi'nin tâli‘ ü bahtları küşâde ve ni‘met-i âfiyetleri merkez-i bâlâda bulunup nakş-ı murâd-ı dil-i dostân-ı sadâkat-perver, pes-perde-i gaybdan ahsen-i sûret üzere cilveger olup hil‘at-ı vâlâ-yı girânbahâ-yı vezâret pîrâye-bahş-ı kāmet ve istihkāklarına müsellem olduğı müjdesin virdi. Haklarında mezîd-i inâyet-i pâdişâhî ve eltâf ve lütf-ı şehinşâhî burc-i üssden şemsin tulû‘ı gibi cilveger ü nümâyân ve zuhûra gelüp defterdârlıkda sâbit-kadem olmak üzere vezâret in‘âmları vücûda gelüp sadâret-i uzmâ ve vekâlet-i kübrâ hazret-i Ali Paşa *yessera'llâhu mâ-yeşâ‘* hazretlerine

26 “es-sabru miftâhu'l-ferec”: Sabır sıkıntıdan kurtulmanın anahtarıdır.

hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn sudûr bulur ki: "Hâliyâ Devlet-i aliyyemde başdefterdârımın kemâl-i mertebe istikāmetinden vezârete istihkākı ma'lûm-ı hümâyûnum olup mezîd-i inâyetimden vezâret in'âmım olup Devlet-i aliyyem hızmetinde vezâret ile defterdârlık ihsânım olmuşdur. Gerekdir ki hızmet-i aliyyemde takayyüd-i tâmm ve tahsîl-i hazînede sa'y-i bî-şümâr eylemek üzere ifâde idesin" deyü hatt-ı hümâyûn-ı {u} sa'âdet-makrûn vârid olmağın ol sâ'at |**122b**|

Beyt:

Dilâ ol nâme-i ser-beste kim dildârdan geldi,
Dahi açılmadık güldür gülzârdan geldi

Müşârün-ileyh Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi taraf-ı Sadr-ı âlî'ye da'vet ve hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn mûcebince ihsân-ı vezâret buyurulduğı ifâde vü i'lâm ve hil'at-i post-i semmûr ilbâsıyla zümre-i vezârete ilhâk ve iltifât-ı pâdişâhîye mazhar vâkı' oldılar.

Beyt:

Hemîşe tâ ki hirâm ide sahn-ı gülşende
Kabâ-yı sürhle Türkân şâh-ı gül her sâl
Nihâl-i ravza-i bahtın olup ter ü tâze
Güzâr itmeye hüsnün güline bâd-ı melâl

Nesr: fi'l-hakīka vezîr-i müşârün-ileyh halîmü'l-kalb selîmü't-tab' devletlü olup gerek erbâb-ı Dîvân'ın ve gerek erbâb-ı mesâlih-i ibâdu'llâhın a'lâ ve ednâsıyla hüsn-i {ü} hulk ile mu'âmelelerine bir vechile bahâne yokdur. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti ol zât-ı şerîfin nihâl-i mevzûn-ı {u} sa'âdet-makrûnların tündbâd-ı belâdan mahfûz ü masûn eyleyüp sahn-ı gülşen-i izz ü ikbâlde ve miyân-ı hadîka-i bâğ-i kemâlde ser-bülend eyleye. Âmîn.

El-kıssa: Pâye-i sa'âdet-i defterdârân-ı sâbıkīnde bin doksan dokuz senesinden bu tarihe gelince vezâret ile defterdârlık birine müyesser olmuş değildir. Târîh-i mezbûrda ki, merhûm Vezîr-i a'zam Koca Mustafâ Paşa asrında matbah emânetinden defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan Küçük Mehemmed Paşa vezâret ile |**123a**| defterdâr olup azlinde vezîr-i müşârün-ileyhin vezâretsiz evvelki defterdârlığı ve ba'dehû Yûsuf Efendi'nin efendilik ile defterdârlığı ve ba'dehû Kirli İsma'îl Efendi'nin efendilik ile defterdârlığı mürûr idüp hâliyâ vezîr-i müşârün-ileyhin ikinci defterdârlığı dört beş şühûr ubûrundan sonra istihkāk-ı zâtiyyelerine vezâret sezâvâr buyuruldı. Ey vezîr-i rûşen-zamîr,

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

gülgûn-ı şebângâhdan bezmgâh hızmetlerinde şem‘-sıfat-ı per-pâ ve fâtiha-i rûznâmçe-i nehârdan hâtime-i şebistân-ı leyle dek sergû-yi ibâdetlerinde mânend-i merkez-i dâ’ire-i pâ-ber-câ olanlar böyle ferâmûş ve tûtî-i kilk-i nâdire perdâz-ı talattufları tefakkud-i hâl-i pür-melâlleri hâmûş buyırıla. Bu mahallde cevâb, şu‘arâ-yı selef kelâmıdır.

Beyt:

Zülfüne kalsa perîşân eylemezdi dilleri
Âmı da tahrîk iden bâd-ı sabâdır n'eylesin

Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti hayr-hâtime ihsân idüp cemî‘-i umurlarında mu‘în ü dest-gîrleri ola. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

Tebdîl-i Kitâbet-i Sergi: Emvâl-i mukarrere olan mukāta‘ât ve cizye ve avârız ve nüzül ve muhallefât-ı bî-vâris dâhil-i Hazîne-i Pâdişâh-ı Bîrûnî olmak üzere îrâd olunmak iktizâ eyledükde Mehterhâne-i Haymehâ-i Hâssa ocağından veznedârbaşı ve sâir veznedârların add eylediği emvâl-i mukarrere-i mezbûrı tahrîr ve zabt u rabtına me’mûr olan muharrire sergi kâtibi i‘tibâr olunup ve kitâbet-i merkūma me’mûr olanlar rûznâmçe-i hümâyûn hulefâsından |123b| olmak mu‘tâd-ı kadîm olup ve tahsîldâr-ı emvâl-i mukarrere-i mezbûrân olan defterdâr-ı şıkk-ı evvel tarafından bir şahs dahi sergi nâzırı i‘tibârıyla ta‘yîn olunup sergi kâtibi ile ma‘an îrâd-ı Hazîne ve iktizâ iden masârıfâtı zabt u rabt ile tahrîre me’mûrlar olup hâliyâ sergi kâtibi olup rûznâmçe-i hümâyûn hulefâsından “Defterdârzâde” dimekle ma‘rûf Mehemmed Bey kitâbet-i mezbûreden şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup kalem-i mezbûr hulefâsından sâbıkā sergi kâtibi olup hâlâ Rûznâme Başhalîfesi Abdî Halîfe mürebbîsi ile neşv ü nemâ bulan Ahmed Halîfe'ye sergi kitâbeti tevcîh olunup umûr-ı îrâd ve masraf-ı Hazîne-i Bîrûnî müşârün-ileyh Ahmed Halîfe'ye sipâriş ve fermân buyurulduğı tahakkuk buldı. Bin seksen yedi senesinde haymehâ-i gülgûn ve çâdırhâ-i bukalemûn-ı reng-â-reng ile Ordu-yı hümâyûn hazret-i Ebâ Eyyûb-i Ensârî *aleyhi'r-rahmetü'l-Bârî* kasabası mukābili “Meydân-ı Tîr” dimekle ma‘rûf u meşhûr mahallde müzeyyen olduğı hâlde ki, Sarı Ali Efendizâde merhûm Mehemmed Bey Efendimizin defterdârlığı âleminde işbu mütercimü'l-hurûf mîr-i müşârün-ileyhin taraflarından sergi nezaretine ta‘yîn olunup bir buçuk seneden mütecâviz nezâret-i mezbûrede istihdâm olunup mîr-i müşârün-ileyhin azlinden sâbıkā Tersâne-i âmire Emîni Hasan Efendi defterdâr-ı şıkk-ı evvel nasb olundukda işbu mütercimü'l-hurûf dahi nezâret-i mezbûrdan azl olunmuş idi. Demler o demler idi, zamân ol zamân idi. |124a| Ol târîhden işbu

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİSH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

târîhe gelince nezâret-i sergi mündefi' olunup hâliyâ Vezîr-i mükerrem Defterdâr Ali Paşa hazretlerinin masraf kitâbeti hızmetinde olan Osmân Efendi vezîr-i müşârün-ileyhin taraf-ı şerîflerinden sergi nâzırı nasb ü ta'yîn olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 21 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Merhûm ve mağfûrün-leh Sultân İbrâhîm Han *aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân* kerîmelerinden devletlü Gevher Han Sultân bundan akdem Hazîne-i âmire-i Enderûn-ı hümâyûn kethudâlığından çıkup vezâret ile Bahr-i Sefîd kapudanlığı ihsân buyurılan Vezîr-i mükerrem Yûsuf Paşa hazretlerine şerî'at-i Muhammedî üzere tezevvüc olunmuş idi. Sultân-ı mûmâ-ileyhânın[27] başağası olan tavâşîden Sünbül Ağa vezîr-i müşârün-ileyh kapudan paşa taraflarından hedâyâ-yı sûr-ı pür-hubûr olmak üzere Vezîr-i a'zam hazretlerine ve Kā'im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Silahdâr Ali Paşa hazretlerine ve Defterdâr Vezîr-i mükerrem Ali Paşa hazretlerine boğça boğça hedâyâların teblîğ eyledüği mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 22 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Şühûrhâ-yı Rûmiyye'den mâh-ı Mart'ın ibtidâsı yevm-i merkūmda vâkı' olmuşdur, bâ-kavl-i müneccimîn. Şeyhü'l-islâm Feyzullâh Efendi hızmet-i iftâdan azl olunup Cezîre-i Kıbrıs'da meks ü ârâmları fermân buyuruldı ve hızmet-i fetvâ kādî-i Ordu-yı hümâyûn iken ilm ü ma'rifetile ma'rûf ve zühd ü takvâ ile mevsûf olduğundan Köprülizâde |**124b**| Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa-yı Fâzıl asrında iftâ hızmetine ta'yîn olunup Vezîr-i a'zam-ı makbûl ve taleb-i mülâzımîn ile maktûl Sarı Süleymân Paşa'nın asrında Receb Paşa'nın kā'im-makāmlığı vaktinde azl olunan fazîletlü Ali Efendi hazretlerine erzânî ve sipâriş buyurılup müjde-resân ile menşûrı irsâl buyurılup keştî-i bostâniyân ile Tekirdağı'na azîmetleri ve andan Edirne'de der-i devlet-medâra teveccühleri ve bir gün mukaddem mülâkātları fermân buyuruldı.

Ta'yîn Şuden-i Ba'zı Muhâfızîn: Mîr-i mîrân-ı Rûmili Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa akribâsından Silistre sancağına mutasarrıf "Gaşlı" dimekle ma'rûf Mahmûd Paşa livâ-i mezbûrun zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile Demürkapu Girdâbı'na muhâfaza içün ta'yîn olunup hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

27 Metinde "mûmâ-ileyhin" şeklindedir.

Ve sağ kol alaybeyisi dahi Rûmili'nin sağ kolı zu'amâsı ve erbâb-ı tîmârı ile zikri sebkat iden Demürkapu muhâfazasına ta'yîn olundılar. Çûn ki Defterdâr Ali Paşa'ya vezâret ihsân-ı pâdişâhî buyuruldı, ta'lîm-i tuğrâ-yı sultânî kānûn-ı kadîm olmağın muvakkı'ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğrâ-keşân-ı ahkâm-ı cihânbânî olan "Elmâs" lakab Vezîr-i mükerrem Mehemmed Paşa Defterdâr Ali Paşa hazretlerinin sa'âdethânelerine teşrîf ve Devâtdâr-ı Dîvân-ı hümâyûn Teşrîfâtî Ahmed Efendi mu'tâd-ı kadîm üzere vüzerâya mahsûs mücedded mukavvâ devât ile |125a| meclis-i defterdâr paşaya vusûl ve Nişâncı Mehemmed Paşa vezîr-i cedîde ta'lîm-i tuğrâ-yı cihân-bânîden sonra mu'tâd-ı kadîm üzere nişâncı paşa hazretlerine post-i semmûr ile bir kîse nukūd ve Devâtdâr Ahmed Efendi'ye iki yüz guruş avâ'id ve câ'izeleri ve mûcib-i teşrîfât taraf-ı defterdâr paşadan i'tâ olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 23 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri ocağında turnacıbaşılık ihsân buyurılan ocakzâdelerden "Deli Baltazâde" dimekle müte'ârif (Boş) Ağa dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd-ı Kal'a-i Belgrad muhâfaza[sına] me'mûr ve ta'yîn olunup tevâbi'âtı ve iki yüzden mütecâviz yeniçeri bahâdırânı ile yevm-i merkūmda taraf-ı Belgrad'a teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 24 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Çûn ki Defterdâr Ali Paşa'ya vezâret buyuruldı, mîralem ki, mehterân-ı tabl [u] alem ana nefer ve hademe ta'yîn olunmuşdur, kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve kā'ide-i şehinşâh-ı cihân-bânî üzere mîralem olan zât-ı mükerrem bi'l-cümle mehterân-ı tabl [u] alem birle Vezîr-i mükerrem Defterdâr Ali Paşa'ya alem getürüp ve miyân-ı meydân-ı Sarây-ı Defterdâr Paşa'da zûrnâ-yi nefîr ile nevbet be-nevbet fasllar ve davullara turralar itmâmından sonra mu'tâd-ı kadîm üzere avâ'idleri i'tâ olunmak muktazî olmağın mîraleme post-i semmûra kaplu ferâce hil'at ilbâsından sonra Teşrîfâtî Ahmed Efendi'ye ve ser-mehterân-ı tabl [u] aleme |125b| ve kethudâ-yı mehterân-ı aleme ve bevvâbân-ı sultânîden "Pîşkeşci" ta'bîr olunan el-Hâc Osmân'a hil'at-i fâhireler ilbâs olunup ve sâir huddâmân-ı mehterân-ı tabl [u] alemden olan ser-peykân-ı hâssaya ve zurnâzenbaşıya ve boruzânbaşıya mu'tâd-ı kadîm üzere câ'ize ve avâ'idleri surre surre i'tâ ve ihsân buyurılup sıkletleri ber-taraf olundı. Ammâ garâbet bunda ki, Teşrîfâtî Ahmed Efendi'ye hil'at-i fâhire ilbâsından mâ'adâ elli guruş avâ'id i'tâ olunmuş iken kanâ'at itmeyüp mu'tâd-ı kadîm üzere avâ'id-i teşrîfâtî yüz

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

elli guruşdur deyü kethudâ-i defterî odasında münâza'a-i kesîreden sonra hâh ve nâ-hâh elli guruş dahi i'tâ olmadıkca istihlâsa çâre mümkin olmadı. Mezbûrların akabince "vezâret müjdesi" ta'bîr olunan hükm-i hümâyûn ile Vezîr-i a'zam hazretlerinin silahdârları müjde-i hükm-i hümâyûn ile vârid olup Defterdâr Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya teblîğ ve teslîm eyledükde silahdâr-ı Sadr-ı âlî'ye tevkīr ü ihtirâmdan sonra kontoşa kaplu post-i semmûr hil'at ilbâsından mâ'adâ bir kîse nukūd olmak üzere iki yüz zer-i Frengî müjde-resânlık i'tâ ve ihsân olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 25 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Âhir-i eyyâm-ı berdü'l-acûz bâ-kavl-i müneccimîn. Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'aya niyyet ve ibâdetgâh-ı atîk olan |**126a**| "Eski Câmi'" dimekle ma'rûf câmi'-i şerîfe azîmet ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan ibâdetgâha teşrîf ve cemâ'at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı cum'adan sonra izz ü ikbâl ve sa'âdet [ü] iclâl ile Sarây-ı ma'mûrelerine azîmet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 26 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağında kul kethudâsı olan Topal Şa'bân Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup Midillü Cezîresi'ne nefy olunup ve bin yüz senesinde Üsküb tarafına vukū' bulan sefer-i hümâyûnda kul kethudâsı iken azl olunup Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' sa'âdethânelerinde meks ü ârâm üzere olan Doğramacızâde Mehemmed Ağa'ya kul kethudâlığı tevcîh ü ihsân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 27 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Fetvâ hızmeti sipâriş buyurılan hazret-i Şeyhü'l-islâm fazîletlü Ali Efendi'nin Tekirdağı tarafından Edirne'ye teveccühi ve taht-ı revân ile şehr-i mezbûra karîb mahalle vusûlleri haberi der-i devlet-medâra vârid olmağın çavuşân-ı Dîvân-ı hümâyûn ve Ser-çavuşân Mehemmed Ağa ve Kethudâ-yı Hazret-i Sadr-ı Âlî İbrâhîm Ağa ve mîralem olan Vezîr-i a'zamzâde Mehemmed Bey ve sâhib-i devletin sâbıkā kethudâları olan Uzun Mustafâ Ağa ve Re'îsü'l-küttâb Ebûbekir Efendi ve "Solakçeşmesi" dimekle meşhûr mahallde hazret-i şeyhü'l-islâmı istikbâl ve dest-bûsları ile şeref-yâb olup tevkīr ü ihtirâm ve ta'zîm ü ikrâm birle |**126b**| şehr-i dil-âvîz Edirne'ye vâsıl ve müsâferet tarîkıyla Sarây-ı

Sadr-ı âlî'ye mütevâsıl ve meclis-i Sadr-ı âlî birle müşerref ve mülâkātları tahakkuk bulmuşdur. Nakl olundı ki, hazret-i şeyhü'l-islâm Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye vusûllerinin çûn ki sâhib-i devlete ifâde olundı, ta'zîm-i ulemâ ve tekrîm-i fukahâ farz-ı ayn mesâbesinde olduğundan [28]" العلماء ورثة الانبيا " hadîs-i şerîfi mûcebince i'zâz ü ikrâmda mübâlağa buyurılup ser-i nerdübân-ı Sarây'da bi'z-zât sâhib-i devlet hazret-i şeyhü'l-islâmı istikbâl idüp musâfaha ve ta'zîmden sonra mübârek koltuklarına girüp oda-i hâssü'l-hâssa varınca mübâlağa ile ta'zîm ü tekrîmde taksîrât itmeyüp tevkīr ü ihtirâmı kemâle irişdirdüği rivâyet olunmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti şeyhü'l-islâm hazretlerinin kudûm-ı meymenet-mübâreklerin kâffe-i mü'minîn üzerine mübârek ü meymûn eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn, âmîn.

Beyt:

Nûra gark itdikce dehri mihr ü meh şâm ü seher
Tâl'atın âyînesinde âlem olsun pür-ziyâ

Düşmenin bağrın eritsün şem'veş kahrın odı
Devletin kandili virsün tâ dem-i mahşer-i ziyâ

Çûn ki hazret-i şeyhü'l-islâm şehr-i dil-âvîz Edirne'ye vusûlleri mukarrer olup meks ü ârâmlarına muktazî olan menzilgâh sâbıkā Defterdâr Ali Paşa'nın sa'âdethâneleri münâsib görülmeğin mahsûs bi'z-zâtları içün iki aded oda-i kebîrin |**127a**| mefrûşâtı mühimm u muktazî olduğundan kaliçe-i Acem ve Selânik ile ve mak'adları londrine çukadan ve bâlînleri kadîfe-i Burusa'dan mükellef ve mükemmel olmak üzere taraf-ı Sadr-ı âlî'den mefrûş olunup hâzır u âmâde olundı. Bundan akdem iftâdan azl olunan Feyzullâh Efendi'nin Cezîre-i Kıbrıs'da meks ü ârâmları fermân buyurulduğunun zikri sebkat itmiş idi. Çûn ki hazret-i Şeyhü'l-islâm fazîletlü Ali Efendi şehr-i Edirne'ye vusûl ve meclis-i Sadr-ı âlî birle müşerref ve mülâkātları mukarrer oldukda müftî-i sâbık Feyzullâh Efendi pîr ü nâ-tüvân ve ma'cûn-ı berş keyfi ile mülemma' ve ehl-i keyf olduğundan mâ'adâ ehl-i fazl olmağla ri'âyeti cümleye vâcib olup ve mülâhaza olunan keyfiyyeti âleminde sudûr bulduğı âşikâre vü nümâyândır. İmdi lâyık-ı devlet ve nâmûs-ı saltanat oldur ki müşârün-ileyhin cezîre-i mezbûrede meks ü ârâmından ferâgatına keşîde-i afv buyurılup Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' yalısında meks ü ârâm üzere olup du'â-yı devlet-i pâdişâh-ı cihân-bânîye müdâvemeti ahsen görinür deyü recâ vü iltimâs buyurmalarıyla cezîre-i mezbûreye azîmet

28 "El-ulemâ'i veresetü'l-enbiyâ": Âlimler nebîlerin varisleridir.

ü teveccühlerinden ferâgat ve devâm-ı ömr [ü] devlet-i pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin ed'iyyesine müdâvemet eylemek şartıyla zikri sebkat iden yalısında meks ü ârâmları içün fermân-ı hümâyûn sudûr bulup müjde-resân ile müşârün-ileyh |**127b**| Feyzullâh Efendi'ye haber-i meserret irsâli ile hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl idüp taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e teveccüh ü azîmetleri şüyû' bulup tahakkuk bulmuşdur.

Bakıyye-i Ahvâl-i Defterdâr-ı Sâbık: Çûn ki Defterdâr-ı sâbık İsma'îl Efendi'nin mahbûslugı ve ıtlâkı ve taraf-ı mîrîden mutâlebe olunan nukūd ahvâlinin zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ yüz kîse nukūd olmak üzere teslîm-i Hazîne-i âmire itdüğinden mâ'adâ ihtifâda olan mücevher hançerler ve sâ'atleri ve mücevher rahtların ve sîm ve altun kakma kılıç ve gaddârelerin âşikâre ve zuhûra getürüp huzûr-ı defterdâr paşada ve Muhâsebe-i Evvel İbrâhîm Efendi ve Muhâsebe-i Cizye Yûsuf Efendi ve Mevkūfâtî Vekîl-i Tuğrakeş Ali Efendi ve Başbâkīkulı Osmân Ağa muvâcehelerinden hazînedârbaşı olan zât-ı şerîf çelebinin tahmîni üzere zikr olunan mücevher ve sîm eşyâsın elli kîse nukūd mukābili tahmîn itdükde cümlenin ittifâkı ile tahmîn-i merkūm üzere kabûle karîn olup elli kîse nukūd mukābili müşârün-ileyh hazînedârbaşı çelebiye teslîm olundukda mûmâ-ileyh İsma'îl Efendi'nin bi'l-cümle teslîmi yüz elli kîse nukūd olmak üzere mutâlebe-i mîriyye mahsûb olunup bâkī kalan elli kîse nukūdı dahi Âstâne-i sa'âdet'de peydâ ve tedârük idüp teslîm-i Hazîne eylemek şartıyla Âstâne-i sa'âdet tarafına hareketlerine me'zûn olmağla yevm-i merkūmda |**128a**| İstanbul'a hareket ve revâneleri tahakkuk bulmuşdur. Garâbet bunda ki**,** mezbûrun hakkında güft ü gûlar şüyû' bulup beyne'n-nâs nefy-i beled olunmuş sadâları vukū' buldı. Hâlen ki mûmâ-ileyhin hareketi me'zûnen olmuşdur.

Beyt:

Tendedir tâ kim bu cân ayrılmak olmaz hâsılı
Rişte-i rûh oldı çûn şîrâze-i bend-i irtibât

Nesr: şu'arâ kelâmını vird-i zebân idinüp taraf-ı Âstâne'ye fakad bir huddâm-ı zevi'l-ihtirâm ile revâne olduğı nakl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 28 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Dünki gün hazret-i şeyhü'l-islâm fazîletlü Ali Efendi Edirne'ye vusûl ve müsâferet tarîkıyla Sarây-ı Sadr-ı âlî'de meclis-i hâssü'l-hâss birle mihmân olup tevkīr ü ihtirâm olundılar. Çûn ki sabâh olup âftâb-ı âlem-tâb ufk-ı semâdan

arz-ı dîdâr idüp rûy-i âlemi ziyâ-bahş eyledi ve hazret-i şeyhü'l-islâm pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin dest-bûsları ile şeref-yâb olmaları muktazî oldı. Erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve çavuşân-ı Dîvân-ı âlî bi'l-cümle süvâr olup hâzır oldukları hâlde Vezîr-i a'zam Ali Paşa hazretleri ile hazret-i şeyhü'l-islâm hem-rikâb izz-i huzûr-ı hümâyûna teveccüh ü azîmet ve izz-i huzûr-ı hümâyûna mütevâsıl oldukda hazret-i şeyhü'l-islâm huzûr-ı hümâyûn-ı cihân-bânî birle şeref-yâb ve dest-bûs-i şehriyârî birle behremend oldukda edâ-yı farîza-i du'â-yı devlet ve îfâ-i |**128b**| vazîfe-i senâ-yı hızmetden sonra hazret-i şeyhü'l-islâma taraf-ı pâdişâh-ı Cem-câh'dan post-i semmûr hil'at-i sof ilbâsıyla tevkīr ü ihtirâmdan sonra huzûr-ı hümâyûndan müfârakat ve menzilgâh ta'yîn olunup mefrûş olunan Vezîr-i mükerrem Defterdâr-ı sâbık Ali Paşa'nın sa'âdethânelerine teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 29 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1103.

Çûn ki hazret-i Şeyhü'l-islâm fazîletlü Ali Efendi menzilgâh-ı mu'ayyenelerine teşrîf ve zahmet-i râhları istirâhata mübeddel oldukdan sonra manâsıb-ı âliye-i iftâ içün tehniye umûrı erbâb-ı devletin cümlesine vâcib olduğı nümâyân olmağın kādî'askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve hazret-i nakībü'l-eşrâf alâ haddetin vâhidetin tehniye-i iftâ içün meclis-i hazret-i şeyhü'l-islâm ile müşerref ve meclis-i âliyeleri ile şeref-yâb olup tevkīr ü ihtirâm olundukları tahakkuk bulmuşdur. Ve ba'de salâti'z-zuhr Defterdâr Vezîr-i mükerrem Ali Paşa hazretleri dahi tehniye-i iftâ içün sa'âdethâne-i hazret-i şeyhü'l-islâma teşrîf buyurup meclis-i âliyeleri birle müşerref ve şeref-yâb olup tevkīr ü ihtirâm ve i'zâz ü ikrâm olundukları mukarrer olmuşdur. Ve müderrisîn-i şehr-i Edirne ve ma'zûl mevâlî ve sâir erbâb-ı devlet ve erkân-ı saltanat alâ kadri merâtibihim gürûhen gürûh tehniye-i iftâ içün sa'âdethâne-i hazret-i Şeyhü'l-islâm fazîletlü Ali Efendi huzûrlarına teveccüh ü azîmet ve meclis-i âliyeleri |**129a**| birle şeref-yâb ve behremend oldukları nakl ve hikâyet olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî gurre-i şehr-i Receb sene 1103.

İşbu bin yüz üç Recebinin bi-hasebi'r-rü'ye ikinci Pencşenbih gicesi gurûb-ı âftâbdan kırk sekiz derece zamân mürûrunda âftâb-ı âlem-tâb burc-ı hamelin evvel-i sâniyesine tahvîl ve intikāl itmekle cemî'-i arûsda ibtidâ-i fasl-ı bahâr ve tesâvî-i leyl ü nehâr mütehakkık olup vakt-i tahvîl-i leyl olmağın irtesi pencşenbih güni nevrûz-ı sultânî i'tibâr olunur, mübârek bâd ber-kâffe-i ibâd. İşbu sâl-i meymenet-âsâr alâ re'y-i hukemâ ve Hoten ve Deşt-i Kıpçak kavllerince

"maymûn yılı" olup hûy hısâlınca ahkâm iktizâ ider deyü müttefik oldukları kavl-i müneccimîn üzere tahrîr olunmuşdur. El-ilmü inda'llâh.

Ahvâl-i Cündiyân: Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri mukaddemâ seyr u temâşâ-yı cündiyân-ı fârisânın lu'blarından tab'-ı hümâyûnları küşâde ve hünerleri nezzârından mahzûz buyurmuşlar idi. Bu def'a dahi mezbûrânın seyr u temâşâları murâd-ı hümâyûnları olmağın ihzârlarına fermân-ı hümâyûn sudûr bulup ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri bi'z-zât Kasr-ı Sûr'a teşrîf buyurduklarında Kethudâ-yı Sadr-ı âlî İbrâhîm Ağa fârisânın mukaddemi olup tezyîn ile destlerinde sîm çevgân alay çavuşları ve fârisân-ı hünerverân küheylân-ı Arabî ve Türkmânî rahş-ı hümâ-bahşlara süvâr |**129b**| ve cem'iyet-i alay ile Sırık Meydânı'na nâzır "Kasr-ı Sûr" ta'bîr olunan kasrın kurbünde ve huzûr-ı hümâyûnda ceng-i harbîler çalınup ve kûs-i Keykâvus'a turralar uruldukda cündiyân-ı fârisân hünerlerin vücûda ve zuhûra getürüp eli sîm çevgânlı çavuşların meddâhları ile üç sâ'at mikdârı zamân lu'b ve hünerleri mukarrer olup hattâ bir cins lu'b ve hüner zuhûra getürmüşler ki hünerlerinden mest ü hayrân vâdîlerin bağlayup birbirlerin manzûrları olmaduğından nâşî ve rahşîlerinin hiddetinden tehâşî rû be-rû mülâkātları vukū' bulup piyâlesi pür olanlardan bir derdmend ve bî-çârenin meydân-ı muhabbetde rahşiyle zemîne bast olup dest-i Melekü'l-mevt'den ecel-i câmın nûş ve gam-ı dünyâyı ferâmûş eyledüği tahakkuk bulmuşdur. Ve rahşının dahi pâyı şikest olduğı mukarrer olmuşdur. Tehniye-i iftâ içün bi'z-zât Vezîr-i a'zam Ali Paşa *yessera'llâhu mâ-yeşâ'* hazretleri teveccüh ü azîmet ve sa'âdethâne-i hazret-i şeyhü'l-islâma teşrîf ve meclis-i âliyeleri birle şeref-yâb ve tehniye-i iftâyı edâdan sonra tevkīr ü ihtirâmda mübâlağa ile i'zâz ü ikrâm buyuruldukları tahakkuk bulmuşdur.

Itlâk Şuden-i Kappânî Mehemmed Ağa: Birkaç seneden beri seferde ve hazarda Sarı Osmân Ağa ile ber-vech-i iştirak kassâbbaşı olan Edirnevî "Kappânî" dimekle meşhûr u ma'rûf Mehemmed Ağa'nın bi'l-cümle muhâsebeleri tahrîr ve icmâl olundukda üç yüz yük akçadan mütecâviz mîrîye |**130a**| düyûnı îcâb itmekle habs-i zindân ile mahbûs olduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Bu âna gelince nukūdundan ve mevcûd bulunan eşyâsı fürûhtundan nısfı mertebesin teslîm-i Hazîne-i âmire idüp ve bâkī kalan kusûrın dahi tedrîcile edâ ve teslîme ta'ahhüd eyledüği eclden ebvâb-ı merhamet küşâdeliği cilveger ve nümâyân olup ve erbâb-ı devletden mün'im ve müstakīm ve ihtiyâcdan müstağni mu'temedün-aleyh birkaç devletmend kimesnelerin kefâletleri kabûle karîn olup kefaletlerine müsâ'ade buyurulmağla habsden ıtlâkı bâbında fermân-ı âlî sudûr bulmağın yevm-i merkūmda müşârün-ileyh

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tubaarsiv.gov.tr

Kappânî Mehemmed Ağa'nın habs-i zindândan ıtlâkı ve ihrâcı tahakkuk bulmuşdur. Hak *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti cemî'-i ümmet-i Muhammed kullarının mu'în ü dest-gîri olup cemî'-i âfet-i semâviyye ve arziyyeden masûn u mahfûz idüp şerr-i münâfıkînden dahi emîn eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 2 şehr-i Recebi'l-ferd sene 1103.

Eyyâm-ı nevrûz-ı sultânî bâ-kavl-i müneccimân.

Hikâyet: *Câmi'ü't-tevârîh* tercemesi mü'ellifi Mîr Mehemmed Za'îm'in tercemesinde *Behcetü't-tevârîh*'de Ebû Ca'fer Taberî'den rivâyet idüp tahrîr ü inşâ ider ki, tâ'ife-i Acem'in nevrûza i'tibârlarına sebeb budur ki, Şâh Ferîdûn ve Cemşîd neslinden pâdişâh-ı İran-zemîn olan Zû bin Tahmâsb bin Menûçehr'in |130b| emâreti eyyâmında ki, Menûçehr şehriyâr-ı İran-zemîn iken, oğlı Tahmâsb kendü kızını kendüye avrat idinüp kızıyla zinâ idüp müddet-i medîd ile kız babasından hâmile olduğuna Menûçehr vâkıf oldukda oğlı Tahmâsb'ı katl eylemek içün vüzerâsıyla müşâvere itdükde vüzerâ ve serhengân Tahmâsb'ı dilek idüp katlden rehâ buldı ve babası Menûçehr'in vilâyetinde durmamak üzere serhadd-i Türkistân'da bir ülke virildi ve kızı Menûçehr sarâyına aldı. Çûn ki kız vaz'-ı haml idüp bir ferzend vücûda getürdi, Menûçehr ol ferzendi Zû nâmıyla be-nâm ve müsemmâ kıldı. Ve ferzendin dedesi olan Menûçehr müneccimîne Zû'nun tâli'in gördürüp: "Bu ferzend vâlidi Tahmâsb'dan mukaddem senin vilâyetine hâkim olur" deyü haber virdiler. Ammâ Tahmâsb Türkistan'a gitdüğinde kızını Menûçehr'in sarâyından hîle ile uğurladup girü kendü yanına iletdi. Çûn ki Menûçehr bu ahvâlden haberdâr oldukda oğlı Tahmâsb'ı dergâhına da'vet eyledi, gelürken Tahmâsb yolda mürd oldı. Ve Tahmâsb'dan sonra çok zamân geçmeyüp Menuçehr dahi mürd olup Zû küçük-ter olmağla memleket-i İran-zemîne Efrâsiyâb müstevlî olmağa bâ'is oldı. Ve vilâyet zulm-i Efrâsiyâb'dan harâb ü vîrân oldı ve pey-â-pey beş sene mikdârı memleketde kaht u galâ vâkı' oldı. Ve'l-hâsıl, Efrâsiyâb |131a| on sene tamâm İran-zemînde hâkim olup hükm itdi. Zû bin Tahmâsb şâyeste-i emâret ve pâdişâh oldukda Efrâsiyâb ile rezm ü ceng itdi ve Efrâsiyâb leşkerin münhezim idüp İran-zemînden Efrâsiyâb'ı bîrûn idüp İran-zemîne Zû kendü hâkim oldı. Ve Zû bi-gâyet âkıl u dânâ ve re'y [ü] tedbîrde bî-hemtâ mülûkden olup vilâyete enhâr-ı kebîr cereyân itdirdi ki el-ân Sevâd-ı Irak'da Mûsul ile Tikrît mâbeyninde cârî olan "Zâbîl" dimekle ma'rûf nehr Zû icrâ itdürdiği enhârdandır. Ve re'âyâsından yedi sene bâc u harâcı ref' idüp İran-zemîn diyâ-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubad.gov.tr

rını bu tarîkla ma'mûr u âbâdân itdi. Ve Bağdâd'ın ism-i kadîmi aslında "Medînetü'l-Atîka" idi. Binâ vü bünyâdı ihtizâr üzere olmağla Zû bin Tahmâsb tevsî' itdi ve cânibeyn-i Dicle'de kusûr ve eyvân îcâd idüp nâmını "Bağdâd-ı rükn-âbâd" ile müsemmâ ve be-nâm kıldı. Ve diyâr-ı Bağdâd-ı dârü's-sedâda bundan mâ'adâ Azan-ı A'lâ ve Azan-ı Vüstâ ve Azan-ı Ednâ ile be-nâm ve müsemmâ üç pâre âlî şehirler binâ ve ihdâs eyledi. Ve kûhistân ve cibâlden envâ'-ı reyâhîn ve ezhâr-ı nâzenîn getürdüp bâğ ve bostânına diküp ol diyârı tezyîn ile huld-{ü}berrîn itdi. Ve et'ime vü eşribenin enfes ve nâzenîni Zû bin Tahmâsb nâmdârın tedârük-i dil-pezîrindendir. Zû bin Tahmâsb otuz sâl İran-zemînde saltanat idüp |131b| âhir mürd oldukda yerine birâderzâdesi Gerşâsb bin Înâs pâdişâh olup Zû bin Tahmâsb yerine serîr-i saltanata cülûs itdi.

El-kıssa: Şehriyâr Zû bin Tahmâsb'ın ibtidâ pâdişâh olduğı güne tâ'ife-i Acem nevrûz-ı sultânî ıtlak itmekle diyâr-ı Acem'de ile'l-ân rûz-ı nevrûz be-gāyet mu'teberdir deyü *Câmi'ü't-tevârîh* mü'ellifi târîhinde îmâ vü işâret eylemişdir. Ve *Nizâmü't-tevârîh* ve *Behçetü't-tevârîh* sâhibleri Gerşâsb bin Înâs-ı Şehriyârî evlâd-ı enbiyâ Men bin Ya'kūb bin İshak bin İbrâhîm *aleyhimas-selâm*dan yazmışlardır. Zû bin Tahmâsb vefât itdükde Gerşâsb bin Înâs Bâbil'de idi. Zû nâmdârın vefâtın istimâ' itdüği gibi Istahar'a gelüp taht-ı devlete cülûs idüp İran-zemîne pâdişâh oldı. Ve *Nizâmü't-tevârîh* risâlesi'nde Rüstem ü Zâl'i ve Sâm ü Nerîmân'ı bu Gerşâsb'ın neslinden idüğin yazmışdır. Bu rivâyetde za'f u hulf mukarrerdir. Bu Gerşâsb mülûkzâde idüğine rayb u riyâ yokdur, ammâ Sam u Nerîmân'a cedd-i âlî olan Gerşâsb hâkim-i Sistân Eşrat oğlı Gerşâsb "Âhen-dest" nâmıyla be-nâm ve müsemmâ olan pehlivân-ı cihân neslindendir. Ve İran-zemîn mülûküne pehlivân-ı pây-i taht olagelmişlerdir ve silsileleri Rüstem-i Destân oğlı Ferâmûrz'da münkariz olmuşdur ve bunların neslinden pâdişâh olmuş yokdur. Pehlivanlık ile mezkûrlardır deyü *Câmi'ü't-tevârîh* mü'ellifi tercemesinde tahrîr ve îmâ ider. |132a| Ba'dehû Keykubâd bin Zû bin Tahmâsb bin Menûçehr hurûc idüp İran-zemîne ve evreng-i devlete cülûs idüp şehriyâr-ı âlî-câh oldı. Zirâ ki Keykubâd re'y ü tedbîr ile mücellâ ve akl-i dil-pezîr ile muhallâ olan âkil ve kâmil-i çapük-süvâr mülûkdandır. İbtidâ leşker-i cerrârına re'âyâdan mâl-ı {u} firâvân alup ulûfe ve donluk ta'yîn eyledi. Ve zâbıt-ı memâlik-i leşker-keş olup a'dâ-yı bed-re'yden hakkın alan pâdişâhândandır. Ve *Tevârîh-i Kuvveti'l-ervâh*'da îmâ ider ki Keykubâd Şâh Türk'ün duhterin alup kendüye tezvîc itdi. Ve ol duhter-i nâzenîneden Keykâvus ve Keyâreş ve Keyhusrev ve Keylehrâsb ve Keykeştâsb nâm beş nefer yarar ve nâmdâr oğulları olup bu dûdmânın pâdişâhları ol eclden ki eyle be-nâm ve meşhûrdur ve Keykubâd bin

TÜRK DİL KURUMU AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Zû bin Tahmâsb bin Menûçehr pâdişâh olıcak pehlivân-ı pây-i tahtı Zâl bin Sâm idi. Pây-i taht pehlivânlığından ferâgat idüp yerini oğlı Rüstem-i Destâne tefvîz kıldı. Ve Keykubâd Zâl ve Rüstem'e girü Zâbulistân ve Sistân diyârların ihsân idüp Rüstem'i pây-i taht pehlivânı idindi ve sâir mübârizân ve pehlivânândan Nevzer'in büyük oğlı Tus'a ser-askerlik ile diyâr-ı Horasân'ı tefvîz idüp Derfeş Kâvyân'ı ana teslîm itdi ve evlâd-ı Kâve'den Kubâd'a Isfahan'ı ve birâderi Kāran'a Derbend ve Şirvân'ı ve Kisrân'a Kum ve Kâşân'ı ve Küderz'e ve Keyv'e Şîrâz ve Kirmân'ı virüp her birine istihkākıyla ri'âyet ve ihtirâm kıldı. Ve erkân-ı |132b| devletin sâirlerine dahi liyâkat ve istihkāklarına göre ikrâm itdi. Ba'dehû sayd ü şikâr bahânesiyle leşkeri ile İran ve memâliki seyrân itmeğe çıkdı ve on yıl tamâm âlemi seyrân idüp rûzân ve şebân kendü diyârında şitâbân oldı. Ve hudûd-ı memâlikden Âb-ı Ceyhûn kenârında ikāmet ü süknâ idüp dâimâ Etrâk ve Moğol ile rezm ü cengden hâlî olmadı. Ve zamân-ı emâretinde enbiyâ-yı güzînden hazret-i Harkīl ve Elyesa' ve İşmûyîl ve Zi'l-kifl *aleyhimi's-selâm* kabâ'il-i Benî İsrâ'îl'e ba's olunmuşlar idi. Âhirü'l-emr bu mülk-i bî-bekā Keykubâd Şehriyâr'a dahi vefâ itmeyüp ol dahi dârü'l-bekā semtine rihlet idüp büyük oğlı Keykâvus bin Keykubâd serîr-i devlete cülus idüp pâdişâh oldı deyü *Câmi'ü't-tevârîh* mü'ellifi tercemesinde inşâ ve îmâ eylemişdir. Ayâ mütercimü'l-hurûf rûz-merre sadedinden hârice kadem basdın, iktizâ hasebiyle yeter lâf ü güzâf urdun. Şimden girü rûz-merre vekāyi'ine şürû' eyle ki Yevmü'l-hamîs mâh-ı Receb'in ikinci günidir.

Tetimme-i Vikāye-i Rûz-merre.
Yevmü'l-Cum'a, fî 3 şehr-i Receb sene 1103.

Bolı sancağına mutasarrıf olan (Boş) Paşa tarafından livâ-i mezbûrede mütesellim olan Kürd Ca'fer Ağa'nın livâ-i mezbûre re'âyâsına cevr u eziyyeti ve zulm [ü] ta'addîsi hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn olup ve şâkîleri Dîvân-ı hümâyûn'da mübâlağa ile şikâyet ve dâd ü feryâd itmeleriyle mütesellim-i mezbûrun der-i devlet-medâra ihzârı içün mukaddemâ mübâşir irsâl olunmuş. Müşârün-ileyh Kürd Ca'fer Ağa ihzâr |133a| olunup vusûlünde "Üçşerefeli" dimekle ma'rûf câmi'-i şerîf pîşgâhında tîğ-i cellâd-ı bî-emân ile boynı urılup katl olundı ve re'âyâ fukarâsına vukū' bulan cevr u eziyetinin cezâsı virildi.

Tertîb-i Ziyâfet Berây-ı Pâdişâh-ı Âlî-câh: Şehr-i Edirne'de vâkı' "Buçukdepe" dimekle ma'rûf mahallde merhûm Vezîr-i a'zam Köprüli Mehemmed Paşa'nın vekîl-i harcı "Receb Ağa Çiftliği" dimekle meşhûr ve mahall-i dil-güşâda pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerine taraf-ı

Sadr-ı âlî'den tertîb-i ziyâfet hâzır u âmâde olunup müte'addid sâyebânlar ve çetr-i hümâyûnlar ve etrâf-ı erba'asına zûkāklar vaz' olunup pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri izz ü ikbâl ve nedîmân-ı mukarrebân ile mahall-i mezbûra teşrîf ve vakt-i asra değin etrâf ü eknâfı seyr u temâşâdan sonra ihrâc-ı simât ve et'ime-i nefâyis-i gûn-â-gûn ve lezîz ve mümessek anberîn şarâblar ekl ü şürb olundukdan sonra taraf-ı Sadr-ı âlî'den tuhaf u hedâyâ-yı vâfire ve raht ü bahtıyla mücevher ve mükemmel rahş-i hümâ-bahş arz olunup pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri arz olunan rahş-i hümâ-bahşa şâhâne ve levendâna izz ü ikbâl ile süvâr ve şevket ü iclâl birle Sarây-ı ma'mûrelerine teveccüh ü azîmetleri muhakkak olmuşdur. Ve ziyâfet-i ma'hûdda hazret-i Şeyhü'l-islâm fazîletlü Ali Efendi mevcûd olduğı nakl ü rivâyet olunmuşdur.

Âmeden-i Hazîne-i Mısr: Çûn ki Mısr-ı Kāhire'den her sene Mısr Hazînesi rikâb-ı hümâyûna vâsıl olmak fâtih-i Mısr |**133b**| merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Seîm Han bin Sultân Bâyezîd Han-ı huld-âşiyân zamân-ı sa'âdetlerinden berü kānûn-ı kadîm olmağın hâliyâ Vâlî-i Mısr Vezîr-i mükerrem "Hazînedâr" lakab Ali Paşa nezâretiyle ve kâşifân-ı Mısr ma'rifetleri ile emvâl-i mukarrere-i Hazîne-i Mısır bi't-tamâm tahsîl ve Mısr kullarının mevâciblerinden ve Ka'be-i mu'azzama ve Medîne-i münevvere irsâlinden mâ'adâ ceyb-i hümâyûn-ı şehriyâr-ı cihân-bânî olan Hazîne-i Mısr'ı taraf-ı rikâb-ı hümâyûna irsâl ve yevm-i merkūmda iki yüzden mütecâviz Mısr kulı ve ümerâ-i Mısr'dan ve nâmdâr bey ile şehr-i dil-âvîz Edirne'ye vâsıl ve Sarây-ı Sultânî'ye mütevâsıl olup Sarây-ı âmire'de vâkı' Hazîne-i hümâyûn nazarında merâkibden nüzûl ve yevm-i âtiyede add olunmasıyçün sandukları ile hazînedârân-ı hâssa-i bîrûnîye teslîm olundukdan sonra ümerâ-i Mısr'a ve yirmiden mütecâviz zâbıtân-ı neferât-ı Mısrlı'ya hil'at-ı fâhireler ilbâs olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Katl Şuden-i Kethudâ Bey: Kul kethudâlığından azl olunan Topal Şa'bân Ağa'nın nefy-i beled olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ mezbûrun katli bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın akabinde müşedded mübâşir ile hükm-i hümâyûn irsâl olunup mûmâ-ileyhin kelle-i bî-devleti cesedinden cüdâ ve rikâb-ı hümâyûn[a] ihzâr ve Bâb-ı hümâyûn'da zemîne galtân olunduğı |**134a**| mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 4 şehr-i Receb sene 1103.

Sarây-ı Sultanî'de vâkı' "Seferli Odası" dimekle ma'rûf Oda-i Gılmânân-ı Hâssa'da neşv ü nemâ bulup muvakkı'ân-ı Dîvân-ı Sultanî ve tuğrâ-keşân-ı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ahkâm-ı cihân-bânî ki, nişâncılık mertebesidir, vezâret ile kubbe-nişîn olmak üzere oda-i mezbûrdan nişâncılık rütbesiyle çıkan şâ'ir-i {ü} mâhir-i {ü} zamâne Vezîr-i mükerrem Abdî Paşa ki, nişâncılıkdan Basra hükûmeti ile ser-firâz olunup infisâlinden Girid Cezîresi'ne muhâfız ta'yîn olunup ba'dehû Sakız Cezîresi muhâfazasına me'mûr ve ta'yîn olunmuş idi. Çûn nüfûs-ı beşer kabza-i ecele düşer, vezîr-i müşârün-ileyhin mizâc-ı pür-imtizâcları nâ-hoş olup sâhib-i firâş oldukları hâlde raht-ı {u} ikāmetlerin kaldırmışlar ve râkib-i azîmetlerin bir diyâra dahi salmışlar ve âyîne-i zindegânîleri ziyâde mükedderü'l-ahvâl olmağın hâzıkīn olan etıbbânın ilâc u devâya tedbîrleri muhâl olmağın dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş idüp hümâ-yı cânları kudse-revân ve tâyir-i ervâhları nişimen-i be-hişte cûyân olup işbu dâr-ı fenâdan intikāl ve dâru'l-bekāya irtihâlleri haberi yevm-i merkūmda şehr-i Edirne'de der-i devlet-medâra vârid ve beyne'n-nâs şüyû' bulup rûh-ı mürgân-âşiyânları huld-berrîn olmuş. Rahmetu'llâhi aleyh. |**134b**| Merhûm ve mağfûrun ezel ü âzâlda türâbı hâk-i cezîre ahz olunmağın türâb-ı aslîsine vâsıl ve rahmet-i Rahmân'a mütevâsıl olmuş. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti merhûmun cümle taksîrâtın afv ve rahmeti deryâsına müstagrak idüp cennet-i Adn ve Firdevs ile ecr ü ivazlar ihsân eyleye. Âmîn bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn. Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın sâbıkā ket-hudâ-yı bevvâbîn hızmetlerinde olup ba'dehû Vezîr-i a'zam-ı merhûm Kara İbrâhîm Paşa asrında çavuşbaşılıkdan vezâret tevcîh ü ihsân buyurılan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa ki, eyâlet-i Diyârbekir'e vâlî idi, hükûmet-i Diyârbekir'den azl olunup Basra hükûmeti tevcîh ü ihsân buyurılup menşûrı Re'îsü'l-küttâb Ebûbekir Efendi ma'rifetiyle tahrîr olunup taraf-ı Sadr-ı âlî'den irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Hikâyet: Mülûk-i tavâifden Erdeşîr-i Bâbekân leşker-i cünd-i firâvân cem' idüp Erdvân-ı Asgar leşkeri ile mukābil ve bî-muhâbâ rezm ü ceng idüp Erd-vân-ı Asgar ol rezmde katl olunup ve Erdeşîr-i Bâbekân taht-ı devlete cülûs idüp İran-zemîne müstevlî ve mülûk-ı âfâkı ale'l-ıtlâk emrine râm idüp nâm-ı hümâyûnı Erdeşîr-i Bâbekân ile beyne'l-enâm meşhûr oldı. Ve Âl-i Sâsân'dan İran-zemîne ibtidâ pâdişâh-ı kâmrân olan Erdeşîr-i Bâbek'dir. Adalet ile ârâste ve sehâ ve şecâ'atile pîrâste olan |**135a**| mülûkdendir. Ve Erdeşîr ibn-i Sâsân bin Behmen bin İsfendiyâr ile nesebi ta'ayyün bulmuşdur. Çûn Erdeşîr-i Bâbekân taht-ı devlete cülûs itdi, şâhân-ı Rûm-ı Yunan'a haberler gönderüp ecdâd-ı âlî-nijâdı zamânında sâl be-sâl irsâl eyledükleri harâcı taleb idüp ve cümlesi matlûbun kabûl idüp harâcların bi'l-cümle irsâl eylediler. Ol âvânda

İskender bin Feylesof mülk-i Rûm'da pâdişâh idi ve Feylesof'un devrinde beher sâl Şâh-ı İran dergâhına beş yüz bin beyza-i zer harâc irsâli mukarrer idi ki, her beyza-i zer şütür-mürg misâl biner miskāl zer idi. Çûn ki Feylesof vefât idüp yerine oğlı İskender bin Feylesof diyâr-ı Rûm'da tahta cülûs idüp pâdişâh oldı, babası zamânında Şâh-ı İran-zemin dergâhına irsâl oluna gelen harâc-ı ma‘hûdı irsâlden îbâ idüp göndermedi. Erdeşîr-i Bâbekân harâc-ı ma‘hûd beş yüz bin şütür-mürg altun harâcı İskender'den taleb içün cenâb-ı İskender'e ilçi gönderüp mutâlebe eyledi. İskender dahi cevâbında: “Beyza-i zeri vücûha getüren baty Şah-ı Yunan Feylesof hâlet-i vefâtında ekl idüp ba‘dehû vefât idüp bile götürmüşdür” deyü cevâb irsâl eyledi. Çûn cevâb-ı İskender cenâb-ı Erdeşîr Bâbekân'a vâsıl oldukda sekiz yüz bin nefer merdân-ı {u} rezm-peymâ ile hemân İskender tarafına kıyâm-nümâ oldı. İskender bin Feylesof dahi altı yüz bin nefer yarar ve rezm-dilâverân ile |**135b**| hâzır u âmâde olup, Erdeşîr Bâbekân semtine nigehbân üzere oldı. Ve tarafeynden hâzır u âmâde olan cünd-i şâhân teveccüh ü azîmete kıyâm gösterüp ikisi zemîn-i Irak'a varup Mûsul ile Şâm arasında Cezîre nâm şehr-i mu‘ayyen kurbünde dernek ve cem‘iyyet olup rezm ve ceng ü cidâlde İskender bin Feylesof'un cünd-i sipâhîsi gālib olup leşker-i Erdeşîr-i Bâbekân mağlub olup Feylesof devrinde irsâliyye-i harâc olan beş yüz bin şütür-mürg altundan nâ-ümmîd ve mahrûm olduğundan mâ‘adâ nâmûs-ı saltanat berbâd olup kendüsi bir mikdâr cünd-i sipâh ile gürîzân oldı.

El-kıssa: Erdeşîr-i Bâbekân Yemen diyârın feth idüp zîrengine aldukda evvel ol etrâfda altı pâre şehr-i âlî binâ idüp memleketi ma‘mûr ü âbâdân kıldı. Ve ol bilâdın biri Basra'dır ki, ol zamânlarda şehr-i Basra “Erdeşîrâbâd” deyü meşhûr u ma‘rûf idi, deyü *Câmi‘ü't-tevârîh* tercemesi mü’ellifi tarihinde îmâ vü işaret eylemişdir. Ve'l-hâsıl bu hikâyâtdan garaz şehr-i Basra'nın kadîmden binâ ve ihdâsı kimin olduğın beyân u ayân içün sebt ü tahrîr olundı. Ayâ mütercimü'l-hurûf, rûz-merre vâkı‘âtından cüdâ düşüp lâf ü güzâf vâdîlerine kadem basdın şimden girü zamân-ı mâziye havâdisinden ferâgat idüp maksûd olan rûz-merre vâkı‘âtının vukū‘-ı havâdisâtına şürû‘ eyle.

|**136a**| Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 5 şehr-i Receb sene 1103.

İşbu leyl-i muzlimenin nısfı mürûr idüp sâ‘at yediye vâsıl oldukda sâbıkā musâhib-i şehriyârî-i merhûm Musâhib Mustafâ Paşa ki, “Kuloğlı” dimekle meşhûr idi, Sarây-ı Atîk kurbünde ve Sultân Selîm Câmi‘i zeylinde vâkı‘ merhûmun sarâyında gazab-ı İlâhî'den ma‘dûd ihrâk zuhûr idüp ibtidâ’en ağa-yı Bektaşiyân olan Tavîl Mustafâ Ağa zümre-i bahâdırân-ı yeniçeriyân ile def‘i

için vusûl bulup ve akabince Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Vezîr-i mükerrem Ali Paşa ve akabından Kā'im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Silahdâr-ı cihân-bânî Ali Paşa ve ba'dehû Vezîr-i a'zam Ali Paşa tevâbi'ât u levâhıkları mahall-i ihrâka vusûl ve def'i için takayyüd-i {ü} tâmm ile âteş-i sûzâna teskîn virince haylice zahmet ü meşakkat çekilüp "Taşra-i Sarây" ta'bîr olunan mahaller bi'l-külliye ihrâk bi'n-nâr olmuşdur. Lutf-i Hudâ-yı lâ-yezâl [ü] lem-yezel birle gerek Sarây-ı ma'hûdun Harem tarafına ve gerek etrâf ü eknâfında vâkı' büyûta zararı sirâyet itmeyüp cenâb-ı Kibriyâ hazreti kullarına merhameten hıfz eylemişdir. Hazret-i Vâhibü'l-atâyâ ve Dâfi'ü'l-hatâyâ dâ'imâ ümmet-i Muhammed kulların cemî'-i beliyyâtdan masûn u mahfûz ide. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve bi-hurmeti Şefî'i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 6 şehr-i Receb sene 1103.

Cenâb-ı Kibriyâ hazretinin Kelâm-ı Kadîm'de {ve} "[29] حج البيت من استطاع اليه سبيلاً " âyet-i kerîmesi mûcebince zâtına farz-ı ayn |**136b**| olup tavâf-i Ka'be-i mu'azzama ve ziyâret-i Ravza-i mutahhara'ya niyyet ve teveccüh ü azîmetleri mukarrer olan huccâc-ı müslimîn için her sene surre emîni ta'yîn olunmak kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve kā'ide-i şehinşâh-ı cihân-bânî olmağın işbu sene-i mübârekede dahi surre emâneti Sultân Mehemmed Han hazretlerinin cülûs-ı hümâyûnlarından sonraca Zümre-i Zorbalar Vak'ası'nda ittifâk ile vukū' bulan ihtilâfât ki Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' Atmeydânı nâm mahallde cem'iyyet-i vefretleri mukarrer olup kesretleri hasebiyle müdde'âlarında sâbit-kadem ve mutâlebelerin vücûda getürmekde yek-dil ü yek-cihet ve müttefikun-aleyh oldukları cihetden taraf-ı Devlet-i aliyye'den metâlib ü müdde'âlarına müsâ'ade buyurulmağla meydân-ı mezbûr "Şecer-i Vakvâk Vak'ası" dimekle müsemmâ ve be-nâm olduğı meşhûr-ı âlemyândır. Vak'a-i mezbûrda zümre-i zorbayânın mutâlebe eyledükleri zât-ı şerîf Sarây-ı Atîk teberdârlarından yazıcı-i ağa-i Dârü's-sa'âde olan Ebrû Çelebi ki, vak'a-i mezbûrda firâr ve gaybet itmekle necât u felâh bulup ba'de zamânin Tersâne-i âmire'de rûznâmçelik hızmetinde istihdâm olunan İbrâhîm Efendi'ye tevcîh olunup ve ağa-i Dârü's-sa'âde tarafından hil'at-i fâhire ilbâsından sonra fukarâ-i Beyt-i şerîf'in ve sulehâ-i Medine-i münevvere'nin sadakāt-ı pâdişâhî olan surre-i mu'ayyeneleri müşârün-ileyh Surre Emîni İbrâhîm Efendi'ye teslîm olunup |**137a**| ve Sarây-ı Atîk teberdârlarından bir zât-ı şerîf ki binâ-yı beyt-i hazret-i Halîl İbrâhîm *aleyhi's-selâm*ın tavâf-ı

29 "Yolculuğuna gücü yetenlerin haccetmesi …" (Kur'ân-ı Kerîm, Âl-i İmrân 3/97).

Beytu'llâh'ı da‘vetlerine icâbeti makrûn olanlardan zât-ı mükerrem sakkābaşı nasb ü ta‘yîn olunup ve tavâf-ı Beyt-i mükerreme içün nidâ-yı da‘vet-i hazret-i İbrâhîm *aleyhi's-selâm*ı âlem-i ervâhda istimâ‘ eylemek müyesser olanlardan huddâmân-ı ser-sakkāyân içün teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'dan on nefer sâhib-i sa‘âdet teberdâr-ı Sarây-ı Atîk dahi huddâm nâmıyla ta‘yîn olunup ve Şâm-ı cennet-meşâmmdan ârzû-yı tavâf-ı Beyt-i mükerreme içün kafile-sâlâr üzere oldukları hâlde beriyye olan râh-ı hacc-ı şerîfde şütürân-ı kesîre tahmîl idüp her menzilde, fî sebîli'llâh fukarâ-yı huccâc-ı müslimîne bezl-i mâ içün lâzım gelen masârıfâtın ağa-yı Dârü's-sa‘âde tarafından mûmâ-ileyh sakkābaşıya teslîm olunup ve mahfil-i şerîf tezyîn ve tâvûsî şütürânâ tahmîl ve Emîn-i Surre İbrâhîm Efendi'ye teslîm olundukdan sonra ser-akkâm ve akkâmâna hil‘atler ilbâs olunup taraf-ı Âstâne-i sa‘âdet'e teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulmuşdur. Erbâb-ı Dîvân'dan zümre-i hulefânın bir zât-ı şerîfine sükkân-ı mahrûse-i Burusa'dan muhibb-i sâdıkı ve âşinâ-yı kadîmi mektûb-ı mahabbet-mergūb irsâl idüp bu hakīrin manzûrı olup münşî olduğundan işbu mahallde sebt ü tahrîri münâsib görüldi.

Sûret-i Mektûb: Bâlâ-nişîn-i suffe-i safâ-engîz-i kâm-rânî ve mesned-ârâ-yı mücevher-i serîr-i bî-nazîr-i şâdmânî olan fazîletlü efendim hazretlerinin âftâb-ı âsmânî |137b| ve devlet ü ikbâl ve mâh-tâb-ı burc-ı sa‘âdet ü iclâlleri hem-vâre-i ziyâ-pâş u tâbân ve hemîşe rûşen ü dırahşân olmak ed‘iyyesi evrâd-ı lâzıme-i subh u mesâ olduğı âyîne-i âl-nümâ-yı tab‘-ı rûşenlerine bâ-dîde ve sükkân-ı sâyi‘aya nâşîde değildir. Sîmâ benim efendim, bu za‘îf-i pür-hayâl, cenâb-ı kâmyâba bu mertebe ruk‘a irsâl-bâzlık ve bu derece cilve-perdâzlık itmeğe iktidârı yoğidiğine cemî‘-i âlem âlimdir. Ve lâkin andelîb-âsâ eyyâm-dîde zebân-bürîde olup ve cihân bahâr-endâm oldukda hayâl-i vird-i ra‘nâ ile âğâz-ı nevâ itdüği gibi bu dil-i pür-nâle vü efgān hayâl-i sâf-ger ile muztarib ve imdâd-ı şevk fikriniz ile muhterib olup bu mertebe tahrîr-i ruk‘aya liyâkat gelmeğe bâdîdir, yohsa ne mümkindir ki mikdâr-ı sene ol hayal-i sâffin fikri mün‘adim ve bu dil-i pür-efkâr müktedim oldukda bu mertebe iktidâr ola, hemân ol Kirdgâr ve ol sâni‘-i Perverdegâr'dan şeb-rûz tevakku‘umuz budur ki, sultânım hazretlerini dahi ziyâde manâsıb-ı âlîde görmek müyesser eyleye hazret-i Mevlâ. Bâkī hemîşe gonca-i şükûfe müstedâm bâd muhibbü'l-muhlis el-Hâc Ahmed el-Hâc Sun‘ullah Efendizâde.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 7 şehr-i Receb sene 1103.

Müşâvere-i kübrâ olmak üzere vüzerâdan Kā’im-makām Vezîr-i mükerrem

Silahdâr Ali Paşa ve tuğra-keşân-ı cihân-bânî "Elmâs" lakab Vezîr-i mükerrem Nişâncı Mehemmed Paşa ve Vezîr-i mükerrem Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Paşa ve Şeyhü'l-islâm |138a| fazîletlü Ali Efendi ve Kādî'asker-i Rûmili Konevî es-Seyyid Ali Efendi ve Kādî'asker-i Anadolı es-Seyyid Osmân Efendi ve Ağa-yı Bektaşiyân Tavîl Mustafâ Ağa ve sipâh ve silahdâr ocak ağaları ve ahvâl-i müşâvereye lüzûmı olan erkân-ı devletden ba'zıları bi'l-cümle Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye müctemi' ve meclis-i müşâvere-i kübrâdan sonra bi-esrihim perâkende vü perîşân olup ancak hazret-i şeyhü'l-islâm vezîr-i a'zam ile hem-rikâb Sarây-ı Sultânî'ye teveccüh ü azîmet ve huzûr-ı hümâyûna vusûl buldukda "ağayân-ı Harem-i hümâyûn'dan Dârü's-sa'âde Ağası Abbâs Ağa'nın azli cümle ocak halkının ve kapukullarının murâdları olup müşârün-ileyhin azlini huzûr-ı hümâyûndan recâ vü iltimâs iderler" deyü huzûr-ı hümâyûna arz itdükde bir mikdâr tereddüd buyuruldukdan sonra recâları huzûr-ı hümâyûnda kabûle karîn ve iltimâslarına müsâ'ade buyurılup müşârün-ileyh Ağa-yı Dârü's-sa'âde Abbâs Ağa mertebe-i âliyeden azl olunup ve "Hazînedâr Ali Ağa Çırâğı" dimekle meşhûr olup ve pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin şehzâdeliği âlemlerinde hızmet-i hümâyûnlarında sâbit-kadem ve lâlâsı olan Nezîr Ağa'ya ağa-yı Dârü's-sa'âdelik rütbesi taraf-ı pâdişâh-ı cihân-bânîden sadaka vü ihsân buyurılup pâye-i ulyâ birle mu'azzez ü mükerrem kılınup iltifât-ı pâdişâh-ı âlem-penâha mazhar vâkı' olduğı tahakkuk bulup beyne'l-ağayân-ı |138b| Harem-i hümâyûn kat'-ı pâye ile ser-firâz u ser-bülend olup ağayân-ı Harem'in cümlesi tevkīr ü ihtirâmda mübâlağa gösterdiler. Nakl olundı ki taraf-ı Mısr-ı Kāhire'den gelüp vâsıl olan Hazîne-i Mısr'ı mühimmât ve masârıfât-ı seferiyye içün Hazîne-i Bîrûn'da hıfz olunmak üzere taraf-ı Sadr-ı âlî'den rikâb-ı hümâyûna arz u telhîs olunmuş. Ağa-yı Dârü's-sa'âde Abbâs Ağa huzûr-ı hümâyûnda mevcûd bulunup: "Hazîne-i Mısr devletlü ve şevketlü pâdişâhımın ceyb-i hümâyûnlarına mahsûs olan hazînedendir ve kadîmden Hazîne-i Mısr, Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûn'a teslîm olunmak kānûn-ı pâdişâhîdir. Mühimmât ve masârıfât-ı sefer içün değildir. Memâlik-i mahrûseden hâlâ tahsîl olunan cizye ve mukāta'ât ve avârız ve bedel-i nüzül ve sâir emvâl-i mukarrereyi kangı umûra sarf eylediler, hâliyâ tahsîl olunan emvâl-i mukarrereyi mühimmât-ı sefere sarf itsünler. Kâfî olmaduğı hâlde cihân cihân devletlü pâdişâhımın devletinde câ'ize-i tevcîhâtdan mâ'adâ ahz eyledüği irtişâ-yı Kārûn'ı dahi mühimmât-ı sefere harc u sarf itsün. Şevketlü pâdişâhımın ceyb-i hümâyûnlarına mahsûs olup gılmânân-ı Enderûn'a ve Harem-i hümâyûn'da olan huddâmâna pâdişâhımın in'âm ve ihsânları buyurılacak hazînede ne alâkası vardır" deyü huzûr-ı hümâyûna i'lâm itdükde

pâdişâh-ı âlî-câhdan fermân-ı hümâyûn sudûr bulup: "Hazîne-i Mısr ceyb-i hümâyûnuma mahsûs olmakla bi't-tamâm Hazîne-i Enderûn'a |**139a**| teslîm oluna" deyü hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sudûr buldukda sâdır olan hatt-ı hümâyûna bâ'is ü bâdî ne olmak gerek deyü taraf-ı Sadr-ı âlî'den ihtifâ tarîkıyla karakulakların tefahhusı birle ağa-yı Dârü's-sa'âde'nin huzûr-ı hümâyûnda vukū' bulan kelimâtı aks olmağın umûr-ı devlete vekîl-i mutlakdan mâ'adâ iştirak-i vekîl-i devlet dahi varmış deyü ağa-yı Dârü's-sa'âde'nin azlini kavl-i lisanîden mutâlebelerin arz u telhîs itmekle müşârün-ileyh Abbâs Ağa'nın azline bâ'is ü bâdî Hazîne-i Mısr'ın Enderûn-ı hümâyûn Hazinesi'ne mutâlebe olunduğundan neş'et eyledüği nakl ü rivâyet olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 8 şehr-i Receb sene 1103.

Râvî-i sikāt kavli üzere Vezîr-i a'zam Ali Paşa bazı tebdîlât ü tagyîrât ahvâlin huzûr-ı hümâyûna arz u i'lâm içün Sarây-ı Sultâniyye'ye teveccüh ve izz-i huzûr-ı hümâyûn ile şeref-yâb oldukları muhakkak olup mukarrebân-ı gılmânân-ı Enderûn'dan ve nedîmân-ı ağayân-ı Harem-i muhterem'den on nefer mukarrebân ve nedîmânın takarrüb-i pâdişâh-ı cihân-bânîden müfârakatları kapukullarının ve sâir ocak halkının bi'l-cümle recâ vü iltimâslarıdır ki mezbûrân küfrân-ı ni'me olup pâdişâh-ı âlî-câhın nâmûs-ı saltanatlarına halel-pezîr olacak ahvâlde fitne vü fesâdları mukarrerdir deyü huzûr-ı hümâyûna arz itdüği beyne'n-nâs şüyû' bulup ve lâkin zikr olunan on nefer mukarrebân ve nedîmân-ı mezbûrân ale'l-esâmî kimler olduğı ihtifâda |**139b**| karâr-dâde olup, âferîdden bir ferdin ma'lûmı olmayup acaba âyîne-i deverân ne sûret gösterir deyü uşşâkān-ı devlet-i cihâniyân ve meftûnân-ı şevket-i Dârâniyân rüzgârın gûş-i hûşı iştigāline intizârda yek mîh üzere çapük ü çalâkda cevelândan hâlî olmadılar.

Beyt:

Leylâ'ya arûs eyledüğinde zen-i dünyâ
Mecnûn işidüp didi: "el-leyletü huyelâ"

Nefy-i Çoban Dede: Budalâ-yı kâzibînden olup evliyâ-kıyâfet görinen "Çoban Dede" dimekle meşhûr şahs ki lisânından sudûr bulan lagviyyât-ı turrehâtı[30] gûşları istimâ'dan müberrâ olup: "İmdi ki Kızılbaş-ı {u} bed-ma'âşdan ilçi gelipdir. Bizim şâhımızın üç yüz altmış pâre kal'ası olupdur" deyü şâhını uçu-

30 Metinde "dürrehât (درہ هات)" şeklindedir.

rur. Ben ki Kızılbaş ülkesin bütün gezüp seyâhat eyledim. Üç kal'aya mâlikdir. Biri Revân ve biri Tebrîz ve biri Nahcivân'dır. Bunlardan gayrı bir kal'a dahi bulıvir şâhın dübürine sokayım" deyü dîvânelikleri ve bu gûne nice lagviyyât kelimâtları beyne'n-nâs istimâ' ve şüyû' bulup destinde tîr dervâze-i ebvâb ider iken mezbûrun nefy-i beled olunması fermân olunup Edirne arabasına bend-i {ü} zencîr ile süvâr ve ma'an Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ta'yîn olunup şehr-i Edirne'den nefy ve Cezîre-i Bozcaada'da kal'a-bend olunmak üzere Gelibolı muhâfazasına me'mûr Hâşimoğlı |**140a**| tarafına irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur muhakkak.

Beyt:

Rûzgârın bize bu zulm-i firâvânına yuf
Dâdımız virmezse dâver-i deverânına yuf

Her denînin dileğince döner itmez bize meyl
Be yüri bu feleğin gerdiş ü gerdânına yuf

Dahi bu asr ekâbirlerinin ehl-i dile
Kurı tahsînler ile va'de-i ihsânına yuf

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 9 şehr-i Receb sene 1103.

Herkes ki mertebe-i bülende terakkī kıla, mevsim-i gül gibi müddeti kīl ola. Ve iğvâ-yı şeyâtîn-i hevâdan hazer kılmaya ve şu'le-i âteş-i hışmı âb-ı hilm ile teskîn itmeye ve havâdisât-ı vâkı'a ki, vukū' bula, rıfk-medâr ile telakkī kılmaya, ol şahsın murâdı ahsen-i vücûh ile vücûd bulmaz ve her âkil ki umûrunun ibtidâsından intihâ-yı maksûdunı te'emmül itmeye, tîr-i murâdı nişâna vusûl bulmaz. Ve her kişi ki san'atında mâhir olmaya, Tozkoparan gibi sâhib-i nişân olmaz. Ve her hıred-mend ki kaddine münasib hil'ate kāni' olmayup sadr-nişîn-i suffe-i ikbâl ârzûsın kıla, hilye-i seri pâye-bend ve pîrâye-i sere bend itmekde farkı olmaz. Ol vâdînin şe'âmeti pes-pâye mertebesin sârî olup hâr-ı mugaylân vâdîlerinde serseri kebûtervâr-ı taptap ile hayrân ve sayyâdın küşâd virdüği hamele-i şâhînden sergerdân sâye-i eşcâr-ı hâr-ı pür-nârı halâs-ı cân içün kârbânsarây sanur.

El-kıssa: |**140b**| Dârât-ı tumturak elde iken kadr [u] kıymeti ferâmûş olunup mutlak nefs-i nefîsin râhat u istirâhati içün iğvâ-yı şeyâtîn ile kurulan dâm u tezvîre kendüsi mübtelâ olup âh ü enînin çâresi olmaz, son pişmânlık fâ'ide virmez.

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences

Ez-kelâm-ı Mevlânâ Şâhidî: “Her ne sanursan eşine, hep başına gelse gerek” mazmûnundan haberdâr iken bu felek-i bî-bekānın kimseye yâr-ı vefâdâr olmaduğı ma‘lûmun iken murâdın üzere birkaç gün cevelânına tefâhurlanup âkıbet-endîş olmayan bî-âkılları bu çarh-ı bûkalemûn keffe-i sapana vaz‘ idüp bir cins küşâd virür ki tarfetü'l-ayn içinde heyhât sahrâsı nümâyân olduğın müşâhede ider. İmdi âkıl u dânâ olan hıred-mende lâzım u vâcibdir ki fursat elde iken bî-keslere merhamet ve bî-nevâlara şefekat nazarı ile nâzır olup ve sâhib-i cürm ile bî-günâhları teşhîs eylemek akl-ı evvellerin şânındandır, yohsa münâfakat ve bed-haslet herkesin destinde altun bilezik mesâbesindedir.

Mısrâ‘:

Olmaz imiş dünyâda iyilik gibi sermâye

El-kıssa: Vezîr-i a‘zam Ali Paşa vakt-i zuhrdan sonraca bostâniyân-ı hâssa hâseki ağa risâletiyle huzûr-ı hümâyûna da‘vet ve ihzâr olunup vusûlünde gazab-ı pâdişâh-ı âlî-câh cilveger ve nümâyân olup bilâ-su’âl [ve] cevâbin hâtem-i kübrâ ahzı ile sadâret-i uzmâdan azl olunup ve ol sâ‘at bir koçıya süvâr ve nefy-i beled olunması bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın Mîrâhûr-ı Evvel |**141a**| İsma‘îl Ağa ve on kadar “kayıkçı” ta‘bîr olunan sarrâcîn-i hâssa ve yirmiden mütecâviz bostâniyân-ı hâssa ve on iki nefer Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ta‘yîn olunup ve nihânî olan ahvâl-i umûr-ı müşârün-ileyh Mîrâhûr-ı Evvel İsma‘îl Ağa'ya tefvîz olunup ve koçı-i mezbûr ile Tekye Kapusı i‘tibâr olunan bâb-ı Hadîka-i Sultânî'den ihrâc ve Buçukdepe semtinden serî‘an ve âcilen “Solakçeşmesi” dimekle ma‘rûf râh-ı câddeye doğrı şitâbân revâne oldukları beyne'n-nâs tahakkuk bulmuşdur. Nakl olundı ki çûn ki ağa-yı Dârü's-sa‘âde'nin azli içün sâhib-i devletin telhîsine müsâ‘ade buyuruldı. Vezîr-i a‘zamın derûnunda münderic ve mülâhazasında iştirâk-i devlet vekâlet ve fetret üzere olup şecer-i müntehâ misâl cevânib-i erba‘aya şâhlar salup mazarratları nümâyân olmazdan mukaddem tedârükleri görilmek elzem ü lâzımîndendir ve sâ’irlerine ibret-nümûn olup bakıyyeleri müfârakat-i şehriyârîden ve vehm-nâk oldukları hâlde tarafgîrim olsun deyü derûnunda muzmer olan füsunı vücûda getürüp ve mukarrebân-ı nedîmân fursat buldukça piyâde sürüp at ve fîl oynadup rûh virilmekle ferzi şâhdan cüdâya takayyüd ve himmetleri mukarrerdir. Hasûdân-ı mezbûrânın per ü bâllerin âteş-i sûzân ile mukaddemce ihrâk ve dâm-ı sayyâda giriftâr olan kebûter-misâl taptab ile sahrâ-yı heyhât-zemînde kenâra necâtları muhâl olmak üzere cümlesinin huzûr-ı hümâyûndan müfârakatleri içün dürûğ-i bî-fürûğ |**141b**| ve dâm u tezvîr ile

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

arz u telhîs ider ki: *"Evvelâ:* Kā'im-makām-ı âlî-makām Silahdâr Ali Paşa'ya hükûmet-i Mısr-ı Kāhire ihsân, *sâniyyen:* Defterdâr Ali Paşa'nın tevâbi'ât ile kapusı mükemmel olmağın Cezîre-i vilâyet-i Mora'ya müstevlî olan Venedik keferesi üzerine me'mûr olan asâkir-i nusret-şi'âra sipehsâlâr olmak üzere serdârlık tevcîh olunup, *ve sâlisen:* Huzûr-ı hümâyûnda mukarrebân u nedîmândan kapu ağası ve Hâsodabaşı ve silahdâr-ı şehriyârî ve çukadâr-ı cihân-bânî ve ağayân-ı Harem-i muhterem'den başkapuoğlanı pâdişâhımın hızmet-i şerîflerinde tekâsülleri olduklarından mâ'adâ dimâğ-ı habâset-âlûdlarında fitne vü fesâdları muzmer olduğı bu kullarına sîkadan ihbâr olunmuşdur. Pâdişâhımın rikâb-ı kâmyâblarında ve huzûr-ı hümâyûnlarında ol asl küfrân-ı ni'amların mevcûdluklarından in'idâmları evlâ görilmekle her birinin rütbe ve istihkāklarına münâsib birer nân pârça ihsânıyla huzûr-ı hümâyûnlarından ifrâz buyurup sadâkatde sâbit-kadem olan kulların mezbûrların merkezlerinde istihdâm buyurulmak üzere kapukullarının ve cümle ocak halkının iltimâslarıdır deyü dürûğ-ı bî-fürûğ ile i'lâm ve eğer recâlarına müsâ'ade-i hümâyûnları buyurılmaz ise bu kulları devletlü pâdişâhımın uğur-ı hümâyûnlarında baş ve can fedâ eylemek mukarrerdir. Ve lâkin şevketlü pâdişâhımın nâmûs-ı saltanatlarına halel-pezîr olacak fitne vü fesâdlarından havf-nâk ve ihtirâzen huzûr-ı hümâyûnlarına mâ-vaka'aya cür'et olunup arz olunmuşdur" deyü |142a| telhîs eylemiş. Ve bunlardan mâ'adâ mukarrebân-ı gılmânân-ı Enderûn'dan ve ağayân-ı Harem-i muhterem'den beş nefer mukarrebân u nedîmânın dahi isimleri telhîsde derc olunup bi'l-cümle on iki şahs olmak üzere ki, ikisi hâricden kā'im-makām-ı âlî-makām ile defterdâr paşa ve onı mukarrebân ve nedîmân dâhilinden olmak üzere on ikisinin dahi nefy olunmaları içün telhîsinde derc eylemiş. Ve telhîsi makbûl-i hümâyûn-ı şehriyârî olup hılâfında mülâhazası olmadığı eclden nefy olunacakları içün on aded koçı ihzâr ve hâzır u âmâde olunmak üzere Subaşı Karanfilîzâde Hasan Ağa'ya fermân olunup hâzır u müheyyâ olunmuş. Ammâ tedbîr ile takdîrin tagyîri mümkin değil. Çûn ki telhîs-i mezbûr huzûr-ı hümâyûna vârid oldukda, mukarrebân u nedîmân ve ağanın mesmû'ları oldukda bi'l-cümle ittifâk ile ahvâl-i âlemi huzûr-ı hümâyûna arz idüp: "Pâdişâhımız vezîr lâlâsının dürûğ-ı bî-fürûğuna i'timâd buyurmasunlar ki huzûr-ı hümâyûnlarının hızmet-i şerîflerinde derûn-ı sâf üzere olan bendelerinin hâşâ ki nâmûs-ı devlet u saltanatlarına halel-pezîr olacak fesâdât derûnlarında muzmer ola. Mahz-ı iftirâ ve bühtândır ve kendü vücûdunun mutlak râhat u istirâhatın murâd idinüp pâdişâhımın kadîmden bend ü efgendeleri olup hızmet-i şerîflerine tarîk ve merâtib ile vâsıl olan bendelerin huzûr-ı hümâyûndan cüdâ düşürüp hızmet-i hümâyûnlarında müced-

deden olunacaklar kendi çırağı şeklinde tarafgîri |142b| olup mansıb-ı âliyesinden havf-nâk olduğı cihetden hızmet-i hümâyûna takarrub hâsıl idenleri çerâğ-efrûhte idinüp dürûğ-ı bî-fürûğ ile dâimâ pâdişâhıma kendüsi sadâkatde olduğuna iştihâd itmelerin mülâhaza idüp cümlemize iftirâ vü bühtân eylemiş. Cümlemiz şevketlü pâdişâhımızın halka be-gûş bende ve efgendeleriyüz. Harem-i muhteremlerinden ve huzûr-ı hümâyûnlarından cümlemizi redd buyurup ba'dehû vezîr lâlâsına i'timâd buyursunlar ve fermân-ı hümâyûnları olur ise vüzerâ ve ulemâ zümresinden su'âl buyursunlar" deyüp müttefikun-aleyh oldukları hâlde takrîr-i kelimât itdüklerinde pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri: "Bu ahvâlleri mukaddemâ niçin setr iderdiniz?" deyü su'âl îrâd buyurduklarında: "Cümlemiz havf-nâk olduğumuz eclden ifadeye cür'et olunmaz idi. Hâliyâ dürûğ-ı bî-fürûğı pâdişâhımın huzûr-ı hümâyûnlarında âşikâre vü nümâyân olduğı cihetden i'lâma cür'et olundı" deyüp hâmûş olduklarında pâdişâh-ı âlî-câh gazab-âlûd tehevvürâne kapu ağasına hıtâb buyururlar ki: "Kā'im-makām lâlâmı bi'z-zât huzûr-ı hümâyûnuma ihzâr eyle ve hâseki ağa dahi ol ma'tûh u nâdânı ihzâr eylesün" deyü fermân-ı hümâyûnları sudûr bulmağın hâseki ağa vezîr-i a'zamı kā'im-makām paşadan mukaddem huzûr-ı hümâyûna ihzâr itdükde pâdişâh-ı âlî-câh gazab-âlûd itâb u ikāb ile ırz [u] nâmûs-ı vezîri şikest ve mühr-i vezâreti ahz itdirüp |143a| Kapuortası habsine fermân buyururlar. Akabince kapu ağası vesâtatıyla kā'im-makām-ı âlî-makām huzûr-ı hümâyûna ihzâr olundukda hâtem-i kübrâ ve sadâret-i uzmâ teklîf ve i'tâ buyuruldukda kā'im-makām paşa îbâ idüp: "Pâdişâhım ben kulun gözü bağlu şâhîn mesâbesindeyim, vekâlet-i kübrânın uhdesinden gelmeğe henüz iktidârım yokdur. Ve lâkin umûr-dîde ve kâr-âzmûde kulların çokdur, istihkākına ihsân buyurulsun" cevâbın itdükde: "Kime ihsânım olsun?" deyü suâl îrâd buyurulmağla: "Pâdişâhım Diyârbekir eyâletinden münfasıl hâliyâ Basra vâlîsi ve sâbıkā Çavuşbaşı Ali Paşa lâlâna ihsân buyurulsa lâyık u erzânî görilür" deyü cevâb virdükde: "Şeyhü'l-islâm efendi da'vet olunsun" deyü fermân buyururlar. Hazret-i şeyhü'l-islâm huzûr-ı hümâyûna ihzâr olundukda: "Efendi, koca ma'tûhdan hâtem-i vezâreti aldım ve murâd-ı hümâyûnum sâbıkā Çavuşbaşı Ali Paşa lâlâma ihsânım murâd olunmuşdur. Siz dahi ma'kūl görür müsüz?" deyü su'âl îrâd buyurduklarında şeyhü'l-islâm feth-i kelâm idüp: "Şevketlü pâdişâhımda kerâmet mukarrer olduğunda şübhemiz yokdur. Hâliyâ devletlü pâdişâhımın murâd-ı şerîfleri kerâmet mertebesidir ve pâdişâhımın murâd-ı hümâyûnları olan kulları âkıl u dânâ ve umûr-dîde ve kâr-âzmûde kullarıdır ve kadd ü kāmetlerine münâsib hil'atdir" deyü cevâblarında: "Ammâ efendi, koca ma'tûhı katl eyle-

TÜRK DİL KURUMU ARŞİVİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tdk.gov.tr

mek murâdımdır. Fetvâsın tahrîr |143b| buyurun" deyü hıtâblarında: "Pâdişâhım, pîr ü nâtüvân kocadır, pâraya atlamış, bilmezlik ile bu cürme cür'et eylemiş, beş on günlük ömr-i kalîli var. Cürmüne keşîde-i afv buyurılup devâm-ı devlet-i pâdişâha müdâvemet üzere kûşe-i inzivâda iştigāle takayyüdde bezl-i makdûr eylesün" deyü recâ vü iltimâs itmeleriyle iltimâsı huzûr-ı hümâyûnda kabûle karîn vâkı' olup zikri sebkat itdüği minvâl üzere on neferden mütecâviz "tabâkcı" ta'bîr olunan sarrâcîn-i hâssa ve yirmiden mütecâviz pür-silâh bostânciyân-ı hâssa ve on nefer Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ta'yîn olunup ve cümlesine Mîrâhûr-ı Evvel İsma'îl Ağa nâzır ve zâbıt nasb olunup gazab-ı pâdişâhî birle azl olunan pîr ü nâtüvân Ali Paşa'yı bir koçıya süvâr ve Gelibolı tarafında şitâbân-ı azîmet ve revâne oldukları tahakkuk bulmuşdur. Çûn ki Vezîr Ali Paşa azl ve nefy olundı, Kā'im-makām-ı âlî-makām Silahdâr Ali Paşa'ya huzûr-ı hümâyûnda müceddeden kā'im-makāmlık hil'ati ilbâsıyla iltifât-ı pâdişâh-ı âlî-câha mazhar vâkı' olup azl olunan vezîr-i sâbıkın emvâl ü erzâkı ve nukūdı mîrî içün müsâdere olunmak bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr buldı. Ve ol sâ'at iki kıt'a hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn vârid oldı ki, biri Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya ki: "Sen ki defterdâr lâlâmsın, ke'l-evvel defterdârlık umûrunda sâbit-kadem olup kā'im-makām paşa lâlâmın re'y ü tedbîrinden hâric hareket itmeyesin". Ve biri dahi ağa-yı Bektaşiyân olan Tavîl |144a| Mustafâ Ağa'ya vârid olur ki: "Ağalıkda sâbit-kadem olup kapum kullarının umurlarında kemâl-i mertebe takayyüd-i tâm ve sa'y-i ihtimâm idüp kā'im-makām lâlâmın re'y ü tedbîrinden hâric hareketden ihtirâz idesin. Çûn ki Kā'im-makām-ı âlî-makām Silahdâr Ali Paşa hazretlerine müceddeden kā'im-makāmlık hil'ati ilbâs olunup huzûr-ı hümâyûndan ihrâc ve dârât-ı tumturâk ile Çavuşbaşı Mehemmed Ağa ve cümle çavuşân-ı Dîvân nazarlarında ve muhzır ağa ve odabaşı rikâblarında râst vezîr-i sâbıkın sarâyına teşrîf buyurup çavuşân-ı erkân alkışladıklarında erbâb-ı sarâydan henûz bir ferdin azl ve nefy-i vezîrden haber ü âgâhları olmayup kā'im-makāmın teşrîfinden kethudâları İbrâhîm Ağa ve iç ağaları engüşt ber-dehân olup cümlesi mest u lâ-ya'kıl ve mestâne-sıfat hayrân u sergerdân oldukları nakl u rivâyet olunmuşdur. Ve ol hînde ebvâb-ı sarây vezîr-i sâbıkā sedd olunup Vezîr-i mükerrem Defterdâr Ali Paşa sarây-ı vezîre da'vet ve ihzâr olunup evvelâ Hazîne odası ve sâir odalar ve cümle iç oğlanı odaları bi'l-külliye mührlenüp ba'dehû vezîr-i sâbıkın kethudâları İbrâhîm Ağa ve hazînedârı mahbûs olunmak içün Başbâkīkulı Osmân Ağa'ya teslîm olundı. Ve vezîr-i ma'zûlün "Sarıcapaşa" dimekle ma'rûf çârşû kurbünde vâkı' mülk-i sarîhi olan sarâyının dahi odaları bi'l-külliye mührlenmek içün Başbâkīkulı Osmân Ağa irsâl olunup

cümle odaları mühürlendi. Ba'dehû kethudâları İbrâhîm Ağa'nın |144b| konağı ki, Yeniçeri Meydânı kurbünde Sarı Ali Efendizâde Defterdâr-ı merhûm Mehemmed Bey'in binâ eyledüği hâne-i kebîrdir, başbâkīkulı ma'rifetiyle mühürlenüp Dergâh-ı mu'allâ yeniçerilerinden bir oda muhâfazacı ta'yîn olunup cevânib-i erba'asın muhâfazada iştigāl gösterdiler. Ve vezîr-i ma'zûlün mahdûm-ı mükerremleri ki, bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî zümresinden mîralem rütbesindedir, tefahhus olundukda nigârhâne-i Çîn tarzı "Pirincî Kızı" dimekle meşhûre nâzenînenin hânesinde îş ü işret ve zevk u sohbetde olup bî-çâre peder-i nâtüvânının azl ve nefyinden haber ü âgâhı olmayup nigârının hânesinde bulunup çavuşlar emîni habsine fermân olundı. Ve mahdûm-ı mükerremin dahi hânesi başbâkīkulı ma'rifetiyle mühürlendi ve bunlardan mâ'adâ hânesinde nukūd ve zî-kıymet ba'zı eşyâ ihtifâ olunmuş mülâhaza olunan etbâ'ından ondan mütecâviz etbâ'ının hâneleri dahi başbâkīkulı ma'rifetiyle mühürlendi. Ve bundan kat'-ı nazar Kethudâ İbrâhîm Ağa'nın Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' hânesi dahi mühürlenmek içün mahsûs mübâşir ta'yîn olunup Kā'im-makām-ı Âstâne Vezîr-i mükerrem Esîr İsma'îl Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve Âstâne'de vâkı' hânesinde mevcûd olan nukūdı ve zî-kıymet eşyâları dahi taraf-ı mîrîden |145a| müsâdere olunmak fermân buyuruldı.

El-kıssa: Vezîr-i ma'zûlün ibtidâ vezâret-i uzmâya ve vekâlet-i kübrâya vâsıl ve nâ'il-i merâm oldukları bin yüz iki senesi şehr-i Zi'l-hiccesinin beşinci Pençşenbih güni vakt-i salât-ı zuhrdan sonraca nâ'il-i merâm olup hâliyâ azli bin yüz üç senesi şehr-i Recebinin dokuzuncı Pençşenbih güni vakt-i zuhrda vukū' bulmağın bu takdîrce şühûr hisâbı üzere yedi ay dört gün olup ve rûz-merre hisâbınca iki yüz on gün olduğı hisâb olunmuşdur. Ve'l-hâsıl bu kadar eyyâm-ı kalîlde irtişâ bâbına küşâd virilüp yed-i rişvetinin biri kethudâları ve biri mahdûm-ı mükerremleri olup uşşâkān-ı manâsıb-ı devleti bir cins sağdılar ki acabâ çoban gûsfendinden ol mertebe süd sağmak mümkin olur mı? İrtişâya ol mertebe ruhsat virildi ki sûk-ı sultânîde bey' men yezîd olan metâ'a müşterînin kangısı bir dahi der ise düdüği ol çalar şekli Hâce-i Nasreddîn'in kavli üzere uşşakān-ı devlet olanların dahi her kangısı beşer beşer izdiyâd idüp sayar ise anın tîr-i murâdı menzilin buldı, bî-kes olup merhamet recâsında bulunanlar pes-pâyede kaldı. Câhil mâldârın ri'âyeti ashâb-ı fezâ'ilden artuk olup cemî'-i menâsıb lâyık u münâsibine virilmedi. Belki artucak rişvet |145b| sayup arz-ı dînâr iden râgıbına virildi. Bu sebeb ile gerek manâsıb-ı âliye ve gerek manâsıb-ı vâsıta tâlibleri ekâbire istinâda çalışur ve anlara ittikâ ile cem'-i mâl

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

idüp kat‘-ı merâtib sa‘yinde hıred-mendler ile yarışur ma‘a-hâzâ anları geçer. Anlar henûz menzil başında seğirdime hazırlanur iken ol kat‘-ı merâtib idüp ser-menzili seçer. Nakd-i irtişâ esrârı ifşâ olalı müstahıkkān nâ-bûd ü nâ-peydâ oldı. Her mansıbı akçaya mâlik olanlar iştirâ idüp bî-direm ve bî-behre olanlar kûşe-i humûl ü inzivâda kaldı. Bi'l-cümle gitdikce tarîklar bozuldı vüzerâya duhûl idüp zümre-i ağniyâ şefâ‘at-i ekâbir ile ba‘zı mansıblara vusûl bulup engüşt-nümâ ve kadr rütbesi gitdikce câh u celâlle mu‘allâ olmağa başladı. Herkes tâlib-i mansûb olup harîr giymeğe ve tâzî atlara binmeğe ve her cânibi ma‘mûr ve sâde-rûlar kullanmağa vaşak ve semmûr postînler giyüp salınmağa ve gündüz ekâbir kapuların gezüp tahsîl-i mansıba vesîle tutmağa ve gice sohbetler ile nefîs ta‘âmlarla ten-perverliğe ve ol ten-perverlik muktezâsınca dünyâ behiştinin hûr u gılmânından temettu‘la pister-güsterliğe ittifâk itdiler. Ahvâl-i âlem bir tabakada ihtilâl buldı ki sığama sarıklar dar kaftânlar ve kallâvî sarıklu mûmiyân-ı nev-civânlar ve izdiyâd-ı |**146a**| unvân içün hadd-i bülûğa vâsıl olmamış etfâller ve rükûblarına altun üzengîler ve cevherî şakāklar ile zîb ü zîver pür-kemâl olmağla her biri âlüfte-i mâl ü menâl ve âşüfte-i câh ü celâl oldı. Ve huddâm-ı perî-rûyân ve reşk-i gılmân olan civânân zümresinde serâser ve atlaslar zînetlü libâslar tahakkuk buldı. Ve bi'l-cümle hıred-mend olanların zâtından sorulmak muhâl ve ehline mansıb virilmek fâsid hayâl oldı. Mezbûrân ve mezkûrân ekâbir mensûbâtıdır ki kat‘-ı merâtibde her biri bâdvezân ve tayy-i manâsıbda seyl-i revân gibi şitâbân, bezl-i mâlda cür’etleri vâfir ale'l-husûs mâl ü menâlleri mütekâsir ne virirler ise virirler metâ‘-ı mansıbı müşterî kul gibi satun alurlar, mu‘în ü zahîrlerine yalvarup elbette işin görürler. Ve'l-hâsıl kimi fikr-i rişvet ile mest-i {ü} kan-ı zıll ve kimi dahi hâb-âlûdile lâ-ya‘kıl re’y-i sâ’ib ve fikr-i sâkıbdan bî-haber lezzet-i nefsâniyyeye ve hevâ-yı dünyevîye mâ’il olanları bu mülk-i bî-bekā ve fülk-i cevvâr-likā, âhirü'l-emr hâ’ib ve hâsir merkezinden cüdâ idüp heyhât sahrâlarında serserî ve sergerdân idüp necâta mecâl muhâl olduğın müşâhede itdürür.

Beyt:

Melâlet çekmezin gamdan ki hicrân ber-kemâl eyler
Kemâle erse bir nesne felek ânı zevâl eyler

|**146b**| Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 10 şehr-i Receb sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı farîza-i cum‘ayı ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrun-leh

Sultân Murâd Han-ı huld-âşiyân bünyâdı olup "Murâdiyye" dimekle ma'rûf câmi'-i şerîfde edâ buyurdılar.

İrsâl Şuden-i Hâtem-i Vezâret be-Cânib-i Vezîr-i mükerrem Ali Paşa: Çûn ki dünki gün Vezîr-i a'zam Ali Paşa azl ve Gelibolı tarafına nefy-i beled olundı. Hâtem-i vezâret Diyârbekir eyâletinden birkaç gün mukaddem münfasıl ve Basra hükûmeti tevcîh olunan sâbıkā çavuşbaşı ve bin yüz iki senesinde Âstâne-i sa'âdet Kā'im-makāmı Vezîr-i mükerrem Ali Paşa hazretlerine lâyık u sezâvâr buyurılup silahşör-i şehriyârîden "Habeşî" dimekle meşhûr u müte'ârif Beşîr Ağa vesâtatıyla hâtem-i vezâret müjde-resânlığı leyl-i Cum'anın vakt-i işâsında ki, gurûbdan sâ'at henûz ikiye dâhil olmadın taraf-ı Diyârbekir'de

Sâbıkā Çavuşbaşı Diyârbekir Eyâletinden Munfasıl Vezîr-i Mükerrem Ali Paşa Hazretlerine Hâtem-i Vezâret İrsâli:

Vezîr-i mükerrem Ali Paşa taraf-ı şerîflerine çatal menzil ile serî'an ve âcilen şitâbân irsâl olunup ve icâletü'l-vakt vezîr-i âlî-şâna vâsıl ve mülâkāt olup hâtem-i vezâreti teblîğ ve rikâb-ı hümâyûna bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem teşrîflerin i'lâm idüp ve müşârün-ileyh Silahşör Habeşî Beşîr Ağa'nın der-i devletden müfârakat ve menzil ile taraf-ı vezîr-i âlî-şâna teveccüh ü azîmeti gününden on yedi gün itmâmına değin |147a| rikâb-ı hümâyûna vürûdı sipâriş ve fermân buyuruldı. Çûn ki Vezîr-i a'zam Ali Paşa azl ve nefy olunup dünki gün sarâyında vâkı' odaları bi'l-külliye mührlenmiş idi. Yevm-i merkūmda Kā'im-makām-ı âlî-makam Silahdâr Ali Paşa vezîr-i sâbıkın sarâyına teşrîf buyurup ve Defterdâr Vezîr-i mükerrem Ali Paşa dahi sarây-ı mezbûra da'vet ve Başmuhâsebeci İbrâhîm Efendi ve Beytü'l-mâl Kâtibi Lütfî Çelebi sarây-ı mezbûra ihzâr olunup vezîr-i sâbıkın emvâl ü erzâkı ve nukūdı ve sâir zî-kıymet eşyâsı tahrîr ve defter olunmak lâzım geldükde taraf-ı şer'-i şerîfden dahi bir müstakīm ve mu'temedün-aleyh kâtib muktazîdir deyü Rûmili Kādî'askeri fazîletlü es-Seyyid Ali Efendi taraflarından kâtib mutâlebe olunmağın taraf-ı şer'den ta'yîn olunan kâtib efendi dahi sarây-ı mezbûra vârid oldukda kitâbete mübâşeret ve bi'l-cümle emvâl ü erzâkı tahrîr ve defter olunup cümleden kat'-ı nazar altun ve guruş olmak üzere bin iki yüz kîse nukūd-ı mevcûdı çıkup ve üç yüz raht-ı mükemmel ki gaddâre ve topuzları ve reşmeleri mevcûd bulunup yüz adedi bi'l-külliye altun ve iki yüzi sîm-i hâlis olmak üzere tahrîr ve defter olunmuş ve doksan re's Arabî ve Türkmanî esb-i sabâ-reftâr ve yüz yirmi re's mikdârı bedevî bârgîrler ki ekseri yorga ve çapkun tahrîr ve defter olundukdan sonra at ve bârgîrler bi'l-külliye Istabl-ı âmire'ye teslîm olunup ve nukūd [ve] zî-kıymet{li} eşyâsı ve raht-ı mükemmelleri dahi müsâdere olunup teslîm-i

Hazîne olunmuşdur. |147b| ve silahdâr ve çukadârının ve sâhib-i rütbe olup ser-i kârda olan iç oğlanlarının kırkdan mütecâviz kendülere mahsûs at ve bârgîrleri dahi tahrîr ve defter olunup pâdişâh-ı âlî-câha arz olundukda kendülere i'tâ olunmak bâbında fermân-ı hümâyûnları sudûr bulmağın kā'im-makām-ı âlî-makām me'zûn oldukları hâlde bi'l-cümle iç oğlanlarının at ve bârgîrlerin kendülere i'tâ olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve bundan mâ'adâ Sarucapaşa Çârşûsı kurbünde vâkı' mülk-i sarîhi olan hânesinde dahi emvâl ü erzâkı bi'l-külliye tahrîr ve defter olunup zikri sebkat iden nukūd ile raht-ı mükemmellerinin bir mikdârı mülk-i sarîhi olan hânesinde bulunduğı nakl u rivâyet olunmuşdur. İşbu âlem-i fânî bir tarz üzere ber-karâr olmayup kimesneye pâydâr olmaduğı ma'lûm-ı âlemyândır. Bî-çâre gāfil insân kamîs-i gafletden dîdeleri nâ-bînâ olup selefleri ne tarîkla mürûr ve ubûr itdükleri müşâhede olunmuş iken ve kemend ez-çarh-ı berrîn selef-i nâ-murâdlara kasd ve kîn ve ebrû-yı perçîn idüp gül-i bostân-ı devletleri henûz bâğ-ı âlemyânda bûy-bahş-i râhat olmadın remîde ve seng-i sitem-i zamâne şâhsâr-ı vücûdların çîde eyledüği mukarrer iken ve rüzgâr-ı kec-reftâr öyle sâbit ü üstüvâr değildir ki mâbeyne tarh-ı nifâk u şikāk düşürmeğe bir tarîk bulmaya. |148a| Ve nakş-bend-i sitîze-kâr ve ol seher-sâz-ı gaddâr hezâr mahabbet ü meveddet nukūşunı resm-i bî-vefâlık ile hâk-rîz itmiş olmaya. Ve işbu dünyâ bir pîrezen-i mekkâredir ki nice serverleri kemend-i mahabbete giriftâr ve âciz ü nâ-çâr itmeye ve bir Zâl-i gaddârdır ki nice töhmetleri pîjenvâr çâh-ı {u} belâ ve gāra sarkıtmaya. Ahvâl-i pîrezen-i dünyâ bu tarz üzere iken ferâmûş olunup müddet-i kalîlde irtişâ ile mâl-ı Kārûn tahsîline sa'y-i makdûr olunup sipihr-i bed-mihrin mekr ü firîbinden gāfil zamâne ise lisân-ı hâl ile "ey miskîn-i bî-çâre, ayâ vaktine hâzır ve âkıbet-i kârına nâzır mısın ki müddet-i hayâtın tamâm olmuşdur ve peymâne-i ömrün itmâm bulmuşdur" deyü îmâ vü işâretden hâlî değil iken iğvâ-yı şeyâtîn sûret-i hakkdan zuhûr ider gibi görünüp her devrin bir Süleymân'ı ve her asrın bir Sam [u] Nerîmân'ı mukarrerdir. Zâtına olan ihtirâm ve iltifât-ı pâdişâhî bunca zamândan berü kangısına cilveger olup müyesser olmuşdur. Her biri nâ'il oldukları merkezinin mertebesin ifhâmda har lâ-yefhem mesâbesinde giyâh-ı huşk ile ömr-i nâzenînlerin berbâd ve gamm [u] endûhdan bir ân âzâd olmadılar. İmdi seleflere vâkı' olan üç hurûfdan neş'et idüp leyl ü nehâr meclis-i vehm-neşleri olan küfrân-ı ni'meleri tarafgîrî kıyâsıyla nedîmân-ı hoş-âmedîlerin hoş kelimâtlarına firîfte olup sakalların saydırup anların dürûğ-ı bî-fürûğların sadaka haml idüp |148b| ol küfrân-ı ni'melerin tama'-ı hâmları sebebi ile varta-i helâke ve tarîk-ı hevlnâke sülük eyledüklerinden îcâb eylemişdir. Ammâ senin zâtın ise firâset ü kiyâset ve mühendisân-ı nezâket

ve pindâr-ı zarâfet üzere olup zâtında muzmer olan hayâlâtdan bir ferdin haber [ü] âgâhı olmayup kârını revgan-ı sâdeden kıl çeker gibi zâtından gayrısı değil Bû Ali Sînâ rüyâsında görmek muhâl ve ebyaz ki, veled-i Hannâs'dır, fikr-i fâsidine getürmek ne ihtimâldir. Ve cemî'-i âlemyân senin ahvâl ü ef'âlin müstahsenesine câzimlerdir. Fursat elde iken ganimet bilüp,

Mısrâ':

Fursatı fevt eylemez âkıl meger nâ-dân ola

Nesr: Düşmenden intikāma sa'y-i belîğ lâzımdır ki mekr u hîle ve düşmenândan müberrâ olup bu felek-i kec-nihâdda bir mikdâr râhat u istirâhatda berdevâm ve ber-karâr vâdîleri nümâyân ola deyü iğvâsı cihetinden gurûriyyet tahsîline bâ'is ü bâdî olur. Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh**.** Cenâb-ı Kibriyâ hazretinden rûz [u] leyâl tazarru' u niyâzımız budur ki, cemî'-i ümmet-i Muhammed kulların vesvese-i şeytâniyyeden emîn ve mahfûz ide ve mekr-i Hannâs'dan berî eyleye. Âmîn bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn.

El-kıssa: Kâr encâmı ki itmâm bula, mesâfe-i ba'îdeden seyr u temâşâcı olduğı hâlde bî-çâre insân la'înin dürûğ-ı bî-fürûğın sadaka haml idüp nefs-i emmâre gurûriyyet tahsîli ile tarîk-ı müstakīmden udûl itdükleri hâlde |**149a**| felek-i şa'bede-bâz bir garîb ve bir tarafa acîb sûret gösterdi ki,

Mısrâ':

Cümlenin başına güyâ ki kıyâmet kopdı

Nesr: Samî-i rüzgâr derd-mendlere zehrile memlû– bir peymâne sundı ki hazma mecâl yok. Ve Çarh-ı gaddâr bir sille urdı ki, hâk-i zillete rûy-mâlîdeden gayre çâre ve ihtimâl yok. Bir gün mukaddem tumturâk kerr u ferrile hükm ü hükûmet ve mensûbât u tevâbi'âtı semmûr postîn ile hirâmânî şevket ve huddâmân-ı zevi'l-ihtirâmları ki, iç ağaları ve mehterân ve kihterândır, etrâf ü eknâfdan mutâlebe-i rişvet ile kâmrân iken devletleri inkırâza mübeddel ve şevketleri inhidâma mütebeddil olmak mukadder-i İlâhî'de cilveger olup nâ-gâh bir seher ki pîrâmen-i sipihr-berrîn hûnâbe-i şafak birle rengîn olup hüsrev-i âftâb-ı âlem-tâb asker-i nücûm-ı dalâlet-nişîn üzere tûğ ve kîn çeküp ve târumâr idüp fey-i zevâle irişdikde taraf-ı pâdişâh-ı Cem-câh'dan da'vet olundukda telhîs-i sâbık kabûle karîn ve müsâ'ade-i hümâyûnlarına berrîn olmuş mülâhazasıyla tefâhurâne azîmete niyyet eyledi. Acabâ veled-i Hannâs nâ'il-i merâm oldum deyü ne kıyâfet ile rikâbında huddâmlık iderdi.

El-kıssa: Şevket ve tumturâk ile icâletü'l-vakt huzûr-ı hümâyûna vürûdunda

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Turkish Academy of Sciences
www.tubа.gov.tr

kazâ-i âsmânî zuhûra cilveger olup sebkat iden ahvâlin zuhûrı vücûda geldi. Zirâ ki mazlûmların nâle vü bükâsıyla âzürde-hâl olup sûret-i |**149b**| adlde sa'y iderim kıyâs idüp zulmleri eyledi. Ve dâd-ı âh-ı mazlûmân arz-ı berrîne varınca alem ber alem olup ve bed-du'â-i dâdhâhân makrûn-ı icâbet-i deyyân olup işbu sene-i selâse ve mi'e ve elf târîhinde vâkı' mâh-ı Recebin dokuzuncı Pencşenbih güni rütbe-i âliyeden redd olundı. Ayâ mütercimü'l-hurûf gavvâs-ı çâlâk şinâverlikde mâhîvâr tîr-i cevelân itdin ve bu mâbeynde nice sahâyif ü sütûr geçüp sibâk u siyâk-ı imtizâcına nev'an ba'd ve vahşet düşüp ber-vech-i i'tizâr râbıta-i rûz-merre vâkı'ına mübâşeret tenâsüb kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 11 şehr-i Receb sene 1103.

Çûn ki vezîr-i sâbıkın kethudâsı İbrâhîm Ağa'nın dahi konağı mühürlenüp muhzır ağa yoldaşları cevânib-i erba'asın ihâta idüp muhâfaza olunmuş idi. Vezîr-i mükerrem Defterdâr Ali Paşa ve Başmuhâsebeci İbrâhîm Efendi ve Beytü'l-mâl Kâtibi Lütfî Çelebi ve taraf-ı şer'den ta'yîn olunan kâtib efendi kethudâ-yı mûmâ-ileyhin konağına teşrîf idüp tahrîr ve deftere mübâşeret olundukda nukūd otuz beş kîse guruş ve elliden mütecâviz mükemmel rahtları mevcûd ve tahrîr ve defter olundukdan sonra esbâb-ı vüzerâya mahsûs atlasa kaplu post-i semmûr hil'atleri ve ağır abâyîler ve Dîvân-ı hümâyûn rahtları ve şâtırânın sîm kuşak ve gaddâreleri ve mataracı ve tüfengci esbâb ve âlâtları ve tabl [u] alem |**150a**| ve tuğ ve sancak bi'l-külliye esbâb ve âlât-ı vezâret mükemmel tahrîr ve defter olunup mîrî için müsâdere olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Itlâk Şuden-i Ser-kassâbân Kara Mehemmed Ağa: Sâbıkā Babadağı etrâfında muhâfazaya me'mûr olan asâkir-i nusret-şi'âr ordusunda kassâbbaşı olup Edirne a'yânı zümresinden add olunan Kara Mehemmed Ağa'nın muhâsebesi umûrı için mahbûs-ı zindân olduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ merhameten ıtlâkı bâbında fermân sudûr bulmağın yevm-i merkūmda ıtlâk olunup hayât-ı câvidânîye müceddeden vusûli ehibbâsından şüyû' ve istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 12 şehr-i Receb sene 1103.

Kethudâ-yı Vezîr-i sâbık İbrâhîm Ağa'nın dünki gün konağında mevcûd bulunan otuz beş kîse guruşundan mâ'adâ hareminde on bin Frengî altunı ihtifâda olduğı ifşâ olmağla zikr olunan on bin altunı dahi taraf-ı mîrîye müsâdere olun-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

dığı tahakkuk bulmuşdur. Ve mahdûm-ı mükerrem-i vezîr-i sâbıkın in'âm-ı pederlerinden müctemi' olmuş on bin altuna mâlik olup pederinin imâmeti hızmetlerinde istihdâm olunan "Üsküdarî Şekercizâde" dimekle ma'rûf (Boş) Efendi'ye alâ tarîkı'l-emânet vaz' eyledüği gamz-ı agmâz ihbârıyla istimâ' olundukda imâm-ı mezbûr ahz u bend olunmağın inkâra mecâl muhâl olduğı eclden |**150b**| mukırr oldukda, zer-i ma'hûd mîrî içün müsâdere olundı. Ve lâkin üç yüzden mütecâviz dînârı noksân olmağın imâm-ı mûmâ-ileyh muhzır ağa habsine fermân olunup mahbûs kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 13 şehr-i Receb sene 1103.

Taraf-ı Mısr-ı Kāhire'den der-i devlet-medâra bundan akdem vusûl bulup alâ tarîkı'l-emânet Hazîne-i Bîrûn'a vaz' olunmuş idi. Hâliyâ ümerâ-i Mısr'ın müvâcehesinde vezn ve add olunup ve Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûn'a teslîm olunmak içün Vezîr-i mükerrem Defterdâr Ali Paşa Sarây-ı Sultâniyye'ye teşrîf buyurup ba'de'l-vezn ve'l-add müşârün-ileyh ümerâ-i Mısr ma'rifetiyle kethudâ-i Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûn'a bi't-tamâm teslîm olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 14 şehr-i Receb sene 1103.

Nakl u rivâyet olundı ki, hâtem-i vezâreti ve mühr-i sadâreti Diyârbekir tarafında Vezîr-i mükerrem Ali Paşa hazretlerine leyl-i Cum'a ki, işbu mâh-ı Receb'in onuncı cum'a gicesidir, vakt-i işâda menzil ile şehr-i Edirne'den müfârakat iden silahşör-i şehriyârîden "Habeşî" dimekle meşhûr Beşîr Ağa irtesi cum'a güni tulû'-ı şemsden mukaddem Bâb-ı Edirne'den Âstâne-i sa'âdet'e vusûlleri şüyû' bulup istimâ' olunmuşdur. Zihi menzil, zihi tâkat, kuskuna kuvvet kamçıya bereket. Meşhûr meseldir ki "kırlangıç zararsızca kuçdur (kuşdur), anı Hindistân'da çivid ekene sormak gerek" |**151a**| didikleri gibi bî-çâre menzil bârgîrlerinden lisân-ı hâl ile su'âl olunsa acaba ne gûne cevâba mütesaddî olurlar idi. Merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Murâd Han-ı Râbi' vezîri Kara Mustafâ Paşa asrında Ulak Receb sür'at-i menzilde iştihâr virdüği meşhûrdur. Ammâ Beşîr Ağa, fî zamânînâ Ulak Receb'den çapük ü çâlâk olmak ihtimâli vardır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 15 şehr-i Receb sene 1103.

Nakl olundı ki, Vezîr-i sâbık Ali Paşa yeniçeri ağalığın sâbıkā ocağ-ı cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî ağalığından münfasıl Tavîl Mustafâ Ağa'ya tevcîh eyledükde

rişvet-i menâsıb-ı âliye içün yüz otuz kîse mutâlebe olunmuş. Müşârün-ileyh Mustafâ Ağa dahi kabûl ve edâya ta‘ahhüd idüp memhûr temessük virmişler. Vezîr-i sâbık nefy olunup mâmeleki tahrîr ve defter olundukda temessük-i mezbûr zuhûr idüp ve zahr-ı temessükde otuz kîsesi teslîm olunduğuna zahriyye olunup bâkī kalan yüz kîse müşârün-ileyh Yeniçeri Ağası Mustafâ Ağa'dan taraf-ı mîrî için mutâlebe olunduğı şüyû‘ bulup tahakkuk bulmuşdur.

Mısrâ‘:

Akla sığmaz işleri çokdur Hakîm-i Mutlak'ın

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 16 şehr-i Receb sene 1103.

Vezîr-i sâbıkın nefyine me’mûr olan rikâb-ı hümâyûn ağalarından Mîrâhûr-ı Evvel İsma‘îl Ağa ve tâ’ife-i sarrâcîn-i hâssadan kayıkcıyân ve bostâniyân-ı hâssa ve çavuşân-ı Dergâh-ı âlî kasaba-i Gelibolı'ya dâhil oldukda a‘yân-ı vilâyetin |151b| cümlesi akd-i meclis-i şer‘-i şerîf olunup vârid olan hükm-i hümâyûnı cümle muvâcehesinde kırâ’at ve sicill-i mahfûza kayd olundukdan sonra fermân-ı pâdişâhî üzere mahbûs olunmak içün a‘yân-ı vilâyete teslîm olundukda a‘yân-ı vilâyet dahi müna'am ü mütemevvil Gelibolı a‘yânından Karakaşzâde Ali Ağa'nın hânesin ma‘kūl ü münâsib görmeleriyle müşârün-ileyh Ali Ağa'nın hânesine nüzûl itdirilüp ve hâne-i mezbûrun etrâfına kırkdan mütecâviz nigehbân tedârük ve ta‘yîn olunup ve muhâfazasına iştigāl üzere olduklarından sonra taraf-ı der-i devlet-medârdan ne vech üzere fermân-ı hümâyûn sudûr ide deyü intizârda oldukların tahrîr-i minvâl üzere arz itmeleriyle müşârün-ileyh Mîrâhûr-ı Evvel İsma‘îl Ağa ve hızmet-i mezbûra ma‘an me’mûr olanlar yevm-i merkūmda Edirne'de der-i devlet-medâra vâsıl ve rikâb-ı hümâyûna mütevâsıl olup a‘yân-ı Gelibolı'nın arz ve mahzarları rikâb-ı hümâyûna arz olunduğı tahakkuk bulup şüyû‘ bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 17 şehr-i Receb sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum‘aya niyyet ve Nehr-i Tunca kenârında vâkı‘ ma‘bed-i kadîm olup ba‘de zamân merhûm Dârü's-sa‘âde ağasının ecr-i sevâb niyyeti ile salât-ı farîza-i cum‘a edâsı içün izn-i pâdişâh-ı Cem-câh birle minber-i şerîf binâ ve ihdâs eyledüği “Maksûdiyye” dimekle müte‘ârif ü meşhûr câmi‘-i |152a| şerîfe teşrîf ve salât-ı farîza-i cum‘ayı ibâdetgâh-ı merkūmda edâ buyurdılar.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 18 şehr-i Receb sene 1103.

Çûn ki hâtem-i sadâret ve mühr-i vezâret Diyârbekir'den münfasıl sâbıkā Çavuşbaşı Vezîr-i mükerrem Ali Paşa hazretlerine menzil ile Silahşör Beşîr Ağa vesâtatıyla irsâli tahakkuk buldı. Vezîr-i müşârün-ileyhin der-i devlet-medârda kadîmü'l-eyyâmdan kapu kethudâsı olan "Çolak" dimekle meşhûr u müte'ârif Ahmed Ağa istikbâl-i Vezîr-i a'zam içün şehr-i Edirne'den hareket ve taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Aklâm-ı Hazîne'den olan Mevkūfât Kalemi'nde dördüncilik rütbesiyle kîsedârlık hızmetinde istihdâm olunan "Saçlızâde" dimekle müte'ârif Mehemmed Halîfe bundan akdem vefât idüp kîsedârlık hızmeti Koca Paşazâde nebîresi olup kalem-i mezbûr şâkirdlerinden Abdullah Bey'e tezkire-i Dîvân birle tevcîh olunup ve dördüncilik rütbesi mezbûr Abdullah Bey'in merkezi olmayup ve tarîk cihetiyle rütbe-i mezbûr kalem-i mezbûr şâkirdlerinden hazret-i Ebâ Eyyûb-i Ensârî *aleyhi'r-rahmetü'l-Bârî* kasabası sükkânı a'yânından ecdâdı erbâb-ı kuzâtdan olup "Kızılcıkzâde" dimekle meşhûr es-Seyyid Abdurrahman Halîfe'nin tarîk cihetiyle yolı ve rütbesi olup ve şehr-i Edirne'ye henûz vârid ve yolı ile tarîkına tâlib olmağın tezkire-i Dîvân birle müşârün-ileyh es-Seyyid Abdurrahman Efendi'ye |**152b**| tevcîh olunup mûcebince rü'ûs-ı hümâyûn i'tâ olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 19 şehr-i Receb sene 1103.

Şehr-i dil-âvîz Edirne kurbünde vâkı' "Buçukdepe" dimekle ma'rûf u meşhûr mahallde Vekîl-i harc-ı merhûm Receb Ağa'nın ihyâ ve ihdâsı olan hadâyık ve bâğāt ve kasr ve binâ-i sâireyi mezbûr Receb Ağa'nın vefâtından sonra Vezîr-i sâbık Ali Paşa merhûmun vârisleri tarafından bey' idüp mülk-i sarîhi olmak üzere taht-ı tasarrufuna dâhil olmuş idi. Vezîr-i müşârün-ileyh nefy-i beled olundukda hadâyık ve bâğāt ve kasr-ı mezbûr taraf-ı mîrîden müsâdere olunup ve Hadîka-i Sultânî olup hızmet-i {ü} muhâfazasına bostâncı neferâtı ta'yîn olunmak bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla mahall-i mezbûr Hadîka-i Sultâniyyelere ilhâk u munzamm olunup on beş neferden mütecâviz bostâniyân-ı hâssa ta'yîn olunup ve zâbıtları olmak üzere bostâncıbaşı hızmetinde "Sarrâcbaşı" ta'bîr olunup "Emîroğlı" dimekle ma'rûf Mahmûd'a hadîka-i mezbûr ustalığı tevcîh olunup hadîka-i mezbûrı hıfz ü hirâset eylemek içün sipâriş ve fermân buyurulduğı tahakkuk bulmuşdur. Hakkā ki ol makām-ı pür-safânın âb ü havâsı dimâğ-ı efserdeye medâr-ı kuvvet ve nesîm-i sabâsı dil-i pejmürdeye mâye-i rûh ve râhat olup her köşesi bir sahn-ı safâ ve her taraf ve dâiresi bir mesîre-i dil-güşâ ve finâ-yı |**153a**| bî-fenâsı çemen der-çemen ve

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

sahrâ-yı hoş-nümâsı ser-â-pâ sünbülistân-ı yâsemen ve nesîm-i sabâ-yı misk-sâ-yı ıtr-feşân hemvâre olmağla nümûdâr-ı vezân ve rıdvân ıtlâkına sezâ ber-câ-yı gamm-fersâ-yı ıyş-efzâdır. Ve cevânib-i erba'ası uşşâk-ı bî-nevâ gibi küşâde ve cânib-i şehr-i Edirne'nin bâğ ve eşcâr ve bâğātına ve cânib-i Nehr-i Tunca ve Meriç ve Arda'nın cereyânı vâkı' olan sahra-yı çemenzârâ nâzır olup,

Mısrâ':

Dîvâne gönlüm eğleyecek bir yer isterin

Nesr: Bir köşesinde seccâde-i sad-pâre ile ârâm-ı yek-sâ'at-i güsterânîde iden zevk-ı çâşnî-i işretden teşne-yâb olur. Ba'zı gāmm-güsârân ile sahn-ı çemenzârına varılsa, gam [ü] endûh melâletden müberrâ olur bir makām-ı dil-güşâ ve gülşen-i behcet olup hadâyık-ı Bâğçe-i Sultâniyye'ye lâyık u sezâvârdır.

Riyâset Ebûbekir Efendi'ye Ber-vech-i Te'bîd Sadaka-i Pâdişâhî Şude: Devlet-i Osmâniyye'de Re'îsü'l-küttâb Ebûbekir Efendi'ye tahrîri fermân olunan nâme ki, Şâh-ı Acem olan Süleymân Şâh tarafına ilçisi Kelb Ali nâm ferzend-i sürh-serân ile irsâl olunacak nâmedir, ba'de't-tahrîr manzûr-ı şehinşâhî buyurulmak içün huzûr-ı hümâyûna irsâl olundukda re'îs-i mûmâ-ileyhin mutasarrıf olduğı ze'âmeti ile tekā'üd ihsân buyurulmak recâsına ve müsâ'adesine istid'â-yı himmet yolundan niyâz-mendlikler ve iltimâslıklar ile mukaddemâ inşâ |153b| vü tahrîr ve âmâde eyledüği arz-ı hâlin nâme ile ma'an irsâl ve ağa-yı Dârü's-sa'âde ma'rifeti ile rikâb-ı hümâyûna arz olunup evvelâ nâme ve ba'dehû arz-ı hâli manzûr-ı hümâyûn-ı şehinşâhî oldukda ibârât ve ıstılâhât ve sıbâk u siyâk-ı nâmede erbâb-ı hüner ve pür-ma'rifet olduğuna binâ'en eltâf-ı pâdişâh-ı cihân-bânî cilve-ger olup ba'de'l-yevm re'îs-i müşârün-ileyh merkez-i riyâsetde sâbit-kadem ve üstüvâr olmak üzere istihdâm olunması içün hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn sâdır olmağın müşârün-ileyh Ebûbekir Efendi iltifât-ı pâdişâh-ı âlî-câha mazhar vâkı' olup beyne'l-küttâb te'bîd-i manâsıb-ı âliye ve def'-i müdahale-i âtiyye birle kat'-ı pâye ve ihsân-ı pâdişâhî birle hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl idüp nâ'il-i merâm ve def'-i gā'ile-i azl ve telh-kâm fikr ve endîşesinden müberrâ olup cümle-i küttâb miyânında ser-firâz oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 20 şehr-i Receb sene 1103.

Rodos Cezîresi'ne nefy olunan vezîr-i maktûl "Kara İbrâhîm Paşa'nın Kāyını dimekle meşhûr u müte'ârif ve sâbıkā re'îsü'l-küttâb olup ve hâlâ manâsıb-ı âliyede Rûznâmçe-i Evvel Mehemmed Bey Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile

telh-kâm olunup ve der-i devletde meks ü ârâmına ruhsat u müsâ‘ade olunmayup vakt-i asrda nefy-i beled olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Bir rivâyetde Tekirdağı |154a| kurbünde vâkı‘ mülk-i sarîhi olan çiftliğinde meks ü ârâmına müsâ‘ade ve ruhsat buyurulmuş. Rivâyet-i âharda Cezîre-i Rodos'a nefy olunup kal‘a-bend olunmak üzere fermân-ı hümâyûn sudûr bulmuş. Zikr olunan rivâyeteyn-i mezkûreteyn istimâ‘ olunup şüyû‘ bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 21 şehr-i Receb sene 1103.

Dünki gün azl ve nefy olunan Mehemmed Bey'in mahlûl kalan rûznâmçe-i evvel manâsıb-ı âliyesi Mukābele-i Süvârî Kadrî Efendi'ye tevcîh ü ihsân buyurılup Kā’im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Silahdâr Ali Paşa hazretleri taraf-ı şerîflerinden hil‘at-i fâhire ilbâsıyla tevkīr ü ihtirâm olunup iltifât-ı kā’im-makām-ı âlî-makāma mazhar vâkı‘ olup beyne erbâbi küttâb ve'l-manâsıb kat‘-ı pâye ile ser-firâz ve ser-bülend olunup nâ’il-i merâm oldukları muhakkak bulmuşdur. Ve mahlûl kalan mukābele-i süvârî manâsıbı nedîm-i şehriyârî ve musâhib-i cihân-bânî “Kuloğlı” dimekle meşhûr u müte‘ârif merhûm Mustafâ Paşa'nın sâbıkā dîvân efendiliği hızmetinde istihdâm olunmuş ve hâlâ sipâh ocağı k[it]âtibine me’mûr pîr-i rûşen-zamîr erbâb-ı ma‘ârif ve kadr-şinâs Handân Efendi'ye tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-ı fâhire ilbâsıyla iltifâta mazhar vâkı‘ olup beyne'l-küttâb ve'l-akrân kat‘-ı pâye ile mesrûr ü handân ve nâ’il-i merâm oldukları mukarrerdir. Ve kitâbet-i |154b| ocağ-ı sipâh sâbıkā Başmuhâsebe'den ma‘zûl ve maktûl Diyârbekirli Hamdî Efendi'nin birâder-i asgarı Abdurrahman Efendi'ye tevcih ü ihsân buyurılup taraf-ı kā’im-makām-ı âlî-makāmdan hil‘at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân müceddeden kat‘-ı pâye ile ser-firâz ve nâ’il-i merâm olmuşlardır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 22 şehr-i Receb sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh tebdîl-i câme ile rahş-i hoş-hirâma ve eşheb-i mevzûn-endâma süvâr ve şehr-i dil-âvîz Edirne'yi ve esvâk-ı şehri geşt ü güzâr ve seyr ü temâşâ iderek şehrden hâric “Solakçeşmesi” dimekle meşhûr çeşme-sâra doğrı azîmetlerinde çep-i râhda odun arabalarına râst ve ne mikdâr kıymet ile fürûhtların su’âl buyururlar. Arabacıyân-ı dihkāniyân: “Fürûht içün değildir, mîrî tarafından sâliyâne ve teklif-i pâdişâhîdir, hâliyâ mîrî anbârda odun emînine teslîme getürdük” cevâbın virirler. “Odun emîni ne mikdâr akça virir?” deyü su’âllerinde dihkāniyân cevâbında: “Akçasından çokdan ferâgat eyledik. Kolcılara ayak deri kolculuk akçası virdiğimizden mâ‘adâ anbârda odunu-

muzı noksân add idüp kusûr gelen odunun bahâsın mutâlebe iderler. Kusûr geldi deyü kusûrı taleb itmeseler tamâma mahsûb olunsa rızâmız ile bahâsın istemezdik" cevâbın virirler. Pâdişâh-ı Cem-câh dihkānîlerden müfârakat ve "Buçukdepe" dimekle |**155a**| meşhûr mahallde müceddeden Hadîka-i Sultâniyye'ye munzamm olan mahall-i dil-güşâya teşrîf buyurup vakt-i asra değin meks buyurmuşlardır. Ve lâkin mahall-i mezbûra teşrîf buyurdukları hînde odun emîninin ve kolcılarının muhkem haklarından gelinmek üzre kā'im-makām-ı âlî-makāma hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn vârid olmağın ol sâ'at odun emîni "Çavuşzâde" dimekle ma'rûf Mehemmed Ağa ve birkaç etbâ'ı ve ba'zı kolcıları odun anbârından ahz içün Dîvân-ı hümâyûn çavuşları irsâl olunup odun emîni ve dört-beş nefer huddâm u etbâ'ı ihzâr olundukda etbâ'ına ve huddâmına yüzer-yüz ellişer aded darb-ı şedîd ile ta'zîr olunup ve odun emîni Çavuşzâde Mehemmed Ağa haps olunmak fermân buyurulmağın Subaşı Karanfilîzâde Hasan Ağa ma'rifetiyle mahbûs-ı zindân olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 23 şehr-i Receb sene 1103.

Mukaddemâ ser-asker olan pîr-i rûşen-zamîr Vezîr-i mükerr[em] Halîl Paşa ser-askerlikden azl olunup vezîr-i sâbık Ali Paşa'nın re'y ü tedbîri ile havâss-ı hümâyûn ta'yîn olunup tekā'üd ihsân buyurulmuş idi. Ve lâkin vezîr-i müşârün-ileyh umûr-dîde [ve] kâr-âzmûde ve re'y [ü] tedbîrde mâhir ve harb [ü] kıtâl ve ceng ü cidâl umûrının her cihetinde mütebâhir olduğı eclden hâliyâ Mora [ve] Eğriboz taraflarına me'mûr olan asâkir-i nusret-şi'âra müceddeden serdâr ve ser-asker nasb u ta'yîn olunup taraf-ı mezbûrların hıfz u hırâsetinde kemâ-yenbagī takayyüd-i {ü} tâmm |**155b**| ve sa'y [u] ihtimâm itmeleri bâbında hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn vârid olup cânib-i mezbûrlara me'mûr asâkir-i nusret-şi'âra serdârlık menşûrı tahrîr ve hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile ma'an irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Nakl olundı ki, pîr-i rûşen-zamîr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa'nın serdâr-ı sipeh-sâlârlıkdan azline bâ'is ü bâdî budur ki Vezîr-i a'zam-ı sâbık Ali Paşa ile ikisi dahi vilâyet-i Ohri'den olup ve lâkin Halîl Paşa vilâyet-i Ohri'de kadîmden müte'ayyin ocakzâdelerden aslen ve neslen ocakzâdelerden olduğundan Ohri sancağının a'yânı ve cümle ocakzâdeleri ve beyzâdeleri ve cümle Arnavud tâ'ifesi vezîr-i müşârün-ileyh Halîl Paşa'ya muhibb-i {ü} sâdıklar olduklarından mâ'adâ vezîr-i müşârün-ileyhin re'y ü tedbîrine ve cümle ef'âl ü akvâline inkıyâd u mütâba'atları nümâyân olmağla cümlenin mütâba'atı vezîr-i sâbıka mün'a-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

kis oldukda sadâret-i uzmâya nâ'il olmak mülâhazasıyla kendü rütbesinden ihtirâzen müşârün-ileyh pîr ü nâtüvân olup ve hareket-i seferden ictinâb üzere olduğundan gayri vücûd cihetinden dahi özr-i kavîsi muhakkak olmağla tekā'üd recâ vü iltimâs mukarrer deyü dürûğ-ı bî-fürûğ ile rikâb-ı hümâyûna arz u telhîs itmekle müşârün-ileyh Halîl Paşa'ya tekā'üdlük ihsân-ı pâdişâhî buyurulmuş idi. Hâliyâ tekā'üdlük iltimâsından |**156a**| vezîr-i müşârün-ileyhin haber ü âgâhı olmaduğundan mâ'adâ uğur-ı hümâyûnda ve tarîk-ı dîn ü mübînde cân u baş fedâ itmekle, fî sebîli'llâh hızmetde bulunup gazâ vü cihâdda bezl-i makdûr idüp âhir demde rütbe-i şehâdete vâsıl olmaklığa tâlib ü râgıb olduğı nümâyân olduğı ezher mine'ş-şems vükelâ-yı devletin ma'lûmları ve mesmû'ları olmağla pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hilâfet-destgâh hazretlerine i'lâm buyurdukda Mora ve Eğriboz câniblerine me'mûr asâkir-i nusret-şi'âra müceddeden ser-asker ü sipeh-sâlâr nasb u ta'yîn olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 24 şehr-i Receb sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum'aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarının binâsı olan "Üçşerefeli" dimekle meşhûr u ma'rûf câmi'-i şerîfe teşrîf ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha sa'âdetile nüzûl buyurup cemâ'at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı farîza-i cum'adan sonra izz[31] ü ikbâl ve şevket [ü] iclâl birle Sarây-ı ma'mûrelerine avdet ve teşrîf buyurdılar.

Haber-i Vakt-i Hareket-i Kefere-i Venedik der Rûy-ı Deryâ: Eğriboz Kal'ası muhâfazasına me'mûr Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'nın taraf-ı der-i devlet-medârda kapu kethudâsı olup sâbıkā Emîn-i Cev İbrâhîm Efendi'nin nakl ü rivâyeti üzere vezîr-i müşârün-ileyhden |**156b**| mektûb vârid olup derûn-ı mektûbda münderic olan ahvâl bu minvâl üzere ki Venedik kralı mürd olup Morçın[32] didikleri la'în hâliyâ Venedik keferesine kral-ı dâll nasb olunmuşdur. Ve dûrbînlerinde bellü ve başlu altı nefer Venedik beyzâdelerinden imdâd ve mühimmât-ı sefer içün âyînleri üzere altı bin kîse imdâd mutâlebe idüp anlar dahi (Boş) kilisasından istikrâz biner kîse ahz idüp kral-ı dâll Morçın-ı la'îne teslîm eyledükleri câsûslarımız ile ihbâr olunmuşdur. Hâlâ Morçın-ı

31 Metinde "azl (عزل)"şeklinde yazılmıştır.

32 Venedik Doju Francesco Morosini.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

la‘în Anabolı Kal‘ası'nda ellişer guruş bahşîş ile cengci-i firâvân tahrîrine takayyüd-i tâmm üzere olduğundan mâ‘adâ Anabolı Körfezi'nde yirmi sekiz pâre kalyon ve altı pâre mavna ve yirmi dört pâre çekdirme donanması mevcûd olup ve mavna ve çekdirmelerine kürek aldırup hâzır u âmâde oldukların tahrîr ve ifâde eylemişler. Ve karîb zamânda rûy-ı deryâya çıkmaları mukarrer olup ve lâkin ne tarafa revâne olacaklardır ve kangı kal‘aya dolaşup ulaşacaklardır ma‘lûm değildir. Câsûslar irsâli ile ihbârına takayyüd-i {ü} tâmmda müsâmaha olunmadı. Ve lâkin hareketleri ne tarafa olacaklarından bir vechile haber alınmak mümkin olmadı. Gerek kalyon ve gerek mavna ve çekdirme kapudanlarından câsûslarımız san‘at ile ve nezâket ile su’âllerinde içlerinde bilür yok. Cümlesi kraldan gayri kimesne bilmez deyü cevâb virmişlerdir. Ve lâkin efvâhdan istimâ‘ |**157a**| olunan olunur ki tahmînleri Selânik Kal‘ası'na dolaşmakdır. Ve gālib ve ihtimâl dahi maksûdları Selânik ola. Taraf-ı mezbûrdan gāfil olmamak üzere mektûbda münderic olduğın vezîr-i müşârün-ileyhin kapu kethudâsı İbrâhîm Efendi'nin nakli üzre tahrîr olunmuşdur, el-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 25 şehr-i Receb sene 1103.

Dihkāniyânın mel‘anetliği cihetinden bundan akdem Odun Emîni Çavuşzâde'nin fermân-ı hümâyûn mûcebince mahbûs olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Garâbet bunda ki imdâd-ı re‘âyâ nısf-ı hazîne mertebesi olduğı nümâyân iken şehîd ü sa‘îd Köprilizâde merhûm Mustafâ Paşa tâ’ife-i re‘âyâya himâye ile tekâlîf-i pâdişâhîden mu‘âf ü müsellem eyledüğinde Fir‘avniyyet damarları cûş u hurûşa geldüği dahi ol esnâda zuhûr u nümâyân olmuş idi. Bâ-husûs kazâ-i Niş ve etrâf-ı Belgrad'da olan tâ’ife-i re‘âyâya terahhuman istikrâz tarîkıyla mîrîden tohmluk hınta ve şa‘îr ve öküz bahâsı nakd akça virmekle himâye eyledüği tâ’ife-i re‘âyâ ki, tokluk ile kuvvet buldılar, isyân u tuğyân alemine küşâd virüp Kolar Palankası'ndan Morava Nehri'ne gelince vâkı‘ râh-ı câddede cem‘iyyet ve bu kadar müslimînin emvâl ü erzâkların gāret ü hasâretden mâ‘adâ katl eyledükleri bî-günâh müslimînin nihâyeti olmaduğundan gayri tarîk-ı mezbûrdan nice zamân âmed ü reft münfekk olup mürûr u ubûr ihtimâli olmayup men‘ ü def‘ olunca nice zahmet ü meşakkat |**157b**| çekilüp men‘ ü def‘ olunduğı bin yüz üç senesi mâh-ı Saferin on dokuzuncı Ehad güni târîhiyle vârid olduğı bâlâda mahallinde tafsîl üzere tahrîr ü beyân olunmuşdur. Hâliyâ tâ’ife-i re‘âyâ bir şekle irmişdir ki erbâb-ı seferden veyâhûd erbâb-ı mesâlihden müsâferet tarîkıyla krallarına nüzûl iktizâ eyledükde kangı kapuya ilticâ itseler

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

müsâferete kabûl itmedüklerinden müsâfirân-ı bî-çâregân kenâr-ı kurânın bir kûşesinde nâlân u giryân mihmân olup rikâbına ve nefsine belki akçasıyla zâd u zevâde virmemek vâdîleri emr-i mukarrerdir. Müsâfirân-ı bî-çâregânın sabâha intizâr ile çekdikleri felâketlerine nihâyet yokdur. Tâ'ife-i re'âyâ bu himâye ile mukaddemâ vâsıl oldukları devletden hâliyâ tekâlîf-i pâdişâhî nefsine bârgîrân gelmekle zebânlarına gelen halt-ı kelâmı karyeleri loncalarında müzâkereden hâlî olmadıkları hâlde tekâlîf-i pâdişâhî olan odun sâliyânesin nâ-çâr nakle rızâ gösterdikleri evânda mukaddemâ zikri sebkat eyledüği minvâl üzere şehriyâr-ı cihân-ârâya râst gelüp dihkâniyân-ı nâdânın cür'et-i cevâbları ile Odun Emîni Çavuşzâde Mehemmed Ağa'nın mahbûsuna bâ'is ü bâdî olmuşlar idi. Hâliyâ hükkâm-ı zîşân *sellemehü's-selâm* hazretleri ahvâl-i nefsâniyye-i re'âyâya ıttılâ' buyurmalarıyla ef'âl-i nâ-sezâ-yı re'âyâyı alâ vukū'ihî rikâb-ı hümâyûna arz u i'lâm buyurmalarıyla eltâf-ı aliyye-i cihân-bânîden |**158a**| mezbûrun habsden ıtlâkı bâbında merhamet-i pâdişâhî cilveger olup cerâyimine keşîde-i afv buyurılup hatt-ı hümâyûn-ı {u} şevket-makrûn sudûr bulmağın bî-çâre odun emîni yevm-i merkūmda habsden ıtlâk olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Kütüb-i tevârîhde mastûr ve müverrihûndan nakl ü rivâyet üzere tahrîri manzûrumuz olmuşdur ki merhûm ve mağfûrün-leh cennet-mekân ve huld-âşiyân Sultân Süleymân Han-ı merhûm vüzerâsına nasîhat-âmîz kelimât buyurduklarında: "Re'âyâ tâ'ifesi koyun mesâbesindedir. Anları himâye üstümüze vâcibdir. Ve tâ'ife-i mezbûreye şol mertebe himâye lâzımdır ki öksürdükde miyânına bend olan kemerleri şikest bulmaya. Eğer kuvvet bulur ise hârice tecâvüzlükleri mukarrer" deyü her bâr sipâriş ve nasîhat buyurdukları mastûrdur. Zihî pâdişâh-ı mağfûr ki dahi ol zamânda tâ'ife-i mezbûrun şimdiki ahvâl-i {ü} rûşenlerin mülâhaza buyururlar imiş, rahmetu'llâhu aleyh.

İstimâ' Şuden-i Hareket-i Ba'zı Kefere Der-Cânib-i Modniç: Yanya ve Delvine sancaklarında vâkı' kazâların her iki avârız hânesinden bir nefer tüfeng-endâz ceng ü harbe kādir yarar ve celasın ve dilâver ü bahâdır Arnavud levendâtı ihrâcı içün fermân olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ve nefs-i Yanya sâkinlerinden "Bebr Paşazâde" dimekle meşhûr u müte'ârif Ali Paşa birkaç seneden berü Mora ve Eğriboz câniblerine me'mûr olan asâkir-i nusret-şi'âra baş ve buğ ta'yîn |**158b**| olunmuş idi. Hâliyâ Eğriboz sancağına tâbi' Esedâbâd ve Modniç ve İzdin kazâları etrâflarında Venedik keferesi eşkıyâsından haydud şekli birkaç yüz harbî melâ'în peydâ ve câ be-câ zikr olunan mahallerde ve Modniç Boğazı'nda görünmekle ve Yenişehir ve Çatalca ve sâ'ir etrâflardan Eğriboz cânibine âmed ü reft iden ehl-i sebîle

zarar u gezendleri[33] mukarrer olduğı istimâ‘ ile şüyû‘ bulup Devlet-i aliyye'nin mesmû‘-ı hümâyûnları oldukda: “Mora ve Eğriboz câniblerine serdâr u sipehsâlâr nasb u ta‘yîn olunan pîr-i rûşen-zamîr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa'dan mukaddem baş ve buğ olan müşârün-ileyh Bebr Paşazâde Ali Paşa ihrâcı fermân olunan bahâdırân-ı tüfeng-endâz ile Eğriboz cânibine serî‘an ve âcilen hareket ve teveccüh ü azîmet idüp Modniç Boğazı'nda ve İzdin sahrâsında peydâ ve cem‘iyyet iden harbî kefereyi men‘ ü def‘ idüp İzdin'den Eğriboz Kal‘ası'na varınca tarîk-ı mezbûrı melâ‘în-i hâsirînden pâk u tathîr idüp serdâr u sipehsâlârım Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa lâlâm Eğriboz cânibine irişince mahall-i mezbûrları gereği gibi hıfz u hırâset idüp taraf-ı mezbûrlara kefere vü fecerenin zararları isâbet etmekden be-gâyet ihtirâz eyleyesin” deyü mûmâ-ileyh Bebr Paşazâde Ali Paşa'ya hıtâben hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn irsâl olunup: “Şöyle ki taraf-ı mezbûrlara veyâhûd âmed ü reft iden eşhâsdan bir ferde zarar-ı kefere müterettib ider ise özr ü bahânen |**159a**| mesmû‘ ve makbûl-i hümâyûnum olmayup muhkem hakkından gelinüp sâ’ire mûcib-i ibret olunur” deyü hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûnda musarrah olduğı sikātdan nakl ü rivâyet olunmuşdur, el-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 26 şehr-i Recebi'l-müreccb sene 1103. Kavala Kal‘ası'yla Selânik'e tâbi‘ Beşikler nâm mahallin mâbeyninde vâkı‘ “Orfan Geçidi” dimekle ma‘rûf mahall leb-i deryâ olup nehr-i mezbûrun cereyânı deryâya mülâsık olduğı mahall olup âmed ü reft iktizâ eyledükde nehr-i mezbûr sefâyin ile mürûr olunur ve her bâr mahall-i mezbûrda harbî kefere firkataları eksik olmayup âmed ü reft iden eşhâsa zararları isâbet itmekle mahûf u muhâtaralı mekân olduğı ma‘lûm-ı âlemiyândır. İşbu mütercimü'l-hurûf bin yetmiş sekiz târîhinde Cezîre-i Girid'den rikâb-ı hümâyûna ta‘yîn olunup menzil ile mahall-i mezbûrdan mürûr olundukda manzûr-ı hakīr olmuş idi. Fi'l-hakīka mahall-i ma‘hûdı mürûr idince haylice zahmet ve havf u haşyet çekilmişdir. “Orfan” ismiyle müsemmâ olan kasaba-i sagīre nehr-i mezbûrun cânib-i şimâlîsinde bir sâ‘atden mütecâviz mesâfe-i ba‘îdede vâkı‘ olup kenâr-ı nehr-i mezbûr berr ü beyâbân ve sengistân ecinne durağı şeklinde vehm-nâk mevzi‘dir, bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ selâmet ile ubûrı müyesser olmuşdur.

El-kıssa: Beş kıt‘a harbî kefere firkataları rûy-ı deryâdan nehr-i mezbûr ile gice kenâra vâsıl olup ve taşra küffâr döküp Pravişte kazâsına tâbi‘ Medî-

33 Metinde “gezentleri (گزنتلری)” şeklinde yazılmıştır.

ne-i |**159b**| münevvere evkāfı karyelerinden Lonkor nâm karyeyi ale's-seher ve'l-gafle basup nehb ü gāret üzere iken etrâf ü eknâfdan habîr ü âgâh olduklarında Pravişte kazâsına tâbi‘ Karadağ kazâsının bahâdırân ve dilâverân Yörükleri serî‘an ve âcilen imdâd için ılgar ile karye-i mezbûra irişüp harb ü kıtâl ve ceng ü cidâl ile yirmiden mütecâviz kefereyi tu‘me-i şemşîr idüp ve dört nefer kefereyi esîr ve bend ü giriftâr idüp karye-i mezbûr ahâlîsin ve nehb ü gāret olunan eşyâların bi'l-külliye istihlâs eyledükleri kasaba-i İskene sükkânı a‘yânından “Şâmîzâde” dimekle ma‘rûf Ahmed Ağa'nın nakl ü rivâyeti üzere işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı, el-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 27 şehr-i Receb, sene 1103.

Çûn ki vakt ü hengâm-ı hareket-i sefer karîb oldı, mühimmât-ı seferiyye olan cebehâne ve tophâne ve sâ’ir mühimmât tahmîli için ve ücretleri hareket vâkı‘ olduğı günden taraf-ı mîrîden virilmek üzere vilâyet-i Rûmili'nde vâkı‘ Edirne kazâsından ve etrâf kazâlardan ihrâcı fermân olunan mükârî câmûs arabalarının ve Selânik ve Ferecik ve Hayrabolı ve Zağralar etrâflarından ihrâcı fermân olunan mükârî şütürânlarının ve Aydın ve Saruhan ve Burusa ve İstanbul ve Rûmili'nde vakı‘ Siroz ve Zihne câniblerinden dahi ihracı fermân olunan mükârî davarları Edirne sahrâsında |**160a**| sefer-i hümâyûna hareket olunmazdan mevcûd olmaları için zikr olunan taraflara başka başka isti‘câl hükm-i hümâyûnları tahrîr ve mübâşirîn ile serî‘an ve âcilen irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 28 şehr-i Receb sene 1103.

İrşova semtlerinde ve Demürkapu Girdâbı'nda dört yüz mikdârı Nemçe ve bin beş yüz mikdârı re‘âyâ keferesiyle cem‘iyyetleri taraf-ı mezbûrlarda âşikâr ve râygân olup Tuna yalılarında vâkı‘ iskelelerden Kal‘a-i Belgrad'a nakl olunacak mîrî zahîre sefînelerine mâni‘ ü müzâhim olmak niyyeti ile cem‘iyyetlerinin haberi der-i devlet-medâra vârid olmağın Vidin etrâfın muhâfazaya Silistre sancağının zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ile livâ-i mezbûra mutasarrıf “Gaşlı” dimekle meşhûr Mahmûd Paşa bundan akdem ta‘yîn olunmuş idi, mîr-i mîrân-ı müşârün-ileyhe hükm-i hümâyûn irsâl olundı ki: “Demürkapu Girdâbı taraflarında cem‘iyyet üzre olan melâ‘în ü hâsırîni sen ki mîr-i mîrân-ı müşârün-ileyhsin, seninle ma‘an muhâfaza umûrına me’mûr olan asâkir-i nusret-şi‘âr ile Demürkapu Girdâbı'na bir gün evvel ve bir sâ‘at mukaddem irişüp ve Hudâ-yı lâ-yezâlden avn ü inâyet ve feth ü nusret istimdâd talebiyle melâ‘în ü hâsırînin mazarratların taraf-ı mezbûrdan men‘ ü def‘ itmekde bezl-i makdûr eyleyesin”

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

deyü hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Hakk *tebâreke ve te'âlâ* hazreti ümmet-i Muhammed kullarının mu'în ü dest-gîri |**160b**| ola. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhırîn. Ve melâ'în ü hâsırîni makhûr ü mehcûr eyleye. Âmîn.

Tuna Kapudânı Ali Paşa'ya Vârid Olan Fermân: "Sen ki Mîr-i mîrân Kapudân Ali *dâme ikbâlehû*sın, hâliyâ Nehr-i Tuna'da mevcûd olan Tuna donanması ve şaykaları ile ber-vech-i ta'cîl Demü[r]kapu Girdâbı'na irişüp mîrî zahîre sefînelerinin mürûr u ubûrlarına mâni' ü müzâhim olmak sevdâsıyla İrşova ve Demürkapu Girdâbı ve ol taraflarda cem'iyyet iden Nemçe keferesiyle re'âyâ feceresin Nehr-i Tuna'dan toplayup perâkende itmeğe takayyüd ü ihtimâm idüp ve mümkin mertebe Tuna yalısında karaya tüfeng-endâz levendât döküp sevdâ-yı hâm ile cem'iyyet iden melâ'îni avn [ü] inâyet-i Perverdegâr-ı lâ-yezâl ile men' ü def' idüp perîşân-ı cem'iyyetlerinde bezl-i makdûr idesin. Şöyle ki havf u haşyet sebebi ile ihmâl ü müsâhele veyâhûd Tuna donanması levendâtını bahâne idüp ihmâl üzere olduğın mesmû'-ı hümâyûnuma ilkā olunur ise özr ve cevâbın makbûl-i hümâyûnum olmayup itâb u ikāba müstahıkk olmanı mukarrer bilesin" deyü mü'ekked ü müşeddet hükm-i hümâyûn irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 29 şehr-i Receb, sene 1103.

Tuna yalılarında vâkı' iskelelerde zahîre mübâya'ası mübâşirlerinden Niğbolı İskelesi'nde mübâya'a mübâşiri "Katırburunoğlı" dimekle meşhûr u müte'ârif Diyârbekirli Ahmed Ağa'ya ve Ziştovi İskelesi'nde mübâya'a mübâşiri |**161a**| kasaba-i Şumnı sükkânı a'yânından Selîm Ağa'ya ve Ruscuk İskelesi'nde mübâya'a mübâşiri "Yeğen" dimekle sâhib-i iştihâr Hüseyin Ağa'ya ve Silistre İskelesi'nde mübâya'a mübâşiri Divrikli Defterdâr-ı sâbık merhûm Mehemmed Paşa'nın sâbıkā kapucılar kethudâsı Tavîl Mustafâ Ağa'ya ve Kili ve Akkirman iskelelerinde mübâya'a mübâşiri olup sâbıkā Ordu Defterdârı es-Seyyid Mehemmed Efendi'ye hıtâben fermân sâdır oldı ki: "Mübâya'asına me'mûr olduğunuz gerek şa'îr ve dakīk ve peksimadı taraf-ı Belgrad'a nakl ü irsâlde sefâyinin sagīr ü kebîrine bahâne itmeyüp ve "küçük oraniçe" ta'bîr olunan sefîneye zahîre kalîl tahmîl olunmağla navl-ı sefînede ve ücret-i prostoykalarında ziyâde masraf îcâb ider deyü küçük oraniçe sefînelerine zahîre tahmîl itmeyüp büyük sefîneler peydâ ve tedârük olunsun deyü zahîre naklin te'hîre komayup bulunan sefâyinin gerek sagīrine ve gerek kebîrine tahammülleri mertebe mübâya'asına me'mûr olduğunuz zahîreyi ber-vech-i ta'cîl tahmîl idüp ve navl-ı sefînelerin ve ücret-i prostoykaların rü'esâ-yı sefâyine ber-vech-i nakd bi't-temâm edâ vü teslîm idüp Vezîr-i a'zamım ve Serdâr-ı ekremim Ali

Paşa lâlâm asâkir-i nusret-şi'âr ve Ordu-yı hümâyûn'um ile inşâ'a'llâhu te'âlâ sahrâ-yı Belgrad'a varmazdan mukaddem zahîre sefâyinlerin bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem Belgrad'a irsâl ü îsâl |**161b**| itmekde takayyüd-i {ü} tâmm ve sa'y [ü] ihtimâm idüp sâ'ir zamâna kıyâs itmeyesiz. Ve zehâyir-i mezbûr asâkir-i nusret-şi'ârın umûr-ı mühimmesinden olup mahalline vakt ü zamânıyla irişmeyüp muzâyakaya bâ'is olmakdan be-gâyet ihtirâz eyleyesiz ki sonra özr ü bahâneniz mesmû'-ı hümâyûnum olmayup eşedd-i ukūbet ile muhkem haklarınızdan gelinmeği mukarrer bilüp ana göre takayyüd ü ihtimâm idesiz. Ve siz ki kādîlarsız ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerisiz ve iskele emînleri ve kurâ zâbıtlarısız ve havâs-ı hümâyûn ve mukāta'ât voyvodalarısız, mübâya'a mübâşirlerine mû'în ü zahîr olup inşâ'a'llâhu te'âlâ Ordu-yı hümâyûn'um ile asâkir-i nusret-şi'âr sahrâ-yı Belgrad'a dâhil ü vâsıl olmazdan mukaddem zehâ'ir-i mezkûrı sefâyin ile Belgrad'a irsâl ü îsâlde mücidd ü sâ'î olasız. Şöyle ki ihmâl ü müsâheleniz sebebi ile el-iyâzen bi'llâhi te'âlâ vakt ü zamânıyla irişmeyüp muzâyakaya bâ'is olasız, mansıbınızdan azl olunup âhara tevcîh olunmağla iktifâ olunmayup eşedd-i ukūbet ile haklarınızdan gelinüp hâneleriniz ebvâblarında salb u siyâset olunup cezânız virilmekle sâ'ire mûcib-i ibret olmanızı mu'ayyen bilüp ana göre hareket ü basîret üzere olup zehâ'iri irsâl ü îsâlde takayyüd-i mâlâ-yutâk eyleyesiz" deyü mü'ekked ü müşeddet ahkâm-ı şerîfeler tahrîr ve irsâl olunduğı |**162a**| tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî selh-i Receb sene 1103.

Çûn ki vakt-i hengâm-ı sefer ve hareket-i asâkir-i nusret-eser karîb oldı ve Diyârbekir'den munfasıl Ali Paşa hazretlerine hâtem-i sadâret ve mühr-i vezâret in'âm ü ihsân ve irsâl olunup taraf-ı şerîflerinden henûz rikâb-ı kâmyâb-ı şehriyârî birle şeref-yâb olmalarının haber-i meserret-eseri vürûd bulmamağla ve hareket-i sefer içün muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn olan reng-â-reng hıyâmın nüzûlleri içün münâsib mahall tedârüki muktazî ve mahall-i muhayyemgâhda zirâ'at olunan mahallerin kıymetleri ma'rifet-i şer' ile keşf olunup kıymetleri taraf-ı mîrîden ashâblarına ber-vech-i nakd edâ olunmak üzere menzilgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'un mahall-i münâsibi tedârük olunmak umûr-ı mühimmeden olup Vezîr-i a'zam Ali Paşa *yesserallâhu mâ-yeşâ* hazretleri rikâb-ı hümâyûna vâsıl ve dest-bûs-ı şehriyârî birle şeref-yâb olunca mahall-i menzilgâh-ı Ordu-yı hümâyûn hâzır u âmâde olunmak içün vezîr-i mükerrem Defterdâr Ali Paşa hazretleri ve ağayân-ı Bektâşiyân Tavîl Mustafâ Ağa Vezîr-i mükerrem Kā'im-makām-ı âlî-makām Silahdâr Ali Paşa'nın kethudâları Ah-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

med Ağa taraf-ı sahrâ-yı Edirne'ye teveccüh ü azîmet ve otağ-ı Sadr-ı âlî'de ve muhayyemgâh-ı sâ'irenin nüzûllerine münâsib mahalleri ba'de'l-keşf mu'ayyen eyledükleri tahakkuk bulmuşdur.

Müsâdere-i Hâne-i İbrâhîm Kethudâ der-Âstâne: Vezîr-i sâbıkın kethudâsı İbrâhîm Ağa |**162b**| mahbûs-ı zindân olup ve Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' hânesinde mevcûd nukūd ve emvâl ü erzâkı mîrî içün müsâdere olunmak üzere Âstâne'de Kā'im-makām Vezîr-i mükerrem İsma'îl Paşa'ya fermân-ı hümâyûn irsâl olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ Âstâne'de vâkı' hânesinde mevcûd olan emvâl ü erzâkı ve zî-kıymet olan eşyâsı musâdere olunup seksen bin guruşdan mütecâviz mevcûd eşyâ bahâsı tahmîn olunup ve defteri ale'l-infirâd tahrîr ve der-i devlet-medâra irsâl ve rikâb-ı hümâyûna arz [u] i'lâm olunduğı sîkadan istimâ' olunmağla şüyû' bulup tahakkuk bulmuşdur.

Âmeden Ser-i Bî-devlet-i A'yân-ı Şâm: Hükûmet-i Şâm-ı cennet-meşâmm bundan akdem Gürcî Mehemmed Paşa'ya vezîr-i sâbık asrında tevcîh ü ihsân olunup sükkân-ı a'yân-ı Şâm'dan tarîk-ı Dûrziyân ile mahlût olan birkaç şahsın dimâğlarında fitne vü fesâd mukarrer ve nümâyân olduğundan nâşî der-i devlet-medâr tarafına dahi ser-fürûları olmaduğundan tehâşî sükkân-ı Şâm olan a'yâna ve yirli kullarına her bâr iğvâ-yı vesvâsîden hâlî olmayup ve Dûrzî tâ'ifesine mu'în ü zahîr olup ve râh-ı hacc-ı şerîfde hüccâc-ı zevi'l-ibtihâca tâ'ife-i Dûrzî ile yek-dil ü yek-cihet oldukları eclden dâ'imâ zarar u gezendleri mukarrer olup Berriye A'râbına |**163a**| iftirâ vü bühtân olunur idi. Hâlâ ki fesâdâtın cümlesi a'yân-ı Şâm'ın fitneliğinden zuhûr bulur imiş. Sâhib-i fitne vü fesâd olanların hakkından gelinmek üzere müşârün-ileyh Gürcî Mehemmed Paşa'ya sipâriş ve fermân buyurulmuş. A'yân-ı Şâm'ın sâhib-i vakār ve iştihârlarından ve tâ'ife-i Dûrzî'ye sâhib-i hükûmetlerden ziyâde iştihârı beş nefer a'yân olduğı râygân ve tâ'ife-i Dûrzî-i mezbûrların zîr-i hükûmetlerinde oldukları nümâyân olmağın mûmâ-ileyh mîr-i mîrân-ı Şâm tedrîc ve san'at ile dört neferin ahz ü bend idüp ve kelle-i bî-devletlerin cesedlerinden cüdâ ve terbît-i giyâh-ı huşk ile memlû itdirüp der-i devlet-medâra irsâl ve Bâb-ı hümâyûn'da zemîne galtân olunup sâ'ir erbâb-ı fesâda ibret-nümâ olmak üzre cezâları virildüği tahakkuk bulmuşdur. Ve a'yân-ı mezbûrun biri rind-i Dûrzî'den olup ve ahvâl-i mezbûrdan mukaddemâ habîr ü âgâh olduğı eclden her bâr gāfil olmayup şehirden hâric çiftliğinde gûş-i {u} hûş ile tîr-endâz[34]

34 Metinde "terendâz (ترندار)" şeklinde yazılmıştır.

bulunmağın ahze fursatı mümkin olmayup ve dördi ahz ü bend olunduğı hînde karakulağı ihbârıyla karârı firâra tebdîl idüp ve esb-i çapük-hırâm ile Harrân vâdîlerinde tâ'ife-i Dûrzîyân'a gürizân olup ahz ü bendi mümkin olmaduğı nakl ü rivâyet ile istimâ' olunmuşdur, el-uhdetü ale'r-râvî.

İbkā Şuden-i Ser-halîfelik-i Muhâsebe-i Anadolı: Anadolı Muhâsebesi Kalemi'nde başhalîfe olan |**163b**| es-Seyyid Hasan Halîfe Vezîr-i a'zam-ı sâbık Ali Paşa asrında bir evkāf mütevellîsinin bilâ-memhûr arzın der-kenâr idüp ve "mühri mutâbıkdır" deyü der-kenârda tasrîh idüp hâlâ mühri yoğiken hılâfına derkenâr cevâbından töhmeti zuhûr ider şekli sehv ü hatâsı eclden kalem-i mezbûr başhalîfeliğinden ihrâc ve İstanbul'a nefy olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ve lâkin müşârün-ileyh es-Seyyid Hasan Halîfe'nin cürmi olmayup ancak vezîr-i sâbıkın mezbûra gayzı olduğı nümâyân ü âşikâre olmağın ve mûmâ-ileyh Hasan Halîfe kadîmî merkezi ibkā ve in'âm olmak bâbında inâyet recâ vü iltimâs itmekle merhameten iltimâsına müsâ'ade buyurılup kadîmden merkezi ve gediği olan başhalîfelik gediği ibkā vü mukarrer ve ihsân buyurılup kadîmî merkezine ku'ûd ve hızmet-i lâzimesine iştigāl üzre devâm-ı devlet-i pâdişâhî ve izdiyâd-ı ömr-i şehinşâhî hızmetine müdâvemeti mukarrer olmuşdur.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tubav.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî gurre-i şehr-i Şa'bân sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Sultân Selîm Han bin Sultân Süleymân Han merhûmun "Selîmiyye" dimekle ma'rûf câmi'-i şerîfe teveccüh ü azîmet ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûb ibâdetgâha sa'âdet ile teşrîf ve cemâ'at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı farîza-i cum'adan sonra izz ü ikbâl ve şevket [ü] iclâl birle Sarây-ı ma'mûrelerine teveccüh ü avdet buyurdılar. |**164a**| Şehr-i dil-âvîz mahmiye-i Edirne muzâfâtından "Akpınar Karyesi" dimekle meşhûr karye kurbünde hadîka-i sultânî olmak üzre mukaddemâ müceddeden binâ vü ihdâs olunan Sarây-ı Sultânî mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a'vâm ile ba'zı mahalleri harâba müşrif olmağın müceddeden ta'mîr ü termîmi içün fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın Şehremîni Mustafâ Efendi ma'rifetiyle ta'mîr ü termîme mübâşeret olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Sefer-i hümâyûnda mühimmât-ı cebehâne ve tophâne ve sâ'ir mühimmât-ı seferiyye tahmîli içün ücretleri taraf-ı mîrîden virilmek üzre memâlik-i Rûmili'nde vâkı' ba'zı kazâlardan ihrâcı fermân olunan mükârî câmûs arabaları kankı kazâdandır ve hızmetde olup olmayanları ve mühimmât ve zahîre tahmîl olanları

zabt u rabt idüp tahrîr ve defter eylemek içün Mevkūfât Kalemi şâkirdlerinden "Halîfezâde" dimekle müte'ârif Mustafâ Çelebi Dîvân tezkiresi ile kâtib-i arabacıyân nasb u ta'yîn olunup ve şeyh-i eşterân olup "Gergerlioğlı" dimekle meşhûr şahsın mübâşeretiyle memâlik-i Anadolı ve Rûmili câniblerinden sefer-i hümâyûna me'mûr ocakların ağırlıkları tahmîli içün ihrâcı fermân olunan mükârî davarlarının dahi ücretleri taraf-ı mîrîden virilmek üzere olup zikr olunan mükârî davarlarının dahi hızmetde olup olmayanların zabt u rabt eylemek üzre tâ'ife-i arabacıyâna kâtib ta'yîn olunan mûmâ-ileyh Halîfezâde Mustafâ Çelebi tezkire-i Dîvân birle kâtib ta'yîn olunup zabt u rabtı sipâriş ve fermân buyuruldı. Bundan akdem |**164b**| vâkı' sefer-i hümâyûnlarda kâtib-i esterân-ı pâlânî tahrîr ve defteri hızmetine Defterhâne-i âmire küttâbından gedikli zümre-i zu'amâdan Zağferanborlı kasabası a'yânı sükkânından Yantur Mollâ Mustafâ Efendi kâtib ta'yîn olunagelüp ve bu sene dahi tâlib ü râgıb iken tâli' ü bahtı yâr-ı vefâdâr olmaduğı eclden tahallüf idüp baht u tâli'i küşâde ve pâydâr olan müşârün-ileyh Halîfezâde Mustafâ Çelebi'ye sipâriş buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 2 şehr-i Şa'bân sene 1103.

Çûn ki Şeyhü'l-islâm Feyzullâh Efendi merkez-i iftâdan bin yüz üç Cemâziye'l-âhırenin yirmi ikinci yevm-i sâlisde azl olunup sâbıkā iftâdan ma'zûl ve Âstâne-i sa'âdet'de sa'âdethânelerinde meks ü ârâm üzre olan fazîletlü Ali Efendi hızmet-i iftâya lâyık u sezârvâr buyurılup zikri sebkat iden eyyâm-ı sâlisde taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâhîden hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile menşûr-ı hümâyûnı irsâl olunmuş idi. Müşârün-ileyh fazîletlü Ali Efendi hazretleri mâh-ı mezbûrun yirmi yedinci Ehad güni Edirne'de der-i devlet-medâra vusûlleri tahakkuk bulmuş idi. Hızmet-i iftânın tevcîhi gününden mâh-ı Şa'bânın ikinci Sebt gününe gelince otuz dokuz eyyâm mürûr idüp hızmet-i iftâda ve umûr-ı mesâlih-i ibâdu'llâhda sa'y-ı {ü} belîğ üzere iken birkaç gün mukaddem mizâc-ı pür-imtizâcları mükedderü'l-ahvâl olup eğerçi gayret ile sâhib-i firâş olmadılar |**165a**| ve lâkin kuvâdaki kuvvet nev'an za'fa mübeddel olup günden güne âyîne-i zindegânîleri mükedder olmuş idi.

Nazm:

Aceb sarây-ı fenâdır bu dâr-ı mülk-i cihân
Ne bunda muhalled kalur ne pâdişâh-ı cihân

Gelen geçer konan elbette dâr-ı hulda göçer
İki kapulı bir hâne misâlidir bu turfa mekân.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Aceb bu hâk-dâna gelenlerde bekā n'eyler
İder bu ukdeyi hall كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ[35]

Nesr: Bu âlem-i fânî kimseye değildir bâkī. Nüfûs-ı beşer âkıbetü'l-emr kabza-i ecele düşer. Çûn ki hızmet-i iftâ ile takayyüdde fazîletlü Ali Efendi'nin mizâc-ı pür-imtizâcları mükedderü'l-ahvâl oldı, hukemâ kavlince âk emrâzına mübtelâ olup günden güne emrâz-ı mezbûre müşeddet olup etıbbâ-i hâzıkīn ne denlü ilâc u devâ kıldılar ise ilâc-pezîr olmayup ve teskîn ü rehâ bir vechîle sûret göstermeyüp rehzen-i ecel yolın bağlayup halâsa mecâl muhâl olmağın raht-ı ikāmeti kaldırdılar ve râkib-i azîmetlerin bâd-ı rıhlet ile bir diyâra dahi saldılar. Ve Muhavvilü'l-ahvâl zü'l-celâl mansıb u kâmrânîden ma'zûl ve câh-ı refî'-i hasretü'l-mülûk hayâtdan infisâl ile mahzûl idüp yeke-süvâr-ı huyûl-ı rahş iken râkib-i esb-i çûbîne-pây-ı na'ş oldılar.

El-kıssa: Çûn ki hengâm-ı ecel irişdi ve Mekü'l-mevt dîde-i bînâlarına göründi, ol ân dest-i Mekü'l-mevt'den ecel câmın |165b| nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş idüp [36]"ارْجِعِي" emrine imtisâlen işbu bin yüz üç senesi mâh-ı Şa'bânü'l-mu'azzamın ikinci Sebt güni vakt-i duhâda hümâ-yı rûhları nesîm-i kudse revân ve tâyir-i revânları nişîmen-i bihişte cûyân olup terk-i cihân-ı fânî ve azm-i dârü'n-na'îm-i câvidânî eylediler. Rahmetu'llâhi aleyh rahmeten vâsı'a. Çûn ki rûh-ı pür-fütûhları vakt-i duhâda kafes-i tenden cânib-i huld-berîne pervâz eyledi. Techîz ü tekfînleri umûrı salât-ı zuhra değin itmâmı mümkin olmaduğundan salât-ı cenâzeleri vakt-i asrda edâ olunmak üzere esb-i çûbîne ile na'ş-ı latîfleri merhûm u mağfûr Sultân Selîm Han Câmi'-i şerîfinde seng-i musallâya vaz' olundı.

Nazm:

Köyün etrâfına uşşâk dizilmiş gûyâ
Harem-i Ka'be'de her cânibe erkân saf saf

Kadrini seng-i musallâda bilüp ey Bâkī
Durup el bağlayalar karşuna yârân saf saf

Nesr: mazmûnı üzere vakt-i asrda intizârda oldukları hâlde merhûm ve mağfûrun azm-i dârü'n-na'îm-i câvidânî ve terk-i cihân-ı fânî itdüğünden mesmû'ûn olanlar salât-ı cenâzelerine hâzırûn olduklarından mâ'adâ Kā'im-makām-ı

35 "Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır.", (Kur'an-ı Kerîm, Rahman 55/26).

36 "Dön" [Rabbine dön], (Kur'ân-ı Kerîm, Fecr 89/28).

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

âlî-makām vezîr-i mükerrem Silahdâr Ali Paşa ve Defterdâr-ı şıkk-ı evvel Ali Paşa ve kādî'askerân-ı Rûmili ve Anadolı örf ve izâfetleri ile ve müderrisîn-i Edirne ve mülâzemetde bulunan erbâb-ı kuzât ve sâ'ir |**166a**| erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat bi-esrihim Câmi'-i Sultân Selîm Hanî'de müctemi' olup salât-ı asrı edâdan sonra merhûm ve mağfûrun salât-ı cenâzesi edâ olunup Sarây-ı Atîk-i Sultâniyye'nin cânib-i cenûbîsinde vâkı' "Zehrimân"[37] ismiyle müsemmâ olan mescid-i şerîf hazîresinde na'ş-ı latîfleri içün mukaddemâ hafr olunup hâzır u âmâde olunan mezâr-ı pür-envârlarına defn olunup medfûn kılındı. Ve mezâr-ı pür-envârları üzerinde hâfız-ı Kelâmu'llah'dan bî-nihâye hâfız-ı Kur'ân-ı azîm ve Furkān-ı kerîm tilâvet idüp sevâb-ı azîmini merhûm ve mağfûrun rûh-ı tayyibelerine ihdâ eylediler ve fukarâ vü mesâkîne rûhları içün sadakāt-ı vâfire tevzî' ü in'âm olunmuşdur. Rivâyet olundı ki, merhûm ve mağfûrun salât-ı cenâzesinde üç binden mütecâviz cemâ'at-i kesîre hâzırûn olup na'ş-ı latîfleri mezâr-ı pür-envârlarına vusûl bulunca i'zâz ü ikrâm ve tevkīr ü ihtirâm ile nakl olunup esb-i çûpîneleri hızmetine tevkīrde mübâlağa olunduğı rivâyet olunmuşdur. İmdi bir mevtânın salât-ı cenâzesine bu mertebe cemâ'at-i kesîrenin ictimâ'ı vukū' bula, merhûmun mağfûr-ı Hudâ-yı lâ-yezâl olmasında şübhe yokdur. Hakk *tebâreke ve te'âlâ* hazreti merhûmun cemî'-i taksîrâtın rahmeti deryâsında mahv idüp firdevs-i a'lâda makām-ı âliye birle mesrûr ü handân eyleye. Âmîn. |**166b**|

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 3 şehr-i Şa'bân sene 1103.

Çûn ki Şeyhü'l-islâm Ali Efendi terk-i âlem-i fânî ve azm-i dârü'n-na'îm-i câvidânî idüp rûh-ı pür-fütûhları nesîm-i kudse revân ve huld-berrîni seyrân eyledi, hızmet-i iftâ ve umûr-ı mesâlih-i ibâdu'llah mu'attal kalmadan nâşî vezîr-i sâbık Ali Paşa sıyânet-i râhat ü istirâhat-ı zâtiyyelerine takviyyet ve kemâl içün dürûğ-ı bî-fürûğ ile bundan akdem hızmet-i iftâdan azl itdirüp Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' sa'âdethânelerinde meks ü ârâm üzere olan şeyhü'l-islâm-ı sâbık fazîletlü Feyzullâh Efendi'ye tekrâren hızmet-i iftâ lâyık ü evlâ ve sezâvâr görilüp hızmet-i iftâ cenâb-ı Feyzullâh Efendi'ye tevcîh ü ihsân buyurılup bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem şehr-i dil-âviz olan mahmiye-i Edirne'ye teveccüh ü azîmet ve teşrîfleri ve cenâb-ı şehriyâr-ı cihân-bânî meclisleri birle mülâkāt ve şeref-yâb olmaları bâbında fermân-ı hümâyûnları sudûr bulup ta'zîmen ve tekrîmen hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile hızmet-i iftâ menşûr-ı hümâyû-

37 Metinde "Zehriman (زهرمان) olarak yazılı olan bu isim "Zehrimâr (زهرمار) olmalıdır.

nı hazret-i Şeyhü'l-islâm fazîletlü Feyzullâh Efendi cenâblarına mukarrebân u nedîmân-ı şehriyârîden çapük ü çâlâk bir şahs-ı serî‘ü'l-cereyânı menzil ile müjde-resân tarîkında ve vezîr-i sâbıkın mekr ü hîle ve dirîğ-i bî-fürûğundan i‘tiraf gûne haber-i minnetdârî irsâli tahakkuk bulup teşrîf-i encümen der-i devlet-medâra kudûmleri intizârı |**167a**| içün huzzâr-ı meclis ve nüdemâ-yı mûnis gûş-ı hûşların rûzgâra bend eylediler. Ve cenâb-ı sa‘âdet-me’âblarının îbâ vü iskātı havfından yek sâ‘a-güsterânîde sad pâre ârâmdan müberrâ oldılar. Ve âb ü hevâ-yı teşrîfleri dimâğ-ı efserde medâra kūt u kuvvet ve nesîm-i kudûmleri dil-i pejmürdeye revh ü râhat olduğın fikr ü firâset ve ayn-ı nezâket ile mülâhaza eylediler.

Beyt:

Cihânın ni‘metinden kendü âb ü dânemiz yeğdir
Elin kâşânesinden kûşe-i virânemiz yeğdir.

Nesr: cevâbı ihbârından mustaribü'l-ahvâl oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 4 şehr-i Şa‘bân sene 1103.

Çûn ki Şeyhü'l-islâm Ali Efendi terk-i cihân-ı fânî ve azm-i dârü'n-na‘îm-i câvidânî eylediler, tarîk-ı merâtib cihetinden “ayne'l-yakīn tarîkımdır” deyü sadreynden Rûmili kādî‘askeri olan Konevî es-Seyyid Ali Efendi hızmet-i iftâya alâ vechi'l-imkân bezlü'l-emvâl tâlib ü râgıb oldukları beyne'n-nâs şüyû‘ buldı. Ve bir rivâyetde umûr-ı mesâlih-i ibâdu'llahda takayyüd ve tevzî‘-i mevleviyetde tarîk cihetiyle ve kemâl-i ma‘rifetile istihkākına tevzî‘ olunmasında ihtimâm ve hızmet-i dîn-i mübînde kemâl-i mertebe sa‘y-i belîğ eylemek üzere hızmet-i iftâ cenâbına tevcîh ü in‘âm olunmak içün ber-vech-i nakd elli kîse zer ve sîm-i hâlisü'l-ayâr arz ve rişvet eyledüği sikātdan istimâ‘ olunduğundan gayri müderrisîn-i Edirne ve mülâzemetde olan erbâb|**167b**|-ı kuzâtın lisânlarında iştihâr bulup âlemin revnakı i‘tibârdan müberrâ olduğuna delâlet arz-ı rişvet inkırâz-ı devletlerine bâ‘is olur deyü miyânlarında şüyû‘ buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 5 şehr-i Şa‘bân sene 1103.

Odun emîni olan “Çavuşzâde” dimekle meşhûr lu‘bet-bâzlıkda[38] mahâretiyle ma‘rûf ilm-i simyâda üstâd Bû Ali Sînâ ile mevsûf Mehemmed Ağa şerbet-i

38 Metinde “lubede-bâzlıkda (لعبده بازلقده) şeklindedir.

nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup anbâr-ı hatabda odun ûd-ı mâverdîden zî-kıymet olup tabbâhîn-i hâssa et‘ime-i gûn-â-gûnı şecer-i ûd ile tabh itdüklerinden kat‘-ı nazar bu mertebe sehâ vü kerem ile isrâfât ve ûd ü anberin râyıha-i tayyibesinden dimâğ-ı tabbâhîn müşevveşü'l-ahvâl oldukları eclden emânet-i hatab mu‘temedün-ileyh müstakīm ve ihtiyâcdan müberrâ istihkākının istihdâmı elzem ü lâzımînden olmağın şehr-i dilâvîz mahmiye-i Edirne sükkânı a‘yânından add olunup bin doksan yedi ve sekiz senelerinde odun emânetinde istihdâm ve bin yüz iki senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûnda mühimmât-ı seferiyye tahmîli içün ihrâcı fermân olunan mükârî arabalarına arabacıyân ta‘yîn olunan Ali Ağa'ya odun emâneti tevcîh olunup hil‘at-i fâhire ilbâs olunduğı tahakkuk bulup müşârün-ileyh Ali Ağa'nın odun emâneti kadd-i {ü} bâlâsına münâsib hil‘at olup ve kadîmden emânet-i mezbûr san‘atında mâhir olmağla |**168a**| müceddeden kat‘-ı pâye ve nâ’il-i merâm olmuşlardır. Hakke'l-insâf müşârün-ileyh Ali Ağa sâbıkda Anbâr-ı Hatab'da odun emânetinden birkaç sene mütevâliyen istihdâm olunup şecer-i söğüdi dişbudak ve kara pelîdi mîşe-i ak ve pürnârı salkım saçak tabbâhîne sehâ vü keremi kucak kucak vukū‘ına nihâyet olmaduğı istimâ‘ olunur idi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erba‘â, fî 6 şehr-i Şa‘bân sene 1103.

Aklâm-ı Hazîne'den olan başmuhâsebecilik makāmında şöhret ü şân ve ma‘lûmât cihetiyle sâhib-i unvân ve müsâ‘ade-i feleğe şâd u hândân olan İbrâhîm Efendi'ye işbu rûzgâr-ı çarh-ı felek zehr ile memlû bir peymâne sundı ki, hazma mecâl yok. Ve çarh-ı gaddâr bir seylle urdı ki, hâk-i zillete rûy-mâlîdeden gayre çâre ve ihtimâl yok.

El-kıssa: Müşârün-ileyh İbrâhîm Efendi başmuhâsebecilikden şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunduğundan mâ‘adâ nefy olunup başmuhâsebecilik rütbesi Köprilizâde Vezîr-i a‘zam-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa'nın kütüb-i enfesleri hızmetinde neşv ü nemâ bulup “Kitâbcı” dimekle müte‘ârif rûznâmçe-i küçük rütbesiyle mu‘allâ olan Ali Efendi'ye tevcîh ü ihsân buyurılup taraf-ı kā’im-makāmîden hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta lâyık ü sezâvâr buyuruldı. Ve mahlûl kalan rûznâmçe-i küçük rütbesi aklâm|**168b**|-ı Hazîne'den olan Mevkūfât Kalemi şâkirdlerinden “Dâmâd” dimekle müte‘ârif Mehemmed Efendi'ye tevcîh olunup taraf-ı kā’im-makāmîden hil‘at ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta dûş ve beyne'l-akrân kat‘-ı pâye ile ser-firâz ve nâ’il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Azl Şuden-i Kādî'asker-i Rûmili: Hızmet-i iftâya kîse kîse zer ve sîm-i hâlisü'l-ayâr rişvetler arz idüp tâlib ü râgıb-ı rütbe-i iftâ olan Rûmili Kādî'askeri es-Seyyid Ali Efendi sadr-ı Rûm'dan azl olunup Nakībü'l-eşrâf es-Seyyid Ali Efendi'ye sadr-ı Rûm tevcîh buyurılup menşûr-ı hümâyûnı taraf-ı Âstâne'de müşârün-ileyh es-Seyyid Ali Efendi cenâbına irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 7 şehr-i Şa'bân sene 1103.

Hadîka-i Sultânî olan Akpınar Sarâyı'nın ta'mîr ü termîmâtı bâbında fermân-ı hümâyûn sudûrunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin hadîka-i mezbûre tarafına teveccüh ü azîmet-i hümâyûnları meyyâl olup itmâmında takayyüd olunmasına tekrâr fermân-ı hümâyûnları sudûr bulmağın Vezîr-i mükerrem Defterdâr Ali Paşa bi'z-zât Hadîka-i Sultânî olan Akpınar Sarâyı'na azîmet ve ta'mîrât ü termîmât umûrın müşâhede ve bir gün evvel itmâmına takayyüd ü tâmm ve sa'y [ü] ihtimâm olunmak içün Şehremîni Mustafâ Efendi'ye |**169a**| ve sermi'mârân vekîline sipârişler ve ehl-i tüccâra ve irgādâna istimâletler ile in'âmlar idüp itmâmında dahi ser-kârda olanlara va'de-i lutfları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 8 şehr-i Şa'bân sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'aya niyyet ve Meydân-ı Sarây-ı Sultâniyye'ye karîb kenâr-ı Nehr-i Tunca kurbünde "Maksûdiyye" dimekle meşhûr câmi'-i şerîfe azîmet ve teşrîf buyurup edâ-yı salât-ı farîza-i cum'adan sonra Sarây-ı âmirelerine teşrîf buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 9 şehr-i Şa'bân sene 1103.

Pâdişâh-ı a'zam ve şehinşâh-ı mu'azzam hazretleri seyr ü sülûk tarîkıyla rahş-ı hümâ-bahşlarına levendâne ve şâhâne süvâr ve nedîmân [u] mukarrebân-ı gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn ve ağayân-ı musâhibân-ı Harem-i muhterem birle Hadîka-i Bâğçe-i Sultânî olan Akpınar taraflarına teveccüh ü azîmet ve hadîka-i mezbûreye teşrîf buyurup odahâ-i müte'addide-i mülûkânelerin ve soffa-i dilgüşâların ve şâdırvân-ı fevvârelerin seyr ü temâşâların ve hadîka-i mezbûrenin her taraf ve dâ'iresi mesîre-i dilgüşâ çemen der-çemen ve sahrâ-yı hoş-nümâsı serâpâ sünbülistân ve hıtn der-hıtn ve miyân-ı hadâyık-ı pür-şakâyıkında enhâr-ı gamm-fersâ ve sahn-ı riyâzında nesîm-i sabâ-yı müşksâ-yı ıtrfeşân hemvâre vezzân olmağın |**169b**| nümûdâr-ı bâğ-ı vezzân rıdvân ıtlâkına

sezâvâr bercâ-yı gam-fersâ-yı îş-efzâdır. Mahall-i mezbûra pâdişâh-ı âlî-câhın sa‘âdet ile teveccüh ü azîmetlerinden mukaddem biniş ester pâlânı i‘tibâr olunan birkaç katâr esterân ile gûn-â-gûn enfes ü nefâyis et‘ime-i nefîse irsâl olunup tabbâhîn-i hâssa ile hadîka-i mezbûrede hâzır u müheyyâ kılınmış idi. Hadîka-i mezbûreye izz ü ikbâl ile teşrîf ve her köşe-i latîfin seyr ü temâşâdan sonra simât-ı şehriyârî dermiyân olunup et‘ime-i nefîseden tenâvül ve eşribe-i mümessek limon ve benefşe fağfûr-ı hatâyî lâ-nazîr kâselerden nûş ve gamm-ı ferdâ ferâmûş ve suffe-i dilgüşâ ve kenâr-ı şâdırvân çemenzâra vakt-i asra değin meks ü ârâm ve def‘-i gamm-güsâr ile zevk-ı vâfire ve gülşen-i behcet-fezâlarında sohbet-i mütekâsireden sonra Devlet-i aliyye ile avdet ve taraf-ı Edirne'de sarây-ı behcet-nümâlarına izz ü ikbâl ve şevket [ü] iclâl birle teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur. Nakl olundı ki, hadîka-i mezbûrede vâkı‘ deve boynı i‘tibâr olunur şâdırvân ki, merhûm Ser-mi‘mâr Koca Mi‘mâr Ahmed Ağa'nın îcâdıdır. Şâdırvân-ı mezbûrenin kemâl-i mertebe zîb ü zînet ile ta‘mîr ü termîmine ve fevvâresinin mübâlağa ile izdiyâd-ı fevvâresine takayyüd olunmak içün vekîl-i ser-mi‘mârâna fermân-ı hümâyûnları sudûr buldukları nakl ü rivâyet olunmuşdur. |**170a**| Fi'l-hakīka, hadîka-i mezbûr Koca Mi‘mâr merhûm Ahmed Ağa'nın mi‘mâriyetiyle binâ olunup tarh ve tarzında agreb vâdî-i dilgüşâlar ve acâ’ib ü garâ’ib tarh üzere müzekkî hammâmlar ve câmekânlar ve havz-ı müte‘addidler ve garâ’ib şâdırvân fıskıyeler ihdâs idüp san‘at-ı kâmile harc ve tarh ile îcâd ve vâdîleri nümâyân ve âşikâre olduğı manzûr-ı dîdesi olan sâhib-i firâset ve pendârândan istimâ‘ olunmuşdur.

Mısra‘:

شنیدن کی بود مانند {و} دیده[39]

Nesr: mazmûnı üzere şehr-i dilâvîz Edirne'ye iki sâ‘at mikdârı kurbiyyeti meşhûr iken işbu mütercimü'l-hurûfun manzûr-ı dîdesi olmak ne mümkin ve ne müyesser oldı. Hâlâ ki, işbu mütercim-i hurûfun merhûm Koca Mi‘mâr Ahmed Ağa ile hukūk-ı sâbıkāsı ve âşinâ-yı ezeliyyesi külliyet ile mukarrer iken ve hîn-i binâda hadîka-i mezbûrı seyr ü temâşâ içün birkaç def‘a da‘vet olunmuş iken seyr ü temâşâsı emr-i Hudâ-yı lâ-yezâl birle mümteni‘âtdan vukū‘ buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü’l-ehad, fî 10 şehr-i Şa‘bân sene 1103.

Çûn ki Şeyhü'l-islâm Ali Efendi terk-i cihân-ı fânî ve azm-i dârü'n-na‘îm-i câ-

39 Şenîden key buved mânend-i {ü} dîde: İşitmek görmek gibi olabilir mi?

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

vidânî eylediler, hızmet-i iftâ müftî-i sâbık fazîletlü Feyzullâh Efendi cenâbına sipâriş ve menşûr-ı hümâyûnı irsâl olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Müşârün-ileyh hazret-i |**170b**| Şeyhü'l-islâm Feyzullâh Efendi cenâbına sipâriş olunmağın Âstâne-i sa'âdet'den hareket ve yevm-i merkūmda ale's-seher Edirne'ye vâsıl ve mukaddemâ menzilgâh u ârâmgâhları olan vezîr-i mükerrem defterdâr-ı sâbık Ali Paşa'nın sa'âdethânelerine mütevâsıl ve nüzûlleri mukarrer olup ve vakt-i zuhrda Kā'im-makām-ı âlî-makām Ali Paşa hazretlerinin sarây-ı sa'âdethânelerine teşrîf ve vezîr-i âlî-şân ile müşerref ve mülâkātdan taraf-ı şehriyârîye kā'im-makām ile hem-rikâb Sarây-ı Sultâniyye'ye teveccüh ve izz-i huzûr-ı hümâyûn ile şeref-yâb oldukda edâ-yı farîza-i du'â-yı devlet ve vazîfe-i senâ-yı midhatden hil'at-i post-ı kakum ilbâsıyla taraf-ı şehinşâh-ı cihân-bânîden i'zâz ü ikrâm ve tevkīr ü ihtirâmda mübâlağa olunup tekrâr edâ-yı farîza-i medh ü du'âdan sonra huzûr-ı hümâyûndan ihrâc ve menzilgâhlarına avdet ve ârâmgâhlarına teşrîfleri tahakkuk bulup ve iştidât u zahmet tarîkı bir iki gün def' ü men' idüp umûr-ı mesâlih-i ibâdu'llâha da dimâğa bir pâre kūt u kuvvet peydâsına medâr içün köşe-i ihtifâya uzlet gösterdiler.

İbkā ve Mukarrer Şuden-i Kitâbet-i Sarrâcîn-i Hâssa be-Cenâb Süleymân Efendi: Sâbıkā Vezîr-i a'zam-ı makbûl ve mutâlebe-i zümre-i mülâzimîn ile maktûl Sarı Süleymân Paşa'nın sâbıkā masraf kitâbeti hızmetinde olup hâliyâ Istabl-ı âmire ocağında |**171a**| sarrâcîn-i hâssa kitâbeti hızmetine me'mûr es-Seyyid İbrâhîm Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup ocağ-ı mezbûr emekdârlarından "kaşıkcı" i'tibâr olunan gedikden tarîk cihetiyle ve hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile ber-vech-i te'bîd Istabl-ı âmire ocağında kâtib-i sarrâcîn-i hâssa olan Süleymân Efendi ki, vezîr-i sâbık ile mâcerâ-yı sâbıkāsına binâ'en arz-ı külliyesi nümâyân u âşikâre olup ulûfe-i hademe-i Istabl-ı âmirenin sülüsden ziyâdesi mankur tevzî' olunmuş töhmeti ile vezîr-i sâbık asrında azl ve nefy olunan müşârün-ileyh Süleymân Efendi'ye gedik-i kadîmî olan kitâbet-i sarrâcîn-i hâssa tevcîh ü ihsân olunup mansıb-ı sâbıkı ibkā vü mukarrer kılınup taraf-ı kā'im-makāmîden hil'at-i fâhire ilbâsıyla müceddeden kat'-ı pâye ve gedik-i kadîmine nâ'il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Ezîn-cânib, vezîr-i sâbık Ali Paşa azl ve nefy olundukda hâtem-i vezâret ve mühr-i sadâret Diyârbekir eyâletinden munfasıl Ali Paşa *yessera'llahu mâ-yeşâ* hazretleri cenâbına Silahşör-i Şehriyârî Habeşî Beşîr Ağa ile işbu sene-i mezbûr mâh-ı Recebinin dokuzuncı Cum'a güni irsâl olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Târîh-i mezbûrdan yevm-i merkūma gelince bi't-tamâm otuz gün mürûr idüp henûz taraf-ı şerîflerinden haber-i meserret-eserin zuhûrı nümâyân olma-

mışidi. Meger vezîr-i âlî-şân mukaddemâ vezîr-i sâbık asrında |171b| memâlik-i Anadolı'da asker süriciliğine me'mûr olmağın Diyârbekir'den güzîde-i Arab vilâyet-i Haleb tarafına sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i nusret-eseri sürmek içün teveccüh ü azîmet buyurmaları ile taraf-ı Devlet-i aliyye'den müjde-resân ile vârid olan Habeşî Beşîr Ağa Diyârbekir'e vusûlünde habîr ü âgâh olmağın vezîr-i âlî-şâna Halebü'ş-şehbâ'da mülâkāt ve müjde-i sadâret-i uzmâ ile hâtem-i vezâreti Halebü'ş-şehbâ'da teblîğ eyledüği istimâ' olunmuşdur. Çûn ki Halebü'ş-şehbâ'da vezîr-i âlî-şâna hâtem-i vezâret vârid u vusûl bulur, hızmet-i şerîfleri mukarrebinden çukadârları yevm-i merkūmda şehr-i Edirne'ye vâsıl ve der-i devlet-medâra mütevâsıl olup vezîr-i âlî-şân hazretleri hâtem-i vezâretin vürûdunun irtesi güzîde-i Arab şehr-i Haleb'den hareket ve Belek nâm menzile nüzûllerinde çukadâr-ı mûmâ-ileyhi mektûblar ile rikâb-ı hümâyûna irsâl idüp ve cenâbları sa'âdet ile rikâb-ı hümâyûna rûy-i ubûdiyyet mâlîde içün teveccüh ü azîmetde takayyüd-i {ü} tâmm üzere olup ve etrâf ü eknâfda olan mîr-i mîrâna ve sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i nusret-şi'âra fermânlar irsâl idüp ve bir gün evvel Edirne sahrâsında mevcûd bulunmaları içün mübâşirler ve süriciler ta'yîn idüp ve cenâb-ı sa'âdet-me'âbları bi'z-zât rikâb-ı hümâyûnun dest-bûsları |172a| ile mülâkāt ve şeref-yâb olmaları ârzûsuyla serî'an ve âcilen menzil ile hareketleri ve kat'-ı menâzil ve tayy-i merâhillerinin meserret-eser haberi der-i devlet-medâra vürûdunun sıhhati tahakkuk bulmuşdur. Çûn ki sâhib-i devletin der-i devlete kurbiyyeti istimâ' olunmuş, Kapudan-ı Bahr-i Sefîd Vezîr-i mükerrem Yûsuf Paşa baştarde ile ümerâ-i deryâdan bir kadırgayı ma'an İznikmid İskelesi'ne irsâl ve Sadr-ı âlî'nin kudûm-i meymenetlerine intizâr üzere hâzır ü âmâde olmaların sipâriş buyurmuşlar.

İstikbâl-i Sadr-ı Âlî: Çûn ki Tershâne-i âmire tarafından istikbâle kadırga irsâli tahakkuk bulur, Vezîr-i a'zamın sâbıkā taraf-ı der-i devletde kapu kethudâları Çolak Ahmed Ağa ve büyük tezkirecilikde şöhret-{ü}şi'âr bulup "Nigâhî" dimekle müte'ârif Mustafâ Efendi Bâğçekapusı'ndan beşer çifte kürekli birer kayığa süvâr ve istikbâl-i Sadr-ı âlî içün taraf-ı İznikmid'e teveccüh ü azîmetleri sikātdan nakl olunmuşdur.

Âmeden Mektûb-ı İbrâhîm Paşa Muhâfız-ı Eğriboz: Venedik keferesinin donanması Anabolı Limanı'ndan hareket ve Papa ve Duka ve sâ'ir millet-i Nasârâ'nın imdâd tarîkıyla gelecek kalyon ve mavnaları gelüp Venedik keferesinin donanmasına mülâkī olunca âhar limanda lenger-endâz olup âyîn-i bâtılları üzere küfrleri ki, kızıl yumurtadır, bir iki gün |172b| sonra rûy-i deryâya çıkmak üzere gelecek imdâda haber irsâl idüp gelmelerine intizârların

ve cem'iyyet-i dûrbînlerinde ya Eğriboz Kal'ası muhâsarası veyâhûd Kal'a-i Selânik ârzûları olduğın istihlâsı müyesser olan üsârâ-i müslimînden istimâ' olduğın hemân cenâb-ı Kibriyâ hazreti kal'a-i mezbûrları melâ'în ü hâsirînin şerlerinden emîn eyleye deyü vezîr-i müşârün-ileyh İbrâhîm Paşa'nın der-i devlete vârid olan mektûblarında münderic olduğın vezîr-i mûmâ-ileyhin kapu kethudâları ve sâbıkā Arpa Emîni İbrâhîm Efendi lisânından istimâ' olunmağın tahrîr olunmuşdur.

Ta'yîn Şuden-i Kâtib-i Nüzül: Sefer-i hümâyûn vâkı' oldukda Dergâh-ı mu'allâ yeniçerinin ve cebeci ve topcu ocaklarının ve dâ'ire-i Sadr-ı âlî ve erbâb-ı Dîvân ve sâ'ir erkân-ı devletin kānûn-ı kadîm-i şehriyârî mûcebince ta'yînâtları tevzî'i içün ve mîrî zahîreden nüzül emîni makbûzı olup îrâd ü masraf olan zahîrelerin tahrîri ve zabt u rabtı içün nüzül kâtibi ta'yîn olunmak mu'tâd-ı kadîm olmağın Mevkūfât Kalemi'nde dördünci halîfe i'tibâr olunup kalem-i mezbûr şâkirdlerinin ser-çeşmesi olup kasaba-i Ebâ Eyyûb Ensârî *aleyhi'r-rahmetü'l-Bârî* a'yânı sükkânından olup ve merhûm vâlid-i büzürgvârları erbâb-ı kassâbdan |**173a**| "Kızıl Çubukzâde" dimekle ma'rûf es-Seyyid Abdurrahman Efendi tezkire-i Dîvân birle nüzül kâtibi nasb u ta'yîn olunup sefer-i hümâyûnda zahîre umûrının îrâd u masrafı ve tevzî'i ve zabt u rabtı sipâriş ve fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 11 şehr-i Şa'bân sene 1103.

Çûn ki Şeyhü'l-islâm Feyzullâh Efendi dünki gün şehr-i dilâvîz mahmiye-i Edirne'ye vusûlleri mukarrer ü muhakkak oldı, tehniye-i iftâ içün Kā'im-makām-ı âlî-makām vezîr-i mükerrem Silahdâr Ali Paşa hazretleri vakt-i duhâda sa'âdethâne-i şeyhü'l-islâma teşrîf ve meclis-i âliyeleri birle şeref-yâb oldukda tevkīr ü ihtirâmdan sonra vedâ' meclislerinden sarây-ı mu'ayyenelerine teşrîf buyurdılar. Vezîr-i mükerrem Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Paşa hazretleri dahi vakt-i zuhrdan sonra tehniye-i iftâ içün sa'âdethâne-i hazret-i şeyhü'l-islâma teşrîf ve meclis-i şerîfleri birle şeref-yâb olup ikrâmdan sonra meclis-i şerîflerin vedâ' birle avdet ve sarây-ı mu'ayyenelerine teşrîfleri mukarrer olmuşdur. Ve müderrisîn-i sükkânân-ı şehr-i Edirne alâ kadr-i merâtibihim tehniye-i iftâ içün ale'l-infirâd meclis-i şerîfleri birle şeref-yâb olduklarında rütbe-i âliyeleri i'tibârınca tevkīr ü ihtirâmlarında taksîrât olunmamış ve mevcûd bulunan mevâlî-i ma'zûlân ve mülâzimân efendiler *zîde takvâhüm* |**173b**| bi'l-cümle tenhiye-i iftâ içün meclis-i âliyeleri birle şeref-yâb olup tevkīr ü ihtirâmda ikrâm olunmuşlar. Ve sâ'ir a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat ale't-tertîb tenhiye-i iftâları içün mec-

lis-i şerîfleri birle şeref-yâb ve dest-bûsları ile behre-yâb olduklarında bi'l-cümle ikrâm olunmuşlar.

(Boş) Pâdişâh-ı Âlem-penâh: Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri alâ tarîkı't-tebdîl şehr-i Edirne'yi geşt ü güzâr ve "Solakçeşmesi" dimekle ma'rûf sahrâya azîmet ve bir mikdâr cevelândan sonra "Buçukdepe" dimekle meşhûr mahallde vâkı' müceddeden hadîka-i sultânî olan bâğçeye teşrîf ve bir mikdâr râhat ü istirâhatdan sonra "Sarıcapaşa Çârşûsı" dimekle müte'ârif mahallde vâkı' vezîr-i sâbıkın mülk-i sarîhi olan hâne-i kebîre teşrîf ve vakt-i asra değin hâne-i mezbûrda meks ü ârâm ve oda-i müte'addidelerin seyr ü temâşâdan sonra Sarây-ı ma'mûrelerine teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 12 şehr-i Şa'bân sene 1103.

Aklâm-ı Hazîne'den olan Başmukāta'a Kalemi'nde ser-halîfe olup "Celeb Halîfezâde" dimekle ma'rûf Kösec İsma'îl Halîfe ehl-i keyf ve esîr-i {ü} yârân olduğundan nâşî kalem-i mezbûrun kitâbetine ve ibâdu'llahın mesâlihine takayyüdi olmayup ve defterdâr kapusına |174a| haftada bir def'a mülâzemet itmeyüp âluftelik ile yârân odasında ve Solaklar Hanı'nda akrânı pindârî âlufteler ile konuşup,

Beyt:

Çarhile söyleşmem sînesi sâf değil
Ehl-i dil birbirini bilmemek insâf değil

Nesr: mazmûnunca gediği olan merkezin çendân istihdâmında tekâsül idüp ve erbâb-ı mesâlih kalemine müte'allık umûrı iktizâ itdükde ednâ mertebe on günde mezbûrı ele getürmeyüp umûrların derkenârda ve gerek hızmet uhdesinde ve gerek muhâsebe görmesinde usretleri mukarrer olmağın şikâyetden herbâr hâlî olmaduklarından mâ'adâ ahyânen başbâkīkulı ağaya dahi şikâyet ve gâhî sâ'ir aklâm hulefâlarına hikâyet ve gâhîce hükkâm-ı ehl-i rakam ve zâbıt-ı erbâb-ı kalem defterdâr paşaya feryâd u figānları vukū' bulup ve başbakīkulı ağa tarafından kaleminde istihdâm ve erbâb-ı mesâlihin umûrına ihtimâm itmesiyçün mütevâtiren tenbîh ü te'kîd olunmuş iken ve mukaddemâ birkaç def'a gediği âhara tevcîh olunmuş iken mütenebbih olmayup âlufteler ile mahbûb dostluk tarîkında sâbit-kadem ve pindârîler miyânında velî-ni'metlik ile alem olup esîr-i {ü} berş u afyon ve mübtelâ-yı şürb-i kahve ve duhân olduğundan bir an Solaklar |174b| Hânı'ndan infikâki semekin deryâdan in-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

fisâline müteşâbih olup âluftelikde Bercîs-şöhret ü şân ve pindârîlik ile Solaklar Hânı'nda intizâr-ı uşşâkān oldı.

El-kıssa: Yevm-i merkūmda kalemine müte'allık ba'zı umûr derkenâr olunmak iktizâ idüp taraf-ı defterdârîden bi-nefsihi mutâlebe olundukda mevcûd bulunmamağla ihzârı fermân buyurulmağın Başbâkīkulı Osmân Ağa ma'rifetiyle istihdâm kullarından iki üç nefer gılâmân-ı bâkī mezbûrun ihzârına ta'yîn olunup ve her kanda bulunur ise bilâ-su'âl ve cevâb Dîvân-ı defterdâr paşaya ihzârı sipâriş buyuruldı. Gılâmân-ı istihdâm-ı merkūmân mezbûrı Solaklar Hânı'nda olduğundan haberdâr olup hân-ı merkūma varduklarında odahâ-i âluftegânın birinde oturmuş Bekrî Mustafâ şekli destârın nazarına komuş örfiyye ile bir elinde kahve ve bir elinde duhân keyf ü küyûf irişmiş dakk u lakk musâhabetde iken gılâmân-ı istihdâm manzûrı oldukda sâ'ir zamâna kıyâsen: "Gene râhat ü istirâhatımıza mâni' olmağa geldiniz. Her zamân in'âm olmaz, vakti iki idin" deyü cevâb idüp gazab-âlûd tehavvür itdükde gılâmân-ı bâkī: "Ahvâl gayri yüzden, hemân kalk gidelim ki ihzâr-ı huzûr-ı defterdâr paşaya fermân olunmuşdur" cevabını |**175a**| istimâ' itdükde in'âm ile gılâmân-ı istihdâmı savmak murâd idinüp mümkin olmaduğundan nâşî huzûr-ı defterdâr paşaya ihzâr olundukda itâb u ikāb-âmîzden sonra ta'zîr olunmasıyçün başbâkīkulı ağaya sipâriş ve fermân buyuruldı. Ve mahbes-i Dîvân'da ta'zîre mübâşeret olunduğı hînde Cizye Muhâsebecisi Yûsuf Efendi mezbûrun cürmi afv buyurulmak içün cenâb-ı defterdâr paşadan recâ vü iltimâs itmeğin recâsına müsâ'ade buyurılup ve darb-ı ta'zîr beşe bâliğ oldukda cürmi afv buyurılup "ba'de'l-yevm kalemin takayyüdünde ihmâlin ve erbâb-ı mesâlihin umûrunda tekâsülün istimâ' olunur ise merkezinden azlin ile iktifâ olunmayup hakkından gelinmesin mukarrer ü muhakkak bilesin ve sâ'ire ibret olasın" deyü tenbîh ü te'kîd buyuruldı. Ey nefs-i emmâre gel insâf eyle. Aklâm-ı Hazîne'den şöyle bir nâzenîn kalemde başhalîfe olup hâtır-ı yârân içün sevdâyî tabî'atler vâdîsine mülâzemet gösterüp gerek erbâb-ı mesâlih ve ibâdu'llâhın umûrlarında ihmâl ü müsâhele ve gerek Hazîne-i âmire'nin tahsîli husûsunda tekâsül ile miyân-ı âlemyânda bir tarafdan ırz u nâmûsa halel ve bir tarafdan tekâsül ile medâr-ı ma'âşına noksân âluftelik sebebi ile |**175b**| tahsîl-i ma'âşda sıfr-ı yed kalmak lâyık ü insâf mıdır? Sen de gel mülâhaza eyle.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erba'â, fî 13 şehr-i Şa'bân sene 1103.

Vezîr-i a'zam-ı sâbıkın "Saruca Paşa Çârşûsı" dimekle ma'rûf mahallde mülk-i sarîhi olan hâne-i kebîre şehriyâr-ı âlî-câhın teşrîflerinin zikri bundan akdem

sebkat itmiş idi. Hâne-i mezbûr mukaddemâ pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâhın manzûr-ı hümâyûnları oldukda tarz-ı binâsı ve tarh-ı vâdîsi ve zımneyn-i ulyâsı makbûl-i hümâyûnlarına pesendîde bir makām-ı dilgüşâ bâ-husûs Câmi‘-i Sultân Selîmiyye'ye nâzır makām-ı ferah-fezâ olduğundan Hadîka-i Sultâniyye'ye zamm u ilhâk olunmasıyçün fermân-ı hümâyûn-ı celîlü'l-unvânları sudûr bulduğı eclden Hadîka-i Sultâniyye'ye mülhak kılınup cülûs-ı hümâyûn-ı şehriyârîye münâsib kasr-ı âliye ve muktazî odaların müceddeden binâsına ve Dîvânhâne-i revzenlerine sürh reng kafeslerin peydâsına mübâşeret olundukdan sonra zabt u rabt ve nigehbân olmak üzere bostâniyân-ı hâssadan kifâyet mikdârı bostâncı neferâtı ve mahsûsen ocağ-ı bostâniyândan mu‘temedün-aleyh bir usta ta‘yîn olunmak içün dahi fermân-ı hümâyûn sâdır olmağın sâ’ir Hadîka-i |**176a**| Sultânî misâl usta ve bostâniyân ta‘yîn olunup hıfz ü hirâsetine kemâ-yenbağī iştigāl gösterdiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Hamîs, fî 14 şehr-i Şa‘bân sene 1103.

Vezîr-i mükerrem Defterdâr Ali Paşa'nın kā’im-makām-ı âlî-makām vezîr-i mükerrem Silahdâr Ali Paşa ile miyânlarında cilveger olan sâdıkāne mahabbet ve ülfetlerine binâ’en muhtefî sohbet içün taraf-ı Defterdâr Ali Paşa'dan mukaddemât-ı tertîb-i ziyâfet sipâriş ve hâzır u âmâde olunup “Süleymâniyye Küçük Pâzârı” dimekle meşhûr ü ma‘rûf mahallde ve kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vezîr-i mükerrem Defterdâr Ali Paşa'nın tarh-ı mi‘mâriyyesi üzere sâbıkda binâ olunup mülk-i sarîhleri olup ve İstanbul yalılarına mu‘âdil ve yalı gınâsı mevcûd Nehr-i Tunca üzerinde vâkı‘ ve şehr-i dil-âvîz mahmiye-i Edirne'nin meyvedâr ile meşhûr olan bâğçe ve bostânlarına nâzır bir makām-ı dilgüşâ ve kûşe-i ferah-fezâ olan sa‘âdethânelerinde hâzır ü âmâde olan tertîb-i mukaddemât-ı ziyâfete Kā’im-makām Vezîr-i mükerrem Silahdâr Ali Paşa hazretleri da‘vet olunup teşrîflerinde iki vezîr-i âlî-şân ol makām-ı dilgüşâda meclis-i âliye birle şeref-yâb ve mülâkāt olup meclis-i hâssü'l-hâss birle sâdıkāne muhabbet ve ülfetleri |**176b**| hulûs-ı mâbeynin izdiyâdına bâ‘is ü bâdî olmuşdur. Hakkā ki, ol makām-ı dilgüşâ sa‘âdethâne-i defterîdir, kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı‘ olup İstanbul'un Anadolı Hisârı yalılarının nümâyişi ve gınâsı nümâyân olduğunda şekk ü şübhe yokdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 15 şehr-i Şa‘bân sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı farîza-i cum‘aya niyyet ve “Üçşerefeli” dimekle ma‘rûf ibâdetgâh-ı kadîme teşrîf ve

cemâ'at-i müslimîn ile farîza-i salât-ı cum'ayı edâdan sonra izz ü ikbâl ve sa'âdet [ü] iclâl birle Sarây-ı ma'mûrelerine avdet-i hümâyûnları mukarrer olmuşdur. Vezîr-i a'zam Ali Paşa hazretlerinin intizâr-ı kudûmleri içün İznikmid İskelesi tarafına kapudan-ı Bahr-i Sefid olan Yûsuf Paşa re'y ü tedbîri ile Tershâne-i âmire'den baştardenin irsâliyyesi zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Vezîr-i a'zam Ali Paşa *yessara'llahu mâ-yeşâ* hazretleri kat'-ı menâzil iderek çûn ki kasaba-i İznikmid'e vusûlleri karîb oldukda a'yân-ı memleket kudûm-i meymenetlerine pây-endâz ile istikbâl ve kasaba-i mezbûra vusûllerinde bir makām-ı âlîye nüzûlleri mukarrer olup ve bir gün meks [ü] ârâmdan sonra Tershâne-i âmire tarafından intizâr-ı kudûmleri istikbâllerine hâzır ü âmâde olan baştardeye sa'âdetile süvâr ve taraf-ı şehr-i İstanbul'a nigâh |**177a**| dahi itmeyüp râst Silivri İskelesi'ne vusûllerinin haber-i meserret-eseri der-i devlet-medâra yevm-i merkūmda vârid olduğı tahakkuk bulup beyne'n-nâs şüyû' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 16 şehr-i Şa'bân sene 1103.

Haber-i muvahhiş-eserin şüyû'ı bu yüzden istimâ' olundı ki, Nehr-i Tuna girdâblarından Demürkapu Girdâbı'ndan "Yukaru İnlik Girdâbı" ta'bîr olunan mahalle dört beş yüzden mütecâviz re'âyâdan azgun harbî kefere girdâb-ı mezbûra müstevlî ve mekân bağlayup zahîre sefînelerinin mürûr u ubûrlarına mevâni' olmak kasdıyla girdâb-ı mezbûrı zabt idüp ve girdâb-ı mezbûrun cânib-i şimâlîsi Nehr-i Tuna ve cânib-i cenûbîsi cebel-i sengistân olup ve Tuna kenârıyla arzen dört beş zırâ' mikdârı dîk ü teng tarîk olmağla girdâb-ı mezbûrun iki başlarına kebîr bulvanlardan şaranpovlar ihdâs idüp ve hâricin amîk handak ve dâhiline müte'addid darbzun toplar vaz' itmekle sengistân olan cebel tarafından mürg-i zeyrekin dahi vusûli muhâl ender-muhâl ve Tuna'dan ol mikdâr tüfeng-endâza karşu varılmak ne ihtimâl şaranpovlar tarafından varılmakdan gayriye çâre olmaduğundan ol mikdâr kefere-i bî-pâk ve bî-pervâ tavattun idüp hem-cinsleri gelüp cem'iyetlerine intizâr üzere ol mikdâr kefere gîrdâb-ı mezbûrı zabt u rabt eyledüklerinin |**177b**| haber-i muvahhiş-eseri der-i devlet-medâra vârid olmağın bundan akdem Vidin havâlîsin muhâfaza içün ta'yîn olunan Silistre sancağının zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ve mîr-livâsı ve bunlardan mâ'adâ Niğbolı sancağının a'yânı ve ceng [ü] harbe kādir olanları nefîr-i âmm tarîkıyla gîrdâb-ı mezbûrda tavattun iden harbî kefereyi avn-i Hudâ-yı lâ-yezâl ile varup harb u kıtâl ve ceng ü cidâl ile tu'me-i şemşîr ve bakıyyesin perâkende vü perîşân idüp girdâb-ı mezbûrdan tasallutların men' ü

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

def‘ eylemek içün der-i devlet-medârdan küçük mîrâhûr mübâşir ta‘yîn olunup irsâli tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 17 şehr-i Şa‘bân sene 1103.

Çûn ki Sadr-ı âlî'nin Silivri nâm kasabaya mâh-ı mezbûrun on beşinci cum‘a kudûm-i meymenetlerinin sıhhat üzere haberi der-i devlet-medâra vârid olup ve yarınki gün pây-i taht-ı kadîm-i şehriyârî-i cihân olan Edirne'ye vusûlleri mülâhazasıyla erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanatın kudûm-i meymenetleri istikbâli ile şehr-i mezbûra karîb mahallde istikbâl ve dest-bûsları ile şeref-yâb olmaları içün râhat ü istirâhatlarına bir mahall-i ârâmgâh mühimm ü muktazî olmağın taraf-ı kā’im-makāmîden mahsûs sâyebân ve tabh-ı gûn-â-gûn-ı et‘ime içün tabbâhîn irsâl olunup Karabayır zeylinde vâkı‘ “İskender Karyesi” dimekle ma‘rûf karye mukābili ve Sazlıdere kurbünde sâyebân-ı ma‘hûd vaz‘ u esâs olunup |**178a**| ve tabbâhîn dahi sâyebân-ı mezbûr kurbünde tabh-ı et‘ime-i enfeseye mübâşeret idüp vezîr-i âlî-şânın kudûm-i meymenetleri teşrîfine değin mühimmât-ı lâzimeyi hâzır ü müheyyâ eylemek üzere takayyüde iştigāl gösterdiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 18 şehr-i Şa‘bân sene 1103.

Râhat ü istirâhat-ı Sadr-ı âlî içün İskender Karyesi mukābelesinde vaz‘-ı {ü} esâs olunan sâyebâna vakt-i asra karîb Vezîr-i a‘zamın küdûm-i teşrîfleri haberi müjdesi erkân-ı devlete vârid ü vâsıl olmağın Kā’im-makām Silahdar Ali Paşa ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Paşa ve ağa-yı Bektaşiyân Tavîl Mustafâ Ağa ve sipâh ve silahdâr ocak ağaları ve sâ’ir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat ve şeyhü'l-islâm ve kādî‘asker-i Anadolı ve müderrisîn-i şehr-i Edirne bi'l-cümle isti‘cāl üzere istikbâl-i Sadr-ı âlî'ye şitâbân-ı azîmetleri mukarrer olup ve lâkin sâyebân-ı ma‘hûda vezîr-i âlî-şânın teşrîfleri vakt-i asrdan sonra vukū‘ bulmağın ve rikâb-ı hümâyûn-ı şehriyâr-ı cihân-bâna mülâkāt ve dest-bûsları ile rûy-mâlîde kılınmağa zamân teng kalmağın dest-bûs-ı şehriyârî yevm-i âtiyeye ta‘vîk olunup ol gice sâyebân-ı mezbûrda meks ü ârâm olunmak muktazî olmağla ocak ağaları ve sâ’ir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat bi'l-cümle şehr-i Edirne'ye rücû‘ idüp ancak kā’im-makām paşa ile defterdâr paşa hazretleri vezîr-i âlî-şân ile sâyebân-ı mezbûrda |**178b**| mülâkāt ve dest-bûsları ve meclis-i âliyeleri birle şeref-yâb oldılar. Ve kā’im-makām paşa ile defterdâr paşanın mahall-i mezbûrda sabâha değin ârâmları içün şehr-i Edirne'den muhtasarî birer oba ve hayme getürdilüp sabâha intizârları mukarrer olmuşdur. Ve

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubа.gov.tr

Kal'a-i Belgrad muhâfazasına ta'yîn olunan Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri odaları ve yamakları ondan mütecâviz hayme vü hargâh ile taraf-ı Âstâne'den şehr-i Edirne'ye vâsıl ve şehrin mezâristânı kenârına nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 19 şehr-i Şa'bân sene 1103.

İskender Karyesi mukābelesinde vaz' u esâs olunan sâyebâna çûn ki dünki gün vezîr-i âlî-şânın sa'âdetile teşrîf ve nüzûlleri mukarrer olup ve gice sâyebân-ı ma'hûdda râhat u ârâmları mukarrer oldı, sultân-ı gerdûn-serîr a'nî âfitâb-ı âlem-tâb-ı münîr ufk-ı semâdan ziyâ-perver olup rûy-i âlemi ziyâsıyla münevver kıldı. Bi'l-cümle ocak ağaları ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ale's-seher istikbâle şitâbân olup vezîr-i âlî-şân dahi rahş-ı hümâ-bahşa sa'âdetile süvâr ve alay-ı tezyîn ile pây-i taht-ı kadîm-i şehriyârân-ı cihân olan taraf-ı Edirne'ye teveccüh ü azîmet ve rûz sâ'at üç buçuğa bâliğ olduğı hînde kudûm-i meymenetleri ile şehr-i Edirne'yi teşrîf ve vekîl-i mutlaklara mahsûs merhûm Mehemmed Paşa-yı Tavîl'in Üçşerefeli Câmi'-i şerîfi zeylinde vâkı' sarâya teşrîf ve nüzûlleri |**179a**| tahakkuk bulmuşdur. Ve ba'de'n-nüzûl bir mikdâr râhat ü istirâhatden sonra hazret-i Şeyhü'l-islâm Feyzullâh Efendi ve Kā'im-makām Silahdâr Ali Paşa ile ma'an Sarây-ı Sultâniye'ye teveccüh ü azîmet ve şehriyâr-ı cihân huzûr-ı âlîyelerine teşrîf ve izz-i huzûr-ı şehriyârî birle şeref-yâb ve dest-bûs-ı pâdişâhîde tevkīr ü ihtirâm ile kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve kā'ide-i tarz-ı şehinşâh-ı Süleymânî üzere hil'at-i vezâret-i uzmâ olan kapaniçe ilbâsıyla i'zâz ü ikrâmdan sonra izz-i huzûr-ı hümâyûndan hurûc ve Sarây-ı âmirelerine avdet ve makām-ı âliyelerin teşrîf buyurdılar. Çûn ki vezîr-i âlî-şân huzûr-ı şehriyârîde hil'at-i vezâret-i uzmâ ilbâsından sonra Sarây-ı âliyelerine teşrîf buyurdılar. Kānûn-ı kadîm-i pâdişâhî üzere bi'l-cümle ocak ağalarına ve ağa-yı Bektâşiyân olan Tavîl Mustafâ Ağa'ya hil'at-i fâhireler ilbâs olundı. Ve kadîmden re'îsü'l-küttâb Ebûbekir Efendi'ye riyâset-i Dîvân ibkā vü mukarrer kılınup hil'at-ı fâhire ilbâsıyla iltifât ve ikrâm buyuruldı. Ve Vezîr-i a'zam-ı sâbık asrında Büyük Tezkireci Ahmed Efendi'ye ve Küçük Tezkireci Mustafâ Efendi'ye merkez-i kadîmleri ibkā vü mukarrer kılınup hil'at-i fâhireler ilbâs olunup iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı' oldılar. Ve Ser-çavuşân-ı Dîvân-ı âlî-bülend Mehemmed Ağa'ya ve sâ'ir ser-kârda olan erbâb-ı manâsıba dahi hil'at-i fâhireler ilbâsıyla iltifât u ri'âyet olundılar. |**179b**| Nakl olundı ki, pâdişâh-ı kişver-güşâ hazretleri vezîr-i âlî-şânın pây-i taht-ı kadîm-i şehriyârân-ı cihân olan şehr-i dil-âvîz Edirne'ye vusûllerinde tertîb ü tezyîn-i alayın seyr ü temâşâ içün tebdîl-i câmeye mübeddel olup Monlâ Hünkâr *kudduse sırru-*

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

*hü'l-azîz*in dervîşânı sükrelerine müşâbih fark-ı farkadânlarına Mevlevî külâhı üzere destâr sarınup ve beyâz çukadan sükre-i hırka-i dervîşân ilbâs buyurup ve yanlarında nedîmi vâdîsinde silahdâr ve çukadâr ağa dahi tebdîl-i câme dervîşân-ı Bektaşiyân şekli beyâz abâ hırkalar giyüp başlarında dervîşân tâcı üzere fenâyîler sarınup vezîr-i âlî-şânın mürûr-ı ubûrı olan rehgüzâra karîb bir dıraht-ı mühtehâ sâyesinde meks ü ârâm idüp seyr-i {ü} alay eyledükleri sikātdan nakl ü rivâyet olunduğı istimâ‘ olunmağla işbu mahallde sebt ü tahrîrine cür'et olundı. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erba‘â, fî 20 şehr-i Şa‘bân sene 1103.

Çûn ki dünki gün hâtem-i kübrâ ve sadâret-i uzmâ Ali Paşa hazretlerine taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan i‘tâ vü ihsân buyurılup hil‘at-i vezâret-i uzmâ ilbâsıyla i‘zâz ü ikrâm ve tevkīr ü ihtirâm birle iltifât-ı pâdişâhî buyuruldı. Kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve tarz-ı kā‘ide-i şehinşâh-ı Süleymânî üzere Dîvânhâne-i Sarây-ı sa‘âdetlerinde Dîvân-ı hümâyûna ibtidâ idüp mu‘tâd-ı kadîm üzere dîvân kurılup |**180a**| arz-ı hâl-i şâkiyâna âkılâne ve müdebbirâne vüzerâ-yı selef tarzı üzere redd-i cevâb olunup ve asrın iktizâsına göre hareket buyurılup ve arz-ı hâl-i şâkiyânın eski takvîm şekli olur olmaz da‘vâlara müte‘allık olanların arz-ı hâlleri çâk ve kendüleri "Dîvândan çık" lafzı ile ihrâc olunmağla erbâb-ı arz-ı hâle havf u haşyet müstevlî oldı. Ve yevm-i merkūmda vukū‘ bulan dîvân ibtidâ dîvânları olmağın hilm ile mu‘âmele buyurılup ve tatvîl-i zamânsız def‘-i dîvân buyurulmuş ve vezîr-i âlî-şâna hâtem-i kübrâ ve sadâret-i uzmâ müjdesi bin yüz üç mâh-ı Recebinin dokuzuncu Pencşenbih güni vakt-i şâmda silahşör-i şehriyârîden Habeşî Beşîr Ağa ile irsâl buyurılup Diyârbekir'de vezîr-i âlî-şâna vâsıl olup pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin huzûr-ı hümâyûnlarına mülâkātları ve şeref-yâb-ı dest-bûsları târîh-i mezbûr mâh-ı Şa‘bânının on dokuzuncı Seşenbih güni vukū‘ bulmağın bu takdîrce irsâl-i hâtem-i vezâretden dest-bûs-ı mülâkātlarının miyânında kâmil eyyâm-ı erba‘în mürûr itmiş olur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Hamîs, fî 21 şehr-i Şa‘bân sene 1103.

Devlet-i Âl-i Osmâniyye'de vekîl-i mutlak azl olunup sadâret-i uzmâ ve vüzerâ-yı âlî-şândan âhar kullarına müceddeden in‘âm ü ihsân olundukda tehniye-i sadâret-i uzmâ içün taraf-ı pâdişâhîden rahş-ı hümâ-bahş irsâli kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî olmağın binâ'en alâ zâlik |**180b**| Mîrâhûr-ı Evvel İsma‘îl Ağa ve huddâmân-ı Istabl-ı âmire ile raht ü bahtıyla mükemmel ü müzeyyen

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaweb.gov.tr

bir esb-i sabâ-reftâr ve iki re’s yeleğen-düz-i bî-hemtâ taraf-ı pâdişâhîden irsâl olunup huzûr-ı sâhib-i devlete mütevâsıl ve takbîl-i Sadr-ı âlî oldukda Mîrâhûr-ı Evvel İsma‘îl Ağa'ya ve Istabl-ı âmire Rûznâmçesi “Tavîlzâde” dimekle ma‘rûf Mustafâ Efendi'ye ve Âhûr-ı Hâss Kethudâsı Süleymân Ağa'ya ve Küçük Âhûr kethudâsına ve Hâss Âhûr halîfesine hil‘at-i fâhireler ilbâsıyla iltifât olunup ve sâ’ir huddâmân-ı Istabl-ı âmire mu‘tâd-ı kadîm üzere câ’izeleri in‘âm ü ihsân olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 22 şehr-i Şa‘bân sene 1103.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum‘aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât Sultân Selîm Han Câmi‘-i şerîfine teşrîf ve cemâ‘at-i müslimîn ile edâ-yı cum‘adan sonra vezîr-i sâbıkın mukaddemâ hânesi olup Hadîka-i Sultâniyye'ye ilhâk olunan Sarây-ı Cedîd'e teşrîf buyurup vakt-i asra değin mahall-i mezbûrda ârâm ve ba‘dehû Sarây-ı âmirelerine azîmetleri mukarrer olmuşdur.

Âmeden Kādı‘asker-i Rûmili: Vezîr-i âlî-şânın Edirne'ye kudûm-i meymenetleri teşrîfinden dört gün mukaddem ki, mâh-ı Şa‘bânın on beşinci Cum‘a güni Rûmili kādî‘askerliği ihsân buyurılan Nakībü'l-eşrâf fazîletlü es-Seyyid Ali Efendi dahi Edirne'ye vusûl bulmuşlar idi. Ve istikbâl-ı Sadr-ı âlî'de mevcûd bulunmuşlar idi. |**181a**| Uhdelerinde olan hızmet-i nekābet dahi âhara tevcîh olunmayup hem hızmet-i nakābet ve hem sadr-ı Rûm ile tevkīr ü ihtirâm olundılar.

Menâkıbü'l-Acâ’ib: Devlet-i Âl-i Selçuk'un inkırâzından sonra selâtîn-i Âl-i Osmân *ebbedehu'llahu'l-Melikü'l-Mennân* hazretlerinin ecdâd-ı izâmları Sultân Osmân Gāzî bin Ertuğrul ki, taht-ı âlî-bahta cülûs-ı hümâyûnları vukū‘ bulup devlet ü şevketleri yevmen fe-yevmen terakkī bulaldan berü ilâ hâzâ'l-ân merkez-i âliye olan burûc-ı devletden üç burcun merkezi ale'l-ictimâ‘ bilâ-sâhib hâliye kalmak bir pâdişâh-ı zî-şânın asr-ı hümâyûnlarında vukū‘ bulmamışdır. Evvelâ mâh-ı Recebin dokuzuncı Pencşenbih güni Vezîr-i a‘zam Koca Ali Paşa azl ve nefy olunup hâtem-i vezâret Diyârbekir'den münfasıl dîger Ali Paşa hazretlerine irsâl olunup dest-bûs-ı şehriyârî birle şeref-yâb müyesser olunca burûc-ı sadr-ı uzmâ bi-tamâmihi kırk gün hâliye ve şeyhü'l-islâm-ı merhûm Ali Efendi mâh-ı Şa‘bânın ikinci Sebt güni azm-i dârü'n-na‘îm itdüklerinde hızmet-i iftâ müftî-i sâbık fazîletlü Feyzullâh Efendi'ye irsâl olunup der-i devlete mülâkātı ve dest-bûs-ı şehriyâri birle şeref-yâb olunca on yedi gün burc-ı

TÜRK TARİH KURUMU TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

iftâ hâliye ve Rûmili Kādî'askeri Konevî es-Seyyid Ali Efendi mâh-ı Şa'bânın altıncı Çehârşenbih güni azl ve nefy olunup Sadr-ı Rûm Nakībü'l-eşrâf es-Seyyid Ali Efendi'ye irsâl olunup anların dahi dest-bûs-ı şehriyârî birle şeref-yâb olmalarına on bir gün burc-ı |181b| sadr-ı Rûm hâliye kalduğı ale't-tevâlî ve'l-icmâl bir târîhde vukū' bulmamışdır. Ve burûc-ı selâsenin hâliye olmasına bâ'is ve illet koca vezîrin tama'-ı hâmından ahz-ı rişvetde iştirâk bir ferd kadd ü kāmet ile yed-i tûlâya mâlik olmasun içün ve cümleye galebe sevdâsıyla kühen-sâl[40] olan vücûdunı varta-i helâke ve câh-ı hevlnâke bıragup âhir-endîş olmayup acûletü'l-evkāte müdâvemeti [41]" التأنى من الرحمن والعجلة من الشيطان " kelâmına mâ-sadak vâkı' olduğundan neş'et idüp ve sadr-ı Rûm dahi rütbe-i âliye sevdâsıyla ırz-ı rişveti ihtilâle bâ'is ü bâdî olmasından ihtirâzile azl ve nefy evlâ görilüp burûc-ı mezbûrların eyyâm-ı mâziye adedince hâliye olmalarına muktazî olmuşdur. Ve burûc-ı selâse-i mezbûrûnun alâ vechi'l-ictimâ' tesviye üzere hâliyeleri ne kütüb-i tevârîhde mastûrdur ve ne istimâ' olunmuşdur. Ve ne manzûr-ı dîde-i erbâb-ı tevârîh olmuşdur.

Vâkı'a-i Mâziye: Mora Cezîresi müzâfâtından "Manya" dimekle meşhûr mahall ki, cezîre-i mezbûrede Mezistre cibâllerinin zahrında vâkı' olmuşdur. Manya re'âyâsı kadîmden taraf-ı itâ'atden rû-gerdân olduklarından nâşî Körfoz tarafından leb-i deryâ olduğı eclden harbî keferenin tegallübüne özr ü bahâneleri nümâyân olduğuna binâ'en Ordu-yı hümâyûn ile asâkir-i İslâm Girid Cezîresi'nde Kandiye Kal'ası'nın muhâsarasında iken Köprilizâde Vezîr-i a'zam-ı |182a| merhûm Ahmed Paşa'nın re'y ü tedbîri ile Manya memleketinde bir muhkem kal'a binâsıyla memleket-i mezbûrun re'âyâsı zabt u rabt olunmak mülâhazasıyla ümerâ-i deryâdan Eğribozî Köse Ali Paşa'ya memleket-i mezbûrun münâsib mahallinde bir kavî kal'a binâsın fermân idüp müşârün-ileyh Ali Paşa dahi Manya memleketinde Külfâ nâm kal'a binâsına mübâşeret ve itmâm idüp lâkin hîn-i binâda Manya keferesi a'yânında Limberaki nâm mîr-kelâm nev-civân kefere ki, derûn-ı memleket-i Manya'nın maslahat-güzârı ve iş eri olup ve ma'nen Limberaki lafzı Manya'dan ibâret olup ahâlî-i memleket-i Manya mezbûr Limberaki'ye râm ve re'y [ü] tedbîrinden hâric harekete imkânları olmayup Ali Paşa kal'a binâsında mezbûr Limberaki'yi umûr-ı mühimmât-ı kal'ada istihdâm idüp ve lâkin Limberaki Manya rindi olup her bâr

40 Metinde "köhne-sâl (کهنه سال)" şeklindedir.

41 et-Te'ennî mine'r-Rahman ve'l-aceletu mine'ş-şeytân: Düşünerek hareket etmek Rahman'dan, acele şeytandandır.

Ali Paşa'ya serfürû itmeyüp ba‘zı mahallde serkeşliği cihetinden Ali Paşa'nın derûnunda buğz ü adâvet müzmirr olmuş. Zîrâ Ali Paşa Eğriboz zürefâsından, Limberaki ise Rûmiyân-ı Manya'dan.

El-kıssa: Müşârün-ileyh Ali Paşa kapudan-ı Bahr-i Sefîd oldukda derûnunda müzmer olan nekîseden muğberr olup mezbûr Limberaki'yi ahz ve baştarde prankasında bend-i {ü} zencîr itmekle sekiz seneden mütecâviz pranka giriftârı olup ferâmûş olunmuş iken Venedik keferesinin Mora Cezîresi'ne istîlâsından ibtidâ Moton ve Koron kal‘alarına müstevlî olup mukaddemâ |**182b**| Musâhib-i Şehriyârî Kuloğlı merhûm Mustafâ Paşa serdârlığında ba‘dehû başbâkîkulı rütbesinde neşv ü nemâ bulan Siyâvuş Paşa serdârlığında ve ba‘dehû bin doksan beş târîhinde Divrikli[42] Defterdâr Mehemmed Paşa serdârlığında tekâsül sebeb[in]den mâ‘adâ Cezîre-i Mora re‘âyâsının Venedik keferesine kemâl-i itâ‘at ü mutâba‘atlarından bütün Mora Cezîresi memleketine küffârın istîlâsı mukarrer olup Mora memleketi memâlik-i İslâmiyye'den dûr ve ihrâc ve taht-ı tasarruf-ı kefere-i Venedik olduğı ma‘lûm-ı âlemyândır.

El-kıssa: Bin doksan dokuz senesi evâhirinde zümre-i eşkıyâ-yı ser-bölükân-ı sipâh mülâzimînin fitne vü fesâdları mürtefa‘ olundukdan sonra hâtem-i vezâret ve sadâret ihsân olunan Tekirdağlı merhûm Koca Mustafâ Paşa asrında baştarde pırankasında bend-i {ü} zencîr olan Limberaki vezîr-i müşârün-ileyhe arz-ı hâl irsâl idüp: “Bu bende-i kemter ü bîgâh Devlet-i Âl-i Osmân'ın bâb-ı hümâyûnunda bir ednâ kelb mesâbesinde olup bu bendelerin bend-i {ü} zencîrden âzâd ve Manya hükûmeti ihsân buyurılur ise ümmîdvârım ki, memleket-i Mora ve Manya re‘âyâsın kendüme râm idüp Devlet-i Âl-i Osmân'ın hızmetinde hulûs-ı kalb ile bezl-i makdûrda zerre kadar ihmâl olunmayup cezîre-i mezbûreyi Venedik keferesi tasarrufundan istihlâsa bâ‘is ü bâdî olmak avn-i Hudâ'dır” deyü âzâd ü istihlâsına |**183a**| recâ vü iltimâs eyledükde Vezîr-i a‘zam Koca Mustafâ Paşa mezbûr Limberaki nâmıyla benâm kefere-i bî-dîni baştarde pırankasından ihrâc ve vüzerâ-yı selef tarzı üzere Durujan ve Kurs Kral'a ihsân olunan pâye mesâbesinde mûmâ-ileyh Limberaki'ye tuğ ve kızıl üskûf ihsânıyla memleket-i Manya beyliğini tevcîh ü ihsân buyurup hil‘at-i fâhire ilbâsından mâ‘adâ Manya beyliği istiklâl olmak üzere merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleymân-ı Sânî'den hatt-ı hümâyûn dahi i‘tâ vü ihsân olunup taraf-ı mezbûrı hıfz ü hirâset içün tenbîh oldukda Limberaki didikleri

42 Metinde “ ديوريلكى ” şeklindedir.

kaltabân beyne'l-küffâr kat‘-ı pâye ile mümtâz ü ser-firâz oldukda Mora ve Eflak ve Boğdan keferelerinin İstanbul'da sâkin ü mütemekkin Rûm zurefâsı bâb-ı Limberaki'yi pervâne-vâr dâ’ire-i pervâza aldılar. Ammâ Limberaki zurefâsı mezbûrların cevâb-ı ihtifâlarına amel itmeyüp Karlıili ve İnebahtı taraflarına şitâbân ve revâne olduğı beyne'n-nâs meşhûrdur. Ol târîhden bu âna gelince mürûr iden senelerde mîr-i mesfûr Âl-i Osmân'ın bende vü efgendesi olup Karlıili ve İnebahtı semtlerinde alâ kadri'l-imkân levendât-ı kefere ile semt-i mezbûrlara nigehbân olup dîn [ü] devlete hızmeti sebkat itdüği âşikâre vü nümâyân olduğın rivâyet iderler. Çûn ki mezbûrun Devlet-i Âl-i Osmân'a hızmeti sebkat eyledi, hâliyâ İnebahtı sancağına tâbi‘ Kerpiniş kazâsı |183b| sancak olmak i‘tibârıyla mîr-i mesfûra tevcîh ü ihsân buyurulduğı tahakkuk buldı. Çûn ki Limberaki'ye Kerpiniş sancağı ihsân olundı, yanında mevcûd olan neferâtın lâzım gelen masârıfâtına zikr olunup tahrîr olunan emvâl havâle olundı.

Hânehâ-i avârız ve bedel-i nüzül-i kazâ-i mezkûrîn, tâbi‘-i elviye-i merkūmîn, vâcib-i sene 1103, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

Kazâ-i Kerpiniş, der-livâ-i İnebahtı		Kazâ-i Apokrı, der-livâ-i İnebahtı	
Avârız *hâne* 256,5 Fî-i beher hâne: 325 *akça* 83.365	Bedel-i Nüzül *hâne* 256,5 Fî-i beher hâne: 600 *akça* 153.900	Avârız *hâne* 91 Fî-i beher hâne: 325 *akça* 29.575	Bedel-i Nüzül *hâne* 91 Fî-i beher hâne: 600 *akça* 54.900
Yekûn 237.265		Yekûn 74.175	
Kazâ-i Kul Hızıroğlı tâbi‘-i Eğriboz		Kazâ-i Salina tâbi‘-i Eğriboz	
Avârız *hâne* 99 Pâra: 1 Fî-i beher hâne: 325 *akça* 10.840	Bedel-i Nüzül *hâne* 33 Pâra: 1 Fî-i beher hâne: 600 *akça* 20.000	Avârız *hâne* 105,5 Fî-i beher hâne: 325 *akça* 24.290	Bedel-i Nüzül *hâne* 105,5 Fî-i beher hâne: 600 *akça* 63.300
Yekûn 30.840		Yekûn 97590	
Cem‘an yekûn-ı avârız ve bedel-i nüzül *akça* 449.870			

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Mukāta‘ât-ı mezkûrîn tâbi‘-i Kalem-i Avlonya ve Hâslar, vâcib-i sene 1103, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i Âmire		
Mukāta‘a-i Evkāf-ı Kul Hızıroğlı tâbi‘-i Kalem-i Avlonya, vâcib-i sene 1103. Fî sene *akça* 78.540	Mukāta‘a-i Salina ve tevâbi‘hâ tâbi‘-i Kalem-i Avlonya, vâcib-i sene 1003 Fî sene *akça* 60.000	Mukāta‘a-i Ayatalkor der-livâ-i İnebahtı tâbi‘-i Kalem-i Hâslar, vâcib-i sene 1103 Fî sene *akça* 110.000
Cem‘an yekûn-ı mukāta‘a-i mezkûrîn Fî sene *akça* 248.540		
|184a| An mâl-ı cizye-i gebrân-ı vilâyet-i Karlıili ve İnebahtı, vâcib-i sene 1103, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i Âmire		
Ber-vech-i tahmîn *akça* 185.000		
Cem‘an *akça* 2.548.410		
An-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül *akça* 449.870	An-mâl-ı mukāta‘ât *akça* 248.540	An-mâl-ı cizye-i gebrân *akça* 1.850.000

Kerpiniş Beyi Limberaki'nin yanında mevcûd olan levendâtın ulûfe ve nafakaları içün bâlâda tahrîr olunan kazâların avârız ve bedel-i nüzülleri ve zikr olunan kazâlarda vâkı‘ mukāta‘ât ve bi'l-cümle cizyeleri tahrîr ve defter olunduğı minvâl üzere yalnız yirmi beş yük kırk sekiz bin dört yüz on akça olup levendât-ı mezbûrun ulûfe ve nafakalarına ta‘yîn olunup emr ve defterleri irsâl olunmak üzere arz u telhîs olundukda: “Mûcebince mahalline kayd ve iktizâ iden berevât ve emr ve defterleri virile” deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere Mevkūfât Kalemi'nden ve Mukāta‘ât ve Cizye Kalemlerinden emr ve defterleri tahrîr ve mûmâ-ileyh Limberaki tarafına irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Ammâ garâbet bunda ki, Devlet-i Âl-i Osmân'ın sâye-i himâyesi cihetinden Limberaki emvâl-i mezbûrı levendât-ı merkūmun ulûfe ve nafakaları içün bilâ-fermân tahsîl idermiş. Ve lâkin etrâfında olan \|184b\| hukkâm-ı zevi'l-ihtirâm “fuzûlen mâl-ı mîrî tahsîl eyledin” deyü mîr-i mesfûrun tahsîlinden sülüsi mertebesin ahz ve ekl

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ü bel‘ eyledükleri vükelâ-yı devletin mesmû‘ı ve ma‘lûmları olmağın mîr-i mesfûr Limberaki'ye bir hükm-i hümâyûn dahi irsâl olundı ki, “Kerpiniş Beyi Limberaki'nin yanında mevcûd olan levendâtın ulûfe ve nafaka ve me’ûnet-i sâ’ireleri içün bâlâda zikr olunan kazâlardan havâle olunan ol mikdâr mâlı mîr-i mesfûr Limberaki tarafından tahsîl olundukda min-ba‘d âhardan kimesne muhâlefet ve müdâhale eylemeyeler” deyü mü’ekked ü müşeddet hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Takayyüd-i Mühimmât-ı Seferiyye: Sefer-i hümâyûnda cebehâne ve tophâne mühimmâtı tahmîli içün Edirne ve vilâyet-i Rûmili'nde vâkı‘ ba‘zı kazâlardan bundan akdem ihrâcı fermân olunan öküz arabaları hâliyâ gelmeğe başlayup ve gelenlere dahi Edirne'de meks eylemekde re‘âyâya usret olmağla cebehâne ve tophâne mühimmâtlarından ba‘zıları ocakları ma‘rifetiyle gelen arabalara tahmîl ve Sofya taraflarına irsâl ve Ordu-yı hümâyûn varınca ol taraflarda otlu ve sulu mahallerde arabacılar öküzlerin ra‘y eylemek üzere mühimmât tahmîl ve ocaklarından yanlarına âdemler ta‘yîn ve irsâl olunmak içün arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır |185a| olmağın Edirne'ye gelen arabalara mühimmât-ı cebehâne ve tophâne tahmîl olunup taraf-ı Sofya'ya irsâl olundı.

Ser-asker Ta‘yîn Şuden-i Vezîr-i Mükerrem Halîl Paşa: Pîr-i kühen-sâl vezîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa Eğriboz tarafına müceddeden ser-asker ta‘yîn olunup ve ceng ü harbe kādir üç bin nefer piyâde tüfeng-endâz levendât tahrîri fermân buyurulmuş idi. Müşârün-ileyh Manastır kasabası meştâsından hareket ve mâh-ı Şa‘bânın yirmi birinci Pençşenbih güni Yenişehir'e dâhil ve İzdin Ovası'na doğrı teveccüh [ü] azîmetinin haberi der-i devlet-medâr[a| vâsıl oldı. Çûn ki Halîl Paşa'nın hareketi haberi vârid oldı, mukaddemâ tahrîri fermân olunan üç bin nefer piyâde tüfeng-endâz levendâtın her bir neferine ber-vech-i pîşîn onar guruş bahşîşleri ve her bir nefere beher mâh birer altun ulûfe ve birer altun nafaka-bahâları hisâb olundukda bahşîşleri on iki bin altun ve üç aylık ulûfeleri dokuz bin altun ve üç aylık nafakaları dahi dokuz bin altun ki, levendât-ı mezbûrların bahşîşleri ve ulûfe ve nafaka-bahâları otuz bin altun ve vezîr-i müşârün-ileyh Halîl Paşa'nın mansıbı olmayup me’mûr olduğı seferde kendüye medâr-ı {u} ma‘îşet olmak üzere sekiz bin altun ki, fi'l-cümle otuz sekiz bin altun olup her altun ikişer buçuk guruşdan doksan beş bin guruş olmağla elli bin guruşı ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den mukaddemâ irsâl olunup ve kusûrı içün lâzım gelen |185b| kırk beş bin guruşı dahi bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere Tırhala sancağının avârız ve bedel-i nüzüli

cem‘ine me’mûr olan Dergâh-ı mu‘allâ kapucıbaşılarından Uzun Mustafâ Ağa'nın tahsîli olan livâ-i mezbûrun avârız ve bedel-i nüzüli mâlından emr-i şerîf-i âlî-şân ile ta‘yîn olunup ve meblağ-ı mezbûr kırk beş bin guruşun havâle emr-i şerîfi Halîl Paşa tarafına ber-vech-i isti‘câl irsâl olunmağın aynî ile tahrîr olunmuşdur.

<table>
<tr><td colspan="4">An ihrâc-kerden-i levendât-ı piyâdegân-ı tüfeng-endâzân der-sefer-i hümâyûn, der-nezd-i Ser-asker Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa, el-vâkı‘ fî sene 1103, be-ma‘rifet-i vezîr-i müşârün-ileyh, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.</td></tr>
<tr><td colspan="3">An levendât-ı piyâdegân-ı tüfeng-endâzân
Neferen
3.000</td><td rowspan="2">An medâr-ı ma‘îşet-i Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa
Zer-i Frengî
sikke
8.000</td></tr>
<tr><td>Berây-ı bahşîş-i mezbûr
Zer-i Frengî
sikke
12.000</td><td>Berây-ı Ulûfe
Eşhür
3
Zer-i Frengî
sikke
9.000</td><td>Berây-ı nafaka-bahâ
Eşhür
3
Zer-i Frengî
sikke
9.000</td></tr>
<tr><td colspan="3">Yekûn
Berây-ı mezkûrîn
Zer-i Frengî
sikke
30.000</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="4">Cem‘an Yekûn
Levendât ve medâr-ı Halîl Paşa
Zer-i Frengî
sikke
38.000
Be-hisâb-ı guruş-ı esedî
95.000</td></tr>
<tr><td colspan="2">An Hızâne-i âmire ber-vech-i nakd irsâl şud
Guruş-ı esedî
50.000</td><td colspan="2">Havâle şud an mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i livâ-i Tırhala vâcib-i sene 1103, an tahsîl-i Mustafâ Ağa, ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî
Guruş-ı esedî
45.000</td></tr>
</table>

Vech-i meşrûh üzere mukaddemâ Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd irsâl olunan elli bin guruşdan mâ‘adâ kırk beş bin guruş dahi bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere Tırhala sancağının avârız ve bedel-i nüzüli mâlından havâle olunup emr-i şerîf-i |**186a**| âlî-şânı Vezîr-i müşârün-ileyh Halîl Paşa tarafına irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

İbkā ve Mukarrer Şuden-i Hükûmet-i Mısr-ı Kāhire: Hâliyâ Mısr vâlîsi olan "Hazînedâr" lakab Vezîr-i mükerrem Ali Paşa hazretlerine hükûmet-i Mısr-ı Kāhire ibkā ve mukarrer buyurılup cenâb-ı pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri taraf-ı şerîflerinden hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile huddâmân-ı mukarrebân-ı şehriyârîden Mîrâhûr-ı Evvel İsma'îl Ağa irsâl olunduğı muhakkak olmuşdur.

Haber-i Vefât-ı Himmet Efendizâde Ba'de-zân Hılâf-ı Zuhûrî-îşân Şude: Vâsılînin mümtâzı ve sâlikînin şâkif-i râzı Üsküdarî merhûm Himmet Efendi'nin veled-i büzürgvârı Şeyh (Boş) Efendi İstanbul'da Şehremîni Çârşûsı'nda "Kādı'asker Câmi'i" dimekle müte'ârif semtde Tatlukapu Mahallesi'nde vâkı' zâviyenin hızmet-i zâviyeliğinde sâkin ü mütemekkin tâ'at ü ibâdete meşgūl iken azm-i dârü'n-na'îm eylemişler deyü şehr-i Edirne'de beyne'n-nâs şüyû' bulup hızmet-i zâviyesinden mâ'adâ kifâf-ı nefs ve ehl ü iyâli içün peydâ idüp kanâ'at ile mutasarrıf oldukları cihetleri erbâb-ı mutâlibîn taksîm-i guremâ idüp tuğrâ-yı garrâ ile itmâmına takayyüd üzereler iken hâlâ ki, azîz-i müşârün-ileyh hayâtda olduğı sikātdan zuhûr itdükde meger şeyh-i mezbûrun mürîdlerinden Karaman eyâletine tâbi' Ereğli nâm kasaba-i kebîre |**186b**| sükkânından esb-keşân tâ'ifesinden ve yine şeyh-i mezbûr zâviyesi hızmetinde sâkin A'mâ Mehemmed Dede şehr-i Edirne'de ber-mesâlih mevcûd bulunup azîzin vefâtı şüyû'ından mest ü hayrân ve hasret kıyâmete kaldı vâdîsiyle nâle vü giryân iken şeyhinin vefâtı haberinin aksi zuhûr idüp henûz hâl-i hayâtda ve kemâl-i sıhhatde olduğı âşikâre vü nümâyân olduğundan mürîd-i mezbûr hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl idüp hemân bir sâ'î ile Âstâne'de azîzine mektûb irsâl idüp, hakkınızda azm-i dârü'n-na'îm eylemişlerdir deyü şehr-i Edirne'de beyne'n-nâs şüyû bulduğın ve zâviye ve cihetleri beyne'l-mutâlibîn taksîm-i guremâ olduğun tafsîl üzere tahrîr ve ifâde ider. Çûn ki mektûb şeyhe vusûl bulur, henüz sıhhatde olduğına azîz-i müşârün-ileyh secde-i şükr ve hamd-i firâvân idüp taksîm-i guremâ olan cihetlerin tekrâr müceddeden tuğra-yı garrâ ile ibkā vü mukarrer itdirüp ve aklâmlarda ve Anadolı Muhâsebesi Kalemi'nde mahallerin tashîh itdirüp tecdîd-i berevâtın sipâriş ile mürîdi mezbûr A'mâ Mehemmed Dede kendü umûrun terk idüp azîz-i müşârün-ileyhin beyne'l-mutâlebe taksîm-i guremâ olan zâviye ve cihetlerinin tecdîd-i berevâtına iştigāl |**187a**| üzere olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Takayyüd-i Mukaddemât-ı Tertîb-i Menâzil-i Ulak: Memâlik-i Rûmili'nde vâkı' ulak menzili menzilcilerinin der-uhde ve iltizâmları rûz-ı hızırdan rûz-ı hızıra olup hâliyâ bin yüz üç rûz-ı hızırı işbu mâh-ı Şa'bânın on altıncı

Cum'airtesi güni vâkı' olmağla menzilciyânın deruhde ve iltizâmları itmâm olup sekiz gün dahi iltizâmlarından izdiyâd mürûr itmekle vukū' bulan ulaklara menzil bârgîri tedârükinden îbâ idüp ve a'yân-ı vilâyetin dahi menzilcimiz vardır vâdîsiyle mühimleri olmaduğundan nâşî umûr-ı mühimme ile mûrûr u ubûr iden ulakların menâzilde usretleri mukarrer ve istimâ' olunmağın ve ulakların âmed ü refti sâ'ir zamândan mütecâviz vukū' bulduğı nümâyân olmağla ve sene-i sâbıkda olan minvâl üzere iltizâmlarında olan menzilciler kabûl ve deruhde itmeleriyle Çorlı menzilinden Sofya menziline varınca kadîmden ulak menzili olan kasabât ü kurânın kādîlarına ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerine hıtâben hükm-i hümâyûn ile Dergâh-ı âlî çavuşları mübâşir ta'yîn olunup kadîmden menzil olan mahallerde avârızları mukābelesinde menzilkeş olan kurâ ahâlîsinin imdâdından mâ'adâ kifâyet mikdârı menzil bârgîri tedârük olunup ve bir mu'temedün-aleyh menzilci a'yân-ı vilâyet ma'rifetiyle nasb ü ta'yîn olunup ve bin yüz üç rûz-ı hızırından |187b| bin yüz dört rûz-ı hızırına varınca sene-i kâmileye değin kifâyet mikdârı menzil bârgîrleri zâd ü zevâdeleri ile her menzilde ednâ mertebe kırkar ellişer menzil bârgîri mevcûd olunup ve kadîmî menzilkeş olan kurâ ahâlîlerinin avârızları mukābili beher sene imdâd eyledükleri sâliyâneden izdiyâd iktizâ iden masârıfâtı kazâ ahâlîsi tesviye üzere imdâd ü i'ânet idüp ve nasb ü ta'yîn olunan menzilciye bi'l-cümle a'yân-ı vilâyet kefîl olup şol şartile ki, menzil-i mezbûrlar bozılup ulakların usret ve te'hîrine bâ'is olunur ise kefîllerine tertîb-i cezâ olunmağı emr-i mukarrer bilüp minvâl-i meşrûh üzere zikr olunan ulak menzilleri kemâl-i mertebe takayyüd ü ihtimâm birle tertîb ve mevcûd olunup mürûr u ubûr iden ulaklara bir vechile zarûret ve usret çekdirilmemek üzere huccet-i şer'iyye olunup ve hucceti Mevkūfât Kalemi'nde mahallerine kayd olunmak üzere her bir menzile mahsûs ve mu'ayyen Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından birer mübâşir ta'yîn olunup ve harc-ı râhları Hazîne-i âmire'den i'tâ olunup müşeddet hükm-i hümâyûn ile irsâl olundılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 23 şehr-i Şa'bân sene 1103.

Belgrad muhâfazasına ta'yîn olunup taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'den dâhil-i Edirne olan Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri odaları ve bi'l-cümle yamakları ki, sekiz yüzden mütecâviz dilâverân ve bahâdırân-ı yeniçeri |188a| tâ'ifesi ki, şehr-i Edirne'nin cânib-i şarkīsinde vâkı' sahrâya hayme vü hargâhları ile birkaç gün mukaddem nüzûl itmişler idi, mahall-i mezbûrdan hareket ve tertîb-i alay ile metânet ü istihkâm ile müsemmâ ve "Mihal Köprüsi" dimekle be-nâm cisr-i metînden mürûr u ubûr idüp "Hızırlık" dimekle be-nâm püştenin zeyline nüzûl idüp ve ol mahallden dahi taraf-ı Belgrad'a teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur.

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER
www.tdva.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 24 şehr-i Şa'bân sene 1103.

Azl ve nefy olunan vezîr-i sâbık Koca Ali Paşa'nın kethudâları ve mahdûm-ı mükerremleri ve hâne kethudâsı Kara Receb Ağa ve hazînedârı ve etbâ'ından sâ'irlerinin habs-i zindân ile mahbûs olduklarının zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ cümlesinin itlâk olunmaları bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın yevm-i merkūmda itlâk-ı zindân oldukları tahakkuk bulmuşdur. Ve kethudâ-yı vezîr-i sâbık İbrâhîm Ağa'nın şehr-i Edirne'de meks ü ârâmlarına ruhsat ü müsâ'ade olunmayup alâ tarîkı'n-nefy Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' hânesinde edebâne meks ü ârâm ve hareketi fermân buyurılup bilâ-te'hîr taraf-ı Âstâne'ye teveccüh ü azîmeti mukarrer olmuşdur. Garâbet bunda ki, mûmâ-ileyh İbrâhîm Ağa teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'dan ağa-yı Bâbü's-sa'âde yazıcılığından çıkma Hamza Paşa merhûm Mısr-ı Kāhire vâlîsi iken kethudâlığı hızmetinde müstakıll olduğı eclden merhûm Hamza Paşa azm-i dârü'n-na'îm itdükde merhûmun |**188b**| nukūdı ve zî-kıymet eşyâsı ve sâ'ir emvâl [ü] erzâkı husûsunda ve cevâb-ı muhâsebesinde bunca zahmet u meşakkat çeküp nice mihnet ile halâs müyesser olmuş iken ve İstanbul Gümrüği emânetinden azl olundukda şehîd ü sa'îd sâhib-i sa'âdet Köprilizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa asrında İstanbul'da Atmeydânı'nda vâkı' Sultân Ahmed Han Câmi'-i şerîfi tahtındaki yağhânede nice eyyâm bend ü mahbûs olup çekilen felâketlere nihâyet yoğiken bade'l-istihlâs vezîr-i sâbıkā kethudâ oldukda mukaddemâ çekilen mihnet ü âlâm külliyet ile ferâmûş olunup bu dâr-ı bî-bekānın ve devlet-i bî-sebâtın birkaç göze yüze gelmesinden ve fursatı destine musallat itmesinden envâ' fesâd ü şenâ'atile ve nice hîle vü hud'a ile zulm ü sitemkâr ve halk-ı âleme cefâkâr ve âteş-endâz duman ile ve iğvâ-yı şeytanet birle mağrûrâne musannif tarzı hâtıra hutûr itmeyen san'atların peydâsına bezl-i makdûr idüp nice bî-kesleri ve nice bî-günâhları lu'b vaz'iyyet ile sâhib-i irtişâ hâtırasıyçün habs ve eziyyet ile zindân köşelerinde feryâd ü figānları ve âh ü enînleri nigehbân-ı zindân-bânı bîzâr iderdi. Âhirü'l-emr âh-ı mazlûmân fesâd ü şenâ'atine ve hîle vü hud'asına mukābil gelüp niyâz-mend-i mazlûmânın âh ü figānı zâtına neş'et idüp veliyy-i ni'metine zararı isâbetinden |**189a**| mâ'adâ bi-zâtihi nefsine sirâyet idüp nice eyyâm bend ü zindân ile mahbûs olmasına sezâvâr ve dest-i üstâdânda perverde olup nefsinden gayri zerre istihlâsına imkân olmadı. Hây ile gelen hûyla gider. Bâ-husûs bî-çâre Mustafâ Kethudâ'nın inkisârı cümlesine sirâyet idüp felâketlerine bâ'is ü bâdî oldı. Bî-çâre âh eyledikce akciğeri nümâyân olduğundan gayri kapuda bacada i'tibârı kalmayup meger bizim eski kethudâ pâ-bend ve kösdek kethudâsı imiş şekli kapulu olan

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

ağavât miyânında nâlân ü ser-gerdân olduğı hâlde inkisâr-ı kalbi bu vâdîleri nümâyân eyledi. Ol eclden kimi nefy ile âzâd-ı cân ve kimi bend ü zindân ile terk-i hânümân eyledi. Meşhûr meseldir: "Kuyuya kazan düşer". Bunların dahi hîle vü hud'aları ve zulm [ü] şenâ'atleri kendü tarîklarına câh vâkı' oldı. Ez-kelâm-ı Şâhidî: "Her ne sanursan eşine, hep başına gelse gerek" mefhûmunca idenlerin hepsi mi'râcın buldı. Ayâ mütercimü'l-hurûf, gâhîce mecnûn sıfatlarile cünûnlanursun ve gâhîce budâlâ şekli dîvâneler vâdîlerin bağlarsın. Bilmem ki, "men dakka dukka"dan bî-habersin. Elbette "küçük büyür ve doğan âhir-i kâr ölür, iden de bulur" atalar kelâmından gâfilsin. Üstüne lâzım olmayan da'vâlarda yohsa şâhidsin. Özünde olan gaflet-i pîrâhene |**189b**| nazar eyle. Aklın perîşân olmuş hemân Mu'avvazateyn'e müdâvemet idüp istiğfâr eyle ve cümleden müberrâ olup vâkı'ât-ı rûz-merre tahrîrine şürû' eyle ki, işbu tahrîrât mâ-vaka'a-i vâkı'âtdır.

Tetimme-i Yevmü'l-ehad fi'l-yevmi erba'a ve ışrîn, fî şehr-i Şa'bân li-sene selâse ve mi'e ve elf.

Vezîr-i sâbık Koca Ali Paşa'nın veled-i mükerremleri ki, ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî zümresinden mîr-alemlik rütbesinde idi, ıtlâk-ı zindân olduğı gün İbrâhîm Kethudâ'nın nefyinden sonra mîr-i mükerrem dahi şehr-i Edirne'den nefy olundı. Bâ-husûs Engüri kerpici kalıblı kethudâ-yı hâne-i vezîr-i sâbık Kara Receb Ağa Sarucapaşa Çârşûsı'nda vâkı' hâne-i ma'hûddan bâb-ı Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye her gün birkaç def'a âmed ü reftinde ve her âmedde bir gayri rikâb ile esvâklara sığmayan ve âşinâ ve bîgâneye selâm değil nigâha tenezzül ve irtikâb itmeyen mûmâ-ileyh Receb Ağa ba'de ıtlâkı'l-habs inzivâya çekilüp mâh-ı temmuzda harâret-i şemsden berfin ifnâ-yı vücûd itdüği misâl müşârün-ileyh dahi şehr-i Edirne'de nâ-bûd ü nâ-peydâ olduğı mukarrer olup nişân-ı pây-i zemîninden kimesnenin ıttılâ'ı nümâyân olmadı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 25 şehr-i Şa'bân sene 1103.

Hadîka-i sultânî olan Bâğçe-i Sarây-ı Sultânî halvet olunmak bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla ağa-yı Bâbü's-sa'âde taraflarından bostâncıbaşı olan Receb Ağa'ya Bâğçe-i Hâss'ın halveti sipâriş |**190a**| olunmağın tâ'ife-i bostâniyân ve bi'l-cümle Bâğçe-i Sultânî'den ihrâc ve Hadîka-i Sultâniyye'nin cevânib-i erba'asın mesâfe-i ba'îdeden nigehbân olup ve Hadîka-i Sultâniyye'ye karîb olan büyûthânın derûnundan bi'l-cümle ihrâc idüp ve köşe be-köşe etrâf ü eknâf-ı hadîkanın ser-i esvâkında bostâniyân-ı hâssa ile usta-i

bostâniyân nigehbânlık idüp insân değil kuş bile uçurmadılar. Ve Hadîka-i Sultâniyye'nin evbâb-ı müte'addidesin Harem-i muhterem-i celîlde nisâ'a mahsûs halvethâne-i bî-adîlde habeşî ve tavâşîden kapu oğlanları başkapu oğlanı ma'rifetiyle evbâb-ı hadîka'i zabt ve her ebvâbda on beşerden mütecâviz habeşî ve tavâşî kapu oğlanları nigehbânlık idüp derûn-ı hadîkaya seyrân içün zenân-ı iffet-nişâna izn ve salâ oldukda dîbâ ve zerbaft-ı reng-â-reng elbise ile mülebbes Harem-i muhteremin tâ'ife-i zenân-ı iffet-nişânları ve sâhib-i cemâl-i bâ-kemâlleri nücûm-ı seyyâre-misâl seyr ü temâşâ-yı hadîkaya perâkende olup vakt-i şâma karîb mahalle değin köşe be-köşe hadîkayı seyr ü temâşâ ile def'-i ârzû-yı seyr-i cibâl ve temâşâ-yı izhâr-ı bihâr ile mesrûrü'l-bâl oldukları tahakkuk bulmuşdur. İşbu tahrîrât-ı halvethâne aklen kitâbet olunmuşdur. Yohsa halvethâne-i hâssaya âferîdeden bir ferdin manzûr-ı dîdesi ta'alluk |**190b**| eylemek ne ihtimâldir. Ve işbu eyyâm-ı vakt-i halvetde şehr-i Edirne'de vâkı' cevâmi' ü mesâcidde ezân-ı zuhr ile ezân-ı asr minâre şerefelerinde kırâ'at olunmayup zîrde evbâb-ı cevâmi' ü mesâcidde kırâ'at olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Zîrâ ki, cemî'-i cevâmi' ü mesâcidin minâreleri nezzâreleri Hadîka-i Sultâniyye'ye nâzır oldukları cihetden minârelerde kırâ'at olunmasına halvet-i hâssa mâni' olmağın edebe ri'âyeten zîrde kırâ'at olunması evlâ görüldi.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 26 şehr-i Şa'bân sene 1103.

Hadîka-i Sultânî'den Akpınar nâm karyede vâkı' Bâğçe-i Sultâniyye'nin ta'mîr ü termîmi içün fermân-ı hümâyûn sudûrı ve mûcebince ta'mîrine mübâşeretinin zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ hadîka-i mezbûrun tamîr ü termîmi itmâmı taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan su'âl buyurulmağın Vezîr-i mükerrem Defterdâr Ali Paşa hazretleri bi'z-zât taraf-ı Akpınar'a teveccüh ü azîmet buyurup ve ta'mîr ü termîm umûrı manzûr-ı dîdeleri olup bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem itmâmına sa'y ve dikkat ü ihtimâm olunmak içün "Ekâbir-i Cedîd" dimekle müte'ârif ü meşhûr şehremîni olan Mustafâ Efendi'ye ve Ser-mi'mârân Vekîli "Kuzıoğlı" dimekle meşhûr mi'mâra takayyüd-i ta'mîr ü termîm ahvâli sipâriş olunup in'âmlar va'desiyle istimâletler olundı. Ve ser-bostâniyân-ı Edirne olan Receb Ağa ta'mîrât-ı |**191a**| mezbûra nâzır ta'yîn buyuruldı. Zîrâ ihtimâldir ki, pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri ba'de'l-îd şikâr tarîkıyla hadîka-i mezbûra teveccüh ü hareketleri muhtemeldir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Erbi'â, fî 27 şehr-i Şa'bân sene 1103.

Bundan akdem Nehr-i Tuna'da "İnlik" dimekle ma'rûf girdâba harbî keferenin istîlâsı ve gîrdâb-ı mezbûrda tavattun idüp zabt itmeleriyle def' ü men'ine me'mûr olanlara küçük mîrâhûr ağa taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan mübâşir ta'yîn olunup irsâl olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Hâliyâ küçük mîrâhûr ağa der-i devlet-medâra vârid olup Silistre sancağına mutasarrıf Gaşlı Mahmûd Paşa ve livâ-i mezbûrun zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı mukaddemâ ta'yîn olunmuş idi. Ve ol havâlînin ve Niğbolı sancağının ceng ü harbe kādir a'yânı cem'iyyet ile ve gönül birliği ile girdâb-ı mezbûra istîlâ ve tavattun iden melâ'în-ı {ü} hâksâra hamle vü hücûm idüp beş yüzden mütecâviz kefere vü fecere tu'me-i şîr-i şemşîr-i gāziyân olup ve bakıyyetü's-süyûfları dahi Nehr-i Tuna'ya dökilüp gark-ı âb-ı Tuna olmalarıyla İnlik girdâbı küffâr-ı hâksâr istîlâsından pâk ve mîrî zahîre sefînelerinin mürûr u ubûruna râh-ı Tuna tâbenâk olunduğı haber-i meserret-eseri müjdesi küçük mîrâhûr ağa i'lâm ü ihbârı ile ma'lûm-ı âfâk olmağın |**191b**| mûmâ-ileyh küçük mîrâhûr ağaya me'mûlünden ziyâde ri'âyet ü iltifât olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Ez-in cânib, Tuna Kapudanı Bıyıklı Ali Paşa altmışdan mütecâviz Tuna donanmasıyla Demürkapu gîrdâbında mevcûd olup mîrî zahîre ve mühimmât sefînelerin gîrdâb-ı mezbûrlardan murûr u ubûrlarına kemâl-i mertebe takayyüd ü ihtimâm üzere olduğundan mâ'adâ küffâr-ı hâksârın eğer bir tarafdan hareket ider ise Tuna'dan donanma ile ol tarafları hıfz ü hirâsetde sa'y ü ihtimâmdan hâlî olmayup ve levendât-ı donanma-yı hümâyûna envâ' istimâletler ile ve donanma-yı hümâyûn ile Tuna yalıların dervâze alup zahîre ve mühimmât sefînelerin Belgrad'a irsâlde mücidd ü sâ'î olduğı sikātden nakl ü rivâyet olunmuşdur. Fi'l-hakīka müşârün-ileyh Kapudan-ı Tuna Ali Paşa nefsinde yarar ve şecâ'atile iştihâr ve dilâver [ü] bahâdır olduğundan mâ'adâ üç dört seneden berü ol havâlîde donanma-yı Tuna ile istihdâm olunduğundan Tuna umûrı külliyet ile ma'lûmı olmağın re'y ü tedbîrde alem ve vakt-i ceng ü cidâlde sâbit-kadem olmasında şekk ü şübhe yokdur. Ve kadîmden Tuna ahvâlinde umûr-dîde ve kâr-âzmûde olup her işin âsân tarafın müşâhededе lâ-nazîrdir. Hakk *tebâreke ve te'âlâ* hazreti mu'în ü destgîri olup |**192a**| cemî'-i umûrın âsân vechile takdîrine mutâbık eyleye. Âmin, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

Ezin cânib, Kurs Tököli İmre Kral'ın dahi hem-cinsi olan milletden iki binden mütecâviz mevcûd piyâde ve süvârî levendâtından gayri serhadd-i İslâmiyye dilâverlerinden binden mütecâviz süvârî gönülli levendâtı mâl-ı ganâyim sevdâsıyla mîr-i mesfûrun yanında mevcûd olup bi'l-cümle üç binden mütecâviz

piyâde ve süvâr cengâver leşker-i cerrâr ile İrşova Palankası semtlerin ve ol havâlîleri zarar [u] gezend-i küffâr-ı hâksârdan hıfz u hirâsetde bezl-i makdûr üzere olup hızmet-i Devlet-i Âl-i Osmân'a takayyüd ü ihtimâmı nakl ü rivâyet olunmuşdur. Ve mîr-i mesfûrun çâr beyt olmak üzere hâteminin beyti ağreb-i garâyibden olduğı sikātdan işbu mütercimü'l-hurûfun mesmû'ı olup pesendîde şekli olduğundan işbu mahallde sebt ü tahrîrine cür'et olundı.

Zemîn-i Hâtem-i Kurs Tököli:

Abd-i Âl-i Osmân'ım
İtâ'at iderim emre
Kral-ı Orta Macar'ım
Kî, ismim Tököli İmre

Fi'l-hakīka zâtına ve ismine mutâbık bir hoşca zemîn hakk olunmuş. Nakl olunur ki, şehîd [ü] sa'îd sâhib-i sâ'âdet Köprilizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa'ya mîr-i mesfûr tarafından bende-nüvâzlık tarîkıyla veyâhûd muhâfazada olduğı tarafın umûrına müte'allık irsâl idüp |192b| vürûd bulan mektûblarında hâtem-i mezbûr mektûblarının bendesi zahrında mevcûd olup şehîd ü sa'îd Vezîr-i a'zam-ı merhûmun manzûr-ı dîdeleri oldukda zemîn-i hakki ma'kūlca zemîndir deyü pesendîde itdükleri sikātdan nakl ü rivâyet olunmuşdur. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 28 şehr-i Şa'bân sene 1103.

Çûn ki vakt-i sefer karîb ve hengâm-ı hareket-i asker-i nusret-şi'ârın avn-i Hudâ-yı lâ-yezâl birle düşmenân-ı dîn-i mübînden ahz-ı {u} intikām beyti ile teveccüh ü azîmetleri mukarrer olup Kal'a-i Niş'den dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâda varınca menâzil ü merâhilde vâkı' kadîmî köprülerin ve müceddeden binâ olunacak köprülerin ta'mîr ü termîmi ve Niş'den Belgrad'a varınca vâkı' batakları doldurup ve iktizâ iden mahalleri tevsî' eylemek içün lâzım gelen mühimmât zîrde tahrîr olunan kazâlardan ihrâc ve dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'a varınca Dergâh-ı âlî gediklü çavuşlarından Mahmûd Çavuş mübâşeretiyle ta'mîr ü termîme lâzım gelen mühimmâtdır ki, aynî ile tahrîr ve defter olundı.

An ihrâc-kerden-i neccârân ve ırgadân ve ocağ-ı âhengerân ve arabahâ-i kâv, berây-ı nakl-i mühimmât-ı köpri ve batak bahâ-i mezkûrîn, el-vâkı‘ fî sene 1103

An cânib-i mezkûrîn	An cânib-i mezkûrîn
Neccârân *neferen* 20 *eyyâm* 30 Fî-i beher nefer: 50 Be-hisâb-ı neferen 600 *akça* 30.000	Irgadân *neferen* 50 *eyyâm* 30 Fî beher nefer: 40 Be-hisâb-ı neferen 1.500 *akça* 60.000

An cânib-i Tatarpazarı	An cânib-i Filibe	An cânib-i Tatar Pazarı	An cânib-i Sofya
neferen 10	*Neferen:* 20	*Neferen:* 15	*Neferen:* 15

|193a| An cânib-i Mezkûrîn	An cânib-i Niş	
Araba-i kâv *aded* 40	Ocağ-ı âhengerân *aded* 3 *neferen* 9		Demürci *neferen* 2

Eyyâm	Yekûn
30 Fî-i beher nefer 80 *neferen* 1400 *akça* 96.000	*neferen* 11 *eyyâm* 30 Fî beher nefer: 40 *akça* 13.200

An cânib-i Tatarpazarı	An cânib-i Filibe	An cânib-i Filorina	An cânib-i Şehirköyi	An cânib-i Niş	An mu‘temedân ve huddâmân-ı Mahmûd Çavuş, mübâşir-i ta‘mîrât
araba 10	*araba* 10	*araba* 10	*araba* 5	*araba* 5	*neferen* 24 *eyyâm* 30 Fî-i beher nefer 50 Be-hisâb-ı neferen 720 *akça* 36.000

Cem‘an Yekûn
neferen
145

An ücret-i mezkûrîn	Berây-ı nafaka-i mezkûrîn an anbâr-ı Niş	
akça 235.200	Neferen: 145 Fî yevm Dakīk *kıyye* 145 *eyyâm* 30 Be-hisâb-ı dakīk *keyl* 217.5	Berây-ı Mahmûd Çavuş, mübâşir-i ta‘mîrât Fî yevm Şa‘îr *keyl* 5 *eyyâm* 30 Şa‘îr *keyl* 150

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Zikr olunan neccârân ve ırgadân ve demürci ve arabacı ve mu‘temedânın tahrîr ve defter olunduğı minvâl üzere otuz günlük ücretleri taraf-ı mîrîden virilmek üzere ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den irsâl olunan akçadan köprüler ve bataklar ta‘mîrine me’mûr Dergâh-ı âlî gediklü çavuşlarından Mahmûd Çavuş yedinden zikr olunan neccâr ve ırgadâna ve arabacıyân ve demürciyâna gündelik hisâbı üzere beher yevm virilmek fermân olunup ve köprüler mühimmâtına lâzım gelen mismârların mühimmât-ı âhenleri Sofya ve Niş'de ve Kal‘a-i Belgrad'da mevcûd olan mîrî cebehâneden ta‘mîrât ü termîmâta me’mûr mezbûr Mahmûd Çavuş'un memhûr temessükâtı mûcebince edâ ve teslîm olunmak üzere Sofya ve Niş'de ve dârü'l-cihâd-ı Belgrad'da cebecibaşı vekîllerine |**193b**| hıtâben hükm-i hümâyûn tahrîr olunup ve zikr olunan neccâr ve sâ’ir neferâtın otuz günlük nafakaları her bir nefere beher yevm birer vakıyye dakīkdan iki yüz on yedi buçuk kîle dakīk ve ta‘mîrât-ı mezbûrâna me’mûr Mahmûd Çavuş'a beher yevm beşer kîle şa‘îrden otuz günde yüz elli kîle şa‘îr ve Niş anbârında mevcûd olan mîrî zahîreden müşârün-ileyh Mahmûd Çavuş'un memhûr temessüki mûcebince edâ ve teslîm olunmak üzere Kal‘a-i Niş'de nüzül emîni vekîline hıtâben hükm-i hümâyûn tahrîr olunup müşârün-ileyh Mahmûd Çavuş'a irsâl olunup: “Zikr olunan köprülerin ta‘mîrâtı ve batakların doldurulmasına takayyüd-i {ü} tâmm olunup sefer-i hümâyûna me’mûr asâkir-i nusret-şi‘ârın Ordu-yı hümâyûn ile menâzile nüzûllerinden mukaddem bir gün evvel ve bir sâ‘at mukaddem itmâm ve hâzır ü âmâde olunmak içün fermân ve sipâriş olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Şöyle ki, inşâ’a'llahü te‘âlâ Ordu-yı hümâyûn ile sefer-i hümâyûna me’mûr asâkir-i nusret-şi‘ârın nüzûl eyledükleri menâzil ü merâhilde gerek köprülerin ve gerek batakların mürûr u ubûrunda usret ü zahmet çekmeleri nümâyân olur ise sonra bir vechile özr ü bahânen mesmû‘ ü makbûl olunmayup itâb ü ikāba müstahıkk olduğundan mâ‘adâ ibret-i âlem içün cezânı mukarrer bilesin” deyü müşârün-ileyh Mahmûd Çavuş'a mahsûsen hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve neccârân ve ırgâdân ve araba ve arabacıyân ve ocağ-ı âhengerân ile demürci ihrâcı fermân olunan |**194a**| kazâların kādîlarına ve a‘yân-ı vilayetin iş erlerine hıtâben mü’ekked ü müşeddet hükm-i hümâyûn irsâl olundı ki: “Zikr olunan işcilerin ihrâcında ve ta‘mîrâta me’mûr Mahmûd Çavuş'a teslîmde avk u te’hîr ve özr [ü] bahâneniz mesmû‘ olunur ise siz ki kādîlarsız, azl ile ve siz ki a‘yân-ı vilâyetsiz, nefy ile iktifâ olunmayup ibret-i âlem içün hareketleriniz muktezâsınca haklarınızdan gelinüp cezâlarınızı mukarrer ü muhakkak bilüp ana göre basîret üzere olasız” deyü emr-i şerîf-i âlî-şân irsâl olunmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tertîb-i Ziyâfet-i İlçi-i Şâh-ı Acem: Şâh-ı Acem tarafından mukaddemâ ilçilik ile der-i devlet-medâra vârid olan Kelb Ali nâm ilçi-i ferzend içün tertîb-i ziyâfet hâzır ü âmâde olunup ferzend-i mezbûr taraf-ı Sadr-ı âlî'ye da'vet olundukda meclis-i şerîfleri ile mülâkāt ve dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olup ziyâfet-i âlî birle tevkīr ü ihtirâmdan sonra meclis-i Sadr-ı âlî'den mufârakat ve menzilgâh-ı mu'ayyenesi olan Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa Sarâyı'na nüzûlünde iki re's semend-i çapük-hırâm yeleğen-düz olmak üzere alâ tarîkı'l-hediyye taraf-ı Sadr-ı âlî'den ilçi-i mezbûra irsâl olunup mükerreren tevkīr ü ikrâm ve hâtır ü âtır-ı şâh-ı Acem içün ihtirâmı tahakkuk bulmuşdur.

Ezîn-cânib, bundan akdem Gelibolı tarafına nefy olunan Vezîr-i a'zam Koca Ali Paşa Gelibolı'ya vusûlünde mukaddemâ kendünin asrında azl olunup Yanbolı havâlîsinde vâkı' çiftliğinde meks üzere olan han-ı kadîm Sa'âdet Girây Han |**194b**| Cezîre-i Rodos'a nefy içün Gelibolı'ya irsâl olunmuş idi. Tershâne-i âmire tarafından irsâl olunan kadırga henüz irişmemekle vezîr-i sâbık Gelibolı'ya ve vusûlünde Sa'âdet Girây ile mülâkāt olup ve Tershâne-i âmire'den ve deryâ-yı ümerâdan ta'yîn olunan beyin kadırgası Gelibolı İskelesi'ne dâhil olmağın han-ı sâbık Sa'âdet Girây ile vezîr-i sâbık Koca Ali Paşa kadırga-i mezbûra ma'an süvâr ve Cezîre-i Rodos'a şitâbân-ı azîmetleri haberi der-i devlet-medâra vârid olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Azl-i Emîn-i Şehr: Şehremîni olan "Ekâbir-i Cedîd" dimekle müte'ârif Koca Mustafâ Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup mukaddemâ şehremîni olup "İmâdî" dimekle ma'rûf u meşhûr Mûsâ Efendi'ye şehremâneti hızmeti tevcîh olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla müceddeden iltifât olundı. Fi'l-hakīka şehremâneti Mûsâ Efendi'nin kadd ü kāmetine mahsûs biçilmiş hil'at şekli olduğundan mâ'adâ mîrî kârhânenin bi'l-cümle ahvâlini ve Sarây-ı hümâyûn'a müte'allık ta'mîrât ü termîmâtın ve kârhâne neccârı ve sâ'ir huddâmının bi'l-külliye umûrlarında vukūf-ı {ü} tâmmı olduğunda şübhe yokdur.

Âmeden-i Ser-halîfe-i Mukābele-i Süvârî: Mukābele-i Süvârî Kalemi'nde başhalîfe olan "Kanburzâde" dimekle müte'ârif Mustafâ Efendi vezîr-i sâbık asrında sipâh ve silahdâr ocaklarından biner esâme mahlûl mutâlebe eyledüği vaktlerde mezbûra töhmet isnâd ve iftirâ olunduğı eclden |**195a**| habs ve ba'dehû nefy olunup Burgos kazâsında vâkı' çiftliğinde meks ü ârâm üzere idi. Fi'l-hakīka gammâz ü hasûdların buğz ü hasedleri ve bühtân ü iftirâları ezher mine'ş-şems olup hayf ü gadr olunduğı âşikâre vü nümâyân idi. Çûn ki âlem ahvâli ber-aks olup sitemkârân ve zâlimân mahv-ı vücûd idüp ef'âl-i kabîha-

larına göre cezâlarına vâsıl ve merkez-i sitemkârlıklarına lâyık makāmlarına mütevâsıl olup hâkim-i âdil makām-ı sadâret-i uzmâya tasaddur idüp müceddeden âleme hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze bahş olunup âleme hayât-ı câvidânî bezl ü i'tâ olundı. Mûmâ-ileyh Kanburzâde Mustafâ Efendi ümmîd-i rütbe-i sâbıkı ârzûsuyla çiftlik-i ma'hûdundan hareket ve şehr-i dilâvîz olan mahmiye-i Edirne'ye vâsıl ve fakīrâne bendhânesine mütevâsıl olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Âmeden-i Süleymân Efendizâde: Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi şehîd ü sa'îd sâhib-i sa'âdet Köprilizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa asrında bunca zamân habs-i zindân-ı mahbûs ve ba'dehû itlâk ve Âstâne'ye nefy olunup merhûmun rütbe-i şehâdete vusûlünden sonra Edirne'ye gelüp Kā'im-makām Silahdâr Ali Paşa'nın büyük tezkireciliği ihsân olunduğı gün Koca Vezîr Ali Paşa mezbûrı tekrâr Âstâne'ye nefy eyledüği ve ba'dehû Tophâne-i âmire nezâreti ihsân[43] olunduğunun |**195b**| zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ âleme hayât-ı câvidânî bahş olmağla ve mûmâ-ileyhin Tophâne nezâretinden çendân köşe-i hattı olmaduğundan nâşî Vezîr-i mükerrem Defterdâr Ali Paşa himâyesiyle der-i devlet-medâra gelmesi içün der-i devletden recâ vü iltimâsına müsâ'ade buyurulmağın müşârün-ileyh Süleymân Efendizâde me'zûn olduğı hâlde taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'den hareket fakad iki nefer huddâm ile şehr-i Edirne'ye vâsıl ve hâne ber-dûş olduğı eclden sâbıkā Ordu kassâbbaşısı olup Edirne sükkânı a'yânından "Kara Mehemmed Ağa" dimekle ma'rûf şahsın alâ tarîkı'l-müsâferet hânesine mütevâsıl olduğı tahakkuk bulmuşdur. İkbâl-i devlete mağrûr olmayup ve idbârı ile şikâyetinden ihtirâz eylemek erbâb-ı firâsetin akl-ı kâmilindendir. Bir anda gedâları şâh ve bir sâ'atde bâyları gedâ rütbesine tebdîl cenâb-i Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* hazretinin yed-i kudretine mufavvazdır. İmdi seyyi'âta istiğfâr ve lutf ü ihsânına hamd-i firâvân üzere olalım ki, cenâb-ı Kibriyâ hazreti cemî'-i umûrumuzda destgîr ü mu'înimiz olup kendü kapusundan gayri mahlûk kapularına muhtâc itmeye. [44]" يا مفتح الابواب افتح لنا خيرالباب " da'vâtına müdâvemet idüp lutf ü ihsânına ve kerem ü in'âmına dâ'imâ hamd-i {ü} firâvân ve şükr-i bî-pâyândan bir an hâlî |**196a**| olmamaklığa sa'y-i belîğ idelim. "El-hamdü li'llâh, eş-şükrü li'llâh" zikrine meşgūl olup vird-i zebân idinelim.

43 Metinde "irsâl" şeklindedir.

44 Yâ Müfettiha'l-ebvâb iftah lenâ hayra'l-bâb: Ey kapıları açan [Allah], bize en hayırlı kapıları aç.

Netîce-i Ahvâl-i İbrâhîm Kethudâ: Mezbûr İbrâhîm Kethudâ itlâk-ı habs-i zindân olup Âstâne'de vâkı' fakīrâne bendehânesinde meks ü ârâma ruhsat virilmiş iken bu çarh-ı bûkalemûn-aks zuhûra getürüp ol kadarçi râhat ü istirâhata cevâz göstermeyüp velîyy-i ni'meti olan vezîr-i sâbıkdan müfârakatine rızâ virmedüği eclden Cezîre-i Rodos'da vezîr-i sâbıkā nedîm ve musâhabetliğin lâyık ü sezâvâr görmekle mûmâ-ileyh İbrâhîm Kethudâ'nın dahi Cezîre-i Rodos'a nefy olunması bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın cezîre-i mezbûreye nefy içün Kā'im-makām-ı Âstâne Vezîr-i mükerrem İsma'îl Paşa'ya hıtâben emr-i şerîf-i âlî-şân irsâli tahakkuk bulmuşdur.

Muzâyaka-i Lahm-i Ganem: Şehr-i Edirne'de lahm-ı ganeme mübâlağa ile muzâyaka vukū' bulup ve kādî-i Edirne olanlar dahi narh husûsunda takayyüd ü ihtimâmları olmaduğundan nâşî erbâb-ı kassâbın ekseri askerî geçinenlerinden olmağla narha dahi mütâba'atları olmaduğundan tehâşî muhtekirân-ı kassâbân murâd-ı mâ-fi'l-bâlleri üzere fürûht içün dekâkîn-i kassâbâtda vâkı' çengâllara âvîhte itdükleri lahmın kıyyesini altışar pâraya yemînen ve yesâren fürûht idüp ve ekâbir-i devletin huddâmlarına derûn-ı dükkândan muhtefîce eslâhca ve ma'kūlce lahm-ı ganemin |**196b**| kıyyesin sekizer pâraya bey' men-yezîd idüp üç şuhûr ki, mâh-ı cemâziye'l-âhir ve mâh-ı receb ve şa'bândır, lahm-ı ganeme mübâlağa ile muzâyaka çekildüği nümâyân ve muhakkak olup ve rûz-ı hızır irişüp kuzı nümâyân ve firâvân olduğundan bi-hamdi li'llâhi te'âlâ muzâyaka def' olup ammâ kıyyesin onar pâraya fürûht eylemek mülâhazasıyla ağnâmın ihtifâya çeken kassâbâna reng dârî olup peşîmân oldukları yine erbâb-ı muhtekirân-ı kassâbândan istimâ' olunmuşdur[45]. Bi-hamdi li'llâh lahm-ı kuzı râygân u firâvân olduğundan gedâ ve ganî muzâyakadan müberrâ olup istignâ mukaddemâ erbâb-ı muhtekirân-ı kassâbânda iken hâliyâ taraf-ı müşteriyâna râci' olup bey' men yezîdde erbâb-ı muhtekirânın çeşm-i müşevveşleri müşteriye mesâfe-i ba'îdeden nigâh-endâz niyâza firîfte olup nigâh-endâz istignâ taraf-ı müşteriyâna meyyâl olup şehr-i ramazân ki, eyyâm-ı sıyâm ile ma'rûf zât-ı şerîfdir, erbâb-ı sıyâmı lahm-ı bere ile besleyüp mukaddemâ istignâ ile bey' ü şirâ olunan lahm-ı ganemden perhîze çekdi. Vakıyyesin beşer pâraya râygân gösterüp ve mukaddemâ erbâb-ı muhtekirân-ı kassâbânın dendân ve damağlarına sekizer pâradan teşne-yâb ile virdüği lezzeti telh-kâm ile ferdâya

45 Derkenâr: 1306 târîhinde lahm-ı ganem Âstâne'de beher kıyyesi otuz yedi pâraya alındı. Yüz üç sene mukaddem pek bahâya çıkmağla altı ve sekiz pâraya virilmiş. Şimdiki narh yok. Ziyâde olan otuz pârayı nereden bulayım.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

salup eyyâm-ı şitâya ta‘vîk eyledi. Ammâ vakt-i mezbûr ise sabr-ı Eyyûb ömr-i Nûh'a muhtâc, gönül ise ol zamâna katlanmaz. Zamân ise |**197a**| refâhiyyet ile müsâ‘ade itmez. Muhtekirân-ı kassâbân-ı müşterikân tama‘-ı hâmları belâsıyla ef‘âl-i nâ-puhtelerine âh ü figān ile nâdim olup miyân-ı müşterikân on pâradan kat‘-ı nazar yedi sekiz değil altı pâra câna minnet idi deyü müşterikân miyânında münâza‘aün-fîh üzere mücâdeleleri ayyûka pervâzdan hâlî olmayup senden oldı benden oldı mücâdelesinden sermâyeye fâ’idesi yok.

El-kıssa: Kassâblar kethudâsından oldı fehvâsınca vakt-i kırcan ile vakt-i şitânın hulûli sevdâsının intizârı ile mücâdeleden hâmûş ve vakt-i şitâya gûş-ı hûş ve sekiz pâradan bedel altıyı dahi ferâmûş idüp âteş-i sûzân ile beşer pâre fürûhtuna cevâz gösterdiler ve müşterîyi semek misâl olta ile sayda meşgūl oldılar. Erbâb-ı firâset-karîn ise vakt-i muzâyakada mâkiyân ve ferâric ekline etıbbâ ve hukemâdan ruhsat ile âlemden hâlî olmadılar. Nice kelâm-ı ekâbir-i devlet ve mâliyye-i kuvvet husûsı ber-taraf mahall-i nazargâh-ı rütbe-i fukarâdır ve kuvvet-i mâliyyeye her taraf âsân fakr u fenâdan ne âgâh ve ne haberdârdır. Ammâl gel ahvâl-i fukarâyı gör ki, bir ay ve belki iki üç ay lahm-ı ganem eklinden müberrâ olup hemân kassâb dükkânlarında âvîhte olduğın müşâhede idüp ibret nazarı ile köşe-i nigâh idüp [46]“الصبر مفتاح الفرج ” mazmûnuyla âmil olup [47]“نحن قسمنا”da olan kısmetiyle kāni‘ olup hamd-i firâvâna takayyüdi izdiyâd olduğı hâlde fukarâ-i sâbırînden add olunup |**197b**| ağniyâ-yı şâkirîn rütbesinden mertebe-i âlîde olduğuna iştibâh yokdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 29 şehr-i Şa‘bân sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı farîza-i cum‘ayı edâya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât hâkānü'l-asr Sultân Murâd Han bin Ebu'n-nasr Sultân Mehemmed Han bin Ebu'l-hurûb Yıldırım Bâyezîd Han'ın ihdâ ve erba‘în ve semâne mi’e senesi hudûdunda binâ ve hayrâtı olup “Üçşerefeli” dimekle ma‘rûf ma‘bed-i kadîme azîmet ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha teşrîf ve hâzırûn bi'l-cemâ‘a olan müslimîn ile salât-ı farîza-i cum‘ayı edâ ve ba‘de'd-du‘â ve's-senâ Sarây-ı ma‘mûrelerine teşrîf buyurdılar.

46 “es-sabru miftâhu'l-ferec”: Sabır sıkıntıdan kurtulmanın anahtarıdır.

47 “Biz taksim ettik” [Biz onların dünya hayatındaki geçimliklerini taksim ettik …]. (Kur’ân-ı Kerîm, Zuhruf 43/32).

Tebdîl-i Tezkire-i Evvel: Nefy olunan vezîr-i sâbıkın büyük tezkireciliği hızmetinde olan Ahmed Efendi yevm-i merkūma gelince büyük tezkirecilik hızmetinde istihdâm olunur iken hâliyâ sâhib-i devlet hazretlerinin sâbıkda kapu kethudâları olan Çolak Ahmed Ağa'nın Nigâhî Mustafâ Efendi ile âşinâ-yı kadîmî ve hukūk-ı ezeliyyeleri olduğuna binâ'en mûmâ-ileyh Mustafâ Efendi'nin tezkirecilik hızmetinde istihdâm olunmasın huzûr-ı Sadr-ı âlî'de recâ vü iltimâs itmekle mûmâ-ileyh Çolak Ahmed Ağa'nın recâ vü iltimâsına müsâ'ade buyurılup Tezkireci Ahmed Efendi |**198a**| şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa asrında ve şehîd ü sa'îd sâhib-i sa'âdet Köprilizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa asrında büyük tezkirecilik hızmetinde şöhret ü şân bulup ve tezkirecilik hızmeti umûrunda ma'lûmât ve mahâret-i külliyesi olup "Nigâhî" lakabı ile mülakkab ü müsemmâ olan Mustafâ Efendi'ye büyük tezkirecilik hızmeti tevcîh ü sipâriş buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye sezâvâr ve beyne'l-küttâb müceddeden kat'-ı pâye ile ser-firâz kılındı. Ve Celeb-keşân Mukāta'ası aklâmı tezkire-i evvel olanların kadîmden ocaklık mansıbı olup koyun emânetin deruhde ve iltizâm iden koyun emînine celeb-keşân mâlını tahsîle emr ve defteri tezkireci memhûruyla virilüp tezkire-i evvele mahsûs avâ'idi vardır ve cizye muhâsebeciliği şehîd ü sa'îd Köprilizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa asrında büyük tezkireciliğe yamak olmak üzere ilhâk olunmuş idi. Hâliyâ yine tezkireciliğe yamak olmak üzere harâc muhâsebecisi Yûsuf Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup harâc muhâsebeciliği ke'l-evvel büyük tezkirecilik gediğine yamak ve ilhâk olunup kalem-i mezbûr muhâsebeciliği Nigâhî Mustafâ Efendi'ye tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla müceddeden ve mükerreren iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı' olup kat'-ı pâye ile |**198b**| nâ'il-i merâm olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî selh-i şehr-i Şa'bân sene 1103.

Çûn ki vakt-i hengâm-ı sefer ve hareket-i asâkir-i nusret-eser karîb oldı, haymelerin muhayyemgâha ihrâcı mühimm olmağın meydân-ı Sarây-ı Sultânî'de du'âya çıkılmak içün fermân olunmağla Edirne kādîsı fazîletlü Abdullah Efendi'ye hıtâben fermân vârid olmağın şehr-i dilâvîz mahmiye-i Edirne'de vâkı' mu'allimhâne-i sıbyân olan mekteblerin mu'allim-hânlarına etfâl-i ebced-hân olan sıbyân ile meydân-ı mezbûrda du'â ve tazarru' u niyâz içün hurûcları sipâriş olunup şehr-i Edirne'de ne mikdâr mu'allimhâne-i sıbyân mektebleri var ise bi'l-cümle hâceleri ve halîfeleri ve etfâl-i ebced-hânları ile meydân-ı

Sarây-ı Sultânî'de müctemi‘ olup ve pâdişâh-ı rûy-i zemîn hazretlerinin tazarru‘ ü niyâzda mevcûd olmaları içün kasr-ı sûrun kurbünde taht-ı âlî-baht ile oba ta‘bîr olunan hayme vaz‘ olunup ve mukābelesinde bir kürsî-i meşâyih dahi vaz‘ olunup vüzerâ vü ulemâ ve sadreyn ve ma‘zûl kuzât ve cümle ocak ağaları ve ahâlî-i Dîvân ve sâ’ir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat meydân-ı mezbûrda hâzır ü âmâde oldukları hâlde pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri dahi vaz‘ olunan tahta teşrîf buyurduklarında meşâyih-i müsâfirînden tarîk-ı Abbâsî'de siyâh destârlı bir azîz kürsîye urûc idüp ve fazîlet-i cihâda müte‘allık |**199a**| va‘z ü nasîhatden sonra kürsîden nüzûl idüp ve cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû* hazretlerine tazarru‘ ve du‘â vü niyâz içün Şeyh Abdülkādir-i Geylânî *kuddüse sırrıhu'l-azîz*in hulefâsından Edirne'de vâkı‘ Kadrîler tekyesinde şeyh olan (Boş) kürsîye urûc idüp asâkir-i İslâm'ın ve guzât-ı muvahhıdînin mansûr ü muzaffer olmalarıyçün cenâb-ı Kibriyâ dergâhına du‘â ve tazarru‘ ü niyâza âgāz itdükde etfâl-i ebced-hân sadâ-yı bülend ile “âmîn” niyâzını ayyûka peyveste idüp ve hâzırûn olan cemâ‘at-i müslimînin sagīr ü kebîri derûn-ı dilden dergâh-ı ulûhiyyete tazarru‘ ü niyâz ile du‘â vü senâ itmâmından sonra “bârika'llahu's-sebt ve'l-hamîs” mazmûnı üzere işbu bin yüz üç Şa‘bânü'l-mu‘azzamının selhi vâkı‘ olan mübâreke-i Yevmü's-sebt'de tuğ ve otak-ı Sadr-ı âlî şehr-i Edirne'den ihrâc ve meydân-ı Sarây-ı Sultânî'de vâkı‘ “Paşa Mezâristânı” dimekle ma‘rûf mahallde kadd ü kāmet-i mevzûn ve zülf-i perîşân-ı mahbûb-misâl tuğ-ı Sadr-ı âlî kıyâm ve kurbünde otak-ı Vezîr-i a‘zam vaz‘ olundı. Ve sâ’ir ocağ ağalarının tuğları ve reng-â-reng hayme vü hargâhları ihrâc ve yemîn ü yesârda yollu yolunca vaz‘-ı hıyâm idüp vakt-i hareket-i hengâm-ı seferin kurbiyyetini i‘lâm ve erbâb-ı seferin hâzır ü âmâde olmaların ifhâm içün kāmet-i mevzûn ile tuğlar kıyâmların arz eylediler. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti cemî‘-i ümmet-i Muhammed kullarının mu‘în |**199b**| ü zahîri olup guzât-ı müslimînin ve asâkir-i muvahhıdînin herbâr destgîri olup mansûr u muzaffer eyleye. Ve düşmenân-ı dîn-i mübîn olan küffâr-ı hâksârı makhûr u münhezim eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve bi-hurmeti Şefî‘i'l-müznibîn.

Azl-i Kā’im-makām Ali Paşa: Ve ba‘de ihrâc-ı tuğ-ı haymehâ-i reng-â-reng fülk-i şu‘bede-bâz bir lu‘b-ı hüner-bâzlık yüzünden göründi ki, akl ve fikre gelmeyen san‘ata cevelân idüp kā’im-makām-ı âlî-makām ve mergūb-ı şehriyârî olan Silahdâr Ali Paşa'yı takarrüb-i şehinşâhîden mesâfe-i ba‘îdelere tarh-ı endâz idüp makām-ı kā’im-makāmîden azl itdirüp Trablusşâm hükûmeti tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı pâdişâhîye sezâvâr ve taraf-ı Trablusşâm vâdîlerine şitâbân teveccüh ü azîmetine nâ’il olunca hünerinde

hırkalar pîr itdi. Âhirü'l-emr kârında mâhir ve lu‘bet-bâzlıkda[48] mütebâhir olmağla kurbiyyetden müfârakatini zuhûra getürdi.

El-kıssa: Ba‘de'l-yevm âyîne-i devrân ne sûret göstereceğin cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû*dan gayri bir ferdin hâtırına hutûr eylemez hemân cenâb-ı Kibriyâ *celle celâlühû* hazreti ümmet-i Muhammed kullarını mağrûriyyetden berî eyleyüp şerr-i münâfikīn ve vesvese-i şeytânîden hıfz ü emîn eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhırîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî gurre-i şehr-i Ramazâni'l-mübârek li-sene 1103.

Meydân-ı Sarây-ı Sultânî'de dünki gün |**200a**| olunduğı minvâl üzere cem‘iyyet-i du‘â vü senâya etfâl-i ebced-hân olan sıbyân-ı pâkîze-nihâd ile mu‘allimân-ı mektebân bi'l-cümle meydân-ı Sarây-ı Sultânî'de ictimâ‘ idüp asâkir-i İslâm'ın ve guzât-ı muvahhıdînin mansûr u muzaffer olmalarına ve küffâr-ı hâksâr üzerine tegallüb itmeleri içün yevm-i sâbıkā üzere dergâh-ı cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn hazretine hulûs-ı kalb ile tazarru‘ ü niyâzları mukarrer olmuşdur. Fukarâ vü mesâkînin mahzûnü'l-kulûb ile recâ vü iltimâs ve temennâları budur ki, cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû* dergâhında sıbyân-ı pâkîze-dehânın tazarru‘ ü niyâzları kabûle karîn olup âb-ı rûy-ı sıbyân-ı etfâl-i ebced-hâna merhameten vahdâniyyetü'l-vahiyyetine münker düşmenân-ı dîn-i mübîn olan müşrikîni makhûr ü münhezim eyleyüp cem‘iyyet-i küffâr-ı bed-fi‘âli perâkende vü perîşân idüp jeng-i küfrile memlû olan kalb-i nâ-pâklerine havf u haşyet müstevlî olup hamle-i İslâmiyâna adem-i kudretlerinden nâşî karârların firâra tebdîl ile gürîzân ve taraf-ı guzât-ı muvahhıdîne feth ü nusretler in‘âm ve mahzûnü'l-kalb-i İslâmiyânı şâdân ve kuvvet ü şecâ‘at ihsânıyla gürûh-ı guzât-ı İslâmiyânı gāliblik ciheti ile mesrûr ü handân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti habîb-i Hudâ Muhammedü'l-Mustafâ *salla'llahü te‘âlâ aleyhi ve sellem* ve bi-hurmeti âl ve ashâb-ı Müctebâ *rıdvânu'llahi te‘âlâ aleyhim ecma‘în*.

Ezîn-cânib, kapudan-ı Nehr-i Tuna bahâdırân-ı sâhib-i şecâ‘at u mehâbet Bıyıklı Ali Paşa |**200b**| altmış kıt‘adan mütecâviz Tuna donanması ile mürûrunda zahmet ü meşakkat çekilen Demürkapu Girdâbı ve Tahtalı ve İnlik girdâblarından lutf ü inâyet-i hazret-i Vâhibü'l-atâyâ ve Râhimü'l-hatâyâ birle girdâbân-ı merkūmândan âsân vechile mürûr u ubûr idüp meymene vü meysere dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd Kal‘a-i Belgrad'a vâsıl ve Sultân Süleymân

48 Metinde “lubede-bâzlıkda (لعبده بازلقده) şeklindedir.

aleyhi'r-rahme ve'l-gufrân merhûmun binâ ve ihdâsı olan kulle-i kebîrin kurbünde vâkı‘ “Pazar-ı Mâhî” dimekle meşhûr mahalle mütevâsıl oldukları haberi der-i devlet-medâra vârid olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Ezîn-cânib, bundan akdem İnlik Girdâbı'na harbî kefere ile haydud melâ‘inlerinin istîlâ ve tavattun idüp mîrî zahîre ve mühimmât sefînelerinin mevâni‘leri içün cem‘iyyetleri ve hamle vü hücûm-ı bahâdırân-ı İslâmile ekseri tu‘me-i şemşîr ve bakıyyetü's-süyûfları taleb-i {ü} emân ile istîzânen halâs-ı cân eyledüklerinin zikri sebkat itmiş idi. Taleb-i {ü} emân ile halâs-ı {u} câna me’zûn bakıyyetü's-suyûflarından beş yüzden mütecâviz kefere karadan dârü'l-cihâd-ı Belgrad'a dâhil ve ba‘zısı ârzû-yı taraf-ı küffâr ile Osek Kal‘ası tarafına revâne ve ekseri irâdet-i külliyesi ile cizye-güzâr olmak üzere kâr ü kesb içün varoş-ı Belgrad'da meks ü mukîm oldukları taraf-ı Belgrad'dan Edirne'ye vârid olan erbâb-ı tüccârdan istimâ‘ ile beyne'n-nâs şüyû‘ı mukarrer olmuşdur.

Arz-ı hâl-i **|201a|** ***İsma‘îl Efendi Defterdâr-ı Sâbık:*** Şehîd ü sa‘îd sâhib-i sa‘âdet Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mustafâ Paşa asrında defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan İsma‘îl Efendi Vezîr-i a‘zam-ı merhûmun zümre-i şühedâya mülhak oldukdan sonra Koca Ali Paşa asrında defterdârlıkdan azl olunup ve Ordu-yı hümâyûn dâhil-i meştâ-yı Edirne olmazdan mukaddem mûmâ-ileyh İsma‘îl Efendi rikâb-ı hümâyûna ihzâr olunup: “Kalemiyyemden yirmi bin guruşdan izdiyâdı Hazîne-i âmîre'ye îrâd olunsun” deyü va‘desi iftirâ ve ba‘zı mâdde ahvâli bühtânı ile müttehem add olunup cerîme tarîkıyla iki yüz kîse mutâlebesiyle mukaddemâ başbâkīkulı habsinde ve ba‘dehû mahbûs-ı zindân olundukda elli kîsesin ber-vech-i nakd Edirne'de Hazîne-i âmire'ye teslîm idüp ve mu‘temedün-aleyh küfelâ ile mahbeshâneden ıtlâk ve kusûrın İstanbul'da teslîm-i Hazîne eylemek üzere taraf-ı Âstâne'ye harekete vükelâ-yı devletden me’zûn olup İstanbul'a vusûlünde ba‘zı muhtefî olan zî-kıymet eşyâları fürûhtı ile yetmiş kîsesin dahi İstanbul'da teslîm-i Hazîne itmekle cem‘an yüz yirmi kîse teslîmât-ı Hazîne'si olup ve bâkī kalan seksen kîse’i dahi peydâ ve tedrîcile teslîme me’zûn iken ve bu tahrîrâtın zikri dahi sebkat dahi itmiş idi. Fe-emmâ bu çarh-ı bûkalemûn aksine cevelâna girüp zulm-i sitemkârların dolabına pervâz ve gaddâr cefâkârları dûdmânına âteş-endâz ile sayd-ı nahcîr ider gibi şikârgâh-ı hâristâna ve kûh ü deşt-i çengelistâna **|201b|** atup ve her birini tondan tona ferdâya salup kimi âh ü enîn ile Gelibolı tarafına şitâbân ve kimi köşe-i zindânda her bâr terbiye-i üstâdân acabâ sahrâ-yı heyhâtdan necâta halâs görünür mi yohsa hemân cevr ü eziyyet böyle sürünür mi cümle sitemkârlar bu hayâlât-ı acâ’ibât-ı Bû Ali Sînâ ile hayrân u sergerdân ammâ meydân-ı ma-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubav.net

habbetde ve erkân-ı sadâkatde serîr-i devletde adâletde vekîl-i şehinşâh sadr-ı sadâretde tasaddur iden vezîr-i âlî-şâna ahvâl-ı pür-melâlinden ve âteş-i sûzân ile dîgergûnundan arz-ı hâl-ı varak-pâre ile i'lâm ve inâyet ve recâ iltimâsında vezîr-i sâbık asrında mutâlebeden kusûr kalan seksan kîse pâdişâh-ı âlî-câhın sadaka vü ihsânı olmak recâsına müsâ'ade-i serîr-i devlet-i âdâlet cilveger olup meblağ-ı kusûr in'âm-ı pâdişâhî olup ba'de'l-yevm mutâlebe olunmamak bâbında fermân-ı âlî sudûr bulmağın mûmâ-ileyh İsma'îl Efendi düyûn-ı kusûr seksan kîseden istihlâs ile hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl idüp hayât-ı câvidânî birle şâd ü handân olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 2 şehr-i Ramazân sene 1103.

Yevm-i merkūmda dahi cem'iyyet-i du'â vü senâ içün etfâl-i ebced-hân olan sıbyân-ı pâkize-nihâd ile mu'allimân-ı mektebân bi'l-cümle Sarây-ı Sultânî meydânında ictimâ' idüp guzât-ı muvahhıdînin mansûr u muzaffer olmaları içün |**202a**| minvâl-i sâbık üzere cenâb-ı Kibriyâ dergâhına tazarru' ve du'â vü senâları mukarrer olmuşdur.

Reften-i Ali Paşa be-cânib-i Trablusşâm: Kā'im-makām Silahdâr Ali Paşa'ya çün ki Trablusşâm eyâleti hükûmeti tevcîh ü ihsân buyuruldı, mufârakat-i rikâb-ı hümâyûndan be-gāyet münkesirü'l-bâl olduğı hâlde nâ-çâr tevâbi'ât ü levâhıkātı ile ma'an yevm-i merkūmda şehr-i dil-âvîz mahmiye-i Edirne'den hareket ve taraf-ı Trablusşâm'a teveccüh içün Vezîr-i a'zamın dest-bûsları ile şeref-yâb olup vedâ'-ı meclis-i Sadr-ı âlî birle taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e azîmetleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 3 şehr-i Ramazân sene 1103.

Vezîr-i a'zam hazretleri taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câha da'vet içün kethudâ-i teberdârân-ı Sarây-ı Atîk taraf-ı şehriyârîden ağa-yı Dârü's-sa'âde ma'rifetiyle vârid olup sâhib-i devlet hazretleri dahi semen-i çapük-hırâma süvâr ve izz-i huzûr-ı hümâyûna teveccüh ü azîmet idüp ve huzûr-ı hümâyûna mülâkāt ve dest-bûs-ı şehinşâh-ı cihân-bânî birle şeref-yâb oldukda meclis-i hümâyûnlarında sudûr bulan umûr beyne'n-nâs ihtifâda muhtefî olup ahvâl-i meclis-i hümâyûnları ma'lûm-ı nâs olmamışdır. Ve lâkin erbâb-ı firâset-karîn ve mühendisân-ı nezâket-güzînin tahmîn-i firâsetleri üzere fermân-ı hümâyûnları asâkir-i İslâm ve guzât-ı muvahhıdînin umûrı ile sefer-i nusret-esere müte'allık ahvâl olup bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem hareketlerin sipâriş buyurmuşlar deyü |**202b**| aklen ve kıyâsen tahmîn-i firâsetleri şüyû' bulmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
www.tuba.gov.tr

Der-zimmet-i Hasan Paşa, Vâlî-i Bağdâd-ı Bihişt-âbâd: Sâbıkā Bağdâd vâlîsi olan Hasan Paşa'nın zimmetinde bâkī olan emvâlin tahsîline Dergâh-ı mu'allâ kapucıbaşılarından Mehemmed Ağa irsâl olunup vâlî-i Bağdâd olan Ahmed Paşa'ya tahrîr olunan hükm-i hümâyûn ve mezbûr Hasan Paşa'nın zimmetidir ki, işbu mahallde tahrîr olundı:

Der-zimmet-i Hasan Paşa, vâlî-i Bağdâd der sâbık. An mâl-ı mezkûrîn, vâcib-i sene 1101, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

An mâl-ı irsâliye-i ceyb-i hümâyûn, vâcib-i sene 1101	An mâl-ı ta'ahhüd-i Bağdâd-ı bihişt-âbâd, vâcib-i sene 1101	An mâl-ı mukāta'a-i Dûceyl tâbi'-i Bağdâd, vâcib-i sene 1101
guruş-ı esedî	*guruş-ı esedî*	*guruş-ı esedî*
54.500	44.000	10.500

An akça-i zimem-i maktûl Sarı Yazıcı, ber-mûceb-i temessük-i deyn-i hôd	An akça-i zimem-i merhûm Hamza Paşa der hîn-i dîden-i muhâsebe-i hôd
guruş-ı esedî	*guruş-ı esedî*
17.500	35.000

Yekûn
guruş-ı esedî
162.500[48]
Be-hisâb-ı kîse
fi-i beher kîse: 500
325.500

"Bağdâd hâkimi Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa'ya hükm-i hümâyûn irsâl olundı ki, sâbıkā Bağdâd Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Hasan Paşa'nın bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere Bağdâd'ın ceyb-i hümâyûn içün irsâliyye akçasından elli dört bin beş yüz guruş ve yine târîh-i mezbûra mahsûb olmak üzere Bağdâd eyâletinin ta'ahhüd akçasından teslîmâtından mâ'adâ kırk dört bin guruş ve cânib-i mîrîden [der-]uhde eyledüği bin yüz iki senesine mahsûb olmak üzere Dûceyl Mukāta'a[sı] mâlından on bin beş yüz guruş ve maktûl Sarı Yazıcı Mehemmed'e olan deyn temessüki mûcebince on yedi bin beş yüz guruş ve merhûm Hamza Paşa'ya ba'de'l-hisâb deyni olan otuz beş bin guruş ki, cem'an yüz altmış iki bin beş yüz |**203a**| guruş olup ve her beş yüz guruşı bir kîse olmak üzere mezbûr Hasan Paşa'nın zimmetinde üç yüz yirmi beş kîse olup ve bu ana değin irsâl ve teslîm-i Hazîne-i âmire eylememekle imdi sen ki vezîr-i müşârün-ileyh Bağdâd Muhâfızı Ahmed Paşa'sın, sâdır olan hatt-ı

49 161.500 olmalı.

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences

hümâyûn-ı şevket-makrûn mûcebince tahrîr ve defter olunduğı üzere zikr olunan akçanın tahsîline ta‘yîn olunan Dergâh-ı felek-bârgâhımdan ser-bev-vâbîn iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Mehemmed *dâme mecdühû* mübâşeretiyle bi't-tamâm tahsîl eğer inâd veyâhûd emr-i şerîfime muhâlefet ider ise habs olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sudûr bulmuşdur” deyü mü’ekked emr-i şerîf tahrîr ve irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 4 şehr-i Ramazân sene 1103.

Şehîd ü sa‘îd Köprilizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mustafâ Paşa'nın sâbıkā Hazîne kitâbeti hızmetinde olup hâliyâ Mâliyye Tezkirecisi Mustafâ Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup defterdâr-ı sâbık merhûm el-Hâc Hüseyin Paşazâde Mehemmed Bey Efendi'ye tezkire-i mâliye umûrı tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı‘ olup beyne'l-küttâb ve'l-akrân müceddeden kat‘-ı pâye ile ser-firâz ve ser-bülend ü mümtâz buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 5 şehr-i Ramazân sene 1103.[50]

Dobruca memleketinden mu‘teber “Hâcıoğlıpazarı” dimekle meşhûr sadağı hûbluk ile ma‘rûf kasaba sükkânı a‘yânından |**203b**| ve def‘-i fitne vü fesâd-ı mülâzimînde Vezîr-i a‘zam İsma‘îl Paşa asrında defterdâr olup hâlâ Defter Emîni Ramazân Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup sâhib-i devletin Dîvân kitâbeti hızmetinde olup “re’îs aklâmı” ta‘bîr olunan Dîvân-ı hümâyûn kâtiblerinden (Boş) Efendi'ye emânet-i defter-i hâkānî tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı‘ olup beyne'l-küttâb ve'l-akrân kat‘-ı pâye ile serfirâz ve nâ’il-i merâm olmuşlardır.

Sâliyâne-i Mezkûrîn: Devlet-i Âl-i Osmân hazînesinden Kırım hanı ve kal-gay ve sâ’ir sultânlara ve etbâ‘-ı Han-ı Kırım'a ta‘yîn olunup her sene virilen sâliyânelerdir ki, işbu mahallde tahrîr olundı:

50 Derkenâr: İhrâc-ı Ordu:
Mâh-ı Ramazân-ı şerîfin beşinci Pencşenbih güni Edirne şehrinin evsâfî ordusı sene-i sâbıkā üzere tertîb-i alay ile huzûr-ı hümâyûndan mürûr ü ubûr idüp muhayyemgâh-ı orduya karîb mahallde hayme vü hargâhları nüzûlleri mukarrer olmuşdur.

An sâliyâne-i mezkûrin an mâl-ı Mukāta'a-i Nezâret-i Kefe, ber-mûceb-i Defter-i Sâliyâne:		
An sâliyâne-i Han-ı âlî-şân Fî sene *akça* 1.000.000	An sâliyâne-i kalgay sultân Fî sene *akça* 540.000	An sâliyâne-i ser-hâzin-i Han-ı âlî-şân Fî sene *akça* 130.000
An sâliyâne-i Mustafâ Bey an ümerâ-i Çerâkis Fî sene *akça* 60.000	An sâliyâne-i Bey Mîrzâ Fî sene *akça* 50.000	An sâliyâne-i Seyyid Ahmed Bey an ümerâ-i Çerâkis Fî sene *akça* 25.000
An sâliyâne-i Kalmuk Mîrzâ Fî sene *akça* 20.000	An sâliyâne-i Haydar Gāzî Fî sene *akça* 20.000	An sâliyâne-i Ramazân Mîrzâ Fî sene *akça* 20.000
An sâliyâne-i Abdurrahman Mîrzâ veled-i Cihân Paşa Fî sene *akça* 15.000	Yekûn-ı Nezâret-i Kefe Sâliyâne Fî sene *akça* 1.880.000	

An sâliyâne-i mezkûrîn an mâl-ı Mukāta'a-i Hâsslar, ber-mûceb-i Defter-i Sâliyâne:		
An sâliyâne-i Hüsâm Girây veled-i İslâm Girây Fî sene *akça* 300.000	An Safâ Girây Sultân ma'a veledân Fî sene *akça* 135.000	An sâliyâne-i Kırım Girây veled-i Selâmet Girây Fî sene *akça* 85.000 |**204a**|
An Âdil Girây veled-i Bahâdır Sultân Fî sene *akça* 128.257	An Azamet Girây ve Sa'âdet Girây veledân-ı Tohtamış Girây Fî sene *akça* 100.000	An Mehemmed Girây ve Hüsâm Girây veledân-ı Mübârek Girây Fî sene *akça* 60.000
An Ahmed Girây veled-i Mehemmed Girây Sultân Fî sene *akça* 75.000	An Âdil Girây ve Gāzî Girây veledân-ı Ahmed Girây Sultân Fî sene *akça* 42.500	
Yekûn an mâl-ı Mukāta'a-i Hâsslar Sâliyâne Fî sene *akça* 925.757		

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

An sâliyâne-i mezkûrîn an mâl-ı Mukāta‘a-i Memleha-i Ahyolı, ber-mûceb-i Defter-i Sâliyâne:

An Han-ı âlî-şân	An Mehemmed Bâkī Ağa
Fî sene	Fî sene
akça	*akça*
500.000	35.000

Yekûn an mâl-ı Memleha-i Ahyolı
Sâliyâne
Fî sene
akça
535.000

An sâliyâne-i Mehemmed Girây Sultân veled-i Murâd Girây ve Âdil Girây veled-i Hüsâm Girây Han ve Cihân Girây veled-i Âdil Girây Han ve Bahâdır Girây ve Tohtamış Girây ve Şahin Girây ve Safâ Girây ve Mengli Girây ve gayrihû an etbâ‘-ı Han-ı âlî-şân.
Neferen
50
Fî sene
akça
3.081.000

Cem‘ân Sâliyâne-i Mezkûrîn
Fî sene
akça
7.011.757

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Tahrîr ve defter olunduğı minvâl üzere Han-ı Kırım ve kalgay ve sâ’ir sultânlara ve Han-ı âlî-şânın etbâ‘ına Sâliyâne Kalemi halîfesi olup “Akçakanad” dimekle ma‘rûf Celeb Ali Halîfe takrîri üzere tahrîr olunan mîrî mukāta‘âtdan yedlerinde olan berât-ı âlî-şân mûcebince almak şartıyla beher sene yetmiş yük on bir bin yedi yüz elli yedi akça sâliyâne virile gelmeğin sâ’ir masârıfâtdan mâ‘adâ beher sene bu mikdâr akça mezbûrlara Hazîne-i âmire'den in‘âm-ı pâdişâhî olduğı Sâliyâne Kalemi defterlerinde mukayyed olmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı. Ve bundan mâ‘adâ ümerâ-i deryânın sâliyâneleri kalem-i mezbûrda mukayyeddir.

|**204b**| Ezîn-cânib, çûn ki kā’im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn olan Ali Paşa kā’im-makāmlıkdan azl olunup Trablusşâm eyâleti ihsân olundı ve mukaddemâ Babadağı havâlîsinde muhâfazaya me’mûr asâkir-i İslâm'a serdâr olup hâliyâ Trablusşâm'dan ma‘zûl Silahdâr Mustafâ Paşa'nın pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan şehr-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûna mülâkātları içün hatt-ı hümâyûn-ı şev-

ket-makrûn sudûr bulmağın mûcebince emr-i şerîf-i âlî-şân dahi tahrîr olunup hatt-ı şerîf ve hükm-i hümâyûn menzil ile[51] müşârün-ileyh Trablusşâm'dan ma'zûl Silahdâr Mustafâ Paşa tarafina irsâli tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 6 şehr-i Ramazân sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh salât-ı farîza-i cum'ayı ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât Sultân Selîm Han-ı Sânî Câmi'-i şerîfinde edâ buyurdılar.

Vefât-ı Ramazân Efendi: Bu âlem-i fânî kimseye değildir bâkī. Bu âleme gelen beşer âkıbet dest-i ecele düşer. Dünki gün emânet-i defter-i hâkānî-den azl olunan Ramazân Efendi kadîmden siyil marazına mübtelâ olup ve etıbbâ-i hâzıkīn ne denlü ilâc ve devâya takayyüd ü ikdâm itdiler ise pezîr-i teskîn-i emrâz olmayup âyîne-i zindegânîleri mükedder olup iştidâd olmağa yüz tutup birkaç gün mukaddem sâhib-i firâş olmağla raht-ı {u} ikāmeti kaldırdılar ve râkib-i azîmetlerin bâd-ı rıhletle bir diyâra dahi saldılar. Ve günden güne mizâcları nev'an za'fa mübeddel olmağın azm-i dârü'n-na'îm |**205a**| idüp hümâ-yı cânları nesîm-i kudse revân ve rûh-ı pür-fütûhları nişî-men-i bihişte cûyân olup dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş idüp işbu dâr-ı fenâdan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâlleri mukarrer olmuşdur. Rahmetu'llâhi aleyh. Cenâb-ı Kibriyâ hazreti merhûmun cemî'-i taksîrâtın afv idüp deryâ-yı rahmetinde seyyi'âtın mahv eyleye. Âmîn. Garâbet bunda ki, Vezîr-i sâbık Koca Ali Paşa merhûmı Âstâne'den da'vet ile vusûlünde defterdâr rütbesiyle iltifât olunur mülâhazasıyla ekâbir-i devlet merhûmun kudûm ve teşrîfi tehniyesine bir mertebe mübâlağa gösterdiler ki, boğça boğça akmişe-i gûn-â-gûn ve kavanoz kavanoz eşribeler irsâlinden mâ'adâ ziyâretinde dahi bir mertebe mübâlağa ile sıklet eylediler ki, merhûm mahzûz olmaduğundan gayri bîzâr olup: "Acabâ bu halk-ı âlem bizim kankı ahvâl ü ef'âl-i hasenemizden memnûnlardır ki, bu kadar sıklet ile bîzâr iderler. Ancak defterdâr olur mülâhazasıyla kendü kârlarına takayyüd iderler. Şimden girü defterdârlığımız dârü'l-bekāya münhasırdır. Ömrimiz hôd kemâl buldı, âkıbetü'l-emr halkın bize teveccühi ömrimizi1n zevâline dâlldir ve kendüleri sonra hedâyâlarına peşîmân olmaklarına delâletdir deyü merhûmun lisânın-dan istimâ' idenlerden mesmû' olunmuşdur. Fi'l-hakīka, merhûm Âstâne'den der-i devlet-medâra da'vet ile vusûlünde ba'zı münâfikīn hediyye ve eşribe

51 "ile" metinde " اليه " şeklindedir.

|205b| ihdâ idüp ba‘dehû merhûma defter emâneti tevcîh olundukda: “Bizim hediyemiz defterdâr olup rütbesine intifâ‘ ideriz mülâhazasıyla ihdâ eyledik. Harâm olsun. Bizim hediyemiz olan eşribeler nâfile yere hebâ olup bu kadar akçadan cüdâ olduk” deyü ba‘zı mecâlisde münâfikînin şâkîlikleri sikâtdan istimâ‘ olunduğı şüyû‘ bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 7 şehr-i Ramazân sene 1103.

Kā’im-makām Şuden Bosnevî Hüseyin Paşa be-Âstâne-i Sa‘âdet: Âstâne-i sa‘âdetde kā’im-makām-ı sadâret-i uzmâ olan “Esîr” lakab İsma‘îl Paşa kā’im-makāmlıkdan azl olunup sâbıkā Kamaniçe Kal‘ası muhâfızı ve bin yüz senesinde Erdel seferine me’mûr asâkir-i İslâm'a serdâr olup ba‘dehû tekā‘üd ihsân olunan Bosnevî Sarı Hüseyin Paşa Âstâne-i sa‘âdet'e kā’im-makām nasb ü ta‘yîn buyurılup ve kā’im-makāmlıkdan azl olunan İsma‘îl Paşa Edirne'de der-i[52] devlet-medâra mülâkātları içün bundan akdem hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş idi. Müşârün-ileyh İsma‘îl Paşa'nın yevm-i merkūmda der-i devlet-medâra vusûlleri tahakkuk bulmuşdur. Çûn ki Vezîr-i mükerrem

İsma‘îl Paşa'ya Yeniçeri Ağalığı Tevcîhi: İsma‘îl Paşa'nın şehr-i Edirne'ye vusûlleri tahakkuk buldı. Ağa-yı Bektâşiyân Uzun Mustafâ Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup Âstâne kā’im-makāmlığından munfasıl İsma‘îl Paşa'ya Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ağalığı tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla tevkīr ü ihtirâm olundı. Ve yeniçeri |206a| ağalığından munfasıl Uzun Mustafâ Ağa'ya Karaman eyâletinde vâkı‘ Niğde sancağı ile Kayseriyye sancağı ma‘an tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât olunup sefer-i hümâyûna me’mûr olundı.

Azl-i Rûznâmçe-i Küçük: Aklâm-ı Hazîne'den olan Mevkūfât Kalemi şâkirdlerinden “Dâmâd” dimekle ma‘rûf Mehemmed Halîfe sâbıkā Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Ali Paşa'nın ammzâdesi kerîmesin tezevvüc itmekle karâbeti cihetinden müşârün-ileyhin kā’im-makāmlığı asrında mezbûr Mehemmed Halîfe küçük rûznâmecilik rütbesi tevcîh ü ihsân olunmuş idi. Çûn ki kā’im-makām-ı rikâb-ı hümâyûna Trablusşâm ihsân olunup taraf-ı mezbûra teveccühünden sonra mûmâ-ileyh Mehemmed Halîfe dahi rûznâmçe-i küçük mansıbından şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup küçük rûznâmçe mansıbı (Boş) Efendi'ye tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla beyne'l-akrân kat‘-ı pâye ile nâ’il-i merâm olmuşlardır.

52 “der” kelimesi mükerrerdir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 8 şehr-i Ramazân sene 1103.

Pâdişâh-ı Cihânın Salât-ı Terâvîhe Teşrîfleri: Edirne'de Sarucapaşa Çârşûsı'nda vâkı‘ vezîr-i sâbıkın hânesi ki, müceddeden Hadîka-i Sultâniyye'ye mülhak u zamm olunmuş idi, hadîka-i mezbûreye bi'z-zât pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri vakt-i asrda izz ü ikbâl ile teşrîf buyurup ve hadîka-i mezbûrede iftârdan sonra salât-ı terâvîhi edâ içün ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât Sultân Selîm Han-ı Sânî Câmi‘-i |**206b**| şerîfi'ne teşrîf ve cemâ‘at-i müslimîn ile salât-ı terâvîhi edâdan sonra zât-ı hümâyûnlarına mahsûs koçıya süvâr ve şevket ü ikbâl ile Sarây-ı ma‘mûrelerine azîmet-i hümâyûnları mukarrer olmuşdur.

Azl-i Kâtib-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âlî: Şehîd ü sa‘îd sâhib-i sa‘âdet Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mustafâ Paşa etbâ‘ından yeniçeri kâtibi olan Mehemmed Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup hâliyâ sâhib-i devlet Ali Paşa *yessara'llahu mâ-yeşâ* hazretlerinin sâbıkā kethudâlığı hızmetinde olan İbrahîm Ağa'ya Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerileri kitâbeti tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla tevkīr ü ihtirâm ve iltifât-ı mâlâ-yutâka mahzar vâkı‘ olup beyne'l-akrân kat‘-ı pâye ile ser-firâz ve nâ’il-i merâm olmuşlardır.

Âmeden Feryâdcı an-Cânib-i Kal‘a-i Varad: Ezîn-cânib Varad Kal‘ası bunca zamândan berü taraf küffâr-ı hâksârdan muhâsara olunup hâliyâ kal‘a-i mezbûreden imdâd talebi ile feryâdcılar şehr-i Edirne'de der-i devlet-medâra vârid olup şuhûr-ı aşereden mütecâvizdir ki, Varad Kal‘ası muhâsara üzere olup cevânib-i erba‘asın küffâr-ı bed-fi‘âl mesâfe-i ba‘îdeden eyyâm-ı sayf ü şitâda meterisler ile ve kulubeler binâ[53] vü ihdâs idüp muhâsara üzerelerdir. Ve leyl ü nehâr ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl münfekk olunmayup mücâdele vü mukātele mukarrer. Ve lâkin derûn-ı kal‘ada zahîre kısmından isr ü âsâr olmaduğundan gayri |**207a**| zî-rûh hayvânât kısmından deyyâr ber-hayvân kalmayup açlık cihetinden cümlesi zebh olunup ekl olunmuşdur. Ve derûn-ı kal‘ada mahsûr olan mücâhidînin dermân ü tâkatleri kalmayup hâlleri dîger-gûn ve ziyâdesiyle mükedderü'l-ahvâl olmuşlardır. Ve mukaddemâ derûn-ı kal‘ada mahsûr olan guzât-ı muvahhıdînin tâkat ü kudretleri kemâlde iken küffâr-ı hâksârın meterislerine ve ordularına birkaç def‘a şebihûn şekli kal‘adan çıkup hamle vü hücûm olunup ordularında mevcûd olan zahîrelerinden mümkin mertebe gāret ü hasâret olunup

53 “binâ (بنا)” kelimesi metinde “benâm (بنام)” şeklindedir.

peydâ olunmağla mahsûr olan guzât-ı müslimîn bir mikdâr zahîrelenürler idi. Hâliyâ derûn-ı kal'ada mahsûr olan guzât-ı muvahhıdînin za'f [ü] bî-tâkatlerinden taşra çıkup küffâr-ı hâksârın meteris ve ordularına hamle vü hücûma tâkatleri olmayup zahîre yokluğundan ve açlık sebebinden hâlleri ziyâdesiyle dîger-gûndur. Eğer yakīn zamâna değin zahîre ve asker imdâd olunmaz ise ba'de'l-yevm açlık ve za'flık cihetinden ceng ü cidâle ve harb ü kıtâle iktidârları olmaduğı eclden ihtimâldir ki, küffâr-ı hâksâr fursatı ganîmet bilüp kal'aya istilâsı ile derûn-ı kal'ada mahsûr olan guzât-ı muvahhıdîn esîr ü giriftâr ve bend-i {ü} zencîr küffâr-ı bed-fi'âl olduklarından mâ'adâ Varad gibi bir kal'a-i nâzenîn tasarruf-ı yed-i küffâra dâhil ve guzât-ı müslimîn ehl ü iyâli ile |207b| küffâr-ı hâksârın ayakları altında pâymâl olalar. Ve'l-hâsıl zahîre ve asker imdâdına mübâlağa ile muhtâclar olduğı mukarrer. Ve derûn-ı kal'ada mahsûr-ı guzât-ı İslâm'ın za'f ü bî-tâkatlik cihetinden ahvâlleri dîger-gûn oldukları muhakkakdır deyü i'lâm ve ifâdelerinde imdâd husûsı içün müşâvere-i uzmâ olundukda iki üç bin âdem imdâdı ile kal'aya vusûl, muhâsara üzere olan ol mikdâr küffâr-ı hâksârın miyânından mürûr ile kal'aya duhûl ve bir vechile mümkinâtdan olmaduğın serhadd-i İslâmiyye'nin umûr-dîde ve kâr-âzmûde bahâdırları şâfî cevâb virmişlerdir. Şimden girü hemân cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû* kuvvet ve kudret ve azameti ile derûn-ı kal'ada mahsûr guzât-ı muvvahhıdînin mu'în ü zahîr ve destgîri olup ve Kal'a-i Varad'ı istîlâyı kefereden hıfz ü emîn eyleye. Âmîn, yâ Mucîbe's-sâ'ilîn. Yohsa asker-i kalîl ile ol mikdâr muhâsarada olan melâ'în miyânından mürûr u ubûr ile imdâd olunmak muhâlâtdandır deyü serhadd umûr-dîdelerinin cevâbları tahakkuk bulup şüyû' bulmuşdur. Ve bundan mâ'adâ taleb-i imdâd içün Varad Ka'lası tarafından gelen dilâverlerin naklleri üzere bir haber-i muvahhiş dahi istimâ' olunmuşdur ki, bin yüz bir târîhinde Erdel memleketinde vâkı' muhârebede taraf-ı İslâmiyân'a feth ü nusret cilveger |208a| olup esîr ve bend ü giriftâr-ı İslâmiyân olup ba'dehû istihlâs bulan "Hayzar" didikleri kral-ı menhûs tarafından ser-leşker-i küffâr-ı hâksâr nasb ü ta'yîn olunup ve takayyüd-i {ü} tâmm birle Kal'a-i Varad'ı ber-taraf itdükden sonra cem'iyyet-i küffâr ile Tımışvar Kal'ası üzerine dahi hamle vü hücûmları mukarrer olup ve Kal'a-i Tımışvar'ı cevânib-i erba'asından muhâsara eylemek üzere dûrbînlerinde olan müşâvere ve ittifâkları câsûslardan haber alınmışdır deyü Kal'a-i Varad tarafından imdâd talebine gelen bahâdırândan istimâ' olunduğı şüyû' bulmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti *celle şânühû ve amme nevâlühû* kuvvet ü kudret-i azameti ile Kal'a-i Varad ve Tımışvar kal'alarında mahsûr olan guzât-ı muvahhıdînin mu'în ü destgîri olup ve kal'a-i mezbûrları istîlâ-yı kefe-

re vü fecere şerrinden emîn ü mahfûz eyleyüp ümmet-i Muhammed kullarına feth ü nusretler müyesser idüp küffâr-ı hâksârı makhûr ü münhezim idüp azamet ü kibriyâsıyla küffâr-ı dûzah-karârın cem'iyyetlerin perâkende vü perîşân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhırîn ve bi-hurmeti Şefi'i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 9 şehr-i Ramazâni'l-mübârek sene 1103.

Âstâne-i sa'âdet meştâsında olup sefer-i hümâyûna me'mûr olan Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri İstanbul'dan hareket ve zâbıtları zağarcıbaşı |**208b**| ile ma'an dünki gün ki, mâh-ı Ramazân-ı şerîfin sekizinci Pazar güni, şehr-i Edirne'ye karîb İskender nâm karye mukābili Sazlıdere nâm mahalle hayme vü hargâh ile nüzûlleri mukarrer olmuş idi. Yevm-i merkūmda mahall-i mezbûrdan hareket ve pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan şehr-i dilâvîz Edirne'ye dâhil ve bi'l-cümle yirmi sekiz aded oda olmak üzere mehâr katârları ile kavî vü müstahkem olan Sarrâchâne Köprüsi'nden mürûr ve pâdişâh-ı âlî-câh kasr-ı sûrdân seyrân mürûrlarına manzûr-ı hümâyûnları olduğı hâlde huzûr-ı hümâyûndan ubûr idüp mukaddemâ Ordu-yı hümâyûn vaz'-ı {ü} esâs olduğı mahallin cânib-i garbîsinde hayme vü hargâh ile nüzûlleri mukarrer olmuşdur.

Ezîn-cânib, Bahr-i Sefîd tarafından Venedik keferesi donanmasının cem'iyetlerinden kat'-ı nazar harbî kefere fırkatalarının kesret [ü] vefreti Akdeniz yalılarında mukarrer olup Kavala Kal'ası'yla Orfan nâm mahallin mâbeyni olan Pravişte kazâsına tâbi' "Karadağ" ta'bîr olunan mahallerin yalılarına birkaç harbî fırkata yanaşup ve taşra piyâde kefere döküp Karadağ nâhiyesi karyelerinden "Kenârcı" dimekle meşhûr karye-i kebîri basup cenge mübâşeretlerinde Karadağ Yörüklerinin mesmû'ları oldukda bir mikdâr Yörük karye-i mezbûrun imdâdına irişüp ve lâkin küffâr-ı hâksâr kesret üzere olup ceng ü cidâlde birkaç Yörük katl olunmağla Yörük tâ'ifesine havf müstevlî olmağın perîşânlık virdüklerinde karye-i mezbûre sükkânı re'âyâsının mün'amlarından kırkdan mütecâviz re'âyâyı |**209a**| esîr ve bend ü giriftâr ve karye-i mezbûrede buldukları emvâl-i re'âyâyı gāret ü hasâretleri istimâ' olunmuşdur. Ve bundan mâ'adâ Platimana semtlerinde Çitroz Ovası'na karîb yalılara harbî fırkatalar yanaşup ve taşra piyâde kefere döküp Çitroz nâhiyesinde bir iki karye basup ahâlîsin esîr ve bend ü giriftâr ve karyelerinde buldukları mâmeleklerin gāret ü hasâret eyledükleri dahi istimâ' olunup şüyû' bulmuşdur. Akdeniz yalıları bu minvâl üzere Varad Kal'ası'nın hôd muhâsarası iştidâd üzere ve Kal'a-i

Tımışvar ise lisân-ı keferede şâyi‘ ve ahvâl-i âlem gayr-i gûne نفسه نفسی[54] şekli semek-i kebîr semek-i sagīre ekline sâyi‘ hemân cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* hazreti hayrlar ihsân idüp beterinden hıfz eyleye. Ahvâl-i âlem hemân ol Kādir ve Kayyûm'un lütf u keremine kalmışdır. Hemân cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn ümmet-i Muhammed kullarının mu‘în ü destgîri ola. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

Ahvâl-i Menzilciyân-ı Edirne: Şehr-i Edirne'de menzilci olan el-Hâc Mehemmed ve şerîki İbrâhîm izhâr-ı tazallum idüp Edirne menzili bin yüz iki rûz-ı hızırından bin yüz üç rûz-ı hızırına gelince uhdemizde olup ve hâliyâ rûz-ı hızır mürûr ideli otuz günden mütecâviz olup Edirne kazâsına tâbi‘ avârızları mukābelesinde menzilkeş olan kurâ ahâlîleri |**209b**| sene-i sâbık üzere menzile ta‘yîn olunan masârıfâtı edâda ta‘allül ve muhâlefet üzere olmalarıyla menzil-i mezbûr uhdemizden ref‘ olunup menzil hızmetinden istihlâs olunmak bâbında arz-ı hâl itmeleriyle “menzil-i mezbûr Mevkūfât'dan derkenâr oluna” deyü fermân olmağın Mevkūfât'dan derkenâr olunan menzil kurâlarıdır ki zikr olunur.

Menzil-i Edirne an-menzilciyân-ı kurâ-i mezkûrîn bâ-mukābele-i avârız tâbi‘-i kazâ-i Edirne der-uhde-i el-Hâc Mehemmed ve İbrâhîm ber-vech-i iştirâk an rûz-ı hızır sene 1102 ilâ rûz-ı hızır sene 1103, ber-mûceb-i Defter-i Mevkūfât.

Karye-i Etmekci fî sene			Karye-i Karabulut fî sene			Uzgaş fî sene		
akça	şa‘îr	hınta	*akça*	şa‘îr	hınta	*akça*	şa‘îr	hınta
410.014	*keyl* 25	*keyl* 40,5	410.794	*keyl* 40	*keyl* 8,5	18.409	*keyl* 60	*keyl* 6,5
Karye-i Sörkün fî sene			Karye-i Hâcıköyi fî sene					
akça	şa‘îr	hınta	*akça*	şa‘îr	hınta			
12.439	*keyl* 21	*keyl* 40,5	15.092	*keyl* 25	*keyl* 5			
Karye-i Küsti fî sene			Karye-i Ahi fî sene					
akça	şa‘îr	hınta	*akça*	şa‘îr	hınta			
10.005	*keyl* 55	*keyl* 9	447	*keyl* 13	*keyl* 5			
Karye-i Avârız fî sene			Karye-i Serem fî sene					

54 Nefsühû nefsî: “Sadece kendi nefsim”.

akça 18.600	şa'îr *keyl* 50	hınta *keyl* 8	*akça* 20.000	şa'îr *keyl* 85	hınta *keyl* 17
Karye-i Beyli fî sene			Karye-i Dimitri fî sene		
akça 53.900	şa'îr *keyl* 90	hınta *keyl* 20	*akça* 86.240	şa'îr *keyl* 140	hınta *keyl* 30
Karye-i Nusretli fî sene			Karye-i Avcılar fî sene		
akça 23.710	şa'îr *keyl* 38	hınta *keyl* 8	*akça* 10.170	şa'îr *keyl* 52	hınta *keyl* 7
Karye-i Âcîlovası fî sene			Karye-i Soğancık fî sene		
akça 83.900	şa'îr *keyl* 90	hınta *keyl* 20	*akça* 74.680	şa'îr *keyl* 130	hınta *keyl* 27
|**210a**| Karye-i Üsküdar ma'a Mezra'a-i Mehemmedce fî sene			Karye-i Mihaliç fî sene		
akça 47.510	şa'îr *keyl* 110	hınta *keyl* 23	*akça* 56.240	şa'îr *keyl* *160*	hınta *keyl* *33*
Karye-i Dervîşdepe fî sene			Karye-i Değirmanderesi fî sene		
akça 45.000	şa'îr *keyl* 155	hınta *keyl* 32	*akça* 31.744		
Yekûn-ı Bârgîrân-ı Ulak rû'ûs			An-menzilciyân-ı Havâss-ı Mahmûdpaşa bâ-mukābele-i avârız		
fî sene *akça* 690.891	fî sene şa'îr *keyl* 1.339	fî sene hınta *keyl* 268	fî sene 12.000 *guruş-ı esedî* 100		

Vech-i meşrûh üzere avârızları mukābelesinde tahrîr olunan kurâ ahâlîsi Edirne menzili hızmetine ta'yîn olunup kırk re's menzil bârgîri masârıfı içün kadîmden senede altı yük otuz altı bin sekiz yüz doksan bir akça ve bin üç yüz otuz dokuz kîle şa'îr ve iki yüz altmış sekiz kîle hınta virmek üzere menzilciler olup ve menzil hızmetinden mâ'adâ emr-i şerîf-i âlî-şân ile sâliyâne olunan tekâlîfden bi'l-cümle mu'âf ü müsellemler olup ve Havâss-ı Mahmûdpaşa

kazâsına tâbi' avârızları mukābelesinde kadîmden menzilkeş olan kurâlardan dahi senede yüz guruş imdâdı olup bin yüz iki rûz-ı hızırından bin yüz üç rûz-ı hızırına gelince menzil umûrı ber-vech-i iştirâk el-Hâc Mehemmed ile İbrâhîm'in der-uhde ve iltizâmlarında olduğı derkenâr olundukda: "İmdi Mevkūfât'a kayd olunup bin yüz üç rûz-ı hızırından bin yüz dört rûz-ı hızırına varınca menzil görülmek şartıyla |**210b**| Menzilci el-Hâc Mehemmed ve İbrâhîm üzerine kayd oluna" deyü fermân olmağın mûcebince mezbûrlara sûret-i defteri Mevkūfât'dan virildüği tahakkuk bulmuşdur.

Tebdîl-i Sekbânbaşı: Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri ocağında Sekbânbaşı (Boş) Ağa azl olunup Gelibolı ma'berinde muhâfazaya me'mûr ocak ağalarından "Hâşimoğlı" dimekle ma'rûf Diyârbekirli (Boş) Ağa'ya sekbânbaşılık tevcîh ü ihsân olunup serî'an ve âcilen Âstâne-i sa'âdet'e teveccüh ü vusûlleri fermân olunup ve bir gün evvel hareketlerine menzil ile hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve sefer-i hümâyûna me'mûr yeniçeri tâ'ifesinin İstanbul'da meks üzere olanları sefer-i hümâyûna tergīb ve irsâlinde takayyüd ü ihtimâmları fermân ve sipâriş buyuruldı.

Ezîn-cânib, erbâb-ı seferden zümre-i yeniçeriyândan bâlâ-kadd-i nev-resîde genç irisi mahbûb dostlar girîbânından dâmenin henûz istihlâs itmemiş iken metânet ü istihkâm ile meşhûr Mihal Köprisi semtlerinde şehrli bir nev-civâna dest-[dı]râzlık idüp ef'âl-i kabîha müte'allık fi'l-i mekrûh sevdâsıyla bağçe köşesi teklîf ve ibrâmıyla miyânlarında gavgā vü âşûb peydâ oldukda etrâfdan def'-i gavgā içün mücidd ü sâ'î olanlardan bir şahsı "pala" ta'bîr olunan âlet-i harb ile urup katl itdikde kātil-i mezbûr ahz olunup Dîvânhâne'de dîvân-ı huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr olunup kātil olduğı subût buldukda şâhidlerin şehâdeti makbûle |**211a**| karîn oldukda şer'an kısâs iktizâ itmeğin kātil-i mezbûr dahi kısâsen katl olunmak içün zâbıtı tarafına teslîm olunup kısâs ile cezâsı virilmek fermân buyurulduğı tahakkuk buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 10 şehr-i Ramazân sene 1103.

Çûn ki sefer-i hümâyûna me'mûr yeniçeri ocağı Âstâne'den hareket ve Edirne'ye dâhil olup Ordu-yı hümâyûn'a muhayyemgâh ta'yîn olunan "Paşa Mezâristânı" dimekle ma'rûf sahrâya hayme vü hargâhları ile nüzûlleri mukarrer oldı ve zamân mevsim-i kirâz olmağla bağlarda vâkı' eşcâr-ı kirâzın ocağına eşcâr-ı enâcîr vaz'ına perâkende oldukları hâlde erbâb-ı bâğāt eşcâr-ı kirâzân kat'-ı ümmîd eyledüklerinden kat'-ı nazar nâzenîn eşcâr-ı kirâzdan

manâv silkmiş koz ağacı şekli kirâzlarından mâ'adâ evrâkdan meyyir oldı. Ve mukaddemâ kıyyesi ellişer pâreye fürûht olunur iken manâv tâ'ifesi fursatı ganîmet add idüp ihtifâdan ıslâhcasın dörder beşer pâreye bâliğ idüp fürûhtda istignâları mukarrer olup "senin ağzın kirâz ağzı değildir" deyü birbirlerine şâdân latîfe cilvelerin nümâyân eylediler.

Mu'âlece-i Sadr-ı Âlî: Sâhib-i devletin mizâc-ı pür-imtizâclarında kadîmden illet-i za'flık nümâyân olmağın kavl-i hukemâ [55]"العلم علمان علم الابدان ثم الاديان" mûcebince mu'âlece-i beden tedârükine iştigāl lâzım gelmeğin bi-hasebi'l-iktizâ eyyâm-ı savm iken ser-etıbbâ-i hâssa ma'rifetiyle devâ vü mu'alece evlâ ba'dehû savmı edâ ve kazâ eylemek üzere şürb-i eşribe-i mu'âlece-i bedene |211b| iştigāl olunup umûr-ı de[v]letden ve mesâlih-i ibâddan yevm-i merkūmda perhîz olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 11 şehr-i Ramazân sene 1103.

Rûznâmçe-i Evvel Kadrî Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup cizye muhâsebeciliğinden munfasıl Antâbî Yûsuf Efendi'ye rûznâmçe-i evvel manâsıbı tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı' olup müceddeden kat'-ı pâye ile serfirâz kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 12 şehr-i Ramazân sene 1103.

Teslîm-i Nâme-i Pâdişâhî be-Elçi-i Acem: Şâh-ı Acem tarafından gelen bin yüz üç senesi mâh-ı Cemâziye'l-evvelinin on[56] sekizinci Çehârşenbih güni der-i devlet-medâra vâsıl olup ol târîhden yevm-i merkūma gelince yüz on üç [gün] mürûr idüp ve rûz-merre ta'yînâtları Hazîne-i Pâdişâhî'den i'tâ olunduğı mukarrer olup ve taraf-ı Şâh-ı Acem'den vârid olan nâmenin cevâbı içün tahrîr ü inşâ olunan nâme-i hümâyûn ilçi-i mezbûra teslîm olunmak içün Sadr-ı âlî huzûr-ı hümâyûna teşrîf buyurup ba'dehû ilçi dahi huzûr-ı hümâyûna da'vet olunup huzûr-ı hümâyûna karîb mahalle vardıkda bostâncıbaşı sağ koltuğuna ve çavuşbaşı sol koltuğuna girüp huzûr-ı hümâyûnda bûs-ı zemînden sonra dest-bûs-ı şehriyârî birle şeref-yâb oldukda cevâb-ı nâme-i pâdişâhî teslîm olunup ilçi-i mezbûre ve "Rahtvân" ta'bîr olunan ferzend-i Acem'e hil'at-i fâhire ilbâsıyla tevkīrden sonra yirmiden mütecâ-

55 el-ilmü ilmân ilmü'l-ebdân sümme el-edyân: İlim ikidir, beden ilmi ve din ilmi.

56 "on" kelimesi mükerrerdir.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

viz etbâ'-ı ilçi olan Kızılbaş-ı bed-ma'âşa hil'atler ilbâs |**212a**| olunup raht ü bahtı ile mükemmel bir semend-i çapük-hırâm ilçiye ve bir dahi raht ü bahtı ile mükemmel esb-i sabâ-reftâr Rahtvân'a taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan atıyye olunup ilçi-i mezbûrun Şâh-ı Acem tarafına azîmetine izn-i hümâyûn sâdır oldı. Ve ba'de gā'ile-i ilçi Sadr-ı âlî huzûr-ı hümâyûndan avdet ve sarây-ı mu'ayyenelerine teşrîf buyurdılar.

Ma'zûl Şuden-i Vezîr-i Mükerrem Ali Paşa İzz-i Rütbe-i Defterdârlık: Nâgehân şu'bede-bâz-ı felek-i seyyâre pîrezen-i dünyâ-yı mekkâre bir şekl-i garîb ve bir turfe-i acîb sûret gösterüp âftâb-ı âlem-tâb zevâl mahallin geçüp gurûba meyl itdüği demde kemendâz-ı çarh-ı berîn âbrûy-ı pür-çîn ve kasd ü kîn ile mâbeyne nifâk ü şikāk düşürüp rûzgâr-ı kec-reftâr her bâr üstüvâr olmaduğundan resm-i bî-vefâlığı izhâr ve hengâm-ı şâma değin âsâyiş olmaklığı sezâvâr görmeyüp şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile memlû bir peymâne sundı ki, hazma mecâl yok. Ve çarh-ı gaddâr-ı bukalemûn bir nakş oynadı ki, tahammülden gayri çâre ve ihtimâl yok.

El-kıssa: İlçi gā'ilesi ber-taraf oldukdan sonra Sadr-ı âlî huzûr-ı hümâyûndan çûn ki avdet ve Sarây-ı mu'ayyenelerine teşrîfleri vukū' buldukda Vezîr-i mükerrem Defterdâr Ali Paşa huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye da'vet ve ihzâr olunup meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olduklarında: "Şevketlü ve mehâbetlü pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri Cezîre-i Kıbrıs eyâlet ve hükûmetin bi'z-zât size ihsân-ı hümâyûnları |**212b**| buyurulmuşdur" deyü bilâ-te'hîr hil'at post-ı semmûr ilbâsından sonra taraf-ı Cezîre-i Kıbrıs'a teveccüh ü azîmetleri fermân ve sipâriş buyuruldı. Devlet-i Âl-i Osmân'da kemâl mertebe takayyüd-i {ü} tâmm ve sa'y [ü] ihtimâm itmiş iken rûzgâr-ı sitemkârın bî-vefâlığına hayf sad hayf. Ammâ ezel ü âzâlde mukadderâtın tagyîrine imkân yok. Hemân cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû* hazretlerinin mukadderâtına tevekkül ve lütf u keremine tevessül olunup her şahsa bi-nefsihi [57]" الصبر مفتاح الفرج " kelâmıyla âmil olmak vâcibâtdandır. [58]" النجات فى الصّدق كما انّ الهلاك فى الكذب " mazmûnı üzere tarîk-ı sıdkdan çep düşmeyüp elbette sâdıkın sıdkı necât-pezîr olmasında iştibâh yokdur. Kizbin netîcesinde necât olmayup helâki mukarrerdir. Devlet-i Âl-i Osmân ki, inkırâz-ı Devlet-i Âl-i Selçukıyân'dan devlet-i devr-i Sultân Mehemmed Hanî'de sadâret-i vezâret-i uzmâ Vezîr-i a'zam-ı maktûl Sarı Sü-

57 "es-sabru miftâhu'l-ferec": Sabır sıkıntıdan kurtulmanın anahtarıdır.

58 "en-Necât fi's-sıdk kemâ enne'l-helâk fi'l-kizb": Kurtuluş doğruluktadır tıpkı yalanda helâkin olduğu gibi.

leymân Paşa'ya intikāl idince kizbi bir hükkâm ihtiyâr eylemedükleri eclden dâ'imâ Devlet-i Âl-i Osmân mansûr ve guzât-ı muvahhıdîn muzaffer olup necât taraflarında bulunup yevmen fe-yevmen Devlet-i Âl-i Osmâniyye izdiyâd bulmakdan hâlî olmayup necât-ı ulvîde cevelân üzere iken kâzibü'l-mecâzin Vezîr-i maktûl Sarı Süleymân Paşa beyne'l-müslimîn ve'l-kefere kezzâblık ile meşhûr ü ma'rûf olup kizbden gayri kelâm lisânından bir kerre sudûr bulmadığı âşikâre vü nümâyân olmağla Budin gibi |213a| metîn ü müstahkem bir hısn-ı hasîn kal'a-i üstüvâr feryâd ü figān iderek küffâr-ı hâksârın yed-i tasarrufuna dâhil olup kizbi vücûdın katl ile helâke irgürdüğinden mâ'adâ fitne vü fesâd-ı {ü} mülâzimîn-i eşkıyâya bâ'is ü bâdî olup mukaddemâ sudûr bulan kizbinden kat'-ı nazar sadâretde sudûr iden kizbi kadar cânın katl ile helâki nümâyân olup ilâ hâze'l-ân maktûl-i mezbûrun kizbi şe'âmetinden münfekk ve istihlâs olunmayup nedâmeti herbâr sârî olduğunda iştibâh yokdur.

Beyt:

Kebâb-âsâ belâ bezminde gördüm kalb-i uşşâkı
Muhâlif devr elinden bir dem ağlar bir zamân anlar.

Defterdâr Şuden-i Ahmed Efendi: Çûn ki rûzgâr-ı kec-reftâr nakş-bend-i sitîzekâr ve ol sihr-sâz-ı gaddâr hezâr mertebe mahabbet ü meveddet nukūşını resm-i bî-vefâlığa tebdîl ile Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'yı rütbe-i âliye-i defterdârlıkdan azl ile der-i devlet-i sa'âdethâneden redd ve dervâze-i dârü'l-mülk-i iltifâtı sedd eyledi. Taraf- âhara köşe-i çeşm-i iltifât ile nigeh[59]-endâz olup hil'at-i vâlâ-yı defterdârlık müjdesin beyân ü ayâna getürüp istihkākına müsellem kılmakda cilveger olup ve Istabl-ı âmire'de arpa emîni olan "Cânibdâr" dimekle müte'ârif zât-ı mükerrem Ahmed Efendi o sâ'at taraf-ı sadâret-i uzmâdan da'vet ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr olunduğı hînde pâdişâh-ı heft |213b|-kişver Hazîne-i âmire nezâreti ki, rütbe-i defterdârlığ-ı şıkk-ı evveldir, sana in'âm ü ihsân buyurmuşlardır deyüp bilâ-te'hîr hil'at-i fâhire-i defterdârlık ilbâsıyla tevkīr ü ihtirâm olunup iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı' olduğundan mâ'adâ beyne'l-küttâb ve'l-akrân kat'-ı pâye-i âliye birle mümtâz ü serfirâz buyurılup nâ'il-i merâm olmuşlardır.

Tevcîh-i Defterdârlık be-Ahmed Efendi eş-Şehîr be-Cânibdâr:

59 Kelime metinde "nighe (نگهه) şeklindedir.

Beyt:

Metâ'-ı ma'rifet geldi revâcın bulduğı demler
Zer-efşân eylesün nergisler evrâk-ı gülistânı

Hakkâ ki, hil'at-i bâlâ-yı defterdârlık pîrâye-bahş-ı kāmet-i istihkāklarına münâsib ve hall ü akd-i umûr-ı cumhûr keff-i kifâyetlerine tenâsüb olduğunda iştibâh yokdur. Rûzgâr-ı kec-reftârın ve sitemkâr ü gaddârın tâ ezelden kârıdır. Kemâl bulanları zevâle ve zevâl ile âlüftegânı kemâle tegallüb eylemek kâr-ı kadîmidir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 13 şehr-i Ramazân sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı farîza-i cum'aya niyyet ve ma'bed-i kadîm olup "Eski Câmi'" dimekle benâm ü müsemmâ câmi'-i şerîfde pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha teşrîf ve cemâ'at-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum'ayı edâdan sonra izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf ve savm-ı iftâr içün tertîb-i mukaddemât-ı ziyâfet içün hâzır ü müheyyâ olunan |**214a**| et'ıme-i gûn-â-gûn sükkerî ta'âmlar ve benefşe ve linofer ve limon şarâblar ile iftâr buyurılup ve salât-ı terâvîhi cemâ'at-i kesîre ile Sarây-ı Sadr-ı âlî'de edâdan sonra taraf-ı Sadr-ı âlî'den hediyye-i vâfire ve boğça boğça dîbâ ve zer-baft ve akmişe-i mütekâsire ihdâsından mâ'adâ raht u bahtı ile mükemmel semend-i çapük-hırâm mahall-i rikâbda hâzır ü âmâde olduğı hâlde hediyye olan rahş-ı hümâ-bahşa şâhâne ve levendâne süvâr ve şevket ü iclâl ve izz ü ikbâl ile leylin dördünci sâ'atinde Sarây-ı ma'mûrelerine azîmet ve teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur. Ve hediyye-i şehinşâhîden mâ'adâ silahdâr-ı şehriyârîye ve Hâsodabaşı ağaya ve sâ'ir nedîmân u musâhibân ve mukarrebân-ı pâdişâh-ı âlî-câha ale'l-infirâd boğçalar ile hediyye-i akmişe-i gûn-â-gûn ihdâsı mukarrer olduğı sikātdan nakl ile istimâ' olunduğı muhakkak olmuşdur. Zihî devlet zihî sa'âdet ki, bunca eyyâmdır ki, pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîfleri devr-i Sultân Mehemmed Hanî'den sonra aslâ vukū' bulmayup ve şehîd ü sa'îd sâhib-i sa'âdet Köprilizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleymân Han-ı sânînin makbûl ü mergūbları iken Sarây-ı sa'âdetlerine kudûm-i teşrîfleri müyesser olmayup ve pâdişâh-ı rûy |**214b**|-i zemîn taht-ı hümâyûn-bahta cülûs-ı hümâyûnları vezîr-i sâbık Koca Ali Paşa asrında vukū'a gelen mahabbet ü meveddetleri ne mertebede olduğı âşikâre vü nümâyân iken sarây-ı sa'âdetlerine kudûm-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

şehriyârî-i teşrîfleri ana dahi müyesser olmayup hâliyâ Vezîr-i a‘zam Ali Paşa *yessera'llahu mâ-yeşâ* hazretlerinin tâli‘ ü baht-ı hümâyûnları evc-i a‘lâda olup pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri bi'z-zât kudûm-i behcet-lüzûmları ile sarây-ı sa‘âdethânelerin teşrîf ve vekîl-i mutlaklarının rütbe-i âliyelerin ayyûka hemser ve kudûm-i teşrîfleri ile kadr ü re’fetlerin âlî ve iltifât-ı mâ-lâ-yutâklarına mazhar buyurdılar. Zihî iltifât-ı pâdişâhî zihî tâli‘ [ü] baht-ı sa‘det-i Sadr-ı âlî.

Beyt:

Memâlik zıll-ı re’fetde
Re‘âyâ hâb ü râhatda

Zamân âsûde adlinden
Zemîn emn ü emân üzere

Tevcîh-i Emânet-i Cev: Çûn ki Arpa Emîni Ahmed Efendi'ye rütbe-i defterdârlık tevcîh ü ihsân buyurılup arpa emâneti mahlûl ü mu‘attal u hâlî kaldı, Eğriboz Kal‘ası'nda muhâfaza umûrına me’mûr Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'nın der-i devlet-medârda kapu kethudâsı ve sâbıkā arpa emîni olan İbrâhîm Efendi'ye müceddeden Istabl-ı âmire arpa emâneti tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifâta mazhar ve mükerreren kat‘-ı pâye ile beyne'l-akrân mümtâz |**215a**| u serfirâz kılınup nâ’il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur.

El-Kıssa: Kelâmı budelânın cünûnânesi huzzâr-ı meclis ve nüdemâ-yı mûnis an‘ane-i sikāt rivâyeti ile pâ-pâ-yı sâf-nihâd-ı ferhunde-sîretin teşrîf-i encümen-i fakīrânesi ve ba‘zı gamm-güsârân ile sahn-ı çemenzârda keyfiyyet müşâhede-i hey’et-bahş-i kesel-i neşâttesi dimâğ-ı mürde-i sad-sâleyi neşvedâr-ı zevk-i çâşnî-i hulvü'l-mezâk-sâz-ı telh-kâmân gaflet-i mesâha-i perdâzesi ve bir kûşe-i medîne-i nümâyişde seccâde-i sad-pâre-i ârâm-ı yek-sâ‘a-i güsterânîde kılınmak tâ’ife-i budelâ-yı dervîşâna ve abdâlâna cümlesinden a‘lâ görinür.

Telhîs-i İbtidâ-i Defterdâr Efendi: Çûn ki Cânibdâr Ahmed Efendi'ye defterdârlık tevcîh buyuruldı, ahvâl-i umûr-ı devlete müte‘allık bi'z-zât hattları ile tahrîr idüp huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye irsâl eyledükleri telhîsdir ki, işbu mahallde aynî ile sebt ü tahrîr olundı:

Sûret-i Telhîs: Arz-ı bende-i bî-mikdâr budur ki, inşâ’a'llahu te‘âlâ ihrâc olunacak mevâcib içün ve sefer-i hümâyûn levâzımları içün Silistre ve Niğbolı sancakları taraflarından bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere cizye tahsîl-

TÜBA TÜRK BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

dârlarının cem' eyledükleri cizye mâlı bu ana değin henûz gelüp teslîm-i Hazîne olmamağla mu'accelen irsâl ve teslîm-i Hazîne olunmak üzere ta'yîn olunan istihdâm kullarından Edirne'den Tolçı ve Hırsova |**215b**| ve Maçin kazâlarına varup gelince bir nefere bir menzil bârgîri ve Niğbolı ve Rahova ve İvraca ve Plevne kazâlarına varup gelince bir nefere dahi bir menzil bârgîri başka başka iki kıt'a menzil hükmi ihsân buyurulmak bâbında arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın Dîvân-ı hümâyûn tarafından iki kıt'a menzil hükmi tahrîr ve istihdâm kulları irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Mahall-i Dîvân-ı Defterî: Çûn ki Ahmed Efendi'ye defterdârlık umûrı tevcîh ü sipâriş buyuruldı, Kāsımpaşa Hammâmı kurbünde vâkı' kendülerin mülk-i sarîhi olan sa'âdethâneleri gāyet küçük ve dayyık olduğundan nâşî umûr-ı dîn [ü] devlet-i Osmâniye'yi ve ibâdu'llah mesâlihleri umûrı içün kendü sa'âdethânelerinde mümkin olmaduğından tehâşî Dîvân'a mümkinü'l-husûl bir mekân tedârüki lâzım ü mühimm olmağla ve hareket-i sefer-i hümâyûn dahi karîb olmağla mahsûsan vüs'at üzere bir mekâna vaktin müsâ'adesi dahi olmamağla şehr-i Edirne sükkânı a'yânından "Çayır Emîni" dimekle meşhûr Arnavud Receb Ağa'nın hânesi ki, sâbıkā "Kāsım Çavuşzâde" dimekle müte'ârif tarîk-ı müderrisînden Mustafâ Efendi'nin sa'âdethâneleridir, sa'âdethâne-i mezbûr mahall-i dîvân umûrına münâsib görilmeğin Ordu-yı hümâyûn'a hurûc vâkı' olunca müşârün-ileyh Receb Ağa'nın sa'âdethânelerine teşrîf buyurup ibtidâ-i dîvâna |**216a**| şürû' eylediler. Çûn ki Vezîr-i mükerrem Ali Paşa işbu mâh-ı Ramazân-ı şerîfin onikinci Pencşenbih güni vakt-i asrda defterdârlıkdan azl olunup Cezîre-i Kıbrıs eyâleti tevcîh ü ihsân buyuruldı, defterdârlık muhâsebesi Rûznâmçe-i hümâyûn Kalemi'nden tahrîr ve icmâl olunup îrâd ve masraf görilince defterdâr-ı sâbık Ali Paşa'nın Âstâne-i sa'âdet'de meks ü ârâmları fermân buyuruldı. Ve Çavuşbaşı Mehemmed Ağa vârid olup cum'airtesi gicesi iftârdan sonra taraf-ı Âstâne'ye hareketleri içün fermân buyurulduğın ifâde eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 14 şehr-i Ramazân sene 1103.

Çûn ki âfitâb-ı âlem-tâb taraf-ı Mağrib'de gurûb idüp leyl-i sebt vukū' buldı, defterdâr-ı sâbık Ali Paşa iftâr idüp ve vakt-i işâya değin mühimmât-ı hareketleri hâzır ü âmâde olunup ve salât-ı işâyı bilâ-terâvîh edâdan sonra bir ân ve bir sâ'at te'hîr ü tevakkuf itmeyüp fermân-ı âlî mûcebince on mikdârı huddâm-ı zevi'l-ihtirâm ile ve leyl-i muzlimde meş'aleler taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e teveccüh ü hareketleri mukarrer olmuşdur.

Ta'yîn Şuden-i Kā'im-makām be-Muhâfaza-i Kal'a-i Azak: Hâliyâ Moskov ve Leh keferesinin ve Serke ve Barabaş Kazağı'nın ittifâk ve cem'iyyetleri taraf-ı der-i devletden istimâ' olunup ve gālibâ hareket ve hücûmları Kal'a-i Azak üzerine oldukları şüyû' bulmağın ve kal'a-i mezbûrede bir vezîr-i âlî-şânın muhâfazada bulunması umûr-ı dîn [ü] devletden olmağla bundan akdem rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makāmlıkdan azl olunup |**216b**| Trablusşâm eyâleti ve hükûmeti tevcîh ü ihsân olunan Silahdâr Ali Paşa'nın kā'im-makāmlığı âleminde manâsıb-ı âliye-i pâdişâhînin azl ü nasbına ta'arrüzlük idüp tecâvüzliği hazm-ı devlet olmaduğı eclden vezîr-i müşârün-ileyh kā'im-makām-ı sâbık Silahdâr Ali Paşa Azak Kal'ası muhâfazasına me'mûr ve ta'yîn olunup serî'an ve âcilen Azak Kal'ası muhâfazasına me'mûr ve ta'yîn ve bir gün evvel kal'a-i mezbûra irişmeleri fermân buyurılup mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâli tahakkuk bulmuşdur. Âstâne-i sa'âdet'de meştâda olan Dergâh-ı âlî cebeci ocağı sefer-i hümâyûna me'mûr olmaları ile Âstâne'den hareket ve Edirne kazâsı müzâfâtından şehr-i Edirne'ye karîb İskender Karyesi mukābili "Sazlıdere" dimekle ma'rûf Solakçeşmesi'ne karîb mahalle vüsûlleri ve hayme vü hargâhları ile nüzûlleri mukarrer olmuşdur. Fi'l-hakīka, Hâtem-i vezâret Diyârbekir'den munfasıl Vezîr-i âlî-şân Ali Paşa hazretlerine lâyık ü erzânî buyurılup irsâlinden sonra edebden hâric vaz' ü hareketde bulunup Kā'im-makām Ali Paşa kā'im-makāmlığı âleminde erbâb-ı manâsıba dahl ü ta'arruz ve tecâvüzlük idüp rûznâmçe-i evvel gibi manâsıb-ı âliyeyi ve küçük rûznâmçe ve başmuhâsebe ve mukābele-i süvârî manâsıb-ı âliyelerin ve bunlardan mâ'adâ birkaç manâsıbı dahi azl ve tebdîl ü tağyîr idüp murâd-ı şerîfleri olanlara tevcîh eyledüği hâric-i edeb olup lâyık-ı devletden bîrûn kadem basup fi'l-i nâ-sezâya |**217a**| meyyâl olduğı beyne'l-vüzerâ töhmet görinür. Zîrâ ki, mâ-tekaddümden tevcîhât kānûn-ı Âl-i Osmânî ve kā'ide-i şehinşâhî üzere vekîl-i mutlaklara mensûb ve mahsûs olup tevcîhâtda kā'im-makāmların cidden alâkaları yokdur. Meger erbâb-ı manâsıbın töhmeti zuhûr ide veyâhûd gazab-ı pâdişâhî birle yâ azl veyâ katl oluna veyâhûd füc'eten fevt ola, mansıbı mahlûl kala ol vaktde iktizâ hasebiyle kā'im-makāmların âhara teveccühi lâbe'sdir. Ve illâ iltifât-ı pâdişâha mağrûren edebden ve kānûndan tecâvüzlük idüp [60]" النائب كالقاضى " makāmında vekâlet ile asâletin ef'âl-i kānûniyyesine mu'âdil ef'âli vücûda getürmek aslın mütâba'atına muhâlif vaz' ü hareket ayn-i hatâ ve töhmet-i kübrâdır. Hâliyâ edebden ve kānûndan hâric hareketi

60 "en-Nâ'ib ke'l-kādî": Naibi kadı gibidir.

iklîm-i âhar muhâfazasına me'mûrluğun ne'şet idüp vücûda getürdü. Pîrezen dünyâ öyle mekkâredir ki, niçe serverleri kemend-i mihnete bend ve bir Zâl-i gaddârdır ki, niçe töhmetleri pîjen-vâr câh ü belâya giriftâr itmekle intikāmın almamış iken ef'âl-i nâ-sezâyı niçe hazm ider.

Mısra':

اکر خواهی سلامت بر کنارست

Nesr: mazmûnunca kenârda bulunup edebâne hareketden hâric bir kadem tecâvüzlük bulunmaz ise ümmîddir ki, sitem-i zamâne-i rûzgârdan emîn olup taraf-ı necât kıyıları nümâyân olup miyân-ı gîrdâbdan istihlâsa çâre ve serâ-perde-i gaybdan gülistân-ı bâd-ı sabâ bûy-bahş-ı murâd üzere vezzân olup bir mikdâr istirâhata lâyık ve hengâm-ı âsâyişde resm-i vefâlık göstere. Ve pîrezen |**217b**| dünyânın mekrinden belki bir mikdâr fakīrâne râhatlık vücûda gele. Edebâne hareket âkılların sermâyesidir. Evzâ'-ı nâ-hemvâr-ı süfehânın serlerinde mücevher tâcıdır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 15 şehr-i Ramazân sene 1103.

Sefer-i hümâyûna me'mûr cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî ocağı dünki gün Sazlıdere semtinde "Solakçeşmesi" dimekle ma'rûf mahalle nüzûllerinin zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Yirmi altı aded oda olmak üzere cebecibaşı ve çorbacıları ve zâbıtları ile neferât-ı cebeciyân nüzûl eyledükleri Solakçeşmesi kurbünde ale's-seher hareket ve pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan şehr-i dilâvîz Edirne'ye dâhil ve metânet ü istihkâm birle müte'ârif ü şühûr olan Sarrâc Köprüsi'nden tertîb-i alay ile mürûr ve pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri Sarây meydânına nâzır "Kasr-ı Sûr" dimekle ma'rûf kasr-ı âlîden mürûrlarına manzûr-ı hümâyûnları olduğı hâlde huzûr-ı hümâyûndan ba'de salâti'z-zuhr alay-ı pür-tertîb ile ubûr idüp mukaddemâ Ordu-yı hümâyûn'a mahall-i muhayyemgâh ve menzilgâh ta'yîn olunan "Gûristân-ı Paşa" dimekle meşhûr sahrâ-yı vâsı'aya hayme vü hargâhları ile nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur.

Reften-i Emîn-i Nüzül be-Cânib-i Belgrad: Çûn ki hengâm-ı sefer ve asâkir-i nusret-eserin sefer-i hümâyûna vakt-i hareketleri karîb oldı, Edirne'den Sofya'ya varınca ve Sofya'dan Belgrad'a varınca merâhilde asâkir-i nusret-eserin nüzûl idecekleri menâzilde ta'yînât-ı asâkir-i İslâm |**218a**| içün menâzile tayîn ve nakl olunup hâzır ü âmâde olmak üzere fermân olunan zahîrenin menâzil-i merkūmînde mevcûd ve nâ-mevcûd olan zahîre ma'lûm olup ve zahîresi noksân olan menâzilin zahîreleri tekmîl içün Nüzül Emîni Ahmed

Ağa menzil ile irsâl olunup zikr olunan menâzilin noksân zahîrelerin tekmîl ve Ordu-yı hümâyûn sahrâ-yı Edirne'den hareket itmezden mukaddem der-i devlet-medâra mülâkī ve cümle menâzilin tekmîlin i'lâm içün müşârün-ileyh Nüzül Emîni Ahmed irsâl olunmuşdur ki, menâzil-i mezkûr işbu mahallde tahrîr olundı.

Defter-i menâzil-i mezkûrîn an menzil-i Edirne ilâ Belgrad, el-vâkı' fî sene 1103, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

Menzil-i Kemâlçayırı *Sâ'at* 2,5	Menzil-i Cisr-i Mustafapaşa *Sâ'at* 3,5	Menzil-i Karye-i Harmanlı *Sâ'at* 5
Menzil-i Uludere tâbi'-i Öriceâbâd Hasköyi *Sâ'at* 7	Menzil-i Karye-i Kınalı *Sâ'at* 5	Menzil-i Karye-i Papaslı tâbi'-i Filibe *Sâ'at* 6
Menzil-i Kasaba-i Filibe *Sâ'at* 6	Menzil-i Tatarpazarı *Sâ'at* 5	Menzil-i Saruhanbeyli *Sâ'at* 5
Menzil-i İspas Köprüsi *Sâ'at* 5	Menzil-i Karye-i İhtiman *Sâ'at* 5	Menzil-i Sahrâ-yı Ormanlı *Sâ'at* 3,5
Menzil-i Kasaba-i Sofya *Sâ'at* 5	Menzil-i Halkalıpınar *Sâ'at* 6	Menzil-i Sarı Burud *Sâ'at* 5
Menzil-i Şehirköyi *Sâ'at* 5	Menzil-i Palanka-i Mûsâpaşa *Sâ'at* 8	Menzil-i Ilıca *Sâ'at* 4
Menzil-i Niş *Sâ'at* 6	Menzil-i Racine *Sâ'at* 4	Menzil-i Aleksince *Sâ'at* 4
Menzil-i Perakin *Sâ'at* 7	Menzil-i Yagodina *Sâ'at* 6 **|218b|**	Menzil-i Batirçine *Sâ'at* 6
Menzil-i Palanka-i Hasanpaşa *Sâ'at* 5	Menzil-i Kolar *Sâ'at* 4	Menzil-i Palanka-i Hisârcık *Sâ'at* 4
Menzil-i Belgrad *Sâ'at* 4,5	Yekûn-ı Menâzil 28	

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Pây-i taht-ı kadîm olan şehr-i dilâvîz Edirne'den dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd Kal'a-i Belgrad'a varınca piyâde olan asâkir-i nusret-eserin menâzilde zahmet u usretlerinden ihtirâzen yirmi sekiz aded menâzil olmak üzere Vezîr-i a'zam Köprüli merhûm Mehemmed Paşa'nın bin altmış sekiz târîhinde Yanova seferine teveccüh ü azîmetleri oldukda tahrîr ve defter olunup mu'ayyen menâzildir. Ve bundan mâ'adâ Racine menzili ile Aleksince menzili mâbeyninde "Kınalı Çiftliği" dimekle ma'rûf bir menzil dahi olup ve lâkin Racine menziline gāyet karîb olmağla ref' olunmuşdur. Ve Tatarpazarı menzilinden tarîk iki olup biri hâliyâ tahrîr olunduğı minvâl üzere Pazarcık menzilinden Saruhanbeyli menziline ve andan Kızderbendi mürûr olunup İspas Köprüsi menziline ve andan İhtiman menziline nüzûl olunur. Ve biri Pazarcık'dan Yeniköy menziline ve andan Kapulıderbend mürûr olunup İhtiman menziline nüzûl olunur. Gerçi bu tarîkda bir menzil uğurlanur. Lâkin Kapulıderbendi gāyet sarb ü dayk olmağla asâkir-i İslâm'ın zahmetinden ihtirâzen bir menzil ziyâde olmak üzere ekser ezmânda Kızderbendi tarîkından mürûr u ubûr olunur. Ve mühimmât-ı cebehâne ve tophâne |**219a**| ve mîrî zahîre tahmîl olunan câmûs ve öküz arabalarının Kapulıderbendi râhından mürûrları müte'assir olmağın vâkı' olan seferlerin cümlesinde zikr olunan mühimmât arabaları her bâr Kızderbendi'nden mürûr u ubûr idegelmişdir. Ve tahrîr olunan yirmi sekiz aded menâzil asâkir-i nusret-eserin hareketlerince iktizâ iden menâzildir. Ehl-i tüccâr Edirne'den Belgrad'a ednâ mertebe yirmi günde ve eyyâm-ı sayfda gâhîce on dokuz ve gâhîce on sekiz günde mülâkī olurlar.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 16 şehr-i Ramazân sene 1103.

Mevâcib ihrâcı içün hazîne tedârüki ve hâzır ü âmâde olunması fermân buyurulmağın ne mikdâr kîse mevcûd ve ne mikdâr kîse lâzım olduğın tedârük içün Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi'ye ibtidâ Hazîne-i âmire'ye teşrîfleri vukū' bulmuşdur.

Sudûr-ı Fermân-ı Âlî Berây-ı Tahsîl-i Emvâl-i Mîrî an-Cânib-i Mültezimîn: "Bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere cizye ve mukāta'ât ve avârız ve bedel-i nüzül ve sâir emvâl-i mîrî tahsîlin deruhde ve iltizâm idenlerin zimmetlerinde olan mâl-ı mîrî ve sene-i sâbıkālardan dahi mâl-ı mîrî mültezimlerinin zimmetlerinde olan emvâl aklâm-ı Hazîne defterlerinin zimem defterleri mûcebince deruhde ve mültezimînden ber-vech-i ta'cîl tahsîli içün fermân-ı âlî sâdır olup ve sen ki nâzır-ı Hazîne-i âmire olan Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed *zîde kadruhû*sun, emvâl-i mîrî mültezimlerinin gerek sene-i cedîde ve gerek

sene-i sâbıkālardan zimem defterleri mûcebince |219b| zimmetlerinde olan mâl-ı mîrîyi edâda ta‘allül ve muhâlefet idüp özr ü bahâne idenleri veyâhûd tahsîl eylemedim, re‘âyâ zimmetlerindedir deyü serkeşlik idenleri ism ü resmleri ve şöhretleri ve kefîl bi'l-mâlları ile huzûrumuza arz ü i‘lâm idesin” deyü müşedded ü mü’ekked fermân-ı âlî sudûrı tahakkuk bulmuşdur. Ve fermân-ı âlî mûcebince zimem defterlerinden zimmet tezkireleri tahrîr ve Ser-gulâm-ı Bâkī Osmân Ağa ma‘rifetiyle erbâb-ı mültezimîne istihdâm kulları ta‘yîn olunup bakāyâ kalup mültezimîn zimmetlerinde olan mâl-ı mîrî tahsîline takayyüd-i {ü} tâmma iştigāl ve ihtimâm gösterildi. Fi'l-hakīka, mültezimînin zimmetlerinde olan mâl her ne zamân olur ise tahsîl olunur, mâl-ı mîrîdir deyü azl ve nefy olunan Vezîr-i a‘zam Koca Ali Paşa asrında ve defterdâr-ı sâbık Vezîr-i mükerrem Ali Paşa zamânında mültezimînin zimmetleri tahsîline çendân takayyüd ü ihtimâm olunmayup kurılu çift mesâbesinde hâtır-nüvâzlık yüzinden ihmâl ü müsâmaha olunup tâlib ü râgıb olmayup ba‘zı umûr-ı mühimme sipâriş olunmuş erbâb-ı mün‘amlara hızmet-i pâdişâhîde tekâsül eylemiş deyü töhmet ü bühtân ve iftirâ ile zulm ü cevr ve sitemkârlık cihetinden ahz-ı mâl içün habs ve zecr olunup mâl-ı firâvân zulmen tahsîl olunurdı. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ sadr-ı sadâret-i uzmâya kadem basan vezîr-i âlî-şân-ı âdil asrında ol asl ef‘âl-i mekrûha rağbet ü i‘tibâr olunmayup ehl-i ırz olan bî-kes ü bî-çâreler zulm ü sitemkârlıkdan |220a| müberrâ olup ahvâl-i âlem adl ü dâd ile hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl idüp mültezimân-ı emvâl-i mîrî mükedderü'l-ahvâl olup erbâb-ı kuzâtdan tahsîl-i nişde içün sâhte arzlar peydâsına tek[â]pû ile iştigāl gösterdiler. Erbâb-ı kuzât ise bir hâle vardılar ki, rişvet-i nukūdiyye içün,

Beyt:

Kādî isen kazâya akça salup
İrtişâ nakdine gulâm oldun

Mansıbın üç yıla mu‘ayyen iken
Yılda üç azle müstehâm oldun

Mansıbın erken alsa bir nâmerd
Sanasın dûşde ihtilâm oldun

mazmûnunca seksen akça rişvetile ibrâm ü ilhâh işâretiyle tahrîr-i arzdan perhîz itmeyüp deruhde ve mülâzimînin yedlerinde kerâren merâren tahsîl-i nişde arzlarına nihâyet yok. Kanı bir kādî-i fâzıl ü âdil ki, rütbe-i sadreyne sudûr itdükde irtişâyile ve ibrâm ü ilhâh işâretiyle sâhte arz tahrîr ü inşâ idüp yed-i tâlibîne viren kuzâtı tarîkdan dûr ve ba‘de'l-yevm nasb-ı mansıbdan meh-

cûrluğula hikmet ile mümzâ vü mahtûm sicillinde mastûr buluna ve huzûr-ı hukkâmda tatbîk buyurılan a'râza belki bilâ-te'emmül "mutâbık" deyü işâret oluna.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 17 şehr-i Ramazân sene 1103.

Ta'yînât umûrına kassâbbaşı nasb ü ta'yîn olunan Edirne sükkânı a'yânından Edirneli |220b| merhûm Abdullah Ağa etbâ'ından Sarı Mahmûd Ağa'ya kassâbbaşılığın zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Müşârün-ileyh Mahmûd Ağa infirâden kassâbbaşılığın uhdesinden gelmemek mülâhazasıyla ve kassâblık umûrundan ve çobanlar ahvâlinden çendân ma'lûmâtı olmaduğı cihetden sâbıkā kassâbbaşılıkda şöhret-{ü}şi'âr bulan Edirne sükkânı a'yânından "Kappân Çelebisi" dimekle müte'ârif Mehemmed Ağa'nın kassâbbaşılık umûrunda ve ağnâm ve çobanân ahvâlinde vukūf-ı {u} tâmmı olmağın mûmâ-ileyh Mahmûd Ağa ile ber-vech-i iştirâk olmak üzere nısf-ı kassâbbaşılık Kappânî Mehemmed Ağa'ya tevcîh olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla müceddeden iltifâta mazhar vâkı' olup ber-vech-i iştirâk kassâbbaşılık umûrı hızmetinde takayyüd-i {ü} tâmmları fermân ve sipâriş buyurulduğı tahakkuk bulmuşdur.

Reften-i İlçi-i Acem be-Cânib-i Diyâr-ı Acem: Bundan akdem Şâh-ı Acem tarafından ilçilik ile rikâb-ı hümâyûna vârid olan Kelb Ali nâm ferzend-i Acem işbu mâh-ı Ramazân-ı şerîfin on ikinci Pencşenbih güni huzûr-ı hümâyûna da'vet olunup dest-bûs-ı şehriyârî birle şeref-yâb oldukda nâme-i pâdişâhî teslîmden sonra taraf-ı diyâr-ı Acem'e revâne ve hareketlerine izn-i hümâyûn sudûr bulduğunun zikri sebkat itmiş idi. Çûn ki teslîm-i nâme ile diyâr-ı Acem'e me'zûn oldılar. Yevm-i merkūmun leylinde fecr-i sadık tülû'ından mukaddem menzilgâhlarından hareket ve taraf-ı diyâr-ı Acem'e teveccüh ü hareketleri muhakkak |221a| olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 18 şehr-i Ramazân sene 1103.

Haremeynü'ş-şerîfeyn Muhâsebecisi Mehemmed Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup sâbıkā Dârü's-sa'âde ağası yazıcılığından çıkma "Sofizâde" dimekle müte'ârif Mustafâ Efendi'ye Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebeciliği Ağa-yı Dârü's-sa'âde Beşîr Ağa taraf-ı şerîflerinden tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla tevkīr ü ihtirâm olunmağın taraf-ı Sadr-ı âlî'den dahi hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât olunup mûcebince Defterdâr Ahmed Efendi dahi hil'at-i fâhire ilbâs itmelerine üç kıt'a hil'at ilbâsıyla mümtâz ü serfirâz olunup

beyne'l-akrân kat‘-ı pâye ile nâ’il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur. Sitemkâr-ı zamânenin ve pîrezen-i mekkârenin ahvâl-i pür-melâli dâ’imâ böyle inkılâb üzere olup her şahsa bir rütbeyi çok görüp tebdîlât ü tagyîrâtdan her an hâlî değildir. Sene-i kâmilede birkaç kerre tebdîlâtı vukū‘a getürdi. Evvelâ şehîd ü sa‘îd Köprülizâde merhûm Mustafâ Paşa sefere müteveccih oldukda mansıb-ı âliye Küçük Çelebi uhdesinde iken Sofya menzilgâhında Mevkūfâtî Kadrî Efendi'ye tevcîh ba‘dehû yine Küçük Çelebi'ye ve ba‘dehû Mehemmed Efendi'ye ve hâliyâ Sofîzâde Mustafâ Efendi'ye tevcîh buyuruldı. Manâsıb-ı Âl-i Osmân zer ile münakkaş bir destmâl şekli olup dâ’imâ elden ele nâzendelikde olduğuna iştibâh yokdur.

İbkā ve Mukarrer Şuden-i Ser-arabacıyân-ı Mükârî: Hâliyâ bin yüz üç senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûnda |**221b**| mühimmât-ı cebehâne ve tophâne ve mîrî zahîre ve sâir mühimmât tahmîli içün yüke girdikleri günden her bir arabaya beher mâh biner akça ücretleri taraf-ı mîrîden virilmek üzere Edirne ve etrâf kazâlardan ihrâcı fermân olunan mükârî câmûs arabalarının zabt ü rabtı içün “Pâbûcıbüyük” elkābıyla benâm Ahmed Ağa arabacıbaşı nasb ü ta‘yîn olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Ammâ bin yüz bir ve yüz iki senelerinde vâkı‘ sefer-i hümâyûnlarda arabacıbaşı olup Hâsköyli dimekle meşhûr Edirne sükkânı a‘yânından ve hâlâ Odun Emîni Ali Ağa'nın oğlı Mehemmed Ağa zikr olunan arabaların arabacıbaşılığına tâlib ü râgıb olup ve hızmet-i mezbûra ta‘yîn olunmasıyçün beş kîse rişvet arz idüp ekâbir-i devlet ebvâbın dervâze idüp tek[â]pûda olduğı Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi'nin mesmû‘ları olmağla hızmet-i mezbûra istihdâm olunmak içün rişvet-i kesîre arz iden şahsın hızmetde tekâsüli mukarrer olduğundan mâ‘adâ hızmet-i mezbûre mutâlebesi kâr cihetinden olup araba ihrâcı fermân olunan kazâların ba‘zılarından araba mukābili bedellerin ahz itmekle mahall-i me’mûrda mühimmât tahmîline araba husûsunda küllî muzâyakaya bâ‘is olunacağın fikr ü firâset ile ıttılâ‘ hâsıl itmeğin mukaddemâ defterdâr-ı sâbık Vezîr-i mükerrem Ali Paşa defterdârlığında arabacıbaşı ta‘yîn olunan Pabûcıbüyük Ahmed Ağa'ya arabacıbaşılık hızmetin ibkā |**222a**| vü mukarrer kılınup müceddeden ve tekrâr hil‘at-i fâhire ilbâsıyla zikr olunan mükârî arabalarının tahsîlinde ve hâzır ü âmâde itmesinde takayyüd-i {ü} tâmm üzere olup ve hızmetde olan ve olmayan arabaları sıhhati üzere zabt ü rabt idüp mühimmât-ı seferiyye tahmîlinde araba muzâyakasından ihtirâzı fermân ü sipâriş buyuruldı. Ve bundan mâ‘adâ zikr olunan arabaların kitâbetine mukaddemâ ta‘yîn olunan Mevkūfât Kalemi şâkirdlerinden “Halîfezâde” dimekle meşhûr sâhib-i pindâr ve âlufte

TÜRK TARİH KURUMU ARŞİVİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

zümresinden Mustafâ Çelebi nâm zât-ı şerîfin kitâbet-i mezbûrede tekâsüli zuhûr ü nümâyân olmağın mûmâ-ileyh Mustafâ Çelebi araba kitâbetinden azl olunup Mevkūfât Kalemi'nde başhalîfe olan Beyâzî Mehemmed Efendi etbâ'ından yine kalem-i mezbûr şâkirdlerinden Bosnevî dîger Mustafâ Çelebi kâtib-i arabacıyân nasb ü ta'yîn buyuruldı. Ammâ garâbet bunda ki, arabacıbaşılığa tâlib ü râgıb olan Ali Ağazâde Siroz kazâsıyla Zihne kazâsından ihrâcı fermân olunan arabaları bi-nefsihi kendü tedârük idüp ve ba'de avdet-i sefer edâ-yı hızmet tezkirelerin alıvirmek şartıyla kazâ-i mezbûr ahâlîleri taraflarından vekîl olan derdmendleri dürûğ-ı bî-fürûğ ile firîfte idüp zikr olunan Siroz kazâsıyla Zihne kazâsından beş bin beş yüz guruş araba bedeliyesin san'atla ahz idüp ve arabaların tedârüki müte'assir olduğundan arabacıbaşılığa tâlib ü râgıb olmuş ki, kabz eyledüği araba bedeliyyesi akçasından beş kîsesin rişvet arz idüp |**222b**| arabacıbaşı oldukda iki kazânın arabaların hızmetde mevcûd gösterüp sâir kazâlardan alacağı bedellerden mâ'adâ ve irtişâya virdüği beş kîseden gayri hemân Siroz kazâsıyla Zihne kazâsından ber-vech-i pîşîn altı kîse akça hayr itmiş ola. İşbu hisâb kâr-ı halîdir. Bi-hamdi li'llahi te'âlâ hükkâm-ı zevi'l-ihtirâm uzun kulakdan rişvet nâmın istimâ' itdükde irtişâdan murâd u maksûd belagan mâ-belağ kâr tarafı olduğın firâset buyurup sâhib-i irtişânın iltimâsına müsâ'ade buyurmayup ve mahall-i me'mûrede araba muzâyakasına bâ'is olunmakdan ihtirâzen bâb-ı irtişâyı sedd idüp mukaddemâ arabacıbaşı ta'yîn olunan Pâbûcıbüyük mûmâ-ileyh Ahmed Ağa'ya ibkā vü mukarrer ve istikāmet ile hızmet-i mezbûrda bezl-i makdûr üzere olması fermân ü sipâriş buyuruldı. Ammâ Siroz kazâsıyla Zihne kazâsı ahâlîsine kendü kârları cihetinden mübâlağa hayf görinür ki, ba'de'l-yevm vakt-i hareket-i sefer-i hümâyûna değin araba tedârük ve fermân mûcebince hızmetde mevcûd bulunmak bir vechile mümkinâtdan olmayup hızmetde olmadukları cihetden avdet-i seferde itâ'at-i fermân itmediler deyü her bir araba seksener veyâhûd yüzer guruş bedelleri taraf-ı mîrîden tahsîl olunmasına iştibâh yokdur. Ol vakt ahâlî-i kazâ-i mezkûrîn araba ihrâcında tekâsüllerinin mi'râcı neye müncer olduğın mülâhaza iderler. Ammâ çi fâ'ide ba'de harâbi'l-Basra, ol zamân peşîmânlık fâ'ide itmez ve müflisden akça tahsîli muhâlâtdandır. |**223a**| Virdükleri beş bin beş yüz guruş hebâ olmasında iştibâh yokdur. Devlet-i Âl-i Osmân'ın ihtilâline bâ'is ü bâdî olan bu asl mürteşîlerdir. Kanı bir hâkim-i âdil ve fâzıl ki, Devlet-i Âl-i Osmân'da rişvet ile mutâlebe-i manâsıb olup irtişâ arz idenlerin haklarından gelüp şer'-i şerîf muktezâsınca cezâ vü sezâların icrâ idüp Devlet-i Âl-i Osmân'ın ihtilâline bâ'is ü bâdî olan erbâb-ı mürteşîni ibret-i âlem içün rüsvâ-yı cihân idüp nizâm ü intizâma sa'y-i {ü} belîğ ide. Bu ef'âl ise nüdemâ-yı

münâfıkînden ihtirâz ile vücûda gelür, fî zamâninâ tecessüs ü tefahhus olunsa huzzâr-ı meclis ve nüdemâ-yı mûnisi erbâb-ı münâfıkīn zuhûr ider.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 19 şehr-i Ramazân sene 1103.

Çûn ki hengâm-ı hareket-i sefer karîb oldı, asâkir-i İslâm'ın ve guzât-ı muvahhıdînin muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a hurûcları muktazî olmağın Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağı külliyet ile muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'a ihrâcları içün ocağ-ı mezbûrede başyazıcı olan "Hâfız" lakab Mustafâ Yazıcı cümle odabaşılara ve zâbıtlara dünki gün tenbîh ile i'lâm ü ifâde itmeğin ber-mûceb-i i'lâm ü tenbîh-i ser-yazıcı Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağı hurûc-ı muhayyemgâha hâzır ü âmâde olup çûn ki sultân-ı serîr a'nî âfitâb-ı âlem-tâb-ı münîr ufk-ı semâdan arz-ı cemâl idüp nûr-ı zıyâsıyla âlemi münevver eyledi. Yeniçeri ocağının zâbıtları ve odabaşıları ve cümle neferâtı ale's-seher ağakapusına ictimâ' olup |**223b**| tarîklarının kânûnı üzere yollu yolunca muhayyemgâh-ı Ordu'ya teveccüh ü azîmete kıyâm gösterdiler. Ve her odanın odabaşıları ve vekîl-i harcları ve başeskileri süvârî ve sâir neferât bi'l-cümle piyâde tüfeng-endâz odabaşıları rikâbında piyâde ber-vech-i tahmîn altı binden mütecâviz yeniçeri dilâverleri derûn-ı Kal'a-i Edirne'den hurûc ve gürûhen gürûh teveccüh-i muhayyemgâh oldukları mukarrer olup ve intihâlarında altmış dört aded bayrak ki, altmış dört oda nişânesi olup zikr olunan bayrakların akabince samsoncıbaşı ve zağarcıbaşı ve "Doğramacızâde" dimekle ma'rûf kulkethudâsı samsoncıbaşı ile zağarcıbaşının rikâblarında yüzer mikdârı kızıl yelekli câmeler ile tüfeng-endâz tüvânâ yeniçeri dilâverleri ve kulkethudâsının rikâbında yüz elliden mütecâviz kızıl yelekli cılasın piyâde tüfeng-endâz yeniçeri bahâdırları mürûrundan sonra akībdârları olan ağa-yı Bektâşiyân vezîr-i mükerrem "Esîr" lakab İsma'îl Paşa ağa-yı müşârün-ileyhin dahi rikâblarında iki yüzden mütecâviz kızıl yelekli câmeler ile cılasın ve gürbüz ve kadd ü kāmet sâhibi bâlâ vü bülend piyâde tüfeng-endâz yeniçeri dilâverleri dârât ü tumturâk ile müretteb ü müzeyyen tertîb-i alay ile cânib-i muhayyemgâha teveccüh ü azîmet idüp metânet ü istihkâm ile meşhûr "Sarrâchâne Köprüsi" dimekle ma'rûf cisrden mürûr ve meydân-ı Sarây'a nâzır "Kasr-ı Sûr" dimekle meşhûr-ı âfâk olan kasr-ı âlî-makāmda pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri |**224a**| alay seyrine müterakkıb ve şevket ü iclâl ile Kasr-ı âlî'de nuzzâre ile nedîmân ve musâhibân u mukerrebân ile musâhabetde oldukları hâlde tahrîr olunduğı minvâl üzere alay-ı ocağ-ı yeniçeriyân yollu yolunca müretteb huzûr-ı hümâyûndan âheste âheste ubûr ve mahall-i muhayyemgâhda mukaddemâ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

vaz'-ı {u} esâs olunan hayme vü hargâhlarına vusûl ve saff-ı İskender-misâl ağaların selâmladıkdan sonra haymelerine perâkende ve nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur. Ve mu'tâd-ı kadîm üzere ocak ağaları ve cümle çorbacılar tevecc üh-i sefer ve hurûc-ı muhayyemgâh mübârek-bâdı için ağa-yı yeniçeriyânın dest-bûsîleri ile şeref-yâb olup tehniye tarzı üzere du'â-yı mübârek-bâd ve senâ-yı sa'âdet-bâd itmâmından sonra cümlesi muhayyemgâhlarına perâkende oldılar.

Azl-i Kethudâ-yı Kul: Çün cenâb-ı Hakîm ü Hallâk ve hazret-i Tabîb ale'l-ıtlâk *celle celâlühu ve amme nevâlühu* kemâl-i kudret-i ezeliyye ve nihâyet-i hikmet-i lem-yezeliyyesinden bir bendesin devlet-i izz ü câha irişdirmek veyâhûd devletden ka'r-ı çâha ulaşdırmak murâd-ı şerîfleri oldukda bir anda murâd-ı ezeliyyesin vücûda getürüp izhâr ü iyân ider. Binâ'en alâ zâlik bir an ve bir sâ'at mukaddem kerr ü ferr ile ve dârât-ı tumturâk ile mansıb-ı câh ü celâlde kırk bin kulun kethudâlığı rütbesinde olan bendesinin câh ü celâline zillet ve bir gayri bendesinin câh-ı vâlâ-menzilet ile vâsıl-ı devlet olması murâd-ı hümâyûnları olmağın çûn ki Dergâh-ı mu'allâ |**224b**| yeniçeri ocağı Edirne meştâsından muhayyemgâh-ı Ordu'ya çıkup nüzûl eyledükleri hînde kul kethudâsı olan "Doğramacızâde" dimekle ma'rûf (Boş) şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup ocağ-ı mezbûrda zağarcıbaşı olan Ali Ağa'ya kulkethudâlığı rütbesi tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı mâlâ-yutâk mazhar vâkı' olup ibtidâ üç akça ile kapuya çıkup neferât add olunduğı eyyâmdan târîh-i eyyâm-ı merkūma gelince derûn-ı mâ-fi'z-zamîrinde münderic ü müzmirr olan murâdı cilveger olup tahassür-künân ârzûsı olan maksûdına vâsıl ve tekmîl-i makām ile nâ'il-i merâma mütevâsıl oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Ezîn-cânib, Venedik keferesinin donanması henûz bir tarafdan zuhûr itmeyüp rûy-ı deryâya çıkmadığına illet ü sebebin bu minvâl üzere nakl iderler ki, çûn ki kral-ı Venedik olan la'în Mora Cezîresi'nde vâkı' Anabolı Kal'ası'nda ibtidâ-yı şitâdan berü onar altun bahşîş ile cünd-i firâvân ve leşker-i bî-pâyân tahrîr ve defter idüp donanmasın leşker-i firâvân ile mükemmel idüp rûy-i deryâya hareketleri için sâ'ir millet-i Nasârâ'dan dahi istimdâd-ı imdâd eyledüği kadırga ve kalyonların mülâkātlarına müterakkıb u muntazır iken cenâb-ı Kādir ü Kayyûm *celle şânühû ve amme nevâlühû* kemâl-i kudret-i ezeliyyesinden vebâ leşkerine fermân-ı şerîfleri vârid olup melâ'în ü hâsirîni müsâferet-i hâne-i dûzaha sürmek için çavuşân-ı vebâ |**225a**| leşker-i küffâr miyânına istîlâ idüp bunca zamândan berü kral-ı la'înin bahşîş ile tahrîr ve defter eyledüği cünd-i firâvân ve leşker-i bî-pâyân donanmasında mevcûd iken çavuşân-ı vebâ üzerlerine mu-

sallat olup leşker-i melâ'în donanması olan kadırga ve kalyonlarında râhat ü istirâhatda iken çavuşân-ı vebâ irişüp yedlerinde olan âteşi çevgânlar ile melâ'înı tonuz sürüsi gibi taraf-ı dûzaha sürüp isti'câlde takayyüd-i {ü} tâmm itmeleriyle her gün hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn melâ'în cehennem zebânîlerine cân virmeğe ta'aşşuk ile mürd olup zinde olanları hôd mürd olanları deryâya ilkā itmekden bî-mecâl olup ve zindelerinin dahi rûy-ı habîsleri zerd olup havf-ı çavuşân-ı leşker-i vebâdan lerzân oldukların etrâf ü eknâfda imdâda hâzır olan millet-i Nasârâ'nın mesmû'ları oldukda anlara dahi çavuşân-ı leşker-i vebâdan havf [ü] haşyet müstevlî olmağla imdâd ü istimdâda gelecek melâ'înlerin dahi imdâddan ferâgatları mukarrer olup mâdâmki çavuşân-ı leşker-i vebâ senin leşkerinde mevcûd ola, bizden imdâd ü istimdâd ümmîdinde olmayasın deyü Venedik kralına haber irsâl eylemişler. Ve gelüp Venedik donanmasına mülâkī olmamışlar. Venedik kralı bunca zamândan berü peydâ eyledüği cünd-i firâvânın bu mertebe mürd olduklarından mütegayyirü'l-ahvâl olup deryâ yüzine hareketi ferâmûş idüp her gün mürdelerin deryâya ilkādan harekete iktidârları |**225b**| olmayup henûz rûy-ı deryâda zuhûrundan eser nümâyân değildir deyü nakl olunduğı istimâ' olunmağın işbu mahallde tahrîr olunmuşdur. Cenâb-ı Vâhibü'l-atâyâ ve Râhimü'l-hatâyâ ümmet-i Muhammed kullarına mu'în ü destgîr oldukda düşmenân-ı dîn-i mübîn olan melâ'îne böyle bir belâ musallat itmesi ümmet-i Muhammed kullarına atiyye-i mevhibe-i Sübhâniyye'dir ki, küffâr-ı hâksârın hareketlerine mecâl olmaz.

Ahvâl-i Pîşkeş-i Iydiyye-i Şehriyârî: Devlet-i Âl-i Osmâniyye'de vüzerâdan pîşkeş-i ıydiyye-i şehriyârî irsâliyyesi mâ-takaddümden kānûn-ı kadîm olup ve lâkin devr-i Sultân Mehemmed Hanî'den berü ve şehîd ü sa'îd Köprülizâde merhûm Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa'dan berü zikr olunan pîşkeş-i ıydiyye irsâliyyesi mündefi' olduğın pâdişâh-ı âlem-penâh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh es-Sultân Ahmed Han hazretlerinin mesmû'-ı hümâyûnları olmağın kethudâ-yı Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûn'dan pîşkeş-i ıydiyye defterlerin mutâlebe buyurup manzûr-ı hümâyûnları oldukda mu'tâd-ı kadîm üzere pîşkeş-i ıydiyye olan hediyye ke'l-evvel irsâliye-i izz-i huzûr olunmak bâbında hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sudûr bulmağın Vezîr-i a'zam Ali Paşa *yessera'llahu mâ-yeşâ* hazretleri ile Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi pîşkeş-i ıydiyye tedârükine iştigāl ve irsâliyye-i izz-i huzûra kıyâm gösterüp ve memâlik-i mahrûsede manâsıb-ı âliyede olan vüzerânın kapu kethudâlarına her manâsıb-ı âliyenin tahammüllerine göre mâ-tekaddümden |**226a**| defter olunduğı minvâl üzere pîşkeş-i ıydiyyeyi tedârük ve ıyd-i şerîfden mukaddem irsâliyye-i izz-i

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

huzûr-ı şehriyârî kılınmasın fermân ü sipâriş buyurdılar. Erbâb-ı bâzergânın tâli' [ü] baht-ı nâ-şâdları burc-ı nuhûsetde iken ve akmişe-i gûn-â-gûn ve dîbâ vü zerbaftları baht-ı siyâhları gibi kesâdda iken burc-ı sa'âdete meyyâl olup niçe sâller fürûhtdan müberrâ olup mehâzin köşeleri yasdınan metâ'ları su'âl olundukda ihtifâya baş çeküp "görelim âyine-i devrân ne sûret gösterür" deyü erbâb-ı bâzergân hâmûş-sıfat istiğnâya yüz tutdı. Ve birkaç cuhûd destine endâze alup metâ' arşunlamakda etek dermiyân idüp serini meydâna kodı. "Devlet kazâ tahtında mihmândır, ya taht ola, ya baht" vâdîsiyle cânın âteşlere atdı. Koyunoğlı didikleri müflis ve mendebûr-ı cuhûd meydân-ı mahabbetde cilveger olup meydân baklası gibi perendeler ile zuhûra geldi.

Âmeden-i Defterdâr-ı Sâbık be-Meştâ-yı Edirne: Defterdâr-ı sâbık İsma'îl Efendi ki, şehîd ü sa'îd sâhib-i sa'âdet Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa'nın makbûl ü mergūbı ve mu'temedün-aleyhi iken rûzgâr-ı sitemkârın bunca sitemlerinden gayri azli ve habsi ve taraf-ı mîrîden mutâlebe olunan akça kusûrının in'âmı ve me'zûnen taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e teveccüh ü azîmetinin zikri bundan akdem tahrîr ve sebkat itmiş idi. Hâliyâ |**226b**| sâhib-i sadâret vezîr-i âlî-şânın adl [ü] dâd ile eyyâm-ı adâletinde ahvâl-i âlem zulüm [ve] sitemkârlık cihetinden müberrâ olup ehl-i ırza dahl [ü] ta'arruz memnû'âtdan olup rûzgâr-ı nakş-bend-i sitîzegâr-ı mahabbet ü meveddet nukūşundan resm-i vefâlığa meyyâl sûretin göstermekle derd-mendân[61]-ı bî-çâregâna taraf-ı âsâyişlık cilveger ve nümâyân olmağın müşârün-ileyh defterdâr-ı sâbık İsma'îl Efendi merâhim-i Devlet-i aliyye ümidi ile taraf-ı Âstâne'den hareket ve şehr-i dil-âvîz pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan Edirne'de der-i devlet-medâra rûy-mâlide-i ubûdiyyet içün vusûli mukarrer olup Rûznâmçe-i Evvel "Antâbî" dimekle müte'ârif Yûsuf Efendi'nin sa'âdethânelerine fekat iki nefer huddâm-ı zevi'l-ihtirâm ile alâ tarîkı'l-müsâferet nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur. Cenâb-ı Kibriyâ hazreti *celle şânuhû* derd-mendân-ı bî-çâregânın kuvvet ü kudret ve azamet-i ezeliyyesiyle mu'în ü destgîri ve hâfız u nâzırı olup idbâr-ı devlet ile zevâle mübtelâ olan bendesi dergâh-ı izzetine tazarru' u niyâz ile münâcât itdükde ol zevâle iren bî-günâh ve bî-kes bendesin kemâle irgürüp ihsân-ı amîme erzânî itmesinde iştibâh yokdur. İlâhî bî-kes ve derd-mendân olan kullarına mu'în ve işbu mütercimü'l-hurûf za'îf ü nahîf bî-çâre bendenin her ahvâlinde mu'în ü dest-gîri olup cemî'-i taksîrât ve seyyi'âtını deryâ-yı rahmetinde mahv-ı vücûd idüp dem-i âhirde îmân-ı kâmil ile hatm |**227a**| olunmak müyesser idüp

61 Metinde "derd-meydân (درد میدان)" şeklindedir.

şeytân-ı la'înin vesvese ve ıdlâlinden emîn eyle. Âmîn, yâ Şefî'a'l-müznibîn ve bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 20 şehr-i Ramazân sene 1103.

"Sultâniyye Câmi'i" dimekle müte'ârife câmi'-i şerîfe muttasıl olan hâne-i kebîr ki, kadîmden Edirne sükkânı a'yânından Sergi Emîni merhûm "Mustafâ Ağa hânesi" dimekle meşhûr olup Vezîr-i a'zam-ı maktûl Merzifonî Kara Mustafâ Paşa'ya intikāl itmekle maktûl-i müşârün-ileyhin ilm-i hendesesi ve fikr ü firâset ile tab'-ı mi'mârâne ve tarh-ı {u} îcâd ile müceddeden binâ ve ihdâs eyledüği sarây-ı sa'âdethâne-i vâsi'adır ki beyne'n-nâs tab'-ı mi'mârâne ile meşhûrdur ki, müte'addid mülûkâne odaları ve karşı be-karşı suffeleri ve hammâm-ı lâ-nazîreleri mülûkâne olup ve hadîka-i vâsi'asına nezzâre altun ile zer-ender-zer kubbe tavanlı kasr-ı lâ-nazîr emsâli nâdir şâdırvân ve selsebîl ve havz-ı kebîr ile ârâste ve ziynet ile pîrâste ve makām-ı dil-güşâ ve gülşen-i behcet-fezâ ki, âb ü havâsı dimâğ-ı efserde-medâra kūt ü kuvvet ve nesîm-i sabâsı dil-i pejmürdeye mâye-i rûh ve râhat,

Mısrâ':

Dîvâne gönlüm eğleyecek bir yer isterin

Nesr: fehvâsınca maktûl-i {ü} merhûmun tab'-ı mi'mâriyyesiyle îcâd ü ihdâs ve binâ olunmuş her köşesi sahn-ı safâ ve her taraf ve dâ'iresi bir mesîre-i dil-güşâ olduğın |**227b**| pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hilâfet-destgâh *ebbeda'l-lâhu ömrehû ve devletehû* hazretlerinin mesmû'-ı hümâyûnlarına ilkā olunmağın manzûr-ı hümâyûnları ve sa'âdet-makrûnları olmak murâd-ı hümâyûnları olmuş idi. Ve lâkin sarây-ı ma'hûd Şâh-ı Acem ilçisine me'vâ ve menzilgâh ta'yîn olunup Acem ferzendleri ile mâl-â-mâl ve izdihâm olduğundan nezzâre-i hümâyûn-ı şehriyârîye ve ırz [u] nâmûs-ı devlet-i şehinşâhîye mevâni'i cihetinden nezzâre-i hümâyûn vakt-i âhara ta'vîk olunmuş idi. Çûn ki ilçi-i Acem izn-i hümâyûn-ı şehriyârî ile işbu mâh-ı Ramazân-ı şerîfin on yedinci Salı güni taraf-ı diyâr-ı Acem'e azîmetleri muhakkak olup ve sarây-ı ma'hûd Kızılbaş-ı bed-ma'âş olan ferzendân-ı Acem'den tahliye oldı, fazalât-ı Kızılbaş-ı bed-ma'âş pâk ü tathîr olunup manzûr-ı hümâyûn-ı şehriyârî içün hâzır u âmâde kılındı. Ve eyyâm-ı merkūm yevm-i cum'a olmağın salât-ı farîza-i cum'ayı Sultâniyye Câmi'-i şerîfi'nde edâ eylemek niyyeti ile vakt-i ezân-ı salâdan mukaddemce pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl ile ve nedîmân u musâhibân ile maktûl Kara

Mustafâ Paşa'nın sarây-ı ma'hûdına teşrîf buyurup her köşe-i dil-güşâsın ve şâdırvân [ve] selsebîllerin ve hadîka-i eşcâr-ı müte'addidelerin seyrân tarîkıyla vakt-i salât-ı |228a| cum'aya değin teferrüc buyurup ve tarh-ı mi'mâriyyesin pesendîde buyurup salât-ı cum'a karîb oldukda Câmi'-i Sultâniyye'ye teşrîf ve cemâ'at-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum'ayı edâdan sonra izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl ile taraf-ı Sarây-ı âmirelerine azîmetleri tahakkuk bulmuşdur. Ve sarây-ı mezbûrun hammâmlarından birini vezîr-i maktûlün vereseleri sarây-ı ma'hûddan ifrâz idüp ve sûk-ı sultânîye müceddeden ebvâb küşâde idüp külhânı ile hammâm-ı mezbûrı ifrâzdan sonra sâ'ir hammâmlar gibi senevî taksît ile erbâb-ı hammâmcıyândan bir şahsa der-uhde ve iltizâm idüp hâliyâ taşra nâsa istimâl olunur. Ve hammâm-ı mezbûr rûşen ve lâ-nazîr olan hammâmlardan olup câmekânında müte'addid revzenler ve münakkaş camlar ve altun ile münakkaş nakkāşlı rûşen câmekânı ve miyânında şâdırvânının âb-ı cereyânı firâvân ve selsebîli lâ-nazîr olup iki halvetli biri kebîr ve biri [sagīr] olup halvet-i kebîri tarz-ı âhar olup seng-i mermer sütunlar ile ve dört kubbe ile ârâste ve bi'l-cümle beş kurna ile pîrâste haylice ma'kūl ve şîrîn ve rûşen olup makbûl-i nâs olan hammâmdır.

Mütevellî Şuden-i Nef'îzâde: Evkāf-ı selâtîn-i izamdan merhûm ve mağfûrun-leh Ebu'l-feth ve'l-megāzî Sultân Mehemmed Han-ı Gāzi merhûmun İstanbul'da vâkı' evkāfı ve Sultân Selîm Han-ı Evvel'in evkāfı ve merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleymân evkāfı ve nezâretleri vekîl-i mutlak ve vezîr-i a'zam |228b| olanlara meşrûta ve mahsûsa olup ve îrâd u masârıfâtı ve ihrâcât u tayyârâtı hakk ve adl u insâf ile nezâretleri meşrûta ve mensûbe olup i'timâd olunmuş, mu'temedün-aleyh müstakīm u dîndâr ve ihtiyâcdan müstağnî ve hızmetde defa'âtile tecribe olunmuş müna'am ve mu'tekad bir şahsa taraflarından sipâriş olunmak ve sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrun-lehâ selâtîn-i mâziyyenin vakfiyye-i ma'mûlün-bihâlarında mastûr u mukayyed olmağın binâ'en alâ zâlik vakfiyye-i ma'mûlün-bihâlarda şart olunan kuyûd-ı sâhibü'l-hayrât ile mevsûf ve müte'ârif sâhibü'l-insâf şahs-ı müstakīmi nâzır-ı mûmâ-ileyhin taraf-ı şerîflerinden nasb ü ta'yîn eyleyüp evkāf-ı mezbûrların ihrâcât ve tayyâr[â]tında ve îrâd u masârıfâtında kemâl-i istikāmet ile sipârişi ve istihdâmı mu'tâd-ı kadîm olmağın hâliyâ sâhib-i devlet hazretlerinin i'timâd-ı külliyesi ve i'tikād-ı aliyyesi ve sadâkatde mu'tekadı olan etbâ'ından ve kadîmden istikāmet ile emekdârlarından olan "Nef'îzâde" dimekle meşrûh u müte'ârif Hüseyin Efendi bendelerine Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' merhûm ve mağfûrun-lehâ fâtih-i Mısr-ı {u} Kāhire olan Sultân Selîm Han bin Sultân

TÜRK DİL KURUMU AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Bâyezîd Han-ı Velî evkāfının tevliyetin müşârün-ileyh Nef'îzâde Hüseyin Efendi'ye tevcîh ü ihsân buyurup şart-ı vâkıf üzere evkāf-ı mezbûrun tevliyeti hızmetinde istikāmet ile hareketi |229a| fermân ve sipâriş buyurulmağın müşârün-ileyh Nef'îzâde Hüseyin Efendi'ye hil'at-i fâhire ilbâsı mukarrer olup iltifâta mazhar vâkı' olduğundan mâ'adâ kat'-ı pâye ile beyne'l-akrân mümtâz u ser-firâz kılındı.

Ahvâl-i Zülfikār Efendi, İlçi: Bin doksan dokuz senesinde vâkı' sefer avdetinde kul tâ'ifesinin tuğyânı ve ma'rekegâh-ı mülâzımînde merhûm Sultân Süleymân Han-ı Sânî'nin cülûs-ı hümâyûnları vukū' bulup ve fitne vü fesâda bâ'is ü bâdî olan Vezîr-i a'zam Sarı Süleymân Paşa'nın katlinden sonra Vezîr-i a'zam olan Siyâvuş Paşa hücûm-ı tâ'ife-i kul ile hezâr-pâre olmak üzere bî-günâh katl olundukda Vezîr-i a'zam olan Koca Nişâncı İsma'îl Paşa asrında Nemçe kralına ilçilik ile irsâl olunan mîr-kelâm Zülfikār Efendi ve tercemânlık ile ma'an koşulan İskarlatoğlı nâm zimmî kral-ı mezbûra Kal'a-i Beç'de mülâkī oldukları târîhden bu târîhe gelince dört beş seneden berü nâm ü nişânlarından eser zuhûra gelmeyüp Kal'a-i Beç'de gözcisi şeklî mahbûs oldukları mukarrer iken küffâr-ı dûzah-karâr dûr-bînlerinde mahbûsumuz olan ilçileri irsâl iden Âl-i Osmân pâdişâhı ve vezîri fevt ve bu dünyadan intikālleri muhakkak olmağla nâm u nişânların lisâna getürülmekden ferâmûş olundı. İmdi münâsib olan bunları âzâd eylemekdir deyü destlerine âzâdlık kâğıdı ile bir mikdâr harc-ı râh virüp ve yanlarına âdemler |229b| koşup eşkıyâ-i kefereden muhâfaza ile Kal'a-i Osek'e getürürler ve Osek Kal'ası'ndan taraf-ı Belgrad'a doğrı küşâd virirler. Hâliyâ müşârün-ileyh Zülfikār Efendi ile Tercemân İskarlatoğlı tehî-dest dârû'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd Kal'a-i Belgrad'a dâhil oldukları haberi şehr-i Edirne'de der-i devlet-medâra varid olduğı tahakkuk bulup haber-i mezbûr mûmâ-ileyh Zülfikār Efendi'nin oğlı Osmân Efendi lisânından istimâ' olunup şüyû' bulmuşdur.

Menâkıb: Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa asrında bin seksen üç târîhinde Nemçe kralı tarafından ilçi vârid olup kadîmden olan sulh u salâh üzere tecdîd-i sulha mutâlebe oldukda "Oruçoğlı" didikleri mağrur kaltabân sulh-ı atîkdan izdiyâd nice ahvâl teklîf itmekle ol makūle sulha ilçi-i mezbûr rızâ virmeyüp şer'-i şerîfe havâle itdüğinden mâ'adâ Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa zamânında bin yetmiş dört târîhinde Uyvar Kal'ası fethinden sonra Raba seferi avdetinde yirmi seneye değin olan sulh u salâh üzere sulha râgıb olup müceddeden sulh ve salâh ve ahd ü mîsâk olunmak içün recâ vü iltimâs itdükde iltimâsı kabûle karîn olunmayup müsâ'ade

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

olunmaduğından mâ‘adâ şâfî cevâb dahi virilmeyüp göz habsiyle mahbûs kılındı. Ve mağrûrâne Beç Kal‘ası seferine teveccüh ü azîmet olunup ve ilçi mahbûsen Ordu-yı hümâyûn ile ma‘an getürilüp Yanova |230a| Kal‘ası ki lisân-ı kefere üzere “Gülnar” dimekle meşhûr u ma‘rûfdur, kal‘a-i mezbûr altına nüzûl ve kal‘a-i mezbûrun kurbünden cereyân iden Nehr-i Raba'dan mürûr u ubûr olunup ve Budin Vâlîsi Tavîl İbrâhîm Paşa ile Erdel leşkeri ve Silistre sancağının zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ve Silistre vâlîsi Raba Nehri üzerinde binâ olunan köpri muhâfazasına ta‘yîn olunup Ordu-yı hümâyûn Beç Kal‘ası'na doğrı azîmet itdükde Diyârbekir Vâlîsi Kara Mehemmed Paşa çarhacı ta‘yîn olunup bir gün mukaddem ilerüye irsâl olunmağla ilçi-i mezbûrun mülk-i sarîhi olup çiftliği olmak üzere kârgîr binâlı ma‘mûr u âbâdân çiftlik ihrâk bi'n-nâr olunmuş. Çûn ki Ordu-yı hümâyûn ihrâk olunan çiftlik menziline nüzûl eyledi, ilçi-i mezbûr çiftliğin ihrâk ve harâb ü yebâb gördükde derûnundan nihânî âh u ser çekdiği mukarrer olup ve menzil-i merkūmdan Beç Kal‘ası'na üç menzillik mesâfe kalmağla ve mağrûrâne ilçiye izn virilüp “Devlet-i Âl-i Osmân'ı ve asker-i İslâm'ı manzûrun olduğı mertebe kral-ı bed-fi‘âline nakl ve i‘lâm eyle ki vaktine hâzır u nâzır olsun ki hâliyâ Ordu-yı hümâyûn ve cünd-i firâvân ile irişdim” deyü ilçiye küşâd virilmiş idi. Binâ’en alâ zâlik ilçilik ile irsâl olunan Zülfikār Efendi'yi kral dahi habs idüp “bizim ilçimizi Beç Kal‘ası altına karîb mahalle gelmedikce küşâd virilmedüği gibi bizim leşkerimizin dahi Çırpıcı Çayırı karârgâhları olmadukça |230b| sana küşâdlık yokdur” deyü mahbûs olunmuş ve lâkin ahvâl-i âlem gayrı gûne olup mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a‘vâm ile ol vaktin vüzerâsından kimesne kalmayup ilçi-i mezbûrun ferâmûşluğın kral-ı menhûs idrâk itmekle âzâdlık tarîkıyla küşâd virmiş, yohsa mesâlih veyâhûd umûr içün değil,

El-kıssa: Ol târîhden bu âna gelince çekilen âlâm u meşakkat ol vaktde sulha rağbet olunmadığından neş’et idüp ve gurûrâne Beç Kal‘ası gibi bir metîn ü müstahkem kal‘a altmış üç gün leyl ü nehâr muhâsara olunmuş iken [62]“ الصلح سيّد الاحكام ” hadîsine i‘tibâr olunmadığından leşker [u] cünd-i firâvân-ı Âl-i Osmân mağlûbiyyet müstevlî olup Beç Kal‘ası altında ve sahrâ-yı Süleymanî'de hazîne-i firâvân ve mühimmât-ı cebehâne ve tophâne ve bi'l-külliye ordunun hayme vü hargâhları küffâr-ı hâksârın pây-i rahşları altında pâymâl olup bunca cân telef ve niceleri esîr ve bend ü giriftâr olmasına Orucoğlı kaltâbânının gurûriyyeti bâ‘is ü bâdî olup ilâ hâza'l-ân mugāyir-i sulh nedâ-

62 “es-Sulhu seyyidü'l-ahkâm”: Sulh hükümlerin efendisidir.

meti leşker-i Âl-i Osmân üzerinden mündefi‘ olmayup küffâr-ı hâksârın tegallübi nümâyân olduğuna “İbn-i Oruc” didikleri kaltâbânın gurûrânesi bâ‘isdir. Ve Devlet-i Âl-i Osmân'da bir rahne-pezîr oldı ki küşâd virdüği rahnelerin seddi mümkinâtdan olmayup bu felâketleri îcâb eyledi. Gerçi katl olunmağla cezası virildi ammâ çi fâ’ide ve ba‘de harâbi'l-Basra. Ve bundan kat‘-ı nazar bin doksan sekiz târîhinde Benî Asfar'ın |231a| vezâreti asrında Budin gibi bir kal‘aya istimdâd olunmakda tekâsüli ve kezzâblığı kul tâ’ifesine ihtilâle bâ‘is olduğundan taraf-ı küffâra ma‘nen kuvvet olup tegallüb ile memâlik-i mahrûsenin serhadd-i İslâmiyye'lerine istîlâ ile kuvvetlerine bâdî olmuşdur. İkisi dahi tama‘-i hâm ile ve ahz-ı irtişâ sebebi ile nâmûs-ı saltanatı ve ırz-ı devleti pest eylediler. Cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* dergâhına tazarru‘ u niyâz olunur ki ba‘de'l-yevm kuvvet ü kudret-i ezeliyyesiyle ümmet-i Muhammed kullarına feth u nusretler ve avn ü inâyetler ihsân idüp za‘îf ü nahîf olan ümmet-i Muhammed bendelerine mu‘în olup mansûr u muzaffer eyleye. Âmîn, yâ Şefî‘a'l-müznibîn ve kahr-i ezeliyyesiyle küffâr-ı müşrikîni makhûr u mağlûb eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve âhirîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 21 şehr-i Ramazân sene 1103.

Ulûfe ihrâcı umûrı içün Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi Sarây-ı Sultânî'de vâkı‘ Hazîne-i Bîrûnî'ye her gün teşrîfleri mukarrer olup ve dîvânı Hazîne önünde itmekle umûr-ı mühimmât-ı seferiyye ve mesâlih-i ibâdu'llâh içün cümle aklâm defterleri dîvân itdüği mahallde mevcûd bulunmaları fermân buyurulmağın aklâm-ı Hazîne'den olan Başmuhâsebe Kalemi ve Mevkūfât Kalemi ve sâir mukāta‘ât kalemlerinin hâceleri ve hulefâları defter kîseleriyle ma‘an ve Mâliyye kâtibleri Dîvânhâne-i Sarây-ı Pâdişâhî'de her gün mevcûd bulunup iktizâ iden umûr-ı mühimmât-ı seferiyye tahrîrine kıyâm |231b| gösterdiler.

Menâkıb: Dîvân-ı âlî-bülend olmadukları günde defter-i aklâm Dîvânhâne-i Pâdişâhî'ye varup cem‘iyetleri bir târîhde vukū‘ bulmamışdır. İşbu mütercimü'l-hurûf Köprüli Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mehemmed Paşa asrında bin yetmiş târîhinde merhûm İbrâhîm Paşa'nın defterdârlığı eyyâmında rü’ûs-ı hümâyûn ile Mevkūfât Kalemi'ne şâkird olup ol târîhden bu târîhe gelince otuz dört sene-i kâmile mürûr u ubûr idüp bu hilâlde on sekiz zât-ı şerîf defterdârların nasb ve azli vukū‘ bulup birinin zamânında Dîvân-ı Pâdişâhî olmadığı eyyâmda aklâm hâce ve hulefâlarının defâtir ile Dîvânhâne-i Pâdişâhî'de cem‘iyetleri vukū‘ bulmamışdır. Hâliyâ bin yetmiş târîhinden bu târîhe gelince defterdârlık rütbesine vâsıl olanlardır ki tahrîr olundı:

Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa	el-Hâc Hüseyin Paşa	Ahmed Paşa	Sarı Ali Efendizâde Mehemmed Bey
Hasan Efendi, Dâmâd-ı Amuca Hasan Ağa	Mahmûd Efendi Mağnisalızâde	Mehemmed Paşa, Ser-gulâm-ı bâkī der-sâbık	Ali Efendi, Kâtib-i sarrâcîn der-sâbık
es-Seyyid Mustafâ Paşa, hulefâ-i Mevkūfât	Küçük Hüseyin Efendi	Ramazân Efendi	Mehemmed Efendi, emîn-i Matbah [der]-sâbık
Ali Efendi, Emîn-i Tersâne der-sâbık	Yûsuf Efendi, Muhâsebe-i Evvel der-sâbık	İsma‘îl Efendi, Hulefâ-i Muhâsebe-i Evvel	Vezîr-i mükerrem Ali Paşa, def‘a-i sânî
Ahmed Efendi, Hulefâ-i Muhâsebe-i Evvel			

Bin yüz üç senesi mâh-ı Ramazânının on ikinci Pencşenbih güni Vezîr-i mükerrem Ali Paşa azl olunup Ahmed Efendi defterdâr olduğı güne gelince dîvânsız aklâm defterleri hulefâlarıyla ma‘an |232a| Dîvânhâne-i Pâdişâhî'de ictimâ‘ oldukları vukū‘ bulmayup ve bu hakīrin manzûrı olmamışdır. Bin yetmiş târîhinde Vezîr-i a‘zam Köprüli Mehemmed Paşa asrında Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa defterdâr idi. İşbu râkımü'l-hurûf târîh-i mezbûrda Mevkūfât Kalemi'ne rü’ûs-ı hümâyûn ile şâkirdlik zümresine ilhâk olunmuşdur. Târîh-i mezbûrdan işbu bin yüz üç senesine gelince otuz dört sene mürûr idüp bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ kalem-i mezbûrda üçünci halîfelik rütbesine nâ’il olduk. Müşârün-ileyh İbrâhîm Paşa vecîh ve halîm-selîm defterdâr idi. Köprüli Mehemmed Paşa fevt olup oğlı Ahmed Paşa vezîr-i a‘zam oldukda İbrâhîm Paşa'ya Mısr-ı Kāhire hükûmetin ihsân idüp Başbâkīkulı el-Hâc Hüseyin Paşa'ya defterdârlık tevcîh olundı. Aklı gözünde dîvâne meşreb olduğundan azl olunup sâbıkā başbâkīkulı ve ba‘dehû cebecibaşı olan Ahmed Ağa'ya defterdârlık tevcîh olunup ba‘dehû vezâret ihsân buyuruldı. Müşârün-ileyh Ahmed Paşa bin yetmiş iki târîhinde defterdârlık rütbesine kadem basup Uyvar Kal‘ası fethinde ve Raba seferinde ve Girid Cezîresi'nde vâkı‘ Kandiye Kal‘ası fethinde ve bin seksen dört târîhinde vâkı‘ Kamaniçe Kal‘ası fethinde defterdârlık merkezinde olup on dört sene ale't-tevâlî defterdâr idi. Halîm ve selîm ve sahî ve kadr-şinâs ve dîndâr ve müstakīm ve Devlet-i Âl-i Osmân'ın cemî‘-i umûrından haberdâr devletli idi. Köprülizâde Ahmed Paşa |232b| müşârün-ileyh Defterdâr Ahmed Paşa'ya kemâl-i mertebe i‘timâd ve i‘tikād-i külliyesi olduğundan Hazîne-i âmire'ye ve Mâliyye tarafına müte‘allık umûrda telhîsden müberrâ idüp cemî‘-i umûrı Defterdâr Ahmed Paşa'ya tefvîz ve sipâriş buyurmuşlar idi. Mâliyye'ye mü-

te‘allık olan umûrı telhîse hâcet olmayup kendüler buyururlar idi. Ve'l-hâsıl Köprülizâde Vezîr-i a‘zam Ahmed Paşa'nın mu‘tekadı idi. Devlet-i aliyye bin yetmiş yedi târîhinde Âstâne-i sa‘âdet'den pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan şehr-i dil-âvîz Edirne'ye hareket-i hümâyûn esnâsında Vezîr-i a‘zam Köprülizâde Ahmed Paşa Yapağıcı Çiftliği'nde vefât idüp azm-i dârü'n-na‘îm itmekle sadâret-i uzmâ kā’im-makām-ı âlî-makām olan Merzifonî Kara Mustafâ Paşa'ya atiyye-i pâdişâhî olup vezîr-i a‘zam oldukda Defterdâr Ahmed Paşa'ya Mısr-ı Kāhire hükûmeti ihsân olunup Sarı Ali Efendizâde Mehemmed Bey'e defterdârlık tevcîh olundı. Mîr-i muhterem mîr-kelâm erbâb-ı ma‘ârif ve kadr-şinâs halîm ve selîm ehl-i sehâ ve cûd idi. Bâ-husûs muhâsebât ilminde lâ-nazîr olan küttâbdan idi. Ancak âlüfte-tabî‘at olup erbâb-ı îş ü işretden ehl-i zevk ve cûd idi. Âstâne'de Topkapusı semtinde Kādî‘asker Câmi‘i kurbünde Çapa Bî-zebân Bostânı mukābelesinde vâkı‘ mülk-i sarîhi olan hadîkasında tab‘-ı mi‘mâriyyesi ile tarh-endâz itdüği havz-ı kebîr ve şâdırvân |**233a**| ve selsebîl ve kasr-ı lâ-nazîr ve şükûfe-i gûn-â-gûn ile binâ ve îcâd itdüği hadîka-i lâ-nazîr kısmından olup nâdirü'l-vukū‘ kabîlindendir. Bu rûzgâr-ı sitemkâr âna dahi vefâ resminden i‘tirâz idüp iki sene defterdârlığı çok gördi ve âhirü'l-emr azlini revâ görüp sâbıkā Tersâne-i âmire emânetinde nice sene istihdâm olunup ve Âstâne-i sa‘âdet'de defterdâr vekâletinde şöhret-{ü}şi‘âr bulan “Amuca Hasan Ağa Dâmâdı” dimekle ma‘rûf Hasan Efendi'ye defterdâr-ı şıkk-ı evvel rütbesi tevcîh olundı. Mezbûr hôd-bîn ve gazûb ve mağrûr ve denî ve tama‘kâr ve sâhib-i irtişâ şahs olup mezbûr defterdârlığı âleminde ehl-i küttâba cevr ü eziyyetler idüp ehl-i ırz olan erbâb-ı küttâbın ırz u nâmûsların bî-günâh pest itmiş idi. Cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti âna göre cezâsın i‘tâ idüp evvelâ Âstâne-i sa‘âdet'de Darbhâne-i âmire zahrında Tavşan Taşı kurbünde vâkı‘ hânesine âteş isâbet idüp etrâfında olan müslimînin hânelerine zarar isâbet itmeyüp fakat kendü hânesi ihrâk olup içinde zî-kıymet eşyâsı ve bî-nihâye ecnâs lâ-nazîr fağfûrları bi'l-külliye ihrâk idüp birin istihlâsa çâre olmadı. Sâniyyen gazab-ı pâdişâh-ı rûy-i zemîn ile katl olunup cezâsı virildi. Ve mezbûr Beç seferine teveccüh olundukda defterdâr idi. Kal‘a-i Beç muhâsarasın[d]a azl olunup sancak virildi. Ve Beç ma‘rekesinden sonra |**233b**| Belgrad meştâsında ki sene hamse ve tis‘în ve elf târîhinin mâh-ı Muharreminde gazab-ı pâdişâhî birle Vezîr-i a‘zam Kara Mustafâ Paşa katl olundukda mezbûr Hasan Efendi'nin katline taraf-ı pâdişâhîden silahşör-i şehriyârî Bayram Ağa ta‘yîn ve irsâl olunup Şehirköyi kasabasında İbrâhîm Ağa dâmâdı erbâb-ı zu‘amâdan Mehemmed Bey'in sa‘âdethânesinde mülâkāt olmaları ile fermân-ı hümâyûn mûcebince hâne-i mezbûrda Bayram Ağa ma‘rifetiyle mûmâ-ileyh

Hasan Efendi katl olunup ve ser-i bî-sa'âdeti rikâb-ı hümâyûna gelmekle cezâsı virilüp erbâb-ı küttâb cevr ü eziyyetden istihlâs buldı. Ehl-i ırz olan erbâb-ı küttâb derdmendlerinin âh ü enînleri dergâh-ı izzetde kabûle karîn olup mezbûr cezâsın buldı. Ve Defterdâr Ahmed Paşa Beç Kal'ası muhâsarasında azm-i dârü'n-na'îm idüp Beç varoşunda medfûndur. Ve Hasan Efendi'nin bilâ-ser ve bî-sa'âdet cesedi Şehirköyi gûristânında defn olunmuşdur.

El-kıssa: Hasan Efendi Beç Kal'ası muhâsarasında azl olundukda Ordu-yı hümâyûn'da tuğra-yı garrâ-keş nişâncı vekîli olan "Mağnisalızâde" dimekle ma'rûf Mahmûd Efendi defterdâr-ı şıkk-ı evvel nasb ü ta'yîn olundı. Mûmâ-ileyh Mahmûd Efendi halîm ve selîm ve ehl-i sehâ ve kadr-şinâs ocakzâde olup zümre-i âlüftegân ile mübâlağa ülfet üzere olup erbâb-ı îş ü işret ve ehl-i zevk devletlü idi. Ve erbâb-ı küttâba mübâlağa ile iltifât ve ri'âyet |**234a**| idüp hâtır-nüvâzlık cihetinden mu'âmele iderdi. Ve lâkin nıkrîs marazına mübtelâ olmağın vücûdı illet ile dâ'imâ alîl idi. Çûn ki Kara Mustafâ Paşa katl olundı, sadâret-i uzmâ Edirne'de rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makām olan Kara İbrâhîm Paşa'ya atiyye-i pâdişâhî olup erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ile Defterdar Mahmûd Efendi meştâ-yı Belgrad'dan Edirne'de der-i devlet-medâra vusûllerinde Kara İbrâhîm Paşa'yı vezîr-i a'zam buldılar. Müşârün-ileyh Mahmûd Efendi'nin vücûdı alîl olduğundan sâbıkā başbâkīkulı olup vezâret ile Trablusşâm eyâleti ihsân olunan Divrikli Mehemmed Paşa Trablusşâm'dan da'vet olunup der-i devlet-medâra vusûlünde Mahmûd Efendi defterdârlıkdan azl olunup Mehemmed Paşa'ya defterdârlık tevcîh buyuruldı. Mûmâ-ileyh Mahmûd Efendi azlden sonra ifâkat bulmayup zamân-ı kalîlde azm-i dârü'n-na'îm eylediler. Şehr-i Edirne'de medfûndur. Ve müşârün-ileyh Defterdâr Mehemmed Paşa câhil, ebter ve hôd-bîn ve fitne dağarcığı, denî ve hasîs ve bahîl ve Lûtî-mezheb olup "merâdet" didikleri emrâz ile mahlût bir şahs idi. Bâ-husûs bildiği yoğiken sâhib-i ma'lûmât geçinüp erbâb-ı kalem ve ehl-i küttâba cevr ü eziyyetden hâlî değil idi. Âhirü'l-emr evzâ'-ı nâ-hemvârı hazm olunmayup Cezîre-i Mora tarafında sefere me'mûr asker-i İslâm'a ser-asker ta'yîn olunup defterdârlıkdan azl olunup sâbıkā sarrâcîn-i hâssa kitâbetinden |**234b**| arpa emîni ve ba'dehû Anadolı muhâsebecisi olan Ali Efendi defterdâr-ı şıkk-ı evvel nasb olundı. Ve defterdâr-ı sâbık Mehemmed Paşa Yanya muhâfazasında fevt olup ol diyârda defn olunmuşdur. Çûn ki Ali Efendi defterdâr oldı, sâhib-i dimâğ olup erbâb-ı kaleme ve ehl-i küttâba sâbıkda olan defterdârlardan ziyâde cevr u eziyyete şürû' eyledi. Denî ve bahîl ve hôd-bîn ve mağrur sâhib-i unvân bir şahs idi. Ve übne marazına mübtelâlık ile beyne'n-nâs

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

meşhûr idi. Ba‘dehû Kara İbrâhîm Paşa sadâret-i uzmâdan azl ve Cezîre-i Rodos'a nefy olunup sadâret-i uzmâ ve hâtem-i kübrâ Sarı Süleymân Paşa'ya atiyye-i pâdişâhî oldukda Defterdâr Ali Efendi'ye vezâret erzânî buyurılup bin doksan yedi târîhinde Budin Kal‘ası imdâdı seferine teveccüh ü azîmet olunup ve Kal‘a-i Budin istîlâ-yı kefere olup Belgrad meştâsına gelindikde sâbıkā Mevkūfât Kalemi'nde başhalîfe iken başbâkīkulı olup ba‘dehû rûznâmçe-i evvel iken iki tuğ sancak ihsân olunup Hanya muhâfazasına irsâl ve ba‘dehû vezâret [ile] Kandiye muhâfızı olan es-Seyyid Mustafâ Paşa Cezîre-i Girid'den menzil ile Belgrad meştâsına ihzâr olunup Belgrad'a vusûlünde Ali Paşa defterdârlıkdan azl olunup müşârün-ileyh es-Seyyid Mustafâ Paşa'ya defterdârlık tevcîh ü ihsân buyuruldı. Müşârün-ileyh es-Seyyid Mustafâ Paşa gerçi |**235a**| sâhib-i ma‘lûmât ve ehl-i kalem ve fenn-i muhâsebâtda lâ-nazîr idi ve lâkin aklı gözünde maymûn aşklı özge cân idi. Ve kuyruksalan mürg gibi bir ânda bin dala cevelân iderdi. Ve sûretâ halîm ve selîm görinüp gāyet tama‘kâr ve sâhib-i irtişâ idi. Ve erbâb-ı kaleme ve ehl-i küttâba lisânen Mısr Hazînesi in‘âm eylemek zerre kadar değil idi. Ammâ ihtifâda dâ’imâ erbâb-ı kalemi medh bima‘nâ zemm tarîkıyla yâd iderdi. Ve ziyâdesiyle mahbûb-dost olup bâlâ-kadd civânân tâ’ifesine mâ’il idi. Ve ekseriyâ çâr-ebrû güzeşte dil-rübâlara meyyâl idi. Bin doksan dokuz senesinde Sikloş ma‘rekegâhından avdet ve Varadin Kal‘ası sahrâsına nüzûl olundukda Yeğen Osmân Paşa iğvâsıyla kul tâ’ifesi isyân u tuğyân alemine küşâd virüp cem‘iyyet ile Vezîr-i a‘zam Sarı Süleymân Paşa'nın otağına hücûm itdüklerinde Vezîr-i a‘zam ile defterdâr-ı müşârün-ileyh sancak-ı hazret-i Resûl'i alup Varadin Köprüsi'nde mevcûd olup Tuna donanması i‘tibâr olunan fırkatanın birine süvâr ve taraf-ı Belgrad'a firâr eylediler. Ve Belgrad'da dahi ilişmeyüp Âstâne'de rikâb-ı hümâyûna varup ahvâl-i isyân-ı tâ’ife-i kulı rikâb-ı hümâyûna arz iderler. Çûn ki vezîr ile defterdârın firârı mukarrer oldı, zümre-i eşkıyâ Siyâvuş Paşa'yı Vezîr-i a‘zam nasb idüp |**235b**| ve Başbâkīkulı Küçük Hüseyin Ağa'yı defterdâr vekîli nasb idüp ve “şer‘an da‘vâmız vardır” deyü taraf-ı Âstâne-i sa‘âdet'e teveccüh ü azîmetleri rikâb-ı hümâyûna ber-aks oldukda Vezîr-i a‘zam Sarı Süleymân Paşa habs olunup hâtem-i vezâret ve sancağ-ı Resûl silahdâr-ı şehriyârî birle taraf-ı Siyavuş Paşa'ya irsâl olunup Defterdâr Emîr Paşa dahi ma‘an irsâl olunmuş. Çûn ki Ordu-yı hümâyûn Niş sahrâsında nüzûl eyledi, silahdâr-ı şehriyârî ve Defterdâr Emîr Paşa Niş sahrâsında Ordu-yı hümâyûn'a mülâkī olup hâtem-i vezâret ile sancağ-ı Resûl-i ekremi cümle kul muvâcehesinde Siyâvuş Paşa'ya teslîm eylediler. İrtesi gün umûm hil‘atleri ilbâs içün oturak fermân olundı. Çûn ki yevm-i merkūm mürûr idüp sabâh oldukda sultân-ı gerdûn-serîr a‘nî

âftâb-ı âlem-tâb-ı münîr ufk-ı semâdan arz-ı cemâl idüp âlemi ziyâsıyla pürnûr eyledi, zümre-i eşkıyâ ve Yeğen Osmân Paşa cümle etbâ‘ıyla rikâba süvâr ve umûm hil‘ati ilbâs tarîkıyla otağ-ı Siyâvuş Paşa'yı kat ender-kat‘ muhâsara idüp umûm hil‘ati ilbâsı teklîf olundukda: “Evvel da‘vâmız görülsün ba‘dehû hil‘atler ilbâs olunsun” deyüp ism ü resmleri ile “falânı ve filânı isteriz” deyü âvâz-ı bülend ile nidâya mübâşeret idüp evvelâ Defterdâr Emîr Paşa'yı taleb eylediler. Vezîr-i a‘zam Siyâvuş Paşa |**236a**| tarafından recâ olunup recâ vü iltimâsına müsâ‘ade olunmayup mutâlebelerinde ısrâr eylediler. Âhir-i kâr Emîr Paşa nâ-çâr olup otağ-ı Sadr-ı âlî'den piyâde taşra çıkup: “Ağalar da‘vânız var ise emr şer‘in, eğer cürmüm var ise ceddim hurmetine cürmümi hibe idin deyü cevâbında dahi söyler” deyü kılıç üşürüp otak önünde tuğlar dibinde zümre-i şühedâya vâsıl ve Firdevs-i a‘lâya mütevâsıl eylediler. Ve ba‘dehû “falânı ve filânı da mutâlebe ideriz” deyü iki tezkirecileri ve Defter Emîni Acemzâde Efendi'yi dahi bî-günâh katl idüp zümre-i şühedâya ilhâk eylediler. Ve ol ân Defterdâr-ı merhûm Emîr Paşa'nın hayme vü hargâhın ve tavîle ile atların gâret ü hasâret idüp ve yeniçeri kaleminde başhalîfe olan Velî Efendi'yi mutâlebe idüp haymesinde bulunmayup firâr itmiş olmağla gavgā teps olunup ve umûm hil‘atleri ilbâs olunup herkes haymegâhına perâkende vü perîşân oldılar. Bî-çâre Emîr Paşa'nın turâbı Niş'de imiş. Ol sahrâda dört aded şühedâ bir yerde defn olund. Rahmetu'llâhi aleyh. Ve ol gün Küçük Hüseyin Ağa asâleten defterdâr nasb ü ta‘yîn olundı. Ba‘dehû menâzil ü merâhil kat‘ olunarak İstanbul'a vusûl buldular. Ammâ Köprülizâde Mustafâ Paşa İstanbul'da kā’im-makām bulunmağın zümre-i eşkıyânın def‘i cülûs ile mündefi‘ olur deyü âkilâne |**236b**| hareket idüp tarîk-ı ulemâ ile ihtifâdan müttefakun-aleyh olup bir gece nihânî haberleşüp ve Câmi‘-i Ayasofya-i Kebîr'de salât-ı fecre değin ulemâ vü sulehâ ve meşâyih-i izâm ve müderrisîn ve kuzât ve mevâlî ve bi'l-cümle müctemi‘ olup ba‘de edâ-i salât-ı farîza-i fecr Sarây-ı Sultâniyye'ye teveccüh ve dâhil-i Sarây-ı Sultânî oldukda cülûs-ı hümâyûn umûrın itmâma irişdürürler. Ve şeyhü'l-islâm ve kā’im-makām-ı âlî-makām ve sadreyn ve cümle ulemâ ve sulehâ ve meşâyih-i izâm bey‘at ile cülûs-ı hümâyûna istiklâl virirler. Çûn ki Ordu-yı hümâyûn ile Vezîr-i a‘zam Siyâvuş Paşa ve gürûh-ı eşkıyâ ve ser-çeşme-i mülâzımîn ve Yeğen Osmân Paşa'yı Dâvudpaşa sahrâsına vâsıl ve muhayyemgâh ile nüzûlleri mukarrer oldukda cülûs-ı hümâyûn umûrı itmâm ve ittifâk-ı bey‘at ile istiklâli haberi ordugâhda şüyû‘ buldı. Gürûh-ı eşkıyânın dilleri lâl olup bey‘ate karâr virüp nâ-çâr oldılar. Ve lâkin gürûh-ı eşkıyânın miyânlarında mülâzımîn ve ser-çeşme-i mülâzımîn müte‘ayyin olup feleğe kelek simurga sinek dimeyüp sâhib-i hükûmet oldılar. Ve merhûm ve

TÜRK DİL KURUMU TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tdk.gov.tr

mağfûrun-leh Sultân Süleymân Han-ı Evvel'in kānûnnâmesin siper idinüp ol vaktin kānûn defterleri müracaʻatına takayyüde mübâlağa eylediler. Ve erbâb-ı küttâba cevr ü eziyyet idüp, Defterhâne-i âmire'de olan iki yüz yıllık defterleri bir bir tefahhus itdirüp âhirü'l-emr murâdları üzere defterler bulunmamağla ferâgat idüp kendüler |237a| kendü miyânlarında yevmiyye taʻyînât defteri ve mülâzımînin alâmiyye defterlerin tahrîr idüp cizye ve mukāataʻât ve avârız hızmetlerin miyânlarında pulluk pulluk beyʻ ve şirâ idüp murâdları üzere aldılar virdiler ve terakkīlerinden mâʻadâ ulûfe ve cülûs bahşîşlerine Hazîne-i âmire tâkat getürmedüğinden yirmi otuz mülâzım ve neferât mukābele tezkiresi mûcebince bahşîş ve ulûfelerin sükkân-ı İstanbul'un ehl-i ırz müna'amlarından saldırup bu kadar eşkıyâ gürûh ile derdmendin hânesine kendü mülk-i sarîhleri gibi girüp oturup tezkirelerinde olan akçayı mutâlebe ve günde iki defʻa nefîs taʻâm talebi ile Sedd-i İskender-misâl alınca bî-çârenin hânesinden hareket itmeyüp olan virdi ve ırzını satun alup yedlerinde olan kâğıdların alup savdı, olmayan derdmendler borc harc peydâ idüp virince çekilen meşakkat u mihneti Hudâ bilür. Âhirü'l-emr bu vâdîlere dahi kanâʻat itmeyüp hücûm-ı tâmm ile Vezîr-i aʻzam Siyâvuş Paşa'nın sarâyın basup kendüsin ve cümle mâmelekin gāret ü hasâretden gayri hareminde olan zenân kısmının libâsın dahi gāret ü hasâret eylediler. Çûn ki Siyâvuş Paşa hücûm-ı eşkıyâ ile katl olundı, ol sâʻat hâtem-i vezâret ve sadâret [ve] emânet Koca Nişâncı İsmaʻîl Paşa'ya atiyye-i pâdişâhî oldı. Ammâ papadya çiçeği misâl gümüş düğmeli elvân çukalı mellûtalar ile müzeyyen ve mülebbes eşkıyâ ile İstanbul'un |237b| içi doldı. Ehl-i ırz olanlar hânesi ebvâbından taşra kadem basmadan kaldı. İtdükleri evzâʻ-ı nâ-hemvâr hazm olunmadan kaldı. Günde birkaç kerre ehl-i sûkın dükkânları kapanup nice fesâdlar vücûda gelür oldı. Ayaklar baş olup kara çizmeliye söz düşdi. Şerʻ-i şerîfe muhâlif efʻâl-i kabîhalar zuhûra başladı. Âhirü'l-emr ehl-i sûk evzâʻ-ı nâ-hemvârlarından bî-zâr ve nâ-çar olup ittifâk ile dükkânların kapayup Sarây-ı Sultâniyye'ye teveccüh ü azîmet ve nefîr-i âmm husûsı içün sancağ-ı Resûl'ün ihrâc olunmasın mutâlebe idüp meydân-ı Sarây-ı Sultânî'de müctemiʻ oldukları hâlde Vezîr-i aʻzam İsmaʻîl Paşa ve ulemâ ve sulehâ ve meşâyih Sarây-ı Sultâniyye'ye daʻvet olunup ve cümlesi ictimâʻ oldukda nefîr-i âmm içün münâdîler nidâ idüp istimâʻ olundukda ehl-i sünnet ve cemâʻat âlet-i harb ile gürûhen gürûh Sarây-ı Sultâniyye'ye teveccüh ü azîmet idüp meydân-ı Sarây ve Atmeydânı ve Dîvânyolı Dikilitaş'a varınca asâkir-i nefîr-i âmm ile mâl-â-mâl oldukda yeniçeri tâ'ifesi ve zâbıtları nefîr-i âmma şitâbân olup mahlût olduklarında zümre-i eşkıyâ başlarına gelecek ahvâlden haberdâr olup her biri bir köşeye gürîzân ve kimi tebdîl-i câme eylediler. Ve gürûh-ı eş-

kıyânın menzilleri basılup ser-çeşmeleri ve ser-mülâzimleri olan |238a| Deli Pîrî ve Bodur Ahmed ve kethudâ-yı bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî olan Deli Emîr ol sâ'at ahz olunup ve pâ-bürehne meydân-ı Sarây-ı Sultâniyye'ye ihzâr olduklarında kılıç üşürüp katl olundı. Ve sâir mülâzımîn ve ser-bölükler mahfî mahallere gürîzân olup nâ-bûd ü nâ-peydâ olup şehr-i İstanbul'a sığmayan eşkıyâ kar suyı gibi eridi. Ve Atpazarlı Emîr Şeyh Bâb-ı hümâyûn'da sancağ-ı Resûl-i ekremin muvâcehesinde devâm-ı devlet-i pâdişâhîye du'â vü senâ idüp ele giren mülâzımîni ve ser-bölüği ahz ve hükkâma teslîm içün sipârişden sonra sancağ-ı Resûl Hazîne'ye alınup asker-i nefîr-i âmm vatanlarına perâkende olup gürûh-ı eşkıyânın şerrinden âlem istihlâs ile hayât-ı tâze ve sürûr-i bî-endâze hâsıl idüp herkes refâhiyyet ile kârına kıyâm gösterdi. Çûnkü gürûh-ı eşkıyâ gâilesi ber-taraf oldı, Defterdâr Küçük Hüseyin Ağa'ya Basra hükûmeti ihsân olunup "Hâcıoğlıpazarı" dimekle meşhûr kasaba sükkânı a'yânından ve ma'rekegâh-ı mülâzimînde yeniçeri efendisi olan Ramazân Efendi defterdâr-ı şıkk-ı evvel nasb ü ta'yîn buyuruldı. Müşârün-ileyh Ramâzan Efendi hemec ve alîl ve sâhib-i pindâr ve ma'lûmâtdan bî-haber ve tama'kâr-ı heyûle-misâl bir şahs idi. Çûn ki âlem fitne vüe fesâd-ı gürûh-ı eşkıyâdan pâk ü tathîr olunup ammâ Yeğen Osmân Paşa'nın fitne vü fesâdı zuhûr [ve] bâkī olup |238b| Sofya kasabası kurbünde müceddeden binâ ve ihdâs idüp Yeğenâbâd nâmıyla be-nâm mahallde fitne vü fesâddan hâlî olmaduğı âşikâre ve nümâyân olup men' u def'i umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olmağın ol gürûh-ı mekrûhların dahi katl-i âmmları ile ol tarafları pâk ü tathîr eylemek içün Filibe ve Tatarpazarı ve Samakov ve Razlık ve Berkofça ve İzladi ve Lofça kazâları ahâlîleri nefîr-i âmm tarîkıyla gürûh-ı mekrûhun cevânib-i erba'asın ihâta ile katl-i âmm idüp vücûd-ı nâ-pâklerin rûy-i zemînden hakk eylemeleri fermân olunup nefîr hükm-i hümâyûnı irsâl olundı. Çûn ki Vezîr-i a'zam İsma'îl Paşa'nın hıdemât-ı aliyyesi rüzgâr-ı sitemkârın murâd-ı mâ-fi'z-zamîrine münâsib gelmedi. Sadâretden azl ve Cezîre-i Rodos'a nefy olunup sâbıkā ağa-yı Bektaşiyân olup Boğaz hisârları muhâfazasında olan Tekirdağlı Koca Mustafâ Paşa'ya sadâret-i uzmâ atiyye-i pâdişâhî oldukda ibtidâ Ramazân Efendi defterdârlıkdan azl olunup Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi sevkı ile sâbıkā Matbah-ı âmire emîni olup emânet-i mezbûrda şöhret-{ü}şi'âr bulan Küçük Mehemmed Efendi'ye defterdârlık tevcîh ü ihsân olunup ba'de zamânin iltifâten taraf-ı pâdişâhîden vezâret ihsânıyla zümre-i vüzerâya ilhâk olundı. |239a| Mûmâ-ileyh Mehemmed Efendi müdakkık ve müdebbir ve re'y [ü] tedbîrde lâ-nazîr ve mühendis ve sâhib-i firâset ü kiyâset sûreten halîm ve selîm ve ma'nen gazûb ve kahhâr ve cebbâr ve ilm-i san'at ve bahsde meydâna girse

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER
www.tdv.org.tr

Zâl[63] u Nerîmân-misâl pehlevân ve ma‘rifet-i tahsîlde Tozkoparan menzilin birkaç kademe mürûr [u] ubûr eylemiş bahâdır kısmından olup ve tahsîl-i hazînede memâlik-i Anadolı ve Rûmili'nde vâkı‘ sancakların her üç avârız hânelerinden bir nefer piyâde cengci bildâr ihrâcın peydâ idüp ba‘dehû aynı nefer ihrâcında re‘âyâya usret mukarrerdir deyü her neferinden yüzer guruş bedelleri tahsîl olunmak ve istîlâ-yı kefere olan mahallerin hıfz u hirâseti içün Niğbolı ve Silistre ve ba‘zı sancaklardan nefîr-i âmm ihrâcı teklîf olunup ve lâkin tâ’ife-i nefîr-i âmm hıfz ü hirâsetin uhdesinden gelmeğe iktidârları yokdur deyü her bir neferinden yüzer guruş bedelleri tahsîl olunmak ve bundan mâ‘adâ nice dürlü bid‘atler peydâ ve ihdâs ü îcâdıyla hazîne-i küllî tedârükinde sâ‘î olup zikr olunan tekâlîf-i sâliyânesi on bin kîseden mütecâviz olup ve asrında üç bin kîseden ziyâdesi tahsîl ve dâhil-i Hazîne olmuşiken ve lâkin bi'z-zât taraf-ı Enderûn-ı hümâyûn ile ihtilât ve alâk-ı {u} külliyesi olduğundan hâtem-i vezârete tâlib ü râgıb mülâhazasıyla hazm olunmayup defterdârlıkdan azl ve nefy tarîkiyle Cezîre-i Girid'de Kandiye Kal‘ası muhâfazasına ta‘yîn |**239b**| olundı. Bâ-husûs azlden iki gün mukaddem Sadr-ı âlî için Mehemmed Efendi'nin meştâsı olan Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa Sarâyı'nda tertîb ve mukaddemât-ı ziyâfet hâzır u âmâde olunup ve ziyâfet-i mezbûra bi'z-zât Vezîr-i a‘zam teşrîf buyurup ba‘de itmâm-ı ziyâfet hediyye-i vâfire ve bir re’s raht ü bahtı ile mükemmel semend-i çapük-hirâm ve iki yeleğen-düz rahş-i hümâ-bahş taraf-ı Sadr-ı âlî'ye hediyye nâmıyla ihdâ olunmuş iken ol asr ve evânda rûznâmçe-i evvel olan Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi mâbeyne tarh-ı nifâk-endâz olmağın miyânlarında muzmirr olan mahabbet ü meveddet nifâka tebdîl ile azlin ve nefyin zuhûrına bâ‘is olup hâb-ı {u} hargûşdan ihtirâz ile vücûda geldi. Çûn ki Mehemmed Paşa azl olundı, mahlûl kalan defterdârlık rütbesi sâbıkā Tersâne-i âmire emîni olup emânet-i mezbûrede şöhret-{ü}şi‘âr bulan Ali Efendi'ye tevcîh ü ihsân buyuruldı. Ve müşârün-ileyh Ali Efendi halîm ve selîmü't-tab‘ ve sâdıku'l-kavl müstakīm ve dîndâr ve havf-ı âhirete mübtelâ ile ma‘rûf ve zulm ü sitemkârlıkdan perhîz ile mevsûf erbâb-ı merhamet ve ehl-i şefekat ve kadr-şinâs sâhib-i akl u zekâ ve ma‘den-i sehâ ve kân-ı vefâda Hâtem-i Tayy-i Sânî devletlü olup zamân-ı defterdârlığında sefer tarîkıyla pâdişâh-ı merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleymân Han-ı Sânî Sofya tarafına teveccüh ü azîmet buyurup nice eyyâm sahrâ-yı Sofya'da meks ü ârâmdan |**240a**| sonra çûn ki vak‘a-i ma‘reke-i Niş vukū‘ bu-

63 “Zâl (زال)” metinde “Sâl (سال)” şeklindedir.

lup küffâr-ı hâksârın istîlâsı nümâyân olmağın pâdişâh-ı merhûm rikâblarına me’mûr huddâm-ı zevi'l-ihtirâm ile Ordu-yı hümâyûn'dan mufârakat ve Edirne meştâsına teveccüh ü azîmet idüp ve küffâr-ı hâksâr Kosova üzerinden Üsküb taraflarına müstevlî oldukda Han-ı âlî-şân Selîm Girây Han asker-i Tatar-ı adüvv-şikâr ile ve Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olan asker-i İslâm ile Üsküb['e] hareketleri esnâsında Vezîr-i a‘zam Koca Mustafâ Paşa azl olunup sadâret-i uzmâ Köprülizâde Mustafâ Paşa'ya atiyye-i pâdişâhî olup ağa-yı Bektaşiyân olan Koca Mahmûd Paşa Ordu-yı hümâyûn'da olan asker-i İslâm'a ser-asker ta‘yîn olunup vezîr-i ma‘zûl Migalgara kasabasına nefy ve asker-i Tatar ile Ordu-yı hümâyûn Üsküb üzerine azîmet idüp Kaçanak ve Kosova sahrâsında olan küffâr-ı hâksâr tu‘me-i şîr-i şemşîr-i gāziyân olunup şiddet-i şitâda asker-i İslâm Üsküb etrâfın istîlâ-yı kefereden pâk u tathîr itmekde ve Edirne meştâsında Vezîr-i a‘zam Köprülizâde Mustafâ Paşa Devlet-i Âl-i Osmân'ın küfrân-ı ni‘amların tefahhusda ve Başmuhâsebe hulefâsından İsma‘îl Efendi rikâb-ı hümâyûnda defterdâr vekâletinde bu hilâlde sâbıkā Kassâbbaşı ve Başmuhâsebeci Yûsuf Efendi defterdârlığa tâlib ü râgıb olmağın rütbe-i defterdârlık müşârün-ileyh Yûsuf Efendi'ye tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla |240b| beyne'l-akrân kat‘-ı [pâye] ile mümtâz ve nâ’il-i merâm oldılar. Ve Ordu-yı hümâyûn'da Defterdâr Ali Efendi'nin azli mukarrer oldı ve Ordu-yı hümâyûn Edirne'ye vusûllerinden mukaddem manâsıb-ı âliyenin ekseri âhara tevcîh olundı. Çûn ki Ordu-yı hümâyûn pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan Edirne'de rikâb-ı hümâyûna mülâkī olup ve sancağ-ı Resûl-i ekrem pâdişâh-ı âlîcâh taraflarına teslîm ve Hazîne-i âmire-i Enderûn-ı hümâyûn'a mütevâsıl oldı, ma‘zûl Koca Vezîr-i a‘zam asrında ser-i kârda olan erbâb-ı manâsıbdan Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde Rûznâmçe-i Evvel Mustafâ Efendi ve ser-çavuşân-ı Dergâh-ı âlî olan Mehemmed Ağa ve Tezkire-i Evvel Ahmed Efendi ve Hamr ve Arak Emîni Küfrî Ahmed Efendi, habs-i zindân ile mahbûs olunup Devlet-i Âl-i Osmân'da küfrân-ı ni‘melik cihetinden irtişâ ile ve hîlebâzlık ile kâr eyledükleri mâl-ı Kārûnları taraf-ı mîrîye ahz ve müsâdere olunup Tezkireci Ahmed Efendi ile Hamr ve Arak Emîni Küfrî Ahmed Efendi ibret-i âlem içün Üçşerefeli Câmi‘-i şerîfi pîşgâhında gazab-ı pâdişâhîye müstahık oldukları hâlde tîğ-i cellâd-ı bî-emân ile boyunları urulmağla katl olunup cezâları virildi. Ve Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi ile ser-çavuşân-ı Dergâh-ı âlî olan Mehemmed Ağa'nın mâmelekleri taraf-ı mîrî içün müsâdere olunmağla |241a| iktifâ olunup habs ve bend ü zindândan ihrâc ile istihlâs olunup Âstâne-i sa‘âdet'de vâkı‘ hânelerinde edebâne hareket ile meks ü ârâmları fermân buyurılup ve pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan şehr-i dil-âvîz Edir-

ne'de bir ân tevakkufları müsâ'ade olunmayup taraf-ı Âstâne'ye nefy olunup Dîvân-ı hümâyûn çavuşları mübaşeretiyle İstanbul'a irsâl olundılar.

El-kıssa: Çûn ki Yûsuf Efendi istiklâlî defterdâr oldı, halk-ı âlemin güyâ başına kıyâmet kopdı. Zirâ ki müşârün-ileyh batîü'l-hareke[64] ve kec-tab' ve tama'kâr ve sitemkâr ve cevvâr, neccâr keseri misâl kendi tarafına devşürmekde denî ve bahîl ve ma'den-i denâ'et ve mahzen-i şekāvet ve denâ'eti bir mertebede ki merhûm Pinti Hamîd zât-ı latîfleri katında gûyâ Hâtem-i Tayy kabîlesinden idi ve zerre veşme kadar ma'lûmâtdan behre-yâb ve haberdâr değil iken mübâlağa âkildân ve fehmdân geçinüp zu'm-ı kâmilince âkil ve dânâlıkda "[65] النادر كالمعدوم " ayârında olup eger akl u firâset didikleri mahlûk-ı evvel bir kıyafetile âşikâre ve nümâyân olmak iktizâ eylese, hakīr-i pür-taksîrin şekl ü şemâ'ilinde zuhûra gelüp arz-ı cemâli mukarrer idi mülâhazalarında sâbit-kadem olup ma'nen lisânından tahrîr olunan hayâlât sudûr bulmak sadedinde idi. Garâbet bunda ki, Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı şehîd ü sa'îd-i merhûm Mustafâ Paşa |**241b**| ba'zı musâhabetde buna ve "beyâbânı defterdârlık rütbesine sevk ile delîl olan şahs ne hoşça âkıl u dânâ imiş ki bizi hâb-ı hargûş ile firîfte idüp bu akıllı câhîl ü nâdânı ol rütbede istihdâm olunmağa sezâvâr tarafların nümâyân eyledi. Halk-ı âlemden mahcûb olduğumuz hâlde istihdâmı hazm olunur, eğer iki günde bir defterdâr istihdâm ider. Seng-i ta'neden nâ-çâr olunmasa bu ânda tebdîli mukarrer idi" deyü alâ tarîkı'ş-şikâye ve'l-hikâye huzzâr-ı meclis ve nüdemâ-yı mû'nislerine naklleri lisân-ı sikātdan istimâ' olunduğı mukarrerdir. Âhirü'l-emr seng-i ta'ne-i nâdân irtikâb olunup mûmâ-ileyh Yûsuf Efendi defterdârlıkdan azl, Başmuhâsebe hulefâlarından sâbıkā rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr Vekili İsma'îl Efendi'ye defterdârlık tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifâta mazhar ve beyne'l-akrân ve'l-küttâb pâye kat'ı ile mümtâz kılındı ve mühimmât-ı sefer-i hümâyûn tedârük ve hâzır u âmâde olunması sipâriş ve fermân buyuruldı. İşbu tahrîr olunan vâkı'ât asr-ı Köprülizâde sene ihdâ ve mi'e ve elf evâhirinde vukū' bulmuşdur. Çûn ki mûmâ-ileyh İsma'îl Efendi istiklâlî defterdâr oldı, selefin hayr-du'â ile yâda bâ'is ü bâdî oldı. Ve halk-ı âlemin başına müceddeden kıyâmet-i kübrâ kopdı. Fi'l-hakīka, Haccâc-ı Zâlim |**242a**| bunun zât-ı latîfleri katında âb-ı zemzem ile birkaç def'a gasl olunmuş zât-ı mükerrem görinür. Zulm ve sitemkârlıkda ve cevr ü gaddârlıkda Yezîd bin Mu'âviye'yi ferâmûş itdirdi. Vâsi'-mezheb ve Lûtî-millet olup çâr-ebrû

64 Metinde " بطيع الحركه " şeklindedir.

65 "en-Nâdiru ke'l-ma'dûm": Nâdir olan yok hükmündedir.

güzeşte bâlâ-kad civânânın kulı kurbânı olup erbâb-ı mesâlih olan bî-çârelerin umûrlarında gadr tarafından Tozkoparan menzilin tecâvüzliği mukarrer idi. Erbâb-ı kalemin ve ehl-i küttâbın ırz ve nâmûsların pest idüp hakāret nazarıyla mu'âmele iderdi. Bed-du'â olundukca istepot balığı gibi semirüp kelb-i akūr gibi dalamadık şahs kalmadı. Evvelâ vazîfe-horân olan huddâmân-ı pâdişâhîyi yoklama idüp ulûfesin kat' itmekle siper-i la'neti kabûl eyledi.

El-kıssa: Defterdârlığı asrında sene ihdâ ve mi'e ve elf târîhi evâhirinde sefer-i hümâyûna defterdârlık ile azîmet ve Belgrad Kal'ası fethinden sonra Âstâne meştâsında dahi defterdârlık idüp sene isnâ ve mi'e ve elf târîhi Ramazânında tekrâr sefer-i hümâyûna defterdârlık ile teveccüh itdükde sâbıkā defterdârlıkdan munfasıl Darbhâne-i âmire Emîni Ali Efendi rikâb-ı hümâyûnda defterdâr vekâleti sipâriş olunup Köprülizâde Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa zümre-i şühedâya vâsıl olunca mûmâ-ileyh İsma'îl Efendi defterdârlıkda sâbit-kadem oldı. |**242b**| Çûn ki Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâd mukābili Sirem sahrâsında vâkı' bin yüz iki senesi Zi'l-ka'desinde vukū' bulan ma'rekegâhda Köprülizâde zümre-i şühedâya vâsıl ve rahmet-i Rahmân'a mütevâsıl oldukda sadâret-i uzmâ rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makām olan Arnavudü'l-asl Koca Ali Paşa'ya atiyye-i pâdişâhî oldukda rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr Vekîli Ali Efendi'ye istiklâlî defterdârlık tevcîh ü ihsân olunup İsma'îl Efendi defterdârlıkdan azl olundı. Ve Ordu-yı hümâyûn ile rikâb-ı hümâyûna mülâkī oldukda müşârün-ileyh İsma'îl Efendi habs-i zindân ile mahbûs olunup mâmeleki taraf-ı mîrîden müsâdere olunduğunun zikri bâlâda mahallinde tahrîr olunup sebkat itmişdir. Çûn ki Ali Efendi'ye def'a-i sâniyede istiklâlen rütbe-i defterdârlık tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla tevkīr ü ihtirâm olundı, müşârün-ileyh tabî'at cihetiyle halîm ve selîm ve ma'den-i sehâ ve mahzen-i vefâ olup zulm ü sitemkârlıkdan müberrâ müstakīm ü dîndâr ve Devlet-i Âl-i Osmân'ın hayr-hâhı olup irtişâdan perhîzkâr ehl-i kanâ'at olduğundan gayri ve erbâb-ı mesâlihe sâhib-i merhamet ü şefekat ve erbâb-ı kalemin ve ehl-i küttâbın ırz ve nâmûsları miyânında mücidd ü sâ'î sâhib-i ma'lûmât ve kadr-şinâs ehl-i ma'rifet olduğı meşhûr-ı alemyân olduğı cihetden taraf-ı |**243a**| pâdişâhîden vezâret ihsânıyla defterdârlıkda istihdâm ve sâbit-kadem olmak üzere zümre-i vüzerâya ilhâk olunup iltifât-ı pâdişâhîye sezâvâr buyuruldı.

El-kıssa: Çûn ki Defterdâr Ali Paşa'ya vezâret atiyye-i pâdişâh-ı âlî-câh olduğundan Vezîr-i a'zam Koca Ali Paşa hazmdan müberrâ olup Kā'im-makām Silahdâr Ali Paşa ile mûmâ-ileyh defterdârı rikâb-ı hümâyûndan ve takarrüb-i pâdişâhîden müfârakate mücidd ü sâ'î olup takayyüd ü ihtimâmda iken,İsma'îl

Mısrâ‘:

Her ne sanursan eşine hep başına gelse gerek

Nesr: kelâm-ı Şâhidî mefhûmunca hafr itdüği çâha kendü râst gelmekle mûmâ-ileyh Vezîr-i a‘zam Koca Ali Paşa nedîmân ve mukarrebân-ı şehinşâhî birle gazab-ı pâdişâhîye dûş olup sadâretden azl ve Rodos Cezîresi'ne nefy ve irsâl olunduğı sâ‘at hâtem-i vezâret ve makām-ı sadâret eyâlet-i Diyârbekir vâlîsi ve Anadolı'da müfettiş ve sürici-i asker Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya hatt-ı hümâyûn-ı {u} şevket-makrûn ile ve silahşör-i şehriyârîden Habeşî Beşîr Ağa mübaşeretiyle irsâl olunup mûmâ-ileyh Vezîr-i a‘zam Ali Paşa *yessera'llâhu mâ-yeşâ* hazretleri rikâb-ı hümâyûna mülâkī olunca mûmâ-ileyh Defterdâr Ali Paşa defterdârlıkda sâbit-kadem olup umûr-ı mühimmât-ı seferiyye tedârükinde bezl-i makdûr eyledi. Çûn ki Vezîr-i a‘zam Ali Paşa pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan şehr-i dil-âvîz Edirne'ye vâsıl ve izz-i huzûr-ı rikâb-ı hümâyûna mütevâsıl |**243b**| olup dest-bûs-ı şehriyârî birle şeref-yâb oldukdan sonra gerek Kā'im-makām Ali Paşa'yı ve gerek Defterdâr Ali Paşa'yı hazm idemeyüp birine Trablusşâm eyâleti ve birine Cezîre-i Kıbrs hükûmeti tevcîhi ile ikisin dahi takarrüb-i şehriyârîden dûr ve mesâfe-i ba‘îdeye irsâl ile der-i devletden mehcûr idüp kā'im-makām-ı âlî-makām umûrun Trablusşâm'dan münfasıl ve sâbıkā Babadağı etrâfında muhâfazaya me'mûr asker-i İslâm'a ser-asker ve sipehsâlâr olan Silahdâr Mustafâ Paşa'ya tevcîh ile müjde haberin irsâl idüp rütbe-i defterdârlığı sâbıkā Başmuhâsebe hulefâsından olup arpa emîni olan "Cânibdâr" dimekle müte‘ârif Ahmed Efendi'ye tevcîh idüp hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifâta mazhar vâkı‘ oldı. İşbu menâkıb tahrîr olunsa tafsîlâtına nihâyet yokdur. Bu mikdârı ile iktifâ olundı ve tafsîlâtın tahrîrine işbu *Vâkı‘ât*'ın tahammüli yokdur. Ve bu tatvîl-i kitâbetden murâd ve garaz tahrîr olunan on yedi defterdârların asr u evânlarında birinin zamân-ı defterdârlığında eyyâm-ı dîvânsız Dîvânhâne-i âlî-makām olan Sarây-ı Sultânî'de vâkı‘ kubbe-i Dîvân-ı âlî-bülendde aklâm defterleri kîselerine küşâd virilüp Dîvân-ı âlî-bülend eyyâmı gibi aklâm hulefâlarının cem‘iyyeti bir târîhde vukū‘ bulmaduğın ifâde vü i‘lâm içün sebt ü tahrîr olunmuşdur. Âyâ mütercimü'l-hurûf, murâd olan rûz-merre vekāyi‘inden hârice kadem basup kıssa-hân vâdîlerinde yeter cevelân |**244a**| itdin, rûz-merre vekāyi‘ine şürû‘ eyle.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 22 şehr-i Ramazân sene 1103.

Cebecibaşı (Boş) Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup sâbıkā Türk-

man ağalığından münfasıl İsma‘îl Ağa'ya cebecibaşılık tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifâta mazhar vâkı‘ olup beyne'l-akrân kat‘-ı pâye ile nâ’il-i merâm olmuşdur. Ebnâ-i sipâh ocağında başkethudâ olan Bosnevî Ebûbekir Kethudâ şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kam olunup sâbıkā kethudâlıkdan ma‘zûl Şehrî Ali Çavuş'a ocağ-ı mezbûr kethudâlığı müceddeden ibkā vü mukarrer ve tevcîh olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mükerreren kethudâlık makāmıyla nâ’il-i merâm olmuşlardır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 23 şehr-i Ramazân sene 1103.

Vezîr-i a‘zam Ali Paşa'ya hâtem-i vezâret ve makām-ı sadâret atiyye-i pâdişâhî olup Silahşör-i Şehriyârî Habeşî Beşîr Ağa ile irsâl olundukda vezîr-i âlî-şân Diyârbekir'den hareket ve süricilik umûr-ı asker içün Halebü'ş-şehbâ nevâhîsinde olmağın mûmâ-ileyh Beşîr Ağa hâtem-i vezâreti Haleb nevâhîsinde teslîm itdükde huddâmân-ı zevi'l-ihtirâmların ve mehterân-ı tabl [u] alemlerin ve mehâr u katâr ve hayme vü hargâhların nevâhî-i Haleb'de terk idüp rikâb-ı hümâyûna menzil ile şitâbân-ı azîmet ve rikâb-ı hümâyûna mülâkī olup Haleb nevâhîsinde müfârakat ile terk eyledüği huddâmân ve ağırlıkları kat‘-ı menâzil ve tayy-i merâhil iderek pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan şehr-i dil-âvîz Edirne'ye |**244b**| yevm-i merkūmda mütevâsıl oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 24 şehr-i Ramazân sene 1103.

İhrâc-ı mevâcib içün dünki gün Dîvân-ı âlî fermân ve sipâriş buyurulmağın yevm-i merkūmda ale's-seher vüzerâ ve kādî‘askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî ve solakān ve peykān ve erbâb-ı küttâb ve ahâlî-i Dîvân ve sâir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat bi'l-cümle Sarây-ı Sultânî'de ictimâ‘ olup ve cümleden sonra sâhib-i devlet teşrîf buyurup Dîvân-ı âlî-bülende kıyâm gösterildükde şâkiyâna salâ olunup arz ve arz-ı hâlleri kırâ’at her şahsın umûrına müte‘allık fermânlar buyuruldukdan sonra kapıkullarının ve sipâh ve silahdâr ve bölük-i erba‘a ve sâir huddâmân-ı cihân-bânînin mevâcibleri tevzî‘ ü taksîmi içün rikâb-ı hümâyûna arz u telhîs olundukda mûcebince kānûn-ı kadîm üzere ihrâcı içün hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn sâdır olmağın fermân[66]-ı hümâyûn mûcebince cümle ocakların ve kapıkullarının mevâcibleri tevzî‘ olunup itmâm oldukda huzûr-ı Sadr-ı âlî'de

66 “fermân” kelimesi metinde “ فرمايون ”

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

rûznâmçe-i evvele ve başbâkīkulına ve rûznâmçe başhalîfesine ve ser-veznedâra ve "derici" ta'bîr olunan veznedâra ihrâc-ı ulûfe hil'atleri ilbâsından sonra arz-ı hümâyûn içün kānûn-ı kadîm üzere ibtidâ Ağa-yı Bektaşiyân İsma'îl Paşa huzûr-ı hümâyûna vusûl ve dest-bûs-ı şehriyârîden sonra taraf-ı pâdişâhîden ağalık hil'ati ilbâs |**245a**| ve ba'dehû sadreyn umûr arzı içün huzûr-ı hümâyûna duhûl ve ba'dehû Vezîr-i a'zam umûr-ı arz içün huzûr-ı hümâyûna teşrîf itdükde müceddeden manâsıb-ı şehriyârî tevcîh olunan Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi ve Emin-i Defter-i Hakanî Fasîhî Efendi ve Rûznâmçe-i Evvel Antâbî Yûsuf Efendi akībdârân-ı Sadr-ı âlî oldukları hâlde huzûr-ı hümâyûna duhûl ve dest-bûs-ı şehriyârîden sonra menâsıb-ı cedîdeleri içün huzûr-ı hümâyûnda hil'at-i pâdişâ[hî] ilbâs olunup hurûclarından sonra Sadr-ı âlî'ye vezâret içün "kapanise" ta'bîr olunan hil'at-i vezâret ilbâs olunup ve ihrâc-ı mevâcib içün vezâret hil'ati üstüne bir hil'at dahi ilbâs olunup biri biri üstüne huzûr-ı hümâyûnda Vezîr-i a'zam iki hil'at ilbâsıyla tevkīr ü ihtirâm olunup mazhar-ı iltifât-ı pâdişâhî oldukda dest-bûs-ı şehriyâr-ı cihân-banî birle şeref-yâb olup huzûr-ı hümâyûndan ihrâc ve Dîvânhâne-i âlî'ye teşrîflerinde ser-bevvâbân-ı Dergâh-ı âlîyân ve bi'l-cümle erbâb-ı Dîvân tehniye-i hil'at-i vezâret içün dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olup,

Mısrâ':

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye

Nesr mefhûmunca erbâb-ı Dîvân dağılup eyyâm-ı savm olmağın istirâhat-i nevm içün herkes menzilgâhlarına perâkende vü perîşân oldılar. Ve hil'at-i vezâret nâmıyla be-nâm "kapanise" ta'bîr olunan hil'at ki vezîr-i a'zamlara huzûr-ı hümâyûnda |**245b**| ilbâs olunur. Ve vezîr-i a'zamlardan gayrı vüzerâya kapanise hil'ati ilbâs olunmaz. Sâir vüzerâya hil'at-i post-i semmûr ilbâs olunmak kānûn-ı kadîmdir. Vezîr-i a'zamlar ki huzûr-ı hümâyûnda hil'at-i vezâret olan kapaniseyi ilbâs iderler ve huzûr-ı hümâyûndan müfârakat ve Bâb-ı hümâyûn'dan hurûclarında hil'at-i mezbûr ihrâc olunup Hazîne-i Bîrûn'da hazînedârbaşıya teslîm olunup hıfz olunur ve ba'dehû Hazîne-i âmire'den vezîr-i a'zam hazînesine bin altun hil'at-bahâ irsâli kānûn-ı kadîmdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 25 şehr-i Ramazân sene 1103.

Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup ibtidâdan tevzî'a mübâşeret olunmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 26 şehr-i Ramazânü'l-mübârek sene 1103.

Çûn ki hengâm-ı sefer ve hareket-i asâkir-i zafer karîb oldı ve Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağının birkaç gün mukaddem muhayyemgâha hurûcları mukarrer oldı, Vezîr-i a'zamın ve sâir erbâb-ı seferin dahi muhayyemgâha hurûcları muktazî olmağın yeniçeriyân ve cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî ocakları tertîb-i alay ile şehrden taşra râh-ı Sadr-ı âlînin iki tarafında saf u sufûf ile selâm-ı Sadr-ı âlî'ye hâzır u müterakkıb oldılar. Cümle erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve erbâb-ı Dîvân tertîb-i alay içün süvâr olup sipâh ve silahdâr ocakları ve bölük-i erba'a dahi |**246a**| tertîb-i alay içün süvâr olup hâzır u âmâde oldukları hâlde Sadr-ı âlî dahi semend-i çapük-hirâma süvâr ve mehterân-ı tabl [u] alem birle menzilgâh olan Sarây-ı bâ-sa'âdetlerinden hareket ve metânet ü istihkâm ile meşhûr-ı âfâk olan Sarrâchâne Köprüsi'nden mürûr u ubûr idüp Sarây-ı Sultâniyye'ye vâsıl ve şeyhü'l-islâm hazretleri ve fazîletlü kādî'askerân efendiler mukaddemâ Sarây-ı Pâdişâhî'de mevcûd u hâzır olmağın Sadr-ı âlî birle huzûr-ı hümâyûna mütevâsıl olduklarında sancağ-ı Resûl *aleyhi's-selâm* Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûn'dan ihrâc ve şeyhü'l-islâm hazretleri devâm-ı ömr [ü] devlet-i pâdişâhî içün ve asâkir-i İslâm'ın mansûr u muzaffer olmaları içün dergâh-ı Rabb *azzet celle şânuhû ve amme nevâluhû*[ya] tazarru' u niyâz ve du'â vü senâdan sonra sancak-ı hazret-i Resûl-i ekrem *sallâ'llâhu te'âlâ aleyhi ve sellem*i huzûr-ı hümâyûnda taraf-ı Sadr-ı âlî'ye teslîm idüp ve pâdişâh-ı âlî-câh dahi bi'z-zât asâkir-i İslâm'ın mansûr ve muzaffer olmaları içün dergâh-ı izzet *celle şânuhû*[ya] tazarru' u niyâzdan sonra bi'z-zât Sadr-ı âlî'ye hıtâb-ı müstetâb buyurup: "Hâliyâ hazret-i Resûl'ün sancak-ı şerîflerin sana teslîm itdim ve seni ve cümle asker-i İslâm'ı hazret-i Perverdegâr'ın hıfz u emânına emânet virdim. Cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû* hazreti cümlenizin mu'în ü zahîri olup avn [ü] inâyet-i |**246b**| ezeliyye ve lütf-i hidâyet-i lem-yezeliyyesi birle feth [ü] nusretler ihsân idüp mansûr u muzaffer eyleye" deyü hayr du'âların itmâm buyurduklarında Sadr-ı âlî dest-bûs-ı şehriyârî birle şeref-yâb oldukdan sonra hazret-i Resûl-i ekrem *sallâ'llâhu te'âlâ aleyhi ve sellem*in sancak-ı şerîflerin ahz idüp Ordu-yı hümâyûn'a teveccüh ve otak-ı pür-nitâklarına teşrîf ve nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur. Cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazretinin lutf ü ihsânına hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun ki mâh-ı nisanda olan bârân-ı rahmetden berü işbu mâh-ı Ramazân-ı şerîf'in yirmi altıncı Hamîs gününe gelince murâd-ı insân üzere bârân-ı rahmet nüzûli vukū' bulmayup rûy-i zemîn huşk olmuşiken hazret-i Resûl-i ekrem *sallâ'llâhu te'âlâ aleyhi ve sellem*in sancak-ı şerîfleri Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûn'dan ihrâc ve rûy-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE AKADEMİ OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

âlemiyâna arz-ı dîdâr-ı bâ-kemâl itdükde âsmân hicâbından ebrleri bürinüp rü'yet-i dîdâr-ı şerîflerine gözyaşların revân idüp ve zemîn pây-endâzları içün çemen-zâr-ı ahdar döşeyüp huşkden müberrâ oldı. Cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû* hazret-i Habîbinin sancak-ı şerîfi hurmetine bârân-ı rahmet nüzûlüni bir cins ihsân eyledi ki huşk olan nebâtât hayât-ı câvidânîye kadem basup ser-i nahîflerine kadd ü kāmet gösterüp lisân-ı hâl ile hamd ve şükr-i Hâlık-i bî-çûna kıyâm gösterdiler. Cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû* hazretine hamd-i firâvân ve şükr-i bî-pâyân olsun ki sancak-ı Habîbi hürmetine bârân-ı rahmet nüzûli ile ümmet-i Muhammed |**247a**| kulların mesrûr u handân eyledi. Fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne. Çûn ki umûm{en} üzere muhayyemgâha hurûc mukarrer oldı, muvakkı'ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve Tuğra-keşân-ı ahkâm-ı cihân-bânî Mehemmed Paşa'nın rikâb-ı hümâyûnda meks ü ârâmları muhakkak olmağın Ordu-yı hümâyûn'da ahkâm-ı cihân-bânîye tuğra-keşânın lüzûmı umûr-ı mühimmeden olmağın sene-i sâbıkāda vâkı' sefer-i hümâyûnlarda nişâncılık vekâleti ile tuğra-keş hızmetine me'mûr olup hâlâ manâsıb-ı Dîvân'da Mevkūfâtcı "Karanfilîzâde" dimekle ma'rûf Ali Efendi'ye tuğra-yı garrâ-keş nişâncı vekâleti tevcîh olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifâta mazhar vâkı' olup hem mevkūfâtcı ve nişancılık hızmeti sipâriş olunup mecma'ü'l-manâsıbeyn ile iştihâr-ı tâmm ve nâil-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Âmeden-i Mîr-i Mîrân-ı Anadolı ve Mîr-livâ-i Magnisa: Çûn ki menzilgâh-ı Ordu'ya hurûc ve muhayyemgâha nüzûl mukarrer oldı, sefer-i hümâyûna [me'mûr] olan sancaklardan ibtidâ pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan Edirne Mîr-i Mirân-ı Anadolı (Boş) Paşa yevm-i merkūmda vâsıl-ı vâlâ-yı Sadr-ı âlî'den sonra tertîb-i alay ile huzûr-ı hümâyûndan mürûr ve otağ-ı Sadr-ı âlî nazarından ubûr idüp muhayyemgâh-ı Ordu kenârında hayme ve hargâhları ile nüzûlleri mukarrer olmuşdur. Ve sâbıkā silahdâr ocağı ağalığından munfasıl mîr-livâ-i Mağnisa olan Deli İbrâhîm Paşa mîr-i mîrân-ı Anadolı'nun akībdârı olduğı hâlde |**247b**| tertîb-i alay ile huzûr-ı hümâyûndan mürûr u ubûr idüp ve kenâr-ı muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'da hayme vü hargâhı ile nüzûli tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 27 şehr-i Ramazân sene 1103.

Rikâb-ı hümâyûnda Kā'im-makām-ı âlî-makām Silahdâr Ali Paşa'ya Trablusşâm eyâleti tevcîh olunup ba'dehû Azak Kal'ası muhâfazasına ta'yîn olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ ber-aks olup tehallüf itmesi muktazî olmağın müşârün-ileyh Silahdâr Ali Paşa'ya Erzenü'r-Rûm nâ-

mıyla be-nâm Erzurum eyâleti tevcîh ü ihsân olunup defterdârlıkdan münfasıl ve Cezîre-i Kıbrıs eyâleti tevcîh olunan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya Trablusşâm hükûmeti tevcîh ü ihsân olunup ikisinin dahi menşûrları irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Katl Fermân Şuden-i Kılıç Ali Paşa, Vâlî-i Kıbrıs: Sâbıkā defterdârlıkdan münfasıl Kılıç elkābıyla mülekkab Cezîre-i Kıbrıs Vâlîsi Vezîr Ali Paşa'nın cezîre-i mezbûre re‘âyâsına zulm ü ta‘addîsi hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn olmağın şâkîleri Dîvân-ı hümâyûn'da izhâr-ı tazallüm idüp şikâyet itmeleriyle gazab-ı pâdişâh-ı Cem-câh'a mazhar vâkı‘ olmağın mûmâ-ileyhin katli bâbında hatt-ı hümâyûn-ı {u} sa‘âdet-makrûn sudûr itmekle cezâsı virilüp hakkından gelinmek içün Dergâh-ı mu‘allâ kapıcıbaşılarından Mehemmed *dâme mecduhû* irsâl olunup ve ba‘de'l-katl mevcûd olan nukūdı ve zî-kıymet olan eşyâsı |**248a**| taraf-ı mîrî içün musâdere olunması fermân buyurulduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 28 şehr-i Ramazân sene 1103.

Defterdâr-ı sâbık Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'ya Cezîre-i Kıbrıs hükûmeti tevcîh olunmuş iken tehallüf idüp Trablusşâm eyâleti tevcîh ü ihsân olunmağla Cezîre-i Kıbrıs hükûmeti mahlûl olmağın Enderûn-ı hümâyûn'da Hâsoda'dan çıkma Destârî Mehemmed Paşa'ya cezîre-i mezbûre eyâleti tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifâta mazhar ve nâil-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Ez-în-cânib, çûn ki pîr-i kühen-sâl Vezîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa Eğriboz havâlîsi muhâfazasına me’mûr asâkir-i nusret-şi‘âra ser-asker ve sipehsâlâr ta‘yîn olundı. Vezîr-i müşârün-ileyhin ordusunda mevcûd olan asâkir-i İslâm'a icrâ-yı ahkâm-ı şer‘iyye içün ordu kādîsı muktazî olduğun mûmâ-ileyh der-i devlet-medâra arz u i‘lâm etmekle Selânik sancağına tâbi‘ Karaferye kasabası sükkânından erbâb-ı kuzâtdan Mahmûd Efendi Ser-asker Halîl Paşa ordusuna ordu kādîsı nasb ü ta‘yîn olunup fazîletlü Rûmili Kādî‘askeri es-Seyyid Ali Efendi tarafından tahrîr olunan tevcîh mektûbudur ki işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı:

Sûret-i Mektûb: “İzzet-me’âb sâbıkā Timurhisâr Kādîsı Mahmûd Efendi kâm-yâb, tahiyyat-ı sâfiyye ithâfıyla inhâ olunur ki, Eğriboz tarafında serdâr olan Vezîr-i mükerrem sa‘âdetli Halîl Paşa hazretleri ordusunun ordu kazâsı size |**248b**| inâyet olunmuşdur. Gerekdir ki vezîr-i müşârün-ileyh hazretleri ordusuna varup ahâlî-i mezkûr beynlerinde icrâ-yı ahkâm-ı şer‘iyye idesiz ve's-selâm. Hurrire fî evâhiri şehri Ramazân sene selâse ve mi’e ve elf”. Bundan

akdem üç bin nefer cengâver tüfeng-endâz levendâtının tahrîri Serdar Halîl Paşa'ya fermân olunup ve üçer aylık ulûfe ve bahşîşleri ve nafaka-bahâları içün yetmiş beş bin esedî guruş irsâl olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Bundan mâ'adâ vezîr-i müşârün-ileyhin yanında hızmet-i muhâfazada olmak şartıyla beş yüz nefer süvârî levendât tahrîri dahi mûmâ-ileyhe fermân olunup ve ulûfe ve bahşîşleri içün Tırhala sancağının cizyedârlarının kankısında mevcûd akça var ise ale'l-hisâb altı bin guruş havâle olunup ve bundan mâ'adâ zikr olunan üç yüz nefer süvârî neferâtın her birine beher yevm yirmişer yem ve mu'tâd üzere nân ve lahmları virilmek lâzım gelmeğin beş aylık olmak şartıyla beş bin altı yüz yirmi kîle ṣa'îr kırkar akçaya ve bin beş yüz yirmi beş kîle dakīk yetmişer akçaya olmak üzere vezîr-i müşârün-ileyh asker-i İslâm ile oldukları mahall ki, ordugâh-ı asker-i İslâm'dır, ol mahalle nakli ile ta'yîn olunan bahâ ile Yanya sancağında vâkı' kazâlardan mübâya'a ve her kazâya tahammülüne göre tevzî' olunup ve bahâları ta'yîn olunan mübâşir yedinden pîşîn virilüp Halîl Paşa |**249a**| ordusuna nakl ve kabzına me'mûr olana teslîm itdirilmek fermân olunup ve zikr olunan arpa ve dakīkın bahâları pâra dörder akçaya ve guruş yüz altmış akçaya ve yaldız altını dört yüze ve şerîfî ve Macar altını üç yüz altmış akçaya virilmek üzere bin üç yüz senesine mahsûb olmak üzere Yanya sancağının cizyedârlarından havâle olunup ve bundan mâ'adâ Selanik Baruthânesi'nden elli kantâr barut-ı siyâh ve Selanik Gümrük emîni elli kantâr kurşun mübâya'a idüp zikr olunan barut ile kurşunı Selanik Gümrük emîni ücret-i mükârîlerin gümrük-i mezbûr mâlından virüp bir gün evvel Halîl Paşa ordusuna irsâl ve teslîm eylemek fermân olunup tahrîr olunan mevâdda başka başka ahkâmları tahrîr ve irsâl olunmuşdur ve tahrîri fermân olunan üç bin nefer tüfeng-endâz piyâde levendâtı ile üç yüz nefer süvârî levendâtını vezîr-i müşârün-ileyh tahrîr ve defter ve tekmîl idüp ve Yenişehir sahrâsından hareket ve İzdin Boğazı sahrâsına vusûlleri haberi yevm-i merkūmda der-i devlet-medâra vârid olup ve Yanya sancağının her iki avârız hânesinden ihrâcı fermân olunan bir nefer cengâver-i tüfeng-endâz piyâde levendâtıyla Yanya sancağına mutasarrıf Pîr[î] Paşazâde Ali Paşa hâliyâ Eğriboz Kal'ası kurbünde vâkı' Karababa nâm mahall muhâfazasında mevcûd olduklarının |**249b**| haberi dahi der-i devlet-medâra vârid olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 29 şehr-i Ramazân sene 1103.

Eyyâm-ı mezbûr yevm-i arefe vâkı' olmağın Sadr-ı âlî ale's-seher tehniye-i îd-i şerîf içün şeyhü'l-islâm hazretlerinin sa'âdethânelerine teşrîf ve tehniye-i îd-i

şerîfden sonra otak-ı pür-nitâklarına avdet buyurdılar. Ve ba‘de vakti'l-işrâk Ağa-yı Bektaşiyân Vezîr-i mükerrem İsma‘îl Paşa ve cümle yeniçeri ocağı ve sipâh ve silahdâr ve bölük-i erba‘a ocakları ve sâir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat bi'l-cümle otağ-ı Sadr-ı âlî'ye gürûhen gürûh tehniye-i îd ve dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle şeref-yâb oldılar ve ba‘de salâti'z-zuhr sadreyn dahi otağ-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf ve meclis-i şerîfleri ile şeref-yâb ve tehniye-i îdi edâdan sonra Edirne meştâsında vâkı‘ menzilgâhlarına avdet buyurdılar.

Tevcîh Şuden-i Eyâlet-i Bağdâd-ı Bihişt-âbâd: Merhûm Vezîr Ömer Paşa'nın sâbıkā kethudâları olup güzîde-i Arab ve Şehr-i Haleb Muhassılı Ahmed Ağa pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan şehr-i dil-âvîz Edirne'de mevcûd bulunmağla ibtidâ’en vezâret ile Bağdâd-ı bihişt-âbâd hükûmeti tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-i post-i semmûr ilbâsıyla iltifât-ı pâdişâhîye mazhar vâkı‘ olup tevkīr ü ihtirâm olundı.

İhrâc-ı Ahvâl-i Mevâcib-i Sene 1103: Bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere recec ve reşen mevâcibleri ki, iki kıst olmak üzere ihrâcı husûsunda kapukullarının ve sipâh ve silahdâr ve bölük-i erba‘a ocaklarının |**250a**| mevâcibleri ve sâir ulûfe-horân olan huddâm-ı pâdişâhîden seferli olanların mevâcibleri sağ hisâbı üzere ki, pâra üçer akçaya ve esedî guruş yüz yirmiye ve yaldız altunı üç yüze ve şerîfî ve Macar altunı iki yüz yetmiş akçaya olmak üzere ihrâc ve tevzî‘ olunup ve rikâb-ı hümâyûna me’mûr solakān-ı hâssa ve peykân-ı çapük-hirâm sîm üsküf ve mütekā‘idîn-i ocak ve sâir rikâb-ı hümâyûna me’mûr olup erbâb-ı sefer olmayan ulûfe-horân huddâm-ı pâdişâhînin mevâcibleri çürük hisâbı üzere ki pâra dörde ve guruş yüz altmışa ve yaldız altunı dört yüze ve şerîfî ve Macar altunı üç yüz yetmiş akçaya ihrâcı fermân olunduğı tahakkuk bulmağın ehl-i sûka bey‘ ü şirâda bir mikdâr kesâdlık tarafı nümâyân olup ve lâkin erbâb-ı sefer ehl-i masraf olduğundan Hazîne-i âmire'ye îrâd olunduğı minvâl üzere ihrâc ve tevzî‘i fermân buyurılup kâr ü kesbde ve ehl-i sûk miyânında yine çürük hisâbı üzere cârî olmak bâbında fermân-ı hümâyûn sudûrı mukarrer olmağın ehl-i sûk miyânında vâkı‘ olan kesâd mündefi‘ ve mürtefi‘ olup ke'l-evvel çürük hisâbı üzere bey‘ ü şirâda cârî olup karâr-dâde virilmişdir.

Haber-i Meserret-eserin Şüyû‘ı: Tersâne-i âmire'de binâ olunan fırkata re’îslerinin ser-çeşmesi Kel Mehemmed nâmıyla be-nâm kapudan-ı fırkata birkaç pâre fırkatalar ile seddü'l-bahr olan Boğaz hisârlarından taşra hurûc ve Kavala ve Selanik miyânında vâkı‘ “Rendena Boğazı” dimekle ma‘rûf |**250b**| boğaz leb-i deryâ olduğundan âyende vü revende ve ehl-i tüccârın mürûr u

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

ubûrlarına mevâni‘lerinden gayri pusudan nihânî ekserin esir ve mâmeleklerin gāret ü hasâretleri mukarrer olup korsanlık iden harbî kefere fırkataların câsûsladup fırkatalarında mest ü mahmûr âlemlerinde fiğleleri taşrada mürûr u ubûrun nezzâresinde iken ve âlem-i ağyârdan hâlî şekli meclis-i işretlerinde bî-haber ve gafiller iken basak düşüp ceng ü cidâl ve harb ü kıtâlden sonra boğaz-ı mezbûr nigehbânı olan beş altı pâre harbî kefere fırkataların akdarup ahz itdüklerinden mâ‘adâ esîr ve bend ü giriftâr idüp iki pâre şaykadan der-zencîr eyledükleri beş yüzden mütecâviz üsârâ-i müslimîn ile şayka-i mezbûrları dahi ahz idüp ol mikdâr üsârâ-i müslimîni istihlâs idüp mâl-ı ganâyime müstagrak oldukları ve bu kadar feth ü fütûhlarının haber-i meserret-eser müjdeleri der-i devlet-medâra vârid olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî gurre-i şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1103.

Yevm-i merkūm îd-i ekber vâkı‘ olup vakt-i şâfi‘îden mukaddem miyân-ı Sarây-ı Sultânî'den nevbet be-nevbet zûrnâ-yı nefîr çalınup ve kös-i Keykâvus'a turralar urılup sabâh karîb oldukda erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat ve vüzerâ-yı izâm ve ulemâ-yı kirâm Sarây-ı Sultânî'de ictimâ‘ ve meydân-ı Sarâyda salât-ı farîza-i fecri edâdan sonra Bâb-ı hümâyûn'un mukābelesinde mukaddemâ vaz‘ olunan taht-ı âlî-bahta pâdişâh-ı |**251a**| âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri Enderûn-ı hümâyûn'dan teşrîf ve taht-ı mezbûra cülûs buyurduklarında ibtidâ şeyhü'l-islâm ve ba‘dehû Vezîr-i a‘zam tehniye-i îd-i şerîf içün dest-bûs-ı pâdişâhî birle şeref-yâb olup ba‘dehû alâ tarîkı't-tertîb bi'l-külliye erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat ve dest-bûs-ı şehriyârî birle şeref-yâb olduklarından sonra salât-i îdi edâ içün Turnadepesi nâm tell-i refi‘in zeylinde “Çukurçayır” dimekle ma‘rûf mahallde vâkı‘ namâzgâh-ı kadîme pâdişâh-ı âlem-penâh teveccüh buyurduklarında cümle erkân-ı devlet nazar-ı hümâyûndan teveccüh idüp mahall-i namâzgâha vusûl ve muhayyemgâhda olan erbâb-ı Ordu{y} dahi namâzgâh-ı mezbûrda ictimâ‘ olup cemâ‘at-i kesîre ile edâ-yı salât-ı îd-i şerîfden sonra Vezîr-i a‘zam ve erbâb-ı Dîvân ve sâir erkân pâdişâh-ı âlî-câh nazar-ı hümâyûnlarında Sarây-ı âmire'ye vâsıl ve pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri cümleyi selâmlayup Bâb-ı hümâyûn'dan Enderûn-ı hümâyûn'a teşrîf buyurdılar. Ve vüzerâ ve erkân-ı [devlet] Dîvânhâne-i Pâdişâhî'de ictimâ‘ olduklarında simât-ı şehriyârî ihrâc ve ni‘am-ı şehinşâhî[67]

67 Metinde “ شهنشانی ” şeklindedir.

tenâvülünden sonra Dîvân-ı îd dağılup halk-ı âlem ahbâbı ile tehniye-i îd-i şerîf için merhabâleşmeğe perâkende oldılar. Ve ba'de perâkende-i Dîvân "Sırık Meydânı" dimekle ma'rûf meydâna nâzır Kasr-ı hümâyûn nazarında mevcûd olan on beş kıt'a şâhî toplara tâziyâne-i fitil ile |**251b**| erbâb-ı topcıyân darb idüp topların feryâdından sonra Sırık Meydânı'nda erbâb-ı pehlivâna salâ olunup mehterhâneler ve kös-i Keykâvuslar çalınup huzûr-ı hümâyûnda iki sâ'atden mütecâviz tâ'ife-i pehlivânın lu'b ve hünerleri seyr ü temâşâ olunup gālibe iki altun mağlûba bir altun in'âm ve atiyye-i pâdişâhîden sonra ferâgatlarına fermân-ı hümâyûn sudûr buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 2 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Otağ-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî'-i ulûfe olundı.

Yoklama Fermân Şuden-i Müteferrikagân-ı Dergâh-ı Âlî: Zümre-i müteferrikagân-ı Dergâh-ı mu'allânın yoklanması fermân olunup ve zümre-i mezbûrun pîr ü nâtüvân olup alîl olanları rikâb-ı hümâyûna me'mûr olup ve bahâdır ve tüvânâ olup ceng ü harbe iktidârı olanları sefer-i hümâyûna me'mûr olmak içün maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın telhîscisi olan İsma'îl Ağa zümre-i mezbûrı yoklamaya me'mûr olup yokladukda dilâver ve tüvânâ ve ceng ü harbe kādir olanları tahrîr ve defter idüp huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz olundukda ulûfeleri sağ hisâbı üzere tevzî' olunmak fermân buyuruldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 3 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Yevm-i merkūmda dahi otağ-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olundı.

Mübâya'a-i Hınta Berây-ı Kal'a-i Eğriboz: İnşâ'a'llâhu te'âlâ bin yüz dört senesinde rûz-ı kāsımdan sonra Eğriboz Kal'ası'nda muhâfazada [bulunan] guzât-ı İslâm'ın zahîreleri için hâliyâ vâkı' olan |**252a**| harman zamânında mübâya'a ve Eğriboz Kal'ası'na nakl ve der-anbâr itdürilmek mühimm u muktazî olduğın Eğriboz Muhâfızı Vezîr İbrâhîm Paşa arz itmekle her kîlesi Eğriboz Kal'ası'na nakli ile yetmişer akçaya olmak üzere Tırhala sancağında vâkı' kazâlardan yirmi beş bin kîle hınta mübâya'a ve Eğriboz Kal'ası'na teslîm olunmak üzere fermân olunmağın kazâlarıdır ki zikr olunur:

Tâbi‘-i livâ-i Tırhala			
Kazâ-i Tırhala Hınta *keyl* 7.300 *akça* 511.000	Kazâ-i Yenişehr-i Fenar Hınta *keyl* 11.000 *akça* 770.000	Kazâ-i Alasonya Hınta *keyl* 1.600 *akça* 112.000	Kazâ-i Velestin Hınta *keyl* 1.550 *akça* 108.500
Kazâ-i Çatalca Hınta *keyl* 1.550 *akça* 108.500	Kazâ-i Armiye Hınta *keyl* 1.500 *akça* 105.000	Kazâ-i Dömenek Hınta *keyl* 400 *akça* 28.000	Kazâ-i Platimana Hınta *keyl* 100 *akça* 7.000
Yekûn Hınta *keyl* 25.000 fî 70 ma‘a nakl *akça* 1.750.000 Havâle şud an-mâl-ı cizye-i gebrân-ı livâ-i Tırhala, vâcib-i sene 1103. *akça* 1.750.000			

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

Ve mübâya‘ası fermân olunan yirmi beş bin kîle hıntanın lâzım gelen bahâsı on yedi yük elli bin akça bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere Tırhala sancağının cizyesi tahsîline me’mûr olan cizyedârdan havâle olunup ve Mevkūfât Defterlerine kayd olundukdan sonra mübâya‘asına ve havâlesine başka başka ahkâmı tahrîr ve mu‘temedün-aleyh kimesne ile irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 4 şehr-i |252b| Şevvâl sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerine ziyâfet içün “Hızırlık” dimekle ma‘rûf mahallin zeylinde ve metânet ü istihkâm ile meşhûr Cisr-i Mihal'in cânib-i garbîsinde vâkı‘ Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Sarı Süleymân Paşa Hadîkası nâmıyla be-nâm hadîkada taraf-ı Sadr-ı âlî'den tertîb-i mukaddemât-ı ziyâfet hâzır u âmâde olup pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri sa‘âdetile ve nedîmân u mukarrebân ile hadîka-i mezbûreye teşrîf ve vakt-i şâma karîb mahalle değin meks ü ârâm ve âlî simâtlar çekilüp itmâm-ı ziyâfetden sonra azîmet esnâsında hediye-i vâfire ve boğça boğça akmişe-i gûn-â-gûn-ı mütekâsire ve raht [ü] bahtıyla mükemmel semend-i çapük-hirâm ve iki re’s yeleğen-düz

esb-i küheylân ihdâ kılındukdan sonra pâdişâh-ı âlî-câh rahş-i hediyeye şâhâne ve levendâne süvâr ve izz ü ikbâl ile Sarây-ı ma'mûrelerine teşrîf buyurdılar.

Tevzî'-i Mevâcib-i Müteferrikagân-ı Seferli: Çûn ki Telhîsî İsma'îl Ağa zümre-i müteferrikayı yoklayup sefere müstahıkk olanları başka defter eyledi, mezbûrun defteri mûcebince zümre-i mezbûrâna Defterdâr Ahmed Efendi ile Rûznâmçe-i Evvel Antâbî Yûsuf Efendi muvâcehelerinde sergi olunup Küçük Rûznâmçe Halîfesi Kösec Ahmed Halîfe ma'rifetiyle recec ve reşen mevâcibleri iki kıst olmak üzere ve sağ hisâbınca tevzî' olunup seferli olanların bi't-tamâm ulûfeleri virildi ve seferli olmayan zümre-i müteferrikagânın |**253a**| ve ser-bevvâbân-ı Dergâh-ı âlîyânın ve zümre-i müşâhere-horânın mevâcibleri sefer-i hümâyûna hareket olundukdan sonra Kā'im-makām-ı âlî-makām Silahdâr Mustafâ Paşa ma'rifetiyle tevzî'i fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 5 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Rikâb-ı hümâyûndan çavuşbaşılık vekâleti defterdâr-ı sâbık "Küçük Mehemmed Paşa Dâmâdı" dimekle müte'ârif ve sâbıkā Gümrük Emîni Sarı Ali Ağa'ya tevcîh olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifâta mazhar vâkı' olup beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile ser-firâz kılındı. Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' Darbhâne-i âmire'de sâhib-i ayâr olan merhûm Küfrî Ahmed Efendi etbâ'ından es-Seyyid Ömer Ağa şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup gamz-ı gammâz iftirâ vü bühtânı ile sâbıkā sâhib-i ayârlıkdan ma'zûl el-Hâc Yûsuf Ağa'ya sâhib-i ayârlık tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla müceddeden iltifâta mazhar vâkı' olup mükerreren nâ'il-i merâm olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 6 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Yevm-i merkūmda dahi otağ-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına sergi döşenüp tevzî'-i ulûfe olundı. Ve sergi itmâmından sonra ba'de'z-zuhr yine otağ-ı Sadr-ı âlî'ye müceddeden sergi döşenüp bölük-i erba'aya dahi tevzî'-i ulûfe olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 7 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Yeniil ve Haleb ve Bozulus ve Dânişmendlü Türkmânı tâ'ifesinden |**253b**| Istabl-ı âmire ve sefer-i hümâyûn içün bundan akdem mübâya'ası fermân olunan yüz yirmi katâr şütürân mübâya'a mübâşirleri ma'rifetiyle Edirne'ye dâhil ve Timurtaş sahrâsına vâsıl olduğın mübâşirleri i'lâm itmekle Defterdâr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ahmed Efendi Timurtaş sahrâsına azîmet ve şütürân-ı mezbûrânı sahrâ-yı Timurtaş'da Mîrâhûr-ı Evvel İsma'îl Ağa ma'rifetiyle tamgalanup mîrî sârbânlara teslîm olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

İ'tâ Kerden-i Rü'ûs-ı Hümâyûn be-Zümre-i Serdengeçdiyân: Bundan akdem sipâh ve silahdâr ocaklarına ibtidâ'en altışar akça ile müceddeden tahrîri fermân olunan serdengeçdi dilâverlerinden üç yüz elli nefer sipâh ocağına ve üç yüz nefer silahdâr ocağına tahrîr ve defter olunan serdengeçdi bahâdırlarının rü'ûs-ı hümâyûnları otağ-ı Sadr-ı âlî'de bi'z-zât Vezîr-i a'zam muvâcehesinde neferât-ı mezbûrâna i'tâ olunup Vidin tarafına azîmetleri ve mahall-i mezbûrda muhâfazada olan asker ile mevcûd bulunmaları fermân buyuruldı.

Âmeden-i Kā'im-makām-ı Rikâb-ı Hümâyûn: Kā'im-makām-ı âlî-makāmlık ihsân buyurılan Trablusşâm Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Silahdâr Mustafâ Paşa hazretleri yevm-i merkūmda pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan şehr-i Edirne'ye vâsıl ve kā'im-makāmlara mahsûs u mu'ayyen olan Defterdâr-ı sâbık-ı merhûm Ahmed Paşa Sarâyı'na nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur.

Âmeden-i Zülfikār Efendi: Nemçe kralı tarafına ilçilik nâmıyla irsâl |**254a**| olunan Zülfikār Efendi ve tercemânlık nâmıyla ma'an irsâl olunan Iskarlatoğlı'nun yevm-i merkūmda şehr-i Edirne'de der-i devlet-medâra vusûlleri şüyû' bulup tahakkuk buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 8 şehr-i Şevvâl sene 1103,

Defterdâr-ı sâbık ve Ser-asker-i merhûm İbrâhîm Paşa birâderi İsma'îl Paşa'ya eyâlet-i Van hükûmeti tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-ı fâhire ilbâsıyla iltifâta mazhar vâkı' olmuşdur. Zümre-i eşkıyâ ma'rekesinde sahrâ-yı Niş'de bî-günâh katl olunan Defterdâr Emîr Paşa dâmâdı Yahyâ Efendi'ye Kefe ve Avlonya mukāta'acılığı rü'ûs-ı hümâyûn ile tevcîh buyurulmağın Defterdâr Ahmed Efendi tarafından hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât olunup mukāta'ât-ı mezbûrların defterleri müşârün-ileyh Yahya Efendi tarafına teslîm olunmak içün azl olunan mukāta'acı efendilere Dîvân tezkireleri tahrîr ve irsâl olundı. Çûn ki Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa dünki gün şehr-i dil-âvîz Edirne'ye vusûl ve otağ-ı Sadr-ı âlî'de teşrîf ve meclisleri ile mülâkāt oldukdan sonra Sadr-ı âlî birle ma'an huzûr-ı hümâyûna azîmet ve dest-bûs-ı şehriyârî ile şeref-yâb oldukda kā'im-makāmlık hil'ati ilbâsıyla iltifât-ı pâdişâhîye sezâvâr buyuruldı.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 9 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Mîr-i Mîrân-ı Menteşa Mustafâ Paşa tertîb-i alay ile huzûr-ı hümâyûndan mürûr idüp otağ-ı Sadr-ı âlî'ye vusûl ve meclisleri ile şeref-yâb |**254b**| olup dest-bûsîden sonra hil‘at-i fâhire ilbâs olunup Vidin tarafına teveccüh ü azîmetleri fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 10 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Sâbıkā Basra eyâletinden münfasıl hâliyâ Eyâlet-i Karaman Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Güzelce Halîl Paşa birkaç gün mukaddem sahrâ-yı Edirne'ye vâsıl ve kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı‘ “Bosna Karyesi” dimekle meşhûr kurâ mukābelesinde hayme vü hargâhları ile nüzûlleri mukarrer olup huzûr-ı hümâyûndan tertîb-i alay ile mürûrı fermân buyurılup ve pâdişâh-i âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri meydân-ı Sarây'a nâzır “Kasr-ı Sûr” dimekle müte‘ârif kasr-ı âlîye sa‘âdetile teşrîf buyurdukları demde ol sâ‘at vezîr-i müşârün-ileyh muhayyemgâhından hareket ve mükemmel alay-ı pür-tezyîn ile metânet üe istihkâmla meşhûr Sarrâchâne Köprüsi'nden mürûr ve huzûr-ı hümâyûna vâsıl ve bûs-ı zemîn içün rahş-i çapük-hirâmından nüzûl itdükde Kasr-ı Bâlâ'da huzûr-ı hümâyûna da‘vet olunup bi'z-zât pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri suâl ve cevâb ve hıtâbdan sonra etbâ‘ı olan leşker [ü] cünûdın pesendîde buyurup ve Kasr-ı Bâlâ'da huzûr-ı hümâyûnda hil‘at-i post-i semmûr ilbâsıyla iltifât-ı pâdişâhîden mâ‘adâ hayr-du‘â-yı şehriyârîye mazhar ve huzûr-ı hümâyûndan avdet ve tekrâr bûs-i zemînden sonra rikâba süvâr ve otağ-ı Sadr-ı âlî'ye vâsıl ve huzûr-ı sadâret-i uzmâya mütevâsıl oldukda bir hil‘at-i post-i semmûr dahi taraf-ı Sadr-ı âlî'den |**255a**| ilbâs olunup iltifât-ı mâ-lâ-yutâka mazhar vâkı‘ oldukları tahakkuk bulmuşdur. Ve eyâlet-i Karaman'ın zu‘amâ ve erbâb-ı timarı vezîr-i müşârün-ileyhin mehterhânesi akībdârı oldukları hâlde huzûr-ı hümâyûndan mürûr eylemişlerdir. Ve ba‘dehû Mîr-i Mîrân-ı Silifke (Boş) Paşa dahi etbâ‘ı alayı ile huzûr-ı hümâyûnda bûs-ı zemîn mahalline vusûl buldukda alayı pesendîde-i hümâyûn olunmayup taraf-ı pâdişâhîden bi'z-zât itâb ü ikāba karîn hıtâb sudûr bulup ilbâs-i hil‘at müyesser olmayup otağ-ı Sadr-ı âlî'ye vusûlünde levendâtı bölükbaşılarından iki bölükbaşı veli-ni‘metleri olan mîr-livâ-i Silifke'den ulûfe ve bahşîş husûsunda şâkî olduklarında mîr-i müşârün-ileyh huzûr-ı Sadr-ı âlî'de iken ve mehterhânesi gûn-â-gûn çalınur iken şâkî olan bölükbaşılara darb-ı şedîd fermân olunup tuğ-ı Sadr-ı âlî zeylinde ikişer yüz aded ta‘zîr ile muhzır ağa yoldaşları yediyle darb olundılar. Cemî‘-i ezmânda mehterhâne ile ta‘zîrin vukū‘ı istimâ‘ olunmamışdır. Bâ-husûs leven-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubav.net

dât bölükbaşıları ola, erbâb-ı tasavvufâtın kavli üzere kavm-i haşerâtın mehterhâne ile darb ve ta‘zîr olunmaları fütûhât-ı ekberin inşâ’a'llâhu'r-Rahmân alâ’imine dâlldir.

El-kıssa: Çûn ki ser-bölükânın ta‘zîrleri itmâm ve pâyelerinin makāmı pest olundı, mîr-i müşârün-ileyhe taraf-ı Sadr-ı âlî'den hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât olundı. Ve Güzelce Halîl Paşa alay ile ubûr ve sahrâ-yı Edirne'de muhayyemgâhına nüzûl eyledüği hînde yarınki gün taraf-ı dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad'a hareketleri |**255b**| ve azîmetleri içün fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 11 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağı muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'den bi'l-külliye hareket ve Kemâlçayırı menziline teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 12 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Aklâm-ı Hazîne olan Rûznâmçe-i Evvel ve Muhâsebe-i Evvel ve Mevkūfât ve sâir ba‘zı Mukāta‘ât Defterlerinden sefer-i hümâyûnda lüzûmı olmayan defâtiri Sarây-ı Sultâniyye'de vâkı‘ Hazîne-i Bîrûn'da hıfz olunmak içün Ser-hâzin-i Bîrûnî'ye teslîm olunmak üzere cümle aklâm hâcelerine hıtâben tezkire-i Dîvân tahrîr ve ser-gulâm-ı bâkī ma‘rifetiyle istihdâm kulları ifâde eyledükleri muhakkak olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 13 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Dergâh-ı mu‘allâ cebeci ocağı dahi muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'den hareket ve ibtidâ menzil olan Kemâlçayırı menziline teveccüh ü azîmet eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 14 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Çûn ki ocakların cümlesi hareket ve düşmenân-ı dîn-i mübîn olan küffâr-ı hâksârdan ahz-ı intikām içün gazâ niyyeti ile taraf-ı dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd Kal‘a-i Belgrad'a azîmetleri mukarrer oldı, Ordu-yı hümâyûn'un dahi külliyet ile hareketi muktazî olmağın kadîmden konakçılık hızmetine me’mûr Çirmen sancağına mutasarrıf Mustafâ Bey'e fermân vârid olup tuğları Kemâl|**256a**|-çayırı menziline nakli sipâriş buyurulmağın vakt-i duhâdan evvelce mîr-i müşârün-ileyh otağ-ı Sadr-ı âlî nazarından bâlâ-kad üç kıt‘a tuğdan konakçı ta‘yîn olan tuğı alâmet-i hareket-i Ordu-yı hümâyûn içün mahallinden ref‘ ve Kemâlçayırı menziline doğrı teveccüh ü revâneleri tahakkuk bulmuşdur.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Teşrîf-i Sadr-ı Âlî be-Rikâb-ı Hümâyûn: Çûn ki hareket-i sefer-i hümâyûn mukarrer oldı, pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin hayr du'âlarına mazhar ve dest-bûs-i şerîfleri ile şeref-yâb olup sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmetine vedâ'-ı cihân-bânî içün ba'de edâ-i salâti'z-zuhr sâhib-i devlet Sarây-ı Sultâniyye'ye teveccüh ve izz-i huzûr-ı hümâyûna Dârü's-sa'âde Ağası Nezîr Ağa vâsıtasıyla vârid oldukda umûr-ı devlete müte'allık nice ahvâl müzâkeresinden sonra dest-bûs-ı şehriyâr-ı cihân-banî birle şeref-yâb ve mazhar-ı du'â-yı pâdişâhîden sonra mukarrebân [u] nedîmân-ı şehriyârî tevkīr ü ihtirâmile huzûr-ı hümâyûndan vedâ'-ı sefer ile avdet ve otağ-ı pür-nitâklarına teşrîf ve gazâ niyyeti ile sefer-i hümâyûn hareketine iştigāl gösterdiler. Fe-ammâ vücûd-ı şerîfleri kaviyyü'l-ebdân olmayup dâ'imâ za'îfü'l-beden olduklarından her bâr ki hareketleri vukū' bula, elbette illet-i vücûdları râhatlarına mevâni' olduğı cihetden bedenleri istirâhatden müberrâ olmağla etıbbâ-i hâzıkīn dâ'imâ meclis-i şerîflerinden münfekk |256b| olmayup ilâc-ı bedene mu'âleceden hâlî olmadıkları şüyû' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 15 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Çûn ki erbâb-ı Ordu-yı hümâyûn vakt-i şâfi'îden mukaddem hareket ve Kemâlçayırı menzili ârzûsuyla azîmet idüp sabâh oldukda sultân-ı gerdûn-serîr a'nî âftâb-ı âlem-tâb-ı münîr ufk-ı semâdan arz-ı dîdâr idüp rûy-i âlemi zıyâsıyla pür-nûr eyledi, pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri Sarây-ı ma'mûrelerinden sa'âdetile hareket ve metânet ü istihkâm ile müstahkem Mihal Köprüsi intihâsında Vezîr Sarı Süleymân Paşa hadîkasına teşrîfleri mukarrer olup ve Sadr-ı âlî dahi otağ-ı pür-nitâklarından tertîb-i alay ile hareket ve hadîka-i mezbûra vâsıl ve izz-i huzûr-ı hümâyûna mütevâsıl ve tekrâr vedâ'-ı sefer içün dest-bûs-ı şehriyârîden sonra Kemâlçayırı menziline azîmet buyurup nısf-ı râhda râhat ve tenâvül-i tahte'l-kahve içün vaz'-ı {u} esâs olunan sâyebâna teşrîf ve bir mikdâr istirâhata iştigāl gösterdiler.

Ez-în-cânib, rikâb-ı hümâyûna me'mûr olanların alâ kadri merâtibihim kimine rü'ûs-ı hümâyûn i'tâsı ve kimine hil'at-i fâhire ilbâsı ile bundan akdem rikâb-ı hümâyûna me'mûr ve ta'yîn olunanlardan kā'im-makām-ı âlî-makām Silahdâr-ı sâbık Mustafâ Paşa ve vekîl-i defterdâr ta'yîn buyurılan "Ekâbir-i Cedîd" lakabı ile mülakkab pîr ve nâtüvân Mustafâ Efendi |257a| ve rûznâmçe-i evvel vekîli ta'yîn buyurılan Defterdâr-ı sâbık Ali Paşa etbâ'ından "Dâyı" dimekle mülakkab Mehemmed Efendi ve vekîl-i emîn-i defter-i hakanî ta'yîn buyurılan Vezîr-i a'zam-ı sâbık Ali Paşa'nın büyük tezkireciliği hızmetinden

münfasıl Ahmed Efendi ve Başmuhâsebeci vekîli ta'yîn buyurılan İbrâhîm Paşa akribâsı Ş'abân Ağa etbâ'ından Mustafâ Efendi ve Mevkūfâtcı vekîli ta'yîn olunan Mevkūfât'da ikinci halîfe Hasan Efendi ve Tezkire-i Mâliyye vekîli ta'yîn buyurılan Ser-gulâm-ı sâbık-ı merhûm Siyâvuş Paşa etbâ'ından Minkārî Mehemmed Efendi ve sâir rikâb-ı hümâyûna me'mûr olanların ağniyâ ve fukarâsı bi'l-cümle sâyebân-ı Sadr-ı âlî kurbünde ictimâ' olup sâhib-i devletin istirâhatinden sonra kā'im-makām-ı âlî-makāma taraf-ı Sadr-ı âlî'den iltifâten tekrâr hil'at-i post-ı semmûr ilbâsıyla tevkīr ü ihtirâmdan sonra iki vezîr-i âlî-şân mahall-i yemeklikde vedâ'laşup erbâb-ı sefer Sadr-ı âlî nazarında revâne oldukları hâlde Kemâlçayırı menziline azîmet ve rikâb-ı hümâyûna me'mûr olanlar kā'im-makām-ı âlî-makām nazargâhında revâne oldukları hâlde pây-i taht-i kadîm-i şâhân olan Edirne tarafına avdetleri mukarrer olmuşdur.

El-kıssa: İşbu mütercimü'l-hurûf erbâb-ı seferden olmayup rikâb-ı hümâyûnda Mevkūfât Kalemi'nde başhalîfe vekîli ta'yîn olunup Ordu-yı hümâyûn'dan müfârakatimiz sebebi ile |**257b**| ahvâl-i Ordu-yı hümâyûn'un rûz-merre vukū'âtın ve tebdîlât u tagyîrâtının tahrîrâtı mümkinâtdan olmayup rikâb-ı hümâyûnda rûz-merre vukū' bulan havâdisât ve tahvîlât resm-i kadîm üzere rûz-merre hisâbınca tahrîrât olunup ve taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'da dahi vukū' bulan tahvîlât u tebdîlât istimâ' tarîkıyla alâ kadri'l-imkân inşâ'a'llâhu te'âlâ tahrîr olunur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 16 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Ordu-yı hümâyûn Cisr-i Mustafapaşa menziline nüzûl eyledükden sonra sipâh ve silahdâr ocaklarına otağ-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup tevzî' olunduğı istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 17 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Çûn ki kā'im-makām-ı âlî-makām pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan Edirne'de rikâb-ı hümâyûna istiklâlî kā'im-makām nasb olunup Kemâlçayırı menzilinde Sadr-ı âlî'den müfârakat olunup Edirne'ye vusûllerinde Defterdâr-ı sâbık-ı merhûm Ahmed Paşa Sarâyı'na sa'âdetile nüzûl buyurdılar. Ve çavuşbaşılık vekâleti emânet-i gümrükde iştihâr bulan merhûm Hüseyin Paşa etbâ'ından sâbıkā Gümrük Emîni ve Yave Cizyedârı Ali Ağa'ya sipâriş buyurılup taraf-ı Sadr-ı âlî'den hil'at-i fâhire ilbâs olunmuş idi. Hâliyâ iltifâten kā'im-makām-ı âlî-makām taraflarından dahi tekraren hil'at-i fâhire ilbâsıyla tevkīr ü ihtirâm olunup beyne'l-akrân pâye-i a'lâyla mümtâz ü ser-firâz kılındı.

|258a| Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 18 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Çûn ki Ordu-yı hümâyûn ile Vezîr-i a'zamın sefer-i hümâyûna azîmetlerinden dört gün mürûr eyledi ve rikâb-ı hümâyûndan Silahdâr Mustafâ Paşa müstakil kā'im-makām nasb olundı, erbâb-ı mesâlihin umûrları içün Dîvân-ı âlî muktazî olmağın yevm-i merkūmda Dîvânhâne-i Sarây-ı Kā'im-makām-ı âlî-makāmî'de Dîvân-ı âlî'ye ibtidâ bed' olunup çavuşân-ı Dîvân-ı âlî erbâb-ı hâcâta salâ idüp erbâb-ı mesâlih-i müslimînin arz ve arz-ı hâlleri tezkireciler lisânından huzûr-ı kā'im-makāmîde kırâ'at olunup ve herkesin umûrına müte'allık ve enseb fermânlar sudûr bulmağın, erbâb-ı hâcâtın hâtırları mütesellî ve mesrûrü'l-bâl olmağla devâm-ı devlet-i pâdişâhîye iştigāl gösterdiler.

Zuhûr-ı Haber-i Meserret: Han-ı Kırım olan Âl-i Cengiz'den Safâ Girây Han'ın ferzend-i ercmendleri asker-i Tatar-ı adüvv-şikâr ile akın niyyeti ile hareket ve pây-i esb-i Tatar'dan nice zamândan berü emniyyet ile gev-lenc mahaller ki, Leh kralının tahtgâh-ı menhûsı olan Daniska etrâfıdır, ılgar ile akın olunup Rus-ı menhûs milletine bir cins kılıç ururlar ki nice bin kefere-i Leh tu'me-i şemşîr-i Tatar-ı adüvv-şikâr olduğundan gayri kesret ile esîre mâlik olup nâzenîn kenîzekler ve nev-resîde gulâmlar ve kâfûrî şem'-i asel levnlü sîm-endâm nev-civân esîrler ile asker-i Tatar'ın fakīri ganî ve ganîsi ihtiyâcdan müstağnî olup dest-{ü}res-i mâl-ı ganâyim ile avdet ve memleket-i **|258b|** Kırım'a vusûlleri etrâf ü eknâfda olan millet-i Nasârâ'nın istimâ'ları oldukda Çehrin Kal'ası'na karîb cereyân iden nehr-i kebîr ki "Özi Nehri" dimekle ma'rûf nehrin cânib-i şimâlîsinde sahrâ-yı vâsi'ada hoş-nişîn millet-i Nasârâ'dan "Barabaş" didikleri Kazâk-ı {u} âkk miyânlarında dûr-bîn idüp: "Memleketimiz Tatar'ın mesken ü me'vâsı olan vilâyet-i Kırım'a karîb olduğundan mâ'adâ asker-i Tatar-ı sabâ-reftârın reh-güzârı olup sâir millet-i Nasârâ içün her bâr asker-i Tatar'ın pâ-yi esbi ile pâ-mâl u tâlân olmakdan Han-ı âlî-şân ile dostluk sa'âdet-tâcıdır deyü dûr-bînlerinde kavl ü karâr ve Han-ı âlî-şân tarafına elçi irsâli ile dostunuza dost ve düşmeninize düşmen olmak şartıyla sulh u salâh recâları huzûr-ı Han-ı âlî-şândan kabûle karîn olup ve iltimâslarına müsâ'ade buyuruldukda Moskov kralının mesmû'ı olduğı hînde çûn ki memleketimizin kilîdi olan Barabaş Kazağı sulh ile emniyyet hâsıl itmişler, biz dahi Han-ı âlî-şânın çâkeriyiz" deyü ilçi irsâli ile sulh u salâhları mukarrer oldukda Leh kralının dahi istimâ'ı olup ilçilik ile hatvanı huzûr-ı Han-ı âlî-şâna vârid oldukda huzûr-ı Han-ı âlî-şânda iltimâs kabule karîn olmayup Leh keferesi hîlekâr ve allâk ve kezzâb millet-i Nasârâ'da Cühûd mesâbesinde hokkabâz millet-i mel'ûnedir deyü iltimâs-ı sulhuna müsâ'ade buyurmayup dergâhından ilçisin

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

tehî-dest redd buyurdukları istimâ‘ olunup şüyû‘ bulmuşdur. |**259a**| El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 19 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum‘ayı edâya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han Câmi‘-i şerîfi'nde edâ buyurup ba‘de salâti'l-cum‘a Sarıcapaşa Çârşûsı'nda Vezîr-i sâbık Ali Paşa Sarâyı ki Hadîka-i Sultâniyye'ye müceddeden ilhâk olunmuşidi. Sarây-ı ma‘hûde sa‘âdetile teşrîf buyurup vakt-i şâma karîb mahalle değin sarây-ı ma‘hûdda meks ve istirâhat-i şehriyârîden sonra izz ü ikbâl ile Sarây-ı ma‘mûrelerine teşrîfleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 20 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Karye-i Akpınar'da vâkı‘ Hadîka-i Sultâniyye'nin ta‘mîr ü termîmi husûsunda fermân-ı hümâyûn sudûrunun zikri mukaddemâ sebkat itmiş idi. Hâliyâ ta‘mîri itmâm olup mefrûşâtına mübâşeret olunup ve pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri yevm-i merkūm leylinin yedinci sâ‘atinde seyr ü sülük tarzı hareket ve mahsûs bi'z-zât olan koçıya sa‘âdetile süvâr ve mukarrebân u nedîmân-ı kâmkâr ile Hadîka-i Akpınar taraflarına izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle teşrîfleri mukarrer olup ve seyr-i hadîka-i dil-güşâdan sonra vakt-i şâma karîb Edirne'ye avdet ve Sarây-ı ma‘mûrelerini teşrîf buyurup hadîka-i mezbûreye birkaç günden sonra umûm üzere göç olunmak içün tedârük ve hâzır u âmâde olunmasın |**259b**| fermân buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 21 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan Edirne'nin cânib-i garbîsinde vâkı‘ “Hızırlık” dimekle ma‘rûf mahallden vakt-i asrdan sonra çi azîmü'ş-şekl kara bulut mesâbesinde dört beş pâre bulut şekli leşker-i adüvvi mezrû‘ât ve nebâtât olan çekirge leşkeri peydâ ve havâ olup şehr-i Edirne'nin fevkından cevelân iderek “Buçukdepe” dimekle meşhûr mahalle doğrı mürûr idüp ve ol mahallden dahi avdet idüp Nehr-i Tunca kenârında vâkı‘ bostânlara vakt-i şâma karîb nüzûl itmek vâdîsinde iken erbâb-ı pâsbân-ı bostâniyândan birkaç yüz nefer bostâncı sît ü sadâ ve hây ve hûy ile feryâd-künân olup ve câ be-câ âteşler ihrâk itmekle leşker-i çekirge’i maglata ile ürküdüp bostânlarına nüzûllerin men‘ idüp bî-çâre leşker-i çekirge vakt-i şâma karîb âteşlerin alevinden ve bostâncıların

sît ü sadâsından ürküp gene Hızırlık tarafına pervâz ile mürûr idüp bostâncılar san'at ile leşker-i çekirgeden bostânların istihlâs eyledükleri manzûr-ı dîdeleri olanlardan istimâ' olundı. Eğerçi cevelân-ı leşker-i çekirge bulut misâli âlem ü âlemyânın manzûr-ı dîdeleri olduğı tahakkuk bulmuşdur. Ancak erbâb-ı pâsbân-ı bostâniyânın ürkütme ahvâli istimâ' olunmuşdur. Hak *sübhânehû ve te'âlâ celle celâluhû* hazretleri hayrlar ihsân idüp re'âyâ fukarâsının mezrû'âtların leşker-i çekirge şerrinden hıfz eyleye. Âmîn, yâ Mu'în.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 22 |260a| şehr-i Şevvâl sene 1103.

Yevm-i merkūmda dahi leşker-i çekirge "Buçukdepe" dimekle meşhûr mahallin cânib-i şimâlîsinden ba'de'z-zuhr kara bulut mesâbesinde zuhûr idüp taraf-ı gurûba doğrı fevk-ı şehr-i Edirne'den cevelâna şitâbân oldukları hâlde rüzgâr-ı şedîd peydâ olup leşker-i çekirge'i perâkende ve Türbe Ovası tarafına doğrı sürüp perîşân ve nâ-bûd ü nâ-peydâ oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 23 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri umûm göçüyle Hadîka-i Akpınar tarafına sa'âdet ile azîmet buyurup nısf-ı râhda iken azîmetlerinin cânib-i yesârlarından kara bulut misâl leşker-i çekirge zâhir ve hüveydâ olup manzûr-ı pâdişâhî oldukda: "Bu bulut-misâl peydâ olan ne olmak ihtimâldir?" deyü suâl buyurduklarında mukarrebân ve nedîmân: "Çekirge sürüsidir" deyü cevâb virdüklerinde: "Alâmet-i hayr değil ancak" deyü Akpınar'a teveccühden ferâgat ve Edirne'de Sarây-ı âmirelerine avdet buyurup umûm göçi dahi avdet itdükleri rivâyet ile istimâ' olunmuşdur. Ve rivâyet-i âharda hadîka-i mezbûre tarafına umûm göçiyle hareket-i hümâyûnları mukarrer olup ve lâkin azîmetden mukaddem mesmû'-ı hümâyûnları olur ki, Hadîka-i Akpınar müceddeden binâ olunmazdan mukaddem cereyân-ı âbın ayağı kadîmî bataklık ve sazlık olup mahall-i mâristan olmağla kesret-i haşerâtdan mahûf-nâk mahall olduğı mesmû'-ı hümâyûnları olmağın |260b| teveccüh ü azîmete niyyet olunmuş iken ferâgat buyurdukları rivâyet olunmuşdur. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erba'â', fî 24 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Mîr-i mîrân-ı Sivas olan Genç Mehemmed Paşa mükemmel kapusı ile ve eyâlet-i Sivas'ın zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile sahrâ-yı Edirne'de vâkı' "İskender Karyesi" dimekle benâm karye kurbünde Sazlıdere nâm mahalle vusûli ve hayme vü hargâhları ile nüzûlleri istimâ' olunup şüyû' bulmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Bünyâd Şuden-i Beşik-i Mücevher Berây-ı Mahdûm-ı Şehriyârî: Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin rahm-i mâderde mahdûm-ı mükerremleri nümâyân olup ve mâder-i mezbûrun vaz‘-ı hamli karîb olduğı zâhir olmağla mücevher beşik tedârüki mu‘tâd-ı kadîm-i şâhân olmağın kethudâ-i Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûn müceddeden mücevher beşik bünyâd ve ihdâsı içün Âstâne-i sa‘âdet'de vâkı‘ Sarây-ı hümâyûn'da Hazîne-i Enderûn'da beşik-i mezbûra lâzım u muktazî olan cevâhir kısmından ihrâc ve Âstâne'de üstâdâne bünyâdı içün müşârün-ileyh kethudâ-i Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûn yirmi beş re’s menzil ile ber-vech-i ta‘cîl Âstâne'ye teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 25 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Ordu-yı hümâyûn mâh-ı mezbûrun on beşinci İsneyn günü Edirne sahrâsından hareket itmişler idi. Ve mâh-ı mezbûrun yirmi birinci Ehad güni Filibe menziline vusûl ve muhayyemgâh ile nüzûlleri haberi ve otağ-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olduğı haberi yevm-i merkūmda şehr-i Edirne'de istimâ‘ olunup |**261a**| birkaç gün meks ü oturak fermân olunduğı tahakkuk buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 26 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Pâdişâh-ı âlem-penâh salât-ı cum‘ayı Câmi‘-i Sultân Murâd-ı Hanî'de edâ buyurdılar. Ve yevm-i merkūmda dahi rûz-ı sâbık üzere çekirge leşkeri nümâyân olup ve lâkin rüzgâr şedîd olmağla perâkende vü perîşân idüp nâ-bûd ü nâ-peydâ olmuşlardır.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 27 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Mîr-i mîrân-ı Sivas Genç Mehemmed Paşa binden mütecâviz levendât ve tevâbi‘âtı ile ve iki binden mütecâviz eyâlet-i mezbûrun zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ile mukaddemâ nüzûl eyledüği İskender Karyesi kurbünden hareket ve tertîb-i alay ile metânet ü istihkâm ile meşhûr Sarrâchâne Köprüsi'nden mürûr ve huzûr-ı hümâyûndan ubûr idüp Ordu-yı hümâyûn'a bir gün mukaddem mülâkātları içün taraf-ı Belgrad'a şitâbân teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 28 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Pâdişâh-i âlî-câh alâ tarîkı's-seyr sa‘âdet [ü] ikbâl ile Timurtaş Bağçesi'ne te-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

veccüh ü azîmetleri ve bağçe-i mezbûrun âb ü havâsından mahzûz oldukları tahakkuk bulup nüdemâ-yı mukarrebândan istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 29 şehr-i Şevvâl sene 1103.

Kā'im-makām-ı âlî-makām Silahdâr Mustafâ Paşa tebdîl-i câme ile şehr-i Edirne'yi geşt [ü] güzâr eyledükleri mukarrer olmuşdur. Rivâyet olundı ki birkaç seneden berü Fransız kralı ile Nemçe kralının rezm ü cengleri ve harb [ü] kıtâlleri mukarrer olup Nemçe kralı Devlet-i aliyye tarafına sulh içün mürâcaat itdükce Fransız kralı mâni' olup râzî olmadığından nâşî bu kadar |**261b**| senedir ki asker-i İslâm her sene zahmet-i sefer ile bî-tâb ü bî-tâkat olduklarından tehâşî ceng-i mağlûbede şehîd ü sa'îd Köprülizâde zümre-i şühedâya vâsıl ve rahmet-i Rahmân'a mütevâsıl olup Kā'im-makām Ali Paşa vezîr-i a'zam oldukda kethudâları olan sâbıkā merhûm Hamza Paşa kethudâsı İbrâhîm Ağa, Fransız kralının kapu kethudâsıyla bir gün musâhabet esnâsında Nemçe kralı ahvâli yâd olunup İbrâhîm Kethudâ Fransız kapu kethudâsına hıtâb iderler ki: "Beş altı senedir ki kralınız Nemçe ile sulha rızâ virmeyüp, Nemçe'nin bu tarafda ben hakkından gelürüm deyü huddâmân-ı Devlet-i aliyye'ye iğfal virmekle vüzerâ-yı devlet dahi kralınızın cevâbına i'timâden pâdişâh-ı Âl-i Osmân'a i'lâm itmekle bu hilâlde vüzerâ dahi huzûr-ı hümâyûnda kâzib oldı. Ve lâkin ba'de'l-yevm kralına bu minvâl üzere nâme yaz ki öte tarafdan kralın beri tarafdan asker-i İslâm Nemçe keferesine hücûm idüp Nemçe'i ber-taraf idelim eğer kralınız ba'de'l-yevm millet-i Nasârâ olduğundan müsâmaha üzere olur ise Kuds-i şerîf'de Kamame'ye Moskov kralı tâlib ü râgıbdır. Kamâme taraf-ı Devlet-i aliyye'den Moskov kralına i'tâ olunup ve Nemçe ile dahi sulh u salâh olunup kralınız ile ahvâl gayri yüzden olmak iktizâ ider" deyü müzâkerelerin kapu kethudâsı Fransız kralına mektûb ile i'lâm itmekle bi'z-zât Fransız kralı leşker-i firâvân ile Beç Kal'ası üzerine şitâbân ile hareketi haberin Fransız beyzâdelerinden bir beyzâdesin İskanpavin ile i'lâm içün der-i devlete irsâli ve Nemçe kralının dahi cümle askerin cem' idüp ve Fransız leşkerine karşı |**262a**| kendüsi hareketi ve Varad Kal'ası muhâsarasından ferâgatları ve Osek tarafında kefere leşkerinin kılleti nakl-i sikātdan istimâ' olunmağla işbu mahallde tahrîr olundı. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî gurreti Zi'l-ka'de sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh alâ tarîkı't-tebdîl pây-i taht-ı kadîm-i şahân olan şehr-i Edirne'yi geşt ü güzârları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 2 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Nehr-i Tuna'nın mübâlağa ile tuğyânı olduğundan kenâr-ı nehr-i mezbûrda sefâyin yedeği mahallerin basup mahall-i yedek nâ-ma'lûm olmağla mîrî zehâ'ir ve mühimmât-ı seferiyye tahmîl olunan sefâyinlerin taraf-ı Belgrad'a hareketlerine mecâlleri olmadığı hattâ nehr-i mezbûrun mübâlağa tuğyânından Niğbolı İskelesi'nde kadîmden tuz mahzenlerin basup memlû eyledüğin sâkinân-ı Niğbolı olan pîr-i kühen-sâllerin bu âna gelince manzûr-ı dîdeleri olmadığı nakl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 3 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin yevm-i merkūmda dahi alâ tarîkı's-seyr Timurtaş Bâğçesi tarafına izz ü ikbâl ile teveccüh ü azîmet-i hümâyûnları vukū' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 4 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum'aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Selîm Han *aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân* hazretlerinin eser-i binâsı olan câmi'-i şerîfe teşrîf buyurup salât-ı |**262b**| cum'ayı câmi'-i mezbûrda edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 5 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Mukaddemâ mühimmât-ı seferiyye içün gerek Tuna yalılarında vâkı' iskelelerden ve sâir sancaklardan mübâya'a ve asâkir-i mansûre içün Belgrad'a nakli fermân olunan zahîrenin müfredât üzere defterleri tahrîr ve beyâz olunup Ordu-yı hümâyûn tarafından Edirne'de rikâb-ı hümâyûna irsâl olunup taraf-ı Devlet-i aliyye'den her semte Dergâh-ı mu'allâ kapucıbaşıları ta'yîn ve zahîre-i mezbûrları bir gün mukaddem taraf-ı Belgrad'a irsâl ve nakl itdürilmek içün taraf-ı Ordu'dan irsâl olunan Cânibdâr Ahmed Efendi imzâsıyla defâtirler yevm-i merkūmda Edirne'de der-i devlete dâhil olmağın beş nefer Dergâh-ı mu'allâ kapucıbaşıları ta'yîn olunup zikr olunan mübâya'a zahîresin bir sâ'at mukaddem taraf-ı Belgrad'a nakl ü irsâlde takayyüd-i tâmm olunup asâkir-i nusret-şi'ârın zahîre muzâyaka[sına] bâ'is olmakdan ihtirâz olunmak üzere Kā'im-makām Silahdâr Mustafâ Paşa taraflarından zikr olunan kapucıbaşılara muhkem tenbîh ü te'kîd olunup menzil ile serî'an irsâl olundılar.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 6 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1103.

Ordu-yı hümâyûn mâh-ı Şevvâlin yirmi birinci Pazar güni Filibe menziline vusûlleri bundan akdem tahrîr olunmuşidi. Hâliyâ Filibe sahrâsında üç gün meks olunup ve mâh-ı Şevvâlin yirmi beşinci Pencşenbih güni Filibe'den hareket ve Tatarpazarı menziline azîmetleri ve gurre-i Zi'l-ka‘de vâkı‘ olan Salı günü Sofya sahrâsına vâsıl |**263a**| ve Cebel-i Vitoş zeyline muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'un nüzûlleri haberi yevm-i merkūmda Edirne'de der-i devlet-medâra vârid olup şüyû‘ bulduğı istimâ‘ olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 7 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri mukarrebân u nedîmân ile tebdîl-i câme pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan şehr-i dil-âvîz Edirne'yi geşt ü güzâr eyledükleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 8 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1103.

Mîr-i mîrân-ı Mar'aş tevâbi‘ ü levâhıkı[68] ile Edirne sahrâsında vâsıl ve İskender nâm karye kurbünde vâkı‘ “Sazlıdere” dimekle meşhûr mahallde hayme vü hargâhları ile nüzûlleri mukarrer olup erbâb-ı sefer oldukları eclden mühimmât-ı seferiyyeleri tekmîli içün birkaç gün meks ü oturağa niyyetleri istimâ‘ olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 9 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh hazretlerinin tab‘-ı hümâyûnları seyr u sülûk içün hareket ü azîmete kıyâmları mukarrer olmağın kenâr-ı Tunca'da vâkı‘ “Bosna Karyesi” dimekle ma‘rûf karyenin kurbünde vâkı‘ dıraht-ı müntehâlar pîşgâhında kenâr-ı dil-cûyda mahsûsan sâyebân-ı pâdişâhî ve haymegâh-ı mukarrebân ve nedîmân vaz‘ olunup vakt-i duhâda pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri izz ü ikbâl ve şevket [ü] iclâl ile kenâr-ı dil-cûyda mukaddemâ vaz‘ olunan sâyebân-ı dil-güşâya teşrîf ve vakt-i şâma karîb mahalle değin sâyebân-ı mezbûrda meks ü ârâm ve zevk u safâdan |**263b**| sonra avdet ve Sarây-ı ma‘mûrelerine teşrîf buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 10 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1103.

Bundan akdem İskender Karyesi kurbünde Sazlıdere nâm mahalle nüzûl

68 Metinde “ حواحقى ” şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

iden mîr-i mîrân-ı Mar'aş sefer-i hümâyûna me'mûr olduğı mukarrer olmağın mahall-i mezbûrdan hareket ve metîn ü müstahkem olan Sarrâchâne Köprüsi'nden mürûr ve tertîb-i alay ile huzûr-ı hümâyûndan ubûr idüp Ordu-yı hümâyûn'a mülâkāt ârzûsuyla şitâbân-ı revâne olduğı mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 11 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh salât-ı farîza-i Cum'ayı "Câmi'-i Atîk" dimekle müte'ârif ibâdetgâh-ı kadîmde edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 12 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Mîr-i mîrân-ı Şâm olan Gürcî Mehemmed Paşa huccâc-ı zevi'l-ibtihâc muhâfazasıyçün huccâc-i müslimîn ile hacc-ı şerîfe me'mûr olup hâliyâ taraf-ı Hicâz'da bulunmağın sefer-i hümâyûna me'mûr olan "yerlü neferâtı" ta'bîr olunan beş yüz nefer Şâm kulı [ile] mîr-i mîrân-ı Şâm sahrâ-yı Edirne'ye dâhil ve "Solakçeşmesi" dimekle ma'rûf çeşmeye karîb mahallde hayme vü hargâhları ile nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 13 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Pay-i taht-ı kadîm-i şâhân olan Edirne kādîsı ve sâbıkā müfettiş olan "Ebezâde" dimekle müte'ârif Abdullah Efendi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup mahlûl kalan Edirne kazâsı Edirne mütemekkinlerinden (Boş) Efendi'ye tevcîh ü ihsân buyurulduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 14 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

|**264a**| Mühimmât-ı seferiyye içün Ordu-yı hümâyûn'a hazîne irsâliyyesi umûr-ı mühimmeden olmağın zimem-i mültezimîn olan mukāta'ât ve cizye ve avarız ve bedel-i nüzül mâlından tahsîl ve mevcûd-ı hazîne-i rikâb olan emvâlden üç yüz kîse akça kîselenüp ve mührlenüp hâzır u âmâde olunmağın meblağ-ı mezbûr sâbıkā ilçiliğe ta'yîn olunan Zülfikār Efendi Ordu-yı hümâyûn tarafına azîmete kıyâm göstermekle meblağ-ı mezbûrı müşârün-ileyh Zülfikār Efendi'ye teslîm olunmak üzere taraf-ı kā'im-makāmîden fermân olunmağın vekîl-i defterdâr olan pîr-i kühen-sâl Mustafâ Efendi ma'rifetiyle Şâm-ı cennet-meşâmm kullarının zâbıtları muvâcehesinde mûmâ-ileyh Zülfikār Efendi'ye teslîm olunup Şâm kulları ile ma'an yevm-i merkūmda meblağ-ı mezbûr üç yüz kîse hazîne taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a irsâl olunmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ezîn-cânib, Ordu-yı hümâyûn sahrâ-yı Sofya'da üç gün meks [ve] oturak idüp ve otağ-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup ve mâh-ı Zi'l-ka'denin dördünci güni sahrâ-yı Sofya'dan hareket ve mâh-ı mezbûrun dokuzuncı Çehârşenbih güni sahrâ-yı Niş'e vusûl ve muhayyemgâh-ı gûn-â-gûn ile vusûl bulduklarının haberi taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'dan menzil ile gelen ulaklardan istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 15 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Ordu-yı hümâyûn Niş Kal'ası pîşgâhında üç gün meks ve oturak idüp mâh-ı mezbûrun on birinci Cum'a güni hareket ve mâh-ı Zi'l-ka'denin on beşinci |**264b**| güni ki, yevm-i merkūmdur, Ordu-yı hümâyûn'un Yagodina nâm menzile mütevâsıl olacakları menzil ile tekrâr vârid olan ulaklardan istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â. 16 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin ana rahminden âlem-i vücûda gelecek mahdûm-ı mükerremleri tehniyesiyiçün hânedân-ı Âl-i Osmân kerîmelerinden olup Âstâne-i sa'âdet'de olan sultânlardan devletlü Beyhan Sultân ve Gevherhan Sultân ve Rukıyye Sultân ve Hadîce Sultân vaz'-ı vakt-i hamlde mevcûd bulunmaları içün sultânân-ı mezbûrân taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan Edirne'de rikâb-ı hümâyûnlarına da'vetnâme-i hümâyûn irsâl olunup da'vet olunmalarına müşârün-ileyhimânın Âstâne-i sa'âdet'den Edirne'de rikâb-ı hümâyûna hareketleri içün ağırlıkları ve sâir mühimmâtları tahmîline lâzım gelen koçılar ve araba-i esbler ve davarhâ-i mükâriyân masârıfât ve ihrâcatına ne mikdâr akça iktizâ iderse Âstâne'de vâkı' Darbhâne-i âmire'de kat' olunan çil pâra ale'l-hisab virilmek üzere Âstâne-i sa'âdet'de kā'im-makām-ı âlî-makām olan Vezîr-i mükerrem Bosnevî Hüseyin Paşa'ya hıtâben hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sudûr bulmağın mûcebince vezîr-i müşârün-ileyhe ve Âstâne'de defterdâr vekîline hıtâben hükm-i hümâyûn tahrîr ve irsâl olunup sâdır olan hatt-ı hümâyûn mûcebince takayyüd ü ihtimâmları fermân ve sipâriş buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 17 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Sâbıkā ağa-yı Bektaşiyân'dan münfasıl eyâlet-i Karaman'da |**265a**| Niğde ve Kayseriyye sancakları ihsân olunan Uzun Mustafâ Paşa Babadağı havâlîsi

muhâfazasına ta‘yîn olunmuşdı. Müşârün-ileyh ile ma‘an me’mûr asâkir-i nusretin zâd ü zevâdeleri ve bazı mühimmât-ı seferiyye tahmîli içün öküz arabaları muktazî olmağın ihrâcı fermân olunan kazâlardır ki zikr olunur.

Be-cihet-i ihrâc-kerde-i arabahâ-i kâv an-kazâ-i mezkûrîn berây-ı lâzıme-i ba‘zı mühimmât der-nezd-i Mustafâ Paşa muhâfız-ı Babadağı, el-vâkı‘ fi 17 Za. sene 1103.

Kazâ-i İsakcı ma‘a evkāf *araba* 5	Kazâ-i Babadağı *araba* 5	Kazâ-i İbrail *araba* 3	Kazâ-i Hırsova *araba* 1	Kazâ-i Tolçı *araba* 1
Kazâ-i Karasu ma‘a evkāf *araba* 4	Kazâ-i Mankalya *araba* 2	Kazâ-i Balçık *araba* 2	Kazâ-i Hâcıoğlı *araba* 2	

Yekûn
Araba-i kâv
aded
25
Be-cihet-i ücret ber-vech-i pîşîn
akça
25.000
An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Hırsova ve İbrail, vâcib-i sene [1]103 havale şude fermûde
akça
25.000

Zikr olunan kazâlardan yirmi beş aded öküz arabaları ihrâc olunup ve Babadağı muhâfazasında olan Mustafâ Paşa yanında ba‘zı hıdemât ve mühimmât-ı seferiyye tahmîli içün ol mikdâr ihrâc ve tedarük olunup ve paşa-yı müşârün-ileyh tarafına teslîm olunup ve yüke girdikleri günden her bir arabaya beher mâh biner akça ücretleri taraf-ı mîrîden virilmek üzere ve birer ay ücretleri olan yirmi beş bin akça ber-vech-i pîşîn irsâl olunan mübâşir yedinden arabacılara virilmek üzere zikr olunan kazâların kādîlarına hükm-i hümâyûn irsâl olunmuşdur. Ve pîşîn ücretleri olan yirmi beş bin akça bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere Hırsova ve İbrail |**265b**| kazâlarının kefereleri cizyelerinden havâle olunup başka havâle emr-i şerîfi tahrîr ve irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 18 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1103.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin mizâc-ı pür-imtizâclarında bir mikdâr küdûret olup nâ-hoş olmağla koçı ile Maksûdiyye Câmi‘i'ne teşrîf ve salat-ı cum‘ayı câmi‘-i mezbûrda edâ buyurmuşlar. Ve lâkin teşrîfleri bî-haber olmağın mahall-i maksûre-i pâdişâhî henûz mefrûş olmaduğundan ferrâş olan tarîk-ı Mevlevî'den Dervîş İbrâhîm huzûr-ı hümâyûnda maksûre-i pâdişâhî'i

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

mefrûş itdükde ferrâş-ı mezbûra in'âm-ı pâdişâhî i'tâ olunduğın mûmâ-ileyh Dervîş İbrâhîm'den istimâ' olunmuşdur.

Salb-ı Sârık: İki nefer sârık ahz olunup bade's-sübût ber-mûceb-i şer'-i şerîf biri "Bitpazarı" dimekle meşhûr çârşû başında salb ü berdâr olunup ve birinin sağ eliyle sol ayağı kat' olunup Üçşerefeli Câmi'i pîşgâhında dört yol ağzına ibret-i âlem içün vaz'-ı manzûr-ı âlemyân olmuşdur. Nakl olundı ki Filibe tarafından arabalar ile ev göçi ile gelen havâtînden birkaç hâtûnun cemî'-i eşyâsın gâret ü hasâretlerinden sonra birkaç hâtûnı dahi katl eyledükleri nakl [ü] istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 19 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Han-ı âlî-şânın güzîde leşker-i Tatar-ı adüvv-şikârdan on binden mütecâviz cünd-i {ü} firâvân-ı leşker-i Tatarân ile Demürkapu'ya vusûllerinin haberi Edirne'de der-i devlet-medâra yevm-i merkūmda vârid olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 20 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Mora Cezîresi'ne müstevlî olan Venedik keferesi mel'ûnunun millet-i Nasârâ'dan gelen |**266a**| imdâdı bi'l-cümle tekmîl olup donanması kadırgaları ile ve imdâda gelen mavna ve kalyonlar ile cem'iyyet olup Mora Cezîresi'nde vâkı' Anabolı Limanı'ndan hareket ve Cezîre-i Girid'de Hanya Limanı'nda lenger-endâz olup ve karaya leşker döküp Hanya Kal'ası'nı muhâsara eyledüği haber-i muvahhişi istimâ' olunup şüyû' bulmuşdur. Kal'a-i mezbûr cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû* hazretinin hıfz u emânına emânet virildi. Azametiyle kuvvet ve kudret-i ezeliyyesiyle kal'a-i mezbûrı istîlâ-yı kefereden hıfz u rehâ eyleye. Âmîn bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 21 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Çûn ki Venedik keferesinin Hanya Kal'ası'n muhâsara üzere olduğı haber-i muvahhişi der-i devletin mesmû'ı oldukda Eğriboz havâlîsin muhâfazaya me'mûr asâkir-i İslâma serdâr ve si[pe]hsâlâr olan pîr-i kühen-sâl vezîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa ve Manya Beyi Limberaki Voyvoda ve Halîl Paşa ile muhâfazaya me'mûr olan cünd-i firâvân bi'l-cümle Mora Cezîresi tarafına teveccüh ü azîmet idüp ve Cezîre-i Mora'yı bi'l-külliye nehb ü gāret itmekle küffâr-ı hâksârdan ahz-ı {u} intikām almak niyyeti ile cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn *celle celâlühû* dergâhından feth u nusret ve avn ü inâyet ve lutf ü hidâyet talebiyle

ve Resûl-i Kibriyâ *aleyhi's-salâtü ve's-selâm*ın mu‘cizâtları istimdâdı ile cezîre-i mezbûre-i Mora'ya teveccüh ve ılgar itmeleri fermân olunup der-i devlet-medâr tarafından müşârün-ileyh Vezîr Serdâr Halîl Paşa'ya hıtâben Dergâh-ı mu‘allâ kapucıbaşılarından sâbıkā Mîr-alem Yûsuf Ağa ile hükm-i hümâyûn |**266b**| irsâli tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 22 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1103.

Sâbıkā Müfettiş Ebezâde ile müte‘ârif Abdullah Efendi mahlûlünden Edirne kazâsı tevcîh ve sadaka buyurılan eşrâf-ı Edirne'den Rodosîzâde Efendi taraf-ı Âstâne-i sa‘âdetden yevm-i merkūmda Edirne'ye vâsıl ve mahkeme-i şerîfe dâhil ve seccâde-i şerî‘ate ku‘ûd ü cülûsları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 23 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1103.

Millet-i Nasârâ'dan Zarinoğlı didikleri kaltabânın leşkeri ki, Hırvat nâmıyla benâm millet-i üryân leşkerdir. Bosna etrâfının gāreti sevdâsıyla birkaç melâ‘în-i dûzah-karîn Hırvat leşkeri Bosna Sarâyı'na hücûm ve ılgar eyledüklerin ahâlî-i vilâyet haberdâr olıcak melâ‘îni Bosna Sarâyı'na karîb mahallde karşılayup cenge âheng olunur. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn bâd-ı feth u nusreti taraf-ı İslâmiyân'a vezân idüp üryân Hırvat melâ‘înine guzât-ı İslâm bir cins kılıç ururlar ki, üç binden mütecâviz kelleden mâ‘adâ nicesin esîr ü giriftâr idüp bakiyyetü's-süyûf olan Hırvat melâ‘îni havf-ı şemşîrden ardlarına bakmayup Zırinoğlı ülkesine bîçâre gürîzân oldukları ve Bosna ahâlîsinin gazâ-yı ekberlerinin haber-i meserret-eserleri der-i devlet-medâra vârid oldukda hamd-i {ü} firâvân ve şükr-i Yezdân olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 24 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1103.

Ordu-yı hümâyûn işbu mâh-ı Zi'l-ka‘denin on dokuzuncı Şenbe güni dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd-ı Kal‘a-i Belgrad sahrâsına vusûl ve hayme vü hargâh ile |**267a**| nüzûlleri menzil ile der-i devlet-medâra vârid olan ulaklardan istimâ‘ olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 25 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri bugün dahi salât-ı cum‘ayı Maksûdiyye Câmi‘-i şerîfi'nde edâ buyurdılar.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 26 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Odun emîni olan Çavuşzâde Mehemmed Ağa azl olunup mütemekkinân-ı Edirne'den sâbıkā Odun Emîni Ali Ağa müceddeden odun emîni nasb olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmişdi. Azl olunan Çavuşzâde Mehemmed Ağa muhâsebesin görmek içün Ordu-yı hümâyûn ile ma'an revâne ve Niş menziline varınca muhâsebesin görüp makbûzundan masrafı mûcebince mîrîde birkaç yük matlûb olduğı nümâyân olmağın mükerreren odun emânetine tâlib ü râgıb olup ve Odun Emîni Ali Ağa odunun her bir arabasın ellişer pâraya der-uhde idüp mezbûr Mehemmed Ağa on dörder pâra noksânıyla ki, her araba odun otuz altışar pâraya olmak üzere iltizâm ve kabûl itmekle Odun Emîni Ali Ağa'nın gıyâbından Niş menzilinde müşârün-ileyh Ali Ağa azl olunup emânet-i odun müceddeden Niş menzilinde tekrâr Çavuşzâde'ye tevcîh olunup ve iltizâm der-uhdesi üzere Başmuhâsebe Defterlerine [kayd] olunup ve mûcebince yedine berât-ı âlî-şân virilüp yevm-i merkūmda Edirne'de der-i devlete vârid ve berâtı mûcebince odun emânetine mutasarrıf oldı. Bî-çâre ma'zûl Ali Ağa hâ'ib ü hâsir âh [ü] vâh ile birkaç günlük muhâsebesin görmeğe kıyâm gösterdi. |**267b**| Zamânenin ahvâline nazar olunsa [69] نفسه نفسی garâyib vâdîdir. Odun emânetine berât-ı âlî-şân virilüp ve beyne'l-enâm cârî olan kıymetinden noksâna kabûli ve tevcîhi hemân selâtîn [ü] mülûkdan merhûm Sultân Murâd Han bin Sultan Selîm Han asrında nedîmân u mukarrebândan olup: "Kızılahmedlü'nün intikāmın hânedân-ı Âl-i Osmân'dan aldım" lafzı ile gûyâ olan sâhib-i îcâd-ı irtişâ Şems Paşa vâdîsidir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 27 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Hânedân-ı Âl-i Osmân'dan merhûm Sultân İbrâhîm Han kerîmeleri devletlü sultânân hazretlerinin Edirne'de rikâb-ı hümâyûna da'vetlerinin zikri bundan akdem sebkat itmişdi. Ancak devletlü Gevherhan Sultân ile devletlü Beyhan Sultân da'vet olunup ve yevm-i merkūmda Edirne'ye vusûlleri mukarrer olmağla pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri bi'z-zât "Buçukdepe" dimekle ma'rûf mahallde müceddeden Hadîka-i Sultâniyye'ye munzamm olan mahalle teşrîf buyurup ve devletlü sultânân hazretleri koçıları ile doğrı bâğçe-i mezbûra teveccüh idüp ve birâderleri pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri ile mahall-i mezbûra mülâkāt ve müşerref oldukdan sonra nefy olunan Vezîr-i a'zam Ali Paşa'nın Saruca-

69 Nefsühû nefsî: "Sadece kendi nefsim".

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
www.tuba.gov.tr

paşa Çârşûsı'nda mülk-i sarîhi olup Sarây-ı Pâdişâhî'ye ilhâk olunan Sarây-ı âlî-makāma devletlü Gevherhan Sultân hazretleri nüzûl idüp ve Murâdiyye Küçükpazarı kurbünde Vezîr-i a'zam-ı makbûl Sarı Süleymân Paşa'nın sarâyına devletlü Beyhan Sultân hazretlerinin nüzûlleri mukarrer |**268a**| olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 28 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Dünki gün Âstâne-i sa'âdet'den mahmiye-i Edirne'ye teşrîf iden devletlü sultânân hazretleri Sarây-ı Sultâniyye'ye taraf-ı pâdişâhîden hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile da'vet buyurulmağın koçılarına süvâr ve Harem-i muhterem-i hümâyûn tarafına azîmet ve teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur.

Ta'yîn Şuden-i Ser-bostânî Berây-ı Def'-i Mazarrat-ı Haydûdân: Niş havâlîsinde haydûd eşkıyâsının isyân u tuğyânları âşikâre vü nümâyân olup âmed ü reft iden ehl-i tüccâra ve sâir erbâb-ı tarîka zararları isâbet eyledüği der-i devlet-medârın mesmû'ı olmağın haydûdân-ı mezbûrânın mazarratları def'i içün ser-bostâniyân-ı Edirne olan Receb Ağa ta'yîn olunup irsâli tahakkuk olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 29 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Tatar Han'ın güzîde asker-i Tatar ile Demürkapu semtine vürudunun zikri bundan akdem sebkat itmişidi. Ve lâkin muhâlifi zuhûr idüp bir haber-i muvahhiş istimâ' olundı ki, asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ve adüvv-şikâr Han-ı Kırım'a itâ'at itmeyüp Kırım'dan çıkmasından mâ'adâ Han ile ma'an bile çıkan Tatar leşkeri birkaç fırka olup ve ittifak ile Han-ı Kırım'dan rû-gerdân oldukları cihetden asker-i Tatar'ın nısfı merhale-i râhın nısfından rücû' idüp ve sâiri Eflak memleketinden rücû' itmekle Han-ı Kırım kadîmden etbâ'ı olan iki üç yüz mikdârı etbâ'ı Tatar ile bilâ-leşker-i Tatar sahrâ-yı bevâdîde ser-gerdân u nâlân |**268b**| ve mest u hayrân kalmağla azîmet-i seferden rücû' idüp Babadağı havâlîsi muhâfazasına me'mûr sâbıkā Ağa-yı Yeniçeriyân Uzun Mustafâ Paşa tarafına gürîzân olduğı haberi istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî selh-i Zi'l-ka'de sene 1103.

Haber-i muvahhiş-eserlerin mütevâliyeten birbirinin akîbdârı olduğı cihetden halk-ı âlem vâlih ü hayrân ve nâle-künân-ı sergerdân verâ-i perdeden zuhûr ü nümâyân olan ahvâllerin tefekküründen mest [ü] lâ-ya'kıl hâmûş-misâl her kimin ahvâl ü ef'âlin su'âl itsen âlem-i hayretde.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Mısra':

Halk-ı âlem böyle temâşâdur gider

Nesr: Bir tarafdan Hanya gibi kal'ayı melâ'în ü hâsırînden Venedik keferesinin muhâsarası ve bir tarafdan cevânib-i erba'ada haydûd melâ'înlerinin isyân u tuğyânı ve bir tarafdan leşker-i Tatar'ın hanlarına itâ'at u inkıyâddan rû-gerdân olup avdetleri sebebi ile umûr-ı ahvâl-i sefere rahne-pezîr olduklarından taraf-ı küffârın hâtır-ı n[â-]şâdı ma'a-hâzâ Varad Kal'ası gibi metîn ü müstahkem kal'aya Nemçe keferesinin istîlâsı haber-i muvahhişi birbirin ta'kīb itmekle âlem ü âlemyân gamm [ü] endûh ile âlem hayretde hemân cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn *celle şânuhû* hazretleri hayrlar ihsân idüp za'îf olan ümmet-i Muhammed kullarının mu'în ü destgîri olsun. Âmîn, yâ Mu'în. Mukaddemâ küffâr-ı dûzah-karârın sulha mürâca'âti kemâlde iken İbn-i Oruç didikleri kaltabânın gurûriyyeti cihetinden müsâ'ade olmamağla bin doksan dört senesinde Beç seferine hareketinden mülûk [ü] selâtîn-i hânedân-ı Âl-i Osmân *eyyedehümu'llâhu'l-Meliki'l-Mennân*'ın ocağına bir şecer-i enâcîr |**269a**| vaz' eyledi ki rûz-ı kıyâmete değin ferâmûş olunmaduğından gayrı yevmen fe-yevmen şâhlar salmakda. Andan kat'-ı nazar on seneden mütecavizdir ki, ale't-tevâlî vüzerâ-yı izâmın ve zâbıtân-ı ocağın ve bi'l-cümle asâkir-i İslâm'ın bir an belki bir sâ'at râhat ü istirâhatları olmayup bî-tâb ü bî-tâkat olduklarından nâşî tegallüb-i kefereden ırz-ı devlet pâymâl ve mühimmât-ı seferiyyeden Hazîne'ye muzâyaka nümâyân iken devletlünün biri dahi imdâd-ı re'âyâyı ref' ü def' itmekle re'âyâ yüze çıkdı. Mültezimân tahsîl-i emvâl-i mukarrereden kaldı. Erbâb-ı kuzâtdan biri mansıbdan münfasıl oldukda "hey dirîğā, gitdi elden Nevrekop" lafzını gûyâ olup beyne'l-enâm meşhûr ve darb-ı mesel olduğı gibi: "Hey dirîğā, gitdi elden Devlet-i Osmâniyye. Dirîğā hey, acabâ bize bir himmet ider er bulunur mı, yohsa hemân böyle gider sürünür mi? Ahvâl-i âlem hemân lütf-ı Feyyâz-ı Mutlaka kalmışdır." hânedân-ı Âl-i Osmân'ın dört yüz yıldan berü guzât ve mücâhidîn ile ve nice mihnet ü meşakkatler ile feth ü teshîre getürdükleri nâzenîn memâlik-i Osmâniyye "İbn-i Oruç" didikleri kaltabânın gurûriyyeti cihetinden birkaç senenin içinde küffâr-ı hâksârın tasarrufuna dâhil olup gitdi. Hey nâzenîn devlet bârî ümerâ-yı nâdire zâtdan bir sâhib-i hurûc zuhûr ü nümâyân olup düşmenân-ı dîn-i mübînden ahz-ı {u} intikāmı müşâhede itsen ve düşmenân-ı dîn-i mübînin istîlâ eyledüği memâlik-i Osmâniyye istihlâs olduğın görsen ve kilisalarının çanlarına otlar |**269b**| tıkılup yerlerine ibâdetgâh-ı mü'minîn olan mesâcid ü cevâmi' binâ olunup makābir-i şühedânın zuhûrı nümâyân olduğın istimâ' eylesen cenâb-ı Kibriyâ *celle celâlehû ve âmme nevâlehû* hazretlerinin lutf-i ezeliyyesine râci'dir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaa.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî gurre-i şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Tâ'ife-i Tatar'dan Benefşe Hanı'nın der-i devlet-medâra ilçisi vârid olup tâ'ife-i mezbûrun mütemekkin olmaları diyâr-ı Kıpçak semtlerinde mesken taleb eyledüğin ifâde ve ilçi-i mezbûra Edirne'de konak virilüp yevmiyye me'kûlât u meşrûbâtı taraf-ı pâdişâhîden ta'yîn olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 2 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum'ayı Maksûdiyye Câmi'-i şerîfi'nde edâ buyurdılar ve Kā'im-makām-ı âlî-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa salât-ı cum'ayı merhûm Sultan Selîm Han Câmi'-i şerîfi'nde edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 3 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Çûn ki leşker-i Tatar adüvv-şikâr hanlarının itâ'at u inkıyâdından rû-gerdân olup azîmet-i sefer-i hümâyûndan avdete kıyâm göstermeleriyle müceddeden han-ı âlî-şân nasb olunmak umûr-ı mühimme-i dîn-i mübînden olmağın hâric-i sûr-ı İstanbul'da Topkapusı kurbünde vâkı' Vezîr-i a'zam-ı maktûl "Kara İbrâhîm Paşa Hadîkası" dimekle ma'rûf u meşhûr hadîkada mütemekkin han-ı sâbık Haccü'l-Haremeyn Selîm Girây Han'ı Edirne'ye da'vet içün taraf-ı pâdişâhîden hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn irsâl olunduğı tahakkuk |**270a**| bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 4 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Vezîr-i a'zam-ı merhûm Köprüli Mehemmed Paşa bin altmış sekiz târîhinde cünd-i sipâh ile teveccüh ü azîmet idüp küffâr-ı Macar'ın yedinden cebren ve kahren feth eyledüği nâzenîn Yanova Kal'ası'n küffâr-ı hâksârın tegallübünden istîlâ itmesini mütemekkinân-ı kal'a mülâhaza idüp mukarrer bilmeleriyle kal'a-i mezbûrı birkaç mahallinden lağım ile atup harâb u vîrân bırakmalarıyla muhâfızı olan sâbıkā Silahdâr-ı şehriyârî Şâhîn Mustafâ Paşa etrâf-ı Belgrad'da Ordu-yı hümâyûn'da Vezîr-i a'zam Ali Paşa'ya mülâkī oldukda müşârün-ileyh Mustafâ Paşa'ya eyâlet-i Diyârbekir ihsân ve sadaka olunmağın mûmâ-ileyh Şâhîn Mustafâ Paşa yevm-i merkūmda Edirne'ye ve Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa ile mülâkāt ve müşerref oldukları mukarrer olup taraf-ı Diyârbekir'e teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulmuşdur.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 5 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Yevm-i merkūmda mesâcid ü cevâmi‘in minârelerinde mü’ezzinân salât-ı zuhrun ezân-ı şerîfin kırâ’at iderken cânib-i cenûbda hiffet üzere zelzelenin vukū‘ı vâkı‘ olmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti hayrlar ihsân idüp feth ü fütûhât-ı rûzî kıla. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 6 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri alâ tarîkı't-tebdîli'l-câme şehr-i Edirne'yi geşt ü güzârları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 7 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Hânedân-ı Âl-i Osmân *eyyedehümu'llâhu'l-Melikü'l-Mennân* es-Sultân ibnü's-sultân Sultân Ahmed Han bin Sultân İbrâhîm |**270b**| Han hazretlerinin hâherleri Gevherhan Sultân ve Beyhan Sultân birâderleri pâdişâh-ı cihâna tehniye-i îd-i adhâ içün konak ve menzilgâh ta‘yîn olunan mahallden koçılara süvar ve Sarây-ı âmire'de Harem-i muhterem-i hümâyûn'a azîmet ve teşrîfleri mukarrer olmuşdur.

Ez-în-cânib, Ordu-yı hümâyûn ile asâkir-i İslâm ve cünd-i sipâh dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad'a işbu sene selâse ve mi’e ve elfde vâkı‘ mâh-ı Zi'l-ka‘denin on dokuzuncı Sebt güni dâhil olup Vireçar sahrâsına nüzûlleri vukū‘ bulduğı günden târîh-i mezbûr Zi'l-hiccesinin yedinci Çehârşenbih gününe gelince on dokuz gün mürûr idüp sahrâ-yı Vireçar'da gerek meks ü ârâmlarında ve gerek hareket ile Sava Nehri'n ubûrlarından bir haberin zuhûrı nümâyân olmamışdır. Ve küffâr-ı hâksârın dahi cem‘iyyet ve hareketleri ne vech üzeredir henûz taraf-ı küffardan dahi bir haber istimâ‘ olunmamışdır. Hakk s*übhânehû ve te‘âlâ* Ordu-yı hümâyûn'da olan guzât u mücâhidînin mu‘în ü destgîri olup lutf ü kerem-i ezeliyyesiyle feth u nusretler rûzî ve ihsân idüp anların mansûr u muzaffer olmalarıyla cemî‘-i ümmet-i Muhammed kulların şâdân u handân ve mesrûr u şâdân eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn. Ve hâlâ Ordu-yı hümâyûn'da olan guzât [u] mücâhidînin mansûr u muzaffer olmaları içün du‘â olunmak taraf-ı hükkâmdan sipâriş ve tenbîh olunmağın mesâcid ü cevâmi‘de ba‘de edâ’i salâti'l-farîza imâm ve cemâ‘at-i müslimîn akībü's-salât kā’im oldukları hâlde dest-i niyâzîyi dergâh-ı niyâza açup cenâb-ı |**271a**| Kibriyâ *celle şânuhû ve âmme nevâluhû* dergâh-ı izzetine tazarru‘ u niyâz ile guzât-ı müslimîn içün du‘â-ya mübâşeret olundı. Dergâh-ı izzetinde kabûle karîn eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefi‘i'l-müznibîn.

Ez-în-cânib, cümleden kat‘-ı nazar vakt-i ma‘hûdda leşker-i Tatar-ı {u} adüv-şikârın hanlarına itâ‘at u mütâba‘atdan rû-gerdân olup Kırım gibi mesafe-i ba‘îde memleketden sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmet olunup ve Demürkapu didikleri mahalle karîb varılmışiken Han-ı âlî-şânı terk idüp “Bucak” dimekle ma‘rûf semte gürîzân olup mürâca‘atları Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd guzât [u] mücâhidîne rahne ve girân geldüğinden mâ‘adâ küffâr-ı hâksârın istimâ‘ı oldukda memnûn ve mahfûz olduklarından gayrı kuvvet-i kalb hâsıl eyledükleri âşikâredir. Ammâ leşker-i Tatar-ı sabâ-reftâr bir mikdâr te’emmülsüz akl-ı evvel tâ’ife olduğundan neticesin tefekkür ve mülâhaza itmemişler. Yohsa hanlarına rû-gerdân oldukları hâlde her ne hâl ise bu seferi seferleyüp lâyık olan Âl-i Osmân'ın hızmetinde ve dîn-i mübînin imdâdında bulunmak idi. Ve derûnlarında olan inkisâr hanların avdet-i seferde zuhûra ve vücûda getürmek idi. Ammâ aklı gözünde tâ’ife olmağla bu kabâhatin sâhibi oldılar. Ve lâkin kabahat kebîrdir ve gâlib-i ihtimâldir ki, bilâ-te’emmül ü tefekkür bu ef‘âl-i kabîhi avdet-i sefere te’hîr eylemedüklerine kavm-i Tatar dahi nâdim ve peşîmândır. Ammâ çi fâ’ide ba‘de harâbi'l-Basra. Garâbet bunda ki Timurleng-i |271b| Çin bir nîm recül ve a‘vec kimesne olduğın erbâb-ı müverrihûndan Şahnezâde[70] Mevlânâ Muhibbüddîn *Ravzatü'l-menâzır* nâm târîhinde tahrîr eylemişdir. Moğol ve Tatar ve Türk ve Çağatay ol makūle nîm recül ve a‘vec kimesneye mütâba‘at ü inkıyâd üzereler olup fermânından taşra kadem basmazlar iken n'aceb fî zamânînâ leşker-i Tatar hanlarından rû-gerdân olmak neden neş’et itdi ola. Farazan mümkin olsa Timurleng mezârdan başın kaldırup: “Hey, hey leşker-i Tatar ve Moğol ve Türk ve Çağatay size n'oldı ki düşmenden yüz çevirüp hanınızdan rû-gerdân oldunuz?” deyü sadâ eylese acaba leşker-i {ü} Tatar ne yüz ile cevâba kādir olurlar idi? Eğer leşker-i Tatar'ın bu te’emmül hâtırlarına hutûr idüp Cengiz Han ve oğlı Hülâgû Han ile Timurleng'i yâda getürseler idi, bu kabâhate cür’etleri olmamak ihtimâli mukarrer idi.

El-kıssa: Bir kabâhatdir vukū‘ buldı ve küffâr-ı hâksârın memnûn ve mesrûr u mahzûz olmasına bâ‘is oldı ve kendülerin nâdim ü peşîmân oldukları mukarrer. Ammâ şimden girü peşîmânlığın fâ’idesi yokdur. Bade'l-yevm vükelâ-yı nâdire-dânın re’y ü tedbîrleri ile taraf-ı devlet-i hânedân-ı Âl-i Osmân'dan ilâcı görilmek gerekdir. İnşâ’a'llâhu te‘âlâ mülâhaza olunur ki, kavm-i leşker-i Tatar'ın bu kabâhat ve isyânlıklarına göre Feyyâz-ı Mutlak bu kavmin üzer-

70 Metinde “ سخنه زاده ” şeklindedir.

lerine bir han-ı battâl ve kattâl musallat eyleye ki, Şîrîn beyleri ve mîrzâlar han-ı kattâlın |**272a**| havf u haşyetinden kan kaşanup mânend-i lerzân olalar. Ve beşikde olan tıfl-ı ma‘sûmları feryâd-künân nâle itdükce. “Han-ı kattâl ve battâl geliyor” deyü etfâle havf vireler. Ve hâlâ beyne'n-nâs şüyû‘ bulan havâdis. Çûn ki kavm-i leşker-i Moğol ve Tatar hanlarından rû-gerdân olup azîmet-i sefer-i hümâyûndan mürâca‘at itmişler, taraf-ı Kırım'a perâkende olmayup: “Biz hânedân-ı Âl-i Osmân *eyyedehümu'llâhu'l-Meliki'l-Mennân*'ın itâ‘at u inkıyâdında olan bendelerinden olup fe-ammâ hansız bir kavm olduğumuzdan sefer-i hümâyûna bilâ-hâkim azîmet-i dûşvâr olur” deyü Kili ve Akkirman semtlerinde “Bucak” ta‘bîr olunan mahallde cem‘iyyet ile meks ü ârâmları mukarrer olup nesl-i Âl-i Cengiz'den şecâ‘at ve celâdet ile ma‘rûf bir bahâdır hanın intizârı ile muntazır oldukları rivâyetle istimâ‘ olunmuşdur. El-uhdetü ale'r-râvî.

El-kıssa: Mebde’-i fesâd İbn-i Oruc'un mu‘tekadı ve akl-ı evveli olan vilâyet-i Trabzon'dan Laz tâ’ifesinden “Telhîsîzâde” dimekle müte‘ârif İbn-i Oruç vezâretinde Dîvân-ı âlî-bülend-i eyvânda erbâb-ı küttâbın re’îsi olan echel ü nâdân ve muktedâ-yı mu‘ânidân akl-i kāsırınca kâmil ü dânâ geçinüp Nemçe kralının ilçisi der-i devlete rûy-mâl kılup şehriyâr-ı cihânın Âstâne-i sa‘âdet'inde iki seneden mütecâviz akd-i sulha mülâzemet üzere olup ve birkaç senelik mühimmât-ı seferiyye içün harc u sarf olunan hazîneden mâ‘adâ lafz-ı cizye olmayup hediyye olmak şartıyla |**272b**| sâl be-sâl bin altun hediye virmek üzere sulha sa‘y-i {ü} belîğ idüp devr-i ebvâb ile hazret-i şeyhü'l-islâm ve kādî‘askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve ma‘zûl sâhib-i iftâ ve mevâlî ve sâ’ir ulemâ bi-esrihim ma‘kūl ve evlâ görmeleriyle İbn-i Oruç dahi cümlenin ittifâkıyla rızâ ve ilçinin iltimâsına müsâ‘ade idüp irtesi gün bi'l-cümle ulemâ ve sulehâ ve vüzerâ ictimâ‘ olup sulha ahd ü mîsâk virilmek üzere karâr-dâde olunmuş iken hâk-i Trabzon Laz tâ’ifesinden muktedâ-yı mu‘ânidân olan sâlifü'z-zikr re’îsü'l-küttâb olan kaltabân ve nâdân İbn-i Oruc'ı sulha rızâsından tahallüf itdirüp dürûğ u bî-fürûğile iğvâ virüp nâm-ı hümâmın “Fâtih-i Kal‘a-i Beç” deyü be-nâm u müsemmâ olunacak iken bir alay sâhib-i irtişânın kavl-i mücerredleri ile mağlûbiyyet şekli ahd ve sulh ü mîsâka rızânın illetine bâ‘is ü bâdî nedir deyü sulhdan ferâgat itürdiği bâ-husûs sâir millet-i Mecûs ve Nasârâ'nın katllerinde mağlûbiyetimize haml olunur deyü iğvâ virmesi hâliyâ asâkir-i İslâm'ın ve cünd-i bisyârın bu mertebe mihnet ü meşakkatlerine bâ‘is ve hânedân-ı Âl-i Osmân'ın memâlik-i mahrûsesinden Budun ve Eğre ve Segedin ve Varad kal‘aları ile muzâfâtından olan memâlike küffâr-ı hâksârın istîlâsına bâdî

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

olmuşdur. [71]" الصلح سيّد الاحكام " iken ve küffâr-ı hâksâr ahd ü sulha tâlib ü râgıblar iken ve fırka-i ulemâ vü sulehâ ve zümre-i vüzerâ vü ümerâ rızâ virmişler iken |273a| mekr ü hîle ile bile neylediyse eyledi, sulhdan ferâgat ile İbn-i Oruc'ı kendüye uydurdı. Ve İslâm ile alâkası olmadığından fırka-i ulemâya sâhib-i mürteşî deyü isnâd ve bühtân eyledi. Ve echel ü nâdân "Laz" didikleri kaltabân âkıbetü'l-emr gazab-ı pâdişâhîye mazhar olup Üçşerefeli pîşgâhında berdâr olup koç taşağı gibi âvîhte olmağla cezâsının mertebe-i mi'râcın buldı. Ve fukarâdan ve erbâb-ı mesâlih-i ibâdu'llâhdan cebren ve kahren ahz ve celb ile irtişâ eyledüği emvâl ü erzâkı ve mâmeleki taraf-ı mîrîden müsâdere olunup Hazîne-i âmire'ye zabt olundı. Âhirü'l-emr hicret-i nebeviyyenin sene erba'a ve tis'în ve elf târîhinde hâh u nâ-hâh cünd-i bisyâr ile İbn-i Oruc'ı Beç Kal'ası fethi içün sefere azîmet itdirdüp ve kal'a-i mezbûrı muhâsara ile altmış bir gün meteris zahmetinden sonra ümmet-i Muhammed'in başına bu felâketleri getürdi. Hâliyâ asâkir-i İslâm her bâr zahmetde ve şe'âmet [ü] nedâmetden devlet-i hânedân-ı Âl-i Osmân günden güne tenezzülde ve ba'de inhizâm-ı muhâsara-i Kal'a-i Beç sene hamse ve tis'în ve elf târîhi Muharreminde İbn-i Oruç dahi gazab-ı pâdişâhîye mukārin olup taraf-ı pâdişâhîden Kethudâ-yı Bevvâbîn-i Dergâh-ı Âlî Gazzâzoğlı Ahmed Ağa irsâl olunup meştâ-yı Belgrad'da İbn-i Oruc'un kelle-i bî-devleti bedeninden cüdâ olunup cesedi Belgrad'da defn olunup ser-i bî-sa'âdeti Edirne'de |273b| rikâb-ı hümâyûna getürüldükde Sarucapaşa Çârşûsı'nda vâkı' câmi'-i şerîf hazîresinde defn olunmuşdur. Garâbet bunda ki, İbn-i Oruç Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' Râh-ı Dîvân'da "Parmakkapu" dimekle meşhûr mahall-i siyâsetgâha muttasıl meşhûr u ma'rûf merhûm Kara Mustafâ Paşa Türbesi mukābelesinde kârgîr-i azîmü'l-vezn kendüye medfen olmak içün türbe-i latîfe ve etrâfında müte'addid odaları ile medrese-i şerîfe ihdâs ve binâ itmiş iken lâkin hilkat-i hâkiyesi kendüye medfen binâ eyledüği mahallin hâkinden olmamağla ve takdîr-i İlâhî birle hilkat-i hâkiyesi iki mevzi'den olup cesedi hâk-i Belgrad'da ve ser-i bî-devleti hâk-i Edirne'de defn olunup re'y ü tedbîr ile İstanbul'da binâ eyledüği türbeye defni müyesser olmadı.

Mısra':

Unudurlar seni bî-çâre hemân ölmeyü gör

Nesr: Ve ba'dehû sene seb'a ve tis'în ve elf târîhinde Budun Kal'ası'n küffâr-ı hâksâr muhâsara eyledüğinde Beni Asfar'ın imdâdında hâb-ı {u} hargûş misâl

71 "es-Sulhu seyyidü'l-ahkâm": Sulh hükümlerin efendisidir.

adem-i takayyüdünden nâşî merhûm Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*ın feth ü teshîre getürdiği kavî ve metîn ü müstahkem kadîmden tahtgâh-ı Engürüs olan nâzenîn Budun gibi kal‘a-i üstüvâr elden gidüp dâhil-i kabza-i küffâr olduğundan mâ‘adâ sene semân ve tis‘în ve elf târîhinde Sikloş sahrâsında tabur-ı küffâr ile vukū‘ bulan muhârebede cümleden evvel Benî Asfar'ın firârı |274a| ba‘dehû asâkir-i İslâm'a ve cünd-i adüvv-şikâra cevr u eziyyeti mübâlağa ile vukū‘ bulduğundan kul tâ’ifesi itâ‘at u mütâba‘atdan rû-gerdân olup üzerine hücûm eyledüklerinde otağından gürîzân ve Nehr-i Tuna fırkatasıyla taraf-ı Âstâne'de der-i devlet-medâra firârı hâliyâ tâ’ife-i leşker-i Tatar'a dahi sirâyet idüp hanlarından rû-gerdân oldukları Benî Asfar'ın vezâreti asrında kul tâ’ifesinin itâ‘atinden rû-gerdân olduklarına mu‘âdil vâkı‘ olmuşdur.

El-kıssa: İşbu mütercimü'l-vâkı‘ât bende-i kemînenin ibtidâ seferi sene seb‘a ve sittîn ve elf târîhinde Vezîr-i a‘zam Köprüli merhûm Mehemmed Paşa cünd-i bisyâr ile Boğaz Hisârı'na ve Bozcaada fethine azîmet eyledüklerinde bu hakīr bölükde olduğum cihetden mevcûd bulunup ve sefer-i evvelimiz olup ba‘dehû şehîd ü sa‘îd sâhib-i sa‘âdet Vezîr-i a‘zam Köprülüzâde merhûm Mustafâ Paşa asâkir-i İslâm ve cünd-i adüvv-şikâr ile sene isnâ ve mi’e ve elf târîhinde sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmet idüp Niş ve Semendire ve Kal‘a-i Belgrad fethinde dahi bu hakīr mevcûd olup bin altmış yedi târîhinden bin yüz iki târîhine gelince miyân-ı senelerde vukū‘ bulan seferlerin dahi cümlesinde bu hakīr-i pür-taksîr mevcûd olup gerek Bozcaada ve gerek Yanova ve gerek Uyvar ve Raba ve Cezîre-i Girid ve Kamaniçe ve Ladjin ve Çehrin ve muhâsara-i Kal‘a-i Beç ve imdâd-ı Budin ve muhârebe-i Sıkloş |274b| ve merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Süleymân Han-ı Sânî'nin sahrâ-yı Sofya['dan] hareketi ve feth-i Belgrad, Engürüs seferleridir, cümlesinde bu hakīr mevcûd olup birinden infikâk mukadder değil imiş, cümlesinde âlâm ve meşakkatler çekildüği mukarrer olup ve lâkin İbn-i Oruc'un asr u evânında târîh-i mezbûrda Beç Kal‘ası muhâsarasında çekilen âlâm u mihnet ve Benî Asfar'ın asr ve evânında dahi târîh-i merkūmda sahrâ-yı Sıkloş'da tabur muhârebesinde çekilen meşakkat u zahmet zikri sebkat iden seferlerin birinde ne görülmüş ve ne hôd umûr-dîde ve kâr-âzmûdelerden istimâ‘ olunmuşdur. Hâliyâ asâkir-i İslâm'ın bu iki muhârebeden zinde istihlâs bulanların çekdikleri mihnet ü meşakkat serâsimeliğinden el-ân bî-tâb ü bî-tâkatlerdir. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti mihnet ü meşakkat çeküp sefer-i mezbûrlarda mevcûd bulunan guzât u mücâhidîne dû-cihânda sevâb-ı azîm i‘tâ idüp taksîrâtların deryâ-yı rahmetinde mahv idüp

ve bu cihânda mükâfâtın in‘âm ve ihsân eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn. Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mustafâ Paşa sene isnâ ve mi’e ve elf târîhi Ramazân-ı şerîf'inde pây-i taht-ı kadîm-i şahân olan Edirne'den cünd-i {ü} bisyâr ile hareket ve dârü'l-cihâd-ı Belgrad'a vusûl ve Nehr-i Sava'yı ubûr ve Sirem sahrâsında Karlofça nâm palanka kurbünde tabur-ı küffâr ile muhârebe-i azîme vâkı‘ oldukda |275a| ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş idüp şehîd ü sa‘îd sâhib-i sa‘âdet olup rütbe-i şehâdete vâsıl ve rahmet-i Rahmân'a mütevâsıl oldukları sefer-i hümâyûnda işbu hakīr mütercimü'l-vâkı‘ât mevcûd olmak ezel ü âzâlde mukadder olmayup meştâ-yı Edirne'de rikâb-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-me’nûsda mânde kalan aklâm-ı Hazîne'den Mevkūfât Kalemi'nin defterlerini hıfz ü hırâset ve iktizâ iden ahvâl-i umûrını görmek içün kalem-i mezbûrun başhalîfesi vekâletine bâ-fermân ta‘yîn olunmağla hareket ü azîmete mâni olduğı eclden sefer-i merkūmda guzât u mücâhidîn ile ma‘an sefer-i mezbûrda mevcûd bulunmak mümkinâtdan olmamağla nâ-mevcûd ve gazâ-yı ekberin sevâbından mahrum kaldık.

Nakl: Rivâyet olundı ki leşker-i Tatar'ın hanlarına rû-gerdân olduklarının bâ‘isi kavm-i Tatar'ın memleket-i Kırım'da hâneden hâne[ye] beşer guruş han virgileri olup taraf-ı Han-ı âlî-şândan cem ü tahsîl olunmak kānûn-ı Cengiz Han olup ve lâkin hanân-ı selefleri bâ-husûs Koca Selîm Girây Han asrında leşker-i Tatar sefer eşdüği zamânda virgi-i hanân olan beşer guruş Tatar'a hîbe olunup mutâlebe olunmaz imiş. Safâ Girây Han tama‘-ı hâmmından seleflerinin in‘âmı sülük itmeyüp virgilerin mutâlebe ve tahsîl itmek murâd itdükde henûz memleket-i Kırım'da iken bir mikdâr münâza‘a vâkı‘ olup kavm-i Tatar virgi münâza‘asından kimi Kırım'dan sefere çıkmayup ve çıkan dahi ma‘a'l-kerâhe |275b| olduğundan han-ı âlî-şân Safâ Girây Han tehevvür ü gazab idüp Şîrîn beylerine ve müte‘ayyin mîrzâlara leşker-i Tatar'ın Kırım'dan çıkmayup seferden ibâlarına sizin iğvânız bâ‘is ü bâdî olup fesâdınız mukarrerdir deyü azîmet-i sefer râhında müte‘ayyin beyzâdelerden bir ikisini katl itdükde sâir Şîrîn beyleri ve bellü başlı mîrzâlar müttefekun-bih olup şimden girü fursat buldukca bu han bizi birer ikişer katl idüp helâk ider iddiâsıyla kavm-i Tatar'ın koşunı olan beyzâdeler ve mîrzâlar koşunlarına mürâca‘at itmek içün sipâriş itmeleriyle ve Demürkapu'ya karîb mahalle varıldukda ale'l-gafle hemân bir seher kavm-i Tatar bi'l-külliye girüye mürâca‘at ve rücû‘ iderler. Han-ı mûmâ-ileyhin yanında kadîmden etbâ‘ı olan iki üç yüz mikdârı Tatar'dan gayrı kavm-i Tatar kalmadığın nakl eylemişlerdir. Rûy-i düşmenâna karşu bu felâket Safâ Girây Han'ın tama‘-ı hâmından neş’et idüp zâtı bed-nâm olduğundan kat‘-ı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

nazar düşmenân-ı dîn-i mübîn ile mukābele-i harb ü kıtâl karâbeti mahallinde ruhsat fursat-ı kuvvet-i düşmenâna bâ'is ü bâdî olmuşdur. Ataların "az tama' çok ziyân gösterir" didikleri bu vâdîlerdir. Selefleri olan hanların tarîkına sülûk idüp sevdâ-yı hâmdan ferâgat itmiş olsa başına bu felâketleri getirmez idi ve taraf-ı düşmenân-ı dîn-i mübînden nâmûs-ı devleti hıfz ü hırâset itmiş olurdı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 8 şehr-i Zi'l-hicce-i şerîfe sene 1103.

Kā'im-makām-ı Rikâb-ı |276a| hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa tehniye-i îd-i adhâ içün hazret-i şeyhü'l-islâmın menzilgâh ve sa'âdethânelerine ber-mûceb-i kā'ide-i selâtîn tertîb-i esbâb-ı Dîvân-ı Sultânî birle teşrîf ve meclis-i şerîf-i sa'âdetleri ile şeref-yâb olup itmâm-ı tehniye-i îd-i adhâdan sonra Sarây-ı sa'âdetlerine avdet buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 9 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Eyyâm-ı arefe tehniye-i îd içün ibtidâ muvakkı'ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğra-keşân-ı ahkâm-ı cihân-bânî "Elmâs" ismiyle mülakkab Vezîr-i mükerrem Nişâncı Mehemmed Paşa hazret-i şeyhü'l-islâmın sa'âdethânelerine teşrîf ve meclis-i pür-envâr-ı şerîfleri müşâhedesiyle itmâm-ı tehniye-i îd-i şerîfden sonra avdet ve doğrı Sarây-ı Kā'im-makām-ı âlî-makāma teşrîf ve meclis-i şerîfleriyle şeref-yâb ve itmâm-ı tehniye-i îd-i adhâdan sonra kendü sa'âdethânelerine teşrîf buyurdılar. Ba'dehû kādî'askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve sâir müderrisîn mevâlî ve vekîl-i defterdâr-ı şıkk-ı evvel "Ekâbir-i Cedîd" ile mülakkab Mustafâ Efendi ve vekîlân-ı ahâlî-i Dîvân ve bi'l-cümle erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat alâ kadri merâtibihim gürûhen gürûh Sarây-ı Kā'im-makāmî'ye teveccüh ü azîmet ve meclis-i kā'im-makāmî birle şeref-yâb olup tehniye-i îdi itmâm eylediler. Ba'de ez-ân kādî'askerân ve sâirleri Sarây-ı Kā'im-makāmî'den sa'âdethâne-i Vezîr-i mükerrem Nişâncı Mehemmed Paşa'ya umûmen teşrîf ve müşârün-ileyh ile tehniye-i îd-i şerîfi itmâm idüp biri birlerinin hânelerinde tehniye-i îde iştigāl gösterdiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 10 şehr-i Zi'l-hicce-i şerîfe sene 1103.

|276b| Eyyâm-ı îd-i adhâ işbu îd-i şerîf haccü'l-ekber vâkı' oldı. Zihi devlet ve zihi sa'âdet ki bu sene-i mübârekede hac idüp ve haccü'l-ekber sevâbına nâ'il olup "lebbeyk Allâhümme lebbeyk" zikr ü virdi ile tavâf-ı Beytu'llâh ve ziyaret-i Ravza-i hazret-i Habîbu'llâh['a] lâyık u sezâvâr oldılar. Allâhümme yessir-lî. Ve cümle seyyi'âtları mahv olup tâyib ü tâhir oldılar. Çûn ki yevm-i merkūm

îd-i adhâ vâkı‘ oldı, yevm-i merkūmun nısf-ı leylinde Sarây-ı Sultânî'de kā‘ide-i şehinşâhî üzere nevbet be-nevbet mehterhâneler çalınup ve kös-i Keykâvus'a turralar urılup sadâsı ayyûka peyveste oldı. Çûn ki sabâhu'l-hayr karîb olup vakt-i şâfi‘îden evvel Bâb-ı hümâyûn'un cânib-i yemîninde kethudâ-i Hazîne-i Enderûn ma‘rifetiyle iclâs-ı pâdişâh-ı âlî-câh içün murassa‘ taht-ı âlî-baht vaz‘ olundukdan sonra Kā’im-makām-ı âlî-makām Silahdâr Mustafâ Paşa ve nişâncı paşa ve hazret-i şeyhü'l-islâm ve kādî‘askerân ve zümre-i ulemâ ve sâir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat ve rikâb-ı hümâyûna me’mûr solakān ve peykân ve kapukulları bi'l-cümle zâbıtları ile Sarây-ı Sultânî'de ictimâ‘ ve salât-ı farîza-i fecri ve sünneti miyân-ı meydân-ı Sarây-ı Sultânî'de imâmet-i imâm-ı hudâvendigâr ile edâ ve du‘â vü senâdan sonra pâdişâh-ı âlî-câh devlet ü ikbâl ve sa‘âdet [ü] iclâl ile Enderûn-ı hümâyûn'dan hurûc ve taht-ı âlî-bahta cülûs buyurduklarında tehniye-i îd içün ibtidâ hazret-i şeyhü'l-islâm ve ba‘d ez-ân kā’im-makām-ı âlî-makām dest-bûs-ı şehriyârî birle behre-mend ve şeref-yâb |**277a**| olduklarından sonra sâirleri dahi alâ kadri merâtibihim dest-bûs-ı şehriyârî şeref-yâb oldılar. Ve “Sırık Meydânı” ta‘bîr olunan meydân-ı Sarây-ı Sultânî'de salât-ı îdi edâ içün birkaç gün mukaddem emr-i pâdişâhî ile müceddeden mihrâb ve minber binâ olunup hâzır u âmâde olunmuş idi. Vüzerâ ve bi'l-cümle erkân-ı devlet dest-bûs-ı şehriyârîden sonra müheyyâ olan namazgâha teveccüh ü azîmet idüp ba‘d-ez-ân pâdişâh-ı âlî-câh dahi mahall-i namazgâha teşrîf ve cemâ‘at-i kesîre ile salât-ı îdı edâdan sonra Sarây-ı ma‘mûrelerine teşrîf buyurup vüzerâ ve ulemâ ve sâir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat tekrar Dîvânhâne-i Sarây-ı Sultânî'de kā‘ide-i Dîvân-ı hümâyûn üzere ictimâ‘ oldukları hâlde simât-ı îd-ı şehinşâhî ber-kā‘ide ihrâc ve bi'l-cümle ni‘âm-ı pâdişâhîden mugtenem olup,

Mısra‘:

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye

Nesr: mazmunı üzere Dîvân-ı âlî-bülend dağılup a‘yân-ı Dîvân menzilgâh-ı sa‘âdethânelerine teşrîf ve sâiri herkes ahbâbı ve yârân-ı kadîmî ile tehniye-i îd içün merhabâleşmeğe perâkende oldılar. Ve sıbyân ile tâze ve nev-resîde kısm-ı civânân Sultan Selîm Câmi‘-i şerîfi hareminde lu‘bet-bâz[72] ve hokka-bâz seyr u temâşâsına gürûhen gürûh ictimâ‘ olup bâ-husûs ağayân-ı ekâbirânın mülebbes ve müzeyyen miyânı hançerli bâlâ-kad nev-resîde mümtâz ü ser-firâz

72 Metinde “lubede-bâz (لعبده باز) şeklindedir.

ve bülend-endâm huddâmân-ı zevi'l-ihtirâma gāyet yok, kimine seyr-i can ve kimine seyr-i cânân uşşâk ve âlüftegân ve pindâriyânın kesret ü izdihâmına nihâyet yoğidi. |277b| Her biri bir köşede âşinâ ve bî-gâne mahlût birbirlerinin teftîşin temâşâ itmekde hayrân ve nâlân.

Mısra':

Tâzeler keyfiyyetin erbâb-ı aşkın tâzeler

Nesr: fehvâsınca cânlarımıza tabâğa dokunma vâdîsiyle birbirlerine seng-i fiske ile işâretleşmede çoğı sergerdân, "bugün eyyâm-ı îddir yârâna ayb olunmaz" deyü kimi hâmûş olmakda kimi yarânıyla Rûmili tarzı bayramlaşmakda.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehâd, fî 11 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Heykel-i acîb ü garîb olan fîli fîlbânlar akmişe-i gûn-â-gûn ile müzeyyen ve selnâyî boyayla münakkaş idüp ser-fîlbân fevkına süvâr olup cerr-i ekâbir içün ibtidâ Sarây-ı Kā'im-makāmî'ye ve Nişâncı Paşa Sarâyı'na ve sâir ekâbir ve a'yân-ı devletden müte'ayyin olanların sa'âdethânelerine fîl-i garîbi devr-i ebvâb itdirüp her birinden câ['i]ziyye-i îdiyye-i fîl olmak üzere kiminden çuka ve kiminden surre atiyye olunup fîlbân-ı mezbûr fîl-i acîb tarafından haylice der-âmed peydâ eyledüği mukarrer olmuşdur. Garâbet bunda ki, civânân-ı çâr-ebrûların seyr u temâşâ-yı file bir mertebe ta'aşşuk ve iştiyâkları şol vâdîde ki mümkin olsa fîl-i garîb-heykel ile fîlbândan bir ân münfekk olmamak ihtimâlleri mülâhaza olunur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 12 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Mukaddemâ ser-kuyumcıyân-ı hâssa olup şeref-i İslâm ile müşerref oldukda yevmî yüz yirmi akça vazîfe ile ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî zümresine tekā'üd ile ilhâk olunan Mehemmed Ağa pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı |278a| hılâfet-{ü}destgâh hazretlerinin âlem-i gaybdan âlem-i vücûda gelecek ferzend-i hoşmendlerine umûr-ı mühimmeden olan beşiği mücevher ve murassa' üstâdâne binâ ve ihdâs idüp huzûr-ı hümâyûn-ı şehriyârîde ve taraf-ı Harem-i muhterem-i hümâyûnda pesendîde olunmağın mezbûrun metâlib ve rağbeti ile yevmî yüz yirmi akça tekā'üd-i ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî vazîfesi Hazîne-mânde olunup pesendîde olunan hızmeti mukābelesinde Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' Darbhâne-i âmire nezâreti ber-vech-i te'bîd hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile müşârün-ileyh Mehemmed Ağa'ya sadaka vü ihsân-ı şehriyârî olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 13 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Şerîf Bereketzâde sâbıkā emîr-i hacılıkdan munfasıl Şerîf Yahya manâsıb-ı livâ-i Kuds-i şerîf ümniyyesiyle Edirne'de der-i devlet-medâra vâsıl olup meclis-i Kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa ile müşerref ve şeref-yâb oldukda meks ü ârâmları içün sâbıkā Bosna Defterdârı ve "Ken'ân Ağa Dâmâdı" dimekle meşhûr u müte'ârif a'yân-ı Edirne'den Ali Ağa'nın sa'âdethâneleri müsâferet tarîkıyla müşârün-ileyh Şerîf Yahyâ'ya konak şekli ta'yîn olunmağın mûmâ-ileyh Ali Ağa ile şeb rûz musâhabet meclisleri mukarrer olup ve lâkin Şerîf Yahyâ'nın tevâbi' ü levâhıkātı kesret üzere olmağla zât-ı latîf olan Şerîf Yahyâ'dan mâ'adâsı müşârün-ileyh Ali Ağa'ya ma'nen bâr şekli oldukları |**278b**| zâhir ü nümâyân olmuşdur.

Ezîn-cânib, Ordu-yı hümâyûn dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad sahrâsı Viraçar sahrâsında meks ü ârâm üzere olup ve zahîrenin bi-hamdi li'llâhi te'âlâ mübâlağa ile kesreti ve ucuzluğı nümâyân olup sekiz alîk bir guruşa fürûht olunduğı ve Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa on binden mütecâviz bahâdırân-ı Arnavudân-ı piyâdegân-ı tüfeng-endâz dilâverân ile Sava Nehrin "transa" ta'bîr olunan sefâyin ile Sirem yakasına ubûr idüp Zemun kurbünde nüzûlleri ve Sava Nehri üzerinde binâsı fermân olunan cisrin dahi itmâmı karîb olup ve "ba'de'l-itmâm inşâ'a'llâhu te'âlâ Sirem yakasına ubûr u mürûr mukarrerdir" deyü bazı kimesnelerin ahbâblarına tahrîr ve irsâl eyledükleri mektûblarından istimâ' olunmuşdur. Ve Sava Nehri üzere binâ olunan köprüden mâ'adâ Nehr-i Tuna üzerine dahi bir cisr fermân olunup binâsına mübâşeret olunduğı dahi kezâlik istimâ' olunmuşdur. Ve kefere vü fecereden nâm ü nişân olmayup ancak Osek ile Lekvar Palankası miyânında vâkı' "Dal" dimekle meşhûr sahrâda tabur ile keferenin vukū'ı Ordu-yı hümâyûn'da istimâ' olunur imiş. Ve lâkin ne mikdâr küffâr olup kesret [ü] kılletinin sıhhati ma'lûm değildir deyü Ordu-yı hümâyûn'dan vârid olan mektûblarda minvâl-i meşrûh üzere tahrîr olunmuş. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* ümmet-i Muhammed'in mu'în ü destgîri olup kuvvet ve kudret-i ezeliyyesiyle asâkir-i İslâma feth u nusretler ihsân eyleye. Âmîn, yâ Mucîbe's-sâ'ilîn.

|**279a**| **Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 14 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.**

Bundan akdem mühimmât-ı seferiyye içün Şâm-ı cennet-meşâmm kulları ve Zülfikār Efendi ile Ordu-yı hümâyûn['a] irsâl olunan üç yüz kîse hazîneyi Aleksince havâlîsinde haydûd eşkıyâsı kemînden ale'l-gafle basup hazîne-i

mezbûrı gāret ü hasâret eyledükleri beyne'l-enâm râygân istimâ‘ olunmuşdur. Ancak rivâyet muhtelif. Bir rivâyetde bir-iki yük hazîne zâyi‘ vü telef olmuş ola. Ve rivâyet-i âharda hazîne-i mezbûr bi'l-külliye gāret ü hasâret olunduğı şüyû‘ bulmuşdur. Acabâ bir himmet ider erbâb-ı sühan-ver zuhûruyla bu gā’ileler ber-taraf olup nizâm u intizâma takayyüd ile bu âlem düzülür mi yohsa böyle bilâ-re’y ü tedbîr yevmen fe-yevmen fitne vü fesâd izdiyâd bulup çarh-ı felek bozulur mı? Niş sahrâsından Viraçar sahrâsına varınca tarîk-ı câdde olan mevâzi‘ böyle hâlî kalup selâtîn-i selefin ol arâzîde olan palankaların ahvâl-i âlem emniyet iken masârıfât ve ihrâcâtı nâfile mi kıyâs olundı, yohsa zamân-ı mâziyye hükkâmında tenâkus-ı akl mı fehm olundı? Berr ü beyâbân mahallerde çürük ahşâbdan kal‘a ile memleket korunur mı ki nâfile ihrâcâtına bu kadar hazîne sarf olunur imiş mülâhazasında olanlar akl-ı evvel olduklarından memleketleri içinde emvâlleri zâyi‘ ü telef olmamak çürük ahşâbdan horca palankaların âb-rûyı idüği nümâyân oldı. Horca olan palankalar ta‘mîr olunup her birinin |279b| derûnuna ikişer yüz cengâver bahâdırların ihrâcâtı ol havâlîlerin ma‘mûr u âbâdân olmasına bâ‘is olup fesâd ü şenâ‘atde olan serserî re‘âyâ vü berâyâ hâlâ haydudluk sevdâsındadır. Her biri bir palankanın sâyesinde mütemekkin ve hoş-nişîn olup bilâ-mekân olmakdan istihlâs buldukca palankalar şenlenüp ma‘mûr u âbâdân olduğundan gayrı haydud kaltabânı hareketden dûr belki bilâ-mekân ve zamân olduklarından isyân idüp tuğyân alemine küşâd virenler kendüleri mülâhaza olunur. Hoş-nişîn oldukları hâlde her biri bir köşesinde mütemekkin olup memleket fitne vü fesâddan müberrâ olur. Hâliyâ Mûsâpaşa Palankası ki, kadîmden palankadan hâlî bir kurâ olup ve ahâlî-i kurâ derbendci ta‘yîn olunmuşiken merhûm Mûsâ Paşa Budun vâlîsi olup eyâlet-i mezbûreye teveccüh ü azîmete kıyâm gösterüp karye-i mezbûreye nüzûl eyledüği gice bu kadar hadem ü haşem sâhibi iken ol gice haydud eşkıyâsı şeb-hûn idüp cümle mâmelekin gāret ü hasâret itdüklerinde kendüsi leyle-i muzlemede firâr ve gürîzân olup istihlâs buldukda metîn ü müstahkem sengden bir kavî kal‘a binâsına ahd itmekle Budun'a vusûlünde mahsûs âdem gönderüp kal‘a-i mezbûr ile han-ı şerîfi binâ itdirmiş, yohsa şöhret içün veyâhûd hân akārât olmak içün değildir. Ancak erbâb-ı tarîkı zarar-ı düşmenden hıfz ü hırâset içindür.

Haber-i Meserret-eser: |280a| Cezîre-i Girid'de vâkı‘ Hanya Kal‘ası'n istîlâ ârzûsuyla millet-i nasârânın imdâdî sefâyinleriyle Venedik keferesi Girid Adası'nda karaya leşker döküp kal‘a-i mezbûrı muhâsara eyledüğinin zikri bundan akdem sebkat itmişidi. Ve lâkin mukaddemâ keferenin cizyesi umûmen kâğıd

oldukda cezîre-i mezbûre yerli keferesinin evsat ve ednâ i‘tibârından mâ‘adâ a‘lâ i‘tibârı bir mikdâr miyânlarında düşvâr olduğı Kandiye Kal‘ası Muhâfızı Vezîr-i mükerrem Küçük Mehemmed Paşa'nın sîkadan mesmû‘ı olmuş imiş. Çûn ki Hanya Kal‘ası muhâsara olunur, müşârün-ileyh Mehemmed Paşa yirli keferelerinin bellü başlu a‘yânından birkaç nefer kefere’i da‘vet ile ihzâr idüp: “Eğer pâdişâh-ı âlem-penâhın hızmetinde bulunup Kandiye'de mevcûd olan ehl-i İslâm'a yoldaşlık idüp muhâsarada olan Venedik keferesi üzerine bizim ile ma‘an varup harb ü kıtâl ile Hanya Kal‘ası'nın muhâsaradan istihlâsı müyesser olur ise cizyenizden a‘lâ i‘tibârını taraf-ı Devlet-i Aliyye'den ref‘ itdirmeğe mütekeffil olurum deyü re‘âyâya istimâlet virmekle cezîre-i mezbûre re‘âyâsı dahi eğer cizyemizin a‘lâ i‘tibârı ref‘ olunup vasat ile ednâ i‘tibârıyla cizyemiz tahsîl olunur ise hızmet-i pâdişâhîde yoldaşlık eylemek başımız fedâ olunca cânımıza minnetdir” deyü cevâb virdüklerinde müşârün-ileyh Küçük Mehemmed Paşa yemîn-i mugallata idüp a‘lâ i‘tibârını taraf-ı devletden ref‘ itdirmek üzere re‘âyâ yedine ahidnâme virmekle yirli re‘âyâsından güçlü ve kuvvetlü ceng ü harbe kādir birkaç bin cizye-güzâr re‘âyâ yoldaşlık içün hâzır u âmâde olup ve Kandiye Kal‘ası mevcûdı olan guzât-ı mücâhidînden |2**80b**| dahi birkaç bin cengâver bahâdırân ittifak-ı tâmm ile Hanya Kal‘ası muhâsarasında olan Venedik keferesi üzerine hamle vü hücûm idüp inâyet-i Bârî ehl-i İslâm'a yârî olup hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn küffâr-ı dûzah-karâr tu‘me-i tîr [ü] şemşîr olup bakiyyetü's-süyûfları nice belâ ile firâr ve kalyon kadırga ve mavnalarına irişince nicesi gark-ı âb-ı deryâ olup donanmasıyla kıç topın atarak gürîzân oldukları haberi ve meterislerinde olan ahmâl ü eskālleri ganâyim-i gāziyân olup ve top ve cebehânesi zabt olunup Hanya Kal‘ası'na nakl olunduğı haberi yevm-i merkūmda Edirne'de der-i devlet-medâra vârid olduğı beyne'n-nâs şüyû‘ bulup istimâ‘ olunmuşdur. İşbu hakīr-i mütercimü'l-vâkı‘âtın sene semân ve seb‘în ve elf târîhinde Hanya Kal‘ası manzûr-ı dîdesi olmuş idi. Fi'l-hakīka kal‘a-i mezbûrun metânet ü hasânet ve istihkâmına cidden kīl ü kāl yokdur. Fe-ammâ çi fâ’ide ki derûn-ı kal‘ada beşlü ve azeb ve sâir yirli kulundan katı nâdirü'l-vukū‘ mevcûdları vardır. Meşhûr meseldir Âl-i Osmân'ın kal‘a fethinde kuvvet-i kāhiresine bir vechile bahâne olunmaz, ancak muhâfazasında gâfillerdir. Cümle kal‘aları tehî-muhâfızdır. Ve serdâr vezîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa'nın cünd-i {ü} adüvv-sitân ile ve Manya Beyi Limberaki Voyvoda'nın zîr-i destinde olan levendât ile Mora Cezîresi'ne duhûl idüp Gördos Kal‘ası altından Anabolı sahrâsında Anabolı Kal‘ası'na doğrı teveccüh ü azîmetlerinin dahi haber-i meserret-eseri istimâ‘ olunmuşdur. |**281a**| Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* inâyet-i ezeliyyesi ile asâkir-i İslâm'ın mu‘în ü zahîri olup feth ü nusretler ihsân

eyleye ve küffâr-ı hâksârı hor ve hakīr ve münhezim eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 15 şehr-i Zi'l-hiccetü'ş-şerîfe sene 1103.

Niş'den Hasan Paşa Palankası'na varınca Aleksince ve ol havâlîde isyân u tuğyân alemine küşâd viren haydûd eşkıyâsının men' u def'i içün Edirne Bostâncıbaşısı Receb Ağa'nın irsâl olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Müşârün-ileyh Receb Ağa Samakov kasabasına dâhil olup ve lâkin Tuna tarafından dahi kûhistân balkanları karşulayup Tuna tarafına firâr ve gürîzân olan haydud eşkıyâsın ahz içün Tuna tarafından dahi âdem ta'yîn olunmak lâzım u mühim olduğın der-i devlet-medâra arz u i'lâm itmekle Tuna yalısında vâkı' Niğbolı sancağına tâbi Nefs-i Niğbolı ve Tırnovi ve Ziştovi ve İzladi ve Hotaliç ve İvraca ve Plevne kazâları ahâlîleri nefîr-i âmm tarîkıyla ihrâc ve balkanı Tuna tarafından kuşadup ve mûmâ-ileyh ser-bostâniyân dahi Sofya ve Niş tarafından kuşadup ol havâlîde vâkı' balkan kûhistânı sürgün avı sürer gibi haydud eşkıyâsın sürüp ve yataklandurup ahz ve katl itmek üzere bostâncıbaşıya imdâdları olmak üzere zikr olunan kazâların ahâlîleri nefîr-i âmm tarîkıyla me'mûr oldukları hızmete takayyüd itmeleri içün Dergâh-ı mu'allâ kapucıbaşılarından Ahmed Ağa menzil ile hızmet-i mezbûra irsâl olunduğı |281b| tahakkuk bulmuşdur. Mukaddemâ zikri sebkat iden çürük ahşâbdan olan palankalar def'-i haydud içün oldukları şimdi müşâhede olunup ol havâlîde çürücek palankalar erbâb-ı tarîkin âmed ü reftine âb-rûy oldukları hâliyâ râygân u nümâyân oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 16 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Edirne etrâfında olan mîrî çayırların otluğı bi-emri'llâhi te'âlâ kurakdan sâir seneler gibi müstevfî olmayup noksân üzere olmağla Istab-ı âmire'de olan esbâb-ı hâss içün noksân olan otluğun tekmîli lâzım u mühimm olduğın bi'l-fi'l Mîrâhûr-ı Evvel İsma'îl *zîde mecduhû* i'lâm itmekle zîrde tahrîr olunan kazâlardan iki bin beş yüz araba otluk mübâya'asıyçün arz u telhîs olundukda mûcebince mübâya'asına fermân-ı âlî sâdır olmağın tahrîr olundı.

Be-cihet-i mübâya'a-i giyâh-ı huşk berây-ı davarhâ-i hâss der-Istabl-ı âmire der-Edirne an-kazâ-i mezkûrîn, el-vâkı' fî 16 Z. sene 1103.			
Kazâ-i Edirne Giyâh-ı huşk *araba* 800	Kazâ-i Havâss-ı Mahmûdpaşa Giyâh-ı huşk *araba* 300	Kazâ-i Cisr-i Ergene Giyâh-ı huşk *araba* 400	Kazâ-i Dimetoka Giyâh-ı huşk *araba* 400
Kazâ-i Çirmen Giyâh-ı huşk *araba* 300	Kazâ-i Pınarhisârı Giyâh-ı huşk *araba* 100	Kazâ-i Ferecik Giyâh-ı huşk *araba* 200	Yekûn Giyâh-ı huşk *araba* 2500 fî-i beher araba: 160 *akça* 400.000

Zikr olunan otluğun her arabası ikişer yüz vakıyye olup ve her bir arabasına taraf-ı mîrîden yüz altmışar akça virilmek üzere her kurâ ahâlîsi kādîlarının Tevzî' Defteri mûcebince getürüp Edirne'de otluk anbârına teslîm eyledükde fermân olunan yüz altmışar akça mîrîleri |**282a**| ber-vech-i nakd otluk emîni yedinden ashâbına bi't-tamâm edâ ve teslîm olunup re'âyânın bir akçası ketm olunmamak üzere ber-mûceb-i fermân-ı âlî Mevkūfât Defterlerine kayd olunup vech-i meşrûh üzere iki bin beş yüz araba otluk mübâya'ası içün Mâliyye'den ahkâmı tahrîr olunup sarrâcân-ı hâssadan otluk emîni nasb ü ta'yîn olunan Hamleci Ahmed Bey'e ahkâm-ı şerîfe teslîm olunup ve lâzım gelen dört yük akça otluk mîrîsi dahi Hazîne-i âmire'den müşârün-ileyh Otluk Emîni Hamleci Ahmed Bey'e bi't-tamâm teslîm olunmuşdur.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 17 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Çûn ki bu âlem kimseye değildir bâkī bu âleme gelen elbette terk-i cihân-ı fânî idüp azm-i dârü'n-na'îm-i câvidânî itmesi emr-i mukarrerdir.

Beyt:

Sâ'atin devrini zan eyleme kim oldı tamâm
Vakt-i ömrün güzer itdüğin eyler i'lâm

Nesr: Basra Vâlîsi "Salt" lakab ile mülakkab Ahmed Paşa'i Muhavvelü'l-ahvâl-i zü'l-celâl mansıb ve kâmrânîden ma'zûl ve câh-ı refî'-i hasretü'l-mülûk-i hayâtdan infisâl ile mahzûl idüp yeke-süvâr-ı huyûl ve rahş iken râkib-i esb-i çûpîne-pây-i nakş olup raht ü ikāmeti kaldırmış ve râkib-i azîmetlerin bâd-ı rihletile bir diyâra dahi saldırmış. Çûn ki muktedir olan ömr-i girân-mâyesi gā-

yet ü pâyân bulup dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş itmekle işbu dâr-ı fenâdan sarây-ı bekā semtine rihlet |**282b**| eyledüği haberi Ordu-yı hümâyûn'da vekîl-i mutlak ve Vezîr-i a‘zama vârid oldukda Dergâh-ı mu‘allâ kapucıbaşılarından olup merhûmun birâderi olan Halîl Ağa'ya mîr-i mîrân pâyesinde iki tuğ ile tevcîh ü ihsân olunup müşârün-ileyh Halîl Paşa Ordu-yı hümâyûn'dan Edirne'de rikâb-ı hümâyûna vâsıl oldukda himâye-i mukarrebân [u] nedîmân-ı şehriyârî ile taraf-ı pâdişâh-ı şehinşâhîden bir tuğ dahi ihsân buyurılup zümre-i vüzerâya ilhâk ve iltifât-ı pâdişâh-ı cihâna mazhar vâkı‘ olup kat‘-ı pâye ile mümtâz ü ser-firâz ve tedarük-i râh-ı diyâr-ı Basra'ya iştigāl idüp taraf-ı diyâr-ı Basra'ya azîmete kıyâm göstermişdir. Hey gāfil insân kamîs-i gaflet ve tama‘-i devlet ve tûl-i emel bir vâdiye iletir ki kat‘-ı pâye içün devr-i ebvâb idüp ubûdiyyetle rû-mâl itmekle manâsıb-ı âliyeye vâsıl oldum kıyâs ider, rûzgâr-ı sitemkâr birâderine zehr ile memlû bir peymâne sundı ki hazma mecâl yok. Ve çarh-ı gaddâr bir sille urdı ki hâk-i zillete rûy-mâlîdeden gayra çâre ve ihtimâl yok.

Mısra‘:

Mürg-i rûhı âlem-i ukbâya pervâz eyledi

Nesr: Ahvâl-i rûzgâr-ı sitemkâr bu vâdîde iken mülâhaza eylemez ki merhûm birâderine manâsıb-ı âliyeden ne fâ’ide oldı ki kendi zâtına ne â’idesi ola.

Mısra‘:

Halk-ı âlem böyle temâşâdur gider

Nesr: Kanı pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan şehr-i Edirne kanı iklîm-i âhar olan diyâr-ı Basra beş on günlük ömr-i nâzenîn içün bu kadar mesâfe-i ba‘îdeye şedd-i rahl itmeği |**283a**| münâsib görüp zahmetin ismini manâsıb komuşlar. Tefekkür eylemezler ki, bu dünya bir pîre-zen-i mekkâredir ki nice serverleri kemend-i mihnete giriftâr idüp âciz ve nâ-çâr itmişdir. Ve bir zâl-i gaddârdır ki, nice töhmetleri pîjen-vâr çâh-ı {u} belâ ve gār-ı mihnete sarkıtmışdır. Hayf ki dest-i ecel birâderinin gül-i bostânının âlemyâna bûy-bahş-ı râhat olmadın ceyyide ve seng-i sitem-i zamâna birâderine ol bülbül-i gülistân-ı şâhsâr vücûddan remîde eyledüğin istimâ‘ı-ı {u} belâya pûyân ve devân u şitâbân olup gider. Hayf sad hayf ki rûzgâr-ı kec-reftâr öyle sâbit ü üstüvâr değildir ki bîgâne ve âşinâ mâbeynine tarh-ı nifâk u şikāk düşürmeğe bir tarîk bulmaya. Ve nakş-bend-i sitîzekâr ol sihr-sâz-ı gaddâr hezâr mertebe mahabbet ü meveddet-nukūşunı resm-i bî-vefâlık ile hâk-zîr itmiş olmaya. Âkıl u kâmil olan manâsıb-ı dünyâdan el çeküp kavl-i şu‘ârâ ile âmil olmakdır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Beyt:

Cihânın ni'metinden kendü âb ü dânemiz yeğdir
Elin kâşanesinden kûşe-i vîrânemiz yeğdir.

Nesr: Çûn nüfûs-ı beşer kabza-i ecele düşer mütercimü'l-vâkı'âtın cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve âmme nevâlühû*dan recâ vü niyâzı budur ki, muhtac-ı nâ-kesden berî ve sû'-i hâtimede îmân-ı kâmil ihsân idüp kanâ'at tarafların rûzî kıla. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

|283b| Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 18 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Edirne meştâsında olan Dergâh-ı mu'allâ yeniçerilerinin yevmiyye nân ta'yînâtları içün ve vakt-i şitâda arabanın âmed ü refti mümkin olmaduğı mahallde def'-i zarûret ve muzâyaka içün habbâzîne tevzî' olunmak üzere bin yüz üç senesi Muharreminin on altıncı gününde Edirne ve etrâf kazâlardan nakli ile her kîlesi çürük hisâbı üzere yüzer akçaya olmak üzere iki yüz bin kîle hınta mübâya'ası fermân buyurılup ve kabza sâbıkā "Bosna Defterdârı" dimekle ma'rûf ve "Ken'ân Ağa Dâmâdı" dimekle müte'ârif sükkân ve a'yân-ı Edirne'den Ali Ağa me'mûr olmuş idi. Zikr olunan hıntadan yetmiş yedi bin kîlesin mûmâ-ileyh Ali Ağa kabz idüp "Â'işe Hâtûn Hanı" dimekle meşhûr hâne-i bî-minnetde der-anbâr olmuşidi. Ve on dokuz bin kîle hınta dahi zî-kudret olan bazı kurâ ahâlîleri arz-ı hâl eyledüklerinde hâllerine terahhuman bâ-fermân-ı âlî in'âm olunmuş idi ve vakt-i şitâ irişdikde bâkī kalan yüz dört bin kîle hınta re'âyâdan tahsîl olunmayup mevkūfen kalmış idi. Hâliyâ vakt-i şitâ karîb olup mahall-i şitâda def'-i zarûret ve muzâyakadan ihtirâzen ve inşâ'a'llâhu te'âlâ avdet-i seferde sefer-i hümâyûndan gelüp Edirne meştâsında kışlayacak Dergâh-ı âlî yeniçerileri ocağının yevmiyye virilecek nân ta'yînâtları içün hıntanın tekrar tedârüki lâzım **|284a|** u mühim olmağın sene-i mezbûr ibtidâsında mübâya'ası fermân olunup kabzına me'mûr olanın makbûzâtından mâ'adâ ve re'âyâ fukarâsına bâ-fermân-ı âlî in'ân olunandan gayrı re'âyâdan tahsîl olunmayup mevkūfen kalan hıntanın ne mikdâr kalduğı hınta kabzına me'mûr Ali Ağa'dan Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa taraflarından müfredât defterleri mutâlebe olundukda emîn-i hıntanın virdüği defter mûcebince re'âyâda mevkūfen kalan hınta ihtiyâten tahsîl olunup vakt-i şitâda def'-i muzâyaka içün Edirne habbâzlarına tevzî' olunmak üzere ve yeniçeri ocağının nân ta'yînlerine virilmek üzere mukaddemâ der-anbâr olunan Â'işe Hatun Hanı'na nakl olunup kabzına me'mûr olan müşârün-ileyh Ali Ağa'ya

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

teslîm olunup ve hîn-i teslîmde mukaddemâ her kîlesine fermân olunan yüzer akça mîrîleri kabzına me’mûr yedinden ber-vech-i nakd ashâbına edâ ve teslîm olunmak üzere hınta-i mezbûrun tahsîli bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın mûcebince Mevkūfât Defterlerine kayd olunup ve her bir kurâ ahâlîsi kādîlarının tevzî‘ defteri mûcebince hisselerine isâbet iden aynî hıntaların getürüp emîn-i mezbûra teslîm eyledüklerinde kimesneye cevr [ü] eziyyet ve zulm ü ta‘addî olunmamak üzere ve harc-ı tezkire nâmıyla re‘âyâ fukarâsından bir akça ve bir habbe taleb olunmamak üzere ve hîn-i teslîmde devr-i {ü} keyl |284b| olundukda taraf-ı şer‘den mukīm ve mün‘im ve müstakīm ihtiyâcdan müstağnî dîndâr ehl-i zühd ve sâhib-i takvâ bir nâ’ib ta‘yîn olunup devr-i keyl oldukda demürli ve tamgalı kîle ile ve nâ’ib-i mezbûr ma‘rifetiyle ölçilüp ve çubuk ile silinüp hakk ve adl üzere ahz u kabz olunup der-anbâr oluna ve fermânım olan aynî hınta’i getürmeyüp bedel virmek sevdâsında olanlar mesmû‘-ı hümâyûnum olur ise virenin ve alanın eşedd-i ukūbet ile haklarından gelinür deyü bâ-fermân-ı âlî mevkūfen re‘âyâda kalan yüz dört bin kîle hıntanın tahsîli içün her kazâya başka başka ahkâm-ı şerîfeleri Mâliyye Kalemi'nden tahrîr olunup hınta kabzına me’mûr müşârün-ileyh Ali Ağa tarafına teslîm olunup bostâniyân-ı hâssa ustaları ile etrâf ü eknâf kazâlara irsâl olunup bir gün evvel Edirne'ye nakl ve anbâr-ı mezbûra teslîm itmeleri sipâriş ve fermân buyuruldı. Ammâ garâbet bunda ki, hınta kabzına bir mertebe tahassür ve ta‘addîsi var ki güyâ kabz olunan hıntanın cümlesi kendi mâlı olur ve bir cins kesret-i kelâma mübtelâ ki mürde-dil ânın katında tıfl-ı ebced-hân olamaz. Bâ-husûs taraf-ı salâhiyetde görinüp sâhib-i takvâ geçinür ammâ kuyruğundan süzer semizce olduğundan kabzda ve gerek tevzî‘de devr-i keyl oldukca keyyâlin etrâfın pervâne-sıfat cevelânı dokuzdan noksân eylemez. Ahz içün devr-i keyl olundukda her kîlesi |285a| yirmi ikişer kıyyeden izdiyâd ve masraf içün devr-i keyl olundukda on sekiz kıyyeden noksân gelmesinde garâbet vardır.

Mısra‘:

Var kıyâs it tahsîl-i Kārûn n'idüğin

Nesr: Yetmiş yedi bin kîle hıntanın tefâvüt-i keyli ne mikdâr ider, hisâb-ı merkūm üzere hisâb olunup mülâhaza oluna. Yohsa çerçi gibi dillü düdüğün pîşîn yere alup derdin berre virmekle ne hâsıl olur. Bu hôd nâ-çâr dost bizi alışda verişte görsün vâdîsidir. Elinde sepet çerçinin onduğın görmüş bu cihânda bulunmaz, meger Ramazânoğlı Yaylası'nda kemîne girüp pusudan avlaya.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 19 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Çûn ki Ordu-yı hümâyûn serhadd-i İslâmiyye olan dârü'l-cihâd-ı Belgrad'a dâhil ve sahrâ-yı Viraçar'da hayme vü hargâhla meksleri mukarrer olup ve yevm-i merkūma gelince sahrâ-yı mezbûrda ârâmlarına otuz bir gün mürûr eyledi ve selâtîn-i mâziyye zamânlarında sefer-i hümâyûn vâkı‘ oldukca cünd ü sipâh ile vezîr-i a‘zamlar gazâ vü cihâda teveccüh ü azîmet idüp dârü'l-harbe karîb mahalle varduklarında guzât u mücâhidîne kuvvet-i kalb hâsıl olup vezîr-i a‘zama tekrîmen ve kul tâ’ifesinin vezîr-i a‘zama mutâba‘at u inkıyâdlarının izdiyâdına istimâlet içün ve küffâr-ı hâksârın istimâ‘ıyla kalblerine havf u haşyet müstevfî olmak içün kılıç, kaftân irsâli kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmân *eyyedehümu'llâhu'l-Melikü'l-Mennân* olduğuna binâ’en huddâmân-ı mukarrebân-ı şehriyârîden Silahşör Dilaver Ağa ile Vezîr-i a‘zam Ali Paşa hazretlerine dahi ihtirâmen hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn ile bir murassa‘ şemşîr-i âbdâr ve mücevher sorguç ve hil‘at-i |**285b**| post-i semmûr irsâli mukarrer olmuşdur. Ve Hınta Emîni Ali Ağa'nın sa‘âdethânelerinde müsâferetde olup zikri sebkat iden Şerîf Bereketzâde Şerîf Yahyâ liva-i Kuds-i şerîf mansıbı ümniyyesiyle müşârün-ileyh Silahşör Dilâver Ağa ile ma‘an menzil ile taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'da Vezîr-i a‘zamın dest-bûsları ârzûsıyla teveccüh ü azîmeti tahakkuk bulmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 20 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Fî zamânınâ sûret-i hakkdan görinen şerr-i münâfıkînden cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû* cümle ümmet-i Muhammed kulların masûn u mahfuz eyleye. Kıyâfet-i münâfıkīni ta‘yîn eyledükleri üzere elde tesbîh lebleri hareketde sûretâ zikre meşgūl mülâhaza olunur, ammâ derûnları bîrûnuna mugāyir dâ’imâ münâfıkdan gayrı özge kârı olmayup hâtıra hutûr itmeyen ahvâli bir şekl-i kıyâfetle libâslandırup bir muhaşşâ hâşiyeli havâdisi peydâ idüp miyân-ı âlemyâna yuvarlarlar. Havâdis-i mezbûr her düşdüği seng-i hârâ üzerinde pârelendikce şu‘belenüp bir hâdise-i kübrâ olup miyân-ı halka haylîce melâl ve ihtilâl virüp fitne vü fesâda bâ‘is olmak vâdîleri zuhûr ider. Bu mukaddemâtdan maksûd u murâd taraf-ı Ordu-yı hümâyûn içün nice güft ü gûlar şâyi‘ olup erbâb-ı ordunun ahvâli güya manzûr-ı dîdeleri olmuş şekli bir cins tahakkuk ile ilbâs virirler ki ahvâl-i âlemden bî-haber olan bî-çâreler i‘timâd idüp Ordu-yı hümâyûn'un güft ü gûyından gayrı müzâkereleri yok, her kangısına dûş olsan ordunun ahvâli |**286a**| şöyle olmuş böyle olmuş deyü hayra müte‘allık bir kelâmları olmayup cümlesi musîbet dellâlı güya dîn [ü] devletin bir hayr-hâhı yok. Ey Eflâtûn-ı zamâne, tebdîl-i câme ve tagyîr-i kāme idüp seng-i havâdîsi peydâ idüp küşâd

viren münâfıkları cüst ü cüda talebin rahşına meydân virüp îcâd-ı havâdisi ahz u giriftâr ve kimin pîşgâh-ı Üçşerefeli'de katl ile hûn-âlûd ve ibret-i âlem içün kimin Bitpazarı başında heveng misâl ber-dâr itmekle zebân-ı münâfikīni kat' idüp halk-i âlemi sû'-i zandan müberrâ ve miyân-ı âlemyâna nizâm u intizâm peydâ ve nümâyân olup seng-i havâdisin nâ-bûd ü nâ-peydâsına şübhe yokdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 21 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Meştâ-yı Belgrad'da ser-asker iken magzûben katl olunan Şeytân İbrâhîm Paşa akribâsından sâbıkā Diyârbekir Voyvodası Şa'bân Ağa'nın kîsedârlığı hızmetinden Hazîne-i âmire sergisinde "sipâh veznedârı" ta'bîr olunan nâ-zenîn gedikden ferâgat-künân olan rikâb-ı hümâyûnda Başmuhâsebeci vekîli "Muhteşem" lakab Kara Mustafâ Efendi şerbet-i nâ-güvâr-i azl ile muhâsebeci vekâletinden telh-kâm olunup Dobruca diyârına tâbi' Hâcıoğlıpazarı kasabası sükkânı ayânından sâbıkā defterdâr-ı şıkk-ı evvel olup ba'dehû defter emâneti manâsıbında iken vefât iden merhûm Ramazân Efendizâde (Boş) Efendi'ye Başmuhâsebecilik vekâleti Kā'im-makām-ı âlî-makām Silahdâr Mustafâ Paşa taraflarından tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla kat'-ı pâye ve beyne'l-akrân nâ'il-i merâm oldukları mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. |286b| Yevmü'l-hamîs,
fî 22 şehr-i Zi'l-hicceti'ş-şerîfe sene 1103.

Çûn nüfûs-ı beşer âkıbetü'l-emr pençe-i ecele düşer Devlet-i Âl-i Osmân'ın müna'am ve mâldârı ve Devlet-i Âl-i Osmâniye'de birkaç def'a kassâbbaşı olup ve bazı manâsıb-ı âliye-i Dîvân-ı bülend-eyvâna dest-{ü}res irişdirdikden sonra birkaç sene mütevâliyyeten güzîde-i Arab vilâyet-i Haleb muhassıllığında iştihâr virüp ve şehîd ü sa'îd sâhib-i sa'âdet Köprülüzâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa asrında kat'-ı pâye ile defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan Yûsuf Efendi'nin ezel [ü] âzâlde mukadder olan ömr-i girân-mâyesi gāyet ü pâyân bulup raht ü ikāmeti kaldırmış ve râkib-i azîmetlerin bâd-ı rıhletile bir diyâra dahi saldırup dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş itmekle taht-ı serîr-i râhat ü istirâhatın tahta-i çûpîne mübeddel idüp işbu dâr-ı fenâdan intikāl ve sarây-ı bekā semtine azm-i irtihâl eyledüği haberi Edirne'de der-i devlet-medâra yevm-i merkūmda vârid olup tahakkuk bulmuşdur. Ve merhûmun evlâd-ı zükûr ü inâsından bir ferdi olmayup cümle muhallefâtı cânib-i mîrîye â'id olmağın Âstâne-i sa'âdet'de Kā'im-makām Vezîr-i mükerrem Bosnevî Hüseyin Paşa tarafından merhûmun sa'âdethâ-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
SEE ACADEMY OF SCIENCES
www.tba.gov.tr

neleri mühürlenüp ve cümle mâmelekinin gerek nukūd ve gerek zimem-i nâs defterleri ve temessükâtları zabt olunup vezîr-i müşârün-ileyhin memhûruyla irsâl ve Edirne'de der-i devlete vârid oldukda defter-i mezbûrlarda taraf-ı mîrîden iltizâm eyledüği mukāta'ât ve avârız ve bedel-i nüzül ve sâir hıdemâtı tarafından âhar kimesnelere der-uhde |**287a**| eyledüği ve zimem-i nâsda olan mâl-ı Kārûn'ı bi'l-külliye defter-i mezbûrda mukayyed olup mevâni'-i tûl-i emel ile hayrâta cidden sarf itmeyüp bu kadar mâl-ı Kārûn'ı habs eylemiş. Bâ-husûs evlâd u ensâbından bir şeceri yoğiken bir cins tama'-ı hâmmı var idi ki, aklâm-ı Hazîne'den der-uhde ve iltizâm eyledüği hıdemâtın kānûniyye olan harcların bi-tamâmihî virmek değil fukarâya bir pâra nân-bahâ virmek belki müyesser olmuş değildir. Bu hisset ve denâ'ete göre hâliyâ bu kadar mâl-ı Kārûn ve mülk [ü] emlâk ve esbâb ü eskāl külliyet ile beytü'l-mâl-i mîrîye â'id olup [73]"حلالها حسابٌ بعدالحساب و حرمها عذابٌ فوق العذاب" kelâmına masadak vâkı' olup hemân kendüye eli kiriyle yüzi karası yoldaş ve hâldaş olup kendüden münfekk olmadılar ve sebeb-i mevti kısm-ı zenândan olduğın nakl iderler meger üç menkûhası ve otuzdan mütecâviz kenizek ve cāriyesi olup dest-i üstâd ile isti'mâl eyledüği mâ'-i dârçîne zehr-i helâ[h]il mahlût itdirüp dârûlamışlar. Ol gice fevti mukarrer olup hattâ sabâha değin cesedi tulum-misâl şişdüğin nakl eylediler. El-uhdetü ale'r-râvî. Ammâ tâ'ife-i zenâna i'timâd olmaduğı kadîmden âşikâredir. Nâkısâtü'l-akl olduklarında şübhe yokdur. Ve lâkin nakl olunduğı üzere eğer zenân kısmından bu ahvâlin sudûrı vâkı' ise gene kendü hisset ü denâ'etinden neş'et itmek ihtimâli mülâhaza olunur. Bir süri mel'ûneyi bir gamhâneye doldurup melbûsât ve me'kûlâtlarında hisset ü denâ'et oluna, elbette mel'ûnelerden bir fesâdın zuhûrı âşikâre vü nümâyân olur.

|287b| Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 23 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Merhûm Yûsuf Efendi'nin Âstâne-i sa'âdet'de Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağının Meydân kassâbbaşılığı der-uhde ve iltizâmında olup müteveffâ-yı mezbûrun fevti haberi Edirne'de der-i devlet-medâra vâsıl oldukda sâbıkā kassâbbaşılık ile müte'ârif ü meşhûr olan Sarı Osmân Ağa'ya taraf-ı der-i devletden tevcîh ü ihsân olunup menşurı irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Müşârün-ileyh Sarı Osmân Ağa zikr olunan kassâbbaşılıkdan ictinâb üzere olup dâ'imâ firâr ve gürîzân iderken sâhib-i cenâh-ı tîz-endâz olan tuyûr sayyâd-ı âlemin

73 "Helâluhâ hisâbün ba'de'l-hisâb ve harâmuhâ azâbün fevka'l-azâb": Helâli hesaptan sonra bir hesaptır, harâmı azabın üstünde bir azaptır.

dâmına iki pâyinden giriftâr olduğı gibi müşârün-ileyh Sarı Osmân Ağa dahi bî-haber ü âgâh gaflet ile dâm-ı {u} belâya bend ü giriftâr oldı.

Beyt:

Sakın sayyâd-ı âlemden kemend ü hîle kurmuşdur
Nice gāfillere gaflet kemânından ok urmuşdur.

Bir zamân Edirnevî Kappân Çelebisi'nin iştirâkinden feryâd ü figān idüp istihlâs olunca çok çarık ıpratmış iken hâliyâ fâ'il-i muhtâr meydân-ı mezbûrun mahsûsan kassâbbaşısı olup müceddeden kat'-ı pâye ile nâ'il-i merâm olup "ortaklık inekden yalnız buzağı yeğdir" havâsı vird-i zebânı olduğı ma'nen mülâhaza olunur. Fâ'il-i muhtâr olduğı hâlde dahi şâkî olur ise mukaddemâ iştirâkden feryâd ü figānına i'timâd olunmayup ma'a'l-kerâhe olduğı nümâyân olur. Aceb hâldir iştirâkde hâsıl olan mâlın nısf-ı âharı |288a| âhara müteveccih olduğundan nefs-i emmâreye düşvârlık görinüp tahammül eylemez. Seleflerin ahvâli hôd hiç aynına görünmez.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 24 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Merhûm Hamza Paşa Mısr vâlîsi iken kethudâsı olup ba'dehû Vezîr-i a'zam Arnavud Ali Paşa kethudâsı İbrâhîm Ağa vezîr-i mezbûrun nefyinden sonra kendüsi mahbûs ve mâmeleki taraf-ı mîrîden müsâdere olunup bu kadar mihnet ü âlâm ve meşakkat-ı mâlâ-kelâm çekmiş iken hâtem-i vezâret ve mühr-i sadâret Diyârbekir Vâlîsi dîger Ali Paşa hazretlerine ihsân ve irsâl olunup Diyârbekir'den sa'âdet ile Edirne'de rikâb-ı hümâyûn-ı şehriyâriye vusûl ve sadr-ı vezâret-i kübrâya câlis ü ku'ûd buyurduklarında kadîmden sâhib-i merhamet ü şefekat olduklarına binâ'en merhameten mezbûr İbrâhîm Kethudâ'nın cürm ü günâhın pâdişâh-ı âlem-penâh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri cenâbından afv buyurulmak recâsına arz ve cümle cerâ'imine keşîde-i afv buyurdup mûmâ-ileyh İbrâhîm Ağa'yı habs-i zindândan ıtlak ve Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' sa'âdethânesinde edebâne hareket ve mütemekkin olmalarına ruhsat virilmiş iken müşârün-ileyh İbrâhîm Kethudâ'nın dimâğından henüz fitne vü fesâd zâ'il olmayup ârzû-yı devlet ile devr-i ebvâba mülâzemeti mukarrer olduğundan mâ'adâ belki taraf-ı efvâh ile sırren mu'âmelesi olduğı ve sadr-ı vezârete tâlib ü râgıb olup hâtem-i vezârete bin beş yüz kîse arz eyledüği ve eğer sadr-ı vezâretin uhdesinden gelmemek tarafları nümâyân olur ise pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri her pârçayı |288b| kulağım kadar pâre pâre itdirsün deyü mukarrebân-ı nedîmân-ı şehriyârîden

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

istimdâd taleb idüp anlara dahi vâfir kîse arz eyledüği vükelâ-yı devletin mesmû'ları olduğundan mâ'adâ Âl-i Osmân *eyyedehumu'llâhu'l-Melikü'l-Mennân* devletinin hayr-hâhları eğer def'i ile tedârükde müsâmaha olunur ise el-iyâzen bi'llâhi te'âlâ müceddeden bir fitne vü fesâdın zuhûrına bâ'is ü bâdî olmasında şübhe olmaduğın vükelâ-yı devlete ifâde vü i'lâm itmeleriyle mezbûrun nefyi içün Ordu-yı hümâyûn'da Vezîr-i a'zam taraflarından rikâb-ı hümâyûnda Kā'im-makām-ı âlî-makām Silahdâr Mustafâ Paşa'ya sırren fermân ve mektûb vârid olup "ahvâl-i mezbûra bir ferdin ıttılâ'ı hâsıl olmakdan be-gāyet ihtirâz idüp mûmâ-ileyh İbrâhîm Kethudâ'yı Cezîre-i Girid'e nefy içün müşedded umûr-dîde mübâşir ta'yîn idüp ve Âstâne-i sa'âdet'de Kā'im-makām Bosnevî Hüseyin Paşa'yı sırren ahvâl-i mezbûrdan habîr ü âgâh idüp ahvâl-i mezbûr muttali'-i ağyâr olmadın mezbûrı cezîre-i mezbûreye nefy ve kal'a-bend itdirmekde bir cins hareket oluna ki, hâ'in-i devlet olan mel'ûn cezîre-i mezbûreye dâhil ve kal'a-bend olmayınca bir ferdin habîr ü âgâhı olmayup hızmet-i dîn [ü] devlet-i pâdişâhîde bezl-i makdûr eyleyesin" deyü sudûr bulan fermân-ı âlî mûcebince mûmâ-ileyh İbrâhîm Kethudâ'nın Cezîre-i Girid'e nefy ve kal'a-bend olunduğı sikātdan istimâ' olunmağla işbu mahallde tahrîrine cür'et olunmuşdur. El-uhdetü ale'r-râvî.

|289a| Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 25 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' Uzunçârşu başından Tahmîs'e varınca ihrâkın vukū'ı ve Aksarây semtinde dahi kezâlik ihrâkın vukū'ı Edirne'de beyne'n-nâs şüyû' bulup istimâ' olunmuşdur. Ve lâkin Uzunçârşû'da vukū' bulan ihrâk mübâlağa ile vâkı' olup dekâkîn ve büyût birkaç binden mütecâviz olduğın nakl eylemişlerdir. Sebeb-i ihrâkdan sâkinân-ı İstanbul nice erbâb-ı tüccâr ve bâzergân ve ayân ve müna'am kimseler mâmeleklerinden cüdâ düşüp fakīr olmuşlardır. Ol vaktde yağma-gerânın gāretlerine nihâyet olmayup istihlâsına istimdâd idecek iken nice kimesnelerin yedinden eşyâsın cebren ve kahren aldıkları bî-nihâyedir. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ celle şânuhû ve âmme nevâluhû* hazreti cümle ümmet-i Muhammed kulların cemî'-i belâ vü kazâdan ve âfet-i ihrâkdan ve şerr-i yağma-gerândan masûn u mahfûz eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Şefî'i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 26 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Ordu-yı hümâyûn mâh-ı Zi'l-ka'denin on dokuzuncı Sebt güni serhadd-i İslâm olan dârü'l-cihâd-ı Belgrad sahrâsına vusûlleri bundan akdem zikr olunmuşidi. Yevm-i merkūmdan eyyâm-ı mezbûra gelince otuz sekiz gün mürûr idüp ve

Sava Nehri üzerinde müceddeden binâ olunan cisr-i azîm dahi itmâm bulup Mîr-i mîrân-ı Rûmili Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa tüfeng-endâz piyâde-i Arnavud bahâdırları ile ve birkaç mîr-i mîrân ve mîr-livâ ile |**289b**| cisr-i mezbûrdan mürûr u ubûr idüp Zemun sahrâsında hayme vü hargâhla meks üzere olup ve taraf-ı küffâr-ı hâksârdan isr ü âsâr ve hareket olmayup ancak Osek Kal'asıyla ve Lukovar Palankası miyânında vâkı' "Dal" dimekle meşhûr sahrâda tabur ile bir mikdâr keferenin mevcûd oldukları Ordu-yı hümâyûn'da istimâ' olunup ve lâkin şühûrhâ-i Rûmiyye'den eyyâm-ı merkūm Ağustosun yirmi dokuzuncı güni olup harb ü kıtâl ve ceng ü cidâlin vakt ü zamânı mürûr idüp ve vakt-i şitâ karîb ve nümâyân olduğundan ve taraf-ı küffardan hareket olmadığından havâlî-i dârü'l-cihâd-ı Belgrad'ı muhâfaza üzere sahrâ-yı Viraçar'da Ordu-yı hümâyûn'un muhayyemgâhla meks ü ârâmları mukarrer olup bi-hamdi li'llâhi te'âlâ zahîrenin ecnâsı husûsı ganîmet üzere olup arpanın sekiz yemi bir guruşa râygân u firâvân üzere olduğı istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 27 şehr-i Zi'l-hiccetü'ş-şerîfe sene 1103.

Pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan şehr-i Edirne'de erâzil ve harâmzâde ve sârık makūlesi vefret ü kesret üzere çoğalup gicelerde hâneler açılup ağniyâ vü fukarânın eşyâları serîka olunduğundan gayrı şehrin kenâr taraflarında vâkı' mahallâtda gicelerden mâ'adâ gündüzlerde dahi nice büyût açılup ve fitne vü fesâdın kesreti mukarrer ve nümâyân olup hatta bir gice ser-cerrâhân-ı hâssa olan |**290a**| Nûh Çelebi'nin sa'âdethâneleri divarın delüp tâ'ife-i sârık hânesinde duhûl itdükde huddâmları habîr ü âgâh olup bir nesnesi zâyi' olmadın firâr iderler. Mûmâ-ileyh Nûh Çelebi bir husûs içün huzur-ı kā'im-makāmîye vardukda nezâket ile i'lâm cihetinden: "Hakīrin hânesi divarı gice ile delinüp sârık duhûl itmek lâzım geldükde sâir fukarâlik ahvâli su'âl takayyüde muhtâcdır" deyü ifâde itmekle taraf-ı kā'im-makāmîden Subaşı "Karanfilîzâde" dimekle meşhûr Hasan Çavuş ihzâr olunup sârık ve erâzil makūlesi su'âl buyuruldukda Hasan Çavuş: "Her gice kolda nice zebellâyî eşhâsa dûş olunur, çoban tâ'ifesi düşünde bu zamân-ı bî-vakt ne görsün deyü su'âlde kolda idim. Hâliyâ kolluğa giderim deyü cevâb iden eşhâsa ne diyebilürsin. Ben dahi haramzâdeyi fark itmeden kalup bulamaz oldum. Ancak mahallât-ı şehr-i Edirne teftîş olunsa ihtimâldir haramzâde ve sârık ma'lûm olurdı" deyü cevâb vermekle mahallât-ı Edirne'nin bi'l-cümle mahalle imâmları ve mu'temedleri ve ihtiyârları mahkeme-i şerîfde da'vet-i şer' olunup mahallât-ı mezbûrâtda bilâ-kefîl sâkin ü mütemekkin olan harâmzâdeler ve ecnâs-ı muhtelife ile konuşup yemek, içmek

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

vâdîsinde olan erâziller ve fâhişe makūlesi bulunur ise gerek sâkin oldukları süknâ mülkiyyet üzere olsun ve gerek icâre ile olsun |**290b**| ol makūleleri subaşı ma'rifetiyle ahz ve habs olunmak üzere teftîş-i mahallât içün Mevlânâ Edirne kādîsına hıtâben fermân-ı âlî sudûr bulduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 28 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Çûn ki dünki gün teftîş ü tefahhus-ı mahallât-ı Edirne içün fermân sudûr buldı, Subaşı Karanfilîzâde Hasan Çavuş ile kā'im-makām paşa ağalarından Mehemmed Ağa teftîş-i mezbûra me'mûr olup ve mahkeme-i şerîfe teşrîf itdüklerinde her gün on aded mahallât ahâlîsi ve imâmları ve ihtiyârları ve umûr-dîde ve kâr-âzmûdeleri mahkeme-i şerîfe gelüp fermân-ı âlî mûcebince su'âl ve cevâb virmek üzere mahallât imâmlarına muhzırlar perâkende olup da'vet ve teftîşe mübâşeret olundı ve ba'zı mahallde erâzil makūlesi ve fâhişe kısmı bulunup Subaşı Hasan Çavuş ma'rifetiyle zindân habsine günderildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 29 şehr-i Zi'l-hicce sene 1103.

Yevm-i merkūmda dahi ahâlî-i mahallât-ı Edirne ve imâmları ve ihtiyârları taraf-ı mahkeme-i şerîfden muhzırân ile davet olunup ahâlî-i mahallât dahi gürûhen gürûh mahkeme-i şerîfe teveccüh ü azîmet ve rûz-ı sâbık üzere teftîş olunup bilâ-kefîl olan harâmzâdeleri ve ecnâs-ı muhtelife ile konuşan erâzilleri ve ma'lûm olan fâhişe kısmı habs-i zindâna gönderildi. Garâbet bunda ki |**291a**| bu teftîş miyânında Kıyık semtinde vâkı' Şehremîni İmâdî Mûsâ Efendi'nin hânesi divarı tâ'ife-i sârik delüp içerü girdüklerinde huddâmları âgâh olmağla ancak nerdübân başından bir leğen ibrîk serika idüp huddâmânın âgâhından firâr iderler.

Mısra':

Halk-ı âlem ezelî böyle temâşâdır gider.

Nesr: Bir cabbâr ve kahhâr dest-i gazabı kabza-i şemşîr-i âbdârdan münfekk itmeyüp rûz [u] leyâl bir tarafdan Kıbrıs'a bir tarafdan harâmzâde kârından ferâgat itmeyüp elbette mel'anetin elden komaz. Âhir zamân olduğundan fî zamânînâ Haccâc-ı Zâlim gibi bir şahsa muhtâcdır ki eğri bakanı değil doğrı bakanı da katl idüp eğri yürüyeni değil doğrı yürüyeni de salb idüp, eğri mütekellimi değil doğrı tekellüm ideni de berdâr ider ise fî zamânînâ halka havf u haşyet müstevlî olup belki bir mikdâr taraf-ı insâfa meyyâl olmak ihtimâli

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

mülâhaza olunur. Yohsa [74]“ الانصاف نصف الدين ” kelâmına nâzır olup kendü karîhalarından insâfa gelen şahs bu diyârlarda bulunmaz, meger semt-i Hicâz'da mücâvirân-ı Mekke ve Medine olan ehl-i kanâ‘atlerde buluna. Çûn ki bin yüz üç senesi nihâyet buldı, bundan akdem bin yüz târîhinden bin [yüz] iki târîhi intihâsına gelince vukū‘ bulan tebdîlât u tagyîrât ve havâdisât cild-i evvel ve cild-i sânî iki cild olmak üzere *“Vâkı‘ât”* ismiyle müsemmâ tahrîr ve imlâ olunup iki mücelled *Vâkı‘ât* itmâm |**291b**| bulmuş idi. Ve bin yüz üç senesi ibtidâsı mâh-ı Muharremden sene-i mezbûr Zi'l-hiccesi gāyetine gelince vukū‘ bulan tebdîlât ü tagyîrât ve havâdisâtı rûz-merre hisâbı üzere alâ-kadril-imkân tahrîr ü imlâ idüp sene-i mezbûr nihâyet bulmağla işbu *Vâkı‘ât* dahi cild-i sâlis olmak üzere intihâ bulmuşdur. Ba‘de'l-yevm inşâ'a'llâhu te‘âlâ hânedân-ı Âl-i Osmân *eyyedehümu'llâhi'l-Meliki'l-Mennân* es-Sultân ibnü's-sultân es-Sultân Ahmed Han-ı Sânî ibn İbrâhîm Han hazretlerinin eyyâm-ı adâletlerinde ve vekîl-i mutlakları Vezîr-i a‘zam Ali Paşa *yessera'llâhü mâ-yeşâ* hazretlerinin eyyâm-ı sa‘âdetlerinde vukū‘ bulacak vâkı‘âtdan tebdîlât ü tagyîrât bin yüz dört senesi Muharremi ki, yevmü'l-cum‘a vâkı‘ olmuşdur, mâh-ı mezbûrun gurresinden sene-i kâmile gāyetine varınca vukū‘ bulacak vâkı‘âtı inşâ'a'llahu te‘âlâ rûz-merre hisâbınca ve cild-i râbi‘ olmak üzere tahrîr ü imlâsına şurû‘ olunur. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ celle şânühû ve amme nevâlühû* hazreti avn [ü] inâyeti ve lutf [ü] hidâyeti ile tahrîr ü imlâsını âsân vechile müyesser ü mukadder eyleye. Âmin, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve bi-hurmeti Şefi‘ü'l-müznibîn. Ve'l-hâsıl zikri sebkat iden cild-i evvelin ve cild-i sânînin ve işbu cild-i sâlisin vâkı‘âtı ahvâli kesret-i seferlerden neş’et idüp asâkir-i İslâm'ın ve hükkâm-ı zevi'l-ihtirâmın ahvâl-i mütemâdî-i sefer ile râhat u istirâhatları mürtefi‘ olup |**292a**| ve çekilen zahmet ü meşakkat-i sefere nihâyet olmayup bin doksan dört târîhinden bin yüz üç târîhine gelince hükkâm-ı zevi'l-ihtirâmın ve asâkir-i muvahhıdînin on sene mütevâliyeten sefer zahmetlerine bâ‘is olup [75]“ الصلح سيّد الاحكام ”dan îbâ idüp devlet-i dünyâ içün tama‘-ı hâmmı belâsıyla bu rahnelere küşâd viren egerçi cezâsın buldı, hâliyâ hayâtda olanlarda imtidâd-ı sefer dermân ve tâkat komadı. Bâ-husûs guzât-ı mücâhidîn serhadd-i İslâm olan dârü'l-cihâd-ı Belgrad havâlîsinde Viraçar sahrâsında hayme vü hargâh ile nâlân ü sergerdân meks üzere olmaları farazan zahîre kısmına zarûret ü muzâyaka çekilmeyüp firâvân olmuş. Ammâ giyâh-ı huşke çâre vü dermân nedir ki. Sahrâ-yı mezbûrede

74 el-İnsâfü nısfü'd-dîn: İnsaf dinin yarısıdır.

75 “es-Sulhu seyyidü'l-ahkâm”: Sulh hükümlerin efendisidir.

mütemâdî mürûr meks ile ednâ mertebe sekiz dokuz on sâ‘atlik mesâfeden giyâh-ı huşk nakline muhtâc olup sâhib-i huddâm olan febihâ ve lâkin sâhib-i huddâm olmayan şahs ale's-seher nakl-i giyâha mübâşeret itdükde vakt-i şâma karîb haymesine vusûl bulunca çekilen zahmetlerden kat‘-ı nazar rûz-merre ol kadar mesâfe-i ba‘îdeye âmed ü reft üzere olan hayvânât ne mertebe zahmet çeküp kadîd-i mahz olduğundan mâ‘adâ esb-i şâh ü gedâdan fark olunmaduğı mülâhaza oluna. İşbu mütercimü'l-vâkı‘ât bin yüz bir senesi evâhirinde ve bin yüz iki senesi evâ’ilinde Kal‘a-i Belgrad muhâsarası |**292b**| vakti ki, Köprülizâde şehîd ü sa‘îd Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mustafâ Paşa muhâsarasıdır, işbu mütercimü'l-hurûf muhâsara-i mezbûrede mevcûd olup sâhibü'l-huddâm iken meks-i muhâsarada giyâh-ı huşk nakline isti‘mâl olunan davarlarımızdan fâ’ide olmayup vakt-i seherde reft-i nakl-i giyâh vakt-i şâmda âmed-i hayme olduğundan lâgar olup avdet-i sefer-i mezbûrun râhında dört beş davarımız hareketden bî-mecâl olup râhda kalduğı mukarrer olduğundan mesâfe-i ba‘îdeden rûz-merre nakl-i giyâha isti‘mâl olmağla tahrîr olundı ki, hâliyâ sahrâ-yı Viraçar'da hâlleri dîgergûn olduğı âşikâre vü nümâyândır. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ celle şânühû ve amme nevâhülû* hazreti kuvvet-i ezeliyye ve kudret-i lem-yezeliyyesiyle cemî‘ ümmet-i Muhammed kullarının ve serhadd-i İslâm sahrâ-yı Belgrad ki, Viraçar sahrâsıdır, hayme vü hargâh ile meks ü ârâmları zahmet ü meşakkatde ve bilâ-râhat ü istirâhatda nâlân ve sergerdân olan asâkir-i nusret-karîn ve guzât-ı muvahhıdînin her husûsda mu‘în ü zahîri ve destgîri olup niçe niçe feth ü fütûhât-ı cemîle ihsânıyla mesrûr ü handân ve memnûn ü şâdân eyleye. Âmîn, yâ Mu‘în ve bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn. Ve küffâr-ı hâksâr-ı dûzah-karîn olan müşrikîni dâ’imâ makhûr u mehcûr ve münhezim eyle. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn. Çûn ki bin yüz |**293a**| üç senesi nihayet buldı. Temmetü'l-*Vâkı‘ât* an abdi'l-fakīr el-hakīr el-muhtâc ilâ rahmeti Rabbihi'l-Gafûr Abdullâh bin İbrâhîm eş-şehîr bi-Üsküdarî fî yevmi's-Sâdis min şehri Muharremi'l-harâm sene erba‘a ve mi’ete ve elf.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Dizin

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

A

A'MÂ MEHEMMED DEDE, Ereğli'de zâviyedâr *225*

A'VER MUSTAFÂ, Fazıl Mustafa Paşa kethüdası 40, 42

Â'işe Hâtûn Hanı, 43, 337

ABACI ALİ AĞA, Filibe sükkânı a'yânından 50

Abaza Hasan Paşa, 74

ABAZA OSMÂN AĞA, silahşör-i şehriyârîden 50

ABBAS AĞA, dârü's-sa'âde ağası 173, 174

Abbâsî, 239

ABDÎ HALİFE, Rûznâme başhalifesi 157

ABDÎ PAŞA, Nişancı, ser-gulâm-ı bâkī 26; Kandiye muhâfızı 33; Basra valisi 169; Sakız muhâfızı 169

ABDULLÂH AĞA, Çerkes Ömer Ağazâde, Niğbolı a'yânından, Müteferrika 67, 96, 104, 123, 127, 129, 130

ABDULLÂH AĞA, Edirneli, kassâbbaşı, Edirne a'yânından 56, 266

ABDULLÂH AĞA, Sergi Emini Mustafâ Ağa dâmâdı 113

ABDULLÂH BEY, Koca Paşazâde torunu, mevkufât şâkirdi, kîsedâr 188

ABDULLÂH bin İBRÂHÎM, Üsküdarî 347

ABDULLÂH EFENDİ, Ebezâde, Edirne kadısı 46, 238, 313, 317, 313

ABDULLAH EFENDİ, sâbık Kamaniçe defterdârı, başbâkikulı, defterdâr vekili, Kandiye defterdârı 81

ABDURRAHMAN EFENDİ, Diyârbekirli Hamdî Efendi'nin kardeşi, başmuhâsebeci, sipah kâtibi 190

ABDURRAHMAN HALİFE, Kızılcıkzâde, es-Seyyid, Ebâ Eyyûb-i Ensârî a'yânından, mevkufât halifesi 188; nüzül kâtibi 210

Abdurrahman Mîrzâ veled-i Cihân Paşa, 245

ABDÜ'L-BÂKĪ AĞA, Edirne sükkânından, 56

ABDÜLBÂKĪ EFENDİ, *Süyûtî Tarihi*'nin mütercimi 72, 73

ABDÜLVEHHÂB EFENDİ, Küçük tezkireci 25, 26

Âb-ı Ceyhûn, 167

Acem, 41, 115, 122, 123, 128, 141, 142, 143, 144, 161, 165, 166, 189, 234, 255, 266, 273;— -i Erdebilî, 122, 124, 131, 140

acemi;— oğlanı 64;—oğlanları, 79;— yayabaşısı, 79;—iyân, 79

ACEMZÂDE EFENDİ, Defter emini 282

Âcîlovası, 253

ACLÂN bin NUMEYR, Medîne valisi 73

Adana, 35, 49, 109

ÂDİL GİRAY/veled-i Bahâdır Sultân 245/ veled-i Hüsâm Girây Han 246/ veled-i Ahmed Girây Sultân 245

ağa, 20, 23, 24, 27, 34, 38, 39, 42, 43, 47, 48, 50, 51, 55, 56, 57, 60, 61, 64, 66, 67, 68, 69, 71, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 84, 88, 90, 92, 94,

96, 98, 101, 102, 103, 104, 108, 110, 111, 112, 113, 115, 116, 123, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 134, 137, 139, 140, 142, 144, 145, 151, 158, 159, 160, 164, 167, 168, 170, 171, 173, 176, 182, 185, 186, 187, 188, 189, 191, 194, 197, 199, 205, 207, 209, 211, 215, 216, 217, 225, 227, 228, 230, 238, 242, 243, 246, 248, 249, 254, 260, 266, 269, 267, 270, 279, 281, 282, 284, 289, 290, 291, 296, 298, 300, 301,302, 304, 305, 310, 314, 318, 319, 330, 331, 334, 336, 337, 339, 340, 341, 342;— -lık, 48, 291;— -yân, 38, 45, 48, 61, 65, 85, 93, 112, 145, 146, 170, 173, 174, 177, 179, 198, 206, 215, 216, 329;—-ı tavâşî, 94;— -ı tavâşiyân, 38;—-yı Bektaşiyân, 140, 142, 269, 284, 286;—-yı dârü's-sa'âde, 39, 61, 266, 172, 173, 174, 176, 189, 242;—-yı silahdârân, 60;—-yı yeniçeriyân, 57, 60, 76, 80, 84, 270

ağnâm, 33, 38, 81, 113, 123, 126, 266

Âhen-dest, 166

Ahi Karyesi, 252

AHMED AĞA, Arabkirli, silahdâr ağası 92

AHMED AĞA, Cebecibaşı, 278; defterdâr 278

AHMED AĞA, Çolak, kapu kethüdâsı 188, 209, 288

AHMED AĞA, Dergâh-ı mu'allâ kapucıbaşılarından 334

AHMED AĞA, Diyârbekirli, Katırburunoğlı, mübâşir 66, 67, 197

AHMED AĞA, Fethi Beyzâde, Dergâh-ı mu'allâ kapıcıbaşılarından 21

AHMED AĞA, Gazzâzoğlı, Kethudâ-yı bevvâbîn-i dergâh-ı âlî 325

AHMED AĞA, Gedâyî, dârü's-sa'âde ağası 61

AHMED AĞA, Haleb muhassılı 296

AHMED AĞA, Kesendre voyvodası, nüzül emini 68, 104, 107, 262, 263

AHMED AĞA, Koca Mimar, ser-mimâr 207

AHMED AĞA, Köse, Mîr-i Kıbtiyân 138

AHMED AĞA, Pâbûcıbüyük, arabacıbaşı 267, 268

AHMED AĞA, Silahdâr Ali Paşa'nın kethüdâsı 199

AHMED AĞA, Şâmîzâde, İskene sükkânı a'yânından 196

AHMED BEY, Hamleci, otluk emini 335

AHMED BEY, Seyyid, Çerkez ümerasından 245

AHMED EFENDİ, Büyük tezkireci 216, 238; tezkireci 238, 286; tezkire-i evvel 286; defter emini vekili 304

AHMED EFENDİ, Cânibdâr 21, 42, 60, 311; Muhâsebe-i evvel halifesi 278; Başmuhâsebeci vekili 21, 31, 40; Arpa emini 21, 37, 257, 259; Defterdâr-ı şıkk-ı evvel, 257, 259-260, 264, 266-267, 271, 277-278, 280, 289, 291, 300, 301, 305

AHMED EFENDİ, Kifrî 24; Hamr ve arak emini 286; Darphâne-i âmire'de sâhib-i ayâr 300

AHMED EFENDİ, Teşrifâtî 140; Devâtdâr-ı Dîvân-ı hümâyûn 159

Ahmed Girây veled-i Mehemmed Girây Sultân 245

AHMED HALİFE, Kösec, Küçük rûznâmçe halifesi 300

AHMED HALİFE, Sergi kâtibi 157

Ahmed Paşa Sarâyı 301, 305

AHMED PAŞA, Bağdat valisi 243

AHMED PAŞA, Etmekcioğlı, defterdâr, 43, 67, 117, 121, 131

AHMED PAŞA, Kemânkeş, vezir 50, 51, 59

AHMED PAŞA, Kethudâ, Mısır valisi 114

AHMED PAŞA, Osmân Paşazâde, Basra valisi 107; vezir 178

AHMED PAŞA, Salt, Basra valisi 335

AHMED PAŞA, Şeyhoğlı, Hanya muhâfızı 33; Kandiye muhâfazı 128

AHMED, Bodur, eşkıyâ 284

AHMED, Edirneli 27

AHMED, el-Hâc, el-Hâc Sun'ullah Efendizâde 172

âhûr, 37, 71

Âhûr-ı Hâss kethudâsı, 218

Ahyolı, 28, 33, 150, 246

akça, 20, 24, 27, 28, 29, 33, 34, 35, 37, 39, 43, 45, 49, 52, 54, 55, 56, 57, 60, 62, 66, 67, 68, 69, 75, 78, 79, 91, 98, 99, 115, 116, 124, 129, 132, 147, 148, 149, 151, 152, 181, 190, 193, 194, 221, 222, 232, 243, 245, 246, 252, 253, 265, 267, 270, 272, 283, 295, 296,298, 299, 301, 313, 314, 315, 330, 335, 337, 338

AKÇAKANÂD CELEB ALİ HALİFE, saliyâne kalemi halifesi 246

Akçakızanlık, 28

Akdeniz, 89, 251

Akkirman, 197, 324

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.com

aklâm-ı hazine, 188
Akpınar, 229, 307, 308;— Karyesi, 200;— sarâyı, 206
Alakilisa, 66, 68
Alasonya, 299
âlât, 23, 185
Aleksince, 263, 264, 331, 334
ALİ AĞA, Abacı, Filibe a'yânından 50
ALİ AĞA, Başbâkikulı vekili 26
ALİ AĞA, Bosna defterdârı 331, 337, 339; Hınta emini 339
ALİ AĞA, Edirne a'yânından 205; odun emini 267, 318
ALİ AĞA, Hazinedâr, 173
ALİ AĞA, Karakaşzâde, Gelibolı a'yânından 187
ALİ AĞA, Ken'ân Ağa Dâmâdı, Bosna defterdârı 43
ALİ AĞA, Sarı, gümrük emini 300, yave cizyedârı 305
ALİ AĞA, Silahdâr-ı şehriyârî, 42, 47
ALİ AĞA, Tavîl, veznedârbaşı 139
ALİ AĞA, Zağarcıbaşı, Kulkethudâsı 270
ALİ AĞAZÂDE, Arabacıbaşı, 268
ALİ BEY, Kefeli, 37, 38; 77
Âl-i Cengiz, 30, 153, 306, 324
ALİ ÇAVUŞ, Sipah ocağı başkethüdası 290
ALİ EFENDİ, Anadolı muhâsebecisi, defterdâr-ı şıkk-ı evvel 280-281
ALİ EFENDİ, Darbhâne nâzırı, 44
ALİ EFENDİ, Darbhâne-i âmire emini, defterdâr vekili 288
ALİ EFENDİ, Defterdâr vekili 26
ALİ EFENDİ, Defterdâr-ı şıkk-ı evvel 40, 42, 54, 57-58, 60, 63, 77, 86, 95, 99, 111, 121-122, 138-140, 155, 156
ALİ EFENDİ, es-Seyyid, nakibüleşrâf 206, 218, 219
ALİ EFENDİ, Karanfilîzâde, nişancı vekîli 53, 293; mevkufâtî 53, 63, 29, 293
ALİ EFENDİ, Kitabcı, rûznâmçe-i küçük 205
ALİ EFENDİ, Konevî es-Seyyid, Anadolı Kadıaskeri 20; Rûmili Kadıaskeri 138, 182, 204, 205, 219
ALİ EFENDİ, Mevkufâtî, tuğrakeş vekili 162
ALİ EFENDİ, Rûznâmçe-i küçük 47
ALİ EFENDİ, Tersâne emini, 278; Ordu defterdârı 285, 286
ALİ EFENDİ, Kâtib-i sarrâcîn 278
ÂLÎ EFENDİ, Gelibolulu, 24, 25, 54, 78, 80, 118, 121
ALİ EFENDİ, Ser-halife-i cizye 155
ALİ EFENDİ, Şeyhülislam, 160- 163, 168, 173, 201-203, 207, 218
ALİ EFENDİ, Teşrifât halifesi, 140, 142
ALİ HALİFE, Celeb, Akçakanâd, sâliyâne halifesi, 246
ALİ HALİFE, Ser-halife-i harac, 154
Âl-i Osmân 118, 136, 141, 221, 231, 275, 323, 333, 343
Ali Paşa Sarâyı, 307
ALİ PAŞA, Arnavud, 342
ALİ PAŞA, Bebr Paşazâde, Mora ve Eğriboz başbuğu, 194, 195
ALİ PAŞA, Bıyıklı, Tuna Kapudanı, 89, 94, 97, 101, 187, 230, 240
ALİ PAŞA, Defterdâr 158, 159, 160, 163, 171, 173, 177, 179, 182, 185, 186, 198, 203, 206, 210, 213, 215, 229, 235, 265, 267, 278, 288, 289, 304; Kıbrıs valisi 256, 260; Trablusşâm valisi 294
ALİ PAŞA, Sâbık defterdâr, Kıbrıs Muhâfızı 71, 161, 163, 208; Kılıç Ali Paşa 294; ölümü 294
ALİ PAŞA, Diyârbekir ve Basra valisi 169; Sâbık Çavuşbaşı 178; Vezir 178, 182, 186, 188, 198, 208; Veziriazam 214, 217, 249, 259, 261, 271, 289, 290, 342, 346
ALİ PAŞA, Hazinedâr, Mısır valisi 33, 168, 225
ALİ PAŞA, Koca, Vezîr 191, 200, 208, 218, 227, 234, 241, 247, 258, 265, 288, 289, 304; tophâne-i âmire nâzırı 235; kā'im-makām 310
ALİ PAŞA, Köse, Eğribozî, Bahr-i Sefîd kapudanı 219, 220
ALİ PAŞA, Köse, Niğdeli 87, 88
ALİ PAŞA, Pîrî Paşazâde 295
ALİ PAŞA, Silahdâr-ı şehriyârî 47; Kā'im-makām 53, 57, 182, 198, 208, 289; Silahdâr 58, 61, 110, 138, 140-141, 158, 171, 173, 177, 179, 190, 198, 203, 210, 213, 215-216, 242, 248, 261, 288; 288; Büyük tezkireci, 235; Trablusşâm valisi, 239, 246, 293, 294; Azak muhâfızı, 261

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

ALİ PAŞA, Veziriazam, 46, 53, 57, 60, 80, 85, 94, 138, 140, 146, 155, 163, 164, 171, 174, 176, 178-179, 182, 318, 321, 339, 342

ALİ PAŞA, Vezir-i sâbık, yeniçeri ağası 186; Serasker 191

Ali Paşa Sarâyı, 307

Âl-i Sâsân 169

ALİ, el-Hâc, Edirne'de esnaf 21, 27

ALİ, Uzun, Çorbacı, veznedârbaşı 57

Alp Giray Han, Kırım Hanı 104

altun, 34, 35, 37, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 57, 73, 76, 79, 87, 101, 133, 162, 170, 176, 181, 182, 223, 270, 273, 274, 291, 298, 324

Amasya, 108

AMASYALI MEHEMMED EFENDİ, Silahdâr başhalifesi 135

AMUCA HASAN AĞA DÂMÂDI HASAN EFENDİ, Defterdâr vekili, 278; Defterdâr 279, 280

Amuca Hasan Ağazâde Çelebi Hüseyin Paşa, 40, 49, 69, 84, 114, 121

AMUCA HASAN AĞAZÂDE HASAN EFENDİ, kā'im-makām 40, 49, 114, 121

Anabolı;—Kal'ası, 193, 270, 333;—Körfezi, 193;—Limanı, 209, 316

Anadolı, 34, 35, 46, 47, 64, 70, 74, 79, 111, 119, 128, 140, 163, 173, 200, 201, 203, 209, 215, 285, 289, 290, 293, 324, 328;—Hisârı, 213;— kadıaskeri, 20, 24, 138;— muhâsebecisi, 280;— muhâsebesi kalemi, 25, 225;— valisi, 59

anbâr, 32-33, 39-40, 42, 62, 93, 134, 190-191, 205, 232-233, 298, 335, 337; — kapusı, 134;—-ı hatab, 205

Anber Osmân Ağazâde Mehemmed Ağa, Amasya sâkinlerinden 108

Anberova Derbendi, 153

ANTÂBÎ YUSUF EFENDİ, 44, 255; Cizye muhâsebecisi 44; Kapu kethudâsı, 83, 84; Harâc muhâsebecisi 87, 238; Cizye muhâsebecisi, 116, 122, 129, 155, 162, 212; Rûznâmçe-i evvel, 255, 272, 291, 300

Arab, 36, 72, 209, 296, 340;—-î, 164, 182;—-iyye, 114

arabacı, 233;—başı, 267, 268;—yân, 190, 201, 205, 232, 233, 268

ARABKİRLİ AHMED AĞA, Silahdâr ağası 92

Arafât, 73, 114

arak emîni, 286

Arda, 117, 118, 122, 146, 147, 151, 189

Armiye, 299

ARNAVUD ÖMER AĞA, Vidin nâzırı 96

ARNAVUD RECEB AĞA, Çayır emini, Edirne a'yânından, 260

Arnavud, 35, 69, 96, 191, 194, 260, 288, 331, 342, 344;—luk, 151

Arpa, 20, 23, 67, 71, 76, 81, 104, 129, 257, 280, 289, 295;—emini, 21, 37, 210, 259

ARSLAN AĞA, Ruscuk a'yânından, 97

Arzodası, 76, 142

asel, 123, 124

asker, asâkir, 20, 21, 22, 23, 26, 30, 31, 37, 38, 43, 45, 47, 50, 53, 60, 62, 66, 70, 71, 74, 80, 81, 82, 84, 89, 90, 101, 104, 106, 107, 115, 119, 120, 126, 127, 132, 133, 134, 137, 145, 173, 177, 184, 185, 191, 194, 196, 198, 206, 209, 219, 223, 224, 231, 233, 238, 240, 242, 246, 248, 250, 262, 264, 269, 276, 279, 280, 283, 289, 290, 292, 294, 295, 301, 306, 310, 311, 315, 316, 319, 320, 322, 324, 326, 331, 333, 346;— -i İslâm, 20, 22, 26, 37, 38, 43, 47, 50, 53, 60, 62, 66, 70, 71, 74, 80, 89, 90, 101, 104, 106, 115, 126, 127, 132, 133, 145, 219, 239, 240, 242, 246, 248, 262, 264, 269, 276, 286, 289, 292, 294, 295, 310, 320, 322, 324, 326, 333, 346;— -i Tatar, 23, 24, 26, 30, 80, 82, 107, 286, 306, 319

ASSÂF PAŞA, Emîr-i hacc 92

Âstâne, 20, 41, 42, 65, 78, 113, 206, 216, 225, 236, 241, 247, 260, 261, 272, 274, 279, 281, 286, 287, 288, 300, 309, 314, 317, 319, 324, 325, 326, 330, 340, 341, 342, 343;— -i sa'âdet, 21, 24, 36, 40, 44, 47, 48, 49, 53, 64, 68, 69, 70, 81, 84, 85, 100, 106, 113, 114, 115, 121, 125, 130, 139, 154, 160, 161, 162, 171, 172, 180, 182, 186, 188, 199, 201, 203, 208, 226, 227, 235, 242, 248, 251, 254;— kā'im-makāmlığı, 248

Aşağı Boyalık, 150

aşcılık, 113

atîk vardiyanlar, 89

Atlas, 143, 144, 181

atmacacıbaşı, 108

Atmeydânı, 43, 65, 171, 227, 283

Atpazarlı Emîr Şeyh, 284

avârız, 28, 29, 35, 46, 63, 67, 70, 71, 98, 105, 126, 129, 157, 173, 194, 221, 222, 223, 224, 252, 253, 254, 264, 283, 285, 295, 313, 341

Avcılar, 253

Avlonya, 70, 81, 127, 222, 301;—lı, 26

AVLONYALI CA'FER PAŞA, Rumeli beylerbeyi 26, 81, 134

ayabaşı, 79

Ayatalkor, 222

Aydın, 68, 109, 196;— ve Saruhan muhassılı, 47, 111, 128

Aydos, 28

ÂYİŞE HÂTÛN, Etmekcioğlı Ahmed Paşazâde 43

AYNACIZÂDE MEHEMMED EFENDİ, Mukabele-i süvâri 100

Ayn-ı Bâzân, 73

Ayn-i Arafât İmâreti, 73

Azak Kal'ası, 261, 293

AZAMET GİRÂY veled-i TOHTAMIŞ GİRÂY, 245

Azan;—-ı A'lâ, 166;— -ı Ednâ, 166;— -ı Vüstâ, 166

B

bâb;— -ı Dîvân-ı âlî, 141;— -ı Edirne, 186;— -ı hadîka-i sultânî, 176;— -ı Harem-i muhterem, 95;— -ı hazine, 94;— -ı hümâyûn, 96, 140, 141, 168, 199, 220, 284, 291, 297, 329;— -ı sarây-ı sadr-ı âlî, 228;— -ı sarây-ı sultânî, 88;— -ı dîvân-ı âlî, 141;— -ı Edirne, 186;— -ı hümâyûn, 42, 50, 55, 58, 59, 60, 61, 80, 82, 97, 140, 168, 199, 284, 291, 297, 329;— -ı sadr-ı âlî, 34;— -ı sarây-ı hümâyûn, 95;— -ı Ümmühani, 73;—-kethudâ, 82, 84

Babadağı, 66, 68, 85, 115, 132, 185, 246, 289, 314, 315, 319

Baba-yı Atîk, 28, 49

Bâbü's-sa'âde, 80, 82, 142, 227, 228

bâdem, 124

bâğ, bâğçe, 38, 156, 166, 183, 189, 206, 254;— -i hadîka-i sultânî, 48, 85;— -i hâssa, 55;— -i sarây-ı sultânî, 228;— -i sultânî, 38, 85, 228;— -i sultâniyye, 229

Bâğçekapusı, 209

Bağdâd, 131, 166, 243, 296 (Bk. Medînetü'l-Atîka)

BAHÂDIR GİRÂY, 246

Bahr-i Sefîd, 89, 106, 209, 214, 220, 251;—kapudanlığı, 86, 111, 158 (Bk. Akdeniz)

bahşîş, 55, 193, 223, 224, 270, 283, 295, 302

Bakulca, 151

Balçık, 66, 315

Balıkesri, 110

BALTACI ÖMER AĞA, Silahdâr ocağı ağası 23

baltacı, 23;—lar, 55

Barabaş Kazağı, 261, 306

bârgîr, 110, 182, 194;— -ân, 109, 110, 253

barut, 68, 136, 295

Baruthâne, 69, 295

Basra, 97, 107, 111, 169, 170, 178, 182, 268, 277, 284, 302, 323, 335, 336;—valisi, 107

başbâkikulı , 33, 81, 89, 97, 101, 104, 111, 116, 132, 162, 179, 180, 211, 212, 220, 241, 278, 280, 281;—vekili, 26

BAŞCIZÂDE MEHEMMED EFENDİ, 34

başçavuş, 77

başdefterdâr, 156

başhalife, 25, 36, 53, 82, 101, 135, 154, 200, 212, 234, 268, 281, 305, 327;—lik, 36, 154, 155, 200

başkethudâ, 92, 290

başmuhâsebe, 21, 29, 42, 45, 51, 116, 121, 124-125, 190, 277, 286, 287, 289, 318;— -ci, 21, 31, 40, 99, 112, 182, 185, 286, 305, 340;— -ci vekili, 21, 31, 40;— -cilik, 100, 205, 340

Başmukāta'a Kalemi, 211

Batriçine, 23, 35, 36, 263

BAYRAM AĞA, Silahşör-i şehriyârî, 279

bâzergân, 21, 27, 272, 343

BEBR PAŞAZÂDE ALİ PAŞA, Mora ve Eğriboz canibleri başbuğu 194, 195

Beç, 25, 114, 275, 276, 279, 280, 310, 320, 324, 325, 326

Bedehşân, 102

bedel-i nüzül, 28, 35, 46, 63, 98, 99, 107, 126, 173, 221, 222, 223, 224, 264, 313, 341

Behcetü't-tevârîh, 165

Bektaşiyân, 50, 140, 142, 145, 170, 173, 179, 198, 215, 216, 217, 248, 269, 284, 286, 291, 296, 314

Belek, 209

Belgrad, 22, 23, 25, 26, 27, 37, 40, 43, 47, 48, 50, 53, 62, 64, 76, 80, 90, 101, 117, 129, 132, 134, 137, 139, 152, 159, 193, 196, 197, 198, 216, 226, 230, 231, 233, 240, 241, 262, 263, 264, 275, 279, 280, 281, 288, 303, 309,

311, 317, 321, 322, 325, 326, 327, 331, 339, 340, 343, 346;—muhâfızı, 133
Bender-i Cidde, 73
Benefşe Hanı, 321
Beni Asfar, 325
Benî İsrâ'îl, 167
berât, 29, 56, 104, 105, 106, 246, 318
Berber, 154
Bergos, 28
Berkofça, 284
Beşikler, 195
Beşiktaş, 74
BEŞÎR AĞA, Silahşör-i şehriyârî, Habeşî, 22, 43, 51, 182, 186, 188, 208, 209, 217, 289, 290; Ağa-yı Dârü's-sa'âde, 266
bevvâb;—-ân, 27, 38, 58, 59, 61, 97, 131, 138, 140, 142, 159, 291, 300;—-în, 27, 40, 49, 58, 59, 135, 141, 169, 180, 224, 228, 244, 284, 325, 330
BEYÂZÎ MEHEMMED EFENDİ, Mevkufât başhalifesi 53, 268
BEYHAN SULTÂN, 314, 318, 319, 322
Beylerbeyi Hammâmı, 85
beylerbeyi, 26, 121, 152, 221;—lik, 79, 94, 111, 120
Beyli Karyesi, 253
beylikci, 48;—lik, 48
Beytu'llâh, 114, 172, 328
Beytü'l-mâl, 105, 341;—kâtibi, 182, 185
BEYZÂDE, 27, 76, 95, 152, 327, 331
Bezistân, 21
BIYIKLI ALİ PAŞA, Nehr-i Tuna Kapudanı 89, 94, 97, 101, 187, 230, 240
Biga, 37, 108
Bihlişte, 151
Bilâd-ı Selâse, 74
BİLAL AĞA, Hâce, Habeşî, hâce-i hazret-i şehinşâhîden 75
Bîrûn, 45, 153, 157, 165, 167, 173, 261, 271, 291, 294, 303, 333
Bitbâzârı Çârşûsı, 47
Bitpazarı, 23, 27, 316, 340
BODUR AHMED, Eşkıyâ 284
BODUR MUSTAFÂ AĞA, Sipah ocağı ağası 23
Boğaz, 22, 121, 284, 296, 326;—Hisârları, 108;—hisârı seferi, 75
Boğdan, 21, 126, 221
Boklıca Handak, 27
Bor, 87
Bosna, 302, 312;—defterdârı, 43, 331, 337;—hazinesi, 152;—sarâyı, 317;—vî, 248, 268, 290, 314, 340, 343
BOSNEVÎ MEHEMMED AĞA, Siyavuş Paşa'nın kapucılar kethudâsı, çavuşân zümresinden 133
BOSNEVÎ EBÛBEKİR KETHUDÂ, sipâh başkethudâsı 290
BOSNEVÎ MUSTAFÂ ÇELEBİ, kâtib-i arabacıyân 268
BOSNEVÎ SARI HÜSEYİN PAŞA, kā'immakām 248, 314, 340, 343
bostân, 307;—cı, 34, 55, 118, 153, 188, 213, 255, 307, 308;—cı ustaları, 34;—cıbaşı, 25, 118, 122, 131, 146, 151, 188, 228;—cıbaşı, 46;—cıbaşılık, 48;—cılar Habshânesi, 32;— -î, 46, 319;— -iyân, 38, 48, 61, 153, 158, 176, 187, 188, 213, 228, 338 -ı Edirne, 153
BOYNIEĞRİ MEHEMMED PAŞA, Şâm valisi, 75
Bozcaada 33, 175, 326;—sı 75 (Bk. Cezîre-i Bozcaada)
Bozulus, 68, 109, 300
bölük, 60, 61, 284, 290, 292, 296, 300;—çavuşları, 65;—başı, 79, 97, 302
BÛ ALİ SÎNÂ, Çavuşzâde, Odun emini 184, 204, 241
Bucak, 323, 324
Buçukdepe, 167, 176, 188, 191, 211, 307, 308, 318
Budin, 114, 257, 276, 277, 281, 326;—valisi, 276
Budun, 324, 325, 332
Burgos, 234
Burusa, 24, 74, 110, 119, 161, 172, 196
büyük oda, 55, 93, (Bk. oda-yı Kebîr)
büyük tezkireci, 209, 216, 235, 238, 304

C

CA'FER PAŞA, Avlonyalı, Rumeli Beylerbeyisi 26, 81, 134
Câmi';— -i Atîk, 313;— -i Ayasofya-i Kebîr, 282;— -i Selîmiyye, 85;— -i Sultân Selîm Han, 65, 203;— -i Sultân Selîmiyye, 213;— -i sultâniyye, 274;— -i Sultân Murâd-ı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Hanî, 309;— -i şerîf, 25, 29, 46, 47, 84, 85, 101, 106, 112, 130, 145, 160, 167, 192, 206, 273, 311, 325

Câmi'ü't-tevârîh, 165, 166, 167, 170

câmûs, 49, 63, 67-68;— arabaları, 67, 122, 196, 200, 264, 267

CÂNİBDÂR AHMED EFENDİ, 21, 42, 60, 311; Başmuhâsebeci vekili 21, 31, 40; arpa emini 21, 37, 257, 259; Defterdâr-ı şıkk-ı evvel 259-260, 264, 267, 271, 277, 289, 291; Defterdâr, 266, 278, 300, 301

Canik, 89, 91;— sancağı, 88, 90,

câriye, 27

cebeci, 22, 50, 60, 78, 186, 210, 261-262, 292;—başı, 233, 262, 278, 289;—başılık, 290;— ocağı, 303

cebehâne, 67, 108, 109, 110, 127, 196, 200, 223, 264, 267, 276

Cebel-i Vitoş, 312

cebelü, 104, 105, 106, 126

Celâlî, 74

CELEB HALİFEZÂDE KÖSEC İSMA'ÎL HALİFE, Başmukataa ser-halifesi 211

cemâ'at-i müslimîn, 22, 25, 46, 48, 67, 78, 85, 101, 106, 131, 145, 160, 192, 200, 214, 218, 249, 258, 274, 322

CEM-câh, 163, 184, 187, 191, 294

CEMŞÎD, 153, 165

Cenâb-ı Kibriyâ, 72, 91, 115, 145, 152, 171, 184, 210, 235, 239, 240, 242, 247, 250, 252, 256, 272, 277, 279, 292, 316, 317, 320, 322, 337, 339

cengci, 70, 96, 129, 193, 285

CENGİZ HAN, 323

Cezîre;— -i Bozcaada, 175;— -i Girid, 33, 81, 128, 137, 195, 281, 316, 326, 332 343;— -i Kesendre, 68;— -i Kıbrıs, 71, 158, 161, 256, 260, 289, 294;— -i Mora, 220, 280;— -i Rodos 80, 107, 190, 234, 236, 281, 284;— -i vilâyet-i Mora, 177

Ciğerdelen, 25

CİHÂN GİRÂY veled-i ÂDİL GİRÂY HAN, 246

CİN PÂDİŞÂHIOĞLI OSMÂN PAŞA, Canik valisi 88, 89, 90

cisr, 117, 121, 146, 147, 148, 149, 226, 331, 334;— -i Ergene, 28, 33, 112, 335;— -i Mihal, 118, 299;— -i Mustafapaşa, 33, 263, 305

CİVÂN KAPUCIBAŞIZÂDE, 100

cizye, 34, 35, 43, 44, 45, 75, 83, 98, 107, 126, 157, 173, 222, 238, 241, 255, 259, 264, 283, 299, 313, 315, 324, 333;—-dâr, 295, 305;— Kalemi, 155, 222;—muhâsebeciliği, 44, 238, 255;—muhâsebecisi, 43, 83, 116, 122, 129, 155, 162, 212

cüce, 55

Cühûd, 306

cülûs-ı hümâyûn, 104, 115, 119, 213, 275, 282

Ç

Çağatay, 323

Çağırganlı, 108, 154

çakırcıbaşı, 55, 108

Çapa Bî-zebân Bostânı, 279

Çardak İskelesi, 37, 74

Çarh, 184

çarhacı, 276

Çârşû, 21, 27, 47, 68, 179, 211, 225, 228, 249, 307, 316

Çatalca, 194, 299

çavuş, 25, 28, 33, 37, 51, 59, 67, 80, 82, 123, 128, 130, 164, 175, 176, 180, 191, 226, 287;— -ân, 41, 43, 58, 59, 77, 78, 80, 83, 92, 123, 130, 133, 138, 140, 160, 163, 179, 187, 216, 270, 271, 286, 306;—başı, 43, 51,62, 71, 128, 139, 182, 178, 179, 182, 188, 255, 260;—başılık, 43, 113, 300, 305;—zâde, 191, 193, 204, 241,260, 318

ÇAVUŞZÂDE BÛ ALİ SÎNÂ, Odun emini 184, 204, 241

ÇAVUŞZÂDE MEHEMMED AĞA, odun emini 191, 194, 318

çayır emini, 260

Çehrin, 306, 326

çekdirme, 193

çelebi, 38, 40, 43, 49, 69, 84, 114, 121, 128, 130, 171, 182, 185, 201, 267, 268, 344

ÇEMŞÎD, 153

Çerkes, Çerâkis, Çerakise, 67, 73, 96, 104, 245

çevgân alay, 164

Çırpan, 28

Çırpıcı Çayırı, 276

Çirmen, 28, 33, 127, 303, 335

Çitroz, 251;—Ovası 251

ÇOBAN DEDE, 174

çoban, 33, 37, 113, 174, 180, 266, 344;—-ân, 266

ÇOLAK AHMED AĞA, Kapu kethüdâsı 188, 209, 288

çorbacı, 262, 270

Çorlı, 28, 226

ÇORUMLI MEHEMMED AĞA, Veziriazam Süleymân Paşa'nın kethudâsı 116, 138

çörekotı, 124

çuka, 55, 134, 330;— -dâr, 41, 54, 76, 94, 131, 135, 177, 183, 209, 217;— -dâr-ı şehriyârî, 75

Çukurçayır, 297;— *-ı, 30*

D

dakīk-i hâs, 123

DÂMÂD MEHEMMED EFENDİ, Cizye kalemi başhalifesi 154, 155; rûznâmçe-i küçük 205, 248

DÂMÂD MEHEMMED HALİFE, *bk.* Dâmâd Mehemmed Efendi

Daniska, 306

Danişmendlü, 68, 109, 300

DÂRÂB bin BEHMEN bin İSFENDİYÂR bin KEŞTÂSB bin LEHRÂSB, Melik, 154

Darbhâne;—nâzırı, 44;—-i âmire, 24, 44, 46, 49, 51, 52, 130, 154, 279, 288, 314, 330;—-i âmire emini, 288

Darçın, 124

Dârü's-sa'âde, 39, 61, 171, 172, 173, 174, 176, 187, 189, 242;— binâsı, 120;— ağası, 25, 173, 187, 266, 304

DÂVUD PAŞA 41

DAYI MEHEMMED EFENDİ, Rûznâmçe-i evvel vekili, 58, 304

Debri, 151

defter emini, 244, 282

defterdâr, 29, 40, 42, 51, 57, 58, 60, 62, 66, 71, 75, 83, 85, 86, 97, 99, 102, 114, 115, 121, 122, 128, 131, 136, 158, 159, 161, 163, 171, 177, 179, 180, 182, 185, 186, 197, 198, 206, 208, 211, 213, 220, 229, 235, 244, 247, 256, 257, 259, 260, 264, 265, 266, 267, 271, 272, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 284, 286, 288, 289, 291, 294, 300, 301, 304, 305, 313, 314, 328, 340;—efendi, 141, 142;— Paşa, 159, 173, 203, 210, 215;—vekili, 26, 81, 116, 132, 133, 137, 138, 281, 287, 288;— -ı sâbık, 33, 129, 162;— -ı şıkk-ı evvel, 40, 54, 63, 77, 95, 111, 138, 139, 140, 155, 156, 157, 173, 179, 203, 210, 215, 241, 267, 271, 277, 280, 284, 291;— -rân, 156;— -lık, 26, 43, 58, 86, 95, 133, 155, 156, 179, 256, 257, 258, 259, 260, 277, 278, 279, 280, 281, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 294

DEFTERDÂRZÂDE MEHEMMED BEY, Sergi kâtibi 157

Defterhâne-i âmire, 140, 142, 201, 283

Defter-i hâkānî, 95, 105, 244, 291, 304

Defter-i mevkufât, 252

Değirmanderesi, 253

DELİ BALTAZÂDE, Yeniçeri ağalarından 139; Turnacıbaşı 139, Belgrad muhâfızı 159

DELİ EMİR, Kethudâ-yı bevvâbîn-i dergâh-ı âlî, eşkıya 284

DELİ İBRÂHÎM AĞA/PAŞA, Silahdâr ağası, Tire ve Mağnisa valisi, 92, 101, 293

DELİ PÎRÎ, eşkıya 284

Deliorman, 74

Delvine, 194

demürci, 232, 233

Demürkapu, 158, 159, 196, 197, 214, 230, 240, 316, 319, 323, 327;— Girdâbı, 158, 196, 197, 214, 240

demürli, 338, - kîle, 20, 28, 33

Derbend, 167

Dereköyi, 150

DERFEŞ KÂVYÂN, 167

Dergâh-ı mu'allâ, 21, 42, 64, 75, 78, 81, 88, 108, 113, 114, 127, 139, 159, 160, 180, 210, 216, 224, 226, 243, 248, 249, 251, 254, 269, 270, 292, 294, 303, 311, 317, 334, 336, 337, 341

Der-sa'âdet, 62, 104, 106,

DERVİŞ İBRÂHÎM, Mevlevî 315, 316

Dervişdepe, 253

Deryâ-yı Nîl, 89

DESTÂRÎ MEHEMMED PAŞA, Hâsoda'dan çıkma 294; Kıbrıs valisi 294

Deşt-i Kıpçak, 163

devâtdâr-ı Dîvân-ı hümâyûn, 159

deve, 37, 68, 109, 207

Devlet-i Âl-i Osmân 121, 220-222, 231, 244, 256, 257, 268, 276-278, 286, 288, 340; -iyye 217, 257, 271; -iye 340

Devletlüağaç, 150

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Dicle, 166
dihkāniyân, 190, 194
Dikilitaş, 283
DİLÂVER AĞA, Silahşör 339
dilsüzler, 55
Dimetoka, 28, 33, 150, 335
dînâr, 180, 186
dirhem, 39, 52, 53, 124
Dîvân, 24, 25, 28, 33, 37, 48, 50, 51, 55, 57, 58, 59, 63, 64, 67, 77, 78, 79, 80, 86, 99, 100, 105, 110, 123, 125, 127, 128, 130, 138, 139, 140, 141, 142, 144, 156, 159, 160, 163, 167, 168, 172, 175, 176, 179, 185, 188, 191, 201, 210, 212, 216, 217, 226, 239, 244, 260, 277, 287, 289, 290, 291, 292, 294, 297, 298, 301, 303, 306, 324, 328, 329, 340;— -ı âlî, 48, 58, 59, 139, 140, 142, 144, 163, 216, 277, 289, 290, 306, 324, 329;— Efendiliği, 190;—-ı hümâyûn, 24, 25, 28, 33, 37, 51, 57, 64, 67, 77, 78, 80, 123, 128, 130, 159, 160, 167, 175, 176, 185, 191, 217, 226, 244, 260, 287, 294, 329;— -ı pâdişâhî, 277;—-ı sultânî, 110, 138, 159, 293;—tezkiresi, 201;—hâne, 213, 217, 254, 277, 289, 297, hâne-i âlî, 291;— hâne-i pâdişâhî, 277, 278, 297;— hâne-i sarây-ı pâdişâhî, 277;— hâne i sarây-ı sadr-ı âlî, 145, 151, 291;— hâne-i sadr-ı âlî, 61, 62, 63, 66, 67, 69, 70, 72, 74, 76, 77, 78, 144;— hâne-i sarây-ı kā'im-makām-ı âlî-makāmî, 306;— hâne-i sarây-ı sultânî, 329;— -iyye, 105
Dîvânyolı, 283
DİVRİKLİ MEHEMMED AĞA, Yeniçeri ocağı kul kethüdâsı (*bk.* Mehemmed Ağa)
DİVRİKLİ MEHEMMED PAŞA, Defterdâr, 60; Silistre İskelesi'nde mübâya'a mübâşiri 197; 220, 278, 280
Divrikli, 66, 78, 84, 220, 280,
Diyârbekir, 66, 169, 178, 182, 186, 188, 198, 208, 209, 217, 218, 261, 276, 289, 290, 321, 340, 342;— Vâlisi, 276;— -li, 67, 190, 197, 254
DİYÂRBEKİRLİ AĞA, Hâşimoğlı, Gelibolı Muhâfızı, 137, 175, 254
DİYÂRBEKİRLİ HAMDİ EFENDİ, Baş-muhâsebe'den ma'zûl 190
DİYÂRBEKİRLİ KATIRBURUNOĞLI AHMED AĞA, Niğbolu İskelesi'nde mübâya'a mübâşiri 66-67, 197
Dobruca, 74, 244, 340, -lu 104
doğancı;—-yân, 108, ;—- başı, 54, 94
DOĞRAMACIZÂDE MEHEMMED AĞA, Kul kethudâsı 160, 269- 270
donanma, 89, 193, 197 , 230
Dömenek, 299
Dûceyl, 243
duhân, 58, 139, 211, 212
Duka, 209
DURUJAN, Venedik kralı, 220
dülbend oğlanı, 55
dümenciler, 89
Dûrzi, 199, 200;—-yân, 199

E

EBÂ EYYÛB-İ ENSÂRÎ, 74, 157, 188, 210
EBEZÂDE ABDULLÂH EFENDİ, 46; Edirne kadısı ve sâbıkā
müfettiş 238, 313, 317
EBRÛ ÇELEBİ, Yazıcı-i ağa-i Dârü's-sa'âde 171
EBÛ CA'FER TABERÎ, 165
EBÛBEKİR AĞA, Defterdâr Ali Paşa'nın kapu kethudâsı 71, 72, 98
EBÛBEKİR EFENDİ, Reisülküttâb 48, 70, 160, 169, 189, 216
EBÛBEKİR KETHUDÂ, Bosnevî, sipâh başkethudâsı 290
EBU'L-FETH SULTÂN MEHEMMED HAN, 29, 112, 145, 274
edâ tezkîresi, 21, 99
Edirne, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 56, 57, 59, 61, 62, 65, 67, 70, 71, 72, 74, 76, 77, 79, 81, 84, 85, 86, 88, 95, 96, 102, 103, 104, 106, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 126, 127, 130, 132, 134, 137, 139, 147, 150, 151, 153, 158, 160, 161, 162, 163, 167, 168, 169, 175, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 196, 199, 200, 201, 203, 204, 205, 207, 208, 209, 210, 211, 213, 215, 216, 218, 223, 225, 226, 227, 228, 229, 235, 236, 238, 241, 242, 244, 246, 248, 249, 251, 252, 253, 254, 260, 261, 262, 263, 264, 266, 267, 269, 270, 272, 273, 275, 279, 280, 286, 289, 290, 293, 296, 300, 301, 302, 303, 305, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 316, 317, 318, 319, 321, 322, 325, 327, 331, 333, 335, 336, 337, 340, 341, 342, 343, 344, 345;—Bostâncıbaşısı,

334;—li, 56, 266;—kadısı, 32, 46, 238, 313, 345;— Kal'ası, 120;—vî, 164, 342

Eflak, 124, 126, 221, 319

EFLÂTUN, 154, 340

EFRÂSİYÂB, 165

Eğre, 324;—Kal'ası, 103

Eğriboz, 106, 191, 192, 194, 195, 209, 210, 220, 221, 223, 259, 294, 316;—Kal'ası, 106, 195, 210, 259, 295, 298;— Muhâfızı, 298;— î, 219

EĞRİBOZÎ KÖSE ALİ PAŞA, Kapudan-ı Bahr-i Sefîd 219, 220

Ehl-i sûk, 23, 40, 49

EKÂBİR-İ CEDÎD MUSTAFÂ EFENDİ, şehremini 200, 206, 229, Koca Mustafa Efendi 234; defterdâr vekili 304, 313, 328

Ekrâd, 36

elçi, 83, 111, 128, 142, 275, 276, 301, 313, 331;— -i Acem, 255

EL-HÂC ALİ, Edirne erbâb-ı dekâkinden 21, 27

EL-HÂC HASAN HALİFE, kalemiyye kâtibi, mevkufât şakirdi 53

EL-HÂC HÜSEYİN PAŞA, Sâbık defterdâr, 114, 278; başbâkikulı 278; defterdâr 278

EL-HÂC MEHEMMED BEY, Hüseyin Paşazâde, tezkire-i mâliyye 244; Bey Efendi 244, Mâliye tezkirecisi 244

EL-HÂC MEHEMMED EFENDİ, Başbâkikulı 26

EL-HÂC MEHEMMED EFENDİZÂDE MUSTAFÂ EFENDİ, küçük tezkireci 26

EL-HÂC MEHEMMED, Edirne'de menzilci 252, 254

EL-HÂC OSMÂN, pişkeşci 140, 159,

EL-HÂC SUN'ULLAH EFENDİZÂDE EL-HÂC AHMED, 172

ELMÂS MEHEMMED PAŞA, Nişancı 57, 61, 111, 138, 140, 141, 159, 173, 293, 328

elvân, 38, 143, 144, 283

emîn, 41, 50, 71, 93, 107, 112, 128, 165, 184, 210, 240, 250, 262, 273, 278, 304, 337;— -i Cev, 192;— -i defter-i hâkānî, 41, 291;— -i Surre, 172;— -i tersâne, 278

EMÎR LÂLÂ ŞÂHÎN, 119, 120, 121

EMÎR PAŞA, defterdâr 281, 282, 301

EMÎR ŞEYH, Atpazarlı 284

emîr;—-i hac, 331; -ü'l-hacc, 49;—ü'l-hacclık, 78, 84, 92

Enderûn, 38, 39, 45, 75, 130, 144, 146, 173, 177;— -ı Harem-i muhterem, 94;— -ı hümâyûn, 158, 174, 186, 206, 271, 285, 286, 292, 294, 297, 309, 329;— -ı hümâyûn Hazinesi, 174;— -ı hümâyûn kethudâlığı, 158;— -î, 93, 128

Engüri, 228

Engürüs, 326;— seferi, 70

erbâb;— -ı bâzergân, 272, 343;— -ı dekâkîn, 21;— -ı devlet, 40, 163, 164;— -ı dîvân, 58, 100, 125, 128, 138, 139, 156, 172, 210, 291, 292, 296;— -ı hammâmcıyân, 274 ;— -ı Harem-i hümâyûn, 38;— -ı kalem, 211, 280, 281, 288;— -ı kassâb, 210, 236;— -ı küttâb, 57, 86, 140, 190, 279, 280, 290, 324;— -ı ma'ârif, 190, 279;— -ı ma'ârif-i nedîm-i şehriyârî, 130;— -ı muhtekirân, 236;— -ı muhtekirân-ı kassâbân, 236;— -ı mültezimîn, 265;— -ı müneccimîn, 117, 132;— -ı mürteşî, 268;— -ı müverrihûn, 323;— -ı ordu, 296, 339;— -ı ordu-yı hümâyûn, 304;— -ı pâsbân-ı bostâniyân, 307, 308;— -ı pehlivân, 298;— -ı sarây, 179;— -ı sefer, 31, 90, 145, 193, 239, 254, 292, 296, 305, 312;— -ı tîmâr, 111, 158, 159, 196,214,230, 276, 308, 309;— -ı tîmâr-ı doğancıyân, 108, 302;— -ı topcıyân, 298;— -ı tüccâr, 241, 343

Erdebil, 122, 124, 131

ERDEBÎLÎ ŞÂH, 142

Erdel, 23, 130, 248, 250, 276

ERDEŞÎR ibn-i SÂSÂN bin BEHMEN bin İSFENDİYÂR, 169

ERDEŞÎR -İ BÂBEK/BÂBEKÂN, 169, 170

ERDVÂN-I ASGAR, 169

Ereğli, 28, 225

Ergene, *Bk.* Cisr-i Ergene

Ergirikasrı, 69

erkân-ı devlet, 54, 58, 60, 138, 140, 203, 215, 216, 239, 280, 290, 292, 296, 297, 328, 329

erz, 123

esb-keşân, 87

Esedâbâd, 194

esedî guruş, 35

ESÎR İSMA'İL PAŞA, Karaman valisi 50, 51, 114, 180, 269, 291, 296; yeniçeri ağası 248

esîr, 70, 180, 114, 248, 269

Eski Câmi, 46, 48, 160, 258

Eskicum'a, 66

ES-SEYYİD AHMED BEY, Çerkez ümerasından 245

ES-SEYYİD ALİ EFENDİ, Nakībü'l-eşrâf 206, 218, 219

ES-SEYYİD HASAN EFENDİ, Anadolı muhâsebesi başhalifesi 25, 200

ES-SEYYİD İBRÂHÎM EFENDİ, Sarrâcîn-i hâssa kâtibi 208

ES-SEYYİD MEHEMMED EFENDİ, Mübâşir, Ordu defterdârı 197

ES-SEYYİD MUSTAFÂ PAŞA, Mevkufât halifesi 278 Hanya muhâfazı, Kandiye muhâfızı 281

esterân, 71, 110, 201, 207

eşcâr, 175, 189, 254, 274

Eşkûn, 87

EŞRAT OĞLI GERŞÂSB, 166

et, 23, 41, 55, 115, 141, 166, 168, 174, 177, 183, 194, 205, 207, 215, 217, 219, 227, 231, 258, 259, 276, 287, 323, 327, 341, 343, 346

etmekci, 252

ETMEKCİOĞLI AHMED PAŞA, defterdâr 43, 117, 121

Etrâk, 79, 167

evkaf, 25, 43, 65, 66, 73, 200, 222, 274, 275, 315

Evreşe, 28

eyâlet, 103, 309, 322; — -i Rumili 27, 81; — -i Şâm, 49; — -i Edirne 68; — -i Kıbrıs 256, 260, 294; Basra 302;— -i Adana, 109;— -i Anadolı, 70;— -i Bağdâd, 243, 296;— -i Diyârbekir, 169, 178, 182, 208, 289, 321;— -i Karaman, 225, 248, 302, 314;— -i Mûsul, 87;— -i Sivas, 90, 93, 94, 106, 111, 128, 308;— -i Trablusşâm, 242, 246, 261, 280, 289, 293, 294;— -i Van, 301

EYYÛB HALİFE, Kara Kethudâzâde, silahdâr ocağı başhalifesi 135

F

fağfûrî, 142, 143, 144

FASİHÎ EFENDİ, Emin-i Defter-i hakanî 291

Fâtih-i Kal'a-i Beç, 324

FERÂMÛRZ, 166

Ferecik, 28, 196, 335

fermân, 20, 22, 25, 26, 31, 32, 34, 37, 39, 40, 44, 46, 49, 50, 51, 53, 56, 60, 62, 66, 67, 69, 71, 72, 73, 76, 77, 78, 79, 81, 83, 84, 88, 94, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 115, 121, 122, 125, 128, 130, 131, 132, 134, 135, 138, 139, 151, 154, 157, 158, 161, 164, 168, 174, 175, 176, 177, 178, 182, 185, 186, 189, 190, 191, 193, 194, 196, 197, 199, 201, 205, 210, 212, 219, 222, 227, 228, 229, 233, 236, 238, 242, 244, 252, 254, 256, 260, 261, 262, 264, 266, 267, 268, 270, 272, 275, 277, 279, 281, 287, 290, 294, 295, 299, 300, 301, 302, 303, 309, 311, 313, 314, 315, 317, 327, 331, 334, 337, 338, 343;— -ı âlî, 21, 28, 29, 33, 36, 43, 45, 46, 57, 63, 65, 68, 70, 82, 99, 127, 129, 152, 223, 265, 335, 337, 343, 345;—-ı âlî, 35, 129, 152;— -ı hümâyûn, 28, 38, 42, 57, 59, 80, 89, 162, 179, 183, 187, 188, 200, 203, 206, 207, 213, 296, 298, 307

Feryâdcı, 249

FETHİ BEYZÂDE AHMED AĞA, Dergâh-ı mu'allâ kapıcıbaşılarından 21

Fethulislâm, 89, 127

Feylesof, 170

FEYZULLAH EFENDİ, Şeyhülislam 158, 161, 162, 201, 203, 204, 208, 210, 216, 218

fırkata, 34, 48, 53, 89, 96, 97, 101, 195, 251, 281, 296, 297, 326

Filibe, 27, 31, 32, 36, 38, 39, 50, 68, 117, 120, 126, 232, 263, 284, 309, 312, 316;— li, 39

Filorina, 232

Firdevs, 77, 169, 282

Flemenk keferesi, 21

Fransız, 310

Frengî altun, 49, 56, 160, 185, 224

FRENK MUSTAFÂ, Sâhib-i ayâr 24, 47

Frenk, 24, 41, 47, 133;— kethudâsı, 47

furun, 57

fülfül, 124

G

Galata, 21

GAŞLI MAHMÛD PAŞA, Vidin muhâfızı 158, 196, 230

gâvere, 124

GĀZÎ GİRÂY HAN, Kırım Hanı 107

GĀZÎ GİRÂY veled-i AHMED GİRÂY SULTÂN, 245

GĀZÎ HAYDAR, 245

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ ACADEMY OF SCIENCES tuba.gov.tr

gāziyân, 22, 23, 230, 286, 333
GAZZÂZOĞLI AHMED AĞA, Kethudâ-yı bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî 325
GEDÂYÎ AHMED AĞA, Dârü's-sa'âde ağası 61
Gelibolı, 28, 37, 74, 79, 127, 175, 179, 182, 187, 241, 254;—İskelesi, 34, 137, 234;—kadısı, 34;—Muhâfızı, 137
GENÇ MEHEMMED AĞA, Aydın ve Saruhan muhassılı 47; Mîr-i mîrân-ı Anadolı pâyesi ihsânı 47, 111; Genç Mehemmed Paşa 128, 308, 309; mîr-i mîrânlık ile Sivas valisi 128,
GERGERLİZÂDE İBRÂHÎM AĞA, Şeyh-i üştürân 110
Germiyân, 53
GERŞÂSB bin ÎNÂS, İran şâhı, Zû bin Tahmâsb kardeşi 166
GERŞÂSB, Âhen-dest, Sistân hakimi Eşrat oğlı 166
GEVHERHAN SULTÂN 314, 318, 319, 322
gılmân, 77, 79, 125, 181, 212
Girid; — Adası, 332; — Cezîresi, 33, 48, 81, 128, 135, 135, 166, 169, 195, 219, 278, 281, 285, 316, 326, 332, 343 (Bk. Cezîre-i Girid)
giyâh-ı huşk, 124, 335
Gördos Kal'ası, 333
Görice, 151
gulâm, 27, 265;— -lar, 306;—-ı miftâh, 94
Gûristân-ı Paşa, 262
guruş, 35, 37, 45, 46, 47, 50, 57, 68, 69, 98, 101, 104, 109, 127, 129, 132, 150, 159, 182, 185, 193, 223, 224, 243, 253, 254, 268, 285, 295, 296, 327
guzât, 70, 80, 89, 106, 107, 120, 138, 145, 239, 240, 242, 249, 257, 269, 320, 323, 326, 333, 339, 346, 347;—-ı İslâm, 127, 129, 151, 250, 298, 317;—-ı müslimîn, 22, 50, 250, 322
güherçile, 68, 69
gülle, 59, 89
Gülnar, 276
gümrük, 44, 84, 227, 295, 300, 305;—Emîni, 295, 300, 305
Gümülcine, 28, 126
GÜMÜŞ MEHEMMED AĞA, Sipah ağası 47
gümüş, 44, 283
GÜRCİ HASAN AĞA, Osmân Paşa kethüdâsı 103
GÜRCİ MEHEMMED PAŞA, Mîr-i mîrân-ı Adana 49, 199, 313,
GÜZELCE HALİL PAŞA, Karaman valisi 302, 303

H

habbe, 27, 338
HABEŞÎ BEŞÎR AĞA, silahşör 22, 43, 51, 182, 186, 188, 208, 209, 217, 289, 290; Ağa-yı Dârü's-sa'âde 266
HABEŞÎ HÂCE BİLAL AĞA, Hâce-i hazret-i şehinşâhî, 75
HABEŞÎ SÜLEYMÂN AĞA, Silahşör-i şehriyârî 51
Habeşî, 22, 51, 75, 182, 186, 208, 209, 217, 229, 289, 290,
HABÎB-İ HUDÂ, 19
habshâne, 39, 83
HACCÂC-I ZÂLİM, 287, 345
Hâce, 63, 75, 82, 121, 180, 238, 277, 303
HÂCE-İ NASREDDÎN, 180
Hâcı İkbâl, 73
Hâcı, 73
Hâcı-köyi, 252
Hâcı-oğlı, 315; —-pazarı, 66, 85, 244, 284
hadâyık-ı bâğçe-i sultâniyye, 189
hadem, 40, 78, 332
HADÎCE SULTÂN, 314
hadîka, 38, 48, 85, 156, 188, 206, 207, 213, 218, 228, 229, 249, 307, 308, 318;— -i Akpınar, 307, 308;—-i bâğçe-i sultânî, 38, 206;— -i Hâssa, 56;— -i sultânî, 38, 48, 176, 188, 200, 206, 211, 228, 229, 213;— -i sultâniyye, 38, 188, 191, 213, 218, 228, 229, 249, 307, 318
HÂFIZ MUSTAFÂ, Yeniçeri başyazıcısı 269
hâfız-ı Kelâmu'llah, 203
HAKÎM TİTUS, Vezir 154
Haleb, 68, 109, 209, 290, 296, 300, 340;—Türkmanı, 68;—valisi, 74;— -ü'ş-şehbâ, 209, 290
HÂLİD BEY, Markova Zâbıtı, Filibe a'yânından 32, 39
halife, 19, 25, 36, 53, 56, 58, 111, 115, 125, 135, 142, 154, 155, 157, 188, 200, 210, 211, 234, 246, 300, 305;— -i İslâm, 19;—-lik, 21, 25, 111, 115, 200, 278;— -zâde, 201

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

HALİFEZÂDE MUSTAFÂ ÇELEBİ, Mevkufât şâkirdi 201; kâtib-i arabacıyân 201, 268

HALÎL PAŞA, Güzelce, Karaman valisi 302, 303

HALÎL PAŞA, Eğriboz seraskeri, 20, 47, 50, 51, 53, 90, 191-192, 195, 223, 224, 294, 295, 316, 333, 336, 317

HALÎL, Koca, kethudâ 92

Halkalıpınar, 263

halvethâne, 229

Hama, 83

Hâmânverân, 154

HAMDİ EFENDİ, Diyârbekirli, başmuhâsebe'den ma'zûl, 190

HAMDİ EFENDİ, Vezîr-i a'zam Köprüli Evkafı mütevellîsi, 25

HAMLECİ AHMED BEY, Otluk emini 335

hammâm, 27, 85, 117, 207, 260, 273, 274

hamr, 124, 286

HAMZA PAŞA, Mısır valisi, bâbü's-sa'âde yazıcısı 227, 243, 310, 342

HAN CİHÂN, Pengâle padişahı veziri 73

Han, 23, 26, 29, 30, 31, 43, 65, 73, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 107, 154, 158, 168, 234, 237, 244, 245, 246, 274, 285, 286, 306, 316, 318, 319, 321, 322, 323, 324, 327, 332, 346;— -ı Kırım, 31, 107

Hancı, 43

HANDÂN EFENDİ, Süvârî mukabelecisi 190

hânedân-ı Âl-i Osmân 314, 318, 320, 322-325, 346

Hannâs, 184

Hanya, 33, 281, 320;— Kal'ası, 48, 316, 332, 333;— Limanı, 316

harâc;— kalemi, 154;— muhâsebecisi, 87

harbendebaşı, 71

harc, 37, 52, 173, 207, 226, 269, 275, 283, 324, 338

Harem, 171, 185, 202;— -i hümâyûn, 38, 45, 173;— -i Mekke-i mükerreme, 72;— -i muhterem, 94, 174, 177, 178, 206, 229, 319, 322, 330

Haremeyn, 321;—muhâsebeciliği, 43;— mukataacılığı, 128;— -ü'ş-şerîfeyn, 73, 100, 130;— -ü'ş-şerîfeyn muhâsebeciliği, 43, 128, 266;— -ü'ş-şerîfeyn muhâsebecisi, 43, 266

Harrân, 200

Hâsâhûr, 144

HASAN AĞA, Çelebi Hüseyin Paşa kapucılar kethudâsı 49

HASAN AĞA, Gürci, Osmân Paşa kethüdâsı 103

HASAN AĞA, Karanfilîzâde, Edirne'de Subaşı, Çavuş, 27, 39, 72, 102, 131, 132, 177, 191

HASAN bin ACLAN, Mekke Şerifi 73

HASAN EFENDİ, Amuca Hasan Ağa Dâmâdı, defterdâr vekili, 278, defterdâr 279, 280

HASAN EFENDİ, Amuca Hasan Ağazâde, kā'im-makām 40, 49, 114, 121

HASAN EFENDİ, es-Seyyid, Anadolı muhâsebesi başhalifesi 25, 200

HASAN EFENDİ, Mevkufât halifesi, mevkufâtcı vekîli 305

HASAN EFENDİ, Muhâsebe-i evvel 99, 100, 125

HASAN EFENDİ, Tersâne emini, defterdâr-ı şıkk-ı evvel 157

HASAN HALİFE, el-Hâc, kalemiyye kâtibi, mevkufât şakirdi 53

HASAN HALİFE, es-Seyyid, Anadolı muhâsebesi başhalifesi 200

HASAN HALİFE, Sipâh başhalifesi, 135

HASAN KETHUDÂ, Musâhib Mustafâ Paşa'nın kethudâsı, 59, 123

Hasan Paşa Palankası, 334

HASAN PAŞA, Abaza, 74

HASAN PAŞA, Bağdad valisi 243

HASAN PAŞA, sâbık Rûmili muhassılı, Fazlî Paşa kethudâsı, Musul paşası 87

HÂSEKİ AĞA, Bostâncıbaşı 48

hâseki ağa, 176, 178;— -lık, 48

hâshâ;—-i Baniska, 126;—-i Matranga, 126;—-i Samakov, 126

Hâsköyli, 267

Hâsoda, 55, 93, 294; —-başı, 177, 258;—-lı, 55, 130, 131

Hâss Âhûr, 218

Hatab, 124, 205

HÂTEM-İ TAYY, 287; —-i Sânî, 285

hatt-ı hümâyûn, 20, 22, 26, 27, 29, 33, 40, 43, 45, 47, 50, 51, 58, 72, 90, 94, 98, 114, 141, 146, 154, 156, 174, 179, 189, 191, 194, 195, 201, 203, 208, 220, 225, 244, 246, 271, 289, 290, 294, 314, 319, 321, 330, 339

Hâtûn Hanı, 43, 337

Hatunâbâd, 150

Hatunili, 28

Havâss, 28, 33, 122, 150, 253, 335

HAYDAR AĞAZÂDE, Kā'im-makām, 75

Hayrabolı, 28, 33, 37, 68, 71, 196;— âhûru 37,71;— sükkânı, 116, 138,

Hayzar, 250

hazine, 20, 23, 28, 29, 31, 33, 35, 37, 43, 44, 45, 50, 53, 55, 56, 62, 66, 68, 70, 82, 87, 93, 94, 98, 99, 104, 106, 107, 110, 111, 121, 122, 129, 139, 142, 144, 151, 152, 157, 158, 162, 164, 168, 173, 179, 182, 186, 188, 205, 211, 212, 221, 222, 223, 224, 226,233, 241, 243, 244, 246, 248, 255, 257, 260, 263, 264, 271, 277, 278, 283, 284, 285, 291, 292, 296, 303, 309, 320, 325, 327, 329, 330, 335, 340, 341;— kâtibi, 26, 94;— kethudâlığı, 94, 106;—kethudâsı, 93, 94;— odası, 55, 93, 179;— -dâr, 33, 102, 168, 173, 179, 225, 227;— -dâr Ali Ağa Çırâğı Lâlâ Nezîr Ağa, 173, 304;— -dârbaşı, 55, 94, 162, 291;— -i âmire, 28, 29, 31, 33, 35, 36, 44, 45, 50, 56, 62, 66, 69, 87, 98, 110, 121, 130, 139, 144, 158, 162, 164, 212, 221, 223, 224, 226, 233, 241, 243, 246, 257, 263, 264, 278, 283, 286, 291, 296, 325, 335, 340;— -i Bîrûn, 291;— -i Bîrûnî, 157, 277;— -i pâdişâh-ı bîrûnî, 157;— -i Enderûn, 173, 174, 186, 292, 309, 329;— -i Enderûnî, 93;— -i hümâyûn, 168;— -i Mısr, 168, 173, 174;— -i pâdişâhî, 20, 93, 142, 255

HEKİMZÂDE EFENDİ, Rûmili Kadıaskeri 20

Hezargrad, 66, 68, 126

hınta, 28, 32, 33, 42, 43, 57, 62, 63, 66, 104, 107, 193, 252, 253, 298, 299, 337, 338, 339

hıdemât-ı mîrî, 29, 35, 46, 82

Hırsova, 66, 104, 105, 260, 315

Hırvat, 317

Hızâne-i âmire, 224

Hızır, 71, 252

Hızırlık, 226, 299, 307

Hicâz, 83, 88, 313, 346

hil'at, 22, 23, 24, 26, 27, 31, 34, 43, 47, 48, 49, 57, 58, 60, 66, 70, 72, 78, 81, 83, 84, 90, 92, 95, 98, 99, 100, 103, 106, 107, 113, 114, 128, 130, 138, 139, 142, 155, 156, 159, 163, 168, 171, 190, 205, 208, 216, 217, 218, 220, 234, 238, 239, 244, 248, 249, 255, 256, 257, 258, 266, 267, 270, 275, 282, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 293, 294, 296, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 339, 340

HİMMET EFENDİ, Üsküdarî 225

Hind, 73;— -î, 125

Hindistân, 73, 115, 122, 124, 186

Hisârcık, 46, 263

HOCAZÂDE ES-SEYYİD OSMÂN EFENDİ, Sadr-ı Anadolı pâyesi tevcih 24, 138, 173

Horasân, 167

Hoten, 163

Hotin Kal'ası, 21

huccet, 76, 99, 226

huddâm, 71, 93, 162, 172, 181, 191, 235, 260, 272, 286, 296, 347;— -ân, 38, 39, 41, 48, 58, 61, 62, 111, 140, 141, 159, 172, 184, 217, 225, 232, 288, 290, 310, 330, 339;— -lar, 39, 89

hulefâ, 72, 82, 135, 155, 157, 172, 239, 278, 287, 286, 289;— -lar, 63, 82, 115, 154, 155, 211, 277, 278, 287, 289;— -i muhâsebe-i evvel, 278;— -i mevkufât, 278

Hums, 83

hükm-i hümâyûn, 34, 37, 40, 44, 46, 48, 53, 62, 69, 76, 84, 96, 105, 106, 109, 121, 152, 158, 160, 168, 180, 196, 197, 223, 226, 233, 243, 247, 248, 254, 261, 314, 315, 317

HÜLÂGÛ HAN, 323

HÜSÂM GİRÂY, İslâm Girây'ın oğlu, 245

HÜSÂM GİRÂY, Mübârek Girây'ın oğlu, 245

HÜSEYİN AĞA, Çukadâr-ı şehriyârî 75; yeniçeri ağası, 75

HÜSEYİN AĞA, Küçük, Başbâkikulı, defterdâr vekîli, 281, defterdâr 282; Basra valisi, 284

HÜSEYİN AĞA, Yalnızkör Dâmâdı, Belgrad Kal'ası defterdâr vekîli, 132-134, 137

HÜSEYİN AĞA, Yeğen, Defterdâr Ahmed Paşa etbâ'ından 66; Ruscuk İskelesi'nde mübâya'a mübâşiri, 197

HÜSEYİN CÂN HALİFE, İstanbul kalemi mukata'ası halifesi 56

HÜSEYİN EFENDİ, Küçük 278

HÜSEYİN EFENDİ, Nef'îzâde 274, 275

HÜSEYİN EFENDİ, Şükrî, Çavuş, 138; Tuna defterdârı pâyesiyle Belgrad Kal'ası defterdâr vekili 138

HÜSEYİN HALİFE, Kara Halife hazînedârı 111

HÜSEYİN PAŞA, Çavuşbaşı, gümrük emini 305

HÜSEYİN PAŞA, Çelebi, Amuca Hasan Ağazâde 40, 49, 69, 84, 114, 121

HÜSEYİN PAŞA, el-Hâc, defterdâr-ı sâbık 114, 278; başbâkikulı 278; defterdâr 278

HÜSEYİN PAŞA, Sarı, Bosnevî, kā'immakām 248, 314, 340, 343

HÜSEYİN PAŞA, Topal, serasker 23, 133, 134, 137

I

Ilıca, 263

ırgadân, 147, 148, 149, 232, 233

Isfahan, 167

Istabl-ı âmire, 68, 71, 129, 142, 182, 208, 217, 218, 257, 259, 300, 335;— huddâmları, 71;—ocaklığı, 104;— rûznâmçesi, 71, 218;— rûznâmecisi, 20

İ

i'lâm, 20, 24, 32, 34, 62, 64, 67, 79, 80, 82, 83, 84, 102, 113, 125, 134, 136, 137, 145, 154, 156, 173, 174, 177, 182, 192, 194, 199, 230, 239, 242, 250, 263, 265, 269, 276, 289, 294, 300, 310, 334, 335, 343, 344

ibâdetgâh, 22, 48, 67, 78, 96, 112, 131, 160, 187, 213, 237, 258, 313, 320

İBN-İ ORUÇ, Telhîsîzâde 277, 320, 324, 325, 326

İBRÂHÎM AĞA DÂMÂDI MEHEMMED BEY, 279

İBRÂHİM AĞA, Gergerlizâde, şeyh-i esterân, 110

İBRÂHÎM AĞA, Hamza Paşa kethudâsı, 310

İBRÂHÎM AĞA, Sadaret kethudası 160, 164, 179, 180, 185, 199, 227, 228, 236, 342; yeniçeri kâtibi 249, 343

İBRÂHİM AĞA, Şehirköyli Mahmûd Ağazâde 46

İBRÂHÎM EFENDİ, Emin-i cev, İbrâhîm Paşa'nın kapu kethudâsı 192, 193; arpa emini 210, 259

İBRÂHÎM EFENDİ, es-Seyyid, sarrâcîn-i hâssa kâtibi 208

İBRÂHÎM EFENDİ, Kākūmî, silahdâr kâtibi 100

İBRÂHÎM EFENDİ, Küçük muhâsebeci 128; Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebecisi 128

İBRÂHÎM EFENDİ, Silahdâr kâtibi 81, 82; Başmuhâsebeci 99, 112, 162, 182, 185, 205

İBRÂHÎM EFENDİ, Sipâh başhalifesi 135

İBRÂHÎM EFENDİ, Tersâne rûznâmçecisi 171; surre emini 171, 172

İBRÂHÎM PAŞA, Defterdâr, 277, 278; Mısır valisi 278; serasker 301

İBRÂHÎM PAŞA, Deli, Mağnisa valisi 293

İBRÂHÎM PAŞA, Eğriboz muhâfızı 192, 209, 210, 259, 298

İBRÂHÎM PAŞA, Kara, veziriazam 62, 169, 189, 280-281, 321

İBRÂHÎM PAŞA, Mısrlızâde, Bahr-i Sefîd kapudanı 89, 106

İBRÂHÎM PAŞA, Şeytan, ser-asker 340

İBRÂHİM PAŞA, Tavîl, Budin valisi 276

İBRÂHÎM, Deli, Silahdâr ağası 60, 92, 101

İBRÂHİM, Derviş, Mevlevî 315, 316

İBRÂHİM, Menzilci, Edirne 252, 254

İbrâhîmpaşa Hammâmı 27

İbrail, 66, 315

iç;— ağaları, 179, 184;— oğlanı, 55, 93, 94;— oğlanları, 93, 183;—oğlanı odaları, 179

İhtiman, 263, 264

İlbasan, 70, 95, 127

ilçi, 111, 115, 123, 125, 128, 131, 140, 142, 144, 170, 174, 234, 255, 256, 273, 275, 276, 301, 306, 321;— -i Acem, 266;— -i Şâh, 141, 234

iltizâm, 43, 87, 98, 103, 238, 264, 274, 318, 341;— -ları, 225, 226, 254

İmâd, 151;— Cisri, 149,

İMÂDÎ MÛSÂ EFENDİ, Şehremini 99, 234, 345

İnebahtı, 221, 222

İnecik, 28

İnlik, 230;— Girdâbı, 214, 230, 240, 241

İpsala, 28

İran, 154, 165, 166, 167, 169, 170

İrşova, 196, 197, 231

İsakcı, 21, 85, 89, 96, 315

İSHAK EFENDİ, Nedîm-i şehriyârî, 77, 83, 84, 130

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

İSKARLATOĞLI (İskerletoğlı), Tercüman 275, 301

iskele, 44, 62, 66, 67, 89, 97, 104, 197, 198, 214

İSKENDER AĞA, Turnacıbaşı 133, 134

İSKENDER bin FEYLESOF, 170

İskender Karyesi, 215

İskene, 196

İslâm, 92, 136, 241, 325,330, 333;— -iyân, 137, 240, 250, 317

İslimye, 28, 33, 153

İSMA'ÎL AĞA, Mirâhûr-ı evvel 144, 176, 179, 187, 217, 218, 225, 301, 334

İSMA'ÎL AĞA, Telhîsî , Kara Mustafâ Paşa'nın telhîscisi 298, 300

İSMA'ÎL AĞA, Türkman ağası, cebecibaşı 190

İSMA'ÎL EFENDİ, Başmuhâsebe halifesi, defterdâr vekili 116, 278, 287, 288

İSMA'ÎL EFENDİ, Defterdâr 51, 62, 63, 71, 72, 75, 83, 97, 102, 115, 116, 122, 129, 162, 241, 272,

İSMA'ÎL EFENDİ, Kirli, defterdâr 156

İsma'îl Geçidi evkafı, 27

İSMA'ÎL HALİFE, Kösec, Celeb Halifezâde, başmukataa ser-halifesi 211

İSMA'ÎL PAŞA, Esîr, Karaman valisi 50, 51, 114, 180, 269, 291, 296; yeniçeri ağası 248

İSMA'ÎL PAŞA, Kā'im-makām 199, 236

İSMA'ÎL PAŞA, Koca nişancı, veziriazam 85, 244, 275, 283, 284

İSMA'ÎL PAŞA, Ser-asker İbrâhîm Paşa biraderi 301

İSMA'ÎL PAŞA, Edirne bostancısı 48

İSMA'ÎL HALİFE, mukabele-i süvâri halifesi 115

İspas Köprüsi, 263, 264

İsporlonka Kal'ası, 135, 136, 137

İsrâ'îl, 167

İstanbul, 24, 25, 28, 32, 36, 43, 48, 69, 74, 78, 110, 114, 139, 162, 196, 200, 213, 214, 221, 225, 227, 241, 251, 254, 274, 282, 283, 287, 321, 325, 343;— ağası, 79;—subaşısı, 79

İstanbul Mukāta'ası Kalemi, 56

İvraca, 260, 334

İzdin, 194, 195;— Boğazı, 295;— Ovası, 223;— Sahrâsı, 195,

İzladi, 284, 334

İznikmid, 209, 214;— İskelesi, 209, 214

K

Ka'be, 72, 79, 168, 171, 202

kā'im-makām, 40, 47, 49, 53, 57,61, 69, 75, 84, 110, 121, 138, 140, 141, 158, 171, 172, 178, 179, 182, 183, 190, 191, 198, 199, 203, 208, 210, 213, 215, 216, 235, 236, 239, 242, 246, 248, 261, 279, 280, 282, 288, 289, 293, 300, 301, 304, 305, 306, 310, 311, 314, 321, 328, 329, 331, 337, 340, 343, 345;— -ı âlî-makām, 40, 47, 53, 58, 75, 84, 141, 158, 171, 177, 179, 183, 190, 198, 203, 208, 210, 213, 239, 279, 280, 288, 289, 293, 300, 304, 305, 310, 314, 321, 329, 340, 343;— -ı Âstâne, 49, 180, 236;— -ı Âstâne-i Sa'âdet, 114;— -ı rikâb-ı hümâyûn, 248;— -lık, 179, 246, 301

Kaçanak, 286;— boğazı, 103

kādi, 24, 32, 34, 37, 39, 46, 61, 69, 76, 78, 140, 163, 198, 203, 204, 215, 218, 236, 261, 265, 290, 292, 294, 324, 328, 329;— -lar, 37, 62, 64,109, 198, 226, 238, 265, 294, 313, 315, 338, 344; —-lık, 24, 105; —-lıklar, 24, 105; —-'asker Câmi', 225, 279; —-'asker, 20, 24, 61,76, 78, 120, 138, 173, 182, 204, 206, 215, 218, 219, 225, 294; —-'askerân, 61, 140, 142, 163, 203, 290, 292, 324, 328, 329;—-'asker-i Anadoh, 173;—-'asker-i Rûmili, 173;— -defteri, 32;—-i Edirne,236;—-i Ordu-yı hümâyûn, 158

kadîfe, 55, 81, 143, 144;— -i Burusa, 161

Kādirîler tekyesi, 239

KADRÎ EFENDİ, Mevkufâtcı, Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebecisi 43; Mukabele-i süvâri 100; Rûznâmçe-i evvel 190, 255; Mevkufâtî 267

kaftân, 20, 90, 339;— -lar, 181

Kâğıdhâne, 74;— Sahrâsı, 74, 75

Kāhire, 33, 114, 137, 168, 173, 177, 186, 225, 227, 274, 278, 279, 333

kahve, 58, 59, 124, 139, 211, 212, 304

kākūle, 124

KĀKŪMÎ İBRÂHÎM EFENDİ, Silahdâr kâtibi, 100

kal'a, 21, 22, 23, 24, 25, 33, 39, 48, 68, 74, 75, 102, 103, 106, 114, 120, 128, 135, 137, 175, 190, 192, 193,195, 210, 219, 220, 241, 248, 249, 251, 257, 259, 261, 270, 275, 276, 278, 280, 288, 293, 295, 298, 306, 314, 316, 320, 321, 325, 326, 332, 343, 344;— -i Beç, 275, 279, 325;— -i Belgrad, 64, 133, 134, 137, 138, 139, 152, 196, 231, 275, 288, 303, 347;

— -i Edirne, 72; —-i Eğriboz, 298; —-i Kranposa, 135; — -i Osek, 275

kalem;— -i Hâslar, 222;— -i muhâsebe, 123, 124;— -i muhâsebe-i evvel, 123, 124;— -i Avlonya, 222;— -i cizye, 154;— -iyye, 29, 241;— -iyye, 53

Kalgay, 244, 245, 246

KALMUK MÎRZÂ, 245

kalyete, 89

kalyon, 193, 209, 316, 333;— -lar, 137, 270, 271, 316

Kamaniçe, 326;— Kal'ası, 22, 248, 278;— defterdârı, 81

KANBURZÂDE MUSTAFÂ EFENDİ, mukabele-i süvâri başhalifesi 101, 111, 115, 234, 235

Kandırı nâhiyesi, 90

Kandiye, 33, 128, 136, 137, 278, 333;— defterdârlığı, 81;— Kal'ası, 33, 128, 135, 137, 219, 278, 285, 333;—Kal'ası Muhâfızı, 136, 281, 333

Kangırı sancağı, 75

kantâr, 20, 37, 66, 68, 69, 71, 124, 136, 295

Kānûn; —-ı Âl-i Osmânî, 261; —-ı Cengiz Han, 327; —-ı kā'ide-i Âl-i Osmânî, 57;— -ı kadîm, 71, 123, 168, 271, 290, 291; —-ı kadîm-i Âl-i Osmân, 339; —-ı kadîm-i Âl-i Osmânî, 138, 154, 159, 171, 216, 217; —-ı kadîm-i pâdişâhî, 130, 216; —-ı kadîm-i selâtîn-i Âl-i Osmân, 107; —-ı Sultân Mehemmedî, 79 ; —-ı kadîm-i şehriyârî, 210; —-ı pâdişâhî, 94, 173

kapanise, Vezâret hil'at-i 291

KAPPÂN ÇELEBİSİ, 81, 266, 342

KAPPÂNÎ MEHEMMED AĞA, Ser-kassâbân-ı sefer, Edirne a'yânından 37, 81, 112, 113; 127, 132, 164, 165, 266, 342

kappânî, 37, 81, 112, 127, 132, 164, 165, 266

kapu;— ağası, 54, 177, 178;—kethudâları, 78, 209, 210, 238;—kethudâlığı, 83;—kethudâsı, 71, 83, 87, 188, 192, 259, 310;—oğlanı, 55;—oğlanları, 229;— -cıbaşı, 21, 88, 97, 127, 224, 294, 311;— -cıbaşılık, 54, 94;— -cılar kethudâsı, 27, 49, 133, 197;— -kulları, 58, 133, 139, 140, 173, 174, 290, 296, 329;— -ortası, 59, 84, 89, 97, 102, 116, 178

kapudân, 89, 97, 101, 106, 158, 193, 197, 209, 230;— -lar, 89, 130, 193;— -lık, 79, 86, 96, 106, 111, 158;— -ı fırkata, 296;— -ı Bahr-i Sefîd, 89, 106, 209, 214, 220;— -ı Nehr-i Tuna 240; — -ı Tuna, 96, 230

Kapulıderbend, 117, 264; —-i, 264

KARA HALÎL HAYREDDÎN PAŞA, Kādı'asker, 120

KARA İBRÂHÎM PAŞA, Veziriazam 62, 169, 189, 280-281, 321; — Hadîkası 321

KARA MEHEMMED AĞA, Edirne a'yânından ordu kassâbbaşı 115, 116, 132, 185, 235

KARA MEHEMMED PAŞA, Diyarbekir valisi 276

KARA MUSTAFÂ EFENDİ, Muhteşem, Başmuhâsebeci vekili 305, 340

KARA MUSTAFÂ PAŞA, Sultân Murâd Han-ı Râbi' veziri, 186; — Sarâyı, 285;— Türbesi 325

KARA MUSTAFÂ PAŞA, Veziriazam, 25, 85, 90, 123, 128, 169, 234, 238, 273-275, 279-280, 285, 298

KARA RECEB AĞA, Koca Ali Paşa'nın hâne kethüdâsı 227, 228

Karabayır, 215

Karabulut, 252

Karadağ, 251;— Kazası, 196;— Nâhiyesi, 251;— Yörükleri, 251

Karadeniz, 89

Karaferye, 294

KARAKAŞZÂDE ALİ AĞA, Gelibolı a'yânından 187

karakullukçılık, 113

Karaman, 70, 87, 119, 302, 314;— eyâleti, 225, 248;— sancağı, 87;— mukataatları, 87;— valisi, 50, 51, 70, 302

KĀRAN, 167

karanfil, 124

KARANFİLİZÂDE ALİ EFENDİ, Nişancı vekîli 53; Mevkufâtî 53, 63; Mevkufâtcı 293; Nişancı vekili 293

Edirne'de Subaşı, Çavuş, 27, 39, 72, 102, 131, 132, 177, 191

Karanlık Çârşû, 21, 27

karârgâh, 132, 134, 276

Karasu, 66, 68, 104, 126, 315

Karesi, 37

kârhâne, 68

Karinâbâd, 28, 33, 153

Karlıili, 221, 222

Karlofça, 327;— Boğazı, 80, 90, 132;— Palankası, 22, 327

KÂRÛN 173, 183, 338, 341

karye, 32, 33, 105, 108, 151, 152, 154, 194, 196, 200, 215, 216, 229, 251, 261, 302, 308, 309, 312, 332;— -i Akpınar, 307;— -i Âcilovası, 253;— -i Ahi, 252;— -i Aşağı Boyalık, 150;— -i Avârız, 252;— -i Avcılar, 253;— -i Beyli, 253;— -i Değirmenderesi, 253;— -i Dereköy, 150;— -i Dervişdepe, 253;— -i Devletlüağaç,150;— -i Dimitri, 253; — -i Etmekçi, 252;— -i Hacıköyi, 252;— -i Harmanlı, 263; — -i İhtiman, 263;— -i Karabulut, 252; — -i Kınalı, 263; —-i Kovanlık, 150 ;— -i Küsti, 252;— -i Malkoçlar 150; —-i Markova, 39;— -i Mihaliç, 253;— -i Nusretli, 253; —-i Papaslı, 263;— -i Sekbân, 150;— -i Serem, 252;—-i Soğancık, 253;— -i Sörkün, 252;— -i Üsküdar, 253; —-i Vasilderesi, 150;— -i Yukarı Boyalık, 150

KÂSIM ÇAVUŞZÂDE MUSTAFÂ EFENDİ, Müderris 260

Kâsımpaşa Hammâmı, 117, 260

Kasr;— -ı âlî, 213, 262, 269, 302;— -ı Bâlâ, 302;— -ı hümâyûn, 298;— -ı Sûr, 164, 239, 251, 262, 269, 302

kassâb, 236, 237;—-başı, 81, 112, 115, 126, 130, 132, 164, 185, 237, 266, 286, 340, 342;—-başılık, 81, 113, 115, 126, 266, 341

Kastamonı Emâreti, 79

Kâşân, 167

kaşıkcı, 208

katâr, 37, 68, 115, 207, 290, 300;— -ları, 251

katır, 37

kâtib, 26, 31, 53, 79, 81, 94, 99, 157, 182, 185, 201,210, 244, 249, 248;— -i arabacıyân, 201, 268;— -i esterân-ı pâlânî, 201;— -i nüzül, 210;— -i sarrâcîn, 278;— -i sarrâcîn-i hâssa, 208;— -i yeniçeriyân-ı dergâh-ı âlî, 249

Kavala, 296;— Kal'ası, 195, 251

KAYDÛS, Melik, 154

kayıkçı, 176;—yân, 187

Kayseriyye sancağı, 248, 314

kayyûm, 252, 270

Kazâk-ı âkk, 306

Kefe, 38, 245, 301;— -li, 37, 38, 77

KEFELİ ALİ BEY, Karesi ve Biga'da mübâya'a görevlisi 37, 38, 77

Kelâmu'llah, 203

Kemâlçayırı, 60, 263, 303, 304, 305

Kemhâ, 143, 144,

KEN'ÂN AĞA DÂMÂDI ALİ AĞA, Bosna defterdârı 43

Kenârcı Karyesi, 251

Kerpiniş;— kazâsı, 221;— sancağı, 221;— Beyi, 222, 223

Kesendre, 68;— voyvodası, 68, 107

Kestane, 124

Keşan, 28

keşmirî 143, 144;— kuşak ve şallar, 86

KETHUDÂ AHMED PAŞA, *Mısır* valisi 114

kethudâ, 26, 27, 40, 41,42, 47, 49, 50, 55, 58, 59, 61, 66, 71, 77, 83, 87, 92, 93, 94, 102, 106, 114, 116, 123, 131, 141, 142, 144, 159, 160, 164, 168, 169, 179, 180, 185, 186, 198, 199, 218, 227, 228, 236, 242, 270, 271, 284, 290, 296, 309, 310, 325, 329, 342;— -lık, 41, 114, 92, 290;— -yeri, 56;—-yı bevvâbîn, 26, 40, 58, 169;—-yı bevvâbîn-i kā'im-makām-ı Âstâne, 49;—-yı hazine, 271

KETİŞOĞLI, 31, 95;— kabîlesi, 34

KEYÂREŞ, Keykubâd oğlu, 166

KEYHÜSREV, Keykubâd oğlu, 166

KEYKÂVUS bin Keykubâd, 166, 167

KEYKEŞTÂB, Keykubâd oğlu, 166

KEYKUBÂD bin ZÛ bin TAHMÂSB bin MENÛÇEHR, 166, 167

keyl, 123, 232, 252, 253, 299, 338

KEYLEHRÂSB, Keykubâd oğlu 166

Keyv, 167

Kıbrıs, 158, 161, 256, 260, 294, 345;— valisi, 294;— Muhâfızı, 71, (Bk. Cezîre-i Kıbrıs)

Kıbtiyân, 138;— mukata'âtı, 138

kılıç, 20, 54, 90, 143, 144, 162, 282, 306, 317, 339

Kınalı, 263;— Çiftliği, 264

Kıpçak, 163, 321

KIRIM GİRÂY veled-i SELÂMET GİRÂY, 245

Kırım, 26, 31, 82, 83, 84, 104, 244, 306, 319, 323, 324, 327;— askeri, 105;— Hanı, 30, 31, 105, 107, 244, 246, 306, 319;— Hanı, 104, 105

KIRKÇEŞMELİ SÜLEYMÂN EFENDİZÂDE MUSTAFÂ EFENDİ, Ruznâmçe-i evvel 235, 284-286

Kırkkilisa, 28, 72, 83, 122, 127, 150

kışla, 20, 25, 28, 115

kışlak, 28, 42, 57, 71;— -ı Edirne, 126

Kıyık, 23, 27, 59, 95, 345

kıyye, 97, 123, 124, 232

Kızderbendi, 117, 264

Kızılbaş, 174, 256, 273;— -ülkesi, 175

KIZILCIKZÂDE ES-SEYYİD ABDURRAHMAN HALİFE, Mevkufât kâtibi 188; Nüzül kâtibi 210

KİFRÎ AHMED EFENDİ, 24; hamr ve arak emini 286; Darbhâne-i âmire'de sâhib-i ayâr 300

kihterân, 184

Kilâr;—(oda-i Kilâr), 93;— -ı Hâssa, 55

kîle, 20, 28, 32, 33, 37, 42, 57, 66, 67, 71, 104, 129, 233, 253, 295, 298, 299, 337, 338

Kili, 127, 197, 324

kilisa, 192, 320

kimyon, 124

Kirdgâr, 172

KİRLİ İSMA'ÎL EFENDİ, Defterdâr 156

Kirmân, 167

kîse, 21, 34, 49, 58, 115, 116, 129, 132, 141, 159, 160, 162, 182, 185, 187, 192, 204, 206, 241, 243, 264, 267, 313, 331, 342;—-dâr, 41;—-dârlık, 53, 188

Kisrân, 167

KİTABCI ALİ EFENDİ, Rûznâmçe-i küçük, 205

Kitâbcı, 47, 205

KOCA HALÎL KETHUDÂ, 92

KOCA MİMAR AHMED AĞA, Ser-mimâr 207

KOCA NİŞANCI İSMA'ÎL PAŞA, Veziriazam 85, 244, 275, 283, 284

KOCA ŞEMS EFENDİ, Rikâb-ı hümâyûn defterdârı, 70

Kocaili sancağı, 90

Kolar, 263;— Palankası, 31, 193

kolcılar, 190, 191

KONEVÎ ES-SEYYİD ALİ EFENDİ, Anadolı kadıaskeri, 20; Rûmili kadıaskeri, 138, 182, 204-205, 219

Koniçe, 126

Koron, 220

korsan;— kalyonları, 137;— -lık, 297

Koska Furunı, 40, 41, 49

Kosova, 103, 286;— sahrâsı, 286,

Kostantıniyye, 78, 115

Kostazâdeler, 78

Kovanlık, 150

koyun, 33;—emini, 238;— emâneti, 238;— mukataası , 115;— Yılı, 117

KOZBEKÇİ AĞA, Haseki ağa 48

kömür, 39, 124

KÖPRÜLİ MEHEMMED PAŞA, veziriazam 25, 74, 75, 167, 264, 277, 278, 321, 326

KÖPRÜLİZÂDE AHMED PAŞA, Veziriazam 41, 135, 158, 205, 219, 258, 275, 278, 279

KÖPRÜLİZÂDE MUSTAFÂ PAŞA, Veziriazam, 23, 26, 31, 40, 47, 48, 53, 80, 103, 108, 114, 115, 121, 130, 133, 193, 227, 231, 238, 241, 244, 249, 267, 271, 272, 282, 286, 287, 288, 326, 327, 340, 347

KÖR MUSTAFÂ KETHÜDÂ, Köprüli Mustafa Paşa kethüdâsı, 49, 50, 227

Körfoz, 219

KÖSE AHMED AĞA, Mîr-i Kıbtiyân, 138

KÖSEC AHMED HALİFE, Küçük rûznâmçe halifesi 300

Köstendil sancağı, 81

KRAL DURUJAN, Venedik, 200

Kral Hayzar, 250

KRAL MORÇIN, Venedik 192

Kral;— (Fransız), 310;— (Leh), 306;— (Moskov), 306, 310;— (Nemçe), 83, 275, 301, 310;— (Orta Macar kralı Tököli), 76, 130, 230, 231;— (Venedik), 135, 136, 192, 270, 271

KUBÂD, 167

kubbe, 58, 140, 142, 169, 273, 274, 289

Kuds-i şerîf, 310, 331, 339

Kul Hızıroğlı köyü 221, 222

kul, 151, 152;— kethudâlığı, 78, 160, 168;— kethudâsı, 20, 64, 76, 114, 160, 269, 270;— oğulları, 64

KULOĞLI MUSÂHİB MUSTAFÂ PAŞA, 59, 146, 170, 220

Kum, 167

Kurs, 76, 130, 220, 230, 231

kuşak, 55, 86, 185

kutnî, 86, 143, 144

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

kuzât, 24, 64, 131, 188, 203, 204, 239, 265, 282, 294, 320,

KUZIOĞLI, Mimar Vekili 118, 229

Küçük Âhûr kethudâsı, 218

KÜÇÜK ÇELEBİ MUSTAFÂ EFENDİ, 267, cizye muhâsebecisi vekili 43; Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebecisi 43, 128; darbhâne-i âmire nazırı 130

KÜÇÜK ÇELEBİ, *bk.* Küçük Çelebi Mustafâ Efendi

küçük evkaf muhâsebesi, 36

KÜÇÜK MEHEMMED EFENDİ, matbah emini, defterdâr 278, 284; Kandiye muhâfızı 285; Mehemmed Paşa 285

KÜÇÜK MEHEMMED PAŞA, matbah emini, defterdâr-ı sâbık, Bozcaada muhâfızı 33, 115; Limni Cezîresi muhâfazasına 128; Kandiye muhâfızı 136, 137, 156, 333

küçük mîrâhûr, 131, 215, 230

küçük oda, 55, 75, 93

Küçük Oraniçe, 197

küçük vezir, 41

küçük;— rûznâmçe, 248, 261;— rûznâmçe halifesi, 300;— tezkireci, 25, 216

Küçükçekmece, 84

Küderz, 167

kükürd, 68, 69

Künhü'l-âhbâr, 24, 54, 55, 78, 80, 118, 121

kürekci, 89, 96, 97, 129

Küsti, 252

Kütahiyye sancağı, 70

küttâb, 70, 86, 138, 140, 160, 169, 189, 190, 201, 238, 244, 257, 279, 280, 281, 283, 287, 288, 290, 324,

kütüb, 205;— -i tevârih, 112, 118, 194, 219,

kütük, 39

L

Ladjin, 326

lağımcı, 69;— -yân, 69

LÂLÂ ŞÂHİN, Emîr 119, 120, 121

lâlâ, 119, 120, 121, 146, 195, 173, 177, 178, 179, 195, 198

Laz, 324

Leh keferesi, 21, 22, 261, 306

Leskovaç karyesi 151

leşker, 21, 23, 119, 121, 145, 166, 169, 231, 250, 270, 276, 302, 307, 308, 310, 316, 319, 320, 321, 323, 326, 327, 332;— -i Âl-i Osmân, 277;— -i Erdeşîr-i Bâbekân, 170;— -i İslâm, 119;— -i kefere, 23;— -i Moğol, 324;— -i Tatar, 316, 319, 320, 321, 323, 324, 326, 327;— -i çekirge, 307, 308

levend, 119, 224;— -ât, 70, 127, 197, 221, 222, 223, 224, 230, 295, 303, 309, 333

LİMBERAKİ, Manya a'yânından 219, 220, 221; Kerpiniş Beyi 222, 223; Manya Beyi, voyvoda 316, 333

Limni Cezîresi, 128

Limon, 123, 124, 207, 256

Lipova Kal'ası, 23, 24

livâ, 37, 87, 103, 104, 111, 151, 158, 167, 196, 221, 222, 224, 230, 293, 299, 302, 331, 344

Lofça, 284

lonca, 194

Lonkor, Pravişte'ye bağlı, 196

LÜTFÎ ÇELEBİ, Beytü'l-mâl kâtibi 182, 185

M

Macar, 231, 321;— altunı, 35, 45, 49, 57, 98, 295, 296

Maçin, 260

Mağnisa, 110, 293

MAĞNİSALIZÂDE MAHMÛD EFENDİ, Defterdâr 278, 280

MAHMÛD AĞA, Niğbolı a'yânından, Mihaloğlu 75, 76, 94, 127

MAHMÛD AĞA, Sarı, Edirne a'yânından 56, 113; Kassâbbaşı 126, 127, 130, 266

MAHMÛD AĞA, Şehirköyli 46

MAHMÛD AĞA/KOCA MAHMUD PAŞA, Yeniçeri ağası 75; Serasker 286

MAHMÛD BEY/BEYZÂDE, Rûmili Beylerbeyi 27; Paşa 35, 51, 152, 158, 331, 344

MAHMÛD ÇAVUŞ, Dergâh-ı âlî çavuşu 231, 232, 233

MAHMÛD EFENDİ, Mağnisalızâde, defterdâr 278, 280

MAHMÛD EFENDİ, Timurhisâr kadısı, Ordu kadısı 294

MAHMÛD PAŞA, Gaşlı, Vidin muhâfızı 158, 196, 230

MAHMÛD, Emîroğlı, Sarrâcbaşı, 188

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Mahmûdpaşa Kazası, 122, 150, 253, 335

mahsûl, 24, 29, 76;— -ât, 76, 87;— -dâr, 90, 91

mahzen, 21, 27, 40, 62, 93, 331

Mâkiyân, 124, 237

Maksûdiyye Câmi', 25, 95, 101, 154, 187, 206, 315, 317, 321

mâl-ı mîrî, 29, 46, 63, 87, 222, 264, 265, 241

mâliyye, 57, 64, 105, 109, 113, 114, 122, 127, 152, 237, 244, 277, 278, 305, 335, 338;— kalemi, 151, 338;— kâtibleri, 277;— tezkirecisi, 244

Malkoçlar karyesi, 124, 150

Mamak, 149, 151

Manastır, 51, 223

manâv, 255

Mankalya, 66, 315

Manya, 219; — Beyi, 316, 333; — beyliği, 220; — hükûmeti, 220; — Keferesi, 219; — memleketi, 219; — re'âyası, 219, 220,

Manyas Kapusı (Edirne), 112

Mar'aş, 61, 312, 313

MAŞKLOR, 41, 42

mataracı, 185

matbah, 39, 42, 156, 278;— emâneti, 156;— -ı ağa-yı dârü's-sa'âde, 39;— -ı âmire emini, 284;— -ı Hâss, 39, 42

Mavna, 193, 316;— -lar, 209, 333

mâye, 37, 118, 122, 147, 151, 188, 273

meclis; — -i defterdâr paşa, 159;— -i hâssü'l-hâss, 162, 213; — -i hümâyûn, 242; — -i kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn, 331;— -i kā'im-makāmî, 328;— -i müşâvere, 61, 110, 111, 173; — -i sadr-ı âlî, 59, 81, 82, 128, 161, 234, 242, 256; — -i şer'-i şerîf, 187

Medine, 196, 346; — -i münevvere, 73, 168, 171

Medînetü'l-Atîka (Bağdâd), 166

medrese, 73;— -ler 24;— -i şerîfe, 325,

MEHEMMED AĞA, Ağa-i Bektaşiyân 50

MEHEMMED AĞA, Anber Osmân Ağazâde, Amasya sâkinlerinden 108

MEHEMMED AĞA, Bosnevî, Siyavuş Paşa'nın kapucılar kethudâsı, çavuşân zümresinden 133

MEHEMMED AĞA, Çavuşzâde, Odun emini 191, 194, 318

MEHEMMED AĞA, Çorumlı, Veziriazam Süleymân Paşa kethudâsı 116, 138

MEHEMMED AĞA, Dergâh-ı mu'allâ kapucıbaşısı 243

MEHEMMED AĞA, Divrikli Bk. Mehemmed Ağa, yeniçeri ocağı kul kethüdâsı

MEHEMMED AĞA, Doğramacızâde, kul kethudâsı 160, 269-270

MEHEMMED AĞA, Odun Emîni Ali Ağa'nın oğlu, arabacıbaşı 267

MEHEMMED AĞA, Genç, Aydın ve Saruhan muhassılı 47; Mîr-i mîrân-ı Anadolı pâyesi ihsânı 47, 111; Genç Mehemmed Paşa 128, 308, 309; Sivas valisi 128,

MEHEMMED AĞA, Gümüş, sipah ağası 47

MEHEMMED AĞA, Kappân Çelebisi, Kappânî, ser-kassâbân-ı sefer, Edirne a'yânından 37, 81, 112, 113; 127, 132, 164, 165, 266, 342

MEHEMMED AĞA, Kara, Edirne a'yânından ordu kassâbbaşı 115, 116, 132, 185, 235

MEHEMMED AĞA, Kethudâ-yı bevvâbîn-i dergâh-ı âlî 26, 40; kapucılar kethudâsı 27

MEHEMMED AĞA, Ser-kuyumcıyân-ı hâssa, nevmüslim, 330

MEHEMMED AĞA, Subaşı, kā'im-makām paşa ağalarından, 345

MEHEMMED AĞA, Şehrî, Çavuşbaşı, 43, 51, 123, 139, 140, 179, 216, 260, 286

MEHEMMED AĞA, Tersâne-i âmire emini 89

MEHEMMED AĞA, Yeniçeri ağası, 20

MEHEMMED AĞA, Yeniçeri ocağı kul kethüdâsı 20; yeniçeri ağası, 20, 22, 56, 60, 61, 76, 78, 84, 92

MEHEMMED BÂKĪ AĞA, 246

MEHEMMED BEY EFENDİ, Rûznâmçe-i evvel, Veziriazam Kara İbrâhîm Paşa akrabası, 62, 190; Reisülküttâb, 189

MEHEMMED BEY EFENDİ, Sarı Ali Efendizâde, defterdâr 157,180, 278, 279

MEHEMMED BEY, Defterdârzâde, sergi kâtibi 157

MEHEMMED BEY, el-Hâc Hüseyin Paşazâde, mâliye tezkirecisi 244

MEHEMMED BEY, İbrâhîm Ağa dâmâdı

MEHEMMED BEY, Veziriazamzâde, mîralem 160

MEHEMMED DEDE, A'mâ, Ereğli'de zâviyedâr 225

MEHEMMED EFENDİ, Amasyalı, silahdâr başhalifesi 135

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

MEHEMMED EFENDİ, Aynacızâde, mukabele-i süvâri 100

MEHEMMED EFENDİ, Başcızâde, Selanik cizyesi tahsîldarı 34

MEHEMMED EFENDİ, Beyâzî, Mevkufât başhalifesi 53, 268

MEHEMMED EFENDİ, Dâmâd, cizye kalemi başhalifesi 154, 155; rûznâmçe-i küçük 205, 248

MEHEMMED EFENDİ, Dayı, rûznâmçe-i evvel vekili 58, 304

MEHEMMED EFENDİ, el-Hâc, başbâkikulı 26

MEHEMMED EFENDİ, es-Seyyid, mübâşir, Ordu defterdârı 197

MEHEMMED EFENDİ, Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebecisi 266

MEHEMMED EFENDİ/PAŞA, Küçük, matbah emini, defterdâr 278, 284; Kandiye muhâfızı 285

MEHEMMED EFENDİ, Minkārî, tezkire-i mâliyye vekili 305

MEHEMMED EFENDİ, Şeyhî, La'lîzâde, Edirne kadısı 46

MEHEMMED EFENDİ, Yeniçeri kâtibi 249

MEHEMMED GİRÂY SULTÂN, Murâd Girây'ın oğlu 246

MEHEMMED GİRÂY, Mübârek Girây'ın oğlu 245

MEHEMMED HALİFE, Beyâzî, *bk.* Mehemmed Efendi, Beyâzî

MEHEMMED HALİFE, Dâmâd Bk. Mehemmed Efendi, Dâmâd

MEHEMMED HALİFE, Saçlızâde, mevkufât kîsedârı 53, 188

Mehemmed Paşa Evkafı, 25

MEHEMMED PAŞA, Boynıeğri, Şâm valisi, 75

MEHEMMED PAŞA, defterdâr Bk. Küçük Mehemmed Efendi

MEHEMMED PAŞA, Defterdâr, *bk.* Mehemmed Efendi, Küçük

MEHEMMED PAŞA, Destârî, Hâsoda'dan çıkma 294, Kıbrıs valisi 294

MEHEMMED PAŞA, Divrikli, defterdâr, 60; Silistre İskelesi'nde mübâya'a mübâşiri 197; 220, 278, 280

MEHEMMED PAŞA, ELMÂS, Nişancı 57, 61, 111, 138, 140, 141, 159, 173, 293, 328

MEHEMMED PAŞA, Gürci, mîr-i mîrân-ı Adana 49, 199, 313,

MEHEMMED PAŞA, Kara, Diyarbekir valisi 276

MEHEMMED PAŞA, Köprüli, veziriazam 25, 74, 75, 167, 264, 277, 278, 321, 326

MEHEMMED PAŞA, Küçük, matbah emini, defterdâr-ı sâbık, Bozcaada muhâfızı, 33, 115; Limni Cezîresi muhâfazasına 128; Kandiye Kal'ası Muhâfızı 136, 137, 156, 333

MEHEMMED PAŞA, Pomak, Mîr-i mîrân-ı Mar'aş 61

MEHEMMED PAŞA, Sâbıka ser-gulâm-ı bâkī 278

Mehemmed Paşa, Tavîl 216

MEHEMMED ZA'ÎM, *Câmi'ü't-tevârîh müellifi*

MEHEMMED, el-Hâc, Edirne'de menzilci 252, 254

MEHEMMED, Sarı, Yazıcı 243

mehterân, 184;— -ı hayme-i hâssa ocağı, 57;— -ı tabl ü alem, 84, 146, 159, 290, 292

mehterhâne, 302, 303;— -ler, 298, 329;— -i Haymehâ-i Hâssa ocağı, 157

Mekke, 73, 83, 346;— -i mükerreme, 72, 74, 83, 88, 114;— -i mu'azzama, 73, 83, 114;— -i mu'azzama şerîfliği, 88

MEN bin YA'KŪB bin İSHAK bin İBRÂHÎM, 166

Mengli Girây, 246

Mercimek, 124

Meriç Nehri, 117, 118, 120, 122, 149, 147, 148, 151, 189

meşâyih, 239, 283;— -i izâm, 282

mevâlî, 163, 210, 282, 324, 328;— -i izâm 64

mevkufât, 21, 28, 29, 33, 37, 43, 57, 63, 68, 69, 70, 71, 104, 115, 121, 122, 127, 128, 151, 152, 154, 188, 201, 205, 210, 222, 226, 248, 252, 254, 267, 277, 278, 281, 299, 303, 305, 327, 335, 338;— defteri/defterleri, 68, 122, 152;— kalemi, 21, 28, 33, 57, 70, 71, 104, 115, 116, 122, 127, 128, 188, 201, 205, 210, 222, 226, 248, 267, 268, 277, 278, 281, 305, 327;— -cı, 43, 293;— -cı vekili, 305;— -cılık, 41, 53;— -î, 53, 127, 63, 162, 267;— -î vekil, 162

Mevlevî, 30, 315, 316;— külâhı 217;— -hâne, 30, 31, 112

Mevleviyet, 204

TÜRK TARİH KURUMU BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubab.gov.tr

Meydân;— kassâbbaşılığı, 341;— -ı sarây, 269, 297, 302;— -ı sarây-ı sultâniyye, 206, 238, 239, 240, 283, 284, 329;— -ı Tîr, 157

Mezistre, 219

Mısır, 114, 168, 173, 177, 186, 225, 227, 274, 278, 281, 342;— tüccârı, 137;— hazinesi, 168, 281;— tüccârı, 137;— -ı Kāhire, 33, 114, 137, 168, 173, 177, 186, 225, 227, 278, 274, 278, 279;— -ı Kāhire valisi, 33, 114, 225,

MISRLIZÂDE İBRÂHÎM PAŞA, Kapudan-ı Bahr-i Sefîd 89, 106

Midillü Cezîresi, 160

Migalgara, 28;— kasabası, 286

MİHAL BEY, 76

MİHAL BEYZÂDE, 76

Mihaliç, 253

Mihal Köprüsi, (Cisr-i Mihal), 118,

MİNKĀRÎ MEHEMMED EFENDİ, Tezkire-i mâliyye vekili 305

MEHEMMED ZA'ÎM, Mîr, *Câmi'ü't-tevârîh* mü'ellifi *165*

mirâhûr, 71, 94, 131, 135, 215, 230;— -luk, 54, 55;— ağa, 144, 230;— -ı evvel, 71, 114, 144, 176, 179, 187, 217, 218, 225, 301;— -ı kebîr, 78;— -ı sadr-ı âlî, 102

Mîr-i Kıbtiyân, 138;— mukata'âtı, 138

mîr-i mîrân, 197, 209, 336, 344;— -lık, 79, 128;— -ı Anadolı, 47, 70, 111, 293;— -ı eyâlet-i Rûmili, 27, 152;— -ı Rûmili, 35, 51, 81, 158, 344;— -ı Mar'aş, 61, 312, 313;— -ı Menteşa 302;— -ı Silifke, 302;— -ı Sivas, 308, 309;— -ı Şâm, 50, 199, 312;— -ı Şâm-ı şerîf, 40, 50

mîr-livâ, 87, 101, 214, 344;— -i Canik, 89;— -i Mağnisa, 293;— -i Silifke, 302

mîrî, 29, 33, 35, 36, 37, 40, 43, 44, 45,49, 50, 56, 57, 60, 62, 68, 77, 81, 82, 86, 88, 101, 105, 109, 110, 111, 122, 123, 124, 125, 129, 129, 132, 152, 154, 162, 179, 180, 185, 186, 186, 188, 190, 193, 196, 199, 200, 201, 222, 233, 264, 265, 268, 272, 286, 315, 288, 294, 318, 325, 335, 338, 340, 341, 342;— anbâr, 190;— cebehâne, 233;— çayır, 334;— deve ve katır, 36;— esterân, 71;— fırkate, 89;— kârhâne, 234;— mukata'at, 28, 46, 75, 99, 103, 246;— odun anbârı, 39, 40;— sârbân, 301;— şütürân, 71;— zahîre, 23, 28, 62,196, 197, 210, 230, 233, 241, 264, 267;— zehâ'ir, 152, 311

mîrzâ, 245, 324, 327;—-yı Tatarân, 80,

Misivri, 28

Modniç, 194;— Boğazı, 194

Moğol, 80, 167, 323, 324

MONLÂ HÜNKÂR 30, 216

Mora, 70, 177, 191, 192, 194, 195, 221, 280, 333, 316, 317;— Cezîresi, 219, 220, 270, 316, 333;— memleketi, 220;— re'âyası 220, (Bk. Cezîre-i Mora)

Morava Nehri, 193

Morçın, 192

Moskov;— keferesi, 261;— kralı, 306, 310,

Moton, 220

Mu'allât, 73

MUCURLI OSMÂN AĞA, 116

MUHAMMEDÜ'L-MUSTAFÂ, 240

MUHARREM AĞA, Belgrad Kal'ası dizdârı 134

muhâsebe;—ci, 63, 238, 266, 340;— -i Anadolı, 25, 200, 225;— -i cizye, 122, 129, 155, 162, 212;— -i evvel, 99, 123, 124, 125, 162, 278, 303

muhassıl, 35, 47, 87, 111, 128, 296, 340,

muhzır ağa, 38, 39, 179, 185-186, 302

mukāta'â, 56, 126, 238, 243, 301, 138;— -t, 28, 29, 35, 44, 46, 63, 75, 87, 98, 103, 157, 173, 198, 222, 264, 277, 283, 301, 303, 313, 341;— -t-ı Mîrî, 28

Murâdiyye, 31;— câmi'-i şerîfe, 29, 112, 145,182;—Küçükpazarı, 319

MURTAZA EFENDİ, Kâtib, mahkeme hüddâmından, 31

MÛSÂ EFENDİ, İmâdî, Şehremini, 99, 234, 345

MÛSÂ PAŞA, Budun valisi 332

musâhib, 59, 65, 146, 170, 190, 206;— -i şehriyârî, 59, 220;— -ân, 65, 85, 146, 206, 258, 269, 273;— -ân-ı şehriyârî, 59, 146

Mûsâpaşa Palankası, 332

MUSLI AĞA, Sarı, silahşör 20, 61; Canik valisi 90

MUSTAFÂ AĞA, Bodur, sipah ağası 23

MUSTAFÂ AĞA, Sadaret kethudâsı 33

MUSTAFÂ AĞA, Sergi emini 113, 273

MUSTAFÂ AĞA, Tavîl, yeniçeri ağası 145, 170, 173, 179, 186, 187, 197, 198, 215, 216, 248

MUSTAFÂ AĞA, Uzun, kapucıbaşı 224

MUSTAFÂ AĞA, Uzun, Divrikli Mehemmed Paşa kethüdâsı 66, 78, 160

MUSTAFÂ BEY, Çirmen mutasarrıfı 303

MUSTAFÂ BEY, ümerâ-i Çerâkis 245

MUSTAFÂ ÇELEBİ, Bosnevî, kâtib-i arabacıyân 268

MUSTAFÂ ÇELEBİ, Halifezâde, mevkufât şâkirdi 201; kâtib-i arabacıyân 201, 268

MUSTAFÂ EFENDİ, Koca, şehremini 200, 206, 229, 234 defterdâr vekili 304, 313, 328

MUSTAFÂ EFENDİ, el-Hâc Mehemmed Efendizâde, küçük tezkireci 26

MUSTAFÂ EFENDİ, Hazine kâtibi, mâliye tezkirecisi 244

MUSTAFÂ EFENDİ, Kanburzâde, mukabele-i süvâri başhalifesi 101, 111, 115, 234, 235

MUSTAFÂ EFENDİ, Kara, Muhteşem başmuhâsebeci vekili 305, 340

MUSTAFÂ EFENDİ, Kāsım Çavuşzâde, Müderris 260

MUSTAFÂ EFENDİ, Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde 235, 284, 285; Ruznâmçe-i evvel 286

MUSTAFÂ EFENDİ, Küçük Çelebi, cizye muhâsebecisi vekili 43; Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebecisi 43, 128; darbhâne-i âmire nâzırı 130

MUSTAFÂ EFENDİ, Küçük tezkireci 216

MUSTAFÂ EFENDİ, Nigâhî, Büyük tezkireci 209, 238

MUSTAFÂ EFENDİ, Osmân Paşazâde 85, 86

MUSTAFÂ EFENDİ, sâbıkā el-Hâc Mehemmed Efendizâde, Küçük tezkireci 26

MUSTAFÂ EFENDİ, Sofîzâde, dârü's-sa'âde ağası yazıcısı, Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebecisi 266, 267

MUSTAFÂ EFENDİ, Tavîlezâde, ıstabl-ı âmire rûznâmçesi 20, 218

MUSTAFÂ EFENDİ, Maliye tezkirecisi, Fazıl Mustafâ Paşa'nın hazîne kâtibi 26

MUSTAFÂ EFENDİ, Yantur Mollâ, defterhâne-i âmire kâtibi 201

MUSTAFÂ EFENDİ, Yeğen, baruthâne nâzırı 69

MUSTAFÂ KETHÜDÂ, Kör, Köprüli Mustafa Paşa kethüdâsı 49, 50, 227

MUSTAFÂ PAŞA, Bostâncıbaşı 25

MUSTAFÂ PAŞA, es-Seyyid, Mevkufât halifesi 278 Hanya muhâfızı, Kandiye muhâfızı 281

MUSTAFÂ PAŞA, Kara, Sultân Murâd Han-ı Râbi' veziri 186

MUSTAFÂ PAŞA, Kara, veziriazam, maktûl 25, 85, 90, 123, 128, 169, 234, 238, 274, 275, 279, 280, 285, 298; Merzifonî 273, 279

MUSTAFÂ PAŞA, Koca, Tekirdağlı 83, 88, 103, 113, 139, 156, 220, 284, 286

MUSTAFÂ PAŞA, Köprilizâde, veziriazam, şehîd 23, 26, 31, 40, 47, 48, 53, 80, 103, 108, 114, 115, 121, 130, 133, 193, 227, 231, 238, 241, 244, 249, 267, 271, 272, 282, 286, 287, 288, 326, 327, 340, 347

MUSTAFÂ PAŞA, Mîr-i mîrân-ı Menteşe 302

MUSTAFÂ PAŞA, Musâhib, 59, 146, 170; Kuloğlı 220

MUSTAFÂ PAŞA, Papucıbüyük, Cezâyir valisi 103

MUSTAFÂ PAŞA, silahdâr, Babadağı serdârı 115, 246, 247, 289, 300, 301, 304, 306; kā'im-makām 310, 311, 321, 328, 329, 331, 337, 343

MUSTAFÂ PAŞA, Şâhîn, Silahdâr-ı şehriyârî 321

MUSTAFÂ PAŞA, Uzun, sābık yeniçeri ağası, Babadağı muhâfızı 314, 315, 319

MUSTAFÂ, A'ver, Fazıl Mustafa Paşa kethüdası 40, 42

MUSTAFÂ, Bekrî 212

MUSTAFÂ, Frenk, Sâhib-i Ayâr 24, 47

MUSTAFÂ, Hâfız, yeniçeri başyazıcısı 269

MUSTAFÂ, Tosun, Ordu-yı hümâyûn veznedârı 57

Mustafapaşa, 33, 263, 305;— menzili, 263, 305;— Köprüsi, 33 (bk. Cisr-i Mustafapaşa)

Mûsul, 165, 170;— irsâliyyesi, 87;— Paşası, 87;— sâliyânesi, 87;— sancağı, 87

muzâyaka, 35, 38, 39, 42, 40, 44, 104, 107, 198, 236, 237, 267, 268, 311, 320, 337, 346;— -i Lahm-i Ganem, 236;— -i nân, 39

mübâya'a, 20, 21, 27, 32, 33, 37, 42, 43, 43, 57, 62, 63, 66, 67, 68, 69, 71, 76, 96, 101, 104, 107, 127, 151, 197, 295, 298, 299, 300, 311, 334, 335, 337;— mübâşiri, 62, 127, 197, 198, 300;— -i ağnâm, 126;— -i ayâr,52;— -i câmûsân-ı Top-keşân, 67, 68;— -i giyâh-ı huşk, 335;— -i Hınta,28, 298;— -i sîm-i hâlis, 52;— -i Şa'îr ve Saman, 20;— -i Şütürân, 67;— -i Zehâ'ir, 66

mü'ezzinân, 322;— -ı şehriyârî, 140

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.tr

mücevher, 162, 168;— beşik, 309, 330;— hançerler ve sâ'atleri, 162;— kalkanlar, 130, 143, 144;— kılıc, 143, 144;— raht, 82, 162;— sorguç, 81,82, 339;— tîrkeş, 82

müderris, 73, 204;— -în, 24, 282, 328;— -în, 260;— -în-i Edirne, 203, 204;— -în-i sükkânân-ı şehr-i Edirne, 210;— -în-i şehr-i Edirne, 163, 215

mühendis, 89;— -âne, 123;— -i ilm, 154

mühimmât, 63, 67, 68, 76, 82, 90, 101, 109, 121, 127, 129, 138, 173, 196, 215, 219, 230, 231, 241, 260, 314;— arabaları, 264;— - ı köpri, 232;— -ı âhen, 233;— -ı cebehâne ve tophâne, 67, 200, 223, 264, 267, 276;— -ı Kal'a-i Belgrad, 133;— -ı kırâ'at-i mevlûdü'n-nebî,65;— -ı sefer, 90, 173, 192;— -ı sefer-i hümâyûn, 63, 287;— -ı seferiyye,44, 45,63, 98, 196, 200, 205, 223, 267, 276, 289, 311,312, 313, 315, 320, 324, 331

mühr-i vezâret, 178, 188, 198

mükârî, 110, 295;— -ye, 152;— -yân 109, 110, 314;— arabaları, 63, 67, 205, 267;— bârgîrleri, 109, 110, 151, 152;— câmûs arabaları, 196, 200, 267;— davarları, 196, 201;— develeri, 109;— sârbânbaşısı, 109;— şütürânları, 196

mültezim;— -ân, 320;— -ân-ı emvâl-i mîrî, 265;— -în, 35, 36, 45, 46, 98, 264, 265, 313;— -ler, 98, 264,

müneccimîn, 117, 131, 132

müsâdere, 73, 154, 179, 180, 182, 185, 186, 188, 199, 286, 288, 294, 325, 342

MÜSTEDÂM EFENDİ, K*üçük* evkaf muhâsebesi başhalifesi 36

müteferrika, 67, 96, 104, 300;— -gân, 300;— -gân-ı dergâh-ı mu'allâ, 298;— -gân-ı Seferli, 300;— -lık, 54

MÜTEVELLÎ ÇELEBİ, Filibe a'yânından 38, 39

mütevellî, 65, 66, 38, 39, 274

N

nâ'ib, 20, 28, 338

nafaka, 70, 222, 223, 224, 232, 233, 295

Nahcivân, 175

nâhiye, (-i Kandırı), 90, (-i Debri), 151, (-i Karadağ), 251, (-i Çitroz), 251

nakībü'l-eşrâf, 53, 61, 110, 163, 206, 218, 219

namâzgâh, 329;— -ı kadîme, 297

nân, 23, 28, 32, 39, 42, 57, 90, 91, 123, 124, 154, 177, 295, 337, 341

nârdenk, 124

Nasârâ, 209, 270, 271, 306, 310, 316, 317, 324, 332

NÂSIR FEREC ibn-i BERKŪK, Mülûk-i Çerâkise'den 73

NASÛH HALİFE, Mevkufât şâkirdi, koyun mukataası halifesi 115

nâzır, 38, 58, 164, 176, 179, 183, 189, 213, 229, 262, 264, 269, 274, 276, 298, 302, 346

neccâr, 69, 152, 233, 287, 233, 234;— -ân, 69, 147, 148, 149, 151, 232, 233

nedîm, 130, 146, 190, 236, 307;— -ân, 78, 146, 168, 174, 176, 177, 183, 206, 258, 269, 273, 289, 299, 307, 308, 312, 318;— -ân-ı pâdişâh-ı şevket, 146;— -ân-ı şehriyârî, 77, 130, 146, 190, 204, 304, 336, 342

nefîr-i âmm, 214, 283, 284, 334;— askeri, 21;— husûsı, 283;— ihracı, 36, 38, 39, 284

NEF'ÎZÂDE HÜSEYİN EFENDİ, 274, 275

nefy, 25, 36, 70, 78, 80, 82, 84, 92, 135-136, 153-155, 160, 162, 168, 174-177, 179-180, 182, 187-188, 190, 200, 205, 208, 218-219, 227-228, 233-236,238, 265, 281, 284-287, 289, 318, 342-343

Nemçe, 196, 310;— esîri, 133;— keferesi,64, 197, 310, 320;— kralı, 83, 275, 301, 310, 324;— mel'ûnları, 133

NERÎMÂN, 183, 285

Nesl-i Cengiz 107, 153

Nevâhî-i Yanbolı, 28, 33

Nevrekop, 96, 126, 320

NEZİR AĞA, Hazinedâr Ali Ağa Çırâğı, Lâlâ, 173; dârü's-sa'âde ağası 304

NİGÂHÎ MUSTAFÂ EFENDİ, Büyük tezkireci 209, 238

Niğbolı, 66, 67, 68, 75, 76, 89, 96, 104, 126, 127, 129, 197, 214, 230, 259, 260, 285, 311, 334;— İskelesi, 66, 75, 97, 104, 129, 197, 311;— İskelesi Gümrüği, 75

Niğde, 248, 314;— -li, 87, 88;— kasabası, 87;— Sancağı, 248

NİĞDELİ KÖSE ALİ PAŞA, 87, 88

Niş, 50, 56, 61, 117, 152, 193, 231, 232, 233, 263, 281, 282, 285, 301, 318, 319, 326, 332, 334;— Kal'ası, 314

nişancı, 26, 53, 57, 61, 105, 110, 141, 159, 173, 275, 280, 283, 293, 328, 329, 330;— -lık, 169, 293

TÜRK BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.com

Nişasta, 124
Nizâmü't-tevârîh, 166
Nohud, 123
Noktacı Câmi', 85
NUH ÇELEBİ, Ser-cerrâhân-ı hâssa 344
Nusretli Karyesi, 253

O

ocağ;—-ı âhengerân, 232, 233;— -ı bostâniyân, 213;— -ı silahdârân, 92;— -ı sipâh, 190;— -ı yeniçeriyân, 50, 78, 126, 140, 269, 290
ocak, 20, 22, 28, 34, 42, 43, 47, 50, 57, 77, 78 , 82, 84, 109, 135, 139, 145, 160, 174, 177, 186, 201, 208, 210, 213, 223, 232, 254, 269, 290, 291, 292, 296, 298, 300, 303, 320, 341;— ağaları, 60, 79, 173, 215, 216, 239, 270;— çavuşları
ocaklık, 67, 69, 71, 89, 129;— arpaları, 67, 104;— güherçilesi, 68;— -ı ıstabl-ı âmire, 71;— mansıbı, 238
oda, 41, 211, 169;— -başı, 54, 71, 179, 269;— -i Doğancıyân, 93;— -i Gılmânân-ı Hâssa, 168;— -i hazine, 93;— -i Kilâr, 93;— -i Seferli, 93;— -i hâssü'l-hâss, 161;— -i kebîr, 161;— -lık, 27 (Bk. büyük oda)
odun, 39-40, 97, 190, 194, 205, 318;— anbârı, 39-40, 191;— arabaları, 39, 190, 191;— emâneti, 204, 318;— emini, 190-191, 193, 194, 204, 267, 318
Ohri, 95, 127, 191;— Sancağı, 70, 151, 191
ordu, 235, 241, 244, 270, 297;— defterdârı, 197 Ordu, 235, 241, 244, 270, 297;— kassâbbaşı, 235 Ordu, 235, 241, 244, 270, 297;—-yı hümâyûn, 20, 22, 27, 37, 38, 40, 43, 47, 48, 50, 51, 53, 55, 56, 57, 62, 70, 74, 76, 77, 80, 90, 157, 158, 198, 219, 223, 233, 241, 251, 254, 262, 263, 269, 276, 280, 281, 282, 286, 288, 292, 293, 303, 304, 305, 306, 309, 311, 312, 313, 314, 317, 318, 321, 322, 323, 331,336, 339, 343, 344
Orfan, 195, 251;— Geçidi, 195
Ormanlı, 263
ortakcı, 32
ORUÇOĞLI, 275, 276, 277, 320, 324, 325, 326
Osek, 134, 241, 310, 331;— Kal'ası, 275, 344
Osma, 76
OSMÂN AĞA, Abaza, silahşör-i şehriyârîden 50
OSMÂN AĞA, Abdî Paşa kethudâsı 26, sergulâm-ı bâkī 26, 33, 40, 87, 89, 97, 104, 111, 116, 132, 162, 179, 212, 265
OSMÂN AĞA, Mucurlı 116
OSMÂN AĞA, Sarı, yeniçeri Meydânı kassâbbaşısı 81, 164, 341, 342
OSMÂN AĞA, Zülfikâr Efendizâde 83; Safâ Girây Han kapu kethudâsı 83; Osmân Efendi 275
OSMÂN EFEDİ, Defterdâr Ali Paşa masraf kâtibi 158
OSMÂN EFENDİ, es-Seyyid, Hocazâde, Sadr-ı Anadolı pâyesi tevcih 24, 138, 173
OSMÂN PAŞA, Cin Pâdişâhıoğlı, Canik valisi 88, 89, 90
OSMÂN PAŞA, Şehid, Eğri Kal'ası 103
OSMÂN PAŞA, Yeğen 281, 282, 284
OSMÂN PAŞAZÂDE AHMED PAŞA, Basra valisi 107; vezir 178
OSMÂN PAŞAZÂDE MUSTAFÂ EFENDİ, 85, 86
OSMÂN, el-Hâc, pişkeşci 140, 159,
otağ;—-ı sadr-ı âlî 199, 282, 293, 296, 298, 300, 301, 302, 303, 305, 309, 314;— -ı Siyâvuş Paşa, 282
otluk, 334;— anbârı, 335;— emini, 335;— mîrîsi, 335

Ö

öküz, 23, 33, 37, 193;— arabaları, 223, 264, 315,
ÖMER AĞA, Arnavud, Vidin nâzırı 96
ÖMER AĞA, Baltacı, silahdâr ocağı ağası 23
ÖMER AĞA, Sarı, darbhâne-i âmire'de sâhib-i ayâr 24, 44, 300
ÖMER AĞA, sipah ağası 47
ÖMER PAŞA, vezir 296
ÖMER USTA, Edirne bostâncısı 34
Öriceâbâd Hasköyi, 263
Ösek Kal'ası, 241
öşr, 29, 105
Özi;—Nehri, 306;— sahrası, 108

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

P

pâdişâh, 19, 21, 25, 42, 47, 48, 58, 60, 66, 47, 72, 75, 78, 80, 81, 90, 94, 95, 101, 106, 107, 112, 130, 134, 137, 140, 145, 146, 154, 160, 162, 163, 164, 167, 173, 176, 181, 183, 187, 190, 192, 200, 201, 206, 207, 211, 213, 217, 225, 229, 230, 237, 239, 247, 249, 251, 256, 258, 262, 269, 273, 286, 288, 292, 297, 299, 300, 302, 304, 307, 309, 310, 311, 313, 314, 317, 318, 321, 322, 329, 330, 342

PALANKA-İ MÛSÂPAŞA, 263;— -i Hasanpaşa, 263;— -i Hisârcık, 263

Papa, 135, 209

Papaslı, (Karye), 263

PÂBÛCIBÜYÜK AHMED AĞA, Arabacıbaşı 103, 267-268

PÂPÛCIBÜYÜK MUSTAFÂ PAŞA, Cezâyir valisi 103

pâra, 35, 37, 45, 46, 49, 50, 51, 52, 53, 57, 179, 221, 236, 237, 295, 296, 314, 318, 341

Parmakkapu, 325

PARMAKSIZ, Yeniçeri ocağı ağası, 82

Paşa Mezâristânı, 239, 254

Paşa Sancağı, 51, 70, 127, 151

pâye, 24, 26, 27, 43, 47, 48, 57, 83, 92, 94, 95, 99, 100, 103, 111, 113, 128, 135, 138, 139, 156, 173, 175, 189, 190, 205, 208, 220, 238, 244, 248, 249, 255, 257, 259, 267, 275, 286, 287, 290, 300, 305, 336, 340, 342

pây-i taht, 119;— -ı aliyye, 78;— -ı kadîm Edirne, 74, 134, 215, 216, 262, 264, 272, 279, 286, 289, 290, 293, 296,301, 305, 307, 310, 312, 313, 326, 336, 344

Pazarcık, 264

Pazar-ı Mâhî, 241

pehlivân, 166, 167, 298

peksimad, 62, 66, 107, 197,

penâyir, 41, 124

Pengâle pâdişâhı (Hindistân'da), 73

Perakin, (Menzil), 263

Perverdegâr, 172, 197, 292

peykân;— 140, 159, 290, 296, 329;— -ı sîm-küllâh, 58, 130

Pınarhisârı, 28, 33, 150, 335

PİNTİ HAMÎD, 41, 287

PÎRÎ PAŞAZÂDE ALİ PAŞA, Karababa muhâfızı 295

PÎRÎ HALİFE, Rûznâmçe halifesi 58

PİRİNCÎ KIZI, 180

Piskopol Karyesi, 151

pîşkeş, 140;— -ci, 140, 159;— -i ıydiyye, 271;— -i ilçiyân, 144

piyâde, 30, 31, 41, 46, 59, 69, 70, 86, 118, 127, 131, 135, 140, 141, 151, 176, 223, 224, 230, 251, 264, 269, 282, 295, 344;— -gân, 69;— sekbânı, 46

Platimana, 251, 299

Plevne, 66, 68, 76, 260, 334

POMAK MEHEMMED PAŞA, Mîr-i mîrân-ı Mar'aş 61

Poşdol, (Karye), 151

Pravişte Kazası, 195, 196, 251

Prevadi, 66, 68

Priştine, 103

R

Raba, 326;— Nehri, 276;— seferi, 275, 278

Racine Menzili, 263, 264

Rahova, 89, 260

RAHTVÂN, 122, 123, 141, 142, 255

RAMAZÂN EFENDİ, Defterdâr 85, 86; Defter emini 95, 244, 247

RÂMÎ EFENDİ, Beylikci, 48

Ravza, 73, 88, 114, 171, 328

Razlık, 126, 284

re'îs aklâmı, 244

re'îsü'l-küttâb, 48, 70, 160, 169, 189, 216, 324

Receb Ağa Çiftliği, 167

RECEB AĞA, Arnavud, çayır emini, Edirne a'yânından 260

RECEB AĞA, Kara, Koca Ali Paşa'nın hâne kethüdâsı 227, 228; ser-bostâniyân-ı Edirne 31, 32, 36, 46, 122, 228, 229, 319; 334

RECEB AĞA, Vekîl-i harc 188

RECEB PAŞA, Kā'im-makām 158

Rendena Boğazı, 34, 296

RESÛL-İ EKREM, 22, 60, 65, 281, 284, 286, 292

Revân, 175

revgan, 97;— -ı penbe, 124;— -ı sâde, 123, 124, 184;— -ı şem, 124;— -ı kanâdîl, 97,

Ribât, 73

rikâb;— -dâr, 54, 55, 94;— -ı hümâyûn, 20, 22, 26, 38, 40, 43, 51, 53, 54, 57, 58, 70, 81, 108, 123, 131, 139, 141, 168, 187, 198, 215, 246, 248, 281, 286, 287, 288, 293, 296, 301, 314, 321, 325, 336, 337, 342

RİM PAPA, 135

rişvet, 34, 72, 180, 184, 187, 204, 206, 265, 267, 268

Rodos, 80, 107, 154, 189, 234, 236, 284, 289;— Cezîresi, 154, 189;— -îzâde Efendi, 317 (Bk. Cezîre-i Rodos)

Rodoscuk, 28, 33, 110, 139

RUKIYYE SULTÂN, 314

Rûm, 88, 119, 140, 158, 169, 170, 206, 219, 221, 293;— -ı Yunan, 169

Rûmili, 20, 24, 26, 35, 46, 51, 64, 69, 74, 76, 78, 81, 87, 119, 120, 126, 127, 138, 140, 152, 158, 159, 163, 173, 182, 196, 200, 201, 203, 204, 206, 218, 219, 223, 225, 285, 290, 294, 324, 328, 330, 344;—Rûmili beylerbeyi, 26, 152;— beylerbeyliği, 79, 120;— Kādî'askeri, 20, 24, 138, 182, 204, 206, 218, 219, 294;— muhassılı, 87

Rûmiyân, 220

Rus, 105, 306

Ruscuk, 48, 53, 68, 89, 97, 101;— İskelesi, 66, 197

Rusikasrı, 28, 150

rûz-ı hızır, 20, 37, 67, 69, 71, 77, 101, 106, 110, 225, 236, 252, 254

rûznâmçe, 44, 45, 47, 58, 62, 63, 71, 76, 98, 141, 157, 189, 190, 205, 248, 255, 260, 261, 272, 281, 286, 291, 300, 303, 304;— -i evvel, 58, 63, 189, 255, 272, 281, 285, 286, 291, 300, 303, 304;— -i evvel vekîli, 304;— -i hümâyûn, 45, 98, 157;— -i hümâyûn defterleri, 99

rûznâme, 248;— başhalifesi, 157

rü'ûs, 53, 56, 123, 144, 155, 188, 277, 278, 301, 304;— -ı hümâyûn, 53, 56, 155, 188, 277, 278, 301, 304

Rüstem Paşa evkafı, 100

RÜSTEM, — ü Zâl 166, -i Destân oğlı Ferâmûrz 166, 167; —-İ DESTÂN, 166, 167

rüsûm, 56;— -ı kısmet-i askerî, 24;— -ı Zirâ' mukataası , 56;— -ât, 56

rütbe, 26, 27, 41, 43, 48, 53, 80, 85, 91, 169, 173, 177, 180, 181, 183, 185, 188, 192, 205, 206, 210, 219, 220, 235, 237, 248, 256, 257, 259, 265, 270, 278, 285, 286, 287, 288, 289, 327

S

SA'ÂDET GİRÂY HAN, 107, 108; Han-ı sâbık 154; han-ı kadîm 234; -veled-i Tohtamış Girây 245

SAÇLIZÂDE MEHEMMED HALİFE, Mevkufât kîsedârı 53, 188

sadâret-i uzmâ, 114, 176, 155, 178, 192, 209, 217, 235, 248, 257, 265, 279, 280, 281, 288, 302;— -i uzmâ kā'im-makāmlığı 114

sadreyn, 20, 53, 57, 110, 141, 142, 204, 239, 265, 282, 291, 296

sadr-ı âlî, 25, 41, 50, 58, 59, 60, 76, 82, 102, 130, 135, 145, 146, 160, 209, 210, 215, 218, 234, 239, 255, 256, 259, 285, 291, 292, 295, 301, 302, 304, 305

sadr-ı Anadolı, 24

sadr-ı Rûm, 20, 206, 218, 219

SAFÂ GİRÂY SULTAN, 26, 77, 80-81, 107, 245; Han 82-85, 246, 306, 327

sâhib-i ayâr, 24, 44, 47, 154, 300;— -lık, 24, 47, 300

Sakız Cezîresi, 169

sâl-i gûsfend (koyun yılı), 117

SÂLİH HALİFE, Başmuhâsebe şâkirdi 125

Salina Kazası 221,

saliyâne, 87, 150, 190, 194, 226, 244, 245, 246;— -i ser-hâzin-i Han-ı âlî-şân, 244;— kalemi, 246;— -i Han-ı âlî-şân, 244;— -i kalgay sultân, 244;— -i selâtîn, 45;— -i ser-çakırcıyân, 108;— -i ümerâ-i deryâ, 45

SALT AHMED PAŞA, Basra valisi 335

SAM, 183; — u NERÎMÂN, 166

Samakov, 284

saman, 20, 37, 71, 124,

samsoncı, 113;— -başı, 269

sancağ;—ı Resûl-i Ekrem, 22, 50, 60, 281, 283, 284, 286, 292;— -ı şerîf, 22, 43, 293

sancak, 37, 43, 45, 50, 79, 94, 105, 185, 221, 279, 281, 285, 292, 294

sarây, 22, 25, 28, 29, 38, 39, 48, 57, 58, 59, 60, 61, 66, 67, 75, 78, 80, 82, 84, 85, 89, 93, 111, 121, 128, 138, 139, 140, 145, 146, 151, 159, 160, 161, 162, 165, 168, 170, 171, 173, 174, 186, 192, 200, 203, 206, 208, 211, 214, 216, 217, 218, 227, 228, 234, 237, 238, 240, 242, 249, 256, 258, 262, 269, 274, 277, 282, 289, 290, 291, 292, 297, 300, 302, 303, 304, 306, 307, 308, 309, 312, 317, 319, 322, 328, 329, 330;— -ı âmire, 22, 29, 38, 39, 48, 80, 140, 151, 168, 216, 218, 297, 322;— -ı Atîk,

61, 128, 146, 170, 171, 172, 203, 242;— bâğçe-i hadîka-i sultânî, 85;— -ı Cedîd, 218;— -ı hümâyûn, 95;— -ı kā'im-makāmî, 328, 330;— -ı pâdişâhî, 277, 292;— -ı sadr-ı âlî, 60, 78, 82, 161, 162, 258;— -ı sultânî, 60, 61, 62, 75, 80, 89, 138, 139, 168, 173, 200, 238, 239, 240, 242, 277, 282, 283, 289, 290, 297, 329;— -ı sultâniyye, 58, 80, 141, 174, 186, 208, 283, 292, 303, 304;— ağası, 55

SARI ALİ AĞA, Gümrük emini 300, Yave cizyedârı 305

SARI ALİ EFENDİZÂDE MEHEMMED BEY EFENDİ, Defterdâr 157, 180, 278-279

Sarı Burud Menzili 263

SARI MAHMÛD AĞA, Edirne a'yânından 56, 113; kassâbbaşı 126, 127, 130, 266

SARI MUSLI AĞA, silahşör 20, 61; Canik valisi 90

SARI OSMÂN AĞA, Yeniçeri Meydânı kassâbbaşısı 81, 164, 341, 342

SARI ÖMER AĞA, Darbhâne-i âmire sâhib-i ayârı 24, 44, 300

SARI SÜLEYMÂN PAŞA, Veziriazam 116, 138, 158, 257, 275, 281, 299, 304, 319

SARI YAZICI MEHEMMED, 243

Sarıcapaşa Çârşûsı, 179, 211, 307,

Sarrâc Köprüsi, 262

Sarrâc, 262;— -în-i hâssa, 176, 179, 187, 208, 280, 355

Sarrâchâne Köprüsi, 117, 251, 269, 292, 302, 309, 313

SARUCA PAŞA ÇÂRŞÛSI, 85, 183, 212, 228, 249, 325,

Saruhan, 47, 109, 111, 128, 196

Saruhanbeyli, 263, 264

Sâsân, 169

Sava Nehri, 134, 322, 331, 344

SAVCI BEY, 119

Sazlıdere, 215, 251, 261, 262, 308, 312

sebze, 23

Sedd-i İskender, 283

Seddü'l-bahr, 121

sefer, 19, 45, 63, 115, 132, 173, 192, 198, 205, 225, 231, 238, 239, 242, 269, 275, 285, 292, 296, 303, 305, 310, 312, 321, , 346, 347;— -i hümâyûn, 37, 59, 60, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 74, 76, 81, 82, 90, 101, 104, 105, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 121, 126, 127, 129, 144, 145, 151, 160, 196, 200, 201, 209, 210, 223, 224, 233, 248, 251, 254, 259, 260, 261, 262, 267, 268, 287, 288, 293, 298, 300, 304, 306, 313, 323, 234, 326, 327, 337, 339;— -iyye, 44, 63, 98, 173, 196, 200, 205, 267, 277, 289, 311, 313, 315, 324, 331

Seferli odası, 93, 168

sefîne, 37,73, 101, 115, 127, 131, 196, 197, 214, 230, 241

Segedin, 324

sekbân, 46, 150;— -başı, 84, 254;— -başılık, 254;— -lar bölüğü, 79

Sekbânbaşı Ağa, 254

Selânik, 34, 48, 68, 161, 193, 195, 196, 210, 294, 295, 296;— Kal'ası, 193

selâtîn-i Âl-i Osmân, 19, 65, 107, 218

SELİM AĞA, Şumnu sâkinlerinden, mübâşir 66, 197

SELÎM GİRÂY HAN, 80, 286, 321; Koca 327

Selîmiyye, 85, 200, 213

selsebîl, 273, 279

Semendire, 326

semmûr, 31, 41, 47, 60, 72, 81, 82, 106, 130, 156, 159, 160, 163, 181, 184, 185, 256, 291, 296, 302, 305, 339

ser;—-arabacıyân, 267;— -asker, 50, 53, 70, 90, 133, 191, 192, 223, 280, 286, 289, 294, 340;— -askerlik, 20, 167, 191;— -asker ü sipeh-sâlâr, 192;— -bevvâbân, 291;— -bostâniyân, 31, 32, 36, 38, 39, 48, 118, 135, 229, 319, 334;— -bölük, 85;—ser-çakırcıyân, 108;— -çavuşân, 77, 80, 83, 140, 160, 286;— -gulâm, 40, 83, 97, 265, 278, 305;— -halife-i mukabele-i süvâri, 111, 234;— -halifelik, 115, 200;— -kassâbân, 37, 127, 185;— -kassâbân-ı Sefer, 37;— -mimâr, 207;— -yazıcı, 269

serdâr, 50, 60, 70, 80, 90, 115, 128, 191, 195, 197, 220, 246, 248, 294, 295, 316, 317, 333

Serem Karyesi 252

sergi emini, 273

Serke, 261

Sevâd-ı Irak, 165

sevâhil, 73

Sevina Boğazı 127

SEYYİD TERCEMÂN HÜSEYNÎ, Medine şerîfi 73

Sığla, 110

Sırık Meydânı, 164, 298, 329

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

sikke, 47, 55, 119, 224;— -i hümâyûn, 35

Sikloş, 28, 114;— sahrâsı, 326;— ma'rekesi, 114, 326;— ma'rekegâhı, 281

silahdâr, 22, 42, 50, 53, 54, 56, 58, 60, 61, 62, 63, 66, 67, 69, 70, 72, 74, 77, 81, 94, 99, 100, 101, 110, 115, 130, 135, 138, 140, 141, 144, 145, 151, 158, 160, 171, 173, 177, 179, 182, 183, 190, 198, 203, 210, 213, 215, 216, 217, 234, 235, 239, 242, 246, 247, 248, 258, 261, 281, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 296, 298, 300, 301, 304, 305, 306, 309, 310, 311, 314, 321, 328, 329, 331, 337, 340, 343;— -ân, 60;— ağalığı, 47;— bölüğü, 72;— kâtibi, 99;— ocağı, 81, 135, 301;— ocağı kâtibi, 82;— ocakları, 56, 60, 77, 151, 305;— -ı şehriyârî, 42, 115

silahşör, 20, 22, 43, 50, 90, 91, 182, 186, 188, 217, 279, 289, 339;— -i silahşör-i şehriyârî, 53, 208, 290

Silifke, 302

Silistre, 21, 66, 67, 68, 85, 89, 104, 105, 127, 129, 158, 196, 197, 214, 230, 259, 276, 285;— İskelesi, 66, 197;— valisi, 276

Silivri, 215;— İskelesi, 214

sîm, 41, 52, 58, 103, 130, 141, 162, 164, 182, 185, 204, 206, 296, 306

simsâr, 89

sipâh, 22, 47, 50, 56, 60, 61, 62, 63, 66, 67, 69, 70, 72, 74, 77, 101, 135, 144, 145, 151, 170, 173, 190, 215, 220, 234, 290, 291, 292, 296, 298, 300, 301, 305, 309, 314, 321, 322, 339, 340;— ağası, 47;— ocağı, 22, 47, 55, 61, 135, 190, 301;—ocağı ağalığı, 47;— -î, 170;— -sâlâr, 80, 115, 177, 192, 195, 289, 294

Sirem arabaları, 21, 121

Sirem, (Sancak), 38, 114, 288, 327, 331

Sirke, 123

Siroz, 196, 268

Sistân, 166, 167

Sivas, 308, 309;— Sivas beylerbeyliği, 111;— eyâleti, 90, 93, 94, 106, 106, 111, 128, 308;— -ı Rûm, 119

SİYÂVUŞ PAŞA, Serdar, başbâkīkulı, 220, 305

SİYÂVUŞ PAŞA, Veziriazam 75, 85, 133, 275, 281, 282, 283

SOFÎZÂDE MUSTAFÂ EFENDİ, Dârü's-sa'âde ağası yazıcısı, Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebecisi 266, 267

Sofya, 51, 56, 71, 117, 152, 223, 226, 232, 233, 262, 263, 267, 284, 285, 312, 314, 326, 334

Soğan, 123

Soğancık, 253

Solak;— -çeşmesi, 117, 123, 160, 176, 190, 211, 261, 262, 313;— -lar Hanı, 211, 212

solakān, 140, 290, 329;— -ân, 58, 130, 296

Sörkün Karyesi, 252

Subaşı, 27, 31, 39, 72, 102, 131, 132, 177, 191, 344, 345

sûk, 31, 50, 57, 274, 283, 296;— -āk, 38;— -ı sultânî, 180

sulehâ, 171, 282, 283, 324, 325

SULTÂN AHMED HAN, 43, 271; bin Sultân İbrâhîm Han 19, 322; Câmi' 227; -ı evvel 43, 65, 66; -ı evvel evkafı 65; -ı Sânî 346;— Câmi 227

SULTÂN BÂYEZÎD HAN-I VELÎ, 118, 168

SULTÂN GIYÂSEDDİN A'ZAM ŞÂH, Pengâle (Hindistan) pâdişahı 73

SULTÂN İBRÂHÎM HAN, 158, 318

SULTÂN MEHEMMED HAN 29, 105, 112, 145, 171; bin Sultân İbrâhîm Han 75; -î 256, 258, 271; -ı Gāzi 274

Sultân Mehemmed Kānûnu 79

SULTÂN MURÂD HAN, 29, 30, 31, 79, 112, 119, 145; bin Sultân Orhân bin Osmân Han 118; -ı evvel 121; -ı Gāzî 131; -ı huld-âşiyân 182; -ı Râbi' 186; bin Ebu'n-nasr Sultân Mehemmed Han bin Ebu'l-hurûb Yıldırım Bâyezîd Han 237; bin Sultan Selîm Han 318

SULTÂN ORHÂN bin OSMÂN HAN, 118

SULTÂN OSMÂN GĀZÎ bin ERTUĞRUL, 218

SULTÂN SELÎM HAN, 65, 311; —-ı Sânî 65, 106, 247; — Câmi'-i şerîfi 67, 202, 218, 307, 321; — bin Sultân Süleymân Han 85, 200; —-ı evvel 274; — bin Sultân Bâyezîd Han-ı Velî 168, 275

SULTÂN SÜLEYMÂN HAN, 79, 194, 326; -ı evvel 283; -ı sânî 258, 275, 285, 326

SULTÂN;— AHMED HAN Câmi', 227;— Ahmed Han-ı evvel evkāfı, 65, 66;— Câmi'i, 86;— Selîm Câmi', 170, 329;— Selîm Han bin Sultân Bâyezîd Han-ı Velî evkāfı, 275;— Selîm Han Câmi', 67, 202, 218, 307, 321;— Selîm Han-ı Sânî Câmi', 247, 249;—-iyye Câmi', 273

Sultânöni, 119

Sultânyeri (Dağardı), 28
Surre, 330, 159, 171;— emini, 171, 172;— emâneti,171
suyolcı, 69
Süd, 124
Sükker, 124, 86;— -î, 65;— -î ta'âmlar, 258
SÜLEYMÂN, 183
SÜLEYMÂN AĞA, Âhûr-ı Hâss kethudâsı 218
SÜLEYMÂN AĞA, Habeşî, silahşör-i şehriyârîden 51
SÜLEYMÂN EFENDİ, Istabl-ı âmire ocağında kâtib-i sarrâcîn-i hâssa 208
SÜLEYMÂN PAŞA, Sarı, veziriazam 116, 138, 158, 257, 275, 281, 299, 304, 319
SÜLEYMÂN PAŞAZÂDE YUSUF BEY, ser-bevvâbîn-i dergâh-ı 135
SÜLEYMÂN ŞÂH, 140-142, 144, 189
Süleymâniyye Küçük Pâzârı, 213
SÜNBÜL AĞA, Gevher Han Sultân başağası 158
Sünnî, 141
süvâri, 41, 46, 95, 100, 101, 111, 115, 190, 230, 234, 261, 269, 295
SÜYÛTÎ, 72, 73

Ş

ŞA'BÂN AĞA, Topal, Kul kethüdası 160, 168, 308
şa'îr, 20, 37, 62, 63, 66, 71, 107, 129, 193, 197, 232, 233, 252, 253, 295 (Bk. arpa)
şâdırvân, 206, 273, 274, 279
ŞÂH FERÎDÛN 165
Şah Türk 166
Şâh, 122, 123, 124, 128, 131, 140, 142, 144, 165, 166, 170, 189, 234, 255, 266, 273;— -ı Acem, 140, 141, 234, 255, 266, 273;— -ı İran, 170
ŞÂHİDÎ, *Lügat-i Şâhidî* müellifi 90, 153, 176, 228, 289
ŞÂHÎN GİRÂY, 246
ŞÂHÎN MUSTAFÂ PAŞA, Silahdâr-ı şehriyârî 321
şâhîncibaşılık, 55
ŞAHNEZÂDE MEVLÂNÂ MUHİBBÜDDÎN 323
şâkird, 53, 55, 115, 125, 135, 154, 188, 201, 205, 210, 248, 267, 268, 277;— -lik, 278
şâl, 86, 143
Şâm, 40, 49, 50, 75, 119, 170, 172, 199, 313, 331
ŞÂMÎZÂDE AHMED AĞA, İskene sükkânı a'yânından 196
Şecer-i Vakvâk Vak'ası, 171
Şehirköyi, 28, 232, 263, 279;— -li, 46
ŞEHİRKÖYLİ MAHMÛD AĞAZÂDE İBRÂHÎM AĞA, 46
Şehremîni, 200, 206, 229, 234, 345;— çârşûsı, 68, 225
ŞEHRÎ MEHEMMED AĞA, Çavuşbaşı 43, 51, 123, 139, 140, 179, 216, 260, 286
şehriyârî, 20, 22, 42, 43, 47, 48, 50, 51, 53, 54, 58, 59, 61, 75, 77, 78, 80, 81, 82, 90, 91, 93, 94, 99, 115, 118, 119, 120, 130, 132, 135, 140, 141, 142, 146, 154, 163, 165, 166, 167, 168, 170, 176, 177, 182, 186, 190, 198, 204, 207, 208, 210, 213, 215, 216, 218, 220, 225, 239, 242, 255, 258, 259, 266, 271, 272, 273, 279, 281, 289, 290, 291, 292, 294, 297, 301, 302, 304, 307, 309, 321, 329, 330, 336, 339, 342
şehzâde, 119, 173,
şem'-i asel, 124, 306
ŞEMS EFENDİ, Koca, Rikâb-ı hümâyûn defterdârı 70
ŞEMS PAŞA, 318
ŞERÎF BEREKETZÂDE ŞERÎF YAHYA, Emîr-i hac 331, 339
ŞERÎF SA'D, 72; Mekke-i mükerreme şerifi 83, 84, 88
şerîf;— -i Medîne-i münevvere, 73;— -i Mekke, 73;— -i Mekke-i mükerreme, 74
ŞEYH EFENDİ, Tatlukapu Mahallesi'nde zâviyedâr 225
ŞEYH ABDÜLKÂDİR-İ GEYLÂNÎ, 40, 239
ŞEYHÎ MEHEMMED EFENDİ, La'lîzâde, Edirne kadısı 46
ŞEYHOĞLI AHMED PAŞA, Hanya ve Kandiye muhâfızı me'mûr 33, 128
şeyhü'l-islâm, 53, 61, 110, 158, 161, 162, 163, 168, 173, 178, 201, 203, 204, 207, 208, 210, 215, 216, 218, 282, 292, 295, 297, 324, 329
ŞEYTAN İBRÂHÎM PAŞA, Meştâ-yı Belgrad'da ser-asker 340
şıkk-ı evvel, 26, 40, 54, 63, 77, 95, 111, 133, 138, 139, 140, 155, 156, 157, 171, 173, 179, 203,

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

210, 215, 241, 257, 264, 267, 271, 277, 279, 280, 284, 291, 328, 340

Şihâb, 73

Şîrâz, 167

Şirvân, 167

Şişka Karyesi, 151

Şumnı, 66, 68, 197

ŞÜKRÎ HÜSEYİN EFENDİ, Çavuş 138; Belgrad Kal'ası defterdârı 138

şütürân, 67, 71, 109, 123, 143, 144, 172, 300

T

ta'mîr, 25, 69, 122, 146, 149, 152, 200, 206, 207, 229, 231, 233, 304, 307, 332;— -ât, 206, 229, 232, 233, 334;— keşfi, 148

ta'yînât, 28, 37, 42, 57, 98, 115, 124, 125, 126, 133, 138, 210, 255, 262, 266, 283, 337,

tabbâh, 42;— -în, 61, 205, 207, 215

tabl u alem, 146, 159, 185, 292

tabur, 21, 22, 37, 64, 331, 344;— -ı küffâr, 80, 114, 326, 327

TAHMÂSB, 165, 166

Tahtalı, 240

tamgalı, 20, 338

taş gemisi, 33

taşçı, 69, 152

Tatar, 23, 24, 26, 30, 31, 80, 81, 82, 84, 85, 104, 105, 107, 153, 232, 286, 306, 316, 319, 320, 321, 323, 326, 327;— -ân, 30, 80, 104, 117, 316

Tatarpazarı, 68, 117, 232, 263, 264, 284, 312

Tatlukapu Mahallesi, 225

tavâşî, 38, 54, 55, 75, 94, 158, 229

TAVİL ALİ AĞA, veznedârbaşı 139

TAVİL İBRÂHÎM PAŞA, Budin valisi 276

TAVİL MEHEMMED PAŞA, 216

TAVİL MUSTAFÂ AĞA, Yeniçeri ağası 145, 170, 173, 179, 186, 187, 197, 198, 215, 216, 248

TAVİLEZÂDE MUSTAFÂ EFENDİ, Istabl-ı âmire rûznâmçesi 20, 218

Tavşan Taşı, 279

tazıcılar, 149, 151

teberdâr, 171;— -ı sarây-ı Atîk, 172;— -ân-ı sarây-ı Atîk, 61, 128, 172, 227, 242

Tebrîz, 175

Tekfûrgöli (Karasu), 66, 104, 105

Tekirdağı, 28, 33, 110, 113, 158, 160, 190;—lı, 83, 103, 113, 220, 284

TEKİRDAĞLI KOCA MUSTAFÂ PAŞA, 83, 88, 103, 113, 139, 156, 220, 284, 286

Tekye Kapusı, 85, 176

telhîs, 21, 28-29, 32-33, 35-37, 43-45, 56-58, 68, 69, 98-99, 108, 109, 126-127, 129, 141, 151, 152, 173, 174, 176-177, 184, 192, 222-223, 259-260, 278-279, 290, 334;— -ci, 298;— -î, 300

TELHİSÎ İSMA'ÎL AĞA, Kara Mustafâ Paşa'nın telhîscisi 298, 300

TELHİSİZÂDE İBN-İ ORUÇ, 277, 320, 324, 325, 326

TERCEMÂN HÜSEYNÎ, Seyyid, Medine şerîfi 73

tercemân, 73, 275

Tersâne-i âmire, 33, 89, 106, 171, 296;— emâneti, 279;— emini, 89, 157, 278, 285

teşrifât, 159;— halifesi, 140, 142;— -î, 140, 159

TEŞRÎFÂTÎ AHMED EFENDİ, 140; devâtdâr-ı dîvân-ı hümâyûn 159

Tevârîh-i Kuvveti'l-ervâh, 166

Tevzî Defteri, 335

tezkire, 57, 63, 127, 188, 201, 210, 238, 244, 303, 338;— -ci, 25, 238, 286, 306;— -cilik, 26, 209, 235, 238;— akçası, 20, 28;— harcı, 33;— -i dîvân, 63, 127, 188, 201, 210;— -i mâliyye, 26, 114, 305

Tımışvar, 23, 133, 250, 252;— Kal'ası, 250

Tırhala, 224, 299;— sancağı, 223, 224, 295, 299

Tırnovi, 66, 68, 334

Tikrît, 165

Timurhisâr kadısı, 294

TİMURLENG, 323;— -i Çin

Timurtaş, 301;— sahrâsı, 300, 301;— bâğçesi, 309, 311

Tire, 110;— sancağı, 92

TOHTAMIŞ GİRÂY, 246

tohum; —-ı reyhân, 124; —luk, 23

Tokad, 35-36

Tolcı Kazası, 260, 315

TOPAL HÜSEYİN PAŞA, Serasker 23, 133, 134, 137

TOPAL ŞA'BÂN AĞA, Kul kethüdası 160, 168

topcı;— ocakları, 22, 50, 210;— yân, 60, 298

tophâne, 67, 108, 109, 196, 200, 223, 264, 267, 276;— -i âmire, 44, 235;— ocakları, 110

Topkapu, 68;— -sı, 77, 279, 321

top-keşân câmûsları, 63, 68

topuz, 182

TOSUN MUSTAFÂ, Ordu-yı hümâyûn veznedârı 57

Tozkoparan Menzili 285, 288

TOZKOPARAN, Sâhib-i nişân 175

TÖKÖLİ, 130;— İmre, 76, 130, 200, 230, 231;— Kurs, 76;— Kurs Kıral çiftlikleri, 76

Trablusşâm, 239, 242, 246, 247, 248, 280, 289, 293, 301;— eyâleti, 246, 261, 280, 289, 293,294;— eyâleti hükûmeti, 242;— hükûmeti, 239, 294;— valisi, 301

Trabzon, 324

transa, (sefâyin), 331

tuğ, 47, 144, 185, 220, 239, 281, 282, 302, 336

tuğra, 280, 159, 225, 280;— -keş, 141, 162, 293;— -keşân, 110, 138, 140, 159, 168, 173, 293, 328

Tuna, 22, 48, 53, 89, 96, 138, 196, 214, 230, 240, 281, 311, 326, 331, 334;— fırkatası, 48, 53, 89, 96, 101,236;— Kapudanı, 89, 96, 101, 197, 230;— kapudanları, 89;— defterdârı, 132, 133;— defterdârlığı, 138;— donanması levendâtı,196;— donanması ve şaykaları, 196;— donanması, 230, 240, 281;— sefîneleri, 101;— yalıları, 62, 107, 127, 196, 230, 311, 334

Tunca, 120, 307, 312

Turgud Türkmânı, 119

turnacıbaşı, 133, 134;— -lık, 139, 159

Turnadepesi, 297

turp, 23

Tus, 167

tuz;— -ı Eflâk, 124;— mahzenleri, 311

tüccâr, 23, 31, 137, 206, 241, 264, 296, 319, 343;— sefâyinleri, 137

tüfeng;—ci, 185;— -endâz, 69, 70, 127, 151, 194, 197, 223, 224, 269, 295, 331, 344

Türbe Ovası, 308

Türk, 166, 323;— -istân, 165;— Türkmân, 31, 34, 36, 68, 289, 300;— -î, 164, 182;— -ân, 109, 119

tütün, 59, 139

U

ULAK RECEB, 186

ulak, 186, 225, 253;— -lar, 226, 314, 317;— menzili, 225, 226;— -lara menzil bârgîri, 226

ulemâ, 20, 161, 178, 239, 282, 297, 324, 329

Uludere Menzili, 263

ulûfe, 24, 46, 54, 55, 56, 61, 63, 72, 74, 75, 77, 139, 144, 145, 166, 222, 223, 224, 227, 283, 291, 295, 296, 298, 300, 302, 314;— kîseleri, 139;— sergisi, 56, 60, 61, 62, 66, 67, 69, 70, 72, 74, 75, 77, 144, 145, 151, 291, 298,305, 309;— -horân, 296;— -i hademe-i ıstabl-ı âmire, 208

Usturgon, 25

Uyvar, 25, 326;— Kal'ası, 275, 278

Uzgaş, 252

UZUN ALİ ÇORBACI, veznedârbaşı 57

UZUN MUSTAFÂ AĞA, Dergâh-ı mu'allâ kapucıbaşılarından 224

UZUN MUSTAFÂ AĞA, Divrikli Mehemmed Paşa kethüdâsı 66, 78, 160

UZUN MUSTAFÂ PAŞA, sâbık yeniçeri ağası, Babadağı muhâfızı 314, 315, 319

Uzuncaâbâd-ı Hasköy, 28

Ü

Üçşerefeli, 21, 23, 27, 47, 78, 112, 167, 192, 213, 237, 325, 340;— Câmi, 35, 61, 62, 95, 137, 216, 286, 316

ümmet-i Muhammed, 89, 93, 101, 137, 165, 171, 184, 197, 239, 240, 251, 252, 271, 277, 293, 320, 322, 325, 331, 339, 343, 347

Üsküb, 103, 126, 160, 286;— sancağı, 103;— vilâyeti, 103

Üsküdar, 74, 110, 115, 253

ÜSKÜDARÎ ŞEKERCİZÂDE EFENDİ, 186

Üzüm, 124

V

vakfiyye, 274

Vâkı'ât, 19, 114, 116, 289, 346

Valçitrin Sancağı, 103

TÜRK BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

vâlî, 33, 50, 51, 59, 70, 73, 74, 75, 103, 107, 114, 119, 168, 178, 169, 225, 227, 243, 276, 289, 294, 301, 302, 332, 334, 342

Van, 301

Varad, 249, 250, 251, 310, 320, 324;— Kal'ası, 249, 250, 251, 310

Varadin, 90;— Kal'ası, 22, 281;— Köprüsi, 281

Varna, 68;— arpası, 104

Varsak Türkmeni, 119

Vasilderesi Karyesi, 150

vaşak, 181

vebâ, 270, 271

vekîl, 57, 86, 118, 121, 133, 147, 174, 207, 216, 217, 233, 242, 259, 261, 268, 274, 313, 328, 336, 346;— -i emin, 304;— -i harc, 167, 188, 269;— vekîl-i tuğrakeş, 162

Velestin Kazası 299

VELÎ EFENDİ, Başhalife 282

Venedik, 135, 192;— beyzâdeleri, 192;— donanması, 271;— keferesi, 75, 135, 177, 192, 194, 209, 220, 251, 270, 316, 320, 332, 333;— kralı, 135, 136, 192, 270, 271

vezâret-i uzmâ, 180, 216, 217, 256

vezîr, 23, 25, 26, 31, 33, 40, 41, 46, 47, 48, 49, 50, 53, 57, 59, 61, 69, 70, 71, 74, 80, 83, 84, 85, 88, 89, 90, 94, 106, 108, 113, 114, 115, 121, 130, 133, 134, 135, 137, 138, 140, 146, 156, 158, 159, 160, 163, 164, 167, 168, 169, 171, 172, 174, 176, 179, 180, 182, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 192, 195, 198, 199, 200, 206, 209, 210, 212, 213, 214, 218, 219, 220, 223, 224, 225, 228, 229, 234, 235, 236, 238, 242, 243, 244, 247, 248, 249, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 264, 265, 267, 271, 272, 273, 275, 277, 278, 281, 287, 288, 289, 290, 291, 294, 295, 296, 298, 301, 302, 304, 307, 314, 317, 318, 321, 326, 328, 333, 339, 340, 342, 346;— -i a'zam, 23, 25, 26, 31, 40, 41, 46, 47, 48, 53, 57, 58, 60, 61, 72, 74, 76, 79, 80, 82, 83, 85, 86, 88, 90, 94, 103, 108, 113, 115, 116, 123, 130, 133, 135, 138, 139, 140, 146, 156, 158, 160, 163, 164, 167, 169, 171, 173, 174, 176, 182, 188, 191, 198, 200, 205, 208, 212, 214, 216, 218, 219, 220, 227, 231, 234, 235, 238, 239, 241, 242, 244, 249, 256, 258, 259, 264, 265, 271, 272, 273, 274, 275, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 297, 299, 301, 304, 306, 310, 318, 319, 321, 326, 327, 339, 340, 342, 343, 346;— -i âlî-şân, 75, 182, 208, 209, 213, 215, 216, 217,218, 242, 261, 265, 272, 290, 305;— -i mükerrem, 209, 289

veznedâr, 58, 291, 340;— -lar, 157;—başı vekîli, 57;— -başı , 58, 139, 141, 157, 291

Vidin, 62, 75, 89, 96, 127, 196, 214, 301, 302

Viraçar, 339, 344, 347;— sahrâsı, 331, 332, 346, 347

Vitoş, (Cebel) 312

Vize, 28, 72, 83, 127

voyvoda, 68, 107, 198, 316, 333, 340;— -lar, 67, 198

vüzerâ, 30, 41, 58, 118, 141, 140, 142, 159, 165, 172, 178, 181, 185, 194, 217, 220, 239, 261, 271, 276, 284, 290, 297, 310, 320, 324, 329, 336

Y

Yagodina, 23, 46, 31, 36, 263, 314

yağhâne, 227

yahni, 55

YÂKŪT GIYÂSÎ, Pengâle pâdişâhı hâdimi 73

Yalnızgöz Köprüsü, 118

YALNIZKÖR DÂMÂDI HÜSEYİN AĞA, Belgrad Kal'ası defterdâr vekîli 132-134, 137

Yanbolı, 26, 28, 33, 37, 77, 234;— âhûrları, 71, 154;— kasabası, 108

Yanova, 326;— Kal'ası, 74, 75, 276, 321;— seferi, 264

YANTUR MOLLÂ MUSTAFÂ EFENDİ, Defterhâne-i âmire kâtiblerinden 201

Yanya, 126, 194, 280;— sancağı, 70, 295

Yapağıcı Çiftliği, 279

Yarepetre, 137

yâve;—gû, 86;— cizyedârı, 305

Yazlofça Palankası, 21

Yediyolağzı, 23, 27, 95

YEĞEN HÜSEYİN AĞA, Defterdâr Ahmed Paşa etbâ'ından, 66; Ruscuk İskelesi'nde mübâya'a mübâşiri 197

YEĞEN MUSTAFÂ EFENDİ, Baruthâne nâzırı 69

YEĞEN OSMÂN PAŞA, 281, 282, 284

yelkenciler, 89

Yenice;— -i Karasu, 126;— -i Kızılağaç, 28

yeniçeri, 57, 61, 81, 86, 108, 113, 114, 133, 159, 180, 186, 187, 216, 226, 251, 283, 337, 341;— -yân, 51, 57, 60, 64, 76, 78, 80, 84, 92, 146, 170, 254, 249, 292, 319;— -yân-ı dergâh-ı âlî, 56, 57, 60;— ağaları, 78;— ağalığı, 20, 54, 75, 78, 248;— ağası, 22, 61, 64, 75, 78, 79, 146, 187;— efendisi, 64, 65, 82, 284;— kalemi, 282;— kâtibi, 249;— Meydânı, 180;— Meydânı kassâbbaşısı, 81;— ocağı, 22, 28, 42, 50, 57, 78, 79, 80, 84, 92, 109, 139, 146, 160, 170, 254, 269, 270, 292, 296, 303

Yeniil, 68, 109, 300

Yeniköy Menzili, 264

Yenipazar, 66

Yenişehir, 194, 223;— sahrâsı, 295

Yenişehr-i Fenar, 299

Yezdân, 317

YEZİD bin MU'ÂVİYE, 287

YILDIRIM BÂYEZÎD HAN, 237

yoğurd, 124

Yörük, 196, 251

Yukarı Boyalık Karyesi, 150

Yukaru İnlik Girdâbı, 214

Yumurta, 124

Yunan, 169, 170

YÛSUF BEY ÇİFTLİĞİ, 90

YUSUF BEY, SÜLEYMÂN PAŞAZÂDE, Kapucubaşı 135

YUSUF EFENDİ, Antâbî, 44, 255; Cizye muhâsebecisi 44; 87, 116, 122, 129, 155, 162, 212, 238; Kapu kethudâsı 83-84; Rûznâmçe-i evvel 255, 272, 291, 300

YUSUF EFENDİ, Yeniçeri kassâbbaşısı 341

YUSUF EFENDİ, Başmuhâsebeci 278; 286; Defterdâr 286-287, 340

YUSUF, EL-HÂC, Sâbık Darbhâne-i âmire'de sâhib-i ayâr 154, 300

Yüzdeciyân-ı Karaman, 87

Z

zâbıt, 39, 78, 94, 133, 134, 166, 179, 211, 254;— -lar, 62, 64, 93, 188, 198, 251, 262, 269, 283, 313, 329;— -ân, 77, 168, 320

Zâbîl, 165

Zâbulistân, 167

zağarcı, 113;— -yân, 79;— -başı, 251, 269, 270

zağferân, 142 124

Zağferanborlı kasabası, 201

Zağra, 37, 71, 120;— -i Atîk, 28, 37;— -i Cedîd, 82;— -lar, 196

ZARİNOĞLI 317

Zehrimân mescidi, 203

Zemun, 132, 331;— sahrâsı, 64, 80, 344

Zencebîl, 124

Zihne, 196;— kazâsı, 268

zindân, 39, 47, 72, 98, 102, 122, 131, 132, 133, 134, 137, 154, 164, 165, 185, 191, 199, 218, 227, 228, 235, 236, 241, 243, 286, 288, 345;— -ı Bostâniyân, 32

zînet, 41, 207;— -lü libâslar, 181

ZİŞTOVÎ AHMED, 41

Ziştovi, 42, 66, 68, 89, 197, 334;— İskelesi, 66, 197;— kazâsı, 66

ZÜLFİKÂR EFENDİ, Elçi 83, 111, 275, 276, 301, 313, 331

ZÜLFİKÂR EFENDİZÂDE OSMÂN AĞA, 83, Safâ Girây Han kapu kethudâsı 83; Osmân Efendi 275

zülüfli, 55, 93, 94;— iç oğlanı, 55;— iç oğlanları, 93, 94;— -ân-ı gılmânân, 93;— tavâşî, 55;— zâbıtları, 93

zümre;—-i bahâdırân-ı yeniçeriyân, 170;— -i yeniçeriyân, 254;— -i eşkıyâ, 74, 128, 280, 282, 283;— -i eşkıyâ ma'rekesi, 300;— -i eşkıyâ-yı ser-bölükân-ı sipâh, 220;— -i hulefâ, 172;— -i müteferrika, 300;— -i müteferrikagân-ı dergâh-ı mu'allâ, 298;— -i serdengeçdiyân, 300;— -i sipâh, 74, 75, 77;— -i vezâret, 156;— -i vüzerâ, 284, 288, 325, 336;— -i zemîme-i küffâr,120;— -i Zorbalar Vak'ası, 171

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Eserden Örnek Sayfalar

Vâkı'ât-ı Rûz-merre III, TSMK, Revan, nr. 1225.

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

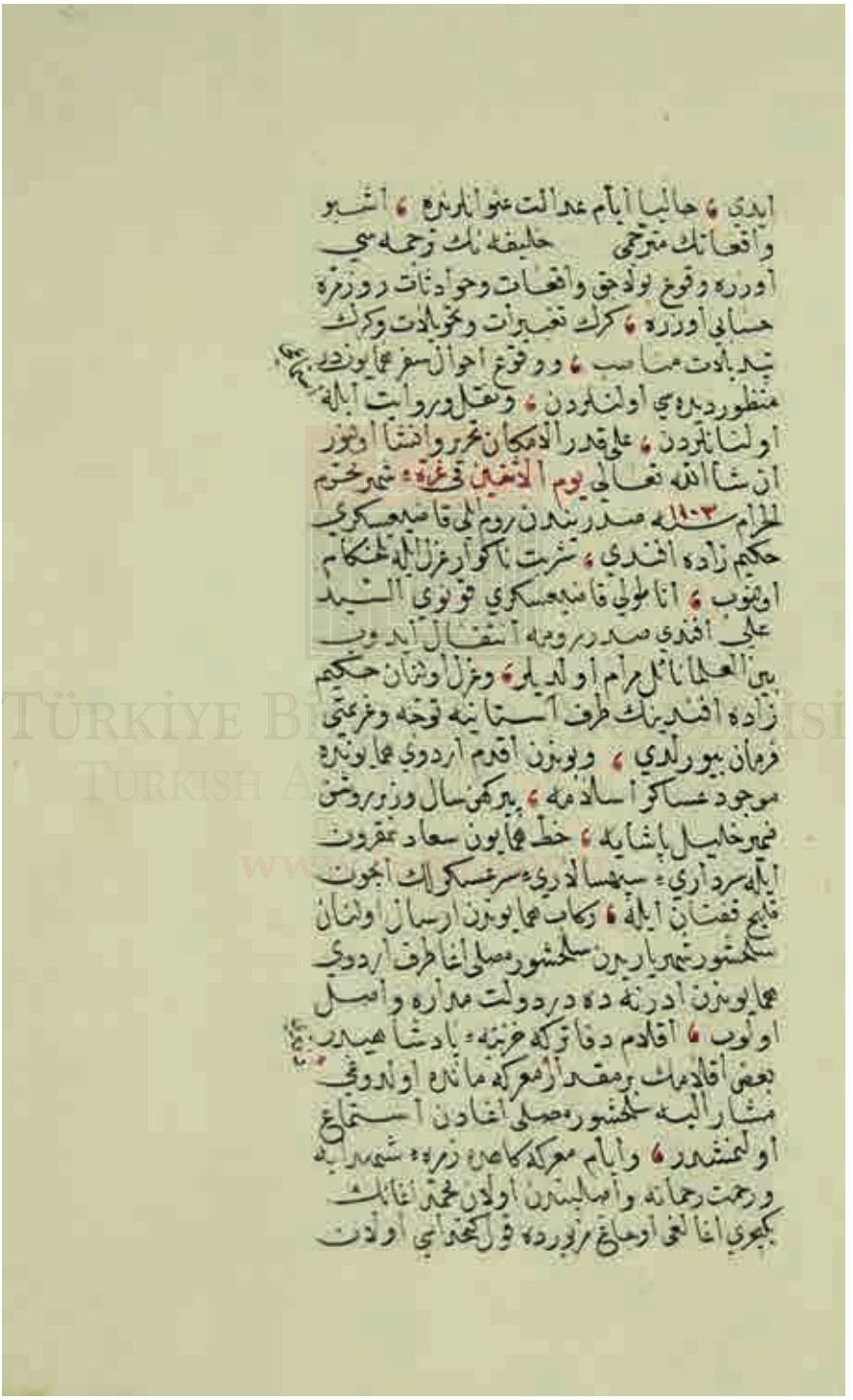

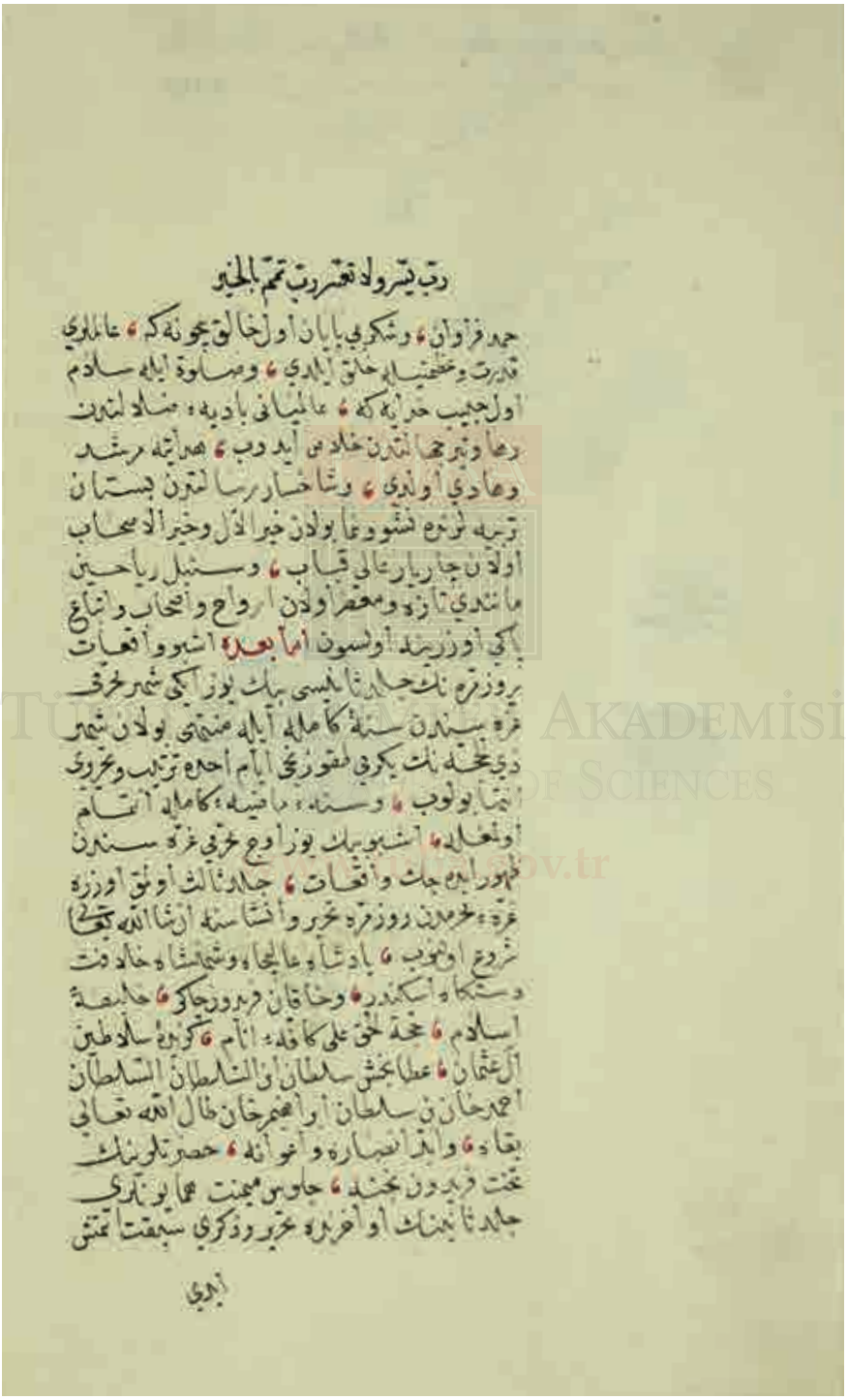

رب يسر ولا تعسر رب تمم بالخير

حمد فراوان ، وشكر بي پايان اول خالق بيچونه كه ، عالملري
قدرت وعظمتيله خلق ايلدي ، وصلوة ايله سلام
اول حبيب خدايه كه ، عالميانى باديه ضلالتدن
رها وتيرجهالتدن خلاص ايدوب ، هدايته مرشد
وهادي اولدي ، وشاخسار رسالتدن بستان
تربيه لرنده نشو ونما بولان خير الآل وخير الاصحاب
اولان چاريار عالي قباب ، وسنبل رياحين
مانندي تازه ومعطر اولان ارواح واصحاب واتباع
پاكي اوزرينه اولسون اما بعده اشبو واقعات
روزمره نك جلد ثانيسي بيك يوز ايكي شهر محرمي
غره سندن سنة كامله ايله منتهي بولان شهر
ذي الحجه نك يكرمي طقوزنجي ايام احده ترتيب وتحريري
انتها بولوب ، وسنه ماضيه كامله اتمام
اولنمغله ، اشبو بيك يوز اوچ محرمي غره سندن
ظهور ايده جك واقعات ، جلد ثالث اولمق اوزره
غره محرمدن روزمره تحرير وانشا سنه ان شاء الله تعالى
شروع اولنوب ، پادشاه عاليجاه وشهنشاه خلافت
دستگاه اسكندر ، وخاقان فريدون چاكر ، خليفه
اسلام ، حجة الحق على كافة انام ، كزيده سلاطين
آل عثمان ، عطابخش سلطان ابن السلطان السلطان
احمد خان بن سلطان ابراهيم خان طال الله تعالى
بقاه ، وابد انصاره واعوانه ، حضرتلرينك
تخت فريدون بخته ، جلوس ميمنت همايونلري
جلد ثانينك اواخرنده تحرير وذكري سبقت ايتمش

ايدي

TÜRKİYE AKADEMİSİ OF SCIENCES www.tubav.tr

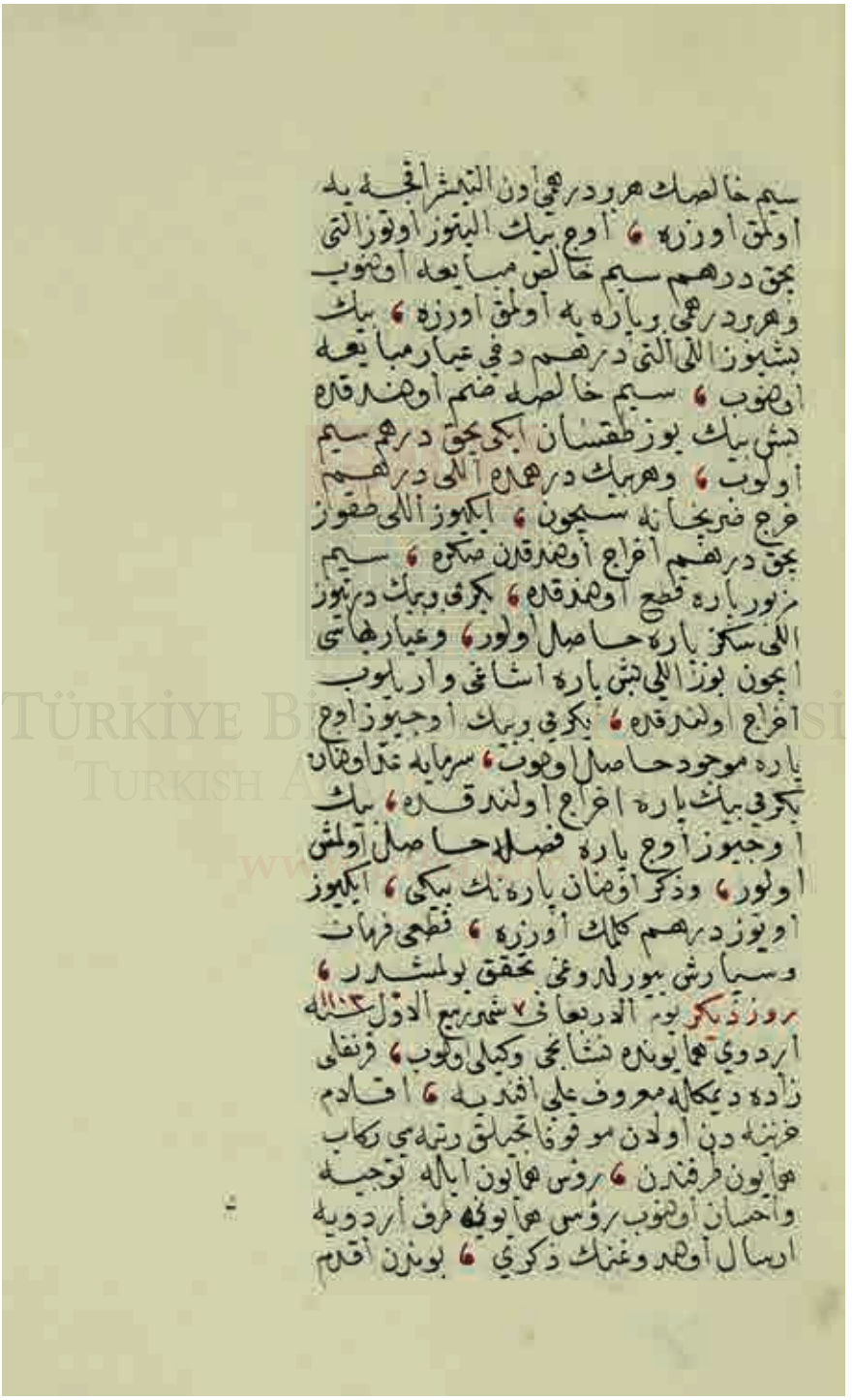

سیم خالصك هر بر درهمی اون التیشر اقچه یه
اولمق اوزره ، اوچ بیك التیوز اوتوز التی
بچق درهم سیم خالص مبایعه اولنوب
وهر بر درهمی بر پاره یه اولمق اوزره ، بیك
بشیوز اللی التی درهم دخی عیار مبایعه
اولنوب ، سیم خالصه ضم اولندقده
بش بیك یوز طقسان ایکی بچق درهم سیم
اولوب ، وهر بیك درهمده اللی درهم
خرج ضربخانه سیچون ، ایکیوز اللی طقوز
بچق درهم اخراج اولندقدن صکره ، سیم
مزبور پاره قطع اولندقده ، یکرمی بر بیك درتیوز
اللی سکز پاره حاصل اولور ، وعیار بهاسی
ایچون یوز اللی بش پاره اشاغی واریلوب
اخراج اولندقده ، یکرمی بر بیك اوچیوز اوچ
پاره موجود حاصل اولوب ، سرمایه عد اولنان
یکرمی بیك پاره اخراج اولندقده ، بیك
اوچیوز اوچ پاره فضله حاصل اولمش
اولور ، وذکر اولنان پاره نك بیکی ، ایکیوز
اویوز درهم کلمك اوزره ، قطعی فرمان
وسپارش بیورلدوغی تحقق بولمشدر ،
روز دیکر یوم الاربعا فی ۷ شهر ربیع الاول سنه ۱۱۰۳
اردوی همایونده نشانجی وکیلی اولوب ، قرنفلی
زاده دیمکله معروف علی افندیه ، اقلام
خزینه دن اولان موقوفاتجیلق رتبه سی رکاب
همایون طرفندن ، رؤس همایون ایله توجیه
واحسان اولنوب رؤس همایونی طرف اردویه
ارسال اولندوغنك ذکری ، بوندن اقدم

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tubaa.gov.tr

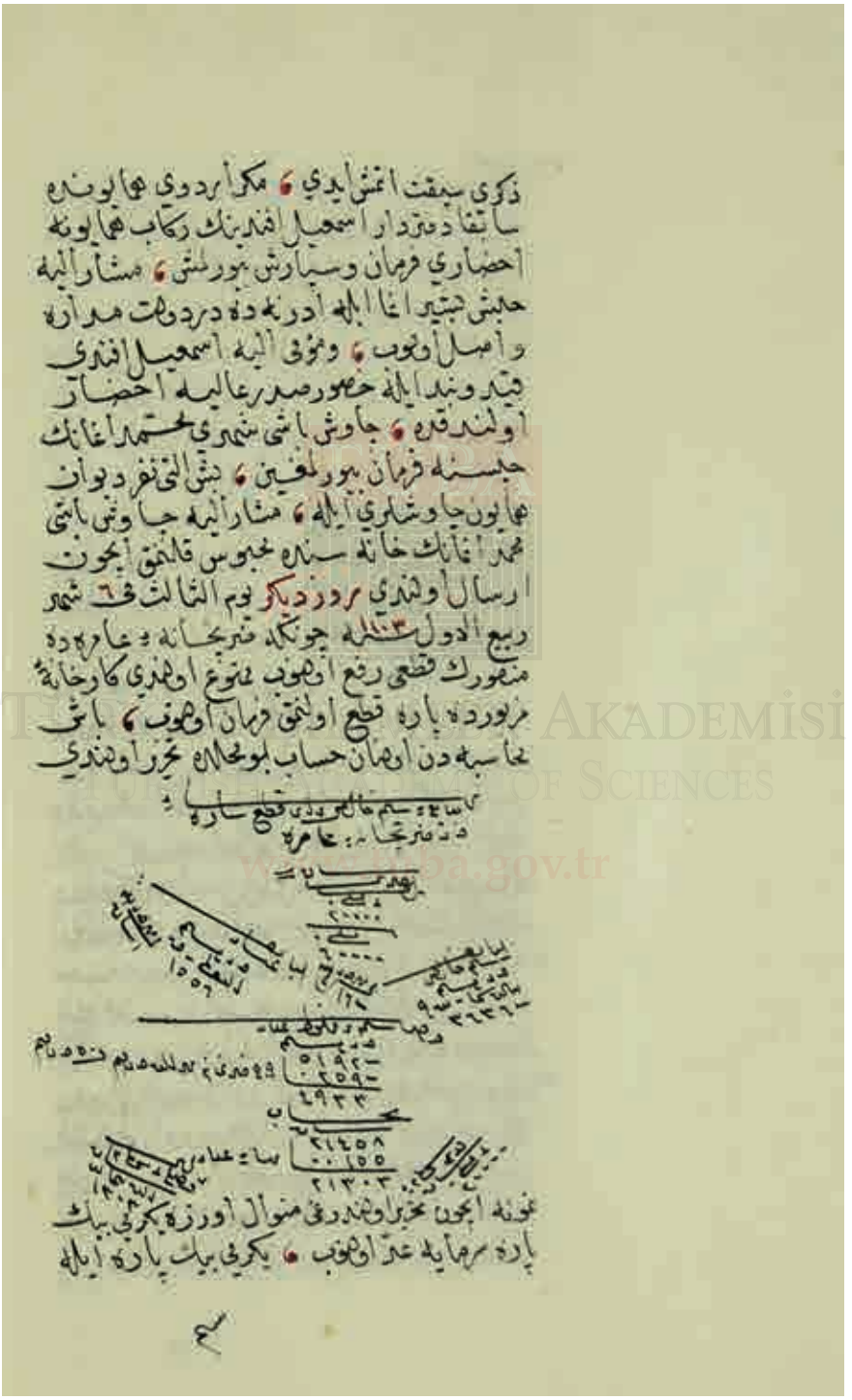

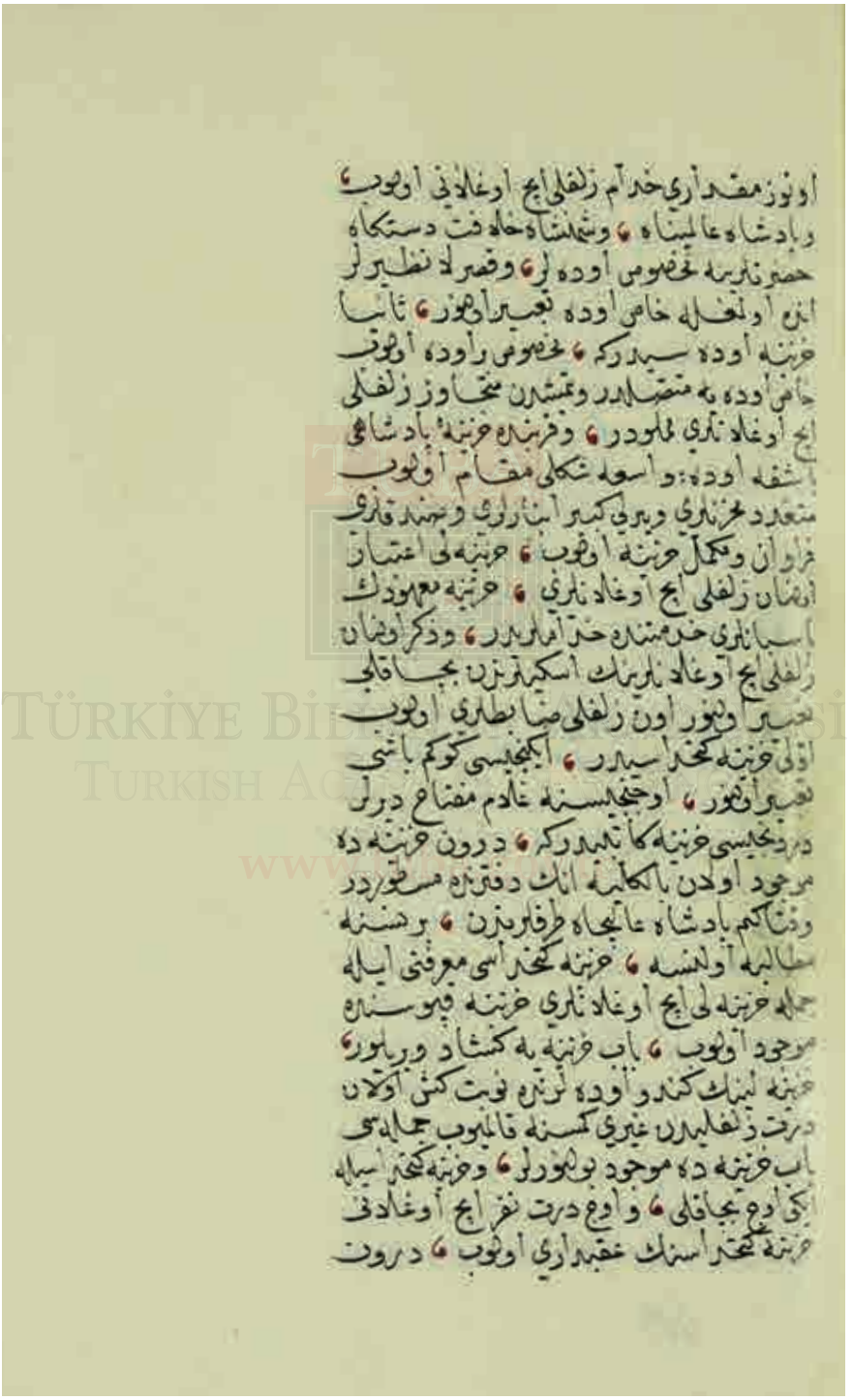

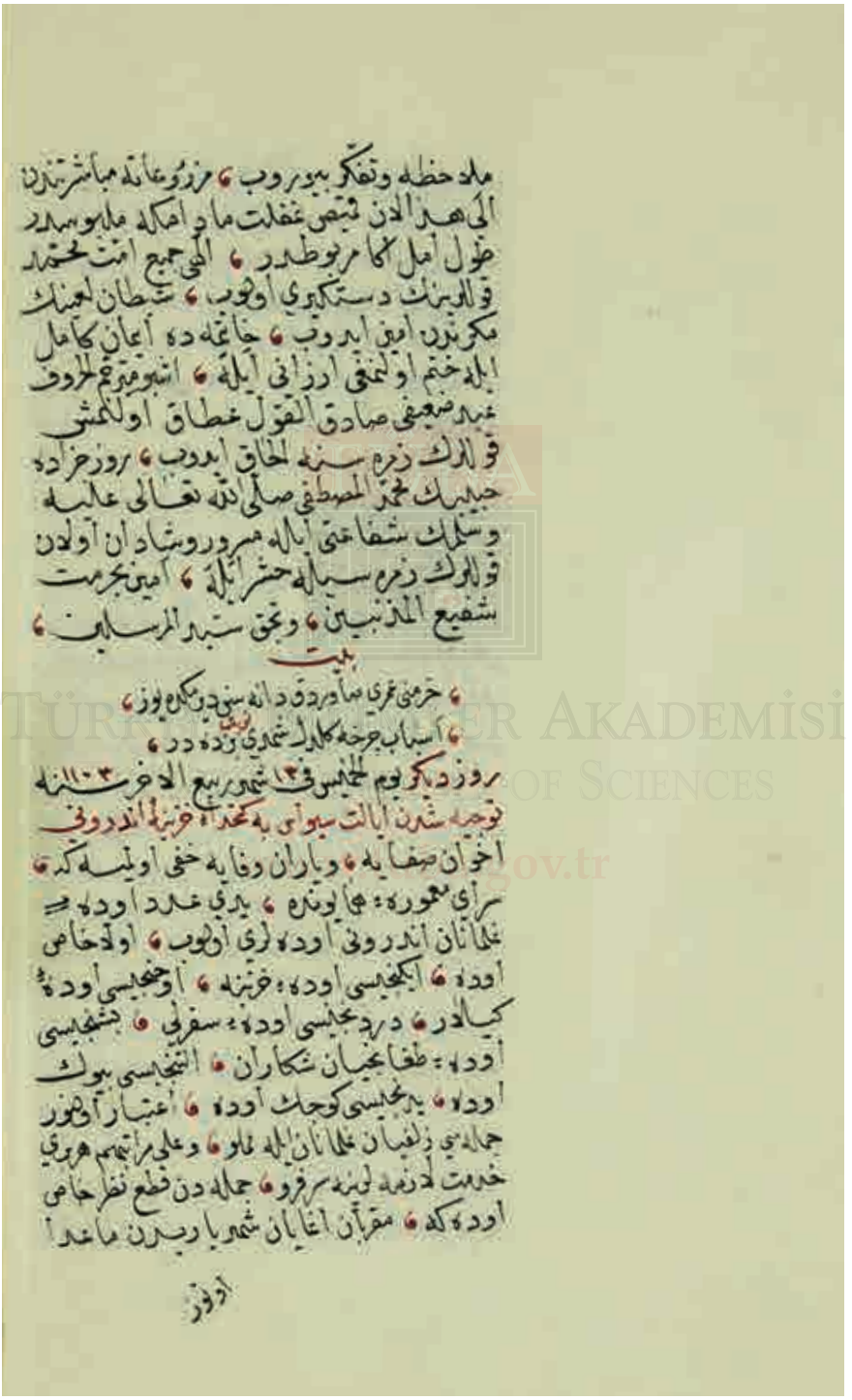

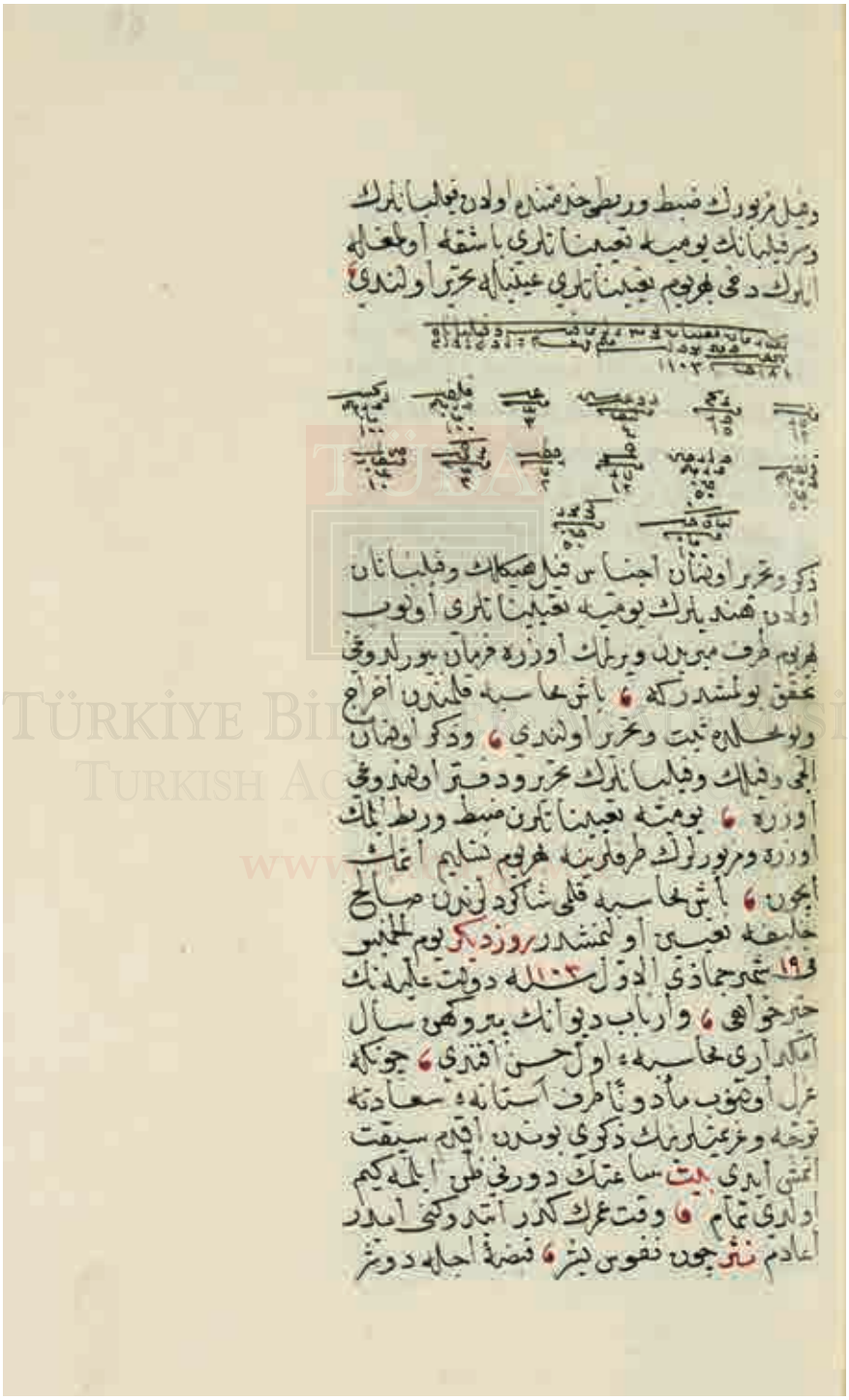

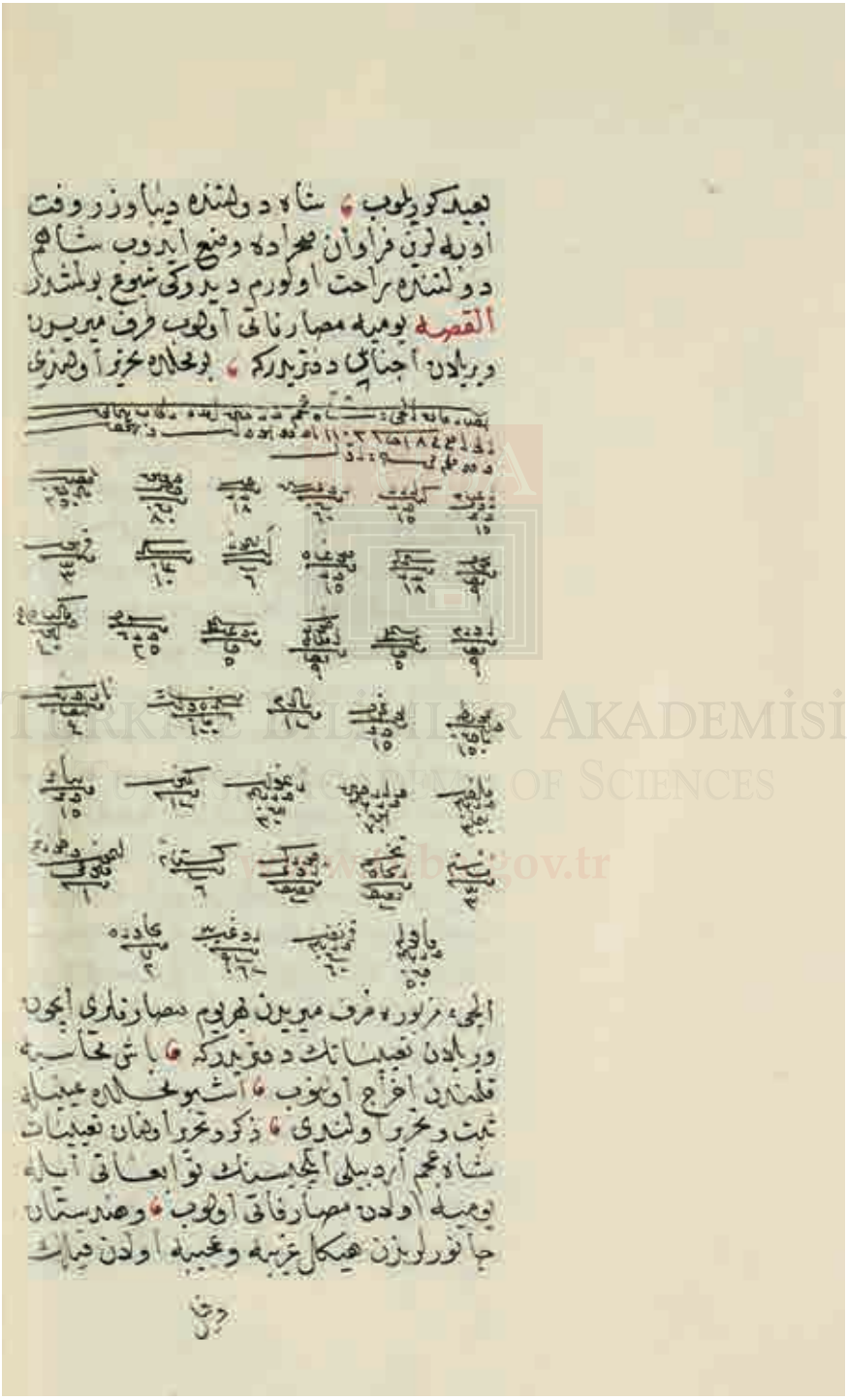

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
THE TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubav.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

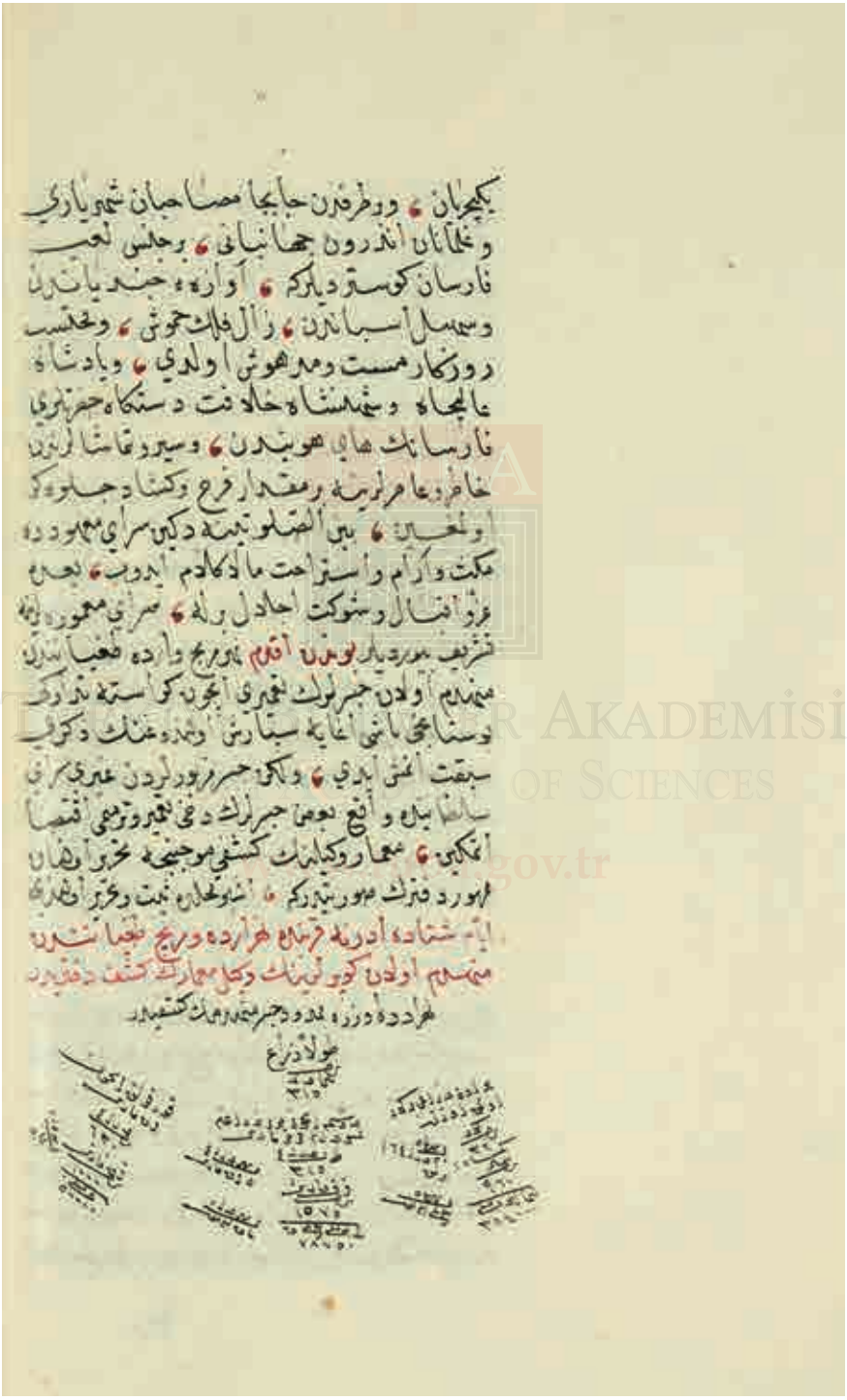

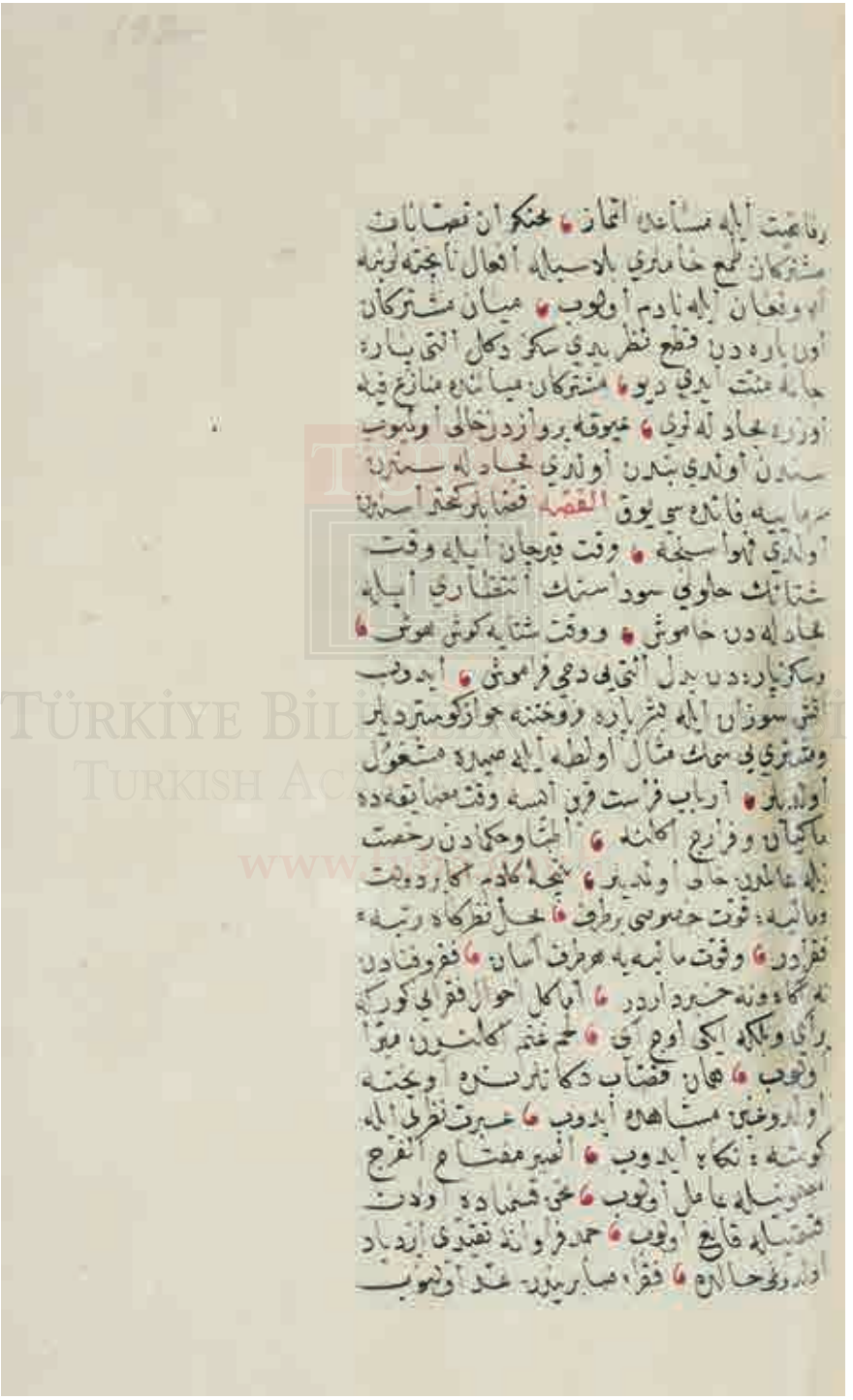

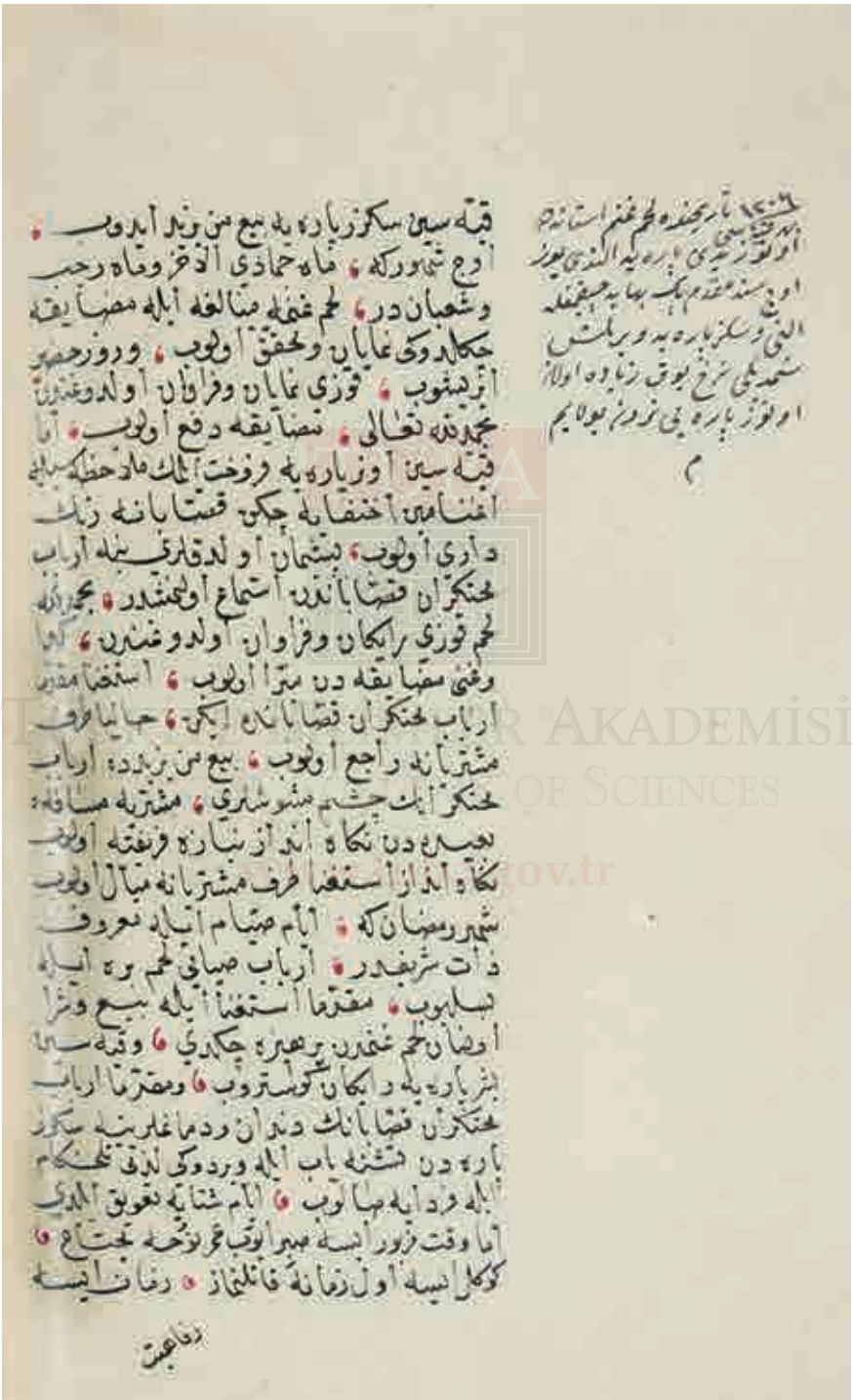

TÜRK-İSLÂM BİLİM KÜLTÜR MİRASI DİZİSİ: 11

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi

Vâkı‘ât-ı Rûz-merre
IV

ÜSKÜDARÎ ABDULLAH EFENDİ

HAZIRLAYAN: MAHMUT AK

Vâkı'ât-ı Rûz-merre

CİLT IV

Üsküdarî Abdullah Efendi

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Vâkı'ât-ı Rûz-merre
CİLT IV
Üsküdarî Abdullah Efendi

Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Dizisi: 11

Hazırlayan
Mahmut Ak (Prof. Dr.)

Editör
Recep Ahıshalı (Doç. Dr.)

ISBN: 978-605-2249-02-4
Takım ISBN: 978-9944-252-98-0
Ankara, 2017

Yayın Sürecinde Emeği Geçenler
Ahmet Üstüner (Dr.)

Tasarım ve Uygulama
Murat Acar

Proje Sorumlusu (TÜBA Başkanı)
Ahmet Cevat Acar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Kurulu
Atilla Bir (Prof. Dr.)
Derya Örs (Prof. Dr.)
Erhan Afyoncu (Prof. Dr.)
Hüseyin Gazi Topdemir (Prof. Dr.)
Hüseyin Sarıoğlu (Prof. Dr.)
M. Fatih Andı (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Muhittin Macit (Prof. Dr.)
Mustafa Çiçekler (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Mustafa Kaçar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Koordinatörleri ve Danışmanları
H. Ahmet Arslantürk (Doç. Dr.)
Cahid Şenel (Yrd. Doç. Dr.)

Proje İdari İşler Sorumlusu
Duygu Erol

Baskı
Ses Reklam Paz. Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti.
Mebusevleri Ayten Sk. 28/7 Çankaya - ANKARA

© Türkiye Bilimler Akademisi 2017
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Yayıncının izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

Kullanılan görsellerin yayın izinleri ile ilgili
maddi-manevi sorumluluklar eseri hazırlayanlara aittir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Piyade Sokak - No: 27 Çankaya - ANKARA
bilimklasikleri@tuba.gov.tr
0 312 442 29 03
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Vâkı'ât-ı Rûz-merre

CİLT IV

Üsküdarî Abdullah Efendi

Hazırlayan
Mahmut Ak

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Büyük gelecekler, büyük geçmişlerin bilgi ve birikimi üzerine inşa edilir.

Türkiye, ihtişamlı bir medeniyetin ve zengin bir tarihin meydana getirmiş olduğu büyük bir birikimin varisidir. Kökleri bilime, bilgiye, hikmete ve irfana dayanan bu birikim, ülkemizin geleceğinin inşası gayretlerinde de en önemli referansımız olmalıdır. Bu büyük birikimden yararlanmadığımız takdirde, geçmişimizi "müzelik bir emtia"ya dönüştürürüz, sağlıklı bir gelecek inşa edemeyiz.

Zira tarih, sadece geçmişte olup biten değil, aynı zamanda bugüne kalan, yarına da aktarılacak olandır. Milletler tarihte yalnızca geçmişlerini değil, geleceklerini de ararlar. Geçmişiyle barışamayan, tarihini yorumlayamayan, ecdadına yabancılaşan milletler, sağlıklı bir gelecek inşa edemezler.

Çağımıza ve geleceğe yapacağımız etki bakımından, sahip olduğumuz zengin mirası yeniden ve daha güçlü biçimde harekete geçirmemiz gerekiyor. Türkiye Bilimler Akademisi tarafından yürütülen "Türk-İslâm Bilim ve Kültür Mirası Projesi"ni, işte bu amaca yönelik bir çalışma olarak değerlendiriyorum.

Proje kapsamında, sosyal bilimler, İslâmî ilimler, Türkiyat, sağlık ve tabiat bilimleri ve teknik bilimler alanlarında hazırlanan eserlerin, bilim ve kültür hayatımıza kazandırılmasını takdirle karşılıyorum.

Bu vesileyle, eserlerin müelliflerini rahmet ve şükrânla yâd ediyor, projenin hayata geçirilmesinde görev alan bilim adamlarımız ile TÜBA mensuplarını kutluyorum.

Recep Tayyip Erdoğan
T.C. Cumhurbaşkanı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Takdim

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Toplumların gelişme ve kalkınmasında bilimsel ve teknolojik çalışmalar, belirleyici bir role sahip bulunmaktadır. Yeni bilim ve teknoloji yatırımlarının gerçekleştirilmesi yanında sahip olunan bilimsel ve kültürel birikim ve mirastan yararlanılması, bunun için de söz konusu mirasın gün ışığına çıkarılması büyük önem taşımaktadır.

Mensubu olduğumuz Türk-İslâm medeniyetinin insanlığın bilimsel, teknik ve kültürel birikim ve gelişimine önemli katkıları bulunmaktadır. Bununla birlikte, medeniyetimizin bilim ve kültür tarihindeki önemli başarıları ve katkılarının, egemen Batı merkezli bakış açısının da etkisiyle, yeterince görünür ve bilinir olmadığı bir gerçektir. Bu durum, tarihimizle övünmenin ötesinde hepimize bu zengin mirasın değerlendirilmesi konusunda yeni görevler yüklemektedir.

Türk-İslâm medeniyetine ait eserlerin gün ışığına çıkarılarak bilim ve kültür dünyası ile gelecek kuşakların istifadesine sunulması; bilim, ar-ge ve yenilikçilik konusundaki amaçlarımızın gerçekleştirilmesi için gerekli birikim, özgüven ve motivasyona değerli katkılar sağlamayı içeren önemli bir millî görevin yerine getirilmesini ifade etmektedir. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından başlatılan "Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi", bu konuda atılmış önemli bir adımı oluşturmaktadır.

Matematik, astronomi, tarih, coğrafya, edebiyat, felsefe gibi alanlardan seçilmiş birçok ünlü İslâm âlimi/düşünürü/yazarı tarafından hazırlanan eserleri bilim ve kültür dünyasına kazandırmayı amaçlayan bu proje, Türk-İslâm medeniyetinin bilim ve kültür literatürüne katkısını daha görünür ve yararlanılır hale getirecektir.

TÜBA mensuplarını bu değerli proje için tebrik ediyorum. Eserlerin yazarlarını hayırla yâd ediyor, eserlerin hazırlanması ve yayımlanmasına katkı sağlayan herkese teşekkür ediyorum. Projenin bilim ve kültür hayatımıza yararlı olmasını temenni ediyorum.

Dr. Faruk Özlü
T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Sunuş

Günümüzde bilim ve yenilikçilik, ulusal kalkınma ile uluslararası rekabette göreli üstünlük sağlamada belirleyici stratejik faktörler haline gelmiştir. Toplumların bilim ve yenilikçilik performansı açısından, toplumda bilimin, bilimsel düşünce ve yaklaşımların önemsenmesi, teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması ile gençlerin bilim ve araştırma alanına yönlendirilmesi, özel bir öneme sahiptir. Bu hususlar, dünyadaki muadilleri gibi Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) bakımından da öncelikli amaç ve görevler arasında yer alır.

Bilim ve yenilikçilik performansı, güncel imkan ve kaynaklar yanında tarihsel birikim ve mirasın değerlendirilmesini de gerektirir. Millet olarak, önemli bir bölümü gün ışığına çıkarılmayı ve değerlendirilmeyi bekleyen zengin bir bilim ve kültür mirasına sahip bulunuyoruz. Bu mirasın daha görünür ve yararlanılır kılınması, bugünkü ve gelecekteki performansımız ve ulusal hedeflerimize ulaşmamız açısından büyük önem taşımaktadır.

Tarihsel birikim ve mirasın ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesi, diğer yararları yanında, başarılı bir performans için gerekli özgüven ve motivasyona yapacağı katkı bakımından da büyük önem taşır. Uluslararası yarışta son iki yüzyıldır ve günümüzdeki göreli konumumuz ile geleceğe yönelik yüksek amaçlarımız dikkate alındığında, bireysel ve toplumsal düzeyde sağlıklı bir benlik/kimlik ve özgüven inşası ile güçlü bir motivasyon ikliminin oluşturulmasına gerek olduğu ve bu konuda her Türk vatandaşı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

ve kurumunun katkı ve destek sağlamasının ulusal bir görev olduğu açıktır.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, Akademimiz tarafından bu düşünceler doğrultusunda, Kalkınma Bakanlığı'nın mali desteğiyle 2014 yılında başlatılmıştır. Proje ile, Türk-İslâm medeniyeti havzasında, fen, mühendislik, Türkiyat, sosyal bilimler, dinî ilimler gibi alanlarda eski-farklı Türk lehçeleri ile diğer dillerde üretilmiş, uzman bilim insanlarımızca seçilen 100 eserin, imkân ve ihtiyaca göre transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi yapılarak yayımlanması yoluyla bilim ve kültür âleminin ve gelecek kuşakların istifadesine sunulması hedeflenmiştir.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, çok sayıda paydaşın doğrudan ve dolaylı katkı ve desteklerinin eseridir.

Öncelikle, bilime ve projeye verdikleri çok değerli destek için Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a kalbî şükranlarımızı arz ediyorum.

Bugüne kıyasla oldukça kısıtlı koşullarda bu eserleri kaleme alan bilim ve kültür tarihimizin kahramanlarını rahmet ve şükranla yad ediyorum. Bu eserlerin çoğaltılması, saklanması ve bugüne ulaşmasında rol alan isimsiz kahramanları da saygıyla anıyorum. Eserlerin transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi ve tahlilini yaparak günümüzün ve geleceğin okuyucu ve araştırmacılarına ulaşmasını sağlayan bilim insanlarımıza müteşekkiriz. Yayına hazırlık ve basım sürecinde rol alan üyelerimiz, bilim insanlarımız ve çalışanlarımız ile projeye katkı sağlayan tüm paydaşlarımıza da teşekkür ediyorum.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi'nde yayımlanan eserlerin medeniyet ihyası/inşası süreci ile milletimizin bilim alanında ve topyekün gelişimi bakımından yararlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar
TÜBA Başkanı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

İçindekiler

Takdimler ve Sunuş

Önsöz 15

Metin 17

Dizin 437

Eserden Örnek Sayfalar 475

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Osmanlı tarih yazıcılığına ömrünü vakfeden
Rahmetli hocamız Bekir Kütükoğlu'na

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Önsöz

Osmanlı tarih yazıcılığı, devletin kuruluş tarihine nazaran oldukça geç bir zamanda başlamıştır. İlk Osmanlı tarihi, XV. yüzyılın başlarında yazılan *Yahşi Fakih Menakıbnâmesi*'dir. Ancak bu eser bugün mevcut değildir. Osmanlı tarihine ait teferruatlı bilgi veren ilk eserler XV. yüzyılın ikinci yarısında II. Bâyezid döneminde yazılmıştır. Bu dönemden itibaren yükselişe geçen Osmanlı tarihçiliği imparatorluğun sonuna kadar birçok eser vermiştir.

XX. yüzyılın son çeyreğine kadar Bursalı Mehmed Tahir ve Franz Babinger'in eserleri dışında Osmanlı tarih yazıcılığı üzerine fazla bir araştırma yapılmamıştır. Ancak rahmetli Bekir Kütükoğlu'nun öncü araştırmaları ve yetiştirdiği talebeleri bu alanın önünü açarak, birçok eserin neşredilmesini sağlamıştır. Osmanlı tarihinin ana kaynakları olan kronikler, şehnâmeler, gazavatnâmeler, fetihnâmeler, sefaretnâmeler, ıslahatnâmeler, surnâmeler, vefeyat ve biyografi kitapları üzerine son yıllarda araştırmalar artmıştır. Birçok eser yayınlanmış veya hakkında bir tez hazırlanmıştır.

XVIII. yüzyılın başlarında Defterdar Mehmed Paşa'nın *Zübde-i Vekayiât*'ı, Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa'nın *Silahdar Tarihi* ve *Nusretnâme*'si gibi Osmanlı tarihçiliğinin en önemli eserlerinden bir kısmı kaleme alınmıştır. Bunlardan biri de günümüze kadar fazla tanınmayan Abdullah bin İbrahim'in (el-Üsküdarî) 1099-1104 (1688-1693) yılları arasındaki hadiseleri gün gün anlattığı 4 ciltlik *Vâkı'ât-ı Rûz-merre*'sidir. "*Vâkı'ât-ı Rûz-merre*" Osmanlı

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

tarihleri içerisinde ihtiva ettiği hadiseleri en teferruatlı olarak anlatan eserdir. Müellif, bir yılı 300 varaktan fazla tutan bir ciltte anlatmaktadır.

Müellif, Maliye'de memur olduğundan İstanbul ve Edirne'de olup biten hadiseleri, İkinci Viyana bozgunundan sonra Avusturya ve Venedik'le yapılan muharebeler ve savaş hazırlıklarını anlatır. Kendisi Enderun'dan çıkma ve Mevkufat Kalemi halifesi vazifesini deruhde ettiği için siyasî ve askerî tarihin yanısıra Enderun ve merkez bürokrasisinin işleyişi hakkında, özellikle Maliye kalemleriyle ilgili önemli bilgiler verir.

Bu önemli eseri yaklaşık 20 yıl önce hazırlamaya başlamıştık. Ancak diğer çalışmalarımızdan dolayı uzun süre önce ham çevirisini yaptığımız eseri ancak neşre hazır hale getirebildik. Eserin yayını sırasında yardımlarını gördüğümüz değerli meslektaşlarımız Fikret Sarıcaoğlu ve Uğur Demir ile indeksin hazırlanmasına yardımcı olan Coşkun Ünsal, Engin Çetin, Hasan Yapıcı ve Serkan Osmanlıoğlu'na teşekkür ederiz.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Erhan Afyoncu-Recep Ahıshalı
Mahmut Ak-Muzaffer Doğan
İstanbul-Eylül 2017

Metin

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

|1b| Hamd-i bî-hadd ve şükr-i lâ-yu‘add ol Hâlık-ı bî-çûna ki, cümle mevcûdâtın vücûdı anın kudreti âsârıdır ve salât ile selâm ol Resûl-i Hudâ'ya ki, mürselîn-i cenâb-ı İzzet ve mustafîn-i hazret-i ulûhiyyetdir ve zât-ı şerîflerine [1] لولاك لولاك لما خلقت الافلاك buyurulmuşdur ki hazret-i server-i kâ’inât ve mefhar-i mevcûdât hâtemü'l-enbiyâ Muhammedü'l-Mustafâ'dır *salavâtü'llâhi ve selâmühû aleyhi ve alâ-sâ’iri'l-enbiyâ’i ve'l-mürselîn* ve hayri'l-âl ve hayri'l-ashâb olan çâr-yâr-ı âlem-i kıbâb ve bahâr-ı envâr-ı nübüvvetlerinde revâyih-i tayyibe ile gül gibi bûyâ ve sünbül [ü] reyâhîn mânendi tâze [vü] mu‘attâr olan ervâh ve ashâb u etbâ‘-ı pâki üzerine olsun, *rıdvânü'llâhi te‘âlâ aleyhim ecma‘în*. Ba‘de ez-berâ ve hamd ü du‘â ve dürûd-ı hazret-i Sultânü'l-enbiyâ ve aleyhi ve aleyhimü's-salavâtü ve's-senâdan sonra, pâdişâh-ı âdil ve şehinşâh-ı sâhib-i ma‘âdil, şehriyâr-ı İskender-derr ve hâkān-ı Ferîdûn-çâker, halîfe-i İslâm, huccetü'l-Hakk alâ-kâffe-i enâm, güzîde-i selâtîn-i Âl-i Osmân-ı atâ-bahş es-sultân ibnü's-sultân es-Sultân Ahmed Han-ı Sânî ibnü's-Sultân İbrâhîm Han *[e]tâla'llâhü bekāhû ve ebbede ensârehû ve a‘vânehû* hazretlerinin hicret-i Nebeviyye'nin sene isnâ ve mi’ete ve elf târîhinde vâkı‘ Ramazân-ı şerîfin yirmi beşinci Cum‘a güni pây-ı [taht-ı] kadîm-i şâhân olan şehr-i dilâviz mahmiye-i Edirne Sarâyı'nda taht-ı âlî-bahta cülûs-ı hümâyûnlarının vukū‘ı *Vâkı‘ât*'ın cild-i sânîsinde mufassal u meşrûh tahrîr ü imlâ olunduğı |2a| güzer itmişdir. Ve pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin vekîl-i muhtâr ve müşîr-i büzürgvârı olan düstûr-ı ferhunde-fâl ve müdebbir-i kerîmü'l-hısâl mazhar-ı eltâf-ı Hâlık-ı mâ-yeşâ’ Vezîr-i a‘zam Ali Paşa *yessera'llâhü mâ-yeşâ’* hazretleri vâlî-i eyâlet-i

1 “Levlâke levlâke lemâ halaktü'l-eflâk”: Sen olmasaydın, sen olmasaydın, ben âlemi yaratmazdım."

Diyârbekr iken vilâyet-i Anadolı'da müfettişlik hızmetine me'mûr oldukları evkāt ki, sene selâse ve mi'e ve elf târîhinde şehr-i Recebü'l-müreccebin dokuzuncı Hamîs güni hâtem-i vezâretin irsâli ve târîh-i mezbûrda vâkı' şehr-i Şa'bânü'l-mu'azzamın on dokuzuncı yevm-i Sâlis'de pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan şehr-i dilâviz mahmiye-i Edirne'ye vusûlleri ve dest-bûs-ı şehriyârî birle şeref-yâb oldukları *Vâkı'ât-ı* cild-i sâlisde tahrîr ü inşâsı sebkat itmişdir. Zikr olunan *Vâkı'ât*'ın mütercimi aklâm-ı Dîvân-ı Sultâniyye'den Mevkūfât Kalemi hulefâsından "(Boş) Halîfe" dimekle müte'ârif bende-i kemîne, rûz-merre vukū' bulan vâkı'âtı terceme idüp, her cildi ibtidâ-i sene olan şehr-i gurre-i Muharremden sene-i kâmile gāyetine varınca vâkı' olan tebdîlât ü tagyîrât ve havâdisâtı rûz-merre hisâbı üzere tahrîr ü imlâ idüp hâliyâ sene erba'a ve mi'e ve elf târîhi hulûl itmekle, pâdişâh-ı âlî-câhın eyyâm-ı adâletlerinde ve vekîl-i muhtârları düstûr-ı ekrem Vezîr-i a'zam Ali Paşa hazretlerinin zamân-ı sa'âdetlerinde sene-i mezbûre ibtidâsından vukū' bulan tebdîlât u tagyîrât-ı manâsıb-ı dâhiliyye ve hâriciyye ve havâdisât-ı âlemiyân rûz-merre hisâbı tertîbi üzere her rûz vukū' bulan ahvâlâtın bende-i kemîne-i müşârün-ileyh |**2b**| (Boş) Halîfe tahrîr ü imlâsına alâ-kadri'l-imkân niyyet olunup, cild-i sâbıklar minvâli üzere inşâ ve nâm-ı hümâyı "*Vâkı'ât-ı Rûz-merre*" ile tesmiye ve müsemmâ olunup inşâ'a'llâhü'r-rahmân tahrîrine mübâşeret ve kıyâm gösterildi. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ celle şânühû ve amme nevâlühû* sene-i kâmile varınca âsân vechile tamâmın müyesser ü mukadder eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve Şefî'i'l-müznibîn.

[2] ربّ يسّر ولا تعسّر ربّ تمّم بالخير

Çûn ki mazhar-ı eltâf-ı Hudâ Ali Paşa hazretlerine sadâret-i uzmâ ve vekâlet-i kübrâ atıyye-i pâdişâh-ı âlî-câh olup sene selase ve mi'e ve elf târîhi Şa'bânının on dokuzuncı yevm-i Sâlis'de mahmiye-i Edirne'ye vusûl ve sadâret-i merkez-i uzmâya câlis ü ku'ûd buyurduklarında hareket-i asker ve hengâm-ı sefer karîb olmağla, umûr-ı seferden gayri umûrun vücûda gelmesine vakt ü zamân olmamağla mevâcibi ihrâc ve şehr-i Edirne'de otuz yedi gün meks ü ârâmlarından sonra târîh-i mezbûre Ramazânının yirmi altıncı yevm-i Hamîs'de şehr-i Edirne'den hurûc ve otak-ı gerdûn-nıtâka tertîb-i alay ile teveccüh ü azîmetleri mukarrer olup ve on dokuz gün dahi muhayyemgâhda meks olunup târîh-i mezbûre Şevvâlinin on beşinci yevm-i İsneyn'de gazâ vü cihâd niyyeti

2 "Rabbi yessir ve lâ tu'assir, Rabbi temmim bi'l-hayr: Rabbim kolaylaştır zorlaştırma, Rabbim hayr ile tamamla."

TÜRK DİL KURUMU ARŞİVİ
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ile muhayyemgâhdan dahi hareket ve cünd ü sipâh ile serhadd-i İslâm olan dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâd tarafına teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Bu takdîrce gerek pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan Edirne'de ve gerek sahrâ-yı Edirne'de vâkı' muhayyemgâhda bi'l-cümle elli altı gün |3a| meks ü ârâmları olup bu kadar eyyâm-ı kalîlde kankı umûra nizâm ü intizâm virilmemek mümkin olur, bir vezîr-i âlî-şân ki, sadr-ı vezârete ibtidâ câlis ü ku'ûd buyurdukda sâye-i pâdîşâh-ı âlî-câhda bi'l-cümle elli altı gün sâye-endâz ola, bâ-husûs vakt-i hengâm-ı sefer karîb ola umûr-ı ahvâl-i sefere mi mukayyed-endâz olabilir, yohsa umûr-ı nâssa veyâhûd zâtiyyeye sâlik-endâz olur veyâhûd taraf-ı umûr-ı pâdişâh-ı şehinşâhiyyeyi hem-râz olur. Bir tıfl-ı civân-ı nev-resîdeyi san'at-ı Selmân-ı Pâk'de istihdâm itseler eyyâm-ı ibtidâda mâhir-i san'at olabilir mi, anla misâli.

El-kıssa: Sadr-ı vezârete ku'ûdlarından elli altı gün mürûrunda Ordu-yı hümâyûn ile gazâ vü cihâda teveccüh ü azîmet buyurup cünd ü sipâh ile serhadd-i İslâm olan dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâd tarafına sene selâse ve mi'e ve elf târîhinde vâkı' mâh-ı Şevvâlin on beşinci ve şuhûrhâ-i Rûmiyye'den mâh-ı Haziranın yirminci yevm-i İsneyn'de sahrâ-yı Edirne'den hareketleri mukarrer olmuşdur. Ve târîh-i mezbûr Şevvâlinin yirmi ikisinde Filibe'ye ve gurre-i Zi'l-ka'dede sahrâ-yı Sofya'ya dâhil ve zeyl-i Cebel-i Vitoş'a muhayyemgâh ile nüzûl ve üç gün meksden sonra hareket ve mâh-ı Zi'l-ka'denin sekizinde sahrâ-yı Niş'e dâhil ve sahrâ-yı Niş'de dahi üç gün meksden sonra mâh-ı mezbûrun on dokuzuncı Cum'airtesi güni sahrâ-yı Belgrad'a vâsıl ve sahrâ-yı Viraçar'da hayme vü hargâh ile nüzûlleri mukarrer olmuş. İşbu mütercimü'l-*Vâku'ât* sefer-i mezbûrda ma'an mevcûd olmayup Edirne'de rikâb-ı hümâyûnda Mevkūfât Kalemi kitâbetine me'mûr olmağla tahrîr olunan hareket ve menâzil-i |3b| Ordu-yı hümâyûn ahvâlî hareket-i mezbûrda mevcûd olan sikātdan istimâ'ımız olmağın imlâ ve tahrîr olunmuşdur. Fi'l-hakīka seferler mütemâdî olmağla tâkatdan müberrâ olduğuna [3] السفر قطعة من النّار kelâmı delîl-i şâfîdir. Hâliyâ on seneden mütecâvizdir ki, asâkir-i İslâm ve hükkâm-ı zevi'l-ihtirâm mütevâliyeten seferden hâlî olmayup zahmet ü mihnet-i sefer ile bî-tâb ü bî-tâkat olmuşlardır ve mebde'-i sefere bâ'is ü bâdî olan ibtidâ sene erba'a ve tis'în ve elf târîhinde Vezîr-i a'zam-ı maktûl İbn-i Oruc Kara Mustafâ Paşa taraf-ı küffâr-ı hâksârın sulha tâlib ve rağbetine i'tibâr itmeyüp [4] الصلح سيّد الاحكام

3 "Sefer ateşten parçadır".

4 "Sulh hükümlerin efendisidir".

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

kelâmından îbâ ve devlet-i dünyâ içün tama‘-ı hâmı sevdâsıyla Bec Kal‘ası altmış bir gün muhâsara ile askerin yürüyişine re’îsü'l-küttâb-ı akl-ı evvel tâ’ife-i Lâz'dan İbn-i Telhîsî'nin re’y [ü] tedbîri ile gāretden ihtirâzen ruhsat virilmedüğine gerek erbâb-ı meterise ve gerek askere bî-tâblık ârız olduğundan inhizâmın vukū‘ı taraf-ı küffâra kulb-i kuvvet olup târîh-i mezbûrdan ilâ-yevminâ hâzâ asâkir-i İslâm'a râhatlık müyesser olmayup her sene seferin vukū‘ına bâ‘is olup devlet-i hânedân-ı Âl-i Osmân *eyyedehümü'llâhü'l-Meliki'l-Mennân*'a bir rahne peydâ eyledi ki rahne-i mezbûrı bu kadar seneden berü bir vechile kapamak mümkin olmayup yevmen fe-yevmen izdiyâd ü iştidâd bulmakdadır. Ma‘a-hâzâ Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Sarı Süleymân Paşa'nın sene seb‘a ve tis‘în ve elf târîhinde Budin imdâdına hareketi ve sahrâ-yı Belgrad'da Kasr-ı Abaza |**4a**| kurbünde ebnâ-i sipâh ve zümre-i silahdâr eşkâllerin zuhû[r]-ı ibtidâya kâtib-i sırrı Kösec'e tahrîr-i eşkâl maddesinde ocağ-ı mezbûrlara pencik şekli eşkâl tahrîri nefsü'l-emr kendülere düşvâr gelüp, avdet-i seferde Varadin menzilinde vücûdunı rûy-ı âlemden hakk içün otağına hücûm itdüklerinde Tuna firkatasıyla der-i devlete firârı ordunun herc ü merc olmasına ve niçe fitne vü fesâdın zuhûrına bâ‘is olduğundan gayri taraf-ı küffâra kuvvet ve niçe memleketi istîlâ itmelerine bâdî olmağla ilâ hâze'l-ân seferler mütemâdî olup asker-i İslâm meks ü ârâmdan müberrâ olup vücûdlarında ve hayvânâtlarında eser-i dermân u tâkat kalmadı. Ve Köprülüzâde Vezîr-i a‘zam şehîd ü sa‘îd merhûm Mustafâ Paşa cünd ü sipâh ile sefer-i hümâyûna hareket ve sene isnâ ve mi’e ve elf târîhi Zi'l-ka‘desinde Zemun sahrâsında küffâr-ı hâksâr ile mukābele olduklarında taraf-ı küffâra havf u haşyet müstevlî olup firâr u gürîzân tarafları galeyân olmuşiken [5] العجلة من الشيطان والتأنى من الرحمن kelâmıyla âmil olmayup acelesi sebeble taraf-ı küffâra gāliblik â’id olup inhizâmın vukū‘ı ile Ordu-yı hümâyûn küffâr-ı hâksârın pâymâli olduğundan gayri leşker-i küffârı şîrînlendirmeğe sebeb ü bâ‘is oldı.

El-kıssa: Selef-i mâziyede olan hükkâm-ı zevi'l-ihtirâm tefekkür-i tâmm idüp “erlik on, dokuzı hîle bâbıdır” deyü her bâr kuvvet-i kāhireye mağrûr olmayup iktizâsına göre hareket ve harb ü kıtâl vaktlerinde ceng ü cidâle mübâşeret |**4b**| ve gālib ve mağlûb tarafın te’emmül idüp düşmenân ile mukābelede umûr-dîde ve kâr-âzmûdeler ile ahvâl-i düşmeni meşveret idüp başa çıkılmadığın mülâhaza itdüklerinde tedbîr-i hîleye âgāz idüp beher hâl düşmene gālib olmaları müyesser olurimiş.

5 “el-Aceletü mine'ş-şeytân ve't-te’ennî mine'r-Rahmân”: Acele şeytandan, düşünerek hareket etmek Rahman'dandır.

Hikâyet: *Câmi'u't-tevârîh* mütercimi olan erbâb-ı zu'amâdan Kâtib Mehemmed târîh-i mezbûr tercemesinde tahrîr ü imlâ ider ki, hulefâ-i Âl-i Abbâs'n hılâfetlerinde Ebu'l-Abbâs el-Mu'temed Aliyyü'llâh Ahmed b. el-Mütevekkil ibn el-Mu'tasım Bi'llâh hicret-i Nebeviyye'nin sene sitte ve hamsîn ve mi'eteyn târîhinde evreng-i devlete cülûs idüp hılâfetine bey'at olundı. Ammâ edâ-yı hızmet-i hılâfete iktidârı olmayup her zamân lezzet-i nefsâniyyeye ve hevây-ı dünyeviyyeye mâ'il idi. Birâderi Muvaffak'ı hılâfete veliyy-i ahd ve mesâlih-i Dîvâniyye umûrına vekîl-i muhtâr eyledi. A'yân-ı memleket ve ekâbir-i Dîvân ef'âl-i Muvaffak'dan rızâ ve nihâyet-i şükrân gösterüp emrine râm oldılar. Ammâ Muvaffak'ın zemân-ı vekâletinde Basra'da "Sâhib-i Zenc" dimekle iştihâr bulan şahs, firka-i bâgiyân ve zümre-i zengiyân ile hurûc idüp Basra ve Vâsıt vilâyetlerine galebe idüp tâ'ife-i siyâhân-ı ehl-i İslâmın mâl ü menâl ve ehl [ü] iyâline haylîce kabîh fesâd eylediler. Muvaffak Sâhibü'z-zenc'e "hâ'in" ıtlâk idüp leşker-i adüv-sitân ile Basra ve Vâsıt üzerine yüridi. Sâhibü'z-zenc dahi sahrâ-nişînân dihkān ve urbâ[n]dan bî-nihâye asker cem' idüp yanında olan zengiyân ile dârü's-selâm-ı Bağdâd-ı firdevs-nişâna |5a| pûyân u revân oldı. Ve Bağdâd'ı zîr-i destine alup "Rûd-ı Sâs" dimekle ma'rûf rûd kenârında hıyâm u hargâh kurup ahâlî-i Bağdâd'a niçe fesâd itdi. Muvaffak dahi leşker-i bî-şümâr ile irişüp Bağdâd'ın cânib-i şimâlinde Dicle kenârında "Cedîde" dimekle ma'rûf karyenin üst yanında Tell-i Sûdân nâm menzilde iki ceyş-girân birbirine mukābil nüzûl idüp hıyâm u hargâh kurdılar. Muvaffak re'y-i sâ'ib ve fikr-i sâkıb idüp hâ'in kaltabân ile harb ü kıtâl itmekle başa çıkamaduğın mukarrer bilüp "erlik on dokuzı hîledür" deyü akvâl-i tekaddümîne muvâfakat gösterüp hemân tedbîr-i hîleye âgāz gösterdi. Ve "mihmânım vardur" deyü memleket halkından beş yüz re's ganem ile bin haml hamr ve mihmâna ehemm ü lâzım olan me'kûlâtdan mübâlağa ile getürdüp ba'de-[e]z-ân kâr-dîde ve kâr-âzmûde yarar âdemleriyle mihmân didüği hâ'in leşkerine irsâl idüp ve kendü tarafından pîşvâ-yı zengiyân olan hâ'ine "karındaşım" deyü unvân virüp mektûb yazdı ve envâ'-ı özr ü hâhî ile temelluk yüzünden: "Memleket sizindür ve şimdiye değin dahi alduğunuz memleket sizin olsun ve itdüğünizden dahi vaz' geldim ve bu gün siz bizim mihmânımızsız, birkaç gün hızmet idelim. Siz dahi haylî zahmet gördünüz" deyü hîle ve tedbîr ile hâ'inlerin aklları tarîkine rehzen oldı. Çûn ki Muvaffak'ın bu dâm u tezvîr mektûbı pîşvâ-yı bâgiyân hâ'in kaltabâna vâsıl oldı, gubâr-ı pây-ı murdârına arz |5b| u iş'âr olunan mihmânlıkdan be-gāyet şâdmân olup ümerâsını tertîb üzere kadr ü mertebe ile ziyâfete gönderüp ve beğlerinin ba'zıların kendü sofrasına alup bâde sohbetine meşgūl oldı. Hâ'in bi'z-zât ve cümle leşkeri gāfil olup kimi mest-i kan zil ve kimi

TÜRK TARİH KURUMU TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

hôd hâb-âlûde ile lâ-ya'kıl gaflete vardı. Muvaffak hemân asker-i adüvv-şikâr ile ale'l-gafle hücûm ve ılgar idüp gice ile hâ'in leşkerine şebhûn itdi. Leşker-i bâgiyânın ekseri tu'me-i şemşîr-i hûn-feşân olup bakıyyetü's-süyûf olan fırka-i bâgiyân sît ü sadâ-yı dilâverân-ı heycâdan serâsime olmağla her biri bir cânibe gürîzân ve hâ'in bi'z-zât zinde tutılup esîr ü giriftâr ve Dîvân-ı Muvaffak'a ihzâr olundı. Rivâyet olunur ki, ol zamân tu'me-i şemşîr olan küşteler yoklanup add olundukda bin kerre bin ve beş yüz küşte mürde zâhir olup ol mel'ûn-ı bîpâyân küştelerinden püşteler ve kuleler kıldılar. Ve nâ-bekâr hâ'inin hazîneleri bi'l-külliye Muvaffak hazînesine zabt olunup ve hâ'in bi'z-zât kayd u bend ile Bağdâd'a gönderilüp hicret-i Nebeviyye'nin sene seb'în ve mi'eteyn Saferinde vilâyet-i Bağdâd'da deve üzerinde çârmîh itdürilüp ol siyâsetle vücûdı nâ-bûd oldı. Muvaffak'ın böyle hüner ve dilâverliği nümâyân olıcak halîfe el-Mu'temid Aliyyu'llâh birâderi Muvaffak'ı kendüden sonra hılâfete veliyy-i ahd itdi.

El-kıssa: Bu tafsîl ve ahvâlden murâd u maksûd kıssadan hisse ahz olunmakdır. Vezîr-i a'zam-ı |**6a**| maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın gurûriyyetine sebeb ü bâ'is ve illet olan Çehrin Kal'ası fethidir ki kal'a-i mezbûrun fethini kuvvet-i kāhiresine haml idüp taraf-ı gurûriyyeti gālib oldı. Ve kal'a-i mezbûrun fethi hicret-i Nebeviyye'nin sene tis'a ve semânîn ve elf târîhinde vukū' bulup işbu mütercimü'l-*Vâka'ât* sefer-i mezbûrda mevcûd olup manzûr-ı dîde-i kemîne olmuşdur. Çûn ki Çehrin Kal'ası muhâsara olundu, lâkin Moskov kralı tarafından imdâd-ı kal'a içün Ramadanskov nâm pelîd ser-asker ta'yîn olunup ve seksen bin Kazak-ı âkk leşkeriyle Özi nehri kenârında tabur ile mevcûd olup muhâsaranın irtesi taburundan hareket ve Çehrin Kal'ası kurbünden cereyân iden Nehr-i Tasma kenârına gelüp bir gicenin içinde kal'aya nâzır amîk handaklı tabur peydâ idüp karâr eyledi ve her gün kal'aya sabâh on bin ve ahşam on bin cengci nevbet ile imdâd iderdi. Bu minvâl üzere niçe gün muhâsara ve gice gündüz ceng ü cidâl ve harb [ü] kıtâlden sonra avn-i Hudâ-yı lâ-yezâl ve lutf-ı Perverdgâr-ı lem-yezel birle taraf-ı İslâm'dan atılan kumbaradan kal'aya âteş isâbet idüp ihrâka şurû' eyledükde defterdâr-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa kolundan dahi vakt-i asrda varoşa gülbeng-i Muhammedî birle yürüyiş olunup beş binden mütecâviz küffâr tu'me-i şemşîr-i gāziyân olup ve beş binden mütecâviz küffâr dahi ihrâk bi'n-nâr olduğundan mâ'adâ firâr u gürîzân iden küffârdan Nehr-i Tasma'da on binden mütecâviz küffâr-ı hâksâr gark olup kal'a-i mezbûr teshîr olundı. Taburda olan küffâra havf ü haşyet müstevlî olup ol gice her ne hâl ise |**6b**| ol gice taburlarında meks idüp ve firâr u gürîzân tedârükin görüp ale's-seher taburda olan ol mikdâr Kazak-ı âkk terk-i tabur idüp ve Nehr-i Özi kenârında mukaddemâ hâzır olan

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

taburlarına cân atup firâ[r] u gürîzân oldılar. Kal‘a-i mezbûr teshîrinde tu‘me-i şemşîr olan ve ihrâk ve gark-ı âb olan keferenin cümlesi otuz binden mütecâviz olup ve taburdan seksen bin Kazak-ı âkkın firârlarından maktûl Kara Vezîr'e kemâl-i mertebe gurûriyyet ârız olup Beç Kal‘ası muhâsarasında Çehrin Kal‘ası teshîrinde olan lutf-i Hudâ-yı lem-yezeli ferâmûş idüp bi'z-zât kendünin kuvvet-i kāhiresinden kıyâs ve mülâhaza eyledüği gurûriyyeti inhizâm-ı askere bâ‘is olmasında şübhe olmaduğundan gayri Ordu-yı hümâyûn esb-i pây-ı küffârda pâymâl oldı. Ve bu inhizâmın vukū‘ı küffâr-ı hâksâra kuvvet-i kalb olup ve rûz be-rûz şîrînlenüp ve kuvvetlenüp etrâf u eknâf kal‘alarına istîlâya dest uzadup Budin ve Osek ve Belgrad-ı sengîn-bünyâd gibi kal‘aları ki, hânedân-ı Âl-i Osmân *eyyedehümü'llâhü'l-Melikü'l-Mennân*'ın dört yüz seneden berü bu kadar mihnet ü zahmet ile feth idüp memâlik-i Osmâniyye'ye münzamm u ilhâk eyledükleri güzîde-i memâlik-i Osmâniyye iki üç senenin içinde İbn Oruc'un tama‘-ı hâmı ile gurûriyyetinden ve Sarı Süleymân Paşa'nın şe’âmetinden ve mey-horun mest ü lâ-ya‘kıl gafletinden istîlâ-yı kefere olup tasarruf-ı küffâra dâhil oldı. Bâ-husûs pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan mahmiye-i Edirne'nin hem-civârı olan memleket Niş'e değin küffâr-ı hâksârın hücûm ve ılgarı nümâyân olup ve kasaba-i Niş'in teshîri ile |**7a**| kāni‘ olmayup vilâyet-i Anadolı'da vâkı‘ güzîde-i Arab şehr-i Haleb mânendi vilâyet-i Rûmili'nin âb-ı rûyı olan şehr-i Üsküb'i nehb ü gāret idüp ve etrâf-ı kazâları dahi gāretden mâ‘adâ ve Köstendil sancağının bazı kazâların nâlân u tâlân idüp “Eğri Dere” dimekle meşhûr olan palanka ki, merhûm Bayram Paşa'nın ihdâs ve binâsıdır, palanka-i mezbûra gelince Selanik ârzûsıyla gāret ü hasâret itmişiken bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ mu‘cizât-ı Muhammedî *aleyhi's-salâtü ve's-selâm* berekâtında avn-i inâyet-i Hudâ-yı ezelî ve lutf u hidâyet-i lem-yezelî birle *celle şânühû ve amme nevâlühû* Köprülüzâde Vezîr-i a‘zam-ı şehîd ü sa‘îd sâhib-i sa‘âdet merhûm Mustafâ Paşa'nın himmet-i âliyeleri ve hânedân-ı Âl-i Osmân *eyyedehümü'llâhü'l-Melikü'l-Mennân*'ın kuvvet-i kāhireleri ile ve mu‘âvenet-i cünd ü sipâh ile küffâr-ı dûzah-karârı cebren ve kahren Kal‘a-i Niş'den ihrâc idüp ve Semendire Kal‘ası'n muhâsara ve guzât-ı mücâhidîn yürüyiş idüp ve mahsûr olan melâ‘înı şemşîr-i âbdâr ile katl-i âmm ve lâşe-i murdârların Nehr-i Tuna'ya dökmek ile teshîr ve ba‘dehû dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâdı muhâsara idüp avn ü inâyet-i Bârî asâkir-i İslâm'a mu‘în ü yârî olup hicret-i Nebeviyye'nin sene isnâ ve mi’e ve elf târîhi Muharremü'l-harâmının beşinci Yevmü'l-ehadda fethi müyesser olup Nehr-i Sava'nın cânib-i şarkīsi olan Semendire toprağında küffâr-ı hâksârdan isr ü âsâr kalmayup Nehr-i Sava hatt-ı üstüvâr şekli sınur add |**7b**| olunduğı *Vâkı‘ât*'ın cild-i sânîsinde tafsîl üzere tahrîr ü beyân olunmuşdur. İlâ-yevminâ hâzâ sınur-ı mezbûr sâbit ve ol rûzdan

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

berü bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ küffâr-ı hâksârın Nehr-i Sava'yı mürûr u ubûra cür’etleri vâkı‘ olmamışdır.

El-kıssa: Bin yüz üç senesi itmâm ve *Vâkı‘ât*'ın dahi cild-i sânîsi tamâm olup bin yüz dört senesi hulûl idüp ve gurre-i Muharremü'l-harâm yevm-i Cum‘ada vâkı‘ olmağla fîmâ-ba‘d rûz-merre hisâbı üzere her rûz vukū‘ bulan vâkı‘âtın tahrîr ü imlâsına ibtidâ ve şurū‘ olundı. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ celle şânühû ve amme nevâlühû* hazreti kerem ü lutf ü hidâyeti ile âsân-ı vech üzere sene-i kâmile varınca tahrîrin müyesser eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve Şefî‘i'l-müznibîn.

Yevmü'l-Cum‘a, fî-gurre-i Muharremi'l-harâm sene 1104.

Gurre-i Muharrem, şühûrhâ-i Rûmiyye'den mâh-ı Eylülün ikinci güni vâkı‘ olmuşdur. Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum‘aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han-ı Sânî hayrâtı olup rûy-ı zemînde metânet ü istihkâm cihetinden ve tarz-ı mi‘mâriyyesinin lâ-nazîrliği tarafından ibâdet-gâhların cümlesinden şîrîn ve hûb olan Câmi‘-i Selîmiyye'ye teşrîfleri mukarrer oldukda mukaddemâ gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn'dan Hâss Oda ağaları ve Dülbend ağasının destinde destâr-ı pâdişâhî câmi‘-i mezbûra azîmetlerinden sonra pâdişâh-ı âlî-câhın kānûn-ı Âl-i Osmânî ve kā‘ide-i tarz-ı Süleymânî üzere nazargâhlarında dokuz kıt‘a raht-ı {u} bî-hemtâ ile müzeyyen yedek semend-i lâ-nazîr |**8a**| ve mîrâhûr-ı evvel ve mîrâhûr-ı küçük ve kethudâ-yı bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî nazar-ı hümâyûnlarında ve peykân-ı sîm-külâh ve solakān-ı hâssa rikâb-ı hümâyûnlarında ve akīblerince silahdâr ve çukadâr-ı pâdişâhî ve Ağa-i Dârü's-sa‘âde Nezîr Ağa ve ağa-i Bâbü's-sa‘âde ve sâ’ir mukarrebân ve nedîmân ve musâhibân-ı şehriyârî cem‘iyyet ü gürûh ile akībdâr-ı şehinşâhî oldukları hâlde Câmi‘-i Selîmiyye'ye teşrîf ve cemâ‘at-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum‘ayı edâdan sonra “Sarucapaşa Çârşûsı” dimekle ma‘rûf mahallde nefy-i beled olunan Vezîr-i a‘zam Arnavud Ali Paşa'nın mülk-i sarîhi olup mukaddemâ Hadîka-i Sultâniyye'ye munzamm u ilhâk olunup mahsûsan bostâncı neferâtı ve usta ta‘yîn olunan Sarây-ı hümâyûn'a teşrîfleri mukarrer olmuşdur. Ve Âstâne-i sa‘âdet'den da‘vet ile teşrîf iden hâher-i pâdişâhî devletlü Gevher Han Sultân müsâferet tarîkıyla sarây-ı mezbûrede mütemekkin olmağla pâdişâh-ı cihân hâherleri devletlü Gevher Han Sultân hazretleri ile mülâkāt ve vakt-i asra değin sarây-ı mezbûrda meks ü ârâm buyurup vakt-i şama karîb izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle Sarây-ı ma‘mûrelerine teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ halîfe fi'l-arz olan pâ-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

dişâh-ı âlî-câhımız salât-ı farîza-i hamseyi edâda kemâl-i mertebe takayyüd-i {ü} tâmmları olup bir vakti kazâya ve te'hîre cevâz göstermeyüp ihtimâmları mukarrebân ve nedîmân-ı şehriyârîden istimâ' olunduğundan gayri mizâc-ı pür-imtizâclarında küdûret ârız olmaduğı halde salât-ı farîza-i cum'ayı dahi edâda takayyüd-i {ü} tâmmları |**8b**| mukarrer olup ecdâd-ı izâmlarının hayrâtı olan cevâmi'-i şerîfelere ve ba'zı sâhibü'l-hayrâtın câmi'-i şerîflerine teşrîf buyurup cemâ'at-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum'ayı edâda dahi takayyüd ü ihtimâmları mukarrer olup bir hafta terk olunduğı kati nâdirü'l-vukū'âtdandır, meger ki mizâc-ı şerîfleri tarafında bir illet ve keder mâni' ola.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 2 şehr-i Muharrem sene 1104.

Sâbıkā defterdâr-ı şıkk-ı evvel ve Âstâne'de Yeniçeri Meydânı kassâb-başısı iken fevt olan Yûsuf Efendi'nin zikri ve Meydân kassâbbaşılığı meşhûr-ı âfâk olan Sarı Osmân Ağa'ya tevcîh olunduğunun zikri *Vâkı'ât*-ı cild-i sâlisde tafsîl üzere tahrîr ü beyân olunmuş idi. Ba'dehû merhûm Yûsuf Efendi'nin meydân-ı mezbûr masârıfâtı içün taraf-ı mîrîden der-uhde vü iltizâm eyledüği gerek mukāta'ât ve gerek cizye ve gerek avârız ve bedel-i nüzül mâlıdır bi'l-cümle müşârün-ileyh Sarı Osmân Ağa'ya masârıfât-ı meydân-ı mezbûr içün ta'yîn ve havâle olundukda mûmâ-ileyh Osmân Ağa dahi hıdemât-ı mezbûr[ey]i müceddeden âhara tevcîh ve fürûht eylemek murâd eyledükde mukaddemâ merhûm Yûsuf Efendi'den der-uhde idüp ve pîşîn virüp merhûmun yedinden temessük alanlar kendülere hayf ü gadr oldukların arz-ı hâl ile Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa'ya izhâr-ı tazallum eyledüklerinde hıdemât-ı mezbûrları merhûmdan der-uhde vü iltizâm idüp yedlerinde memhûr temessükleri olanların temessükâtları mûcebince der-uhde eyledükleri mâl-ı mîrîyi müşârün-ileyh Osmân Ağa'ya edâ vü teslîm idüp |**9a**| uhdelerinde olan hıdemâtı âhara tevcîh ve fürûht sevdâsıyla mûmâ-ileyh Osmân Ağa müdâhale itmeyüp merhûmun der-uhde temessükleri mûcebince havâle olunan mâl-ı merkūmı ahz u kabzı içün fermân sudûr bulmağla merhûmun der-uhde temessükleri rikâb-ı hümâyûnda olan aklâm-ı Hazîne defterlerine kayd olunup mukaddemâ yedlerinde olan emr ve defter ve der-uhde temessüki mûcebince tahsîline ahkâm-ı şerîfe virildi. Müşârün-ileyh Sarı Osmân Ağa bir zamân Kappânî Mehemmed Efendi'nin iştirâkinden feryâd iderken mahsûsan fâ'il-i muhtâr bi'l-iştirâk kassâbbaşı olup tuyûr-ı sâhib-i cenâh-ı serî'u't-tayyâr iken sayyâdın dâmına iki pâyinden giriftâr olup dâm-ı sayyâdda taptap itdüği gibi mûmâ-ileyh dahi sûretâ firâr tarafında iken dâm-ı kemend-i sayyâda bend oldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Beyt:

Sakın sayyâd-ı âlemden kemend ü hîle kurmuşdur
Niçe gāfillere gaflet kemânından ok urmuşdur

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 3 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1104.

Sârık ve erâzil husûsı içün mahallât-ı şehr-i Edirne teftîş ve her gün on aded mahalle ahâlîsi ve imâmları ve ihtiyârları mahkeme-i şerîfde su'âl ü cevâb virüp subaşı Karanfilîzâde Hasan Ağa mübâşeretiyle teftîşe mübâşeret olunduğunun zikri *Vâkı'ât*-ı cild-i sâlisde tahrîr ü beyân olunmuş idi. Hâliyâ yevm-i merkūmda bi'l-cümle ma[ha]llât-ı Edirne teftîşi itmâm bulup nakl olunduğı üzere mahallâtda sâkin bilâ-kefîl on beşden mütecâviz ecnâs-ı muhtelife ve kırkdan mütecâviz |**9b**| fâhişe makūlesi zuhûr idüp müşârün-ileyh subaşı Karanfilîzâde Hasan Ağa ma'rifetiyle habs-i zindân oldukları nakl olunmuşdur. Ve bi-hamdi li'llâhi te'âlâ mahallât-ı Edirne'de gicelerde büyût küşâde olunmakdan ve erâzil ve sârık fesâdından müberrâ olup erbâb-ı mahallât bir mikdâr râhatlık tarafları nümâyân oldu.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 4 şehr-i Muharrem sene 1104.

Kal'a-i Tımışvar bundan akdem üç aydan mütecâviz muhâsara-i küffâr-ı hâksâr olup bi-hamdi li'llâhi te'âlâ istîlâ-yı kefereden cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* hazreti avn [u] inâyet-i ezeliyye ve lutf [u] hidâyet-i lem-yezeliyyesiyle hıfz idüp küffâr-ı dûzah-karâr mütemâdî muhâsara ve meterisden bî-tâb ü bî-tâkat olup ferâgati mukarrer olmuş idi. Ve lâkin muhâsara-i mütemâdîden kal'a-i mezbûrede mahsûr olan guzât-ı mücâhidîn muhâsara cihetinden zahîreye eşedd[6]-i ihtiyâc ile muhtâc oldukları nümâyân olup ve muhâsaradan istihlâsları vakt harman sonu olmağla ve etrâfda mutâba'atda olan kurâlardan bî-vakt olduğı cihetden zahîre tedârüki mümkin olmamağla kal'a-i mezbûrede mahsûr olan ehl-i İslâm'a ve guzât-ı mücâhidîne zahîre tedârüki ve irsâli umûr-ı mühimme-i dîn-i mübînden olmağın Nehr-i Tuna'dan sefâyin ile Belgrad'a dâhil olan mübâya'a zahîresinden irsâl olunmak üzere meşveret olundukda bir mikdâr güzîde asker ile Mîr-i Mîrân-ı Rûmili Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa ve Ca'fer Paşa ve Kurd Paşa ile zahîre-i mezbûrun irsâli ma'kūl ü münâsib görülmeğin Belgrad İskelesi'nde |**10a**| sefâyinde mevcûd

6 Kelime metinde "اشدّت" şeklindedir.

olan mübâya'a zahîresinden kal'a-i mezbûrede mahsûr olan ehl-i İslâm'a ve guzât-ı mücâhidîne bir seneye değin kifâyet mikdârı hıntâ ve dakīk ve şa'îri müşârün-ileyhimâ ile irsâl ve taraf-ı küffâr-ı hâksârın haberdâr olmasından ihtirâzen tayy-ı merâhil ve kat'-ı menâzili acele ile pûyân u revân idüp zahîre-i mezbûrı Tımışvar Kal'ası'na sâlimîn ü gānimîn teslîm idüp avdet ve sahrâ-yı Viraçar'da meks ü ârâm üzere olan Ordu-yı hümâyûn'a sâlimîn mülâkātları muhakkak olduğı sikātın nakli ile tahrîr olunmuşdur, bi-hamdi li'llâhi te'âlâ kal'a-i mezbûrenin zahîre muzâyakası mündefi' olup mahsûr olan ehl-i İslâm ve guzât-ı mücâhidîn zarûret ve muzâyakadan müberrâ olup hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl eyledükleri rivâyet olunmuşdur.

Evsâf-ı Kal'a-i Tımışvar: Vezîr-i a'zam-ı merhûm Köprüli Mehemmed Paşa'nın vezâreti evâ'ilinde sene semân ve sittîn ve elf târîhi Ramazân-ı şerîfinde Edirne'den hareket ve cünd ü sipâh ile Yanova seferine teveccüh ü azîmet itdüklerinde işbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* sefer-i mezbûrda mevcûd olup Kal'a-i Tımışvar bu bende-i kemînenin manzûrı olmuşidi. Kal'a-i mezbûre "Heyhât Sahrâsı" mânendi bir sahrâ-yı bî-pâyânın vasatında su yatağı mahallinde vâkı' olup divar-ı kal'a-i mezbûre seng ile binâ olunmayup "bulvan" ta'bîr olunan ahşâbdan kebîr mâneler ile iki kat kazık misâl kakma olup ve iki kat mânenin |**10b**| miyânı türâb ile memlû olup türâb ile memlû olan mahall ki, divar-ı kal'a i'tibâr olunur, arzı ber-vech-i tahmîn on zirâ' mikdârından mütecâviz olup divar-ı mezbûrun üzerinde iki arabanın yana yan mürûr u ubûrı mümkin türâb ile memlû divar olmağla seng ile binâ olunmuş kal'a divarlarından metânet üzere olup ve zemîni su yatağı olduğundan lağım kabûl eylemez kavî vü müstahkem bir kal'adır. Ve kal'a-i mezbûrun mustahfızânı olan beşlü ve azeb ve sâ'ir yerli kulı ki, "serhadli" i'tibâr olunur, kefere miyânında bahâdır ve dilâvarlıkları meşhûr ve çete içün kal'adan hurûclarında kefere katan[a] sını istimâ' eyledükde mezbûrlardan ziyâde havf-nâk olduklarından bucak bucak firâr u gürîzân oldukları mukarrer imiş. Vezîr-i a'zam-ı merhûm Köprüli Mehemmed Paşa'nın târîh-i merkūmda Yanova seferine teveccüh ü azîmet ve Yanova Kal'ası'n feth itdüği târîhde Şehirköyi sükkânı a'yânından Koca Mahmûd Ağa Tımışvar sancağından asâkir-i İslâm ve guzât-ı mücâhidîn içün iştirâ zahîresine ta'yîn ve Kal'a-i Tımışvar'da kabzına me'mûr olmağla mûmâ-ileyh Mahmûd Ağa'nın konağında bu bende müsâferet tarîkıyla bir gice mihmân olup ol tarîkla kal'a-i mezbûrun derûn ve bîrûnı manzûr-ı hakīr olmuş idi. Ve mustahfızân-ı kal'anın kefere miyânında iştihâr-ı bahâdır ve dilâverliği dahi ol târîhde mesmû'-ı bende-i kemîne olup hâtır-nişânım olmağla münâsebet

TÜRK DİL KURUMU AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

|11a| ile işbu mahallde tahrîrine cür’et olundı. Ve Kal‘a-i Tımışvar'ı manzûr-ı dîdesi olan ihvân-ı sâhib-i insâf katında hılâf-ı tahrîr olunmaduğı inşâ'llâhü te‘âlâ ezher mine'ş-şemsdir, zîrâ manzûr-ı kemîne olan târîhden hâliyâ işbu tahrîr olunan târîhe gelince otuz altı sene mürûr u ubûr itmekle belki hâtırdan ba‘zı mertebe ferâmûş olunmuş ola. Zamân-ı karîbde kal‘a-i mezbûrı manzûr-ı dîdesi olan ihvân-ı bâ-safâdan niyâz-menddir ki kusûrumuzı setr [ü] afv buyuralar. Ve Kal‘a-i Tımışvar'ın fethi içün sâhib-i terceme Solakzâde merhûm târîhinde tahrîr ü îmâ eyledüği minvâl üzere: “Merhûm ve mağfûrün-leh pâdişâh Gāzî Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* zamân-ı sa‘âdetlerinde Belgrad-ı sengîn-bünyâda karîb Peçuy ve Peçkerek nâm iki kal‘a-i üstüvârın ekser evkātde eşkıyâsı Belgrad'a ve Semendire'ye gelecek zahîre gemilerine tecâvüzden hâlî olmamağla ber-muktezâ-yı Devlet-i aliyye mûcebince ol iki kal‘a zamîme-i memâlik-i İslâmiyye olunması îcâb itmekle Rûmili Beylerbeyisi Mehemmed Paşa serdâr ta‘yîn olunup ma‘an me’mûr olan asâkir-i mansûre ile Sofya'dan kalkup ve Tise Suyı üzerinde binâ olunan cisrden ubûr idüp ve Peçuy Kal‘ası altına varılup cevânib-i erba‘asından muhâsara olunup bi-fazli'l-lâhi te‘âlâ sehl müddetde kabza-i teshîre girdi. Ba‘dehû Peçkerek altına varıldukda henûz döğmeğe mübâşeret olunmadın içinde olan küffâr emân talebi ile teslîm-i hisâr itdiler. Ba‘dehû Erdel vilâyetinin âb-ı rûyı |11b| olan Lipova Kal‘ası üzerine azîmet olundukda ahâlî-i hisâr havf u haşyetlerinden bî-ihtiyâr firâr ve kal‘ayı hâlî kodılar. Ol dahi kabza-i teshîre girdükde hükûmeti Ulama Paşa'ya erzânî kılınup ba‘dehû ol diyârın dârü'l-mülki olan Kal‘a-i Tımışvar'a varılup pîşgâh-ı kal‘ada meterisler kazılup ve toplar kurılup döğmeğe mübâşeret olundı. Ve lâkin eyyâm-ı şitâ ve hengâm-ı sermâ irişüp havâya tagayyür gelüp kesret-i bârândan topların atılmasına imkân olmayup ferâğı evlâ görilüp sene semân ve hamsîn ve tis‘a-mi’e târîhinde kışla içün Belgrad'a avdet ve mâ-vaka‘i kemâ-yenbagī Âstâne-i sa‘âdet'e i‘lâm eylediler. Ammâ kefere-i Tımışvar evvel-bahârda asâkir-i kîne-güzârın tekrâr üzerine geleceklerin mukarrer bilüp ol kış ale'd-devâm kal‘aların istihkâm içün iç yüzünden handak-ı amîk kazup ve levâzımından kusûr komayup kat ender-kat mühimmâtın gördiler. Çûn ki pâdişâh-ı âlî-câha bu gûne ahbâr arz olundı, mücerred Rûmili askeri ile Tımışvar Kal‘ası düşvâr mülâhaza buyurılup Vezîr-i Sânî Ahmed Paşa'yı serdâr ta‘yîn idüp sekbanbaşı’i birkaç bin yeniçeri ile dört bölük ağaların neferleri ile ve cebeci ve topcı ve sâ’ir askerîden hayli asker ta‘yîn olunup sene tis‘a ve hamsîn ve tis‘a-mi’e Rebî‘ü'l-âhirinin yirmi yedinci güni vezîr-i merkūm Belgrad'a varup Rûmili Beylerbeyisi Mehemmed Paşa ile Tuna'dan geçüp sene-i mezbûre Recebinin beşinci günü tekrâr Tımışvar Kal‘ası'n |12a|

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLAM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ www.tdvia.gov.tr

muhâsara ve bir cânibden kapukulları ve bir tarafdan Rûmili dilâverleri kuşadup on altı aded balyemez ve latîfe bilmez topları mahallinde kurup ve bir ay top ve tüfeng ile ceng olunup kal'a içinde Macar ve Hırvat ve sâ'ir hoyratdan gayri dört bin İspanyol ve iki bin Nemçe cengcisi var idi bi'l-cümle on iki bin cengci mevcûd idi.

El-kıssa: Çûn ki gurre-i Şa'banda hilâl-i feth [u] nusret göründi, kal'a varoşı tamâmen müsahhar oldı ve iç kal'ada mahsûr olan küffâr-ı hâksâr nâ-çâr kalup taleb-i emân ile teslîm-i hisâr eylediler. Ve feth-i kal'a-i mezbûr sene tis'a ve hamsîn ve tis'a-mi'e târîhi Şa'banında vukū' buldı. Ve Kal'a-i Tımışvar Erdel vilâyetinin dârü'l-mülki olmağın müstakill beylerbeyilik ile kudemât-ı guzâtdan emîr-i güzîde-sıfât Kāsım Paşa'ya tevcîh olundı. Ve feth-i Kal'a-i Tımışvar bâ'is-i dehşet-i küffâr ve havf ü haşyet-i Macar olup ol etrâfda olan on yedi pâre kal'aların ümerâsı ve kasabât u kurânın otuz bin mikdârı re'âyâ vü berâyâsı Dergâh-ı âlem-penâha itâ'at itdiler ve harâcları takdîr olunup fâriğü'l-bâl yerlerinde kaldılar" deyü sâhibü't-târîh Solakzâde merhûm terceme-i târîhinde tahrîr ü imlâ vü îmâ eylemişlerdir.

Bu mahallde Kal'a-i Tımışvar'a zahîre irsâli münâsebetiyle târîh-i fethi dahi beyân olunmağa bâ'is oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 5 şehr-i Muharrem sene 1104.

Çûn ki Ordu-yı hümâyûn ile Vezîr-i a'zam |**12b**| sene selâse ve mi'e ve elf Ramazân-ı şerîfinin on beşinci yevm-i İsneyn'de sahrâ-yı Edirne'den hareket ve târîh-i mezbûrda vâkı' mâh-ı Zi'l-ka'denin on dokuzuncı Sebt güni sahrâ-yı Belgrad olan Viraçar sahrâsına vusûl ve hayme vü hargâh ile nüzûlleri mukarrer olup târîh-i yevm-i merkūmdan eyyâm-ı mezbûra gelince kırk altı gün mürûr idüp sahrâ-yı mezbûrede meks ü ârâmları mütemâdî olup ve küffâr-ı hâksâr tarafından hareket ve isr ü âsâr olmaduğından nâşî ceng ü cidâl ve harb [ü] kıtâl ve muhâsara-i kal'anın vakt ü zamânı ubûr itmekle ve Belgrad'dan ilerü hareket dahi ma'kūl ü münâsib görülmedüğinden tehâşî bu sene sefer-i havâlî-i Belgrad muhâfazasıyla iktifâ olunup ve hengâm-ı şitâ dahi karîb olmağla ve eyyâm-ı şitâda muhâfaza-i Kal'a-i Belgrad içün müstevfâ asker ta'yîn olunmak iktizâ itmeğin ve lâkin muhâfızîn içün büyût u süknâya muzâyaka nümâyân olduğundan derûn-ı kal'ada "Aşağı Hisâr" ta'bîr olunan mahallde muhâfızîne kifâyet mikdârı büyût ve süknâ binâ ve tedârüki lâzım ve umûr-ı dîn-i mübînden olmağın hızmetde olduklarınca mu'tâd üzere rûz-merre üc-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

retleri her rûz taraf-ı mîrîden virilmek şartıyla mahmiye-i Edirne'den üstâd iki yüz nefer neccâr ihrâc ve taraf-ı Belgrad'a ber-vech-i ta'cîl irsâl olunmak içün Ordu-yı hümâyûn tarafından fermân-ı âlî vârid olmağla ber-mûceb-i fermân "Şehremîni "İmâdî" dimekle müte'ârif Mûsâ Efendi ve vekîl-i ser-mi'mârân ma'rifetleri ile şehr-i Edirne'den iki yüz nefer üstâd neccâr tahrîr ve defter olunup ve lâkin zikr olunan neccârlar |13a| Belgrad'a vusûl bulunca âlât-ı neccâriyyelerin tahmîli içün lâzım gelen araba ücretleri ve neccârân-ı mezbûrânın râhda me'kûlât ü meşrûbât masârıfları içün Belgrad'a gidecek neccârların her bir neferine on beşer guruşdan ne mikdâr meblağ ider ise Belgrad'a irsâl olunacak tahrîr ve defter olunan iki yüz neferden mâ'adâ Edirne'de kalup kâr u kesb iden neccâr tâ'ifesine ve neccârâna yamak olan bi'l-cümle kerasteci tâ'ifesine Emîn-i Şehr Mûsâ Efendi ve vekîl-i ser-mi'mârân ma'rifetleriyle sâliyâne olunup ve müşârün-ileyhimâ taraflarından tahsîl olunup Belgrad'a gidecek iki yüz nefer neccârın her birine on beşer guruş harc-ı râhları ve âlâtları tahmîl olunan araba ücretleri bi't-temâm mezbûrlara teslîm olunup ve şehremîni ma'rifetiyle cümlesinin üzerine içlerinden zâbıt olmak şartıyla iki kalfa bir mi'mâr ta'yîn olunup ve Şehremîni İmâdî Mûsâ Efendi memhûruyla ale'l-esâmî defteri ve tahrîr olunan üstâd iki yüz nefer neccâr taraf-ı Belgrad'a irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 6 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1104.

Edirne meştâsında Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağının nân ta'yînâtları ile vakt-i şitâda def'-i zarûret ve muzâyaka içün sene selâse ve mi'e ve elf târîhi evâ'ilinde Edirne ve etrâf kazâlardan nakli ile her İstanbul kîlesi hınta yüzer akçaya olmak üzere mübâya'ası fermân buyurılan iki yüz bin kîle hıntanın sene-i mezbûrda seksen bin kîle mikdârı hınta kabzına me'mûr olana teslîm olunup bâkīsi mevkūfen re'âyâ |13b| zimmetlerinde kalup ve inşâ'a'llâhü te'âlâ sene erba'a ve mi'e ve elf târîhinde vâkı' olacak Edirne meştâsında ta'yînât-ı ocağ-ı mezbûr ile vakt-i şitâda muzâyaka def'i içün habbâzâna tevzî' olunmak üzere re'âyâ zimmetlerinde mevkūfen bâkī kalan hıntanın tahsîli müceddeden fermân buyuruldığı *Vâkı'ât-ı* cild-i sâlisde mufassal u meşrûh üzere tahrîr ü beyân olunmuş idi. Bu tafsîlden murâd u maksûd hâliyâ vukū' bulan fi'l-i sefâheti istimâ' eyle ki denâ'et ne mertebedir.

El-kıssa: Hınta-i mezbûrun kabzına sene-i sâbıkda me'mûr sükkân-ı a'yân-ı Edirne'den "Ken'ân Ağa Dâmâdı" dimekle meşhûr u müte'ârif Ali Ağa me'mûr olup ve hınta-i mezbûrun mukaddemâ fermân olunan mîrîleri hîn-i teslîmde ashâbına edâ vü teslîm olunmak içün kābız-ı hıntaya Hazîne-i

âmire'den beş yük akça virilmek fermân olmağın Başmuhâsebe'den Hazîne tezkiresiyçün Başmuhâsebeci Vekîli merhûm Ramazân Efendizâde harc-ı tezkire mutâlebe idüp kābız-ı hınta "mîrî umûrdur" deyü îbâ eyledüğinden nâşî huzûr-ı kā'im-makāmîde harc mutâlebesinden şikâyet itmeğin kā'im-makām-ı âlî-makām gazab-âlûd itâb u ikābında mezbûr Dîvân'dan ihrâc olunup ve kethudâları Osmân Ağa'ya: "Bu süfehânın miyânına faysal vir ki, bu cins evzâ'-ı nâ-hemvârları zuhûr ider ise haklarından gelinmelerin mukarrer bilsünler" deyü sipâriş buyurdukları tahakkuk bulmuşdur. Zihî sefâhet zihî hamâkat, cüz'î mâddede denâ'etin şe'âmeti insanı ne mertebeye |**14a**| iletir ki, itâb u ikāb-ı hükkâmdan bed-hâhlık tarîkıyla teşhîr-i âlem olup ırz u nâmûs pâymâl olup rüsvâ-yı cihân olur. Hakk *celle ve alâ* hazreti sâdıku'l-kavl ümmet-i Muhammed kulların denâ'etden hıfz eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 7 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1104.

Emr-i Hudâ-yı müte'âl-i lâ-yezâl ile iki aydan mütecâviz bârân-ı rahmetin nüzûli vâkı' olmamağ[l]a erbâb-ı mezrû'âtın ikisi bir yere gelse "nice olur ahvâlimiz" deyü feryâd u figâna başlayup "çift süremedik, tohum ekemedik" deyü kuraklıkdan birbirine şikâyet itmekden hâlî değillerdir. Şâkiyân-ı süfehâ-yı mezrû'âtdan feryâd ber-bâlâ-yı feryâd cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* dergâhına tazarru' u niyâz idüp: "İlahî yüzümüz karasına bakmayup bî-çârelere bârân-ı rahmetin in'âm u ihsân eyle" deyü gice ve gündüz tazarru' u niyâzı ferâmûş idüp sefîhâne birbirlerine şikâyet iderler. Kankı ef'âl-i hasenemize göre cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû* hazreti bârân-ı rahmet ihsân eyleye? Zihî hamâkat ki kimden kime şâkî olurlar. İlâhî lutfunla ve kereminle cümle isyânımızı deryâ-yı rahmetinde mahv idüp âşık-ı {u} sâdık kulların hurmetine bârân-ı rahmetinle günahkâr bî-çâre kullarını mesrûr u handân eyle. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn. Halk-ı âlem bir özge temâşâdır ki ehl-i kanâ'at ile bî-kāni' mahlût olduğı cihetden muhtesibi dâhiliyye olup tarîk-ı müstakīmden hareketi hâric olmayanın ayârı vezne-i ihtisâbdan |**14b**| müberrâ olup ve dâhil tarîk-ı nîrâna keff-i mîzân-ı muhtesibden necât nice mümkin. Ahvâl-i şânım böyle iken dâ'ire-i pergâlden hâric süfehânın ilzâmı feth-i dahme-i Afrâsyâb'dan müşkil. İlâhî sâdık kulların gibi bizi dahi tarîk-ı müstakîmden dûr itme. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 8 şehr-i Muharrem sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı farîza-i cum'a içün Nehr-i Tunca kenârında vâkı' "Maksûdiyye" dimekle müte'ârif

câmi'-i şerîfe teşrîf ve salât-ı farîza-i cum'ayı cemâ'at-i müslimîn ile câmi'-i mezbûrede edâ buyurmuşlardır. Ve Kā'im-makām-ı âlî-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa hazretleri dahi merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*ın hayrât{1}-ı azîmi olan Câmi'-i Selîmiyye'ye teşrîf ve cemâ'at-ı kesîre-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum'ayı edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 9 şehr-i Muharrem sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri nedîmân ve mukarrebân u musâhibân ile "Buçukdepe" dimekle meşhûr u ma'rûf mahallde Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa'nın vekîl-i harcı merhûm Receb Ağa'nın binâ vü ihdâsı olan kasr ve mülhakātı olan bâğçe ve bâğāt mukaddemâ Hadîka-i Sultâniyye'ye ilhâk olunmuş idi. Hadîka-i mezbûreye sa'âdetile teşrîf ve etrâf ü eknâfı seyr ü temâşâ ile vakt-i asra değin mahall-i mezbûrda meks ü ârâm ve vakt-i |**15a**| şâma karîb izz ü ikbâl ile ve şevket ü iclâl ile Sarây-ı ma'mûrelerine teşrîfleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 10 şehr-i Muharrem sene 1104.

Nehr-i Tuna Kapudanı Bıyıklı Ali Paşa "Tuna Donanması" ta'bîr olunan kırkdan mütecâviz firkata ile Kal'a-i Belgrad altında lenger-endâz oldukları hâlde kral-ı menhûs tarafından Osek Kal'ası'nda mahsûr olan melâ'îne zahîre ve Kal'a-i Osek'e mühimmât olmak içün altmış pâre Tuna firkatasına mühimmât-ı kal'a olan barut-ı siyâh ve bir mikdâr top ve sâ'ir mühimmât-ı cebehâne ve zahîre-i leşker-i şeytânîn dakīk ve hamr ve arâk tahmîl idüp Osek Kal'ası'na irsâl eyledüğin müşârün-ileyh Kapudan-ı Tuna Ali Paşa'nın câsûsı haber virmekle mûmâ-ileyh Kapudan Ali Paşa küffâr-ı hâksârın firkataları üzerine varmak içün Ordu-yı hümâyûn'da Vezîr-i a'zam hazretleri taraf-ı şerîflerinden me'zûn olup zîr-i destinde olan donanma-yı Tuna firkataları ile Kal'a-i Belgrad altından demür koparup şitâbân ılgar ile Osek tarafına pûyân ü devân olurlar. Ve Osek Kal'ası öninden cereyân iden Drava Nehri Nehr-i Tuna ile mülâkāt olduğı "Dal" dimekle ma'rûf [u] meşhûr mahalle varduklarında küffâr-ı hâksârın firkataları ne mahallde olduğundan habîr ü âgâh olmaduklarından Dal kurbünde kenâr-ı Tuna'da vâkı' korı-i kebîrde Tuna donanması olan firkataları kemîne çeküp bey şekli ancak iki kıt'a firkatayı âşikâre |**15b**| Osek'e doğrı gönderüp küffâr firkatalarından haber almak ümniyyesiyle sâ'ir firkatalar kemînde hâzır u müheyyâ lenger-endâz olurlar. Zikr olunan iki kıt'a firkata-i İslâm rûy-ı Tuna'da Osek tarafına doğrı Drava Nehri'ne vusûl buldukda meger küffâr-ı hâksârın

firkataları ol havâlîde liman şekli bir mahallde meks ü ârâm üzere olup Osek'e gitmek sade[di]nde iken yalnız iki kıt‘a İslâm firkataların gördükde dört beş kıt‘a küffâr firkatası üzerlerine hücûm itdükde İslâm firkataları firâr şeklin gösterüp kemînde olan donanmaya doğru firâr idüp küffâr-ı hâksârın dört beş firkatası “şikârımızdur” deyü ardına düşüp kemîne karîb mahalle geldükde kemînde hâzır olan donanma-yı İslâm firkataları kemînden demür koparup küffâr firkatalarına hamle vü hücûm itdüklerinde emân ve zamân virmeyüp dört beş küffâr firkataların ahz ve kabza-i teshîre alup ve küffârın sâ’ir firkataların anlardan haber alup küffâr firkataları gāfil ve İslâm firkatalarından bî-pervâ meks ü ârâm ve râhat ü zevklerinde iken küffâr firkataların basak düşüp ceng ü cidâl ve harb ü kıtâle âgāz idüp vakt-i duhâdan vakt-i beyne's-salâteyne değin harb ü kıtâl vukū‘ bulup hâh u nâ-hâh altmış kıt‘a küffâr firkataların cümle mühimmâtı ve zahîre ve hamr ve arâkı ve yedi sekiz yüzden mütecâviz huddâmân-ı firkata ile kabza-i teshîre |**16a**| getürüp ve taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'da Vezîr-i a‘zam hazretlerine müjde-i feth u fütûh içün bir kıt‘a firkata irsâl idüp cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* hazretinin lutf u ihsânın müjde ve i‘lâm ider. Ve Donanma-yı hümâyûn “Dal” dimekle ma‘rûf mahallden avdet ve irtesi ale's-seher Kal‘a-i Belgrad altına vusûl ve demür bıragup lenger-endâz olduklarında asâkir-i İslâm ve guzât-ı mücâhidîn küffâr firkatalarının feth u teshîrinden şâd u handân olup Hâlık-ı bî-çûna hamd-i {u} firâvân ve şükr-i {u} bî-pâyân eyledükleri mukarrer olup ve Kapudan Ali Paşa dahi huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf buyurdukda bi'z-zât kendüye hil‘at-ı fâhir ilbâsından mâ‘adâ firkatalarda bellü başlu levendât zâbıtlarının cümlesine hil‘at ilbâsından sonra Ali Paşa'ya iki kîse ve cümle levendâta beş kîse nukūd ihsân ü in‘âm olunup erbâb-ı levendât-ı donanma-yı hümâyûn ganâyim-i firâvâna mâlik oldukları ve bu kadar mühimmât ve zahîre ve altmış pâre küffâr firkatası kabza-i teshîre dâhil olduğunun haber-i meserret-eseri yevm-i merkūmda şehr-i Edirne'de der-i devlet-medâra vusûl bulup şuyû‘ bulduğı tahakkuk bulmuşdur. Cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû* dergâhından recâ vü niyâz olunan budur ki, dâ’imâ küffâr-ı hâksârı makhûr u mehcûr ve münhezim eyleyüp asâkir-i İslâm'ı ve guzât-ı mücâhidîni her bâr mansûr u muzaffer eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve Şefî‘i'l-müznibîn.

|**16b**| Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 11 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1104.

Çûn ki bu dünyâ-yı pîrezen-i mekkâre ve gaddâr-ı sitemkâre şâh u gedâya dârü'l-karâr değildir. Ve mutlak nüfûs-ı beşer âkıbetü'l-emr kabza-i ecele dü-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
www.tubaed.gov.tr

şer, Kāf'dan Kāf'a hükm iden İskender b. Feylesof ve sâ'ir pâdişâhân-ı cihân bu derde dermân idemediler ve hukemâ-yı Eflâtûn ve Lokmân ve Aristotalis eflâke hendeseden nerdübân ile yol bulup murâd u maksûda irüp ammâ ecel def'ine bir tedbîr idemediler. Çûn ki, vakt ü sâ'at hulûl eyleye, bir ân ne ta'cîle ve ne te'hîre imkân yok. Âkıbet mukadder olduğı sâ'atda zuhûr itmesi emr-i mukarrerdir. Ana binâ'en pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan Edirne sükkânı a'yânından zühd ü salâh ve takvâ ile ma'rûf ve hanân-ı tâ'ife-i Tatar-ı adüvv-şikâra Atabek merkezinde olup "Bostanzâde" dimekle müte'ârif olan pîr ü ihtiyârın ezel ü âzâlde mukadder olan ömr-i girân-mâyesi gāyet ü pâyân bulup ve dâne ve nafakası nihâyet bulup ve kaç gün mukaddem kuvâdaki kuvvet nev'an za'fa mütebeddel olup ve günden güne âyîne-i zindegânîsi mükedder olmağa yüz tutup ve etıbbâ-i hâzikīn ne denlü ilâc ü devâ kıldılar ise teskîn-i anâ hiçbir vechile müyesser ve mümkin olmayup hümâ-yı cânları nesîm-i kudse ârzû itmekle raht u ikāmeti kaldırdılar. Ve râkib-i azîmetlerin bâd-ı rıhletle bir diyâra dahi saldılar. Âkıbet dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş idüp taht-ı râhatı tahta-i tâbûta mütebeddel itmekle işbu |**17a**| dâr-ı fenâdan intikāl ve dârü'l-bekā semtine irtihâl idüp âzim-i dârü'n-na'îm-i huld-i berîn eylediler.

Beyt:

Kudretini seng-i musallâda bilüp ey Bâkī
Durup el bağlayalar karşuna yârân saf saf

Fehvâsınca merhûmun techîz ü tekfîni itmâm olup râkib-i esb-i çûpîne ile pây-i na'şı Eski Câmi'-i şerîfin seng-i musallâsına vaz' olunup salât-ı farîza-i zuhr edâ olundukdan sonra merhûmun salât-ı cenâzesi cemâ'at-i kesîre ile edâ olunup Âyişe Hatun Hanı'nın cânib-i şarkīsinde vâkı' râh-ı İstanbul üzere mezâristânda defn olundı. Rahmetu'llâhi aleyhi rahmeten vâsi'aten. Merhûm hâl-i hayâtında salâh ile ma'rûf ve zühd ü takvâ ile mevsûf olup her şahsın vukū' bulan ahvâlinin husûle gelmesinde bezl-i makdûr idüp taraf-ı âhireti ile mukayyed bir zât-ı latîf olup ve sinni seksenden mütecâviz olduğın erbâb-ı sükkân-ı a'yân-ı Edirne'den mesmû'-ı bende-i kemîne olmuşdur. Ve zümre-i ulemânın ve tâ'ife-i müderrisîn-i sükkân-ı Edirne'nin makbûl ü mergūbı idi ve kâr ü kesb cihetiyle san'atı sahhâflık olup nâdirü'l-vukū' kütüb-i enfesenin müte'addidi merhûmda bulunur idi. Ve evlâd cihetinden şâhsâr-ı vücûdundan merhûme kerîmesinin iki üç yetîmin terk eyledi. Hakk *celle ve alâ celle şânühû ve amme nevâlühû* hazreti merhûmun cemî' taksîrâtın deryâ-yı rahmetinde |**17b**| mahv idüp nişîmen-i bihiştde hûr u gılmân ile dem-sâz eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 12 şehr-i Muharrem sene 1104.

Rûy-ı havâ gāyet ile pusarık olup şems-i hâverî gûyâ küsûf şeklli görinüp beyne's-salâteyne değin kızıl ve havâ pusarık dumanlı tarzı olmağla halk-ı âlem "alâmet-i ceng ü cidâl ve harb [ü] kıtâldir" deyü tefe'ül eylediler. Ve umûr-dîde olup erbâb-ı sefer olan kâr-âzmûdeler "bu alâyim ceng ü cidâl alâyimi olduğına tecribemüz vardur" deyü cevâb virdiler. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ celle şânühû ve amme nevâlühû* hazreti hayrlar ihsân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn. Erbâb-ı müneccimin takvîmlerinde tahrîr eyledükleri ahkâm-ı tomar bu minvâl üzere tahrîr ü îmâ olunmuşdur, delâlet ider, Allâhü a'lem. Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin *medde'llâhü zıllehû* kuvvet ve sa'âdetine ve vüzerâ ve erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat hoş-hâl olup ve ba'zılarına izdiyâd-ı câh u merâtib olmalarına ulemâ vü fuzalâ ve erbâb-ı Dîvân ve ashâb-ı aklâm ve muhâsibân zümresine nazar ve inâyet olmasına ve cem'iyyetler olup ekâbir-i {ü} zevi'l-iktidârın hayrât u hasenâta[7] mâ'il misilli olmaklarına ve ba'zı eknâfda harb ü kıtâl ve gāret olup ümerâ-yı {ü} nevâhî ve serdârân-ı sipâhdan ba'zıların alâmet-i hayretine ve ba'zı ulemâ vü kuzât ve ehl-i silâh ve beyler arasında husûmet ü adâvet olmasına vakthâ [ve] havâ mütegayyir olup kara bulutlar gâhî savucaklar ve ra'd |**18a**| u bark ve yağmurlar yağmasına ve mu'tedil yeller esmesine uğrı ve kuttâ'-ı tarîk ve ehl-i fesâdın ızturâbına ve ekserinin helâkine ve ba'zı yerlerde ağniyâ ve tuvân-gerân musâderesine narhlar tefâvütüne tüccâr ve ehl-i pâzârın surûrına pîşe-gâr endûhuna havâtîn ve cüvânân ve etfâlde bîmârî olmasına gammâz u hôd-pesend ve zerrâklar ve sâlûslar zuhûruna ba'zı yerlerde yollar bağlayup zihâr-ı za'fına ve kârvânlar endûhuna ve dehâkīn-i {u} ehl-i sahrâ ve na'ledârların ferahına ve ba'zının tebdîl ü tagyîrine delâlet ider. Allâhü a'lem, lâ-ya'le[m] ü'l-gaybe ille'llâh. Erbâb-ı müneccimîn bin yüz dört senesi takvîmlerinde mâh-ı Muharremü'l-harâmın ahkâmında bu minvâl üzere ahkâm-ı şuhûdiyye tahrîr eylemişlerdir. [8]" كل منجّم كذّاب " hadîs-i şerîfi mezbûrların hakkında vâkı' olmuşdur. Sadaka Resûlu'llâh ve sadaka Habîbu'llâh.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 13 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1104.

Anadolı kādî-askeri olan Mevlânâ es-Seyyid Ali Efendi sadr-ı Anadolı'dan şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup ve sadr-ı Anadolı zümre-i mevâlîden

7 Kelime metinde " حسانته " şeklindedir.

8 Küllü müneccimin kezzâbun: Bütün müneccimler yalancıdır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

"Şa'bânzâde" dimekle meşhûr u müte'ârif Mevlânâ Mehemmed Efendi'ye tevcîh ü ihsân olunup menşûrı Âstâne-i sa'âdet'de müşârün-ileyh Şa'bânzâde Mevlânâ Mehemmed Efendi'ye irsâl olunup taraf-ı mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra teşrîfleri fermân u sipâriş buyurulduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve azl olunan Mevlânâ |18b| es-Seyyid Ali Efendi yevm-i merkūmda taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e azîmetleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 14 şehr-i Muharrem sene 1104.

Defterdâr-ı sâbık ve Âstâne'de ser-kassâbân-ı Meydân-ı Yeniçeriyân olan Yûsuf Efendi'nin fevti ahvâli bundan akdem zikri sebkat itmişidi. Merhûmun Âstâne'de vâkı' sa'âdethânesinde mevcûd olan esbâb ü eşyâsın Âstâne kā'im-makāmı Vezîr-i mükerrem Bosnevî Hüseyin Paşa ma'rifetiyle İstanbul'da Defterdâr Vekîli Mehemmed Efendi tahrîr ve defter idüp ve zî-kıymet olan eşyâsın Sirem arabaları ile ve memhûr defterleri ile Edirne'de der-i devlet-medâra irsâl idüp ve nukūd kısmından fakad doksan yaldız altunı ile bin beş yüz mikdârı züyûf ve kırkık pâresi mevcûd bulunur. Sâ'ir nukūdı güzîde-i Arab şehr-i Haleb'de ve İskenderun'da der-mahzen olup ve bir mikdârı Aydın muhassılı zimmetinde ve sâ'ir nâs zimmetlerinde olduğuna on beş yirmi kıt'a mikdârı memhûr zimem temessükâtları mevcûd olup ve cümlesi kā'im-makām-ı Âstâne memhûrıyla der-i devlet-medâra vusûl bulup Sarây-ı Sultânî'de vâkı' Hazîne-i Bîrûn'a vaz' olundı. Ve zimemde olan mevcûd temessükâtları mûcebince bi'l-cümle yedi yüz kîseden mütecâviz olduğı Rûznâmçe-i Evvel Halîfesi Pîrî Halîfe'den istimâ' olunmuşdur. Ve rikâb-ı hümâyûnda defterdâr vekîli "Ekâbir-i Cedîd" ile mülakkab Mustafâ Efendi merhûm Yûsuf Efendi'nin muhallefâtın |19a| tahrîr ve defter içün Hazîne-i Bîrûn'a teşrîf eyledükde kethudâ-yı Hazîne-i Enderûn Harem-i hümâyûn'dan Hazîne-i Bîrûn'a teşrîf buyurup merhûmun muhallefâtından zî-kıymet ba'zı eşyâ ve âlât-ı rahşa müte'allık olup mülûke mahsûs olanları bi'z-zât pâdişâh-ı âlem-penâh içün ahz ü kabz idüp Hazîne-i Enderûn'a irsâl ve hıfz idüp sâ'ir eşyâyı sûk-ı sultânîde bey' {ü} men-yezîd olunup fürûht olunmak fermân buyuruldı. Ve güzîde-i Arab şehr-i Haleb'de ve İskenderun'da ve sâ'ir zimem-i nâsda olan nukūdun tahsîl ve teslîm-i Hazîne-i âmire olunmak içün ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve mu'temedün-aleyh ve müstakīm mübâşirler irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 15 şehr-i Muharrem sene 1104.

Pâdişâh-ı âlem-penâh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri izz ü ikbâl ile ma'bed-i kadîm olan Eski Câmi'-i şerîfe teşrîf ve cemâ'at-i müslimîn ile salât-ı

farîza-i cum‘ayı edâ buyurup şevket ü iclâl birle Sarây-ı âmire'ye azîmet buyurdular. Ve Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Mustafâ Paşa hazretleri Sultân Selîm Han *aleyhi'r-rahmet ve'l-gufrân*ın hayrâtı olan Selîmiyye'ye teşrîf ve cemâ‘at-i kesîre ile salât-ı cum‘ayı edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 16 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1104.

Cezîre-i Girid'de vâkı‘ Hanya Kal‘ası'n muhâsara iden Venedik keferelerin kırup Hanya Kal‘ası'nın istihlâsı haberi *Vâkı‘ât*-ı cild-i sâlisde tahrîr olunmuşidi. Hâliyâ kapudan paşa tarafından sıhhati ile haberi der-i devlete vürûd bulup rivâyetleri üzere istimâ‘ olunan |**19b**| bu minvâl üzere ki, mukaddemâ der-i devletden imdâd içün irsâl olunan Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerileri ve cebeci ve topcı deryâ beğleri kadırgaları ile Kandiye Kal‘ası'na vusûl buldukda Kandiye muhâfızı defterdâr-ı sâbık Küçük Mehemmed Paşa kadîmden Kandiye muhâfazasında mevcûd olan ve müceddeden der-i devletden imdâd içün varup vâsıl olan askerden on iki bin mikdârı güzîde ve bahâdır asâkir-i İslâm ile Kandiye'den hareket ve Hanya Kal‘ası'na dört beş sâ‘at mikdârı mesâfe-i ba‘îde olan Çölmek nâm karyeye vusûl ve Hanya Kal‘ası'na birkaç bin nefer asker imdâd tarîkıyla duhûllerin müşâvere idüp bir gice nısfü'l-leylde karye-i Çölmek'den hareket “Nazarate” dimekle ma‘rûf mahallden kal‘aya imdâd duhûli ümniyyesiyle vakt-i şâfi‘îde Nazarate tarafından meterisde olan melâ‘îne hamle vü hücûm eyledüklerinde cenâb-ı Bârî *celle şânühû* asâkir-i İslâm'a mu‘în [ü] yârî olup kal‘aya birkaç bin nefer asker duhûli ile imdâd sevdâsında iken Nazarate tarafından meterisde olan melâ‘în asâkir-i İslâm'ın vakt-i şâfi‘îde hamle vü hücûmuna tâkat getüremeyüp etrâf-ı meterislerde gāfil yatan küffâr üstine uğraduklarında küffâr-ı hâksâra şaşkınlık müstevlî olup firâr vâdîleri nümâyân olmağla asker-i İslâm fursatı ganîmet bilüp ve imdâd içün kal‘aya duhûlden ferâgat idüp avn [u] inâyet-i Hudâ-yı lâ-yezâl birle firâr vâdîsin gösteren |**20a**| küffâra şemşîr-i âbdâr havâle idüp meterisdeki küffâra bir kılıç koyarlar ki, ân-ı vâhidede niçe bin küffâr tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olup ve halâs-ı cân içün donanmalarına cân atan melâ‘înin dahi ekseri gark-ı deryâ olmağla meterisde olan küffâr-ı hâksârın öşr-i {ü} âşiri istihlâs bulmayup ve bakıyyetü's-süyûf ile donanması muhâfazasında olan melâ‘în dahi karârı firâra tebdîl idüp kıç topların atarak Mora Cezîresi'nde Anabolı Kal‘ası'na değin firâr u gürîzân oldukları ve Kal‘a-i Hanya muhâsara-i küffâr-ı dûzah-karârdan istihlâs olduğı kapudan-ı Bahr-i Sefîd ve vezîr-i mükerrem taraflarından müjde-resân ile haber-i meserret-eseri yevm-i merkūmda mahmiye-i Edirne'de

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

der-i devlet-medâra vârid olup müjde-resâna taraf-ı Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa hazretlerinden hil‘at-i fâhire ilbâsından mâ‘adâ müjde-resân huzûr-ı hümâyûna ihzâr olunup ahvâl-i muhâsara ve istihlâs-ı Kal‘a-i Hanya su’âl ve cevâbdan sonra müjde-resâna taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâhdan in‘âm-ı {u} firâvân i‘tâ olunduğı tahakkuk bulmuşdur, bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ yetmiş günden mütecâviz muhâsara-i küffâr-ı hâksâr olan nâzenîn Hanya Kal‘ası muhâsara-i melâ‘în-i Venedik'den istihlâs bulmağın halk-ı âlem haber-i meserret-eserden Hâlık-ı bî-çûn dergâhına hamd-i {u} firâvân ve şükr-i {ü} bî-pâyân idüp mesrûr u handân ve memnûn u şâdân olmuşlardır. Cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* hazreti küffâr-ı dûzah-karârı |**20b**| dâ’imâ makhûr u mehcûr idüp her bâr bu makūle niyetlerinden hâ’ib ü hâsir rücû‘ların mukadder ü müyesser eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn. Ve derûn-ı Kal‘a-i Hanya'da mahsûr olan asâkir-i İslâmın ve hîn-i muhâsarada Kandiye'den gelen guzât-ı mücâhidînin küffâr-ı hâksâr ile ceng ü cidâlleri ve harb ü kıtâlleri ve serdârları olan sâbıkā ser-bostâniyân-ı Edirne Vezîr-i mükerrem İsmâ‘îl Paşa'nın re’y ü tedbîri ve istimâletle bezl-i makdûrı nakl ü rivâyet olunup dillerde dâstân-ı zamân olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 17 şehr-i Muharrem sene 1104.

Vilâyet-i Anadolı'da eşkıyâ yumak döküntülerinden sarıca ve sekbân makūlesinın isyân ü tuğyânları iştihâr bulup Genç Mehemmed Paşa ekserin katl itmekle bir mikdâr havf [ü] haşyetlerinden başların hırkaya çeküp ihtifâya çekilmişler idi. Hâliyâ müşârün-ileyh sefer-i hümâyûna me’mûr olup Rûmili tarafına güzer itmekle eşkıyâ-yı mezbûrların alem-i isyânları taraf be-taraf zuhûr ü nümâyân olup ve Bolı kasabasından Tokad'a ve Sivas'a varınca râhlar kapanmak mertebesine varup bâzergân değil sâ’ir erbâb-ı mesâlihden olan ibâdu'llâh ve umûr-ı mühimme ile vârid olan ulaklar âmed [ü] reftden ferâgat itmişler iken Anadolı'da müfettiş olan Kādîzâde Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa Sivas havâlîsinde tuğyânları hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn olan eşkıyâyı basup kuvvet-i kāhire-i pâdişâhî-birle ekserin katl idüp bakıyyetü's-süyûfları |**21a**| perâkende vü perîşân olup ve katl olunan eşkıyânın bellü başlularından ve kırkdan mütecâviz eşkıyânın kelle-i bî-devletleri giyâh-ı huşk ile memlû der-i devlet-medâra irsâl idüp yevm-i merkūmda Edirne'ye vâsıl olup ibret-i âlem içün Bâb-ı hümâyûn'da seng-i çakıl [gibi] galtân olundukları tahakkuk bulmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 18 şehr-i Muharrem sene 1104.

Mora Cezîresi seferine me'mûr olan asâkir-i İslâm'a serdâr-ı zafer-şi'âr ve sipehsâlâr-ı meymenet-disâr olan pîr-i kühen-sâl vezîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa ve Yanyalı Kaplan Paşazâde Ali Paşa ve sâbıkā Manya beyi olup hâliyâ Badracık voyvodası olan Limberaki Voyvoda ve umûmen me'mûr olan cünd ü sipâh ile İstefe'den hareket ve Mağaralar nâm mahallde bir gice meks olunup ale's-sabâh *"mütevekkilen ale'l-Hayyi'l-Vedûd"* deyüp merhûm Zekeriyyâ Efendi'nin hayrâtı olan hân-ı cedîde doğrı teveccüh ü azîmetlerinde hân-ı mezbûr havâlîsinde muhâfazada olan melâ'în habîr ü âgâh olup asâkir-i İslâm ile mukāvemete adem-i kudretleri nümâyân olduğundan firâr idüp ve ebvâb-ı Cezîre-i Mora add olunan Gördos Kal'ası muhâfazasında olan melâ'îne mülhak olup ve asâkir-i İslâm kal'a-i mezbûre altına vusûl bulduklarında bir gün bir gice mukābeleye ikdâm ve gayret idüp irtesi ale's-seher cümle melâ'în firâr u gürîzân olmalarıyla asâkir-i İslâm Kal'a-i mezbûrı |**21b**| ve Vesteniçe havâlîsin nehb ü gāret itdükden sonra Trabluça ve Arkadya havâlîsine varınca Mora Cezîresi'nde vâkı' kurâ vü zıyâ'ı nehb ü gāret ve süknâların ihrâk bi'n-nâr idüp ganâyim-i firâvâna dest{ü}-res bulduklarından sonra avdet ve İstefe sahrâsına vusûl ve muhayyemgâh ile sahrâ-yı mezbûrda meks ü ârâmlarının haberi ve küffâr-ı hâksâra ol mertebe rahn[e]lerinin haber-i meserret-eseri mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vâsıl ve halk-ı âlem mesrûr-ı bî-nihâyeye mütevâsıl olmuşlardır.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 19 şehr-i Muharrem sene 1104.

Bundan akdem mezrû'ât erbâbının bir iki aydan mütecâviz nüzûl-i bârânın vukū' bulmaduğundan şikâyetleri tahrîr olunmuş idi. Bi-hamdi li'llâhi te'âlâ cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* hazreti bir mertebe bârân-ı rahmet ihsân eyledi ki, zukāklardan seyller revân olup şehr-i Edirne'yi bir cins seyr-i âb eyledi ki, erbâb-ı mezrû'ât şikâyetlerine nâdim olup cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû*nun gazabından lerzân ve mertebe-i helâke varup sâdıkāne tevbe vü istiğfâra iştigāl gösterdiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 20 şehr-i Muharrem sene 1104.

Sadr-ı Anadolı tevcîh ü ihsân olunan "Şa'bânzâde" dimekle meşhûr ü mute'ârif Mevlânâ fazîletlü Mehemmed Efendi taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'den pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan mahmiye-i Edirne'ye yevm-i merkūmda vâsıl ve

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

menzilgâh u ârâmgâh ta'yîn |22a| olunan Şeyh Abdü'l-kādir-i Geylânî *kudduse sırruhû'l-azîz-* Tekyesi mukābelesinde vâkı' şehîd ü sa'îd Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa'nın Kethudâsı olup "Kör Kethudâ" dimekle meşhûr ve maktûl Mustafâ Kethudâ'nın hânesine vusûl ve nüzûlleri mukarrer ü muhakkak olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 21 şehr-i Muharrem sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri halk-ı cihânı seyr ü temâşâ tarîkıyla sûret-i tebdîl ba'zı mukarrebân ü nedîmân ile mahmiye-i Edirne'yi geşt ü güzâr ve râh-ı İstanbul'da vâkı' "Solak Çeşmesi" dimekle meşhûr sahrâ-yı vâsi'ada vâkı' çeşmesâr-ı mezbûr tarafına teveccüh ü azîmetleri mukarrer olup ve râh-ı mezbûrede dûş ü râst geldükleri âmed ü reft üzere olan tüccâr ve erbâb-ı tarîkdan ahvâl-i âleme müte'allık ve âmed ü reftin kendü ahvâllerine müte'allık ba'zı ahvâl su'âli ile ahvâl-i âleme min-vechin ıttılâ'-ı hâsıliyyeden hâlî olunmaz. Ve'l-hâsıl etrâf-ı çeşmesâr-ı mezbûrı seyr ü cevelân idüp şehr-i Edirne'ye avdet ve çârşûy-pâzâr erbâbını dahi seyr ü temâşâ iderek Sarây-ı ma'mûre'ye teşrîfleri mukarrer olmuşdur ve lâkin pâdişâh-ı âlî-câh hazretlerinin sûret-i tebdîl şehr-i Edirne'yi geşt ü güzârlarından vekîl-i ağa-yı Bektâşiyân'a karakulaklardan haber vârid olur ki, pâdişâh-ı âlem-penâhın âşikâre şürb-i duhân isti'mâl idenlere gazabâne nikât-ı |22b| hümâyûnları mukarrer olup ve gālibâ "merhameten müsâmaha ile muâmele buyurulmak gerek" deyü haber vârid olmağla ağa-yı mûmâ-ileyh dahi ol ân tebdîl-i câme ve kapu kethudâları dahi tebdîl-i sûret olup gazab-ı pâdişâhîden havf ü ihtirâzen şehr-i Edirne'yi cevelân ile geşt ü güzâr idüp ve âşikâre vü nümâyân şürb-i duhân idenleri kapu kethudâları [ahz] idüp bâb-ı ağa-yı Bektâşiyân'a irsâlleri mukarrer olmağla gerek âşikâre şürb idenler ve gerek âşikâre furûht-furûş olanlar ihtifâya âgāz gösterdiler. Fi'l-hakīka eğerçi duhândan resm-i {ü} gümrüği ahz olunduğundan isti'mâline ruhsat nümâyândır. Ancak ihtifâ olduğı hâlde ve lâkin halk-ı âlem bî-edeb ü bî-insâf olup rûy-ı dekâkînde olanlar gûyâ câlis-i kahvehânedir ve zûkāklarda herkesin destinde bir karış tûli bir mekrûh çubuk sağına ve soluna hemân Çingâne körüği gibi savurmakda. Bâ-husûs tâ'ife-i hammâlânın püştlerinde girân eşyâ tahmîl olunmuş, mahalline îsâlde takayyüdde ve ağzında dört parmak mikdârı bir mekrûh çubuk hem gider hem girân yük altında inler, hem bed-râyihalı kır çalı duhânın savurmakda. Hükkâm ile zâbıtânın bu cins bî-edeb ü bî-hayâ olan ecnâs-ı muhtelifeyi ahz ve ta'zîr ile te'dîbine bahâne bulunmaz. Ma'a-hazâ ahz-ı {u} resm-i gümrüği

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

cihetinden isti‘mâline ruhsat virilmiş ola. Ammâ ki “edeb |23a| ve hayâ şartındandır, ihtifâdan isti‘mâli ma‘zûr mülâhaza olunur” deyü işbu râkımü'l-*Vâkı‘ât* tahrîr ü imlâ esnâsında iken tarîk-i Mevlevî'den bir dervîş fakîrâne-i bendehâneye teşrîf idüp duhân müzâkeresi oldukda dervîş-i mezbûr ta‘rîfe âgāz idüp: “*Evvelâ,* isti‘mâl iden yârân-ı safâya lâzımîndendir ki sa‘âdethânesinde veyâhûd bir muhtefî mahallde isti‘mâl ide ki hükkâmın manzûr-ı dîdesi olmaya ki, ırz u nâmûsa zarâr-pezîr kelimâtdan necât bula. *Sâniyen*, çubuğı üstâd-ı kâmil ameli ola ve lûlesi şehr-i Haleb'in üstâdı destinde perverde olmuş veyâhûd Şâm'ın Kanber lûlesi ola. Ol ise nâdirü'l-vukū‘âtdır. Fî-zamânınâ Dervîş Ahmed ki, İstanbul'da Yenikapu Mevlevîhânesi'nde mütemekkin olup kendü karîhasından îcâd eyledüği lûle ola ve duhânı Yenice-i Karasu veyâhûd İnallı veyâhûd Yenice-i Vardar'ın gāyet ma‘kūli ola. Bu minvâl üzere isti‘mâl olunduğı lâ-be[’]sdür. Yohsa bed-râyihalı mel‘ûn isti‘mâl olunur mı?” deyü takrîr-i dervîş-i mezbûr üzere tahrîr olunmuşdur. Vekîl-i ağa-yı yeniçeriyânın âşikâre duhân isti‘mâl idenleri ahz ve ta‘zîr eyledükleri münâsebet ile hikâyet-i dervîş-i mezbûr nakl olundı.

El-kıssa: Ağa-yı müşârün-ileyhin bu mertebe takayyüdlerinden âşikâre duhânın gerek fürûhtı ve gerek isti‘mâli mündefi‘ olmuşdur. Herkes edebâne harekete iştigāl gösterdiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 22 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hilâfet-destgâh |23b| hazretleri “Üçşerefeli” dimekle meşhûr u müte‘ârif ma‘bed-i şerîfe teşrîf ve salât-ı farîza-i cum‘ayı cemâ‘at-i müslimîn ile câmi‘-i latîfde edâ buyurdılar. Ve Silahdâr Mustafâ Paşa hazretleri sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Selîm Câmi‘-i şerîfi'ne teşrîf ve cemâ‘at-i kesîre ile salât-ı cum‘ayı câmi‘-i mezbûrda edâ buyurdılar.

Ahvâl-i Kâğıd-ı Cizye: Cizye-güzâr olan keferenin cizyeleri kâğıd ile cem‘ u tahsîl olunmak şehîd ü sa‘îd Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mustafâ Paşa'nın îcâdı olup ve bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere cizye kâğıdının rengi gülgûn olmağla her sene kâğıdların rengi biri birinden mugāyir olmak içün bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere memâlik-i mahrûsede sâkin ü mütemekkin cizye-güzâr keferenin cizye kâğıdları bi'l-cümle havâyî i‘tibâr olunan mâ’î reng olmak üzere cizye kâğıdının bulunması Ser-kırtâsî Hasan Çelebi'ye sipâriş ve fermân olunmuş idi. Müşârün-ileyh Ser-kırtâsî Hasan Çe-

lebi taraf-ı Âstâne'ye revâne olup iki yüz hezme kâğıd ki, dört bin deste kâğıd olur, İstanbul'da cümlesin mâ'î renge boyadup ve Âstâne-i sa'âdet'de defterdâr vekîli ma'rifetiyle zikr olunan ol mikdâr cizye kâğıdların dört aded câmûs arabalarına tahmîl ve taraf-ı Edirne'ye irsâl itmekle yevm-i merkūmda mahmiye-i Edirne'ye dâhil olmağla ser-hâzin-i bîrûnîye teslîm olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, |24a| fî 23 şehr-i Muharrem sene 1104.

Dünki gün ser-hâzin-i bîrûna teslîm olunan iki yüz hezme kâğıdın kutnı a'lâ ve evsat ve ednâ i'tibârıyla mührlenmek içün taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a irsâli lâzım ü mühimm olmağın Edirne'de defterdâr vekîli olup "Ekâbir-i Cedîd" lakabı ile mülakkab Mustafâ Efendi ma'rifetiyle altı aded Sirem arabalarına tahmîl ve ücretleri ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den ashâb-ı arabaya teslîm ve istihdâm kullarından iki nefer bâkīkullarına üçer bin akça harc-ı râh virilüp zikr olunan arabalar ile taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 24 şehr-i Muharrem sene 1104.

Asker-i Tatar-ı adüvv-şikârın Safâ Girây Han'ın itâ'atından rû-gerdân olup ve mûmâ-ileyhi hanlığa kabûl eylemedüklerinden nâşî sefer-i hümâyûna dahi azîmetleri olmaduğundan tebdîl-i han-ı asker-i Tatar muktazî olmağla Han-ı Tatar olan Safâ Girây Han bi-hasebi'l-iktizâ şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup Âl-i Cengiz'in nesl-i makbûllerinden olup ve hanlıkdan ma'zûl Silivri nâhiyesinde Yapağıcı karyesinde vâkı' çiftliğinde meks ile râhat u istirâhatda olan Selîm Girây Han'a asker-i Tatar-ı safâ-reftârın hanlığı taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan tevcîh ü ihsân buyurılup Edirne'de rikâb-ı hümâyûna teveccüh ü azîmet ve teşrîfleri içün hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile Dergâh-ı mu'allâ kapucıbaşılarından mahsûsan (Boş) Ağa ta'yîn ve irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 25 şehr-i Muharremi'l-harâm sene 1104.

Devlet-i aliyye hâliyâ pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan mahmiye-i Edirne meştâsında olup |24b|[9] pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin

9 Derkenâr:
Târîh-i Vilâdet-i Şehzâdegân-ı Sultân Ahmed Han
Zıll-ı Hakk pâdişeh-i rûy-ı zemîn Ahmed Han
Ki odur fahr-i hâdim-i Kuds ü Haremeyn
Ya'nî şâhenşeh-i vâlâ-yı felek-mertebe kim
Cümle fermân-beridür sâkin-i berr ü bahreyn

âlem-i gaybdan âlem-i vücûda gelecek ferzend-i hoş-mendleri şuyû‘ bulup halk-ı cihân kudûm-ı sa‘âdet-meymenetlerine intizâr üzere idi. Çûn ki eyyâm-ı hamel itmâm bulup emr-i Rabbânî birle diyâr-ı ademden fezâ-yı pür-safâ-yı vücûda batn-ı vâhideden dû ferzend-i {ü} sa‘âdet-mendleri kadem basduğı tahakkuk bulmağla erbâb-ı huddâm-ı zevi'l-ihtirâm-ı Sarây-ı Sultânî ferih u şâdân olduklarından mâ‘adâ halk-ı âlem Mevlûd-i şehzâdegândan hayât-ı tâze ve surûr-ı bî-endâze hâsıl idüp mesrûrü'l-bâl oldukları tahakkuk bulmuşdur. Nakl-i sahîh ile rivâyet olunduğı üzere çûn ki, hicret-i Nebeviyye'nin *aleyhi's-selâm* sene erba‘a ve mi’e ve elf târîhi hulûl idüp ibtidâ-i sene olan mâh-ı Muharremü'l-harâmın yirmi beşinci İsneyn gicesi vaz‘-ı hamlin vakt ü sâ‘ati irişüp leyl-i mezbûrun yedinci sâ‘atinde bir ferzend-i hoş-mendin âlem-i vücûda kademleri teşrîfin pâdişâh-ı cihâna müjde haberi vârid olup huzûr-ı şehriyârîye ihzâr olundukda pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin peder-i büzürgvârları ismi ile müsemmâ olunmak münâsib görilüp nâm-ı hümâyûnları “Sultân İbrâhîm” ismiyle be-nâm buyururlar. Ve üç sâ‘at mürûrundan sonra rahm-i vâhidden bir ferzend-i sa‘âdet-mend dahi âlem-i vücûda kudûm-ı meymenetleri vukū‘ bulup huzûr-ı hümâyûna ihzâr olundukda ol zât-ı latîfin ism-i hümâyûnların “Sultân Selîm” nâmıyla be-nâm buyururlar. |**25a**| Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ azze şânühû ve*

Türkiye Bilimler Akademisi
Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Necm ü beyt-i mahrem-i ufk-ı zânımdan
İki şehzâde tulû‘ itdi misâl-i necdeyn

Sebk-ı şems eylediler şimdi kubeyl-i fecre
Mihre tûğ bâ-tûğ[la]ruz didiler olup mâbeyn

Perve[ri]ş-yâbî-i nîsân itdi hâsıl
Bir sadefden iki dürr-dâne cûdur adneyn

Ya‘nî şehzâde-i civân-baht-ı Selîm [ü] İbrahim
Geldi dünyâya neşât-âver olup hep sakaleyn

Âsmânın gözü aydın ve zemîne müjde
Oldılar âlemiyân içre bular kurre-i ayn

Hakk mübârek ide hünkâruma şehzâdelerin
Tâ ki devr eyleye eflâkde necm ü kamereyn

|**25a**| *Bu iki dürr-i dil-efzûn-ı binâ-gûş-ı felek*
Ferkadân gibi cihânda ola sâbit-kademeyn

Sıdkıyâ eyle du‘â bâr ki Mevlâ'ya
Hakk mu‘ammer ide anları bi-hakkı Sıbteyn

Bahr ü berr fethine Han Ahmed'ün oldı târîh
İki şehzâdesi mîlâdı ***kırânü's-sa‘deyn***

Sene 1104

Târîh-i mezbûr sâbıkā Mevkūfât Kalemi şâkirdlerinden ve Cânibdâr Ahmed Efendi'nin defterdârlığı asrında Başmukāta‘a kaleminin başhalîfesi Çeleb[i]zâde Köse İsma‘îl hıyânet-i defter töhmetiyle kalemden ihrâc ve Başmukāta‘a Kalemi’ne başhalîfe nasb olunan hâk-i Kayseriyye['den] Ebûbekir Çelebi'nin güftesidir ki mahlasları “Sıdkî”dir.

amme nevâlühû hazreti şehzâdegân-ı sa'âdet-mendlerin kudûm-ı meymenetlerin mübârek idüp ömr-i tavîl ile mu'ammer eyleye. Amîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn. Çûn ki şehzâdegân-ı sa'âdet-mendlerin kudûm-ı meymenetleri fezâ-yı âleme kadem basdı, pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* dergâhına hamd-i {ü} firâ[vâ]n ve şükr-i {ü} bî-pâyân idüp şükrâne-i atıyye-i Hudâ-yı lâ-yezâl için kurbânlar zebh olunup ve fukarâya in'âm-ı firâvân tasadduk olundı. Ve batn-ı vâhid{d}eden dû ferzend-i hoş-mendlerinin kudûm-ı meymenetleri âlem-i vücûda kadem basup "ikiz" i'tibârı ki, "ahaveyn" dimekle meşhûr u ma'rûfdur, pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine müyesser olup selâtîn-i Âl-i Osmân'dan bir pâdişâh-ı güzîne müyesser olmuş değildir.

Kütüb-i {ü} tevârîhde tahrîr ü imlâ olunduğı üzere hânedân-ı Âl-i Osmân *el-mü'eyyed bi-te'yîdi'llâhi'l-Meliki'd-Deyyân*'ın diyâr-ı şarkdan ibtidâ zuhûr u hurûcları hicret-i Nebeviyye'nin sene seb'a ve aşer ve seb'a-mi'e târîhinde vukū' bulup ol târîhde mülûk-i Selçukıyye'den Sultân Alâ'üddîn b. Kılıç Arslan-ı Selçukī pâdişâh-ı İslâm olup diyâr-ı Rûm'da dârü's-saltanatları medîne-i Konya idi. Ertuğrul Gāzî Alâ'üddîn-i Selçukī'den mütemekkin olmak için yaylak ve kışlak recâ vü istid'â itdükde kûh-ı Domaniç yaylak ve Bilecik ile Yarhisârı kışlak ta'yîn olunup emr-i Hudâ ile Ertuğrul Gāzî dârü'l-bekāya rıhlet itdükde Sultân Alâ'üddîn tarafından Ertuğrul'un yeri ferzend-i büzürgteri Osmân Gāzî'ye tevcîh |**25b**| olunup tabl [u] alem ve kös [ü] nakkāre irsâl idüp feth eyledüği memâlike vâlî olup Sultân Alâ'üddîn-i Selçukī vefât idüp (…?) ibkā itdükde Osmân Gāzî müstakıllen pâdişâh-ı İslâm oldukları târîhden işbu sene erba'a ve mi'e ve elf târîhine gelince üç yüz seksen yedi sâl mürûr idüp bu hilâlde pây-ı taht-ı Âl-i Osmân'a cülûs iden selâtîn-i izâmdan bir pâdişâh-ı âlî-câha batn-ı vâhid{d}eden ahaveyn olmak üzere dû ferzend-i sa'âdet-mendleri âlem-i vücûda kadem basmaları müyesser olmayup hâliyâ pâdişâh-ı enâm-ı güzîde-i Âl-i Osmân es-Sultân İbnü's-sultân Sultân Ahmed Han-ı Sânî bin Sultân İbrâhîm Han *eyyedehümü'llâhü'l-Melikü'l-Mennân* hazretlerine taraf-ı pâdişâh-ı zü'l-celâl ve lâ-yezâlden atıyye-i kübrâ ve mevhibe-i uzmâ olduğunda şübhe yokdur. Çûn ki Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti pâdişâh-ı enâma rahm-i vâhid{d}eden ahaveyn i'tibâriyle dû ferzend-i hoş-mend i'tâ vü ihsân eyledi, şükrâne-i rızâ-yı cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* hazreti için müte'addid kurbânlar zebh olunup fukarâya bî-nihâye tasadduk olundukdan sonra pâdişâh-ı âlî-câhın dû ferzend-i sa'âdet-mendleri diyâr-ı ademden âlem-i vücûda kudûm-ı meymenetlerinin i'lâmı memâlik-i mahrûsede mütemekkin a'lâ vü ednâya ifâde için donanma-yı şehristân kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tiba.gov.tr

ve kā'ide-i tarz-ı şehinşâh-ı Süleymânî olmağın memâlik-i mahrûse-i Âl-i Osmân'a dört gün ve dört gice mütevâliyeten donanma ve şenlik olunmak fermân |**26a**| buyurılup ibtidâ pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan mahmiye-i Edirne'de yevm-i merkūmda vakt-i duhâda taraf be-taraf köşe be-köşe münâdîler nidâ idüp fermân-ı donanmayı halk-ı cihâna ifâde vü i'lâm itdüklerinde derhâl şehr-i Edirne Bezistânı ve sâ'ir dekâkîn ve meşhûr olan Alipaşa Çârşûsı ve mahallât-da vâkı' sa'âdethâne-i ekâbirân ebvâbları zînet olunup mühr-i Süleymânlar ve altun varaklar ve bî-nihâye kanâdîl âvîhte olunup köşe be-köşe lu'bet-bâzlar[10] zuhûr u nümâyân oldı. Ve Anadolı'da vâkı' memâlik-i mahrûse-i Âl-i Osmân olan Mısr ve Şâm ve Haleb ve Diyârbekir ve Bağdad-ı bihişt-âbâd ve Basra ve Hicâz taraflarına mahsûsan müte'ayyin ulaklar ile donanma menşûrları irsâl olundı. Ve Rûmili'nde vâkı' Silistre ve Niğbolı sancaklarına ve Selanik ve Tırhala ve sâ'ir sancakların mütesellimlerine ve kādîlarına hıtâben donanma-yı memâlik içün hükm-i hümâyûn ile mahsûs u müte'ayyin ulaklar irsâl olundı. Ve Âstâne-i sa'âdet'de Kā'im-makām Vezîr-i mükerrem Bosnevî Hüseyin Paşa'ya ve İstanbul kādîsına mahsûsan fermân-ı hümâyûn irsâl olunup mahmiye-i Kostantıniyye'de mükemmel donanma fermânı mukarrer olmuşdur. Ve kudûm-ı şehzâdegân-ı pâdişâh-ı âlî-câh içün etrâf ü eknâfa menzil ile irsâl olunan ulakların kesretinden Edirne menzilinde bâ-kavl-i menzilci seksen menzil bârgîrinden mütecâviz bârgîr mevcûd iken, yevm-i merkūmda vâkı' olan ulaklara kifâyet itmeyüp menzilhânede bârgîr kalmamağla vakt-i |**26b**| asrda fermân ile menzil bârgîri mutâlebe iden ulaklara müsâferet tarîkıyla ol gice menzilhânede meks ü ârâm idüp mukaddemâ giden bârgîrler gelince te'hîre kaldukların Menzilci el-Hâc Mehemmed ile şerîki İbrâhîm nâm menzilcilerden istimâ'ımız olmuşdur. Çûn ki şehr-i Edirne'de donanmaya mübâşeret olundı, her köşede mehterhâneler ve hokkabâzlar ve niçe lu'b ü hüner erbâbı san'atların icrâ ile mukayyed olup erbâb-ı nigâhiyân taraf be-taraf cem'iyyet-i seyr ü temâşâya iştigāl gösterdiler. Ve Meydân-ı Sarây-ı Sultânî'de şâhî toplara tâziyâne-i fitîl ile darb olunup feryâdları âsmâna peyveste olup ve nazar-ı hümâyûn-ı şehriyârîde tâ'ife-i pehlevânân kisvetleri ile güreş tutup ve erbâb-ı cündiyân-ı Fârisân rahş u semendleri ile cirîd lu'bın zuhûra getürüp ve bir tarafdan tasbâzlar ve hokkabâzlar ve kemânkeşler ve erbâb-ı matrakcıyân ve gürzciyân nevbet be-nevbet hünerlerin zuhûra getürüp arz itdükde her bir sanâyi' erbâbına ferden ferden ihsânlar ve atıyye-i pâdişâhî ile in'âmlar olunup

10 Metinde " لعبده بازلر " şeklindedir.

her hüner ve san'at erbâbı merrâtınca in'âm-ı pâdişâhîden hisse-mend olup mesrûrü'l-bâl oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Hikâyet-i Acîbe: İşbu mütercimü'l-harf bende-i kemînenin fakîrâne bendehânesine bir yâr-ı kadîm ve mûnis-i muktedim teşrîf buyurup: "Bugün bir garâyib seyr ü temâşâya râst geldim" deyü hikâyet eyledi ki: "Erbâb-ı sanâyi'den bir üstâd hokkabâz dört nefer etfâl ve sagīr şâkirdleri ile gûşlarında menkûşları âmâde «Yedi Yol Ağzı» dimekle ma'rûf mahall-i meydânda üstâdından |**27a**| ahz eylediği san'atı zuhûra getürüp miyân-ı halkda âlât-ı hokkabâzlığı zemîne döşeyüp kadîmden görülmeyen sanâyi'ler ile lu'b ü hünerler göstermişdir ki, bir vechile kābil-i {u} beyân ve şerh-i {u} ayân değildir.

Mısra':

شنیدن کی بود مانند {و} دیده [11]

Nesr: Şâkirdân etfâlleri ecinne-misâl iğne delüğünden mürûr itmek yanlarında revgan-ı sâdede kıl çekmekden âsân görinür. Üstâd u dânâları ise erbâb-ı nigâhânı etrâfına cezb ile cem' idüp kendüsi şâkirdânı ile miyân-ı halkda nedîmân-ı müzhik ve şîrîn-kârlık idüp âsâr-ı sihrbâzlık ile her bakışda dîde-i nâzırâna gâh murassa' ve munakkaş kudûmî tâclar ile ve gâhî Keykubâdî külâhlar ile ve gâhî Takıyânûsî takıyyeler ile ve gâh [u] bî-gâh Afrâsyâbî üskûfler ile ve gâhî dedeyâne börkler ile ve gâh u gâh Bektâşî kisvetler ile ve gâhî Kalenderî menkûşlar ile ve gâhî şâtırâne taslar ile ve gâh hakîmâne şapkalar ile ve gâh u bî-gâh Frengî çehreler ile ve gâhî tasbâzî hırkalar ile görünüp meclisin ârâste ve erbâb-ı nigâhın dîdelerin pîrâste idüp her tarafdan ise şâkirdân etfâli «Hû dost!» diyerek cerr-i nukre itmekden hâlî olmayup her birinin destinde olan arakıyye-i sürhi per idüp eşkâl-i garîbe ile nâzırân-ı hâzırânı Bû Ali Sînâ şekli mest ü hayrân idüp per olan arakıyye-i sürhleri üstâd-ı kâmilleri sernigûn itdükde kırtâsiyye tarzı içinde nukreden isr ü âsâr bulunmayup ne verdinüz ki alam vâdîsiyle |**27b**| tekrâr kendü lu'b ü hünerin arz itmeğe mübâşeret ve şâkirdân etfâlleri arakıyye-i sürh ile müceddeden cerr-i nukreye azîmetden tekâsül itmeyüp cerr itmekde sihr-i cezbe ile halk-ı âlem ise gitdükce cem'iyyet ile çoğalmakda bu sinn [ü] sâle gelince bu mertebe san'atında üstâd-ı kâmil hokkabâz manzûr-ı dîdem olmamışdur" deyü yârân-ı kadîmin nakli ile işbu mahallde tahrîr olundı.

11 "Şenîden key buved mânend-i {ü} dîde": İşitmek görmek gibi olabilir mi?

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 26 şehr-i Muharrem sene 1104.

Bugün dahi eyyâm-ı donanma olup dünki günden izdiyâd şenlikler ve şâdmânlıklar olup köşe be-köşe mehterhâne çalınup halk-ı âlem donanma seyrinde. Bundan akdem zikri sebkat iden asker-i Tatar'a Han-ı âlî-şân nasb olunan Selîm Girây Han'ın mu'accelen Edirne'de rikâb-ı hümâyûna teveccüh ü azîmetleri içün Mîrâhûr-ı Evvel İsma'îl Ağa hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile ve on iki re's menzil ile serî'an taraf-ı Han-ı âlî-şâna irsâli muhakkak olmuşdur.

Mefrûşât-ı Menzilgâh u Ârâmgâh Berây-ı Han-ı Âlî-şân-ı Müşârün-ileyh: Han-ı âlî-şânın meks ü ârâm ve râhat u istirâhatleri içün mahmiye-i şehr-i Edirne'de vâkı' Sultân [Selîm] Câmi'i'ne muttasıl tab'-ı mühendise-i mi'mâriyyesiyle Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın ihdâsı olan Sarây-ı Kebîr ta'mîr ü termîm ve mefrûş olunmak üzere fermân olunup ber-mûceb-i fermân ta'mîre muhtâc olan mahalleri ta'mîr olundukdan sonra Han-ı âlî-şân içün iki aded oda Burusa bâlînleri ile ve çuka mak'adlar ile ve Selanik keçeleri ile müceddeden mefrûş ve ebvâblarına çuka perdeler âvîhte olunup |**28a**| hâzır u âmâde olunup ve etbâ'ına dahi kifâyet mikdârı mümkin mertebe odalar mefrûş olunup müheyyâ kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 27 şehr-i Muharrem sene 1104.

Bugün dahi eyyâm-ı donanma olup ve günden güne şenlik izdiyâd bulup halk-ı âlem lu'bet-bâzân[12] seyrânı ile zevk u sürûrda.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 28 şehr-i Muharrem sene 1104.

Bugün dahi şenlik ve şâdmânlık olup halk-ı cihân seyr ü temâşâda.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 29 şehr-i Muharrem sene 1104.

Bugün dahi eyyâm-ı şenlik ve şâdmânlıkdır. Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı farîzâ-i cum'ayı edâ içün ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât firdevs-mekân cennet-âşiyân merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Selîm Han-ı Sânî *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*ın hayrâtı olan câmi'-i şerîfe teveccüh ü azîmet buyurup ve şâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdet-gâha izz ü sa'âdet ile teşrîf buyurup cemâ'at-i kesîre-i müslimîn ile salât-ı

12 Metinde " لعبده بازان " şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

farîza-i cum'ayı edâdan sonra Sarây-ı ma'mûre'ye şevket ü iclâl ile teşrîfleri mukarrer olmuşdur. Ve eyyâm-ı donanmanın erba'ası tekmîl olmağla ferâgatı fermân olunmağın mefrûşât ile müzeyyen olan dükkânları erbâb-ı dekâkîn gerek mefrûşâtların ve gerek kanâdîl[l]erin ref' idüp donanma-yı şenlikden ve zevk u neşâtdan ferâgat idüp herkes kârına ve kesbine iştigāl gösterdiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî selh-i Muharrem sene 1104.

Defterdâr-ı sâbık merhûm Yûsuf Efendi'nin kaynı olup merhûmun hâl-i hayâtında ve kemâl-i sıhhatinde |28b| cemî'-i umûrına vekîl-i mutlakı olan Şeyh Karabaşzâde merhûm Defterdâr Ahmed Paşa Mührdârı Ahmed Ağa Âstâne-i sa'âdet'den ihzâr olunup merhûmun mîrî ile olan hisâbın görmek fermân buyuruldı. Ve ba'de'l-hisâb mîrîden fazla kalan nukūdı ile sâ'ir eşyâsı mâ-faraza'llâh vârislerine i'tâ olunmak üzere hatt-ı hümâyûn-ı {u} şevket-makrûn sudûr buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî gurre-i Saferi'l-hayr sene 1104.

Şuhûrhâ-i Rûmiyye'den mâh-ı Teşrîn-i evvelin ibtidâsı yevm-i merkūmda vâkı' olmuşdur, bâ-kavl-i müneccimîn-i kezzâbân.

Ve mâh-ı Saferü'l-hayr ahkâmı içün takvîm ve tomarlarında tahrîr olunan ahkâmları bu minvâl üzeredir ki zikr olunur. Delâlet ider ki Allâhu te'âlâ a'lem. Pâdişâh-ı âlem-penâh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin kuvvet ü sa'âdetine ve vüzerâ ve ekâbir ve erkân-ı devlet mesrûr olup ashâb-ı Dîvân ve mutasarrıfân-ı emvâl ve ehl-i kalemin istikāmetine ve vüzerâ ve ekâbir tarafından nazar-ı inâyetler olup ve ba'zının mizâcında fi'l-cümle inhirâf veya bîmârî veya havf olmasına ulemâ ve kuzât arasında hayırlu cem'iyyetler olup resûller ve ilçiler gelmeğine re'âyâ ve dehâkîn ve ehl-i sahrâ vü cibâlin ferahına, zirâ'at u hirâset vefretine meyân-ı halkda dostluk olup pîşekârların sa'âdetine ümerâ ve nevâhî ve müdebbirân ve ekâbirin ba'zısında ahyânen tereddüd-i hâtır ü endîşe ve hayret târî olmasına, ba'zı yerlerde fi'l-cümle hastalıklar ve derd-i çeşm ve emrâz-ı demeviyye olmağına ve ekser evkāt havâ |29a| i'tidâle mâ'il olup vakthâ bulutlar belürüp yağmurlar yağmasına ve mu'tedil yeller esmeğe ihtimâldir. Kābil yerlerde zelzele-i cüz'î olmağına ve miyân-ı zenân u cüvânâna hastelik olup erbâb-ı hevâ vü tarab melâletine, vaz'-ı haml düşvârlığına deryâ yüzünde veya ulu sular kenârında nehb ü gāret olup erbâb-ı kılâ' melâletine tüccâr ve ehl-i bâzârın revnâkına, erbâb-ı rü'yâ ve kûşe-nişînlerin feşârına, ba'zı yollar

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

fesâddan hâlî olmayup müsâfirler endûhuna ve uğrılar ve harâmîler zuhûruna ve ekserinin nekbetine, yalan da‘vâ ve şuhûd-ı zûrın kesretine, erâcîf haberler işidilmesine ve ba‘zı mahallde sulhlar ve rızâlar olmağına va'llâhü a‘lem bi's-savâb, tahrîr olunan ahkâm-ı müneccimînin takvîm ve tomârlarında tahrîr ü imlâ eyledükleridir ki, işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı. Fe-ammâ [13]“ كل منجّم كذّاب ” hadîs-i şerîfine mâ-sadaklardır. Ezel ü âzâlde mukadder olan elbette zuhûra gelse gerekdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 2 şehr-i Safer sene 1104.

Istabl-ı âmire davarları içün arpa ve saman muzâyaka olup muhtekirlerden mübâya‘a olundukca her gün bahâları izdiyâd bulup günden güne fîleri terakkī bulur, bâ-husûs rûz-ı kāsım karîb olmağla vakt-i şitâda dahi ziyâde terakkī bulmasında şübhe yokdur. Eğer taraf-ı mîrîden mübâya‘a fermân buyurılup kazâlardan mübâya‘a olunur ise fîleri karârda bir olup ziyâde vü noksân kabûl eylemedüğinden mâ‘adâ vakt-i şitâda arpa ve samana muzâyaka olunmaz deyü Arpa Emîni İbrâhîm |**29b**| Efendi arz-ı hâl ile i‘lâm itdükde vekîl-i mutlak-ı Devlet-i aliyye asâkir-i İslâm ile sefer-i hümâyûnda olmağla rikâb-ı hümâyûndan mübâya‘aya ruhsat virilür ise re‘âyânın kesret-i tekâlîfinden Belgrad'a nakl olunacak zahîrenin te’hîrine bâ‘is olmakdan ihtirâzen Ordu-yı hümâyûn tarafına havâle ve mektûb-ı kā’im-makāmî-birle i‘lâm olundukda davarhâ-i Istabl-ı âmire-i şehriyârîye zahîre-i mezbûrun tedârüki lâzım ü mühimm olmağla zikr olunan kazâlardan mübâya‘a olunmak üzere Ordu-yı hümâyûn tarafından gelen memhûr u mümzâ *Mevkūfât Defteri*'dir ki, sebt ü tahrîr olundı:

Defter-i mübâya‘a-i şa‘îr ve saman an-kazâ-i mezkûrîn berây-ı davarhâ-i Istabl-ı âmire der-kışlak-ı Edirne, el-vâkı‘ fî sene 1104 ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire:

Kazâ-i Ezine	Kazâ-i Çirmen	Kazâ-i Dimetoka	Kazâ-i Migalkara
Şa‘îr	Şa‘îr	Şa‘îr	Şa‘îr
keyl	*keyl*	*keyl*	*keyl*
5.000	2.000	3.000	2.000
Saman	Saman	Saman	Saman
kantâr	*kantâr*	*kantâr*	*kantâr*
2.000	500	1.000	1.000

13 “Küllü müneccimin kezzâbun”: Bütün müneccimler yalancıdır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Kazâ-i Keşan Şa'îr *keyl* 2.000 Saman *kantâr* 600	Kazâ-i Baba-yı Atîk Şa'îr *keyl* 1.000 Saman *kantâr* 400	Kazâ-i Çırpan Şa'îr *keyl* 2.000 Saman *kantâr* 450	Kazâ-i Pınarhisârı Şa'îr *keyl* 2.000 Saman *kantâr* 800
Kazâ-i Kırkkilisa Şa'îr *keyl* 1.500 Saman *kantâr* 680	Kazâ-i Tekirdağı Şa'îr *keyl* 1.500 Saman *kantâr* 500	Kazâ-i İnecik Şa'îr *keyl* 1.000 Saman *kantâr* 500	Kazâ-i Hayrabolı Şa'îr *keyl* 2.200 Saman *kantâr* 800
Kazâ-i Havass-ı Mahmûd Paşa Şa'îr *keyl* 2.000 Saman *kantâr* 750	Kazâ-i Yanbolı Şa'îr *keyl* 1.500 Saman *kantâr* 500	Kazâ-i Nevâhî-i Yanbolı Şa'îr *keyl* 1.500 Saman *kantâr* 800	Kazâ-i İslimye Şa'îr *keyl* 1.000 Saman *kantâr* 600
Kazâ-i Karinâbâd Şa'îr *keyl* 1.500 Saman *kantâr* 700	Kazâ-i Ahyolı Şa'îr *keyl* 2.000 Saman *kantâr* 500	Kazâ-i Bergos Şa'îr *keyl* 2.000 Saman *kantâr* 650	Kazâ-i Uzuncaâbâd Hasköyi Şa'îr *keyl* 2.000 Saman *kantâr* 1.000
Kazâ-i Zağra-i Atîk Şa'îr *keyl* 2.000 Saman *kantâr* 1.000	Kazâ-i Zağra-i Cedîd Şa'îr *keyl* 2.000 Saman *kantâr* 650	Kazâ-i Akçakızanlık Şa'îr *keyl* 1.000 Saman *kantâr* 500	Kazâ-i İpsala Şa'îr *keyl* 2.000 Saman *kantâr* 700 |30a|
Kazâ-i Ferecik Şa'îr *keyl* 700 Saman *kantâr* 350	Kazâ-i Vize Şa'îr *keyl* 2.000 Saman *kantâr* 650	Kazâ-i Cisr-i Ergene Şa'îr *keyl* 2.200 Saman *kantâr* 1.000	Kazâ-i Hatunili Şa'îr *keyl* 2.000 Saman *kantâr* 500

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Kazâ-i Misivri Şa'îr *keyl* 1.500 Saman *kantâr* 600	Kazâ-i Rusikasrı Şa'îr *keyl* 2.000 Saman *kantâr* 500	Kazâ-i Aydos Şa'îr *keyl* 1.000 Saman *kantâr* 540	Kazâ-i Yenice-i Kızılağaç Şa'îr *keyl* 700 Saman *kantâr* 300
Kazâ-i Sarây Şa'îr *keyl* 600	Kazâ-i Çorlı Şa'îr *keyl* 1.000	Kazâ-i Ereğli Şa'îr *keyl* 600	
Cem'an Yekûn Şa'îr *keyl* 60.000 fi 50 *akça* 3.000.000 Saman *kantâr* 22.000 fi 25 *akça* 550.000			
Cem'an *akça* 3.550.000			
Yekûn havâle şud an-mâl-ı mezkûrîn bâ-emr-i şerîf-i âlî-şân. *guruş-ı esedî* 22.187,5 Fî-i beher guruş: 160 *akça* 3.550.000			

An-mâl-ı maktû'a-i avârız-ı kazâ-i Yurd-ı Şücâ' vâcib-i sene 1103 *guruş-ı esedî* 650	An-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i eyâlet-i Sivas vâcib-i sene 1103 *guruş-ı esedî* 5.057,5	An-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i livâ-i Trabzon vâcib-i sene 1103 *guruş-ı esedî* 3.500
An-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i vilâyet-i Diyârbekir vâcib-i sene 1103 *guruş-ı esedî* 10.000	An-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i livâ-i Karahisâr-ı Şarkī vâcib-i sene 1103 *guruş-ı esedî* 3.000	

Zikr olunan şa'îrin her kîlesi Edirne'ye nakli ile ellişer akçaya ve samanın kantârı nakli ile yirmi beşer akçaya olmak üzere mübâya'ası fermân olunup ve bahâları bâlâda tahrîr olunan emvâlden havâle olunup ve kazâ-i mezbûre re'âyâsı zahîre-i mezbûr getürüp Edirne'de Anbâr-ı âmire'ye teslîm itdüklerinde mîrîleri ber-vech-i nakd re'âyâya virilmek üzere mübâya'a-i mezbûrun emîr ve defterleri hâliyâ arpa emîni olan İbrâhîm Efendi'ye teslîm olunmuşdur.

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 3 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1104.

Yevmiyye olan odun masârıfın |**30b**| Odun Emîni Çavuşzâde Mehemmed Ağa rûz-ı kāsıma varınca beher yevm iktizâ iden odunun her bir arabasın otuz altışar pâraya kendü tedârük eylemek üzere der-uhde eyledüğinden anbârda mevcûd odun olmamağla vakt-i şitâ dahi karîb olmağla sene-i sâbık üzere re'âyâdan mübâya'a[14] olunmak içün Ordu-yı hümâyûn tarafından istîzân olundukda Harem-i hümâyûn ve Enderûn-ı hümâyûn ve Matbah-ı âmire içün odun tedârüki elzem ü mühimm olmağın sene-i sâbık üzere mübâya'asıçün Ordu-yı hümâyûn tarafından vârid olan *Mübâya'a Defteri*'dir ki, işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı:

Defter-i mübâya'a-i hatab ve kütük ve kömür berây-ı Enderûn ve Harem-i hümâyûn ve Matbah-ı âmire der-kışlak-ı Edirne, el-vâkı' fî sene 1104 ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

Kazâ-i Edirne Hatab *araba* 2.000 Kütük *araba* 200 Kömür *araba* 25	Kazâ-i Zağra-i Cedîd Hatab *araba* 700 Kütük *araba* 50 Kömür *araba* 10	Kazâ-i Çirmen Hatab *araba* 1.000 Kütük *araba* 80 Kömür *araba* 40
Kazâ-i Akçakızanlık Hatab *araba* 700 Kütük *araba* 45 Kömür *araba* 10	Kazâ-i Uzuncaabad-ı Hasköy Hatab *araba* 1.200 Kütük *araba* 50 Kömür *araba* 15	Kazâ-i Zağra-i Atîk Hatab *araba* 1.000 Kütük *araba* 75
Kazâ-i Dimetoka Hatab 1.000 *araba* Kütük *araba* 5	Kazâ-i Cisr-i Ergene Hatab 1.000 *araba* Kütük *araba* 5	Kazâ-i Yenice-i Kızılağaç Hatab *araba* 520 Kütük *araba* 50

14 "mübâya'a" kelimesi mükerrerdir.

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Kazâ-i Yanbolı Hatab 1.000 *araba* Kütük *araba* 80	Kazâ-i Nevâhî-i Yanbolı Hatab *araba* 1.000 Kütük *araba* 80	Kazâ-i İslimye Hatab 600 *araba* Kütük *araba* 20
Kazâ-i Pınarhisarı Hatab *araba* 700	Kazâ-i Kırkkilise Hatab *araba* 600	Kazâ-i Havâss-ı Mahmûd Paşa Hatab *araba* 300
Kazâ-i Hayrabolı Hatab *araba* 800	Kazâ-i Bergos Hatab *araba* 300	Kazâ-i Baba-yı Atîk Hatab *araba* 200
Kazâ-i Migalkara Hatab *araba* 900	Kazâ-i Keşan Hatab *araba* 7000	Kazâ-i İpsala Hatab *araba* 600
Kazâ-i Ferecik Hatab *araba* 600	Kazâ-i Ahyolı Hatab *araba* 500	Kazâ-i Misivri Hatab *araba* 500
Kazâ-i Rusikasrı Hatab *araba* 500	Kazâ-i Aydos Hatab *araba* 250	Kazâ-i Karinâbâd Hatab *araba* 500
Kazâ-i Sultânyeri Hatab *araba* 200	Kazâ-i Çırpan Hatab *araba* 700	
Cem‘an Yekûn		
Hatab *araba* 20320 *akça* 203.200 fî 100	Kütük *araba* 930 *akça* 111.600 fî 120	Kömür *araba* 100 *akça* 20.000 fî 200
Cem‘an *akça* 334.800 fî-i beher guruş		
Minhâ havâle şud an-mâl-ı mezkûrîn bâ-emr-i şerîf-i âlî-şân *guruş-ı esedî* 15.825 Fî-i beher guruş: 160 *akça* 2.532.000		
An-mâl-ı muhassıllık-ı Aydın ve Saruhan vâcib-i sene 1103 *guruş-ı esedî* 7625	An-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i kazâ-i Tekirdağı vâcib-i sene 1103 *guruş-ı esedî* 2200	An-mâl-ı avarız ve bedel-i nüzül-i livâ-i Kütahya vacib-i sene 1103 *guruş-ı esedî* 6000

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

|31a| Zikr olunan odunun her arabası ikişer çeki olup Edirne'ye nakli ile her bir arabası yüzer akçaya olmak üzere yirmi bin üç yüz yirmi araba odun ve kütüğün Edirne'ye nakli ile her bir arabası yüz yirmişer akçaya olmak üzere dokuz yüz otuz araba kütük ve kömürün her arabası ikişer yüz vakıyye gelmek üzere ve her arabası ikişer yüz akçaya olmak üzere yüz araba kömür mübâya‘ası fermân olunup ve lâzım gelen bahâları bâlâda tahrîr olunan emvâlden emr-i şerîf-i âlî-şân havâle olunup mübâya‘ası fermân olunan kazâların re‘âyâsı zikr olunan odun ve kütük ve kömüri arabaları ile getürüp Edirne'de Anbâr-ı âmire'ye teslîm |31b| eyledüklerinde mîrîleri ber-vech-i nakd odun emîni yedinden re‘âyâya virilmek üzere mübâya‘a-i mezbûrun Ordu-yı hümâyûn tarafından gelen mümzâ vü mahtûm Mevkūfât Defterleri ve ahkâm-ı şerîfeleri hâliyâ odun emîni olup “Çavuşzâde” dimekle meşhûr u müte‘ârif Pindârî Mehemmed Ağa'ya teslîm olunmuşdur. Garâbet bunda ki, odun emânetinde bir özge hâlet var, ancak her ne zamân ki mübâya‘a-i hatab fermân olunsa elbette birkaç tâlib ü râgıbı zuhûr u nümâyân olup rişvetler arz iderler. Ammâ Çavuşzâde'nin tâli‘ u bahtı güşâde, yine kân deldi.

Beyt:

İrüp maksûda bu dem eyledüm kârı
Takayyüdle pür itmekden n'olur mîrî anbârı

Hatab gelmekden evlâdur bana hergîz
Bir iki uhdecinin semt ü ahbârı

lafzını vird-i zebân idinüp etrâf ü eknâfa kolcılar perâkende idüp vakt-i şitâ irişüp rûz-ı kāsım karîb olmağla nüzûl-i bârân-ı rahmetden turuk u râh ağır olmazdan mukaddem “fermân olunan hatabı mîrî anbâra nakl itmekde takayyüd-i {ü} tâmm idin” deyü karye be-karye devr iden kolcuların ibrâmından murâd der-uhdecilerin kudûmüne iştiyâkdan neş’et idüp “iki müşterî bir korulu çiftden a‘lâdır” vâdîsiyle “bin arabadan iki der-uhdeci başım tâcıdır” şekli ebvâb-ı anbârdan frengî oltalar urup çeşm-i mestânesi bâsbân tarzı yollar nigehbânı “kâşki karîb olan mahallerin aynî odunları tez gelüp mesâfe vü ba‘îd mahallerin |32a| der-uhdecileri bu zamâna değin zuhûr u nümâyân olmadı. Tâli‘-i {ü} nâ-şâdımız gālibâ yâver değil ancak” deyü te’essüfde:

Merdüm ednâda olup ehremen a‘lâda ola
Muktezâsı bu imiş tâ ezelî devrânun

Ay şehr oğlanı olmağla alçakda durur
Köle nâmıyla göre rif‘ati Keyvân'un

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

"Benim dahi baht-ı siyâhım mâh ile Keyvân mesâbesine döndi ki ne odundan haber ve ne der-uhdeciden eser belürdi. Bârî bir üstâz-ı magribîye dûş olmakdan gayriye çâre kalmadı ki tâlî'-i nâ-şâdımuz belki küşâd bula" deyüp erbâb-ı ta'yînât ile mücâdeleden hâlî olmayup kimine odun virmekde kimini dahi nukre ile hâmûş itmekde bir pehlevândur. Miyân-ı meydâna girdi, ya taht ola ya baht.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 4 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1104.

Asker-i Tatar-ı adüv-şikâra müceddeden han-ı âlî-şân nasb olunan Han-ı Kırım Selîm Girây Han'ın Yapağıcı kurbünde vâkı' çiftliğinden hareket ve mahmiye-i Edirne'ye vusûli haberi vârid olmağın Edirne'ye üç sâ'at mikdârı mesâfe-i ba'îde olan İskender nâm karyede yemeklik idüp bir mikdâr râhat-ı râhları içün Devlet-i aliyye tarafından et'ime vü eşribe ve sâyebân irsâl olunup karye-i mezbûrede vaz'-ı hıyâm olunup istikbâlleri içün Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa ve muvakkı'ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğrâ-keşân-ı ahkâm-ı |32b| cihân-bânî Vezîr-i mükerrem Nişâncı Mehemmed Paşa ve Vekîl-i Ser-çavuşân Ali Ağa ve "Ekâbir-i Cedîd" ile mülakkab vekîl-i defterdâr pîr-i kühen-sâl Mustafâ Efendi ve sâ'ir erkân-ı devlet istikbâline teveccüh ü azîmet idüp karye-i mezbûrede Han-ı âlî-şân Selîm Girây Han ile mülâkāt ve dest-bûs-ı han-ı âlî-şân ile şeref-yâb olduklarından sonra Edirne'ye teveccüh ü azîmet iktizâ itdükde nazar-ı halkdan ve şevket ü ihtirâmdan ictinâb ü ihtirâzen istikbâl idenler ile ma'an taraf-ı Edirne'ye teveccühi münâsib görmeyüp ihtifâdan duhûl-i Edirne olmaların murâd idinmeleriyle erbâb-ı istikbâlin zâtlarından mukaddem taraf-ı Edirne'ye avdetlerine ruhsat virilüp ve han-ı âlî-şânın vücûdlarında bir mikdâr illet ü küdûret olduğundan taht-ı revâna süvâr ve erbâb-ı istikbâlin akabince mahfîce bilâ-dârât [u] tumturâk vakt-i şâmda mahmiye-i Edirne'ye vusûlleri ve meks ü ârâmları içün râhatgâh ta'yîn olunup mukaddemâ tahliye ve mefrûş olunan Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın tab'-ı mühendisâne ve mi'mâriyyesiyle ihdâs ü binâsı olan sarây-ı kebîre vusûl ü nüzûlleri mukarrer omuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamis fî 5 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1104.

Çûn ki dünki gün vakt-i şâmdan sonra Han-ı âlî-şân Selîm Girây Han'ın mahmiye-i Edirne'de sarây-ı mezbûreye izz ü ikbâl ile vusûl ü nüzûlleri tahakkuk bulup sabâh oldukda dünki gün istikbâline azîmet idenlerin cümlesi ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve sâ'ir mevâlî-i izâm ve müderrisîn ve şehr-i

Edirne |**33a**| a'yânı bi'l-cümle gürûhan gürûh sarây-ı mezbûra teveccüh ü azîmet ve tehniye-i hanlık içün meclis-i şerîflerine mülâkāt ve dest-bûsları ile şeref-yâb olduklarında taraf-ı han-ı âlî-şândan alâ-kadri merâtibihim cümlesi tevkīr u ihtirâm olundılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 6 şehr-i Safer sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'a içün Sarây-ı âmirelerinden teveccüh ü azîmet ve ma'bed-i kadîm olup "Eski Câmi'" dimekle ma'rûf ibâdetgâha şevket ü iclâl ile teşrîf buyurup pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha nüzûl ve cemâ'at-i kesîre-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum'ayı edâdan sonra Sarây-ı ma'mûrelerine izz ü ikbâl ile teşrîfleri mukarrer olmuşdur. Ve Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa hazretleri sâhibü'l-hayrât merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Selîm Han Câmi'-i şerîfine teşrîf ve cemâ'at-i kesîre ile salât-ı cum'ayı câmi'-i mezbûrda edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 7 şehr-i Saferü'l-hayr sene 1104.

Bundan akdem pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin dû ferzend-i {ü} sa'âdet-mendlerinin diyâr-ı ademden âlem-i vücûda kudûm-ı meymenetleri içün memâlik-i Âl-i Osmâniyye'de donanma ve şenlik olunmak fermân olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Mahmiye-i Kostantıniyye'ye haber-i donanma fermânı vârid olduğı gün kazâ-yı nâgehânî şehr-i İstanbul'da ihrâk zuhûr idüp ibtidâ Balat semtinden peydâ vü nümâyân olup |**33b**| **"**Eğrikapu" dimekle meşhûr ebvâbın kurbünde vâkı' "Kesmekaya" nâm mahalle varınca büyût ve dekâkîne âteş-i kahr-ı İlâhî isâbet idüp iki binden mütecâviz büyût ve kıyâsdan efzûn dekâkîn ihrâk bi'n-nâr olup bir tarafdan donanma ve şenliği bir tarafdan ihrâkın küdûreti müsâdif vâkı' olup halkın kimi emr-i pâdişâhî üzere donanma kaydında, âteş-i kahr-ı İlâhî isâbet iden tarafın halkı mâmeleklerin istihlâs eylemek kaydında.

El-kıssa: Mahmiye-i Kostantıniyye'nin bir tarafı şenlik ü şâdmânîde ve taraf-ı âharı gamm u elemde, kadîmden felekin kârı böyledir ki her sa'dın hâtemi mâtem ve her mâtemin nihâyeti sûr görinür. Tâ devr-i Âdem'den beri böyledir.

Beyt

Nâ-çâr çeker halk bu zahmetleri yohsa
Âdem kara dağ olsa getürmez buna tâkat

Kime sorsan dir ki bunun hikmeti var
Öldürdi bizi âh bilmez mi bu hikmet[15]

El-kıssa: İnâyet-i Rabbânî ve hidâyet-i Samedânî birle ihrâk gā'ilesi ber-taraf olup halk-ı âlem âsûde olmağla dört gün dört gice emr-i pâdişâhî üzere donanma ve şenliği itmâm iderler. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* cemî'-i ümmet-i Muhammed kulların âfet-i semâviyye ve arz[ıyye]den hıfz eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 8 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1104.

Sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i İslâm Belgrad havâlîsinde sahrâ-yı Viraçar'da muhayyemgâh ile meks ü ârâmları mukarrer olup |34a| ve lâkin vakt-i şitâ irişüp rûz-ı kāsım karîb olmağla meştâya avdet taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan istîzâna telhîs-i Sadr-ı âlî mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûna telhîs ile vürûdı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 9 şehr-i Safer sene 1104.

Cezîre-i Mora tarafına cünd ü sipâha ser-asker ve sipehsâlâr olan pîr-i kühen-sâl vezîr-i rûşen-zâmir Halîl Paşa cünd ü sipâh ile bundan akdem istîlâ-yı kefere olan Cezîre-i Mora'ya duhûl ve Kal'a-i Gördos ve Vesteniçe ve Trabluça etrâfın nehb ü gāret ve ganâyim-i kesîreye dest-rest urdukdan sonra avdet ve İstefe sahrâsında meks ü ârâm üzere olup ve lâkin vakt-i şitâ irişüp ve rûz-ı kāsım dahi karîb olmağla "ne mahallde kışla fermân olunur?" deyü istîzân içün mektûblar ile vezîr-i müşârün-ileyhin kapucılar kethudâsı menzil ile mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûnda Kā'im-makām Mustafâ Paşa huzûr-ı âliyelerine vürûdı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 10 şehr-i Safer sene 1104.

Çûn ki Han-ı âlî-şân Selîm Girây Han'a asker-i Tatar'ın hanlığı atıyye-i pâdişâhî olup ve mahmiye-i Edirne'ye sa'âdetile vusûllerinden yedi gün mürûr [u] ubûr idüp zahmet-i râhları râhat u istirâhata mübeddel oldı, pâdîşâh-ı rûy-ı

15 Bağdadlı Rûhî'nin terkîb-i bendinden alınmış olan bu nazmın aslı şöyledir:
Hâlün kime açsan sana der hikmeti vardur
Öldürdi bizi âh bilinmez mi bu hikmet
Nâ-çâr çeker halk bu mihnetleri yohsa
Âdem kara dağ olsa getürmez buna tâkat

zemîn ve güzîde-i selâtîn hazretleri ile müşerref ve mülâkāt olmak üzere huzûr-ı hümâyûna teşrîfleri için da‘vet olunmak bâbında kā’im-makām-ı âlî-makāma kozbekci ile fermân-ı hümâyûn vârid oldukda Kā’im-makām Paşa dahi menzilgâh-ı Han-ı âlî-şâna azîmet ve huzûr-ı pâdişâh-ı |**34b**| cihâna da‘vet olundukda azîmete kıyâm gösterilüp çavuşân-ı Dîvân ve vekîl-i ser-çavuşân ve sâ’ir erkân-ı devlet tarz-ı alay ve önlerine düşüp ve Kā’im-makām Paşa dahi Han-ı âlî-şânın nazarında revân oldukları hâlde Sarây-ı Sultânî'ye teveccüh ü azîmet ve izz-i huzûr-ı hümâyûna dâhil ve dest-bûs-ı şehinşâhîden sonra ta‘zîm ü tekrîm ile taraf-ı pâdişâhîden Selîm Girây'a hanlık hil‘ati ki “kapaniçe”[16] ta‘bîr olunan post-ı semûrı ilbâs ve farklarına mücevher sorguç atıyye-i pâdişâhî olup ve rikâbda raht u bahtı ile mükemmel bir rahş-ı hümâ-bahş dahi atıyye-i pâdişâhî olmak üzere hâzır u âmâde olunup ba‘de tevkīr u ihtirâm han-ı âlî-şân huzûr-ı hümâyûndan avdet ve Bâbü's-sa‘âde'den hurûc buyurdukda atıyye-i şehinşâhî olup rikâbda hâzır u âmâde olan semend-i çapük-hırâma sa‘âdetile süvâr olup çavuşân-ı Dîvân ve erkân-ı devlet ke'l-evvel alay ile nazar-ı Han-ı âlî-şânda revâne oldukları hâlde menzilgâh u râhatgâhlarına tahliye olunan Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa Sarâyı'na teşrîfleri mukarrer olmuşdur. Fi'l-hakīka Han-ı âlî-şân Selîm Girây Han'ın evvelki hanlığında Devlet-i aliyye'ye dostluğı ve hızmeti ferâmûş olunur değildir ki eyyâm-ı karîbede bir hanın hânedân-ı Âl-i Osmân'a bu mertebe hızmeti sebkat itmiş değildir. Bin yüz târîhinde küffâr-ı hâksâr Selanik ârzûsuyla Kaçanak Boğazı'dan mürûr u ubûr idüp Üsküb gibi bir azîmü'ş-şân kasaba’i ve ol havâlînin ekser mahallerin nehb ü gāret idüp |**35a**| merhûm ve mağfûrun-leh firdevs-âşiyân cennet-mekân güzîde-i Âl-i Osmân Sultân Murâd Han-ı Râbi'in vüzerâsından merhûm Vezîr-i a‘zam Bayram Paşa'nın haydud eşkıyâsına sedd-i sedîd olmak üzere ihdâs u binâsı olan Eğridere nâm palankaya değin istîlâ itdükde asâkir-i İslâm Ordu-yı hümâyûn ile Sofya sahrâsında meks ü ârâm üzere olup bu hilâlde Tekirdağlı Koca Vezîr-i a‘zam Mustafâ Paşa'nın mest-i {ü} müdâmlığı cihetinden tebdîl ve azl olunup rikâb-ı hümâyûna ihzâr olunup ağa-yı Bektaşiyân Koca Mahmûd Paşa serdâr ta‘yîn olunmağla asâkir-i İslâm'ın düşmen için cevâb virmek tedârükinde nâ-çâr kalmışlar iken han-ı müşârün-ileyh asker-i Tatar-ı adüv-şikâr ile Sofya sahrâsında Ordu-yı hümâyûn'a mülâkī olup Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olan cünd ü sipâh ile memâliki istîlâ idüp Bayram Paşa Palankas'ına değin gelen küffâr-ı hâksâr üzerine şiddet-i şitâda rûz-ı kāsımdan sonra teveccüh ü

16 Metinde kelime “ قمانچسه ” şeklinde yazılıdır.

azîmet idüp küffâr-ı hâksâr haberdâr oldukda palanka-i mezbûreden avdet ve Kaçanak[17] Boğazı'ndan girü firâr ve Kosova sahrâsında Valçitrin sancağına tâbi‘ Pirişţine kasabası kurbünde tabur-ı kebîr ile cem‘iyyet itdüklerinde Han-ı müşârün-ileyhin re’y ü tebdîri ile Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd asker-i İslâm ile ve asker-i Tatar ile tabur-ı küffâra hücûm olup avn-i Bârî asker-i İslâm'a yârî olup yedi |**35b**| sekiz binden mütecâviz küffâr tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olup ol taraf istîlâ-yı kefereden istihlâs bulup ve memleket-i Bosna râhına güşâd virildi. Yohsa ol havâlînin ağniyâsından kat‘-ı nazar re‘âyâ vü berâyâya havf ü haşyet müstevlî olup ekseri perâkende vü perîşân olup Üsküb yaylakının cânib-i şarkīsinde sâhilde vâkı‘ Siroz havâlîsine varınca cümle re‘âyâ vü berâyâya herc ü merc târî olmuş idi. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ Kosova'da tabur-ı küffâr bozılup ve haydud eşkıyâsının ser-çeşmesi olan “Karpuz” didikleri melâ‘în Üsküb sahrâsında çârmîh olunmağla ol havâlînin re‘âyâ vü berâyâsına bir mikdâr itmi’nân-ı kalb olup yerlerine iskâna rağbetlerine bâ‘is olmağla Devlet-i aliyye'ye hızmet-i kebîr olup devlet-i hânedân-ı Âl-i Osmân'a kemâl mertebe dostlukda ve hızmetde bulundukları müşâhede olunmuşdur. Devlet-i aliyye-i hânedân-ı Âl-i Osmân *eyyedehümü'llâhü'l-Melikü'l-Mennân'*a sadâkat ü istikāmet ile hızmeti mukābelesinde cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* hazreti zât-ı latîflerin taraf-ı Hicâz'a da‘vet ile haccü'l-Haremeyn olmaklığı lâyık ve ihsân idüp tavâf-ı Beytu'llâh ve ziyâret-i Ravza-i hazreti Habîbu'llâh müyesser olup bundan akdem hânedân-ı Âl-i Cengiz'den bir han-ı âlî-şâna müyesser olmayup Selîm Girây Han'ın sadâkati hurmetine haccü'l-Haremeyn olmaları atıyye-i Sübhânî ve mevhibe-i Yezdânî olup miyân-ı hanân-ı Âl-i Cengiz'de haccü'l-Haremeyn unvânıyla şeref |**36a**| ü şân ve şevket ü unvân hâsıl itmişdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 11 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1104.

Han-ı âlî-şân sayd ü şikâra mâ’il olup ve bir haftadan mütecâviz menzilgâhlarından hareketleri vâkı‘ olmamağla etbâ‘ı ile sayd ü şikâr tarîkıyla bağlar etrâfında ve Sabuncı nâm karye havâlîsinde sayd ü şikâr ve geşt ü güzâr idüp meger mîrzâ-yı tâ’ife-i Tatarân kadîmden sayd ü şikâra mâ’il oldukları cihetden gāyet yüğrük kelb mu‘allimleri mevcûd olmağla mahall-i saydgâhda vâfir hargûş şikâr olunup fitrâklerinde âvîhte saydgâhdan avdet ve Buçukdepe dimekle ma‘rûf mahallde müceddeden Hadîka-i Sultâniyye'ye ilhâk ve munzam olan

17 Metnin birçok yerinde “Kaçanak (قچاناق) imlası ile yazılan kelime burada “Kaçtanak (قچطناق) şeklinde yazılmıştır.

hadîkada vakt-i asra değin râhat u istirâhatdan sonra vakt-i şama karîb hadîka-i sultâniyyeden hareket ve menzilgâhlarına teşrîfleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 12 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerine atıyye-i Sübhânî ve mevhibe-i Yezdânî olan batn-ı {u} vâhideden dû ferzend-i hoş-mendlerinin diyâr-ı ademden fezâ-yı pür-safâ-yı âlem-i vücûda kudûm-ı meymenetlerinin müjdesi hâliyâ Ordu-yı hümâyûn ile sefer-i hümâyûnda olan eltâf-ı Hâlık-ı mâ-yeşâ Vezîr-i a'zam Ali Paşa'ya ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanata ve Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağına ve cebeci ve topcı ocaklarına ve sipâh ve silâhdâr ve bölük-i erba'a |36b| halkına ve sâ'ir sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i İslâm ve guzât-ı mücâhidîne ifâde vü i'lâmı umûr-ı mühimme-i Devlet-i aliyye'de olmağın şehzâdegân-ı sa'âdet-mend[ler]in âlem-i vücûda kudûm-ı meymenetleri müjdesi haberi ile ve hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile silahdâr-ı şehriyârî ağa-yı mükerrem ta'yîn olunup ve sâhib-i devlet hazretlerine dahi mahsûsan kılıc kaftan ile müşârûn-ileyh silahdâr-ı hazret-i şehriyârî menzil ile taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 13 şehr-i Safer sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'a içün sâbıkā Dârü's-sa'âde ağası merhûm Yûsuf Ağa'nın kadîmden mescid olup kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı' "Maksûdiyye" dimekle meşhûr mescid-i şerîfi ta'mîr ü termîm idüp izn-i hümâyûn-ı şehriyârî ile edâ-yı salât-ı cum'a içün minber vaz' eyledüği câmi'-i şerîfe teşrîf buyurup cemâ'at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı farîza-i cum'adan sonra Sarây-ı ma'mûre'ye teşrîfleri mukarrer olmuşdur. Zikr olunan Câmi'-i Maksûdiyye'nin Sarây-ı Sultâniyye'ye kurbiyyeti cihetinden pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri ekseriyâ salât-ı cum'ayı câmi'-i mezbûrede edâ buyururlar. Kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı cum'ayı sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrun-leh firdevs-âşiyân cennet-mekân Sultân Selîm Han b. Sultân Süleymân *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* Câmi'-i şerîfi'nde edâ buyurdılar. Ve muvakkı'ân-ı Dîvân-ı |37a| Sultânî ve tuğrâ-keşân-ı ahkâm-ı cihân-bânî Vezîr-i mükerrem Nişâncı Mehemmed Paşa hazretleri salât-ı cum'aya niyyet idüp ve güzîde-i hânedân-ı Âl-i Osmân Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*ın makbûl [ü] mergūbları ve Vezîr-i a'zamları olup "Mahmûd Paşa-yı Velî" dimekle meşhûr u ma'rûf sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenâtın feth-i

Kostantıniyye'den mukaddem mahmiye-i Edirne'de binâ eyledükleri Kıyık kurbünde vâkı‘ “Taşlık Câmi‘-i şerîfi” dimekle beyne'n-nâs meşhûr olan câmi‘-i şerîfe teşrîf ve cemâ‘at-ı müslimîn ile câmi‘-i mezbûrda salât-ı farîza-i cum‘ayı edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 14 şehr-i Safer sene 1104.

Çûn ki Han-ı âlî-şân Selîm Girây Han'a müceddeden Kırım Hanlığı atıyye-i pâdişâh-ı cihân-bânî olup asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ve adüv-şikâra han-ı âlî-şân oldı. Hazîne-i pâdişâh-ı âlî-câhîden sîm-i alem-i ejder-peyker irsâli kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve kā‘ide-i tarz-ı şehinşâh-ı Süleymânî olmağın ber-mûceb-i kā’ide-i teşrîfât, mîr-alem ki, mehterân-ı tabl [u] alem ana nefer-i huddâm ta‘yîn olunmuşdur, cümlesi hâzır u âmâde olup Hazîne-i âmire-i Pâdişâhî'den ser-hâzin-i bîrûnî ma‘rifetiyle ve sîm alem-i ejder-peyker ihrâc olunup ve münakkaş boğça ile pûşîde idüp mîr-alem ve ser-mehterân-ı tabl [u] alem ve huddâmân-ı tabl [u] alem ve yamakları olan peykân-ı sîm-külâhın kethudâları ve bevvâbân-ı sultânîden ser-nevbet bölükbaşı ve Pîşkeşci el-Hâc Osmân ve Teşrîfâtî Ahmed Efendi ve ser-hâzin-i bîrûnî cem‘iyyet ve alay ile |37b| râhatgâh u menzilgâh içün Han-ı âlî-şâna tahliye olunan Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa Sarâyı'na azîmet ve dâhil-i sarây-ı mezbûr olduklarında mehterân-ı tabl [u] alem miyân-ı meydân-ı Sarây'da fasl içün tertîbleri üzere saff-ârâ olup mîr-alem ve ser-mehterân-ı tabl [u] alem ve Teşrîfâtî Ahmed Efendi ve ser-hâzin-i bîrûnî ve Pîşkeşci el-Hâc Osmân Bey ve ser-nevbet-i bevvâbân-ı sultâni huzûr-ı Han-ı âlî-şâna vusûl ve dest-bûsları ile şeref-yâb olduklarında sîm-i alem-i ejder-peykeri taraf-ı Pâdişâh-ı âlî-câhdan Han-ı âlî-şânın huzûr-ı âliyelerine arz itdüklerinde hediyye-i pâdişâhîye ta‘zîmen ve tekrîmen Han-ı âlî-şân azm-i kıyâm idüp Dîvân-ı huzûr-ı âlî-şânda mevcûd u hâzır olanlar bi'l-cümle kā’im oldukları hâlde mehterân-ı tabl [u] alem-i hâssa miyân-ı meydanda nevbet-i şâhî'i çalmağa âgāz idüp kā‘ideleri üzere nevbet-i şâhî itmâm olunca ta‘zîmen ve tekrîmen Han-ı âlî-şân ve Dîvân-ı Han-ı âlî-şânda hâzır olanlar bi'l-cümle kıyâm üzere sâbit-kadem olup nevbet-i pâdişâhî itmâm oldukdan sonra Han-ı âlî-şân sa‘âdetile ku‘ûd idüp mîr-aleme ferrâceye kaplu post-ı semmûr olunup ve ser-mehterân-ı tabl [u] aleme ve sâ’ir huddâmân-ı tabl [u] aleme ber-mûceb-i kā‘ide-i teşrîfât başka başka cümlenin avâ’id ü câ’izeleri taraf-ı Han-ı âlî-şândan i‘tâ olunup sıkletleri mündefi‘ olunup ve Teşrîfâtî Ahmed Efendi'ye mahsûsan üç yüz esedî |38a| guruş atıyye olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Sâhibü't-tevârîh Za‘îm Mehemmed'in tercemesi olan

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Câmi‘ü't-tevârîh nâm tercemede imlâ ider ki: “Vaktâ kim sene sitte ve selâsîn ve seb‘a-mi’e târîhinde Sultân Alâ’üddîn-i Selçukī Aktimur Gāzî ile Osmân Gāzî cenâbına nice tuhaf u hedâyâ ile gazâ vü cihâdda nevbet-i şâhî çalınmak içün tabl [u] alem ve nakkāre ve sûrnâ-yı nefîr irsâl idüp Aktimur Gāzî dahi hedâyâsın cenâb-ı Osmân Gāzî'ye getürüp arz itdükde âdet-i mülûkâne üzere bâb-ı adâlet-me’âbında nevbet-i şâhî çalınmağa mübâşeret olundukda Osmân Gāzî ayak üzere kıyâm idüp nevbet-i şâhî gāyet bulunca ta‘zîmen ve ikrâmen kıyâm durup nevbet-i şâhî âhir olundukda cülûs iderlerimiş, ilâ-hâze'l-ân şâhân-ı Âl-i Osmân sefer ü hazarda nevbet vaktlerinde kös-i Keykâvus'a mıdrâb urulduğı zamân ayak üzere kıyâmları Osmân Gāzî'den âdet kalmışdur” deyü mü’ellif-i *Câmi‘u't-tevârîh* tercemesinde tahrîr ü imlâ ve inşâ eylemişlerdir. Ana binâ’en Han-ı âlî-şân dahi nevbet-i şâhî itmâm bulunca kıyâma iştigāl göstermişler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 15 şehr-i Safer sene 1104.

Muvakkı‘ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğrâ-keşân-ı ahkâm-ı cihân-bânî Vezîr-i mükerrem Nişâncı Mehemmed Paşa hazretlerinin büyük birâderleri olup ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî zümresinden Mustafâ Ağa bundan akdem Sinop İskele[si'nde] altı kıt‘a kalyon binâsına me’mûr olup zikr olunan kalyonlara lâzım gelen |**38b**| keraste ve sâ’ir mühimmâtının çapları müşârün-ileyh Mustafâ Ağa'ya Tersâne-i âmire tarafından teslîm olunup ve kalyon binâsı ilminde mâhir ü üstâd mühendis [ü] mi‘mâr dahi taraf-ı Tersâne-i âmire'den ta‘yîn olunup ma‘an irsâl olunmuş idi. Mûmâ-ileyh Mustafâ Ağa kasaba-i Sinob'a dâhil ve iskele-i mezbûrede binâsına me’mûr olduğı üzere mi‘mâr-ı mezbûrun ma‘rifetiyle kalyonların binâsına mübâşeret idüp itmâma karîb oldukda tekrâr Tersâne-i âmire tarafından her kalyona bir kapudan ve seksener nefer âlâtcı ve yelkenci ve dümenci ve sâ’ir huddâm-ı kalyon ta‘yîn ve irsâl olunup ve kalyon-ı mezbûrun üç kıt‘ası tekmîl olup muvâfik-ı eyyâm ile İstanbul'da Tersâne-i âmire'ye vusûlleri mukarrer olup ve üç kıt‘a kalyonun dahi iskele-i mezbûrede tekmîline merkūm Mustafâ Ağa takayyüd-i {ü} tâmm üzere olup mevsim-i deryâ mürûr itmezden mukaddem Tersâne-i âmire'ye vusûlleri içün kemâl mertebe sa‘y ü ikdâmın müşârün-ileyh Mustafâ Ağa'nın kitâbeti hızmetine bâ-fermân-ı âlî ta‘yîn ve mûmâ-ileyh ile ma‘an irsâl olunan Mevkūfât Kalemi şâkirdlerinden Sinobî Mahmûd Çelebi Tersâne-i âmire'ye dâhil olan üç kıt‘a kalyon ile ma‘an gelüp ve mahmiye-i Edirne'ye vâsıl olmağın mezbûr Mahmûd Çelebi'nin nakl ü rivâyeti üzere tahrîr olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 16 şehr-i Safer sene 1104.

Mısr vâlîsi merhûm Hamza Paşa'nın sâbıkā kethudâsı ba'dehû Rodos Cezîresi'ne nefy olunan Vezîr-i a'zam |39a| Ali Paşa'nın kethudâsı İbrâhîm Kethudâ habsden ıtlâk ve İstanbul'da vâkı' hânesinde meks ve edebâne hareketi fermân buyurılup ve lâkin edebden hâric evzâ'-ı nâ-hemvârı nümâyân olup vükelâ-yı devletin mesmû'ları oldukda bir rivâyetde Cezîre-i Girid'e nefy ve bir rivâyetde vücûdun sahîfe-i rûzgârdan hakk olunmak içün bundan akdem mübâşir ta'yîn olunduğı *Vâkı'ât*'ın cild-i sâlisinde tahrîr ü beyân olunmuş idi. Müşârün-ileyh İbrâhîm Kethudâ'ya ahvâl-i mezbûr ahbâb-ı kadîmleri tarafından ber-aks olup haberdâr oldukda lihyesin tıraş ve bir gice hânesinden firâr u gaybet idüp Defterdâr Küçük Hüseyin Paşa vâdîsiyle nâbûd ü nâ-peydâ olduğı vükelâ-yı devletin mesmû'ları oldukda Kā'im-makām-ı Âstâne-i sa'âdet Vezîr-i mükerrem Bosnevî Hüseyin Paşa'ya fermân-ı hümâyûn vârid olup firâr u gaybeti istimâ' olunan İbrâhîm Kethudâ'nın hayât ü memâtı ma'lûm olmakda takayyüd-i {ü} tâmm idüp, "sıhhati üzere der-i devlete i'lâm itmekde bezl-i makdûr oluna" deyü vârid olan fermân mûcebince câsûslar ve tebdîl sûret şekli ayyârlar peydâ idüp taraf be-taraf mahmiye-i Kostantıniyye'de

Beyt:

Şol kadar arayım şâhid ü maksûdumı kim
Cüst ü cûda talebüm rahşa meydân döğene

Nesr: mazmûnı üzere firâr[î]-i mezbûrdan ıttılâ' hâsıl eylemek içün köşe be-köşe cüst ü cûda oldukları istimâ' olunmuşdur. Ammâ ayyârân-ı zarâfet-nümûn |39b| kimi avz ve sâ'il şeklinde ve kimi âftâbe ile Bektâşî şeklinde ve kimi elde tesbîh ve asâ ile dervîşân şeklinde ve kimi vâ'izâne ridâ ile tağyîr-i sûret ve tebdîl-i câme ile devr-i ebvâbdan hâlî olmayup mahmiye-i Kostantıniyye'de perâkende vü perîşân olup firâr[î]-i mezbûrun kadîmden âşinâ vü ahbâbı semtlerin zağarvârî istişmâm ile haber aparmak içün miyânlarına kemer-i takayyüdi muhkem bend idüp takayyüd ü ihtimâmları beyne'n-nâs şuyû' bulmuşdur.

Mısra':

Kenâra azm idelüm böyle bir havâ olmaz

Nesr: mefhûmunca firâr-ı mezbûr azm-i kenâr idüp başın hırkaya çekmiş. Ammâ nakş-bendân-ı sarrâfân-ı hikâyet pâzâr-ı cevâhire bu nakşla rivâyet virmiş ki, şahs-ı firâr-ı mezbûr lihyesin tıraş idüp mahmiye-i Kostantıniyye'de

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ihtifâya girmişdir. Rivâyet-i âharda sûret-i tağyîr ve câme-i tebdîl zevrak ile Üsküdar['a] ubûr idüp taraf-ı memleket-i Acem'e şitâbân olduğı beyne'n-nâs müzâkeresi şuyû' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 17 şehr-i Safer sene 1104.

Çûn ki Cezîre-i Girid'de vâkı' Hanya Kal'ası'n Venedik keferesi yetmiş günden mütecâviz muhâsara idüp leyl ü nehâr küffâr-ı hâksâr tarafından atılan top güllesinden divar-ı kal'a rahnedâr olduğundan mâ'adâ kebîr havân kumbarasından derûn-ı kal'ada mesâcid ü cevâmi' ve büyût u hammâm mütemâdî bunca eyyâm muhâsaradan rahne-pezîr olup mevâzi'-i kesîre harâbe |**40a**| olmağla ta'mîr ü termîmine elli bin guruşdan mütecâviz meblağ-ı kesîr tahmîn olunduğun sâbıkā ser-bostâniyân-ı Edirne olup hâliyâ Hanya Kal'ası Muhâfızı Vezîr-i mükerrem İsma'îl Paşa tarafından arz u mahzar vârid olup Ordu-yı hümâyûn'da huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz olundukda ahvâl-i mezbûr mâdde-i kübrâ olduğundan binâ ahvâlinde üstâd u mâhir ve tab'-ı hendese-i mi'mâriyyede mütebâhir akl-ı evvel ve hendese ilminde kâmil ve me'mûr olduğı hızmetde tekâsülden müberrâ müna'am u mütemevvil ve dîndâr [u] müstakîm ve ihtiyâcdan müstağnî ve sadâkat ü istikāmeti tecribe olunmuş kaviyyü'l-vücûd sahiyyü'l-cûd ve zâtından sanâyi'-i mahûf ehl-i kalem ve sâhib-i rakam fenn-i kitâbetde muhâsib Devlet-i aliyye'nin kadîmden hayr-{u} hâhı ve Devlet-i aliyye hızmetinden ictinâb itmeyüp var kuvvetin bâzûya getürüp me'mûr olduğı hızmetde mukdim ve çapük ü çâlâk bir vücûd-ı kâmilü'l-ayâra muhtâc olduğın eltâf-ı Hâlık-ı mâ-yeşâ Vezîr-i a'zam hazret-i Ali Paşa fikr ü te'emmül idüp şol mahallde karâr-dâde iderler ki, mahmiye-i Kostantıniyye'de Süleymâniye kurbünde "Ağa Kapusı" dimekle ma'rûf yeniçeri ağalarına mahsûs sarây civârında Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa Sarâyı'nın binâsına nâzır ve sâbıkā silahdâr ocağı kitâbetinde şöhret-{ü}şi'âr bulup Başmuhâsebe manâsıbından munfasıl İstanbul |**40b**| kurbünde Baba Nakkaş karyesinde vâkı' çiftliğinde sâkin ü mütemekkin İbrâhîm Efendi evsâf-ı cemîle ile mevsûf olduğın müşâhede buyurmalarıyla Girid Cezîresi'nde Hanya Kal'ası'nın ta'mîr ü termîmine müşârün-ileyh İbrâhîm Efendi'den gayri şahsın liyâkat u istihkākı olmadığından nâşî hızmet-i mezbûreye İbrâhîm Efendi ta'yîn olunmak evlâ vü ahsen olmağın ve hızmet-i Devlet-i aliyye-i mezbûrda tehîdest olmak dahi münâsib görülmemekle Cezîre-i Girid defterdârlığı hızmet-i mezbûr mukābelesinde kendüye ihsân olunup kal'a-i mezbûrun müceddeden ta'mîr ü termîmine ta'yîn olunmak sâhib-i devletin karîha-i tab'-ı şerîflerinde

TÜRK DİL KURUMU TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

cilve-ger olup huzzâr-ı meclis ve nüdemâ-yı mûnisleri ile [18]"المشاورة خيرٌ " maz-mûnı üzere husûs-ı mezbûrı müşâvere tarîkıyla küşâd virilüp hâzırân-ı meclis: "Müşârün-ileyh İbrâhîm Efendi âlemde nesîm-i iltifât-ı kibâr ile perverde bulmuş ve nümâyişde bir baba-yı sâf-nihâd oldukları mukarrerdir. Karîha-i şerîfinizde cilveger olan umûr kerâmet mertebesidir" deyü nüdemâ-yı mûnis münâsib gördükleri an'a[ne]-i sikāt rivâyetiyle sübût bulmuşdur.

El-kıssa: Mûmâ-ileyh İbrâhîm Efendi hızmet-i mezbûra ta'yîn ve me'mûr olunup ve hızmet-i mezbûre mukābelesinde Cezîre-i Girid defterdârlığı tevcîh |**41a**| ü ihsân buyurulduğı tahakkuk buldı. Ammâ şol şartile ki kal'a-i mezbûrun ta'mîr ü termîmine kemâl mertebe sadâkat ü istikāmet ile itmâm ü temâm itdükden sonra gerek Hanya Kal'ası'nda ve gerek Resimo Kal'ası'nda ve gerek Kandiye Kal'ası'nda ve sâ'ir palankalarında ve cebehâneye müte'allık barut-ı siyâh ve top ve gülle ve kumbara ve sâ'ir mühimmât-ı cebehâne ne mikdâr mevcûd ve ne mikdâr dahi lâzım ü muktazî olduğın tahrîr ve defter itdükden sonra kal'a-i mezbûrların mustahfızânı olan tâ'ife-i azeb ve beşlü ve gönüllü ve yerli kulı kadîmden ne mikdârdır ve hâricde zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ne mikdârdır ve hâliyâ mevcûd ve nâ-mevcûdları dahi ne mikdârdır ve kadîmî olan mustahfızândan mâ'adâ dahi lüzûmı olup muktazî midir? Anları dahi sıhhati üzere teftîş ü tefahhus ile yoklama idüp vukū'ı üzere der-i devlet-medâra arz u i'lâm eylemek fermân olunup ve bu hızmet-i Devlet-i aliyye mukābelesinde müşârün-ileyh İbrâhîm Efendi'ye cezîre-i mezbûrenin defterdârlığı tevcîh ü ihsân olunduğunun menşûrı Ordu-yı hümâyûn tarafından tahrîr ü imlâ olunup mûmâ-ileyh İbrâhîm Efendi'ye irsâl ve ber-vech-i ta'cîl bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem cezîre-i mezbûreye teveccüh ü azîmet idüp ve me'mûr olduğı üzere kal'a-i mezbûrun ta'mîr ü termîmine mübâşeret olunup ve lâzım gelen keraste ve taş ve sâ'ir mühimmât bahâları ve ücret-i neccâriyye ve ırgadiyye |**41b**| masârıfâtı cezîre-i mezbûre keferesinin cizyeleri mâlından harc u sarf olunmak üzere fermân buyurulmuş.

Beyt:

Hakkā budur ki şehr-i çemen kim konak değil
Ammâ n'ideyim kāfile-i ömr oturak değil

Nakş-bendân-ı sarrâfân-ı hikâyet bu nakş-ı kalem-kârî birle iki rivâyet itmişlerdi, kadîmden rütbe-i defterdârlığa nâmzed olunduğundan ihtirâzen mesâfe-i

18 el-müşâveretü hayrün: Müşavere hayırlıdır.

ba'îde ile cüdâ olunmak hâliyâ seccâde-i nâmzedde câlis olunmak sevkı ile vücûd bulmuş ola. Biri dahi Vehbî olup verâ-i perdeden cilveger olup zuhûr itmiş ola.

Beyt

Felek bu ehl-i dili pâymâl idüp n'eyler
Ten-i şikeste-dili bî-mecâl idüp n'eyler

El-kıssa: Her çend ki adüvvden muhabbet-i meskenet müşâhede oluna, şart-ı ihtiyâtı mer'î tutup anun da'vâ-yı ittihâdı Ankā gibi bî-mekân ve kimyâ gibi bî-imkândır. Zinhâr ve zinhâr i'tikād u i'timâd olunmaya ki hiçbir vechile düşmen dost olmaz ve adüvvden bir vechile sadâkat gelmez. Nâ-çâr ol renc-i gussa ve nâ-kâma ve ol belâ-yı hengâma tahammül idüp azîmete kıyâm göstermişler ve vasf-ı hâline muvâfık Rûhî-i Bağdâdî'nin işbu tercî'-i bendin münâsib görmüşler:

Tercî'-i Bend-i Rûhî-i Bağdâdî:

Virdün dil ü cân ile rızâ biz ki kazâya
Gamm çekmezüz uğrarsak eger derd ü belâya

|42a| *Koduk vatanı gurbete bu fikr ile çıkduk*
Kim renc-i sefer bâ'is olur izz ü alâya

Devr eylemedük yer komaduk bir nice yıldur
Uyduk dil-i {u} dîvâneye dil uydu hevâya

Olduk nereye varduk ise aşka giriftâr
Alındı gönül bir sanem-i mâh-likāya

Bağdâd'a yolun düşse eğer bâd-ı seher hayyiz
Âdâbile var hızmet-i yârân-ı safâya

Rûhî'i eğer bir sorar ister bulunursa
Dirlerse buluşdun mı o bî-berg ü nevâya

Bu matla'-ı garrâyı okı epsem ol andan
Ma'lûm olur ahvâlimüz erbâb-ı vefâya

Hâlâ biz üftâde-i hûbân-ı Dımışk'uz
Ser-halka-i rindân-ı melâmetkeş-i ışkuz

Nesr: Mûmâ-ileyh ukalâ-yı kâmilînden ve mühendis-i şinâsiyândan olup kelâm-ı nifâkdan imtinâ' ve me'mûr olduğı hızmetde istikāmeti istimâ' olunup

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

her bâr hakīkat-gûy ve hâtır içün hoş-âmedî irtikâb itmeyenlerden olup bi'l-âhire semt-i hılâfa sefer düşdi:

Beyt

Gâh bu mir'ât-ı felek şekl-i râhat gösterür
Kī döner kahrile bin türlü zahmet gösterür

El-kıssa: Me'mûr olduğı hızmet edâsıyçün kemer-i sadâkati muhkem bend idüp taraf-ı mezbûr azîmetine kıyâm göstermiş.

Beyt

Eyledün azm-i sefer lutf-ı Hudâ yârin ola
Himmet-i ehl-i nazar kāfile-sâlârın ola

|**42b**| Cezîre-i Girid bir vâsi'a ada olup Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa asâkir-i İslâm ile sene semân ve seb'în ve elf târîhinde donanma-yı hümâyûn kadırgaları ile Tirmiş nâm mahallden cezîre-i mezbûreye ubûr olunup Kandiye Kal'ası muhâsara olundukda işbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* ol târîhde muhâsara-i mezbûrda mevcûd olup manzûr-ı dîde-i bende-i kemîne olmuşdur. Mahsûlâtı kesîr ve şecer-i zeytûnı firâvân ve bâğ ve bâğçesine nihâyet yok ve mâ-i cârîsi mübâh ve "koyunu iki kuzular" kelâmından kat'-ı nazar sâhil olup kışı gāyetü'l-gāye hiffet üzere olmağla koçı koyun sürüsinden ayırmak âdetleri olmaduğundan nâşî yaz ve kış körpe kuzuları her süride firâvân bulunur. Mahzâ "toprağında altun biter" kelâmı meşhûr meseldir. Tâ ol mertebe mahsûldâr bir cezîre-i vâsi'adır. Bu bende-i kemîne kal'a-i mezbûrun on sekiz şuhûr-ı eyyâm muhâsarasında mevcûd olup ba'dehû pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh Sultân Mehemmed Han b. Sultân İbrâhîm Han hazretlerinin Edirne'den hareket ve Yenişehir taraflarına teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmağla Kalem-i Mevkūfât'a müte'allık ba'zı defâtir ile işbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* rikâb-ı hümâyûna me'mûr ve ta'yîn olunup kable-fütûhi'l-kal'a cezîre-i mezbûreden hurûc ve menzil ile taraf-ı rikâb-ı hümâyûna şitâbân olunmağın hîn-i fethde |**43a**| mevcûd olmamağla derûn-ı Kal'a-i Kandiye işbu mütercimü'l-vâkıât bende-i kemînenin manzûr-ı dîdesi olmamışdır. Ammâ Hanya ve Resimo kal'alarının derûn ve bîrûnı manzûr-ı bende-i kemînedir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 18 şehr-i Safer sene 1104.

Han-ı âlî-şân Selîm Girây Han'ın ferzend-i hoş-mend-i büzürgteri olan sâbıkā Kalgay Sultân taraf-ı Kırım'dan pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan mahmiye-i

Edirne'ye vâsıl ve peder-i büzürgvârları Han-ı âlî-şânın huzûr-ı âliyelerine mütevâsıl ve dest-bûs-ı peder-i büzürgvârları ile şeref-yâb olup dîdâr-ı peder ile müşerref ve mülâkatları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 19 şehr-i Safer sene 1104.

Huzûr-ı Han-ı âlî-şânda güreşci pehlevânların ve gürz-gerân salanların ve lu'b-ı matrakcıyânın cem'iyyetleri mukarrer olup dört beş sâ'at mikdârı pehlevânlar güreşi ve gürz ile matrakcıyân hünerleri zuhûra getürilüp seyr ü temâşâdan sonra cümlesine taraf-ı Han-ı âlî-şândan atıyye-i vâfire ihsân olunup her biri mesrû[rü]'l-bâl oldukları istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 20 şehr-i Safer sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum'ayı edâ içün ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât cennet-mekân firdevs-â-şiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han b. Sultân Süleymân Han Câmi'-i şerîfine azîmet ve şâhân-ı cihâna mahsûs |**43b**| ibâdetgâha izz ü sa'â-detile teşrîf ve cemâ'at-ı müslimîn ile salât-ı farîza-i cum'ayı edâ buyurdılar. Ve Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa hazretleri ma'bed-i kadîm olan Eski Câmi'-i şerîfe teşrîf ve cemâ'at-i kesîr ile salât-ı farîza-i cum'a'i câmi'-i şerîfde edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 21 şehr-i Safer sene 1104.

Ordu-yı hümâyûn'da sefere me'mûr askerî tâ'ifesi rûz-ı kāsım karîb oldı, şim-den sonra Ordu-yı hümâyûn dahi an-karîb külliyet ile avdet iderler bahânesiy-le gerek ocaklardan ve gerek sâ'irleri beşer onar bölük bölük her gice ordudan müfârakat ve seferden avdet idüp herkes vatanlarına ârzû itmeleriyle Ordu-yı hümâyûn'da ve sancak-ı şerîf altında erbâb-ı cengden olmayan ehl-i Dîvân'ın erbâb-ı küttâbı ve gedüklü zu'amâdan zümre-i müteferrika ve çavuşân ve dâ'ire halkından gayri erbâb-ı seferden kimesne kalmayup ordudan müfâra-katleri mukarrer olmağla el-iyâzen bi'llâhi te'âlâ bir tarafdan düşmen-i kavî zuhûr ider ise mukābele ve def'i müşkil olduğundan nâşî avdet-i sefer iden-lerin zabtı Ordu-yı hümâyûn tarafından mümkin olmadığın Edirne'de der-i devlet-medâra i'lâm ve izz-i huzûr-ı pâdişâh-ı âlî-câha arz olundukda Vezîr-i a'zam ile Ordu-yı hümâyûn avdet itmezden mukaddem ordudan müfârakat idüp gelenler her kim olur ise olsun ahz u habs olunup vücûdları rûy-ı âlem-

den hakk olunup sâ'irlere |44a| ber-mûceb-i ibret olmak içün kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûna hıtâben hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn sudûr bulmağla sefer-i hümâyûndan firâr şekli mahmiye-i Edirne'ye dâhil olan gerek askerî ve gayr{i}-i askerî tâ'ifesi ağa vekîli ma'rifetiyle ahz ü habs olundukları tahakkuk bulmuşdur.

El-kıssa: Beç Kal'ası muhâsarasından berü Ordu-yı hümâyûn'dan miyân-ı askerde erâzil makūlesi ecnâs-ı muhtelifenin kesret ü vefretleri izdiyâd bulup ordu yağmasından lezzet ü kâm almalarıyla kelepür ârzûsuyla sûretâ gazâya gider, ma'nen ordu yağması ümmîdiyle zahmet-i seferi irtikâb ider ve ecnâs-ı muhtelifenin gāret-i orduya mu'tâdı sene erba'a ve tis'în ve elf târîhinde vâkı' Beç Kal'ası muhâsarasıdır ki, Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın gurûriyyeti cihetinden neş'et idüp zuhûr bulmuşdur. Mülâhaza oluna ki altmış iki gün mütemâdî gice ve gündüz Beç gibi kal'a muhâsara olunup asker-i İslâm'da dermân ü tâkat kalmaduğı zamânda millet-i {ü} Nasârâ âyîn-i bâtılları üzere gayret-i Mesîhiyye idüp seksen ve doksan binden mütecâviz Leh ve Çeh ve Moskov ve sâ'ir millet-i {ü} Nasârâ başların fitrâklerine koyup "ya taht ola ya baht" ümniyyesiyle Kal'a-i Beç niyyeti ile orduya hücûm ideceklerinin haber-i sıhhati Han-ı âlî-şân tarafından vürûd bulmuş iken ve bunca eyyâm mütemâdî muhâsara çeküp bî-tâb olan askerin mukābeleye adem-i kudretleri nümâyân iken |44b| "İbn Telhîsî" didükleri akl-ı evvelin gurûrâne: "Gelecek kirli gâvurlar değil mi? Ko gelsünler, anlarun dahi cevâbları virilür" deyü tekebbürâne cevâbı ve ikisinin dahi gurûriyyeti inhizâma sebeb olup bu kadar hazîne-i beytü'l-mâl zâyi' ve telef olup ve Ordu-yı hümâyûn pâ-yı esb-i küffârda pâymâl olduğundan mâ'adâ erâzil ü ecnâs-ı muhtelife makūlesi fursatı ganîmet bilüp yağma-yı Ordu-yı hümâyûn ile iğtinâm idüp târîh-i mezbûrdan ilâ-hâze'l-ân yağma-yı ordu lezzeti dimâğlarında cây-gîr olmuşdur. Çûn ki, bu sene bin yüz dört târîhidir, iktizâ hasebi ile mukābele-i ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl vukū' bulmamağla gāret-i Ordu-yı hümâyûn'dan nâ-ümmîd olup ve rûz-ı kāsım karîb oldı bahânesiyle perâkende vü perîşân olmalarıyla Ordu-yı hümâyûn'ı hâlî koyup sancak-ı şerîf altında fakad dâ'ire halkıyla ve gediklü müteferrika ve çavuşân ve bî-kes olan derd-mend küttâb ile ehl-i Dîvân'dan gayri askerî nâmında kimse kalmaduğı istimâ' olunmuşdur. Rûz-ı kāsım karîb olup bî-vakt [ü] zamânda ordunun tenhâlığı taraf-ı düşmene ber-aks olup el-iyâzen bi'llâhi te'âlâ bir tarafdan düşmen-i kavî zuhûrundan cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* hazreti hıfz eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Garâbet bunda ki, esnâf ordusı hurûc idüp hayme vü hârgâhları ile muhayyemgâha nüzûl eyledüklerinde erbâb-ı ordıcı iki yüz neferden |**45a**| ziyâde değil iken Ordu-yı hümâyûn biri iki menzil hareket itdükde beş on bin ordıcı peydâ olup kelepür içün zahmet-i seferi irtikâb idüp vakt-i fursata müterakkıb sûretâ askerî geçinür ammâ vakt-i meterisde manav görinür tâ ümmîd-i gāret itdükde mürg-i çîl gibi perâkende vü perîşân olur. Hemân cenâb-ı Bârî *celle şânühû* avn ü inâyeti ile ümmet-i Muhammed kullarına yârî olup asâkir-i İslâm'a kuvvet ü nusret ihsân idüp harâmzâdeye insâf vire!

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 22 şehr-i Safer sene 1104.

Çûn ki han-ı âlî-şânın ferzend-i hoş-mendleri pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan Edirne'ye duhûl ve peder-i büzürgvârları dîdârı ile şeref-yâb oldılar. Asâkir-i Tatar-ı sabâ-reftâr ve adüvv-şikârın kalgaylığı müşârün-ileyhe peder-i büzürgvârları Han-ı âlî-şân tarafından ibkā vü mukarrer kılınup bahâdır u ceng-âver Tatar askerin sefer-i hümâyûn içün hâzır u âmâde idüp Han-ı âlî-şân ile ma'an sefere çıkarmak üzere bir gün evvel taraf-ı Kırım'a azîmeti peder-i büzürgvârları tarafından sipâriş olunmağın Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa hazretleri taraf-ı şerîflerinden Kalgay Sultân'a hil'at-i fâhire ilbâsından sonra yevm-i merkūmda taraf-ı Kırım'a şitâbân teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Fi'l-hakīka hanlık taraf-ı şehriyâr-ı cihân-bânîden Selîm Girây Han'a tevcîh ü ihsân olunduğundan ve kalgaylık ferzend-i |**45b**| hoş-mendlerine ibkā vü mukarrer olduğundan asker-i Tatar'ın güzîde mîrzâları ve şîrîn beyleri ve cümle asker-i Tatar'ın hatt-ı köşeleri olup mahzûz oldukları an'a[ne]-i sikāt rivâyetinden istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 23 şehr-i Safer sene 1104.

İşbu mütercimü'l-*Vâku'ât* bende-i kemînenin kayınatası "Koca Paşazâde" dimekle ma'rûf merhûm Süleymân Bey'in utekāsından Rus[iyy]ü'l-asl Ali nâm mu'tekıd abd-i memlûki Mevkūfât şâkirdlerinden olup kassâbbaşı "Kappânî" dimekle müte'ârif Mehemmed Ağa'nın kitâbeti hızmetinde olan "Şehlâ" lakabı ile mülakkab İbrâhîm Çelebi'nin bende ve hızmetkârı olan mezbûr mu'tekıd Ali zen-dos[t]-tabî'at ve deyyûs-hilkat olmağla her bâr devr-i ebvâb-ı mahbûbesinden hâlî olmadığın rakībân-ı zen-dos[t]ân habîr ü âgâh olduklarında dâ'imâ fursatına cüst ü cû üzereler iken rakîblerinden biri bir gice âlem-i ağyârdan hâlî iken fursatın düşürüp mahmiye-i Edirne'de vâkı' Kāsımpaşa Hammâmı'nın külhânı kurbünde hamâyil-vârî mezbûr bî-çâre Ali'ye bir kılıc aşk idüp katl

itmekle, mezbûr Ali bâb-ı külhânda sabâh maktûl bulundukda ahâlî-i mahalle maktûl-i mezbûrun velî-ni'meti olan müşârün-ileyh Şehlâ İbrâhîm Çelebi'ye da'vâcı olup: "Senin sâ'ir huddâmın mezbûrı katl idüp gice ile bâb-ı külhâna bırakmışlar" deyü da'vâ ile huzûr-ı kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûna ihzâr olundukda |**46a**| huddâmân-ı sâ'irîni habs ü zindân olunmak bâbında fermân sudûr bulmağın hâliyâ subaşı olan "Karanfilîzâde" dimekle meşhûr Hasan Ağa ma'rifetiyle İbrâhîm Çelebi'nin sâ'ir huddâmları ahz ü habs-i zindân oldukları tahakkuk bulmuşdur. Maktûl-i mezbûrı ebvâb-ı külhânda hûn-âlûd galtân manzûr-ı dîdeleri olanların rivâyeti üzere nakl olundı ki, rakîb-i maktûl ne mertebe çapük ü çâlâk ve ne mertebe kılıc aşkında mahâreti olmak gerek ki, derd-mend maktûle kılıc aşk itdükde kelle-i bî-devleti ile bir kolun ayırup zemîne bırakmış. Kılıc aşkında meşki ne mertebede olmak gerek kıyâs oluna ve sevdâ-yı mahbûbe ile rakîbine ne mertebe kibr ü kîni olmak gerekdir mülâhaza oluna. Bu bir sevdâ-yı nâ-puhtedir ki rakîb ile ağyârı cenderede mîzân eylesen biri şarkda ve biri garbda görinür. Rakîb ile ağyârın biri birinden nefretlerinde bu mertebe bu'd-ı {u} mesâfelik mukarrer iken garâbet bunda ki, leyl-i muzlimde ikisi biri birine mukārin düşüp miyânda elbette bir zâyi' ü telef olması mukarrerdir.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 24 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1104.

Vakt-i duhâda zelzele vâkı' olup taraf-ı garbdan zuhûr idüp hiffet üzere güzer itmişdir. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hayrlar ihsân eyleye.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 25 şehr-i Safer sene 1104.

Rûz-ı kāsım yevm-i merkūmda vâkı' olmuşdur, bâ-kavl-i müneccimîn.

Han-ı âlî-şânın taraf-ı Kırım'a teveccüh ü azîmetlerine me'zûn olmak içün huzûr-ı hümâyûna teşrîfleri muktazî olmağın Kā'im-makām Mustafâ Paşa hazretleri |**46b**| Sarây-ı âmire'ye teşrîf ve Bâb-ı hümâyûn'da Han-ı âlî-şâna müterakkıb oldukları hâlde Vekîl-i Ser-çavuşân Ali Ağa çavuşân-ı Dîvân ile Sarây-ı Han-ı âlî-şâna varup huzûr-ı hümâyûna da'vet itmeleriyle Han-ı âlî-şân dahi esb-i sabâ-reftâra süvâr olup çavuşân-ı Dîvân önine düşüp Bâb-ı hümâyûn'da kā'im-makām paşa ile mülâkī ve ma'an huzûr-ı hümâyûn-ı şehinşâhîye duhûl ve dest-bûs-ı hudâvendigâr-ı kâmkârî-birle şeref-yâb ve taraf-ı Kırım'a teveccüh ü azîmetlerine izn-i hümâyûn-ı şehriyârî sudûr bulmuşdur.

Tevcîh Şuden-i Emânet-i Matbah-ı Âmire be-Mûsâ Efendi: Şehîd ü sa‘îd Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mustafâ Paşa vezâretinde kilar-ı âmire yazıcılığından munfasıl Bodur Ali Efendi'ye Matbah-ı âmire emâneti tevcîh olunmuş idi, müşârün-ileyh Ali Efendi emânet-i mezbûrdan şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup şehr emânetinde şöhret-{ü}şi‘âr bulup “İmâdî” dimekle müte‘ârif Mûsâ Efendi'ye emânet-i Matbah-ı âmire tevcîh ü ihsân olunup Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa hazretleri taraf-ı şerîflerinden hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta sezâvâr ve kat‘-ı pâye ile beyne'l-akrân serfirâz ve nâ’il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 26 şehr-i Saferü'l-hayr sene 1104.

Çûn ki Han-ı âlî-şân taraf-ı Kırım'a azîmet içün pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri taraf-ı şerîflerinden me’zûn oldılar. Yevm-i merkūmda ale's-seher cümle etbâ‘ıyla menzilgâhları olan Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa Sarâyı'ndan hareket ve taraf-ı Kırım'a |47a| taraf teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Ve Han-ı âlî-şân dâhil-i Edirne'de oldukda yevmiyye masârıfâtıdır ki zikr olunur:

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Defter-i ta‘yînât-ı yevmiyye-i Han-ı âlî-şân der-meştâ-yı Edirne an-cânib-i mîrî, el-vâkı‘ fî sene 1104.

Lahm-ı ganem *kıyye* 120	Mâkiyân *cenâh* 12	Palaz-ı kenevîr 8	Nân *Çift* (Boş)	Erz *kıyye* 95
Revgan-ı sade *kıyye* 31	Kahve *kıyye* 10	Sükker *kıyye* 9	Asel *kıyye* 30	Şem‘-i asel-i sefîd *kıyye* 1,5
Şem‘-i asel-i zerd *kıyye* 2,5	Şem‘-i revgan *kıyye* 8,5	Eşribe-i elvân *kıyye* 6	Sükker-i kelle 3	Dakīk-i hâs 22
Mevz-i siyâh *kıyye* 15	Mevz-i razakī *kıyye* 6	Mevz-i mürg *kıyye* 2	Bâdâm *kıyye* 2	Âlû-yi Bereketlü *kıyye* 2
Âlû-yi Mardin *kıyye* 1,5	Âlû-yi Efrenciye *kıyye* 1	Nişasta *kıyye* 14	Soğan *kıyye* 20	Nohud *kıyye* 6

Tuz *kıyye* 7	Yumurta *aded* 60	Limon *dâne* 30	Âb-ı limon *kıyye* 6	Sirke *kıyye* 5
Dârçîn *dirhem* 100	Karanfil *dirhem* 15	Zağferân *dirhem* 15	Kaysı-i Şâm *kıyye* 1	Süd *kıyye* 25
Sabun *kıyye* 2,5	Sebzevât *kıyye* 70	Sofra-i mükemmel *aded* 6		Sofra-i sâ'ire *aded* 14
		Sahan *dâne* 10	Tepsi *aded* 2	Fî-i beher sofra *sahan* 9

Tahrîr ü inşâ olunduğı üzere ecnâs olan zahîre ehl-i tüccâr ve tâ'ife-i bâzergândan narh-ı cârî üzere mübâya'a olunup ve zabt ü rabtı içün Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Mustafâ Paşa hazretlerinin kapucubaşılarından Mustafâ Ağa vekîl-i harc-ı Han-ı âlî-şân nasb ü ta'yîn olunup ve merhûm "Osmân Halîfe Birâderi" dimekle ma'rûf Başmuhâsebe hulefâsından Hasan Halîfe kâtib ta'yîn olunup zahîre-i mezbûrı tabbâhîne beher yevm müşârün-ileyhimâ ma'rifetleri ile tabh içün teslîm olunup rûz-merre yirmi sofralık ta'âm tabh olunur imiş. Zikr olunan sofraların altı sofrası mükemmel olup her sofrada on altı sahân et'ime-i nefise ve bir sini baklava ve bir sini börek olmak üzere ve on dört sofrası dokuz sahân ta'âm olmak üzere yirmi |**47b**| sofra sabâh ta'âmı i'tibâr olunup vakt-i duhâda ve yirmi sofra ahşam ta'âmı olmak üzere beher yevm minvâl-i meşrûh üzere tabh olunduğın müşârün-ileyh Hasan Halîfe tarafından rûz-merre masârıfâtı zabt u tahrîr iden Sâlih Çelebi'nin defterinden ihrâc olunup işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı. Teşrîfât kā'idesi üzere işbu *Vâkı'ât*'da dahi mevcûd bulunmak içün imlâ vü îmâ olunmuşdur.

Tevcîh Şuden-i Emânet-i Şehr be-Eyyûb Efendi: Mahlûl kalan şehr emâneti ağa-i Dârü's-sa'âde yazıcılığından Tersâne-i âmire emâneti ile ihrâc olunup ba'dehû arpa emânetinde niçe eyyâm istihdâm olunup ba'dehû Başmuhâsebe'den munfasıl niçe eyyâm tâli' u bahtı yâr-ı vefâdâr olmayan,

Beyt:

Yâra te'sîr ide mi nâle vü âhım bilmem
Bana gün göstere mi baht-ı {u} siyâhım bilmem

Nesr: kelâm-ı şu'arâyı hasb-ı {ü} hâl ile vird-i zebân iden Sakalı Güzel Eyyûb Efendi'nin tâli' u baht-ı {ü} siyâhı bîdâr olmağla müşârün-ileyh Eyyûb Efen-

di'ye şehr emâneti tevcîh ü ihsân olunup Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Mustafâ Paşa hazretleri taraf-ı şerîflerinden hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı mâlâ-yutâka mazhar vâkı‘ olduğundan mâ‘adâ müceddeden kat‘-ı pâye ile nâ’il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Ezin-cânib, Babadağı cânibinde muhâfazaya me’mûr asâkir-i İslâm'a muktazî vü lâzım olan mühimmâtdır ki bundan akdem Başmuhâsebe Kalemi'nden |**48a**| ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ü irsâl olunduğı zikr olunur:

Be-cihet-i mübâya‘a-i bârgîrân-ı top der-nezd-i Mustafâ Paşa der-cânib-i Babadağı der-sene 1103 ber-mûceb-i emr-i şerîf-i âlî-şân an-cânib-i Muhâsebe-i Evvel Bârgîr *rü’ûs* 72 Fî-i beher re’s: 25 *guruş-ı esedî* 1.800	Be-cihet-i baha-i şa‘îr ve na‘l ve mîh berây bârgîrân-ı top-keşân der-nezd-i Mustafâ Paşa der-cânib-i Babadağı der-sene 1103 ber-mûceb-i emr-i şerîf-i âlî-şân havâle şude an-cânib-i Muhâsebe-i Evvel Ale'l-hisâb *guruş-ı esedî* 500
An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Hırsova ve İbrail, vâcib-i sene 1103 an-kefil-i Mehemmed Ağa *guruş-ı esedî* 1.800	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Hırsova ve İbrail, vâcib-i sene 1103 an-kefîl-i Mehemmed Ağa *guruş-ı esedî* 500
Be-cihet-i ücret-i arabahâ-i gâv berây-ı tahmîl-i ba‘zı mühimmât der-nezd-i Mustafâ Paşa der-Babadağı sene 1103, ber-mûceb-i emr-i şerîf-i âlî-şân havâle şude an-cânib-i Kalem-i Mevkūfât Araba-i gâv *aded* 25 eşhür: 1 Fî-i beher araba: 1.000 *akça* 25.000 Be-hisâb-ı *guruş-ı esedî* 156 sülüs: 1	
An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Hırsova ve İbrail sene 1103 an-tahsîl-i Mehemmed Ağa guruş 156 rub‘: 1	
Cem‘an Yekûn *guruş-ı esedî* 2.456 sülüs: 1	

TÜBA
TÜRK BİLİMLER AKADEMİSİ
www.tuba.gov.tr

Bundan akdem Babadağı cânibinde muhâfazaya me'mûr asker-i İslâm'a baş ve buğ nasb u ta'yîn olunan sâbıkā yeniçeri ağalığından munfasıl Uzun Mustafâ Paşa *dâme ikbâlühû* yanında mevcûd olan toplar içün iktizâ iden yetmiş iki re's top bârgîrlerinin her bir re'si yirmi beşer guruşa olmak üzere paşa-yı müşârün-ileyh ma'rifetiyle güçlü ve kuvvetlü ve tuvânâ[19] ve top çekmeğe yarar ol mikdâr bârgîr mübâya'ası fermân olunup ve lâzım gelen bin sekiz yüz esedî guruş bahâları bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere Silistre sancağına tâbi' Hırsova ve İbrail kazâlarının keferesi cizyesi mâlından emr-i şerîf-i âlî-şân ile ta'yîn ve havâle olunup emr-i şerîfi bundan akdem |**48b**| Başmuhâsebe Kalemi'nden tahrîr ve irsâl olunmuş. Zikr olunan kazâların kefereleri cizyesi cibâyetine me'mûr Mehemmed *zîde kadruhû* dahi bârgîrân-ı mezbûrların bahâsı olan bin sekiz yüz esedî guruşı ber-mûceb-i emr-i şerîf-i âlî-şân paşa-yı müşârün-ileyh tarafından kabzına me'mûr olan "Karakulak" dimekle ma'rûf İbrâhîm *zîde kadruhû*ya bi't-tamâm edâ vü teslîm eyledüğine İsakcı Kādîsı Mevlânâ Derviş Mehemmed *zîde ilmuhû*dan mümzâ vü mahtûm huccet-i zahriyyesi Başmuhâsebe Kalemi'nden der-kenâr olundukda Mevkūfât Kalemi'nden kā'imesi virilmek [bâbında] fermân-ı şerîf sâdır olmağın rikâb-ı hümâyûnda mevcûd olan Mevkūfât Kalemi'nden bin sekiz yüz guruşa kā'imesi tahrîr olunup Başmuhâsebe'den Hazîne tezkiresi tahrîr olunmak içün kā'ime-i mezbûr cizyedârın âdemine teslîm olundı. Ve zikr ü tahrîr olunan top bârgîrlerinin arpa ve na'l ve mîh bahâları içün dahi târîh-i merkūma mahsûb olmak üzere cizye-i mezbûr mâlından beş yüz esedî guruş emr-i âhar ile ta'yîn ve havâle olunduğı dahi mevlânâ-yı müşârün-ileyhin mümzâ vü mahtûm huccet-i zahriyyesi Başmuhâsebe Kalemi'nden der-kenâr olundukda "anun kā'imesi virile!" deyü fermân olunmağla Mevkūfât'dan beş yüz guruşa başka kā'imesi virilmişdir. Ve bunlardan mâ'adâ paşa-yı müşârün-ileyhin yanında mevcûd olan ba'zı mühimmât-ı seferiyye tahmîli içün ba'zı kazâlardan ihrâcı fermân olunan yirmi beş aded öküz arabalarının yüke girdükleri |**49a**| günden her bir arabaya her mâh biner akça ücretleri taraf-ı mîrîden virilmek üzere fermân olunup ve birer aylık ücretleri içün lâzım gelen yirmi beş bin akça târîh-i merkūma mahsûb olmak üzere cizye-i mezbûr mâlından ta'yîn ve havâle olunup mukaddemâ Mevkūfât Kalemi'nden emr-i şerîf-i âlî-şân virilmiş idi. Cizyedâr-ı merkūm meblağ-ı mezbûrı kabzına me'mûr müşârün-ileyh Karakulak İbrâhîm *zîde kadruhû*ya bi't-temâm edâ vü teslîm eyledüğine İsakcı

19 Metinde kelime "طوانا" şeklindedir.

TÜRKİYE DİLLER AKADEMİSİ
TURKIC ACADEMY OF SCIENCES

Kādîsı mevlânâ-yı müşârün-ileyh Dervîş Mehemmed *zîde ilmuhû*dan mümzâ vü mahtûm huccet-i zahriyyesi Mevkūfât Kalemi'nden der-kenâr olundukda kā'imesiyçün fermân-ı şerîf sâdır olmağın Başmuhâsebe'den Hazîne tezkiresiyçün Mevkūfât'dan başka kā'imesi virilmişdir. Bi'l-cümle iki bin dört yüz elli altı bir sülüs esedî guruş rûznâmçe-i hümâyûnda îrâd ve masraf kayd olunmak içün üç kıt'a kā'imeleri Mevkūfât'dan tahrîr ve istihdâm kullarından merhûm Kara Halîfe çırâğı el-Hâc Mehemmed yediyle rikâb-ı hümâyûnda Başbâkīkulı Vekîli Hüseyin Ağa tarafına teslîm olunmuşdur.

Giriftâr ve Mahbûs Şuden-i İbrâhîm Kethudâ: Sadâret-i uzmâdan azl ve Rodos Cezîresi'ne nefy olunan Koca Vezîr Ali Paşa'nın kethudâsı İbrâhîm Kethudâ'nın "taraf-ı memleket-i Acem'e firâr ve gürîzân oldı" deyü istimâ' ile bundan akdem zikri tahrîr olunup sebkat itmiş idi. Hâliyâ aksi zuhûr idüp giriftâr olmuşdur. Nakl olunduğı üzere ol vakt ki mûmâ-ileyh İbrâhîm Kethudâ |**49b**| sakalın tıraş idüp taraf-ı mezbûra firâr içün bir tarîkla Üsküdar'a mürûr u ubûr itdükde râh-ı Acem'i tedârük idince fursata müterakkıb olmak üzere kadîmî ahbâbından bir şahsın hânesinde ihtifâya çeküp tedârük-i râha mukayyed iken cüst ü cûda olan ayyârân-ı zarâfet-nümûn mûmâ-ileyhin çukadârlarından birine dûş olmağla ahz u bend idüp Kā'im-makām-ı Âstâne-i sa'âdet Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa huzûruna ihzâr olundukda ahvâl-i İbrâhîm Kethudâ su'âl olundukda inkârı elden komayup: "Hemân bir gice hânesinden gaybet eyledi şimdi kanda olduğı ma'lûmum değildir" deyü kenâr-ı inkârdan gayri cevâbı olmaduğu eclden habs-i zindân fermân olunup subaşıya teslîm ve cezâ tertîb olunmak sipâriş buyurulmağın ol gice zindânda üstâdân-ı kabîhu'l-çehreler şerbetinden nümûneler virildükde cân-ı azîz inkâr ve tegāfüle mecâli kalmayup andelîb-i nevâ şekli mûsikî-vâr terennüme âgāz idüp Üsküdar'da (Boş) mahallede vâkı' (Boş) nâm şahsın hânesinde mihmân ve ihtifâda olduğın nümûne-i şerbet-i üstâdânın fezâ'ından tûtî-sıfat tekellüm ile bir bir hikâyet ü i'lâm itmekle subaşı ve huddâmân as'asler ale's-seher Üsküdar'a ubûr ve hâne-i mezbûrı basup mûmâ-ileyh İbrâhîm Kethudâ'yı ahz u bend idüp huzûr-ı kā'im-makām-ı Âstâne'ye ihzâr olundukda ol sâ'at bir araba-i esbe süvâr olunup |**50a**| çavuşân-ı Dîvân'dan beş altı nefer çavuş ve kā'im-makām-ı Âstâne ağalarından mu'temedün-aleyh bir kapucıbaşı ma'an ta'yîn olunup ber-vech-i ta'cîl Edirne'de der-i devlet-medâr[a] irsâl olunmuş. Yevm-i merkūmda mahmiye-i Edirne'ye vusûl bulmağın matr[û]ş dervîşân-ı Bektâşiyân kıyâfetiyle rikâb-ı hümâyûnda çavuşbaşı vekîli olan Ali Ağa habsine fermân buyurulmağın mahbûs kılınduğı tahakkuk bulmuşdur.

TÜRK BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 27 S. sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum'ayı kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı' "Maksûdiyye" dimekle meşhûr câmi'-i şerîfde cemâ'at-i müslimîn ile edâ buyurdılar. Ve Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Mustafâ Paşa hazretleri sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han b. Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* câmi'-i şerîfine teşrîf ve cemâ'at-i kesîre-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum'ayı câmi'-i merkūmda edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 28 şehr-i Safer sene 1104.

Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa hazretlerinin huddâmân-ı kadîmlerinden mîr-kelâm [ve] umûr-dîde ve kâr-âzmûde kabîlinden bir çukadâr bendeleri umûr-ı mühimme-i Devlet-i aliyye ile Ordu-yı hümâyûn'da hâkpây-ı hazret-i Sadr-ı âlî'ye irsâl olunup mûmâ-ileyh me'mûr olduğı hızmet-i velî-ni'metin edâ idüp Ordu-yı |**50b**| hümâyûn muhayyemgâhından avdet ve menzil ile şehr-i dil-âvîz mahmiye-i Edirne'ye dâhil olup velî-ni'metinin hâk-i izzetlerine rûy-ı ubûdiyyeti edâdan sonra sahrâ-yı Viraçar'da Kal'a-i Belgrad havâlîsinde hayme vü hargâh ile meks ü ârâm üzere olan muhayyemgâh-ı ahvâl-i Ordu-yı hümâyûn'dan nakl ü rivâyeti üzere rûz-ı kāsım sahrâ-yı havâlî-i Kal'a-i Belgrad'da sicill olundukdan iki üç gün sonraca Ordu-yı hümâyûn sahrâ-yı Kal'a-i Belgrad'dan hareket ve sefer-i hümâyûndan avdet idüp meştâ içün pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan taraf-ı mahmiye-i Edirne'ye teveccüh ü azîmetleri mukarrer olduğın nakl eyledüği an'a[n]e-i sikāt rivâyetiyle istimâ' olunmuşdur.

Ta'yîn Şuden-i Muhâfızîn be-Kal'a-i Tımışvar: Nakş-bendân-ı hikâyât ve sarrâfân-ı rivâyât bu nakş-ı kalem-kârî üzere nakl eylemişler ki çûn, ki Tımışvar Kal'ası'nın zahîre husûsunda mübâlağa ile muzâyakaları kemâlde iken umûr-dîde ve kâr-âzmûdelerin re'y ü tedbîrleri ile İskele-i Belgrad'da sefâyin ile mevcûd olan mîrî zahîreden def'-i muzâyakalarından izdiyâd zahîre irsâli ile muzâyaka ahvâlleri ber-taraf kılındı. Ammâ muhâfizîn-i kal'a dahi ta'yîn ü irsâl olunmak umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olmağın Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağından on iki aded oda bi'l-cümle neferâtı ve zâbıtları ve çorbacıları ile |**51a**| ve topcı ve cebeci ocaklarından dahi ikişer oda cümle neferâtı ve zâbıtları ile Kal'a-i Tımışvar muhâfazasına ta'yîn olunup ve Topal Hüseyin Paşa dahi kadîmden Tımışvar Kal'ası'nın muhâfazasında olan asâkir-i İslâm ile mücedde-

den muhâfazacı ta'yîn olunan guzât-ı mücâhidîne ser-asker ve sipehsâlâr nasb u ta'yîn olunup zikri sebkat iden odalar ile ma'an irsâl olundukları nakş-bendân ve sarrâfân-ı hikâyet naklleri üzere istimâ' olunup tahakkuk bulmuşdur.

Giriftâr Şuden-i Tahrîr-i Ahkâm-ı Sâhte: Re'îsü'l-küttâb Kalemi'nde kâtib şâkirdlerinden erbâb-ı kalemden geçinüp hâk-i Edirnevî "Zenahdânî" dimekle şöhret-{ü}şi'âr bulmuş bir nâ-puhte hayyiz-i nâ-halef dâ'imâ sâhte ahkâm tahrîrine mübtelâ olup her bâr sâhte ahkâmdan kâr u kesb itmekle dimâğına lezzet-i nukre kây-gîr olup ve ahkâm-ı sâhte tahrîrinde şerîkleri mukarrer iken meger millet-i Nasârâ'dan bir keferenin kilisa da'vâsına müte'allık memnû'âtdan bir da'vâsı olup kendü murâd-ı karîhasınca ahkâm-ı şerîfeye tâlib ü râgıb olmağla mezbûr Zenahdânî'ye dûş olup Zenahdânî didükleri nâ-puhte ve nâ-halef kefere-i mezbûrun da'vâsına ıttılâ' hâsıl idüp: "Senin da'vân be-gâyet umûr-ı mu'azzama olan da'vâlardandır. Ammâ benim bir kâtib üstâdım vardır, bu asl da'vâların fermânların hep ol yazar. Seni anınla buluşdurayım, bolay ki senin murâdın üzere da'vâna mutâbık olan fermânı vücûda |51a| getürülür" deyü kadîmden sahte emr tahrîrinde şerîki olup:

Beyt:

Çarhla söyleşmem sînesi sâf değil
Ehl-i dil birbirini bilmemek insâf değil

Nesr: mefhûmunca sâbıkā "Odun Emîni" dimekle ma'rûf sükkân-ı a'yân-ı Edirne'den Kayıklı merhûm Velî Ağa'nın ferzend-i nâ-halefinin hânesine kefere-i mezbûrı getürüp da'vâsını takrîr itdirdir. Velî Ağa'nın oğlı nâ-halef dahi: "Da'vâna muvâfik fermânın işi âsân, ammâ harc-ı kesîre muhtâcdır" deyüp kefereden nukre-i vâfir cerr itdükden sonra: "Sabâh gel emri hâzır bul" deyü kefere'i savarlar ve ol sâ'at keferenin memnû'âtdan olan da'vâsına muvâfik sâhte emri Zenahdânî-i nâ-puhte yazup ve târîhin dahi tahrîr itdükden sonra Velî Ağa'nın oğlı nâ-halef dahi Mâliyye tezkirecisine taklîd-i sahh idüp ve defterdâra taklîd imzâsın dahi çeküp Zenahdânî-i nâ-puhte yediyle tuğra içün muvakkı'ân-ı Dîvân-ı sultânî ve tuğra-keşân-ı ahkâm-ı cihân-bânî Vezîr-i mükerrem Nişâncı Mehemmed Paşa hazretlerinin destine vardukda imzâ-yı defterîde şübhe ârız olup hikmet-i İlâhî mîrî umûra müte'allık imzâlu birkaç ahkâm tuğrâya gelmiş mevcûd bulunup imzâların tatbîk itdükde mugāyir zuhûr idüp emrin derûnuna nigâh itdükde memnû'âtdan olan da'vâlara müte'allık sâhte olduğı ma'lûm-ı şerîfleri oldukda ashâbını su'âl itdükde taşra sofada olduğın |52a| ifâde iderler. Ol dem mezbûr "Zenahdânî" didükleri

nâ-puhte ahz olunup Nişancı Paşa hazretleri tezkire tahrîr idüp emr-i sâhte ile Zenahdânî-i nâ-puhteyi huzûr-ı kā'im-makām paşaya irsâl ider. Çûn ki emr-i sâhte ve muharriri Zenahdânî ve tezkire-i nişânî kā'im-makām-ı âlî-makāma vâsıl ve mefhûm-ı tezkireye mütevâsıl oldukda Zenahdânî-i nâ-puhte habs-i zindâna fermân ve subaşı Karanfilîzâde Hasan Ağa'ya teslîm ve cezâ tertîbi fermân u sipâriş buyurulmağla tertîb-i cezâda Zenahdânî-i nâ-puhte emr-i sâhte kendünin hatt-ı mekrûhı olduğın ikrâr ve imzâsı şerîki Veli Ağa oğlı nâ-halefin olduğın ifhâm itdükde ol ân Veli Ağa oğlı nâ-halef dahi müşârün-ileyh subaşı Karanfilîzâde Hasan Ağa ma'rifetiyle ahz u bend [ve] huzûr-ı kā'im-makām paşaya ihzâr olundukda havf ü haşyet müstevlî olduğundan inkâra mecâl olmayup mukırr oldukda kadırgahâ-i mücrimân ki, taş gemisi i'tibâr olunur, kadırgahâ-i mezkûrînde ebedî hızmet-i kürekde puhte olmaları içün ikisi dahi taraf-ı Âstâne'ye irsâl ve kadırga-i mezbûrda kürek ırgalamak içün kā'im-makām-ı Âstâne-i sa'âdet'e ve emîn-i Tersâne-i âmire'ye hıtâben mü'ekked hükm-i hümâyûn tahrîr ü irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 29 şehr-i Saferi'l-hayr sene 1104.

Çûn ki dünyâ-yı pîrezen-i mekkâra ve gaddâr-ı sitemkâra i'timâd yokdur ki râhat u istirâhat olmaduğı gibi şâh u gedâya dârü'l-karâr değildir. Mutlak nüfûs-ı beşer âkıbetü'l-emr kabza-i ecele düşer. |52b| Çûn ki, vakt [ü] sâ'ati hulûl ide bir ân te'hîre imkân yokdur.

Beyt

Hakkā budur ki şehr-i çemen kim konak değil
Ammâ n'ideyim kāfile-i ömr oturak değil

Nesr: Anadolı Kādî'askeri Şa'bânzâde Mehemmed Efendi'nin ömr-i girân-mâyesi gāyet ve dâne ve nafakası nihâyet bulup vücûdlarına illet ü za'f müstevlî olmağla âyîne-i zindegânîleri mükedder olmağa yüz tutup ve etıbbâ-i hâzikīn u kâmilîn ne denlü ilâc u devâ kıldılar ise hiçbir vechile ilâc-pezîr olmadı ve reh-zen-i ecel yolın bağlayup humâ-yı cânları nesîm-i kudse ârzû itmekle raht-ı emâreti kaldırdılar ve râkib-i âzîmetlerin bâd-ı rıhletle bir diyâra dahi saldılar. Âkıbet dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş itmekle muhavvilü'l-ahvâl-i Zü'l-celâl mansıb-ı saltanat-ı kâmrânîden ma'zûl ve câh-ı refi'-i hasretü'l-mülûk olan hayâtdan infisâl ile mahzûl idüp taht-ı {u} râhatı tahta-i tâbûta mübeddel itmekle işbu dârü'l-fenâdan intikāl ve dârü'n-na'îm semtine irtihâl idüp âzim-i dârü'n-na'îm ü huld-i berîn eylediler.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Beyt:

Kadrini seng-i musallâda bilüp ey Bâkī
Durup el bağlayalar karşuna yârân saf saf

Nesr: Merhûm ve mağfûrun techîz ü tekfîn umûrı itmâm ve esb-i çûbîne ile pây-ı na‘ş-ı latîfleri Sultân Selîm Han Câmi‘-i şerîfi meydânında vâkı‘ seng-i musallâya vaz‘ olundı. [20]“ العلماء ورثة الانبيا ” hadîs-i şerîfi |53a| mûcebince merhûm ulemâ-yı izâmdan vâris-i enbiyâ olmağla salât-ı cenâzelerinde mevcûd bulunup nâ’il-i sevâb-ı azîm olmak içün Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Mustafâ Paşa ve şeyhü'l-islâm ve kādî‘asker-i Rûmili ve kādî-i Edirne Rodosîzâde Efendi ve sâ’ir mevâlî-i izâm ve müderrisîn ve ders-i âmm-ı zevi'l-ihtirâm ve sâ’ir cemâ‘at-i müslimin salât-ı cenâzelerine hâzırûn olup salât-ı farîza-i zuhrı Câmi‘-i Sultân Selîm Hânî'de edâdan sonra cemâ‘at-i kesîre ile merhûm ve mağfûrun salât-ı cenâzesi edâ olunup Şeyh Abdülkādir-i Geylânî *kudduse sırrıhu'l-azîz*in zâviyesi mukābelesinde vâkı‘ câmi‘-i şerîf hazîresinde defn olundı. Rahmetu'llâhi aleyh.

Beyt:

Aceb sarây-ı fenâdır bu dâr-ı mülk-i cihân
Ne bunda muhalled kalur pâdişâhân-ı zamân

Gelen geçer konan elbette dâr-ı hulda göçer
İki kapulu bir hâne misâlidür bu turfa mekân

Aceb bu hâk-dâna gelen kimsede bekā neyler
İder bu ukdeyi hall küllü men-aleyhâ fân

Nesr: Merhûm Şa‘bânzâde Mehemmed Efendi'ye müjde-i sadr-ı Anadolı sene erba‘a ve mi’e ve elf târîhi Muharremü'l-harâmının on üçünci Yevm-i erbi‘âda irsâl olunup ve icâletü'l-vakt dokuz gün mürûrunda ve şehr-i Muharremin yirmi ikinci Yevm-i erbi‘âda dâhil-i mahmiye-i Edirne oldılar ve târîh-i mezbûre şehr-i Saferü'l-hayrın yirmi dokuzuncı yevm-i Ehad'da âzim-i dârü'n-na‘îm ve ârzû-yı dârü'l-mukīm oldılar. Ve dâhil-i mahmiye-i |53b| Edirne olup sadr-ı Anadolı'da ku‘ûd ve kıyâmları bu takdîrce otuz sekiz güne münhasır olduğı tahakkuk bulmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti merhûm ve mağfûrun cemî‘ taksîrâtların deryâ-yı rahmetlerinde mahv idüp makām-ı mahmûdların firdevs-i a‘lâ eyleye. Merhûmun sadr-ı Anadolı bahânesiyle İstanbul'dan Edir-

20 “El-ulemâ’ veresetü'l-enbiyâ”: “Âlimler peygamberlerin mirascısıdır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ne'ye acele ile vusûlleri ve murâd u merâmlarında otuz sekiz gün mansıb-ı kâmrânîden kâm almaları cizye-i türâb-ı asliyyelerinin neş'edârı görinür.

Nasîhat: Bu dünyâ bir pîrezen-i mekkâredir ki, niçe serverleri kemend-i {ü} mihnete giriftâr ve âciz ü nâ-çâr itmişdir. Ve bir Zâl-ı gaddârdır ki, niçe tehem-tenleri pîjenvâr çâh-ı {u} belâ ve gāra sarkıtmışdır. Ammâ bî-çâre ve derd-mend insân memâtı hâtırına getürmeyüp uzun uzak sevdâlara düşüp fikr-i {ü} tavîle takayyüdde, lâkin sipihr-i bed-mihrin mekr {ü} firîbinden gāfil. Zamâne ise lisân-ı hâl ile: "Ey miskîn ü bî-çâre, ayâ vaktine hâzır ve âkıbet-kârına nâzır mısın ki müddet-i hayâtın tamâm olmakda ve peymâne-i ömrün itmâm bulmakda" deyü nasîhatdan hâlî değil. Ammâ kamîs-ı gaflet bir cins bürümüş ki, istimâ'ına mevâni'de kat'-ı merâtib-i ulyâya müterakkıb iken reh-zen-i ecel pulın bağladukda murg-ı çapük-cenâh şikâr-ı sayyâdân olduğı gibi sayd oldukda hiç kimseden fâ'ide olmaz. Mâl u menâl ve ehl ü iyâl kendüsin terk idüp îbâ iderler. Yalnız kalup |54a| nâ-çâr teslîm-i emânet idüp kabre vusûlünden sonra su'âl-i Nekîr ve Münker'e cevâba kādir olur ise baht ve devlet ü sa'âdet anın ve eğer el-ıyâzen bi'llâhi te'âlâ aksi zuhûr ider ise vâveylâ. İmdi fursat elde iken ilâcına takayyüde muhtâcdır. Vücûdun sıhhatde iken ve lisânında kuvvet var iken "estağfiru'llâh" ile tedârüki görülmek, "ba'de-harâbi'l-Basra" son peşîmânlık fâ'ide virmez. Meşhûr meseldir ki "Atılan ok geri dönmez, fursatı fevt eylemez âkıl meger nâdân ola!" ve'l-hâsıl fursat elde iken sa'y-i belîğ lâzımdır ki, bir mürşid-i kâmile irişe.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî gurre-i şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Şuhûrhâ-i Rûmiyye'den mâh-ı teşrîn-i sânînin ibtidâsı yevm-i merkūmda vâkı' olmuşdur, bâ-kavl-i müneccimîn. Ve mâh-ı rebî'ü'l-evvelin ahkâmı içün müneccimînin takvîm tûmârlarından tahrîr olunan ahkâmları bu minvâl üzeredir ki zikr olunur: "Delâlet ider ki Allâhu te'âlâ a'lem. Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin kuvvet ü sa'âdetine ve vüzerâ ve erkân-ı devlet ferahına vakthâ hevâlarda bulutlar belirüp ve tendürüst yeller esüp ve yağmurlar yağmasına ihtimâldür. Ba'zı yüksek dağlarda kar yağup sovuklar olmasına, ashâb-ı Dîvân ve erbâb-ı aklâm ve ümenâ vü ummâl ve mutasarrıfân-ı emvâl sürûrına, maşrık veya mağrib ve sevâhil-i deryâ ve ulu sular kenârında cem'iyyet-i asâkir olup ba'zı kılâ' muhâsara olmasına, Arabistan'ın ba'zı yerlerinde, Aden taraflarında ve Hicâz yanında fitne vü fesâd zuhûrına |54b| ve uğrılar ve harâmîler belirüp ba'zı yollarda katl ve

yağma olmasına, deyyûs[21] ve evbâş zümresine ululardan gazab olmasına, hânedân-ı kadîm ululârında[n] ba'zının hayretine, resûller ve câsûslar hareketine, ümenâ ve serdârân-ı sipâhiyân-ı askerî zümresinin endûhuna, erbâb-ı hikemden ba'zıları tedbîrlerinde hatâ idüp pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri tarafından itâb u gazab olmalarına ve re'âyâ ve dehâkīn ve ehl-i sahrânın zucretine, ba'zı yerlerde tekâlîf-i mâlâ-yutâk sebebinden bî-ihtiyâr terk-i diyâr itmelerine, adl sûretiyle cevr ü zulm vefretine, ahyânen havânın i'tidâline ve avretler erlerine tegallüb idüp ba'zılarında talâk u firâk olmasına, ulemâ ve fudalâ ve zû-fünûndan ba'zısına töhmet isnâd olunup ba'zı ağniyânın müsâderesine, tüccâr ve ehl-i hirfetin neşâtına, deryâ gemilerinin âfetine, narhlar tefâvütüne, hôd-sitây mürâyîler ve münâfiklar zuhûrına, ba'zı kibârın nekbetine veya mevtine ve ba'zı yerlerde harîk ve bahrlerde garîk ve ba'zı kimselere mahzûnluk olmasına ve sene âhirinde ya fütûh veya sulh misli meyller görünmesine, Allâhü a'lem bi-hakīkati'l-hâl. Tahrîr olunan ahkâm-ı müneccimînin takvîm ve tûmârlarında tahrîr ü imlâ eyledükleridir ki işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı. [22]"كل منجّم كذّاب" hadîs-i şerîfine mâ-sadaklardır. Ve tâ'ife-i müneccimîn tahrîr eyledükleri ahkâmlarının intihâsında: "Cümlesi |**55a**| haltdır. Hemân gaybı Bârî te'âlâ bilür. Cümlesi ihtimâlâtdır. Ameline cevâz yokdur" deyü işâretleri muhakkakdır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 2 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Bundan akdem pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin âlem-i gaybdan atıyye-i pâdişâh-ı[23] Zü'l-celâl ve lâ-yezâl *celle şânühû ve amme nevâlühû* olan dü ferzend-i {ü} sa'âdet-mendân şehzâdegânın âlem-i vücûda kudûm-ı meymenetleri müjdesiyle mahsûsan sâhib-i devlet hazretlerine kılıc kaftan ve hatt-ı hümâyûn azîmetine kıyâm gösteren mukarrebân [u] nedîmân-ı hazret-i hudâvendigâr-ı kâmkârîden silahdâr-ı şehriyârî dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd Kal'a-i Belgrad'da Viraçar sahrâsında hayme vü hargâh ile muhayyemgâh olan Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye mütevâsıl olmaları haberi Ordu-yı hümâyûn'a vârid oldukda kānūn-ı kadîm üzere sipâh ve silahdâr ağaları ve ocak-ı mezbûr zâbıtları ve tâ'ife-i sipâh bayrakların küşâde

21 Metinde kelime "دبوز" şeklindedir.

22 Küllü müneccimin kezzâbun: Bütün müneccimler yalancıdır.

23 Buradaki "pâdişâh" kelimesi sehven yazılmış olmalıdır. Bunun yerine müteâkib sıfatlar ve cümlenin anlam bütünlüğü dikkate alındığında Allah veya diğer esmâ-i hüsnâdan biri gelmeli idi.

idüp ve Ser-çavuşân Mehemmed Ağa ve çavuşân-ı Dîvân ve sâ'ir erkân-ı devlet mehterân-ı {u} tabl [ü] alem ile kethudâ-yı Sadr-ı âlî ma'an silahdâr-ı şehriyârî hazretlerin istikbâl ve tevkīr u ihtirâm ile Ordu-yı hümâyûn'da huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye vusûl ve atıyye-i pâdişâh-ı âlem-penâh olan kılıc [ve] kaftânı ve hatt-ı hümâyûnı ve pâdişâh-ı âlî-câha |**55b**| atıyye-i mevhibe-i Hâlık-ı zü'l-celâl ve lâ-yezâl olan şehzâdegân-ı sa'âdet-mendânın âlem-i vücûda kudûm-ı meymenetlerinin müjdesi haberin teblîğ eyledüklerinde taraf-ı Sadr-ı âlî'den silahdâr-ı şehriyârîye tevkīr u ihtirâmda mübâlağa olunup ve erbâb-ı Ordu-yı hümâyûn şehzâdegân-ı âlî-nijâdın âlem-i vücûda kudûm-ı meymenetlerinden habîr ü âgâh olup mesrûr u handân oldukları hâlde donanma ve şenlik fermân olunup Dergâh-ı âlî yeniçeri ocağında ve sâ'ir ocaklarda ol dem üç nevbet tüfeng şenliği oldukdan sonra Ordu-yı hümâyûn'da ve Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâdda mevcûd olan birkaç yüz pâre kebîr ve sagīr top-ı balyemez ve kolonborna ve şâhî topların cümlesine yekpâre fitîl virilüp feryâd u figânları ayyûka peyveste olup ve Ordu-yı hümâyûn'da taraf be-taraf tüfeng şenlikleri ve sâ'ir şâdmânîler zuhûra geldüği mukarrer olup ve silahdâr-ı şehriyârî hazretlerine râhat u istirâhat içün mahsûsan otak-ı müsâferet vaz' olunup ve müşârün-ileyhe i'zâz u ikrâmda taksîrât olunmayup tevkīr u ihtirâmda mübâlağa olunup birkaç gün meks ü ârâm ile zahmet-i râhları ferâmûş oldukdan sonra izn-i Sadr-ı âlî-birle taraf-ı der-i devlet-medâra avdet ve yevm-i merkūmda pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûna vusûl ve dest-bûs-ı cihânbânî birle şeref-yâb oldukları tahakkuk |**56a**| bulmuşdur. Tahrîr ü imlâ olunan havâdisât an'ane-i sikātdan istimâ' olunmağla bu mahallde sebt ü inşâ olundı. İşbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* meştâ-yı Edirne'de rikâb-ı hümâyûnda olan aklâm-ı Dîvân'dan Mevkūfât Kalemi hızmetine me'mûr olup sene erba'a ve mi'e ve elf târîhinde vâkı' sefer-i hümâyûnda ordu ile ma'an mevcûd olmaduğumuzdan vâkı'ât ve havâdisât-ı Ordu-yı hümâyûn manzûr-ı dîde-i bende-i kemîne olmaduğundan,

Mısra':

شنیدن کی بود مانند دیده[24]

Nesr: mefhûmunca sikātdan istimâ' ile imlâ olunur. Ve bundan mâ'adâ Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâd muhâfazasıyçün Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağından altmış mikdârı oda ile kul kethudâsı Belgrad Kal'ası muhâfazası umûrına

24 "Şenîden key buved mânend-i dîde:" İşitmek görmek gibi olabilir mi?

ta'yîn olundukları istimâ' olunup ve lâkin an'ane-i sikāt rivâyeti olmaduğundan sıhhati üzere imlâ olunmadı. Ve Kal'a-i Belgrad istîlâ-yı kefere oldukda kal'a-i mezbûrı ta'mîr ü termîm idüp ve ba'zı tâbyalar binâ ve sâ'ir tabyaların tarh ve resmin tarh iden kefere-i mi'mâr Semendire Kal'ası fethinde esîr ü giriftâr olmuş idi. Mi'mâr-ı mezbûr sâhib-i mühendis olduğından mezbûrun mi'mârlığı ile müceddeden birkaç tabyalar dahi ihdâs ve binâ olunduğı istimâ' olunmuşdur. Ve lâkin ne tarz u tarh üzeredir ve kal'anın kankı mahallinde olduğunın sıhhati an'ane-i sikātdan istimâ' olunmaduğundan imlâ vü tahrîr olunmadı. İşbu mütercimü'l-*Vâkı'ât*'ın sefer-i sâbıkalarda |**56b**| dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad beş altı def'a manzûr-ı dîde-i bende-i kemîne olmuşdur. Köprüli Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mehemmed Paşa sene semân ve sittîn ve elf târîhinde Yanova seferinin azîmetine kıyâm gösterdükde işbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* sefer-i mezbûrda ma'an mevcûd olup dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâdın ma'mûr u âbâdânlığı vakt[i] idi, ibtidâ ol târîhde manzûr-ı dîde-i bende-i kemîne olup ba'dehû Uyvar seferinde ki Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa asrı ki, sene erba'a ve seb'în ve elf târîhdir ve ba'dehû Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa asrında ki, sene erba'a ve tis'în ve elf târîhinde ki, Beç Kal'ası muhâsarasıdır ve ba'dehû Vezîr-i a'zam-ı maktûl Sarı Süleymân Paşa asrında ki, sene semân ve tis'în ve elf târîhinde Kal'a-i Budin imdâdıdır ve ba'dehû sene tis'a ve tis'în ve elf târîhi evâhirinde istîlâ-yı kefere olup şehîd ü sa'îd-i sâhib-i sa'âdet Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa istîlâ-yı kefereden Kal'a-i Belgrad'ı istihlâs niyyeti ile sefer-i hümâyûna azîmet ü kıyâm gösterdükde işbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* sefer-i mezbûrda ma'an mevcûd olup sene isnâ ve mi'e ve elf târîhi Muharremü'l-harâmının beşinci Yevm-i Ehadda Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâdın lutf-ı Hudâ-yı lâ-yezâl *celle şanühû ve amme nevâlühû* ile |**57a**| fethi müyesser olup zikri sebkat iden mi'mâr keferesinin mühendisâne tarh {u} resmi ve ihdâs tabyaları manzûr-ı dîde-i bende-i kemîne olduğundan mi'mâr-ı mezbûr ma'rifetiyle müceddeden ihdâs u binâ olunan tabyaların eğerçi ihdâs u binâsı mukarrer olup ve lâkin semti ve tarhı ve tûl ü arzı ve şekl [ü] resmi ne tarz üzeredir ve semtleri ve mahalleri kal'anın kankı tarafındadır sikātdan istimâ'ımız olmamağla resm-i tarhının sıhhati üzere imlâ vü tahrîri mümkin olmadığından bu mikdâr ile iktifâ olunup ancak ihdâs u binâsı mukarrer olduğı inşâ olundı. Ba'de'l-yevm inşâ'a'llâhü te'âlâ manzûr-ı dîdeleri olan erbâb-ı firâset-karînden sıhhati üzere istimâ'ımız oldukda münâsebeti ile bu *Vâkı'ât*'ın bir mahallinde resm-i {ü} tarhı ve semti tahrîr ü imlâ olunur ve ihdâs u binâ-yı tabyahâ-i mezbûrlar içün ve sâ'ir ta'mîrât-ı Kal'a-i Belgrad içün sefer-i hümâyûnda mühimmât-ı cebehâne ve tophâne ve mîrî

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

zahîre tahmîli içün Edirne ve etrâf kazâlardan ihrâcı fermân olunup Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd bulunan bin beş yüz mikdârı mükârî öküz arabalarına tahmîl olunan mühimmât mezkûrîn arabalardan tenzîl olunup ol mikdâr mükârî öküz ve câmûs arabaları iki aydan mütecâviz etrâf-ı Belgrad'dan seng-i binâ nakl eyledükleri dahi istimâ‘ olunmuşdur.

El-kıssa: Bin beş yüz |**57b**| araba iki aydan mütecâviz taş nakl ideler, ne mikdâr taş nakl olunmak gerek ve ne mertebe kesret binâ yapılmak gerek ve kaç tabya ihdâs u binâ olmak gerek kıyâs ve mülâhaza oluna. El-kelâm yecri'l-kelâm. Sene erba‘a ve seb‘în ve elf târîhi ki, Uyvar Kal‘ası fethi târîhidir, şehr-i Belgrad manzûr-ı dîde-i bende-i kemîne olmuşdur. Ol zemistânı asker-i İslâm ile şehr-i Belgrad'da kışlayup mîrî dakīk kabzına me’mûr idim. Şehr-i Belgrad'ın ma‘mûrlığı eyyâm[ı] olup mîrî anbâr ki, merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleymân binâsıdır, anbâr-ı mezbûrda iştirâ dakīkın kabz idüp ta‘yînât içün tâ’ife-i habbâzîne tevzî‘ iderdim. Şehirköyli Koca Mahmûd Ağa iştirâ mübâşiri idi. zamân ol zamân idi.

El-kıssa: Şehr-i Belgrad'ın cevâmi‘ u mesâcidi firâvân ve hânları ma‘mûr u âbâdân merdâne bezistânı başka zenân bezistânı başka nâzenîn mahbûbe zenân tâ’ifesine müte‘allık sîm ü zer ve sâ’ir libâsın bey‘ u şirâsında şehr halkının birbirlerine mahabbet ü meveddetlerinden mâ‘adâ erbâb-ı kışlaka sâhib-i kışlaların mahabbet ü meveddeti erbâb-ı kışlanın sâhib-i hâneleri her gice etrâfında erbâb-ı kışlayı da‘vet idüp nısfü'l-leyle değin sohbetler ve ülfetler bâ-husûs hammâmları ve ehl-i sûkın tâze ve mahbûb nev-resîde erbâb-ı sanâyi‘i lisân-ı Bulgar'ı tekellüm idüp |**58a**| rûşenleri bir özge âlem idi. İstîlâ-yı kefere oldukda cümlesi perâkende vü perîşân olup fethi târîhi ki, sene isnâ ve mi’e ve elf târîhidir, tekrâr manzûr-ı dîde-i bende-i kemîne oldukda cevâmi‘ u mesâcidi harâb ve hammâm ve hânları ve bezistânları vîrân u yebâb olup çârşû-yı pâzârı fenâ ender-fenâ olup eser-i divardan gayri cidden zî-rûh kısmı yoğidi. Hâliyâ fakad kal‘ası ma‘mûr u âbâdân ve derûnı muhâfızîn-i ehl-i İslâm ile mâl-â-mâl ve kadîmden mahkeme etrâfı dahi bir mikdâr dekâkîn ile ma‘mûr u âbâdân olduğı istimâ‘ olunur. Ammâ kadîmden ehl-i Belgrad olup istîlâ-yı kefere sebebi ile etrâf ü eknâfa perâkende vü perîşân olup Edirne ve İstanbul ve sâ’ir şehristânda sâkin olan ehl-i Belgrad'dan su’âl olunup hâliyâ Belgrad istîlâ-yı kefereden bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ istihlâs bulup kal‘ası ma‘mûr u âbâdân olmuş iken: “Kadîmden âbâ vü ecdâdınızdan mâlik olup mutasarrıf olduğunuz emlâki niçün varup zabt u tasarrufuna takayyüd olunmaz?” deyü su’âle cevâbları: “Mâdâmki Osek Kal‘ası ile Segedin Kal‘ası feth olunup

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tba.gov.tr

kabza-i ehl-i İslâm'a dâhil ve memâlik-i Âl-i Osmân'a ilhâk olunmaya, şehr-i Belgrad iç ili olmaz ve askerîden gayri süknâsına kimesnenin |**58b**| i‘tibârı yokdur, varup sâkin ü mütemekkin olmakda râhat u istirâhat mümkin değildir. Zîrâ Ösek Kal‘ası Belgrad'ın kilidi ve Segedin kiları mesâbesindedir. Mâdâmki kilidin emîn olup kilardan zahîre peydâ olunmaya, Belgrad'da mütemekkin olunmaz” deyü cevâbları mukarrer olduğı ehl-i Belgrad'ın ekserinden [i]stimâ‘ ile tahakkuk bulmuşdur. Cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* dergâh-ı izzetinden recâ vü temennâmız budur ki, an-karîbi'l-eyyâm Osek ile Segedin değil Budin ve Eğre kal‘alarının feth u teshîrin lutf-ı ezeliyyesi ve hidâyet-i lem-yezeliyyesi ile ihsân idüp ve guzât ü mücâhidîne kuvvet ü nusret in‘âm idüp bunca seneden berü tasarruf-ı ehl-i îmânda olan cemî‘-i memâliki feth u teshîri ile memâlik-i Âl-i Osmân'a munzamm ü ilhâk olunduğın ümmet-i Muhammed kullarına rûzî vü ihsân eyleye âmîn bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve bi-hurmeti Şefî‘i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 3 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1104.

Çûn ki pâdişâh-ı âlî-câh hazretlerinin âlem-i gaybdan âlem-i vücûda şehzâ-degân-ı dü ferzend-i hoş-mendânın kudûm-ı meymenetleri mukarrer olup mâderleri hasekî sultânlık ile unvân u şân buldı. Selâtîn-i selef ve kânûn-ı kadîm üzere hâsekî sultânlara havâss-ı hümâyûn ta‘yîn buyurulmak mu‘tâd-ı kadîm-i şâhân |**59a**| olmağın devletlü Hâsekî Sultân hazretlerine dahi havâss-ı hümâyûn ta‘yîn-i pâdişâh-ı cihân-bânî buyurulmağın cümle umûrların zabt u rabt eylemek içün devletlü Hâsekî Sultân hazretlerine mahsûsan kethudâ nasb u ta‘yîn olunmak muktazî olmağla kethudâ-yı bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî olan Yûsuf Ağa pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin izn-i hümâyûnları ile ve Dârü's-sa‘âde ağası sa‘âdetlü Nezîr Ağa ma‘rifetiyle müşârün-ileyh Yûsuf Ağa devletlü Hâsekî Sultân hazretlerine mahsûsan kethudâ nasb olunup ve Dârü's-sa‘âde ağası sa‘âdetlü Nezîr Ağa taraf-ı şerîfle-rinden ferâceye kaplu post-ı semmûr hil‘at ilbâsıyla kethudâ-yı mutlak ta‘yîn buyurılup devletlü ve sa‘âdetlü Hâsekî Sultân hazretlerinin cemî‘ umûrları ve taraf-ı pâdişâh-ı cihân-bânîden ta‘yîn buyurılan havâss-ı hümâyûnun fürûht ve tevcîhi ve zabt u rabtı müşârün-ileyh Yûsuf Ağa'ya sipâriş buyurılup pâye-i manâsıb-ı âliye birle iltifât-ı pâdişâh-ı âlî-câha mazhar vâkı‘ olup kat‘-ı merâtib ile ser-firâz ve nâ’il-i merâm oldukları tahakkuk buldı. Ve mahlûl kalan ket-hudâ-yı bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî rütbesi Mîrâhûr-ı Küçük (Boş) Ağa'ya tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla kat‘-ı pâye ve beyne'l-akrân ser-firâz

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

buyurulmağla nâ'il-i merâm olmuşlardır. Ve mahlûl kalan küçük mîrâhûrluk rütbesi dahi silahşor-ı şehriyârîde emekdâr olan |59b| İbrâhîm Ağa'ya tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifâta mazhar vâkı' olup beyne'l-akrân ve beyne silahşorân kat'-ı pâye ile ser-firâz olup nâ'il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Âmeden-i Mektûb an-Cânib-i Ahmed Efendi, Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel der-Ordu-yı hümâyûn: Çûn ki rûz-ı kāsım mürûr idüp Ordu-yı hümâyûn ile asâkir-i İslâm'ın sefer-i hümâyûndan avdetleri karîb olup ve kışlak dahi mahmiye-i Edirne olması mukarrer olmağla Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Cânibdâr Ahmed Efendi'nin mu'ayyen meştâsı olmayup ehl-i Dîvân ve erbâb-ı küttâb ile dîvân idüp umûr-ı tahsîl-i Hazîne-i âmire'de ve umûr-ı mesâlih-i ibâdu'llâhı görmekde elbette kifâyet mikdârı bir meştâ elzem ü lâzimînden olmağın hâliyâ Ordu-yı hümâyûn'dan Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa hazretlerine mektûb-ı mahabbet-mergūbları vârid olup hâliyâ mahmiye-i Edirne'de defterdâr vekîli olup "Ekâbir-i Cedîd" lakabı ile mülakkab Mustafâ Efendi'nin sâkin ü mütemekkin olduğı büyût ki, sâbıkā a'yân-ı Edirne'den merhûm Sergi Emîni Dâmâdı "Abdullah Ağa Hânesi" dimekle ma'rûf ve ba'dehû maktûl "Hasan Kethudâ Sa'âdethânesi" dimekle meşhûr büyût-ı kebîr kendüye meştâ olmak içün tahliye olunmasın recâ vü niyâz eyledüği Defterdâr Ahmed Efendi'nin mektûbunda münderic olmağla Vekîl-i Defterdâr Ekâbir-i Cedîd Mustafâ Efendi hâne-i mezbûrdan âhar meştâya nakl idüp hâne-i mezbûr |60a| tahliye olunmak içün kā'im-makām paşa hazretleri taraf-ı şerîflerinden mûmâ-ileyh Mustafâ Efendi'ye tenbîh buyurulmağın hâne-i mezbûr tahliye olunup Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Cânibdâr Ahmed Efendi'ye meştâ olmak üzere tahliye ve hâzır u âmâde olundı. Ve "Kışla Emîni" dimekle meşhûr a'yân-ı Edirne'den Arnavud Receb Ağa'ya dahi müşârün-ileyh Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi tarafından mahsûs mektûb vârid olup mefhûm-ı mektûb [budur ki]: "Sa'âdetlü vezîr-i mükerrem kā'im-makām paşa hazretlerinden tahliyesi recâ olunan maktûl Hasan Kethudâ hânesi meştâmız olmak içün tahliye olundukda narh-ı cârî üzere kifâyet mikdârı şa'îr ve saman ve odun ve kütük ve kömür tedârük idüp hâne-i mezbûrda hâzır u âmâde idesin. Avdet-i seferden Edirne meştâsına vusûlümüz mukarrer oldukda tarafımızdan akçaları bi't-temâm edâ vü teslîm olunur. Husûs-ı mezbûrda ihmâl ü müsâheleden be-gāyet ihtirâz idüp sipâriş olunan eşyâları bir gün evvel tedârük idüp zarûret çekdirmeden ictinâb idesin ki özr ü bahânen istimâ' olunmaz, istihlâsa mecâl yokdur. Hemân mektûbumuz vusûlünde tahrîr olunduğı üzere

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

tedârükine iştigāl gösteresin ve's-selâm!". Vusûl-i mektûbda mûmâ-ileyh Receb Ağa etek der-miyân idüp sipâriş buyurılan eşyâları tedârüke kıyâm gösterdi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 4 şehr-i Rebî'ü[25]|60b|'l-evvel sene 1104.

Haber-i Âmeden-i İlçi an-Cânib-i İngiliz Berây-ı Sulh-ı Kral-ı Nemçe: Miyân-ı lisân-ı halkda iştihâr buldı ki merhûm ve mağfûrun-leh sâhib-kırân Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* asrında Nemçe kralı ile pâdişâh-ı asr [u] evân sâhib-kırân-ı zamân merhûm Sultân Süleymân Han ile miyânında vukū' bulan sulh u salâhı İngiliz kralı ta'ahhüd idüp merhûm sâhib-kırân-ı zamân dergâhına ilçi gönderüp ol vaktde olan sulh u salâhın miyânında vâsıta olduğı miyân-ı halkda meşhûrdur. Ve lâkin müverrihûnun târîhleri işbu mütercimü'l-*Vâkı'ât*'ın defe'âtile manzûr-ı dîdesi olmuşdur. Zikr olunan ahvâl-i sulhun netîcesi bu minvâl üzere olduğı müverrihûnun târîhlerinde mastûr değildir. Evvelâ târîh-i mu'teber ki, *Künhü'l-ahbâr* mü'ellifi merhûm Âlî Efendi târîhidir ve Peçûyî merhûm İbrâhîm Efendi târîhidir ve merhûm *Solak-zâde* târîhidir ve *Câmi'ü't-tevârîh* mütercimi Za'îm Mehemmed tercemesidir. Âl-i Osmân *eyyedehümü'llâhü'l-Melikü'l-Mennân*'ı târîhlerinde imlâ vü inşâ idüp bâ-husûs merhûm sâhib-kırân-ı zamân Sultân Süleymân Han'ın cemî' gazavâtın tafsîl üzere tahrîr ü beyân eylemişlerdir. İngiliz kralı vâsıtasıyla zikr olunan sulh u salâhı tahrîr itmemişlerdir. Hâliyâ lisân-ı halkda meşhûr olan havâdis Âl-i Osmân ile Nemçe kralı miyânında sulh içün İngiliz kralı ta'ahhüd idüp tarafından ilçi ihrâc |**61a**| ve irsâl idüp ilçi-i mezbûr dahi "Viraçar Sahrâsı" dimekle meşhûr Belgrad sahrâsında Ordu-yı hümâyûn'a vâsıl olduğın nakl ü rivâyet iderler. Ammâ rivâyetlerinin ıslâh-pezîr olmak tarafları görünmez. Ancak istimâ' olunduğı üzere miyân-ı lisân-ı halkın güft ü gûları İngiliz tarafından gelüp dâhil-i Ordu-yı hümâyûn olan ilçinin akvâli "Nemçe kralı ile Âl-i Osmân miyânını sulh u salâh idelim, bu tarîkla ki, Nemçe leşkerinin istîlâ eyledükleri gerek Budin ve Ostorgon-ı ibret-nümûn ve gerek Eğre ve gerek sâ'ir kılâ'ın kebîr ü sagīrini bi'l-cümle girü Âl-i Osmân tarafına teslîm idelim. Ammâ şol şartıla ki, Âl-i Osmân'ın Fransız kralı ile dostluğı cihetinden Fransız leşkerinin memleket-i Nemçe'den istîlâ ve zabt eyledükleri memleket-i Nemçe'de olan kılâ'ları girü Nemçe kralı tarafına alıvirin. Birkaç seneden berü Nemçe leşkerinin istîlâ ve zabt eyledükleri memleketlerin cümlesin Âl-i Os-

25 Buradaki "Rebî'ü" kelimesi yerine sehven "Cemâziye" yazılmıştır. Halbuki kronolojinin takibi doğru kelimeyi açık olarak göstermektedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mân tarafına teslîm idelim" deyü müdde'â ile gelen ilçiden ne hayr mülâhaza olunur. Hemân bu âmed [ü] revişden murâd u maksûd Âl-i Osmân'ın tarz u tavrın ve hareket ü evzâ'ın ve miyân-ı hükkâmda olan ittifâkların ve umûr-ı seferiyyede tedârüklerin nakş ile ahz itmekdir. Bâ-husûs Fransa kralının Âl-i Osmân ile dostluğı cihetinden Nemçe kralı ile musâlahaya kābil değil iken: "Nemçe kralı ile musâlaha olunsun ve Fransız kralının yed-i tasarrufuna dâhil |**61b**| olan Nemçe memleketlerin hâtır içün girü Nemçe kralına redd eylemek üzere recâ tarîkıyla Fransız'a teklîf olunsun!" Bu teklîf, teklîf-i mâlâ-yutâkdır. Bu ahvâlden mülâhaza olunan asker-i İslâm'a iğfâl sûreti virilmek mülâhazası görinür.

Mısra':

Kopuşundan bellüdür meyve-i güftâr

Nesr: Bu bende-i kemînenin akl-ı kāsırınca eğer rivâyet-i halkın güft ü gûları üzere ise netîce-pezîr olur tarafları yokdur ve kati müşkil teklîfâtdandır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 5 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum'aya niyyet ve Sarây-ı Sultânî kurbünde vâkı' "Sırık Meydânı" dimekle ma'rûf meydâna nâzır evliyâ-yı kirâmdan Şeyh Abdülkādir-i Geylânî *kuddise sırruhu'l-azîz*in zâviyesine muttasıl Şeyh Şücâ' Câmi'-i şerîfine teşrîf ve cemâ'at-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum'ayı edâdan sonra Sarây-ı ma'mûrelerine teşrîf buyurdılar ve Kā'im-makām-ı Rikâb-ı Hümâyûn Mustafâ Paşa hazretleri dahi sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han b. Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*ın câmi'-i şerîflerine teşrîf ve cemâ'at-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum'ayı Câmi'-i Selîmiyye'de edâ buyurdılar. Erbâb-ı tevârîhden merhûm Solakzâde'nin terceme eyledüği tevârîh-i Âl-i Osmân *ebbedehümü'llâhü*|**62a**|*'l-Melikü'l-Mennân* târîhinde Edirne'de vâkı' Câmi'-i Sultân Selîmiyye binâsına müte'allık tahrîr ü imlâ ider ki: "Merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han-ı Sânî mahmiye-i Edirne'de câmi'-i mezbûr binâsına himmet idüp «bi-hamdi li'llâhi'l-Meliki'l-Mennân devlet-i Sultân Selîm'de izhâr-ı kudret idüp bu kubbenin İstanbul'da vâkı' Ayasofya-i Kebîr kubbesinden altı zirâ' kaddin ve dört zirâ' devrin ziyâde eyledim» deyü mi'mârı risâlesinde tahrîr eylemişdir. Ser-mi'mâr olan Sinân Ağa *Tezkiretü'l-ebniye* ile müsemmâ olan risâlelerinde şöyle tahrîr ü tastîr ider ki: "Ayasofya-i Kebîr kubbesi gibi büyük kubbe devlet-i İslâmiyye'de binâ olun-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

mamışdır. Kefere vü fecerenin mi'mâr geçinenleri «müslimânlara galebemiz vardır» deyü ta'n-âmîz kelimât iderlerdi ve zu'm-ı fâsidlerince ol kadar kubbe durgurmak gāyet müşkildir, nazîre mümkin olmaz, mümkin olsa iderlerdi didükleri bu hakīrin kalbinde azîm ukde olup kalmış idi. El-hamdü li'llâhi te'âlâ bu câmi'-i şerîfde Ayasofya kubbesinden büyük kubbe-i âlî durgurdum» deyü risâlesinde tahrîr eylemişdir. Hakkā ki bir tell-i azîm üzere dört minârelü bir câmi'-i zîbâ ve ma'bed-i bî-hemtâ îcâd u binâ eylemişlerdir ki, her minârenin şerefâtına başka birer tarîk olup birbirlerine ulaşmaz ve çıkan mü'ezzinler şerefâta varınca refîkı yoluna dolaşmaz ve zikr |**62b**| olan câmi'-i şerîfin içi bir vechile müzeyyendir ki ta'bîri mümkin değildir ve imâret-i âmire ve medrese ve dârü'ş-şifâsı bir mertebe hoş-nümâdır ki kābil-i {ü} beyân değildir" deyü merhûm Solakzâde *Târîh* tercemesinde îmâ vü tahrîr eylemişlerdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 6 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Mevâcib-i guzât-ı mücâhidîn husûsı içün hazîne-i küllî tedârüki umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olmağla Ordu-yı hümâyûn'da sâhib-i devlet hazretleri taraf-ı şerîflerinden mu'temedün-aleyh kapucubaşılarından İbrâhîm Ağa Edirne'ye vusûl ve Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Mustafâ Paşa hazretlerine mektûb-ı mergūb vârid olup mefhûm-ı münderic-i mektûb: "Sefer-i hümâyûndan avdet ve inşâ'a'llâhü te'âlâ Sofya menziline vusûl ü nüzûl olundukda beş yüz kîse hazîne Sofya menzilinde mevcûd bulunmak üzere fermân buyurılup mukāta'ât ve cizye ve avârız ve bedel-i nüzül ve sâ'ir hıdemâtın der-uhde ve mültezimlerinden emvâl-i mîrî tahsîlinde takayyüd olunmayup defterdâr vekîlinin tekâsüli mesmû'ımız olmuşdur. İmdi emvâl-i mîrî der-uhde iden mültezimînden bir gün evvel mâl-ı mîrî tahsîl ve sipâriş ve fermân olunduğı üzere ol mikdâr hazîne'i bir gün evvel tedârük ve Ordu-yı hümâyûn Sofya menziline nüzûl eylemezden mukaddem Sofya muhayyemgâhına irsâl itmekde bezl-i makdûr oluna" deyü mektûb ile sipâriş ve fermân buyurulduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi |**63a**| taraflarından dahi vekîl-i defterdâr "Ekâbir-i Cedîd" ile mülakkab Mustafâ Efendi'ye mektûbları vârid olup: "Rikâb-ı hümâyûnda defterdâr vekâletinden murâd ve me'âl olan der-uhdecilerin iltizâmında olan mâl-ı mîrîyi mühimmât-ı seferiyye ve mevâcib-i guzât [u] mücâhidîn içün tahsîlde takayyüd-i {ü} tâmm ve sa'y ü ihtimâm olunmakdır. Yalnız masraf içün değildir, râhat u istirâhat ve huzûr-ı fâ'il-i muhtâr olmakdadır. Devlet-i aliyye'de istihdâm olunanlara râhat-ı nevm menhiyyâtdan olduğı henûz ma'lûmunuz olmamış ve umûr-ı mühimmeyi vü-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

cûda getürmekde ve mültezimîn-i emvâl olanlardan mâl-ı mîrî tahsîline cidden takayyüd ü ihtimâmınız olmayup her bâr zevk u râhatda olduğunuz mesmû‘-ı âlemiyân olduğundan gayri vükelâ-yı devletin dahi ma‘lûm-ı devletleri olmuşdur. İmdi ba‘de'l-yevm mültezimînin uhdelerinde olan emvâl-i mîrî ber-vech-i ta‘cîl tahsîl ve fermân olunduğı üzere Sofya menziline Ordu-yı hümâyûn muhayyemgâh ile nüzûl eylemezden mukaddem irsâl ü îsâlde takayyüd-i {ü} tâmm idüp hâtır içün mâl-ı mîrînin tahsîli te’hîre konulmaz. Umûr-ı mühimmât-ı seferiyye ve mevâcibât-ı asâkir-i İslâmiyye ma‘lûm-ı izzetiniz olmamış, Devlet-i aliyye'nin bu rütbesinde câlis olanlarına hâtır ve gönül ber-tarafdır. Üstâd-ı kâmil ile kadîmden âşinâlık taraf-ı şerîfinize müyesser olmamış vâdîleri mülâhaza olınur. Ku‘ûd olunan postun hükmüni icrâ idüp hâtır ve gönül sıyânetiyle |**63b**| tekâsülden ferâgat idüp hatîbin ve ser-fürû itmeyen mültezimîni ser-gulâm-ı bâkī vekîli habsi ile mâl-ı mîrîyi tahsîl ve fermân-ı âlî mûcebince ol mikdâr hazîne’i bir gün evvel ve bir sâ‘at mukaddem Sofya menziline nakl olunmakda bezl-i makdûr idesiz ve's-selâm!”. Mektûb-ı mezbûr vürûdunun sıhhati an‘ane-i sikāt rivâyeti ile istimâ‘ olunmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı, el-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 7 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1104.

Bundan akdem Âstâne-i sa‘âdet'de Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerileri ocağı meydânı kassâbbaşısı olup sâbıkā defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan merhûm Yûsuf Efendi'nin kāyini olup hâl-i hayâtında ve kemâl-i sıhhatinde cemî‘-i umûrına vekîl-i mutlakı olan “Şeyh Karabaşzâde” dimekle meşhûr u müte‘ârif merhûm Defterdâr Ahmed Paşa mührdârı Ahmed Çelebi merhûmun mîrî ile olan hisâbın görmek içün Âstâne'den rikâb-ı hümâyûna ihzâr olunup ve mîrîden mâ‘adâ fazla kalan gerek nukūdı ve gerek sâ’ir eşyâsı mâ-faraza'llâh merhûmun vârislerine i‘tâ olunmak üzere mukaddemâ hatt-ı hümâyûn-ı {u} sa‘âdet-makrûn sudûrunun zikri bâlâda tahrîr olunup sebkat itmiş idi. Müşârün-ileyh Ahmed Çelebi mahmiye-i Edirne'de merhûmun hisâbın rikâb-ı hümâyûnda olan Başmuhâsebe Kalemi tarafından görüp mukāta‘âtdan mâ‘adâ aklâm-ı Hazîne'den Mevkūfât Kalemi'ne müte‘allık |**64a**| avârız ve bedel-i nüzül mâlın merhûmdan der-uhde ve iltizâm idenlerin memhûr temessükleri mûcebince hisâb olunup telhîs olundukda Mevkūfât'a kayd olunmak üzere fermân-ı âlî sâdır olan emvâldir ki zikr olunur:

Defter-i emvâl-i mezkûrîn an zimem-i merhûm Yûsuf Efendi, Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel ve Ser-kassâbân-ı Meydân an-ocaklık bûde, vâcib-i sene 1104.

Der-zimmet-i Hasan Ağa, an-akça-i avârız ve bedel-i nüzül-i kazâ-i Siroz ve Zihne ve Timurhisârı, vâcib-i sene 1104 ber-mûceb-i memhûr temessük-i hôd. *guruş-ı esedî* 11.886 02.063 Makbûz-ı Yûsuf Efendi ber-mûceb-i temessük-i hôd 09.823	Der-zimmet-i İstolo veled-i Kiga zimmî, an-akça-i avârız-ı livâ-i Tırhala, vâcib-i sene 1104. Ber-mûceb-i temessük-i hôd. *guruş-ı esedî* 14.600
Der-zimmet-i Mustafâ Ağa mühürdâr-ı merhûm Yûsuf Efendi an-akça-i avârız ve bedel-i nüzül-i kazâ-i Drama ve Nevrekop ve Menlik ve Çağlayık ve Yenice-i Karasu ve Florina ve Eğribucak, vâcib-i sene 1104. Ber-mûceb-i temessük-i hôd. *guruş-ı esedî* 11.700	Yekûn *guruş-ı esedî* 36.123

Zikr olunan otuz altı bin yüz yirmi üç esedî guruş avârız ve bedel-i nüzül mâlı olup Meydân Kassâbbaşısı ocaklığı olmağla bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere merhûm Yûsuf Efendi tarafından mezkûrlara der-uhde olunup hâliyâ mûmâ-ileyh Yûsuf Efendi fevt olup ve Meydân Kassâbbaşılığı Sarı Osmân Ağa'ya tevcîh ü ihsân buyurulmağla merhûmun Başmuhâsebe'de mukayyed olan zimmetinden aşağı varılup müşârün-ileyh Osmân Ağa'ya îrâd olmak üzere Mevkūfât Kalemi'ne kayd olunmak içün arz u telhîs olundukda: "Mûcebince Mevkūfât'a kayd oluna" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere rikâb-ı hümâyûnda olan |**64b**| Mevkūfât Kalemi'ne kayd olunup Başmuhâsebe'de mukayyed olan merhûmun zimmetinden aşağı varılmak içün Mevkūfât'dan memhûr ilm[u]haber tezkiresi virildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 8 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Çûn ki mühimmât-ı seferiyye ve mevâcibât-ı guzât u mücâhidîn içün Ordu-yı hümâyûn tarafından hazîne-i küllî mutâlebe olundı. Zikr olunan hazîne tahsîline takayyüd-i {ü} tâmm olunup cizyedârların ve gerek mukāta'âtın ve gerek avârız ve bedel-i nüzül mâlı der-uhde idüp mahmiye-i Edirne'de mevcûd olan tahsîl-dârları ve mevcûd olmayanların küfelâsı istihdâm kulları mübâşeretiyle ihzâr olunup kimin habs ile ve kimin va'de ile hazîne-i mezbûrun tahsîl ve tedârükinde

bi'z-zât Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Mustafâ Paşa hazretlerinin takayyüd ü ihtimâmlarından mâ'adâ vekîl-i defterdâr "Ekâbir-i Cedîd" ile mülakkab Mustafâ Efendi'ye ve Vekîl-i Ser-gulâm-ı Bâkī Hüseyin Ağa'ya mâl-ı mîrînin tahsîl ve tedârükinde sa'y-ı belîğ idüp bir şahsa himâye olunmamak üzere taraf-ı kā'im-makāmîden muhkem tenbîh ü te'kîd ile sipâriş ve fermân buyuruldu.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 9 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Defterdâr-ı şıkk-ı evvel Cânibdâr Ahmed Efendi'nin mektûbı mûcebince maktûl Hasan Kethudâ hânesi tahliye olunmak üzere tahrîr ve zikri sebkat itmiş idi. Hâliyâ büyût-ı mezbûrda sâkin ü mütemekkin olan Vekîl-i Defterdâr Ekâbir-i Cedîd-i pîr ü nâtüvân Mustafâ Efendi hâne-i mezbûrdan |**65a**| hurûcuna rızâ virmeyüp: "Bu abd-i bende-i kemîne dahi Devlet-i aliyye'nin kadîmden emekdârı olduğumdan mâ'adâ hâne-i mezbûrun icâresine bedel olmak üzere ashâb-ı büyût ile mukaddemâ kavl ü karâr olunup ol cihetden ta'mîr ü termîmâtına dört beş yüz guruş mikdârı harc u sarf olunup ve bu abd-i kemîne vâcibü'r-ri'âye[26] olup Devlet-i aliyye'ye bu kadar hızmetimiz sebkat idüp sakalımız Devlet-i Âl-i Osmân'da ağarmış iken mutâlebe idenlerden ednâ emekdârlardan değiliz. Bu pîrlik âleminde ve bu vakt-i şitâda hurûc-ı hâne teklîfi katı müşkilâtdandır" deyü şâfî cevâb virüp,

Mısra':

İdelüm tayy-ı beyâbân bir içim su diyerek

Nesr: şekli devr-i ebvâb ile süknâ aramak mümkinâtdan değildir deyü sâbit-kadem olmağın hâliyâ hâne-i mezbûrun tahliye ahvâli tehallüf idüp defterdâr-ı sâbık Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'nın defterdârlığı âleminde sâkin ü mütemekkin oldukları "Beğlerbeği Hammâmı" dimekle meşhûr hammâm mukābelesinde vâkı' Bostâncıbaşı merhûm Sinân Ağa Sarâyı, Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi'ye meştâ ta'yîn olunmasın Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Mustafâ Paşa hazretlerinin kethudâları Osmân Kethudâ ma'kūl ü münâsib görmeleriyle ashâb-ı sarây-ı mezbûr olan defterdâr-ı merhûm Ahmed Paşa'nın hazîne kâtibi Hasan Ağa'dan hüsn-i rızâ ile Defterdâr Ahmed Efendi'ye meştâ olmak içün mutâlebe olundukda mûmâ-ileyh sâhib-i sarây Hasan Ağa müterâzî olmağın müşârün-ileyh defterdâr Ahmed Efendi'ye meştâ ta'yîn |**65b**| olup hâzır u âmâde kılınmışdır. Ve mahmiye-i Edirne'de mîrî şütürân

26 Kelime öbeği metinde " واجب الرعايا " şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

âhûrı kışlakı emîni olan Arnavud Receb Ağa'ya mûmâ-ileyh Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi tarafından vârid olan mektûb mûcebince sipâriş olunan meştâ zahîresin meştâ ta'yîn olunan Bostâncıbaşı Sinân Paşa Sarâyı'na nakl ve hâzır u âmâde eylemek üzere mûmâ-ileyh Osmân Kethudâ taraflarından kışla emîni mezbûr Arnavud Receb Ağa'ya tenbîh ü te'kîd ile sipâriş olunduğı istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 10 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Bundan akdem Anadolı Kādî'askeri Şa'bân Efendizâde Mehemmed Efendi âzim-i dârü'n-na'îm ve ârzû-yı makām-ı mukīm olduklarında sadr-ı Anadolı Âstâne-i sa'âdet'de sadr-ı Rûm pâyesiyle ba'zı arpalığa mutasarrıf pîr-i rûşen-zamîr fazîletlü Mevlânâ Ak Mahmûd Efendi cenâbına tevcîh ü ihsân buyurılup menşûrı irsâl olunmuş imiş. Mûmâ-ileyh fazîletlü Mahmûd Efendi yevm-i merkūmda pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan mahmiye-i Edirne'ye dâhil ve merhûm Şa'bân Efendizâde Mehemmed Efendi'nin meştâsı olup şehîd-i {ü} sa'îd sâhib-i sa'âdet Köprülüzâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa'nın kethudâsı olup "Kör Kethudâ" dimekle meşhûr maktûl Mustafâ Kethudâ'nın hânesi ki, evliyâ-yı izâmdan Şeyh Abdülkadir-i Geylânî *kudduse sırruhu'l-azîz*in zâviyeleri mukābelesinde |66a| vâkı'dır. Mûmâ-ileyh kādî'asker-i Anadolı olan fazîletlü Mevlânâ Mahmûd Efendi dahi meştâ içün hâne-i mezbûra nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs[27], fî 11 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Bundan akdem umûr-ı mühimmât-ı seferiyye ve mevâcibât-ı asâkir-i İslâmiyye içün Ordu-yı hümâyûn tarafından hazîne-i küllî mutâlebesinin zikri tahrîr ü imlâ olunup sebkat itmiş idi. Ve râh-ı Belgrad'da haydud eşkıyâsının isyân u tuğyânları mazarratları def' u ref' içün mukaddemâ ta'yîn olunan Edirne Bostâncıbaşısı Receb Ağa Kal'a-i Niş'de meks ü ârâm üzere olmağla yanında mevcûd olan bostâncı neferâtı ile hazîne-i mezbûrı istikbâl idüp ve Ordu-yı hümâyûn muhayyemgâh ile Sofya'ya varınca hazîne-i mezbûrı Sofya'da hıfz u hirâset eylemek üzere ta'yîn buyurulmuş.

El-kıssa: Ordu-yı hümâyûn tarafından mutâlebe olunan hazînenin tahsîlinde

27 Buradaki "Hamîs" kelimesi yerine sehven "Cum'a" yazılmıştır. Hâlbuki kronoloji ve muhtevanın takibi doğru kelimeyi açık olarak göstermektedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa ile Vekîl-i Defterdâr Mustafâ Efendi'nin takayyüd-i {ü} tâmmları ile üç yüz elli kîse ki, ekseri altun olmak üzere mültezimân-ı emvâl-ı mîrîden tahsîl olunup ve kîselenüp ve mührlenüp hâzır u âmâde olunmağın ve taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a irsâli umûr-ı mühimmeden olmağla ve hazîne-i mezbûrı menâzil ü merâhilde hıfz u hirâset içün mün'im u mukdim ve mu'temedün-aleyh ve umûr-dîde ve kâr-âzmûde |**66b**| ve ba'zı umûr-ı mühimmede hızmeti tecribe olunmuş akl-ı evvel ve re'y-i sâ'ib ve fikr-i sâkıb kâmilü'l-vücûd bir şahsa müntehî olduğı âşikâre vü nümâyân olmağın mukaddemâ ba'zı mîrî mukāta'ât der-uhde ve tahsîl idüp ve sâbıkā Türkman voyvodalığından munfasıl bahâdırlıkda şinâver ve dilâverlikde şöhret-{ü}şi'âr bulup "Mucurlı" dimekle müte'ârif Osmân Ağa hazîne-i mezbûre muhâfızına nâzır nasb u ta'yîn olunmak içün kā'im-makām paşanın ve cümlenin ittifâkıyla ma'kūl ü münâsib görülmeğin tevâbi' u levâhıkı ile hıfz u hirâset-i hazîneye me'mûr olup ve bundan mâ'adâ Edirne bostâncıları ustalarından iki usta ve yirmiden mütecâviz bostâncı neferâtı ma'an ta'yîn olunup ve bunlardan mâ'adâ Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa hazretlerinin "sağ ve sol" ta'bîr olunan deli ve gönüllü levendâtı bayrakdârları ve delibaşıları ile "flandra" ta'bîr olunur bayrakları küşâde olduğı hâlde iki yüz neferden mütecâviz deli ve gönüllü neferâtı dahi ma'an ta'yîn olunup ve re'y [ü] tedbîrine râm ve umûr-ı râhda harekât ve sekenâtına [â]râm olmak şartıyla umûr-ı muhâfaza-i hazîne içün ta'yîn olunanların cümlesine müşârün-ileyh Mucurlı Osmân Ağa baş ve buğ nasb u ta'yîn olunup ve hazîne-i mezbûr hazret-i cenâb-ı Kibriyâ |**67a**| *celle şânühû ve amme nevâlühû* hazretinin hıfz u emânına emânet virilüp ve defterdâr vekîli Ekâbir-i Cedîd Mustafâ Efendi ma'rifetiyle meydân-ı Sarây-ı Sultânî'de Hazîne-i Bîrûnî nazarında araba-i esblere tahmîl olunup ve ücret-i arabaları ber-vech-i nakd ashâb-ı arabacıyâna edâ vü teslîm olunup ba'dehû muhâfızînin cümlesi muvâcehesinde mûmâ-ileyh Mucurlı Osmân Ağa'ya teslîm olunup mütevekkilen ale'l-Hayyi'l-Vedûd taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a irsâl ü îsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 12 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Eyyâm-ı mezbûr Mevlûdü'n-Nebî *aleyhi efdalü's-salât ve's-selâm* vâkı' olup ve lâkin salât-ı cum'a ile kırâ'at-i Mevlûdü'n-Nebî *aleyhi's-selâm*ın eyyâm-ı kasîrde ictimâ'ı mümkin olmadığından minâre-i cevâmi'de kanâdîl fürûzân olunmayup yevm-i âtiyeye ta'vîk olundı. Ve pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh

hazretleri edâ-yı salât-ı farîza-i cum‘a için Nehr-i Tunca kenârına karîb “Maksûdiyye” dimekle meşhûr câmi‘-i şerîfeye teşrîf ve salât-ı cum‘ayı cemâ‘at-i müslimîn ile câmi‘-i şerîfde edâ buyurdılar ve Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Mustafâ Paşa hazretleri salât-ı farîza-i cum‘ayı Câmi‘-i Selîmiyye'de edâ buyurdılar.

Ezin-cânib, Ordu-yı hümâyûn'da olan Rûznâmçe-i Evvel Yûsuf Efendi'nin huddâmı Edirne meştâsında ba‘zı zahîre tedârüki |**67b**| için taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'dan yevm-i merkūmda pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [u] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye dâhil olup nakli üzere zikri sebkat idüp Ordu-yı hümâyûn'a gelen ilçinin izn-i Sadr-ı âlî-birle ordudan müfârakat ve mahmiye-i Edirne'ye gelmek için Karinâbâd kasabasına duhûli haberin ve işbu mâh-ı Saferü'l-hayrın altıncı Yevm-i Sebtde[28] Ordu-yı hümâyûn'un bi'l-külliye muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Belgrad'dan hareketleri ve taraf-ı meştâ-yı mahmiye-i Edirne'ye avdetleri vukū‘ın nakl ü rivâyet eyledüği istimâ‘ olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 13 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1104.

Eyyâm-ı kırâ’at-i Mevlûdü'n-Nebî *aleyhi efdalü's-salât ve's-selâm* mâh-ı mezbûrun on ikinci leyl-i Cum‘ada minâre-i cevâmi‘de kanâdîlin fürûzân olmaduğına illet yevm-i mâziyede tahrîr olunmuşdur. Ve'l-hâsıl yevm-i merkūmun leylinde minâre-i cevâmi‘de kanâdîl fürûzân olmağın yevm-i merkūmda kırâ’at-i Mevlûd-i şerîf vâkı‘ olmuşdur. Hazret-i Resûl-i kâ’inât *aleyhi's-salâtü ve's-selâm*ın Mevlûd-i şerîfleri mâh-ı Rebî‘ü'l-evvelin on ikinci güninde vukū‘ bulmağla hazret-i Resûl-i Ekrem *salla'llâhü te‘âlâ aleyhi ve sellem* hazretlerinden yevm-i Arasât'da ve rûz-ı cezâda şefâ‘atleri ümmîdi ile işbu mâh-ı Rebî‘ü'l-evvelin on ikinci güni Mevlûdü'n-Nebî *aleyhi efdalü's-salât ve's-selâm* kırâ’at olunmak için hânedân-ı selâtîn-i Âl-i Osmân |**68a**| *eyyedehümü'llâhü'l-Melikü'l-Mennân*-sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Ahmed Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*ın kırâ’at-i Mevlûdü'n-Nebî *aleyhi efdalü's-salât ve's-selâm* için mahsûs evkāfı olup merhûm pâdişâh-ı mağfûr tâlib-i rızâ-yı Hudâ olup mahmiye-i Kostantıniyye'de At Meydânı'nda vâkı‘ bir câmi‘-i a‘lâ ve ma‘bed-i bî-hemtâ binâ eylemişlerdir ki, dîde-i mühendisân-ı âlem görmemişdir. Ve ana emsâl bir binâ-yı bedî‘ü'l-imtidâd ve vaz‘ü'l-iştidâdı taht-ı eflâkde ve arsa-i

28 Burada Safer ayının altıncı günü “Yevm-i Sebt” olarak gösterilmekte ise de, aynı tarih daha önce (vr. 33a) “Yevm-i Cum‘a” olarak kronolojiye yerleştirilmiştir.

hâkde öyle esâs-ı bî-hemtâyı gûş-ı idrâk olan dânâ-yı benî Âdem işitmemişdir. Bâm-ı vâlâsında husûsan altı aded minâre-i mu'allâ bâlâsında olan on altı aded şerefâtı ol pâdişâh-ı âlî-câhın hânedân-ı selâtîn-i Âl-i Osmâniyye'den on altıncı pâdişâh-ı zî-şân olduklarına işâret ü îmâ ider. Çûn ki binâ-yı câmi'-i şerîfleri itmâm buldı, kırâ'at-i Mevlûdü'n-Nebî *aleyhi efdalü's-salât ve's-selâm*ın masârıfât-ı eşribe ve sükkeri ve vâ'izân-ı nush u pend ve mevlûd-hânların câ'ize ve hil'atlerin evkāf-ı mezbûre mütevellîsi tarafından virilmek üzere meşrûta idüp ilâ-yevminâ hâzâ her sene Mevlûd-i şerîf kırâ'at olunmak âdet-i haseneleri vâkı' olmuşdur. Ve lâkin Devlet-i aliyye pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd ü şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'de oldukda merhûm ve mağfûrun-leh Sultân |**68b**| Selîm Han-ı Sânî'nin mahmiye-i Edirne'de binâ ve hayrâtı olan Câmi'-i Selîmiyye'de kırâ'at olunagelmeğin merhûm Sultân Ahmed Han-ı Evvel'in evkāfları mütevellîsi mahmiye-i Edirne'ye gelüp ve kırâ'at-i Mevlûd-i şerîfe lâzım u muktazî olan mühimmâtı bi'l-külliye Edirne'de hâzır u âmâde eylemek kānûn olmuşdur. Hâliyâ sene erba'a ve mi'e ve elf târîhidir, evkāf-ı merhûm Sultân Ahmed Han mütevellîsi Edirne'ye birkaç gün mukaddem dâhil ve bi'l-cümle levâzimât u masârıfât-ı kırâ'at-i Mevlûd-i şerîfi hâzır u âmâde idüp yevm-i merkūm ki, târîh-i mezbûrede vâkı' mâh-ı Rebî'ü'l-evvelin on üçüncü Yevm-i Sebtdir, Câmi'-i Selîmiyye'de kırâ'at-i Mevlûd-i şerîf mukarrer olmağın Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa ve muvakkı'ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğrâ-keşân-ı ahkâm-ı cihânbânî Vezîr-i mükerrem Nişancı Mehemmed Paşa ve hazret-i şeyhü'l-islâm ve kādî'askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve sâ'ir ma'zûl mevâlî-i izâm ve müderrisîn-i zevi'l-ihtirâm örf ve izâfetleri ile ve bi'l-cümle erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat libâs-ı Dîvân-unvân ile ale's-seher Câmi'-i Selîmiyye'de müctemi' olup teşrîf-i kudûm-i meymenet-i pâdişâh-ı âlem-penâha muntazır oldılar. Hattâ Anadolı kādî'askeri Ak Mahmûd Efendi'ye mukaddemâ sadr-ı Rûm pâyesi ihsân buyurulmağla pâye cihetinden câmi'-i şerîf'de Rûmili kādî'askerine tasaddur idüp şeyhü'l-islâm hazretlerinin yanında ku'ûdları nakl olundı. |**69a**|

El-kıssa: Mütevellî-i evkāf-ı merhûm Sultân Ahmed Han ma'rifetiyle va'z u nesâyih içün meşâyih-i izâmdan üç vâ'iz ve kırâ'at-i Mevlûd-i şerîf içün ilm-i mûsikīden haberdâr hoş elhân üç nefer kārî'-i Mevlûd-i şerîf ki, mukaddemâ tahrîr ve defter olunmuş, anlar dahi Câmi'-i Selîmiyye'de hâzır u âmâde olup intizâr-ı teşrîf-i kudûm-i şehriyârî oldukları hâlde pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri Sarây-ı âmirelerinden hareket ve rahş-ı semend-i çapük-hirâma süvâr buyurduklarında kā'ide-i tarz-ı Süleymânî ve debdebe-i

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER

mülûk-i Âl-i Osmânî üzere dokuz re's esb-i küheylân ve tarîkı raht u baht ile müzeyyen yedek-i lâ-nazîr ve Mîrâhûr-ı Evvel İsma'îl Ağa ve Mîrâhûr-ı Sânî İbrâhîm Ağa ve Kethudâ-yı bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî ve Vekîl-i Ser-çavuşân Ali Ağa nazar-ı hümâyûn-ı şehriyârîde ve peykân-ı sîm-külâh ve solakān-ı sorguç-tebâh rikâb-ı hümâyûnlarında sürh üsküf-i sîm ile silahdâr ve çukadâr-ı şehinşâhî süvârî oldukları hâlde akîb-i şehriyârî ve gulâm-ı ağa-yı destâr dahi süvâr olduğı hâlde murassa' iki sorguçlı yedek destâr-ı şehriyârî destinde ve bunlardan mâ'adâ on beş gılmânândan mütecâviz sürh üsküfli gılmânân-ı Oda-i Hâss piyâde ve bunların akībdârı ağa-yı Dârü's-sa'âde altun zencirli rahş-ı hümâ-bahşa süvâr olup on beşden mütecâviz bevvâbân-ı sûfiyân kula ve destinde |**69b**| vüzerâ yapuğı ile sarrâcbaşı ve otuzdan mütecâviz teberdârân-ı Sarây-ı Atîk eskileri piyâde oldukları hâlde rikâblarında ağa-yı Dârü's-sa'âde akîbdârı ondan mütecâviz musâhibân ve nedîmân ve mukarrebân-ı şehriyârî Habeşî ağayân-ı musâhibân bi'l-cümle süvârî ve bunların akablarında ağa-yı Bâbü's-sa'âde rahş-ı semende süvâr olup ondan mütecâviz bevvâbân-ı sultânî ve yirmi neferden mütecâviz teberdârân zülüflüyân piyâde oldukları hâlde rikâblarında ve ağa-yı Bâbü's-sa'âde akabında ondan mütecâviz ağayân-ı Bâbü's-sa'âde cümlesi süvârî ale't-tertîb ve tertîbleri kānûn-ı kadîm-i şehinşâhî ve tarz-ı sâhib-kırân-ı Süleymânî üzere fevc fevc gürûh gürûh pâdişâh-ı zamânın akībdârları oldukları hâlde Câmi'-i Selîmiyye'ye mürûrlarından mâ'adâ nüzûl-ı pâdişâhî içün mahsûs olan sîm iskemle-i bevvâbân-ı sultânîden iskemleci gedüğinde olan bevvâb-ı sultânî süvârî olduğı hâlde destinde mezbûr sîm iskemle-i pâdişâhî ve bu cümlenin zahrında araba-i pâdişâh-ı cihânbânî ki, tuvânâ yalıları ve kuyrukları hınnâlı altı re's bârgîr koşulmuş araba-i mahsûsiyye-i şehriyârî ve sâ'ir bostâncıyân ve huddâmân ve yedekciyân bu tarz debdebe-i tumturâk üzere Sarây-ı Sultânî'den hareket ve Mevlûd-i şerîf cem'iyyetine niyyet ile Câmi'-i Selîmiyye'ye teveccüh ü azîmetleri mukarrer oldukda cümleden evvel kırk mikdârı başları çelengli çavuşân-ı Dîvân mürûr eyledükleri hâlde tahrîr |**70a**| ü imlâ olunan tarz ve debdebe-i şehinşâhî üzere vakt-i duhâda pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri izz ü ikbâl ile Câmi'-i Selîmiyye'ye teveccüh ü azîmet ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs mahall-i ibâdetgâha sa'âdet ile teşrîf buyurduklarında sîm ü zer buhûrdânlarda ûd ü anber ihrâk olunup derûn-ı câmi'-i şerîf râyiha-i tayyibe ile memlû oldukda varaklı billûr maşrabalar ile eşribe-i gûn-â-gûn ve sükker ile memlû tabaklar sürh münakkaş tepsilere vaz' olunmuş vüzerâ ve ulemâ ve meşâyih ve sâ'ir erkân-ı devlet nazarlarına bast olunup arz olundukdan sonra üç aded vâ'iz ve nâsih ale't-tertîb kürsüye urûc ve hazret-i Resûl-i Ekrem *salla'llâhü te'âlâ aleyhi*

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ve sellem hazretinin Mevlûd-i şerîfleri vâkı‘ olan leyle-i mübârekenin fazîletin ve hazret-i habîb-i Hudâ Muhammedü'l-Mustafâ *aleyhi efdalü's-salât ve's-selâm* hazretine salavât-ı şerîfe getürmenin fazîlet ve sevâbına müte‘allık nice va‘z u nesâyihden sonra üç nefer hoş elhân ilm-i mûsikīden haberdâr kārî-i Mevlûd-i şerîf dahi ale't-tertîb kürsîye urûc ve Mevlûd-i şerîf kırâ’atinden sonra vâ‘izlerin ve kārî-i Mevlûdlerin kānûn-ı kadîm üzere hil‘at-i post-semmûrları ilbâs ve câ’ize ve avâ’idleri i‘tâ olunup du‘â vü senâdan sonra Mevlûd-i şerîf umûrı itmâm olmağla pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Câmi‘-i Selîmiyye'den hurûc ve bâlâda tahrîr ü inşâ olundığı tarz u tumturâk üzere Sarây-ı |**70b**| âmire-i ma‘mûre'ye şevket ü iclâl ile teveccüh ü teşrîfleri mukarrer olmuşdur. Ve'l-hâsıl bu tafsîl ü tatvîlden murâd u maksûd olunan evvelâ yevm-i merkūmda ahvâl-i umûr-ı Mevlûd-i şerîf ne tarz ve kā‘ide üzere vukū‘ bulduğın i‘lâm ve sâniyen cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Ahmed Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*ın ol sultân-ı enbiyâ hazret-i habîb-i Hudâ Muhammedü'l-Mustafâ *aleyhi efdalü's-salât ve's-selâm* hazretinden ümmîd-i şefâ‘at ile eyyâm-ı Mevlûd-i şerîflerine ri‘âyeten ve teberrüken tevkīr u ihtirâm idüp mahsûsan evkāf ta‘yîn buyurdukların ifâdedir. El-kelâm yecri'l-kelâm.

Sultân Ahmed Han merhûmun evkāfı gibi kırâ’at-i Mevlûd-i şerîf içün bir evkāf dahi oldur ki Kösem Vâlide Sultânlık ile müte‘ârife ki “Eski Vâlide Sultân” dimekle ma‘rûfe olup merhûm ve mağfûrun-leh Sultân İbrâhîm Han vâlideleri ve Sultân Ahmed Han merhûmun hâsekîleridir, müşârün-ileyh merhûme Vâlide Sultân dahi tâlibe-i rızâ-yı Hudâ olup hâl-i hayâtlarında kethudâları olan merhûm Behrâm Kethudâ ma‘rifetiyle Üsküdar'da vâkı‘ “Yeni Mahalle” dimekle meşhûr mahallde bir câmi‘-i şerîf binâsına mübâşeret olunup derûn [u] bîrûnı Hattât Karahisârî hattı resmiyle kâşîler ile müzeyyen ve imâm ve hatîb ve vâ‘izi mu‘ayyen bir câmi‘-i şerîf binâ i[t]dirdüp ve cânib-i yesârında bir bâb ders-i âmm hâne ve etrâfında altı bâb talebe odaları ve cânib-i yemîninde |**71a**| ta‘lîm-i sıbyân içün fevkānî bir mu‘allimhâne ve kurbünde çifte hammâm ki, derûnı kâşî ile müzeyyen ve hammâm-ı lâ-nazîrdür. Ve tahrîr ü imlâ olunan hayrât ve hasenât-ı merhûme Vâlide Sultân bin elli üç târîhinde itmâmı müyesser olmuşdur. Ol merhûme ve mağfûre dahi merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Ahmed Han'a taklîd ile hazret-i Resûl-i Ekrem Nebîyy-i mükerrem *salla'lâhü te‘âlâ aleyhi ve sellem* hazretinden rûz-ı cezâda ümmîd-i şefâ‘atleri ile hayrâtı olan câmi‘-i şerîfde mâh-ı rebî‘ü'l-evvelde kırâ’at-i Mevlûdü'n-nebî *aleyhi efdalü's-salât ve's-selâm* hazretinin leyle-i mevlûdlerine ri‘âyeten mahsûs evkāf ta‘yîn eylemişlerdir ki, hâliyâ her sene mâh-ı rebî‘ü'l-evvelde mahsûsan

TÜRK TARİH KURUMU
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Mevlûd-i şerîf kırâ’at olunup masârıfât-ı eşribe ve sükkerî ve vâ‘iz ü nâsihin ve kāriyân-ı mevlûdün câ’ize ve atıyyeleri ve sâ’ir masârıfât u levâzimâtı ta‘yîn eyledükleri evkāfı mahsûlâtından mütevellî-i câmi‘-i şerîfleri tarafından görilüp edâ olunur. Tekabbela'llâh[29].

Ve kırâ’at-i Mevlûdü'n-Nebî *aleyhi's-selâm*dan mâ‘adâ künh-i yevm-i Arasât'da ol habîb-i Hudâ Muhammedü'l-Mustafâ *salla'llâhü te‘âlâ aleyhi ve sellem* hazretinden ümmîd-i şefâ‘at ile sâdât-ı kirâmdan üç yüz aded sâdât-ı kirâma beher sene mâh-ı rebî‘ü'l-evvelde i‘tâ olunmak üzere vazîfe şekli yüz sâdât-ı kirâma üçer şerîfi altun ve yüz sâdât-ı kirâma ikişer şerîfî altun ve yüz sâdât-ı kirâma birer |**71b**| şerîfî altun i‘tâ olunmak üzere vâlide-i merhûmenin hâl-i hayâtında ve kemâl-i sıhhatlerinde tahrîr ve defter olunup beher sene mâh-ı mezbûrda mütevellî-i evkāf-ı merhûme tarafından edâ olunmak içün vakfiyye-i ma‘mûlün-bihâlarında meşrûta kayd olunmuşdur.

Ve zikr olunan sâdât-ı kirâmdan âzim-i dârü'n-na‘îm ve huld-i berîn olanların evlâd-ı zükûrı birine kayd olunmak zükûrı olmaduğı hâlde evlâd-ı inâsı kayd olunur. Ve eğer evlâdı yoğise müceddeden bir sâdât-ı kirâm defter-i mezbûra kayd olunmak üzere şart olunmuşdur. Bu hayrât-ı hasene dahi hasenât-ı ekberdendir. Bu cihetden evkāf-ı kırâ’at-i Mevlûd-i şerîfde merhûm Sultân Ahmed Han evkāfına tegallübi müşâhede olunur, tekabbela'llâh[30].

İşbu mütercimü'l-*Vâkı‘ât* hâk-i Üsküdarî olduğı cihetden sıhhati üzere ma‘lûm-ı bende-i kemîne olduğundan gayri an‘ane-i sikāt rivâyeti ile meşhûr-ı âlemiyân olmuşdur. Ve bundan mâ‘adâ ebvâb-ı mahmiye-i Kostantıniyye'den “Pazar-ı Mâhî” dimekle meşhûr-ı âfâk-ı erbâb-ı ıyş ü işret olan ebvâb dâhilinde mukaddemâ binâsına mübâşeret ve binâ-yı temel rûy-ı zemînden irtifâ‘ bulduğı hâlde ferâgat olunup bunca zemândan berü mahallât-ı Yehûdâ ortasında bilâ-sâhib kalur. Âferîdeden bir ferdin ta‘mîr ü ihyâsına takayyüdleri yok iken hânedân-ı güzîde-i Âl-i Osmân es-Sultân Mehemmed Han b. Sultân İbrâhîm Han hazretlerinin merhûme ve mağfûre vâlide-i müşfikaları hâl-i hayâtlarında ve kemâl-i sıhhatlerinde tâlib-i rızâ-yı Hudâ olup ta‘mîr ü ihyâsına niyyet |**72a**| ve cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* hazreti âsân vechile itmâmın müyesser idüp (Boş) târîhinde “Emînöni” dimekle meşhûr iskelede vâkı‘ Gümrükhâne'ye nâzır iki aded mevzûn minâreli bir câmi‘-i şerîf ve ma‘bed-i

29 Metinde kelime “ تقبناالله ” şeklindedir.

30 Metinde kelime “تقبناالله ” şeklindedir.

latîf binâ ve hayrât itmişlerdir ki, fi'l-hakīka ma‘bed-i lâ-nazîr olup cevâmi‘-i şerîfeler miyânında mahbûb-misâl şîrîn olduğı cihetden nâdirü'l-vukū‘ şekli bir câmi‘-i şerîf ve ma‘bed-i latîf vâkı‘ olup “Hayrât-ı Vâlide Sultân” ile iştihâr bulmuşdur. Çûn ki merhûme ve mağfûre Vâlide Sultân'ın hayrât ve binâsı itmâm buldı, hazret-i Resûl-i Ekrem *aleyhi efdalü's-salât ve's-selâm* hazretinden yevm-i Arasât'da ve rûz-ı cezâda ümmîd-i şefâ‘at ile her sene mâh-ı rebî‘ü'l-evvelde kırâ’at-i Mevlûdü'n-Nebî *aleyhi's-selâm* için evkāf-ı vazîfe-i murtazika ve sâ’ir masârıfât-ı cevâmi‘-i şerîfden mâ‘adâ kırâ’at-i Mevlûd-i şerîf için mahsûsan evkāf-ı şerîf ta‘yîn idüp her sene mâh-ı rebî‘ü'l-evvelde kırâ’at-i Mevlûd-i şerîf mukarrerdir.

El-kıssa: Bu tafsîl ve tatvîl-i {ü} kelâmdan murâd ü muhassal pây-ı taht-ı pâdişâhân olan Kostantıniyye'de vâkı‘ cevâmi‘-i şerîfelerde Mevlûdü'n-Nebî *aleyhi's-selâm* kırâ’ati için merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Ahmed Han'ın ve Üsküdar'da vâkı‘ Eski Vâlide Sultân ile İstanbul'da vâkı‘ Yeni Vâlide Sultân merhûmelerin evkāflarından gayri kırâ’at-i |**72b**| Mevlûd-i şerîf için mahsûsan evkāf olmadığın ifâde için tahrîr ü imlâ olunmasına cür’et olundı. Yârân-ı safâdan ve ihvân-ı vefâdan recâ vü niyâzımdır ki bu abd-i kemînenin kusûrın setr-i afv ile mu‘âmele buyuralar.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 14 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1104.

Çûn ki rûz-ı kāsım mürûr idüp asker-i İslâm'ın sefer-i hümâyûndan avdetleri muktazî oldı, Ordu-yı hümâyûn muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Viraçar ki, sahrâ-yı Kal‘a-i Belgrad'dır, muhayyemgâh-ı mezbûrdan avdet ü hareket idüp kat‘-ı menâzil ve tayy-ı merâhil iderek işbu mâh-ı Rebî‘ü'l-evvelin on dördünci Yevm-i Ehad'da Kal‘a-i Niş sahrâsına vusûlleri ve muhayyemgâh ile sahrâ-yı mezbûra nüzûlleri Edirne'de der-i devlet-medâra vârid olup istimâ‘ olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 15 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1104.

Yagodina ve Aleksince ve Racine havâlîsinde isyân u tuğyân alemine küşâd virüp Ordu-yı hümâyûn'a mukaddemâ Şâm kulları ile irsâl olunan hazîneyi haydudân-ı mezbûrân Racine Boğazı'nda basup gāret ü yağma itmekle mezkûr haydud eşkıyâların ahz u bend için bundan akdem ta‘yîn ve irsâl olunan ser-bostâniyân-ı Edirne havâlî-i Aleksince ve Racine'de ahz u bend eyledüği haydud eşkıyâsından otuzdan mütecâviz haydud irsâl idüp |**73a**| Edirne'de der-i devlet-medâra kayd u bend ile dâhil ve huzûr-ı kā’im-makām-ı rikâb-ı

hümâyûna ihzâr olunup hazîne-i mezbûrı gāret-girân olan haydudân[a] su’âl olundukda: “Hazîne-i mezbûr gāret ü yağma olundukda bir mikdârın miyânlarında hisse şekli her birimize tevzî‘den sonra bâkī hazîne’i tevzî‘ itmedin bellü ve başlu olanlarımız üç yüzden mütecâviz aznavur haydudân ile hazînenin ekserin alup ve Nehr-i Tuna'dan mürûr u ubûr idüp Eflak ve Erdel memleketleri tarafında revâne olmuşlardır” deyü ikrâr ve takrîr itmeleriyle “Karanfilîzâde” dimekle meşhûr u müte‘ârif Subaşı Hasan Çavuş ma‘rifetiyle cümlesi zindân habsine fermân buyurulmağın mûmâ-ileyh Hasan Çavuş mübâşeretiyle zindânda mahbûs oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 16 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri sayd u şikâr tarîkı ile musâhibân ve nedîmân u mukarrebân ile Timurtaş karyesi sahrâsında ve mîrî şütürân âhûrları olan “Âhûr” nâm karye sahrâsında geşt ü güzâr ve sayd u şikâr içün izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle teveccüh ü azîmet buyurduklarında karakulak i‘lâmıyla Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Mustafâ Paşa hazretleri dahi akībdâr-ı şehriyârî oldukları hâlde etrâf-ı mezbûrlarda mevcûd bulunmak içün tebdîl-i câme ve ihtifâ tarîkıyla Timurtaş karyesi sahrâsı taraflarına teveccüh |73b| ü azîmetleri mukarrer olup ve pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri etrâf-ı kurâ-yı mezkûrînde geşt ü güzâr ve sayd u şikâr idüp vakt-i asrda avdet ve Sarây-ı ma‘mûre'ye teşrîfleri muhakkak olduğın an‘ane-i sikāt rivâyeti ile istimâ‘ olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 17 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1104.

Pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan mahmiye-i Edirne'de vâkı‘ sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han b. Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*ın câmi‘-i şerîflerinde a‘yân-ı mahmiye-i Edirne'den ser-mü’ezzinân-ı vakt olan “Börekcizâde” dimekle ma‘rûf şahs-ı zarîf sûretâ kasd-ı sevâb ile Mevlûd-i şerîf kırâ’atin murâd idinüp Dimetoka'nın sürh-âmîz bardakları aselî eşribe ile memlû ve bir iki vakıyye sükker peydâ ve tedârük idüp ve sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât binâ-yı Mevlev[î]hâne olan merhûm ve mağfûrun-leh cennet-mekân firdevs-âşiyân Sultân Murad Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*ın câmi‘-i şerîfinde ve yevm-i merkūmda Mevlûd-i şerîf kırâ’at itdürdüp mûmâ-ileyh Börekcizâde a‘yân-ı mahmiye-i Edirne'den olmağla a‘yân-ı Edirne miyânında kâm u nâm sâhibi olmak ârzûsı cihetinden mülûke taklîd [ile] Câmi‘-i Murâdiyye'de Mevlûd-i şerîf kırâ’atine cür’et eyledi. Ve lâkin ekâbir [ü] a‘yân-ı Edirne miyânında haylice güft ü gûlar zâhir

ü nümâyân olup: "Börekcizâde didikleri zarîf ehl-i cihet tarîkında olup |74a| iskāt-ı cenâzeden münfekk olmayup ve denâ'etde hôd fukarâya bir habbe tasaddukundan ictinâb üzere iken pâzârî sükker ve aselî eşribe masârıfâtıyla vâ'iz ü nâsih atıyyesi ve mevlûd-hân câ'izesine bu kadar masârıfât neden neş'et itdi ola" deyü kimi na'lına ve kimi mîhına kakup ekâbir [ü] a'yân-ı Edirne miyânında bu kadar güft ü gûlar vukū' bulup "eğer murâd kasd-ı sevâb ve Sultân-ı Enbiyâ'dan ümmîd-i şefâ'at ise kendü hânesinde veyâhûd Hakk civârı olan bir dost hânesinde kırâ'at itdürmeyüp bir alay fukarâ vü dervîşânı cem'iyyet ile cevr ü eziyyetden nâ'il-i sevâb olmaduğından gayri Börekcizâde Murâdiyye Câmi'-i şerîfi'nde Mevlûd-i şerîf kırâ'at itdürmüş" deyü a'yân-ı Edirne miyânında "Ankā tarzı nâm u kâm sâhibi olmaklığı murâd idinmiş bu hareketden taraf-ı riyâ âşikâre vü nümâyân" deyü güft ü gûlar ile a'yân-ı Edirne'nin her biri bir tarafa zâhib olmuşlar. Fi'l-hakīka Börekcioğlı'nun Murâdiyye Câmi'i'nde bu kadar cem'iyyet ile Mevlûd-i şerîf kırâ'atinden taraf-ı riyâ nümâyândır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 18 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Cânibdâr Ahmed Efendi'ye meştâ için Beylerbeyi Hammâmı kurbünde sâbıkā Bostâncıbaşı merhûm Sinân Paşa'nın sarâyı defterdâr-ı mûmâ-ileyhe meştâ ta'yîn olunduğunun zikri tahrîr olunup bundan akdem bâlâda sebkat itmiş idi. Maktûl Hasan Kethudâ |74b| hânesi tehallüf itdüği gibi hâliyâ Sinân Paşa Sarâyı dahi tehallüf itmekle meştâ-yı âhar muktazî olmuşdur. Ve sarây-ı mezbûrun tehallüfüne bâ'is ü bâdî meger mukaddemâ sarây-ı mezbûr Enderûn-ı hümâyûn'da gılmânân Oda-i Hâss ağalarının hasta ve tîmârları içün bîmârhâne ta'yîn olunup sarây-ı mezbûrda hasta ve bîmârı olan Hâss Oda gılmânından dört beş nefer gılmânân-ı bîmâr sarây-ı mezbûrda mu'âlece umûrında olmağla bîmârân-ı hastegân-ı mezbûrân Nehr-i Tunca'nın cânib-i garbîsinde vâkı' teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'dan ihrâc [ve] maktûl Sarı Yazıcı hânesine nakl olunup sarây-ı mezbûr tahliye olunmak içün ağa-yı Bâbü's-sa'âde taraflarından istîzân olundukda bîmârân-ı mezbûrların maktûl Sarı Yazıcı hânesine nakl itmelerine ağa-yı müşârün-ileyh taraflarından ruhsat virilmemekle meştâ-yı mezbûr tehallüf idüp defterdâr-ı mûmâ-ileyhe âhar meştâ tedârüki muktazî oldı.

Beyt:

Şarâb ü mül neyâmed, getür sâkī müselles
Eş-şey'ü lâ-yüsennâ [i]llâ vekad yüselles

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Nesr: mefhûmunca *“iki olan şeyin elbette üç olması mukarrerdir”* deyü zurefâ ve pindâriyân miyânında meşhûr meseldir. Ol eclden âhar meştâ ile takayyüd olunup merhûm ve mağfûrun-leh Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Han'ın asr [u] evânlarında vekîl-i mutlak ve vezîr-i a‘zamları olup makbûl ü mergūblarından |**75a**| **“**Mahmûd Paşa-yı Velî” şöhretiyle iştihâr bulan merhûm Mahmûd Paşa-yı Velî'nin hayrât u hasenâtından “Taşlık” dimekle ma‘rûf mahall-i güzînde eser-i hayrâtından câmi‘-i şerîf ve ma‘bed-i latîfin cânib-i yemîninde vâkı‘ “Gürcî Paşazâde Mehemmed Bey” hânesi dimekle ma‘rûf ve ba‘dehû defterdâr-ı sâbık “Küçük Mehemmed Paşa Büyûtı” dimekle mevsûf ve ba‘dehû Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebeciliğinden munfasıl Küçük Çelebi'nin hâliyâ mülk-i sarîhi olan sa‘âdethâne[si] hâliyâ Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Cânibdâr Ahmed Efendi'ye meştâ içün münâsib ü ma‘kūl görilmeğin sa‘âdethâne-i mezbûr tahliye olunmak içün sipâriş ve fermân buyurılup defterdâr-ı müşârün-ileyhe meştâ ta‘yîn olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve lâkin işbu meştâ-yı mezbûrun dahi tehallüfünden havf olunur. Zîrâ ki, meştâ-yı merkūm mâ-i cârîden müberrâdır. Eğerçi etrâfında çeşmeler mevcûd ve lâkin kurbiyyetleri nâ-bûddur. Ziyâdesiyle karîb olan çeşmelerin kurbiyyeti ednâ mertebe on dönümden noksân değildir ve hâne-i mezbûra mâ’-i cârî getürüp çeşme bünyâdı bir vechile mutasavver değildir. Pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan mahmiye-i Edirne'nin vastından Nehr-i Tunca cereyân itmekle kadîmden çeşmeleri olmayup ve şehr-i Edirne sâbıkā tasarruf-ı millet-i Nasârâ'da iken Nehr-i Tunca'nın cereyânından mâ‘adâ Nehr-i Meric dahi ilâ-hâze'l-ân Kal‘a-i Edirne kurbünden |**75b**| cereyân itmekle tâ’ife-i Nasârâ'nın çeşme bünyâdına i‘tibârları yoğimiş. Merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* hazretleri nâ’il-i sevâb-ı azîm içün Edirne kazâsı nevâhîsinden “Çöke nâhiyesi” dimekle ma‘rûf semt-i cebelden kemerler ile şehr-i Edirne'ye mâ’-i cârî getürdüp ve müte‘addid çeşmeler bünyâd itmekle şehr-i mezbûrı hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze idüp [31] و من الماء كلّ شيء حيّ kelâm-ı kadîm mûcebince şehrin ma‘mûr u âbâdân olmasına illet-i {ü} müstakille olmuşlardur. Ve lâkin merhûm Mahmûd Paşa-yı Velî'nin eser-i hayrâtı olan câmi‘-i şerîf-i mezbûra mâ-i cârî getürdüp cereyân itdürmek mutasavver değildür. Zîrâ Sultân Süleymân-ı merhûmun şehr-i mezbûra cereyân itdürdüği âbın maskat[32]-ı re’si merhûm Mahmûd Paşa-yı Velî câmi‘-i şerîfinin zemîninden dûn olduğı erbâb-ı mühendisân olan

31 "Ve diri olan herşeyi sudan meydana getirdiğimizi görmediler mi?" (Kur’ân-ı Kerîm, Enbiyâ 21/30)

32 “maskat” kelimesi metinde “maksad” şeklindedir.

suyolcılardan rivâyet olunur. Ol eclden gerek Câmi‘-i Mahmûd Paşa-yı Velî'ye ve gerek etrâfına gāyet karîb olan büyûthâya mâ’-i cârî çıkmak mümkin olmadığı üstâdân-ı râh-ı âbdan istimâ‘ olunmuşdur. Ve hayrât-ı Câmi‘-i Mahmûd Paşa-yı Velî bilâ-mâ’-i cârî olduğundan ma‘yûb mülâhaza olunur. Ammâ Mahmûd Paşa-yı Velî asrında ve hayrât-ı binâ-yı câmi‘-i şerîf vaktinde salât-ı farîza-i |**76a**| hamseyi vuzû[‘]-ı vâhide ile edâ ider sâhib-i takvâ ve erbâb-ı zühd ü salâhın kesretlerinden âbdesthânelere ihtiyâc olmaduğundan ma‘yûb değil imiş. El-hâletü hâzihî câmi‘-i şerîfin hareminde bi’ri olup ve âbı tatlu olmağla âbdesthâne musluklarına cemâ‘at-i müslimînin tecdîd-i vuzû[‘]ları içün mezbûr kuyudan su ihrâcına ve vuzû[‘] içün musluklara irsâline vazîfe-i mu‘ayyene ile ta‘yîn olunmuş mu‘ayyen âb-keş huddâmı vardır.

El-kıssa: Meştâ-yı hâne-i mezbûr âbdan müberrâ olduğı cihetden meştâlık tehallüfi mülâhaza olunur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 19 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum‘aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât cennet-mekân firdevs-â-şiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Bâyezîd Han-ı Velî'nin kenâr-ı Nehr-i Tunca'da binâ ve hayrâtı olan câmi‘-i şerîfe teveccüh ü azîmet ve cemâ‘at-i müslimîn ile edâ-yı farîza-i salât-ı cum‘ayı edâdan sonra Sarây-ı ma‘mûre'ye teşrîfleri mukarrer olmuşdur. Ve Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Mustafâ Paşa hazretleri Câmi‘-i Selîmiyye'ye teşrîf ve cemâ‘at-i müslimîn ile câmi‘-i latîfde salât-ı farîza-i cum‘ayı edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 20 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1104.

Ma‘zûl olunan Tatar Han Safâ Girây Han'ın Rodos Cezîresi'nde mahbûs tarzı meks ü ârâmları husûsunda fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla ümerâ-yı deryânın umûr-dîde ve kâr-âzmûdelerinden |**76b**| Abdülkādir Paşa mûmâ-ileyh ma‘zûl hanı cezîre-i merkūmda nakl itmek içün ta‘yîn ve fermân olunup ve mîr-i müşârün-ileyh dahi kadırgasıyla Gelibolı İskelesi'ne dâhil ve ma‘zûl olan Safâ Girây Han'ın iskele-i mezbûra kudûmuna muntazır olduğı hâlde masârıfât-ı üsârâ-i kadırga ve sâ’ir masârıfâta muzâyakası kemâlde olduğundan bin yüz dört sâliyânesinden ber-vech-i pîşîn birkaç yük akça ihsân buyurulmak ümniyyesiyle Edirne'de der-i devlet-medâr tarafına mahsûsan çekdirme kethudâsını irsâl idüp ve rikâb-ı hümâyûnda Kā’im-makām Mustafâ Paşa hazretlerine mahsûs mektûb-ı şefâ‘at-nâme gönderüp târîh-i mezbûre sâliyâ-

nesinden mutâlebe vü recâ itmekle ve lâkin mîr-i müşârün-ileyhin sâliyânesi bin yüz dört senesi Martı ibtidâsından olup târîh-i mezbûra mahsûb olmak üzere henûz mîr-i müşârün-ileyhe sâliyânesi müstahıkk olmaduğın sâliyâne mukāta'ası halîfesi olup "Akçakanad" dimekle müte'ârif Ali Efendi huzûr-ı kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûna arz u i'lâm itdükde ber-vech-i pişîn sâliyâne virilmek sâ'ir ümerâ-yı deryâya dahi sirâyet idüp cümle ümerâ-yı deryâ sâliyânelerinin vakti hulûl itmezden mukaddem bir mikdâr sâliyânelerin mutâlebe idecekleri mukarrer olduğundan nâşî ihtirâzen mîr-i müşârün-ileyhin dahi vakti hulûl itmeyen sâliyânesi i'tâ olunmak |77a| mümkin olmaduğundan ancak mîr-i müşârün-ileyh ümerâ-yı deryânın cümlesinden atîk ve pîr ü nâtüvân olduğundan gayri Gelibolı İskelesi'nde hızmet-i pâdişâhîye me'mûr olduğı cihetden def'-i zarûreti içün mukaddemâ Gelibolı'da tabhı fermân olunan mîrî peksimaddan iki yüz kantâr peksimad virilmek üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın mîr-i müşârün-ileyhin bin yüz dört senesi Martı ibtidâsından müstahıkk olacağı sâliyânesine mahsûb olmak üzere mîrî peksimaddan mîr-i müşârün-ileyhe iki yüz kantâr peksimad teslîm olunmak içün Mevkūfât Defterleri'ne kayd olunup peksimad tabhına me'mûr Gelibolı'dan gümrük emînine hıtâben hükm-i hümâyûn tahrîr ve mîr-i müşârün-ileyhin âdemîsine teslîm olundı. Ve bundan mâ'adâ ser-bostâniyân-ı Edirne'nin bundan akdem zikri sebkat itdüği üzere kayd u bend ile Edirne'de der-i devlet-medâra irsâl idüp mahbûs-ı zindân olan haydud eşkıyâsından on nefer aznavur haydud mel'ûnları mîr-i müşârün-ileyhin çekdirmesinde ebedü'l-âbâd istihlâs u necât bulmayup körük ırgalamakda istihdâm olunmak üzere fermân-ı âlî sâdır olup subaşıya hıtâben buyuruldı-i şerîf vârid olmağla subaşı olup "Karanfilîzâde" dimekle meşhûr Hasan Çavuş ma'rifetiyle on nefer güçlü ve kuvvetlü aznavur haydud eşkıyâsı mîr-i müşârün-ileyhin âdemîsine teslîm olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Tahrîr olunan ahvâl-i haydud mîr-i müşârün-ileyhin |77b| âdemîsinden istimâ'ımız omuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 21 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Asâkir-i İslâm'ın Ordu-yı hümâyûn ile sahrâ-yı Belgrad'dan avdet ve mâh-ı Rebî'ü'l-evvelin on dördünci Yevm-i Ehadda sahrâ-yı Niş'e vusûl ü nüzûllerinin zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Hâliyâ Ordu-yı hümâyûn'dan menzil ile Edirne'de der-i devlet-medâra vârid olan ulakların takrîrleri üzere işbu mâh-ı Rebî'ü'l-evvelin on dokuzuncı Yevm-i Cum'ada Sofya sahrâsına mütevâsıl oldukları istimâ' olunmuşdur.

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 22 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Muhâsebecilıkdan şöhret ü şân bulan merhûm Hasan Efendi'nin hazînedârlığından Galata voyvodası olup ba'dehû vezâret ile Basra hükûmeti tevcîh ü ihsân olunan vezîr-i mükerrem Güzelce Halîl Paşa eyâlet-i Karaman'a mutasarrıf olduğı hâlde sefer-i hümâyûna me'mûr olup eltâf-ı Hâlık-ı mâ-yeşâ' Vezîr-i a'zam Ali Paşa hazretleri sefer-i hümâyûna asâkir-i İslâm ile muhayyemgâh-ı sahrâ-yı mahmiye-i Edirne'de meks ü ârâmları vaktinde ki, sene selâse ve mi'e ve elf târîhi şehr-i Şevvâlinin onuncı Yevm-i Erbi'âda vezîr-i müşârün-ileyh tezyîn-i alay ve Karaman eyâletinin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile huzûr-ı hümâyûndan mürûr u ubûr itdükde tezyîn-i alay zîneti pesendîde-i şehriyârî olup iltifâten taraf-ı pâdişâh-ı Cem-câhî'den hil'at-i post-ı semmûr ilbâsıyla sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmetlerinin zikri bundan |**78a**| akdem *Vâkı'ât*'ın cild-i sâlisinde tahrîr ü imlâ olunmuş idi. Târîh-i mezbûrede vâkı' sefer-i hümâyûnı eyâlet-i Karaman hükûmeti ile seferleyüp ve sahrâ-yı Belgrad meksinde eyâlet-i mezbûreden şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup ve eyâlet-i Karaman Şeyhoğlı Ahmed Paşa'ya tevcîh ü ihsân olunmağla Vezîr-i mükerrem Güzelce Halîl Paşa eyâlet-i mezbûreden munfasıl [ve] ma'zûlen hâ'ib ü hâsir sefer-i hümâyûndan avdet ve pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan mahmiye-i Edirne'ye yevm-i merkūmda dâhil olup defterdâr-ı sâbık Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'nın "Süleymâniye Küçük Pazarı" dimekle ma'rûf mahallde kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı' sa'âdethânelerine nüzûlleri mukarrer olup ümmîd-i manâsıb-ı sâ'ire ile Vezîr-i a'zamın mahmiye-i Edirne'ye kudûm-ı meymenetlerine muntazır u müterakkıb oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Beyt:

Halk-ı âlem-i ezelî böyle perîşân ancak
Kimi nâlân kimi giryân kimi handân ancak

Nesr: Bu âlem böyle özge temâşâdur gider. Eğer lisân-ı zarâfetle su'âl olunsa lisân-ı hâl ile Galata Voyvodalığı değil hazînedârlığı âleminde olan zevk u safâyı ve râhat u istirâhatı hâtıra getürüp âh-ı ciğer-sûzı tarîk-i ihtifâdan yâd idüp köşe-nişînlik ile âlem-i vahdet rü'yâsına ta'aşşukı seyyâhân-ı âlemden ziyâde ârzû tarafları gālib mülâhaza olunur. Meşhûr meseldir: "Kişinin |**78b**| zâtına itdüği tehavvüri cümle âlem halkı ittifâk ile itmeğe kādir değildir".

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 23 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Şuhûrhâ-i Rûmiyye'den mâh-ı Teşrîn-i sânînin yirmi ikisi vâkı' olmuşdur. Ve

rûz-ı Kāsım mâh-ı Saferü'l-hayrın yirmi beşinci Yevm-i Erbi‘âda vâkı‘ olup yirmi sekiz gün mürûr u ubûr itmişken “Küçük Yaz” ta‘bîr olunan evkāt ile havâlar letâfet üzere güzer idüp ve emr-i Hudâ-yı müte‘âlile yevm-i merkūmda nüzûl-i berf vâkı‘ olup şehr-i Edirne'de berfin ibtidâ nüzûli mâh-ı Teşrîn-i sânînin yirmi ikinci güninde vukū‘ bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 24 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1104.

Mîrî şütürân âhûrlarının ocaklıkları olan kazâların bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere avârızları mukābelesinde arpa ve samanları âhûr-ı mezbûrlara nakl olunmayup aynî ṣa‘îrleri ve samanlarının her üç kantârından iki kîle dakīkleri asâkir-i İslâm zahîresiyçün Belgrad'a nakl ve Kal‘a-i Belgrad'da kabzına me’mûr Defterdâr Vekîli Yalnızkör'ün Dâmâdı Hüseyin Ağa'ya teslîm olunmak üzere hareket-i seferden mukaddem fermân olunmuş idi. Hâliyâ sefer-i hümâyûnda olan mîrî şütürân avdet-i seferde kadîmi üzere âhûrlarında kışlamak muktazî olmağla yüz yirmi katar şütürân-ı ner ve yetmiş katar mâde ki, cem‘an doksan katar şütürân-ı mîrî, Hayrabolı âhûrunda kışlamak içün bin yüz dört rûz-ı Kāsımından sene-i mezbûr rûz-ı Hızırına varınca yüz seksen günde |**79a**| beher yevm yüz doksan bir kîle arpa ve yüz doksan bir kantâr saman âhûr-ı mezbûrda kadîmden ocaklık olan kazâlardan mübâya‘a olunmak içün Ordu-yı hümâyûn tarafından fermân olunup ve Edirne'de Kışla Emîni Arnavud Receb Ağa tahsîl eylemek üzere ord[u] defterleri müşârün-ileyh Receb Ağa'ya irsâl olunmağın aynıyla tahrîr olundı:

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

An-mübâya‘a-i ṣa‘îr ve saman berây-ı şütürân-ı mîrî der-âhûr-ı Hayrabolı, el-vâkı‘ fî sene 1104. Ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

Şütürân *Katâr*	
120	Şütürân-ı ner
070	Şütürân-ı mâde
190	

Fî-i beher yevm ṣa‘îr *keyl*	Fî-i beher yevm saman *kantâr*
190	190

Eyyâm
180

<table>
<tr><td colspan="2">Şa‘îr
keyl
34.200</td><td colspan="2">Saman
kantâr
34.200</td></tr>
<tr><td colspan="4">Minhâ</td></tr>
<tr><td colspan="2">Mevcûd-ı der-anbâr-ı Hayrabolı der-sene 1103</td><td colspan="2">el-Bâkī berây-ı mübâya‘a fermân şüde</td></tr>
<tr><td>Şa‘îr
keyl
1.134</td><td>Saman
kantâr
1.134</td><td>Şa‘îr
keyl fî: 35
33.000
akça
1.155.000</td><td>Saman
kantâr, fî: 22
33.000
akça
792.000</td></tr>
<tr><td colspan="4">Yekûn
akça
1.947.000</td></tr>
<tr><td colspan="4">Minhâ</td></tr>
<tr><td colspan="4">Havâle şude fermûde an-mâl-i mezkûrîn berây-ı bahâ-i mübâya‘a
guruş-ı esedî
12.168,5 sülüs: 1
Fî-i beher guruş: 160
akça
1.947.000</td></tr>
<tr><td>An-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i livâ-i Silistre vâcib-i sene 1104.
guruş-ı esedî
5.000</td><td>An-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i livâ-i Hüdavendigâr vâcib-i sene 1103.
guruş-ı esedî
3.000</td><td colspan="2">An-mâl-ı mukāta‘a-i Gümülcine vâcib-i sene 1103.
guruş-ı esedî
1.000</td></tr>
<tr><td colspan="2">An-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i livâ-i Kütahya vâcib-i sene 1103.
guruş-ı esedî
1.857</td><td colspan="2">An-mâl-ı avârız-ı kazâ-i Zihne vâcib-i sene 1103.
guruş-ı esedî
1.311,5 sülüs: 1</td></tr>
</table>

Kışlak-ı mezbûr içün iktizâ iden otuz dört bin kîle şa‘îr ve otuz dört bin kantâr samandan bin yüz otuz dört kîle arpa ile bin yüz |**79b**| otuz dört kantâr saman emîn-i sâbık zamânından Hayrabolı anbârında mevcûd olmağla bâkī iktizâ iden otuz üç bin kîle şa‘îrin âhûr-ı mezbûra nakli ile beher kîlesi otuz beşer akçaya ve otuz dört bin kantâr samanın âhûr-ı mezbûra nakli ile her kantârı yirmi ikişer akçaya olmak üzere mübâya‘ası fermân olunup ve lâzım gelen on dokuz yük kırk yedi bin akça bahâları bâlâda tahrîr olunan avârız ve bedel-i nüzül mâllarından emr-i şerîf-i âlî-şân ile ta‘yîn ü havâle olunup mübâya‘a ve havâle emr-i şerîfleri Ordu-yı hümâyûn tarafından müşârün-ileyh Receb Ağa'ya irsâl olunmağın mûcebince rikâb-ı hümâyûnda olan Mevkūfât Defterlerine kayd olunmuşdur.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 25 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Bundan akdem eyyâm-ı Mevlûd-i şerîfde ağayân-ı Harem-i hümâyûn'dan musâhib-i şehriyârîden habeşî ve tavâşî iki ağa-yı nedîm ıtâk-ı pâdişâh-ı şehinşâhî birle behre-yâb ve âzâd olup kānûn-ı kadîm-i cihân-bânî üzere Kāhire-i Mısr'dan vazîfe ve cezâları in'âm u ihsân-ı pâdişâhî nümâyân olup Dârü's-sa'âde ağası sa'âdetlü Nezîr Ağa'nın izn-i şerîfleri ile Sarây-ı âmire'den hurûca me'zûn ve taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e teveccüh ü azîmetleri mukarrer oldukda ağırlıkların ve sîm ü zerre müte'allık raht u baht ve buhûrdân ve gülabdân ve post-ı semmûr ve gayri kürklerin ve sâ'ir melbûsâta müte'allık esbâbların mükârî arabalarına tahmîl idüp |**80a**| ve huddâmlarından araba-i mezbûrlara birkaç huddâm ta'yîn idüp Tekirdağı İskelesi'nden Âstâne-i sa'âdet'e gelmek üzere irsâl iderler. Mezkûr arabalar Babaeskisi menzilinden hareket idüp ve İbrâhîm Hanzâdelerin evkāfı kurâlarından Bergos kazâsına tâbi' Alpulı nâm karyeden mürûr idüp Bergos menzili kurâlarından yine Bergos kazâsına tâbi' Oklağılı nâm kurâya karîb zikr olunan iki kurânın miyânında araba-i mezbûrlar on beşden mütecâviz zebh ve salt atlu kuttâ'-ı tarîka dûş olup arabalara devr ider huddâmlar ve arabacılar havflarından firâr itdükde bî-pervâ sîm ü zerre müte'allık olan eşyâyı ve semmûr ve vaşak [ve] zincâb ve nâfe kürkleri ve ba'zı zî-kıymet esbâbı sanduklardan ihrâc ve ahz u gāret idüp kaba eşyâya i'tibâr itmeyüp bırakgurlar. Kalan esbâb ile huddâmân Tekirdağı'na varup sefâyin ile Âstâne'de Eski Sarây'da velî-ni'metleri musâhib-i şehriyârî ağalarına vusûl ve ahvâl-i kuttâ'-ı tarîkı alâ-vukū'ihî takrîr eyledüklerinde ağayân-ı nedîmân-ı ıtâkān ahvâl-i gāret-i kuttâ'-ı tarîkı arz-ı hâl ile Edirne'de der-i devlet-medârda ağa-yı Dârü's-sa'âde huzûruna kendülere olan hayf ü gadri tafsîl üzere i'lâm idüp meded talebinde olurlar. Çûn ki ahvâl-i mezbûr ağa-yı müşârün-ileyhin ma'lûmı oldukda tehavvür ü gazab-âlûd ile Karıştıran Bâğçesi ustası Ali Usta'nın ihzârına |**80b**| fermân olunur. Çûn ki mûmâ-ileyh Ali Usta ihzâr olunup Edirne'de Dârü's-sa'âde'de ağa-yı müşârün-ileyhin huzûr-ı âliyelerine vusûl buldukda ıtâk-ı pâdişâh-ı şehinşâhî olan ağayân-ı nedîmânın Alpulı karyesi ile Oklağılı nâm karyelerin miyânında gāret olunan eşyâ ve kuttâ'-ı tarîkları ahz ü bend ile vücûda getürmesi içün mezbûr Ali Usta'ya hıtâben hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sâdır olup: "Elbette gāret olan eşyâ ile kuttâ'-ı tarîkları bulup vücûda getürmen veyâhûd anlara bedel senin başın" deyü fermân-ı hümâyûn sudûrunda bî-çâre Ali Usta'ya gāfilen perîşânlık ârız olup ale'l-fevr aklın başına cem' idüp mühlet talebiyle kuttâ'-ı tarîkların cüst ü cûlarına me'zûn oldukda "baş gidecek mahall" deyüp etek der-miyân ider. Hemân ibtidâ arabacıları

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

vücûda getürüp mahall-i gāretde arabalara dûş olan kuttâ‘-ı tarîkların şekl ü şemâyilin ve tarz u edeblerin ve rahş u rikâbların su’âl itdükde on beşden mütecâviz salt atlu ve şev kıyâfetlü, kabîh kıyâfetlü korkunc çehrelü kimesneler olduğın bir hoşca ma‘lûm idinüp ve istimâ‘ eyledüği kıyâfetlerin hâtır-ı nişâne idüp ol dem sür‘atle Bergos kasabasına şitâbân olup vardukda meger Kolalı karyesinden menzile binen bir ulağı râhda soyarlar ve iki yüz mikdârı altunın |**81a**| ve rikâbından menzil bârgîrin ve sinur biçenin bârgîrin alurlar. Bî-çâre ulak piyâde ve uryân her ne hâl ise kasaba-i Bergos'a düşüp mahkemeye varur hikmet-i Hudâ Ali Usta dahi Bergos'da mahkemeye uğrayup derd-mend ulağın ahvâline ıttılâ‘ hâsıl idüp ulakdan dahi kuttâ‘ların eşkâlin bir hoşca istimâ‘ itdükde Bergos'dan menzil bârgîri ile Karıştıran Bâğçesi'ne irişüp on beş mikdârı çapük ü çâlâk bostâncı dilâverleri ile ılgar idüp Çorlı'ya dâhil olur. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn *celle şânühû ve amme nevâlühû* bir kulunın işin âsân itmek murâd-ı şerîfleri oldukda esbâbın dahi halk ider. Menzil bârgîrleri ise altı sakar hımâr gibi bellü hikmet-i Hudâ bir hânda menzil bârgîrlerine nazarı dûş olup hâncıdan ashâbların su’âl itdükde hâncı dahi: “Kahvehâneye gitdiler, şimdi gelüp gitseler gerek” deyü cevâb virdükde hâncıyı önine katup kahvehâneye vardukda hâncı ashâb-ı bârgîrleri gösterir. İkisi dahi kara kuru ve hıra arık uzun kürde ve gurbete de müteşâbih iki şahs olup heman kahvehânede ikisin dahi ahz u bend idüp mahkeme-i şerîfe varurlar. Karıştıran ustasın âlem bilür “kayd u bend itdüğin âdemlerin cürm ü günâhı nedür?” deyü su’âle kimün cür’eti vardır. Hemân ol dem bostâncı dilâverleri ikisine dahi cezâ tertîb itdükde |**81b**| ağayân-ı musâhibânın arabaların Alpulı karyesi ile Oklağılı karyesi miyânında gāret eyledüklerin ayni ile ikrâr iderler. Ve bî-çâre ulağın dahi esbâbı ve iki yüz mikdârı altunı mezbûrda mevcûd bulunup ve cümlesi kırk beş nefer kuttâ‘-ı tarîk oldukların takrîr idüp ve ağayân-ı mezbûrânın gāret olunan esbâbları bi'l-cümle Edirne'de olan yoldaşlarına fürûht içün irsâl eyledüklerin ve iki nefer yoldaşları dahi Silivri'de falan hânda kendülerine muntazır oldukların i‘lâm itdükde harîfleri tebdîl-i câme idüp ol gice ılgar ile vakt-i şâfi‘îde Silivri'ye dâhil olup yolcıyân ve müsâfirân henûz hareket üzere iken ma‘hûd hân-ı şerîfe vâsıl olup rikâblarından nüzûl iderler. Mahbûsların yoldaşları hânın kapusı kurbünde nüzûl idüp yoldaşlarına muntazır olduklarından harekete niyyetleri yok, râhat ile âlemlerinde. Verâ-i perdeden başlarına ne cins belâ nâzil olacağından bî-haberler. Eyledükleri kârın kıymetinden hisselerine ne mikdâr nukūd isâbet ideceğin mâl-i hulyâ şekli derûnlarından hisâb itmekde. Çûn ki Ali Usta ortalık bir hoşca ağarmadan bostâncı berâtlı on beş mikdârı atlu ile hân-ı şerîfe duhûl eyledi. Karıştıran ustası olduğın gerçi fark itmediler, ammâ teşvîşe düşüp

hareket-i râh içün tedârüke iştigāl gösterdiler. Ol dem mahbûs olan |**82a**| yoldaşları işâretiyle gösterüp ikisin dahi kayd u bend iderler. Ve sâ'ir yoldaşların su'âl itdükde İstanbul'da biri Ma'cûncı Çârşûsı'nda ve biri Cerrâh semtinde ve biri Avretpazarı'nda ve biri Lanka Bostânı'nda ve biri Monlâ Gûrânî'de ve biri Zeyrek Yokuşı'nda her biri İstanbul'un bir semtinde müte'ehhil oldukları hâlde sâkin ü mütemekkin oldukların ikrâr u i'lâm iderler. Ve mezbûrlar beşer onar atlu on seneden mütecâviz Edirne ile İstanbul miyânında vâkı' râh-ı mezbûrda kuttâ'-ı tarîklık idüp bu kadar seneden berü Edirne râhında gāret olunan müsâfirân ve tüccârân kendülerin ef'âli oldukların ikrâr eylemişler. Hey gāfil insân âkıbet-endîş olmayup kuttâ'-ı tarîklığa heves idüp bunca mâl-ı müsâfirân-ı bâzergânân gāret ü hasâret olduğundan mâ'adâ bu hilâlde niçe nüfûs helâk olup ne kadar cân katl olunmak gerek kıyâs oluna. Heves itdükleri tarîkın kâr u kesbini gör, bir gün girîbânı ele virmek te'emmüli yok. Fi'l-hakīka sermâyesiz kolayca kâr, ammâ sonu katı düşvâr-ı girîbânı giriftâr oldukda necâta çâre bulunmaz idüğin fikr itmeğe şeytân *aleyhi'l-la'ne* komaz. Ammâ pençe-i şîre giriftâr oldukda cezâsın bulup "ya kazıkdır ya çengâl" didikleri gibi âkıbetü'l-kâr ikisinden birine mübtelâ ile dûş olup dest-i cellâd-ı bî-emândan rehâ bulmayacağı mukarrer |**82b**| olduğundan tegāfül.

El-kıssa: Kayd u bend itdüği dört nefer kuttâ'-ı tarîkı çûn ki Karıştıran ustası Ali Usta mahmiye-i Edirne'de ağa-yı Dârü's-sa'âde huzûruna kayd u bend ile ihzâr itdükde tekrâr ef'âl ü akvâlleri su'âl olundukda inkâra mecâlleri olmayup ikrârları bi'z-zât ağa-yı müşârün-ileyhin ma'lûm-ı şerîfleri oldukda "Karanfilîzâde" dimekle şöhret-{ü}şi'âr olan Subaşı Hasan Çavuş ihzâr olunup dört nefer kuttâ'-ı tarîk kayd u bendleri ile mûmâ-ileyh Hasan Çavuş'a teslîm olunup ağayân-ı mûmâ-ileyhin gāret ü hasâret olunan eşyâları mezbûrlardan tahsîl olunmak üzere fermân buyuruldı. Çûn ki Subaşı Hasan Çavuş mezbûrları habs-i zindân ile mahbûs eyledi, ol gice üstâdân şerbeti ile tertîb-i cezâ olundukda andelîb-i nevâ gibi gûyâ olup mâcerâyı evvelinden âhirine varınca nakīr ü kıtmîr takrîr ve Edirne'de şerrâki ism ü resmleriyle ayân u beyân iderler. Çûn ki ahvâl-i sârikān ma'lûm-ı subaşı olur, Edirne'de olan şerîkleri dahi ahz u bend olunup altun ve gümüş evânî kuyumcı tâ'ifesine ve sâ'ir esbâbının kimi erbâb-ı Bezistân'a ve kimi Bitpâzârı oturakcılarına fürûht olunduğundan mâ'adâ iki üç sanduk esbâb şerîklerinde mevcûd bulunup ve cümlesi tahsîl olunup kethudâ-yı teberdârân-ı Sarây-ı Atîk tarafına teslîm olunmuş. Ve hızmet-i mezbûr mukābelesinde mûmâ-ileyh Ali Usta'ya |**83a**| ve yamakı olan kasaba-i Pınarhisarı'nda sâkin ustaya ağa-yı Dârü's-sa'âde

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

taraflarından in‘âm-ı {u} firâvândan mâ‘adâ hil‘at-i fâhire ilbâs olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve İstanbul'da sâkin olan şerîklerin kayd u bend olunup habs-i zindân olanların takrîrleri üzere ism ü resmleri ve şöhretleri ile bu sâkin oldukları mahallâtın ismleriyle tahrîr ve defter olunup ahz ve kayd u bend ile Edirne'de der-i devlet-medâra irsâlleri içün Âstâne-i sa‘âdet'de kā’im-makām-ı âlî-makām olan Vezîr-i mükerrem Bosnevî Hüseyin Paşa'ya hıtâben mü’ekked hükm-i hümâyûn tahrîr ve irsâl olunmuşdur. Ve Ali Usta'nın kayd u bend ile der-i devlet-medâra getürdüği kuttâ‘-ı tarîkların biri Üçşerefeli Câmi‘-i şerîfi pîşgâhında ve biri bitpâzârı başında ve biri “Âyişe Hatun Hânı” dimekle meşhûr han öninde tîğ-ı cellâd-ı bî-emân ile gice katl olunup kim olduğı ma‘lûm olmamak içün bilâ-re’s lâşe-i habîseleri mahall-i mezbûrlarda hûn-âlûd galtân oldukları muhakkak olmuşdur.

El-kıssa: Kuttâ‘-ı tarîk ve haydud eşkıyâsının kayd u bendinde bostâncı ocağı kadîmden meşhûrlar iken Karıştıran Ustası Ali Usta'nın Edirne ile İstanbul miyânında vâkı‘ râhda bu kadar seneden berü fitne vü fesâd iden kuttâ‘-ı tarîkdan birkaç neferin kayd u bend itmesiyle kırkdan mütecâviz ehl-i fesâdın mekânları ma‘lûm olup haklarından gelinmek âsân olduğı |**83b**| cihetden Ali Usta şecâ‘at-ı sâhib-kırânî tarzı beyne'n-nâs şöhret ü nâm ile iştihâr bulup kuttâ‘-ı tarîkın cümlesi havf-nâk olduğundan mâ‘adâ Edirne ve Bergos ve Karıştıran ve Çorlı havâlîsinde sâbıkda ehl-i fesâd olan değil, zerre kadar töhmetle müttehem olanlara bir cins teşvîş ârız olmuş ki tebdîl-i mekâna niyyetleri istimâ‘ olunmuşdur. Ve'l-hâsıl fî-zemâninâ bostâncılar ocağında Karıştıran Ustası Ali Usta'nın şecâ‘at ve salâbet ü mehâbeti mahmiye-i Edirne'den bâb-ı Kostantıniye'ye varınca münteşer olup sâhib-kırânlık nâmıyla şuyû‘ bulmağla pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan Edirne Bâğçesi ustaları mûmâ-ileyh Ali Usta'nın bi'z-zât bostâncıbaşı olmasından cümlesi ziyâdesiyle elem-nâk u gam-nâk oldukları tâ’ife-i bostâniyândan istimâ‘ olunduğı an‘ane-i sikāt rivâyeti ile şuyû‘ bulmuşdur.

Âmeden-i İlçi Berây-ı Sulh-ı Kral-ı Nemçe: Nemçe kralı ile sulhün miyânında vâsıta olmak üzere mukaddemâ sahrâ-yı Belgrad'da olan Viraçar sahrâsında Ordu-yı hümâyûn'a dâhil olan İngiliz ilçisinin zikri bundan akdem tahrîr olunup sebkat itmiş idi. İlçi-i mezbûrun yanına Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerilerinden bir oda ta‘yîn olunup “Nehr-i Tuna Donanması” ta‘bîr olunan şayka ile Belgrad'dan Ruscuk kasabasına irsâl ve Ruscuk'dan Edirne'de |**84a**| der-i devlet-medâra rûy-ı ubûdiyyet mâlide kılması fermân buyurulmuş, ilçi-i mezbûr yevm-i merkūmda dâhil-i mahmiye-i Edirne olup sâbıkā nedîm-i şehriyârî hâk-ı Konyevî akl-ı evvel-i sâhib-i mühendis îcâd-ı binâ-i kāfiye-şinâs nâkıl-i

te’vîlât-ı mîr-kelâm merhûm İshak Efendi'nin Edirne'de Topkapusı hâricinde “Mahallât-ı Çingâne” ta‘bîr olunan mahallin zahrında binâ vü ihdâs eyledüği hâne ilçi-i mezbûra konak ta‘yîn olunup hâne-i mezbûra nüzûl ve yevmiyye ta‘yînâtı taraf-ı mîrîden ta‘yîn olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 26 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı farîza-i cum‘aya niyyet ve Nehr-i Tunca kenârında vâkı‘ “Maksûdiyye” dimekle mü-te‘ârif ma‘bed-i kadîme izz ü ikbâl ile teveccüh ü azîmet buyurup cemâ‘at-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum‘ayı edâ buyurdılar. Ve Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Silahdâr Mustafâ Paşa hazretleri dahi sâhibü'l-hay-rât ve'l-hasenât cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han b. Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* merhûmun “Selî-miyye” ismi ile müsemmâ olan câmi‘-i şerîfe teşrîf ve cemâ‘at-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum‘ayı edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 27 şehr-i Rebî‘ü'l-evvel sene 1104.

Bundan akdem zikri sebkat idüp Karıştıran Ustası Ali Usta'nın kayd u bend ile mahmiye-i Edirne'de |**84b**| der-i devlet-medâra ihzâr eyledüği kuttâ‘-ı tarîk-ların şehr-i Edirne'de vâkı‘ Kovacılar Mahallesi'nde sâkin yatakların ikrâr u i‘lâm itmeleriyle yatak olan şahs-ı mezbûr sâhib-i zühd ü takvâ olup elinde tesbîhi salât-ı farîza-i hamseyi cemâ‘at ile mahalle-i mezbûre mescidinde edâ idüp salât-ı hamsenin bir vaktinde cemâ‘at ile mescidden münfekk olmadu-ğın mahalle-i mezbûre imâmı ve cemâ‘atı nakl eyledükleri beyne'n-nâs şuyû‘ bulmuşiken meger şahs-ı mezbûr sûret-i hakkdan görünüp setr-i kabâhat içün zühd ü takvâ üzere hareket idüp salâhiyet ile taraf-ı riyâda olup ahvâl tefah-hus iktizâ itdükde: “Bir sâlih ve mütedeyyin kendü hâlinde ve du‘âsı alınacak âdemdür” deyü ehl-i mahallenin şehâdet etmeleri içün zâtını tarîk-ı takvâda âşikâre idüp salâhiyet ile meşhûr itmiş. Ammâ bu kadar seneden berü mahmi-ye-i Edirne ile İstanbul râhında vâkı‘ ehl-i fesâd olan kuttâ‘-ı tarîkın yataklık cihetiyle şerîki olduğı nümâyân oldukda “Karanfilî” dimekle meşhûr Subaşı Hasan Çavuş ma‘rifetiyle hânesi basılup şahs-ı mezbûr ahz u bend olundukda hânesinde mevcûd bulunan esbâb-ı gāretin sübûtundan mâ‘adâ tertîb-i cezâ olundukda kendü dahi ikrâr itmekle sübût ba‘de's-sübût nümâyân olmağın ve âhar şerîki dahi ahz olunup sübût-ı müselles vâkı‘ oldukda şer‘-i Muhammedî *aleyhi efdalü's-salât ve's-selâm* |**85a**| üzere dest-i yemînleri ile pây-ı yesârları kat‘

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

olunmak üzere hükm olunup huccet-i şer'iyye virilmekle Üçşerefeli Câmi'-i şerîfi pîşgâhında Karanfilîzâde Subaşı Hasan Çavuş ma'rifetiyle alâ-mele'i'n-nâs ibret-i âlem içün dest-i cellâd-ı bî-emân ile ber-mûceb-i şer'-i şerîf ikisinin dahi dest-i yemînleri ile pây-i yesârları kat' olunup beyne'n-nâs teşhîr-i âlem oldukları tahakkuk bulmuşdur. Ve Kovacılar Mahallesi'nde sâkin zühd ü takvâ sûretinde geçinüp kuttâ' yatakı ve durağı olup ahz ve dest [ve] pâyı kat' olunan şahs-ı zâhidin şerîki olup at canbâzı kârında olan küçük birâderi ahvâle muttali' oldukda zâtına havf ü haşyet müstevlî olup karârı firâra tebdîl idüp nâ-bûd ü nâ-peydâ olduğı şuyû' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 28 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Ordu-yı hümâyûn sahrâ-yı Filibe menziline bundan akdem dâhil ve otağ-ı hazret-i Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunup ve altı gün muhayyemgâh ve menzilgâh-ı Filibe'de meks ü ârâm olunup ve nâ-mevcûd olan iki üç binden izdiyâd sipâhın esâmîleri Mukābele Süvârî Defterleri'nden terkīn ve çalınup eyyâm-ı sittede iki bölük dahi devr ve itmâm oldukdan sonra yevm-i merkūmda muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Filibe'den hareket olunup pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan mahmiye-i Edirne tarafına Ordu-yı hümâyûn'un teveccüh |**85b**| ü azîmetleri mukarrer olduğı menzil ile Edirne'ye vârid olan erbâb-ı ulakdan istimâ' olunup şuyû' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 29 şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Hâher-i pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh olan devletlü ve sa'âdetlü Gevher Han Sultân hazretleri ki pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin şehzâdegân-ı ferzend-i hoş-mendlerinin âlem-i gaybdan âlem-i vücûda kudûm-ı meymenetlerinde hâzır u âmâde bulunmaları içün hemşîreleri olan devletlü ve sa'âdetlü Beyhan Sultân hazretleri ile ma'an da'vet-i pâdişâh-ı şehinşâhî birle mahmiye-i Edirne'ye teşrîflerinin zikri bundan akdem tahrîr olunup sebkat itmiş idi. Hâliyâ devletlü Gevher Han Sultân hazretlerinin zevcleri olup Kapudan-ı Bahr-i Sefîd olan Vezîr-i mükerrem Yûsuf Paşa hazretleri Âstâne-i sa'âdet'de vâkı' Tersâne-i âmire'ye donanma-yı hümâyûn ile ma'an vusûllerinin haberi mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vârid olmağın devletlü Gevher Han Sultân hazretlerinin taraf-ı Âstâne'ye teveccüh ü azîmetleri içün izn-i hümâyûn-ı şehinşâh-ı cihân-bânî sudûr bulmağın me'zûn-ı şehriyârî oldukları hâlde ve yevm-i merkūmda otuzdan mütecâviz koçı ve araba-i esb ile devletlü Gevher Han Sultân hazretlerinin taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e devlet

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ile teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur ve Ordu-yı hümâyûn ile sefer-i hümâyûna me'mûr olan Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri |**86a**| odalarından yirmi beş aded oda Ordu-yı hümâyûn'dan mukaddem zağarcıbaşı ile yevm-i merkūmda mahmiye-i Edirne meştâsına vusûlleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî selh-i şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1104.

Dünki gün mahmiye-i Edirne'ye dâhil olan yirmi beş aded Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri odalarının on üç aded odaları inşâ'a'llâhü te'âlâ evvel bahâr-ı huceste-âsârda vâkı' olacak sefer-i hümâyûna lâzım gelen mühimmâtların tekmîl içün ve ma'nen acem oğlanı çorbacıları muhâfaza eyledükleri kollukları muhâfaza içün taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e ta'yîn ve revâne oldukları ve on iki aded oda dahi mahmiye-i Edirne'de derûn-ı kal'ada kadîmden konak ta'yîn olunan meştâlara duhûlleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî gurre-i şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Kavl-i müneccimîn üzere şehr-i mezbûrun ahkâmın takvîm ve tomarlarında bu minvâl üzere tahrîr ü îmâ eylemişlerdir ki, delâlet ider, Allâhu a'lem. Pâdişâh-ı âlem-penâh *medde'llâhu zıllehû* hazretlerinin kuvvet ve sa'âdetine ve vüzerâ ve eşrâf kuvvetde olup mülûk-i selâtîn tarafından inâyetler müşâhede kılmaklarına, ulemâ ve kudât sürûrına ve cânib-i şarkda fi'l-cümle fesâd ü fitne zuhûrına ve Tatar vilâyetinde fitne vü fesâd olmasına ve tabakāt-ı Utârid'de çok kimesne ilerü gelmesine muhtemeldir. Ve bir kavm pâdişâhlarına veya beylerine muhâlefet idüp dalâlet üzerine olmaklarına ahyânen havânın |**86b**| i'tidâlde, ammâ ekser evkātda galîz rîhlu bulut ve sovuklar ve yağmurlar yağmasına imkândır. Ve ra'd u bark olup havâda gürüldüler işidilmesine ve miyân-ı zenânda meveddet olup zânîlerin giriftâr olmalarına, ayyârlar ve müfsidler belürüp ekserinin âfetine, huddâm ve havâtîn ve erbâb-ı lehv ü tarab endûhına, edânî fuzalâ ve eşrâf zümresine tasallut idüp dîn ü mezheb husûsında baht olmasına, ashâb-ı zevâyâ ve köşe-nişîn pîrlerin neşâtına, ümerâ ve ehl-i silâh tâ'ifesinin revnakına ve ba'zılarına vüzerâ ve ulular tarafından nazar-ı inâyetler ve iltifât olmasına ve eyü atlar kıymetde olup ezvâc arasında mekr ü hîle olmasına ve fısk u fücûr ve furtuna ve serâbdârlar revnâkına, erbâb-ı kılâ' [ve] dehâkīn ve ehl-i sahrâ ferahına ve hânedân-ı kadîm ululârından ba'zısının mevtine veya nekbetine ve narhların tefâvütüne ve dârü'l-ihtisâb revnâkına ve emr-i ma'rûf kesretine şark ve Tatar vilâyetleri fesâddan hâlî olmamasına, ba'zı harîk ve garîk misillü olmasına ve ba'zı ehl-i şer'in nefy veya

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

hav[f]-i azl misillü şey'in vukū'ına ve ba'zısına manâsıb-ı âlî olmasına ve bir meşhûrun beyânına ve küffârdan intikām alınmak misillü hâller vâkı' olmasına delâlet ider deyü takvîm ve tomarlarında tahrîr ü îmâ idüp Allâhü a'lem "tahkīkatü'l-hâl" deyü işâret idüp ve lâkin |87a| hükm-i sahîha cür'etleri yokdur ki [33] "كل منجمين كذّاب" hadîs-i şerîfine mâ-sadaklardır. Ve tâ'ife-i müneccimîn tahrîr eyledükleri kuyûdât-ı ahkâmlarının intihâsında tahrîr olunan kuyûdât seb'a-i seyyârenin hükm-i devri iktizâsınca îmâ vü işâret olunmuşdur. Cümlesi haltdur, hemân gaybı Bârî te'âlâ bilür, ihtimâlâtıyla imlâ olunmuşdur, ameline cevâz yokdur deyü îmâları mütehakkık olup mu'teriflerdir. Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ağasının tuğı avdet-i sefer ile dâhil-i Edirne olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 2 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Çûn ki sefer-i hümâyûndan avdet olunup yevm-i merkūmda Ordu-yı hümâyûn ile eltâf-ı Hâlık-ı mâ-yeşâ' Vezîr-i a'zam Ali Paşa a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat birle Cisr-i Mustafapaşa menziline muhayyemgâh ile vusûl ü nüzûllerinin haberi rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makām Mustafâ Paşa hazretlerine vârid olmağla istikbâl-i Sadr-ı âlî mukarrer olmağın mahmiye-i Edirne'ye üç sâ'at mikdârı bu'd u mesâfe olan Kadın nâm karyede vâkı' sâbıkā Edirne Bostâncıbaşısı Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa'nın çiftliğinde tertîb-i ziyâfet-i Sadr-ı âlî içün taraf-ı kā'im-makāmîden mükemmel matbah ve üstâd-ı tabbâhîn ile bi'z-zât Kethudâ-yı Kā'im-makām Osmân Kethudâ irsâl olunup âlî ziyâfet tertîbi sipâriş buyuruldı. Ve Dergâh-ı mu'allâ yeniçeriler ağası olan Vezîr-i mükerrem |87b| İsma'îl Paşa hazretleri zâbıtân-ı ocağ-ı mezbûr ile yevm-i merkūmda pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân olan mahmiye-i Edirne'ye dâhil ve derûn-ı kal'ada kadîmden ağa-yı yeniçeriyâna mahsûsan meştâ olan "Kostazâde" dimekle meşhûr u müte'ârif Zülfikār Ağa'nın hânesine nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 3 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa ve muvakkı'ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğra-keşân-ı ahkâm-ı cihân-bânî Vezîr-i mükerrem Nişancı Mehemmed Paşa ale's-seher mahmiye-i Edirne'den hareket ve istikbâl-i Sadr-ı âlî içün zikri sebkat iden Kadın nâm karyeye teveccüh ü azîmetleri mukarrer

33 "Küllü müneccimîn kezzâbun": "Bütün müneccimler yalancıdır".

olup karye-i mezbûrda vâkı‘ Hüseyin Paşa Çiftliği'nde meclis-i Sadr-ı âlî-birle şeref-yâb olup ba‘de-itmâm-ı ziyâfet mahall-i yemeklikden hareket ve pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd u şikârgâh-ı pâdişâhân olan Edirne'ye teveccühlerinde şeyhü'l-islâm hazretleri ve kādî‘askerân-ı Rûmili ve Anadolı koçılarına süvâr ve Sarây-ı Sultânî mukābelesinde “Alaca Âhûr” dimekle meşhûr mîrî âhûr kurbünde intizâr-ı kudûm-ı Sadr-ı âlî olup karîb geldüklerinde rahşlarına sûv[â]r ve istikbâl-i Sadr-ı âlî idüp gürûh u cumhûr ve tertîb-i alay ile Sarây-ı Sultâniyye'ye vâsıl ve huzûr-ı hümâyûna mütevâsıl olduklarında hazret-i şeyhü'l-islâm edâ-yı farîza-i du‘â-yı devlet ve ibkā-i vazîfe-i senâ-yı hızmetden sonra sancak-ı hazret-i Resûl-i Ekrem *aleyhi efdalü's-salât* |88a| *ve's-selâm*ı Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûn kethudâsına teslîm idüp vüzerâ vü ulemâ bi'l-cümle dest-bûs-ı şehriyârî birle şeref-yâb oldukdan sonra huzûr-ı hümâyûndan ihrâc ve Vezîr-i a‘zam hazretleri kadîmden mahsûs-ı makām-ı sadâret-i uzmâ olan merhûm vezîr-i rûşen-celîl Mehemmed Paşa-yı Tavîl'in sarâylarına teşrîf ve sâ’irleri mu‘ayyen olan meştâlarına perâkende oldılar. Ve eyyâm-ı mezbûrda vakt-i şâfi‘îden vakt-i şâma değin rûzgâr-ı şedîd ile gāyet müştedd furtuna olup Cisr-i Mustafapaşa menzilinden mahmiye-i Edirne'ye vusûlleri müyesser olunca gerek ehl-i seferin ve gerek erbâb-ı istikbâlin çekdükleri zahmet ü meşakkat-i furtuna eyyâm-ı karîbde umûr-dîde ve kâr-âzmûde erbâb-ı seferin manzûr-ı dîdeleri olmaduğı nakl-i sahîh ile rivâyet olunmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 4 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1104.

Çûn ki bu âlem-i fânî değildir bir kimseye bâkī ve mutlak nüfûs-ı beşer âkıbetü'l-emr kabza-i ecele düşer, bu cihâna gelen geçse gerek, konan elbette göçse gerek. Tersâne emânetinden ve başmuhâsebecilikden ve arpa emânetinden munfasıl olup bunca zamândan berü tâli‘ u bahtı yâver olmayup menkûb kalmış iken baht u tâli‘i bîdâr olup nâ’il-i merâm olmak üzere şehr emâneti tevcîh ü ihsân olunup bir hafta emîn olan bî-çâre Eyyûb Efendi'nin mizâcı bir mikdâr nâ-hoş |88b| olup kuvvet-i bedeni za‘fa mübeddel olmağla bir iki gün sâhib-i firâş olup ezel ü âzâlde mukadder olan ömr-i girân-mâyesi gāyet ve dâne vü nafakası nihâyet bulup raht u ikāmeti kaldırdılar ve râkib-i azîmetlerin bâd-ı rıhletle bir diyâra dahi kaldırdılar. Ve ümmîd-i kat‘-ı merâtib-i ulyâ iken rehzen-i ecel yolın alup dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş itmekle taht-ı {u} râhatı tahta-i tâbûta mütebeddel idüp terk-i cihân-ı fânî ve azm-i dârü'n-na‘îm-i câvidânî idüp bu cihân-ı fânîden intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâl eylediler. Rahmetu'llâhi aleyh.

Mısra‘:

Unudurlar seni bî-çâre hemân ölmeyügör

Nesr: Garâbet bunda ki merhûma şehr emâneti tevcîh ü ihsân olundukda “az tama‘ çok ziyân” fehvâsınca bin yüz iki târîhinde mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûnda Başbâkīkulı Vekîli Ali Ağa'dan ber-vech-i karz-ı hasen dört yüz frengî altun alup “vâcibü'l-edâ deynimdür” deyü temessük virmiş imiş. Mûmâ-ileyh bî-çâre Ali Ağa dört yüz altundan cüdâ düşüp “bu kadar akçayı kimden tahsîl iderüm?” deyü fikr-i {ü} kasâvet ile merhûmun cenâzesine hâzır oldukda, meger merhûmun techîz ü tekfîni içün bir habbe nukūdı olmaduğundan etbâ‘-ı merhûm ve ahâlî-i mahalle müşârün-ileyh Ali Ağa'ya recâ vü iltimâs idüp: “Çûn ki merhûmda bu kadar akça matlûbun var iken merhûmun cenâzesi miyân-ı meydânda kalmak lâyık değildir, bârî techîz ü tekfîni içün elli guruş |**89a**| dahi ber-vech-i karz vir” deyü recâ vü iltimâs ve ibrâm ile mûmâ-ileyh Ali Ağa'dan tekrâr elli guruş dahi ahz olunup ve merhûmun techîz ü tekfîn umûrı görilüp esb-i çûpîne ile pây-ı na‘şı seng-i musallâya vaz‘ olunup “er kişi niyyeti” ile merhûmun salât-ı cenâzesi edâ olundukdan sonra defn olundı.

Hasb-i Hâl:

Tahtadan köprü olupdur reh-i tâbût-ı ecel
Yolumuz uğrağıdur cümlemüz andan geçerüz

Nesr: Gerek şâh u gedâ ve gerek fakīr ü agnâ ol köprüden mürûr u ubûr itmesi emr-i mukarrerdir. Derd-mend Ali Ağa dört yüz altundan mâ‘adâ elli guruşdan dahi cüdâ düşüp vârisden tahsîl eylemek sevdâsıyla elem ü ızturâbda. Merhûm ise: [34] حلالها حساب بعدالحساب و حرامها عذاب فوق العذاب mazmûnı üzere su’âl ü cevâbda hemân cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* hazreti merhûmun cemî‘ taksîrâtın deryâ-yı rahmetinde mahv idüp firdevs-i a‘lâda mertebe-i ulyâ-birle mesrûr u handân eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn. Fi'l-hakīka merhûm ve mağfûr erbâb-ı sulehâdan olup du‘âsı alınacak bir şahs idi. Rahmetu'llâhi aleyhi rahmeten vâsi‘aten.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 5 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1104.

Merhûm Eyyûb Efendi fevtinden mahlûl kalan şehr emâneti teberdârân-ı

34 Helâlühâ hisâb ba‘de'l-hisâb ve harâmühâ azâb fevka'l-azâb: Helali hesaptan sonra bir hesaptır, haramı azabın üstünde bir azaptır.

Sarây-ı Atîk'dan ağa-yı Dârü's-sa'âde yazıcılığından ihrâc ve Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebeciliğinden munfasıl olan |89b| Hüseyin Efendi'ye şehr emâneti tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâs ve müceddeden kat'-ı pâye ile nâ'il-i merâm olmuşlardır. Ve sâbıkā Basra vâlîsi olup eyâlet-i Karaman'dan ma'zûl Vezîr-i mükerrem Güzelce Halîl Paşa'nın eyâlet-i Basra irsâliyesinin muhâsebesi görilmek içün fermân-ı âlî sâdır olmağın bi'z-zât Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi muvâcehesinde görilmek üzere vezîr-i müşârün-ileyh Halîl Paşa Sarây-ı Sadr-ı âlî'de kethudâ-yı sâhib-i devlet odasına ihzâr olunup ve Başmuhâsebe hulefâları dahi oda-i mezbûra ihzâr ve huzûr-ı defterdârîde ve cümle muvâcehesinde vezîr-i mûmâ-ileyhin rûznâmçesi mûcebince hisâbı tahrîr ve defter olunup arz u telhîs olundı. Ve sâbıkā Aydın ve Saruhan muhassılı olup hâliyâ eyâlet-i Sivas'dan munfasıl emîrü'l-ümerâ'i'l-kirâm Genç Mehemmed Paşa'nın dahi bin doksan ve bin doksan sekiz senelerine mahsûb olmak üzere Aydın ve Saruhan muhassıllığının muhâsebesi görilmek içün fermân-ı âlî sudûr bulmağla kethudâ-yı Sadr-ı âlî odasına ihzârı içün istihdâm kulı irsâl olundukda mîr-i müşârün-ileyhin mizâcları nâ-hoş olduğundan hareketine mâni' olduğın arz u i'lâm itmekle mütemekkin olduğı hânede hisâbı görilmek içün aklâm-ı Hazîne hulefâlarından iki nefer halîfe ta'yîn olunup Ser-gulâm-ı Bâkī Osmân Ağa ile ma'an mîr-i müşârün-ileyhin hânesine |90a| irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 6 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd Kal'a-i Belgrad muhâfazasına ta'yîn ve me'mûr olan azebân ve beşlüyân mustahfızîn yerli kulı ve Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri ve tîmâr ile serdengeçdi tahrîr olunup kal'a-i mezbûrun muhâfaza umûrına me'mûr asâkir-i İslâm'a baş ve buğ nasb olunan Vezîr-i mükerrem Ca'fer Paşa'ya memâlik-i güzîde-i Arab eyâlet-i vilâyet-i Haleb tevcîh ü ihsân olunup dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad muhâfazasına me'mûr asâkir-i İslâm'a serdâr-ı ekrem ve sipehsâlâr-ı mufahham ta'yîn olunup eyâlet-i mezbûrenin menşûrı Kal'a-i Belgrad'da vezîr-i müşârün-ileyh tarafına irsâl olundı. Mukaddemâ eyâlet-i Haleb'e Vezîr-i mükerrem Topal Hüseyin Paşa mutasarrıf iken ve Ordu-yı hümâyûn Belgrad sahrâsı muhayyemgâhında iken vezîr-i müşârün-ileyh Hüseyin Paşa Kal'a-i Tımışvar'a zahîre nakli içün ta'yîn ve irsâl olundukda akabinden Tımışvar Kal'ası muhâfazasına ta'yîn buyurulmağın eyâlet-i Haleb Ca'fer Paşa'ya teklîf olundukda Hüseyin Paşa'nın hâtır-mândeliğinden ihtirâzen kabul itmeyüp Hüseyin Paşa'nın rencîde-i hâtır olmasından îbâ eyledüği an'ane-i sikāt rivâyetiyle istimâ' olunup şuyû' bulmuş idi. Ve lâkin Kal'a-i

Belgrad muhâfazasına me'mûr asâkir-i İslâm'a serdâr ta'yîn olunmak umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olmağın Hüseyin Paşa eyâlet-i Haleb'den azl |**90b**| olunup serdâr u sipehsâlâr-ı hâfizîn-i Kal'a-i Belgrad olmak üzere müşârün-ileyh Ca'fer Paşa'ya eyâlet-i Haleb ihsân olundı. Ve vezîr-i müşârün-ileyhe der-i devlet-medârda kapu kethudâsı ta'yîn olunmak lâzım u mühimm olmağın "Karanfilîzâde" dimekle ma'rûf aklâm-ı Hazîne'de mevkūfâtcı olup ve sefer-i hümâyûnda muvakkı'ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğra-keşân-ı ahkâm-ı cihân-bânî vekîli olan Ali Efendi vezîr-i müşârün-ileyh Ca'fer Paşa'ya kapu kethudâsı nasb u ta'yîn olunup hil'at-i fâhire ilbâs ve cem'iyyet-i manâsıb ile beyne'l-akrân kat'-ı pâye cihetinden ser-firâz kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 7 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Sene-i sâbıkalarda leşker-i küffârdan Macar ve Nemçe ve Hırvat ve Sırf ve sâ'ir millet-i Nasârâ'dan esîr ü giriftâr olan üsârâdan Ordu-yı hümâyûn sahrâ-yı muhayyemgâh Belgrad'dan avdet ve hareket itmezden mukaddem elli dört nefer esîr Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri ocağına ve sekiz nefer esîr cebeci ocağına ve dört nefer esîr dahi topcılar ocağına teslîm olunup inşâ'a'llâhu te'âlâ avdet-i seferde mahmiye-i Edirne meştâsına vusûl müyesser oldukda zikr olunan esîrleri Tersâne-i âmire tarafına irsâl olunmak içün mahmiye-i Edirne'ye varınca hıfz u hirâset eylemek üzere sahrâ-yı Belgrad'da ocağ-ı mezbûrlara teslîm olunan altmış altı nefer esîrden mâ'adâ ser-bostâniyân-ı Edirne Receb Ağa'nın Yagodine'ye ve Racine havâlîsinde |**91a**| ahz u bend idüp Edirne'de der-i devlet-medâra irsâl eyledüği haydud eşkıyâsı esîrlerinden habs-i zindânda mevcûd olan yedi nefer haydud ile cem'an yetmiş üç nefer esîri Âstâne-i sa'âdet'de Tersâne-i âmire'ye teslîm eylemek içün hâlâ topçıbaşı olan Ali Ağa'ya Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi ma'rifetiyle teslîm olunup ve zikr olunan ol mikdâr esîrlerin her birine müceddeden birer demür bilekcek yapılup mûmâ-ileyh topçıbaşı tarafına teslîm olunmak üzere Edirne'de demürciler kethudâsına hıtâben Dîvân tezkiresi tahrîr ve topçıbaşı-i müşârün-ileyh Ali Ağa'ya teslîm olundukdan sonra yevm-i âtîye ki, mâh-ı mezbûrun sekizinci Yevm-i erbi'âdır, üsârâ-i mezbûrlar ile ma'an taraf-ı Âstâne'ye revâne ve azîmetlerine izn virilüp Tersâne-i âmire'ye teslîm olunacak ol mikdâr mîrî üsârâ Başmuhâsebe defterlerine kayd olunmak fermân buyuruldu.

Tevcîh Şuden-i Eyâlet-i Adana: Emîrü'l-ümerâ'i'l-kirâmdan "Tırnakcı" dimekle müte'ârif (Boş) Paşa'ya Adana sancağı tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla müceddeden kat'-ı pâye ve nâ'il-i merâm olmuşlardır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Mahbûs Şuden-i Bekir Ağa: Avârızları mukābelesinde Zağra âhûrına ocaklık olan Zağra-i Atîk ve Zağra-i Cedîd ve Çırpan kazâlarının bin yüz bir senesine mahsûb olmak üzere hâne arpaların ve samanları mukābili dakīkların ta'yîn olunan mahalle teslîmlerinden |**91b**| mâ'adâ kazâ-i mezbûre ahâlîlerinin zimmetlerinde Nüzül Emîni Ahmed Ağa'nın bakāyâsı defteri mûcebince bâkī kalan arpa ve dakīkın fermân olunan dört yük yetmiş bin akça bedelleri tahsîline me'mûr olan Kâtib-i Sarrâcîn-i Hâssa Süleymân Efendi akribâsından Halîl Ağa'ya defterdâr-ı sâbık magzûben katl olunan Kıbrıs Vâlîsi Kılıç Ali Paşa'nın kapucılar kethudâsı Ebûbekir Ağa kefîl kayd olunmağın ve mübâşir-i mezbûr Halîl Ağa tahsîline me'mûr olduğı zahîre bedeli olan ol mikdâr akçayı henûz teslîm-i Hazîne-i âmire eylemedüğinden kefîli olan mezbûr Ebûbekir Ağa'dan taraf-ı mîrîye mutâlebe olundukda edâya iktidârı olmadığı eclden mûmâ-ileyh Ebûbekir Ağa Ser-gulâm-ı Bâkī Osmân Ağa habsine fermân buyuruldı.

Mahbûs Şuden-i Hammâmî Ali Ağa: Sükkân-ı a'yân-ı Edirne'den merhûm Kurd Sârbânoğlı akribâsından "Hammâmî" dimekle meşhûr Memleha-i Ahyolı Mukāta'ası Emîni el-Hâc Ali Ağa bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere Tekirdağı aklâmı olan Kıptiyân cizyesin der-uhde ve iltizâm iden (Boş) Ağa'ya kefîl kayd olunup ve cizye-i mezbûr mâlı henûz teslîm-i Hazîne-i âmire olmamağla taraf-ı mîrîye mûmâ-ileyh Hammâmî el-Hâc Ali Ağa'dan mutâlebe olundukda: "Benüm kefâletüm tahsîldârın bi'z-zât nefsinedir, mâl-ı mîrîye değildür" deyü edâda ta'allül ü muhâlefet itmekle "kefâletin |**92a**| hasebi ile mâl-ı mezbûr senden tahsîl olunmak muktazî olmuşdur" deyü müşârün-ileyh el-Hâc Ali Ağa ser-gulâm-ı bâkī habsine fermân olunmağın gayret-i akrân ile mahbûs olunduğı hînde kefâleti mûcebince cizye-i mezbûrun mâlın bi't-temâm teslîm-i Hazîne idüp beyne'l-akrân mün'im olduğın izhâr ve mahall-i habsden ıtlâkı tahakkuk bulmuşdur.

Nakl ü rivâyet olunur ki, müşârün-ileyh Hammâmî el-Hâc Ali Ağa sâbıkda muhtekir-i şa'îr olup ebvâb-ı Kal'a-i Edirne'den "Kulle Kapusı" dimekle meşhûr ebvâb-ı kal'ada iki üç yüz guruş sermâye ile arpa bâzergânı iken mîrî şütürân sârbânlarının kethudâsı ve ba'dehû Istabl-ı âmire ocağında sergi emîni olup sükkân-ı Edirne'nin müna'am u mütemevvil a'yânından "Kurd Sârbânoğlı" dimekle müte'ârif şahs âzim-i dârü'n-na'îm oldukda evlâd u ensâbından kimesnesi kalmamağla ve mezbûr el-Hâc Ali Ağa merhûmun mîrâs-hârı olan akreb-i {ü} akribâsından olmağın merhûm Kurd Sârbânoğlı mîrâsından yüz yirmi kîse akça mîrâsa mâlik olmağın müna'am olan a'yân-ı Edirne'den

add olunup şöhret ü şân bulup kuvvet-i mîrâs ile hıdemât-ı mîrî ve mukāta'ât der-uhde eyledüğinden mâ'adâ birkaç sene mütevâliyeten Mukāta'a-i Memleha-i Ahyolı emânetin iltizâm itmekle el-hâletü hâzihî kesret-i |**92b**| sermâye ile yevmen fe-yevmen iştihâr bulduğın nakl eyledükleri an'ane-i sikāt rivâyeti ile istimâ' olunup beyne'n-nâs şuyû' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 8 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Hâk-i Kayseriyye'den sâbıkā Kamaniçe defterdârı olup ba'dehû mîr-i mîrân-ı livâ-i Urfa'dan ma'zûl es-Seyyid Ali Paşa'nın livâ-i mezbûre irsâliyyesinden taraf-ı mîrîye duyûn-ı kesîresi olmağın tahsîli içün fermân-ı âlî sudûr bulmağla ber-mûceb-i fermân-ı âlî Ser-gulâm-ı Bâkī Osmân Ağa hânesinde mahbûs olunması fermân buyuruldı. Sâbıkā kethudâ-yı bâb-ı Han-ı âlî-şân olup İstanbul a'yânından Ayasofya-i kebîr kurbünde mütemekkin Tophâne-i âmire Nâzırı Osmân Paşazâde Mustafâ Efendi me'mûr olduğı Tophâne nezâretinin muhâsebesin görmek içün mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vâsıl ve dest-bûs-ı Sadr-ı âlî-birle şeref-yâb olduklarında Devlet-i aliyye'nin kadîmden emekdârı olduğundan mâ'adâ pîr-i kühen-sâl ve umûr-dîde ve kâr-âzmûde olduğuna binâ'en iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı' olup tevkīr olundukları an'ane-i sikātdan istimâ' olunmuşdur.

Mahbûs Şuden-i Mehemmed Paşa: Sâbıkā Cezîre-i Kıbrıs'a mutasarrıf pîr-i kühen-sâl Tavîl Mehemmed Paşa'nın bin yüz senesine mahsûb olmak üzere cezîre-i mezbûre keferelerinden tahsîl eyledüği cizye mâlından on yük akçadan ziyâde mîrîye deyni olup |**93a**| bâ-husûs cezîre-i mezbûre kefereleri cizyelerin edâya zerre kadar muhâlefetleri olmayup cümleden evvel cizyelerin edâ vü teslîme takayyüd [ü] ihtimâmları cizyedârân-ı sâbıkalardan istimâ' olunagelmiş iken cizye-i mâl-ı mîrî paşa-yı müşârün-ileyhden mutâlebe olundukda: "Tahsîli mümkin olmayup re'âyâ zimmetlerinde bâkīdür" deyü cevâb virmekle sâhib-i tuğ ve sancak olduğuna binâ'en Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi bilâ-me'zûn habsinden ictinâben mezbûrun zimmetin huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz u telhîs itdükde: "Beytü'l-mâl-ı müslimîn hazîne-i pâdişâhîdir, tahsîldâr hôd bende-i kemîne-i şehriyârîdir ve mâl-ı mîrî mültezimînden tahsîl olunmak kānûn-ı şehinşâhîdir ve mültezimîn zimmetine îcâb iden mâl-ı mîrî defterdârların takayyüd ü ihtimâmile tahsîline münhasırdır. İmdi her kankı mültezimînin zimmetinde mâl-ı mîrî var ise bilâ-tevakkuf tahsîl oluna" deyü fermân-ı âlî sudûr bulmağın Defterdâr Ahmed Efendi me'zûn oldukları hâlde paşa-yı mûmâ-ileyhi ser-gulâm-ı bâkī habsine fermân buyurdı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 9 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Bin yüz senesinde çavuşbaşı olup ve bin yüz senesine mahsûb olmak üzere nevâhî-i Hâsslar ve İstanbul'da sâkin ü mütemekkin cizye-güzâr ehl-i zimmet olan kefereden tâ'ife-i Rûm ve Ermeniyân ve sâ'ir millet-i Nasârâ'nın cizyeleri tahsîline me'mûr |**93b**| Mehemmed Ağa'nın cibâyet-i mezbûrdan mîrîye otuz bin guruşdan mütecâviz deyni olup taraf-ı mîrîden mutâlebe olundukda edâda birkaç dürlü özr [ü] bahânesiyle îbâ vü muhâlefet üzere olduğı vükelâ-yı Devlet-i aliyye'ye arz u telhîs olundukda mûmâ-ileyh Mehemmed Ağa huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ihzâr ve düyûn-ı mezbûr edâsında özr ü bahâne ahvâli su'âl olundukda: "Mukaddemâ taraf-ı mîrîden musâdere tarîkıyla mutâlebe olunan cerîme içün karz-ı hasen ahz eyledüğim düyûna virdim" deyü cevâbında Sadr-ı âlî tehavvüre gelüp gazab-âlûd dört yüz aded darb-ı şedîd ta'zîr içün fermân buyurduklarında erbâb-ı keremden Tezkire-i Evvel "Nigâhî" dimekle müte'ârif Mustafâ Efendi ve ashâb-ı mürüvvetden mukarrebân ü nedîmân-ı Sadr-ı âlî olan ba'zı ahbâbı recâ vü iltimâs ile mezbûrı ta'zîrden istihlâs idüp ve lâkin müşârün-ileyhin zimmetinde olan ol mikdâr mâl-ı mîrî tahsîl olunmak üzere habsi bâbında fermân-ı âlî sudûr bulmağın ber-mûceb-i fermân-ı mûmâ-ileyh Mehemmed Ağa, Ser-gulâm-ı Bâkī Osmân Ağa hânesinde mahbûs kılındı. Ve mûmâ-ileyh Mehemmed Ağa'nın muhibb-i kadîmlerinden Âstâne-i sa'âdet'de Meydân kassâbbaşısı olan Sarı Osmân Ağa mezbûr Mehemmed Ağa'ya imdâd ü i'ânet tarîkıyla kendünin kassâbbaşılığı hisâbına îrâd kayd olunmak üzere bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere mezbûr Mehemmed |**94a**| Ağa'nın tahsîle me'mûr olduğı İstanbul keferesi cizyesi mâlından: "On beş yük akça ahz u kabz eyledim" deyü memhûr temessük tahrîr idüp mezbûrun deynine mahsûb olmak üzere imdâdiye temessüki virdüği tahakkuk bulmuşdur.

Vefât-ı Ma'den Ağa: Çûn ki bu âlem-i fânî kimseye değildir bâkī. Mutlak nüfûs-ı beşer âkıbetü'l-emr kabza-i ecele düşer. Beden-i insânda olan rûh âkıbet tayerân idüp uçar. Şâh-ı sûr-ı İsrâfîl'de olan mekânına bir gün göçer. Câm-ı mevti dest-i Melekü'l-mevt'den elbette içer. Amelinden gayri nedîm ü yârânı kalmayup evlâd u ensâb ve akribâ vü ta'allukātı kendüden bi'l-cümle kaçar. Hazret-i İdrîs *aleyhi's-selâm* ise erbâb-ı sa'âdete hulle donların biçer, su'âl-i Nekîr ve Münkîr içün rûhun cesede avdetinde dîdelerin açar, ahvâl-i mâ-fi'z-zamîr ne cihetden olduğın ol vakt ölçer biçer. Erbâb-ı sa'âdetden ise cenâhların açup taraf-ı firdevse uçar, erbâb-ı şakāvetden ise yerlere geçer.

El-kıssa: Devlet-i aliyye emekdârlarından olup vilâyet-i İzmir'de bir iki mîrî

barut-ı siyâh tabhı kârhânesinde nâzır ve ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî pâyesiyle Sancakburnı Kal‘ası'nın müceddeden ta‘mîr ü termîmine me’mûr derd-mend Ma‘den Ağa'nın mizâcı za‘fa mübeddel olup kırk günden mütecâviz sâhib-i firâş olup etıbbâ vü hâzıkīnin ilâcı pezîr olmayup âkıbetü'l-emr ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş |**94b**| itmekle raht-ı {u} ikāmeti kaldurup ve râkib-i azîmetlerin bâd-ı rıhlet ile bir diyâra dahi saldurup reh-zen-i ecel yolun alup terk-i cihân-ı fânî ve azm-i dârü'n-na‘îm-i câvidânî idüp bu dâr-ı mihnet-âbâddan intikāl ve semt-i dârü'l-bekāya irtihâl idüp esb-i çûpîne ile na‘şı seng-i musallâya vaz‘ olunup “er kişi niyyeti!” ile salât-ı cenâzesi edâdan sonra türâb-ı asliyyesine defn olundı. Rahmetu'llâhi aleyhi rahmeten vâsi‘a-ten. Bî-çâre Ma‘den Ağa Sancakburnı Kal‘ası binâsında bu kadar zahmet ve İzmir'de barut-ı siyâh tabh itdürmekde bunca meşakkat çekmiş iken zerr[e] kadar pesendîde olunmayup mükâfât-ı hızmet “Kanâdîlhâne” dimekle meş-hûr mahbeshânede beş aydan mütecâviz mahbûs olduğundan elem ü ıstırâb ile emrâz-ı muhtelifeye mübtelâ olup âkıbetü'l-emr taht-ı râhatı tahta-i tâbûta mübeddel eyledi. Hayf, sad hayf ki, dest-i ecel ol bî-çâreyi cihân-ı âlemiyân-da bûy-bahş-ı râhat itmedi. Ve seng-i sitem-i zamâne ol derd-mendi şâhsâr-ı vücûddan remîde eyledi. Hemân cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* hazret-i merhûmun cemî‘ taksîrâtın deryâ-yı rahmetinde mahv idüp kasr-ı firdevs-i a‘lâ ile mesrûr u handân u şâdân eyleye! Fi'l-hakīka merhûm zâtında sengîn-tabîat ve ehl-i hayâ ve sâhib-i vakār sâdıku'l-kavl ve muhibb-i sâdık ve gıybet ü mesâvîden perhîzkâr ve tâ‘at ü ibâdete |**95a**| meşgūl, mukīm ü müstakīm ve dîndâr bir şahs idi. Ve merhûmun hâl-i hayâtında ve kemâl-i sıh-hatinde tahrîr olunmuş bir zimem defteri zuhûr idüp defterdâr-ı sâbık Cezîre-i Kıbrıs vâlîsi iken magzûben katl olunan Kılıç Ali Paşa zimmetinde on iki kîse ve sâbıkā Rûznâmçe-i Evvel Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi zimme-tinde altı kîse ve nebîre-i Süleymân Efendizâde sâbıkā Mevkūfâtî Ali Efendi zimmetinde dört kîse ve hâliyâ Trablusşâm vâlîsi defterdâr-ı sâbık Ali Paşa zimmetinde on kîse akça ki cem‘an otuz iki kîse akça olmak üzere zuhûr iden zimem defteri mûcebince müşârün-ileyhimânın duyûn temessükleri mevcûd mülâhazasıyla merhûmun meştâsında mevcûd olan evrâk-ı perîşânı defterdâr tarafından ahz u kabz olunup ve cümle kâğıd-ı evrâk-ı perîşânın teftîş ü te-fahhusı işbu mütercimü'l-*Vâkı‘ât* bende-i kemîneye sipâriş ve fermân olunup ve Ser-gulâm-ı Bâkī Osmân Ağa nezâretiyle evrâk-ı perîşânın cümlesi man-zûr-ı dîde-i bende-i kemîne oldukda zimem defterine müte‘allık aslâ temes-sükât nümâyân ve zuhûr itmeyüp cümle kâğıdlar merhûmun me’mûr olduğı Sancakburnı Kal‘ası'yla Baruthâne Kârhânesi'ne müte‘allık evâmir-i şerîfe

ile hucec-i şer‘iyye ve merhûmun nâs ile miyânlarında vâkı‘ ba‘zı da‘vâ vü nizâ‘a müte‘allık kat‘-ı alâka ve fasl-ı husûmet içün hucec-i şer‘iyyeler ve ba‘zı temessükât olup defterinde |**95b**| tahrîr olunan zimmete müte‘allık bir parça kâğıd zuhûr itmedüği arz u i‘lâm olundukda cümle evrâk-ı perîşânı defterdâr efendi ma‘rifetiyle mührlenüp ve Başmuhâsebe Kalemi'nde hıfz olunmak üzere fermân olundı. Ve İzmir Kârhânesi'nde tabh-ı barut-ı siyâh içün bin doksan dokuz ve bin yüz senelerinde Aydın ve Saruhan ve Menteşa ve Suğla sancaklarından her bir vakıyyesi otuzar akçaya olmak üzere iştirâsı fermân olunan seksen bin vakıyye güherçile-i hâlisin tabh olunan barut-ı siyâh hisâbından ve Kârhâne-i Baruthâne masârıfâtı içün merhûma der-uhde olunan hıdemât-ı mîrîden ve emr-i şerîf-i âlî-şân ile havâle olunan emvâl-i mîrîden merhûmun mîrîye düyûn-ı kesîr[es]i olmak mülâhazasıyla merhûm âzim-i dârü'n-na‘îm olduğı sâ‘at merhûmun birâderi ahz olunup güherçile-i mezbûrun muhâsebesi görilmek içün Ser-gulâm-ı Bâkī Osmân Ağa habsine fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 10 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum‘aya niyyet ve Nehr-i Tunca kenârında vâkı‘ “Maksûdiye” dimekle meşhûr câmi‘-i şerîfe izz ü ikbâl ile teşrîf buyurup ve cemâ‘at-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum‘ayı edâdan sonra şevket ü iclâl birle Sarây-ı ma‘mûre'ye teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur. Mîr-i mîrân-ı livâ-i |**96a**| Urfa'dan ma‘zûl Kayseriyye sükkânından es-Seyyid Ali Paşa'nın livâ-i mezbûre irsâliyyesinden mîrîye düyûn-ı kesîresi olduğı eclden mahbûs-ı ser-gulâm-ı bâkī olduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Mîr-i müşârün-ileyhin ismi emîrü'l-ümerâ’i'l-kirâm-ı zevi'l-ihtirâm defterinden ihrâc olunup tuğ ve sancağı merfû‘ olunmak içün hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn sudûr bulmağın ber-mûceb-i hatt-ı hümâyûn mîr-i mûmâ-ileyhin ismi emîrü'l-ümerâ’i'l-kirâm zümresinden ihrâc ve irsâliyye-i livâ-i mezbûr mâlından mîrîye olan düyûn-ı kesîr[es]i tahsîl olunmak içün Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî sâdır olmağla mîr-i müşârün-ileyhin mahbûsluğuna bir hoşca gereği gibi takayyüd ü ihtimâm olunmak üzere ser-gulâm-ı bâkī olan Osmân Ağa'ya mü’ekked sipâriş ü fermân buyuruldı. Garâbet bunda ki, mîr-i mûmâ-ileyh sâbıkda merhûm Nedîm-i Şehriyârî Musâhib Mustafâ Paşa Cezîre-i Mora muhâfazasına me’mûr asâkir-i İslâm'a serdâr ta‘yîn olunduğı eyyâmda ordu-yı ser-askerde defterdâr olalıdan berü ba‘dehû Kal‘a-i Kamaniçe'ye defterdâr olalıdan berü müflis ve mendeburluk ile iştihâr bulup ba‘dehû Urfa sancağı ihsân olunduk-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

da livâ-i mezbûre irsâliyyesi mâlından duyûn-ı atîklerin bir mikdâr edâ idüp ve kendünin sâ'ir levâzimâtına sarf itmekle |**96b**| iki senede livâ-i mezbûre irsâliyyesinden yetmiş bin guruşdan mütecâviz taraf-ı mîrîye medyûn olduğı nümâyân olduğundan gayri sâ'ir nâssa dahi duyûn-ı kesîresi olduğı ezher mine'ş-şemsdir. [35]" المفلس فی امان الله " fehvâsınca gerek taraf-ı mîrîye ve gerek sâ'ir nâsa medyûn ve müstağrak olup ve karşuluk virecek ne esbâb u eskāli ve ne mülk ü emlâki vardır. Kadîmden kârı allem ve kallem ile Îsâ tâcın Mûsâ'ya ve Mûsâ tâcın Îsâ'ya tebdîl ile gün geçürdüği ma'lûm-ı âlemiyân iken mâl-ı Kārûn'a mâlik tarzı nukūdı olan bir tarafdan mîr-i mûmâ-ileyhe karz-ı hasen akça virmekden hâlî değillerdir. Bâ-husûs mahmiye-i Edirne sükkânı a'yânından Kara Osmân Ağa ki, sâhib-i sermâye olduğundan erbâb-ı ribâdır, mîr-i müşârün-ileyhde on beş kîse karz-ı hasen virilmiş akçası mukarrer iken tama'-ı hâmı sebebinden nâ'il-i manâsıb oldukda atîkın dahi tahsîl itmek ümniyyesiyle eyyâm-ı karîbde müceddeden beş kîse akça dahi karz virdüği an'ane-i sikāt rivâyeti ile istimâ' olunmuşdur. Zihî hamâkat zihî firâset.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 11 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Sâbıkā Basra vâlîsi vezîr-i mükerrem Güzelce Halîl Paşa'nın eyâlet-i mezbûre irsâliyyesinin hisâbı tahrîr ve defter olunup vekîl-i devlete arz u telhîs olunduğunun zikri |**97a**| bundan akdem sebkat itmiş idi. Vezîr-i müşârün-ileyhin iki senede irsâliyye-i eyâlet-i mezbûre mâlından yüz yirmi bin guruş taraf-ı mîrîye duyûnı olup urbân eşkıyâsının isyân u tuğyânı cihetinden bin beş yüz nefer levendât tedârük ve peydâ idüp ve levendât-ı mezbûrun ulûfe ve nafaka ve bahşîşlerin irsâliyye mâlından sarf idüp Basra vilâyetin levendât-ı mezbûrân ile Urbân eşkıyâsından hıfz u hirâset olunup ve bundan mâ'adâ (Boş) Nehri arkına yirmi beş bin guruş harc u sarf olunup zikr olunan irsâliyye mâlı levendât-ı mezbûr masârıfâtı ile nehr-i mezbûrun kadîmî üzere cereyânı masârıfına harc u sarf olunmuşdur. Ve eğer levendât-ı mezbûrân tedârük olunmayup vilâyet-i Basra hıfz u hirâset olunmasına tâ'ife-i Urbân bi'l-külliye gāret ü hasâret itmelerinde şübhe olmayup ve nehr-i mezbûr cereyân itmedüği hâlde mahsûlâtdan zerre kadar mahsûl hâsıl olmaduğundan gayri re'âyâ vü berâyâ bi'l-cümle vilâyet-i Basra'dan diyâr-ı âhara perâkende vü perîşân olmaları vâkı'-i hâl olduğın i'lâm itdükde ve lâkin sâbıkda vâlî-i Basra olan vüzerânın ve gerek emîrü'l-ümerâ'i'l-kirâmın on beş seneden mütecâviz târîhden berü

35 "el-Müflis fi-emâni'llâh": İflas etmiş kişi Allah'ın korumasındadır.

muhâsebeleri görülmemekle bu makūle masârıfâtın mahsûbâtı Başmuhâsebe defterlerinde mastûr u mukayyed bulunmaduğundan vezîr-i müşârün-ileyh masârıfât-ı mezbûr içün ibrâz |**97b**| eyledüği mümzâ vü mahtûm kādî defteri ve arz [u] mahzarları makbûl-i hümâyûn olmayup eyâlet-i mezbûre irsâliyyesi olan meblağ-ı merkūm vezîr-i müşârün-ileyh Halîl Paşa'dan bi't-tamâm tahsîl olunmak üzere Kapuortası'nda mahbûs kılınmak içün hatt-ı hümâyûn-ı sa'â-det-makrûn sudûr bulmağla ber-mûceb-i fermân-ı hümâyûn yevm-i merkūm-da vezîr-i mûmâ-ileyh "Kapuortası" dimekle ma'rûf mahbeshânede mahbûs kılınduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 12 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Kal'a-i Vidin'den yukaru Nehr-i Tuna'da vâkı' "Demürkapu" ve "Tahtalı" ve "İnlik" dimekle ma'rûf girdâblardan mîrî zahîre ve mühimmât-ı cebehâne ve tophâne ve sâ'ir mühimmât-ı mîrî tahmîl olunan Tuna sefînelerin girdâb-ı mezbûrlardan mürûr u ubûr itdirilmek içün lâzım ü mühimm olan mühimmât girdâb-ı mezbûrların cerehorlarından mâ'adâ muktazî olan iki yüz bin aded kınnâbın her bini on ikişer buçuk guruşa olmak üzere sene-i sâbıkada iştirâ vü tedârük olunduğı minvâl üzere vilâyet-i Eflak re'âyâsından Eflak voyvodası ma'rifetiyle ve vilâyet-i mezbûrun boyarları mübâşeretiyle mübâya'a olunup ve boyarân-ı mezbûrân ma'rifetleriyle girdâb-ı mezbûrlara nakl ve kabzına me'mûr olan Tuna Kapudanı Ali *dâme ikbâlühû*[ya] bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem teslîm olunmak üzere fermân olunup ve zikr olunan iki yüz bin aded kınnâbın bahâsı içün lâzım gelen iki bin beş yüz bahâsı bin yüz üç |**98a**| senesine mahsûb olmak üzere: "Eflak keferesi cizyesi mâlından takās olunup târîh-i mezbûra mahsûb olmak üzere voyvoda-i mezbûrun deynine mahsûb olunur" deyü mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Tevzî'ât-ı Bârgîrân-ı Arabahâ-i Top Berây-ı Kışlak-ı Kazâhâ-i Mezkûrîn der-Avdet-i Sefer-i Hümâyûn

Defter-i tevzî'ât-ı bârgîrân-ı mîrî der-hızmet-i arabahâ-i top der-hîn-i avdet-i sefer-i hümâyûn, el-vâkı' fî sene 1104, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

Kazâ-i Siroz	Kazâ-i Timurhisârı	Kazâ-i Menlik	Kazâ-i Drama
Bârgîr	Bârgîr	Bârgîr	Bârgîr
rü'ûs	*rü'ûs*	*rü'ûs*	*rü'ûs*
40	15	25	14

Kazâ-i Zihne Bârgîr *rü'ûs* 25	Kazâ-i Çağlayık Bârgîr *rü'ûs* 12	Kazâ-i Nevrekop Bârgîr *rü'ûs* 15	Kazâ-i Prakaşte Bârgîr *rü'ûs* 8
Kazâ-i Selanik Bârgîr *rü'ûs* 60	Kazâ-i Yenice-i Vardar Bârgîr *rü'ûs* 12	Kazâ-i Vidana Bârgîr *rü'ûs* 20	Kazâ-i Avrethisârı Bârgîr *rü'ûs* 15
Kazâ-i Bereketlü Bârgîr *rü'ûs* 5	Kazâ-i Ahiçelebi Bârgîr *rü'ûs* 15	Kazâ-i Gümülcine Bârgîr *rü'ûs* 40	Kazâ-i Yenice-i Karasu Bârgîr *rü'ûs* 25
Kazâ-i Usturumca Bârgîr *rü'ûs* 7	Kazâ-i Tikveş Bârgîr *rü'ûs* 7	Kazâ-i Radovişte Bârgîr *rü'ûs* 5	Kazâ-i Usturova Bârgîr *rü'ûs* 5
Kazâ-i Serfiçe Bârgîr *rü'ûs* 8	Kazâ-i Samakov Bârgîr *rü'ûs* 7	Kazâ-i Razlık Bârgîr *rü'ûs* 5	
Yekûn-ı Bârgîrân *rü'ûs* 390			

Takās şude an-baha-i şa'îr ve saman an-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i kazâ-i mezkûrîn vâcib-i sene [1]104.

Bundan akdem sefer-i hümâyûnda top arabaları için mübâya'a ve tedârük olunan mîrî bârgîrlerden hâliyâ avdetde Ordu-yı hümâyûn Filibe menziline nüzûl olundukda yoklanup üç yüz doksan re's bârgîr mevcûd olup inşâ'allâhu te'âlâ **|98b|** bin yüz dört rûz-ı Hızırına varınca kışlandırmak mühimm ü muktazî olmağla her bir re's bârgîre her yevm beş üzerine şa'îr ve beşer vakıyye saman virilüp ve narh-ı cârî üzere lâzım gelen bahâsı her kazânın avârız ve bedel-i nüzüllerinden takās olmak üzere zikr olunan kazâlara tevzî' olunup vâsıl oldukları günden târîhlerin kādîları kayd ve Dersa'âdet'ime arz ve irsâl idüp ve bin yüz dört rûz-ı Hızırına varınca vech-i meşrûh üzere arpa ve samanları ve suları beher yevm vakt ü zamânıyla virilüp ve mahfûz âhûrlarda gereği gibi gözetilüp hıfz itdürilmek üzere ve vakt-i mezbûr hulûlünde taraf-ı devletden taleb olundukda bi't-tamâm dinç ve kuvvetlü ve tüvânâ bârgîr teslîm olunmak üzere tevzî'i için ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr olunup top arabacılarıbaşı ma'rifetiyle irsâl olundı.

Mîrî Zahîre ve Mühimmât-ı Sâ'ire Tahmîli İçün Nehr-i Tuna Sefinelerine Müte'allık Sudûr Bulan Fermândır: Kili İskelesi'nden Vidin İskelesi'ne varınca Nehr-i Tuna'nın iki cânibinde vâkı' yalılarda kışlamak üzere mevcûd olan gemiler ki, yeniçeri ve sâ'ir askerî ve tüccâr tâ'ifesinin ve her kimin olur ise olsun kışlakdan hareketlerinden mukaddem ta'mîr ve kalafata muhtâc olanların cümlesi ta'mîr ve kalafat itdürilüp nevrûz-ı sultânîde iskelelerde mevcûd bulunmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın |**99a**| mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Ba'zı Lâzime be-Kal'a-i Belgrad-ı Dârü'l-cihâd-ı Sengîn-bünyâd: Kal'a-i Belgrad'da mevcûd bulunmak üzere kumbaracıbaşının defteri mûcebince ta'yîn olunan neferâtdır:

Defter-i ihrâc-kerden-i kazmacıyân ve taşcıyân ve suyolcıyân ve hazîneci berây-ı kışlak-ı Belgrad an-rûz-ı Kāsım ilâ rûz-ı Hızır sene 1104, ber-mûceb defter-i ser-humbaracıyân, el-vâkı' fî 21 S. sene 1104.

Tâ'ife-i kazmacıyân ve taşcıyân	Tâ'ife-i suyolcıyân	An-cânib-i ocağ-ı cebeciyân ta'yîn-şüde ber-mûceb-i sene-i sâbık Hazîneciyân
Neferen	*Neferen*	*Neferen*
21 Fî 35	4 Fî 35	5 Fî 13
guruş-ı esedî	*guruş-ı esedî*	*guruş-ı esedî*
735	140	65
	Yekûn	
	Neferen	
	30	
	guruş-ı esedî	
	940	

Kal'a-i Belgrad'da rûz-ı kāsımdan rûz-ı Hızıra değin lağımlar hızmetinde olmak üzere kumbaracıbaşı kullarının yirmi bir nefer kazmacı ve taşcı ve dört nefer suyolcıları içün virdüği defterdir. Ve bundan mâ'adâ beş nefer ulûfeli hazîneci dahi muktazî ve lâzım olduğın i'lâm ider. Sene-i sâbıkda Belgrad Kal'ası'na vaz' olan lağımcı ve kazmacı ve dûlgerlere rûz-ı kāsımdan rûz-ı Hızıra değin altı ay hızmetde olmak üzere her bir nefere otuz beşer guruş virilmek şartıyla onar guruşı pîşîn ve kusûrları mâh be-mâh Belgrad defterdârı tarafından virilmek üzere kayd olunup ve beş nefer hazîneci mu'tâd üzere cebehâne ocağında olan ulûfeli hazînecilerden sene-i sâbıka üzere on üçer guruş bahşîş ile ta'yîn ve kusûrları mâh be-mâh Belgrad defterdârı tarafından yoklanup mevcûdlarına ücretleri virilmek bâbında arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

olmağın |99b| neferât-ı mezbûrı mâh be-mâh Belgrad defterdârı yoklamak üzere emr-i şerîf virilüp ve sûret-i defter dahi Ordu-yı hümâyûn Belgrad sahrâsı muhayyemgâhında iken bin yüz dört Saferinin yirmi birinci güninde tahrîr ve defter olunup kumbaracıbaşıya teslîm olunduğı istimâ‘ olunmağla bu mahallde inşâ olunmuşdur.

İhrâc Fermân Şuden-i Arabahâ-i Gâv Berây-ı Lâzime-i Sefer-i Hümâyûn:

Defter-i ihrâc-kerden-i arabahâ-i gâv berây-ı tekmîl-i mühimmât-ı cebehâne ve tophâne ve mühimmât-ı sâ’ire der-sefer-i hümâyûn el-vâkı‘ fî sene 1104, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

An-cânib-i kazâ-i Edirne ve etrâf-ı mezbûre Araba-i gâv *aded* 660	An-cânib-i livâ-i Silistre Araba-i gâv *aded* 314	An-cânib-i livâ-i Niğbolı Araba-i gâv *aded* 355	An-cânib-i Hâsshâ-i İstanbul Araba-i gâv *aded* 171
	Yekûn-ı Araba-i gâv *aded* 1.500		

İnşâ’a'llâhü te‘âlâ evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda düşmen-i dîn-i bed-âyînden ahz-ı {ü} intikām içün musammem olan sefer-i hümâyûna tedârük olunan cebehâne ve tophâne mühimmâtları ve ba‘zı zehâ’ir ve ocakların ağırlıkları tahmîli içün sinîn-i sâbıkalara göre öküz arabaları tedârük olunmak mühimm ü muktazî olmağla bu def‘a hıdemât-ı mîrîde istihdâm olunmak üzere ve sinîn-i sâbıkada virildüği vech üzere yük tahmîl olunduğı günden ücretlerine mahsûb olmak şartıyla ikişer buçuk aylıkları içün ikişer bin beşer yüz akça ber-vech-i pîşîn gönderilüp ve yüke girdükleri günden her bir arabaya ayda biner akça kirâları müstehak olduklarınca mîrîden |100a| kendülere virilmek üzere arabaları kavî ve öküzleri tüvânâ ve üstü örtülü ve arabacıları güclü ve kuvvetlü ve vilâyetlerden mu‘temed kefîlleri alınup ve huccet-i şer‘iyye olunup ve yine içlerinden kemâ-hüve hakkuhû hızmet-i lâzimesinin uhdesinden gelmeğe kādir birini kethudâ nasb u ta‘yîn ve huccet itdürüp ve mübâşir ile hucceti irsâl ve Mevkūfât'a kayd olunmak üzere mübâşir-i mezbûrun yedine virilen mühürlü ve nişânlu Mevkūfât Defteri sûreti mûcebince her kazâya ta‘yîn ve tasrîh olunduğı minvâl üzere bin beş yüz aded câmûs arabası veyâhûd câmûs bulunmaduğı hâlde çivgarlu dörder öküzlü araba ihrâc ve inşâ’a'llâhü te‘âlâ rûz-ı

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Hızırdan [bir] gün mukaddem Edirne sahrâsında mevcûd itdürilüp tekâsül ve tehâvünden ihtirâz idüp mâni' olanların haklarından gelinmek için ahkâmları tahrîr olunmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın ahkâm-ı şerîfeleri mü'ekked tahrîr ve mübâşirîn ile irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 13 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Çûn ki sâbıkā Basra Vâlîsi Güzelce Halîl Paşa "Kapuortası" dimekle meşhûr mahbeshânede bâ-fermân-ı hümâyûn mahbûs kılındı ve masârıfât u ihrâcâtı makbûl-i hümâyûn olmaduğın ma'lûm idindi ve irsâliyye-i eyâlet-i mezbûre mâlın kendüden tazmîn olunacağın mukarrer bildi. Ve lâkin nukūdı olmayup diyâr-ı Basra metâ'ından firâvân üzere zî-kıymet |**100b**| metâ'ı mevcûd olmağla sûk-ı sultânîde bey' men-yezîd olunup düyûn-ı mîrî edâ olunmak üzere metâ'-ı mezbûrları Bezistân-ı Edirne'de fürûhta mübâşereti istimâ'-ı Defterdâr Ahmed Efendi olundukda vezîr-i müşârün-ileyhin metâ'ı sûk-ı sultânîde bey' men-yezîd olundukca hâsıl olan kıymet-i metâ'ı mîrîye olan deyni içün hâlis altun ve guruş pâre ahz olunmak üzere mîrî veznedârlardan sâhib-i ayâr mânendi bir veznedâr ta'yîn olunmasın sâhib-i metâ' iltimâs itmekle Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi ma'rifetiyle mîrî veznedârân ocağından bir mu'temedün-aleyh veznedâr ta'yîn olundı. Ve vezîr-i müşârün-ileyh Halîl Paşa defteri mûcebince kendü mu'temed ve mu'tekadlarından birin fürûht-ı metâ'a ta'yîn idüp yevm-i merkūmda Bezistân-ı Edirne'de metâ' fürûhtuna mübâşeret olunup ta'yîn olunan veznedâr hâsıl olan meblağı duyûn-ı mîrî içün kabz idüp ve dekâkîn ve sûk-ı bezistân erbâb-ı bâzergânın kesret ü izdihâmından mâl-â-mâl olup metâ'-ı mûmâ-ileyh sûk-ı sultânîde bey' men-yezîd olunmağa mübâşereti şuyû' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 14 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri nedîmân ve musâhibân u mukarrebân ile bilâ-haber ve âmedân vakt-i duhâda Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye izz ü ikbâl ile teşrîf buyurduklarında Vezîr-i a'zam habîr ü âgâh olup havf ü haşyetden akl-ı |**101a**| perîşân ile pâdişâh-ı âlem-penâhı ser-i nerdübânda istikbâl idüp bûs-ı zemînden sonra serâ-perdeye varınca koltuklarına girüp bâğçeye nâzır oda-i kebîre teşrîf buyurup nedîmân u musâhibân ile oda-i ma'hûdda vakt-i asra değin meks ve râhat ü istirâhatleri mukarrer olup ba'de'l-asr ziyâfet-i simât-ı Sadr-ı âlî çekilüp ekl-i ta'âm-ı nefîsân ve şurb-i eşribe-i anberândan sonra hediyye-i gûn-â-gûn ve raht u bahtı ile mükemmel bir esb-i

hirâm ve birkaç yelegendüz rahş-ı hümâ-bahş arz-ı pâdişâh-ı âlî-câh oldukda makbûl-i hümâyûn-ı şehriyârîden sonra izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl ile Sarây-ı Sadr-ı âlî'den hareket-i hümâyûnları mukarrer olup Sarây-ı ma'mûre'ye teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur.

Nakl-i sahîh ile rivâyet olunur ki Ordu-yı hümâyûn'a me'mûr olan erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ile Edirne'ye dâhil ve sancak-ı hazret-i Resûl-i Ekrem *salla'llâhü te'âlâ aleyhi ve sellem*i pâdişâh-ı âlî-câh taraf-ı şerîflerine teslîm için huzûr-ı hümâyûna vusûlleri eyyâmdan yevm-i merkūma gelince huzûr-ı hümâyûna rûy-ı ubûdiyyet müyesser olmayup ve istîzân olundukca "dîn-i mübîn uğrunda bu sene ne hızmeti sebkat itdi ki huzûr-ı hümâyûna dest-bûs için me'zûna mutâlebeye bâ'is nedür" deyü ruhsat virilmedüği nakl olunmuşdur. Çûn ki ahvâl bu minvâl üzere oldukda ağa-yı Dârü's-sa'âde tarafları |**101b**| elden konulmayup hedâyâ-yı vâfire irsâli ile arz-ı ubûdiyyet itmeğin sevk-ı ağa-yı Dârü's-sa'âde pâdîşâh-ı âlem-penâh hazretleri Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîflerine bâ'is ve hâtır-ı pâdişâhîde merbût olan ahvâl afva tebdîl olunduğın an'ane-i sikāt rivâyeti ile nakl olunduğı şuyû' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 15 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Kal'a-i Eğriboz muhâfazası içün bin yüz târîhinde sipâh ve silahdâr ocaklarına müceddeden serdengeçdi tahrîr ve defter olunup ve muhâfaza-i Kal'a-i Eğriboz'a ta'yîn ü irsâl olunan serdengeçdiler "muhâfaza-i sene-i kâmile için tahrîr ve defter olunmuş idük, hâliyâ dört seneden mütecâviz muhâfaza hızmetin edâ eyledük" deyü ağaları ve zâbıtları üzerine gulüvv idüp bi'l-âhire kesret ü tegallübleri cihetinden kal'a-i mezbûr muhâfazasına me'mûr olan asâkir-i İslâm'a serdâr Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'dan cebren ve kahren me'zûn olup der-i devletden hurûclarına izn ü müsâ'ade yok iken Kal'a-i Eğriboz muhâfazasın terk idüp Eğriboz Kal'ası'ndan hurûc ve mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vusûlleri mukarrer oldukda güzeşte ulûfelerin mutâlebe tarîkıyla ağa ve zâbıtların önlerine katup Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye vâsıl ve arz-ı hâl ile ahvâllerin i'lâm ve güzeşte ulûfelerin mutâlebe eyledüklerinde taraf-ı devletden |**102a**| me'zûn olmadukları hâlde terk-i muhâfaza-i kal'a itdükleri eclden ağaları mahbûs olunup ve bellü başlularından mîr-kelâm ve maslahat-güzâr üç nefer sipâh ocağından ve üç nefer silahdâr ocağından ki, altı nefer re'y ü tedbîr olan söz sâhibleri ahz u bend olunup katl olunmaları bâbında hatt-ı hümâyûn-ı {u} sa'âdet-makrûn sudûr bulmağın altı nefer bellü başlının dahi kelle-i bî-devletleri ibret-i âlem için Bâb-ı hümâyûn'da tîğ-i cellâd ile kat' olunup ve ba'dehû ağa-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ları mahbeshâneden ıtlâk olunup cümle neferâtın ulûfeleri Kal'a-i Eğriboz'da virilmek üzere ta'yîn ve havâle olunmuşdur. "Cümlesi varup kal'a-i mezbûrda güzeşte ve müstahıkk oldukları ulûfelerin anda alsunlar, bu şehirde bir ferdi bulunmasun" deyü ağaların yevm-i merkūmda taraf-ı Kal'a-i Eğriboz'a icâletü'l-vakt tevcîh ü hareketleri fermân olundı. Ve bundan mâ'adâ "neferât-ı mezbûrdan her kim gerek bu şehirde ve gerek âhar diyârda bulunup ahz olunur ise bilâ-emânin ve lâzimânin salb olunur" deyü fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla neferât-ı mezbûrun cümlesi murg-ı çil gibi perîşân olup ağalarının akabince taraf-ı Kal'a-i Eğriboz'a hareket ü revâneleri tahakkuk bulmuşdur. Ve ba'dehû şöyle fermân-ı hümâyûn sudûr buldu ki: "Bir ferde esâmîden ferâgat mümteni' olup her ne mahallde ahz olunur ise salb olunup esâmîden |**102b**| ferâgati mesmû' ve makbûl-i hümâyûn olmayup ahz olunduğı mahallde salb olunup cezâsı virilür" deyü muhkem te'kîd ü sipâriş buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'hamîs, fî 16 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Sefer-i hümâyûn mühimmâtı içün ziyâde barut-ı siyâh tedârüki lâzım u mühimm olmağın İstanbul'da Şehremîni Çârşûsı'nda vâkı' mîrî baruthânede tabhı fermân olunan barut-ı siyâhdır ki zikr olunur:

Be-cihet-i bahâ-i güherçile-i hâlis berây-ı tabh-ı barut-ı siyâh der-Âstâne-i sa'âdet berây-ı sefer-i hümâyûn el-vâkı' fî sene 1104, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

Bahâ-i güherçile-i hâlis *kıyye* 40.000 18.000 Mevcûd der-kârhâne 22.000	Berây-ı tabh-ı barut-ı siyâh *kantâr* 500 Be-hisâb-ı güherçile-i hâlis *kıyye* 22.000	Be-cihet-i mübâya'a-i barut-ı siyâh an-cânib-i Kulaksız Yazıcı, sâkin-i Kāsımpaşa Barut-ı siyâh *kantâr* 500
Yekûn Barut-ı siyâh *kantâr* 2.000 Ale'l-hisâb *guruş-ı esedî* 20.000		
Minhâ Havâle şude an-mâl-ı mezkûrîn bâ-fermân-ı âlî *guruş-ı esedî* 20.000		

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

An-mâl-ı mevcûd-ı cizye-i İstanbul ve ba‘zı emvâl der-vilâyet-i Anadolı *guruş-ı esedî* 5.000	An-mâl-ı Gümrük-i İstanbul vâcib-i sene [1]103 *guruş-ı esedî* 7.000	An-mâl-ı bedel-i ze‘âmet ve tîmâr-ı mensûhât vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 8.000

Sefer-i hümâyûn içün fermân olunan barut-ı siyâhdan hâlâ Âstâne Baruthânesi'nde mevcûd olan on iki bin vakıyye olup rûz-ı Hızıra değin ancak kırk bin vakıyye güherçileden barut tabh olunmak mümkin olduğın ve hâliyâ on sekiz vakıyye güherçile mevcûd olup yirmi iki bin vakıyye güherçileye dahi muhtâc olduğın Baruthâne nâzırı i‘lâm itmekle bundan mâ‘adâ dahi ikdâm olunup beş yüz kantâr |**103a**| barut tabh olunmak şartıyla yirmi iki bin vakıyye güherçile iktizâ ider. Bu takdîrce cümlesi kırk dört bin vakıyye güherçile olup Baruthâne nâzırı mübâya‘a idüp barut-ı siyâh tabh itdürilmek içün ale'l-hisâb bâlâda tahrîr olunan emvâlden yirmi bin guruş ta‘yîn ve havâle olunup ve bundan mâ‘adâ beş yüz kantâr barut-ı siyâh dahi Kāsımpaşa'da sâkin Barutcı Kulaksız zimmîden mübâya‘a olunup ahz u kabz olundukdan sonra yedine makbûz temessüki virilüp mezbûr Barutcı Kulaksız zimmî teslîm temessükin Edirne'ye getürdükde teslîmi mikdârı barutun akçası mîrîden bi't-tamâm kendüye virilmek üzere mübâya‘a olunmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince iktizâ iden ahkâmı virilmek bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere güherçile mübâya‘asına ve bahâlarının havâlâtına ve Kulaksız nâm zimmîden aynî barut-ı siyâh mübâya‘asına başka başka ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr olunup hâliyâ cebecibaşı olan İsma‘îl Ağa'ya teslîm olunup umûr-ı barut-ı siyâh müşârün-ileyh İsma‘îl Ağa'ya sipâriş buyuruldı. Ve zikr olunan barut-ı siyâh tabhında ve gerek güherçile mübâya‘asında ziyâdesiyle takayyüd ü ihtimâm olunup tabhı fermân olunan ol mikdâr barut-ı siyâh rûz-ı Hızıra değin bi't-tamâm tabh olunup hâzır u âmâde olunmak üzere mûmâ-ileyh İsma‘îl Ağa'ya |**103b**| muhkem tenbîh ile sipâriş ve fermân buyuruldı. Selanik Baruthânesi'nde dahi bin kantâr barut-ı siyâh tabhı fermân olundı ki zikr olunur:

Be-cihet-i bahâ-i barut-ı siyâh ve güherçile ve masârıfât-ı sâ’ire der-Kârhâne-i Baruthâne-i Selanik, el-vâkı‘ fî sene [1]104 ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire

Barut-ı siyâh *kantâr* 1.000 Ber-vech-i tahmîn Ale'l-hisâb *guruş-ı esedî* 20.000	Mevcûd der-Kârhâne-i Selanik Kükürd *kıyye* 7.500

Yekûn Havâle şude an-mâl-ı mezkûrîn bâ-fermân-ı âlî *guruş-ı esedî* 20.000		
An-mâl-ı Gümrük-i Selanik ve tevâbi'hâ, vâcib-i sene 1102 *guruş-ı esedî* 10.000	An-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i livâ-i Tırhala, vâcib-i sene 1102 *guruş-ı esedî* 5.000	An-mâl-ı bedel-i nüzül-i livâ-i Tırhala, vâcib-i sene (Boş) *guruş-ı esedî* 5.000

Donanma-yı hümâyûn için ve adalarda ve serhadlerde olan kal'alara virilmek için Selanik Kârhânesi'nde bin kantâr barut-ı siyâh tabh olunmak muktazî olmağla sinîn-i sâbıkada tabh olunan bin kantâr barut tabhına ve güherçile ve kömür bahâsı ve mühimmât ve ihrâcât-ı sâ'iresiyçün ale'l-hisâb muhâsebesin görmek şartıyla yirmi bin guruş havâle ve Nüzül Emîni Ahmed Ağa kulları tarafından tabh olunduğı minvâl üzere bu def'a dahi bâlâda tahrîr olunduğı vech üzere yirmi bin guruş ba'zı emvâlden havâle olunup ve yedi bin beş yüz vakıyye kükürd Selanik Kârhânesi'nde mevcûd ve der-mahzen olan mîrî kükürdden havâle olunup bin kantâr barut-ı siyâh tabh olunmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî |**104a**| sâdır olmağın ahkâm-ı şerîfe tahrîr olunup sâbıkā Cezîre-i Kesendire voyvodası olup sâkinân-ı a'yân-ı Selanik'den hâliyâ nüzül emîni olan Ahmed Ağa'ya teslîm olunup müşârün-ileyhin tarafından mu'temedün-aleyh âdemîsi ta'yîn olunup zikr olunan barut-ı siyâhın tabhında ziyâde takayyüd-i {ü} tâmm idüp bin yüz dört rûz-ı Hızırına değin bin kantâr barut-ı siyâhı kârhâne-i mezbûrda tabh itdürdüp hâzır u âmâde itdürilmesi sipâriş ve fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 17 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum'ayı edâya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han bin Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*ın mühendis-i mi'mâriyye cihetinden bünyâdı lâ-nazîr olan Câmi'-i Selîmiyye'ye teveccühlerinde altı re's esb-i tüvânâ **vaz'** olunmuş mahsûsiyye olan koçıya devletle süvâr ve izz ü ikbâl ile azîmet ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs ibâdetgâha teşrîf ve ûd ü anber ihrâk olunup râyiha-i tayyibe ile derûn-ı câmi'-i şerîf pür-envâr oldukda cemâ'at-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum'ayı edâ buyurup câmi'-i şerîfden hurûclarında mîrâhûr-ı Istabl-ı ser-tavîle-i mücevher-kılâde olan düldül-misâl rahş-ı hurşîdi ârâyiş-i pây-i taht-ı hâverâna çeküp şâtırân-ı

zerrîn-teber ve sîmîn-|104b|külâh ve çavuşân-ı ablak-nitâs dergâh-ı gülbâng-ı du'â-yı rûz-efrûz urup pâdişâh-ı âlem-penâh Kahramânî süvâr ve şevket ü iclâl birle Sarây-ı ma'mûre'ye teşrîfleri muhakkak olmuşdur. Ve eltâf-ı Hâlık-ı mâyeşâ sadâret-i uzmâ pîrâye-bahş-ı kāmet-i bâlâ a'nî Vezîr-i a'zam Ali Paşa dahi Câmi'-i Selîmiyye'ye teşrîf ve köşe-i mülâzemet-i hızmet-i pâdişâh-ı âlî-câhda ma'nen mevcûd bulunup salât-ı farîza-i cum'ayı ma'bed-i kadîm olan Câmi'-i Selîmiyye'de edâ buyurup akīb-i şehinşâhî sarây-ı ma'hûdeleri vüzerâ-yı celîl Mehemmed Paşa-yı Tavîl'in sarâylarına teşrîfleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 18 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere memâlik-i Rûmili ve Anadolı'da sâkin ü mütemekkin cizye-güzâr Ermeni ve Rûm ve Yehûdâ ve sâ'ir millet-i Nasârâ'nın cizyeleri tahsîl olmak üzere tâlibîne der-uhde vü iltizâm olunup fürûht olunmak içün arz u telhîs olundukda mûcebince fürûht ve tahsîli içün fermân-ı âlî sudûr bulmağın arz-ı hâl ile der-uhde ve tahsîline tâlib ü râgıb olanların arz-ı hâlleri bin yüz üç senesinde her livâ ve kazâya ne mikdâr cizye kâğıdı tevzî' u taksîm olunmuş ise ol mikdâr kâğıd olmak üzere Cizye Muhâsebesi Kalemi'nden der-kenâr olundukda der-kenârında tahrîr olunan cizye mâlının sülüsi ber-vech-i pîşîn teslîm-i hazîne |105a| olunmak üzere ve mu'temedün-aleyh kefîlleri alınup der-uhde olunmak üzere arz-ı hâlinde ne mikdâr cizye kâğıdı der-kenâr olundı ise mâ'î kâğıd olmak üzere ol mikdâr memhûr cizye kâğıdları der-uhde ve iltizâm iden cizyedârlara Cizye Muhâsebesi Kalemi'nden teslîm olunup ve ne mikdâr cizye kâğıdı alınur ise mültezimînin yed[ind]en memhûr temessük alınmak fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 19 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa asrında bin yetmiş dört senesinde vâkı' sefer-i hümâyûnda Uyvar Kal'ası muhâsarasında mağzûben katl olunan Re'îsü'l-küttâb Şâmîzâde merhûmun sâbıkda hazînedârlığı hızmetinde neşv ü nemâ bulup "Kumrı" dimekle müte'ârif Mehemmed Ağa'nın mizâcı birkaç gün nâ-hoş olup kuvvâdaki kuvveti za'fa mübeddel ve günden güne âyîne-i zindegânîsi mükedder olmağa yüz tutup etıbbâ her ne denlü ilâc kıldılar ise teskîn-i anâ bir vechile müyesser olmayup ve ezel ü âzâlde mukadder olan ömr-i girân-mâyesi gāyet ve dâne ve nafakası nihâyet bulup ve reh-zen-i ecel yolın alup dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş idüp taht-ı {u} râhatı tahta-i tâbûta mübeddel itmekle işbu dâr-ı fenâdan

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

intikāl ve semt-i dârü'l-bekāya irtihâlleri mukarrer olup âzim-i dârü'n-na‘îm olmağın na‘şı esb-i çûpîne ile |**105b**| seng-i musallâya vaz‘ olunup “er kişi niyyeti” ile salât-ı cenâzesi edâ ve defn olundı. Rahmetu'llâhi aleyh. Hazret-i cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* hazreti merhûmun cemî‘ taksîrâtın afv idüp deryâ-yı rahmeti ile mesrûr ü dil-şâd eyleye.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 20 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1104.

Bin doksan dört senesinde vâkı‘ Beç Kal‘ası muhâsarası inhizâmından sonra Kal‘a-i Belgrad kışlasında gazab-ı pâdişâhî birle mağzûben katl olunan Vezîr-i a‘zam Kara Mustafâ Paşa'nın sâbıkda selâm çavuşı olup “Halamoğlı” dimekle ma‘rûf u meşhûr Ahmed Ağa pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd u şikârgâh[36]-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'de sâkin ü mütemekkin cizye-güzâr keferenin cizyeleri tahsîline tâlib ve der-uhde ve iltizâma râgıb olup arz-ı hâl itdükde zikri sebkat itdüği minvâl üzere Cizye Kalemi'nden der-kenâr olundukda on beş bin guruş pîşîn ile der-uhde ve iltizâm olunup pîşîni teslîm-i hazîne olundukdan sonra cizye kâğıdları teslîm olunmak fermân buyuruldukda Cisr-i Mustafapaşa Köprüsi Edirne'nin ebvâbı mesâbesinde olduğı cihetden Cisr-i Mustafapaşa kazâsının cizyesin dahi arz-ı hâlinin der-kenârına zamm u ilhâk olunmak içün müşârün-ileyh Ahmed Ağa recâ vü iltimâs itmekle kazâ-i mezbûrun cizyesi dahi mûmâ-ileyh Halamoğlı Ahmed Ağa'ya der-uhde |**106a**| ve iltizâm olunup arz-ı hâli der-kenârına ilhâk u zamm olunmak fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 21 şehr-i Rebî‘ü'l-âhir sene 1104.

Bundan akdem Edirne meştâsında Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerilerinin nân ta‘yînâtları içün ve vakt-i şitâda def‘-i zarûret-i ibâdu'llâh içün Edirne habbâzlarına fürûht olunmak üzere bin yüz üç senesinde Edirne ve etrâf-ı kazâlardan mübâya‘ası fermân olunup ve sene-i mezbûrede teslîm olunandan mâ‘adâ re‘âyâ zimmetlerinde mevkūfen bâkī kalan hıntanın tahsîli fermân olunup kabzına sene-i sâbıkada me’mûr a‘yân-ı Edirne'den Ken‘ân Ağa dâmâdı ve sâbıkā Bosna Defterdârı Ali Ağa, Âyişe Hâtûn hâtûnı (Boş) ma‘rûf hân-ı şerîfde kabz eylemek üzere me’mûr olmuş idi. Hâliyâ Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi tarafından Hasan Ağa nâm devleti nâzır ta‘yîn olunup ve müceddeden devr-i vekîl olunan hınta nâzır-ı mezbûr ma‘rifetiyle ahz devr-i vekîl olunup ve

36 Kelime metinde “ شكارهاه ” şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mukaddemâ ahz olunan hıntaya mahlût olmayup hân-ı şerîfde başka mahfûz mahallde hıfz olunmak üzere fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 22 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Gümrük emânetinde şöhret ü iştihâr bulan Gümrük Emîni Hüseyin Ağa'nın hazînedârlığı hızmetinde perverde olup İstanbul ve tevâbi'i gümrük emîni olan Dilaver Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup emânet-i Gümrük-i İstanbul rikâb-ı hümâyûnda çavuşbaşı vekîli olan Sarı Ali Ağa'ya |**106b**| tevcîh ü ihsân [ve] hil'at-i fâhire ilbâsı ile iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar ve müceddeden kat'-ı pâye ile nâ'il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 23 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Bu felek-i gaddâr ve çarh-ı gerdûn-ı sitem-kârın gâh dest-i hoş-tabance-i azâbı ve gâh tu'me-i kelâlîb-i şikence-i ikābı ve gâh darb-ı bî-usûl-i tâziyâne-i cefâsı mutâlebe-i devlet-i bî-insâf olanlardan eksük olmayup ve köşe-i mülâzemetde gāret-zede-i gül-fürûşân-ı pâzâr-ı fenâ olanlara tâziyâne-i te'dîb ile gûşmâlden münfekk olmayup ve dâne-i maksûdlarına seng-i âsiyâb-ı sakīlü'l-cürmün minnetleri altında hurd u hamîr idüp ve nakş-ı murâd ve dil-i dostân-ı sadâkat-perverlerin pes-perde-i gaybdan ahsen sûret üzere cilve-ger olmasına mâni' olup ve tavâf-ı visâl ârzûsıyla sahrâ-yı devr-i pehnâ-yı sînede sa'y-ı bî-şümâr ile gark u gubâr olmuşiken şeref-nâme-i sa'âdetleri olan arz-ı hâllerin anbâr-ı keşîdede dendân-ı mûşa düşürüp matâvî-i tûmârın niçe fâreye pâre pâre itdürüp ve safha-i beyzâsını hâtır-ı erbâb-ı dil gibi rahne rahne itdürüp ve hezâr endîşe ile her pâre varakından bir lafz ve her lafzından bir hurûf istihrâc idüp mir'ât-ı cihân-mâ-yı mazmûnunda cilve-ger olan tesâvîr ü letâ'if ve bî-tekellüfânesin şemşîr-i zehrâb-dâde-i itâb ile pertev salup |**107a**| ve hançer-i sertîz-i sitîz ile girîbân-ı kabâ-yı âşık gibi çâk-ı pür-çâk belki şemşîr-i merdüm-kîş-i gamze ile tıfl-ı cân-ı nâ-tüvânı âguşte-i hûn u hâk idüp der-i sa'âdethâne-i inâyetlerinden redd ve rû-yı ârzûlarına dervâze-i dârü'l-mülk-i iltifâtların sedd idüp ve gulgule-endâz-ı çarh-ı mînâ-rengi şikest idüp câm-ı sürûr-encâm-ı kâmı hemvâre nûş ve nev-arûs-ı dil-ârâm-ı merâmı der-âgūş itdürmeyüp evrâk-ı dil-i perîşânı perîşân ender-perîşân itmesi mukarrerdir. El-hâletü hâzihî ne der-i sa'âdetlerinden gayri bir penâhımız ve südde-i seniyye-i inâyetlerinden özge bir ümmîdgâhımız vardır deyü bezm-i anâ ile mest ü medhûş ve terâne-i bâliş-i vâveylâ ile pür-hoş u hurûş iken kendüye nev-bâde-i bâğ-ı ameli ve kâr-dest-i re'y ü emeli rîş-dil ve pür-teşvîşe nemek-i {ü} nedâmet ekdi.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

El-kıssa: Devlet-i aliyye'nin kadîmî emekdârlarından ve hızmeti defe'âtile tecribe olunmuş nemekdârlarından Dîvân-ı âlî-şân-ı bülend-eyvân-ı sultânîde aklâm-ı Hazîne'den manâsıb-ı rûznâmçe-i evvele nâ'il olan Ayntâbî Yûsuf Efendi manâsıb-ı rûznâmçe-i evvelden şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup sâbıkā ilçilik ile Nemçe kralı tarafına irsâl olunup şeref-i mülâzemet-i atebe-i aliyye ile müşerref olup şem'-i bezm-i efrûz-ı sezâ-bestân-ı ma'rifet ve mîr-i meclis-ârâ-yı erkân-ı devlet olan Zülfikār Efendi'ye manâsıb-ı rûznâmçe-i evvel tevcîh |**107b**| ü ihsân olunup rü'ûs-ı hümâyûn irsâli ile iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı' olup müceddeden kat'-ı pâye [ile] nâ'il-i merâm oldukları beyne'l-akrân tahakkuk bulmuşdur.

Mısra':

Murâdım ednâda olup ehremen-i a'lâda ola
Muktezâsı bu imiş tâ ezelî devrânun

Eyi şehir oğlanı olmağla alçakda durur
Köle nâmıyla göre rif'atini Keyvân'un

Nesr: Manâsıb-ı Dîvân-ı âlî-bülend müceddeden tevcîh olundukda veyâhûd ibkā vü mukarrer olundukda hil'at-i pâdişâhî ilbâsı mu'tâd-ı kadîm iken mûmâ-ileyh Zülfikār Efendi'ye manâsıb-ı rûznâmçe-i evvel tevcîh ü ihsân buyuruldukda ser-kaftanî olanların kesret-i mübâya'a-i hil'at tezâkirinden ictinâben hil'at-i fâhire ilbâsı mürtefi' olunup ancak rü'ûs-ı hümâyûn i'tâ olunmak [ile] iktifâ olundı ve zikr olunan mürtefi' hil'at-ı manâsıb-ı şehinşâhî Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Cânibdâr Ahmed Efendi'nin sevk-ı re'y ü tedbîri olduğı an'ane-i sikāt rivâyeti ile nakl olunduğı beyne'n-nâs şuyû' bulup sübûtı tahakkuk bulmuşdur.

Haber-i Vefât-ı Nâzır-ı Baruthâne: Âstâne-i sa'âdet'de Şehremîni Çârşûsı'nda vâkı' mîrî Kârhâne-i Baruthâne nâzırı olup "Hasan Paşa Birâderi" dimekle ma'rûf Arnavud Ali Efendi'nin ezel ü âzâlde mukadder olan ömr-i girân-mâyesi gāyet ve dâne vü nafakası nihâyet bulup ve rehzen-i ecel yolın almağla dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı |**108a**| ferâmûş idüp taht-ı {u} râhatı tahta-i tâbûta mübeddel ve dârü'l-fenâdan semt-i dârü'l-bekāya irtihâl idüp âzim-i dârü'n-na'îm ve arzu-yı makām ve mukīm oldukları haberi mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vârid olduğı tahakkuk buldukda şehîd ü sa'îd sâhib-i sa'âdet Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa'nın sâbıkā kitâbdârlığı hızmetlerinde istihdâm ile neşv ü nemâ bulup manâsıb-ı muhâsebe-i evvel ile nâ'il-i merâm olan Ali Efendi

dahi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup mahlûl kalan İstanbul'da vâkı‘ mîrî Baruthâne Nezâreti manâsıb-ı muhâsebe-i evvelden azl olunan mûmâ-ileyh Ali Efendi'ye tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye dûş ve kârhâne-i mezbûrede tabhı fermân buyurılan barut-ı siyâh ve mübâya‘a-i güherçile umûrı müşârün-ileyh Ali Efendi'ye fermân ve sipâriş buyuruldı.

Kıt‘a:

Felek bu ehl-i dili pâymâl idüp n'eyler
Ten-i şikeste-dili bî-mecâl idüp n'eyler

Kemîne cur‘asını teşnegâna göstermez
Ya dilberüm leb-i la‘lin zülâl idüp n'eyler

Nesr: Rütbe-i Nezâret-i Baruthâne ile mûmâ-ileyh Ali Efendi'nin hâtır-ı âtırların işâret-i engüşt-i hayret ile irşâd ve köşe-i âbrû-yı iltifât ile mesrûr ü dilşâd olunup beyne'l-hasûd açıkda kalmadan istihlâs olundı. Ve mahlûl kalan |108b| manâsıb-ı muhâsebe-i evvel rütbe-i rûznâmçe-i evvelden ma‘zûl ve münfekk Ayntâbî Yûsuf Efendi'ye tevcîh ü ihsân olunup rü’ûs-ı hümâyûnı i‘tâ ve irsâl olunup hil‘at-i manâsıb-ı pâdişâhî anlardan dahi ref‘ olunup ancak rü’ûs-ı hümâyûn i‘tâsıyla iktifâ olunup ve evrâk[37]-ı dil-i perîşânı hubût-ı iltifât-ı kerîmâne-i şîrâze ve nihâl-i bâğ-ı ümmîd-i zülâl-i nevâziş-i câvid ile sertîz-i tâze olunup kat‘-ı pâye ile müceddeden nâ’il-i merâm olundukları mukarrerdir.

Nazm:

Beşâretler zemîne âsmânın gözleri aydın
Cihânı rûşen itdi pertev-i envâr-ı Yezdânî

Perî-gözden nihân olmak mümkindür zamânında
Cihânı şöyle rûşen idüpdür rûy-ı rahşânı

Metâ‘-ı ma‘rifet geldi revâcın bulduğı demler
Zer-efşân eylesün nergisler evrâk-ı gülistânı

Nesr: Müşârün-ileyh Ayntâbî Yûsuf Efendi köşe-i ebrû-yı iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye sezâvâr görüldi.

37 Metinde kelime "اروق" şeklindedir.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ www.tuba.gov.tr

Mısra‘:

اکر خواهی سلامت برکنارست [38]

Nesr:

Tevcîh Şuden-i Defterdârlığ-ı Şâm: Sâbıkā sadâret-i uzmâda kā’im olup bin yüz üç senesi Recebü'l-müreccebinde gazab-ı pâdişâh-ı şehinşâhî-birle azl olunup Cezîre-i Rodos'a nefy olunan Arnavud Ali Paşa'nın hîn-i vezâretinde büyük tezkirecilik hızmetinde istihdâm olunan Tezkireci Ahmed Efendi Şâm-ı cennet-meşâmmın defterdârlığına tâlib ü râgıb olup ve kadîmden bi'z-zât Dîvân-ı bülend-eyvân-ı |**109a**| Sultânî'de Kalem-i Riyâset'den olduğı cihetden,

Nazm:

Ref‘ idüp şübheyi üstünde ayândur dirler
Cennet altında ya üstünde diyenler Şâm'un

Nesr: Re’îsü'l-küttâb Ebûbekir Efendi taraflarından niyâz-mend olup diyâr-ı Şâm defterdârlığın vücûda getürüp kendüye tevcîh olunması husûsunda himmet-i aliyyelerin iltimâs itmekle “همّت الرّجال تقلع الجبال” [39] mazmûnı üzere mûmâ-ileyh Ahmed Efendi'nin recâ vü iltimâsına müsâ‘ade buyurılup ve mu‘tâd-ı kadîm üzere merkez-i mezbûrun kalemiyyesin ber-vech-i pîşîn edâ vü teslîm eylemek şartıyla huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz u i‘lâm olundukda merâhim-i aliyye-i husrevânîden i‘tâ olunması cilveger olup defterdârlığ-ı Şâm-ı şerîf müşârün-ileyh Ahmed Efendi'ye tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâs olunmağın mûmâ-ileyh Ahmed Efendi tâlib ü râgıb olduğı merâtibe vâsıl ve kat‘-ı pâye ile beyne'l-akrân nâ’il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Mahbûs Şuden-i Ali Paşa: Emîrü'l-ümerâ’i'l-kirâm-ı zevi'l-ihtirâm zümresinden eyâlet-i Karaman'a tâbi‘ sâkinân-ı kasaba-i Niğde'den Mûsul sancağından ma‘zûl pîr-i kühen-sâl Köse Ali Paşa'nın elviye-i mezbûre mukāta‘âtı mâlından iltizâm-ı mîr-i mîrândan irsâliyye-i Hazîne-i âmire olan mâl-ı mîrîden taraf-ı mîrîye bir mikdâr duyûnı olmak mülâhazasıyla muhâsebesin görüp edâ vü teslîm eylemek şartıyla |**109b**| ruhsat virilmiş iken Başmuhâsebe Kalemi'nden mûmâ-ileyhin iltizâm-ı sancağ-ı Mûsul hisâbı tahrîr olunup görildükde mîrîye duyûn-ı firâvânı zuhûr itdükde nukūdundan edâya îbâ vü imtinâ‘ tarafların âşikâre vü nümâyân idüp müsâmaha tarîkına sülûk itmeğin

38 “Eger hâhî selâmet ber-kenârest”: Eğer selâmet istersen kenarda dur.

39 “Himmetü'r-ricâl takla‘ü'l-cibâl”: Büyüklerin himmeti dağları yerinden oynatır.

ber-mûceb-i muhâsebe-i hôd düyûnı huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz u telhîs olundukda beytü'l-mâl-ı mîrî olan Hazîne-i Pâdişâhî bi't-tamâm mûmâ-ileyhden tahsîl olunmak üzere çavuşlar emîni habsine fermân buyuruldı. Garâbet bunda ki, mîr-i müşârün-ileyh Niğdeli Köse Ali Paşa deyü meşhûr müna'am u mütemevvil mâl-ı Kārûn'a mâlik olanlardan add olunup beyne'n-nâs ve'l-bâzergân iştihârda iken hisset ü denâ'eti cihetinden nukūdundan edâda îbâ vü imtinâ' idüp "mahsûlâtı kesîr müceddeden sancak ihsân olunsun ve sancak-ı cedîd mahsûlâtından edâ-yı deyn ideyim" deyü inâdına musırr olmağla âkıbetü'l-emr ırz u nâmûsunun şikestliğine rızâ gösterüp mahbûs olup nâmûsı pâymâl olunca inâdında sâbit-kadem olup beyne'l-ümerâ'i'l-kirâm-ı zevi'l-ihtirâm şikest-i ırz u nâmûsıyla mahbûs emîn-i çavuşânı irtikâb idinüp hisset ü denâ'etin âşikâre vü nümâyân eyledi. Bâ-husûs ömr-i girân-mâyesi yetmişe yetmiş iken ve evlâd ü ensâbı yoğiken medfûn olan nukūdundan edâyı revâ görmeyüp rezîl-i âlem olduğundan gayri "iki ayağum çukurda" |**110a**| mülâhazasın ferâmûş idüp tûl-i emel sevdâsına zâhib olup: "Pinti Hamîd şekli ta'âmı mûrçeden ekl ider" vâdîsinde ve âhir ömründe irtikâb-ı mahbûsluğa rızâ virüp hâb-ı hargûş misâli başın hırkaya çekdi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 24 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum'aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm ve magfûrun-leh Sultân Bayezid Han-ı Velî b. Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* merhûmun kenâr-ı Nehr-i Tunca'da binâ ve hayrâtı olan Câmi'-i Sultân Bâyezîd-i Velî'ye izz ü ikbâl ile teşrîf ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha sa'âdetile teşrîf-i kudûm ve cemâ'at-ı müslimîn ile salât-ı farîza-i cum'ayı edâdan sonra şevket ü iclâl ile Sarây-ı âmirelerine teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulmuşdur. Ve sadâret-i uzmâda devletle sâbit-kadem Vezîr-i a'zam Ali Paşa hazretleri "Üçşerefeli" dimekle müte'ârif ma'bed-i kadîme sa'âdet ile teşrîf ve salât-ı farîza-i cum'ayı cemâ'at-ı müslimîn ile edâ buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 25 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Sefer-i hümâyûna me'mûr olan asâkir-i İslâm zahîresi içün Silistre sancağında vâkı' avârızları mukābelesinde kadîmden Istabl-ı âmire ocaklığı olan kazâların hâne arpaları |**110b**| Nehr-i Tuna'dan sefâyin ile Niğbolı İskelesi'ne nakl olunmak üzere fermân olunan kazâlardır:

Hânehâ-i şa'îr-dâdegân bâ-mukābele-i avârız-ı kazâ-i mezkûrîn berây-ı ocaklık-ı Istabl-ı âmire, vâcib-i sene 1104, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

Kazâ-i Silistre *hâne* 815 Şa'îr *keyl* 17.930	Kazâ-i Babadağı *hâne* 263,5 Şa'îr *keyl* 5.797	Kazâ-i Prevadi *hâne* 468 Şa'îr *keyl* 10.296	Kazâ-i Umurfakīh *hâne* 70 rub': 1 Şa'îr *keyl* 1.545	Kazâ-i Yenipazar *hâne* 347,5 Şa'îr *keyl* 7.645
Yekûn *hâne* 1.964 rub': 1 Şa'îr *keyl* 43.213,5 Fî-i beher hâne 18 Avârız 04 Ma'âdîn 22				

An-cânib-i kazâ-i mezkûrîn tâbi'-i livâ-i Silistre bâ-mukābele-i avârız an ocaklık-ı Istabl-ı âmire, vâcib-i sene 1104, ber-mûceb defter-i Hazîne-i âmire.

Kazâ-i Çardak *hâne* 128 Şa'îr *keyl* 2.304	Kazâ-i Pançova *hâne* 348 Şa'îr *keyl* 6.264	Kazâ-i Hacıoğlı *hâne* 341,5 rub': 1 Şa'îr *keyl* 6.152	Kazâ-i Varna *hâne* 230,5 rub': 1 Şa'îr *keyl* 4.261,5	Kazâ-i Mankalya *hâne* 85,5 sülüs: 1 Şa'îr *keyl* 1.545
Yekûn-ı *hâne* 1.140 ve sülüs Şa'îr *keyl* 20.526,5 Fî-i beher hâne 18 Avârız				
Cem'an Şa'îr *keyl* 63.740				

İnşâ'a'llâhu te'âlâ evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda düşmen-i dîn-i bed-âyînden

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

ahz-ı {u} intikām içün musammem kılınan sefer-i hümâyûna [me'mûr] olan kapukulları ve sâ'ir askerî tâ'ifesi ve serhadd-i İslâmiyye'de hızmet-i muhâfazada olan guzât-ı İslâm zahîreleri içün bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere avârızları mukābelesinde Istabl-ı âmire ocaklığı olup Silistre sancağında vâkı' kazâların hâne şa'îrleri Niğbolı İskelesi'ne nakl olunması lâzım u mühimm olmağın imdi mübâşirin yedine virilen mühürlü ve nişânlu Mevkūfât Defteri sûreti |**111a**| mûcebince livâ-i mezbûrede vâkı' Silistre ve Babadağı ve Pirevadi ve Umurfakīh ve Yenipazar kazâlarının her bir hânelerinden on sekizer kîle ve dörder kîle dahi mu'âvenetleri ile bin dokuz yüz altmış dört ve bir rub' avârız hânelerinin her bir hânelerinden yirmi ikişer kîle şa'îrleri ve Çardak ve Balçık ve Hacıoğlı Pazarı ve Varna ve Mankalya kazâlarının bin yüz kırk ve bir sülüs avârız hânelerinin her bir hânelerinden ancak on sekizer kîle şa'îrleri ki, zikr olunan kazâların bi'l-cümle altmış üç bin yedi yüz kırk kîle şa'îrleri ber-vech-i ta'cîl Niğbolı İskelesi'ne nakl olunup kabzına me'mûr olana teslîm oluna. Ve zikr olunan şa'îrin her bir kîlesine sene-i sâbık üzere yirmişer akça ücretleri virilmek üzere yedişer akçası navl-ı sefînelerine mahsûb olunup ve on üçer akçası Niğbolı İskelesi'nde kabzına me'mûr olan mübâşir yedinden bi't-temâm edâ vü teslîm olunmak üzere zikr olunan altmış üç bin yedi yüz kırk kîle şa'îri bir gün evvel Niğbolı İskelesi'ne nakl eylemekde takayyüd ü ihtimâm olunup: "Avk u te'hîrden ve ihmâl ü müsâheleden be-gāyet ihtirâz oluna" deyü zikr olunan kazâların kādîlarına ve kethudâyeri ve yeniçeri serdârlarına ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerine hıtâben her kazâya başka başka ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve gedüklü çavuşlar |**111b**| ta'yîn olunup irsâl olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 26 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Ocağ-ı yeniçeriyân Dergâh-ı âlî ve cebeciyân ve ocağ-ı topçıyân ve sipâh ve silahdârân ve sâ'ir ocakların bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere masar mevâcibleri içün küllî hazîne tedârüki lâzım u mühimm olmağla mîrî mukāta'ât ve avârız ve bedel-i nüzül ve cizye der-uhde ve iltizâm iden mültezimînden mevâcib-i mezbûr içün zimmetlerinde olan mâl-ı mîrî tahsîli içün Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Cânibdâr Ahmed'i Bâb-ı hümâyûn'da Hazîne-i Bîrûnî'ye her gün teşrîf ve mâl-ı mîrî tahsîline kemâl mertebe takayyüd-i {ü} tâmma iştigālleri mukarrer olmuşdur. Ve fi'l-hakīka mâl-ı mîrî tahsîlinde himây[e] vü sıyâneden kat'-ı nazar hâtır u gönül ber-taraflığında çûn u çerâ yokdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 27 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri nedîmân ve mukarrebân u musâhibân ile alâ-tarîkı's-seyr ü sülûk mahmiye-i Edirne kurbünde karye-i Timurtaş'da vâkı' hadîka-i sultâniyyeye izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle teşrîf buyurup ve bi'z-zât Vezîr-i a'zam Ali Paşa hazretlerin dahi mahall-i mezbûra da'vet buyurup vakt-i şâma karîb mahalle değin hadîka-i Timurtaş'da meks ü ârâmları mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 28 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Bu rûzgâr-ı kec-reftâr öyle sâbit ü üstüvâr değildir ki, mâbeyne taraf-ı nifâk |**112a**| u şikāk düşürmeğe bir tarîk bulmaya ve nakş-bend-i {ü} sitîze-kâr [ve] ol sihr-sâz-ı gaddâr hezâr mertebe mahabbet ü meveddet nukūşı resm-i bî-vefâlık ile hâk-rîz itmiş olmaya. Ve bu dünyâ bir pîrezen mekkâredir ki niçe serverleri kemend-i {ü} mihnete giriftâr ve âciz ü nâ-çâr itmemiş ola. Ve bir Zâl-ı gaddârdır ki, niçe töhmetleri Bîjen-vâr çâh-ı {u} belâya sarkıtmamış ola.

Vefât-ı Sultân Mehemmed Hân b. Sultân İbrâhîm Han: Sultân Mehemmed Hân'ın velâdet-i bâ-sa'âdetleri sene ihdâ ve hamsîn ve elf târîhinin mâh-ı Ramazân-ı şerîfinin yirmi dokuzuncı güni vâkı' olup şu'arâ-yı zamâneden sudûr bulan târîhdir:

Târîh:

Levh-i dilden sâkıyâ nakş itdiler târîhini
Nûrdur geldi Muhammed sulb-i İbrâhîm'den

Nesr: târîh-i lâ-nazîr vâkı' olup pesendîde-i şu'arâ olan târîhlerdendir. Ve pâdişâh-ı merhûm sene semâne ve hamsîn ve elf târîhi şehr-i Recebü'l-mürecceb'inin on dokuzuncı güni taht-ı {u} sa'âdet-bahta cülûs-ı hümâyûnları vâkı' olup sene tis'a ve tis'în ve elf târîhi Muharremü'l-harâmının üçünci Yevm-i Sebte gelince taht-ı {u} sa'âdetde saltanat-ı {u} kâmrânî birle sâbit-kadem oldukları ittifâkıdır. Bu takdîrce müddet-i saltanatları otuz dokuz buçuk sâl ve beş buçuk şuhûr ve üç eyyâm olmuş olur. Ve eyyâm-ı saltanatlarında fütûhât-ı celîle-i kesîrenin vukū'ı evvelâ bin altmış yedi târîhinde |**112b**| ser-asker himmetiyle Varat gibi kal'a-i metînin feth u teshîri ve sâniyen Vezîr-i a'zam Köprüli merhûm Mehemmed Paşa'nın himmet-i aliyyeleri ile Yanova Kal'ası'nın feth u teshîri ve sâlisen bin yetmiş dört târîhinde Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa asrında Uyvar Kal'ası'nın feth u teshîri ve etbâ'ı olan Leva [Le-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

vice] ve Litra [Nitra] ve Novigrat [Novigrad] kal'alarının fethi ve râbi'an bin seksen târîhinde müşârün-ileyh merhûm Ahmed Paşa'nın uluvv{i}-i himmeti ile Girid Cezîresi'nde vâkı' Venedik keferesinin âb-ı rûyı olan metânet ü istihkâmile meşhûr "Kandiye" dimekle ma'rûf kal'anın üç sene mütevâliyen yaz ve kış muhâsara ile feth u teshîri ve hâmisen bin seksen dört târîhinde pâdişâh-ı merhûm Kamaniçe Kal'ası fethi niyyeti ile bi'z-zât teveccüh ü azîmetlerinde ba'de'l-muhâsara kuvvet-i kāhire-i pâdişâhî birle Kamaniçe Kal'ası'nın feth u teshîri ve etbâ'ı olan kılâ'lardan Amman ve Ladjiten kal'alarının feth u teshîri ve sâdisen bin seksen dokuz târîhinde Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın himmeti ile Nehr-i Özi kurbünde "Çehrin" dimekle meşhûr Kazak-ı {u} âkkın kalb-i kuvvetleri olan Çehrin Kal'ası'nın feth u teshîri ve Moskov kralının ser-leşkeri olan Ramadanskov nâm pelîdin taburunda mevcûd olan seksen binden mütecâviz ecnâs-ı muhtelife millet-i Nasârâ'nın inhizâm-ı taburı |**113a**| bi'l-cümle mevhibe-i İlâhî olduğuna şübhe yokdur. Ve eyyâm-ı saltanatlarında ibâdu'llâhın huzûr u râhatları ve kâr u kesbleri kemâ-hüve'l-murâd üzere olup, bereket kemâlinde olup akçanın firâvânlığı ve bi'z-zât pâdişâh-ı merhûm sayd u şikârdan mübâlağa ile memnûn olduğundan eyyâm-ı şitâda her bâr sayd u şikâr ile zevk u safâda iken Vezîr-i a'zam-ı maktûl Sarı Süleymân Paşa'nın sû-yı tedbîrinden zorbalar hurûc idüp ve "Yeğen Osmân Paşa" didikleri sarıcadan bozma şakī dahi zorbalara mütâba'at idüp sefer avdetinde Nehr-i Tuna kenârında vâkı' Varadin nâm kal'a altında gulüvv idüp fetretleri sebebi ile Süleymân Paşa'nın firârı cihetinden zorbalar ferce bulup pâdişâh-ı merhûmun hal'ini murâd idinüp Âstâne'ye karîb geldüklerinde İstanbul'da kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn olan Köprülizâde şehîd ü sa'îd merhûm Mustafâ Paşa def' [u] ref'-i fitne-i zorbân ve mülâzimîn içün ulemâ vü sulehâ ve meşâyih-i izâm ile müşâvere idüp bin doksan dokuz senesi Muharreminin üçünci Sebt güninde pâdişâh-ı merhûm vakt-i şâfi'îde saltanatdan hal' olunup birâderleri merhûm Sultân Süleymân Han'a cülûs virilmekle bir mikdâr zorbaların fitneleri teskîn bulup ve pâdişâh-ı merhûm İstanbul'da Sarây-ı Cedîd-i âmire'de ihtifâ üzere râhat ve ba'dehû meştâ-yı Edirne'ye Devlet-i aliyye |**113b**| teveccüh ü azîmet itdükde pâdişâh-ı merhûm dahi Sarây-ı Edirne'de ihtifâ ve istirâhatda iken mizâc-ı pür-imtizâcları münharif olup sâhib-firâş olmuşlar.

El-kıssa: Çûn mutlak nüfûs-ı beşer âkıbetü'l-emr kabza-i ecele düşer, Kāf'dan Kāf'a hükm iden pâdişâhlar bu derde dermân idemedi, hukemâ eflâke hendeseden nerdübân ile yol bulup maksûda irüp ecel def'ine bir tedbîr idemediler. Nâgehânî şu'bede-bâz-ı {u} felek bir garîb ve bir turfa acîb sûret gösterdi ki,

Mısra‘:

Cümlenin başına gûyâ ki kıyâmet kopdı

Nesr: Sultân Mehemmed Han işbu dâr-ı gurûrdan bin yüz dört senesi şehr-i Rebî‘ü'l-âhirinin yirmi sekizinci Yevm-i Sülesânın gicesi dokuzuncı sâ‘at hulûlünde ارجعى الى ربّك راضيةً مرضيّه[40] fehvâsınca vedâ‘-ı âlem-i fânî ve âzim-i dârü'n-na‘îm-i câvidânî idüp hümâ-yı cânları nesîm-i kudse revân ve tâ’ir-i revânları nişîmen-i bihişte cûyân olduğı haberi pây-ı taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [u] şikârgâh-ı pâdişâhân mahmiye-i Edirne'de ale's-seher şuyû‘ buldukda Vezîr-i a‘zam Ali Paşa ve Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa ve muvakkı‘ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğrâ-keşân-ı ahkâm-ı cihân-bânî Vezîr-i mükerrem Nişâncı Mehemmed Paşa ve ağa-yı yeniçeriyân olan “Esîr” lakab Vezîr-i mükerrem İsma‘îl Paşa ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Cânibdâr Ahmed Efendi ve hazret-i şeyhü'l-islâm efendi |**114a**| ve kādî‘asker-i Rûmili ve Anadolı ve ma‘zûl mevâlî-i izâm ve müderrisîn-i zevi'l-ihtirâm ve meşâyih [ve] ulemâ ve erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat ve zâbıtân-ı ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî ve ocağ-ı sipâh ve silahdâr ağaları ve zâbıtları ve sâ’ir halk-ı âlem Sarây-ı Sultânî'de ictimâ‘ olup salât-ı cenâzelerine müterakkıb oldılar. Ve ağayân-ı muhteremân-ı Harem-i hümâyûn ve gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn ve teberdârân-ı zülüflüyân ve teberdârân-ı Sarây-ı Atîk ve Ağa-yı Dârü's-sa‘âde Nezîr Ağa ve ağa-yı Bâbü's-sa‘âde ve hazînedârbaşı ve kilarcıbaşı ve Sarây ağası ve sâ’ir huddâmân-ı Sarây-ı Sultânî bi'l-cümle hâzırûn oldılar. Ve pâdişâh-ı âlî-câh Sultân Ahmed Han hazretlerinin huzûr-ı hümâyûnlarında silahdâr-ı şehriyârî ve çukadâr-ı şehinşâhî ve Hâsodabaşı ağa ve Ser-bostâniyân-ı Edirne Receb Ağa ve gılmânân-ı Oda-i Hâss'dan ba‘zı mukarrebân-ı sultânî mevcûd olup ve pâdişâh-ı âlî-câh bi'z-zât Kasr-ı Sûr'da tâbût-ı na‘ş-ı latîf-i birâder-i merhûma müterakkıb oldılar. Çûn ki bu dünyâ-yı gaddâr şâh u gedâya dârü'l-karâr olmaduğı cihetinden,

Beyt:

Hakkā budur ki şehr-i çemen kim konak değil
Ammâ n'ideyüm kāfile-i ömr oturak değil

Nesr:

Sultân Mehemmed Han-ı merhûmun na‘ş-ı latîfleri Harem-i hümâyûndan ihrâc ve oda-i ağa-yı Dârü's-sa‘âde ile Bâbü's-sa‘âde miyânında vâkı‘ meydân-ı

40 “Sen O’ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön!” (Kur’ân-ı Kerîm, Fecr 89/28).

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

|114b| vâsi‘de hünkâr imâmı yediyle na‘ş-ı latîfleri gasl olunup ve mü’ezzinân-ı şehriyârî kırâ’at-i salâ ile mâ’-i gasle imdâd idüp techîz ü tekfîni itmâm olmazdan mukaddem vakt-i salât-ı zuhr hulûl itmeğin ezân-ı salât-ı zuhrı mü’ezzinân-ı cevâmi‘-i şehr-i Edirne kırâ’at itmeleriyle vüzerâ-yı izâm ve ulemâ-yı kirâm ki, şeyhü'l-islâm ve sadreyn oda-i ağa-ı Dârü's-sa‘âde'de edâ ve hâzırûn olan bi'l-cümle cemâ‘at-ı kesîre miyân-ı meydân-ı Sarây-ı Sultânî'de cemâ‘atle salât-ı farîza-i zuhrı edâdan sonra merhûm Sultân Mehemmed Han'ın na‘ş-ı latîfleri esb-i çûpîneye vaz‘ ve re’s-i tâbûtlarına dahi destâr ile sorguc vaz‘ olunup techîz ü tekfînleri itmâm oldukda ibtidâ vüzerâ ve şeyhü'l-islâm ve sadreyn ve defterî tâbût-ı merhûma vaz‘-ı yed idüp kaldurduklarından sonra sâ’ir erkân-ı devlet-den ve huddâmân-ı Sarây-ı Sultânî'den ve nâs-ı şehrliden merhûmun tâbûtuna kurbiyyet hâsıl idebilenler alâ-kadri'l-imkân vaz‘-ı yed idüp Kasr-ı Sûr kurbün-de müceddeden vaz‘ olunan seng-i musallâ üzerine vaz‘ eylediler.

Nazm:

Köyün etrâfına uşşâk dizilmiş gûyâ
Harem-i Ka‘be'de her cânibe erkân saf saf

Kadrini seng-i musallâda bilüp ey Bâkī
Durup el bağlayalar karşuna yârân saf saf

Nesr:

Merhûm ve mağfûrun salât-ı cenâzelerine gerek |115a| erbâb-ı huddâmân-ı Sarây-ı Sultânî'den ve gerek hâric-i nâsdan üç binden mütecâviz cemâ‘at-ı kesî-re hâzırûn-ı salât-ı cenâz[e-i] merhûm olduklarında “er kişi niyyeti” ile hünkâr imâmı imâmetiyle salât-ı cenâzesi edâ olundı. Ve pâdişâh-ı âlem Sultân Ah-med Han hazretleri kasr-ı sûrdan imâma iktidâ idüp cemâ‘at-ı kesîre ile ma‘an birâder-i büzürgvârlarının salât-ı cenâzesin edâ eylediler. Ve rûh-ı şerîfleri içün Fâtiha-i şerîf kırâ’at olunup merhûmun na‘ş-ı latîfleri İstanbul'da merhûme ve mağfûre vâlidelerinin ebvâb-ı Kostantıniyye'den “Pâzâr-ı Mâhî” dimekle meşhûr bâbın kurbünde Gümrükhâne'ye nâzır hayrât ve hasenâtı olan câmi‘-i şerîfin cânib-i yemîninde vâkı‘ türbe-i latîfe defn olunmak üzere na‘ş-ı latîfleri taraf-ı Âstâne'ye irsâl olunmak içün altı re’s bârgîr vaz‘ olunmuş koçıya na‘ş-ı latîfleri tâbût ile ma‘an tahmîl olunup teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'dan ve bostâ-niyân-ı Edirne'den altmışdan mütecâviz muhâfız ve kethudâ-yı bevvâbân-ı Dergâh-ı âlî ve mîrâhûr-ı sânî umûr-ı muhâfazalarına ta‘yîn olunup Vezîr-i a‘zam ve sâ’ir cümle vüzerâ ve ulemâ-yı kirâm ve sâ’ir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat merhûmun na‘şı vaz‘ olunan koçının öninde revân oldukları hâlde

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

"Solak Çeşme" dimekle ma'rûf mahalle varınca tevkīren ma'an revâne olup mahall-i mezbûrdan merhûm ve mağfûrun na'ş-ı latîflerin taraf-ı Âstâne'ye me'mûr muhâfizîn |**115b**| ile taraf-ı İstanbul'a irsâl idüp,

Mısra':

Unudurlar seni bî-çâre hemân ölmeyügör

Nesr: Fehvâsınca bi'l-cümle vüzerâ ve ulemâ ve sâ'irleri ma'hûd Solak Çeşmesi'nden mahmiye-i Edirne'ye avdetleri mukarrer olmuşdur.

El-kıssa: Bu felek-i kec-rûdan murâd almış ve bu âlem-i fânîde raht u ikāmet salmış yoğiken herkes dest-res bulduğın devlet el virdi sanur. Ve âkıbet virdüği zehr-âb süt olduğın bilür ve şâh u gedâ elbette nâ-murâd gider.

Merhûm ve mağfûr saltanat-ı devletden bin doksan dokuz târîhi Muharremü'l-harâmının üçünci güni hal' olunup bu takdîrce beş sâl ve üç şuhûr ve yirmi beş gün ihtifâ üzere râhat u istirâhatda iken Muhavvilü'l-ahvâl-i zü'l-celâl mansıb-ı saltanat u kâmrânîden ma'zûl ve câh-ı refî'-i hasretü'l-mülûk-i hayâtdan infisâl ile mahzûl idüp yeke-süvâr-ı huyûl-ı rahş iken râkib-i esb-i çûpîne-pây-ı na'ş oldı. Ve âkıbetü'l-emr reh-zen-i ecel yolın alup dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş idüp taht {u} râhatı tahta-i tâbûta mübeddel itmekle işbu dârü'l-fenâdan intikāl ve semt-i dârü'l-bekāya irtihâlleri mukarrer olup âzim-i dârü'n-na'îm-i {u} câvidânî oldılar. Rahmetu'llâhi aleyhi rahmeten vâsi'aten. Cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâlühû* hazreti merhûm ve mağfûrun cemî' taksîrâtın deryâ-yı rahmetlerinde mahv idüp firdevs-i a'lâ ile |**116a**| rûh-ı pür-fütûhların mesrûr u şâdmân[41] eyleye.

Sefer-i Hümâyûna [Me'mûr] Asâkir-i İslâm'ın Zahîre Mühimmâtıdır: İnşâ'a'llâhü te'âlâ bin yüz dört senesinde vâkı' olacak sefer-i hümâyûna asâkir-i İslâm zahîreleri içün ziyâde-i zahîre tedârüki lâzım u mühimm olmağın her kazânın hânesi hisâbınca sene-i sâbıkada ihrâcı fermân olunduğı minvâl üzere ihrâc ve arabalar ile dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâda nakl ve kabzına me'mûr olana teslîm itdürilmek üzere fermân olunan zehâ'irdir:

41 Kelime metinde " داشان " şeklindedir.

Defter-i ihrâc-kerden-i şa'îr ve dakīk ve gâv an-kazâ-i mezkûrîn berây-ı nakl-i Belgrad der-sefer-i hümâyûn, el-vâkı' sene 1104, ber-mûceb defter-i Hazîne-i âmire.

Kazâ-i Bihlişte der-livâ-i Paşa *hâne* 232,5 Şa'îr *keyl* 465 Dakīk *keyl* 930 Gâv *rü'ûs* 77	Kazâ-i Piriştine der-livâ-i Paşa *hâne* 284 Şa'îr *keyl* 568 Dakīk *keyl* 1.136 Gâv *rü'ûs* 94
Kazâ-i Karadağ der-livâ-i Paşa *hâne* 49,5 Şa'îr *keyl* 99 Dakīk *keyl* 198 Gâv *rü'ûs* 16,5	Kazâ-i Kolonya der-livâ-i Paşa *hâne* 129,5 Şa'îr *keyl* 259 Dakīk *keyl* 518 Gâv *rü'ûs* 43
Kazâ-i Opar der-livâ-i Paşa *hâne* 30 Şa'îr *keyl* 60 Dakīk *keyl* 120 Gâv *rü'ûs* 10	Kazâ-i Sarıgöl der-livâ-i Paşa *hâne* 430 Şa'îr *keyl* 860 Dakīk *keyl* 1.720 Gâv *rü'ûs* 143
Yekûn *hâne* 1.1156,5	

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Şa‘îr	Dakīk	Gâv
keyl, fî 50	*keyl,* fî 70	*rü’ûs,* fî 360
2.311	4.622	383,5
akça	*akça*	*akça*
115.550	323.540	138.060
	Cem‘an	
	akça	
	577.150	

Zikr olunan kazâların kādîlarına ve kethudâyeri ve yeniçeri serdârları ve a‘yân-ı vilâyetin iş erlerine hükm-i hümâyûn ki, |**116b**| inşâ’a'llâhü te‘âlâ evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda düşmen-i dîn-i bed-âyînden ahz-ı {u} intikām içün musammem kılınan sefer-i hümâyûna me’mûr olan kapukulları ve sâ’ir askerî tâ’ifesi ve serhadd-i İslâmiyye'de hızmet-i muhâfazada olan guzât-ı İslâm'ın ta‘yînâtlarına virilmek üzere sene-i sâbıkada zikr olunan kazâların her bir hâne-i avârızlarından ikişer kîle şa‘îr ve dörder kîle dakīk ve her beş hânelerinden bir re’s gâv ihrâcı fermân olunmuş idi. İşbu sene-i mübârekede dahi sene-i sâbıka kıyâsen kazâ-i mezbûrların avârız hânelerinin her bir hânelerinden ikişer kîle şa‘îr ve dörder kîle dakīk ve her üç hânelerinden bir re’s gâv ihrâc ve mübâya‘a olunup ve şa‘îrin her bir kîlesine otuzar akça bahâ ve yedişer akça ücret-i naklleri içün ki, şa‘îrin her kîlesi ellişer akçaya ve dakīkın her bir kîlesine ellişer akça bahâ ve yirmişer akça ücret-i naklleri içün ki, dakīkın her kîlesi yetmişer akçaya ve gâvın her re’si üçer yüz altmışar akçaya olmak üzere, kazâ-i mezbûrlardan bi'l-cümle iki bin üç yüz on bir kîle şa‘îr ve dört bin altı yüz yirmi iki kîle dakīk ve üç yüz seksen üç buçuk re’s gâv ihrâc ve mübâya‘a olunup ve lâzım [olan] beş yük yetmiş yedi bin yüz elli akça mîrîleri zahîrelerin bi't-temâm teslîm eyledüklerinden sonra havâle olunan ba‘zı emvâlden virilmek üzere ve zikr olunan zehâ’iri arabaları kavî ve öküzleri |**117a**| tüvânâ ve üstü örtülü arabalara tahmîl idüp her kazânın kādîları ve kethudâyerleri ve yeniçeri serdârları ve a‘yân-ı vilâyet iş erlerinin mu‘temedleri arabalar ile ma‘an gidüp ve Belgrad'a getürüp kabzına me’mûr olana teslîm itdürilmek üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın her kazâya başka başka ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve mübâşirîn ile irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve bundan sonra tahrîr olunan câniblerden dahi avârız hânelerinin her bir hânelerinden ikişer kîle şa‘îr ve dörder kîle dakīk ve her üç hânelerinden bir re’s gâv ihrâcı fermân olunan kazâlardır ki sebt ü tahrîr olundı:

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.com

Be-cihet-i ihrâc-kerden-i şa‘îr ve dakīk ve gâv an-kazâ-i Samakov ve İhtiman ve Razlık ve Filibe ve Tatarpazarı ve Ahiçelebi ve Nasliç ve Cum‘apazarı ve Eğribucak ve Filorina ve Görice ve Usturova ve Kesriye berây-ı nakl-i Belgrad, el-vâkı‘ fî sene 1104, ber-mûceb defter-i Hazîne-i âmire.

hâne 8.355,5		
Şa‘îr *keyl*, fî 50 16.722 *akça* 836.100	Dakīk *keyl*, fî 70 33.415 *akça* 2.339.050	Gâv *rü’ûs*, fî 360 1.659,5 *akça* 595.320
Cem‘an yekûn *akça* 3.770.470		

Bâlâda tahrîr olunan ahkâm-ı şerîfe mûcebince bu kazâlara dahi mü’ekked hükm-i hümâyûn tahrîr ve irsâl olunmuşdur.

An-cânib-i livâ-i Delvine berây-ı nakl-i Belgrad, el-vâkı‘ fî sene 1104, an-kazâ-i mezkûrîn ber-mûceb defter-i Hazîne-i âmire.

Kazâ-i Delvine	Kazâ-i Mazarak	Kazâ-i Kurveleş	Kazâ-i Aydonad
hâne 333	*hâne* 364 sülüs: 2	*hâne* 111	*hâne* 157
Yekûn *hâne* 965 sülüs: 2			
Şa‘îr *keyl*, fî 50 1.931 *akça* 96.550	Dakīk *keyl*, fî 70 3.862 *akça* 270.240		Gâv *rü’ûs*, fî 360 321 *akça* 115.560
Cem‘an yekûn *akça* 482.350			

|117b| An-cânib-i livâ-i İlbasan an ihrâc-kerden-i şa‘îr ve dakīk ve gâv berây-ı nakl-i Belgrad, el-vâkı‘ fî sene 1104, ber-mûceb defter-i Hazîne-i âmire.

Kazâ-i İlbasan	Kazâ-i İşbat	Kazâ-i Draç	Kazâ-i Sölova	Kazâ-i Peklin
hâne 212,5	*hâne* 308	*hâne* 83,5	*hâne* 46	*hâne* 54,5
Yekûn 704,5				

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Şa‘îr	Dakīk	Gâv
keyl, fî 50	*keyl*, fî 70	*rü’ûs*, fî 360
1.410	2.818	235
akça	*akça*	*akça*
70.500	197.260	84.600
Cem‘an Yekûn		
akça		
352.360		

“Delvine sancağında ve İlbasan sancağında vâkı‘ kazâların kādîlarına ve kethudâyerleri ve yeniçeri serdârlarına ve a‘yân-ı vilâyetin iş erlerine hükm-i hümâyûn yazıla ki, inşâ’a'llâhü te‘âlâ evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda düşmen-i dîn-i bed-âyînden ahz-ı intikām içün musammem kılınan sefer-i hümâyûna me’mûr olan kapukulları ve sâ’ir askerî tâ’ifesi ve serhadd-i İslâmiyye'de hızmet-i muhâfazada olan guzât-ı İslâm'ın ta‘yînâtlarına virilmek üzere ziyâde zahîre tedârüki lâzım u mühimm olmağın livâ-i mezbûrelerde vâkı‘ kazâların bin yüz iki ve bin yüz üç senelerinde her iki hânelerinden bir nefer piyâde tüfeng-endâz ihrâc olunmak üzere cümle tekâlîfden mu‘âf olan kazâların re‘âyâları fukarâsına tüfeng-endâz ihrâcı müte‘assir olup hâllerine merhameten bu sene ref‘ ve piyâde tüfeng-|118a| endâz ve sâ’ir ref‘ olan tekâlîfleri mukābelesinde zahîre ihrâc ve Belgrad'a nakli fermânım olmuşdur. İmdi şa‘îrin Belgrad'a nakli ile her kîlesi ellişer akçaya ve dakīkın nakli ile yetmişer akçaya ve bıçağa yarar öküzün her re’si üçer yüz altmışar akçaya olmak üzere Delvine sancağında vâkı‘ kazâlardan bin dokuz yüz otuz bir kîle şa‘îr ve üç bin sekiz yüz altmış iki kîle dakīk ve üç yüz yirmi bir re’s gâv ve İlbasan sancağında vâkı‘ olan kazâlardan dahi bin dört yüz on kîle şa‘îr ve iki bin sekiz yüz on sekiz kîle dakīk ve iki yüz otuz beş re’s gâv ki her hânelerinden ikişer kîle şa‘îr ve dörder kîle dakīk ve her üç hânelerinden bir re’s gâv hisâbı üzere ol mikdâr şa‘îr ve dakīk ve gâv ihrâc ve mübâya‘a olunup ve lâzım gelen mîrîleri zikr olunan kazâ ahâlîleri zahîrelerin bi't-tamâm teslîm eyledüklerinden sonra havâle olunan ba‘zı emvâlden virilmek üzere ve zikr olunan zehâ’iri arabaları kavî ve öküzleri dinç ve kuvvetlü olup ve üstü örtülü arabalara tahmîl eyledükden sonra her kazânın kādîsı ve kethudâyeri ve yeniçeri serdârı ve a‘yân-ı vilâyet iş erlerinin mu‘temedleri araba-i mezbûrân ile ma‘an Belgrad'a getürüp ve dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâdda kabzına me’mûr olana teslîm eylemekde ziyâde dikkat ü ihtimâm ideler ve avk u te’hîrden ve ihmâl ü müsâheleden be-gāyet ihtirâz ideler” deyü |118b| Delvine ve İlbasan sancaklarında vâkı‘ olan her bir kazâya başka başka ahkâm-ı şerîfeleri Mâliyye Kalemi tarafından tahrîr ve mübâşirîn ile irsâli tahakkuk bulmuşdur. Ve zikr ü tahrîr olunan zahî-

reden mâ‘adâ asâkir-i İslâm ve guzât-ı muvahhidîn içün dahi ziyâde zahîre tedârüki lâzım u mühimm olmağın zîrde tahrîr olunan Paşa Sancağı'na tâbi‘ kazâlardan dahi mübâya‘ası fermân olunan zahîredir ki zikr olunur:

Defter-i mübâya‘a-i şa‘îr ve dakīk ve gâv berây-ı nakl-i Belgrad an-kazâ-i mezkûrîn, el-vâkı‘ fî 1104, berây-ı asâkir-i mansûre ber-mûceb defter-i Hazîne-i âmire.

Kazâ-i Menlik ma‘a Evkāf			Kazâ-i Çağlayık		
Şa‘îr *keyl* 2.000	Dakīk *keyl* 1.000	Gâv *rü’ûs* 40	Şa‘îr *keyl* 1.000	Dakīk *keyl* 500	Gâv *rü’ûs* 20
Kazâ-i Yenice-i Karasu			Kazâ-i Zihne		
Şa‘îr *keyl* 4.000	Dakīk *keyl* 2.000	Gâv *rü’ûs* 400	Şa‘îr *keyl* 4.000	Dakīk *keyl* 2.000	Gâv *keyl* 80
Kazâ-i Timurhisarı			Kazâ-i Nevrekop		
Şa‘îr *keyl* 2.000	Dakīk *keyl* 1.000	Gâv *rü’ûs* 40	Şa‘îr *keyl* 4.000	Dakīk *keyl* 3.500	Gâv *rü’ûs* 100
Kazâ-i Drama			Kazâ-i Siroz		
Şa‘îr *keyl* 4.000	Dakīk *keyl* 2.000	Gâv *rü’ûs* 50	Şa‘îr *keyl* 7.000	Dakīk *keyl* 5.000	Gâv *rü’ûs* 150
Kazâ-i Manastır			Kazâ-i Hurpeşte		
Şa‘îr *keyl* 5.000	Dakīk *keyl* 2.000	Gâv *rü’ûs* 200	Şa‘îr *keyl* 1.000	Dakīk *keyl* 1.000	Gâv *rü’ûs* 40
Kazâ-i Pravişte			Kazâ-i Bereketlü		
Şa‘îr *keyl* 1.000	Dakīk *keyl* 500	Gâv *rü’ûs* 20	Şa‘îr *keyl* 1.000	Dakīk *keyl* 500	Gâv *rü’ûs* 10
Yekûn					
Şa‘îr *keyl*, fî 40 36.000 *akça* 1.440.000		Dakīk *keyl*, fî 80 21.000 *akça* 1.680.000		Gâv *rü’ûs,* fî 6 guruş 790 *akça* 568.800	
Cem‘an yekûn *akça* 3.688.800					

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

|119a| “Paşa sancağında vâkı‘ Menlik ve Çağlayık ve Yenice-i Karasu ve Zihne ve Timurhisarı ve Nevrekop ve Dırama ve Siroz ve Manastır ve Hurpeşte ve Pravişte ve Bereketlü kazâlarının kādîlarına ve kethudâyeri ve yeniçeri serdârlarına ve a‘yân-ı vilâyetin iş erlerine hükm-i hümâyûn yazıla ki, inşâ’a'llâhü te‘âlâ evvel-bahâr-ı huceste-âsârda düşmen-i dîn-i bed-âyînden ahz-ı {u} intikām içün musammem kılınan sefer-i hümâyûna me’mûr olan kapu kulları ve sâ’ir askerî tâ’ifesi ve serhadd-i İslâmiyye'de hızmet-i muhâfazada olan guzât-ı İslâm ta‘yînâtları içün ziyâde zahîre tedârüki lâzime-i umûr-ı mühimmeden olmağın şa‘îrin nakli ile kîlesi kırkar akçaya ve dakīkın kîlesi nakli ile seksener akçaya ve bıçağa yarar sığırın her bir re’si altışar guruşa olmak üzere zikr olunan kazâlardan otuz altı bin kîle şa‘îr ve yirmi bir bin kîle dakīk ve yedi yüz doksan re’s gâv mübâya‘a ve lâzım gelen mîrîleri kazâ-i mezbûre ahâlîleri zahîrelerin bi't-temâm teslîm eyledüklerinden sonra havâle olunan ba‘zı emvâlden virilmek üzere ve zikr olunan zehâ’iri arabaları kavî ve öküzleri dinç ve kuvvetlü ve üstü örtülü arabalara tahmîl idüp her kazânın kādîları ve kethudâyerleri ve yeniçeri serdârları ve a‘yân-ı vilâyet iş erlerinin mu‘temedleri arabalar ile ma‘an Belgrad'a |119b| getürüp kabzına me’mûr olana teslîm eylemekde ziyâde takayyüd ü ihtimâm ideler. Avk u te’hîrden ve ihmâl ü müsâheleden be-gāyet ihtirâz ideler ve tekâlîf-i mezbûre mu‘âf ve gayr-i mu‘âf dâhiller olup tahammüllerine göre ale's-seviyye edâ ideler” deyü her kazâya başka ahkâm-ı şerîfeleri Mâliyye'den tahrîr ve mübâşirîn ile irsâl olundı. Ve Selanik sancağından dahi vech-i meşrûh üzere mübâya‘ası ve Belgrad'a nakli fermân olunan zehâ’irdir:

Be-cihet-i mübâya‘a-i şa‘îr ve dakīk ve gâv an-cânib-i livâ-i Selanik berây-ı nakl-i Belgrad, el-vâkı‘ fî sene 1104, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

Kazâ-i Selanik			Kazâ-i Ridana		
Şa‘îr *keyl* 20.000	Dakīk *keyl* 10.000	Gâv *rü’ûs* 120	Şa‘îr *keyl* 3.000	Dakīk *keyl* 1.500	Gâv *rü’ûs* 70
Kazâ-i Yenice-i Vardar			Kazâ-i Karaferye		
Şa‘îr *keyl* 2000+2000=4.000	Dakīk *keyl* 2.000	Gâv *rü’ûs* 40	Şa‘îr *keyl* 4.000	Dakīk *keyl* 2.000	Gâv *rü’ûs* 80
Kazâ-i Ağustos			Kazâ-i Avrathisarı		
Şa‘îr *keyl* 2.000	Dakīk *keyl* 1.000	Gâv *rü’ûs* 15	Şa‘îr *keyl* 2.000	Dakīk *keyl* 1.000	Gâv *keyl* 70

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER
www.tuba.gov.tr

Yekûn		
Şa'îr *keyl*, fî 40 35.000 *akça* 1.400.000	Dakîk *keyl*, fî 80 17.500 *akça* 1.360.000	Gâv *rü'ûs*, fî 6 guruş 395 *akça* 142.200
Cem'an yekûn *akça* 2.902.200		

Bâlâda Menlik ve Çağlayık ve Yenice-i Karasu ve sâ'ir kazâlara tahrîr olunan hükm-i hümâyûn mazmûnı mûcebince Selanik sancağında vâkı' olan kazâların her birine başka başka ahkâm-ı şerîfeleri Mâliyye Kalemi tarafından tahrîr olunup ve gedikli çavuşlar ta'yîn |120a| olunup irsâl olundı. Ve Üsküb ve Köstendil sancaklarında vâkı' olan kazâlardan dahi zîrde tahrîr olunduğı minvâl üzere mübâya'a ve Kal'a-i Belgrad'a nakli fermân olunan zehâ'irdir:

An-cânib-i livâ-i Üsküb berây-ı nakl-i Belgrad, el-vâkı' fî sene 1104, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

Şa'îr *keyl*, fî 40 16.000 *akça* 340.000	Dakîk keyl, fî 80 5.500 *akça* 440.000	Gâv re's, fî 720 210 *akça* 151.200
Yekûn *akça* 1.231.200		

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

An-cânib-i livâ-i Köstendil berây-ı nakl-i Belgrad, el-vâkı' fî sene 1104 ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire

Şa'îr *keyl*, fî 40 23.000 *akça* 920.000	Gâv *rü'ûs*, fî 6 guruş 1700 *akça* 122.400
Yekûn *akça* 1.042.400	

Bâlâda Menlik ve Çağlayık ve Yenice-i Karasu ve Zihne ve gayruhû kazâlara mübâya'a içün tahrîr olunan hükm-i hümâyûn mazmûnı üzere Üsküb ve Köstendil sancaklarında olan kazâlardan dahi mübâya'ası içün her kazâya başka ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr olunup ve bi'z-zât kādîları ve kethudâyerleri ve yeniçe-

ri serdârları ve a'yân-ı vilâyet iş erlerinin mu'temedleri zahîreleri tahmîl olunan arabalar ile Belgrad'a ma'an gidüp dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'da kabzına me'mûr olana bi't-tamâm zahîrelerin teslîm eyledüklerinden sonra lâzım gelen zahîre mîrîleri havâle olunan ba'zı emvâlden virilmek üzere ahkâm-ı şerîfelerinde tasrîh olunup ve gedüklü çavuşlar ta'yîn olunup hükm-i hümâyûnları irsâli tahakkuk bulmuşdur. Ve zikr olunan mübâya'a zahîrelerinden mâ'adâ küllî zahîre tedârük olunmak umûr-ı mühimmeden olmağın mîrî şütürân âhûrları olan Edirne ve Hayrabolı ve Yanbolı ve Zağra âhûrlarına |**120b**| avârızları mukābelesinde arpa ve saman virmek üzere ocaklık olan kazâların dahi aynî arpaları ve samanları dakīka tebdîl olunup her üç kantârından bir kîle dakīk olmak üzere âhûr-ı mezbûrân ocaklığı olan zehâ'irleri dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'a nakl olunmak üzere fermân olundı ki zikr olunur:

Hânehâ-i şa'îr-dâdegân bâ-mukābele-i avârız berây-ı şütürân-ı âhûr-ı Edirne, vâcib-i sene 1104, ber-mûceb-i defter-i Hazine-i âmire,

Kazâ-i İlhâkāt-ı Edirne *hâne* 269,5		Kazâ-i Dimetoka *hâne* 661,5	
Şa'îr *keyl* 4.851	Saman *kantâr* 2.773 Be-hisâb-ı dakīk *keyl* 1.257,5	Şa'îr *keyl* 11.907	Saman *kantâr* 9.261 Be-hisâb-ı dakīk *keyl* 3.087
Kazâ-i Cisr-i Ergene *hâne* 320,5		Kazâ-i Çirmen *hâne* 249	
Şa'îr *hâne* 5.769	Saman *kantâr* 4.487 Be-hisâb-ı dakīk *keyl* 1.495,5	Şa'îr *keyl* 4.482	Saman *kantâr* 3.486 Be-hesâb-ı dakīk *keyl* 1.162
Kazâ-i Kırkkilisa *hâne* 106,5		Kazâ-i Pınarhisârı *hâne* 145,5 rub': 1	
Şa'îr *keyl* 1.917	Saman *kantâr* 1.491 Be-hisâb-ı dakīk *keyl* 497	Şa'îr *keyl* 2.623,5	Saman *kantâr* 2.041 Be-hisâb-ı dakīk *keyl* 683

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Kazâ-i Ferecik *hâne* 224		Kazâ-i Akçakızanlık *hâne* 246 rub‘: 1	
Şa‘îr *keyl* 4.036,5	Saman *kantâr* 3.139,5 Be-hisâb-ı dakīk *keyl* 1.046	Şa‘îr *keyl* 4.432,5	Saman *kantâr* 3.447,5 Be-hisâb-ı dakīk *keyl* 1.149
Kazâ-i Havâss-ı Mahmûd Paşa *hâne* 124,5 rub‘: 1		Kazâ-i Dimetoka an-karye-i Küçük Sirem *hâne* 9,5	
Şa‘îr *keyl* 2.246	Saman *kantâr* 1.747 Be-hisâb-ı dakīk *keyl* 582	Fî sene Şa‘îr *keyl* 160	
|121a| Kazâ-i Sultânyeri nâm-ı dîger Dağardı 2 hâne			
Şa‘îr *keyl* 3.636	Mukābele-i saman şa‘îr *keyl* 1.212 Yekûn-i şa‘îr *keyl* 4.848		
Cem‘an *hâne* 25.590 sülüs: 1			
Şa‘îr *keyl* 42.424,5		Saman *kantâr* 32.873 Be-hisâb-ı dakīk *keyl* 10.959	

“İnşâ’a'llâhu te‘âlâ evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda düşmen-i dîn-i bed-âyînden ahz-ı intikām içün musammem kılınan sefer-i hümâyûna me’mûr olan kapu kulları ve sâ’ir askerî tâ’ifesi ve serhadd-i İslâmiyye'de hızmet-i muhâfazada olan guzât-ı İslâm'ın ta‘yînâtları içün küllî zahîre tedârüki mühimm olup avârızları mukābelesinde mîrî şütürân âhûrlarından Edirne âhûrına ocaklık olup ba‘zı sancaklarda vâkı‘ bâlâda tahrîr olan kazâların arpaları ve samanları

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mukābelesinde dakīkleri dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd Kal'a-i Belgrad'a nakl olunmak lâzım gelmeğin zikr olunan kazâların bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere her bir avârız hânelerinden on sekizer kîle aynî şa'îrleri ve yine her bir hânelerinden on dörder kantâr samanlarının her üç kantârından bir kîle dakīkleri ihrâc ve ber-[ve]ch-i ta'cîl Belgrad'a nakl olunup ve şa'îr ve dakīkın her bir kîlesine sene-i sâbık üzere kırkar akça ücret-i naklleri dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'da kabzına me'mûr olana bi't-tamâm teslîm olundukda kābız-ı zahîre-i mezbûr mübâşiri yedinden ta'yîn olunan kırkar akça ücret-i naklleri bi't-tamâm edâ vü teslîm olunmak üzere |**121b**| zikr olunan avârızları mukābili şa'îr ve dakīklerin arabaları kavî ve öküzleri dinç ve kuvvetlü ve üstü örtülü arabalara tahmîl idüp her kazânın kādîları ve kethudâyerleri ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyet iş erlerinin mu'temedleri arabalar ile ma'an Belgrad'a gidüp kabzına me'mûr olana teslîm itdürilmek üzere takayyüd-i {ü} tâmm idüp ihmâl ü müsâheleden ve avk u te'hîrden be-gāyet ihtirâz olunup itmâm-ı hızmet ideler" deyü her kazâya başka başka ahkâm-ı şerîfeleri taraf-ı Mâliye'den tahrîr ve mübâşirîn ile irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve Dimetoka kazâsına tâbi' Küçük Sirem karyesinin ber-vech-i maktû' dokuz buçuk avârızları mukābelesinde olan yüz altmış kîle şa'îrleri içün ve Dağardı nâm-ı dîger Sultânyeri kazasının avârızları mukābelesinde üç bin altı yüz otuz altı kîle şa'îrleri ile samanları mukābili olan bin iki yüz on iki kîle şa'îrleri ile cem'an dört bin sekiz yüz kırk sekiz kîle şa'îrlerinin Belgrad'a nakli içün başka ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr olunan mübâşir ile irsâli mukarrer olmuşdur. Ve Edirne âhûrundan mâ'adâ yine kadîmden mîrî şütürân ve esterân âhûrları ocaklıkları olup hâne-i avârızları mukābelesinde Hayrabolı ve Yanbolı ve Zağra âhûrlarına ocaklık olan kazâların dahi bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere aynî arpaları ve samanlarının her üç |**122a**| kantârından birer kîle dakīkleri dahi asâkir-i müslimîn ve guzât-ı muvahhidîn ta'yînâtları içün Belgrad'a nakli fermân olunan kazâlardır ki tahrîr olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Hânehâ-i şa'îr-dâdegân bâ-mukābele-i avârız, vâcib-i sene 1104, berây-ı ocaklık-ı âhûr-ı Hayrabolı *Hâne* 1.608,5 Şa'îr *keyl* 37.572,5 Saman *kantâr* 12.092 Be-hisâb-ı dakīk *keyl* 4.029,5 şinik: 1	Hânehâ-i şa'îr-dâdegân bâ-mukābele-i avârız, vâcib-i sene 1104, berây-ı ocaklık-ı âhûr-ı Yanbolı *Hâne* 1.032,5 Şa'îr *keyl* 22.284,5 Saman *kantâr* 14.483 Be-hisâb-ı dakīk *keyl* 4.826,5 şinik: 1
Hânehâ-i şa'îr-dâdegân bâ-mukābele-i avârız vâcib-i sene 1104 berây-ı ocaklık-ı âhûr-ı Zağra *Hâne* 900 Şa'îr *keyl* 19.280 Saman *kantâr* 12.600 Be-hisâb-ı dakīk *keyl* 4.199,5 şinik: 1	
Cem'an yekûn *hâne* 3543 Şa'îr *keyl* 79.137 Saman *kantâr* 39.175 Be-hesâb-ı dakīk *keyl* 13.056 şinik: 1	

Mîrî şütürân ve esterân âhûrlarından Hayrabolı ve Yanbolı ve Zağra âhûrlarına kadîmden avârızları mukābelesinde ocaklık olup bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere zikr olunan âhûrların ocaklıkları olan kazâların aynî

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

arpaları ve samanları mukābelesinde olan dakīkleri dahi dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'a asâkir-i İslâm'ın zâd ü zahîreleri arabaları ile nakli fermân olunup bundan akdem bâlâda tahrîr ü inşâ ve îmâ olunan hükm-i hümâyûn mazmûnı mûcebince Edirne âhûruna tesvîd olunan emr-i şerîf-i âlî-şân mazmûnunca her bir âhûrun ocaklıkları olan kazâların kādîlarına ve kethudâyeri |**122b**| ve yeniçeri serdârı ve a'yân-ı vilâyet iş erlerinin mu'temedlerine hıtâben ve her kazâya başka başka mü'ekked ve müşedded ahkâm-ı şerîfeleri Mâliye Kalemi'nden tahrîr olunup ve ta'yîn olunan gediklü çavuşlar ile irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 29 şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

Mübâdele-i Havâss-ı Kā'im-makām-ı Rikâb-ı Hümâyûn: Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Silahdâr Mustafâ Paşa hazretlerinin kā'im-makāmlık havâssı olan Dömenik [ve] Velvendos hâslarının senede on iki yük yirmi dört bin üç yüz altmış akça hâsıl kaydı olup ve lâkin bî-hâsıl olmağla senede ancak dört yük kırk üç bin iki yüz doksan dört akça tahsîl olunduğundan şey'[-i kalîl] olmağın havâss-ı hümâyûndan Ziştovi hâssına mübâdele olunmak içün arz olunan telhîsin sûretidir:

Havâss-ı Vezîr-i mükerrem hazret-i Mustafâ Paşa, kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire

Hâshâ-i Dömenik ve tevâbi'hâ	Hâshâ-i Velvendos ve tevâbi'hâ
Fî sene	Fî sene
guruş-ı esedî	*guruş-ı esedî*
4.750	5.453
akça	*akça*
570.000	654.360
Tahsîl fî sene	Tahsîl fî sene
akça	*akça*
243.150	200.144

Yekûn an-mâl-ı hâshâ-i mezkûrîn
akça
1.224.360
Tahsîl fî sene
akça
443.294

Berây-ı mübâdele-i hâshâ-i mezkûrîn
Hâshâ-i Ziştovi ve tevâbi'hû der-livâ-i Niğbolı
Fî sene
Mâl-ı kadîm
akça
900.000

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Arz-ı bende-i bî-mikdâr budur ki, hâlâ rikâb-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnda kā'im-makām olan Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa hazretlerinin mutasarrıf oldukları hâslardan senede beş yük yetmiş |123a| akça mîrîsi olan Domenik Mukāta'ası ve senede altı yük elli dört bin üç yüz altmış akça mîrîsi olan Velvendos mukāta'asının senede on iki yük yirmi dört bin üç yüz altmış akça mîrîsi olup ve lâkin senede iki hâsdan tahsîl olan dört yük kırk üç bin iki yüz doksan dört akça hâsıl olmağla kalîl olduğundan ve mukābelesinde Niğbolı sancağında vâkı' kadîmden asl-ı mâlı dokuz yük akça olan Ziştovi Mukāta'ası bin yüz dört senesi Martı ibtidâsından taraf-ı şerîflerinden zabt olunmak üzere ve zikr olunan hâslar dahi bin yüz dört senesi Martı ibtidâsından cânib-i mîrîden zabt olunmak üzere mübâdele ve Ziştovi Mukāta'ası vezîr-i müşârün-ileyhe hâs ta'yîn olunmak içün vezîr-i müşârün-ileyhin iltimâsı arz u telhîs olundukda mûcebince mübâdele ve Ziştovi Mukāta'ası hâs ta'yîn olunup bin yüz dört Martı ibtidâsından zabt olunmak üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere Haslar Mukāta'ası Kalemi'ne kayd olunup zabtı içün berât-ı âlî-şânî tahrîr olunup vezîr-i müşârün-ileyh taraflarına teslîm olundı.

Âmeden-i Hazîne-i Mısr-ı Kāhire: Mu'tâd-ı kadîm üzere Hazîne-i Mısr'ın muhâfazasına me'mûr olan Mısr kulları üzerine zâbıt ta'yîn olunan mîr-i Mısr ve sâ'ir Mısr kulları ile ve hazîne-i pâdişâhî birle yevm-i merkūmda pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [u] şikârgâh-ı pâdişâhân |123b| olan mahmiye-i Edirne'ye dâhil ve Hazîne-i Mısr'ı kethudâ-yı Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûna teslîm itdüklerinden sonra Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi ma'rifetiyle ve kānûn-ı kadîm-i şehinşâhî üzere mîr-i Mısr'a ve kırkdan mütecâviz Mısr çorbacılarına ve sâ'ir zâbıtlarına Bâb-ı hümâyûn'da hil'at-i pâdişâhî ilbâsı ile tevkīr olundukları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî gurre-i şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Ahkâm-ı müneccimîn: Takvîm ve tûmârlarında bu minvâl üzere kuyûdât-ı ahkâm tahrîr ü îmâ eylemişlerdir ki, Allâhu a'lem delâlet ider ki pâdişâh-ı cihân-mutâ' *medda'llâhu zıllehû* hazretlerinin kuvvet ve sa'âdetine, vüzerâ ve erkân-ı devlet ve mukarrebân-ı hazret sa'âdetde olup ulemâ vü fudalâ ve kuzât u sâdât-ı izâmın kuvvetine havâ mütegayyir olup sovuklar ve berf ü selc ve ifrât ile seller olup ihtimâldir, kābil yerlerde zelzele-i cüz'î olmasına ve kuru yiller esüp havâda garîb alâmetler belürmesine et ve yağ ve odun izzetde olup narhlar tefavütüne, erbâb-ı Dîvân ve muhâsiblerin revnâkına ve çârpâların âfetine, ümerâ ve ehl-i silâh re'âyâ ve dehâkīn arasında muhabbet olup, muhterife ve

sanâyi‘ ve tüccâr sürûruna, ekâbir ve ulular tarafından bu tâ’ife nevâht olmasına, halk envâ‘-ı ulûma meyl itmeklerine, ba‘zı avâm ve re‘âyâ eski ahidlerin tazeleyüp ve hânedân-ı kadîm ululârının ferahına erbâb-ı sudûr-ı esâfilden bî-huzur olup cedî burcuna mensûb yerlerde ve Hind'in ba‘zı yerlerinde fitne belürmekliğine, ümerâ ve nevâhî |**124a**| ve ehl-i kılâ‘ ve dizdârların sıhhatine, miyân-ı halkda ef‘âl-i kabâyih kesretine ve sâde-rûlar hayâsızlığına, ulular arasında birbirlerine kasd olup aralarında gamz ve töhmet olmasına, kûşe-nişînler ferahına ve ilçiler haberleri gelmek misilli olmasına ve ba‘zı meşhûrun şöhretine ve ba‘zısının nefyine ve meşhûrun zuhûrına yıl sonı gâyet güzel ve cümle nâsın ferahına ve küffârın makhûruna gāzîler meşhûruna “lâ-ya‘lemü'l-gaybe illa'llâh el-ilmü inda'llahi'l-Meliki'l-Mennân”[42] deyü işâret idüp hükm-i sahîha cür’etleri yokdur. [43] كل منجمين كذّاب hadîs-i şerîfine mâ-sadaklardır. Seb‘a seyyârenin hükm ve devri iktizâsınca işâret ve îmâ olunmuşdur deyü mu‘tereflerdir. Cümlesi haltdır. Gaybı hemen cenâb-ı Bârî bilür. Cümlesi ihtimâlât ile imlâ olunmuşdur. Ameline cevâz yokdur deyü îmâları mütehakkıkdır.

Sâhib-i Devletin İhtifâ İle Şehri Geşt ü Güzârı: Tebdil-i câme ve tağyîr-i ummâle ile Sadr-ı âlî rikâb-ı tebdîle süvâr ve iki huddâm ile Üçşerefeli Câmi‘-i şerîf semtinden devre ibtidâ idüp ahvâl-i âlemden haberdâr ve miyân-ı halkın güft ü gûlarına ıttılâ‘ hâsıl eylemek içün pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan Edirne şehrin geşt ü güzâr eyledükleri an‘ane-i sikāt rivâyeti ile istimâ‘ olunmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-cuma fî 2 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri bu haftada vâkı‘ yevm-i cum‘ada salât-ı cum‘a içün cevâmi‘e |**124b**| teşrîfleri vâkı‘ olmayup salât-ı farîza-i zuhrı Sarây-ı âmire'de edâ buyurup bin doksan dokuz senesi mâh-ı Muharreminin evâ’ilinde devlet ü saltanat-ı şehinşâhîden fetret-i mülâzımîn ve zümre-i zorbayânın gulûleleri cihetinden hal‘ olunan birâder-i ekberleri merhûm Sultân Mehemmed Han-ı mağfûrun vefâtları ta‘ziyesine iştigāllerinden teşrîf-i cevâmi‘e mevâni‘ olduğuna haml olundı. Zîrâ pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin ekser eyyâmda salât-ı farîza-i cum‘ayı edâda takayyüd-i hümâyûnları mukarrer olup mâdem ki mevâni‘leri zuhûr itmeye, salât-ı cum‘ayı terk itmedükleri nümâyândır. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ celle şânuhû ve*

42 Gizli olanı Allah'dan başka kimse bilemez, ilim sınırsız nimetler veren ve mutlak hükümdar olan Allah katındadır.

43 "Küllü müneccimîn kezzâbun”: Bütün müneccimler yalancıdır.

amme nevâluhû hazreti pâdişâh-ı rûy-i zemîn *halleda'llâhu mülkehû ve zâde*[44] *ömrehû ve devletehû* hazretlerinin vücûd-ı pür-cûd-ı şerîflerin âfet-i semâviyye ve arziyyenin cümlesinden masûn u mahfûz idüp adl ü dâd ile yevmen fe-yevmen ömr [ü] devletlerin izdiyâd ve kemer-bend[d]e olan kullarının lutf u ihsân ile hâtırların mesrûr u şâdân idüp adâlet-unvânlarında düşmen-i dîn-i bed-âyîni makhûr u münhezim idüp asâkir-i nusret-karîne avn ü inâyet ile nice feth u fütûhlar ihsân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

Katl-i Huddâmân-ı Ser-bâzergân Der-râh-ı İstanbul: Ser-bâzergân-ı Hâssa Bosnevî Ahmed Ağa'nın ba'zı poliçe kâğıdları İstanbul'a vâsıl olduğı haberi bâzergânbaşıya vârid oldukda, poliçe olan akçaları tahsîl içün abd-i memlûki olup âlem-i sabâvetden berü |**125a**| ilm-i bâzergânlıkda perverde olup neşv ü nemâ bulan hazînedârı ve bi'l-cümle bâzergânlık husûsuna müte'allık ahvâlin kitâbeti hızmetinde olan Ahmed nâm bende-i keminesin iki huddâmı ile ma'an taraf-ı İstanbul'a irsâl idüp mezbûr Ahmed dahi mahmiye-i Kostantıniyye'ye dâhil ve poliçe kâğıdları mûcebince havâle olunan akçaları mahallerinden bi'l-cümle altun olmak üzere tahsîl idüp ve iki huddâm ile poliçe altunun fitrâklarına bend idüp taraf-ı Edirne'ye teveccüh idüp kasaba-i Çorlı'ya karîb Sekbanlı nâm karye kurbünde "Hasekideresi" dimekle ma'rûf mahalle irişdüklerinde poliçe ahvâlinden mukaddemâ habîr ü âgâh olan kuttâ'-ı tarîklardan on şahıs mikdârı dinç ve gev-lenc salt atlu levend-kıyâfet kuttâ'-ı tarîk meger mezbûrların izin görüp rehzenlik cihetiyle fursatların gözleyip mahall-i fursata müterakkıb oldukları hâlde zikri sebkat iden Hasekideresi'nde râhların alup bî-çârelere devr idüp ve göz açdırmayup, at kapup ve derd-mendlere emân ve zamân virmeyip üçin dahi katl idüp rikâblarına ve esbâb ü eşyâlarına cidden rağbet ve i'tibâr itmeyüp fitrâklarında olan beş binden mütecâviz altunı gâret ü hasâret itdüklerinden sonra katl itdükleri bî-çârelerin rikâbların licâmlarından maktûllerin kemerlerine muhkem bend idüp mâl-ı gâret ile tok [ve] doyum oldukları hâlde bî-pervâ taraf-ı âhara revâne oldukları muvahhiş haber Ser-bâzergân-ı Hâssa Ahmed Ağa'nın mesmû'ı oldukda |**125b**| derdmend Bâzergânbaşı Ahmed Ağa'nın kaddi dâl ve bu kadar altundan cidden düşdüğüne hâtır u âtırı perîşân ve melâl üzere olduğı beyne'n-nâs şüyû' bulup istimâ' olunmuşdur.

Tevcîh-i Defterdârlık-ı Şâm-ı Şerîf: Bin yüz üç senesi mâh-ı Recebü'l-müreccebinin dokuzuncı güni târîhiyle gazab-ı pâdişâhîye mazhar vâkı' olup

44 Metinde " زداده " şeklindedir.

Cezîre-i Rodos'a nefy olunan Vezîr-i a'zam-ı sâbık Ali Paşa vezâretinde büyük tezkirecilik hızmetinde istihdâm olunan Tezkireci Ahmed Efendi'ye Şâm-ı cennet-meşâm defterdârlığı kendi mutâlebesiyle tevcîh ü ihsân olunup,

Beyt:

Ref' idüp şübheyi üstünde iyândır dirler
Cennet altında yâ üstünde diyenler Şâm'un

İltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı' olup müceddeden kat'-ı pâye ile nâ'il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur. Çûn ki Şâm-ı cennet-meşâm defterdârlığı mûmâ-ileyhe tevcîh olundı, bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere vilâyet-i Şâm'ın avârızı tahsîline dahi tâlib ü râgıb olmağın vilâyet-i mezbûrun avârızı tahsîli müşârün-ileyh Ahmed Efendi'ye der-uhde ve iltizâm olunup aklâm-ı Hazîne'den olan Mevkūfât Kalemi'nden târîh-i mezbûra mahsûb olmak üzere tahsîl defteri virilüp mûcebince Mâliye Kalemi'nden hükm-i hümâyûnı tahrîr ve mûmâ-ileyh Ahmed Efendi'ye teslîm olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 3 Şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Bundan akdem Mısr-ı Kāhire vâlîsi iken |126a| âzim-i dârü'n-na'îm-i câvidânî olan kethudâlık ile mülakkab vezîr-i mükerrem merhûm Ahmed Paşa asrında tahsîl olunan Mısr hazînesinden üç yüz kise mikdârı hazîne-i Mısr noksân dâhil-i Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûn olmağın noksân olan ol mikdâr kise hâliyâ Mısr hazînesiyle gelen mîr-i Mısr'dan teftîş ü tefahhus olunmak içün kethudâ-yı Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûn ma'rifet ve i'lâmı ile hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sudûr bulmağla sâbıkā vâlî-i Mısr merhûm Ahmed Paşa'nın sâbıkda kethudâsı olup hâliyâ rikâb-ı hümâyûnda silahdâr ocağı ağası olan Ali Ağa ve merhûm Hamza Paşa kethudâsı olup Çavuşbaşı habsinde olan İbrâhîm Ağa ve merhûmların rikâb-ı hümâyûnda kapu kethudâlığı hızmetinde olan Çolak Ahmed Ağa yevm-i merkūmun leylinde, sa'âdethâne-i Defterdâr-ı Şıkk[-ı Evvel] Ahmed Efendi'ye ihzâr olundukda hâliyâ hazîne-i Mısr ile gelen mîr-i Mısr ve sâ'ir Mısr kullarının zâbıtları ve a'yân-ı eşbehleri dahi meclis-i evvele ihzâr olunup cümlenin muvâcehesinde noksân olan hazîne tefahhus ve su'âl olundukda kâtibân-ı Mısr'ın defterleri nâtık olduğı takrîre mübâşeret olundukda Başmuhâsebe'de üçünci halîfe olan Mürekkebîzâde Halîl Efendi dahi mukaddemâ meclis-i teftîşe da'vet olunup mevcûd bulunmağla kâtibân-ı Mısr'ın takrîr ü beyânları tahrîr ve defter olunmak mûmâ-ileyh Halîl Efendi'ye fermân ve sipâriş buyurulmağın bi'l-cümle takrîrleri ve kimin zimmetlerine ne

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISCHE AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN
www.tuba.gov.tr

mikdârı icab eyledüği |126b| ve ne mahalle sarf olunduğı mûmâ-ileyh Halîl Efendi kalemiyle tahrîr ve defter olunup ve lâkin sıhhati üzere tahsîli icâb iden mahalleri nümâyân ve sübût bulmamağla meclis-i tefahhus tarh olunup yevm-i âhara ta'vîk olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 4 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Âstâne'de yeniçeri ocağı meydânı kassâbbaşısı olan Sarı Osmân Ağa ocağ-ı mezbûrun ta'yînâtları içün mübâya'ası fermân olan koyun bahâsıyçün mukaddemâ havâle olunan emvâlden mâ'adâ Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd yüz kise akça mutâlebe itmekle hâliyâ bin yüz dört masar mevâcibi ihrâcı içün Hazîne-i âmire'den ol mikdâr akça nakd virilmek mümkin olmadığından ancak otuz kise olmak üzere on beş bin guruş ber-vech-i nakd teslîm olunup ve cizyelerden havâle olunan akçalar dahi tahrîr olunmuşdur.

Be-cihet-i bahâ-i gûşt-i ganem berây-ı Sarây-ı Cedîd ve Sarây-ı Atîk ve Meydân-ı Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî der-Âstâne-i sa'âdet an-gurre-i Muharrem sene 1104 ilâ gāyet-i şehr-i Z. sene-i minhû an-mâl-ı mezkûrîn havâle şude fermûde fî 3 Ca. sene 1104, ber-mûceb-i telhîs ve bâ-fermân-ı âlî.

An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı İstanbul, vâcib-i sene 1103 *guruş-ı esedî* 15.000	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Gümüşhâne, vâcib-i sene 1103 der-uhde-i Fazlî Efendi *guruş-ı esedî* 12.500	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Erzurum, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 15.000
An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Tokad, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 10.000	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Kayseriyye ve Karaman, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 5.000	
	Yekûn *guruş-ı esedî* 57.500	

Vech-i meşrûh üzere bin yüz dört senesi Muharremi gurresinden bin yüz dört senesi Zi'l-hiccesi gāyetine değin Âstâne-i sa'âdet'de Sarây-ı Cedîd-i âmire ve Sarây-ı Atîk-i ma'mûre ve Dergâh-ı âlî yeniçerileri meydânlarının lahm-ı ganem bahâları içün bin yüz üç ve yüz dört senelerine mahsûb olmak üzere bâlâda zikr ve tahrîr olunan cizyeler mâlından |127a| elli yedi bin beş yüz esedî guruş Âstâne Kassâbbaşısı Sarı Osmân Ağa'ya havâle olunmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın havâle ahkâm-ı

şerîfeleri tahrîr içün Mevkūfât Kalemi'nden tezkireleri inşâ olunup ve asl telhîs ve fermân-ı âlîsi Mevkūfât Kalemi'nde hıfz olunup Cizye Muhâsebesi Kalemi'ne ilmuhaber tezkiresi virilmişdir. Bu takdîrce emr-i şerîf-i âlî-şân ile havâle olunan ve Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd virilen koyun bahâsı bi'l-cümle yetmiş iki bin beş yüz esedî guruş olup müşârün-ileyh Osmân Ağa bu mikdâr akça kifâyet itmeyüp muzâyaka ve zarûret mukarrer deyü feryâd ü figānı hükkâmın mesmû'ı oldukda: "Âstâne-i sa'âdet'de me'mûr olduğın meydân ahvâli ve sarây-ı mezbûrların koyunların tedârük itmek içün bir ân ve bir sâ'at mahmiye-i Edirne'de meks ü ârâm itmeyüp taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e teveccüh ü azîmet ve koyun tedârükinde takayyüd ü ihtimâm idesin" deyü fermân-ı âlî sudûrı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 5 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Memâlik-i Rûmili'nde ve Anadolı'da sâkin ü mütemekkin cizye-güzâr keferenin cizyeleri üç kısm olup a'lâ ve evsat ve ednâ i'tibârı ile şehîd ü sa'îd sâhib-i sa'âdet Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa'nın re'y-i sâ'ib ve fikr-i sâkıbı ile bin yüz iki senesinde kâğıd ile tahsîl olunmak fermân olunup: "Cizyedârlara taraf-ı mîrîden memhûr kâğıd virilüp minvâl-i meşrûh üzere tahsîl olunur iken ve lâkin cizyedârların ba'zıları |**127b**| tahsîle mübâşeret itdükde a'lâ i'tibâr olan kefereye eğer bu sene a'lâ kâğıdı alursan fîmâ-ba'd her sene a'lâ kâğıdı almağa muhtâc olursın ve lâkin a'lâ cizyesin virüp evsat kâğıdı alursan her sene evsat cizyesiyle istihlâs bulursın. Ve ba'zıları dahi bir kurânın farzan elli nefer keferesi mevcûd iken beş nefer a'lâ ve on neferine evsat ve on beş neferine ednâ kâğıdı ki, bi'l-cümle otuz kâğıd virüp ve elli nefer keferenin cizyesin tamâmen ahz idüp hıyânetleri zuhûr idüp cizyedârları beleğan mâ-beleğ kâr itmeleriyle ve Hazîne-i âmire'ye küllî noksan terettüb itmekle cizye tahsîli umûrunda müşâvere ve re'y [ü] tedbîr olundukda keferenin cizyesi ale's-seviyye olup mâdâm kendüleri kâğıd almağa rağbet itmedükçe bi'l-külliye tahsîl olunmaz. Elbette kâğıdsız kefere kalmaması mukarrer olup cümlesi ale's-seviyye evsat olmak üzere müşâvereleri karâr-dâde olup ve cizyedârlara tahsîl içün virilen emr-i şerîf-i âlî-şânda bu minvâl üzere tasrîh lâzımdır ki, eğer bir nefer zimmî kâğıdsız bulunur ise ahz olunup Tersâne-i âmire'de mîrî kadırgalarda on sene tamâmına değin mîrî üsârâlar ile ma'an kürek hızmetinde forsalık itmelerini mukarrer bileler" deyü tahsîldârın emr-i şerîf-i âlî-şânda tasrîh olunmak şartıyla müşâvereleri karâr-dâde olduğı mukarrer olmuşdur.

TÜBA TÜRK KÜLTÜRÜ VE BİLİMİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Der-beyân-ı Donanma-yı Nehr-i Tuna: Dört kıt‘a kalita ve yirmi sekiz kıt‘a fırkate ve yirmi |**128a**| kıt‘a şaykaların bin yüz dört rûz-ı Hızırından rûz-ı Kāsıma değin altı aylık peksimadlarıdır ki zikr olunur:

Kalitahâ *Kıta‘ât* 4 *Neferen* 908 Fî-i beher kalyete neferen 2271 Fî-i sitte eşhür Peksimad *kantâr* 1.826	Fırkatehâ *Kıt‘a* 1 *Neferen* 130 Fî-i sitte eşhür Peksimad *kantâr* 261	Fırkatehâ *Kıta‘ât* 4 *Neferen* 400 Fî-i beher fırkate neferen 100 Fî-i sitte eşhür Peksimad *kantâr* 804,5
Fırkatehâ *Kıta‘ât* 23 Fî-i 160 *Neferen* 1840 Fî-i sitte eşhür Peksimad *kantâr* 3.701	Şayka *Kıta‘ât* 20 *Neferen* 800 Fî-i beher şayka neferen 80 Fî-i sitte eşhür Peksimad *kantâr* 1.609	Yekûn *Kıta‘ât* 52 *Neferen* 4.078 Fî-i sitte eşhür Peksimad *kantâr* 8.202,5

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

İnşâ’a'llahu te‘âlâ evvel-bahâr-ı huceste-âsârda vâkı‘ sefer-i hümâyûn içün Nehr-i Tuna'da hızmet idecek dört kıt‘a kalyete ve yirmi sekiz kıt‘a fırkate ve yirmi kıt‘a şayka ki, mecmû‘ı elli iki kıt‘a Tuna donanması sefînelerinin cenkçi ve kürekçilerine yevmiyye yarımşar vakıyye peksimad hisâbı üzere bin yüz dört rûz-ı Hızırından rûz-ı Kāsıma varınca altı aylık peksimadları defter olunduğı üzere sekiz bin iki yüz iki buçuk kantâr peksimad olmuşdur. Hâliyâ Tuna Kapudanı Ali Paşa levendâtın ekseri İstanbul'da nevrûz-ı sultânîde tutılup ve kāsımdan sonra Belgrad'da meks ve kışlağa dâhil olunca altı aydan ziyâde kırk-elli gün dahi mürûr itmekle bu nizâ olmamak içün yedişer aylık peksimad virilür deyü sene-i sâbık üzere yedi aylık virilmek içün cevâb ider. Kaç aylıkdan hisâb ve virilmek üzere fermân-ı |**128b**| âlîleri buyurılur ise Silistre ve Ruscuk ve Niğbolı iskelelerinde mevcûd olan mîrî peksimaddan virilmek üzere arz u telhîs olundukda: “Altı aylık hisâb olunup virile” deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın asl fermân-ı âlîsi Başmuhâsebe Kalemi'nde hıfz olunup iktizâ

iden ahkâmı Mevkūfât Kalemi'nden tahrîr olunmak içün ilmuhaber tezkiresi virilmeğin Mevkūfât Kalemi'ne kayd olunup ahkâmları tahrîr olunup Kapudan-ı Nehr-i Tuna Ali Paşa taraflarına teslîm olunmak içün Mâliye Kalemi'ne Mevkūfât'dan emr-i şerîf tezkiresi virildi. Ve zikr olunan Tuna donanması hâliyâ kasaba-i Ruscuk'da Nehr-i Lom kenârında kışlakda olup bu takdirce Nehr-i Tuna kapudanı olan Ali Paşa'nın zîr-i hükûmetinde bi'l-cümle elli iki kıt'a Tuna donanması mevcûd olup ve zikr olunan donanmada dört bin yetmiş sekiz nefer cenkçi ve kürekçi mevcûd olduğı hâlde cem'iyetli asker olup gönül birliği ile küffâr-ı hâksâra mukābil olup ceng [ü] cidâl ve harb u kıtâl olunsa lutf-i Hudâ-yı lâ-yezâl ve lem-yezel birle düşmen-i dîn-i bed-âyînin mukāvemete iktidârı olmaduğı nümâyân ve ezher mine'ş-şemsdir. Fî zamânına gönül birliği olmayup herkes "nefsühû nefsî" olmuşdur. Hemân cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti gerek berrde ve gerek bahrda olan asâkir-i İslâmın ve guzât-ı muvahhidînin her bâr mu'în ü zahîri olup dâ'imâ avn ü inâyetler ve lutf ü hidâyetler idüp feth ü fütûhlar in'âm ü ihsânı ile cemî'-i ümmet-i Muhammed |**129a**| kulların mesrûr u şâdân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Şefî'i'l-müznibîn.

Hânehâ-i Şa'îr-dâdegân Tâbi'-i Livâ-i Niğbolı: Kadîmden Istabl-ı âmire ocaklığı olup avârızları mukābelesinde on sekizer kîle şa'îr ve dörder kîle mu'âvenetleri ile her bir hânelerinden yirmi ikişer kîle şa'îrleri bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere Belgrad'a nakli fermân olunan kazâlardır ki tahrîr olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Hânehâ-i şa‘îr-dâdegân bâ-mukābele-i avârız an-kazâ-i mezkûrîn tâbi‘-i livâ-i Niğbolı, vâcib-i sene 1104, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

Kazâ-i Hezargrad *Hâne* 949 Şa‘îr *keyl* 20.878	Kazâ-i Şumnı *Hâne* 799,5 rub‘: 1 Şa‘îr *keyl* 17.594,5	Kazâ-i Rusçuk *Hâne* 765 Şa‘îr *keyl* 16.830
Kazâ-i Alakilise *Hâne* 237 Şa‘îr *keyl* 5.214	Kazâ-i Eskicum‘a nâm-ı dîger Osmânpazarı *Hâne* 163,5 rub‘: 1 Şa‘îr *keyl* 3.602,5	
	Yekûn *Hâne* 2.914,5 Şa‘îr *keyl* 64.119	
	Fî-i beher hâne 18 Avârız 04 Mu‘âvenet 22	

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

“İnşâ’a'llâhu te‘âlâ evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda düşmen-i dîn-i bed-âyînden ahz-ı intikām içün musammem kılınan sefer-i hümâyûna me’mûr olan kapukulları ve sâ’ir askerî tâ’ifesi ve serhadd-i İslâmiyye'de hızmet-i muhâfazada olan guzât-ı İslâm'ın ta‘yînâtlarına virilmek içün bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere zikr olunan kazâların avârızları mukābelesinde olan ocaklık şa‘îrleri Belgrad'a nakl itdirilüp ve her bir hânelerinden kırkar akça vech-i ma‘âş ve yedişer akça navl-i sefîneleri ücret-i mükârîlerine mahsûb olmak üzere zikr olunan |**129b**| şa‘îri ve öküzleri kuvvetlü ve dinç ve tüvânâ ve üstü örtilü koçı arabalara tahmîl idüp kādî ve kethudâyeri ve yeniçeri serdârı ve a‘yân-ı vilâyet iş erlerinin mu‘temedleri arabalar ile ma‘an gidüp Belgrad'da kabzına me’mûr olana teslîm eylemekde dikkat ü ihtimâm idüp avk u te’hîrden ve ihmâl ü müsâhele[den] be-gāyet ihtirâz oluna” deyü hükm-i hümâyûn tahrîr ve mübâşir ile irsâli tahakkuk bulmuşdur. Ve Balkan'ın cânib-i cenûbîsinde vâkı‘ Silistre sancağına tâbi‘ iki kazânın dahi târîh-i mezbûra mahsûb olmak

üzere avârızları mukābelesinde şa'îrleri Belgrad'a nakl olunmak üzere fermân olunmuşdur.

Hânehâ-i şa'îr-dâdegân bâ-mukābele-i avârız tâbi'-i livâ-i Silistre, vâcib-i sene 1104, ber-mûceb defter-i Hazîne-i âmire.

Kazâ-i Ahyolı *Hâne* 68 Şa'îr *keyl* 1.224	Kazâ-i Rusikasrı *Hâne* 179,5 Şa'îr *keyl* 3.231
Yekûn *Hâne* 237,5 Fî-i beher hâne 18 Şa'îr *keyl* 4.455	

Bâlâda Niğbolı sancağına tâbi' Hezargrad ve Şumnı ve Ruscuk ve Alakilisa ve Eskicum'a kazâlarına tahrîr olunan hükm-i hümâyûn mûcebince Ahyolı ve Rusikasrı kazâlarına dahi minvâl-i meşrûh üzere iki kıt'a hükm-i hümâyûn tahrîr olunup başka mübâşir ile irsâl olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 6 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Sâbıka Defterdâr Vezîr-i mükerrem Kılıç Ali Paşa Cezîre-i Kıbrıs'a mutasarrıf iken gadab-ı pâdişâh-ı âlî-câha mazhar vâkı' olup sâbıkā mîrâhûr-ı evvel Filibe sâkinlerinden olup |**130a**| hâliyâ Ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî Mehemmed Ağa hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mûcebince sâdır olan hükm-i hümâyûn ile cezîre-i mezbûreye bin yüz üç senesi mâh-ı Şevvâlinin gurresinde dâhil olduğı sâ'atde Ali Paşa'yı ve kethudâsı Emîr Mustafâ Ağa'yı habs idüp ve fermân-ı hümâyûn mûcebince ol gice Ali Paşa'nın işi görilüp defn olundukdan sonra maktûlün der-uhde ve iltizâmında olan cezîre-i mezbûrun bedel-i nüzûli ile cizye-güzâr keferesinin cizyesinden bâkīsin tahsîl ve cümle metrûkâtın ve kethudâsın ve maktûlün abd-i memlûki olanları mahbûs şekli kadırga ile İstanbul'a vâsıl ve Âstâne'den pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan mahmiye-i Edirne'ye mütevâsıl olup maktûlün metrûkâtin Hazîne-i Bîrûnî'ye teslîm idüp ve abd-i memlûkleri başbâkīkulı habsine fermân olunup ve muhallefâtında

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Hazîne-i Enderûn-ı Pâdişâhî'ye lâyık ve lâzım olanları ahz içün kethudâ-yı Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûn ve Hazîne kâtibi ondan mütecâviz gılmanân-ı Hazîne ile Enderûn-ı hümâyûndan ihrâc ve Hazîne-i Bîrûnî'ye teşrîf itdüklerinde Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi ve Rûznâmçe-i Evvel Zülfikār Efendi ve Başmuhâsebeci Antabî Yûsuf Efendi ve sâ'ir huddâmân-ı Hazîne-i Bîrûnî ve ser-hâzin muvâcehelerinde maktûlün muhallefâtı manzûrân-ı mezbûrâna ihrâc olundukda maktûlün vüzerâya müte'allık esbâb [u] âlâtı bir vechile takrîr ü beyân olunmakdan haric olup incülü |**130b**| tîrkeşler ve incülü yancıklar ve mücevher-i bî-nihâye rahtlar ve rişmeler ve altun toplu sîm zencîrler ve mücevher hançerler ve sâ'atler ve mücevher sîm ve altun gülâbdân ve buhûrdân ve sâ'ir sîm ve zer esbâb [u] âlâtına nihâyet olmayup ve bir vüzerâda cem'iyeti mümkin olmayup cümlesi tahrîr ve defter olunup bir defteri Hazîne kâtibi destinde ve bir defteri dahi kâtib-i beytü'l-mâl[de] olup dâmâd-ı Defterdâr Ahmed Efendi olan Başmuhâsebe hulefâsından Süleymân Efendi destinde bi'l-cümle muhallefât esbâb u eşyâ-yı maktûl Ali Paşa ale'l-infirâd tahrîr ve defter olundukdan sonra cümlesi ser-hâzin-i bîrûna teslîm olunup Hazîne kâtibinin tahrîr eylediği defter Hazîne kethudâsı ma'rifetiyle pâdişâh-ı âlî-câha arz olunup defterde tahrîr ve mevcûd olan muhallefâtdan kangısı makbûl-i hümâyûn olup Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûn'a ahz oluna deyü fermân-ı hümâyûnları sudûrunda Hazîne-i Bîrûn'dan mutâlebe olunmak üzere karâr-dâde virildükden sonra kethudâ-yı Hazîne ve kâtib-i Hazîne sâ'ir gılmânân-ı Hazîne ile Enderûn-ı hümâyûn'a teşrîfleri mukarrer olmuşdur. Ve bundan mâ'adâ maktûl Ali Paşa'nın yirmiden mütecâviz abd-i memlûki olup: "Bin yüz üç senesi mâh-ı Ramazân-ı şerîfinin on beşinci güni târîhiyle merhûm velî-ni'metimiz cümlemizi ıtâk eylemişdir" deyü bî-garaz müslimîn şehâdetiyle isbât itmeleriyle fetvâ-yı şerîfe mürâca'at olundukda maktûlün katline |**131a**| mâh-ı sübûtdan mukaddem fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla mâlik olduğı emlâke hükmi cârî olmadığı nümâyân olmağın maktûlün ıtâkı ma'mûle olmadığından cümlesi fürûht olunmak fermân olundı. Ve maktûlün hızmetinde olan huddâmdan nakl ile istimâ' olundı ki Trablusşâm merhûma tevcîh olunup azîmet olundukda Âstâne-i sa'âdetden mahsûs bir üstâd zergeri ma'an götürüp Trablus'a dâhil oldukda memleket-i mezbûrda ne mikdâr üstâd zerger varise cümlesin cem' idüp raht ve sâ'ir sîm ü zer âlâtına müte'allık eşyânın resmin mikrâz ile kendüsi kâğıddan resm idüp ve bir sene-i kâmil zergerleri işledüp ve eyâlet-i mezbûreden ma'zûl ve Cezîre-i Kıbrıs tevcîh olunup, cezîre-i mezbûreye vusûl buldukda kezâlik cümle zergerleri cem' idüp bir buçuk sene dahi işletdüğin maktûlün hızmetinde sâhib-i firâset olanlarından istimâ' olunmuş-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

dur. İki buçuk sene ale't-tevâlî sîm ü zer âlâtı işletdüren vezîrin ne mertebe sîm ü zer âlâtı olmak gerek mülâhaza oluna. Ve katline me'mûr olan ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî mûmâ-ileyh Mehemmed Ağa'nın takrîri üzere: "Katı çok vüzerâ muhallefâtı manzûrum olmuşdur. Ancak bu mertebe sîm ü zere müte'allık ve zî-kıymet eşyânın bir vüzerâ muhallefâtında bu mertebe kesreti manzûrum olmamışdır" deyü pesendîde itmesinden kıyâs oluna.

Nakl olunur ki, maktûlün "Kılıç" ile mülakkab olmasına bâ'is |**131b**| bin doksan sekiz târîhinde Vezîr-i a'zam Sarı Süleymân Paşa vezâretinde defterdârlıkdan azl olunup vezâret ihsân olunan Ali Paşa'ya henûz bir eyâlet tevcîh olunmadan sefer-i hümâyûna hareket ve teveccüh olundukda Osek Köprüsi'nden mürûr u ubûr olundukda küffâr-ı hâksârın tabur-ı makhûrı sahrâ-yı Mohaç'da olmağla Ordu-yı hümâyûn'un hıfz ü hirâseti lâzım u muktazî olmağla merhûm Ali Paşa'ya fermân-ı âlî vârid olur ki: "Prenvar [Pletvar] Köprüsi'ne doğrı etbâ'ınla teveccüh ü hareket olup çarhacılık hızmeti ile Ordu-yı hümâyûn'ı muhâfaza idesin" deyü vârid olan fermân-ı âlî vürûdunda: "Kethudâlığı hızmetinde olan es-Seyyid Mustafâ Ağa'yı ihzâr, vârid olan fermân-ı âlîyi i'lâmdan sonra tenbîh ü te'kîd ile sipârişinde bir hoşça basîret üzere olup el-iyâzen bi'llâhi te'âlâ inhizâmdan ihtirâz üzere olasın. Eğer cüz'îce inhizâm tarafları nümâyân olur ise seni kılıç ile miyânından iki biçerim" deyü sipârişin fermân-ı âlî birle vârid olan Sarı Süleymân Paşa'nın ağası istimâ' idüp ba'dehû huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye vusûlünde itmâm-ı hızmeti su'âl ve Ali Paşa'nın hareketi tefahhus olundukda ağa-yı mûmâ-ileyh Ali Paşa'nın kethudâsına sipâriş idüp: "Kılıç ile iki biçerim" deyü te'kîdin şekl bi'l-minnetdâr nakl itdükde: "Âferîn Ali Paşa kılıç imiş" deyü Süleymân Paşa'nın lisânından sudûr bulan lafz maktûlün "Kılıç" ile mülakkab olmasına |**132a**| bâ'is ü bâdî olduğı an'ane-i sikāt rivâyeti ile istimâ' olunmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 7 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Mübâya'a-i Hınta Berây-ı Kal'a-i Azak: Azak Kal'ası muhâfazasına me'mûr kapukullarının ve yerlü neferâtının zahîreleri içün sene-i sâbık üzere Azak Kal'ası'na irsâl olunmak içün mübâya'ası fermân olunan hıntadır:

Defter-i mübâya'a-i hınta an-kazâ-i Kili ve Akkirman ve Balçık ve Varna ve Mankalya ve Köstence berây-ı neferât-ı Kal'a-i Azak an-gurre-i Receb sene 1103 ilâ gāyet-i şehr-i C. sene 1104, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

Berây-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî *Neferen* 2272 Fî sene Hınta *keyl* 27.264	Berây-ı cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî *Neferen* 304 Fî sene Hınta *keyl* 3.648	Berây-ı topcıyân-ı Dergâh-ı âlî *Neferen* 192 Fî sene Hınta *keyl* 2.304
Berây-ı arabacıyân-ı top *Neferen* 28 Fî sene Hınta *keyl* 236	Berây-ı neferât-ı yerlüyân-ı Kal'a-i Azak *Neferen* 726 Fî sene Hınta *keyl* 8.592	Berây-ı neferât-ı yerlüyân-ı Kal'a-i Seddü'l-islâm *Neferen* 144 Fî sene Hınta *keyl* 1.728
	Yekûn	
Neferen 3656 Fî şehr Hınta *keyl* 3.656 Fî sene Hınta fî-i beher keyl *keyl* 43.872 *akça* 3.509.760		Navl *akça* 614.208
Cem'an yekûn *akça* 4.123.968 Be-hisâb-ı guruş-ı esedî 25.774,5 sülüs: 1		
Minhâ An-Hızâne-i âmire ve cizye-i gebrân *guruş-ı esedî* 25.774,5 sülüs: 1		
An-Hızâne-ı âmire berây-ı tezkire-i Hazîne kā'ime dâden fermûde fî 7 Ca. sene 1104 *guruş-ı esedî* 10.000		An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı kazâ-i Akkirman ve Kili ve gayruhû vâcib-i sene 1104, havâle şude fermûde fî 7 Ca. sene 1104 *guruş* 15.774,5 sülüs: 1

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Bin yüz üç senesi mâh-ı Recebi gurresinden bin yüz dört senesi Cemâziye'l-âhirinin gāyetine değin Azak Kal'ası |132b| muhâfazasında olan Dergâh-ı âlî yeniçeri ve cebeci ve topcı ve top arabacılarının ve yerli Azak ve Seddü'l-İslâm neferâtının bir senelik zahîreleri kırk üç bin sekiz yüz yetmiş iki kîle hınta olup her bir kîlesi seksener akçaya olmak üzere Kili ve Akkirman ve Balçık ve Varna ve Mankalya ve Köstence kazâlarından mübâya'a ve Kili İskelesi'nden Azak Kal'ası'na varınca navl-i sefîneleri içün her bir kîlesine on dörder akçe navl virilegelmekle defter olunduğı üzere bir senelik hıntalarının bahâsı ve navl-ı sefîneleri kırk bir yük yirmi üç bin dokuz yüz altmış sekiz akça ki her yüz altmış akçası bir guruş hisâbı üzere yirmi beş bin yedi yüz yetmiş dört buçuk ve bir sülüs guruş olup meblağ-ı mezbûrdan on bin guruşı ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den virilüp ve kusûrı dahi bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere Akkirman ve Kili ve gayrı kazâların cizyelerinden havâle olunmak üzere ol mikdâr hınta mübâya'a olunmak içün arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın Mevkūfât Defterleri'ne kayd olunup emr-i şerîfleri tahrîri Mâliyye Kalemi'ne tezkire virildi.

Merhûm Yûsuf Efendi'nin Vârisleri Kalemiyye Mutâlebe İtdükleri: Defterdâr-ı sâbık-ı merhûm Yûsuf Efendi'ye Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri meydânı kassâbbaşılığı tevcîh olundukda koyun bahâsı içün Kilis ve Rişvan mukāta'aları der-uhde olunup kalemiyyeleri Sadr-ı âlî ve Defterdâr Ahmed Efendi taraflarına teslîm olunmuş. Ve lâkin Yûsuf Efendi rihlet idüp âzim-i dârü'n-na'îm olmağla mukāta'a-i mezbûrlar âhara |133a| tevcîh olunmağın ve "merhûmun mîrî ile olan hisâbı görildükden sonra sâ'ir eşyâsına müdâhale olunmayup alâ mâ-faraza'llâh vârislerine i'tâ oluna" deyü hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn vârid olduğı mukarrer olmağın zikr olunan kalemiyyeleri merhûmun vârislerinin vekîli olan Şeyh Karabaşzâde Ahmed Ağa taleb itmekle merhûmun yedinden ahz olunan kalemiyyeden dört bin dört yüz seksen altı guruşı Sadr-ı âlî hazînesine ve iki bin iki yüz kırk üç guruşı Defterdâr Ahmed Efendi taraflarına ki cem'an altı bin yedi yüz yirmi dokuz guruşı mûmâ-ileyh vârislerin vekîli Ahmed Ağa'nın mutâlebesi üzere Sadr-ı âlî Kethudâsı Mehemmed Ağa'nın Kapu'da mu'ayyen olan odasında mahmiye-i Edirne Kādîsı Mevlâna Rodosîzâde Efendi huzûrunda Sadr-ı âlî kalemiyyesi Kethudâ Mehemmed Ağa yediyle ve defterdâr kalemiyyesi Defterdâr Ahmed Efendi yediyle vekîl-i vârisâna bi't-tamâm teslîm olunup teslîmleri mûcebince iki kıt'a huccet-i şer'iye tahrîr olunup yed-i tâlibîne i'tâ olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 8 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Diyâr-ı Şâm-ı cennet-meşâmmın kulı miyânında fitne vü fesâdın vukū'ı her bâr eksik olmayup bu def'a dahi fesâdları mübâlağa ile izdiyâd bulup ve mahall-i gulûlerinde çok cân telef olmağın def'-i fitne vü fesâd içün Şâm vâlîsi olan Gürcî Mehemmed Paşa şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup Mûsul eyaletine mutasarrıf sâbıka ser-bostâniyân-ı hâssa "Esîr" lakabı ile mülakkab Mustafâ Paşa'ya eyâlet-i Şâm-ı şerîf tevcîh |**133b**| ve ihsân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-cuma, fî 9 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı farîza-i cum'aya niyyet ve dört re's bedevî ve celâsın esterâna tahmîl olunmuş taht-ı revâna devletle râkib oldukları hâlde nedîmân ve mukarrebân ve musâhibân ve silahdâr-ı şehriyârî ve çukadâr-ı cihân-bânî ve ağa-yı Dârü's-sa'âde ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve mîr-âhûrân-ı Istabl-ı âmire rikâb-ı hümâyûnlarında revân olup ve kānûn-ı kadîm-i pâdişâhî üzere dokuz re's Arabî ve tarîfî yedek rahş-ı hümâ-bahş taht-ı revân-ı ma'hûdun nazarında yedekde ve başları serdûs üsküfli bevvâbân-ı sultânî ve külâhlı teberdârân zülüflüyân ve teberdârân-ı Sarây-ı Atîk bi'l-cümle piyâde oldukları hâlde rikâb-ı hümâyûnlarında revân izz ü ikbâl ile ma'bed-i kadîm olan Eski Câmi'-i şerîfe teşrîf ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha sa'âdetile kudûm-ı meymenetleri vusûl ve cemâ'at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı farîza-i cum'adan sonra zikri sebkat iden taht-ı revâna devletile süvâr ve Sarây-ı âmire'ye şevket ü iclâl ile teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur.

Mübâya'a-i Zehâ'ir an-Cânib-i Livâ-i Niğbolı: İşbu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i İslâmın zahîreleri içün mübâya'a olunup ve Ruscuk İskelesi'ne |**134a**| nakli fermân olunan kazâlardır ki zikr olunur:

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Be-cihet-i mübâya‘a-i şa‘îr ve hınta ve dakīk an-kazâ-i mezkûr berây-ı nakl-i İskele-i Ruscuk der-sefer-i hümâyûn, el-vâkı‘ fî sene 1104.

Kazâ-i Ruscuk	Kazâ-i Hezargrad	Kazâ-i Eskicum‘a	Kazâ-i Tırnovi
Şa‘îr *keyl* 20.000	Şa‘îr *keyl* 15.000	Şa‘îr *keyl* 6.000	Şa‘îr *keyl* 18.000
Hınta *keyl* 10.000	Hınta *keyl* 8.000	Hınta *keyl* 4.000	Hınta *keyl* 7.000
Dakīk *keyl* 15.000	Dakīk *keyl* 10.000	Dakīk *keyl* 5.000	Dakīk *keyl* 8.000
Kazâ-i Şumnı	Kazâ-i Alakilisa	Kazâ-i Yergöği	Kazâ-i Ziştovi
Şa‘îr *keyl* 13.000	Şa‘îr *keyl* 8.000	Şa‘îr *keyl* 5.000	Şa‘îr *keyl* 4.000
Hınta *keyl* 6.000	Hınta *keyl* 7.000	Hınta *keyl* 2.000	Hınta *keyl* 2.000
Dakīk *keyl* 8.000	Dakīk *keyl* 9.000	Dakīk *keyl* 2.000	Dakīk *keyl* 4.000

Yekûn

Şa‘îr	Hınta	Dakīk
keyl, fî 40 89.000 *akça* 3.560.000	keyl, fî 80 46.000 *akça* 36.800.000	keyl, fî 80 61.000 *akça* 4.880.000

Berây-ı kalem-i Yenişehir	Aynî
keyl 20.000 Be-hisâb-ı kantâr-ı Yenişehir fî-i beher-i kantâr: 22 8.000 Ücret *akça* 176.000	Hınta *keyl* 410.000

Cem‘an yekûn
akça
12.296.000

Yekûn
Havâle şude fermûde an-mâl-i mezkûrîn

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

An-Hızâne-i âmire ber-vech-i nakd kā'ime dâde fermûde, fi 9 Ca. sene 1104 *guruş-ı esedî* 7.000	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Ruscuk, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 8.000	An-mâl-i cizye-i gebrân-i Berkofca vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 15.000
An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Babadağı vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 25.000		
	Yekûn *guruş-ı esedî* 55.000 Fî 160 *akça* 8.800.000 el-Bâkī *akça* 3.496.000	

Zikr olunan kazâların kādîlarına ve kethudâyeri ve yeniçeri ve mîrî mukāta'ât emînleri ve evkāf zâbıtları |**134b**| ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerine hükm ki, hâliyâ bin yüz dört senesinde vâkı' sefer-i hümâyûna me'mûr olan guzât-ı İslâm ve serhadd-i Engürüs'de vâkı' kılâ'ların muhâfazasında olan asâkir-i muvahhidîn içün Tuna yalısında vâkı' Rusçuk İskelesi'ne nakli fermân olunan şa'îrin her İstanbul kîlesi kırkar akçaya ve hıntanın her İstanbul kîlesi seksener akçaya ve dakīkin dahi her İstanbul kîlesi seksener akçaya olmak üzere zikr olunan kazâlardan seksen dokuz bin kîle şa'îr ve kırk altı bin kîle hınta ve altmış bir bin kîle dakīk mübâya'a olunup ber-vech-i ta'cîl Ruscuk İskelesi'ne nakl ve kabzına me'mûr olana teslîm idüp avk u te'hîrden ve ihmâl ü müsâheleden be-gāyet ihtirâz oluna ve zahîre-i mezbûrun lâzım gelen mîrîleri ta'yîn ve tasrîh olunduğı üzere hîn-i teslîmde zahîreyi kabz iden mübâşir yedinden bahâları ahâlî-i kazâya bi't-tamâm edâ ve teslîm olunup huccet-i şer'iye oluna. Siz ki kādîlar ve kethudâyerleri ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerisiz, emr-i şerîfim varduğu sâ'at kat'â illet u bahâne itmeyüp fermânım olan mübâya'a zahîresin iskele-i merkūma nakl idüp ve lâzım gelen bahâsın emr-i şerîfimde ta'yîn ve tasrîh olunduğı mübâşir-i mezbûr yedinden alasız. Ve mübâşirsin, kabzına me'mûr olduğın şa'îr ve hınta ve dakīkin ve peksimad tabhiyyesi ücreti bi'l-cümle yüz yirmi iki yük doksan altı bin akça olup meblağ-ı |**135a**| mezbûrun yedi bin guruşı ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den ve kırk sekiz bin guruşı bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere Ruscuk ve Berkofca ve Babadağı kazâları kefereleri cizyeleri mâlından emr-i şerîf-i âlî-şân ile havâle

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

olunup cümle elli beş bin guruş ider, yüz altmışar hisâbı üzere seksen sekiz yük akça olup bâkī kalan otuz dört yük doksan altı bin akçası ol taraflarda mümkinü'l-husûl emvâlden havâle olunur. İmdi kazâ-i mezbûre ahâlîlerinin iskele-i mezbûra getürdükleri mübâya'a zahîrelerin demürli İstanbul kîlesiyle hakk ve adl üzere devr-i keyl idüp ba'de'l-kabz ta'yîn olunan mîrîleri içün yaldız altunı dört yüze ve şerîfî ve Macar üç yüz altmışa ve esedî guruş yüz altmışa ve pâra dörder akça hisâbı üzere ahâlî-i kazâya edâ ve teslîm idüp huccet-i şer'iye itdüresin ki hîn-i hisâbda deynine mahsûb olunur. Ve kabzına me'mûr olduğın her iki buçuk kîlesinden bir kantâr olmak üzere yirmi bin senden sekiz bin kantâr peksimad tabh itdirdüp her kantârına yirmi ikişer akça tabhiyye viresin ve kusûr kalan kırk bir bin kîle aynî dakīkı sâ'ir şa'îr ve hınta ile sefâyine tahmîl idüp ve navl-ı sefînelerin ve ücret-i prestoykaların ashâbına teslîm idüp huccet-i şer'iye itdirdükden sonra zahîre tahmîl eyledüğin sefâyini dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'a irsâl idüp itmâm-ı hızmet ve Mevkūfât Kalemi'nden muhâsebeni göresin. Ve'l-hâsıl zahîre umûrı |135b| asâkir-i İslâm'ın ve guzât-ı muvahhidînin zâd ü zevâdeleri içün olmağla sâ'ir umûra kıyas itmeyüp bir gün evvel tahsîl ve Belgrad'a irsâl idüp Devlet-i aliyye'nin hızmetinde bezl-i makdûr idesin.

Mübâya'a: Silistre ve Hacıoğlıpazarı ve gayrı kazâlardan mübâya'a olunup Silistre İskelesi'ne nakli fermân olunan zahîre:

Be-cihet-i mübâya'a-i zehâ'ir an-kazâ-i Silistre ve Hacıoğlıpazarı ve Mankalya ve Balçık ve Varna ve Prevadi ve Çardak ve Yenipazar ve Karasu ve Umûrfakih ve İbrail, berây-ı nakl-i İskele-i Silistre, el-vâkı' sene 1104.

Şa'îr keyl, fî 40 87.000 *akça* 3.480.000	Hınta keyl, fî 80 70.000 *akça* 5.600.000	Dakīk keyl, fî 80 70.000 *akça* 5.600.000 Kalem-i Yenişehir *kantâr* 4000 fî 22 ücret *akça* 88.000 Aynî dakīk *keyl* 60.000
	Cem'an yekûn *akça* 14.680.000	
	Yekûn havâle şude	

An-Hızâne-i âmire kā'ime dâde fermûde fî 9 Ca. sene 1104 *guruş-ı esedî* 10.000	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Babadağı, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 30.000	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Şumnı ve gayruhû, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 10.000	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Silistre, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 10.000
Yekûn *guruş-ı esedî* 60.000 Fî 160 *akça* 9.600.000		el-Bâkī *akça* 5.080.000	

Ruscuk İskelesi'ne nakli fermân olunan mübâya'a zahîresiyçün yazılan hükm-i hümâyûn mûcebince Silistre İskelesi'ne nakli fermân olunan zahîreye dahi vech-i meşrûh üzere hükm-i hümâyûn tahrîr olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 10 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Âstâne-i sa'âdet'de Galata'da rehin şartıyla mütemekkin tâ'ife-i Nasârâ'dan Flemenk-i Efrencî'nin balyozı mahmiye-i Edirne'ye dâhil oldukda Kıyık semtinde vâkı' sâbıkā merhûm Musâhib Paşa kethudâsı ba'dehû silahdâr |**136a**| ağalığından sancak ihsân olunan Hasan Paşa'nın binâ ve ihdâsı olan hadîka mezbûr balyoza konak ta'yîn olunmağın hadîka-i mezbûreye nüzûli mukarrer olmuşdur. Mezbûr balyozun mahmiye-i Edirne'ye gelmesinden miyân-ı halkda şüyû' ve iştihâr bulan havâdis Nemçe kralı tarafından gelen ilçinin ahvâl-i sulh umûrına mu'âvenet içün bulunmak sevdâsıyla gelmek gerekdir. Zîrâ ki, merhûm Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* zamânlarında sulh umûrına vâsıta olan millet-i Flemenk imiş vâdîsine câhib oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 11 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Şâ'ir-i {ü} mâhir merhûm Nef'î Efendizâde Hüseyin Ağa'ya merhûm Sultân Selîm-i Evvel'in İstanbul'da vâkı' câmi'-i şerîfi ve evkāf-ı latîfi tevliyeti mukaddemâ tevcîh olunup hareket-i sefer-i hümâyûndan mukaddem Nef'îzâde'nin taraf-ı Âstâne'ye azîmeti mukarrer olup ve hâliyâ Ordu-yı hümâyûn sefer-i hümâyûndan avdet ve pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [ve] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye vusûlleri müyesser oldukdan sonra tehniye-i avdet-i sefer içün mûmâ-ileyh Nef'îzâde Hüseyin Ağa İstanbul'dan mahmiye-i Edirne'ye teşrîf idüp sâhib-i devlet ve sâ'ir a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanatın cümlesiyle tehniye-i avdet-i sefer içün mülâkāt olup ve lâkin zât-ı asliyyesi şâ'ir-i {ü} mâhir olduğundan kendi dahi kāfiye-şinâs olup,

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Mısra‘:

Fursatı fevt eylemez âkil meger nâdân ola.

Nesr: mazmûnı üzere perhîzden müberrâ olup kâfiye'i |**136b**| fevt eylemedüğinden cümle a‘yân-ı devlet hazm eylemedüklerin[den] mâ‘adâ Ser-çavuşân Mehemmed Ağa ve Tezkire-i Evvel Nigâhî Mustafâ Efendi lisân-ı Nef‘îzâde'den dil-gîr olmalarıyla mûmâ-ileyhin taraf-ı İstanbul'a azîmetine fermân-ı âlî sudûr bulmağın Âstâne'ye bi'z-zarurî teveccüh ve revâne olduğı tahakkuk bulmuşdur.

An-cânib-i İstanbul: Sefer-i hümâyûnda hızmetde bulunmak üzere İstanbul'da ihrâcı fermân olunan neccâr ve lağımcı ve taşcı ve suyolcılardır:

Be-cihet-i ihrâc-kerden-i neccârân ma‘a kalfa ve hazîneci ve taşcıyân ve suyolcıyan der-sefer-i hümâyûn, el-vâkı‘ fî sene 1104.

Tâ’ife-i neccârân	Tâ’ife-i lağımcıyân	Tâ’ife-i taşcıyân
Neferen	*Neferen*	*Neferen*
04 Kalfa	10 Hazîneci	10
50 Neccârân	40 Sâ’ire	Fî-i beher nefer
54	50	guruş
Fî-i beher nefer	Fî-i beher nefer	80
guruş	guruş	*guruş-ı esedî*
80	80	800
guruş-ı esedî	*guruş-ı esedî*	
4.320	4.000	

Tâ’ife-i suyolcıyan	Yekûn
Neferen	Suyolcıyân-ı ocaklık
10	*neferen:* 5
An-ocaklık	An-esnâf
neferen	Neferen: 119
5	*guruş-ı esedî*
An-rencberân	9520
neferen	4260 Berây-ı pîşîn der-kāsım
5	4260*
guruş-ı esedî	
400	

* Metinde 4260 olarak gösterilen rakam 5260 olmalıdır

Havâle şud an-cânib-i Bâb-ı hümâyûn-ı Âstâne ki an-ba‘zı emvâl-i mîrî tahsîl ve bervech-i emânet kabz şude ve hâlâ în kadar meblağ berây-ı pîşîn dâden lâzım âmeden fî 11 Ca. sene 1104.

guruş-ı esedî

4260

“İstanbul Kā’im-makāmı Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa'ya ve defterdâr vekîline ve mi‘marân-ı hâssa *zîde mecduhû*ya hükm ki, inşâ’a'llâhu te‘âlâ ev-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

vel-bahâr-ı meymenet-âsârda düşmen-i dîn-i bed-âyînden ahz-ı intikām içün musammem kılınan sefer-i hümâyûn-ı nusret-karînde hızmet itmek içün sinîn-i sâbıkada ihrâc olunageldüği üzere İstanbul tarafından dülger ve hazîneci ve suyolcı ve lağımcı ve taşçı ihrâc olunmak lâzım gelmeğin ve ücretleri sene-i sâbık üzere inşâ'a'llâhu te'âlâ bin yüz dört senesi [rûz-ı] Kāsımına değin hızmet-i hümâyûnda |**137a**| olmak üzere ve her bir neferine seksener esedî guruş ücretlerinden kırkar guruş pîşînleri İstanbul'da ba'zı emvâl-i mîrî poliçelerinden tahsîl olunup ve Bâb-ı hümâyûn'da ber-vech-i emânet vaz' olunan akçadan virilmek şartıyla İstanbul'da dülger kalfalarından Büyükbıyıklıoğlu ve Ermeni tâ'ifesinden câmi' ve han binâsına müsta'id bir nefer kalfa ve Rum tâ'ifesi kalfalarından iki nefer kalfa ki, kârgir câmi' ve hân binâsına müsta'id ve hendese fenninde mahâret-i kâmil ile meşhûr olmak üzere san'atında mâhir İstanbul dülgerinden intihâb olunup rencberlerden ve hammâllardan olmayup ve mecnûn ve sabî ve dîvâne ve çulpa ve şâkirdân ve ölçüm olmayup üstâd olmak üzere ism ü resmleri ve yarar kefilleri ser-mi'mârân-ı hâssa ma'rifetiyle tahrîr ve defter olunup bölükbaşıları ile ve cümlenin üzerine birin mi'mar-başı ta'yîn idüp rûz-ı hızırdan mukaddem defterleri ile mahmiye-i Edirne'de der-sa'âdetime irsâl idesiz" deyü mü'ekked hükm-i hümâyûn tahrîr ve irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Âmeden-i Arz an-Cânib-i Vilâyet-i Canik: "Canik sancağında vâkı' kazâların kādîlarına ve kethudâyeri ve yeniçeri serdârlarına ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerine ve livâ-i mezbûrun avârızları mukābelesinde kendir tahsîline me'mûr Hasan *zîde kadruhû*ya hükm-i hümâyûn ki, sen ki kendir tahsîline me'mûr Hasan *zîde kadruhû*sun, |**137b**| Edirne'de der-sa'âdetime arz gönderüp me'mûr olduğın ve bin yüz ve bin yüz bir senelerine mahsûb olmak üzere kendir tahsîline sipâh ve yeniçeri ve sâ'irleri mâni' oldukların i'lâm idüp ve mâni' olanlar kal'a-bend olunup ve resm ü ismleri rikâb-ı hümâyûnuma arz eyledüğin mesmû'-ı hümâyûnum olmağla imdi sefer-i hümâyûna me'mûr dirlikleri olan sipâh ve yeniçeri tâ'ifesinden ol taraflarda kalup umûr-ı mühimmenin ta'tîline bâ'is olanları ism ü resmleri ile yazup sıhhati üzere rikâb-ı hümâyûnuma arz eyleyesin ki haklarında ne vech üzere fermân-ı hümâyûnum sudûr bulur ise ana göre amel oluna" deyü mü'ekked hükm-i hümâyûn tahrîr ve irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 12 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Dîvân-ı âlî-bülend aklâmından Mukāta'a-i Evvel Kalemi'nde başhalîfe olup "Celeboğlı" dimekle müte'ârif İsma'îl Halîfe kalem-i mezbûr umûrunda sâbıkā hıyâneti nümâyân ve zuhûr bulup Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel ve Vezîr-i mükerrem Ali Paşa'nın evvelki defterdârlığı asrında ki, bin yüz târîhidir, mezbûr Celeboğlı kalem-i mezbûr halîfeliğinden redd ve ihrâc olunup Hâslar Mukāta'ası Kalemi'nde başhalîfe olan Abdullah Halîfe'ye başmukāta'a halîfeliği tevcîh olunup mezbûr Celeboğlı iki sene mikdârı hâ'ib ü hâsır devr-i ebvâb üzere iken tâlî'-i {ü} nâ-şâdı yâver olup |138a| "Eğinli" dimekle müte'ârif Mehemmed Ağa yeniçeri ocağında kul kethudâsı oldukda mezbûr Celeboğlı'nın mûmâ-ileyh Mehemmed Ağa'ya kadîmden intisâbı olduğı cihetden müşârün-ileyh kul kethudâsı Mehemmed Ağa'nın recâ vü iltimâsıyla Mukāta'a-i Evvel halîfeliği tekrâr Celeboğlı'na tevcîh ü ihsân olunmuş iken sefâhetin terk itmeyüp hevâ vü hevesine tâbi' dâ'imâ erâzil makūlesiyle ülfetden münfekk olmayup Kili mukāta'a emânetine müte'allık hılâf-ı {u} kānûn ve defter derkenârının zuhûrı tekrâr nümâyân oldukda mezbûr Celeboğlı aklâm-ı mezbûrun cümle defterleri ile huzûr-ı defterdâra ihzâr olunup su'âl ve cevâbdan sonra mukāta'a-i mezbûrun defter kîsesin Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi mührleyüp tarafından hıfz itdirdükden sonra Celeboğlı başbâkīkulı habsine fermân olundı.

Mısra':

Yaramazlarla yâr olma, eyülerden eğilik öğren.

Nesr: mazmûnı üzere merhûm Şâhidî'nin kelâmına rağbet ve i'tibâr itmeyüp hevâ vü hevesine tâbi' eşhâs-ı muhtelife ile ihtilâtı vücûduna ve zâtına mazarrat-ı eşhâs sirâyet idüp câh-ı {u} belâya giriftâr eyledi. İlâhî, habîbin Muhammedü'l-Mustafâ hurmetine cümlemizi sehv ü hatâdan ve amden ve kasden hıfz idüp tarîk-i müstakīmden ayırma. Pederi merhûm Celeb Mehemmed Halîfe sâhib-i takvâ, zühd ü salâh ile meşhûr ü müte'ârif bir şahs iken oğlı pederi tarîkına sülûk itmeyüp her ne kadar |138b| ef'âl-i kabâyih var ise cümlesiyle ihtilâtı sebebi ile zâtında mevcûd olduğundan varta-i helâke bâ'is olup ırz u nâmûsı hedm olduğundan mâ'adâ sâ'ir huddâmân-ı aklâmın haklarında belki hükkâmın sû'-i zanları mukarrer olmuşdur. Hemân Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazreti cemî'-i ümmet-i Muhammed kulların tarîk-i müstakīmden ayırmayup amden ve kasden ve sehv ü hatâdan hıfz idüp ve şeytân-ı la'înin vesvese ve şerrinden emîn eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 13 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

İşbu bin yüz dört senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûnda lâzım olan top-ı kal‘a-kûbları çekmek için mübâya‘ası fermân olunan câmûslardır.

Be-cihet-i mübâya‘a-i câmûs-ı top-keşân der-sefer-i hümâyûn, el-vâkı‘ fî sene 1104, be-mübâşeret-i Hasan Ağa, sâkin-i Burusa.

Kazâ-i Filibe Câmûs *çift* 40	Kazâ-i Tatarpazarı Câmûs *çift* 30	Kazâ-i Hayrabolı Câmûs *çift* 10	Kazâ-i Pirevadi Câmûs *çift* 15
Kazâ-i Şumnı Câmûs *çift* 15	Kazâ-i Varna Câmûs *çift* 5	Kazâ-i Babadağı Câmûs *çift* 20	Kazâ-i Karasu nâm-ı dîger Tekfurgöli Câmûs *çift* 10
Kazâ-i Silistre Câmûs *çift* 30	Kazâ-i Rusçuk Câmûs *çift* 20	Kazâ-i Hezargrad Câmûs *çift* 20	Kazâ-i Alakilise Câmûs *çift* 5
Kazâ-i Tırnovi Câmûs *çift* 20	Kazâ-i Ziştovi Câmûs *çift* 10	Kazâ-i Niğbolı Câmûs *çift* 10	|139a| Kazâ-i Pilevne Câmûs 5 çift
Kazâ-i Aydos Câmûs *çift* 10	Kazâ-i Eskipazar Câmûs *çift* 10	Kazâ-i Hırsova Câmûs *çift* 5	Kazâ-i Hacıoğlıpazarı Câmûs *çift* 10
Yekûn Câmûs *çift* fî-i beher çift: 35 300 *guruş-ı esedî* 10.500			
An-Hızâne-i âmire ber-vech-i nakd kā’ime dâde bûde fî 13 Ca. sene [1]104. *guruş-ı esedî* 10.500			

“Zikr olunan kazâların kādîlarına ve kethudâyeri ve yeniçeri serdârı ve a‘yân-ı vilâyetin iş erlerine hükm-i hümâyûn ki, inşâ’a'llâhu te‘âlâ evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda düşmen-i dîn-i bed-âyînden ahz-ı intikām için musammem kılınan sefer-i hümâyûna götürmek iktizâ iden toplar için ziyâde câmûs öküz-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

leri mühimm ü muktazî olmağla sinîn-i sâbıka mübâya‘a olunduğı vech üzere her bir çifti otuz beşer guruşa olup ba‘de't-teslîm bahâları mübâşiri yedinden ber-vech-i nakd ashâbına bi't-tamâm virilmek üzere güçlü ve kuvvetlü sağ ve sâlim tüvânâ câmûs olmak şartıyla defter olunduğı üzere üç yüz çift câmûs tedârük ve vakt ü zamânıyla Ziştovi kazâsında Yantura Nehri kenârında Karaman ve “Sarıyar Çayırları” dimekle ma‘rûf mahallerde mübâya‘a mübâşiri kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Hasan *zîde kadruhû*ya teslîm idüp ve her bir çift câmûs bahâsı içün lâzım gelen otuz beşer guruşı ashâbına tamâmen mezkûr Hasan *zîde kadruhû* yedinden virdirilüp bir ferdin hakkı ketm olunmaya. Ve lâkin bu bahâne ile re‘âyâya zulüm ü ta‘addîden ve câmûsları mübâşire teslîm eyledüklerinde illet ü bahâne ile |**139b**| akça taleb olunmakdan be-gāyet ihtirâz ü ictinâb idesiz. Ve zikr olunan câmûs mübâya‘ası sefer-i hümâyûnumun levâzım ve mühimmâtından olmağla avk u te’hir sebebi ile tevakkuf olunmakdan ve vakt ü zamânıyla irişmeyüp vakt [fevt] olunmakdan dahi ziyâdesiye ictinâb idüp cümleniz ma‘iyyet ve ittifâk üzere itmâm-ı hızmetde ikdâm üzere olasız” deyü ber-mûceb-i arz u telhîs ve bâ-fermân-ı âlî mü’ekked hükm-i hümâyûn tahrîr olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Ücret-i Çobanân Berây-ı Ra‘y-i Câmûs-ı Mezkûrîn: Zikr olunan üç yüz çift câmûsı Belgrad'a nakl içün yollarda gütmek üzere bin yüz dört rûz-ı Hızırından bin yüz beş rûz-ı Kāsımına değin otlu ve sulu yerlerde ra‘y idüp gözlemek içün her beş çiftine bir nefer çobana ayda dörder guruş ücretleri mübâya‘a mübâşiri Hasan *zîde kadruhû* yedinden virilmek üzere fermân olunan kazâlardan ahâlîleri kefilleri ile ihrâc ve mübâşir{e}-i mezbûra teslîm eylemek üzere mecmû‘ı altmış nefer çobanın altı ayda lâzım gelen bin dört yüz kırk guruş ücretleri mezbûr Hasan *zîde kadruhû*ya Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd virilmek üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın meblağ-ı mezbûr Hazîne-i âmire'den bi't-tamâm mûmâ-ileyh Hasan *zîde kadruhû*ya teslîm olundı.

Berây-ı Cihet-i Ma‘îşet-i Mübâşir-i Mübâya‘a-i Mezbûr: Zikr olunan câmûsları mezkûr Hasan mübâya‘a ve Ziştovi kazâsında Yantura Nehri kenârında Karaman ve Sarıyar çayırlarında cümlesin bir yere birikdirüp ve hareket |**140a**| vaktine değin gütdürüp ve otladup ve hareket oldukda inşâ’a'llâhu te‘âlâ Belgrad'a getürüp ve rûz-ı kāsıma değin gütdürmek ve gözetmek üzere sinîn-i sâbıkada istihdâm olunan Hasan Ağa kulları ta‘yîn olunup ve lâkin sefere me’mûr dirliği olmamağla sinîn-i sâbıkada virildüği minvâl üzere sekiz yüz guruş harcırâh ve levâzım-ı seferiyye virilmek üzere arz u telhîs olundukda

mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd müşârün-ileyh Hasan Ağa'ya meblağ-ı mezbûr teslîm olundı.

Ta'yîn Şuden-i Tâ'ife-i Yörükân der-Hızmet-i Câmûsân-ı Mîrî: Niğbolı ve Silistre sancaklarında olan eşkinci Yörük tâ'ifesi sinîn-i sâbıkalarda vâkı' seferde Belgrad tarafına vâkı' sefere me'mûr olup ve zikr olunan mîrî câmûsları hıfz ü hirâset itmeğe âdem ta'yîn eylemek muktazî olmağla zikr olunan câmûs öküzleri cem' oldukları mahallde mezkûr Yörük tâ'ifesi dahi cem' olup ve mübâşir-i mezbûrun yanınca Belgrad'a varınca mîrî câmûslar zāyi' ü telef olmamak hıfz ü hirâset idüp tekâsülleri sebebi ile zāyi' ü telef olur ise çeribaşılarından tazmîn olunmak üzere hızmet-i mezbûre ta'yîn olunmaları bâbında arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sudûr bulmağın Silistre ve Niğbolı sancakları mütesellimlerine ve kādîlarına |**140b**| ve çeribaşılara hıtâben hükm-i hümâyûn tahrîr olunup Câmûs Mübâşiri Hasan Ağa'ya teslîm olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 14 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Defterdâr-ı sâbık merhûm Yûsuf Efendi Âstâne'de Meydân kassâbbaşısı iken fevt oldukda kassâbbaşılık Sarı Osmân Ağa'ya tevcîh ve Meydân masârıfı içün bir mikdâr akça havâle olunduğunun zikri bundan akdem sebkat itmiş idi. Müşârün-ileyh Osmân Ağa Edirne'ye dâhil ve masârıfât-ı Meydân içün akça mutâlebe eyledüğinde havâle olunan emvâldir:

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Be-cihet-i bahâ-i gûşt-i ganem berây-ı ta'yînât-ı mezkûrîn der-Âstâne-i sa'âdet an-gurre-i Muharrem sene 1104 ilâ gāyet-i şehr-i Z. sene-i minhû, der-zamân-ı Sarı Osmân Ağa, ser-kassâbân-ı Meydân ber-mûceb-i telhîs ve bâ-fermân-ı âlî.

Be-cihet-i ta'yînât-ı Enderûn ve Bîrûn der-Sarây-ı Cedîd-i âmire Fî yevm Gûşt *kıyye* 873 eyyâm 354 Gûşt *akça* 309.042 002.000 Berây-ı îdeyn 311.042	Be-cihet-i ta'yînât-ı Enderûn ve Bîrûn der-Sarây-ı Atîk-i Ma'mûre Fî yevm Gûşt *kıyye* 587 eyyâm 354 Gûşt *akça* 207.798 000.050 Berây-ı îdeyn 207.848	Be-cihet-i Meydân-ı ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî Fî yevm Gûşt *kıyye* 1825 eyyâm 354 Gûşt *akça* 346.050
Yekûn Fî sene Gûşt *kıyye* 1.164.940 Fî-i beher kıyye, akça: 15 *akça* 17.474.100 Be-hisâb-ı guruş-ı esedî 145.617,5 003.982,5 Bahâ-i kuzı ve kurbân der-îd-i adhâ ber-vech-i tahmîn 149.600		
Yekûn Havâle şude bâ-emr-i şerîf-i âlî-şân		
An-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i kazâ-i Nevrekop ve gayruhû vâcib-i sene 1103, an-ocaklık-ı kadîm *guruş-ı esedî* 11.700	An-mâl-i avârız ve bedel-i nüzül-i kazâ-i Siroz vâcib-i sene 1103, an-ocaklık-ı kadîm *guruş-ı esedî* 9.822	An-mâl-ı bedel-i nüzül-i liva-i Tırhala vâcib-i sene 1103, an-ocaklık-ı kadîm *guruş-ı esedî* 14.600
Yekûn-i ocaklık-ı kadîm *guruş-ı esedî* 36.122		
|141a| Ani'l-havalât An-mâl-ı mezkûrîn bâ-emr-i şerîf-i âlî-şân		
An-mâl-ı Mukāta'a-i Azaz ve Rişvan, vâcib-i sene 1103 *guruş-ı esedî* 12.500	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Gümüşhâne, vâcib-i sene 1103 *guruş-ı esedî* 12.500	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Erzurum *guruş-ı esedî* 15.000

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

An-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i liva-i Erzurum, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 5.000	An-mâl-ı bedeliyye-i Erzurum, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 5.000	An-mâl-ı avârız ve bedel-i nüzül-i liva-i Karahisâr-ı Şarkī, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 5.000
An-mâl-ı Mukāta'a-i voyvodalık-ı Tokad, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 10.000	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Tokad, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 10.000	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Kayseriyye ve Karaman, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 5.000
An-mâl-ı hâshâ-i bedeliyye-i cebelüyân-ı Anadolı, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 1.800	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Erzurum, vâcib-i sene 1103 *guruş-ı esedî* 6.610	An-mâl-ı Mukāta'a-i Rişvan, vâcib-i sene 1103 *guruş-ı esedî* 6.000
An-mâl-ı mukāta'a-i Tarhaniyat, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 545,5	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı İstanbul, vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 15.000	
	Yekûn *guruş-ı esedî* 109.955,5	
	Cem'an *guruş-ı esedî* 146.077,5	
	el-Bâkī Berây-ı tekmîl-i lâzım âmeden *guruş-ı esedî* 3.522,5	

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Çûn ki müşârün-ileyh Sarı Osmân Ağa'ya Meydân kassabbaşılığı tevcîh olunup menşûrı İstanbul'a irsâl olundı, Meydân-ı mezbûr masârıfâtıyçün mukaddemâ havâle olunan akça kifâyet itmedüğinden birkaç def'a mektûb ile âdemin Edirne'ye irsâl idüp akça taleb itdükce müsâmaha olunur mülâhazasıyla bi'zzât Osmân Ağa |**141b**| İstanbul'dan hareket ve pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [ü] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye dâhil oldukda Sarây-ı Âmire-i Cedîd'in Enderûn ve Bîrûn'ı ta'yînatı yevmiyye sekiz yüz yetmiş üç vakiyye lahm olup ve Sarây-ı Atîk-i ma'mûre ta'yînâtı beher yevm beş yüz seksen yedi vakiyye lahm-ı ganem olup ve Dergâh-ı âlî yeniçerileri meydânı ta'yînâtı beher yevm bin sekiz yüz yirmi beş vakiyye lahm-i ganem olup üç yüz elli dört gün hisâbı üzere sene-i kâmilede on bir yük altmış dört bin dokuz yüz kırk vakiyye lahm olmağla her vakiyye on beşer akçadan yüz yetmiş dört yük yetmiş dört bin yüz akça idüp guruş yüz yirmişer hisâbından yüz kırk beş bin

altı yüz on yedi buçuk guruş oldukda ve kuzı bahâsı ve îd-i adhâ içün kurbân bahâsı dahi üç bin dokuz [yüz] seksen iki buçuk guruş ilhâk olunup Başmuhâsebe Kalemi'nden hisâb olundukda bi'l-cümle yüz kırk dokuz bin altı yüz esedî guruş îcâb eyledüği arz u telhîs olundukda mümkinü'l-husûl emvâlden havâle olunmak üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın mukaddemâ ocaklık olan Nevrekop ve Siroz ve Menlik ve sâ'ir kazâların avârız ve bedel-i nüzûlleri mâlından havâle olunan otuz altı bin yüz yirmi iki guruşdan mâ'adâ yüz dokuz bin dokuz yüz elli beş buçuk guruş zikr olunan emvâlden havâle olunup cem'an yüz kırk altı bin yetmiş yedi buçuk olup bâkī kalan üç bin beş yüz yirmi iki buçuk guruş dahi ba'de'l-yevm mümkinü'l-husûl olan emvâlden havâle olunmak üzere karâr-dâde virilmeğin mûmâ-ileyh |142a| Sarı Osmân Ağa'nın hızmeti itmâm olmuş şekli taraf-ı İstanbul'a teveccüh ü azîmeti mukarrer olmuşdur.

El-kıssa: Derd-mend ve bî-çâre Sarı Osmân Ağa'nın feryâd ü figânı âsmâna peyveste olup vakt-i şebâblıkdan berü nice derd ve mihnet ü meşakkat ile bâzergânlık cihetinden kazanduğum ol nâzenîn yaldız ve şerîfî ve Macar ve İngiliz altunları ve kâmilü'l-vezn dokuzar buçuk dirhem sebüliye ve dökme guruşları ve dest-i nâdân irmemiş esedî guruşları mukaddemâ iştirâken Kappânî Mehemmed Ağa ile kassâbbaşılıkda telef ve zâyi' eyledim. Fettân-ı cihân kallaş-ı zamân pîrliğim âleminde bana bir külâh giydürdi ki Maymuncı Deli Mehemmed'in Deli Bekâr'a biçdüği külâhdan sivri olup fır-â-fır dönmekde. Benim kassâbbaşılık kârım değil ve mutâlebe olmadım, hâliyâ rişvetler arz idüp hediyyeleri devr-i ebvâb ile tâlib ü râğıb olanlara tevcîh olunmayup fâriğ-i devlet ve dünyâ olup tahsîl-i âhiret içün kûşe-nişîn ile inzivâda bî-haber ü bî-âgâh olan pîr ü nâtüvân amel-mânde Sarı Osmân'a tevcîh olunmakdan bâ'is ü bâdî ne olduğın fehm eylemedim.

Mısra':

Atarlar taşı dıraht-ı meyvedâr üzere.

Nesr: Eğer kesret-i mâl ü menâl mülâhaza olunur ise mukaddemâ fettân-ı cihân külâhı giymede tekmîl olundı. Bâ-husûs kocalık çâk-ı girîbân idüp kaddimi dâl, râhat ü istirâhatimi lâl eyledi. İşbu dâr-ı fenâdan semt-i dârü'l-bekānın kurbiyyeti akreb iken şugl-i dünyâya iştigāl ile Devlet-i aliyye'nin hızmeti teklîfi |142b| bî-tâkatlere teklîf-i mâ-lâ-yutâkdır. Ammâ Meydân kassâbbaşılığı sefer kassâbbaşılığına ilhâk olunup mahlût olduğı hâlde der-uhde-i Kappân ve mültezim-i fettân-ı cihân olmak münâsib görinür ki maymuncı külâhının neş'esinden teşne-yâb olup külah biçüp giydürmek nice olur göreydi. Bâ-husûs şimdi

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

şerîki Edirneli Sarı Mahmûd merhûm Abdullah Ağa mâlı ile gerdeğe girüp fettân-ı zamân olmuş biri Kappân biri fettân iki canbâz bir ipde terâzûları elde yâ urgan üzülür ya usta cânbâzlar düzülür. Hele Sarı Osmân'ı kocalık deminde usta çerâğ eyledi. Sarı Mahmûd da ziyâ'-ı şem' misâl yanup alevlenür ise usta çırak olmasında şübhe yokdur. Kayadan uçmuş beş toklu kurdlar kapmış sekiz toklu çoban yutmuş dokuz toklu sürücibaşı didikleri mel'ûn mel'ânet idüp havalât akçaların tahsîlde tekâsül idüp vaktiyle koyun göndermemiş, marda ile koyun peydâ olunmuş, sermâyenin nısfından ziyâdesi marda murâbahasına virilmiş. Hükkâm ise özr ü bahâne bilmez imiş. Kappân olduğı için neylesin bunların cümlesi mâni'-i özr-i kavî olmağla kappân çırakları çok olur. Akça hıfzı için hemân kîse hazırlasunlar. Hele Sarı Osmân kocalık deminde çerağ olup avdan kalmış tazı gibi oturdı. Ammâ Sarı Mahmûd'un gāyet yüğrükliği var deyü meclis be-meclis Sarı Osmân Ağa'nın hikâyeti dâstân-ı âlem olup lisânından |**143a**| istimâ' idenlerin rivâyetidir.

El-kıssa: Güzeştemiz olan muhâsebelerimizde seksen yük akçadan izdiyâd matlûbumuz var iken

Mısra':

Varak-ı mühr-i {ü} vefâyı kim okur kim dinler.

Nesr: "Hemân İstanbul'da gerek Meydân'a ve gerek sâ'ir ta'yînâta zarûret çekdirme" deyü tenbîh ü te'kîd ile sipâriş ve kâtibimiz ise hem âlî-cenâb hem tama'kâr bir devletlü babasın helvâ ile lapâya tebdîl eylemek tefâhurı bir satır erkām ya hisâb itse ucunda kalemiyye umar, virmesen pişmiş aşa sovuk su katar. Virmeden bî-tâb olmuş iken: "Hemân getür Sarı Osmân, hemân vir Sarı Osmân". Haberleri yok ki Sarı Osmân kappân çırağı olmağla büyük devletlü olmuşdur deyü İstanbul'a gidince vird-i zebân idindüği tahakkuk bulmuşdur.

Fi'l-hakīka pîr ü nâtüvân olup ateh tarafları nümâyân olmuş, ancak yazıcısı el-Hâc Ali bir mikdâr aklının yardımgâhı olmağla ülfet-i nâsdan münfekk olmamasına medâr olmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 15 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Millet-i Nasârâ'dan Nemçe kralı geçinen Çasar tarafından müceddeden büyük ilçi nâmıyla bir pelîdin hurûcı ve dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâda vusûli ve rikâb-ı hümâyûnda bûs-ı zemîn ârzûsuyla Belgrad'dan Sofya'ya nüzûli ve Sofya'dan pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [ve] şikârgâh-ı pâdişâhân

olan mahmiye-i Edirne tarafına âheste âheste hareketinin haberi beyne'n-nâs şüyû‘ bulup istimâ‘ |**143b**| olunmuşdur.

[Rûz-ı dîger.] Yevmü'l-Cum‘a, fî 16 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Padişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum‘aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Bâyezîd-i Velî Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* merhûmun binâsı olan câmi‘-i şerîfe teveccüh buyurduklarında altı re’s bârgîr vaz‘ olunmuş mahsûsiyye olan koçıya süvâr ve izz ü ikbâl ve şevket [ü] iclâl birle ma‘bed-i kadîme teşrîf ve mahsûs-ı pâdişâhî olan mahall-i ibâdetgâha nüzûl ve cemâ‘at-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum‘ayı edâdan sonra avdet ve devlet ü sa‘âdetile Sarây-ı Cedîd-i âmire'ye teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 17 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Asâkir-i tâ’ife-i Tatar'ın hanı pâdişâh-ı rû-yi zemîn halleda'llâhu mülkehû hazretleri tarafından tebdîl olunup müceddeden han-ı âlî-şân nasb olundukda ve sefer-i hümâyûna ibtidâ azîmet itdükde masârıfât-ı sefer-i hümâyûn içün tîrkeş-bahâ nâmıyla taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan hediyye irsâli kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve kā‘ide-i tarz-ı şehinşâh-ı Süleymânî olmağın ve Selîm Girây Hân'a asâkir-i Tatar Hanlığı müceddeden tevcîh ü ihsân olunmağla ve bin yüz dört senesinde vâkı‘ olacak sefer-i hümâyûna Selîm Girây Hân'ın teveccüh ü azîmetleri ibtidâ olduğuna binâ’en taraf-ı |**144a**| pâdişâh-ı âlem-penâhîden ber-vech-i nakd kırk bin altun tîrkeş-bahâ ve bir mücevher şemşîr-i lâ-nazîr ve bir mücevher hançer hediyye tarîkıyla Kethudâ-yı Bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî (Boş) Ağa mübâşeretiyle yevm-i merkūmda menzil ile vilâyet-i Kırım'da Han-ı âlî-şân taraflarına irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 18 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Bin yüz dört senesinde vâkı‘ olacak sefer-i hümâyûna me’mûr asâkir-i İslâm ta‘yînâtları içün mübâya‘ası fermân olunan gâvdır ki zikr olunur:

Be-cihet-i mübâya'a-i gâv an-cânib-i mezkûrîn berây-ı ta'yînât-ı asâkir-i İslâm der-sefer-i hümâyûn, el-vâkı' fî sene 1104, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

An-cânib-i livâ-i Silistre Gâv *rü'ûs* 640 Fî-i beher gâv 6 guruş *guruş-ı esedî* 3.840	An-cânib-i livâ-i Niğbolı Gâv *rü'ûs* 555 Fî-i beher gâv 6 guruş *guruş-ı esedî* 3.330	An-cânib-i livâ-i Tırhala Gâv *rü'ûs* 810 Fî-i beher gâv 6 guruş *guruş-ı esedî* 4.860
Yekûn Gâv *rü'ûs* 2.005 *guruş-ı esedî* 12.030		An-mâl-ı bedel-i nüzül-i elviye-i merkūmîn, vâcib-i sene 1104, havâle şude fermûde *guruş-ı esedî* 12.030

An-mâl-ı vilâyet-i Eflak Gâv *rü'ûs* Fî-i beher gâv, guruş: 6 800 *guruş-ı esedî* 4.800	An-cânib-i vilâyet-i Boğdan Gâv *rü'ûs* Fî-i beher gâv, guruş: 6 500 *guruş-ı esedî* 3.000
An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı vilâyet-i mezbûre, vâcib-i sene 1097 ilâ sene-i 1103, havâle şude fermûde *guruş-ı esedî* 4.800	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı vilâyet-i mezbûre, vâcib-i sene 1091 ilâ sene 1103, havâle şude fermûde *guruş-ı esedî* 3.000
Cem'an Gâv *rü'ûs* 3.305 *guruş-ı esedî* 19.830	

İnşâ'a'llâhu te'âlâ evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda düşmen-i dîn-i bed-âyînden ahz-ı intikām içün musammem kılınan sefer-i hümâyûna olan kapukulları ve sâ'ir asâkirî tâ'ifesi ve serhadd-i |**144b**| İslâmiyye'de hızmet-i muhâfazada olan guzât-ı İslâmın ta'yînâtlarına virilmek içün sene-i sâbıkada mübâya'a olunduğı vech üzere bıçağa yarar üç bin üç yüz beş re's gâv mübâya'a ve Belgrad'a nakl ve kabzına me'mûr olan Ordu-yı hümâyûn'da kassâbbaşı Kappânî Mehemmed kullarına teslîm olunmak şartıyla ve her re's öküz içün altışar guruş bahâları Silistre ve Niğbolı ve Tırhala sancaklarının bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere bedel-i nüzûllerine takas olunup ve Eflak vilâyetinden mübâya'ası fermân

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ THE TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

olunan sekiz yüz re's gâvın altışar guruş bahâları vilâyet-i mezbûrun bin doksan yedi senesinden bin yüz üç senesine gelince vilâyet-i mezbûrun kefereleri cizyelerine mahsûb olmak üzere ve Boğdan vilâyetinden mübâya'ası fermân olunan beş yüz re's gâvın bahâsı vilâyet-i mezbûre keferelerinin bin doksan bir senesinden bin yüz üç senesine gelince zimmetlerinde bâkī kalan cizyelerine mahsûb olmak üzere mübâya'a olunmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın Silistre ve Niğbolı ve Tırhala sancaklarında vâkı' kādîlara ve kethudâyeri ve yeniçeri serdârı ve vilâyetin iş erlerine hıtâben ve Eflak ve Boğdan voyvodalarına ve vilâyet-i mezbûrun boyarlarına hıtâben Mevkūfât Kalemi'nden mü'ekked ü müşedded hükm-i hümâyûn tahrîr olunup battâl ve şedîd mübâşirler ile irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 19 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Sultân Bâyezîd-i Velî Câmi'-i şerîfi kurbünde "Yalnızgöz" dimekle ma'rûf cisrin kurbünde |145a| "Çingâne Mahallesi" dimekle meşhûr mahallde kazâ-yı âsmânî ihrâk zuhûr idüp ve lâkin avn-i Hudâ-yı lâ-yezâl kullarına merhamet idüp ihrâk-ı mezbûr def' olunup bi-hamdi li'llâhi te'âlâ zarâr-ı küllî vukū' bulmayup ancak iki büyût ihrâkı ile mündefi' olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 20 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Mora cânibi muhâfazasına me'mûr asâkir-i İslâm'a serdâr ve sipehsâlâr olan pîr-i kühen-sâl Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra memhûr defter irsâl idüp serdâr-ı müşârün-ileyhin me'mûr olduğı sefer-i hümâyûn hızmetinde mevcûd olan bin nefer piyâde tüfeng-endâz ve üç yüz nefer süvârî cengâver levendâtın bin yüz üç rûz-ı Hızırından bin yüz dört rûz-ı Kāsımına gelince nafaka ve me'ûnetleri içün mukaddemâ emr-i şerîf-i âlî-şân ile havâle olunan zahîreden mâ'adâ üç bin beş yüz kîle dakīk ve elli bir bin vakıyye lahm-ı bakar havâleden ziyâde ta'yînâtlarına tevzî' olunup izdiyâd olan üç bin beş yüz kîle dakīkin her kîlesi bir guruşdan bin yedi yüz elli guruş ve elli bir bin vakiyye lahm-ı bakarın her kıyyesi ikişer pâradan yüz iki bin pâra ki her kırk pârası bir guruş hisâbı üzere iki bin beş yüz elli guruş ki cem'an dört bin üç yüz esedî guruş olur, Hazîne-i âmire'den mutâlebe ve ashâb-ı hukūka edâ ve teslîm olunmak içün i'lâmı arz u telhîs olundukda imdi ol etrâfda mümkinü'l-husûl emvâlden havâle olunmak |145b| bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere Tırhala sancağının keferesi cizyesi malından havâle olunup ve mukaddemâ Başmuhâsebe'den hisâb

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

ve defter olunduğı üzere yine kalem-i mezbûra kayd olunup havâlesine emr-i şerîf-i âlî-şân tahrîr ve vezîr-i müşârün-ileyhin mukaddemâ defteriyle der-i devlet-medâra vârid olan sened ve huddâmına teslîm ve serdâr-ı mûmâ-ileyh tarafına irsâl olundı.

Rûz-ı dîger Yevmü'l-erbi'â, fî 21 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Bin yüz üç senesinde huccâc-ı müslimîne surre emîni nasb u ta'yîn olunup tâlib-i tavâf-ı Beytu'llâh ve râgıb-ı ziyâret-i Ravza-i mutahhara-i hazret-i Habîbu'lâh ârzûsuyla taraf-ı Hicaz'a teveccüh ü azîmet iden "Âbrû" dimekle meşhûr u müte'ârif olan İbrâhîm Efendi'ye ol makām-ı müteberrekenin tavâf ve ziyâreti avn ü inâyet-i Rabbânî ve lutf [ü] hidâyet-i Samedânî birle erzânî ve müyesser olup edâ-yı farz-ı hacc-ı şerîfden sonra sâlimîn ü gāminîn pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [u] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye vâsıl ve kadîmden muhibb-i {ü} sâdıkları dîdârına mütevâsıl olup muhibbân-ı sâdıkān-ı {ü} kadîmân gürûhen gürûh menzilgâhına teşrîf ve edâ-yı farz-ı hacc-ı şerîfleri tehniyesiyle müşerref ve mülâkāt olup muhabbet-i kadîmlerin müceddeden tecdîd eyledükleri tahakkuk bulmuşdur. Cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti sâdık kullarına beyt-i şerîfinin tavâfını ve hazret-i habîbinin Ravza-i |**146a**| Mutahharaları ziyâretin müyesser eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn. Ve bundan mâ'adâ Sarây-ı Atîk-ı ma'mûre teberdârlarından "sakkābaşı" ta'bîr olunup ta'yîn olunan şahsa rızâ-yı Hudâ-yı lâ-yezâl *celle şânuhû ve amme nevâluhû* talebi ile râh-ı hacc-ı şerîfin beriyyelerinde muhtâc-ı âb olanlara şütürbânân şütür-ı mâye ile âb-ı sâfî nakl idüp muhtâcîne tevzî'-i âbın mühimmât ve masârıfâtı taraf-ı pâdişâhîden tekmîl olunup kasd-ı sevâb-ı azîm içün tarîk-i Hicâz'a irsâl olunan sakkābaşıya dahi ol makām-ı müteberrekenin ziyâreti müyesser olup edâ-yı farz-ı hacc-ı şerîfden sonra zikri sebkat iden Emîn-i Surre Âbrû Çelebi ile ma'an dâhil-i Sarây-ı Cedîd-i âmire-i Edirne olup ağa-yı Dârü's-sa'âde sa'âdetlü Nezîr Ağa'nın dest-bûsları ile şeref-yâb olup hediyyeleri makbûle karîn olup iltifât-ı ağa-yı Dârü's-sa'âdeye mazhar vâkı' olup haccü'l-Haremeyn olduğı cihetden teberdârân-ı Sarây-ı Cedîd-i âmire ve Sarây-ı Atîk-i ma'mûre miyânında mu'azzez ü mükerrem olup nâ'il-i merâm olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 22 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Mukaddemâ başbâkī kulluğından şöhret-şi'âr bulup vezâret ile Trabluşşam vâlîsi iken Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara İbrâhîm Paşa asrında defterdâr-ı şıkk-ı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

evvel merkezi ihsân olunan "Divrikli" dimekle meşhûr merhûm Mehemmed Paşa'nın yeğeni olup Tokad voyvodalığından münfasıl Yeğen Mehemmed Ağa voyvodalığ-ı mezbûrun muhâsebesin |**146b**| görmek içün pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [ve] şikârgâh-ı pâdişâhan olan mahmiye-i Edirne'ye dâhil ve mahmiye-i mezbûre mahallâtından Taşlık Câmi'i kurbünde "Tavanlıçeşme" dimekle meşhûr mahallede vâkı' ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî olan "Fethi Beyzâde" dimekle ma'rûf Ahmed Ağa'nın sa'âdethânelerine icâre ile nüzûlleri mukarrer olup birkaç gün mürûrundan sonra Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi'ye ziyâfet içün tertîb-i ziyâfet müheyyâ vü hâzır olunup akribâsından sâbıkā Mora Muhassılı Şa'bân Ağa'dan gayrı zât-ı şerîf olmayup alâ-tarîkı'l-ihtifâ sa'âdethânelerine da'vet olundukda "da'vete îcâbet" fehvâsınca müşârün-ileyh Defterdâr Ahmed Efendi mûmâ-ileyh Yeğen Mehemmed Ağa'nın sa'âdethânelerine teşrîf ve vakt-i şâmdan dört-beş sâ'at mürûruna değin muhtefî meclis-i sohbetleri mukarrer olup tarh-ı meclis olunup hareket vakti mukarrer oldukda,

Beyt:

Ne aceb tiz geçer vakt-i {ü} sürûr eyyâmı
İrmeden nısf-ı nehârı irişür ahşamı

mazmûnunca çûn ki tarh-ı meclis içün hareket olunduğı hînde hediyye tarîkıyla raht ü bahtıyla mükemmel bir esb-i sabâ-reftâr seng-i rikâbda hâzır u âmâde olunup Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi'ye arz olundukda niçe dürlü istiğnâ ve îbâ vü ictinâbdan sonra kabûle karîn olup rahş-ı hediyye-i ma'mûre tarz-ı istiğnâ ile süvâr ve kendü sa'âdethânelerine |**147a**| teveccüh ü azîmetleri ve da'vet ve icâbet-i mezbûr minvâl-i meşrûh üzere muhakkak olduğı istimâ' olunup beyne küttâbi'l-aklâm-ı Dîvân-ı bülend-eyvân şüyû' bulmuşdur. Fî zamânına ahvâl-i âlem agreb ü garâyib hâlâta müncer olmuşdur.

Hikâyât-ı Ahvâl-i Defterdârân-ı Güzeşte Mühimmi: İşbu müterci-mü'l-*Vâkı'ât* Harem-i Sarây-ı âmire-i Cedîd'de "Küçük Oda" ta'bîr olunan oda-i Enderûn'dan sene sitte ve sittîn târîhi mâh-ı Şa'bânının on altıncı güni hurûc idüp târîh-i mezbûrda hâtem-i vezâret ve hükûmet-i sadâret Şâm-ı cennet-meşâm vâlîsi Vezîr-i mükerrem Boynueğri Mehemmed Paşa cenâbına atıyye-i pâdişâhî olup irsâl olunmağla Haydar Ağazâde kā'im-makām ve Sıdkī Efendi re'îsü'l-küttâb bulunmağın kānûn-ı kadîm-i pâdişâhî üzere tarîk cihetiyle zümre-i sipâha yevmî yirmi akça ulûfe ile ilhâk ve rü'ûs-i hümâyûnumuz i'tâ olunup mûcebince ibtidâmız Mukābele-i Süvârî Hâce Çelebi Efendi'den ahz

olunup ba‘dehû sene seb‘în ve elf târîhinden Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Köprüli Mehemmed Paşa'nın vezâreti eyyâmında “Şeytân” lakab Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'nın defterdârlığı asrında aklâm-ı Hazîne'den olan Mevkūfât Kalemi'nde kâtib şâkirdliğine rü’ûs-i hümâyûn ile istihdâm olunmak içün ilhâk olunup ehl-i Dîvân-ı bülend-eyvâna ve erbâb-ı küttâba mülhak olduğumuz târîhden işbu sene erba‘a ve mi’e ve elf târîhine gelince merkez-i defterdârîde Hazîne-i Pâdişâhî'ye ve beytü'l-mâl-ı müslimînin tahsîline me’mûr olan merkez-i |**147b**| defterdârîler ki işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Vezîr-i mükerrem Defterdâr İbrâhîm Paşa Fî sene 1070	Vezîr-i mükerrem Defterdâr el-Hâc Hüseyin Paşa Fî sene 1071	Vezîr-i mükerrem Defterdâr Ahmed Paşa Fî sene 1074
Defterdâr Mehemmed Bey Sarı Ali Efendizâde Fî sene 1074	Defterdâr Hasan Efendi Fî sene 1088	Defterdâr Mahmûd Efendi Mağnisalızâde Fî sene 1094
Vezîr-i mükerrem Mehemmed Paşa Sergulâmî-i bâkī-i sâbık Fî sene 1095	Defterdâr Ali Efendi ba‘dehû vezîr şude Fî sene 1096	Vezîr-i mükerrem es-Seyyid Mustafâ Paşa Fî sene 1098
Defterdâr Küçük Hüseyin Ağa Fî sene 1098	Defterdâr Ramazân Efendi Fî sene 1099	Defterdâr Mehemmed Efendi ba‘dehû vezîr şude Fî sene 1099
Defterdâr Ali Efendi def‘a-i evvel Fî sene 1100	Defterdâr Yûsuf Efendi Fî sene 1101	Defterdâr İsma‘îl Efendi Fî sene 1102[42]
Vezîr-i mükerrem Defterdâr Ali Paşa def‘a-i sânî Fî sene 1103	Defterdâr Ahmed Efendi Cânibdâr Fî sene 1103[43]	Defterdâr Ali Efendi Bosnevî Fî sene -

4546

|**148a**| Defterdâr-ı merhûm İbrâhîm Paşa vecîh ve halîm ve selîm devletlü olup zamân-ı defterdârlığında hazînenin kesret ü vefreti ve zâtının ehl-i küttâba ve erbâb-ı kaleme lutf ü mürüvveti kābil-i beyân değildir. İşbu müter-

45 Tarih metinde "1012"dir.

46 Tarih metinde "1013"dür.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

cimü'l-*Vâku‘ât* bende-i kemîne defterdâr-ı mûmâ-ileyhin defterdârlığı asrında tezkire-i Dîvân ile Mevkūfât Kalemi şâkirdlerine ilhâk olunup Dîvân tezkiresi mûcebince rü’ûs-ı hümâyûn i‘tâ olunup merhûmun çerâğı ve ilâ hâze'l-ân merhûmun rûh-ı şerîflerin hayr-du‘â ile yâd eylemek mülâzemetinden hâlî olunmaz. Cenâb-ı Hakk *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti merhûmun cemî‘-i taksîrâtını afv idüp makāmın firdevs-i a‘lâ eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn. Ve sene ihdâ ve seb‘în ve elf târîhinde defterdârlıkdan azl olunup Mısr-ı Kāhire hükûmeti ihsân-ı pâdişâhî olup ser-gulâm-ı bâkī hızmetinde istihdâm olunan el-Hâc Hüseyin Paşa'ya makām-ı defterdârlık tevcîh buyuruldı. Merhûm bir mikdâr meczûb-şekl ve sevdâyî-meşreb ve tiz-tabî‘at idi. Ve erbâb-ı mesâlihin umûrunda kalemine cömerd olup ehl-i küttâba ve erbâb-ı kaleme lutf ile mu‘âmele iderdi. Fe-ammâ cünûnı müteharrrik oldukda ekseriyâ galebe-i sevdâyı etbâ‘ıyla def‘ u men‘ idüp erbâb-ı mesâlihin ve ehl-i Dîvân'ın kesr-i garazına müte‘allık ef‘âl ü akvâli sudûr bulmaz idi. Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Fâzıl Ahmed Paşa'ya merhûmun ba‘zı evzâ‘ u etvâr-ı nâ-pesendîde vâkı‘ olup |**148b**| Anadolı beylerbeyiliği i‘tibâr olunan Kütahya sancağının hükûmeti ihsân ve atıyye-i pâdişâhî olmağla sene selâse ve seb‘în ve elf târîhinde makām-ı defterdârîden azl olunup sâbıkā ser-gulâm-ı bâkī hızmetinde istihdâm olunup ve ba‘dehû Dergâh-ı âlî cebeci ocağında cebecibaşı olan Çavuşzâde Ahmed Paşa'ya makām-ı defterdârlık tevcîh ü ihsân buyuruldı. Ve mütevâliyeten on üç seneden mütecâviz makām-ı defterdârîde sâbit-kadem olup cümleten melik olmuş idi. Mûmâ-ileyh Ahmed Paşa ilm-i kitâbetde mâhir ve fenn-i firâsetde mütebâhir kadr-şinâs [sâhib-i] sehâ vü cûd ve ehl-i insâf devletlü idi. Ve her şahsın zâtına lâyık iltifât ile mu‘âmele iderdi. Merhûm bir vücûd-ı mükerrem idi ki katında erbâb-ı kalemin ve erbâb-ı ma‘ârifin kadr u kıymeti pesendîde olup “bir erbâb-ı kalem ilm-i kitâbete kırk senede mâlik olup kâmil olurken erbâb-ı kalemin kadr u kıymeti bilinüp pesendîde ve iltifât olunmamak insâf ve lâyık-ı devlet değildir” deyü ehl-i Dîvân'a ve erbâb-ı kaleme mübâlağa ile iltifât ve tevkīr ü ihtirâm idüp sâhib-i i‘tibâr erbâb-ı ma‘ârif idi. Ve erbâb-ı mesâlihin arz ve arz-ı hâlleri manzûrları olup kırâ’at itdükde su’âl ve cevâbsız murâd u maksûda ıttılâ‘ hâsıl idüp murâdları üzere fermânları zuhûr iderdi. Ve ehl-i hakk ile nâ-hakk murâfa‘a-i huzûr olduklarında firâseti sebebi ile tekellümlerinden hakk kimin idüğin fehm idüp nâ-hakkı lisân-ı âdâb ile iltizâm |**149a**| itmekle asrında bir şâkîsi yoğidi. Ve erbâb-ı mesâlihin umûrunda kalemine bir cins cömerd idi ki, bir vechile kābil-i beyân ve tahrîr-i {u} ayân değildir. Zât-ı şerîf ve vücûd-ı mükerrem olup defterdârlığı asrında ol mertebe tekâlîf-i örfiyye ve şâkka olmaduğından mâ‘adâ Hazîne-i âmire'nin kesret ü vefretine

nihâyet yoğidi. Bâ-husûs Uyvar seferleri ve Cezîre-i Girid seferleri ve Kamaniçe seferleri merhûmun defterdârlığı asrında vâkı‘ olmuşiken Hazîne-i âmire zarûretden müstağnî idi. Ve'l-hâsıl zamânının Ferîd'i hâtır-gönül ma‘mûrunda şinâver ve erbâb-ı ma‘ârifin ve ehl-i Dîvân'ın kesr-i ırzında perhîzkâr ve erbâb-ı küttâba iltifâtile i‘tibâr ve hâcetlerin edâda bezl-i makdûr devletlü idi.

El-kıssa: Defterdârlık merhûmda hatm oldı ve teklîf-i re‘âyâ-yı mâlâ-yutâkdan ictinâb üzere olduğından sâ’ir vüzerânın dilgîrliğinden ve semt-âvîz muhtefî kelâmlarından Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Fâzıl Ahmed Paşa istihlâs idemeyüp bi'l-âhire sene sitte ve semânîn ve elf târîhinde Mısr-ı Kāhire hükûmeti ihsânıyla makām-ı defterdârlıkdan azl olunup Sarı Ali Efendizâde Mehemmed Bey'e efendilik pâyesiyle makām-ı defterdârlık tevcîh olundı. Mîr-i müşârün-ileyh ilm-i kitâbetde ve fenn-i muhâsebâtda bir mertebe-i kâmil idi ki lisân ile takrîr ve kalem ile tahrîri mümkinâtdan değildir. Ve mîr-i müşârün-ileyhin erbâb-ı kaleme ve ehl-i Dîvân'a rağbeti ve erbâb-ı mesâlihin umûrunda takayyüdi fevka'l-hadd ve'l-gāye kemâlde olup sâhib-i |**149b**| i‘tibâr erbâb-ı ma‘ârifin kümmelinden bir zât-ı şerîf ve vücûd-ı latîf idi. Zamân-ı defterdârlığında işbu mütercim-i *Vâkı‘ât*'ı Hazîne-i âmire'ye taraflarından sergi nâzırı ta‘yîn idüp ve kalemiyye kitâbetin ilhâk idüp nazar-ı iltifâtlarına vâkı‘ olup ni‘met-i firâvânlarına müstağrak olup devletinde çok intifâ‘ımız olmuşdur. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti merhûmun cemî‘-i taksîrâtın afv idüp makām-ı firdevs-i a‘lâda rûh-ı pür-fütûhların şâd ü handân eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn. Ve lâkin mîr-i müşârün-ileyh dâ’imâ meclis-i iyş [ü] işret olup işretin mübalağasından emrâz-ı muhtelifeye mübtelâ olduğundan mâ‘adâ felç marazına mübtelâ olmağla isti‘mâl-i kalem ve kitâbetden nice eyyâm müberrâ olup ibâdu'llâhın mesâlihi mu‘attal kalduğı cihetden Oruçoğlı Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa vezâreti evâ’ilinde sene semâne ve semânîn ve elf târîhinde özri cihetinden tekā‘üd rütbesiyle azl olunup kubbe-nişîn vezîr-i mükerrem merhûm Çil Ahmed Paşa'nın sâbıkā kethudâsı ve Amuca Hasan Ağa dâmâdı ve Tersâne-i âmire emânetinde şöhret-{ü}şi‘âr bulan Celeb Hasan Efendi'ye efendilik pâyesiyle makām-ı defterdârlık tevcîh olundı. Ve hamle-i evvelde işbu mütercimü'l-*Vâkı‘ât* bende-i kemîne’i sergi nezâretinden ve kalemiyye kitâbetinden azl eyledi. Mezbûrun türâb-ı asliyyesi Kangırı sancağına tâbi‘ Ayaş nâm kazâdan ve mu‘ânid olan Etrâk neslinden olup cibilliyetinde mel‘anet muzmerr olmağın defterdâr olduğı eyyâmdan kelb-i akūr gibi âlemi dalamağa mübâşeret eyledi. |**150a**| İnsâniyet ne kısımdandır ma‘lûmı olmayup gerek erbâb-ı mesâlihin ırzın yıkmada ve gerek ehl-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Dîvân ve erbâb-ı kalemin kesr-i ırz ile nâmûsların pâymâl itmekden gayrı ef'âli olmayup ve sâ'ir defterdârân vâdîsinde kānûn-ı kadîm üzere dîvân itmeyüp muhtefî odalarda tabî'atına muvâfik hoş-âmedîler ile tenhâ mahallerde ku'ûd idüp erbâb-ı mesâlihin kâğıdları başbâkīkulı yediyle ve kendünin kethudâ-yı bevvâbîn nâmında olan heyûla-misâl Şâtır Alisi yediyle devşirilüp ihtifâsına getürüldükde gâh manzûrı olup ve gâh getürenlerin ırzın pây-mâl idüp on beş yirmi günden mütecâviz kâğıdı vücûda gelmemiş erbâb-ı mesâlihin nihâyeti yoğidi. Bir ân bir mahallde karâr-dâde olmayup gâh Sadr-ı âlî kapusında ve gâh Bâb-ı hümâyûn'da cevelân idüp mesâlih-i ibâdu'llâh mühimmi ve hâceti değil şekli hemen kendi kârıyla rişvet tarafların gözleyüp erbâb-ı kalemden ırz u nâmûsı pây-mâl olmaduk kati kalîl belki bulunmayup âlem halkı bi'l-cümle bed-du'â itmekden hâlî değil iken felek-i sitemkâr-ı rüzgârın kendüye ruhsat ve fursatı ile bu kadar sâl ibâdu'llâha cevr u cefâ ile defterdârlık makāmında sâbit-kadem oldı. Erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat eğerçi ef'âl ü akvâlinden mübâlağa ile dilgîr idiler. Fe-ammâ Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa'ya karâbeti cihetinden hazm idüp iğmâz-ı ayn üzereler idi.

El-kıssa: Bir tarîkıla insaniyet tarafı olmaduğından gayrı belki İslâm'da dahi alâkası yoğidi. Erbâb-ı mesâlih ve ehl-i Dîvân'a ve erbâb-ı |**150b**| kaleme ve tahsîl-i hıdemât-ı mîrî der-uhde iden mültezimîne cevr [ü] eziyyeti ve cevr u hakāreti bir defterdâr zamânında vukū' bulmuş değildir. Türk'ün bâtılı ve insânın aksi olduğundan cemî'-i âlem kadd-i kasîrinden nefret itmişler idi. Ammâ karâbetin bir tarafı maktûl Kara Mustafâ Paşa ve bir tarafı Amuca Hasan Ağa'ya müntehî olmağla cümlesi hâzım olup cenâb-ı Hakk *celle şânuhû ve amme nevâluhû* dergâhına havâle itmişler idi. Ve lâkin Kara Mustafâ Paşa mezbûrun ahvâl ve akvâl-i kabîhasından gāfil mülâhaza olunur ki, eğer haberdâr olsa bu mertebe cevr u zulmüne belki cevâz göstermez idi.

El-kıssa: Bî-günâh olan ehl-i Dîvân'ın ve erbâb-ı kalemin ve erbâb-ı mesâlihin ve sâ'ir ibâdu'llâhın âh ü enîni cenâb-ı Hakk *celle şânuhû ve amme nevâluhû* dergâhında kabûle karîn olup Beç Kal'ası muhâsarasında iken sene erba'a ve tis'în ve elf târîhi evâhirinde defterdârlıkdan azl olunup âh ü enîn-i mazlûmân ömrinin sedd-i râhı olmağın gadab-ı pâdişâh-ı rû-yi zemîne mazhar vâkı' olup cevr u cefâsı ve zulm [ü] ta'addîsi âlem ü âlemyândan def' ü ref' içün katline fermân-ı hümâyûn sudûr bulup taraf-ı pâdişâhîden Küçük Mîr-âhûr Vekîli Bayram Ağa ta'yîn ve irsâl olundukda mezbûrı avdet-i seferde Şehirköyi nâm kasabada "İbrâhîm Ağa Dâmâdı Ömer Efendizâde" dimekle meşhûr Şehirköyi a'yânından Mehemmed Bey'in sa'âdethânesinde nüzûlünden haberdâr olup

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubb.gov.tr

mûmâ-ileyh Bayram Ağa dahi müşârün-ileyh Mehemmed Bey'in hânesine nüzûl idüp fermân-ı hümâyûn mûcebince ol gice emân ü zamân virmeyüp kelle-i bî-devletin |151a| cesedinden cüdâ ve Edirne'de Bâb-ı hümâyûn'da rûy-i zemîne galtân olunup âlem halkı Etrâk-i nâ-halefin şerrinden emîn oldı. Ve rütbe-i defterdârlık mukaddemâ Beç muhâsarasında azl olunduğı hînde nişâncı vekîli olup "Mağnisalızâde" dimekle ma'rûf Mahmûd Efendi'ye makām-ı defterdârlık efendilik pâyesiyle tevcîh olundı. Müşârün-ileyh Mahmûd Efendi zât-ı şerîf ve vücûd-ı latîf devletlü idi. Ve kānûn-ı kadîm üzere muhteşemâne ve edebâne defterdârlık idüp ehl-i Dîvân ve erbâb-ı kalemin ne ri'âyet ve iltifâtlarına ve ne kesr-i ırz u nâmûslarına nigâh itmeyüp hemân zâtının zevki tarafıyla âlem-i zevke mukayyed idi. Ve lâkin bir mikdâr dûn tabî'at ve akl ve firâsetden müberrâ olup dâ'imâ lu'b u lehv tarafından münfekk olmayup her bâr meclis-i iyş ü işret-i mülûkâne ve her şeb âlem-i mûsikīden haberdâr hoş-elhân hânendeler meclisinden münfekk olmayup mübâlağa ve kesret-i iyşden nıkrîs marazına mübtelâ idi. Ve defterdârlığı asrında Vezîr-i a'zam Kara Mustafâ Paşa töhmet-i inhizâm-ı muhâsara-i Kal'a-i Beç ile gadab-ı pâdişâh-ı âlî-câh Sultân Mehemmed Han'a mazhar vâkı' olup meştâ-yı Belgrad'da katl olundukda hâtem-i vezâret-i uzmâ kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn olan Kara İbrâhîm Paşa'ya atıyye-i pâdişâh-ı âlî-câh olup erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve ehl-i Dîvân ve erbâb-ı kalem bi'l-cümle meştâ-yı Belgrad'dan mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûna teveccüh ü azîmetleri fermân olunup pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [u] şikârgâh-ı |151b| pâdişâhân olan Edirne'ye vusûllerinde Defterdâr Mahmûd Efendi'nin mizâcı ziyâdesiyle nâ-hoş olduğundan gayri mukaddemâ ser-gulâm-ı bâkī rütbesinde nice zamân istihdâmdan sonra vezâret ile Trablusşam vâlîsi olan Divrikli Mehemmed Paşa taraf-ı rikâb-ı hümâyûna da'vet olunmuş idi. Mûmâ-ileyh Mehemmed Paşa mahmiye-i Edirne'ye vusûl buldukda Mahmûd Efendi defterdârlıkdan azl olunup makām-ı defterdârlık müşârün-ileyh Vezîr-i mükerrem Mehemmed Paşa cenâbına sene hamse ve tis'în ve elf târîhi evâ'ilinde tevcîh olundı. Mûmâ-ileyh Mehemmed Paşa ferzend-i atîk olup akl-ı evvel ve fikr ü firâset sâhibi geçinürdi. Bâ-husûs câhil ü ebter ve hôd-bîn ü denî ve hasîs ü bahîl ve emrâz-ı muhtelife ile mahlût idi. Ve mahbûb-ı dost olup bâlâ-kad cüvânân tâ'ifesine mâ'il idi. Ve ehl-i Dîvân ve erbâb-ı kaleme ve sâ'ir a'yân ile vasatü'l-hâl mu'âmele ile nice eyyâm mürûr u ubûr idüp âkıbetü'l-emr evzâ'-ı nâ-hemvârı Devlet-i aliyye'de hazm olunmaduğına binâ'en taraf-ı Mora muhâfazasına me'mûr olan asâkir-i İslâma serdâr ve sipehsâlâr nasb u ta'yîn olunmağla sene sitte ve tis'în ve elf târîhinde defterdârlıkdan azl olunup sâbıkā Istabl-ı âmire ocağından emîn-i cev

ba‘dehû muhâsebe-i Anadolı olan Ali Efendi'ye makām-ı defterdârlık efendilik pâyesiyle tevcîh olundı. Müşârün-ileyh Ali Efendi ince fikrlü ve çok akllu hôdbîn-tabî‘at ahz-ı {u} intikāma mukayyed şahs idi. Ehl-i Dîvân ve erbâb-ı kalem zâtı katında hacer ü şecer makūlesi |**152a**| olup rağbet ve i‘tibârından dûr ve akl-ı kāsırınca erbâb-ı Dîvân'ı defterdârân huzûrlarında mehcûr mesâbesinde addederdi. Sâbıkā arpa emânetinde taraf-ı Sultân Mehemmed Hanî'den iki yüz elli kîse hazîne ile müsâdere olunmağın meblağ-ı mezbûrun tahsîlinde kemâl-i mertebe takayyüd-i tâmmı olup mîrî mukāta‘âtı ve cizye ve avârız ve bedel-i nüzûli ve sâ’ir mîrî huddâmânı der-uhde ve mültezimânâna câ’ize ile fürûht itdüğinden mâ‘adâ mühimmât-ı seferiyye içün sâliyâne olunan gerek iştirâ-i zehâ’ir ve gerek mühimmât-ı sâ’ire teklîflerin dahi pulluk pulluk câ’ize ile tâlibîne fürûht ve sipâriş idüp müsâdere virdüği cerîme-i havâyî câ’ize rişvetlerinden peydâ ve tedârük eyledi. Ve evzâ‘ [u] etvâr-ı nâ-hemvârı mülûkâne ve mağrûrâne olduğundan kat‘-ı nazar ehl-i Dîvân'dan sipâh ve silahdâr zümresinde olanları vaktiyle hızmetde mevcûd bulunmayup tekâsüllerin dirliklerine bahâne iderler deyü akl-ı evvellikde zarîf ve pendârî geçinen Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Sarı Süleymân Paşa'ya arz u telhîs idüp ocağ-ı mezbûrlarda bu kadar eyyâmdan berü hızmetleri sebkat iden ehl-i Dîvân ve erbâb-ı kalem derd-mendlerinin ulûfelerin bi'l-külliye müşâhere-horân zümresine ilhâk itdirüp ahz-ı {u} intikām hâsıl eyledi ki derd-mendler ulûfelerin almakda zahmet çekmeleriyle gûyâ rahnedâr olup defterdârlara ubûdiyyetde taksîrât itmeyeler mülâhazasıyla ahz-ı {u} intikāmı |**152b**| vücûda getürdi.

El-kıssa: Zamân-ı defterdârlığında ırzı ve nâmûsı halel-pezîr olmamış ehl-i Dîvân ve erbâb-ı ma‘ârifden kati kalîl kimesne kalmışdır. Ve'l-hâsıl ehl-i Dîvân'ın revnâkı zamân-ı defterdârlığından mündefi‘ olup herkes kadîmî kâr [u] kesbinden şekl-i ferâgat taraflarına zâhib olup rûy-i nâ-pâki manzûrumuz olmasın deyü kûşe-nişîn vâdîlerin bağladılar. Âkibetü'l-emr âh ü enîn-i fukarâ devletine reh-zen olup ve devletden dûr olmasına bâ‘is olup sene semâne ve tis‘în ve elf makām-ı defterdârlıkda iken kubbe-nişînlik pâyesiyle vezâret ihsân olunup defterdârlıkdan azl olunup sâbıkā Mevkūfât Kalemi'nde ser-halîfe iken ser-gulâm-ı bâkī ve ba‘dehû rûznâmçe-i evvel iken iki tuğ ile Teke sancağı ihsân olunup Girid Muhâfızı Burunsuz Ahmed Paşa'yı katl eylemek şartıyla Girid Cezîresi muhâfazasına me’mûr asâkir-i İslâm'a vezâret ile serdâr ve sipehsâlâr ta‘yîn olunup “Emîr Paşa” dimekle şöhret-{ü}şi‘âr bulan es-Seyyid Mustafâ Paşa'ya makām-ı defterdârlık tevcîh olundı. Müşârün-ileyh Emîr Paşa bir zât-ı şerîf ve vücûd-ı latîf olup tatlu dilli çok ihtirâmlu devletlü olup ve lâkin aklı gözünde

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

maymûn aşklı özge cân idi. Ve mürg-i kuyruksalan misâl bir ânda bin dalda cevelân iderdi. Ve gāyet tama‘kâr ve sâhib-i irtişâ olup ehl-i küttâba lisânî bâd-ı havâdan Mısr hazînesi in‘âm eylemek zâtında zerre kadar değil idi. Ve lâkin “kîseden |153a| ri‘âyet be-gāyet müşkildir” kelâmı vird-i zebânı idi. Fe-ammâ ihtifâsında erbâb-ı kalemi medh bi-ma‘nâ zem tarîkıyla yâd idüp ve gāyetle mahbûb dost olduğundan bâlâ-kad cüvânân tâ’ifesine mâ’il ve ekseriyâ çâr-âbrû dil-rübâya meyyâl idi. Ve ihtifâsında güzeştegân-ı cüvânân [u] âlüftegân ile musâhabetden mahzûz idi. Tîz-fehm ve tîz-tabî‘at olup defterdârlık fenninde mahâreti tekmîl olunmuş ve ehl-i Dîvân'a ve erbâb-ı kaleme mübâlağa ile tevkīr ü ihtirâmda taksîrât itmeyüp ahâlî-i Dîvân, zamânında revnâk u şân bulup ve sâ’ir ibâdu'llâh ve erbâb-ı mesâlihin cümlesi zâtından şükrân üzereler idi. Ve lâkin felek-i bî-vefâ tâli‘ ü bahtına yâver olmayup aksine devr itmekle sene semâne ve tis‘în ve elf târîhinde Şikloş ma‘rekegâhından avdet ve Varadin nâm kal‘a zeylinde vâkı‘ Nehr-i Tuna üzerine müceddeden binâ olunan cisrin kur-büne muhayyemgâh ile Ordu-yı hümâyûn nüzûl itdükde umûmen kul tâ’ifesi ve Yeğen Osmân Paşa didükleri sarıcadan bozma mülhid ü zenâdîk gulüvvü-sünde Vezîr-i a‘zam Sarı Süleymân Paşa ile mûmâ-ileyh Defterdâr Emîr Paşa havf-ı tâ’ife-i zorbayân ve eşkıyâdan sancağ-ı Resûl-i Ekrem'i *aleyhi's-selâm* alup Tuna fırkateleri ile firâr ve Rusçuk İskelesi'nden taraf-ı İstanbul'da rikâb-ı hümâyûn arzûsıyla sür‘atle devân ü revân olup firârlarından sonra tâ’ife-i kul ve sâ’ir zümre-i eşkıyâ bu sene |153b| Küçük Hüseyin Ağa'ya makām-ı defter-dârlık efendilik pâyesiyle tevcîh olundı. Müşârün-ileyh Hüseyin Ağa tâ’ife-i ser-bölükân-ı mülâzımân ve eşkıyâ ile yek-dil ü yek-cihet olduğı cihetden miyân-ı zümre-i eşkıyâda mu‘azzez ü mükerrem olup ehl-i Dîvân'a ve erbâb-ı küttâba bir mikdâr iltifât ve himâye tarîkıyla mu‘âmele iderdi. Âkibetü'l-emr mülâzımîn olan zorbaların dest-i semtinden istihlâs bulmayup hânesi müsâdere olunup kendüsi ihtifâya gürîzân oldı. Ve gice cem‘iyyet ve ittifâk ile Vezîr-i a‘zam Siyâvuş Paşa'nın sarâyın zümre-i eşkıyâ basup ve ihâta idüp ve Siyâvuş Paşa'yı katl ve mâmelekin bi'l-cümle müsâdere ve isyân u tuğyânları izdiyâd bulmağın hâtem-i vezâret ve vükelâ-yı sadâret Koca Nişâncı İsma‘îl Paşa'ya atıyye-i pâdişâhî oldukda âkılâne hareket idüp nefîr-i âmm ahvâlini zuhûra getürmekle zümre-i eşkıyânın ve mülâzımânın ser-çeşmeleri olan Deli Pîrî ve Bodur Ahmed ve kethudâ-yı bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî olan Deli Emîr ahz olunup pâ-bürehne meydân-ı Sarây-ı Sultânî'de pâre pâre ve hezâr pâre olunmalarıyla sâ’ir mülâzımîn ve ser-bölükân bi'l-külliye muhtefî mahallere gürîzân olup nâ-bûd ü nâ-peydâ olduklarında âlem ü âlemyân ve İstanbul halkı şerlerinden is-tihlâs bulup hayât-ı tâze ve sürûr-i bî-endâze hâsıl idüp refâhiyyet ile herkes

TÜRK TARİH KURUMU
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubad.gov.tr

kârına iştigāl üzere oldılar. Ve yevm-i merkūmda Defterdâr Küçük Hüseyin Ağa'ya vezâret ile vilâyet-i Basra hükûmeti |155a| tevcîh ü ihsân olunup defterdârlıkdan azl olundı. Ve ma‘rekegâh-ı mülâzımînde yeniçeri efendisi olup Silistre sancağına tâbi‘ Hacıoğlupazarı sükkân[ı] a‘yânından Ramazân Efendi'ye sene tis‘a ve tis‘în ve elf târîhinde makām-ı defterdârlık efendilik pâyesiyle tevcîh olundı. Mûmâ-ileyh Ramazân Efendi hemec ve alîl ve sâhib-i pindâr ve ma‘lûmâtdan bî-haber ve tama‘kâr-ı heyûla-misâl bir şahs idi. Ve defterdârlığı zamânında ehl-i Dîvân'a ve erbâb-ı kaleme zerre kadar rağbet ve i‘tibârı olmayup re’y ü tedbîri bi'l-cümle kendü akl-ı kāsırınca olduğundan mâ‘adâ akl-ı sânîsi olan mahdûm-ı{u} mükerremlerinin fikr u firâseti ile idi. Fe-ammâ Vezîr-i a‘zam Koca İsma‘îl Paşa'nın hıdemât-ı Devlet-i aliyyesi rüzgâr-ı sitemkârın murâd-ı mâ fi'z-zamîrine münâsib gelmeyüp sevk-i âkilân-ı nâkısân ile hâtem-i vezâretden azl olunup sâbıkā ağa-yı Bektaşiyân olup Niş ma‘rekegâhında Boğazhisârı muhâfazasına ta‘yîn ve irsâl olunan Tekirdağlı Koca Mustafâ Paşa'ya hâtem-i vezâret atıyye-i pâdişâh-ı âlî-câh oldukda vezîr-i müşârün-ileyhin akreb-i {ü} akribâsından olup Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi'nin re’y [ü] tedbîri ile mûmâ-ileyh Ramazân Efendi sene tis‘a ve tis‘în ve elf târîhinde tekā‘üdlük ile {azl} olunup sâbıkā sûr-ı hümâyûn nâzırı ve ba‘dehû Matbah-ı âmire emânetinde şöhret-{ü}şi‘âr bulan Mehemmed Efendi'ye makām-ı defterdârlık efendi pâyesiyle |155b| tevcîh olundı. Ba‘de zamânin iltifâten taraf-ı pâdişâhîden vezâret ihsânıyla zümre-i vüzerâya ilhâk olunup kat‘-ı pâye ile mümtâz kılındı. Mûmâ-ileyh Mehemmed Efendi müdebbir u müdakkık ve erbâb-ı tedbîrde lâ-nazîr ve mühendis ve sâhib-i firâset ü kiyâset sûreten halîm ü selîm ve ma‘nen gadûb ve kahhâr u cabbâr ve ilm [ü] san‘atda ve re’y [ü] tedbîrde seyyâl ve Nerîmân-misâl Pehlevân-ı zamân idi. Ve ma‘rifet kısmında Tozkoparan menzilin birkaç kademe mürûr itmiş bahâdır kısmından idi. Ve defterdârlığı zamânında erbâb-ı mesâlih umûrunı i‘lâm ve niyâz içün huzûruna mülâkāt olup mesâlihin kemâle irişdirmek muhâl olup ihtifâsında ku‘ûd itdüği hâlde erbâb-ı mesâlihin kâğıdları ahz olunup tenhâsında olur olmaz her ne ise buyurup ba‘dehû taşrada ashâbına virilür idi. Ve zamân-ı defterdârlığında ehl-i Dîvân'a ve erbâb-ı kaleme zerre kadar rağbet ü i‘tibâr olunmayup gazûb ve kahhâr u cebbârlığından dâ’imâ ihtifâda dîvân idüp etbâ‘ından gayrı şahs ihtifâsına varmak muhâlâtdan idi. Âkibetü'l-emr taraf-ı Enderûn-ı hümâyûn ile ihtilât-ı külliyesi olmak mülâhazasıyla hazm-ı devlet olmayup nefy tarîkıyla sene mi’e ve elf târîhinde defterdârlıkdan azl olunup Girid Cezîresi'nde vâkı‘ Kandiye Kal‘ası muhâfazasıyla serdâr ve sipehsâlâr ta‘yîn ve nasb olunup irsâl olundı. Ve dâmâdı olup başbâkīkulı olan Süleymân Ağa dahi ser-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

gulâm-ı bâkī rütbesinden azl olunup cezîre-i mezbûre |156a| defterdârlığı tevcîh olunup mûmâ-ileyh serdâr Mehemmed Paşa ile ma‘an irsâl olundı. Ve sâbıkā Tersâne-i âmire Emâneti'nde şöhret-{ü}şi‘âr bulan Ali Efendi'ye makām-ı defterdârlık efendilik pâyesiyle tevcîh olundı. Müşârün-ileyh Ali Efendi halîmü'l-kalb ve selîmü't-tab‘ ve sâdıku'l-kavl dîndâr ve müstakīm ve havf-ı âhiret ile ma‘rûf ve zulm [ve] sitemkârlıkdan perhîz ile mevsûf erbâb-ı merhamet ve ehl-i şefekat ve kadr-şinâs sâhib-i akl u zekâ ve ma‘den-i sehâ ve kân-ı vefâ Hâtem-i Tayy misâli devletlü idi. Ve zamân-ı defterdârlığında erbâb-ı mesâlihe lutf ile mu‘âmele idüp herkes hayr du‘âsına meşgūl idi. Ve ehl-i Dîvân'a ve erbâb-ı kaleme mübâlağa ile i‘zâz ve tevkīr ü ihtirâmda taksîrât itmeyüp hadlerinden ziyâde ri‘âyet ü iltifât ile tesliyet-i hâtırdan hâlî olmayup niyâz-mend oldukları umûrlarında bezl-i makdûr iderdi. Mûmâ-ileyh Ali Efendi minvâl-i meşrûh üzere Devlet-i aliyye'nin hızmetinde dâmen der-miyân üzere iken felek-i bî-vefâ aksine devr idüp Vezîr-i a‘zam Koca Mustafâ Paşa sadr-ı sadâretden ma‘zûl ve Migalgara'ya nefy olunup hâtem-i vezâret ve vekâlet-i sadâret Köprülizâde Mustafâ Paşa'ya atıyye-i pâdişâhî oldukda Sofya sahrâsında Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olan asâkir-i İslâm ile ma‘an Defterdâr Ali Efendi Üsküb tarafların istîlâ iden keferenin men‘ u def‘i içün Han-ı âlî-şân Selîm Girây Han ve asâkir-i Tatar ile Üsküb taraflarında iken sene ihdâ ve mi’e ve elf |156b| târîhinde pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [u] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye Köprülizâde Mustafâ Paşa vusûl ve sadr-ı sadârete câlis olduklarında İsma‘îl Efendi rikâb-ı hümâyûnda defterdâr vekâleti hızmetinde bulunup nice eyyâm istihdâm olundukdan sonra asl defterdâr olup Ordu-yı hümâyûn ile Üsküb tarafında olan Defterdâr Ali Efendi ve vekîli İsma‘îl Efendi azl olunup sâbıkā kassâbbaşılıkda şöhret-şi‘âr bulan başmuhâsebecilikden munfasıl Yûsuf Efendi'ye makām-ı defterdârlık efendilik pâyesiyle tevcîh olundı. Çûn ki Yûsuf Efendi istiklâlî defterdâr oldı,

Mısra‘:

Halk-ı âlemin başına gûyâ kıyâmet kopdı.

Nesr: zîrâ mûmâ-ileyh batyü'l-hareke ve kec-tab‘ ve tama‘kâr ve sitemkâr ve cevvâr, denî ve bahîl ve ma‘den-i denâ’et ve mahzen-i şakāvet ve zerre ve şemme kadar ma‘lûmâtdan behre-yâb ü haberdâr değil iken mübâlağa ile âkıldân ve fehmdân geçinüp zu‘m-ı kâmilince âkıl u dânâlıkda gûyâ [47] "النادر كالمعدوم" ibâ-

47 "en-Nâdiru ke'l-ma‘dûm": Yok gibi nâdir.

retiyle sâhib-i da'vâ idi. Ve eğer şahs-ı akıl libâsile kıyâfetlense şekl [ü] şemâ'ili zâtıma müteşâbih görinürdi mülâhazalarında idi. Nakl olundı ki, Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa ba'zı musâhabetlerinde hicâbâne tekellüm idüp bu dîv ve beyâbân şekl-i Ehrimen'i defterdârlığa sâk idüp delîl olan cân ne hoşça akıl ü dânâya mâlik imiş ki gāfilâne bizi hâb-ı hargûş ile firîfte idüp bu bî-akl ve câhil ü ebteri ol rütbede istihdâm olunmağa sezâvâr tarafların |157a| sevk eyledi. İstihdâmı nâ-çâr hazm olunup ve seng-i ta'neye dahi nâ-çâr tahammül olunur ki, zâtımızın kâr-ı amelidir deyü alâ-tarîkı'l-hikâye huzzâr-ı meclis ve nüdemâ-yı mûnislerine naklleri an'ane-i sikāt rivâyetiyle istimâ' olunmuşdur.

El-kıssa: Âkıbetü'l-emr seng-i ta'ne-i nâdâna nigâh olunmayup sene (Boş) târîhinde rütbe-i defterdârlıkdan tekā'üd pâyesiyle azl olunup kadîmden Başmuhâsebe hulefâsından olup eyyâm-ı sâbıkada Rûmili ve Anadolı memleketlerinde muhassıl-ı emvâl olanların kitâbeti hızmetlerinde perverdelik ile kāl olmuş ve azl olunan Defterdâr Yûsuf Efendi'den mukaddem Defterdâr Ali Efendi vekâletiyle istihdâm olunmuş İsma'îl Efendi'ye makām-ı defterdârlık efendilik pâyesiyle tevcîh olundı. Mûmâ-ileyh İsma'îl Efendi âteşî-hilkat ve tîz-tabî'at ve inceden ince fikrlü ve gül-i sad-berg gibi kat kat akllu müdekkik ve müdebbir ve lâkin bir mikdâr aklı gözünde devletlü idi. Zamân-ı defterdârlığı şehîd-i {ü} sa'îd sâhib-i sa'âdet Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa'nın sadr-ı vezâretine müsâdif vâkı' olup nigâh-ı iltifâtlarında olmağın haylice vecâhetlü ve cümleten melek şekli kevkeblü ve kendüye âlî himmetlü ve zu'mınca ehl-i Dîvân'a ve erbâb-ı kaleme mehâbetlü defterdâr idi. Merhûm Köprülizâde'nin huzûrunda makbûl u mergūb olup arz u i'lâmı bir ân te'hîre kalmayup ve aksi zuhûr eylemedüğinden halk-ı âlem zâtından mübâlağa ile havf u haşyet üzere ubûdiyyetden hâlî olmayup ihdâ-yı hediyeye minnet |157b| yoğidi. Amma müşârün-ileyh İsma'îl Efendi sâhib-i irtişâ olanları dâ'imâ zemm idüp irtişâ ile mu'âmele idenleri meclis-i Sadr-ı âlî'de müzâkere olundukda "sâhib-i devlet «ol makūleleri ibret-i âlem itmek gerek» deyü bende-i kemînelerine ifâde eyledi" deyü tefâhür üzere iken yed-i rişvetleri biri müzellef kethudâsı ve biri Kılıç Ali Paşa'nın sâbıkā kapucılar kethudâsı Ebûbekir Ağa vâsıtalarıyla kabz, dâhil olan eşyânın ism ü resmin hediyye nâmıyla tahrîr ve defter idüp leyâl-i ihtifâda arz eyledüklerinde: "Efendim sâhib-i devlet mürteşî olanları sevmez. Eğer halk bize hediyye virdüklerin rişvet mülâhaza iderler ise bana hediyye dahi lâzım değildir. Ve'l-hâsıl irtişâdan be-gāyet perhîz ü ihtirâz idin. Eğer irtişâ kelâmı istimâ'ım olur ise ikinizi dahi efendim sâhib-i devlete arz u i'lâm idüp ibret-i âlem olmanızı mukarrer

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

bilesiz" deyü sipârişi şâyi' iken rişveti hediyye nâmıyla kabûle karîn itmesi garâyibdendir.

El-kıssa: Çûn ki İsma'îl Efendi istiklâlî defterdâr oldı, müceddeden halk-ı âlemin başına kıyâmet-i kübrâ kopdı ve selefi olan defterdârların hayr du'â ile yâd olmasına bâ'is ü bâdî oldı. Ve'l-hâsıl fî zamânına kıyâsıyla Haccâc-ı Zâlim zât-ı latîfleri katında kerrât ile mâ'-i zemzem ile gasl olunmuş zât-ı mükerrem mülâhaza olunur. Zulm ü sitemkârlıkda ve cevr ü gaddârlıkda nazîri görülmemişlerdendir. Ve mahbûb-dostluk katında kavm-i Lût'a galebesi olup çâr-âbrû güzeşte bâlâ-kad mahbûb |158a| ve cüvânânın kulı kurbânı olup teklîflerinin aksi zuhûr itmez idi. Ve erbâb-ı mesâlihin umûrlarında gadr tarafı Tozkoparan menzilinden tecâvüzlüği mukarrer idi. Ve ehl-i Dîvân'ın ve erbâb-ı kalemin ırz u nâmûsların pest idüp hakāret-i nigâh ile mu'âmele iderdi. Evvelâ vazîfe-horân olan huddâmân-ı pâdişâhîyi yoklama idüp sipâh ve yeniçeri ve cebeci ve topcı ocaklarından mâ'adâ kadîmî olan ocakların müteferrika ve müşâhere ve ehl-i hiref tâ tabbâhîn-i hâssa ocağına varınca cümle ocakları yoklayup kat'-ı vazîfe ile makbûl-i hükkâm olmak içün siper-i la'net olmağı kabûl eyledi. Ve kat'-ı vazîfe olunan fukarânın âh ü enînlerin istimâ' idenlerin ciğerleri pâre pâre olurdı.

El-kıssa: Bin yüz iki senesi Zi'l-ka'desinde Belgrad-ı dârü'l-cihâd kal'ası mukābili Zemun sahrâsında tabur-ı küffâr ma'rekesinde Köprülizâde Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa zümre-i şühedâya vâsıl ve rahmet-i Rahmân'a mütevâsıl oldukda hâtem-i vezâret-i kübrâ rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makām Koca Ali Paşa'ya atıyye-i pâdişâhî olup vezîr-i a'zam oldukda âh ü enîn-i fukarâ Defterdâr İsma'îl Efendi'nin sedd-i râh-ı devleti olup şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup ve fukarânın âh ü enîni ve gözleri yaşının te'sîri mahbûs-ı zindân ile nice eyyâm kayd ü bend olmasın îcâb idüp varta-i helâka giriftâr itmişdir. Ve'l-hâsıl bin yüz senesinde defterdâr olup azl olundukdan sonra |158b| rikâb-ı hümâyûnda Defterdâr Vekîli Ali Efendi'ye sene-i (boş) târîhinde makām-ı defterdârlık efendilik pâyesiyle tevcîh olundı. Çûn ki Ali Efendi mükerreren istiklâlî defterdâr oldı, halk-ı âleme müceddeden hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl oldı. Ve mûmâ-ileyh Ali Efendi'nin evsâf-ı hamîdesi evvelki defterdârlığı mahalli tahrîr olundukda bâlâda îmâ ve ifhâm olunmuş idi. Ve müşârün-ileyh Ali Efendi Devlet-i Âl-i Osmân'ın hayr-hâhı ve irtişâdan perhîzkâr ve erbâb-ı mesâlihe sâhib-i merhamet ve ehl-i Dîvân'ın ve erbâb-ı kalemin ırz u nâmûsları sıyânetinde mücidd ü sâ'î ve kadr-şinâs olduğı cihetden taraf-ı pâdişâhîden vezâret ihsânıyla merkez-i defterdârlıkda sâbit-kadem

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.gov.tr

olmak üzere zümre-i vüzerâya ilhâk olundı. Çûn ki Defterdâr Ali Paşa'ya vezâret atıyye-i pâdişâhî oldı, Vezîr-i a'zam Koca Ali Paşa hazmdan müberrâ olup câlis olduğı sadârete nâ'il olur havfıyla makām-ı defterdârlıkdan dûr eylemek sevdâsında iken nâgehânî kendü zâtı gadab-ı pâdişâhîye mazhar vâkı' olup vezâretden azl ve Rodos Cezîresi'ne nefy olunup hâtem-i vezâret Diyârbekir eyâletine mutasarrıf müfettiş-i memleket-i Anadolı olan Vezîr-i mükerrem Ali Paşa cenâbına irsâl olundı. Çûn ki Vezîr-i a'zam Paşa pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [ve] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye vusûl ve sadr-ı sadârete ku'ûd buyurdılar, Defterdâr Ali Paşa vezâret ile defterdârlıkda hazm olunmayup Cezîre-i Kıbrıs hükûmeti ile defterdârlıkdan azl olunup |**159a**| ba'dehû der-akab Trablusşâm hükûmeti tevcîh olundı. Ve kadîmden Başmuhâsebe Kalemi hulefâsından ikinci halîfe iken Istabl-ı âmire ocağında Arpa Emâneti tevcîh olunup "Cânibdâr" dimekle müte'ârif Ahmed Efendi'ye sene (…) târîhi mâh-ı Ramazânü'l-mübârekin evâhirinde makām-ı defterdârlık efendilik pâyesiyle tevcîh olundı. Mûmâ-ileyh selefi olan defterdârları hayr du'â ile yâd itdirüp cümlesinin ahvâl ve akvâl ü ef'âlini ferâmûş itdirdi. Ve menâkıb-ı ahvâl-i defterdârân-ı güzeştegân tafsîl üzere tahrîr ü kitâbet olunsa menâkıblarına nihâyet yokdur. Ve bu *Vâkı'ât*'ın dahi tafsîlâta tahammüli yokdur, bu mikdâr ile iktifâ olundı. Ve bu tatvîl-i kitâbetden garaz hâlâ ki sene erba'a ve mi'e ve elf târîhi şehr-i Cemâziye'l-evvelidir, Cânibdâr Ahmed Efendi'nin istiklâlî defterdârlığı asrı olup gazûb ve kahhâr "feleğe kelek simurga sinek" diyenler vâdîsinde olup ehl-i ırzdan kesr-i nâmûs olmaduk kimesne kalmayup iltifât-ı hükkâma mağrûren ser-gulâm-ı bâkī hânesi ehl-i ırz ile mâl-â-mâl olup cünûnâne ve mecnûnâne hareketleri ve sâ'ir garîbâne tarz-ı ef'âl ü ahvâli defterdârân-ı sâlifini ferâmûş itdürmeğe bâ'is oldı. Yalnız ehl-i Dîvân'a değil cemî'-i halk-ı âleme cevr u cefâsı ve zulm ü hakāreti ifâde ve i'lâm içün on altı azîmü'ş-şân defterdârân-ı sâlifînin ef'âl-i pesendîdelerin ve akvâl-i nâ-pesendîdelerinin sebt ü tahrîrine bâ'is ü bâdî olmuşdur. Çûn ki menâkıb-ı defterdârân |**159b**| tahrîr olundı, dîvânlarına mensûb olan Dîvân-ı hümâyûn kalemlerinin Dîvân-ı defterdârâna unvân virmeleriyle alâ-tarîkı't-tertîb tahrîri münâsib görüldi. Ve zikr olunan aklâmın bir kısmı bi'l-külliye îrâd kalemi olup Hazîne-i âmire'ye dâhil olan mâl-ı mîrîyi zabt ve tahrîr iderler. Ve bir kısmı îrâd ile masraf tahrîrinde mahlûtdur. Ve bir kısmı dahi bi'l-külliye masraf aklâmı olup cidden îrâda müte'allık kitâbetleri yokdur. Aklâm-ı Rûznâmçe-i Evvel; Aklâm-ı Muhâsebe-i Evvel; Aklâm-ı Muhâsebe-i Anadolı; Aklâm-ı Muhâsebe-i Haremeynü'ş-şerîfeyn; Aklâm-ı Küçük Evkāf. Tahrîr olunan beş aded aklâm îrâd ile masraf tahrîrinde mahlût olup Muhâsebe-i Haremeynü'ş-şerîfeyn aklâmı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

ağa-yı Dârü's-sa‘âde'ye mensûb olup defterdâr dîvânına çendân mürâca‘atları yokdur. Ancak aklâm-ı mezbûrda olan mîrî mukāta‘âtın derkenâr ve fürûhtun zabt u rabt iderler. Ve eyyâm-ı haftadan Yevmü'l-erbi‘â'da ağa-yı Dârü's-sa‘âdenin dîvânı kā’im olmak mu‘tâd-ı kadîm-i şehinşâhî olmağın nezâretlerinde vâkı‘ selâtîn-i mâziyyenin evkāflarına müte‘allık erbâb-ı mesâlihin arz ve arz-ı hâllerin dîvân-ı ağa-yı Dârü's-sa‘âde'de Muhâsebe-i Haremeyn ve mukāta‘a-i Haremeyn hâceleri kırâ’at idüp da‘vâ ve nizâ‘-ı evkāfa taraf-ı ağa-yı müşârün-ileyhden faysal virilüp muhtâc-ı arz olanları huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz iderler. Ve Muhâsebe-i Haremeynü'ş-şerîfeyn aklâmında başhalîfe olanlar yevm-i merkūmda dîvân-ı ağa-yı müşârün-ileyhde mevcûd |**160a**| olmaları kānûndur. Ve aklâm-ı Rûznâmçe-i Evvel hulefâları dîvân-ı defterdâra teşrîf itmeyüp her rûz hâceleri sa‘âdethânelerinde Defter-i Rûznâmçe'ye küşâd virüp Hazîne-i âmire'nin îrâd ve masrafın tahrîr ve zabt iderler. Ve Başmuhâsebe aklâmının hâce ve hulefâları dîvân-ı defterdârîden ekseriyâ münfekk olmayup mîrî mukāta‘âtın îrâdın ve rûz-merre masârıfât olan emvâlin Hazîne tezkirelerin tahrîr ve zabt iderler. Anadolı Muhâsebesi aklâmıyla Küçük Evkāf aklâmı vüzerâ-yı izâmın ve sâ’ir ağavât sâhibü'l-hayrâtın evkāfları mütevellîleri hisâbın ve ehl-i berevât olan murtezikaların mahlûlât ve tevcîhâtların zabt ve tahrîr iderler. Ancak Anadolı Muhâsebesi aklâmında ba‘zı mîrî mukāta‘ât olup der-kenâr ve fürûhtın zabt itmeleriyle gâh ve bî-gâh defterdâr kapusına mürâca‘atları vâkı‘ olur. Ve bunlardan mâ‘adâ bi'l-külliye Hazîne-i âmire'ye îrâd kayd ve tahrîr iden aklâmdır ki, sebt ü tahrîr olunur: Aklâm-ı Muhâsebe-i Cizye; Aklâm-ı Mevkūfât; Aklâm-ı Mukāta‘a-i Evvel; Aklâm-ı Mukāta‘a-i Haslar; Aklâm-ı Mukāta‘a-i Burusa; Aklâm-ı Mukāta‘a-i Ma‘den; Aklam-ı Mukāta‘a-i İstanbul; Aklâm-ı Mukāta‘a-i Haremeynü'ş-şerîfeyn; Aklâm-ı Mukāta‘a-i Avlonya, Aklâm-ı Mukāta‘a-i Kefe; Aklâm-ı Mukāta‘a-i Eğriboz; Aklâm-ı Muhâsebe-i Ziyâde-i Cizye nâm-ı dîger Kalem-i Mensûh; Aklâm-ı Mukāta‘a-i Piskopos; Aklâm-ı Mukāta‘a-i Celeb-keşân; Emânet-i Kâğıd-ı Enderûnî; Emîn-i Kâğıd-ı Bîrûnî; Emîn-i Kâğıd-ı Bîrûnî'den mâ‘adâ |**160b**| tahrîr olunan on beş aded aklâm bi'l-külliye dîvân-ı defterdâra mensûb olup rûz-merre dîvân-ı defterdârîden münfekk olmayup bi'l-külliye tahrîrleri îrâda müte‘allıkdır. Ve cümlesinden Mevkūfât Kalemi defterdâra akrebdir. Ve bi'l-cümle cizye-güzâr tâ’ife-i Nasârâ ve Yahûd'un cizyeleri kâğıd ile tahsîl olunmak Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mustafâ Paşa'nın îcâdı olmağla tahsîldârlara müceddeden virilen tahsîl berâtının şürût ve kuyûdı zîrde inşâ’a'llâhu te‘âlâ tafsîl üzere tahrîr ü inşâ olunur. Ve Kalem-i Mevkūfât'ın îrâdı hâne-i avârız ve bedel-i nüzûl ve sürsat olup senede îrâdı dört bin kîseye bâliğ olur. Ve defterdârlara kurbiyyeti

şol cihettendir ki, mühimmât-ı sefere müte'allık olan zahîre kısmından arpa ve dakīk ve hınta ve koyun ve gâv ve top-keşân bârgîri ve câmûsları ve sâ'ir mühimmât-ı cebehâne ve tophâne umûrlarının sâliyâne ve teklîfi bi'l-külliye Mevkūfât Kalemi'ne münhasır olmağın kurbet-i defterdârı mukarrerdir. İmdi Kalem-i Mevkūfât'ın hükkâma kurbiyyeti cihetinden kalem-i mezbûra hâce olan Mevkūfâtcı efendiler işbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* Mevkūfât hulefâsına ilhâk olunduğı bin altmış dokuz târîhinden ilâ hâze'l-ân erba'a ve mi'e ve elf târîhine gelince manâsıb-ı Kalem-i Mevkūfât'a nâ'il olanları ale't-tertîb tahrîre şürû' olundı. Ve ism ü resm ve şöhretleri ile silsile-i târîhleri îmâ vü işâret olunur. |**161a**|

Mevkūfâtî Mehemmed Bey: Sâbıkā Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel "Sarı Ali Efendizâde" dimekle meşhûr u müte'ârif vücûd-ı mükerrem idi. Ve bin altmış dokuz târîhinde Mevkūfât manâsıbına nâ'il olup merhûm peder-i büzürgvârları defterdârlık rütbesine nâ'il olduğundan mîr-i müşârün-ileyh huzûr-ı defterdârîde ve ehl-i Dîvân miyânında sâhib-i unvân ve erbâb-ı i'tibârdan idi. Ve kalemi erbâbına mu'âmele-i tevkīr ü ihtirâm ile ikrâm iderdi. İşbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* bende-i kemîne mîr-i müşârün-ileyhin mevkūfâtcılığı asrında kalem-i mezbûr hulefâları zümresine rü'ûs-ı hümâyûn ile ilhâk olunup bi-hamdi li'llâhi te'âlâ kalem-i mezbûrda halîfelik rütbesine nâ'il olmaklığı cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû ve amme nevâluhû* hazreti müyesser idüp pâye-i mezbûrı ihsân eyledi. Fe-li'llâhi'l-hamd ve'l-minne.

El-kıssa: Mîr-i müşârün-ileyhin kalem-i mezbûr erbâbına sehâ ve keremi mebzûl olup ve iltifâtına nihâyet yoğidi. Ve dört sâl mikdârı nâ'il-i manâsıb-ı mevkūfât ile behre-yâb olup âhiru'l-emr sene isnâ ve seb'în ve elf târîhinde manâsıb-ı âhara nakl ile azl olundı. Mevkūfâtî Ahmed Efendi "Mağnisalızâde" dimekle müte'ârif Ahmed Efendi'ye manâsıb-ı Kalem-i Mevkūfât tevcîh olundı. Mûmâ-ileyh Ahmed Efendi kâmrân devletlü olup huzûr-ı defterdârîde sâhib-i unvân ve i'tibâr idi. Ve sa'âdethâneleri mahmiye-i |**161b**| Kostantıniyye'de Sultân Bâyezîd-i Velî Câmi'-i şerîfi kurbünde "Vezneciler" dimekle meşhûr mahallde vâkı' olup an'ane ile ocakzâde ve simât-ı ni'meti firâvân ve sâhib-i meydân devletlü idi. Ve Uyvar seferine hareket olundukda manâsıb-ı Kalem-i Mevkūfât ile azîmet idüp avdet-i sefer-i mezbûrdan sonra ve kendünin ferâğı ile sene hams ve seb'în ve elf târîhinde azl olundı. Ve ba'de'l-azl târik-i dünyâ olup ve taraf-ı Hicâz'a azîmet ve tavâf-ı Beytu'llâh ile edâ-yı hacc-ı şerîfden sonra Medîne-i münevvere'de mücâvir olup ziyâret-i Ravza-i mutahhara'dan bir ân münfekk olmayup ve pinhân-ı hâk-i civâr-ı hazret olmak

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tubav.gov.tr

du‘âsına meşgūl olup ve du‘âsı kabûle karîn olmağla âzim-i dârü'n-na‘îm olup Medîne-i münevvere'de medfûndur. Zihî devlet, zihî sa‘âdet.

Mevkūfâtî Mustafâ Efendi: **“**Çıyanoğlı” dimekle meşhûrdur. Re’îsü'l-küttâb olan Şâmîzâde Uyvar Kal‘ası muhâsarasında gadab-ı pâdişâhî birle katl olundukda rûznâmçe-i evvel olan Deli Hüseyin Efendi'ye merkez-i riyâset ihsân olundukda Mevkūfât Kalemi'nde ser-halîfe olup “Çıyanoğlı” dimekle ma‘rûf Mustafâ Efendi'ye mahlûl kalan rûznâmçe-i evvel rütbesi kal‘a-i mezbûr muhâsarasında tevcîh olunmuş idi. Hâliyâ Ma‘nisalızâde mahlûlünden mansıb-ı Kalem-i Mevkūfât târîh-i mezbûr ki, hamse ve seb‘în ve elfdir, mûmâ-ileyh Mustafâ Efendi'ye tevcîh olundı. |**162a**| Mûmâ-ileyh ehl-i Dîvân'ın emekdârı Revân ve Bağdâd seferlerinde nüzül kitâbeti hızmetinde istihdâm olunmuş Vezîr-i a‘zam Bayram Paşa'nın ve Tabanıyassı Mehemmed Paşa'nın ve Hüsrev Paşa'nın nice zamân hızmetlerinde olmuş sâhib-i ma‘lûmât pîr ü nâtüvân idi. Ve fenn-i muhâsebâtda mâhir ve ilm-i kitâbetde mütebâhir erbâb-ı küttâbın kadr-şinâsı halîm devletlü idi. Girid seferine azîmet olunup Ordu-yı hümâyûn İstefe nâm mahalle muhayyemgâh ile nüzûl itdükde emîn-i defter-i hakanî olan İbrâhîm Hanzâde emr-i Hudâ-yı müte‘âl ile âzim-i dârü'n-na‘îm olmağın mûmâ-ileyh Mustafâ Efendi'ye sene seb‘a ve seb‘în ve elf târîhinde emânet-i defter-i hakanî tevcîh olunup Başmuhâsebe Kalemi'nde ser-halîfe olup Vezîr-i mükerrem Defterdâr Ahmed Paşa birâderi Mehemmed Efendi'ye mahlûl kalan manâsıb-ı Mevkūfât târîh-i mezbûrda tevcîh olundı.

Mevkūfâtî Mehemmed Efendi: Mûmâ-ileyh halîm ve selîm ve mahcûb-tabî‘at ve hâtır-şinâs devletlü idi. Ve zâtında Başmuhâsebe halîfeliğinden memnûn idi. Birâderleri Defterdâr Ahmed Paşa merhûmun ibrâmıyla nâ-çâr mansıb-ı Mevkūfât'ı kabûl itmiş idi.

El-kıssa: Asâkir-i İslâm Ordu-yı hümâyûn ile İstefe sahrâsından hareket ve Tirmiş nâm mahallden donanma-yı hümâyûna süvâr ve Cezîre-i Girid'e teveccüh ü azîmet olunup meştâ-yı Kal‘a-i Hanya'da mûmâ-ileyh Mehemmed Efendi âzim-i dârü'n-na‘îm oldılar. |**162b**|

Mevkūfâtî Yûsuf Ağa: Çûn ki Mehemmed Efendi emr-i Hudâ-yı müte‘âl ile âzim-i dârü'n-na‘îm olup manâsıb-ı Kalem-i Mevkūfât mahlûl ve hâlî kaldı, sene [semâne ve seb‘în ve elf] târîhinde mansıb-ı Mevkūfât Ser-gulâm-ı Bâkī Yûsuf Ağa'ya tevcîh olundı. Mûmâ-ileyh Bosneviyyü'l-asl tavîlü'l-kāme tâ’ife-i eblehândan bir şahs idi. Ve vücûdı alîl olmağın bir seneden nâkıs nâ’il-i Mevkūfât olup asâkir-i İslâm Kal‘a-i Hanya meştâsından hareket ve Kandiye

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Kal'ası muhâsara olundukda mûmâ-ileyh Yûsuf Ağa dahi âzim-i dârü'n-na'îm olup manâsıb-ı Mevkūfât mahlûl kaldı.

Mevkūfâtî Mehemmed Efendi: Çûn ki Yûsuf Ağa vefât eyledi, Cezîre-i Girid'de sâbıkā serdâr Deli Hüseyin Paşa'nın dîvân efendisi olup Re'îsü'l-küttâb Kalemi kâtiblerinden "Behcetî" dimekle müte'ârif Mehemmed Efendi'ye sene semân ve seb'în ve elf târîhinde tevcîh olundı. Mûmâ-ileyh erbâb-ı ma'ârif ve sâhib-i inşâ olup devlet [ü] dünyâ cihetinden vasatü'l-hâl idi. İşbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* sefer-i cezîre-i mezbûrede mevcûd olup ve lâkin târîh-i mezbûrda pâdişâh-ı âlî-câh merhûm Sultân Mehemmed Han'ın pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [u] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'den Tırhala sancağına tâbi' Yenişehir taraflarına seyr ü şikâr tarîkıyla hareketleri mukarrer olup Mevkūfât Kalemi'ne müte'allık sürsat defterleri ile |**163a**| Mevkūfât'dan dahi halîfe mutâlebe olunmağın merhûm Tavîlezâde Mehemmed Halîfe ile işbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* bende-i kemîne ta'yîn olunup Anadolı ve Rûmili memâlikinin sürsat defterleri teslîm olunup ve icâletü'l-vakt rikâb-ı hümâyûn tarafına hareket ve revâne olmak fermân buyurulmağın imtisâlen li-emr-i âlî târîh-i mezbûrda menzil ile Edirne'de der-i devlet-medâra vâsıl olup ahvâl-i Kalem-i Mevkūfât'dan ba'îd ve feth-i Kal'a-i Kandiye manzûr-ı dîde-i kemîne olmayup Ordu-yı hümâyûn'dan cüdâ olmağla îmâ ve inşâ olunan Kalem-i Mevkūfât semâ' ile tahrîr olunmuşdur.

El-kıssa: Çûn ki Behcetî Mehemmed Efendi'nin mevkūfâtcılığı asrında Cezîre-i Girid'den ihrâc ve Kalem-i Mevkūfât'dan ba'îd olundı, mûmâ-ileyh Behcetî Efendi'nin ecel-i müsemmâsı reh-zen olup âzim-i dârü'n-na'îm olmuş ve mansıb-ı Mevkūfât mahlûl kalmış. Mahalle münâsib ebyâtdır.

Beyt:

Şarâb [u] mül niyâmed getür sâkī müselles
Eş-şey'ü lâ-yüsennâ illâ vekad yüselles

mefhûmı üzere manâsıb-ı Mevkūfât'a nâ'il olan üç mevkūfâtcı biri birine müte'âkıb idüp âzim-i dârü'n-na'îm oldukları tahakkuk buldı. Çûn ki manâsıb-ı Kalem-i Mevkūfât mahlûl kalmış, sene semân ve seb'în ve elf târîhinde "Koca Paşazâde" dimekle müte'ârif Mustafâ Bey'e tevcîh olunmuş. Kal'a-i Kandiye fethinden sonra Ordu-yı hümâyûn ile asâkir-i |**163b**| İslâm cezîre-i mezbûreden donanma-yı hümâyûn ile Tekirdağı'na vâsıl ve Edirne'de der-i devlet-medâra mütevâsıl oldukda işbu bende-i kemîne Mevkūfâtî mîr-i müşârün-ileyh ile mülâkāt ve ahvâl ü ef'âline ma'lûmât hâsıl idüp mîr-i müşârün-ileyh halîm

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ü selîm ve zarîf ü nahîf ve kadr-şinâs bir vücûd-ı mükerrem ve zât-ı latîf idi. Ve bu bende-i kemîne mîr-i müşârün-ileyhin asrında kalem-i mezbûr kîsedârlığında istihdâm olunmak fermân olunup kîsedârlık rütbesine nâ'il ve on beş seneden mütecâviz sâbit-kadem olmak sezâvâr görüldi.

El-kıssa: Merhûm Sultân Mehemmed Han umûmen erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ile sayd ü şikâr tarîkıyla Despot Yaylağı'na teveccüh ü azîmet idüp vâsıl-ı yaylak ve muhayyemgâh ile nüzûl olundukda mîr-i müşârün-ileyh şerr-i münâfikîne dûş olup manâsıb-ı Mevkūfât'dan azl olundı. Ve sene ihdâ ve semânîn ve elf târîhinde Nüzül Emâneti hızmetinde istihdâm olunup "Aşcıbaşızâde" dimekle meşhûr ü müte'ârif Mehemmed Efendi'ye manâsıb-ı Mevkūfât tevcîh olundı.

Mevkūfâtî Mehemmed Efendi: Aşcıbaşızâdelik ile meşhûrdur. Peder-i büzürgvârı merhûm Sultân İbrâhîm Han'ın makbûl ve mergūbı olan Aşçıbaşı'dır. Ve mûmâ-ileyh Aşcıbaşızâde Mehemmed Efendi sâbıkā rikâb-ı hümâyûnda Mevkūfâtcı vekîli |**164a**| olmuş idi. Mukaddemâ Mevkūfâtcı vekâletinde erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ile münâsebet-i küllî idüp lezzet-i devletden memnûn ve mahzûz olup Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa'nın kethudâsı olan Sarı Süleymân Kethudâ'ya intisâb idüp mahsûl-i Mevkūfât'ı irtişâ cihetiyle mezbûra bezl itmekle Despot Yaylakı'nda manâsıb-ı Mevkūfât'a nâ'il olup sekiz sene mütevâliyeten Mevkūfâtcı oldı. Mûmâ-ileyh şeytân akllu cin fikrlü fettân-ı cihân idi. Ve mahsûl-i mevkūfâtı irtişâya ihdâ itmekle mâlik-i dînâr olmadığından müflis nâmıyla iştihâr bulmuş idi. Ve Kamaniçe seferine mansıb-ı Mevkūfat ile azîmet idüp avdet-i seferden sonra Edirne meştâsında dahi niçe zamân mansıb-ı Mevkūfât ile sâbit-kadem oldı. Âkıbetü'l-emr sene semân ve semânîn ve elf târîhinde azl olundı.

Mevkūfâtî Mahmûd Efendi: **"**Ma'nisalızâde" dimekle ma'rûf Mahmûd Efendi'ye mansıb-ı Mevkūfât tevcîh olundı. Mûmâ-ileyh Mahmûd Efendi sâbıkā bin yetmiş iki târîhinde Mevkūfâtî olan Ma'nisalızâde Ahmed Efendi'nin küçük birâderleri olup vaz'-ı sâhib-i vakār, an'ane ile ocakzâde olup dünyâ tarafları ma'mûr u âbâdân ve devlet ile kâmrân ve huzûr-ı defterdârîde sâhib-i i'tibâr devletlü idi. Ve Ordu-yı hümâyûn Okmeydânı sahrâsı meksinde iken manâsıb-ı Mevkūfât'da sâbit-kadem olup ve erbâb-ı ıyşden olmağla âlem-i mûsikī-şinâs [ve] hoş-elhân hânendeler ile sahrâ-yı mezbûr meksi muhayyemgâhında olan |**164b**| îş ü işretlerine nihâyet olmayup bahsden hâricdir. Bâ-husûs Galata'ya karîb ve Boğazhisarı'na varınca mükellef işretgâh ma'mûr yalılara nihâyet yok. Her gice birinde cem'iyet-i yârân-ı akrân ile işretlerine had yoğidi.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ba'dehû Ordu-yı hümâyûn Okmeydânı'ndan hareket ve meştâ-yı mahmiye-i Edirne'ye vâsıl oldukda sene [tis'a ve semânîn ve elf] târîhinde Mahmûd Efendi azl olunup, manâsıb-ı Mevkūfât Mustafâ Efendi'ye tevcîh olundı.

Mevkūfâtî Mustafâ Efendi: Mahmiye-i Kostantıniyye'de Ayasofya-i Kebîr kurbünde mütemekkin "Osmân Paşazâde" dimekle meşhûr u ma'rûf Sarı Mustafâ Efendi'dir. Mûmâ-ileyh bülend sadâlı ve âlî himmetlü devletlü idi. Ve ekseriyâ asâkir-i Tatar-ı adüvv-şikâra han-ı âlî-şân olanların kapu kethudâlığı hızmetlerinde istihdâm olunurdı. Ve Çehrin seferine hareket olundukda manâsıb-ı Mevkūfât ile ve bâb-ı kethudâ-yı Han-ı âlî-şân hızmeti ile ma'an azîmet idüp ser-i balâ-yı haymesinde üç çatal bayrak vaz' olunmuş idi. Zîrâ kethudâ-yı bâb-ı Han-ı âlî-şân olduğuna alâmet-i nişândır. Hükkâm tarafından Han-ı âlî-şân umûrı içün mutâlebe olundukda haymesi ma'lûm olmak içün bayrak-ı mezbûr ser-i bâlâ-yı haymeye vaz' olunmak kānûn-ı kadîmdir. Ve Çehrin Kal'ası fethden avdet ve meştâ-yı mahmiye-i Edirne'ye mütevâsıl olundukda sene tis'în ve elf târîhinde mûmâ-ileyh Osmân Paşazâde mansıb-ı Mevkūfât'dan azl olunup Ahmed Efendi'ye |**165a**| tevcîh olundı.

Mevkūfâtî Ahmed Efendi: Müşârün-ileyh tezkire-i evvel hızmetinde nice eyyâm istihdâm olunup Kırkkilisa hâkî "Haylî" dimekle meşhûr u müte'ârif Haylî Efendi'dir. Nâm u nâmîleri Ahmed'dir. Mûmâ-ileyh âlî-cenâb ve ilm-i feresde mahâret ile ma'rûf ve Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa'nın pesendîdesi ve makbûl u mergūbı olup nice sâl merhûmun büyük tezkireciliği hızmetinde istihdâm ile mu'ammer idi. Ve devlet [ü] dünyâ ile cevânib-i erba'ası ma'mûr olup müna'am u mütemevvil devletlü idi. Ve erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat miyânında şöhret ü şân ile ma'rûf idi ve ehl-i Dîvân'ın sâhib-i i'tibârı ve huzûr-ı defterdârîde lisânlarından recâ vü iltimâs-gûne sudûr bulan ahvâlin aksi zuhûr itmez idi. Mahsûl-i kalem nigâhından bîrûn pârs gönüllü ehl-i sehâ ve ma'den-i vefâ devletlü idi. İşbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* bende-i kemîne mûmâ-ileyhin mevkūfâtcılığı asrında kalem-i mezbûr kîsedârlığı hızmetine rü'ûs-ı hümâyûn ile ta'yîn olunup asrında sekiz sene mütevâliyeten istihdâm olundum. Mahsûl-i kaleme müte'allık ne nigâh ve ne su'âl itdi. Mahsûl-i kalem katında zerre mikdârı değil idi. Mûmâ-ileyhin haddimden ziyâde in'âm u ihsânına sezâvâr olup mahsûl-i firâvâna mâlik oldum ve çerâğ-ı mahsûsları oldum. Merhûm bin doksan sekiz târîhinde rûznâmçe-i evvel rütbesinde iken reh-zen-i ecel yolun alup |**165b**| târîh-i mezbûrda Belgrad meştâsında âzim-i dârü'n-na'îm olup kenâr-ı varoşda Defterdâr Câmi'i kurbünde vâkı' gûristânda medfûndur. Rahmetu'llâhi aleyh. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ celle şânuhû ve amme*

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

nevâluhû hazreti merhûmun cemî‘-i taksîrâtın deryâ-yı rahmetinde mahv idüp rûh-ı pür-fütûhların firdevs-i a‘lâ ile mesrûr u şâdmân eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn. Merhûm bin doksan dört târîhinde vâkı‘ Beç Kal‘ası muhâsarası seferine mansıb-ı Mevkūfât ile teveccüh idüp bi'l-cümle sekiz sene mütevâliyeten mansıb-ı Mevkūfât'da sâbit-kadem oldı. Ve merhûmun Âstâne-i sa‘âdetde Câmi‘-i Süleymâniye ve Ağakapusı kurbünde sa‘âdethâneleri rûy-i deryâya nâzır mürtefi‘ mahallde vâkı‘ olup Kâğıdhâne Boğazı'ndan Karadeniz Boğazı'na doğrı hadîka-i sultânî olan “Kuleli” dimekle meşhûr hadîka-i sultâniyyeye varınca medd-i basara mâlik olup Südlice ve Hâsköy ve Meydân-ı Tîr ve Tersâne-i âmire ve Galata ve Tophâne ve Cihângir ve Üsküdar ve Sarây-ı Cedîd-i Sultânî ve Hadîka-i Hâssa ve Ayasofya-i Kebîr bi'l-külliye nazar-gâhı olup nâdirü'l-vukū‘ sa‘âdethânedir. Mülûkâne müte‘addid odaları ve şâdırvânları ve seng-i çakıl ile tarh olunmuş hadîkası mevcûd bir ma‘mûr sa‘âdethânedir. Meştâ-yı Belgrad'da rûznâmçe-i evvel mansıbı tevcîhi ile sene seb‘a ve tis‘în ve elf târîhinde Mevkūfât'dan azl olunup manâsıb-ı Mevkūfât |**166a**| Mustafâ Efendi'ye tevcîh olundı.

Mevkūfâtî Mustafâ Efendi: Mûmâ-ileyh Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Ahmed Paşa'nın sâbıkā hazîne kitâbeti hızmetinde perverde olmuş ve mukaddemâ re’îsü'l-küttâb-ı maktûl Şâmîzâde'nin kîsedârlığı hızmetinde neşv [ü] nemâ bulmuş ve ba‘dehû Köprülizâde Vezîr-i a‘zam şehîd [ü] sa‘îd sâhib-i sa‘âdet Mustafâ Paşa'nın kethudâsı olup bin yüz iki târîhi evâhirinde sahrâ-yı Belgrad'da gazab-ı pâdişâhî birle katl olunan “Tosyalı Yekçeşm” dimekle meşhûr u ma‘rûf Kör Kethudâ didikleri Mustafâ Efendi'dir. Cezîre-i Kıbrıs'da katl olunan Kılıç Ali Paşa'nın defterdârlığı asrında mevkūfâtcı olmuşdur. Mûmâ-ileyh denî ve bahîl ve ma‘den-i şakāvet, fitne dağarcığı, Etrâkın bâtılı, zu‘munca âlemin kâmili, câhil ve ebter-hıred lâ-yefhem huddâmları çingâne-misâl uryân bir şahs idi. Zümre-i hulefâ ve şâkirdâna zerre kadar i‘tibârı olmaduğından mevkūfâtcılığı asrında çekilen zahmet ü meşakkatler bir târîhinde manzûr-ı hulefâ olmuş değildir.

El-kıssa: İki seneden mütecâviz nâ-halef ve nâ-dânın zahmeti irtikâb olunmuş iken gulgule-i tâ’ife-i kul vak‘asında Vezîr-i a‘zam olan Siyâvuş Paşa'ya sâbıkda intisâbı olup alâka-i külliyesi olmağın avdet-i seferde Niş Vak‘ası'ndan sonra menzil-i sahrâ-yı Sofya'ya nüzûl olundukda müceddeden defter emâneti tevcîh olunup iki âlî manâsıba |**166b**| nâ’il olup İstanbul'a mütevâsıl olunca iki âlî mansıba mutasarrıf oldı. Âkibetü'l-emr sene tis‘a ve tis‘în ve elf târîhinde vak‘a-i mülâzımînde mahmiye-i Kostantıniyye'de Mevkūfât'dan azl

olunup defter emânetine münhasır oldı. Ve mezbûrun mahlûlünden manâsıb-ı Mevkūfât Mustafâ Efendi'ye tevcîh olundı.

Mevkūfâtî Mustafâ Efendi: **“**Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde” dimekle ma‘rûf Mustafâ Efendi'dir. Mûmâ-ileyh erbâb-ı ma‘ârifden zât-ı şerîf ve vücûd-ı latîf, kadr-şinâs ehl-i kaleme sâhib-i tevkīr ü ihtirâm vücûd idi. Ve lâkin baht u tâli‘i yâver olmayup ve vak‘a-i mülâzımînin fitne vü fesâdları vaktine dûş olup müddet-i kalîl nâ’il-i manâsıb-ı Mevkūfât oldı. Ve sene tis‘a ve tis‘în ve elf târîhinde ma‘zûl ve mahlûlünden mansıb-ı Mevkūfât İbrâhîm Efendi'ye tevcîh olundı.

Mevkūfâtî İbrâhîm Efendi: Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın rikâb-ı hümâyûnda kā’im-makāmlığı asrında tezkire-i evvel hızmetinde istihdâm olunan “Tezkireci Koca Hüseyin Efendi'nin yeğeni” dimekle meşhûr İbrâhîm Efendi'dir. Mûmâ-ileyh erbâb-ı ma‘ârifden zât-ı mükerrem idi. Müşârün-ileyh dahi mülâzımînin vak‘a-i nihâyetlerine müsâdif vâkı‘ olup müddet-i kalîl nâ’il-i manâsıb-ı Mevkūfât olup sene tis‘a ve tis‘în ve elf târîhinde azl olunup mûmâ-ileyhin mahlûlünden Ali Efendi'ye |**167a**| tevcîh olundı.

Mevkūfâtî Ali Efendi: Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendizâde Ali Efendi'dir. Mûmâ-ileyh âlî-cenâb olup nâ’il olduğı mansıbın tâzelik cihetiyle kadr u kıymetin bilmeyüp miyân-ı halkda evzâ‘-ı nâ-hemvârı nâ-pesendîde olup “Süleymân Efendi nebîresidir” deyü meşhûr idi. Merhûm Sultân Süleymân Han bin İbrâhîm Han sefere teveccüh idüp Sofya sahrâsı meksinde mezbûr mevkūfâtcılık merkezinde sâbit-kadem olup ba‘dehû hâtem-i vezâret Köprülizâde merhûm Mustafâ Paşa'ya atıyye-i pâdişâhî oldukda sene ihdâ ve mi’e ve elf târîhinde mahmiye-i Edirne'de Mevkūfât'dan azl olunup manâsıb-ı Mevkūfât Kadri Efendi'ye tevcîh olundı.

Mevkūfâtî Kadri Efendi: Erbâb-ı mürtezikadan ehl-i cihet bâzergân-tabî‘at Vezîr-i a‘zam-ı sâbık Civân Kapucıbaşızâde Evkāfi'nın mütevellîsi Kadrî Efendi'dir ve ehl-i Dîvân'dan ibtidâ manâsıbıdır. Mûmâ-ileyh âkıl ü dânâ her şahsa tevkīr ü ihtirâm idici, sâhib-i tevâzu‘, dîndâr u müstakīm, zühd ü takvâ ile meşhûr idi. Ve Köprülizâde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mustafâ Paşa'nın makbûl u mergūbı ve mu‘tekadı idi. Bin yüz iki senesinde Vezîr-i a‘zam-ı merhûm sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmet idüp menzil-i sahrâ-yı Sofya'ya muhayyemgâh ile nüzûl olundukda mûmâ-ileyh Kadrî Efendi'ye muhâsebe-i Haremeynü'ş-şerîfeyn mansıbın tevcîh idüp Kadrî Efendi taraf-ı Edirne'de rikâb-ı |**167b**| hümâyûna avdet itdükde manâsıb-ı Mevkūfât kimesneye tevcîh

olunmayup defâtir-i Mevkūfât sandıkları ile Hazîne-i âmire'ye teslîm olunup hıfz olunmak fermân buyurulmuş. İşbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* bende-i kemîne rikâb-ı hümâyûnda Kalem-i Mevkūfât'a müte'allık umûrun tahrîr ü kitâbetine me'mûr olup sefer-i mezbûr hareketinde mevcûd değil idim. Ancak semâ' ile îmâ ve tahrîr olunmuşdur.

El-kıssa: Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mustafâ Paşa'nın murâd ve me'âlleri lafz-ı hâne-i avârız ve bedel-i nüzûli bi'l-külliye ref' idüp mukābelesinde öşr-i arâzî tahrîr itdirdüp humsda bir öşr-i avârız mukābelesinde taraf-ı mîrî içün ahz u kabz olunmak üzere te'emmül idüp bi'l-cümle defter-i Mevkūfât'ı ihrâk bi'n-nâr eylemek mülâhazaları ile manâsıb-ı Mevkūfât'ı zümre-i şühedâya vâsıl ve rahmet-i Rahmân'a mütevâsıl olunca kimesneye der-uhde ve tevcîh eylememişler. Merhûm vâsıl-ı zümre-i şühedâ oldukda pîr-i kühen-sâl Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa asâkir-i İslâm'a serdâr ve sipehsâlâr nasb u ta'yîn olundukda sahrâ-yı Belgrad'da manâsıb-ı Kalem-i Mevkūfât'ı meşhûr-ı âfâk olan Yahyâ Efendi'ye hil'at-i fâhire ilbâsıyla tevcîh ve nigâh-ı iltifâtlarına mazhar vâkı' olup ma'reke-mânde-i tabur-ı küffâr olup zâyi' olan defâtiri Hazîne-i âmire ile Kal'a-i Belgrad'da mahfûz olan Mevkūfât sanduklarında mevcûd olan telhîs ve fermânlardan tertîb ve defter eylemek üzere fermân buyurdukları istimâ' ile şüyû' bulmağın tahrîr ü îmâ olunmuşdur. Çûn ki hâtem-i vezâret Edirne'de |**168a**| kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn olan Koca Ali Paşa'ya atıye-i pâdişâhî oldukda Ser-çavuşân-ı Dergâh-ı âlî Mehemmed Ağa'nın kayınatası olan "Karanfilîzâde" dimekle meşhûr u müte'ârif ve Ordu-yı hümâyûn'da nişâncı paşa vekîli olan Ali Efendi'ye manâsıb-ı Mevkūfât'ı mûmâ-ileyh ser-çavuşân-ı Dergâh-ı âlî recâ itmeğin iltimâsı kabûle karîn vâkı' olup sene selâse ve mi'e ve elf târîhinde mansıb-ı Mevkūfât müşârün-ileyh Karanfilîzâde Ali Efendi'ye tevcîh olundı. Mûmâ-ileyh Yahyâ Efendi bu hilâlde üç dört şühûr mikdârı mansıb-ı Mevkūfât'a nâ'il olup vâkı'ada ihtilâm olmuş şekl-i rü'yâ ile kat'-ı pâye eyledi.

Mevkūfâtî Ali Efendi: Ser-çavuşân-ı Dergâh-ı âlî iltimâsıyla Kalem-i Mevkūfât mûmâ-ileyh Ali Efendi'ye tevcîh olunup rü'ûs-ı hümâyûnı Edirne'de rikâb-ı hümâyûnda tahrîr olunup Ordu-yı hümâyûn Belgrad sahrâsı muhayyemgâhında iken müşârün-ileyh Ali Efendi'ye i'tâ olunmak üzere Vezîr-i mükerrem Ser-asker Halîl Paşa cenâbına menzil ile irsâl olundı.

El-kıssa: Hâlâ târîh ki, bin yüz dört senesi mâh-ı Cemâziye'l-evvelinin yirmi ikinci günidir, hâliyâ mûmâ-ileyh Karanfilîzâde Ali Efendi manâsıb-ı Kalem-i Mevkūfât'da sâbit-kadem ve mansıb-ı mezbûr ile mesrûr ve şâd [u] hurremdir.

Hazret-i cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* beterinden hıfz eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn. Çûn ki aklâm-ı Dîvân'ın mutlakā îrâd-ı Hazîne tahrîr iden aklâm ile îrâd ve masraf mahlût olan kalemlerin sebt ü tahrîri inşâ ve îmâ olunup itmâm buldı. Bi'l-külliye masraf olan |**168b**| aklâmdır ki, zikr ve tahrîr olunur. Aklâm-ı Mukābele-i Süvârî; Aklâm-ı Mukābele-i Piyâde; Aklâm-ı Rûznâmçe-i Küçük; Aklâm-ı Tezkire-i Kılâ‘-ı Evvel; Aklâm-ı Tezkire-i Kılâ‘-ı Sânî; Aklâm-ı Mukāta‘a-i Sâliyâne; Aklâm-ı Teşrîfât'dır. Zikr ve tahrîr ü îmâ olunan aklâmdan Teşrîfât'dan mâ‘adâ cümle aklâma defterdârların fermânı cârî olup ancak kalem-i mezbûrlarda vâkı‘ olan tevcîhât umûrına cârî değildir. Tevcîhât umûrı fermân-ı âlîye münhasırdır. Ve Tezkire-i Kılâ‘ların hulefâları her gün defterdâr kapusına mülâzemet idüp sâ’irleri ehl-i mansıb olan hâceleri sa‘âdethânelerinde her rûz defter-i pâdişâhîye küşâd virüp erbâb-ı mesâlihin arz ve arz-ı hâllerin derkenâr ve fermân-ı âlî ile vukū‘ bulan tevcîhâtı müceddeden mahalline kayd iderler. Ve Kalem-i Teşrîfât'ın kā‘idesi rûz-merre vukū‘ bulan vâkı‘âtı müceddeden tahrîr idüp ve umûr-ı Devlet-i Âl-i Osmân'a müte‘allık kānûn-ı kadîm ale't-tertîb Teşrîfât'da mukayyeddir. Vüzerâya hâtem-i vezâret atıyye-i ihsân [ü] in‘âm-ı pâdişâhî oldukda ibtidâ Dîvân-ı bülend-eyvânda huzûr-ı hümâyûna teşrîfleri ve hil‘at-i vezâretin ilbâsı ve sâ’ir kānûn-ı kadîm ve emirü'l-ümerâya müceddeden vezâret i‘tâsının ve sâ’ir manâsıbın tevcîhinde avâ’id ve câ’ize kānûnı ve etrâf memâlikden vârid olan ilçiler gerek İslâm şâhlarından ve gerek millet-i Nasârâ'nın kral ve çasarlarından gelen ilçilerin istikbâlleri kānûnı ve der-i devlete vusûllerinden sonra tevkīrleri ve yevmiyye ta‘yînât masârıfları kānûnı ve mutlak umûr-ı Devlet-i Âl-i Osmân'ın bi'l-cümle kānûnı |**169a**| ne vech üzeredir bi'l-cümle tafsîl ile mastûr u mukayyeddir. Ve bunlardan mâ‘adâ iki aklâm ki rütbe cihetinden cümleden âlî olup bi'z-zât Vezîr-i a‘zamların fermân-ı âlîlerine münhasır ve fermân-berdir. Re’îs Kalemi ki, ser-çeşmeleri (boş) erbâb-ı küttâbdan vezîr-i a‘zama re’îs efendiden akreb ehl-i kalemden kâtib yokdur. Huzûr-ı hümâyûna arz olunan telhîsât müşârün-ileyh re’îs efendi kalemine münhasır olup, bi'z-zât re’îs efendi tahrîr ve izz-i huzûr-ı pâdişâh-ı âlî-câha irsâl olunur ve telhîsâtın ahvâl-i umûrına Vezîr-i a‘zam ile re’îs efendiden gayrı ıttılâ‘ hâsıl ider yokdur. Mâbeynde muhtefî olur. Ve kalem-i mezbûrda re’îs efendiden sonra beylikci efendi cümle kâtiblerin zâbıtıdır. Biri dahi emîn-i defter-i hakanîdir. Memâlik-i mahrûsede vâkı‘ tîmâr ve ze‘âmet ve havâs ve evkāf ve mâlikâne ve zâviye ve mu‘âf bi'l-cümle defter-i hakanîde mastûr u mukayyed olup kalem-i mezbûrun dahi tevcîhât ve merfû‘âtı fermân-ı âlîye münhasırdır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

El-kıssa: Menâkıb-ı defterdârân münâsebeti ile bi'l-cümle aklâm-ı Dîvân-ı bülend-eyvân sebt ü tahrîr olunup murâd ve me'âl olan rûz-merre vekāyi'inden bîrûna tecâvüz olundı. Ayâ mütercimü'l-*Vâkı'ât*, şimden girü rûz-merre vekāyi'ine şürû' idelim.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 23 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh hazretlerinin eyyâm-ı mezbûrda salât-ı cum'a içün hareket ve teşrîfleri beyne'n-nâs istimâ' olunmadı. Ve kavl-i müneccimîn üzere |**169b**| ibtidâ-i hamsîn yevm-i merkūmda vâkı' olmuşdur deyü takvîmlerinde îmâ ve işâret olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 24 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Nefy olunan Vezîr-i a'zam Koca Ali Paşa'nın kethudâsı İbrâhîm Ağa mukaddemâ firâr itdükde Kā'im-makām-ı Âstâne Vezîr-i mükerrem Bosnevî Hüseyin Paşa'ya fermân-ı hümâyûn ısdâr olmağla teftîş u tefahhus ile ele getürüp ve kayd ü bend ile rikâb-ı hümâyûna irsâl ve çavuşbaşı habsinde mahbûs olunduğunun zikri bu *Vâkı'ât*-ı cild-i râbi'in evâ'ilinde şehr-i Saferü'l-hayrın yirmi altıncı güninde îmâ ve tahrîr olunmuş idi. Mûmâ-ileyh İbrâhîm Kethudâ'nın cürm-i sâbıkaları taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan afv olunduğuna fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın habsden ıtlâk olunup mahmiye-i Kostantıniyye'ye ve şehr-i Burusa'da meks ü ârâm değil ikisine dahi uğramamak şartıyla Gelibolı ma'berinden ubûr ve Mekke-i mükerreme'de mücâvir olmak üzere me'zûn oldukda cân-ı azîz-i mûmâ-ileyh İbrâhîm Kethudâ terk-i mâmelek ve tavk-ı itâ'at ve çenber-i inkıyâda teslîmiyet ile taraf-ı Gelibolı'ya sür'at-i tâmm ile teveccüh ü azîmeti mukarrer olmuşdur. Ve taraf-ı Mısr-ı Kāhire'den medâr-ı {u} ma'îşet içün mikdâr-ı kifâye vazîfe-i mu'ayyene atıyye-i pâdişâhî olduğı nakl-i sikātdan istimâ' olunmuşdur. Ne devlet ve ne sa'âdet ki, intihâ-yı ömr-i câvidânîde öyle bir makām-ı müteberrikede mücâvirlik müyesser olup âkıbeti hayr ile itmâm ola.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 25 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Aklâm-ı Dîvân-ı hümâyûn'da Defterhâne-i âmire'de başhalîfe olanlara sâ'ir aklâma mugāyir kîsedâr i'tibâr |**170a**| olunup kalem-i mezbûrda kîsedâr olan Muhsin Efendi'nin iştihârı vakt[i] olup mahlûl bir ze'âmeti Sadr-ı âlî etbâ'ından bir şahsa tevcîh idüp çerâğ itdükde sâhib-i ze'âmet ibtidâ mâlik olduğı ze'âmetin kurâları ma'lûmı olmaduğından nâşî Kîsedâr Muhsin Efendi birkaç

kurâyı bilâ-fermân ifrâz idüp âhara fürûht veyâhûd kendü ze‘âmetine ilhâk eylemek sevdâsında olduğı san‘at-ı garîbesin kalem-i mezbûr kâtiblerinden olup sâhib-i ze‘âmetin ahbâb-ı kadîmî ahvâl-i ifrâz-ı kurâyı sâhib-i ze‘âmete i‘lâm itmekle çerâğ-ı mezbûr ruk‘a-i arz-ı hâl ile sâhib-i devlete şâkî oldukda emîn-i defter-i hakanîye hıtâben fermân-ı âlî varid olup sıhhati teftîş ü tefahhus olundukda umûr-ı ifrâz-ı kurâ mukarrer olmağın emîn-i defter-i hakanî sezâvâr-ı itâb olunduğundan mâ‘adâ Kîsedâr Muhsin Efendi huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ihzar ve ta‘zîr-i şedîd ile te’dîb olundukdan sonra kîsedârlık rütbesinden ihrâc ve kalem-i mezbûrdan redd ve nefy olunup tarîk cihetiyle kalem-i mezbûr emekdârlarından tîmâr ve ze‘âmet ahvâlinde ve kalem-i mezbûrda vâkı‘ evkāf ve mâlikâne ve zâviye kuyûdâtında vukūf-ı tâmm ile mahâreti meşhûr Anadolı'da vâkı‘ lisân-ı halkda “Engüri” dimekle ma‘rûf Ankara kasabası sükkânından pîr ü nâtüvân Ahmed Efendi'ye Defterhâne-i âmire kîsedârlığı tevcîh olunmağın nâ’il-i merâm ve bunca eyyâm ü sâlden berü ârzû-yı tâmmı olan rütbe ile mesrûr u handân oldukları tahakkuk |**170b**| bulmuşdur. İlâhî, habîbin Muhammedü'l-Mustafâ *salla'llâhu te‘âlâ aleyhi ve sellem* hurmetine cemî‘-i ümmet-i Muhammed kullarını tarîk-i müstakīmden ayırma ve vesvese-i şeytân-ı la‘înden emîn eyle. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 26 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Hâliyâ sadr-ı sadâretde kā’im Vezîr-i a‘zam Ali Paşa hazretlerinin mahdûm[48]-ı mükerremleri tezvîc içün kā’im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn sâbıkā silahdâr-ı merhûm Sultân Mehemmed Han olan Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa hazretlerinin kerîmeleri a‘yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat re’y ü tedbîrleri ile münâsib görülmeğin tarafeynin hüsn-i rızâlarıyla esbâb-ı arûs olan mücevher bilezik ve mücevher kuşak kemer-bend ve mücevher gûşvâre ve istefân ve mücevher sorguç ve esbâb-ı zenâna müte‘allık sâ’ir mücevher ve lü’lü’ ile müzeyyen levâzımât-ı nişân tarîkıyla hâzır u âmâde olunup ve dört bin sikke-i hasene ağırlık nâmıyla irsâli lâzım gelmeğin Kethudâ-yı Sadr-ı âlî Mehemmed Ağa ve Ser-çavuşân-ı Dergâh-ı âlî Mehemmed Ağa ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Cânibdâr Ahmed Efendi ve sâ’ir müte‘ayyin ağavât-ı Sadr-ı âlî ve çavuşân-ı Dîvân-ı bülend-eyvân tertîb-i alay tarzı bi'l-cümle süvâr oldukları hâlde zikri sebkat iden esbâb-ı cevâhiri ve sikke-i hasene-i ma‘hûdı ve taraf-ı sadr-ı sadâretden kā’im-makām-ı âlî-makām taraflarına teblîğ ve teslîm olundukda meclis-i âlî

48 Kelime metinde “mahtûm (محتوم)” şeklindedir.

âmâde olup mahdûm[49]-ı mükerrem sadr-ı sadâret taraf-ı şerîflerinden Kethudâ-yı Sadr-ı âlî Mehemmed Ağa vekîl ve kerîme-i muhtereme-i kā'im-makām taraf-ı şerîflerinden kethudâları Osmân Ağa vekîl olup dört bin aded sikke-i hasene dahi mehr olmak üzere emr-i Hudâ-yı |**171a**| lâ-yezâl ve kavl-i şerî'at-i Muhammedî üzere akd-i nikâh olunup edâ-yı farîza-i du'â ve devlet îfâ-yı vazîfe-i senâ-yı midhatden sonra kethudâ-yı Sadr-ı âlî'ye ba'dehû Ser-çavuşân Mehemmed Ağa'ya ve defterdâr Ahmed Efendi'ye taraf-ı kā'im-makāmîden ale'l-infirâd post-ı semmûr ilbâsıyla tevkīr ü ihtirâm olunup edâ-yı itmâm-ı hızmetle avdet ve menzilgâhlarına teşrîfleri mukarrer olmuşdur. Gâhîce nakş-ı murâd-ı dil-i dostân-ı sadâkat-perver, pes perde-i gaybdan ahsen-i sûret ile cilve-ger olup nesîm-i revân-bahş-ı nefs-i gülşen-i câna vâsıl ve sebze-i çemenzâr-ı zindegânî hâsıl,

Beyt:

Eflâke çıkdı velvele-i arsa-i zemîn
İndi zemîne gulgule-i âsmâniyân

Ârzû-yı tavâf-ı visâl ve sahrâ-yı devr-i pehnâ-yı sînede sa'y-i bî-şümâr ile ni'met-i âfiyetde behre-dâr ve ârâmgâh-ı sıhhatde ber-karâr olur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 27 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Çûn ki Defterdâr Ahmed Efendi bundan akdem Tokad Voyvodası Yeğen Mehemmed Ağa ziyâfetine da'vet olunup itmâm-ı sohbetden sonra raht u bahtile müzeyyen bir rahş-ı bî-hemtâ hediyye tarîkıyla seng-i rikâbda hâzır olup niçe istiğnâ ile kabûle karîn ve süvâr olup sa'âdethânelerine vusûlde hediyye-i mezbûrdan ziyâde mahzûz ve lezzet-i hediyye tabî'atlarında câygîr olmuşdı, bu hâlde Muhâsebe-i Evvel Yûsuf Efendi'nin mizâc-ı pür-imtizâcları bir mikdâr nâ-hoş olup ve mukaddemâ tarafeyende olan dilgîrliği |**171b**| selb ve ferâmûş vâdîsiyle ve hediyye-i ma'hûd ârzûsuyla Defterdâr Ahmed Efendi vakt-i asrdan mukaddem sa'âdethâne-i Yûsuf Efendi'ye teşrîf ve oda-i sagīrinde ihtifâ üzere mülâkāt ve hâtır u âtırların yâd idüp edâ-yı ziyâret-i mizâc itdiler ve erbâb-ı mesâlihin iktizâ iden kâğıdları oda-i mezbûrda vücûda gelüp vakt-i şâma karîb vedâ' niyyeti ile hareketleri murâd olundukda sâhib-i hâne Yûsuf Efendi feth-i kelâm idüp "gelmek irâdet gitmek icâzet" mehfûmunca hareketlerin men' itdiler.

49 Kelime metinde " محتوم " şeklindedir.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

El-kıssa: Tabî‘atlarınca vaz‘ u hareket itdiler. Zîrâ hareket-i vedâ‘ câhilâne olup hediyye ümmîdiyle sülüsü'l-leyle değin ârâmları cilveger-i zamîrleri idi. Edâ-yı salât-i mağribden sonra simât-ı ni‘met-mefrûş ve nefîs ta‘âmlar ekl ve sükkerî şarâb limon ve benefşe şürb olunup itmâm-ı meclis hareketde minval-i tarz-ı voyvoda-i Tokad üzere raht u bahtıyla mükemmel ve müzeyyen bir rahş-ı hümâ-bahş hediyye tarîkıyla seng-i rikâbda hâzır u âmâde ve arz olundukda istiğnâ cihetinden dostân-ı sadâkat-ı ahbâbın ziyâretleri her bâr câna minnetdir. Ve lâkin sa‘âdethânelerine teşrîfden imtinâ‘ bu husûsun teklîfi içündir vâdîlerin bast-i mukaddime idüp niçe ictinâb ve imtinâ‘ ü istiğnâdan sonra hediyye-i ma‘hûd kabûle karîn olup nâz ve na‘îm ile süvâr ve taraf-ı memnûniyetinden şiveler ile istiğnâ tarafların zuhûr ile nümâyân eyledi.

Mısra‘:

Âlemi ahmak sanur ol da bu idrâk ile.

Nesr: fehvâsınca mesrûr u memnûn |**172a**| ve handân sa‘âdethâne-i Yûsuf Efendi'den avdet ve menzilgâhlarına teşrîf itdükde âlât-ı rahşı huzûruna ihzâr ve defter-i ma‘hûda dest-i hattı ile tahrîr ve hıfz ü hirâseti bâbında hazînedârına te’kîd-i şedîd ile sipârişi an‘ane-i sikāt rivâyetiyle istimâ‘ olunmuşdur. İrtişâdan ictinâb hediyyeden imtinâ‘ üzere olan devletlü rütbesinden dûn pâye ahbâb-ı sadâkat-perverin sa‘âdethânelerine da‘vetsiz tekellüfâne teşrîfleri erbâb-ı firâsetin agreb ü garâyib mülâhazalarındandır ki zuhûr ider.

Beyt:

Zülfüne kalsa perîşân eylemezdi dilleri
Anı da tahrîk iden bâd-ı sabâdur n'eylesün

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 28 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Bâlâda aklâm-ı Dîvân tahrîr olunduğı mahallde Cizye Kalemi'ne müte‘allık cibâyet ahvâli zîrde îmâ olunmak üzere işâret olunmuş idi. Hâliyâ bi'l-cümle cizye-güzâr keferenin cizyeleri vasat i‘tibârıyla tahsîl olunmak içün tesvîd olunup âmil-i cibâyete virilen ahkâm-ı şerîfin sûretidir ki aynıyla sebt ü tahrîr olunur.

Sûret-i Ahkâm-ı Şerîf: “Bundan akdem memâlik-i mahrûsede olan ehl-i zimmetin rü’ûsı üzerinde mevzû‘ olan cizyelerinin cibâyetinde olan şürût u kuyûd vech-i şer‘î üzere mürâ‘ât olunmamağla ehl-i zimmetin ahvâli perîşân ve beytü'l-mâlın usûl-i emvâl-i meşrû‘asında olan mâl-ı cizye gereği gibi mazbût

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

u mahfûz olmaduğından zâyi‘ ü telef olmağın |172b| bu bâbda İmâm-ı A‘zam hazretlerinin ve e’imme-i Hanefiyye'nin mezhebine muvâfık Ömer bin el-Hattâb *radıya'llâhu te‘âlâ anhû* hazretlerinin sahâbe-i kirâm *rıdvânu'llâhi te‘âlâ aleyhim ecma‘în* mahzarında cibâyet buyurdukları vech-i vecîh üzere on iki dirhem fidda yâhûd bedeli bir şerîfî ve mutavassıtü'l-hâl olandan yirmi dört dirhem fidda yâhûd bedeli iki şerîfî ve zâhir kırk sekiz dirhem fiddâ yâhûd bedeli dört şerîfî altun a‘lâ ve evsat ve ednâ i‘tibârıyla cem‘ ve cibâyet olunmak bâbında sâdır olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum mûcebince fermânım olunmuşidi. Lâkin zikr olunan vechile ve esnâf-ı selâse i‘tibârıyla ehl-i zimmetin cizyeleri bin yüz iki ve yüz üç senelerin cibâyet eylemek içün ta‘yîn olunan âmillerin ba‘zıları tama‘-ı hâmma düşüp a‘lâ ve evsat olanlardan ol minvâl üzere cem‘ ü tahsîl ve yedlerine ednâ tezkirelerin virüp hîn-i muhâsebede a‘lâ ve evsat tezkirelerin virecek zimmî kalîl bulunmağla “viremedük” deyü tezkireleri ibrâz ve “girü cânib-i mîriye teslîm ve ednâ cizyesi aldım” deyü kâğıd ile muhâsebesin kapadup ve bundan mâ‘adâ nice dürlü hîle ve hud‘a ile cânib-i beytü'l-mâla gadr u hıyânetleri zâhir olmağın ehl-i zimmetin cümlesinden ale's-seviyye cizyeleri cibâyet olunmağa (boş) var ise bu bâbda olan meşakkat u gā’ile ber-taraf ve mâl-ı cizye dahi mazbût u mahfûz olurdı deyü a‘lemü'l-ulemâ’i'l- |173a| mütebahhirîn şeyhü'l-islâm ve Rûmili kādî‘askeri *edâma'llâhu te‘âlâ fezâ’ilühümâ*dan istifsâr ve istiftâ olundukda kütüb-i mezheb-i e’imme-i Hanefiyye'den cevâzına kavl görülmemişdir. Lâkin bir husûsda e’imme-i mezhebimiz kavlleriyle amel olunmakda usret u meşakkat olıcak e’imme-i müctehidînden sâhib-i mezheb-i âhar olan imâm-ı müctehid kavli ile amel câ’iz idüğine mezhebimizin e’imme-i müte’ahhırînden akvâl-i kesîre vardır. Cizye husûsı ise bir emr-i azîm-i küllîdir ki, muhâfaza-i dîn ü devlet emrinin ekser-i nizâmı ona menûtdur. İmdi e’imme-i dîn müctehidlerinden çoğı merâtib-i mezbûre üzere cem‘ olunmayup fakīr ve ganîden yeksân alınmağa zâhiblerdir. Ve e’imme-i mezbûreden ba‘zıları dahi kırkar dirhem gümüş yâhûd altundan bedel alınmak üzere zâhib olmuşlardır. Bu takdîrce fakīr ve ganîden ale's-seviyye ikişer eşrefi alınmağa emr-i şerîf sâdır olsa kadîmden taleb ve ahz eyledükleri vech-i meşrû‘dan ictinâb ve ehl-i zimmet fukarâsı dahi kadîmden viregeldükleri nısf mertebesi tenzîl olunmağla mazhar-ı merhamet olmuş olurlar” deyü cevâb-ı bâ-savâbları rikâb-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnuma arz u telhîs olunmağın işbu bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere memâlik-i mahrûsede olan ehl-i zimmetin fakīr ve ganîsinden ale's-seviyye ikişer şerîfî altun cibâyet ve tahsîl olunmak şer‘-i şerîfe müstenid olmağla fîmâ-ba‘d âmillerin hud‘a u hîlesi ber-taraf olmak üzere izn-i hümâyûnum sâdır olup minvâl-i muharrer üzere |173b| ehl-i

zimmet Nasârâ ve Yahûdî tâ’ifelerinin cizyeleri ale's-seviyye ikişer şerîfî altun ahz olunmak üzere (Boş) kazâsında sâkin ehl-i zimmetin bin yüz dört Cemâziye'l-âhiri gurresinden uhdelerine edâsı lâzım gelen cizyeleri cibâyetine me’mûr olan (Boş) *zîde kadruhû*nun yedine virilen mührlü ve imzâlu defterde mezkûr kazânın her bir beldesinde ve her bir karyesinde sâkin ve mevcûd bulunan ehl-i zimmetin bir ferdi hâric kalmamak üzere cizyesi alınup edâ-yı cizye eyledüği ma‘lûm olmak içün evsat mührüyle mahtûm yedine cizye kâğıdı virilüp edâ-yı cizye eyledüği ve kangi karyeden idüği ism (Boş) deftere kayd olunup ve cibâyetine me’mûr olanlar takdîr ve ta‘yîn olunduğı mikdârdan ziyâde bir akça ve bir habbe almayup ve cem‘ eyledüği cizyenin akçasın teslîm-i Hazîne-i âmire eyledükde ve muhâsebesi görildükde rûznâmçe harcı ve muhâsebe nâmında kendüsinden bir şey taleb olunmamak üzere tahsîl eyledüği cizye ne mikdâr ise her bir re’s cizyeden on ikişer pâra asl-ı mâl-ı cizyeden kendüsine ma‘îşet olmak üzere taraf-ı mîrîden mahsûb oluna. Ve bundan mâ‘adâ her re’s cizyeden birer pâra cizye muhâsebecisi ve kâtiblerine ücret-i kitâbet virilmek üzere taraf-ı mîrîden mahsûb ola. Ve bundan mâ‘adâ ehl-i zimmetin cizye-i mevzû‘a-i mu‘ayyenelerinden ziyâde bir nesne alındığı istimâ‘ olunur ise girü ashâbına red itdirilüp ahvâlleri der-i devlet-medâra arz oluna. Ve ehl-i |**174a**| zimmetden üzerine edâ-yı cizye lâzım gelenlerden eğer bir ferd cizyesin virmeyüp bir tarîkıla ihtifâ veyâhûd firâr ider ise edâ-yı cizyeden imtinâ‘ eyledüği zâhir oldukda rakabesi üzerine madrûbe olan cizyesi alındukdan sonra eşedd-i ukūbet ve bundan mâ‘adâ memâlik-i mahrûsede vâkı‘ evkāf kurâsında sâkin ehl-i zimmetin ve havâss-ı selâtîn ve vüzerâ-yı izâm ve mîr-i mîrân ve mîr-livâ ve sâ’ir ocaklıklar ve muhassıllık ve voyvodalıklara dâhil olan ve ba‘zı esbaba binâ’en maktû‘ olanların râhib ve batrîk ve kıssîs ve gerek bir tarîkıla ellerinde berât olup tercemânlık ve müsellemlik ve mu‘âfiyet iddi‘âsında olanlar mâdâm ki iktisâb-ı amele kādir olup iktisâbda mâni‘ olur zamânda ve darâret ve meflûc olmaklık gibi yâhûd ekser-i âmmında marîz olmaklık gibi a‘zâr-ı sahîhası sâ’ir ehl-i zimmetden istiftâ olunmayup âmmenin beyninde şâyi‘ ve meşhûr ve elsine-i nâsda mezkûr olan kavl ile ruhbândan cizye alınmaz deyü te‘allül ve cizye’i edâdan imtinâ‘ itdirmeyüp bu makūle cizyeleri dahi vech-i sâbık üzere üzerlerine edâsı lâzım gelen cizyelerin âmil-i mezbûra cibâyet itdirüp ba‘dehû her vakfın defterde tahsîl olunur kaç rü’ûs cizyesi var ise vakfa alınageldüği cizye hisâbı üzere evkāf mütevellîlerine taraf-ı mîrîden teslîm olunup ve ba‘zı cizyeleri gayr-ı mahsûra olan evkāfın dahi sinîn-i mâziyyede cizyeden vakfa ne mikdâr mahsûl mahsûb olunagelmiş ise |**174b**| senelerinin ihtilâfına göre i‘tibâr olunup ol vechile taraf-ı vakfa â’id olacağı cizyeleri mîrîden mütevellî-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

lerine teslîm olunmak üzere cizyelerinin cümlesi ale's-seviyye yed-i vâhidden cem‘ ü tahsîl olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmağın bu berât-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-âyâtı ve behcet-gāyâtı virdim ve buyurdum ki, sen ki kādî ve a‘yân-ı vilâyetin iş erlerisiz, himâye tarîkıyla ehl-i zimmete bir vechile sâhib çıkmayup gerek bâğ ve bağçe ve değirmen ve çiftlik ve sâ’ir alâkanızda olan ehl-i zimmetin cümlesinden ale's-seviyye cizyelerin aldırup bir ferde himâye ve ketm ü ihtifâyı ihtiyâr iderseniz mu‘âteb olmanızı mukarrer bilesiz. Ve sen ki zikr olunan kazâda sâkin olan ehl-i zimmet Nasârâ ve Yahûd tâ’ifelerinin cizyeleri cibâyetine me’mûr olan mübâşir-i mezbûrsın, târîh-i mezbûra mahsûb olmak üzere ve fermân olunduğı vech üzere cizyeleri mâlını tahsîline mübâşeret eyledükde başka defter tutup kasabada olanları mahallesi ve babaları ve kendülerinin ismleri ile ve karyede olanları dahi kezâlik karyesi ve babalarının ve kendilerinin isimleri ve şöhretleri ile ale'l-esâmî defter idüp hîn-i muhâsebede Cizye Muhâsebesi Kalemi'ne teslîm eylemek üzere hıfz idüp getüresin. Ve derûn-ı berât-ı mezkûrun şürût u kuyûdun icrâsına ihtimâm idüp hılâfından be-gāyet ihtirâz eyleyesin. Şöyle bilesin |**175a**| alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasın”. Vech-i meşrûh üzere ehl-i zimmetin cibâyeti âmillerine Muhâsebe-i Cizye Kalemi'nde virilen berevâtın tesvîdidir ki Cizye Kalemi'nden mastûr u mukayyeddir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 29 şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Erbâb-ı kapudanân-ı Bahr-i Sefid'den mîrî kalyon kapudanlarının ser-çeşmeleri olup “Mezamorta” dimekle meşhûr u müte‘ârif kapudan umûr-ı mühimmât-ı kalyonhâ-i mîrî içün Vezîr-i mükerrem Kapudan Yûsuf Paşa taraflarından me’zûn olduğı hâlde taraf-ı Âstâne-i sa‘âdet'den hareket ve pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [u] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye vâsıl ve izz-i huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye mütevâsıl olup dest-bûsları ile şeref-yâb olup umûr-ı mühimmât-ı kalyonları ifâde vü i‘lâm itdükde merâtibi mertebe tevkīr ü ihtirâmdan sonra, “defterdâr efendi taraflarına sipâriş olunmuşdur. Cemî‘-i mühimmât-ı kalyonları mûmâ-ileyh defterdâr efendi ile müzâkere ve mükâleme idin” deyü fermânları sudûr buldukda müşârün-ileyh Kapudan Mezamorta huzûr-ı sadr-ı sadâretden hurûc ve sa‘âdethâne-i Defterdâr Ahmed Efendi'ye teşrîf ve şeref-i mülâkātdan sonra mühimmât-ı lâzıme-i kalyonhâ-i mîrî tahrîr ve defter olunup arz u telhîs olunmak içün Başmuhâsebe hulefâlarından Köse Halîl Efendi'ye tahrîri sipâriş ve fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî selh-i şehr-i Cemâziye'l-evvel sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh |**175b**| ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh Sultân Ahmed Han bin Sultân İbrâhîm Han hazretleri salât-ı farîza-i cum'aya niyyet buyurmaları ile solakān-ı rikâb ve peykân-ı sîm-külâh ve sâ'ir huddâmân-ı şehriyârî tertîb-i alay içün hâzır u âmâde oldukları hâlde mîr-âhûr-ı Istabl dahi kānûn-ı selâtîn-i şehinşâhî üzere dokuz aded yedek rahş-ı bî-hemtâyı mücevher licâmlar ile hâzır u âmâde itdükde pâdişâh-ı âlem dahi ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Bâyezîd Han-ı Velî Câmi'-i şerîfine azîmet içün sa'âdet ü ikbâl ile rahş-i sarsar-hirâma süvâr buyurduklarında çavuşân-ı Dîvân-ı bülend-eyvân zümresi alkışlayup nazar-ı hümâyûnlarında revân ve mîr-âhûr-ı evvel ve sânî ve kethudâ-yı bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî nazar-ı şerîflerinde devân ü revân oldukları hâlde devlet-i İskender-vakār ve şevket-i Dârâb tarzı Câmi'-i şerîf-i Bâyezîd-i Velî'ye teveccüh ü azîmet ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha devletle vusûl ve cemâ'at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı farîza-i cum'ayı itmâmdan sonra izz ü ikbâl ve sa'âdet ü iclâl ile Sarây-ı âmire'ye teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî gurre-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Çûn ki Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Cânibdâr Ahmed Efendi'nin takayyüd-i {ü} tâmmları ve sa'y ü ihtimâmları ile evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda düşmen-i dîn-i bed-âyînden ahz-ı {u} intikām içün tasmîm |**176a**| kılınan sefer-i hümâyûna me'mûr olan kapukulları ve altıbölük halkı ve sâ'ir askerî tâ'ifesinin me'ûnetleri içün umûr-ı mühimme ve lâzıme-i külliye-i seferiyye olan zahîrelerin ve mühimmât-ı seferiyyeden top-keşân câmûzları ve mühimmât-ı cebehâne ve tophâne tahmîli içün mükârî araba ihrâcı ve gâv mübâya'ası ve sâ'ir mühimmâtın cümle tedârüki ve mahallerinden tahsîli içün ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve mübâşirîn ile Rûmili'nde vâkı' kazâlara bundan akdem irsâl olunup umûr-ı mühimmât itmâm bulmağın hâliyâ mühimmât-ı mezbûr ta'yîn oldukları mahallere nakl olunup hâzır u âmâde olunmak içün isti'câline Dergâh-ı âlî kapucıbaşıları irsâl olunmak lâzıme-i umûr-ı dîn [ü] devletden olmağın yirmi kul olmak üzere Mevkūfât Kalemi'nden yirmi kıt'a defter semtleri ile birbirlerine karîb olmak üzere kazâ be-kazâ tertîb ve defter olunup tahrîr ve mûcebince isti'câl ahkâm-ı şerîfleri tahrîr olunmak bâbında fermân sudûr bulmağın vech-i meşrûh üzere yirmi kıt'a defter tertîb ve tahrîr olunup ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî irsâlleri içün defter-i mezbûrlar taraf-ı defterdâr efendiye teblîğ ve teslîm olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 2 Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Tırhala sancağında vâkı‘ Yenişehir ve Fenar kādîsı olan Mevlânâ Mehemmed el-Ensârî *zîde fazluhû* der-i devlet-medâra arz gönderüp kazâ-i mezbûra tâbi‘ Agrafa nâhiyesinde ba‘zı kurâ avârızları mukā[be]lesinde Dergâh-ı âlî |**176b**| yeniçerileri ocağının kara astârlarına kadîmden ocaklık ta‘yîn olunup ve kurâ-i mezbûrların dört yüz kırk dört buçuk avârız hâneleri olup ve lâkin nâhiye-i mezbûr Ayamavra ve İnebahtı sınurına karîb olmağla her bâr Frenk melâ‘înı ile mahlût haydud eşkıyâsı zuhûr idüp ba‘zı karyeleri basup ve menzillerin ihrâk bi'n-nâr itmekle re‘âyâsının ekseri perâkende vü perîşân olup ve mukaddemâ nâhiye-i mezbûrı vebâ-i azîm istîlâ idüp niçe re‘âyâsı helâk olmağla taraf-ı saltanat-ı aliyyeden nâzile ve sâliyâne olan tekâlifi mevcûdlarına gürîhte olmak üzere zamm olunmağla mevcûdına dahi za‘f târî olup fevka'l-gāye hâlleri dîger-gûn olduğundan mâ‘adâ martolos ücreti nâmına senede hâne başına otuzar guruş martolos ücreti virmeleriyle bir vechile tahammüle iktidârları kalmayup merhamet-i aliyyeye eşedd-i ihtiyâc ile muhtâclar olduğın ve ba‘de'l-yevm gürîhteleri mütemâdî vech-i muharrer üzere mevcûdına zamm olunur ise bi'l-külliye perâkende vü perîşân olmaları mukarrerdir. Hâllerine merhamet buyurılup in‘âm ü ihsâna mazhar olmaları recâsıyla perîşânî-i hâllerin Dergâh-ı bülend-eyvâna arz u i‘lâm itmeğin imdi mezbûrların hânelerinden bir mikdârı tenzîl olunmağa muhtâcdır. Ahvâllerine vukūfı olan mu‘temed kimesnelerden su’âl idüp arz idesin” deyü Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi'ye |**177a**| hıtâben fermân-ı âlî sâdır olmağın ber-mûceb-i fermân-ı âlî Yenişehir kasabası sükkânı a‘yânından Kaftânî Hüseyin Ağa kullarından ve sâ’ir vukūf-ı tâmmı olanlardan su’âl olundukda seksen hâneleri tenzîl olunur ise teklîfleri tahfîf ve ahvâlleri nizâm bulur deyü ihbâr itdükleri arz u telhîs olundukda telhîs mûcebince mahalline kayd ve sûret-i defter virile” deyü fermân-ı âlî sudûr bulmağın Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerileri ocağında başyazıcı gediğinde olup “Hâfız Efendi” dimekle müte‘ârif ü meşhûr Yazıcı (Boş) Efendi ma‘rifetiyle aklâm-ı dîvân-ı bülend-eyvândan Mevkūfât Kalemi'nde mahalline kayd olunup memhûr ve mümzâ sûret-i defteri müşârün-ileyh Başyazıcı Hâfız Efendi taraflarına teslîm olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 3 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Erdel memleketinde kışlakda olan Nemçe leşkeri vilâyet-i Eflak'a bin yüz iki senesinde akın ve vilâyet-i Eflak'ı gāret ü hasâret idüp avdetde Eflak boyarlarından leşker-i Nemçe'ye itâ‘at u mutâba‘at idüp leşker-i küffâr ile ma‘an

Erdel memleketine firâr iden boyarlardan bir müte‘ayyin boyara memleket-i Erdel'de ser-leşker-i Nemçe olan melâ‘în boyar-ı mezbûra beş yüzden mütecâviz |**177b**| harbî leşker-i küffâr ta‘yîn idüp Tımışvar eyâletine tâbi‘ Hırsova ve ol havâlîde vâkı‘ kurâları cüst ü cû ve dervâze çeküp kendüye medâr-ı ma‘îşet peydâ vü tedârük idüp ve evvel-bahâra değin Nehr-i Tuna yalısında Hırsova havâlîsinde vâkı‘ kurâlarda kışlamak içün irsâl eyledüği haberin Fethülislâm havâlîsi muhâfazasına me’mûr olan Tököli Kurs Kral'ın mu‘temedün-aleyhi olan câsûsları ihbâr ve haberdâr itmekle mezbûr Tököli Kurs Kral dahi etbâ‘ından altı yüz mikdârı yarar ve süvâr leşkeri ile bir gice hareket ve Nehr-i Tuna'dan mürûr u ubûr idüp ve çaşıtlayup leşker-i küffâr Katana'yı gâfilen bir gice şebhûn idüp şurb-i hamrdan serhoş [u] mest ve lâ-ya‘kıl yatan Katana leşkerine kılıç koyup iki yüzden mütecâviz Katana tu‘me-i şemşîr ve yüzden mütecâviz küffâr esîr ve bend ü giriftâr olup ve ser-çeşmeleri olan boyar-ı mezbûr dahi esîr ü giriftâr olur. Ancak gice zulemâtında bir mikdâr küffâr piyâde firâr idebilenler gücile istihlâs-ı cân itmişler. Ve leşker-i Kurs iğtinâm-ı firâvâna vâsıl olup vakt-i şâfi‘îde avdet ve esîr ü giriftârlar ile Fethülislâm'a mütevâsıl ve bi'l-cümle esîr ü giriftârı ve boyar-ı mezbûrı Kapudan-ı Tuna Ali Paşa cenâbına |**178a**| irsâl ider. Ali Paşa dahi esîr ü giriftârları Tuna fırkatelerine tevzi‘ idüp mataracılığı hızmetinde olan Ahmed Beşe nâm dilâver ile boyar-ı mezbûrı kayd ü bend der-i devlet-medâra irsâl ider. Mûmâ-ileyh Mataracı Ahmed Beşe Eflak boyar-ı mezbûr ile yevm-i merkūmda mahmiye-i Edirne'ye dâhil ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz olundukda mûmâ-ileyh Ahmed Beşe'ye hil‘at ve in‘âm-ı firâvândan mâ‘adâ der-i devlet-medârda tercemânlık hızmetine me’mûr olup Tököli Kurs'un kapu kethudâsı olan Iskarlatoğlu'na dahi hil‘at ilbâs olunup boyar-ı mezbûrun habsi fermân buyurulmağın subaşı ma‘rifetiyle derûn-ı kal‘ada vâkı‘ zindâna mahbûs kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 4 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Taraf-ı Çasar-ı Nemçe olan küffâr-ı hâksârdan ilçilik nâmıyla millet-i Nasârâ'dan İngiliz balyozı pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [u] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye yevm-i merkūmda vusûlinin haberi bir gün mukaddem tahakkuk bulmağla kānûn-ı teşrîfât üzere istikbâli umûr-ı lâzıme-i Devlet-i aliyye olmağın Ser-çavuşân-ı Dergâh-ı âlî Mehemmed Ağa elliden mütecâviz çavuşân-ı Dîvân-ı bülend-eyvân ile “Mihalbey Köprüsi” dimekle meşhûr cisrin müntehâsında bâğlar miyânında “Hızırlık” dimekle ma‘rûf bâğlar havâlîsinde istikbâl idüp |**178b**| Edirne'ye dâhil ve Etmekcioğlı

defterdâr-ı merhûm Ahmed Paşa'nın Nehr-i Tunca üzerinde eser-i hayrâtı olan cisrden mürûr u ubûr idüp "Timurtaş" dimekle meşhûr karyede vâkı' sâbıkā Hüseyin Ağa hânesi olup ba'dehû Edirne'de İbrâhîm Paşa hammâmcısının taht-ı tasarrufunda olan büyût-i hadîka ki, ilçi-i mezbûr mukaddemâ konak ve menzilgâh ta'yîn olunmak üzere tahliye olunup hâzır u âmâde olunmuş idi. Hâne-i merkūm ilçi-i mezbûrun nüzûli tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 5 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Kavl-i müneccimîn üzere takvîmlerinde tahrîr eyledükleri hisâbda şühûrhâ-i Rûmiyye'den mâh-ı Şubat'ın ibtidâsı yevm-i merkūma müsâdif tahrîr olunmuşdur. Çûn ki bu dünyâ-yı sitemkâr u gaddâr şâh u gedâya dârü'l-karâr değildir ve mutlak nüfûs-ı beşer âkıbetü'l-emr kabza-i ecele düşer. Kāf'dan Kāf'a hükm iden pâdişâhân-ı cihân bu derde dermân idemediler. Ve hükemâ-yı Eflâtûn, Sokrat ve Bokrat eflâke hendeseden nerdübân ile yol bulup murâd u maksûda irüp ammâ ecel def'ine bir tedbîr idemediler. Çûn ki vakt u sâ'at hulûl eyleye, bir ân te'hîre imkân yok. Âkıbet mukadder olduğı sâ'atde vukū'ı emr-i mukarrerdir.

El-kıssa: Mahmiye-i Edirne'de hadîka-i sultânîde ser-bostâniyân-ı hâssa olup pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh |**179a**| hazretlerinin rûz [ü] leyâl hızmet-i şerîflerinde mevcûd ve istihdâm olunup bir ân huzûr-ı hümâyûnlarından münfekk olmaz iken birkaç gün mukaddem kuvvâdaki kuvvet nev'an za'fa mübeddel olup ve günden güne âyîne-i zindegânîleri mükedder olmağa yüz tutup ve etıbbâ-i hâzıkīn ne denlü ilâc ve devâ kıldılar ise teskîn-i gınâ hiçbir vechile müyesser olmayup bir iki gün sâhib-i firâş olmağla hümâ-yı cânları nesîm-i kudse ârzû itmekle raht-ı {u} ikāmeti kaldırdılar ve râkib-i azîmetlerin bâd-ı rihletle bir diyâra dahi saldılar ve reh-zen-i ecel yolun bağlayup ömr-i {ü} girân-mâyesi gāyet ve nafaka ve dâne nihâyet bulup dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş itmekle taht-ı râhatı tahta-i tâbûta mübeddel idüp işbu dâr-ı fenâdan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâl ile âzim-i dârü'n-na'îm oldılar.

Müfred

Kadrini seng-i musallâda bilüp ey Bâkī
Durup el bağlayalar karşuna yârân saf saf

Nesr: Techîz ü tekfîni itmâm oldukdan sonra râkib-i esb-i çûpîne olduğı hâlde pây-i na'şı seng-i musallâya vaz' olunup salât-ı cenâzesi edâ olunup türâb-ı

asliyyesine defn olundı. Ve ser-bostâniyân umûrı atıyye-i pâdişâhî olduğı tahakkuk buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 6 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104. |179b|

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin biniş tarîkıyla hareket ve azîmet-i hümâyûnları mukarrer olup mukarrebân ve nedîmân ve musâhibân ile vakt-i duhâda Sarây-ı âmirelerinden rahş-ı hümâ-bahşa devlet ü sa'âdet ile süvâr buyurdukları hâlde ağayân-ı şikâr-ı hümâyûn olan doğancıbaşı ve çakırcıbaşı ve şâhîncibaşı ve atmacacıbaşı ve mürg-i şikâr-bâz hızmetine me'mûr huddâmân-ı mürg-i şikâriyân bi'l-cümle süvâr olup davulbazlarına turralar urup destlerinde mürg-i şikâr-bâz gürûh-ı kesîre ile hareket-i hümâyûndan mukaddemce Buçukdepe havâlîsinde vâkı' bağlar etrâfında sayd u şikâr ârzûsuyla revâne ve tedârük-i sayd u şikâra iştigāl gösterdiler. Ve pâdişâh-ı âlî-câh dahi akablarınca "Buçukdepe" dimekle ma'rûf mahallde Hadîkahâ-i Hâssa'ya müceddeden ilhâk ve munzam olunan hadîkaya teşrîfleri mukarrer olup vakt-i şâma karîb zamâna değin hadîka-i mezbûrede meks ü ârâm ve ba'dehû Sarây-ı âmire tarafına izz ü ikbâl ile azîmet ve "Tekye Kapusı" dimekle meşhûr bâb-ı Hadîka-i Hâssa'dan duhûl ve Harem-i hümâyûn'a teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 7 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin bu hafta cevâmi'-i şerîfe hareket-i hümâyûnları vâkı' olmayup mevâni'-i şerîflerine haml olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 8 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Sâbıkā ağa-yı ocağ-ı yeniçeriyân olup hâliyâ Kal'a-i Eğriboz muhâfazasına me'mûr Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'nın sâbıkda hazînedârlığı hızmetinde |180a| istihdâm olunup Acemoğlanı çorbacılarından hâliyâ İstanbul Ağası Derviş Mehemmed Ağa'nın bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere emânet-i hatab muhâsebesi Kalem-i Mevkūfât'dan tatbîk olunmak üzere fermân olunup ve lâkin Derviş Mehemmed Ağa'dan mukaddem birkaç sene mütevâliyyeten İstanbul ağası olan pîr-i rûşen-zamîr Ali Ağa'nın muhâsebesi henûz Mevkūfât Kalemi'nden tatbîk olunmamağla bin yüz ve yüz bir ve yüz iki senelerine mahsûb olmak üzere Kocaili sancağında vâkı' ba'zı kazâların avârızları mukābelesinde odun ocaklığı olan kazâların odunları kimin makbûzıdur ve tamâ-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

men tahsîl midir yohsa re‘âyâ zimmetlerinde bâkīdir ma‘lûm olmaduğından nâşî mûmâ-ileyh Ağa-yı İstanbul Ali Ağa'nın muhâsebesi mukaddem tatbîk olunmak fermân olundukda Dervîş Mehemmed Ağa'nın muhâsebesi tatbîki birkaç gün te’hîre kalmak iktizâ itmekle mûmâ-ileyh Derviş Mehemmed Ağa gadab-âlûd: “Bu kâtib tâ’ifesinin hakkından gelür bir hâkim zuhûra gelmedi. Hemân murâdların vücûda getürürler” vâdîsiyle bu zümre-i hulefâ ziyâde harc ümniyyesiyle tama‘-ı hâmma düşüp,

Mısra‘:

Sohbet-i câhilden ictinâb itmek gerek

Nesr: Zîrâ ki ilm-i kitâbetden bî-haber aklı gözi irdüğine yeter.

El-kıssa: Muhâsebemize bilâ-sebeb illet peydâ idüp te’hîre bâ‘is oldılar deyü gadabâne hulefâ-i Mevkūfât'a dilgîr oldukları hâlde taraf-ı hükkâma teşekkî itmek niyyeti ile tehevvürâne ruk‘a-i arz-ı hâl içün hareket ve cünbüşleri mukarrer oldı. Ammâ zümre-i hulefâ ağa-yı zî-şânın gadab ve tehevvürâne gûş |**180b**| ü hûş urmayup sulı yerde kavak gibi uzamış vâdîsiyle kānûn ve kā‘ide-i kitâbetden hâric vaz‘-ı kalem itmediler.

El-kıssa: Ağa-yı İstanbul-ı sâbık Ali Ağa'nın dahi muhâsebesi tatbîk olunmak fermân buyurılup Kalem-i Mevkūfât'a gelüp ba‘de't-tatbîk ocaklık-ı hatab olan kazâların teslîmleri ve bakāyâları ma‘lûm oldukdan sonra Derviş Mehemmed Ağa'nın dahi muhâsebesi tatbîk olunup hükkâma arz olundı. Müşârün-ileyh Derviş Mehemmed Ağa'nın gadab ve tehevvüri havâya münkalib olup evzâ‘-ı nâ-hemvârına nâdim olup taraf-ı hulefâdan özr-{ü}hâhlık ile küstâhâne evzâ‘ına mu‘terif olup “yolca giden yorulmaz yolsuz giden yolda kalurmış” deyü cürmüne i‘tirâfı mukarrer olmuşdur. Kelâm-ı şu‘arâ-yı ekâbirden sudûr bulmuş:

Beyt:

Sana bir söz diyeyim dinler isen dûr olmaz
Her ki mağrûr ola elbette o mansûr olmaz

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehâd, fî 9 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Ümerâ-yı deryânın kadîmden mutasarrıf oldukları sâliyâneleri iki kısma münhasırdır. Bir kısmına Martiyye ve bir kısmına dahi Kāsımiyye i‘tibâr olunur. Ve mutasarrıf oldukları senevî sâliyânelerinin Martiyyeleri sülüsân ve Kāsımiyyeleri sülüs hisâbı üzere Sâliyâne Mukāta‘ası Kalemi'nden hisâb

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

olunup memhûr Hazîne tezkireleri tahrîr ve i'tâ olunmak kānûn-ı kadîmdir. Ve donanma-yı hümâyûn rûy-i deryâya teveccüh ü hareket itmezden üç şühûr mikdârı mukaddem Martiyye olan sâliyânelerinin tezkireleri virilmek kānûndur ki, hareketlerinden mukaddem kadırgalarının |**181a**| levâzımâtın tedârük itmek umûr-ı mühimmeden olmağın bi'l-cümle ümerâ-yı deryâ Martiyye olan sâliyânelerin mutâlebe eylemek içün Vezîr-i mükerrem Kapudan Yûsuf Paşa taraflarından me'zûn oldukları hâlde Tersâne-i âmire'den hareket ve pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd u şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vâsıl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye mütevâsıl olup dest-bûs-ı Vezîr-i a'zam ile şeref-yâb oldukda sâliyâne tezkireleri i'tâ olunmak içün huzûr-ı sadr-ı sadâretde arz-ı ubûdiyyet idüp yed-i taht-ı tasarrufumuzda mevcûd olan çekdirmelerin mühimmât ve masârıfâtı mübâlağa ile kesîr olduğundan hâllerimize terahhuman sâliyânemizi sağ hisâbı üzere inâyet recâ eyledüklerinde recâ vü iltimâsları kabûle karîn olup masârıfât-ı kadırgaları kesîr olduğuna binâ'en ve hâllerine merhameten Martiyye olan sâliyâneleri sağ hisâbı üzere ve Kāsımiyye olan sâliyâneleri çürük hisâbı üzere tezkireleri i'tâ olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın Kalem-i Mukāta'a-i Sâliyâne halîfesi olup "Akçakanad" dimekle müte'ârif Ali Efendi tezâkir-i ümerâ-yı deryâyı minvâl-i meşrûh üzere tahrîr ve Sâliyâne Mukāta'acısı merhûm Acemzâde Efendi nebîresi memhûruyla Martiyye sâliyânelerinin tezkirelerin sağ hisâbı üzere müşârün-ileyhimâ ümerâ-yı deryâ taraflarına teblîğ ve teslîm olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 10 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Vidin İskelesi'nde |**181b**| mîrî zahîre bâ-fermân me'mûr olan Köse Ahmed Ağa Kal'a-i Vidin'den hareket ve pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd u şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vâsıl ve dest-bûs-ı defterdârîye mütevâsıl oldukda iskele-i mezbûrede mübâya'a mübâşirlerinin sefâyin ile irsâliyyelerinden gerek makbûzı ve gerek masârıfât ve teslîmâtı ve gerek Belgrad'a irsâliyyesinin muhâsebesi görilmek fermân buyurulmağın işbu mütercimü'l-*Vâka'ât* bende-i kemîneye sipâriş ve fermân buyurulmağın yevm-i merkūmda müşârün-ileyh Köse Ahmed Ağa'nın muhâsebesi tahrîr ve inşâsına şürû' olundı. Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* hazret-i hayr ile itmâmın müyesser ide. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 11 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağında kul kethudâsı olan pîr-i rûşen-zamîr (Boş) Ağa pîr ü nâtüvân, alîl ve sâhib-i özr olmağla bi'z-zât hüsn-i rızâ ve ihtiyârıyla tekā'üd zümresine mülhak olmağa tâlib ü râgıb olmağla kānûn-ı kadîm üzere tarîk-i ocağ-ı mezbûr cihetiyle tekā'üd ve nân-pâre-i pâdişâhî atıyyesiyle tekā'üd zümresine ilhâk olmağın silsile-i tarîk mûcebince Zağarcıbaşı Kara Mehemmed Ağa'ya kul kethudâlığı rütbesi tevcîh olunup ve zağarcıbaşı rütbesi Kal'a-i Belgrad muhâfazasına me'mûr samsoncıbaşı ağaya tevcîh ile menşûrı mûcebince ağa mektûbı taraf-ı Belgrad['a] irsâl olunmağın mahlûl kalan samsoncıbaşılık rütbesi tarîk-i silsileden hâric |182a| başçavuşa tevcîh olunup tarîk cihetiyle orta çavuşa başçavuşluk merkezi tevcîh olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Felek-i devvârın gāfilâne cünbüş ve hareketin temâşâ eyle ki, sâ'at-i vâhidde fi'l-hâl beş aded rütbeyi tahvîlât ü tagyîrât ile her birin tâlib ü râgıb oldukları merkeze vâsıl ve vefk-i murâdları üzere devr idüp murâd u maksûdlarına mütevâsıl itmekle nâ'il-i merâm ve merkez ile mesrûr u handân idüp hayât-ı tâze ve sürûr-i bî-endâze hâsıl idüp ocağ-ı mezbûrun silsile-i azîmine müteharrik oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 12 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Bâ-kavl-i müneccimîn, takvîmlerinde tahrîr ü îmâ olunduğı üzere cemre-i evvel yevm-i merkūma müsâdif vâkı' olmuşdur.

Azl-i Celeboğlı: ***Azl-i Celeboğlı, Halîfe-i Mukāta'a-i Evvel:*** Başmukāta'a Kalemi'nde başhalîfe olan "Celebzâde" dimekle meşhûr u ma'rûf Köse İsma'îl Halîfe'nin beytü'l-mâl-ı müslimîne hıyâneti âşikâre vü nümâyân olduğı töhmet sebebi ile Kalem-i Mukāta'a-i mezbûrun defterleri Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Cânibdâr Ahmed Efendi taraflarından ahz olunup ve defterleri kîsesiyle mührlenüp hıfz olundukdan sonra işbu bin yüz dört senesi Cemâziye'l-evvelinin on ikinci İsneyn güni mezbûr İsma'îl Halîfe'nin başbâkīkulı hânesinde mahbûs olunduğunun zikri bundan akdem tahrîr ü inşâ olunmuş idi. Eyyâm-ı mahbûsdan yevm-i |182b| merkūma gelince otuz bir gün mahbûsluğı mukarrer iken ve ba'de'l-yevm mezbûr kalem-i merkūmda halîfelik rütbesinde istihdâm olunmayup yerine mu'temedün-aleyh müstakīm ve dîndâr halîfe ta'yîn olunmak umûr-ı mühimme-i dîn ü devletden olduğı nümâyân olmağın kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Silahdâr Mustafâ Paşa hazretlerinin etbâ'ından hâk-i Kayseriyye olup Mevkūfât

Kalemi şâkirdleri emekdârlarından Ebûbekir Halîfe'ye Mukāta'a-i Evvel Kalemi'nin başhalîfeliği in'âm ve tevcîh olunmak içün kā'im-makām-ı müşârün-ileyh Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa hazretlerinin iltimâsları mukarrer olmağın Kalem-i Mukāta'a-i Evvel halîfeliği mûmâ-ileyh Ebûbekir Efendi bendelerine tevcîh olunmak üzere huzûr-ı sadr-ı sadârete arz u telhîs itdükde mûcebince tevcîh olunmak içün fermân-ı âlî sudûr itmekle rü'ûs-ı hümâyûn i'tâsıyla mûmâ-ileyh Ebûbekir Efendi kalem-i mezbûrda ser-halîfe nasb u ta'yîn olunup beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile nâ'il-i merâm ve mesrûr-ı şâd-kâm olup mazhar-ı iltifât ile hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze tahassul eyledüği tahakkuk bulmuşdur ve mûmâ-ileyh Celeboğlı yevm-i merkūmda başbâkīkulı habsinden ıtlâk olunup, "ser-i bî-devletinin memâtdan necâtı matlûbun ise edebâne vaz' u hareketden inhirâf üzere olmayasın" deyü sipâriş ve fermân olunmuş iken garâbet bunda ki, mezbûr Celeboğlı habsden ıtlâk |**183a**| olunduğı gün gaybet idüp terk-i nâmus u âr ve karârı tebdîl-i firâr idüp nâ-bûd ve nâ-peydâ olup derd-i aşk-ı ma'şûk merâmı birle nâlân u hayrân ne tarafa hareketi ve ne cihete azîmeti nümâyân olmadı.

Beyt:

Şol kadar arayayım şâhid-i maksûdımı kim
Cüst ü cûda talebim rahşına meydân döğüne

Nesr: Fehvâsınca lisân-ı efvâhdan istimâ' olunan Han-ı âlî-şân Selîm Girây Han ârzûsuyla diyâr-ı Kırım'a azîmet idüp cerâ'im-i sâbıkası han-ı âlî-şân cenâbından recâ vü iltimâs olunmağla keşîde-i afv olunup rütbe-i kadîmesi ibkā ve ihsân olunmak sevdâsıyla diyâr-ı Kırım'a hey'ât vâdîlerin seyrân ile devân ü revân olduğı şüyû' bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 13 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Memâlik-i Anadolı'da vâkı' havâss-ı hümâyûn ve sâ'ir mukāta'âtın [mîrî] mahsûlleri eyâlete [ilhâk] olunup mâl-ı mîrîleri vâlî-i eyâlet olanların der-uhde ve iltizâmına dâhil olmağla eyâlet-i mezbûreye vâlî olanlar mâl-ı mîrînin tahsîline takayyüd olunmak içün erbâb-ı seferden olmayan eyâletlerin biri dahi Trablusşâm olup aklâm-ı dîvân-ı bülend-eyvân olan Muhâsebe-i Evvel defterleri mûcebince eyâlet-i mezbûrun iltizâm-ı vâlî olan mâl-ı mîrîsi ne mikdâr ise senede dört taksît olmak üzere her üç ayda bir taksîti hazîne-i küllî olmak şartıyla |**183b**| der-i devlet-medâra irsâl ve teslîm-i Hazîne-i âmire olmak kānûn olmağın sâbıkā defterdârlıkdan münfasıl Trablusşam eyâletine mutasarrıf

Vezîr-i mükerrem Ali Paşa taraflarından irsâliyye olup bir taksît olmak üzere yüz bin guruş ki, iki yüz kîse hazîne Trablusşâm pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd u şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye vâsıl ve Sarây-ı Cedîd-i Sultânî'de Hazîne-i âmire'ye mütevâsıl olmağın vezîr-i mükerrem-i müşârün-ileyh Ali Paşa taraflarından hazîne-i mezbûr ile ma'an vârid olan mu'temedün-aleyh âdemleri ma'rifetiyle Ser-veznedârân-ı Hâssa Ali Odabaşı muvâcehesinde veznedârân-ı sâ'ire yediyle bi'l-külliye add olunup teslîm-i Hazîne-i âmire oldukda Rûznâmçe-i Hümâyûn Kalemi'nden fermân ile sergi kâtibi nasb u ta'yîn olunan Ahmed Çelebi hazîne-i mezbûrı ecnâsıyla Rûznâmçe-i Hümâyûn Defteri'ne kayd idüp ve hazîne-i mezbûrun sülüsânından izdiyâdı aynî esedî guruş olduğı mukarrer ve nümâyân olup ve ba'de'l-kayd defter-i rûznâmçe vezîr-i müşârün-ileyhin mu'temedün-aleyh olan âdemleri yedine sûret-i rûznâmçe-i hümâyûn i'tâ eyledüği tahakkuk bulmuşdur. Ve havâss-ı hümâyûn ve mukāta'âtın mîrî mahsûlleri sancaklarına ilhâk olunan sancakların biri dahi Saydâ ve Beyrût sancağıdır ve bir dahi Bî'retü'l-Fırât sancağıdır ki "Birecik sancağı" dimekle meşhûrdur. Ve biri dahi Mûsul |**184a**| sancağıdır. Zikr olunan sancaklarda vâkı' havâss-ı hümâyûn ve mukāta'ât mahsûlâtları sancak-ı mezbûrlara mutasarrıf olan emîrü'l-ümerânın iltizâmına dâhil olup ba'de'l-azl muhâsebeleri aklâm-ı Dîvân-ı hümâyûn'dan Başmuhâsebe Kalemi ile görilüp mukaddemâ irsâliyyelerinden gayri zimmetlerine îcâb iden bâkîleri teslîm-i Hazîne-i âmire itdürilüp yedlerine sûret-i muhâsebe virilür.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 14 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum'ayı edâya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han bin Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmet ve'l-gufrân* merhûmun hayrâtından olup "Selîmiyye" dimekle meşhûr u ma'rûf câmi'-i şerîfe izz ü ikbâl ile teveccüh ü azîmet buyurdukları-nda erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat bi'l-cümle rikâb-ı hümâyûnlarında revân u devân oldukları hâlde câmi'-i şerîfe vusûl ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha devlet ü sa'âdetile teşrîf buyurduklarında sîm üzere mücevher buhurdânlarda ûd ve anber ihrâk olunduğı demde râyiha-i tayyibe ile derûn-ı câmi'-i şerîf mâl-â-mâl ve dimâğ-ı insân pür olup hayât-ı tâze ile sürûr-ı bî-endâze hâsıl idüp hatîb minbere |**184b**| urûc ve tekmîl-i edâ-yı hutbeden sonra nüzûl idüp mihrâba teveccüh ve salât-ı cum'aya şürû' idüp cemâ'at-i kesîre-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum'a edâ olundukdan sonra pâdişâh-ı âlem-penâh

hazretleri şevket ü iclâl ile câmi'-i şerîfden hurûc ve rahş-ı hümâ-bahşa devlet ile süvâr buyurduklarında çavuşân-ı Dîvân-ı ablak-nitâs gülbânge âgāz idüp edâ-yı farîza-i du'â-yı devlet ve ibkā-i vazîfe-i senâ ve midhat ile alkışlayup ve şâtırân-ı zerrîn-teber ve sîmîn-külâh ve solakān-ı sorguç-tebâh yemîn ü yesârdan tertîb-i sufûf ile rikâb-ı hümâyûnlarında çep ü râste oldukları hâlde pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri mücevher kılâde ile mîr-âhûr-ı Istabl'ın ârâyiş-i gurre-i sabâhü'l-hayr ile müheyyâ itdüği düldül-misâlin bâlâsında levendâne ve kahramâne ku'ûd ve yemîn ü yesârlarında makām-ı selâm-ı {u} selâmet-encâma muntazır olanlara nigâh selâm ile nazzâre buyurup "aleyke avnu'llâh" sadâsı ayyûka peyveste olduğı hâlde devlet ü ikbâl ve sa'âdet ü iclâl ile Sarây-ı ma'mûrelerine teveccüh ü azîmet ve metânet ile meşhûr cisr-i Sarrâchâne'den mürûr ve ebvâb-ı Kasr-ı Alay'dan Hadîka-i Hâssa'ya duhûl ve Dârü's-sa'âde'den Harem-i hümâyûnlarına teşrîfleri mukarrer oldukda ağa-yı Dârü's-sa'âde cânib-i yemînlerinde ve başkapuoğlanı cânib-i yesârlarında makām-ı hızmetde mevcûd oldukları |**185a**| an'ane-i sikāt rivâyetiyle istimâ' olunmuşdur.

Kıt'a:

Nûra gark itdükce dehri mihr ü meh-i şâm ü seher
Tal'atın âyînesinden âlem olsun pür-ziyâ
Düşmenin bağrın eritsün şem'-veş mihrin odı
Devletimin kandîli virsün tâ dem-i mahşer ziyâ

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 15 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

İbrail sâkinlerinden "Dîbâyîzâde" dimekle meşhûr Kara Mehemmed Ağa bin yüz iki senesinde İbrail kazâsından beş bin kîle hınta mübâya'asına me'mûr ve İsma'îl Geçidi sükkânı a'yânından "Siyâvuşzâde" dimekle ma'rûf Mehemmed Ağa İsma'îl Geçidi kazâsından beş bin keyl-i İstanbulî hınta mübâya'asına me'mûr olup ve Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd bin üçer yüz Frengî altun irsâl olunup Defterdâr İsma'îl Efendi defterdârlığında fermân-ı âlî birle mübâya'a-i mezbûra me'mûr olup hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş idi. Müşârün-ileyhimâ yevm-i merkūma gelince henûz muhâsebelerin görmemeleriyle merkūmân-ı mezbûrânın muhâsebeleri görilmek içün bundan akdem mezbûrların ihzârına hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş. Mûmâ-ileyhimâ yevm-i merkūmda şehr-i dil-âvîz mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vâsıl ve dest-bûs-ı defterdârî birle şeref-yâb olduklarında muhâsebeleri görilmek fermân olunup ve Mevkūfâtî Karanfilîzâde Ali Efendi'ye hıtâben tezkire-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

dîvân tahrîr ve vârid olup |**185b**| "muhâsebeleri tahrîr ve arz oluna" [deyü] sipâriş buyurulmağın Dîbâyîzâde Kara Mehemmed Ağa'nın muhâsebesi inşâ ve tahrîr olunmak aklâm-ı Dîvân-ı bülend-eyvândan Kalem-i Mevkūfât'da kîsedârlık hızmetinde istihdâm olunan el-Hâc Hasan Halîfe'ye sipâriş olundı. Ve Siyâvuşzâde Mehemmed Ağa'nın muhâsebesi tahrîri dahi aklâm-ı mezbûr şâkirdlerinden "Dâmâd" dimekle meşhûr u müte'ârif Mehemmed Halîfe'ye sipâriş olunup ve iki güne değin itmâm ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi'ye arz olunmak üzere Mevkūfâtcı Karanfilîzâde Ali Efendi'nin tenbîh ü te'kîdleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 16 Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin hâtır u âtır-ı şerîflerine seyr-i lu'b-ı ciird-i cündiyân hutûr itmeleriyle cündiyân-ı fârisânın lu'b-i ciridleri seyr ü temâşâsı fermân buyurılup gulâmân-ı Enderûn-ı Sadr-ı âlî ve gulâmân-ı kā'im-makām-ı âlî-makām ve ağavât-ı müşârün-ileyhimânın lu'b-ı ciridde mahâretleri meşhûr olanlar rahş-i mu'allemâna süvâr ve desti sîm çevgânlı ve başları ablak nitâslı mudhik ve mukallid alay çavuşları önince revân u devân oldukları hâlde cem'iyet-i cündiyân-ı fârisân ile vakt-i zuhrda Hadîka-i Sultâniyye'ye vâsıl ve miyân-ı meydân-ı hadîkada huzûr-ı hümâyûna mütevâsıl oldukları hînde zurnâ-yı nefirleri çalınup ve kûs-i Keykâvûs'a turralar urılup sadâ-yı kûs ve nefîr ve nakkāre-i mehterân-ı tabl [u] alem ayyûka |**186a**| peyveste olup at sehîlinden insân sadâsından velvele ve gulgule peydâ olup alay çavuşları alkışlayup cündiyânın lu'b ve hünerleri arz olunmak içün salâ olundukda erbâb-ı cündiyân-ı fârisân lu'b ve hünerlerin zuhûra getirüp "Harharı" ta'bîr olunan vâdî ile birbirlerine cân u gönülden şol kadar çomak uruşdılar ki baş ve göz bilinmeyüp ve rahşları hareketden kalup bî-mecâl olunca durişüp pâdişâh-ı âlî-câha arz-ı hüner itdüklerinde tekrâr Mısr cündîleri tarzı arz-ı {u} hüner idüp kimi pesendîde ve kimi nâ-pesendîde iki nücûmî sâ'atden mütecâviz elleşdiler. Çûn ki rahşlarında ve zâtlarında harekete mecâl kalmayup bî-tâb u bî-tâkat oldılar.

Mısra':

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye.

Nesr: fehvâsınca ferağlarına fermân-ı hümâyûn sudûr bulup me'zûn oldukları hâlde a'zâlarında şikest olmadık uzv kalîl olmak üzere huzûr-ı hümâyûndan avdet ve meydân-ı Hadîka-i Sultânî'den hurûcları mukarrer olup kimi memnûn kimi mesrûr ve kimi mahzûn menzilgâhlarına rücû'ları tahakkuk bulmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 17 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Nehr-i Tuna yalısında vâkı‘ iskelelerden Kili ve İsma‘îl ve Maçin ve Silistre ve Rusçuk ve Ziştovi ve Niğbolı ve sâ’ir iskelelere ta‘yîn ve irsâl olunan zahîre mübâya‘acılarının iskele-i mezbûrelerde mübâya‘a ve der-anbâr eyledükleri mîrî zahireler |**186b**| Nehr-i Tuna sefînelerine tahmîl olunup sefer-i hümâyûna me’mûr asâkir-i İslâm ve serhadd-i İslâmiyye'de umûr-ı muhâfazada olan guzât-ı muvahhidîn içün dârü'l-cihâd-ı sengin-bünyâd Kal‘a-i Belgrad'a nakli umûr-ı mühimme-i dîn ü devletden olup küllî sefîne tedârüki elzem ü lâzımînden olmağın ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî pâyesiyle zu‘amâdan gediklü müteferrikalardan “Çatrapatrazâde” dimekle meşhûr u müte‘ârif Mustafâ Bey sene-i sâbıkada hızmet-i mezbûra me’mûr ve uhdesinden geldüği eclden işbu sene-i mübârekede dahi hızmet-i mezbûra me’mûr ve Kili Boğazı'ndan Kal‘a-i Vidin'e varınca Tuna yalısının iki tarafında vâkı‘ iskelelerde kadîmden mevcûd olan Tuna sefînelerin ashâbına kalafatladup ve kürekçi ve sâ’ir levâzım u mühimmâtın gördürüp mîrî mübâya‘a zahîreleri mevcûd ve der-anbâr olan iskelelere irsâl idüp ve her iskelede der-anbâr ve mevcûd olan mîrî zahîreye kifâyet mikdârı sefâyini mübâya‘a mübâşirlerine teslîm itdükden sonra mîrî zahîreleri dahi sefâyin-i merkūmîne tahmîl ve dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad'a irsâl ü îsâlde bezl-i makdûr itmek üzere mübâşir tedârük sefâyin-i Tuna ta‘yîn olunup ve zikr olunan sefâyini ahz u kabza kimesne mâni‘ olmayup himâye eylememek içün Tuna yalısının iki tarafında vâkı‘ iskelelerin kādîlarına ve mîrî mukāta‘ât |**187a**| emînlerine ve evkāf mütevellîlerine ve voyvodalara ve mîr-li-vâ mütesellimlerine ve Tuna Kapudanı Ali Paşa'ya hıtâben sefâyin umûrına ve sâ’ir umûrlarına müte‘allık lâzım ve iktizâ iden ahkâm-ı şerîfeleri aklâm-ı bülend-eyvân olan Mevkūfât Kalemi'nden tesvîd olunup ve Mâliye Kalemi'nden tahrîr olunup mîr-i müşârün-ileyh Çatrapatrazâde Mustafâ Bey'e teslîm olunup Tuna yalılarına irsâl olundı. Ve hızmet-i mezbûrda kemâl-i mertebe takayyüd-i tâmm ve sa‘y ü ihtimâm idüp Tuna sefînelerin bir gün evvel ve bir sâ‘at mukaddem mîrî zahîre der-anbâr ve mevcûd olan iskelelere irsâl ve mîrî zahîreleri tahmîl ve Ordu-yı hümâyûn ile asâkir-i İslâm dârü'-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad sahrâsına muhayyemgâh ile nüzûl eylemezden mukaddem zahîre-i mezbûrı sefâyin ile Belgrad İskelesi'ne ulaşdırmakda bezl-i makdûr itmesi sipâriş ve fermân buyuruldı. Ve Tuna Kapudanı Ali Paşa cenâbına dahi mahsûs hükm-i hümâyûn irsâl olundı ki, mîr-i müşârün-ileyh Çatrapatrazâde Mustafâ Bey'in gerek sefîne tedârüki umûrunda ve gerek mîrî zahîre tahmîli husûsunda mu‘âvenet-i küllî idüp ashâb-ı sefîne-i Tuna'yı bir ferdin himâye ve sıyânesine

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

mâni‘ ü müzâhim olup her husûsunda mu‘âvenet ü müzâheret ve istimdâd üzere olmaları sipâriş ve fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 18 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'dan ağay-ı Dârü's-sa‘âde |**187b**| yazıcılığında Muhâsebe-i Haremeynü'ş-şerîfeyn rütbesiyle ihrâc ve ba‘dehû devletlü Haseki Sultân kethudâsı iken bin doksan sekiz târîhinde dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad meştâsında Vezîr-i a‘zam Sarı Süleymân Paşa vezâreti asrında Mısr-ı Kāhire eyâleti ihsân olunup ve ba‘dehû bin yüz bir târîhinde Köprülizâde şehîd ü sa‘îd ve sâhib-i sa‘âdet Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mustafâ Paşa'nın vezâreti asrı evâ’ilinde pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd u şikârgâh-ı pâdişâhân olan şehr-i dil-âviz mahmiye-i Edirne meştâsında Bağdâd-ı dârü's-selâm eyâlet ve hükûmeti tevcîh ü ihsân olunan Genç Hasan Paşa eyâlet-i Bağdâd-ı bihişt-âbâddan şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup ma‘zûlen Âstâne-i sa‘âdet'e vusûli haberi mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vârid oldukda mukaddemâ Cezîre-i İstanköy muhâfazasına me’mûr Şeyhoğlı Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa cezîre-i mezbûre muhâfazasından ihrâc ve dârü's-selâm Bağdâd-ı bihişt-âbâddan münfasıl vezîr-i müşârün-ileyh Genç Hasan Paşa İstanköy Cezîresi muhâfazasına me’mûr ve ta‘yîn olunup bir gün evvel cezîre-i mezbûreye dâhil ve muhâfaza umûrına takayyüd-i tâmm ve sa‘y ü ihtimâm ile cezîre-i mezbûrenin hıfz ü hirâseti bâbında bezl-i makdûr itmeleri içün fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın mûcebince menşûrı Kalem-i Re’îsü'l-küttâb'dan tahrîr |**188a**| ve İstanbul'da vezîr-i müşârün-ileyh Genç Hasan Paşa cenâbına irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 19 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Zümre-i mülâzımîn ve ser-bölükân ve Yeğen Osmân Paşa didikleri mülhid ü zenâdık vak‘asında sahrâ-yı Niş'de bî-günâh katl olunan emîn-i defter-i hakanî ve Devlet-i aliyye'nin hayrhâhı ve emekdârı Acemzâde Efendi'nin çırakların-dan Arnavud beyzâdelerinden “Genç Hasan Ağa” dimekle meşhûr mîr-kelâm ve erbâb-ı re’y ü tedbîrden add olunmağın her bâr umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletde muktazî olan hıdemâtda istihdâm olunagelmeğin mahmiye-i Edirne'nin cizye-güzârı olan Nasârâ ve Yahûdâ'nın bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere cizye-i mezbûrun cibâyetine me’mûr “Marmaralı” dimekle meşhûr Ahmed Ağa'nın tahsîl-i cizye-i mezbûrda tekâsüli cihetinden ve adem-i takayyüdi sebebinden târîh-i mezbûra mahsûb olmak üzere mahmiye-i Edirne'nin

cizye-güzârları teftîş ü tefahhusı mûmâ-ileyh Genç Hasan Ağa'ya sipâriş ve fermân olunup bilâ-kâğıd ihtifâ iden kefereden iki binden mütecâviz cizyesin edâ itmemiş kefere bulup ve a'lâ ve evsat i'tibârıyla a'lâ kefere i'tibâr olunanların yedlerinde vasat kâğıdı ve evsat i'tibâr olunan kefere yedlerinde ednâ kâğıdı olmağla ba'de't-tefahhus i'tibârlarınca kâğıdların tebdîl idüp ve ihtifâ iden keferelerin dahi cizyelerin alup virdüği kâğıdlardan beşbin altundan mütecâviz cizye mâlı cem' u tahsîl |188b| idüp ve nısfı mikdârın teslîm-i Hazîne idüp kusûrı menzilgâhında mevcûd olduğın eşirrâ-i sârıkīn ve tâ'ife-i erâzil habîr ü âgâh olduklarında serîka tarîkine sâlik ve tahsîl ve çâresine tedârük görmeğe zâhib ve iştigāl olurlar. Garâbet bunda ki mûmâ-ileyh Genç Hasan Ağa'nın ekseriyâ huddâmı tâ'ife-i kuldan abd-i memlûki olup tâ'ife-i erâzil mezbûrun abd-i memlûklerine intisâb idüp yârâniyyet cihetiyle ülfet [ü] âşinâsında sûret-i hakdan görinüp sizi abd-i memlûklükden istihlâs âsân idi deyü miyânlarında mükâleme vukū' buldukda bî-akl u idrâk olan Kazak-ı {u} âk tâ'ifesi istihlâs-ı ser iddi'âsına râgıb olup tedbîrine tâlib olduklarında tâ'ife-i erâzil feth-i kelâm idüp hânenizde mevcûd olan altunı ahz idüp size cevr ü eziyyet üzere olan sûretâ velî-ni'metiniz görinür gāfilen bir gice ittifâk mezbûrı katl idüp bizlere vâsıl oldukda sizi âhar diyâra nakl idüp altun-ı mezbûr ile ber-vech-i iştirâk kâr ü kesbe mübâşeret itmekle fâ'il-i muhtâr olup âhir-i ömre değin zevk u safâda olmanız mukarrerdir deyü iğvâlarına mütâba'at idüp.

El-kıssa: Leyl-i mezbûrda fursatı ganîmet add idüp bî-çâreyi abd-i memlûkleri katl idüp dînâr-ı ma'hûdı ahz ve firâr iderler. Sabâh oldukda ahvâl-i maktûl âşikâre olup ma'lûm-ı hükkâm oldukda taraf-ı şer'-i enverden nâ'ibü'ş-şer' ma'rifetiyle keşf olunup |189a| defn olunduğı tahakkuk bulup beyne'n-nâs şüyû' bulmuşdur.

Mısra':

Unudurlar seni bî-çâre hemen ölmeyü gör.

Nesr: Fehvâsınca hemân miyân-ı meydânda zâyi' oluna. Yazık merhûmun abd-i memlûklerinin erâzil iğvâsıyla ahvâl-i mezbûr bu vech üzere zuhûr bulmasın. Ukalâ-yı kâmilin hendese ve firâsetile îmâ ve inhâ eyledükleri istimâ' olunmağla fikre kurbiyyeti olmağın tahrîr olunmuşdur.

El-kıssa: Kātilân-ı mezbûr nâ-bûd u nâ-peydâ olup isr ü âsârların zuhûr itmemekle vücûda gelmeleri fermân olunmağın ser-bostâniyân-ı Edirne ma'rifetiyle etrâf u eknâfa bostâncı ustaları ta'yîn ve irsâl olunup kātilân-ı merkūmânı cüst ü cûda tek-bû eylediler. Ve lâkin nâm u nişânlarından isr ü

âsâr zuhûr bulmamağla etrâf-ı kurâ ahâlîlerine ve kurâ zabitlerine ve voyvodalara muhkem tenbîh ü te'kîd olundı ki ol makūle eşhâs zuhûr ü nümâyân oldukda ahz ve kayd ü bend ile getürüp Bostâncıbaşı tarafına teslîm ideler. Ve kātilân-ı merkūmān abd-i memlûklerin tâ'ife-i erâzil kısmı ile mukaddemâ her bâr ülfetlerin maktûlün menzilgâhı civârında sâkin olanların gâh u bî-gâh manzûr-ı dîdeleri oldukları nakl ü rivâyet olunmuşdur. El-uhdetü ale'r-râvî. Meşhûr meseldir: "Asl azmaz merd-i mülhid tevbekâr olmaz, cühûd îmâna gelmez". Tâ ezelî resm-i dünyâ böyledir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 20 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri nedîmân musâhibân-ı mukarrebân ile Sarây-ı âmire'den |189b| izz ü ikbâl ile hareket ve Saruca Paşa Çârşusı'nda vâkı' Sarây-ı Cedîd'e teşrîf buyurup Sadr-ı âlî'nin huzûr-ı hümâyûna da'vetleri fermân buyurulmağın ibtidâ lâyık-ı mülûkâne on beş tabladan mütecâviz hediyye-i gûn-â-gûn meyve-i nâzikâne ihdâ ve irsâl olundukdan sonra der-akab Vezîr-i a'zam dahi semend-i çapük-hirâma süvâr ve çavuşân-ı ablak-nitâs alkışayup nazarlarında revân u devân oldukları hâlde Sarây-ı Cedîd-i Sultânî'ye teşrîf ve huzûr-ı hümâyûna vâsıl ve dest-bûs-ı şehinşâh u şehriyârî birle şeref-yâb olduklarında taraf-ı pâdişâhîden tevkīr ü iltifâta mazhar u sezâvâr vâkı' olup iki nücûmî sâ'at mikdârı huzûr-ı hümâyûnda meks ü ârâmları muhakkak olup ba'dehû taraf-ı pâdişâh-ı Cem-câhî'den me'zûn oldukları hâlde huzûr-ı hümâyûndan müfârakat ve avdet ve kerr u ferr ile Sarây-ı mahsûslarına teşrîfleri mukarrer olmuşdur. Şu'arâ-yı kâmilin şi'ridir.

Beyt:

Kişiye gelmelü olsa eğer devlet
Bir kıl ile çekilir bî-minnet

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 21 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri devlet ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle edâ-yı salât-ı farîza-i cum'a içün "Eski Câmi'" şöhretiyle ma'rûf olan ma'bed-i kadîme |190a| teşrîf ve cemâ'at-i müslimîn ile edâ-yı salât-ı cum'adan sonra devânla Sarây-ı ma'mûrlarına teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 22 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Bundan akdem ilçi nâmıyla dâhil-i mahmiye-i Edirne olan küffâr-ı dalâlet-âyîn

yevm-i merkūma gelince henûz dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle behre-yâb olmasına ruhsat bulmamağla me'zûn olduğı hâlde Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye dâhil ve dest-bûs ile hâk-i pâylarına arz-ı ubûdiyyet ile mesrûr ve behre-yâb olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 23 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Düşmen-i dîn-i bed-âyîn olan millet-i Nasârâ'dan Venedik melâ'înî bin yüz üç senesinde Cezîre-i Girid'de vâkı' metânet ü istihkâm ile meşhûr Hanya Kal'ası'n muhâsara ve altmış günden mütecâviz meterisden ceng ü cidâl ve harb u kıtâl vukū' bulup bi-hamdi li'llâhi te'âlâ cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti ümmet-i Muhammed kullarına mu'în ü yârî olup küffâr-ı dalâlet-âyîn hâ'ib ü hâsir avdet itdükde kal'a-i mezbûrun gülle-i topdan rahnedâr olan mahalleri ta'mîr ü termîme muhtâc olmağın ilm-i binâda sâhib-i ma'lûmât ve erbâb-ı mühendisden olup sâbıkā Başmuhâsebeci İbrâhîm Efendi'ye Cezîre-i Girid defterdârlığı tevcîh ü ihsân olunup kal'a-i mezbûrun ta'mîr ü termîmi ve sâ'ir mühimmât ü levâzımâtı sipâriş buyurulduğunun zikri bundan akdem sebt ü tahrîr olunmuş idi. Hâliyâ müşârün-ileyh İbrâhîm Efendi kal'a-i mezbûrı kemâ-yenbağī ta'mîr ü termîm idüp sâ'ir mühimmâtından nâşî muhâfızîn-i kal'a içün mustahfızânın elzem ü lüzûmunı arz u i'lâm |**190b**| itmeğin İstanbul'da müceddeden iki bin nefer kapukulu be-dergâh olunup donanma-yı hümâyûn ile Hanya Kal'ası'na irsâl olunmak bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın be-dergâh olunacak kapukullarının hıntaların mübâya'a ve kal'a-i mezbûrun cebehâne ve tophâne mühimmâtların tedârük ve mîrî kalyonların mühimmâtların görmek içün havâle olunan emvâldir ki, sebt ü îmâ ve tahrîr olunur:

Be-cihet-i mübâya'a-i hınta berây-ı yeniçeriyân müceddeden be-dergâh şude berây-ı muhâfızîn-i Kal'a-i Hanya ve tabh-i beksimad ve mühimmât-ı sâ'ire, el-vâkı' fî sene 1104, be-ma'rifet-i Ali Ağa emîn-i Gümrük-i İstanbul ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı İstanbul ve tevâbi'hâ, vâcib-i sene 1104, havâle şude fermûde fî 23 C. sene 1104 *guruş-ı esedî* 10.000	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı vilâyet-i Kocaili, vâcib-i sene 1104, havâle şude fî 23 C. sene 1104 [*guruş-ı esedî* 10.000]	An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı vilâyet-i Burusa, vâcib-i sene [1]104, havâle şude fermûde fî 23 C. sene 1104 *guruş-ı esedî* 10.000
	Cem'an Yekûn *guruş-ı esedî* 30.000	

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Havâle olunan otuz bin guruşı emr-i şerîf-i âlî-şân mûcebince Gümrük Emîni Ali Ağa cizyedâr-ı mezbûrlardan tahsîl idüp ve başdarde ve yedek-i kapudan paşa içün mu'tâd-ı kadîm üzere beş yüz kantâr hâs beksimad tabh itdirüp ve müceddeden be-dergâh olan iki bin nefer kapukullarının bir senelik hıntaların mübâya'a idüp ve Hanya Kal'ası'nın cebehâne ve tophâne mühimmâtların irsâl olunan defter mûcebince bi't-tamâm tedârük idüp Vezîr-i mükerrem Kapudan Yûsuf Paşa hazretleri ma'rifeti ile donanma-yı hümâyûn kadırgalarına teslîm idüp ve mîrî kalyonların dahi irsâl olunan defter mûcebince mühimmâtların tedârük idüp mîrî kalyonların |**191a**| kapudanı olan Mezamorta Paşa tarafına teslîm eylemek üzere sipâriş ve fermân buyurulduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve havâle olunan meblağ-ı mezbûr otuz bin guruş fermân ve sipâriş olunan mühimmâta kifâyet itmedüği hâlde ne mikdâr akça dahi iktizâ iderse sen ki İstanbul Gümrükcisi Ali *zîde mecduhû*sun der-uhde ve iltizâmında olan İstanbul Gümrüği mâlından tekmîl idüp ve masârıfât-ı mühimmât-ı mezbûrı başka başka huccet-i şer'iyye ve mümzî vü mahtûm defter itdükden sonra vezîr-i mükerrem kapudan paşa hazretleri taraflarından dahi memhûr temessük alasın ki, hîn-i hisâbda meblağ-ı mezbûr deynine mahsûb oluna" deyü Emin-i Gümrük-i İstanbul Sarı Ali Ağa'ya hıtâben mahsûs hükm-i hümâyûn irsâli tahakkuk bulmuşdur.

Mahbûs Fermân Şuden-i Marmaralı Ahmed Ağa: Bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere mahmiye-i Edirne kasaba ve kurâsının cizye-güzâr olan Nasârâ ve Yahûd tâ'ifesinin cizyeleri cibâyetine me'mûr "Marmaralı" dimekle meşhûr u müte'ârif Ahmed Ağa'nın cizye-i mezbûr mâlından üç yük akça mikdârı mîrîye deyni olup ve yedinde beş yük akçadan mütecâviz Hazîne tezkireleri olmağın düyûn-ı mezbûr mutâlebe olundukda yedinde olan Hazîne tezkirelerin geçürmek içün nakdden teslîm-i Hazîne-i âmire itmekden îbâ itmekle başbâkīkulı habsine fermân olunmuşiken ehibbâ vü asdikāsının recâ vü iltimâsları ile habsden ferâgat olunup ve "yedinde olan Hazîne tezkireleri cizye-i mezbûr mâlına geçmek üzere deynine |**191b**| du[tı]la" deyü fermân-ı şerîf sudûr bulmağın Sadr-ı âlî taraflarından dahi buyurılup sahh olunmak iştigāline müşârün-ileyh Marmaralı Ahmed Ağa'nın azîmeti mukarrer oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 24 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Tuna Kapudanı Ali Paşa taraflarından mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra mektûblar vârid olup Nehr-i Tuna'da mevcûd olan donanma-yı hümâyûn fırkate ve şaykalarına marankoz ve kalafâtcı lâzım u mühimm olduğın arz u

i'lâm itmekle Âstâne-i sa'âdet'de Tersâne-i âmire Emîni Mehemmed *zîde mecduhû* ma'rifetiyle marankoz ve kalafatcı tedârük ve ihrâc olunup İstanbul'dan Tuna'da Kapudan Ali Paşa yanına me'mûr olup gidecek fırkate ve şaykalar ile irsâli sipâriş ü fermân buyurılan marankoz ve kalafatcılardır:

Be-cihet-i ücret-i marankoz ve kalafatcıyân berây-ı hızmet-kerden-i donanma-yı Nehr-i Tuna der-nezd-i Kapudan Ali Paşa der-sefer-i hümâyûn, el-vâki' fî sene 1104, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

Tâ'ife-i marankoz *Neferen* 20	Tâ'ife-i kalafatcıyân *Neferen* 40
Cem'an Yekûn Neferen 60 Fî-i beher nefer, guruş: 56 *guruş-ı esedî* 3.360	
An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı İstanbul, vâcib-i sene 1104, an-tahsîl-i Rıdvân Mehemmed Ağa havâle şude fermûde fi 24 C. sene 1104 *guruş-ı esedî* 3.360	

İstanbul'da Tersâne-i âmire Emîni Mehemmed *zîde mecduhû* ma'rifetiyle yirmi nefer marankoz ve kırk nefer kalafâtcı ihrâc olunup ve ibtidâ-i bahârdan hitâm-ı sefere değin Kapudan-ı Tuna Ali Paşa yanında mevcûd Tuna donanmasında hızmetde olmak üzere zikr olunan marankoz ve kalafâtcıların her bir neferine elli altışar guruş ücretleri havâle olunan İstanbul keferesi cizyesi cibâyetine me'mûr Rıdvân Mehemmed Ağa'dan tahsîl ve ber-vech-i peşîn tâ'ife-i merkūmeyne |**192a**| teslîm olunup ve zikr olunan marankoz ve kalafatcılar Tersâne-i âmire Emîni Mehemmed *zîde mecduhû* ma'rifetiyle Nehr-i Tuna Kapudanı Ali Paşa tarafına irsâl olunmak üzere fermân olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 25 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Vezîr-i a'zam Ali Paşa hazretleri sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i İslâm ve erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat birle bin yüz üç senesinde vâkı' şehr-i Şevvâlü'l-mükerremin on altıncı güni Ordu-yı hümâyûn ile Edirne sahrâsından hareket ve sefer-i hümâyûna azîmet idüp ve hitâm-ı seferden avdet olunup bin yüz dört Rebî'ü'l-âhirenin üçünci Cum'a güni pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [ü] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne meştâsına vusûlleri eyyâma gelince yüz altmış beş eyyâm mürûr idüp ve bu Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn

Silahdâr Mustafâ Paşa'nın kā'im-makāmlığında Sarây-ı Sultânî'de Dîvân-ı [bülend-]eyvânın vukū'ı vâkı' olmayup ve vükelâ-yı Devlet-i aliyye avdet-i seferden meştâ-yı Edirne'ye duhûlleri eyyâmdan yevm-i merkūma gelince dahi yüz on gün mürûr idüp ve her gün Sarây-ı Sadr-ı âlî'de dîvân mukarrer olup ve lâkin Sarây-ı Sultânî'de Dîvân-ı bülend-eyvânın vukū'ı vâkı' olmamağla bi-hasebi'l-iktizâ Dîvân-ı bülend-eyvâna müdâvemet husûsunda fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın bir gün mukaddem ki, Yevmü'l-isneyn'dir, çavuşbaşı tarafından vüzerâ ve sadreyne ve Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ve sipâh ocaklarına ve ahâlî-i Dîvân'a Dîvân-ı hümâyûn çavuşları perâkende ve ifâde-i Dîvân |**192b**| itmeleriyle ale's-seher cümle ocak halkı ve solakān ve erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve erbâb-ı dîvân bi'l-külliye Sarây-ı Sultânî'de müctemi' olup ve Kā'im-makām-ı Rikâb Silahdâr Mustafâ Paşa ve muvakkı'ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğra-keşân-ı ahkâm-ı cihân-bânî Vezîr-i mükerrem Elmas Mehemmed Paşa ve ağa-yı Bektaşiyân olan Vezîr-i mükerrem Esîr İsma'îl Paşa ve sadr-ı Rûm ve sadr-ı Anadolı ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Cânibdâr Ahmed Efendi teşrîf-i kudûm-ı Sadr-ı âlî'ye müterakkıb oldukları hâlde sadr-ı sadâret-i uzmâ ve vekîl-i devlet-i kübrâ Vezîr-i a'zam hazret-i Ali Paşa *yessera'llâhu mâ yeşâ'* Sarây-ı Sultânî'ye teşrîf ve kubbe-i Dîvân-ı âlî'ye karîb olduklarında vüzerâ ve sadreyn ve defterdâr ve ebvâb-ı Dîvânhâne-i âlî'de makām-ı hızmet-i selâm birle istikbâl ve kubbe-i âlî-i bülend-eyvâna kudûm-ı meymenet-i Sadr-ı âlî vukū' bulup merkez-i sadâretde ku'ûd buyurduklarında ba'de kırâ'at-i Feth-i şerîf edâ-yı farîza-i du'â-yı devlet ve ibkā-i vazîfe-i senâ-yı midhatden sonra yeniçeriyâna yağma-yı şorbaya işâret ve icâzet ve ba'dehû erbâb-ı şâkîye salâ olunup arz ve arz-ı hâlleri lisân tezkireciyândan kırâ'at ve kānûn-ı kadîm-i selâtîn-i mâziyye üzere fermânlar buyurılup ve şer'-i şerîfde murâfa'a olunmak iktizâ iden da'vâ-yı şâkiyânı şer'-i şerîfe havâle olunup itmâm-ı ahvâl-i şâkiyândan sonra simât-ı şehinşâhî ihrâc ve ni'met-i enfese ekl olunup umûr-ı hızmet-i Dîvân-ı bülend-eyvân hitâmından sonra:

Mısra':

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye.

Nesr: Fehvâsınca |**193a**| erbâb-ı Dîvân bi'l-külliye dağılup Sarây-ı Sultânî'den hurûc ve avdet idüp erbâb-ı Dîvân'ın ve ehl-i küttâbın zurefâ ve pindârları Sarây-ı Sultâni'ye karîb ahbâbları sa'âdethânelerinde teneffüs ve şurb-i kahve ârzûsuyla perâkende vü perîşân oldukları tahakkuk bulmuşdur. Ve ebvâb-ı hümâyûn izdihâm-ı Dîvân'dan müberrâ olup nevbetciyân-ı bevvâbân-ı sultânî olanlar Bâb-ı hümâyûn'dan dâhil ve hârice hareket üzere olunları kelb-i ukūrmisâl mu'tâd-ı kadîmleri üzere dalamağa mübâşeret üzere iştigāl gösterdiler.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 26 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

On beş seneden mütecâviz tâ'ife-i mükâriyân-ı esterân ve bârgîrâna şeyh olan "Gergerlioğlı" dimekle meşhûr İbrâhîm nâm şahsın tâ'ife-i mükârîyâna zulm ü ta'addîsinden nâşî erbâb-ı mükârîyânın taraf-ı mîrîden virilen ücretleri edâda cevr u eziyyeti nümâyân olup ücretlerin virmedüği mukarrer olup tâ'ife-i mükârîden şâkîsine nihâyet olmadığından mâ'adâ erbâb-ı sefere taraf-ı mîrîden ta'yîn olunan mükârî bârgîrlerinin tevzî' ü taksîminde tekâsül ve taksîrâtı mukarrer olup ve erbâb-ı seferin dahi mezbûr Gergerlioğlı'ndan müteşâkî[50] ve hızmetinden memnûn olmadukları cihetden mâ'adâ merkūmun taraf-ı mîrîye küllî gadr u hayfi mukarrer olduğundan tebdîli iktizâ itmeğin azl olunup ve tâ'ife-i mükârîyâna mezbûrun kadîmden kitâbeti hızmetinde istihdâm olunan Kâtib Mehemmed nâm şahsı tâ'ife-i mükârîyâna şeyh-i esterân nasb u ta'yîn olunmak tâ'ife-i mükâriyâna ve erbâb-ı sefere nâfi' olduğundan |**193b**| gayrı mîrîye dahi enfa' olmağın azli husûsunda arz u telhîs olundukda: "Mûcebince merkūm Mehemmed'e hızmet-i mezbûr tevcîh oluna" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın kadîmden şeyh-i esterân olan Gergerlioğlı dedikleri sâhib-i şîve-i esterân şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olup merkūm Mehemmed nâm şahs tâ'ife-i mükârîyâna şeyh-i esterân nasb ü ta'yîn olundı. Ve tâ'ife-i mükâriyânın merkūma inkıyâd u itâ'atlerine takviyet zuhûrı içün merkūm Mehemmed'e defterdâr efendi tarafından şeyhlık hil'ati ilbâs olunup kat'-ı pâye ile mesrûr u handân ve memnûn u şâdân olup bî-çâre Gergerlioğlı mahzûn ü nâ-kâm âh ü enîn ile hâmyâze[51] çeküp kenâr çizmeye başladı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 27 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Eyâlet-i Mûsul hükûmetinden münfasıl sükkân-ı kasaba-i Niğde['den] Köse Ali Paşa'nın Mûsul mukāta'âtı irsâliyyesinden ve sâ'ir mîrî hıdemâtdan taraf-ı mîrîye düyûn-ı kesîresi olduğundan nâşî mukaddemâ çavuşlar emîni hânesinde nice eyyâm u şühûr bâ-fermân-ı âlî mahbûs olunduğunun zikri bundan akdem sebkat idüp tahrîr ü îmâ olunmuş idi. Hâliyâ mûmâ-ileyh Köse Ali Paşa mahbûs-ı mütemâdîden dilgîr olduğundan gayrı râhat u istirâhata teşne-dil olup düyûn-ı sâbıkasından otuz kîsesin ber-vech-i nakd Âstâne-i sa'âdet'de teslîm-i Hazîne-i âmire idüp ve kusûrın dahi tedrîc ile edâya ta'ahhüd idüp habsden

50 Kelime metinde " متكاشى " şeklindedir.

51 Kelime metinde " همیازه " şeklindedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ıtlak |**194a**| ve bir nân-pâre sadaka vü ihsân buyurulmak recâsıyla hâk-i pây-i Sadr-ı âlî'ye ruk‘a ve arz-ı hâl irsâl itmeğin ahvâl-i dîger-gûnuna merhamet-i sadr-ı sadâret tarafları cilveger ve nümâyân olmağın yevm-i merkūmda habsden ıtlâk ve Van ülkesinde vâkı‘ Kars sancağı tevcîhi sadaka vü ihsân buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta sezâvâr ve beyne'l-akrân mîr-i mîrân müceddeden kat‘-ı pâye ile mesrûr u handân ve memnûn [u] şâdân olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 28 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum‘aya niyyet ve izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle Nehr-i Tunca kenârında vâkı‘ “Maksûdiyye” dimekle meşhûr ma‘bed-i kadîme teşrîf ve salât-ı cum‘ayı cemâ‘at-i müslimîn ile edâ buyurup Sarây-ı ma‘mûrelerine avdet ve sa‘âdetle teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur. Çûn ki Vezîr-i a‘zam Ali Paşa *yessera'llâhu mâ-yeşâ’* hazretlerinin mahdûm-ı mükerremleri Bey hazretlerinin sûr-ı tezvîcleri karîb olup erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanata mu‘tâd-ı kadîm üzere ziyâfet olunmak vüzerâ-yı sâlifden kānûn kalmağın her rütbe ve merkezin erbâbı sınıf sınıf hem-cinsi ile ziyâfet ve tevkīr ü ihtirâm olunmağa karâr-dâde virilüp âlî ziyâfetler tertîb olunup ve şâdırvân [ve] selsebîl ile müzeyyen olan oda-i kebîr mülûkâne mefrûş ve hâzır u âmâde olundukdan sonra Çavuşbaşı Mehemmed Ağa ma‘rifetiyle hazret-i şeyhü'l-islâm |**194b**| ve fazîletlü kādî‘asker-i Rûmili ve Anadolı da‘vet olunup ba‘de edâ-i salâti'l-cum‘a Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîfleri mukarrer olup istikbâl olunup tevkīr ü ihtirâmdan sonra oda-i ma‘hûd-i mefrûş-ı cedîde vusûl ve meclis-i Vezîr-i a‘zam birle şeref-yâb olup meclis-i ulemâ her bâr ehâdîs-i şerîfe ile pür-nûr meclis-i âlî olup simât-ı ziyâfet müheyyâ ve ni‘met-i enfese-i gûn-â-gûn ekl ve sükkerî mümessek eşribe-i gül ve limon ve benefşe şurb olunup ve mahdûm-ı mükerrem-i Sadr-ı âlî'nin ömr-i tavîl ile mu‘ammer olmasına dergâh-ı kādi'l-hâcâta tazarru‘ u niyâz ve hulûs-i kalb ile du‘â vü senâdan sonra meclis dahi hitâm bulmağın ulemâ-yı kirâm vedâ‘ ile avdet ve sa‘âdet ile sa‘âdethânelerine teşrîfleri mukarrer olmuşdur. Eyyâm-ı sûrun ibtidâsı meclis-i ulemâ ile bed’ olunup intihâsı hayr ile itmâm bulmak recâsına dergâh-ı izzete münâcât olundı. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti hayr ile itmâmın müyesser ü mukadder itmiş ola. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve Şefî‘i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 29 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Bugün dahi tertîb-i ziyâfet-i sûr-ı tezvîc-i ferzend-i hoşmend-i Sadr-ı âlî olmağın kethudâ-yı bevvâbîn-i Sadr-ı âlî ma'rifetiyle muvakkı'ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğra-keşân-ı ahkâm-ı cihân-bânî Vezîr-i mükerrem Nişâncı Mehemmed Paşa ve Ağa-yı Bektaşiyân Vezîr-i mükerrem Esîr İsma'îl Paşa, ziyâfet-i Sadr-ı âlî'ye da'vet olundukda ba'de salâti'z-zuhr Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye |**195a**| teşrîfleri vukū' buldu[kda] ser-i nerdübânda istikbâl olunup tevkīr ü ihtirâm ile selsebîl ve şâdırvânlı mülûkâne mefrûş olunan oda-i ma'hûda vusûl ve meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olup simât-ı ziyâfet hitâmından sonra vedâ'la hareket ve izzetle menzilgâh ve sa'âdethânelerine teşrîfleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 30 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 1104.

Vüzerâ ve ulemâ ziyâfetinden sonra bi'l-cümle ocak halkına ziyâfet olunmak dahi kānûn-ı vüzerâ-yı sâlifîn olmağın Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağı da'vet için muhzır ağa irsâl olunup da'vet olunmalarıyla bi'l-cümle çorbacılar ve kul kethudâsı ve samsoncı ve solakbaşılar ve cümle ocak ihtiyârlarının başçavuş önlerine düşüp Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye azîmetleri mukarrer oldı. Eğerçi evvelki gün ağa-yı yeniçeriyân nişâncı paşa ile ma'an vezâret mertebesiyle ziyâfet olunmuş idi. Ve lâkin ağalık pâyesiyle ocak ağalarıyla ma'an teşrîfleri miyân-ı ocakda mu'tâd-ı kadîm olduğundan nâşî yevm-i merkūmda dahi ocak ağalarıyla Ağa-yı Bektaşiyân Vezîr-i mükerrem Esîr İsma'îl Paşa ma'an teşrîf idüp ve bi'l-külliye ocak halkına dahi tevkīr ü ihtirâmdan sonra simât-ı ni'met ihrâc ve miyân-ı meydân-ı Sarây-ı Sadr-ı âlî'de mevcûd olan neferâta dahi kebîr bâdiyeler ile pilâv şorba ve sâ'ir ni'met-i firâvân ihrâc olunup hitâm-ı ziyâfetden sonra gürûh-ı kesîre ile ve âdetleri üzere yeniçeri başçavuşı cümlenin önlerince Sarây-ı Sadr-ı âlî'den avdet ve menzilgâhlarına teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Bu takdîrce ağa-yı Bektaşiyân iki def'a ziyâfete |**195b**| mukārin vâkı' oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 2 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri izzet ü ikbâl ve şevket ü iclâl ile mülûkâne esb-i çapük-hirâma süvâr buyurdukları hâlde Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf ve vakt-i asra değin meks-i hümâyûnları mukarrer olmuşdur. Ve sipâh ve silahdâr ağaları ve cümle ocak zâbıtları ve çavuşları bi'l-cümle ziyâfet-i Sadr-ı âlî'ye da'vet ve tevkīr ü ihtirâm ile ağırlanup i'zâz olundukları tahakkuk bulmuşdur. Ve Cebecibaşı İsma'îl Ağa ve cebeci ve topcı ocaklarının

kapu çavuşları yevm-i merkūmda ziyâfet-i ma'hûdda mevcûd olup merâtiblerince tevkīr olundukları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 3 şehr-i Receb sene 1104.

Ehl-i Dîvân hâceleri ve erbâb-ı kalem hulefâları ziyâfet-i mezbûra da'vetleri içün ifâdeleri Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Defterdâr Ahmed Efendi taraflarına sipâriş buyurulmuş. Ve defterdâr efendi tarafından huddâmân-ı mehterân da'vet, erbâb-ı Dîvân'a perâkende olup eyyâm-ı ziyâfeti ifâde ve i'lâm itmeleriyle hâzır u âmâde oldukları hâlde yevm-i ma'hûd hulûl idüp vakt-i zuhrda bi'l-cümle Dîvân-ı bülend-eyvân aklâmlarının hâceleri ve aklâm-ı mezbûrun ser-halîfelerinden nâşî pindârîlıkda meşhûr u müte'ârif hulefâları ve sa'âdethâne-i defterdârîde ictimâ' olup ve salât-ı zuhrdan sonra gürûh-ı ehl-i Dîvân'ın defterdâr efendi ve başbâkīkulı ağa cümlenin önine düşüp cem'iyet-i ehl-i Dîvân ve erbâb-ı kalem ile |**196a**| Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teveccüh ü azîmet olunup vusûllerinde alâ-kadri merâtibihim tevkīr ü ihtirâmdan sonra simât-ı ni'met ihrâc olunup herkes murâdları üzere tenâvül-i ta'âm-ı enfese ve şârib-i eşribe-i mümessek-i gül [ve] limon [ve] benefşeden sonra "gelmek irâdet, gitmek icâzet" fehvâsınca menzilgâhlarına azîmet içün defterdâr efendi tarafından me'zûn oldukları hâlde mürg-i çil misâl perâkende olup ârzû-yı menzilgâhlarına iştigāl gösterdiler. Çûn ki umûr-ı tertîb-i ziyâfet hitâm bulup ulemâ ve vüzerâ bi'l-cümle ocak halkı ve ağaları ve zâbıtları ve Defterdâr Ahmed Efendi ve bi'l-cümle ehl-i Dîvân ve erbâb-ı aklâm alâ-kadri merâtibihim her gün mütemâdî bir sınıfı ziyâfet ile tevkīr ü ihtirâm olundı. Ba'de'l-yevm cihâzın nakli ile umûr-ı leyle-i arûsa müterakkıb ve intizâra iştigāl-i tâmm gösterdiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 4 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1104.

Bin yüz üç senesinde Edirne meştâsında Dergâh-ı mu'allâ yeniçerilerinin nân ta'yînâtları içün Edirne ve etrâf kazâlardan mübâya'ası fermân olunan yüz yirmi bin kîle hınta ve def'-i zarûret içün eyyâm-ı şitâda Edirne habbâzlarına tevzî' ve fürûht içün mübâya'ası fermân olunan seksen bin kîle hınta ki, cem'an iki yüz bin kîle hınta mübâya'a ve Âyişe Hâtun Hanı'nda der-anbâr olunup sâbıkā Bosna defterdârı a'yân-ı Edirne'den Ali Ağa kābız nasb u ta'yîn olunduğunun zikri *Vâku'ât*-ı cild-i sâlisde sebkat itmiş idi. Hâliyâ mezbûrun muhâsebesi tahrîr olunup anbârda mevcûd olan hıntası hâlâ Nüzül Emîni Ahmed Ağa'ya teslîm olunmak fermân buyurulmağın hâliyâ muhâsebesi |**196b**| inşâ ve tahrîr olunduğı üzere işbu mahallde sebt olundı.

İcmâl-i muhâsebe-i mübâya‘a-i hınta berây-ı ta‘yînât-ı nân-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî der-kışlak-ı Edirne ve def‘-i zarûret-i muzâyaka, el-vâki‘ fî sene 1103 be-ma‘rifet-i Ali Ağa kābız-ı hınta ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

Fi'l-asl
Hınta
keyl
200.000

Vuzi‘a min zâlik

Makbûz-ı Kaya Ağa, kābız-ı hınta, ber-mûceb-i defter-i müfredât-ı müşârün-ileyh		Be-cihet-i kirâ-i Han-ı Âyişe Hâtûn an-gurre-i R. sene 1103 ilâ gāyet-i şehr-i R. sene 1104 Fî şehr *akça* 1160 Eşhür 14 *akça* 44.240
Hınta keyl Fî: 130 85.910 *akça* 1.116.895	Hınta keyl Fî: 100 89.518,5 *akça* 8.951.875	
Yekûn Hınta *keyl* 98.160 *akça* 100.687.700 Cem‘an yekûn *akça* 10.113.010		
An-Hızâne-i âmire bi'd-defa‘ât *akça* 9.500.000	An-bahâ-i hınta ki beher kîle fî 35 pâra fürûht şude be-habbâzîn-i Edirne *akça* 560.000	
Yekûn *akça* 10.060.000		
Yekûn Et-teslîmât ve Masârıfât		

Teslîm be-habbâzân-ı Edirne ber-mûceb-i tezâkir-i Dîvân berây-ı tabh-ı nân-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî der-kışlak-ı Edirne Hınta *keyl* 37.148,5	Teslîm be-mezkûrîn ber-mûceb-i temessükât-ı memhûr-ı hôdşân Hınta *keyl* 250.000	
	Makbûz-ı Ali Efendi emîn-i Matbah-ı âmire Hınta *keyl* 10.000	Makbûz-ı Ahmed Ağa emîn-i nüzûl Hınta *keyl* 15.000

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Fürûht-şüdegân be-habbâzân-ı Edirne bâ-fermân-ı âlî

Hınta *keyl* 13.590	Hınta *keyl* 4.000 pâra-i Mısrî 140.000 *akça* 560.000 Mahsûb be-îrâd-ı Ali Ağa der-bâlâ
Cem‘an Teslîmât ve fürûht-şüdegân Hınta *keyl* 79.708,5	
el-Bâkī mevcûd der-anbâr-ı Han-ı Âyişe Hâtûn Hınta *keyl* 18.401,5	ez-Ziyâde Matlûb-ı Ali Ağa kābız-ı hınta *akça* 53.010

Müşârün-ileyh Ali Ağa'nın minvâl-i meşrûh üzere muhâsebesi tahrîr ve inşâ olundukda makbûzâtı olan hıntadan masârıfâtından mâ‘adâ on sekiz bin dört yüz bir buçuk kîle hınta mûmâ-ileyh Ali Ağa'nın zimmetinde bâkī |**197a**| görünüp anbârda mevcûd iktizâ itmekle Nüzûl Emîni Ahmed Ağa devr-i keyl idüp kabz eylemek üzere fermân olunup ve re‘âyâ zimmetinde bâkī kalup gelecek hınta’i dahi ba‘de'l-yevm mûmâ-ileyh Ali Ağa vaz‘-ı yed itmeyüp Nüzül Emîni Ahmed Ağa tarafından kabz olunmak fermân buyuruldı. Ve müşârün-ileyh Ali Ağa'nın akça hisâbından ziyâde olup matlûbı olan ol mikdâr akça mevkūfda kalup der-anbâr îcâb iden hınta-i nüzûl emîni devr-i keyl idüp eyledükden sonra muhâsebesinin masrafları fermân-ı âlî manzûr-ı dîde-i defterdârîden sonra ma‘mûlün-bih olan fermânlarından sonra zimmetine hınta îcâb itmedüği hâlde matlûbı Hazîne-i âmire'den virilmek üzere karâr-dâde virildüği tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 5 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1104.

Hazret-i İbrâhîm *salavâtu'llâhi alâ nebiyyinâ ve aleyh* hazreti binâ-yı Beytu'llâh'ı itmâm itdükden sonra emr-i Hudâ-yı lâ-yezâl ve lem-yezel birle tavâf-ı Beytu'llâh içün nidâ-yı âmm itdükde hazret-i İbrâhîm *aleyhi's-selâm*ın nidâ-yı da‘vetlerin âlem-i ervâhda istimâ‘ itmek müyesser olanlara elbette Beyt-i şerîfi ziyâret ve tavâf itmeleri âlem-i vücûdda mukarrer olduğundan her sene yetmiş bin huccâc-i müslimîn Cebel-i Arafât'da ve Mekke-i mükerreme'de mevcûd olmaları

emr-i mukarrer olmağın [52] من استطاع إليه سبيلاً âyet-i kerimesinin ma‘nâ-yı şerîfine dâhil olup üzerlerine hacc-ı şerîf farz-ı ayn olanlar tavâf-ı Ka‘be-i mu‘azzama ve ziyâret-i Ravza-i mutahhara ârzûsuyla hacc-ı şerîfe niyyet iden |**197b**| huccâc-ı müslimîn ki, memâlik-i Âl-i Osmân *eyyedehumu'llâhu'l-Melikü'l-Mennân*'dan teveccüh ü azîmet iderler, her sene der-i devlet-medâr tarafından bir müna'am u mütemevvil ve müstakīm ü dîndâr zât-ı şerîf ve tab‘-ı latîf emîn-i surre nasb u ta‘yîn olunup urbânın surreleri ve makām-ı müteberrekede sâkin ü mütemekkin fukarâ-i Beyt-i şerîf'in ve sulehâ-yı Medîne-i münevvere'nin sadâkat-ı pâdişâhî olan surre-i mu‘ayyeneleri ta‘yîn olunan emîn-i surreye teslîm ve teblîğ olunmak kānûn-ı Âl-i Osmânî ve kā‘ide-i şehinşâh-ı cihân-bânî olmağın Köprülizâde şehîd ü sa‘îd sâhib-i sa‘âdet Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Mustafâ Paşa'nın selâm ağalığı hızmetinde istihdâm olunmuş ve sâbıkā ihtisâb-ı İstanbul'dan münfasıl Arık Ömer Ağa'ya huccâc-ı müslimînin surre emâneti tevcîh ü ihsân olunup ağa-yı Dârü's-sa‘âde sa‘âdetlü Nezîr Ağa taraf-ı şerîflerinden hil‘at-i emânet-i surre ilbâsından sonra surre-i tâ’ife-i urbân ve sadakāt-ı fukarâ-i mesâkîn müşârün-ileyh Emin-i Surre Ömer Ağa'ya teslîm olunup ve teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'dan bir şahs-ı sâhib-i firâset sakabaşı nasb u ta‘yîn olunup ve teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'dan sâhib-i sa‘âdet olup nidâ-yı da‘vet-i hazret-i halîl-i celîl İbrâhîm *aleyhi's-selâm*a âlem-i ervâhda mütevâsıl olanlardan on nefer teberdârân Sarây-ı Atîk'dan mûmâ-ileyh sakābaşı hızmetine ta‘yîn olunup ve Şâm-ı cennet-meşâmmdan ârzû-yı tavâf-ı Beyt-i mükerrem içün kāfile-sâlâr oldukları hâlde beriyye-i |**198a**| mugaylân olan râh-ı hacc-ı şerîfde şütürân-ı kesîreye mâ’-i sâfî tahmîl idüp muhtâc-ı âb olanlara her menzilde fî sebîli'llâh bezl-i mâ’-i tâhir ve tuhûr içün muktazî ve lâzım gelen masârıfâtı ma‘a-ziyâdetin ağa-yı Dârü's-sa‘âde taraflarından mûmâ-ileyh sakabaşıya teslîm olunduktan sonra mahfil-i şerîf tezyîn ve tâvûsî şütürâna ta‘zîm ü tekrîm ile tahmîl ve emîn-i surre mûmâ-ileyh Ömer Ağa'ya teblîğ olunup ser-akkâm ve akkâmâna hil‘atler ilbâs ve i‘tâ olunup Bâbü's-sa‘âde'den ihrâc ve akkâmân-ı ma‘hûdân Emîn-i Surre Ömer Ağa'nın rikâbında mahfil-i şerîfi ihâta eyledükleri hâlde: “Allâhu yensuru yâ sultân!” nidâ vü sadâsı ayyûka peyveste olarak mahmiye-i Edirne'den taraf-ı Âstâne-i sa‘âdet'e teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulmuşdur. Ve bin yüz üç senesinde mahfil-i şerîf mâh-ı Receb'in altıncı İsneyn güni ihrâcının zikri *Vâkı‘ât*-ı cild-i sâlisde tahrîr ü imlâ olunmuş idi. Hâliyâ işbu sene-i mübârekede mâh-ı Receb'in beşinci Hamîs güni mahfil-i şerîf ihrâcının vukū‘ı muhakkak

52 “Ona yol bulabilen herkesin …”, Kur’ân-ı Kerîm, Âl-i İmrân 3/97.

olmuşdur. Ne devlet ve ne sa‘âdet ol zât-ı latîfe ki hazret-i İbrâhîm *salavâtu'llâhi alâ-nebiyyinâ ve aleyh* hazretlerinin tavâf-ı Beytu'llâh içün nidâ-yı da‘vetlerinin istimâ‘ı âlem-i ervâhda müyesser olup ol makām-ı mübârekenin ziyâretine bezl, helâl mâl ile niyyet ve türâb-ı Hicaz'a kadem basup edâ-yı farz-ı hacc-ı şerîf idenin devlet ü sa‘âdet serinde mevcûddur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 6 şehr-i Receb sene 1104.

Sefer-i hümâyûna me’mûr asâkir-i İslâmın zâd ü zevâdeleri bulunmak içün **|198b|** Bilâd-ı Selâse i‘tibâr olunan mahmiye-i İstanbul ve Edirne ve Burusa'dan mu‘tâd üzere esnâf-ı ordıcı ihrâc ve menâzil ü merâhilde pâzârbaşıları ma‘rifetiyle haymeleri ile mevcûd bulunup ve zahîreleri firâvân olmak üzere ihrâcı fermân olunan ordıcılardır.

An-cânib-i mahrûse-i İstanbul be-cihet-i ihrâc-kerden-i esnâf-ı ordıcıyân der-sefer-i hümâyûn, el-vâkı‘ fî sene 1104, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire

Hirfet-i cüllâhân *hayme* 2	Hirfet-i şemşîrgerân *hayme* 2	Hirfet-i kemângerân *hayme* 2	Hirfet-i semerciyân *hayme* 3	Hirfet-i arpacıyân *hayme* 4
Hirfet-i sarrâcân *hayme* 4	Hirfet-i bezzâzân *hayme* 4	Hirfet-i berberân *hayme* 6	Hirfet-i eskiciyân *hayme* 4	Hirfet-i na‘lbandân *hayme* 4
Hirfet-i mumcıyân *hayme* 2	Hirfet-i başcıyân *hayme* 2	Hirfet-i na‘lçacıyân *hayme* 4	Hirfet-i attârân *hayme* 4	Hirfet-i bakkālân *hayme* 4
Hirfet-i mûytâfân *hayme* 4	Hirfet-i aşcıyân *hayme* 2	Hirfet-i hayyâtân *hayme* 3	Hirfet-i haffâfân *hayme* 8	Hirfet-i çukacıyân *hayme* 2
Hirfet-i gazzâzân *hayme* 2	Hirfet-i câmeşûrcıyân *hayme* 3	Hirfet-i bozacıyân *hayme* (boş)	Hirfet-i kassâbân *hayme* 2	Hirfet-i çadırcıyân *hayme* 1
Hirfet-i bakırcıyân *hayme* 1	Hirfet-i kalaycıyân *hayme* 1	Hirfet-i habbâzân *hayme* 4	Yekûn Hirfet 27 Hayme *kıta‘ât* 84	

An-cânib-i mahmiye-i Edirne		An-cânib-i mahrûse-i Burusa	
Hirfet 25	Hayme kıta‘ât 48	Hirfet 24	Hayme kıta‘ât 39

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

İnşâ'a'llâhu te'âlâ evvel-bahâr-ı huceste-âsârda vâkı' olacak sefer-i hümâyûn için aynî ordu çadırları ihrâcı lâzım u mühimm olmağın imdi İstanbul hirfetinin bakkāl ve kassâb ve etmekci hirfetleri tamâmen ve sâ'irleri ber-vech-i münâsafe ihrâc ve rûz-ı Hızırdan yirmi gün mukaddem Edirne sahrâsında mevcûd itdirilmek için kānûn-ı kadîm üzere ihrâcı için arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın |**199a**| İstanbul ve Edirne ve Burusa taraflarından aynî orducı haymeleri için üç kıt'a hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 7 şehr-i Receb sene 1104.

Tavukcı tâ'ifesi Edirne'de Dîvân-ı hümâyûn'a arz-ı hâl sunup etrâfdan re'âyâ vü berâyâ yediyle şehre gelen tavuğı ashâbından ibâdu'llâha fürûht için bey' u şirâ eylediğimizde tavukcıbaşı mâni' olup Matbah-ı âmire için tavukcıbaşı tarafına virilen tavuk avârızları mukābelesinde ocaklık olup ve lâkin tavukcıbaşı ocaklık olan kazâlardan aynî tavuk almayup bedel idüp ziyâde akça alup hâliyâ mahmiye-i şehr-i Edirne'ye re'âyâ yediyle gelen tavuğı tegallüben alup tavukcı fukarâsına aldırmayup dükkânlarımız battâl ve kârımıza mâni' olmağın def' olunmak inâyet recâ eylediklerinde ocaklığı derkenâr olunmak fermân olmağla derkenâr olundı:

Hânehâ-i mâkiyân-dâdegân bâ-mukābele-i avârız, vâcib-i sene 1104, berây-ı ocaklık-ı Matbah-ı âmire ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

Livâ-i Hudavendigâr *Hâne* 2.173	Livâ-i Bolı *Hâne* 200	Livâ-i Gelibolı *Hâne* 395	Kazâ-i Bender-i Kili *Hâne* 150	Yekûn *Hâne* 2.918
Mâkiyân *cenâh* 65.939	Mâkiyân *cenâh* 6.000	Mâkiyân *cenâh* 11.878	Mâkiyân *cenâh* 4.500	Mâkiyân *cenâh* 88.317
Ferâric *cenâh* 21.730	Ferâric *cenâh* 2.000	Ferâric *cenâh* 3.950	Ferâric *cenâh* 1.500	Ferâric *cenâh* 29.180

Matbah-ı âmire için avârızları mukābelesinde kadîmden ocaklığı olan seksen sekiz bin üç yüz on yedi cenâh tavuk ve yirmi dokuz bin yüz seksen cenâh |**199b**| pilicin tahsîli için ordu defterleri tavukcıbaşı tarafına virildüği Mevkūfât'dan derkenâr olunmuşdur. Kadîmden bu âna gelince tavukcıbaşı olanlar şehre gelen tavuğı Matbah-ı âmire için alurım deyü müdâhale eylemeyüp dâ'imâ taşraya âdem gönderüp getürtmek üzeredir. Şehre gelüp fürûht olunan tavuk mutlak ibâdu'llâh içündür. Şehrde boğazlanup fürûht olunan lahma kassâbbaşı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

olanlar bir tarîkıla müdâhale eylemek hılâf-ı mu‘tâd ve hılâf olup müdâhale eyledükleri sûretde ibâdu'llâhın muzâyakasına bâ‘is olmaları mukarrerdir. Mezbûr tavukcı dâhi şehre gelen tavuğa müdâhale eylemeyüp Matbah-ı âmire'ye lâzım gelen tavuğı taşra kurâlardan âdemleri ile tedârük idüp şehre fürûht içün gelen tavukdan müdâhalesi men‘i içün arz u telhîs olundukda mûcebince müdâhaleden men‘ine fermân-ı âlî sâdır olmağın Mevkūfât'a kayd olunup tavukcı tâ’ifesinin yedine hükm-i hümâyûn ihsân ve i‘tâ olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

El-kıssa: Tâ’ife-i tavukcıyânın cümlesi ve meşhûr-ı âfâk olan hammâmlarda sâhib-i şâkird olan usta dellâklerin ekseri Avlonya sancağına tâbi‘ Premedi kazâsı sükkânından olup ma‘nen tavukcılık kârında kân delüp ve sûretâ tavukcıbaşıya haylice rahnedâr olmuşlardır. Zîrâ ki, cümlesi akıllu Arnavud tâ’ifesinden olmağla kârlarının cellâdlarıdır. Bâ-husûs livâ-i mezbûra tâbi‘ Iskarapar |**200a**| kazâsının usta ve dellâkleri ve şâkirdleri ola, etmeklerin taşdan çıkarırlar.

Azl-i Muhtesib-i Mahmiye-i Kostantıniyye: Mahrûse-i İstanbul ihtisâbı bundan akdem berşi ehl-i keyf miyânında meşhûr-ı âfâk olan merhûm Rahîkī'nin oğluna tevcîh olunduğunun zikri sebkat idüp tahrîr ü inşâ olunmuş idi. Nebîre-i Rahîkī Kostantıniyye'de gâh çardak zevki ve gâh u bî-gâh kul oğlanları ve çardak huddâmları ile şehr-i İstanbul'ı cevelân idüp ıyş ü işret ve zevk-i sohbetde âlem-i ağyârdan hâlî şeklinde bî-haber iken Devlet-i aliyye'nin kadîmî emekdârlarından ve teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'dan behredâr olma ve mahmiye-i Kostantıniyye'de Câmi‘-i Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Han pîşgâhında “Kādîçeşmesi” dimekle meşhûr mahallde sâkin pîr ü nâ-tüvân Bayram Ağa ihtisâb-ı İstanbul'a tâlib ve ziyâdesiyle râgıb olup ve hâmîsi dahi kesîr olduğundan nâşî nebîre-i Rahîkī şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup ihtisâb-ı İstanbul müşârün-ileyh pîr ü nâ-tüvân Bayram Ağa'ya tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla pirlik âleminde mazhar-ı iltifâta sezâvâr olup kat‘-ı pâye ile nâ’il-i merâm olduğundan kat‘-ı nazar hayât-i tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl eyledüği ahbâbı lisânından şüyû‘ bulmuşdur. Ve azl olunan Rahîkīzâde'nin muhâsebesi görilmek içün Kā’im-makām-ı Âstâne Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa'ya hükm-i hümâyûn irsâl olunup |**200b**| mezbûrun İstanbul'dan Edirne'de der-i devlet-medâra ihzârı sipâriş ve fermân buyurulmağın mûmâ-ileyh Rahîkīzâde Edirne'ye vâsıl ve kıste'l-yevm hisâbı üzere mîrîye düyûn-ı kesîresi zuhûr idüp ve mezbûrun cihân ihrâk olsa içinde köhne hasîri olmadığı nümâyân olmağın habs-i zindân ile mahbûs kılındı. Garâbet bunda ki, İstanbul Mukāta‘ası'nın halîfesi “Hüseyin Cân” dimekle meşhûr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tba.org.tr

Hüseyin Çelebi'nin mukāta'a-i İstanbul'da kalan ancak Selanik Gümrüği ile İstanbul'da ihtisâb ve Allâhu a'lem bi's-savâb vird-i zebânı iken tâli'-i nâ-şâdı bîdâr olup ihtisâb-ı Kostantıniyye'den bir senede iki def'a mahsûle nâ'il olup mesrûr ve handân olduğı mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 8 şehr-i Receb sene 1104.

Hareket-i seferde menâzil ü merâhilde ta'yînâtları olmayan asâkir-i İslâma fürûht içün mu'tâd-ı kadîm üzere zahîre-i sürsat nakli fermân olunan kazâlardır:

Be-cihet-i nakl-i zahîre-i sürsat an-menzil-i Cisr-i Mustafapaşa ilâ menzil-i Niş, ber-mûceb-i sene-i sâbık.

Menzil-i Cisr-i Mustafapaşa Kazâ-i Tekirdağı Şa'îr *keyl* 3.000 Dakīk *keyl* 300	Menzil-i Harmanlı		
	Kazâ-i Migalgara Şa'îr *keyl* 1.400 Dakīk *keyl* 150	Kazâ-i Vize Şa'îr 1.100 *keyl* Dakīk *keyl* 100	Kazâ-i Cisr-i Mustafapaşa Şa'îr *keyl* 500 Dakīk *keyl* 50
		Yekûn Şa'îr *keyl* 3.000 Dakīk *keyl* 300	
Menzil-i Uludere			
Kazâ-i Havâss-ı Mahmûdpaşa Şa'îr *keyl* 1.000 Dakīk *keyl* 100	Kazâ-i Bergos Şa'îr *keyl* 1.500 Dakīk *keyl* 150	Kazâ-i Sarây Şa'îr *keyl* 500 Dakīk *keyl* 50	
	Yekûn Şa'îr *keyl* 3.000 Dakīk *keyl* 300		

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Menzil-i Kayalı			
Kazâ-i Baba-yı Atîk Şa'îr *keyl* 800 Dakīk *keyl* 100	Kazâ-i İpsala Şa'îr *keyl* 800 Dakīk *keyl* 80	Kazâ-i Ferecik Şa'îr *keyl* 800 Dakīk *keyl* 60	Kazâ-i İnecik Şa'îr *keyl* 600 Dakīk *keyl* 60
Yekûn Şa'îr *keyl* 3.000 Dakīk *keyl* 300 |**201a**|			
Menzil-i Papaslı			
Kazâ-i Keşan Şa'îr *keyl* 1.500 Dakīk *keyl* 170	Kazâ-i Pınarhisârı Şa'îr *keyl* 1.000 Dakīk *keyl* 100	Kazâ-i İnöz Şa'îr *keyl* 500 Dakīk *keyl* 30	
Yekûn Şa'îr *keyl* 3.000 Dakīk *keyl* 300			
Menzil-i Yeniköy			
Kazâ-i Hayrabolı Şa'îr *keyl* 1.000 Dakīk *keyl* 130	Kazâ-i Çirmen Şa'îr *keyl* 1.000 Dakīk *keyl* 120	Kazâ-i Zağra-i Cedîd Şa'îr *keyl* 1.000 Dakīk *keyl* 50	
Yekûn Şa'îr *keyl* 3.000 Dakīk *keyl* 300			

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Menzil-i İhtiman	
Kazâ-i Akçakızanlık Şa'îr *keyl* 1.500 Dakīk *keyl* 200	Kazâ-i Zağra-i Atîk Şa'îr *keyl* 1.500 Dakīk *keyl* 100
Yekûn Şa'îr *keyl* 3.000 Dakīk *keyl* 300	
Menzil-i Uzuncaâbâd	
Kazâ-i Uzuncaova Şa'îr *keyl* 2.000 Dakīk *keyl* 200	Kazâ-i Sultânyeri Şa'îr *keyl* 1.000 Dakīk *keyl* 100
Yekûn Şa'îr *keyl* 3.000 Dakīk *keyl* 300	
Menzil-i Halkalıpınar Kazâ-i Filibe Şa'îr *keyl* 3.000 Dakīk *keyl* 300	Menzil-i Şehirköyi Kazâ-i Tatarpazarı Şa'îr *keyl* 3.000 Dakīk *keyl* 300
Menzil-i Palanka-i Mûsâpaşa Kazâ-i Lofça ma'a İzebolı Şa'îr *keyl* 3.000 Dakīk *keyl* 300	Menzil-i Sarıburud Kazâ-i Filibe Şa'îr *keyl* 3.000 Dakīk *keyl* 300

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Menzil-i Niş			
Kazâ-i Samakov Şa'îr *keyl* 1.000 Dakīk *keyl* 500	Kazâ-i Razlık Şa'îr *keyl* 1.000 Dakīk *keyl* 500	Kazâ-i İzladi Şa'îr *keyl* 500 Dakīk *keyl* 300	Kazâ-i Dobniçe Şa'îr *keyl* 1.000 Dakīk *keyl* 500
Kazâ-i Gümülcine Şa'îr *keyl* 2.000 Dakīk *keyl* 500	Kazâ-i Ahiçelebi Şa'îr *keyl* 1.500 Dakīk *keyl* 100	Kazâ-i Yenice-i Karasu Şa'îr *keyl* 1.000 Dakīk *keyl* 200	Kazâ-i Çağlayık Şa'îr *keyl* 1.000 Dakīk *keyl* 150
Kazâ-i Siroz Şa'îr 4.000 *keyl* Dakīk *keyl* 550	Kazâ-i Draç Şa'îr *keyl* 1.500 Dakīk *keyl* 300	Kazâ-i İslimye Şa'îr *keyl* 1.500 Dakīk *keyl* 400	Kazâ-i Nevrekop Şa'îr *keyl* 1.500 Dakīk *keyl* 400
Kazâ-i Menlik ma'a Evkāf Şa'îr *keyl* 1.300 Dakīk *keyl* 300	Kazâ-i Timurhisarı Şa'îr *keyl* 1.000 Dakīk *keyl* 300	Yekûn-i menzil-i Niş Şa'îr *keyl* 19.800 Dakīk *keyl* 5.000	

İnşâ'a'llâhu te'âlâ evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda sefer-i hümâyûna me'mûr guzât-ı İslâma taraf-ı mîrîden virilen ta'ayyünden mâ'adâ ta'yîn virilmeyenlere akçaları ile bulunmak üzere her kazâya ta'yîn ve tasrîh olunan arpa |**201b**| ve dakīk sürsat zahîresi olmak üzere ihrâc ve her kazâ ta'yîn olundukları menzile nakl ve der-anbâr idüp sefer-i hümâyûna hareket olunmazdan mukaddem hâzır u âmâde idüp ve vilâyetlü tarafından birer âdem vekîl kalup asker-i İslâm mürûrunda akçaları ile fürûht eylemek üzere fermân olunup ve Cisr-i Mustafapaşa menzilinden Sarıburud menziline varınca her bir menzilde üçer bin kîle şa'îr ve üçer yüz kîle dakīk ve Niş menzilinde on dokuz bin sekiz yüz kîle şa'îr ve beş bin kîle dakīk sürsât zahîreleri nakl ve mevcûd itdürilmek üzere bâlâda tahrîr olunan kazâların kādîlarına ve kethudâyeri ve yeniçeri serdârlarına ve a'yân-ı vilâyetin iş

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

erlerine hıtâben her kazâya başka başka ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr olunup Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarının maslahat-güzârları ve umûr-dîdeleri ile irsâl ü îsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve bundan mâ'adâ Cisr-i Mustafapaşa menzilinden dârü'l-cihâd-ı sengin-bünyâd Kal'a-i Belgrad'a varınca yirmi dört menzil olup sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i İslâmdan dâ'ire halkının ta'yînâtları içün her bir menzilde narh-ı cârî üzere dört bin kîle arpa ve beş yüz kîle dakīk ve seksen araba odun ve seksen araba giyâh-ı huşk Nüzül Emîni Ahmed Ağa ma'rifetiyle mübâya'a olunup hareket-i seferden evvel her bir menzilde hâzır u âmâde olunmak fermân olunmağın tahrîr olunan ahkâm-ı şerîfedir:

Sûret-i Hükm-i Hümâyûn: |202a| İnşâ'a'llâhu te'âlâ evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda düşmen-i dîn-i bed-âyînden ahz-ı intikām içün musammem olan sefer-i hümâyûna Serdâr-ı ekremim ve Vezîr-i a'zamım Ali Paşa *edâma'llâhu te'âlâ iclâlehû* ile me'mûr olunan Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri ve altı bölük halkı ve sâ'ir askerî tâ'ifesinin Edirne'den Belgrad'a varınca nüzûl idecekleri menâzillerde zâd ü zahîreleri içün şa'îr ve dakīk ve hatab ve giyâh mübâya'a olunup ve narh-ı cârî üzere akçaları nüzûl emîni *zîde kadruhû* yedinden ber-vech-i nakd ashâbına teslîm olunup huccet-i şer'iyye olunmak fermân olmağla her menzilde dörder bin kîle arpa ve beşer yüz kîle dakīk ve seksener araba giyâh-ı huşk ve seksener araba odun ber-vech-i ta'cîl mübâya'a ve tedârük itdirilüp ve narh-ı cârî üzere akçaları nüzûl emîni yedinden ashâbına bi't-tamâm edâ ve teslîm olunup huccet-i şer'iyye olunmak üzere ahkâm-ı şerîfeleri tahrîr ve Nüzül Emîni Ahmed Ağa tarafına teslîm olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 9 şehr-i Receb sene 1104.

Eğriboz Kal'ası muhâfazasına me'mûr Dergâh-ı âlî yeniçeri sakkā bârgîrleri içün mübâya'ası fermân buyurılan arpadır.

Be-cihet-i mübâya'a-i şa'îr berây-ı bârgîrân-ı sakkāyân-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî der-muhâfaza-i Eğriboz, el-vâkı' fî sene 1104, fî sene-i kâmile.

Bârgîrân-ı sakkā	Bahâ-i şa'îr-i mezbûr an-mâl-ı cizye-i gebrân-ı Tırhala, vâcib-i sene 1104, havâle şude fermûde
rü'ûs	*akça*
40	160.000
Fî yevm keyl: 10	
Eyyâm	
364	
044 Çayır	
320	
Yekûn-ı şa'îr	
keyl	
3.000	

Eğriboz Kal‘ası'nda olan Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerilerinin sakkā bârgîrleri içün şa‘îr tedârüki lâzım u mühimm olmağla imdi ber-vech-i nakd akçaları ashâbına mübâşiri yedinden virilmek |202b| üzere Eğriboz'a nakli ile kîlesi ellişer akçaya olmak üzere pâra dörder akça hisâbınca üç bin iki yüz kîle şa‘îr mübâya‘a ve Eğriboz Kal‘ası'na nakl olunup kabza me’mûr olana teslîm olunmak içün Tırhala sancağında vâkı‘ Yenişehr-i Fenar kādîsına hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve şa‘îr-i mezbûrun lâzım gelen yüz altmış bin akça bahâsı bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere Tırhala ve tevâbi‘i kazâlarının cizyeleri mâlından ta‘yîn ve havâle olunup kazâ-i mezbûrların cizyesi cibâyetine me’mûr Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından Kürd Mustafâ Ağa'ya hıtâben havâle emr-i şerîfi tahrîr ve irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 10 şehr-i Receb sene 1104.

İhrâc-ı mevâcib içün ve ilçilik nâmıyla gelen küffâr-ı dalâlet-âyîni kānûn-ı selâtîn-i mâziyye üzere huzûr-ı hümâyûnda arz-ı ubûdiyyet ve bûs-zemîn içün Dîvân-ı hümâyûn umûrı dünki gün sipâriş ve fermân buyurılup Ser-çavuşân Mehemmed Ağa tarafından çavuşân-ı Dîvân-ı âlî perâkende olup vüzerâ ve sadreyn ve bi'l-cümle ocaklar tarafına ve ehl-i Dîvân'a yevm-i âtiyede Dîvân-ı bülend-eyvân-ı cihân-bânî fermân ve sipâriş buyurulduğın ifâde ve i‘lâm itmişler idi. Vüzerâ ve kādî‘asker-i Rûmili ve Anadolı ve ocağ-ı yeniçeriyân ve solakān ve peykān-ı çapük-hirâm ve sipâh ve silahdâr ağaları ve çavuşları ve ehl-i Dîvân ve erbâb-ı küttâb ve erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat ale's-seher bi'l-cümle Bâb-ı hümâyûn'da mevcûd ve fethü'l-bâba |203a| müterakkıb oldukları hâlde bevvâbân-ı sultânî Bâb-ı hümâyûn'a küşâd virüp kānûn-ı kadîm üzere ibtidâ yeniçeriyân ve solakān ve ba‘dehû ale't-tertîb cümle erbâb-ı Dîvân Bâb-ı hümâyûn'dan Sarây-ı Sultânî'ye duhûl ve herkes mahsûs ve mu‘ayyen mahallerinde karâr-dâde olup kudûm-ı Sadr-ı âlî'ye müterakkıb ve muntazır hâmûş oldılar. Ve Vezîr-i a‘zam hazretleri dahi Sarây-ı Sultânî'ye teşrîf ve Bâb-ı hümâyûn'dan duhûl ve miyân-ı Meydân-ı Sarây'a vusûllerinde ağa-yı yeniçeriyân ve çorbacıyânı ve neferât ve solakānı nigâh-ı selâm ile selâmlayup ba‘dehû Bâb-ı hümâyûn'da makām-ı selâmda kıyâm ile mevcûd ve müterakkıb-ı selâm olan ağayân-ı arz ki, kapu ağası ve hazînedârbaşı ve kilarcıbaşı ve Sarây ağasıdır, müşârün-ileyhimâyı dahi selâmlayup ba‘dehû Dîvânhâne-i kubbe-i âliye karîb olduklarında vüzerâ ve ulemâ ki, sadreyndir, ve Defterdâr Ahmed Efendi kubbe-i âlîden hurûc ve makām-ı selâmda yemîn ü yesârlı istikbâl idüp ve ba‘de's-selâm Sadr-ı âlî akabince kubbe-i âliye duhûl ve câlis

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY of SCIENCES
www.tuba.gov.tr

olundukda mü'ezzinân-ı şehriyârî mu'tâd-ı kadîm üzere kırâ'at-i Feth-i şerîf'e mübâşeret itdüklerinde çavuşân-ı Dîvân-ı bülend-eyvân ile Ser-çavuşân Mehemmed Ağa kānûn-ı kadîm üzere ilçilik nâmıyla gelen küffâr-ı dalâlet-âyîni menzilgâhından Dîvân-ı âlî'ye getürmek içün teveccüh ve revâne oldılar. Ve hitâm-ı kırâ'at-i Feth-i şerîf pâdişâh-ı âlî-câh hazretlerinin devâm-ı ömr ü devletleri ve irtifâ'-ı kadr u saltanatları içün edâ-yı farîza-i du'â-yı devlet ve ibkā-i vazîfe-i senâ-yı midhatdan sonra yeniçeri çorbacılarından Meydân çorbacısı ma'rifetiyle şorba ile memlû bâdiyeler yanlarında birer fodula ile |**203b**| Meydân-ı Sarây'da mefrûş ve hâzır u âmâde olundukda ilçi-i dalâlet-âyîn dahi çavuşân-ı Dîvân mübâşeretiyle Bâb-ı hümâyûn'a dâhil olup içerü kadem basdukda Vekîl-i Kethudâ-i Bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî Silahşör-i Şehriyârî Davud Ağa yeniçeri tâ'ifesinin şorba yağmaları içün selâmlayup yağmaya işâret ve îmâ itdükde gürûh-ı yeniçeriyân yağma-yı şorbâya şitâbân olup ilçiye doğrı seğirdimlerinden küffâr-ı dalâlet-âyîn haylice havf-nâk olup harekete mecâli olmaduğından lâl oldı. Tercemân yeniçeri şitâbânın ifâde itmekle emniyet hâsıl idüp yağma-yı şorbâ-yı yeniçeriyânı nezzâreye alup Dîvânhâne-i kubbe-i âliye müteveccih olup vusûlünden mukaddemce Sadr-ı âlî âbdesthâne odasına hareket itdükde ilçi dahi Dîvânhâne'ye dâhil olup nişâncı paşanın aşağı tarafına vaz' olunan iskemleye tercemân i'lâmı ile câlis oldukdan sonra Vezîr-i a'zam oda-i ma'hûddan hurûc idüp Dîvânhâne-i kubbe-i âlîde câlis olan vüzerâ ve sâ'irleri kıyâma kā'im olup ilçi dahi kā'im oldı. Ve Sadr-ı âlî'nin ku'ûdundan sonra cümlesi câlis olmalarıyla ilçi-i mezbûr kā'im olduğı hâlde tercemân ta'lîmi ile bûs-ı zemînden sonra câlis oldı. Ve ba'dehû pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri Dîvânhâne-i kubbe-i âliye nâzır kafes-i mahsûsa sa'âdet ü ikbâl ile teşrîf buyurup seyr ü temâşâ-yı ihrâc-ı mevâcib ve tarz-ı vâdî-i ilçiye nâzır oldukları kubbe-i Dîvânhâne-i âlî-bülendde Sadr-ı âlî nazarında mevâcibe tevzî' olunacak (boş) kîse |**204a**| ile altun ve guruş ve pâra mahlût ve memlû kîseler mefrûş olunup kapukullarının ve sipâh ve silahdâr ve sâ'ir ocakların bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere masar ve recec mevâcibleri rûznâmçe-i evvel olan Zülfikār Efendi'nin yedinde olup huzûr-ı hümâyûnda kırâ'at eyledüği defter mûcebince ibtidâ kapı kullarının ve ba'dehû sâ'ir ocakların ulûfeleri kîse kîse tevzî' olunup itmâm oldukdan sonra Rûznâmçe-i Evvel Zülfikār Efendi'ye ve Başbâkīkulı Osmân Ağa'ya ve Rûznâme Halîfesi Abdî Halîfe'ye ve Ser-veznedâr Tavîl Ali Odabaşı'ya ve "derici" ta'bîr olunan veznedâra alâ-kadri merâtibihim hil'at-i ihrâc-ı mevâcib huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye ilbâs olunup ale't-tertîb dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olduklarından sonra simât-ı ni'met-i firâvân-ı şehriyârî ihrâc ve ilçi-i mezbûr içün

sofra-i Sadr-ı âlî'de mukābele-i Sadr-ı âlî'ye vaz‘ olunan iskemleye câlis olup ve kā’im-makām paşanın ve nişâncı paşanın dahi mukābelelerinde birer iskemle vaz‘ olunup ilçi tevâbi‘inin birer ma‘iyyeti câlis olup ni‘met-i şehinşâhî tenâvüli itmâm oldukdan sonra ibtidâ sadreyn ve ba‘dehû vüzerâ ile Vezîr-i a‘zam Arzodası'na teveccüh ü azîmet itdükde akablarınca ilçi-i mezbûr dahi huzûr-ı hümâyûna duhûl ve bûs-ı zemîn itdükde nâmesi ahz olunup hil‘at-ı pâdişâhî ilbâsından sonra huzûr-ı hümâyûndan ihrâc ve çavuşân-ı Dîvân mübâşeretiyle menzilgâhına revâne oldı. Ve Vezîr-i a‘zama ihrâc-ı mevâcib hil‘ati taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan ilbâs olunup tevkīr ile huzûr-ı hümâyûndan avdet |**204b**| ve kubbe-i Dîvânhâne-i âlî'ye vusûl ve ku‘ûdlarında ibtidâ ser-bevvâbân-ı Dergâh-ı âlî ve ba‘dehû erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat ve ehl-i Dîvân dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle şeref-yâb oldukda hâtem-i vezâret ile çavuşbaşı yediyle bâb-ı Hazîne-i Bîrûn mahtûm olunup,

Mısra‘:

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye.

Nesr: Dîvân-ı bülend-eyvân dağılup ehl-i Dîvân ve erbâb-ı küttâbın zurefâ ve pendârları kurbiyyet-i Dîvân olan ahbâbları sa‘âdethânelerinde teneffüs ve şurb-i duhân ve kahve içün şitâbân-ı perâkende oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 11 şehr-i Receb sene 1104.

Leyl ve nehâr mütesâvî olup nehârın vüs‘ati kalîl olduğundan dünki gün Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi mümkin olmadı. Zîrâ ki Sarây-ı Sultânî'de Dîvân-ı bülend-eyvân ihrâc-ı mevâcib ile mülâkāt-i ilçi umûrı vakt-i zuhra karîb mütemâdî olduğundan ba‘de'd-Dîvân ulûfe sergisi cümleye müte‘assir olmağın ferâgati evlâ görülmüş idi. Hâliyâ yevm-i merkūmda sipâh ve silahdâr ocakları içün Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olup ve sefer-i hümâyûna me’mûr olmayan tekā‘üd zümresine ve rikâb-ı hümâyûnda tuğ-keşân ve yedek-keşân hızmetlerine me’mûr olan neferât-ı sipâha sağ hisâbı üzere ulûfeleri tevzî‘ olunup ve sefer-i hümâyûna me’mûr olan sipâh tâ’ifesine masraf husûsunda sâdır olan fermân-ı hümâyûn mûcebince yaldız altunı dört yüze ve şerîfî ve Macar altunı üç yüz altmışa ve guruş yüz altmışa ve pâra dörde olmak |**205a**| hisâbı üzere ulûfeleri tevzî‘ ü taksîm olundı.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 12 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1104.

Eğriboz Kal'ası'na zahîre tedârüki umûr-ı mühimme-i devletden olmağın Tırhala ve Yanya sancaklarından mübâya'a ve kal'a-i mezbûreye nakl ve teslîm eylemeleri fermân olunan kazâlardır:

Be-cihet-i mübâya'a-i hınta berây-ı muhâfizîn-i Kal'a-i Eğriboz an-cânib-i kazâhâ-i mezkûrîn der-livâ-i merkūmeyn berây-ı sene 1105, ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

An-cânib-i livâ-i Tırhala				
Kazâ-i Yenişehir Hınta *keyl* 7.000	Kazâ-i Tırhala Hınta *keyl* 4.000	Kazâ-i (Boş) Hınta *keyl* 1.000	Kazâ-i (Boş) Hınta *keyl* 800	Kazâ-i (Boş) Hınta *keyl* 800
Kazâ-i (Boş) Hınta *keyl* 800	Kazâ-i (Boş) Hınta *keyl* 300	Kazâ-i (Boş) Hınta *keyl* 100	Yekûn Hınta *keyl* 14.800	
An-cânib-i livâ-i Yanya				
Kazâ-i Yanya Hınta *keyl* 5.000	Kazâ-i Narda Hınta *keyl* 3.000	Kazâ-i Grebene Hınta *keyl* 4.000	Kazâ-i Koniçe Hınta *keyl* 3.200	
Yekûn Hınta *keyl* 15.200				
Yekûn Hınta *keyl* 30.000 Fî 70 ma'a nakliye *akça* 2.100.000				
Havâle şude an-mâl-ı mezkûrîn *akça* 2.100.000				
An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı livâ-i Tırhala, vâcib-i sene 1104 *akça* 1.036.000		An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı livâ-i Yanya, vâcib-i sene 1104 *akça* 1.064.000		

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Eğriboz Kal'ası'nın bin yüz beş senesi zahîreleri tedârüki şimdiden görülmek muktazî olduğı ifâde ve i'lâm olunmağla her İstanbul kîlesi hınta pâra dörder akça hisâbı üzere ve Eğriboz Kal'ası'na nakli ile yetmişer akçaya olmak üzere otuz bin kîle hınta bâlâda tahrîr ve defter olunduğı üzere Tırhala ve Yanya sancaklarında olan kazâlardan hâlâ Eğriboz Kal'ası Muhâfızı Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa hazretleri ma'rifetiyle mübâya'a ve Eğriboz Kal'ası'na nakl ve kabzına me'mûr olana teslîm |**205b**| eylemek üzere iktizâ iden ahkâmı tahrîr olunmak üzere fermân-ı âlî sudûr bulmağın ve bahâsı içün lâzım gelen yirmi bir yük akça mîrîleri bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere Tırhala ve Yanya sancaklarının cizyeleri cibâyetine me'mûr olanlardan cizye-i mezbûr mâlından ta'yîn ve havâle olunup mübâya'a ahkâmı ve havâle emr-i şerîfleri vezîr-i müşârün-ileyh İbrâhîm Paşa hazretleri taraflarına irsâl olunduğı mukarrer ü muhakkak olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 13 şehr-i Recebi'l-müreccb sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Bâyezîd Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* merhûmun Nehr-i Tunca'nın cânib-i garbîsinde vâkı' eser ve binâ ve hayrâtı olup "Yeni İmâret" dimekle meşhûr u müte'ârif ma'bed-i kadîme izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl ile mülûkâne esb-i çapük-hirâma süvâr buyurdukları hâlde teşrîf ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha vusûl ve cemâ'at-i kesîre-i müslimîn ile edâ-yı farîza-i salât-i cum'adan sonra ma'bed-i kadîmden hurûc ve Sarây-ı âmirelerine devlet ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle azîmet ve teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 14 şehr-i Receb sene 1104.

Çûn ki evvel-bahâr-ı nüzhet-şi'ârdaki sahrâlar lâlezâr ve sütûr ve huyûla |**206a**| kūt u kuvvet olan çemenzâr ile âlem cennet-âsâr oldukda ber-muktezâyı nâmûs-ı saltanat düşmânân-ı dîn-i bed-âyînden ahz-ı {u} intikām niyyeti ile vakt-i hareket-i sefer-i hümâyûn karîb olup i'lâm-ı hareket-i sefer-i hümâyûn içün tuğ-ı pîşvânın ihrâcı muktazî olmağın (…) mazmûn-ı şerîfi mûcebince ki, eyyâm-ı hamîsdir, tuğ-ı Sadr-ı âlî cemâ'at-i mücâhidîne muktedâ olmak üzere vakt-i sâ'at-i mübârekede ihrâc ve hazret-i Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazretinden avn ü inâyet ve sümüvv-i himâyet temennâsıyla ve mu'cizât-ı

hazret-i Resûl-i Ekrem *salla'llâhu te‘âlâ aleyhi ve sellem* rûhâniyyetlerinden ve Çehar-yâr-ı Güzîn *rıdvânu'llâhi te‘âlâ aleyhim ecma‘în* ve evliyâ-yı güzîn bi-esrihim ulüvv-i {ü} himmetleri recâsıyla ser-i nerdübân-ı Sarây-ı Sadr-ı âlî'de zülf-i perîşân-misâl nümâyân ve cilveger olup kıyâmı mukarrer olmuşdur. Ve zülf-i perîşânından mürûr iden bâd-ı sabânın müjdesi hazret-i Vâcibü'l-vücûd'a müşrikîn olan milletde dehşet ârız idüp millet-i Nasârâ'nın cümlesine havf u haşyet sadâların irişdirdi. Ve ağa-yı yeniçeriyânın ve ağayân-ı sipâh ve silahdârânın ve sâ’ir ocakların bi'l-cümle tuğları ihrâc ve menzilgâhlarının ser-i nerdübânlarında zülf-i perîşân-misâl kıyâm-gösterî ve erbâb-ı sefere ve guzât-ı muvahhidîne vakt-i {ü} hareket-i sefer-i hümâyûn karîb olduğın ifâde vü i‘lâm ile îmâ vü işâret eyledi. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti avn ü inâyeti ve lütf [ü] hidâyeti ile asâkir-i İslâma ve guzât-ı muvahhidîne feth u nusretler ihsanıyla |**206b**| mesrûr u handân ve memnûn u şâdân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn. Ve müşrikîn-i hazret-i Kibriyâ olanları makhûr eyleye.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 15 şehr-i Receb sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri mahmiye-i Edirne'de “Sarucapaşa Çârşûsı” dimekle ma‘rûf mahallde nefy olunan Vezîr-i a‘zam Koca Ali Paşa'nın mülk-i sarîhi olup ba‘de'l-azl Sarây-ı Sultâniyye'ye mülhak ve munzam olan Sarây-ı Cedîd'e teşrîf ve vakt-i şâma karîb mahalle değin meks-i hümâyûnları mukarrer olup ba‘dehû sa‘âdet [ü] ikbâl ve şevket ü iclâl birle Saray-ı âmire'ye teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur.

Azl-i Kâtib-i Nüzül: Çûn ki evvel-bahâr râyihasıyla sahrâlar lâlezâr ve sahn-ı sahrây u bevâdî çemenzâr olup vakt-i hareket-i sefer-i hümâyûn karîb olup bâ-husûs tuğ-i pîşvây muktedâ-yı mücâhidîn olmak üzere ihrâc olunup ve hareket-i sefer-i hümâyûn dahi mukarrer olmağla bundan akdem gerek Tuna iskelelerinde mübâya‘ası fermân olunan zahîrelerin ve gerek avârızları mukābelesinde Istabl-ı âmire ocaklığı olan kazâların arpa ve dakīklerin tahrîr ve defter idüp asâkir-i İslâm'ın ta‘yînâtlarına tevzî‘ ü taksîm olundukda zabt u rabt itmeğe me’mûr olan kâtibe “nüzül kâtibi” deyü i‘tibâr olunup ve aklâm-ı Dîvân-ı bülend-eyvândan Mevkūfât Kalemi'nden bir halîfe nüzûl kâtibi nasb u ta‘yîn buyurulmak mu‘tâd-ı kadîm olmağın bin yüz üç senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûnda mîrî zahîre üzerine nüzûl kâtibi nasb ü ta‘yîn olunan |**207a**| hazret-i Ebâ Eyyûb-i Ensârî aleyhi'r-rahmetü'l-Bârî kasabası sükkânından Kalem-i Mevkūfât hulefâsından tarîk-i kuzâtdan “Kızılçubukoğlı” dimekle

meşhûr u müte'ârif es-Seyyid Abdurrahman Çelebi nüzûl kitâbetinden şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup ve yine Kalem-i Mevkūfât hulefâsından "Dâmâd" dimekle şöhret-{ü}şi'âr olan Mehemmed Çelebi mîrî zahîrenin zabt u rabtı içün nüzül kâtibi nasb u ta'yîn olunup Dîvân tezkiresi ihsân ve i'tâ olunduğı tahakkuk buldı. Menkūldür ki, azl olunan mûmâ-ileyh Kızılçubukoğlı'nın azlden haber ü âgâhı olmayup ve hızmet-i mezbûrda istikāmet ile hızmet eyledim mülâhazasıyla azl tarafı hâtırına hutûr itmeyüp ve ibkā ve mukarrere dahi hâcet yokdur vâdîsiyle âlem-i râhatda ve zevk [u] sohbetde iken yine Kalem-i Mevkūfât hulefâsından "Cücezâde" dimekle meşhûr Mustafâ Çelebi ise nüzül kitâbetine ihtifâdan tâlib ve muhtefi râgıb olup ve Nüzül Emîni Ahmed Ağa'dan recâ vü niyâz idüp müşârün-ileyh nüzül emîni dahi kitâbet-i mezbûrı Cücezâde'ye tevcîh itdürmeğe ta'ahhüd itmeğin mûmâ-ileyh Cücezâde dahi Nüzül Emîni Ahmed Ağa himâyesiyle nüzül kitâbeti bendeye tevcîh olunmakda iştibâh yokdur ümniyyesiyle nüzül kitâbetine müte'allık mühimmât-ı seferiyyesin tedârüke iştigāl idüp mühimmât-ı seferiyyenin nısfından ziyâdesin peydâ vü tedârük idüp ya bugün veyâhûd yarın nüzül kitâbeti kendüye tevcîh ile mesrûrü'l-bâl olmak sevdâsıyla kusûr kalan mühimmâtı |**207b**| tedârükine meşgūl iken verâ-i perde-i gaybdan cilveger olan mukadderât-ı ilâhî zuhûrı ile ümmîdân-ı mezbûrânın murâdlarının aksi zuhûra gelüp ve ta'ahhüdâtın terk [ve] tahallüf idüp yevm-i merkūmda kitâbet-i nüzül mûmâ-ileyh Dâmâd Mehemmed Çelebi'ye tevcîh olundı.

Mısra':

Akla sığmaz işleri çokdur Hakîm-i Mutlak'ın.

Nesr: İki şahs-ı zarîf ve pindârın rûy-i cihân dîde-i nâziklerine tîr ü târ ve çeşm-i cihân-bînîleri eşk-bâr olup der-i sa'âdethâne-i inâyetden redd ve rûy-i ârzûlarına dervâze-i iltifât-ı sened olduğuna mest ü medhûş oldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 16 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1104.

Mühimmât-ı seferiyye içün lâzım gelen âhen-i hâm ve mesâmîr-i mütenevvi'a ve sâ'ir mühimmât-ı cebehâne-i âhenîn her sene Somakov kazâsından mübâya'a ve Somakov kârhânelerinde işlenmek mu'tâd-ı kadîm olmağın işbu sene-i mübârekede dahi iktizâ-yı cebehâne olan dört yüz kantâr mühimmât-ı âhenîn Somakov kârhânelerinde ücret-i mu'ayyenesiyle işlenüp dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd Kal'a-i Belgrad'a nakli fermân buyurulmağın Dergâh-ı âlî cebecileri ocağında üçünci kethudâ olan Halîl Kethudâ mübâşeretiyle ol mikdâr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

kantâr âhen-i hâm mübâya'a olunup Samakov kârhânelerinde işlenüp hâzır u âmâde oldukda sefer-i hümâyûn içün ihrâcı fermân olunan mükârî öküz arabalarından yirmi beş araba Tatarpazarı kazâsından ve on beş araba Filibe kazâsından ki cem'an kırk aded öküz arabalarına tahmîl olunup zikr olunan dört yüz |208a| kantâr mühimmât-ı âhenîni bir gün evvel Belgrad'a irsâl ve Belgrad'da mevcûd itdürilmek üzere Somakov kādîsına ve cebeciler kethudâsına hıtâben mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 17 şehr-i Receb sene 1104.

İlçilik nâmıyla bundan akdem mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vâsıl olan küffâr-ı dalâlet-âyînin nâmesi terceme ve kırâ'at olunmak içün müşâvere-i kübrâ cem'iyeti umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olmağın Sarây-ı Sadr-ı âlî'de ictimâ' olunmak muktazî olmağla ittifâk üzere ulemâ-yı kirâm ve vüzerâ-yı izâm ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanata cem'iyet-i müşâvere i'lâm olundukda hazret-i şeyhü'l-islâm ve kādî'asker-i Rûmili ve Anadolı ve kā'im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Silahdâr Mustafâ Paşa ve muvakkı'ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğra-keşân-ı cihân-bânî Vezîr-i mükerrem Nişâncı Mehemmed Paşa ve ağa-yı Bektaşiyân olan Vezîr-i mükerrem Esîr İsma'îl Paşa ve ağayân-ı sipâh ve silahdârân ve kul kethudâsı ve samsoncıbaşı ve başçavuş ve sâ'ir ocak ağaları ve bölük kethudâları ve Defterdâr Ahmed Efendi Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye ictimâ' olduklarından sonra çavuşân-ı Dîvân-ı hümâyûn ile Ser-çavuşân-ı Dergâh-ı âlî Mehemmed Ağa ilçi-i mezbûrı Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye da'vet içün revâne olup menzilgâh-ı ilçiye vusûl ve ilçi dahi menzilgâhından hareket ve Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye vâsıl ve meclis-i müşâvere-i kübrâya mütevâsıl oldukda mertebesince tevkīrden sonra nâmesi terceme ve meclis-i müşâverede hâzırûn bi'l-meclis muvâcehelerinde |208b| cehren âşikâre kırâ'at olundukda: "*Evvelen*: Sizin sizde bizim bizde kelâmından bed' idüp Nehr-i Tuna'yı sınur keselim. *Sâniyyen:* Bu fitne vü fesâdlara bâ'is ü bâdî olan Tököli Kurs'ı kayd ü bend ile tarafımıza irsâl idesiz. *Sâlisen:* Kamaniçe Kal'ası'n Leh kralına teslîm idesiz. Ve Eflak ve Boğdan memleketleri kadîmden Leh ülkesine dâhil olup Leh kralının zîr-i hükûmetinde olmağla yine ke'l-evvel Leh memleketine ilhâk oluna. *Râbi'an:* İsma'îl ve Kili ve Akkirman ve Bender semtleri ki, "Bucak" ta'bîr olunur, ol semtlerde sâkin olan Tatar tâ'ifesi ref' oluna. *Hâmisen:* Mora Cezîresi tasarruf-ı millet-i Venedik'de olmak üzere Atina'dan İnebahtı'ya doğrı sınur kesilüp ol taraf Venedik'e teslîm olunup müdâhale olunmaya. *Sâdisen:* Bizim tarafımızdan gelen giden bâzergânlarımızdan cidden bir iskelede gümrük

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubav.gov.tr

mutâlebe olunmaya. *Sâbi'an:* Kuds-i şerîf'deki Kamame tarafımızdan zabt olunup âhardan müdâhale olunmaya. *Semâniye:* Tâ'ife-i Rûm'un mahmiye-i Kostantıniyye'de olan patriği tarafınızdan nasb olunmayup Rim Papa tarafından nasb ve ta'yîn olunup cümle memâlikde vâkı' Rûm kilisalarında olan kıssîs ve râhib ve ruhbân Rim Papa tarafından nasb olunan patrikın zîr-i hükûmetinde olup azl ve nasbına âhardan bir vechile müdâhale olunmaya. *Tis'a:* Doğan Geçidi ve Özi taraflarında müceddeden binâ olunan kal'alar hedm oluna. *Aşer:* Ba'de's-sulh sizin ve bizim serhadlerimizde münâsib olan birkaç mahallde kavî vü müstahkem kal'alar binâ olunup iki tarafı zabt |**209a**| içün tarafeynden çeteci ve katana çıkup gezmeye. *İhdâ aşer:* Miyân-ı sulhda alınan kal'alar mutâlebe olunmayup ve müdâhale olunmaya. *İsnâ aşer:* Memleketde harâb ü yebâb olan kal'alar ve ba'zı lüzûmı olan mahalleri tarafınızdan keşf içün üstâd-ı muhammin ve ilm-i hendesede mâhir mi'mâr irsâl idüp ba'de'l-keşf tarafınızdan ta'mîr oluna. *Selâse aşer:* Hem-milletimiz olan Tököli Kurs'un miyânımızda bu fitne vü fesâda bâ'is ü bâdî olup anın fitnesi sebebi ile ibtidâ-i muharebeden bu târîhe gelince mühimmât-ı seferiyye içün ne mikdâr harc u masrafımız vâkı' olup telef olunmuş ise hisâb olunup defterimiz mûcebince tarafınızdan edâ olunmak şartıyla, *Erba'a aşer:* Zikr olunan şürût u kuyûd üzere sulha rızâ gösterilür ise otuz seneye değin sulh u salâh olmak üzere ahd ü mîsâk olunur" deyü terceme-i nâmenin mefhûmı kırâ'at olundukda meclis-i müşâverede mevcûd olanların mesmû'ı olup müşâvere-i meclisin cümlesi sükût u hâmûş oldukları hâlde ağa-yı Yeniçeriyân Vezîr-i mükerrem İsma'îl Paşa meclis-i müşâverenin cümlesine işâret itmekle kul kethudâsı ve samsoncıbaşı ve ocağın umûr-dîde ve kâr-âzmûdeleri ve bölük ağaları ve bölük kethudâları meclis-i müşâvereden kalkup perâkende oldılar. İlçi-i küffâr-ı dalâlet-âyîne dahi icâzet virilüp mahall-i müşâvereden ihrâc ve mukaddemâ ta'yîn olunan menzilgâhına avdet ve revâne olduğı tahakkuk buldı. Ancak Vezîr-i a'zam Ali Paşa ile vüzerâ |**209b**| ve hazret-i şeyhü'l-islâm ve kādî'asker-i Rûmili ve Anadolı muhtefî üç sâ'at mikdârı meclis-i müşâverede su'âl-i mukaddereye cevâb içün karâr-dâde olup ba'dehû Sadr-ı âlî'ye vedâ'la cümlesi menzilgâhlarına avdet ve teşrîfleri mukarrer olmuşdur.

El-kıssa: Küffâr-ı dalâlet-âyînin gurûriyyeti kemâl-i mertebe kemâl bulup da'vâ-yı sâhib-kırânî şekli terceme-i nâmesinde tahrîr olunan teklîfât gurûriyetden nâşî olup tahrîrât-ı murâdımız üzere sulha rızâ gösterilmediği hâlde cebren ve kahren tahrîrâtımızı zuhûra getürmekde aczimiz yokdur vâdîsinden tehâşî mağrûrâne tahrîr ve nâmede ifâde eylemesi inşâ'a'llâhu te'âlâ

millet-i Nasârâ'nın makhûrluğuna işâret ve îmâdır. Zîrâ ki tecribe olunmuş ahvâldir, her kemâlin bir zevâli ve her zevâlin bir kemâli elbette mukarrer olduğunda iştibâh yokdur. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ dîn-i mübînde sâbit-kadem olan ehl-i İslâm'ın kemâl rütbesine gurûriyetleri yokdur. Sâbit-kadem îrâdı münâfikîni tarh içündür. İmdi düşmenân-ı dîn-i mübîn olan küffâr-ı dalâlet-âyînin bu mertebe mağrûrâne ve sâhib-kırâne gurûriyyet ile teklîfât tahrîrâtı inşâ’a'llâhu te‘âlâ cümle millet-i Nasârâ'nın makhûr u münhezim olmalarına delâletdir. Hattâ kırâ’at-i terceme-i nâme mahallinde ziyâdesiyle mağrûrâne bu mertebe teklîfât-i sâhib-kırânîye cür’et olunmuş deyü hıtâb olundukda ilçi-i mel‘ûn: “Ben bir bâzergânım. Satılık bir kılıcım var. Çok bahâ isterim. Siz ne virirsiz” deyü cevâb virmesi dahi |**210a**| cümle kefere ve müşrikînin an-karîbi'z-zamân ehl-i İslâm'ın ve guzât-ı muvahhidînin şîr-i şemşîrine dûş olup ehl-i İslâm destinden bir cins kılıc yiyeler ki, ayak üzere durur küffâr-ı bed-fi‘âl kalmayup cümle müşrikîn makhûr u münhezim ola, mâ-yeşâ’u'llahu te‘âlâ. Solakzâde merhûm erbâb-ı tevârîhdendir, *Târîh*'inde tahrîr ü îmâ eyledüği minvâl üzere bu mağrûrluk Mohac sahrâsında vukū‘ bulan gazâ-yı ekber gibi vâkı‘ olup küffârın ser-i bî-sa‘âdetleri şemşîr-i gāziyân ile zemîne galtân olmalarına işâret mülâhaza olunur. Zîrâ ki Lavoş Kral-ı bed-fi‘âl ki, kral-ı diyâr-ı Alaman idi, zâtına ve leşkerine mağrûren Budin gibi kaviyyü'l-bünyâd ve müstahkem-âbâd olan kal‘adan gurûriyyet ile hurûc ve merhûm Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* mağfûrı sene isnâ ve selâsîn ve tis‘a mi’e târîhinde Mohac sahrâsında leşker-i menhûs-ı bî-nihâyesi ile karşulayup ıstaburundan leşkeri gurûriyyet ve tekebbürâne hurûc itdükleri cihetden avn-i Hudâ ile cümle mağrûr leşkeri makhûr u münhezim olup Tuna'ya gark olduklarından nâşî kral-ı âşüfte-hâl dahi cân havfından at ve âlâtı ile suya atılup sâ’ir gark olanlar zümresine katılup cân-ı habîsini mâlik-i dûzaha ısmarladuğı gibi Nemçe kralının dahi bu mertebe gurûriyyeti cihetinden leşker-i menhûsı inşâ’a'llâhu te‘âlâ bu sene-i mübârekede makhûr u münhezim olup şîr-i şemşîr-i gāziyân ile |**210b**| kelle-i bî-devletleri zemîne galtân olup bu mertebe gurûrâne ve mütekebbirâne teklîfât ve tahrîrnâmesinin cezâsın bulmasında inşâ’a'llâhu te‘âlâ iştibâh yokdur. Hemen Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti pâdişâh-ı İslâmın ömr ü devletlerin ve kadr [u] rıf‘at ve saltanatların yevmen fe-yevmen izdiyâd idüp asâkir-i İslâm ve guzât-ı muvahhidîne mu‘în u zahîr olup feth u nusretler ihsânıyla cemî‘-i ümmet-i Muhammed kulların mesrûr u handân ve memnûn u şâdân eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Şefî‘i'l-müznibîn ve bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn. Ve ol Kahhâr-ı zü'l-celâl-i lâ-yezâl ve

lem-yezel kahrıyla mağrûr u mütekebbir olan küffâr-ı dalâlet-âyîni makhûr u münhezim eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ'ilîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 18 şehr-i Receb sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri nedîmân-ı musâhibân ile tebdîl-i sûret şekli tarîk-i câddede vâkı' "Solakçeşmesi" dimekle meşhûr mahall ki, İstanbul râhında vâkı'dır, semt-i mezbûra doğrı hareket ü azîmet buyurup ve râh-ı mezbûrda manzûr-ı hümâyûnları olup âmed ü reft üzere olan eşhâsın âmed ü refti ahvâlinden ba'zı su'âl ve cevâb vukū' buldukda herkes derdine müte'allık ahvâlinden takrîre mübâşeret idüp kimi memâlik-i Anadolı'da vâlî-i memleket olanlardan şâkî ve kimi zâtının âhar şahs ile şer'an da'vâsı olup fetvâ-yı şerîfe mûcebince hükm-i hümâyûna muhtâc olduğın ve ekseri dahi Defterdâr Ahmed Efendi'den mübâlağa ile şikâyet |**211a**| idüp bu kadar zamândır bunca uzak diyârdan gelüp mesâlihimizi bu defterdâr zamânında vücûda getürmek müyesser olmayup defterdâr-ı âharın vaktine ta'vîk olunmağla şedd-i rahlimiz hevâ olup hâ'ib ü hâsirân ve enînle rücû'ların nakleri ale'l-infirâd pâdişâh-ı âlî-câhın mesmû'-ı hümâyûnları olduğı mukarrer olup bâ-husûs civâr-ı pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [u] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'nin kurbiyyeti olan Yanbolı kazâsının kādîsı ve bi'l-cümle a'yân u eşrâfı Edirne'de der-i devlet-medâra gelüp Dîvân-ı hümâyûn'a ruk'a-i arz-ı hâl sunup diyârımıza sâliyâne ve teklîf kesretinden münfa'il olup bir vechile edâya iktidârımız yokdur ve kazâmızın ekser re'âyâ vü berâyâsı perâkende vü perîşân olmuşdur. Teklîf ve sâliyânelerimizin bir mikdârın ref' ve bir mikdârın tenzîl recâsına iltimâs ve inâyet ü merhamet istid'â itdüklerinde tarafeynden recâ vü iltimâslarına müsâ'ade olunmayup, "şimden girü mümkinâtdan değildir" cevâbıyla rücû'ları ve hâ'ib ü hâsir Yanbolı kazâsına vusûllerinde çûn ki kazâ-i mezbûrede mevcûd bulunan re'âyâ vü berâyâ merhamet ebvâbı sedd ve ahvâl-i fukarâ şefekat ü inâyetden redd olundukların istimâ' itdükde mevcûdları dahi bi'l-külliye perâkende vü perîşân olup ocağı düter bir kurâ kalmaduğından mâ'adâ hattâ kasaba erbâbının ekseri terk-i diyâr ve âhar kurâ vü kasabaya firâr idüp Yanbolı kasabası gibi bir ma'mûr u âbâdân kasabada mâmelekinden kat'-ı nazar serinden havf-nâk olan yirmi |**211b**| mikdârı a'yân-ı vilâyet meşhûr u müte'ârif olduklarından taraf-ı Devlet-i aliyye'den havf-nâk olduklarından pâsbân şekli kasaba'i bekleyüp mezbûrlardan gayrı kimesne kalmayup bi'l-cümle perâkende vü perîşân olduğı beyne'n-nâs şüyû' bulmağla sem'-i hümâyûn-ı

TÜRK DİL KURUMU AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

şehriyâriye vusûli nedîmân-ı mukarrebân lisânından istimâ'ı an'ane-i sikāt rivâyetiyle sıhhate irmişdir.

El-kıssa: Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Solakçeşmesi semtlerinden rücû' ve sa'âdetile koçıya süvâr buyurup salât-ı zuhrı edâ içün Sarây-ı âmire'ye irişilmez mülâhazasıyla Etmekcizâde merhûmun binâ ve hayrâtı olan Yeni Köprü kurbünde Nehr-i Tunca'ya nâzır defterdâr-ı sâbık Ali Paşa hânesinde vâkı' köşk-i kebîre azîmet-i hümâyûn itdükde defterdâr-ı sâbık Ali Paşa'nın sa'âdethânesinde ise Nüzül Emîni Ahmed Ağa mütemekkin olmağın musâhibân ve nedîmân-ı şehriyârî i'lâm ve ihbâr içün nüzül emîni tarafına âdem uçururlar. Nüzül emîni hâne-i mezbûrda mevcûd bulunup tegāfülden müberrâ oldukları hâlde köşk-ı ma'hûdı tahliye idüp huddâmân ve tevâbi'ât ihtifâya kadem basdıklarında pâdişâh-ı âlî-câh dahi sa'âdethâne-i Ali Paşa'ya dâhil ve kasr-ı ma'hûda teşrîf buyurup salât-i zuhrı edâdan sonra sâhib-i hâneye bir pilav sipâriş idin deyü fermânları sudûr bulur.

El-kıssa: Kahve-altı-i mâ-hadar tedârük olunup arz-ı hümâyûn olundukda sa'âdetile tenâvülden sonra esb-i çapük-hirâma mülûkâne devlet ü ikbâl ile süvâr ve Sarây-ı âmire'ye azîmet buyurup şevket ü iclâl ile Sarây-ı ma'mûra teşrîflerinde |**212a**| ol sâ'at defterdâr-ı şıkk-ı evvel-i sâbık olan Ahmed Efendi'nin azli içün Vezîr-i a'zam Ali Paşa'ya hıtâben hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn vârid olmağla men' u def'i içün taraf-ı Sadr-ı âlî'den arz u telhîs olundukda mûmâ-ileyh defterdârın azline tekrâr hatt-ı hümâyûn sudûr buldukda Kā'immakām-ı Rikâb-ı hümâyûn Mustafâ Paşa hazretleri taraf-ı Sadr-ı âlî'den da'vet olunup müşâvere-i uzmâdan sonra rütbe-i defterdârlık her şahsın kârı değildir. Devletlü şevketlü pâdişâhımın fermân-ı hümâyûnları üzere mûmâ-ileyhin yerine bir mu'temed ve i'timâd olunmuş defterdârlık ilminden haberdâr müstakīm ve Devlet-i aliyye hızmetinde tecribe olunmuş bir şahs peydâ ve tedârük olunca mühlet-i hümâyûnları recâsıyla arz u telhîs olundukda imdi bir gün evvel şahs-ı âhar tedârük oluna deyü tekrâr hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn vürûdunun sıhhati an'ane-i sikāt rivâyetiyle istimâ' olunmuşdur.

Rivâyet olundı ki, "Canibdâr" lakab Defterdâr Ahmed Efendi'den şol mertebe şikâyet olunmuş ki, sa'âdetlü ağa-yı Dârü's-sa'âde hazretleri bu defterdârın şâkîlerinden Dîvân'da fukarâ ve ibâdu'llâhın mesâlihi istimâ' olunmakdan hâlî kaldı deyü Mukāta'a[cı]-i Haremeynü'ş-şerîfeyn olan Ali Efendi'ye hıtâb buyurdukları nakl olunmuşdur. Fi'l-hakīka, mûmâ-ileyhin defterdârlığı asrından ki, yevm-i merkūma gelince on bir şuhûr mürûr idüp hâliyâ bin yüz dört senesi mâh-ı Recebinin on sekizinci Çehârşenbih günidir, başbâkīkulı |**212b**| Osmân Ağa hânesin-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

de seksenden mütecâviz peykân mahbûs mevcûd idi. Ve Yanbolı kazâsının a'yân ve eşrâfı sâliyâne teklîfinin bir mikdârı ref' ve tenzîl recâsıyla Dîvân-ı defterdâra ruk'a itdüklerin iltimâslarına müsâ'ade olunmayıp: "Mümkin değildir" cevâbında a'yân u eşrâf-ı re'âyâ terk-i diyâr itdi. "Sâliyâne teklîfin kim virsün" deyü izhâr-ı tazallüm itdüklerinde: "Varın siz virin" deyü redd-i cevâbda bir dahi terk-i vatan itdükde: "Kimden alursız?" cevâbın virdiler. "Sizin ölünüzden dirinizden elbette bu teklîf alınur, çıkın" deyü cevâb virmesi gurûriyetinden nâşî, bayakuşı misâl defterdârlıkda sâbit-kadem olurum şekli âkibet-endîşliği te'emmül itmeyüp cevri ile âlemi harâba virdi. Cümleden kat'-ı nazar ehl-i ırzın nâmûsları berbâd olup huzûrına varanı habs içün başbâkīkulına: "Kaldır" kelâmından gayrı kelâmı vukū' bulmayup gerek suçlı ve gerek bî-günâh akl-ı kāsırınca mütesâvî olup nice nice bî-günâh derd-mendlerin üç ay mahbûs olanları kati nâdirdir, beş altı ay mahbûsa nihâyet yokdur. Ammâ verâ-i perde-i gaybdan cilveger olup zuhûr iden mukadderât-ı Sübhânî bir anda cümle bî-günâhı makām-ı habsden ıtlâk idüp zâtını mahbûsluğa sezâvâr gördi. Meşhûr meseldir ki:

Beyt:

کعبه بنیاد خلیلل آزر است
دل نظرکاه جلیل اکبراست [53]

Mazlûmun âhından ictinâb zümre-i ukalâya lâzımîndendir. |213a| İmdi lâyık olan tarafeyni elden komayup ne taraf-ı mîrîye gadr ve ne erbâb-ı mesâlihe cevr ü eziyyet insâf değildir. Ve tarîk-i müstakīmden hâric hareket alâmet-i İslâm'dan değildir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 19 şehr-i Receb sene 1104.

Çûn ki Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Cânibdâr Ahmed Efendi'nin azli husûsunda hatt-ı hümâyûn-ı {u} şevket-makrûn sudûrı beyne'n-nâs şüyû' buldı, herkes muhtelifü'l-elvân kelimâta dehân açup derd-mend ü bî-çârelere bî-merhamet olduğundan cezâsı azl ile iktifâ olunur ise lâyık değildir. Halkın kimi ise de dûd [ü] âh-ı fukarâ ânı mi'râcına nâ'il ider ve kimi ise cerîme içün Kapuortası hoşça makāmdır ki za'îf ve me'yûsü'l-ilâc olan dil-i derd-mendlerin mu'âlecesine kādir iken merhamet itmeyüp şerbethâne-i iltifâtın sedd ve derd ü belâ vâdîlerinde sergerdân ve nâ-çâr olup ümmîd-i recâ ve merhamet ile

53 "Ka'be bünyâd-ı Halîl-i Âzer est / Dil nazar-gâh-ı celîl-i Ekber est." Kâ'be Âzer'in Halîl'inin (oğlunun) yapısıdır. Gönül en yüce ve büyük olanın (Allah'ın) nazargâhıdır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

devr-i ebvâbında niyâz-mend olan derd-mendleri ebvâbından redd eylemek dâ'imâ kârı olmağla derd-mendân-ı muhtâcân-ı merhamet olanlar fakad azli ile teselli-i hâtır u âtır olmazlar. Mücrimân ve müflisân şekli başbâkīkulı hânesi bucaklarında mahbûs olan ehl-i ırzlar dahi zâtını mir'ât-ı felekde zâtlarına müteşâbih manzûr-ı dîdeleri olmayınca müteselli olmazlar deyü taraf be-taraf güft ü gûların kesretine nihâyet yok.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 20 şehr-i Receb sene 1104.

Çûn ki azl-i defterdârî miyân-ı halkda tevâtürde iken salât-i |213b| Cum'ayı edâ içün pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Bâyezîd-i Velî'nin hayrâtı olan ma'bed-i şerîfe teşrîflerinin haberi taraf-ı ağa-yı yeniçeriye varup câmi'-i şerîf kurbünde vâkı' cisr-i kebîr semtlerinde kudûm-i şehriyârîye müterakkıb iken tehallüf idüp tebdîl-i câme ma'bed-i âhara teşrîfleri mukarrer olup salât-i farîza-i cum'ayı edâ buyurdukları nümâyân olmuşdur. Ve lâkin kangı ma'bed-i şerîfe teşrîfleri vukū' bulduğı sıhhati üzere râvîden istimâ' olunmadı.

Azl-i Cânibdâr Ahmed Efendi: Ve Sadr-ı âlî dahi Beylerbeyi Hammâmı kurbünde vâkı' "Noktacı" dimekle müte'ârif ma'bed-i şerîfde salât-ı cum'ayı edâ idüp sarây-ı mu'ayyenelerine teşrîf buyurdukda defterdâr-ı şıkk-ı evvel olan Cânibdâr Ahmed Efendi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup vâlî-i diyâr-ı Mısr-ı {u} Kāhire iken âzim-i dârü'n-na'îm olan "Kethudâ" lakab vezîr-i mükerrem-i merhûm Ahmed Paşa'nın sâbıkā kethudâlığından munfasıl

Tevcîh-i Defterdârlık be-Cânib-i Ali Ağa: hâliyâ Sipâhoğlanı ağası olan Ali Ağa'ya efendilik pâyesiyle rütbe-i defterdârlık tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i defterdârlık ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta sezâvâr ve pâye-i âliye birle nâ'il-i merâm ve mesrûrü'l-bâl oldukları tahakkuk bulmuşdur. Ve mahlûl kalan merkez-i ağa-yı sipâhiyân silahdâr ağası (Boş) Ağa'ya tevcîh olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla rütbe-i yesârdan merkez-i yemîne intikāl ile kat'-ı pâye |214a| ve nâ'il-i merâm oldukları tahakkuk buldı. Ve mahlûl kalan ağa-yı ocağ-ı silahdârân şâ'ir-i {ü} mâhir vezîr-i mükerrem-i merhûm Nişâncı Abdî Paşa'nın sâbıkā kethudâsı fî zamâninâ Başbâkīkulı Osmân Ağa'ya tevcîh olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla kat'-ı pâye ve nâ'il-i merâm olup mazhar-ı iltifâta sezâvâr görüldi. Ve mahlûl kalan ser-gulâm-ı bâkī rütbesi Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın mukaddemâ hazîne kitâbeti hızmetinden ihrâc ve ba'dehû vezîr-i maktûl asrında telhîscilik rütbesinde istihdâm olunan İsma'îl Ağa'ya tevcîh ü ihsân buyurılup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta sezâvâr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ve müceddeden kat‘-ı pâye ile nâ’il-i merâm ve mesrûrü'l-bâl ve şâd [ü] handân oldukları tahakkuk bulmuşdur. Ve'l-hâsıl verâ-i perde-i gaybdan mukadderât-ı İlâhî cilveger olup vücûd bulan zuhûrâta akllar perîşân olur.

Mısra‘:

Akla sığmaz işleri çokdur Hakîm-i Mutlak'ın.

Nesr: Çûn ki Vezîr-i a‘zam Ali Paşa azl-i Defterdâr Cânibdâr'ın men‘ ü def‘ine sa‘y-i belîğ idüp tahallüfüne rızâ-yı hümâyûn-ı şehriyârî muhâlif olup def‘i mümkin olmadı. Müşâvere ve tedbîr ile rütbe-i defterdârlıkda kat‘-ı pâye ve ba‘dehû vezâret ve ba‘de zamânin Mısr-ı Kāhire hükûmetine nâ’il itmek ümniyyesiyle ve efendilik pâyesiyle rütbe-i defterdârlığı müşârün-ileyh Ali Ağa'ya tevcîh ve sâ’ir mahlûl kalan merâtibi dahi fermân-ı |214b| hümâyûn mûcebince azl-i defterdâr umûrın tekmîl ü itmâm idüp tehevvür-i pâdişâh-ı âlî-câhi teskîn olundı mülâhazasıyla râhat u istirâhat vâdîlerinde iken tehevvür ve gazab-ı pâdişâhî cûş u hurûş ile cilveger olup ol sâ‘at Haseki Ağa taraf-ı şehriyârîden vârid ve Vezîr-i a‘zam Ali Paşa'yı huzûr-ı hümâyûna da‘vet itmeğin iltifât-ı şehriyârî ümniyyesiyle mesrûrü'l-bâl huzûr-ı hümâyûna vâsıl ve dest-bûs-ı şehriyârîde hıtâb-ı hümâyûnları bu vech üzere sudûr bulur ki: “Seni akl-ı evvel ve re’y-i sâ’ib ve fikr-i sâkıb sâhib-i tedbîr ve umûr-dîde ve kâr-âzmûde kıyâsile memleket-i ba‘îdeden ihzâr ve sadr-ı sadâreti zâtına lâyık görmüş iken n'aceb hatt-ı hümâyûnumuzun hılâfınca harekete cür’et eyledin” deyip hâtem-i vezâreti Ali Paşa'dan ahz olunmak içün fermân-ı hümâyûnları sudûr bulmağın hâtem-i vezâret müşârün-ileyhden ahz olunup huzûr-ı hümâyûndan ihrâc ve silahdâr-ı hazret-i şehriyârî odasında habs şekl-i ârâmda iken meger Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Mustafâ Paşa hazretleri dahi mukaddemâ taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan da‘vet olunmuş imiş, huzûr-ı hümâyûna mütevâsıl olduklarında müşârün-ileyh Mustafâ Paşa cenâbına hâtem-i [vezâret-i] uzmâ ve vekâlet-i kübrâ atıyye-i pâdişâh-ı âlî-câh oldukda bir mikdâr îbâ vü imtinâ‘ tarafları nümâyân olmağın nedîmân ve musâhibândan mâ‘adâ sa‘âdetlü ağa-yı Dârü's-sa‘âde hazretlerinin |215a| îmâ vü işâretleri ile hâtem-i vezâreti kabûl ve ma‘zûl Vezîr Ali Paşa'yı recâ ile tekā‘üd ve Küçükçekmece kurbünde vâkı‘ çiftliğinde meks ü ârâmların iltimâs ve niyâz-ı hümâyûn itdükde kabûle karîn olup ve mâl u erzâkı müsâdere olunmamak üzere taraf-ı mîrîden yevmî bin akça tekā‘üd vazîfesi atâ-bahş-ı [p]âdişâh-ı şehinşâhî buyurulup Vezîr-i âlî-şân Mustafâ Paşa hazretlerine vekâlet-i kübrâ içün vezâret hil‘ati post-i semmûr ilbâsıyla mazhar-ı iltifât-ı pâdişâh-ı Cem-

Azl-i Vezîr-i A‘zam Ali Paşa:

Vezîr-i A‘zam Şuden-i Mustafâ Paşa:

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ www.tiba.gov.tr

câh oldukda bûs-ı zemîn ve huzûr-ı hümâyûndan avdet itdükde tevkīr ü ihtirâm içün silahdâr ağa cânib-i yemîninde ve çukadâr ağa cânib-i yesârında i'zâz ü ikrâm ile Hâsoda'dan ihrâc ve vezîr-i ma'zûl ile hem-rikâb Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur. Hakkā ki hil'at-i vâlâ-yı girân-bahâ-yı sadâret-i uzmâ pîrâye-bahş-i kāmet-i istihkākları ve zimâm-ı hall ü akd-i {ü} umûr-ı cumhûr keff-i {ü} kifâyetlerine teslîm olduğın müjdesin rû-yi cihâna tebşîr idüp nakş-ı murâd-ı dil-i dostân-ı sadâkat-perver, pes-perde-i gaybdan ahsen-i sûret üzere cilveger olduğın erbâb-ı devlete müjde-resânlar perâkende olup dil-i şikestelerine hayât-ı tâze müjdesiyle sürûr-ı bî-endâze haberlerin teblîğ idüp derâmetden hâlî olmadılar.

El-kıssa: Vezîr-i sâbık iki sâ'at mukaddem sadr-ı sadâretde mukīm olup serâ-perde kapusına gelince huddâm-ı zevi'l-ihtirâm saf-ender-saf makām-ı hızmetde iken şu'bede-bâz-ı |**215b**| felek bir garîb ve bir tarafa acîb sûret gösterdi ki:

Mısra':

Cümlenin başına gûyâ ki kıyâmet kopdı.

Nesr: Sadr-ı sadâretden infisâl ve devlet-i hükûmetden infi'âl olunup rüzgâr-ı kec-reftâr hezâr mertebe mahabbet ü meveddet nukūşunı resm-i bî-vefâlık ile hâk-rîz idüp hızmet-i kıyâmda sâbit-kadem olanları bir ânda perâkende vü perîşân eyledi.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 21 şehr-i Receb sene 1104.

Ali Efendi'ye rütbe-i defterdârlık tevcîh olundukda "Gulâm-ı Miftâh" dimekle meşhûr u müte'ârif Mustafâ Ağa'nın sa'âdethânelerinde mütemekkin olup ve hâne-i mezbûr erbâb-ı Dîvân ve ehl-i kaleme teng ve erbâb-ı mesâlihe dîk olduğundan tebdîli muktazî olmağla Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa'nın sâbıkda kethudâsı olan Hasan Kethudâ'nın sa'âdethânesi vâsi' olmağla Dîvân-ı defterdâra münâsib görilüp ve lâkin sa'âdethâne-i Hasan Kethudâ'da rikâb-ı hümâyûnda defterdâr vekîli olup "Ekâbir-i Cedîd" dimekle müte'ârif Mustafâ Efendi mütemekkin olmağla mezbûrun ihrâcı ve hâne-i merkūmun tahliyesi fermân olmağın mûmâ-ileyh Mustafâ Efendi hâne-i mezbûrdan ihrâc ve yevm-i merkūmda müşârün-ileyh Defterdâr Ali Efendi sa'âdethâne-i Hasan Kethudâ'ya intikāl idüp ibâdu'llâhın ve erbâb-ı mesâlihin umûrları ahvâline müte'allık arz ve arz-ı hâllerinin takayyüd ü ihtimâmlarına iştigāl gösterdi. Fi'l-hakīka |**216a**| mûmâ-ileyh Defterdâr Ali Efendi hâk-i vilâyet-i İskenderiy-

ye olup şen ü şâdmân, güler yüzlü ve tatlı dilli ehl-i ma'ârifden ba'îd olmayup zâtında sıdk u sadâkat mülâhaza olunur zât-ı şerîf olduğunda iştibâh yokdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 22 şehr-i Receb sene 1104.

Ma'zûl Vezîr Ali Paşa asrında işbu mâh-ı Recebü'l-müreccebin onuncı Salı güni Dîvân-ı âlî-bülendde bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere cümle kulun masar ve recec mevâcibleri iki kıst olmak üzere ihrâc olunduğunun zikri sebkat itmiş idi. Ba'de ihrâc-ı mevâcib vezîr-i mûmâ-ileyh zamânında sipâh ve silahdâr ocaklarına iki def'a ulûfe sergisi olup ba'de'l-yevm sefer-i hümâyûna hareket olmayınca sipâh ocaklarına sergi olmayup ancak muhayyemgâh ile Edirne sahrâsına hurûc olundukda muhayyemgâhda dahi bir def'a sergi olmak üzere karâr-dâde virilmiş idi. Bâ'is ü illeti sipâh ve silahdâr bölükleri hareket-i sefer-i hümâyûndan mukaddem devr olunur ise istimâ' iden tâ'ife-i sipâh bölükler devr olunmuş deyü sefer hitâmına karîb vatanlarında hareket idüp da'vet-i seferde orduya karşı gelüp "sefer-i hümâyûnda ma'an mevcûd idim" vâdîsiyle takayyüd-i seferden müberrâ olurlar. Fe-ammâ henüz bölükler devr olmaduğın istimâ' iden bölüğüm geçmedin ulûfeyi alayım ârzûsuyla |**216b**| takayyüd-i hareket-i sefere ihtimâm ider deyü tedbîr ile sipâh ve silahdâr ocaklarına sahrâ-yı Edirne'de bir def'a dahi sergiden mâ'adâ sergi olunmamak üzere karâr-dâde olunmuş idi. Ve bu re'y [ü] tedbîr dahi ma'zûl Defterdâr Cânibdâr Ahmed Efendi'nin re'yi olduğı nakl-i sahîh ile rivâyet olundı. Fe-ammâ vezîr-i âlî-şân-ı cedîd dirlik-i pâdişâh-ı Cem-câh'a i'tibâr iden elbette sefer-i hümâyûnda mevcûd bulunması mukarrerdir. Nân pârça hâceti olmayan nâ-mevcûd olur deyü Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi fermân buyurup yevm-i merkūmda tevzî'-i ulûfe-i sipâh olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Reften-i Vezîr-i Ma'zûl be-Cânib-i Çiftlik: Vezîr-i ma'zûl dahi kurb-i Kostantıniyye'de vâkı' çiftliğinde meks ü ârâmlarına hareket ü azîmeti içün izn-i hümâyûn vârid olup necât-i memât ile mesrûrü'l-bâl ve memnûnü'l-hısâl taraf-ı çiftliğe azîmet ü teveccühi tevâtüre irmişdir.

Beyt:

Hakkā budur ki şehr-i çemen kim konak değil
Ammâ n'idelim kāfile-i ömr oturak değil

Nesr: Kelâm-ı şu'arâdan olup beyt-i mezbûrı vird-i zebân iderek istihlâs-ı cân ile mahmiye-i Edirne'den hurûc ve nezr-i kurbân-ı firâvân ile çiftlik-i ma'hûd

semtine şitâbân olup sür'atle revâne olduğı mukarrer olmuşdur. Meşhûr darb-ı mesel olup atalardan |217a| sudûr bulmuşdur ki: "Gâfil baş fitrâkde bulunur."

Beyt:

Sakın sayyâd-ı âlemden kemend ü hîle kurmuşdur
Nice gāfillere gaflet kemânından ok urmuşdur.

Nesr: Bu rüzgâr-ı kec-reftâr mahabbet ü meveddet nukūşından merhabâ idüp safâ-yı hâtır ve zevk-ı âtır arz itdükde mir'ât-i dile gurûriyyet hâsıl itmekden ictinâb âkilân-ı firâset-karîne mahsûsdur ki mir'ât-ı cihân-nümâyî zâtına mukābele ile nâzır olup vesvese-i vesvâsdan hazer lâzıme-i zât-ı insandır ve müdâvemet-i mu'avvazateyn ile şerr-i hannâsdan istihlâs âsândır. Ve eğer mir'ât-i felek-nümâda zâtına kemâl-i manzûr-i dîde ola. Kurbiyyet-i zevâli mukarrer bilüp istiğfara meşgūl ve dergâh-ı Vâcibü'l-vücûd'a rûy-i ubûdiyyet ve arz u niyâz ile sücûd-i bî-nihâye idüp zevâlin tehallüfin recâ ve bükâ-i mütekâsir ile afv ü merhameti mutâlebe ide ki Hakk *celle ve alâ* hazretinin lutf ü kerem-i ezeliyyesi yâver olup du'â-yı bî-çâreleri dergâh-ı izzetinde kabûle karîn idüp kemâlinin zevâlin azametiyle mahv idüp nazar-ı merhamete lâyık ide. Cürmüne mu'terif olan kullarını cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti esirgeyicidir, istiğfâr itdükleri hâlde ilâhî lutf ü kereminle nahîf olan ümmet-i Muhammed kulların âfet-i semâviyye ve arziyyeden ve şeytân-ı la'înin şerrinden masûn u mahfûz eyle. |217b| Âmîn, bi-hurmeti Şefi'i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 23 şehr-i Receb sene 1104.

Çûn ki Cânibdâr Ahmed Efendi mazhar-ı gadab-ı pâdişâh-ı Cem-câh birle defterdârlıkdan ihrâc ve azl olalı dört gün mürûr u ubûr eyledi, nâgehânî âyîne-i deverân ne sûret gösterdi, çûn ki ezel ü âzâlde mukadder olan zuhûra gelüp vücûd bulması emr-i mukarrerdir, felâ-cerem taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâhdan Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa *yessera'llâhu mâ-yeşâ'* hazretlerine hıtâben hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn vârid olup: "Bundan akdem defterdârlıkdan gazab-ı hümâyûnum ile azl olunan gaddâr u cefâkârın Devlet-i aliyyemin emekdârlarından ve hıdemât-ı mîrî der-uhde vü iltizâm iden erbâb-ı mültezimînden irtişâ nâmıyla gasb itdüği mâl-ı Kārûn sem'-i hümâyûnuma ilkā olunmağla bir gaddâr Devlet-i aliyyemde bu kadar mâla mâlik olmak neden neş'et ider. Devletimin hayrhâh ve nigâhbânları olmaduğından ehl-i ırz olan kullarım kesr-i ırzlarından havf-nâk oldukları hâlde bey'-i

Cânibdâr Ahmed Efendi'den Yedi Yüz Kîse Mütâlebesi:

nâmûsları içün ihdâlarından sûret-pezîr olur. İmdi sâhib-i nâmûs kullarımın ihdâlarından tahsîl eyledüği mâl-ı Kārûn'dan yedi yüz kîse akça rikâb-ı hümâyûnuma irsâl ve edâ vü teslîm eylemesi fermân-ı hümâyûnum olmuşdur. İmdi sen ki lâlâm ve vezîrim Mustafâ Paşa'sın, |**218a**| hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum vürûdunda hâliyâ beytü'l-mâl-ı müslimîn tahsîline ve Hazîne-i âmiremin hıfz ü hirâsetine me'mûr defterdârım olan Ali kuluma sipâriş idesin ki hâ'in-i devletim ve küfrân-ı ni'metim olup re'âyâ vü berâyâ fukarâsına zulm ü ta'addî ve cevr u eziyyet ile sâliyâne-i teklîf-i mâ-lâ-yutâk teklîf eyledüği ecl-den azli fermânım olan defterdâr-ı sâbık hâ'in Ahmed'i kendü hânesinde habs idüp ve rikâb-ı hümâyûnuma teslîmi fermânım olan yedi yüz kîse akçayı bi't-tamâm hâ'in-i mezbûrdan mu'accelen tahsîl ve Hazîne-i Enderûnum kethudâ-sı tarafına teslîm itmekde bir ân ve bir sâ'at te'hîr ü tevakkuf itmeyüp fermân-ı hümâyûnum üzere amel idüp hılâfından be-gāyet ihtirâz ide" deyü hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn vürûdı tahakkuk bulduğı an'ane-i sikāt rivâyeti ile istimâ' olunup rivâyet-i sahîha olduğı tevâtüre irmişdir.

El-kıssa: Çûn ki mûmâ-ileyh defterdâr-ı ma'zûl Cânibdâr Ahmed Efendi hakkında minvâl-i meşrûh üzere hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn sudûrı tahakkuka irdi, mûcebince defterdâr-ı şıkk-ı evvel ve tahsîldâr-ı beytü'l-mâl-i müslimîn olan Ali Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî sâdır olmağın ber-mûceb-i fermân-ı hümâyûn ve fermân-ı âlî ol sâ'at Ser-gulâm-ı Bâkī İsma'îl Ağa Cânibdâr Ahmed Efendi'nin habsine ta'yîn |**218b**| olunup irsâl olundı. Çûn ki Başbâkīkulı İsma'îl Ağa Cânibdâr Ahmed Efendi'nin hânesine vusûl ve mah-bûsluğı hakkında sâdır olan fermân-ı hümâyûnı ifâde vü i'lâm itdükde Katku hazretlerinin ma'lûme-i şerîfeleri oldukda nâkısatü'l-akl akldan müberrâ olup nice zamân bî-hoş mest ü lâ-ya'kıl şekli medhûşe olup galebe-i nevm-i râhat-dan bî-dâr olur misâl dâ'ire-i akla kadem basdukda harem tarafından vâveyla sadâsı zâhir olup feryâd ü figān-ı harem velvele-ârâ olup,

Mısra':

Cümlenin başına sanki kıyâmet kopdı.

Nesr: figān-ı sadâ-yı harem ayyûka peyveste oldı. Ammâ ki çi fâ'ide ba'de harâbi'l-Basra.

El-kıssa: Mûmâ-ileyh Ahmed Efendi fermân-ı hümâyûna inkıyâd idüp ve itâ'at tarafına kemer-i intisâbı muhkem bend idüp sâkin ü mütemekkin olduğı bendehâne ki, "Küçük Çelebi Hânesi" dimekle müte'ârifdir, hâne-i mezbûr-dan Ser-gulâm-ı Bâkī İsma'îl Ağa ile ma'an hareket ve sa'âdethâne-i Defterdâr

Mahbûs Şuden-i Cânibdâr: Ali Efendi ki, hâne-i Hasan Kethudâ'dır, teveccüh ü azîmet ile vusûllerinde mülâkāt-ı Defterdâr Ali Efendi'ye mürâca'at olunmayup hemen ol ân "Mâbeyn Odası" ta'bîr olunan oda-i sagīrde fermân-ı hümâyûn mûcebince mahbûs kılındı. Ve kendünin huddâm-ı kadîmlerinden kıyâm-ı hızmete ancak iki nefer huddâmına ruhsat virildi. Ve hıfz ü hirâset-i mahbûs-ı müşârün-ileyh |**219a**| içün istihdâm kullarından üç nefer bâkīkulı vakt-i seherden vakt-i şâma değin ve üç nefer bâkīkulı dahi vakt-i şâmdan vakt-i sehere değin nevbet ile muhâfiz ta'yîn olundı. Ve her gice üç nefer bâkīkulından gayrı dörder beşer nefer huddâm dahi Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi huddâmlarından atîk emekdârları olup i'timâd olunmuş huddâmları her şeb vakt-i şâmdan vakt-i sehere değin muhâfaza umûrına ta'yîn olundı. Ve ahbâb-ı sadâkat-dostânın ziyâret içün âmed ü reftine mevâni' olunmayup tesellî-i hâtırı içün ahbâb-ı kadîm-i zevi'l-ihtirâma ruhsat virilüp zamân-ı defterdârlığında inkisârü'l-kalb olmayan ahbâb-ı kadîmî gürûhen gürûh tesliye-i hâtır içün ziyâretine iştigāl gösterdiler ve münkesirü'l-kulûb olan gerek ahbâb-ı kadîmleri ve gerek âşinâ ve bî-gâne ve gerek erbâb-ı mesâlihden gayrı nâs dâ'ire-i ziyâretden müberrâ oldılar. Ve'l-hâsıl hıdemât-ı mîrî'i der-uhde vü iltizâm itdükleri hâlde emrâz-ı muhtelife-i kazâdan za'îf ve me'yûsü'l-ilâc olan dil-i derdmendlere şerbethâne-i eltâf-ı şâmiletü'l-eknâfından bir kâse-i âb-ı hayât iltifât itmemek lâyık-ı devlet değil iken nigâh kûşe-i tâziyâne ile te'dîb-i gûşmâl idüp gâh dest-hûş-ı tabanca-i azâb ve gâh tu'me-i kelâlîb-i şikence-i ikāb ile mahbeshâne kûşelerinde nice rûz u leyâl habs-i ebedî şekli |**219b**| mahbûslugı sezâvâr görmek insâf değil idi. Fe-lâ-cerem ef'âl-i kubh u kabîhi zâtına sirâyet idüp hıfz ü hirâset-i pâsbânân-ı eşhâs-ı muhtelife ile vücûdı kûşe-i mahbeshânede karârgâh buldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 24 şehr-i Receb sene 1104.

Şehr-i Galata Voyvodalığı'ndan vezâret ile vilâyet-i Basra hükûmeti tevcîh olunup ba'de'l-azl eyâlet-i Karaman hükûmeti ile bin yüz üç senesinde vâkı' sefer-i hümâyûnı edâ idüp avdet-i seferde pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [ü] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye dâhil oldukda mukaddemâ mutasarrıf olduğı Basra hükûmetinin irsâliyye muhâsebesi görmek fermân buyurılup irsâliyye-i Hazîne-i Basra'dan noksân olan meblağı vilâyet-i Basra'da vâkı' mîrî enhârların tathîr ve cereyânına harc u sarf idüp yedinde mümzâ ve mahtûm Basra kādîsının arz ve defterlerinden mâ'adâ a'yân-ı Basra'nın mahzarları dahi mevcûd iken ma'mûlün-bih dutulmayup irsâliyyeden kusûr kalan

yetmiş bin guruş mikdârı irsâliyye-i Basra mâlı mutâlebe olundukda: "Enhâr-ı mîrîye sarf eyledim, edâya adem-i iktidârım zâhir ü bâhirdir" deyü cevâb virdüğinden nâşî defterdâr-ı sâbık Cânibdâr Ahmed Efendi'nin telhîsi mûcebince kusûr kalan Basra irsâliyyesin teslîm-i Hazîne itmek içün Kapuortası'nda mahbûs kılınduğunun zikri işbu *Vâkı'ât*'ın ibtidâlarında îmâ ile |220a| sebkat itmiş idi. Vezîr-i müşârün-ileyh bin yüz dört Rebî'ü'l-âhirinin on birinci Sebt güninde Kapuortası'nda mahbûs olunup ol eyyâmdan târîh-i yevm-i merkūma gelince yüz iki eyyâm mahbûs u giriftârlık ile mihnet ü meşakkat ve elem ü ıztırâbda iken hazret-i Vâhibü'l-atâyâ ve Râhimü'l-hatâyâ lutf ü kerem ve inâyet ü hidâyeti ile mahall-i mahbesden istihlâsı murâd-ı şerîfleri ta'alluk itmeğin hükkâm-ı zevi'l-ihtirâmın kulûbüne merhamet ü şefekat tarafları cilveger olup vezîr-i müşârün-ileyhin ıtlâkına fermân-ı âlî sudûr bulup ve irsâliyye-i Basra umûrının muhâsebesi sıhhat u hakîkati üzere tahrîr olunup zimmetinde irsâliyye mâlı îcâb ider ise tedrîc ile edâ ve teslîm-i Hazîne-i âmire itmek şartıyla ıtlâkı recâsıyla huzûr-ı hümâyûna dahi telhîs olundukda mûcebince ıtlâkı bâbında hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sudûr bulmağın yevm-i merkūmda Kapuortası'ndan ihrâc ve ıtlâkı tahakkuk bulmuşdur. Şâhidî merhûmun kelâmıdır:

Itlâk-ı Güzelce Halîl Paşa:

Mısra':

Her ne sanursan eşine hep başına gelse gerek

Nesr: Kişi bir cins hafr kazmak gerek ki kendü de düşer ise çıkması âsân ola. Garâbet bunda ki kadîmden âşinâlıkdan mâ'adâ nân ü nemek hakkı ferâmûş olunup bâ-husûs bir vezîr-i âlî-şânın mîrîye enfa'lı olan mîrî enhârların tathîr ve cereyânına sarf eyledüği masârıfâtına âdilîn-i şâhidîn |220b| temessükâtı mevcûd iken ma'mûlün-bihâ olunmayup garazan Kapuortası mahbûsluğuna değin etek dermiyân idüp kesr-i nâmûsuna bu mertebe takayyüd lâyık-ı devlet değil idüğin mülâhaza itmeyüp mûmâ-ileyh merhûm Başmuhâsebeci Hasan Efendi'nin hazînedârlığı hızmetinde iken sebkat iden ba'zı mâcerâ hâtır-ı nişânesi olmağın destimde fursat var iken ahz-ı {u} intikāmı tekmîl itmek sevdâsıyla bu kadar eyyâm mihnet-zedelik ile mahbûs olmasına bâ'is ü bâdî oldı. Ammâ zâtı dahi ol belâya mübtelâ olup âh ü enîn ile ef'âllerine nâdim ü pişmân olduğı tahakkuk bulmuşdur. Fe-ammâ çi fâ'ide ba'de harâbi'l-Basra. "Elbette kişi itdüğin bulur" fehvâsınca kendü dahi kûşe-i meclishânede mihnet ü meşakkat ile mest ü medhûş ve sabrdan gayrıya çâre muhâl şekli hâmûşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 25 şehr-i Receb sene 1104.

Tehniye-i sadr-ı sadâret-i uzmâ içün şeyhü'l-islâm hazretleri sa'âdethânelerinden sa'âdetile hareket ve Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye azîmet buyurup vusûllerinde ser-i nerdübânda tevkīr ile istikbâl olunup meclis-i Sadr-ı âlî'ye mülâkāt ve sadr-ı sadâret-i uzmâyı ve hâtem-i vezâret-i kübrâyı tehniye ile müşerref ve mübâlağa ile tevkīr ü ihtirâm olunup ba'de'l-vedâ' ser-i nerdübâna değin i'zâz ve ikrâmla sa'âdethânelerine teşrîfleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 26 şehr-i Receb sene 1104. |221a|

Vezâret ile Kā'im-makāmlık İhsân be-Cenâb-ı Osmân Kethudâ:

Kethudâ-i Kā'im-makām Osmân Ağa'ya vezâret ile kā'im-makāmlık hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile atıyye-i pâdişâh-ı âlî-câh olduğunun tafsîli mübâhasesinde te'emmül olunan firâsetden nâşî Vezîr Ali Paşa'nın azli ve Kā'im-makām Mustafâ Paşa cenâbına sadâret-i uzmâ lutfi (silik) pâdişâh-ı rûy-i zemînin azl ve nasba murâd-ı hümâyûnları olan ahvâle hatt-ı hümâyûnları vürûd buldukda def'i içün telhîs olunup kirâren [ve] mirâren hatt-ı hümâyûnun vürûduna bâ'is olmasından neş'et eylemişdir ki gazab-ı pâdişâh-ı rûy-i zemîne mazhar vâkı' olup cezâsı sezâvâr görüldi. Nazar olunsa eşcâr-ı bahârın küşâdlığına Hâlık-ı Mutlak'ın havâyı i'tidâl üzere halk idüp evvel-bahâr i'tibâr olunan vaktin letâfetine dirler ki eşcâr-ı bahâr ol zamâna münhasır olmağla vakt-i bahârdan evvel bî-vakt havânın letâfetine mağrûren küşâdlansa berdin şiddetinden bahârın helâkı ve ol sene ol eşcârın meyvesinden halkın müberrâsı mukarrerdir. İmdi velî-ni'met ile huddâm miyânında olan ülfet elbette velî-ni'mete ser-fürû vâcibdir. Nitekim ulû'l-emre itâ'at farzdır hazret-i Âdem *aleyhi's-selâm*ın zürriyâtı çoğaldıkda hazret-i Vâcibü'l-vücûd evlâd-ı Âdem içün ne vech üzere fermân eylemişdir, bundan mülâhaza oluna ki, mü'ellif-i *Terceme-i Câmi'ü't-tevârîh* târîhinde îmâ vü işâret ider ki vaktâ ki hazret-i Âdem'in evlâd ve zürriyâtı kesret-i {ü} ensâl ve esbâbı vefret buldı. Ve memâlik-i |221b| cihân ez-şark tâ-garb bi't-tûl ve'l-arz ebnâ-i Âdem ile doldı. Pes kıbel-i hazret-i Hudâ-yı lâ-yezâlden *celle celâlühû ve amme nevâluhû* Emîn-i Vahy-i Rabb-i izzet *azze şânühû* Cebrâ'il *aleyhi's-selâm* ile hazret-i Âdem'e vahy-i Rabbânî nâzil oldı ve evlâd-ı pâk-nihâdından iki vücûd-ı zî-cûdı intihâb idüp birin umûr-ı şerî'ate ve birin dahi ahkâm-ı siyâsete mütevellî ta'yîn olunması fermân olundı ki bu iki halîfenin hükm ve siyâsetiyle evlâd-ı Âdem aleyhi's-selâm nizâm bulup âsûde-hâl ve her biri emrlerinde müreffehü'l-bâl olalar deyü emr-i Rabbü'l-celîl vârid oldı. Andan hazret-i Âdem *aleyhi's-selâm* emr-i

TÜRK DİL KURUMU ARŞİVİ
TURKISH LANGUAGE ARCHIVE
www.tuba.gov.tr

Vâcibü'l-vücûd'a imtisâl gösterüp ve evlâd-ı pâk-nihâdın cem‘ idüp anlara hazret-i Hakk'ın emrini teblîğ itdi. Ve emr-i Rabb-i Mutlak üzere büyük oğlu hazret-i Şît *aleyhi's-selâm*ı umûr-ı şerî‘ate müvellâ ve dîger ferzendi Keyûmers-i celiyyü'l-kadri ahkâm-ı siyâsete pâdişâh ve taht-ı devlete mâlik taht ve külâh itdi deyü mü’ellif-i *Terceme-i Câmi‘ü't-tevârîh* târîhinde tahrîr ü îmâ itmişdir. Ma‘lûm oldı ki, Benî Âdem'e pâdişâh ta‘yîn olunmak emr-i Rabb-i izzet *celle şânuhû ve amme nevâlühû* fermânı ile olduğı nümâyân ve ulû'l-emre itâ‘at ü inkıyâd ol Kādir-i Mutlak'ın emr-i şerîfi olduğunda iştibâh yokdur. Hâliyâ pâdişâh-ı rûy-i zemîne inkıyâd vâcibâtdandır. Bu takdîrce |**222a**| vezîr-i sâbık Ali Paşa hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûnun aksi tarafları ile hareketi vukū‘ bulmasından azli bi-hasebi'l-iktizâ lâzım ve sâ’ir vüzerâ-yı âlî-şâna gûşvâre olmak cihetinden zuhûr itdi. Ve her gûne istihkāklı vezîr-i âlî-şân nasb olunup ve rikâb-ı hümâyûnlarına dahi kā’im-makām-ı âlî-makām muktazî olduğundan kemâl-i istihkākla müstahıkkun-aleyh hazret-i Osmân Paşa'ya kā’im-makāmlık rütbesiyle vezâret ihsânı atıyye-i pâdişâh-ı Cem-câhî cilveger olup makām-ı âlîye sezâvâr buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 27 şehr-i Recebi'l-mürecceb sene 1104.

Rikâb-ı hümâyûnda sâbıkā çavuşbaşı vekîli olup hâliyâ İstanbul'da gümrük emîni olan Ali Ağa tehniye-i sadr-ı sadâret içün Kostantınıyye'den hareket ve pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [ü] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye vâsıl ve huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye mütevâsıl olup dest-bûs-ı Sadr-ı âlî birle şeref-yâb oldukda tevkīr ve iltifâtdan sonra emânet-i Gümrük-i İstanbul müşârün-ileyh Ali Ağa'ya ibkā ve mukarrer olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla ihtirâmen mazhar-ı iltifâta sezâvâr ve müceddeden nâ’il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Merhamet-i Ahvâl-i Ahâlî-i Yanbolı: Yanbolı kazâsının kurâ re‘âyâsı bi'l-külliye ve kasabasının ekserinden ziyâdesi perâkende vü perîşân olduğunun zikri bundan akdem tahrîr ü îmâ olunmuş idi. Hâliyâ re‘âyâ fukarâsının |**222b**| hâllerine merhameten bin yüz üç senesinde Edirne anbârına teslîm olunmak üzere mübâya‘ası fermân olunan hıntadan teslîmlerinden mâ‘adâ kazâ-i mezbûre re‘âyâları zimmetlerinde bâkī kalan dört bin kîle hıntadan mütecâviz hınta bakāyâları ve târîh-i mezbûra mahsûb olmak üzere avârızları mukābelesinde Istabl-ı âmire ocaklığı olan arpalarının bakāyâları bi'l-külliye in‘âm olunup mutâlebe olunmaya deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın aklâm-ı Dîvân-ı bülend-eyvândan olan Mevkūfât Kalemi'ne kayd olunup mûcebince

ba'de'l-yevm bakāyâ-yı mezbûrlar mutâlebe olunmamak üzere Mevkūfât Defteri sûreti virilmeğin kasaba a'yânı ve kazâ re'âyâsı memnûn u mahzûz olup iskâna ta'ahhüd eyledükleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 28 şehr-i Receb sene 1104.

Çûn ki Cânibdâr Ahmed Efendi gadab-ı pâdişâh-ı âlî-câh birle defterdârlıkdan azl olunup ve ağa-yı ocağ-ı sipâhiyân Ali Ağa'ya defterdârlık tevcîh ve rütbe-i âliye ihsân buyuruldı. Kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve kā'ide-i tarz-ı Süleymânî üzere Divân ahvâline takayyüd-i {ü} tâmm ve sa'y ü ihtimâm idüp ibâdu'llâhın ve erbâb-ı mesâlihin umûrında bezl-i makdûr üzere iken miyân-ı halkda tevâtür ile şüyû' buldı ki Defterdâr-ı sâbık İsma'îl Efendi'nin mahmiye-i Kostantıniyye'den Edirne'de der-i devlet-medâra teşrifi |**223a**| içün menzil ile mahsûs ulak irsâl olunup mûmâ-ileyh İsma'îl Efendi'yi ihzar ve tekrâr rütbe-i defterdârlık tevcîh olunmak üzere karâr-dâde olunmuş deyü güft ü gûların mübâlağa ile şüyû'ı hâliyâ Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ali Efendi'nin karakulak vâsıtasıyla istimâ'ı oldukda rüzgâr-ı kec-reftârın ve sitemkâr-ı gaddârın tahvîlât ve tebdîlât ü tağyîrâtının sanâyi'ine tefekkür-künân âlem-i hayretde ve sahrâ-yı heyhâtda iken vakt [ü] sâ'at-i mübârekede müşârün-ileyh İsma'îl Efendi serî'an menzil ile pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [ü] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye vâsıl ve kā'im-makām-ı âlî-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa hazretlerinin huzûr-ı âlîyelerine mütevâsıl oldukda tevkīr ü ihtiramdan sonra sadr-ı sadâret-i uzmâda kā'im Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa *yessera'llâhu mâ yeşâ'* hazretlerinin huzûr-ı âlîyelerine beyne's-salâteyn irsâl olunup mûmâ-ileyh İsma'îl Efendi meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olup dest-bûsları ile behre-yâb oldukda hâtır-nüvâzlıkdan sonra: "Şevketlü ve mehâbetlü ve devletlü pâdişâh-ı rûy-i zemîn *halleda'llâhu mülkehû ve ebbede saltanatehû* hazretleri rütbe-i defterdârlığı zâtına ihsân buyurmuşlardır" deyü hıtâb buyurup hil'at-i defterdârlık ilbâsıyla tevkīr olunup mazhar-ı iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye lâyık u sezâvâr buyuruldukda tekrâr dest-bûs-ı sadr-ı sadâret birle şeref-yâb olup meclis-i âliyelerinden avdet |**223b**| ve çep [ü] râst Muhâsebe-i Evvel Antabî Yûsuf Efendi'nin sa'âdethânelerine müsâferet tarîkıyla teşrîfleri mukarrer oldukda tehniye-i defterdârlık içün erkân-ı devlet ve erkân-ı saltanat ve ehl-i Dîvân ve erbâb-ı kalem ve sâ'ir ahbâb-ı sadâkat-unvân gürûhen gürûh sa'âdethâne-i Yûsuf Efendi'ye teveccüh ü azîmet ve defterdârlık rütbesi tehniyesiyle arz-ı ubûdiyyetden hâlî olmadılar. Ve müşârün-ileyh Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi sa'âdethâne-i Yûsuf Efendi'de ol ân erbâb-ı mesâ-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

lihin kâğıdlarına vaz‘-ı kaleme ibtidâ idüp ve hüsn-i hulk ile mu‘âmele itmeğin ibâdu'llâhın ve erbâb-ı mesâlihin du‘â-yı hayrlarına mazhar vâkı‘ olup erbâb-ı mesâlih mesrûr ü bâl ve memnûn-ı mâ-fi'l-me’âl oldılar. Garâbet bunda ki şa‘beze-bâz-ı felek bir garîb ve acîb sûret gösterdi ki ibret-nümâ-yı âlemyânda misli sebkat itmemiş ve umûr-dîdelerin manzûrı olmamış.

El-kıssa: Ali Efendi işbu mâh-ı Recebü'l-müreccebin yirminci Cum‘a güni edâ-yı salât-ı farîza-i cum‘adan sonra rütbe-i defterdârlığa kadem basup ve mâh-ı mezbûrun yirmi sekizinci Sebt güni şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile teşne-yâb olup ve mukaddemâ tâlib ü râğıb değil ve belki habîr ü âgâh değil iken nâ’il-i merâm ve eyyâm-ı semâniyyede itmâm-ı manâsıb ile telh-kâm olup vâkı‘ada ihtilâm şekli kat‘-ı pâyeden ma‘zûl âlem-i hayret ile mest u medhûş ve heyhât sahrâsında cevelân iden |**224a**| hargûş misâl hâmûş olup nakş-bend-i sitîzekâr-ı rüzgâr-ı kec-reftârın nukūş-ı resm-i bî-vefâlığı hayretiyle hengâm-ı şâmda asker-i nücûm zuhûrına değin tefekkür âleminde olup pîre-zen-i mekkârenin kemend-i {ü} mihnetine giriftâr ve Zâl-i gaddârın pençesinden âciz ü nâ-çâr olan nice töhmetler ile payzen vâdîlerin efkâr iderek ferâgati evlâ ve sabr u sükûtı ahsen gördi. Ve zebân-ı hâl ile şu‘arâ-yı selefin işbu vâridâtı tekrârına iştigāl gösterdi.

Kıt‘a:

Felek bu ehl-i dili pâymâl idüp n'eyler
Ten-i şikeste dili bî-mecâl idüp n'eyler
Kemîne cür‘asın teşnegâna göstermez
Be dilberim leb-i la‘lin zülâl idüp n'eyler.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 29 şehr-i Receb sene 1104.

Gā‘ibâne nakş-i dil-i dostân pes-i perde-i gaybdan ahsen-i sûret ile cilveger olup yevminâ tezkire-i mâliye olup sâbıkā defterdâr-ı merhûm el-Hâc Hüseyin Paşazâde mîr-i muhterem Mehemmed Bey Efendi'ye defter-i hakanî emâneti tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifât-ı sadr-ı sadâret-i uzmâya lâyık ve istihkāk-ı zâtiyyesi hasebiyle ehl-i Dîvân ve erbâb-ı kalem miyânında kat‘-ı pâye ile ser-firâz buyuruldı.

Mısra‘:

Atarlar taşı elbette dıraht-ı meyvedâr üzere.

Nesr: Zîrâ kâmilin istihkāk-ı zâtiyyesi âyîne-i âftâb-ı âlem-tâba mukārin vâkı‘ oldukda merkez-i ulviyyeye cezbî |**224b**| te’sîrinden merâtib-i âliyyeye vâsıl

ve ulüvv-i {ü} himmeti ile nice me’yûsü'l-ilâcları şerbethâne-i mu‘âlece birle dârü'ş-şifâya mütevâsıl itmesinde iştibâh yokdur.

Mısra‘:

Kâmilin gitse vücûdı nice îcâdı kalur
Er ölür adı kalur at ölür meydânı kalur

Nesr: Fehvâsınca vücûd-ı kâmil kesb-i merâtib ile makām-ı âlîyeye nâ’il olup muhtell ü müşevveş olup miyân-ı halkda ihtilâl-pezîr bulan umûra nizâm ü intizâm virilmekle ihtilâlden istihlâs ile sıhhat-pezîr ider. Zîrâ vücûd-ı kâmilin akıl u firâseti ve fikr-i riyâseti cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâlühû* kıbelinden mevhibe-i atıyye-i uzmâ olduğunda iştibâh yokdur.

El-kıssa: Mahlûl kalan tezkire-i mâliyye rütbesi Köprülizâde Vezîr-i a‘zam fâtih-i Cezîre-i Girid merhûm Ahmed Paşa'nın harem-i mîyân-ı gılmânânda perverde ve neşv ü nemâ bulup erbâb-ı ma‘ârifden kâmilü'l-vücûd sehiyyü'l-cûd Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebeciliğinden infisâl “Küçük Çelebi” dimekle meşhûr u ma‘rûf ve sâbıkā mahmiye-i Kostantıniyye'de vâkı‘ Darbhâne Nezâreti'nden münfasıl Mustafâ Efendi cenâbına tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifât-ı sadr-ı sadârete sezâvâr ve beyne'l-akrân ve'l-küttâb müceddeden kat‘-ı pâye ile nâ’il-i merâm ve ahz u kâm ile mesrûr u handân ve memnûn [u] şâdân oldukları |225a| sikāt-i küttâb rivâyeti ile tahakkuk bulmuşdur. Ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi eyyâm-ı merkūmda dahi müsâferet tarîkıyla Muhâsebe-i Evvel Antabî Yûsuf Efendi sa‘âdethânesinde meks ü ârâmda oldukları hâlde kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve kā‘ide-i tarz-ı şehinşâhî üzere Dîvân-ı eyvân-ı defterdârîye küşâd virilüp erbâb-ı mesâlihin ve ibâdu'llâhın arz ve arz-ı hâlleri umûrına takayyüd-i tâmm ve sa‘y u ihtimâm ile bezl-i makdûra iştigāl gösterüp ibâdu'llâhın hayr-du‘âlarına mazhar vâkı‘ oldı. Zîrâ selefinin erbâb-ı mesâlihe cevr ü eziyyeti kemâlde olduğundan nâşî mûmâ-ileyh İsma‘îl Efendi'nin hüsn-i mu‘âmelesi ve lütf [ü] muhâtabası mübâlağada olduğundan tehâşî, selefin bed-du‘â ile yâd ve zatını hayr-du‘â ile şâd içün femlerine küşâd viren erbâb-ı mesâlihin nihâyeti yoğidi.

Mısra‘:

Olmaz imiş cihânda iyilik gibi sermâye.

Nesr: Şâhidî merhûmun kelâm-ı pesendîdelerindendir. Erbâb-ı mesâlih ile su’âl ve cevâbında hüsn-i mu‘âmele ile mükâlemesinden hâtırları mütesellî olup zâtını hayr du‘â ile yâd itdürmesine bâ‘is ü bâdî olmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ahvâl-i Kıllet-i Gûşt-i Ganem: Tâ'ife-i müneccimânın hatab ile gûşt-i ganem gāyet azîz olup râygân olmadığından miyân-ı halkda muzâyakaları vukū'ını takvîm ve tomârlarında tahrîr ü îmâ eyledükleri manzûr-ı dîde-i bende-i kemîne |**225b**| olmuş idi. Min-vechin nümâyân olup gerçi hataba dahi kıllet mukarrer fe-ammâ re'âyâ vü berâyâ tâ'ifesi arabalar ile câ-be-câ kûşe-i esvâkda manzûr-ı dîde-i âlemyân olup her ne hâl ise kıymet-i sâbıkasından bir mikdâr izdiyâd ile tahsîli mümkin olup ve lâkin gûşt-i ganem tûtiyâ-yı Hindî misâl gözden nihân olup ve kısm-ı mâkiyân lahm-ı ganemden vefret ile râygân olup ve kıymeti kıymet-i lahm-ı ganemden dûn olmağla halkın ekseri bey'-i mâkiyâna mübtelâ olduğundan manav muhtekirlerinin dekâkînlerinde kesret-i mâkiyândan gayrı me'kûlât kısmının vücûdı görünmeden müberrâ olup bâhusûs Midillü Cezîresi'nin lor i'tibâr olunur penâyirin vakıyyesi sağ hisâbı üzere altmış akçaya fürûht olunup havf-ı ihtisâbdan anı dahi derûn-ı dükkândan i'timâd itdükleri şahsa ihtifâ tarîkından nice minnet ile fürûht itdükleri istimâ' olunmuşdur. Fe-ammâ muhtesiblerin ayn-ı vâhid şekli iğmâz-ı ayn itmeleriyle ekle sâlih lahm-ı ganemin vakıyyesi be-hisâb-ı sağ otuz akçaya ismi mevcûd cismi nâ-mevcûd kabîlinden olup ol zât-ı latîfi dahi "derûn-ı dükkândan ihtifâ şartıyla mu'temedün-aleyh olduğunuz şahsa fürûht idin" deyü muhtesibden me'zûn oldukları hâlde ekâbir-i devletin mün'imleri huddâm-ı pâzârîleri veznden mukaddem ber-vech-i pîşîn teblîğ-i semen itmekle dükkânın ard kapusından |**226a**| ihtifâ şartıyla ta'ahhüd itmeleriyle ekâbir-i devlet mün'imleri ekl-i gûşt-i ganeme istihkāk buldılar. Erbâb-ı fukarâ ekle sâlih-i ganemin akciğerine teşne olup kıymeti yirmiden mütecâviz meblağa olduğundan ciğerden dahi nâümmîd gûşt-i ganemden hamyâze çekildiler. Fe-ammâ bi-hamdi li'lâhi te'âlâ nân kesret üzere olup furunlarda mübâh olmağın erbâb-ı fukarâ nân ile iktifâ idüp ve sabr ve sükûn ile fukarâ-ı sâbırînden oldılar. Mahmiye-i Edirne pây-i taht-ı kadîm bir şehr-i azîm iken muhtesibin muhtekirlere irtişâ cihetinden bu mertebe ruhsatları hâkim-i şehr olan kādî-i Edirne'nin muhtesib ile iştirâkine dâll mülâhaza olunur.

El-kıssa: Ekâbir-i devlet mün'imleri müstevfâ ekl-i gûşt-i ganem ile zevk u safâda erbâb-ı fukarâ ise sabır u tahammül bâbına rızâ gösterüp kesret-i gûşt-i ganeme intizâr üzere müterakkıb-ı tevekkül ebvâbına muntazır. "Ayâ muhtesibân-ı şehristân eyyâm-ı rûz-ı hızır karîb iken tâ'ife-i muhtekirâna bu ruhsatı cevâzınızda alâmet-i hayr mülâhaza olunmaz. İrtişâdan ictinâb ile istiğfara şürû' idüp erbâb-ı fukarâyı yerindirme. Cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû*dan havf itmeyüp ekâbirânı sevindirme. Son peşîmânlık fâ'ide itmez. Gazab-ı İlâhî'den

havf-nâk ol" deyü münâdînin nidâsı gûşları penbe ile memlû olduğundan istimâ'a mecâl muhâl ancak [54] لاحول ولاقوة الاّ با الله İlâhî lütf ü kereminle cümlemizi |**226b**| gazab u kahrından emîn eyle ve muhtesibâna insâflar rûzî kıl.

El-kıssa: Takvîmât [ve] tomar-ı müneccimânın îmâları muhâlâtdır. Ve [55] كلّ منجّم كذاب hadîs-i şerîfine mâ-sadaklardır. Hemân ef'âlimizin şe'âmetinden tahsîl olunmuş kesbimizdir ki kıbel-i Hakk'dan cezâmıza göre i'tâ olundı. Estağfiru'llâhi'l-azîm min külli's-seyyi'ât cümleden kat'-ı nazar memâlik-i Rûmili'nde mevcûd hayâtda olan ağnâmın ekserine mahmiye-i Edirne etrâfı meştâ olup eyyâm-ı şitâya karîb cümle yaylakların ağnâmları yaylakdan avdet idüp Edirne ve etrâf-ı Edirne'den mürûr ve kışlaka ubûr idüp ve eyyâm-ı bahârda kışlakdan hareket ve Edirne cisrinden ubûrda emîn-i âdet-i ağnâm resm-i geçidlerin ahz idüp yaylaka azîmetleri mukarrer iken ve her kışlakda bî-nihâye ağnâm mevcûd iken böyle bir pây-i taht-ı kadîmde bu mertebe kıllet-i ağnâma sebeb ne ve mahmiye-i Edirne sükkânı a'yânından umûr-dîde ve kâr-âzmûdeleri bir târîhde bu mertebe lahm-ı ganemin muzâyakasından nâşî bu mertebe bahâ ile fürûhtunı istimâ' itmiş bulunmaduğından tehâşî bâ-husûs miyân-ı pâdişâhân-ı cihân içre sâhib-kırân-ı cihân-ı şâhân olan merhûm Sultân Murâd Han-ı Râbi'in asr [u] âvânlarında sene erba'a ve erba'în ve elf târîhindeki pâdişâh-ı merhûm pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [ü] şikârgâh-ı |**227a**| pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye teşrîfleri mukarrer olalı altmış sâl mürûr idüp târîh-i mezbûrdan bakıyye kalmış sükkân-ı Edirne'nin pîr ü nâtüvânları gûşt-i ganeme bu mertebe muzâyakadan nâşî bu mertebe bahâ ile fürûht olunduğın semâ' ile istimâ' itmedükleri bu dîde ile manzûrları olmaduğı an'ane-i sikât-i Edirne'den nakl olunmuşdur. El-hâletü hâzihî vakıyyesi hâlisü'l-ayâr on pâraya fürûht olunup çürük hisâbı üzere her vakıyyesi kırk akçaya olmuş olur. Bu takdîrce kā'ide-i bâzergânî hisâbınca terbî'î üzere fâ'ide olunmuş olur ki, bir akça sermâye üç akça kesb idüp bir akçadan dört akça kesb ü kâr hâsıl itmiş olur.

Li-mü'ellifihî

Fikr eyle kani insâf, mürüvvet
Kalmamış çûn ki benî Âdem'de meveddet
Cem' olup bir alay muhtekir-i bî-insâf,
Kârları hep zehr zakkum ve meşakkat

54 "Kuvvet ve kudret ancak Cenab-ı Allah'tadır."

55 "Küllü müneccimîn kezzâbun": Bütün müneccimler yalancıdır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî selh-i Receb sene 1104.

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi yevm-i merkūmda dahi müsâferet tarîkıyla Muhâsebe-i Evvel Antabî Yûsuf Efendi sa'âdethânesinde meks ü ârâm itdükleri hâlde kānûn-ı kadîm üzere Dîvân-ı Defterî'ye küşâd virilüp erbâb-ı mesâlihin umûrına takayyüd ü ihtimâm olunmağın ibâdu'llâhın du'â-yı hayrlarına mazhar vâkı' oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Ahvâl-i Tevcîh-i Gümrük-i Bağdâd-ı Bihişt-âbâd: Dârü'l-cihâd-ı kaviyyü'l-bünyâd Kal'a-i Belgrad'ın |**227b**| sâbıkā sükkân-ı a'yânından olup ve mukaddemâ Belgrad Gümrüği emîni olan Kara Yahyâ Ağa Defterdâr-ı sâbık Cânibdâr Ahmed Efendi'nin defterdârlığı asrında Bağdad-ı bihişt-âbâd gümrüğüne tâlib ü râgıb olup arz-ı hâl itdükde: "On bin guruş pîşîn ile yarar kefîli alınup berât virile" deyü fermân-ı şerîf sudûr bulmağın nâmzed oldum ferahıyla bi-çâre Kara Yahyâ Ağa pîşîn içün on bin guruşı gabn-ı fâhişden mütecâviz iz'âf u muzâ'af murâbaha ile peydâ vü tedârük idüp ve meblağ-ı mezbûr on bin guruşı gümrük-i mezbûr pîşîni olmak üzere teslîm-i Hazîne-i âmire itmiş iken tahallüfinin zuhûrı nümâyân olup ma'zûl Vezîr Ali Paşa'nın kethudâsı Hımhım Mehemmed Kethudâ mukaddemâ Gümrük-i Bağdâd'ı şahs-ı âhara irtişâ cihetinden murâd idinüp Cânibdâr Ahmed Efendi'den recâ itmekle Cânibdâr dahi Mehemmed Kethudâ'nın iltimâsına müsâ'ade idüp mûmâ-ileyh Yahyâ Ağa'ya kefîl olanların kefâletin ma'mûlün-bihâ tutmayup erbâb-ı devletden müna'am u mütemevvil sâhib-i vakār ile müte'ârif kefîl mutâlebe idelim. Bulunmaduğı hâlde Mehemmed Kethudâ'nın iltimâsı üzere murâd eyledüği şahsa tevcîh eylemek sevdâsıyla evsâf-ı mezkûre ile mevsûf kefîl taleb olundukda mûmâ-ileyh Yahyâ Ağa mutâlebe olunduğı vech üzere kefîl tedârükinde nâ-çâr kalup gümrük-i mezbûrdan ferâgat vâdîsinde ser-gerdân ve pîşîn içün ahz olunan meblağın murâbahası edâsı ne vechile mümkin olur |**228a**| tefekküriyle sahrâ-yı heyhâtda mest ü hayrân iken verâ-i perde-i gaybdan cilveger olup zuhûr iden mukadderât-ı İlahî birle vukū' bulan tahvîlât ü tağyîrâtdan mûmâ-ileyh Yahyâ Ağa'nın tâli'-i baht ve nâ-hemvârı gaflet-i nevmden bî-dâr oldı.

Mısra':

Gelmelü olsa kişiye eğer devlet
Bir kıl ile yedilür bî-minnet

Nesr: Çûn ki rütbe-i defterdârlık sâhib-i merhamet ve ehl-i insâf İsma'îl Efendi'ye vehbî-i atıyye-i Sübhânî olup rütbe-i âliyeye kadem basup nâ'il-i merâm

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

oldukları eyyâmın yevm-i merkūm eyyâm-ı sülesâdır, gümrük-i Bağdad-ı bihişt-âbâdı mûmâ-ileyh Yahyâ Ağa'ya tevcîh ü ihsân buyurup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifâta sezâvâr buyurulmağla bî-çâre Yahyâ Ağa müceddeden hayât-i tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl idüp nâ'il-i merâm ve beyne'l-hasûd mesrûr ü handân olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî gurre-i Şa'bân sene 1104.

Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi ocağ-ı mezbûrların sergilerine ibtidâ câlis olup hilm ü vakār ve tab'-ı selîm ile bilâ-su'âl ve lâ-cevâb tevzî' ü taksîme mübâşeret olundı.

İbkā ve Mukarrer Şuden-i Emânet-i Nüzül: Çûn ki sefer-i hümâyûna hareket karîb olup ve sefer-i hümâyûna me'mûr asâkir-i İslâm |**228b**| ve guzât-ı muvahhidînin menâzil ü merâhilde lâzım ü mühimm olan zahîre husûsunun tedbîr ü tedârüki ve hıfz ü hirâseti içün mu'tâd-ı kadîm üzere nüzûl emîni nasb ü ta'yîn olunmak umûr-ı mühimmeden olmağın sene-i sâbıkalarda Nüzül Emâneti hızmetinde istihdâm olunup "Cezîre-i Kesendire Voyvodası" dimekle meşhûr u müte'ârif Selanikî Ahmed Ağa'ya müceddeden Nüzül Emâneti ibkā vü mukarrer kılınup hil'at-i fâhire ilbâsıyla mazhar-ı iltifât ile tevkīr olundı.

Tevcîh Şuden-i Kitâbet-i Nüzül: Defterdâr-ı sâbık Cânibdâr Ahmed Efendi'nin zamân-ı defterdârlığında Mevkūfât Kalemi şâkirdlerinden "Dâmâd" dimekle meşhûr Mehemmed Çelebi'ye Nüzûl Kitâbeti tevcîh olunup Dîvân tezkiresi i'tâ olunmuş idi. Hâliyâ mûmâ-ileyh Dâmâd Mehemmed Çelebi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile Nüzül Kitâbeti'nden telh-kâm olunup sene-i sâbıkalarda vâkı' olan sefer-i hümâyûnlarda birkaç def'a Nüzül Kitâbeti'nde istihdâm olunup Kalem-i Mevkūfât şâkirdlerinden "Berberzâde" dimekle meşhûr u müte'ârif erbâb-ı pendârdan Hüseyin Çelebi'ye Kitâbet-i Nüzül tevcîh ü ihsân buyurılup tezkire-i Dîvân i'tâsıyla iltifât-ı defterîye mazhar vâkı' olup rütbe mutâlebesine müceddeden nâ'il ve beyne şâkirdân-ı Kalem-i Mevkūfât kat'-ı pâye-i cedîde ile mesrûrü'l-bâl ve memnûnü'l-hısâl hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze ile kitâbet-i mezbûra müte'allık tahrîrât-ı zehâ'ir umûrına |**229a**| iştigāl gösterdi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 2 şehr-i Şa'bân sene 1104.

Silistre ve Niğbolı sancaklarında vâkı' avârızları mukābelesinde kadîmden Istabl-ı âmire'ye şa'îr virmek üzere ocaklık olup arpaların Varna İskelesi'ne nakl

idegelen kazâların arpaları ve Edirne etrâfında vâkı‘ avârızları mukābelesinde arpaları ve samanları şütürân ve esterân kışlakları olan âhûrlar ki, Edirne ve Hayrabolı ve Yanbolı ve Zağra âhûrlarına nakl idegelen kazâların aynî arpaları ve samanlarının her beş kantârı mukābelesinde ikişer kîle dakīkleri bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere bi'l-cümle arpa ve dakīkleri arabalar ile Belgrad'a nakl idüp asâkir-i İslâmın zahîreleri umûrına me’mûr olana teslîm olunmak üzere fermân olunduğunun zikri bundan akdem sebkat idüp tahrîr ü îmâ olunmuş idi. Ve lâkin bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere zikr olunan kazâların arpa ve dakīkleri dahi Belgrad'a bin yüz üç senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûn içün nakli fermân olunmuş idi. Re‘âyâsı kavî ve kesîr olan kurâ ahâlîsi zahîrelerin Belgrad'a nakl idüp za‘îf olan kurâların re‘âyâsı târîh-i mezbûra mahsûb olmak üzere arpa ve dakīklerin nakl idemeyüp zimmetlerinde bâkī kalmağın hâliyâ bin yüz dört senesi zahîresiyle bakāyâ-yı mezbûrların ma‘an nakl ideler deyü Defterdâr-ı sâbık |**229b**| Cânibdâr Ahmed Efendi'nin arz [ve] telhîsi mûcebince fermân olunmuş idi. Hâliyâ vükelâ-yı devlet fukarâya sâhib-i merhamet Vezîr-i a‘zam Mustafâ Paşa *yessera'llahu mâ-yeşâ’* hazretleri bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere zikr olunan kazâ ahâlîleri ocaklık zahîrelerin Belgrad'a nakl idüp ve bin yüz üç senesinden bâkī kalan ocaklık zahirelerin kadîmden nakl ve teslîm idegeldükleri mîrî şütürân ve esterân âhûrlarına nakl idüp kışlak emînlerine teslîm ideler ve Belgrad'a nakl itmek üzere re‘âyâ fukarâsına ta‘addîden ictinâb ü ihtirâz olunmak üzere fermân buyuruldı. Zîrâ avârız hâneleri mukābelesinde olup emvâl-i mukarrereden olmağla in‘âm olunmayup kadîmden nakl idegeldükleri âhûrlara harman üsti tedrîc ile nakli fermân buyuruldı. Ve bakāyâ-yı mezbûrı Belgrad'a naklde ücret-i mükârîleri mübâlağa ile izdiyâd olduğundan in‘âmdan kat‘-ı nazar kadîmî âhûrlarına naklden re‘âyâ fukarâsı ziyâdesiyle memnûn u mahzûz olup pâdişâh-ı âlî-câh hazretlerinin devam-ı ömr [ü] devletlerine ve Vezîr-i a‘zam Mustafâ Paşa hazretlerinin bekā-yı menziletlerine ve sebeb ü bâ‘is olan Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi'nin âkıbet-hayrlığına du‘âya iştigālleri kazâhâ-i mezbûre a‘yânından istimâ‘ olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve bundan mâ‘adâ bin yüz üç senesinde |**230a**| sâ’ir kazâlardan mübâya‘a olmak üzere ihrâcı fermân buyurılan zahîrelerden dahi mübâya‘a-i cedîd ile ma‘an Belgrad'a nakl olunmak üzere Defterdâr-ı sâbık Cânibdâr Ahmed Efendi arz u telhîs itmekle mûcebince fermân-ı âlî sudûr bulmuş iken bin yüz üç senesi mübâya‘a ve ihrâc-ı zahîre bakāyâları re‘âyâ fukarâsının hâllerine merhameten bi'l-külliye in‘âm olunup mutâlebe olunmayup fakad bin yüz dört senesinde mübâya‘a ve ihrâcı fermân olunan zahîrelerin Belgrad'a nakl itmeleri fermân buyuruldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 3 Şa'bân sene 1104.

Çûn ki Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa *yessera'llâhu mâ yeşâ'* hazretlerinin kethudâlarına vezâretle rikâb-ı hümâyûn kā'im-makāmlığı atıyye-i pâdişâh-ı âlî-câh oldı. Mütemekkin oldukları a'yân-ı Edirne'den Kara Mehemmed Ağa'nın sa'âdethânelerinden külliyet ile nakl ve Sultân Selîm Câmi'-i şerîfi pîşgâhında vâkı' defterdâr-ı sâbık-ı merhûm Ahmed Paşa'nın sarâyı ki, kā'im-makām-ı âlî-makāmlara mahsûsdur, sarây-ı mezbûra teşrîfleri mukarrer olup ve müsâferet tarîkıyla Muhâsebe-i Evvel Antabî Yûsuf Efendi'nin sa'âdethânelerinde meks ü ârâm üzere olan Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi dahi Vezîr-i mükerrem Kā'im-makām Osmân Paşa hazretlerinin nakllerinden tahliye olan Kara Mehemmed Ağa'nın Yeniçeri Meydânı kurbünde vâkı' hânelerine teşrîfleri mukarrer olup Dîvân-ı Pâdişâhî'ye mübâşeret |230b| ve erbâb-ı mesâlihin ve ibâdu'llâhın umûrlarına takayyüd ü ihtimâm ile bezl-i makdûra iştigāl gösterdiler.

Haber-i Mürd Şuden-i Voyvoda-i Boğdan: Vilâyet-i Boğdan'da voyvoda olan pelîdin mürd olup cân-ı habîsin cehennem zebânîlerine teslîm eyledüğin vilâyet-i Boğdan boyarları mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra arz u i'lâm idüp ve vilâyet-i Boğdan voyvodalığın mürd olan pelîdin veled-i habîsine tevcîh ü ihsân buyurulmak bâbında inâyet recâ eylemişler ve lâkin boyarân-ı müte'ânidân-ı dalâlet-âyînin iltimâslarına müsâ'ade buyurulmayup sâbıkā vilâyet-i Boğdan'da voyvoda iken mürd olan Duka Voyvoda'nın veled-i nâ-halefine sadaka ve tevcîh buyurılup ve mezbûr veled-i Duka Voyvoda mahmiye-i Kostantıniyye'de bulunmağın Edirne'de der-i devlet-medâra ihzârı içün hükm-i hümâyûn ile Dergâh-ı mu'allâ kapıcıbaşılarından (Boş) Ağa menzil ile ber-vech-i ta'cîl ihzarına irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Firâr ve Gaybet Şuden-i Koparoğlı: Der-i devlet-medâra Boğdan ve Eflak voyvodalarına bâb-ı kethudâ i'tibârıyla birer küffâr-ı dalâlet-âyînin kapu kethudâsı nasb u ta'yîn olunmak kānûn-ı kadîm olmağın mahmiye-i Kostantıniyye'de neşv ü nemâ bulmuş Rûm şehrîlerinden sâhib-i pindâr "Koparoğlı" dimekle meşhûr âlûfte-i Rûm voyvoda-i Boğdan tarafından kapu kethudâsı ta'yîn olunmuş idi. Voyvoda-i mezbûrun mürd olduğı haberi der-i devlet-medâra |231a| vârid olmazdan bir gün mukaddem mezbûr Koparoğlı firâr ve gaybet eyledüği beyne tâ'ife-i Rûm şüyû' bulup tahakkuk bulmuşdur. Ve mezbûrun firâr ve gıyabına iki rivâyet nakl olunduğı istimâ' olunmuşdur. *Evvelen:* Nakl olunan mürd olan Boğdan voyvodasının irsâl eyledüği Boğdan

keferesi cizyesi mâlından merkūm Koparoğlı'nın zimmetinde elli kîse akçadan mütecâviz mâl-ı cizye olup voyvoda-i mürd cizye mâlın irsâl eyledükce: "Her irsâliyyesinden yirmişer otuzar kîsesin ifrâz idüp sahûriye dursun. Bu Boğdan kavmi bir ahmak kavmdir, kim bilür ortalık ne yüzden sûret gösterir. Destimizde hâzır akça bulunsun ve bundan kat'-ı nazar harc-ı ma'kūl iktizâ iderse lâzım gelen harc-ı ma'kūlı kime minnet idüp peydâ idelim" deyü irsâliyye-i cizye mâlından ifrâz itdüği kîse iki yüzden mütecâviz olup ve yüz elli kîse mikdârı harc-ı ma'kūl masârıfâtı deyü defterin voyvoda-i mürd tarafına mukaddemâ irsâl idüp kusûrın ekl ü bel' itmekle ba'de'l-hisâb zimmetinde elli kîseden mütecâviz cizye mâlı îcâb itdüğin Boğdan boyarlarının ma'lûmı olmağla mutâlebe olunmasından ihtirâzen havf u haşyet müstevlî olmağın firâr ve gıyâbına bâ'is ü bâdî olduğı nakl u rivâyet ile istimâ' olunmuşdur. *Saniyyen:* Rivâyet-i âhar bu minvâl üzere nakl olunur ki mezbûr Koparoğlı'nın Tatar kıyâfetinde bir âdemi |**231b**| menzil ile her bâr Çenge Balkanı râhından vilâyet-i Boğdan taraflarına âmed ü reftden hâlî olmayup nesl-i Âl-i Cengiz'den Yanbolı havâlîsinde mütemekkin sultânların tevâbi'âtı olan tâ'ife-i Tatar: "Bu Tatar kıyâfetli ulak bizim cinsimizden olmamak gerek" deyü dâ'imâ miyânlarında müzâkere ve mükâleme iderler {idüp} ve birkaç def'a reh-zenlik idüp yolun almak murâd eylemişler ve lâkin basîretleri bağlanup reh-zenlik itmemişler. Fe-ammâ dâ'imâ hayâllerinde muzmer imiş.

El-kıssa: Gûş-ı hûşile istimâ' ile bundan akdem Nemçe kralı tarafından ilçi nâmıyla gelen küffâr-ı dalâlet-âyînin nâme-i kralı terceme olunup a'yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat ve vüzerâ ve ulemâ ve cümle erbâb-ı ocak muvâcehelerinde âşikâre kırâ'at olunmak içün Sarây-ı Sadr-ı âlî'de ictimâ' olunan müşâvere-i kübrâda mezbûr kapu kethudâsı "Koparoğlu" didikleri kaltaban millet-i Nasârâ'nın bi'l-cümle dillerinden habîr ü âgâh olup tercemânlıkda mahâret-i kâmilesi olduğı cihetden tercemân-ı Dîvân olan Iskarletoğlı ile ma'an meclis-i müşâverede mevcûd bulunması fermân buyurulmuş. Çûn ki Koparoğlı mahall-i müşâvereye dâhil olmuş ve meclis-i müşâverede vukū' bulan ahvâlin cümlesine ıttılâ' hâsıl itmiş. Nakl bi'l-mısdâr terceme ve tahrîr idüp gerek ilçi-i dalâlet-âyînin su'âl ve cevâbı ve gerek erbâb-ı meclis-i müşâverede mevcûd olanların re'y ü tedbîrlerin nakīr ü kıtmîr |**232a**| hıfz ile hâtır-ı nişâne idüp ve ba'dehû âlem-i ihtifâsında üç kıt'a mektûb olmak üzere kalem-i Rûmiyâne ile tahrîr idüp biri Boğdan boyarları ile voyvoda-i Boğdan'a ve biri dahi Leh kralı ile hatvanlara ve biri dahi Nemçe kralına olmak üzere terceme ve inşâ idüp ve üç kıt'a mektûb-ı mekrûhın muşemma' ile başka başka bürîde itdükden sonra

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

zikri sebkat iden Tatar kıyâfetli sırdâşı olan pelîdin çizmesi konçının asdârı içine pinhân itdirüp ulakvârî taraf-ı vilâyet-i Boğdan'a irsâl idüp pelîd-i nâ-tıraş dahi Yanbolı havâlîsinden Çenge Balkanı'nı ârzûlayup sür‘atle şitâbân revâne olduğı hâlde nesl-i Âl-i Cengiz sultânlarının tevâbi‘âtları tâ’ife-i Tatar bahâdırlarının dahi mukaddemâ şahs-ı mezbûrda gümânları olduğundan sayd ü şikâra meşgūl iken âmedâne Yanbolı sahrâsında Cebel-i Balkan necât-ı cândır deyüp sür‘atle şitâbân olan şahs-ı ma‘hûda dûş olurlar. Ve reh-zenlik idüp ve şâhin-misâl yolun alup şahs-ı mezbûrı ahz itdüklerinde hem-ci[n]sleri olan tâ’ife-i Tatar kısmından olmayup tebdîl-i kıyâfet ve tagyîr-i câme ile millet-i Nasârâ'dan olduğı nümâyân olmağla kayd ü bend idüp sultânları huzûrına ihzâr itdüklerinde su’âl [ve] cevâblarında ahvâl-i mâ-fi'z-zamîrini setr idüp: “Boğdan Kapu Kethudâsı Koparoğlı tarafından umûr-ı mühimme |232b| ile Boğdan voyvodasına mektûbum vardır” deyü bir âhar mektûb zuhûr u âşikâre ider. Ve lâkin her bâr sür‘atle âmed ü reftinden mukaddemâ dahi gümânları olduğundan zuhûra getürdiği mektûb hılâfına i‘timâdları olmayup cezâ tertîbine mübâşeret olundukda nâ-çâr ikrâra karâr virüp mezbûr Koparoğlı'ndan üç kıt‘a mektûbı olup ve ahbâr-ı esrâr-ı ahvâl-i Osmânî tahrîr ve sırren i‘lâm içün inşâ ve îmâ olunmuş ve muşamma‘ ile burîde kılınmış çizmesinin koncı içinde pinhân olduğın ifâde itdükde mektûb-ı ma‘hûdları nihân olduğı mahallden ihrâc ve şahs-ı mezbûrı muhkem kayd ü bend idüp ve emr-i sultân-ı Tatarân ile dört beş nefer Tatar bahâdırı ile mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra irsâl olunmuş. Ve lâkin Koparoğlı'nın esrâr-ı nihânı olan mektûbları mahallerine vâsıl olmazdan mukaddem aksi zuhûr idüp sırdâşı râhda reh-zenlere dûş olup kayd ü bend ile der-i devlet-medâr tarafına irsâl olunduğından habîr ü âgâh olup sırdaşı mahmiye-i Edirne'ye mütevâsıl olmazdan mukaddem Koparoğlı'na ber-aks oldukda gazab-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan havf-nâk olmağın ol gice karârı firâra tebdîl ile hânesinden firâr ve gaybet idüp nâ-bûd ü nâ-peydâ olduğı tahakkuk bulmuşdur. İşbu rivâyetân-ı mezbûretân an‘ane-i sikāt rivâyetiyle beyne'n-nâs şüyû‘ |233a| bulup tahakkuk bulmuşdur. Çûn ki Koparoğlı'nın firâ[r] u gıyâbı istimâ‘ olunup sâkin olduğı büyûtı tefahhus olunup vücûda gelmemekle Âstâne-i sa‘âdet'de Kā’im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn tahrîr ve irsâl olundı ki Boğdan kapu kethudâsı olup küfrân-ı ni‘me ve hâ’in-i der-i Devlet-i aliyye olan Koparoğlı-i kaltaban ve nâ-halefin töhmet-i azîmesi zuhûrundan hâliyâ firâr ve gaybeti muhakkak olmağın imdi İstanbul'da vâkı‘ menhûshânesi tefahhus olunup bulunmadığı hâlde ba‘de'l-yevm vücûda getürilüp Edirne'de der-i devlet-medâr-ı kâmkâra irsâli husûsunda takayyüd-i {ü} tâmm ve bezl-i mak-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

dûr-ı ihtimâm olunmak fermân buyuruldı. Ve firâr-ı mezbûr Koparoğlı millet-i Nasârâ'da tâ'ife-i Rûm'un şehrîsi ve pindârı ve âlûftesi olduğundan kat'-ı nazar ilm-i feresde mahâret-i kâmilesi olup pesendîde olunur ferese mâlik idi. Ve lâkin küfr ü dalâletde sâbit-kadem olup millet-i Nasârâ'nın mülhidlerinden ve âbâ vü ecdâd-ı nâ-halefimizi böyle bulduk deyü küfr ü dalâlete kemer-beste bir mel'ûn idi ve müşrikîn-i sermedî bir mel'ûndur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 4 şehr-i Şa'bân sene 1104.

Cânibdâr Ahmed Efendi mâh-ı Receb'in yirminci Cum'a güni defterdârlıkdan azl olundı ve mâh-ı mezbûrun yirmi üçünci güni defterdâr-ı sâbık Ali Efendi'nin hânesinde mahbûs kılınup taraf-ı şehriyârîden yedi yüz kîse necâtı içün mutâlebe olunduğunun zikri bundan akdem tahrîr ü îmâ olunmuş idi. Çûn ki rütbe-i defterdârlığ Şıkk-ı Evvel |**233b**| İsma'îl Efendi'de karâr-dâde olup ihsân buyuruldı, müşârün-ileyh İsma'îl Efendi ve Muhâsebe-i Evvel Antabî Yûsuf Efendi ma'zûl Cânibdâr kulları ol kadar akçaya mâlik olmadığı ve edâya adem-i kudreti ma'lûm ve âşikâredir deyü Sadr-ı âlî'den recâ ve dest-bûs ile iltimâs itmeleriyle recâlarına taraf-ı Sadr-ı âlî'den müsâ'ade buyurılup ve ma'zûl-i mezbûrun nukūd ve mâmeleki ancak yüz elli kîse'i ihâta ider deyü recâ tarîkıyla huzûr-ı hümâyûna arz u telhîs olunmağın sâhib-i devletin dahi iltimâsı huzûr-ı hümâyûnda kabûle karîn buyurılup ve yüz elli kîse'i Hazîne-i Enderûn-ı hümâyûnun kethudâsına teslîm eylemek şartıyla ıtlâkı bâbında hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn sudûr bulmağın defterdâr-ı sâbık Ali Efendi habsinden ihrâc ve Ser-gulâm-ı Cizye Hasan Ağa'ya teslîm olunup ancak leyâlî mezbûr Hasan Ağa'nın hânesinde mahbûs şekli muhâfaza olunup ve rûz-ı rûşen kendü hânesinde ma'hûd yüz elli kîse'i tedârüke me'zûnen ruhsat virilmeğin mûmâ-ileyh Cânibdâr Ahmed Efendi'nin nukūdı ol mikdâr akçayı ihâta itmemek vâdîsiyle davar ve katar ve mehârın ve ba'zı zî-kıymet olan eşyâsın sûk-ı sultânîde bey' men yezîd itmeğe mübâşeret idüp peydâ vü tedârükine iştigāl gösterüp gündüz kendi hânesinde tedârüke meşgūl ve gicelerde mûmâ-ileyh Ser-gulâm-ı Cizye Hasan Ağa bendehânesinde mekse karâr virdi. |**234a**|

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 5 şehr-i Şa'bânü'l-mu'azzam sene 1104.

Ba'de'd-Dîvân-ı Sadr-ı âlî ve ba'de salâti'z-zuhr Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunup tevzî' olundı.

Fürûht Fermân Şuden-i Hıdemât-ı Mîrî der-Sene-i Cedîd: Bin yüz beş senesine mahsûb olmak üzere hıdemât-ı mîrî olan gerek avârız ve bedel-i nüzûl

ve gerek sâ’ir mukāta‘ât ancak târîh-i mezbûra mahsûb olmak cizyeden mâ‘adâ bi'l-külliye hıdemât-ı mîrî tâlib ü râgıb olanlara ve pîşîni ve mu‘temedün-aleyh kefîlleri ile der-uhde olunmak üzere huzûr-ı hümâyûna arz u telhîs olundukda mûcebince vakt ü zamânıyla tahsîl olunmak içün fürûht ve der-uhde olunmak bâbında hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sâdır olmağın mûcebince Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî sudûr bulmağın Dîvân-ı bülend-eyvân aklâmları hâce ve hulefâlarına hıtâben Dîvân tezkiresi vârid olup mazmûn-ı fermân-ı şerîf: “Bin yüz beş senesine mahsûb olmak üzere hıdemât-ı mîrî olan mukāta‘ât ve avârız ve bedel-i nüzülün der-uhde vü iltizâmına tâlib ü râgıb olup arz-ı hâl iden mültezimîne arz-ı hâllerinde münderic olan hıdemât-ı mîrî her kangı aklâmda ise kalemlerinden sene-i sâbıka olan pîşîni işâretile derkenâr oluna” deyü vârid olan Dîvân tezkiresinde tasrîh ü ayân olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 6 şehr-i Şa‘bân sene 1104. |234b|

Yevm-i merkūmda dahi Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunup tevzî‘ olundı.

Halvet-i Hâssa der-Bâğçe-i Edirne: Hadîka-i Sultânî'de halvet-i hümâyûn fermân buyurılup ser-bostâniyân-ı hâssa ve bostâniyân-ı Edirne ve sâ’ir hududâmân-ı Bâğçe-i Hâssa Hadîka-i Sultânî'de bi'l-külliye hurûc idüp tahliye olundukda ağayân-ı muhteremân-ı Harem-i hümâyûn ebvâbân-ı Hadîka-i Sultâniyye'yi muhâfaza içün her ebvâba ondan mütecaviz ağayân-ı tavâşiyân-ı Harem-i hümâyûn ta‘yîn olunup ve ser-bostâniyân-ı hâssa ma‘rifetiyle hâric-i hadîkayı hıfz ü hirâset içün etrâf-ı hâric-i hadîkada vâkı‘ her sokağın intihâsına onar nefer bostâncı ve birer nefer usta ta‘yîn olunup ve Hadîka-i Sultâniyye'ye karîb ve nâzır büyûtların ashâbını ihrâc ve tahliye itdükden sonra Hadîka-i Sultâniyye'nin ba‘îd olan mahallerinden âmed ü reft iden eşhâsı mürûr u ubûrdan men‘ ile hâric-i hadîkadan umûr-ı muhâfaza-i halvet-i hümâyûna takayyüd-i {ü} tâmm ve sa‘y [ü] ihtimâm üzere oldukları hâlde vakt-i asra değin Hadîka-i Sultânî'de halvet-i hâssa-i hümâyûnun vukū‘ı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger: Yevmü'l-isneyn, fî 7 şehr-i Şa‘bân sene 1104.

Çûn ki vakt-i hareket-i sefer-i hümâyûn karîb olup haymehâ-i erbâb-ı seferin muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'ye hurûcı muktazî olup ve muhayyemgâha münâsib mahall-i ordugâh tedârüki lâzım |235a| u mühimm olmağın Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi ocak ağaları ve başkethudâları ve zâbıtları ile

ve ba‘zı umûr-dîde ve kâr-âzmûde erbâb-ı firâset-karîn ile sahrâ-yı Edirne'ye azîmet idüp Sarây-ı Sultânî ovasına karîb mezrû‘ât olunmuş tarlaların mahsûlâtın ma‘rifet-i şer‘le keşf idüp ve inşâ'a'llâhu te‘âlâ niyyet-i gazâ ile hayme-i erbâb-ı sefer ihrâc olunup nüzülleri vukū‘ bulan tarlaların mahsûlleri kıymetlerin ashâb-ı mahsûl tarlaya taraf-ı mîrîden edâ olunmak üzere taraf-ı şer‘den ta‘yîn ve irsâl olunan nâ’ib ma‘rifetiyle keşf ve tahrîr ve defter idüp zikr olunan keşf ve tahrîr [ve] defterlerin tafsîl-i meşrûh üzere Başmuhâsebe Kalemi'ne kayd olunup ve ashâb-ı mahsûlâtın ism ü resmleri ve tarlaların dönümleri tafsîlât üzere şerh virüldiği tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 8 şehr-i Şa‘bân sene 1104.

Piyâde mukābelecisi olup “Amuca Hasan Ağa Dâmâdı” dimekle meşhûr Ali Efendi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile mukābele-i piyadeden telh-kâm olunup Burusa mukāta‘acısı dîger Ali Efendi'ye piyâde mukābeleciliği tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar ve beyne'l-mukāta‘aceyn kat‘-ı pâye ile nâ’il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur. Ve mahlûl kalan Mukāta‘a-i Burusa aklâmı sâbıkā Mukābele-i Süvârî Kalemi'nde nice eyyâm başhalîfe olup “Kanburzâde” dimekle meşhûr u müte‘ârif |235b| sâhib-i vak‘{a} Mustafâ Efendi'ye Burusa mukāta‘acılığı tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı‘ olmağla müceddeden ihyâ ve nâ’il-i merâmlık ile hayât-ı tâze ve sürûr-ı bî-endâze hâsıl idüp erbâb-ı Dîvân-ı bülend-eyvân aklâmları hâcelerinin tarîkına dâhil olup kat‘-ı pâye ile ehl-i Dîvân silkine münselik kılınup bu kadar eyyâmdan berü ser-halîfe-i Mukābele-i Süvârî Kalemi'nden infisâlinin mükâfâtı zuhûra gelüp ma‘zûlen eyyâm-ı güzeştelerin ferâmûş itdi. Meşhûr atalardan zuhûr bulan meseldir ki: “Yuva[r] lanan taş yosun tutmaz, yapu taşı yapudan kalmaz” fehvâsınca aklâm-ı Dîvân-ı bülend-eyvâna duhûl ile mesrûrü'l-bâl ve memnûnü'l-hısâl oldukları nümâyân olup mukaddemâ nezr olunan kurbânları zebh eyledüği tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 19 şehr-i Şa‘bân sene 1104.

Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunup tevzî‘ ü taksîm-i ulûfe olunduğı muhakkak olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 10 şehr-i Şa‘bân sene 1104.

Bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere sebkat iden mâh-ı Recebin onuncı güni ki, Yevm-i Sülâsâdır, kapukullarının ve sâ’ir ocakların ve bi'l-cümle

huddâmân-ı şehriyârînin masar ve recec mevâcibleri Dîvân-ı âlî'de ve huzûr-ı hümâyûnda ihrâc olunduğunun zikri tahrîr ü îmâ olunmuş |**236a**| idi. Ve dârü'l-cihâd-ı sengîn-bünyâd Kal'a-i Belgrad muhâfazasına me'mûr kapukullarının ve cebeci ve topcı ocaklarının târîh-i mezbûra mahsûb olmak üzere müstehak oldukları iki kıst masar ve recec mevâcibleri dahi mevâcib-i mezbûr ile ma'an ihrâc olunup ve muhâfızîn-i merkūmînin mevâcibleri ifrâz ve Ağakapusı'nda hıfz olunup ve muhâfızîn-i Kal'a-i Belgrad'a irsâl olunmak içün Âstâne-i sa'âdet'de odalarda olan Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri odalarından beş aded oda mühimmât-ı seferiyyeleri ile İstanbul'dan hareket ve Edirne'ye gelüp muhâfızîn-i Kal'a-i Belgrad'ın ulûfelerin Belgrad'a getürüp teslîm itmeleri içün İstanbul'da ağa vekîli olan Sekbânbaşı Abdullah Ağa'ya hıtâben ağa mektûbı irsâl olunmuş. Ve lâkin pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri nedîmân ve musâhibân u mukarrebân ile alâ-tarîki't-tebdîl geşt ü güzâr-ı âlemyân içün azîmet buyurup "Mihalbey Köprüsi" dimekle meşhûr kavî vü müstahkem cisrin vasatında kapukulı kıyâfetle başında külah ve ayağında çarık bir şahsa dûş olunup teveccühi ne tarafdan olduğı ma'lûm-ı hümâyûn olmak içün nedîmân u mukarrebâna su'âl itdürdikde: "Cehennemden gelürüm" vâdîsiyle feth-i kelâma âğâz idüp: "İdbâr ile kapukulı yoldaşlarından olup avdet-i seferde Belgrad Kal'ası muhâfazasına ta'yîn olunan bî-çârelerden olup muhâfazaya ta'yîn olduğumuz evkātdan ilâ-yevminâ hâzâ |**236b**| ulûfe değil ismi yâd olunmaduğından bî-çâre olanlar nâ-çâr kalup firâr tarzı etrâf ü eknâfa perâkende olduk" deyü cevâbın itmâm itdükde akabinden nedîmân ile üç altun atıyye-i şehriyârî oldukda şahs-ı mezbûr su'âl ve cevâb ne tarafdan olduğuna atıyye-i altundan vâkıf olup havf u haşyet müstevlî olmağın karârı firâra tebdîl idüp ol mahallden şitâbân sür'atile gaybet ider. Fe-ammâ pâdişâh-ı âlî-câh ahvâl-i mevâcibden bu gûne güft ü gû istimâ'-ı hümâyûnları oldukda Sarây-ı âmire'ye teşrîflerinde ağa-yı yeniçeriyâna hıtâben Haseki Ağa ile hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn vârid olur. Mazmûnı: "Sen ki kapukullarımın zâbıtı İsma'îl Lâlâmsın, kapukullarımın ve sâ'ir ocakların ulûfeleri Hazîne-i âmiremden huzûr-ı hümâyûnumda ihrâcı mürûr ideli eyyâm-ı selâsînden mütecâviz olup hâliyâ dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad muhâfazasına me'mûr olan kapukullarımın mevâcibleri henûz mahalline irsâl olunmaduğından muhâfazada olan kapukullarımın zarûretleri sem'-i hümâyûnuma ilkā olunmuşdur. İmdi hatt-ı hümâyûnum vürûdunda bir ân ve bir sâ'at te'hîr ü tevakkuf itmeyüp kal'a-i mezbûr muhâfazasına me'mûr asâkir-i İslâm'ın mukaddemâ ihrâc olunan masar ve recec mevâciblerin bir gün mukaddem Belgrad'a irsâl idüp hılâfından ihtirâz ü ictinâb idesin. Çûn ki hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ağa-yı müşâ-

rün-ileyhe vârid oldukda âyîne-i deverân ne sûret gösterdüğin mülâhaza idüp havf u haşyet ile perîşânlık müstevlî olup |237a| hemân ol ân mahmiye-i Edirne meştâsında mevcûd olan Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri odalarından dört aded oda ta'yîn idüp ve muhâfızîn-i Belgrad'ın mevâcibleri teslîm olunup taraf-ı Kal'a-i Belgrad'a teveccüh ü azîmetleri sipâriş olundı. Ve ağa-yı yeniçeriyân Vezîr-i mükerrem İsma'îl Paşa'nın birâderleri ki, kethudâyeridir, ana dahi sipâriş olundı ki Belgrad'a irsâl olunan odaları "Hızırlık" ta'bîr olunan mahalle varınca yollamak içün ma'an gide. Ammâ ağa-yı mükerremin birâderleri kethudâyeri olduğundan mağrûrâne odalar ile hareketden âr idüp iğmâz-ı ayn itdüği ağa-yı mûmâ-ileyhin mesmû'ı oldukda hızmet-i pâdişâhîden tekebbürâne âr itdüği cihetden birâderin kethudâyerinden azl idüp Belgrad'a ta'yîn olunan odaların birine çorbacı nasb idüp hadem ü haşemsiz Belgrad'a ta'yîn ve irsâl idüp ve Belgrad'a ta'yîn olunan çorbacılar tarîk cihetiyle acemî çorbacı iken birini râhdan avdet itdirdüp birâderi merkezine kethudâyeri nasb u ta'yîn ider. Ve birâderinin hadem ü haşemi irtesi ale's-seher ta'kîb idüp irişirler. Mağrûrluk ile tekebbürlüğün fâ'idesi ne makāmda karâr-dâde olduğın mülâhaza eyle. Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağında kethudâyeri olup tarîk cihetiyle katâra dâhil olmuş iken mağrûriyeti sebebinden iki sâ'atlik râha hareketden âr itmekle nâzenîn gedikden cüdâ olduğundan gayrı ırz u nâmûsı pâymâl olup gürûh-ı azîmden ifrâz olunup |237b| serhadd muhâfazasına ta'yîn olundı ve ol acemî çorbacının baht ü tâli'i yâr ve yâver olup nice sâl nâ'il olmayacağı makāma nâ'il oldı.

El-kıssa: İstanbul'dan gelüp mevâcib-i muhâfızîni Belgrad'a getürecek beş aded oda mevâcib nakline irişmeyüp yevm-i merkūmda sahra-yı Edirne'ye dâhil ve Nehr-i Tunca kenârında Kirişhâne kurbüne hayme vü hargâhla nüzûlleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fi 11 şehr-i Şa'bân sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum'aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han bin Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* merhûmun rûy-i cihânda bî-misl ve lâ-nazîr hayrâtı olan Câmi'-i Selîmiye'ye izz ü ikbâl ve şevket ü iclâl ve nedîmân [ve] musâhibân u mukarrebân ile teşrîf ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs câmi'-i şerîf dâhilinde olan mahall-i ibâdetgâha nüzûlleri ve cemâ'at-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum'a'i edâdan sonra devlet ü sa'âdetile Sarây-ı âmireleri tarafına teveccüh

ü teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur. Ve ba'de salâti'l-cum'a Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunup bilâ-su'âl ve lâ-cevâb tevzî' ve taksîm olunduğı tahakkuk bulmuşdur. |238a|

Mühimmât-ı Tököli Kral: Mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra Tököli Kurs Kral tarafından arz-ı ubûdiyyet-nâme vârid olup yanında mevcûd olan piyâde levendâta lüzûmı olan ba'zı mühimmâtların recâ vü iltimâs idüp inâyet buyurulmak recâ itmekle mezbûrun iltimâsına müsâ'ade buyurılup irsâli fermân buyurılan eşyâ defteridir ki zikr olunur:

Çuka-i Londire *zirâ'* 1000	Kirpâs-ı sürh *top* 200	Kalpak *aded* 500	Toplu tüfeng tabanca *aded* 200	Üç hazîne çadır *aded* 10

Be-cihet-i bahâ-i kirpâs-ı sürh ve kalpak berây-ı lâzıme-i Kral-ı Kurs ve ba'zı kesân hazîne ve kıymeteş an-Hazîne-i âmire dâde fermûde ez-ân-sebeb ki an-cânib-i muhâsebe-i evvel tezkire-i Hazîne nüvişte ber-mûceb-i fermân-ı âlî ve bâ-fermân-ı şerîf, el-müverrah fî 20 Şa'bân sene 1104.

guruş-ı esedi
1.120,5 fî 160
akça
186.640

Kirpâs-ı sürh	Kalpak
aded fî 20	*aded* fî 20
200	500
Be-cihet-i Hızâne	Be-cihet-i Hızâne
4.000	10.000
Be-hisâb-ı guruş-ı esedî	Be-hisâb-ı guruş-ı esedî
333	833
akça *pâra*	*akça* *pâra*
40 40	40 40
Tahrîren fî 20 Ş. sene 1104	

Zikr olunan mühimmât defter olunduğı minvâl üzere Kurs Tököli Kral tarafına irsâl olunmak üzere Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî vârid olmağın defter mûcebince irsâl olunmuşdur. Kral-ı mesfûrun nakş-ı hâtemi bir mektûbunda işbu mütercimü'l-*Vâkı'ât*'ın manzûrı olmağın işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Nakş-ı Hâtem-i Kurs

Ubeyd-i Âl-i Osmân'ım
İtâ'at üzereyim emre
Kral-ı Orta Macar'ım
Kî ismim Tököli İmre

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 12 şehr-i Şa'bân sene 1104.

Nakl-i mevâcib-i muhâfızîn-i Belgrad içün mahmiye-i Kostantıniyye'den hareket ve Edirne sahrâsında vâkı' Nehr-i Tunca kenârında Kirişhâne kurbüne nüzûlleri mukarrer olan Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri odalarından beş aded oda irsâl-i mevâcib-i muhâfızîn-i Belgrad'dan sonra dâhil-i Edirne oldılar. Nüzûl itdükleri Nehr-i Tunca kenârında iki gün meks ü ârâm idüp yevm-i merkūmda ale's-seher muhayyemgâhlarından hareket ve mevâcib-i mustahfızînin |238b| akablarınca şehr-i Edirne vasatından mürûr ve "Mihalbey Köprüsi" dimekle meşhûr kaviyyü'l-binâ ve müstahkem olan cisr-i metînden ubûr ve Cisr-i Mustafapaşa menziline teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehâd, fî 13 şehr-i Şa'bân sene 1104.

Yevm-i merkūmda ba'de itmâm-ı Dîvân-ı Sadr-ı âlî ve ba'de salâti'z-zuhr Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup bilâ-su'âl ve lâ-cevâb tevzî' ve taksîm olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Merhamet Şuden-i Ahvâl-i Alîl-i Erbâb-ı Zu'amâ ve Ehl-i Tîmârhâ: Erbâb-ı tîmârdan sefer-i hümâyûnlarda darb-ı top ve tüfengden ve şemşîr-i bürrândan mecrûh olup sâhib-i özr olanların cebelü virmek şartıyla tekā'üd zümresine ilhâk olunanlar ve babaları mahlûlünden tîmâr ihsân olunan yetîm sabîler seferler vâkı' oldukca aynî cebelülerin ve bedel fermân olundukda bedelin Hazîne-i âmire'ye teslîm idegelmişler iken bunlardan mâ'adâ ba'zı zu'amâ ve erbâb-ı timar alîl olup ve ba'zılarının kuvvet-i mâliyyeleri olmayup bedel virmeğe tâlib olmalarıyla husûs-ı mezbûr içün arz olunan telhîsdir:

Sûret-i Telhis: "Arz-ı bende-i bî-mikdâr budur ki, gediklü ve gediksiz zu'amâ ve erbâb-ı tîmârdan alîl ü marîz veyâhûd a'zâr-ı sahîhadan özr-i kavî ile sefere gitmeğe mevâni'i olanların ve kuvvet-i mâliyyesi olmayup sefere gitmeğe kādir olmayanlardan kendü rızâları ile bedel virmeğe tâlib olup arz-ı hâl virenlerin ze'âmet |239a| ve tîmârlarının bir senelik a'şâr ve rüsûmlarından kalîl ü kesîr her ne hâsıl olur ise tefahhus ve su'âl olunup ve sebîl-i gazâda iktizâ iden masâ-

rıfa sarf içün tamâmen mîrîye alınmak üzere kendüleri seferden alıkonılup vech-i meşrûh üzere ze‘âmet ve tîmârlarının hakīkati üzere hâsılların mîrîye teslîm idüp yedlerine sûret-i rûznâmçe-i hümâyûn aldıklarından sonra ze‘âmet ve tîmârlarına ve gediklerine zarar gelmemek içün Defterhane-i âmire defterlerinde kaydlarına şerh virilüp ve Başmuhâsebe Kalemi'nde hıfz olunup düstûrü'l-amel olunmak üzere fermân-ı âlîleri sudûr bulur ise fermân devletlü ve sa‘âdetlü sultânım hazretlerinindir” deyü huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye arz olunan telhîs taraf-ı Sadr-ı âlî'den huzûr-ı hümâyûna arz olundukda vârid olan hatt-ı hümâyûndur.

Sûret-i Hatt-ı Hümâyûn-ı Şevket-makrûn: **“**Başdefterdârın telhîsi mûcebince amel idesin, hılâfından hazer oluna” deyü bâlâ-yı telhîsde hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn vürûdı tahakkuk bulmuşdur. Ve asl-ı fermân-ı hümâyûn ile mu‘anven olan telhîs Başmuhâsebe Kalemi'nde hıfz olunup Defterhâne-i âmire'de mahallerine kayd ve şerh virilmek içün Başmuhâsebe Kalemi'nden memhûr ve mümzâ sûret-i telhîs emîn-i defter-i hakanî defterdâr-ı sâbık-ı merhûm el-Hâc Hüseyin Paşazâde Mehemmed Bey Efendi tarafına irsâl olunduğı |**239b**| tahakkuk bulmuşdur.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 14 şehr-i Şa‘bân sene 1104.

Devlet-i Âl-i Osmâniyye'de sadâret-i uzmâ bir vezîr-i âlî-şâna müceddeden atıyye-i husrevânî buyuruldukda tehniye-i sadr-ı sadâret içün taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan rahş-i hümâ-bahş irsâli kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve kā‘ide-i tarz-ı Süleymânî olmağın binâ’en alâ zâlik Mîr-âhûr-ı Evvel İsma‘îl Ağa huddâmân-ı Istabl-ı âmire ile raht u bahtıyla mükemmel ü müzeyyen bir esb-i sabâ-reftâr ve iki re’s yeleğen-düz-i bî-hemtâ taraf-ı pâdişâhîden atıyye-i şehriyârî olmak üzere huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye mîr-âhûr-ı evvel mûmâ-ileyh İsma‘îl Ağa ma‘rifetiyle ve huddâmân-ı Istabl-ı âmire ile irsâl olunup vusûlünde Sadr-ı âlî ser-i nerdübânda ta‘zîm içün istikbâl idüp takbîl-i Sadr-ı âlî oldukdan sonra Mîr-âhûr-ı Evvel İsma‘îl Ağa'ya ve Istabl-ı âmire rûznâmçesi “Tavilezâde” dimekle meşhûr u müte‘ârif Mustafâ Efendi'ye ve Hâs Âhûr Kethudâsı Süleymân Ağa'ya ve Hâs Âhûr halîfesine ve Küçük Âhûr Kethudâsı Receb Ağa'ya tevkīr ü ihtirâm-ı şehriyârî hil‘at-i fâhireler ilbâsıyla iltifât ve tevkīr olunup ve sâ’ir huddâmân-ı Istabl-ı âmire'ye mu‘tâd-ı kadîm üzere çuka ve akmişe ve sâ’ir câ’izeleri alâ haddetin in‘âm ü ihsân olunup tevkīr olundukları an‘ane-i sikāt rivâyetiyle istimâ‘ olunup tahakkuk bulmuşdur.

Menâkıb-ı Köse Ahmed Ağa, Kābız-ı Zehâ'ir-i Mîrî der-İskele-i Vidin: |240a| Nüzül emîni vekâleti şartıyla bin yüz üç senesinde Vidin İskelesi'nde mîrî zahîre kabzına me'mûr Drama kasabası sükkânı a'yânından Köse Ahmed Ağa'nın muhâsebe-i mâziyyesi defterdâr-ı sâbık Cânibdâr Ahmed Efendi'nin defterdârlığı asrında işbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* bende-i kemîne yediyle tahrîr olunup ma'mûlün-bihâ oldukda gark ile mehâzin ve sefâyinde çürük ve telef olanları ehl-i hakk ve ma'rifet-i şer'ile ve Çatrapatrazâde Mustafâ Bey ma'rifetiyle hakīkati tefahhus olunup sıhhati üzere arz olundukda inşâ'a'llâhu te'âlâ garkları ve çürük ve telefleri mahsûb olmak şartıyla Mevkūfât Kalemi'nden bâ-fermân yedine alâkalı sûret-i muhâsebe virilmiş idi. Ve hâliyâ iskele-i mezbûrda navl-ı sefâyin ve ücret ve nafaka-i prestoyka virmeğe mu'temedün-aleyh bir şahs lâzım u mühimm olmağın mûmâ-ileyh Köse Ahmed Ağa müceddeden ta'yîn olunup ve deryâ gemileri ile Vidin'e gelüp Tuna gemilerine tahmîl olunacak mîrî zehâ'irini mübâya'a mübâşirlerinin âdemleri ma'rifetiyle tahmîl olunup ancak Köse Ahmed Ağa nezâret idüp ve navl-ı sefîne ve ücret ve nafaka-i prestoykaların edâ idüp mûcebince huccet-i şer'iyye itdirüp taraf-ı Belgrad'a irsâl eylemek üzere ta'yîn olunup Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi tarafından hil'at-i fâhire ilbâs olunup iskele-i merkūmda hızmet-i pâdişâhîde takayyüd-i tâmm |240b| ve sa'y [ü] ihtimâmda bezl-i makdûr idüp ve bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere Vidin cizyesi mâlından sekiz bin guruş havâle olunup mûmâ-ileyh Köse Ahmed Ağa'nın iskele-i merkūma irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur. (silik) Sâbıkā mîr-i mîrân-ı Sivas olan Genç Mehemmed Paşa mukaddemâ erbâb-ı seferden olduğı hâlde Rusçuk sâkinlerinden Kara Ahmed nâm şahsa on dokuz kîse akça virüp Kara Ahmed dahi meblağ-ı mezbûr ile altı bin kîle şa'îr ve bin altı yüz kîle dakīk ve iki yüz kîle bulgur ve kırk bin vakıyye revgan-ı sâde ve on iki bin vakıyye asel mübâya'a idüp sefâyin ile Belgrad'a nakl ve mûmâ-ileyh Genç Mehemmed Paşa'ya teslîm eylemeğe ta'ahhüd eyledükde müşârün-ileyh Köse Ahmed Ağa kefîl olmağın hâliyâ Genç Mehemmed Paşa erbâb-ı seferden olmayup ve zahîre-i mezbûre kendüye iktizâ itmeyüp ve mîr-i müşârün-ileyhin mîrîye düyûnı olmağın zahîre-i mezbûre bahâsı taraf-ı mîrîye teslîm olunmak üzere havâle itmeğin Köse Ahmed Ağa kefâleti hasebiyle zahîre-i mezbûrı Belgrad'da tâlibîne fürûht idüp ve kıymeti olan on dokuz kîse akça düyûn Genç Mehemmed Paşa içün taraf-ı mîrîye edâ vü teslîm eylemek şartıyla der-uhde ve iltizâm idüp müceddeden memhûr temessük virmekle mezbûr Ahmed Ağa'nın temessüki bâ-fermân Mevkūfât Kalemi'nden mahalline kayd olunup meblağ-ı mezbûrı teslîm-i |241a| Hazîne eylemek üzere mahallinde şerh virildi. Ve bundan mâ'adâ

mûmâ-ileyh Köse Ahmed Ağa'nın Rusçuk ve Niğbolı iskelelerinde der-anbâr iki yüz bin vakıyye Eflak tuzı mevcûd olmağın sefâyin ile fürûht içün Belgrad'a nakl itmek murâd itdükde gerek tevzî'ine ve gerek tahmîl eyledüği sefâyine âhardan kimesne müdâhale eylememek içün inâyet recâ idüp emr-i şerîf iltimâs itmekle recâ vü iltimâsına müsâ'ade buyurılup taraf-ı hükkâmdan ve âhardan bir ferd müdâhale itmemek üzere fermân-ı şerîf sâdır olmağın aklâm-ı Dîvân-ı bülend-eyvândan olan Mevkūfât Kalemi'nden mü'ekked emr-i şerîf tahrîr ve mûmâ-ileyh Köse Ahmed Ağa'ya i'tâ olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Ta'yîn Şuden-i Mahmûd Paşa be-Muhâfaza-i Gîrdâbhâ-i Tuna: Rûmili Beylerbeyisi Mahmûd Paşa ma'rifetiyle ihrâcı fermân buyurılan tüfeng-endâz piyâde neferâtıdır:

Be-cihet-i lâzıme-i levendât-ı piyâdegân ve bölükbaşıyân an-tahrîr-i Mahmûd Paşa berây-ı ta'yîn-kerden-i gîrdâbhâ-i Nehr-i Tuna, el-vâkı' fî sene 1104, der-nezd-i Mahmûd Paşa ve zahîre-i mezbûr an-cânib-i merkūmîn havâle şude fermûde.

Levendât-ı piyâdegân *Neferen* 2.000	
An-kazâ-i Ohri Şa'îr *keyl* 1.200	An-kazâ-i İstarova Dakīk *keyl* 2.000

Zikr olunan iki bin neferin me'kûlâtları içün iki bin [kîle] dakīk ve bölükbaşıların davarları içün bin iki yüz kîle şa'îr Ohri ve İstarova kazâlarından ihrâcı fermân [olunan] zahîreden ta'yîn ve havâle olunup ve asâkir-i İslâm Ordu-yı hümâyûn ile Belgrad sahrâsına |**241b**| dâhil olunca zikr olunan iki bin nefer piyâde tüfeng-endâz ile Mahmûd Paşa Tuna yalısında vâkı' gîrdâbların hızmet-i muhâfazasında olmak üzere fermân buyuruldı.

Mübâya'a-i Zehâ'ir bâ-Narh-ı Cârî be-Mübâşeret-i Selîm Ağa: Hâliyâ Arnavudluk sancaklarından ve istîlâ-yı kefere olan kazâlardan ref' olunan mübâya'a zehâ'irinin yerine akça ile mübâya'a ve narh-i cârî üzere alınmak içün tertîb olan defterdir:

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Be-cihet-i mübâya'a-i zehâ'ir bâ-narh-ı cârî an-iskele-i merkūmîn ve kasaba-i mezkûrîn berây-ı nakl-i Belgrad, el-vâkı' fî sene 1104, be-mübâşeret-i Selîm Ağa ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

An-cânib-i İskele-i Silistre Şa'îr *keyl* 10.000 Hınta *keyl* 4.000	An-cânib-i İskele-i Rusçuk Şa'îr *keyl* 12.000 Hınta *keyl* 5.000	An-cânib-i kasaba-i Şumnı Şa'îr *keyl* 10.000 Hınta *keyl* 4.000	An-cânib-i kasaba-i Hezargrad Şa'îr *keyl* 10.000 Hınta *keyl* 4.000
An-cânib-i kasaba-i Eskicum'a Şa'îr *keyl* 6.000 Hınta *keyl* 2.000	An-cânib-i kasaba-i Çardak Şa'îr *keyl* 4.000	An-cânib-i kasaba-i Umûrfakih Şa'îr *keyl* 3.000	
Yekûn Şa'îr keyl fî beher keyl 40 55.000 *akça* 2.200.000 Hınta keyl fî beher keyl: 80 19.000 *akça* 1.520.000			
An-cânib-i hâshâ-i mukāta'a-i Ziştovi, vâcib-i sene 1102 ve sene 1103 der-uhde-i Selîm Ağa Mahlût zehâ'ir *keyl* 70.000			
Cem'an yekûn gayr-ı ez-Ziştovi *akça* 3.720.000 0.480.000 Ücret-i nakl ber-vech-i tahmîn 1.800.000 Navl ve ücret-i prestoyka ale'l-hisâb 6.000.000 Be-hisâb-ı guruş-ı esedî Fî beher 1 guruş: 160 akça 37.500			
Cem'an Mahlût zehâ'ir *keyl* 144.000 Bahâ-i zehâ'ir ve nakl ve ücret-i prestoyka ve navl: *guruş-ı esedî* 37.500			

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Arz-ı bende-i bî-mikdâr budur ki, bin yüz üç senesinden bakāyâ kalan zehâ’ir ve Avlonya ve Delvine ve İlbasan sancaklarından ve Ohri sancağında vâkı‘ Debri ve Akçahisâr kazâlarının mübâya‘a zahîreleri Belgrad'a |242a| nakl olunmak üzere bundan akdem fermân olunup hâlâ re‘âyâ fukarâsının hâllerine merhameten ref‘ olunup yerine sinîn-i sâbıkada zahîre mübâya‘asına me’mûr Selîm Ağa kullarına bir mikdârı Hazîne-i âmire'den nakd akça virilüp ve bir mikdârı dahi nakd misillü emvâlden havâle olunup bâlâda tahrîr ve defter olunduğı üzere elli beş bin kîle şa‘îr ve on dokuz bin kîle hınta beyne'n-nâs râyic olan bahâ ile re‘âyâ fukarâsına ve zu‘afâsına ta‘addî olmayup ve tekâlîf olmamak üzere rızâları ile fürûht idenlerden mübâya‘a ve iskelelere nakl ve hâzır u mevcûd eylemek üzere lâzım gelen bahâsı ve ücret-i nakli yirmi altı bin iki yüz elli guruş ve ber-vech-i tahmîn on bin guruş navl-ı sefîne ve ücret-i prestoykaları içün ki, cem‘an ale'l-hisâb otuz yedi bin beş yüz guruş olur, ve bundan mâ‘adâ mezbûr Selîm Ağa kullarının ber-vech-i emânet zabtında olan bin yüz iki ve bin yüz üç senelerine mahsûb olmak üzere Ziştovi Mukāta‘ası mahsûlünden hâliyâ kendüde olan mahlût yetmiş bin kîle zehâ’ir dahi mecmû‘ı yüz kırk dört bin kîle zehâ’ir olmak üzere Tuna İskelelerinden kendülere münâsib olan iskelelerde gemilere tahmîl ve Belgrad İskelesi'ne nakl ve irsâl olunmak üzere fermân-ı âlîleri buyurılur ise tezkiresi ve iktizâ iden ahkâmları tahrîr olunmak bâbında |242b| arz u telhîs olundukda: “Telhîs mûcebince tezkiresi ve iktizâ iden ahkâmları Mâliyye tarafından tahrîr oluna” deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere aklâm-ı Dîvân-ı bülend-eyvândan olan Mevkūfât Kalemi'ne kayd olunup ahkâmları tahrîri içün Mâliyye Kalemi'ne tezkire virildi.

Ta‘yîn Şuden-i Muhâfız-ı Kal‘a-i Atina: Eğriboz sancağına tâbi‘ Atina Kal‘ası muhâfazası içün müceddeden tahrîr ve defter olunup ta‘yîn olunan piyâde ve süvârî neferâtının zahîreleri defteridir ki zikr olunur:

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Be-cihet-i ta‘yînât-ı zehâ’ir-i neferât-ı cedîd der-Kal‘a-i Atina ki, müceddeden tahrîr ve ta‘yîn şudegân, el-vâkı‘ fî sene 1104, berây-ı muhâfaza-i kal‘a-i mezbûr bâ-fermân-ı âlî ve bâ-tezkire-i Kal‘a-i Evvel kayd şude fermûde.

Piyadegân *Neferen* 150	Neferât-ı süvârî *Neferen* 150	
Fî sitte eşhür Hınta *keyl* 900	Fî şehr Hınta *keyl* 150 Fî sitte eşhür Hınta *keyl* 900	Fî şehr Şa‘îr *keyl* 450 Fî sitte eşhür Şa‘îr *keyl* 2.700
	Yekûn	
Fî sitte eşhür Hınta *keyl* 1.800	Fî sitte eşhür Şa‘îr *keyl* 2.700	*Neferen* 300

Havâle şude an-mübâya‘a-i zehâ’ir-i kazâ-i Selanik berây-ı sefer-i hümâyûn, el-vâkı‘ fî sene 1104, havâle şude fermûde

Bin yüz dört senesinde vâkı‘ sefer-i hümâyûn içün Selanik kazâsından mübâya‘ası fermân olunan zahîreden Atina Kal‘ası muhâfazasıyçün müceddeden tahrîr ve ta‘yîn olunan üç yüz neferâtın her birine ayda birer kîle hınta ki, altı ayda bin sekiz yüz kîle hınta ve süvariyânın her bir neferâtına ayda üçer kîle şa‘îrden altı ayda iki bin yedi yüz kîle şa‘îr Selanik kazâsının mübâya‘a zahîresinden havâle ve ta‘yîn olunmak üzere |**243a**| arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın asl telhîs ve fermânı Küçük Kal‘a Kalemi'nde hıfz olunup Mevkūfât Kalemi'ne ilmühaber tezkiresi vârid olmağın vech-i meşrûh üzere Mevkūfât Kalemi'nde mahalline kayd olunup şürûtuyla zahîre-i mezbûr içün havâle emr-i şerîfi yazılmak üzere Mevkūfât Kalemi'nden Mâliyye Kalemi'ne tezkire verildi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 15 şehr-i Şa‘bân sene 1104.

Çûn ki bu dünyâ-yı pîrezen-i mekkâra ve gaddâr-ı sitemkâra i‘timâd yokdur. Zîrâ ki şâh ve gedâya müsâvî olup dârü'l-karâr değildir. Ve mutlak nüfûs-ı beşer âkibetü'l-emr kabza-i ecele düşer. Bu rûzgâr-ı kec-reftârda Kāf'dan Kāf'a hükm iden İskender bin Feylesof-ı Yunanî ve Erdeşîr bin Şâbûr-ı zü'l-eknâf, kani Erdevân-ı Ekber, kani Behrâm-ı Gûr, kani Dârâb-ı âlî-câb bin Behmen

bin İsfendiyâr bin Keştâsb, kani Lehrâsb ibn-i Âl-i Keykubâd bin Zû bin Tahmâsb, kani Keyhusrev bin Siyâvuş bin Keykâvus, kani Şâbûr bin Erdeşir-i Baykan, kani Tus bin Behrâm bin Behrâmyân, kani iftihâr-ı mülûk-i İranzemîn Nûşirvân bin Kubâd kani Efrâsyâb ile Bîjen, kani Pehlivânân-ı Zâl ve Nerîmân kani ve sâ'ir pâdişâhân-ı cihân bu derde dermân idemediler ve hükemâ-yı Eflâtûn ve Lokmân ve Câlînûs ve Aristatalis ve Batratos eflâke hendeseden nerdübân ile yol bulup murâd u maksûda irdiler. Fe-ammâ ecel def'ine bir tedbîr idemediler. Çûn ki vakt |**243b**| u sâ'ati hulûl eyleye, bir ân ne ta'cîle ve ne te'hîre imkân ve mecâl yokdur. Âkibet mukadder olduğı vaktde zuhûr itmesi mukarrerdir. Ve bu kârvânsarâya konan elbette bir gün göçmesi emr-i mukarrerdir.

El-kıssa: Devlet-i aliyye'de büyük tezkirecilik merkezinde beyne'n-nâs şöhret ü şân bulup "Nigâhî" dimekle meşhûr u müte'ârif Mustafâ Efendi'nin ezel ü âzâlda mukadder olan ömr-i kirân-mâyesi gāyet ü pâyân bulup ve dâne ve nafakası dahi nihâyet bulup birkaç gün mukaddem mizâc-ı pür-imtizâcları nâhoş olup gâh tezkirecilik hızmetine ikdâm ve gâh hızmet-i lâzımesine Sâlih Efendi['yi] vekîl nasb idüp mürg-i rûh hulkūmdan tayerân u seyerânda iken gayret-i câhiliyye sâhib-i firâş olmakdan ictinâben vakt ü eyyâm geçürür iken kuvvâdaki kuvvet nev'an za'fa mübeddel olup ve günden güne âyîne-i zindegânîsi mükedder olmağa yüz tutup ve etıbbâ-i hâzıkīn her ne denlü ilâc ve devâ kıldılar ise teskîn-i ganâ hiçbir vechile müyesser ü mümkin olmayup hümâ-yı cânları nesîm-i kudse ârzû itmekle raht-ı {u} ikāmeti kaldılar. Ve râkib-i teveccüh ü azîmetlerin bâd-ı rihletile âhar diyâra saldılar ve reh-zen-i ecel yolun bağlayup âkıbet dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve fi'l-cümle gamm-ı dünyâyı ferâmûş idüp taht u râhatı tahta-i tâbûta mübeddel itmekle işbu dâr-ı fenâdan intikāl ve dârü'l-bekā |**244a**| semtine irtihâl eyledi. Techîz ü tekfîni görilüp,

Beyt:

Kadrini seng-i musallâda bilüp ey Bâkī
Durup el bağlaya karşuna yârân saf saf

Nesr: Salât-ı cenâzesi edâ olunup defn olundı. *Câmi'ü't-tevârîh* mütercimi merhûm Za'îm Mehemmed'in tercemesinde tahrîr ü îmâ itdüği üzere mülûk-ı sâlifeden Şâh Cemşîd bin Hûşeng'in ömri bin sâldan mütecâviz olduğın işâret ider. Ve lâkin bu kadar müddet sâl yine bir gün mikdârınca olmaduğın dahi îmâ itmişdir. Hemen nazar son demde îmân-ı kâmiledir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Beyt:

Hakkā budur ki şehr-i çemen kim konak değil
Ammâ n'ideyim kāfile-i ömr oturak değil

Vefât-ı Pîr ü Nâtüvân Siyâvuş Ağa: Merhûm Nigâhî'den kat‘-ı nazar Devlet-i aliyye'nin hayr{u}hâhlarından ve hakīkat üzere emekdârlarından ve sinn ü sâl cihetinden pîr ü ihtiyâr ber-vech-i tahmîn ve İhbâr-ı muhamminîn kavli üzere sâl-i ferhûnde-fâli yetmişden mütecâviz olduğunda iştibâh olmayup ve fî zamâninâa zühd ü takvâ ve salâh ile meşhûr müstakīm ve dîndâr ve ehl-i hayr ve hoş-âmedîlik ne şekl ve kıyâfetde olduğından müberrâ ve perhîzkâr ve ahvâl-i âlemde umûr-dîde ve kâr-âzmûde ve merhûm Kapudan-ı Bahr-i Sefîd Zûrnâzen Mustafâ Paşa'nın neşv ü nemâsıyla mührdarlık hızmetinde perve[r]de olmuş gediklü ze‘âmetle çirâklarından Köse Siyâvuş Ağa'nın ömr-i girân-mâyesi |**244b**| gāyet ve dâne ve nafakası nihâyet bulmağın birkaç gün mukaddem mizâc-ı pür-imtizâcları bir mikdâr nâ-hoş olup ve âyîne-i zindegânîleri mükedder olduğundan nâşî etıbbâ-i hâzıkīn ne denlü ilâc ve devâ itdiler ise bir vechile teskîn-i inâ müyesser olmaduğından tehâşî hümâ-yı cânları nesîm-i kuds ârzûsuyla pervâza âğâz itmeğin raht ü ikāmeti kaldırdılar ve râkib-i azîmetlerin diyâr-ı âhara saldılar. Ve rehzen-i peyk-i ecel rehzenlik idüp âkıbetü'l-emr dest-i Melekü'l-mevt'den leb-â-leb ecel câmın nûş ve fi'l-cümle gam-ı dünyâ-yı bî-bekāyı külliyet ile ferâmûş idüp birkaç sâhib-i firâş olduğı hâlde taht-ı {u} râhat u istirâhatı tahta-i tâbûta mübeddel itmekle işbu mihnet-âbâd-ı cihândan ve dârü'l-fenâdan intikāl-i dârü'l-bekā semtine irtihâl ile âzim-i dârü'n-na‘îm ve firdevs-i huld-berrîn idüp techîz ü tekfîni itmâm oldukdan sonra esb-i çûbîne ile na‘ş-ı latîfleri seng-i musallâya vaz‘ olunup yârân-ı vefâ ve ihvân-ı dostân [u] asdıkā cem‘iyeti ile ve er kişi niyyeti ile salât-ı cenâzesi cemâ‘at-i kesîre ile edâdan sonra na‘ş-i latîfleri türâb-ı asliyesine defn olundı, rahmetu'llâh aleyhi rahmeten vâsi‘a. Fi'l-hakīka, merhûm Siyâvuş Ağa fî zamânına sâ’ire kıyâsen sulehâ-yı ümmetden dîndâr ve mütedeyyin şahs idi. Ve herkesin hâtırın ele almakda ve hükkâm |**245a**| huzûrunda erbâb-ı hâcâta hayrhâhlık itmekde ve ahvâl-i âhiretin mütefekkir ehl-i hakk ve ehl-i hayr bir şahs idi. Hakk *sübhânehû ve te‘âlâ* hazreti merhûmun cemî‘-i taksîrâtın deryâ-yı rahmetinde mahv idüp rûh-ı pür-fütûhların firdevs-i a‘lâda hûr [ü] gılmân ile dem-sâz eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Nazm:

Aceb sarây-ı fenâdur bu dâr-ı mülk-i cihân
Ne bunda muhalled kalur pâdişâhân-ı zamân

Gelen geçer konan elbette dâr-ı hulde göçer
İki kapılu bir hâne misâlidir bu turfa mekân

Aceb bu hâkdâna gelen kimsede bekā n'eyler
İder bu ukdeyi celle[56] كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ

Nesr: Bu felek-i kec-rûda murâd olmuş ve bu âlem-i fânîde raht ü ikāmet salmış yoğiken herkes dest-{ü}res bulduğın devlet el virdi sanur âkıbet virdüği zehr-âb sûret idüğin bilür ve pâdişâh ve gedâ bu felekden elbette nâ-murâd gider.

El-kıssa: Mûmâ-ileyh pîr-i kühen-sâl merhûm Siyâvuş Ağa sinn ü sâlde seksenden mütecâviz idüği miyân-ı halk-ı âlemde şüyû' bulup bir mertebe zinde ve çapük idi ki hased değil gıbta idenlerin nihâyeti yoğidi. Zihî ömr-i {ü} tavîl zihî çapük-hirâm cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti kerem ve lütf [u] inâyeti ve azamet ü hidâyeti ile cemî'-i ümmet-i Muhammed kullarına ve işbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* bende-i kemîne-i bu abd-i za'îfe refâhiyyet ile |**245b**| ömr-i tavîl ve muhtâc-ı nâ-kesden beri idüp sû'-i hâtimede îmân-ı kâmil ihsân idüp vesvese-i şeytân-ı la'înden hıfz eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Şefî'i'l-müznibîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 16 şehr-i Şa'bân sene 1104.

Teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'dan ağa-yı Dârü's-sa'âde yazıcılığından ihrâc mukaddemâ Mısr-ı Kāhire vâlîsi olup ba'dehû Bağdâd-ı bihişt-âbâddan münfasıl Baltacı Hasan Paşa'nın mahmiye-i Kostantıniyye'ye vusûli haberi Edirne'de vükelâ-yı devletin mesmû'ı oldukda Cezîre-i İstanköy muhâfazasına ta'yîn olunup hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş. Ve lâkin sâhib-i özr vâdîsiyle temerrüd idüp min vechin itâ'atden rû-gerdân tarafları nümâyân ve âşikâre olup ve sâbıkā mutasarrıf olduğı eyâlet-i Mısr-ı Kāhire'nin irsâliyye-i Hazîne'den yüz altmış kîse mîrîye düyûnı olduğı mukarrer iken cezîre-i mezbûre muhâfazasından îbâsı vükelâ-yı Devlet-i aliyye'nin mesmû'ı olup sâbıkā silahdâr-ı şehriyârî hızmetinde iken Mülâzımîn Vak'ası'nda Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri ağalığı rütbesiyle Hâsoda'dan çıkma dîger Hasan Paşa Cezîre-i İstanköy muhâfazasına

56 "Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır" (Kur'ân-ı Kerîm, Rahman 55/26).

me'mûr ve ta'yîn olunup hükm-i hümâyûn irsâl olunmağın mûmâ-ileyh Hasan Paşa'nın ber-mûceb-i hükm-i âlî cezîre-i mezbûreye vusûli haberi Edirne'de der-i devlet-medâra vârid olduğı tahakkuk bulmuşdur. Ve Baltacı Hasan Paşa'nın düyûnı olan yüz altmış kîse akçayı edâ içün İstanbul'da Sarây-ı âmire'de Kapuortası'nda mahbûs olunması bâbında hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn |**246a**| sudûr bulmağın mûcebince Âstâne-i sa'âdet'de Kā'im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olunup mûmâ-ileyh Baltacı Hasan Paşa İstanbul'da Kapuortası'nda mahbûs kılınduğı an'ane-i sikāt rivâyeti ile şüyû' bulup istimâ' olunmuşdur. Ve Defterdâr-ı sâbık-ı merhûm İbrâhîm Paşa yeğeni olup sâbıkā vilâyet-i Mora Muhassılı Şa'bân Ağa'nın mûmâ-ileyh Baltacı Hasan Paşa'ya ber-vech-i karz altmış kîse virdüğine yedinde memhûr temessüki olup mûmâ-ileyh habs olunmazdan mukaddem kā'im-makām-ı âlî-makām dîvânında ve fazîletlü İstanbul kādîsı efendi muvâcehesinde murâfa'a-i şer' olduklarında Hasan Paşa inkâr itmeğin müşârün-ileyh Şa'bân Ağa şuhûd-ı âdilîn ile isbât itmekle ba'de's-sübût hükm olunup bir mikdârın nukūd ve bir mikdârın zî-kıymet eşyâ ile hisâblaşup ibrâ ve iskā olduklarına müdde'î ile müdde'ün-aleyh taraflarına huccet-i şer'iyye i'tâ olunduğı rivâyetiyle semâ' olunmuşdur. Garâbet bunda ki mûmâ-ileyh Baltacı Hasan Paşa'ya bin doksan yedi târîhinde Vezîr-i a'zam-ı maktûl Sarı Süleymân Paşa asrında meştâ-yı Belgrad'da ibtidâ vezâret ile eyâlet-i Mısr-ı Kāhire hükûmeti tevcîh ü ihsân olundukda Niğbolı sükkânı a'yânından Ankara sancağından mütekā'id Mahmûd Paşa'ya mukaddemâ on iki kîse akça deyni olup Mahmûd Ağa'nın yedinde memhûr temessüki var iken Mısr-ı Kāhire hükûmeti tevcîh olundukda mûmâ-ileyh Mahmûd Ağa'ya âdemi ile mektûb irsâl idüp: |**246b**| "İki yüz elli re's bârgîr mübâya'a idüp âdemimiz ile tarafımıza irsâl idesiz ki mukaddemâ deynimiz olan on iki kîse akça ile hâliyâ sipâriş olunan iki yüz elli re's bârgîrlerin dahi defterin mûcebince bahâları bi't-tamâm edâ olunur" deyü irsâl eyledüği mektûbı mûcebince mûmâ-ileyh Mahmûd Ağa sâdıku'l-kavl budalâ-tabî'at olduğundan mezbûrun mektûbuna firîfte olup ol mikdâr bârgîri bulduğı mahallerden ve ekserin Eflak vilâyetinden mübâya'a idüp mahdûmı Mustafâ Ağa'yı Hasan Paşa'nın âdemisi ile ve iki yüz elli re's bârgîri ma'an irsâl itdükde mûmâ-ileyh Baltacı Hasan Paşa'ya İstanbul mukābili şehr-i Üsküdar'da mülâkāt olup zikr olunan bârgîrleri Hasan Paşa tarafına teslîm itdükde: "Bî-vakt hareket-i râha dûş oldun. Mukaddemâ olan deynimiz ile bârgîr bahâların inşâ'a'llâhu te'âlâ taraf-ı Mısr'dan poliçe ile irsâl olunur" deyü müceddeden karz temessüki ile Mahmûd Ağa'ya mektûb tahrîr itdirüp oğlı ile irsâl eylemiş. Ve hâliyâ Mahmûd Ağa Edirne meştâsında bulu-

nup ve Baltacı Hasan Paşa'nın İstanbul'a vusûlin istimâ' itdükde miyânlarında olan hisâbı temessüki mûcebince hisâblaşup kat'-ı alâka olunmak ümniyyesiyle mezbûr Mahmûd Ağa Edirne'den hareket ve İstanbul'a vusûl bulup mûmâ-ileyh Hasan Paşa'ya mülâkī ve temessüki mûcebince hakk-ı sarîhin mutâlebe itdükde münkir olup şer'-i şerîfde huzûr-ı kā'im-makāmîde murâfa'a olduklarında inkârından Mahmûd Ağa'ya isbât iktizâ ider. Garâbet bunda ki mezbûr Mahmûd Ağa |**247a**| zikr olunan bârgîrleri mübâya'a ve irsâl itdükde kā'im-makām-ı Âstâne Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa hazretleri ol asrda Niğbolı sancağına ber-vech-i arpalık mutasarrıf olup ol havâlîde olmağın bârgîrlerin irsâliye husûsı ma'lûmı olup hâtır-ı nişâneleri imiş. Hasan Paşa'ya hıtâben: "Baka paşa hazretleri. Ol bârgîrlerin âdemin ile tarafınıza irsâl olunduğı bizim ma'lûmumuzdur. Cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû* hazretinden havf u haşyet itmeyüp inkâr idesin" deyü hıtâb itdükde: "Da'vâ ve nizâ' ahvâli şer'-i şerîfe mufavvazdır" deyüp hâmûş olur.

El-kıssa: Mahmûd Ağa'nın şâhidleri Âstâne-i sa'âdet'de mevcûd bulunmaduğından da'vâlarına faysal virilmeyüp vakt-i âhara ta'vîk olundukda derd-mend Mahmûd Ağa: "Sâdıku'l-kavl çûn ki sahîh olan düyûnı inkâr itdin. Seni ol Hâlık-ı bî-çûna havâle eyledim. Eğer benim hakkım ise zuhûr ider." deyü cenâb-ı Kibriyâ *celle şânühû* dergâhına havâle ider. Hikmet-i Rabbânî üç gün mürûr itmedin mûmâ-ileyh Baltacı Hasan Paşa'nın habs olunması bâbında fermân-ı hümâyûn vârid olup Kapuortası'nda habs olunduğunun haberi müşârün-ileyh Mahmûd Ağa'dan istimâ' olunmağın tahrîr ü îmâya cür'et olundı. El-uhdetü ale'r-râvî. Şa'bân Ağa'nın tâli'-i kuvvetde da'vâsına sübût buldurup havada olan akçası vücûda gelmiş. Derd-mend ve bî-çâre Mahmûd Ağa'nın tâli' ü baht-ı {u} nâ-şâdı henûz gafletden bî-dâr olmaduğından da'vâsının şâhid-i {u} udûli mevcûd bulunmamağla da'vâsına faysal virilmeyüp vakt-i âharda |**247b**| şâhidîne ta'vîk olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fi 17 şehr-i Şa'bân sene 1104.

Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri ağası vezîr-i mükerrem "Esîr" lakab İsma'îl Paşa mükemmel kul ile şehr-i Edirne'yi dervâzda iken şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile ağalıkdan telh-kâm olunup ve bî-haber u âgâh iken taraf-ı Sadr-ı âlî'ye da'vet olunup vusûllerinde "pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri cenâbınıza Şâm-ı cennet-meşâmm eyâleti hükûmetin tevcîh ü ihsân buyurdılar" deyü hil'at-i post-ı semmûr ilbâsıyla tevkīr ü ihtirâm olunup avdet itdüklerinde bir ân ve bir sâ'at mahmiye-i Edirne'de meks [ü] ârâmlarına ruhsat virilmeyüp hemân bu gice ta-

raf-ı Şâm-ı cennet-âşâma hareket ü azîmetlerine fermân vârid olup ve Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından on mikdârı Dergâh-ı âlî çavuşları ta‘yîn olunup vakt-i şâfi‘îden mukaddem mahmiye-i Edirne'den ihrâc ve İstanbul'a teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Ve mahlûl kalan Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ağalığı Âstâne-i sa‘âdet'de ağa vekîli olup ocağ-ı mezbûrda sekbânbaşı olan Abdullah Ağa'ya tevcîh ü ihsân buyurılup menşûrı menzil ile İstanbul'da müşârün-ileyh Abdullah Ağa cenâbına irsâl olunduğı tahakkuk buldı. Ve mûmâ-ileyh Abdullah Ağa İstanbul'dan mahmiye-i Edirne'ye dâhil olunca Kul Kethudâsı Kara Mehemmed Ağa Edirne'de ağa vekîli nasb ü ta‘yîn olundı. Ve bâ‘is-i azl-i ağa-yı yeniçeriyâna nakl ü rivâyet olunan havâdisât bu minvâl üzere şüyû‘ buldı ki, mûmâ-ileyh Vezîr-i mükerrem İsma‘îl Paşa pes-i perdeden |**248a**| irtişâyı müdebbirân-ı devlete kîse kîse bezl idüp ve nice dürlü lütf ve in‘âm ü ihsân-lar va‘adesiyle sadr-ı sadâret-i uzmâya ve hâtem-i kübrâya tâlib ü râgıb olup karakulakları ihtifâdan de[v]r-ebvâb itmeden hâlî olmadukları taraf-ı lisân-ı sîkadan vekîl-i mutlak Vezîr-i a‘zam Mustafâ Paşa cenâbına mün‘akis olup eğer nakş-i murâdına müsâmaha olunup ilâcı görilmez ise bâb-ı devlete intisâb ile behre-yâb olup pes-i perdeden nakş-ı murâdı husûl ile cilve-ger olursa hâtem-i kübrâyı kemend-endâz ile destine aldukda dane-i vücûdunuz seng-i âsiyâb-i sakīlü'l-cirmin zîrinde hurd u hamîr olmasında iştibâh olmaduğın sem‘-i sadr-ı sadârete ilkā itdükde tedârük ve ilâcı husûsunda kā’im-makām-ı âlî-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa hazretleri ile [57] المشاورة خيرٌ fehvâsınca müşâvere ve mükâleme olundukda nice dürlü tefekkürât ve sahrâ-yı hayâlâtdan sonra bu emrâz-ı me’yûsü'l-ilâcdır ve şerbethâne-i eltâf ile kâse kâse âb-ı hayât-misâl kîse kîse zer u sîme muhtâcdır. Ve şerbethâne-i eltâfın bezli âlem-i ağyârdan hâlî oldukda takayyüd-i {ü} tâmm ile hemen bu gice-i muzlimede ebvâb-ı devlete irsâl ve vusûle muhtâcdır deyüp müşâvereleri şol makāmda karâr-dâde bulur ki diyâr-ı Şâm râh-ı huccâc-ı müslimîndir. Ve eğer sükkânı tarzıdır, mezheb-i Hâricîlerdir ve gerek a‘yânının ve gerek a‘lâ ve ednâsının miyânlarında ihtilâfât-ı küllî olup gerek erbâb-ı müsâfirînin ve gerek ehl-i huccâcın |**248b**| râhat ü istirâhatları olmaduğından nâşî hâliyâ vâlîleri olan Gürcî Mehemmed Paşa kulları sâhib-i idrâk olmayup ve tedbîr ü tedârüke kādir olmaduğından tehâşî diyâr-ı Şâmî'nin ihtilâfâtı yevmen fe-yevmen izdiyâd bulmakdadır. Diyâr-ı mezbûrun ihtilâfâtın re’y ü tedbîr ile ıslâh-pezîr itmeğe elbette bir vezîr-i âlî-şân kullarına muhtâcdır. Fî zamânınâ

57 İstişâre hayırlıdır.

sâhib-i re’y [ü] tedbîr olup devletlü ve şevketlü pâdişâhımın kapukullarının hâliyâ ağası olan İsma‘îl Paşa kullarına ihsân ve erzânî buyurılur ise ümmîd-vârım ki devletlü ve şevketlü ve mehâbetlü pâdişâhımın eyyâm-ı devletlerinde diyâr-ı Şâm'ın ihtilâfâtın ıslâha mübeddel idüp eyyâm-ı devletlerinde re‘âyâ vü berâyâsı ve a‘yânının ırzı tarzı tâ’ifesinden âsûde-hâl olmalarında iştibâh olmayup ve huccâc-ı müslimînin râhatlığına bâ‘is ü bâdî olup devletlü ve sa‘âdetlü pâdişâhımın dünyâ-yı mâ-fîhâda sevâb-ı azîme nâ’il olmaları ezher mine'ş-şemsdir. Elkābıyla huzûr-ı hümâyûna arz u telhîs olundukda: “Telhîs mûcebince ihsânım olmuşdur” deyü hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sudûr bulmağın bâlâda tahrîr ü îmâ olunduğı minvâl-i meşrûh üzere ol sâ‘at kuldan İsma‘îl Paşa huzûr-ı Sadr-ı âlî'ye da‘vet olunup hil‘at-i Şâm-ı cennet-meşâmm ilbâsıyla atıyye-i pâdişâhî ifâde buyurulmuş. El-uhdetü ale'r-râvî.

El-kıssa: |**249a**| Bu rüzgâr-ı kec-reftârda kāni‘ vâsıl-ı makām olmayup bâlâ-yı sadr-nişîn ârzûsuyla tama‘-ı hâmma zâhib olup ihtifâdan devr-i ebvâb iden zât-ı şerîf-i tâli‘i yâr olup ayyârân-ı sarrâfân-ı leyâliye çep düşmedin nakş-i murâda nâ’il olursa rüzgâr-ı ayyâr hezâr mertebe meveddet ü mahabbet nukūşundan resm-i vefâlık ider. Ve eğer ayyârân-ı tarrârânın nakşbend-i sitîze-kârına mülâkāt olursa sayyâd-ı âlemin dâm ü belâsına giriftâr olup kebûter-misâl heyhat sahrâlarında taptap iderek bî-mecâl olup nehmetin ve pîjenvâr-ı câh-ı {u} belâ ve gāra düşüp pîrezen-i mekkâre derd-mende zehrile memlû bir peymâne sunar ki hazma mecâl yok ve çarh-ı gaddâr bir sille urur ki hâk-i zillete rûy-mâlîdeden gayra çâre ve ihtimâl yok. Hemân kemend ez-çarh-ı berrîn ol nâ-murâda kasd ve kîn ve ebrû-yı perçîn ile semt-i hâver-i zemînden baş gösterüp tarfetü'l-ayn içinde zâtını Şâm sahrâlarında şecer-i mugaylân vâdîlerinde nümâyân olduğın nazar-ı ibret ile aks-i âyînede müşâhede ider. Her çend ki kāni‘-i makām ola istihlâs bulur.

Hasb-i hâl:

Sakın sayyâd-ı âlemden kemend ü hîle kurmuşdur
Nice gāfillere gaflet kemânından ok urmuşdur.

Nesr: Fi'l-hakīka gurûriyyeti kemâlde olup zabtdan müberrâ idi. Ocakdan geçinüp pervâzî olan eşhâsın |**249b**| fitne vü fesâdına nihâyet olmayup Edirne'nin tenhâ semtlerinde şâma karîb vakitlerde ekseriyâ âdem soyulmak ve gâhîce katl olunmak vukū‘ bulup ağa havfı hâtırlarına gelmez idi. Ve kendü hevâsına iştigāl idüp tebdîlen erâzilin hakkından gelmek mühimmi değil idi. Katl olunan Arabkirli Mehemmed Ağa'nın kadr u kıymeti şimdi bilindi. Mez-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

bûrun ağalığı asrında erâzilin vücûdı nâ-bûd [u] nâ-peydâ olup havflarından hazân yaprağı gibi herkes lerzân idi. Ve bu vaktin erâziline mübâlağa ile lâ-zımînden olan zâbıt idi. Hayf sad hayf ki dest-i ecel rehzenlik idüp ol vücûdı remîde eyledi ve seng-i sitem-i zamâne ol sadrı çok görüp râhat olmadın cîda eyledi. Rûzgârın ezelî kârıdır ki hızmet mukābelesinde redd-i {ü} seyyi'ât ve ivaz [u] taviyyet cezâsı elbette katl u siyâset olur.

Beyt:

Kâmilin gitse vücûdı nice îcâdı kalur
Er ölür adı kalur at ölür meydânı kalur

Fi'l-hakīka Arabkirli merhûm Mehemmed Ağa gerek kul kethudâlığında ve gerek ağalığı rütbesinde Devlet-i aliyye'ye sıdk u sadâkat üzere hızmet idüp ocak-ı mezbûrı hem zabt u rabt eyledi ve hem müstahıkk ile nâ-müstahıkkı tashîh idüp nizâm u intizâm virmiş iken ve ocak halkının ehl-i hakkı ve ırz u nâmûs sâhibleri kendüden şükrân üzereler iken bu felek-i kec-rev-i |**250a**| bî-vefâlık yüzünden mu'âleme idüp ocak-ı mezbûrun ehl-i hakkına zâtını çok görüp çavuş-ı vebâ gibi reh-zenlik idüp âkibetü'l-emr âzim-i dârü'n-na'îm idüp sürdi götürdi.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 18 şehr-i Şa'bân sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-i farîza-i cum'a-ya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât üç pâdişâh-ı azîmü'ş-şânın himmet-i âliyeleri ile nice sâl-i ferhunde-eyyâmda itmâm-ı binâ bulup vücûda gelen hayrâtdan "Eski Câmi'-i şerîf" dimekle mahmiye-i Edirne'de meşhûr-ı âfâk olup iştibâhsız makām-ı evliyâ-yı kirâm olan ma'bed-i kadîme esb-i çapük-hirâma sa'âdetile mülûkâne süvâr buyurdukları hâlde nedîmân ve musâhibân u mukarrebân ile teşrîf ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha devlet ile nüzûl buyurup ve cemâ'at-i kesîre-i müslimîn ile edâ-yı salât-i farîza-i cum'adan sonra kavî ve tüvânâ dört re's esb-i kır vaz' olunmuş araba-i mahsûsiyyelerine izz ü ikbâl ile süvâr ve silahdâr-ı şehriyârî dahi dâhil-i koçı olup huzûr-ı hümâyûnda edebâne câlis oldukları hâlde ve ağa-yı Dârü's-sa'âde ve Bâbü's-sa'âde ve sâ'ir ağayân-ı muhteremân ve gılmânân-ı Oda-yı Hâssa akabdâr-ı koçı-i şehriyârî oldukları hâlde pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri devlet ü ikbâl ile |**250b**| Sarây-ı ma'mûrlarına teşrîfleri mukarrer olmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Zahîre-i Mîrî Ahvâline Müte‘allık Umûr: Dârü'l-cihâd Kal‘a-i Belgrad-ı sengîn-bünyâda nakli fermân olunan mîrî zahîre husûsıyçün Muhâfız-ı Belgrad Vezîr-i mükerrem Ca‘fer Paşa'ya hıtâben irsâl olunan hükm-i hümâyûndur.

Sûret-i Hükm-i Hümâyûn: **“**Belgrad Muhâfızı Vezîr Ca‘fer Paşa'ya hükm ki, inşâ'a'llâhu te‘âlâ işbu sene-i mübârekede vâkı‘ sefer-i hümâyûna me’mûr asâkir-i İslâm'ın ve serhadd-i mansûre muhâfazasında olan guzât-ı muvahhidînin zâd [u] zahîreleri içün sinîn-i sâbıkada olageldüği üzere Rûmili'nde vâkı‘ olan kazâların ba‘zıları Nehr-i Tuna'dan sefîneler ile ve ba‘zısı karadan arabalar ile dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad'a nakl ve kabzına me’mûr olanlara aynî zahîre teslîm eylemek bâbında bundan akdem sâdır olan fermân-ı âlî-şânım mûcebince Tuna sefîneleri ile vusûl bulan zehâ’iri Belgrad Defterdârı Şükrî Hüseyin *zîde kadruhû*ya kabz itdirdüp ve karadan arabalar ile vâsıl olan zehâ’iri Nüzül Emîni Ahmed *zîde kadruhû* tarafından vekîline kabz itdürdesin. Ve lâkin ba‘zı kimesneler ve muhtekirler gerek sefîne ile ve gerek karadan arabalar ile Belgrad'a nakl olunacak zehâ’iri biz varır Belgrad'da zahîre mübâya‘a ve iştirâ idüp ve kabzına me’mûr olana teslîm ideriz deyü der-uhde iden mültezimler ve muhtekirler re‘âyâ fukarâsının ziyâde akçaların aldıklarından mâ‘adâ serhadd-i İslâmiyye'de guzât-ı muvahhidîne ve asâkir-i İslâm'a fürûht içün |**251a**| bâzergânın ve ehl-i tüccâr tâ’ifelerinin getürdükleri zehâ’iri ziyâde bahâ ile fürûht itdürmesine bâ‘is ü bâdî olmalarıyla ol makūleleri bir hoşça teftîş ü tefahhus idüp habs ve bend-i zindân eyleyüp Ordu-yı hümâyûnum Belgrad'a varmadukça ıtlâk itmeyesin ki, inşâ’a'llâhu te‘âlâ Ordu-yı hümâyûnum vardukda eşedd-i ukūbet ile haklarından gelinüp sâ’irlerine mûcib-i ibret oluna” deyü fermân olunmağın vech-i meşrûh üzere aklâm-ı Dîvân-ı bülend-eyvândan olan Mevkūfât Kalemi'nden müsvedde olunup Mâliyye Kalemi'nden hükm-i hümâyûnı tahrîr ve vezîr-i müşârün-ileyh Ca‘fer Paşa cenâbına irsâli tahakkuk bulmuşdur. Ezîn-cânib, Vezîr-i mükerrem Ca‘fer Paşa hazretlerinin dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad muhâfazası umûrunda bir mertebe takayyüd-i tâmmları ve sa‘y [ü] ihtimâmları nakl olunur ki rûz ü leyâl sâ’ir takayyüdlerinden mâ‘adâ leyâlîde iki huddâm ile dâ’iren mâ-dâr Kal‘a-i Belgrad'ın der ü divarın ve kullelerin ve karavulhânelerde karavul nevbetcilerin birer sâ‘at fâsıla ile iki üç def‘a devr idüp istihkāk-ı ihsân olanlara in‘âm ve müstahıkk-ı tenbîh olanlara te’kîd idüp gice ve gündüz râhat u istirâhatı vücûdına lâyık u sezâvâr görmeyüp rûz u leyâl muhâfaza umûrı ile takayyüde bezl-i makdûr ve iştigāl üzere oldukları an‘ane-i sikāt rivâyetiyle nakl olunduğı istimâ‘ olunmuşdur. Dîn-i mübîne |**251b**| ve Devlet-i aliyye'ye bu mertebe hızmet ile bezl-i makdûr iden vezîr-i âlî-şânı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâlühû* hazreti cemî‘-i âfât-ı semâviyye ve arziyyeden masûn u mahfûz eyleye. Âmîn, yâ Mücîbe's-sâ’ilîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 19 şehr-i Şa‘bân sene 1104.

Âstâne-i sa‘âdet'de ağa vekâleti ile sekbânbaşı olan Abdullah Ağa'ya bundan akdem Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ağalığı tevcîh ve atıyye-i pâdişâh-ı âlî-câh olup menşûrının irsâli zikri mukaddemâ tahrîr ü îmâ olunmuş idi. Müşârün-ileyh Abdullah Ağa taraf-ı İstanbul'dan hareket ve yevm-i merkūmda pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [ü] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye vakt-i duhâda vâsıl ve bi'l-mevâni‘ huzûr-ı sadr-ı sadârete mütevâsıl oldukda tevkīr ü ihtirâmdan sonra atıyye-i pâdişâhî olan ağalık hil‘ati ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı‘ olup nâ’il-i merâm oldukları hâlde ol sâ‘at kul ile şehr-i Edirne’i dervâza mübâşeretleri mukarrer olmuşdur.

Tevcîh Şuden-i Muhâsebe-i Kalem-i Cizye: Menâsıb-ı aklâm-ı Dîvân-ı bülend-eyvândan olan cizye muhâsebeciliği mansıbı sâbıkā Tezkire-i Evvel Nigâhî merhûm Mustafâ Efendi uhdesinde olup ve merhûm işbu mâh-ı Şa‘bânü'l-mu‘azzamın on beşinci Yevm-i Sülesâda âzim-i dârü'n-na‘îm olup vefâtı beş gün mürûr itmiş iken Kalem-i Cizye henûz kimesneye |**252a**| der-uhde olunmayup mahlûlen mevkūf kalmağın kalem-i mezbûr defterleri Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi taraflarından mühr lenüp ve sa‘âdethânelerinde hızf olunmuş idi. Ve lâkin cizye tahsîldârlarının hisâbları görilmek içün manâsıb-ı Kalem-i Cizye-i mezbûr elbette bir mu‘temedün-aleyh şahsa tevcîh ve tefvîz olunmak umûr-ı mühimme-i Devlet-i aliyye'den olmağın sâbıkā Şâm-ı cennet-meşâmm defterdârlığından ma‘zûl ve silahdâr ocağı kitâbetinden münfasıl “Şehdî” lakab Mustafâ Efendi'ye tevcîh ü ihsân buyurılup hil‘at-ı fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı‘ olup ve beyne'l-akrân kat‘-ı pâye ile nâ’il-i merâm oldukları tahakkuk buldı. Ve memhûren mahfûz olan Cizye Defterleri mûmâ-ileyh Mustafâ Efendi cenâbına teslîm olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 20 şehr-i Şa‘bân sene 1104.

Cânibdâr Ahmed Efendi gazab-ı pâdişâhî birle defterdârlıkdan azl olunup ve yedi yüz kîse akça mutâlebesiyle mahbûs fermân olundukda Defterdâr-ı Cedîd İsma‘îl Efendi ve Muhâsebe-i Evvel Antabî Yûsuf Efendi dest-bûs-ı Sadr-ı âlî idüp nice minnet ve recâ ile derd-mend ol mikdâr mâla mâlik olmaduğı ma‘lûmumuzdur nihâyet yüz elli kîse teslîmi ile kusûrı afv ve in‘âm buyurulmak recâ idüp huzûr-ı hümâyûna vech-i meşrûh üzere arz olunmasın iltimâs itme-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

leriyle iltimâslarına müsâ'ade buyurılup huzûr-ı hümâyûna telhîs olundukda makbûl-i hümâyûna karîn |252b| buyurılınca Muhâsebe-i Evvel Antabî Yûsuf Efendi'nin çekdüği mihnet ü meşakkati Mevlâ bilür. Bâ-husûs pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri taraf-ı şerîflerinden sâdır olan fermân-ı hümâyûnlarında defterdârlıkdan kesb ü kâr eyledüği yalnız matlûb değildir. Merhûm ve mağfûrun-leh birâder-i büzürgvârımın eyyâm-ı saltanatlarında iken Yenişehir meştâsında arpa ve saman kitâbeti ile nezâretden celb ile kâr eyledüği mâddedir deyü hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnda musarrah ta'yîn ve tasrîh buyurulmuş iken ve yüz elli kîsede karâr-dâde bulmuş iken ol eyyâmdan yevm-i merkūma gelince otuz bir eyyâm mürûr idüp mûmâ-ileyhin teslîmi henûz otuz kîseye bâliğ olmadığından nâşî pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri gadab-âlûd tehevvürâne: "Fermân-ı âlî-şânımdan itâ'atda rû-gerdân mülâhaza olunur" deyü tekrâr Sadr-ı âlî'ye Haseki Ağa yediyle hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn vârid olur ki: "Üç güne değin yedi yüz kîse'i teslîm ve tekmîl ile edâ ider veyâhûd kelle-i bî-devleti rikâb-ı hümâyûnuma irsâl olunup bâb-ı sa'âdet-me'âbımda galtân olunup sâ'irlere mûcib-i ibret kılınur" deyü vârid olan hatt-ı hümâyûn muktezâsı üzere mûmâ-ileyh Cânibdâr Ahmed Efendi Ser-Gulâm-ı Cizye Hasan Ağa habsinden tebdîl-i mekân içün ihrâc ve Ser-gulâm-ı Bâkī İsma'îl Ağa habsine fermân buyuruldı. Bir şahsın taraf-ı Harem-i pâdişâh-ı âlî-câh hazretlerinin meclis-i hümâyûnlarında yâd ile ma'lûm-ı şehriyârî olup: "Bir harem ki |253a| pây-i tahtım olan Edirne'de âmme-i âleme işleyen hammâmın yevmiyye kıstını edâ idüp kendü ile etbâ'ından mâ'adâ hâricden kimesne ol gün hammâm-ı mezbûra girmeğe kādir olmaya, ol makūle harem-i bâlâya mâlik olan âdemden mutâlebe olunan ol mikdâr kîse bulunmamak ba'îd mülâhaza olunur" deyü nüdemâ-yı meclis-i şerîfleri olan musâhibâna hıtâb buyurdukları şüyû' bulmuş iken mutâlebeye bu mertebe tereddüd seri fedâ itmek mesabesindedir. Fi'l-hakīka, Ordu-yı hümâyûn ile Köprüli Mehemmed Paşazâde Vezîr-i a'zam Ahmed Paşa Girid Cezîresi'nde Kandiye Kal'ası muhâsarasında iken bin yetmiş sekiz târîhi evâhirinde merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Mehemmed Han asrı olup Devlet-i aliyye Tırhala sancağına tâbi' Yenişehir kasabası meştâsında olup işbu mütercimü'l-vâkı'ât bende-i kemîne meştâ-yı mezbûrda mevcûd idim. Dâmâdı Süleymân Efendi ve "Şeyh Dâmâdı" dimekle meşhûr Osmân Efendi Istabl-ı âmire ocağında emîn-i cev merkezinde olup davarhâ-i Istabl-ı âmire içün etrâf kazâlardan iştirâsı fermân olunan zahîrenin kabzına mezbûr arpa emîni me'mûr olup ve mûmâ-ileyhin tarafından Cânibdâr Ahmed Efendi arpa ve saman kitâbeti ve nezâreti hızmetine me'mûr olup meştâ-yı mezbûrda bi'l-cümle ahz u kabz olunan iştirâ{sı} zahîresi mûmâ-ileyh Cânibdâr Ahmed

Efendi kalemiyle tahrîr olunup ahz u kabz olundı. |**253b**| Ve ol târîhde işbu bin yüz dört târîhine gelince yirmi altı sâl mürûr idüp güzeşte ve mâziyye eyyâm olmağın hâtırdan ferâmûş iken Devlet-i aliyye'de lisâna gelüp yâd olunmak kerâmet mertebesi mülâhaza olunur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 21 şehr-i Şa'bân sene 1104.

Cânibdâr Ahmed Efendi'nin defterdârlıkdan azli tarîkine vezîrliğin fedâ idüp bundan azl olunan Vezîr-i a'zam Ali Paşa'nın Büyükçekmece kurbünde vâkı' çiftliğinde meks ü ârâmlarına Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa hazretlerinin recâ vü iltimâsları ile taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câh hazretlerine me'zûnen ruhsat virildüği bundan akdem tahrîr ü îmâ olunmuş idi. Hâliyâ çiftlik-i mezbûr sahrâ-yı bevâdîde vâkı' olup şehristân gibi tâ'at ü ibâdet mümkin olmayup ve medâr-ı ma'îşet müşkil olup şehristâna muhtâc olmağla mahrûse-i Burusa'da mütemekkin olup alâ-kadri'l-imkân tâ'at ü ibâdete müdâvemet ve medâr-ı ma'îşete âsânlık olmak ümniyyesiyle mahrûse-i Burusa'da mütemekkin olmalarıyçün taraf-ı Sadr-ı âlî'den recâ itmeleriyle huzûr-ı hümâyûna arz olunup recâsına müsâ'ade buyurulmak içün telhîs olundukda mûcebince hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sudûr bulmağın taraf-ı mahrûse-i Burusa'ya teveccüh ü azîmetleri içün ruhsat virilüp ve mahrûse-i Burusa'da vâkı' selâtîn-i izâmın hayrâtları olan ma'bed-i kadîmelerde rûz [ü] leyâl ibâdet ü tâ'at üzere olup devâm-ı ömr ü devlet-i |**254a**| pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin müdâvemetine iştigāl üzere olmaları içün hükm-i hümâyûn irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Tevcîh Şuden-i Ser-sekbânân be-Cânib-i Mehemmed Ağa: Çûn ki Sekbânbaşı Abdullah Ağa'ya Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ağalığı tevcîh ü ihsân buyurılup sekbânbaşılık mahlûl kaldı, kul kethudâlığından münfasıl Doğramacı Mehemmed Ağa'ya sekbânbaşılık tevcîh ü ihsân olunup Âstâne-i sa'âdet'de ağa vekâleti dahi tevcîh olunup zabt u rabt-ı umûrına takayyüd ü ihtimâmı sipâriş buyuruldı. Ve menşûrı tahrîr olunup irsâl olundı. Ve sâbıkā sekbânbaşılıkdan ma'zûl Haşimoğlı (Boş) Ağa'ya bir tuğ ile Cezîre-i Molova sancağı tevcîh olunup menşûrı irsâl ve bir gün mukaddem Molova Cezîresi'ne azîmet ve revâne olmaları fermân buyuruldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 22 şehr-i Şa'bân sene 1104.

Ağa-yı cebeciyân-ı Dergâh-ı âlî olan Divrikli İsma'îl Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile cebecibaşılıkdan telh-kâm olunup vâlî-i Mısr-ı Kāhire iken âzim-i dârü'n-na'îm olan Kethudâ Ahmed Paşa'nın sâbıkā kethudâlığı hızmetinde

istihdâm olunup sipâh ağalığından münfasıl aralık defterdârlığından ma‘zûl Bosnevî Ali[58] Ağa'ya Dergâh-ı mu‘allâ cebecibaşılığı rütbesi tevcîh ü ihsân olunup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı‘ olup müceddeden kat‘-ı pâye ile nâ’il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Tevcîh Şuden-i Kā’im-makām-ı Defterdârlık der-İstanbul: Âstâne-i sa‘âdet'de defterdâr kā’im-makāmı |**254b**| olup merhûm Sultân Süleymân Han-ı Sânî bin Sultân İbrâhîm Han vâlide-i müşfikaları merhûmenin sâbıkā kethudâları olan Mehemmed Efendi şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile defterdâr kā’im-makāmlığından telh-kâm olunup “Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde” dimekle ma‘rûf Mustafâ Efendi Âstâne-i sa‘âdet'de defterdâr kā’im-makāmı nasb ü ta‘yîn olunup menşûrı tahrîr ve irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Tevcîh Şuden-i Livâ-i Hudâvendigâr be-Cenâb-ı İsma‘îl Ağa: Feyyâzda bahl yokdur, murâd-ı şerîfi oldukda lutf ü keremi pes-perde-i gaybdan cilveger olup bir ednâ kulını devlet ü rıf‘ata nâ’il ider. Ve murâd-ı şerîfi olur ise devlet ü ikbâl [ü] sa‘âdetde iken tarfetü'l-ayn içinde pes-pâye ider.

Mısra‘:

Akla sığmaz işleri çokdur Hakîm-i Mutlak'ın.

El-kıssa: Defterdâr-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa'nın mektûbculuğı hızmetinde şöhret ü şân bulup ba‘dehû mukābele-i süvârî rütbesine nâ’il olup İstanbul'da Bostân Hammâmı kurbünde sâkin merhûm Ahmed Efendi'nin perverdesiyle neşv ü nemâ bulmuş çırâğı ve silahdâr ocağından sâbıkā Edirne kethudâyeri olan İsma‘îl Ağa himmet-i Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı‘ olup mahrûse-i Burusa ki, Hudâvendigâr sancağı i‘tibâr olunur, sancağ-ı mezbûrı mûmâ-ileyh İsma‘îl Ağa'ya tevcîh ü ihsân buyurup hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye sezâvâr vâkı‘ oldı. Ve kat‘-ı pâye ile beyne'l-akrân nâ’il-i merâm oldukları tahakkuk buldı. |**255a**| Ve Biga ve Karesi sancaklarının bin yüz beş senesine mahsûb olmak üzere avârız ve bedel-i nüzülleri tahsîli mûmâ-ileyh İsma‘îl Paşa'ya der-uhde olunup Mevkūfât Kalemi'nden tahsîline emr ve defteri virilüp ve bundan mâ‘adâ Hudâvendigâr sancağında ve etrâf sancaklarda birkaç seneden berü nâ-fürûht kalan gerek mukāta‘ât ve gerek avârız ve bedel-i nüzül muhassıllık şartıyla bi'l-cümle emâneten mûmâ-ileyh İsma‘îl Paşa'ya sipâriş olunup tahsîli fermân buyuruldı. Ve zikr olunan hıdemât-ı mîrînin tahsîlinde takayyüd-i

58 İsim metinde " اغلی " şeklindedir.

{ü} tâmm ve sa‘y [ü] ihtimâm itmek şartı mukābelesinde seferden alıkonılup masârıf-ı seferiyyeden müberrâ olup ve lâkin mutasarrıf olduğı Hudâvendigâr sancağının zu‘amâsı ve erbâb-ı timarı kānûn-ı kadîm üzere sefere eşüp Anadolı eyâleti olan Kütahya sancağına mutasarrıf “Mısrlızâde” dimekle meşhûr u müte‘ârif Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'nın eyâleti askeri ile ve alay beyleri ile sefer-i hümâyûn hızmetinde mevcûd bulunmaları fermân buyuruldı.

Ahvâl-i Mısrî Efendi: Hâliyâ mahrûse-i nefs-i Burusa'da mütemekkin ü sâkin erbâb-ı va‘z ü nesâyihden sâhib-i kürsî Mısrî Efendi'nin ba‘zı muhâlif kelimâtları zuhûr idüp ve ehl-i Burusa iki fırka olup bir bölüği Mısrî Efendi tarafında ve bir bölüği taraf-ı hılâfda bulunup miyân-ı ehl-i Burusa'da bir azîm fitne vü fesâd olmağa bâ‘is olmak vâdîlerine vardukda |**255b**| kādî-i Burusa mâ-vak‘a’i der-i devlet-medâra hazret-i şeyhü'l-islâm cenâbına arz u i‘lâm idüp ne vech üzere fermânları vârid olur ise onunla amel oluna deyü miyân-ı ehl-i Burusa'da olan fitne vü fesâdı men‘ u def‘ idüp taraf-ı Devlet-i aliyye'de şeyhü'l-islâm hazretlerine arz olundukda: “Mısrî Efendi'ye cünûn galebe itmişdir. Hâliyâ onlar [59] ‘دیوانه را قلم نیست’ makūlesindendir” deyü cevâb-ı şâfî buyurdukları beyne'n-nâs şüyû‘ bulup istimâ‘ olunmuşdur. Rivâyet-i âharda Mısrî hakkında: “Bir ân ve bir sâ‘at mahrûsede meks ü ârâm itmeyüp diyâr-ı âhar ile tebdîl-i mekâna iştigāl göstersinler” deyü hükm-i hümâyûn irsâlinin vukū‘ı dahi şüyû‘ bulup istimâ‘ olunmuşdur. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 23 şehr-i Şa‘bân sene 1104.

Eyyâm-ı rûz-ı hızır karîb olup ve zahmet-i bârân-ı nîsânın kesret üzere nüzûli vukū‘ bulduğundan sahrâlar lâlezâr ve sütûr [ve] huyûla kūt ü kuvvet olan çemenzârile sahrâ vü bevâdî zîb ü zînet olmağın çârpâların sahrâya hurûcları lâzım gelmekle pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerinin Istabl-ı âmirelerinde mevcûd olan davarhâ-i hâssaları mu‘tâd-ı kadîm üzere mahmiye-i Edirne etrâfında vâkı‘ “Ada” dimekle meşhûr mîrî çayırlara hurûcları içün mühimmât ü levâzımât-ı çayırları Arpa Emîni İbrâhîm Efendi ma‘rifetiyle hâzır u âmâde |**256a**| olunup ve esbân-ı hâssanın cümlesi Istabl'dan ihrâc ve Mîr-âhûr-ı Evvel İsma‘îl Ağa ve Arpa Emîni İbrâhîm Efendi ve Istabl-ı âmire Rûznâmçesi “Tavîlezâde” dimekle müte‘ârif Mustafâ Efendi ve Kâtib-i Sarrâcîn-i Hâssa Süleymân Efendi ve sâ’ir Istabl-ı âmire huddâmları esbâb-ı hâssanın mehterhâne ile önine düşüp Ada'da vâkı‘ mîrî çayırlara azîmetleri

59 Dîvâne-râ kalem nîst: Deliye günâh yazılmaz.

mukarrer olup çayır-ı mezbûrun güzîde mahallerine ser-â-pâ bend idüp ve ağa-yı Dârü's-sa'âdenin ve sâ'ir Enderûn ve Bîrûnî musâhibân ve nedîmân u mukarrebânın bi'l-cümle esbânları dahi çayır-ı mezbûrun münâsib olan mahallerine yollu yolunca Mîrâhûr-ı Evvel İsma'îl Ağa ma'rifetiyle ser-â-pâ bend olundukları mukarrer olmuşdur.

Haber-i Hân-ı Âlî-şân: Kırım Hanı olan Selîm Girây Han'ın ferzend-i hoş-mendlerinden bir ferzendi Han-ı âlî-şân fermânı ile "Bucak" ta'bîr olunan Kili ve İsma'îl ve Bender ve Akkirman taraflarına vusûl bulup evvel-bahâr-ı meymenet-âsârda sefer-i hümâyûnda mevcûd bulunmak üzere Bucak'da sâkin ü mütemekkin tâ'ife-i Tatar'ı hâzır u âmâde eylemek içün hâliyâ Bucak'da olup ve tâ'ife-i Tatar'ın sefer-i hümâyûna tergīb ve azîmetlerinin takayyüd-i {ü} tâmmları ve sa'y [ü] ihtimâm ile ferzend-i Han-ı âlî-şânın yanında hâzır u âmâde olmak içün bir mertebe kesret ile cem'iyetlerinin vukū'ı sikāt rivâyetiyle nakl olunup şüyû' |**256b**| bulmuşdur. Ve Han-ı âlî-şân Selîm Girây Han hazretleri îd-i şerîfi vilâyet-i Kırım'da idüp îd-i şerîfin üçünde veyâhûd beşinde bî-nihâye güzîde asâkir-i Tatar ile Kırım'dan hareket ve sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmetlerinin haber-i sıhhati mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vürûdı vârid olup şüyû' bulmuşdur.

Muhallefât-ı Merhûm Nigâhî Mustafâ Efendi: Âzim-i dârü'n-na'îm olan meşhûr-ı âfâk Nigâhî Mustafâ Efendi'nin İstanbul'da Avratpazarı kurbünde vâkı' hânesinde mevcûd olan nukūdı ve zî-kıymet olan eşyâsı kassâm efendi muvâcehesinde ma'rifet-i şer'le tahrîr ve defter olunup mümzâ ve mahtûm defteri der-i devlet-medâra irsâl olunmak üzere Kā'im-makām-ı Âstâne Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa'ya hıtâben ve İstanbul'da Defterdâr Kā'im-makāmı Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendi'ye hıtâben bundan akdem hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş. Mûcebince mümzâ ve mahtûm kassâm defteri yevm-i merkūmda mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra Şıkk-ı Evvel Defterdâr[ı] İsma'îl Efendi cenâbına vârid olup manzûr-ı dîdesi olan "Berberzâde" dimekle müte'ârif Nüzül Kâtibi Hüseyin Efendi rivâyeti üzere yirmi dört kîse nukūd ve elliden mütecâviz sâ'at ki beş altısı asma ve çekmece sâ'ati olup sâ'iri mücevher ve sîm ü zer koyun sâ'atleri olup ve elliden mütecâviz cedîd ihrâm-ı Cezâyir'in güzîdesi ve yirmiden mütecâviz sîm ü zer ve mücevher hançerler ve sîm ü zer raht ve gaddâre ve kılıç ve topuz kısmına nihâyet olmayup |**257a**| ve mükemmel sîm kabaralı ve sîm çifte zincirli tûrkeşler ve sâ'ir zî-kıymet olan eşyânın nihâyeti yoğidi deyü müşârün-ileyh Nüzül Kâtibi Berberzâde Hüseyin Efendi'den işbu mütercimü'l-vâkı'ât bende-i kemînenin mesmû'ı olmağın işbu mahallde alâ nakli hikâye tahrîr olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tba.gov.tr

Hazîne-i Âmire-i Edirne'ye Müteʿallık Telhîs Sûretidir: **"**Arz-ı bende budur ki, Hazîne-i âmire'nin îrâdı bundan akdem aklâmlardan ihrâc ve sıhhati üzere defter olup seferler olmayup Devlet-i aliyye umûm üzere Edirne ve İstanbul'da meks eyledükde masârıf-ı mukarrere üzere mevâcib ve zahîre ve lahm-bahâ ve teslîmât-ı ümenâ ve ihrâcât-ı sâ'ire dahi hakīkati üzere tahrîr ve defter olundukda masârıfât bin sekiz yüz on iki kîse ile otuz sekiz bin beş yüz yirmi sekiz akça ziyâde olup tedârüke muhtâc olduğı ve bundan mâʿadâ masârıfât-ı seferiyye dahi sıhhati üzere ihrâc olundukda dört bin dört yüz seksen bir kîse ile kırk sekiz bin altı yüz altmış üç akça olup ve masârıfât-ı seferiyyeye sarf olunmak üzere baʿzı eyâletlerden tahsîli fermân buyurılan zeʿâmet ve tîmâr bedelleri ve mîrî mukātaʿâtdan ulûfe ve vazîfeye mutasarrıf olanlardan alıkonulan nısf akça dahi hisâb olundukda bin elli bir kîseye bâliğ olmağla aşağı varıldukda masârıfât-ı seferiyye içün üç bin dört yüz otuz bir kîse ile kırk sekiz bin altı yüz altmış üç akça tedârüke muhtâc olduğı bundan akdem maʿlûm-ı devletleri |**257b**| buyurulmuş idi. Bu takdîrce mevâcib ve masârıf-ı mukarrere ve hâlâ musammem olan sefer-i hümâyûn içün bi'l-cümle Hazîne'nin îrâdı tahsîl ve teslîm olunduğı hâlde beş bin iki yüz kırk üç kîse ile yirmi yedi bin yüz doksan bir akça noksân ve tedârük ve tekmîli muhtâc iken bin yüz üç senesi Muharremine gelince virilmeyen güzeşte-i mevâcibât ve atîk tezâkir ile akça taleb idenlerin arz-ı hâllerine müsâʿade ve tezâkirlerinin akçaları virilmeğe cevâz gösterildüği hâlde tekmîl iktizâ iden akça tedârük olunmak değil asl-ı îrâd-ı mukarrere dahi nâkıs olmak lâzım geldüği maʿlûm-ı devletleri buyurdukda fîmâ-baʿd mübâşirlerin muhâsebelerine mahsûb olmak içün evâmir-i aliyye ile havâle ve îrâd ve masraf olunmak içün virilen tezâkirden mâʿadâ târîh-i mezbûra değin güzeşte-i mevâcib ve atîk tezâkir ile akça taleb idenlerin inşâ'llâhu teʿâlâ avn-i Hakk ile seferler ber-taraf olup Hazîne-i âmire'ye vüsʿat gelüp îrâd-ı mukarrere ve mevâcib ve teslîmât ve masârıf-ı mukarrereye gālib gelince te'hîr ü tevakkuf olunup arz-ı hâlleri derkenâr ve elde olan tezâkiri buyurulmayup senesi içinde veyâhûd senesinden mukaddem îrâda geçmemek vechi üzere ve Rûznâmçe-i Hümâyûn Defterleri'ne ve sâ'ir bi'l-cümle îrâd ve masraf aklâmlarına kayd olunmak içün arz u telhîs olundukda mûcebince hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sudûr bulmağın |**258a**| Başmuhâsebe Kalemi'nde hıfz olundı.

Sûret-i Hatt-ı Hümâyûn-ı Hılâfet-makrûn: **"**Bu telhîs mûcebince amel olunup arz-ı hâlleri derkenâr olunmayup Rûznâmçe-i Hümâyûn Defterleri'ne ve sâ'ir bi'l-cümle îrâd ve masraf aklâmlarına kayd olunmak içün izn-i hümâyûnum olmuşdur. Hılâfından hazer idesiz. Bir hoş basîret üzere olasız." Sâdır

olan işbu hatt-ı hümâyûn-ı hılâfet-makrûn ile mu'anven telhîs Başmuhâsebe'ye kayd ve aklâma sûret virilmek fermân buyurulmağın Mevkūfât Kalemi'ne ve sâ'ir bi'l-cümle aklâma birer sûreti virildi.

Ta'yîn Şuden-i Serhadlüyân: Berây-ı muhâfizîn-i gîrdâbhâ-i Demürkapu ve Tahtalı ve İnlik der-Nehr-i Tuna.

Be-cihet-i ulûfe ve nafaka-i neferât-ı serhadlüyân-ı kılâ'-ı kadîm berây-ı muhâfizîn-i girdâb-ı Demürkapu ve Tahtalı ve İnlik der-Nehr-i Tuna müceddeden tahrîr şüde fermûde.

Fî şehr
Guruş-ı esedî
5.000
Ağayân-ı neferât-ı mezbûr
neferen
15
Neferât-ı süvârî
neferen
600
Neferât-ı piyadegân
neferen
900

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Tuna yalısında vâkı' Demürkapu ve Tahtalı ve sâ'ir girdâblarda hızmet-i muhâfazada oldukca mahall-i mezkûrlara dâhil oldukları günden ulûfe ve nafakaları beher mâh virilmek üzere serhadd-i kadîm kullarından süvârî altı yüz ve dokuz yüz piyâde ki, cem'an bin beş yüz serhadd dilâverleri mevcûd olup ve her yüz nefere bir ağa zâbıt olup bayrağı altında eşmek şartıyla sâbıkā serhadd-i İslâmiyye'den olan Kal'a-i Peçuy sükkânından sâhibü't-*Tevârîh-i Âl-i Osmân* |**258b**| Peçuyî merhûm İbrâhîm Efendi nebîrelerinden (Boş) cümleye ser-çeşme olup ve kendüden mâ'adâ sâbıkā serhadd-i İslâmiyye'den olan Kanije ve Üstüvanî Belgrad ve Budin ve Usturgon-ı ibret-nümûn ve Sigetvar ve Sonluk ve Şimontorna ve Sonbur ve Mohac ve Seksar ve Toğna ve gayruhû kal'alarının sâbıkā neferâtı ağalarından on dört nefer ağası ile zikri sebkat iden bin beş yüz neferin tedârüki bundan akdem sâhibü't-*Tevârîh* Peçuyî-i merhûm İbrâhîm Efendi nebîresine sipâriş ve fermân buyurulmuş. Mûmâ-ileyh dahi ağavât ile ol mikdâr neferâtı tedârük ve ta'yîn olundukları mahall-i me'mûra varınca kusûrın tekmîl

itmek üzere ta‘ahhüd itmeğin on beş ağa on beş aded bayrak açmak şartıyla ism ü resmleriyle ve sâbıkā ağa oldukları kal‘aların şöhretiyle tahrîr ve defter olunup ve mahall-i me’mûra dâhil olup hızmet-i muhâfazada oldukları günden ulûfe ve nafakaya müstahıkk olmak şartıyla taraf-ı mîrîden ayda her bir ağaya neferâtıyla üçer yüz otuz üçer birer sülüs hisâbından beş bin guruş merhûm Peçuyî İbrâhîm Efendi nebîresi ma‘rifetiyle birer aylık ulûfe ve nafaka olmak üzere ber-vech-i pîşîn her bir ağaya ferden ferden üçer yüz otuz üçer bir sülüs guruşdan beş bin esedî guruş hâlâ Başbâkīkulı İsma‘îl Ağa muvâcehesinde Hazîne-i âmire'den teslîm olunup ve ağayân-ı müşârün-ileyhimâdan memhûr temessük alındı. Ve ba‘de zamânin vakt-i seferde |**259a**| gîrdâblarda hızmet-i muhâfaza iktizâ itmedüği hâlde ne mahallde hızmet-i pâdişâhî fermân buyurılur ise edâ eylemek üzere ta‘ahhüdleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 24 şehr-i Şa‘bân sene 1104.

Sultân Mehemmed Hân bin Sultân İbrâhîm Han-ı merhûmun Şefika nâm hâsekîlerinden âlem-i vücûda gelen kerîme-i mükerremelerin ammîleri hâlâ pâdişâh-ı rû-yi zemîn es-Sultân Ahmed Han bin Sultân İbrâhîm Han hazretleri rikâb-ı kâmyâblarına mahsûsan da‘vet buyurmalarıyla kerîme-i merhûm Sultân Mehemmed Han dahi Âstâne-i sa‘âdet'den hareket ve otuz altı aded koçı ve sirem arabaları ile yevm-i merkūmda pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [ü] şikârgâh-ı pâdişâh olan mahmiye-i Edirne'ye dâhil oldukları tahakkuk bulmuşdur.

An-cânib-i Boğdan: Vilâyet-i Boğdan'dan mübâya‘ası fermân olunan gâv ve gûşt-i ganem bahâsı içün havâle olunan emvâldir:

An-cânib-i vilâyet-i Boğdan

Be-cihet-i bahâ-i gûşt-i ganem berây-ı ta‘yînât-ı asâkir-i İslâm der-sefer-i hümâyûn, el-vâkı‘ fî sene 1104. *guruş-ı esedî* 17.000 An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı vilâyet-i Boğdan vâcib-i sene *guruş-ı esedî* 17.000	Be-cihet-i mübâya‘a-i gâv der-sefer-i hümâyûn berây-ı neferât-ı Belgrad, el-vâkı‘ fî sene 1104 Gâv Rü’ûs 500 *guruş-ı esedî* 2.500 An-mâl-ı cizye-i gebrân-ı vilâyet-i Boğdan vâcib-i sene *guruş-ı esedî* 2.500
Yekûn *guruş-ı esedî* 19.500	

Sefer-i hümâyûnda virilecek asâkir-i İslâmın ta'yînâtları içün Kassâbbaşı Kappânî Mehemmed Ağa |**259b**| ma'rifetiyle mübâya'a olunan koyun bahâsı içün emr-i şerîf-i âlî-şân ile Boğdan cizyesinden bundan akdem havâle olunan on yedi bin esedî guruş kassâbbaşı tarafına henûz teslîm olunmamağla ve asker-i Tatar ve sâ'ir ta'yînat içün Belgrad'a nakl ve kabzına me'mûr olana teslîm olunmak içün ve bahâsı Boğdan keferesi cizyelerine mahsûb olunmak üzere her bir re'si beşer esedî guruşa olmak üzere vilâyet-i Boğdan'dan mübâya'ası fermân olunan beş yüz re's gâv dahi henûz tedârük ve ihrâc olunmakda tekâsül olunmağla zikr olunan beş yüz re's gâvı vilâyet-i Boğdan'dan tedârük ve ihrâc ve Belgrad'a nakl içün ve mukaddemâ Kassâbbaşı Kappâni Mehemmed Ağa'ya havâle olunan akça'i kassâbbaşı tarafından kabzına me'mûr olan vekîline teslîm içün sa'âdetlü Sadr-ı âlî kapucıbaşılarından mu'temedün-aleyh kapucıbaşı ta'yîn ve irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 25 şehr-i Şa'bân sene 1104.

Hâliyâ Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi'ye ziyâfet içün Başmuhâsebe Kalemi'nde üçünci halîfe olan Köse Halîl Efendi sa'âdethânelerinde tertîb-i ziyâfet umûrın hâzır u âmâde idüp defterdâr efendiyi da'vet itmeleriyle müşârün-ileyh Defterdâr İsma'îl Efendi "da'vete icâbet" fehvâsınca beyne's-salâteynde sa'âdethânelerinden hareket ve sa'âdethâne-i Halîl Efendi'ye teşrîf buyurup ba'de edâ-yı salâti'l-asr |**260a**| simât-ı ziyâfet ihrâc olunup ekl-i ta'âm-ı nefise ve şurb-ı şarâb-ı limon ve benefşeden sonra ûd ve anber ve gülâb ile tevkīr ü ihtirâm olunup mahall-i vedâ'da raht ü bahtıyla mükemmel ü müzeyyen bir rahş-ı lâ-nazîr mahall-i rikâbda hâzır u âmâde olunduğı hâlde arz olundukda kabûle karîn ile süvâr buyurup sa'âdethânelerine avdet ve teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 26 Şa'bân sene 1104.

Devlet-i aliyye'nin kadîmî emekdârlarından müna'am u mütemevvil[l]ik ile meşhûr-ı âfaklarından Sarı Osmân Ağa Devlet-i aliyye'de manâsıb-ı aliyyeden der-uhde ve iltizâm eyledüği manâsıb-ı âliye kati kesîr olup ve cümlesinden ma'nen şükrân üzere olup ancak kassâbbaşılıkda Kappânî Mehemmed Ağa ile ber-vech-i iştirâk kassâbbaşılıkdan mübâlağa ile şâkî olup ve mücerred şikâyeti hızmet-i pâdişâhîden olmayup Kappânî Mehemmed Ağa'nın kırat ile muhâsibliğinden feryâd üzere iken bu hilâlde mahsûsan bilâ-iştirâk Âstâne-i sa'âdet'de Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri meydânı kassâbbaşılığı ilhakıyla Def-

terdâr-ı sâbık merhûm Yûsuf Efendi mahlûlünden kendüye tevcîh olunup ve kendü râhat ü istirâhatında habîr ü âgâh değil iken tevcîh-i menşûrı İstanbul'da kendüye vâsıl oldukda,

Mısra‘:

Başına gûyâ ki kıyâmet kopdı.

Nesr: fehvâsınca feryâd ü figânı ayyûka peyveste oldı. |**260b**| Ammâ varak-ı mühr-i vefâyı kim okur kim dinler.

El-kıssa: Nâ-çâr sekiz dokuz ay zikr olunan kassâbbaşılık hızmetinde takayyüd-i {ü} tâmm ve sa‘y [ü] ihtimâm idüp,

Beyt:

Yara te’sîr ide mi nâle vü âhım bilmem
Bana gün göstere mi baht-ı siyâhım bilmem.

Kelâm-ı şu‘arâyı vird-i zebân idinmiş iken tâli‘ ü bahtı yâr u yâver olup hâb-ı gafletden bîdâr olduğı hâlde ictinâb üzere olduğı hızmete a‘yân-ı devletin mün‘imlerinden “Marmaralı” dimekle meşhûr sâbıkā Selânik Emîni Ahmed Ağa derûn-ı iştiyâk ile tâlib ü râgıb olup Meydân Kassâbbaşılığı'n der-uhde ve iltizâma kabûl itmeğin bin yüz dört mâh-ı gurre-i garrâ-yı Şevvâlin ibtidâsından Kassâbbaşılık-ı Sarây-ı Cedîde ve Atîka mülhakātı ile ma‘an müşârün-ileyh Ahmed Ağa'ya tevcîh ve der-uhde olunmak bâbında arz u telhîs olundukda: “Mûcebince tevcîh oluna” deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi tarafından Meydân Kassâbbaşılığı mülhakātı tevcîhi ile hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifâta mazhar ve beyne'l-akrân kat‘-ı pâye ile müceddeden nâ’il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur. Ve kadîmden Meydân Kassâbbaşılı'ğına ocaklık kayd olunan Tırhala sancağının ve Paşa sancağında vâkı‘ ba‘zı kazâların avârız ve bedel-i nüzûlleri mâllarının tahsîli bin yüz beş senesine mahsûb olmak üzere emr ve defterleri mu‘tâd-ı kadîm üzere |**261a**| Mevkūfât Kalemi'nden müşârün-ileyh Ahmed Ağa taraflarına teslîm olundı. Garâ’ib bunda ki Sarı Osmân Ağa Meydân Kassâbbaşılığı'ndan azl olunup sebükbâr ve fâ‘il-i muhtâr olduğuna kurbânlar nezr eyledi. Ve lâkin manâsıb-ı pâdişâhî her ne kadar ise lezîz olduğundan şâkîliğine pîşmânlık tarafları nümâyân olup: “Bârî sene tamâmına değin iltizâmımda sâbit-kadem olup yedimde mevcûd olan ağnâmı sarf itmiş olaydım” deyü te’essüf vâdîlerinde hayrân u sergerdân [ve] hâmûş-künân manâsıb-ı âhar tedârükinde akl-ı evveli olan el-Hâc Alisi ile müşâvereye iştigāl gösterdiler.

TÜBA TÜRK BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 27 şehr-i Şa‘bân sene 1104.

Eyyâm-ı Rûz-ı Hızır.

Ahvâl-i menzilciyân-ı ulak memâlik-i Rûmili ve Anadolı'da vâkı‘ ulak menâzilinden İstanbul ile Silivri menzilinin ibtidâsı rûz-ı kāsımdan kāsıma değin der-uhde olunup sâ’ir menzilcilerin bi'l-külliye ibtidâsı rûz-ı hızırdan rûz-ı hızıra değin uhdelerinde olmağın ve memâlik-i Anadolı menzillerinin ekseri avârızları mukābelesinde mahsûs kurâları olmağla menzilcilerin uhdeleri a‘yân-ı vilâyet ma‘rifetiyle re‘âyâ miyânında olup sene itmâmında menzil tecdîdi içün taraf-ı der-i devlet-medâra sıkletleri olmayup re‘âyâ muvâcehesinde ulakların vukū‘ına göre menzillerin müceddeden tecdîd ve der-uhde iderler. Ammâ memâlik-i Rûmili'nde vâkı‘ menzillerin avârızları mukābelesinde menzile kadîmden ta‘yîn olunan kurâ kifâyet itmedüğinden nâşî menzil |**261b**| tekmîli mîrîden ve etrâf kazâlardan imdâd ta‘yîni ile der-uhde olunmağın hâliyâ bin yüz üç rûz-ı Hızırından seneleri itmâm olmağla bin yüz dört rûz-ı Hızırı dahi hulûl itmekle menâzil-i ulak müceddeden kadîmî menzilcilerine veyâhûd âhar menzilcilere der-uhde ve iltizâm olunmak içün memâlik-i Rûmili'nde vâkı‘ bi'l-cümle ulak menâzilinin menzilcileri mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra ahvâllerin arz u i‘lâm içün gelüp mevcûd oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 28 şehr-i Şa‘bân sene 1104.

Muzâyaka-i lahm-ı ganem kemâlde olup dekâkîn-i kassâbânda lahm-ı kuzı bir mikdâr râygân şekli görünmüş iken bir iki günin içinde revâyic[60] bulup ismi mevcûd cismi nâ-mevcûd kabîlinden olup fukarâ değil ağniyâ dahi lahm-ı ganem muzâyakasına bi'l-külliye mübtelâ oldılar. Sâ’il [ve] bâ‘is-i {ü} illetin su’âl itdükde Ramazân-ı şerîf karîb olmağla hirfet-i kassâbân Mevlânâ Edirne kādîsı muvâcehesinde şol minvâl üzere ta‘ahhüd iderler ki gurre-i garrâ-yı Ramazâna varınca lahm-ı ganemin kıyyesi altı pâra ile iki akçaya ve lahm-ı kuzu altı pâraya fürûht olunup ve gurre-i Ramazân-ı şerîfden intihâsına varınca gerek lahm-ı ganem ve gerek lahm-ı bere ale's-seviyye altışar pâraya fürûht olunmak üzere ruhsat ve icâzet virilür ise eyyâm-ı Ramazân-ı şerîfde ibâdu'llâha muzâyaka-i lahm-i ganem çekdirilmemek üzere ta‘ahhüdlerine kādî-i |**262a**| Edirne ba‘zı umûr-dîde ve kâr-âzmûdeler ile müşâvere itdükde fi'l-hakīka kıymet-i mezbûr ile ibâdu'llâhı eyyâm-ı mübârekede muzâyaka[dan] istihlâs itdükleri

60 Kelime metinde "revâyiş" şeklindedir.

ma‘kūl ü münâsib görilmeğin yevm-i merkūma gelince kıymet-i mezbûr ile lahm-ı ganem ve kuzı mübâh ve râygân fürûht olunur iken ağa-yı yeniçeriyân taraflarından kādî-i Edirne'ye haber vârid olup “lahm-ı ganem ve kuzıya beşer pâraya narh virile” deyü sipâriş haberi vürûdunda kādî-i Edirne cevâbında: “Ehl-i vukūf ve umûr-dîdeler ile mukaddemâ müşâverede hirfet-i kassâbâna beşer pâraya narh virildüği hâlde zarârları mukarrer olduğundan nâşî eyyâm-ı mübârekede muzâyakaya bâ‘is olmalarına ta‘ahhüdi üzere altışar pâraya narh virilmişdir” deyü cevâb-ı şâfî irsâl iderler. Ammâ hirfet-i kassâbân beşer pâra’i istimâ‘ itdüklerinde zararlarından nâşî havflarından lahm-ı ganemi ve lahm-ı bereyi ihtifâya çeküp muzâyaka-i ibâdu'llâha bâ‘isleri nümâyân oldı.

El-kıssa: Dekâkîn-i kassâbda âvîhte-i çengâl olan lahm-ı bereye on beşden mütecâviz şahsın vaz‘-ı yed itdükleri mukarrer olup bir vakıyyecik de ben alayım diyenlerin nihâyeti yoğidi. Bilâ-fikr ve te‘emmül isti‘câl ile sudûr bulan ahvâl-i pesendîde-i ukalâ olmaduğından nâşî beyne'l-halâyık karâr-dâdesi bu mertebe muzâyakaya bâ‘is u bâdî olur. Kelâm-ı ekâbirdendir ki akılsız dostdan akıllu düşmeni hûb add iderler ki fi‘l-i kabîhi ef‘âl-i |**262b**| ma‘kūldan teşhîs ider.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 29 şehr-i Şa‘bân sene 1104.

Evâhir-i şehr-i Şa‘bân olup şekîk eyyâmları olmağın pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretlerine tevkīr ü ihtirâmen taraf-ı Sadr-ı âlî'den ziyâfet içün kavî vü müstahkem olup “Mihalbey Köprüsi” dimekle meşhûr cisrin intihâsı ve cânib-i garbîsinde vâkı‘ Vezîr-i a‘zam-ı maktûl Sarı Süleymân Paşa'nın kenâr-ı Nehr-i Meriç'de vâkı‘ hadîka-i vâsi‘ada tertîb-i ziyâfet hâzır u âmâde olunup pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri da‘vet buyuruldukda “da‘vete icâbet” fehvâsınca nedîmân ve mukarrebân u musâhibân ile ma‘an pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri koçı-i mahsûsaya süvâr buyurdukları hâlde silahdâr-ı şehriyârî derûn-ı koçıda mukābele-i huzûr-ı hümâyûnda edebânâne câlis oldukları hâlde ağa-yı Dârü's-sa‘âde ve Bâbü's-sa‘âde ve sâ’ir musâhibân ve huddâmân-ı şehriyârî akibdâr-ı koçı-i şehinşâhî oldukları hâlde izz ü ikbâl ile hadîka-i Sarı Süleymân Paşa'ya teşrîfleri mukarrer olup bir mikdâr râhat u istirâhatdan sonra zümre-i pehlivânâna salâ olunup nice zamân seyr ve lu‘b-i pehlivânân olunup atıyyeleri in‘âm olundukdan sonra gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn piyâde oldukları hâlde lu‘b-ı cirit fermân olunup nice zamân dahi bâlâ-bülend, mevzûn-kāmet, hil‘ati pâk, tal‘atı tâb-nâk, nigâh-migvelân, küşâd-rû, siyâh-ebrû, kadr-şinâs, meh-pâre sıfat gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn'un |**263a**|

lu'b-ı {u} ciritleri seyr ü temâşâ olundukda müstahıkk-ı {u} in'âm olanlara atıyye-i pâdişâhî ceste ceste i'tâ olunup anber-i nesîm-i cân-fezâ olan kasr-ı hadîkada meclis-i hâssü'l-hâssdan sonra simât-ı ziyâfet ihrâc ve ekl-i ta'âm-ı nefîse ve şurb-i şarâb-ı limon [ve] benefşeden sonra ûd ü anber ve gülâb ile tevkīr ü ihtirâmda taksîrâtdan mübâlağa ile ihtirâz olunup mahall-i hareket-i pâdişâh-ı âlî-câhda raht ü bahtıyla mükemmel ü müzeyyen mücevher licâmlu bir rahş-ı hümâ-bahş mahall-i rikâbda hâzır u âmâde olunduğı hâlde arz olmağın devlet ü ikbâl ve şevket ü iclâl birle süvâr ve Sarây-ı Cedîde-i âmire'ye sa'âdetile teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî gurre-i Ramazâni'l-mübârek sene 1104.

Vakt-i şâmda kırâ'at-i ezân-ı magribde ma'bed-i kadîmlerin minârelerinde kanâdîl ihrâk olunmaduğından yevm-i merkūm gurre-i sıyâm olmamak ihtimâli virilmiş iken mâh-ı gurre-i garrâ-yı hilâl-i Ramazân-ı şerîf âşikâre olup manzûr-ı dîdeleri olan bî-garaz müslimîn şehâdetleri ile isbât olunup sübût bulmağın vakt-i ezân-ı salât-i ışâda izn-i kādî-i Edirne birle ma'bed-i kadîmlerin ve sâ'ir cevâmi' ü mesâcidlerin ser-i minârelerinde ihrâk-ı kanâdîl müzeyyen olmağın gurre-i garrâ-yı Ramazân-ı şerîf mukarrer oldı. Sa'âdet bâd, mübârek bâd. Ve lâkin nice kimesneler gāfil bulunup kimi vakt-i sahûrda habîr ü âgâh olup ve kimi bî-haber [ve] gāfil siyâmdan müberrâ oldukları istimâ' olunmuşdur. |**263b**|

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 2 şehr-i Ramazâni'l-mübârek sene 1104.

Yevm-i merkūmda lahm-ı ganeme ve lahm-ı bereye bir mertebe muzâyaka nümâyân olmuşdur ki bir vechile tahrîr ve beyânı mümkin değildir. Dekâkîn-i kassâbânda âvîhte olan lahm-ı kuzıya on beşden mütecâviz tâlib-i mübâya'a olan eşhâsın nihâyeti olmayup seriyle ciğeri mahlût berenin kıyyesi onar pâraya yağma misâli fürûht olunduğı mukarrer olmuşdur. Lahm-ı ganemin ise ismi mevcûd cismi nâ-mevcûd kabîlinden olup tûtiyâ-yı Hindî gibi gözden nihân oldı.

Itlâk Şuden-i CânibdârAhmed Efendi: Bundan akdem gazab-ı pâdişâhî birle defterdârlıkdan azl olunup yüz elli kîse mutâlebesiyle mahbûs-ı ser-gulâm-ı bâkī olan Cânibdâr Ahmed Efendi'nin bu vakte gelince teslîmi ile yüz elli kîse'i edâ ve tekmîl eylemek üzere ıtlâkı içün iltimâs tarîkıyla arz u telhîs olundukda mutâlebeyi tekmîl eylemek şartıyla merhameten ıtlâkı bâbında fermân-ı âlî sudûr bulmağın ser-gulâm-ı bâkī habsinden ıtlâkı tahakkuk bulmuşdur. Ve mûmâ-ileyh Cânibdâr Ahmed Efendi'nin defterdârlığı asrında bin yüz beş se-

nesine mahsûs olmak üzere der-uhde olunup henûz berâtları virilmeyen gerek avârız ve gerek mukāta'âtdan ber-vech-i peşîn ahz u kabz-ı kalemiyye malı yetmiş kîse olup hâliyâ der-uhdesi Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi'nin asrına îcâb itmekle mukaddemâ ahz u kabz olunan yetmiş kîse kalemiyyenin otuz beş kîsesi Defterdâr İsma'îl Efendi |**264a**| tarafından mutâlebe olunup nısf-ı âharı olan otuz beş kîse kalemiyyeden Cânibdâr Ahmed Efendi'nin hâline merhameten ferâgat olunmuş iken mûmâ-ileyh Ahmed Efendi kalemiyye-i mezbûrı edâdan îbâ itmekle hâliyâ selef ve halef miyânlarında münâza'ün-fih olduğı sikāt rivâyetiyle istimâ' olunmuşdur.

Tevcîh Şuden-i Rütbe-i Mîr-âhûrluk: Mîr-âhûr-ı Evvel İsma'îl Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile mîr-âhûrlukdan telh-kâm olunup ıtâk-ı şehriyârîden küçük mîr-âhûr merkezinde olan İbrâhîm Ağa'ya büyük mîr-âhûrluk rütbesi taraf-ı pâdişâh-ı âlî-câhdan atıyye-i şehinşâhî olup iltifât-ı pâdişâhîye mazhar vâkı' olmağın taraf-ı sadr-ı sadâretden mîr-âhûrluk hil'ati ilbâsıyla tevkīr ü ihtirâm olunmağın beyne'l-akrân kat'-ı pâye ile ser-firâz ve nâ'il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur. Ve mahlûl kalan küçük mîr-âhûrluk rütbesi silahşör-i şehriyârîden vekîl-i kethudâ-yı bevvâbîn-i sultânî olan Silahşör Sarı Dilâver Ağa'ya tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı mâlâ-yutâka mazhar vâkı' olup manâsıb-ı mükerrere ile ser-firâz ve nâ'il-i merâm oldukları mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 3 şehr-i Ramazân sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh[61]-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum'aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Bâyezîd Han-ı Velî merhûmun kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı' hayrâtı olan ma'bed-i |**264b**| kadîme izz ü ikbâl ile teşrîf ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha[62] sa'âdetile nüzûl ve cemâ'at-i müslimîn ile edâ-yı salât-i farîza-i cum'adan sonra ma'bed-i kadîmden hurûc ve Sarây-ı âmire-i Cedîd'e azîmet ve teşrîfleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 4 şehr-i Ramazân sene 1104.

Dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'da defterdâr vekîli olup "Şükrî" dimekle meşhûr Hüseyin Efendi gerek Tuna'dan sefâyin ile gelen mîrî zahîreyi ve gerek

61 Kelime metinde " شهنشان " şeklindedir.

62 Kelime metinde " عبادتكانه " şeklindedir.

karadan arabalar ile gelen zahîreyi mûmâ-ileyh Şükrî Hüseyin Efendi kabz eylemek üzere mukaddemâ fermân olunmuş idi. Ba‘dehû Nehr-i Tuna'dan sefâyin ile gelen zahîreyi kabz idüp ve karadan arabalar ile gelen mîrî zahîre’i hâlâ Nüzül Emîni Ahmed Ağa'nın vekîli olup Belgrad'a irsâl olunan Kara Mustafâ'ya kabz itdüresin deyü Hâfız-ı Belgrad Vezîr-i mükerrem Ca‘fer Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olunduğunun zikri bundan akdem tahrîr ü îmâ olunmuş idi. Ve lâkin Defterdâr Vekîli Şükrî Hüseyin Efendi'nin bu vakte gelince kabz ve der-anbâr eyledüği zahîre ve Ordu-yı hümâyûn Belgrad'a dâhil olunca kabz idüp mukaddemâ der-anbâr olunan zahîre üzerine vaz‘ olundukda mûmâ-ileyh Şükrî Hüseyin Efendi'nin birkaç seneye değin muhâsebesi görilmek mümkin olmaduğından nâşî hâliyâ Tuna yalılarından mübâya‘a mübâşirlerinin Tuna sefîneleri ile irsâl idüp Belgrad'a dâhil olan mîrî zahîrenin kabzına mu‘temedün-aleyh kulları ta‘yîn |**265a**| olunmak lâzım u mühimm olmağın sâbıkā Azak Kal‘ası muhâfızlarının hıntaları mübâya‘asına me’mûr olup ve sâ’ir mübâya‘a zahîreleri husûsunda mahâret-i küllîsi olan Kasaba-i Ruscuk sâkinlerinden Kara Şa‘bân Ağa kulları ta‘yîn olunup ve Şükrî Hüseyin Efendi'nin mukaddemâ makbûzı olup Belgrad anbârında mevcûd olan mîrî zahîreyi dahi mûmâ-ileyh Şa‘bân Ağa kulları devr-i keyl ile kabz idüp Şükrî Hüseyin Efendi'ye ma‘mûlün-bih memhûr temessük virüp ve ba‘de'l-yevm Nehr-i Tuna'dan sefâyin ile mübâya‘a mübâşirlerinin irsâl idüp dâhil-i Belgrad olan mîrî zehâ’iri dahi mûmâ-ileyh Şa‘bân Ağa kulları ahz u kabz eylemek üzere arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın mûmâ-ileyh Kara Şa‘bân Ağa dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad'da anbâr emîni nasb ü ta‘yîn olunup Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi tarafından hil‘at-i fâhire ilbâsıyla iltifâta mazhar vâkı‘ olup tâli‘ ü bahtı yâver ve gaflet-i nevmden bî-dâr olmağla nâ’il-i merâm olduğı tahakkuk bulmuşdur. Vech-i meşrûh üzere gerek Şükrî Hüseyin Efendi'nin makbûzı olup Belgrad anbârında mevcûd olan zahîreyi ve gerek Tuna'dan sefâyin ile gelen zahîreyi ba‘de'l-yevm mûmâ-ileyh Şa‘bân Ağa ahz u kabz eylemek üzere hâfız-ı dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad Vezîr-i mükerrem Ca‘fer Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn tahrîr olunup mûmâ-ileyh Şa‘bân Ağa ile |**265b**| taraf-ı Belgrad'a irsâl olundı. Ve karadan arabalar ile gelen mîrî zehâ’iri ke'l-evvel Nüzül Emîni Ahmed Ağa vekîli olan Kara Mustafâ ahz u kabz eylemek üzere sipâriş ve fermân buyuruldı.

El-kıssa: Bî-çâre Kara Şa‘bân Ağa'nın tâli‘ ü baht-ı nâ-hemvârı nice zamândan berü hâb-ı {ü} gafletde iken himmet-i merdân ile yâr u yâver olup hâbdan

bî-dâr ve Kal'a-i Belgrad'da Anbâr-ı âmire-i asâkir-i İslâm'ın zahîre emâneti gibi bir âlî rütbeye nâ'il-i merâm eyledi.

Beyt:

Ne denlü cehd idersen bir murâda
Nasîb olmaz mukadderden ziyâde

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 5 şehr-i Ramazân sene 1104.

Bundan akdem mürd olan Boğdan Voyvodası'nın metrûkâtı olmak üzere altı bârgîrli hinto tarzı koçı-i kebîr ve dörder bârgîr vaz' olunmuş sekiz aded Boğdan arabası ile metrûkât-ı mürd-i mezbûr dâhil-i mahmiye-i Edirne olup Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi'nin meştâsı olan sa'âdethânelerine vâsıl oldukda sîm raht ve kılıç ve gaddâre ve tîrkeş ve ba'zı mefrûşâtdan mâ'adâ kırk kîseden mütecâviz nukūdı mevcûd olup miyân-ı meydân-ı sa'âdethâne-i defterîde Başbâkīkulı İsma'îl Ağa ma'rifetiyle ve Başmuhâsebe şâkirdlerinden metrûkât kâtibi olan Gözibenli Osmân Çelebi kalemi ile tahrîr ve defter olunup mürd-i mezbûrun zimmetinde olan Boğdan cizyesi mâlına takās olunmak içün metrûkât-ı mürd-i mezbûr |**266a**| olan cümle eşyâ ve nukūdı ve bârgîrler ile koçıları taraf-ı mîrîden ahz u kabz olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 6 şehr-i Şa'bân sene 1104.

Sâbıkā Belgrad sâkinlerinden bâzergân tâ'ifesinden Kara Yahyâ Ağa'ya Bağdâd-ı bihişt-âbâd Gümrük Emâneti tevcîh olunup hil'at ilbâs olunduğunun zikri bundan akdem tahrîr ü inşâ olunmuş idi. Mûmâ-ileyh Kara Yahyâ Ağa âlemi dolandırup onı on beş murâbahasıyla akçalar peydâ ve tedârük idüp gümrük-i mezbûrun pîşîn ve kalemiyyesin teslîm itdükden sonra taraf-ı hükkâmdan mutâlebe olunan ma'mûlün-bih kefîl tedârükinde nâ-çâr kalmağın Gümrük-i Bağdad-ı bihişt-âbâd müşârün-ileyh Kara Yahyâ Ağa'dan tehallüf idüp âhara tevcîh olunmak üzere karâr-dâde virildüği tahakkuk bulmuşdur.

Sudûr-ı Fermân-ı Âlî: Devlet-i aliyye'ye ve umûr-ı Hazîne'ye müte'allık Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi'ye hıtâben vârid olan fermân-ı âlîdir ki, işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı:

Sûret-i Fermân: "İzzetlü defterdâr efendi, birkaç seneden berü bi-emri'llâhi te'âlâ memâlik-i İslâmiyye'ye istîlâ iden düşmen-i dîn üzerlerine umûm seferleri mütemâdî olup mevâcib ve masârıf kesretinden ve elden giden kazâlardan

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

hâsıl olan îrâdın münkatı' olduğundan Hazîne-i âmire'nin muzâyakası olmağla tahsîl-i îrâd ve teksîr-i hazînede bir ferde himâyet ü siyânet |266b| olunmayup takayyüd-i {ü} tâmm ehemm-i {ü} umûrdan olmağla husûs-ı mezbûr senin uhde-i ihtimâmına müstakillen ta'lîk olunmuşdur. Gerekdir ki, kat'an bir ferde himâye itmeyüp tahsîl-i mâlda takayyüd ü ikdâm ve îrâd-ı Hazîne-i âmire'ye tenakkusa virecek husûslarda ihtimâm-ı {ü} tâmm üzere olup her ahvâli tarafından huzûrumuza arz u i'lâmdan hâlî olmayasın ve Hazîne-i âmire'nin îrâd ve masârıfından ve zehâ'ir-i mühimmât-i seferiyyede her ne ki tarafından arz u i'lâm olunur ise müsâ'ade olunması mukarrerdir. Buna müte'allık husûslarda noksân-pezîr olacak şey' sehven tarafımızdan fermân buyurılur ise icrâsında acele itmeyüp keyfiyyeti gelüp tarafımıza i'lâm idesin. Ve Hazîne-i âmire'nin îrâd ve masârıfı husûsunda tenakkusa virecek Dîvân hâcelerinden ve hulefâdan ve sâ'irlerinden bir tehâvün ve vaz'-ı hılâf olur ise huzûrumuza arz idesin. Ahvâl-i Mâliyye müstakillen sana sipâriş olunmağla dakīka fevt itmeyüp itmâm-ı küllî idesin" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere aklâm-ı Dîvân-ı bülend-eyvân olan kalemlerin cümlesine kayd olunmak içün fermân-ı şerîf sudûr bulmağla Başmuhâsebe ve Mevkūfât ve sâ'ir mukāta'ât aklâmlarının cümlesine kayd olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 7 şehr-i Ramazân sene 1104.

Ağavât zümresinde sâhib-i unvân |267a| el-Hâc Yûsuf nâm şahs sârik san'atıyla ahz olunup mükellef ağa tarzı iki nefer abd-i memlûke ve bir nefer huddâma mâlik semmûr kürkler ile mülebbes manzûrı olan çep [ü] nigâha âr ider ve erbâb-ı hızmetden kıyâs ider. Sârik-ı mezbûr mahmiye-i Edirne'de kayıkdan yukaru intihâ-i şehrde Arabacı Ahmed Mahallesi'nde sâkin olup serîkadan peydâ eyledüği raht ve kılıc ve gaddâreye ve sâ'ir esbâb kısmına nihâyet olmayup mezbûr sârik el-Hâc Yûsuf Subaşı ma'rifetiyle ahz olunup mahmiye-i Edirne'de vâkı' mahkeme-i şerîfe ihzâr olundukda isbâtdan mâ'adâ kendüsi dahi ikrâr idüp ve sâhib-i eşyâ-yı serîka olanların ba'zıları isbât ile esbâbların hükm-i kādî ile ahz eyledükleri mukarrer olmuşdur. Ve sârik-i mezbûr el-Hâc Yûsuf ve iki nefer abd-i memlûki ve bir nefer huddâmı ma'rifet-i şer'ile zindân habsine irsâl olundı. Garâbet bunda ki, sârik-i mezbûr defterdâr-ı sâbık merhûm Ahmed Paşa vekîl-i harcı el-Hâc Süleymân Ağa'nın kadîmden abd-i memlûki olup müşârün-ileyh el-Hâc Süleymân Ağa sâbıkda hacc-ı şerîfe azîmet ve dâhil-i Beytu'llâh oldukda mezbûr Yûsuf'ı Mekke-i mükerreme'de ıtâk idüp ol sebeb ile hâcı olup mûmâ-ileyh el-Hâc Süleymân Ağa'nın utekāsından

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

imiş. Bir şahsın ki, aslı Kazak-ı âkk ola, hâcılığı doğrılığı nice teşhis ider kıyâs oluna. Çûn ki mûmâ-ileyh el-Hâc Süleymân Ağa utekāsı olan Hâcı Yûsuf'un |**267b**| serîkalık umûrunda ahz olunduğundan habîr ü âgâh olur kādî-i Edirne huzûruna teşrîf ve sârik-i mezbûr salb olunup şerrinden halk-ı âlem emîn olmaklığın recâ vü iltimâs eyledüği istimâ‘ olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 8 şehr-i Ramazân sene 1104.

Defterdâr Cânibdâr Ahmed Efendi taraf-ı İstanbul'a revâne olmaklığa tâlib ü râgıb olmağın iltimâsına müsâ‘ade buyurılup İstanbul'da vâkı‘ hânesine meks ü ârâmlığına ruhsat virilüp harekete me’zûn oldı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 9 şehr-i Ramazân sene 1104.

Sarây-ı Sadr-ı âlî'de müşâvere-i kübrâ içün a‘yân-ı devlet ve erkân-ı saltanatın ictimâ‘ları muktazî olmağın Kā’im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa hazretleri ve muvakkı‘ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğra-keşân-ı ahkâm-ı cihân-bânî Vezîr-i mükerrem Nişâncı Mehemmed Paşa ve hazret-i Şeyhü'l-islâm Feyzullah Efendi ve kādî‘askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve Ağayı Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî Abdullah Ağa ve kul kethudâsı ve başçavuş ve sâ’ir ocak zâbıtları ve sipâh ve silahdâr ocakları ağaları ve başkethudâları ve kethudâyerleri ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi ve erbâb-ı Dîvân'ın umûr-dîdeleri ve kâr-âzmûdeleri bi'l-cümle Sarây-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf ve meclis-i sadr-ı sadâret-i uzmâ birle şeref-yâb olup umûr-ı meclis-i müşâvere-i kübrâları tahakkuk bulup ve lâkin meclis-i müşâvereleri ne husûs içün olup ve ne makāmda karâr-dâde |**268a**| olduğı beyne'n-nâs şüyû‘ bulmayup miyân-ı erbâb-ı meclis-i müşâverede ihtifâ ile kûşe-nişîn vâdîlerin bağladı.

Azîmet-i Cânibdâr be-Taraf-ı Âstâne: Çûn ki Defterdâr-ı sâbık Ahmed Efendi İstanbul'da vâkı‘ hânesinde meks ü ârâma fermân birle me’zûn oldı. Kadîmden emekdârlarından yedi sekiz nefer huddâm ile vakt-i şâfi‘îde mahmiye-i Edirne'den hareket ve Karabayır kurbünde vâkı‘ karye-i İskender'e vusûl ve nüzûl idüp haremleri olan Katku ile ma‘an İstanbul'a azîmet içün harem-i muhteremleri Katku'sının kudûmuna intizâr ile karye-i mezbûrede muntazır olduğı istimâ‘ olunmuşdur. Zarîfin bir rind-i mezbûrların hakkında tarh-ı mevzûn ile beyâna getürdüği ebyâtdır ki sebt ü tahrîr olundı.

Palamar anlamaz terkîb-i gamm der-uhdesindendir
Gurfet ve nefsi işrâb-ı kerem der-uhdesindendir

Kappândan pîr ser-kassâb emîn-i şehr anbârdan
Emîn-i cev fakīrin kârı yem der-uhdesindendir

Züğürd-i kâmrân-terkîb der-i küttâb-ı defterdâr
Hisâbı elde birlerdir rakam der-uhdesindendir

Gulâm-ı bâkīnin mahbûs ile pür hânesi ammâ
Cenâb-ı cânib-i ihrâc-ı zimem der-uhdesindendir

Ağaçdan ata a'reczâdeden binmiş ayaklanmış
Kuzât içre topal kayık-ı kadem der-uhdesindendir

N'içün dâmâd efendi vaz'-ı şâhile hirâm itmez
Himâyet-cûy-i Katku-yı harem der-uhdesindendir

İşitmezden gelüp elvirir akçadan bir altını
|**268b**| *Halîfe-i Anadolı samem der-uhdesindendir*

Açıldı gözleri evrâk-ı evvelden defter-i cizye
Nigâhî gamze-kârîlik kalem der-uhdesindendir

Sıçan-ı Stanbul'la kuzı ekl idemez ammâ
Ser-kassâba kâtibdir ganem der-uhdesindendir.
Kubûrîzâde'dendir naklimiz Adlî'nin etvârı
Cenûbı mâderidir bî-elem der-uhdesindendir.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 10 şehr-i Ramazân sene 1104.

Defterdâr-ı sâbık Cânibdâr Ahmed Efendi'nin dâmâdı olup Başmuhâsebe şâkirdlerinden Süleymân Çelebi'nin der-uhde ve iltizâmında manâsıb-ı Devlet-i aliyye'den iki güzîde kitâbet olup biri Âstâne-i sa'âdet'de Darbhâne-i âmire kitâbeti ve biri Başmuhâsebe Kalemi'ne mensûb olan muhallefât kitâbeti olup kitâbet-i mezbûrlar ile tefâhurlanup feleğe kelek sîmurga sinek dimeyüp ihtifâsında izzü'n-nûr iken kitâbet-i mezbûrların tâlib ü râgıbları zuhûr idüp Darbhâne-i âmire'nin kitâbeti gılmânân-ı Enderûn-ı Sadr-ı âlî'den kadr-şinâs erbâb-ı ma'ârifden bir vücûd-ı mükerreme tevcîh olunup ve metrûkât nâm-ı dîger muhallefâtcı yine Başmuhâsebe şâkirdlerinden olup Mevkūfât Kalemi'nde üçünci halîfe olan merhûm Osmân Halîfe perverdeliğinde neşv ü nemâ bulan "Güzelce" dimekle meşhûr Osmân Çelebi'ye rü'ûs-ı hümâyûn ile tevcîh olunmağın iltifâta mazhar ve beyne şâkirdân-ı Muhâsebe-i Evvel kat'-ı pâye ile nâ'il-i merâm olduğı tahakkuk bulmuşdur. Ammâ bî-çâre Süleymân Çele-

bi sıfr-ı yed açukda kalup Başmuhâsebe Kalemi mülâzemetine |**269a**| iştigāl gösterdi.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 11 şehr-i Ramazân sene 1104.

Halk-ı âlem bâ-husûs tâ'ife-i ekinci olanlar gerçi mezrû'âtımız olan mahsûlât ekenler bi-hamdi li'llâhi te'âlâ kadd ü kāmet ile kuvvetde ve lâkin bârân-ı rahmet nâzil olmadığından kuraklık tarafları nümâyân olup tâ'ife-i mezbûra kuraklık havfı müstevlî olmuş iken ve her bâr müzâkereleri havf-ı kurak iken cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti azamet ve kudret-i ezeliyyesi ve lutf ve hidâyet-i lem-yezeliyyesiyle ba'de vakti'l-asr bârân-ı rahmet-i firâvân ihsân idüp seyller cereyân itmiş iken ol hilâlde ra'd u bark zâhir olup vakt-i şâma karîb ihrâk-ı kanâdîl olanlar minârelere urûc idüp ihrâk-ı kanâdîle takayyüd üzereler iken hikmet-i Bârî vakt-i şâmda sâ'ika nâzil olup minâre-i Câmi'-i Sultân Selîm Hanî'de beş nefer hızmet-i ihrâk-ı kanâdîli darb ile ihrâk idüp minâre-i mezbûreye cidden zarârı isâbet itmeyüp ancak ihrâk-ı kanâdîle takayyüd ü ihtimâm iden beş nefer kanâdîlci zî-rûh kaldıkları hâlde azm-i kûşe-i ferâğ-ı dünyâ oldılar. Allâhümme ahfaz-li ve li-cemî'i'l-mü'minîn ve'l-mü'minât. İlâhî bu abd-i pür-taksîri âfet-i semâviyye ve arziyyeden masûn u mahfûz eyle. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve bi-hikmeti Şefî'i'l-müznibîn. Birkaç eyyâm bârân-ı rahmetin nüzûli vukū' bulmaduğından ekinlere âfet irişmek mülâhaza olunur ve meyveler fenâ bulmak |**269b**| görinür deyü şikâyet-gûne güft ü gûlara mübâşeret itdiler.

Mısra':

Halk-ı âlem ezelî böyle perîşân ancak.

Nesr: Bu gûne şâkî-tabî'at olanlara cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti insâflar rûzî kılâ' âmîn.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehâd fî 12 şehr-i Ramazân sene 1104.

Beytü'l-mâl-ı müslimîn ve Hazîne-i âmire'yi zabt iden veznedârân ocağında ser-vezzân olan Uzun Ali Çorbacı şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile ser-vezzânlıkdan telh-kâm olunup mehterân-ı hayme-i hâssa ocağında sâbıkā kalemiyye veznedârı olan İvaz Odabaşı'ya ser-veznedârân-ı Hazîne-i âmire tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifâta mazhar vâkı' olup beyne'l-veznedârân kat'-ı pâye ile sezâvâr ve nâ'il-i merâm olduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 13 şehr-i Ramazân sene 1104.

Bundan akdem sadr-ı sadâretde mesned-nişîn iken gazab-ı pâdişâh-ı Cem-câh birle vezâretden azl olunup ve Gelibolı ma'berinden Cezîre-i Rodos'a nefy olunan Edirnevî Arnavud Koca Ali Paşa cezîre-i mezbûrede kûşe-nişîn-i inzivâda meks ü ârâm üzere olduğı hâlde lezzet-i sadr-ı sadâret-i uzmâ henûz dimâğından münfekk olmaduğından nâşî Devlet-i Âl-i Osmân'ın düşmen-i bedhâhların def' u ref' ile bir kıyâfete komuş iken Devlet-i aliyye'de muhlisâne hızmetimizin kadr u kıymeti der-i devletin ma'lûmı olmaduğından tehâşî bu felâkete dûş ve böyle cezîrede felâket-zedelik ile |270a| ferâmûş olunup hâliyâ der-i hızmet-i Devlet-i aliyye'de olanların hızmetleri dahi eyyâm-ı mürûr ve a'vâm-ı kürûrun iktizâsına göre yine ma'lûm-ı devlet-i şehinşâhî oldukda ma'tûh koca add eyledükleri bende-i kemîneleri kadr u kıymeti ve Devlet-i aliyye'ye sadâkat üzere hızmeti hâtır-nişâne-i şehriyârîde cilveger olup an-karîbi'z-zamân ve'l-eyyâm makām-ı sadâret-i vâlâ-yı devlet bende-i kemînelerine atıyye-i pâdişâhî ve ihsân-ı şehinşâhî buyurılup kavl-i müneccimîn-i üstâdân üzere nâm ü nâmîmize fâtih-i Kal'a-i Beç kırâ'at olunmakda zerre kadar iştibâh olmaduğı tâ'ife-i müneccimînin takvîm ve tomârlarında mastûr u mukayyeddir. Ve ilm-i cifriyyede sâhib-i ma'lûmât olan erbâb-ı hüner ve ma'ârif mahallin bulup görmüşlerdir deyü huzzâr-ı meclis ve nüdemâ-yı mûnislerine mübâlağa ile taraf-ı ihtifâdan alâ-tarîkı'l-hikâye fî tahkīkı'l-muhakkıkīn bilâ-ihtilâf muhâtabâneleri mün'akis-i mesned-nişîn-i sadr-ı sadâret-i uzmâ olunmağın tedârüki görülmeğe ibtidâ ve vücûdı diyâr-ı ademe intihâ olunmağa mübâşeret ve seyr u temâşâ-yı riyâz-ı pür-hiyâz-ı cinâna revâne olunmağa niyyet olunup ittifâk-ı ulemâ ve vüzerâ ile nefy-i mezbûrun dimâğında lezzet-i mesned-i sadr-ı sadâret ve fursatı ganîmet bilür ise tecdîd-i cülûs ile takayyüd ü ihtimâmı mukarrer ve velî-ni'metine cânib-i hiyâneti muhakkak töhmeti ile izz-i huzûr-ı hümâyûna arz olunup vücûd-ı habâset-âlûdı cezîre-i mezbûrede giriftâr-ı künc-i mezâr olunup kelle-i bî-devleti rikâb-ı hümâyûna ihzâr olunmağa taraf-ı şehriyâr-ı Cem-câhî'den me'zûn oldukları |270b| hâlde ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî irsâli ile vücûd-ı nâ-murâdı adem-i âbâda azîmet ile ni'met-i hayâtdan ârî ve kandîl-i hayât-i bî-sebâtı seng-i özr-i sipihr-i bed-mihr ile şikest olunup ser-i bî-sa'âdeti mûmâ-ileyh ser-bevvâbân-ı Dergâh-ı mu'allâ yediyle mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûna ihzâr ve Bâb-ı hümâyûn-ı sa'âdet-me'âbda hâke galtân olunduğı an'ane-i sikāt rivâyeti ile istimâ' olunup şüyû'ı tahakkuk bulmuşdur.

El-kıssa: Bu âlem-i fânînin ezelî kârı böyledir ki, bir vücûd ki âlem-i gaybdan batn-ı mâderde neşv ü nemâ bulup âlem-i vücûda kadem basa, elbette intihâ-

sında diyâr-ı adem ile müşerref olup bir sebeb ü illet ile raht-ı {ü} ikāmeti kaldırup ve râkib-i azîmetlerin bâd-ı rihletle âhar diyâra saldırup nâz ve na'îm ve devlet-i mukīm ömr-i câvidânî mülâhazasıyla pister-i râhatda huzûr ü âsâyişde bî-haber ü gāfil istirâhatda iken dâne ve nafakası intihâ buldukda çavuş-ı ecel kûşe-i nihânîden reh-zenlik idüp dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı ferâmûş itdürmesi mukarrerdir. Bu rüzgâr-ı gec-reftârda ve sitemkâr-ı gaddârda bir ferd yokdur ki refâhiyyet ile ömr-i nâ-zenîni güzer idüp cevr ü sitem ve ağyâr görmemiş ola. Ve bir şâh ü gedâ ve bî-nevâ yokdur ki bu geçitden istihlâs bulup na'şı seng-i musallâda er kişi niyyeti ile salât-ı cenâzesi edâ olunmamış ola. Meger seyyâh-ı âlem vâdîsiyle keştî-i vücûdı rû-yi deryâda gark ve helâk ile diyâr-ı adem |**271a**| temâşâsına kadem basmış ola. (…) Nüfûs-ı beşer âkibetü'l-emr kabza-i ecele düşüp işbu dârü'l-fenâdan intikāl ve dârü'l-bekāya irtihâl itmesi mukarrerdir. Zihî devlet, zihî sa'âdet ol cân-ı şîrîne ki, pervâz ile na'aş-ı latîfi künc-i mezâr oldukda cism-i latîf olan Nekîr ve Münker'in su'âline ol Hâlık-ı bî-çûnun vahdâniyyeti ile redd-i cevâb ide ve ol ân revzen-i cinân küşâdeliği ile şâdân ve hûb sûretli enîs ve mûnisi yâr-ı gār {u} olup handân ola.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 14 şehr-i Ramazân sene 1104.

Âstâne-i sa'âdet meştâsında olan Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri odalarından sefer-i hümâyûna me'mûr beş aded oda fermân-ı ağa-yı yeniçeriyân birle taraf-ı İstanbul'dan hareket ve kat'-ı menâzil ve tayy-i merâhil iderek mahmiye-i Edirne'ye dâhil ve şehr-i mezbûrun cânib-i şarkīsinde sahrâ-yı vâsı'ada vâkı' "Solakçeşmesi" dimekle meşhûr-ı âfâk olan çeşme-sâr kenârına hayme vü hargâhla nüzûlleri mukarrer olmuşdur.

Tebdîl Şuden-i Rütbe-i Ser-gulâm-ı Bâkī: Vezîr-i a'zam-ı maktûl Kara Mustafâ Paşa merhûmun asr-ı vezâretinde telhîscilik hızmetinde istihdâm olunup "Telhîsî" dimekle şöhret ü şân bulup hâliyâ Ser-gulâm-ı Bâkī İsma'îl Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile başbâkī kulluğundan telh-kâm olunup ve sâbıkā ser-gulâm-ı bâkī rütbesinden münfasıl ve silahdâr ocağı ağalığından ma'zûl ve şâ'ir-i {ü} mâhir merhûm Abdî Paşa'nın sâbıkda kethudâsı Osmân Ağa'ya ser-gulâm-ı bâkī |**271b**| rütbesi müceddeden tevcîh ü ihsân olunup hil'at-i fâhire ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı' olup müceddeden kat'-ı pâye ile nâ'il-i merâm oldukları mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 15 şehr-i Ramazân sene 1104.

Bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere nâ-fürûht kalan avârız ve bedel-i nüzûl ve mukāta'ât sâbıkā Rûmili muhassılı olup Mûsul eyâletinden münfasıl Hasan Paşa'ya sipâriş olunup bi'z-zât Sofya'da meks idüp Belgrad'a nakli fermân olunan zahîre arabaların Dragoman Derbendi'nden mürûr ve Belgrad'a irsâl eylemek üzere ta'yîn olunup hızmet-i mezbûrı edâ eylemek şartıyla sipâriş olunan hıdemât-ı mîrînin defteridir ki tahrîr olundı:

Defter-i hânehâ-i avârız ve bedel-i nüzül ve mukāta'ât-ı mezkûrîn vâcib-i sene 1104 ve sene 1105 ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire.

Hânehâ-i avârız ve nüzül-i elviye-i merkūmîn, vâcib-i sene 1104.

Avârız Hâne	*Guruş-ı esedî*	*Bedel-i nüzûl Hâne*	*Guruş-ı esedî*	
704	1.907,5	704	3.521,5	Livâ-i İlbasan
1.110	3.124	1.110	6.386	Livâ-i Avlonya
2.769,5	8.493	2.610,5	14.234	Livâ-i Üsküb
1.739	5.183	3.446,5	18.800,5	Livâ-i Köstendil
6.322,5	18.707,5	7.871	42.946	

Hâne-i avârız [ve] nüzûl-i livâ-i Paşa vâcib-i sene 1104

Avârız *Hâne* 3.626 *guruş-ı esedî* 10.973,5	Bedel-i nüzûl *Hâne* 3.107,5 *guruş-ı esedî* 16.931,5
Yekûn *guruş-ı esedî* 27.905	
Yekûn Vâcib-i sene 1104 ber-vech-i emânet *guruş-ı esedî* 89.555	

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Hânehâ-i avârız ve bedel-i nüzûl-i elviye-i merkūmîn vâcib-i sene 1105 der-uhde.

Avârız Hâne	**Guruş-ı esedî**	**Bedel-i nüzûl Hâne**	**Guruş-ı esedî**	
1.739	5.183	2.610,5	14.239	Livâ-i Üsküb
2.769,5	8.493	3.446,5	18.800,5	Livâ-i Köstendil
704,5	1.907,5	704,5	3.521,5	Livâ-i İlbasan
1.110	3.124	1.110	6.386,5	Livâ-i Avlonya
226	647,5	226	1.125	Livâ-i Delvine
6.549	19.355	8.097,5	44.072,5	
		Yekûn *guruş-ı esedî* 63.427,5		

|272a| Hânehâ-i avârız ve nüzûl-i livâ-i Paşa

Avârız *Hâne* 6.462,5 *guruş-ı esedî* 19.940	Bedel-i nüzûl *Hâne* 10.057 *guruş-ı esedî* 54.492
Yekûn *guruş-ı esedî* 74.432	
Yekûn, vâcib-i sene 1105, der-uhde *guruş-ı esedî* 137.859,5	

An-mâl-ı mukāta'ât-ı mezkûrîn

Mukāta'a-i Şehirköyi ve tevâbi'hâ, vâcib-i sene 1104 ve sene 1105 Fî sene *akça* 320.000 sene [1]104 320.000 sene [1]105 640.000	Mukāta'a-i Novaberde ve tevâbi'hâ Fî sene *akça* 190.000 sene 1104 190.000 sene 1105 380.000	Mukāta'a-i Okol-i Sagīr ve Kebîr der-kazâ-i Sofya ve Samakov Fî sene *akça* 150.000	Mukāta'a-i Kalon ve tevâbi'hâ, an-sene 1104 ilâ sene 1105 Fî sene *akça* 30.000 Fî hamse sinîn *akça* 150.000

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Yekûn *akça* 1.320.000 Be-hisâb-ı guruş 11.000

An-mâl-ı mukāta‘a-i ağnâm-ı celeb-keşân

Vâcib-i sene 1104 ber-vech-i emânet Ağnâm rü’ûs fî 44 40.397 *akça* 1.777.468 *guruş-ı esedî* 14.812	Vâcib-i sene 1105 der-uhde Ağnâm rü’ûs fî 44 40.397 *akça* 1.777.468 *guruş-ı esedî* 14.812
Yekûn *guruş-ı esedî* 29.624	
An-mâl-ı âdet-i ağnâm-ı kazâ-i Siroz ve Dırama ve Nevrekop ve Filibe ve gayruhû vâcib-i sene *akça* 1.479.800 *guruş-ı esedî* 12.331	
Cem‘an yekûn *guruş-ı esedî* 280.370,5	

Arz-ı bende-i bî-mikdâr budur ki, bâlâda defter olunan avârız ve bedel-i nüzûl ve mukāta‘ât bin yüz dört ve yüz beş seneleri kimesneye virilmeyüp nâ-fürûht olmağla kalemlerinden hisâb olunduğı üzere cümlesinin mâlı iki yüz seksen bin üç yüz yetmiş buçuk |**272b**| guruş olup muhassıllık olmak üzere cümlesi birden bir mu‘temed kullarına virilüp sefer avdetine değin ba‘zı mevâcib ve masârıf havâle olunduğundan mâ‘adâ inşâ’a'llâhu te‘âlâ avdetde kışlağa dahi vâfir akça irişdirmek şartıyla virilmek mühimm u muktazî olmağla sâbıkā Rûmili'n-de muhassıl-ı emvâl olup mukaddemâ Mûsul vâlîsi olan Hasan Paşa kullarına şürût-ı merkūme ile bâlâda tahrîr olunduğı üzere der-uhde olanları der-uhde ve emânet olanları emâneten ve kefere istîlâ iden Üsküb ve Köstendil sancağın-da olan kazâların avârız ve bedel-i nüzûlleri kādîları ma‘rifetiyle mümkin olduğı mertebe tevzî‘ ve defterinin bir sûreti Mevkūfât Defterleri'ne kayd içün Dersa‘âdet'e gönderilmek üzere emr ve defterleri ve berâtı iktizâ iden ahkâmı tahrîr olunmak ve mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyh kullarının hâliyâ mansıbı olma-mağla tahsîlde kendüye medâr-ı ma‘îşet olup re‘âyâ fukarâsından emr ve def-

terden ziyâde bir şey almamak üzere Kırkkilisa sancağı kendüye inâyet ü ihsân buyurılmak bâbında fermân-ı âlîleri buyurılur ise emr ve defterleri ve iktizâ iden berât ve ahkâmları tahrîr olunmak ve mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyh kulları mukdim ve mu'temed bendeleri olmağla sefer-i hümâyûn içün dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'a nakl olunmak üzere fermân olunan zehâ'ir arabaların Sofya'da tevakkuf itdürmeyüp Dragoman Derbend'in zahîre arabalarına mürûr |**273a**| itdirüp gelen zehâ'ir arabaların pey-der-pey irsâl eylemek üzere rûz-ı kāsıma değin Sofya'da meks ve hızmet-i mezbûrı edâ eyledükden sonra tahsîline me'mûr olduğı mâlın tahsîline bi-nefsihî kendüsi dahi gitmek üzere Sofya'ya ta'yîn olunmak içün arz u telhîs olundukda: "Telhîs mûcebince emvâl-i mezkûrînin tahsîli içün mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyhe medâr-ı ma'îşet zımnında ber-vech-i arpalık Kırkkilise sancağı tevcîh ve muhassıllık vechi üzere emvâl-i mîrîler ki, gerek emânet ve gerek der-uhdedir, şürût u kuyûdıyla iktizâ iden ahkâmı virile. Ve rûz-ı kāsıma değin mîrî arabalar hızmeti içün meks ü ârâm ve bu hızmeti edâ ve vakt-i mezbûr hulûlünde kalkup me'mûr olduğı üzere hareket ide" deyü lâzım gelen emr ü fermân ve defterleri virilüp: "Mahalline kayd oluna" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın asl-ı fermân-ı âlî Mevkūfât Kalemi'nde hıfz olunup ve sâ'ir mukāta'ât kalemlerine ilmühaber tezkireleri virilüp bâlâda tahrîr olunduğı minvâl üzere gerek avârız ve gerek bedel-i nüzüllerin tahsîli içün emr ve defterleri mûmâ-ileyhin çukadârlığı hızmetinde olan Eyyûbî İbrâhîm Bey yediyle müşârün-ileyh Hasan Paşa tarafına teslîm olundı.

Sûret-i Fermân-ı Âlî:

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 16 şehr-i Ramazân sene 1104.

Bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere |**273b**| reşen mevâcibi ihrâcı içün hazîne-i küllî tedârüki lâzım ve umûr-ı mühimmeden olmağın târîh-i mezbûr Ramazân-ı şerîfinin yirmi yedinci güni kapu kullarının ve cümle ocakların ve sâ'ir vazîfe-horân olan huddâmân-ı şehriyârînin reşen mevâcibleri ihrâcına tahsîl-i hazîne içün Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi'nin takayyüd-i {ü} tâmmları ve sa'y ü ihtimâmları kemâlde olup erkân-ı devletden müna'am u mütemevvil olup mîrî hıdemâtı der-uhde ve iltizâm iden a'yândan ve erbâb-ı manâsıb olan gümrük emîni ve sâ'ir cizye cibâyetine me'mûr olan ümenâdan imdâd-ı mevâcib içün alâ kadri merâtibihim her a'yân ve ümenâya beşer onar kîse imdâdiyye-i mevâcib tarîkıyla sâliyâne ve defter olunup hâlâ Başbâkīkulı Osmân Ağa ma'rifetiyle ber-vech-i ta'cîl tahsîli fermân buyuruldı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 17 şehr-i Ramazân sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum‘aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han bin Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*ın hayrât[ı] cevâmi‘-i selâtîn miyânında lânazîr ve bî-hemtâ olan Câmi‘-i Selîmiyye'ye izz ü ikbâl ile rahş-ı hümâ-bahşa mülûkâne ve levendâne süvâr buyurdukları hâlde ve ağa-yı Dârü's-sa‘âde ve ağa-yı Bâbü's-sa‘âde ve ağayân [ve] nedîmân-ı mukarrebân-ı muhteremân ve gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn akībdâr-ı şehriyârî |**274a**| oldukları hâlde câmi‘-i şerîfe teşrîf ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan ibâdetgâha sa‘âdetile nüzûl ve cemâ‘at-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum‘ayı edâdan sonra koçı-i mahsûsalarına şevket ü iclâl ile süvâr ve taraf-ı Sarây-ı ma‘mûrelerine azîmet ve teşrîfleri mukarrer olmuşdur.

Ahvâl-i Menzil-i Ulak: Bundan akdem memâlik-i Rûmili ve Anadolı'da vâkı‘ olan menzillerinin seneleri bin yüz dört rûz-ı Hızırında tamâm olup müceddeden menzilcilere der-uhde olunması umûr-ı mühimmeden olduğı mukaddemâ tahrîr ü îmâ olunmuş idi. Ulakların kesretinden Edirne menzili kadîmî üzere sürilmek mümkin olmadığın menzilcileri i‘lâm itdükde ziyâde mağdûriyeti ve adem-i iktidârları vâkı‘ ise mümkin mertebe imdâd olunmak üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın kadîmîsi imdâdı tafsîl üzere işbu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Menzil-i Edirne der-uhde-i el-Hâc Mehemmed ve şerîki İbrâhîm				
Ber-mûceb-i kadîm bâ-mukābele-i avârız-ı kurâ-i menzilciyân-ı Edirne ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i âmire Kurâ *aded* 19			Berây-ı imdâd an-rûz-ı Hızır sene 1104 ilâ rûz-ı Hızır sene 1105	
Fî sene *akça* 636.891	Fî sene şa‘îr *keyl* 1.339	Fî sene hınta *keyl* 268	An-nâhiye-i Üsküdar tâbi‘-i kazâ-i Edirne Fî sene 150.000 akça	An-Hızâne-i âmire *guruş-ı esedî* 1.000
An-cânib-i menzilciyân-ı Havâss-ı Mahmûd Paşa bâ-mukābele-i avârız Fî sene *akça* 12.000 *guruş-ı esedî* 100				

Yekûn
Fî sene
akça
918.891

Fî sene, şa'îr
keyl
1.339

Fî sene, hınta
keyl
268

Vech-i meşrûh üzere Edirne menzilinin kadîmden on dokuz pâre kurâ ahâlîsi avârızları mukābelesinde menzil-i mezbûra senede altı yük otuz altı bin sekiz yüz doksan bir akça ile bin üç yüz otuz dokuz kîle arpa ve iki yüz altmış sekiz kîle hınta virmek |274b| üzere menzilciler olup menzil mukābili sâ'ir tekâlîf-den mu'âflardır. Ve Havâss-ı Mahmûd Paşa menzilcilerinden dahi avârızları mukābelesinde Edirne menziline yüz guruş imdâd virüp ve lâkin ulakların mübâlağa ile kesretlerinden kifâyet itmemekle ber-mûceb-i fermân-ı âlî Edirne kazâsına tâbi' Üsküdar nâhiyesinde vâkı' kurâlardan sene-i sâbık üzere yüz elli bin akça ve Hazîne-i âmire'den dahi yüz yirmi bin akça ki iki, yük yetmiş bin akça bin yüz dört rûz-ı Hızırından bin yüz beş rûz-ı Hızırına varınca imdâd olunmak üzere fermân olunup bu takdîrce bi'l-cümle bir senede kadîmî ile müceddeden imdâdı dokuz yük on sekiz bin sekiz yüz doksan bir akça ile bin üç yüz otuz dokuz kîle arpa ve iki yüz altmış sekiz kîle hınta olur, ba'de'l-yevm sene tamâmına değin iktizâ iden ulaklara bârgîr muzâyakası çekdirilmemek üzere birkaç seneden berü menzil-i mezbûrda kadîmden menzilci olan el-Hâc Mehemmed ve şerîki İbrâhîm Bey'e ber-vech-i iştirâk der-uhde ve iltizâm olunmak bâbında fermân-ı şerîf sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere Mevkūfât Kalemi'nde Menzil Defteri'ne kayd olunup seccâde-i şerî'at-nişîn Edirne Kā-dîsı Edirnevî "Rodosîzâde" dimekle meşhûr Mevlânâ (Boş) Efendi'ye hıtâben iktizâ iden ahkâmları tahrîr olunup menzilciyân-ı müşârün-ileyhimâ el-Hâc Mehemmed ile şeriki İbrâhîm Bey'e i'tâ olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Muhâfız-ı Belgrad Ca'fer Paşa'ya İrsâl Olunan Sûret-i Hükm-i Hümâyûn: **"**Hâliyâ Tuna yalılarından mübâya'a mübâşirlerinin |275a| ta-rafından gelen mektûbları mûcebince zahîre gemilerinin Belgrad-ı Engürüs'e vâsıl oldukları mukarrer olmağla evvel be-evvel Belgrad'a varan gemileri kat'an eğlendirmeyüp zahîrelerin anbâra ucâleten boşaldup ve boş gemileri Belgrad'da aslâ eğlendirmeyüp içlerine mu'temedün-aleyh âdemler koyup ve bir mahallde ârâm u tevakkuf itdürmeyüp Vidin'de olan mîrî zehâ'iri tahmîl

için avdet itdirüp Vidin'e îsâl eyleyesiz" deyü mü'ekked emr-i şerîf ve Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından bir çavuş kulları ta'yîn olunmak üzere telhîs olundukda mûcebince fermân-ı sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad Muhâfızı Vezîr-i mükerrem Ca'fer Paşa'ya hıtâben emr-i âlî irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 18 şehr-i Ramazân sene 1104.

İstanbul menzilinin kadîmden yirmi ve Silivri menzilinin otuz bârgîri olup ve lâkin seferler mütemâdî olduğundan umûr-ı mühimme için ulakların kesretinden menzil bârgîrlerinin ekseri helâk olup kifâyet itmedüğin menzilcisi i'lâm ve inâyet recâ itmekle kadîmisinden mâ'adâ imdâd ta'yîn olunan bârgîrlerdir:

Menzil-i İstanbul ve Silivri der-uhde-i sefer zimmî menzilci

Ber-mûceb-i kadîm an-rûz-ı Kāsım sene (boş) ilâ rûz-ı Kāsım sene (boş)
Menzil-i İstanbul
bârgîr
rü'ûs
20

Menzil-i Silivri
bârgîr
rü'ûs
30
Yekûn
Bârgîr
rü'ûs
50
Fî sene
akça
1.118.400

Berây-ı masârıfât-ı bârgîrân	Bahâ-i bârgîr
Beher yevm	*rü'ûs*
52	50
akça	*guruş-ı esedî*
2.600	1.650
eyyâm	*akça*
354	198.000
Fî sene	Fî
akça	30 Bahâ-i bârgîr
920.400	03 Mürde-bahâ
	33

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Ber-mûceb-i imdâd an-rûz-ı Hızır sene 1104 ilâ rûz-ı Hızır sene [1]105

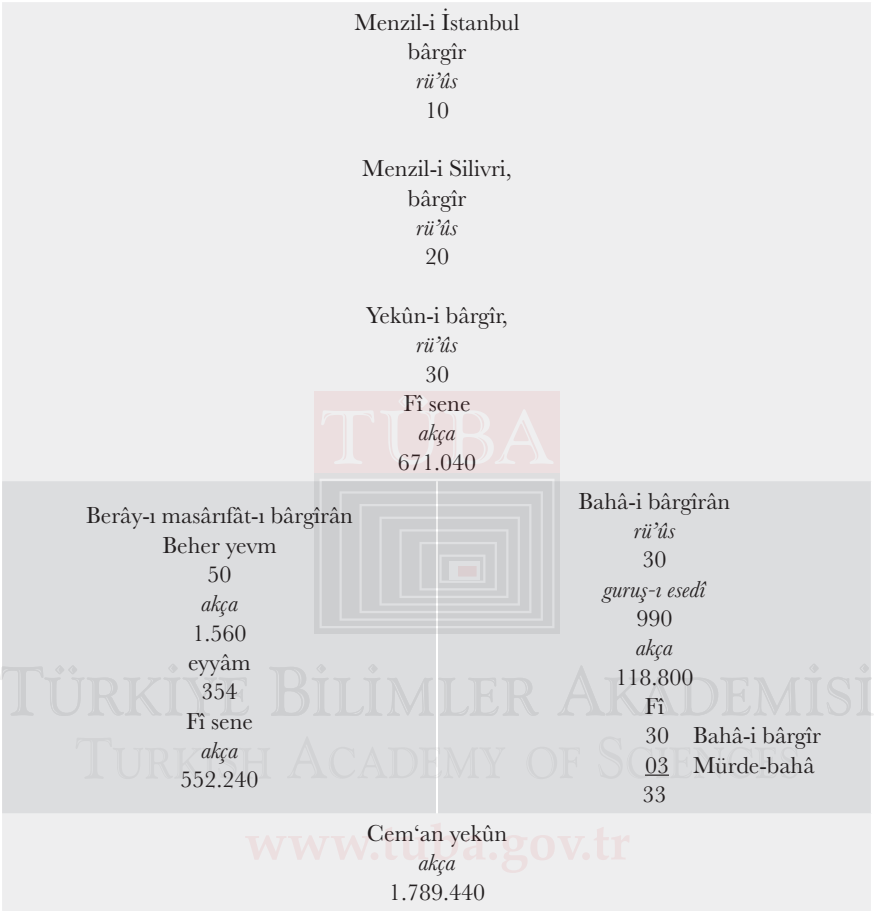

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

|275b| Seferler mütemâdî olup umûr-ı mühimme içün iktizâ iden ulakların kesretinden menzil-i mezbûrlara kadîmden ta'yîn olunan ol mikdâr menzil bârgîrleri kifâyet itmeyüp ulakların menzil bârgîrine muzâyakaları mukarrer olduğundan mâ'adâ tâ'ife-i ulak vâsıl olduğı menzilde bir günden mütecâviz mekse muhtâc olduğundan nâşî âmed ü reftlerinde eyyâm-ı kesîre mürûr u ubûr idüp umûr-ı mühimmenin haberi te'hîre kalmağın kadîmlerinden mâ'adâ İstanbul menziline on bârgîr ve Silivri menziline yirmi bârgîr dahi imdâd vechi üzere ilhâk ve zamm olunup ve masârıfâtı ve bârgîr bahâsı sene-i sâbık üzere hisâb olundukda altı yük yetmiş bir bin kırk akça itmekle havâle olunan emvâlden edâ olunmak üzere bin yüz dört rûz-ı Hızırından bin yüz beş rûz-ı Hızırına varınca kadîmden menzilci olup "Zadralı" dimekle meşhûr Sefer nâm zimmîye der-uhde ve iltizâm olunmak üzere arz u telhîs olundukda mûcebince

fermân-ı âlî sâdır olmağın ba'de'l-yevm İstanbul menzilinde otuz re's bârgîr ve Silivri menzilinde elli re's bârgîr mevcûd olup umûr-ı mühimme ile âmed ü reften iden ulaklara zarûret ve muzâyaka çekdirilmemek üzere Mevkūfât Defteri'ne kayd olunup mezbûr menzilci Sefer nâm zimmîye der-uhde ve iltizâm olunup emr-i şerîf-i âlî-şân virilmişdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehâd, fî 19 şehr-i Ramazân sene 1104.

Bundan akdem Vidin İskelesi'nde mîrî zahîre kabzına me'mûr Köse Ahmed Ağa'nın |**276a**| birkaç seneden berü İskele-i Vidin'de kabz ve Belgrad'a irsâl eyledüği zahîrenin muhâsebesi görilmek fermân olundukda işbu mütercimü'l-vâkı'ât bende-i kemîneye tahrîr-i muhâsebesi fermân olunup yedinde temessükâtı mûcebince makbûzât ve teslîmât ve masârıfâtı tahrîr ve icmâl olundukda yirmi beş bin kîleden mütecâviz zehâ'iri yedinde olan huccet-i şer'iyyeleri mûcebince gark ve telef-i mehâzin ve sefâyinden mâ'adâ yirmi beş bin kîle şa'îr ve sekiz yüz kîle hınta ve üç yüz kantâr peksimad zimmeti îcâb itdükde: "Cümlesi Vidin'de der-anbâr ve mevcûddur" deyü cevâb virilmekle zimmetine îcâb iden ol mikdâr zahireyi sefayin ile Belgrad'a irsâl eylemek üzere fermân olunduğundan mâ'adâ işbu sene-i mübârekede dahi deryâ gemileriyle Vidin'e gelen mîrî zahîreyi kabz ve Belgrad'a irsâl eylemek üzere müceddeden me'mûr olup irsâl olundukda Karinâbâd nâm mahalle vardukda bi-emri'llâhi te'âlâ dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmın nûş ve gamm-ı dünyâyı [ferâmûş] idüp âzim-i dârü'n-na'îm olduğı haberi Edirne'de der-i devlet-medârda Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi'ye mün'akis olmağın mîrî ile olan hisâbı içün arz olunan telhîsdir:

Sûret-i Telhis: Vidin'de mîrî zahîre kabzına me'mûr Köse Ahmed Vidin'e gider iken Karinâbâd nâm mahallde fevt olduğı haber virilmekle mezbûrun iki senede Vidin'de kabz eyledüği zahîrenin henûz muhâsebesi görülmeyüp zimmetinde küllî zahîre Vidin'de mevcûd olduğundan mâ'adâ sâbıkā Sivas |**276b**| vâlîsi ve Aydın ve Saruhan Muhassalı Genç Mehemmed Paşa'nın müteveffâ-yı merkūmda on dokuz kîselik zahîresi olup mezbûr Ahmed zikr olunan on dokuz kîselik zahîre'i mezbûr Mehemmed Paşa'nın mîrîye olan deyni içün Belgrad'da teslîm eylemek üzere kabûl ve memhûr temessük virüp Mevkūfât Kalemi'nde hıfz olunmuşdur. Ve Vidin'de olan zahîreyi Belgrad'a irsâl içün navl-ı sefîne ve ücret-i prestoyka içün bin yüz dört Vidin cizyesi mâlından emr-i şerîf-i âlî-şân ile sekiz bin guruş havâle olunup müteveffâ-yı mezbûrun fevt olduğı Karinâbâd nâm mahallde yanında bulunan eşyâ ve nukūd ve te-

messükâtı ma‘rifet-i şer‘le tahrîr ve defter olunup defteri ile Edirne'de der-i devlete getürmek içün mübâşir gönderilmek ve Vidin'de olan nukūd ve eşyâ ve ism-i mâl ıtlâk olunur her nesi var ise ma‘rifet-i şer‘ile tahrîr ve kal‘ada hıfz olunmak üzere ve mevcûd ve der-anbâr olan zehâ’iri dahi ecnâsıyla ve ma‘rifet-i şer‘le devr-i keyl ve kabz ve defter olunmak üzere ve on dokuz kîselik zahîre her kimin gemisinde ve her kimin kabzında ise ahz u kabz olunmak üzere Tuna Kapudanı Ali Paşa kullarına hıtâben emr-i şerîf yazılmak bâbında arz u telhîs olundukda mûcebince fermân-ı âlî sâdır olmağın müşârün-ileyh Ali Paşa'ya hükm-i hümâyûn irsâli tahakkuk bulmuşdur. Müteveffâ-yı mezbûrun sebeb-i mevtine bâ‘is tâ’ife-i bâzergândan sâbıkā Belgrad sükkânından Kara Yahyâ Ağa'ya Bağdâd Gümrüği va‘d olundukda gümrük-i mezbûrun pîşîni ve kalemiyyesi içün Edirne'de vâkı‘ Kappân Hânı |277a| bâzergânlarından murâbahasıyla kırk kîse akça olmak üzere ber-vech-i karz Kara Yahyâ Ağa'nın istikrâz eyledüği ol mikdâr kîseye mûmâ-ileyh Köse Ahmed Ağa kefîl bi'l-mâl olup memhûr temessük virüp ba‘dehû Gümrük-i Bağdâd-ı bihişt-âbâd Kara Yahyâ Ağa'dan tehallüf idüp âhara tevcîh olunmağla zikri sebkat iden kırk kîse akça kefâleti mûmâ-ileyh Köse Ahmed Ağa'ya dağ-ı derûn olup ol elem ü ıztırâb ile âh ü enîn iderek taraf-ı Vidin'e azîmet ve Karinâbâd nâm mahalle vardukda kefâlet-i kîse-i kırk derûnuna kâr idüp havf u haşyet-i kefâlet ile füc’eten fevtine sebeb olduğı nakl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 20 şehr-i Ramazân sene 1104.

Sâbıkā Ohri sancağına mutasarrıf Zeynelâbidîn Paşa'ya Karlıili sancağı tevcîhinin ahvâlidir.

Be-cihet-i masârıfât-ı levendât-ı tüfeng-endâz Zeynel Paşa, mîr-livâ-i Ohri der-sâbık der-muhâfaza-i havâlî-i Karlıili bâ-telhîs ve bâ-fermân-ı âlî

Hânehâ-i avârız ve bedel-i nüzûl-i livâ-i Karlıili, vâcib-i sene 1104	
Avârız hâne Fî-i beher hâne 325 1388 *akça* 451.100 *guruş-ı esedî* 3.759	Bedel-i nüzûl hâne Fî-i beher hâne 600 1.388 *hâne* 1.388 *akça* 832.800 *guruş-ı esedî* 6.940
Yekûn *guruş-ı esedî* 10.699 Fî beher 1 guruş: 120	

Cizye-i gebrân-ı mezkûrîn	
Cizye-i gebrân-ı livâ-i Karlıili Ber-vech-i tahmîn *guruş-ı esedî* 9.000	Cizye-i gebrân-ı karye-i Ayolaş ve Filoriş ve Velezdan tâbi'-i nâhiye-i Fenar der-Yenişehir Kâğıd-ı evsat *aded* 500 *guruş-ı esedî* 2.250
Yekûn *guruş-ı esedî* 11.250	

Tâbi'-i Kalem-i Mukāta'a-i Hâslar		
Mukāta'a-i Anatolkoz Fî sene *akça* 110.000	Mukāta'a-i Kürlemeşte Fî sene *akça* 195.100	Mukāta'a-i Dalyanhâ-i Memlaha-i Narda an-havâss-ı mîr-livâ-i Karlıili Fî sene *akça* 300.000
Yekûn Fî sene *akça* 605.100 *guruş-ı esedî* 5.052,5		
Cem'an yekûn *guruş-ı esedî* 26.991,5		

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Sâbıkā Ohri sancağına mutasarrıf Zeynel Paşa Karlıili |**277b**| sancağı ve livâ-i mezbûrda olan avârız ve bedel-i nüzûl ve cizye ve mukāta'ât kendüye inâyet buyurulduğı hâlde bin nefer tüfeng-endâz kendü kapısı halkı ile ol havâlîleri Venedik keferesinden muhâfaza ve dâ'ire-i itâ'atdan hurûc iden re'âyâları dahi iktizâsına göre teba'iyyet ve düşmenin livâ-i mezbûrede intifâ'ını kat' eylemek üzere arz-ı hâl eylemeğin livâ-i mezbûrun bi'l-cümle mâl-ı mîrîsi kalemlerden hisâb olunduğı üzere cem'an yirmi altı bin dokuz yüz doksan bir buçuk esedî guruş olmağla livâ-i mezbûr mûmâ-ileyh Zeynelâbidîn Paşa kullarına inâyet ve berât virilüp ve mâl-ı merkūmun tahsîline emr-i şerîf-i âlî-şân virilmek üzere arz u telhîs olundukda: "Mûcebince berât virile" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın emr ve defterleri müşârün-ileyh Zeynelâbidîn Paşa tarafına virilüp ve bundan mâ'adâ Tırhala sancağında Yenişehir kazâsına tâbi' Fenar ve Tarviçe nâhiyesinde Ayolaş ve Floreş ve Velezdon nâm karyelerin ahâlîleri tuğyân u isyân üzere olmalarıyla cibâyetleri tahsîli içün dahi beş yüz evsat kâğıd cizye kâğıdı Cizye Kalemi'nden virilmek üzere asl-ı fermânı Mevkūfât Kalemi'nde hıfz olunup Dîvân-ı hümâyûn tarafından berât-ı âlî'şânî virilmek içün Dîvân tarafına ve Cizye Kalemi'ne ve Hâslar Mukāta'ası Kalemi'ne Mevkūfât'dan ilmühaber tezkireleri virildüği tahakkuk bulmuşdur.

Vefât-ı Şehzâde Sultân Selîm ibn-i Ahmed Han: |**278a**| Çûn ki bu âlem-i fânî kimseye değildir bâkī. Nüfûs-ı beşer âkibetü'l-emr kabza-i ecele düşer. Sultân Ahmed Han hazretlerinin ferzend-i sa'âdet-mendleri ki, ahaveyn olmak üzere batn-ı vâhidden âlem-i vücûda gelen Şehzâde Sultân Selîm Han'ın mizâc-ı pür-imtizâcları birkaç gün nâ-hoş olup ârzû-yı bâğ-ı cinân itmeleriyle çavuş-ı ecel reh-zenlik idüp dest-i Melekü'l-mevt'den ecel câmıyla ziyâfet-i bâğ-ı cinâna da'vet itmeğin rûh-ı revânları kafes-i tenden pervâz ve firdevs-i a'lâda hûr u gılmân ile dem-sâz olmak ârzûsıyla âzim-i dârü'n-na'îm olduğı mukarrer olup peder ü mâderlerine dâğ-ı derûn olup âteş-i firâk-ı ferzend ile nâlân ü giryân oldukları hâlde firâk-ı ferzendin fâ'ide olmadığı nümâyân olmağın techîz ve tekfîni tekmîl olunup miyân-ı Meydân-ı Sarây'a nâzır kasr-ı sûr-nazarında na'ş-ı latîfi seng-i musallâya vaz' olunup imâm-ı şehriyârî imâmetiyle vüzerâ ve ulemâ ve huddâmân-ı Sarây-ı Sultânî ve sâ'ir cemâ'at-i kesîre ile bi'z-zât pâdişâh-ı âlîcâh salât-ı cenâzelerin edâdan sonra na'ş-ı şehzâde-i merhûm koçıya tahmîl ve mîr-âhûr-ı küçük mübâşeretiyle merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Mehemmed Han ibn-i Sultân İbrâhîm vâlide-i müşfikalarının İstanbul'da Gümrükhâne'ye nâzır eser-i binâları olan câmi'-i şerîfe muttasıl türbe-i latîfe defn olunmak üzere taraf-ı İstanbul'a na'ş-ı latîfleri irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 21 şehr-i Ramazân sene 1104. |278b|

Morçın didikleri la‘în ki, hâliyâ memleket-i Venedik'de kraldır, la‘în-i mezbûr sâbıkā Cezîre-i Girid'de vâkı‘ Kandiye Kal‘ası'nda Venedik kralı tarafından vâlî-i kal‘a ve leşker-i şeyâtîn-i muhâfız-ı Kandiye'ye ser-leşker ta‘yîn olunmuş idi. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ bin seksen târîhinde Kandiye Kal‘ası feth ü teshîr olundukdan sonra Morçın-ı la‘în donanma-yı Venedik'e kapudan nasb olunup Mora Cezîresi'n istîlâ ve kabza-i tasarrufa aldukda tâ’ife-i Venedik ittifâkıyla ve Rim Papa ma‘rifetiyle Venedik memleketine kral nasb olunan şeyâtîn-i bed-âyîndir. Geçen sene Ser-asker Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa asâkir-i İslâm ile Mora Cezîresi'ne akın itmek fermân olundukda Gördos ve Anabolı ve Arkadya ve Trabluça ve Visetca havâlîlerin yağma vü gāret ve kurâ ve kasabasın ihrâk bi'n-nâr itdükde Mora Cezîresi keferesinin portayorları ve kıssîsân ü ruhbânları mezbûr Morçın'a irsâl-i haber iderler ki asâkir-i İslâm cezîre-i mezbûreyi nehb ü gāret idüp mâmelek-i re‘âyâ zîr-i pây-i asâkir-i İslâmda pâymâl olmuşdur. Eğer Cezîre-i Mora re‘âyâsın asâkir-i İslâm'dan muhâfaza idersen mâlik-i re‘âyâ olursun ve illâ Âl-i Osmân tarafına itâ‘atimizi mukarrer bilesin deyü irsâl olunan haberleri kendüye vâsıl oldukda la‘în-i mezbûr bi'z-zât kendüsi Cezîre-i Mora'ya gelüp muhâfaza umûrunda takayyüd-i {ü} tâmm ve bezl-i {ü} ihtimâm itmek üzere va‘d itmiş imiş. Hâliyâ ta‘ahhüdi üzere mükemmel donanma-yı Venedik ile memleket-i Venedik'den hareket ve Anabolı |279a| Kal‘ası'na dâhil olduğı haberi Edirne'de der-i devlet-medâra vürûdı an‘ane-i sikāt rivâyetiyle nakl olunup şüyû‘ bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 22 şehr-i Ramazân sene 1104.

Tehniye-i cülûs-ı hümâyûn-ı Âl-i Osmânî Sultân Ahmed Han-ı Sânî içün diyâr-ı Özbek pâdişâhı tarafından ba‘zı hediyye-i lâyıka-i mülûkâne ile ilçisi pây-i taht-ı şâhân ve sayd [ü] şikârgâh-ı pâdişâhân mahmiye-i Edirne'ye dâhil ve Timurtaş nâm karyede mukaddemâ tahliye olunup mefrûş ve hâzır u âmâde olunan hâneye nüzûlleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 23 şehr-i Ramazân sene 1104.

İstanbul meştâsında olan Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerileri sefer-i hümâyûna me’mûr olup ve hengâm-ı hareket-i sefer dahi karîb olmağın meştâ-yı Kostantıniyye'de olan odalar umûmen hareket ve mahmiye-i Edirne'ye dâhil ve kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı‘ “Kirişhâne” dimekle ma‘rûf mahalle hayme vü hargâhla nüzûlleri vukū‘ bulmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 24 şehr-i Ramazân sene 1104.

Ferzend-i ercmend-i ahaveyn-i merhûm Şehzâde Sultân Selîm'in firâk-ı memâtları iftirâkından pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri salât-ı cum‘a içün cevâmi‘-i şerîfeye teşrîf itmeyüp salât-ı farîza-i zuhrı Sarây-ı âmire'de edâ ile iktifâ buyurdukları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 25 şehr-i Ramazân sene 1104.

Dergâh-ı mu‘allâ cebeci ve topcı ocakları bi'l-cümle sefer-i hümâyûna me’mûr oldukları hâlde İstanbul'dan hareket ve kat‘-ı menâzil ve tayy-i merâhil ile mahmiye-i Edirne'nin cânib-i şarkīsinde |**279b**| sahrâ-yı vâsi‘ada vâkı‘ “Solakçeşmesi” dimekle meşhûr çeşme-sâr pîşgâhında hayme vü hargâhla nüzûl eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 26 şehr-i Ramazân sene 1104.

İhrâc-ı mevâcib ve Özbek ilçisinin dest-bûs-ı şehriyârî içün Sarây-ı Sultânî'de Dîvân-ı âlî-bülend sipâriş ve fermân olunup ale's-seher vüzerâ ve sadreyn ve Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağı ve solakān ve sâ’ir a‘yân-ı devlet ve erkân-ı saltanat fi'l-cümle Sarây-ı Sultânî'de ictimâ‘ olup ve ilçi-i Özbek dahi Çavuşbaşı Mehemmed Ağa mübâşeretiyle Dîvân-ı bülend-eyvâna ihzâr ve kapukullarının ve sâ’ir ocakların ve bi'l-cümle huddâmân-ı şehriyârînin bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere reşen mevâcibleri ilçi-i mezbûr nazarında ihrâc ve tevzî‘den sonra Vezîr-i a‘zam ve vüzerâ Arzodası'nda huzûr-ı hümâyûna teşrîf ve ilçi dahi da‘vet-i huzûr-ı hümâyûn olunup dest-bûs-ı şehriyârîden sonra hedâyâ ve nâmesi arz olundukda hil‘at-i pâdişâhî ilbâsıyla ihtirâm ve huzûr-ı hümâyûndan bi'l-cümle ihrâc,

Mısra‘:

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı dîvân irteye.

Nesr: fehvâsında Dîvân-ı bülend-eyvân dağılup eyyâm-ı sıyâm olmağın her şahs istirâhat-ı nevm içün sür‘atle menzilgâhlarına azîmetleri mukarrer olmuşdur. Bundan akdem İskele-i Vidin'de zahîre kabzına me’mûr Köse Ahmed Ağa'nın Karinâbâd nâm kasabada fevt olduğunun zikri tahrîr ü îmâ olunmuşidi. Hâliyâ iskele-i mezbûrede mîrî zahîre ile dâhil olan Karadeniz şaykalarının |**280a**| zahîrelerin devr-i keyl ile boşadup ve Tuna sefînelerine tahmîl ve Kal‘a-i Belgrad'a irsâl içün kābız-ı zahîre ta‘yîn olunmak umûr-ı

mühimme-i dîn ü devletden olmağın Istabl-ı âmire ocağında sâbıkā arpa emîni dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'da defterdâr vekîli olup "Yalnızkör'ün Dâmâdı" dimekle müte'ârif Hüseyin Ağa Vidin İskelesi'nde mîrî zahîre kabzına me'mûr olunup serî'an iskele-i mezbûra irsâl olunduğı mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevm'l-isneyn, fî 27 şehr-i Ramazân sene 1104.

Sefer-i hümâyûna me'mûr olup bundan akdem meştâ-yı İstanbul'dan hareket ve sahrâ-yı Edirne'de Nehr-i Tunca'ya nüzûl iden Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri ve Solakçeşmesi pîşgâhında nüzûl iden Dergâh-ı âlî cebeci ve topcı ocakları ale's-seher mahall-i muhayyemgâhlarından hareket ve metânet u istihkâmla meşhûr Sarrâchâne Köprüsi'nden mürûr ve tertîb-i alay ile huzûr-ı hümâyûndan ubûr idüp Hadîka-i Sultâniyye'nin cânib-i garbîsinde vâkı' "Paşa Mezâristânı" dimekle ma'rûf sahrâ-yı vâsi'ada her bâr mahall-i muhayyemgâh olan sahrâya hayme vü hargâhlarıyla nüzûl ve Edirne meştâsında olan Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağının külliyet ile muhayyemgâha hurûcları intizârına muntazır oldukları mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 28 şehr-i Ramazân sene 1104.

Sâbıkā kapudan-ı Bahr-i Sefîd olup hâlâ Vâlî-i Anadolı "Mısrlızâde" dimekle müte'ârif Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa sefer-i hümâyûna me'mûr olmağın eyâleti sancakların devr idüp Gelibolı |**280b**| ma'berinden Rûmili'ne ubûr ve dâhil-i sahrâ-yı Edirne olup kenâr-ı Nehr-i Tunca'da vâkı' "Bosna Karyesi" dimekle meşhûr karye mukābelesinde kenâr-ı Nehr-i Tunca'ya hayme vü hargâhla nüzûlleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 29 şehr-i Ramazân sene 1104.

Sivas vâlîsi "Kalaylıkoz" dimekle müte'ârif Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile eyâlet-i Sivas'dan telh-kâm olunup Kıbrıs Cezîresi muhâfazasına me'mûr kılındı. Ve eyâlet-i Sivas Mahmûd Paşa'ya tevcîh ü ihsân buyuruldı. Garâbet bunda ki, miyân-ı halkda güft ü gûlar şüyû' bulup Kalaylıkoz Cezîre-i Kıbrıs muhâfazasından îbâ idüp yanında olan nekebât ile Celâlî vâdîsine sülûk idüp: "Mukaddemâ sefer-i hümâyûna me'mûr olduğumuz cihetden iki binden mütecâviz bahâdır ve dilâver levend peydâ ve ulûfe bahşîşlerin edâ itmişiken ve fî sebîli'llâh gazâ vü cihâda niyyet olunmuşiken hâliyâ gazâdan men' olunup Kıbrıs gibi cezîre muhâfazasına me'mûr ve ta'yîn olunmak lâyık-ı

devlet değildir. Hâlâ mevcûd olan dilâverânla sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmetim mukarrer" deyü müdde'âsını istimâ' iden erâzil ü nekebât ve eşhâs-ı muhtelife başına cem' olup ve: "Şer'an da'vâm vardır. Âstâne-i sa'âdet'de rûy mâlîde kılınup küfrân-ı ni'am olanların haklarından gelinmek gayret-i dîn ü devletdir" âvâzesiyle on binden mütecâviz nekebâtın cem'iyetleri mukarrer olup ve fitne vü fesâdlarına nihâyet olmayup Âstâne'ye azîmetleri muhakkak imiş deyü miyân-ı halkda şüyû' bulan velvele-ârânın cidden aslı |**281a**| ve fer'i olmayup erbâb-ı münâfikînin peydâsı olup musîbet güninde kâr sevdâsında olanların münâfakati olduğundan mâ'adâ bî-çâre'i başdan ideyazdılar. Cidden haberi olmayup me'mûr-ı muhâfaza fermânı vürûdunda ber-mûceb-i hükm-i hümâyûn cezîre-i mezbûreye teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî selh-i Ramazân sene 1104.

Hükûmet-i eyâlet-i Karaman Şâm-ı cennet-meşâmmdan ma'zûl Gürcî Mehemmed Paşa'ya tevcîh ü ihsân buyuruldı. Ve sâbıkā Basra vâlîsi ve eyâlet-i Karaman'dan münfasıl Güzelce Halîl Paşa ki, "Başmuhâsebeci Hazînedârı" dimekle meşhûrdur, Selanik muhâfazasına me'mûr kılındı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî gurre-i şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene 1104.

Mâh-ı sıyâm birkaç seneden berü yirmi dokuz eyyâmla güzer idüp bi-hamdi li'llâhi te'âlâ bu sene-i mübârekede mâh-ı sıyâm-ı şerîf otuz gün vâkı' olup ve halk-ı âlem eyyâm-ı selâsîni iftâr ile tekmîl idüp "nûrun alâ nûr" fehvâsınca eyyâm-ı îd-i şerîf yevm-i cum'aya mukārin olduğundan îd-i şerîf hutbesi ve salât-ı cum'a hutbesi eyyâm-ı vâhidede vâkı' olmağla îdün alâ îd vâkı' olmuşdur.

Ahvâl-i Yeğen Hüseyin Ağa: Merhûm Defterdâr Ahmed Paşa Mîr-âhûrı Yeğen Hüseyin Ağa bundan akdem Rusçuk İskelesi'nde mübâya'a zahîresi kabzına me'mûr olup ve yirmi kıt'a "transe" ta'bîr olunur Tuna sefînesinin müceddeden binâsına dahi me'mûr olup ve lâkin mûmâ-ileyh Hüseyin Ağa kadîmden |**281b**| kasaba-i Rusçuk'da sâkin ü mütemekkin olmağla a'yân-ı vilâyet ile ittifâkları olmayup dâ'imâ a'yân ile miyânlarında nifâk muzmerr olduğundan a'yânın re'âyâya iğvâsıyla mûmâ-ileyh Hüseyin Ağa'dan mübâlağa ile şâkî oldukları eclden mezbûr Hüseyin Ağa kal'a-bend olunup Ordu-yı hümâyûn Belgrad'a varınca mahbûs olunmak içün Tuna Kapudanı Bıyıklı Ali Paşa'ya hıtâben mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olunup ve mahbûs-ı mezbûrun kabz

ve dâhil-i anbâr idüp mevcûd olan mîrî zahîre'i devr-i keyl ve ahz içün ve binâsına me'mûr olduğı yirmi kıt'a "transe" ta'bîr olunur Tuna sefîneleri içün havâle olunan akçadan mevcûdunı ahz [u] kabz içün sâbıkā nüzûl emîni olup "Benli" dimekle meşhûr Süleymân Ağa ta'yîn olunup menzil ile Rusçuk İskelesi'ne serî'an irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur. Fi'l-vâkı' mezbûr Hüseyin Ağa diyâr-ı şarkda vâkı' Diyârbekir ferzendi allâk ve tama'kâr olduğı çeşminin dâ'imâ şimşek gibi cevelânı işhâd ider. Selâsûndan izdiyâd halk meclisinde mevcûd oldukda âharın kelâmına nevbet bir haftada değmez. İstimâ' olunsa intihâ-yı sâla varınca femi durmaz. Burusalı şehnâmeci kıssa-hân-ı meşhûr emîr-i mezbûrun katında ebced-hân şeklidir. Sehâ ve keremi şol mertebedir ki, dipsiz kîle boş anbâr alabildüğin kadar al. Re'îsü'l-küttâb iken Uyvar Kal'ası muhâsarasında Köprülizâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa gadabı ile katl olunan Şâmîzâde |**282a**| etbâ'ı Kādîoğlı'nın yeğeni meşhûr Hüseyin Ağa'dır.

Ezîn-cânib, pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri salât-ı îd-i şerîfi edâ içün Sarây-ı Sultânî kurbünde vâkı' "Sırık Meydânı" ta'bîr olunur mahallde şehremîni ma'rifetiyle müceddeden minber ve pâdişâh-ı âlî-câha mahsûs kasr binâ olunup Vezîr-i a'zam ve nişâncı paşa ve kā'im-makām paşa ve şeyhü'l-islâm ve kādî'askerân ve müderrisîn ve mevâlî ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat namâzgâh-ı mezbûrda ictimâ' olup ve şehr-i Edirne halkının ekseri mevcûd oldukları hâlde cemâ'at-i kesîre ile bi'z-zât pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri salât-ı îd-i şerîfi edâ buyurdılar. Ve iç halkı umûmen mevcûd idi.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 2 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Zikri sebkat iden Vâlî-i Anadolı Mısırlızâde Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa Anadolı eyâletinin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârından mâ'adâ binden mütecâviz müsellah süvârî bahâdır, güzîde ve dilâver levendâtıyla mukaddemâ nüzûl eyledükleri kenâr-ı Nehr-i Tunca'dan hareket ve metânet ü istihkâmla meşhûr Sarrâchâne Köprüsü'nden mürûr ve huzûr-ı hümâyûn-ı şehriyârîden ubûr mahalline vardukda vezîr-i âlî-şâna taraf-ı şehriyâr-ı kâmkârîden hil'at-i post-ı semmûr ilbâsıyla tevkīr ve iltifât-ı pâdişâh-ı âlem-penâha mazhar vâkı' olup dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad tarafına teveccüh ü azîmet ve bir gün evvel irişmeleri bâbında fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla huzûr-ı hümâyûndan müfârakat olundukda ber-mûceb-i fermân-ı hümâyûn bir mahallde meks ü ârâma irtikâb ve iltifât olunmayup Cisr-i Mustafapaşa nâm mahall-i muhayyemgâha vaz'-ı hıyâm ve nüzûl |**282b**| için azîmetleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 3 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Mâh-ı Ramazân-ı şerîfin yirmi yedinci Yevm-i İsneyn'de mahmiye-i Kostantıniyye'de üç gün mütevâliyeten zelzele-i azîmenin vukū'ı istimâ' olunmuşdur. Üç günün gâh gicesinde ve gâh gündüzünde vâkı' olmağla ehl-i Kostantıniyye'ye havf u haşyet müstevlî olup tevbe ve istiğfara iştigālleri nakl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 4 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Mâh-ı Ramazânın yirmi altıncı Yevm-i Ehadda Dîvân-ı Sarây-ı Sultânî'de ihrâc olunan bin yüz dört reşen mevâcibi dîvân zahmetinden ve eyyâm-ı sıyâm olup tehniye-i îd umûrından yevm-i merkūma gelince sipâh ocaklarına ulûfe sergisi olmak mümkin olmayup ba'de'l-îde ta'vîk olunmuşidi. Hâliyâ yevm-i {yevm} merkūmda Sarây-ı Dîvânhâne-i Sadr-ı âlî'de ibtidâ sergi olunup sipâh ve silahdâr ocaklarının ulûfeleri tevzî'ine mübâşeret olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 5 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Vukū'-ı İhrâk-ı Azîme der-Mahmiye-i Kostantıniyye: İşbu mâh-ı Şevvâlin üçünci yevm-i Ehadda vakt-i duhâda dâhil-i bâb-ı mahmiye-i Kostantıniyye'de Cebbali'de ihrâk-ı azîme zuhûr idüp irtesi tulû'-ı şemse değin def'i mümkin olmayup yirmi dört sâ'at-i nücûmî ihrâkın vukū'ı münfekk olmadığından bir tarafı Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Evkāfı'ndan Çukurhammâm kurbünde vâkı' bundan akdem kādî'asker-i Anadolı sadrında iken Edirne'de âzim-i dârü'n-na'îm olan Şa'bân Efendizâde merhûmum sa'âdethânelerine ve bir tarafı Zeyrek Yokuşu'nda "Zeyrekzâde Büyûtı" dimekle meşhûr hâne-i kebîr ki, hâliyâ Emin-i Gümrük-i İstanbul Ali Ağa tasarrufundadır, |283a| hâne-i mezbûra gelince ve bir tarafı Haydarpaşa Hammâmı'na varınca ihrâk-ı azîmin vukū'ı istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 6 şehr-i Şevval sene 1104.

Hâliyâ Ser-kassâbân-ı hâssa "Kappânî" dimekle müte'ârif Mehemmed Ağa "Mihal Köprüsi" dimekle meşhûr metîn ü müstahkem cisr nihâyetinin cânib-i garbîsinde vâkı' Vezîr-i a'zam-ı maktûl "Sarı Süleymân Paşa" hadîkası dimekle iştihâr bulmuş hadîka-i vâsi'ada tertîb-i mukaddimât-ı ziyâfet hâzır u âmâde olunup Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi da'vet ve âlî ziyâfetle tevkīr ü ihtirâm olundukları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 7 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olunup tevzî‘ ü taksîm olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 8 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri edâ-yı salât-ı cum‘a içün ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Bâyezîd-i Velî Câmi‘-i şerîfi'ne izz ü ikbâl ile teşrîfleri mukarrer olup cemâ‘at-i kesîre ile edâ-yı salât-ı cum‘a buyurdılar. Bundan akdem Şeyh Mısrî Efendi işbu sene-i mübârekede sefere me’mûr olduk deyü mürîdleri ve dervîşânıyla Burusa'dan hareketlerine niyyetleri istimâ‘ olunup velvele-ârâ şüyû‘ buldukda zahmet ü mihnet-i seferden zâviye-i sa‘âdetlerinde istirâhatla derûnî du‘âları kâfîdir. Zahmet-i hareket-i seferden ferâğına ve Burusa'da kûşe-nişîn-i zâviye olmasına mukārin-i hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile silahşör-i şehriyârîden Habeşî Süleymân Ağa irsâl olunup mazmûn-ı hatt-ı hümâyûn şeyh-i müşârün-ileyhin ma‘lûmı oldukda: “Gazâya taraf-ı Hakk'dan |283b| me’mûr olduk, fî sebîli'l-lâh gazâdan ferâgat ve kûşe-i zâviyede râhat olmaz ve bize hareket-i seferden mâni‘ olanlarda İslâm eseri bulunmaz” deyüp azîmet-i seferden rücû‘ı mümkin olmayup ve Burusa'dan hareketlerinin haber-i fethati mûmâ-ileyh Habeşî Süleymân Ağa ihbârıyla der-i devletin ma‘lûmı oldukda bi-hasebi'l-iktizâ Gelibolı ma‘berinden mahmiye-i Edirne'ye gelince bi-nefsihî kendüsinin ve refîkleri olan mürîdlerinin harc-ı râhları ve menâzilde zahîre ve sâ’ir levâzımâtları tedârük ve hâzır u âmâde olunmak içün müstakıllen mu‘temedün-aleyh mübâşir ta‘yîn olunup ve Hazîne-i âmire'den ber-vech-i nakd bir yük akça mübâşir-i mezbûra teslîm olunup istikbâli içün serî‘an Gelibolı'ya irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 9 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Çûn ki hengâm-ı vakt-i hareket-i sefer karîb oldı, Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağı külliyet ile Edirne meştâsından hurûc ve tertîb-i alay ile metânet üzere olan Sarrâchâne Köprüsi'nden mürûr ve huzûr-ı hümâyûndan ubûr idüp mukaddemâ muhayyemgâhda vaz‘ olunan hıyâmlarına nüzûlleri mukarrer olmuşdur. Ve zikri sebkat iden Mîr-i mîrân-ı Bolı Zûr Mehemmed Paşa kenâr-ı Nehr-i Tunca muhayyemgâhından hareket ve Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağının akabdârı olduğı hâlde tertîb-i alay ile huzûr-ı hümâyûndan mürûr u ubûr

mahallinde şâkîlerinden bir nadân tuğcısının rikâbı olan rahşın licâmına berk sarılup: "İşbu rahş mülk-i sarîhim iken bi-gayrı hakkın töhmet isnâd ve iftirâ ile cebren ve kahren elimden almışlardır" deyü feryâda âğâz idüp alaya mâni' olmağın rahş-bahâ nâmıyla taraf-ı şehriyâr-ı âlî-câhdan vâfir altun atıyye olunmağla da'vâsından ferâgat ve alay-ı paşa-yı mûmâ-ileyh huzûr-ı hümâyûndan ubûr idüp mahall-i muhayyemgâhda vaz' olunan |**284a**| hıyâmlarına nüzûlleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 10 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de sipâh ve silahdâr ocaklarına ulûfe sergisi olup tevzî' olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 11 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Yevm-i merkūmda dahi ocağ-ı mezbûrlara ulûfe sergisi olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 12 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Sefer-i hümâyûnda ba'zı mühimmât ve ağırlık tahmîli içün mîrî şütürânları tefahhus ve add eylemek umûr-ı mühimme-i ahvâl-i defterî olmağın Edirne Kazâsı'na tâbi' "Âhûr" nâm karyede vâkı' mîrî âhûrlarda mevcûd mîrî şütürân "Timurtaş" nâm karye sahrâsında mevcûd bulunmak üzere mukaddemâ kethudâ-yı sârbâna sipâriş ve fermân olunup ve sefer-i hümâyûnda iktizâ iden hızmete istihdâm olunacakları ve amel-mânde olanları tefrîk içün ve istihdâma sâlih mevcûdları tahrîr ve defter olunmak üzere Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi'nin Timurtaş sahrâsına azîmetleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 13 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Yevm-i merkūmda dahi sipâh ve silahdâr ocaklarına Dîvânhâne-i Sarây-ı Sadr-ı âlî'de ulûfe sergisi olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 14 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Mîr-i mîrân-ı Engüri Deli Mehemmed Paşa sefer-i hümâyûna me'mûr olduğı cihetden dâhil-i sahrâ-yı mahmiye-i Edirne olup Solakçeşmesi pîşgâhında kenâr-ı Nehr-i Tunca'da muhayyemgâhla nüzûlleri tahakkuk bulmuşdur.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 15 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Sâbıkā Edirne bostâncıbaşısı ve birkaç seneden berü Kal'a-i Selanik muhâfazasına me'mûr Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa der-i devlet-medâr tarafından |**284b**| da'vetile Selanik'den hareket ve pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [ü] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye dâhil ve meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb oldukda Âstâne-i sa'âdet'de sadâret-i uzmâ kā'im-makāmlığı atıyye-i şehriyâr-ı cihân olmağın hil'at-i pos[t]-ı semmûr ilbâsıyla tevkīr ü ihtirâm olunup Âstâne-i sa'âdet kā'im-makāmlığı tevcîhle iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye sezâvâr ve yevm-i merkūmda taraf-ı Âstâne-i sa'âdet'e menzil ile teveccüh ü azîmetleri tahakkuk bulmuşdur. Ve vezîr-i müşârün-ileyh elli iki menzile süvâr ve sekiz aded süricileri cem'an altmış menzil ile Âstâne'ye revâne olduğın Edirne Menzilcisi el-Hâc Mehemmed'in lisânından işbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* bende-i kemînenin mesmû'ı olmuşdur. Ve Selanik muhâfazasına Basra hükûmetinden munfasıl Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa me'mûr olduğı mukaddemâ tahrîr ü îmâ olunmuşdur. Ve İstanbul'da Ebü'l-feth Sultân Mehemmed Câmi'-i şerîfinde tefsîr-i şerîf hatmi sevâbına dâhil olmak ümniyyesiyle cem'iyet iden zenân kısmını perâkende itmek sadediyle izdihâmdan helâk olan zenân töhmetiyle azl olunan Âstâne Kā'im-makāmı Bosnevî Hüseyin Paşa'ya Van eyâletine tâbi' Kars sancağı tevcîh olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 16 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağında başçavuş azl olunup "Ruscuklı" dimekle ma'rûf Osmân Çavuş ocağ-ı mezbûrda başçavuş nasb olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 17 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Ruscuk İskelesi'nde mübâya'a zahîresine me'mûr Yeğen Hüseyin Ağa'nın hisâbı görilüp kendüsi kal'a-bend olunmak üzere Benli Süleymân Ağa ta'yîn olunduğının zikri sebkat itmişdi. Mûmâ-ileyh Süleymân Ağa Ruscuğ'a dâhil |**285a**| ve a'yân-ı vilâyet ve re'âyâ akd-i meclis olunup muvâcehelerinde ba'de't-tefahhus der-i devlet-medâra irsâl olunan defterdir.

Defter-i makbûzât ve masârıfât-ı Hüseyin Ağa eş-şehîr be-Yeğen mübâşir-i mübâya'a-i zehâ'ir der-İskele-i Ruscuk berây-ı sefer-i hümâyûn, el-vâkı' fî sene 1104, ber-mûceb-i defter-i Benli Süleymân Ağa emîn-i nüzül der-sâbık

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

An-Hızâne-i âmire ber-vech-i nakd *guruş-ı esedî* 7.000	An-mâl-ı cizye-i mezkûrîn vâcib-i sene 1104 *guruş-ı esedî* 61.000 Cizye-i gebrân-ı Ruscuk 05.000 Cizye-i gebrân-ı Babadağı 09.982 Cizye-i gebrân-ı Lofça 75.982
Yekûn *guruş-ı esedî* 82.982	

Minhâ el-masraf an bahâ-i zehâ'ir ve ücret-i tabhiyye ve navl-i sefâyin ve ücret-i prestoyka

Bahâ-i zehâ'ir Şa'îr *keyl* 63.000 *guruş-ı esedî* 15.750 Hınta *keyl* 32.000 Dakīk *keyl* 42.000 Yekûn *keyl* 74.000 *guruş-ı esedî* 38.000 Yekûn *guruş-ı esedî* 53.750 05.154 48.596	Be-cihet-i ücret-i tabhiyye-i peksimad *guruş-ı esedî* 825	Be-cihet-i navl-ı sefâyin ve ücret-i prestoyka *guruş-ı esedî* 13.640,5
Yekûn-i bahâ-i zehâ'ir ve ücret-i tabhiyye ve navl ve prestoyka *guruş-ı esedî* 63.061,5		

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Be-cihet-i binâ-kerden-i nevrâzen der-mevzi‘-i Yergöği masraf şude *guruş-ı esedî* 7.000	et-Teslîmât be-mezkurîn ber-mûceb-i emr-i şerîf-i âlî-şân *guruş-ı esedî* 10.000 Be-Ahmed Ağa mübâşir-i mübâya‘a-i zehâ’ir-i Niğbolı 00.700 Be-Mustafâ Bey câ’ize dâde 01.100 Be-levendât-ı Ada-i sânî 00.660 Be-Yahyâ Kapudan-ı Belgrad 00.410 Be-Ali Paşa Kapudan-ı Tuna 12.870
Cem‘an yekûn *guruş-ı esedî* 82.931,5	
el-Bâkī der-zimmet-i Hüseyin Ağa el-mezbûr *guruş-ı esedî* 50,5	

Müşârün-ileyh teftîşe me’mûr emîn-i nüzül-i sâbık Benli Süleymân Ağa kasaba-i Rusçuk'da a‘yân-ı vilâyeti ve Rusçuk kazâsı ve sâ’ir kazâların re‘âyâlarını akd-i meclis idüp teftîş u tefahhus eyledükde cümlesi meclis-i şer‘-i şerîfde bu minvâl üzere cevâb virirler ki: “Mûmâ-ileyh Hüseyin Ağa yedinde olan fermândan ziyâde bir habbemizi almadı. Ve mübâya‘a zahîresinin fermân mûcebince mîrîleri bi't-tamâm aldık bir akça noksân virmedi ve zimmetinde bir akçamız kalmamışdır. Ve kendüden ve etbâ‘ından her vechile râzî ve şâkir ve şükrân üzereyiz” deyü cümle ahâlîleri |285b| meclis-i şer‘de cümlesi haber virdüklerin Ziştovi ve Eskicum‘a ve Şumnı ve Hezargrad ve Alakilise ve Ruscuk kādîları arz itmekle ba‘de't-tefahhus cümle muvâcehesinde makbûzâtı ve gerek masârıfâtı bâlâda tahrîr olunduğı minvâl üzere tahrîr ve defter olunup defteri ve kādîların arzların müşârün-ileyh Süleymân Ağa irsâl itmekle “defteriyle arzlar mevcûddur” deyü arz u telhîs olundukda: “İmdi cümle arz ve mahzarları Mevkūfât'da hıfz olunup kemâ fi'l-evvel me’mûr olduğı hızmetde olup ıtlak oluna” deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın ba‘de'l-hıfz minvâl-i meşrûh üzere Mevkūfât Kalemi'nden emr-i şerîf-i âlî-şân virilmişdir.

Ezin-cânib, yarınki günki mâh-ı Şevvâlin on sekizinci ve şühûr-ı Rûmiyye'nin on üçünci güni ki, Yevm-i İsneyn'dir, sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmet içün Vezîr-i a‘zam hazretlerinin otağ-ı pür-nitâklarına hurûcları içün yeniçeri ve cebeci ve topcı ocaklarına ve sipâh ve silahdâr ve sâ’ir ocaklara bi'l-cümle mükemmel alay sipâriş ve fermân olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 18 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Şehr-i Edirne'de Murâdiyye Küçükpazarı'nda vâkı‘ Vezîr-i a‘zam-ı maktûl

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Sarı Süleymân Paşa Sarâyı ki, hemşîre-i şehriyâr-i cihân devletlü Beyhân Sultân hazretlerine tevâbi‘ ü levâhıklarıyla meştâ ta‘yîn olunmuşidi, kazâ-yı nâgehânî gicenin üçünci sâ‘atinde teberdârân odasından ihrâk zuhûr idüp hareme müte‘allık esbâbdan ve gerek taşraya müte‘allık eşyâdan bir nesne istihlâs olunmak mümkin olmayup devletlü sultân hazretlerine hezâr takayyüd ile koçı irişdirilüp cevâhire müte‘allık eşyâ ile ve civârî-i harem ile sâbıkā Bostâncıbaşı merhûm Sinân Ağa'nın |**286a**| sa‘âdethânelerine nakl idüp fe-ammâ beş sâ‘at mikdârı sarây-ı mezbûrun ihrâkı münfekk olmayup ve cevânib-i erba‘asında vâkı‘ ba‘zı hâneler yıkılmağla ve sarây-ı mezbûra muttasıl sâbıkā Edirne kethudâyeri merhûm Bıyıklı Ali Ağa'nın harem büyûtı dahi yıkılmağla bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ def‘-i ihrâk olunmuşdur. Ve yeniçeri ocağı muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn'da olmağın ağa-yı yeniçeriyân tâ’ife-i yeniçeriyân ile geç irişmekle ihrâka çendân intifâ‘ları olmadı. Ammâ Sadr-ı âlî ve bostâncılar ile bostâncıbaşı ibtidâ-yı ihrâkda irişmekle takayyüd ve intifâ‘ları vukū‘ bulmuşdur.

Azîmet-i Sadr-ı Âlî Berây-ı Sefer-i Hümâyûn ve Teşrîf-i Otağ: Çûn ki lutf-ı Hudâ-yı lem-yezel birle ihrâk ahvâli mündefi‘ olup sabâh oldukda şems-i hâverî ufk-ı semâdan arz-ı cemâl idüp rûy-i âlemi münevver eyledi, mukaddemâ sipâriş olunduğı üzere cümle erbâb-ı ocak müzeyyen ve müsellah metânet ü istihkâmla meşhûr-ı âfâk olan Sarrâchâne Köprüsi başından meymen[e] vü meysere kat ender kat saf ve sufûfla hâzır u âmâde ve teşrîf-i kudûm-ı Sadr-ı âlî'ye müterakkıb oldukları hâlde bi'l-cümle erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat dahi Sarây-ı Sadr-ı âlî'de ictimâ‘ olup bir sâ‘at-i mübârekede Vezîr-i a‘zam hazretleri devlet ile hareket ve rahş-i hümâ-bahşa süvâr ve ahz-ı {u} intikām-ı küffâr-ı hâksâr niyetiyle azîmet ve sufûf-ı alaydan mürûr ve Bâb-ı hümâyûn-ı şehriyârîye vâsıl ve huzûr-ı hümâyûna dâhil olup dest-bûs-ı şehriyârî birle şeref-yâb oldukda hazret-i Resûl-i Ekrem *salla'llâhu te‘âlâ aleyhi ve sellem* hazretlerinin sancak-ı şerîfleri taraf-ı Sadr-ı âlî'ye teslîm ve hil‘at-i hareket-i sefer taraf-ı şehriyârîden ilbâs ve pâdişâh-ı âlem-penâhın |**286b**| hayr du‘âlarına mazhar vâkı‘ olup huzûr-ı hümâyûndan ihrâc ve muhayyemgâhda mukaddemâ vaz‘-ı {u} esâs olunan otaklarına teşrîfleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 19 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Mîr-i mîrân-ı Bolı Zûr Mehemmed Paşa'nın şâkîleri mübâlağa ile kesret ve feryâd [ü] figânları vefret üzere olmağla mîr-i müşârün-ileyh Kapuortası'nda mahbûs kılınmak içün fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağın habs olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 20 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Ser-kassâbân-ı hâssa “Kappânî” dimekle meşhûr-ı âfâk Mehemmed Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile telh-kâm olunup Babadağı muhâfazasına me’mûr asâkir-i İslâm'ın ordusunda sâbıkā kassâbbaşı olup sükkân [ve] a‘yân-ı Edirne'den Kara Mehemmed Ağa'ya kassâbbaşılık tevcîh ü ihsân olunup hil‘at ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar ve müceddeden kat‘-ı pâye ile beyne'l-akrân serfirâz olup nâ’il-i merâm oldukları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 21 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Mukaddemâ Kapuortası'nda mahbûs olunan Mîr-i Mîrân-ı Livâ-i Bolı Zûr Mehemmed Paşa şâkîlerinden istihlâs bir vechile mümkin olmaduğı cihetden katline fermân-ı hümâyûn sâdır olmağın Bâb-ı hümâyûn'da katl olunup tîğ-i cellâd-ı bî-emân ile boynı urılup ibret-i zâlimîn içün cezâsı virildi ve Bolı sancağı âhara tevcîh olunmayup sâ’ir mukāta‘ât gibi havâss-ı hümâyûna ilhâk olunmak şartıyla Bolı nezâretine ilhâk ve Başmuhâsebe Defterleri'ne kayd olunup emâneten tahsîli içün Sarı Osmân Ağa'ya tevcîh ve der-uhde olunup zabtı içün Başmuhâsebe Kalemi'nden berâtı i‘tâ olunduğı tahakkuk |**287a**| buldı. Ve şâkîlerinin feryâd u figânları mîr-i mezbûrı pâdişâh-ı âlî-câhın gadabına mazhar idüp ve maktûl-i mûmâ-ileyhin mevcûd olup mâl ıtlâk olunur emvâl ü erzâkı ve hayme vü hargâhı ve mehâr ü katârı taraf-ı mîrîden müsâdere olunup şâkîlerine ve maktûlden mâl taleb iden müdde‘âlarına bir nesne vâsıl olmayup ancak telef-i nefse bâ‘is ve mutlak kātil olduklarının yüzleri karasıyla kaldılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 22 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri edâ-yı salât-ı cum‘a içün ecdâd-ı izâmlarından Sultân Bâyezîd-i Velî Câmi‘-i şerîfi'ne teşrîf ve cemâ‘at-i kesîre ile salât-ı cum‘ayı edâ buyurdılar.

Âmeden-i Mektûb-ı Han-ı Âlî-şân: Vezîr-i a‘zama Han-ı âlî-şân Selîm Girây Han taraf-ı şerîflerinden mektûb-ı mahabbetnâme vârid olup mazmûn-ı mektûb: “Devlet-i aliyye'nin asâkir-i İslâm'la Ruscuk kasabası tarafına azîmetleri münâsib görilüp iskele-i mezbûreden Nehr-i Tuna'ya mürûr ve Eflak memleketinden Erdel memleketine teveccüh ü azîmet olunup inşâ’a'llâhu te‘âlâ vilâyet-i mezbûr nehb ü gāret ve küffâr-ı hâksârdan ahz-ı {u} intikām ve gurûriyyetile taraf-ı Devlet-i aliyye'ye ser-fürû itmedükleri avn-i Hudâ-yı lâ-yezâl ve lem-yezel birle kendülere bildirilüp ba‘dehû Tımışvar ülkesinden

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ubûr olunup ve cenâb-ı Bârî'ye tevekkül ve imdâd-ı ervâh-ı hazret-i Resûl-i Ekrem'e tevessül ve ervâh-ı enbiyâ ve evliyâdan istimdâd talebiyle küffâr-ı hâksârın tabur-ı menhûsları her kanda ise üzerlerine varılup inşâ'a'llâhu te'âlâ feth u nusretler müyesser olmasında iştibâh olmadığı cümle şîrîn beyleriyle ve mîrzâlarıyla müşâvere olundukda bu tedbîr ma'kūl görilüp mahabbetnâme tahrîr ve teşrîfinize intizârdayuz. |287b| İnşâ'a'llâhu te'âlâ Ruscuk'da mülâkāt ve tafsîl üzere müşâvere olunur" deyü hatm-i nâme olunmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 23 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Taraf-ı handan vârid olan nâme ahvâli müşâveresiyçün pâdişâh-ı âlî-câh izz ü ikbâl ile otağ-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîf ve mukaddemâ mahsûsan vaz' olunan sâyebâna devletle nüzûlleri mukarrer olup ve şeyhü'l-islâm ve kādî'askerân da'vetiyle otağ-ı Sadr-ı âlî'ye teşrîflerinde nâme-i Han-ı âlî-şân husûsı müşâvere ve re'y [ü] tedbîr-i Han ma'kūl görilüp arz-ı huzûr-ı şehriyâr-i cihân oldukda taraf-ı mezkûra azîmet içün izn-i hümâyûnları olmağın Edirne'den Rusçuğ'a varınca tertîb olunan menâzildir:

Defter-i menâzil-i mezkûrîn an-Edirne ilâ Rusçuk, el-vâkı' fî sene 1104.

Menzil-i Çölmekköyi *sâ'at* 4	Menzil-i Büyükderbend *sâ'at* 4	Menzil-i Karye-i Paşa *sâ'at* 6	Menzil-i Karye-i Hefnan *sâ'at* 5
Menzil-i Sarây-ı Çingâne *sâ'at* 4	Menzil-i Potova *sâ'at* 5	Menzil-i Yeşiloğlı *sâ'at* 8	Menzil-i Osmânpazarı der-mukābele-i Karahızırlar *sâ'at* 3
Menzil-i Popköyi 5 *sâ'at*	Menzil-i Yeni Ablanova 4 *sâ'at*	Menzil-i Kādîköyi 4 *sâ'at*	Menzil-i Ruscuk 3 *sâ'at*
Yekûn-ı Menâzil *aded* 12	*sâ'at* 55		

"Edirne'den Kasaba-i Rusçuğ'a varınca tahrîr olunduğı minvâl üzere ehl-i vukūf ma'rifetiyle on iki menzil tertîb olunup ve her menzilde asâkir-i İslâm içün dörder bin kîle şa'îr ve beş yüz kîle dakīk ve ellişer araba giyâh-ı huşk ve seksener araba hatab mübâya'a olunmak fermân olunup ve her menzile mahsûs mübâşirler ta'yîn ve narh-ı cârî üzere |288a| mübâya'a olunmak üzere

ber-vech-i nakd Hazîne-i âmire'den hen menzil mübâşirine ber-vech-i tahmîn ikişer yük on bin akça teslîm olunup her menzilin zahîreleri mevcûd itdirile. Ve hâlâ Ordu-yı hümâyûn hareket üzere olmağla ta‘cîl ale't-ta‘cîl tedârük ve her menzilde kazâsının kādîları ve kethudâyerleri ve yeniçeri serdârları ve a‘yânı Ordu-yı hümâyûn vardukda mevcûd bulunup tamâm hızmet ideler” deyü mü’ekked hükm-i hümâyûnla her menzile başka bir mübâşir ta‘yîn ve irsâl olundı. Nüzül emînine sipâriş olunduğı hâlde vaktin müsâ‘adesi olmadığından nâşî muhtemeldir ki âdemleri takayyüdde tekâsülleri sebebi ile Ordu-yı hümâyûn'un nüzûlünde asâkir-i İslâm'ın zarûretlerine bâ‘is olmakdan ihtirâzen gediklü çavuşlardan ve Dîvân çavuşlarından mahsûs mübâşirler irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 24 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Çûn ki Ordu-yı hümâyûn Sarây-ı Sultânî kurbünde “Paşa Mezâristânı” dimekle meşhûr sahrâya hurûc idüp muhayyemgâhla nüzûlleri mukarrer oldı ve lâkin her hıyâmın cevânib-i erba‘ası mezrû‘ât olup ve zer‘ olunmayan mahaller dahi mukaddemâ nadâz olmağla erbâb-ı Ordu-yı hümâyûn ziyâdesiyle zahmet çekdiklerinden mâ‘adâ sahrâ-yı mezbûrede vâkı‘ bi'l-cümle mezrû‘ât olunan mahaller kadîmden şehrin mer‘âları olup herkes fuzûlen zabt u rabt idüp kimi evkāf mütevellîsinden tapu ile aldım ve kimi bostâncıbaşılardan temessük ile aldım deyü müdde‘â eyledikleri der-i devletin mesmû‘ı olduğundan gayrı şehr-i Edirne halkının hayvânâtlarının mer‘âlarına mâni‘ olup zarâr-ı küllîleri i‘lâm olunmağla ve seferler vâkı‘ oldukça kadîmden |288b| mahall-i muhayyemgâh olduğuna umûr-dîde, pîr [ü] nâ-tüvânlar ihbâr ve şehâdet itmeleriyle ba‘de'l-yevm zirâ‘at olunmamak üzere hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sudûr bulmağın mûcebince rikâb-ı hümâyûnda Sadâret-i uzmâ Kā’im-makāmı Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa'ya hıtâben sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince tahrîr olunan emr-i şerîf-i âlî-şândır ki, aynıyla bu mahallde sebt ü tahrîr olundı.

Sûret-i Emr-i Şerîf: “Rikâb-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnumda Kā’im-makām Osmân Paşa *edâma'llâhu te‘âlâ iclâlehû* ve Edirne kādîsına ve Edirne bostâncıbaşısına hükm-i hümâyûn ki, memâlik-i ma‘mûrede vâkı‘ her bir şehrin fenâsında mu‘asker-i sultânî içün arâzî-i merkūme-i gayr-i mezrû‘ası mahsûs ve mu‘ayyen olmağla binâ’en alâ-zâlik sefer-i hümâyûn vâkı‘ oldukda dârü'n-nasr ve'l-meymene mahrûse-i Edirne fenâsında nasb-ı hıyâm olacak mu‘asker-i sultânî olan Sarây-ı âmire Meydânı'nın üst cânibinde “Paşa Mezârlığı” ta‘bîr olunur mevzi‘den yukaru ikinci tepelerin öte cânibinden Pelhur Deresi nâm mahalle varınca ve bir tarafı Tunca Nehri ve bir tarafı Hızırlık bağları mülâhık

olduğı mahall ve bir tarafı mîrî otluk anbârı ve âhûr divarına nihâyet bulunca hudûd-ı mezkûre ile mahdûd olan mahallin cümlesi kadîmü'l-eyyâmdan berü mu‘asker ve mer‘â arâzî-i mevkūfe-i gayr-ı mezrû‘a olup sefer-i hümâyûn vâkı‘ oldukda Ordu-yı hümâyûn hıyâmı nasb ve eyyâm-ı sâ’irede şehir ahâlîsinin devâbbı intifâ‘ idegelüp bir ferdin mülki değil iken birkaç seneden berü ba‘zı kimesneler birer tarîkıla evkāf mütevellîlerinden ve bostâncıbaşılardan temessük alup hirâset ü zirâ‘at ve kendülere tahsîs ile intifâ-ı umûmî |**289a**| men‘ ve hâlâ iktizâ iden sefer-i hümâyûn içün Ordu-yı hümâyûn hıyâmı nasb olunacak mahall bulunmayup ta‘addîleri zâhir olmağla hâlâ sâdır olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mûcebince fîmâ-ba‘d arâzî-i mezkûreden hılâf-ı kānûn ellerinde temessükâtı olanların temessüklerin bi'l-cümle alup şakk idüp arâzî-i merkūmeyi zirâ‘at ü harâsetden ve bir ferd mâlikâne mutasarrıf olmakdan hıfz içün alâmât-ı fâsıla nasb idüp bundan sonra zirâ‘at ü hirâset murâd idenleri men‘ u def‘ eylemek üzere takayyüd ve mütenebbih olmayanların hakkında gelesiz ve bu hükm-i hümâyûnum mûcebince amel idesiz”.

Ezîn-cânib, çûn ki Belgrad tarafına hareketden ferâgat ve Tuna yalısında vâkı‘ kasaba-i Rusçuğ'a azîmet mukarrer oldı ve Nehr-i Tunca Sarrâchâne Köprüsi'nden mukaddemâ mürûr olunmağla tekrâr ubûr olunmak iktizâ itmeğin asker-i İslâm'ın mürûrı içün müstahkem köpri binâsı muktazî olmağın Hadîka-i Sultânî kurbünde nehr-i mezbûr üzerine Çukurçayır nihâyetinde Karacaköy mukābelesinde müceddeden köprü binâ olunmak fermân olunup maktûl Kılıç Ali Paşa'nın sâbıkā kapucılar kethudâsı Ebûbekir Ağa cisr-i mezbûr binâsına me’mûr olup ve Şehremîni Mustafâ Efendi ma‘rifetiyle inşâsına mübâşeret olundı. Ve Dergâh-ı mu‘allâ yeniçeri ocağı yazıcılarından Başyazıcı Hâfiz Efendi şerbet-i nâgüvâr-ı azl ile telh-kâm olunup sâbıkā başyazıcı olup azl olunan Adlî Efendi müceddeden ocağ-ı mezbûrda başyazıcı nasb olunup mükerreren kat‘-ı pâye ile ser-firâz ve nâ’il-i merâm olmuşlardır. Çûn ki teveccüh ü azîmet Ruscuk tarafına mukarrer |**289b**| oldı, bundan akdem öküz arabaları ile Sofya cânibine irsâl ve Ordu-yı hümâyûn Sofya'ya varınca meks eylemek üzere fermân olunan tophâne ve top arabaları mühimmâtları Sofya'dan ve münâsib olan yoldan bir gün evvel Ruscuk'a nakl ve irsâl olunmak içün Rûmili muhassılı olup hâlâ Sofya Muhâfızı Mîr-i mîrân Hasan Paşa'ya ve Sofya kādîsına hıtâben mü’ekked hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve Ordu-yı hümâyûn Ruscuk'a dâhil oldukda asker-i İslâm Nehr-i Tuna'dan mürûr [u] ubûr içün üsti açık elli aded sefîne Belgrad'dan Ruscuk İskelesi'ne nakl ve irsâl olunmak içün Belgrad Muhâfızı Vezîr-i mükerrem Ca‘fer Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 25 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Mahmiye-i Edirne'de "Arpa Kervânsarâyı" dimekle meşhûr mahallde vâkı' Köprülüzâde Vezîr-i a'zam-ı merhûm Ahmed Paşa hadîkası ki, hâliyâ bîmârhâne-i horendegân-ı Harem-i hümâyûn ta'yîn olunmuşdur, pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri izz ü ikbâl ile koçı-i mahsûsiyyelerine süvâr ve nedîmân ve mukarrebân u musâhibân ile hadîka-i mezbûreye teşrîf ve vakt-i asra değin meks ü ârâmları mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 26 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Erbâb-ı vâ'iz ü nâsihden Şeyh Mısrî Efendi ki, mecnûn-sıfat olduğunda iştibâh yokdur, bin seksen dört târîhinde pâdişâh-ı merhûm Sultân Mehemmed Han Kal'a-i Kamaniçe seferine teveccüh ü azîmet buyurduklarında şeyh-i mûmâ-ileyh mahmiye-i Edirne'de Eski Câmi'-i şerîfde |**290a**| bir gün esnâ-yı va'zında: "Ümmet-i Muhammed, size teblîğ olacak ahvâl vardır. Cümle akribâ ve ta'allukātınızı ve kadîmden ahbâbınızı ifâde idüp inşâ'a'llâhu te'âlâ yarınki gün cümleniz mevcûd olup salât-ı zuhrı edâdan sonra teblîğ idelim" deyü sipâriş ve tenbîh itmekle halk biri birinden istimâ' idüp acabâ şeyhin teblîğ ve ifâdesi ne olmak gerek deyü sagīr ü kebîr ganî vü fakīr mevâlî vü müderrisîn ve kuzât [u] mülâzimîn ve kādî-i Edirne Eski Câmi'-i şerîfe cem' olup bir mertebe izdihâm olur ki ta'bîri mümkin değil. Meger bostâncıbaşı dahi istimâ' itmekle tebdîl-i câme câmi'-i şerîfde mevcûd imiş.

El-kıssa: Edâ-yı salât-ı zuhrdan sonra şeyh efendi kürsîye urûc ve bir mikdâr va'z ü nasîhatden sonra bülend âvâz ile: "Ümmet-i Muhammed! Habîr ü âgâh olun ki Sultân Mehemmed ordudan gā'ib oldı. Sultân Süleymân'a cülûs iktizâ eylemişdir" didikde istimâ' iden halk-ı kesîre havf [ü] haşyet müstevlî olup biri birin çiğneyerek câmi'den nice çıkacakların bilmeyüp perâkende vü perîşân olup şeyhden gayrı kimesne kalmaz. Bostâncıbaşı bu vâ'iz mecnûn [ve] lâ-ya'kıl imiş deyü bostâncılara ahz ve Hadîka-i Sultânî'de bostâncılar meclishânesinde habs idüp ahvâl-i mezbûrı Ordu-yı hümâyûn'a menzil ile i'lâm itmekle Limni Cezîresi'ne nefy-i beled olunması bâbında hatt-ı hümâyûn vârid olmağla târîh-i merkūmda cezîre-i mezbûreye nefy olunduğı meşhûr-ı âfâk olan şeyhdir. Ve miyân-ı halkda güft ü gû vukū' bulup şeyhin kelâmı sahîh olmak ihtimâline zâhib olunup merhûm Sultân |**290b**| Mehemmed Han avdet-i seferde pây-i taht-ı kadîm-i şâhân olan mahmiye-i Edirne'ye duhûllerine değin cümle halkın şübhesi zâ'il olmamışdır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

El-kıssa: Mûmâ-ileyh Mısrî Efendi bu sene taraf-ı Hakk'dan sefere me'mûr olduk deyüp Burusa'dan hareket ve yevm-i merkūmda şehr-i Edirne'ye vusûli haberi halkın mesmû'ı oldukda eşhâs-ı muhtelife gürûh gürûh istikbâline teveccüh idüp şeyh-i mezbûr otuz mikdârı mürîd ve dervîşân ile mahmiye-i Edirne'ye dâhil ve doğrı Sultân Selîm Câmi'-i şerîfine vâsıl ve kürsî dibine nüzûl itdükde destin öpene nihâyet olmayup câmi'-i şerîfin derûn [u] bîrûnı haşerât-ı halk ile mâl-â-mâl olup bârî uzakdan olsun yüzin görebilsem diyene gāyet yok. Şeyh efendi ise feth-i kelâma âğâz idüp: "Ümmet-i Muhammed! Pâdişâhımızın hızmetinde on dokuz hâ'in-i dîn [ü] devlet vardır. Anlar men' [u] def' olmadukca pâdişâhımızın hükmi cârî olmaz ve kılıcı kesmez" deyü halt-ı kelâma mübâşeretde iken Haseki Ağa vârid olup: "Buyurun sizi pâdişâh-ı âlîcâh da'vet idüp kudûmünüze muntazırdır" deyü taht-ı revâna süvâr ve izdihâmı muhzır ağa yoldaşları men' idüp şeyh efendiyi tekye kapusından huzûr-ı hümâyûna götürür şekli Muradiye Küçükpazarı'ndan ve Ağa Hammâmı öninden Buçukdepe'de vâkı' Hadîka-i Sultâniyye kurbüne vardukda Kā'im-makām-ı âlî-makām Osmân Paşa mahall-i mezbûrda mevcûd ve mukaddemâ Sirem arabası hâzır u âmâde olunmuş şeyh-i mezbûrı taht-ı revândan ihrâc ve Sirem arabasına tahmîl ve Dîvân-ı hümâyûn çavuşlarından on nefer çavuş ta'yîn olunup şeyhin ise mülâhazası huzûr-ı hümâyûn. |**291a**|

El-kıssa: Çavuşlar mübâşeretiyle şeyh efendi Gelibolı ma'berine irsâl olunup kadîmden mücâveret üzere olduğı Limni Cezîresi'ne nefy olunmak sipâriş ve fermân olundı ve şeyh ile ma'an gelüp Câmi'-i Sultân Selim'de olan otuz mikdârı mürîd ve dervişânı muhâfaza içün muhzır ağa yoldaşları ta'yîn olunup ve on sekiz, Edirne ve Sirem arabaları ihzâr ve mürîd ve dervişân-ı mezbûrânı tahmîl ve şeyhin akabinden Gelibolı'ya nefy ve "murâd iden şeyh ile cezîre-i mezbûreye mürûr idüp ve şeyhi murâd itmeyen diledüği diyâra azîmet idüp şehr-i Edirne'de bulunanın hakkından gelinür" deyü fermân-ı hümâyûn sudûr buldı. Bir rivâyetde şeyh efendi Gelibolı'da deryâ beyi kadırgasına tahmîl ve Mısr-ı Kāhire'ye irsâl ve andan dahi diyâr-ı Habeş'e nefy-i beled içün Vâlî-i Mısr Hazînedâr Ali Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn irsâli an'ane-i sikāt rivâyeti ile istimâ' olunmuşdur. Fi'l-hakīka, eğer hükkâm tarafından bu re'y ü tedbîr olunmasa ve şeyh efendi kürsîye urûc idüp va'z ü nasîhate mübâşeret itse idi cem'iyet-i nâsdan bir fitne vü fesâd zuhûr idi ki, bin doksan dokuz târîhinde vâkı' mülâzımîn ve zorbaların asrındaki fitne vü fesâddan ziyâde fesâdât olmasında iştibâh yoğidi. Ve şeyh-i mezbûr Mısrî Efendi'nin ilm-i nücûmda mübâlağa ile mahâret-i külliyesi olduğı istimâ' olunmuşdur. Hattâ menkūldür

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ki, ekseriyâ ef‘âl ü akvâlini kuvvet-i nücûm ile isti‘mâl ider deyü nakl iderler. El-uhdetü ale'r-râvî.

Tevcîh Şuden-i Mîr-i Kıbtiyân: |**291b**| Sâbıkā defterdâr-ı maktûl İbrâhîm Paşa akribâsından Mora muhassılı ve Diyârbekir voyvodası olan Şa‘bân Ağa'ya bin yüz beş senesine mahsûb olmak üzere Rûmili ve Anadolı'da vâkı‘ tâ’ife-i Çingâne beyliği tevcîh ü ihsân olunup hil‘at ilbâsıyla iltifât-ı Sadr-ı âlî'ye mazhar vâkı‘ olup tevkīr ü ihtirâm olunmuşdur. Müşârün-ileyh Şa‘bân Ağa'nın mizâc-ı pür-imtizâcları eyyâm-ı kesîreden berü nâ-hoş olduğı cihetden vücûduna za‘af târî[63] olmağın hareket-i seferden ve diyâr-ı ba‘îdede mîrî mukāta‘ât der-uhde olunmakdan ictinâben mîr-i Kıbtiyân'a bi'z-zât tâlib ü râgıb olduğı cihetden tevcîh olunup ve mahmiye-i şehr-i Edirne'de meks ü ârâma me’zûn olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 27 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Çûn ki vakt-i hengâm-ı hareket-i sefer-i hümâyûn karîb oldı, Dergâh-ı mu‘allâ cebeci ve topcı ocakları Ruscuk tarafına teveccüh ü hareketleri fermân olunmağla ale's-seher muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'den hareket ve ibtidâ-yı menzil olan Çölmekköyi nâm menzile teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur.

Ezin-cânib, menâzil ü merâhilde asâkir-i İslâma zahîre husûsıyçün muzâyaka olmakdan ihtirâzen Ağa-yı Yeniçeriyân Abdullah Ağa tarafından zahîre ahvâli içün kādîlara ve yeniçeri serdârı vekîllerine hıtâben mektûb tahrîr ve irsâl olunmağla mûcebince Mevkūfât'dan dahi hükm-i hümâyûn tahrîr olunmuşdur.

Sûret-i Mektûb-ı Ağa: Şerâyi‘-şi‘âr Edirne'den Ruscuğ'a varınca yol üzerinde olan kuzât efendiler *zîde fazluhum* |**292a**| tahiyyât ithafından sonra ve zikr olunan kazâlarda vâkı‘ serdâr vekîlleri ve a‘yân-ı vilâyetin iş erleri *zîde kadruhum* inhâ vü i‘lâm olunan oldur ki, inşâ’a'llâhu te‘âlâ asâkir-i İslâm-ı {u} zafer-encâmın nüzûl eyleyecek menâzilde kifâyet mikdârı zâd ü zahîre tedârüki ziyâde mühimm ü muktazî olmağla taht-ı kazânızda ve etrâf kurâlarda bulunan yerlerden guzât-ı İslâm içün kifâyet mikdârı zâd ü zahîre getürüp hâzır u âmâde ve narh-ı cârî üzere asâkir-i İslâm-ı nusret-şi‘âra fürûht itdirilüp bir vechile zarûret ü muzâyaka çekdirilmemek üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın işbu mektûb tahrîr olunup Dergâh-ı âlî yeniçeri çavuşlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân (Boş) Çavuş *zîde kadruhû* ta‘yîn ve irsâl olunup vusûlünde gerekdir ki, sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince asâkir-i İslâm nüzûl idecek menzillerde etrâf

63 "târî (طاری) kelimesi metinde "dârî (داری) şeklindedir.

kasaba ve kurâdan kifâyet mikdârı zâd ü zahîre getürüp her menzilde hâzır u mevcûd ve narh-ı cârî üzere asâkir-i İslâm'a fürûht itdirdüp bir vechile zarûret ve muzâyaka çekdirmekden be-gāyet ihtirâz eyleyesiz.

Rûz-ı dîger: Yevmü'l-hamîs, fî 28 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağında Haseki (Boş) Ağa ile ma'an birkaç oda yeniçeri dilâverleri ki iki bin nefer bahâdır ve cengâver olmak üzere dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad muhâfazasına ta'yîn olunup yevm-i merkūmda taraf-ı Kal'a-i Belgrad'a teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Ve Kal'a-i Belgrad Muhâfızı Vezîr-i mükerrem |**292b**| Ca'fer Paşa'nın yanında ba'zı umûr-ı mühimme ve tebdîlât-ı merâtib ve dil ve baş getüren dilâverâna ilbâs içün hil'at mevcûd bulunmak muktazî olduğın vezîr-i müşârün-ileyh arz u i'lâm itmekle mûmâ-ileyh Hâseki Ağa ile ma'an kırk aded hil'at-i pâdişâhî irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 29 şehr-i Şevvâl sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum'ayı Nehr-i Tunca kenârında vâkı' "Maksûdiyye" dimekle meşhûr câmi'-i şerîfe teşrîf ve farîza-i salât-ı cum'ayı edâ buyurdılar.

Azîmet-i Tuğ-ı Ağa-yı Yeniçeriyân: Dergâh-ı mu'allâ Yeniçeri Ocağı'na hareket-i seferi i'lâm içün ağa-yı ocağ-ı müşârün-ileyhin tuğı hareket ve Çölmekköyi nâm menzile revâne olmuşdur. Ve sâbıkā silahdâr ağalığından munfasıl Mîr-i Mîrân-ı Mağnisa Deli İbrâhîm Paşa dâhil-i mahmiye-i Edirne olup alâ-kadri'l-imkân tevâbi' ü levâhıkı ve tabl [u] alemi birle huzûr-ı hümâyûndan mürûr u ubûrı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî gurre-i şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağı umûmen hareket ve "Çölmekköyi" nâm menzile teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur. Hânedân-ı Âl-i Osmânî hemşîre-i şehriyâr-ı âlem devletlü Gevherhan Sultân hazretleri bundan akdem taraf-ı şehriyârîden taraf-ı Edirne'ye da'vet buyurulmağın yevm-i merkūmda dâhil-i mahmiye-i Edirne olup ve pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri istikbâl içün "Buçukdepe" dimekle ma'rûf mahallde vâkı' hadîka-i cedîdeye teşrîf ve hemşîreleri devletlü Gevherhan Sultân hazretleriyle müşerref ve mülâkātları tahakkuk bulmuşdur. Ve Saruca Paşa Çârşûsı'nda vâkı' Sarây-ı Sultânî |**293a**| devletlü Gevherhan Sultân hazretlerine ve bi'l-cümle etbâ'ına meştâ ta'yîn olunmağın devletle sarây-ı mezbûra teşrîfleri mukarrer olmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKİYE AKADEMİ OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 2 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Sefer-i hümâyûna hareketin vakt ü zamânını erbâb-ı orduya i'lâm içün tuğ-ı Sadr-ı âlî hareket ve "Çölmekköyi" nâm menzile Çirmen sancağına mutasarrıf Arnavud Mustafâ Bey ma'rifetiyle revâne olmuşdur. Sâbıkā Şâm-ı cennet-meşâmm eyâletinden munfasıl hâliyâ Mîr-i Mîrân-ı Eyâlet-i Karaman Gürcî Mehemmed Paşa dâhil-i mahmiye-i Edirne olup tertîb-i alay ile huzûr-ı hümâyûndan mürûr ve muhayyemgâhlarına nüzûlleri mukarrer olumuşdur. Çûn ki tuğ-ı Sadr-ı âlî hareket idüp ileri menzile revâne olduğı mukarrer olup irtesi gün külliyet ile hareket tahakkuk bulmağla erbâb-ı orduya velvele ve derdmendânın ahvâllerine zelzele düşdi. Ammâ ihtiyâcdan müstağnî olanlar mühimmât-ı seferiyyelerin mukaddemâ bi't-tamâm hâzır u âmâde itmekle hareket ve meksden pervâsı olmayup katâr ve mehârın hazırlayup sedd-i İskender-misâl vakt-i harekete hâzır ve semend-i çapük-hirâma süvâr içün râha nâzır oldılar ve sefere muktazî olmayup meks-i sahrâ-yı Edirne içün ihrâc olunup izdiyâd-ı mühimmât-ı seferiyyelerin araba ve devâbba tahmîl ve Edirne'de mülkiyyet üzere süknâlarına veyâhûd icâre ile meştâlarına irsâle iştigālde ammâ bî-çâre ve derdmendân[64] ki kimin devâbbı noksân ve kiminin çadırı yok,

Mısra':

Hareketden sanki başlarına kıyâmet kopdı.

Nesr: Kimi çârşû-yı pâzâra şitâbân ve kimi dahi ahbâb-ı kadîmi çadırlarına ve sa'âdethânelerine pûyân |**293b**| olup ahbâbından derdine dermân ve ilâcına pervâne-sıfat pervâza başlayup Ordu-yı hümâyûn'un hareketinden üç gün sonra nice zahmet ü meşakkatle şehr-i Edirne'den ihrâc ol dahi nâkıs olduğı hâlde Ordu-yı hümâyûn akībdârı olanlara nihâyet yoğidi. Cümlesinin destgîri cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti ola. Âmîn, yâ Mu'în.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 3 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Çûn ki fecr-i sâdık zuhûrundan sonra şems-i hâverî ufk-ı semâdan arz-ı dîdâr idüp rûy-i âlemi münevver eyledi. Erbâb-ı orduya hareketi i'lâm içün sûr-ı sâlis çalındı. Külliyet ile erbâb-ı ordu{y} muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'den hareket ve gürûhen gürûh Çölmekköyi menzili ârzûsuyla revâne oldılar. Ve vakt-i duhâda eltâf-ı Hâlık-ı mâ-yeşâ' Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa hazretleri dahi cihâden fî sebîli'llâh sa'âdetile rahş-ı hümâ-bahşa süvâr ve ahz-ı {u} in-

64 "derdmendân (دردمندان) kelimesi metinde "derdmeydân (دردمیدان) şeklindedir.

tikām-ı küffâr-ı hâksâr niyyeti ile menzil-i ibtidâ olan Çölmekköyi nâm menzile teveccüh ve erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat bi'l-cümle nazarlarında revân ve çavuşân-ı Dîvân-ı âlî-keyvân erkân-ı devletin önlerinde revân oldukları hâlde azîmetleri mukarrer olup ve Kā'im-makām-ı âlî-makām-ı rikâb-ı hümâyûn vezîr-i rûşen-zamîr Osmân Paşa hazretleri taraflarından tertîb-i ziyâfet-i Sadr-ı âlî içün nısf-ı râhda mukaddemâ sâyebân vaz' olunup Kā'im-makām Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa ve muvakkı'ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğra-keşân-ı ahkâm-ı cihân-bânî "Elmâs" lakab Vezîr-i mükerrem Nişâncı Mehemmed Paşa ve hazret-i şeyhü'l-islâm ve kādî'askerân-ı Rûmili ve Anadolı sâyebân-ı mezbûra değin hareket ve teşrîf |**294a**| idüp sâyebân-ı mezbûrda bi'l-cümle meclis-i Sadr-ı âlî birle şeref-yâb olup ve ba'de't-ta'âm du'â-yı edâ-yı devlet ve ibkā-i vazîfe-i senâ-yı midhat-i Sadr-ı âlî birle vedâ' olunup erbâb-ı sefer Vezîr-i a'zamla Çölmekköyi menziline teveccüh ve ehl-i mukīm taraf-ı Edirne'ye avdetleri tahakkuk bulmuşdur ve hîn-i vedâ'da bu beyt vird-i zebânları olmuşdur.

Beyt

Kanda kim azm idesin avn-i Hudâ yârin ola
Hazret-i Hızır Nebî kāfile-sâlârın ola

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger Yevmü's-sâlis, fî 4 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Çûn ki Ordu-yı hümâyûn muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'den hareket ve Sadr-ı âlî huzûr-ı hümâyûndan müfârakat idüp hükûmet-i umûr-ı cumhûr ve mesâlih-i müslimîn ve ahvâl-i re'âyâ vü berâyâ Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i rûşen-zamîr Osmân Paşa hazretlerinin keff-i kifâyetine tefvîz olundı. Vezîr-i rûşen-zamîr dahi kā'im-makāmlığa muktazî olan umûra takayyüd ü ihtimâmları mukarrer oldı. Ve erkân-ı devletden ve erbâb-ı manâsıb-ı Dîvân-ı âlî-i bülend-eyvândan sefer-i hümâyûna me'mûr olup rikâb-ı hümâyûnda dahi iktizâ hasebiyle vekâletleri lâzıme-i umûr-ı mühimmeden olan erbâb-ı manâsıb vekâletleri mukaddemâ rü'ûs-ı hümâyûnla tevcîh olunup rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makām hızmetine ta'yîn olunmalarıyla ale'l-esâmî tahrîr olunup îmâ olunmasına cür'et olundı. İnkılâb-ı ahvâl-i rüzgâr ile belki fîmâ-ba'd mânde-i rikâb-ı hümâyûn olanlar iktizâ ider ise nazar oluna. Eğerçi kuyûdât-ı ahkâm re'îsü'l-küttâbda mevcûddur ve lâkin işbu mütercimü'l-*Vâkı'ât*'ın dahi vekāyi'asında |**294b**| dahi işâret ve îmâ olunmağla manzûr-ı şinâsân-ı erbâb-ı *Vâkı'ât* nazarında eğerçi pesendîde olmadığı hâlde vükelâ-yı erbâb-ı manâsıb-ı Dîvân'dan kangı erbâb-ı mansıbın rikâb-ı hümâyûnda iktizâsı oldu-

ğı ma'lûm-ı şinâverân-ı târîh-hân olan erbâb-ı ma'ârifin dahi hâtır-nişâneleri olmak mülâhazasıyla tahrîrine cür'et olundı ki zikr olunur: *Evvelen,* Sâlih Efendi vekîl-i reîsü'l-küttâb. Mûmâ-ileyh reîsü'l-küttâb kâtiblerinden olup Vak'a-i Mülâzımîn'de zorbalar hücûmı ile katl olunan Vezîr-i a'zam Siyâvuş Paşa'nın tezkire-i evvel hızmetinde istihdâm olunmuşdı. *Sâniyen,* Eyyûb Ağa ki Çavuşbaşı Mehemmed Ağa'nın vekîli olup hâliyâ rikâb-ı hümâyûnda çavuşbaşı hızmeti rütbesindedir. *Sâlisen,* Mehemmed Efendi. Fi'l-asl çavuşlar kâtibi olup sefer-i hümâyûna vekîl gönderüp kendüsi rikâb-ı hümâyûnda çavuşlar kitâbeti hızmetindedir. Bu zikr olunan üç rütbe kā'im-makām-ı âlî-makāmın hızmet-i kurbiyyetlerindedir.

Der-zikr-i Vükelâ-yı Taraf-ı Mâliye: Es-Seyyid Abdülkerîm Efendi, Vekîl-i Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma'îl Efendi. Mûmâ-ileyh teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'da ağa-yı Dârü's-sa'âde yazıcılığından Haremeynü'ş-şerîfeyn Muhâsebesi rütbesiyle ihrâc olunup ba'de'l-infisâl menkûb-ı manâsıb olan Abdülkerîm Efendi'dir. İbrâhîm Efendi eş-şehîr be-Kakumî, Vekîl-i Rûznâmçe-i Evvel Zülfikār Efendi. Mûmâ-ileyh sâbıkā Büyük Tezkirecilik hızmetinde istihdâm olunmuşdur. Süleymân Efendi, Vekîl-i Muhâsebe-i Evvel Yûsuf Efendi. Hâliyâ mûmâ-ileyh Süleymân Efendi kā'im-makām-ı âlî-makāmın Küçük |**295a**| Tezkirecilik hızmetine me'mûrdur. Kânî Efendi. Fi'l-asl Rûznâmçe-i Küçük rütbesinde olup sefer-i hümâyûna vekîl gönderüp kendüleri hâliyâ kā'im-makām-ı âlî-makāmın Büyük Tezkireciliği hızmetine me'mûrdur. Mûmâ-ileyh Vezîr-i a'zam-ı maktûl Sarı Süleymân Paşa'nın sâhib-i devlet kethudâlığında ve büyük mîr-âhûrluğunda kitâbeti hızmetinde olan Üsküdarî Kânî Efendi'dir. Çerkes Hüseyin Ağa, Vekîl-i Ser-gulâm-ı bâkī Osmân Ağa. Mûmâ-ileyh Hüseyin Ağa hâliyâ Vezîr-i a'zam Mustafâ Paşa hazretleri etbâ'ından olup Sadr-ı âlî Babadağı havâlîsi muhâfazasına me'mûr asker-i İslâm'a serdâr oldukları eyyâmda ordu defterdârı olan Çerkes Hüseyin Ağa'dır. Ve geçen sene dahi başbâkīkulı vekîli idi. (Boş) Efendi eş-şehîr be-vâlî-i Habeşzâde, Vekîl-i Tezkire-i Mâliye Küçük Çelebi, Süleymân Halîfe Vekîl-i Muhâsebe-i Cizye. Mûmâ-ileyh Cizye Kalemi hulefâsından Arpacızâde merhûm "Mustafâ Halîfe Dâmâdı" dimekle meşhûr ve sâbıkā Cizye Kalemi'nde kîsedâr olan Süleymân Halîfe'dir. Hasan Efendi, Vekîl-i Mevkūfâtcı Ali Efendi. Mûmâ-ileyh Mevkūfât Kalemi'nde ikinci halîfe ve Celeb-keşân Mukāta'ası Kalemi'nde başhalîfe olup "Tarakcıoğlı Lapa" dimekle meşhûr Hasan Efendi'dir. Mehemmed Çelebi, Vekîl-i Emîn-i Kâğıd-ı Enderûnî. Mûmâ-ileyh sâbıkā ser-bostâniyân-ı Edirne ve hâliyâ Kā'im-makām-ı İstanbul Vezîr-i mükerrem Hüseyin Paşa'nın

mührdârı idi. Köse Hasan Efendi, fi'l-asl Başmuhâsebe Kalemi'nde başhalîfe olup ve kalem-i mezbûrda |**295b**| üçünci halîfe olan "Mürekkebîzâde" dimekle meşhûr Köse Halîl Efendi'yi başhalîfe vekâleti ile sefer-i hümâyûna gönderüp ve mûmâ-ileyh Hasan Efendi'nin vücûdı nahîf ve alîl ve pîr [ü] nâ-tüvân olup sinni yetmişden mütecâviz olduğı sebebden sefer-i hümâyûnda harekete iktidârı olmaduğından tehâşî rikâb-ı hümâyûnda mânde olmağla tâlib ü râgıb olduğı cihetden kalem-i mezbûrda başhalîfe vekâletine me'mûrdur. Pîrî Halîfe, Vekîl-i Ser-halîfe-i Rûznâmçe-i Evvel Abdî Halîfe. Mûmâ-ileyh Pîrî Halîfe kalem-i mezbûrda ikinci halîfe ve teslîmâtcı olup ve sinn cihetiyle yetmişden mütecâviz olduğundan nâşî nahîf ü za'îf-terkîb kalem-i mezbûrun rikâb-ı hümâyûnda başhalîfesi vekâletine me'mûrdur. Nefsü'l-emr sâbıkalarda seferlere hareket itmeyüp her bâr vekâletile rikâb-ı hümâyûnda kalagelmişdir. Ve lâkin miyânlarında rütbe nizâ'ı vâkı' olmağla ancak bin yüz senesinde merhûm Sultân Süleymân Han asrında Sofya hareketinde Ordu-yı hümâyûn ile ma'an mevcûd olup ve ondan mâ'adâ bir sefere gitmeyüp dâ'imâ rikâbda vekâletile kalagelmişdir. Mûmâ-ileyhin mahdûm-ı mükerremleri Ahmed Çelebi kalem-i mezbûr şâkirdlerinden olup ehl-i kalem ve fenn-i rakam sâhibi erbâb-ı ma'ârif ve ma'lûmât-ı kesîreye mâlik mahdûm-ı mükerremdir. Hasan Çelebi, Vekîl-i Târîhî Dîvâne Adlî-i Mezmûm. Mûmâ-ileyh Hasan Çelebi Defterdâr-ı sâbık merhûm el-Hâc Hüseyin Paşazâde Mehemmed Bey etbâ'ından olup erbâb-ı ma'ârifden bir hoşça cândan ilm-i berevât ve ahkâmâtı hûb bilür. Mehemmed Efendi, "Üsküdarî" |**296a**| dimekle meşhûr olup Mâliye Kalemi'nde Başhalîfe Süleymân Efendi'nin vekîlidir. Sarı Hüseyin Efendi, Vekîl-i Ser-halîfe-i Muhâsebe-i Anadolı es-Seyyid Hüseyin Efendi. Mûmâ-ileyh Sarı Hüseyin Efendi dahi Anadolı Muhâsebesi'nde üçünci halîfedir. Ve kalem-i mezbûr hulefâları erbâb-ı vezâ'ifin esâmîsin serîka ile müttehemlerdir. Bir şahs mahlûl esâme arzuhâli ile geldükde bir gün mukaddem târîh ile "müteveffâ" işâretiyle derkenâr iderler, eğer sâhib-i arzuhâl hebennekadan ise esâme-i mahlûli yutarlar, da'vâcısı kavî ise hatâ olmuş deyü terakkī tezkiresin virirler ve eğer sâhib-i arz-ı hâl evvelki derkenârıyla ferâgat iderse ba'dehû kendüleri terakkīsin alurlar veyâhûd esâme-i mezbûrı çalmayup âhara fürûht iderler. Bu töhmetle cümlesi mezmûmlardır. Abdî Halîfe, Vekîl-i Beyâzî Mehemmed Efendi, Ser-halîfe-i Mevkūfât. Mûmâ-ileyh Abdî Halîfe dahi Mevkūfât Kalemi'nde üçünci halîfedir. Hasan Efendi fi'l-asl Ma'den Mukāta'ası başhalîfe[si] olup pîr ü nâtüvân ve sinni seksenden mütecâviz olduğundan oğlı İbrâhîm Efendi'yi vekâleten sefere gönderüp kendüsi rikâb-ı hümâyûnda vekâlet şekli kalmışdır. Mehemmed Efendi. "Dâmâd" dimekle meşhûrdur. Sâbıkā Mevkūfât şâkirdi iken firârî

karındaşı Vezîr-i mükerrem Ali Paşa rikâb-ı hümâyûnda kā’im-makām-ı âlî-makām iken mezbûr Mehemmed Efendi'ye Küçük Rûznâmçe’i tevcîh idüp bir aydan ziyâdece mutasarrıf olmuşdur. Ali Paşa kā’im-makāmlıkdan ma‘zûl olmağla Küçük Rûznâmçe Zekeriyyâ Efendi'ye tevcîh olunmağla dâmâd açıkda kalmışdır. Ve hâlâ bir vekâlet |**296b**| sipâriş olunmuş değil iken. Mûmâ-ileyh Dâmâd ince fikrlü ve şeytânet tarafları gālib olup hezâr-fennet şekli nice san‘atlar ihtirâ‘ına kādir ve mâlik olduğundan Vekîl-i Defterdâr es-Seyyid Abdülkerîm Efendi'ye duhûl ve intisâb idüp mezbûrun sanâyi‘-i garîbede mürebbîsi ve dâhil ve hâriciyyeden yed-i rişveti olmağla ve mâlik olduğı vekâletleri bi'z-zât ihtirâ‘ itmekle vekîl-i müşârün-ileyh dâhi mezbûr Dâmâd'a Dîvân tezkiresi ile Ma‘den Mukāta‘ası ve Başmukāta‘a vekâletlerin sipâriş itmekle sâ’ir vükelâ-yı erbâb-ı manâsıba idhâl olundı. Ve hâlâ vekîl-i defterdârî es-Seyyid Abdülkerîm Efendi'nin kâtib-i esrârı hızmetlerinde istihdâm olunduğuna iştibâh yokdur. Mehemmed Ağa Vekîl-i Ser-kassâbân-ı Hâssa Kara Mehemmed Ağa ağayân-ı mahmiye-i Edirne. Mûmâ-ileyh Istabl-ı âmire ocağı voynuklarının sâbıkā çeribaşılarından ve Sofya a‘yânlarından “Akyayla” dimekle meşhûr Mehemmed Ağa'dır. Ve Haremeynü'ş-şerîfeyn Muhâsebesi Dârü's-sa‘âde ağası nezâretinde olan evkāf-ı selâtîne ve evkāf-ı vüzerâ-yı izâma müte‘allık ve mahsûs olup ve ehl-i vezâ’if erbâb-ı sefer olmadığından nâşî kalem-i mezbûr muhâsebecileri ağa-yı Dârü's-sa‘âde'nin her çehârşenbih Bâbü's-sa‘âde'de dîvânları eyyâmda tezkireci-misâl evkāf mütevellîlerinin arzların ve evkāfa müte‘allık da‘vâ-yı şâkiyânın arz-ı hâllerin huzûr-ı ağa-yı Dârü's-sa‘âde'de kırâ’at itmeğe me’mûr olmağla rikâb-ı hümâyûndan münfekk olmazlar muhâsebecileri ve başhalîfe olan Şehabeddîn Efendi ve sâ’ir hulefâları bi'l-cümle meştâ-yı Edirne'de rikâb-ı hümâyûnda mevcûd olup |**297a**| ancak kalem-i mezbûrda mîrîye müte‘allık A‘zâz ve Kilis ve Mardin ve Türkmen voyvodalıklarıyla ba‘zı mukāta‘ât-ı mîrî olmağla bir sûretin beyâz idüp vekâleten Anadolı Muhâsebesi Kalemi'ne teslîm idüp sefer-i hümâyûna irsâl idegelmişlerdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 5 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1104.

Dîvân-ı âlî-i bülend-eyvânda erbâb-ı manâsıbın rikâb-ı hümâyûnda rü’ûs-ı hümâyû[n] ile vekîl nasb olanlara taraf-ı kā’im-makām-ı âlî-makāmdan hil‘at-ı pâdişâhî ilbâsı kānûn-ı kadîm olup ve lâkin vekîlân-ı mezbûrâna hil‘at ilbâs olunduğı hâlde mehterân-ı tabl [u] alem ve sâ’ir huddâmân-ı şehriyârî ve etbâ‘ımız ilbâs-ı hil‘at olanlar der-i sa‘âdethânelerin dervâze alup pervâne-sıfat devr-i ebvâbile ber-mûceb-i defter-i teşrîfât mu‘ayyen olan atıyyelerin peydâ

sevdâsıyla biribirlerin te‘âkub iderek hil‘at-bahâsından ziyâde akça ile istihlâsları mümkin olmadukları kā’im-makām-ı âlî-makāmın hâtır-ı pür-âtırlarına lâhık olmağla huzûrlarında ilbâs-ı hil‘atden ferâgat ve Vekîl-i Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel es-Seyyid Abdülkerîm Efendi'ye Başbâkīkulı Vekîli Çerkes Hüseyin Ağa ile sipâriş ider ki: “Vükelâ-yı erbâb-ı manâsıb-ı Dîvân'ın lüzûmı olanlara tarafımızdan vekâleten hil‘atlerin ilbâs ideler ki zikri sebkat iden câ’ize ve atıyyeden müberrâ ola” deyü fermânları sudûr bulmağın imtisâlen fermân vekîl-i erbâb-ı manâsıbdan ibtidâ Rûznâmçe-i Evvel Vekîli Kakumî İbrâhîm Efendi'ye ve Ser-gulâm-ı Bâkī Vekîli Çerkes Hüseyin Ağa'ya ve Mâliye Tezkirecisi Vekîli Habeş Paşası Oğlı (Boş) Efendi'ye ve Mevkūfâtcı Vekîli Hasan Efendi'ye ve Cizye Muhâsebecisi Vekîli Süleymân Halîfe'ye ve Rûznâmçe-i Evvel Halîfesi Vekîli Pîrî Efendi'ye ve Başmuhâsebe Halîfesi |**297b**| Köse Hasan Efendi'ye kā’im-makām-ı âlî-makāma vekâleten huzûr-ı Vekîl-i Defterdâr es-Seyyid Abdülkerîm Efendi'de tahrîr olunan vekîllere hil‘at-ı pâdişâhî ilbâs olunup tevkīr ü ihtirâm olundukları mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 6 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1104.

Kral-ı Venedik Morçın didikleri bed-fi‘âl ki Cezîre-i Mora'da vâkı‘ Anabolı Kal‘ası'na vusûli bundan akdem tahrîr olunmuşidi. La‘în-i mezbûrun re’y ü tedbîriyle leşker-i küffâr-ı hâksârın İstefe ve Livadiye ve Esedâbâd havâlîsin nehb [ü] gārete ittifâkları mukarrer olduğın câsûslar i‘lâmıyla Ser-asker Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa haberdâr olmağın vezîr-i müşârün-ileyh dahi der-i devlet-medâra arz u i‘lâm itmekle Tırhala ve Yanya sancaklarından nefîr-i âmm ihrâc ve Serdâr Vezîr Halîl Paşa ordusunda olan asker-i mansûreye mülâkī ve imdâd itmeleri içün Dergâh-ı mu‘allâ kapucıbaşılarından sâbıkā Kethudâ-yı Bezistân-ı İstanbul “Kız” şöhretiyle müte‘ârif Mehemmed Ağa sancak-ı mezbûrlardan nefîr-i âmm ihrâcı içün menzil ile ale't-ta‘cîl irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum‘a, fî 7 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Bâyezîd-i Velî Câmi‘-i şerîfine izz ü ikbâl ile teşrîf ve cemâ‘at-i kesîre ile salât-ı farîza-i cum‘ayı edâ buyurdılar. Mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûnda iktizâ iden masârıfât içün küllî hazîne tedârüki lâzıme-i mühimmeden olmağın Basra ve Bağdad irsâliyyesi olan hazîneyi ve ol havâlîde mîrî mukāta‘ât der-uhde ve iltizâm iden |**298a**| iden ümenâ ve voyvodaların iltizâmlarında

bâkī kalan mâl-ı mîrîyi tahsîl ve ale't-ta‘cîl Edirne'de rikâb-ı hümâyûna irsâl için silahşör-i şehriyârîden “Habeşî” dimekle meşhûr Süleymân Ağa me’mûr olup mâl-ı mîrîyi bir gün evvel tahsîl ve irsâl içün mûmâ-ileyh menzil ile irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 8 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1104.

Rûz-ı Hızır mâh-ı Şa‘bânın yirmi yedinci Yevm-i Ehadda vâkı‘ olup yevm-i merkūma gelince yetmiş bir gün mürûr idüp bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ hevâ latîf ve mu‘tedil ve hubûbât, me’kûlât, ganem firâvân ve sahrâ vü bevâdî çemenzâr üzere iken tâ’ife-i kassâbân murâd u maksûdları üzere lahm-ı ganemin kıyyesin yedi ve sekiz pâraya fürûht idüp fukarâ tâ’ifesi haftada bir vakıyye lahm-ı ganem peydâsına kādir değil iken himmet-i vezîr-i rûşen-zamîr kā’im-makām-ı âlî-makām ile yevm-i merkūmda lahm-ı ganemin kıyyesi dörder pâraya fürûht olunmak üzere narh virilüp “himmetü'r-ricâl takallu‘ü'l-cibâl”[65] fehvâsınca narha istihkâm virildi. Garâbet bunda ki bunca eyyâmdan berü hirfet-i kassâbân nice dürlü bahâne ile gabn-ı fâhişden izdiyâd fürûht itdüğine sorar izler bulunmayup sâ’irinden kat‘-ı nazar kādî-i Edirne'nin adem-i takayyüdi ahz-ı irtişâdan nâşî olmak mülâhazaları görinür. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ bir vezîr-i âlî-şânın ulüvv-i himmeti ile dörder pâraya narh virildüğinden mâ‘adâ izdiyâdile hafiyyeten fürûht idenlerin muhkem haklarından gelinür deyü tâ’ife-i merkūmânın kethudâsı ve yiğitbaşısı bâb-ı kā’im-makāma ihzâr ve muhkem tenbîh ü te’kîd olundı ki narhdan izdiyâdile |**298b**| fürûht idenlerin haklarından gelindikden sonra sizin dahi azliniz ile iktifâ olunmayup eşedd-i ukūbetle cezâlarınız virilmeği mukarrer bile deyü tenbîhleri muhakkak olmuşdur. Fukarânın bunca eyyâm lahm-ı ganeme tahassü[r]leri def‘ olup bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ lahm-ı ganem mübâya‘asına iktidâr hâsıl idüp hükkâm-ı zamânı hayr-du‘â ile yâd ve ehl [ü] ıyâllerin lahm-ı ganem ile dil-şâd eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 9 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1104.

Kā’im-makām-ı âlî-makām tebdîl-i câme ile şehr-i Edirne'yi geşt ü güzâr ve lahm-ı ganeme fermân olunan narh üzere fürûhtun hafiyyeten ihbâr için takayyüd ü ihtimâmları mukarrer olup ve mukaddemâ mesmû‘ı olup hamr ve arak fürûht iden koltuk şekli bakkāl dükkânların tebdîlen basup fi'l-hakīka

65 “Ricalin yardımı dağları yerinden kaldırmak gibidir.”

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION CENTER FOR ISLAMIC STUDIES
www.tupa.gov.tr

dekâkîn-i bakkālânda varullarıyla ve küpleriyle hamr u arak mübâlağa ile bulunup cümlesin hurd u hâm ve sûkāklarda cereyân olup ehl-i dükkânı darb-ı şedîd ile darb idüp men‘ u def‘ içün tenbîh [ve] istihkâmla haklarından gelindüği şüyû‘ bulmuşdur. Tâ’ife-i bakkālın hamr u arak ile münâsebeti yoğiken ve lâkin isti‘mâlinin mübtelâsı kesîr olduğı cihetden kârında ma‘îşet-i mübâlağa ile izdiyâd olduğundan tâ’ife-i bakkāl tama‘kârıyla peydâ ve sâ’ir zahîre şekli destî ve kavanoz ile erbâbı hânesine irsâlleri nümâyân olmuşidi. Âşikâr ve zuhûra gelüp men‘i tenbîh olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 10 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1104.

Kral-ı bed-fi‘âl-i Venedik olan Morçın didikleri la‘în-i bed-âyîn tedbîr ü tedârüki ile Venedik donanması Rodos Cezîresi'ne ulaşmak ârzûsunda olduğundan Kapudan-ı Bahr-i Sefîd Vezîr-i mükerrem Yûsuf Paşa habîr ü âgâh olup |**299a**| vezîr-i rûşen-zamîr dahi der-i devlet-medâra arz u i‘lâm itmekle Anadolı'da asker sürmeğe me’mûr Müfettiş Şâhîn Mehemmed Paşa ve Karaman eyâletine tâbi‘ Silifke ve Niğde ve Beyşehri ve Kayseriyye sancaklarının mütesellimleri ve serdâr vekîlleri tevâbi‘leriyle müşârün-ileyh Şâhîn Mehemmed Paşa ile ma‘an Anadolı yakasında Rodos Cezîresi mukābili olan yalılarda muhâfaza umûrına takayyüd-i {ü} tâmm ve sa‘y [ü] ihtimâm olunup küffâr-ı hâksâr donanmasının tedbîrine göre hareket olunup el-iyâzen bi'llâhi te‘âlâ cezîre-i mezbûreye küffârın sarkındı vâdîleri mülâhaza olunur ise cezîre-i mezbûrenin imdâdına irişmeleri içün hükm-i hümâyûn irsâl olunup ve eğer Cezîre-i Rodos'a sarkındı itmedükleri hâlde ol havâlîde Anadolı yalıların kemâl-i mertebe muhâfaza üzere takayyüdleri fermân buyuruldı. Nakl olunur ki, Rodos Kal‘ası gāyet metîn ü müstahkem üzere olun sûrının üç kat divarı ve üç kat handak-ı amîkı olup ve mühimmât-ı cebehâne ve topları bî-nihâye ve mükemmel olduğı rivâyet olunur. Hemân cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti kal‘a-i mezbûrı düşmen-i dîn-i mübîn olan müşrikînin şerlerinden emîn eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn.

Ezin-cânib, Ordu-yı hümâyûn muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Edirne'den hareket ideli sekiz gün mürûr idüp ve işbu mâh-ı mezbûrun sekizinci Sebt güni Kazan Derbendi'nin beri tarafında derbendin başında Potova nâm menzile nüzûl olunup ve ilerü menzil Yeşiloğlı nâm menzil olup Kazan Derbendi'ni asker-i İslâm mürûr u ubûrda izdihâmdan zahmet çekmemek içün |**299b**| Potova menzilinde bir gün oturak fermân olunduğı istimâ‘ olunmuşdur. İşbu mütercimü'l-*Vâkı‘ât* bende-i kemîne sene-i sâbıkda derbend-i mezbûrdan mürûr u ubûr itmekle

manzûr-ı hakīr olmuşdur. Fi'l-hakīka gāyetle teng ü dîk mahalleri çokdur, berü başına karîb mahallde Kazan didikleri karye ve öte başına karîb mahallde Çatak didikleri karye vâkı' olup ikisi dahi kefere karyesi olup derbendcilerdir. Ve Potova menzilinden Yeşiloğlı nâm menzil dokuz sâ'at-i nücûmî mesâfe-i ba'îde olduğundan asker-i İslâm ağırlık izdihâmından derbend-i mezbûrun dîk u teng mahallerinde usretden müberrâ olmak içün oturak fermân olunmuş ve asâkir-i İslâm derbendi refâhiyyet ile mürûr u ubûr idüp mâh-ı Zi'l-ka'denin onuncı Pazarirtesi güni umûmen Ordu-yı hümâyûn Yeşiloğlı nâm menzile nüzûlleri mukarrer olmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 11 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Eğriboz Kal'ası muhâfazasına me'mûr asâkir-i nusret-şi'âra istimâlet içün Dergâh-ı mu'allâ kapucıbaşılarından Mehemmed Ağa hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile serdâr-ı muhâfızîn-i Eğriboz Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa'ya menzil ile irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Ezin-cânib, Ordu-yı hümâyûn Yeşiloğlı nâm menzilden hareket ve Osmânpazarı mukābilinde Karahızırlar nâm menzile muhayyemgâhla nüzûl eylemişler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 12 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Tâ'ife-i Tatar-ı adüv-şikârdan Kalmuk Tatarı didikleri tâ'ifenin hâkimleri tarafından ilçisi mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vâsıl |300a| maktûl Vezîr-i a'zam Kara Mustafâ Paşa Sarâyı mukaddemâ menzilgâh ta'yîn olunmağın ve rûz-merre masârıfât ve ihrâcâtı dahi taraf-ı mîrîden ta'yîn olunup kırkdan mütecâviz etbâ'ıyla yevm-i merkūmda menzilgâh ta'yîn olunan sarây-ı ma'hûda nüzûlleri mukarrer olmuşdı.

Ezin-cânib Ordu-yı hümâyûn yevm-i merkūmda Popköyi nâm menzile nüzûl iderler. Menzil-i mezbûr Hezargrad kasabasına gāyet karîb olup otlu ve sulı çemenzâr bir sahrâ-yı vâsi'adır.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 13 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Ordu-yı hümâyûn Popköyi menzilinden hareket idüp Yeni Ablanova nâm menzile nüzûl iderler. Menzil-i mezbûr iki kûh-ı bülendin miyânında dere içinde vâkı' olup çemenzâr ve nehri cereyân üzere bir tûlânî sahrâ şekli menzilgâhdır. Ve Ablanova dedikleri karye büyûtı kesîr kefere karyesi olup kûh-ı bülendin eteğinde dere içinde vâkı' olmuşdur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ahvâl-i Haydudân: Ahvâl-i âlem aceb keyfiyyete vardı, küçük büyük birbirin bilmeden kaldı. Hired-mend pâymâl, Ehrimenler Dânyâl, kimesnenin takayyüd ü ihtimâmı olmaduğından nâşî etrâf ü eknâfi haydud kapladı. Taraf be-taraf haydud eşkıyâsı baş gösterüp isyân u tuğyân âlemlerine küşâd virüp ba'zı işretgâh olan kurâlarda dem-sâzıyla işret ve ba'zı kurâ ahâlîsin nehb [ü] gāret ve hasârete âgāz itdüklerinden kat'-ı nazar pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd u şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'nin hem-civârı belki şekl-i mahallesi olan Dimetoka kasabasında sâkin Mustafâ Ağa nâm kimesne mün'imlik ile iştihâr |**300b**| bulmağla otuzdan mütecâviz haydud eşkıyâsı ittifâkla bir gice mûmâ-ileyh Mustafâ Ağa'nın hânesin basup kendüsin ve ehl [ü] ıyâlin ve huddâmların katl idüp mâmelekin nehb ü gāretden sonra sâlimîn kasaba-i mezbûrdan hurûc iderler. Zamâne ne hâle varmışdır ki Dimetoka gibi bir azîmü'ş-şân şehrin derûnunda bu kadar bin büyût mevcûd iken mahall-i feryâd ü figânda hânesinden bir kimesne hurûc içün cür'ete kādir olmaya. Herkes "nefsühû nefsî" olup neme gerek vâdîsiyle hareketleri böyle fesâda mü'eddâ olur. Başda olanların irtişâ vâdîlerine nigâhdan sâ'ir ahvâle nigâh mümkin değil. Deryâdan semek şekli büyüği küçüğin ekle mukayyed harâmzâde dahi haberdâr olup kendünin kârıyla ihtimâmda, çobansız koyun kurdlar ziyâfeti, kapusız vilâyet düşmen odası, ben ömrimi refâhiyyet ile geçüreyim isterse cihânda taş üzere taş kalmasın. Çûn ki "uymadı zamân sana sen zamâneye uyıvir". Söz bu mahallde Şemsi Paşazâde'nindir ki: "Düşmeni irtişâya alışdırdım, ma'nen Kızıl Ahmedlü'nün intikāmın aldım" didüği ri[vâ]yetdir.

El-kıssa: Mâdâm ki bâb-ı irtişâ meftûhdur, harâmzâdeye zevâl yokdur. Cümleden kat'-ı nazar dârü's-saltanat-ı aliyye mahmiye-i Kostantıniyye mukābelesinde vâkı' "Hâsköy" dimekle meşhûr-ı âfâk olan mahallde tâ'ife-i Yahûdâ'dan bir Yahûdî'nin hanesini gice ile haydud eşkıyâsı basup birkaç Yahûdî'yi katl idüp zî-kıymet eşyâsın alup ve ele girmeyüp halâs olalar. Hükm-i |**301a**| zamâna ancak elbette te'sîrât-ı nücûm mukarrerdir.

Nazm:

Nâ-çâr çeker halk bu zahmetleri yohsa
Âdem kara dağ olsa getürmez buna tâkat.

Kime sorsan dir ki aceb hikmeti var,
Öldürdi bizi âh bilmez mi bu hikmet[66].

66 Bağdadlı Rûhî'nin terkîb-i bendinden alınmış olan bu nazmın aslı şöyledir:

Nesr: Eflatun'a sinek ahvâlin sormuşlar cevâbında: "Murdâr[67] değil ammâ mi'de bulandırır" cevâbını virmiş. Benim cânım, irtişâ dahi sîmden kat'-ı nazar altun olduğı hâlde mi'deyi eridir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-cuma, fî 14 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri Harem-i hümâyûn ve Enderûn-ı hümâyûn ile mukarrebân ve nedîmânla göç tarîkı üzere Akpınar hadîkasına hareket-i hümâyûnları mukarrer olup ba'zı mühimmât-ı hareket iktizâ itmekle ve Harem-i hümâyûn nakli içün ziyâde koçı muktazî olmağın ve kârhâne-i arabacıyânda mîrî koçılar mevcûd ve lâkin koçı bârgîrleri nâ-mevcûd olduğundan nâşî erbâb-ı manâsıb-ı Dîvân vekîllerine ve a'yân-ı devlete yirmi beş aded koçı bârgîrleri sâliyâne ve defter olunup ve sâbıkā "Telhîsî" dimekle meşhûr ve başbâkī kulluğundan münfasıl İsma'îl Ağa sâliyâne olunan koçı bârgîrlerinin tahsîline me'mûr defter mûcebince tahsîle mübâşeret ve bundan mâ'adâ teberdârân-ı Sarây-ı Atîk ve tabbâhîn-i hâssa ve helvacıyân ve sakkāyan ve bevvâbân-ı sultânî ve sâ'ir ocaklara rikâb içün küllî bârgîr tedârüki iktizâ idüp umûr-ı mühimmeden olmağla Vekîl-i Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Seyyid Abdülkerîm Efendi ma'rifetleriyle iki yüzden mütecâviz |301b| mükârî bârgîrleri tedârük olunup her ocağa kifâyet mikdârı bârgîrleri tevzî' ve yevm-i merkūmda ağırlık ve horendegân Akpınar hadîkasına göç tarîkıyla revâne olmuşlardır.

Ezin-cânib, Ordu-yı hümâyûn yevm-i merkūmda Ruscuk kazâsına tâbi' Kādîköyi nâm menzile nüzûl iderler.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 15 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Çûn ki dünki gün ağırlık ile horendegân-ı Harem-i hümâyûn Akpınar hadîkasına revâne ve sabâh olup şems-i hâverî ufk-ı semâdan arz-ı dîdâr idüp rûy-i âlemi münevver eyledi, mukaddemâ Ordu-yı hümâyûn nüzûl eyledüği mahallde Nehr-i Tunca'ya nâzır mürtefi' mahallde pâdişâh-ı âlî-câhın şeref-i dest-bûsları ile şeref-yâb içün taraf-ı kā'im-makāmîden tertîb-i mukaddemâtı

Hâlün kime açsan sana der hikmeti vardur
Öldürdi bizi âh bilinmez mi bu hikmet

Nâ-çâr çeker halk bu mihnetleri yohsa
Âdem kara dağ olsa getürmez buna tâkat

67 "murdâr (مردار) şeklinde olması gereken kelime metinde "mundâr (مندار) olarak yazılmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ziyâfet hâzır u âmâde olunup pâdişâh-ı âlî-câhın râhatları içün bir sâyebân ve devletlü Hâsekî Sultân'ın istirâhatları içün başka bir sâyebân vaz‘ olunup ve kā’im-makām-ı âlî-makām ve Nişâncı Mehemmed Paşa ve hazret-i şeyhü'l-islâm ve kādî‘asker-i Rûmili ve Anadolı ve Vekîl-i Defterdâr es-Seyyid Abdülkerîm Efendi ve erkân-ı devlet sâyebân-ı mezbûr kurbünde mevcûd ve intizâr-ı kudûm-ı şehriyârîye muntazır oldukları hâlde pâdişâh-ı âlî-câh izz ü ikbâl ile mahsûsiyye olan koçıya süvâr ve sâyebân-ı ma‘hûda karîb mahallde cümlesi istikbâl idüp sa‘âdetile nüzûl buyurdukda zikri sebkat iden vüzerâ ve ulemâ dest-bûs-ı şehriyârî ile şeref-yâb oldukdan sonra devletlü hâsekî sultân ile şehzâde efendi dahi istikbâl idüp onlar dahi devletlü sâyebânlarına teşrîf ve nüzûl buyurdılar. Çûn ki tertîb-i umûr-ı ziyâfet tekmîl olunup pâdişâh-ı |**302a**| âlî-câh sa‘âdetle hadîka-i Akpınar'a azîmet buyurduklarında vüzerâ ve ulemâ selâmlayup ba‘dehû hâsekî sultân ile şehzâde efendinin selâmına kıyâm üzere olmadukları hâlde mahall-i selâm mukābelesinde şehzâde efendinin koçısı meks idüp sof ferâceye kaplu bir post-ı semmûr şeyhü'l-islâm efendiye ve çuka ferâceye kaplı bir post-ı semmûr kā’im-makām-ı âlî-makāma şehzâde efendi tarafından ilbâs olundukdan sonra cümle erkân-ı devleti selâmlayup ve on bin çil akça olmak üzere üç surre ki, biri vekîl-i defterdâra ve biri çavuşbaşıya ve biri Re’îsü'l-küttâb Vekîli Sâlih Efendi'ye baş ağa yediyle atıyye-i haseki sultân olmak üzere mezbûrlara i‘tâ olundukdan Akpınar hadîkasına akabdâr-ı şehriyârî oldukları hâlde azîmet buyurdılar. Ve umûr-ı istikbâlde olan vüzerâ ve ulemâ ve sâ’ir erkân taraf-ı Edirne'ye mürâca‘at eylediler. Ve devletle hadîka-i Akpınar'a vusûllerinde çavuşân-ı Dîvân'a ve sâ’ir huddâmân-ı hudâvendigâra surreler ihrâc olunup i‘tâ olunduğı tahakkuk bulup merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Mehemmed Han'ın gerek şikârları ve gerek göçleri yâd ve i‘tâ-i surre sebebi ile rûh-ı pür-fütûhları şâd olmağa bâ‘is olmuşdur.

Ezin-cânib, aded-i menâzil hisâbı üzere Ordu-yı hümâyûn yevm-i merkūmda Kādîköyi menzilinden hareket ve Kasaba-i Ruscuk sahrâsına vusûl ve muhayyemgâhla nüzûlleri iktizâ ider. Zîrâ ki, aded-i menâzil on iki ve bir günde oturak içün meksleri on üç gün olup ve Edirne'den hareketleri dahi yevm-i merkūmda on üç gün olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 16 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1104. |302b|

Zikri sebkat iden Kalmuk Tatarı Hanı tarafından gelen ilçinin libâsı köhne ve atîk olduğundan som çaprazlı al Londrine çukadan kontoş ve nâfe kürk ve atlas kaftan ve sâ’ir lâzıme-i libâsı müceddeden tedârük olunup taraf-ı

kā'im-makām-ı âlî-makāmdan ilbâs olunup ve huddâmân-ı mukarrebînden on nefer huddâmına dahi çuka-i mezbûrdan ancak birer sâde kontoş ilbâs olunduğundan mâ'adâ sâ'ir otuz mikdârı tevâbi'âtına dahi reng-âmîz Londra çuka birer kontoş ve birer kapama ve birer kalpak müceddeden tedârük ve ilbâs olunmak üzere Defterdâr Vekîli es-Seyyid Abdülkerîm Efendi'ye sipâriş ve fermân olunmağla ser-hâzin-i bîrûnî ma'rifetiyle cümlesi müceddeden tedârük olunup hâzır u âmâde oldukda hâne-i vekîl-i defterdârîde ilçi-i mezbûrun nazarında otuzdan mütecâviz tevâbi'âtına elbise-i mezbûrân ilbâs olundukda köhne ve palas libâsdan ârî olup bir mikdâr insân kıyâfetine müşâhebehetleri olduklarından dünyâlar kendülerinin olup gāyet ile mesrûr [u] handân oldukları mukarrer olmuşdur.

Mısra':

Ayağı yere mi basar zülfüne ber-dâr olanın.

Nesr: Mukarreblerinden gayrı tevâbi'âtının belki ömrlerinde çukadan libâs giydükleri müyesser olmayup fi'l-hakîka ekserinin libâsı beyâz ve siyâh abâ idi. Kapama ve çukadan kontoşa mâlik olduğundan nice mesrûr u handân olmayup şâd-{u}merg olmaya.

El-kıssa: Kalmuk Tatarı millet-i âhar olup Kırım Tatarı'ndan hâric bir tâ'ife olup ve Kırım Hanı'nın taht-ı hükûmetinde olmayup başka hanları ve mîrzâları olup ve hanları tâ'ife-i Etrâk ve Kürd beyleri gibi ocaklık olup |**303a**| hanları dünyâdan intikāl itdükde ittifâk-ı mîrzâlarıyla miyânlarında enseb-i evlâddan birini kendülere han nasb idüp ana mutâba'at u inkıyâd idüp hanları add iderlermiş. Ve hâlâ işbu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûna on iki nefer güzîde Kalmuk Tatar leşkerine birkaç mîrzâ ta'yîn idüp asâkir-i nusret-şi'â-ra imdâd tarîkıyla irsâl eyledüğin i'lâm içün der-i devlete irsâl eyledüği ilçi-i mezbûr cümle mîrzâların ser-çeşmeleri ve hanın vezîri olup miyânlarında ehl-i dil ve umûr-dîde ve kâr-âzmûde olmağla hem imdâd-ı seferiyyesin i'lâm ve hem tehniye-i cülûs-ı hümâyûn ve hem pâdişâh-ı Âl-i Osmân'a mütâba'at [u] inkıyâd üzere oldukların izhâr içün irsâl eylemiş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 17 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Âmeden-i Han-ı Âlî-şân be-Sahrâ-yı Muhayyemgâh-ı Ruscuk: Çûn ki Ordu-yı hümâyûn Ruscuk sahrâsına vusûl ve muhayyemgâhla nüzûllerinden Han-ı âlî-şân Selîm Girây Han haberdâr oldukda müte'ayyin mîrzâlar ile ve üç yüzden mütecâviz leşker-i Tatar-ı adüvv-şikârile

Nehr-i Tuna'dan taraf-ı Rusçuk'a mürûr u ubûr itdükde erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat istikbâl idüp Ordu-yı hümâyûn'a vusûl buldukda nüzûlleri içün taraf-ı Sadr-ı âlî'den bi'z-zât Han-ı âlî-şâna ve etbâ'ına mukaddemâ hâzır u âmâde olunan haymegâha teşrîf idüp ve lâzım olan me'kûlât ü meşrûbâtları dahi mukaddemâ hâzır u âmâde olunmağla yevm-i merkūmda zahmet-i râhdan râhat içün müheyyâ olunan oba-i haymede istirâhat içün teşrîfleri mukarrer olmuş. |303b|

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 18 Zi'l-ka'de sene 1104.

Mülâkāt-ı Han-ı Âlî-şân be-Vezîr-i a'zam Mustafâ der-Ruscuk ve Mihmân-ı Ocak-ı Sadr-ı âlî:

Çûn ki seherî sultân-ı çâr-bâliş-i gerdûn, kal'a-i çarh-ı elmas-gûn fethine âheng idüp Frenk-i nisyân-pûş-ı şâmî darb-i nîze-i hûn-âşâmla perîşân itdi. Ol şefâ'at-i erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve çavuşân-ı Dîvân ve ser-çavuşân ve sipâh ve silahdâr ocakları ve dört bölük halkı tertîb-i alay-ı pür-tezyîn ile kethudâ-yı Sadr-ı âlî mehterhânesin çalarak nüzûl-i muhayyemgâh-ı Han-ı âlî-şâna doğrı teveccüh ü azîmet ve Han-ı âlî-şânı mülâkāt-ı Sadr-ı âlî içün da'vetle dest-bûs-ı Han-ı âlî-şândan sonra i'zâz ü ikrâmla önine düşüp tevkīr ile otağ-ı Sadr-ı âlî'ye vâsıl ve tuğlar kurbüne mütevâsıl oldukda bi'z-zât Sadr-ı âlî istikbâle isti'câl ve kurb-i tuğda musâfaha ve ta'zîm ü tekrîmle önine düşüp oba-i hayme-i Sadr-ı âlî'ye teşrîf ve mu'âmele-i pederî vâdîsinde Sadr-ı âlî birle mülâkāt ve teklîf-i sadr-nişîn olundukda bâlâ-yı sadrda sa'âdetile câlis ve zahmet-i râhat-ı râh içün hayme-i Sadr-ı âlî'de mihmân olmuşdur. Ve ol gice nihânî sohbetler ve mahfî müşâvereler ile safâ-bahş ile cân sohbetleri mukarrer olup ve taraf-ı Sadr-ı âlî'den mihmânlık umûrı hızmetinde zerre kadar taksîrât olunmayup ta'zîm ü tekrîmde ve tevkīr ü ihtirâmda mübâlağa olunmağla Han-ı âlî-şân Selîm Girây Han hazretleri dahi ziyâdesiyle memnûn u mahzûz oldukları nişâneleri cilveger olup peder ve ferzend mu'âmelesiyle birbirlerine mezîd-i mahabbet ü meveddetleri efzûn olduğı huzzâr-ı meclis ve nüdemâ-yı mûnisden an'ane-i sikāt |304a| rivâyetiyle nakl olunmuş ve Han-ı âlî-şân ile ma'an mevcûd mîrzâlara alâ kadri merâtibihim tevkīr olunup mihmânlıkda taksîrât olunmamış ve bunlardan mâ'adâ hızmet-i Han-ı âlî-şânda mevcûd olan üç yüz nefer mikdârı güzîde-i leşker-i Tatar-ı adüvv-şikâra otağ-ı Sadr-ı âlî nazarında ve hayme-i laklak pîşgâhında giyşde bütün bütün çevrilmiş koyun ve sığır kebâbları ile ziyâfet olunmuş ve irtesi güne umûr-ı müşâvere husûsı içün Dîvân-ı eyvân sipâriş buyurulmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 19 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Çûn ki seher sefîne-i zerrîn-hûrşîd deryâ-yı pür-hûn-ı şafakdan bedîd oldukda Dîvân-ı bülend-eyvân umûrı içün Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ocağı zâbıtları ve ağası ve sipâh ve silahdâr ve dört bölük ocaklarının ağayân ve zâbıtânı ve Ordu-yı hümâyûn'da mevcûd olan mîr-i mîrân ve mîr-livâ ve ocakların erbâb-ı umûr-dîde ve kâr-âzmûde ihtiyârları ve gediklü müteferrika ve çavuşân ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat bi'l-cümle Dîvân-ı {u }[bülend-]eyvân umûrı içün otağ-ı Sadr-ı âlî'de ictimâ' oldukda Sadr-ı âlî ve Han-ı âlî-şân Dîvân-ı bülend-eyvâna teşrîf ve ahvâl-i umûr-ı sefer-i hümâyûn içün müşâvere ve bâlâdan intihâya varınca kelimât olunup râygân Erdel memleketine teveccüh ü azîmet olunmak üzere karâr-dâde virilüp Dîvân-ı âlî dağılmış ve lâkin eğerçi teveccüh ü azîmet memleket-i Erdel'e olmak üzere âşikârede karâr virilmiş. Ammâ Sadr-ı âlî birle Han-ı âlî-şânın nihânîce |**304b**| ihtifâlarında vücûd bulan müşâverelerinin re'y [ü] tedbîrin ikisinden gayrı kimesnenin ma'lûmı olmayup küffâr-ı hâksârın haberdâr olmasından ihtiyâten ve ihtirâzen ihtifâda kalmışdır. Eğerçi sûretâ Erdel memleketine azîmeti âşikâre salâ idüp ve lâkin diyâr-ı Eflak'a mürûr u ubûr ve Erdel sınurına varıldukda ne zuhûr ider ol vaktde âşikâre ve râygân olur, hemân cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazreti asâkir-i İslâm'a ve guzât-ı mücâhidîne avn ü inâyetiyle ve lutf [ü] hidayetiyle feth u nusretler rûzî ve ihsân eyleye. Âmîn, yâ Mücibe's-sâ'ilîn. Ve bu sene-i mübârekede Han-ı âlî-şân Selîm Girây Han ile mevcûd olup sefer-i hümâyûna me'mûr olan asker-i Tatar-ı adüvv-şikâr yetmiş bin Tatar'dan mütecâviz olduğın nakl iderler. Ve bundan mâ'adâ Kalmuk Hanı tarafından on iki bin güzîde Kalmuk Tatarı leşkerinin sefer-i hümâyûna me'mûr oldukları bundan akdem Kalmuk ilçisinin vürûdı mahallinde tahrîr ü inşâ ve îmâ olunmuşdur. Bu takdîrce bu sene sefer-i hümâyûnda mevcûd leşker-i Tatar-ı adüvv-şikâr seksen binden mütecâviz leşker-i Tatar olur. Gerek leşker-i Tatar'ın ve gerek asker-i İslâm'ın ol Kādir-i Kahhâr ol Celîl-i Cabbâr mu'în ü destgîri olup mansûr [u] muzaffer eyleye. Ve düşmen-i dîn-i mübîn olan müşrikîni makhûr u münhezim eyleye. Âmîn, bi-mennihî ve keremihî. Ve ba'de'l-müşâvere, Han-ı âlî-şân bu gice dahi mihmân-ı Sadr-ı âlî olup mihmânlık hızmeti umûrunda leyl-i sâbıka üzere taksîrât olunmayup mübâlağa |**305a**| ile ta'zîm ü tekrîm olundukları tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 20 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Çûn ki müşâvere-i umûrı itmâm ve karâr-dâde olunmadı. Han-ı âlî-şânın leşker-i Tatar-ı adüv-şikâra mülâkātlarına teveccüh ü azîmetleri iktizâ itmekle

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

ale's-seher tertîb-i alay sipâriş ve fermân olunup sipâh ve silahdâr ocakları dört bölük halkı ve gediklü müteferrika ve çavuşân ve bi'l-cümle erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat hâzır u âmâde oldukları hâlde taraf-ı Sadr-ı âlî'den alâ-tarîkı'l-hediyye sîm raht ve gaddâre ve topuz ve sâ'ir âlâtile mükemmel ü müzeyyen rahş-i bî-hemtâ mahall-i rikâbda Han-ı âlî-şâna arz olundukda devletle ol esb-i sabâ-reftâra süvâr ve Sadr-ı âlî hem-rikâb olup önlerinde çavuşân-ı Dîvân kulağuz vâdîsinde revân ve Han-ı âlî-şânla Sadr-ı âlî musâhabetle Ruscuk İskelesi'ne azîmet ve Tuna firkatesine süvâr buyurdukda Sadr-ı âlî'ye vedâ' ve Eflak yakasında vâkı' Yergöği İskelesi'ne mürûr ve menzilgâh-ı leşker-i Tatar'a teveccühleri mukarrer olup Sadr-ı âlî erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ile iskeleden mürâca'at ve otağ-ı pür-nitâklarına teşrîfleri tahakkuk bulmuş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-cuma fî 21 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh hazretlerinin hadîka-i Akpınar'a göç tarîkıyla teveccüh ü azîmetlerine bâ'is ü bâdî olan ahvâlin husûsunda bu minvâl üzere nakl olundı ki hudâvendigâr-ı kâmkâr pây-i taht-ı kayâsıra olan mahmiye-i Kostantıniyye'ye ârzûları cilveger olup, fi'l-hakīka mahmiye-i İstanbul'da vâkı' Sarây-ı Cedîd-i ma'mûre olan mahall-i dil-güşâlarının evsâfı ta'bîrden müberrâdır. Bâ-husûs "Kavak" didikleri mahallde Üsküdar Bâğçesi[68] |**305b**| ve Fenar Bâğçesi ve Tersâne ve Karaağaç ve Kâğıdhâne'de Mîrgûneoğlı Hadîkası bunlardan kat'-ı nazar Hadîka-i Cedîd ki merhûm Sultân Mehemmed Han'ın eser-i ihdâsı olan Beşiktaş Bâğçesi ve Anadolı yakasında İstavroz Bâğçesi ve Kavalalı Bâğçesi'nden nâşî Kanâdîlli Bağçesi ta'bîr [olunur] mahall ki Akındıburnı i'tibâr olunur mahallde vâkı' olmuşdur, cümlesinin evsâfı ta'bîrden müberrâdır.

Nazm:

شنیدن کی بود مانند دیده[69]

Nesr: mefhûmunca görülmedikce evsâf ve ta'bîr ile mülâhaza olunmaz. Elhakk böyle bir dil-güşâ ve ferah-fezâ hadîkaları seyr ü temâşâ ile görmemek lâyık-ı devlet değildir. Ve illâ vakt-i asra göre zamânı değil.

El-kıssa: Pâdişâh-ı âlî-mikdâr mahmiye-i Kostantıniyye'ye teveccüh ü azîmeti murâd idinüp mühimmât-ı hareket görilmek içün Kā'im-makām-ı Rikâb-ı

68 Kelime burada ve metnin çoğu yerinde "bakçe (بقچه) şeklinde yazılmıştır.

69 "Şenîden key buved mânend-i dîde:" İşitmek görmek gibi olabilir mi?

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

hümâyûn Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa'ya hıtâben hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn vârid oldukda şeyhü'l-islâm ve kādî‘askerleri kā’im-makām da‘vet idüp mazmûn-ı hatt-ı hümâyûn ma‘lûmları oldukda: “Bizlere havâle buyurun” deyü kavl ü karârdan sonra kā’im-makām bu hareket-i hümâyûn umûrına yalnız bu kulları kādir değildir, taraf-ı ulemâdan istîzân buyurulmak üzere telhîs idüp hareket-i hümâyûn umûrını taraf-ı ulemâya havâle iderler. Çûn ki telhîs huzûr-ı hümâyûna vusûl ve mefhûmı ma‘lûm-ı devletleri oldukda hudâvendigâr-ı kâmkâr dahi ulemâ tarafına haber gönderüp mahmiye-i Kostantıniyye tarafına teveccüh ü azîmet murâd-ı hümâyûnları olduğın ifâde buyurduklarında hazret-i şeyhü'l-islâm ve kādî‘asker-i Rûmili müsâ‘ade itmeyüp: “Pâdişâhım asker-i nusret-şi‘âr ve cümle kapukulların lâlân Vezîr-i a‘zam Mustafâ Paşa ile sefer-i |306a| hümâyûna teveccüh idüp dîn [ü] devlet yolunda ve pâdişâhımın uğur-ı hümâyûnunda baş ve cân ile çalışup ve gice ve gündüz râhat u istirâhatı kendülere harâm idüp ve düşmen-i dîn-i mübînden ahz-ı {u} intikām niyyeti ile azîmet itmişler iken ale'l-husûs Kırım Pâdişâhı Han-ı âlî-şân bi'z-zât aksâ-yı murâd üzere bu kadar bin güzîde leşker-i Tatar-ı adüvv-şikârile sefer-i hümâyûna rağbetleri mukarrer olup Kili ve Akkirman havâlîsine gelüp mevcûd iken hâliyâ pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [u] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'den hareket ve mahrûse-i İstanbul'a azîmet-i hümâyûnları vâkı‘ olduğı takdîrce bi'l-cümle asker-i nusret-şi‘ârın güçlerine geldüğinden mâ‘adâ küffâr-ı hâksâr istimâ‘ itdükde kuvvet-i kalb hâsıl idüp şirinlenmeğe başlayup ve sa‘âdetlü ve şevketlü pâdişâhımın Kostantıniyye tarafına hareketleri asker-i nusret-şi‘ârın mesmû‘ı oldukda za‘flarına bâ‘is olduğundan gayrı hânedân-ı Âl-i Osmân havf-i udvândan ihtirâzen bî-sûr olan Edirne'de meks ü ârâm idemeyüp sûrı metîn ü müstahkem olan şehr-i Kostantıniyye'ye firâr eylemiş sadâları küffâr-ı hâksâr miyânında şüyû‘ bulup asker-i İslâm'la bî-mehâbâ mukābele vü mukātele ve muhârebe kuvvet-i kalblerinin izdiyâdına bâdî olup ve kapukullarının ve sâ’ir asâkir-i nusret-şi‘ârın rızâları olmaduğından kat‘-ı nazar muktezâ-yı şer‘-i şerîf asâkir-i İslâm ve guzât-ı mücâhidîn ahz {u} intikām-ı düşmen-i dîn içün sefere teveccüh eyledüklerinde pâdişâh-ı rûy-i zemîn asâkir-i İslâm'a karîb olan mahallden hareket ve ba‘îd |306b| olan mahalle hareket ve azîmet câ’iz değildir. Ve eğer her bâr Sarây-ı ma‘mûrelerinde meks ü âramdan bî-râhatlık iktizâ ve zuhûr idüp mizâc-ı pür-imtizâclarına ıztırab ârız olup seyr u temâşâ-yı bevâdî ârzûları nümâyân olduğı hâlde birâder-i büzürgvârları merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Mehemmed Han'ın takayyüd ü ihtimâmla ma‘mûr u âbâdân eyledüği Akpınar hadîkası ki, ferah-fezâ ve müferrih-i dil-güşâ âb u havâsı latîf ve odaları ve kasrları müte‘addid bî-hadd ve

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

lâ-yu‘add ve mühendis ü dânâ merhûm Mi‘mâr Ahmed'in ihtirâ‘ı bir mahall-i cân-fezâ olup ve Edirne'ye kurbiyeti mukarrer olduğı cihetden hareket ü azîmeti âsân olmağla ol makām-ı dil-güşâya ve ferah-fezâya Harem-i muhterem-i hümâyûn ve mukarrebân-ı gılmânân-ı Enderûn ile göç tarîkıyla hareket ve azîmetlerine mâni‘ ü müzâhim olmayup âb-ı revân ve çemenistân u çemenzâr mahallerinde def‘ u ref‘-i kesâfet içün teşrîflerine cidden mevâni‘ yokdur. Ve hânedân-ı selâtîn-i Âl-i Osmân *eyyedehumu'llâhu'l-Meliki'l-Mennân*'ın kesâfetden küşâd-ı mizâc içün hadîka-i mahsûsalarına göç tarîkıyla teveccüh kānûn-ı pâdişâhândır deyü cevâb-ı bâ-savâb irsâl olunup mutlak asâkir-i İslâm'dan Edirne cihetiyle ba‘îd olan Kostantıniyye tarafına hareket-i hümâyûndan def‘ ü men‘ içün birkaç kelâm delîl-i nâzikâne ile cevâb virilüp harekete rızâ ve müsâ‘ade gösterilmeyüp ilzâm tarafları nümâyân olmağla kelâm-ı pend-âmîz ve nasîhat-engîz-i ulemâ ile amel buyurılup taraf-ı İstanbul'a hareket ve teveccühden ferâgat ve Akpınar hadîkasına teşrîf itmeleri bâ‘is-i pend ü nasîhat-i ulemâ olduğın huzzâr-ı |**307a**| meclis ve nüdemâ-yı mûnis-lisânından an‘ane-i sikāt rivâyeti ile nakl olunduğı istimâ‘ olunmağın işbu mahallde tahrîr ü îmâsına cür’et olundı. Fi'l-hakīka: Yalnız kā’im-makām-ı âlî-makāma münhasır olundı. Men‘ine kādir olmayup hareket mukarrer olduğundan mukaddemâ zikri sebkat iden havf-i udvândan firâr sadâları ayyûka peyveste ve şüyû‘ bulup asâkir-i İslâm'ın za‘fına belki cebren ve kahren avdetlerine bâ‘is olduğundan mâ‘adâ küffâr-ı hâksârın kuvvet-i kalbine mü’eddâ olduğunda iştibâh yoğidi. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ ulemâ-yı izâmın ve fudalâ-yı kirâmın pend ü nasîhat-âmîzleri te’sîr-i kulûb-ı pâdişâh-ı âlî-câh olup hareket-i İstanbul vâdîleri mündefi‘ olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 22 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1104.

Sefer-i hümâyûna me’mûr olan asâkir-i İslâm içün ziyâde nîze tedârük olunmak ehemm-i mühimmeden olmağın altı bin aded güzîde nîze mübâya‘a olunup ve at arabalarına tahmîl ve Ordu-yı hümâyûn muhayyemgâh-ı sahrâ-yı Ruscuk'dan hareket ve Eflak yakasına mürûr u ubûr itmezden mukaddem taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a irsâl ve irişdirilmek üzere Vezîr-i a‘zam ve Serdâr-ı ekrem Mustafâ Paşa taraf-ı şerîflerinden mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûnda Kā’im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn vârid olup altı bin aded râst nîze tedârük ve hâzır u âmâde olunup ve lâzım gelen bahâları taraf-ı mîrîden ber-vech-i nakd ashâbına teslîm |**307b**| olunmak çıkrıkībaşı ihzâr ve ol mikdâr güzîde ve rast nîze tedârüki sipâriş ve

fermân buyuruldı. Ve zikr olunan ol mikdâr nîze tahmîl ve orduy[a] irsâl ü îsâl içün at arabaları muktazî olmağla mahmiye-i Edirne'den muhayyemgâh-ı Ordu-yı hümâyûn olan Ruscuk'a varınca her bir arabaya bin beşer yüz akça ücretleri ber-vech-i nakd taraf-ı mîrîden arabacılara teslîm olunmak şartıyla yirmi Edirne ve Sirem arabaları tedârük ve hâzır u âmâde olunmak içün Edirne Kādîsı Rodosîzâde fazîletlü Abdullah Efendi'ye hıtâben taraf-ı kā'im-makām-ı âlî-makāmdan beyâz üzere buyuruldı vârid olmağın taraf-ı şer'den Edirne arabacıları kethudâsı mahkeme-i şerîfe ihzâr ve zikri sebkat iden yirmi aded Edirne ve Sirem arabaları tedârük ve hâzır u âmâde olunmak içün kethudâ-yı müşârün-ileyhe sipâriş ve tenbih olundı. Ve zikr olunan nîze husûsunda iki rivâyet nakl olunup biri asker-i Tatar-ı adüvv-şikâr içün iktizâ itmekle han-ı âlî-şân tarafından mutâlebe olunmuş ola. Ve bir rivâyetde dahi inşâ'a'llâhu te'âlâ Erdel memleketine duhûl müyesser oldukda süvârî Macar leşkeriyle muhârebe ve mukātele iktizâ itdükde nîzenin ziyâde lüzûmı olduğundan han-ı âlî-şânın ifâdesiyle sipâh ve silahdâr ocaklarına ve yeniçeri ocağında yamak olup süvârî Erzurum ve Sivas ve Tokat havâlîsinin süvârî yamaklarına tevzî' olunmak içün mutâlebe olunmuş ola. El-uhdetü ale'r-râvî.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 23 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104. |308a|

Venedik kralı olan "Morçın" didikleri kral-ı bed-fi'âl Cezîre-i Yunaniyye'den Mora Cezîresi'nde vâkı' Anabolı Kal'ası'na dâhil olup umûr-ı seferiyyeye âyîn-i bâtılları üzere tedârük ve gayret-i Mesîhiyye üzere kral-ı pür-dalâl Nemçe kralına taklîd ile takayyüd ü ihtimâmı olduğı ser-asker-i pîr-i rûşen-zamîr Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa'nın mektûbı mûcebince bundan akdem tahrîr ü îmâ olunmuş idi. Hâlâ İskenderiye vâlîsi olan pîr ü nâtüvân tâ'ife-i Arnavud miyânında "Koca Sülü" deyü iştihâr bulmuş vezîr-i rûşen-zamîr Süleymân Paşa tarafından ba'zı umûr-ı mühimme içün menzil ile âdemi pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [ü] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'ye vâsıl ve huzûr-ı Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa'ya mütevâsıl olup mûmâ-ileyh Süleymân Paşa'nın irsâl eyledüği mektûbı teslîm idüp mefhûm-ı mektûb ba'zı umûr-ı mühimmeye müte'allık ahvâl tahrîrinden mâ'adâ meger Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Osmân Paşa sâbıkā sağ kol alaybeyisi olup ba'dehû Rûmili beylerbeyisi iken bin yetmiş sekiz târîhinde Cezîre-i Girid'de Köprülizâde merhûm Ahmed Paşa vezâretinde asâkir-i mansûre Kandiye Kal'ası muhâsarasında iken darb-ı topla zümre-i şühedâya mülhak olan Kara Mustafâ Paşa merhûmun huddâm-ı mukarreblerinden ol-

dığı cihetle Koca Sülü Süleymân Paşa ile kadîmi hukūk-ı sâbıkaları olduğuna binâ'en kral-ı bed-fi'âl-i Venedik Morçın-i la'înin ahvâl-i pür-melâlin ve takayyüd ve tedârük-i leşkerde ıztırâbın alâ vechi't-tafsîl hukūk-ı kadîme binâ'en mektûblarında |**308b**| sıhhati ile bu minvâl üzere tahrîr ü îmâ eylemişler ki, kral-ı bed-fi'âl-i Venedik olan Morçın-i la'în hâliyâ körfezde olup ve leşker tedârükine takayyüd ü ihtimâmı olduğın işâret eylemişler. Ve lâkin kral-ı dâllın galibâ mevcûd-ı hazîneye müte'allık nukūdı olmadığından nâşî cenkci leşker tedârükine Arnavud memleketleri ki, Zadra'dan Kotur ve Dukakin ve İskenderiye i'tibâr olunur ve sevâhil-i deryâya karîb olan Arnavud memleketlerinden her sene tedârük itdüği gibi leşker peydâsına takayyüd ü ihtimâmı kemâlde olup ve lâkin sâ'ir seneler gibi nukūd akça göndermeğe kuvvet-i iktidârı olmamağla akçaya bedel elvân reng çuka ve atlas ve dîbâ gönderüp leşker tedârükine sa'y u ikdâmı mukarrer olup ve lâkin Arnavud tâ'ifesi çendân çuka ve sâ'ir esbâb kısmına i'tibârları olmayup ber-vech-i nakd akça taleb eyledüklerinden tehâşî henûz birkaç yüz tüfeng-endâz tedârükine kādir olmayup tedârük-i leşkerde ziyâdesiyle zahmet ü meşakkatde olduğın işâret eylemiş. Fi'l-hakīka millet-i tâ'ife-i Venedik keferesi küffâr-ı millet-i sâ'ire miyânına balıkcı i'tibâr olunup fi'l-asl hazîneye mâlik olmayup miyân-ı keferede hilekâr ve fakr ile meşhûr bir tâ'ife olup ve mukaddemâ kuvvet-i hazînesi Cezîre-i Girid'den bir mikdâr kuvvet-i hazîneye mâlik iken üç sene ale't-tevâlî Köprülizâde merhûm Ahmed Paşa ikdâmıyla muhâsara-i Kandiye'de cümlesin leşkere ve mühimmâta harc u sarf ile elinden çıkarup müflis-i mendebûr ve füls-i ahmere muhtâc olmadukca Kandiye |**309a**| Kal'ası'n virmedüği dâlldır. Ba'dehû Mora Cezîresi'n istîlâ idüp birkaç seneden berü Cezîre-i Mora'dan hâsıl eyledüği hazîne'i dahi Eğriboz muhâsarası mühimmâtına ve Hanya Kal'ası muhâsarasında harc u sarf itmekle nukūd-ı hazîneden müberrâ olduğundan tedârük-i leşker içün esbâb kısmından çuka ve atlas ve dîbâ gönderdüği nâ-çâr olduğuna iştibâh yokdur.

El-kıssa: Mektûb-ı Süleymân Paşa mûcebince kral-ı bed-fi'âl Morçın-i la'în bu sene leşker husûsunda nâ-çâr ve muztarr olup gerek deryâdan ve gerek karadan memâlik-i mahrûseden serhadd-i İslâmiyye'ye ta'addî vü tecâvüze iktidârı olmadığın ifâde vü i'lâm eylemiş. Ammâ Eğriboz Muhâfızı Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa tarafından ve eğer ser-asker vezîr-i rûşen-zamîr Halîl Paşa tarafından vârid olan mektûblarda ise Morçın-i la'în rûz-ı hızırdan mukaddem Anabolı Kal'ası'na dâhil olup deryâdan ve karadan memâlik-i mahrûseye gāretleri izdiyâd üzere niyyetleri mukarrerdir deyü tahrîr iderlermiş. Meger Mora Cezîresi'nde vâkı' metânetle meşhûr olan Gördös Kal'ası'na

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER

karîb ve Moralı merhûm Zekeriyyâ Efendi'nin eser-i hayrâtı olan han-ı bî-minnet-karînde kadîmden Kermehisâr'ı mukaddemâ ta'mîr itmekle Kermehisâr'ın muhâfazasına mukaddemce bir mikdâr leşker muhâfız göndermekle gerek câsûslar ve gerek taraf-ı küffârdan ahz olunan dillerin cevâbları Kral-ı Venedik Morçın-i la'în Anabolı Kal'ası'na donanmasından mukaddem dâhil oldı deyü haber virmelerinden vezîr-i müşârün-ileyhimânın mektûblarında |309b| tahrîrleri andan traş imiş. Ammâ fi'l-hakîka pîr-i rûşen-zamîr Koca Sülü Vezîr-i mükerrem Süleymân Paşa Arnavud diyârının kurdı ve ol etrâfın kemâl mertebe ehl-i vukūfı olmağla ve tâ'ife-i Arnavud kendüye itâ'at ü inkıyâdları kemâlde olmağla cemî'-i ahvâl ve ef'âl-i küffâra ıttılâ' hâsıl ider. Zîrâ miyân-ı tâ'ife-i bahâdırân-ı Arnavud'da İskenderiyye dimek ve tâ'ife-i Arnavud dimek mahzâ Koca Sülü dimek mertebesindedir. Bu takdîrce Süleymân Paşa'nın tahrîr ve işâreti sıhhat üzere olduğuna iştibâh olmayup İbrâhîm Paşa (silik) Ser-asker Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa'nın tahrîr-i mektûbları Morçın-i la'înin hîle vü mekriyle tedârükinden istimâ'la olduğı râygân ve âşikâre olmuşdur. Fi'l-vâkı' millet-i tâ'ife-i Venedik keferesi miyân-ı kefere-i sâ'irede bir koçarı balıkçı tâ'ifesi imiş. Evvelden dahi kuvvet ü kudreti Cezîre-i Girid mahsûlünden imiş. Eğer leşker tedârükine kudreti olaydı, hâliyâ yevm-i merkūm Ağustosun gurresidir, bu âna değin elbette izhâr-ı kuvvet içün ya deryâdan veyâhûd karadan serhadd-i İslâmiyye olan memâlik-i mahrûsenin bir tarafına ta'addî vü tecâvüzi mukarrer idi. Ve'l-hâsıl bu mertebede fakr u fenâda olan balıkçı keferesi yine kādir olacakdır. Fe-ammâ medâr-ı ma'îşeti memâlik-i mahrûse-i Âl-i Osmân'dan olup fi zamânına hükkâm-ı zevi'l-ihtirâmın adem-i takayyüdlerinden nâşî ol kadar geğirmeğe kādir olabilir ki, memâlik-i mahrûse-i Âl-i Osmân'dan ipeğin kıyyesi on guruşa mübâya'a idüp memleketinde ıslâhla bir kıyâfete koyup |310a| yine memleket-i Âl-i Osmân'da kıyyesini otuz guruşa belki kırk guruşa fürûht ider. Ve yapağının kıyyesini memâlik-i Âl-i Osmân'dan on beşer akçaya mübâya'a idüp memleket-i menhûsesinde tertîb ile perverde idüp hâsıl eyledüği metâ'ın kıyyesini yine memleket-i Âl-i Osmân'da üç yüze ve belki dört yüze fürûht idüp bire bin intifâ'ında iştibâh yokdur. Ve bunlardan mâ'adâ gerek şem'-i asel ve gerek bakar göni ve bunların emsâli sâ'ir ecnâs ki, mahsûl-i memâlik-i Âl-i Osmân'dır, İzmir ve İskenderûn ve sâ'ir iskele-i memâlik-i mahrûselerden mübâya'a idüp memleket-i menhûsesine götürdüği eşyâya nihâyet yokdur. Bâ-husûs memleket-i menhûselerinde zirâ'at olunmayup ve olunduğı takdîrce hâsıl olmayup hınta ve sâ'ir zahîresin memâlik-i mahrûse-i Âl-i Osmân'dan iştirâ ve balığın Akdeniz intihâsından sonra Karadeniz'e cereyân ve mülhak olan Nehr-i Tuna'dan peydâ ider.

El-kıssa: Bir bahâdır ve dilâver yok ki zikr olunan ahvâlin men‘ u def‘i ile takayyüd-i {ü} tâmm idüp zahîre virdirmeyüp etmeksiz aç ve müsâ‘ade-i metâ‘ı olunmamağla füls-i ahmere muhtâc ide. Mâdâm ki sâhib-i hurûf-i selâse olan lafz-ı tama‘a irtikâb olunur ve küşâde olan bâb-ı irtişâ mukaffel olunmaz, ne hıntasız aç kalur ve ne füls-i ahmere muhtâc olur. Ve mahsûl-i memâlik-i mahrûseden peydâ idüp ve memleket-i menhûselerinde kıyâfet ve şekl-i âhar ile getürdüği metâ‘a birkaç müddet müsâ‘ade olunmayup ve fürûhtuna icâzet virilmeyüp ve ilbâs-ı metâ‘ erbâbını lebsinden memnû‘la |**310b**| takayyüd olunup yasak olunsa iki üç sâlda açlıkdan lâgar-rû ve der-i devlete ser-fürû itmelerinde iştibâh yoğidi. Donanmanın adem-i takayyüdünden fürce ve ruhsat u fursat bulup rûy-i deryâda şecâ‘ati ve korsanlıkda mahâreti ve Mora Cezîresi'n istîlâ ile sâ’ir millet-i Frenk miyânında mehâbeti iştihâr olmuşdur. Kanı Deli Piyâle gibi bir kapudan ki, körfezden taşra harekete cür’eti olmaya, haliyâ Akdeniz'de ummândır, intihâ-yı boğaz ki Kal‘a-i Sultâniyye nâmıyla şöhret ü şân bulan boğaz hisârlarına gelince gâh olta ve gâh [ve] bî-gâh lenger-endâz olup erbâb-ı cündiyân karada semend-i çapük-hirâma meydân virüp raks-ı hüner gösterdüği gibi Frenk-i Venedik dahi rûy-i deryâda kalyona raks itdürür.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 24 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1104.

Zikri sebkat iden altı bin nîze arabalara tahmîl olunup ve kā’im-makām ağalarından bir kapucıbaşı ma‘an ta‘yîn olunup sahrâ-yı muhayyemgâh-ı Ruscuk'da Ordu-yı hümâyûn'a irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 25 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1104.

Bir haber-i meserret-eser bu minvâl üzere nakl u rivâyet olundı ki, han-ı âlî-şânın ferzend-i ercmendleri on bin mikdârı güzîde leşker-i Tatar-ı adüvv-şikârile ılgar ve Eflak ile Erdel sınırında vâkı‘ “Praşov Derbendi” dimekle ma‘rûf derbende vâsıl ve küffâr-ı hâksârın hareketinden mukaddem derbend-i mezbûrı zabt eyledükleri haberi han-ı âlî-şâna mütevâsıl olup han tarafından dahi Ordu-yı hümâyûn'da der-i devlet-medâra vürûdı beyne'n-nâs şüyû‘ bulmuşdur. |**311a**|

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 26 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri göç tarîkıyla hadîka-i Akpınar'a mâh-ı mezbûrun on beşinci güni Yevm-i Sebt'de teveccühleri mukarrer olup ve yevm-i merkūma gelince on gün meks ü ârâmları olmuşiken ve lâkin hadîka-i mezbûreden

çendân mahzûz u handân olmaduklarından nâşî Harem-i hümâyûn'da kasrlar ve fiskiyeler ve havz-ı kebîrde ejder ağzı fiskıyeler ve müte'addid odalar gerçi firâvân fe-ammâ haşerât-ı mârın kesretinden hareket mümkin değil. Belki bâlînler altında mevcûd olup kangi bâlîni kaldırsan altına biri nümayan olur. Gerçi insana mazarrâtı yok ve lâkin muvahhişce olduğundan kat'-ı nazar tâ'ife-i nisâya ne mertebe havf ârız olduğı ma'lûm. Bâ-husûs taşrada gılmânân-ı Enderûn odaları kalîl ve kesâfet üzere olduğundan mâ'adâ kıllet olmağa müstevfî olmayup gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûnun ekserî haymelerde meks ü ârâm ve cümle tabbâh ve helvâcı ve sâ'ir ocak huddâmları muhayyemgâhla etrâf-ı hadîkada nüzûl itdüklerinden bi'l-külliye mahzûz olunmamağla on bir gün meksden sonra Yevmü'l-erbi'â'dır, Edirne'de Sarây-ı âmire'ye teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmağın ale's-seher kā'im-makām tarafından kenâr-ı Nehr-i Tunca'da Karacaköy nâm karyenin mukābelesinde istirâhat-ı şehriyârî içün sâyebân vaz' olunup kā'im-makām ve erkân-ı devlet sâyebân-ı mezbûrda kudûm-ı hudâvendigâra intizâr üzere vakt-i asra değin müterakkıb oldukları hâlde hudâvendigâr-ı âlî-tebâr sa'âdetle sâyebâna teşrîf ve ziyâfet-i kā'im-makāmîden sonra izz ü ikbâl ile Edirne'de Sarây-ı ma'mûre'yi teşrîf |**311b**| buyurdılar.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 27 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Nehr-i Tuna üzerinde müceddeden köprü binâ olunmamağla "bot" ta'bîr olunan sâl şekli kayıklar ile mürûr iktizâ itmekle izdihâm-ı asker-i mansûreden ihtiyâten vakt-i ubûr içün her ocağa yevm-i mahsûs ta'yîn olunduğı nakl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-cuma, fî 28 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri edâ-yı salât-ı cum'a içün ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Murâd Han merhûmun "Murâdiyye" dimekle şöhret-şi'âr olan câmi'-i şerîfe semend-i çapük-ı hirâma süvâr buyurdukları hâlde teşrîf buyurup ve cemâ'at-i kesîre ile salât-ı farîza-i cum'ayı edâdan sonra mahsûsiyye olan koçılarına izz ü ikbâl ile süvâr ve sa'âdetle Sarây-ı âmire'ye teşrîfleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 29 şehr-i Zi'l-ka'de sene 1104.

Sefer-i hümâyûna me'mûr Dîvân-ı âlî-bülend küttâbıyla ma'an giden Hazîne-i âmire defterleri sefere gitmeyüp Ruscuk Kal'ası'nda me'men ü mahfûz

mahallde hıfz içün vaz‘ olunmak fermân buyurulmağın erbâb-ı küttâbda olan Hazîne-i âmire defterlerin sandukları ile bi'l-cümle Ruscuk Kal‘ası dizdârına teslîm olunduğı vârid olan ulaklardan istimâ‘ olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî selh-i şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1104.

Rivâyet olundı ki, Ruscuk'dan mukābili olan Yergöği nâm mahalle Nehr-i Tuna'nın vüs‘atinden mürûr u ubûr müte‘assir olup on iki sâ‘at mikdârı Tuna akındısıyla ba‘îd |**312a**| mahallden[70] mürûr u ubûr âsân olmağla mahall-i mezbûra doğrı Ordu-yı hümâyûn azîmet idüp ve ocakların mürûrı birkaç güne değin mütemâdî olmağın Sadr-ı âlî mahall-i mürûra varınca dört konak idüp üçer sâ‘atlik mahallde nüzûl iderek teveccüh ü azîmet iderler ki, dâ’ire-i Ordu-yı hümâyûn varup izdihâm olmazdan mukaddem ocakların mukaddemâ ta‘yîn olunduğı vakt eyyâm-ı mu‘ayyenelerinde mürûr u ubûr idüp dâ’ire-i ordu vardukda izdihâmdan müberrâ olup mürûra âsânlık olmak içün râh-ı kalîli dört konak eylemişler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî gurre-i Zi'l-hicce sene 1104.

Yevm-i merkūm gurre olduğunda şekk vâkı‘ olmuşdur. İhtimâldir ki yarınki pazar güni gurre ola. Eğerçi şehr-i sıyâm mahmiye-i Edirne'de yevm-i çehârşenbihden ibtidâ olundı. Ve lâkin mahrûse-i Kostantıniyye'de sâ’ir ekser memâlikde yevm-i pencşenbihden sâ’im olmuşlar. Ol eclden işbu mâh-ı Zi'l-hicce gurresinde şübhe ârız olmuşdur.

Ezin-cânib, çûn ki Ordu-yı hümâyûn ile asâkir-i mansûre dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad tarafına hareket vâkı‘ olmayup Ruscuk tarafına teveccüh olunduğundan küffâr-ı hâksâr haberdâr oldukda Varadin nâm mahallde vâkı‘ tabur-ı menhûselerinden sekiz bin piyâde ve iki bin mikdârı süvârî-i la‘în ifrâz olunup Varadin Köprüsi'nden mürûr ve asker-i İslâm'ı karşılamak niyyeti ile Segedin tarafına doğrı hareketlerinin haberi istimâ‘ olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 2 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Mahrûse-i İstanbul'da Sarây-ı Atîk Haremi'nde kethudâ kadın olan müddet-i kesîreden berü kethudâ kadınlık |**312b**| hızmetinde istihdâm olunup ber-murâd olmak içün ve hızmet-i sâbıkasına ri‘âyeten i‘tâk olunması bâbında merhamet-i

70 Kenarda: Mahall-i mezbûr Tutrakan didikleri İskele (bir kelime kesilmiş).

pâdişâh-ı âli-câhın lütfuna mazhar vâkı' olup i'tâkı fermân olunup ve Sarây-ı Atîk'da yerine kethudâ kadın nasb u ta'yîn olunmak muktazî olmağla mahmiye-i Edirne'de Sarây-ı âmire'de Harem-i hümâyûn'da perverde olmuş emekdâr bulalardan biri müceddeden Sarây-ı Atîk'da Harem-i hümâyûn'a kethudâ kadın nasb u ta'yîn olunup ve ağayân-ı Dârü's-sa'âde ağalarından emekdâr olup hâlâ başkapu oğlanı rütbesinde olan (Boş) Ağa'nın emekdârlığına ve hızmet-i sâbıkasına merhameten i'tâk olunması pâdişâh-ı Cem-câh'ın hâtır-ı şerîflerinde cilve-ger olmağın ıtâk-nâmesi ihsân ve kānûn-ı selâtîn-i mâziyye üzere Mısr-ı Kāhire hazînesinden vazîfe ve cerâ[ye] ihsân olunup kethudâ kadın ile ma'an ikisi dahi taraf-ı İstanbul'a ağayân-ı Harem ve teberdârân-ı Sarây-ı Atîk ve bevvâbân-ı sultânî ile irsâl olundukları tahakkuk bulmuşdur. Pâdişâh-ı âlî-câh mukarrebân ve nedîmân alâ-tarîkı't-tebdîl geşt ü güzâr ve seyr u temâşâ-yı halk-ı cihân içün semend-i çapük-hirâma süvâr ve şehr-i Edirne'nin cânib-i şarkīsinde vâkı' Karabayır dimekle meşhûr havâlî kurbünde İskender karyesi etrâfına doğru teveccüh ü azîmetleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 3 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Dâ'ire-i ordu i'tibâr olunan tevâbi'ât-ı Sadr-ı âlî'den kethudâları ve reîsü'l-küttâb efendi ve tezkireciler ve kethudâ-i bevvâbîn ve telhîsî ve bostâncılar oda-başısı ve çavuşbaşı |313a| ve muhzır ağa ve kādî-i Ordu-yı hümâyûn ve emîn-i defter-i hakanî ve vekîl-i nişâncı ve defterdâr-ı şıkk-ı evvel ile erbâb-ı küttâb-ı Dîvân'dır. Bunlardan mâ'adâsı gerek sipâh ve silahdâr ve dört bölük halkı ve yeniçeri ve cebeci ve topcu ve bi'l-cümle ordu halkı ve sancak beyleri Tutrakan nâm mahallden Nehr-i Tuna'yı mürûr u ubûr idüp Eflak yakasında Sadr-ı âlî birle dâ'ire-i Sadr-ı âlî i'tibâr olunan gürûhun mürûr u ubûrlarına intizâr üzere oldukları nakl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamis, fî 4 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Hüdavendigâr-ı âlî-makāmın birâder-i ekberleri merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Mehemmed Han-ı merhûmun hâsekîleri Afîfe Kadın'dan âlem-i vücûda gelen kerîme-i mükerremeleri İstanbul'dan mahmiye-i Edirne'ye ammûları pâdişâh-ı cihânın da'vetnâmeleri ile da'vet olmağın ber-mûceb-i îcâbet dâhil-i şehr-i Edirne olduklarında Kā'im-makām-ı âlî-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa'ya tezvîc olunmak içün taraf-ı şehriyârîden va'd-i hümâyûn olunmuş iken tehallüf idüp hâliyâ Diyârbekir vâlîsi olup Anadolı'da müfettiş ve asâkir-i nusret-şi'âr sürmeğe me'mûr olan Vezîr-i mü-

kerrem Şâhîn Mehemmed Paşa'ya şer‘-i Muhammedî üzere tezvîc ve akd-i nikâh olunmak üzere hudâvendigâr-ı kâmkâr taraf-ı şerîflerinden mûmâ-ileyh Şâhîn Mehemmed Paşa'nın kapu kethudâsı olan Çolak Ahmed Ağa'ya hıtâben fermân-ı hümâyûn sudûr bulmağla ve kerîme-i mahdûmenin hâlaları devletlü Gevherhan Sultân ile devletlü Beyhan Sultân'ın müşâvere ve ittifâklarıyla taraflarından tahrîr ve defter olunan |313b| defter mûcebince mücevher kemer ve bilezik ve istefan ve gûşvâre ki, lû’lû’-yi Hürmüz'den üçer kat bendleriyle ve âyine-i mücevher ve na‘lîn-i mücevher ve lû’lû’ ile zer-endûz yaşmak ve elmas ve yakut hâtemlü ve sâ’ir mücevher ve zî-kıymet esbâb-ı zenân ve dört bin ma‘mûl hasene ki ağırlık olmak şartıyla vezîr-i müşârün-ileyh Şâhîn Mehemmed Paşa'nın kapu kethudâsı Çolak Ahmed Ağa ma‘rifetiyle cümlesi bilâ-noksân defter-i mezbûr mûcebince tedâvül olunup devletlü Gevherhan Sultân taraf-ı şerîflerine irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-cuma, fî 5 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı farîza-i cum‘ayı edâya niyyet ve Sarây-ı âmire'ye civâr ve kurbiyyeti olup ve sâbıkā merhûm Dârü's-sa‘âde ağasının eser-i hayrâtı olup Nehr-i Tunca kenârında vâkı‘ “Maksûdiyye” dimekle meşhûr câmi‘-i şerîfe teşrîf ve cemâ‘at-i kesire ile salât-ı cum‘ayı edâdan sonra izz ü ikbâl ve şevket [ü] iclâl ile Sarây-ı âmire'ye avdet ve teşrîfleri mukarrer olmuşdur.

Ezîn-cânib, Niş Kal‘ası muhâfazasına me’mûr Ömer Paşa'nın kemâl-i mertebe zahîreye muzâyakası olduğın rikâb-ı hümâyûnda Kā’im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa'ya arz u i‘lâm itmekle: “Mübâya‘a mübâşirlerinin zahîrelerinden paşa-yı müşârün-ileyhin def‘-i zarûretleri içün iki yüz elli kîle dakīk ve iki yüz kîle şa‘îr virilmek üzere fermân-ı âlî sâdır olmağın imdi sen ki Niş Kal‘ası'nda nüzûl emîni vekîli *zîde kadruhû*sun hâliyâ Niş Kal‘ası'nda mevcûd olup |314a| makbûzun olan mîrî zahîreden paşa-yı mûmâ-ileyhe fermân-ı âlî mûcebince yalnız iki yüz elli kîle dakīk ve yalnız iki yüz kîle arpa teslîm idüp ve teslîm eyledüğine taraflarından memhûr temessük alasın ki hîn-i hisâbda deynine mahsûb olunur” deyü bâ-fermân-ı şerîf rikâb-ı hümâyûn tarafından hükm-i hümâyûn irsâl olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 6 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Eltâf-ı Hâlık-ı mâ-yeşâ’ Vezîr-i a‘zam Mustafâ [Paşa] hazretleri dâ’ireleri i‘tibâr olunan dâ’ire halkı ile muhayyemgâhdan hareket ve Tutrakan nâm mahallden

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Nehr-i Tuna'yı mürûr u ubûr idüp ve Eflâk yakasına mukaddemâ ubûr idüp müterakkıb-ı kudûm-ı Sadr-ı âlî olan Ordu-yı hümâyûn'a mülâkātları istimâ' olunmuşdur. Ve mahmiye-i Edirne sahrâsından hareket olunup nefs-i Rusçuğ'a varınca menâzil ü merâhilde tâ'ife-i askerî geçinen eşhâs-ı muhtelifenin bir cins gāret-gerânlığı nakl olundı ki, re'âyâ vü berâyâ fukarâsının gerek bâğ ve bâğçeleri ve gerek tarla ve bostanları kalmayup ayak altında pâymâl ve nehb ü gāretile nâlân ve tâlân olup itdükleri zulm ü ta'addî ve fitne vü fesâda nihâyet olmayup ve taraf-ı hükkâm dahi asla zabt u rabta takayyüd ü ihtimâmları olmayup herkes bildüği ef'âle iştigāl gösterüp kurâlarda olan fesâdât mukaddemâ vukū' bulan seferlerin birinde manzûr-ı dîde-i erbâb-ı sefer olmuş değildir deyü askerî geçinen eşhâs-ı muhtelife erâzîlin fesâdâtı nakl ü rivâyet olunduğı istimâ' olunmuşdur. |**314b**|

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 7 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Mîr-i mîrân-ı Rûmili Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa eyâlet askeriyle ve leşker-i Tatar-ı adüvv-şikâr ile mukaddem-i ceyş olup Ordu-yı hümâyûn'un hareketinden iki gün mukaddem hareket ve Erdel memleketine teveccüh [ü] azîmetleri ma'kūl ü münasib görilmekle asâkir-i nusret-şi'ârın Ordu-yı hümâyûn ile hareketlerinden iki gün mukaddem ilerü hareketlerine müşâvere-i Han-ı âlî-şân ve mîrzâlar ile karâr-dâde virildüği şüyû' bulup istimâ' olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 8 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Kalmuk Tatarı Hanı tarafından bundan akdem der-i devlet-medâra vârid olan ilçi henûz dest-bûs-ı şehriyâr-ı bâ-vakār ile behre-yâb olmaduğı eclden Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Osmân Paşa ile ma'an Sarây-ı Sultânî'ye vâsıl ve huzûr-ı hümâyûna mütevâsıl olup dest-bûs-i hudâvendigâr-ı kâmkâr ile behre-yâb oldukdan sonra Kalmuk Hanı tarafına azîmet içün taraf-ı pâdişâh-ı Cem-câh'dan me'zûn olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 9 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Kā'im-makām-ı âlî-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa hazretleri tehniye-i îd-i adhâ içün sa'âdethâne-i hazret-i şeyhü'l-islâma teşrîf ve resm-i tehniye-i îdi edâ eylediler.

Zuhûr-ı Haber-i Muvahhiş-eser: Çûn ki asâkir-i mansûre dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad tarafı teveccühünden ferâgat ve Ruscuk tarafına teveccüh [ü]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

hareketleri mukarrer oldı ve mukaddemâ istimâ‘ olunan ahbâr ki, Sirem toprağında küffâr-ı hâksârın cem‘iyetleri olmayup |315a| ve Nemçe kralı ölünce leşkerin Fransız cengine gönderüp ancak Varadin Kal‘ası altında yedi sekiz bin mikdârı kefere ile bir tabur-ı menhûsı olup bu sene hareket ve mukābele vü mukāteleye adem-i iktidârları istimâ‘ olunur iken hâliyâ dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad Muhâfızı Vezîr-i mükerrem Ca‘fer Paşa taraflarından ulak vârid olup: “Küffâr-ı hâksârın Varadin altında olan tabur-ı menhûslarından yirmi binden mütecâviz küffâr-ı hâksâr Böğürdelen semtlerinden Nehr-i Sava'yı mürûr ve Semendire yakasına ubûr eyledüğin der-i devlet-medâra arz u i‘lâm idüp ve lâkin murâd-ı menhûsları Kal‘a-i Belgrad muhâsarası mıdır yohsa Semendire sancağında olan palanka ve kurâları nehb ü gāret ve hasâret midir henûz diller ahz olunmaduğından ma‘lûmumuz olmadı. Ancak küffârın Semendire yakasına mürûr u ubûrı der-i devlet-medârın dahi ma‘lûmları olup tedârükine iştigāl olunmak içün ifâde olunmuşdur” deyü mektûbunda tahrîr ve işâret olunmuş. Çûn ki bu haber-i muvahhiş-eser kā’im-makām-ı rikâb-ı hümâyûn Osmân Paşa'nın ma‘lûmları oldı, Şehirköyi ve Mûsâpaşa Palankası ve ol havâlîde umûr-ı muhâfazaya me’mûr olanlar Niş Kal‘ası'na şitâbân varup ve Niş muhâfazasına me’mûr Ömer Paşa'nın yanında mevcûd bulunmak üzere ihtiyâten fermân olunup ve Niş muhâfazasına me’mûr asâkir-i İslâm'a ve Ömer Paşa'ya istimâlet içün Dergâh-ı mu‘allâ kapucıbaşılarından |315b| Halebli Ahmed Ağa menzil ile ber-vech-i isti‘câl irsâl olundı. Ammâ efvâh lisânından istimâ‘ olunan Hisarcık Palankası'yla Hasanpaşa Palankası'n küffâr-ı hâksâr ihrâk bi'n-nâr eyledüği istimâ‘ olundı. Ve bundan kat‘-ı nazar haydud eşkıyâsının Yagodina ve Perakin havâlîsinde bir mertebe kesret [ü] vefretleri olduğı dahi efvâh lisânından râygân istimâ‘ olunur. Ve Morava Nehri üzerinde kadîmden cisr olduğı mahallde köprünin başında müceddeden palanka binâ olunmuş. haydud eşkıyâsının mübâlağa ile şiddet-i isyân [ve] tuğyânından mîr-i mîrân-ı Engürî olan Kara Mehemmed Paşa ile ser-bostâniyân-ı Edirne palanka-i mezbûra tahassun idüp palankadan taşra çıkamadukları dahi efvâh lisânında şüyû‘ bulmuşdur. Teveccühden ferâgat ve Erdel ârzûsuyla Ruscuk tarafına azîmet sadâları şüyû‘ buldukda umûr-dîde ve kâr-âzmûde olan ve sâbıkalarda erbâb-ı seferden olan pîr ü nâtüvân ihtiyârların cevâb-ı bâ-savâbı hâliyâ Ruscuk tarafından memleket-i Erdel ârzûsundan bu sene dahi dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad havâlîsinde teveccüh ü azîmet olunup vaktin iktizâsına göre hareket olunup memleketi sıyânet veyâhûd fursat el virir ise ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl idüp Belgrad taraflarında bulunmak ma‘kūl görinür deyü havflarından ihtifâda müzâkere ve mükâleme olunur idi. Amma çi fâ’ide |316a| varak-ı mühr-i vefâyı kim okur kim dinler.

El-kıssa: Çûn ki yirmi binden mütecâviz küffâr-ı hâksâr Sava Nehri'nden Semendire yakasına mürûr u ubûrları mukarrer oldı, ihtiyâten Niş havâlîsin gâret [ü] hasâretden ihtirâzen Niş muhâfazasına asker tedârüki lâzım u mühimm olduğın Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Osmân Paşa tefekkür itmekle tedârükine iştigāl gösterüp Ohri Sancağı'ndan bin nefer piyâde tüfeng-endâz Arnavud levendi ulûfe ve nafaka-bahâları ber-vech-i nakd virilmek şartıyla tahrîr ve defter olunup ve bir gün mukaddem Niş muhâfazasında olan Ömer Paşa'nın yanında hızmet-i muhâfazada mevcûd bulunmaları içün Ohri mütesellimine taraf-ı kā'im-makām-ı âlî-makāmdan hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve bundan mâ'adâ Mîr-i Mîrân-ı Rûmili Mahmûd Paşa'nın akribâsından olup Prizrin'de sâkin Hasan Bey'e dahi fermân olundı ki Prizrin sancağından bin nefer piyâde tüfeng-endâz tahrîr ve defter idüp ve ber-vech-i nakd irsâl olunan akçadan bahşîşleri virilüp ve ulûfe ve nafaka-bahâları dahi virilmek şartıyla ber-vech-i ta'cîl zikr olunan bin nefer piyâde tüfeng-endâz Arnavud dilâverlerin tedârük idüp ve bir gün evvel Kosova ve Priştine yolundan bi'z-zât kendün dahi Niş muhâfazasına me'mûr Ömer Paşa yanında hızmetde mevcûd bulunmak üzere mûmâ-ileyh Hasan Bey'e dahi rikâb-ı hümâyûn tarafından hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve bu esnâda mîr-i mîrân-ı eyâlet-i Sivas |**316b**| olan Mahmûd Paşa sefer-i hümâyûna me'mûr olduğundan henûz gelüp Edirne'nin cânib-i şarkīsinde vâkı' Karabayır altında İskender nâm karye sahrâsında muhayyemgâhla nüzûlinin haberi Kā'im-makām Osmân Paşa'ya vârid olmağın mîr-i mîrân-ı mezbûrı cümle tevâbi' ü levâhıkı ile Niş tarafına azîmeti fermân olunup ve Niş muhâfazasına me'mûr olan asâkir-i İslâm'a Mîr-i Mîrân-ı Sivas Mahmûd Paşa pâdişâh-ı âlî-câh tarafından serdâr nasb u ta'yîn olunup bir gün mukaddem Niş muhâfazasına erişmesi bâbında hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sudûr buldı. Ve Filibe Nazırı Köstendilli Küçük Şâhîn Ağa'ya fermân olundı ki: "Ulûfe ve bahşişleri ve nafaka-bahâları der-uhde ve iltizâmında olan Filibe Nezâreti Mukāta'ası mâlından ber-vech-i [muharrer] edâ ve teslîm idüp ve beş yüz nefer piyâde tüfeng-endâz sekbân tahrîr ve defter hâzır u âmâde idüp ve Kal'a-i Niş muhâfızlarına serdâr ta'yîn olunan Mîr-i mîrân-ı Sivas Mahmûd Paşa Filibe'ye dâhil oldukda tahrîri fermânım olan beş yüz nefer piyâde tüfeng-endâz sekbân ile bi'z-zât kendünin serdâr-ı mûmâ-ileyh Mahmûd Paşa ile serî'an ve âcilen taraf-ı Niş'e azîmet ve hızmet-i muhâfazada bezl-i makdûr idesin. Ve sen ki nâzır-ı mûmâ-ileyh Şâhîn *zîde kadruhû*sun, zikr olunan beş yüz nefer sekbânın ulûfe ve bahşîşleri ve nafaka-bahâları ve bi'l-cümle masârıfâtları ne mikdâr akça ider ise işbu hükm-i hümâyûnumun zahrına huccet-i |**317a**| şer'iyye itdirüp inşâ'a'llâhu te'âlâ hîn-i muhâsebede

deynine mahsûb olunur" deyü fermân olunan beş yüz nefer sekbân ile hızmet-i muhâfazada mevcûd bulunması rikâb-ı hümâyûn tarafından mü'ekked hükm-i hümâyûn irsâl olundı. Ve sâbıka Mîr-i mîrân-ı Sivas Genç Mehemmed Paşa Rûmili'nden Belgrad'a nakli fermân olunan zahîreyi Belgrad'a sürmek [için] ta'yîn olunup itmâm-ı hızmetden sonra Şehirköyi muhâfazasına me'mûr olunmuşidi. Mûmâ-ileyh Genç Mehemmed Paşa dahi Niş muhâfazasına me'mûr olunup hızmet-i muhâfazada mevcûd bulunmak içün rikâb-ı hümâyûndan emr-i şerîf-i âlî-şân irsâl olundı. Ve küffâr-ı hâksârın Nehr-i Sava'dan Semendire yakasına mürûrundan mülâhaza olunan Erdel memleketine teveccüh ü azîmet iden asâkir-i nusret-şi'âr ile leşker-i Tatar-ı adüvv-şikâra iğfal içün ki taraf-ı Erdel'den ferâgat olunup imdâd içün Belgrad tarafına dolanmalarına bâ'is olmak içün iğfal ola. Zîrâ ki memleket-i Erdel Nemçe kralının hazînesi ve leşkerinin kilârı olup elbette Erdel memleketine eşedd-i ihtiyâc ile muhtâclardır. Farzan ıslâh-ı mâbeyn mümkin olsa ve Erdel memleketinden ferâgat olunsa belki Budin Kal'ası'na Erdel memleketini bedel itmek zu'm-ı fâsidlerinde muzmerr olduğı, memleket-i Erdel'de esîr ü giriftâr olup ba'dehû bahâ ile istihlâs bulan üsârânın leşker-i Nemçe ile memleket-i Erdel'in ahvâl-i mu'âmelâtların nakl ü rivâyetlerinden mülâhaza olunur ki, Kal'a-i Budin'i memleket-i Erdel'e bedel itmek |**317b**| zu'm-ı fâsidlerinin zamîridir.

Hikâyet: Bin yüz iki senesi evâhirinde Tımışvar eyaletine tâbi' Lipova Kal'ası istîlâ-yı kefere oldukda kal'a-i mezbûrda mahsûr olanlardan Serhadli Mehemmed Paşa ve bîr mîr-livâ ma'an esîr [ü] giriftâr ve bend-i küffâr olup ve iki sene mikdârı memleket-i Erdel'de giriftâr oldukdan sonra bahâ ile istihlâs bulan mîr-i müşârün-ileyh ile pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [ü] şikârgâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'de işbu mütercimü'l-*Vâkı'ât* bende-i kemîneleri bir meclis-i âlîde mülâkāt ve müşerref olup mîr-i mûmâ-ileyhin nakl ü rivâyeti üzere re'âyâ-yı Erdel hem-cinsleri olan millet-i kefere-i Nemçe'den şol kadar şikâyetle şâkîlerdir ki kādir olsalar Nemçe leşkerin katl-i âmm idüp vücûd-ı nâ-pâklerin şişde kebâb idüp ekl eylemek ve anınla intikāmların almak gözlerinde tutiyâ-yı hindî mesâbesindedir. Âh itdükleri zamân akciğerleri görinür, ammâ ki ellerinden gelmez. Ve kadîmi üzere der-i devlet-medâra ubûdiyyet ü inkıyâdları mukarrerdir. Hattâ memleket-i Erdel'de "Saz" didikleri millet-i Erdel'in a'yânı i'tibâr olunur bir bellü ve başlı kefereden mesmû'ım olmuşdur ki: "Mukaddemâ Âl-i Osmân tarafına senede on guruş cizye kati kalîl vâkı' ekser senelerde beş altı guruş cizye viridim. Hâliyâ Nemçe tarafına senede beş yüz guruşdan mütecâviz tekâlîf ve sâliyâne virdüğimden mâ'adâ arpa ve buğday ve koyun

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tba.gov.tr

|318a| ve hamr ve arak ve sâ'ir zahîreye müte'allık eşyâ virdüğimden gayrı gerek nîk-nâm olan hâne ve gerek ehl [ü] iyâlime hükmüm cârî olmayup cümlesi Nemçe leşkeri hükmündedir. Kadîmi üzere Âl-i Osmân'a ubûdiyyet ü inkıyâd cânımıza minnetdir. Ve lâkin Nemçe leşkerinin def' u ref'i elimizden gelmez ve Âl-i Osmân'ın ahvâl bilür bir âkil ü dânâ vezîri zuhûra gelmiyor ki harb u kıtâli ve ceng ü cidâli hîle ile olan Nemçe leşkerinin bir kere yüzin döndürüp bizi bu zâlimlerin belâsından halâs ide ve evvelkiden iki üç kat izdiyâd Âl-i Osmân'a cizye virmek cânımıza minnet ve başımızın tâcıdır" deyü memleket-i Erdel'de millet-i Saz'ın a'yânları miyânında müzâkereleri defa'âtla mesmû'um olmuşdur" deyü mîr-i mûmâ-ileyhin nakl eyledüği istimâ'-ı bende-i kemîne olmuşdur. Ve lâkin mîr-i müşârün-ileyh ile mülâkāt olunan meclis âlî meclis olmağın mîr-i mûmâ-ileyh kim olduğı su'âle cür'et mümkin olmadı. Ve Serhadli Mehemmed Paşa'nın istihlâsına devlet tarafından Eflak Voyvodası'na sipâriş olunmağla Serhadli Mehemmed Paşa dahi memleket-i Erdel'den ihrâc ve Eflak Voyvodası'na mülâkāt olduğı mîr-i mûmâ-ileyhden istimâ' olunmuşdur. Ve memleket-i Erdel eğerçi bir memleket-i vâsı'a olmayup ve lâkin mübâlağa ile mahsûldâr diyâr olmağla Rûmili'nde mahsûldârlığı cihetinden diyâr-ı Mısr'a mu'âdil bir memleket imiş. Öyle hazîne ve kilara mâlik olan kefere ol memleketi elden çıkup gitmesine nice rızâ virür baş ve cân feda idüp bi'l-külliye kırılınca çalışurlar ve mîr-i müşârün-ileyhin nakli üzere ba'zı mahallerde Nemçe |318b| leşkerinin zâbıtları Serhadli Mehemmed Paşa'yı ve bu hakīri ve ba'zı bellü ve başlu İslâm esîrlerin meclislerine çağırup ibtidâ işrâb teklîf iderlerdi. Bizim dinimizde harâmdır deyü îbâmıza ibrâm itmeyüp: "Baka Türko, bu sizin askeriniz bizimle cenge niçün heves ider. Yohsa evvelki vezîrleri gibi âkıl ve sâhib-i tedbîr vezîrler mi var kıyâs iderler. Hele ol Köse Ali Paşa gibi ve Seydî Ahmed Paşa gibi ve Kaplan Paşa gibi ve Defterdâr Ahmed Paşa gibi ve baş vezîrleri Köprülüoğlı Ahmed Paşa gibi sâhib-i tedbîr vezîrleri varidi, ceng iderlerdi. Şimdi Arnavudoğlı Mahmûd Paşa'dan gayrı ne asl vezîrleri vardır ki bizimle ceng itmeğe heves iderler" deyü mağrûrâne lâf ü güzâfların mîr-i mûmâ-ileyhden istimâ'ımız olmuşdur. Ve ba'zı mahallerde dahi çağırdup Köprülizâde merhûm şehîd Mustafâ Paşa'yı yâd idüp: "Âkil ve sâhib-i tedbîr başvezîriniz idi, eyü ceng itdi. Bizim ol cengde Nemçe ve Macar ve Leh ve Hırvat ve sâ'ir Hıristiyan leşkerimizden defter ile kırk bin leşkerimiz kırıldı. Sizin askerinizden ne kadar kırıldı?" deyü su'âl iderler idi. "Bizim askerimizin ne kadar kırılduğın başvezîrimizden gayrı kimse bilmez" deyü redd-i cevâb itdüklerin dahi mîr-i mûmâ-ileyh nakl eyledüğin istimâ'ımız olmuşdur. Ve râvî-i rivâyet mîr-i müşârün-ileyh kim olduğuna ma'lûm olmak içün ba'de'l-yevm takayyüd olunup habîr ü âgâh olduğumuzda ism ü resmî ve

şöhret ü elkābı ile inşâ'a'llâhu te'âlâ hâşiye olmak üzere işbu *Vâkı'ât*'ın kenârına tafsîl üzere tahrîr ve inşâ olunur[71].

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â, fî 10 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

İşbu mâh-ı gurre-i Zi'l-hicce Yevmü'l-isneynde vâkı' |**319a**| olduğunda iştibâh olduğı mukaddemâ zikr olunmuşidi. Ve şühûr-ı Arabiyyenin mu'tâd-ı erbâb-ı rakam ve muhâsebât bir şühûrı otuz ve şühûr-ı dîgeri yirmi dokuz olmak üzere i'tibâr olunup ve bin yüz dört Muharremi gurresi ittifâkan Yevm-i Cum'ada vâkı' olup bu takdîrce gurre-i mâh-ı Muharrem Cum'adan tahrîr olunduğı işbu mütercimü'l-*Vâkı'ât*'ın zabt u rabt üzere gurre-i Zi'l-hicce-i şerîfe gurresi Yevmü'l-isneynden zabt olunup Yevm-i Çehârşenbih îd-i adhâ olmak lâzım iken ihtiyâten yevm-i merkūmı arefe add eylediler. Zîrâ îd-i adhâ bir gün evvel vâkı' olsa câ'iz olmadığı ma'lûm-ı âfâkdır. İmdi gurre-i mâhda iştibâh iktizâ itmekle ikinci güni îd olunup kurbânlar zebh olunmak câ'iz olduğı cihetden def' u ref'-i iştibâh içün Şeyh Vefâ Rûznâmçesi'ne ve münecimînin takvîmlerine i'tibâr olunmayup ulemâ-yı dîn-i mübîn ittifâkları üzere îd-i adhâ yevm-i Pencşenbih'e karâr ve hükm olundı.

El-kıssa: Çûn ki Yevmü'l-erbi'â yevm-i arefe olmak üzere karâr virildi, vüzerâ ve ulemâ ve müderrisîn-i mahmiye-i Edirne ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat ve zâbıtân-ı ocakhâ-i mândegân-ı rikâb-ı hümâyûn bi'l-cümle belki kuzât-ı ma'zûlân-ı mülâzımân Sarây-ı Kā'im-makām-ı âlî-makām-ı rikâb-ı hümâyûn vezîr-i rûşen-zamîr sâhib-i tedbîr Osmân Paşa'ya gürûhen gürûh teşrîf ve alâ-kadri merâtibihim âdâb-ı resm üzere edâ-yı tehniye-i îd idüp ba'dehû herkes ahbâb-ı kadîmleri ve âşinâ-i sâdıkları ile âdâb-ı tehniye-i îd resmin edâ içün merhabâlaşmağa birbirlerinin sa'âdethânelerine |**319b**| perâkende vü perîşân olup devr-i ebvâba iştigāl gösterdiler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 11 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Mukaddemâ zikr olunduğı minvâl üzere mahmiye-i Edirne'de sıyâma yevm-i çehârşenbihden ibtidâ olunup ve lâkin mahrûse-i Kostantıniyye'de ve sâ'ir ek-

71 [**Derkenâr:**] Memâlik-i Erdel'in râvîsi kim olduğı ma'lûm olmayup inşâ'a'llâhu te'âlâ istihbâr olunup tahrîr olunur deyü metn-i Vâkı'ât'da inhâ olunmuşidi. Mîr-i müşârün-ileyh hâliyâ Diyârbekir vâlîsi olup Anadolı'da müfettiş olan Şâhîn Mehemmed Paşa'nın küçük birâderi imiş. Bin yüz iki senesinde istîlâ-yı kefere olan Lipova sancağı beyi olup ümerâdan târîh-i mezbûrda Lipova Kal'ası'na imdâd tarîkıyla muhâfazacı ta'yîn olunan Serhadli Mehemmed Paşa ile ve sâir muhâfızîn ile ma'an esîr [ve] bend ü giriftâr-ı küffâr olup hâliyâ bahâ ile istihlâs olmuş. ***El-kıssa:*** Râvî-i rivâyet ol târîhde Lipova sancağı beyi imiş.

ser-i bilâdda sıyâma Yevmü'l-hamîsden ibtidâ olunduğı cihetden gurre-i mâh-ı Zi'l-hicce şübhe ârız olup ulemâ-yı izâmın ittifâkları ile îd yevm-i Pencşenbih'e ta‘vîk olundı. Ammâ hisâb-ı muhâsebât üzere şühûrhâ-i Arabiyye hisâbınca mâh-ı mezbûrun on birinci güni îcâb ider. Ve'l-hâsıl çûn ki yevm-i Penc-şenbih îd-i adhâ hükm olundı, Vezîr-i a‘zamın vekîli Kā’im-makām-ı âlî-makām Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa ve muvakkı‘ân-ı Dîvân-ı Sultânî ve tuğra-keşân-ı cihân-bânî Nişâncı Mehemmed Paşa ve hazret-i şeyhü'l-islâm ve kādî‘askerân-ı Rûmili ve Anadolı ve ser-bevvâbân-ı Dergâh-ı âlî ve vekîl-i ağa-yı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî ve ser-solakān-ı çâr-erkân ve sâ’ir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat bi'l-cümle vakt-i şâfi‘îde Sarây-ı Sultânî'de ictimâ olup ve salât-ı farîza-i fecri meydân-ı Sarây-ı Sultânî'de cemâ‘at-i kesîre ile edâdan sonra pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri Enderûn-ı hümâyûn'dan sa‘âdetle ihrâc ve mukābele-i Bâbü's-sa‘âde'de mukaddemâ vaz‘ olunan taht-ı hümâyûn-bahta devletle teşrîf ve sa‘âdetle cülûs-ı hümâyûn buyurduklarında ibtidâ şeyhü'l-islâm ba‘dehû kā’im-makām-ı âlî-makām âdâb ile tehniye-i îd resmin edâ ve dest-bûs-ı şehriyârî |320a| birle şeref-yâb olup hazret-i şeyhü'l-islâm edâ-yı farîza-i du‘â-yı devlet ve ibkâ-i vazîfe-i senâ-yı midhatdan sonra vüzerâ ve ulemâ ve sâ’ir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat alâ-kadri merâtibihim edâ-yı resm-i tehniye-i îd içün dest-bûs-ı şehriyâr-ı cihân-bânî birle behre-yâb olduklarından sonra pâdişâh-ı İskender-vakar hazretleri salât-ı îd-i adhâyı edâ içün izz ü ikbâl ve şevket [ü] iclâl birle ecdâd-ı izâmlarından sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât cennet-mekân ve firdevs-âşiyân merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Selîm bin Sultân Süleymân Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*ın lâ-nazîr ve bî-adîl olup “Selîmiyye” dimekle meşhûr ma‘bed-i kadîmeye teveccüh ü azîmet buyurduklarında vüzerâ ve ulemâ ve sâ’ir erkân-ı devlet ve a‘yân-ı saltanat ve mîr-âhûrân ve kethudâ-yı bevvâbîn-i Dergâh-ı âlî huzûr-ı hümâyûnlarında revân oldukları hâlde ve solakān-ı hâssa ve peykān-ı sîm-külâh rikâb-ı hümâyûnlarında devân oldukları hâlde şevket-i tantana-i Âl-i Osmânî ve tarz-ı kā‘ide-i şehinşâh-ı Süleymânî üzere câmi‘-i şerîfe teşrîf ve mahsûs-ı pâdişâhân olan mahall-i ibâdetgâha nüzûl ve cemâ‘at-i kesîre-i müslimîn ile salât-ı îdi edâdan sonra câmi‘-i şerîfden sa‘âdetle hurûc ve câmi‘-i şerîfe müteveccih oldukları tarz üzere yine vüzerâ ve ulemâ ve cümle erkân huzûr-ı hümâyûnlarında revân ve solakān-ı ablak-sorguç ve peykān-ı hâssa rikâb-ı hümâyûnlarında devân oldukları hâlde câmi‘-i şerîfden avdet ve Sarây-ı âmirelerine şevketle |320b| vusûllerinde vüzerâ ve ulemâyı ve sâ’ir erkânı bi'l-cümle selâmlayup Bâbü's-sa‘âde'de Enderûn-ı hümâyûn'a teşrîf ve Hâsoda öninde mukaddemâ vaz‘ olunan lû’lû’-i hez[â]r ile müzeyyen taht-ı hümâyûn-bahta cülûs-i

hümâyûn buyurduklarında tehniye-i îd içün ibtidâ mukarrebân ve nedîmân u musâhibân ve ağa-yı Dârü's-sa‘âde dest-bûs-ı pâdişâh-ı Cemşid-gulâmla şeref-yâb olduklarından sonra kapuağası ve hazînedârbaşı ve kilarcıbaşı ve Sarây ağası ve başkapuoğlanı ve Sarây kethudâsı ve sâ’ir ağayan-ı Bâb-ı hümâyûn ale't-tertîb tehniye-i îd içün dest-bûs-ı şehriyârî birle şeref-yâb olurlar. Ba‘dehû gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn'dan ibtidâ Hâsodabaşı ba‘dehû silahdâr ağa ve çukadâr ağa ve rikâbdâr ağa ve doğancıbaşı ve dülbend oğlanı ve gulâm-ı miftâh ve sâ’ir gılmânân-ı Oda-i Hâs ale't-tertîb tehniye-i îd içün dest-bûs-ı pâdişâh-ı Cem-câh birle şeref-yâb olurlar. Ve ba‘dehû Hazîne kethudâsı ve Hazîneli i‘tibâ[r] olunan güğümbaşı ve sâ’irleri tertîbleri üzere tehniye-i îd içün dest-bûs-i Hudâvendigâr-ı kâmkârile şeref-yâb olurlar. Ve ba‘dehû kilar kethudâsı ve gulâm-ı peşkîr ve kilarlı i‘tibâr olunan gılmânân-ı kilar-ı Enderûn yolı yolunca tehniye-i îd içün dest-bûs-ı şehriyâr-ı âlî-mikdârile şeref-yâb olurlar. Ve ba‘dehû câmeşûybaşı ve hammâmîbaşı ve Seferli i‘tibâr olunan ve Doğancı i‘tibâr olunan iki odanın gılmânân-ı Enderûnî mahlût oldukları hâlde ale't-tertîb tehniye-i îd içün dest-bûs-ı |**321a**| pâdişâh-ı İskender-vakārile behre-yâb olup tehniye-i îd içün âdâb-ı resm-i gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn'un dest-bûs-ı şehriyâr kâmkâr [u] kâmyâb ile şeref-yâb u behreyâb oldukları itmâm oldukdan sonra pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı destgâh hazretleri şevket [ü] iclâl ve izz ü ikbâl ile taht-ı hümâyûndan nüzûl ve devlet ü sa‘âdetle Hâsoda olan taht-ı hümâyûn-bahtlarına teşrîfleri mukarrer olup ve ba‘dehû Harem-i muhterem-i hümâyûnları emekdârları ve bendelerinin dahi dest-i mübârek-bûsları ile şeref-yâb u behreyâb olup resm-i âdâb-ı tehniye-i îdi edâ idüp behre-mend ve mesrûr u şâdmân olmaları içün taraf-ı Harem-i hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûna teşrîfleri kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmânî ve kā‘ide-i tarz-ı şehinşâh-ı Süleymân Hanî'dir. Fe-ammâ Harem-i hümâyûn'un resm-i âdâb-ı tehniye-i îd-i şerîfleri ne tarz vâdî üzere olduğı işbu kâtibü'l-hurûf bende-i kemînenin ma‘lûmı olmaduğı cihetden gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn'un tahrîrine cür’et olunduğı minvâl üzere tahrîr ü inşâya ma‘lûmât yokdur. Ve lâkin gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn'un kā‘ide-i tehniye-i îdlerine ma‘lûmât neden hâsıl olup tahrîrât ve inşâsına cür’et olunmuşdur deyü su’âle mü’eddâ iktizâ ider ise işbu mütercimü'l-vâkı‘ât bende-i kemîne merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Murâd Han-ı Râbi‘in asr u evânlarında Harem-i hümâyûn'da vâkı‘ Hâsoda'da neşv [ü] nemâ bulan Vezîr-i a‘zam-ı merhûm Siyâvuş |**321b**| Paşa'nın merhûm Sultân Mehemmed Han bin Sultân İbrâhîm Han devrinde ibtidâ vezâreti asrı ki, hicretin bin altmış bir târîhidir, ol târîhde Enderûn'a çerâğ oldum ki, Şecere-i {ü} Kavak ma‘rekesinde zorbaların fetretlerinde Meydân-ı Esb'de şecer-i {ü} ka-

TÜRK TARİH KURUMU TÜRK TARİH ARŞİVİ TÜRKİYE TARİH ARŞİVİ

vaka bî-günâh salb olunan hâce-i şehriyârî velî-ni‘metimiz tavâşîden merhûm Hâce Bilâl Ağa işbu mütercimü'l-*Vâkı‘ât* bende-i kemîne’i târîh-i mezbûr bin altmış bir târîhi Ramazânının yirmi yedinci güninde Enderûn-ı hümâyûn'a çırâğ idüp Küçükoda i‘tibâr olunan gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn'a ol târîh-de dâhil olup hâliyâ oda-i mezbûrun gılmânânı Büyükoda gılmânı ile ma‘an sâbıkā Defterdâr-ı merhûm Ahmed Paşa'nın defterdârlığında tahrîk-i merhûm ile ref‘ olunup zikr olunan iki odaların ve İbrâhîm Paşa Sarâyı'nın ve Galata Sarâyı'nın ve Edirne'de Eski Sarây'ın gılmânânı ref‘ olunup hâliyâ makām bûm-ı şûm olup azîm sevâba nâ’il olmuşlardır.

El-kıssa: Bu bende-i kemîne ol târîhde Küçükoda'nın ma‘mûr u âbâdânlığı evânda oda-i mezbûrede nice sâl emekdâr zümresinden olup hızmet-i pâdişâhî-de mevcûd olup ve oda-i mezbûrda ocakcıbaşılık rütbesine nâ’il olup ba‘dehû hâtem-i vezâret Şâm-ı darü's-selâm vâlîsi olan Boynueğri Mehemmed Paşa'ya atıyye-i pâdişâhî olup hâtem-i kübrâ merhûm Sultân Mehemmed tarafından Şâm-ı cennet-meşâma irsâl olundukda Kā’im-makām Haydar Ağazâde'nin kā’im-makāmlığı asrında bu bende-i kemîne Enderûn-ı hümâyûn'dan ihrâc ve yevmî yirmi akça |**322a**| ulûfe ile zümre-i sipâha mülhak olunup rüzgârın germ ü serdi temâşâsıyla yosun bağlamaz seng-i cefâkâr gibi yuvarlanup bir karârgâh aramakdayız.

El-kıssa: Bin altmış bir târîhinde gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn emekdâr-larından add olduğumuz cihetden Sarây-ı Pâdişâh-ı Cemşîd-gulâmın halka be-gûş bende vü efgendeleri ile mahlût olduğumuzdan Sarây-ı Sultânî'de gerek ağayân-ı tavâşîden Bâbü's-sa‘âde ağalarıdır ve gerek ağayân-ı Dârü's-sa‘â-de'dir ve gerek teberdârân-ı zülüflüyân [ve] kuşcıyândır ve gerek gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn ve gerek tabbâhîn ve helvâcıyândır, Sarây-ı Cedîd-i âmi-re'de vâkı‘ olan kā‘ideleri bi'l-külliye manzûr-ı dîde-i bende-i kemîne ve hâtır-ı nişânemiz olduğı eclden bâlâda tahrîr olunduğı üzere kā‘ide-i gılmânân-ı En-derûn-ı hümâyûn'da ma‘lûmât-ı külliyemiz olmağla bi-hasebi'l-iktizâ kā‘ide-i Sarây-ı Sultâniyye'nin teşrîfat mûcebince bîrûnunda vâkı‘ olan tehniye-i îd münâsebetiyle deryâda katre mikdârı Enderûn kā‘idesinin tahrîr ve inşâsına cür’et olundı. Târîh-i mezbûr eyyâmlarında perverde-i Enderûn-ı hümâyûn olan şahs-ı büzürgvârlardan ümmîdvâr-ı bende-i kemîne-i bî-mikdârım ki tahrîrine cür’et olunan mevâddın kusûrâtını kalem-i afv ile mîzân-ı keşîde-i afv [ü] keffinden düşürmeyüp mestûr buyurmaları niyâz-mendlerindeniz ki Sarây-ı Enderûn-ı hümâyûn'un ma‘mûr [u] âbâdânlığı ol zamân idi ki, hâce-i şehriyâr-ı cihân-bânî merhûm Hâce Bilâl Ağa ile hazînedâr-ı hudâvendigâr-ı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

kâmkâr merhûm Hazînedâr Yûsuf Ağa'nın makbûl-i hümâyûn-ı şehinşâhî olup sehâ vü keremlerine Hâtem-i Tayy hayâtda |322b| olaydı el arkası yerde şekli ikisine dahi rûy mâlîde kılmasında iştibâh yoğidi. Bâ-husûs silahdâr-ı şehriyâr-ı cihân-bânî olan Çil Ahmed Ağa'nın lutf ü keremine noksânlık tarafı tefahhus olunsa dîde-i tefahhusda yine lutf ü kerem görünür idi. Ba'dehû kubbe-nişînlik pâyesiyle kurb-i sultânîden dûr olunup âkıbet hasûdların hasedi şe'âmetlerinden Kocaili sancağı arpalığıyla Karadeniz sâhilinde Şile muhâfazasında bî-çâre âh ü hasretile dârü'l-bekāya irtihâl eyledi. Mezbûrun felâketine sebeb Beç inhizâmı avdetinde gazab-ı pâdişâhî birle Şehirköyi'nde katl olunan sâbıka Defterdâr Hasan Efendi merhûmun hazînedârı iken kethudâsı olan Üsküdarî Marankoz Mustafâ Ağa'yı tarh itdirüp kendüsi kethudâ oldukdan sonra merhûmun başına felâketler getürmeğe bâdî ve Şile sâhilinde vefatına bâ'is Defterdâr Hasan Efendi'nin şe'âmeti sebeb olmuşdur. Ve merhûm Hâce Bilâl Ağa'nın külliyet ile umûrına taraflarından me'mûr olan Hâsoda'da masdûrcıbaşı rütbesinde olan Çerâkisü'l-asl Söhrâb Mehemmed Ağa'nın sehâ ve lutf ü keremine nokta koyacak bir mahall yoğidi. Kendü talebi ile mîr-âhûr-ı kebîr rütbesiyle Sarây'dan hurûc idüp ve ba'dehû Köprüli Vezîr-i a'zam-ı merhûm Mehemmed Paşa mûmâ-ileyhi yeniçeri ağalığına vâsıl ve ol makāmda şöhret [ü] şân bulmuş iken Kanije vâlîsi oldukda küffâr-ı hâksârın yeni kal'a binâsı töhmetiyle ve münâfıkların iğvâsıyla rütbe-i şehâdete kadem basmışdır. Ve merhûmun nakş-ı hâtemini |323a| [72] يا مفتح الابواب معين ال سهراب idi. Ma'mûr [u] âbâdan gılmânân-ı Enderûn bu zikr olunan dört şahs ile hatm olmuşdur. Eyâ mütercimü'l-*Vâkı'ât* rûz-merre vekāyi'inden hârice kadem basup reh-zenlik vâdîsinden ferâgat ve yevm-i îd-i adhânın kusûrı takrîrine mübâşeret ü şürû' eyle.

El-kıssa: Çûn ki pâdişâh-i Cemşîd-gulâm salât-ı îdi edâdan sonra Câmi'-i Selîmiyye'den hurûc ve Sarây-ı âmirelerine vusûl ve makām-ı selâmda kıyâm olan bi'l-cümle erkân-ı devleti selâmlayup devlet [ü] sa'âdetle Bâb-ı hümâyûn'dan Enderûn-ı hümâyûn'a teşrîfleri mukarrer oldı. Kānûn-ı Âl-i Osmânî üzere vüzerâ ve sadreyn ve erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat kubbe-i Dîvânhâne-i bülend-eyvâna teşrîf ve ehl-i Dîvân ve erbâb-ı kalem yerlü yerlerinde karâr eylediler. Emîn-i Matbah-ı âmire Mûsâ Efendi ma'rifetiyle ziyâfet-i îd içün çâşnigîrân-ı hâssa simât-ı şehinşâhîyi ihrâc ve gûn-â-gûn nefîs ta'âmlar ekl ve sükkerî mümessek eşribeler şürb olunup itmâm-ı ziyâfetden sonra:

72 "Yâ Müfettiha'l-ebvâb Mu'în-i Âl-i Söhrâb." Ey kapılar açan, Söhrâb soyunun yardımcısı!

Mısra':

Dağılın bî-çâreler çûn kaldı Dîvân irteye.

Nesr: mazmûnı üzere Dîvân-ı îd-i adhâ bozılup herkes ahbâb-ı kadîmi ile tehniye-i îd içün merhabâlaşmağa perâkende vü perîşân olup devr-i ebvâb dervâzesine iştigāl gösterdiler.

Ezin-cânib, Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa bundan akdem şüyû' bulan haber-i müvahhiş-eserin tedârükine iştigāl ve Niş Kal'ası muhâfazasına ta'yîn olunan piyâde tüfeng-endâzların ve sâ'ir mîr-i mîrânın ve mîr-livânın bir gün evvel Niş Kal'ası |323b| muhâfazasına me'mûr Ömer Paşa'nın yanına irişmeleri içün takayyüd ü ihtimâma meşgūl olup tekrâr etrâf ü eknâfa çifte ulaklar irsâl eylediler.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 12 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum'ayı Nehr-i Tunca kenârında ve nehr-i mezbûrun cânib-i garbîsinde vâkı' "Maksûdiyye" dimekle meşhûr câmi'-i şerîfde edâ buyurdukları istimâ' olunmuşdur.

Ezin-cânib, Ordu-yı hümâyûn bi'l-külliye Nehr-i Tuna'dan mürûr u ubûr idüp Eflak yakasına nüzûllerinden sonra dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad muhâfazasına me'mûr Vezîr-i mükerrem Ca'fer Paşa tarafından menzil ile âdemi Ordu-yı hümâyûn'da Sadr-ı âlî'ye mektûb getürüp mazmûn-ı mektûb küffâr-ı hâksârın on beş binden mütecâviz piyâde süvârî leşkeri Böğürdelen semtlerinden Nehr-i Sava'dan Semendire toprağına mürûr u ubûrların ifâde ve arz eylemiş. Çûn ki bu haber-i muvahhiş-eser mesmû'-ı Sadr-ı âlî olduğı hînde Mîr-i Mîrân-ı Rûmili Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa ki, memleket-i Erdel'e müteveccih olduklarında Ordu-yı hümâyûn'dan ikişer konak ilerü çarhacı şekli leşker-i Tatar ile hareketleri mukaddemâ fermân olunmuşiken bu haber-i muvahhişin vürûdunda Mahmûd Paşa'nın taraf-ı Erdel'e teveccühünden ferâgat ve Rûmili askeriyle ve yanında mevcûd olan piyâde tüfeng-endâz Arnavud bahâdırları ile taraf-ı Belgrad'a imdâd içün teveccüh ü azîmetleri fermân olunup mûmâ-ileyh Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa'nın Nehr-i Tuna'dan Niğbolı havâlîsine mürûr u ubûrunun |324a| haberi mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-mikdâr Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa'ya vârid olduğı tahakkuk buldı. Bundan akdem mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûn tarafından Niş ve Vidin ve ol havâlîde ba'zı umûr-ı mühimme-i seferiyyeye müte'allık ahvâl içün ta'yîn ve menzil ile irsâl olunan Dergâh-ı mu'allâ kapu-

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

cıbaşılarından Mustafâ Ağa me'mûr olduğı umûr-ı mühimmeleri mahallerine sipâriş ve itmâmdan sonra Vidin Kal'ası'ndan avdet ve şitâbân taraf-ı rikâb-ı hümâyûna menzil ile teveccüh ü azîmet üzere iken esnâ-yı râhda bi'l-bedâhe mîr-i mîrân-ı Rûmili olan Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa eyâleti askerinin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile ve piyâde tüfeng-endâz Arnavud bahâdırları ile Vidin sancağına tâbi' Timok kasabası kurbünde râst ve mülâkāt olup kadîmden âşinâlık cihetiyle semend-i rikâb üzerinden musâfaha ve hâl ve hâtır su'âlinden sonra müfârakat ve Kapucıbaşı Mustafâ Ağa'nın mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vusûli mukarrer olup mûmâ-ileyh Mustafâ Ağa'nın nakli üzere Mîr-i Mîrân-ı Rûmili Mahmûd Paşa, Nehr-i Tuna'yı Niğbolı havâlîsinden mürûr ve imdâd-ı muhâfızîn-i Kal'a-i Belgrad için ta'yîn ve fermân olunup mûmâ-ileyh Mahmûd Paşa'nın ma'an olan asâkir-i mansûre ile şitâbân Niş Kal'ası üzerinden dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'a teveccüh ü azîmetlerini ve esnâ-yı râhda mülâkātlarını mûmâ-ileyh Kapucıbaşı Mustafâ Ağa'nın |**324b**| nakl ü rivâyeti istimâ' olundı.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 13 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Hâliyâ Midillü Cezîresi muhâfazasına me'mûr Vezîr-i mükerrem Dursun Mehemmed Paşa mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûna arz-ı hâl gönderüp medâr-ı ma'îşet içün pâdişâh-ı Cemşîd-gulâmın bu kullarına hâss olmak üzere atıyye [vü] ihsânları olan Bergama hâssı bî-hâsıl ve çürük olmağla defterde hâsıl kayd olunan mâlın sülüsân mertebesi ancak tahsîl olmağla muhâfazasına me'mûr olduğumuz cezîre-i mezbûrede külliyet ile zarûretimiz kemâlde olduğundan nâşî âhar mâldan bir mikdâr medâr-ı ma'îşet ihsân buyurulmak iltimâsıyla inâyet recâ itmekle recâ vü iltimâsına müsâ'ade buyurılup, "mahalli görile" fermân olunmağla rikâb-ı hümâyûn hazînesinde mahfûz olan Hâslar Mukāta'âtı Kalemi'ne nazar olundukda Hüdavendigâr sancağıyla Karesi sancağında vâkı' mahlût Bergama ve tevâbi'âtı hâssının senede hâsıl kayd olunduğı on dört yük seksen üç bin iki yüz on üç akça mâlı olduğı mastûr u mukayyed olup ve hâss-ı mezbûr Midillü Cezîresi muhâfazasına me'mûr olan Vezîr-i mükerrem Dursun Mehemmed Paşa'ya me'mûr olduğı muhâfaza hızmeti mukābelesinde hâss ta'yîn olunduğı kalem-i mezbûrdan derkenâr olunmağla imdi vezîr-i müşârün-ileyhe medâr-ı ma'îşet olmak üzere bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere Aydın Muhassıllığı mâlından yalnız iki bin guruş ta'yîn ve havâle olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere rikâb-ı hümâyûnda olan Mevkūfât Defterleri'nde mahalline

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

kayd olunup ve şürût ve kuyûduyla havâle |325a| emr-i şerîfi Mâliyye Kalemi'nden tahrîr olunmak içün Mevkūfât Kalemi'nden tezkire virildi ki Mâliyye Kalemi'nden havâle emr-i şerîfi tahrîr olunup vezîr-i müşârün-ileyhin kapu kethudâsına teslîm olunmak sipâriş ve fermân olundı. Çûn ki bu dünyâ bir pîrezen-i mekkâredir ki nice servleri kemend-i mihnete giriftâr ve âciz ü nâ-çâr itmişdir. Ve bir erzel-i gaddârdır ki nice nehmetleri bîjenvâr-ı çâh u belâ ve gār-ı mihnete sarkıtmışdır. Bir zamân Vezîr-i a'zam-ı maktûl Sarı Süleymân Paşa'nın kethudâlığı hızmetiyle istihdâmda iken serâperde kapusından içerü girmeğe ejderlerin cür'eti yoğiken ve velî-ni'meti meclislerine teveccüh itdükde serâperde kapusından karşulayup koltuğuna girmeğe mülâzımâne nevbet döğmeyüp gül-i sad-berg gibi kat-ender-kat kıyâm-ı hızmetde olan mülâzımlara nihâyet yoğiken bu rüzgâr-ı kec-reftâr ve sitemkâr-ı gaddâr bir cezîrede mahbûs şekli bend ü giriftâr idüp ne istirâhata mecâl ve ne râhata imkân belki her ân âh ü hasret [ve] vâveylâ ile ciğeri püryân ne ümmîd-i visâl-i halâs ne hôd teslîm-i emânet itmekle istihlâs fikr-i dırâz-ı gûn-â-gûn nakş-i hayâl-i necât-ı bukalemûn âheste âheste tefekkür-i visâl-i yâra irgürmez. Acele ile ümmîd-i visâl olan belki yarını görmez. Tezekkür-i gamm endûh-ı elem, mühlik-i vücûd-ı Benî Âdem'dir.

El-kıssa: Ahbâb-ı kadîminden ve mûnis yâr-ı {u} sâdıkından tehîce varak pârçaya uşşâk ve Ferhâd u Şîrîn misâli müştâk. Amma ba'de harâbi'l-Basra. Varak-ı mühr-i vefâyı kim okur kim dinler. Lâzım olan fursat elde ve ganîmet dilde iken mülâzımân-ı kıyâm hızmeti nazardan dûr itmeyüp mümkinü'l-husûl istimâletle hâtırların şâd ve mihnet-zedelerin |325b| harâb ü yebâb olmuş dillerin âbâd itmeğe müderrisîn ders-i âmm şekli dilden dûr itmemek alâmet-i berhûrdârîdir.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehâd, fî 4 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Asâkir-i nusret-şi'ârın çûn ki sefer-i hümâyûna teveccüh ü azîmetleri mukarrer ve müretteb oldukda kassâbbaşı olan devletlü elbette sefer-i hümâyûna Ordu-yı hümâyûn ile ma'an teveccühi muktazî olduğundan Edirne'de Matbah-ı âmire'nin mu'ayyen olan lahmları ve rikâb-ı hümâyûna me'mûren solakān-ı hâssa ve Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri ve sâ'ir taşra i'tibâr olunan ta'yînâta lâzım u muktazî olan lahmı tedârük ve mahallerine teslîm ve tevzî' içün kassâbbaşı vekîli elzem-i lâzımînden olmağın Sofya sükkânı a'yânından olup Istabl-ı âmire huddâmlarından voynuk çeribaşılarından "Akyayla" dimekle meşhûr Mehemmed Ağa Ordu-yı hümâyûn Edirne'den hareket itmez-

den mukaddem kassâbbaşı olan Kara Mehemmed Ağa tarafından kassâbbaşı vekîli nasb u ta‘yîn olunmuşidi. Ve lâkin mûmâ-ileyh Akyayla Mehemmed Ağa'nın kassâbbaşılık umûrundan ve koyun ahvâlinden çendân ma‘lûmâtı olmaduğı cihetden mâ‘adâ vekâlet-i mezbûrun uhdesinden gelmeğe iktidârı olmaduğı âşikâre ve nümâyân olduğı Ordu-yı hümâyûn'da ser-kassâbân-ı hâssa olan Kara Mehemmed Ağa'ya mün‘akis oldukda fâ’ideden kat‘-ı nazar zarar terettübünden nâşî Kara Mehemmed Ağa'ya hayret el virüp tebdîli lâzım gelmekle kendünin fikr ü firâseti ve re’y ü tedbîri ile kassâb celeblerinden olup birkaç seneden berü kassâb ocağında sürücibaşılık rütbesine berât-ı âlî-şân ile ta‘yîn ve hızmet-i |**326a**| mezbûrda istihdâm olunan Yorgaki nâm zimmînin koyun ahvâlinde ma‘lûmât-ı kesîresi olduğından tehâşî her vechile vekâlet-i mezbûrenin uhdesinden gelmeğe liyâkat-ı küllîsi olduğın fikr ve mülâhaza idüp Edirne'de olan ta‘yînâtı tedârük ve mahallerine teslîm eylemek üzere tarafından vekîl nasb olunmasını aklen ve fikren ma‘kūl ü münâsib görüp Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İsma‘îl Efendi'ye arz u i‘lâm idüp mûmâ-ileyh Kassâbbaşı Kara Mehemmed Ağa tarafından Edirne'de kassâbbaşı vekâleti hızmetiyle istihdâm olunmak içün Kā’im-makām-ı Rikâb-ı Hümâyûn Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa'ya hıtâben hükm-i hümâyûn vârid olmağın mûmâ-ileyh Akyayla Mehemmed Ağa şerbet-i nâ-güvâr-ı azl ile kassâbbaşı vekâletinden telh-kâm olunup mezbûr Sürücibaşı Yorgaki zimmî Edirne kassâbbaşı vekîli nasb ve ta‘yîn olunup: “Gerek Matbah-ı âmire'nin ve gerek ta‘yînât-ı sâ’ire’i mahallerine vakt ü zamânıyla her gün teslîmi sipâriş ve şikâyet olunmakdan ihtirâz eyleyesin” deyü tenbîh ve fermân buyuruldı. Derd-mend Akyayla Mehemmed Ağa birkaç eyyâm kassâbbaşılık vekâletiyle beyne'l-akrân kat‘-ı pâye ile tefâhurlanur iken azl olunmağla düşde ihtilâm olmuşa döndi. Senin Sofya havâlîsinde çiftliklerin ve Samakov kârhânelerinden mâ‘adâ Samakov kazâsında dahi müte‘addid Samakov kârhânelerin olup ehl-i hızmet olman ne lâzım. Bâ-husûs kassâbbaşı vekâleti ne kârın kendü âleminde ve zevk u safânda olup tama‘-ı hâmdan ferâgat eylesen seni zincirile ahz u bend idüp bu hızmetde cebren ve kahren istihdâm |**326b**| itmezleridi. Ve halk-ı âlem içinde kat‘-ı pâye ile bu cins mashara olmazdın ve bir bu kadar ömr-i nâzenînin dahi olsa mevcûdun kifâyet itmek değil Samakov'da olan Samakov kârhânelerin sana kâfi idi. Ve gâh u bî-gâh kişiyi ahbâb-ı kadîminin pend ü nasîhatıyla âmil olmak şartındandır. Eğerçi itdüğin tama‘-ı hâmma ziyâdesiyle nâdimsin, fe-ammâ çi fâ’ide ba‘de harâbi'l-Basra. Son peşîmânlık fâ’ide itmez. Zamân-ı evâ’ilde şehr-i Edirne'de Hokkabâz Murtazâ dirler bir şahs-ı zarîf varimiş. Lu‘b-ı hokkabâzlık miyânında lisânından dâ’imâ bu sözleri eksik itmeyüp

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ www.tdvia.gov.tr

yârâna zarâfetle pend ü nasîhat idermiş ki: "Atılan ok dönmez, kesilen baş bitmez ve son peşîmânlık fâ'ide itmez" lafzları vird-i zebânı imiş. Bu tafsîlden garaz kıssadan hisse almak murâd olunur. Zîrâ ki kişinin kendüye itdüğini cihân halkı bir yere cem' olsalar itmeğe kādir değillerdir.

Beyt:

Halk-ı âlem ezelî böyle perîşân ancak
Kimi nâlân kimi giryân kimi şâdân ancak

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 15 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Ordu-yı hümâyûn çûn ki sahrâ-yı Rusçuk'dan hareket ve Tutrakan nâm mahallden Eflak yakasına mürûr u ubûrlarına karâr virilür. Cümle ağırlığa müte'allık esbâb makūlesi Ruscuk'da bıragılup mümkinü'l-husûl herkes zahîre kısmından ne kadar nakle kādir ise zahîreleriyle ve herkesin dâ'iresine göre bir hayme-i sagīrden gayrı nesne getürmeyüp salt olmak üzere müşâverelerinde karâr virilüp ve mûcebince fermân olunup kûşe be-kûşe taraf be-taraf Ordu-yı hümâyûn'da |**327a**| münâdîler nidâ ve sadâ idüp sâdır olan fermânı ifade idüp tenbîh ü te'kîd iderler. Ve a'yân-ı devlet ordunun ve sâ'ir ekâbir-i {ü} nâsın koçıları dahi sefer-i hümâyûna götürülmeyüp mânde olmak üzere fermân olunur. Hattâ bi-nefsihî sâhib-i devlet için iki direkli bir çerge ile bir Türkman obası ve huddâm ü haşem-i zevi'l-ihtirâm için dahi beş on kıt'a haymeden gayrı ağırlık nâmıyla bir nesne götürilmeyüp cümlesi Ruscuk kasabasında mânde olunup salt ve sebükvâr teveccüh ü azîmete karâr virilür ve hattâ bi-nefsihî sâhib-i devlet için koçı götürilmedüği istimâ' olunmuşdur. Ammâ garâbet bunda ki, hâlâ mukābele-i süvârî olan pîr ü nâtüvân Handân Efendi akl-ı kāsırınca pîr ü nâtüvân ve alîl ve sâhib-i özr olduğundan nâşî pîrliğimize merhamet olunup taraf-ı hükkâmdan koçımıza mevâni' olunmaz mülâhazasıyla bu kadar tenbîh ü te'kîdden sonra koçısı Eflak yakasına vâsıl olduğı manzûr-ı Sadr-ı âlî oldukda itâ'at-i fermân olmayup hılâfına zâhib olunduğuna âteş-i gadabları cûş u hurûşile cilveger olup mûmâ-ileyh Handân Efendi'nin katli bâbında fermân-ı gadabları cereyân itdükde a'yân-ı devlet ordudan mukarreb-i Sadr-ı âlî olanlar afvını recâ vü iltimâs itdüklerinde âteş-i gadabları sükûn bulmayup bir vechile recâları kabûle karîn ve iltimâslarına müsâ'ade buyurulmaz. Âkibetü'l-emr Re'îsü'l-küttâb Ebûbekir Efendi recâ idüp: "Pirliği âleminde kendüye ateh galebe itmişdir. Bunamış bir atîk pîrdir, afv ile mu'âmeleniz iltimâs olunur" diyerek âteş-i gadablarına |**327b**| teskîn virüp iltimâsına müsâ'ade buyururlar.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Derd-mend Handân Efendi tevbe-i nasûh iderek koçısın tekrâr Ruscuk'a irsâl idüp dünyâya yeniden gelmişe döner.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 16 Zi'l-hicce sene 1104.

Kavala Kal'ası Muhâfızı Ali Paşa'nın zarûreti olmağla rikâb-ı hümâyûnda kā'im-makām-ı âlî-makām mektûb gönderüp medâr-ı ma'îşet iltimâs itmeğin hâliyâ mektûbı aynı ile işbu mahallde tahrîr olundı.

Sûret-i Mektûb-ı Ali Paşa Muhâfız-ı Kal'a-i Kavala: **"**Devletlü ve merhametlü ve âlî himmetlü velî-ni'metim efendim sultânım hazretlerinin hâkpây-i şerîflerine rûy-i ubûdiyyet mâlîde kılınup inhâ-i abd-i hâlisleri budur ki, Hakk *sübhânehû ve te'âlâ* vücûd-ı şerîflerin beliyyât[73]-ı dehrden masûn ve ömr [ü] devletlerin yevmen fe-yevmen efzûn idüp sâye-i sa'âdetlerin üzerimizden dûr eylemeye. Akībü'd-du'â benim merhametlü efendim, muhâfazasına me'mûr buyurduğunuz Kavala Kal'ası'nın kādir olduğumuz kadar hıfz ü hirâsetine takayyüddeyüz. Ve lâkin bundan akdem Kavala Kal'ası muhâfazasına me'mûr olan paşalara ma'îşet ta'yîn olunagelmiş iken bu kullarının bir akça ma'îşeti olmayup ve hâlim ziyâde mükedder ve perîşân ve bir vechile geçinmeğe iktidârım olmayup merhametlü sultânımın ma'lûm-ı sa'âdetleridir. Merâhim-i aliyyelerinden mercûdur ki, rıza'en li'llâh bu kullarının hâline merhamet buyurup sadakanıza dutup kifâf-i nefs geçinecek kadar birkaç akça ihsân buyurmanız niyâz olunur. Ümmîddir ki, dirîğ buyurmayup bu kullarını zarûretden halâs ve mesrûr buyurasız. Ol bâbda lutf u mürüvvet devletlü sultânımındır". Mektûb-ı mezbûr vâsıl-ı kā'im-makāmî oldukda: "Defterdâr vekîli izzetlü efendi, |**328a**| mûmâ-ileyh muhâfazada olmağla ol etrâf mâlından medâr-ı ma'îşet yalnız otuz bin akça virilmek üzere arz idesin" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağla derûn-ı mektûbda bu minvâl üzere arz olundı ki, fermân-ı âlîleri üzere muhâfız-ı mûmâ-ileyhe hâline merhameten yalnız iki yüz elli guruş bin yüz dört senesine mahsûb olmak üzere yine ol havâlîde Menlik Kazası'nda vâkı' merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Han Evkāfı karyelerinin avârız-ı maktû'ları akçasından havâle olunmak üzere telhîs olundukda: "Mûcebince mahalline kayd ve havâlesi virile" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın rikâb-ı hümâyûnda olan Mevkūfât Defterleri'ne kayd olunup havâle emr-i şerîfi virildi. Tahrîr olunan fermân ve telhîs mektûb-i mezbûr üzerinde mündericdir. Ve tahrîr-i tafsîl-i

73 Kelime metinde " باليّات " şeklindedir.

mektûbdan garaz işbu vâkı‘âtda bir mektûb bulunsun ve andan gayri paşa-yı müşârün-ileyhin kitâbeti hızmetinde olan kâtib ne kadar sâhib-i ma‘rifet oldığı bilinsün. Ve vekâlet-i sadâret-i uzmâda kāim olan vezîr-i âlî-şâna tahrîr olunan elkāb ve hurûfât manzûr-ı dîdeleri olan yârân-ı safânın ma‘lûmları olsun içün işbu mahallde aynıyla tahrîr ve inşâsına cür’et olundı. Hemzeden Hamza’i fark eylemekde elif-i râh-ı râstî koyup râkibi kec tarîka sâlik veyâhûd lâm ve dâl misâli inhirâf-ı tab‘la “küllü kâtibin” ta‘rifindeki müzahrafâta mütehâlik olmadan kûşe-i medresede mülâzımîn-i ders-i âmm olmak evlâ mülâhaza olunur. Sâhibü'l-hayrât olanlar medârisi binâ ve hayrâtdan murâd u maksûdları cühelâyı cehlden istihlâs içündir. Sanma ki unvân |328b| ve dârât içündür.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi‘â, fî 17 şehr-i Zi'l-ka‘de sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh tebdîl-i câme semend-i çapük-hirâma süvâr ve rikâb-ı hümâyûnlarında Tatarî kalpaklar ile iki huddâm-ı zevi'l-ihtirâm ve beş altı nefer dahi kezâlik Tatarî kalpak ile uzakdan akībdârları ve on on beş nefer dahi kimi kalpak ile ve kimi yedekçi barataları ile akībdârın akībdârı olup kurb ve ba‘îdeden hudâvendigârı nezzâreye alup harekât ve sekenâtlarına hâzır u âmâde oldukları hâlde birbirinin akībdârları ammâ çavuşân-ı âlem-penâh hazretleri hadîkanın tekye kapısından hurûc ve şehr-i Edirne'yi dervâz iderek bezistân kurbünde dekâkîn-i gazzâzândan mürûrları hînde meger erbâb-ı kuzâtdan bir kādî bir gazzâzın dükkânında cülûs ve esbâb-ı kazzâz mübâya‘a ider. Ammâ destinde bir fâhir çubuk hem gazzâz ile bey‘ u şirâ ider hem bî-pâk ve bî-pervâ savura savura duhân nûş-ı aşk ider. Âlem-i ağyârdan hâlî şekli râygân-ı şevk-ı aşk iderken pâdişâh-ı âlem-penâhın nazarları dûş olup ahza işâret buyurdukda kādî efendiyi ahz idüp bostâncıbaşı habsine irsâl iderler. Çârşû halkına havf u haşyet ârız olup tâ’ife-i gazzâzın ise ekserî Yahûdâ tâ’ifesi olduğundan kimi dekâkîn kapar ve kimi dahi dükkân içine ihtifâ ider.

El-kıssa: Pâdişâh-ı âlî-câh geşt ü güzâr iderek Mihal Köprüsi'nin cânib-i garbîsinde kenâr-ı Nehr-i Meriç'de vâkı‘ “Kırkkavaklar” dimekle meşhûr olan mahallde meks [ü] istirâhat olunmak mukaddemâ sipâriş olunmuş imiş. İç halkı Sarây-ı âmire'den doğrı mahall-i ma‘hûda varup ve râhat-ı hudâvendigâr içün münakkaş sâyebân |329a| vaz‘ olunup kudûm-ı şehriyâriye intizâr üzereler iken pâdişâh-ı âlem-penâh dervâze-i şehrden sonra mahall-i ma‘hûd Kırkkavaklar nâm mahalle teşrîf ve sâyebân-ı merkūma nüzûlleri mukarrer olup ve mukaddemâ mürg-i mâhî i‘tibâr olunan eczâ dahi sipâriş olunmuş imiş. Kenâr-ı cûybârda sâyebâna cülûs buyurduklarında eczâ-yı ma‘hûde

Nehr-i Meriç'e atılup ka‘r-ı cûybârda olan semekler ekl idüp otlanmış mâhîler derûn-ı nehrden rûy-i âba çıkup serseri cevelâna mübâşir oldukları hâlde tuyûr-ı havâ olan balıkçın ve sâ’ir tuyûrlar semâ‘ iden semeklere himâye idüp birbirlerine nevbet virmeyüp sayd ve ekl eylediklerin seyr ü temâşâdan sonra beyne's-salâteyn mahall-i cûybârdan hareket ve sa‘âdetile Sarây-ı âmire'ye avdet ve kasr-ı hümâyûnı teşrîf buyurduklarında dekâkîn-i gazzâzânda şurb-i duhân iderken alınup bostâncıbaşı habsinde olan kādî efendi kādî‘asker-i Rûmili efendisine irsâl idüp cürmlerinin iktizâsına göre cezâ ve te’dîbi fermân buyurulmuş.

Ezin-cânib, işbu mütercimü'l-*Vâkı‘ât* bende-i kemîne işbu sâl-i ferhunde-âsârda dahi Ordu-yı hümâyûn ile sefer-i hümâyûna ta‘yîn olunmayup rikâb-ı hümâyûnda defterdâr-ı şıkk-ı evvel vekîlinin hızmetlerinde mevcûd olup ve rikâb-ı hümâyûnda alıkonılan aklâmlardan Mevkūfât Kalemi defterlerine müte‘allık umûr-ı mühimme kuyûdâtını zabt u rabt eylemek içün başhalîfe vekâleti ile rikâb-ı hümâyûna me’mûr olup ol cihetden Ordu-yı hümâyûn'da vukū‘ bulan vâkı‘ât manzûr-ı dîde-i hakīr olmayup:

Mısra‘:

شنیدن کی بود مانند دیده.[74]

Nesr: mazmûnı üzere semâ‘ ile tahrîrine cür’et olunup ve lâkin sıhhati istihbârda takayyüd olundukdan sonra tahrîr |**329b**| [ve] îmâsında mübâşeret olunur.

Ezin-cânib, asâkir-i nusret-şi‘ârın Ruscuk İskelesi'nden karşuya karşu Yergöği cânibine mürûr olunmayup Ruscuk'dan aşağı on iki sâ‘atlik ba‘îd ve mesafe olan Tutrakan nâm mahallden ubûrlarına bâ‘is ü bâdî olan ahvâl bu minvâl üzere nakl olunup istimâ‘ olunmuşdur ki nefs-i kasaba-i Ruscuk'un mukābili olan Yergöği Kal‘asıyla Rusçuk'un miyânında Nehr-i Tuna mübâlağa ile vüs‘at üzere olup asker-i İslâm'ın mürûr idecek “üstü açık” ta‘bîr olunan botlar bir gün bir gecede iki def‘adan ziyâdeye âmed ü reftleri mümkin olmaduğı cihetden bu takdîrce asâkir-i nusret-şi‘ârın iki aydan noksânda mürûr u ubûrları itmâm olmayacağı iz‘ân olunup ve mu‘âlecesinin tedârüki görilmek muktazî ve ehemm-i mühimm olmağla Nehr-i Tuna ahvâlinden ma‘lûmâtı olan sefîne re’îslerinden ve umûr-dîde ve kâr-âzmûde olup Tuna'da ticâretile gezen tüccâr

74 "Şenîden key buved mânend-i dîde": İşitmek görmek gibi olabilir mi?

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

tâ’ifesinden su’âl olundukda zikri sebkat iden Tutrakan nâm mahall ki, Ruscuk'dan on iki sâ‘atlik aşağa mesafe mahallde vâkı‘ olup, Tutrakan İskelesi'nden karşu Eflak yakasının Nehr-i Tuna ile kurbiyyeti olduğı cihetden ber-vech-i tahmîn bir gün ve bir gicede ednâ mertebe zikr olunan botların dokuz on kerre âmed ü refti mümkin olduğı eclden mürûr u ubûrda eyyâm-ı kesîreye muhtâc olunmakdan ihtirâzen Tutrakan nâm iskelesinden Nehr-i Tuna mürûr olunmak ma‘kūl ve münâsib görilmeğin Rusçuk'dan hareket ve mahall-i Tutrakan'a azîmet olunup Nehr-i Tuna'nın vüs‘âtî olmaduğından |**330a**| eyyâm-ı kalîlde mürûr içün iktizâ eylemiş.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 18 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Çûn ki küffâr-ı hâksârın tabur-ı menhûsı Nehr-i Sava'dan “Çingâne Adası” dimekle meşhûr mahalle mürûrlarının haberi Eflak yakasında Ordu-yı hümâyûn'da Sadr-ı âlî'ye muhâfız-ı dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad Vezîr-i mükerrem Ca‘fer Paşa tarafından ulak ile vârid oldukda memleket-i Erdel'e azîmetden ferâgat olunup imdâd-ı Belgrad içün niyyet ve Nehr-i Tuna yalısıyla Eflak yakasından Pançova'ya teveccüh ü azîmetleri mukarrer olup ve asâkir-i İslâmın yevmiyye zahîreleri Tuna gemileri mübâya‘a-i mîrî zahîre ile memlû konakdan konağa Ordu-yı hümâyûn nüzûl eyledüği mahalle karîb Tuna ile gelüp her menzilde kenâra birkaç zahîre gemileri yanaşup asâkir-i İslâm'ın zahîreye muzâyakaları olmadığı ve Ordu-yı hümâyûn Niğbolı Kal‘ası mukābelesine vâsıl oldukları haberi Edirne'de der-i devlet-medâra vürûdı şüyû‘ bulup istimâ‘ olunmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-cuma, fî 19 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum‘aya niyyet ve Nehr-i Tunca'nın cânib-i garbîsinde vâkı‘ kenâr-ı Tunca'da mukaddemâ mescid iken izn-i pâdişâhî ile cum‘a salâtı kılınmak üzere merhûm Dârü's-sa‘âde ağasının eser-i hayrâtı olan “Maksûdiyye” dimekle müte‘ârif câmi‘-i şerîfe izz ü ikbâl ve şevket [ü] iclâl ile teşrîf, cemâ‘at-i kesîre ile salât-ı cum‘ayı edâdan sonra Sarây-ı âmire'ye teveccüh ve avdetleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 20 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Cezîre-i Rodos'a nefy olunup |**330b**| ba‘dehû gadab-ı pâdişâhî birle katl olunan Koca Vezîr Arnavud Ali Paşa'nın Sarıca Paşa Çârsûsı'nda vâkı‘ sarâyı ki

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

müceddeden Hadîka-i Sultâniyye'ye zamm ü ilhâk olunup usta ve bostâncı neferâtı ta'yîn olunmuşdur, hadîka-i mezbûrede devletlü Gevherhan Sultân müsâferet tarîkıyla mütemekkin olmağla ziyâret-i hemşîreleri içün pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri nedîmân ve mukarrebân ve musâhibân ve gılmânân-ı Oda-i Hâs ile hadîka-i mezbûreye teşrîf ve hemşîreleri devletlü Gevherhan Sultân hazretleri ile alâ-tarîkı'z-ziyâret mülâkât ve müşerref olup vakt-i asra değin hadîka-i mezbûrede meks ü ârâmlarından sonra devlet ü ikbâl ve şevket [ü] iclâl ile mahsûsiyye olan koçıya süvâr ve Sarây-ı ma'mûrelerine avdet ve teveccühleri mukarrer olmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 21 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Haber-i Muvahhiş-eserin Zuhûrı: Diyâr-ı Arabistân'da vâkı' Basra memleketinde urbân tâ'ifesi isyân u tuğyân alemine küşâd virüp Basra'yı muhâsara eyledükleri haberi bundan akdem der-i devlet-medâra vâsıl oldukda hâliyâ Bağdad-ı dârü's-selâma Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa serdâr ve sipehsâlâr ta'yîn olunup Mûsul ve Şehrizol sancaklarının emîrü'l-ümerâları zîr-i hükûmetlerinde olan erbâb-ı tîmâr ve zu'amâları ile ol etrâfa karîb sâ'ir sancakların emîrü'l-ümerâsı sancakları askeriyle serdâr-ı müşârün-ileyh Ahmed Paşa ile ma'an isyân u tuğyân alemine küşâd virüp Basra'yı muhâsara iden tâ'ife-i urbân üzerine |**331a**| varup def'-i tuğyânları içün mukaddemâ hükm-i hümâyûn irsâl olunmuşidi. Serdâr-ı mûmâ-ileyh ta'yîn olunan sancakların emîrü'l-ümerâsıyla ve askerleriyle muhâsara-i Basra olan urbân üzerine varılup ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl olunup tarafeynden niceler mecrûh ve niceler helâk ve niceler câm-ı eceli nûş itmekle bî-cân olup çavuş ecel-i ömrleri itmâm ve sermâye-i hayâtları tamâm olanlara varmakda acele idüp küştelerden püşteler peydâ oldukdan sonra hikmet-i Hudâ nusret-i bâd-ı sabâ urbân tarafına ve bâd-ı hezîmet ser-asker tarafına vezân olup tâ'ife-i urbân gâlib ve taraf-ı ser-asker vâlî-i Bağdad mağlub olup inhizâm vâkı' olmağla ser-asker tarafı gürîzân ve perâkende vü perîşân olup Ahmed Paşa kat'î kalîl âdemle firâr ve cânib-i necâta cân atup Bağdâd-ı dârü's-selâma değin firârları haberi Edirne'de der-i devlet-medâra vârid olup beyne'n-nâs şüyû' bulduğı istimâ' olunmuşdur. Eğerçi tâ'ife-i urbânın diyâr-ı Basra zabt u rabtlarına dâhil olduğı ma'lûm değil gālibâ urbânın taht-ı tasarruflarına duhûli mülâhaza olunur. Râviyân-ı rivâyetin naklleri üzere kabza-i tasarruflarına aldıkları nümâyân görinür. Sâbıkā Basra hükûmeti ibtidâ-i vezâretile tevcîh olunan "Başmuhâsebeci Hasan Efendi Hazînedârı" dimekle müte'ârif Güzelce Halîl Paşa mutasarrıf-ı Basra

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

iken asrında tâ'ife-i urbân isyân u tuğyân idüp kasd-i kîn ve abrû-yı perçîn ile Basra üzerine |331b| geleceklerinden Halîl Paşa habîr ü âgâh oldukda iki bin mikdârı mükemmel ve müsellah tüfeng-endâz güzîde bahâdırân levend tedârük ve tahrîr ve defter idüp ve bahşiş ve ulûfe ve nafaka-bahâların Basra irsâliyyesi hazînesinden virüp hızmet-i pâdişâhîde taksîrât itmeyüp ve Basra muhâfazasında kemâl-i mertebe takayyüd ü ihtimâm itmesiyle tâ'ife-i urbânın zafer bulmalarına mâni' ü müzâhim olmuşiken hızmet-i ma'kūli ve tedbîr ü tedârüki zâlimler katında makbûle geçmeyüp mûmâ-ileyh Halîl Paşa bin yüz bir târîhinde hükûmet-i Basra'dan ma'zûl ve eyâlet-i Karaman hükûmetiyle bin yüz dört senesinde vâkı' sefer-i hümâyûnı seferleyüp eyâlet-i Karaman'dan dahi ma'zûl oldukda Basra Hazînesi irsâliyyesinin muhâsebesi görilmek fermân olunup avdet-i seferde mahmiye-i Edirne'ye dâhil olundukda isyân-ı urbân def'i içün tedârük idüp ulûfe ve bahşişlerin ve nafaka-bahâların ve sâ'ir masârıfâtların Basra irsâliyyesi mâlından harc u sarf eyledüğin zâlim ve gaddâr Defterdâr Ahmed Efendi Halîl Paşa'nın hisâbına mahsûb itmeyüp: "Basra gibi kal'ada pâdişâh kulı ve yerli kulı bu kadar mıdır ve ol vilâyetin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı yok mudur ki bir alay erâzil ve nekbânı hevâ-yı nefsine göre peydâ idüp pâdişâh hazînesin zâyi' vü telef itmek üzerine ne lâzım idi" didikde: "Halîl Paşa zikr olunan asker cümle mevcûd idi. Ammâ cümlesi sâhib-i nîze urbân ise sâhib-i tüfengden havf ider. Anlardan gayri bu kadar tüfeng-endâz güzîde levend tedârüki ile urbâna cevâb virilmişdir" didiği |332a| kelâmı gûş-i hûşına komayup "hevâ vü hevesine tâbi' olmuşsun" deyü Kapuortası habsine mübtelâ itmiş idi. Halîl Paşa'nın muhâsebesi ma'lûmı olanlar öyle vaktde tüfeng-endâz güzîde bahâdır tedârük idüp irsâliyye mâlından harc u sarf ile def'-i mazarrat-i tâ'ife-i urbâna cür'et idebilir mi. Hâliyâ Basra vâlîsi dahi "masârıfâtım deynime mahsûb olunmaz" deyü tüfeng-endâz güzîde bahâdır tedârükine takayyüd ü ihtimâm itmedüğinden muhâsara-i tâ'ife-i urbâna kapukulı ve yerli kulı ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmârın mukābele vü mukāteleye iktidârları olmadığı cihetden öyle bir nâzenîn memleket memâlik-i mahrûseden ihrâc ve ifrâz ve düşmen eline giriftâr oldı. Hayf sad hayf ki Basra gibi diyâr elden çıkup düşmen eline gire, selâtîn-i selefin bu kadar zahmet ü meşakkatle taht-ı tasarruflarına dâhil itdükleri memleket iğmâz-ı ayn ile cebren ve kahren düşmen-i urbân tasarrufuna dâhil ola. Zâlim ve gaddâr Cânibdâr'ın masârıfât-ı levendâtı vâlîsi hisâbına mahsûb itmedüğinden neş'et eyledüği erbâb-ı firâset-karîn ve mühendisân-ı tahsîn-âferîn katlarında nümâyândır. Az tama' çok ziyân bundan sârî birkaç bin guruş sa'y-i hazîne ideyim deyü sa'y iderken boynuz ererken kulakdan çıkan gibi sa'y-i hazîne ererken bütün

TÜRK TARİH KURUMU
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

memleketin hazînesin elden çıkardı. Ve nâmûs-ı saltanata halel-pezîr virecek vâdîlerde bulunup bir memleketin düşmen eline giriftâr olmasına bâ'is ü bâdî oldı. Eğerçi ehl-i Hakk hükkâm mûmâ-ileyh Halîl Paşa'nın hisâbına mahsûb idüp hâliyâ tevkīr ü ihtirâmda ve Selanik |**332b**| muhâfazasına me'mûr olup iltifât [ve] ikrâmda ammâ zâlim ü gaddâr ve sitemkâr Cânibdâr nâ-hakk yere bî-günâhlara zulm ü ta'addîsi cihetinden beddu'â-yı mazlûmâna dûş olup iki yüz elli kise dînâr guruşı defterdârlık cerîmesin virdükden sonra bilâ-i'tibâr ve bilâ-rağbet İstanbul'da kapusı kapalu nekbethânesinde efkârda şe'âmeti kendü vücûduna isâbet idüp gadab-ı pâdişâhî birle işbu bin yüz dört târîhi mâh-ı Recebü'l-müreccebinin yirminci Cum'a güni vakt-i duhâda azl olunduğundan mâ'adâ sâhib çıkan vükelâ-yı devlete dahi şe'âmeti sârî olup mâbeyni üç dört sâ'at mürûr itmeden yevm-i mezbûr ki, mâh-ı Recebin yirminci Cum'a günidir, pâdişâh-ı âlî-câh salât-ı cum'ayı edâdan sonra Vezîr-i a'zam Ali Paşa'yı Sarây-ı âmire'ye ihzâr ve ol sâ'at hâtem-i sadâreti ahz idüp vezâretden ma'zûl eyledi. Cânibdâr'ın şe'âmeti ne mertebe sârîdir ki, kendüye sâhib çıkanı irtesi güne te'hire komadı.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 22 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Ale's-seher kādî'asker-i Rûmili ve Anadolı Sarây-ı kā'im-makām-ı âlî-makāma teşrîf ve nücûmî iki sâ'at mikdârı meclis-i müşâverelerinden sonra sa'âdet-hânelerine teveccüh ü azîmet itdüklerinde ba'dehû Kā'im-makām-ı Rikâb-ı hümâyûn Vezîr-i mükerrem Osmân Paşa tebdîl-i câme hareket ve sa'âdet-hâne-i şeyhü'l-islâm hazretlerine teşrîf ve mahfice müşerref oldukdan sonra kādî'asker-i Rûmili ve Anadolı sa'âdethâne-i şeyhü'l-islâma da'vet olunup ikisi dahi teşrîflerinde nücûmî üç dört sâ'at mikdârı |**333a**| nihânîce meclis-i müşâvereleri tahakkuk bulmuşdur. Fe-ammâ meclis-i müşâvereleri Basra husûsı içün midir yohsa dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad ahvâli içün midir beyne'n-nâs şüyû' bulmayup ihtifâda kalmışdır.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sâlis, fî 23 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Küffâr-ı hâksârın Nehr-i Sava'dan Çingâne Adası'na mürûr ve tabur-ı menhûsun kurup ada-i mezbûrda meks ü ârâm üzere olduğı haberi mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vârid olup şüyû' bulmuşdı. İşbu mâh-ı Zi'l-hiccenin onuncı Çehârşenbih güni ki, îd-i adhâdır, yevm-i merkūmda dört-beş bin mikdârı melâ'în adadan hareket ve varoş-ı Belgrad'a doğrı hücûm itdükde Kal'a-i Belgrad'da mahsûs olan guzât-ı muvahhidîn ve asker-i mücâhidîn

habîr ü âgâh oldukda gelen melâ‘înî karşılayup ve tîğların üryân ve göz açdırmayup hamle vü hücûm itdüklerinde bi-avni'llâhi te‘âlâ küffârın mukābele ve mukāteleye iktidârları olmayup geldükleri tarafa doğrı firâr-künân gürîzân olduklarında guzât-ı mücâhidînin bahâdır ve dilâverleri akabinden irişüp kılıç kapup yedi sekiz yüzden mütecâviz kelle ve dil alup nusretlerin ve varoşa hücûm iden küffârın münhezimen firârın ve guzât-ı İslâm'dan fakad üç nefer bahâdırın câm-ı ecel nûşıyla rütbe-i şehâdete kadem basup sâ’ir asâkir-i muvahhidînin mansûr u muzaffer sâlimîn ü gānimîn Kal‘a-i Belgrad'a vusûllerin dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad Muhâfızı Vezîr-i mükerrem Ca‘fer Paşa tahrîr-i mektûb ile bir âdemin Ordu-yı hümâyûn'da taraf-ı Sadr-ı âlî'ye irsâl idüp ve bir âdemin dahi mahmiye-i Edirne'de rikâb-ı hümâyûnda Kā’im-makām-ı âlî-makām Osmân Paşa'ya irsâl idüp Edirne'ye vâsıl olan âdemi Nehr-i Tuna'dan |333b| fırkate ile İskele-i Ruscuk'a ve Ruscuk'dan menzil ile mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vasıl olmuşdur. Bi-hamdi li'llâhi te‘âlâ yedi sekiz yüzden mütecâviz kefere vü fecerenin kimi esîr ve kimi tu‘me-i şemşîr-i gāziyân olup guzât-ı mücâhidînden fakad üç dilâverin şerbet-i şehâdeti nûş ve gavga-yı cihânı ferâmûş itmekle asâkir-i muvahhidînin sâ’irlerine zarâr u gezend irişmeyüp nusret-i Hudâ ile sâlimîn ü gānimîn sırf Kal‘a-i Belgrad'a avdetleri eltâf-ı aliyye-i Hudâ-yı lem-yezelin lutf ü hidâyeti olduğunda iştibâh yokdur. Melâ‘în-i hâsırînin varoş-ı Belgrad'a hücûmı ve ahvâl-i ceng ü cidâlin minvâl-i meşrûh üzere vukū‘ı yevm-i îd-i adhâda olduğın Muhâfız-ı Belgrad Ca‘fer Paşa'nın mektûbunda tahrîr ü inşâ olunmuş ve muhâfız-ı mûmâ-ileyhin tarafından haber-i müjde ile mahmiye-i Edirne'ye dâhil olan âdemi Nehr-i Tuna fırkatesiyle Ruscuk'a gelirken esnâ-yı râh-ı Tuna'da işbu mâh-ı Zi'l-hiccenin on dokuzuncı Cum‘a güni Ordu-yı hümâyûn Rahova mukābelesinde Eflak yakasında muhayyemgâhla nüzûlleri manzûrı olduğın nakl ü rivâyet eylemişdir. Ve Nehr-i Tuna üzerinde olan donanma-yı hümâyûndan dört kıt‘a kalita ve otuzdan mütecâviz fırkate ve Tuna kapudanı i‘tibâr olunan Fethülislâm kapudanı ve Vidin kapudanı ve Niğbolı ve Ruscuk ve Silistre ve sâ’ir on beşden mütecâviz Tuna kapudanlarının fırkateleri cümlesi mükemmel oldukları hâlde kapudan-ı donanma-yı Tuna olan Bıyıklı Ali Paşa ile cümlesi mevcûd ve dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad altında hâzır baş ve lenger-endâz olup küffâr-ı hâksârın donanması ta‘bîr olunan kırkdan mütecâviz |334a| fırkateleri Zemun Palankası'ndan yukaru Islankamin nâm harâb kal‘a mukābelesinde vâkı‘ Titel Kal‘ası ki, Nehr-i Tisa Nehr-i Tuna'ya duhûl eyledüği mahalldir, Titel Kal‘ası altında mevcûd olup Kapudan-ı Tuna Bıyıklı Ali Paşa birkaç def‘a küffârın donanması üzerine varmağı murâd idinüp meger ki küffâr-ı hâksâr Zemun

Palankası'nın cânib-i garbîsinde tell-i refî'in burnunda kenâr-ı Nehr-i Tuna'da çitden top metrisleri ihdâs idüp ve ondan mütecâviz balyemez ve kolonborna topları metrisde vaz' idüp hâzır ve donanmaları üzerine hamle ve hücûm idenlere âmâde ve nâzır olduğın ve Tuna Kapudanı Ali Paşa habîr ü âgâh olmağla küffâr-ı hâksârın donanması üzerine varılmak mümkin olmadığından Kal'a-i Belgrad altında lenger-endâz olup küffârın donanmasına gûş-ı hûş tutmakda ve küffârın donanması dahi Titel Kal'ası altında tentesin kurup Zemun Palankası'ndan aşağı cür'et-i harekete bi-hamdi li'llâhi te'âlâ iktidârı olmaduğından Tisa Nehri ağzında kal'a-i mezbûr altında demür üzerinde kazıklanup donanma-yı hümâyûn üzerine hareket cür'etleri olmadukları dahi eltâf-ı aliyye-i Sübhân-ı lâ-yezâl [ve] lem-yezelî olduğunda iştibâh yokdur deyü Ca'fer Paşa'nın tarafından müjde ile mahmiye-i Edirne'ye gelen âdemîsinin nakl ü rivâyetidir ki istimâ'ımız olmağla işbu mahallde tahrîr ü inşâ olundı.

Rivâyet-i dîger. Küffâr donanmasının Zemun palankasından aşağı donanma-yı hümâyûn üzerine harekete cür'etleri olmaduğı bin yüz dört senesinde Vezîr-i a'zam-ı sâbık Ali Paşa Ordu-yı hümâyûn'la Kal'a-i |**334b**| Belgrad altında meks üzere iken merhûm Sultân Süleymân Kullesi kurbünde kenâr-ı Nehr-i Tuna'dan müceddeden binâ ve ihdâs olunan tabya-i metînin üzerinde yirmiden mütecâviz balyemez ve kolonborna toplar ârâste ve Zemun Palankası boğazı gözlemekde pîrâste olan tabyanın topundan Zemun'dan aşağı harekete cür'etleri yoğimiş. Müverrihûndan merhûm Solakzâde, *Târîh*'inde tahrîr ü inşâ eyledüği minvâl üzere Titel Kal'ası'nın taraf-ı İslâm'dan ibtidâ feth ü teshîri merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleymân Han aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân târîh-i hicretin dokuz yüz otuz iki târîhinde Mohaç seferine teveccüh ü azîmet ve tabur-ı Engürüs-i menhûsun inhizâmı ve kral-ı bed-fi'âllerinin Nehr-i Tuna'ya gark olup yüz elli bin küffâr-ı dûzah-karâr kılıcdan geçdikde Budin Kal'ası'nın miftâhları Dergâh-ı cihân-penâha getürilüp teslîm olundukda Engürüs krallığın Dergâh-ı mu'allâ'da sadâkat üzere hızmeti sebkat iden Erdel Banı oğlı Yanoş'a inâyet ü erzânî buyuruldukdan sonra Nehr-i Tuna'dan taraf-ı Peşte'ye Vezîr-i a'zam makbûl ve maktûl İbrâhîm Paşa himmetiyle binâ olunan köprüden mürûr ve Peşte Kal'asın feth ü teshîrden sonra dârü'l-hılâfe mahrûse-i Kostantıniyye taraflarına mürâca'at olundukda esnâ-yı râhda Tisa Nehri kenârında vâkı' metânetde metîn Kal'a-i Segedin üzerine gelinüp birkaç eyyâm muhâsara olunup ve mahsûr olan melâ'în mu'â[ve]net olduklarından ceng ü cidâl olunup mahsûr olan melâ'în bi'l-cümle kılıcdan geçirilüp teshîri müyesser oldukda Tisa Nehri'nin Tuna'ya duhûli mahallinde |**335a**| vâkı'

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Titel Kal'ası'nda mahsûr bulunan melâ'în Segedin Kal'ası ahâlîsinin başlarına gelen felâketden habîr ü âgâh olduklarında havf u haşyetlerinden firâr ve terk-i nâmûs [u] âr idüp kal'ayı hâlî komaları ile bilâ-darb-ı {u} şemşîr Titel Kal'ası taraf-ı İslâm'dan ibtidâ dokuz yüz otuz iki târîhinde teshîr ve memâlik-i İslâmiyye'ye zamm u ilhâk olunduğın Müverrih Solakzâde merhûm *Târîh*'inde îmâ vü işâret eylemişdir. Cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazretlerinden recâ vü temennâ olunur ki, Titel Kal'ası'n ve mukaddemâ memâlik-i İslâmiyye'den olan kal'aların cümlesin an-karîbi'l-eyyâm feth ü teshîrlerin lutf u keremiyle ihsân idüp kemâ fi'l-evvel zamîme-i memâlik-i İslâmiyye olup cevâmi'-i şerîfeleri ma'mûr u âbâdân ve menârelerinde musikī makām ve sadâlarıyla ezân-ı Muhammedî kırâ'at olunup salât-ı farîzalar edâ olunmağı müyesser eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn. Ve dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad'ı hazret-i Vâhibü'l-atâyâ ve Râhimü'l-hatâyâ hazretinin hıfz ü emânına emânetu'llâh olunup şerr-i istîlâ-yı müşrikînden mahfûz ve emîn ide. Âmîn, bi-hurmeti Şefî'i'l-müznibîn ve bi-hakkı âlihî ve ashâbihî ecma'în.

Mübâdele-i Üsârâ-i Müslimîn Der-giriftâr-ı Kal'a-i Lipova bâ-Mukābele-i Üsârâ-i Kefere-i Nemçe ki Mahbûs-ı Zindân-ı Kal'a-i Belgrad: Bin yüz dört senesinde vâkı' hareket-i hümâyûnda küffâr-ı hâksâr ile mukābele vü mukātele ceng ü cidâl ve harb ü kıtâl vâkı' olmayup sahrâ-yı Viraçar ki, Kal'a-i Belgrad'ın cânib-i şarkīsinde vâkı' "Kasr-ı Abaza" dimekle meşhûr bağlar havâlîsi i'tibâr olunur sahrâdır, |**335b**| sahrâ-yı mezbûrda Vezîr-i a'zam-ı sâbık Ali Paşa ve asâkir-i İslâm muhayyemgâh ile meks ü ârâm idüp ve taraf-ı küffârdan isr ü âsâr zuhûr itmemekle meksleri mütemâdî olmak iktizâ itdükde nâfile meks [ü] ârâmlığı mahallinde Kal'a-i Belgrad'ı ta'mîr ü termîm eylemek umûr-ı mühimme-i dîn [ü] devletden olmağın millet-i Nasârâ'dan mahbûs-ı zindân-ı Kal'a-i Belgrad olan üsârâ-i Nemçe'den üstâd-ı kâmil ve sâhib-i firâset ve mi'mar [ve] mühendis ve Niş Kal'ası'nı mukaddemâ istîlâ-yı keferede iken resm ve ta'mîr iden keferenin resm ve tertîbi üzere gerek tabyaların ihdâsı ve gerek kal'anın der [ü] divarları ve gerek müte'addid lağımları hâzır u âmâde olunması mi'mar-ı mezbûrun resmi ve re'y ü tedbîri ile mübâşeret olunup ve bi'l-cümle mahbûs-ı zindân olan esîr-i küffâr-ı Nemçe ve sâ'iri hızmet-i ta'mîr ü termîmde istihdâm olunup ve asker-i İslâm'ın mu'âvenetleri ve hükkâmın takayyüd ü ihtimâmları ile bi'l-külliye tamâm ve tabyalarda ve sâ'ir lüzûmı olan mahallere balyemez ve kolonborna topları vaz' olunup itmâm olmuşidi. Ve lâkin Nemçe leşkerinin müdebbir bânları ve zâbıtları ve âkil geçinen kapudanları çûn ki Kal'a-i Belgrad'ın bu tarz ve hey'et üzere ta'mîrât ve termîm ile

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

metânetin ve ihdâs-ı tabya ve lağımlar ile kıyâfetin istimâ‘ idüp uzun kulakdan semâ‘a kanâ‘at itmeyüp nakş bi'l-hacer ma‘lûmları olmaklığı murâd idinüp ve bu ta‘mîrât u termîmât-ı ihdâsâtda Nemçe esîrleri hızmetde istihdâm olunmağla kal‘anın tarz ve tavrı ve râh-ı ihtifâları ma‘lûmları olduğın mülâhaza idüp esîrân-ı mezbûrân-ı Nemçeleri san‘at |**336a**| ile istihlâsa çâre ve dermân içün müşâvere ve dûrbîn itdüklerinde içlerinden şeytân akıllusı “esîrân-ı Nemçe halâsa ilâc u dermân Lipova Kal‘ası'nda esîr ü giriftâr olup kabza-i yedimizde olan Türk esîrleri ile mübâdele teklîf idelim eğer âkil bulunmayup esîrlerin istihlâsa rızâ gösterirler ise fursat ve devlet bizimdir” deyü kavl ü karârların muhkem idüp ve minvâl-i meşrûh üzere küffâr esîriyle mukaddemâ Lipova Kal‘ası'nda esîr olan ehl-i İslâm'ı mübâdele içün taraf-ı Ordu-yı hümâyûn'a her dilden ma‘lûmât sâhibi püşte gönderdiklerinde fi'l-hakīka hükkâmân-ı İslâm bilâ-te’emmül gāfil bulunup ve mübâdeleden maksûd u murâd ne idüğin fikr ü mülâhaza itmedin İslâm esîrleri ile küffâr esîrlerin mübâdeleye ferah ile rızâ virüp tarafeynin tahrîr ve defterleri mûcebince Lipova Kal‘ası istîlâsında giriftâr olan üsârâ-i müslimîn ile Kal‘a-i Belgrad'ın ta‘mîrât u termîmât hızmetinde istihdâm olunan kefere esîrleri ki, kale’i bucak bucak ve kûşe be-kûşe ma‘lûmları olan esîr-i küffâr ile bundan akdem mübâdele eylediler. Ve lâkin bilâ-mülâhaza ve müşâvere mübâlağa ile hatâ eylediler. Bilmediler ki kefere-nin murâd u maksûdı istihlâs-ı esîr olmayup belki Kal‘a-i Belgrad'ın derûn ve bîrûnunda olan cümle damarların bilüp ta‘mîrât hızmetinde istihdâm olunup lüzûmı olan keferedir ki, nakl bi'l-masdar ve nakş-ı hâtıra-i kal‘a itmişlerdir.

El-kıssa: Tebdîl ve mübâdele-i üsârâda ziyâdesiyle hatâ olunup ve miyânlarında bir âkil ü dânâ bulunmamış ki, |**336b**| Kal‘a-i Belgrad'ın derûn [u] bîrûnunda ta‘mîrât ü termîmât hızmetinde istihdâm olunmuş şeytân akllu kefereler kal‘anın cevânib-i erba‘ası nakş-ı hâtıra-i nişânları olup kal‘amızın bu mertebe ahvâline ıttılâ‘ hâsıl iden kefereleri küffâra virüp niçün elimizden çıkaruruz dimeğe bir âkil [ü] dânâ bulunmamış. Hayfâ sad hayf gice ve gündüz cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* dergâh-ı izzetinden recâ vü temennâmız budur ki, küffâr-i hâksârı makhûr ve mehcûr ü münhezim idüp Kal‘a-i Belgrad'ı küffar-i hâksârın istîlâsı şerrinden emîn ve mahfûz eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn ve bi-hurmeti âlihî ve ashâbihî ecma‘în. İlâhî kuvvet u kudret-i azametinle ümmet-i Muhammed kullarını gālib idüp küffâr-ı hâksâr-ı müşrikîni mağlûb eyle, bi-hakkı طٰه ve يٰس . İlâhî ümmet-i Muhammed kullarına kuvvetler ve feth [u] nusretler ihsân eyle. İlâhî havl [ü] kuvvet senin. İlâhî tasarruf [ve] nusret senin. İlâhî inâyet ve himâyet

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

senin. Bir bölük ümmet-i Muhammed zu'afâsın yerindirme ve bir nice kavî zeber-dest kâfiri sevindirme.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-erbi'â fi 24 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Bin yüz iki senesinde Köprülizâde Vezîr-i a'zam şehid [u] sa'îd sâhib-i sa'âdet merhûm Mustafâ Paşa vezâretinde ulakların kesreti mündefi' olmak içün umûmen ulak menzilleri tertîb ve defter olunup ve kifâyet mikdârı her menzilde üçer dörder menzil bârgîri vaz' olunup ziyâde olmamak üzere fermân olundukda Rûmili ve Anadolı'da vâkı' ulak menzilleri umûmen tertîb olunup ve Edirne-Eğriboz yolı İzdin'e varınca |**337a**| kadimî ulak menzillerine ale's-seviye üçer menzil bârgîri vaz' ve masârıfâtı ta'yîn olunmuşidi. Ve İzdin'den öte Mudniç ve Esedâbâd ve Livadya ve İstefe havâlîleri istîlâ-yı kefereye kurbiyyeti olduğı cihetden muktazî değildir deyü zikr olunan dört menzile menzil bârgîri vaz' olunmamışidi. Ve lâkin mahmiye-i Edirne'den ba'zı umûr-ı mühimme ile Eğriboz Kal'ası'na irsâl olunan ulaklar İzdin menzilinden Livadya'ya ve andan Eğriboz'a gidüp İzdin'den gelen ulağın rikâbındaki menzil bârgîrinin ilerüye harekete iktidârı olmadığından nefs-i Livadya'ya vârid olan ulağa ahâlî-i Livadya menzil bârgîri tedârük itmede ziyâde usret çeküp bî-tâkat olduklarından sâ'ir menzillere vaz' olunan menzil bârgîrleri Livadya menziline dahi ta'yîn, menzil bârgîri vaz' olunmak üzere Livadya ahâlîsi ile a'yânlarının inâyet olunmak bâbında recâ vü iltimâsların kaza-i mezbûre kādîsı Mevlânâ Ahmed *zîde ilmuhû* arz u i'lâm itmeğin recâlarına müsâ'ade olunup ve "kazâ-i mezbûre ahâlîsinin etrâf ü eknâfı ve kendü kazâları istîlâ-yı kefere sebebi ile fakīrü'l-hâl oldukları mübeyyen olmağla menzil bârgîri vaz' olunmak üzere arz u telhîs oluna" deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın imdi İzdin ve sâ'ir menzillere kıyâsen Livadya kasabasına dahi üç re's menzil bârgîri vaz' olunup ve bârgîr bahâsı ve sâ'ir masârıfâtı sene-i kâmilede kırk sekiz bin altı yüz on sekiz akça olup meblağ-ı mezbûr dahi bin yüz üç senesine mahsûb olmak üzere yine Livadya kasabasının ehl-i zimmeti cizyesi malından ta'yîn ve havâle |**337b**| olunup iktizâ iden ahkâm-ı şerîfeleri Mevkūfât Kalemi'nden virilmek üzere arz u telhîs olundukda: "Mûcebince Mevkūfât'a kayd oluna" deyü fermân-ı âlî sudûr bulmağın vech-i meşrûh üzere Mevkūfât'da mevcûd olan Menzil Defterleri'nde mahalline kayd olunup iktizâ iden ahkâm-ı şerîfe Mâliyye'den tahrîr ü inşâ olunmak içün Mevkūfât'dan tezkire virildi.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-hamîs, fî 25 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Haber-i muvahhiş-eserin zuhûrı dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad tabur-ı menhûs leşker-i küffâr-ı Nemçe'ye Çasar tarafından ser-asker olan Hayzer-i la'înin re'y ü tedbîri ile muhâsara üzere olduğı beyne'n-nâs şuyû' bulmuşdur. Bundan akdem muhâfız-ı Belgrad Ca'fer Paşa tarafından gelen mektûb mûcebince küffâr ile varoş kurbünde vukū' bulan ceng ü cidâl îd-i adhâ güni vâkı' olup muhâsara ahvâli olmayup küffâr-ı hâksârın Çingâne Adası'nda meksleri mektûbunda münderic idi. Eğer beyne'n-nâs şuyû' bulan ahvâl-i muhâsara vâkı' ise Ca'fer Paşa tarafından mektûb ile vârid olan ulak Belgrad'dan müfârakat itdükten sonra muhâsara olmuş olur. Dârü'l-cihâd Kal'a-i Belgrad'ı cenâb-ı Kibriyâ *celle şânuhû ve amme nevâluhû* hazretinin hıfz u emânına emânetu'llâh eyledik. Kuvvet ü kudreti ve azametiyle ve lütf u inâyet-i hidâyeti ile Kal'a-i Belgrad'ı müşrikînin şerr-i istîlâsından hıfz u emîn eyleye. Âmîn, bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn ve bi-hurmeti Şefî'i'l-müznibîn ve bi-hurmeti âlihî ve ashâbihî ecma'în.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-Cum'a, fî 26 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Pâdişâh-ı âlî-câh ve şehinşâh-ı hılâfet-destgâh hazretleri salât-ı cum'aya niyyet ve ecdâd-ı izâmlarından olan sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât cennet-|338a| mekân firdevs-âşiyân merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Bâyezîd Han *aleyhi'r-rahmet ve'l-gufrân* merhûmun mahmiye-i Edirne'de Nehr-i Tunca'nın cânib-i garbîsinde ve kenârında vâkı' metânetde bî-hemtâ ve lâ-nazîrlıkda yektâ mevzûn iki menâreli ve birer şerefeli câmi'-i şerîfe izz ü ikbâl ile rahş-ı hümâ-bahşa süvâr buyruldukları hâlde teşrîf ve pâdişâhân-ı cihâna mahsûs olan mahall-i ibâdetgâha vusûl ve nüzûl idüp cemâ'at-i kesîre-i müslimîn ile salât-ı farîza-i cum'ayı edâdan sonra câmi'-i şerîfden devletle hurûc ve tuvânâ ve eşheb yellisi ve dünbâlleri hınnâlı dört re's güçlü ve kuvvetlü bârgîrlere bend olunmuş mahsusün-bi'z-zât olan koçı-i lâ-nazîre şevket ü iclâl ile süvâr ve silahdâr-ı şehriyârî derûn-ı koçıda mukabele-i pâdişâh-ı cihân-bânîde edebâne ku'ûd ile âteş-i aşkı teskîn iden ve sâhib-i bâd-ı havâ olan mervaha-i zât havâyı salmak hızmetine mukayyed olduğı hâlde Sarây-ı âmirelerine avdet buyurup râh-ı merâhilde hızmet-i selâma kā'im olanları selâm-ı selâmet-encâmla hâtırların şâd iderek Bâbü's-sa'âde'ye vâsıl ve Harem-i hümâyûn-ı muhtereme teşrîfleri tahakkuk bulmuşdur.

Ta'rîf-i Câmi'eyn-i Sultân Bâyezîd Han: Merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Bâyezîd Han-ı Velî'nin Edirne'de eser-i binâ ve hayrâtı olan câmi'-i şerîf ile

İstanbul'da vâkı‘ Sarây-ı Atîk-ı ma‘mûre mukābelesinde eser-i hayrâtı olan câmi‘-i latîfin cidden birbirlerinden farkı olmayup ikisi dahi mevzûn iki menâreli ve birer şerefeli ma‘bed-i bî-hemtâ ve lâ-nazîr ve yektâ vâkı‘ olmuşdur. |338b| Ve lâkin mahmiye-i Edirne'de hayrâtı olan câmi‘-i şerîf kenâr-ı Nehr-i Tunca'da ve şehr-i Edirne'nin bir kenâr ve köşesinde vâkı‘ olup ve şehrin kenârına kurbiyyeti hasebiyle salât-ı farîza-i hamseden mâ‘adâ cemâ‘atden garîb kısmında vâkı‘ olup iki menâreli dest-i du‘â gibi bâlâya kalkup kenârdan şehre gûya iki elin uzatmış kesret-i cemâ‘ate müştâk olduğundan niyâzda. Fe-ammâ İstanbul'da vâkı‘ hayrât-ı celîlesi olan câmi‘-i latîf mahrûse-i Kostantıniyye'de cem‘iyyet-i halku'llâh olan çârşûların vasat-ı aynü'l-fi‘linde vâkı‘ olup bir tarafı bezistân ve kavvâfân ile mahlût bezzâzân ve gazzâzân ve takyeciyân ve sarıkcıyân ve çadırcıyân ve mûytâfân ve hayyâtân ve sarrâcân ve sorguccıyân ve dellâlân ve bir tarafı attârân ve mıkrâzcıyân ve kalafatcıyân ve berberân ve kuşbâzcıyân ve odahâ-i neccârân ve ekser dekâkîn-i teber ve kemândâzân ve bir tarafı sabuncıyân-ı tarîk-i Hamzaviyân ve müzehhibciyân ve mücellidân ve mühreciyân ve devâdciyân ile mahlût tâ’ife-i kırtâsiyân ve bir tarafı vilâyet-i Laz'ın sofileri bakırcıyân ve kazgancıyân ve esbâb-ı köhneciyân ve halıcıyân ve tâ’ife-i yorgancıyân ve hâric-i Harem'in cânib-i yemîninde mâkiyâncıyân ve na‘lbandân ve câmeşûyciyân ve haşşâfân ve bakkālân ve pâzârcıyân ve usturacıyân ve bardakcıyân ve tâ’ife-i Acem'in “yaymacı” ta‘bîr olunan filcâncıyân ve ekserî mu‘allimhâne-i tîr-endâzân ve dâhil-i Harem'in etrâfı düğmeciyân ve kalaycıyân ve ekserî tâ’ife-i hakkâkân ve bir tarafı ki, taraf-ı yesârdır, tesbîhciyân ile ba‘zı sanâyi‘ erbâbı ve ekserî kafesdârân |339a| ve meydân-ı Harem serâpâ bıçakcıyân ve kilîdciyân ve kaşıkcıyân ve tâ’ife-i yaymacıyân ile hurdacıyân ve bi'l-cümle erbâb-ı sanâyi‘ hirfetlerinin dekâkînleri cevânib-i erba‘asın ihâta itmekle cemâ‘at-i salât-ı farîza-i hamseden mâ‘adâ salât-ı zuhr ile salât-ı asrda cemâ‘at-i evvelden gayrı taşra suffalarından cemâ‘at-i müslimîn münfekk olmayup bir suffada musallî olan cemâ‘at selâm ile itmâm-ı salât itdükde suffe-i âharda hâzır u âmâde olan cemâ‘at ikāmete ibtidâ iderler. Bu minvâl üzere salât-ı zuhûrdan sonra salât-ı asra gelince cemâ‘at-i kesîre eksik olmayup cemâ‘at biribirin ta‘kīb iderler. Salât-ı zuhûrdan vakt-i salât-ı asra gelince biribirin ta‘kīb itdükleri hâlde ber-vech-i tahmîn ve kıyâs üç yüz def‘adan mütecâviz cemâ‘at-i müslimîn edâ-yı salât-ı farîza-i zuhr iderler. Ve kezâlik salât-ı asrın cemâ‘at-i evvelinden mâ‘adâ şâma karîb vakt-i mekrûha irişince suffalarında cemâ‘at-i kesîre eksik olmayup cemâ‘at biribirin ta‘kīb ider. Ve ale't-tevâlî yaz ve kış bu minvâl üzere suffahâ-i câmi‘-i şerîf sâhib-i cemâ‘at-i kesîre olduğundan ma‘bed-i sâ’irlerin ağniyâsı hükmündedir. Ve

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

selâtîn-i mâziyyeden sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât olanlardan birinin cevâmi‘-i şerîfelerinde bu mertebe kesret-i cemâ‘atin ictimâ‘ı müyesser değildir. Nakl ü rivâyet olunur ki, İstanbul'da hayrâtı olan câmi‘-i şerîfin divarları sadr-ı insâna berâber olduğı esnâda nedîmân [u] musâhibân ile eser-i hayrât-ı binâyı seyr ü temâşâ içün teşrîf |339b| buyurduklarında nedîmân-ı mukarrebden biri: “Pâdişâhım bu câmi‘-i şerîfin mihrâbı sâ’ir cevâmi‘-i şerîfelerden bir mikdâr ammâ farksızca taraf-ı yemîne meyyâl mülâhaza olunur gibi” didiğinde hikmeten ol hînde mihrâb kurbünde bulunurlar. Mütekellimden mâ‘adâsı fâsıla-i ba‘îdede “bir mikdâr ârâm idin” deyü yanlarından dûr idüp nüdemâ-yı mütekellime hıtâb idüp: “Gel pâyımın üstüne kademinle bas ve Beyt-i şerîf'e nâzır ol ve mihrâbın yemîn ü yesâra meyyâlliği var mıdır ifade eyle” deyü buyururlar. Çûn ki nedîmân-ı mukarrebîn mübârek pâylarına vaz‘-ı kadem idüp mihrâbın divarı üzerinden kıblegâha nâzır oldukda Mekke-i mükerreme gûyâ birkaç sâ‘atlik karîb mahallde mihrâbın râstında olduğı manzûrı olıcak nedîmân-ı mukarrebîne hayret el virüp bî-hûş olmak mertebesine vardığın Bâyezîd Han-ı Velî müşâhede itdüklerinde nedîme hıtâb idüp: “Yemîn ü yesâra meyyâli olmadığı[nı] ayne'l-yakîn müşâhede itdin. Ammâ deveyi gördün mi?”. “Köçeğin bile görmedim” vâdîsinde bulunup: “Zinhâr esrârımızı fâş itmede mübâlağa ile perhîzkârlardan olasın” deyü tenbîh ü sipâriş buyurdukları an‘ane-i sikāt rivâyeti ile meşhûr ve ba‘zı tevârîhde mastûrdur. Merhûm Sultân Bâyezîd Han-ı Velî sâhib-i kerâmet evliyâ’u'llahdan olduklarında iştibâh yokdur. Gerek İstanbul'da ve gerek mahmiye-i Edirne'de hayrâtı olan câmi‘-i şerîfelerden mâ‘adâ ikisinin medârisi ve imâret-i âmireleri ve dârü'ş-şifâ ve bîmârhâneleri ma‘mûr ve mevcûd olup ve imâret-i âmirelerinden her gün |340a| ta‘âm tabh olunup fukarâ ve mesâkîne tevzî‘ ü taksîm olunur. Ve dârü'ş-şifâlarında hastegân-ı garîbân içün tabîbleri ve mahsûs huddâmları müte‘addid olup hastegân-ı garîbân gelüp müsâfir oldukda ilâcân-ı tabîbân ile mu‘âlece ve huddâmândan hızmet ve ri‘âyet olunur. Ve mecnûn u dîvânegân içün bîmârhânelerinin dahi cemî‘-i levâzımâtı hâzır u âmâde ve huddâmları mevcûd ve mu‘âlece-i dîvâne ve mecnûnâne hâzır ve piyâde. Ammâ garâbet bunda ki, tâ’ife-i akl olan dîvâne vü mecnûn Bîmârhâne-i Sultân Bâyezîd Han-ı Velî'de te’sîr ve kerâmetden nâşî sâ’ir sâhibü'l-hayrât bîmârhânelerinden bunların bîmârhânelerine gelüp mu‘âlece olunanlar sâ’ir bîmârhâne mu‘âlecelerinden elbette mukaddem ilâcpezîr oldukları Bâyezîd-i Velî'nin sâhib-i kerâmet olduklarından neş’et ider. Ve sâ’ir bîmârhânelerin mu‘âlecesinden bu bîmârhânede mukaddem emrâzdan istihlâs olunageldüği cümle huddâmân-ı bîmârhânegân müttefekun-aleyhdir. Ve pâdişâh-ı merhûm Sultân Bâyezîd Han-ı Velî şehzâdeliği âleminde ve

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKSAM ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

merhûm peder-i büzürgvârlarının hâl-i hayâtlarında ki, Ebû'l-feth Sultân Mehemmed Han'ın eyyâm-ı saltanatları esnâsında Amasiyye sancağında vâlî iken nefs-i şehr-i Amasiyye'de dahi bir câmi‘-i şerîf ve ma‘bed-i latîf binâ ve ihdâs-ı hayrâtları olduğı kütüb-i tevârîhin ba‘zısında mastûrdur.

Der-zikr-i Ahvâl-i Ref‘-i Ruk‘a be-Rikâb-ı Kâmyâb-ı Cihân-bânî: Pâdişâh-ı âlî-câh hazretleri salât-ı farîza-i cum‘ayı edâdan sonra mahsûsün-bi'z-zât olan koçılarına devletle süvâr ve derûn-ı koçıda mukābele-i şehriyârîde silahdâr ağa |340b| mervaha-i bâd-ı havâ salarak Sarây-ı âmirelerine sa‘âdetile teveccüh ü azîmet üzere iken esnâ-yı râhda serhadli kıyâfetlü bir garîb şekil şahs izdihâm-i halkın miyânından ruk‘a sundukda ruk‘ası alınup silahdâr ağaya virilür. Ve silahdâr dahi pâdişâh-ı cihân-penâha sundukda devletle kırâ’at buyurduklarında: “Ruk‘ayı sunan şahs ihzâr olunsun, in‘âm ü ihsânıma sezâvâr olundı” deyü huzûr-ı hümâyûnlarına ihzârı fermân buyurılur. Ammâ pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine ruk‘a’i sunan şahs kadîmden serhadd-i İslâm olan semtlerin serhadli a‘yânından ola veyâhûd erbâb-ı kuzâtdan mülâzemetde mevcûd olan Rûmili kuzâtlarından bir kādî imiş deyü nakl olunmuş.

El-kıssa: Gerek kādî ola ve yâhûd serhadli ola, ihzârına fermân-ı hümâyûn mûcebince huddâmân ve teberdârân-ı Sarây-ı Atîk ve bevvâbân-ı sultânî ve rikâb-ı hümâyûna me’mûr kapukulları her çend ki tecessüs ü tefahhus idüp: “Pâdişâh-ı âlî-câha ruk‘a sunan kimdir? Gelsin in‘âm-ı firâvân ve ihsân-ı bîpâyân olunmak içün şevketlü pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri bi'z-zât mutâlebe eylemişlerdir” deyü cüst ü cûda tek[â]pû ile takayyüd-i tâmm ve sa‘y [ü] ihtimâm iderler. Fe-ammâ şahs-ı mezbûr Kārûn gibi zemîne geçüp zuhûra gelmeyüp ve kim idüği ma‘lûm olmayup nâ-bûd u nâ-peydâ olur. Sûret-i ruk‘a ve mazmûn-ı ma‘nâ bu ki: “Pâdişâhım gözün aç meclis-i câhil ile münâfikīnden kaç. Rûzgâr-ı sitemkârın ve bu gaddâr-ı cefâkârın hareketinden huzûr-ı hümâyûnunda doğrı cevâb virir yok. Ecdâd-ı izâmların eyyâm-ı saltanatlarında bu kadar |341a| mihnet ve zahmetler ile feth ü teshîr olunup memâlik-i mahrûse-i Âl-i Osmân'a ilhâk ve munzamm olan memleketleri küffâr-ı hâksâr bir ucundan nâlân u talan ve gāret [ü] hüsrân ile istîlâ idüp kabza-i teshîre almakda. Ve hâliyâ seksen bin leşker-i küffârdan mütecâviz melâ‘în ile Sava Suyı'ndan ve Çingâne Adası semtlerinden geçüp Belgrad gibi kal‘a’i muhâsara eylemişdir. Huzûr-ı hümâyûnuna sıhhat ü hakīkati üzere arz itmezler, aksi ile hılâfın i‘lâm idüp ahbâr-ı meserret ü şâdî taraflarına zâhib olurlar. Ahvâl-i âleme takayyüd ile bak. Nedîmlerin ve gerek musâhiblerin ve gerek vükelâ-yı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

devlet birbirlerine hâtır-şinâslık idüp ahvâl-i rüzgârın her hâlde hılâfın söylerler. Düşmenin kapına geldi mi bâ-husûs haydud eşkıyâsından taşra memleketlerin harâb ü yebâb oldı. Niş Kal'ası'ndan öte bir sâ'atlik mahalle değin kimesnenin harekete cür'eti yokdur. Devletlü ve şevketlü pâdişâhımın huzûr-ı hümâyûnlarında kizb idüp yalan söylerler. Selâtîn-i selefin hükmüni icrâ eyle ve dest-i yemînine tîğ-i şer'î alup fetvâ ile cezâlarını sezâvâr gör. Ve kezzâbların sözlerine her çend i'timâd itme. Halef ü selef yemîn ü yesârından karakulaklar ile istihbâr it. Ahvâl-i rüzgârdan ma'lûmât tahsîlinde cüst ü cûda ol, dervâze-i şehrden nesne hâsıl olmaz. Düşmen-i dîn-i mübîn ve devletin düşmenleri hâlâ serhadd-i İslâm Kal'a-i Belgrad ki, memâlik-i İslâmiyye'nin fî zamâninâ kapusı şeklinde iken muhâsara ile düşmen gûyâ ki kapuna gelmişdir. Senin ise |341b| pâdişâhım haber ü âgâhın yok. Amm-i büzürgvârın merhûm Sultân Murâd Han-ı Râbi' vâdîsiyle tîğ-i uryâna vaz'-ı yed ile dostun ve düşmenin mehâbet ü şecâ'atinden lerzân ve havf-nâk olup cevânib-i erba'anın keferesi ecdâd-ı izâmların asrı gibi kadîmî olan cizyelerinden mâ'adâ tuhaf u hedâyâ ile ilçileri rûymâl idüp der-i devlet-medârına irsâl itmekde birbirlerine ta'kīb idüp arz-ı ubûdiyyetlerin ve itâ'at ü inkıyâdların arz ideler. Ve eğer sâhib-i merhamet isen merhametin dahi vakt ü zamânı olur. Ben kulun nân [ü] ni'amın hakkın edâ içün huzûruna arz eyledim. Kemer-i gayreti sâhib-kırânlar gibi iki mahallden kemer-bend idüp hızmetinde kul-ı sâdıkları istihdâm eyle. Son peşîmânlık fâ'ide itmez. Atılan ok girü dönmez ve kesilen baş hôd bitmez, meşhûr-ı âfâkdır. Pendimi mîzân-ı aklda vezn idüp basîret üzere ol. Ben kulun kulluk resmini edâ eyledim. Bâkī fermân pâdişâhımındır" deyü ruk'asın hatm eylemiş. Çûn ki pâdişâh-ı âlî-câh Sarây-ı ma'mûrelerine devletle teşrîf buyurdılar. Ref'-i ruk'a iden şahsın tekrâr ihzârına fermân-ı hümâyûnları sudûr bulup her çend ki tekrâr taraf be-taraf tefahhusunda âciz oldılar aslâ isr ü âsârı zuhûra gelmedi.

El-kıssa: Çûn mazmûn-ı ruk'a bi'l-külliye ma'lûm-ı hümâyûnları oldı, haber-i mükedder ve kelâm-ı vahşet-eserden hüzn [ü] infi'âlde hazret-i Ya'kūb'a hemhâl olup hâtır u âtırlarında gerd [ü] melâl zuhûr idüp nedîmân u musâhibân ve mukarrebâna günâh idüp: "Muhâsara-i Kal'a-i Belgrad'a müte'allık haberden |342a| mesmû'unuz olmuş mıdur?" deyü su'âl buyurduklarında cümlesi bî-haber ü âgâh olmalarıyla huddâmân-ı zevi'l-ihtirâmın ırz [u] nâmûs-ı saltanata halel-pezîr olacak ahvâlde takayyüd [ü] ihtimâmları olmadığın müşâhede itdükde âteş-i gadabları cûş u hurûş idüp cümleye it'âb-âmîz hıtâb idüp nân [ü] ni'metim ile perverde olmuşken ırz [u] nâmûs-ı dîn [ü] devlete zarâr u gezend terettüb iden ahvâllere adem-i takayyüdünüzden küfrân-ı ni'me mesâbesinde

olduğunuza iştibâh yokdur" deyü cümlesine çeşm-i hışm ile günâh idüp gadab ve tehevvürlerinden vücûd-ı lâzımü't-teşrîflerine elem ü ıztırâb ârız oldı. Fe-ammâ nedîmân u mukarrebân ve sâ'ir gılmânân-ı Enderûn-ı hümâyûn çeşm-i hışm be-günâh-ı şehriyâr-ı cihân-bânîden cümlesine gadab-ı pâdişâhîden havf ü haşyet müstevlî olup lerzân-ı varak-ı hazân gibi mütezelzil oldukları hâlde biri tekellüme cür'et idüp: "Pâdişâhım bu makūle ahvâlleri taşra halkı Enderûn halkından mestûr idüp pâdişâhımıza ol sâ'atde arz ideceğimizden ihtirâzen kendülerin sıyânet içün ihtifâya çekerler. Bu cümle bende-i {vü} kemînelerinin cürm [ü günâhları olmadukları ma'lûm-ı cihân-bânîdir. Devletlü pâdişâhımızdan mu'âmele-i şehinşâhî recâ ve iltimâs eyledüklerinde recâ vü iltimâslarına müsâ'ade-i pâdişâhî sudûr bulmuşdur.

El-kıssa: Âkibetü'l-emr haber-i muvahhiş-eserin sıhhat-i ihbârı ilâcı içün deryâ-yı tefekkürde gavvâs iken vakt-i şâm karîb olmağın tedbîr ve ilâcın sabâhü'l-hayra ta'vîk buyurdılar. Ve ol gice elem ü ıztırâb efkârıyla istirâhat-ı nevmden |**342b**| müberrâ olunup âftâb-ı âlem-tâbın tulû'-ı dîdârları ve ziyâ'-ı pür-nûrları vaktinin intizârına ruhsat virildi.

Ezin-cânib**,** miyân-ı halk-ı âlemde güft ü gûların kesreti ve erbâb-ı münâfıkīnin lisânlarında müzâkere vefreti küffâr-ı leşker-i Engürüs'ün tabur-ı menhûsları Sava Nehri'nden "Çingâne Adası" dimekle meşhûr miyân-ı Sava Nehri'nde vâkı' ada-i mezbûre mürûrları esnâsında ıstaburlarında ancak otuz bin mikdârı hanâzîr olup akablarından vâsıl olacak imdâdları henûz irişmedüği cihetden ada-i mezbûrda imdâdlarının intizârıyla birkaç gün meks ü ârâm idüp ve imdâdlarına gelecek leşker-i müşrikîn altmış binden mütecâviz olmak rivâyetiyle istaburlarına dâhil oldukları gicenin irtesi ale's-seher dârü'l-cihâd-ı Kal'a-i Belgrad üzerine âheste âheste yürüyüp ve mahall-i meterise geldükde arabalarıyla ol gün meterislenüp ve gice ile meteris alup ve topları dahi meterise koyup ceng ü cidâle mübâşeretden mâ'adâ Kal'a-i Belgrad'dan dört sâ'atlik mesafe-i ba'îdede kenâr-ı Nehr-i Tuna'da vâkı' Vişence nâm karye yurdundan Sava Nehri'ndeki Çingâne Adası'na varınca azîm ve amîk handak ihdâs idüp ve tabur-ı menhûsunda mevcûd olan leşker-i müşrikîni iki bölük idüp bir bölüği muhâsara-i kal'a ile kal'a cenge ta'yîn idüp ve bir bölüği taşradan imdâd-ı kal'a içün ıstaburları üzerine hamle ve hücûm idecek asker-i İslâm'la ceng ü cidâl idüp men' ü def'-i imdâd-ı kal'a içün müceddeden ihdâs eyledükleri handak-ı azîm dâhiline ta'yîn idüp ve handak-ı azîmde câ-be-câ müte'addid tabyalar dahi peydâ idüp balyemez ve kolonborna ve badaloşka ve darbzen |**343a**| topları meterise koyup hâzır u âmâde idüp ve kal'a meterisinde olan leşker-i küffâr mahsûr-ı kal'a

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

olan ehl-i İslâm'la ceng ü cidâlde ve handak-ı amîk-i cedîd muhâsarasına ta‘yîn olunan melâ‘în taşradan imdâd-ı Kal‘a-i Belgrad içün gelecek askerile Ordu-yı hümâyûn'un gelmesi intizârıyla handak-ı cedîdin dâhilinden muhâfazaya âmâde oldukları nakl ü rivâyât erbâb-ı münâfıkînin rivâyetidir.

Ezin-cânib, haber-i meserret-eserin istimâ‘ı bu minvâl üzere nakl [ü] rivâyet olunmuşdur ki, vaktâ ki Ordu-yı hümâyûn memleket-i Erdel'i gāret ü hasâret niyyeti ile Tutrakan nâm iskeleden Eflak yakasına mürûr u ubûrları itmâmı esnâsında Nehr-i Sava'dan küffâr-ı hâksârın tabur-ı menhûsları Çingâne Adası'na mürûr u ubûrları haberi dârü'l-cihâd-ı Kal‘a-i Belgrad Muhâfızı Vezîr-i mükerrem Ca‘fer Paşa tarafından Sadr-ı âlî'ye vâsıl olup ma‘lûmları oldukda Mîr-i Mîrân-ı Rûmili Mahmûd Beyzâde Mahmûd Paşa henûz Nehr-i Tuna'yı mürûr itmeyüp Niğbolı sancağında bulunmağla mûmâ-ileyh Mahmûd Paşa eyâleti askeriyle ve yanında mevcûd olan piyâde tüfeng-endâz Arnavud bahâdırlarıyla Belgrad imdâdına ta‘yîn olunup ve taraf-ı Belgrad'a teveccühinin zikri bundan akdem tahrîr olunmuşidi. Müşârün-ileyh Mahmûd Paşa ile ma‘an me’mûr olan piyâde ve süvârî asâkir-i nusret-eserile taraf-ı Belgrad'a teveccüh ü azîmetlerinden sonra akabince Ordu-yı hümâyûn tarafından hükm-i hümâyûn irsâl olunur ki, mazmûn-ı hükm-i hümâyûn: “Sen ki Mîr-i Mîrân-ı Rûmili Mahmûd *dâme ikbâluhû*sun, hükm-i hümâyûn-ı şevket-makrûnum vâsıl olıcak ma‘lûm ola ki, sahrâ-yı Niş'den Belgrad havâlîsi olan sahrâ-yı Viraçar'a varınca menâzil ü merâhilde isyân idüp tuğyân alemine küşâd virüp ol etrâfda vâkı‘ palankalar havâlîlerinde fitne vü fesâd üzere olup âmed ü reften iden |**343b**| tüccâr ve bazargân tâ’ifelerinin emvâl ü erzâkların nehb ü gāret idüp ve kendülerin katl eyledüklerinden mâ‘adâ ol havâlîde vâkı‘ etrâf ü eknâfdaki kurâ vü kasabâtın re‘âyâ vü berâyâsın dahi rencîde ve zulm u ta‘addî iden haydud eşkıyâlarının fitne vü fesâdları mesmû‘-ı hümâyûn olmağla imdi sen ki mîr-i mîrân mûmâ-ileyhsin, ol ma‘kūle haydûd eşkıyâlarının fitne [vü] fesâdların ve zulm [ü] ta‘addîlerin men‘ [ü] def‘ itmekde gereği gibi takayyüd ü tâmm ve sa‘y ü ihtimâm idesin” deyü vârid olan hükm-i hümâyûn mûmâ-ileyh Mahmûd Paşa'nın Niş sahrasına nüzûlleri güni esnâsında irişmekle Niş'den Morava Nehri'ne varınca ol miyânda vâkı‘ olan palankalardan Racine ile Perakin Palankası miyânında iki binden mütecâviz haydud eşkıyâsının ve içlerinde üç yüzden mütecâviz Nemçe ve Macar katanaları mevcûd ve ma‘an oldukların-dan ve becene şekli mekân ve duraklarından mûmâ ileyh Mahmûd Paşa, uzun kulakdan haber alup ve ılgar idüp asker-i nusret-eser ile mekânlarında basak düşdükde zebellâyî zeberdest-i haydûd melâ‘înleri mukābele vü mukāteleye

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

kıyâm göstermeleriyle ceng ü cidâl ve harb ü kıtâle mübâşeret olundukda nusret-i bâd-ı sabâ Mahmûd Paşa'nın alemleri şukkasından vezân olup ve inâyet-i Bârî asker-i İslâm'a yârî olup feth [u] nusret Mahmûd Paşa tarafına ve kesr ü hezîmet haydudân-ı müşrikîn tarafına râci' olup melâ'în-i haydudân-ı hâsirîn hezîmet râhına azîmet itmeleriyle dilâverân ve bahâdırân-ı Rûm ardlarından irişüp kılıç koyarlar. Ve ân-ı vâhidede beş yüzden mütecâviz hanâzîr tu'me-i şemşîr-i gāziyân olup ve üç yüzden mütecâviz melâ'în esîr ü bend-i {ü} |344a| zencîr ve giriftâr olup bakıyyetü's-süyûfları istihlâs-ı cân ümmîdiyle Alacahisâr semtlerine doğrı gürîzân ve firâr iderler. Mûmâ-ileyh Mahmûd Paşa yanında mevcûd olan asâkir-i zafer-peyker ve bahâdırân-ı Arnavudân-ı şîr-ner ile firârîlerin akabdârları olup Alacahisar'a doğrı azîmet ve bakıyyetü's-süyûf haydudânın haklarından gelmeye niyyet itdükleri müjde-haberleri mahmiye-i Edirne'de der-i devlet-medâra vürûdı şüyu'la istimâ' olunmuştur.

Rûz-ı dîger. Yevmü's-sebt, fî 25 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Çûn ki pâdişâh-ı âlî-câha dünki gün ahvâl-i Kala-i Belgrad'ın muhâsarasına müte'allık ruk'a sunuldı, hakīkat ü sıhhati üzere ahbâr-ı sahîhi içün Mîrahur-ı Evvel İbrâhîm Ağa ta'yîn olunup menâzil [ü] merâhilde âmed ü reften idenlerden tefahhus ve su'âlden mâ'adâ nefs-i Kal'a-i Belgrad'a varup ahbâr-ı sahîha getürmek üzere mûmâ-ileyh Mîrâhûr-ı Evvel İbrâhîm Ağa menzil ile irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-ehad, fî 28 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Devlet-i aliyye dârü'l-mülk Kostantıniyye'de oldukça şehr-i Burusa'da vâkı' "Keşişdağı" dimekle meşhûr kûh-i bülendden mükârî bârgîrleri ile Mudanya İskelesi'ne nefs-i nefîs-i şehriyâr-ı cihân içün buz nakl olunmak mu'tâd-ı kadîm olup nakl-i buzun lâzım gelen masârıfâtı mahrûse-i Burusa ihtisâbı mahsûlünden ta'yîn olunup ve ibtidâ-i bahârdan eyyâm-ı vakt-i şitâya değin nakl olunup ve Mudanya İskelesi'nden İstanbul'a nakl olunup bostâncıyândan buzcıbaşıya teslîm olunmak mu'tâd-ı kadîmdir. Ve Devlet-i aliyye pây-i taht-ı kadîm-i şâhân ve sayd [u] şikâr-gâh-ı pâdişâhân olan mahmiye-i Edirne'de oldukça şehr-i Edirne'den |344b| cereyân iden enhârdan matbah emîni ma'rifetiyle ahz olunup ve mahsûs buzcıbaşı nasb u ta'yîn olunup buzhânelerde hıfz ve her gün Sarây-ı âmire'ye kifâyet mikdârı nakl olunur. Ammâ işbu sene-i mübârekede eyyâm-ı şitâ hıffet üzere olduğundan şehr-i Edirne'den cereyân iden Nehr-i Tunca ve Meriç ve Arda enhârı kemâl-i mertebe müncemid olmadığından

taraf-ı mîrî için ahz olunup buzhânelere nakl olunan buz vefâ itmeyüp ve eriyüp kalmamağla Kûh-ı Keşîş'den nakle muhtâc olmağla mu'tâd-ı kadîm üzere kûh-ı mezbûrdan Mudanya İskelesi'ne ve Mudanya'dan Tekirdağı İskelesi'ne sefâyin ile irsâl ve kabzına me'mûr olan matbah emîni vekîline teslîm olunmak üzere Burusa kādîsına ve Burusa'da ihtisâb ağasına hıtâben bundan akdem hükm-i hümâyûn irsâl olunmuş. Hâliyâ Tekirdağı İskelesi'nden mahmiye-i Edirne'ye nakli için elli aded Edirne ve Sirem arabaları tedârük ve Matbah Emîni Mûsâ Efendi tarafına teslîm olunup ve ücret-i naklleri mûmâ-ileyh matbah emîni tarafından virilmek üzere ol mikdâr araba tedârüki için Edirne Kādîsı Rodosîzâde Mevlânâ Abdullah Efendi'ye hıtâben fermân-ı âlî sudûr bulmağla zikr olunan elli aded araba tedârük ve nefs-i nefîs-i şehriyârî için buz nakl eylemek üzere Matbah Emîni Mûsâ Efendi ma'rifetiyle Tekirdağı'na irsâl olunduğı tahakkuk bulmuşdur.

Rûz-ı dîger. Yevmü'l-isneyn, fî 29 şehr-i Zi'l-hicce sene 1104.

Merhûm ve mağfûrün-leh cennet-mekân firdevs-âşiyân Sultân Mehemmed Han bin Sultân İbrâhîm Han merhûmun hâsekîlerinden makbûl ü mergūbı olup Harem-i Sarây-ı Atîk'da olan Afîfe nâm hâsekî hâlâ |**345a**| muvakkı'ân...

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Dizin

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
tuba.gov.tr

A

a'şâr, 303

a'yân, 168, 286, 315, 316, 345, 368, 404, 430, (Şehirköyi>) 29, 202, (İstanbul>) 125, (Hacıoğlupazarı>) 206, (Yenişehir>) 229, (İsma'îl Geçidi>) 238, (Yanbolı>) 273, 275, (Belgrad>) 291, (Dramaı>) 305, (Niğbolı>) 313, (Sofya>) 378, 412, (Livadya>) 426; —-ı Basra, 282; —-ı devlet, 119, 183, 222, 184, 295, 329, 337, 355, 384, 414; — -ı Edirne, 32, 36, 58, 80, 89, 104, 105, 124, 129, 140, 251, 290, 293, 294, 366, 403; —-ı memeket, 23; —-ı saltanat, 37, 57, 62, 99, 135, 150, 151, 179, 202, 203, 215, 216, 237, 246, 249, 263, 270, 358, 365, 375, 387, 388, 389, 405, 406, 409; —-ı Selanik, 138; —-ı vilâyet, 147, 154, 156, 158, 160, 162, 164, 173, 181, 185, 187,227, 261, 273, 330, 357, 362, 364, 372

A'zâz, 378

ABDÎ HALÎFE, Rûznâme Halîfesi 264; Rûznâmçe-i Evvel Halîfe Vekîli 377

ABDÎ PAŞA, Nişâncı 276, 341

Abdullah Ağa Hânesi, 89

ABDULLAH AĞA, Sergi Emîni Damâdı 89; Sekbânbaşı 300, 315, 319, 321; Yeniçeri Ağası 337, 372,

ABDULLAH EFENDİ, Rodosîzâde, Edirne Kadısı, 392, 435,

ABDULLAH HALÎFE, Haslar Mukāta'ası Başhalîfesi 186;

ABDURRAHMAN ÇELEBİ, Kızılçubukoğlı, es-Seyyîd, Nüzûl kâtîbi, 268, 269

ABDÜLKÂDİR PAŞA, Derya Emîri, 107

Âb-i limon, 75

Acem, 66, 78, 428

acemî çorbacı, 301; — ı, 232, 118

ACEMZÂDE EFENDİ, Sâliyâne Mukāta'acısı, 234, 241

Ada, 323, 364

Adana sancağı, 123

Aden, 83

ADLİ EFENDİ, Yeniçeri Ocağı yazıcısı, 369

AFÎFE KADIN, Haseki, 398, 435

AFRÂSYÂB, 33; —-î üskûfler, 48

Agrafa nahiyesi, 229

Ağa Hammâmı, 371

ağa; —-yı Bâbü's-sa'âde, 26, 100; —-yı Bektâşiyân, 42, 206, 247, 250; —-yı Dârü's-sa'âde, 26, 75, 100, 112, 114, 122, 135, 150, 151, 179, 197, 211, 238, 241, 254, 274, 277, 312, 317, 324, 331, 346, 376, 407; —-yı İstanbul, 232, 233; —-yı yeniçeriyân, 43, 150, 250, 263, 268, 271, 300, 301, 331, 337, 341, 365, 372, 373, 406

Ağakapusı, 66, 217, 300

ağnâm, 290, 329, 344

ahâlî-i Dîvân, 205, 247; —-i Bağdâd, 23; —-i Livadya, 426; —-i Yanbolı, 285

Ahiçelebi Kazâsı, 131, 155, 261

ahkâm-ı şerîfe, 27, 38, 56, 76, 131, 134, 137, 138, 147, 154, 155, 156, 158, 159, 162, 164, 170, 224, 228, 240, 262, 426

AHMED AĞA, Bosnevî, Ser-bazergân-ı Hâssa, 167

AHMED AĞA, Çil, Silahdâr-ı Şehriyârî, 409

AHMED AĞA, Çolak, Şahin Mehemmed Paşa'nın Kapı Kethudâsı, 168, 399

AHMED AĞA, Defterdâr Ahmed Paşa Mühürdârı, 50,

AHMED AĞA, Fethi Beyzâde, Kapıcıbaşı, 198

AHMED AĞA, Halamoğlı, Vezîr-i a'zam Kara Mustafa Paşa'nın selâm çavuşu, 140

AHMED AĞA, Halebli, Kapıcıbaşı, 401

AHMED AĞA, Köse, 234, 305, 306, 350, 351, 355

AHMED AĞA, Marmaralı, cizyedâr, 241,245, 329

AHMED AĞA, Nüzûl Emîni, 124, 138, 251, 252, 253, 262, 269, 274, 334

AHMED AĞA, Selânikî, Cezire-i Kesendire Voyvodası, 292

AHMED BEŞE, Mataracı, 230

AHMED ÇELEBİ, Ahmed Paşa Mühürdârı, 93

AHMED ÇELEBİ, Sergi Kâtibi, 237, 377,

AHMED EFENDİ, Cânibdâr, 45, 89, 95, 105, 274, 276, 280, 281, 286, 297, 298, 319, 320, 321, 333; Mevkūfât Kalemi şâkirdi, 45; Defterdâr, 89, 92, 95, 96, 105, 106, 122, 123, 125, 128, 134, 140, 142, 150, 165, 168, 175,178, 186, 198, 222, 228, 229, 235, 239, 247, 251, 274; 199, 223, 227, 251, 263, 270, 273, 279, 337, 420, 283, 291, 292, 293, 297, 305, 337, 338 Arpa Emîni 210; mahbûs-ı ser-gulâm-ı Bâkī, 332,

AHMED EFENDİ, Defterdâr Ahmed Paşa'nın mektupcusu, 322

AHMED EFENDİ, Defterhâne-i âmire kisedârı, 222

AHMED EFENDİ, Mağnisalızâde, Mevkufâtî, 212, 215, 216

AHMED EFENDİ, Teşrîfâtî, 63

AHMED EFENDİ, Tezkireci, Şam Defterdârı, 144, 168

AHMED PAŞA, Burunsuz, Girid Muhâfızı, 204

AHMED PAŞA, Çavuşzâde, cebecibaşı, 200

AHMED PAŞA, Çil, Kubbe Veziri, 201

AHMED PAŞA, Kalaylıkoz, Vezir, Sivas Vâlîsi, 356

AHMED PAŞA, Köprülüzâde, Vezîria'zâm, 34, 69, 86, 139, 215, 216, 217, 288, 320, 358, 392, 393; Fazıl Ahmed Paşa, 200, 201,

AHMED PAŞA, Mısır Vâlîsi, Vezir, 168, 276, 321

AHMED PAŞA, Seydî, 404

AHMED PAŞA, Şeyh Karabaşzâde, Defterdâr, 50, 93, 95, 231, 199, 213, 212, 230, 231, 294, 322, 326, 357, 404, 408

AHMED PAŞA, Şeyhoğlı, Cezîre-i İstanköy muhâfızı, 109, 241

AHMED PAŞA, Vezir-i Sanî, 30, 419

AHMED, Bodur, eşkıya, 2005

AHMED, Mimar, 391

Âhûr, 104, 110, 111, 120, 160, 162, 163, 164, 202, 228, 238, 304, 323, 333, 353, 361, 369, 409

Ahyolı; — Kazâsı, 52, 55, 174; — Mukāta'ası, 124, 125

AK MAHMUD EFENDİ, Anadolu Kazaskeri, 96, 99

Akçahisâr Kazâsı, 308

AKÇANAD ALİ EFENDİ, Sâliyâne Mukāta'ası halîfesi, 108, 234

Akdeniz, 394, 395 (Bkz. *Bahr-i Sefîd*)

Akındıburnı, 389

akībdâr-ı şehinşâhî, 26

Akkirman, 177, 178, 270, 324, 390

Aklâm; —-ı Dîvân, 85, 299, 336; —-ı Dîvân-ı hümâyûn, 221; —-ı Hazîne, 27, 93, 122, 123, 142, 168, 199; —-ı Küçük Evkāf, 210; —-ı Mevkūfât, 211; —-ı Muhâsebe-i Anadolı, 210; —-ı Muhâsebe-i Cizye, 211; —-ı Muhâsebe-i Haremeynü'ş-şerîfeyn, 210; —-ı Muhâsebe-i Ziyâde-i Cizye, 211; —-ı Mukābele-i Piyâde, 220; —-ı Mukābele-i Süvârî, 220; —-ı Mukāta'a-i Avlonya, 211; —-ı Mukāta'a-i Burusa, 211; —-ı Mukāta'a-i Celeb-keşân, 211; —-ı Mukāta'a-i Eğriboz, 211; —-ı Mukāta'a-i Evvel, 211; —-ı Mukāta'a-i Haremeynü'ş-şerîfeyn, 211; —-ı Mukāta'a-i Haslar, 211; —-ı Mukāta'a-i İstanbul, 211; —-ı Mukāta'a-i Kefe, 211; —-ı Mukāta'a-i Ma'den, 211; —-ı Mukāta'a-i Piskopos, 211; —-ı Mukāta'a-i Sâliyâne, 220; —-ı Rûznâmçe-i Küçük, 220; —-ı Teşrîfât, 220; —-ı Tezkire-i Kılâ'-ı Sânî, 220

Akpınar hadikası, 384, 389, 390, 395

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ THE TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

AKTİMUR GAZİ, Sultân Alâ'üddîn-i Selçukî, 64,

AKYAYLA KARA MEHMED AĞA, Sofya â'yânı, 378; Vekîl-i Ser-kassâbân-ı Hâssa, 378, 412, 413

ALÂ'ÜDDÎN-İ SELÇUKĪ, 46

Alacahisar, 434

Alakilise, 173, 174, 180, 187, 364

Alaman diyarı, 272

alâmet-i İslâm, 275

Aleksince, 103

Âl-i Abbâs, 23

ALİ AĞA, Başbâkîkulu vekîli, 121

ALİ AĞA, Bosna Defterdârı, 140, 141 251, 252, 253, 286

ALİ AĞA, Çavuşbaşı vekîli, 57, 73, 78, 100

ALİ AĞA, İstanbul Ağası, 232, 233

ALİ AĞA, Ken'ân Ağa Dâmâdı, Edirne a'yânı, 32, 140

ALİ AĞA, Sarı, Çavuşbaşı vekîli, 141; İstanbul Gümrük Emîni, 245, 285, 359,

ALİ AĞA, Silahdâr Ocağı Ağası, 168

ALİ AĞA, Sipahioğlanı Ağası, Defterdâr, 276, 277

ALİ AĞA, Topçubaşı, 123

ÂL-İ CENGİZ, 44, 61, 295, 296

ALİ EFENDİ, Akçakanad, Sâliyâne Mukāta'ası halîfesi, 108, 234

ALİ EFENDİ, Amuca Hasan Ağa Damadı, Piyâde Mukabelecisi, 299

ALİ EFENDİ, Anadolu Kazaskeri, 37, 38

ALİ EFENDİ, Bodur, Matbah-ı âmire emîni, 74, 252

ALİ EFENDİ, Bosnevî, Defterdâr, 199, 207, 208, 209, 278, 281, 282, 286, 287, 297

ALİ EFENDİ, Burusa Mukāta'acısı, 299

ÂLÎ EFENDİ, Gelibolulu, 90

ALİ EFENDİ, Haremeyn mukāta'acısı, 274

ALİ EFENDİ, Karanfilizâde, Mevkūfâtcı, Cafer Paşa kapı kethudâsı, 123; Mevkūfâtcı, 219, 238, 239

ALİ EFENDİ, Kırkçeşmeli Süleymân Efendizâde Mustafâ Efendizâde, Mevkūfâtî, 218

ALİ EFENDİ, Mevkufâtî, 127

ALİ EFENDİ, Muhâsebe-i Anadolu, 204

ALİ EFENDİ, Vekîl-i mevkūfâtcı, 376

ÂL-İ OSMÂNÎ, 26, 46, 63, 100, 194, 254, 286, 288, 304, 354, 373, 406, 407, 409

ALİ PAŞA, Bıyıklı, Nehr-i Tuna kapudanı, 34, 35, 171, 172, 230, 240, 245, 246, 247, 274, 351, 357, 364, 365, 422, 423

ALİ PAŞA, es-Seyyid, Kamaniçe Defterdârı, 125, 128

ALİ PAŞA, Kavala Kal'ası muhâfızı, 415,

ALİ PAŞA, Kılıç, maktûl sâbık Defterdâr, Kıbrıs vâlîsi, 109, 124, 127, 174, 175, 176, 186; Defterdâr, 199, 208, 210, 217, 369

ALİ PAŞA, Köse, Niğdeli, 144, 145, 248, 404

ALİ PAŞA, Vezîria'zâm, 20, 62, 65, 66, 109, 119, 139, 145, 148, 150, 168, 222, 262, 271, 274, 277, 279, 284, 291, 321; Arnavud Ali Paşa, 26 144; Koca Vezir, 78; Koca Ali Paşa, 209, 219, 221, 268, 340, 418, 421, 424

ALİ PAŞA, Yanyalı Kaplan Paşazâde, 41

ALİ USTA, Karıştıran Bağçesi Ustası, 112, 114, 115, 116

ALİ, Uzun, Çorbacı, 339

Alipaşa Çârşûsı, 47

Alpulı karyesi, 112, 113

altıbölük halkı, 228

altun, 38, 47, 69, 97, 100, 102, 113, 114, 121, 134, 167, 175, 182, 192, 194, 225, 226, 238, 242, 264, 265, 300, 338, 361, 361, 384

âlû; —-yi Bereketlü, 74; —-yi Efrenciye, 74; —-yi Mardin, 74

Amasiyye, 430; — sancağı, 430

Amman Kal'ası, 149

AMUCA HASAN AĞA DAMADI, ALİ EFENDİ, Piyâde mukābelecisi, 299

AMUCA HASAN AĞA, 201, 202, 299

Anabolı havâlisi, 354; — Kal'ası, 39, 354, 379, 392, 393, 394

Anadolı, 20, 25, 37, 40, 41, 47, 82, 96, 137, 139, 170, 191, 204, 208, 210, 214, 222, 236, 247, 273, 323, 330, 338, 346, 356, 358, 372, 377, 381, 389, 398, 405, 406, 426; — beylerbeyiliği, 200; — kādî'askeri, 37, 81, 96, 99, 120, 150, 249, 263, 270, 271, 337, 359, 375, 385, 406, 421; — muhâsebesi, 211, 377; — muhâsebesi kalemi, 378

Anatolkoz, Mukāta'ası, 352

Anbâr, 54, 56, 87, 141, 240, 251, 253, 261, 285, 306, 334, 338, 347, 350, 351, 358, 369; —-ı âmire, 53, 56; —-ı âmire-i asâkir-i İslâm,335; —-ı Han-ı Âyişe, 253; —-ı Hayrabolı, 111

Ankā, 68, 105

Ankara, 222; — kasabası, 222; — sancağı, 313

ANTABÎ YÛSUF EFENDİ, Başmuhâsebeci, 175, 286, 288, 291, 294, 297, 319, 320

Arab, 25, 38, 122; —î, 179; —istân, 83, 419; —iyye, 405, 406

araba, 29, 38, 44, 54, 55, 56, 77, 87, 112, 113, 131, 133, 152, 154, 156, 158, 160, 162, 164, 173, 228, 262, 270, 289, 293, 317, 318, 327, 334, 335, 342, 345, 367, 369, 371, 374, 391, 392, 395, 432, 435; — ücretleri, 32; —cı, 112, 133, 384, 392; —cıbaşı, 131; —cıyân, 97; —cıyân-ı top, 177, 178; —hâ-i gâv, 76, 133; —hâ-i top, 130; —-i esb, 78, 87, 117; —-i gâv, 76, 133; —-i pâdişâh-ı cihân-bânî, 100

Arabacı Ahmed Mahallesi, 336

ARABKİRLİ MEHEMMED AĞA, İstanbul muhtesîbi, surre emîni, 254

ARABKİRLİ MEHEMMED AĞA, Yeniçeri Ocağı kul kethudâsı, 186, 316, 317

arak, 34, 380, 381, 404; —ıyye-i sürh, 48

Arda Nehri, 434

ARIK ÖMER AĞA, Vezîr-i a'zâm Mustafa Paşa'nın selâm ağası, Surre emîni, 254

Aristatalis, 310

Arkadya, 41, 354

ARNAVUD ALİ EFENDİ, Hasan Paşa biraderi, Karhâne-i Baruthâne nazırı, 142, 143

ARNAVUD ALİ PAŞA, Vezîr-i a'zâm, 20, 26, 62, 65, 66, 109, 119, 139, 144, 145, 148, 150, 168, 222, 262, 271, 274, 277, 279, 284, 291, 321; Koca Vezir, 78; Koca Ali Paşa, 209, 219, 221, 268, 340, 418, 421, 424

ARNAVUD MUSTAFÂ BEY, 374

ARNAVUD RECEB AĞA, Kışla emîni, Edirne a'yânı, 89, 96, 107,

Arnavud, 26, 89, 96, 110, 142, 144, 241, 257, 340, 374, 392, 393, 394, 402, 410, 418, 433; —ân, 434; —luk, 306; —oğlı, 404

ARNAVUDOĞLI MAHMÛD PAŞA, Vezir, 404

arpa, 51, 53, 77, 110, 111, 124, 131, 145, 160, 161, 162, 164, 212, 261, 262, 268, 285, 292, 293, 320, 347, 399, 403; — emâneti, 75, 120, 204, 210; — emîni, 51, 320, 323, 356; — Kervânsarâyı, 370; —cıyân, 255; —cızâde, 376; —lık, 96, 314, 345, 409

Arzodası, 265, 355

as'asler, 78

asâkir, 30, 83, 167, 181, 382, 386, 390, 392, 398, 400, 403, 412, 417, 422, 433, 434; —-i İslâmiyye, 93, 96; —-i müslimîn, 162; —-i Tatar, 72, 194, 207, 216, 324; —-i mansûre, 30, 157, 397, 400, 411; —-i İslâm, 21, 22, 25, 29, 35, 39, 40, 41, 51, 59, 60, 62, 69, 72, 76, 79, 89, 108, 109, 110, 122, 123, 128, 135, 145, 152, 157, 164, 172, 179, 182, 194, 195, 196, 203, 204, 207, 213, 214, 219, 240, 246, 255, 258, 262, 268, 272, 292, 293, 300, 306, 318, 327, 328, 335, 354, 366, 368, 372, 373, 382, 388, 390, 391, 400, 402, 418, 424

asel, 74, 305, 394; —-î eşribe, 104, 105

asker, 20, 22, 23, 25, 28, 30, 31, 39, 71, 72, 84, 88, 132, 172, 323, 381, 390, 400, 404, 410, 411, 419, 420, 421, 433; — tedârüki, 402; —-i İslâm, 22, 39, 61, 71, 77, 87, 91, 103, 261, 369, 376, 381, 382, 388, 390, 397, 417, 424, 432, 434; —-i mansûre, 379, 396; —-î tâ'ifesi, 70, 71, 147, 154, 156, 158, 161, 173, 228, 262, 400; —-i Tatar, 44, 49, 57, 59, 60, 61, 63, 72, 328, 388, 392

Âstâne, 26, 27, 30, 38, 41, 44, 47, 50, 65, 78, 81, 93, 96, 112, 115, 117, 118, 123, 126, 136, 137, 142, 149, 151, 169, 174, 183, 184, 189, 190, 217, 221, 227, 241, 246, 248, 254, 257, 296, 300, 313, 314, 315, 319, 321, 322, 324, 327, 328, 337, 338, 341, 357, 362; —-i sa'âdet, 26, 30, 38, 41, 44, 47, 50, 65, 78, 81, 93, 96, 112, 115, 117, 118, 123, 126, 136, 142, 169, 170, 175, 183, 190, 227, 241, 246, 248, 254, 296, 300, 313, 314, 319, 321, 322, 327, 328, 338, 341, 357, 362; — kā'im-makāmı, 38

Aşağı Hisâr, 31

Aşcı; —başı, 215; —zâde, 215; —zâdelik, 215; —yân, 255

Atabek, 36

atıyye, 20, 46, 47, 59, 60, 61, 62, 63, 63, 70, 84, 85, 102, 105, 198, 200, 203, 205, 206, 207, 209, 210, 218, 219, 220, 221, 232, 235, 277, 284, 285, 288, 291, 294, 300, 304, 316, 319, 331, 332, 333, 340, 361, 362, 378, 379, 385, 408, 411

Atina, 270; — Kal'ası, 308, 309

atmacacıbaşı, 232

attârân, 255, 428

avârız/lar, 27, 53, 55, 92, 93, 94, 110, 111, 124, 131, 138, 145, 146, 147, 154, 160, 161, 162, 163, 172, 173, 174, 185, 190, 191, 192, 204, 211, 219, 229, 232, 256, 268, 285, 292, 293, 297, 322, 329, 330, 333, 342, 343, 344,

345, 346, 347, 352, 353, 415; — hâneleri,147,154, 162,229, 293; — tahsîli, 168

Avlonya, 342, 343; — sancağı, 257, 308

Avrathisarı kazâsı, 131, 158

Avratpazarı, 114, 324

Ayamavra, 229

Ayasofya, 92; —-i Kebîr, 91, 125, 216, 217

Ayaş, 201

Aydın, 55; — muhassılı, 38, 122, 350; — muhassıllığı, 411; — sancağı, 128

Aydonad, 155

ÂYİŞE HATUN HÂNI, 36, 115, 140, 251, 252, 253

Ayolaş karyesi, 352, 353

Azak Kal'ası, 176, 177, 178, 334

Azaz mukāta'ası, 190

azeb, 29, 67; —ân, 122

aznavur haydudân, 104, 108

B

Bâb; —-ı ağa-yı Bektâşiyân, 42; —-ı devlet, 315; —-ı Hadîka-i Hâssa, 232; —-ı Hazîne-i Bîrûn, 265; —-ı hümâyûn, 40, 73, 135, 147, 165, 184, 185, 202, 203, 247, 263, 264, 340, 365, 366, 407, 409; —-ı kā'im-makām, 380; —-ı kethudâ, (*Boğdan ve Eflak>*) 294; —-ı kethudâ-yı Han-ı âlî-şân, 125, 216; —-ı külhân, 72; —-ı mahmiye-i Kostantıniyye, 359; —ü's-sa'âde, 60, 100, 105, 150, 254, 317, 331, 346, 378, 406, 408, 427

Baba Nakkaş karyesi, 66

Babadağı, 76, 77, 146, 147, 181, 183, 187, 363, 366, 376

Babaeskisi menzili, 112

badaloşka topu, 432

bâdâm, 74

Badracık voyvodası, 41

bâgiyân, 23, 24

bâğ, 69, 141, 143, 227, 353, 400

bâğçe, 34, 69, 227; —-i Hâssa, 298; —-i Edirne, 298

Bağdâd, 23, 24, 47, 68, 213, 241, 291, 292, 312, 335, 351, 379, 419; —-lı, 59, 68, 383

BAĞDADLI RÛHÎ, 59, 383

Bahr-i Sefîd, 39, 117, 227, 311, 356, 381 (ayr. bk. *Akdeniz*)

bakırcıyân, 255, 428

bakkāl, 256, 380, 381; —ân, 255, 381, 428

Balat, 58

Balçık Kazâsı, 147, 177, 178, 182

Balkan, 173, 295, 296

BALTACI HASAN PAŞA, Saray-ı Atik teberdârı, Dârü's-sa'âde yazıcısı, 312, 313, 314,

Baltacı, 312, 313, 314

balyemez topu, 31, 85, 423, 424, 432

bardak, 104; —-cıyân, 428

bârgîr, 47, 76, 77, 100, 113, 130, 131, 151, 194, 313, 335, 347, 348, 349, 384, 426; —ân, 77, 130, 131, 248, 262, 348, 349; —ân-ı top, 76, 77, 212; —-ı Arabahâ-i Top, 130; —-ı mîrî, 130; —-ı sakkāyân-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî, 262; —-li hinto tarzı koçı-i kebîr, 335; — muzâyakası, 347

barut, 34, 67, 127, 138, 143; —cı, 137; —hâne Kârhânesi, 127, 128; —hâne nâzırı, 137, 142; —hâne Nezâreti, 143; —hâne, 137, 143; —-ı siyâh, 34, 67, 127, 128, 136, 137, 138, 143; — tabhı, 137, 138

BARUTCI KULAKSIZ, zımmî, 137,

Basra, 23, 47, 83, 109, 122, 129, 134, 206, 281, 282, 283, 357, 362, 379, 412, 413, 419, 421

baş ve buğ, 77, 97, 122

baş; —defterdâr, 304; —halîfe, 377; —kethudâ, 298, 337; —muhâsebe, 33, 66, 75, 77, 78, 94, 120, 122, 130, 168, 175, 196, 207, 208, 211, 227, 237, 326, 335, 336, 338, 377, 379; —muhâsebe defterleri, 123, 130; —muhâsebe kalemi, 76, 77, 93, 128, 144, 171, 192, 210, 213, 299, 304, 325, 328, 338, 366; —muhâsebeci, 33, 175, 244, 283, 357, 419; —muhâsebecilik, 120, 207; —mukāta'a kalemi, 45, 235; —mukāta'a, 378

başbâkīkulı, 202, 206, 264, 274, 275, 276, 281, 327, 335, 345, 376; —kulı ağa, 251; —kulı habsi, 174, 186, 236, 245; —kulı hânesi, 235, 276; —kulı vekîli, 78, 121, 376, 379; —kulluğı, 197, 341, 384

başcıyân, 255

başçavuş, 335, 250, 270, 337, 362; —luk, 235

BAŞHALÎFE SÜLEYMÂN EFENDİ, Mâliye kalemi, 377

BAŞYAZICI HÂFIZ EFENDİ, Yeniçeri Ocağı yazıcısı, 229, 369

Batratos, 310

Bâyezîd Han-ı Velî Câmi'i, 107, 145, 228, 333, 427

BÂYEZÎD HÂN-I VELÎ, 429

BAYRAM AĞA, İstanbul ihtisap ağası, 257

BAYRAM AĞA, Küçük mîrâhûr vekîli, 202, 203,

Bayram Paşa Palankası, 60

BAYRAM PAŞA, Vezîr-i a'zâm, 25, 60, 213

bâzergân, 40, 75, 124, 134, 145, 270, 272, 290, 318, 335, 351; —ân, 114; —başı, 167; —başılık, 167, 192

BÂZERGÂNBAŞI AHMED AĞA, 167

Beç Kal'ası, 22, 25, 71, 86, 140, 202, 217, 340; — inhizâmı, 409; — muhâsarası, 203

bedel-i nüzül, 27, 53, 55, 92, 93, 94, 111, 131, 138, 147, 174, 190, 191, 192, 195, 204, 211, 219, 297, 298, 322, 329, 342, 343, 344, 345, 352, 353

BEHCETÎ EFENDİ, Reisülküttâb Kalemi şâkirdi, 214

BEHMEN bin İSFENDİYÂR bin KESTÂSB, 310

BEHRÂM KETHUDÂ, Kösem Vâlide Sultan kethudâsı, 101

BEHRÂM-I GÛR, 309

beksimad, 244, 245

Bektâşî, 48, 65; —-yân, 42, 60, 78, 206, 247, 250, 270

Belgrad, 21, 25, 30, 31, 32, 34, 51, 59, 79, 87, 90, 96, 98, 108, 109, 110, 115, 123, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 162, 171, 172, 173, 174, 182, 188, 189, 193, 195, 203, 209, 216, 217, 219, 234, 235, 262, 270, 293, 301, 303, 305, 306, 307, 313, 326, 327, 328, 334, 335, 342, 347, 350, 356, 357, 364, 373, 401, 403, 410, 411, 418, 421, 422, 423, 424, 425, 427, 430, 432, 433, 434; — defterdârı, 132, 318; — Gümrüği, 291; — İskelesi, 28, 240, 308; — Kal'ası, 85, 132, 300; — Muhâfızı, 318, 369; — sahrâsı, 122, 133; —-ı Engürüs, 347

Bender, 256, 270, 324

BENLİ SÜLEYMÂN AĞA, Nüzûl emîni, 362, 364

berberân, 255, 428

BERBERZÂDE HÜSEYİN ÇELEBİ, Kalem-i Mevkūfât şâkirdi, Nüzûl kâtibi, 292, 324

Bereketlü, 131, 157, 158

Bergama, 411

Bergos Kazâsı, 112, 113, 115, 258

Berkofca, 181

Beşiktaş Bağçesi, 389

beşlü, 29, 67; —-yân, 122

bevvâb, 100; —-ân, 63, 100, 151, 179, 247, 263, 340, 384, 398, 406, 430; —în, 26, 64, 88, 100, 127, 174, 176, 194, 198, 202, 205, 228, 240, 250, 264, 233, 340, 398, 406

BEYÂZÎ MEHEMMED EFENDİ, Mevkūfât şâkirdi, Küçük rûznâmçeci, 377

BEYHÂN SULTÂN, 117, 365, 399

Beylerbeyi, 30, 306; —-lik, 31, 200; — Hammâmı, 95, 105, 276

Beyrût sancağı, 237

Beyşehri sancağı, 381

beyt; — 279; —-i mahrem, 45; —-i mükerrem, 254; —-i şerîfi, 197, 253, 254, 429; —-ü'l-mâl, 71, 125, 145, 175, 199, 235, 281, 339

bezzâzân, 255, 428

Bezistân, 87, 114, 134, 379, 416, 428

BIYIKLI ALİ PAŞA, Nehr-i Tuna kapudanı, 34, 35, 171, 172, 230, 240, 245, 246, 247, 274, 351, 357, 364, 365, 422, 423

Bî'retü'l-Fırât sancağı, 237

Biga sancağı, 322

Bihlişte kazâsı, 153

Bilecik, 46

Bîmârhâne, 105, 429; —-i horendegân-ı Harem-i hümâyûn, 370; —-i Sultân Bâyezîd Han-ı Velî, 429

Birecik Sancağı, 237

Bîrûn, 190, 191, 265, 324; Hazîne-i —, 38, 44, 63, 97, 147, 174, 175, 265, 386; *Emîn-i Kâğıd-ı —î*, 211

Bitpâzârı, 114, 115

BODUR AHMED, eşkıyâ, 205

BODUR ALİ EFENDİ, Matbah-ı âmire emîni, 74, 252

Boğazhisârı, 206, 215

Boğdan, 195, 196, 270, 294, 295, 296, 327, 328, 335; — Kapu Kethudâsı, 296

Bokrat, 231

Bolı, 40, 256, 360, 365, 366

Bosna, 61, 251, 356; — Defterdârı, 140; —-vî, 38, 47, 65, 115, 221, 322, 362; —viyyü'l-asl, 213

BOSNEVÎ AHMED AĞA, Kapıcıbaşı, 198

BOSNEVÎ AHMED AĞA, Ser-bazergân-ı Hâssa, 167

BOSNEVÎ HÜSEYİN PAŞA, Astâne Kā'im-makāmı, 38,47, 78, 115, 185, 221, 231, 257, 296, 313, 314, 324, 362

Bostân Hammâmı, 322

bostâncı/lar, 26, 96, 113, 115, 242, 298, 365, 370, 398, 419; —başı, 95, 105, 115, 243, 362, 365, 370, 416, 417; —cı neferâtı, 97; —ocağı, 115

bostâniyân, 40, 66, 100, 103, 108, 123, 150, 151, 179, 231, 232, 242, 298, 376, 401

BOSTANZÂDE, 36

boyar, 130, 230, 294, 295,

BOYNUEĞRİ MEHEMMED PAŞA, Şam vâlîsi, 198, 408

bozacıyân, 255

Böğürdelen, 401, 410

bölük, 228, 262, 279, 387, 388, 389, 398; —ağaları, 30,271; —ân, 205, 241; —başı, 185, 63, 185, 306; —başıyân, 306; —-i erbaʿa, 62; —kethudâları, 270, 271

BÛ ALİ SÎNÂ, 48

Bucak, 270, 324

Buçukdepe, 34, 61, 232, 371, 373

Budin, 22, 25, 86, 88, 90, 272, 326, 403, 423

buğday, 403

Bulgar; lisân-ı —, 87

bulvan, 29

BURUNSUZ AHMED PAŞA, Girid muhâfızı, 204

Burusa, 49, 187, 211, 221, 244, 255, 256, 299, 321, 322, 323, 360, 371, 434

büyük ilçi, 193;

büyük mîr-âhûrluk rütbesi, 333, 376

büyük tezkirecilik, 144, 168, 216, 310, 376

Büyük Oda gılmânı, 408

BÜYÜKBIYIKLIOĞLU, İstanbul dülger kalfaları, 185

Büyükçekmece, 321

Büyükderbend, 367

C

CAʿFER PAŞA, Vezir, Belgrad muhâfızı, 28, 122, 123, 318, 334, 347, 348, 369, 373, 401, 410, 418, 422, 427, 433

câ'ize, 63, 99, 101, 102,105, 204, 220, 304, 364, 379

CÂLÎNÛS, 310

câmeşûy; —ciyân, 255, 428; —başı, 407

câmiʿ, 26, 43, 49, 58, 62, 70, 79, 82, 91, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 106, 107, 116, 128, 138, 139, 151, 183, 185, 194, 237, 276, 301, 346, 353, 370, 371, 373, 396, 399, 406, 409, 410, 418, 427; —-i Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Han, 257; —-i Mahmûd Paşa-yı Velî, 107; —-i Maksûdiyye, 62; —-i Murâdiyye, 104; —-i Selîmiyye, 26, 34, 91, 98, 99, 100, 101, 107, 138, 139, 301, 346, 409; —-i Sultân Bâyezîd-i Velî, 145, 228; —-i Sultân Selîm Hânî, 82; —-i Sultân Selîm Hanî, 82, 339; —-i Sultân Selim, 371; —-i Sultân Selîmiyye, 91; —-i Süleymâniye, 217

Câmiʿü't-tevârîh, 23, 64, 90, 285, 310

câmûs, 133, 187, 188, 189, 212; — arabaları, 44, 87, 133; —-ı top-keşân, 187; — mübâyaʿası, 188; —ân-ı mîrî, 189; — mübâşiri, 189

Canik sancağı, 185

Cebbali, İstanbul'da, 359

cebeci, 30, 39, 62, 178, 209, 250, 300, 355, 356, 364, 372, 398; —başı, 137, 200, 250; —başılık, 321, 322; — kethudâsı, 270; — ocağı, 79, 123, 132, 200, 269; —yân, 147, 177, 321; —yân-ı Dergâh-ı âlî, 177, 321

cebehâne, 34, 67, 86, 130, 132, 133, 212, 228, 244, 245, 269, 381

Cebel; —-i Arafât, 253; —-i Vitoş, 21; —-i Balkan, 296

cebelü, 303; —yân, 191

CEDÎD MUSTAFÂ EFENDİ, vekîl-i Defterdâr, 89, 97

Cedîde karyesi, 23

Celâlî, 356

CELEB HASAN EFENDİ, Defterdâr, 199, 201, 409,

CELEB[İ]ZÂDE İSMAʿİL, Köse, Başmukātaʿa kalemi başhalîfesi, 45, 186, 235

Celeb-keşân Mukātaʿası, 334, 376

ceng ü cidâl, 24, 31, 35, 37, 71, 244, 401, 419, 423, 424, 427, 432, 434

Cerrâh semti, 114

Cezîre; —-i Girid, 39, 65, 66, 67, 69, 201, 213, 214, 244, 288, 354, 392, 393, 394; —-i İstanköy, 241, 312; —-i Kesendire, 138; —-i Kesendire Voyvodası, 292; —-i Kıbrıs, 127,174, 175, 210, 217, 356; —-i Molova, 321; —-i Mora, 41, 59, 128, 354, 379, 393; —-i Rodos, 144, 168, 381

Cisr; —-i Ergene, 52, 54, 160; —-i kebîr semti, 276; —-i Mustafapaşa, 119, 120, 140, 258, 261, 262, 303, 358; —-i Sarrâchâne, 238

Civân Kapucıbaşızâde Evkāfı, 218

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

cizye, 27, 43, 67, 76, 77, 83, 92, 124, 125, 126, 130, 137, 139, 140, 147, 169, 170, 174, 177, 181, 183, 190, 191, 195, 196, 204, 211, 224, 225, 226, 241, 242, 244, 245, 246, 262, 266, 267, 295, 297, 305, 319, 320, 327, 328, 335, 338, 345, 352, 353, 363, 376, 379, 403, 426; — defterleri, 319; — kalemi, 140, 224, 227, 353, 376; — muhâsebesi kalemi, 139, 170, 227; — cizyedâr, 77, 170, 245; — cizye-güzâr, 43, 126, 139, 140, 170, 174, 211, 224, 245

Cum'apazarı, 155

CÜCEZÂDE MUSTAFA ÇELEBİ, Mevkūfât halîfesi, 269

cüllâhân, 255

cülûs, 19, 23, 46, 64, 149, 340, 370, 416; —-ı hümâyûn, 19, 148, 354, 386, 406

Ç

çadırcıyân, 255, 428

Çağlayık kazâsı, 94, 131, 157, 158, 159, 261

çakırcıbaşı, 232

Çardak kazâsı, 146, 147, 182, 307

çârşû, 428; — halkı, 416; —-yı pâzâr, 42, 87, 374

Çasar, 193, 220, 230, 427

Çatak karyesi, 382

ÇATRAPATRAZÂDE MUSTAFÂ BEY, Müteferrika, 240, 305

çavuş, 104, 108, 114, 117, 140, 145, 147, 159, 160, 164, 235, 239, 250, 251, 263, 315, 348, 362, 368, 371, 372; —lar emîni habsi, 145; —lar kâtibi, 376; —ân, 57, 70, 71, 100, 139, 145, 184, 219, 222, 238, 243, 387, 388, 416; —ân-ı Dîvân, 60, 73, 78, 85, 100, 228,230, 238, 262, 263, 264,265, 270, 348, 371,375, 385, 387, 389; —başı habsi, 168, 221; —başı vekîli, 78, 141; —başı, 126, 247, 249, 265, 285, 355, 376, 385, 398

ÇAVUŞZÂDE AHMED PAŞA, Cebecibaşı, 200

ÇAVUŞZÂDE MEHEMMED AĞA, Pindârî, Odun emîni, 54, 56

Çeh, 71

Çehar-yâr-ı Güzîn, 268

Çehrin Kal'ası, 24, 25, 149, 216

Çenge Balkanı, 295, 296

Çerâkisü'l-asl, 409

çeribaşılarından, 189, 378, 412

ÇERKES HÜSEYİN AĞA, Ordu defterdârı, 376, 379

Çırpan Kazâsı, 52, 55, 124

ÇIYANOĞLU MUSTAFA EFENDİ, Mevkūfâtî, 213

Çiftlik, 227, 279, 321, 413

ÇİL AHMED AĞA, Silâhdâr-ı şehriyâri, 409

ÇİL AHMED PAŞA, kubbe veziri, 201

Çingâne Adası, 418, 421, 427, 430, 432, 433; — beyliği, 372; — körüği, 42; — Mahallesi, 116, 196

Çingâne, 217, 367

Çirmen Kazâsı, 51, 54, 160, 259, 374

çoban, 188, 193, 383; —-ân, 188

ÇOLAK AHMED AĞA, Şahin Mehemmed Paşa'nın kapı kethudâsı, 168, 399

çorbacı, 264, 301, 339; —yân, 263; —ları, 79, 118, 165, 232, 250

Çorlı kazâsı, 53, 113, 115, 167

Çöke nâhiyesi, 106

Çölmek karyesi, 39

Çölmekköyi menzili, 367, 372, 373, 374, 375

çuka, 49, 49, 302, 385, 386, 393; —-i Londire, 302, 385, 386; —cıyân, 255; —dâr ağalık, 345; —dâr ağa, 278, 407; —dâr, 26, 78, 79, 179; —dâr-ı cihân-bânî, 179; —dâr-ı pâdişâhî, 26; —dâr-ı şehinşâhî, 100, 150

Çukurçayır, 369

Çukurhammâm, 359

D

Dağardı kazâsı (Sultânyeri), 161, 162

dakīk, 29, 34, 87, 110, 124, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 180, 181, 182, 196, 212, 258, 259, 260, 261, 262, 268, 293, 305, 306, 363, 367, 399; —-i hâs, 74

Dal (*mahal*), 34, 35

Dalyanhâ-i Memlaha-i Narda, 352

DÂMÂD MEHEMMED HALÎFE, 239; Mehemmed Çelebi, 269; Nüzül kâtibi, 292

DÂNYÂL, 383

Dârü's-sa'âde, 238; — ağası, 62, 88, 112, 378, 100, 114, 135, 150, 151, 179, 197, 211, 238, 241, 254, 274, 277, 312, 317, 324, 331, 346, 378, 398, 399, 407, 408, 418; — yazıcılığı, 75, 122, 312, 376

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Dârü'ş-şifâ, 92, 288, 429

Dârü's-saltanat-ı aliyye, 383

Dârü'l-hılâfe, 423

dârü'l-cihâd, 21, 25, 84, 86, 122, 132, 152, 156, 160, 162, 164, 182, 193, 209, 240, 241, 262, 269, 291, 300, 317, 318, 333, 334, 345, 348, 356, 358, 373, 397, 400, 410, 418, 421, 422, 424, 427, 432, 433

Dârâb, 228, 309

Darbhâne; —-i âmire, 338; — nezâreti, 288

darbzen topu, 432

dârçîn, 75

davar, 51, 297, 306; —-hâ-i hâssaları, 323; —-hâ-i Istabl-ı âmire, 51,320

Debri, 308

defter; —-i cizye, 338; —-i Hazîne-i âmire, 51, 54, 110, 130, 133, 136, 137, 146, 153, 155, 157, 158, 159, 160, 164, 173, 174, 177, 195, 244, 246, 252, 255, 256, 266, 307, 342, 346; —-i Mevkūfât, 219; —-i Rûznâmçe, 211, 237; —-i ser-humbaracıyân, 132; —-i ta'yînât, 74; —-i teşrîfât, 378; —-i tevzi'ât, 130

defter; —-i hakanî, 220, , 213, 220, 222, 241, 304, 398; —-i hakanî emâneti, 287; *ayr. bk.* Defterhâne

defterdâr, 24, 27, 39, 44, 50, 57, 65, 89, 92, 93, 94, 95, 97, 105, 106, 109, 110, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 134, 140, 142, 147, 150, 165, 168, 174, 175, 178, 185, 186, 189, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 220, 222, 223, 227, 228, 229, 231, 235, 238, 247, 248, 251, 263, 270, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 281, 283, 286, 287, 288, 291, 292, 293, 294, 297, 298, 302, 304, 305, 313, 319, 322, 324, 328, 329, 333, 335, 336, 337, 338, 345, 350, 356, 357, 359, 361, 372, 376, 379, 384, 385, 386, 398, 404, 408, 409, 413, 415, 417, 420; —vekîli, 38, 334; —-ân, 198, 202, 204, 210, 221; —-ı şıkk-ı evvel, 27, 89, 93, 94, 95, 96, 105, 106, 122, 125, 128, 134, 140, 142, 147, 165, 168, 175, 186, 198, 222, 228, 229, 251, 274, 275, 276, 281, 282, 286, 288, 291, 292, 293, 294, 298, 302, 305, 319, 328, 329, 333, 334, 335, 337, 345, 359, 361, 398, 417; —-lık, 45, 67, 95, 144, 167, 168, 186, 199, 200, 201, 203, 204, 206, 208, 209, 212, 217, 244, 274, 276, 277, 278, 286, 287, 291, 305, 322, 332, 421

Defterdâr Câmi'i, 216

Defterhâne; —-i âmire defterleri, 304; —-i âmire kîsedârlığı, 222; —-i âmire, 221, 304 (*ayr. bk.* Defter-i Hakanî)

DELİ BEKÂR, 192

DELİ EMÎR, kapıcılar kethudâsı, 205

DELİ HÜSEYİN EFENDİ, Rûznâmçe-i evvel, 213

DELİ HÜSEYİN PAŞA, sâbık Cezîre-i Girid serdârı, 214

DELİ PÎRÎ, Eşkıyâ, 205

Delvine, 155, 156, 308, 343

Demürkapu Girdâbı, 130, 326

Dergâh; —-ı âlem-penâh, 31; —-ı âlî, 26, 64, 85, 88, 100, 127, 147, 150, 151, 169, 174, 177, 178, 190, 191, 194, 198, 200, 205, 219, 222, 228, 229, 230, 240, 252, 262, 263, 264, 269, 270, 315, 321, 337, 340, 356, 372, 406; —-ı mu'allâ, 32, 39, 44, 62, 79, 85, 93, 115, 118, 119, 122, 123, 140, 178, 229, 235, 247, 250, 251, 262, 263, 294, 300, 301, 303, 312, 314, 319, 321, 322, 328, 340, 341, 354, 355, 356, 360, 362, 369, 372, 373, 379, 382, 388, 401, 410, 412, 423

der-i devlet, 35, 38, 39, 40, 41, 67, 70, 78, 85, 103, 107, 108, 112, 115, 116, 117, 123, 125, 135, 142, 196, 214, 226, 229, 230, 234, 236, 238, 241, 245, 254, 257, 270, 273, 286, 294, 296, 302, 313, 323, 324, 330, 350, 354, 362, 379, 381, 382, 395, 400, 401, 403, 411, 418, 419, 421, 431, 434

derici, 264

Dersa'âdet, 131, 344

DERVİŞ AHMED, Yenikapı Mevlevîhânesi'nde mütemekkin, 43

DERVİŞ MEHEMMED, İstanbul ağası, 232, 233

DERVİŞ MEHEMMED, Karakulak, İsakcı kadısı, 77, 78

Despot Yaylağı, 215

devâdciyân, 428

Devlet; —-i Âl-i Osmân, 95, 209, 220, 340; —-i Âl-i Osmâniyye, 304; —-i aliyye, 30, 44, 51, 57, 60, 61, 62, 66, 67, 79, 92, 95, 99, 125, 126, 142, 149, 182, 192, 203, 207, 230, 241, 247, 257, 273, 274, 280, 296, 310, 311, 312, 317, 318, 319, 320, 323, 325, 328, 335, 338, 340, 366, 434; —-i hânedân-ı Âl-i Osmân, 22, 61; —-i İslâmiyye, 91; —-i Sultân Selîm, 91

devr-i Âdem, 58

Dımışk, 68

DİBÂYİZÂDE, KARA MEHEMMED AĞA, 238, 239
Dicle, 23
DİLAVER AĞA, İstanbul ve tevabii gümrük emîni, 141
DİLAVER AĞA, Sarı, Silahşör, vekîl-i kethudâ-yı bevvâbîn-i sultânî, 333
Dimetoka, 104, 162, 383
Dîvân, 23, 33, 37, 50, 60, 63, 64, 70, 71, 73, 78, 80, 83, 85, 89, 100, 142, 144, 165, 186, 198, 199, 201, 202, 204, 208, 209, 212, 213, 216, 218, 220, 221, 228, 230, 237, 238, 250, 251, 252, 256, 262, 265, 268, 273, 274, 278, 279, 285, 286, 287, 288, 291, 292, 294, 295, 297, 299, 303, 306, 308, 315, 318, 319, 336, 337, 348, 353, 355, 359, 368, 371, 378, 384, 385, 387, 389, 396, 398, 406, 409, 410; —-hâne, 263, 279, 292, 297, 298, 299, 302, 303, 359, 360, 361, 409; —-hâne-i âlî, 247, 264, 265; —-hâne-i Sadr-ı âlî, 265; —-ı âlî, 247, 263, 300, 388; —-ı hümâyûn, 210, 247, 270; —-ı Muvaffak, 24; —-ı Sultânî, 57, 62, 99, 119, 123, 150, 247, 375; —-ı Sultâniyye, 20; —-tezkiresi, 123, 200, 269, 298
DİVRİKLİ İSMA'İL AĞA, Cebeciyân-ı Dergâh-ı âli, 321
DİVRİKLİ MEHEMMED PAŞA, Trablusşam vâlîsi, 203
Diyârbekir, 47, 53, 210, 358, 372, 398, 405
dizdâr, 166, 397
Dobniçe, 261
Doğancı (*Oda*>), 407; —-başı, 232, 407
Doğangeçidi, 271
DOĞRAMACI MEHEMMED AĞA, Sekbanbaşı, 321
Domaniç (*Yaylak*), 46
Donanma, 34, 35, 138, 171; —-yı hümâyûn, 35, 69, 117, 138, 214, 234, 244, 245, 423; —-yı İslâm, 35; —-yı şehristân, 46; —-yı Tuna, 34, 171, 246, 422; —-yı Venedik, 354
Dömenik, 164; — Mukāta'ası, 165
Draç Kazâsı, 155, 261
Dragoman Derbend, 342, 345
Drama, 130, 157, 158, 305, 344
Drava Nehri, 34
DUKA VOYVODA, 294
Dukakin, 393
DURSUN MEHEMMED PAŞA, Midilli muhâfızı, Vezir, 411
düğmeciyân, 428
dülbend; — ağası, 26; — oğlanı, 407

E

EBÂ EYYÛB-İ ENSÂRÎ, 268
EBU'L-FETH SULTAN MEHEMMED HAN, 62, 106, 145, 257, 359, 362,
EBÛBEKİR AĞA, Kılıç Ali Paşa'nın kapı kethudâsı, 124, 208, 369
EBÛBEKİR EFENDİ, Halîfe, Kalem-i Mukāta'a-i Evvel halîfeliği, 236
EBÛBEKİR EFENDİ, Reisülküttâb, 144, 414
Ebu'l-Abbâs el-Mu'temed Aliyyü'llâh Ahmed b. el-Mütevekkil ibn el-Mu'tasım Bi'llâh, 23
EBÜ'L-FETH SULTÂN MEHEMMED; — Câmi'-i şerîfi, 257, 362; — Evkāfı,359
Edirne, 20, 21, 28, 29, 31, 32, 35, 36, 38, 40, 41, 42, 44, 47, 49, 51, 53, 54, 56, 57, 58, 66, 69, 70, 72, 74, 78, 79, 80, 82, 85, 87, 89, 91, 92, 97, 98, 99, 103, 104, 107, 108, 109, 110, 112, 114, 116, 117, 118, 120, 123, 124, 133, 134, 135, 137, 140, 149, 150, 151, 160, 161, 164, 166, 167, 183, 185, 189, 191, 197, 203, 214, 215, 218, 219, 230, 231, 241, 242, 246, 251, 252, 253, 255, 256, 257, 262, 273, 279, 285, 286, 289, 290, 293, 294, 296, 298, 300, 301, 302, 303, 312, 313, 314, 315, 316, 319, 320, 322, 325, 330, 332, 336, 346, 347, 350, 351, 354, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 364, 366, 367, 368, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 378, 379, 380, 381, 385, 390, 392, 396, 398, 401, 402, 408, 410, 411, 412, 413, 416, 418, 419, 422, 426, 429, 427, 434; — Bâğçesi, 115; — Bostâncıbaşısı, 96, 119; — kazâsı, 106; —li, 193; — Sarâyı, 19
EDİRNELİ SARI MAHMÛD, Kassâbbâşı, 193
Eflak, 104, 195, 196, 229, 270, 294, 306, 313, 366, 388, 389, 391, 395, 398, 404, 410, 414, 418, 422, 433; — voyvodası, 130
Eğinli, 186
Eğre Kal'ası, 88, 90
Eğriboz, 308, 393; — Kal'ası, 135, 136, 232, 262, 263, 266, 267,382, 426
Eğribucak, 94, 155
Eğridere Palankası, 25, 60,
Eğrikapu, 58
ehl; —-i Dîvân, 70, 71, 89, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 208, 209, 210, 212, 216, 218, 251, 263, 265, 286, 287, 299, 409; —-i dükkân,

381; —-i fesâd, 37, 115, 116; —-i hiref, 84, 209; —-i İslâm, 23, 28, 29, 88, 272, 425, 433; —-i kalem, 50, 66,218, 220, 278, 377 ; —-i küttâb, 199, 200, 205, 24; —-i mansıb, 220; —-i pâzâr, 37,50; —-i sefer, 120; —-i silâh, 37, 118, 165; —-i Tîmârhâ, 303; —-i tüccâr, 75, 318; —-i zimmet, 126, 224-227, 426

Ehrimenler, 383

EKÂBÎR-İ CEDÎD MUSTAFA EFENDİ, Defterdâr vekîli, 38, 57, 89, 92, 95, 97, 278

EL-HÂC ALİ AĞA, Hammâmî, Memleha-i Ahyolı Mukāta'ası emîni 124

EL-HÂC HASAN HALÎFE, Kalem-i Mevkūfât'da kisedârlık hizmeti, 239

EL-HÂC MEHEMMED, Edirne menzilcisi, 47, 346, 347, 362

EL-HÂC MEHEMMED, Kara Halîfe çırağı, 78

EL-HÂC SÜLEYMÂN AĞA, sâbık Defterdâr Ahmed Paşa vekîl-i harcı, 336, 337

EL-HÂC YÛSUF, Ağavât zümresinden, 336, 337

EL-MU'TEMİD ALİYYU'LLÂH, Halîfe, 24

Emânet; —-i Defter-i Hakanî, 213; —-i Gümrük-i İstanbul, 141, 285; —-i Hatab, 232; —-i Kâğıd-ı Enderûnî, 211; —-i Matbah-ı âmire, 74; —-i Nüzül, 292; —-i surre, 254; —-i Şehr, 75

Emîn; —-i âdet-i ağnâm, 290; —-i çavuşân, 145; —-i defter-i hakanî, 213, 220, 222, 241, 304, 398; —-i Gümrük-i İstanbul, 244, 245, 359; —-i Kâğıd-ı Bîrûnî, 211; *Vekîl-i* —-i Kâğıd-ı Enderûnî, 376; —-i Matbah-ı âmire, 252, 409; —-i nüzûl, 252, 362, 364; —-i Surre, 197, 254; —-i Surre, 254; —-*i şehr anbâr, 338*; —-i Şehr, 32; —-i Tersâne-i âmire, 81

Eminöni, 102

EMİR MUSTAFÂ AĞA, Ali Paşa kethudâsı, 174, 176

EMİR PAŞA, es-Seyyid Mustafa Paşa, Defterdâr, 199, 204, 205

Enderûn, 26, 54, 105, 120, 150, 168, 175, 190, 191, 198, 206, 239, 297, 324, 331, 338, 346, 384, 391, 396, 406, 408, 409, 432; —-ı hümâyûn, 26, 54, 105, 120, 150, 168, 175, 206, 331, 346, 384, 396, 406, 407, 408, 409, 432

Engüri, 222, 361

Engürüs, 423, 432

erbâb; —-ı aklâm, 83; —-ı ceng, 70; —-ı dekâkîn, 50; —-ı Dîvân, 165, 204, 247, 251, 263, 337; —-ı kalem, 199, 200, 201, 203, 205, 208, 251, 286, 287, 409; —-ı küttâbı, 70; —-ı müneccimin, 37; —-ı levendât, 35; —-ı matrakcıyân, 47; —-ı orducı, 72; —-ı şakāvet, 12; —-ı ta'yînât, 57; —-ı tîmâr, 67, 109, 303, 323, 358, 411, 419, 420; —-sefer, 37, 70, 120, 236, 248,268, 298, 299, 305, 375, 378, 400, 401

Erdel, 30, 31, 104, 229, 366, 388, 392, 395, 400, 401, 403, 405, 410, 418, 423, 433

ERDEVÂN-I EKBER, 309

erkân; —-ı devlet, 37, 50, 57, 60, 62, 83, 85, 99, 100, 135, 142, 150, 151, 165, 179, 202, 203, 215, 216, 237, 246, 249, 263, 270, 286, 358, 365, 375, 385, 387, 388, 389, 396, 405, 406, 409; —-ı saltanat, 119, 222, 286, 295, 337, 355

Ermeni, 139, 185; —yân, 126

ERTUĞRUL GAZİ, 46

erz, 74

Erzurum, 169, 190, 191, 392

Esedâbâd, 379, 426

ESİR İSMA'İL PAŞA, Yeniçeri ağası, 119, 150, 247, 250, 270, 271, 301, 314, 315, 316,

ESKİ VÂLİDE SULTÂN, 101, 103

Eski; — Câmi', 36, 38, 58, 70, 179, 243, 317, 370; — Sarây, 112, 408

eskiciyân, 255

Eskicum'a Kazâsı, 173, 174, 180, 307, 364

Esnaf, 184; —-ı orducı, 255; —-ı orducıyân, 255; — ordusı, 72

ES-SEYYİD ABDÜLKERÎM EFENDİ, teberdârân-ı Sarây-ı Atîk'da Dârü's-sa'âde yazıcısı, Haremeynü'ş-şerîfeyn Muhâsebesi, 376; Defterdâr vekîli, 378, 379, 384, 385, 386

esterân, 162, 163, 248, 293

eşkıyâ, 30, 40, 60, 61, 96, 103, 108, 115, 123, 129, 205, 229, 383, 401, 431, 433

Eşribe-i elvân, 74

ETMEKCİOĞLI/ETMEKCİZÂDE, defterdâr, 231, 274

Etrâk, 201, 203, 217, 386

evkāf, 98, 99, 101, 102, 103, 157, 181, 183 , 220, 222, 226, 240, 261, 368, 369, 378; —-ı merhûm Sultân Ahmed Han, 99, 102; — aklâmı,210, 211

EYYÛB AĞA, Çavuşbaşı, 376

EYYÛB EFENDİ, Sakalı Güzel, Şehremîni, 75, 76, 120; merhûm, 121

EYYÛBÎ İBRÂHÎM BEY, Çuhadar, 345

F

FAZLÎ EFENDİ, 169

Fenar, 352, 352, 353, 389; — Bâğçesi, 389; — kādîsı, 229, 263

FERHÂD u ŞİRÎN, 412

fermân, 27, 32, 38, 43, 44, 49, 50, 51, 53, 56, 58, 59, 64, 67, 73, 77, 78, 81, 85, 87, 92, 94, 95, 104, 106, 110, 111, 114, 115, 123, 124, 127, 132, 133, 138, 139, 140, 143, 145, 152, 156, 157, 158, 159, 160, 162, 164, 165, 168, 169, 172, 178, 179, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 190, 192, 194, 195, 214, 215, 219, 225, 227, 228, 229, 230, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 240, 242, 243, 245, 246, 248, 251, 255, 256, 257, 258, 261, 262, 263, 266, 267, 268, 269, 274, 277, 278, 279, 281, 284, 291, 295, 297, 298, 303, 305, 306, 315, 318, 319, 320, 321, 322, 325, 326, 327, 328, 329, 331, 332, 335, 337, 341, 342, 346, 347, 348, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 361, 367, 368, 369, 379, 380, 381, 386, 389, 392, 397, 398, 401, 402, 410, 413, 414, 417, 420, 435; —-ı âlî, 93, 108, 122, 125, 126, 128, 137, 154, 170, 171, 176, 188, 196, 220, 222, 229, 253, 281, 283, 285, 293, 302, 308, 309, 334, 336, 345, 364, 372, 399, 411, 415, 426; —-ı hümâyûn, 47, 60, 65, 107, 112, 130, 134, 136, 174, 202, 221, 239, 241, 244, 247, 265, 281, 282, 304, 314, 358, 365, 366, 371, 399, 430

feth, 24, 25, 29, 30, 31, 33, 35, 46, 62, 69, 86, 87, 88, 148, 149, 167, 172, 214, 242, 268, 272, 354, 360, 367, 387, 388, 423, 425, 430, 434; —-ü'l-bâba, 263

Fethülislâm, 230, 422

fırka-i bâgiyân, 23, 24

fırkate, 22, 34, 35, 171, 245, 389, 422; —-hâ, 171

Filibe, 21, 117, 131, 155, 174, 187, 260, 270, 344; — nazırı, 402; — Nezâreti Mukāta'ası, 402

Filorina, 155, 353

Filoriş, 352, 353

flandra, 97

Flemenk, 183; —-i Efrencî, 183

Fransız, 91, 401; — cengi, 401; — kralı, 90, 91; — leşkeri, 90

Frengî, 48, 56, 121, 238

Frenk, 229, 387, 395; —-i Venedik, 395

G

gaddâre, 324, 335, 336, 389

Galata, 183, 215, 217, 408; — Voyvodalığı, 109, 282; — voyvodası, 109

ganem, 23, 74, 169, 190, 191, 289, 327, 330, 338, 380

gâv,(*Öküz*), 133, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 194, 195, 196, 212, 228, 327, 328

GĀZÎ SULTÂN SÜLEYMÂN HÂN, 30

gazzâz, 255, 416, 417, 428

gediklü, 388, 389; — çavuşlar, 71, 147, 160, 164, 368; — müteferrika,71, 240, 388, 389; — ze'amet, 311

Gelibolı, 108, 221, 256, 340, 356, 360, 371; — İskelesi, 107, 108

GENÇ HASAN AĞA, Arnavud beyzâdelerinden, 241, 242

GENÇ HASAN PAŞA, Bağdat Vâlîsi, Cezîre-i İstanköy Muhâfızı, 241

GENÇ MEHEMMED PAŞA, Aydın ve Saruhân muhassılı, 40, 122; Sivas Vâlîsi, 305, 350, 403

GERGERLİOĞLI İBRÂHÎM, Şeyh-i esterân, 248

GEVHER HÂN SULTÂN, 26, 117, 373, 399, 419

gılmânân, 100, 105 , 288, 408; —-ı bîmâr, 105; —-ı Enderûn, 26, 150, 331, 346, 391, 396, 407, 408, 409, 432; —-ı Enderûn-ı Sadr-ı âlî, 338; —-ı Enderûnî, 407; —-ı Hazîne, 175; —-ı kilar-ı Enderûn, 407; —-ı Oda-i Hâss, 100, 150, 317,407, 419

Girid, 66, 149, 213, 244, 393; — Cezîresi, 66, 149, 204, 206, 320; — defterdârlığı, 66; — muhâfızı, 204; — seferi, 213

gönüllü, 67, 97, 216

Gördos, 354; — Kal'ası, 41, 59, 393

Görice Kazâsı, 155

GÖZİBENLİ OSMAN ÇELEBİ Başmuhâsebe şâkirdi, 335

Grebene kazâsı, 266

Gulâm, 338; —-ı ağa-yı destâr, 100; —-ı Enderûn-ı Sadr-ı âlî, 239; —-ı kā'im-makām-ı âlî-makām, 239; —-ı Miftâh, 278, 407; —-ı peşkîr, 407

gûşt, (*Et*) 190, 289; —-i ganem, 169, 190, 289, 290, 327

guzât, 25, 28, 29, 35, 40, 62, 80, 88, 92, 94, 172, 240, 268, 272, 292, 318, 388, 390, 421; —-ı İslâm, 147, 154, 156, 158, 161, 173, 181, 195, 261, 372, 422

güherçile, 128, 136, 137, 138, 143

gülbeng-i Muhammedî, 24

gülle, 66, 67; —-i top, 244

gümrük, 138, 271, 291, 335, 359; —-ci, 245; —emâneti, 141, 335; —-emîni, 108, 141, 245, 285, 345; —-hâne, 102, 151, 353; —-i Bağdâd, 291, 292, 335, 351; —-i İstanbul, 137, 141, 244, 245, 285, 359; —-i Selanik, 138

Gümülcine, 111, 131, 261

Gümüşhâne, 169, 190

GÜRCÎ MEHEMMED PAŞA, Şâm Vâlîsi, 179, 315, Karaman Vâlîsi, 357, 374

GÜRCÎ PAŞAZÂDE MEHEMMED BEY, 106

GÜZELCE HALÎL PAŞA, Vezîr, Basra Vâlîsi 109, 122, 129, 130, 134; Eyâlet-i Karaman mutasarrıfı, 109, 122, 134, 283, 357; Selânik muhâfızı 357, 419 420, 421

GÜZELCE OSMAN HALÎFE Mevkūfât Kalemi halîfesi, 328

H

Habbâz, 140, 251; —-ân, 32, 252, 253, 255; —-în, 87

HABEŞÎ SÜLEYMÂN AĞA, Silahşör-i şehriyârî, 360, 380

Habeşî, 100, 112, 360, 380

hacc; —-ı şerîf, 197, 212, 254, 255, 3361; —-ü'l-Haremeyn, 61, 197

HÂCE BİLÂL AĞA, Hâce-i şehriyârî, 408, 409

Hacıoğlı; — kazâsı146; —-pazarı, 147, 182, 187, 206

Hadîka, 62, 183, 231, 331, 332, 370, 384, 389, 391, 396, 416; —-i Akpınar, 384, 385, 389, 390, 395; —-i cedîd, 373, 389; —-i Hâssa, 217, 232, 238; —-i Sultânî, 217, 231, 239, 298, 369, 370; —-i Sultâniyye, 26, 34, 61, 62, 148, 217, 239, 298, 356, 371, 419; —-i Sarı Süleymân Paşa, 331, 359; —-i Timurtaş, 148

haffâfân, 255

HÂFIZ EFENDİ, Yazıcı Efendi, Yeniçeri Ocağı'nda başyazıcı, 229, 369

HALAMOĞLI AHMED AĞA, Vezîr-i a'zâm Kara Mustafa Paşa'nın selâm çavuşu, 140

Haleb, 25, 38, 43, 47, 122, 123, 401

HALEBLİ, AHMED AĞA, Kapucıbaşı, 401

halıcıyân, 428

Halîfe, 20, 24, 26, 38, 75, 78, 186, 214, 239, 264, 376, 379; —-i Anadolı, 338; —-i İslâm, 19; —-i Mukāta'a-i Evvel, 235; —-i Mukābele-i Süvârî Kalemi, 299; —-i Muhâsebe-i Anadolı, 377; —-i Mevkūfât, 377; —-i Rûznâmçe-i Evvel, 377

HALÎL AĞA, Kâtib-i Sarrâcîn-i Hâssa Süleymân Efendi akribâsından, 124

HALÎL EFENDİ, Mürekkebîzâde, Köse, Başmuhâsebe halîfesi, 168, 169, 227, 328, 377,

HALÎL KETHUDÂ, Cebeci kethudâsı, 269

HALÎL PAŞA, Vezîr, 41, 59, 196, 219, 354, 362, 379, 392, 393, 394

HALÎL-İ ÂZER, 275

Halkalıpınar Menzili, 260

hammâm, 66, 72, 87, 95, 101, 105, 257, 276, 320, 322, 359, 371; —-cı, 231; —-î, 124; —-îbaşı, 407

hamr, 23, 34, 35 ,230, 380, 381, 404

HAMZA PAŞA, Mısır vâlîsi, 65, 168

Hamzavîyân, 428

Han; —-ı âlî-şân, 49, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 125, 194, 207, 216, 236, 324, 366, 367, 386, 387, 388, 389, 390, 392, 395, 400; —-ı Tatar, 44; —-ı asker-i Tatar, 44; —-ı Kırım, 57

HÂNDÂN EFENDİ, Mukābele-i süvârî, 414

Hâne, 163, 173, 174, 231, 256, 342, 343

hânedân-ı Âl-i Osmân, 22, 25, 46, 60, 61, 62, 373, 390; —-ı Âl-i Cengiz, 61; —-ı güzîde-i Âl-i Osmân, 102; —-ı kadîm, 84, 118, 166; —-ı selâtîn-i Âl-i Osmân, 98, 99

Hanefiyye, 225

Han-ı Âyişe Hâtûn, 252, 253

Hanya, 67, 69; — Kal'ası, 39, 40, 66, 67, 244, 245, 393; — Kal'ası Muhâfızı, 66

harâmîler, 51, 83

hareket-i hümâyûn, 135, 232, 384 ,390, 391, 424

Harem, 112, 150, 198, 320, 370, 384, 391, 396, 428; —-i hümâyûn, 38, 54, 112, 150, 232,

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

238, 298, 370, 384, 369, 398, 407, 427; —-i Sarây-ı Atîk, 435

Harem; —-i Ka'be, 151; —eyn, 44, 61, 197, 211; —eynü'ş-şerîfeyn, 106, 122, 210, 218, 241, 274, 288, 376

Hâs Âhûr, 304

HASAN AĞA, Ahmed Paşa'nın hazîne kâtibi, 95,

HASAN AĞA, Çavuş, Karanfilîzâde, Subaşı, 28, 73, 81, 104, 108, 116, 117

HASAN AĞA, mübâya'a mübâşiri, 188, 199

HASAN AĞA, nâzır, 140,

HASAN AĞA, Ser-gulâm-ı Cizye, 297, 320

HASAN BEY, Mîr-i Mîrân-ı Rûmili Mahmûd Paşa'nın akribâsından, 402

HASAN ÇELEBİ, Defterdâr-ı sâbık el-Hâc Hüseyin Paşazâde Mehemmed Bey etbâ'ından, 377

HASAN ÇELEBİ, Ser-kırtâsî, 43,

HASAN EFENDİ, Celeb, Defterdâr, 199, 201, 409,

HASAN EFENDİ, Köse, Başmuhâsebeci, 109, 283, 379, 419

HASAN EFENDİ, Tarakcıoğlı Lapa, Mevkūfât kalemi halîfesi, 376, 377, 379

HASAN HALÎFE, Başmuhâsebe halîfesi, 75

HASAN KETHUDÂ, Hânesi, Maktûl Vezîr-i a'zâm Kara Mustafa Paşa'nın kethudâsı, 89, 95, 105, 278, 282

HASAN PAŞA, Musâhib Paşa kethudâsı, Silahdâr Ağalığı, 183

HASAN PAŞA, Rûmili muhassılı, Musul vâlîsi, 342, 344, 345

HASAN PAŞA, Silahdâr-ı şehriyârî, Yeniçeri ağası, 312, 313

HASAN PAŞA, Sofya muhâfızı Mîr-i mîrân, 369

Hasanpaşa Palankası, 401

Hâsekî, 101, 327, 435; — Ağa, 277, 300, 320, 371, 373; —-î sultânlık, 88; — sultân, 88, 385; — sultân kethudâsı, 241

Hasekideresi, 167

Hâshâ; —-i bedeliyye-i cebelüyân-ı Anadolı, 191; —-i Dömenik, 164; —-i mukāta'a-i Ziştovi, 307; —-i Velvendos, 164; —-i Ziştovi, 164

Hâsköy, 217, 383

Hâslar Mukāta'ası Kalemi, 165, 186, 352, 353, 411

Hâsoda, 26, 105, 278, 312, 406, 407, 409; — ağaları, 26; — gılmânı, 105; —-başı, 150, 407

HAŞİMOĞLI AĞA, sekbânbaşı, 321

haşşâfân, 428

hatab, 54, 55, 56, 232, 233, 262, 288, 289, 340, 367

Hâtem-i Tayy, 207, 409

hatîb, 101, 237; —-în, 93

HATTÂT KARAHİSÂRÎ, 101

Hattât, 101

hatt-ı hümâyûn, 44, 49, 50, 62, 71, 84, 93, 112, 128, 130, 135, 168, 174, 178, 225, 274, 275, 280, 281, 283, 284, 297, 298, 300, 304, 313, 316, 320, 321, 325, 326, 360, 368, 369, 370, 382, 390, 402

havâlî; —-i Aleksince, 103; —-i Belgrad, 31, 79; —-i Karlıili, 352

Havâss; —-ı Mahmûd Paşa, 52, 55, 161, 258, 346, 347; —-ı hümâyûn, 88, 164, 236, 237, 366; —-ı Kā'im-makām-ı Rikâb-ı Hümâyûn, 164; —-ı Vezîr-i mükerrem, 164; —-ı selâtîn ve vüzerâ-yı izâm, 226; —-ı mîr-livâ-i Karlıili, 352

HAYDAR AĞAZÂDE, kâim-makâm, 198, 408

Haydarpaşa Hammâmı, 359

haydud, 60, 61, 96, 103, 104, 108, 115, 123, 229, 383, 401, 431, 433; —-ân, 104, 383, 434

HAYLÎ EFENDİ, Tezkire-i evvel, Mevkūfâtî, 216

Hayrabolı, 52, 55, 110, 111, 160, 162, 163, 187, 259, 293

hayyâtân, 255, 428

Hayzer, 427

Hazîne, 32, 33, 38, 44, 51, 54, 63, 77, 78, 89, 97, 104, 110, 120, 124, 130, 133, 136, 137, 144, 146, 147, 153, 155, 157, 158, 159, 164, 165, 168, 169, 170, 173, 174, 178, 183, 188, 189, 195, 196, 199, 200, 201, 210, 211, 219, 220, 226, 234, 236, 238, 242, 244, 245, 246, 248, 252, 253, 255, 256, 265, 266, 281, 282, 291, 297, 300, 302, 303, 305, 307, 308, 312, 325, 327, 335, 336, 339, 342, 346, 347, 360, 368, 396, 407; —-ci, 132, 184, 185; —-ciyân, 132; —-dâr, 371; —-dârbaşı, 150, 263, 407; —-i âmire, 33, 38, 44, 51, 63, 89, 124, 130, 133, 136, 137, 144, 146, 153, 155, 157, 159, 160, 169, 170, 173, 174, 177, 181, 187, 188, 189, 195, 196, 200, 201, 210, 211, 219, 226, 236, 237, 238, 245, 246, 252, 253, 255, 256,

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

266, 281, 283, 300, 302, 303, 307, 308, 325, 327, 336, 339, 342, 346, 360, 363, 368, 396, 397; —-i Âmire-i Edirne, 325; —-i Bîrûnî, 38, 97, 147, 174, 175, 265; —-i Enderûn, 38, 120, 165, 175, 168, 175, 281, 297; —-i Mısr-ı Kāhire, 165; —-i Pâdişâhî, 145, 199; — -kâtibi, 175; —-kethudâsı, 175; — -tezkiresi, 77

helvâcıyân, 384, 408

Heyhât Sahrâsı, 29

Hezargrad, 173, 174, 180, 187, 307, 364, 382

HIMHIM MEHEMMED KETHUDÂ, Vezir Ali Paşa kethudâsı, 291

hınta, 29, 32, 33, 140, 141, 176, 177, 178, 180, 181, 182, 212, 238, 244, 245, 251, 252, 253, 266, 267, 285, 307, 308, 309, 334, 346, 347, 350, 363, 394, 395,

Hırsova, 76, 77, 187, 230

Hırvat, 31, 123, 404

Hızırlık bağları, 230, 301, 368

Hicâz, 47, 61, 83, 197, 212, 255

hil'at-i fâhıre, 35, 40, 60, 72, 74, 76, 88, 89, 99, 101, 109, 115, 122, 123, 141, 142, 143, 144, 165, 219, 220, 230, 248, 249, 254, 257, 264, 265, 276, 278, 285, 286, 287, 288, 292, 299, 305, 314, 319, 322, 329, 331, 333, 334, 335, 339, 341, 358, 366, 372, 373, 378, 379

Hind, 166

Hindî; tutiyâ-ı —, 289, 332, 403

Hisarcık Palankası, 401

hokkabâz, 47, 48, 413,

Hudâvendigâr Livâsı, 111, 256, 322,323, 407, 411

huddâmân; —-ı Istabl-ı âmire, 304; —-ı aklâm, 186; —-ı Bâğçe-i Hâssa, 298; —-ı bîmârhânegân, 429; —-ı firkata, 35; —-ı Hazîne-i Bîrûnî, 175; —-ı hudâvendigâr, 385; —-ı mehterân, 251; —-ı mürg-i şikâriyân, 232; —-ı pâdişâhî, 209; —-ı Sarây-ı Sultânî, 150, 151, 353; —-ı Ser-bâzergân, 167; —-ı şehriyârî, 228, 300, 331, 345, 355, 378; —-ı tabl u alem, 63

humbaracıyân, 132

Hurpeşte Kazâsı, 157, 158

hükkâm, 21,22, 33, 42, 43, 91, 170, 186, 193, 209, 210, 212, 216, 233, 242, 283, 306, 311, 335, 371, 380, 394, 400, 414, 421, 424, 425

hükm-i hümâyûn, 47, 81, 108, 115, 130, 132, 154, 155, 156, 158, 159, 164, 173, 174, 183, 185, 187, 189, 196, 238, 240, 245, 256, 257, 262, 263, 270, 294, 296, 312, 318, 321, 323, 324, 334, 347, 351, 357, 368, 369, 371, 372, 381, 391, 399, 402, 413, 419, 433, 435

Hürmüz, 399

HÜSEYİN AĞA, Defterdâr Vekîli Yalnızkör'ün Dâmâdı, 110, 356,

HÜSEYİN AĞA, Kaftânî, Yenişehir kasabası a'yânı, 229

HÜSEYİN AĞA, Küçük, Defterdâr, 199, 205, 206

HÜSEYİN AĞA, Vekîl-i Ser-gulâm-ı Bâkī, 95

HÜSEYİN AĞA, Yeğen, 357, 362

HÜSEYİN ÇELEBİ, Berberzâde, Mevkūfât Kalemi şâkirdi, Nüzûl Kâtibi, 292, 324

HÜSEYİN ÇELEBİ, Hüseyin Cân, İstanbul Mukāta'ası halîfesi, 257, 258

HÜSEYİN EFENDİ, Dârü's-sa'âde yazıcısı, Haremeynü'ş-şerîfeyn Muhâsebesi, Şehremîni, 122,

HÜSEYİN EFENDİ, Deli, Rûznâmçe-i Evvel, 213

HÜSEYİN EFENDİ, Sarı, es-Seyyid, Anadolı muhâsebesi halîfesi, 377

HÜSEYİN EFENDİ, Şükrî, Belgrad defterdâr vekîli, 318, 333, 334

Hüseyin Paşa Çiftliği, 120

HÜSEYİN PAŞA, Defterdâr, 199, 200

HÜSEYİN PAŞA, Deli, sâbık Cezîre-i Girid serdârı, 214

HÜSEYİN PAŞA, Edirne Bostancıbaşısı, Selanik Kal'a'sı muhâfızı 119, 120, Kā'immakām-ı İstanbul, 362, 376

HÜSEYİN PAŞA, Kadızâde, Vezir, Anadolu müfettişi, 40

HÜSEYİN PAŞA, Topal, 79, 122

HÜSEYİN PAŞAZÂDE MEHEMMED BEY EFENDİ, Defter-i hakanî emîni, 287; Defterdâr-ı sâbık 287, 304, 377

HÜSREV PAŞA, 213

I-İ

ılgar, 24, 34, 113, 395, 433

ırgadiyye, 67

Iskarapar Kazâsı, 257

ISKARLATOĞLU, Tököli Kurs'un kapu kethudâsı, 230; Divan tercümanı, 295

Istabl, 138, 228, 323; —-ı âmire, 51, 124, 145, 146, 147, 172, 179, 203, 210, 292, 304, 320,

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

323, 356, 378, 412; —-ı âmire ocaklığı, 145, 147, 172, 268, 285; —-ı âmire rûznâmçesi, 304, 323

İBN ORUC, 25

İBN TELHÎSÎ, 22, 71

İBN-İ ORUC KARA MUSTAFÂ PAŞA, Maktûl Veziriazam, 21

İBRÂHÎM AĞA DÂMÂDI ÖMER EFENDİZÂDE MEHEMMED BEY, Şehirköy a'yânı, 202, 203

İBRÂHÎM AĞA, Hamza Paşa kethudâsı, 168

İBRÂHÎM AĞA, Kapıcıbaşı, 92

İBRÂHÎM AĞA, Mîrâhûr-ı sânî, 100

İBRÂHİM AĞA, Silahşor, Küçük mîrâhûr, 89; Büyük mîrâhûr, 333, 434

İBRÂHİM BEY, Eyyûbî, Çuhadar, 345

İBRÂHİM ÇELEBİ, Şehlâ, Kappâni Mehmed Ağa'nın katibi, 72

İBRÂHİM EFENDİ, Âbrû, Surre emîni, 197

İBRÂHİM EFENDİ, Başmuhâsebeci, Cezîre-i Girid Defterdârı, 224

İBRÂHİM EFENDİ, Cezîre-i Girid Defterdârlığı, 66, 67

İBRÂHİM EFENDİ, eş-Şehrî, Kakumî, Büyük Tezkireci, 376; Ruznâmçe-i evvel vekîli, 379

İBRÂHİM EFENDİ, Hasan Efendi oğlu, 377

İBRÂHİM EFENDİ, Peçûyî, 91, 326, 327

İBRÂHİM EFENDİ, Tezkireci Koca Hüseyin Efendi'nin yeğeni, Mevkūfâtî, 218

İBRAHİM EFENDİ, Arpa emîni, 51, 53, 323

İBRÂHİM HÂNZÂDE, 112, 213,

İBRAHİM KETHUDÂ, Vezîr-i a'zâm Ali Paşa kethudâsı, 65, 78, 221

İbrâhîm Paşa hammâmcısı, 231

İbrâhîm Paşa Sarâyı, 408

İBRÂHİM PAŞA, Deli, Mîr-i Mîrân-ı Mağnisa, 373

İBRÂHİM PAŞA, Kara, Vezîr, Trablusşâm vâlîsi, maktûl, 197, 203

İBRÂHİM PAŞA, Makbûl ve maktûl, 423

İBRÂHİM PAŞA, Mısrlızâde, Vezîr, Anadolu vâlîsi, 323, 356, 358

İBRÂHİM PAŞA, Serdâr Vezir, Eğriboz muhâfızı, 135, 232, 267, 382, 393, 394

İBRÂHİM PAŞA, Şeytân, Defterdâr, 199; Sâbık Defterdâr, 313, 372

İBRÂHÎM, Gergerlioğlı, Şeyh-i esterân, 248

İBRÂHÎM, Karakulak, Cizyedâr, 77

İBRÂHÎM, Menzilci, 47, 346, 347

İbrail, 76, 77, 182, 238

ihrâk, 24, 58, 59, 196, 365; —-ı azîme, 359; — bi'n-nâr, 24, 41, 58, 219, 229, 354, 401

İhtiman menzili, 155, 260,

İlbasan sancağı, 155, 156, 308, 342, 343

ilçi, 50, 90, 91, 98, 115, 116, 183, 193, 220, 231, 243, 264, 265, 270, 271, 272, 295, 354, 355, 385, 386, 388, 400, 431; —-lik, 142, 230, 263, 264, 270

ilm; —-i bâzergânlık, 167; —-i binâ, 244; —-i cifriyyede, 340; —-i hendese, 271; —-i kitâbet, 200, 201, 213, 233; —-i nücûm, 371; —-i berevât ve ahkâmât, 377; —-i mûsikī, 99, 101

iltizâm, 27, 92, 93, 124, 125, 139, 140, 144, 147, 168, 174, 200, 236, 237, 245, 280, 282, 298, 305, 328, 329, 330, 338, 345, 347, 349, 350, 379, 402

İMÂM-I A'ZAM, 225

İnallı, 43

İnebahtı, 229, 270

İngiliz kralı, 90; — ilçisi, 115; — altunları, 192; — balyozı, 230

İnlik Girdâbı, 130, 326

İsakcı kādîsı, 77, 78

İSHAK EFENDİ, Nedîm-i şehriyârî, mühendis, 116

İskele-i Belgrad, 79; —-i Ruscuk, 180, 307, 362, 422; —-i Silistre, 182, 307; —-i Vidin, 305, 350, 355

İSKENDER bin FEYLESOF, 36; —-ı Yunanî, 309

İskenderiye, 279, 392, 393, 394

İskenderun, 38

İslâm firkataları, 35

İSMA'ÎL AĞA, Cebecibaşı, 137

İSMÂ'ÎL AĞA, Divrikli, Dergâh-ı âlî cebeci ağası, 321

İSMÂ'ÎL AĞA, Edirne kethudâyeri, 322

İSMA'ÎL AĞA, Mîrâhûr-ı evvel, 49, 304, 323, 324

İSMA'ÎL AĞA, Ser-gulâm-ı bâkī, Başbâkīkulı, 281, 320, 327, 341

İSMA'ÎL AĞA, Telhîsci, 276, 384

İSMA'ÎL EFENDİ, Defterdâr, 199 207, 208, 209, 238, 286, 288, 291, 292, 293, 294, 297,

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

298, 302, 305, 319, 324, 328, 329, 333, 334, 335, 337, 345, 350, 359, 361, 376, 413

İSMA'İL PAŞA, Edirne bostancıbaşısı, Vezîr, 40; Hanya muhâfızı, 40, 100

İSMA'İL PAŞA, Esir, Yeniçeri ağası, 119, 150, 247, 250, 270, 271, 301, 314, 315, 316,

İSMA'İL PAŞA, Koca Nişâncı, Vezîr-i a'zâm, 205, 206

İSMA'İL, Celeb[i]zâde, Köse, Başmukāta'a kalemi başhalîfesi, 45, 186, 235

İSMÂ'İL, Lâlâ, 300

İsma'îl geçidi, 238

İspanyol cengcisi, 31

İstanbul, 32, 36, 38, 42, 43, 44, 47, 58, 64, 65, 66, 82, 87, 91, 103, 114, 115, 116, 125, 126, 133, 136, 137, 141, 143, 149, 151, 167, 169, 171, 174, 181, 183, 184, 185, 191, 192, 193, 205, 211, 217, 233, 241, 244, 246, 254, 255, 256, 258, 267, 273, 285, 296, 300, 301, 313, 315, 319, 322, 324, 325, 329, 330, 337, 341, 348, 349, 353, 354, 355, 356, 359, 362, 376, 379, 389, 390, 397, 398, 421, 428, 434; — ağası, 232, 233; — Gümrüği, 245, 141; — Gümrükcisi, 245, 285; — Mukāta'ası, 211, 257; — dülgeri, 184; —hirfeti, 256; — ihtisâbı, 257; — menzili, 348, 349, 350; — vâdîleri, 391; — kā'im-makāmı, 184, 376; — kādısı, 47, 313; — keferesi, 126, 246 ; — kilesi, 32, 181, 238, 267

İstanköy Cezîresi, 241, 312,

İstarova Kazâsı, 306

İstavroz Bâğçesi, 389

İstefe, 41, 59, 213, 379, 426

istîlâ, 22, 25, 60, 90, 207, 344, 354, 393, 395, 425, 427; —-yı kefere, 25, 28, 59, 61, 86, 87, 306, 335, 403, 405, 424, 426; —-yı müşrikîn, 424

İstolo, 94

İşbat kazâsı, 155

İzdin, 426

İzebolı kazâsı, 260

İzladi kazâsı, 261

İzmir, 126, 127, 394; — Kârhânesi, 128

izn-i hümâyûn, 62, 73, 88, 117, 225, 279, 325, 367,

K

Ka'be, 151, 275; —-i mu'azzama, 254

kā'ide; —-i bâzergânî, 290; —-i gılmânân-ı Enderûn, 408; —-i kitâbet, 233; —-i Sarây-ı Sultâniyye, 408; —-i şehinşâh-ı cihânbânî, 254; —-i şehinşâh-ı Süleymânî, 406; —-i tarz-ı Süleymânî, 26, 99, 286, 304; —-i tarz-ı şehinşâh-ı Süleymânî, 47, 63, 194, 407; —-i tarz-ı şehinşâhî, 288; —-i teşrîfât, 63

Kā'im-makām, 34, 47, 60, 73, 81, 89, 107, 185, 284, 294, 296, 313, 358, 368, 371, 375, 380, 391, 400, 402, 405, 406, 422; —-ı Âstâne, 38, 78, 81, 314, 324; —-ı İstanbul, 376; —-ı Rikâb-ı hümâyûn, 27, 39, 40, 57, 58, 62, 70, 72, 74, 75, 76, 79, 82, 89, 91, 92, 94, 95, 97, 98, 99, 104, 107, 108, 116, 119, 149, 150, 164, 246, 247, 274, 277, 337, 375, 390, 392, 400, 402, 410, 413, 421

Kaçanak Boğazı, 60, 61

Kadın karyesi, 119

KADIZÂDE HÜSEYİN PAŞA, Vezir, Anadolu müfettişi, 40,

kādî, 37, 47, 82, 96, 99, 120, 130, 131, 147, 150, 154, 158, 159, 162, 164, 173, 181, 185, 187, 189, 225, 240, 249, 261, 263, 270, 289, 323, 330, 332, 336, 337, 344, 358, 359, 364, 367, 368, 370, 375, 380, 385, 390, 398, 406, 416, 417, 421, 430; —-'asker, 82, 96, 99, 150, 249, 263, 270, 359, 385, 390, 417, 421; —-'askerân, 358, 367; — 'asker-i Anadolı, 81, 96, 99, 359; —-'asker-i Rûmili, 82, 99, 120, 225, 390, 417; —-'askerân-ı Rûmili ve Anadolı, 99, 150, 149, 263, 270, 271, 337, 375, 385, 406, 421

Kādîçeşmesi, 257

Kādîköyi, 367, 384, 385

KĀDÎOĞLI, 358

KĀDÎZÂDE, 40

KADRİ EFENDİ, Vezîr-i a'zam-ı sâbık Civân Kapucıbaşızâde Evkāfi'nın mütevellisi, Mevkufâtî, 218

kaftân, 62, 84, 85, 385; —-î, 142, 229

KAFTÂNÎ HÜSEYİN AĞA, Yenişehir kasabası a'yânı, 229

Kâğıdhâne, (*'de Mîrgûneoğlı Hadîkası*>) 389; — Boğazı, 217

Kāhire-i Mısr, 112

kahve, 74, 247, 265; —-hâne, 42, 113

kahve-altı-i mâ-hadar, 274

KĀKŪMÎ İBRÂHİM EFENDİ, Büyük tezkireci, 376; Rûznâmçe-i evvel vekîli, 379

Kal'a; —-i Atina, 308, 309; —-i Azak, 176, 177; —-i Beç, 71, 203; —-i Belgrad, 21, 25, 31, 34, 35, 79, 84, 85, 86, 103, 110, 122, 123, 132, 140, 152, 156, 159, 160, 162, 164, 182, 193, 219, 235, 240, 241, 262, 269, 291, 300, 317, 318, 333, 334, 335, 345, 348, 355, 358, 373, 397, 400, 410, 418, 421, 424, 425, 427, 431, 432, 433, 434; —-i Budin, 86, 403; —-i Edirne, 106; —-i Eğriboz, 135, 232, 266; —-i Gördos, 59; —-i Hanya, 39, 40, 213, 244; —-i Kamaniçe, 128; —-i Kandiye, 69; —-i Kavala, 415; —-i Niş, 25, 103, 402; —-i Osek'e, 34; —-i Seddü'l-islâm, 177; —-i Selanik, 362; —-i Sultâniyye, 395; —-i Tımışvar, 28, 30, 29, 31, 79, 122, 130, 234, 240; —-i Vidin, 130, 234, 240

kalafâtcı, 245, 246; —-yân, 246, 255, 428

KALAYLIKOZ AHMED PAŞA, Vezir, Sivas vâlîsi, 356

Kalem; —-i Cizye, 319; —-i Mensûh, 211; —-i Mevkūfât, 69, 211, 212, 213, 214, 219, 232, 239, 268, 269, 292; —-i Mukāta'a, 234, 235, 236, 352; —-i Mukāta'a-i Evvel halîfeliği, 236; —-i Mukāta'a-i Hâslar, 352; —-i Mukāta'a-i Sâliyâne halîfesi, 234; —-i Re'îsü'l-küttâb, 241; —-i Riyâset, 144; —-i Rûmiyâne, 295; —-i Teşrîfât, 220; —-i Yenişehir, 180, 182; —-iyye, 178, 193, 201, 333, 339

Kalenderî, 48

Kalgay, 69, 72

kalitahâ, 171

Kalmuk, 382, 385, 386, 388, 400

Kalon; Mukāta'a-i —, 343

Kalpak, 302

kalyon, 64, 227, 244, 245, 395

Kamame, 271

Kamaniçe; — defterdârı, 125; — Kal'ası, 128, 149, 270; — seferleri, 201, 215, 370

kanâdîlhâne, 127

Kanâdîlli, 389

Kanber lûlesi, 43

KANBURZÂDE, 299

Kandiye, 39, 40, 67, 69, 149, 206, 213, 214, 320, 354, 392, 393

Kangırı sancağı, 201

KANI DELİ PİYÂLE, Kapudan, 395

KÂNÎ EFENDİ, Büyük tezkireci, 376

Kanije, 326; — vâlisi, 409

kānûn; —-ı kadîm, 84, 88, 101,202, 203, 216, 220, 234, 235, 256, 263, 264, 291, 294, 303, 378; —-ı pâdişâhân, 391; —-ı kadîm-i selâtîn-i mâziyye, 247; —-ı selâtîn-i mâziyye, 263, 398; —-ı vüzerâ-yı sâlifîn,250; —-ı selâtîn-i şehinşâhî, 228; —-ı kadîm-i cihân-bânî, 112; —-ı şehinşâhî, 125, 198; —-ı kadîm-i şehinşâhî, 100, 165; —-ı kadîm-i pâdişâhî, 179; —-ı Âl-i Osmânî, 26, 254, 409; —-ı kadîm-i Âl-i Osmânî, 46, 63, 194, 286, 288, 304, 407; —-ı teşrîfât, 230

KAPLANPAŞAZÂDE, Yanyalı, Ali Paşa, Mora Ceziresi seferine memur, 41, 404; Kaplan Paşa, 404

Kappân, 192, 193, 338, 351; — Hânı, 351; — çırağı, 193; —-î, 27, 72, 192, 195, 328, 359, 366

KAPPÂNÎ MEHEMMED EFENDİ, kassâbbaşı, 40, 72, 192, 359, 366; Ordu-yı hümâyûn'da kassâbbaşı, 195, 328,

kapu; — kethudâsı, 123, 230, 294, 295, 296, 399, 412; —cıbaşı, 44, 78, 218, 228, 263, 328, 379, 382, 395, 401, 411; —cılar kethudâsı, 59, 124, 208, 369

KAPUDAN MEZAMORTA HÜSEYİN PAŞA, Kapudan-ı Bahr-i Sefid, 227, 245

Kapudan, 34, 35,39, 227, 334, 245, 246; —-ı Bahr-i Sefîd, 39, 117, 311, 356, 381; —-ı Tuna, 34, 172, 230, 246, 364, 422; —-ı Belgrad, 364

kapukulları, 31, 147, 154, 156, 173, 176, 195, 228, 244, 245, 264, 299, 300, 316, 355, 390, 430

Kapuortası, 130, 134, 275, 283, 313, 314, 365, 366, 420

KARA AHMED, Ruscuk sâkini, 305

KARA HALÎFE, 78

KARA MEHEMMED AĞA, Akyayla, Sofya a'yânı, 378; Hassa kassâbbaşı vekîli, 378, 412, 413

KARA MEHEMMED AĞA, Dîbâyîzâde, 238, 239

KARA MEHEMMED AĞA, Edirne a'yânı, 294; Ağa vekîli 315,

KARA MEHEMMED AĞA, Zağarcıbaşı, 235; Kul kethudâsı 235, 315

KARA MEHEMMED PAŞA, Deli, Mîr-i mîrân-ı Engüri, 361, 401

KARA MUSTAFA PAŞA, Kandiye şehidi, 392

KARA MUSTAFÂ PAŞA, maktûl Vezîr-i a'zâm, 21, 24, 49, 57, 60, 63, 66, 71, 74, 86,

TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

140, 149, 201, 202, 203, 218, 276, 278, 341, 382

KARA MUSTAFA PAŞA, Nüzül Emîni Ahmed Ağa'nın vekîli, 334

KARA OSMÂN AĞA, Edirne a'yânı, 129,

KARA ŞA'BÂN AĞA, Ruscuk sakini, 334

KARA VEZÎR, Maktûl, 25

KARA YAHYÂ AĞA, Belgrad Gümrük emîni, 291, Bağdat Gümrük emîni, 335, 351

Karaağaç, 389

Karabayır, 337, 398, 402

Karacaköy, 369, 396

Karadağ, 153

Karadeniz, 217, 355, 394, 409

Karaferye, 158

Karahızırlar, 367, 382

Karahisâr-ı Şarkī, 53, 191

KARAKULAK DERVİŞ MEHEMMED, İsakcı kādîsı, 77, 78

KARAKULAK İBRÂHÎM, Cizyedâr, 77

Karaman, 109, 122, 144, 169, 188, 191, 282, 357, 374, 381, 420

karanfil, 75

KARANFİLİZÂDE ALİ EFENDİ, Cafer Paşa kapu kethudâsı, 123; Mevkūfâtçı, 219, 238, 239

KARANFİLİZÂDE HASAN AĞA, Subaşı, 28, 73, 81, 104, 108, 114, 117

Karasu, 182

Karesi, 322, 411

Kârhâne, 127, 136, 143, 269, 270, 413; —-i arabacıyân, 384; —-i Baruthâne, 127, 128, 142; —-i Baruthâne-i Selanik, 137; —-i Selanik, 137, 138

Karıştıran, 115; — Bâğçesi, 113; — Bâğçesi Ustası, 112; — ustası, 113, 114, 115, 116

Karinâbâd, 52, 55, 98, 350, 351, 355

Karlıili, 351, 352, 353

KARPUZ, 61

Kars sancağı, 249, 362

KĀRÛN, 129, 145, 280, 430

karye, 57, 120, 337; —-i Ayolaş, 352; —-i Çölmek, 39; —-i Filoriş, 352; —-i Hefnan, 367; —-i İskender, 337; —-i Küçük Sirem, 161; —-i Paşa, 367; —-i Velezdan, 352; —-i Hefnan, 367; —-i Paşa, 367; —-i Timurtaş, 148

Kāsımpaşa, 72, 136, 137; — Hammâmı, 72

kasr, 127, 274; —-ı Abaza, 22, 424; —-ı Alay, 238; —-ı hadîka, 332; —-ı hümâyûn, 417; —-ı Sûr, 150, 151, 353

kassâb; —-ân, 38, 94, 190, 255, 330, 359, 366, 378, 380, 413; —-başı, 169, 328; —-başılık, 189, 192, 329, 366, 413

Katana, 230

KÂTİB MEHEMMED, *Câmi'u't-tevârîh* müstercimi, 23

KÂTİB MEHEMMED, Şeyh-i esterân, 248

kâtib; —-i beytü'l-mâl, 175; —-i esrâr, 378; —-i Hazîne, 175; —-i Nüzül, 268; —-i Sarrâcîn-i Hâssa, 124, 323; —-i sırr, 22

KATKU, 281, 337, 338

Kavak, 389, 407

Kavala; — Kal'ası, 415; — Kal'ası muhâfızı, 415; —-lı Bâğçesi, 389

kavvâfân, 428

KAYIKLI VELİ AĞA, Odun emîni, 80, 81

Kayseriyye, 45, 125, 128, 169, 191, 235, 381

Kaysı-i Şâm, 75

Kazak-ı âkk, 24, 25, 149,242, 337

Kazan, 382; — Derbendi, 381

kazmacıyân, 132

kemângerân, 255

KEN'ÂN AĞA DÂMÂDI ALİ AĞA, Edirne a'yânı, 32, 140

keraste, 64, 67; —ci tâ'ifesi, 32

Kermehisâr, 394

Kesmekaya, 58

Kesriye, 155

Keşişdağı, 434

KEŞTÂSB, 310

kethudâ, 33, 42, 59, 63, 65, 78, 85, 88, 95, 96, 100, 101, 107, 119, 122, 123, 124, 133, 174, 175, 178, 194, 201, 208, 215, 217, 221, 222, 230, 235, 242, 269, 270, 271, 276, 278, 281, 282, 291, 294, 295, 296, 297, 304, 315, 321, 322, 337, 341, 369, 379, 380, 392, 398, 399, 407, 412; —lık, 168, 216, 235, 276, 317, 321, 376, 412; — kadın, 397, 398; — kadınlık, 397; —-yeri, 147, 154, 156, 158, 159, 162, 164, 173, 181, 183, 185, 186, 187, 196, 261, 301, 322, 337, 365, 406; —-yı bâb-ı Han-ı âlî-şân, 125, 216; —-yı bevvâbîn, 26, 88, 100, 151, 194, 202, 205, 228, 250, 264, 333, 398, 406; —-yı Bezistân-ı İstanbul, 379; —-yı Hazîne, 175; —-yı Hazîne-i Enderûn, 38 , 120, 165, 168, 175; —-yı Kā'im-makām, 119, 284; —-yı mutlak,

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

88; — -yı Sadr-ı âlî odası, 122; —-yı Sadr-ı âlî, 85, 222, 223, 250, 387; —-yı sâhib-i devlet odası, 122; —-yı sârbân, 361; —-yı teberdârân-ı Sarây-ı Atîk, 114

KEYVÂN, 56, 57, 142

Kıbrıs; — Cezîresi, 125, 174, 175, 210, 217, 356; — vâlîsi, 124, 127

KILIÇ ALİ PAŞA, maktûl, sâbık Defterdâr, Kıbrıs Vâlîsi 109, 124, 127, 174, 175, 176, 186, 199, 208, 210 217, 369

Kıptiyân cizyesi, 124

Kırım, 57, 69, 72, 73, 74, 194, 236, 324; — Hanlığı, 63; — hanı, 324, 386; — Pâdişâhı Han-ı âlî-şân, 390; — Tatarı, 386

KIRKÇEŞMELİ SÜLEYMÂN EFENDİZÂDE MUSTAFA EFENDİ, Ruznâmçe-i Evvel, 127, 206; Mevkūfâtî, 218; Defterdâr kâim-makâmı, 322, 324

Kırkkavaklar, 416

Kırkkilisa, 216, 345

kışla emîni, 89, 96, 110

Kızıl Ahmedlü, 383

KIZILÇUBUKOĞLI ES-SEYYİD ABDURRAHMAN ÇELEBİ, Nüzul katibi, 268, 269

kilar; —-cıbaşı, 150, 263, 407; —-ı âmire, 74; —-ı Enderûn, 407

Kili, 177, 186, 256, 270, 324, 390; — Boğazı, 240; — İskelesi, 132, 178

Kilis Kazâsı, 178, 378

kimyâ, 68

Kirişhâne, (*Tunca Nehri Kenarı'nda*>) 301, 303, 354

kirpâs-ı sürh, 302

kîsedâr, 221, 222, 376; —-lık, 215, 216, 222, 239

kitâbet-i Nüzül, 269, 292

KOCA NİŞANCI İSMA'ÎL PAŞA, Vezîr-i a'zâm, 205, 206

KOCA PAŞAZÂDE MUSTAFA BEY, Mevkūfâtçı, 214

KOCA PAŞAZÂDE SÜLEYMAN BEY, Üsküdârî Abdullah Efendi'nin kaynatası, 72

KOCA SÜLÜ SÜLEYMÂN PAŞA, 392, 293, 394

Kocaili sancağı, 232, 244, 409

koçı, 117, 120, 138, 151, 173, 194, 274, 317, 327, 331, 335, 346, 353, 365, 370, 384, 385, 396, 414, 415, 419, 427,430

Kolalı Karyesi, 113

kolonborna topu, 85, 423, 424, 432

Kolonya Kazâsı, 153

Koniçe Kazâsı, 266

Konya, 46

KOPAROĞLI, Boğdan Voyvodası kapı kethudâsı, 294, 295, 296

Kosova, 61, 402

Kostantıniyye, 63, 103, 115, 151, 212, 216, 217, 221, 257, 258, 271, 279, 285, 288, 294, 303, 312, 354, 359, 383, 389, 397, 405, 423, 434, 428

Kotur, 393

Kovacılar Mahallesi , 116, 117

koyun, 69, 169, 170, 178, 193, 212, 324, 328, 383, 387, 403, 413

Köle, 56, 142

kömür, 54, 55, 56, 89, 138

KÖPRÜLÜ MEHMED PAŞA, Vezîr-i a'zâm, 29, 86, 148, 199, 320, 409,

KÖPRÜLÜZÂDE AHMED PAŞA, Vezîr-i a'zâm, 34, 69, 86, 139, 215, 216, 217, 288, 320, 358, 392, 393, 404; Fazıl Ahmed Paşa, 200, 201,

KÖPRÜLÜZÂDE MUSTAFA PAŞA, Vezîr-i a'zâm, 42, 43, 74, 86, 142, 149, 170, 207, 208, 209, 211, 218, 219, 241, 254, 404, 426

KÖR KETHUDÂ MUSTAFA EFENDİ, Köprülüzâde Mustafa Paşa kethudâsı, 42, 92, 217

KÖSE AHMED AĞA, , 234, 305, 306, 350, 351, 355

KÖSE ALİ PAŞA, Niğdeli, 144, 145, 248, 404

KÖSE HALÎL EFENDİ, Mürekkebîzâde, Başmuhâsebe halîfesi, 168, 169, 227, 328, 377

KÖSE HASAN EFENDİ, Başmuhâsebeci, 109, 283, 379, 419

KÖSE SİYAVUŞ AĞA, mühürdar, 311, 312

Köstence, 177, 178

Köstendil, 25, 159, 342, 343, 344; —-li, 402

Kral, 34, 272, 302, 423; —-ı diyâr-ı Alaman, 272; —-ı Nemçe, 90, 115, 392; —-ı Kurs, 302; —-*ı Orta Macar, 303*; —-ı Venedik Morçın, 379, 381, 393, 394; —-ı bed-fi'âl Cezîre-i Yunaniyye, 392

kubbe-nişînlik, 204, 409

KUBÛRÎZÂDE, 338

Kuds, 44, 271

Kûh-ı Keşîş, 435

kul kethudâsı, 85, 186, 235, 250, 270, 271, 315, 337

KULAKSIZ, BARUTCU, zımmî, 137,

Kuleli, (hadîka-i sultâniyyeye>) 217

Kulle Kapusı, 124

kumbara, 24, 66, 67; —-cıbaşı, 132, 133

KUMRI MEHEMMED AĞA, Reisülküttap Şamizâde hazinedarı, 139,

KURD PAŞA, 28

KURD SÂRBÂNOĞLU, Edirne a'yânı, 124

Kurveleş Kazâsı, 155

kuşcıyân, 408

kuzât, 37, 50, 165, 268, 338, 370, 372, 405, 416, 430,

KÜÇÜK ÇELEBİ, Haremeynü'ş-şerîfeyn muhâsebecisi, 106, 281, 288; Maliye tezkiresi vekîli, 376

KÜÇÜK HÜSEYİN AĞA, Defterdâr, 199, 205, 206

KÜÇÜK MEHEMMED PAŞA, Defterdâr, 39, 106

Küçük Pazarı, Tunca Nehri Kenarı'nda, 109

Küçük Sirem karyesi, 161, 162

Küçük; — Âhûr Kethudâsı, 304; — Evkâf aklâmı, 210, 211; — Kal'a Kalemi, 309; — Mîr-âhûr, 26, 202, 333, 353; — mîrâhûrluk, 89, 333; — oda, 198, 408; — Rûznâmçe, 220, 376, 378; — Tezkirecilik, 376

Küçükçekmece, 277

küffâr; —-ı hâksâr, 21, 22, 24, 25, 28, 29, 31, 39, 41, 40, 60, 66, 172, 176, 365, 367, 375, 379, 381, 388, 390, 391, 395, 397, 401, 402, 403, 409, 410, 418, 422, 424, 425, 427, 430, 433; — firkataları, 35

kükürd, 137, 138

Künhü'l-ahbâr, 90

KÜRD MUSTAFÂ AĞA, Kapıcıbaşı, 263

Kürd, 263, 386

Kürlemeşte Mukāta'ası, 352

Kütahya, 55, 111, 200, 323

L

Ladjiten Kal'ası, 149

lağım, 132, 424, 425; —-cı, 132, 184, 185; —-cıyân, 184

lahm, 191, 256, 325, 412; —-ı bakar, 196; —-ı bere, 330, 331; —-ı ganem, 74, 169, 191, 289, 290, 330, 331, 332, 380; —-ı kuzı, 330, 331, 332

Lanka Bostânı, 114

Lavoş Kral, 272

Laz, 428

Leh, 71, 270, 295, 404

leşker, 23, 24, 34, 272, 354; —-i bâgiyân, 24; —-i Engürüs, 432; —-i Kurs, 230; —-i küffar, 22, 123, 229, 330, 379, 430, 432; —-i Nemçe, 229, 230, 403, 427; —-i Tatar, 386, 387, 388, 389, 390, 395, 400, 403, 410

Leva, (*Levice*) 148

levâzım-ı seferiyye, 188

levendât, 35, 129, 171, 196, 302, 306, 352, 358, 364, 420; —-ı donanma-yı hümâyûn, 35; —-ı piyadegân, 306; — bayrakdârları, 97

Limni Cezîresi, 370, 371

limon, 75

Lipova, 424; — Kal'ası, 30, 403, 405, 425

Litra, (*Nitra*) 149

Livadiye, 379, 426

Lofça; kazâ –i — 260; cizye-i gebrân-ı —, 363

Londire; çuka-i — 302, 385

lu'b; —-ı cirid, 239, 331, 332; —-ı hokkabâzlık, 413; —-ı matrakcıyânın, 70; —-ı pehlivânân, 331

lû'lû'-yi Hürmüz, 399

Lût, 209

M

Ma'âdîn, 146

Ma'cûncı Çârşûsı, 114

MA'DEN AĞA, Kapıcıbaşı, 126, 127

Ma'den; — Ağası, 126, 127; — Mukāta'ası, 211, 378; — Mukāta'ası başhalîfesi, 377

MA'NİSALIZÂDE (MAĞNİSALIZÂDE) AHMED EFENDİ, Mevkūfâtî, 212, 215

MA'NİSALIZÂDE (Mağnisalızâde) MAHMÛD EFENDİ, Defterdâr, 199, 203; Mevkūfâti 215

Mâbeyn Odası, 282

Macar, 31, 123, 182, 192, 303, 404; — altunı, 265; — leşkeri, 392; — katanaları, 433,

Maçin, 240

Mağaralar, 41

TÜBA TÜRK BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Mahallât; —-ı Çingâne, 116; —-ı Edirne, 28; —-ı Yehûdâ, 102

MAHMUD AĞA, Koca, Şehirköylü, 29, 87, 313, 314

MAHMÛD BEYZÂDE MAHMÛD PAŞA, Rumeli Beylerbeyi, 28, 306, 313, 400, 402, 410, 411, 433, 434

MAHMÛD ÇELEBÎ, SİNOBÎ, Mevkūfât kalemi şâkirdi, 64

MAHMÛD EFENDİ, Ma'nisalızâde (Mağnisalızâde), Defterdâr, 199, 203, Mevkūfâti 215, 216

MAHMÛD EFENDİ, AK, Anadolu kādî'askeri, 96, 99

MAHMÛD PAŞA, Niğbolu a'yânı, 313

MAHMÛD PAŞA, Sivas Vâlîsi, 356, 402

MAHMÛD PAŞA-YI VELÎ, 62, 106, 107

MAHMÛD, SARI, Edirneli 193

Mahsûl; —-i kalem, 216; —-i Mevkūfât, 215

Mâkiyân, 74, 256, 289; —-cıyân, 428

Maksûdiyye, 33, 62, 79, 98, 116, 128, 249, 373, 399, 410, 418

maktû'a-i avârız, 53

Mâliyye, 80, 156, 158, 159, 162, 308, 318, 336, 426; — Kalemi, 164, 168, 172, 178, 240, 308, 377, 412; — Tezkirecisi Vekîli, 379

manâsıb; —-ı Dîvân, 142, 375, 379, 384; —-ı Kalem-i Cizye, 319; —-ı Mevkūfât, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219; —-ı muhâsebe-i evvel, 142, 143; —-ı rûznâmçe-i evvel, 142

Manastır, 157, 158

Mankalya, 146, 147, 177, 178, 182

Manya beyi, 41

MARANKOZ MUSTAFÂ AĞA, *Üsküdârî*, 409

marankoz, 245, 246, 409,

Mardin, 378

MARMARALI AHMED AĞA, cizyedar, 241, 245, 329

MATARACI AHMED BEŞE, 230

Matbah, 119; — emîni, 434, 435; — matbah emîni vekîli, 435; —-ı âmire, 54, 74, 206, 252, 256, 257, 409, 412, 413

matrakcıyân, 47, 70

MAYMÛNCI DELİ MEHEMMED, 192

Mazarak Kazâsı, 155

Medîne; —-i münevvere, 212, 213, 254

medîne-i Konya, 46

MEHEMMED AĞA, ARABKİRLİ, İstanbul muhtesibi, surre emîni, 254

MEHEMMED AĞA, ARABKİRLİ, Yeniçeri Ocağı kul kethudâsı, 186, 316, 317

MEHEMMED AĞA, Çavuşbaşı, 85, 184, 219, 222, 223, 230, 249, 263, 264, 270, 355, 376, 379,

MEHEMMED AĞA, Çavuşzâde, Pindârî, Odun Emîni, 54, 56

MEHEMMED AĞA, DERVİŞ, İstanbul Ağası, 232, 233

MEHEMMED AĞA, DOĞRAMACI, Sekbanbaşı, 321,

MEHEMMED AĞA, Eğinli, Yeniçeri kul kethudâsı, 186

MEHEMMED AĞA, Kapıcıbaşı, 174, 176, 382

MEHEMMED AĞA, Kara, Dîbâyîzâde, 238, 239

MEHEMMED AĞA, KARA, Edirne a'yânı, 294; Ağa vekîli, 315

MEHEMMED AĞA, KARA, Zağarcıbaşı, 235, kul kethudâsı 235, 315

MEHEMMED AĞA, KUMRI, Reisülküttâb Şâmîzâde hazînedârı, 139,

MEHEMMED AĞA, Sadr-ı âli kethudâsı, 178, 222, 223

MEHEMMED AĞA, Siyavuşzâde, 239

MEHEMMED AĞA, SÖHRÂB, Hasoda masdûrcıbaşı, 409

MEHEMMED AĞA, YEĞEN, Tokad voyvodası, 198, 223

MEHEMMED BEY EFENDİ, HÜSEYİN PAŞAZÂDE, Defter-i hakanî emîni, 287, 304, 377

MEHEMMED BEY, Gürcî Paşazâde 106

MEHEMMED BEY, İbrahim Ağa damadı Ömer Efendizâde, Şehirköy a'yânı, 202, 203

MEHEMMED BEY, SARI ALİ EFENDİZÂDE, Defterdâr, 199, 201, 206; Mevkūfâtî, 212

MEHEMMED EFENDİ, Aşcıbaşızâde, Mevkūfâtî, 215

MEHEMMED EFENDİ, BEHCETÎ, Reisülküttâb kalemi şâkirdi, Mevkūfâtî, 214

MEHEMMED EFENDİ, BEYÂZÎ, Mevkūfât şâkirdi, Küçük Ruznâmçeci, 377

MEHEMMED EFENDİ, Defterdâr Ahmed Paşa biraderi, 213, Mevkūfâtî, 213

MEHEMMED EFENDİ, İstanbul Defterdâr vekîli, 38

MEHEMMED EFENDİ, Kappânî, kassâbbaşı, 40, 72, 192, 359, 366; Ordu-yı hümâyûn'da kassâbbaşı, 195, 328,

MEHEMMED EFENDİ, Sultan İbrahim Vâlîdesi kethudâsı, 322

MEHEMMED EFENDİ, ŞABANZÂDE, Mevlana, Anadolu Kazaskeri, 38, 41, 81, 82, 96

MEHEMMED EL-ENSÂRÎ, Yenişehir ve Fener kādîsı, 229

MEHEMMED HALÎFE, CELEB, Başmuka'atâ başhalîfesi İsma'îl Halîfe'nin babası, 186

MEHEMMED HALÎFE, DÂMÂD, 239, Mehemmed Çelebi, 269; nüzûl kâtbi, 292; Mehemmed Efendi, 377, 378

MEHEMMED HALÎFE, Tavilezâde, 214

MEHEMMED KETHUDÂ, HIMHIM, Vezir Ali Paşa kethudâsı, 291

MEHEMMED PAŞA, Boynueğri, Şam vâlîsi, 198, 408

MEHEMMED PAŞA, DELİ, KARA, Mîr-i mîrân-ı Engüri, 361, 401

MEHEMMED PAŞA, DİVRİKLİ, Trablusşam Vâlîsi, 198, 203

MEHEMMED PAŞA, ELMAS, Vezîr-i a'zâm, 247

MEHEMMED PAŞA, GENÇ, Aydın ve SaruHân muhassılı, 40, 122; Sivas Vâlîsi, 305, 350, 403

MEHEMMED PAŞA, GÜRCÎ, Şâm Vâlîsi, 179, 315, Karaman Vâlîsi, 357, 374

MEHEMMED PAŞA, KÜÇÜK, Defterdâr, 39, 106

MEHEMMED PAŞA, Nişancı, 57, 62, 64, 80, 99, 119, 150, 250, 270, 327, 375, 385, 406

MEHEMMED PAŞA, Serhadli 403, 404, 405

MEHEMMED PAŞA, Tabanıyassı, 213

MEHEMMED PAŞA, Tavil, 120, 125, 139

MEHEMMED PAŞA, ZÛR, Mîr-i mîrân-ı Bolı, 360, 365, 366

MEHEMMED ZAİM, *Câmi'ü't-tevârîh* mütercimi, 63, 90, 310

MEHEMMED, Cizyedar, 76, 77, 126

MEHEMMED, DERVÎŞ, Karakulak, İsakcı Kadısı, 77, 78

MEHEMMED, EL-HÂC, Edirne menzilcisi, 47, 346, 347, 362

MEHEMMED, EL-HAC, Kara Halîfe çırağı, 78,

MEHEMMED, KÂTİB, Şeyh-i esterân, 248

MEHEMMED, Maymûncı Deli, 192

MEHEMMED, Tersâne emîni, 246

MEHMED AĞA, KARA, AKYAYLA, Sofya a'yânı, 378; Vekîl-i Ser-kassâbân-ı Hâssa, 378, 412, 413

MEHMED PAŞA, Köprülü, Vezîr-i a'zâm, 29, 86, 148, 199, 320, 409,

MEHMED PAŞA, Rumeli Beylerbeyi, 30,

mehterân, 63, 85, 239, 251, 339, 378; —hâne, 47, 49, 323, 387; —ân-ı hayme-i hâssa ocağı, 339

Mekke-i mükerreme, 221, 253, 336, 429

memâlik; —-i Âl-i Osmân, 88, 254, 394; —-i Âl-i Osmâniyye, 25, 58; —-i Erdel, 405; —-i İslâmiyye, 30, 335, 424, 431; —-i ma'mûre, 368; —-i mahrûse, 43, 46, 47, 220, 224, 225, 226, 393, 394, 395, 420, 430; —-i Osmâniyye, 25; —-i Rûmili, 139, 170, 290, 330, 346; —-i Anadolı, 139, 170, 236, 273, 330, 346

Memleha-i Ahyolı Mukāta'ası, 124, 125

memleket; —-i Acem, 66, 78; —-i Âl-i Osmân, 394; —-i Anadolı, 210; —-i Bosna, 61; —-i Erdel, 230, 388, 401, 403, 404, 410, 418, 433; —-i Nemçe, 90; —-i Venedik, 354

Menlik kazâsı, 94, 130, 157, 158, 159, 192, 261, 415

Menteşa sancağı, 128

menzil; —ci, 47; —-ciyân, 330, 346, 347; —Defteri, 347, 426; —-i Büyükderbend, 367; —-i Cisr-i Mustafapaşa, 258; —-i Çölmekköyi, 367; —-i Edirne, 246; —-i Halkalıpınar, 260; —-i Harmanlı, 258; —-i İhtiman, 260; —-i İstanbul, 348, 349; —-i Kādîköyi, 367; —-i Karye-i Hefnan, 367; —-i Karye-i Paşa,367; —-i Kayalı, 259; —-i Niş, 258, 261; —-i Osmânpazarı, 367; —-i Palanka-i Mûsâpaşa, 260; —-i Papaslı, 259; —-i Popköyi, 367; —-i Potova, 367; —-i Ruscuk, 367; —-i Sarây-ı Çingâne, 367; —-i Sarıburud, 260; —-i Silivri, 348, 349; —-i Sofya, 217, 218; —-i Şehriköyi, 260; —-i Ulak, 346; —-i Uludere, 258; —-i Uzuncaâbâd, 260; —-i Yeni Ablanova, 367; —-i Yeniköy, 259; —-i Yeşiloğlı, 367

Meriç Nehri, 106, 331, 416, 417, 434

mesâlih-i Dîvâniyye, 23

Mesîhiyye, 71, 392

meşâyih, 99, 100, 149, 150

mevâcib, 20, 92, 147, 169, 263, 264, 265, 279, 300, 301, 303, 325, 335, 344, 345, 355, 359; —-ât, 93, 94, 96, 325

Mevkūfât, 69, 72, 76, 215, 216, 217, 218, 219, 233, 235, 239, 256, 257, 336, 344, 372, 411, 415; —-cı, 123, 212, 215, 239, 376, 379; —-î, 212, 213, 215, 216, 217, 218, 219, 238; — Defteri, 51, 56, 108, 111, 133, 147, 178, 286; — Kalemi, 20, 21, 45, 64, 77, 78, 85, 93, 94, 168, 170, 172, 182, 196, 199, 200, 204, 211, 212, 213, 214, 228, 229, 232, 236, 240, 268, 285, 292, 305, 308, 309, 318, 322, 326, 329, 338, 345, 347, 350, 353, 364, 376, 412, 417, 426

Mevlevî, 43; —hâne, 104

Mevlûd; —-i şehzâdegân, 45; —-i şerîf, 98, 99, 101, 103, 104; —-i şerîfe, 99; —-ü'n-Nebî, 97, 98, 99, 102, 103

mevz; —-i mürg, 74; —-i razakī, 74; —-i siyâh, 74

Meydân; — çorbacısı, 264; — kassâbbaşılığı, 27, 94, 178, 191, 192,328, 329; — Kassâbbaşısı, 93, 94, 126, 169, 189; —-ı Sarây, 264; —-ı Sarây-ı Sultânî, 47; —-ı Yeniçeriyân, 169

MEZAMORTA PAŞA, kapudan, 227, 245, 277

MISIRLIZÂDE İBRAHİM PAŞA, Vezîr, Anadolu vâlîsi, 323, 356, 358

Mısr, 47, 65, 112, 165, 168, 200, 201, 205, 221, 239, 241, 276, 277, 312, 321, 371, 398, 404

MISRÎ EFENDİ, ŞEYH, 323, 360, 370, 371

Mi'mâr, 64, 86, 271, 391, 424; —-başı, 32, 91, 185; —-ân-ı hâssa, 185

Midillü Cezîresi, 289, 411

Migalgara Kazâsı, 207, 258

Mihal; — Köprüsi, 359, 416; —-bey Köprüsi, 230, 300, 303, 331

millet; —-i Erdel, 403; —-i Flemenk, 183; —-i Frenk, 394; —-i kefere-i Nemçe, 403; —-i Nasârâ, 71, 80, 106, 123, 126, 139, 149, 193, 220, 230, 244, 268, 272, 295, 424; —-i Saz, 404; —-i Venedik, 270, 393, 394

Mİ'MÂR AHMED, 391

Mîr; —-i Kıbtiyân, 372; —-i Mısr, 165, 168; —-i Mîrân, 28, 125, 128, 226, 249, 344, 345, 360, 366, 369, 374, 388, 400, 401, 402, 410, 433; —-i Mîrân-ı Bolı, 365; —-i Mîrân-ı Engüri, 361; —-i Mîrân-ı Mağnisa, 373; —-i Mîrân-ı Rûmili, 411; —-i Mîrân-ı Sivas Mahmûd Paşa, 402; —-i Mîrân-ı Sivas, 305; —-i muhterem, 287; —-livâ, 226, 240, 388, 403, 410; —-livâ-i Karlıili, 352; —-livâ-i Ohri, 352

mîrâhûr, 26, 138, 151, 174, 228, 304, 333, 357, 406; —-ân-ı Istabl, 179, 228, 238; —-ı evvel, 26, 49, 100, 174, 228, 304, 323, 324, 333, 434; —-ı kebîr, 409; —-ı küçük, 26, 88, 202, 353; —-luk, 333, 376,

MÎRGÛNEOĞLI, 389

mîrî, 32, 33, 50, 53, 56, 74, 79, 80, 86, 87, 92, 93, 95, 97, 104, 108, 110, 120, 123, 124, 125, 126, 130, 131, 132, 134, 136, 138, 142, 145, 147, 154, 156, 160, 161, 163, 170, 171, 178, 181, 184, 185, 189, 202, 204, 211, 227, 234, 236, 240, 244, 245, 248, 267, 268, 280, 282, 283, 293, 297, 305, 317, 318, 323, 325, 333, 345, 347, 350, 355, 358, 361, 364, 369, 372, 378, 379, 384, 399, 418

Modoniç, 426

Mohac, 272, 326, 423

Molova Cezîresi, 321

Monlâ Gûrânî, İstanbul'da, 114

Mora, 39, 196, 203, 372; — cezîresi, 39, 41, 270, 354, 392, 393, 395; —Muhassılı, 198, 313; —-lı, 394

Morava Nehri, 401, 433

MORÇIN, Venedik Kralı, 354, 379, 381, 392, 393

Moskov, 71; — kralı, 24, 149

MUCURLI OSMÂN AĞA, 97

Mudanya, 435; — İskelesi, 434, 435

Muhâsebe; —-i Anadolı, 204, 210, 377; —-i Cizye Kalemi, 227; —-i Cizye, 211; —-i Evvel, 76, 142, 143, 210, 223, 236, 286, 288, 291, 294, 297, 302, 319, 320, 338, 376; —-i Haremeyn, 211; —-i Haremeynü'ş-şerîfeyn, 210, 211, 218, 241; —-i Kalem-i Cizye, 319; —-i mübâya'a-i hınta, 452; —-i Ziyâde-i Cizye, 211

muhassıl, 38, 122, 198, 313, 342, 369, 372; —-lık, 226, 322, 344, 345, 411; —-lık-ı Aydın ve Saruhan, 55; —-ı emvâl, 208, 344

muhayyemgâh, 21, 41, 59, 79, 84, 93, 96, 98, 103, 109, 117, 119, 122, 123, 133, 205, 213, 215, 218, 219, 240, 279, 298, 356, 360, 365, 368, 372, 374, 375, 381, 387, 391, 395, 424

muhtesib, 33, 257, 289; —-ân, 289; —-i mahmiye-i Kostantıniyye, 257

Mukābele; —-i Süvârî, 198, 220, 322, 414; —-i *Süvârî Defterleri*, 117; —-i Süvârî Kalemi,

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

299; —-i Piyâde, 220, 299; —-i avârız, 146, 160, 163, 173, 174, 256, 346; —-i Üsârâ-i Kefere-i Nemçe, 424

Mukāta'a, 125, 178, 186, 211, 220, 234, 235, 274, 343, 352; —-ât, 27, 92, 97, 125, 147, 181, 211, 237, 240, 298, 322, 336, 342, 343, 344, 345, 353, 366, 372, 378, 379; —-i ağnâm-ı celeb-keşân, 344; —-i Anatolkoz, 352; —-i Avlonya, 211; —-i Azaz,190; —-i Burusa, , 211, 299; —-i Celeb-keşân, 211; —-i Dalyanhâ-i Memlaha-i Narda, 352; —-i Eğriboz, 211; —-i Evvel halîfeliği, 186, 236; —-i Evvel Kalemi, 186, 236; —-i Evvel, 211, 235; —-i Gümülcine, 111; —-i Haremeyn, 211; —-i Haslar, 211; —-i Hâslar, 352; —-i İstanbul, 211, 258; —-i Kalon, 343; —-i Kefe, 211; —-i Kürlemeşte, 352; —-i Ma'den, 211; —-i Memleha-i Ahyolı emâneti, 125; —-i Novaberde, 343; —-i Okol-i Sagīr ve Kebîr, 343; —-i Piskopos, 211; —-i Rişvan, 190; — i Sâliyâne halîfesi, 234; —-i Sâliyâne, 220; —-i Şehirköyi, 343; —-i Tarhaniyat; —-i voyvodalık-ı Tokad,191; —-i Ziştovi, 307

mumcıyân, 255

Muradiye; — Küçükpazarı, 371; — Câmi', 105, 396; — Küçükpazarı, 364

MÛSÂ EFENDİ, İMÂDİ, Şehremîni, 32, 369; matbah-ı âmire emîni, 74, 409, 435

musâhib; — paşa kethudâsı, 183; —-ân, 26, 34, 100, 104, 134, 148, 179, 232, 243, 273, 274, 300, 301, 317, 324, 331, 370, 407, 419, 429, 430, 431; —-ân-ı şehriyârî, 26

Mûsâpaşa Palankası, 401

MUSTAFÂ AĞA, 383

MUSTAFÂ AĞA, Çavuşbaşı, 64

MUSTAFÂ AĞA, EMİR, Ali Paşa kethudâsı, 174, 176

MUSTAFÂ AĞA, Gulâm-ı Miftah, 278

MUSTAFÂ AĞA, Kapıcıbaşı, 411

MUSTAFÂ AĞA, Kürd, Kapıcıbaşı, 263

MUSTAFÂ AĞA, Üsküdârî, Marankoz, 409

MUSTAFÂ BEY, Arnavud, 374

MUSTAFÂ BEY, Çatrapatrazâde, müteferrika, 240, 305

MUSTAFÂ BEY, Koca Paşazâde, Mevkūfâtçı, 214

MUSTAFÂ ÇELEBİ, CÜCEZÂDE, Mevkūfât halîfesi, 269

MUSTAFÂ EFENDİ , KIRKÇEŞMELİ SÜLEYMÂN EFENDİZÂDE, Ruznâmçe-i Evvel, 127, 206; Mevkūfâtî, 218; Defterdâr kâim-makâmı, 322, 324

MUSTAFÂ EFENDİ, Çıyanoğlu, Mevkūfâtî, 213

MUSTAFÂ EFENDİ, [Ekâbîr-i Cedîd], Defterdâr vekîli, 38, 57, 89, 92, 95, 97, 278

MUSTAFÂ EFENDİ, Kanburzâde, Bursa Mukāta'acısı, 299

MUSTAFÂ EFENDİ, Kör Kethudâ, Köprülüzâde Mustafa Paşa kethudâsı, 42, 92; Mevkūfâtî, 217

MUSTAFÂ EFENDİ, NİGÂHÎ, Tezkire-i Evvel, 126, 184, 319, 324

MUSTAFÂ EFENDİ, OSMAN PAŞAZÂDE, Tophâne nâzırı, 125; Darbhâne nâzırı, 288

MUSTAFÂ EFENDİ, Sarı, Osman Paşazâde, Mevkufâtî, 216

MUSTAFÂ EFENDİ, Süleymân Efendizâde, Rûznâmçe-i evvel, 127

MUSTAFÂ EFENDİ, ŞEHDÎ, Cizye kalemi muhâsebecisi, 319,

MUSTAFÂ EFENDİ, Tavilezâde, 304, 323

MUSTAFÂ HALÎFE DAMADI SÜLEYMAN HALİFE, Cizye muhâsebesi vekîli, 376,

MUSTAFÂ PAŞA, Esir, Şam vâlîsi, 179

MUSTAFÂ PAŞA, Kara, Maktûl Vezîr-i a'zâm, 21, 24, 42, 49, 57, 60, 63, 66, 71, 74, 86, 140, 149, 201, 202, 203, 218, 276, 278, 341, 382

MUSTAFÂ PAŞA, Koca, Tekirdağlı, 60, 206

MUSTAFÂ PAŞA, KÖPRÜLÜZÂDE, Vezîr-i a'zâm, 42, 43, 74, 86, 142, 149, 170, 207, 208, 209, 211, 218, 219, 241, 254, 404, 426

MUSTAFÂ PAŞA, Musâhib, Mora muhâfızı, 128

MUSTAFÂ PAŞA, Silahdar, Rikâb-ı hümâyûn kā'im-makāmı, 27, 34, 39, 40, 43, 57, 58, 59, 62, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 79, 82, 89, 91, 92, 95, 97, 98, 99, 104, 107, 116, 119, 150, 164, 165, 235, 247, 270, 274; Vezîr-i a'zâm, 277, 280, 281, 286, 293, 294, 315, 321, 387, 390 391, 394,

MUSTAFÂ PAŞA, UZUN, Yeniçeri Ağası, 77

MUSTAFÂ PAŞA, ZURNAZEN, Kapudân-ı Bahr-ı Sefîd, 311

MUSTAFA, KARA, Nüzul emîni Ahmed Ağa vekîli, 334

mustahfız; —-ân, 29, 67, 244; —-în, 122, 303

Mûsul, 144, 179, 237, 342, 344, 419; — mukāta'ât, 248

MUVAFFAK, 23, 24

muvakkı'ân-ı Dîvân-ı Sultânî, 57, 62, 64, 80, 99, 119, 123, 150, 247, 250, 270, 337, 375, 406

mûytâfân, 255, 428

mübâdele; —-i Havâss-ı Kā'im-makām-ı Rikâb-ı Hümâyûn,164; —-i hâshâ, 164; —-i Üsârâ-i Müslimîn, 424

mübâşir, 38 ,65, 87, 124, 133, 134, 147, 154, 156, 158, 162, 173, 174, 181, 188, 189, 196,227, 228, 234, 240, 263, 305, 325, 334, 347, 351, 360, 362, 364, 367, 368, 399, 417

mübâya'a; — *Defteri*, 51, 54, 56, 157, 177; —-i hatab, 56; —-i bârgîrân-ı top, 76; —-i şa'îr, 110, 157, 158, 180, 262; —-*i Hınta, 177, 266*; —-*i Zehâ'ir, 179, 244,252*; —-i barut-ı siyâh, 136; —-i güherçile, 143; —-i zehâ'ir, 182; —-i câmûs-ı top-keşân, 187; —-i gâv, 195, 327

mücellidân, 428

müfettiş, 381

mühimmât-ı seferiyye, 77, 92, 93, 94, 96, 204, 228, 269, 271, 300, 336, 374

mühreciyân, 428

mühr-i Süleymân, 47

Mülâzımîn Vak'ası, 312

mülûk; —-i Selçukıyye, 46; —-i Âl-i Osmânî, 100

müneccimân, 289, 290; —-în, 37, 50, 51, 73, 83, 84, 118, 119, 165, 166, 221, 231, 235, 290, 340

MÜREKKEBÎZÂDE KÖSE HALİL EFENDİ, Başmuhâsebe halîfesi, 168, 169, 227, 328, 377

mürg, 74, 251, 310; —-i çîl, 72, 136, 251; —-i kuyruksalan, 205; —-i şikâr-bâz, 232; —-i şikâriyân, 232; —-i mâhî, 416

müteferrika, 70, 71, 209, 240, 388, 389

mütercimü'l-*Vâkı'ât*, 69, 86, 127, 198, 200, 201, 212, 214, 302, 305, 312, 320, 324, 350, 375, 381, 403, 405, 407, 409

müzehhibciyân, 428

N

na'l, 76, 77

na'lbandân, 255, 428

na'lçacıyân, 255

nâfe, 112, 385

nakkāre, 46, 64, 239

nakş-bend; — 148, 287; —-ân, 65, 67, 79, 80

nân, 74, 279

narh, 37, 75, 84, 89, 118, 131, 165, 262, 306, 307, 331, 367, 372, 373, 380

Nasârâ, 71, 80, 106, 123, 126, 139, 149, 183, 193, 211, 220, 226, 227, 230, 241, 244, 245, 268, 272, 295, 296, 297, 424

Nasliç, 155

Nazarate, 39

nâzır, 140, 402; —-ı Baruthâne, 142

NEBİRE-İ RAHÎKĪ, İstanbul muhtesibi, 257

neccâr, 32, 184; —-ân, 32, 184, 428; —-iyye, 67

nedîm-i şehriyârî, 115, 128; —-ân, 26, 34, 42, 48, 84, 100, 104, 112, 126, 134, 148, 179, 232, 243, 273, 274, 277, 300, 301, 317, 324, 331, 346, 370, 398, 407, 419, 429, 431; —-ân-ı Sadr-ı âlî, 126,

NEF'Î EFENDİZÂDE HÜSEYİN AĞA, 183; Nef'izâde, 184

neferât, 26, 79, 96, 97, 132, 133, 136, 176, 178, 250, 263, 265, 306, 308, 309, 326, 419; —-ı yerlüyân-ı Kal'a-i Azak, 177 ; —-ı yerlüyân-ı Kal'a-i Seddü'l-islâm, 177; —-ı cedîd der-Kal'a-i Atina, 309; —-ı süvârî, 309, 326; —-ı serhadlüyân-ı kılâ'-ı kadîm, 326; —-ı piyadegân, 326

Nemçe, 123, 230, 403, 424, 427, 433; — cengcisi, 31; — kralı, 90, 91, 115, 142, 183, 193, 272, 295, 392, 401, 403; — leşkeri, 90, 229, 230, 403, 404, 424

Nerîmân, 310

nevâhî, 37, 50, 52, 55, 106, 126, 166

nevbet; —-i şâhî, 63, 64; —-i pâdişâhî, 63

Nevrekop kazâsı, 94, 131, 157, 158, 190, 192, 261, 344

Nezâret-i Baruthâne, 143

NİGÂHÎ MUSTAFA EFENDİ, Tezkire-i Evvel, 126, 184, 319, 324

Niğbolı, 47, 133, 164, 165, 172, 173, 174, 179, 187, 189, 195, 196, 240, 292, 313, 364, 410, 422, 433; — İskelesi, 145, 147, 171, 306; — Kal'ası, 418

Niğde, 381; — li, 145

Niş, 21, 25, 96, 103, 206, 258, 261, 401, 402, 424, 431, 433; — Kal'ası, 399, 410, 411; — Vak'ası, 217

NİŞÂNCI ABDÎ PAŞA, 276, 341

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

NİŞANCI MEHEMMED PAŞA, 57, 62, 64, 80, 99, 119, 150, 250, 270, 327, 375, 385, 406

nişasta, 74

nohud, 74

noktacı, 276

Novaberde, 343

Novigrad, 149

nüzül; — emâneti, 215, 292; — emîni, 124, 138, 251, 253, 262, 269, 274, 305, 318, 334; — kâtibi, 324

O

ocak, 22, 32, 119, 123, 169, 204, 235, 292, 315, 361, 362, 369, 373; —-ı cebeciyân, 132; —-ı silahdârân, 276; —-ı sipâh, 150; —-ı sipâhiyân, 286; —-ı topçıyân, 147; —-ı yeniçeriyân, 147, 150, 190, 232, 263

ocaklık, 94, 110, 124, 146, 160, 161, 162, 163, 173, 184, 190, 192, 226, 229, 233, 256, 292, 329, 386

oda; —-başı, 237, 264, 339, 398; —-i hâss, 100, 105, 150, 317, 407, 419

odun, 54, 56, 57, 89, 165, 232, 262; — emîni, 54, 56, 80

Ohri, 306, 308, 351, 352, 353, 402

Oklağılı karyesi, 113

Okmeydânı, 215

Okol-i Sagīr, 343

Opar kazâsı, 153

Ordu-yı hümâyûn, 21, 22, 25, 29, 31, 32, 34, 35, 44, 51, 54, 56, 60, 61, 62, 66, 67, 70, 71, 72, 79, 84, 85, 87, 89, 90, 92, 94, 96, 98, 103, 108, 110, 111, 115, 117, 118, 119, 122, 123, 131, 133, 135, 176, 183, 195, 205, 213, 214, 215, 219, 240, 246, 306, 318, 320, 334, 357, 365, 368, 369, 370, 374, 375, 377, 381, 382, 384, 385, 386, 388, 391, 395, 397, 398, 400, 410, 412, 414, 417, 418, 422, 423, 425, 433

Osek, 25, 35, 87, 88; — Kal'ası, 34, 88; — Köprüsi, 176

OSMÂN AĞA, Kara, Edirne A'yânı, 129

OSMAN AĞA, Kethudâ, 33, 95, 96; kethudâ kā'im-makāmı, 119, 223, 284; kā'im-makām, 285, 286, 294, 315, 337, 368, 371, 375, 390, 391, 392, 398, 399, 400, 401, 402, 405, 406, 410, 413, 421,

OSMÂN AĞA, Mucurlı, 97

OSMÂN AĞA, SARI, Kassâbbaşı, 27, 94, 126, 127, 128, 169, 170, 189, 190, 191, 192, 193, 328, 329, 366

OSMÂN AĞA, Ser-gulâm-ı bâkī, 122, 124, 125, 126, 264, 274, 276, 341, 345

OSMÂN ÇAVUŞ, RUSCUKLI, Yeniçeri başçavuş, 362

OSMÂN ÇELEBİ, GÖZİBENLİ, Başmuhâsebe şâkirdi, 335

OSMÂN EFENDİ, Şeyh Dâmâdı, Arpa emîni, 320

OSMÂN GĀZÎ, 46, 64

OSMÂN HALÎFE BİRÂDERİ HASAN HALÎFE, Başmuhâsebe halîfesi, 75

OSMÂN HALÎFE, Güzelce, Mevkūfât kalemi halîfesi, 328

OSMÂN PAŞA, Yeğen, eşkıya, 149, 205

OSMÂN PAŞAZÂDE MUSTAFA EFENDİ, SARI, Tophâne nâzırı, 125; Mevkūfâtî, 216; Darbhâne nâzırı, 288

OSMÂN, el-Hâc, Pişkeşci, 63

Osmânpazarı, 173, 367, 382

Ostorgon, 90

otağ, 22, 117, 364, 365, 389; —-ı Sadr-ı âlî, 367, 387, 388

Ö

ÖMER AĞA, Arık, Surre emîni, 254

ÖMER bin EL-HATTÂB, 225

ÖMER PAŞA, Niş muhâfızı, 399, 401, 402, 410

Özbek, 355; — pâdişâhı, 354; — ilçisi, 355

Özi, 271; — Nehri, 24, 149

P

pâdişâh, 20, 21, 30, 37, 38, 40, 43, 44, 50, 59, 60, 63, 69, 74, 84, 90, 97, 98, 99, 112, 118, 135, 139, 144, 150, 151, 165, 174, 194, 202, 206, 214, 220, 231, 264, 272, 274, 277, 279, 280, 284, 286, 290, 293, 294, 296, 300, 304, 312, 319, 323, 327, 340, 353, 365, 367, 370, 371, 386, 390, 400, 402, 406, 408, 409, 411, 419, 420, 429, 434; —-ı âdil, 19; —-ı âlem-penâh, 45, 46, 85, 101, 117, 317, 321, 331, 358, 430; —-ı âlî-câh hazretleri,

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.tr

46, 104, 238, 276, 314, 320, 331, 355, 358, 373; —-ı âlî-câh, 26, 33, 34, 42, 43, 49, 58, 62, 70, 79, 83, 91, 104, 107, 116, 128, 134, 138, 145, 148, 166, 179, 221, 228, 232, 237, 239, 243, 249, 250, 267, 268, 273, 301, 317, 333, 346, 360, 366, 373, 379, 384, 389, 395, 396, 398, 399, 410, 416, 418, 427, 430; —-ı Cem-câhî, 109, 285; —-ı cihân, 26, 88, 100; —-ı İslâm, 46; — pâdişah-i rûy-ı zemîn, 44

palanka, 25, 60, 61, 67, 260, 401, 422, 423, 433

palaz-ı kenevîr, 74

Pançova kazâsı, 146, 418

Paşa; — Mezâristânı, 356, 368; — Mezârlığı, 368; — Sancağı, 157, 158, 329

pây-i taht, 20, 21, 25, 36, 41, 44, 47, 69, 72, 79, 85, 96, 98, 99, 103, 104, 106, 109, 115, 117, 119, 120, 138, 140, 150, 165, 166, 174, 183, 191, 193, 197, 198, 203, 207, 210, 214, 227, 230, 234, 237, 241, 246, 273, 282, 285, 286, 289, 290, 319, 327, 354, 362, 370, 383, 389, 390, 392, 403, 434; —-ı Âl-i Osmân, 46

Pazar-ı Mâhî, 102, 151

Peçkerek Kal'ası, 30

Peçuy Kal'ası, 30, 326

PEÇUYÎ İBRAHİM EFENDİ, 91, 326, 327

Pehlivânân, 331; —-ı Zâl, 310

Peklin Kazâsı, 155

peksimad, 108, 171, 181, 350, 363

Pelhur Deresi, 368

Perakin, 401; — palankası, 433

Peşte, 423; — Kal'asın, 423

Pınarhisârı, 114, 160, 259

Pilevne Kazâsı, 187

PİNDÂRÎ MEHEMMED AĞA, Çavuşzâde, Odun Emîni, 54,

Pirevadi Kazâsı, 146, 147, 182, 187

PÎRÎ HALÎFE, Ruznâmçe-i evvel halîfesi, 38, 377

Piriştine, 402; — kasabası, 61; — kazâsı, 153

PİŞKEŞCİ EL-HAC OSMÂN, 63

Pîşkeşci, 63

piyâde, 100, 113, 156, 179, 196, 220, 230, 302, 306, 331, 397, 402, 410, 411, 429, 433; —-gân, 306, 309, 326; — mukābelecisi, 299

Popköyi, 367, 382

Potova menzili, 367, 381

Prakaşte kazâsı, 131

Praşov Derbendi, 395

Pravişte kazâsı, 157, 158

Premedi, 257

Prenvar (Pletvar) Köprüsi, 176

Prizrin, 402

R

Racine, 103, 123; — Boğazı, 103; — Palankası, 433

Radovişte kazâsı, 131

RAHÎKĪZÂDE, İstanbul muhtesibi, 257

Rahova, 422

RAMADANSKOV, 24, 149

RAMAZAN EFENDİ, Defterdâr, 199, 206

RAMAZAN EFENDİZÂDE, Başmuhâsebeci vekîli, 33

Ravza, 61, 197, 212; —-i mutahhara, 197, 212, 254,

Razlık kazâsı, 131, 155, 261

re'âyâ, 31, 32, 50, 51, 53, 54, 56, 61, 85, 124, 129, 130, 140, 156, 165, 166, 188, 201, 229, 233, 253, 256, 273, 275, 281, 285, 286, 289, 293, 308, 316, 318, 330, 344, 353, 354, 357, 362, 364, 375, 400, 403, 433

re'îs/re'îsü'l-küttâb, 22, 80, 139, 144, 198, 213, 214, 217, 241, 358, 376, 398, 414, 417; — Kalemi, 80, 214, 220; — efendi, 220; — vekîli, 385

RECEB AĞA, Ahmed Paşa'nın vekîl-i harcı, 34

RECEB AĞA, Arnavud, Kışla emîni, 89, 90, 96, 110, 111

RECEB AĞA, Edirne bostancıbaşısı, 123, 150

RECEB AĞA, Küçük âhûr kethudâsı, 304

rencber, 185; —-ân, 184

Resimo Kal'ası, 67, 69

Revân seferi, 213

revgan, 74; —-ı sade, 48, 74, 305

RIDVÂN MEHEMMED, cizyedar, 246

Ridana Kazâsı, 158

rikâb-ı hümâyûn, 21, 26, 27, 34, 38, 44, 49, 59, 60, 62, 69, 71, 73, 77, 78, 85, 92, 93, 94, 97, 100, 104, 107, 108, 111, 119, 121, 141, 149, 164, 165, 168, 179, 185, 193, 203, 205, 207, 209, 214, 215, 218, 219, 221, 222, 225, 235, 237, 265, 270, 278, 281, 285, 286, 294, 315, 320, 340, 368, 375, 377, 378, 379, 392, 398,

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

399, 400, 401, 402, 405, 406, 410, 411, 412, 415, 416, 422, 430

RİM PAPA, 271, 354

Rişvan Mukāta'ası, 178, 190, 191

Rodos; — Cezîresi, 65, 78, 107, 144, 168, 210, 340, 381, 418; — Kal'ası, 381

RODOSÎZÂDE/ABDULLAH/ EFENDİ, Edirne kadısı, 82, 178, 347, 392, 435

Rûd-ı Sâs, 23

RÛHÎ-İ BAĞDÂDÎ, 68

Rûm, 96, 99, 126, 139, 185, 247, 271, 294, 297, 434

Rûmili, 25, 28, 30, 31, 40, 47, 82, 99, 120, 139, 150, 170, 208, 214, 228, 249, 290, 306, 318, 330, 344, 346, 356, 372, 390, 392, 400, 402, 404, 410, 426, 430, 433; — beylerbeyisi, 30, 306, 392; — kādî'askeri, 99, 225, 249, 263, 270, 271, 337, 375, 385, 390, 406, 417, 421; — muhassılı, 342, 369

Ruscuk, 115, 171, 173, 174, 179, 180, 181, 183, 187, 205, 240, 305, 306, 307, 334, 357, 358, 362, 363, 364, 366, 367, 369, 372, 384, 385, 386, 387, 389, 391, 395, 396, 397, 400, 414, 417, 422; —-lı, 362

RUSCUKLI OSMAN ÇAVUŞ,Yeniçeri başçavuş, 362

Rusikasrı kazâsı, 53, 55, 174

rûznâmçe, 78, 122, 142, 143, 204, 213, 216, 226, 237, 264, 304; —-i evvel, 38, 98, 127, 142, 143, 175, 204, 210, 213, 216, 264, 376, 377, 379; —-i evvel halîfesi, 38; —-i evvel halîfesi vekîli, 379; —-i hümâyûn, 78, 237, 304; —-i hümâyûn defteri, 237, 325; —-i hümâyûn kalemi, 237; —-i Küçük, 376; — halîfesi, 264

rûz; —-ı hızır, 110, 131, 132, 133, 137, 138, 171, 185, 188, 196, 256, 289, 300, 323, 330, 346, 347, 349, 380, 393; — -ı kāsım, 51,54, 56, 59, 70, 71, 73, 79, 89, 103, 110, 132, 171, 185, 188, 196, 345, 348

rü'ûs, 76, 130, 131, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 195, 198, 226, 262, 344, 348, 349, 378; —-ı hümâyûn, 142, 143, 198, 199, 200, 212, 216, 219, 236, 338, 375

rüsûm, 303

S

Sabun, 75; —-cı, 61; —-cıyân-ı tarîk-i Hamzaviyân, 428

sadr; —-ı âlî, 59, 79, 85, 98, 117, 119, 122, 125, 126, 134, 135, 141, 142, 143, 166, 168, 178, 202, 208, 211, 221, 222, 223, 239, 243, 244, 245, 247, 249, 250, 263, 264, 265, 267, 270, 271, 276, 284, 285, 286, 297, 299, 303, 304, 314, 319, 320, 322, 328, 337, 341, 359, 362, 365, 366, 372, 374, 375, 376, 387, 388, 389, 397, 398, 400, 410, 414, 418, 422, 433; —-ı sadâret, 223, 247, 249, 278, 284, 285, 286, 287, 304, 315, 337, 340; —-ı vezâret, 21, 208

sadr; —-ı Anadolı, 37, 41, 82, 96, 247; —-ı Rûm, 96, 99, 247

SAFÂ GİRAY HÂN, 44, 107

sahan, 75

sahhâflık, 36

SÂHİB-İ ZENC, 23

sahrâ; —-yı Belgrad, 21, 22,79, 98, 103, 108, 109, 115, 123, 217, 219; —-yı Edirne, 21, 31, 109, 279, 298, 299, 356, 361, 372, 374, 375, 381; —-yı Filibe, 117; —-yı Mohaç, 176; —-yı Niş, 21, 108, 241, 433; —-yı Ruscuk, 386, 391, 395, 414; —-yı Sofya, 21, 217, 218; —-yı Viraçar, 21, 29, 59, 79, 103, 424, 433

SAKALI GÜZEL EYYÛB EFENDİ, Şehremîni, 75, 76, 120; merhûm, 121

sakkā; —-başı, 197; —-yân, 384; — bârgîrleri, 262, 263

SÂLİH ÇELEBİ, 75

SÂLİH EFENDİ, Nigâhî Mustafa Efendi vekîli, 310

SÂLİH EFENDİ, Reisülküttâb vekîli, 376

Sâliyâne; — Mukāta'ası Kalemi, 220, 233, 234; — Mukāta'acısı, 234

Samakov; — kazâsı, 131, 155, 261, 343, 413; — kârhâneleri, 270, 413

saman, 51, 52, 53, 89, 110, 111, 124, 131, 160, 161, 162, 163, 164, 293, 320

samsoncı, 250; —-başı, 235, 270, 271; —-başılık, 235

sancak; —-ı şerîf, 70, 71, 365; —-ı hazret-i Resûl-i Ekrem, 120, 135, 205

Sancakburnı Kal'ası, 127

Sarây; — ağası, 150, 263, 407; —-ı âmire, 39, 58, 73, 99, 101, 112, 145, 166, 179, 191, 198, 228, 232, 243, 267, 268, 274, 300, 313, 333, 355, 368, 396, 398, 399, 406, 409, 416, 418, 421, 427, 430, 434; —-ı Atîk, 100, 105, 114, 122, 150, 151, 179, 241, 254, 257, 312, 376, 384, 397, 428, 430; —-ı Atîk-i ma'mûre, 169, 190, 191, 197; —-ı Cedîd, 217, 237, 268, 389,

408; —-ı Cedîd-i âmire, 149, 169, 190, 194, 197, 332; —-ı Cedîd-i Sultânî, 243; —-ı Çingâne, 367; —-ı Edirne, 149; —-ı hümâyûn, 26; —-ı Kebîr, 49; —-ı ma'mûr, 243, 317; —-ı ma'mûre, 26, 34, 42, 50, 58, 62, 91, 104, 107, 128, 135, 139, 238, 249, 346, 390, 396, 419, 431; —-ı Sadr-ı âlî, 122, 134, 135, 244, 247, 249, 250, 251, 268, 270, 278, 279, 284, 292, 295, 297, 298, 299, 302, 303, 337, 360, 361, 365; —-ı Sultânî, 38, 45, 60, 91, 97, 100, 120, 150, 151, 205, 247, 263, 265, 299, 353, 355, 358, 359, 368, 373, 400, 406, 408; —-ı Sultâniyye, 62, 120, 268, 408

SARI ALİ AĞA, Çavuşbaşı vekîli, 141; İstanbul Gümrük Emîni, 245, 285, 359,

SARI ALİ EFENDİZÂDE MEHEMMED BEY, Defterdâr, 199, 201, 206; Mevkūfâtî, 212

SARI DİLAVER AĞA, Silahşör, Kapıcıbaşı kethudâ vekîli, 333

SARI HÜSEYİN EFENDİ, es-Seyyid, Anadolı Muhâsebesi, halîfesi, 377

SARI MAHMÛD, Edirneli 193

SARI MUSTAFÂ EFENDİ, Osmân Paşazâde, Mevkūfâtî, 216

SARI OSMÂN AĞA, Kassâbbaşı, 27, 94, 126, 127, 128, 169, 170, 189, 190, 191, 192, 193, 328, 329, 366

Sarı Yazıcı hânesi, 105,

Sarıburud menzili, 260, 261

Sarıgöl kazâsı, 153

sarıkcıyân, 428

Sarıyar Çayırları, 188

sarrâc; —-ân, 255, 428; —-başı, 100; —-în-i hâssa, 124, 323

Sarrâchâne, 238, 356, 358; — Köprüsi, 356, 360, 365, 369

sarrâfân, 65, 67, 79, 316

Sarucapaşa Çârşûsı, 26, 243, 268, 373

Saruhan, 128; — muhassıllığı, 55, 122; — muhassılı, 122, 350

Sava Nehri, 25, 26, 401, 402, 403, 410, 418, 421, 430, 432, 433

Saydâ sancağı, 237

Saz, (Erdel a'yânı>) 403

Sebzevât, 75

Seddü'l-İslâm, 177, 178

sefer-i hümâyûn, 22, 40, 44, 51, 59, 62, 71, 72, 79, 85, 86, 89, 109, 103, 109, 110, 118, 119, 123, 130, 131, 133, 136, 137, 139, 145, 147, 152, 153, 154, 156, 158, 161, 171, 173, 176, 179, 180, 181, 183, 184, 185, 187, 188, 194, 195, 196, 218, 228, 240, 246, 255, 256, 261, 262, 265, 267, 268, 270, 279, 292, 293, 298, 303, 309, 318, 323, 324, 325, 327, 328, 341, 345, 354, 355, 356, 357, 361, 362, 364, 365, 368, 372, 375, 376, 377, 378, 386, 388, 390, 391, 396, 402, 412, 414, 417

Seferli Odası, 407

Segedin, 88, 397; — Kal'ası, 87, 423, 424; — kiları, 88

Sekbân, 40, 402, 403; —-başı, 30, 300, 315, 319, 321; —-başılık, 321

Sekbânlı Karyesi, 167

Seksar, 326

Selanik, 25, 47, 60, 131, 138, 158, 159, 258, 309, 357, 362, 421; — Baruthânesi, 137; — Emîni, 329; — Gümrüği, 138, 258; — Kârhânesi, 137, 138; — keçeleri, 49; —-î, 292

SELÂNİKİ AHMED AĞA, Cezire-i Kesendire Voyvodası, 292

Selâtîn-i Âl-i Osmân, 19, 46, 98, 391; —-iyye, 9

SELÎM AĞA, 306, 307, 308

SELİM GİRAY HÂN, 44, 49, 57, 59, 60, 61, 63, 69, 72, 194, 207, 236, 324, 366, 386, 387, 388,

Selîmiyye, 39; — Cami'i, 26, 34, 91, 98, 99, 100, 101, 107, 116, 138, 139, 237, 346, 406, 409

Selmân-ı Pâk, 21

Semendire, 25, 30, 401, 402, 403, 410; — Kal'ası, 25, 86

semerciyân, 255

semmûr, 63, 88, 101, 109, 112, 223, 277, 314, 336, 358, 362, 385

ser; —-asker, 24, 59, 80, 128, 148, 219, 354, 379, 392, 393, 394, 419, 427; —-bâzergân, 167; —-bevvâbîn, 64, 127, 174, 176, 198, 228, 240, 340; —-bostâniyân, 40, 66, 103, 108, 123, 150, 179, 231, 232, 242, 298, 376, 401; —-bölükân, 205, 241; —-çavuşân, 57, 60, 73, 85, 100, 184, 219, 222, 223, 230, 263, 264, 270, 387; —-gulâm-ı bâkī habsi, 124, 125, 332; —-gulâm-ı bâkī hânesi, 210; —-gulâm-ı bâkī vekîli, 93; —-gulâm-ı bâkī, 95, 122, 124, 125, 126, 127, 128, 200, 203, 204, 213, 276, 281, 320, 332, 341, 376, 379; —-gulâm-ı Cizye, 297, 320; —-kırtâsî, 43, 44; —-mi'mâr, 91; —-mi'mârân, 32, 185; —-sekbânân, 321; —-veznedâr, 264; —-veznedârân, 237

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

serdâr, 30, 40, 41, 60, 123, 128, 135, 147, 154, 156, 158, 160, 162, 164, 173, 181, 185, 187, 196, 197, 203, 204, 206, 207, 214, 219, 261, 262, 368, 372, 376, 379, 381, 382, 402, 419; —-ân-ı sipâh, 37, 84; —-ı ekrem, 122, 262, 391; —-ı muhâfızîn-i Eğriboz, 382

serdengeçdi, 122, 135

Serfiçe, 131

SERGİ EMÎNİ DAMÂDI ABDULLAH AĞA, 89; Sekbânbaşı 300, 315, 319, 321; Yeniçeri Ağası 337, 372,

Sergi; — emîni, 89, 124; — kâtibi, 237; — nâzırı, 201; — nezâreti,201

serhad; —-i Engürüs, 181; —-i İslâm, 21, 430, 431; —-i İslâmiyye, 147, 154, 156, 158, 161, 173, 195, 240, 318, 326, 393; —-i mansûre, 318; —-lüyân, 326

SERHADLİ MEHEMMED PAŞA, 403, 404, 405

Sırf, (*Sırp*), 123

Sırık Meydânı, 91, 358

Sigetvar, 326

silahdâr, 22, 26, 34, 40, 58, 62, 66, 72, 84, 100, 116, 117, 119, 135, 150, 164, 168, 179, 183, 204, 222, 247, 250, 263, 265, 276, 277, 278, 279, 292, 297, 298, 299, 302, 303, 312, 317, 319, 322, 331, 337, 341, 359, 360, 361, 364, 373, 387, 388, 389, 392, 398, 407, 409, 427, 430; —-ân, 147, 268, 270, 276; — ocağı, 168

silahşör, 89, 333; —-ı şehriyârî, 89, 264, 333, 360, 380; —-ân, 89

Silifke, 381

Silistre, 47, 77, 111, 133, 145, 146, 147, 171, 173, 174, 182, 183, 187, 189, 195, 196, 206, 240, 292, 307, 422

Silivri, 44, 113, 330, 348, 349, 350

Sinân Paşa Sarâyı, 96, 105

Sinop iskele, 64

sipâh, 21, 22, 25, 29, 37, 41, 59, 60, 62, 84, 117, 135, 147, 150, 185, 198, 204, 209, 247, 250, 263, 264, 265, 268, 270, 279, 286, 292, 297, 298, 299, 302, 303, 322, 337, 359, 360, 361, 364, 387, 388, 389, 392, 398, 408; —-oğlanı ağası, 276

sipehsâlâr, 41, 59, 80, 122, 123, 196, 203, 204, 206, 219, 419

Sirem arabası, 38, 44, 327, 371, 392, 435

Sirem karyesi, 161, 162, 401

Sirke, 75

Siroz, 61, 94, 130, 157, 158, 190, 192, 261, 344

Sivas, 40, 53, 122, 305, 350, 356, 392, 402, 403

SİYAVUŞ AĞA, KÖSE, mühürdar, 311, 312

SİYAVUŞ PAŞA, Vezîr-i a'zâm, 205, 217, 376

SİYAVUŞZÂDE MEHEMMED AĞA, 239

Sofra, 23, 75; —-i mükemmel, 75; —-i Sadr-ı âlî, 265; —-i sâ'ire, 75; —-lık, 75

Sofya, 21, 30, 60, 92, 93, 96, 108, 193, 207, 217, 218, 342, 343, 345, 369, 377, 378, 412, 413

soğan, 74

Sokrat, 231

solak; —ān, 100, 228, 238, 247, 263, 355; —-ân-ı hâssa, 26, 406, 412; —-başı, 250

Solakçeşmesi, 42, 151, 273, 274, 341, 355, 356, 361

SOLAKZÂDE, 30, 31,90, 91, 272, 423

Somakov Kazâsı, 269, 270

Sonbur, 326

Sonluk, 326

SÖHRÂB MEHEMMED AĞA, Hasoda masdurcıbaşı, 409

Sölova Kazâsı, 155

Stanbul, 338

subaşı, 28, 73, 78, 81, 104, 108, 114, 116, 117, 230, 336

Suğla sancağı, 128

SULTÂN AHMED HÂN 98, 99, 101, 103, 150, 151, 353; –ı sâni 354; — ibnü's-Sultan İbrahim Hân 19; —-ı Evvel 99; — evkafı, 102; — bin Sultan İbrahim Hân, 228, 327

SULTÂN ALÂ'ÜDDÎN b. KILIÇ ARSLAN, 46

SULTAN BAYEZİD HÂN-I VELİ, 107, 194, 267, 333, 427, 429; — bin Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Hân, 145; hayratı, 276

SULTAN BAYEZİD-İ VELİ CAMİİ, 196, 212, 228, 360, 366, 379

SULTAN İBRAHİM HÂN, 45, 101, 215

SULTAN MEHEMMED HÂN, 62, 106, 150, 166, 203, 204, 214, 222, 370, 385, 389, 390, 408; — bin İbrahim Hân, 69, 102, 148, 327, 353, 435; asrı, 320, 407; — hasekileri, 398

SULTAN MURAD HÂN-I RÂBİ', 60, 104, 290, 396, 407, 431

SULTAN SELİM HÂN 34, 39, 45; Cami'i 43, 58, 82; —-ı Sâni, 26, 49, 91, 99; — bin Sultan Süleyman 62, 72, 79, 91, 104, 116, 138, 237, 301, 346, 406; evkafı, 415

SULTAN SELİM-İ EVVEL, 183; — Cami'i, 294, 339, 371
SULTAN SÜLEYMAN HÂN, 30, 87, 90 106, 149, 183, 272, 370, 377; — bin İbrahim Hân, 218; —-ı sâni bin Sultan İbrahim Hân, 322; — kullesi, 423
Sultânyeri, 55, 161, 162, 260,
surre; — emîni, 197, 254; — surre emâneti, 254
suyolcı, 107, 132, 184, 185; —-yân, 132, 184
süd, 75
Südlice, 217
sükker, 74, 100, 104, 105
SÜLEYMÂN AĞA, BENLİ, Nüzûl emîni, 362, 364
SÜLEYMÂN AĞA, el-Hâc, Defterdâr Ahmed Paşa vekîl-i harcı, 336, 337
SÜLEYMÂN AĞA, HABEŞÎ, Silahşör-i şehriyârî, 360, 380
SÜLEYMAN BEY, KOCA PAŞAZÂDE, Üsküdârî Abdullah Efendi'nin kaynatası, 72
SÜLEYMAN ÇELEBİ, Başmuhâsebe şâkirdi, 338,
SÜLEYMAN EFENDİ, Başmuhâsebe halîfesi, 175, 376; Cizye Muhâsebecisi Vekîli, 379
SÜLEYMAN EFENDİ, Kâtib-i Sarrâcîn-i Hâssa, 124, 323
SÜLEYMÂN EFENDİZÂDE Mustafa Efendi, Kırkçeşmeli, Ruznâmçe-i Evvel, 127, 206; Mevkūfâtî, 218; Defterdâr kā'im-makāmı, 322, 324
Süleymân Han Câmi', 70
SÜLEYMÂN PAŞA, Koca Sülü, 392, 293, 394
SÜLEYMAN PAŞA, SARI, Vezîr-i a'zâm, 22, 25, 86, 149, 176, 204, 205, 215, 241, 313, 331, 359, 365, 376, 412
Süleymâniye, 66, 217; — Küçük Pazarı, 109
SÜRÜCİBAŞI YORGAKİ, Edirne kassâbbaşısı, 413
süricibaşı, 193, 413; —lık, 413
süvârî, 100, 117, 196, 198, 220, 299, 308, 309, 322, 326, 358, 392, 397, 410, 414, 433

Ş

şa'îr, 51, 52, 53, 76, 89, 110, 111, 124, 131, 146, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 172, 173, 174, 180, 181, 182, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 292, 305, 306, 307, 308, 309, 346, 347, 350, 363, 367, 399
ŞABAN AĞA, KARA, Ruscuk sakini, 334
ŞABAN AĞA, Mora muhassılı, 198, 313, 314
ŞABANZÂDE MEVLANA MEHEMMED EFENDİ, Anadolu Kazaskeri, 38, 41, 81, 82, 96,
ŞÂBÛR bin ERDEŞİR-İ BAYKAN, 310
şâhî, 47, 64, 85
ŞÂHİDÎ, 186, 283, 288
ŞÂHÎN MEHEMMED PAŞA, Anadolu müfettişi, 381, 399, 405
şâhîncibaşı, 232
Şâm, 43, 47, 103, 144, 167, 168, 179, 198, 254, 314, 315, 316, 319, 357, 374, 408; — defterdârlığı, 144
ŞÂMİZÂDE, Reisülküttâb, 139, 213, 217, 258,
ŞÂTIR ALİSİ, 202
şayka, 115, 171, 245, 246, 355
ŞEHABEDDÎN EFENDİ, Başhalîfe, 378
ŞEHDÎ MUSTAFA EFENDİ , Silahdar kâtibi, 319
Şehirköyi, 202, 401, 403, 409; —-li, 87; — a'yânı, 29, 202; — Menzili, 260; — Mukāta'ası, 343
ŞEHLÂ İBRAHİM ÇELEBİ, Kappâni Mehmed Ağa'nın katibi, 72
şehr; — emâneti, 74, 75, 76, 120, 121, 122; —-emîni, 32, 136, 142, 338, 358, 369; —-emîni Çârşûsı, 142
şehr; —-i Amasiyye, 430; —-i Belgrad, 87, 88; —-i Burusa, 221, 434; —-i Edirne Bezistânı, 47; —-i Edirne, 19, 20, 28, 32, 35, 41, 42, 47, 49, 58, 79, 106, 110, 116, 151, 238, 241, 256, 303, 314, 319, 358, 364, 368, 371, 372, 374, 380, 397, 398, 413, 416, 428, 434; —-i Galata Voyvodalığı, 282; —-i Haleb, 25, 38, 43; —-i İstanbul, 58, 257; —-i Kostantıniyye, 390; —-i Üsküb, 25; —-i Üsküdar, 312
Şehrizol, 419
ŞEHZÂDE SULTÂN SELÎM İBN-İ AHMED HAN, 353
şehzâdegân, 44, 45, 46, 47, 62, 84, 85, 88, 117; —-ı Sultân Ahmed Han, 44
şem'; —-i asel, 394; —-i asel-i sefîd, 74; —-i asel-i zerd, 74; —-i revgan, 74
şemşîrgerân, 255
ŞEYH ABDÜ'L-KĀDİR-İ GEYLÂNÎ, 42, 82, 91, 96
ŞEYH DAMADI OSMAN EFENDİ, Arpa emîni, 320

ŞEYH KARABAŞZÂDE AHMED PAŞA, Defterdâr, 50, 93, 95, 231, 199, 213, 212, 230, 231, 294, 322, 326, 357, 404, 408

ŞEYH MISRÎ EFENDİ, 323, 360, 370, 371

Şeyh Şücâ' Câmi'i, 91

Şeyh Vefâ Rûznâmçesi, 405

ŞEYHOĞLI AHMED PAŞA, Cezîre-i İstanköy muhâfızı, 109, 241

ŞEYHÜ'L-İSLÂM FEYZULLAH EFENDİ, 337

şeyhü'l-islâm, 82, 99, 120, 150, 151, 225, 249, 270, 271, 284, 323, 337, 358, 367, 375, 385, 390, 400, 406, 421

ŞEYTÂN İBRÂHİM PAŞA, Defterdâr, 199

şıkk-ı Evvel, 27, 89, 92, 94, 95, 105, 106, 122, 123, 125, 128, 134, 140, 142, 147, 150, 165, 175, 186, 197, 198, 212, 222, 228, 229, 235, 239, 247, 251, 275, 282, 286, 288, 291, 292, 293, 294, 297, 298, 302, 305, 319, 324, 328, 329, 333, 334, 335, 337, 345, 350, 359, 361, 376, 379, 384, 413; — Defterdârı, 324

Şikloş, 205

Şile, 409

Şimontorna Kal'ası, 326

Şumnı Kazâsı, 173, 174, 180, 183, 187, 307, 364

ŞÜKRÎ HÜSEYİN EFENDİ, Belgrad Defterdâr vekîli, 318, 333, 334

şütür; —-ân, 104, 110, 163, 254, 293, 361; —-hâ-i Rûmiyye; —-ân-ı mîrî, 110; —-ân sârbânları, 124; —-ân âhurları, 95, 110, 160, 161

T

ta'yînât, 32, 57, 74, 87, 116, 140, 154, 156, 158, 161, 162, 169, 173, 190, 191, 193, 194, 195, 196, 220, 251, 252, 258, 262, 268, 309, 327, 328, 412, 413

TABANIYASSI MEHEMMED PAŞA, 213

tabbâh, 396; —-în, 77, 119, 209, 408; —-în-i hâssa, 209, 384

Tahtalı Girdâbı, 130, 326

tâ'ife-i Lâz, 22; —-i müderrisîn, 36; —-i mükâriyânın, 248; —-i Nasârâ, 106, 183, 211; —-i siyâhân, 23; —-i Tatar, 36, 61, 194, 295, 296, 324, 382; —-i Yahûdâ, 388; —-i Yörükân, 189; —-i ehl-i İslâm, 23; —-i zorbayân, 205; —-i ser-bölükân-ı mülâzımân, 205; —-i ekinci, 339; —-i müderrisîn, 36; —-i hammâlân, 42; —-i pehlevânân, 47; —-i sipâh, 279; —-i azeb ve beşlü ve gönüllü ve yerli kulı, 67; —-i bâzergân, 75; —-i müneccimîn, 84, 119, 289, 340; —-i ulak, 349; —-i sipâh, 84; —-i habbâzîn, 87; —-i bostâniyân, 115; —-i Rûm,126, 271, 294, 296; —-i Ermeniyân, 126; —-i Urbân, 129, 254; —-i tavukcıyân, 257; —-i kazmacıyân, 132; —-i suyolcıyân, 132, 184; —-i neccârân, 184; —-i lağımcıyân, 154; —-i taşcıyân, 184; —-i marankoz, 246; —-i kalafatcıyân, 246; —-i mükârîyân, 248; —-i bâzergân, 351; —-i Venedik, 354, 392; —-i yeniçeriyân, 365; —-i Çingâne, 372; —-i kassâbân, 380; —-i bakkāl, 381; —-i Etrâk, 386; —-i Kürd, 386; —-i Arnavud, 392, 394; —-i nisâ, 396; —-i askerî, 400; —-i gazzâz,416

Takıyânûsî takıyyeler, 48

takyeciyân, 428

TARAKCIOĞLI LAPA HASAN EFENDİ, Mevkūfât kalemi halîfesi, 376, 377, 379

Tarhaniyat, 191

Târîh tercemesi, (*Solakzâde)* 92

Târîhî Dîvâne Adlî-i Mezmûm, 377

Tarviçe Nâhiyesi, 353

taşcı, 132, 184; —-yân, 132, 184

Taşlık, 106; — Câmi'-i şerîfi, 63, 198

Tatar, 36, 44, 49, 57, 59, 60, 61, 63, 72, 107, 118, 194, 207, 216, 270, 295, 296, 324, 328, 382, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 392, 395, 400, 403, 410; —-ân, 296; —-î kalpaklar, 416

Tatarpazarı, 155, 187, 260, 270

Tavanlıçeşme, 198

TAVİL MEHEMMED PAŞA 120, 125, 139

TAVİLEZÂDE MEHEMMED HALÎFE, 214

TAVİLEZÂDE MUSTAFÂ EFENDİ, 304, 323

tavuk, 256, 257; —cı, 256, 257; —cıbaşı, 256, 257; —cıyân, 257; —cılık, 257

teberdâr, 197; —-ân, 100, 197; —-ân odası, 365; —-ân-ı zülüflüyân, 150, 179, 408; —-ân-ıSarây-ı Atîk, 100, 105, 114, 121, 150, 151, 179, 197, 241, 254, 257, 312, 376, 384, 398, 430

Teke sancağı, 204

Tekfurgöli, 187

Tekirdağı, 124, 214; — İskelesi, 112, 435; —-lı, 206

TEKİRDAĞLI MUSTAFÂ PAŞA, KOCA, 60, 206

telhîs, 59, 93, 94, 122, 125, 126, 129, 132, 134, 137, 138, 139, 145, 154, 164, 165, 169, 170, 171, 178, 188, 189, 190, 192, 196, 204, 219, 220, 225, 227, 229, 236, 248, 256, 257, 274, 276, 283, 284, 293, 297, 298, 303, 304, 308, 309, 316, 320, 321, 325, 326, 329, 332, 334, 345, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 364, 390, 415, 426; —-cilik,276, 341; —-î, 22, 71, 341, 384 , 398

TELHÎSÎ İSMA'ÎL AĞA, 276, 384

Tell-i Sûdân Menzili, 23

tepsi, 75, 100,

Terceme; —-i *Câmi'ü't-Tevârîh*, 284, 285; —-i nâme, 271, 272; —-i târîh, 31

Tersâne, 389; —-i âmire, 64, 75, 81, 117, 123, 170, 201, 207, 217, 234, 246; — emâneti, 120, 207; —-i âmire Emîni, 246

Teşrîfât, 63, 75, 220, 230, 378, 408; —-î, 63

TEŞRÎFÂTÎ AHMED EFENDİ, 63

Tevârîh-i Âl-i Osmân, 91, 326

tevzî'ât-ı bârgîrân; —-ı Arabahâ-i Top, 130; —-ı mîrî, 130

tezkire, 33, 77, 78, 80, 81, 94, 123, 170, 178, 200, 225, 234, 245, 308, 309, 345, 353, 377, 398, 412, 426; —-*i Dîvân*, *200*, *238*, *269*, *292*, *298*, *378*; —-ci, 144, 168; —-ci, 218; —-ciyân, 247; —-i Evvel, 126, 184, 216, 218, 319, 376; —-i Hazîne, 177, 211, 245, 302; —-i Kılâ', 200; —-i Kılâ'-ı Evvel, 220, 309; —-i Kılâ'-ı Sânî, 220; —-i mâliye, 287, 288, 376, 379; —-i nişânî, 81; —-lik, 144, 168, 216, 310, 376; —-tü'l-ebniye, 91

Tımışvar, 31, 230, 366, 403; — Kal'ası, 29, 30, 79, 122

Tırhala, 47, 94, 138, 190, 195, 196, 214, 229, 262, 263, 266, 267, 320, 329, 353, 379

TIRNAKCI (Boş) PAŞA, Adana sancağı tevcîhi, 123

Tırnovi, 180, 187

Tikveş, 131

tîmâr, 67, 105, 109, 122, 137, 220, 222, 303, 304, 323, 325, 358, 411, 419, 420

Timok Kasabası, 411

Timurhisarı, 94, 130, 157, 158, 261

Timurtaş karyesi, 104, 148, 231, 354, 361,

tîrkeş, 175, 174, 324, 335

Tirmiş, 69, 213

Tisa Nehri, 422, 423

Tise Suyı, 30

Titel Kal'ası, 422, 423, 424

Toğna, 326

Tokad, 40, 169, 191, 223, 224, 392; — voyvodalığı, 198; — voyvodası, 223

top, 31, 34, 66, 67, 76, 77, 85, 130, 131, 177, 178, 187, 212, 228, 302, 303, 369, 423; —-lu tüfeng tabanca, 302; —-cı, 30, 39, 62, 79, 178, 209, 250, 300, 355, 356, 364, 372; —-cılar ocağı 123; —-cıyân, 147, 177; —-çıbaşı, 123; —-hâne nezâreti, 125; —-hâne, 86, 125, 130, 133, 212, 217, 228, 244, 245, 369; —-hâne-i Âmire Nâzırı, 125

TOPAL HÜSEYİN PAŞA, 79, 122

Topkapusı, 116

TOSYALI YEKÇEŞM KÖR KETHUDÂ MUSTAFÂ EFENDİ, 217

Tozkoparan Menzili, 206, 209

TÖKÖLİ; — İmre, 303; — Kral, 302; — Kurs Kral, 230, 302; — Kurs, 230, 270, 271, 302

Trabluça, 41, 59, 354

Trablus, 175

Trablusşâm, 175, 210, 236, 237; — vâlîsi, 127, 197, 203,

tuğ, 125, 128, 204, 265, 267, 268, 321, 373, 374

tuğra-keşân, 57, 62, 64, 80, 99, 119, 123, 150, 247, 250, 270, 337, 375, 406

Tuna, 22, 25, 28, 30, 104, 115, 132, 145, 149, 181, 230, 245, 268, 270, 272, 305, 306, 308, 326, 333, 347, 355, 364, 366, 369, 387, 389, 394, 396, 397, 398, 400, 410, 417, 418, 422, 432, 433; — Donanması, 34, 171, 172, 246; — firkataları, 34, 205; — Kapudanı, 130, 171, 240, 351, 357, 423; — sefîneleri, 240, 318, 334, 358; — yalıları, 240

Tutrakan, (*İskele*) 397, 398, 399, 414, 417, 433

tuz, 75

Türk, 202, 404; — esîrleri, 425

Türkman obası, 414; — voyvodalığı, 97, 378

U

ulak, 40, 47, 108, 113, 117, 135, 136, 198, 204, 279, 286, 295, 296, 299, 325, 326, 327, 330, 346, 347, 348, 349, 350, 356, 359, 397, 401, 410, 418, 426, 427

ulemâ, 37, 50, 82, 84, 100, 118, 120, 149, 150, 151, 152, 165, 225, 249, 250, 251, 263, 270, 295, 340, 353, 385, 390, 405, 406

ulûfe, 129, 135, 198, 264, 265, 279, 292, 297, 298, 299, 300, 302, 303, 325, 326, 356, 359, 360, 361, 402, 408, 420; — sergisi, 117, 265, 279, 292, 297, 298, 299, 302, 303, 359, 360, 361; —-li hazîneci, 132

Umurfakīh kazâsı, 146, 147, 182, 307

Urbân, 129, 254, 419, 420; — eşkıyâsı, 129; —-ın surreleri, 254

Urfa, 125, 128; — sancağı, 128

Usturgon, 326

Usturova Kazâsı, 131, 155

Usturumca Kazâsı, 131

Uyvar; — Kal'ası, 87, 139, 148, 213, 358; — seferi, 86, 201, 212

UZUN ALİ, Çorbacı, 339

UZUN MUSTAFA PAŞA, Yeniçeri Ağası, 77

Uzuncaova Kazâsı, 260

Ü

ücret; —-i araba, 97; —-i arabahâ-i gâv, 76; —-i Çobanân, 188; —-i kitâbet, 226; —-i marankoz ve kalafatcıyân, 246; —-i mükârî, 173, 293; —-i nakl, 154, 162, 307, 308, 435; —-i neccâriyye ve ırgadiyye, 67; —-i prestoyka, 182, 307, 308, 350, 363; —-i tabhiyye, 363

Üçşerefeli Câmi', 43, 115, 117, 145, 166

Üsküb, 25, 60, 61, 159, 207, 342, 343, 344

Üsküdar, 66, 78, 101, 103, 217, 313, 346, 347, 389; —-î, 102, 376, 377, 409

ÜSKÜDÂRÎ KÂNÎ EFENDİ, Büyük mîrâhûr kitâbeti, 376

ÜSKÜDÂRÎ MUSTAFA Ağa, Marankoz, 409

Üstüvanî Belgrad, 326

V

Vak'a-i Mülâzımîn, 217, 218, 376

Vâkı'ât, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 39, 43, 65, 69, 72, 75, 85, 86, 90, 102, 109, 127, 198, 200, 201, 210, 212, 214, 216, 219, 221, 234, 251, 254, 283, 302, 305, 362, 375, 405, 408, 409, 417; —-*ı Rûz-merre,* 20

vakt; —-i şitâ, 32, 51, 54, 56, 59, 95, 140, 434; —-i bahâr, 284; —-i sefer, 298, 327

Valçitrin, 61

vâlî, 19, 21, 38, 46, 65, 122, 124, 127, 129, 134, 168, 179, 197, 198, 203, 236, 273, 276, 312, 315, 321, 344, 350, 354, 356, 357, 358, 371, 376, 392, 398, 405, 408, 409, 419, 420, 430

VÂLİDE, 101, 102, 103, 151, 322, 353

Van, 249, 362

Varadin, 397, 401; — menzili, 22; — Kal'ası, 149, 205, 401; — Köprüsi, 397

Varat, 148

Varna, 146, 147, 177, 178, 182, 187, 292

Vâsıt vilâyeti, 23

vaşak, 112

vebâ-i azîm, 229

VEHBÎ, 68

Vekîl; —-i ağayı Bektâşiyân, 42; —-i ağa-yı yeniçeriyân, 43, 406; —-i Defterdâr, 57, 89, 92, 95, 97, 378, 379, 385, 386; —-i Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel, 376, 379, 384; —-i devlet, 129, 247; — -i Emîn-i Kâğıd-ı Enderûnî, 376; —-i erbâb-ı manâsıb, 379; —-i harc, 34, 336; —-i harc-ı Han-ı âlî-şân, 75; —-i Kethudâ-i Bevvâbîn, 264, 333; —-i Mevkūfâtcı, 376; —-i Muhâsebe-i Cizye, 376; —-i Muhâsebe-i Evvel, 376; —-i mutlak, 50, 51, 93, 106, 315; —-i nişâncı, 398; —-i reîsü'l-küttâb, 376; —-i Rûznâmçe-i Evvel, 376; —-i Ser-çavuşân, 57, 60, 73, 100; —-i Ser-gulâm-ı Bâkī, 95, 376; —-i Ser-halîfe-i Muhâsebe-i Anadolı, 377; —-i Ser-halîfe-i Rûznâmçe-i Evvel, 377; —-i Ser-kassâbân-ı Hâssa, 378; —-i ser-mi'mârân, 32; —-i Târîhî Dîvâne, 377; —-i Tezkire-i Mâliye, 376

Velezdan Karyesi, 352, 352

VELİ AĞA, KAYIKLI, Odun emîni, 80, 81

Velvendos; — hâsları, 164; — mukāta'ası, 165

Venedik, 40, 270, 354, 395; — donanması, 381; — keferesi, 39, 66, 149, 353, 393, 394; — kralı, 354, 379, 381, 392, 393, 394; — melâ'îni, 244

Vesteniçe, 41, 59

Vezîr, 277; —-i a'zam, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 29, 31, 34, 35, 42, 43, 49, 57, 60, 62, 63, 65, 66, 69, 70, 71, 74, 86, 96, 109, 119, 120, 134, 139, 140, 142, 145, 148, 149, 150, 151, 168, 170, 176, 197, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 207, 208, 209, 211, 213, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 234, 241, 243, 246,

249, 254, 263, 268, 271, 274, 276, 277, 278, 280, 286, 288, 293, 294, 313, 315, 320, 321, 331, 341, 355, 358, 359, 364, 365, 370, 374, 376, 382, 387, 390, 391, 399, 407, 409, 412, 421, 423, 424, 426; —-i mükerrem, 39, 40, 47, 57, 62, 64, 65, 66, 78, 80, 89, 95, 97, 99, 109, 115, 116, 117, 119, 122, 129, 135, 150, 164, 165, 168, 174, 185, 186, 196, 198, 199, 201, 203, 210, 213, 219, 221, 222, 227, 232, 234, 235, 236, 237, 241, 245, 247, 250, 257, 267, 270, 271, 276, 277, 286, 294, 296, 301, 313, 314, 315, 318, 323, 324, 334, 337, 348, 354, 356, 358, 362, 368, 369, 373, 375, 376, 379, 381, 382, 390, 391, 392, 393, 398, 399, 400, 401, 406, 410, 411, 413, 418, 419, 421, 422, 433; — -i sânî, 30; —-i âlî-şân, 21, 279, 285, 315

Vezneciler, 212

veznedâr, 134, 264, 339; —-ân, 237, 339; —-ân ocağı, 134, 339; —-ân-ı Hâssa, (ser-)237; —-ân-ı Hazîne-i âmire, (ser-), 339

Vidana Kazâsı, 131

Vidin, 347, 355, 410, 422; — İskelesi, 132, 234, 305, 350, 356

Vilâyet; —-i Anadolı, 20, 25, 40, 137; —-i Bağdâd, 24; —-i Basra, 129, 206, 282; —-i Boğdan, 195, 294, 295, 296, 327, 328; —-i Burusa, 244; —-i Canik, 185; —-i Diyârbekir, 53; —-i Eflak, 130, 195, 229; —-i Haleb, 122; —-i İskenderiyye, 278; —-i İzmir, 126; —-i Kırım, 194, 324; —-i Kocaili, 244; —-i Laz, 428; —-i Mora, 313; —-i Rûmili, 25; —-i Şâm, 168

Viraçar sahrâsı, 21, 29, 31, 59, 79, 84, 90, 103, 115, 424, 433

Visetca, 354

Vişence karyesi, 432

voyvoda, 41, 109, 130, 138, 196, 240, 243, 292, 294, 295, 372, 378, 379, 404; —-i Boğdan, 294, 295, 296, 335; —-i Tokad, 191, 224, 198, 223, 224; —-lık, 97, 109, 226, 282, 294

Y

Yagodina, 103, 401

Yahûd, 211, 227, 245; —-â, 102, 139, 241, 383, 416; —-î, 226, 383

YAHYA EFENDİ, Mevkūfatcı, 219

Yalnızgöz Köprüsü, 196

YALNIZKÖR, 110, 356

Yanbolı, 160, 162, 163, 273, 275, 285, 293, 295, 296

YANOŞ, 423

Yanova; — Kal'ası, 29, 148; — seferi, 29, 86,

Yantura Nehri, 188

Yanya, 266, 267, 379; —-lı, 41

YANYALI KAPLANPAŞAZÂDE ALİ PAŞA, 41, 404; Kaplan Paşa, 404

Yapağıcı karyesinde, 44, 57

Yarhisârı (*Kışlak*>), 46

yedekci; —-yân, 100; — barataları, 416

Yedi Yol Ağzı, 48

YEĞEN HÜSEYİN AĞA, 357, 362

YEĞEN MEHEMMED AĞA, Tokad voyvodası, 198, 223

YEĞEN OSMÂN PAŞA, eşkıya, 149, 205

Yeni Ablanova Menzili, 367, 382

Yeni İmâret, 267

Yeni Köprü, 274

Yeni Mahalle, (*Üsküdar'da*), 101

YENİ VÂLİDE SULTÂN, 103

Yenice; —-i Karasu, 43, 94, 131, 157, 158, 159, 261; —-i Vardar, 43, 131, 158; —-i Kızılağaç, 53, 54

Yeniçeri, 30, 32, 39, 62, 66, 77, 79, 85, 93, 118, 119, 122, 123, 132, 147, 154, 156, 158, 159, 162, 164, 169, 173, 178, 181, 185, 186, 187, 191, 196, 206, 209, 229, 235, 247, 250, 261, 262, 264, 300, 303, 313, 314, 315, 319, 321, 328, 341, 354, 355, 356, 360, 362, 364, 365, 368, 369, 372, 373, 388, 392, 398, 409, 412; — ocağı, 32, 62, 79, 85, 169, 186, 235, 250, 301, 355, 356, 360, 362, 365, 369, 373, 388, 392; — ağası, 66, 77, 119, 315, 319, 321, 409; — Meydânı, 27, 294; —-yân, 38, 43, 119, 147, 150, 169, 177, 190, 232, 244, 247, 250, 252, 262, 263, 264, 268, 271, 300, 301, 315, 331, 337, 341, 365, 372, 373, 406

Yenikapu Mevlevîhânesi, 43

Yenipazar Kazâsı, 146, 147, 182

Yenişehir, 69, 180, 182, 214, 229, 266, 320, 352, 353; — kasabası, 229, 320

Yenişehr-i Fenar kādısı, 263

Yergöğü, 180, 364, 397, 417; — İskelesi, 389; — Kal'ası, 417

yerlü; — Azak, 178, 177; — neferâtı, 176; — kulı, 29, 67, 122, 420; —-yân-ı Kal'a-i Azak, 177; —-yân-ı Kal'a-i Seddü'l-islâm, 177

TÜBA TÜRK BİLİMLER AKADEMİSİ www.tuba.gov.tr

Yeşiloğlı Menzili, 367, 381, 382

YORGAKİ, Sürücibaşı, Edirne kassâbbaşısı, 413

yorgancıyân, 428

Yörük, 189 — tâ'ifesi, 189; —-ân der-Hızmet-i Câmûsân-ı Mîrî, 189

yumurta, 75

Yunan; —-iyye, 392; —-î, 309

YÛSUF AĞA, Dârü's-sa'âde Ağası, 62

YÛSUF AĞA, Hazinedâr, 409

YÛSUF AĞA, Kapıcıbaşı kethudâsı, 88

YÛSUF AĞA, Mevkūfâtî, 213, 214

YÛSUF EFENDİ, ANTABÎ, Başmuhâsebeci, 175, 286, 288, 291, 294, 297, 319, 320

YÛSUF EFENDİ, kassâbbaşı, 27, 38, Defterdâr, 50, 93, 94, 178, 189, 199, 207, 208, 223, 329, 376

YÛSUF PAŞA, Kapudan-ı Bahr-ı sefîd, 117, 227, 234, 245, 381,

Z

zâbıt, 32, 35, 79, 84, 135, 150, 165, 168, 181, 220, 243, 250, 251, 298, 300, 317, 326, 337, 388, 404, 424; —-ân, 42, 119, 150, 405

Zadra, 393; —-lı, 349

zağarcıbaşı, 118, 235

Zağferân, 75

Zağra; — âhûrı, 124, 160, 162, 163, 293; —-i Atîk, 52, 54, 124, 260; —-i Cedîd, 52, 54, 124, 259

zahîre, 28, 29, 30, 31, 34, 35, 51, 53, 75, 79, 87, 88, 96, 98, 110, 122, 124, 130, 132, 145, 147, 152, 154, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 164, 176, 178, 179, 181, 182, 183, 212, 234, 240, 255, 258, 262, 266, 267, 268, 292, 293, 305, 306, 308, 309, 317, 318, 325, 334, 335, 342, 345, 347, 350, 355, 358, 360, 368, 372, 381, 395, 414, 418

ZAİM MEHEMMED, *Câmi'ü't-tevârîh* mütercimi, 63, 90, 310

ze'âmet, 137, 220, 221, 222, 303, 304, 311, 325

zehâ'ir, 133, 154, 158, 160, 179, 182, 204, 292, 305, 306, 307, 308, 309, 318, 334, 336, 345, 347, 350, 351, 362, 363, 364

ZEKERİYYÂ EFENDİ, 41, 378, 394

zelzele, 50, 73, 165, 359, 374

Zemun, 22, 209, 422, 423

ZENAHDÂNÎ, 80, 81

ZEYNEL PAŞA, mîr-livâ-i Ohri, 351, 352, 353

Zeyrek Yokuşı, 114, 359

Zihne Kazâsı, 94, 111, 131, 157, 158, 159

zincâb, 112

Ziştovi, 180, 187, 188, 240, 308, 364; — hâssı, 164; — Mukāta'ası, 165, 307, 308

zu'amâ, 23, 67, 70, 109, 240, 303, 323, 358, 411, 419, 420

ZÛR MEHEMMED PAŞA, Mîr-i mîrân-ı Bolı, 360, 365, 366

ZURNAZEN MUSTAFA PAŞA, Kapudân-ı Bahr-ı Sefîd, 311

ZÜLFİKĀR EFENDİ, Ruznâmçe-i evvel, 142, 175, 264, 376,

zülüflüyân, 100, 150, 179, 408

zümre; —-i eşkıya, 205; —-i hulefâ, 217, 233; —-i mevâlî, 37; —-i mülâzımîn, 241; —-i müteferrika, 70; —-i pehlivânân, 331; —-i silahdâr, 22; —-i sipâh, 198, 408; —-i şühedâ, 209, 219, 392; —-i ulemâ, 36; —-i ulemânın, 36; —-i vüzerâ, 206, 210; —-i zengiyân, 23; —-i zorbayân, 166

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Eserden Örnek Sayfalar

Vâkı'ât-ı Rûz-merre IV, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 2437.

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

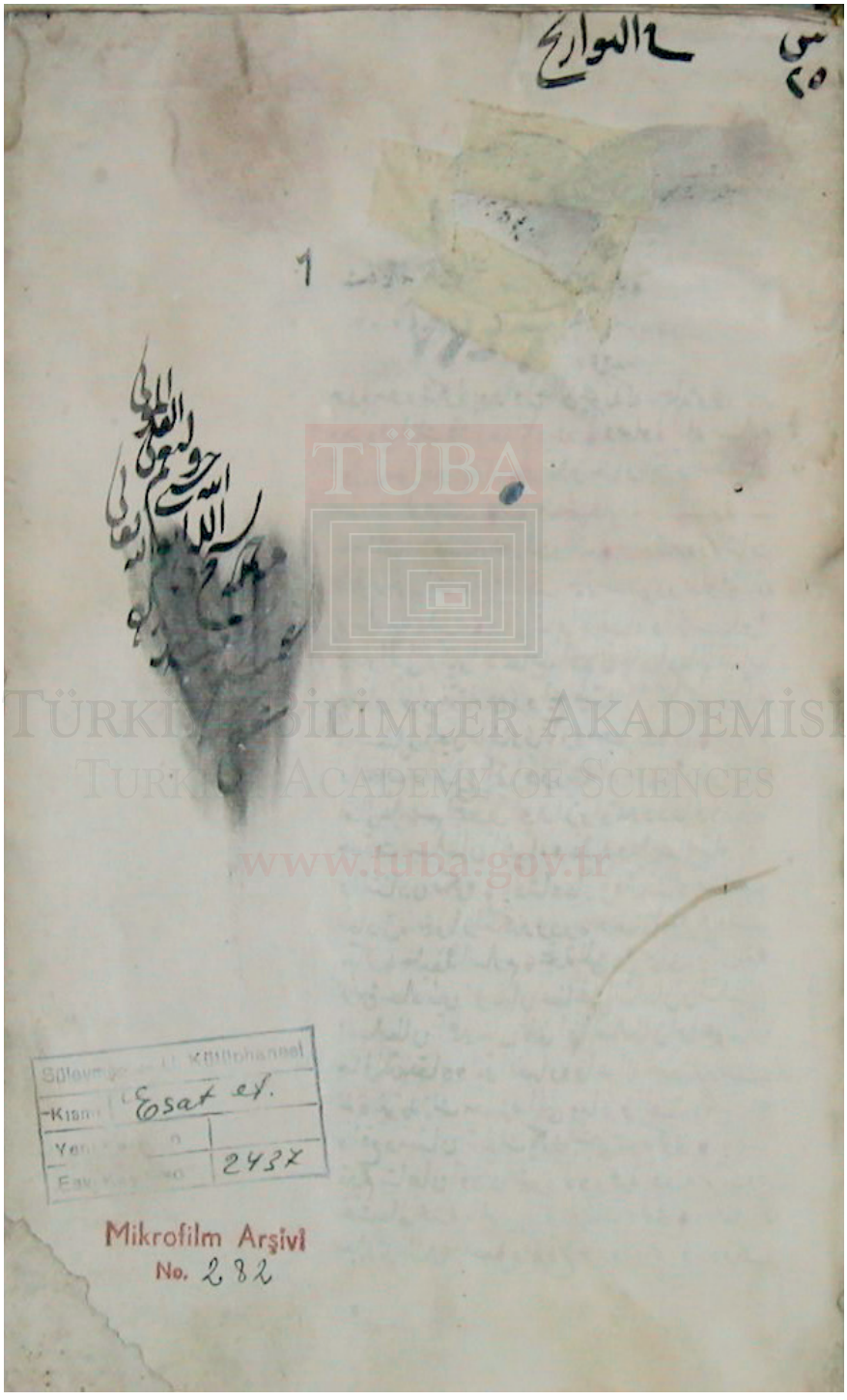

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2

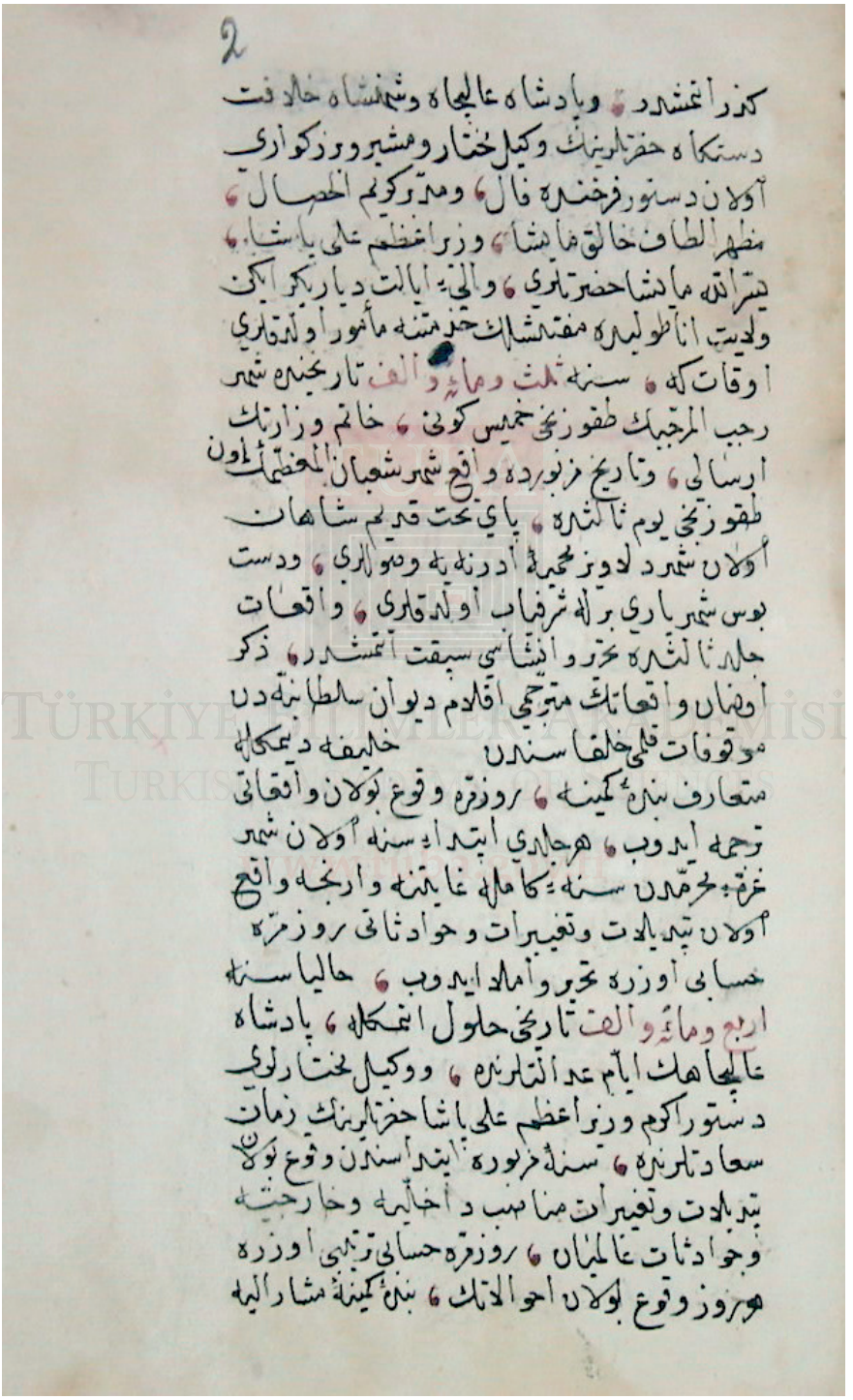

کذر ایتمشدر ، و پادشاه عالیجاه و شهنشاه خلافت
دستکاه حضرتلرینك وکیل مختار و مشیر و بزرکواری
اولان دستور فرخنده فال ، و مدبر کریم الخصال ،
مظهر الطاف خالق مایشا ، وزیر اعظم علی پاشا ،
یسر الله مایشا حضرتلری ، والیء ایالت دیاربکر ایکن
ولایت اناطولیده مفتشلك خدمتنه مأمور اولدقلری
اوقات که ، سنه ثلث و مائه و الف تاریخنده شهر
رجب المرجبك طقوزنجی خمیس کونی ، خاتم وزارتك
ارسالی ، و تاریخ مزبورده واقع شهر شعبان المعظمك اون
طقوزنجی یوم ثالثده ، پای تخت قدیم شاهان
اولان شهر دلاویز محمیهٔ ادرنه یه وصوللری ، و دست
بوس شهریاری برله شرفیاب اولدقلری ، واقعات
جلد ثالثده تحریر و انشاسی سبقت ایتمشدر ، ذکر
اوضان واقعاتك مترجمی اقلام دیوان سلطانیه دن
موقوفات قلمی خلفاسندن خلیفه دیمکله
متعارف بندهٔ کمینه ، روزمره وقوع بولان واقعاتی
ترجمه ایدوب ، هر جلدی ابتداء سنه اولان شهر
غرهٔ محرمدن سنهٔ کامله غایتنه وارنجه واقع
اولان تبدیلات و تغییرات و حوادثاتی روزمره
حسابی اوزره تحریر و املا ایدوب ، حالیا سنه
اربع و مائه و الف تاریخی حلول ایتمکله ، پادشاه
عالیجاهك ایام عدالتلرنده ، و وکیل مختارلری
دستور اکرم وزیر اعظم علی پاشا حضرتلرینك زمان
سعادتلرنده ، سنهٔ مزبوره ابتداسندن وقوع بولان
تبدیلات و تغییرات مناصب داخلیه و خارجیه
و حوادثات عالمیان ، روزمره حسابی ترتیبی اوزره
هر روز وقوع بولان احوالاتك ، بندهٔ کمینهٔ مشار الیه

TÜRKİYE DİYANET VAKFI MİSİ
TURKISH ... FOUNDATION

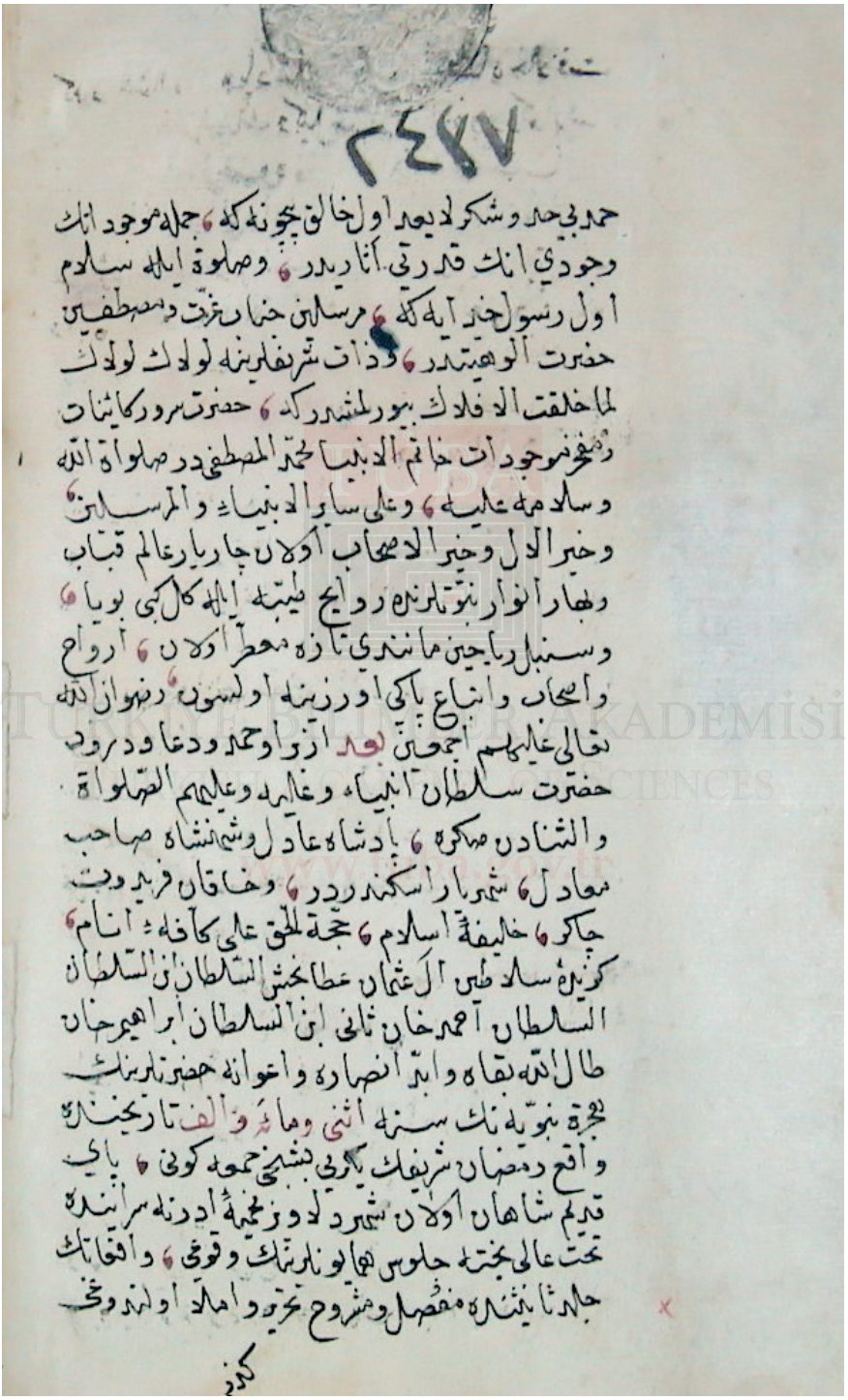

٢٤٨٧

حمد بی حد و شکر لا یعد اول خالق بیچونه که ، جمله موجوداتك
وجودی انك قدرتی آثاریدر ، وصلوة ایله سلام
اول رسول خدایه که ، مرسلین جناب عزت و مصطفین
حضرت الوهیتدر ، و ذات شریفلرینه لولاك لولاك
لما خلقت الافلاك بیورلمشدر که ، حضرت سرور کائنات
و مفخر موجودات خاتم الانبیا محمد المصطفی در صلواة الله
و سلامه علیه ، و علی سایر الانبیاء و المرسلین ،
و خیر الال و خیر الاصحاب اولان چاریار عالم قباب
و بهار انوار نبوتلرنده روایح طیبه ایله کل کبی بویا ،
و سنبل ریاحین مانندی تازه معطر اولان ، ارواح
و اصحاب و اتباع پاکی اورزینه اولسون ، رضوان الله
تعالی علیهم اجمعین بعد از بر او حمد و دعا و درود
حضرت سلطان انبیاء و علیه و علیهم الصلواة
و الثنادن صکره ، پادشاه عادل و شهنشاه صاحب
معادل ، شهریار اسکندردر ، و خاقان فریدون
چاکر ، خلیفهٔ اسلام ، حجة الحق علی کافهٔ انام ،
کزیدهٔ سلاطین آل عثمان عطابخش السلطان ابن السلطان
السلطان احمد خان ثانی ابن السلطان ابراهیم خان
طال الله بقاه و ابد انصاره و اعوانه حضرتلرینك
هجرة نبویه نك سنه اثنی و مائة و الف تاریخنده
واقع رمضان شریفك یکرمی بشنجی جمعه کونی ، پای
قدیم شاهان اولان شهر دلاویز مخیمهٔ ادرنه سراینده
تخت عالی بخته جلوس همایونلرینك وقوعی ، واقعاتك
جلد ثانیسنده مفصل و مشروح تحریر و املا اولندوغی

کذ

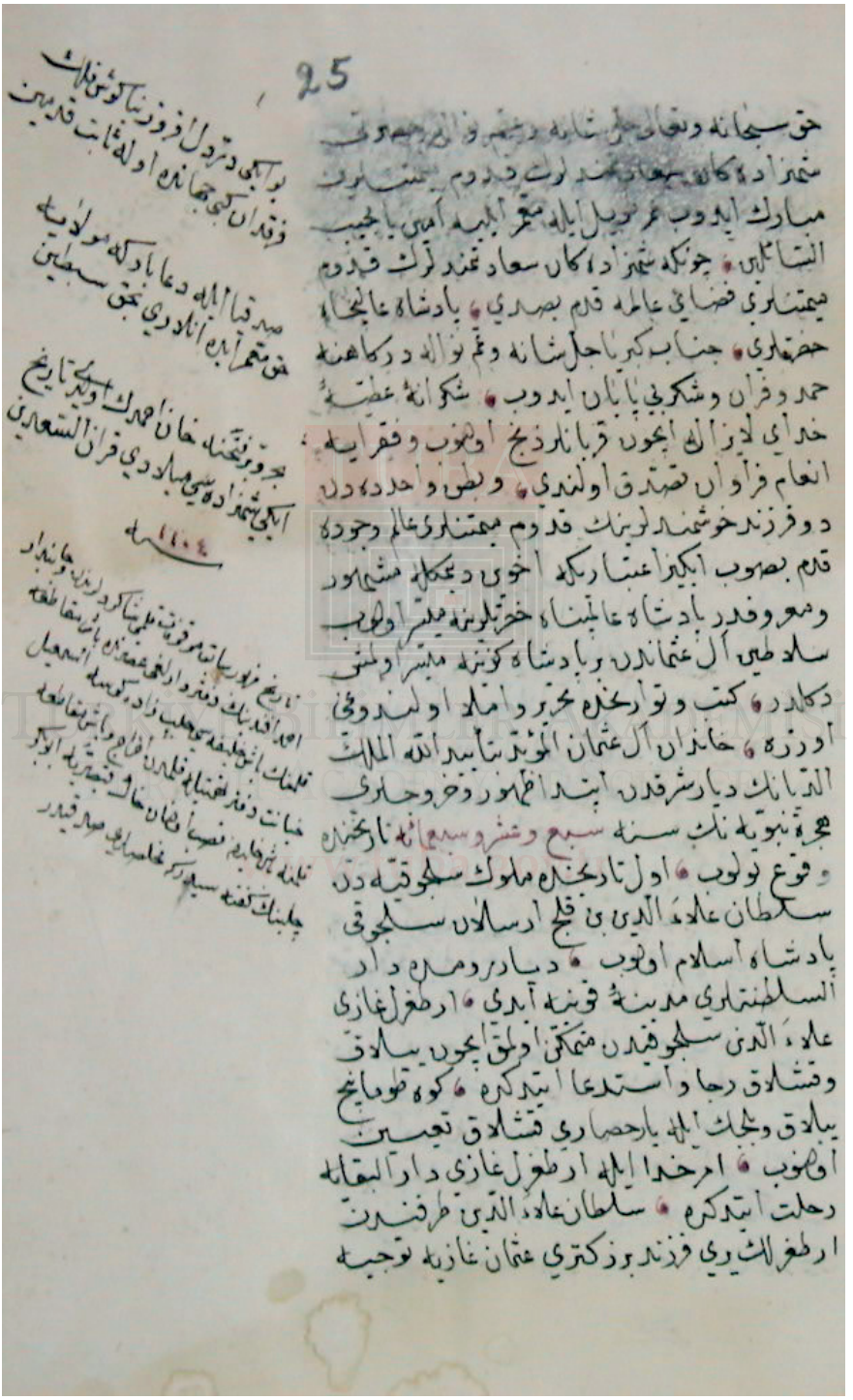

25

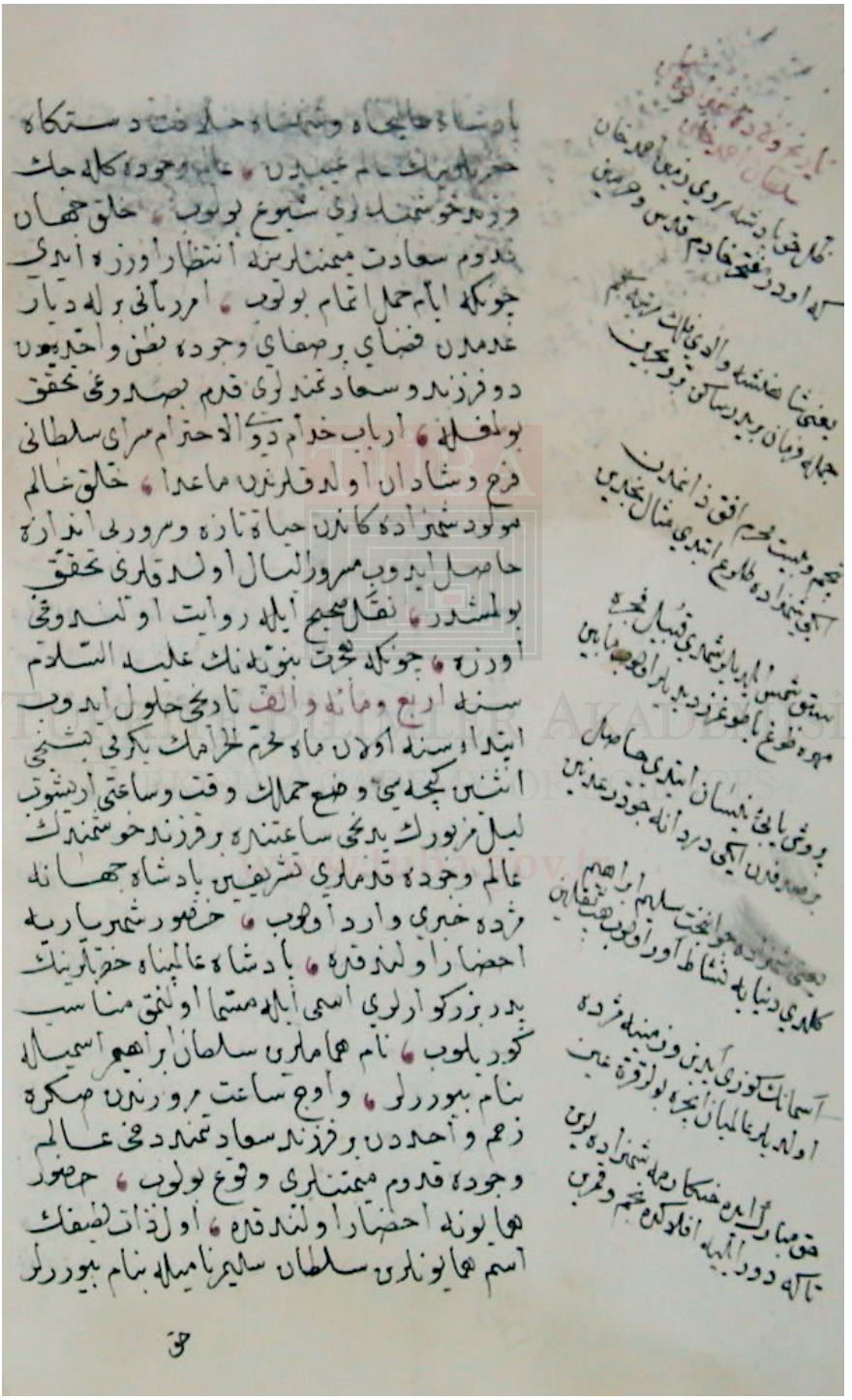

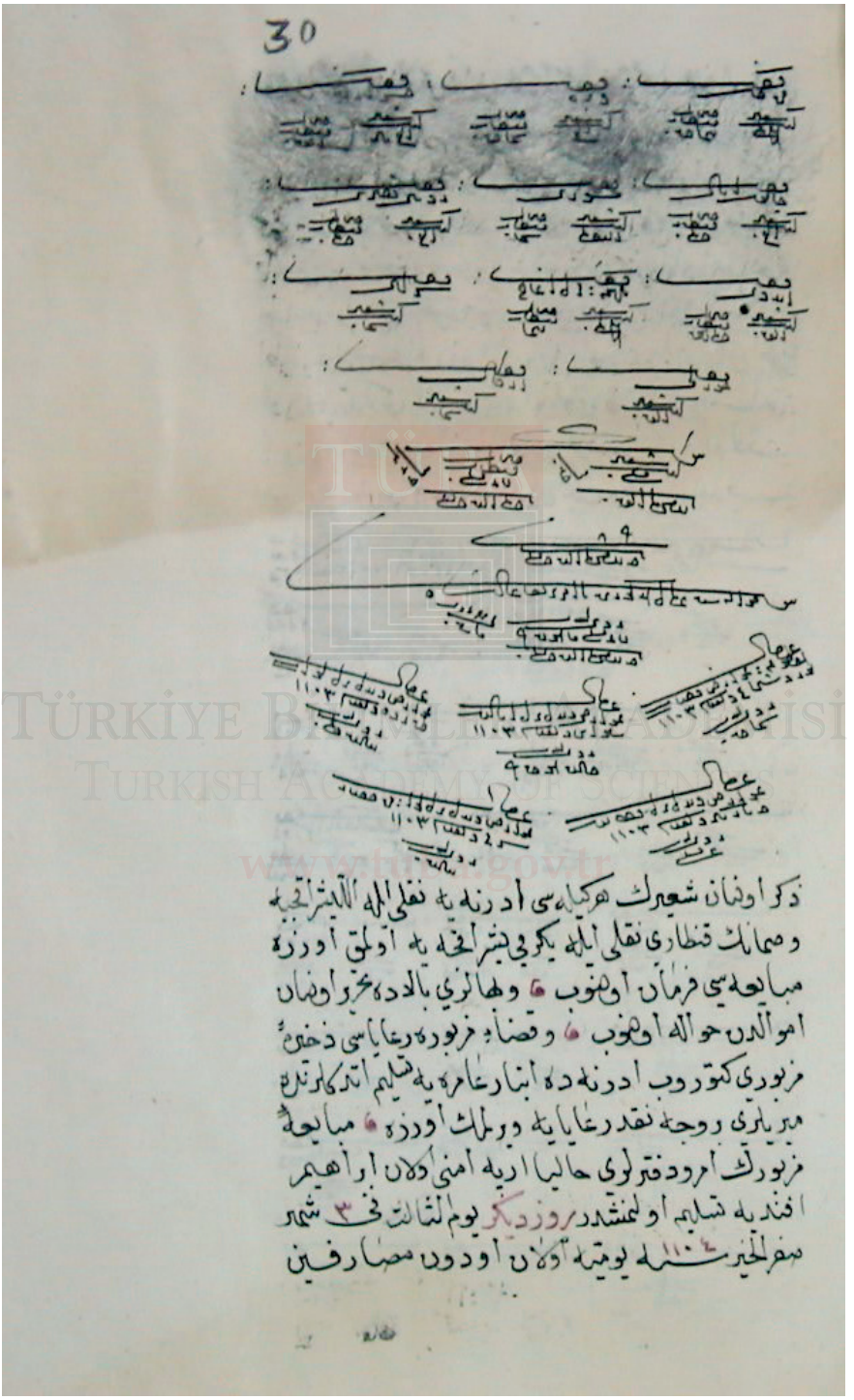

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.gov.tr

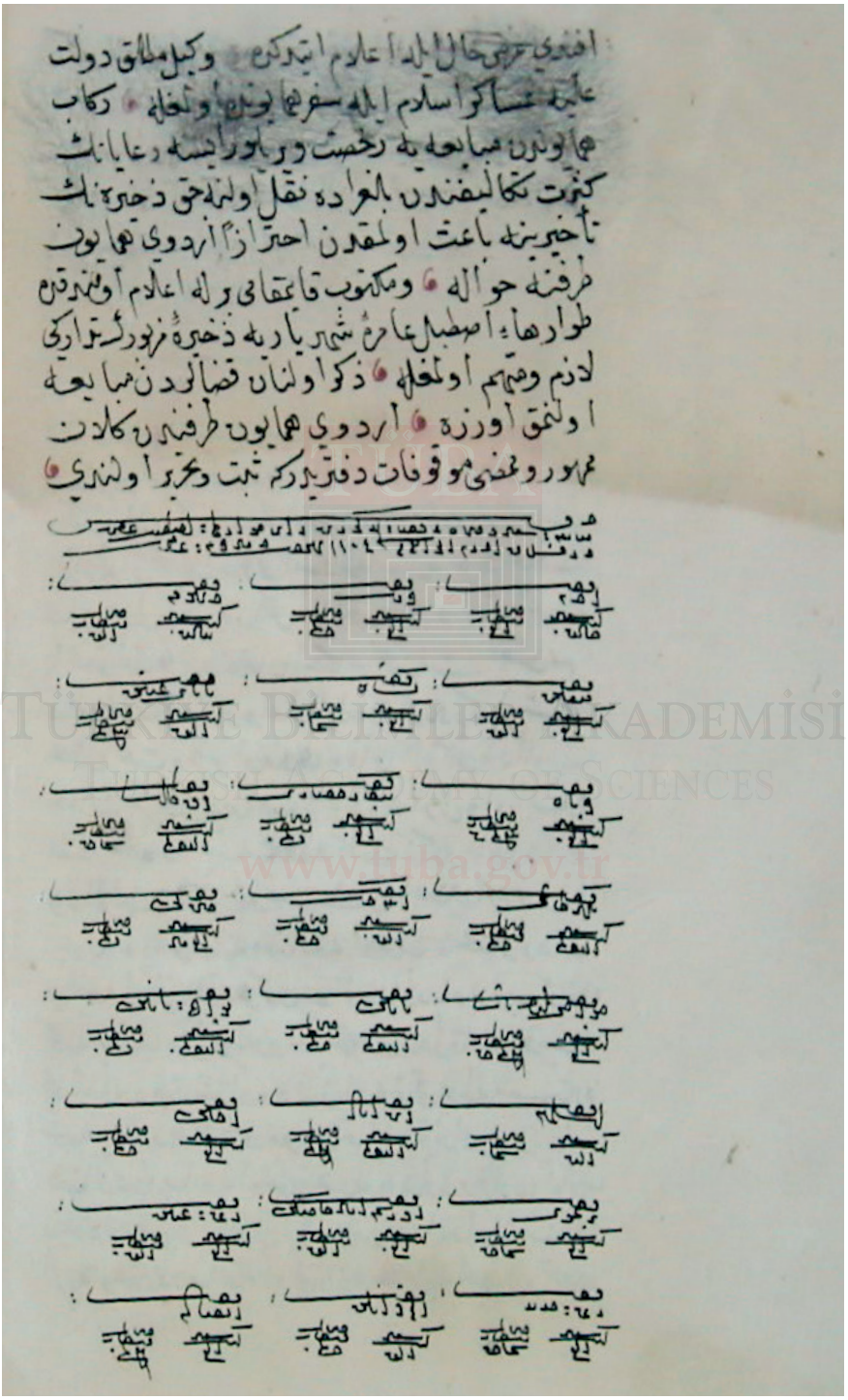

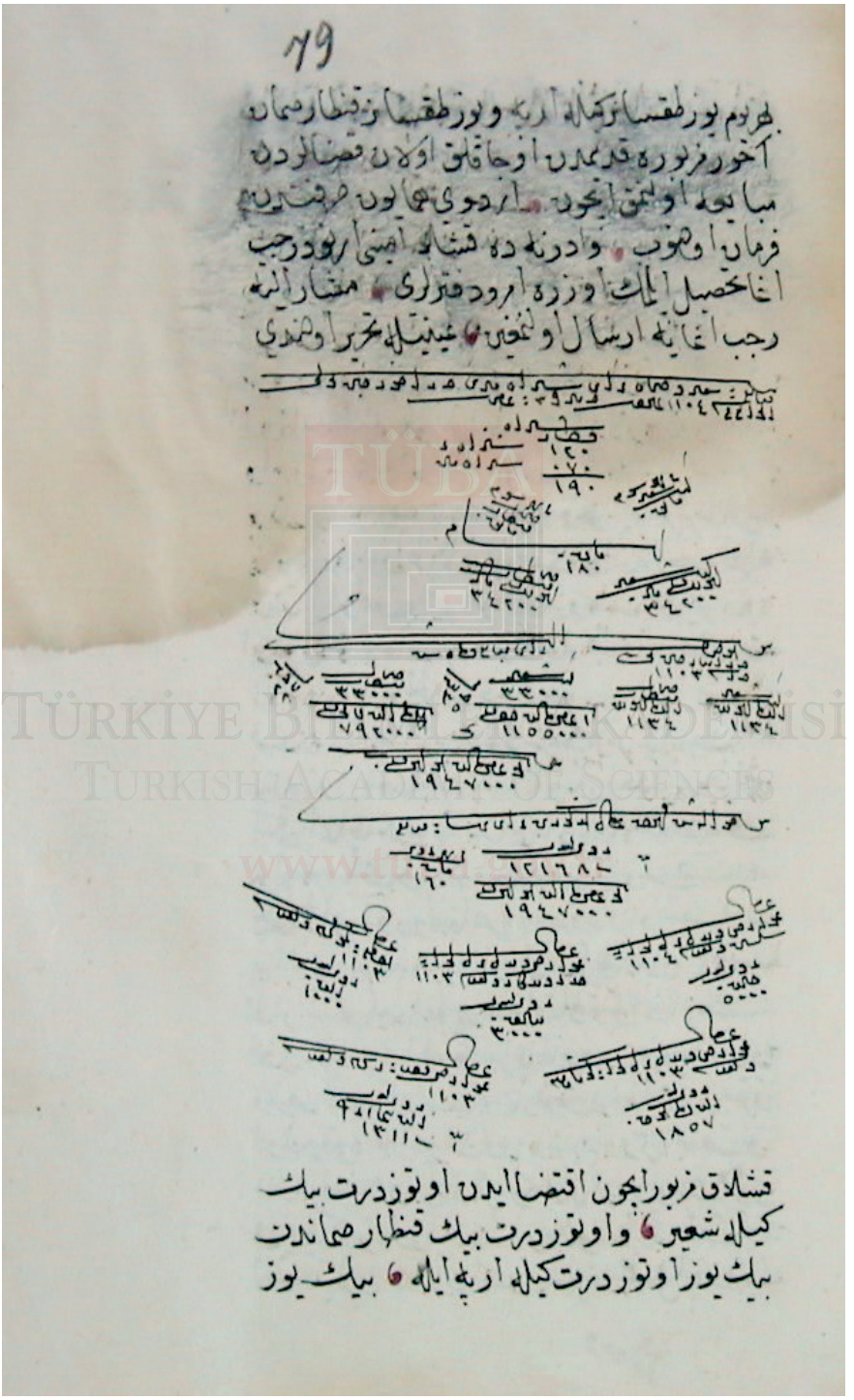

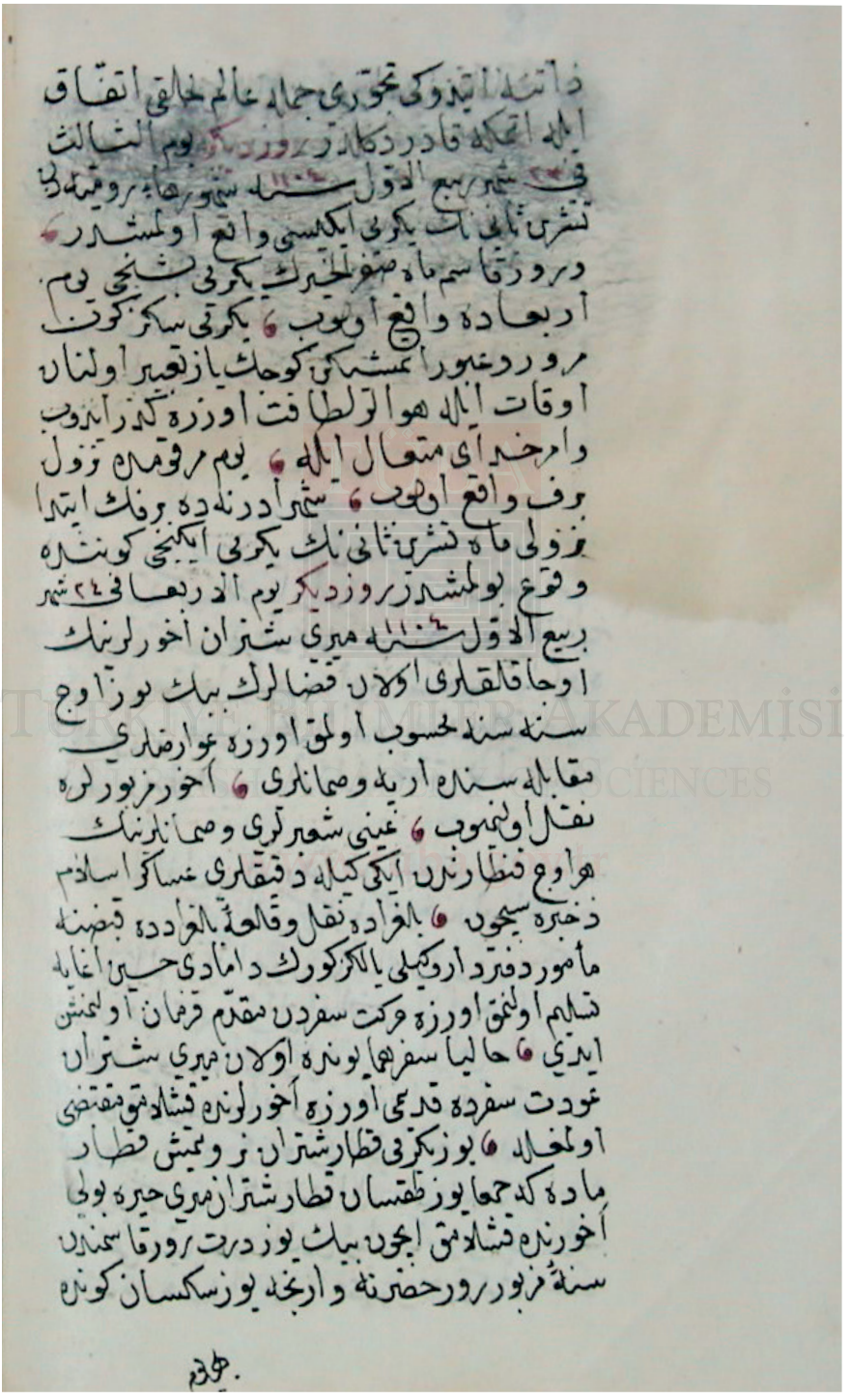

139

ذکر اوضان قضالرك تأمینرینه
وکتخدایری ویکیچری سرداری
واعیان ولایتك ایش ارلرینه حکم همایون که
ان شاالله تعالی اول بهار میمنت آثارده دشمن دین
بد آیینیدن اخذ انتقام ایچون مصمم قلنان
سفر همایونه کتورمك اقتضا ایدن طوپلر ایچون
زیاده جاموس اوکوزلری مهم ومقتضی اولمغله
سنین سابقه مبایعه اولندوغی وجه اوزره
هر بر چفتی اوتوز بشر غروشه اولوب ، بعد التسلیم
بهالری مباشری یدندن بر وجه نقد اصحابنه
بالتمام ویرلمك اوزره ، کوجلو وقوتلو صاغ وسالم
توانا جاموس اولمق شرطیله دفتر اولندوغی اوزره
اوچیوز چفت جاموس تدارك ، ووقت وزمانیله
ژشتوی قضاسنده یا نطوره نهری کنارنده
قرمان وصاری یارچایرلری دیمکله معروف
محللرده ، مبایعه مباشری قدوة الاماثل والاقران
حسن زید قدره یه تسلیم ایدوب ، وهر بر چفت
جاموس بهاسی ایچون لازم کلان اوتوز بشر غروشی
اصحابنه تماماً مذکور حسن زید قدره یدندن
ویردریلوب ، بر فردك حقی کتم اولنمیه ، ولکن
بو بهانه ایله رعایایه ظلم وتعدیدن وجاموسلری
مباشره تسلیم ایلدکلرنده علت وبهانه ایله

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ANSİKLOPEDİ TURKISH DIVANET FOUNDATION

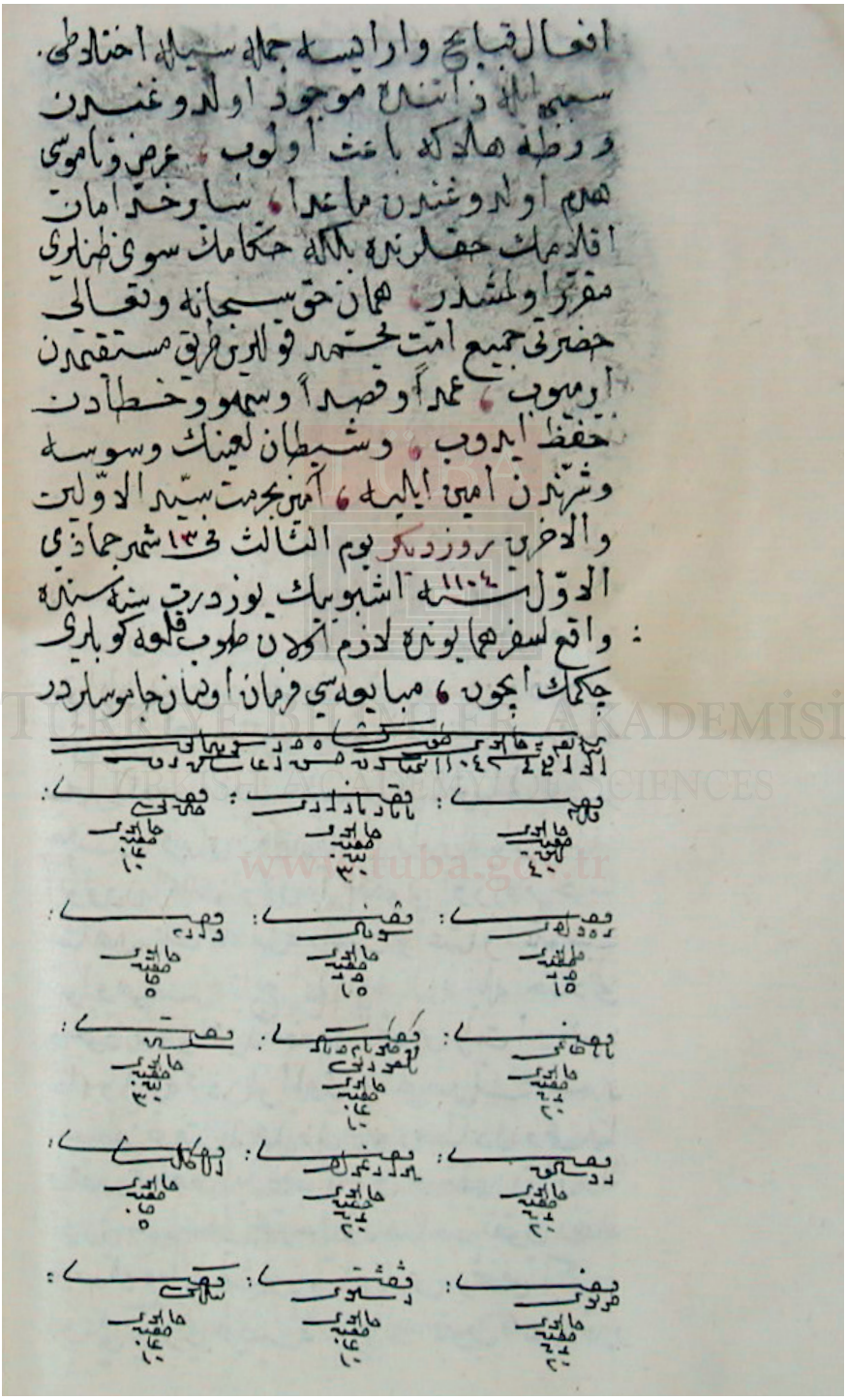

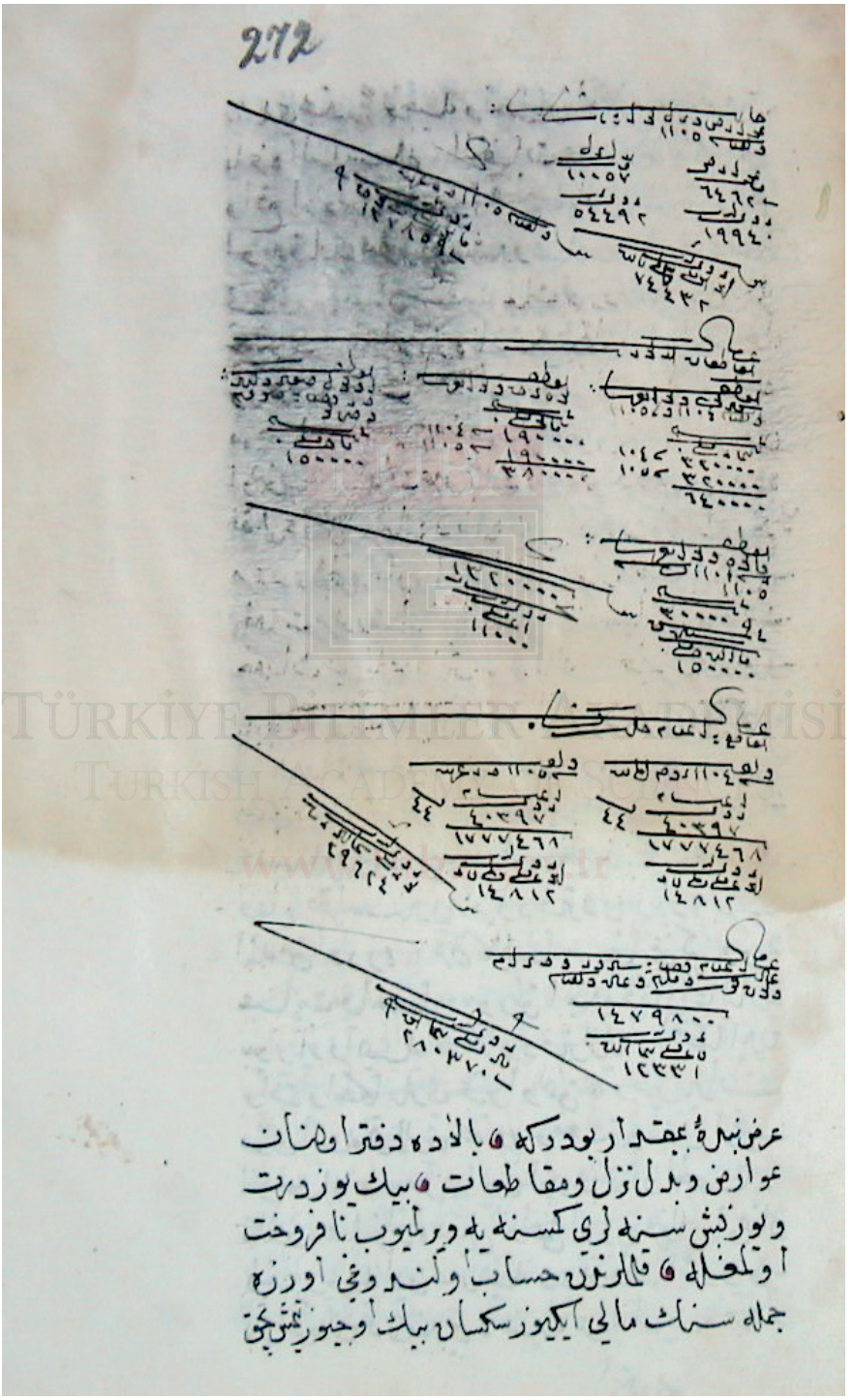

272

عرض بندهٔ بمقدار بودرکه ٥ بالاده دفتر اولنان
عوارض وبدل نزل ومقاطعات ٥ بیك یوز درت
ویوزبش سنه لری کمسنه یه ویرلمیوب نافروخت
اولمغله ٥ قلملرندن حساب اولندوغی اوزره
جمله سنك مالی ایکیوز سکسان بیك اوچیوز تمش بچق

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

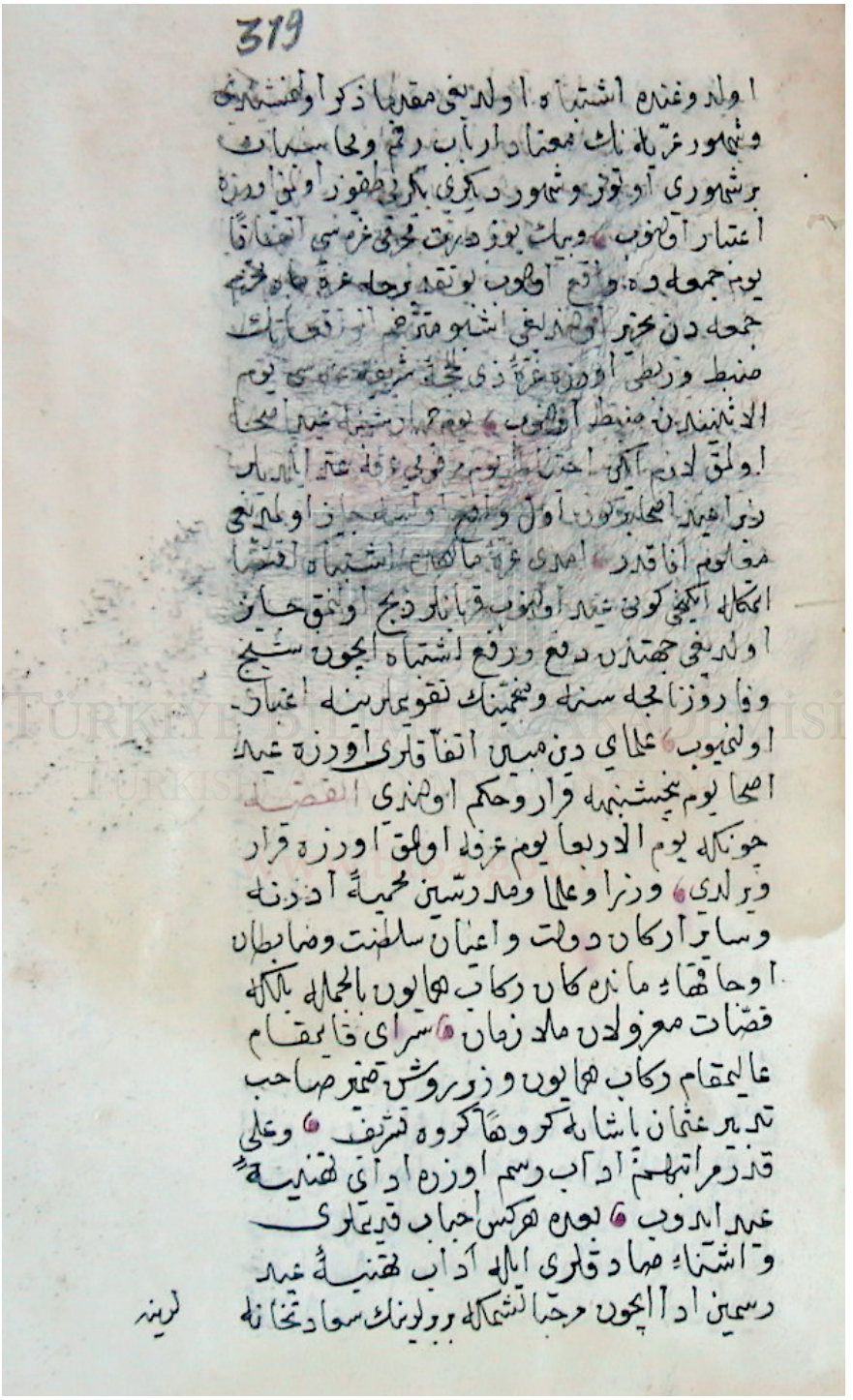

319

اولدوغنده اشتباه اولدیغی مقدما ذکر اولنمشدی
وشهور عربیه نك معتاد ارباب رقم ومحاسبات
برشهوری اوتوز وشهور دیکری بکرمی طقوز اولمق اوزره
اعتبار اولنوب ، وبیك یوز درت محرمی غره سی اتفاقا
یوم جمعه ده واقع اولوب بو تقدیرجه غره ماه محرم
جمعه دن تحریر اولندیغی اشبو مترجم الواقعاتك
ضبط وربطی اوزره غره ذی الحجه شریفه سی یوم
الاثنیندن ضبط اولنوب ، یوم چهارشنبه عید اضحا
اولمق لازم ایکن احتیاطا یوم مرقومی عرفه عد ایلدیلر
زیرا عید اضحا بر کون اول واقع اولسه جایز اولمدیغی
معلوم آفاقدر ، امدی غره ماهده اشتباه اقتضا
ایتمکله ایکنجی کونی عید اولنوب قربانلر ذبح اولنمق جایز
اولدیغی جهتدن دفع ورفع اشتباه ایچون شیخ
وفا روزنامجه سنه ومنجمینك تقویملرینه اعتبار
اولنمیوب ، علمای دین مبین اتفاقلری اوزره عید
اضحا یوم پنجشنبه ده قرار وحکم اولندی القصه
چونکه یوم الاربعا یوم عرفه اولمق اوزره قرار
ویرلدی ، وزرا وعلما ومدرسین محمیه ادرنه
وسایر ارکان دولت واعیان سلطنت وضابطان
اوجاقهاء مانده کان رکاب همایون بالجمله بلکه
قضات معزولان ملازمان ، سرای قایمقام
عالیمقام رکاب همایون وزیر روشن ضمیر صاحب
تدبیر عثمان پاشایه کروها کروه تشریف ، وعلی
قدر مراتبهم آداب رسم اوزره ادای تهنیه
عید ایدوب ، بعده هرکس احباب قدیملری
واشناء صادقلری ایله آداب تهنیه عید
رسمین ادا ایچون مرحبا تشمکله بربرلرینك سعادتخانه

لرینه

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMA MERKEZİ

